Universidad de Deusto
Biblioteca

SUMA
Sancti
Antonii

1 & 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECVNDVS
TOMVS SVMME ANTONINI ARCHIEPISCOPI FLORENTINI ORDINIS PREDICATORVM.

De septē vitiis lætalibus eorūq; sobole portētosa.
De Simonia sacrilega & Vsura detestabili.
De Restitutionibus ad ritum Christianismi.
De Mendacio: Iuramento & Periurio.
De Votorum ligamine & eorū transgressu.
De Infidelitate & eius propagine degeneri.

Hæc insectiones diducuntur amplius sexcētas & iustum implent volumē vt subiecto a latere doceris regesto.

M. D. XXX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INCIPIT PROEMIVM SECVNdæ partis summæ fr̃i Antonini Archiepiscopi Florẽtini.

VCONTRIBVLAsti capita draconũ in aquis:tu cõfregisti capita draconis,pr̃.lxxiij. Dicit dñs Ezech.xviij.c.Aia quæ peccauerit ipa moriet. De anima quidẽ & eius nobilitate & deprẽ tijs eius quibus operat:& quõ hõ debeat eas exercere,: de passionibus quoq; ipsius quæ sunt principia:peccatorũ:ac etiã de pctõ in genere qd' occidit animã:p quod homes trãsgrediunt leges q̃ ponũtur in septẽplici genere dictũ est in prima pte præcedẽti. Nũc aũt qa in materia morali sermones pticulares sunt vtiliores:ideo in hac scd'a pte agẽ de singulis vitijs in pticulari. Primo p modũ p̃dicationis:deinde p modũ dõctrinę. Et draco qdẽ est diabol⁹:qvt dr̃ Iob penul. Ipse est rex sup oẽs filios superbiæ:vt ipa superbia sit vxor eius:q̃ regina & mater ponit̃ a Gre.xxxj.moral'.oĩm vitiorũ. Capita draconũ sũt septẽ vitia capitalia q̃ oriunt̃ ex ea.s.auaritia:inanis gloria:luxuria:gula:ira:iuidia:&accidia:quorũ quodlibet habet suas filias: quodlibet horũ est caput draconis:& sic sunt plura capita draconũ. Vnde dr̃. Tu cõtribulasti capita draconũ. Sed ab vno dracone diabolo & vxore ei⁹ superbia,pcedũt:& ideo in singulari postea dicit. Tu cõfregisti capita draconis. Iste ẽ ille draco magn⁹ & rufus de quo dr̃ Apo.xij.cp manebat parat⁹ ad deuorãdũ filiũ mulieris amictæ sole&c. qui draco habebat capita septẽ & cornua decẽ. Draco est diabolus venenat⁹ multa malitia: magnus naturali potẽtia. Rufus id est sanguinol⁹ eius seuitia:qui circũit q̃rens quẽ deuoret. Nã & filiũ virginis q̃ est mulier amicta sole:id est christũ q recturus erat mũdũ: deuorare q̃siuit:sed nõ valuit. Et quẽlibet bonũ fidelẽ q est filius ecclesiæ designatæ etiã p illã mulierẽ:qa & vnitum cũ xp̃o q̃rit deuorare:sed deo cooperãte nũ valet. Sed demũ ,prsiect̃ ille draco diabolus in terrã infernalẽ in fine mũdi vt amplius nõ noceat. Capita septẽ sunt septẽ vitia capitalia:q̃ dicũtur mortalia:qa occidũt aiam cũ filiab⁹ suis: & ad ipsas reducũtur trãsgressiones decẽ pceptorũ:signata p cornua decẽ:his capitibus mordet:his cordibus vulnerat. Et qa quodlibet horũ vitiorũ est q̃dã lepra spũalis q̃ inficit & maculat aiam,s.tollẽdo decorẽ gratiæ: ideo in sacra scriptura designat̃ p septẽ leprosos. Nã lepra superbiæ quę aliqñ ponit̃ quasi p eodẽ cũ vana gloria ,pter magnã similitudinẽ:figurat̃ in lepra. Oziæ:q ,pter superbiã & presumptionẽ cũ esset rex voluit officiũ sacerdotũ usurpare.s. incẽsum offerẽdo in tẽplo: ,pter qd' leprosus effect⁹ est.ñ. Paral'.xxvi. Lepra auaritiæ figurat̃ p leptã Giezi:q ,pter auaritiã effect⁹ est leprosus:vt patet.iiij.Reg.v.&.j.q.j. cũ ordinaret. Lepra luxuriæ significat̃ i lepra q impcata fuit Ioab a Dauid dicente. Nõ deficiat de domo Ioab patiens fluxũ seminis:leprosus &tenẽs fusũ:cadens gladio.&indigens pane.ñ.Regũ.iij. Potest etiã significari per decem leprosos. Luce.xvij. quia decem sunt species eius:vt dictum est eis. Ite & ostendite vos sacerdotibus: quia nullũ vitiũ ita absconditur ab hoibus sacerdotibus sicut i stud. Lepra Iuuidiæ significatur per lepram Marię sororis Aarõ:q̃ qa ex iuuidia murmurauit contra Moysen facta est leprosa: vt Num.xij.c. Lepra accidię significatur per leprã Moysi: cuius manꝰ mittens in sinu affecta est leprosa. Exod.iiij.c. Sic accidiosus manum tenet in sinu.i.non operatur Lepra ire significatur per lepram Naamã:cui cum mississet Heliseus dictum vt lauaretur in Iordane: & mundaretur a lepra:abijt indignans & iratus:vt habetur.iiij.Regũ.v. Vnde non est mũdatus nisi post depositam iram. Lepra gulæ figuratur per quatuor leprosos qui manebãt iuxta portã Samariæ:qui accesserũt ad tentoria inimicorum ad comedendum & bibendum.iiij.Regũ.vij.c. quia quatuor sunt modi gulæ fm Ioannem Cassianũ. Et quia genus humanum erat in sectã omni ista lepra:sed per deum mundatũ: ideo in figurã descẽdente Iesu de monte.i.de cœlo primo occurrit ei leprosus quem sanauit. Et hoc est quod dicitur Contribulasti.s. tu deus incarnatus de quo dixerat. Operatus est salutem in medio terræ:tu confirmasti in virtute tua mare.s.tu genus humanum profundissimi cordis tui autoritate firmasti:dãdo ei legẽ neterminos eius: vt dicitur Prouer.viij.ca. Sed draconis suggestione cõturbatũ est mare& legẽ fregit. Sed tu capita draconũ cõtribulasti.i.istam vitia capitalia debilitasti in aquis sapiẽtię& doctrinæ scripturarum:de qua aqua Ecclesiastici.xv. dicitur. Aqua sapiẽtiæ salutaris potabit illũ. Hæ docent quõ debemus cauere vitia:& ex documẽtis earũ dimittere prout in hac secunda pte ostendet. Vel in aquis sacramẽtalibus: quorũ primum est aqua baptismatis.& post baptismum aqua pœnitentiæ. De quib⁹ dr̃ Ezech.xxxvj. Effundã super vos aquã mũdã& mũdabimini ab oĩbus iquinamẽtis vestris. Et de hoc agitur i tertia parte.s.de sacramẽtis & de diuersis statib⁹ populorũ:qui sanctificant̃ per has aquas & figurãtur p aquas:quia aquę multę sunt populi multi. Apocalyp.xix.c. Vel in aqs. gr̃æ & virtutib⁹ procedẽtib⁹ ab ea de qua aqua dixit Christ⁹. Qui biberit ex aqua quã ego dabo ei fiet in eo fons aquę salientis in vitã ærernam Ioã.iij.c. Et in his aquis non solũ cõtribulãtur.i.debilitatur vitia:sed etiã cõfringuntur ex toto de quibus aquis.i. gratia & virtutibus:in quarta parte agitur. Vnde in figurã:in aquis Iordanis leprosus Naaman septies lotus: fuit mundatus.iiij.Reg.v.ca. Insuper quia pctũ quodlibet excęcat mentẽ fm illud Sopho.j. Ambulabunt vt cæci:quia dño peccauerũt. Et figurãt̃ septẽ vitia p septẽ cæcos. Superbia per cæcitatem Sauli:qui cadẽs in terrã nihil videbat. Superbia em̃ per sequebat̃ Christianos. Actuũ.ix.c. Auari per cupiditatẽ Tobiæ qui excęcatus est a stercore hirũdinũ rãtur se ista tpalia bona vt stercora reputat apostolus ad Phi.iij.c. Luxuria p cęcitatẽ. Samsonis:q propter amorẽ ad mulierẽ Dalilã excæcatus est a Philisteis. Iudic.xvj.c. Inuidia p excitatẽ Heli:q videre nõ poterat lucernã dñi priusq̃ extingueretur.s.Reg.iij.c. Sic iuuidus nõ põt videre bõa proximi nisi extincta vel diminuta. Accidia quasi p cæcitatẽ Isaac cuius oculi caligauerunt:& videre nõ poterat pre senectute. Ge.xxvij.c. Sic accidiosi sunt senex & debilis:nil operat̃. Ira significatur per cæcũ qui clamabat in via:nec poterat cõpesci a turba. Lucæ.xviij.c. Sic iracũdus clamat nec põt quiescere. Gula per cęcũ natũ Ioãnis.ix. Nã istud vitiũ adduximus a natiuitate nobis cũ. Et christus cęcos illuminauit. Mat.xj.c. Cæci vident. Et sic tu cõtribulasti capita draconis i aquis. Vnde i figurã cęcus natus ad aquas Siloæ fuit illuminatus. Ioã.ix.c. Per pctũ etiã homo efficitur similis compatibestijs fm illud Pś. Comparatus est iumẽtis insipientis ratur sibus:& similis factus est illis. Et per superbiam efficitur si pr̃ bemilis leoni. Vnde propheta Amos.iij.c. Leo rugiet quis ist̃s. non timebit. Per inanem gloriam efficitur similis pauoni. Per luxuriam porco.ñ. Petri.ij.c. Quasi sus lota in voluta bro luti. Per auaritiam serpenti qui comedit terram. Gene.iij.c. Terrã comedes omnibus diebus vitę tuę:dictũ fuit primo serpenti. Per iram cani qui crudelis est & latrat & mordet. Pś. Erue de manu canis vnicam meam. Dicuntur ludæi canes ,pter crudelitatem erga Christum. Per accidiam asino. Vnde propheta Ezechiel'.xxiij.ca. Quorũ carnes sunt vt carnes asinorum:quod est animal pigrum & tardum. Per gulam vrso qui ,pter auiditatem ad mel occiditur:vel lupo quis est animal vorax. Mat.vij. Veniũt ad vos in vestimentis ouiũ:intrinsecus autẽ:id est occulte sunt lupi rapaces. Sed contribulat & confringit deus capita draconum:id est vitiorum per quæ efficit homo pecator bestialis:quia peccatores & bestiæ tradũtur deuorãdi in escã populis Ethiopũ.i.dæmonũ. Sed Christ⁹ in aquis de bestijs facit nõ solũ homines:sed similes angelis. Lucæ xx. Equales sunt iusti angelis dei. Et ad morum,aquæ piscinæ per angelum sanabatur vnus infirmus in eam intrans. Ioan.v. qui infirmus figurat peccatorẽ bestialem post peccatum. Per peccatum quodlibet horũ datur homo in potestatem diaboli & feruit.ñ.Petri.ij.A quo quis superatus est mortaliter seruus eius est. Vnde & figurantur per septem dæmonia:lia figa cos in sacra scriptura: Iuuidus per Saulem inuidum ve ranspercaxatum a dæmonio.j.Reg.xiij. Auarus per Iunaticũ quem septẽ dæmones diabolus proijciebat in ignem & aquã. Marci.ix.c. qa aua monerus per mare & per ignẽ colorũ discurrit ad congregandũ vsq; ad pericula mortis. Luxuriosus per filiam Chananeæ quæ male vexabatur Mat.xv. Iuuenes enim maxime vexantur a luxuria. Accidiosus per hominẽ mutũ. Lu.xj. qui erat etiã surdus:qa accidia facit hoẽm tacere a laude dei& confessione

Divisio totius libri.

Per septem peccatis mortalibus debilitat.

Peccata mortalia significãtur p septẽ leprosos.

Vitia capitalia.

cõfessione p.dctorũ:& nõ audire verba dei & corrigẽtium: Gulosus p illos dęmoniacos q habitabãt in monumẽtis. Matth. viij. qa gula facit hoẽm pauperẽ & fetidũ:& sæpe dirigit ad sepulchrũ p inordinationẽ vitæ. Vnde Ecclesiastici.xxxvij. Propter crapulã multi obierunt. Iracũd⁹ per illũ q clamabat in tẽplo:qa tu es filius dei.Luce.iiij. Nã talis clamat cõra deũ blasphemãdo. Superbus p illos filios septẽ sacerdotis Sceue q p̃sumentes adiurare dęmones in noie Iesu:quẽ prædicabat Paulus:demũ exiens intrauit i eos:vt habet̃ Actuũ.xix. Sed vt dicit Ioannes in Canonica. Venit filiꝰ dei vt dissoluat opera diaboli. Et ideo bene dr̃. Tu cõtribulasti capita draconũ in aquis sapiẽtiæ tuæ:& sacramẽtalis medicinæ:q̃ tãq̃ theriaca extinguit venenũ draconis:& virtualis gratiæ: qa vt cõtraria expellunt contraria:ita virtutes & dõa expellũt a mẽte vitia oĩa. In.cui⁹ figurã Pharao cũ exercitu suo significãs diabolum in aqs submers⁹ ẽ. Exo.xiij. Sed vt dicit Au. Qui fecit te sine te ñ saluabit te sine te. Et ergo deo principal' operãti cooperari debemus eũdo ad aquas sermonũ sacrarũ virtutũ vt cõ stringãtur capita draconũ. Vnde dr̃ Esa.lv. Oẽs sitientes supple æternã salutẽ venite ad aquas &c. al's dicer et peccatoribus in fine. Ite maledicti in ignẽ æternũ q parat⁹ est diabolo & angelis ei⁹. Mat.xxv. Et ibi qa superbi fuerũt deo rebelles semp,punientur in inferno. Apocal'.xix. Ascẽdit fumus tormẽtorũ ei⁹ in scl'a sęculorũ. Et qa auaritia insatiabilis fuit appetit⁹ semp eos cruciabit ignis iextinguibilis. Esaiæ.xxxiij.ca. Quis põt ex vobis habitar̃ cũ ardorib⁹ sempiternis? Et qa fuerũt sectẽtes luxuria:ignis sulphur & spũs ,procellarũ pars calicis eor̃.pś. Qui gulosi fuerũt(vt dicitur sepulto)nec qdẽ vnã guttã aq̃ habere poterũt. Inuidi qa nõ ịcẽter voluerũt videre bona aliorũ:nõ poterũt vnq̃ videre summũ bonũ deũ & sanctos. Esa. xxvj. Tollatur impi⁹ ne videat gloriã dei. Iracũdi qa ex ira ligua sua blasphemauerũt deũ:linguas suas mordebunt fm illud Apo. xvj. Cõmãducauerũt linguas suas & blasphemauerũt viuẽtẽin sęcula sęculorũ:qui habet potestatẽ super has plagas Accidiosi qa vermis tardius tristitię corrosit eos cõsumẽs vigorẽ gr̃æ:ideo vt dr̃ Esa.vlt. Vermis eorũ.s.cõscientiæ nõ morietur:remordẽs cp nõ ẹgerint bona q̃ poterũt:& manus & pedes ligabũtur vt operari non valeãt. Illi igitur peccatores bestiales & immũdi vt porci:obsessi a dęmonibus p vitia:q aqs sapiẽtiæ sacramentalis medicinæ & gr̃æ noluerũt hic liberari & mũdari:demũ in aqs infernalib⁹ cõtribulabũt & submergẽtur:sicut in figurã dæmones intrãtes porcos eos p̃cipitãtes in aqs submerserunt:vt habet̃ Mat.viij.c. Insuper qd' dictũ est. Tu contriuisti capita draconũ in aqs:potest exponi de virgine gloriosa in qua dei⁹ contribulauit vitia omnia cõfirmãdo eam virtute sanctificationis. Vnde præmittit. Tu cõfirmasti in virtute tua mare:id est Mariã:deriuatũ nomẽ a mari ,pter plenitudinẽ aquarũ gratiæ. Vnde in figurã dr̃ Gene.j. Cõgregationes aquarũ appellauit maria idẽ nomẽ est:sed diuerso accentu prolatũ. Et Ecclesiastes.j.dr̃. Oĩa flumina.s. gratiarũ in mare intrãt.s. Mariam & mare nõ redũdat,s.p supbiam extra se exeũdo vltra regulã a deo ibi p̃fixã. Et Hiero. dicit cp in Maria gratię plenitudo se infudit. In aqs ergo gratiarũ Marię capita draconũ sunt cõtribulata & cõfracta quo ad seipsam & quo ad nos ad hoc nos inducẽs exẽplo vitæ suæ & protectione suorũ meritorũ & præcũ. Hoc aũt deus p̃uidebat cũ dixit serpẽti antiquo draconi isti. Ipsa conteret caput tuũ. Gene.iij. Nullã inuenimus mulierẽ: ait Sigilbert⁹ in sermone.q̃ caput draconis.s. principis vitiorũ contriuerit.& ex toto confregerit nisi Mariã. Et propterea aptissime eam salutãdo dixit ei archangelus Gabriel. Aue gratia plena. Aue cõponitur ab a,quod est sine:&ve,qd' i portat punitionẽ. Ve ve ve habitãtib⁹ i terra. Apoca. viij. feribit. Ve.s. priuationis diuinæ visionis propter pctũ originale:ve cruciationis æterni ignis ,pter pctũ mortale: ve tẽporalis punitionis ,pter pctũ veniale:& hæc fiũt in habitantib⁹ super terrã.i. viatoribus. Sed virgo Maria fine ve originalis nata:ab omni mortali immaculata veniali præseruata. Et iõ aue.i. sine ve aliq̃. De ve originali põt illud Oseæ.vij intelligi. Ve eis.i. primis parẽtibus:qa recesserunt a me.s.p inobedientiã mei præcepti. Et illud ve trãsfundit̃ in oẽs descẽdẽtes ab eis p pctũ originale excepto xp̃o. Sed virginẽ cõstat ab originali esse mũdatã i vtero ait Bernũ. quæ sancta fuit antecẽ nata. De ve pcti morta

Septem capita draconis sunt septem peccata mortalia.

Laudes virginis Mariæ.

Mariæ virginis mititas.

lis dr̃ Esa.j. Ve genti peccatrici:pplo graui iniquitate:semini nequã:filijs sceleratis:dereliquerunt deũ blasphemauerũt sanctũ Israel: abalienati sunt retrorsũ. Vbi nota septem capita capitalia q̃ sunt septẽ capita draconũ qb⁹ parat̃ ve dãnationis. Primũ est vitiũ gulæ & huic dedita gẽs dr̃ gẽs peccatrix:qd' importat habitũ p manere. Nullũ em̃ vitiũ ita p manet & habituatũ ẽi nobis vt gula & q̃ ciu⁹ exercetur:nã puer tot⁹ est dedit⁹ gulę:ersi ab alijs abstineat. Et qs est ille ait Au. in li. cõfes. q vltra meras necessitatis nõ rapiatur aliqñ. f. comedẽdo & bibẽdo vel pl⁹ debito vel ardẽtiori auiditate. Et cũ mortaliter i eo offendit:qa hoc nõ est sẽp:tũc ve æternæ cruciationis segtur nõ pœnitentes. Esaię.v. Ve q cõsurgitis mane ad ebrietatẽ sectãda &c. Sed Maria ab hoc vitio libera fuit. Vnde Ambs. i libro de viginib⁹ de ea ait. Quis explicare valeat ciboꝝ ei⁹ p simoniã officioꝝ redũdãtiã:& cũ reficiẽdi necessitas erat cib⁹ ei ob uius erat q mortẽ arceret:nõ q delicias ministraret. Sed m caput draconis est accidia:et hoc est ppl's grauis iniquitate: qa accidia fm Damasce. aggrauat aiam vt nihil boni ei agere libeat. Sed ve dissolutis corde dr̃ Ecclesiastici.ij, Maria aũt fuit sine hoc ve accidiæ. Vñ audito cp cognata Elizabeth erat grauida:abijt i mõtana cũ festinatiõe ad eam vt ei seruiret. Lucæ.j. Tertiũ caput draconis est luxuria:& ꝑ est semẽ nequã:qa neqter effũdit semẽ. Sed vt dr̃ Naũ.iij. Ve ciuitas sanguinũ:id est ala dedita luxurię vniuersa menda cij dilatatiõe plena. Maria aũt virgo ante partũ: in partu: & post partũ:ipsa est porta in domo dñi p quã dñs exiuit & introiuit solus sẽp clausa:vt vidit i visione Ezechiel prophera Ezechiel'.xliij.ca. Quartũ caput ẽ auaritia: & isti vitio dediti fũt filij sceleratiEcclesiastici.x. Auaro nihil ẽ sceleratius:hic em̃ aiam suã venalẽ habet:Sed ve his q congregãt auaritiã &c. dr̃ Abacuch.ij. Maria vero ita liberalis fuit vt aurũ sibi pśentatũ. Magis cito paupib⁹ distribueret ita vt agnũ i die Purificatiõis offerre nõ posset:sed vt paupercula par turturũ aut duos pullos cõsuasit. Lu.ij. Qui tũ caput ẽ superbia cũ inani gloria:& hi fũt q dereliq̃unt deũ Per nullũ em̃ vitiũ ita recedit a deo & bellat cõtra deũ sicut p superbiã. Sed ve corona superbię dr̃ Esa.xxviij. Nã detracta est ad inferos superbia tua. Esa.xiij. Singulariter aũt Maria de humilitate cõmendat̃. Hiero. Prima Marię virtus fũdamẽtũ oĩm virtutũ humilitas. Et ipsa ait. Quia respexit humilitatẽ ancillę sue. Lucę j. Sextũ caput est ira p quã hoies pessimi blasphemauerũt sctm̃ Israel. Sed ve eis q pdiderũt sustinẽtiã. Ecclesiastici,ij. id est patiẽtiã. f. victi ab ira Virgo singularis inter oẽs mitis:nos culpis solutos mites fac & castos:canit ecclesia de gloriosa ẏ̃gine maria. Re uolue scripturã:nũq̃ inuenies aliq̃d durũ vl' asperũ ex ore ẏ̃ginis ,pcessisse:vel i ope:sed tota pulchra & suauis:vt dr̃ Canti.iij. Septimũ caput est inuidia:& hi alienati sunt retrorsum a deo q oĩa bõa sua cõmunicat. Inuido aũt displicet cp aliqs habeat bona:& sic alien⁹ est a cõditionib⁹ dei. Sed vt dr̃ in epistola Iudę.j. Ve his q̃ abierũt i viã Cain & Chorę &c. hi p inuidiã moti. primus occidit Abel: alius fecit cõiurationẽ cõtra Aarõ & maledixerũt. O q̃ ardẽter virgo Maria cõmunicat & ꝓcurat hoibus bona. Oĩb⁹ (ait Bernar.) sinũ misericordiæ suæ aperit:& de plenitudie ei⁹ oẽs accipiũt:æger curationẽ:tristis cõsolationẽ: captiuus redẽptionẽ:peccator veniã:iustus gratiã:ãgeli gloriã: dei filius carnis substãtiã. Bene ergo dictũ fuit ei. Aue id est sine ve'alicui⁹ capitalis vitij. Et sic in aqs suæ gratiæ cõtribulasti tu de⁹ capita draconũ:id est vitia. Tertiũ ve pœnę s.tẽporalis incurritur p pctũ veniale. Deus (em̃ ait Greg.) delictũ hois sine vltione nõ patitur:aut em̃ homo punit per seipsum.s. per sufficiẽtem contritionẽ: aut deus cũ homine de pœ,distin.s.ll peccatum. Deus cum homine punit quando per pœnas in præsenti vel purgatorio patienter toleratas peccata purgat.s.venialia'. De quo ve potest intelligi illud Micheæ.ij. Ve q̃cogitatis inutile:qd' de se videtur veniale. Sed virgo Maria sola ab huiusmodi ve fuit immunis, Vnde Augu. Si omnes sancti & sanctę dum hic viuerẽt interrogati fuissent si peccatum haberẽt: omnes vna voce responderent. Si dixerim⁹ quia peccatũ non habemus ipsi nos seducimus: excepta sancta virgine Maria. Et sic caput draconis:id est primos motus peccatorum contriuit & confregit i aquis gratiæ suæ.

¶Explicit prologus.

¶Secunda pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA TITVLORVM SECVNDE PARTIS:

INCIPIT TABVLA GENERA/

lis secūdę partis summę diui Antonini Archipręsulis Florētini quæ habet titulos.xij.quorū quilibet habet multa capitula:quæ capitula habent plures.§.

TITVLVS.I. DE AVARITIA

Snb forma sermonis tractans de detestatione ipsius auariciæ:de eiusdē auaritiæ gdditate: de sui criminis ponderositate:& de eius effectuali tate sub.vij.filiabus,qa Filij hoim vsq; quo graui corde: vt gd diligitis va.& qritis mēdaciū. Ca.j.

Sub forma sermonis:de auaritię insatiabili cupiditate:de culpabili cæcitate:& de miserabili fœlicitate:qa Thesaurizat auarus&ignorat cui congregabit ea. Ca.ij.

De sex prauitatib⁹ ipsius auaritiæ:videlicet angustia cordis:opprobrio vitæ:illaqueatiōe diaboli:certitudine dānationis malo impœnitētiæ& horribilitate mortis:qua re ad illorū effugationē Dauid exorabat.iclina cor meū deus in testimonia tua:& non in auaritiam. Ca.iij.

De symoniæ triplici ,pcessu:videlicet de materia inducti ua:de pœna ,psecutiua:&de snia expressiua i forma ꝑmonis sub themate .Pecunia tua tecū sit ipditionē. Ca.iiij.

De speciebus simonię quēadmodū cōmittit circa bñficia conferēda aut cōsequēda ecclesiastica officia ministrāda & religionis ingressu/& essentialia profitēda:& hæc diffusę,multū cū eius:pœna deducta. Ca.v.

De vsura sub forma sermonis declarat ipsius cōtinuationē periculosissimā:& extensionē copiosissimā: & pallationem fraudulentissimam. Ca.vj.

De multiplici modo vsurarū:quēadmodū cōmittit i mutuis expressis:in pignoribus depositis:in societatibus & socidis animaliū:atq; in cambns difusę,multum:eo ꝙ exigit delictum intricatum. Ca.vij.

De contractibus vsurarijs:puta venditione atq; emptione ad terminū . Vere beati q terminū positum transgressi non sunt:neq; conuersi operire terram. Ca.viij.

De participatione & cooperationevsuræ noīe tutorū:notariorum prælatorū cōsentientiū:atq; famulorū. Ca.ix.

D manifestis vsurarijs an recipi possint ad ecclesiasticam sepulturam. Ca.x.

De materia mōtis in Florētia:de præstitis in venetijs,sup victualijs : aut cēlibus ppetuis qd cēsendum. Ca.xj.

De rapina ,phibet cōsidētiā circa opulētiā tēporalē: excludit violētiā cōtra substātiā mūdialē,& abncit cōcupiscētiā quārū ad inhærentiā finalē:dicens cū ,ppheta.Nolite sperare in iniquitate:&rapinas nolite concupiscere.diuitiæ si affluant nolite cor aponere. Ca.xij.

De taleis & præstāijs & exactionibus indebitis:pedagijs &gabellis a principib⁹:cōmunitatibus: aut officialibus eorum impositis&exactis. Ca.xiij.

De furto&alienatiōe vsurpatiōe atq; vsurpatoꝝ ꝓticipatione iuxta lamētū,ppheтæ.Proiecisti sermōes meos retrorsum:si videbas furem currebas cum eo, Ca.xiiij.

De specieb⁹ furti:de iuentis q̄ sibi retinent: de cōmodato: de depōsito:de locatiōe ꝯductiōe:de ꝑscriptiōe. Ca.xv.

De negociatione mūdiali sceleſta:ideo cauēda sec⁹ de negotiatiōe spūali honesta licite exercenda:& de negotiatiōe ꝛpali modesta ꝑmittēda iuxta illud ,ppheтæ : Qm̄ non cognoui negotiationem:introibo in potentias dñi dñe memorabor iustitiæ tuæ solius. Ca.xvj.

De fraudibus varijs negotiatorū:videlicet astutia in modos ad decipiendū:de fraudulētia in excogitatos exequēdo:& de malitia in decipiēdos liniēdo.Tota enim die iniustitiā cogitauit lingua tua:& sicut nouacula acuta feciſti dolum i rei quidditate:qualitate:quantitate:mutabilitate:& prauitate. Ca.xvij.

De multiplici falsificatione mensurarū,pōderum: monetarum:scripturarū:bullarū:instrumētorū:& fœtibus fiendis:quia Mendaces filij hominū i statheris vt decipiant devanitate in idipsum. Ca.xviij.

De iniustitia q̄ fit in iudicijs:quo ad iudicē:quo ad actorē: quo ad reum:quo ad testem:aduocatū : & procuratorem ꝑm illud prophetæ. Vsq; quo iudicatis iniquitatem:&facies peccatorū sumitis Ca.xix.

De acceptione psonarū in officijs & bñficijs cōferēdis:i iudicijs exercēdis: & in honorib⁹ exhibēdis. Ca.xx.

De sacrilegis detinentib⁹ legata ecclesijs:abusione sacramētorum:violatiōe sacrorum locorum:& vsurpatione bonorū ecclesiasticorū,Nā venerunt gentes in hæreditatē dei:polluerūt templū sanctū tuū : & posuerūt Hierusalē in pomorū custodiam. Ca.xxj.

De proditione criminali exorta ex coniunctione familiari & offensiōe psonali.Nā homo pacis meæ i quo speraui qui edebant panes meos::magnificauit super me supplantationem. Ca.xxij.

De turpi lucro ex artificio prohibito : atq; de vario ludo ,pueniēte ex mala deuotiōe:humana recreatione ,aut ex diabolica suggestione. Ca.xxiij.

De obduratione atq; inhumanitate eradicāda per rationabilis eleemosynę erogationē:crudelitate eliminanda ,ppter horribilis snię euasionēs:& de iniquitate effugāda ,ppter præsentis vitæ fructificationē.iuxta illud Pē.Beatus qui intelligit super ægenū& pauperē in die mala liberabit eū dñs.Dñs cōseruet eum &c. Ca.xxiij.

De inquietudine mētis & sollicitudine nimia:ne videlicet finē ponamus in his tēporalibus:sed solicitudinē nostrā pronciam⁹ in deū:qm̄ ipsi est cura de nobis. Ca.xxv.

TITVLVS. II.DE RESTITVTIO/

nibus.

De restitutione in gñe sub centū articulis viginti manuū repsentātiū tot modos restitutionis.Hoc mare magnum & spatiosum manib⁹:illic reptilia quorū nō est numer⁹ impedientia restitutionē & vtilitates eius, Ca.j.

Quid & quantū sit restituendū:de quadruplici eius dāno illato:tum quo ad aiam auferēdo ei virtutes infusas: tū quo,ad corpus inferēdo lęsiones corporales:tum quo ad honorē:&famā pvituperationes verbales:tū deniq; quo ad substantiā p acceptiones criminales, Ca.ij.

Vbi sit restituendum:& quibus expensis a nobis remottis præsentandum. Ca.iij.

Per quos fieri debeat restitutio in differētia tutorū & pupillorū:immo p quos certorū & incertorū. Ca.iiij.

Cui sit restitutio facienda iuxta triplicē diuersitatē illicite acquisitorū:sub exēplo furto:ludo:&meretricio. Ca.v.

Cur faciēda sit restitutio sub ,determinatione: si remissio aut cōpositio aut transactio tollat obligationē: materia multum subtiliter decisa. Ca.vj.

De modo & ordine restituēdi.Certa pri⁹ integraliter sunt restituenda ratione successionis:obligationis:&similitudinis:& prius debita q̄ legata:immo cæteris parib⁹ qui prior est tpe potior est iure.Præsertur etiā vxor:qa censetur hypothecā habere.Annectitur notabilis casus de cōcepto extra matrimoniū quō fieri debet restitutio.C.vij.

Qn̄ faciēda sit restitutio.Cito cæteris parib⁹: qa periculū est i mora:&nō reliquēdū hæredib⁹ i testamēto.Ca.viij.

TITVLVS.III. DE SVPERBIA.

De superbia primorum parentum & eius punitione. Et quia dicitur maximum delictum:cōcurrit i eodem principale remediū:ex quo supbi inique agebāt vsq; quaq; ꝛæ lege aūt tua non declinaui. Ca.j.

De quatuor speciebus supbiæ.Ventus enim cōtrarius est nauigantibus in hoc sęculi pelago. Ca.ij.

De duodecim gradibus superbię.Nam superbia eorū qui te oderunt ascendit semper. Ca.iij.

De quadruplici ſnperbia in quadruplici genere hominū: prelatorū:religiosorum:clericorū:&laicorū,Et qd lamētabilius:quia nō habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. Ca.iiij.

De ambitione:apparētib⁹ vel ,pcurātibus dignitatē:officia:bñficia:curata:aut insignia doctoralia.Vtiq; beatus qui non abiit in cōsilio impiorū:& in via pctōrū nō stetit & in cathedra pestilentiæ non sedit. Ca.v.

De ꝑsumptione ,put est ꝛtraria pusillanimitati: oppositа virtuti magnanimitati:exurgēs de ,ppria iustitia: aut de sua sciētia:siue de iniusta potentia. Ca.vj.

De curiositate:spectaculis obvanum aspectū:&de studio sęcularium literarum. Ca.vij.

De temerario iudicio quo qs insufficienter q̄ dei:q̄ proximi siue q̄ sua sunt cognoscēs iudicare pśumit. Ca.viij.

De ingratitudine oblatorū diuinaliū: collatorū sacramētaliū:sublatorū infernaliū:donatorū naturaliū:allatorū ꝛpaliū:&reseruatorū naturaliū:Nā ex̄rio concessa bona auferet:dimissa pctā referet:grauissima mala cōfert: & promissa bñficia

missa bñficia differt.Bñdic ergo aia mea dño:& noli obliuisci oēs retributiones eius.Qui ,ppitiat oīb⁹ iniquitatib⁹ tuis:q sanat oēs infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitā tuā:q coronat te in mia.Et in miserationibus Et qui replet in bonis desiderium tuū. Ca.ix.

De tentatione qua hō tētat deū de sua ptāte sapientia atq; bonitate.Spernēs humana subsidia:exhibēs ,phibita iudicia.s.ferri igniti aut de sera pœnitentia. Ca.x.

De schismate.vbi tractaf de duob⁹ gerētibus se ,p summo pōtifice:qd agendū sit ,p serenitate cōscientiæ. Ca.xj.

TITV.IIII.DE INANI GLORIA

De inani glia primogenita superbiæ filia . Vnde ve ipis q cōfidunt in virtute sua ,ppter cām ex qua oritur ,ppter materiā qua exercef:&i multitudine diuitiarum suarum gliant:& ,ppter pœnā qua punif:qa frater non redimit: redimet ho:nō dabit deo placationē suam. Ca.j.

De inobedientia prima inanis gloriæ filia:quantū ad punitionē suæ rebellionis:exp̄ssionē inobeditiōis:& pluri ficationē trangressionis.Maledicti vtiq; qui declinant a mandatis tuis, Ca.ij.

De retentione decimarū si aliqua sit excusatio nō tribuentiū spūalē:tpalē:& substantialē.cōtra illud.Sumite psalmum & date tympa.psal.iocū.cum cithara. Ca.iij.

De sęda filia videlicet inanis glorię iactantia triplici:per ironeitatē:p vanitatē:& ,ppter falsitatē.Disperdet ,pculdubio dñs vniersa labia dolosa:&linguā magniloquā. Qui dixerunt,linguā nostrā magnificabimus labia: nostra a nobis sunt:quis noster dñs est Ca.iiij.

De tertia inanis gloriæ filia.s.ꝑsumptione nouitatū quā tū ad ornatū quo ,nnitunt mulieres excellue .Filiæ em eorū cōpositæ: circūornatæ vt similitudo tępli. Ca.v.

De quarta inanis gliæ filia.s.pertinacia sui sensus . Furor em illis ꝑm similitudinē serpētis:ficut aspidis surdæ obturantis aures suas.Quæ non exaudiet vocē incantantiū & venefici incantantis sapienter. Ca.vj.

De quinta inanis gloriæ filia.s.hypocrisi ecclesiæ multū nociua.in tertia bestia Danielis figurata : videlicet pardo, contra quam ,ppheta ait. Quare tu enarras iustitias meas:& assumis testamentum meum per os tuū:tu vero odisti disciplinam. Ca.vij.

De sexta inanis gloriæ filia:videlicet discordia ptialitatū Guelff.&Gebellin.Quia vidi iniqtatē & cōtradictionē in ciuitate:tota die circundabat eam sup muros eius iniquitas:& labor in medio eius & iniustitia. Cap.viij.

De septima inanis gloriæ filia:videlicet cōtentiōe ęmulationis effusa ab inferioribus contra superiores: disputationis præsumpta a scholaribus cōtra doctores: & litigationis intenta a disceptantibus contra ꝓsidentes & rectores .Effusa prohdolor est cōtētio super principes:& errare fecit eos in inuio & non in via. Ca.ix.

TITVLVS.V.DE LVXVRIA.

De septem occasionibus:de septem gradibus&de totidem nocumentis luxuriæ. Ca.j.

De fornicatiōe simplici & eius enormitate.Perdidisti ꝯquit ,ppheta ꝯcēs qui fornicātur abs te. Ca.ij.

De adulterio & eius criminositate. Ex quo cum adulteris portionem tuam ponebas:arguam te & statuam contra faciē tuā. Ca.iij.

De quadruplici vitio ꝺ naturā &ei⁹ inhumanitate.Dispe rierūt in Endor:facti sunt vt stercus terræ. Ca.iiij.

De incæstu & eius irrōnabilitate.iuxta illud. Nolite fieri sicut ęquus & mulus quibus nō est intellectus. Ca.v.

De stupro &ei⁹ satisfactiōe i foro ꝺsciētię&,pfano. Ca.vj.

De raptu & eius pœna legali. Ca.vij.

De sacrilegio excæcato quārū ad personas deo dicatas vlipendentes traditum sibi honorem deificæ spōsalitatis dominicę potestatis:&angelicę ministerialitatis.Homo cum in honore esset nō intellexit:comparatus est jumentis insipientibus. Ca.viij.

De filiabus luxuriæ.Et primo de cæcitate mentis superna lia non intuendo:necessaria nescīēdo:&salutaria non eligendo.Nunquid cæcus cæco ducatum prębens ambo in foueam cadunt. Ca.ix.

De ꝑcipitatione secunda filiaꝝ luxuriæ & eius temeritate in sententijs proferendis:in dubijs decidendis:& in secretis edicendis. Ca.x.

De tertia filia luxurię:videlicet incōsideratione ,ppriæ defectionis:diuinę operatiōis:& alienæ cōuersatiōis. Ca.xj.

De quarta filia luxurię:videlicet inconstantia proueniēte ex inordinatione affectiōis:horrore tribulationis:& subtractione delectationis, Ca.xij.

De quinta filia luxuriæ.s.amore sui ,ppter quem deo inimicantur:proximo iniuriātur:& in vitijs multiplicantur ldeo incensa igni & suffossa:ab increpatione vultus tui peribunt. Ca.xiij.

De sexta filia luxurię videlicet amore prsentis sęculi:nō aduertentes defectibilitatē mūdialitatis: vtilitatem entitatis:nec nullitatem probitatis.Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studijs suis:non est qui faciat bonū: non est vsq; ad vnum. Ca.xiiij.

De septima filia luxuriæ,s.stultitia:non illa spūali & gratiosa:sed spāli ac criminosa:&generali atq; opprobriosa Stultorū nēpe infinitus est numerus. Ca.xv.

TITVLVS.VI.DE GVLA.

De gulæ speciebus pœna & remedijs . Manducauerunt & saturati sunt:nō sunt fraudati a desiderio suo. Adhuc esce eorū erāt in ore ipsorū:& ira dei descendit sup eos. Ca.j.

De omissione ieiunij contra legem diuinalē : naturalē: & humanalem:præter redemptionem aut legitimam excusationem:adiuncta ieiunij vitiatione . Nunquid hoc est ieiunium quod elegi &c. Ca.ij.

De ebrietate nōvino diuinali:sed materiali aut criminali. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius:& omnis sapiētia eorum deuorata est. Ca.iij.

De quinta filiabus gulæ:hebetudie qua insicitur intellectus:inepta lætitia qua diffoluitur affectus:multiloquio quo destruitur affatus:feculitate qua incomponif gest⁹: & immunditia qua corrumpitur corpus.Sepulchrum patens est guttur eorum:linguis suis dolose agebant iudica illos deus. Ca.iiij.

De pollutione & causis eius corporali vel interiori aiali. aut extrifeca spirituali. Ca.v.

De chorearum intenso cruciatu:appræhenso tripudiatu: & expresso creatu.Inflammabit enim in circumitu inimicos eius. Ca.vj.

De derisionis generalitate:illusionē recipientis dignitate & illusionis varietate.Oēs videntes me deriserunt me.locuti sunt labijs:& mouerunt caput. Ca.vij.

De ꝑdigalitatis ,prietate : varietate:& noxietate.In diluuio aquarū multarū ad deū nō approximabūt. Ca.viij.

TITVLVS.VII.DE IRA.

De diuersis iræ modis:nocumentis atq; remedijs : rationē quorum quisq; dicere habet.Miserere mei deus:quoniam tribulor:conturbatus est in ira oculus meus & venter meus. Ca.j.

De indignatione prima filia iræ:& varijs murmurationibus que fiunt cōtra deū & prælatum proprīū.Nam murmuerunt in tabernaculis suis & nō exaudierunt vocē dñi.& eleuauit manū suā sup eos. Ca.ij.

De sęda filia iræ.s.clamore,nō intensæ deuotionis:sed indecētis offensionis:& cōsuęe perturbationis excitātis scādalizationē:& ,puocātis cœlestem punitionem. Ca.iij.

De tertia filia iræ.s.multiplici scandalo:actuo aut passiuo realiter dato:aut acciderāliter occasionato.Pax multa diligētibus legem tuā:& nō est illis scandalum. Ca.iiij.

De quarta filia iræ.s.blasphemia:inquārum est maledictio vitiosa siue affectio ꝓnitiosa:immo cōsecutio angustiosa.Quorum os maledictione & amaritudine plenum est. Veloces pedes eorū ad effundendū sanguinē. Contritio & infœlicitas in vijs eorum, Ca.v.

De qnta filia iræ.s. cōtumelia illata &eius pœna inde cauſata atq; cōgruentia seruata. Tu scis impropriū meū:cōfusionē &reuerētiā meam. Ca.vj.

De sexta filia iræ:videlicet rixa siue bello internali & angustioso:ꝑticulari&rixoso:populari&periculoso.Ca.vij.

De septima filia iræ,s.homicidio vitioso &eius pœna.Viri sanguinū & dolosi nō dimidiabūt dies suos. Ca.viij.

TITVLVS. VIII.DE INVIDIA.

De inuidię origine:nocumentis & remedijs eius.Nam zelus domus tuæ comedit me:&opprobria exprobrātium tibi ceciderunt super me. Ca.j.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De prima filia inuidiæ q̄ est afflictio in prosperis ꝓximi occasio agendæ cupiditatis: & defectus omnis bonę conditionis & virtutis. Ca.ij.
De secda filia inuidiæ: videlicet odio multiplici cū varijs nocumentis & modis eius & pœnis suis iuxta illud. Posuerunt aduersum me ma. ꝓ bo. & odiū ꝓ dile. mea. Constitue sup eū peccatorē: & diabolus stet a dex. eius. Ca.iij.
De tertia filia inuidiæ, ſ. detractione & grauitate: immo & de eius pœna. Nam induank̄ q detrahūt mihi pudore: & operiant sicut diploide cōfusione sua. Ca.iiij.
De quarta filia inuidiæ q̄ est susurratio: excludens beneuolentia diuinalē: tollēs amicitiā humanalē: & includēs negotiā mortalē. Deniq; aduersum me susurrabāt oēs inimici mei: & aduersum me cogitabāt mala mihi. Ca.v.
De quita filia inuidię quæ est exultatio in aduersis proximi amica crudelitatis: quæ euitari debet ne circa subditos exerceatur: circa propinquos nō habeatur: & circa afflictos non exhibeatur. Ca.vj.
De blasphemia prout ortū habet ex odio dei: agens aliq̄n contra dei prouidentiā: aliquādo cōtra dei potentiam: & aliquādo cōtra dei iustitiā. Nolite (inquit ꝓpheta) extollere in altum cornu vestrū: nolite loqui aduersus deū iniquitatem. Ca.vij.
De blasphemia & sex speciebus eius peccati in spiritū sanctum: attendendo eiusdem nimiam grauitatem: malitiæ præparabilitatem: & veniæ remissibilitatem. Dixit em̄ dominus ex Basan conuertam: conuertam in profundum maris. Ca.viij.
De duritia siue obstinatione. Nam cor durum male habebit in nouissimo. Ca.ix.

TITVLVS.IX. DE ACCIDIA.

De quidditate accidiæ & filiabus eius. Non timebis ab incursu eius: & dæmonio meridiano. Ca.j.
De accidiæ tædio & remedijs ei⁹. Dormitauit enim anima mea præ tædio: ideo confirma me in verbis tuis. Ca.ij.
De negligētia in genere quantū ad proprietatē significati varietatem principij & grauitatem peccati. Ca.iij.
De negligētia bene operādi: quo ad omissionē boni prętariti: debiti modi: & ꝑsentis boni. Oēs vtiq; declinauerūt simul inutiles facti sunt nō est qui faciat bonū. Ca.iiij.
De negligentia prælatorū quaten⁹ ignorātiā ab animo removeant: obedientiā deo exhibeāt: & negligētiā in officio excludant: excitāte Pō. Erudimini qui iudicatis terrā seruite domino in timore. Ca.v.
De omissione fraternæ correctionis quēadmodū contingit fieri defectuosa atq; culpabilis: ex correctiōis irrationabili omissione ex corrigētis criminali dispositione: siue ex indebiti modi processiōe iuxta illud. Corripiet me iustus in misericordia: & increpabit me. Ca.vj.
De negligentia circa obseruationē festorū: & quēadmodū festa celebrari debeāt: euādo a defectibus criminalibus inhærendo actibus spūalibus: & abstinēdo ab operibus manualibus. Nam & Chaldæi dixerunt in corde suo: cognatio eorum simul quiescere faciam⁹ omnes dies festos dei a terra. Ca.vij.
De negligentia sumptionis sacramētorū: & ꝑmittatiū ecclesiæ: & præcipue de annuali cōfessiōe: ipsam prætermittēdo indebite peragēdo: & pœnitentiā iniunctā nō implēdo: Nā declinātes in obligationes adducet dñs cum operantibus iniquitatem: pax super israel. Ca.viij.
De negligētia circa sacramentū eucharistiæ omittēdo indebite eius sumptionē: accedendo indigne ad cōmunionem: & exhibēdo se tepide post acceptionē. Fiat mēsa eorum coram ipsis in laqueū & in retributiones & in scandalum. Ca.ix.
De omissione circa diuina: videlicet missæ auditionē iuxta illud. Introite portas ei⁹ in confessione. atria eius: in hymnis confitemini illi. Ca.x.
De negligentia prædicationi nō intendēdo: prędicationē non attendendo: nec ꝑm eam faciendo. Ca.xj.
De negligentia horarū canonicarū. in insufficientia debita in intentione recta. & in cā motiua. iuxta illud. Septies i die laudē dixi tibi: sup iudicia iustitiæ tuę. Ca.xij.
De pigritia: videlicet tarditate cōuersionis: cōfessionis: & bone operationis. Ca.xiij.
De otiositate tanq̄ vitiū insinuandū: inferni suppliciū ei reseruandū: & malū plurimū inde generandū. Ex quo in labore hoim nō sunt: & cum hoi bus nō flagellabūtur. Ideo tenuit eos superbia. Ca.xiiij.
De desperatione quantū ad gloriā adipiscendā: veniā cōsequendam: & miseriā euadendā. Non enim sperauerūt in deo salutari suo. Ca.xv.
De pusillanimitate trepidāte: opera spiritualia non posse perficere: bona tēporalia posse amittere: & corpora mortalia deficere. Trepidauerunt etem timore pusillanimes vbi non erat timor. Ca.xvj.

TITVLVS.X. DE MENDACIO.

iuramento: & periurio.
De multiplici mendacio & punitione eius. Perdes omnes qui loquunt mēdaciū: prestat Dauid prophęta. Ca.j.
De adulatione quantū ad conditionē malitiæ adulatoris infectionē cōsciētię blanditoris: & exclusionē cōplacentiæ laudatoris. Molliti enim sunt sermones adulatoris sup oleū: & ipsi sunt iacula: Ideo exora eū ꝓpheta. Oleū aut pctōris non impinguet caput meum. Ca.ij.
De iuramento inquantū sit actus licitus religionis: mod⁹ cōgruus locutionis: & effectus necessarius eiusdem actionis. Et iurabūt in nomine meo: ꝑm Hiere. Viuit dñs i veritate iudicio: & iustitia. Ca.iij.
De iuramento per mēbra dei vel per creaturas: vel per falsos deos. Ca.iiij.
De formis iuramentorū: quēadmodum imperator papæ: & episcopi qui sūt exempti: aut curati episcopis suis: vasalli dominis facere habent. Ca.v.
De iuramēto ꝓmissorio: decem casus dubij si idem obseruandū sit: aut licite transgredi: immo si cōmutari: aut in toto irritari: aut de arbitris reduci possit. Ca.vj.
De periurio summopere vitando: qa ex eo deus inhonoratur: qa oi lege vetatur: qa ipse proxim⁹ dānificatur: & qa pœna multiplici castigatur. Ca.vij.
De adiuratione si licita sit etiā in leuibus causis. Ca.viij.

TITVLVS.XI. DE VOTO ET VOTI TRANSGRESSIONE.

De voto inquātū eo exhortamur ad meliorum promissionem necessitamur ad promissorum solutionē: & regulamur circa votorum intentionem: iuxta illud. Vouete & reddite domino deo vestro. Ca.j.
De materia voti, & ipsius diuisione: trangressione vtilitate: obligatione redemptione: commutatione: & dispensatione. Ca.ij.

TITV;XII. DE INFIDELITATE

De supstitionib⁹: idolatria: multis generibus diuinationum necromantia: astronomia siue mathematica: augurijs sortibus: obseruātijs: incantationibus: adiurationib⁹: & temporum qualitatibus. Ca.j.
De triplici infidelitate in genere: si ad fidem sint cogēdi: si eorum pueri inuitis parentib⁹ sint baptizandi. si cū ipis sit disputandū: aut eū illis conuersandum. Ca.ij.
De infidelitate Indęorum & ritib⁹: participationibus: exactionibus & seruientibus eorum. Ca.iij.
De hęresi & pœnis hæreticorum. Ca.iiij.
De quadam remissione & materia hæresis: qui hæretici dicantur. Ca.v.
De apostasia multiplici. Ca.vj.
De infidelitatis vigorosa defensione rodiosa cōgregatiōe & pernitiosa locutione. iuxta illa propheræ. Protexisti me deus a cōuētu malignātiū: a multitudine operātium iniquitatē: qa exacuerūt vt gladiū linguas suas. Ca.vij.
De superstitionum grauitate: multiformitate: & inutilitate. iuxta illud propheticum. Odisti omnes obseruantes: vanitates superuacue. Ca.viij.
De fortuna quantū insania falsa: etiam defectu suę imperfectibilitatis: ęqualitatis: veritatis: stabilitatis: fidelitatis: & perfectibilitatis. Ca.ix.
De cōstellationibus: videlicet stella quæ dicitur cometes stellis erraticis: siue planetis: & stella mirifica quæ est singularis. Vidimus (inquiunt Magi) stellam eius in oriente. & venimus adorare eum. Ca.x.
De fato si quid sit: & de eius effectu. Beatus cuius est nomē domini spes eius: & non respexit invanitates: & insanias falsas. Ca.xj.

Finis tabulæ secundi tomi.

INCIPIT SECVNDA PARS

Summæ beati Antonini Archiepi Florentin. ordinis Prædicatorū: in qua agitur de vitijs. Et primo de auaritia: & est Titulus primus de auaritia diuisus per plura capitula.

¶ De auaritiæ quidditate: grauitate & effectu eiusdem per modum prædicationis. Capitulum. I.

ILII HOMINVM VSquequo graui corde: vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Pō. iij. Grego. xiij. moral. capitu. xix. super ver. Plumbi lamina &c. dicit ꝙ contra auaros quos auaritiæ pondus grauat: Psal. inuehitur & increpat dicens hoc. Filij hominum &c. non filij⁹ dei. i. electis qui ex deo nati sunt. ſ. per gratiā cōtentib⁹ terrena loquitur Pō. sed filijs hominū: id est terrenos. Homo enim ab humo deriuatur: qui filij sunt non solū generatione, sed imitatione: hi sunt graui corde. Inter oia elementa terra est grauius: & inter terrena metalla quæ pertinent ad diuitias aurum & argentum sunt grauiora. Grauium autem locus ꝓprius ad quem inclinantur grauia est centrū vbi est infernus. Inter vitia illud quod deprimit cor ad terrenas diuitias est auaritia cuius locus est infernus: scilicet æternæ dānationis. Vnde serpenti antiquo dictum fuit. Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Gen. iij. id est ad te pertinebunt quos deceperis terrena cupiditate: ergo ex quo damnatio incurritur: filij hominum vsq; quo. ſ. permanetis in hoc vitio: vt diligatis vanitatem: id est ista tēporalia quæ vana sunt: id est cito transitoria? Vnde in inferno dicūt diuites. Quid nobis prosuit superbia: aut quid contulit nobis iactantia diuitiarū? Ecce omnia transierunt velut vmbra. Sap. v. Vana sunt quia faciunt homines vanos cum p hoc frustrentur fine suo: id est terrena vita. Et hoc est accipere in vanum animam suam ꝑm Pō. id est nō operari ea tm vnde saluentur: sicut medicina dicitur vana quæ non induci t sanitatem ad quam ordinatur. Et quæritis mendacium .i. ipsa terrena quæ sunt mendosa: quia promittunt quietē & dant inquietudinem: promittunt sufficientiam & dant miseriā. Filij hoim &c. Vbi ſciēdum ꝙ cum auaritia sit immoderatus amor habendi: hæc immoderātia potest esse tripliciter ꝑm beatum Tho. ij. ij. q. cxvij. arti. iij.

¶ Primo in affectione.
¶ Secundo in retentione.
¶ Tertio in effectione.

Et ꝑm hæc tria: erūt tres sermones de auaritia in genere.

Et quantū ad primum, ſ. de nimia affectiōe ad res temporales hoc reprehēditur in dicto versu. Filij hominum. Vbi tria notari possunt de auaritia.

¶ Et primo eius mali quidditas: ibi. Vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium.
¶ Secō eius peccati eius ponderositas: ibi. Filij hominum.
¶ Tertio eius effectualitas: ibi. Et quæritis mendacium.

Auaritia ē triplex.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Sciendum ꝙ auaritia vel cupiditas sumitur tripliciter. Vno modo prout est non peccatū: sed pœna vel radix peccati: & ꝑm hanc acceptionem auaritia nō est aliud q̄ quædam inclinatio naturæ corruptæ ad bona corruptibilia & temporalia inordinate appetendo. Vnde apostolus. ſ. ad Timo. vj. Radix omniū malorum est cupiditas. i. auaritia, eo videlicet ꝙ ex auaritia frequentius alia peccata oriātur ad similitudinē radicis: quia sicut radix toti arbori alimentum præstat: sic homo per diuitias acquirit facultatem ad quodcūq; peccatum desiderandum & perpetrandū. Et vt dicit Leo papa. Clericū vel virum catholicum & præcipue sacerdotem domini: sicut nullo errore implicari: ita nulla cupiditate violari oportet. dist. xlvij. c. clericum vel virum

Diffinitio auaritię.

Diffinitur auaritia ſm beatum Tho. ij. ij. q. cxviij. arti. ij. & dicitur ꝙ est inordinatus appetitus circa scientiam: potentiam: & alia quo ad excellentiam quam quis consequitur ex illis. Sed auaritia est inordinatus appetitus circa prædicta quo ad sufficientiā quæ intenditur in illis in acquirendo vel retinendo ipsa temporalia. Differunt etiam in hoc: quia superbia respicit peccatum ex parte auersionis a deo: cuius præcepto superbus recusat subijci. Auaritia vero respicit peccatum ex parte conuersiōis ad bonum commutabile: quia peccata scilicet inordinate diligit. Tertio modo sumit auaritia, prout est speciale peccatum distinctum a cæteris. Et sic diffinitur auaritia ꝙ est inordinatus amor vel appetitus pecuniæ. Vnde Isidorus libro. j. Etymologiarum. dicit ꝙ auarus dicitur quasi ęris auidus. De his beatus Thomas. ij. ij. q. cxvij. articu. ij. & in quæstionibus de malo. & Alexander in. iij. parte summæ. q. xlij. Et de hac auaritia quæ est speciale peccatum dicit Ambrosius. Sicut hi qui per insaniam mente translati sunt: non iam rem ipsam: sed passionis suæ phantasiam vident: ita etiā mens auari semel vinculis cupiditatis astricta semper aurum videt: semper argentum videt: semper reditus computat: gratius aurum ꝙ solem intuetur. Ipsa eius oratio & deprecatio a domino petit aurū nec finis: nec satietas aderit cupiditati. distin. xlvij. sicut hi. Et hoc est quod dicit Salomon Eccles. v. capitu. Auarus non implebitur pecunia: & qui amat diuitias non capiet fructum ex eis. Vbi sciendum ꝙ aliud est diuitias amare & non habere: aliud habere & non amare: aliud nec habere nec amare: aliud habere & amare. Amare & non habere est vanum & infructuosum. Nam neq; habet commoditatem ex vsu earum: cum eas non possideat: neq; fructum experientia in defectu earum: ex quo amat & cupit habere per omnem modum quem potest: licitum & illicitum: impatienter & inuoluntarie sustinens paupertatem. Vnde apostolus. j. Timoth. vj. capi. Qui volunt diuites fieri: incidūt in tentationem & in laqueum magnum diaboli: & in desideria multa inutilia & nociua quæ mergunt hominem in interitum. Nam propter hoc aliquando desiderant furari, fœnerari, decipere & alia mala facere vt habeant diuitias quas inordinate amant. Secundum scilicet habere diuitias & non amare est laboriosum. Vnde dicitur Eccles. xxxj. capitu. Beatus vir scilicet dives qui inuentus est sine macula: scilicet inordinati amoris: & qui post aurum non abijt: scilicet mente & corpore: vt auari qui vbiq; terrarum fequuntur aurum etiam sub terra. Sed quis est, hic & laudabimus eum? quasi dicat rarissim⁹. Talis fuit Abraam de quo scribitur Gene. xxiij. cap. ꝙ erat dives in possessione auri & argenti. Sic & Iob: vt patet primo capitulo. ꝙ non habuerit inordinatum amorem: patuit ex amissione ipsarum rerum in qua perturbatus non fuit. Tertium scilicet nec habere nec amare: hoc est perfectum. Vnde Prouerbiorum. xxx. capitulo dicitur. Duo rogaui te ne deneges mihi anteqū moriar. Diuitias & paupertates ne ne dederis mihi: sed tantum tribue victui meo necessaria. Diuitiæ enim frequenter pervertunt possessores suos. iuxta illud Deutero. xxxij. Incrassatus est dilectus & recalcitrauit. Sen. Non est pauper cui quātumcūq; parum est: satis est: & subdit. Superflua habere cupiditatis est: necessaria habere infirmitatis est: omnia relinquere perfectionis est sicut fecerunt apostoli. Vnde Petrus i persona omnium dicebat. Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te &c. Mat. xix. Et Hiero. Crates ille Thebanus cum ad philosophandum pergeret magnum auri pondus abiecit: nec æstimauit se diuitias simul & virtutes posse possidere &c. xij. q. j. gloria. Quartum. ſ. habere & amare. Si amen⁹ plus q̄ deus vel contra deū: ita. ſ. vt habens eas paratus sit facere contra dei mandata ne amittat: vel non subuenire in magnis necessitatibus sibi notis periculosum est & pernitiosum. Vñ. Pō. Diuitię si affluāt nō lite cor apponere. ſ. inordinate amando. Ratio aūt quare auaritia est pctū: est ista ſm bea. Tho. ij. ij. q. cxviij. arti. ij.

Differt amare & habere diuitias.

[dē habet. ff. devaca. mu. i ho §. vlti. norib⁹

¶ Secunda pars,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Auaritia autē ḡre est pctm.

Eorū quæ ordinant ad aliquem finē: bonū eorū cōsistit in proportione seu debita cōmensuratione ad illū finē bonū id est in tali mensura seu quātitate ꝙ ptingāt ad finem. Sicut medicinia ḡ ordinant ad finē sanitatis corporis: tunc est bona qū sumitur in tali mēsura & qualitate ḡ inducat sanitatē. Malū autē eorū qd ordinat ad finē cōsistit in excessu vl defectu ad debitum finem. Sicut medicina purgatiua tunc est mala quando non euacuat sufficienter malos humores: vel quando nimis euacuat: ita ꝙ etiam bonos aufert. Temporalia autem bona sunt ordinata a deo ad sustentationem hominum. Quærere igit ea & tenere vel desiderare non solum ad sustentationē sui & suorū: sed ad superfluitatem & vanitatē vitiosum est & malū: qa excessus fit a debita eorū mensura. Sed quia etiā non licet vti indebitis medijs vt ad debitū finē perueniat ſm beatum Tho. qa ſm apostolum ad Rom. iiij. Non sunt faciēda mala vt eueniant bona: hinc est ꝙ non licet quærere vel desiderare temporalia etiam ꝓpter sui sustentationem per indebitos modos: vt per furtū: vsuram: fraudulentiam: & huiusmodi.

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

Auaritia grauat hominē

principale sciendū ꝙ vicioū auaritiæ præcipue aggrauat hominē: & vt graue inclinat ad centrū: ita auaritia præcæteris ad centrum inferni deijcit. Cōiter em auari sunt obligati restitutiōibus & debiti iniustis lucris: & cū saluari non possint & centrum inferni deserere nisi alleuient ꝑ restitutionē & dimissionē illicitoꝝ lucroꝝ: porro cū pōdere peccatoꝝ volunt ad inferna descendere ḡ consueta mala relinquere. quinimo ſm Hiero Cætera vitia hoie inueterascente senescunt: sola auaritia iuuenescit. Et rō naturalis est ſm Tho. vbi. ō. ꝙ senes ꝓpter defectū naturalē auidius exteriorum rerum requirunt subsidia: sicut ois indigēs quærit suæ indigentiæ supplementū: nec tñ excusat a pctō si contra rōnē appetat: & præcipue cū ipsa natura doceat: qa omne qd antiquat & senescit: prope interitū est ſm apm ad Heb. viij. Et cū interierit nō sumet oia ſm Pō. i. aliquod suorum bonorum. Ideo de facili debet contemnere oia cogitando in breui esse moriturū: igitur filij hoim vsq; quo graui corde. id est in auaritia ḡ vos grauat permanetis. Facilius est camelum; perforamen acus transire ḡ diuitem intrare in regnum celoꝝ: ait christus. Mat. xix. Vbi Hiero. Recte diuites chamelis cōparant: qa sicut chamelli cū deposuerit gibbum & grauem sarcinā ponderū ꝓ cruā acus. i. ꝓ angustiā & arctā viā intrare & transire possunt: ita supb⁹ & diues si dimittit gibbū. i. amorem inordinatū diuitiarū & sarcinā pctoꝝ: de facili intrabit ꝓ arctā viā i regnū celoꝝ. Hæc Hiero. ſm Magrm historiarum Arcus erat quædam porta ciuitatis Hierosolymæ valde arcta: ꝓ qua nō poterāt intrare chamelli nisi deposita sarcina. Ostēdit aūt hoc pctm esse graue: qa est cōtra deū: ꝙ ꝓximū & cōtra seipm ſm Tho. ij. ij. q. cxvij. arti. j. Peccat auarus cōtra deum inquātū ꝓpter bonū tpale diuitiarū cōtemnit bonū æternū. Vñ & auaritia dicit apl's ad Ephe. v. idoloꝝ seruitutē: qa affectū quem fidelis exhibet deo & sollicitudinē: auar⁹ exhibet pecuniæ. Et sicut idololatra subijcit se creaturæ exteriori: ita auarus licet non eodem modo: quia idololatra subijcit se creaturæ quo ad cultū vt exhibeat ei cultū diuinū: sed auarus subijcit se pecuniæ inordinate: cōcupiscendo eam quo ad vsum. Et ideo etsi graue peccatū: nō tamē quantū idololotria. Itē ſm Chry ſ. auaritia assimilatur idololatriæ: qa sicut idolotræ. venerantur reliquias & idola nec præ reuerētia audēt ea tangere: ita multi venerātur pecunias & eis vti nescīūt: sed vt sacra deponūt: & filijs & neporib⁹ intactas cōseruāt. Itē ſm Amb. cōparat auaritia idololatriæ: qa sicut idolotra nititur auferre gloriam deo: ne solus deus nomen deitatis obtineat: ita auarus in dei rese extēdit vt solus vsurpet ḡ de⁹ oibus fecit vtraq; sunt inimica deo: qa negāt deo quæ sunt eius. Itē auarus peccat in ꝓximū: cū scilicet plus debito accipit & conseruat pecunias & bona alia tpalia in damnum & nocumentū proximorū. Cū em bona tpalia nō possint simul possideri a multis: nō pōt vnus homo in bonis tpalibus supabūdare: nisi alteri deficiat: & sic auaritia est directe contra ꝓximū. Vnde Ambro. Hiurientiū est panis quē tu detines: nudoꝝ vestimētum qd recludis: miseroꝝ pecunia quā in terra defodis. Tantoꝝ ergo te scias inuadere bona quantis possis dare quod velis. ſ. qd debes velle. ꝙ vij. dist. sicut hi. Tertio peccat auar⁹ in seipsum: qa ꝓhoc inordinat affect⁹ eius: licet nō deordinet corpus sicut pervitia carnalia. Sustinet etiā corpus multa incommoda contra rōnem. Vñ Greg. Oēs hui⁹ seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt: in cœlestibus debiles. Et infra. Nam sepe famē: nuditatem: delectionem sustinent: & earū rerū se per abstinentiā cruciant: ad quas adipiscendas festinant. xlvij. dist. oēs. Et Eccles. vj. dr. Est aliud malū qd vidi sub sole: & hoc frequens apud hoies: vir. ſ. auarus cui dedit deus diuitias. ſ. quo ad mobilia: & substantiam. ſ. immobiliū: & honorem. ſ. dignitatis & ptātis: nec deest aiæ suæ. i. sensualitati & vitæ corporali ex his quę desiderat in hoc mūdo: nec ei dedit deus potestatē. i. vsum potestatis vt comedat: sed alien⁹ vorabit eas. Est autem auaritia mortale tripliciter: & tunc grauat & deijcit ad infernum.

Auaritia est mortale

¶ Primo ratione æquitatis quam offendit.

¶ Secundo ratione charitatis quam excludit.

¶ Tertio ratione finis quem peruertit.

Primo quidē auaritia offendit ḡtatē qñ nocet proximo ꝓ iniustā acqsitionē furādo: fraudādo & hmōi: ḡ sunt mortalia ex gñe suo: qa vertunt in nocumētū notabile ꝓximo: & sūt ꝫ iustitiā: & nō solū ista ꝓpetrare sed ista desiderare. ſ. rerū illicitas appetere acquisitiōes: qd ptinet ad auaritiā ē mortale. Et de illis intelligit illud Abacuch. ij. Vhe qui cōgregant non sua. Sed o qñ qs ita amat ista tpalia ꝙ etsi videret extremas necessitates & subleuare posset: non faceret ne minueretur in tpalib⁹. Et de his laco. v. Agite nūc diuites: plorate & vlulate in miserijs q aduenient vobis: diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: aurū & argētū vestrū eruginauit & erugo eorū erit vobis i testimoniū & māducabit carnes vras. Sed o auaritia est mortale rōne charitatis quā excludit. Si em tantum amor diuitiarū crescat ꝙ ꝓpteratur charitati dei vel ꝓximi: qd cōtingit qñ facit vel qñ parat⁹ est facere cōtra deū vel ꝓximū vt habeat diuitias vel non minuat vel non amittat: puta peierat: vel festa violat: aut decipit ꝓximū: aut habet animū paratū ad ista hmōi facere vt lucretur: aut nō ledat in tpalib⁹: vel etiā de supfluo non vult dare necessitatem patientibus: tunc est mortale. Vñ ſ. Io. iij. dr. Qui habuerit substantiā huius mundi & viderit fratrē suū necesse habere & clauserit viscera sua ab eo: quo charitas dei est in eo? q. d. nō habet talis charitatē dei: ga facit ꝫ charitatē ꝓximi manifeste: & de⁹ diligi nō pōt vere & salubriter si nō diligit ꝓximū cū hoc ipse præcæperit. Si qs diligit me ait christ⁹: sermōes meos seruabit: & ecōtrario Qui non diligit me sermones meos nō seruat. Io. xiiij. Dicuntur aūt diuitiæ substātia vel a substādo: qa debēt substare rationi nō dominari. Mat. vj. Non potestis deo seruire & māmonæ: id est diuitijs. Non dicit ibi: inquit Hieronym⁹: Nō potestis habere sed seruire. Qui enim seruus est diuitiarum eas custodit vt seruus: & sic nō substant diuitiæ sed ꝑsunt & dominant talibus. Vel dicunt diuitiæ substantia a sustentando: qa debēt diligi ad sustentationē non ad superfluitatē vel voluptatē. Et subdit. Et viderit fratrē suum necesse habere. i. scierit: nō em tenet subuenire necessitatib⁹ quas non nouit: & clauserit viscera. ſ. misericordiæ non dā do cum pōt & debet: vel nō cōpatiendo si dare nō pōt: non est charitas dei in hmōi. Tertio auaritia est mortale ratione finis quē peruertit: qd sic probat. Amor est boni. Sicut autem duplex est bonū. ſ. bonū, ppriē & principal'r dictū: & sic est bonū quod est finis: & bonū quod non est principale. ſ. bonū qd est ad finē. Ista debet esse duplex amor. ſ. principaliter & ꝑ se boni qd est finis & amor secūdario & ꝑ accidēs inter boni qd est ad finē. Auaritia igitur prout est inordinatus amor tpaliū rerū ita ꝙ in eis finis cōstituat: semp est pctm mortale. Cui⁹ ratio est: qa auerti ab incōmutabili bono est pctm mortale: sed cōuerti ad quodcūq; commutabile bonū creatū sicut ad finē facit auersionē ab incommutabili bono qd debet esse vltim⁹ finis: eo ꝙ nō possunt esse plures vltimi fines: ergo auaritia inquātū fruit tpalib⁹ bonis semper est mortale: hæc Tho. in questione de malo. Et hoc mō dicit aplus ad Eph. v. ꝙ ois auarus nō habet hæreditatem in regno christi & dei. i. nullus auarus qui. ſ. constituit finē in diuitijs. Veniale aūt esset qñ quis inordinate diligeret temporalia: sed citra deum: nec ex hoc trāsgredit vel paratus est trāsgredi aliquod præceptorū. Qz aūt sit nō solum mortale sed valde graue ostendit ex hoc: qa cōtra nobilissimas virtutes: vt puta cōtra pietatē & misericordiā quę est maxima inter eas q sunt ad ꝓximum. Vnde Amb. Omnis summa christianæ

Auaritia est mortale

christianæ religionis in misericordia & pietate cōsistit. Est cōtraria iustitiæ quæ est ois virt⁹: & nec⁹ Hesper⁹ nec⁹ stella nec⁹ Lucifer est ita clarus vt dicit phūs in. v. Eth. Iustitia enim tenet medium inter supfluū & diminutum. Auaritia autē excedit in accipiendo & deficit in dando: quia accipit plus ꝙ debet ab alijs furando: rapiendo: fornerando: fraudādo & hmōi. Et minus dat ꝙ debet sibi & alioꝝ necessitatibus cum pōt nō subueniendo. Est etiā cōtraria virtuti liberalitatis quæ facit hoiem alijs gratū. Vnde Boeti⁹. Largitas claroꝝ. i. famosos facit: auaritia vo odiosos. Cum enim virtus liberalitatis mediū teneat circa acceptionem & datione pecuniarum liberalis vertūq; facit sicut oportet. Nā ad decentem dationē sequitur ꝙ sit decēs acceptio. Liberalis em primo recte se habet in datione eo ꝙ ipse in dādo obseruat regulam rationis in quantū ipse dat quib⁹ oportet: & quando oportet: & quid oportet: & quantū oportet: & quō oportet: obseruando semp debitas circūstātias quæ ad rectitudinem dationem exigūtur. Sed o liberalis se recte habet in acceptiōe & ꝓcipue quatuor modis. Primo quia accipit vnde oportet: quia a ꝓprijs possessorib⁹. Sed o accipit quantum oportet: qa min⁹ sibi reliquit ꝙ alijs det: eo ꝙ paucis ipse est contentus. Tertio accipit quō oportet: qa pauca & in necessitate: libenter aūt dat: & ꝓpterea interdum minora dās liberalior iudicat. Quarto accipit eo fine quo oportet. Non enim liberalis appreciat diuitias propter ipas: sed solum propter dationem. Auarus vo inordinate se habet in his duobus. ſ. in acceptione & datiōe pecuniarū: vt patet discurrendo ꝑ singula. Hæc Tho ij. ij. q. cxvij. arti. iij. & in scriptis Ethicoꝝ. libro. iiij. ca. j. Et ꝙuis auaritia sit valde graue pctm: nō tamē maximū omniū: nam magnitudo pecati potest attēdi ex tribus. Primo ex parte boni quod offenditur vel contemnit. & ſm hoc tāto peccatū est grauius quanto bonū qd ꝑ pctm offenditur contēnitur vel corrūpitur, est nobilius vel maius: & sic peccatū contra deum est grauissimū: qa ꝑ hoc contēnitur summū bonū. Sed o attēditur magnitudo peccati ex parte damni qd infertur: & sic inter peccata ḡ in ꝓximū cōmittunt: tāto pctm est grauius quanto damnū est grauⁱ⁹ proximo illatum. Vnde homicidiū est grauius adulterio: & adulterium grauius furto. Tertio pōt attendi magnitudo pcti ex parte boni cui quis inordinare subijcit: quanto em bonū est minus tanto peccatum est deformius. Cum autem inter bona humana tpalia sunt minima: qa minora ḡ bona corporis: & bona corpis ḡ bona animæ: ideo qa inordinatus appetitus auari subijcitur minimo bono. ſ. rerū exteriorum: ideo ſm hoc auaritia est turpius & deformi⁹: & ꝓpter hoc dr Eccli. x. Auaro nihil ē sceleſti⁹ i. ad pctm pronius: qa ad oia vitia auarus inclinatur: vel sceleſtius, i. turpius & vilius: quia præfert bonū cō mutabile minimū bono incōmutabili summo. Et subdit ibi. Nihil iniqui⁹ ḡ amare pecuniā: qd intelligitur tripliciter. Iniquius. i. æquitati naturali magis ꝓtrariū ḡ amare pecuniam. ſ. plus debito acquirendo: vel retinendo: qa ſm legē cōem naturę oia erant cōia. Sed o modo dr iniquius id est insatiabili⁹ ḡ amare pecuniā. ſ. inordinate: qa nunq; satiatur. Io. iiij. Qui biberit ex aqua hac sitiet iterum. Tertio tnō dicitur iniquius. i. inæqualius: qa auarus dat & contēnit bonū: æternū pro tpali. Vnde subdit. Hic em aiam suā venalem habet. i. vitā suā naturalē: exponens se periculis: vel aiam. i. spm suū. Et subdit. Proiecit em intima sua. i. vitam corporalem nō curādo de ea vt lucret⁹: vel intima sua id est virtutes oēs obijciēs vt lucret⁹: vel intima, i. intimos amicos: qa auarus nullum habet amicum: vel intima. i. vi scera pietatis & misericordiæ. Vnde Tullius in lib. de offi. Nihil tam angusti animi: nec tam praui ḡ amare pecuniā ſ. inordinate. Hæc beatus Tho, ij. ij. q. qua. ō. Et Alexan. in ij. parte. q. xlij.

Turpitudo auaritię.

Auaritia grauat hominem

Auaritia est maximum peccatorū

Auaritia excludit charitatem.

Auaritia ē grauissimū ꝑcm

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Ex auaritia oēs ſ. de effectu eius. Sciendū ꝙ multa vitia & quasi oia proceduntur alia pcta ex auaritia, Vñ subdit. Quæritis mendaciū. i. diligēdo inordinate tpalia qd ptinet ad auaritiā: quæritur mendaciū. i. pctm. Dicit aut pctm mēdacium. iuxta illud Ois homo mēdax. i. pctōr ex eo ꝙ pctm est cōtra veritatem vitæ: tum quia nō adæquatur intellectui diuino nec humano actus peccati: sed cōtra lumen naturale est: tum quia peccatū sub specie boni decipit hominē trahendo ad malum. Procedit nāq; ex auaritia superbia: cum ex diuitijs homo, superbiat & videt sibi oia debere subijci. Aug. Vermis diuitum supbia. Oritur & luxuria: vñ christus diuitijs adiunxit voluptates dicēs. A diuitijs et voluptatibus euntes suffocantur. Lucæ. viij. Hinc ira flāmescit si impediuntur eius lucra. Tabescit inuidia si altus sit ditior eo. Dejcit acidia si non lucretur vel amittat quæsita. Tristatur supra modum: & sic de alijs. præcipue tamen procedunt ex ea illa quæ dicuntur filiæ eius: ratione quorū dicitur vitiū capitale. ſ. septem quæ ponit Grego. in moral. Dicitur em aliquod vitium capitale ſm Tho. ij. ij. q. cxviij. articu. vij. illud ex quo oriuntur alia ſm rationem finis. Finis em cum sit multum appetibilis: per eius appetitū homo procedit ad multa facie da bona vel mala: finis autem maxime appetibilis est beatitudo seu fœlicitas quæ est vltimus finis humanæ vitæ. Et ideo quanto magis aliquid participat conditiones fœlicitatis tanto magis est appetibile. Est autem vna de conditionibus fœlicitatis vt sit per se sufficiens: alioquin nō quieteret appetitum tamq; vltimus finis: sed per se sufficientiā maxime repromittūt diuitiæ: vt Boetius ait in. iij. de consolatione Cui⁹ ratio est: qa denario vtimur quasi fideiussore ad omnia habenda. vt dicit phūs in. v. Ethicorum. Et ad idem dicitur Eccles. x. Pecuniæ obediunt omnia. Et ideo auaritia quæ cōsistit in appetitu pecuniæ ponitur vitium capitale. Nec obstat ꝙ liberalitas quæ opponitur auaritiæ non est principalis virtus. Non enim oportet ꝙ principale vitium opponatur principali virtuti. Nam virtus perficitur ſm rationē: virtū aūt ſm inclinationem appetitus sensualis: nō autē ad idem genus principaliter respicit ratio & appetitus sensitiuus. Item nō obstat ꝙ auaritia ipsa ex alio vitio aliquando oriat: cum dicat Grego. ꝙ aliqñ oritur ex elatione aliquando ex timore: quia nihil prohibet vitium capitale ex alijs interdum oriri: dum tamē alia vitia soleāt ex eo plerūq; nasci. Item non obstat ꝙ diuitiæ circa quas est auaritia non habēt rationem finis: sed magis rationem eius quod est ad finē: qa inquātū pecunia est vtilis ad omnia sensibilia conquirenda continet quodāmodo virtute omnia: & ideo habet quandam similitudinem fœlicitatis. b. Tho. ij. ij. q. vbi. ō. Item cum peccata carnalia dicātur illa q perficiuntur in delectatoib⁹ carnalib⁹: q. ſ. sensu carnis cōplentur: vt delectatio ciborum & venereorum. Spiritualia autem peccata dicuntur q perficiuntur delectationibus spiritualibus absq; carnis delectatione: vt quæ complentur i sola animæ apprehensione: qa auaritia est huiusmodi: delectatur enim auarus in eo ꝙ considerat se possessorem diuitiarum: & ideo est spūale pctm ſm Greg quis em sit circa obiectū corporale. ſ. diuitiarum: nō quæritur tamē delectatio corporalem: sed solum aīalem. ſ. prout delectatur in hac consideratiōe ꝙ diuitias possideat ratiōe tamen obiecti quod est materiale. beatus Tho.

Septē filiæ auaritiæ.

§. IIII. SVNT AVTEM HAE FILIÆ auaritiæ septē. Prima est obduratio cōtra miam q alio mō dr inhumanitas: & ꝑ hoc auarus excedit modū in retinendo. Sed o excedit auar⁹ modū in accipiēdo. Et hoc tripliciter. In corde: ope: & sermone. In corde quidem excedit modū acqrēdi: qa auaritia imponit homini sollicitudines & curas supfluas: & sic ponit filia auaritiæ inquietudo mētis. Sed o excedit auarus modum acquirendi i ope: & sic ex ea oritur violentia ad quam pertinet rapina. Tertio excedit modū in sermone. Et quātum ad hoc quatuor facit. Primo vtitur fallacia. Sed o addit aliqñ iuramentū. Et perpetratur periurium vt possit lucrari. Tertio fraude decipiendo in cōtractib⁹. Quarto ꝓditione prodēdo psonas ad acquirendum lucrum. Isid. aūt ponit nouē filias auaritiæ ḡ sūt mēdaciū & falsum testimoniū. fraus: furtū: piuriū: turpis lucri appetit⁹: violētia: inhumanitas: obduratio: & rapacitas: ḡ reducuntur ad septē ḡ ponit Greg. Nā mendaciū & falsum testimoniū cōprahēdunt sub fallacia: & furtū est q dā spēs fraudis: turpe lucrū ad ingetudinem reducit: rapacitas sub violētia: inhumanitas & obduratio idem sunt. Ista ergo septē genera vitioꝝ dicūtur filiæ: qa ex ea oriūtur sicut filiæ ex matre. Notandum etiā ꝙ ſm Aristo. iij. Ethi. septē sunt species seu differētiæ: tenacitas: parcitas: chynibilis: seruitus: meretriciū: aleatores: & mortuoꝝ spoliatores: quorum numerus vel sufficiētia sic distinguit: qa auarus peccat in generali duobus modis. ſ. in dādo & in accipiendo. In dando peccat tribus modis: qa aliqñ nihil dat: & talis dicit ste

Universidad de Deusto
Biblioteca

nax. sed'o peccat qa parū dat: & talis dicit parcus. tertio qa si dat cū magna difficultate dat: & tunc parū: & talis voca f chynibilis quasi animi venditor: qa de paruis magnā vim facit. Secundo auarus peccat in accipiendo: & hoc quatuor modis: qa. f. lucratur viliter: turpiter: illiberaliter: & violenter. Primo auarus lucratur viliter: aliquando & seruiliter: pura si aliqua vilia seruitia facit: & talis vocatur seruitus. Secundo peccat q; aliquādo lucratur turpiter: puta de aliq; bus actibus turpibus & vitiosis: vt meretricio & huiusmodi. Tertio lucratur illiberaliter: vt de eo qd' gratis oportet concedere: vt faciunt vsurarij & aleatores ab amicis auferendo. Quarto lucratur violenter. f. vim inferendo alijs sicut faciunt latrones vel mortuorum spoliatores. b. Tho. ij. q. cxviij. ar. viij. & in. q. de malo.

§. V. QVOQ PECCATVM AVARITIÆ AGGRAVET

§. ij. vt dictū est. ō. & q; plurima mala ex ea oriā tur vt hic dr̄ oñdit Greg. in. iij. moral'. c. xix. vbi exponit, p phetiā Zachariæ dicētis sibi dictū. Leua oculos tuos & vide qd est hoc qd' egredit. Et dixi. Quidnā ẞ est? Et ait. Hæc est amphora egrediēs. Et dixit. Hæc est oculus eorū in vniuersa terra. Et ecce talētum plumbi portabatur. Et ecce mulier vna sedens in medio amphoræ: & dixit. Hæc est impietas: & proiecit eam in medio amphoræ: & misit massam plumbeā in os eius. Et leuaui oculos meos & vidi. Et ecce duæ mulieres egredientes: & spūs in alis earū: & habebant alas quasi milui: & leuauerūt amphorā inter cœlū & terrā. Et dixi angelo qui loquebatur in me, Quo isti deferunt amphoram? Et dixit. Vt ędificet ei domus in terra Senaar. Super quibus verbis Greg. ibi sic ait. Volēs de' ꝓphetæ ostendere humanum genus ex quo ab eo maxime culpa dilabatur: per imaginem amphoræ quasi patēs os auariciæ designauit. Auaritia quippe velut amphora est q; os cordis in ambitu terræ. i. appetitu terrenorū apertum tenet. Qd' aūt subditur. Hæc oculus eor̄ in vniuersa terra: intelligitur quia auaritia designata p amphorā est ad quā summa vigilantia & intentio est omniū. Quia vt dr̄ Hiere. vj. A maiori vsq; ad minorē oēs auaritiæ student: & qui ad bona cognoscenda hebetes sūt & quasi cæci: circa tpalia acquirēda & possidēda nimiū sunt acuti fm illud Hiere. iij. Sapiētes sunt vt faciant mala: bona autem facere nesciērūt. Et ecce talētum plumbi portabatur: per plumbū & in magna quātitate: qa per talētum designatur magna grauitas peccati quę ad inferiora deprimit. Et ecce mulier vna sedēs in medio amphoræ de qua dicitur q; est impietas. Greg. Impietas in medio amphoræ proijcitur: quia nimirum semper in auaritia impietas tenetur. Et hoc siue sumaf impietas pro infidelitate fm q; pietas ei contraria dr̄ cultus dei: siue sumatur pro crudelitate fm q; pietas dicitur misericordia. Nam & auaritia dicitur idolorum seruitus ab apostolo ad Ephe. v. quia solicitudinem quā debet deo exhibere numo apponit: & auarus est crudelissim⁹ & ad pauperes & sibi & suis in necessarijs. Et misit massam plūbi in os eius. Massa plumbi est pondus peccati: quod obstruit ita os eius. f. auaritiam sectantis vt nec dominum laudare valeat: nec confiteri peccata sua. Nullū em̄ p̄m̄ ita retrahit hoiem a confessione sicut auaritia: quia nouit auarus q; absolui nō p̄t: nisi restituat alienum & in futurum abstineat ab illicitis lucris: qd' necessarium est vt dicitur de pœ. dist. v. negotiū. & c. falsas. Et leuaui oculos meos & vidi. Et ecce duæ mulieres egredientes.

Explanationi sionis pphetic̄.

Figuratur auaritia.

Auarī retra hit horitia.

a confessione.

In his duabus mulierib⁹ duo principalia vitia accipimus: superbiam. f. & inanem gloriā quę impietati fine dubio cōiuncta sunt. Nam & vermis diuitū superbia: vt dicit Aug. Et cōmuniter diuites sunt auari. Et fm Pō. In multitudine diuitiarum suarum gloriantur. Et spūs erat in alis earum. Alæ aūt harū mulierū sunt actiones procedētes ex ipsis vitijs, superbia. f. & inanis gloria. Spūs autem dicitur esse in ipsis alis: quia per actiones horū vitiorū sathanæ voluntati deseruiunt. De quo spiritu loquitur Luc. xj. Cum immūdus spiritus exierit ab hoīe ambulat per loca arida: id est deuotione priuata. Et habebant alas quasi alas milui. Miluus insidiari studet semper naturæ pullorum: qa. f. actiones p̄uenientes ex superbia & inani gloria diabolo sunt similes: qa insidiātur semper vitæ paruulorū siue sibi siue alijs paruis sensu & intellectu quos fraudibus decipiunt. Milui etiā vox est meum meum: per hoc designās q; auaritia superbia & inanis gloria quærūt proprium commodum. Et leuauæ

rūt amphoram inter cœlum & terram. Superbia & inanis gloria habent hoc proprium vt eum quem fecerint in cogitatione sua euanescere super cæteros extollant: & modo per ambitū rerum: modo per desiderium dignitatum quem captum tenent quasi in honoris altitudinem eleuant. Qui autem est inter cœlum & terram: ima deserit & tamē superiora non attingit: qa videlicet superbia & inanis gloria mentē per auaritiam captā ita eleuant: vt quoscq; proximos despicientes quasi deserant & alta quasi gloriantes petant. Et tamen dum superbiunt ciuibus superioribⁿ. i. angelis nō iungunf. Et cum interrogaret ꝓphera quo deferret amphoram: fuit responsum ei vt ędificaref ei dom⁹ in terra Senaar. Senaar iterpretatur fetor eorū. Sicut aūt bonos odor: scilicet ędificationis est ex virtute. iuxta illud apostoli. Christi bonus odor sumus deo: ita econtrario ex vitio fetor. Quia ergo quodlibet malum p auaritiam gignit fm illud. j. ad Timoth. vj. Radix omniū malorum est cupiditas. dignum est vt domus auaritiæ in fetore construatur. Sciendum q; q; Senaar latissima vallis est in qua turris a superbientibus ędificari cœperat quæ linguarum facta diuersitate destructa est: quæ turris Babylon dicta est ex ipsa: videlicet confusione gentium atq; linguarum. Ibi ergo amphora auaritiæ ponif vbi Babylon. i. confusio ędificaf: qa p auaritię impietatē certū est oia mala exurgere: & demū ad Babylonem infernalem summæ confusionis adducit.

Senaar dicta fuit ituitra Babylō

¶ De auaritiæ insatiabili cupiditate culpabili cæcitate: & miserabili solicitate p modū predicationis. Cap. II.

THESAVRIZAT ET IGNORAT cui cōgregabit ea. Pō. xxxviij. Et q; tū malū sequaf ex hoc oñdit Ambr. dicens. Oēs cupidi oēs auari Giezi leprā cū diuitijs suis possident: & mala q̄sita mercede nō tā primonij facilitatē q; thesaurizationi cōgregauerūt: æterno supplicio & breui fructu. j. q. j. cito turpe. Et ideo christ⁹ signāter admonuit dicēs. Nolite thesaurizare vobis thesauros sup terrā &c. Mat. vj. Notandum aūt q; thesaurizare vel thesauros recōdere p̄t fieri tripliciter ex causa: vt dr̄ in compendio theologiæ, lib. iij. c. xix.

Thesaurizare

Primo p̄t qs thesaurizare ex ꝓuidētia & consideratione necessitatis: & sic cōceditur parētib⁹ sęcularib⁹ ob necessitatem filiorum educendorū & filiarū cōiugio tradendarū nō dirandarum seruato mō & statu personæ. Vñ lapsis, Debent parētes filijs thesaurizare non filij parentibus. Sed'o potest quis thesaurizare ex consideratione publicę vtilitatis. f. regni defendendi: cultus dei ampliandi: & sic etiā vt licitum conceditur principibus: seruatis tñ debitis circūstantijs: vt. f. per hoc nō dimittaf subuentio extremarū necessitatū occurrētiū quæ sciunf. Vnde & Dauid pręparauit & seruauit magnū thesaurū Salomoni, p constructione tępli: vt patet iij. Reg. Personis aūt ecclīasticis nō licet intentione seruādi. Vñ Amb. Aurū habet eccl'ia non vt seruet: sed vt eroget & det pauperib⁹. xij. q. ij. aurum. Tertio ex affectu auaritiæ absq; omni intētione ꝓuidendi suæ necessitati vel alienæ. Et hoc modo thesaurizare est ꝓhibitū & mortale: ad qd' facit verbū Hieronymi dicentis. Accepisse pauperibus erogandum & ægentibus plurimis reseruare: aut timidum est aut cautum: aut certe qd' apertissimi est sceleris: omnium p̄donum vincit cupiditatem. xij. q. ij. gloria. Contra hoc præceptum facit auarus: Prout dicit Pō. Thesaurizat & ignorat &c. vbi ostenditur auari triplex mala conditio.

¶ Prima insatiabilis cupiditas: quia thesaurizat.

¶ Secunda culpabilis cæcitas: qa ignorat.

¶ Tertia miserabilis infœlicitas: cui cōgregabit ea.

Primū ptinet ad cupiditatē affect⁹. Sed'm ad cæcitatem intellect⁹. Tertiū ad facultatē effect⁹ & sic tota ei⁹ vitā pdēnat.

Auari triplex ꝓditio.

§. I. PRIMA ERGO PRAVITAS

est terrenorū inextinguibilis appetit⁹: & ideo dicit thesaurizat. i. congregare nō cessat, ꝓpter sitim extinguibilem. generat em̄ auaritia infinitū ardorē & insatiabilē sitim: vnde Amb. distin. xlvij. sicut hi. dicit. Nec finis vnq; nec satietas aderit cupiditatibus: & hoc triplici ratione.

¶ Primo ratione desiderij.

¶ Secundo ratione modi.

¶ Tertio ratione termini.

ij. co. xij.

Quantū ad primū: quāto plus auar⁹ habet tāto plus sitī cōcupiscit. Vñ ꝓuer. xxx. Ignis. f. auaritiæ nunq; dicit sufficit. ignis etiā nō extinguif ex appositione lignor⁹ siccor⁹: sed augef. vñ versus. Crescit amor nūmi quātū ipsa pecunia crescit. Itē. Nunq; pecunia tristis satiatur auarus. Ratio hui⁹ est qa pot⁹ pecunię nō ibi ponit vbi ē sitis auari. Vñ sicut vinū in dolio non mitigat corporalē sitim: sic pecunia in bursa vel arca sitim mētis mitigare non p̄t: quāto ergo magis liqe cōcupiscētia crescit: tanto etiā min⁹ habet qd' ei sufficere possit: talis ergo insufficientia rerū maiorē esurię & amorē rerū tpaliū gignit: vñ est sil'is hydropico q; quāto plus bibit tāto amplius sitit. Sic auar⁹ quāto amplius lucraf: tanto magis desiderat lucrari. Proinde Ber. ait. Auarus terrena esurit vt mendicus. Sed'o rōne modi. Quāto em̄ mod⁹ augendi pecunias est facilior: certior atq; securior & lucrū manus tanto inhianti ad incremētū illius delectabilior & suauior sit nisi a tali excessu mētis virtute homo cohibeaf: sed modus ipse augēdi pecunias: & spāliter p vsurā pręceteris habet pdictas tres cōditiones: qa facilior certior & securior: & p ꝓns lucrū mai⁹ ē: & ꝓpterea ad affectū succendendum ad cupiditatē efficacissime operaf. Hinc Eccl'i. xiij. Insatiabilis oculus cupidi. Talis sanguisugæ assimilari p̄t q; membro tumido delectabiliter applicat: sanguinē injectū insatiabil' sugit. Et dū infirmū mēbrū a putredine sanat sibi ipsi necē sugendo procurat. Sic insatiabilis auarus dū venenosā pecuniā p auaritiā bibit insatiabilē aliū infirmū quasi sanat dū sanitate indigentē aliqñ sublevat: sed ipe seipm occidit p p̄tm̄. Vñ ꝓuer. pe. Due sunt sanguisugę quę semp dicūt affer affer. f. cupiditas auaritiaeq; & luxuria. Sepeq; cōtingit qd' dr̄ Eccles. xiij. Vnus est & se parātur cū dū nō habet: nō filiū nō tratrē &c. & tū laborare nō cessat: nec tñ satiāf oculi ei⁹ diuitijs &c. Tertio rōne termini. Sed'm em̄ Arist. j. Politi. finis auari est augmētatio pecunię. Appetit⁹ aūt finis fm eū est infinitus: ꝓpter qd' bonum dinē appetim⁹ quasi infinitū: quāto magis possum⁹ cogitare. & quāto fortius & intensius nō valem⁹. Et hinc est q; sicut ipe ait. Pecuniæ amatores torā suā subam & iduſtriā & potentiā ordinant ad pecunię lucrum. Pręterea creatura rationalis ad imaginem dei facta creaturis oibus occupari p̄t: repleri aūt oino nō p̄t: qa capacē dei qcqd minus est deo implere nō p̄t. Insup vllū corp⁹ in spāli cōtineri impossibile est. Nam sicut sapientia nō p̄t impleri area: sic nec pecunia p̄t impleri aia. Vnde Ber. Nō plus satiabit cor hois auro q; corpus aura: & auarus non implebitur pecunia. Eccl'es. v. Hinc em̄ in figurā thesauri Hiericho fuerunt anathematizati. Et qa Achan tulit aliqd ex eis ꝑ dñi mandatū lapidatus fuit: vt habetur Iosuę. vñ. ad figurandum vt exponit venerabilis Gratian⁹. j. q. iij. eccl'ia. §. seq. q; thesauri hui⁹ mūdi nō debent transire in sortem fideliū id est nō debent fideles thesaurizare. Hiericho em̄ interpretatur luna: & significat mūdū qui mutaf vt luna crescēdo & decrescendo in hoibus quo ad tpalia. Israelitę interpretantf videtes: & significant fideles. Achan significat auarum qui cōtra voluntatē dei congregat: & ipse snia dilapidatur damnationis. Quidam auarus cum proposuisset implere arcā p fas & nefas: deinde a labore cessare cœpit parce viuere: deide ad arcæ ipletionē multiplici vitio scilicet mendacij, periurij, fraudis & hmōi laborare. Cūq; nondū arcā implesset timens diabolus ne arca repleta amitteret eū ei taliter guttur constrinxit q; quicq; nō poterat deglutire. Deniq; allatis varijs cibis cœpit eger clamare dicens Crucior crucior: heu morior fame: sed quia a diabolo strangulor: manducare non possum. Quo dicto cum diabolo spiritum exhalauit.

Auari sepeliē asini sepultura

Exēplū notatu dignū.

§. II. SECVNDA PRAVITAS EST

cęcitas mentis: & ideo dicit ignorat. Ignorantia autem est quędam cæcitas mentis præcipue circa salutifera. Nempe quāto magis corporalis oculus ad infima inclinatur terręq; propior fit: tāto magis restringitur corpore⁹ visus & ecōtrario si ad superiora eleuatur. Proinde si oculi vnius hominis essent in cœlo tota terra quæ nobis tam immēsa videtur quasi breuissimus punctus appareret. Sic nempe cordi diuino amore suspenso atq; deo consuncto: terrena cuncta nihil esse videntur. Sed ab his qui spirituales oculos statuerunt deelinare in terram magis estimantur: quia spūali lumine priuati sunt. Vnde de hoc propheta Dauid ait in Pō. xlviij. Non videbit interitū cum viderit sapientes morientes: simul insipiens & stultus peribunt: & relinquēt alienis diuitias suas: & sepulchra illorū domus eorū in æternū. In quibus verbis ꝓphera tres cæcitates ostendit in tali hoie. Prima damnationis. Sed'a derelictionis. Tertia habitationis. Quantū ad primam consideratur auarus q; sicut & pauperes iusti: sic, & mali alij moriūf: & exceptatus puluere terrenorum aliam vitam non credit: ac per hoc dānationem suam non videt. Et quantū ad hoc dicit Pō. Non videbit &c. f. oculo fidei iteritū sinī. f. æternū. Et causam huius subdit. Cū viderit sapiētes morientes. i. virtuosos. Hinc Eccles. ñ. Oculi sapiēris virtuosi in capite ei⁹ f. oculi mentales sunt eleuati & locati in capite. 1, christo nō in his trāsitorijs. Et sequitur stultus. i. auar⁹: i tenebris ambulat. i. in terrenis quæ tenebrosa sunt vt terra. Et subdit Pō. Simul insipiens & stultus peribūt. Insipiens qui futura nō intelligit nec credit: stult⁹ qui negligit ea scire corpore & aia simul peribunt tales auari. Sed'a est cæcitas derelictionis: qa derelinquent alienis diuitias suas: nec em̄ secū asportabūt teste Iob qui. xxvij. c. ait. Diues cū dormierit nihil secū affert: aperit oculos suos & nihil inuenit. Ambro. Nō sunt hois bōa que secū afferre nō valet. Sæpe quo q; ad literam cōtingere solet q; alienis diuitias suas relinquunt. Vnde Eccles. vj. Est aliud malū quod vidi sub sole: & qdē frequens apud hoies: vir cui dedit deus diuitias scilicet pmissiue & substantiā & honorē & cætera quę sequūtur: ibi vide qa ad ꝓsitū. Insup & cōsanguinei sepe alieni sunt dū auari morte desiderāt vt habeant illa bona qd' dñs insinuare volēs ait Matt. x. Inimici hois domestici ei⁹. Et e iimici illi sūt cū sępe contingat q; filij & cęteri cōsanguinei ne auar⁹ q acquisiuit per furtū rapinam & fraudes & vsuras & ludos & hmōi restituat alīa: malitia aut violentia impediūt ne cōficiāt testamēta & cautiones: qd' dei iusto iudicio euenit vt nō possint cū volunt: quia cū poterant noluerunt. Tertia cęcitas est habitatiōis: qa qua si opinari tales videntur quod in sepulcris suis debeant habitare semper: cum. f. ita fastuose ea ornāt et in locis sacris collocant illa. Et de hoc subditur. Sepulcra illorum domus eorum in eternum. Proinde ad tales per Esa. xxij. Quid tu hic. f. in ecclesia aut quasi quis hic: quia excidisti tibi hic sepulcrū. Excidisti in excelso memoriale diligenter in petra tabernaculū tibi. Ecce dñs asportari te faciet sicut asportatur gallus gallinacius &c. Exēplū in lib. Dialo. de sepulto in loco sacro malo hoie. Itē in Canone Greg. Quos pēta grauia deprimūt ad maiorē cumulū dānatiōis potius q; ad absolutionē eorū corpora in ecclesijs ponūtur. in. c. cū grauia. xiij. q. ij. Et hoc ꝓpter presumptionē cōmissam ab eis in vita ordinādo de hmōi sepultura propter fastum mūdi. Cōmuniter accidit de auaro qd' dicitur Hiere. xxij. Sepultura asini sepelietur. De asino mortuo tres partes fiūt. Vna pars est pellis & hęc est ei⁹ q possidebat: & ex hoc corio fit tympanū: vñ hoies gaudēt & tripudiant ad sonitū eius. Sed'a pars. f. caro est vermiū. Tertia sunt ossa q; exponunf ventris frigoribus & caloribus dura tura. Sic de auaro fiunt tres partes. Nā tpalia q; sunt vt pellis remanēt suis cōsanguineis vñ gaudēt & tripudiāt corporaliter: corpus ẏo efficif esca vermiū: aia cum potentijs suis q; sunt vt olla pmanēria exponuntur frigori & calori inferni iuxta illud Iob. xxiij. Transibūt ab aquis niuium ad calorē nimiū. Ita diuiti illi qui intendebat thesaurizare sibi dicēs. Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos: fuit dictū. Stulte hac nocte aiam tuā repetēt a te. i. demones auferēt: quę aūt parasti cuius erunt? Et addit dñs Iesus post istud exemplū dictū. Sic est oīs qui sibi thesaurizat: & nō est in deū diues. Lu. xij. Legitur in Chronica Martiniana q; qdā diues dedit⁹ auaritiæ emebat blada tēpore messiū multa: ea seruās vt caristiam induceret: sed dei iusto iudicio miserabiliter mortuus est. Nam cum esset in quodam portu in terra ad ista tractandum subito mures innumeri de terra egredientes coram oibus ascenderunt sup corpus eius ad rodendum eū: et cū nō possent eum multi a muribus defendere portauerūt eū in nauim. Sed de nauī tot exierunt ibi mures q; nec eū ibi potuerūt defendere: sed demū a muribus occisus & corrosus est: sicut ipse potius permittebat blada marcescere: & a muribus consumi q; congruo prætio vendere.

Exēplū

§. III. TERTIA PRAVITAS EST

seruitus miserāda. Et ideo dicit Pō. cui congregabit ea. v⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit interrogatiua locutio.q.d.nō sibi:qa oīa dimittet: sed alijs qui male vtent eis:& ꝓpter quā cōgregationē tradetur in manus dęmoniorū:&eis seruiet in interno.Et certe ista est miserabilis seruit⁹ & infœlicitas: vt faciat se seruū diuitiarū ad ꝯgregādū vñ efficit⁹ seru⁹ diaboli ad cruciandum. Auarus seru⁹ est diuitiarū:qđ manifeste declarat ꝓpheta dicēs.Dormierūt somnū suū & nihil inue.oēs viri.diuit.in manibus suis.Ordo qdē cōgru⁹ est qñ diuitiæ sūt viro⁹:nō aūt qñ viri sunt diuitiarū:quē ordinem puerrit auaritia vt viri diuitiarū sint & nō ecōuerso. Triplex em̄ seruile officiū sub dominio diuitiarum auari habent.

triplex seruitium auari hñt.

¶ Primum est ad obediendum quod pertinet ad numos multiplicandum.

¶ Sc̄m est ad custodiendū qđ ptinet ad conseruandum.

¶ Tertiū ad ꝓformādū qđ ptinet ad illos ad cōformādū.

Quātū ad primū officiū,s.obedięndū. Tāto nēpe flagrāti desiderio atq; voto:tāta;q; sutute atq; subiectiōe cordis oris & operis deditus est auar⁹ obedire numis ad numos seu ad pecuniā multiplicandā ꝙ ad præceptū ei⁹ cogitat impia & iniqua.In corde em̄ frequēter versant studiosæ cogitatiões paratæ ad decipiendū:circūuenięndum:fallēdū.Fabricātur cauillatiões:iniustitię:simulatiões: callidi tates:puersitates:malitiæ;,pditiões:& hmōi. Ad iussionē illius multiplicat auar⁹ medacia:piuria:sophisticaverba frāgit,ꝓmissa & cætera silia:præcipięte illo abstineta de licatis cibis:a vestib⁹ preciosis:a solatijs:a gręte: & a somno:patrat quoq; crudelitates:iniustitias:neqtias;& silia.

A qb⁹ auarus se absti net.

Insup ad imperiū ei⁹ exponit se laboribus & erūnis.Itinerib⁹ sæpe:piculis fluminū:periculis latronū &c.in fame & siti &c.quæ noiat apl's.ꝙ.ad Cor.xj. Sed apl's ,ppf deū:auar⁹ ,ꝓpter numū:& qđ est mirabili⁹ qa numus per obedięntiā cogitat aiam suā dare i māib⁹ dęmonū:qđ ipe facit libēter vt verificet illđ Eccles.x.Pecūię obediūt oia. s.locutiões: opationes:et cogitationes;Sc̄m seruile officium est in custodiędo:quę.s.ia male acquisita sunt. Vnde sup Luc.xvj.Nō potestis deo seruire & māmonæ.Glo. seruit diuitijs quas custodit vt seruus:sed qui seruitutis ex cussit iugum:eas distribuit vt dūs. In hoc aūt manifestissimū signū est ꝙ auar⁹ nō sit dñs diuitiarū:nec possessor:sed tantūmō custos: qa de eis nō pōt facere gcqd vult: etiā bonū qđ iudicat esse faciendū. Vnde Bern̄.sup Cañ.Quęre a quouis eorū qui lucris tpalibus inhiant insatiabili corde: quid sentiāt de illis qui sua vendētes & pauperib⁹ errogātes regna cœlorū ꝓ terrena substātia mercant: sapięter negant;Respondebit,peu dubio:sapienter.Quęre iterum, Cur qđ approbat nō facit? Non possū inquit:qa dña auritia nō ꝑmittit,Nō est ergo auar⁹ dñs eoꝝ quę habere videtur: nisi forte eo mō loquędt quo qs dñs est cōpedū qui bus cōpeditus tenet: qui tamē potius illi dominant q; seruiant ei:& dum quodāmō videt custodire eos;custodit ab eis.Sic auarus cū ipsos denarios videtur custodire māmonæ iussu in custodia retinet ab eis: demū in pūcto mortis tradendus in manus dæmonū.¦ Tertiū officium seruile est ad conformādū scilicet marsupio suo siue in ꝓsperis:siue in aduersis.Hinc Ber.loquit auaro dicēs.Cōformaris crumenę tuę tanq; seru⁹ dñæ suę: dū qñ ille necessario cōgaudet illi gaudēti:cōdolet dolenti. Tu quoq; cresćte marsupio tuo cresćis pariter & aio:& decresćte pariter decrescis. Nām cōtraheris tristitia dum illud exinanitur;& solueris lętitia aut inflaris supbia cum illud impletur.

Insipię tia auꝝ rorum,

§.IIII.QVERITVR CVM TEMPO

re famis sint multi paupes & alięs theolog⁹ p̄dicator habet plures libros in qb⁹ studet vt possit p̄dicare & ꝓsulere: vtrū debeat in hac necessitate:cū .s.ab alijs nō subuenīt libros suos vēdere & p̄tiū paupib⁹ erogare: & ꝓsilia & p̄dicatiões dimittere? Respōsio ꝑm Alex. de Hales.ñ.par.sū. q.xlij.sic.Licet em̄ prędicare ex gñe suo sit maius bonū q; dare eleemosynas:eo ꝙ eleemosyna spūalis sit melior corporali:tū imminēte necessitate meli⁹ est eleemosynā dare q; prædicare.Vñ & p̄bs dicit ꝙ egēti meli⁹ est ditari.i.subueniri q; philosophari. & hoc duplici rōne ,pbat. Prima qa sine libris vel cū paucis pōt qs prędicare.Sc̄d'a qa p̄supposito ꝙ ita ignarus eēt ꝙ nesciret sine libris p̄dicare: deberet ad tps a p̄dicatiōe abstinere vt pauperibus subueniret:nisi sciret ꝙ ,pter defectū p̄dicatiōis hoies irēt in pdtionē:tūc ei i tali casu debet libros retiere & nō vēdere:cū eū mouēret zel⁹ aiarū & nō cupiditas librorū.Et inteligit hoc de magnis necessitatib⁹:tūc em̄ habet locū. Paisę;fame moriēte:si nō pauisti occidisti.dis.lxxxvj.pasce.&.c.nō satis.Itē ꝑm Alex.vbi.ō.Quāto auarus plus superflua congregat tanto plus peccat q; minus congregans: & hoc rū adde.ff. qa magis recedit a virtute q; consistit in medio:tū qa plus dānificat,pximū:tum qa maior cupiditas est in eo. ad.l.ro dia. de tactu l. ij.§. idē etiam.

¶ De sex prauitatibus auaritiæ: per modum prædicationis. Capitulū.III.

ENCLINA COR MEVM

Ded⁹ i testimonia tua.i.i affectū diuinorū eloqo rū q testificāt de deo:&nō iauaritiā.Pō.cxviij. Auar⁹ dr quasi ęris.i.pecunię auid⁹. Assimilat aūt hydropisi q facit hoiem sitire:qui quāto plus bibit tā to plus abundat inordinato humore.Sic auar⁹ quāto pl⁹ habet tanto plus appetit habere. Vñ August.Fideli totus mūdus diuitiæ sunt:infideli aūt etiam nec obolus, xiij.q. iiij.quid dicā.i.bono christiano:q; liber pars minima mūdi.i.rerū temporaliū:est sibi ad diuitias & cōtentus est:sed infideli.i.auaro;qui dr idolatra:vñ & infidelis p similitudinem vt dictū est);si totū mūdū haberet nec obolū sibi vidęt habere.Cōmuniter aūt hydropisis nō sanat: & præcipue in senib⁹ ,ꝓpter defectū caloris naturalis:nisi miraculose.Vnde in euangelio dr de hydropico posito ante christum ꝙ apprehēsum sanauit eū, Lu.xiij.Genus em̄ humanū qđ reperit auaritiæ deditū permaxime ꝑm illud Hiere. vj.Oēs auaritiæ studēt:sanauit exēplo dū pauper vixit & gratiā attulit & doctrinā mūdo dicens Lucæ.xij. Attendite vobis,i.cauete ab omni auaritia permaxime : auaritia est peccatū graue & periculosum ad dimittendū illa q; cōmittunt in malis acquirędo & p̄cipue in casib⁹ in quib⁹ oportet facere restitutionē:qa raro ad,istā faciēdā se'disponūt. Et de hac Ezech.xxij,dicitur,Principes eius in medio eius quasi lupi rapientes prædā ad effundēdū sanguinē &;auare lucra sectanda. Et ꝑm hoc auaritia ex genere suo :id est ex materia est mortale ꝑm beatū Tho.ꝙ.ñ.q.cxviij.ptinet enim ista modo ad auaritiā iniuste per furtū:rapinam vsuram:fraudulētiā:simoniā:turpe lucrū:& alia hmōi: acquirere quæ de se sunt mortalia:&nō solū opere:sed etiā appetitu deliberato.Et i hui⁹ figurā declarauit dñs;quædā animalia esse immunda nec debere eis vesci:q; significāt rapi nas &iniustas acquisitiones ꝑm Tho,ꝙ.ñ.q.cj.arti.iij. vt hibitā gryphum qui equestribus hominib⁹ est infestus:& significat credulitatem potentū&opprimētū. Alietū qui pascit gnantia minutis auibus & signat molestos pauperibus. Miluum peccatū qui maxime insidijs vtitur & signat fraudulētos . Vulturem qui sequitur exercitum expectans comedere cadauera mortuorū:& signat eos qui mortes &seditiones hoim affectant:vt.s.inde acquirāt. Struthionē quæ cum sit auis volare non pōt:& signat deo militātes & clericos & religiosos se negotijs sæcularib⁹ implicātes. Nycticorē quæ est in nocte acutissus & in die non videt:& signat eos qui in temporalib⁹ sunt astuti & in spūalibus hebetes. Accipitrē qui seruit hominib⁹ ad prædā:& signat eos qui ministrant potentibus,vel vsurarijs ad,prædandū. Cygnū qui est coloris multū candidi & longo collo ex ,psuditate aquæ vel terræ cibū quærens:& signat hypocritas qui p iustitię exteroris cādore terrena lucra quærūt & dignitates &hmōi. Onocrotalū q; est auis in partibus oriētis q; habet in faucibus folliculos in quibus primo cibū ponit: post horam in ventrē mittit:& signat eos qui sūt nimis soliciti p temporalibus,His ꝑfatis vesci moraliter est incorporare sibi tales mores & eis vti qđ non licet.Vnde apl's ad Hebræ. vlti.Sint mores in vobis sine auaritia. Notandum ꝙ sex sunt prauitates quæ reperiunt in auaritia.

Auari tia hominem reddit i famem.

¶ Prima est angustia cordis.

¶ Secunda est opprobrium vitæ.

¶ Tertia illaqueatio diaboli.

¶ Quarta certitudo damnationis.

¶ Quinta impœnitens malum.

¶ Sexta horribilitas mortis.

§.I.PRIMA ERGO PRAVITAS

est angustia cordis.In mira quidē angustia viuitit cor auari.vt dicer posset illud Dañ.xiij. Angustię mihi sūt vndiq;. Triplicem angustiam dolorosam experitur auarus miser circa diuitias temporales.

Angustia auari.

¶ Primam in acquirendo.

¶ Secundam in expendendo.

¶ Tertiam in amittendo.

Primus auarus qs fuit.

Primā quidē angustiā experitur in diuitias acquirēdo. Nam nocte & die quietē reperire non pōt.Sero quidē anteq; inquietā quietē dormitans sumat pergit reuidere denarios suos. Illos numerat,remouet, speculat & contemplat osculat & amplexat:& tanq; victima & aię suę medelā apponit cordi. O qui speculare clam gestus:modos & actus & verba quę circa denarios solus in secreto exercet . non absq; admiratione repleretur risu. Denicq; post locatos denarios in loco tuto reliquā circumit domum: scrutat minima:rimat cūcta :reuidet reliqua:cōsiderat cætera & nihil de tota suppellectili dom⁹ suę inexaminatū & idiscussum relinqt. Tādē dormitū pgēs sobrio seu parco somno illo q; dormit somniat qđ ꝙcupiscit vt timet. Nūc apparet ei se reperisse thesaurū magnū:nūc maiorē ei fuisse ablatū: ex illo lętat:iocūdat: & dormiēdo exultādo ridet:ex alio tristat & lamentat:lachrymat plorat clamat & dolet cōquerit & suspirat:& vix absq; cōfli sōnio trāsit somnū. Qua lingua exprimi posset quāta mœstitia obrut⁹:cū eui gilando defraudatum se reperit de thesauro nūc in somno tācerte repto. Proinde cōtingit ei sicut Esa.xxix.ait. Sicut somniat esuriēs & comedit:cū aūt fuerit exp̄gefact⁹ vacua est aia ei⁹:& sicut sōniat sitiēs & bibit:& postq; fuerit exp̄gefact⁹ lass⁹ adhuc sitit:& aia ei⁹ est vacua:sic.s.Contingit his auaris. Quis etiā deprimere possēt lętitiā cordis eius cū cōperit exp̄gefact⁹? nō extitisse verū ꝙ ablatus fuisset ei thesaur⁹ quēadmodū somniauerat pauloante, De die quo ꝙ etiā minorē gętē habet. Nā sūmo mane domū egrediēs plateas & loca publica visitat aio ingreto circūiens & q̄rēs quē deuoret aia ei⁹:& tāq; leo egress⁹ de antro nō reuertit donec ap̄hēsa p̄da escā paruulis catulis, i.natis suis ferat sicut testat Eze,xxij, Leo rugiens capiensq; prædā deuorat aiam pauperis. Prim⁹ auar⁹ in mūdo fuit reprob⁹ Cain q ob auaritiam obrulit deo de fructib⁹ destructis & corrosis nō de bonis:vt dicūt Hebręi:& iō nō respexit dñs ad munera ei⁹. Hic prim⁹ ędificauit ciuitatē: vt.s.posset cōgregare filijs suis: & filij ablata ab alijs retinere:sed vag⁹ & ,pfugus exist a facie dei:& demū occis⁹ & desperat⁹ ē. Sic auar⁹ vagus p mūdū in acquirēdo aliqū occidit & desperationē incurrit. Sc̄dam qdā angustiā experit in diuitias expēdēdo. Tāta em̄ miseria premitur:tāta auaritia atq; tenacitate cōstringitur ꝙ quādocūq; de sua substātia diminui cernit oculū sibi pdidisse videt: & ,pter hoc quidē totā familiā suā in amaritudine tenet. Subtilissime enim discutit & numerat expēsas panis:vini:olei:carniū solitarū:ouoꝝ: gallinarū & quarūcūq; minutarū rerū:figit frænū arctissimū expēsarū. Et si qd vltra diminutū in domo reperit: defraudatū se dicit p gulositatē & ebrietatē & latrocinijū. Oēs de familia sua mouet ad abstinentiā:parcāq; vitā suadet eis: obseruat & numerat cōdętiū bolos & potuū vices ꝓtinue interim amaritudine vrit & turbatur. Sępe cōq̄rit dicens. In domo hac nō sunt nisi latrones & lupi:ac lamentabiliter sępius ait. Vos roditis mihi ossa. Ex his & similibus clarescere pōt:ꝙ nec ipse in propria domo aliquo tpe pacem habet:nec familia sua cū eo quietem reperire pōt:vt verifi cetur qđ de talib⁹ Esa.xlvij.c.ait. Nō est pax impijs:dicit dñs.& iterū Prouer.xv. Conturbat domū suā qui sectatur auaritiā. Sifis est talis auarus cani q cū pal eas super quas ꝓpara cubat & dormit:nec ipse comedit.nec ipe alijs finit asportare vel se monstrat:nō cessat latrare & q̄nq; mordere. Sic talis miserabilis homo auarus:nec vtitur diuitijs quib⁹ præst: nec alijs sine latratu & morsu canino pmittit vti. Talis vtiq; nō est aptus ad prędiū tętationū cōtra inimicos ppli dei.i.dęmones: quia subito prosternit a diabolo in oia vitia,vnde Beda. Quę cūq; arripuerit mūdana cupiditas mox in omniū prosternit a vitio.de pœ.di.iij.quęcūq;. In hui⁹ figurā legit Iudc. vij.ꝙ qui erāt cū Gedeone bellaturi ꝓtra Madianitas illi q de fluuio inclinati sumpserūt aquā manu ,pficętes ad os:illi fuerūt electi ad prędiū:q ꝙ ꝓstraverunt se totos mittętes os in fluuiū vt inepti fuerūt repudiati:ad significandū ꝙ illi q tm̄ necessaria accipiūt de rebus trāsitorijs q fluūt vt aqua sunt apti ad vincendū diabolū & vitia. Sed qui totaliter se immergūt vt auari nō sunt apti ad vincēdū.

Tertiā angustiā talis experit⁹ in diuitijs amittēdo. Quæ lingua dicere posset quanto dolore torqueatur: quanta amaritudie crucietur:quantoq; mœrore afficiat:qñ aliqđ de substātia sua casu amittit&in mari periclitat:seu prędavel furto:seu alio mō surripit & fraudat. Hinc Eccles.v. ait,Est alia infirmitas pessima quā vidi sub sole: diuitiæ cōgregatæ in malū dñi sui:pereūtem in afflictione pessima. Admirāda ig sapiētia saluatoris q respiciens ꝙ cupiditatis via duceret ad hospitiū infernale si ea dimitteret apertam facilē & planā:fecit sicut agricola prudēs qui viā p quā ne minē vult transire fossatis pcidit ac palis in terrā confixis applicatis pungētib⁹ spinis illā obstruit atq; munit. Sic dei sapientia,in itinere diuitiarū,posuit angustias multas in acquirendo timores & solicitudines in cōseruādo:& dolores plurimos in amittēdo:vesic saltē hoies impedirētur p talē viā cæteruatim ad infernum currere. Vnde Osęæ.ij. Sepiam vias tuas spinis &c.& sequit.Et dicet.reuertar ad virū meū priorem &c.i.christū p̄ medium tribulationis.

§.II.SECVNDA PRAVITAS EST

opprobrium vitæ.Tota nempe auarivita opprobrijs plena est. Tria interalia sunt opprobria vitæ eius.

Auaro sūt tria oppro bria,

¶ Primum est inertia,

¶ Secundum malitia,

¶ Tertium infamia.

Primū opprobriū vitæ eius est inertia. Per auaritiā enim tollit sibi operositatē ois debiti modi ,pcurādi sibi licita & salubria lucra:& efficit desidiosus:accidiosus : otiosus. Ex hoc etiā auaritia cōpellit hoiem ad idebitos modos lucrandi ꝺ legem quā dedit dñs Gen.iij.dī.In ,sudore vultus tui vesceris pane tuo.Sed tales sicut propheta ait.In labore hoim non sūt & cum hoibus non flagellabunt.s.i vita sed post mortē cū dęmonib⁹ semp flagellandi sunt. Sc̄m opprobriū est malitia q sequit ex p̄cedēti inertia. Nā sicut Eccl'.xxxij.scriptū est, Multā malitiā docuit otiositas.i. iners vita ad tantā malitiā scelerū tales ducit ꝙ aiam suā ꝓ quolibet vili numo venalē p̄bet. Maximū vtiq; scelus est animā in tanta sublimitate creatā.i.ad imaginē dei formatā tanto præcio.i.,sanguine christi redęptā:ad tātā gloriā ordinatā pro tā vili p̄tio venūdari. Hinc Eccl'.x. Auaro nihil est sceleśti⁹.habet em̄ aiam suā venalē:ex q̄ manifeste apparet,ꝙ pro numo talis ꝑcipiaret se i infernalē voraginē oīm scelerū:& flagitiorū:nisi forte aliquo mundano timore refrenaret. Tertiū ei⁹ opprobriū est ifamia:ita auaritiæ scel⁹ reddit hoiem infamē ꝙ vsurā ꝙ aliqñ null⁹ nisi infidelis eā audet publice exercere:hi qdē sunt illi de quibus Prouer.ij,Qui relinquūt iter rectū &ambulāt per vias tenebrosas:q lątant cū male fecerint & exultant in rebus pessimis:quorū viæ puersæ & insames gressus eorum

Sola auaritia iter oia vitia su uenescit

§.III.TERTIA PRAVITAS EST

illaqatio diaboli.¦Tāta est prās quā exigente ꝺ scelere dño p̄mittēte susćipit diabol⁹ sup tales: eo ꝙ opante auaritia,

¶ Primo se illaqueat.

¶ Secundo se intricat.

¶ Tertio præsumptuose sperat.

Et primo illaqueat se.Vñ Ioh.xviij,de cupido loquens ait.Immisit in rete pedes suos & i maculis ei⁹.s.dæmonia ambulat:renebif plāta ei⁹,laqueo:planta ei⁹ extremitatē vitæ vocat.Quāto em̄ cupidus ,ppinquior fit finivitę suę tanto maiori cupidine inardescit.Hinc Hiero.ait,Cū alia vitia cū hoie senescant sola auaritia iuuenescit . Et iterū,s. Tim.vj.Qui volūt diuites fieri incidūt in tentationē & in laqueū magnū diaboli:ꝑterea quāto hō magis senescit tāto difficilius ab ea se soluit. Sc̄d'o se intricat. Cū enim auis in rete volādo ceciderit tāto magis se intricat quāto plus se extricare cōtēdit.Sic auaro contingit sępe: qa cū ꝑ aliqđ rps intēdit vacare vsuris vel alijs illicitis acqsitionibus&demū cessare ab eis:oī die:oī mēse:& oī anno:magis se reperit intricatū:atq; in ꝓposito cessandi ab iniustis lucris elōgatū.Hinc ,puer.v.Iniqtates suæ capiūt impiū: & funib⁹ p̄ctōrū cōstringit.Tertio p̄sumptuose sperat:qa credit se pœnitere i fine&restituere aliena,sed ignorat ꝙ christus Mat.xxv.cōminat⁹ est dī.Qui habet dabit ei &abūdabit:ei aūt q̄ nō habet:&qđ vī habere auferet abeo.Habet nē pe thesaurū magnū q ips sibi cōcessū ꝓtuose expēdit:& iō multa merita cumulat & huic dabit.s.in fine vitæ rps,s.

Universidad de Deusto
Biblioteca

meli⁹ se disponēdi & ꝓparādi. vñ & tūc maiori gra abūdabit. Qui aūt nō habet. s. in ꝑterito tpe merita cumulata: qa sp male vixit id qđ videt hīe. s. pœnitētię tps in fine auteī ab eo. s. iusto iudicio dei: eo ꝙ illo ꝑsumptuose ꝑfiⁿ est: vñ Aug. de pœ. dis. vij. nullus expectet. §. multos. Multos solet decipe serotina pnia. vñ in figurā huⁱ⁹ coru⁹ qui uit de rapina & cadauerib⁹ & vociferat crocitādo: egredⁱ⁹ de arca nō est reuerⁱ⁹ ad eā. Sic auar⁹ q differt pniam nūq̄ reuerut ad eccl̄iam ꝑ pniam verā, Sed colūba cui⁹ vicⁱ⁹ est innocens. Qđ accidit vni auaro qui in pūcto mortis alta voce clamauit. O pœnitētia o pniavbi esᶜ quo dicto spiritū exhalauit: vt aperte claresceret ꝙ qa qñ illā recipere poterat nō ꝙsiuit. merito eā recipere nō posset cū vellet eo ꝙ nō debito mō vellet. Vñ de talibus Iob. vj. ait. Inuolutæ sunt semitę gressuū eoꝝ: ambulabūt in vacuū & peribūt.

Testes damnationis auari.

§. IIII. QVARTA PRAVITAS EST

certitudo dānationis. Miro namq̄ modo inter alia scelera pctōrū certificat auarus de sua eterna dānatione. Nam ad hoc habet tria testimonia credibilia facta nimis: vt in ore duorum vel trium ster huius veritatis verbum.

¶ Primū testimoniū sunt euangelia.

¶ Secundum priuilegia.

¶ Tertium manifesta indicia.

Quātū ad primū dīs Lu. vj. ait. Eadē mēsura qua mēsi fueritis remetiet vobis. Cū em auarus nō det aliquid nisi recipiat ampli⁹ ex hoc certificat seipm de dānatione ętena: qa si vole⁹ acquirere a iusto iudice qui prędictā ꝓstituit legē nō dabit ei nisi aligd det ampli⁹ & meli⁹ paradiso: & qa hoc nunq̄ poterit obseruare necessario sequit ꝙ nunq̄ poterit aegrere gliam sempiternā. Sctm testimoniū sunt priuilegia & authētica instrumēta. Nullū em crimē est qđ tā pateāt & aperte deferat lachrymas ętnæ mortis sicut auaritia. Nā i quolibet instrumēto & particula librorⁿ in quib⁹ ꝓfat vsuraꝝ vel alij iniusti & fraudulēti cōscribuntur: particulariter priuilegiū auar⁹ habet qđ eū obligat ad supplicia sempiterna. Et hoc patet: qa de ꝟ tot priuilegia habet quot iniustos ꝺctus: ꝓpterea multū certificat⁹ est de dānatione ętena. Verū si restituit aliena abraduⁿt & cassant priuilegia supradicta: nec credit eis sicut nec creditur cassato libro & abrasis chartis seu incisis in iudicio sclari. Tertiū sunt indicia manifesta: & inter alia vnum potissimū est: qa in vsurario ꝓtractu sit scenꝫator socⁱ⁹ dęmonis infernalis. Fieri em cōsueuit ꝙ qñ mercator facit forꝫ cum vēditore: arrhasq̄ soluit de re empta: & si supueniēs aliⁱ⁹ ponat de arrha & dicat. In hac mercātia particeps esse volo & ille annuat: tunc facti sunt socⁱ in lucro pariter & damno. Sic cōtingere videt auaro & dęmoni infernali. Nā inter iniusta lucra ꝑ furtū: rapinā, simoniā: fraudulētiā: ꝓditionē: vsurā: & hmōi auaris apponit diabolus aliquid impie acqsitū: & dicit se esse socⁱ⁹ partēq̄: habere in illa mercatione. Hoc ꝓbat ꝺdā exēplo ꝙ qdā ꝓdiues hō magnam habebat pecunię summā licite acquisitā infra quam apposuit duos denarios quos illicite acqsierat: & totā illā pecuniam collocauit in arca. Cūq̄ altera die aperiret arcā repe rit sup denarios diabolū ibi sedentē qui ꝓhibuit ei ne attingeret eos nisi expēdere vellet eos cū consensu suo eo ꝙ socⁱ⁹ simul essent in pecūia illa. Ex his patet ꝙ manifestū iudiciū est auaros esse dānādos: nisi restituāt aliena: eo ꝙ sicut sunt in præsenti vita socⁱ pctōrⁿ: ita erūt in alia socⁱ tormētorⁿ. Ex hac igit cōtracta societate intātū auarus cū diabolo cōfederatur tātūq̄ in dęmonē trāsformat ꝙ quodāmodo iduit similitudinē eius. Nā sicut diabolus peccati numū quē libēter sub spe lucri mutuat pctōri sibi nūq̄ restitui vellet vt demū illius corpⁱ⁹ & aiam lucrari posset: sic auarus ꝑ vsurā datū ab eo mutuū restitui nollet: vt posset totā substantiā pauperis deuorare. ꝓpterea de tali Iob xx. ad literā scriptū est. Iuxta multitudinē adinuētionum suarū sic & sustinebit: qm cōfringēs nudauit domū pauperis: domū rapuit & nō ędificauit eā: nec est satiatus venter eius & cum habuit qđ cupiebat possidere nō potuit: qa. s. vel rapietur ei in vita: vel saltem relinquet illud.

Auarus raro pœnitens malū.

§. V. QVINTA PRAVITAS EST

impœnitens malū. Triplex quidem causa est quare auaritiæ & rus ꝓcipue raro confitetur: & cum magna difficultate ad cōfitet. pœnitentiam veram reduci potest.

¶ Prima causa est indispositio.

¶ Secunda induratio.

¶ Tertia est obstinatio: vt sint hi tres gradⁱ⁹ ad descensum damnationis ętnæ.

Prima causa est indispositio, Indispositus em est auarus qui male acquisiuit veraciter pœnitere. Nā aut est ꝓdigⁱ⁹ aut tenax. si ꝓdigus non habet vnde reddat: si tenax non vult reddere. Deniq̄ ad ipossibile nemo tenet. Nā inanis est actio quā excludit inopia debitoris. Auarus em nisi rarissime in mortis articulo satisfacere vult similis vasculo illi terreo ī quo pueri denarios ponūt cum iā cupido numi incipit blādiri eis: de quo vase nisi frāgat extrahi minime pōt. Sic auarⁱ⁹ nūq̄ restituit nisi in mortis articulo qñ denarios illos secū ferre nō ꝑt. vt verificet illd Eccl. xxix. Multi quasi inuentionē. i. ex ingenio hois adinuentū nō ex natura, phibitū ęstimauerūt fœnus & præstiterunt molestiam his q se adiuuerunt. Secunda causa est induratio. Cū em auarus cōsideret ad statū salutis nō posse venire nisi ꝙ posse restituat aliena: nec ꝙ consequēs nisi filios & filias suas in multa pauptate & inhonorabilitate relinquat ꝓpterea hoc abhorrēs & ꝑ fidē nō intell⁹ gēs statū suū periculosum potⁱ⁹ deliberat in pctō ꝑseuerare q̄ debito modo se emēdare si diu ꝑseuerando indurat cor eius: & licet hmōi vitij prædicatiōes audiat: licet timēs deū ad pœnitētiā eū inducat: licet exhortatus ad hoc & obiurgatus circa hoc frequēti⁹ sentiat: nihilominus cor eiⁱ⁹ semp ampli⁹ īdurat, sicut de eo. Iob. xli. scribit. Cor eius īdurabit quasi lapis: & stringet quasi malleatoris incus: quæ quāto plus malleo ferit tāto durior fieri solet. Tertia causa ipœnitētiæ eius est obstinatio. Signū quippe manifestæ obstinationis auari est cōtemptⁱ⁹ diuini verbi & exhortationū & reꝑhēsionū sceleris sui: Hinc Salomon. Prouer. xvij. ait. Impius cū in ꝓfundū pctōrū venerit contēnet resurgere. s. ꝑ ꝓdicta. Mira nāq̄ est obstinatio cōtęptoris: & quodāmodo excedere videt obstinationē Iudæ. Iudas em pœnituit de scelere ꝑpetrato (licet nō debito modo) propterea iuxta Peccaui. Sctⁿ suū pcm cōfessus est cum ait. tradēs sanguinem iustum. Tertio restituit ꝑciū qđ receperat ꝙ xꝑi ꝓditione resignās pecuniā: verūtamen veniā nō meruit: quia illā nō requisiuit. Sed quid dicere possumus de auaro obstinato quē primo nō pœnitet de iniuste acqsitis, nisi forte ꝙ modicū lucratus sit. Sctⁿ si pœnitet nō cōfitet: ne. s. a cōfessore ad satisfactionē cogat. tertio si cōfitet ꝛrit aliquē cōfessorē q nō habeat scientiā nec̄ cōscientiā: ne ꝑ cautit cōfessori ignaro restituere al iena. Quarto si hoc in confessiōe ꝓmittit, ꝓmissionē nō seruat: sed vt dicitur de regu. iur. lib. vj. Non dimittitur peccatū nisi resti. &c.

Homicida. Omnia auaritia. qđ postea declarauit Apⁱ⁹. j. ad Timo. vj. hæc docēs. Nullū em pctm est qđ ex auaritia deriuari non valeat ipe quoq̄ pauperrime vixit. Oia ingt Aug. terrena cōtęmsit hō christⁱ⁹ vt cōtēneda esse mōstraret. Et qa multę sūt species auaritię q̄ oēs vitādę sunt: ſō ipe ait Luc. xij. Attēdite vobis. i. cauete ab oī auaritia. Principalior aūt & detestabilior cūctis est simonia. Ad hāc remouēdam & cauēdā vocauit terrā loquēs in veteri testamēto p Micheā ꝓphetā prenuntians malū nimis graue venturū dicens. Iudices eius in muneribus iudicabant. Sacerdotes eius in mercede respōdebāt: & ꝓphetę ei⁹ in pecunia diuinabāt. Et paulopost subdit. Idcirco Sion quasi ager arabitur: & Hierlm quasi custodia pomerij erit. Mich. iij. c. vbi Hiero, Nemo dubitat dea ambigat Hierlm, ꝓpter hmōi scelera fuisse subuersam. j. q. j. iudices. & loquit ibi de simonia. Locutus est p seipm cōstructa. i. iudices. & loquit ibi de simonia. Locutus est p seipm cōgotiationis: domū sui pris ecclesiā vocat & tēplū: q̄ sit domus negotiationis p simoniā: dū spūalia q̄ tradūtur in ea vēdūtur vl emūtur: nec christus vnq̄ aliquod vitiū ita sevērit correxit: sicut hoc pctm simonię verberās eos flagello & ęiciens de tēplo in principio sue prędicatiōis. vt recitat Ioānes euāge. Et iterū circa finē scilicet dñica in ramis palmarū ante suam passionē: vt narrant Matt. xxj. & Mar. & Luc. locutus est mūdo p apⁱos: ꝓcipue p principē eoꝝ Petrū cū dixit Simon: a quo ortū habuit simonia prius in nouo testamēto pleniⁱ⁹ & destabilius & manifestius. s. quādo obtulit multā pecuniā Petro & ęteris: vt sibi concederet ptātē cōferēdi spūsctm. Intēdebat em emere vt postea vēderet illā gratiā: qđ abhorrēs Pe. dixit sibi. Pecunia tua tecū sit in perditionem: qa existimasti donū dei pecūia possideri. Act. viij. Sicq̄ deus deoꝝ locutus est p hos Perri. Per hanc increpationem factā Simoni: vnde simonia hoc pessimū scelus denoiatur vocat terrā. i. simoniacos terrena impⁱ⁹ sime quęrētes. i. reuocat a tanto malo terrore tanti iudicⁱ⁹. Ex qua autoritate Petri tria possūnt notari circa simonia cos facientes domū patris domū negotiationis.

¶ Primum est materia inductiua huius criminis: ibi. Pecunia tua.

¶ Secundum est pœna consecutiua huius operis: ibi. tecū sit in perditionem.

¶ Tertium est sentētia expressiua vel declaratiua huiⁱ⁹ sceleris: ibi. qa existimasti donū dei pecunia possideri.

Exēplū

Fœnerator dicit socⁱ⁹ dęmonis.

Signa obstinationis.

Simoniaca vēditio est illicita.

Adde & habet ff. de fu. l. j. & ist. eo. §. ꝛ.

§. VI. SEXTA PRAVITAS EST

horribilitas mortis. Inter cuncta scelera q̄ diuino iudicio ponunt impⁱ⁹ finem per horribilem mortem: auaritia de maioribus est: cum mirabilia & terribilia signa sępius apparent in auarorum præcipue raptorum & vsuariorum fine. Hoc autem accidere potest triplici ratione.

¶ Primo ratione derelictionis.

¶ Secundo ratione desperationis.

¶ Tertio ratione persecutionis.

Primo quidem accidit hoc ratione derelictiōis. Cum em auarus ꝑ vsurā lucrari nō cesset in quolibet sacro die: nō parcit diei paschatis: nō dñico: nō diei sanctissimę passionis in qualibet solēnitate sanctissimæ virginis nō cessat a tali lucro: nec i diebⁱ⁹ apⁱorū: nec ī diebⁱ⁹ martyrū & aliorū ſctōrⁿ angelorⁿ. merito ergo nō solū a deo: verūetiā a bta virgine ab angelis vniuersis & ab oi multitudie beatorⁿ iusto iudicio in vltimo fine vitæ ita derelinqui meret ꝙ nec deū habeat gratiæ donatorē: nec aliquē btm inuenit gratię ꝓ eo impetratorē seu supplicatorē. Vñ Mich. iij. Abscondet dñs faciē suā ab eis ī die illo. s. extremo: sicut nequiter fecerūt in adinuentiōib⁹ suis. Sctⁿ accidit eis hoc ratione desperationis. Qñ enim infelix pctōr a deo & a tota cęlestis curia derelictⁱ⁹ est: facile est demōibus in baratrum desperatiōis eū ꝓcipitare: qua qđē libertate eis concessa opere cōplent ostēdētes ei multitudinē scelerū suorⁿ & oblitā cātem esse illiⁱ⁹ mīam: sicut Iob. xxiij. ait. Obliuiscit illiⁱ⁹ mia. Et iterum Auferet ab eo oīs spes fiduciæ. s. veniæ grāe & glię vñ ipse in tali desperatiōe vltima derelictⁱ⁹: ait illud Iob.

vij. Desperaui & nequaq̄ vltra iā viuā. s. nec vita corpora Iaciplū li: nec vita spūali: nec vita æternali. Vnde legit de quodā auaro q cū infirmaret ad mortē: & noti & vicini hortarēt eū ad cōtritionē & confessionē. Rndit. Ego nō possum: qa non habeo mecū cor: cui illi. tu deliras. Quid est em qđ dicis? quō em viueres si non haberes cor: & qs tibi extraxit? At ille. Nō deliro: sed verū est qđ dico: & vt sciatis verū eē qđ dico: ite ad capsam vbi sunt pecuniæ meę in qb⁹ spē & fidē meā posui: & ibi inuenietis. sicq̄ desperatus decessit. Cūq̄ illi ad capsam accessissent & aperuissent: inuenerūt ꝙ ille dixerat ibi: videlicet inter pecūias cor illⁱ⁹ miraculo se factū ad innuēdū ꝙ ibi erat torⁱ affectus eiⁱ⁹. iuxta illud christi Mat. vj. Vbi est thesaurus tuus: ibi est & cor tuum.

Tertio rōne ꝓsecutionis. Cū em auarus sicut ex superioribus patet: nō solū offenderit deū quēadmodū cęteri peccatores: verūetiā cū vēdiderit tēpus vt per vsurā qđ est cōmune cūctarum creaturarū: & sic offenderit oēs creaturas vtiloꝛ quę creatę sunt: & oībus creatis male vsus sit propter auaritiā radicē oīm malorⁿ. Audita sentētia a dño, plata ꝓtra eū: ois creatura ꝓsecutione cōtra eū armaf: ꝓinde oēs beati & oēs angeli paradisi tūc clamabūt cōtra eū: ad infernū ad infernū. Elemēta quoq̄ contra eū ſguūt & clamant: ad tormēta ad tormēta ętna. Domⁱ⁹ quoq̄ in qua iacet infirmus atq̄ parietes & ligna cōtra eū vindictā clamare non cessant. Sic Abacuch, ꝙ. ait. Lapis de pariete clamabit &c. vt in his oībus verificet illud Sap. v. Pugnabit pro eo orbis terrarū contra insensatos: & accipiet armaturā zelus illius: & armabit creaturam ad vltionē inimicorⁿ.

¶ De specie auaritię quæ dicitur simonia per modum prædicationis. Capitulum. IIII.

QVEVS DEORVM DOMINVS locutⁱ⁹ est & vocauit terrā. Pā. xlix. Deⁱ deorum dñs est deⁱ⁹ verⁱ⁹: q est dñs sanctorū q dij aliq̄n in scriptura dicūt: & creaturarū aliarū q̄ ꝑ dns a gētib⁹ sunt adorate. Et locutus est mundo in prophetis. Nouissime locutⁱ⁹ est nobis in filio dicens per eum. Nolite facere domū patris mei domum negotiationis. Ioā. ij. Et per hæc verba & alia ac gesta & exempla vitę eius vocauit terram. i. homines cupidos & auaros: vt cum longe sint ab eo per auaritiam: appropinquent per pœnitentiam. Dicuntur enim auari terra nō solū qa originaliter de terra facti sunt in Adā: sed qa terrena summe diligūt aurū & argentū & ęs & diuitias q de terra sunt in eis finem suum cōstituētes. Et de hac terra dixit dñs antiquo serpenti Genē. iij. Terram comedes cūctis diebus. i, ad te ptinebūt quos terrena cupiditate deceperis. vt exponit Augu. super Genē. ad literā. Specialiter etiā doctrina & ꝓdicatio christi fuit cōtra auaros: & ad inducēdū ad cōtēptū terrenorⁿ. Vñ & primū verbū qđ dixit discipulis in sermone facto in mōte fuit: Beati pauperes. Matt. v. Sciebat em ꝙ radix oīm malorⁿ est cupiditas. i. auaritia. qđ postea declarauit Apⁱs. j. ad Timo. vj. hæc docēs. Nullū em pctm est qđ ex auaritia deriuari non valeat ipe quoq̄ pauperrime vixit. Oia ingt Aug. terrena cōtęmsit pfit hō christⁱ⁹ vt cōtēneda esse mōstraret. Et qa multę sūt species auaritię q̄ oēs vitādę sunt: ſō ipe ait Luc. xij. Attēdite vobis. i. cauete ab oī auaritia. Principalior aūt & detestabilior cūctis est simonia. Ad hāc remouēdam & cauēdā vocauit terrā loquēs in veteri testamēto p Micheā ꝓphetā prenuntians malū nimis graue venturū dicens. Iudices eius in muneribus iudicabant. Sacerdotes eius in mercede respōdebāt: & ꝓphetę ei⁹ in pecunia diuinabāt. Et paulopost subdit. Idcirco Sion quasi ager arabitur: & Hierlm quasi custodia pomerij erit. Mich. iij. c. vbi Hiero, Nemo dubitat dea ambigat Hierlm, ꝓpter hmōi scelera fuisse subuersam. j. q. j. iudices. & loquit ibi de simonia. Locutus est p seipm cōstructa. i. iudices. & loquit ibi de simonia. Locutus est p seipm cōgotiationis: domū sui pris ecclesiā vocat & tēplū: q̄ sit domus negotiationis p simoniā: dū spūalia q̄ tradūtur in ea vēdūtur vl emūtur: nec christus vnq̄ aliquod vitiū ita sevērit correxit: sicut hoc pctm simonię verberās eos flagello & ęiciens de tēplo in principio sue prędicatiōis. vt recitat Ioānes euāge. Et iterū circa finē scilicet dñica in ramis palmarū ante suam passionē: vt narrant Matt. xxj. & Mar. & Luc. locutus est mūdo p apⁱos: ꝓcipue p principē eoꝝ Petrū cū dixit Simon: a quo ortū habuit simonia prius in nouo testamēto pleniⁱ⁹ & destabilius & manifestius. s. quādo obtulit multā pecuniā Petro & ęteris: vt sibi concederet ptātē cōferēdi spūsctm. Intēdebat em emere vt postea vēderet illā gratiā: qđ abhorrēs Pe. dixit sibi. Pecunia tua tecū sit in perditionem: qa existimasti donū dei pecūia possideri. Act. viij. Sicq̄ deus deoꝝ locutus est p hos Perri. Per hanc increpationem factā Simoni: vnde simonia hoc pessimū scelus denoiatur vocat terrā. i. simoniacos terrena impⁱ⁹ sime quęrētes. i. reuocat a tanto malo terrore tanti iudicⁱ⁹. Ex qua autoritate Petri tria possūnt notari circa simonia cos facientes domū patris domū negotiationis.

¶ Primum est materia inductiua huius criminis: ibi. Pecunia tua.

¶ Secundum est pœna consecutiua huius operis: ibi. tecū sit in perditionem.

¶ Tertium est sentētia expressiua vel declaratiua huiⁱ⁹ sceleris: ibi. qa existimasti donū dei pecunia possideri.

Simōia quid sit

§. I. INCIPIENDO A TERTIO VT

ordinarius ꝓcedatur ex hac sentētia Petri q ait. Existimasti donū dei pecunia possideri. declarat magnitudo peccati simonię. donū dei est spūsctūs: qa ꝓcedit a pre & filio per modū doni. Donū dei est gra sua & sacramēta: & oia spūalia q̄ dātur gratis ex dono a deo & nō ex meritis nris. Vnde Vrbanⁱ⁹ papa. Donū dei est nō solū spūsctūs: sed & res ecclesiæ. s. spūales: de qbus ibi loquit. j, q. iij. Saluator. Dicūt aūt doc. ꝙ simonia nō est aliud q̄ emere vel vēdere vel aliū cōtractū nō gratuitū facere ꝑ spūalib⁹ habendis precio rei tpalis. vt patet. j. §. seq. ex diffinitione eius. Qui aūt emit vel vēdit aligd: existimat illud posse pecūia possideri. Cū ergo simoniacus vēdat vel emat spūalia q̄ sunt dona dei & pmaxima: videt ſm apparentiā actus existimare donū dei posse possideri: vñ sic agit de eis ac si esset vt esse velit dñs spūsancti & donoꝝ eius. Et hic magnus error & pmaxima irreuerētia. Qđ aūt sit illicita talis emptio vel vēditio, ꝓbat btūs Tho. ij. ij. q. c. triplici rōne. Prima est ex parte ementis. Secta est ex parte vēdentis. Tertia ex parte vēditionis ipsius. Prima ergo rō est ista. Ille q emit aliquā rē multo minori precio q̄ valeat, iniuste emit: sed spiritualia sunt tāte nobilitatis & pfectiōis: & ꝑ cōsequēs valoris ꝙ nulli ꝓtio tpali⁹ rei possūt adęquari. Vñ de sapientia quæ est res spūalis dr Prouer. iij. Pretiosior est cūctis opibus: & oia quę desiderant, ſ. tpalia huic nō valet cōparari. Iniustissime ergo emit simoniacus cū donū dei seu spūalia q̄ sunt impreciabilia, ꝓpter eoꝝ excellentiā minimo ꝑtio emit. aliqñ em vno floreno: immo & vno bonō numo emet missā seu eucharistiā vel pniam: sed & si essent mille floreni minimū est respectu valoris rerū spūaliū. Sicut iniustissimū esset q topazion vel anulū aureū gēmatū maximi valoris emeret vno numo: nec eū excusat ꝙ vendēs sciēter est cōtentus illo precio qa ille nō est dñs illius rei. Et hęc est secta rō qua ꝓbat hmōi emptio & vēditio iniusta. Nā q vēdit rē cuiⁱ⁹ dñs nō est tāq̄ suā: fur est & latro: qa cōtrectat rē alienā inuito dño: & ille q emit ei cooperatur ad malū cū sciat vel scire debeat illū nō esse dñm eiⁱ⁹ rei: sed q vēdit spūalia vt sacramēta & alia hmōi: nō ē dās eorⁿ: sed dispēsator. iuxta illd apⁱ. i. Corⁿ. iiij. Sic nos existimet hō vt ministros xꝑi & dispensatores misteriorⁿ dei. ꝓhibet eē dās talia emi vel vendi. Et hoc etiā ptinet ad tertia rationē: qa hoc. s. cōtraria est origini collationis eorⁿ. Qui em vtiⁱ aliquo actu ad aliud seu alio mō q̄ ordinauerit deus inique facit: & tāto peius quāto illud est in se dignius. Ordinauit autem deus spūalia gratis debere hoibus conferri p ministros eius: qđ christus declarauit dicēs Mat. x. Gratis accepistis gratis date. s. sacramenta & alia spūalia. Vñ in cocilio gnali Tol. Dicit, Quicqd inuisibilis gratię consolatione tribuitur: nūq̄ venūdari vllis quęstibus vel prmijs debet dicente dño. Gratis accepistis gratis date. j. q. j. quicqd. Et ꝙ sit mortale patet: qa nullus excōicari debet nisi ꝑ mortali pctō ſm btm Tho. in. iiij. Cū excōicatio sit grauissima pœna ecclię: ſm Aug. xxiij. q. iij. corripiāt. sed ꝑ simonia debet qs excōicari. vñ dr ī simoniacis. Anathema danti. s. sit anathema accipienti. j. q. j. qnicunq̄ sacros. fit. i. fiat ſm glo. hoc aperte ostēdit Grego. Nazianzenus sic di. Spūsctī donū precio cōparari qđ aliud est q̄ capitale crimē & simoniaca hęresis. Et paulopost. Dominus vt ementes & vendentes gratiæ huius expertes ostenderet: cūctos alios pctōres in tēplo dimisit: & singulariter vendē

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes & emẽtes increpãs & flagellans de tẽplo eiecit: in quo emptores & vẽditores gratia spũssancti ostẽdit esse deitis

Spiritualia bona quæ dicãtur,

turos & vacuos. ſ.q.ſ. qui studet. Dicũt autẽ spũalia sacramẽta: vt baptiſm⁹: chriſma: eucharistia: pœnitentia: extrema vnctio: benedictio nuptiarũ: & ordo ꝓ quibus dare pecuniaꝝ recipere vt preciũ eoꝝ est ꝓhibitu: quia simonia. Dicuntur etiã spiritualia vel annexa spũalibus dedicatio ecclesiarum: conſecratio virginũ: & aliarũ rerum ad cultũ diuinũ ptinẽtiũ: benedictio abbatũ: absolutio ab excõicatione vel alijs cẽſuris eccleſiaſticis; electio prælatoꝝ eccleſiaſticoꝝ cõfirmatio eoꝝ renũtiatio: viſitatio ipoꝝ plato rũ: correctio criminũ: vl' deſiſtere a correctione in iudicio eccleſię: pdicatio: oſo: officiatio eccleſię: cura aiarũ: igreſſus monaſterij vel religionis: eccleſia ſeu beneficium ſimplex vel curatũ: prẽbẽda: dignitas eccleſiaſtica: vel archidiaconatus: prepoſitura: epatus: & hmõi: Officiũ ſepulturæ vel locus eccleſię cõſecratus ad ſepulturã: vel vbi iã est ſepultus aliquis. Capellæ ius patronatus: ius percipiendi decimas: officia eccleſiaſtica: vbi est aliquid iurisdictionis ſpũalis: vt œconomus: vicedominus & hmõi: ferre ſniam in iudicio eccleſiaſtico & alia hmõi: pmutatio dignitatis vl' beneficiorꝝ eccleſiaſticoꝝ pro cõmodo tpali. Igit exigerevl' exactus ſoluere: aut ꝓmittere: aut pacisci ꝓ aliquo pdicto rũ ſpũali cõſequendo pro pecunia ſeu reꝝ preꝯio põt æſtimari: alſ ipm ſpuale habere nõ poſſet: expſſa ſimonia est quæ p eccliã puniri põt. Vñ dr. ſ.q.n.c.q. pio. Ceſſet ois pactio: ceſſet ois cõuẽtio. Sed & ſine pactione expſſa vel exactione ſi quis cõferat aliquod ſpuale principaliter hac intẽtione: vt ꝓpter illud recipiat tpale: puta audit confeſſionẽ. vl' dicit miſſã: vel cõfert ordinẽ vel beneficiũ principaliter: qa ſperat ꝓpter hoc ſe habiturũ pecuniã vl' aliqd prẽciabile. Et ſimiliter qui dat aliqd tpale principaliter vt recipiat ſpuale: vt eucharistiã: ordinẽ ſacrũ: bñficiũ & hmõi: ſimonia cõmittit mẽtalem quæ est mortale ſm Tho. Ray. Inno. & Hoſt. & Alb. Sed pœnitẽtia tollitur mẽtalis ſimonia, eꝝ de ſimo. mãdato. Vbi aũt non fit pactio vl' exactio nec principalis intẽtio ad tpalia in collatione ſpiritualiũ vl' receptione: ſed gratis & eleemoſynaliter deꝯ & accipiatur ad ſuſtentationẽ nature: vel ob reuerentiã ſacramentorũ: vel ad cõſeruãdũ laudabilẽ cõſuetudinẽ loco: licite & ſine ſimonia dari & accipi poteſt. Vñ dicit a Grego. Eius oblatio nullã culpę maculã ingerit quę nõ ex ambitus petitione ꝓceſſit. ſ.q.n. ſicut epiſcopũ. qui etiã mediatores in hmõi ſunt: ſimoniaci ſunt. vnde & per eccleſiã grauiter puniuntur. ſ.q.1. ſi quis eps. De his omnibus ſupradictis quæ dicuntur ſpiritualia habes. ſ. in. §. ſeq.

Exigere vl' pacisci facit simoniam.

Adde qđ ita hr̃ in. c. q̃relã. et de ſimonia.

§. II. REVERTENDO AD PRIMũ mẽbrũ diuiſionis cũ. ſ. dr̃. Pecunia tua. Ibi notat illud qđ inducit ad dari & tantũ flagitiũ. qđ cm̃ est aliud hoc niſi pecunia. Sed aduertẽdũ qđ vt dicit Aug. Totũ qcqd hñt homines in terra quoꝝ ſunt dñi pecunia vocat: ſeruus: ager: vas: arbor: pecꝰ: & hmõi. iõ pecũia vocata quaſi a pecu: qa qcqd antiqui habebãt in pecoribꝰ habebãt. ſ.q.iñ. totũ. Põt etiã pecũia dici qcqd p̃cio tpali æſtimari ſeu mẽſurari põt: nõ ſolũ pecunia numerata in monetis auri & argenti & eris: vl' ea q̃ cõiter cõſueuerũt vẽdi & emi: vt vaſa aurea & argẽtea: aũalia: agri & hmõi: ſed ẽt pces ex qbꝰ acqrit̃ fauor popularis & obſequia corporaliter ꝓſtita. Vñ dicit. b. Greg. in homil'. ꝓpheta. ſ. Eſa. xxxiñ. c. cũ deſcriberet virũ iuſtũ ait. Brũs q excutit manus ſuas ab oi munere. nõ dixit tm̃ a munere: ſed ab oi munere: qa aliud est munꝰ a manu: aliud ab obſequio: aliud a lingua. Munus a manu est pecunia ſcilicet numerata vl' ſimile munꝰ ab obſequo ẽ ſeruitꝰ inde bite impẽſa. Munꝰ a lingua est fauor. ſ. mũdanus. hæc Grego. ſ.q.ſ. ſunt nõnulli. Et ꝓ quodlibet horꝝ munerũ cũ iter uenit in ſpũalibꝰ cõmittit̃ ſimonia: vt idẽ Grego. dicit. Et apertius Vrbanꝰ papa. Quicũq; inqt res eccliaſticas. ſ. ſpiritualia q̃ dona dei ſunt: nõ ad hoc ad qđ inſtituꝝ ſũt: ſed ad ꝓpria lucra: munere linguę: vel idebiti obſequij vel pecunię largit̃ vel adipiſcit̃ ſimoniacus est. ſ.q.iñ. Saluator.

Pecũia quid ſit

Adde. l. qſqs. ff. de leg. iñ. & ff. de leg. ſ. I. talis ſcriptura.

Et quãtũ ad munus a lingua ſciẽdũ ꝙ ſi qs prelatus confert bñficiũ eccleſiaſticũ ſeu dignitatẽ eccleſiaſticã vel aliquod ſacramẽtũ ad pces alicuius hac intẽtione principali vt eiꝰ preciꝰ cõferẽti laus vel fama acqratur vl' cõtrariũ eui ref ſimoniã cõmittit. Et ſi pces porrigũtur ꝓ indigno ab alio de bñficio curato vl' ſimplici: & ille q porrigit & q exaudit ſimoniacõ mittit ſi ad pces factas pricipaliter mouet. Si ꝓ digno & ad idoneitatẽ reſpicit nõ ad pces principaliter: nec rogãs nec cõferens male facit nec ſimoniã cõmittit. Sivo qs ꝓ ſe preces porrigat de bñficio ſimplici nõ reputatur ſimonia ſi alſ est dignꝰ. Nã ſi indignꝰ ſimoniacꝰ reputatur. Et ſimiliter ſimonia inducũt pces ꝓ ſe correcte de beneficio curato: etiã ſi alſ ſit dignꝰ: qa rõne ãbitiõis & preſumptionis reputatur eo ipſo indignꝰ ſm. b. Tho. i. iñ diſt. xxv. & in. q. c. & Ray. licet quãtũ ad iſtud vltimũ in curia cõtrariũ practicet. & de hoc. ſ. i. c. v. §. ix. Quantũ ad munus ab obſequio reputat̃ ſimonia qñ qs ſeruiret alicui ab obſequio prelato obſequio honeſto: videlicet ꝓ vtilitate tpali ipſius prelativel cõſanguineoꝝ ipſi⁹: ſed quo ad obſequia honeſta videlicet ordinata ad vtilitatẽ eccleſię vl' prelati rationabilẽ nõ reputat̃ ſimonia: ita tñ ꝙ nõ principaliter ſeruies faciat ꝓpter illud cõſequẽdũ. Vñ Grego. dicit. Eccleſiaſticis vtilitatib⁹ deſeruiẽtẽ eccleſiaſtica oportet remuneratiõe gaudere xij. q. ij. de hoc. ſ. eo. §. Munꝰ autẽ a manu est cũ datur pecunia & hmõi. Vbi tñ ſciẽdũ ꝙ pecunia potest dari & recipi ꝓ ſpũali re vel circa ſpũalia licite & ſine ſimonia qnq; modis. ſ. rõne ꝓmiatiõis: ſuſtẽtatiõis: puoꝝ catiõis: punitionis & vitandę vexationis. Et primo qdẽ modo. ſ. ꝓmiationis. ꝓbat ſic. Qui vult remiſſionẽ pctoꝝ cõſequi debet ſi põt eleemoſynas dare pauperibꝰ. iuxta illud Dañ. iij. Pctã tua elemoſynis redime. Et Amb. Peccatis tuis venũdatus es. ſ. diabolo: redime te pecunia tua de pœni. diſ. j. medicina. debet etiã quis pro adeptione glorię temporalia dare. iuxta illud Luc. xv. Facite vobis amicos de mãmona inigratis &c. Et Grego. dicit. Regnũ cœlorum tãtũvalet quãtũ habes. Vbi etiã est notandũ ꝙ nõ sic est intelligẽdũ hoc tã ꝙ res magna queũq; poſſeſſa q̃ dat̃ ſit preciũ regni cœlorũ vt ꝓprie emat̃: ſed ipm meritũ qđ ibi acquirit̃ i dãdo dr̃ ꝓ ſimilitudinẽ quaſi preciũ: qa ſicut ipſo acquirit̃ res quę nõ habebat̃: ita eleemoſynis & meritis aliorꝝ bonorꝝ quę ſi nõ acquirit̃ regnũ cœlorꝝ. nõ em̃ potest attingere meritũ noſtrũ ad pfectã rõnẽ emptionis triplici rõe. Primo: qa ex merito nõ deo q dat ipm regnũ nihil accreſcit: qa infinitũ est bonũ & augeri nõ põt. Pſ. xv. Bonorꝝ meorꝝ nõ indiges dñe. Secõ: qa meritũ noſtrũ nõ ſufficit ꝓ ſe advitã ęternã: & ſic nõ est æquale preciũ. ſm illud Rom. viij. Nõ ſunt cõdigne paſſiones &c. Tertio: quia meritũ noſtrũ principaliter cõſiſtit i affectu interiori & nõ in actu exteriori. cuiuſmodi est emptio & venditio. beatus Tho. in. iiij. di. xxv. Secõ poſſunt dari pecunię & alia huiuſmodi rõne ſuſtẽtationis: ſicut ſacerdos ꝓ miſſa quã dicit accipit pecuniã vel prẽbẽdã: nõ ꝙ illã accipiat pro cõſecratione ſeu cõfectione eucharistię: vl' pro orationibꝰ & dos cõmõi quaſi preciũ eorũ: ſed vt ſtipẽdiũ ſuę ſuſtẽtationis. pere pe Vñ Augu. Accipiãt ſuſtentationẽ ſuę neceſſitatis a popu cunq; p lo mercedẽ miniſtrationis ſuę a deo. Sic & ꝓphetę antiq miſſa. teſtamẽti ſi aliqñ recipiebãt aliquid in ꝓpherãdo accipiebãt illa p modũ eleemoſynę ad ſuſtẽtationẽ: nõ vt preciũ ꝓphetię. vt dicit Hiero. ſ.q. j. iudices. Tertio rõne ꝓoccasionis: & ſic dãtur elemoſynę pauperibus ad inducendum eos: & excitãdũ ad orãdũ. ꝓ bñfactoribus ſuis ex ipſis eleemoſynis: nõ ad emendũ oꝝones. ꝓſalteria. & hmõi. Vñ ſapiens. Abſcõde eleemoſynã i ſinu pauperis: & ipa orabit pro te. i. inducet pauperẽ ad orãdum. Oratio em̃ ſpiritualis est: & ideo appreciari nõ põt. tum ex affectu deuotionis vnde ꝓcedit: tũ ex affectu qui intẽdit. ſ. ſpirituali. b. Tho. in iiij. Quarto rõne pugnitiõis ſicut ſit i abſolutiõe ab excõmunicatione aliqñ exigit̃ pecunia nõ ꝓ ipſa abſolutione: qa hoc eſſet ſimonia: ſed in punitionẽ: & ſic etiã in abſolutione a caſibus reſeruatis pctoꝝ. Potest em̃ imponi pœnitẽtia pecunaria quaſi pœna pcedẽtis culpę & de hoc extra de ſimo. c. ad aures. ſed qa hoc videt habere ſpeciẽ cupiditatis: ideo potius ab eis est abſtinẽdũ: vel ita manifeſte & caute agẽdũ ꝙ ſoluẽtibus cõſtet nõ ſibi reſeruare abſolutem hoc modo talia: ſed & pauperibus dimittere beatus Tho. ñ. ñ. vbi. ẽ. Quinto ratione redimẽdæ vexationis: & anteq; ius acquiratur alicui in beneficio vel dignitate nõ licet dare ad redimendam vexationẽ ſuã: alias ſimonia est ſed poſtq; fuerit adeptus & ius ſibi acquiſitũ vexationem ſibi iniuſte factã ſuper eccleſiaveł beneficio: vel dignitate licet pecunia redimere: ſed nõ iuſtã vexationem vt ſi iuſte accuſaretur & hmõi. hæc beatus Tho. in. iiij. & . ñ. ñ. de his omnibus diffuſe habes ſ. in diuerſis. §.

Pecunia dare ꝓ ſpũa poſſe ſumus.

Quãdo ſit licitum dare ꝓ ſpũali.

§. ñ. Quantum

Multiplex pœna ſi cum ſit in perditionẽ. ſ. tuã. Multiplex autẽ est pditio quę incurritur per ſimoniã. Et prima quę oẽs inuoluit hoc crimine irretitos est pditio grę diuinę ꝓ quã puenit ad pditionẽ gehẽnę. vñ Grego. Naziãzenus. Iudas oim redẽpto rẽ vẽdidit: mox laqueo ſuſpẽſus eandẽ gratiã redẽptionis nõ obtinuit: & merito qa nemo põt retinere qđ vẽdidit. Simon Magus cũ eadẽ ſpũſſancti gratiã emere vellet damnationis ſuę ſententiã a Petro audiuit. pecunia tua tecum sit in pditionẽ. ſ.q.ſ. qui ſtudet. Fuit em̃ chriſtus Ieſus maxime ſpũalis: & iõ emẽdo vel vẽdẽdo eũ ſimonia fuit. Ille etiã in fames: & quilibet etiã criminoſus admittit̃ ad accuſationẽ eoꝝ. vt extra de ſimo. c. tãta. & . c. ſi dñs. Tertia pditio est ſubſtantię tẽporalis: nã pecunia per ſimoniam recepta retineri nõ poteſt: nec tũ debet reſtitui cõferẽti: qa tunc ſibi dedit: ſed debet pauperibꝰ erogari: vel illi eccleſiæ in cuius iniuria data est applicari: & hoc in oi ſimonia ſm. b. Tho. vbi. ẽ. de quo vide plene. ſ. eo. c. Sed quo ad bñficia ſimpliciavel curata ꝓ ſimoniã recepta pdit fructus: qa nõ põt recipere: & receptos tenet reſtituere deductis expenſis factis in vtilitatẽ eccleſiæ & gratia fructuum colligendoꝝ ſm beatũ Tho. & Ray. & Innoc. & hoc qa fur est & latro in illo bñficio. de his vide plenius in eo. c. Quarta pditio est aliqñ ſanitatis vl' vitę corporalis. ſicut patet exẽplũ in Giezi qui cũ exegiſſet pecuniã a Naamã Syro propter ſanitatẽ receptã. ſ. mũdationẽ lepręꝰ pHeliſeũ prophetam magiſtrũ ipius Giezi ad iprecationem ipſius Heliſei percuſſus est lepra cũ poſteris eius. vt habetur. iiij. Regũ v. Cõmiſit em̃ ſimoniã: qa gratia ſanitatis est gratia ſpũalis & donũ dei quam ille quantũ in eo fuit vendidit. Narratur etiã in lib. de miraculis beati Hieronymi de quodã monaſterio monialiũ qđ cõmittebat ſimoniã in recipiẽdo moniales cum pactione expreſſa de dote ꝓ ipſo ingreſſu monaſterij ſuper quo exceſſu ſimonię. b. Hiero. cuidam moniali illius monaſterij quę deuotionẽ habebat ad ipſum ſanctum: apparuit mandans ſibi cõuocatis monialibus: & abbatiſſa in capitulo admoneret eas vt deſiſterent a tali ſimonia: alſ male eis eſſet: quod & fecit: ſed oẽs deriſerunt illam: nec voluerunt ſe corrigere: & cũ pluries hoc

Addeqđ nota tãt legi fiæ i ru bri. ff. de his q̃ norant inſa.

Diffinitio ſimoniæ

Spũale dicitur tripl'r.

annexũ ſpũali. dr̃ ; dupliciter

factũ eſſet: demũ beatus Hiero. reuelauit illi ꝙ monaſterium debebat ruere & omnes occidere: propter quod extraxit illam de monaſterio: & exinde funditus corruit monaſterium & extinxit alias moniales.

¶ De materia ſimonię vbi valde diffuſe tractat̃ de ſimonia: q̃ cõmittit̃ circa ſacramenta ſingula et circa bñficia et circa actꝰ ſpũales: vt cõfirmare: corrigere: pdicare et hmõi et circa ſepulturas: & circa ingreſſum religiõis: & circa patronatum: & de diuerſis modis ſimoniæ. Cap. V.

OVIA RADIX OMNIVM malorꝝ est cupiditas. ſ. auaritia. i. ad Tim. vj. q̃ niſi radicit⁹ euellatur bonorꝝ autori ihęrere nõ valemꝰ: vt dicit. B. Gre. diſt. xl vn. qa habet difficultatẽ in vera pœnitẽtia eius ꝓpter obligationẽ reſtitutionis quã habet annexã i plurib⁹ ei⁹ ſpecieb⁹: cũ tñ pctm̃ nõ dimittat̃ niſi reſtituatur ablatũ. xiiij. q. vj. ſi res iõ ab ea iſta ſecta pars ſumat initiũ. Diffinit autẽ ab Augu. Auaritia est inordinatus amor habendi. Nã & ꝙ aliquis iniuſte acquirat ex inordinato amore procedit: & qa inter oẽs ſpecies auaritię vitiũ ſimonię est grauius. vnde &. ſ.q. vij. c. ſi. dicit̃ esse maximũ pctm̃ qđ ſm Tho. in quodlib. itelligẽdũ est nõ ſimpliciter: ſed inter illa maximũ quę cõmittũt circa cõtractus pecuniarios. Habet etiã grauitatem ex hoc ꝙ per ipſum irreuerẽter ſe habet hõ ad res ſacras ideo de ſimonia primo tractet̃, hęc aliqñ dr̃ hęreſis. vt. ſ.q.i. eos. Nõ proprie quidẽ ſed ꝓpter ſimilitudinẽ actꝰ: qa ita operant ſimoniaci ac ſi exiſtimarent donũ ſpũſſti pecunia poſſideri: eo ꝙ emũt vel vẽdũt ſacramẽta in quibus datur gratia quaſi ſint dñi ſpũſſancti: quã eſtimationẽ ſi quis haberet vticq; eſſet hereticus. ſ.q.i. cũ ois. Potꝰ autẽ denominatum est iſtud vitiũ a Simone. Dicitur enim ſimonia potius a Simone ꝙ a Giezi: vel alio qui etiã vendidit ſpũalia: quia cõpletius in ipſo Simone Mago reperta fuit ratio ſimonię. Nã emere voluit ab apoſtolis gratiã vt poſt ea ipſe vẽderet alijs. ſ.q. iij. Saluator. Tho. ñ. ñ. q. c.

§. I. DIFFINITVR AVTEM SIMONIA SIC. ſ. ꝙ est ſtudioſa voluntas emẽdi vl' vẽdẽdi aliqd ſpũale vel ſpũali annexũ Tho. ñ. ſ. q. c. Voluntas a utẽ ponit ibi nõ ꝓ potẽtia: ſed ꝓ actu eius: ꝙ emẽ pctm̃ cõmittit actu volũtatis ſtudioſa dr̃. i. deliberata. nam ſola deliberatione rõnis põt cõmitti iſtud pctm̃: ſed nõ punit̃ in iudicio eccleſię quę non iudicat de occultis: niſi ꝓcedat a dextera. Sed Guil'. exponit ſtudioſa. i. ad opus exterius procedens Io. an. etiã dicit ꝙ ſimonia mentalis nõ punit̃. ſ. ab eccleſia niſi cũ opere ſubſecuto. Note aũt emptiõis & vẽditionis cõprhẽdit oĩs actus nõ gratuitꝰ: vt trãſactionis & reſtitutionis & hmõi: excepta pmutatione q̃ licita est ſeruatis qbuſdã circũſtantijs: vt. ſ. dicetur. Spũale aũt dr̃ tripliciter ſm Rich. in. iiij. ſ. eſſentialꝰ: vt gra & virtutes. cauſaliter: vt ſacramenta quę cauſant gratiam. actualiter ſeu eſſectiue: vt pdicare: corrigere: viſitare: orare: et hmõi. qui ſũt actus ſpũales. Spũali annexum dr̃ duplr̃ ſm Tho. in. iiij. Vno modo ſicut ex ſpũali bus dependẽs: vt habere eccleſiaſtica bñficia qđ dr̃ ſpũali annexũ: qa nõ cõpetit niſi habẽti officiũ clericale. Alio mõ dr̃ ſpũali ãnexũ qa ad ſpũalia ordinatur: ſicut ius patronatus qđ ordinatur ad preſentãdũ clericos ad bñficia et vaſa ſacra q̃ ordinãtur ad ſacramẽtorũ vſum. Sub preciõ aũt comprehenditur omne tpale qđ pecunia eſtimari poteſt. Ponit em̃ Grego. triplex genꝰ muneris quo committitur ſimonia. ſ. a manu. i. pecunia: a lingua vt preces: et ab obſequio. ſ.q.i. ſunt nonnulli. &c. ordinationes. & q. iij. Saluator. & de ſingulis partibus plenius est videndum.

§. II. EST AVTEM MORTALE qa et ꝓtra iuſtitiã et cõtra legẽ diuinã et naturalẽ. Et qa papa ſubditus est prędictis legib⁹ dei & naturali vt alij homines nec i illis ſe vel aliũ valet diſpẽſare: ſed ſolũ in puris poſitiuis vbi habet plenitudinẽ ptãtis. Iõ dicit Tho. ſ. iiij. ꝙ illa opinio q̃ dicit ꝙ in papã nõ cadit ſimõia est erronea. Nã ſi papa ꝓ aliq̃ ſpũali munꝰ acciperet ſimoniã committeret ſicut & alius hõ: qa et i ipſo Petro cui papa ſuccedit ſimonię vitiũ dãnationẽ inchoauit in nouo teſtamẽto: ꝙ uis em̃ res eccleſię ſint aliquo mõ papę: nõ tñ ſunt eius oibus modis habẽdi: ſicut illud qđ habet ad manũ. vñ ſi re

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiperet, paliqua re spuali pecunia de re ddita⁹ alicui⁹ eccle sie nō careret vitio simoniæ: & idē si reciperet pecuniam ab alio laico nō de bōis eccl'iæ, p re spuali. Idē Tho. ii. ij. q. c. Qd' aūt dr' in papa nō cadere simoniā dicit Ant. de But. post Host. in his quæ simoniaca sunt qa, phibita. s. ex iure positiuo habere locū. nā talis cōstitutio nō ligat, pmulgā tes: puta vēdēdo vicariā, castaldionatū, aduocatia, oeconomatū & hmōi. i. q. ij. Saluator. extra eo ad nostrā. Et de hac etiā videt intelligēdum qd' dicit Io. de Lig. eē eo. c. i. s. q nec papa nec alij degentes in curia cōmittūt simoniā si papa ex certa sciētia scit & tolerat. Nā certa scientia principis purgat hoc vitiū. sed & fm Pe. de Pal. in. iiij. dist. xxv. & in quibuscūq; simonijs & si pcm nō euitet pœnā tñ iuris positiui cui nō subest semp euadit. Vñ nec suspēsionē nec hmōi pœnas iuris sui timet: sicut nec est etiā excōicat⁹ si pcutiat clericū. Dicit etiā idē Pe. q, ille q emeret bñficiū vel ordinē etiā a papa pœnas iuris nō incurreret: qa sicut pōt dispēsare in pœnis iā incursis: ita etiā q nō incurrātur sicut posset priuilegiū alicui cōcedere q; pcutiēdo clericū nō esset excōicatus: licet nō libēter faciat. Qñ aūt dat pro pecunia videtur dispēsare qd' licet retinere: sicut qñ sciēter dat ordinē irregulari: eo ipso dispēsat cū eo. Vnde qui habuit beneficiū per simoniā in curia si habet conscientiā q; emanauit de cōscientia papæ coferentis pœnitēdo de pcto non habet resignare: sed potest retinere Hæc ille.

Papa in papā nō cadit simōia.

§. III. QVAERENDVM ERGO A

Clerico vel laico ē prout videt expedire fm psonę cōditionē si dedit vel recepit aliquid spuale vl spuali annexū: vt sacramēta: bñficia: sepulturas: vel ius patronatus & hmōi, p aliquo tpali: vel pecunia vl' pręce: vel obsequio: qa simonia cōmittit: & p sequēs mortaliter peccauit. & q dedit & recepit: & q mediator ad hoc vl' cooperator: fuit. i. q. i. reperiuntur. Nec i hoc excusat ignorātia cū sit ignorātia iuris diuini q neminē excusat. Et hoc verū est si ilta præpositio p, cū dicit' dari, p spuali importat appręciationē vel cōmutationē vel causam principaliter mouētē: ita. s. q illud tēporale sit vt pciū rei spualis: vel pp hoc pricipaliter det ipm spuale: sed si pro, importet causam finalē, vl' admiculatiuā: vt. s. si det aliqd tpale in collatione seu receptione spualiū ob reuerētiā sacramētoꝝ: vel ad sustētationem ministroꝝ & ad seruādū pias cōsuetudines in hmōi & nō vt pciū ipsoꝝ. nō est ibi simonia: ita nō q; cesset ois pactio & cōuētio. i. q. ij. q; pio. sed & sine pacto etiā cū subtrahūt talia. s. spualia: & maxime sacramenta a nō dantibus pecuniā: vel exigūtur a nō valētibus dare, vel etiā a valētibus sed nōvolētibus dare extorquētur præcipue ante collationē spualiū multū pręsumit de simonia. Secus si libere spiritualia traderētur: & post collationē nolētes dare etiā cōmodis, p gerētur ad dandū: nō quidē vt preciū, sed vt stipendiū & subsidiū rōne cōsuetudinis ibi existētis. Tho. i quodlibe.

Cautio; ne sacerdotibus.

Sponte aūt oblata possunt recipi. i. q. ij. sicut ēpm. Si autē dās sacramētū vl' aliud spuale intēdat recipere pecuniam & hmōi: als nō daturus. dās etiā prædicto modo aliqd tēporale vt pecuniā & hmōi: nō vt pciū: sed vt eleemosynā nulla interueniēte pactiōe vel exactione erit simonia: nō erit in recipiente sacramētum sed in dāte: quę tñ simonia: quia mētalis est sola pœnitētia purgatur: qa nulla cēsurā ecclesiasticā inducit. eē eo. mādato & ita ecōuerso quādo dās spirituale intēderet libere dare: & recipiens intēderet quasi precio emere ex eo q; tēporalia dat. Vnde notā. q; aliquādo simonia cōmittitur ex parte vtriusq; cū. s. dans ordinē vel beneficiū vel aliud spirituale facit pactū cū recipiente: vel vtrīq; habēt intentionē ad tēporalia, p spiritualibus cōmutanda. Aliqñ ex parte neutriusq; vt cū cōsanguine⁹ dat aliquid nō ēpo sed cōsiliario episcopi vt cōferat beneficiū vel aliud ignorāte eo q recipit & ēpo. Aliqñ ex parte dantis spiritualē tm: vt cū dat principaliter ea intentione q; habeat tēporalia quod nō intendit recipiens. Aliqñ ex pte recipientis tm: vt cū ipse dat aliqd tēporale pro spirituali principaliter vel ordinatori vel alteri: ipso tamen ordinatore ignorante vel hoc non intendente.

Simonię pulchra distinctio

Præces pro se.

§. IIII. DE PRAECIBVS QVAE

dicūt munus a lingua qñ vel quō inducūt simoniā. Nota distinctionē q; sit a doc. Aut em qs porrigit preces, p se aut, p altero. s. vt. obtineat beneficiū sacramētū vl' aliqd aliqd spuale. Et si porrigat pręces pro se, p obtinēda dignitate vel bñficio seu ecclesia habente curā aiarū tales pces inducūt simoniā fm Hugo. Ray. & Host. Tho. ij. ij. & i directorio iuris. lib. iij. etiā quātūcūq; als esset dignus: qa eo ipso q; se ingerit pręsumptuosus & ambitiosus videt: & p cōsequēs indign⁹. Et nō est fm Tho. i quodlib. qa null⁹ pt exercere curā aiaꝝ extra gratiā seu cū peccato mortali digne: qa faciēdo ea q; ptinent ad curā peccabit mortaliter: sed nemo scire pōt si est extra mortale pecm: & sic est pssū. Nō diptuosus & simoniac⁹. Vñ & null⁹ debet sibi adsumere honorē: sed q vocat a deo tāq; Aarō. vt dr' ad Heb. v. & sic vi exercet' deē facere extra ius diuinum. viij. q. i. j scripturis. i. q. i. ordi nationes. eē de elect. qualiter. Multo magis est simonia si rum cū als est indignus: puta qa illiteratus vel notorius fornicator & hmōi. Si aūt porrigat præses, p se, p bñficio simpli peccato mortali ci & idigeat: nec idignus est eo, ppter aliqd impedimentū nō est simoniacus nec peccat fm Ray. Tho. & alios. eē de pben. c. ij. Si vero non idigeat peccat. i. q. ij. clericos. fm Ray. & multo magis si esset indignus. Guil'. in & Bar. dicūt q; hęc opinio est Durā. & credūt q; ex quo aliqs est, p mor' ad sacros ordines: cū hmōi ordinatio titulū ecclesiasticū reqrat pōt petere bñficiū ecclesiasticum licet abundet i tpalibus & nō solum simplex sed & beneficium cū cura pōt petere si est dignus exēplo Esa. q dixit. Ecce ego: mitte me. Tamē istud vltimū dictū non videt tutū nec tenēdū cū solēniores doctores cōtrariū dicāt. Nec exēplū iductū multū valet. Nā Esaias ad prędicandū mittebat non ad presidendū vidit ēt prius se purgatū. viij. q. i. i scripturis qd' de se nullus pōt scire. Vñ dicit Nico. de Lyra sup il Io passu. Ecce ego: mitte me. Esa. vj. Se offerendo non peccauit: qa ante dispositū se vidit p purgationē. Et sup illd qd' sequit. Vade &c. s. ad arguēdū pāā regni. Iudæ. Pro sacramentis vero vel aliis spualibus non reperit, phibitū pces porrigere pro se si est dignus: excepto; tñ religioso qui velle nō habet. xij q. i. non dicatis. Et pręcipue ad ordines, pmoueri nō debet nisi de volūtate plati. eē de tēpo. ord. c. ad aures. Si aūt pces porrigant pro alio tūc aut sunt pręces spirituales aut carnales. Si carnales, tunc aut pro digno aut pro indigno. Et sigdē, p indigno simonia, mittit fm oēs doc. i. q. i. de ordinationib⁹. Si vero pces sint, p digno: puta qa illi q præcant attēdunt ad parētelā principaliter si tñ superior non habeat respectū ad pces: sed ad meritū, pmouēdi. s. ad ordines vl' bñficiū nō, mittit simonia eē de eta. & quali. or. c. tuam. immo si consanguineus dignus est: plus tenet ei, platus q; extraneis, puidere. argu. eē de coha. cl e. & mu. c. i. Hæc i directorio iuris. Tho. autē in. iiij. dicit: q; qñ quis dat aliqd spuale, p laude acquirendi: vel, p fauore quē expectat ab eo cuius pręcibus satisfacit nō est dubiū qn simoniā cōmittat. & similiter si hoc facit ad euitandū aliquod periculū vel malum qd' potest i ferre pces porrigēs si non, exaudit: puta aliquis potens: & hæ dicunt pręces armatę. Quādo ergo pręces fiunt pro indigno satis apparet q; nihil aliud mouerit nisi fauor & auxiliū aut periculū euitandum. Et dr' fauor fm Catholicon: auxiliū laus: & assēsus. Et ideo manifeste simonia cōmittit si propter hoc beneficium ecclesiasticū det. Si autē pro digno fiant pręces quantū ad iudicium hoīm probabile videt. s. q; dās magis mouear intuitu dignitatis personę q; fauore pręcū: & ideo non reputatur simonia. Si tñ principaliter moueat fauore præcū vel timore rogantis quātū ad diuinū iudiciū simoniā cōmittit. & rogatus & rogans si hoc intendat: siue aliqs roget pro se siue, p alio. Dr' aūt directorio iuris lib. iij. q; siue pro alio roget, siue electores, siue quoscūq; alios etiā, p indigno: siue pro dignitate, siue pro beneficio non dr' beneficiū habere simoniace: licet iiusta s pręces funderet nisi faceret intendens obligari collatori bñficij ex pręcibus: vel exonerare ipm quē rogat ab aliquo seruitio qd' ei fecerat p exauditionē pręcū. Idē em puto remittere qd' dare. i. q. i. si qui sunt. Et pōt esse ratio: qa ad hoc q; sit simoniac⁹ oportet q; iteruenia munus. i. q. i. sunt nōnulli. Hęc aūt nō pro munere dātur fm Tancre. & Guil'. Si a se vel ab aliis pręces porrigātur: si plat⁹ solū deū in, pmotione & nō potentiā attēdat vel diuitias seculares: tūc licet simoniacus sit q; ita male rogat. eē eo. ti. c. tua. Non tamen qui rogat est simoniacus: nisi dās beneficiū seu dignitatē pręces secutus sit & pter pręces dederit vt colligit a cōtrario sensu. eē de eta. & quali.

Remittere & dare idē.

quali. or. c. tuā. Sed etsi pręces, p indigno secutus esset: nō tñ renūtiare teneē nisi expressisset q; ppter pręces fecisset. eē eo. c. fi. Qd' si dedit pecuniā alteri: vel pręces porrexerit alij ex pacto q; ppter datā pecuniā vel pces porrectas det operā q; habeat beneficiū idē est ac si dedisset collatori beneficij. i. q. v. c. presentiū. Nec distinguitur q; fiant, pręces, p digno: aut carnaliter aut spualiter: cum ex hoc ipso sit indignus: & sint preces carnales q; ex pacto vult habere bñficiū. Si vero adulationē faciat vt beneficiū habeat pōt dici munus ab osequio: & reputandus est simoniacus. i. q. i. c. ordinationes. nō tñ tenet illud beneficiū resignare. arg. eē eo. c. fi. Hęc no. Bern. Inno. & Hostiē. eē de æta. & quali. or. c. tuā. hæc ibi. Et sic videt conclusiue iste dicere q; pces qñq; inducūt simoniā: nō tamē punitur i iudicio ecclesiæ vel censura ecclesiastica iuris: nisi fiat pactio vl' aliqua cōuētio. Propter hoc etiā Anto. de But. sup. c. tua nos eē ge. sic dicit inter cętera. Nota q; datio tpalis relatiue ad causandū dationē iuris spualis expresse causat simoniā mētalē de qua deus iudicat nō ecclesia. Et sic q. d' operat pactū expressum quo ad ecclesiā solā & simplex mēs etiā verbis nō expressa apud deū operatur. Nota etiam q; simplex rogatio sine, pmissione tēporalis: & sic simplices pręces simoniam: non inducūt: de quo eē de æta. & quali. ordi. c. tuam Hęc ille qd' videtur intelligendū. vt. s. Vnde in fine dictę decre. quærens vtrum sola datio sine pactione correlatiua ad inducēdū dationem iuris spiritualis inducit simoniā: Recitatis pluribus opinionibus sic cōcludit. Io. and. dicit tenendū q; in omnibus sola intētio iducit simoniam, nisi mentalem. Hæc aūt sola pœnitētia purgatur. eē eo. māda to. Idē sentire videtur Rich. in. iiij. in simili casu. vt in. §. sequen. Preces aūt spirituales iustæ sunt: & ideo in eis non committitur simonia. i. q. i. c. latorem.

Præces inducūt simōiā.

Bñficia nō possunt dari nec seruiri, p.

§. V. DE MVNERE AB OBSEQVIO

Nota distinctionem doc. Aut enim obsequiū est corporale & illicitū: aut corporale & de se licitū: aut spuale. Si obquiū est i honestū: vt qa seruit prælato in faciendis vsuris: mercātijs vel lenocinijs, p eo: aut etiā ad carnalia depuratū: vt qa seruit ad vtilitatē cōsanguineoꝝ suoꝝ: vl' patrimonij sui: tūc seruiēs in hmōi pro habēdo ordine vel beneficio: vel alio spuali simoniā cōmittit: & cōferēs, ppter hoc obsequiū aliquod spuale. i. q. ij. Saluator. Tho. ij. ij. & Duran. & Rich. Si aūt obsequiū de se sit honestū vel ad spualia ordinatū: puta laborat, p ecclesię vtilitate eūdo Romā vel als laborat in seruiēdo prælato i officio aduocādi: vl' als dicit Rich. in. iiij. q; si sine pacto aliquo seruit ille q seruitiū recipit si eū remunerat aliquod beneficiū ecclesiasticū cōferēdo: si tñ als dignus sit nō peccat: nisi prīcipaliter habeat respectū ad seruitiū receptū, p quo ei illud cōferat: qa tūc esset simonia fm ipm Tho. & duran. Et subdit Rich. Clericus seruiens epō in spe futurę retributionis si moniā nō, cōmittit si sine oī pactione & cōditiōe seruiat: & principaliter hac intētione nō seruiat: nec eps pro hoc dare prębēdā ei assignat. eē de simo. c. cū essent. in glo. Si aut tē seruiat principaliter causa obtinēdi bñficiū ecclesiasticū seu intētione: nullo tñ pacto interueniēte: q; quis grauiter peccet & simoniā cōmittat mētalē: nō tñ incurrit illā si moniā quę obligat ad resignationē beneficij ecclesiastice qd' simoniace adeptū ē: qd' pōt, pbari a simili q; id qd' habetur eē de simo. c. mādato hæc ille. Si aūt obsequium est pure spirituale qd' esset impositū beneficio fm Guil'. tunc indubitāter ex pacto pōt offerri beneficiū: ita q; ille, pmittat tale obsequiū: vt puta celebrādo talē vel talē missā eē. de prębē. c. significatū. Similiter fm Host. si alicui pręben dę vel beneficio esset impositum onus: qd' qui habet tenetur docere: pōt fieri pactio seu exactio, pmissiōis cū ei cōferrur de tali obsequio exhibendo absq; simonia: sed & ali cui prębēde cui nō est ānexum hoc onus: cū vacat posset hoc onus imponi. Recipere aūt aliquem in canonicū eo pacto vt doceat simonia est. fm Host. Itē fm Guil'. cum duo sacerdotes debent celebrare missam: vnus maiorem: alius minorem: si ex causa eū dicūt adimittē q; vnus dicat missam q; alter: tūc aūt & ecōuerso licitū est: maxime ex causa. Et cū dr' iste impēdit obsequiū spuale, p, spuali: ly, p, nō notat causam finalē aut appreciationē sed admiculatio nē: cū iste nō possit dicer' loco alteri⁹ nisi ipe dicat loco ei⁹. Dicit etiā Rich. in. iiij. q; licitū nō esset q; duo adulti bapti

De simonia ex obsequio

zādi hāc pactionē inter se facerēt: ego baptizo te eo pacto q; tu baptizes me: qa in talibus ois pactio & cōuētio cessare debēt extra de simo. c. tua. Dare em aliqd ex pacto, p sacramēto: q; quis spuale est illicitū & si nō oīm eo modo quo dare tēporale: tū qa res a nō dño emitur: ergo est contra rationē gr'æ. Dicere aūt orabo, p vobis & rogo vos vt etiā oretis pro me et hmōi. in nullo est reprehensibile: qa hic non emit' vel venditur spirituale cum nulla sit pactio.

Pactū i spuali bus est illicitū

§. VI. DE MVNERE A MANV

qd' est pecunia large sumendo pecuniā pro rebus mobilibus et immobilibus quę tēporaliter possidentur. i. q. iij. totū. Nota vt dicit durā. in. iiij. q; munus a manu vel est tale et tātū q; pręsumit' inclinare affectū ad collationē rei spiritualis, ppter ipm & tūc pręsumit' simonia. Vel hoc ēt par uū est q; nō pręsumitur inclinare affectū ad collationē rei spualis: & tūc nō est simonia. Et hoc quidē verum quo ad iudiciū ecclesiæ quæ ex exterioribus hoc pśumit: sed quo ad deū et cōsciētiā semper est simoniacū, ppter quod cūq; tēporale. quātūcūq; etiā paruum detur spuale. Et dicit Anto. de But. sup. c. tua nos extra eo, q; dare pecuniā vel aliꝗ tēporale correlatiue ad recūpensationē vel inductionē dationis iuris spualis siue cū pacto siue sine pacto: siue ante siue post inducit simoniā. i. q. i. emendari. Secus si pure & libere deē nō hac intētione. Dicit tñ Host. vt alleg. idē Anto. sup. c. veniēs q; datio pecunię sine cōuersatione nō cōmittit nisi simonia mētalis: q; p pœnitētiā abolet. Et sufficit sola cōuētio ad inducēdū simoniā dato q; nō seruet, p missum. Ad iudicandū autē simoniā cū dubitat' vtrū quis corrupta mēte dederit munera fm Ray. attendenda sunt ꝑcipue tria. Primū. s. dātis & recipientis qualitas: vtrū. s. a paupere diuiti vel ecōuerso. Sec'm muneris quantitas: vt si res est modici vel magni pēn. Tertiū est donationis ratio. an. s. instāte necessitate vel als conferat. Et fm hoc pśumit pro vel cōtra. eē eo. tit. c. etsi cū cūriones. Qd' intelligēdū est i foro cōtētioso: sed i foro cōscientię attēdit intētio: & fm eā iudicat: q; quis oēs pręsumptiones essent contra. Idē dicendū de encęniis. q; sine pacto & nō corrupta intētione dādo nō inducit simoniā: als secus. i. q. i. iudices ei⁹. Tho. i quodlib. sic dicit. In dispēsatione sacramētoꝝ vel aliorū spualiū cū aliqua recipiūtur vt simonia euitet' tria sūt necessaria. Primū vt hoc fiat ex cōcessione iuris diuini vl' humani: vel saltē cōsuetudinis. Sed' m est vt sit intētio pia & nō corrupta. Tertiū est vt sit forma honesta: vt. s. nō requirat' ante pij officij exhibitionē ne pactū interuenire videatur: sed impleto officio pōt exigi. Si igit ista tria cōueniāt secure accipiat. Archi. Palatredion, p installatione abbatis. Nota etiā fm Ioā. de Lig. & Inno. sup. c. ad apostoli cā. q; si est cōsuetudo q; p ordine vel alio sacramēto det tā tū ante receptionē eius nō valet: immo est corruptela. Et si lōgo tpe seruata est q; p ordine tali det tātū: nō pōt cōpelli ad soluēdū: qa si gratis dedit nō piudicat sibi: nec nata est obligatio: nec si nō gratis dedit ex vigore cōsuetudinis valet: qa fuit corruptela. Sed si ex statuto vel consuetudine det aliqd pro ordine vel alijs spualib⁹ post receptionē eorū valet: vt i cōsuetudine Venetoꝝ vbi quarta oīm mobiliū moriēs dat epo. In Britānia ⅓o tertia pars: & pñt ad hoc cogi. Iō aūt Veneti hoc dāt: qa nihil soluūt, p decima. Hęc ille. Anto. aūt de But. sup. c. in. ordinando. eē eo. fi dicit. Pro spualibus non est licitū aliqd exigere: nec etiā aliqd spōte offerre p istud. c. qd' nō solū, phibet i exactis: sed etiā i oblatis. Vbi tñ nō dat, p spualibus: bū licitū est aliqd gratuitū recipe: dūmodo non fiat ex pacto expresso vel tacito. vt in. c. etsi q̄stiones. Qd' aūt dicit iste, p spualibus nō esse licitū etiā spōte offerre itelligēdum est prout ly, p, importat appreciationē, pmissam, p eo. Sed si qs p hypocrisim cū prętendit speciē sanctitatis, pmouēt ad ordines vel bñficia nulla inter posita cōditione vel pacto fm Ray. resignare nō tenet tale beneficiū: nec dispēsa Cōsantiōe i diget: sed pœnitētia iteriore eē eo. c. mādato. imo fm Tho. vbi. s. nō est ibi simonia. Itē nota q; ille q dat prębē das non dā vel aliqd bñficium principal' rōne cōsanguinitatis: comit vel, ppter affectionē alicuius amicitię tpalis: fiquidē inre tit simo dat nō solū bonū tpale illi⁹ cui dat & nō alteri⁹: q; uis graiuiter peccet: nō tñ simoniā cōmittit: qa nō vēdit cū nihil accipiat. Sed si i hoc intēdat aliquod bonū in seipm reddās. s. q; magnificet p hoc & nobilitet domus sua vel q; ip

Veneti nihil soluunt de decima.

Universidad de Deusto
Biblioteca

se ẽ cõsanguineis sit fortior: vel si hoc pacto vel ītẽtione beneficiũ cõceditur beneficiatus faciat aliquã recõpensationem tẽporalem sibi vel suis cõsanguineis: simonia est. Hęc Tho. in. iiij & in. ij. ij et i quodlibet. Itẽ q debitori suo dat aliquod spirituale vt recuperet qđ suũ est: absq; dubio simoniam committit ſm Tho. in. iiij.

§. VII. DE PECVNIA AVTEM

simoniace recepta siue ꝓ ordine dato vel bñficio: vel ꝓ sepultura: vel ꝓ ingressu monasterij: vel ꝓ p̃sentatiõe quo ad patronos ecclesiarũ: vel pro mediatione: vel ad hoc: vt ꝓcuret gs alteri spũali & hmõi: gd fieri debeat. Nota ſm doc. ꝙ talis pecunia retineri ñ põt nec etiã debet reddi ei simõia q dedit: qa ille turpiter dedit. sed ſm Ber. debet dari illi ec clesię in cui⁹ ꝓtumeliã data est. ex̃ eo. de hoc arg. xvij. q. iiij si qs in atrio. Vñ si qs est ordinatus nõ habẽs beneficium pecunia ab eo accepta simoniace debet dari eccl̃ię cathedrali. Si aũt est ordinat⁹ ad titulũ alicui⁹ ecclesię vel bñficij illi ecclesię vel bñficio applicabit. ſm Guil. & VI. Si accepta est pecunia vel res alia ꝓ eccl̃a vel bñficio illi ecclesię vl̃ beneficio applicabit: nisi ecclesia fuisset i culpa: qa tũc debet illud pauperib⁹ erogari: ne ecclesia de malo reportet. lucrũ: puta si totũ collegiũ cõsensisset simonię. Dicit etiã Ray. ꝙ si talis trãsiret ad religionẽ ex mia possit ei reddi vt cũ ea trãsiret. vel etiã, si esset paup & nõ sufficeret sua: vel etiã si dedisset ex ignorãtia ſm Host. Idẽ videt dicendũ de pecunia simoniace recepta ꝓ alijs spũalibus: vt ſ. detur illi ecclesię in qua cõmissa est. itatñ ꝙ nõ reportet commodum qui dedit. Si vero ꝓ ingressu monasterij pecunia simoniace sit recepta: si capitulum fuit particeps simonię transibit sic ingressus ad aliud monasteriũ simpliciter cũ illa pecunia sibi restituta. Si aũt solus prælatus vel aliqui & nõ capitulũ tũc trãseũdo ad aliud monasteriũ si est ꝓfessus illud sc̃m monasteriũ ad qđ trãsit habebit vsum fructũ illorũ bonorũ suorũ ipo viuẽte: mortuo aũt reuertẽtur illa bona libere ad primũ monasteriũ: qđ videt habere locũ in his quę vsu nõ consumuntur. vel distrahunt: vt sunt possessiones. Si vero dispensetur cũ tali ꝙ remaneat in illo eodẽ monasterio: puto etiã ꝙ poterit dispẽsari ꝙ illa pecunia simoniaca remanet monasterio: ita tñ ꝙ si possibile est ꝙ illi qui fuerũt i vitio nõ habeãt vtilitatẽ. Vel etiam quãdo nõ potest pecunia simoniace recepta cõmo de applicari loco vbi vel in cuius cõtumeliã data est: puta qa in remotis partibus est: vel cũ videretur incõueniẽs eã ibi dari: vt cũ ecclesia haberetur quasi derelicta pauperibus põt erogari. De fructibus vero beneficiorũ simoniace ꝓceptor⁹: quid iuris dicetur infra. Si quis aũt reciperet pecuniã vt permittat aliquẽ intrare ad prælatũ a quo vult obtinere aliquid spũale: nõ cõmittit simoniã. Sec⁹ si reciperet vt etiã ipse persuaderet ipsi prælato vt daret illud spirituale quod quęritur: puta beneficium vel ordinem & huiusmodi: hoc enim esset simoniacum.

Idẽ. j. c. §. ix. iſſi.

§. VIII. DICTO DE TRIPLICI

munere, qđ habetur loco precij, i vitio simonię. Nũc videndũ est de quibusdã cõtractibus vel actibus in qbus aliqñ cõmittit simonia: qui cõprehẽdũtur noie emptionis & vẽditionis. Et primo de ꝓmutatione. Nota ergo ſm VI. ꝙ ꝓmutatio aut ẽ tm̃ possessionũ: aut bñficiorũ: aut ecclesiarũ: vel dignitatũ ecclesiasticarũ tm̃: vl̃ mixtim simul cũ tẽporalibus. Et prio mõ vtiq; fieri põt absq; vitio simonię: puta cũ ꝓlatus vnius ecclesię cũ alia ecclesia vel laico etiã aliqua ꝓssessionẽ adinuicẽ permutãt. Et si possessiovni⁹ plus valet cẽ possessio alterius in quã ꝓmutat: põt & debet supplere residuũ in pecunia vel alijs reb⁹ ille alter quous q̃ pueniat ad ęqualitatẽ. ex̃ de re. ꝓmu. c. & si q̃stiones: Sed qa ista est quędã alienatio ex̃ de re. eccle. nõ alie, nulli. iõ i hoc seruari debet forma alienatiõis. de qua habes. ſ. j. iñ. par. ti, xij, c, v. Si autẽ est ꝓmutatio bñficiorũ cũ tẽporalib⁹ puta cũ bñficia inequalia in possessionibus ꝓmutãtur: & ideo habẽs beneficiũ plus abũdans petit sibi adiici certã summã pecunię vel alterius vt ad æqualitatẽ veniat ꝓmutationis põt hoc fieri autoritate superioris: & ꝙ nõ petat aliqd tpale ab altera partiũ ex eo ꝙ suũ bñficiũ pl⁹ habet de iure spũali q̃ aliud. In his em̃ duob⁹ casib⁹ ,cõmitteret simoniã. Primo videlicet si talis ꝓmutatio fieret inter ptes sic ad inuicẽ pacisc̃entes & ꝓmutãtes sine officio superioris Secꝰ si cẽ ex officio ſupioris fieret talis ꝓmutatio & aliqd temporale daretur ab eo q minus habet de iure spũali in suo beneficio ei q plus habet i suo & hac rõne. ex̃ de re. ꝓmu. c. ad q̃stiones. Sed si plus daret ex eo ꝙ aliud beneficiũ in qđ fit ꝓmutatio habet pl⁹ de tpalib⁹: & pcise ħ respectu fieret: & nõ etiã pertinet respectu spũaliũ iuriũ nõ esset simonia. Si aũt fiat ꝓmutatio simpliciter de bñficio ad bñficiũ: vel de eccl̃ia ad eccl̃esiã cũ suis iuribꝰ & possessionib⁹: tũc si fit hoc auctoritate & pactione partiũ tm̃ est simonia: sed si fiat ex officio ep̃i nõ ẽ simonia. põt em̃ ep̃s trãsferre psonas & facere ꝓmutationes: partes aũt de hoc ad inuicem cõsẽre nõ debẽt ſm VI. Inno. dicit ꝙ possent dicere ep̃o tali: meli⁹ cõpeteret ecclesia mea & mihi sua & hmõi. Idẽ Host. Sed Guil. dicit ꝙ partes q̃ faciunt ꝓmutationẽ pũt sibi ꝓuicẽ intimare & voluntatẽ suam absq; pacto: al's pẽto aliquo. lo. aũt de Imo. sup Cle. ne cõcessione. de re. ꝓmu. dicit ꝙ glos. sup illud verbũ Cle. volentib⁹. arguit ꝙ tractatus de ꝓmutãdo põt inter partes p̃cedere per mutationẽ. Nec ob. c. quęstitũ. de re. ꝓmu. qa ibi nõ loquit de tractatu de ꝓmutãdo: sed de ipa ꝓmutatiõe q̃ nõ debet expediri p ptes: sed ex mero offo iudicis. & idem notat ibi Pau. Idẽ etiã dicit glos. dicẽ Cle. ꝙ in resignatione dicti beneficij põt exprimi q̃ illa fiat ex cã ꝓmutationis. & iõ fieri põt ſm Guil. qa ius ħ ꝓmittit. vt. ē. eo. c. vnico. li. vj. q̃uis enim de rigore resignatio debeat esse libera. & nulla debeat eẽ adiectio. ſ. q. ij. c̃ pio. tñ hoc p̃cedit ex æquitate scripta quę prętualer rigori ex quo scripta est. C. de iudi. l. placuit. Idẽ etiam dicit ꝙ q̃uis Inno. dicat ꝙ vbi essent prębẽde vni⁹ ecclesię parochialis & vniformis ꝓditionis sed sola esset diuersitas tẽporalitatiũ posset canonicus ex alio canonico eiusdẽ ecclesię ꝓmutare prębẽdã sine auctoritate ſupioris: & vnũ tpale cũ alio tẽporali. Nã aliud canonia aliud p̃bẽda est. Turi⁹ videt qđ dicit Host. ſ. ꝙ nõ fiat talis ꝓmutatio sine auctoritate ſupioris. Cũ em̃ prębẽda sit de annexis spũalibus idẽ est iudicium sicut & de spũalibus. Dicit aũt Io. de Imo. ante factũ hoc esse tenendũ vt tutius: & ne det via fraudibus & simoniis. & tñ post factũ forte ꝓcederet opinio Inno. arg. no. in simili. de elec. c. nihil est. sup glol. j. Io. aũt de Lig. dicit hic oino necessarium nedũ honestũ ꝙ fiat auctoritate ſupioris mouet: qa necessaria est i ꝓmutatione collatio noua. ex̃ eo. c. vnico. li. vi. & ideo cũ prębẽdę sint annexę iuribꝰ canonicalibus sicut ius canonicale nõ põt de vno i aliud transferri sine auctoritate ſupioris sic nec prębẽda: al's separaret ius canonicale a iure p̃bendę: qđ fieri nõ potest p priuatos.

§. IX. DE SIMONIA QVAE

cõmittit p mediatorẽ nota ſm Hostiẽ. in sum. ꝙ siqs ossẽrat pecuniã vel præces, p me vel promittat pecuniã. si ex⁹ to⁹ pręsse cõtradixi non obest mihi ex̃ eo. c. sicut tuis. Secus si me sciẽte & cõsentiẽte tũc dicor interponere volũtatẽ meã: & ideo quãtũcũq; occultũ sit simonia ẽ: & renuntiare debeo si aiam saluare volo. Si vo hoc fit me penit⁹ ignorãte: & ab inimico mevolẽte promotionẽ meã impedire de qua sperat: non cõmittit simonia quo ad me: nec ex dolo suo reportat qđ intendit. ex̃ eo. c. sicut tuis. Si autẽ amicus meus dedit pecuniã, p ꝓmotione mea simoniace promoueor sed nõ sum simoniacus. ſ. cũ fit me ignorãte: tñ renũtiare teneor. ex̃ eo. de simo. & c. de regularibus. ꝓcor. cẽ eo Inno. sed Guil'. dicit ꝙ si me nesciente ,pmissa est pecunia ,p mea promotione quã postea solui: vel etiã ia solutã restitui licet grauiter peccauerim: & licet in male factis ratihabitio retrotrahat & mãdato cõpareat: põt tñ eps dispensare: qa reuera nõ sui simoniacus in receptione beneficii: sicut notat Tancre. ex̃ eo. sicut nobis. Concessio talis vt dicitur in directorio iuris censet simoniaca: & allegatur ibi ad idẽ Bern̄. & Hosti, Ricẽ. etiam in. iiij. idẽ videt sentire. & sic tenet renũtiare. Dicit etiã Innoc. sup, c. tãta. ex̃ eo. ꝙ siquis obtinuerit ordinem vel beneficium alio dãte pecuniã nõ ordinatori: non est simonia etiã si sine pecunia nõ erat obtẽturus. argu. i. q. vi. c. si. Si aũt ipe ordinatus pecuniã dedisset etiã si sine pecunia habitur⁹ erat ordinẽ simonia est. arg. i. q. iñ. c. vlti. & q. vi. c. ſ. Idẽ Vlri. Qui dat pecuniã alicui ex familiaribus prelati: vt det sibi ingressum ad ipm cũ intẽdat qđ spũale vt ordinẽ vel bñficiũ obtinere simoniã neuter cõmittit. Sed si dat vt faciat ꝙ bũ ꝙ eo ad persuadẽdũ vel cõsulẽdũ prelato de collatiõe alicui⁹ spirituaIis

Non li cet ante electionem pe tere cautionem

rituaIis: simoniã vterq; cõmittit. ſ. q. j. quicũq;. Pecuniam aũt quã recipit mediator simoniæ ꝓ se retinere ñ põt: sed dare debet. vt dicetur in. §. sequen.

Transactio quid est & vtrum sit licita.

§. X. DE TRANSACTIONE QVE

aliqñ inducit simoniã in spũalib⁹. Nota primo qđ sit. Ad qđ dicit doc. ꝙ est de re dubia, lite incerta necdũ finita nõ gratuita pactio. ſſ. e. I. j. Litẽ aũt intelligas pręsentẽ vel futurã: qa etiã ante litẽ fieri põt trãsactio. Nota sc̃o ꝙ Inno. ex̃ de trãsac. c. statuimus. & c. de cętero. & ex̃ de dec. c. ex multiplici. & de re. ꝓmu. c. ad quęstiones. Itẽ dicim⁹ de beneficijs si peràt iure poreſtatis: puta ꝙ vna eccl̃ia petit ab alia prębẽdã quã dicit ad suã collationẽ p̃tinere. Sed si aliqs cleric⁹ petit sibi bñficiũ est licita trãsactio. etiã si vtrique detur spũale. ex̃ eo. cõstiturus. Cõpositio aũt interuenire nõ põt. ex̃ eo. c. sup eo. talis. ſ. ꝙ ille clericus qui ius nõ habet vel nõ habere credit: penitus iuri suo renũtiret sine aliqua datione: vel etiã ꝙ aliꝰ ius habẽs recipiat in canonia cum sine datiõe aliqua Hęc ille. Si ergo fiat transactio in spũalibus vbi fieri nõ põt: vt i casu dicto: vł etiã vbi fieri põt: puta inter spũalia cũ mixtione & itemptione tpaliũ erit simonia. Amicabilis aũt cõpositio admittit etiã vbi nõ esset licita trãsactio ſm Host. q̃ si fiat sine autoritate iudicis psonalis est: & iõ cũ psonis extinguit. Si aũt autoritate iudicis realis est: nisi p iudicẽ aliud dictũ. sic fit logit. ex̃ eo. c. statuim⁹. Quãuis aũt amicabilis ꝓpositio facta autoritate ſupioris teneat mero iure: tñ restituet ecclesia si ex hoc grauiter ledatur. arg. ex̃ de resti. in integ. c. ſ.

Renuntiatio qđ est.

§. XI. DE RENVNTIATIONE.

Nota primo qđ sit. Dicũt doc. ꝙ est iuris ,ppria spõtanea resutatio. Iuris ,ppria resutatio dr̃ qa iuri alieno renũtiari nõ põt: nisi cũ qs esset cõstitut⁹ ,procurator ,p altero: & sup hoc haberet speciale mãdatũ. Põt em̃ qs renuntiare sicut p seipm: ita p aliũ nõe suo. ex̃ de offi. dele. c. cũ olim. Spõtanea dr̃: qa si ñ esset spõtanea: sed coacta: nõ obesset repetere volẽti. ex̃ eo. c. sup hoc. Sed ꝓ nota ꝙ effectus renuntiatiõis est: vt q renũtiauit ad id cui renũtiauit regressum nõ habeat: nisi ex nouo iure cõcedat vł antiquo sibi restituto iure. ex̃ eo. cũ iter. & c. ex trã smissa. & vñ. q. j. cę̃ pe⁹culosũ. Nota tertio ꝙ fieri debet i manib⁹ ei⁹ a quo habet institutio & cõfirmatio. ex̃ eo admonet. Fallit tñ in ep̃o q nõ põt renũtiare ep̃atui nisi in manib⁹ papę. ex̃ de renũ. ni si cũ pridẽ etiã nõ cõsecratur dũmodo electus & cõfirmat⁹ ex̃ de trãsla. epi. eccle. vel alta. c. inter corporalia. fieri aũt cõiter renũtiatio debet in scriptis. vñ. q. j. sicut vii. §. ecce. Nota q̃rto ꝙ renũtiatio officij & bñficij eccl̃iastici debet esse volũtaria nã iuitus nõ cogitur renũtiare. vñ. q. j. q̃uis & debet fieri pure & absolute ex̃ de offi. deleg. c. ex parte. Nã si quis renũtiet alicui beneficio vł rei spũali: vel resignat aliqđ spũale aliq; tpali dato vel ,pmisso: simonia est ſm Goff. & Host. vñ. q. iñ. talia. Qđ si nõ p̃cedat datio vel ,pmissio: sed fit sola intẽtio: vt. ſ. solũ renũtiet beneficio hac intẽtione: vt detur sibi aliquid tpale: al's nõ renũtiaturus simõia mẽtalis est q̃ p solã pœnitẽtiã abolet. ex̃ eo. mandato. Sed ex quo nulla pactio interuenit ab ecclesia nõ punit: Sed si quis renũtiat beneficio ea intẽtiõe vt det neporvel alteri: nulla tñ de hoc facta pactione vł cõuẽtione nulla incurrit simoniã. Renũtiare aũt beneficio vt det alteri est simoniacũ: qa ,phibitũ. ſ. ex iure positiuo. Sed nõ est hoc ,phibitũ simpliciter: sed ſm istũ modũ cũ videlicet hoc ducitur i pactũ. i. q. ij. c̃ pio. Guil. VI. Inno. Goff. Si aũt quis habet volũtatem deliberatã renũtiandi beneficio cũ intẽtione & ꝓposito paciscẽdi vt alteri det i illo est simonia mẽtalis. Efficaci⁹ autem est ab ecclesia puniẽda cũ procederet ad actum ipsum paciscendi in renuntiatione. Nota quinto ꝙ cũ qs habet literas a sede apostolica sup̃ quisione sibi faciẽda de aliquo bñficio si renũtiet talibus litteris, p aliquo tẽporali pecuniav̄ pẽsione facta pactione: simoniacũ est ſm Host. & Inno. Nã ex illis literis & pẽsiõe ſſ p hoc reciperet pẽsionẽ: Sed si ex officio iudicis vł bonis viris mediantibus pure renũtiat: & ex alitera parte aliqd tpale dat ei nõ est simoniacũ: vt colligit ex̃ de renũ. c. sane. Similiter si renũtiet, talib⁹ litteris ex eo ꝙ assignatur ibi spũale. i. beneficiũ nõ est simonia: eriã si ex hoc pacto renuntiet. Est em̃ quasi permutatio de spirituali ad spũale ſm Hosti. & Inno. qui hoc notant. ex̃ de rescrip. c. ad audiẽtiã. in glo. Nota sexto ſm Anto. de Butr. sup. c. ñ sine de ar. ꝙ licet valeat cõpositio autoritate superioris vt ꝓ beneficio qđ dimittitur detur aliqd tẽporale. ex̃ de pben. nisi. Nõ tñ valet vt detur aliquid auctoritate inferioris vel paris in quẽ cõpromittitur. Et sicut cõmittitur simonia per dationẽ pecunię pro bñficio cõsequẽdo: ita in eo &, p eo cedẽdo. Et ꝙ nõ valet renũtiatio litis sup bñficialia pecunia suscepta ꝓ renũciatione. Dicit tñ idẽ Anto. ꝙ ſm Inno, vt detur pecunia sup renunciatione litis: non est semp simonia: sed aliquãdo. Sed qa hoc tenet speciẽ simonię: ideo hoc reprobat declaro. Nã si daret pecunia nõ habenti ius vt cederet liti hoc nõ esset simoniacum nec iniquũ. Irẽ si daretur ,p bono pacis non ex pacto partiũ: sed ,pmissione arbitrorũ: nõ in respectu ad beneficiũ. de transac. sup eo. Sed si daretur ius habenti pro redimẽda iusta lite ab habẽte ius & in respectu ad spirituale: hoc esset simonia. Nota septimo ꝙ eps vel alius q̃ simoniace tenet beneficiũ veniens ad mortẽ si vult saluari debet renũtiari ſm Hosti. mente. & in manibus cõsessoris si nõ potest habere eũ i cuius manibus ordinarie deberet renuntiare: & sub hac cõditione renũtiabit si placuerit pape vel alteri ad quem spectaret collatio eius. Et si contigerit vadat cẽ quã ſſime ad eum & pareat ei. Et caueat ne morã præbeat nec fructus sibi appropriet: sed fideliter cũ fiodiat vel in vtilitatem ecclesię expendat. potest tamẽ vti tę necessaria stricte recipere dist. lxxxvj. c. pasce.

§. XII. DE CAVTIONE VEL PRO

missiõe in collatione ordinis beneficiorũ vel aliorũ spiritualiũ. Nota ꝙ oẽs doc. in hoc concordant ꝙ post ordinationẽ factã vel electionem potest exigi & fieri cautio & ꝓmissio ab electo vł ordinato p superiorẽ & per capitulũ si ue electores absq; vitio simoniæ: nisi ,pcederet illa ,pmissio ex pactiõe facta ante electionẽ de hoc: qa tũc inducer⁹ simoniã. vii. q. iij. Artaldus. Et dicunt Hosti. & VI. ꝙ post electionẽ ante cõsecrationẽ & cõfirmationẽ possunt superiores requirere ab electis cautiones debitas & honestas. ex̃ de elec. c. significatũ. & etiam electores ſm VI. Et ratio est: qa post electionẽ nihil sperat ab eis: & nõ solũ caplm & prælatus põt hoc exquirere: sed etiam rex: dũmodo hoc nõ fiat ex præcedẽti pactione. Potest etiã tam capitulũ q̃ superior post electionẽ ex causa inuenire nouas cautiões & ,pmissiones: dummodo sint iuste & vtiles & eas exigere ante cõsecrationẽ vel etiã vacãte beneficio possunt aliqd statuere: & electus tenetur illud seruare, Sed ante ,electionẽ vel ,pmotionẽ an possit requiri cautio vel ,pmissio aliqua, Ray. & Gof. & VI. dicũt ꝙ possũt a superiori suo seu ꝓlato absq; vitio simoniæ: sed nõ ab electoribꝰ. Sed Guil. & Hosti. dicũt ꝙ nec a prælatis nec ab alijs ante electionẽ vel ,pmotionẽ licet requirere cautionẽ absq; simonia. Et ista est tutior opinio. Itẽ nota ſm Rich. ꝙ ille qui pactum facit & ,pmittit parti adiuuare filiũ vt ei⁹ cõferatur beneficiũ: vel si ipse est eps promittit patri ,p dando beneficio filio suo, ipso filio hoc nesciente: si postea pactũ obliuioni tradens dat illi filio beneficiũ vel adiuuat eũ vt ipsi cõferatur: & hoc facit pure & intuitu pietatis: non est irregularis aut simoniacus: qa talis ſm dei iudiciũ reputat recessisse a pacto reintegra: & hoc nisi ex posita facto illud qđ in pactum positũ fuerat scienter recipiat. Nec etiã ille reputatur simoniacus vel tenetur ad resignationẽ beneficij: qui beneficiũ fuit cõsecutus ex ,pmissione facta patri: ꝙ ſ daret filio tale beneficiũ si desisteret a tali vel tali malo.

§. XIII. DE REDEMPTIONE SPI

rituaIiũ. Nota ſm Ray. ꝙ spũalia sicut vendi & emi non possunt ita nec redimi ex̃ de simo. c. querelam. nec aliquo dato vel ,pmisso vł retẽto posse dici. Et itellige ſm Guil. ei qui iuste possidet. Nã dando ei q iniuste possidet ab eo cui debent: iuste redimi possunt, hoc est em̃ redimere non spũalia: sed vexationẽ suã. Illa em̃ spũalia iam sua erant: vñ redimẽs decimas clericus a laico iniuste detinente nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

volēte dare nisi ꝑ pecunia: simoniā nō cōmittit sc̄m Hosti. sed bene laicus q recipit propter hoc pecuniā. Itē si alicui clerico vel etiam laico nullū ius habēti in electiōe: sed malitiose volēti eā impedire qs dat aliqd ne impediat. Dicit Ray. ꝙ si nondū est ei ius acquisitū: puta qa nondū est electꝰ? simonia est: secus si iā est ei ius acquisitū. ex. eo. c. dilectus. Dicit aūt Guil. ꝙ si tali nō habenti aliquod ius in electiōe & volēti impedire simpl'r ne fieret electio aliqua posset totū capitulū dare aliqd & hoc esset redimere vexationē suā: sed nō posset dare si ille impediret ne de illo vel

Dāsvel accipiēs aliqd ꝑ absolutione ex cōicatio nis est simonia cus.

isto fieret. Itē cum quis est iuste excōicatus vel suspensus vel interdictus si dat aliqd pro sua absolutione vel restitutiōe simonia est in dāte & in recipiēte sc̄m Hug. Hosti. & Vinar. ꝙ. 1. null⁹. ex. eo. nemo. Sed vbi qs iniuste est excōicatus suspensus vel interdictus si dat aliqd ꝑ sua absolutione vel restitutiōe sui officij: būficij vel cōtonis sc̄m Hug. xvi. q. vij. decimas quas. in glo. & Hosti. simonia est ex parte recipientis pecuniā: nō ex parte dāntis. nā dās nullū ius acgrit: sed dat vt acquisitū retineat: qd̄ licet. ar. ꝙ. 1. q. iij. quæsitū. Guil'. cū dicit etiā dantē esse simoniacū. debet em recurrere ad superiorē. Item si qs dat pecuniā quærenti facere eum remoueri ab officio & beneficio qd̄ iniuste & nō canonice obtinuit: vel iniuste detinet ne hoc faciat: simonia est in vtroq;. Sed si iuste acquisiuit & tenet: & iniuste qs vult expellere eum: licet redimere vexationē suā. Et in dante quidē nō est simonia: sed in recipiēte ꝑ hoc pecuniā. sm Tho. Itē sm Guil'. si ecclesia mea vel prębēda me remoto alteri fuerit assignata: si ꝑ precio eā recupero vel redimo simonia est: siue iuste siue iniuste fuerim admot⁹ & alius institutus: sed bene licet ei tueri ius suū: & probare si pōt iniustā electionē: vt sibi restituat: & etiā ante priuationē liceret cū iuste tenetur redimere vexationem suam.

§. XIIII. DE LOCATIONE VEL

cōductione in ecclesijs & būficijs & vēditionibus fructuū. Nota prio ꝙ nec epi nec archidiaconi nec alij prłati pūt cōmittere vices suas sub annuo cēsu. eē ne prła. vi. su. c. j. ij. & iij. Cum em̄ tale ius sit spūale nō est dubiū ꝙ ꝑ eo aliqd dare vel recipere simonia est. Sed ꝙ epūs committat alicui pure & simpliciter vices suas: & tali vicario cōstituat salariū nō est pcm̄ sed potⁱ ad hoc tenet. xvi. q. j. charitatem. Et vt dicit Hostiē. sicut pro cōmissione iurisditionis non licet recipere certā pecuniæ quantitatē: ita multo minus licet recipere quotā. i. partē prouentus. Nota secūdo sm Host. ꝙ prłatus vel rector ecclesię prębyteris illis qs ipse cōduxit vel locat fructus eccl'æ: cōmittere potest etiā curā animarū: dūmodo gratis & sine pactione aliqua interuenięte autoritate epi. e. de offi. vica. ad hoc. Sine autoritate epi imminente ꝓfectione necessario posset committi ad modicū tps vnū videlicet vel paucos dies: sed nō diu. x. q. j. per totū qa nec peregrinari pōt sine licētia epi. de cōse. di. v. nō oporter. Qd̄ si ꝑ pecunia cōmitteret vel locaret simonia est. Nota tertio ꝙ cūr prłatus vendit oēs obuentiones ecclesię cōmodū iurisditionis transit cum alijs: nisi fuerit exempta' iurisditio ꝑ se: tamen iurisditio vendi non potest nec deber. hoc sm Host. Nota quarto ꝙ sm glos. sup c. ij. ne prła. vi. su. prłatus iurisditionē non solū spūalem: immo & tēporalem tātū. vidēs simoniā cō

Iurisdi tionē vēdi nō pōt.

mittit. Qd̄ dictū glos. vt dicit Anto de But. intelligendū est de iurisditiōe tēporali quā quis habet ab ecclesia q̄ iu dicat qd spūale vñ respectu ei⁹ a q̄ ipsa iurisditio habet dependentiā potest iudicari spūalis vel annexa spūali: vñ nō mirū si ipsam vendēs cōmittit simoniā. Qd̄ aūt dicūt Inno. & Hosti. ū. c. j. eo. ti. ꝙ vendēs iurisditionē tēporalē nō cōmittit simoniā: licet al's grauiter peccet: intelligitur de iurisditione tēporali quā quis habet a potestate temporali q̄ nec respectu suę essentię: nec accessorię nec dependētię pōt iudicari spūalis: & ideo ibi nōl cōmittitur simonia. Vñ prłatus si haberet tēporalem iurisditionē in feudū a principe seu dño tēporali: si vēderet nō cōmitteret simoniā q̄ grauiter peccaret. Nota qnto ꝙ eū loco tibi ecclesiā meā, & cum iis pręsbyter locas operas tuas vt ibi officies nō habiturus ibi al's aliquā iurisdictionem non cōmittis simoniā. art. xvi. q. ij. c. charitatē. Et sm Guil'. hic non habet locū. ꝓprie locatio & cōductio: sed pręsbyter deber gratis facere officiū: & ille gratis expensas. Porro sm Gosf. si locatio fiat vltra tps vitę locātis: nō valet vltra: qa clericus in beneficio cōparat vsufructuario: q. d. non est nisi ad vitā. xvi. q. vi. illud. Nota sexto sm Inno. ꝙ cū locatio sit vltra tēpus vitæ locātis siquidē sit facta nōie ecclesię & vtiliter successor teneat ad illā. eē de sol. c. j. & xij. q. ij. hęc hmōi. Si aūt locatio est facta nōie ipsius cui⁹ est eccl'ia: & nō intēdebat ecclesiā obligare non teneat successor: sed si cōductor siue emptor iā aliqd soluit: tūc sm Hosti. teneat successor habere ratū inquātum pecunia versa esset in vtilitatē ecclesię. Nota septimo ꝙ licet rector ecclesię possit eā qnq; locare vltra tēpus vitę: nūq; tamē potest canonicus vltra vitam suā locare prębendā suā. Nota octauo ꝙ clericus licite potest vēdere fructus beneficij sui ad modicū tps. eē ne prła. vi. su. c. fi. Ad totū aūt tēpus quo vēditor: tenet būficiū: vēdere q̄uis nō sit honestū nō tamen est prohibitū: ita tn̄ ꝙ nil spūale interueniat in talivenditione. eē de re. permu. ad quęstiones pōt tn̄ gratis curā aiarū cōmittere. cui vēdit fructus. Nota nono ꝙ si clericus vel religiosus vendat panem oblatum ī altari a populo vel cærā & alia sibi data eleemosynaliter & fructꝰ decimarū nō cōmittit simoniā qa spūalia nō sunt nec ī aliquo peccat sm Archi. in rosa. dūmodo de his vel de alijs vltra suā necessitatem subueniat pauperibꝰ. vt tenet. xvi. q. j. qm̄. Et caute faciat ad scandalum populi remouēdū. xj. q. iij. inter verba. Panem aūt benedictū vēdere simoniacū est sm VI. & multo magis ius pcipiendi decimas: qa spirituale est. j. q. j.

Clericꝰ parat vsufructuario.

Vēdere ꝑ anem būdictū simonia cū est.

§. XV. DICTO DE CONTRA

ctibꝰ cōphēsis sub nōe emptionis & vēditionis ī qbꝰ sępe cōmittit simonia nūc declarandū est quæ sint illa q̄ dicunt spūalia: & q̄ dicunt annexa spūalibus in quorū emptione & vēditione cōsistit ipsa simonia. Sciendū igit ꝙ spūaliū quædā dicunt spūalia per cōparationē ad spiritū sanctū: & quędā alia ꝑ cōparationē ad spiritū humanum sm Durā. in. iij. Et Rich. Et spūalium in comparatiōe ad spiritū sanctū aliqua sunt spūalia ꝑ essentiā: vt grā & virtutes infusę alia ꝑ causam vt sacramēta: alia ꝑ effectū vt officia ecclesiastica & hmōi. Et spūalia ꝑ essentiā nec emi nec vendi possunt nec de iure nec de facto quantū. ſ. ad efficaciā transferēdi & acgrendi ea: qa nō est hois ea transferre vel dare: sed dei. Videt ī q̄ de facto possint vendi & emi quantū ad simoniā cōtrahendā. vt dicit Pe. de pal'. in. iij. quia Simō Magus. voluit simoniace emere gratiā illam apl'oꝝ q̄ erat character ēpatus & gratiā miraculoꝝ. i. ꝙ spiritussanctꝰ visibiliter descēdebat. Similiter sciētia & virtutes acquisitæ quæ dicunt spūalia per essentiā pertinent ad spiritū humanum nec emi nec vendi possunt.

Spūalia sunt duplicia.

§. XVI. QVAEDAM ALIA SVNT

spūalia ꝑ causam: sicut sunt sacramēta quę sunt causa grāe q̄uis sm Pe. de pal'. in quolibet sacramento nouę legis sit virtus ꝑ efficaciā spūalis ad causandū characterem vel ornatū, est tn̄ corporalis ꝑ essentiā: qa sic est subiectiue ī corpore ꝙ nō est nata esse in spū. Et ista qdē spūalia de facto vēdi pūt & emi: nunc; aūt de iure & licite sed cū vitio simonię. In mr̄imonio aūt qd̄ est vnū de sacramentis licite dat̄ & accipit pecunia nōie dotis absq; vitio simonię non ex eo qdē ꝙ ex tali sacramēto nō cōferat grā. vt no. glo. j. q. j. qcquid. hoc em̄ falsum ē: sed ꝓpterea qa matrimonium nō solū est sacramentū sed etiā naturę officiū. & sm Ḃ dat pecunia ꝑ matrimonio ab subleuandū onera ei⁹ & nō in quantū est eccl'iæ sacramentū. sm Tho. ij. ij. vñ & ꝑ benedictione nuptiarū, phibet aliqd exigere: licet spōte oblatū recipi possit. eē eo. c. cū in ecclesia. Dicit tn̄ Guil'. ꝙ si sacerdos aliqs pura ad quē spectet bn̄di ctio nuptiarū nonvult dare licentiā alteri sacerdoti ꝙ bn̄dicat nuptias nisi ꝑ pecunia sigdē nō itendat vēdere licentiā benedictionis: sed ꝓuidere sibi de portione oblationū eū cōtingēte nō est simonia: & tn̄ ex certa sciētia maiorē exigat summā q̄ ꝓtestat̄ debere valere portio ipm̄ cōtingens merito ꝓtestanti pōt ꝙ ipsam licentiā vēdere voluit. Pro baptismo autē ꝙ nō sit dandave l exigēda pecunia expresse habes. ſ. q. j. baptizādis. Vñ si sacerdos non vellet baptizare nisi ꝑ pecunia in nullo casu esset ei dāda. Nā si baptizādus est adultus sufficiet ei ad salutē baptismꝰ flaminis si tunc moriat. Si est paruulus instali casu ipse offerēs vel quicūq; alius potest ipsum baptizare: & deber si esset puer in periculo mortis: sed & si vl' nesciret vl' non posset alius baptizare nisi talis sacerdos:

Quędā spūalia pūt vēdi & emi.

sacerdos: debet potⁱ dimittere puerū sine baptismo mori q̄ pecuniā: dare sacerdoti pro hmōi. Non em̄ facięda sunt mala: vt eueniāt bona: vt ait apl's Ro. iij. Ita tenent Tho. ij. ij. & in. iiij. Pe. de Tharā. & Pe. de Pal'. & glos. j. q. j. baptizādis. & Rich. in. iij. q. iij. hęc hmōi. Si aūt aliqui dicūt ꝙ in tali casu nihilominꝰ posset dari pecunia: ita tn̄ ꝙ dās nō intēderet eā dare ꝑ sacramēto: sed ꝑ vitāda dānatione pueri: & ad remouendā infamiā sacerdotis. Secus aūt est de alijs sacramentis q̄ sine periculo mortis ex causa differri pūt. Hæc Rich. q̄ opi. suit Guil'. Posset etiam emi a tali sacerdote aq̄ qua esset puer baptizandus si aqua ipsa erat purū elemētū. Secus aūt si esset iam cōsecrata: vt est aqua fontiū baptismalium: tūc em̄ simonia esset sm VI. & j. q. j. c. dictū. Eodem mō nec ꝑ ꝓfirmatione nec ꝑ chrismate: nec ꝑ extremaunctiōe licet exigere: sed spōte oblata licite recipiunt. Dicit em̄ Greg. ꝙ eiꝰ oblatio nullā culpę maculā ingerit quę nō exambierit ꝓcesserit petitiōe. j. q. ij. sicut epm̄. Et si i his vl' q̄busq; alijs spūalibꝰ aliqua cōsuetudine exigant quasi pretiū rei spūalis cū intētione emēdi vel vēdēdi manifesta est simonia pcipue si ab initio exigant. Sed si accipiant quędā stipēdia ꝑ cōsuetudinē approbata nō est simonia: si tn̄ nō sit eius intētio emēdi vel vendēdi: sed intētio referat ad solā cōsuetudinis obseruātiā: & ꝑcipue q̄n qs volūtarie soluit. In his tn̄ solicite est cauendū ab eo qd̄ habet speciē simoniæ vl' cupiditatis. Hęc Tho. ij. ij. & ē devi. & ho. cle. c. ab omi. Itē ꝑ eucharistię collatiōe nō licet exigere vel ex pacto seu quasi pretiū aliquid dare j. q. j. c. dictū. Pro celebratiōe aūt missæ tāc̄ pretiū nunc̄ licitum est accipere vel dare. Sed sm Ray. si sacerdos tenetur celebrare: puta qa habēs ecclesiā vl' beneficium officiare tenet: tūc exigere est simonia. j. q. ij. c. vendentes. Si ꝙ nō tenet & deficit ei sumptꝰ pōt accipere. j. q. j. iudices. Nā & operas suas locare pōt siue ad diē siue ad annū. eē ne prła. vi. su. c. fi. ꝙ si sumptꝰ habet & ad hoc nō tenet aut debet facere gratis aut cessare al's videtur facere ex auaritia. & licet forte q̄n non teneret ad ista nō esset simonia eo ꝙ nō debet suis stipēdijs militare xij. q. ij. charitatē. tn̄ turpe lucrū est q̄n sit ex auaritia: vl' saltē habet speciem mali. Et ī quolibet prędictoꝝ ītelligas ꝙ ipse gratis debet ēta re vel dicere missam: licet aliqd ꝑ sumptibꝰ recipiat. & idē intelligas de alijs officijs diuinis qd̄ dictū est de missa. cōcor. Tho. ij. ij. Rich. in. iij. dicit ꝙ ꝑ anniuersario celebrando nō licet facere pactū de pecunia dāda. Si tamē ex deuotione dat̄ ecclesię: ecclia tenetur ꝑ illis celebrare ꝑ quibꝰ datur sm ꝙ ꝑ recepto beneficio magis obligatā se videt hęc ille. Et ſeculares qui dant vel dimittūt certam quātitatē pecuniæ pro missis seu anniuersarijs faciēdis inniteres mori parrię q̄uis in hmōi ex simplicitate taliter loquētium acti vellēt emere videtur ꝙ pie sit interpretandū factū eorū. ſ. ꝙ dent per modum eleemosynę: sunt tamen admonendi de hoc: & ne dent tāc̄ pręciū missę. Item nec ꝑ pœnitētia seu cōfessiōe debet aliqd exigi. j. q. j. qcquid. Et sacerdotes qui audiūt cōfessiones principaliter intendentes lucrū pecuniæ etiam si non pretant: simoniā cōmittunt mentalē. Si aūt exigunt al's nō audituri cōmittunt simoniam etiam ab ecclesijs puniendā. j. q. ij. q̄ pio. Sacerdos etiā si nōvult dare licentiā suo parochiano alteri cōfitēdi nisi ꝑ pecunia, simoniā cōmittit sm Ray. In absolutiōe aūt ab excōicatione vel suspēsione aut interdicto si exigatur pecunia quasi pœna culpę prędictis ꝑ qua fuit excōicatus suspēsus vel interdictꝰ: factū quidē nō est simoniacū: nisi sub illa specie intētio sit corrupta. Sed si exigatur tāc̄ pręciū absolutiōis simoniacū est. sm Tho. ij. ij. & Pe. & hosti. Itē ꝑ sacramento ordinis permaxime prohibet exigi pecunia & exacta ꝓsolui. j. q. j. c. cū ordinaret. & ē. de simo. c. in ordinādo. Sup quo. c. dicit Anto. de But. Nota tres psonas q̄ in ordinatione requirunt. ſ. epūs: minister: & notarius. Nota etiā ꝙ sicut principalis ordinatio debet esse gratuita: ita & omne accedens ad ordinationem debet esse gratuitū. De epo clarū est ꝙ si recipiat aliqd ꝑ ordinatione per pactionē: cōuentionē, vel exactionē simonia est j. q. ij. c. ꝑ pio. & c. sicut epm̄. Quinimmo si det pecunia epo ne ordinet ꝑ simoniā: simonia est ex ptę ipsius epi: sed nō ex parte dātis. sm Tancre. & Bar. Brix. j. q. j. nullus. Minister aūt in ordinatione de quo loquit decre. illa. in ordinādo. vl' est archidiaconus q̄ habet examinare ꝓmouendos vel est ille qui vocat ꝓmouēdos sm doc. vel ille qui respōdet in scrutinio ordinādi sm formā. c. ij. de scrutinio. vl' est ille minister q̄ legit euāgeliū. ſ. cū fit ordinatio sm Gof. & glibet hoꝝ si pecuniā recipere et ꝑ illo ministerio simoniā cōmitterer. Sed de notario qui. ſ. scribit promouendos & posimodū facit literas ordinis collati an liceat ei exigere vel recipere pecuniā ꝑ tali actu. Circa hoc varię sunt opi. Quidā dicūt ꝙ nō licet quādo habet notarius salariū de publico. Lau. dicit ꝙ si etiam nihil recipiat de publico: nil tn̄ debet recipere ꝑ tali scriptura: qa simonia est: vel expacto nil debet recipere. Sed si non hac intentione accedit. ſ. ad illud faciendū credit glo. q̄ laicus possit accipere. j. q. ij. sicut epm̄. Inno. dicit ꝙ notariꝰ pōt aliqd accipere pro suo salario dum tn̄ iustū sit quod percipit vel aliqd plus propter facti magnitudinē vel cū non valeret instrumentū si alius notariꝰ faceret: tunc notarius habēs tale officiū non posset accipere: sed extraneꝰ bene posset ꝓcipere & nō peccaret. Quilibet tn̄ habens hoc ex officio sponte oblato bene pōt percipere. Recitatis his opinionibꝰ idem Anto. de But. in fi. sic determinat. Tu dic clarius: qa q̄n aliqd spōte offert non concurrēte aliquo pacto cōstituto vel cōsuetudine: tūc licitum est illud recipere. vt in. c. dilectus. ij. eo. ti. Q̄n ꝙ o aliqd accipiē vigore pacti cōstitutionis vel cōsuetudinis: & tūc si recipiens est salariatus de publico: in tali casu nō licite recipit: vt in. c. j. de magistris. Si aūt non est salariatꝰ de publico tūc distingue: qa aut officiū est de substātia ordinatiōis: & sic nō licet recipere: aut nō est de substātia: & tūc sic salariū solutū cōuenit scribēti ꝓsiderato labore & negotij q̄litate licita est receptio. Ratio est: qa non debet cogi suis stipēdijs militare. vt in. c. cum ex officij de ꝓscrip. Si aūt salariū qd̄ solui non cōuenit cōsiderato labore & q̄litate negotij: & tunc est illicita receptio, immo recipiens cōmittit simoniā. vt hic sm doc. tn̄ pro notarijs facit stylus curiæ Romanę sm quā taxata sunt oīa beneficia sm qualitatē ipsoꝝ. Hæc ille. Item sm Ray. qui nō habēs titulū rogat presbiterū vt ꝓsentet eū ad ordines ad titulū ecclesię suę: promittēs ei ꝙ nunc̄ in ecclesia sua aliquid ꝑeter, simoniā cōmittit. eo. ti. c. ꝓ tuas. Item nec ꝑ sacramēta alibꝰ licitū est aliquid recipere vt ꝑ benedictione abbatū vel abbatissarū: vel velatiōe virginū: vel ꝑ aqua benedicta & hmōi. sm Pe. de pal'. Vtrū aūt sacerdos possit ꝑ sacra vendere officiū portandi aquam benedictā ꝑ per parochiā Dicit Guil'. ꝙ si talis sacerdos habet de consuetudine vt possit tale officiū retinere & per se vel per alium exercere & prouētus recipere non est simonia si illud quidē mittat ad firmā: al's simonia est vel saltem turpe lucrum.

Nil recipiendū abbatū vel abbatissarū: vel velatiōe virginū: vel ꝑ aqua benedicta & hmōi. sm Pe. de pal'. Vtrū aūt sacerdos possit ꝑ sacra vendere officiū portandi aquam benedictā ꝑ per parochiā mētalis. bus.

§. XVII. DICVNTVR QVAEDAM

alia spūalia tertio modo. ſ. quasi effectiue. sm Rich. in. iij. ex eo videlicet qa ꝓcedūt ex spūali grā & ad eā disponūt vt ꝓphetare: prędicare: ingressus religiōis & hmōi. vel quia sunt de actibus vel negotijs spūalibꝰ: vt docere: iudicare: testificari & hmōi. Et horū quędā dicunt spūalia per cōparationē ad spiritū sanctū vt prima quędā per cōparationē ad spiritū humanū. Nota igit primo ꝙ ꝑ actu ꝓphetandi nō licet accipere pecuniā quasi pręciū. Vñ & ꝓphetę veteris testamenti veri rarissime etiā spōte oblata recipiebāt ne vēdere viderent. ꝓphetiā: & si accipiebāt aliquādo, ad sustentationē ipsoꝝ recipiebant vt dicit Hiero. j. q. j. iudices. vbi dicit ꝙ quærētes pecuniā qui ꝓphetas se fingunt ex hoc diuinatores se esse ostendūt. i. sortilegos. Secundo nota ꝙ pauperibus nō est danda eleemosyna pro oratione ab eis facienda tāc̄ ex hoc qs intendat emere oratiōnē eorū: sed per gratuitū beneficiū deber intēdere prouocare alios pauperū ad hoc ꝙ gratis & ex charitate ad orādū procedāt. sm Tho. ij. ij. sed & si detur ex pacto pecunia pro Psalterio dicēdo est expresse simonia sm Pe. de pa. Nō aūt si daretur ꝑ vigilando sup. defūcto. ſ. rōne laboris vigiliæ: esto ꝙ ad vigilias sequeret dicere Psalteriū vel alias orationes sm Host. Sed cū ordinatio est in ecclia ꝙ quivadit ad talē horā tātū habet: & aliqs vadit ad illā horā principaliter causa lucrādi illud grauiter peccat & simoniā quidē mentalē cōmittit sed nō ea quę ab ecclesia punitur: cū nulla pactio intercedat. eē eo. tua. sm Archi. nec tn̄ restituere oportet pecuniā illā. Nota tertio ꝙ ꝑ prędicatiōe nō licet recipere pecuniā: sed licet prędicāti victū recipere sm Tho. & Pe. de pal'. vñ illi qui prędicāt principaliter hac intētione vt recipiāt pecuniā vel laudē seu fauorem popularē simoniā

Sacerdos ꝑsistens ꝓpter sumptus cū est simoniacus.

In ordinatione tres ꝑsone requiruntur.

Ad horas ire.

Prophetare.

Orare.

Nō est danda eleemosyna ꝑ oratione.

Prædicare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentalē cōmittūt.ſ.q.iij.non ſolū. Sed ſi ſup̄ b̄ paciſcunt ſimonia eſt: quę etiā p ecclesiā puniri pōt. Dicit etiā Tho. in quodlib. q̄ cū aliqui prętendentes religionē ſiue ſanctitatē petunt a facerdotib⁹ q̄ p̄curent eis pecunią in paro chia ſuā: ita q̄ ſacerdos habeat inde certā partē ſi in hoc intercedat pactū ſimoniā cōmittit ipſe ſacerdos: ga pſua ſio ſacerdotis ſpūalis eſt & credit ei eo q̄ ſacerdos eſt, & ſa crilegiū eſt reſpectu illor⁹ religioſor⁹: quia defraudatio eſt eleemoſinarū reſpectu illor⁹ qui dant & vterq; ſ. ſacerdos & religioſi illi tenent de ſimonia. Nota quarto q̄ p̄ vſu ſpūalis poteſtaris ſiue platurę nō licet aliq̄d accipere: cū em̄ ille cui cōmittit ſpūalis poteſtas ex officio obligef ad vſū poteſtatis ſibi cōmiſſę in ſpūaliū diſpēſatione: & etiā p̄ ſua ſuſtētatiōe, ſtatuta ſtipēdia habeat ex reditib⁹ eccle ſiaſticis ſi aliq̄d acciperet p̄ vſu huiꝰ poteſtatis nō intelli gereꝯ locare opas ſuas quas ex debito ſuſcepti offici de bet impēdere: ſed intelligeret vēdere ip̄m ſpūalis gr̄ę vſū & ſic eſſet ſimonia. Tho. ħ. ij. vbi. ō. Vñ nō licet aliq̄d acci pere p̄ quacūq; diſpēſatione: nec etiā p̄ hoc q̄ cōmittitvi ces ſuas: nec p̄ correctione faciēda: nec p̄ ceſſando a corre ctione nec p̄ minus puniēdo pēm: nec p̄ crimine celādo iudici eccleſiaſtico: nec p̄ eo purgādo nec p̄ viſitādo: q̄uis procurationē liceat recipere viſitāti & dedicāti: nec vt mi nus digne pœnitentē recōcilet: vel vt digne pœnitētē re pellat. In oibus his cōmittit ſimoniā ex parte dantis & re cipientis ſi fiat ex aliquo tpali. ſ. pecunia p̄cibus vel obſe quiꝰ ſm Tho. & Pe. de pal. eē eo. c nemo. Nota quīto q̄ dare vel accipere aliq̄d ſuperiori vt ſeruet iuſtitiā i cauſa ſpūali vel iuriſditione eccleſiaſtica ſm Pe. de pal. & Ray. ſimonia eſt ga ſunt acceſſoria ſpūalibus. Et idem dicendū ſm VI. ſi agat ſuper tpalibus & p̄ſona iudicās ſit eccleſia ſtica quæ ratione eccleſiaſticæ iuriſditionis tenetur ad ta le ius reddendum. Sed ſi iudex ſit laicus & ſup̄ tali iudicet nō eſt ſimonia: licet alꝰ grauiter peccet. Sil'r teſtificari in cauſa ſpūali: ſicut eſt matrimonialis: de decimis & hmōi, p̄ pecunia ſimonia eſt, in alīs aūt cauſis & ſi nō ſimonia: tñ iniuſtū eſt. Et ex b̄ ſequit q̄ cū ſigillū iudicis nō ſit niſi te ſtimoniū iudicij ñ apparet quō p̄ ſigillo ſuo iudex poſſit aliq̄d petere: niſi forte, expenſas cerę & ſigillatoris & cleri corū ad hoc deputatorū. Durā. in. iij Sed nō ſolū b̄ eſt illi citū ſed etiā ſimoniacū in cauſa ſpūali & iuriſditione eccle ſiaſtica: ſed preſtare ꝓſilūv tq; iuriſperit⁹ vel patrocinium vt procurator vel aduocatus nō ſolū in cauſa tēporali: ſed etiā in ſpūali, p̄ pecunia nō eſt ſimoniacū: nec peccatū ſm Pe. de pa. & Durā. Et ratio eſt: ga cū non teneat tales ope ras ex officio exhibere nō cogitur de ſuo facere beneficiū x. q. ij. precarię. Nota ſexto q̄ pro doctrina p̄ nō recipere pe cuniā a ſcholaribus doctor nō quaſi vendens veritatē vel ſcientiā ſed quaſi operas ſuas locās quādo videlicet ad hoc non teneatur ex officio ſuo. nā ſi ad hoc teneref ex officio intelligereꝯ ipſam vendere veritatē vnde grauiter pecca ret: ſicut patet i illis qui inſtituūtur in aliq⁹ eccleſijs ad docendū clericos eccliæ & alios pauperes, p̄ quo ab eccle ſia beneficiū recipiunt a q̄bus nō licet eis aliq̄d accipere. Tho. ij. ij. vbi. ō. Sed hoſti. dicit q̄ ſi magiſterio eſt annexum ſufficiēs beneficiū vel ſalariū nō licet ei a ſcholarib⁹ aliq̄d exigere: alꝰ ſimoniā cōmittit. ſ. q. iij. vendētes. ſpōte tñ oblata recipere pōt. Sed ſi non eſt annexum tale benefi ciū vel ſalariū q̄d ſufficiat ei poteſt accipere collectā, p̄ la boribus ſuis, ar. xij. q. ij. c. quicūq;. Et videf q̄ nō ſolum ab extraneis poſſit exigere: ſed etiā a clericis eccleſiæ: nō tñ a paupere: cū ipſe potius debeat paupertati ſubuenire: & ta lis exactio nō debet eſſe coactoria: vtq; niſi ſoluant expel lat eos a ſcholis aut retineat res eorum: ſed poti⁹ inopiam ſuā exponat: & multo magis pōt exigere magiſter vel do ctor vbi nullā haber prouiſionē a valētib⁹ ſoluere. ga nō tenef eis gratis ſeruire. Et hæc oīa intelligenda ſunt ſm Hoſti. quādo doctor eſt ſufficiens ad docendū: nā ſi inſuf ficiens eſt nō eſt ei ex debito prouidendū: ſed imputet ſibi culpā. Cōcor. ſatis Ray. Inno. & VI. Pro doctrina theolo gię aliq̄d accipere dicit Pe. de pal. in. iij. q̄ videf ſimonia nō eſt. Et ſi nō ē de alīs ſcientiis. Nota ſeptimo q̄ ſm Ray. cū ma giſter nō vult concedere feſtū alicuius ſancti q̄d eſt colen dū ac celebrandū: niſi pro pecunia data ſimoniā cōmittit ga vendit ſpirituale ad q̄d tenef. ſ. q. iij. c. vendētes. & ſil'r ſi feſtū nō celebrādum vult celebrare: nec vult legere i eo niſi, p̄ pecunia ſimonia eſt. Nota octauo q̄ ſm Pe. de pa. pro licētia docendi in quacūq; facultate dare vel recipere etiā gratis oblatū: nec, p̄ labore licet. Sed ſm Rich. q̄uis, p̄ dāno talem licentiam exigere ſit illicitū, vt ē de magiſt. & ne q̄d pro eo. lice. exig. nō tamē proprie eſt ibi ſimonia Vnde gloſ. dicit q̄ eſt quaſi ſimoniacū. Item ſm Fran. de Zab. ſuper cle. ſi eps pro pecunia dat licentiā eundi ad ſtu dium moraliter peccat: qa dat, p̄ ꝑcio quod gratis debet. ſ. q. iij. vendētes. nō tamen ſimonia eſt ibi: ſed turpe lucrū. Q. ſi dat licentiā eundi ad ſtudiū: ſed non habendi ibi p̄ bendā: niſi pro pecunia ſimiliter turpe lucrū cōmittit. q̄uis Hug. dixerit ibi eſſe ſimoniam.

Pro doctrina pōt doctor aliquid a ſcolaribus recipere.

Vſuspoteſtatis.

Diſpenſare, corrigere. Punire

Iudicare.

Teſtificari.

Sigillare.

Accipere aliq̄d pdoctri na theologiæ ē dū ſimōia.

§. XVIII. PRO INGRESSV AVT RELIGIONIS SIVE MONACHORVM.

Pro religioſis ingreſſu nō licet aliquid accipe.

Penuria quæ dicatur

Diligēter notādum.

tē religioſis ſiue monachor⁹: ſiue monialiū nō licet aliq̄d exigere vel accipere q̄ſi preciū ſpōte tñ oblata quātacūq; ſint nō interueniente aliqua corrupta intētione licet recip pere & in hoc oēs doc. ꝑcor. ſ. q. ij. ſicut ep̄m. Licitū eſt etiā ſm Tho. ħ. ij. ſi, ꝑpter deuotionē quā aliqs oſtēdit ad mo naſteriū largas eleemoſynas faciēdo facilius in monaſterio recipiat: ſicut licitū eſt ecōuerſo aliquem, p̄uocare ad deuotionē monaſteri, ꝑpter tpalia beneficia vt ex hoc in clinet ad monaſteri ingreſſum: licet nō ſit licitū ex pacto aliq̄d dare vel accipere, p̄ ingreſſu monaſteri. vt habef. ſ. q. ij. q̄ pio. Hęc Tho. Q. q̄ eſt intelligendū ita tñ q̄ illud tē porale q̄d daf non ſit p̄ncipale motiuū, ꝑpter q̄d ꝑcedat vel quęraf religionis ingreſſus: qa tunc eſſet ſimonia ſm VI. q̄ñ per tpalia traderent ſpūalia. Sed ſi monaſteriū eſt tenue ita q̄ nō ſufficiat ſuis: an poſſit haberi intētio a relꝝ gioſis illis recipiēdi tpalia vl' etiā pacifci. ſup hoc ſunt va rię opiniones. Quidā em̄ dicunt vt VI. q̄ in tali caſu obla tis ſpūalibus gratis p̄ñt habere intētionem recipiēdi tpa lia ab igredięte, p̄ ſuſtētatione vitæ ipſius: & p̄ñt etiā ex primere & paciſci de determinata ſumma tpaliū. Et quod videf cōrariū eſſe eo. c. q̄ñ ſimoniaca. ſub paupertatis pręx textu. intelligit ſm Ray. cū hoc dicebāt in fraudē. vel ſm Hoſti. q̄ñ non gratis offerunt ſpūalia: ſed recipientes fa ciūt pactum de ſpūalibus ad tpalia. Iſta em̄ ponit duplex ius ex ingreſſu monaſteri cōpetere ingreſſo. Vnū. ſ. ſpūa le: & hoc eſt vox in capitulo & participatio bonoꝝ q̄ ibi fiūt & hmōi. Aliud e q̄ ſuſtentet, ꝓportionabiliter de bo nis monaſteri: & de iſto videnf iſti ſcire q̄ poſſit fieri pa ctio: nō de primo. Sed iſta opinio nō videt multū tuta cū dicat ſimpl'r & ſine diſtinctione. i. q. ij. q̄ pio. Ceſſet ois pa ctio ceſſet ois conuentio. Et ſic vt dē de prębendā q̄. q̄uis qd tpale ſit: tñ ga annexa ſpūali. ſ. canonię vendi nō pōt: alꝰ ipſa vēdita venditū intelligit illā ſpūale: cui annexū eſt: vt dr̄. j. q. iij. ſiq⁹ obiecerit. Ita videf & de iſto iure acci piēdi tpalia. i. vi. ſtū & veſtitū ratiōe monachat⁹. ſ. q̄ licet tēporale ſit. Vñ & ab eo qui nō eſt monachus emi pōt ſm VI. puta cū quis laicus dat tantū monaſterio vt inde reci piat ſuſtentationē vitę: tñ in monacho ſeparari nō poteſt a iure ſpūali: teneꝯ em̄ et monaſteriū, puidere in tēporali bus ſm poſſibilitatē cū ipſe deſeruiat in ſpūalibus. Inno. etiā dicit q̄ indiſtincte etiā prętextu paupertatis nō valet receptio cū pacto de pecunia: qa non excuſat paupertas a ſimonia p. decre. q̄m. Et quia pactū q̄ nō peraf q̄d de iure cōmuni cō petit inducit ſimoniā. ar. eo. c. per tuas. & de iu re cōmuni eſt q̄ canonicus vel monachus viuat de cōmu ni. eē de cōſti. c. cum oēs. In libro aūt qui dr̄ directoriū iu ris. lib. iij. tit. xvj. vbi tractaf iſta materia. Et quęrif an cū monaſteriū eſt tenue & nimia paupertate depreſſum poſ ſit pecūia dari & recipi ſine ſimonia ponit duplicē opi. & cōr. eas. Dicit g̃ q̄ ſm Vincē. Tanere. Ray. Io & Hoſti. poſſunt hęc verba dicere illi q̄ ſunt de cōuentu volenti in trare. Nos libēter & gratis recipimus te ad conſortiū ſpūa le: ſed cū bona noſtra nō ſufficiāt nobis & tibi parra recū vnde poſſis viuere: vel ſic prouideas nbi vñ vitas. Tūc em̄ ſi ingrediens monaſteriū aliqua ſua bona conferat nō committit ſimoniā dūmodo pure fiat: & hoc ſi fraudē non dicaf & ſine aliquo pacto. arg. i. q. ij. §. j. nec obſtat decre. q̄m. vbi dicit q̄ volētes prętextu paupertatis hmōi vitiū palliare. Nā illud intelligendū eſt q̄n nō ſic caute ꝑcedit ſm Hoſti. & Goff. Sed ſi recipiēte pactū faciunt & certū ſorū & poſtq̄ commiſerint nituntf ſe prętextu paupertatis excuſare ſed hoc prætextu nō parcit deinquiri. Nā eſſet ſatius famæ mori. xxxij. q. iij. ſicut. Sed Bernū. Bar. Brix. & Inno.

Inno. & Areč. dicunt q̄ nec ante nec poſt pōt aliq̄d peti. ſ. q. ſ. eos. & q. ij. ſi qs prębendā. Et ſic dicentes ſimoniā cō mittūt tam recipięres q̄ recepti etiam ſi ignorēt. ſ. q. ij. §. ſ. & eē eo. q̄m. Et hęc opinio videf quātū ad mulieres appro bata. eē de ſta. mo. c. periculoſo. Iſtb. vt. ibi. Diſtinctū⁹ in his bemus ne in monaſterio ordinū non mendicantiū muliere rū de cętero aliquę recipiant in ſorores niſi quot poterūt de ipſoꝝ monaſteriorꝝ bonis vel prouēctibus abſq; penu ria ſuſtētari: ſi ſecus factū fuerit irritum decernentes. Vbi dicunt Io. an. & Archi. q̄ ex hoc multa mala ſequuntur in monaſteriis talibus monialiū: qa propter hoc ſimoniā cō mittit. eē eo. q̄m. Et nota q̄ nō dicit cōmode: ſed abſq; pe nuria. Nā poſſet ſuſtentari quis cōmode de centū florenis & cū. xxx. abſq; penurta. Sed m em̄ Pap. penuria dr̄ indi gentia & rei familiaris neceſſitas. & vbi eſſet talis neceſſi tas poſſent recipientes dicere: nō poſſumus te recipere: qa fumus ita pauperes q̄ ſine penuria non poſſumus viuere & ſi te reciperem⁹ nō teneret receptio: ſed ſi haberes vnde viueres & apportares tecum libenter te reciperemus: dū modo nō plus dicat. Ne dicāt tantū ſufficeret tibi: alꝰ nō reciperemus te: qa eē pactū & ſequeref ſimonia ſi propter hoc mouerent ad receptionē principaſ. eē eo. tua nos. & in hoc caſu vera eſt pria opi. Si aūt nō poſſet ſuſtētari cō mode: ſed tñ abſq; penuria: forte nō poſſent iſta dicere. eē eo. q̄n. & c. nō ſatis. & ſic intelligit ſcda opi. hęc oīa i dicto lib. Anto. vo de But. ſup. d. c. q̄m ſimoniaca. recitat aliam opinionē. Et ſic cōcludit di. ſi recipiāt allegata pauperate & nō in fraudē: ſed ex pacto præcedēti eſt ſimonia. Si pacto nō præcedēte: ſed prestatione premiſſa rēpore receptionis tūc ſi cōditionāt receptionē ad dationē bonorū eſt ſimo nia. vt in. c. tua nos. Si receptio eſt ſimplex ſed de pecunia ſoluēda vt viuat, preſtētur receptio nō eſt ſimoniaca. Idē & multo fortiꝰ ſi nil dr̄ i receptiōe: & pecunia gratis offer tur. hæc ille. Ex his oīb⁹ duæ p̄ñt cōcluſiones elici. Prima q̄ nulla pactio de tēporalib⁹ debet interuenire, p̄ ingreſſu monaſteri etiā ſi monaſteriū ſit tenue ſm cōiorē & tutio rē opinionē & pœne ſm oēs. Secda eſt q̄ ſi monaſteriū ſit abūdās null⁹ debet ibi eē tractat⁹ de tpalibus in receptio ne. & b̄ eſt cōmunē abuſionē: qa quanto monaſteriū eſt abūdātius, tāto volūt & maiores dotes: ſpōte tñ obla ta p̄ñt recipere. Et ſiquidē haberēt intētionē ad rēporalia principaſ: nulla tñ interuenięte pactiōe vel conuētione ſeu exactiōe erit ſm Ray. ſimonia mētalis q̄ p ſolā pœni tentiā abolef: nec incurrūt pœnas eccliaſticas. Q. ſi gratis recepta eſt puella & parētes poſt receptionē nl' volūt da re monaſterio: cū tñ ſit tenue, dicit Hoſti. q̄ p̄ñt moniales agere cōtra patrē, p̄ alimētis filię: vel ſi eſt mortuus pater agere p̄ñt ad partē ſuæ hęreditatis. vt in auc. de ſanc. epiſ. nulla. coll'. ix. Non em̄ priuari poteſt legitima p̄ ingreſſum religionis: niſi ipſa ſpōte iuri ſuo renunciaſſet. xix. q. iij. c. pœnul. Si aūt nullum ſiat pactum ſed taxatū eſt quātum ingrediens debeat dari, p̄ ingreſſu: & ſm b̄ qd̄ datur ſimo niacū eſt & reprobat talis taxatio ſm Hoſt. eē eo. c. ſicut, p certo. Idem ſi ſiat pactū de ſeruanda cōſuetudine, eē eo. ve niens. Idem ſi gratis recipiatur & poſtea ſcompellatur ad ſeruandum conſuetudinem. eē eo. c. Iacobus.

Gs non priuaf legitia p ingreſſū religiōis

§. XIX. VIDENDVM EST ETIAM

de q̄buſdā, p̄miſſionib⁹ vel cōuentionib⁹ q̄ aliquādo fiūt ꝓ ingreſſu religionis vel ingreſſi monaſteri collegii vel fraternitatis q̄n in ducunt ſimoniā. Vbi nota ſm Guil'. q̄ ſi qs ſeruit religioſis, ꝑpter, p̄miſſionē ſibi facta. ſ. q̄ poſt certū tēpus recipief ad religionē alꝰ nō ſeruiturus: ſimo niā cōmittit vtraq; pars. i. q. ij. q̄ pio. Itē ſi recipiētes expri mūt cōditionē de aliquo dādo: & recipiēd⁹ timēs repelli ſi cōtradiceret tacet: ꝓponēs tñ in mēte nil' dare ſm Guil'. ingreſſus ſimoniac⁹ reputaſ: qa raciturnitas habetur pro conſenſu ex quo nō cōtradixit illicite, pa. tiōi. de reg. iur. q tacet. lib. vi. Itē cū timēs nō recepi dicit rabbati. Si velletis me recipere dare vobis bona mea. & ſic habito ſup hoc cō ſilio abbas cū cōſenſu cōuentus recipit eū. ſm Guil'. ſimo nia eſt ſalte ex parte offerētis etiā ſi nō intuitu, p̄miſſionis eſt receptus. ſicut notat Tancre. eē eo. nobis. Idem Ber. & Hoſti. nec ibi pōt remanere q. ſ. tñ intelligēdū eſt niſi ſecū diſponeſſet: teneꝯ tñ ad aliud monaſteriū trāſire ſi ſe religio ni obligaſſet ſm illos. eē de regula. c. porrectum. Sed ſi ta las hoc ſimpl'r diceret nō intēdens ex hoc q̄ tēporalia acci pere ingreſſum religiōis: ſed declarare intentionē ſuā. ſ. q̄ intēdit trāſire eū bonis ſuis: & recipientes ē ad bona q̄ a lia principaſ nō reſpicitur in foro p̄ñ. ſ. nō. videō quare ſit ſimoniacus etſi in foro cauſarū. Itē ſi qs, p̄curat q̄ filiꝰ alt⁹ eni⁹ recipiat in monaſterio nō facta aliqua cōuentiōe: & poſt receptionē talis q̄, p̄ut ante hoc ſolebat patrē illi⁹ vt conſerat aliq̄d monaſterio ſm Guil'. eſt q̄dē ſimonia quō do ille nō, p̄curaſſet aliter illū recipi: niſi ga ſpabat eū da turū aliq̄d monaſterio: vl' ſi eīc nō hoc ſperauit nū nūc pe tit dari aliq̄d monaſterio, p̄ receptiōe ipſius. Sed ſi non ex hoc ſed alꝰ ſolicitat eū vt ſit deuotus monaſterio vt eē de ber: & ex diſpoſitione orta ex receptione ſilꝫ cōferat mona ſterio nō ē ſimonia. Itē monachi qui dant aliq̄d abbatiui nouā ēpo, p̄ prioratib⁹ habēdis: vl' etiā vt nō remoueant a prio ratib⁹ ſm Guil'. ſi in illis prioratib⁹ eſt aliq̄d ſpūale: & ly, p̄ vl', ꝑpē dictat appreciationē vel cām, p̄xima & princi palē ſimonia eſt. Itē ſi, p̄ receptione alicui⁹ ponat cōdicio ſeu pactio ex vtraq; parte: ingrediēris. ſ. ad religionē: & re cipiētis de aliquo dādo: ſed anteq̄ recipiat vel acceptet re cipi vtraq; pars reuocat cōditionē: & ſi gratis recipit ſm Guil'. nō eſt ſimoniaca receptio ſed licita: dū tñ nō ſit cor rupta intētio. ſ. q̄ nō obſtāte reuocatione principaſ dat ingreſſus fruitur tpaliū: qa tūc eſt ibi ſimonia: ſed mētalis tantum. Si aūt ita recept⁹ eſt ante reuocationem ipſo facto eſt indignus eo monaſterio: qa ſimoniac⁹ ingreſſus. Itē ſi, p̄mittat alicui q̄ poſt biēnū recipiet: ſi tū interim dicere rit talē artē vel freterit in ſcholis: & tūc ſic recipit & nō aū ſm Guil'. & VI. nō eſt ſimonia: qa pide eſt actꝰ dicere. In duemus te ſi interim reddideris te idoneū addiſcendo ta le q̄d puto tū q̄ſi haberet intētio ad lucrū tpale illi⁹ artis de qua ſit pactū vt addiſcat q̄ eſſet ſimonia, p̄ mun⁹ ab ob ſequio. Itē ſi qs dat bona ſua alicui ecclię ſęculari vt in ca nonicū recipiat: ſi q̄dē hoc facit ſub intētione & cōditiōe & pacto vt retineat illa bona, p̄ prębēda: & ipſe in canoni cū recipiat ſimonia eſt: etiā i foro cauſarū. Si vo nullū pa ctū vel cōuentio ſtat: ſed ſimpl'r dat: & ſic recipit i canoni cū aſſignatis ſibi bonis ſuis, p̄ prębēda: hac videlicet intē tione pricipaſ'r: vt, p̄ illa tēporalia accipiat ſpūalia: ſimo nia metalis ē. Sed ſi puro deuotiōis affectu largit bōa ſua eccliæ & rogat in canonicū recipi: & illa bona ſibi, p̄ prębē da retinere: & clerici etiam hoc libere faciāt ſine intētione corrupta nō ē ſimonia: ſed licitū hoc. eē eo. tua nos. & ſm Hoſt. Ber. & VI. Itē ſi qs ſeruit in hoſpitali vel eccliā: ſpu ta ad pulſandū cāpanas: faciēdā matriculā: & hmōi, p̄ pe cunia: ſi qdē tali officio ſit annexū aliq̄d⁹ ius ſpūale ſimo nia eſt: ſed ſi nō ē ibi ius ſpūale nō ē ſimonia ſm Ray. ſed poſſet ibi eſſe turpe lucrū qñ videlicet nō ē conſuetū talia vē notiæ dere vel emere. Sed ſi conſuetudo habet talia locare & hmōi de fruī pōt fieri. ix. q. iij. c. cōqueſtus. Itē de confraternitatibus in tatibus qbus ſtatutū eſt q̄ nullus recipiat: niſi promittat vl' iuret ſe daturū tantū annuatim, p̄ hmōi datione nō haber locū ſimonia: qa hmōi confraternitates nō pñt vere dici religio nes q̄. ſ. ſint: ſed quædā cōgregationes ad benefaciendum qnimmo potius: & ſi talis datio tēporaliū ab eis iponat pro eleemoſynis faciēdis: vt, p̄ alendis pauperib⁹: p̄ redi mendis captiuis & hmōi laudabile eſt: & rales cōfraterni tates bonę ſunt. diſ. xlij. ſi quis deſpicit. Et ſil'r ſi oportet q̄ ſemel in anno vel męſe cōueniant ad tractādum de ſalute aię: diſponēdū de agēdis: & ꝑpter hoc fiant expenſę iuſtū eſt vt ponant inter ſe aliquā quātitatem. Ideoq; propter prędictas cauſas prędictū ſtatutū videtur licitū & bonū tñ ad oēm ambiguitatē tollendā ſm VI. rutius eſſet q̄ hmōi ſtatuta fierent ſub forma affirmatiua: puta ſi quis dederit tantū recipiatur in cōfratrem: & nō per verba negatiua. ſ. qui nō dederit tantū non recipiatur. Sed ſm Ray. iuramē tum in hmōi nō approbatur, p̄ter periculū periurij.

§. XX. QVID AVTEM AGERE

debeāt ſimoniace religionem ingreſſi ſeu recepti. Tho. & Ray. i ſū. circa hmōi ſic dicūt. Si ſimonia, p̄miſſa fuit ſcien tibus ipſis q̄ recepti ſunt: de ſuo monaſterio debēt expelli ſine ſpe reſtitutionis & idebēt ad agēdā, p̄ petuā, p̄niam in locum arctioris regulę detrudi. eē eo. q̄m ſimoniacat. Et ſi nō inuenit arctior regula debēt murari in aliud monaſte riū & eiuſdē regulę: q̄d ſi nō pōt cōmode fieri ſiat ſalte ad eps. ar. lxxxj. diſ. valet. & poſtea recipiant de nouo. Si aūt ſimonia fuit cōmiſſa ipſis ignorātib⁹ ſufficit vt renūtiēt

Universidad de Deusto
Biblioteca

loco & postea poterūt de nouo recipi mutatis tñ priorib⁹ locis. ex eo. ex insinuatiõe. Et intelligũt Ray. & Vl. q̃ p̃di Rigor iuris cõtra simoniacos. ꝯ rigor ꝛuandus est etiã in occultis simonijs & in foro pniali: licet nõ cõstet de crimine p ingressionẽ vel i forma iudicij. ar. in. d. c. qm. qd' nihil loquit de accusatione vl' q̃ sitione, intellige tñ occultã simoniã nõ mẽtaliẽ tantũ que p solã pniam purgat: sed adextra ꝓcedentẽ. s. p pactionẽ: cõuentionẽ: vel aliqd sit. etsi alijs pꝺonis. ex eo. occultũ. Cũ talib⁹ aũt fm Ray. põt dici in fauorẽ religionis: q̃ eps̃ potest dispẽsare & in ordine & in loco. Silr etiã p̃t dispẽsare capitulũ vel prẽlatus eos: dũ tñ ipsi nõ fuerint participes simoniæ: qa cũ ex hoc sint puniẽdi nõ debent ex eodẽ fcto priuilegiũ obtinere: immo videnẽ amisisse potestatẽ recipiendi talẽ: & illi qui nõ peccauerũt acquisiuisse. ar. ex de elec. c. bonæ. Tales etiã q. s. cõmiserũt simoniã in hmõi & participes eius vt consanguinei qui dant dotes incurrunt excõicationem fm Extrauagãtẽ Vrbani quam habes. ẽ. j. par. ti. j. Nec absolui poterũt nisi a papa. Audiui tamẽ a fide dignis q̃ Martinus. v. habuit dicere q̃ non vult has personas incurrere censuras ecclesiasticas propter dotes q̃ dantur a monialib⁹ pro ingressu monasteriorum.

§. XXI. QVIA CIRCA ANNE

De collatione beneficiorum

xa spũalib⁹ ẽt cõmittitur simonia: vt dictũ est cum. s. p. 9 eis datur quodcũq; munus. Ideo de eis nũc videndum est & primo de beneficijs & prẽbendis que ꝓpter officiũ dãt. Vbi primo sciẽdũ est fm Tho. in sum. & i. iij, q̃ circa collationẽ beneficiorũ & prẽbẽdarũ si eps̃ anteq̃ alicui bñficiũ vel prẽbẽdã cõferat: ordinauit subtrahere aliqd de beneficio seu prouẽtu prẽbẽdę ꝓ aliqua iusta causa & nõ interuenit aliqua cõuentio cũ eo cui dare disposuit nõ est simonia. Si aũt pactio iterueniat vt ante vel post receptionẽ recipiat ab eo cui beneficiũ cõfert vl' aliqd sibi exhibere di fructib⁹ beneficij vel prẽbẽdę requirit: nõ caret vitio simoniæ: qa idẽ est ac si ab eo mun⁹ exigeret. Sed'o no. fm Anto. de but. sup. c. qui aliũ. eo. ti. q̃ sicut nõ licet pecuniã dari immediate ꝓ beneficio cõsequẽdo: ita etiã nec ꝓ dãda vacatione beneficij vt postea cõferat: qa prẽambulũ ẽ & via ad collationẽ. Itẽ cũ dicũt sibi aliqui maiores canonici canonizemus nepotulos nostros placeat tibi de meo & mihi placebit de tuo: vel de eo q̃ dicit nunq̃ me viuẽte fiet canonic⁹ in eccl'ia nisi fiat talis ꝓ q̃ rogaui. dicit Ray. q̃ simoniã cõmittũt in vtroq; casu. nam canõ dicit. Cesset ois cõuentio. j. q. ij. q̃ pio. Itẽ si dicat vn⁹ canonicus alteri tu fuisti exauditus in vna petitiõe ego debeo exaudiri in alia. dicit Ray. q̃ si preces sunt spũales nõ est simonia. ar. dist. lxij. qa sancta. Si aũt sunt preces carnales vel expacto quodam facto vel nunc faciendo simonia est. Item si i fundatione eccl'ię fiat talis cõstitutio q̃ qui dederit tantũ in reditib⁹ vel tantã quãtitatẽ pecuniæ q̃ possint emi possessiones taliũ reditũ recipiat in canonicum & q̃ dederit habeat prẽbẽdã. Dicit Guil. q̃ si fiat ita q̃ non duret i perpetuũ sed ad tẽpus nec fiat in fraudẽ simoniæ: & ea sit intẽtio constituentis q̃ nõ pro reb⁹ dãdis sed pricipaliter propter diuinũ cultũ augmentandũ: & ꝓpter deuotionẽ dantis recipiat ad spũalia tolerari potest. dũ tamen ille q̃ recipitur sit dignus. Itẽ si detur pecunia ꝓ electione alicuius nõ ab eo: sed ab alio: & ia electio facta est a maiori parte de eo a ligbus cõtradicentib⁹ eo sciente & nõ cõtradicente: licet hoc sit factũ de volũtate ei⁹ turbata: simonia cõmittit & resignare tenet. ex eo. Matthęus. Multo fortius si electio facta non fuisset. extra eo nobis. qa licet esset minor pars: tñ se possunt opponere: quia forte fuerũt ꝓtẽti. ex de elec. c. qa ꝓpter. vel qa electus erat irregularis & hmõi. & ita ius habens vñ nihil ei dari debet. Silr si ante electionem det pecunia ab aliquo vt ipsi eligãt Petrũ eodem Petro ignorãte: & sic postea eligit electio tamq̃ simoniaca repellẽda est nisi cõstaret illos q̃ fecerũt ꝓmissionẽ vl' dolo vel fraude hoc fecisse. i. i dispendium ei⁹ q̃ erat eligendus. Et q̃uis electores illũ ꝓpter datum nõ elegerint sed erãt alias eum electuri. tñ qa nulla ꝓmissio nulla q̃ pactio debuit iterumpere tunc ab admissis simoniaca reputat. j. q. j. placuit. hęc ois in lib. directorij iuris. Item Anto. de But. sup. ca. Matthęus. eo. ti. qui & ponit exẽplũ de volũtate turbata dicẽs qa forte amico cõsulenti respõdit. maledicat ipe da illi pecuniã q̃ secũ sit in perditionẽ vel quia intendebat redimere vexationẽ suã: sed intẽtio ex quo pactũ iterueniat nõ excusat vel fuit sortevolũtas turbata qa respõdit. Amice quid a me q̃ris cõsiliũ sac qd' videt ubi. & id dixit alio turbato. dare pe Inno. etiã dicit q̃ siue iusta siue iniusta esset. contradictio cuniã ꝓ ante cõfirmationẽ licita non fuit dario pecuniæ. de elec. c. electione significasti. Quod si det pecunia ꝓ electione alicuius in i impera peratorẽ vel regẽ vel rectorẽ ciuitatis. q̃uis Hosti. dixerit rons est esse ibi simoniã: veri⁹ tñ dr fm alios q̃ simbi turpe lucrũ turpelu & nõ simonia qa tẽporale est fm Tho. ꝟ. ꝟ. q. lxv. Item cũ crum. dat pecunia a se vel ab alio ea scięte & cõsentiente ꝓ confirmatione electionis est simonia fm Pe. de paf. nisi qs faceret redimẽdo vexationẽ suam. Sicut em̃ liceret iure ciuili redimere sanguinẽ suum: sic iure canonico vexationem qd' sit q̃n homo dat pecuniã nõvt aliquod ius acgrat sibi sed ne acq̃sitũ ius iniuste impediat. Hęc Pe. Si aũt ꝓ consirmatione vel benedictione vel consecratione dare pecunia ea nesciẽte vel cõtra voluntatẽ & ꝓhibitionẽ sua a qua nũq̃ recessit: & pecuniã aliqs soluit vel ꝓmisit nihil debet ei nocere: nisi esset cõsanguineus vel nisi postea cõsenserit. soluẽdo pecuniã vel reddẽdo solutã. ex eo. c. sicut. vbi dicũt Ber. & Hosti. q̃ si cõsensisset simoniã ꝓmisisset qa cõsentire est quãdocũq; cõsentire añ vel post: sicut accipere est q̃ncũq; accipere ante & post. j. q. i. eos qa in malefi cijs factis nõie eius ratihabitio retrotrahitur & mandato cõparat. ex de reg. iur. li. vj. hęc habenẽ in directorio iuris. lib. iij. No. etiã fm Fran. de Zab. sup cle. post Paulũ. q̃ si impetrans beneficiũ petit sibi illud concedi: q̃uis videat q̃ nõ debeat admitti sed renci trãq; ambitiosus: tñ in iudicio eccl'ię non censẽt ambitiosus qa ius suũ ꝓsequit: sicut noiatus i scrutinio q̃ petit. ex de elec. c. publicato. & electꝰ q̃ petit cõfirmari. de elec. c. dudũ. & cõsecratus i epm q̃ petit palliũ. d. c. prisca. Sed i iudicio dei q̃ videt cor ex q̃ pẽtã ꝓcedũt. vt dr Mat. xv. iudicat fm intẽtionẽ & dispositionẽ eius. Itẽ emere vl' vẽdere officia ecclesiastica, simonia est. i. q. j. siqs eps̃. vbi cõciliũ Chalcedon. iudicat simoniacos esse ẽt ꝓcuratores rerũ eccl'iasticarũ & defensores regulę subiectos si ꝓ pecuniã ordiant seu istituũt & mediatores simoniæ. Et sicut dicit Vrba. i. q. iij. saluator. Note ꝓ curatoris in Procu telligit rerũ eccl'iasticarũ administrator: vt ꝓpos⁹ siue oeco rator ec nom⁹ q. s. est ille q̃ pest reb⁹ canonicor & vicedomin⁹ q̃ eccl'ię si ꝓ est rebus epi. Nomie defensoris itelligit aduocat⁹ siue ꝓ pecu syndic⁹. i. q̃ pest causis eccl'iæ: siue aduocat⁹ vniuersitatis nã ibi & castald⁹ siue maior dñs q. s. habet curã rerũ exteriorũ epi tuitur & iudex epi sicut i eccl'ia Bono. In subiecto regl'æ itelligit simõia archipr̃el byter: archidiacon⁹: canonicus: monachus & q̃ cus cũ libet eccl'iastico mancipatus officio. Et i his oibus dixerunt qdam. vt Hug. & Bar. Brix. semp cõmitti simoniã si emant: & hoc qa prohibitũ alij vt dicit Ray. inherẽtes cõsuetudini dicũt probabilius q̃ tunc est simonia in empra administratiõe q̃n habet annexũ aliqd spũalitatis: aliter non. Idẽ VI. & addit q̃ aduocatus: castaldus & iudex põt esse laicus: & tũc nihil spũalitatis habet. Guil. autẽ dicit q̃ semp est illicitũ talia emere vel vẽdere qa ꝓhibitũ. Et no ta q̃ ille q̃ recipit beneficium eccl'iasticũ simoniace tenetur fm Tho. & Ray. renũtiare beneficio. & si simonia cõmissa est p ipm vel aliũ eo sciẽte & nõ cõtradicente tenet restituere oẽs fructus perceptos: & qui percipi potuissent xiiij. q. vj. si res aliena. ex de resti. spol. c. grauis. Generaliter em̃ possidẽs sine titulo tenet ad oia dãna & lucra ꝓcepta & percipiẽda. ff. de reb. ven. l. si nauis. Et intelligę fructꝰ q̃ sup̃sunt deductis tñ expensis quæ fiunt q̃rendorum cõseruandorũq; fructuũ gr̃a q̃ deducunt̃ tam a bonæ fidei q̃ malæfidei possessore: & etiã deductis fructib⁹ seu expẽsis i seruitium vel vtilitatẽ eccl'iæ factis: & idẽ videdũ est de illo qui & si prius nesciuit tñ posq̃ sciuit nõ statim renũtiauit. ar. ex eo. de simoniace. dũ tamẽ ẽ bonę fidei possessor nõ tenet de illis fructib⁹ quos interim ꝓsumit: sed cũ scit tenet tantũ de extantib⁹. C. de rei vẽ. l. certũ. & vt dicit Anto. de But. eo. ti. de regularib⁹. Si tales sunt epi cedere vel renuntiare non possunt sine licẽtia papæ. Alij sterio res cedere nõ possunt sine licentia suoꝝ prẽlatorũ. ex de renũ. admonet. Si tñ non p̃t licentiã habere debẽt animo vel oino renũtiare: qa nõ possunt pœnitere nisi malũ abstatim restituant & semp sunt in mora sicut fures. xiiij. q. vj. si res. Dicunt doc. q̃ immo i hoc casu recurrit ad suꝑiores interim tñ abstineat de bonis eccl'iæ fm Inno. & Host. dicit etiã doc. q̃ iferiores prẽlati & exempti renũtient i manibus papæ

nib⁹ papę tantũ. Sed differit ab epis in hoc: qa epi non renũtiant in manibus legati: sed sic abbates exẽpti. hec ille. Videt etiã q̃ cũ tali dispẽsari possit retinẽte bñficiũ simoniace & sine resignatiõe dũmodo sit dispositus ille renũtiare in casu q̃ nõ obtineat dispẽsationẽ sicut dicim⁹ & de furto i qa & purgari põt etiã furto remanẽte penes furẽ. s. cũ petit & accipit remissionẽ. debet tñ q̃citissime p̃t hmõi petere dispensationẽ: & interim a fructib⁹ eius abstinere. De renuntiatione aũt bñficij in extremis quo facienda est habes. ẽ. §. xij. De alijs pœnis hmõi simoniæ habes. ſ. §. ſi.

§. XXII DE SEPVLTVRA CIR

Sepultura.

ca quam aliqñ simonia cõmittit. No. fm Goff. q̃ sepultura sumitur multipliciter. Qñq; em̃ dr sepultura officium ecclesiasticũ qd' impẽdit sepeliendis: & hęc qa spũale ẽvẽdi non potest. vt dr. j. q. j. dictũ. xiij. q. iij. prẽcipiẽdũ. Qñq; sepultura dr ipsa terra in qua defunct⁹ sepelit: & tunc si est de cęmiterio vẽdi nõ põt: siue sit ibi aliquis sepultus: siue nõ. Tertio dr sepultura tumba marmorea vel lapidea: & hęc vẽdi potest si sit pura. i. si nullus sit ibi sepultus: si aũt aliqs sit ibi sepult⁹ locus factus est religiosus: nec põt vẽdi. xiij. q. ij, quæsta. & c. post q̃. Quarto dr sepultura terra pura ad vsum sepulturę deputãda. & hęc vẽdi põt. xij. q. ij. aurũ. Pro exequijs igit mortuoꝝ nihil debet exigi: sed pie debẽt cõsuetudines obseruari. ex eo ad nostrã. Q. si clerici aliqd' corp⁹ sepelire nõ vellẽt: nisi fiat cautio eis ab hæredib⁹ defuncti de redemptione eoꝝ quę veniũt cũ funere simoniã cõmittunt: & multo magis qñ absq; pecunia hoc exigũt nolẽtes aliter sepelire. xiij. q. ij. quęsta est. Si aũt faciũt pactionẽ de redimẽdo lectũ pannos & hmõi etiã ante portationẽ ad eccl'iã: per hoc tãtũ nõ est simonia: sed licitũ cũ illa sint ꝓpria: dũmodo p hoc nõ negetur sepultura vl' vmisceat ius sepulturę: & si nõ vellẽt põ sepulturã hęredes facere qd' debitũ est: clericus põt agere contra eos. Procef siones. ex eo. c. ad apostolicã. Itẽ circa ꝓcessiones quas faciũt alique collegiatę ecclesię in obsequijs mortuoꝝ data vl' promissa pecunia vel alia res ꝓpria: al's nõ facturi. Nota fm Ray. q̃ si tenẽtur clerici ad hmõi ꝓcessiones ex officio sic exigere aliqd simonia est. j. q. iij. vendẽtes. Si nõ tenentur nõ est simonia exigere: dũ tñ nõ intendant hoc petere vel recipere tãq; pẽtiũ officij: sed vt stipendiũ sumpt⁹: al's simonia esset si pro spũali tẽporale acciperẽt. Itẽ cum est statutũ in aliqua ecclesia q̃ ꝓcessio fiat ꝓ pecunia. dicit Ray. q̃ si statutũ factũ sit per ꝟba affirmatiua: puta quicũq; requirit collegio decẽ habet ꝓcessionẽ & al's ad eã nõ tenebat: nõ est simonia: sed si statutũ est factũ per ꝟba negatiua: puta q̃ nulli fiat ꝓcessio: nisi qui reliquerit tãtũ: simonia est: qa tollit officiũ pietatis. ſ. q̃ ꝓcessio nõ fiat gratis vel ꝓ minori precio. ar. ex de iureiur. Quãto persoñã cõcor. Tho. ꝟ. ꝟ. Item cũ apud aliquã ecclesiã sint diuersa ex Cemite ria. miteria & taxatur ꝓ quanta pecunia qs ponatur in tali cęmiterio. dicit Host. q̃ ẽ simonia. & eodẽ modo si crux specialis portatur ad funus. ex eo. c. audiuimus.

§. XXIII. VASA ETIAM SACRA

vt calices & vestes sacrę: vt paramẽta: pallæ & hmõi. ante ꝓsecrationẽ qdẽ simpl'r vẽdi põt vt alię res: sed post ꝓsecrationẽ qa spũalib⁹ annexa sunt rõne cõsecrationis vẽdi nõ põt sed rõne materię: referẽdo intentionẽ ad tpale non ad spũale vẽdi põt ecclesijs & i eadẽ forma: sed laico siue ꝓpato vẽdi nõ põt calix: nisi cõstet⁹ vel cõfract⁹ premissa pri⁹ oratione. x. q. ij. §. hoc ius. hęc VI. Sed & Pe. de paf. in. iij. dicit q̃ vasa sacra laicis vẽdi nõ debẽt nisi ꝓfanata: qb⁹ tñ põt obligari. Et subdit. Idẽ est de reliquijs q̃ gr̃a auri & argenti vẽdi põt & obligari nõ aliter: qa nemo martyres distrahat: nemo mercet. C. de sacrosan. eccle. l. nemo. & ibi Bal.

Ius põ natus.

§. XXIIII. IVS ETIAM PATRO

natus qa annexũ est spũali: ideo emi vel vẽdi nõ põt: al's cõmittitur simonia fm Tho. & alios. Est aũt ius patronatus fm Host. ꝓtestas præsentãdi instituẽdũ ad beneficiũ ecclesiasticũ simplex & vacãs. Et ꝓuenit hoc ius patronatus fm Goff. Host. & Inno. ex fundatiõe. ſ. eccl'ię dotatione: soli collatiõe. vt. xvj. q. vij. filijs. & c. gcũq;. & xvij. q. ij. abbatẽ. vñ ꝟ ius. Pꝛonũ faciunt dos ædificatio fundus. Et dr hic ius patronatus q̃nq; aduocatio: q̃nq; vicedominatus: q̃nq; custodia vel guardia: q̃nq; ius frequentatiõis vel ꝓcessiõis. ꝟ oia & similia ꝓ eodẽ supponũt. ex de sia, mo. in singulis. §. vltiꝰ. Exẽpla habes q̃ dicat̃ his noib⁹ iure ex patronatu ꝟ̃o competit patrono quadruplex ius.

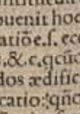
Primũ est q̃ ipse põt ꝓsentare instituẽdũ ad præbendas siue eccl'ias non collegiatas. ex eo. fere p totũ. In collegiatis ꝟ̃o non electioni faciẽdę: sed iã facię postulat assensus patroni. ex eo. nobis. Sed'm est q̃ quasi pricipalis primus in ꝓcessione ꝓcedit. xvj. q. vij. pię mentis. Tertiũ est q̃ de fensor ꝓcipuus eccl'ię est: & ideo tenet eã defendere ab oib⁹ oppressoribus. xvj. q. vij. filijs. Quartũ est q̃ si vergat ad inopiã alẽdus est de bonis eccl'ię. vt in. d. c. filijs. Et potest patronus laicus de cõsensu epi in ꝓpa fundatione certũ censum tenere. ex eo. ꝓterea. Sed nil vltra debet exigere nec ecclesiã grauare in aliquo. ex de sta. mo. in singulis. Sed q̃n patronatus est locus religiosus: ꝟ si aliqui monachi in ꝓprio loco & ꝓprijs expẽsis ecclesiã ędificauerunt habent in ea loia tpalia sicut eps̃ oia spũalia. xvj. q. ij. sane. ex de capel. mo. c. j. & habẽt nihil omin⁹ viã prẽsentãdi. ex de sup. ne. prẽla. sicut. Dare igit pecuniã vel accipe pro tali prẽsentatione q̃ cõpetit patronis simonia est. Silr vẽdere tale ius. ſ. patronatus ꝓ se: vel etiã vendere villã seu casale vbi est ecclesia cui⁹ gs est patron⁹: & rõne illi⁹ patronat⁹ aliqd pl⁹ petere simonia est. Sed vendere simpl'r villã talẽ cũ oi, iurisditione quã sibi habet: q̃uis ius ꝓpriat⁹ pistũ modũ vẽditionis deueniat ad emptorem nõ ẽ simonia. Vnde & Abraã q̃ emit agrũ vbi erat spelũca duplex. Sepultura primorũ parẽtũ. Gen. xxiij. in quo loco dicunt fuisse sepulti primi parẽtes & ꝓpũs locus erat religiosus effect⁹. xiij. q. ij. ebro. non arguit de simonia: qa respectũ habuit ad agrũ nõ ad sepulcrũ. sed Ephron reprehendit de hoc. xiij. q. ij. c. post q̃. Quia intẽtionẽ habuit ad sepulchrũ: vt ex eo aliqd pl⁹ peteret. Et q̃uis Ephron gratis ei sepulturã offerret: perpendit tñ Abraam q̃ gratis recipere sine ei⁹ offensa non poterat: & propterea pecuniã dedit in hoc redimẽs vexationẽ suã: vt dicit Tho. Itẽ ius patronatus ꝓ fe in feudum dari non põt. fm Hostiẽ. sed q̃ vniuersitate puta alicuius loci vel iurũ alicuius dari potest. ex eo. cũ sæculũ. Itẽ nec simpl'r nec cũ vniuersitate põt pignori obligari fm Inno⁹. De aljs quæ pertinẽt ad ius patronatus. vide. ſ. iij. par. ti. xij. c. xij.

§. XXV. POENA AVTEM CON

Nor. pœnas ꝟ si monia cos.

tra simoniacos in iudicio ecclesiastico & fm iura est pricipaliter triplex. Prima est suspẽsio ab executiõe ordinum de qua quõ qs incurrat & qñ. vide. ſ. in. iij. par. tit. xxvij. & ß in corpore iuris. Sed'a pœna ẽ: qa debet puniri si de crimine cõstiteritꝰ iudicio pœna depositionis & ysamiæ. xv. q. iij. sane. & ex de accu. inquisitionis. Tertia pœna est excõicationis. & hæc inducta est ꝓ extrauagãtes quo ad quasdam simonias. De pecunia aũt simoniace recepta qd agendum sit. vide. ẽ. in. c. j. §. viij. De fructibus autẽ beneficiorũ simoniace receptorũ quid agendũ habes. ẽ. eo. c. §. xxvj. Et nota vt dr in directorio iuris. lib. iij. tit. xvj. q̃ si qs ordinat⁹ fuit ad aliquẽ ordinẽ ab epo de quo audiuit prius ex relatione aliquorũ q̃ ꝓmisit vitiũ simoniæ: & ideo nolebat ab eodẽ epo ad superiores ordines ꝓmoueri: ꝓtest quidẽ in susceptõ ordine secure ministrare. Sed cõtra cõscientiam ad superiores ab eodẽ epo nõ promoueatur: nisi deponat conscientiã erroneã: qa grauiter peccarer: licet in hoc inciderit ex cõscientia nimis scrupulosa. ex eo. per tuas. ij, vbi dicit glo. Ber. q̃ nõ cõstabat illũ epm esse simoniacum. & ideo Papa dicit q̃ secure ministret in ordine susceptõ. qd' em̃ audiuit ab aljs credere nõ debuit. Vñ & Hosti. sup. d. c. elicit q̃nq; norabilia. Primum est ex varijs dictis in alterius præiudicium nõ est cõsciẽtia formãda. Sed'm est q̃ si formata fit taliter: ad cõsilium ꝓlati deponẽda est. Tertiũ q̃ si deponi nõ potest oib⁹ modis sequenda est. Quartum est q̃ virtus animi de scrupulosa q̃ cõscientia põt tacere bonã & in melius informare: & debilitas animi est etiã nimia simplicitas ecõuersa. Quintũ est q̃ in indifferentibus potest vnusquisq; prout sibi placet cõsciẽtiam informare. De con scientia

¶ De vsura per modũ prędicationis. Cap. VI.

E VSVRA INQVIT PSAL. liij. Non defecit de plateis eius vsura & dolus Qd' videt verificari & de ciuitate terrestri & de ciuitate spũali eccl'ię. Vix em̃ ea alijs ciuitas sorbet i q̃ n sit vsura & dol⁹: & sic a synagoga Iudęoꝝ trãsiuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsura ad ecclesiã christianoꝝ: dico quo ad numerũ seu baptisma receptũ nõ auꝫ quo ad meritũ & opus fidei viuũ. Omnis em̃ verus fidelis summopere se cauet ab vsurarũ voragine, quę substantias exhaurit & aias deuorat, ꝓpter qđ ipsa mater ecclesia ex gentilitate congregata: & ideo ī Chanaꝛea figurata ꝓpter magnitudinẽ fidei merito clamat. Miserere mei fili Dauid. Filia mea malea dęmonio vexatur. Filia ecclĩæ est quælibet psona siue aĩa christiana quã ipsa generat p aquã baptismi: sed ista filia vexat vt in pluribꝰ a dęmonio qđ dr̃ mãmona qđ̃ interꝓtat diuitię quarũ illicitę acquisitioni sirp oẽs attendit vsurariꝰ: & ideo male vexat. Et ꝙ male vexet ostendit Pẽ. in prędicto versu Vexat em̃ male & valde male tripl̃r.

¶Primo propter cõtinuationem periculosissimam quæ notat. ibi. Non desecit.

¶Secũdo propter extensionem copiosissimã quæ signat. ibi de plateis eius.

¶Tertio propter palliationem seu excusationem fraudulentam. ibi. vsura & dolus.

§. I. ET AB ILLO VLTIMO IN

choãdo dico ꝙ ī vsurario est palliatio & excusatio suiviꝫ fraudulentissima et hic sequit magna & mala vexatio demonis in eo. Quid em̃ peius & dãnabilius põt esse in homine q̃ excusare flagitiũ suũ. Ad qđ ostendẽdũ primi parẽtes post excusationẽ sui pẽtii immediate de paradiso fuerũt expulsi. Sed ꝓuideamus primo quid sit vsura: & exide quõ sit falsa & fraudulẽta excusatio eius. Vsura ſm Goff. est quicq̃d sorti accedit ꝓcedẽte itẽtione vel pacto. Vel ſm alios & claros. Vsura est lucrũ ex mutuo principaliter intentũ: vt si mutuo tibi cẽtum florenos hac principaliter intẽtione vt aliqd plus vltra cẽtũ recipiã: vel si mutuo tibi certas mẽsuras frumẽti vini & olei & hmõi quę vsu ipsi mũtur & plꝰ ex hoc exquiro ꝙ ipm capitale invalorevsurã ꝓmitto. vt dr̃. xiij. q. iij. vsura est. Diffinitionẽ prędictã habes declaratã in. c. leq. §. ij. Et primã quidẽ fraudẽ & dolũ cõmittit vsurariꝰ qñ ex mutuata pecunia nõ ꝓfit plus in pecunia numerata suo capitali: sed ī aliquo alio: vt frumẽto vino: fructu domus vel agri: seruitio aliquo seu operis qđ̃ vtiq; vsura ẽ. Vñ Amꝺ. Esca vsura ẽ: & vestis vsura est: & qcqd sorti accedit vsura est: & qđ velis ei nomẽ ī ponas vsura est. xiij. q. iij. plericꝫ. Qđ intelligit ī mutuo cũ. s. plus recipit vel sperat ꝙ qđ mutuatũ est in valore & ponit ibi Amb. plura exẽpla ostẽdẽs ibi fraudẽ ꝓmitti. & sic vsura & dolus. i. fraus simul sunt. Et cũ vsura cõrahat in mutuo ne deteganꝫ ipsiꝰ vsurarũ de sua prauitate vtunꝫ fraude multiplici eã excusantes cõtra. tribꝰ emptionis: vẽditiõis: pignoratiõis: depositiõis: sed ī his ꝙ̃ repitur vsura ex fraude: qa & mutuũ iplicite: vt declarabit in. §. v. & sic cũ vsura nõ deficit dolus: sed qđ peiꝰ ẽ volũt vsurarij excusare facinus suum & defendere tali rõne. Omne pctm̃ est cõtra aliquã legẽ: sed vsura nõ ẽ cõtra aliquã ligẽ nec diuinalẽ: nec internalẽ: siue naturalẽ: nec humanalẽ: quin immo omnes istę eã ꝓmittũt: & sic appet nõ ee pctm̃. Nã in lege diuinali q̃ habeꝫ ī sacra pagina dicit dns. Fœnerabis gẽtibꝰ multis. fœnus aũt vocat vsura. Itẽ Deut. in. dicit idẽ dns. Nõ fœnerabis fratri tuo sed alieno. ex qua autoritate videt ꝙ & si nõ fratribꝰ saltẽ alienigenis extraneis possit fœnerari & infidelibꝰ. Quãtũ ad legẽ naturalẽ habet reglam fundatã ī rõne naturali ꝙ nullꝰ debet cũ dãno alterius vel iactura locupletari. i. vi. de re. iu. Cũ̃ g di cit vsurariꝰ seruiã ꝓximo ī mutuãdo: nõne & ratio dictat vt ipse debeat seruire mihi: & si cũ mea pecunia? Pe. negotiãdo lucraꝫ ipse ad rõnẽ. xv. vi. xx. p cẽtenario. nõne & ratio dictat vt sim ꝓticeps lucri eius? & mihi saltẽ. x. vel. vij. pecunia potuissem & ego lucrari. Leges q̃ciuiles q̃ huiuer. viij. Per me. s. sapiẽtiã reges regnãt & legũ conditores iusta decernũt. Hę aũt leges cõcedũt aliquas vsuras ꝓcipue. vt. C. de vsur. eos. Et sic ex oĩ lege videt vsura cõcessa vñ nec pctm̃. Sed rei veritas est ſm determinationẽ doctale & valde graue vñ & Amb. dicit. Siquis vsurã accipit rapinã facit vita nõ viuit. s. gratia. in lib. de bono mortis & transsumptiue. xiij. q. iij. siqs vsurã. Ex ꝺ qa ipsa vsura est omni lege prohibita. s. naturali diuinali: & humanali.

Vsura quid ẽ.

Adde Ita doc. legist. in rub. ff. de vsu. bal. ale. i. l. j. C. de vsu.

Argumẽtum vsurariorum.

Addeet ff. de regu. iu. l. nemo.

Vsura semp ẽ peccatũ ꝙ vsura ꝓprie sũpta: vt diffinitũ est: semp ẽ pctm̃ & mortale

Et ad rõnes inductas ꝓ vsurario hoc declarãdo ad singulas respondebiꝫ. Et primo quidẽ est contra legẽ naturalẽ: & hoc triplici rõne. Primo rõne inadequationis. Secũdo ratione appropriatiõis. Tertio rõne fructificationis. Quantum ad primã rationẽ clarũ est ꝙ illud qđ̃ est ꝓtra iustitiã ꝙ̃ ī ęqualitate cõsistit) est ꝓtra legẽ naturalẽ: sed vsura est cõtra ęqualitatẽ iustitię ex eo videlicet qa vẽdit id qđ̃ nõ ẽ ſm be. Tho. ī. ñ. q. lxxviij. Pro cuiꝰ declaratiõe sciẽdũ est ſm eũdẽ qđ̃ res q̃ in vsum nostrũ veniunt: q̃dã sunt quarũ vsus est ipsarũ consumptio: vt frumẽtũ vinũ & oleũ & hmõi qbus homo nõ vtit nisi comedẽdo vel bibendo: & ex toto consumẽdo. Alię res sunt quarũ vsus: & si non sit ipsarũ ꝙsumptio in se est tñ earũ distractio: vt pecunia numerata q̃ principaliter est inuẽta ad cõmutationes faciendas: vt dicit Phs in. j. Politĩ. & sic vtendo distrahit cũ in cõmutationes expendit. Sunt & aliæ res quarũ vsus non est ipsarũ consumptio vel distractio: sicut dom?: ager: iumentũ: vasa aurea & argentea: & hmõi. Vsus em̃ domꝰ est inhabitatio nõ cõsumptio: sic cultus agri est aratio ad fructificandũ non dissipatio: & sic de alĳs hmõi. Et ex isto tertio genere rerũ vsus ipsius rei seorsum potest cõputari ab ipsa re & vnũ cõcedi sine altero. Potest em̃ alicui tradi dominiũ domꝰ vel agri vel serui vel iumẽti retẽto sibi vsu vel fructu ipsius ad vitã: vel ad aliqđ tẽpus vt sit aliquã do in donationibꝰ: & ecõuerso potest cõcedi vsus taliũ rerum retẽto sibi dñio: vt sit in locatione agri vineę: & ꝺuctione domus & hmõi. Et ideo in hmõi licitę recipit certũ preciũ seu lucrũ pro vsu dato ipsius rei retẽto sibi dñio & inde ad certum tẽpus rehabita ex integro ipsa re. Sed in rebus primi & secundi generis quarũ. s. vsus est ipsarum cõsumptio vel distractio non põt: cõputari seorsum vsus taliũ rerũ ab ipsis rebus: qa inseparabilis est: & cuicũq; ꝓceditur vsus taliũ rerũ ex hocipo concedit & res: & propter hoc in talibꝰ per mutuũ transfert dominiũ. Sicut ergo si quis seorsũ vellet vẽdere vinũ & seorsum vsum vini, vẽderet eãdẽ rem bis: vñ & vẽderet id qđ̃ non est, ꝓpter qđ manifeste cõtra ęqualitatẽ iustitiæ est. Sil'i ratione qui mutuat triticũ vinũ & oleũ & hmõi, vel pecuniã numeratã: & vltra suũ capitale mutuatũ aliqd exigit vel pricipaliter intẽdit habere qđ̃ precio põt ęstimari: cõtra ęqualitatẽ iustitiæ agit: qa petit sibi duas recõpensationes fieri. vnã. s. restitutionẽ ęqualẽ rei mutuatę: aliã vero vt pręciũ vsus qđ̃ dr̃ vsura: & sic peccatũ ẽ vtpote cõtra rationẽ seu legẽ naturalẽ cõtra iustitiã. Quantũ ad scdam rationẽ clarum est ꝙ illud qđ̃ gratis natura dat ꝓprium alicui: nõ debet sibi illud ab altero vendi: sed natura dat ei cui mutuaꝫ pecunia aliquam industriã vt propriã. Et hanc industriam & actus ꝓprios ipsius recipientis mutuũ sibi vẽdit dum vltra capitale mutuatũ plus exigit ipse mutuans qđ̃ est iniustum & ꝓtra naturã appropriationis quę dedit viro industriam ꝙ propria industria sibi ipsi. ꝓpter. Pecunia em̃ in qantũ preciũ venaliũ nullũ cõfert lucrũ nisi ꝓ industriã vtẽtis vẽdere ergo vtilitatẽ ꝓuenientẽ ex pecunia ꝓ mercatiuã industriã ei cui mutuata est nihil aliud est q̃ vendere sibi industriã & actus suos: qđ̃ est cõtra naturã siue legẽ naturalẽ & hæc est rõ Sco. sup. iiij. sen. dist. lxxv ij. Videt etiã tẽpus illi vendere cui mutuauit illud. s. q̃ pecuniã suã detinet: qđ̃ est etiã cõtra naturã cũ nõ magis sibi sit appropriatũ illud tps q̃ illi q recipit mutuũ. Et hęc ẽ rõ Chrysost. lxxxv iij. ęnciens. Quãtũ ad tertiã rõnẽ. s. fructificatio nis patet ꝙ ꝓ vsurã fit vt res mutuata q̃ ex se non generat fructũ pariat lucrũ: qđ̃ est cõtra naturã. Nõ ęm̃ aliud videtur esse lucrũ q̃ fructus ipius rei seu ꝓ fructũ ipius aliquid acqsitum. Naturale est em̃ ꝙ res quę generat fructũ semp crescat in valore cũ ipo fructu: atq; maior est cũ est sub fructu q̃ cum pmanet sine fructu. Cum igit vsura res habentes determinatũ valorẽ a natura vel arte qua in eis excrescere nõ pñt & ꝓ cõsequẽs fructificare nõ pñt faciat excrescere i valorẽ legit ꝙ faciat rẽ non generatẽ fructũ parere lucrũ. Vñ ſm pḥm. j. Polit, vsura dr̃ a katos qđ̃ est parꝰ: ꝙ contra naturam rei mutuabilis vult vsurarius ꝓ pecunia pariat quod miraculosum videt: sed diabolicũ est. Et hãc rõnẽ tãgere videt Amb. di. Interdũ etiã vsurę arte nequissima ex ipo auro aurũ nascit. dist. xlvij. sicut. Ad rõnẽ aũt vsurarij respondet. Nã cũ dicit ꝙ sicut rõ dictat ꝙ ipe debeat ꝓximũ subleuare & subuenire ei ꝓ mutuũ vel alios modos cũ potest ita etiã dictat rõ naturalis ꝙ ipe cui mutuauit debeat

Vsura ẽ legẽ naturalẽ.

Notanda distinctio.

Vsura vñ videre

tuauit debeat eũ adiuuare & esse gratus ex seruitio impẽso dãdo ei aliqd de suo lucro. Rñ. ꝙ primum dictat rõ. s. ꝙ mutuet, ꝓximo indigẽti si põt: sed gratis sine spe lucri. Secũdũ etiã dictat ratio. s. ꝙ sit gratus recipiens mutuũ erga mutuãtẽ: pura in recognoscẽdo beneficiũ: & cũ potest eũ adiuuare qñ indiget vel viceuersa remutuãdo sibi vl̃ per alia obsequia: sed gratis nõ ex pactione. Nã & si ei teneat ad antidota naturaliter. i. recõpẽsandũ bñficiũ: hoc est ex debito honestatis non necessitatis. s. quo posset cogi in iudicio. Et ideo ſm Tho. & alios si quis mutuaret alicui cũ hoc pacto ꝙ ei teneret remutuare vsurã cõmittere: qa vltra capitale suũ aliqd exigit qđ̃ põt precio ęstimari illa. s. obligatio qua. s. potest eũ cõuenire in iudicio. Ad aliã rationẽ cũ. s. dicit ꝙ q recipit mutuũ ab eo locupleratẽ cũ dãno suo & de sua pecunia. Rñ. ꝙ locupleratẽ seu lucrat ille pricipaliter per industriã suã: qa pecunia ex se nihil lucratur: vt patet tenẽdo in capsa. pecunia etiã illa nõ ẽ mutuatis sed eius q accepit mutuũ: qa in eũ trãslatũ est dñiũ: & si perit vel pdit in negociãdo vl̃ aliud agẽdo perit periculo suo nõ mutuãtis. Dãnũ aũt non sustinet nisi qa cessat ex ꝺ sibi lucrũ: sed idẽ dãnũ habuisset si pecuniã in arca seruasset: qa ibi nõ fructificat. Et si cum ea negotiatus fuisset posset amittere sicut & lucrari. substabat em̃ tũc periculo vbi i mutuo nõ subsit. verũ si ex carẽtia pecuniæ mutuatę passus fuisset dãnũ pura cũ oportuisset eũ accipe ad vsurã vel vẽdere res suas minus iusto precio vel aliquo simili: tũc mutuãs deberet ei satisfacere de dãno ei secuto propter mutuũ etiã si nõ fecisset pactũ de hoc ſm cõscietiã: nõ aũt de industria sua lucrũ factũ tenet cõicare cessante damno. Sed ꝙ vsura est cõtra legẽ diuinalẽ & hoc patet tripliciter scriptura quę cõplectitur legẽ diuinalẽ. s. Mosaicam: ꝓpheticam: & euãgelicã. In euãgelio dicit veritas ipsa quæ mẽtiri nõ potest. Date mutuũ nihil inde sperãtes. Luc. vj. nihil. s. qđ̃ ꝓcio possit ęstimari vltra suã sortẽ, nã beneuolentiã & amicitiã licet sperare quę non cadunt sub precio. Qđ̃ verbũ est ꝓceptorium quãtũ. s. ad hoc ꝙ nõ speretur seu expectet lucrũ ꝓpter mutuũ: qa ibi ecẽ vsura vnde & mortale. Qđ̃ aperte declarat Augu. sup Pẽ. dicẽs. Si fœneraueris. i. si mutuũ dederis pecuniã tuam a quo plus q̃ dedisti expectes accipere: nõ solum pecuniã: sed quicquid aliud si ue triticũ siue vinũ & hmõi: fœnerator es. i. vsurarius. & ī hoc nõ laudãdus sed improbandus. xiij. q. iij. si fœneraueris. In ꝓphetis quoq; ꝓhibetur ipsa vsura. Vñ & Pẽ. describẽs cõditiones necessarias ad requiescẽdum in monte dei. s. supnę patrię hãc vnã ponit inter cęteras. Qui pecuniã suã nõ dedit ad vsurã. Qui ergo dat ad vsurã nũq̃ ascẽdet ad montẽ diuinę glorię nisi pœnituerit plenę. Et nexamię. v. Increpaui inquit optimates & magistratus & dixi eis. Vsuras ne exigatis &c. Et Ezech. xviij. inter scelera diգna morte ęterna ponit vsurã dicẽs. Qui ad vsurã non cõmodauerit. i. amplius quicq̃ non acceperit. Vt dicit Hiero. Putãt quidã tm̃ vsuras esse in pecunia: qđ̃ ꝓuidẽs scriptura diuina oĩs rei aufert supabũdãtiã: vt plus non recipias q̃ dedisti. xiij. q. iij. putãt. Et Prouerb. xxviij. Qui cogit aceruat diuitias de vsuris & fœnore liberali & c. In. l. mosaicã quãtũ ad partẽ moralẽ quę ad hęc obligat. Videtur Leuit. xxv. Ne accipias a fratre tuo vsurã nec plus q̃ dedisti. Note fratris intelligit quilibet ꝓximus & rõne originis q̃ vna est. s. a deo: & rõne finis q vnus est. s. deus. Ad rõnem aũt vsurarũ rñdetur: cũ. s. dicebat ꝙ in lege permittebatur vsura: qa illa fuit cõparatiua ꝓmissio qua ꝓmittit minus malũ ne sequatur maꝫ. permittit aũt nõ ꝙ cõcedat vt licitũ, sed quia nõ punit pœna tẽporali: sed bene punit pœna ęterna. Permissum ergo fuit iudęis vt auaris vsurã exercerẽt ergo alienigenas ne crudeles existẽtes a fratribus exigerẽt eos consumẽdo. Aliã rõnẽ habes. ſ. in. §. iij. c. seq. Ad illã aliã autoritatẽ inductã, fœneraberis gẽtibꝰ multis &c. Rñ. ſm Tho. vbi. ẽ. ꝙ ibi large sumit fœnus ꝓ mutuo tm̃ nõ ꝓ mutuo ad vsurã. Et vult dicere deus ꝙ si populꝰ seruaret legẽ erit ita abũdãs ꝙ poterũt alĳs mutuare: & non indigebũt mutuũ accipere. Tertio vsura est contra legem humanalẽ. Sup oẽs humanas leges est ius canonicum qđ̃ refutat ex Decretis & decretalibus |& sanctorũ autoritatibus doct. Ex cap. nãq; iij. ꝙ. iij. Carthag. qđ̃ incipit Seditionarios. prohibetur vsurarũ ad clericã ꝓmoueri. dist. xlvi. Nullꝰ autẽ ꝓhibetur a ꝓmotione nisi ꝓ mortali vel pro irregularitate. vt, xiij. q. iij, & q. iiij, in pluribꝰ. c, & ex

vsura ẽ ꝺ legẽ humanã. Vsura ꝓhibẽt vñ adclericũ nõ pñt ꝓmoueri.

de vsur, ꝓ totũ. præcipue. c. qa in oĩbꝰ. hoc, phibẽt vbi ex cõicanꝫ publici vsurarij quo ad sacramenta percipienda, & quo ad oblationes altaris, & quo ad sepulturã ecclesiastica: his oĩbus priuãt nisi restituãt. in. vj. lib. de vsur. vsurarũ. Priuantur cõfectione testamẽtoꝝ & alĳs multipliciter: nisi faciãt cautionẽ. ¶De his oĩbus plene habes. ſ. in diuersis. §. vide ibi. Et de excõicatione quã incurrũt sepelitẽres eos. s. publice vsurarios, nisi fecerint cautionem. habes ſ. in. iiij. par. ti. ſ. Aug. etiã di. An crudelior est q subtrahit aliquid vel eripit diuiti: ꝙ̃ q trucidat inopẽ fœnore. xiij. q. iij. quid dicã, Et Ambro. sine ferro dimicat q̃ vsuras fligitat, xiij. q. iij. c. ab illo. Et Leo papa. Siẽ nõ suo nomine ita nec alieno licet fœnus exercere. Fœnus hoc solũ exercere debemus: vt qđ̃ hic miserie orditer tribuim? a dño qui multipliciter & imperpetuũ mẽsurã tribuit recipere valeamus. di. xlvi. sicut. Et de hac vsura spũali & licita dicit Salomon. Fœneratur dño: qui miseretur ꝓximo: qa centũ ꝓ vno accipietis, i. spũalia quę excedũt in cẽtuplo vnũ. & vitã eternã possidebitis, in euãgelio Mat. xix. Ad rationem vsurarij respõdetur ꝙ leges ciuiles dantur populis q sunt pro maiori parte mali vel imperfecti: & intẽdũt pacificũ quietũ ciuiũ aditicẽ. Vnde solũ ꝓhibẽt expresse vitari q̃ sunt magis ꝓturbatiua ciuilitatis & quieteis tpalis punièdo trãsgressores & coercẽdo ab illis per pœnas: vt adulteria: furta: homicidia: & hmõi. Alia ꝓmittũt nõ vt licita cẽdẽtes: sed nõ vt alia vitia prędicta punitẽtes: & hoc ne piora ꝓtingant: sicut de meretricibꝰ & hmõi: ſm Tho. vbi ſ. Sed lex diuina prohibet omne peccatũ ostẽdens puniri in diuio iudicio. Cum ergo lex diuina & naturalis sit supra oẽm legẽ humanã. vt patet dist. viij. &. ix. ꝓ totũ. & canonica etiã sit ꝓtiudicãs ciuili. vt dist. ix. in his q̃ spectãt ad cõscietiã. & triplex lex diuina & naturalis & canonica prohibeat vsurã oẽm. Omnis lex ciuilis quæ permitteret etiã cõcedẽdo vsuras annullatur quãtũ ad hoc per legem diuinam & canonicã. Et si leges illę sint iustæ quo ad ciuilitatẽ vitę ꝓsentis ratione iam dicta: non tamẽ iustę sunt quo ad ciuilitatem supernã adipiscẽdã ad qđ̃ oportet ab omni vitio esse immunẽ. Sed & ipe imperator dicit ꝙ sacrę leges nõ dedignãtur sacros canones imitari in matrimonio & vsuris. vt in aut. vt cle. apd̃ pro. epis. §ue. §. peñ. col. vj. & ij. q. iij, c. Euphemium. §. hinc colligitur.

Leges subdũntur canonibꝰ

§. II. QVANTVM AD SECVNdã ptem quæ est extẽsio seu dilatatio copiosa talis vitij, ꝺ notatur ibi de plateis eius. Platea est locus vbi multi conueniunt: & locus latus & patẽs: & lata est via quę ducit ad perditionẽ. s. via cupiditatis: & multi icedunt per eã. dicit Saluator Math. vij, præcipue p vsurariã prauitatẽ patens est: qa semp a christicolis hęc vsura habita est, ꝓ magno & enormi scelere. Et ad tollẽdũ oĩm excusationẽ huius maledicti vitij ecclesia statuit: vt si quis pertinaciter hoc asseret: ipsam. s. nõ esse pctm̃ & graue, hęreticus habeatur: & cõtra ipsum vt cõtra alios hęreticos ꝓcedatur. de vsur. ex graui. in Cle. Sunt em̃ in ciuitate plures plateæ.

Cẽsens simoniam nõ ẽe pctm̃ ẽ hęrẽticus.

¶Est platea nobilium & campsorum.

¶Est platea artificum & mercatorum.

¶Est platea ludentium & remplorum. Et de omnibus his plateis non desecit vsura & dolus.

¶In pria vt est Florẽtię platea dominoꝝ & platea fori non ui sunt nobiles qui nolunt laborare: & ne pecunia eis desiciat paulatim consumẽdo tradunt ęam mercatori vel tracziate paulatim consumẽdo tradunt ęam mercatori vel tracpezite intẽdentes principaliter aliquid annuatim recipere ad discretionẽ eoꝝ: saluo tamẽ capitali. Et q̃uis ipsi vo cent hoc depositũ tñ clare vsura est. xiij. q. iij. si fœneraueris vt habes. ẽ. Necvere depositum ẽ: nec sapit naturã eiꝰ. Ipsi etiã & alij plures quãdoq; mutuant pecunias diuersis personis accipientes in pignus domum vel agrum vel vi neã sub noie securitatis sed fructũ seu vsum dicti pignoris interim volũt habere quousq; restituatur eis pecunia nõ cõpurãdo in sortẽ & vsura est. de vsur. c. j. Excusatur tñ in hoc casu a vitio vsurę gener qui cũ sustineat onera matrimonij & nõdum habuit dotes recipit a socero vel alĳs dotãtibus mulierẽ possessionẽ aliquã in pignus: quousq; recipiat dotes: hic licite facit fructus illiꝰ pignoris suos, nec tenetur ꝑputare in sortẽ. vt de vsur. c. salubriter. Campsores cambia faciũt quę vocãtur cambia ficca: vel ad libras grossorũ: vel per Venetos. Sed qa ibi est mutuũ expresse

cambia ficca dãnantur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qđ est materia in cõtractu vsurario & intentio lucri principaliter qđ est forma: ideo ide resultat vera vsura & sic dicatur cãbiũ. Nec excusat piculũ qđ ibi esse pt. vt de vsur.c. nauigãti. Faciunt etiã alĳ securitatẽ pro alĳs in mutuis cũ certa lucri prĳmura: & pro hoc recipiũt duo p cẽtenario & huiusmodi, & hoc etiã vsura videtur si non est probabile piculũ. De hoc tñ & alĳs supradictis cõtractibus habes plene in §. pluribus. c. seq. In scđa platea. s. vbi morant mercatores: lanifices: retalearores & hmõi: multæ reperiuntur vsurę. Nã q vendit aliquid ad aliquẽ terminũ rẽporis: & ratione termini seu dilatę solutionis petit plus iusto pcio puta iustũ pciũ sit. x. & ipe vẽdit pro. xj. vsuram ꝓmittit: nisi illud intẽderet non tũc vẽdere sed seruare vsq; ad tempus quo verisimilr credebat merces illas valituras quantũ vendit: ẽt si nũc non tãtũ valeãt: puta rẽpore ęstiuo vẽdit bladũ ad prẽces seu instantiã alicuius qđ intẽdebat reseruare ad tẽpus hyemale qñ cõiter plus valet: ꝓpter qđ vendit pluri precio q̃ nũc valet, vt de vsur.c. in ciuitate. Similr si quis emit merces vel victualia minus iusto precio, p eo ꝙ anticipat tẽpus in soluẽdo prẽciũ anteq̃ recipiat merces vel victualia per aliquos mẽses: puta dat preciũ rẽpore veris & recipit bladũ rẽpore æstatis: & hoc nisi substaret periculũ: vt qa bladũ vel aliud poterit ꝓbabilit plus vel minus valere dicto pcio qđ soluit, vt in. d.c. in ciuitate. Sed qui emunt possessiones vel domos multo minus precio q̃ valeãt cũ pacto ꝙ intra certũ tẽpus ille vẽditor possit reemere: vsura reputatur: seu fraus vsuræ pallĳatæ sub titulo emptionis. Quĳ etiã faciunt societatẽ cũ alĳs siue mercatoribus, siue artificib⁹, siue agricolis circa mercãtias: vel artificiata: vel pecora & alĳa aialia volẽtes salui esse capitale quo ad pecuniã: seu capita quo ad aialia vsura est & nõ vera societas. xiĳ. q. ĳ. plericq̃. cũ glos. Sed & diuersis modis cõmittitur fraus & dolus in hmõi & iniustitia de quibus diffuse habes. ſ. in pluribus. §. seq. In plateis tertĳs quę sunt cõiter ante ecclesias ibi oẽs conueniunt & diuites & pauperes: & viri & mulieres: lusores, pdigi artifices, ciues & alĳ. Et ad oẽs quasi extẽditur vitiũ vsuræ vel p exercitiũ ei⁹ vel p participationẽ. Nã mulieres de q bus minus videt si sunt viduę ne cõsumãtur dotes earum vel deponunt eas mercatoribus ad discretionẽ & vsura ẽ ꝑm prędicta: vel recipiũt ab hęredibus cõiugis sui defuncti possessionẽ vsufructuadã quousq; reddãtur ei dotes: & vsura est: ꝑm Host. & Innoc. & alios. Si sunt nuptę virisq; sunt obligati ad restitutionẽ vsurarũ: ad quãtum est valor earũ substãtię in vsura participãt victũ & vestitum de his percipiendo. Si sunt puellę nuptui tradendæ & dotes recipiũt de vsuris: viri earũ nõ pñt recipere tales dotes: & si receperint tenẽtur ad restitutionẽ illis quib⁹ socer erat obligatus ex quo oĩa illius erãt obnoxia restitutiõi. & ipa mulier soluto matrimonio tenetur ad restitutionẽ si nõ restituit vir ꝑm doc. Ray. & alios. De his oĩbus plene vide. ſ. in §. pluribus. c. seq. Pupilli quoq; quorũ tutores vel pcuratores eorũ pecunias posuerũt ad discretionẽ vbi vsura est ꝑm prędicta renẽtur ad restitutionẽ: q̃uis non fecerint ipi tales ꝓtractus: tñ qa lucrũ tale ipsi perceperũt. Et si nõ disponũt se ad restitutionẽ cũ habẽt administrationẽ suorũ bonorũ: iam sunt i statu dãnationis: sed & ipi tutores & curatores mortaliter peccãt faciẽdo tales cõtractus: & tenentur ad restitutionẽ q̃uis vtilitatẽ nõ sintĳnde consecuti i casu q̃ ipsi pupilli nõ vellẽt vel nõ possent satisfacere: vt no. Arch. dist. xlvj. sicut nõ suo. Idẽ de quolibet factore vl procuratore qui exercet negocia aliorũ faciẽte hmõi ꝓtractus. Qui etiã mutuãt pauperibus hac intentione vel pacto vt seruiãt eis in operis agri, vineę & hmõi vel in opis boũ vel equorũ vel alĳs seruitio corpali: vsurã ꝓmittũt. de vsur. c. cõsuluit. Filĳ quoq; & hæredes qcũq; vsurariorũ participes sunt & tenent ad restitutionẽ & si bona illa legata obnoxia sunt restitutiõi. vt de vsur. c. Michael. Ni si incerta essent & locis pĳs legata. Publici aũt vsurarĳ cũ cõscientia diocesani & cautione de ralib⁹ debẽt disponere: vt de vsur. i. vj. de quo vide. ſ. in. §. Illi etiã q accipiũt mutuum ad vsurã si faciũt sine legitima causa: puta necessitatis vel vtilitatis rõnabilis: sed ad ludẽdũ vl prodigaliter expẽdẽdũ peccãt mortaliter: ꝑm btũm Tho. vbi. s. & alios doc. Notanꝫ cõsilĳtes ĩstrumenta i fraudẽ vsurarũ scienter & rectes peccant mortaliter. Idẽ est de mediatoribus & seruitibus eis in talibus. Aduocati patrocinantes eis in

societas praua taxatur

hmõi cõtractibus. Oẽs hi digni sunt morte ętterna: qa consentiũt vsurę cooperãdo ei. ñ. q. ĳ. notũ sit facientes quoq; statuta sup hmõi: & iudicãtes ꝑm eavt capitanei, rectores & hmõi: & prẽbẽtes cõsilia ad hmõi statuta peccãt mortaliter & sunt excõicati. deq vsur. c. ex graui i cle. Dñi ẽt tẽporales q ꝓmittũt vsuras ꝓpter vnã certã quotã quam recipiunt ide i eadẽ sunt dãnatione. Et confessores qui absoluũt scienter tales nõ disponentes satisfactionem & emendã. Ecce quot innumeros illaqueant maledictę vsuræ. Et sic non deficit de plateis omnibus vsura: quia vel p vnũ modum vel p alĳũ inuoluit quasi vniuersos.

Oẽs in peccato vsuræ consentientes peccãt mortaliter

§. III. TERTIVM QVOD CONtinet i verbis Pẽ. qđ i primo mẽbro habeꝫ: est ꝓtinuatio huius vitę quę est piculosissima: cum dr. Non deficit ipsa vsura: sed vsq; i finẽ vitę cõiter perseuerat. Sed vt dicit Hiero. Si vsq; in finẽ vitæ in malis perseueramus assidue peccantium non miserẽt deus. dist. xciĳ. c. diaconi. v. Attendit autem ista continuatio periculosissima.

¶ Quia sine interpolatione,
¶ Quia in finali duratione,
¶ Quia in plurali successione.

In alĳs peccatis nũq̃ homo aliquid eoꝝ cõrin uat. Non em̃ gulosus semp actu comedit: nec cõtinue luxuriat lasciuus: nec iracũdus continue irascit: sed interpolant actus suos. Sed vsura semp rodit & cõsumit pauperũ ossa & die & noctu: & i festis & i ferĳs: & dormiẽdo & vigilãdo operat: & nũq̃ deficit vsura. Et cũ pctm̃ suũ vsurarĳ menti occurrerit & nõ dolet & ꝓponit vsurariã prauitatẽ dimittere & restituere: sed ipa lucra retinere iterũ & de nouo peccat mortaliter. & toties q̃ties. Tenet em̃ qlibet ad conterẽ dũ statim de mortali cũ mẽtĳ occurrit de quo adhuc nõ habuit cõtritionẽ ꝑm beatũ Tho. ĩ. ĳn. & Rich. & Bonauen. & Pe. de Tharã, prẽceptorie em̃ dr illud a dño. Conuertimini ad me filĳ reuertentes & sanabo auersiones vras. Hiere. ĳn. Nõ deficit scđo vsura: qa durat dum ille viuit & põt exercere. Cętera vitia inquit Hiero. cũ senescẽte senescũt sola auaritia iuuenescit: & sup oẽs species eius vsura. Et rõ est: qa in alĳs pctis siquis vult pœnitere nõ habet nisi cõteri & ꝓponere, abstinere & sibi iunctã pœnitẽtiã facere: q̃ modicũ qđ est. Sed vsurarius sicut & qlibet alter q accepit aliena iniuste vel detinet nõ solũ oportet ꝙ doleat & ꝓfiteaꝫ & ꝓponat abstinere i futurũ: sed necesse ẽ ꝙ restituat aliena si potest. nã vt al's dr i iure. Nõ dimittit peccatũ nisi restituat ablatũ. de regu. iur. Nec cõfessor sacerdos nec ep̃s nec alius superior p̃latus potest sibi remittere ius alienũ: sed ille cui⁹ est pecunia debita. Nimis autẽ durũ videt sibi vt reddat quæ cum tãto labore acqsiuit: & ꝙ hursam euacuet ac distrahat possessiões: & vbi assuetus est viuere abũdãter cũ familia sua & indui pompatice: reducat se ad tenuẽ victũ & vestitũ: & ꝙ dimittat filios pauperes & nõ ꝓsiderat miser hõ ꝙ sicut nudus est egressus de ventre matris sue: ita nudus reuertet illud. Iob. ſ. id est in terrã matrẽ oĩm. Nõ attẽdit qđ ait Pã. Frater non redimet. i. christus noster frater p humanitatẽ nõ liberabit talẽ mortuũ in pctõ, ꝓpter sua legata facta ecclesĳs vel hospitalia facta. Redimet hõ quicũq; q. d. nõ. nõ dabit deo placationẽ suã &c. Quãto aũt magis pseuerat in vsuris: tanto magis aggrauat pctm̃ eius. & vt dr Prouer. xvĳ. Impius cũ venerit in profundũ peccatoꝝ venerit ꝓtẽnit nec curat de anima sua: & tãto sunt grauiora peccata quãto aĳam ĩsœliciẽ detinẽt diutius alligatã. ait Greg. et de consue. c. ſi. Et cõiter tales moriunt vt aĳalia bruta: vel aliquo terribili iudicio de eis contingẽte rapti aliqñ a dęmonĳs notorie. Sicut legitur de quodã vsurario qui cũ dormiret in lecto cũ vxore subito expergefactꝰ exiuit de lecto. Cum aũt ab vxore sua interrogaret quid haberet: ait. Modo raptus fui ante iudiciũ dei vbi tot & tãta terribilia sunt opposita contra me: ꝙ nesciui nec potui aliqd respõdere. Cũq; fuerim diu ad pœnitẽtiã expectatus: nec hucusq; volui diuinis ĩspirationibus & prẽceptis obedire: audiui nũc iudicẽ cõtra me sentẽtiã, ptulisse mecꝫ datiũ in potestatẽ dęmonũ q me debent hodie ad ętterna supplicia asportare. Quo dicto de pticavili veste assũpta domũ rapido cursu egressus est: quę sui hicinde quęrẽtes: tandem in quodã monasterio monachoꝝ matutinas cantantiũ inuenerũt. Cũctis ergo eũ ad pœnitẽtiã iducẽtibus nec ꝓficere valentibus rõne aut exhortatione

Vsura semper durat.

Exẽplũ

hortatione vel prẽce custodirus est diligẽter vsq; ad sextã horã. Deniq; cũ cõsanguinei eũ ad domũ reducere vellẽt & ad quẽdã fluuiũ per quẽ transiturĳ erãt peruenissent: viderũt quãdã nauim rapido cursu per fluuiũ ascendẽtem a nullo vt videbaf cõductã. Sed ab vsurario visa est plena demonĳs qui ait: ideo veniebãt vt eũ ad supplicia ętterna asportarẽt. Quo dicto statim de manibus eorũ a demonibus violenter raptus: & in nauim proĳcit: & cursu rapido refracto subito disparuit cũ dęmonib⁹ & pręda prefate nauis. Sicut ergo nõ deficit vsurę vitiũ i eo dũ in hoc sęculo vixit: ita nõ deficiet punitio gehẽnę i alia vita: & ꝑm modũ delicti erit & plagarũ modus: vt dicit Deut. xxv. Demũ est periculosissimũ istud vitiũ: qa trãsit ad successores: sic lepra Giezi trãsfusa est in posteros. Alia peccata non excedũt actores eorũ, vnusquisq; in ĩquitate sua morietur. Filĳus nõ portabit ĩiquitatẽ patris. Ezech. xviĳ. nec iræ: nec superbię: nec inuidię, nec alia. Sed in vsura sicut & rapina & omni illicita vsurpatione filius & quilibet alius hęres vsurarĳ & raptoris & filĳ filiorꝝ ad q̃s deuenerũt bõa ipso rũ obligata restitutioni: portabũt ĩiquitatẽ patris vsura rĳ. i. pœnã debitã: nõ quidẽ p pctõ qđ actu cõmisit pr, p illo em̃ ipe solus pater portabit onus suũ: sed p pctõ qđ commisit filius eius: vel quicũq; hęres ipsius in retinẽdo bona aliena: in quo ĩmitatur ipm prauũ patrẽ. Et sic de p genie in progeniem in perpetuũ obligatur hęres vsurarĳ vel alienoꝝ detẽtores inquãtũ durãt bona ipsoꝝ: advlterius nõ tenef nisi de eo qđ puenit ad eũ quousq; creditoribus sit satisfactũ per solutionẽ vel remissionẽ in foro pscientię. Caueãt aũt hęredes taliũ filĳ: nepotes: cõsanguinei vel extranei ne in hmõi laborẽt crassa ignorãtia: qa nõ excusaret eos a dãnatione. Sed illud verificaref in eis. Ignorans ignorabitur. i. reprobabitur: sola ignorantia inuincibilis eos excusaret. Legif de quodã vsurario q cũ infirmatus esset & grauiter ac filios duos haberet: visitatus a cõfessore cõfessus est: & nõ negauit peccatũ suum. Cui cũ declarasset cõfessor q oportebat eũ oĩa mala ablata restituere: al's saluari & absolui non poterat. & filĳ ad hoc eum hortarenf vt posset & sacramẽta suscipere & animã saluã facere: sciebãt em̃ vsurarios cõtractus eius. Rñdit ille miser. Ego nõ possum: qa si superuiuerẽ nõ haberẽ ad mãducandũ: sed oporteret me mẽdicare. Si morerer & vos oporteret ire ad hospitale: nihil em̃ vobis remaneret: qa oĩa de vsuris sunt. Cui illf. Nõ curetis de nobis: ꝓuideatis saluti vestrę. Tacete ait ille. Volo ire potiꝰ & ad mĩam dei sta re q̃ mercedẽ hoĩm: qa inhumani & immisericordes sunt deus aũt clementissimus. Sicq; in sua obstinatione migrauit. Qđ attendẽs vnus ex filĳs hortatus est germanum ad restituendum ne sequerenf patrẽ i dãnatione. Cui ille. Si pater meus vsuras fecit: ego illas non feci: volo portione mea gaudere dũ viuo: de futuro nescio quid erit. Permansit ergo invitio patris detinẽdo partẽ suã. Aliusvero restituẽs certis psonis: & incerta pauperib⁹ erogauit. Cũ aũt in bonis duceret dies suos ex substãtia vsuraria i punẽto ad ĩferna descẽdit moriẽs. Alter vero q statũ religiosum assumpserat facta restitutiõe de parte sua quadã die cũ oraret vidit in visione terrã apertã: & i profundũ ignẽ maximũ immẽsam flãmã extẽdẽtẽ. Et in, pfundo ĩferni inter ęteros vidit patrẽ suũ & frarrẽ suũ sup eum quẽ pater frequẽter maledicebat dicens. Maledictus &c. qa propter te Vt diuitẽ te dimitterẽ huc deueni. Et filius respõdebat: immo tu maledicaris. qa ꝓpter te huc veni. Si em̃ nõ dimisisses mihi male acqsita ego cauissem me ab alĳs vitiis. Et sic stabant in ista altercatione. Qđ ille cernens dñm laudauit de sua illuminatione: qa restituerat. Et sic apparet continuatio eius: qa nõ deficit moriẽte vsurario: sed trãsit ad alios: vt dictum est: nisi restituatur.

Obiectio

Exẽplũ

¶ De multiplici modo vsurarũ. ſ. & q̃ cõmittit in mutuis expressis & in pignoribꝰ: & in securitatibus: & i societatibus: & in socidis animaliũ: & in cambĳs. Ca. VII.

VII A VSVRAE VORAGO

q̃ aĩas deuorat plurimas multa habet ĩricam̃ta proprer fraudes adiũctas: & difficulter deserit ꝓpẽ obligationẽ restitutiõis: iõ post simoniã de ea tractef: cũ habeat etiã pueniẽtiã cũ ea in hoc. ſ. q committi potest per triplex munus a manu: ligua & obsequio. Et vtrũq; sola spe & intẽtione cõmittit. Dicitur aũt vsura quasi vsus rei vel eris seu vsu rea. Datur em̃ ob vsũ eris. i. pecunię vel alterĳ⁹ rei quę vsu cõsumitur: & ob hoc est rea & mala: quia datur propter illud propter qđ dari non debet: vt declarabitur ĩfra.

Vsura vadit ad successores

§. I. DIFFINITVR AVTEM SIC Vsura ẽ lucrũ ex mutuo pricipalr intẽtũ. Lucrũ dr ꝓprie incremẽtũ qđ quis habet ex vol ũtaria cõmutatione vltra ea quę priꝰ sua erãt. vnde si mutuo vni habenti. x. de mea substantia ea intẽtione vt vltra mutuatũ rehabeã ab eo il la. x. cũ al's habere nõ possem: nõ cõmitto vsurã: qa nõ itẽdo hic lucrũ: sed tm̃ quod meũ de iure erat rehabere. argu. xiĳ. q. iĳ. ab illo. Ex mutuo subdif: qa regulariẽ vsura cõmittif in mutuo. Q̃uis em̃ in alĳs cõtractibus sæpe reperiaf vsura titulo emptionis vel vẽditionis: vl pignorationis & hmõi palliationis: ibi tñ est implicite mutuũ. Nã si cũ vẽdo tibi cannã pãni valentẽ nũc vnũ ducatũ: ex eo ꝙ vis dilationẽ vnius anni ad soluẽdum preciũ: volo, ꝓpt istã expectationẽ vnũ solidũ plus dicto pcio: ista vẽditio resolutur in mutuum. Ita em̃ est ac si modo tu mihi dares vnũ ducatũ, p pretio illius pãni quẽ qa tibi mutuo p ãnũ volo vnũ solidũ: ecce vsura explicata. Et ꝑ de vsur. i ciuitate. Et dicif mutuũ quasi de meo tuũ: qa trãsfertur dñiũ rei mutuatę i eũ cui mutuatur & stat periculo eius: vñ, ꝓprie locũ habet in his q̃ vsu cõsumũtur vt victualia: vel distrahũtur vt pecunia numerata: & ideo grauari non debet vltra restitutionẽ capitalis. Secus aũt esset in locatione & cõductiõe domoꝝ & agroꝝ vl' equi: bouis: & hmõi. nã dñiũ nõ trãsfertur in accipiẽtẽ: sed remanet penes dñm & eius periculo stat: & ideo licite ꝑat & petif lucrũ, p re locata vel cõmodata. Intentũ additur qđ' includit expressam pactionẽ. Nã & sine pacto & locutione sola intẽtione cõmittif vsura sicut simonia. Si em̃ qs mutuat hac intentione vt aliquid recipiat vltra sortẽ rẽporalẽ: esto ꝙ nihil q̃ratvsurã cõmittit mẽte. xiĳ. q. ĳ. si fœnerauerit. Sed si nil recipit vltra sortẽ sufficit vt pniam agat de pctõ suo mortali: si aliqd habuit restituere oportet nisi sibi remittaf. Si vo qs mutuat pricipaliter, ꝓpter deũ vl amicitiã: nõ propter rẽporale ꝓmodũ: & is q mutuũ accipit ex sua liberalitate: vt gratus nõ principaliter propter mutuum donat ei aliquid hoc ei declarãs ꝙ ei libere donat: vsura nõ est: qa lucrũ illud mutuãs nõ intẽdit. argu. i. q. ĳ. sicut. Nõ em̃ debet esse factus deterioris cõditionis: sed melioris propter obsequiũ, p ipso factũ in mutuãdo: vt. ſ. donũ ei gratis factum recipere nõ possit qui prius ꝑm oẽs potuisset. Principaliter dicif, ꝓpter secũdariã intẽtionẽ quę nõ iducit vsurã. Dicif aũt intẽtio principalis hic cũ. ſ. magis moueꝫ ad mutuandũ, ꝓpẽ lucrũ quod sperat sibi euenire q̃ propter aliud. Sed intentio secũdaria dicif qñ & si sperat aliqd sibi dari ab eo cui mutuauit ex sua liberalitate: tñ nõ illud eũ mouet: sed magis beneuolẽtia: ita ꝙ etiã si nõ crederet sibi aliqd dari vltra sortẽ adhuc tamen mutuaret. Sicut em̃ principalis spes & intẽtio ad rẽporale iinducit simoniã: & non secũdaria in collatione spũaliũ. vt habeꝫ expresse di. lxxxiĳ. quid em̃ prodeſt. in glos. & di. lix. si officia. Ita & in mutuo principalis intẽtio ad lucrũ: inducit vsurã & nõ secũdaria ꝑm Lau. de Ridol. & multos alios. nec obstat. c. ſ. xiĳ. q. ĳ. vbi dicit Augu. Si mutuo dederis a quo plus q̃ dediſti expectes: fœnerator es. hoc em̃ intelligitur de expectatione causatiua principaliter mutui. Similter non obstat. c. fi. xiĳ. q. ĳ. ad id qđ dictũ est. s. de dato ex liberalitate. nã dictũ. c. loquitur cũ aliquid datur vltra sortẽ ex exactione actuali: vel saltẽ intẽtionali mutuãtis: & nõ ex liberalitate mutuũ accipientis. Et nota ꝙ intentio principalis ad lucrũ nõ solũ in pricipio mutuationis: sed etiã habita postea. & si a pricipio non habuerit iducit vsurã: puta mutuat quis ꝓximo mere ex charitate post mensem subiit at cogitatio mentẽ eius de lucro sibi dãdo ab eo cui mutuauit: & ita efficif ꝙ si non sperauit aliqd recipere vltra sortẽ repetereet mutuatũ: sed ꝓpter illud lucrũ speratũ dimittit: certe talis vsurarius est. argu. ĳ. q. ĳ. fertur. §. vulneraro. & si quid vltra sortẽ recipit q̃uis ille daret nõ exactus: sed propria spõte tenetur restituere. Et hoc nisi mutuũ accipiens in restitutione eius: & sciret vel crederet intẽtionem illi⁹ fuisse deprauatã: tñ ex mera liberalitate aliqd dat permodũ doni: & ꝭ sibi declarat ꝙ vl' oĩno ꝙ sit suũ & p modũ doni: tũc em̃ de pctõ pœnitere habet: sed ex quo donatũ fi

Diffinitio vsuræ

Vsura regulariter cõmittit in mutuo.

Munus gratuitũ accipi ex mutuo.

nota diligẽter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bi est nō tenet restituere. Sed si dedisset nō ex libera vōlū
tate: sed ne reputaretur ingratus & ab illo vel ab alio nō
reperire posse mutuū dubitat: si mutuans hoc scit vel pro
habiliter credi nō pōt recipere q̄uis ex charitate mutuas-
set & ipse sponte dedisset. i. nō exactus: & restituere tenet
acceptum ſm Lau. de Ridol'. & est semper mortale vsura:
quia cōtra iustitiā & charitatē & diuinā legē: contra illud
videlicet: Nō furaberis. Noie em̄ furti intelligitur rapi-
na vel omnis illicita vsurpatio rei alienæ quæ ibi ꝓhibe
tur: vt dicit Aug. xiij. q. v. c. pœnale.

Vsura nō ē dispēsabilis p̄ q̄ cunq;.

§. II. ET QVIA CONTRA DI

uinā naturalēq; legē ē i qua p hominē dispensari nō pōt:
ideo nec per papā dispensari posset vt sine pctō vsura exer
ceretur: vt etiā expresse dicit ex de vsur. sup eo, vbi Alex. iij.
sic ait, Cū vsurarum crimen vtriusq; teſtamēti pagina de
testetur: super hoc dispēsationē aliquā posse fieri nō vide
mus: quia cū scriptura sacra prohibeat ꝓ alterius vita mē
tiri: multomagis prohibēdus est quis ne etiā pro redimen
da vita captiui vsurarum crimine inuoluatur. Posset aūt
dispēsari in exactis quo ad incertorū restitutionē ſm doc.
quę tamē si fiat sine ratione quo ad cōscientiā. nō puto q̄
valeat: nec excusantur Iudei in exactione vsurarum: sicut
nec ab alijs pētis. Illud em̄ qd' inducūt ad sui excusationē
tanē hoc sit eis concessum male intelligunt. Nā qd' dicit
tur Deut. xxiij. Nō fœnerabis fratri tuo ad vsurā: sed alie
no: sane est intelligendū. Per alienū em̄ aut intelligunt il
li qui erant inimici eor: quorū terras eis dñs concesserat
vt Chananei: & ab illis licite recipiebāt vsuras: nō vt vsu
ras: sed vt recuperationem iuris sui. arg. eī eo. c. j. sic expo
nit Grego. & Vlri. Sicut etiā modo a christianis licite ac
ciperentur vsurę ab eo contra quē agitur iustū bellū: cum
etiā liceret eum occidere. & ad hoc est textus Ambro. xiij.
q. iij. ab illo. vbi dic ꝓ vbi est ius belli & vsurę: & ab illo
exigę vsuras cui merito nocere desideras. Et quāuis aliqui
hoc exponant negatiue. i. quia nulli debes velle nocere:
ita & nulli fœnerari: tñ alij intelligūt affirmatiue: vt notat
ibi Archi. nec incōueniēs aliq̄d' sequi cum illa nō sit pro
prie vsura: sed sui iuris recuperatio. Si autē talis vt vsurā
peteret nō excusaret a mortali quantūcūq; ille haberet de
suo sed ad restitutionē non tenet vsq; ad sui satisfactionē:
Aut ꝓ alienum intelligitur quilibet qui non erat de gene
re ludeorū: & tūc dicet ꝓ illa fuit ꝓparatiua pmissio qua
pmittit minus malū ne maius fiat sicut etiā pmissum fuit
eis dare libellū repudij & repudiare vxorē ad vitādū vxo
ricidiū: sic & vsura fuit pmissa eis erga alienigenas ne sim
pliciter ꝓhibita maiori crudelitate grassarent in suos vt
suę cupiditati satisfacerent. Excusabant ergo a pœna tem
porali legis sed nō a pœna gehēnali: sicut nec a culpa mor
tali. Vnde di. Chryso. xxxj. q. j. hac rōne. in fine, Quod em̄
pmittimus nolentes ꝓcipimus. i. pmittimus ſm glo. qa
malas hoīm vol̄tates ad plenū ꝓhibere non possumus.
ar. de hoc dis. iiij. denicq. Et hoc de⁹ declarauit p̄ ꝓphetas.
s. sibi displicere: vt Pſ. Qui pecuniā suam nō dedit ad vsu
ram. Et Ezech. xviij. dr̄ ad vsuram nō commutauerit. Sed
& siquis ratione dictę pmissionis vellet eos excusare pro
illo tpe: quę tñ excusatio cōtera doc. nō admittit: pronūc
tpe gratię reuelatę nō excusarent. xxxj. q. j. §. sed in veteri.

Iudæi ab vsuris non excusātur.

Differē tia legis &euāge lij.

Nam expresse omnis vsura & lege canonica & lege euan
gelica, ꝓhibet quę leges omnes astringūt. Dr̄ enim Lu. vj.
Mutuum date nihil ide sperantes quæ auctoritas inducit
Decretali. consuluit. extra de vsuris. vbi, ꝓhibent vsurę.
Et hæc auctoritas, habet duas particulas. Prima ē mutuū
date quod quantum ad eos q commode possunt mutuare
sine notabili detrimēto sui stat⁹ erga eos q sunt i magnis
necessitatibus cōstituti & quasi extremis videt esse ꝓce
ptum qa si hoc dicimus de eleemosyna a fortiori i mutuo
ar. di. lxxxvj. in singulis. als aūt videt esse in cōcilio. Secū
da particula auctoritatis est: nihil inde sperātes: & hoc est
in ꝓcepto: ita tamē ꝓ intelligat de primaria spe: vt dictū
est supra: & nihil referatur ad id quod præcio potest estī
mari. Nā bñ pōt & debet sperari pmiū eternū ex ide si fiat
mutuū ex charitate vel ēt bñuolētia & amicitia ꝓsonę in
quātū tñ amicitia nō iquantū causatiua vtilitatis ꝓpalis.

Vsurā i nullo casu licita.

§. III. ITEM NOTANDVM

q̄ licet q̄dā dixerit vsurā esse ꝓcessam i q̄busdā casib⁹ ꝓpe
loquendo i nullo casu accedit. Sed qa i illis casib⁹ quos il
li ponūt aliq̄d recipit vltra sortē iō & ꝓpter aliquā sitū
dinē large & ꝓprie sumēdo dr̄ vsura ibi pmissa sed nō ē
vsura. Illos aūt casus ponit Host. in ver. i sum. videlicet.
Feuda fideiussor. ꝓ dote stipēdia cleri. Vēditio fructus cui
velles iure nocere. Vēdēs sub dubio ptiū post rēpora sol-
uēs. Pœna ne i fraudē legis commissorię gratis. Dans socij
pōpā plus sorte modis dat istis. Exēpla horū habes in iu
re. Nā de feudo habes eī eo. cōquęstus. De fideiussore sol-
uēte. s. vsuras q̄ possit repetere habes eī de fideiuss. c. cōsti
tutus. De dote in fructibus pignoris pro dote habes eī de
vsu. salubriter. De stipēdio clerici. i. possessiōis suę ab alio
detentę & sibi pignoratę habes eī eo. c. i. De vēditione fru
ctuū habes eī de loca. & cōdu. p totū. De acceptiōe vsuræ
ab inimico habes. xiiij. q. iij. ab illo. De vēdēte sub dubio
& sine receptione pcī. eī de vsur. nauiganti. De pœna ap
posita in cōtractibus dūmodo non in fraudē & exacta ha
bes. xij. q. ij. c. in legibus. De gratis oblatis & sine pricipa-
lis spe recipiētis mutui causatiua habes ar. i. q. ij. sicut. De

De mutuatione ad pōpā.

mutuatis ad pōpā seu ostēdationē nō ad vsum dicit. Tho.
ij. ij. q. lxxviij. vt putavult aliqs ostēdere se habere multos
denarios ad hoc vt creditores sui nō dubitēt de eo & sic ali
quis sibi mutuat solū ad ostēdationē nō ad distrahēdum
fructū seu emolumētū aliq̄d' pcipere ꝓt sicut posset de va
sis argenteis vel aureis mutuatis vel alijs iocalib⁹ ex qb⁹
lucrū iuste ꝑrere pōt. Aptius declarabunt ista. ī. Dicit em̄
btūs Tho. vbi. ē. ꝓ qa pricipalis vsus vasoꝝ argenteoꝝ
& hmōi: nō est eoꝝ cōsumptio ideo eoꝝ vsus licite vēdi
pōt ꝙuto sibi dñio eoꝝ. Sed vsus pricipalis pecunię est i
cōmutatione vñ nō licet ei⁹ vsum vēdere. cū hoc ꝓ aliqs
velit ei⁹ restitutionē q̄d' mutuo dedit. Sciēdū tñ ꝓ secūda
rius vsus argenteoꝝ vasoꝝ posset esse cōmutatio: & talē
vsum eorū vēdere nō liceret. Et similiter posset esse aliqs
vsus pecunię argēteę vt puta siqs accōmoder pecuniam si
gnatā ad ostēdationē vel ad ponēdū loco pignoris: & talē
vsum pecuniæ hō licite vēdere potest. hæc Tho.

§. IIII. QVIS AVTEM SIT IV

dex cōpetēs i cā vsurarū. Archi. in. c. qd dicā. xiiij. q. iiij. po
nit diuersas opiniones: vbi approbat opinionē Lau. Hu
go. & Goff. quę habet ꝓ tra laicū laicus iudex: cōtra cle
ricū ecclesiasticus. & hoc etiā placet Io. cal. Sed glos. in. c.
dispēdiosam. de iudi. in cle. videt sentire ꝓ trariū. s. ꝓ sol⁹
iudex ecclesiasticus habet iudicare. Pau. i cle. j. de vsur. di-
xit opinionē Lau. & sequētiū verā vbi nō refert q̄stio an
id qd' petit sit vsura. Et sic nō ē q̄stio de ꝓhibite & ꝓcesso
sed de soluto tñ vel nō soluto. sed si est q̄stio an id qd' ꝓpe
tit sit vsura vel sub noīe vsurarū recludat vel nō tūc vera
est opinio alia. Hāc approbat Io. de Lig. & Fede. de Senis.
Idē videt tenere Bal. de Perusio. Sed quærit ad quos ma

Determiatio de dubijs vsurarū ꝑtinet ad theologos.

gis spectet determinatio dubiorū de vsuris ad theologos
vel canonistas. Ad hoc rñdet Pe. de Anch. in quadam q̄
stione dispu rata. & tenet ꝓ spectet ad canonistas. dicit em̄
ꝓ interpretatio iuris naturalis & diuini quaten⁹ rendit ad
moralitatē & dirigit act⁹ nros in deum, ꝓtinet ad canoni
stas: sed quaten⁹ ius diuinum tēdit ad spualitatē & tuitio
nē fidei cōtra infideles ꝓtinet ad theologos. & sic ꝓcludit
ꝓ magis ad canonistas & iuristas q̄ ad theologos ꝓtinet
determinatio de dubijs circa vsurā. Sed non solū. b. Tho.
in quodā quodlib. sed etiā Anto. de Bur. q fuit magn⁹ de
cretista dicit cōtrariū. s. ꝓ declarationes materiarū q̄ respi
ciūt ius diuinū magis spectant ad theologos: & in hoc ca
nonistę debēt ad eos recurrere. vsura aūt est contra ius di
uinū: & ideo magis ad theologos ꝓtinet declarare ⁹dubia
de v[illegible]s. Pręterea ad bonitatē fidei ꝓtinet non solum cre
dere: sed etiā operari ſm illam. Si ergo ad theologos spe
ctat interpretari ius diuinū i his q̄ sunt fidei: vt dicit ipse
Pe. cū vsura sit contra opera fidei ergo spectat ad theolo
gos. ergo &c. Bene est verū ꝓ quātū ad ea q̄ istituta sunt
per leges & canones cōtra vsurarios declaratio dubiorū
magis spectat ad legistas & canonistas. De manifestis vsu
rarijs q dicant & quō puniant habes in fine hui⁹ capituli
Quære ergo ſm ꝓ videt expedire si cōmisit vsuram vel i
mutuo vel in pignore: vel i depositō: vel i emptiōe & vē
ditione vel in societate & hmōi: & declara ꝓ exēpla.

§. V. NOTA ERGO PRIMO

ꝓ si quis

Demu. ꝓ si qs mutuat aliq̄d eoꝝ q̄ vsu cōsumunt vt victualia: vt
uo eoꝝ distrahūtur vt pecunia numerata nō ad ostēdationē tm̄: sed
ꝙ vsu cō simpliciter mutuata cū pacto aliq̄d recipiēdi vltra sortē: si
mu nf ue illud sit munus a manu: vt denarij fruc⁹: & qcq̄d aliud
q̄d' pretio æstimari pōt: siue mur⁹ ab obsequio vt seruitiū
hois in laborādo. ꝓ eo & hmōi: siue munus a lingua: vt pu
ta mutuat alicui vt porrigat pro se preces. ꝓ aliquo officio
vel bñficio rēporali obtinēdo. In oibus his casibus vsurā
committit. xiiij. q. iij. putant, &. c, pleriq; Idem. Tho. ñ. ñ. q.
lxxviij. & tenet restituere ei a quo accepit id qd' habuit vl
tra sortē vel valorē eius. In vltimo tñ casu cū. s. ꝓpter pces
porrectas, ꝓ eo rōne mutui cōsequit officiū aliq̄d': puta qd'
debeat pauperib⁹ erogare qd' inde emolumenti perciperet
deductis tñ expēsis sui laboris ad arbitriū boni viri. Idē p
oia dicēdū q̄n quis prædicta mutuat: & si nō cū pacto tñ ea
intētione principaliter vt aliq̄d vltra capitale recipiat qd'
possit precio æstimari. Tho. vbi. ō. & xiiij. q. iij si fœneraue
ris. Similiter si mutuat eo pacto vel intētiōe principali vt
sibi in posterum remutuet: econuerso vsura est ſm Tho. &
Host. arg. extra eo. cōsuluit. Licet tñ ſm Tho. mutuū recipe
re simul aliquid a mutuāte: q̄uis em̄ recipiens seruitiū mu
tui teneat naturaliter ad antidota. i. ad recōpensandū seruī
tiū extra de testa. c. cū in officijs. nō tñ ex hoc simpliciter est
obligat⁹ quia ad hoc cogi nō posset. Sed si hoc ducit in pa
ctū. ꝓmittens. i. remutuare ex hoc insurgit ciuilis actio qua
mutuans pōt cogere eū cui mutuauit ad hoc: & sic recipit vl
tra sortem aliud q̄ illā obligationē. Arch. post. Pe. sed & si
quis ex mutuo quærat beneuolētiā alterius eo tñ fine prin
cipali vt amicus effectus sit sibi vtilis ad acq̄sitionē tempo
ralis. vsura est ſm Lau. de Ridol'. in tractatu quem fecit de
vsuris: q tractatus pluries allegat in isto. c. Si autem princi
paliter beneuolētiā intēdit nō est vsura: quia ꝑcio nō æsti
matur. Tho. & Io. cal. Itē nota ꝓ cū qs mutuat vniuersitati
licet Specu. dixerit ꝓ pacto interueniēte in contractu mu
tui inito cum vniuersitate posset euitare collectas ad quas
interim vniuersitati tenebat. Tamen Io. an. &. Io de Lig. &
Io. cal. cōcedit hoc nō simpliciter sed quādo nullæ certę col
lectæ statutę sunt. Secus autem in collectis certis: quia tunc
vsura est. arg. extra eo. nauiganti.

Mutuū & bene uolētia.

§. VI. QVI AVTEM EX BENEVO

lētia mutuat nō propter tēporale cōmodū si is qui mutuū
recipit postmodū aliquid ei gratis & liberaliter dat: non est
vsura nec pctm̄ hæc receptio. arg. dif. xviij. de eulogijs. &. s.
q. ij. sicut. Sed quid si facta mutuatione ex beneuolentia de
bitor aliquid vltra sortē obtulit non volūtarie: sed q̄si coa
ctę: puta dubitās ne si hoc non faciat indisceret⁹ indicaretur
ſta ꝓ als nec illū: nec aliū inueniret mutuantē vel quauis
alia simili causa: nūquid recipiēs illud cōmittit vsurā & te
netur restituere? Rñdet Lau. in dicto tractatu: ꝓ si mutuans
dixit aliqua verba ad inducēdū illū ad hoc: ex ḡbus ille sol
uit aliq̄d vltra sortē: vel etiā absq; hoc scit vel credit ꝓba
biliter illū nō voluntarie dare: vti q; vsura est & tenet resti
uere. arg. xiiij. q. iij. vsura. Sed si tpe quo recepit mutuās il
lud pure recepit credēs illū dare liberaliter & animo donan
di discretione ductus & nō vt vsurā & non coacte dare: q̄uis
utius sit restituere: puto ꝓ nō teneat ad restitutionē etiam
si postea sciat non liberaliter dedisse: & ꝓ se patet ꝓ nec pec
cauit: & hoc nisi remordeat eū cōscientia ꝓ aliter illa nequi
ret iuri cōformare qd' tñ scrupulosum est magis q̄ laudabi
le ex quo timetur nō rimendum. Rō huius est. nā ex quo tē
pora donationis & receptionis bona fidē habuit: licite rece
pit: & licite eius dñium in ipsum trāsijt non obstāte dubita
tione debitoris qua ductus fuit ad dādū illi mutuāti. horū
penitus nescio: nec aliquid penitus attentāti ex quo in tale
dubiū debitor fuit inductus. arg. de reg. iur. fa. tum. lib. vj.

Mala fides nō inducit exēplū de re. obtēta ꝑ legitimā prescriptionē. Nam
qui si virgo. Hāc di. Io. de Lig. esse cōem opinionē canoni
starū. Sic ad propositū si ille credit debitorē libere dare eī
debet aliquid vltra sortem vt donum non vt vsuram licite
retinet q̄uis postea audiuerit vel sciuerit cōtrarium. Et hoc
intelligit ipse Lau. nisi talis credulitas fuisset crassa & supi
na quod ex circunstantijs vir bonus poterit arbitrari: puta
si mutuans erat solitus non danti sibi aliquid emolumenti
pro mutuo nō amplius mutuare vel repete mutuatū: & de
bitor tunc nō poterat restituere & hmōi.

§. VII. ITEM QVAERITVR

vtrū dans aliq̄d vltra sortē vbi nulla pactio interuenit ꝙsu
matur gratis & liberaliter dare: & nūquid recipiēs ꝓsume
tur recta cōscientia & non deprauata recipere? Rñ. Lau. de
Ridol'. Et ad primū mēbrū dicit ꝓ si tpe quo aliquid vltra
sortē soluit debitū sortis extinctū erat alio nō dato ꝓsumit
gratis dare. Sed si durabat debitū ꝓsumet⁹ metu repetitio
nis sortis id actum. arg. de iureiur. debitores. Possent ta
mē tot & talia concurrere ꝓ ꝓsumptio talis cessaret. ꝓsum
ptio nāq; præsumptione retunditur seu eliditur. de ꝓsump.
c. illud. & mīto fortius si donātis scriptura cātaret ꝓ libere
soluit & non coactus: cum tunc nō sit locus cōiecturis: & ita
ā vidi cōsulum per multos doc. famosissimos. Sed ego id
verū credo nisi per creditorē vsurarū ꝓbaretur tale qd per
qd' de fraude cōstaret. Vidi em̄ sæpe per experientiā ꝓ acci
pientes mutuo pecuniā sunt in tāta & in tali egestate ꝓ qc
quid volūt creditores faciūt vt dilationē habeant in resti
tutionē sortis: & quicquid volūt scribūt & cōfitebūtur. illa
tñ verba cōfessionis quod liberaliter dedit &c. opabuntur
hoc ꝓ onus, ꝓbādi cōtrariū in aduersariū trāsibit: & inte
rim illis stabitur. Ad sc'm mēbrū dicit ꝓ vtiq; præsumit

Quilibet ꝓsumit sue salutis memor

recta cōscientia recipere. Rō est: qa quilibet præsumit sue sa
lutis memor alio nō dato. ī. q. vij. sanctimus. talia tamen pos
sent contraria probari ex quibus aliud diceretur. Pone em̄
ꝓ talis consueuit ad vsurā dare. Item ꝓ consueuit q̄n sibi
nil dabatur vltra sortē mutuatā repetere vel depositum &
dare illis qui aliquid dāt: & hmōi: quid iudicabis de tali ni
si malū: in cōdenādo tamē nō sit iudex promptus. hæc Lau.
In foro tamē pœnitētiali crederetur simpliciter verbis ipsius
recipientis in huiusmodi dubijs: sed in primo membro seu
casu oportet magis respicere præsumptionem.

§. VIII. ITEM SI QVIS MVTV

at alteri ea intētione vel pacto vt vadat ad molēdū suū vl
furnū: vel ad apothecam suā ad emēdū: vel vt itret scholas
sub eo & hmōi als non mutuaturus: vsurā cōmittit: etiā si
nō maiori precio sibi vēdit, ꝓpter hoc: seu plus ab eo q̄ ab
alijs petit. Ratio est: qa cōmoditatē seu vtilitatem inde recī
pit q̄ ꝑcio æstimari pōt, arg. xiiij. q. iij. c. si fœnerueris. & ex
tra eo. ꝓsuluit. & tenet restituere. & si nōne mutui plus rece
pisset ab eo de re vēdita vel de opere suo q̄ ab alijs percipe
ret: illud plus, tenet restituere ei a quo accepit. si vero plus
accepit, ꝓpter mutuū tenet pauperib⁹ erogare: nō quidem
illā mercedē seu precū: qa etiā ille alteri dedisset. sed vtilita
tē quā habet alter puta qa ex hoc molēdinū suū: vel furn⁹:
vel apotheca: vl schola habebūt maiorē cōcursum personā
rū tm̄ videlicet quātū repurat sibi vl reputare debet ille cō
modū vel illū honorē propter hoc ꝓ illi ab eo emerunt res
vel acceperunt operas eius a quo nō accepissent si non mu
tuasset: nec debet preciū illi⁹ cōmodi illi restituere cui mu
tuauit: qa nil sibi deperit: nihilq; dedit mutuāti de suo qd'
alteri pro mercede non dedisset: pauperibus ergo dandum
est ſm Io. an. & Io. de Lig. & Io. Cal. Si autem molendinari⁹
vel alius mechanicus dat pecuniam hominibus vt vadant
ad molendinum suum seu apothecā potius q̄ vicinorū: &
tamē si illi alio iuissēt tantūdem laboris habuissent: & tan
tum de pensione soluissent vel opere ſm Lau. de Ridol'. vsu
ra non committitur: qa vsura materialiter generat ex mu
tuo: hic autem mutuum non interuenit.

Mutuatio blādi quō licita.

§. IX. ITEM SI QVIS MVTVAT

grauū vel aliud bladū ad renouādum antiquū. i. vt nouum
pro veteri recipiat: si hoc facit ne suū sibi pereat & recipien
ti gratiā faciat: non est vsura ſm oēs. sed si facit principali
ter vt melius recipiat. Io. de Lig. dicit etiā tūc nō esse vsu
rā: nisi essent circūstātiæ mentalis vsuræ: puta si credit plus
valiturū: vel nisi id quod mutuaret esset quasi putrefactū
& parum valēs. Sed tutior & communior opinio est ꝓ sit
vsura etiam sine illis exceptionibus: quia vtile intendit ex
mutuo. extra eo. cōsuluit: & hanc opinionem tenēt Rayn.
Goffre. & Host. in summis.

§. X. ITEM SI DOMINVS ALICV

ius agri mutuat rustico certā q̄titatē pecuniæ ad hoc vt co

Universidad de Deusto
Biblioteca

fiat eius possessionē. si rōne mutui vult sibi respōderi aliqd p⁹ us de fructu vel operarū q̄ faceret si nō mutuaret: vsurā committit. xiij. q. iij. putant. & restituere illud pl⁹ tenef. Si vero nil plus recepit rōne mutui nō est vsura ſm Grego. de Ari. Necobst at ga dñs ītēdit sibi ꝓpter mutuū opas pstari p colonos: & coloni eadē rōne illas operas exhibent als no exhibituri. Nā si sic mutuātibus exhibeanf ope a colonis: ille tñ nō sunt eis lucrū cū illas iusto precio emāt: & sic nō cōpenſ hæc diffinitio vsuræ. arg. xiij. q. iij. c. vsura. Inducit etiā Grego. tale exēplū. Pone q̄ dñs conducat colonum ad vnū certū tps ꝓ iusto ꝓcio: & ꝓciū tradat anteq̄ colonus incipit operari eidem: postmodum nolēte colono laborare nisi dñs mutuet certā quātitatem pecuniæ: dñs mutuat vt operef als non mutuaturus: ꝓ quo facto colonus operas illas ꝓ qbus solutū fuit impēdit: eqdē nō erit vsurarius mutuās: ga nil ex tali mutuo lucraf: sed recipit operas sibi debitas ex emptiōe. Patet etiā hoc p casū decret. extra eo. c. j. Lau. de Ridol'. ponit aliud exēplū. puta occupasti rē meam vel per potentiā tuā vim mihi vis facere in reb⁹ meis vel nō restituis rem tibi mutuatā: cōmodatā vel locatam: nec vis desistere vel reddere nisi mutuem tibi mille: quo facto desistis vel restituis: est ne vsura ex parte mutuātis? Absit. nil em̄ lucraf: imo pdit: ga forte cū illis mille lucrat⁹ fuisset redimit ei vexatiōē suā & suū recupat qd' licitū ē. extra de simo: dilectus. Et nota q̄ quilibet hoīs debet hoc intendere principaliter. s. recompensationem sui iuris.

Cautio gulis.

§. XI. QVAERITVR VTRVM SIT

licitū mutuare hostib⁹ advsurā? Ad qd' rndet Lau. de Rido. post Greg. de Ari. ꝙ a nullo licitū est recipe advsurā vt vsura: sed ab hostib⁹ contra quos geritf iustū bellū licitū est ex mutuo recipe vsurā: nō quidē vt vsurā. i. vt quęrat aliquid vltra capitale mutuatū ꝓcise rōne mutui. Hoc em̄ mortale est q̄uis nō teneref ad restitutiōnē talis vsuræ: quia recipit qd' suū erat. Nā tēpore belli ꝑcgd capere pōt ab hostibus iuste bellās suū facit. Sed ab hostibus licite recipitur non ratione mutui: sed iure dñi: qd' habet in illos: & iste recupat rē suā quā nō poterf ab iniusto possessore nisi mediāte mutuo recupare: & sic ītelligif illef. c. ab illo. xiij. q. iij. ad hoc faciūt notata p Archi. xxij. q. ij. dño. Si em̄ pmittitur a iure spoliare inimicū: immo & occidere dūmodo iuste belletur cōtra eū: multo magis p hāc viā suū accipere. Et sic dī licitū fuisse ludæis accipere vsurā ab illis tm̄ finitimis nationibus quæ occupauerāt terrā suam datam eis a dño rāq̄ ab hostibus. Nūc aūt ipi ludæi a nullo pñt recipere sine mortali: nec christiani a ludæis Nā nō sunt inimici nfi in ciuili querelatiōe: & paratī sunt seruire. vt dī. xxiij. q. viij. disp. Quo aūt ad alios infideles si verum est q̄ sunt inimici nostri etiā illis arma inferre possumus tanq̄ occupatorib⁹ rerū nr̄arū. de quo xxi j. q. vij c. si de reb'. & c. dispar. xxiij. q. viij. & p Inno & Host. extra devoto qd' sup his. Restat lōge fortius christianū ab eis licite posse vltra sortē accipere: ga suū est vt dixi qd' recepit. Qd' aūt ꝓtra Sarracenos & alios infideles dominia & terras possidentes licitū sit bellū vltra alias rōnes facit: ga ad defensam & recuperationem fit sub tractorū: ergo licitū: tuxta ea q̄ scribit Inno. in. c. quod sup his, de voto. vbi dicit q̄ vbi terra fuit aliq̄ tpe christiano rū: bellū est licitū. occupauerūt em̄ a christianis quicqd tenēt. nā vbiq; terrarū fuit laudatū nomē christi. Vñ in Pſ. xviij. In omnē terā am &c. Et Actu. j. Eritis mihi testes. Et in Pſ lxxj. Adorabūt eum oēs reges terræ: oēs gētes seruient ei. xxiij. q. iij. c. displicet. per quæ videf q̄ in eo qd' dixit Inno. in. d. c. qd' sup his. q̄ iuriſditio & dominium possit esse apud Sarracenos nō sit verum: & q̄ verior sit ibi sententia Host. qui tenuit cōtrariū: & eam ibi approbat Io. de Lig. & cōiter oēs doc. & ita etiā reperio tenuisse Oldra Lau. de Ridol'. Sed de materia belli habes in. iij. parte diffuse eo. ti. etiā de bello contra infideles.

Infideles arma licet inferre.

§. XII. ITEM SI QVIS INIVRIA

tur alicui ꝓpter qd' recipiēs iniuriā eiꝰ inimicaf: & ob hoc q iniuriā fecit oportet subire certas expēſas: puta. x. florenſ. in mēſe: i famulis quos oportet tenere armatos: si is q fecit iniuriā mutuat iniuriā passo eo pacto vel illa pricipali intentione vt remittat iniuriā vt ei' gratiā ḡrat: & p ꝓsequēs veniā: qua obtenta cessant expēſæ ꝓdicę. talis ſm. Lau. de Ridol'. nō videf vsurā cōmittere: ga licitū est cuilibet redimere vexationē suā. de simo. c. dilect⁹. & ita facit iste. Nec obstat si dicas dedit cām delicto: g̃ nō redemit vexationē sua: qm̄ si ille peccauit iniurīā dādo: & ille etiā peccabit in vindicādo ga ꝓ dei ꝓcepta est vindictam inferre: iste etiā nō lucraf: sed tm̄ euitat dānū qd' subire oportet. xiij. q. iij. qm̄ multi.

§. XIII. SED QVID CVM MV

tuās aliqd eorū q̄ vsu cōsumūtur & distrahūtur vt pecuniā & victualia recipit tpe reditiōis rē illā maioris ætimationis: puta mutuat vnā mensurā frumēti valēte mediū ducatū: & eadē mēsura reddif sibi: sed tūc valet illa mēsura plus medio ducato: est ne vsura? Rñ. Archi. post Hugo. xiij. q. iij. siqs clericus. & Ioā. de Lig. extra eo. in ciuitate. q̄ nō. ꝓ quo bñ facit lex q̄ dicit q̄ restitui debet res eiusdē bonitatis in qualitate. s. intrinseca: sed nō est necesse q̄ sit eiusdē ætimationis: immo si actū fuit quo tpe redderef illi⁹ tpis habebit rō quo ad ætimationē: als habetur rō tpis quo fuit petita. vt no. glo. in. d. c. si qs clericus. Si ergo tenetur recipere viliorē si facta esset vilior quo ad ætimationem: ergo nō peccabit recipiēdo prætiosiorē ſm eū. Et hoc totū videtur itelligēdū q̄n intētio mutuātis est pura. s. ad subueniendū ꝓximo pricipaliter. Nā si intrederet lucrū in mutuo: puta ga sperat q̄ plus valebit tpe redditionis res mutuata q̄ tpe mutui: & ideo mutuat: vsura est. xiij. q. iij. c. si fœneratoris. vñ vt refert Lau. de Ridol'. Circa hūc casum quidam distinguunt sic. Aut est verisimile q̄ ipsa res mutuata non erit prætiosior tpe solutiōis: aut de hoc ꝓbabiliter dubitaf: & tūc nullū vitiū. & hoc bñ ꝓbaf extra eo. c. fi. Aut ē verisimile q̄ erit ꝑciosior: & tūc aut creditor nō erat seruaturus pecuniā seu victualia: sed interim cōsumptur⁹ seu distractur⁹: & tūc est vsura. Aut erat seruaturus: & tunc aut creditor debitori aufert libertatē se liberādi: & tūc etiā ē vsura. In hmōi em̄ casu se exonerare voluit & debitorē onerare. Aut talis nō aufert libertatē debitori: & tūc non est vsura: imo posset mereri debitorē bona intētione regrere ante terminum solutionis vt soluat ne oneref. Sed si habet corruptā itētionē qa dicit sibi q̄ pōt retinere vsq; ad terminū vt se a dāno relueat. licet nō auferat ei ptātē liberādi: & tūc & si nō sit vsura peccat tñ. & hęc distinctio ſm q̄ dicit Ioā. Cal. intrif magnę æquitati saltē in foro pœnitētiali. Et hæc faciūt ad materiā cambiorū per venetias: de quibus. ſ. Lau. de Ridol'.

Intētio pura mutuātis quæ

§. XIIII. QVID SI DEBITOR VSV

rarij mutuauerit socio pecuniam eo pacto q̄ ipe restitueret vsurario sortem & vsuras exinde curentes: est ne talis vsurarius? Rñ. Quis Archi. i. c. vsura. x. iij. q. iij. teneat simpliciter hunc posse licite sic cōtrahere ex eo q̄ non sit stipulatio vt vsurarium: sed vt dānū euitef: qd' videf esse licitū. arg. de fideiuſ. c. cōstitutus. Perfectius loquitur Io. Cal. extra de vsur. nauigāti. p hāc diſtinctionē. Aut talis sec'o mutuans socio sub dicto pacto aio intendebat tūc satisfacere vsurario creditori suo de illa pecunia sic secūdoloco dicto socio suo mutata: aut non. Tūc primo casu non est vsurarius: nec peccat rōne iā dicta ab Arch. ga nō fit stipulatio vsurarum sed vt dānū euitef: nec sibi aliqd accrescit. xiij. q. iij. c. si qs oblitus, ibi. aliqua incremēta. Nō em̄ tenebatur cum dāno suo socio subuenire, xxiij. q. iij. c. si habes. & hoc in arg. Solū ergo euitauit dānū qd' erat euitatur⁹ restituendo. Inducit notata per Inno. de vsur. c. j. ſ. q̄ si teneris mihi ad centum in certo die: & ga non soluisti: oportuit me accipere sub vsuris ab alio: tu teneris mihi restituere ꝓpter dictā rōnem & ꝓpter morā debitoris. In sec'o vero casu: cum. s. non intrēdebat tunc hic sec'o mutuās satisfacere suo creditori vsurario primo mutuāti cū cessent iā dictę rōnes talis peccabit: & si a socio, vsuras accepit ad restitutionē tenef. Hæc ſm. Ioan. Cal. Quæ quidē distinctio vt æqua summe placent Lau. de Ridol'. cū ista tñ declaratiōe quā subdit: videlicet vt in prio casu illud sit verū q̄n debitor erat parat⁹ tūc oino satisfacere vsurario suo creditori: & ille vsurarius erat paratus recipere satisfactionē: & sic poterat debitor voluntarē suā imꝑplere. nā si vsurarius nolebat tūc recipere mutuatam pecuniam q̄uis debitor vellet offerre: & hoc pura ga mutuo ille acceperat pro sex mensibus: & ideo vsurarius non vult recipere ante terminū: nisi recipiat vsuras totius tēporis: & sic oporteret mutuatā pecuniā remanere penes ipm̄ debitorē. In hoc casu videtur idē dicendū qd' in sec'o casu. s. q̄ tūc vsurarius ille secundo mutuans socio cum pacto q̄ exinde soluat vsurā

Declaratio dicta

Pecūia ex se sola nō est lucrosa.

uat vsuram pro eo primo creditori vsurario.

§. XV. QVID CVM HABEREM

pecuniā & volebam ire ad nūdinas: & ibi merces emere: & ad aliū locū deferre vel seruare lucri cā certo tpe vel possessionē emere: tu indigens pecunia: illa recipis eam mutuo a me offerēs paratū te illā restituere cum lucro sperato in termino & loco: est ne vsura? Rñ. Inno. in. c. fi. eo. ti. dicēs q̄ licet qdā cōtrariū dicāt: ipe putat hūc ꝓtractū vsurariū, nec scit sic cōtrahētē excusare Hosti. vo. in. c. salubriter. dicit q̄ talis est mihi obligat⁹ ad interesse illi⁹ lucri qd' factur⁹ erā verisimiliter ex pecunia dūmodo nil fiat in fraudē vsurarū. lo. an. approbat dictum Innocē. Et qd' dī de interesse habet locū post morā debitoris: & cōtrariū dicendo paraf via apta ad forn⁹. & hoc etiā placet Io. Cal. Sed Io. de Lig. dicit: q̄ q̄uis cōmuniter teneaf cū Innocē. ne via fraudibus aperiaf: ipse tñ credit verā opinionē Hosti. dūmodo fiat nil in fraudē: tutum tñ est ab hoc abstinere. Lau. de Ridol'. Quod etiā dicit Host. de lucro videf intelligēdū deducto etiam dubio lucri cū. s. potuisset etiā non lucrari vel pdere: & ante factū, pluribus est: post factū vero in foro conſciētię vbi creditū est pro se sicut cōtra se cū asserit sine fraude fecisse vidēdū est pro se sicut cōtra se cū asserit sine fraude fecisse videf posse ptrāsire. Qd' em̄ licitus sit talis cōtract⁹ simpliciter intuitu pietatis factus nō in fraudem vsuræ tripliciter pōt, pbari. Primo rōne æquitatis & pietatis. Nā æquū est & piū in necessitate seruire amico. Insup̄ iniquum non est si rōne capitalis quā iā in expressa intētione & quasi in facto habebat seruetur indēnis. Sec'o hoc licet rōne indēnitatis. Nam retentor mutui vltra concessum tēpus dño obligaf: quia ille dñs fuisset vsus vt capitali suo: ita q̄ res talis extunc assumit rationem capitalis: cuius nullus ex mutuo illo meretur. ergo a simili. Tercio licet hoc ratione vtilitatis. Triplex ꝓbatio ꝓdicti

Nā extra de vsur. nauiganti. dicitur: q̄ qui per annū granū. vel pannū, vel alias merces vendit amplius q̄ valeāt tunc in certo termino recepturus aliquid plus: pro eisdem: si tamē eo tēpore talis cōtractus nō erat vēditurus: sed seruaturus vsq; ad tempus quo verisimiliter credebatur tātum valituras quantū vēdit nō est vsurarius. Ratio est: ga pro illo tempore futuro quo intendebat vendere habet rationē vēdibilis: & nō protūc: ergo a simili: ga pecunia eius iā habet rationē capitalis: potest ex ea ratione suæ capitalitatis exigere in prælato casu. Sed si extra casum necessitatis & pietatis quō tatis precibus amici hoc facit: tūc eo ipso cōuincitur q̄ potius re tius vult vti vt vsurario mutuo: q̄ in mercationibus vtve dipitur, ro capitali: vnde cōtractus erit vsurarius: sicut etiā si quis mutuaret alicui pecuniam cum pacto q̄ si in termino concesso nō restituit extūc: teneatur ad interesse probalis lucri. Sed si hoc facit quia credit illum non posse in termino reddere vt sic inde lucretur: vsuram committit. arg. xiij. q. iij. plericq̄. & de regu. iur. c. certū est. lib. vj. Secus si simpliciter facit ad tollēdam morā. s. debitoris: & se cōseruandū indemnem. Sic etiam in proposito si indigētia amici esset casus extremæ necessitatis vel quasi: ita q̄ teneref ex præcepto hoc sciens ad illi subueniendum & dandum: tunc nil debet exꝑetere vltra capitale cum multo magis teneatur ad mutuā dū q̄ ad dandū in casu huius necessitatis. Quia ergo hoīes seipsos amātes nimis se decipiūt in hmōi. ideo potius secūdum Innocen. sunt dissuadendi isti cōtractus q̄ admittendi etiam cum piam haberent intentionem.

§. XVI. QVID CVM QVIS TRA

dit alteri centum ducatos mox in suis necessitatibus expendēdos sub hoc pacto q̄ sicut cōsimiles centum ducati apud Titiū mercatorē legalē lucrabuntur vel perdēt: sic isti centum ducati illi traditi lucrētur vel perdāt: est ne contractus licitus? Rñ. q̄ dubius reputatur & poti⁹ vsuram sapere ſm plures doc. & hoc propter tria. Primo: quia tale pactum in fraudē vsurarū adinuētū videtur vt sub pallio quasi societatis latitet mutuū sub spelucri. Sec'o: ga vt patet. lxxxviij. dist. ejiciēs. pecunia ex se sola minime ē lucrosa: nec valet se ipſam multiplicare: sed ex industria mercantium fit per eorum negotiatiōes lucrosa. Tertio qd' est efficacius: quia de tribus est. vnum in dicto contractu. Nam dicta pecunia aut est tradita per modum mutui: aut per modum depositi: aut per modum capitalis: vt. s. in persona tradentis emptionibus & mercationibus deputetur. Si per modū mutui: tunc manifesta est vsura: ga in mutuo trāsfertur dominiū i eum cui factū est mutuū: vnde non debet lucrari vel perdere nisi sibi. Si per modū depositi: tūc ipsa reddi debet absq; omni lucro: qm̄ potius qui eam seruauit remunerādus esset: & tamen ex forma ipsius cōtractus patet q̄ non est data per modū depositi: cū depositarius eam expenderit. Sed per modū capitalis seu rectæ societatis: tūc in pacto esset q̄ deberet eā solis mercationibus fideliter deputare. Et hæc vltima ratio fortiter probare videtur q̄ non sit tradita dicta pecunia nisi vt mutui rationem habens: in quo spes lucri reprobatur: quia vsura. vt in. c, consuluit. de vsur. Si diceretur non esse mutuum nec depositum nec societas: sed contractus innominatus. s. do vt des: do. s. tibi centum vt des mihi tantum quantum &c. Responderi potest q̄ licet talis contractus als quando licite possit fieri. s. do vt des: non tamen in dicto casu: sed in fraudem videtur esse vsurarum: sicut & fraus etiam committitur in alijs etiam licitis contractib⁹ ex se. vt. xiij. q. iij. plericq̄. cum glos. & huius sententiæ fuit Inno. de vsur. c. fi. & Ioan. an. ibidem.

Distinctio notanda.

§. XVII. QVID CVM ALIQVIS

mutuat certā quantitatem pecuniæ: & recipit promissionē de rehabitiōe tantū sui capitalis: sed habens res steriles vel debitores qui nō possunt vel male possunt soluere: vēdit illas vel iura illorū debitorū: receptori talis mutui pro certo precio qd' postea percipit: & tñ reuera nō fuisset ille contractus vēditionis als celebratus nisi ꝓpter mutuū factū: nunquid vsura est? Rñ. ſm Lau. de Ridol'. rescinditur tanq̄ vsurarius & in fraudē vsurarū cōceptus talis cōtractus. vt no. per Bar. & Bal. in. l. cū allegas. C. de vsu. & multo magis est vsura cum aliquis mutuans alteri pecuniam simul & vendens aliqd mobile vel immobile plus petit ab eo iusto pretio rōne mutui. xiij. q. iij. c. si feneraberis. Item pone q̄ vn⁹ cōducif ab aliquo ad exercēdū opera suæ artis: puta lanifici; sarici & hmōi: p annū, p salario. l, florenſ. qd' reputatur iūstū attenta cōditione pſonæ & artis. Sed si ipse cōductus talī salario ponit in exercitio artis illius. c. florenſ. de suis recipit. lx. nūquid licite potest recipere? Rñ. Quia aut ista. c. dat magistro suo ad exercēdū in arte p modū societatis: aut per modum mutui. Si primo modo p modū societatis: ita. s. q̄ subsit periculo: videlicet q̄ si magister negotiādo vl laborādo cū illis pdat suscipiat partē dāni p rata eū cōtingēte: & si nil lucretur cū eis: si in capite anni remaneat eū illo capitali ille nil accipiat de lucro: vnde nō. lx. sed. l. tm̄ pro suo salario habeat: licitus est ꝓtractus. vt no. glos. xiij. q. iij. c. plericq̄. ff. p socio. l. verū. Si sec'o modo. s. p modū mutui: vsurarius est contractus: ga rōne mutui recipit annuatim decē extra de vsur. c. cōsuluit. In casu ergo posito vt sic illicitū ē ex quo intendit salua esse sibi illa cētū: & in oēm euētū vult xl. pro salario, manifeste patet q̄ decē exigit ratione illorū centū depositorū: sed qd' verius est mutuatorum cū non habuisset pro salario suo nisi. l. nisi illa cētum posuisset i apotheca vnde vsura est. xiij. q. iij. si fœneraueris.

Declaratio remissa.

§. XVIII. QVID CVM VENIENTE

termino redditionis mutui vel als solutionis pecuniæ debitæ creditor nōvult ꝓcedere debitori ꝓlōgationē terminī vel relaxationem iuramēti si iurasset ipse debitor nisi data pecunia vel alio æquipollēti? Rñ. si hoc agit solū rōne termini, plōgari: & nō ob euitationē dāni fui: vsurā cōmittit, eriā si nō expresse exigeret. vt habef extra de vsur. ꝓsuluit. Sed si hoc agit ad sui indēnitatē: puta ga oportet eū accipe ad vsurā: vel vēdere rem suā viliori precio q̄ valeat q̄ nō fecisset si recepisset pecuniā sibi debitā: & tūc non est vsura illud dānū exigere a debitore q̄d' percipit ex carētia illi⁹ pecuniæ sibi debitæ. Nō em̄ debet grauari ex seruitio impenso ſm Ray. Sed vtrum talis creditor possit exigere a debitore suo non solum dānum habitum: sed etiam lucrum quod fecisset cū illa pecunia si eam recepisset in termino debito? Ad quod respōdet Pe. de Anch. super cle. ex graui. de vsu. & dicit. Credo q̄ nō solum damnum emergēs: sed etiam lucrum cessans potest accipere si ille erat mercator qui cum pecunīs cōsueuit negotiari. Et idem videtur dicēdū etiam si nō esset mercator: sed tamē intendebat omnino illam pecuniā exponere negotiationibus licitis ad lucrādum. Secus autem esset si persona esset talis q̄ ipsam pecuniam retinuisset in arca. Et remittit ad notata. xij. q. ij. c. si quis de clericis. & in. c. cōq̄ræſt⁹. extra de vsur. Idē videf sentire Tho.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ñ.ñ.q.lxij. cū ista tamen cōsideratione quā ibi ponit videlicet ꝙ non debet exigere talis creditor: nec illi suus debitor tenetur totum lucrum restituere: siue dare quod inde sperabat suus creditor cū illa pecunia negotiādo acquirere: cum illud lucrū non esset certum quia impediri poterat: vel forte etiam de capitali amitti: sed tantum tenetur quātum potuisset valere illud lucrum in illo dubio.

Vtrū sit licitū aliqd ꝓ iacere scipe.

§. XIX. SED QVAERITVR AN

sit licitū aliqd vltra sortē recipe noie interesse? Di. si replementū illius interesse venit applicandū tertio nō mutuanti licitū est vltra sortē recipe. Hoc est dictū doc. extra de vsur. c.j. Exemplū qñ vsuras soluo alteri: & has vt interesse volo repetere. Et ad idem facit quod ait Bal. C. de vsuris. l. vsuras Dicit enim, Pone ꝙ emi a Petro lapides seu ligna vel alias res ex quibus naturaliter non percipitur aliquis fructus & vt soluerem precium accepi illud sub mutuo ad vsurā acvēdenti solui: ipe aūt non tradidit mihi lapides seu ligna: sed fuit in mora: nunquid tenet reddere illas vsuras? Rñ. dicendum ꝙ sic tāē interesse dāni emergētis. Et de hoc habetur tex. notabilis ff. de act. l. Luci⁹. Idē dicendum in similibus cōtra tūb⁹ puta locationis & cōductionis & hmōi. hæc ille.

Adde ꝙ Bart. & Pau. castrē. amplissime ista materiā tractarunt i. d. leg. Lucius. ff. de ac,

Quādoqꝫ venit applicandū primo. illi cui sors principalis est soluēda: & tūc si debitor est in mora applicare. j. capere illud ad aliquod interesse est licitū. ex glo. sup. c. cōquæstus, & no. Io. an. in. c. nauigāti. exemplū pone in venditore & emptore si emptor sit in mora soluendi preciū. Et hoc credo vē. ū siue interesse sit in damno emergente siue in lucro cessante dū tū illud lucrū sit certum: & ego sum paratus vel aptus ad tale lucrū. vt in ca. nauigāti. De hoc etiā vide qd' habes post. §. seq. in fi. Pone casum. Vendo tibi prædiū & tibi trado illud atqꝫ inde percipis fructū: & tñ ad terminum conuentū preciū mihi nō soluis. hoc p̄supposito potero elapso termino repetere vsurā cū fructus rei venditæ facias tuos: & tñ mihi nō soluisti. Et ratio huⁱ⁹ est: qa nō accipio illud vt vsurā sed vt interesse meū. ar. xiiij. q. iij. qm. Si etiam res vēdita in pignus daret mihi possem inde recipere fructⁱ⁹ eⁱ⁹ elapso termino solutiōis nō factæ etiā si trāsēdat quātitatem interesse. Nā licet talis res a venditore non possit peti: tū fructⁱ⁹ eⁱ⁹ petpere p̄t post. cōtra voluntatē suā preciū rei vēditæ detinēt tantꝫ interesse. Sed ꝓ mutuo recipiēdo possessionem in pignus nō licet fructus possessionis interim accipere nisi pro parte sortis quia vsura.

Nota de eo q recipit aliqd ꝓ culo suo.

§. XX. SED QVID CVM VENDO

possessionē meā cū nō des mihi preciū ei⁹ nec ū facio pactū ꝙ quouscꝫ tradas mihi preciū recipiā interim fructⁱ⁹ eius? Rñ. Licet Bal. & Pe. de Ancha. dicant licitū esse contractum quia cum possessio fructificet non videt iustum vt emptor habeat vtilitatē & fructū rei emptæ & venditor nō habeat vtilitatē precij. vt possit pecunia vti: ita tamē ꝙ quātū emptor soluit de precio in futurū tantū venditor minus recipiat de fructib⁹. verbi gratia. Si possessio empta centū florēn. cum inde ad annum dat sibi. l. extunc venditor det sibi medietatem fructuum: & sic de alijs. Sed theologi non approbāt dictū contractū: qa ratione dilationis de soluendo precio viderent haberi dictū fructus qd' ad vsurā pertinet. extra de vsur. in ciuitate. Itē possessio subsitat piculo emptoris & de se est fructificabilis: nō autē pecunia precij soluēda subsitat periculo venditoris: nec de se fructificat: & ideo cōsulendum est abstinere ab hmōi. Posset bene fieri pactum ꝙ si infra certum terminum non soluat emptor preciū extunc fructum recipiat venditor quouscꝫ precium sit solutū si hoc non fiat in fraudem sed in pœnam.

Opinio theologorum.

§. XXI. QVID DE EO QVI MV

tuauit nauiganti vel eunti ad nundinas recepturus aliquid vltra sortē ꝓ eo ꝙ suscipit in se periculum. i. si pecunia vel merces inde emptas portauerit saluas: alⁱ⁹ nihil recepturus etiam de sorte? Rñ per diffinitionem ſm Ioan. Neapo. in qd' lib. & Ioan. Cal. ꝙ aut illud vltra sortē recipit rōne mutui tantū. & sic est vsura non obstante ꝙ periculū ipse suscipiat, & iste ē casus etiā. c. nauigāti. extra eo. Aut recipit illd' vltra sortē precise rōne periculi vt preciū periculi: & sic nō est vsura sed licitū. Nā etiā si nō mutuaret & periculū nauigātis in se vellet recipere licite posset recipere preciū periculi: nec propter hoc ꝙ ei seruitiū faciat in mutuādo efficitur deterioris conditionis. Aut aliquid vltra sortē recipit talis mutuans partim ratione periculi & partim rōne mutui: & tunc vsura est quantū ad id quod plus recipit respectu mutui. & illud tale tenet restituere. Io. Neapol. & Io. Cal.

§. XXII. QVID DE POENA APPO

sita in contractu mutui: puta si nō restituit inde ad certum tempus soluat tantum recipiens mutuum vltra capitale: nunquid potest peti talis pœna absqꝫ vsuraꝝ Rñ. ſm Ray. Si pœna fuit a iudice imposita ꝓpter puniendam cōtumaciā debitoris: qa nō soluit in termino cū posset nō est vsura ar. xxiij. dist. c. q. ij. ff. de iudi. l. qui autoritate. Si etiam pœna sit de consensu partiū in cōtractu appolita ad hoc. f. vt saltē metu pœnæ debitū soluat: vsura nō ꝓmittitur nisi a principio fuerit praua intētio. ar. extra de arbi. c. dilecti. Sed tñ p̄sumit⁹ in fraudē si ille als consueuit esse vsurarius: vel si per singulos mēles vel annos dicat pœna cōmitti. ar. c. eo. stabitur tñ in iudicio eius confessioni: & permaxime in foro cōscientiæ. Idē Host. tñ in omi eucu non videt honestū petere pœnam immo nec etiā licitum qñ debitor sine culpa sua factus est impotēs ad soluendū: & ideo puniri non debet. Et idē videt dicendū de eo qd' dictū est. ē. §. ante præceden tē quantum ad lucrū cessans: ꝙ. f. non debeat illud exigi qñ ex impotēna ille nō soluit. Vltra prædictas pœnas positas Triplex pœna declarat. ſ. iudicialem quæ inserit a iudice: & quentionalē q̄ ponit i ꝙtractu de cōsensu partiū: est & tertia pœna quæ dr legalis vel canonica: de qua habet xij. q. ij. in legib⁹. & in diuersis ciuitatib⁹ ponunt certe pœnæ pecuniariæ. sicut verbi gratia. Cū statutū est alicubi ꝙ tutor de pecuniis pupilli quæ peruenīūt ad manus eius teneatur emere possessionem vel respondere ei ad rationem quinqꝫ ꝓ cētenario. Si igitur tutor pecuniā pupilli exponat pro fa tis suis vel faciat negotiationes pro se tenetur vtiq; dare pupillo qnqꝫ ꝓ centenario etiā si cū illis nihil est lucratus: ex quo noie suo non pupilli est negotiat⁹ cū eis. Iuste em̄ hoc statutū est ne tutores ex malitia vel negligentia sint inuidi pupillis & male tractent substantias eorum sicut frequenter fit: nec pōt ꝙqueri tutor si inde non est lucratus: qa potuit emere de illis pecuniis possessiones vel noie pupillorū exponere in iustis & licitis mercantijs: & tūc lucrū & damnū esset pupillorū fideliter agendo. Sed si noie pupillorū pecuniam eorum exponant vel deponant ad vsurā pupilli tenent illas restituere: & tutores insuper tenentur in casu quo pupilli non vellent vel non possent: vt etiam dr. ,. in. c. de cooperatione vsuræ.

§. XXIII. QVID SI COMMVNI

tas vel officiales habētes curā de pupillis accipiant ꝓ communitate ipsas pecunias respōdēdo eis ad rōnē. v. ꝓ centenario? Rñ. ꝙ si eis inuitis sit seu eis ad quos spectat videtur ꝙ licite possint illa quinqꝫ pro centenario recipere: qa. pui def. p. b. indēnitati eor⁹ ex quo potuerūt emere possessiones vel tradere negotiationibus licitis vt dispositi statutū & non fecerunt vt ꝓcurarent per hoc vtilitatē cōmunitatis.

De pueratoribus fiendis priorum.

§. XXIIII. QVID DE GERENTI

bus seu procurātibus negotia stipendiatorū. ſ. in recipiendo pagas ꝓ eis & faciēdo alia obsequia: & cum hoc mutuando eis in necessitatibus occurrētibus & pro his recipientibus certum salarium: nunquid est licitum? Rñ. ſm Lau. de Ridol. Quantum ad illud quidē quod percipiūt tales propter laborē quem gerunt in procurādo eorum negotia non est vsura: sed licitū. Sed quātum ad illud quod percipiunt ꝓpter mutuū quod impendunt ipsis stipendarijs: vsura est xiij. q. iij. vsura. Quod aūt præfatus doctor dicit in primo mēbro esse licitū videtur intelligendū cum bellū est iustū. Nam si manifeste sit iniustū: illicitum videtur cū cooperaē malo & dat operam rei illicitæ. lxxxvj. dist. c. culpam.

§. XXV. QVAERENDVM EST

etiā qd iuris sit si qs in mutuādo pecuniā recipit aliqd' pignus mobile vel immobile? Ad qd' dicendū si hoc fecit ad sui securitatē & nullū fructū intendit habere ex illo pignore: puta qa est aliquid locale nō est illicitū: sed si intēdit recipere vtilitatē aliquā ex vsu illius pignoris rōne mutui: puta recepit domū in pign⁹ vel agrū vel equū vel vestē & fructū horū percipit vsura est: & tenet restituere preciū vsus illius pignoris ipi pignorāti: seu i' partē sortes ꝓputare. extra eo. c. j.

eo. c. ſ. Nota tñ ꝙ si laicus tenet iniuste aliquā possessionē ecclesiæ & impignorat ipam possessionē rectori ecclesiæ illi⁹ licite & absq; vitio vsuræ iste rector poterit recipere fructⁱ⁹ eiusdē possessiōis vltra sortē ſm Ray. & est casus capsi. ſ. extra eo. & ratio ē. qa tūc nō recipit cleric⁹ illud vt vsurā: sed qd' sibi debetur. Et idē de possessiōe quam recipit laicus ab ecclesia in feudo. Dicūt etiā Hosti. Ioan. an. & Ioā. de Lig ꝙ idē est de possessione laici: qa. ſ. iniuste retinens pignorat eam dño illius possessionis ille licite facit fructus suos.

Addeꝙ tenu it fixo pede Pan. & post eū Ioan. de Imo. qd' nō tādū est

§. XXVI. SED QVID CVM QVIS

recipit domū in pignus ꝓ cētum mutuatis vsqꝫ ad annum hoc pacto ꝙ si non soluit i termino statuto cadat debitum in cōmissum: & pignoratio cadat in venditionē: potest ne iuste tenere domū illā pignori obligatā eo ꝙ non soluit in termino cū tū domus satis plus valeat? Rñ. ꝓ distinctionē: quia aut mutuans in illo anno recipit vsum fructum dom⁹ non cōputando in sortē: sed ꝓ ipso mutuo: aut non recipit vsū fructū. ſ. pēsionē. In primo casu illicitū ē & vsura. extra eo. c. j. Vñ restituere tenet illam pensionē vel computare in sortē: & etiā domum tenet restituere nec potest sibi retinere elapso termino: qa cōtractū nō tenuit cū fuerit vsurarius: & radice vitiata non pōt fructus iusti. ſ. lucri oriri. ar. j. q. j. ſertur. §. vulnerato. Poterit tñ post terminū petere interesse suum si dānificare ex carentia suæ pecuniæ. Sīr si dānificatus est in faciendo illud mutuū: puta qa oportet ipm accipere ad vsurā ad mutuādū amico vel pat⁹ erat ex pecunia illa emere possessionē inuentam vel exponere licitis lucris: tunc posset petere interesse suū. In ſcō casu cum. ſ. creditor non recipit vsum fru tū domus cū superfluitas valoris dom⁹ cedat in debitoris pœnam supposita vtriusqꝫ bona fide qñ cōtractus mutui est celebratus: licitū erit vt dictum est. ē. de pœna conuentionali. ar. de arbi. c. dilecti. Et hoc nisi fieret in fraudē vsurarū: puta qa æstimabat mutuans illū non posse in termino restituere: & sic inde illud plus valoris domus sibi lucrari: tunc enim fraus vsuræ est. Secus si hoc fecit ad coercendā morā debitoris. Aduertendum etiam ꝙ si a mutuante sub aliquo precio vel lucro vltra terminum detentio mutui cōcedat. tunc eoipso cōmittit vsurā: qa ex tali cōcessione potius fortiꝫ voluntarij mutui rationē q̄ iniuste detentionis. ad hoode vsur. c cōsuluit. Et hoc nisi illud peteret in compensationem dāni sui quod inde recepit cū tñ libenti⁹ vellet recipere illud mutuatū: sed ille nō potest sine norabili iactura restituere. Sed cum socer obligat genero suo possessionem aliquam pro dote filiæ: clarum est & certū ꝙ nō teneat dictus gener cōputare fructus possessionis in sortē: vt dicit expresse. c. salubriter. extra eo. cum. ſ. sustinet gener onera matrimonij. qa. ſ. eam ad domū ducit & nutrit.

De vsu ris i dotibus.

§. XXVII. QVAERITVR ETIAM

Vtrū gener si non recipiat pignus sed cautionem de numerāda dote certa die: & interim recipit a socero ex pacto certos denarios: puta ad rationem. vj. ꝓ centenario? & hmōi: nunqd vsuram cōmittit? Rñ. de hoc sunt variæ & cōtrariæ opi. Nā Io. an. sup. d. c. tenet ꝙ nō sit licitū sed vsura, quam opi. dicit Io. de Lig. pro veriori & securiori posse defendi. Sed Pau. de Eleaza. tenet cōtrariū. ſ. ꝙ nō sit vsura. Ratio est ſm ipsum qa ex quo in fauorem matrimonij hoc indultū est ad subleuandum onera eius: vt. ſ. gener percipiat fructⁱ⁹ possessionis pignoratæ a socero ꝓ dote non computando in sortem si ipsam nutrit: ita etiā debet iuuari ille alius. Et ad rōnes quę possent fieri in cōtrariū: qa. ſ. decre. salubrtier, solum dicit de possessione: & qa possessio ex sui natura est fructificabilis non autē pecunia. Respondet ad primam ꝙ Papa quæsit⁹ fuit de possessione: & de ea respondit. Item respondisset si fuisset quæsit⁹ de pecunia. Ad aliud respōdetur ſ sicut nec terra ex se fructificat: sed cum labore hois: sic & pecunia simul, cū industria hois & hoc præcipue cū eā intendebat tradere mercatorib⁹ vel emere possessionem vel alio modo cū ea licite lucrari. Et q̄uis etiā fructus possessionis subsitent periculo multiplici & non sic pecunia tñ vt in pluribus sic accidit ꝙ emolumentū ex ipsa possessione recipit. Opinionē Pau. videtur sequi Io. Cal. & Pet. de Ancha. Sed qa prima opinio tutior ē ſm Lau. de Ridol. salubri⁹ est eā tenere. extra eo. salubriter. & hoc ꝓcipue quando quis hoc voluntarie agit in sui maius commodum vel cū intēdebat pecuniam ipsam reseruare. Anto. aūt de But. dicit, ꝙ potest intelligi hic text⁹. ſ. salubriter cum illa dilatio data erat ipsi socero: & ꝓpter hoc dabat pignus. Et hoc casu puto idem si esset pecunia exoluēda si nō est in mora: qa. ſ. ex conuētione differtur solutio. tūc non credo ꝙ possit pacisci de interesse soluēdo: qa tale interesse debet ꝓpter moram quę hic cessat ꝓpter tēporis dilationem. Non ergo peti potest. Guil. dicit ꝙ quādocūqꝫ volo exigere aliquid ꝓ interesse ante morā: sit vsura vt qa facio pactum de soluēda sorte in pascha ita ꝙ interim tantū noie interesse soluat: hoc casu nō potest dici in mora quia obstat exceptio ante terminū. ideo nō potest dici nisi vsura: qa ꝓpter dilationē tēporis dari vsura est. Et propter hoc dico ꝙ si gener fecisset pactum pro recipienda dote ad certū terminū & interim percipere fructus ꝙ computarentur in sortē. Idem dico in re pignoratitia cuius fructus sunt certi: qa forte illa res est locata ad victum vel pensionē: vel talis res est domus quā gener locat & recipit pensionem: ꝙ oēs istos fructus gener tenet cōputare in sortē: & sic limita hanc decre. qa debet intelligi vbi dos fuisset simpliciter ꝓmissa postea cum nō solueret ad cautelā in eū sit data possessio: tūc procedit decretalis: qa sicut dicit gener ego sustineo onera matrimonij da dotem. Ille socer dicit: ego non possū certe: si dicit gener, saltem sustineas onera matrimonij certe si tunc datur aliquid loco interesse ꝓpter onera matrimonij licite percipitur dūmodo illa onera sint certa: sic intelligo istam materiam. & Anto. de But. sup. c. salubriter.

Nomīe interesse sit vsura

Cautio mulieꝝ ꝓ dote.

§. XXVIII. SED QVID DE HAE

redib⁹ mariti ipo mortuo: nunqd habebūt hoc priuilegiū q̄diu relictā alere tenētur: nec tenētur dotē restituere. ſ. vsqꝫ ad annum post mortem mariti? Rñ. dicit Ioan. an. & Io. de Lig. post Host. in. c. salubriter. ꝙ non. Et ratio ſm ipsos: qa hæredes statim possunt se expedire de muliere reddendo ei pignus vel rem obligatā qd' nō potest maritus. extra de iureiu. tua nos. ñ. & qa soluto matrimonio desinit esse dos.

§. XXIX. QVID SI SOLVTO MA

trimonio hæredes mariti obligāt mulieri p̄dium ꝓ dote restituēda: nūquid mulier possit fructⁱ⁹ suos tacere non cōputādo in sortē? Rñ. ſm Inno. & Hosti. ꝙ nō: nā vsurā committeret. Cessat em̄ ratio quæ excusabat generū suscipiendo fructus possessionis pignoratæ sine cōputatiōe in sortē. Sit ḡ cauta mulier & nō recipiat possessionē vel rē aliam in obligationē: sed vel faciat ipsam distrahi vel repetat insolutū. ff. de reg. iur. l. vt dr. ad mo. alioqn fructus sortem exeuabūt. Puta tñ ꝙ vbi violēter detineret dos ab illis hæredibus nec posset se iuuare: qa non fieret illi iustitia propter potentiā illorū: tūc mulier licite recipit fructus possessiōis vel pecuniā sine extenuatione dotis. Idē videt dicendū cū hæredes illi non possent sine magno suo detrimento restituere dotē q̄ est in pecunia: nec possessionē hñt quā ei assignēt & ꝓpter hoc mulier ne nimis grauet dimittit penes eos ad tps: si illo interuallo recipit ab eis alimēta cum non habeat vñ aliunde viuat nō videt illicitū. non em̄ illud recipit rōne mutui: sed rōne interesse: cū si dotes hñt inde viuere emendo possessiones vel exponendo negotiationi. Seruat eos aūt dicendū qñ hoc fieret ob vtilitatem virius q̄ illi vt ius aūt dicendū q̄ hoc fieret ob vtilitatem virius q̄ illi vt cus aūt dicendū qñ hoc fieret ob vtilitatem virius q̄ illi vt magis posset cū illa pecunia lucrari: et illa vt ex integro suo capitali habeat lucrū. nō tñ de facili cōsulendū ne pateat via fraudib⁹ vsurarū: faciam tñ non condēnandum.

§. XXX. SED QVID DE FRVCTI

bus quos ex pacto dotali mortuo marito relicta lucrat? nūqd licite recipit? Rñ. ſm Lau. de Ri. vī ꝙ sic: ex eo ꝙ rōne interesse cōueti, ꝓueniāt ex mora, debitoris dotes non restituētis: & sic in locū pœnæ ad ḃ glos. in. l. cū allegas. C. eo. ti. quæ vult ꝙ pœna quatin? interest pōt peti in quocūq; contractu de mūdo. Nec obstat si dicat ꝙ hoc est interesse extra rem: qa cōiter dotes dant in pecunia: & de talib⁹ intelligo p̄dicta: sed in pecunia non est dare qd' cadit in interesse nisi extra rē, ꝓpter qd' dico hoc esse speciale interesse pecuniæ ꝙ licet nō sit intra rē ꝙ nihilomin⁹ pōt peti ex quētione. iuxta no. ꝓ Bar. & Bal. Pōt etiā dici ſm quosdam ꝙ hoc sit interesse dāni vitādi: qm cū mulieres habeāt de ſdoribus vsuere: si illas nō habēt oportet ꝙ aliūde sibi victū quærāt & sic dānū incurrūt ad qd' refarcitēdū & restaurandū fructus illi ex pacto dotali succedūt. Vel etiā pōt dici ꝙ nō vt interesse ꝓprie sed vt pœnā cōuentionalē exigunt: qa licite quę

Universidad de Deusto
Biblioteca

nire potuerūt dūmodo nō in fraudē vsurarū quæ profecto nequaq; hoc casu est præsumēda: vt de se patet. Qd' aūt pdicta sint de iure licita ꝓbat aperti°. Nā pone q̄ tu mihi mutues centum cum pacto q̄ teneat die tali tibi restituere: al's vo noie pœnae do tibi potestatē autoritate ꝓpria intrandi possessionē talis mei fundi ita q̄ lucreris fructus: vtiq; fructus q̄ als cōputarenē in sortē. in hoc casu non cōputabuntur in sortē si vere pure & nō i fraudē vsurarū hæc fuerunt celebrata: qd' em vltra sortē recipio non vt vsurā sed vt pœnā recipio vel interesse conuentū. Ad hoc faciūt notata per Host. & Inno. non tamen puto sanā illā conscientiam quæ pro mille quæ sibi debētur pro dotibus fruct° percipit possessionū longe in gradu excessiue plus valentium maxime si als impotens est debitor ad restituendum dotes.

§. XXXI. SED QVID SI STATV

Vir tenet alere vxorē suā.

tū habet q̄ oēs detinētes dotes mulierē post annū teneātur dare alimētū vxorib° dotatis. & maxime duos denarios ꝓ libra q̄libet mense an valeat statutū. Rñ. Io. de Imo. super cle. ex graui. de vsur. post Archi. q̄ nō tenet: qa in. c. falubri ter. dr̄ q̄ vir tenē alere mulierem ꝓpter onera matrimonij & ex hoc fructus nō cōputant in sortē. & sic patet q̄ si nō ex tat matrimoniū nō tenē: & ꝓ ois si nō præstat seruitia matrimonialia nō debet habere alimenta. Ad qd' facit qd' notauit Ray. in sum. eo. ti. & Innocē. in. d. c. Et ex hoc sequitur etiā q̄ taliter statuētes incidūt in pœnā hui° constitutionis ex graui. s. q̄ sunt excōicati. Frā. de Zab. dicit q̄ tale statutū vel consuetudo pōt tolerari vt debeant alimenta tanq; interesse post morā in soluēdo ꝓ hoc qd' notat in regula. dānū. de reg. iur. lib. vi. & de fideiuſ. c. ij. Nō. em̄ pt dici forma lis vsura ex quo pactū de plus dādo nō intercessit: & sic cōsului. Forte posset sic dici q̄ si mulier pōt dotē rehabere & nō curat vt cōsequaē illud lucrū taxatū a statuto salua dote vsuram committit rōne quā Io. de Imol. assignat. & Ray. Sed si vellet potius dotē sed nō potest ga hæredes mariti cū sint potentes nolunt vel non possunt restituere siue notabi li detrimento & hinc mulier ga coacta vel ex pietate mota nō lucro nō recipiens dotē percipit illud qd' dictat statutū non cōmittit vsurā ratione quā assignat Fran. Zab. & præcipue cū intenderet ex illa pecunia dotis emere possessionem vel exponere licitis lucris: & multo magis si non habet als vñ viuat. De statuto dicendum q̄ si statuentes hoc egerunt

Adde q̄ pœna. d. cle. punit ptinaciter asserentes vsuras nō esse pctū.

per modum pœnæ ad tollendum moram hæredum in dote restituenda non inciderunt in pœnam cle. ex graui. als sic.

§. XXXII. SED QVID SI GENER

possessionē sibi pignoratā ꝓ dote cū oīi iure qd' ibi habet pcedit alij recepta ab eo summa quæ sibi ꝓ dote debebatur nunqd ille poterit lucrifacere fructus pceptos sicut poterat gener Rñ. ſm Guil. Si gener animo donandi trasferat totū ius qd' habebat in pignore & hoc facit non ptopter pecuniam quam recipit ab eo: sed qa cōiunctus vel amicus eius est & ille amicus nō vt lucreē fructus mutuat pecuniam sed propter charitatem aut gratiā: absq; dubio fructus lucrifacit absq; vitio vsurę: als nō. Vñ & dicit Bal. C. de vsur. sup Rubricā formāt quæstionē in marito: qui indigens pecunia accipit illam mutuo ab amico & ponit eū i locū suum. Et tenet q̄ talis non gaudebit priuilegio maritj quo ad fructus: quia mutatione personæ mutatur priuilegium quoties persona est immediate causa priuilegij.

Adde i Rub. de vsu. extra & in l. j. C. eo.

§. XXXIII. ITEM QVAERITVR

cū qs ex statuto ciuitatis vel cōsuetudine dictāte q̄ missus in possessionē lucretur fructus possessionis ad rōnē q̄nq; ꝓ cētenario. an talis ita faciēs recta cōscientia illos fructus pcipiat. Rñ. ſm Lau. de Ridol. Bal. determinauit q̄ sic cum lucretur illos fructus noie & rōne interesse: & hoc propter ni miam contumaciam pōt facere autoritas ptoris. Sed Bar. dicit q̄ vbi est talis consuetudo q̄ nō est bona: ga cōtra ius sortē. Et subdit idē Lau. de Ridol. si ꝓsupponamus fraudē. verum dicit Bar. sed si oino cessat fraus: tunc ꝓcedit dictū Bal. Hic aūt non videtur esse fraus: qa in locū pœne legalis vt debitor cogat ad satisfaciēdum: vel loco interesse ꝓpter morā videt statutū vel cōsuetudo emanasse. Et hoc intelligo de eo qui iuste missus est in possessionē: non tantū ex ordine, sed ex causa. Si enim inveritate creditor non foret seu causa non subesset: sicut recta conscientia capitale seu sortē retinere non posset: sic nec; fructus nomine interesse.

§. XXXIIII. QVAERENDVM EST

etiā ab his qui dāt pecunias mercatorib° vel artificibus vt inde aliq̄d lucrenē quō debēt. Nā si eā dāt ꝓ modū depositi: vt. s. penes eos pecunia conseruenē: vel etiā cū ea negotien tur vt placeat: ita tū q̄ in oēm euētum & periculum eis sit capitale saluū. i. restituendū integraliter ad placitū ipsorū: sed inde aliq̄d lucri sperāt habere: als nō deponerent: sed in capsa seruarent: q̄uis nulla pactio interueniat vel conuentio vel petitio: vsuram cōmittit. xiiij. q. iij. c. vsura. nec excusat eos q̄ ex hoc se exponunt periculo q̄ mercatores penes quos deponūt aliq̄n deficiūt: & eis male fortunatis & recedētibus nec capitale aliq̄n rehabēt: nō em̄ illud lucrum spērāt rōne periculi: sed si dubitarēt de periculo nō deponeret: sed lucrū rōne mutui sperāt ex mutuo vbi interuenit periculum non licet: vt exp̄sse dicit. c. nauigāti. de vsur. Tenētur ꝑ talia lucra sic percepta restituere: non obstāte q̄ depositarij multū cū ipsa lucrati fuissent. Nā lucrū industriæ fuit non pecuniæ & periculo substabat amissionis eius q̄ mutuū receperat cui° deponēs nolebat esse particeps. Frequēter etiā in talibus depositis fiunt ꝓctus vsurarij & fraudulēti in q̄bus tenenē ipsi depositarij ad restitutionē his a q̄bus extorserunt: & ideo rationi cōsonū vt adiuuenē ab his q̄bus & ipsi vsuras dederunt ex depositis pecunijarū: & sic videē q̄ ipsi deponentes magis debeant talia lucra depositarijs restituere q̄ pauperibus erogare: pro se em̄ retinere nō possūt cum turpiter acceperint & vsuraria intentione.

Vtrū ex ercētes vsuram mētale ad restitutionē teneant

§. XXXV. PRO MAIORI HVIVS

declaratione. No. q̄ quidā dixerūt vsurā animi seu mentalem: esse pctm̄ mortale: sed hanc exercentes ad restitutionem minime teneri: sed sibi licite posse retineri puta cum qs deponit pecuniā penes mercatorē intendens recipere inde aliquod emolumentum capitale semper saluo: de nullo tamē lucro facit pactionē: sed simpliciter dimittit discretioni depositarij: si tū crederet q̄ nil daret nō deponeret. Istud proprie est mutuū nō depositum, & ideo vsura: qa pricipaliter fit propter spem lucri. ar. xiiij. q. iij. c. si fenerauerit. &. c. plerique. vsura igit' mētalis eū etsi nō pactionalis. Sicut & cum qs mutuat centū principaliter propter spem talis lucri sine aliquo pacto vsura est mētalis: & talē vsurā receptam vltra sortem: dicūt illi nō esse de necessitate salutis restituendam. Et hæc opi. fuit Alex. Lōgobardi nō illi° de Hales: & Scoti qui dr̄ doctor subtilis. Sed certe in hoc non est tenenda ei° opinio: qa periculosa aīæ cū iura & rōnes doc. quasi omnes theologi & canonistæ sint contra eū seu hanc opi. Ad illud tamen probandum inducit hanc rationē seu exemplum. Si quis gratis & liberaliter recipi in donum lqd' affectabat & intēdebat furari: q̄uis talis furaret mēte non tamen opere: ita tū q̄ ad restitutionē merito obligaē. ergo a simili si qs lucrari intendit ex mutuo qd' dedit: & tū a debitore suo nihil exigit: nec eū per aliquod pactū cōpellit: sed gratis & liberaliter ab eo recipiat aliq̄d: q̄uis sit vsurari° mente non opere: censendus est vsurarius ita q̄ satisfacere teneatur. Sed ad hoc respondet Io. an. in mercurialis. super regula. pactum. di. q̄ inter casum furti & vsuræ mētalis est maxima dissimilitudo. Nā licet donatarius in casu furti habuerit intentionem corruptam ad furtum: nō tū donatio causaē ab ei° furto: nec est annexa illi intētioni corruptæ: cui° contrariū in mutuo cadit: qa cū ex bono charitatis debeat fieri gratis fit principaliter ex spe lucri: quā quidē vitiosæ spei effectus sequitur qd' est lucrum: & ideo talis ad restitutionem tenē. Pōt & alia ratio ad idē assignari: qa. s. sicut datum qd' tradi tur intētione donādi sortiē verā rōnē doni & amittit rōnē mutui: sic si mutuē ex intētiōe pricipaliter lucri & spei eius: amittit eo ipso rationē mutui gratuiti: & sortiē rationē mutui vsurarij. Ex quo patet q̄ lucrū exinde sub tali intentiōe receptū vsurarium est & restitui debet ſm Io. an. & Innocē. & Archi. & Host. & Ray. Sed & iura indistincte loquuūtur: q̄ vsuræ restituank indistincte & vniuersaliter nō solū pactionales: vt de vsu. c. cū tu. &. c. ꝙsuluit. xiiij. q. iij. c. qd dicam. xiiij. q. vj. si res. Doctores etiā theologi vt beatus Tho. Pe. Richar. & alij simpliciter dicunt q̄ vsuræ debent restitui. Si ergo vsura mentalis vsura est & cōtra euāgelicam legē. Luce. vj. Mutuū date nihil inde sperātes, & expresse Augustinus

restatur. xiiij. q. iij. c. si fœnerauerit. & ipse Sco. hoc fatetur ergo restituenda: nisi cum nil vltra sortem recepisset. q̄uis hoc intenderet in mutuo seu deposito facto: tunc enim peccasset mortaliter: sed nihil haberet restituere.

Cui sit vsura mentalis danda.

§. XXXVI. SCIENDVM INSVPER

q̄ quidā dicūt cōcedentes esse vsurā & nō posse sibi retineri vsurā. s. mentalē: sed pauperib° erogandā assignātes pro rōne: qa ille qui dedit dādo ab illa se absoluit. Sed hoc non videē verū: quia qui cœpit mutuū aut dedit ꝓ modū doni vsurario liberaliter & nō principaliter rōne mutui hoc illi declarās præcipue post mutuū restitutū: & tūc nō tenē restituere nec pauperib° dare. Sicut etiam dicit Egid. de illo qui recipit remissionē debiti ex male ablatis a creditore liberaliter & sine fraude & vt: q̄uis nō sit paratus restituere exactus etiam si pōt: valet sibi illa remissio vt nō amplius teneaē sed tenē pœnitere de sua indispositione in qua fuit sic in ꝓposito. Si aūt totaliter vel principaliter daē aliquid vltra sortē ꝓpter mutuū factū: ne si nō, daret ægre ferret & contra est indignareē. & forte als nō inueniret mutuantem

Vsura a quo extorta est restituenda venit.

auarus & ingratus iudicareē q̄ tenetur illi restituere. Regulare enim est q̄ vsura restituenda est ei a quo exorta est dū scitur ꝑsona. Qd' etiā sonat ipm̄ vocabulū restitutiōis: dr̄ em̄ restituere rem in statū ꝓristinū statuere: quod sit dū reddit ei a quo data est. ar. xiiij. q. vj. si res. Si em̄ illam pecuniā mutuatam exercuit in licitis negotijs lucrum illud attribui debet & deputari industriæ suæ & labori cū etiā substeret periculis. Si in illicitis & vsurarijs cū ipse teneatur restituere qd' vsurarie accepit: piū est vt adiuuetur recipiendo ab his q̄bus ipse dedit vsuras: vel illis det qb° ille obligaē cū scitu eius: nō tū teneē illos quærere: sed sufficit illi redde re q̄ dedit. Sed si simpl'r dedisset pecuniā ad conseruandum nō intendēs inde lucrū: & mercator spōte & ex sua liberalitate daret aliq̄d: qa. s. cum illa pecunia lucratus est in negotiādo: nō esset vsura. ar. j. q. iij. c. sicut ep̄m. vbi dr̄. Eius oblatio nullā culpæ maculā ingerit, s. suscipiēti: quæ non ex ambitus petitiōe ꝓcessit. & hæc vsura multū practicaē in partibus Tusciæ palliata sub noie depositorū. Nec ꝓprie ista sunt deposita sed mutua palliata sub nomine depositi. Nā depositū verū stat periculo deponētis non depositarij nisi ex sua culpa amitteret: nec lucrum intendit deponēs intendens habere a depositario: sed potius ecōuerso: ꝓpter seruitium conseruandi. Sed in casu nostro stat pecunia vt dictū est periculo recipientis in omni casu: & lucrū inde dans reciperet. Sed nec ignorātia excusat a peccato: qa vsura est cōtra ius diuinum & naturale cuius ignorātia neminem excusat: vt. l. q. iiij. §. fi. nisi forte aliqs simplex vel mulier nō crederet esse vsuram. nullo modo tali facturus si sciret ibi esse vsurā vel aliud pctm̄ talis etsi excusareē forte a pctō non tamen ab obligatione restitutiōis: sicut pupillus excusatur a peccato vsuræ noie suo factæ a tutore cū nesciat esse peccatū: quia nondum est capax rationis non tamen excusatur ab obligatione restitutionis si vsuras recepit a tutore.

De vsu risdiuersarū so cietatū.

§. XXXVII. INQVIRENDVM EST

etiam de diuersis modis societatum quō fiant. Et primō q̄ritur an dans pecuniam mercatori ad mercandū vel artificij ad materias emēdū: vt ex eis artificiata faciat cum pacto vel etiā sine pacto: sed cū hac intētione principali q̄ capitalē sit saluū & partē lucri habeat: nunquid talis est vsurari°? Rñ. ſm Lau. de Ridol. Sciendum q̄ glos. in. c. pleriq;. xiiij. q. iij. tenet q̄ talis cōtractus nō sit licitus ex quo periculum spectat ad recipientē: sed si periculum capitale spectaret ad vtrūq; tunc cū societas cōtrahaē ꝓtalia verba: tūc bene est licit°: licitū est em̄ q̄ vnus socī ponat pecuniā & alī° operā: & sic suppleat labore qd' deest in pecunia. Et licet Host. in sum. velit defendere q̄ etiā si damnū suscipiet in se recipiēs talis societas est licita. & allegat. ff. ꝓ so. l. si non fuerit. Et qa in aliqs cōtractib° valet pactū apposituū præter naturā cōtractus vt dānū spectet ad suscipientē: vt in commoda to & silibus: & sic tenet exvi pacti: qa ꝙctus ex cōuentiōe legē accipiūt. de reg. iur. tū Azo. & Accur. in. d. l. tenēt contra riū: qa talis nō est vera societas cū sit cōtra eius naturā. Societas em̄ est quædā fraternitas. ff. ꝓ so. l. verū. vñ sequitur q̄ tale pctm̄ nō sit præter: sed cōtra naturā cōtractus: vñ nō valet. de pca. c. fi. De natura em̄ contractus societatis est q̄ partes sint æquales nisi aliud sit dictum: nō em̄ negaē quin agi possit in cōtractu q̄ ad vnū pertineāt duæ partes lucri ad alium tertia. si is q̄ plus debet hre plus contulit societati vel pecuniæ vel ope vel cuiuscūq; artis: vt in. d. l. si nō fuerit: als secus ratione iā dicta: qa. s. societas est quoddam ius fraternitatis: & hæc est ratio ſspecialitatis quare exvi pacti talis societas nō, valebit: q̄uis in aliqs contractibus pactum appositū teneat. vnde opinio Hostien. in hoc nō est tenenda: cū nō sit æqua: sed opinio cōtraria quā tenet Goffre. & Ioan. Cal. dicit em̄ Goffre. Vis q̄ sit vera societas: fac vt dā na & lucra sint cōmunia. Intelligenda etiam sunt ꝓdicta eē vera ſm Ioan. Cal. cum mercantia est licita als secus: & allegat. c. per vestras. de dona. inter virum & vxorem.

Opinio Hostiē. reiicit.

§. XXXVIII. QVID AVTEM CVM

aliquis tradit pecuniam negotiatoribus vel artificibus ad exercendū in licitis negotiationibus: intendēs etiā se velle damnū participare exprimens lucrū: sed ob fui securitatem exigit a mercatore vel artifice instrumētū de pecunia mutuata als data: nō sub noie societatis: sed mutui vel depositi: nunqd talis pōt licite pcipere lucrum? Rñ. q̄ non: qa vitiosus est ꝓpact° & periculosus negotiatori vel artifici Nā posset talis tradēs pecuniā ad placitū suū mutare intentionem: & cū continget mercatorē pdere poterit totū capitale petere tāq; mutuatū vt cētat instrumentū. Posset etiam mori, intestatus & hæredes exigerēt ſm tenorē instrumenti qd' reperirēt. Est etiā ꝙ scādalizatiuū ꝓximos; q̄ sciunt illū percipere fructum ex mutuo: vñ inducendus est talis ad destruēdū ꝓctū mutui si vult partē lucri. Et de sic perceptis in præteritū cōcordet se cū illo restituēdo vel remissionē petēdo & hmōi. Potest tū bene qs ob sui securitatem petere & tenere pignora a mercatore vel artifice talia. s. ex quibus non percipit vtilitatē in vtendo. Ad prouidendū sibi de capitali cōtra fraudes mercatorū dicētiū se pdidisse cū nō perdunt. pōt etiā facere pactū q̄ vult partē dāni qd' mercator incurreret si sufficienter hoc ei ostendat: pōt etiā facere pactū q̄ exerceat pecuniā suā in quibusdam locis & nō in aliqs: & in quibusdā mercātqs & nō in aliqs: & si secus ille fecerit & dānū patiaē totū suū erit: qa cōtra pactū venit. Debet etiam sibi declarare q̄ solū i negotiationib° licitis pecuniam suā cōmercetur q̄ si sciuerit cotrariū facere posteā ei hoc consentiet nō participet de lucro sed pecuniā suam repetat.

Cautio ꝫ fraudem.

§. XXXIX. INTERROGANDVM

est etiā vbi expedit de traditiōe aīalium ad lucrum q̄ cōtersocida appellaē. licet aliqn alius cōtractus sit ibi immixtus & aliqn etiam vsura. Nota & q̄ pecora tradi pñt multipli- cidis. Vno modo ad custodiā puta cū alicui dantur. xx. capita pascenda sub certa mercede vel etiā sub certa participatione dei, puentu gregis & tunc ſm Guil. si dñs ipsoꝝ retinet sibi periculū aialiū est ꝙctus locatiōis & de se licitis: sed si nō retinet sibi periculū sed imputat cōductori est illicit°: nisi forte illud dānum ꝓcederet mere ex negligētia custodiæ. Alio modo pñt tradi q̄si per modū mutui puta cū qs dat alicui rustico. xx. capita cum pacto q̄ sint firma in numero vel in preeio ipsoꝝ in oēm euentū. & tūc si toū lucrū sit rusticī si cut est dānū licitū est ſm VI. qa idē est acsi mutuasset ei pecuniā de q̄ emisset tot capita. Si aūt vult partem lucri saluo suo capitali: vsura ē: qa illud lucrū vult rōne mutui qd' ꝓhibeē. xiiij. q. iij. c. vsura. Et si qs vellet hūc contractum socidā vocare erit iniusta: & obligabiē talis ad restitutionem Alio modo tradunt ꝓ modū locationis vel quasi venditionis modificatæ: puta cū qs tradit certas oues alicui monasterio sub hoc pacto q̄ pro qualibet oue accipiat annuatim duos solidos cum tū fructus cuiuslibet valeat. v. vel. iiij. & cū hoc q̄ etsi oues traditæ moriant nihilominus remaneat monasterio obligatū toto tpe vitæ tradentis acsi oēs viuerēt: sed post mortē ei° oēs oues liberæ sint monasterij etiam si esset numerus centuplicatus. Et tunc ſm Host. & Ioan. de Lig. ꝙctus est licit°. adeo q̄ si euentus mortalitatis sequatur monasteriū seu eccl'ia non pōt petere restitutionē cū non sit læsa in traditione: & hoc nisi iā oues fuissent infectæ & ad mortē paratę: & monasteriū nō aduertit. Cōsuluit tamē idē Host. q̄ in ꝑ casu sentiar partē dāni: ne cū iactura monasterij velit locupletari. Aduertat etiam tradēs q̄ si in tali contractu conuentus cōsensus interueniat: qa si solitus abbatis vel cellerarij nō teneret monasteriū stare cōtractui. extra de depo. c. j. Aliqn tradunt ꝓ modū societatis & hoc etiā varię

Universidad de Deusto
Biblioteca

modis.& qñq; iuste & qñq; iniuste. Et iuste q̃dē vt cū vnus habet .xx. capita. ali⁹ totidē vl' etiā decē & cōmunicāt adinuicē eas: & periculū & emolumētū & expēsas cōmunicāt æqliter: si æqualr ponūt in societate vel ꝓ rata ꝑm q; ponunt: & pñr etiā tales ꝓuenire q; de ſcrib⁹ recuperenf capita mortua vel de vellerib⁹ emanf capita ad augendū gregē. Iniuſte aūt ſit hmōi ſocietas cum qs dat certa capita ouium æſtimata certo precio ꝭ pacto q; ruſticus non accipiat aliquam vtilitatē donec tradēs receperit pri⁹ totā ſortem. hoc em̄ pactū ꝑm VI. eſt valde iniquū ſicut etiam ſi qs paciſcaf q; antec; ruſticus recipiat aliquid reſtaurabit de ſcetib⁹ oīa mortua: hoc em̄ pacto eſt quaſi tradere oues immortales. Prædictum caſum videf formare Lau. de Ridol. in trac. de vſur. & latⁱ⁹ ꝓſequif. Quæriſ em̄ vtrū licitū ſit dare pecora ruſtico cū pacto q; tradēs recipiat oēs fructus pecor⁹ quouſq; cō ſequatur totū ſuū capitale & ex tunc ſint pecora cōia? Rñ. q; Ioā. de Lig. tenet q; nō. Rō eſt ꝑm eū: ga talis primo vult capitale certū poſtea vult lucrum locare. Sed ipſe Lau. dicit cōiter q; talis ꝯctus licitus reputatur: & credit illum de iure poſſe multū bene ſuſtineri. Et ad rōnē Io. rñdet q; ibi non ē ſaluum capitale cum periculo tātū tradētis pereant. & ideo nō mirū ſi maius emolumētū recipit ex quo plus periculi ſuſtinet. hæc ille. Sed ſi qs bene cōſideraf caſum poſitum videf q; poſſit intelligi dupl'r: & primo mō erit illicit⁹ ſi videlicet itelligaf ſic q; tradēs dicta pecora velit capitale ſuū ſaluū grege pereūte: & ſi nō perit in pſenti vult nihilominus prius de fructu pecorū ſuū capitale. & ſic videf intellexiſſe Io. de Lig. vt patet ex rōne ei⁹. Sc'o mō pōt intelligi ſic q; pereunte grege totus pereat tradenti ipſa pecora: ſed ſi non perit vult prius de fructu trahere capitale & exinde facere pecora cōia & ꝑm iſtum modū videtur intellexiſſe Lau. de Ridol. vt patet ex ratiōib⁹ ei⁹ & approbat vt licitū. Preſupponit iſte Lau. q; totū periculū. ſ. caſuū fortuitorum tradentis ſit. Sed vbi periculū eſſet: cōductoris totum eſſet vſura. Si aūt periculū eſſet cōmune vtriq; tunc etſi non ſit vſura: videf tñ iniuſtus: vt. ī. dicef. Sed clari⁹ & tuti⁹ eſſet q; tradēret pro quatuor vel tribus annis pecora: & in fine temporis æqualiter diuideret fructū cū capitali: ita q; tradens ſubiret pericula ſ. caſuum fortuitorū & recipiēs pericula ſeu dāna ex negligentia. In diuerſis terris fiunt iſta diuerſis modis. Sed nota generaliter ſm doc. q; quando communis eſt cōditio in ſocietate vt æqualiter. ſ. participent lucrum & dānū proportionaliter licitū eſt: ſecus vbi melior eſt cōditio vni⁹ q; alterius Vñ & cū dank oues ſub iſto pacto q; vbi perirent pro medietate pereāt tradēti & ꝑ alia medietate recipienti in oīni caſu: vbi aūt nō pereāt prius debeat tradens ex fructibus ſuū trahere capitale & exinde ſint cōmunia qui contraf⁹ Cortoni celebranf: nō videf licitū ex eo q; recipiens pecora nimis grauaf. Nam vbi male fortunēf ipſe amittit duo. ſ. medietatē preci pecorū & laborem ſuæ cuſtodiæ: tradens autē amittit vnū. ſ. medietatē preci pecorum. Ex quo igitur ruſticus recipiens ſeu cōducens pecora ſubſtat pluri periculo debet etiam plus participare de lucro.

Addeq; eſt ratio qa ex depoſito facto apd' clericū eccleſie nō tenetur eccleſia niſi i vtilitatē eccleſie ſit ꝙſū. ar. C. qd' cum eo qui i alie. po. ēl. ei q.

Tutor modus exponit

Dānū ſocidis contingit tripliciter.

§. XL. ITEM QVAERITVR QVID

iuris cū dat Pe. Io. oues in ſocidā per qnquenniū. & de conſuetudine eſt q; in capite quinquēnij diuidantur oues cum fructib⁹: interim autē oues naturaliter pereūt. eſt ne Io. ruſticus qui accepit oues in ſocidam ad aliquid obligat⁹? Pe. Rñ. ꝑm Bal. de Peru. in. l. j. C. pro ſocio. In tali caſu poteſt cōtingere tale dānum tripliciter. ſ. ex natura. ſcd'o ex fortuna; tertio ex culpa ſeu incuria. Et cum primo modo contingit tale dānum. ſ. ex natura: non tenetur Ioā. aliquid reſtituere Pe. Et ratio eſt. qa ſi fuiſſent etiā penes Pe. Erāt periturae. Etſi fuiſſent oēs oues cū datæ fuerunt in ſocidā æſtimatæ nō tenef: qa in cōtractib⁹ nō ordinatis ad dñium transferendū æſtimatio emptionē nō facit: vt ff. pro ſo. l. cum duob⁹. & hoc ꝙ regulā tradita. ff. de cōtrahen. emp. l. cū manu ſata. Si ꝙo cōtingat tale damnum ſcd'o modo. ſ. ex fortuna vt ſi perirent fortuito caſu cui reſiſtit nō potuit: pura ex aliqua guerra ſubito exorta præter omnē æſtimationē. tex. dicit in pdicto. c. ſ. dāna. q; periculū debet eſſe cōe. vñ ſi oues æſtimataꝫ erant. xx. lib. Io. ruſticus reſtituet Pe. x. libras. Nam ſi nihil reſtitueret totū dānū eſſet Pe. qd' eſſet cōtra illum tex. ſ. dāna. qui dicit q; debet eſſe cōmune dānū: & ſic aliter iudicatur de caſu naturali: aliter de fortuito Sed ſi damnum tale ꝓuenit ex culpa Io. ruſtici: tenef ipſe Ioā. ad emendam toti⁹ quantitatis: qa ante ſocietatis tempus diuidendæ oēs oues erāt mere ipſius Pe. licet æſtimatæ traditæ fuerint. Facit ad hoc. C. de pac. l. ſi paſcenda. & l. eū a nobis. ff. ꝙ ſo. Si vero poſtq; oēs oues ꝙaliter parturi debebant dānum interuenit ruſtici culpa. ſ. Io. tunc non renef Pe. niſi ad dimidiā partē precī: quia in plus eū nō dānificauit. Hęc Bal. Sed cum. ꝯ. dixit q; Ioan. tenetur ad emendā totius quantitatis credo intelligendū de quātitate capitalis ſeu eius quod conſtituerunt vel ad plures etiam fructus inde conſecuti ſi iam fructus erat ſecutus quo ad medietatē: qa alia medietas Io. debebat eſſe. Et ex his paret q; damnū procedens ex natura ſpectat ad tradentem ad ſocidam. Sed procedens ex culpa negligentiæ ſpectat ad recipientem ad ſocidam: procedens vero ex fortuna ſpectat ad vtrūq; quantum eſt ex ipſo contractu. Secus ſi aliter fuerit pactum factum inter partes: qa tunc ſtabitur pactioni: quia pacta ex conuentione legem accipiunt: & pacta ſeruanda ſunt. extra de pac. c. j. Et hæc ſi iuſta ſunt vt non grauetur magis vna pars q; altera.

§. XLI. SED QVAERITVR DE BO

bus. Quid iuris cū Pe. tradit Io. bouē & vitulum nutriendū vſq; ad annum hac videlicet conuentione. q; in fine anni vendaf & Pet. ſuū trahat capitale. deinde diuidatur lucrū. nunqd eſt licitus contractus? Rñ. q; ad hoc q; ſit licitus duo ſunt neceſſaria. Primum eſt q; Pe. in ſe retineat periculum fortuitum capitalis. aliter illicitū eſſet. Sc'm eſt q; ſi aialia minus venderenf q; fuerint empta. non tñ Ioā. teneaf ipſi Pe. ad ſupplendum ꝙ capitali deficiēte: ga tūc eſſet capitale ſaluū & per conſequēs vſurari⁹. Itē pone q; Pe. locat Ioan. duos boues volens quolibet menſe duas mnas ſeu ſextaria frumenti: & retinet ſibi periculū dictorū bou⁹: nunquid eſt licitū? Reſpondeo. Talis cōtractus eſt locationis: & tūc licitus tantū ſit lucrum q; reſpondeat vtilitati quæ pōt haberi de bobus: aliter illicitus eſſet. Nam ſi nulla vtilitas de bob⁹ adueniret nil dare deberet vel nō tantum ſi deductis ſextarijs fruméti quæ dat locatori parū quid lucri remaneret cōductori: alꝫ iniuſtus. Itē pone q; Pe. locat Ioan. duos boues æſtimatos cum hac conditione. ſ. q; Ioā. laboret ſibi in anno. xꝫ. bubulcas terræ cū dictis bob⁹? & in fine anni boues vēdi debeāt: atq; Pe. totū ſuum capitale prius extrahere debet. poſtea de reſiduo Io. debet habere medietatem: nunqd eſt licitus? Rñ. licitus eſt ſi Pe. obſeruat duo. Primum eſt q; retineat ſibi periculum dictorum bou⁹. Sc'm eſt q; promittat Pet. ſatisfacere ipſi Ioan. de labore ſuo quo laborat terras ſuas: & hoc ad arbitriū boni viri: in qua ſatisfactiōe cōputaf hoc q; dat ſibi medietatē lucri bou⁹. Sed ſi nullum lucrū fieret de bob⁹: tūc Pe. recōpenſare teneť ꝙ expenſis factis a Ioā. de ipſa ſorte bou⁹. vno prædictorū deficiēte ꝯctus erit illicit⁹. Eodē modo licitū eſt locare boues ad quartam partē lucri & dāni: dūmodo locās boues laborāti ꝑmittat copetenter ſatiſſacturū ꝙ labore quē ſuſtinuit ſiue ſiat ſatiſſactio ex parte dātis de expenſis factis ſiue de ſorte boum ſi ibi non fuerit lucrū alioquin cōtractus illicitus eſſet.

§. XLII. ITEM QVAERITVR QVID

iuris cū Pe. tradit Io. vnā vaccā eſtimatā. x. lib. cum tali pacto: q; ipſe Io. teneaf eā & omnē fructū ei⁹ & fœtū cū diligētia ſeruare & cuſtodire ſumptib⁹ ſuis fructūq; eius & fœtū nō alienare ſine licētia eiuſdem Pe. atq; de fructibus eius & fœtib⁹ prioribus tantū dare & cōſignare ipſi Pet. donec ſit ipſi Pe. de precio vaccæ integræ ſatiſfactū. deinde aſſignare dimidiū in futurū de fructib⁹ & fœtib⁹ talis vaccæ: & cū hac conditione adiecta q; ſi vacca vel fœt⁹ ei⁹ culpa ipſius Io. aut nūij ei⁹ quocūq; modo perierint: ipſe Io. integre reſtituere teneatur. Si aūt diuino iudicio aut fortuito caſu p̃dicta euenerint: ptineat damnum ad ipſum Pe. Rñ. dicendū q; talis cōtractus ſm quoſdā licit⁹ videf. Nam licet Pe. pri⁹ recipiat ſortē ſuā: tñ incōueniēs nō videf cū in ſe ſuſcipiat periculum fortuiti caſus & diuini iudicij. Sed verior ſnia eſt q; ꝯctus ſit illicit⁹. Nā euidēter apparet q; multo potior eſt conditio locatoris q; conductoris: qa poterit euenire q; poſtq; Pe. ſuā ſortē receperit vacca cū oi fœtu & fructu peribit: & ſic de oibus expenſis & laboribus habitis circa vaccā ipſe Io. nihil habebit. qd' iniuſtū eſſe videf: vñ cōtra ꝯctus illicit⁹. Itē qd ſi Pe. locat Io. duos boues æſtimatos. xx. florenſ. iſto pacto: q; vbi conſuetū eſt dare ꝑ duobus bobus xꝫ. ſextaria fruméti det ipſe Io. tantum octo. ita tñ q; ſtet ad periculum

periculū tertiæ partis bou⁹? Rñ. Licitus eſt aliter aūt non.

§. XLIII. QVAERITVR DE TRA

ditiōe boum: & primo ſic. Dat qs boues ruſtico cū pacto q; dare debeat ſibi pro eis .xx. ſextaria ſeu cumulos grani i anno. nunquid eſt licitum? Rñ Lau. de Ridol. Si locantur opera boū & periculū deteriorationis eor⁹ ſubꝫ ipſe locator licitus eſt contractus: qa boues deterioranf. Sed ſi vult locator boues recuperare precio quo fuerūt æſtimati cum tradidit nec vult periculū deterioratiōis ſubire cuius periculū mortis naturalis: tūc cōtractus erit illicitus ſm Ioā. de Lig. qui ad hoc allegar. c. pleriq;. xiij. q. ij. Iſte tū caſus plenius declaratur in ſeq dubio. Queritur ergo ſcd'o cum. ſ. quis locat boues alteri cum hoc pacto q; vult ſecū participare lucrū & dānū & nihilominus vult decē ſextaria vel cumulos grani quolibet anno: eſt ne licitū? Rñ det Lau. de Ridol. Dicendum videtur q; iſte cōtractus pōt dupl'r intelligi. Vno modo ſic celebraf vt locet ille tales boues ruſtico: vt cū illis campū ſuū araret vel plauſtrū duceret vel aliud opus ſibi vtile faceret ad placitū: & emolumētum inde prouenies ſuum foret præciſe. Sed ſi boues in fine anni facti eſſent deterioris cōditionis: & ſic minoris valoris ꝑ medietate ſibi cederet in dānū. Si ꝙo melioris conditionis: & ſic maioris precī ꝑ medietate ſibi cederet in lucrū: & tūc nō obſtāte q; ſextaria. x. grani dederit locatori: nihilominus licitus erit cōtractus, hæc ille. Qd' videtur intelligendū vt ipſemet. ī. ponit cū ductor deductis expēſis bou⁹ remaneat in aliquo lucro cōiter, vt ſic illi .x. ſextarij de lucro ꝓueniant. Probat aūt hunc contractū eſſe licitū p iſtā rationē dicens. Aut vis q; iſte contractus ſit locationis; aut ſocietatis. Si locationis. ſ. operarum erit licitus rōne deteriorationis: nec obſtat q; ꝑ medietate ſubꝫ dānum deteriorationis: quia ſatis eſt q; ꝑ illa dimidia & illius reſpectu nil ſoluit. Soluit em̄. x. vbi ſi nihil ſubiret dāni ſolueret .xx. Item ſicut ſtat ad lucrum ita debet ſtare ꝙ eadē parte ad dānum: & ſic nō pro ea pro qua nō ſtat ad lucrū nō alio dato: nec mirū ſit ꝙ ea iſto caſu ſolui .x. qa pōt in pluri lucrari: & ſic eſt veriſile: cū emolumen tū totū ex operib⁹ prouenies ſuū ſit: videf em̄ ꝙ vna parte ſapere cōtractū ſocietatis & pro alia parte cōtractū locationis operarū ſicut in ſimili dici cōueuit in. c. ad quæſtiōes. de re. permu. Aut vis dicere q; ille cōtractus ſit mere ſocietatis: & tūc idē. ſ. q; licitus eſt: qm̄ capitale ſtat ad lucrum & dānū vtriuſq;. Ad hoc. xiij. q. ij. plericq;. cū ibi not. Nec obſtat q; ego habeā præcipua. x. in anno: qa & tu habes oīe emolumentū ex operib⁹ bou⁹ prouenies: vnū ergo cū alio compenſeť. ar. de fur. c. j. Preterea ſi plus in ſocietate pono: non mirum ſi plus percipio. Alio modo prædictus contractus poteſt ſic celebrari: vt videlicet nedū cōmunicemus adinuicem lucrū & damnū capitalis: ſed etiā lucrū & dānum operarū: & tūc nihilominus idē videf dicendū: ſed nō ſemper. Vñ dic q; aut tu perſonam operātē & ego boues: aut ambo ponimus perſonā operantē: & vltra hæc etiā ego pono boues. In primo caſu aut opera perſonæ præpōderant bobus ſeu eor⁹ valori aut ecōuerſo: aut ſunt æquales. Primo caſu præſumif q; in fraudē vſurarū & tāq; vſura illi ſextarij dentur annuatim & effectiue licet nō ex ſui forma: vel natura mutuū celebrabif. Erit em̄ acſi tibi valorē bou⁹ ꝑ dimidia mutuaſſet ꝑ. x. ſextarijs: & tu illū in ſocietate poſuiſſes. ar. de vſu. c. in ciuitate. & c. cōſuluit. & c. fi. Et idē dico ī tertio caſu. In ſcd'o aūt dico ſecus: niſi iam ex aliꝭ circunſtantijs aliud dicere oporteret. arg. eorū quæ legūtur & norantur. de emp. & ven. c. ad noſtrā & de pig. c. illo vos & per Io. an. in additione Spe. in. c. ciuitate, ti. de vſu. Non em̄ eſt cōtra naturam ſocietatis q; qui plus contulit ſocietati vel pecuniæ vel opere vel rei: plus de lucro pcipiat. ff. ꝑ ſo. l. ſi nō fuerit. inſtit. eo §. iij. de illa. alꝭ ſecus. In ſcd'o aūt membro principali qñ vltra perſonā operantē ego pono boues. dic idē & fortius: & hoc verū intelligo tam in hoc q; in præcedenti caſu q; tu remanes etiam in aliquo lucro: & ſic illi .x. ſextarij de lucro ꝓueniāt. Si em̄ nullū lucrū reſultaſſet ex hac ſocietate: & ego nihilominus habuiſſem a te .x. ſextarios grani: iam hic non perciperem illos ex lucro: ex quo bene licitū eſt plus cōferendo plus pcipere. Cū em̄ de natura contractus ſocietatis ſit q; partes ſint æquales habito reſpectu ad quotā in ſocietate poſitā: cū ſit quoddam ius fraternitas vt tu nihil lucreris & tu mihi .x. de tuis tradas, Reſultaret ergo potius ex tali ꝯctu mutuum q; fraternitas in effectu ſi recte cōſideretur. eſſet em̄ contractus hmōi contra hmōi effectus q; ꝑ dimidia valorē bou⁹ tibi intelligar mutuaſſe: & ꝓpterea volo .x. & tu in ſocietate illā dimidiā vť etiā dimidiā opere vel rotam operā ponas ad cōmune lucrū & dānū. ar. eo. c. in ciuitate, & ibi nota. p Goff. poſt Io. an. Nota tamen q; dicit Guil. q; cū locator vltra illas menſuras quas habet bladi ap ponit pactum q; in caſu mortis conductor teneatur ad medietatē dampni. Et hoc facit timens: ne ſi ad hoc non teneret nimis & idiſcrete grauaret boues & min⁹ curaret de eis ſed in alio firmiter ꝓponit q; ſi ſine culpa conductoris perirent mutuare vltra ſortē & certū qd recipere: & penes creditorē ſatiſdare & aliqd a debitore recipere. Nam ego conſtituo te mei creditoris debitorem ꝓpter qd' a te debitore percipio illos duos florenſ. & ſic ſi ſoluo creditori tu mihi ad reſtitutionē teneris tāq; debitor me⁹ vere ſortis: qd' ergo plus das vſura videtur: quia perinde videť acſi mutuaſſet: & ſi hoc procedit cū pro te tuo creditori ſoluo: tanto fortius cum nō ſoluo. Non em̄ debeo eſſe melioris conditionis cū non ſoluo q; cum ſoluo. Nec obſtat cū in caſu noſtro etiam in me ſuſcipio periculū: qa ſi tu illi nō ſoluis, ego teneor ſolueret: qm̄ tu mihi remanes obligatus ad reddendum, extra de fide iuſſo. c. ij. Sed q; nō ſit vſura videtur quia ſolū in contractu mutui cadit vſura: ſed hic non eſt dare contractū mutui ſed contractū innominatū. ſ. do vt facias mihi ſcriptum cautionis: vel do vt des illi pro me ſi non dedero ſeu facio vt; desnon, em̄ ad mutuū reſpectus habetur cū nullū ſit pro parte recipientis illos; vnū vel duos florenſ. ſed ad ſeruitiū ſcripturæ ſecuritatis quā tibi facio: & ſic videť potius quædā venditio crediti mei. Sed fundamentū huius rationis faciliter deſtrui poteſt. nam etſi vſura ex forma non cadat niſi in cōtractum mutui expliciti tamen vſura ex fraude bene reperitur in aliꝭ contractibus vbi eſt implicitū mutuū: vt patet ex dictis. ſ. Et ſic videť in ꝓpoſito caſu eſſe qd' præcipuevi deť dicendū. ſ. eſſe vſurā: cum aliꝭ ſatiſdator faciſ tibi idonee cauere ab eo pro quo ſatiſdat de indēnitate. vel etiam ſine hoc cū reddiť ſe certum inde non poſſe habere damnū cum alꝭ non ſatiſ daret. Concluſiue prædictus Lau. de tali

Adde & ſbi An. bar. qui hic locutus eſt.

Natura cōtra & ſocietatis.

De mutuo i ſatiſdatione.

Conclu ſio vera

Universidad de Deusto
Biblioteca

contractu dicit simpliciter ꝙ turius est abstinere.

De missione merciū p mare.

§.XLVI. QVID CVM TV MITTIS

per mare vel p terrā merces tuas ad aliquas partes: & ego periculum in me suscipio, & pro quolibet centenario valoris ipsarū merciū conuenio ꝙ mihi trādas certā pecuniæ quantitatē nun qd sum vsurarius? Et rndet Lau. de Ridol. ꝙ non. Non enim est iste casus silis casui decr. nauiganti, qꝫ ibi receptum vltra sortē directe cōcernit mutuū in quo superabundantia reprobat. xviij. q. iij. c. si qs oblitus, sed in nostro casu nō sic: qꝫ cōcernit factū. i. securitatē, dat em vt faciat: non em datur, ꝓpter mutuū cum nullū interuenerit sed propter id qd̄ securat mercatorē de mercibus suis quas periculo marino vel terrestri exponit. Præterea nulla sors interuenit: ergo falsum est dicere ꝙ vltra sortē aliqd percipit. Nullū enim est dare ædificiū sine fundamēto, j. q. j. cū Paulus. Potius autē videt esse cōtractus locationis: quasi iste locet sub suo periculo & cū tali mercede conductionem harum merciū: qua em equitate ductus dices hunc subire periculo sine lucro? Et sic cōcludit hanc sniam veriorē. s. ꝙ ꝯtractus de se sit licitus. Hanc dicit tenuisse magistrum in theologia fratrem Fran. de Empul. ordinis Minorum.

Nota brocardicum qd̄ nullū ē ædificium sine fundamēto

§.XLVII. CAMBIA FIVNT TRI-

De cambiorum & eorum.

pliciter: & de quolibet eorū videndū est si est licitum. Vno modo fit sic. Campsor cābiendo recipit denarū ꝙ floreno dr̄ cambiū mutuū: est ne vsura? videt ꝙ sic: qa quæritꝫ fructus de pecunia quæ non parit. ar. dic. xlvij. sicut ht. Ioan. de lig. dicit ꝙ nō videt bene excusabilis nisi attento interesse: qa attento subiecto pecunia est inuendibilis nisi ꝓpter cursum monetę. Cōcludit finaliter ꝙ vbi qs plus recipiat non est bene tutus in conscientia. Sed Lau. de Ridol. dicit ꝙ si verum foret hmōi cambia non fore licita nimiꝫ dānarētur: vñ puta talia esse licita dummodo sine fraude celebrentur: nec hic interuenit mutuū: vñ nec vsura: nec ifuper qd̄ contra conscientiā æditicet. Si em tibi cābio florenū dando tibi monetā: vel dādo tibi florenū accipio monetā: & in primo casu recipio mihi vnū denariū veri valoris. in sc̄o volo vnū denariū a te vltra verū valorē: iā id non retineo vel volo vt tibi vendēs pecuniā quæ est inuēdibilis ſm Arch. xiij. q. iij. c. j. Nec ad pecuniā respectū habeo: sed ad interesse meū ratione laboris operarū pēsionum: salariorum: factorū: & discipulorū: quæ pro hmōi arte exercēda sub eo q̄ de ꝓprio nō est decens vt subeā nec incassum laborare vel operari debeo in rui & aliorū vtilitatē, expēsarū quippe laboris & itineris ratio est habēda. extra de vo. c. magnæ. Et ista videt fuisse sn̄a Io. de Lig. si recte attēdatur. Potest tamen in hmōi cābijs cōmitti pcm̄ multipliciter: non solum cum sit hoc ex auaritia: sed etiam cū dantur monetæ falsæ vel inciſæ: vel diminutæ: mixtę: vel etiam cū nimis capiūt pro hmōi cambio. Quantum aūt sic sumi possit non potest dari regula generalis determinatę quantitatis vbiq̄.

Fraus in moneta

§.XLVIII. FIT ET ALIVD CAM-

De cambio p literas.

biū: qd̄ dr̄ cambiū per literas: & fit per istū modū. Recipit cāpsor centū in vno loco: puta Venetijs a Pe. restitui facit ipsi Pe. vel alteri pro eo in alio loco: puta Florentiæ centū sex florenos vel septē ſm ꝙ plus vel minus valent. de hoc ergo quæritꝫ vtrū sit licitum? Rndet Lau. de Ridol. ꝙ sic. Non em vendit pecunia quæ est inuēdibilis: sed tantū hic solutū quātum ibi numerat. Nā tantū valet alicubi florenus cū vno denario quātū alibi sine denario. Cursus enim monetæ operat excessum in valore ſm locorū diuersitatē. Plus em valet floren⁹ Florentinus Florētiæ q̄ alibi: & pl⁹ ducatus Romanus Romæ q̄ alibi. Operat hoc & monetarum diuersitas: qñq̄ em tantū valent Venetijs centum ducati quātum Florētiæ centū sex vel centū septē floreni vel alia ratio. s. periculi: cui subiacet campsor aliqñ in missione monetarū de loco ad locū, & ideo si minus aliqd valet qd̄ recipit a cāpsore in vno loco q̄ illud quod redditur in alio: illud plus sit ratione periculi & vt subueniatur salarijs ministrorum & pensionum & aliorum in huiusmodi arte necessariorum vt non frustra operas ponat & sudorem ꝓprium in aliorum vtilitatem. Ad quod bene facit quod scrpſit Tho. ij. ij. q. lxxvij. articu. iiij. Non est ergo vsura vel cōtra conscientiam.

§.XLIX. EST ET TERTIVM GE-

Denarū cābij

nus cambij qd̄ dr̄ cambiū per Venetias siue cambiū siccū vel cambiū ad libras grossorū & fit per hūc modum. Ego siccā, ægens hic Florentiæ. x. libris grossorū recipio a te cāpsore Florentino ibidē florenos centum sex vel plus vel minus sicut tunc Florētiæ cābia currūt & valent. x. libræ grossorū & inde ad vnū mensem teneor tibi ad restituēdum tantum quantū infra. x. dies computandos a die celebrati contractus valebunt. x. libræ grossorū in ciuitate Venetiarū quæ aliquādo valēt plus aliquādo minus: & sic aliquando perdit aliquādo lucrat cambiens licet vt in plurib⁹ lucretur. Et vt intelligas terminū prædictū. x. libræ grossorū. intelligūtur cētum ducati. Quæritꝫ ergo vtrū licitus sit talis contractus? Rndet Lau. de Ridol. arguēdo pro & contra & dicit sic. Aut vis dicere ꝙ hic interuenit mutuū: aut ꝙ pmutatio siue cābiū. Si dicis ꝙ mutuū cū reddatur idem quod mutuat. s. tot libræ grossorū hic ad mēsem quot modo mutuant: restat per cōsequens ꝙ hic nulla committatur vsura nā nulla superuenit abundantia siue incrementū. xiij. q. iij. c. j. q. iij. si qs oblitus. Nec obstat immo poterit contingere ꝙ incrementa suscipiat: cū si hodie pro decē libris grossorū centū sex florenos numeret hinc ad decendium. i. ad decem dies forte valebit centū septē: & sic inde ad mensem recipiet vnum vltra sortē mutuatam. Qm etsi vnū plus tunc tēporis valebūt dictę decem libræ grossorū & sic vnū recipiet plus: nō tamen sequitur ꝙ vltra decē libras grossorū re- Casus cipiat: immo decem tantū. Tolle exemplū in simili. Tu vides ꝙ valor floreni alteratur & variat de cētore in tempus ex causis diuersis: nā aliquando valet tres libras & sexdecim solidos: aliquādo plus: aliquādo minus. Pone ergo ꝙ ego hodie tibi mutuem vnum florenū pro quo tibi trado monetā: & sic libras tres & solidos sexdecim vel in auro: & cābis & percipis solū libras tres: & solidos sexdecim: tecq̄ facio debitorem in vno floreno. Inde ad mēsem restituis vnū florenum in auro vel in moneta: & quia tunc valet solidos decem & septē: dicetur ne ille solidus quē plus percipio de floreno in auro restituto qui valet tunc decē & septem solidos vel restituto in moneta ad dictā rationē solidorum decem & septē vsurarius? Absit a sęculo. tantum em̄ percipio quantū mutuaui. s. vnū florenum vel eius valorem. Quod autē plus valeat tunc ille florenus: nec tibi nocet, nec mihi prodest. Nā si emissem de illa pecunia tibi mutuata tēpore cōtractus mutui vnū florenū & vsq̄ in hodiernū diem seruassem iā ex illo totidē. i. tres libras & decem septē solidos reciperem. Sequeret etiā hoc incōueniens ꝙ si mutuaui ex charitate & pure vnum modiū grani tunc valentem sex: hodie valentē septem: tanto minus de grano restituere teneaꝝ: & sic ex gratitudine & charitate mea sic cōmodum reportare potero. Volebā em̄ illud seruare in id tempus quo tu mihi restituis: qd̄ si feciſſem illud plus qd̄ tunc valet vēdidissem: & qa seruiui tibi mutuando illud. si minus q̄ nunc valeat dabis: tunc me dānificabis. Ad prædicta optime facit qd̄ scribit Hug. & Archi. post eū in. c. si qs clericus xiij. q. iij. Si autem vis dicere ꝙ hic interuenit permutatio siue cambiū: lōge fortius videt procedere cōclusio memorata. s. ꝙ non sit vsura. Cum enim vsura ꝓprie cōmittatur in cōtractu mutui: cū hic nō sit mutuū sed permutatio vel cambiū: & sic cōtractus vicinus emptioni ergo non est vsura. Sed cōtra primū. s. cū dr̄ hic interuenire mutuū. videt esse tex. in. c. nauigāti. in pri. cū ibi no. in glo. Lau. Et pōt huic addi qd̄ cū dicebatur: ꝙ idē redditur qd̄ mutuatur. s. tot libræ grossorū: ergo nulla vsura. Respondet ꝙ illas. x. libras grossorū sperat campsor recipere in maiori valore q̄ dederit: alſ nō mutuaret: licet qñq̄ nōillum recipiāt: & sic ē ibi vsura cū interueniat mutuū cū intentione lucri. xiij. q. iij. c. j. Exempla etiā quæ ibi subdunt de floreno mutuato vel modo grani sunt dissimilia a casu nostro: qa em̄ mutuans illa ex charitate mouet ad mutuandum: & a casu contingit illū florenū vel modiū grani plus valere cū sibi redditur q̄ cum mutuauit, ideo absq̄ vsura percipit cū non intenderet lucrari: sed ꝓximo seruire: & in tali casu loquunt Archi. & Hug. superi⁹ allegati. In casu aūt nostro lucrum principaliter intēdit: & ideo vsura. Contra sc̄m vero cū. s. dr̄ interuenire cābiū & non mutuū facit: qa si cōtractus cābij æquipoller quodāmodo cōtractui venditionis cum pecunia sit inuēdibilis: necnō & ipsius vsus qui nō est aliud q̄ ipsa cōsumptio

Opinio verior.

sumptio ab ipsa pecunia inseparabilis: & sic vnū sine alio vendi non potest: nec etiā vtrūq̄ simul tāq̄ alter per alterū crescat in valore iuxta notata per Io. an. super regula pcm̄. de reg. iur. sequit ꝙ contractus non est licitus. Hæc ille. Et his potest addi ꝙ cū arguebat. ē. vsurā hic nō esse quia vsura cōmittitur in cōtractu mutui: & hic nō est mutuū sed cābiū vel permutatio. Respondet ꝙ vsura ex fraude reperit etiā in alijs contractibus cum est ibi mutuū implicitū: vñ quæritur lucrū: & si est in ꝓposito, Tandē post multa ipse Concl'o Lau. hanc quæstionē sic cōcludit: quia sub spe lucri & intentione plus percipiēdi q̄ sit ꝙ tunc mutuas: & quia vt plurimū sic cōtingit: & als nō mutuaret ipe mutuās talia perpetrantur: cōsulo vt oēs abstineant. ar. eo. ti. c. in ciuitate. Et remittit pro maiori declaratione ad quasdā alias quæstiones ipsius tractatus q̄ supra positæ sit: ex qbus satis clare haberi potest ꝙ est vsurarius contractus.

Tripl'ex gradus iuſtipcī

Decambio Romę p expeditōe bullaꝝ

§.L. EXERCETVR INSVPER IN

Romana curia alius contractus a trapezitis seu cāpsoribus curiæ quē cambiū esse nuncupant. sed vsura magna est: fit autē sic. Clericus consecutus de nouo beneficiū aliquod ꝓ expeditione bullarū ipsi⁹ indigēs pecunijs petit a cāpsore sub mutuo certā summā: puta mille florenorū restituēdo: in patria: puta Parisius inde ad sex menses in moneta ibi currēti ei quē ille statuerit mutuat campsor, sed vltra lucrū cambij exurgens ex varietate valoris monetarū in diuersis locis exigit ab eo quinq̄ vel octo pro centenario sicq̄ ei rndetur. Quæritur vtrū sit licitū? Et quod liceat quærūt aliq̄ probare ad excusandas excusationes in pcīs tripliciter. Primo rōne more: quia tunc veniunt vsuræ soluēdę: nō vt usuræ. Sec'o noie interesse: nā habendo illā pecuniā cum ea lucratus fuisset: sed nō habēdo non potuit eam exercere. & sic cōsequit damnum. ar. xij. q. ij. si qs de clericis & extra de fide iust. Tertio rōne periculi: quia pōt beneficiat⁹ mori in via: & sic posset campsor totū amittere: vel cū magnis laboribus & expensis retrahere. ar. de vsu. c. nauigāti. ex notatis ibi per Io. cal. Sed fatendū est vsurā esse expressam quia ibi lucrū sperat ex mutuo quod pertinet ad rationē vsuræ: vt. xiij. q. iij. si fœneraueris: & extra de vsur. cōsuluit. Et ad rōnes eorum rndetur primo ꝙ in casu dicto non est dare morā cum nondū aduenerit terminus solutionis faciendæ cōuentus. Tunc em̄ veniunt soluendæ: qñ. s. post terminū datū quis nō soluit: vñ recipit tale dānum. Ad secundū dicēdum ꝙ illud habet locum. s. de interesse quo ad damnū emergēs: puta si mutuans ipse acciperet ad vsurā ſm Inno. & Io. an. Quod si quis dicat etiam habere locum quo ad lucrum cessans: vt Host. & Pe de Ancha. sentiunt. Nec etiam hoc excusat in vitio vsuræ talē contractū: quia dicūt ꝑsati hoc esse verū quando mutuans omnium intendebat ex pecunia mutuata emere vnā possessionē iam sibi paratam ad emendā vel exercere in negotiationibus licitis: vñ verisimiliter sperabat lucrū quæ hic cessant. Nam cāpsor non intēdebat emere possessionē nec exercere in negotiatiōe: sed in similibus mutuis & hmōi. Ad tertium respondeo ꝙ ita cautos se faciunt per diuersas vias ꝙ sunt quasi securi de capitali: sed si esset periculum etiam nō excusaret cum rōne mutui hoc petant. ar. extra de vsu. nauigāti. Est ergo lucrū fœnebre & restitutioni obnoxiū. Quod aūt propinas faciant & munera largiantur pro beneficiandis ad instantiam eorū prælatis cū quibus habent amicitiā ipsi campsores vt operentur pro beneficijs obtinendis pro eis: hoc iam spectat ad simoniam. ſ q. j. qui studet. de qua. ē. dictum est.

Interesse quandoſoluē dū.

¶De venditione ad terminum. Cap'. VIII.

¶E VENDITIONE AD TER-

minū potest exponi illud Pē. ciij. Terminum posuisti quem non trāsgredi ētur: neq̄ conuertentur operire terram. i. tu deus sicut aliis rebus posuisti terminum: ita & valori rerum quę sunt venales terminum precij, ꝓut rō dictat quē iusti hoies nō trāsgrediuntur in augēdo preciū. Neq̄ conuertētur. s. in minuēdo preciū ipsi iusti in emēdo minus iusto precio: operire. i. ad deuorandū & absorbendū terrā. i. pauperem. Triplex est terminus.

Terminus triplex.

¶Est igitur primo terminus precij iustificati: ibi Terminum posuisti.

¶Est secundo terminus precij augmentati: ibi. Quem non transgredientur.

¶Est tertio terminus precij minorati: ibi. Neq̄ conuertentur operire terram.

§.I. PRIMVM PRECIVM VENDI

tiōis dr̄ iustificatū & limitatū. Et circa hoc prænotādū est ſm Sco. in. iij. dist. xv. q. ij. Pēsatio valoris vsualiū rerū vix aut nūq̄ potest a nobis fieri nisi ꝑ cōiecturalē seu ꝓbabilē opinionē. Et hoc quidē nō pūctualiter seu sub rōne & mensura indiuisibili i plus & min⁹: sed sub aliqua latitudine cōpetenti. circa quā etiā diuersa hoīm capita & iudicia in æstimatione differre videntur. Proinde varios gradus & modicam certitudinē multiq̄ ambiguitas iuxta opinabilem modū in se includit: cuius quædā plus & quædā minus. Cōcor. in hoc Tho. Proinde aduertendū est ꝙ hmōi primi pīj iustificati & limitati pōt etiā distingui triplex limitationis gradus etiam iust⁹. Prim⁹ pōt noiari pius. Sec'us discretus. Tertius vero rigidus. Primus est præcij minoris. Sec'us iuſtipcī est mediocris. Tertius est maioris. Verbi gratia. Sint. x. petiæ pānī eiusdē videlicet bonitatis: laboris: artificij atq̄ ex pēsæ. Harū ēm. x petiarū ſm varia capita & diuersas sententias circa illas a variꝫ varia æstimatio fiet: & tādē reperiēturipsi æstimatores circa illas tripliciter variari: vt puta. Quidā æstimabūt quandā illarū pcī. l. ducatorū: & hic pōt dici pcī limes & gradus pi⁹. Itē alij. l. cū dimidio: & talis dici potest limes & gradus discret⁹. Quidā ꝙo alij. li. & hic dici valet limes & gradus rigidus & seuerus. Propter varietatem ergo emptorū & vēditorū aliqua istarū petiarū pānī ꝙ pecunia numerata vēdet. l. ducatis: aliqua. l. cū dimidio: & aliqua dabit ꝙ. lj. Nūc aliqs venit nō habēs denarios vñ præsentialiter soluat dilationē solutionis possit. si igit⁹ vēditor tūc nō statim soluēdus, ꝓpter hmōi precij expectationē petū augeat: nō ū vltra vltimū limitē iusti pcī: sed stat in sūma lj. tra ꝙ quācūq̄ solutionem ampliori ipe gratis: seu ex pacto expectaret nunq̄: ob hoc vltra illū limitē iusti precij aliqd acciper: nō est ibi ex vi cōtract⁹ vsura ſm sniam magnorū doc. Rō huj⁹ est: quia talis nō vēdit terminū: nec ꝓpter expectationē recipit aliqd vltra iustū preciū rei quā vendit cuius nō faciat gratiā remissionis pcī descēdēdo ad. l. qd̄ qui dē libēter faceret si ille solueret statim. Nā aliud est non facere gratiā illā ꝙ eo ꝙ facit gratiā expectationis: atq̄ aliud est, ꝓpter hoc. i. propter expectationē simpliciter excedere precium iustū. Stat igit⁹ talis in limite rigidi gradus q̄ extra iustitiā esse minime pōt dici. Sed si iste solueret statim contra descēderet vsq̄ ad limitē gradus pī. i. vsq̄ ad. l. Notandum insup ꝙ cū qs vēdit merces qualēcūq̄: lanā: linū, pannos: victualia. & hmōi certo precio maiori q̄ sit illud qd̄ tūc valēt cū vēdūtur ex eo quia nō intēdebat eas vendere sed seruare vsq̄ ad tps quo probabiliter æstimabat tātū tūc valituras vel plus quātū nūc vēdit: sed ad instātiā alteri⁹ vēdit. istud est etiā precium iustificatū & licitū. vt exp̄sse dicit. c. in ciuitate. de vsur. Secus aūt si nō intēdebat ea seruare: sed tunc vendere: vel etiā si nō est ꝓbabile seu verisimile ex eo tpe quo volebat in futurū vēdere tātū debebāt valere quantū nunc vēdit: quia tūc haberet respect⁹ ad terminū: nō ad indēnitatē suā: vñ esset vsura. Idē dicendū de emptore. s. ꝙ si emptor dat pcium mercium antecq̄ recipiat merces: et min⁹ dat q̄ tunc valet cū emit ex eo: quia eo tpe quo receptur⁹ est merces verisimiliter estimat ꝙ min⁹ debeāt valere q̄ tūc cū emit: vl' saltē dubiū est vtrū plus vel min⁹ sint valituræ q̄ sit precium datū: precium est iustificatū & licitum puta de mense. Martij emit sextarium frumēti valēte tūc mediū florenū dandū sibi ꝓ mēse Iulij qñ æstimatur valiturū. xxx. solidos: vel est dubium si valebit. xxx. solidos: aut etiā. xxv. vel pl⁹: & ꝓbabile dubiū: emendo. xxx. solidis nō reputat illicitū. argu. ad hoc in. c. in ciuitate. & c. nauigāti. Secus si rōne anticipationis solutōis precij ante receptionē merciū diminueret precium tūc currēs: vel si verisimiliter æstimaret minori precio non posse valere mercesillas emptas ꝙ sit illud quod dat: sed bene multo pro maiori precio: quia tūc esset vsura.

Intendens seruare maiori precio vendit'

Qd̄ precium dr̄ augmētatum

§.II. SECVNDVM PRECIVM REI

vēditæ dr̄ augmētatū seu multiplicatū: quod qdē fit a venditore: quia emptor de re empta pcīū non soluit statim: sed terminū q̄rit: ideo vēditor: precium petit vltra debitū iustitię augmētatū. Verbi gra Vult ꝓpter terminū sex mensiū de qualibet petia p dicti pānī. liij. vel. lv. & qñq̄ vltra qd̄ qui dē manifesta vsura est: sicut p determinationē eccliæ pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tet. vt extra de vsur. c. cõsuluit. Sed ḡa mercatores iniusti ad excusandas excusationes in ptis ꝓ se hre conant quasdam in hoc defensiones: ō de eis cum respõsionibus suis aliqua subiūgamus. Primo equidē dicunt ꝙ mercatori lucrari licet ex quo ꝓ cōi vtilitate laboribus & expensis & multiplicibus periculis se exponit: ga iustū est vt inde reportet lucrū cōpetēs officio suo: hoc qdē facere minime pōt nisi in vendēdo merces suas sic preciū taxet: ꝙ pēlatis oibus laborib⁹ periculis & expensis circa merces suas factis vel faciendis: lucretur. x. vel. xv. pro centenario. Hoc quoq; agere nō pōt nisi pro expectatione solutionis vsq; ad hoc augeat ꝑcium solutiōis mercīū suar̄: vt. s. pēsata hmōi expectatiōe cū ceteris circūstantijs lucret finaliter. x. vel. xj. Ad qd̄ rndet ꝙ

Nō semper licet alicui plus vēdere ꝙ ei cōstiterit.

istud nō est simplr verū. s. ꝙ in oi casu liceat mercator plus vēdere ꝙ ei cōstiterit: sed aliqñ oportet ꝙ tātūdē vēdat: aliqñ etiā min⁹: aliqñ etiā plus: ꝑm ꝙ plus vel min⁹ illo tēpore quo vēdit valet illa mercātia: qd̄, ꝓcedit ex abūdātia vel penuria ei⁹: & ꝑm ꝙ plus vel min⁹ reperit. & hoc ꝓbat tripliciter. Et primo dicēdū ē ꝙ licet mercator: sicut prædictū est ꝓpter p̄dictas causas lucrari possit: nō tn̄ mō licito: sicut contingit in vēdēdo ad terminū & obseruando alios illicitos modos. Ite sc̄'o: sicut intuēt⁹ patet ex p̄dictis seq̄r ꝙ dato ꝙ mercator merces valoris centū ducator̄: ꝓ mille ducatos emisset: tūc ꝑm p̄dictā positionē posset ꝙ quēcūq; illicitum cōtractū illas illicite vēdere: sic ꝙ vltra mille ducatos lucraret. x. vel. xv., ꝙ cētenario: qd̄ qdē patēter irrōnabile est. Seq̄retur etiā tertio ꝙ si in terra vel tpe maxime caristiæ merces suas p̄cio magno emisset posset ꝓpter hoc in loco vel tpe in quo merces illę essent viles: vēdere illas etiā precio maiori ꝙ emisset: saltē ꝓpter expectationem solutionis, qd̄ quidē absurdissimū manifeste apparet atq; iniustū. Sc̄'o etiam dicūt ꝙ non intēdūt merces suas carius vendere ꝓpter tps: sed ꝓpter recuperādū dānū qd̄ ex dilatione solutionis incurritur: ga si p̄dictos denarios statim post merciū vēditionē haberēt possent cū eis interim lucrari: qd̄ facere nō pōt: ga nō statim soluūtur. Ad qd̄ etiā tripliciter respōderi pōt. Et primo dicēdū ꝙ si talis vēditor inde lucrari posset possibile etiā foret non lucrari: insup & perdere capitale: nūc aūt ga nō stat in periculo talis dāni non pōt stare i certitudine talis lucri. Insuper & sc̄'o: ga non haberet lucrū de re nō sua. i. de mutuo dato in emptione. Præterea & tertio: mercator nō pōt in pactū deducere recōpensationem dāni: qd̄ ꝓsideraf ex hoc: ga sua pecunia nō lucraf vt possit vēdere qd̄ nōdū est: & pōt ab habēdo multipliciter impediri ꝑm Tho. ij. q. lxxviij. ar. ij. Tertio q̄q; hoc dicunt se facere: ga frequēter apparet ꝙ debitores non soluūt in tēpore assignato: & circa requisitionē taliū denarior̄ oportet eos facere magnas expensas: aliqui etiā nūq̄ soluūt: ga recedūt vel fallūt. Ad qd̄ dupliciter respōdetur. Et primo dicēdum est ꝙ licet multi ꝙbus talis terminus cōcessus est in termino nō soluāt, multi etiā sunt ꝙ in termino sibi dato soluunt & tn̄ preciū qd̄ ꝓpter tēpus mercibus additū est nō minuitur ab his ꝙ in dato termino soluūt: quare æque vtriusq; vēdere terminū in æqualitas & iniustitia est: ga iustus non debet ferre pœnā iniq seu mali debitoris. Verū ē ꝙ extra de si deiur. c. quenit. cōceditur rōne interesse sit debitor nō soluit in termio sibi dato ꝙ creditor seruari debe: idēnis: nec tūc est ibi vsura: cū vsura sit qñ rōne mutui speratur lucrū. Hic aūt talis excrescētia nō recipif nisi rōne dāni vitādi nō lucri habēdi. Ab illis ergo ꝙ in termino nō soluūt exigat recōpēsationem sui dāni nō ab alijs. Quantū ad aliā partē suę excusationis. s. de his qui nūq̄ soluunt vnde dānificantur. Talibus tn̄dendū est ꝙ eor̄ conscientia pōt stare merito inquieta: cū & de tali termino dato culpā habeāt: & animam cū substātia perdāt. Nā nō cogūtur talibus vēdere: nec illis venderent si crederent illos non solituros: & rōne dubij in mutuo qd̄ est ibi implicitū non licet sperare lucrū. extra de vsu. nauigāti. Nec est iustum ꝙ in termino soluentes patiātur pœnam pro non soluentibus: vt dictum est.

Ratiōe mutui sperat lucrum

Adde tex. in. c nō æstimemus xiij. q. ij. & ff. de vēd. ij. l. j §. j, & ff. de iu. l. si quis ex alienā. &.

§. III. TERTIVM VERO PRECIVM

rei vēdēdę dr̄ minoratū: sicut patet i vēdēte pānū: vel equū pro cētū florenis cū expectatione tpis: puta vni⁹ anni ei qui sibi mox est reuēditurus. ꝙ. xc. tunc recipiendis, Primus em dns pānī vel eq tradidit illi. xc. floren. & q̄nq; lxxx. sed manualiter tūc. Ille vero ꝙ primo emit: nihil tūc soluit primo dño rei: sed inde ad annum. patēs igif est ꝙ ideo secūdus re uēdidit primo vēdēti ꝙ precio satis minori: ga sub quadā mutui rōne poti⁹ ex̄ sub reali veritate solutiōis tradidit ille sibi. xc, vel. lxxx. ab eo debēs rehabere centū quos ipi primo vēdēti nō soluit tūc: ꝓterea talis contractus vsurarius est: & oi malignitate ac duplicitate plenus. argu. xiiij. q. iij. plericq;. Aduertendū est tn̄ ꝙ si aliqs absq; intētione reemēdi rē a se vēdendā absq; fraude vēdidisset equū pro centum florenī. & tn̄ ab emptore simpliciter vendēti sibi sicut & cui cūq; emere volēti reuēderet illum ꝙ precio minori nō esset vsura: posset tamē ibi esse pctm̄ iniusti ꝑcij. Posset etiā hæc reemptio taliter circūstantiari ꝙ nō esset ibi pctm̄ minorationis iniustæ: tn̄ talis cōtract⁹ fieri solet etiā in fraudē vsurarū. Propterea hoc vltimū nō est vtile ꝑdicare nisi cū ista additiōe. s., cū prædicti emētes ꝑcio minorato: nō sint artiū & legitimarū mercationum & ciuitatū ꝙ ꝓpio cōmodo destructores. Sed qd̄ remedium dabitur lanificibus & alijs mercatorib⁹ q ob id ꝑcij vltra iustitiā minoratū nequeūt vēdere pannos vel merces suas ḡn multū amittant de capitali si ad terminū vendere nolūt dictas merces: qñq; si non vēdant ad terminū nō pñt reperire emptorē. Insuper talis est qñq; in ciuitate cōsuetudo ꝙ cōi bono ita lōgo tpe introducta. Ad hoc dicendū est ꝙ si talis cōsuetudo de dilatione solutionis introducta sit ꝙ cōi bono: & nō in fraudē vsurarū: sed ꝓ expeditione mercātiarū: tunc distinguendū est ꝑm Tho. vt dicā in. §. seq. qa aut mercator merces suas vendit ad terminū vltra quātitatē iusti precij aut nō. Si primo modo: nō est dubiū ꝙ ꝑctus vsurarius est: cū in eo expectatio tpis sub ꝑcio iniusto cadit. cōtra. c. ꝙsuluit. extra de vsur. Si aūt sc̄'o modo: ga ꝑm quātitatē iusti ꝑcij vēdit: licet termino nūtradat: & ꝓ termino precio maiori vēdere videaf: nō tn̄ est ibi vsura: nec primo obstat, si ꝓ minori ꝑcio daret si statim sibi pecunia solueref: qd̄ quidē pōt ꝓ simile in alijs debitis apparere: quēadmodū si alicui aliqd debeaf ad certū terminum qñ de eo qd̄ est sibi debitū aliqd dimitteret si citius solueretur. Constat nēpe ꝙ ille dimittere sibi posset: & tn̄ ab vsura immunis esset ille. s., qui dimitteret de debito: & ille etiā cui dimitteretur ꝑm quosdā. Sed hoc non semper credo verū. s. quantū ad debitorē soluentē ante tēpus. s., qñ ex anticipatione solutionis debiti ille soluens sustinet damnū: puta ga oportet eū accipe ad vsurā: vel vendere res suas in viliori ꝑcio quas referuare volebat ad tps cū plus vēdūtur: vel etiā cū nō tā ex anticipatione solutionis q̄ ex quadā liberalitate sibi remitteret: qd̄ tn̄ de facili non est credendū nisi ex circūstātijs sufficiētibus appareat. Sc̄'o etiam nō obstat si quis dicat ꝙ ad denarios numeratos illa mercantia tātū nō posset vēdi quātū cū ꝑdicto termino assignato: & res tātū valet quātū vēdi pōt. vt. ff. ad trebell. l. j §. si hæres. Ite ꝙ licet plus cōstiterit si cū tali termino plus vendatur q̄ cū denarijs numeratis vendi posset: illud plus ꝓpter vltra sortē. Ad hoc dicendū ꝙ ꝑsupponitis his q̄ superi⁹ dicta sunt: ꝙ licet nō ex natura cōtract⁹ & mercātiæ: sed ex malignor̄ mercator̄ malitia i vēdēdo illicito mō terminū & minorādo iustū ꝑciū nō obseruef iustę mercationis: viatn̄ iustis mercatoribus relinquif semita: cęuis obūbrata & arcta ꝙ licito modo mercari pñt: ꝓinde reb⁹ sic stātibus si lanifex & mercator tātum vēdit pannos & merces suas ad terminū, ꝙ quāto vēderet ad, denarios numeratos si ꝑdictæ impietates cessarēt nō sibi ædificat ad gehēnam. Et cum dicebatur ꝙ tantū res valet quātum vendi potest: dicendum ꝙ verū est si pro tanto quantū valet permittitur vendi: & non obstent malitiæ prædictæ. cū prædictis cōcor. Tho. in quadam sua respōsione quæ hic ponitur.

C. de vsur. l. si ea lege, qd̄ est notandum.

Res tn̄ valet q̄tum vēdi pt

Consuetudo dilatōis ꝓ expeditiōe mercātiarū.

§. IIII. ET PRO MAIORI DECLARATIONE

huius materiæ. s. de vēdēdo ad terminum. Nota ꝙ opus est, vt bus Tho. reqsitus sup hoc a lectore Florētino. Vtrum si in expectatione tpis de soluēdo precio plus petaf q̄ si tunc soluaf preciū cū res vēdif sit vsurarius contractus? Super quo collatione habita cum Hugone cardinali & quodam electo Capuano sic ꝙ literas respondit. Primo dico ꝙ suppositio ꝙ cōsuetudo de dilatione solutiōis vsq; ad spatiū trīū mēsiū sicut ꝓponitur sit ad cōe bonū mercator̄. s., ꝓ expeditionis mercationibus & nō in fraudē vsurarum introducta: videtur esse distinguēdū. Quia aut vēditor vendit suas mercātias ad terminū prædictū vltra quātitatē iusti precij propter expectationē: aut ꝑm iusti precij quātitatem. Si primo modo: nō est dubiū esse vsurariū cōtractū: cū expectatiōe tēporis

Lo. laud

DE VENDITIONE AD TERMINVM. CA. VIII. 23

poris sub ꝑcio cadat: nec pōt esse excusatio si vēditor sit seruiens ꝓ salario suo potius ministet q̄ dns apothecæ: cū ob nullā causam liceat ꝓ tpe expectationis pecuniæ ad preciū augeri. Si aūt sc̄'o modo: nō est vsura. nec obstat si pro minori daret si statim sibi pecunia solueretur: qd̄ ꝓ simile pōt probari in alijs debitis: ga si alicui debeaf aliquid vsq; ad certū terminū quantūcūq; de eo qd̄ est sibi debitū dimitteret si sibi citius solueref. cōstat cū cui debetur a pcto vsuræ esse immunē: licet em plus debito accipere ꝓpter dilationē temporis vsurā, sapiat. minus tn̄ accipere vt citius sibi soluaf vsurā nō sapit: maxime ex parte ei⁹ qui minus recepit q̄uis ex parte eius qui minus dat videaf esse aliquis mod⁹ vsuræ cum & spatiū tpis vēdat. Vnde & in casu proposito plus esset rmēdū de vsura emptori vt ante tres menses soluat si minus iusta æstimatione pānos emit: q̄ vēditori qui minus accipit vt citius sibi soluaf. Ex quo etiā patet quid sit ad sc̄'m casum dicēdum: ga si mercatores Tusciæ portātes pānos de Frācia vt de eis vsq; ad tēpus resurrectiōis precium expectent: plus vēdāt pānos ꝓpter expectationē prædictā q̄ valeāt ꝑm cōe forum: nō est dubium eē vsuram. si aūt nō plus q̄ valeant: sed quantū valēt plus tamen accipere nt q̄: si eis statim soluereturnon est vsura. Item tertio dicēdū videtur ꝙ si illi qui pecuniam mutuo accipiūt cū vsuris: illā vsurā recuperare volūt plus vēdentes pānos q̄ valeāt propter expectationē prædictā: non est dubiū esse vsurā, cum manifeste tēpus, vendatur: nec excusantur propter hoc ꝙ volūt se seruare indēnes: quia nullus debet se seruare indēnē morraliter peccādo. Et licet alias expensas factas licite: puta i portatiōe pānorum possint licite recuperare: nō tn̄ vsuras quas dederūt cū hęc fuerit iniusta datio: & præsertim etiā cū in dādo vsuras peccauerint tanq̄ occasionē peccādi vsurarijs dantes: cū necessitas quæ ponitur. s. vt honorabilius viuāt: & maiores mercatiões faciant: nō sit talis necessitas q̄ sufficiat ad excusandum pctm̄ prædictū. Patet etiā a simili ꝙ nō pñt in vēditione pānorū expēsas recuperare quas incaute & imprudēter fecissent. patet etiā ex prædictis qd̄ in quarto casu quęrebaf. Nam ille qui ad certū terminū dare debet: si ante terminū soluat vt ei aliquid de debito dimittaf: vsurā cōmittere videtur: quia manifeste tēpus solutionis pecuniæ vēdit: vñ ad restitutionē tenef. Nec excusaf ꝓpter hoc ꝙ soluēdo ante terminum grauaf: vel ꝙ ad hoc a creditore ēducif: ga eadem rōne possent oēs alij vsurarij excusari hæc oia beatus Tho.

§. V. QVEARITVR DE BARO

cholis. Est aūt hmōi qdā ꝓfēs⁹ q̄ sic fit. Vēdit lanifex retalea tori. x. pānos ad terminū vni⁹ ānī, ꝓ ꝑtio floren. gngētorū: venit ex trāsuerso Titi⁹ agēs pecuniā. & quenit cū retaleatore ꝙ de ꝑsenti sibi tradat floren. quadringētos gnquaginta: & ipse ꝓcēdet lanificē in die termini de quingētis: modo q̄rif an talis cōtractus sit licitus: & ex qua parte seu ex cuius persona? Istam materiam tractat dns Lau. de Flo. in suo tractatu de vsur. in. iij. par. & eius dicta de verbo ad verbū hic ponunt. Dicit ergo. Ex parte Titi nō est dubium ꝙ nō est illicit⁹: nisi quatenus dicim⁹ licitū vel illicitū mutuo recipere ad vsurā, de quo habes. j. Ex parte v̄o retaleatoris dicas ꝙ aut vendit pānos ad rōnē quingētorū: & tūc est illicitus: aut ad rōnē quadringētorū gnquaginta: & tunc secus. Ex parte aūt lanificis dico: ꝙ aut dicti pānī valebant tpe vēditiōis qngētos: & qngētos habuisset vēdēdo vocabulo aludens ad contētos: & tūc cōtractus est licitus: aut tunc valebāt minus qngētis: sed ꝓpter dilationē solutiōis conuenit de quingentis: & tūc dicas ꝙ aut dubiū est an solutiōis tempore plus vel minus forēt valituri: aut certū est ꝙ tūc illud vel plus sunt valituri aut minus q̄ illud. In sc̄'o casu non est dubiū ꝙ licit⁹ est contractus: & simil'r in tertio ꝙ illicit⁹ est. In primo vero dicas ꝙ est licit⁹ si al's nō erat vēdituri: al's secus: vt ꝑdicta oia ex decretalib⁹, in ciuitate. & c. nauigāti. extra eo. Caueat sibi insup ab intētiōe deprauata i his casibus in qbus licitū affirmaui: vt in hac nra decre. cōsuluit. Ideo bene consuluit papa in. d. c. in ciuitate. in fi. Et in hoc lanificib⁹ meis cōpatior: quoiū quidā vt ꝓcepi ad cōtā eos vēdere nolūt eo ꝙ minus q̄ ad terminū ꝓciperent. Veręi ga mihi dr̄. ꝙ si vēderēt ad cōtantos nō haberēt tantū de pānis quātū cōstiterūt: rudis lanæ materia & alijs expensis interuenientibus cōputatis. Vidēdū est. vtrū saltē quantū eis cōstiterit vel, cōstat vēdēdo ad terminū ꝓcipere valeāt q̄

De pānnis vendendis.

Et videtur ꝙ sic: ga nihil vltra sortē ꝓcipiūt. In cōtrariū ficit: ga tātū res valet quantū vēdi pōt. ff. ad trebel. l. j §. fi. hæres. ff. ad l. falci. l, quærebaf. ff. de fur. l. si qs vxori. §. fi. ad. l. rhodiā de iactu. l. ij. §. porro. nōt. extra de restit cū causā. & in c. in ciuitate. ō, eo. ergo si plus vēdit q̄ valeat nō obstante ꝙ plus cōstiterit: illud plus ꝓcipiūt vltra sortē. Dico ꝙ attento ꝓstituto rudis lanæ tinctūræ ac manufacturę: nō est veri simile ꝙ lanifex debeat inde ꝙ minori precio vēdere pānū q̄ sibi cōstiterit: quinimmo pluri cōsideratis operis ꝑsonę ipsius lanificis. Si ergo nō reperit qui velit ꝙ tanto emere hoc nō cōtingit ex eo ꝙ plus nō valeat pānus maxime cōsiderato ꝙ retaleator ꝙ pluri vendat & emptorē reperit. Si ergo ex ipostura retaleatorū vel alior̄ mercator̄ q ſimul se componere debent: ꝙ nemo nisi ꝙ tāto pānos emat nisi terminus concedat: immo audiui ꝙ sunt qdā lanifices in pecunia plurimū abundātes q plus curæ in pecunia q̄ in aia ponētes sunt horū causa. Nā pecunia nō egētes vēdūt ad terminum ꝙ maiori quātitate q̄ si vēderēt ad contantos: propter hoc alij qui vellēt vēdere ad ꝯtantos nō reperiūt qui ab eis velint emere nisi ad terminum: vel si emunt ad contantos, nolūt emere ꝙ quantitate debita: ꝓpter qd̄ oportet tales vēdere ad terminū sicut illi potētes. Quāobrē dico rebus sic se habētibus ꝙ lanifex si ꝓ tāto vēdit pānos ad terminū pro quanto vēderet ad cōtantos: si prædicta cessarent ꝙ nō ædificat ad gehēnā: ga quārū res valet ꝙ tāto vēdif. Et cū dicebaf ꝙ tātū res valet quātū vēdi pōt: fateor si ꝙ tāto vēdi ꝓmittit q̄tū valet. & sic defendi pñt lanifices ꝑliba ti: al's aūt defendi nequeūt. & quō ęstimari & quō ꝓbari de beat rei valor: vide notata p glos. in. c. cū causam. de restit. & per do. Io. de Lig. in. c. cū tā. de emp. & ven. & p glo. & Bar. in. l. ij. C. de rescin. vēdi. & in. l. si qs eo ti. Et facit etiā quod ipse Bar. no. in. l. cōtinuus §. cū ita. ff. de ver. obli.

Res tn̄ valet q̄tum vēdi pt

§. VI. ITEM NOTA QVOD CVM

aliqs vēdit res ꝙ precio qd̄ nūc currit: & addit pactū ꝙ si plus valebūt vsq; ad pascha vult illud plus. Si autem min⁹ valebūt: nō minus vult. ꝑm Host. ꝑculdubio vsurarius ē. Ite qui emūt a pauperib⁹ oues & boues quos illi forte non habent: & talia a ialia locāt eis: tales emptores si sciunt vel credūt hoc. s. ꝙ venditor ille nō habeat: vsurā cōmittūt ꝑm Vlri. Sed si credūt eos habere & sine fraude emunt: non est vsura. Ite qui nunc emunt certos equos tradēdos emptori ab ipso venditore in certis nundinis: si emantur minori ꝑcio q̄ æstimentur ibi valere: vsura est. Si autem de valore verisimiliter dubitatur: non est vsura ꝑm Vlri.

Condītio iterposita ſi valeat

§. VII. SED QVID CVM QVIS

non erat vēdituras res in loco illo in quo qs vult emere ab eo: sed in alio vbi carius illæ res vēdūtur: nūquid vendēdo ꝑm illud preciū loci quo volebat deferre vsuram cōmittit? Rndet Innoc. post Ray. & dicit ꝙ nō: dūmodo non accipiat vltra id qd̄ acceptur⁹ erat ibi quo portare volebat: qa quo iure potest carius vendere propter dubium temporis: eodē iure pōt carius vēdere ꝓpter dubiū loci. extra eo. ī ciuitate. Sed hoc simile reprobat Host. tum quia non est verisimile ꝙ aliquis talē emptionem faceret nisi multum egeret: & sic via per talē opinionē paratur figmentis. tum qa laboris & expensarū itineris habēda est ratio. extra de voto. magnæ. Ioā. an. concor. has opiniones dicēs ꝙ si statim ille emptor soluit precium putat verā opinionē Inno. sed si differatur solutio precij: tunc videtur procedere ratio Hostiē. & cessare ratio Innocē. qa in dubio tēporis pōt cōmodū prouenire vēditori & emptori: sed hic nullū cōmodū emptori. Et hāc distinctionem approbat Io. Cal.

Regula gñalis i ꝑctibus

§. VIII. QVID SI QVIS VENDIT

ꝑdium ſcū tali conditione ꝙ vsq; ad tot annos si reddit ꝑ triū rehabeat prædiū. Rn̄. ꝑm Ray. Host. & Bern̄. hic non esse mutuū: vñ nec vsurā. s. ex forma: & emptor ꝓcēpit fructus quos qa vēditio est. & hoc intelligas nisi talis vēditio fuerit facta in fraudē vsurarū: qd̄ pōt ꝑsumi si modicū est precij respectu valoris rei. extra de emp. & vēdi. ad nostrā. Ite si sit i pacto ꝙ restituaf aliqd plus q̄ fuerit precium. extra de pig. illo vos. Ite si emptor consueuit exercere vsuras: vt in. d. c. illo. Sed si emptor intendit realiter emere & iusto precio: tamen dat illi venditori illam potestatem reemendi: potius tamen vellet ꝙ sibi remaneret prædium: non est vsura.

Emptio ꝑdior.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Emptio segetū.

§. IX. SED QVID SI QVIS EMAT fructus siue segetes ,pcturas hoc anno de agro seminator. Rñ. ſm Vlr. q̄ nō est vsura ex forma cōtractus. potest tñ fieri in fraudē vsurarum: qa si verisimiliter sciat q̄ fruct⁹ colligēdi etiā cōputato dāno quo pñt impediri: valebūt tunc plus q̄ illud qđ nūc datur: fraus vsuræ est. Si autē ,pbabiliter dubitatur vtrū plus vel minus debeant valere non est vsura. Idē Host. & Vlri. & eodē modo dicēdū si quis emat fruct⁹ ,pcturos vsq̄ ad tres vel quatuor vel plures annos

De ꝑcu vbbiæ,

§. X. QVID DE CONTRACTV quē vbbiā vocāt q̄ sic celebraſ. Dāt qdā cuidā monasterio cētū cū pacto q̄ ad vitā suā: & cuiuscūq̄ ex eis eccl'ia illa seu monasteriū det illis quolibet anno. xv j. dictaq̄ centum sua sint. si monasteriū: hoc adiecto q̄ si durante vita tale monasteriū voluerit cōtractū rescindere: & dicta centū restituere optionē habeat: & tūc a dicta annua solutione sit liberata: & propter hoc oia & singula bona sua monasteriū obligauit est ne licitus ꝑctus. Et posset videri q̄ sic: quia quædā emptio est illius annualis reddit⁹: & interuenit precium hoc est merces. ſ. certus redditus: ergo &c. Rñ. ſm Lau. de Ridol'. Credo illicitum in casu quo vltra illa centū alligd habeaſ: illudq̄ restitutioni obnoxiū. vt eī vides redditus nō cōstituitur in re: nec ad rē sit relatio, sed ad psonā: licet bona ,p obseruatione cōtractus obliget monasteriū: & sic non vēditur ius: immo nūc de nouo oritur & vēdiſ quid inuēdibile. ſ. pecunia q̄ inuēdibilis est: seu verius contractus innominatus celebraſ. ſ. do vt facias: in quo fraus videſ interuenire de contractu ad cōtractū: maxime attēta maximi lucri quantitate: & adiectione pacti de restituēdo cū voluerit: ex quibus videtur in effectu ac si mutuū cōtraxissent coadiuuat: licet etiā sola de p se nō sit efficax ratio ratione incertitudinis: q̄ in paucis annis totū capitale rehabebit. Nec est verisimile q̄ in breui oēs moriantur. hæc Lau.

Emptio reddituū vtrū sit licita.

§. XI. QVID SI QVIS EMAT REDditum vnius castri vel aliū redditum ad vitā suam vl' suoꝝ hæredū: vel al's ad incertum tempus habendū: est ne vsura? Rñ. ſm Lau. de Ridol'. & Inno. eo. ti. in ciuitate. qui dicunt tāgēdo hūc passum: q̄ aliqui dicūt & forte bene: q̄ si redditus constituatur ante cōtractū vel venditā actionē: siue fuerit cōstitutus in re: puta in vino & possessione: vel alijs huiusmodi siue i psona: puta serui liberti vel rustici: vel actione vel noie. Itē siue sint redditus certi: puta q̄ reddunt. x. siue incerti: puta qui reddūt quartā partē fructuum qui percipiūtur de aliqua domo vel de operibus alicuius personæ.

Alia opinio,

Itē siue sit cōtractus perpetuus: puta qui extendiſ ad hæredes contrahēntium: siue sit ad vitā hoīs: siue ad certum tempus: puta vsq̄ ad quinq̄ annos. Item siue sit redditus in pecunia siue in alijs rebus: siue in facto reputant tales contractus licitos. Ibi em̄ est licitus & purus contractus venditionis. Est namq̄ pretium. ſ. certæ pecuniæ quātitas & est merces. ſ. certus redditus. C. de sacrosanc. eccle. l. iubemus. Host. Vero vt refert Io. an. in. d. c. in ciuitate, dicit simpliciter tenendum q̄ hmōi contractus siue sint in perpetuum siue ad tēpus: siue ad certū censum regulariter sunt pmissi dummodo nō celebrētur in fraudē vsurarū: & vltra dimidiū neuter decipiaſ: al's secus. de emp. & ven. c. ad nostrā. & licet certū sit q̄ vsq̄ ad. xx. xxx. vel. xl. annos pl⁹ accipiat de redditu q̄ſ sit precium qđ' dat: tñ hæc certitudo nō facit illicitū ,ptractū vēditionis: cū & hoc idē sit dare in vēditione alicuius possessionis vbi certū est ſm causas inferiores q̄ plus acciperet infra dictum tempus de certis fructibus ei⁹ q̄ſ sit precium qđ' datur, p ea & sine expēsis vel labore dando ad ficitū vel certi. Nā ibi repræhēditur tñ qñ carius venditur merces pro pter terminū quē dat prolixū emptori ad soluendum pecuniā: vel qa pro minori emit merces ex eo q̄ statim dat pecuniā & ,plixius tēpus expectat merces: quæ sunt pœnitus illi ecta: sed in casu nostro oia sunt præsentia: & id qđ' vēdiſ. & precium eius. Est ergo cōclusio Inno. q̄ prædicta ,pcedant. & sint vera qñ reddit⁹ cōstituti sunt ante cōtractū vel venditā actionē. Hęc ille. Et adde qđ' dicit Guil'. videlicet q̄ ꝑcuis cōtractus talis nō sit vsurarius ex forma: pōt tñ esse illicit⁹ vel ex parte emptoris si nimis paruo præcio emeret pensatis circūstantijs de quātitate precij & valoris ipsius vsufructus & verisimilitudine vitæ eius ſm q̄ esset iuuenis vel senex: sanus vel infirmus: qñ. ſ. emeret ad vitam. Sed quid si redditus vel nomen ,ppter hoc de nouo constituaſ in rebus vel psonis cōtrahēntibus: puta qa dicit emptor: tu constituis tales redditus in tali possessiōe vel seruo: vel facias q̄ talis fatebitur se debere mihi mille vsq̄ ad annum: & ego de illis mille: vel magis de actione pro illis mille cōpetente tibi dabo. l. Rñ. Inno. refert quosdā asseuerare hūc cōtractum licitū: qa nō est hic mutuū, sed emptio. Itē multi casus pñt interuenire q̄ iste emptor amitteret in hoc casu: puta si inops fieret. Subdit tñ Innocē. q̄ cūctis fidelibus est cōsulēdum q̄ a tali contractu se abstineant. Sed Lau. de Ridol'. dicit q̄ sibi videtur q̄ Inno. potius sentiat qđ' consuluit q̄ quod refert. Et idem Io. an. id est q̄ sit illicitus dictus contractus: & vix videt quō sine fraude talis contractus possit fieri.

§. XII. QVID AVTEM CVM QVIdā habuit recipere ab aliquo cētū i certo termino: venit tertius emēs ipsa iura cōtractus cōtra debitorē ,p precio. xc. q̄ nūc soluit: nūquid emptor cōmittit vsurā? Rñ. Si iste emit tñ minus quātū nūc est interesse suū: aut quātum vere æstimādū: siue timēdū ne ille debitor soluat: aut quātus est futurus labor rehabēdi: non est vsura. Si vero al's vult diminuere præciū solū ,ppter hoc q̄ nūc soluit: sed in futuro rehabebit plus: est manifeste vsura. Et nota q̄ talis pactio iuriū præsertim qñ immineret de hoc litigiū: si fiat pro minori precio nō valet: nec iste creditor poterit plus petere ab isto debitore q̄ſ in veritate soluī: etiā si residuū fuerit ei donatū. C. māda. l. p diuersas. & l. ab Anastasio. Qđ' ,p bono cōmuni statutū est ne litigia emerētur vel mouerentur,

De anti cipatiōe

§. XIII. ITEM QVAERITVR CVM quis debeat alicui dare centū hinc ad annū: si creditor eius petit nūc sibi dari. xcv, & alia quinq̄ sibi remittit: vtrū ne terminī fit licitū? Rñ. Ioā. de Repri. ordi. mino. dicens simpliciter & solonis, indistincte q̄ licet. Et cū arguiſ cōtra: q̄ accipere aliquid vltra iustū precium in venditione rei rōne expectatiōis temporis est vsura. vt extra de vsur. in ciuitate, Et similiter proga re terminū solutionis nūc faciēdæ: & hoc recipere aliquid vltra debitā q̄ſtitatē est vsura. vt eo. ti. ca. ꝑsoluit. & hoc qa vēditur tēpus qđ' cōe oibus est: tū etiā qa est ibi mutuū ſm plicitū cū lucro. Nā idē est in effectu ac si creditor acceptam pecuniā tūc qñ sibi debetur eā mutuat vsq̄ ad terminū ,progarū: & ,p illo mutuo illud lucrū recipit. Rñdet ille per distinctionē quādā de tpe. Dicit em̄ q̄ est tēpus cōe: &. est tempus ,ppriū. Et tēpus cōe dī esse illud qđ' diffinitur q̄ est mēsura primi mobilis. Et qa illud ita deseruit vni sicut & alteri: cū cōe sit nō pōt vt propriū vendi: qđ' ,ptingit qñ quis ratione tm̄ dilationis tēporis in solutione facienda plus petit vel cū in anticipatione solutionis faciēdæ anteq̄ detur mercs minuitur precīū: qđ' reprobaſ in dictis decre. Tēpus ,ppriū dicunt esse qđ' est ita mihi accōmodatū circa aliqđ' negotiū q̄ nō alteri: sicut cū debeo dare Petro, c. hinc ad annū & non prius: istud tempus vnius anni quo advēdū & excēdū: illa cētū q̄ debeo Petro est meū ,ppriū: qa mihi cōcessum ad vtēdū illis prout volo: & sic possum vēdere vt meū qđ' facio dum nūc soluendo ipsi Petro do sibi, xc. vel circa. Sed beaᵗ Tho. in opuscu. lxvj. in fi. in epistola ad lectorē Florentinū dicit simpliciter hoc esse vsurā: vt patet. ē. in. c. de vsura. in emp. & ven. §. fi. circa fi. Pro pleniori declaratione posset sic distingui. Qđ' aut talis debitor in dando illa cētū ante tps sibi concessum inde recipit dānū: puta quia cū nō habeat i prōptu oporteret eū accipere advsurā: seu vēdere res suas minus iusto precio: seu quas intendebat seruare in futurum qñ plus verisimiliter erāt valituræ & hmōi: sed ad pces creditoris nūc sibi soluit illa, xcv, & illa quinq̄ sibi retinet debitor: qa tātūdem est dānū qđ' inde ipse recipit ex anticipatiōe solutiōis: & tūc non est vsura: qa nullū ibi ex hoc lucrum cōsequiſ: sed solū cōseruat se indemnē. Secus si plus esset lucrū illoꝝ quinq̄ q̄ſ dānū inde sequens. Aut ipse debitor intēdebat nuncilla centū exponere in licitis mercātijs vbi sperabat plus lucri habere q̄ſ illa quinq̄: & viam habebat ad hoc paratā: & tūc dubiū est vtrū possit illa quinq̄ subtrahere & sibi retinere præsupposito q̄ lucrū speratum ex negotiatiōe cū illis cētū cū suo dubio ſ. de non lucrando etiā si tātū æstimeſ. Nā Inno. & Io. an. dicūt illicitū. Host. licitū asseuerat cū Ioā. de Lig. dūmodo nō fiat in fraudem.

Quia ergo

Quia ergo dubiū: tene certū & dimitte incertū. de pœ. dist. vij. c. si qs. ij. Aut debitor ex tali anticipatiōe solutionis nec dānū incurrit: nec negotiari cum illis est pararus: nec super hæc cogitat: sed solū qa prœuenit tps vult sibi illa quinq̄ remittit: tūc est vsura. Et rō est: qa vēditur tps & mutuū et ibi implicitū cū lucro in tēto. arg. in. d. c. in ciuitate. & in hoc casu loquiſ. b. Tho. vbi. §. Illa aūt distinctio de tpe cōi & proprio nō sufficiēter euacuat argumenta. Nec apparet rō q̄re magis tps debeat dici ,ppriū in hoc casu q̄ſ in alijs q̄ habentur in dictis decre. Nec alij theologi vel canonistæ ponunt talem distinctionem: & ideo nō tenenda quia periculosa.

Emptio reddituū cū pacto reēptionis.

§. XIIII. ALIVS CONTRACTVS celebratur in partibus Cathaloniæ: prœcipue Barchinoniæ sub tali forma & modo. Titius indigēs pecunia vēdit Mœuio. c. florenī. auri annui & perpetui reditus super oīb⁹ bonis suis vel sup aliquibus in specie: & ad hoc bona illa obligat & fit cōtractus ptio cōpetēti ſm cōe præciū illarū regionū: vel paulo plus vel minus. & in ipso cōtractu expresse agitur q̄ vēditor ,p eodē præcio possit in totū vel i partē redimere illū redditū seu cēsum vēditū. Nūc quæritur vtrū dict⁹ cōtractus sit vsurarius? Istā quæstionē tractat Inno. in. c. in ciuitate. de vsur. Et ibidem alij post eū plures. nihil tamen dicūt de facultate redimendi ipm redditū: sed simpliciter de emptiōe talis redditus. Et dicit Inn. q̄ emptio redditus iam formati seu constituti siue i possessionem siue in pecuniā licita est. Sed ab emptiōe reddit⁹ nō formati nec antea constituti consulit abstinendum vt dubia vtrū sint licita. Quidā aūt vt vlri. sic dicit. Omittēdo argūmēta dico talem cōtractū esse licitum data etiā redimēdi facultate. Rō est: qa talis cōtractus est mera & pura vēditio & præcio ,ppetēti saltem licito: qa etiā in modico pcio cōtrahētes licet seinuicē decipere: & est res quæ cadit in cōmitiū: qa profana: nec emptor ex hoc cōtractu plus recipit q̄ſ ex legitimo cōtractu emptionis. ſ. rē vēditā: igiſ nō est vsura: nec video aliquā rōnē dubitandi. Plus dico idē. ſ. esse in redditu prius nō constituto. Quid em̄ refert quātum ad vsurā an sit cōstitutus de nouo: an sit constitutus prius? Certe nihil. Nec procedit occasio quā assumit Inno. ſ. q̄ in non cōstituto ante nō videt mercs in rerū natura: & ita nō vera emptio quæ requirit mercedē: precium & cōsensum: qa dico cū reuerētia q̄ est merces: ipse redditus qui cōtrahēdo cōstituitur: & tus illud percipiendi ex illo cōtractu qđ' acquirit emptor: immo etiā sine mercede existēte in rerum natura sit emptio: vt puta in sola spe vt in actu piscādi retibus: qa siue capiat siue non capiat valet emptio: & tenetur emptor ad precium. Et qđ' plus est si captura in duplo plus valeret q̄ſ ipm precium. nihilominus tenet cōtractus: qa spei emptio est. Idem de partu futuro ancillæ vel pecudis: vt in. l. nec emptum. ff. de ꝺhē. emp. Nec in hoc mihi videtur in aliquo quomodolibet dubitandū. Qđ' aūt addiſ in casu redimēdi ,p eodē precio dico q̄ illud nō variat cōclusionē, qa hoc magis est in fauorē vēditoris. Nec in hoc casu pōt notari vsura plus q̄ſ in emptione prædij vel alicuius rei: cū. ſ. vendiſ cū cōditione vt vēditor possit reemere pro eodem precio: quando. ſ. simpliciter fit non in fraudem vsurarum. Sed pone q̄ post tres vel quatuor annos vel plures venditor redimit illū reditū & soluit emptori precium sibi datū: nūquid cū tuta cōscientia emptor illo alio intermedio tēpore trium annoꝝ vel quatuor retinebit illū redditū sic receptū: Scio q̄ mſti dicūt q̄ nō: & q̄ debet cōputari in sorte: vt dē in pignore. Et breuiter dico q̄ licite retinet: nec teneᵗ cōputare in sorte: qđ' sic ,pbatur. Ista redditⁿ receptio venit ex contractu licito etiā adiecta facultate redimendi: vt. ē. dictū est: qa ex tali cōtractu acquisitū est ius percipiendi redditū illū & illius iuris factⁿ est dūs: qa ex hoc cōtractu plus recipit q̄ſ ex legitimo cōtractu emptionis, ſ. rē vēditā: igiſ nō est vsura: nec video aliquā rōnē dubitandi. Plus dico idē. ſ. esse in redditu prius nō constituto. Quid em̄ refert quātum ad vsurā an sit cōstitutus de nouo: an sit constitutus prius? Certe nihil. Nec procedit occasio quā assumit Inno. ſ. q̄ in non cōstituto ante nō videt mercs in rerū natura: & ita nō vera emptio quæ requirit mercedē: precium & cōsensum: qa dico cū reuerētia q̄ est merces: ipse redditus qui cōtrahēdo cōstituitur: & tus illud percipiendi ex illo cōtractu qđ' acquirit emptor: immo etiā sine mercede existēte in rerum natura sit emptio: vt puta in sola spe vt in actu piscādi retibus: qa siue capiat siue non capiat valet emptio: & tenetur emptor ad precium. Et qđ' plus est si captura in duplo plus valeret q̄ſ ipm precium. nihilominus tenet cōtractus: qa spei emptio est. Idem de partu futuro ancillæ vel pecudis: vt in. l. nec emptum. ff. de ꝺhē. emp. Nec in hoc mihi videtur in aliquo quomodolibet dubitandū. Qđ' aūt addiſ in casu redimēdi ,p eodē precio dico q̄ illud nō variat cōclusionē, qa hoc magis est in fauorē vēditoris. Nec in hoc casu pōt notari vsura plus q̄ſ in emptione prædij vel alicuius rei: cū. ſ. vendiſ cū cōditione vt vēditor possit reemere pro eodem precio: quando. ſ. simpliciter fit non in fraudem vsurarum. Sed pone q̄ post tres vel quatuor annos vel plures venditor redimit illū reditū & soluit emptori precium sibi datū: nūquid cū tuta cōscientia emptor illo alio intermedio tēpore trium annoꝝ vel quatuor retinebit illū redditū sic receptū: Scio q̄ mſti dicūt q̄ nō: & q̄ debet cōputari in sorte: vt dē in pignore. Et breuiter dico q̄ licite retinet: nec teneᵗ cōputare in sorte: qđ' sic ,pbatur. Ista redditⁿ receptio venit ex contractu licito etiā adiecta facultate redimendi: vt. ē. dictū est: qa ex tali cōtractu acquisitū est ius percipiendi redditū illū & illius iuris factⁿ est dūs: qa ex hoc cōtractu est licitus: licet vēditor possit redimere & ad emptorē ptinet cōmodū & periculū rei vēditę: igiſ ex illo iure percipit de re sua & suū ꝓcipit & suū facit ac si de precio suo fructus perciperet rei emptę: igitur licite retinet tā q̄ſ suum.

Sed pone q̄ iste emptor alteri vēdit illū redditū qđ' facere potest vt rē suā: tñ cū facultate redimēdi postea redimitur ab illo sicⁿ emptore: nūquid primus emptor reddet quod percepit? Certe nō: qa suū recepit: nec tēpus ꝓteritum sub iacet restitutioni: sed futurū solū habet illud ius percipiendi qđ' redimiſ. De istis duabus cōclusionibus & q̄ licitus sit cōtractus & cū facultate & sine facultate redimēdi: & q̄ faciat fructus suos & non habeat cōputare in sortem; reputo quasi exp̄ssum casum in. l. ij. in fi. & in. l. vbi autē. §. Iulian⁹. ff. de cōdi. adie. cum certe nulla sit differētia in emptiōe reditus vel fundi: cū sit res cadens in cōmerciū sicut & cætera. Nō obstāte regula iuris cōis q̄ quā habeᵗ q̄ quicq̄ recipitur vltra sortē est vsura: qa illa habet locū i mutuo i quo solo ,ppriē locū habet vsura: licet ꝑ quādā cōsequētiā extēdatur ad alios cōtractus maxime qñ fiūt in fraudem vsurarū: vel, p dilatione solutionis plus recipiſ: & venditur tempus: qa sic proprie est vsura sicut in mutuo i quo ,p dilatione tpis quo mutuū retinetur plus soluitur q̄ſ datum sit. vt in. c. in ciuitate. de vsur. Et ꝑ hoc rñdeᵗ ad di. cū. c. qđ' loquitur in pecunia debita cū ,p dilatione plus soluitur q̄ſ datum sit vt in. c. in ciuitate. & ex pacto sicut in mutuo. Ad id aūt qđ' dr fructus cōputari in sortē: vt in. c. j. & ij. & c. 9quæſt⁹. de vsur. q̄ illa, c. loquūtur in mutuo: & etiā i pignore dato pro mutuo: qa fructus pignoris merito cōputāur in sortē. Item creditor nō est dñs pignoris: neq̄ fructus recipit ex re sua: sed ex re debitoris: sed nec habet ius recipiendi illos fructⁿ tā q̄ſ de re sua & suis. Secⁿ in casu nō: vbi recipit vt iure suo & tā q̄ſ suos: & in re sua seu de re sua. ſ. de iure percipiēdi qđ' ius suū & sua res est. Itē nō obstat eua gēlij: vbi dicitur. Mutuū date nihil inde sperantes. Luc. vj. qđ' di tū extendiſ etiā ad alios ꝑctus: vt patet in. c. cōsuluit, de vsur. quia illud verū est qñ illud agiſ principaliter spe lucri vltra sortē: vt dicit ibi glos. Hic aūr pricipaliter agiſ & emiſ reddit⁹ sicut si prædiū esset emptū vt habeaſ. Nec em̄ in cōtractib⁹ prohibeaſ spes lucri immo cōmuniter inest & est licita: immo in mutuo simplici & liberali licet sperare & recipere remunerationē nō principaliter: al's esset vsura: quæ etiā natura liter debetur licet peri nō possit: qa talis beneficētia mutui dati parit naturalē obligationē qa beneficēti benefacere tenemur. vt in l sed in lege q̄ missoria. §. consuluit. ff. de pecti hęre. Et si dicaᵗ quomodo cūq̄ sit p talē redēptionē primus emptor recepit vltra sortē: qa reddit⁹ medij tēporis fateor: sed suū recipit vt. ē. dictū est. Et licet forsitā si esset emptor consuetus dare ad vsurā: præsumitur de fraude vsurarū: & maxime si emeret in se vt redimeret. & ita haberet illud lucrū intermedij tpis posset dici vsura meralis: licet nō ex forma contractus. ruxta. c. in ciuitate. Sed ista ꝓsumptio hic cessat: quia est in libertate vēditoris redimere vel nō: & res est in periculo emptoris: qa emptor pō venire ad inopiā: & res obligatę perire possunt: & ita ꝑderet emptor reditum. Si tñ esset certū q̄ redimeret: & ex illa causa emeret vt redimeret: q̄ſ nō ex forma cōtractus tñ re ipa illicitus eēt & haberet natura vsuræ. Hoc aūt cessat in istis: maxime i personis ecclesiasticis: qa sup talibus redditib⁹ fundatæ & dotatæ sunt ecclesiæ quasi in spe perpetuādi. Et si talis contractus ,phiberēᵗ & reddit⁹ redimeretur: ecclesiæ essent de structæ q̄ nō haberēt reddit⁹ nisi pecunias facile consumendas. Stātibus aūt illis cōtractibus licitis. iterū emūt ex illis pecunijs alios reddit⁹. Hæc oīa Guil'. nō glossator Ray. sed alius nouus. Quod iste accesserit licitum contractum non videtur clarum sed dubium: & ideo cauendum.

Vtra reddit⁹ nō pōt fieri cōi puta di.

§. XV. QVASI SIMILIS QVAEstio fit per Alex. Lōb. excepto de redēptione ipsius reddit⁹. Quæriſ ergo an liceat emere pecuniales reddit⁹ hæreditarię seu advitā? Ad hoc dicēdū ſm Alex. Lomb. q̄ talis contractus licitus esse pōt. Ad cuius intelligētiā aduertēdū est q̄ quadrupliciter potest esse vitium in contractu.

¶ Primo ex causa materiali.
¶ Secundo ex causa efficienti.
¶ Tertio ex causa finali.
¶ Quarto ex causa finali.

Primo pōt esse vitiū in contractu ex causa materiali. i. ex parte rei quæ emitur vel vēditur: puta qa res minime vēdibilis est: sicut hō liber qui vēdi nō pōt: nec spūalia possunt vēdi nec etiā pōt vēdi aliena res. Et ſm hunc modū cōtractus hmōi ſm aliquos vitiatur: qa pecunia nō pōt vēdi. Et intātū ſm eos talis contractus vitiaᵗ q̄ ab actu emptionis tractu declinat: & contractū mutui intrat: in quo non licet sperare lucrū: sicut patet extra de vsur. cōsuluit. Sed tñ pōt ad hoc responderi q̄ in rebus nris triplicia habemus bona. Primo mobilia. Secⁿo immobilia. Tertio aūt ius in vtriſq̄. Et sicut distinguiſ mobile & immobile & ius i vtriſq̄: ita ipm ius vēdi pōt sicut mobilia & imobilia. Nō ergo vēdiſ ipa pecunia; sed ius percipiēdi reditus illos pecuniales. Quis

Vitia i vēdi nec etiā pōt vēdi aliena res. Et ſm hunc modū cōtractus hmōi ſm aliquos vitiatur: qa pecunia nō pōt vēdi. Et intātū ſm eos talis contractus vitiaᵗ q̄ ab actu emptionis tractu declinat: & contractū mutui intrat: in quo non licet sperare lucrū: sicut patet extra de vsur. cōsuluit. Sed tñ pōt ad hoc responderi q̄ in rebus nris triplicia habemus bona. Primo mobilia. Secⁿo immobilia. Tertio aūt ius in vtriſq̄. Et sicut distinguiſ mobile & immobile & ius i vtriſq̄: ita ipm ius vēdi pōt sicut mobilia & imobilia. Nō ergo vēdiſ ipa pecunia; sed ius percipiēdi reditus illos pecuniales. Quis

Cōclo.

Probat cōclusionē & solutionē argumenta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aūt pecunia vēdi nō possit trāsit tm cū vēdito iure, Vendimus em aliqd qđ vēdi nō pōt: & tm cū aliquo alio trāsit qđ de iure vēdi & emi valet: sicut ius patronatus qđ spūali annexū est: & tamē trālit cū vēditore villę vl fundi qđ de iure vtiq; vēdi pōt. sic in ꝓposito casu cōtingit. Vendit em ius quo vēdito pecunia transit. Ius em pcipiēdi quodlibet anno talē pecuniæ quātitatē sub bonis alicuius venditis: siue hæreditarie: siue ad vitā ipius ementis non est pecunia: sed distinguit vnū ab alio. Verū est tm ꝙ alia rōne nō pōt vendi pecunia q̄ iuspatronatus. Pecunia em nō pōt vendi: ga medium est in vēditione. Ius aut̄ patronatus vēdi non pōt: ga spūali annexū est. Sed o pōt esse vitiū in cōtractu ex causa efficiētis. i. ex parte contrahētis. Sicut em qñ qs fingit se emerę illud quod in pignus intendit accipere: & tūc a vitio vsurę nō excusat. arg. ad hoc extra de pig. c. illo vos. Et hoc mō posset aliqs dicere ꝙ hic vitiū est: ga tātūdē est sic contrahere sicut mutuare. c. p. x. quolibet anno: ita ꝙ sic ꝓtrahens mutuat indirecte: & emptionē fingens mutuum facit.

Cupidi tas viti ar ꝛcētū.

Posset aūt dici ꝙ argumētum nō cogit: ga in tali ꝓtractu nō est mutuū directū. Nā vbi mutuū est mutuatus: ipsi mutuāti in precio obligat: Sed in tali cōtractu pecunia transit & ius pcipiēdoꝝ redituū stat lucro & periculo ipsi⁹ emptoris. Posset aūt in hoc cōtractu incidere vitiū ex parte contrahētis ꝓpter cupiditatē & auaritiā ei⁹: sed nō accidit contractui ex ipsi⁹ cōtractu natura. Tertio quoq; pōt esse vitiū in cōtractu ex causa formali. i. ex pte pacti appositi: hoc est qñ apponit pactū: qđ repugnat rei quæ trāsigit: ita ꝙ ipsa res nō ꝓfatif apponi tale pactū: & isto modo cōtingit esse vitiū in simonia. Alio modo qñ pactū repugnat contractui. Hoc aūt est qñ cōtractus gratuit⁹ est: & tale vitiū facit vsurā siquidē est in hoc ꝙ aliqd exigitur ex pacto rōne rei mutuatæ. Tale aūt vitiū nō est in prædicto cōtractu cū ibi nō mutuū: sed vera vēditio sit. Quarto pōt esse vitiū in cōtractu ex causa finali. i. ex parte prij. & tale vitiū excluditur ab isto cōtractu: qñ ꝓportionat preciū iuri qđ vēdit regulare siquidē est ꝙ cōtractus emptionis & vēditionis illicit⁹ est cū in eo iuris naturalis æquitas nō seruatur. Sed cū talis seruatur æquitas: ita ꝙ non est notabilis excessus precij super rē vēditā. nec ecōuerso: tūc illicitus est cōtractus. Non ergo negat ꝙ talis cōtractus vitiari nō possit ex parte pcij: sed tm sicut pōt vitiari: ita ratificari pōt. Alio quoq; modo ꝓbāt aliqui hūc cōtractū licitū esse: ga licite pōt quis emere prædiū ꝓ. c. libris: & prędiū emptū posset hæreditarie dare alicui pro se & ꝓ hæredibus suis hoc pacto ꝙ recipiēs prędiū obligaret ꝓ se & suis hæredibus dare quolibet anno. c. solidos: & nihil differt in cōspectu dei vtrū mutuū habeat hoc mediate vel immediate: contractus em licitus esse videt. Fateor tamē ꝙ nō est honestus nec decens sicut est contractus quo emūtur reditus prædiales.

§. XVI. SED CONTRA PRAEDICTA

Obiectiones q̄rūdā doctorum

arguūt qdā dicētes hoc iō non licere: qa pecunia ad hoc inuēta est: vt mediū sit inter emētē & vēdētē: & nō vt emat & vēdatur: ꝓpter qđ emēs vel vēdēs pecuniā vtitur ea ad finē ad quē nō est inuēta: & p cōsequens peccat: & maxime qa talis cōtractus nō videt posse reduci nisi ad contractum mutui. Ratio huius est: qa cū pecunia nō possit emi vel vēdi cū sit nō extremū vēditionis vel emptionis: sequitur ꝙ nō pōt cōtractus iste reduci ad emptionē vel venditionem. Certū etiā est ꝙ locatio nō pōt dici nec etiā cōmodatum: ergo ad cōtractū mutui eū reducere necesse est: sed in eo sicut ex præcedētib⁹ patet: nō licet sperare lucrū. Ad hoc dicēdū ꝙ sicut ex præcedētib⁹ patet: hic nō emit pecunia: sed ipsiꝰ ius: ꝓptereā mutuū minime dici pōt. Itē quoq; opponunt & dicūt ꝙ hic videt accessus lucri ad sortē. Talis aūt accessus seu successus aut simul factus cōtractū variare non ꝓtest: ga vtrobiq; vtit ipla vsura cū vsura sit qđ accedit sorti: sicut patet. xliij. q. iij. plerię. Sed si fiat accessus simul: puta qđ eodē modo si qs dat. x. vt recipiat. xx. in vno anno vsura est. Ecōuerso tingit qñ emunt pecuniales reditus in certis annis: lucrū non solū ad æquatur sorti: sed etiā excedit sortē. Et q̄uis talis excessus p successiuam perceptionē reditū fiat tm hoc cōtractū nō ratificat sed condemnat: qa nō differt vtrū talis excrescentia successiue vel simul recipiat. Ad hoc dicendū ꝙ hic nō est accessus lucri ad sortē: quia in venditione: vt dictū est: torum de sorte est.

In' emptiōe reditūm emitur ius & non pecunia.

§. XVII. QVAERITVR ETIAM

An licet emere pignora ab vsurario. Adde & arg. l pa. ff. de ritu nu. Verum invsura trāsferaf dūium rea.

vtrū licitū sit emere pignora a manifestis vsurarijs: q̄ ex lapsu tpis gueneruntad eos rōne vsuræ nō solutæ: vt q̄dite fiat. Et videt ꝙ nō: ga Amb. appellat vsurā rapinā: vt patet xiij. q. iij. c. si quis vsurā. Sed rem raptā nullus licite emere potest sciēter, ergo &c. In cōtrariū videtur esse: ga nullus hoc ꝓhibet: cū prohibeat emere rē furatā vel raptā. vt C. de fur. l. in ciuilem. Et qđ nō est prohibitū intelligit esse cōcessum. arg. xiij. q. ij. Hebron. &. §. seq. in fi. Ad hoc dicendū ꝙ circa vsurā duplex est opinio quātū ad dūū eius. Aliqui em dicūt ꝙ in vsura nō trāsfertur dūū: sicut nec in furto: nec in rapina. Cuius opinionis sunt Alexan. de Hal'. & Bonauē. & Richar. & Sco. in. iiij. dist. xv. & hi ordinis mīn. Hugo sup. c. si quis. ñ. xiij. q. iij. idē. Et ꝼm hanc opinionē nō bene possent emi talia pignora: sicut nec res rapta nec recipi in solutionem si quis ab eo. l. vsurario deberet habere aliqd. quia q dedit ea posset contradicere & illa repetere: qa vltra capitale mutuatū vsurario residuū valoris pignoris quod est tantūdem & plus est vsura: vnde etiā in dominio eius qui pignus dedit: & sic nō posset alienari sine voluntate eius nisi quis diceret ipsum assentire eo ꝙ tacet & non cōtradicit. de reg. iur. lib. vj. qui tacet. Sed ad hoc posset dici ꝙ tacet: quia nō potest alienationē impedire. Sed alia opinio est ꝙ in vsura trasferatur dūium: licet competat repetitio. Cuius opi. sunt Tho. ñ. q. lxxviij. in summa. Vlr. Goff. Bern. & glo. xiij. q. iij. super. c. si quis vsuram. Et hæc est communior opinio & mihi magis placet. Et ꝼm hanc videtur ꝙ possint emi talia pignora. Nā ꝙ non possent emi posset esse ex duplici causa. Aut ga vsurarius efficere f non solūdo: aut quia per hoc fieret iniuria dño pignoris: sed neutrū videtur hic esse. Nā propter hoc nō efficitur vsurarius minus soluendo: quia recipit preciū pro pignore et quod tm dem valet: vel quasi quātū pignus. Habet etiā vsurarius in pignore ius sui capitalis. ſ. sortē mutuatā: sicut ipse qui est obligatus restitutioni potest preciū restituere. Non etiam videtur iniuria fieri dño pignoris. Scienti enim & consentienti nō fit iniuria nec ꝙ dolus. de reg. iur. lib. vj. Sed eum sciat dñs pignoris ipm alienari: non reputat sibi fieri iniuriā si alius emat: nec super hoc aliquis conqueritur: & merito: quia sic pactum voluntarium fecit cū vsurario ꝙ posset libere alienare post tantū tēporis: & cōmunitates & dñi permittūt talia facta & firma volunt ea haberi: qa alʒ nullus publice fœnerari vellet si illa nō possent alienare: vñ sequeretur multa incōuenientia in ciuitatibus ꝓpter quæ tolleda permittūtur. Non tamē impediunt vel statuunt quin possint repeti vsuræ: & quin possint cogi: qa ꝙ hoc facerēt tenerentur ad restitutionem insolidum: & qui hoc statuerent: & qui statuta huiusmodi seruarent essent excōicati. de vsur. ex graui. in Cle. Nullum etiā doctorē adhuc legi qui asserat hoc illicitū & teneri ad restitutionē expresse: scilicet emētes hmōi pignora. qđ si necessariū esset non raciussent sicut & de alijs casibus mētionē faciunt. Ad argumētum respondet ꝙ Amb. sumit ibi rapinā large. p oī illicita acquisitione vbi cōpetit repetitio, verū qa materia non est vsq; quaq; clara nemini cōsulendū est vt faciat: post factū non condēnandus. Et hoc verū nisi pignora essent res furaræ vel raptæ: vel res sacræ quæ pignori dari non possent.

¶ De cooperatione & participatione vsuræ. Cap. IX.

QVE COOPERATIONE ET

Duplici ter sumitur occasio.

participatiōe vsurę quō & qñ teneaf ad restitutionē. & ꝓ fūdamēto huiꝰ sumēda est illa regula q̄ habef de iniur. & dā. da. c. si culpa. vbi dr. Qui occasionē dāni dat: dānū ipe dedisse videf. Pro cui⁹ declaratione sciendum ꝙ occasio sumitur dupliciter. Vno modo pro eo quod est aliqualiter inductiuū seu causatiuum alicuius effectus: sed nō sufficiēter & efficaciter. & ista est propria acceptio: sicut dicit occasio submersionis vel prædationis nauis nauta qui ducit nauē ad aliquem locum vbi superueniente tēpestate submergitur: vel ab hostibus rapitur: qđ ꝓhabiliter æstimari nō potest. & isto modo qui dat occasionē dāni: vsurę, rapinę: furti & hmōi: dānū dare videf: sed realiter nō dat: vñ non tenetur ad restitutionē: licet peccat possit grauiter: Alio modo sumit occasio ꝓ eo qđ est inductiuū vel causatiuū alicuius effectus sufficiēter & efficaciter: ita, ꝙ sine eo non sequeretur effectus: & ista est impropria acceptio

pria acceptio: & magis ꝓprie, dē causa ad quā posita sequitur effectus. Et sic dicitur occasio seu causa submersionis nauis qui faceret foramē in nauj vt intraret aqua ad submergendū & sic euenit. Et dr causa seu occasio directa qñ hoc intendit indirecta aūt qñ nō intendit: sed nō impedit nec obuiat ne eueniat effectus cū pōt & debet sicut nauta dicit causa indirecta seu occasio submersionis nauis cum permittit aquā intrare in nauim paulatim: vñ sequif submersio cū possit obuiare & debeat hoc facere cū ad hoc teneatur vt gubernator dato ꝙ hoc nō intrēdat. Et sic q̄ præstat occasionē dāni in furto & rapina & vsura & alijs hmōi: videtur dare dānū ita ꝙ realiter dat: vnde tenetur ad restitutionem insolidū. Fit tm ab aliquibus differētia inter dātē occasionē seu causam efficacē rapinę: furto & hmōi vsurpationib⁹ violētis: & dātem occasionē efficacē vsurę: ita ꝙ sine eis nō fieret vsura. Nam in dante occasionē violē tę vsurpationi & oīno inuolūtarie: oēs dicūtur teneri insolidū: sed in vsura dans occasionē in hmōi: dicūt aliqui nō teneri nisi quātū de vsura pueniſſet ad eū: & hoc tm ga nō oīno inuolūtariū acceptū: sed mixtū volūtariū. Guil. hoc tenet. Alij dicūt ꝙ idē est quo ad hoc in vsura qđ & in rapina. ſ. ꝙ teneatur insolidū etiā si non peruenierit ad eū aliquid & hoc tenet Pe. de palu. in. iij. & alij vt patebit. ſ. Et quia hęc opinio tutior est ideo consulenda.

§. I. QVAERITVR ERGO QVID

Vsurarijs fert̄ iudicī licita

de seruitorib⁹ vsurariorū q nihil habēt prēter vsuras. Rñ. ꝼm Guil. credo ꝙ pñt licite ab vsurarijs accipere mercedē suam si seruiūt vtiliter in rebus licitis vel honestis aut nec cessarijs Nā vtilitas quā cōsequūtur vsuram ex opere seruitij cōpēsatur cū mercede quā dāt seruiētibus illis: nec possunt dici pauperiores ꝓpter mercedē datā seruiētibus illis cū loco mercedis habuerint cōmodū operarij. Si autē seruierint de illicitis: nō credo ꝙ debeāt recipere mercedem de hmōi. Idē de cultoribus & alijs eorū mercenarijs. Pe. aūt de pal. in. iij. dicit. ꝙ famulus qui qñ se locauit nescit esse vsurariū: & nō seruiuit sibi in vsuris: mercedē recipere pōt: ala's ipuret sibi q ei seruiuit quē sciebat nil nisi de vsuris habere. Idem tamen dicit ꝙ seruiendo in licitis & necessarijs potest recipere mercedem.

§. II. QVID DE EO QVI CONSVLIT

alicuiꝙ fœneret: vl ꝙ mutuat gratis fœneratorivt fœneretur: vel contrahit societatē cū aliquo ad fenus exercēdū vl qui mutuat vsurariovt fœneretur & iste percipiet lucrū nūquid oēs tales tenētur insolidū? Rñ. ꝼm Guil. Quidam dicit ꝙ qui inducūt illos ad fœnerādū qui alʒ nō erāt fœneraturi: tenētur insolidū. Si vero alʒ erāt fœneraturi: nō tenētur nisi quātū ad eos puenit. Et subdit. Ego credo sine ꝓiudicio ꝙ in neutro casu taliter inducētes tenentur nisi quātum ad eos peruenit: & quātū ad hoc cōditio eoꝝ est melior q̄ eoꝝ qui vel prestāt fauorē i rapina vel furto qa ipsi tenētur etiā si ad eos nil puenit. Et hoc ideo: qa rapina vel furtū fit simpliciter cōtra volūtatē dñi: sed vsura peruenit ad creditorē de voluntate dñi. Nec inuenio iura dare actionem debitori contra hmōi inductores vel fauto res ad repetendū ab eis illas vsuras quas ipsi debitores soluerunt illis inductis: sicut dant actionē contra illos quoꝝ opere vel cōsilio fiunt furtavel rapinę: licet nil ad eos per uenerit. Prima autē opinio tutior est saltē qñ principales nō essent soluēdo. Omnes em tales indubitāter sunt parti cipes culpę: & hanc opinionem tenet Pe. de pal.

§. III. QVID DE EO QVI ACCIPIT

De tutore accipiēte vsuras

vsuras nōie alieno: vt tutor: curator: vl procurator? Rñ. ꝼm Tho. Sicut prohibet aliquis accipere vsuras nōie suo, ita & alieno. di. xlvj. c. sicut nō suo. Et si accipit alieno nomine tenet ad restitutionē si ille cuius nōie accepit nō est exigēte soluendo vel nō vult restituere. Nā faciēs & cōsentiēs pari pœna puniunt. ñ. q. j. c. notū. in fi. Sed ꝼm ꝙ addit Host. ille in cuius vtilitatē versum est prio & principaliter tenetur alius in subsidiū. & hæc i dubitāter vera sunt de tutore curatore &, procuratore, ꝓ eo ꝙ prestant autoritatē talibus Secus de eo q nudū præbet ministeriū. vt dr in seq. §. Idē dicendū est qñ tutor vel curator pro pupillis exigit vsuras cōtractibus factis vsurarijs a patre pupilli. vñ si ab officio aliquo cōtatis ponitur tutor vel curator faciat, presta

Adde & C. de dī gn. l. ne q̄ famo si. li. xij. et. C. de inſa. le, vna. lib. x. & ar. xxxij q. v. ca. pceptū.

tionē corā eo vl alijs q nō intrēdit se intromittere de vsuris exigendis nec se de hoc impedier. Similiter mulier vidua quę exigit vsuras factas a marito ꝓ filijs: vel cū sit tutrix simul cū alijs tutoribus assentiat ꝙ pecunię filioꝝ pupillorū tradātur ad vsurā tenēt insolidū. Itē sciendū ꝙ si ille soluit cuius nōie acceptę sunt vsurę ceteri liberantur. Io. de Lig. in. c. Michael ep̄ de vsur. dicit ꝙ de extorquente nōie alieno & partiario in quota nō est dubiū ꝙ tenēt: sed vbi nō est partiarij⁹ sed simpliciter extorquēs nūc nō tenēt: licet aliqui dicāt eū teneri vbi mādās nō est soluendo vt in. d. c. sicut nō suo. hęc ille Videt tm intelligēdū id. ſ. ꝙ teneaf qui nōie alieno fœnerat. & si nō est partiarius in quota tm ꝓfitat autoritatē: vt dixit Guil. Vñ cōsules alicuius artis vel lanę: vel alterius q pecunias quas habent ex reditibus artis tractare si eas mutuant artificibus artis ipsius: vel alʒ qbuscūq; ad rōnē tot ꝓ centenario siue parū siue multū saluo tm capitali: vsurā cōmittūt & tenēt facere qđ in se est vt ars ipsa restituat: al's ipsi obligātur ad restitutionē & si nil peruenerit ad eos ex eo ꝙ factores secerūt cōtractus & si nōie alieno: qa dant causam efficacē. Et ideo debet talis pecunia ꝓ modū societatis esse ita ꝙ sit particeps damni sicut & lucri si contingeret: & tunc licite fiat: si tm in licitis mercanrijs vel artilicijs exerceatur.

§. IIII. QVID DE ILLIS FAMVlis qui de mādato dñoꝝ dāt pecuniā ad vsurā debitoribꝰ & suscipiūt pecuniā ab eis? Rñ. ꝼm Guil. Si nil ad eos peruenit: nō credo ꝙ teneanf ꝓsertim si illi dñi aliter ꝓ seipsos exercēt vsuras vel ꝓ alios exercēt & si nō ꝓ istos gerēdo negotiū Idem Pe. de paſ. Sed si sunt factores stantes ad dandū mutuū in ꝓsona vsurariorū ita ꝙ apud eos resident quasi principalis autoritas suoꝝ dñoꝝ seu magistroꝝ vl etiā socij & partiales i lucro: tūc si principales nō restituūt qui. ſ. inde habuerūt lucrū vsurariū: obligātur ipsi factores ex eo ꝙ prestant causam efficacē. & hoc ꝼm Geral. ordinis eremitarū. Et similiter in alijs cōtractibus iniquis: vt in vēdēdo plus iusto ꝓcio rōne dilationis tpis: & decipiēdo diuersis fraudibus cū. ſ. hoc faciunt in ꝓsona dñorū suorū seu pecuniā dantiū & ipsi exercitium ꝓsonę ponūt disponendo facta apothecę tenētur insolidū si alij non faciūt: quia prestāt causam efficacē. & ꝼm Rodo. magistri & principales qui ponūt pecunias si tales cautos reddūt & protestātur ꝙ nolūt ꝙ faciāt malos cōtractus: excusantur a peccato dū nesciunt. Sed cum postea sciunt: tenentur restituere pecuniā per vsurā vel alios malos contractus quę sita quę peruenit ad eos. Cū etiā perpendunt debēt prohibere talia: al's nō excusarētur a pcō. Sed quid de illo qui sine illius mandato fœnerat ad opus eius. Rñ. ꝼm Guil'. tenetur ad restitucdū vsuras: licet nihil ad eū peruenit. fuit enim vt actor: et minister cōtractus vsurarij.

notarij. vsurariorū ꝙ ctuum: scripto res sunt ifames & piuri

§. V. QVID DE ILLO QVI CVM

vellē mutuare gratis induxit me vt darem subvsuris. Rñ ꝼm Guil'. tenef sicut & ille de quo in prēcedēti. §. dictū est qa indebite impediuit vtilitatē, proximi & cui dānū adduxit

§. VI. QVID DE NOTARIIS QVI

scienter super vsuris conficiūt instrumēta: Rñ. ꝼm Hosti. ꝙ periuri sunt: quia cōmuniter solent iurare ꝙ talia nō facient: & sic per cōsequēs sunt infames: nec de cętero possunt testificari nec instrumēta conficere. cē de testi. licet ex quadā. §. i. in fi. Si tamē ob hoc recipiunt pecuniā nō tenētur restituere: qa recęperunt eā pro opere suo cuius illicito videtur tamē ꝙ debeant pauperibus erogare. arg. xiij. q. v. c. nō sane. Sed vtrū tales notarij teneātur ad restitutionē vsurarū de quibus cōfecerūt instrumenta. Sup hoc General. facit talē distinctionē: qa si sciēter faciūt illa instrumēta vel chartas de debito vsurarū ac si esset legitimū debitū: puta qa facit instrumētū ꝙ Martinus mutuauerit Petro centū iunc ad ānū restituēdos cū sciat nō mutuasse nisi. lxxx, vel xc. qa forte etsi primo cētū dedit: postea i occulto. xx. vl. x. rehabuit a Petro vt mutuū sit de illis. lxxx. vl. xc. tm tunc tenetur insolidū si ipsi vsuram nō restituant. & hoc nisi facerēt in fauorē receptionis mutui: pura quia ille alter nō volebat mutuare: & Petrus multū indigebat: nec poterat aliter sibi prouidere: tunc em non teneretur notarius: pēccaret tamē mortaliter sciēter hoc faciēs: qa periu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rij incurreret faciens instrumentū falsum & i fraudē vsurarū. Ratio primi est: qa efficaciter cooperatur vsurę acciēdę. Ratio secūdi est: qa itēdit principaliter ꝓximo idigēti subuenire. arg. xxiij. q. v. de occidēdis. Si aūt in instrumēto est facta expressa mētio de vsura: tunc nō tenetur ad vsurā restituendā. & ratio: qa nō efficaciter cooperatur ad illud. Nā pōt qui mutuū accepit adv suram i iudicio se iuuare vt nō soluat vsurā. verū vbi cōsuetudo esset ꝙ ꝓ ta ria instrumēta cogerētur hoies ad soluēdū vsuras friuolas a debitoribus: tunc teneretur ꝙuis consuetudo sit iniqua & statutū qđ super hoc esset. Et in vtroq; casu peccat mortaliter talia instrumenta conficiendo scienter.

§. VII. QVID DE PRAELATIS

cautela ꝓlatoꝝ circa vsuras.

ꝙ subscribūt & sigillant schedulas vsurarias: Rñ. ſm Hosti. Si ꝓlatus nō legit tenorē: vel etiā si legit & vsura nō apparebat: quia forte ibi posita est maior quātitas ꝙ̄ mutuata sit: & ipse ꝓlatus non diligenter considerat: fatue facit: sed tamē ſm veritatē nō cōsentit. Si vero legit & veritatē percipit: particeps est pœnę & non cōmodo vsurarū. Nā subscripto i multis approbationē inducit. eē de sen. & re iudi. cum inter vos. Idē Goff. Testes quoq; in instrumētis vsurarijs qui sciēter hoc faciunt sciētes. s. instrumētū vsurariū tenētur eo modo quo notarij de quibus dictū est. ſ. & hoc quia dant causam efficacem.

§. VIII. QVID DE CIVITATIBVS

vel vniuersitatibus mutuātibus adv surā: nūquid singuli tenentur ad restitutionē. Rñ ſm Hosti. post Ray. Omnes qui sunt consentientes puniūtur & ad restitutionem obligantur singulariter nō tāq; vniuersitas quę animā non habet: nec tāq; vniuersi sed tamē̄ singuli. vij. q. j. c. sicut. vii. xxiij. q. iij. c. si habes. Et hoc verū quibus hoc placet in mēte sua: ratūq; habēt & cōsentiunt: vel prohibere possūt & nō faciūt. Io. de Lig. de hoc tractans dicit ꝙ nō dubitatur de regētibus prohibere valētibus. Secus aūt de alijs non principalibus gubernatoribus: vel alijs ignorantibus, nec inhibere valētibus. Et hoc vltimū dico verū: nisi particip auerūt cōmodum singulare & burſale: quia tūc consenti rent. Archi. etiā dist. xlvij. vno verbo se expedit dicēs oēs & singulos teneri & esse in statu dānationis quoꝝ autoritate sit & consensu. Et idē si collegiū aliqđ accipit pign⁹ in casu non concesso. de vsur. c. consuluit. & c. conquæstus Guil. dicit ꝙ illi tenentur insolidū ad restitutionē qui ꝓceptū vel autoritatē ꝓstiterunt, super hoc: ita ꝙ sine hoc alij ciues nō fecissent. Alij vero cōsētiētes etsi peccēt mortaliter non tenētur nisi de eo qđ peruenisset ad eos de vsuris: vel inquantum releuati sunt ab expensis quas alias fecissent. Idē Pe. de palu. in. iij.

§. IX. SED QVID DE QVINQVE

De centenario quę da re quō licitum

pro centenario quæ dat tutor pupillo? Rñ. ſm Lau. d. Rido. Si dat liberaliter: dicendū vt in alijs. ō. idest ꝙ potest pupillus recipere puta qa tutor exercuit pecuniā pupilli in negotiationibus licitis: & lucratus est bene cum ipsa & ꝙuis capitale pupilli staret sibi saluū, ꝓpter qđ ille nō licite posset petere vltra sortē: ipse tū tutor ex sua liberalitate ſpōte sibi donat quicq; ꝓ cētenario. Sed si inuit⁹ dat hoc tutor qa scilicet cogit ad hoc ex forma statuti hoc dictātis vel alias: tūc videtur ꝙ sit vsura. Sed in cōtrariū facit quia hoc videtur nō tāq; vsura: sed tāq; pœna legalis soluī. arg. xij. q. iij. c. in legibus. paret: qa debuit emere de pecunia pupilli possessiones: vt dare sibi quinq; ꝓ cētenario: & sic coīter statuta disponūt. ꝙ si verum est ꝙ nomine pœnę darē tur licite reciperentur. hęc Lau. Videtur posse dici ꝙ si tutor potuit vel emēdo de pecunijs pupilli possessiones: vel tradendo ad licitas negotiationes ipsas pecunias tantum vel plus lucrari & emere ex negligētia omisit ꝙtāq; pœna possit peti. Et multo magis si cum ipsis pecunijs tutor fecit facta sua ꝓpria: vel negotiatus est cum eis & lucrat⁹. Si tamen perdidisset: videtur ꝙ deberet subire partē dam ni ipse pupillus: quod tamē nō esset necesse si tutor potuisset: vel possessiones emēdo: vel aliquid aliud sine pericu lo tantū lucri habere. ſ. quinq; ꝓ cētenario. Et subdit Lau rē. ꝓstatus. Hoc certum tene ꝙ pecuniam pupilli non potest credere tutor ad rationē quinq; vel alterius quantitatis citerioris vel vlterioris pro centenario.

§. X. SED QVAERITVR VTRVM

pupill⁹ possit dicere tali tutori: tāto tēpore habuisti pecuniā meā: ꝓpterea peto ꝓ ea licitum lucrū vsuras nolo: sed interesse meū: & sic prędictū lucrū se retinere velle cū ꝓtestatiōe ꝓstata. ſ. ꝙ nō vult vsuras: si hoc pōt licite facere? Ad hoc quidā dicunt sic. Pupillus talis facta ꝓtestatione prędicta restituere nō tenet: sed tutor nisi vsuraria quantitas excederet moderatū lucrū & interesse: tunc em̄ ſupfluū lucrū retinere nō posset: sed restituere deberet tutori illud ſup fluū: qa tutor restituere debet vsuras: & sibi ꝑputet im prouidētiā ſuā. Si aūt pupillus recipit prędictas vsuras restituere obligat: sed ō tutorē agere pōt ac ab eo ſuum petere interesse. Si vo tutor pecuniā pupillo restituat: nihilq; ei dicat ꝙ lucrū ꝑdictū vsurariū sit: demū lapſu tpis id dicat postea fuisse lucrū vsurariū tūc pupillus ei credere nō tenet: nec illud restituere obligat ſm quosdā. Et ratio est ſm eos: qa pupill⁹ id non approbauit qđ ille fecit nec de vsuris aliquid dixit tpe quo debuit. ꝓpterea ipe tutor tale lucrū reddere obligat. Ista opinio videtur mihi ꝙ multipliciter deficiat. Et quantum ad primum post facta vsurā a tutore nisi esset statutum in ciuitate ꝙ tutor debeat pro pupillis emere de pecunijs aliquam possessionem: vel tradere negotiationi: alias ꝑ modū pœnæ debeat respondere ſibi ad rationē quinq; pro cētenario vel nisi ipe & ſi pupillus: tamē capax rationis tutori ꝓstatus est ꝙ nō exerceat pecuniā nisi in licitis lucris seu negotijs. alꝫ non credo ꝙ possit petere aliqđ interesse: sed lucrū vsurariū per tutorē factum pupillus tenet restituere & imputet hoc patri pupilli qui talē instituit tutorē & nō ꝓuidit i hmōi sicut potuit. Quantū ad ſcd'm ꝙ possit agere cōtra tutorem credo verū esse si tutor exercuerit pecunias pupilli ad ſuīpſius vtilitatē: vel ex negligentia omisit exercere in licitis mercātijs vel rebus cum posset. Quantū ad tertiū credo ꝙ etiā post lapſum tpis cū sibi constat clare lucrū sibi assignatū per tutorem fuisse vsurariū tenet pupillus restituere: nisi pill⁹ vt dictū est contra statutū ciuitatis nō emisset possessionē vel alias licite exposuisset pecuniā sed ad ſui vtilitatē vſus fuisset pecunia ꝓ vſuras vel alios modos.

§. XI. VTRVM AVTEM LICEAT

creditori recipere debitū quod vsurarius ei debet? Rñ. ſm Guil. Si bona fide credidit ei pecuniā vt ex illa cōmodū ſuū faceret & lucrādo forte ex ea ſe liberaret: recipere pōt qđ mutuauit etiā ſi ille alias non ſufficit vſuras ſoluere. Si vero alia causa credidit vel mutuauit: puta ad ludendum vel dandū meretrici vel hiſtrioni nō debet ab illo recipere qui nec, vſuras extortas ſufficit reſtituere. Pe. de Pal. dicit hoc verum qñ ſciēter hoc agit. De illo aūt qui habet causam lucratiuā nisi in casu in quo eleemoſyna fieri potest: dicūt ꝙ tenet insolidū ſi ille nō ſit ſoluēdo: qa ꝑcū ſucceſſit loco rei. hęc Pe. Vtrū aūt illi qbus debet ex contractu aut ex maleficio possint hoc recipere ab vſurarios? Rñ. ſm Guil. Sic. dum tamen rem ipſam vſurariā non recipiant. Et idem dicendū de quocūq; raptore vel ſure.

§. XII. VTRVM AVTEM LICEAT

marito recipere dotē a patre vxoris ſuæ qui est vſurarius? Rñ. ſm Guil. Si pater nō ſufficit ad ſoluendū ea quę habet de vſuris & maritus ſcīēs veritatē vel habens ignorantiā craſſam contraxit cum filia non debet recipere dotē a tali patre: ſi aūt nō putabat ſocerum̄ eſſe vſurariū vel alias eſſe ſciēs ſoluēdo qđ tū nō erat pot⁹ est dotē ſolidum recipere licet ceſſante poſtmodū ſciuerit veritatē hęc Guil. & in ſumma Piſana addit. Turius aūt dī ꝙ ſciens veritatē non recipiat dotē: nō aut ſi recepit reſtituat illis qbus pater renebat. ſi autem in veritate de alijs bonis ſocer erat ſufficiens ad ſoluendum tūc idubitāter dotē gener pōt recipere. Pe. de pal. ſic dicit. Gener q dotē ab vſurario recipit q nil habet niſi de vſuris. tenet reddere ſi ſciēter cōtraxit: ſi aūt ignoranter, non: quia ꝓ onerib⁹ matrimonij habet dotē: ſed filia ſic. qa nec quartā naturę. i. legitimam potest tenere. Satis concordat Geral. ordi. Eremi. di. Qđ ſi pater dorauit filiā ſuā eo tpe quo erat ſoluēdo. & per cōſequēs, nō ꝓpter dotes illas est factus impotēs ad ſoluendā. tunc maritus potest eā retinere. & ꝑmortuo ipſo marito etiā ipſa filia pōt eā retinere. Intelligitur enī dotaſſe de illis bonis quæ nō erāt obligata reſtitutioni

reſtitutioni ex quo vltra illas dotes erat ſoluendo. Sed ſi dotauit eo tpe quo ita erāt oīa obnoxia reſtitutioni: generaliter
eleemo ſine nō debent fieri ex vſuris. est publicus vſurari⁹ vel raptor vel alꝫ obligat⁹ alijs non pōt recipere dotes. Cui⁹ ratio est: qa de aliorū bonis nulla tenus ſm deū potuit dotari: qa nec eleemoſyna dari. xiiij. q. v. nolite. per hoc enī sit impotēs ad reſtituendū & ſic ad dānū creditorū ꝓstat operā efficacē. vñ tenet reſtituere. eē de iniu. & dā. da. ſi. culpa. Et ſi filia vſurarij talis vult dotem ipſam reſtitui & ei⁹ marit⁹ obſtat nec patitur illam reddi: culpa erit viri non vxoris ſi tamē ipſa, ꝓponat ꝓ morīente marito dotem reſtituere ſi autem ecōuerſo vir vult dotē reſtituere & ipſa nō vult ꝑtm̄ erit vxoris. ita' tū ꝙ nō ꝓticipet de bonis ipſius doris & ꝓponat reſtituere qñ poterit. ar. xiiij. q. vj. c. ſi res. Si aūt vir ꝙ nō ſatisfacere volēdo cōcordant ambo ſunt in ſtatu dānationis. de reg. iur. c. ꝑtm̄. lib. vj. In remedium tamē periculi dici posſet ꝙ ſi pater talis vxoris ſeu ei⁹ hæredes haberent ad ſatisfaciendū certa ad ſufficientiā: tunc ſi talis dos parua est in totū: ſi magna in parte posſet diocesanus vt diſpenſator incertoꝝ ſm diſcretum iudiciū diſpensare & marito vt pauperi cōcedere ſi indiget: & ipſi mulieri vidue remanēti ſi aliūde nō potest cōꝑenter viuere: & multo magis ſi habet familiam ſeu filias maritare ſeu filios nutrire. Sed quo ad certa. i. ſi bona patris vſurarij vel raptoris aut hæredū eius nō ſunt ſufficientia ad reſtituendū certis perſonis qbus obligatur tūc reſtituat cū habet libertatē ſuper hoc vel petat remiſſionē a creditoribus intuitu pietatis ſi obtinere poſſit. al's reſtituat: niſi ſit in extrema neceſſitate ſui familia ſua vel in magno periculo: & tūc proponat reddere, cum poterit: vel paulatim ſi poteſt: reddat. & ſi impeditur ab hoc cum videret ſe in periculo mortis vocet virum & filios & proteſtetur ꝙ reſtituat dotē ralem cum ſit de vſuris vel alijs male acquiſitis. & ſic poterit tranſire.

Inducēt es ad vſuram peccant

§. XIII. DE PROSENETIS SEV

cenſalibus. Vtrū peccent cū ſint mediatores ad fœnus: & vtrū teneant ad reſtitutionē? Pro cui⁹ declaratione nota duplicē conſiderationē. Prima conſideratio est per reſpe

Obliga tur pu

ſtitutio ni.

vſuris: ad ludendū vel ſcortādū & hmōi: tūc ſm eundē ē mortale ꝑtm̄. Sed Pe. de Palu. ſic dicit. Dicūt quidā ꝙ in accipiēte mutuū ſub vſura est duo cōſiderare: causam. ſ. & modum. Causam ſi hoc facit morus iuſta neceſſitate: vel motus ſola cupiditate augēdi pecunias ſicut faciūt aliqui mercatores ſperātes magis lucrari ex pecunia accepta ſub vſuris ꝙ̄ ſit damnū qđ' eis ſequatur de vſura ſoluta: & loquor de mercatorib⁹ q abſq; mercatione habētes vñ decēter viuant: ſed mercant ſolū ex cupiditate lucri vt ex pecunia accepta ſub vſuris ſuperſlua congregēt ſibi: qa ſecus esset de mercatorib⁹ illis qui nō habēt vñ decēter viuāt niſi ex mercatiōe: qa tūc qđ' fit, ꝓpter mercationē: fit, ꝓpter iuſtā neceſſitatē. Ex parte aūt modi ſimiliꝫ est diſtinguendū: qa aut talis petit mutuum abſolute: puta. c. lib. ſibi tradi mutuo, aut petit cū determinatione vſurę ſupexcreſcētis: puta. c. libras ſibi tradi ſub mutuo ꝓ. cxx. Hoc ſuppoſito dicēdū ꝙ accipiens mutuo ſub vſura abſq; iuſta neceſſitate peccat: qa nō ſolū peccat q dat alij occaſionē peccandi: ſed etiā qui ſciēter & abſq; iuſta cauſa & neceſſitate, ꝓponit alteri materiā vñ ſumit occaſionē peccādi: maxime qñ credit aliquē male diſpoſitū ad tale ꝑtm̄. verbi gra. Si mulier credit: aliquē male diſpoſitū ad cōcupiſcendū eā ſi ſcienter & abſq; iuſta neceſſitate vel debita vtilitate præſentat ſe ei peccat. Vnicuiq; em̄ mādauit deus de ꝓximo ſuo, nō ſatis autē diſplicet alicui dānatio ꝓximi ſi ſciēter, ꝓponit ei materiā vñ ſumit occaſionē peccādi. Talis autē est qui abſq; iuſta neceſſitate accipit mutuū ſub vſura. g. &c. Si aūt hoc facit motus iuſta neceſſitate: aut petit mutuū cum determinatione vſurę ſupexcreſcētis: puta. c. ꝓ. cxx. & ſic credo ꝙ peccat: qa nemo pōt abſq; ꝑtō ab aliquo petere aliquid quē ſcit nō poſſe illud dare abſq; ꝑtō vl' nō velle: ſed vſurari⁹ nō poteſt dare mutuū cū ꝑcto ſupexcreſcentię ſine ꝑtō, ergo nec ali⁹ pōt ſine ꝑtō ſic petere. Tamen excuſant illi qui ſic perūt ex ignorātia vl' inaduertētia: vel qa firmiter tenēt ꝙ alꝫ ſine ꝑcto ſupexcreſcētis vſurę mutuū non traderēt. Si aūt petant mutuū abſolute: ſed vſurari⁹ non vult tradere niſi cū vſura: puta ꝙ nō peccat tūc accipiens mutuo ſub vſura. Cui⁹ ratio est: qa qui patitur iniuſtū nō peccat: qđ' est verū niſi cōſentiat iniuſtū facīti: tūc em̄ nō ſolum patit ſed coagit. Sed accipiēs dicto modo ſub vſura patit iniuſtū nec cōſentiens est facienti: ergo non peccat.

Mercatio licita.

Notula aurea.

CA. X.

¶ De manifeſtis vſuris.

§. I. ITEM NOTA QVOD MANI

Vſurarius manifeſtus ē excōicatus.

DE MANIFESTIS VSVRARIJS. Nota ꝙ vſurarij manifeſti ſunt excōicati non ſimpliciter ſed quantum ad tria. Quorum primū est ꝙ. ſ. non debent recipi ad cōmunionē altaris. Sed ſm qa nec debēt recipi eorū oblationes: & ſi ſacerdos recipit: reddere tenet & cōpellitur. eē. eo. c. qa ioīhus. Ray. vel debet dari ēpo vt ſm ꝓuidentiā eius vel reſtituat ei a quo extorta eſt vſura vel deſ pauperib⁹. Hoſt. & qui recipit oblationē a talibus debet ab executione ſui oſficij manere ſuſpēſus donec ad arbitrium ſui ēpi ſatisfaciat: vt in. d. c. quia in oībus. Vtrum autē ſic canon ferēdæ ſentētiæ vel latę? Hoſtiē. dicit ꝙ benignius eſt dicere ꝙ ſit canō ferendę ſententię nō latę. Et hoc tenet Ber. & Io. and. in nouel. Dona vero & eleemoſynę poſſunt recipi a tali ſi habet alia ꝓpter vſuras ita ꝙ, ꝓpter hoc nō efficiatur nō ſoluēdo. Secus aūt quādo nō haberet niſi vſuras: qa tunc tales eleemoſynę receptę vel dona debēt dari eis a quibus vſurę extortę ſunt vel ipſis vſurarijs reddi. Vl. Tertiū est: qa nō debent recipi ad eccleſiaſticā ſepulturā ſi in hoc peccato deceſſerint. et eo. c. qa in oībus. Et dicuntur manifeſti vſurarij vel per euidentiā facti pura qa mēſam tenent parātā ad vſuras: vel ſi de hoc ſint in iure cōfeſſi aut cōuicti. Hoſtiē. Dicunt etiā Io. an. & Archi. ꝙ ſatis pōt dici vſurarius manifeſtus ſi corā ſacerdote & teſtibus publice fatet ſe vſurariū: & vſuras reſtitui mādat forte libros rationum tradēs. Item nota ꝙ ſi vſurarius manifeſtus est ita pauper ꝙ nō pōt idoneę cauere de reſtituendis vſuris dicit Spe. quoſdā tenere ꝙ nō ſepelitur talis etiā ſi pœniteat: & ſic ſeruabit⁹ rigor ad terrorē criminis: vl' fiat vr dē de rapinis & raptore. eē de rap. c. ſuper eo. Io. an. in nouel.

Vſurarius manifeſtus ſi corā ſacerdote.

§. I. ITEM NOTA QVOD MANI

Notent cōfeſſo res.

ſti vſurarij nō poſſunt recipi ad confeſſionē vl' ad ſepulturā cū quis dicant ſe velle reſtituere: vel etiā ſi mandēt i vlti

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma volūtate satisfieri: sed oportet q̄ vł de ipsis sit satissa-
ctū prout eorū facultates patiunt: vł saltē q̄ illis gb⁹ facie-
da est restitutio si p̄sto sint: aut alijs qui illis possint ac-
quiescere: vel illis absentib⁹ ordinario loci vel vices ei⁹ ge-
rēti aut rectori parochię ipsius vsurarij corā aliquib⁹ fide
dignis: aut seruo publico de ipsius ordinarij voluntate &
mādato idoneę de restitutione sit cautum. ſ. q̄ si quātitas
sit manifesta illa exprimatur: alioquin est moderāda arbi
trio recipientis eā. Itē tamen si scienter moderet minorem
tenetur ad restitutionem residui als nullus debet esse te-
stis in testamētis eor⁹ nec recipere confessionē vel impen-
dere absolutionē vel ad sepulturam recipere & testamēta
eor⁹ sunt irrita ipso facto. oīa hęc habentur in textu ex̄ de
vsuris. c. q̄ſ. lib. vj. Qui aūt dicanē manifesti vsurarij ha
bes in. iij. parte plenius. Idē dicit Pe. de Pal'. in. iij. simplr
& indistincte. ſ. q̄ vsurarij in morte mandantes restitui: si
possunt tūc per se restituere nō liberantur: tū qa ad tratim
tenent: tū qa nō videtur habere perfectā bonā voluntatē:
qa legata & donatio causa mortis facta possunt reuocari.
vñ si vsurari⁹ nō cauet per talē cautionē qua nō possit pœ-
nitere nō est vere pœnitens. Si aūt sic excusat se & innore-
scat creditoribus exonerādo eos & approbādo: qa forte ap
probare nō poterāt: & sic faceret qd̄ posset tūc excusat: qa
parua mora est vsq̄ ad mortē vel cōualescentiā. Et extunc
etiā possunt executores in vita eius p̄cedere ad restitutio
nē. Hęc ille. Et dicit Io. and. in ista decre. q̄ debet satisfieri
ei a quo pecunia est extorta vł ei⁹ hęredi, & illis nō existē
tibus pauperib⁹ erogabit. ex̄ de vsu, cū tu. Dicit tū Goff.
q̄ in tali casu debet publice poni edictum in locis a quor⁹
incolis sunt extorte: & q̄ oēs a gbus fuit extortæ vsuræ ve
niāt: & si aliqui appareāt qbus fides sit adhibenda potius
restituit illis q̄ pauperib⁹, erogēt. ex̄ de homi. sicut dignū.
Dicit tū idē Io. q̄ nō solū rector poterit vbi habitat vsura
rius: sed & multo magis rector parochię vbi habitat is cui
faciēda est restitutio p̄t recipere dicta cautionē. Presby-
ter etiā parochię vbi morā trahit vsurari⁹: & si nō sit ciuis
vel incola p̄t recipere talem cautionē fm Io. an. Vtrum
aūt sufficiat p̄stari illā cautionē cuicūq̄ sacerdoti etiam
non parochiali dubitat. & Io. Cal. cōsuluit q̄ sic: & q̄ ea
roborabit testamentū. Lapus concedit hoc de sacerdote
ordinis mendicantiū audiēte confessionē taliū vsurario⁹:
sed de alio sacerdote nō parochiali negat. Ratione huius
diuersitatis assignat ex eo q̄ sacerdos de ordine mendicā-
tium expositus ad audientiam confessionū est iudex eius
qui sibi cōfitetur a iure datus per priuilegiū in corpore iu
ris clausum. de sepul. c. dudū. in cle. & per episcopū appro
batus. Sed alienus presbyter parochianū alterius audire
non potest. ſ. sine licentia. Sed Lau. de Ry. dol. dicit q̄ ante
factū cōsuluit dictū Lapi. post factū nō audet cōdemnare
dictū Ioan Cal. cū ex hoc nil depereat his quibus facienda
est restitutio. cōsolaturq̄ p̄ alias vsurarios ad sufficien
tiā. Itē dicit ibidē q̄ seruus publicus hic dicit tabellio: sic
dictus nō quia sit seruus: sed quia publicū exercet officiū.
C. de tabel. l. generali. hic nō tamen acq̄rit actionē extra-
neo ex sua stipulatiōe hoc casu nisi faciat de ordinarij mā
dato. Et dē ordinarius eps loci vbi degit vsurarius. Idem
tū in decano archipresbytero vel abbate q̄ als iurisditio
nē habet de cōsuetudine in spūalibus. Item dicit q̄ nōie
idoneę cautionis itelligunt fideiussores vel pignora. als
verbū cautionis nudam promissionē designat. Si aūt pi-
gnora vel fideiussores dare non posset sufficit q̄ cauet. e. ē
de sen. excō. c. fi. Et hoc maxime quādo est verisimile eū. ſ.
aliā dare non posse. Item dicit q̄ si recepta hmōi cautione
nomine eorū quor⁹ interest vsurarius manifestus vsuras
repetat nō audietur: & posset in animarū fauorē eps; istas
vsuras repetere & recipere & soluere illis a qb⁹ petitor ex-
torserat. Et idē si ū esset manifestus dūmodo posset. pba-
ri fm Io. & Gerar. qui etiam dicit q̄ vbi petitor est vsura
rius manifestus: & si heres non excipere⁹ iudex ex officio
suo eum non repellet. Iste aūt qui sic satisfecit si conuale
scit tenet restituere ex satisfactiōe fm predictos cū etiam
& prius tenet. de vsuris. cum tu. Itē qd̄ dicitur, te tamen-
ta eorum esse irrita. intelligit etiā facta ad pias causas fm
Bar. in. l. j. C. de sac. san. eccle. immo dicit idē Bar. id verū
esse nedū in vsurarijs manifestis: sed etiā in quocūq̄ que
rum nō cōstaret in p̄tō mortali notorio decessisse: vt qa iterse⁹
valent. in furto: vł qa ſeipm occi⁹ dit. xxij. q. v. placuit. Idē etiā de

Quō in morte debent vsurarij pœnite re.

Presby ter recipiat cautionem in extremis ab vsurario.

Testa mēta vsurario

codicillis itelligit & de qualibet alia vltima volūtate fm Io. an. Itē si prius fecit testamētū & postea cauet de restitu tione fm Io. an. in nouel. & Bar. reconualescit tale testamē tum vt in eo disposita valeāt & debeant etiā q̄ ad sepultu rā. Sed si ipse testator post testamētū ante mortē non cauit de restituēdis vsuris p̄fatū modū: sed iussit hęredes tm̄ sa tisfacere de vsuris debere. cautio hęredis de vsuris restituē dis post mortē testātis emissa nihil valet nec operat ad va lidandū testamentū: sed tm̄ ad sepulturā habēdā alio non obstāte. Nota etiā q̄ diuersę cōstitutiones synodales sunt in diuersis diocesib⁹ circa istā materiā q̄ inuestigādę sunt. De excōicatione quā incurrūt scienter sepelientes manife stos vsurarios: vel etiā clericos locātes domos talib⁹ non de illis locis oriūdis: & de faciētibus statuta contra restitu tionē vsurarū habes. ſ. in. in. par. Et hi oēs peccāt mortali ter: qa cōtra canones: & de locātibus dūis vel alijs quibus cūq̄ domos suas vsurarijs ad fœnerandū: & sustinētib⁹ in terra sua manifestos vsurarios. vel collocantib⁹ vel tale tibus ludæos vel alios quos sciūt nihil habere nisi devsu ris dicit Pet. de pal'. in. iij. q̄ tenent restituere pecuniam p̄ ceptā ab ipsis vsurarijs illis a qbus ipsi exigerunt.

§. II. SED QVAERITVR QVID

iuris de eo q̄ cauere voluit sed non valuit morte p̄uēt⁹ an horā sperata: nec tū p eū stetit? Rñ. sup hoc consultus Bal. de Peru. q̄ de eq̄tate canonica putat testm̄ tale valere.

§. III. ITEM QVAERITVR SI CO

rā eccl'iastico iudice trahēs vsurariū creditor debitorē di cēs q̄ qd̄ā istrumētū quo corā laico q̄uenieb̄at for ev su rariū nil p̄bauit q̄ p vsuris soluisset illi: sed bñ p testes p bauit q̄ soluerat facto cū illo calculo rōnis quātitatem in instrumēto contētā: nunqd iponet illi vicari⁹ silentiūne molestet vigore dicti istrumēti: posito q̄ in ciuitate sit sta tutū q̄ ꝫ istrumēta nō admittat̄ p̄batio de soluto p testes Fede. de Senis cōsuluit q̄ nō: qa nō est i aliq̄ pte sui proba tū istrumētū fore vsurariū: nec q̄ creditor fuerit vsurari⁹.

§. IIII. ITEM QVAERITVR

vtrū sit idoneus testis ad p̄bādū aliquē vsurariū. ſ. is q̄ p bat se illi soluisse vsuras? Et videt̄ q̄ nō: qa infamis tudo caus a testimonio repellit p̄sonas & ad iudicādum. Fede. de Se nis tenuit q̄ nō sit idoneus testis: tū qa tales sunt singula res: tū qa de facto, p̄prio deponūt & sunt suspecti ratiōe cō modi qd̄ ex futura sentētia sūt perceptur. Lau. de Ridol. dicit vidisse id sic sępius practicari in ep̄ali curia Florenti na. sed Bal. de Peru. in quodā silī dixit q̄ vbi talis testis p testatur ex hoc testimonio aliquod ius quęrere q̄ non ad mittat̄: qa ex necessitate & certitudinaliter expectat cōmo dum: ergo repellit tamq̄ in propria re.

Quis te stis ido neus cō tra vsu rariū.

§. V. ITEM QVAERITVR SI CA

ueat ep̄alis cōstitutio q̄ ad dicta taliū possit qs cōpelli ad vsurarum restitutionem. ,nūquid si agat ad annullādum testimoniū vigore decretalis, eo. ti. c̄p̄ſ. lib. vj. reputabun tur idonei? Rñ. Fede. sentit q̄ non, tū quia cōstitutio exor bitans a iure cōmuni nō excedit casum propriū: tum quia fictio talis constitutionis operat̄ q̄ crimen sit probatum sed non qualificatū prout req̄rit constitutio.

§. VI. ITEM QVAERITVR QVID

iuris si vsuras postulans ꝫ quē opponit̄. c. qa frustra. ex̄ de vsur. paratus est cauere de illis restituendis. admittet̄ ne si cauerit. Sentit glos. in. eo. c. qa frustra. q̄ nō, nisi casu q̄ ma gna causa contrarij suaderet qualis est inopia q̄ opi. pla cuit Io. Si em̄ propter inopiā repellit ipm̄ cui debet. ex̄ eo. cū tu, quātō sorti⁹ extraneū. Hoc idē firmat glos. i regula dolo. de reg. iur. Nec obstat illud. c. c̄p̄ſ. in sua alternatiōe quia illud verum quo ad euitādas pœnas de q̄bus in ipsa decretali disponit̄. Et talis si non iuenit pignora vel fide iussores. p̄ cautione stat̄ suo sacramento.

§. VII. ITEM SI TALIS HABET

vnde soluat vel als vnde possit cauere & neutrū vult face re cū opposita exceptione: qa frustra nō debeat audiri: qd faciet eps tunc p̄mittet ne vsurarium a quo repetebantur vsurę illas retinere Rñ. Lau. de Ridol. q̄ nō, sed consigna-

būtur & deponentur quousq̄ petēs res suas restituat vsu ras. Inno. tamen dicit q̄ reus ille poterit compelli a iudice ex officio suo restituere illis a quibus agens extorsit.

§. VIII. ITEM SI IS CONTRA

quē excipit q̄ nō potest peterevsuras: qa ipse ēv surari⁹ li cet non manifestus: nūquid nihilominus potest repelli? Dicit Cardi. q̄ sic maxime si ,pbetur infra octo dies. ar. c. pia. de excep. li. vj. Sed qd si quis inpœnitētia cōfessus est se vsuras extorsisse: sed hoc est occultū: nunquid sacerdos debet isti negare sepulturam hęredibus nō volentibus ad dictū eius restituere? Rñ. non: qa nō debet illū publicare. de pœni. & remiſ. c. oīs. Itē sibi id dicti non credet. vł. q. ij. placuit. Tacear ergo: vt. ñ. q. vij. plerūq̄. Debuit aūt illum facerdos inducere vt corā testibus confiteretur: & caueret q̄ ab hæredibus exactio fieri posset. Item nota q̄ in direc torio iuris dī q̄ cuis vsurarius mētalis sit inducēdus in foro pœnitētię q̄ restituat per. c. cōsuluit. de vsur. i foro ec clesię iudicādus male agere: inducēdus tñ est & non com pellēdus in iudicio ecclesię per censuras vł alias pœnas vt sic accepta restituat: nec vt vsurarius puniendus est. Hæc Ber. Inno. & Host. & Gof. Quod facit ,p materia deposito rum vbi est communiter vsura mētalis. Nō tñ tales absol uēdi sunt nisi tales cōractus dimittant: & sic receptа resti tuāt: vt in. c. cōsuluit. Item pone. quędā cōitas indiget pe cunia & imponit cuilibet prestantiam. ſ. mutuo promittēs & obligās p̄stantib⁹ certa pignora & certū lucrū nunqd p̄stantes cōmittunt vsuram? Rñ. ex quo coactę faciūt & forte ,ppter hoc multā incōmoditatē incurrūt. i. q̄ libēter ab hoc cessarent si possent: nō est vsura. Sed iuxta hoc est aliqua dubitatio videlicet q̄ posit̄q̄ ciuis prio p̄stitit: ve niat sct's & emat iura a prio ,p minori precio eo q̄ soluit: nūquid ille secundus cōmittit vsurā? Rñ. vt, in p̄cedēti. §. Bar. in pisa. sed diffuse habes istam materiam in. c. seq.

Pro cō silio ſcō festorū.

¶De materia mōtis in Florentia: im p̄stitorū inveneris & locorum Genuę. Vtrum licitū sit recipere tales redditus quos cōmunitas cōcedit annuatim soluentibus; præstan tias: & an liceat emere talia iura. CA. XI.

montis florētię

VIdendum est etiam de lucro seu reddītu annuali quē reddūt quędā cōmunitates ciuib⁹ suis ,p collectis seu præ stantijs solutis ibi p eos: quę diuersimode no minant i diuersis locis. Nā Florētię dicunt denarij mon tis. Venetijs dicunt impræstitæ: Genuæ dicuntur loca. Sit Florētię quidē hoc seruat circa istā materiā. Ciuitas indi gēs pecunia ciuib⁹ suis onera imponit q̄ vulgariter ibi di cūtur p̄stārię: ad quas soluēdas qlibet inuitus cōpellit̄. statuitq̄ ciuib⁹ quousq̄ restituat sortem seu capitale suum qnq̄ dādos ,p centenario: & ita de facto a diu obseruauit: obseruatq̄ quotidie appellantur q̄ tales creditores mōtis Et cōtingit aliq̄n q̄ dictis creditorib⁹ vel ab eis dē iura ha bētibus fuit tantū resp̄ōsum de accessione: p dicta vere sor tis & p tantū tēp⁹ q̄ aliq̄n accessio adequata est sorti: ali quādo nō in totū aliq̄n excedit sortē. Et insup maxime ad omnē dubitationē tollēdā & exonerationē conscię cuiusc̄q̄: & vt tollat oīs nexus quo quicūq̄ de ciuitate vel comitatu Florentino ,p inscriptis vel eorū occasione liga tus vel astrictus quōlibet dicere⁹ quo ad deū cōscięt̄ia vel ad mundū. statuit q̄ qcqd ,puisum est p ordinamēta dicti cōis dari debere talib⁹ mutuātibus ad dicta rōnem pro do mo dānis & interesse seu ,puisione vel merito dictor⁹ cre ditor⁹: itelligat dari debere vel recipi & dē & recipiat̄: & peti & recipi possit ,p spōtaneo mero libero dono & dona tionis titulo & taliter recipiat & recipi intelligat̄ quilibet talis, creditor a cōi p̄dicto. & nihilomin⁹ etiā pro damnis & vero interesse: & ,p aliquali remuneratiōe & vt benefa cientibus bene fiat: & ita & taliter illud totū recipiat vnus quisq̄ talis creditor, sicq̄ petere & exigere valeat q̄ nulla tenus ad restitutionē aliquā teneat: etiā quo ad cōscientiā vel ad deū. illudq̄ sic receptū absq̄ alio grauamine vt sibi vere donatū licite valeat obtinere. Statuitq̄ insuper ipa cōitas hmōi talia credita cū iure p̄cipiendi hmōi accessio nes alienari posse in alios cum hoc tñ pacto q̄ ipsi cōitati redimere liceat dictū debitū soluēdū creditori ,p redēptio ne dicti iuris ad rationē. xxvij. ,p centenario & q̄ talis cre ditor teneat̄ reuedere dicto cōi ad oēm eius voluntatē re-

Opinio Cui donis.

manente dicto creditori lucro facto vsq̄ ad tēpus dictę re uēditionis hęc oīa ab illo loco. Et insup maxime habent̄ ex quadā reformatiōe ciuitatis quā recitat p̄fati. Lau. de ybo ad verbū. Circa istā materiā occurrūt plura dubia sup quibus cōsulti plures magistri in theologia ord. Prędi. Mino. & Eremi. ac etiā doc. canonū diuersa & cōtraria re sponderūt & scripserūt. Nouissime aūt scripsit super ma teria hac satis diffuse dñs Lau. de Ridol. in fine tractatus quē fecit de vsuris. vbi etiā posuit tractatus aliorū de ista materia sup qua format. viij. quęstiones & hoc ordine.

¶Primo vtrū recta ,pscia possint talia onera indici & ad eor⁹ solutionē cōpelli cū assignatiōe incremēti p̄libati.

Qōnes vsurar. Lau. de Ridol.

¶Secundo vtrum dicti soluentes onera memorata licite tale percipiant incrementum.

¶Tertio posito q̄ nō vtrum vigore donationis & remis sionis & liberationis supradictę excusentur a restitutione & liberentur a peccato.

¶Quarto an dicti soluentes licite vendant ius quod ha bent in dicto monte vigore talis crediti.

¶Quinto vtrum alij ab eis licite emant.

¶Sexto posito q̄ sic. vtrum licite percipiāt incremētum quod prius percipiebant dicti creditores.

¶Septimo qd de illis qui pro alijs a quibus qñq̄ certam quotā ,p quolibet floreno: qñq̄ nihil percipiūt: soluūt p̄ stantias & in illor⁹ loco quo ad tale creditū distribuūtur.

¶Octauo quid si cōitas sic nouos sibi constituat credito res pura qa vēdit annuū redditū ad ratiōem qua respōdet creditoribus montis ad vitā ementis & alterius ab eo no minandi cum pactis de quibus. ē. in fine casus.

§. I. CIRCA PRIMVM MAGI

ster Guido de Bello Regaldo gñalis ordi. Ere. cōsultus rñ dit indistincte q̄ lex statuens tale lucrū nō est licite insti tuta. & ideo nō obseruāda sed abolēda. ,pbat: qa i diminu tionē reipublicę. & p q̄s mala paret ,p̄cedēs qa ibi finali ter cōitas soluit duplā pecuniā. allegat dist. iij. priuilegia §. officiū. cū. c. seq. Itē qa lex talis nō est iusta necvtilis: ex quo cōtinet plus priuatū bonū singulariū p̄sonarū q̄ pu blicū ipsi⁹ cōitatis cōtra illud. c. erit aūt lex. di. iiij. Itē qa assignatione dicti incremēti inuitatur p ipsam ,legē homes ad peccandū qa ,nducit eos ad recipiendū vltra sortē. Et si dicat q̄ lex talis est instituta ,ppter bonū ciuitatis custo diendū & ,pregendū ad habendū pecuniā pro gētibus ar morū i custodiā & protectionē ciuitatis: & sic nō mala sed bona est. Rñdet magister prædictus q̄ his nō obstātibus firme manēt rōnes suprapositę: eo q̄ aliter & sine peccato potest ciuitas defensari. Nā subsistēte necessitate potest a sibi subditis etiā inuitis iniuste exigere auxiliū tam pecu niarū q̄ p̄sonarū: & ipsi ad illud p̄stādū obligant̄: & quā tū p̄stāt tantū fm regulā iustitię & nō vltra rehabere de bēt. & sic facientibus mīn⁹ i expēsis dicta cōitas grauabit̄: qd̄ est ,pposit̄um. hęc dict⁹ Guido. Sed Lau. de Ridol. in dicto tractatu tenet cōtrariū. ſ. q̄ dicta lex siue statutū nō sit illi cite facta. Et ,p rōne in ducit illud qd̄ dictū est. §. ſ. qa insti tuta est dicta lex ,ppter bonū ciuitatis custodiendū &c. Et ad id qd̄ Guido ,p dictus dixit ad destructionē illi⁹ rōnis Rñdet q̄ etsi cōitas valeat cōpellere ciues ad mutuādum absq̄ eo q̄ statuat aliq̄d dare vltra sortē: tū ñ oē possibile est volibile. Sępe nāq̄ multa possum⁹ q̄ ,p bono reipubli cę & ,p fugiēdo scādalo nō facim⁹. & merito. ar. ij. q. j. i pri mis. cū sit es coactiōes quidē difficiles frequēter cōsueue rit exitus hīe. ex̄ de spon. reg̃ſuit. Et melj⁹ est cū aliquali cōscia & pace oim suis necessitatib⁹, p̄uidere q̄ p hmōi co actiōes & violētias ñ fine forti & graui scādalo quo figdē enormiter ex ꝫ experientia media dānificari quotidie cer nimus: immo & multos fundit⁹ destrui: & ad extremā pau periē deduci: q̄ ex hoc saltē ,qualr subleuank & cōsolāt̄ q̄ dicta q̄q⁹ p̄cipiūt annuatim: & nisi ꝫ esset i desperatio nē forsitā ducerent̄: & in rē publicā machinarent̄: & i gra ue aīe suę & corpis sui dispēdiū & reipublicę piculū. Et si dicat talib⁹ & nō alijs si lex ,puideat bñ est. Rñdeo q̄ lex de bet esse cōis ,p reipublicę vtilitate ne alij scrupuloso cor de moueant̄: & durū foret ac̄q̄ difficile vnū distinguere ab alio. Hęc Lau. p q̄ destruit primā rōnē dicti magistri. Præterea interest reipublicę erga suos ciues: taliter se habere q̄ nō deducant̄ in pauperiē: vt cū als op⁹ fuerit sibi valeāt iubuenire. Si, g̃ in dānī restaurationē vł ex liberalitate vt

Opinio Lau. de Ridol.

Ad secū dā rōnē

Universidad de Deusto
Biblioteca

alliciant ad hñ se habēdū erga rē publicā aligd gratis donat.& sic indubie vtilitas reipublicę ꝓcurat ꝗre illud improbādū est.hoc Lau.ꝓ q̄ destruit scd'am rōnē ꝓdi.magrī. quā scd'o faciebat in oppositū.Qd' etiā hoies inuitent ad peccādū ex dicta legevt allegabat ꝓdictus magister tertia rōne negat Lau.cōsiderato em̄ dicit ipe ꝙ siqs vellet sua pecunia vti illicite plus lucraref:imo etiā in licitis gnim mo & ꝓ possessionibus q̄ magis securæ sunt q̄ cōitati mutuare:nō est dicendū ꝙ ꝓh ꝙ gnę dari statuunt inuitant hoies ad vsuarie mutuādū maxime cū dubiū sit nedū de lucro:sed ēt de sorte pricipali ne ꝓdat capitale.Et ꝓ hoc ēt ad q̄rā tollit q̄dā alia ratio ꝓdicti magistri.in qua dicebat ꝙ propter cōe defensandū nō est licitū facere aligd vñ de⁹ offēdat:vñ nec vsurā facere vel ad vsurā inducere nō disposītū ad hoc vt in casu nostro.Sed rñdet vt iā dictū ē & plēnius infra dicet ꝙ ibi nō est cōtractus vsurarius inter ciuitatē & ciuē recipientē ad rōnē gnę ꝓ cētenario pro solutione dictę cōitatis in prefatis:ltē siqs vellet adhuc dicere talem ipositionē onerū illicitā ex eo ꝙ hmōi onera sine principis iussu indici nequeunt:vt.l.j.C.de exac.tribu. Rñ.di.Lau.ꝙ si generalē collectā camerę fiscali applicandam nemo possit imponere sine ꝓmissione principis vt i prēallegata.l.tñ collectā specialē vnaquęq; ciuitas & vniuersitas ꝓ necessitate sibi icūbēte indicere pōt vt.l.oēs.C. de ope.pub.Et sic Lau.ꝓcludit istud statutū esse iustū.

§. II. QVANTVM AD SECVNdā q̄stionē cū.s.q̄rit.an dicti soluētes dicta onera licite ꝓcipiāt icremētū. Rñ.magr Greg.de Ari.generalis Ere.tractās hanc quæstionem dicit sic distinguēs.Inquirēdū de intentione mutuantiū.aut em̄ tales recipiētes hmōi lucrum
Primo. aliquā intentionē lucri habuerunt aut nullā.Si aliquā & tūc dicas tale lucrū fore vsuram:& sic mutuātes & recipiētes.s.vltra suū teneri ad restitutionē si ꝑnt.& si nō possūt peccāt mortaliter:si nō habēt intentionē restituēdi cū pouerīt.& hoc siue talē intentionē lucrū recipiēdi habuerūt tēpore facti mutui qa.s.cū mutuāt ꝓpter lucrū percipiendū mutuāt:siue tpe illo tm̄ quo lucrū recipiūt.s.quia cū recipiūt illud recipiūt propter lucrumprius factū: & idē si
Secūdo ipse diffinit.Vsura est lucrū ex muto intētū:sed sic est in ꝓposito.ꝙ &c.Et si q̄rat quō dephendat talis mutuātiū intentio.Rñ.fm eum inquirēdo de intentiōe cōitatis tale lucrum dantis vel dare statuentis:qm̄ illud dat vel dare statuit ratione mutui recepti seu recipiēdi seu vlteri⁹ remnē divel nō ratione mutui:sed alia rōne vel causa.Et primo casu si ipsi mutuātes talē intentionē sciunt vel credūt vsura est & pēm̄ & ad restitutionē tenētur.Consentiūt em̄ sic recipiēdo intēnoni cōmunitatis dātis.& ipsi rōne mutui & ꝓpter mutuū lucrū itendūt:immo & ipsi tūc nō haberēt hmōi credulitatē vel sciētiam habent tñ postea post receptionē in sucessu tēporis:nihilomin⁹ ad restituendū illa prius habita obligant.Nā ex quo ꝓpter mutuū cōmunitas illud dat al's nō datura:nō est iuste acquisitū recipien
Tertio. tibus nec in eo est trāslatū dñium dicti lucri.Quinimmo vlteri⁹ dicēdū fm eū videlicet ꝙ si cōitas nō ꝓpter mutuū dedisset:& tñ ipsi putarēt eā ꝓpter mutuū dedisse procul dubio peccarēt nō restituēdo:immo plus quia si nec ante nec tūc nec postea talē habēt sciētiā vel credulitatem de intētione cōmunitatis:nihilomin⁹ si ex aliquib⁹ indicijs pōt eis innotescere intentio cōmunitatis:vt forte ex eo ꝙ mutuātib⁹ statuit dare tale lucrū:& plus mutuātib⁹ plus dari.& nō obstāte ꝙ alij ciues similia vl maiora bona cōitati cōtulerint:id tm̄ in eis non statuit nec aliquā remunerationē consimilē cōsequūt vel ex probabilib⁹ alijs argumentis que cū possunt nolūt aduertere vel ingrere:tales minus nō sunt obnoxij cū affectata ignorātia nō excuset
Si ꝙ isto vel alio casu recipiēs nullā haberet lucri intentionē nec ꝓ tētio dātis ꝓpter mutuū posset vllo modo ex exteriorib⁹ indicijs apparere siue cōprehendi & dās diceret prorsus nō ꝓpter mutuū: sed ex liberalitate dare:qa i recipiente nulla videt corrupta intentio:immunis esset a
declaratio secūdi membri principalis. pēto ipse recipiens & retinēs & ipsū lucrū nō est vsura:qa nō fuit nec est intentū ex mutuo.In scd'o autē principali mēbro primę distinctionis.s.qñ nullā itentionē lucri habuerūt mutuātes & recipientes.dicit ipse Greg.ꝙ si prorsus nec ante nec tūc nec postea illā habuerūt:nec insuper vllo tēpore sciuerūt vel crediderūt cōmunitatē ꝓpter mutuū lucrū aliquod dare velle:nec intētio cōitatis dātis ꝓpter mutuū dare facit.nec ex vllis pōt indicijs exterioribꝰ apparere ꝙ ꝓpter illud dedit.& dās dicebat se prorsus nō ꝓpter mutuū sed ex aliqua rationabili causa dare vi putra ꝓpter restaurationē dāni qd' forsitan mutuātes inde perpessi sunt vel ꝓpter beneuolētiā quā ipsi mutuantes communitati in mutuādo ostenderūt vel etiā ex mera liberalitate cōitatis tunc nullā cōmitterēt vsurā vel peccatū nec ad vllā restitutionē tenenk.nō em̄ est hic dare lucrū intentū ex mutuo:qa i primo casu lucrū cēseri nō debet:sed potius quædā dāni restauratio ad quā & non de vsura tenek ipsa cōitas quæ fuit ipsius causa cōpellēdo ad mutuandū ꝓpter qd' ipi dānū perpessi sunt.facit ad hoc.c. ꝓuenit.de fideiuss.& hoc si ex illa causa tm̄ tale dānum incurrerēt.al's secus.& intelligit vt ipse declarat in ꝓcessu dictæ q̄stionis nō solū de dāno quod consistit in diminutione ꝓhabiti sed etiā de dāno qd' cōsistit in nō acquisitiōe lucri pollicīti vel sperati q̄ ad inuite vel coacte mutuātes: vt dicamus ꝙ tales sic coactе mutuātes ex tali mutuatione de lucro ꝑditi ꝙ licite negotiādo vel alio modo licito acquisiuissent licite ꝑnt exigere vel recipere recompensationem sui dāni fm iudiciū discretū prudētis viri considerātis simul quantū eo tpe alij similē negotiationē vel artē exercentes cū equali pecunia cōiter lucrati sunt:habita etiā cōsideratione ad hoc ꝙ laborē nō impēdit nec periculum subijt in hmōi casu negotiatiōis vel artis exercēde ꝓpter qd' & minus debet habere.Si aūt vlterius quęrat qd præsumēdum sit in casu istovtrū videlicet cōitas dictū lucrū impēdat ꝓ restauratiōe dāni nec ne. Ad hoc rñdet prædict⁹ magister Grego.ꝙ non.s.ꝓsumit ꝙ det ꝓpter restaurationē dānī sed pōti⁹ ꝓpter mutuū.& hoc ꝓbat ex eo ꝙ oibus mutuātib⁹ dat dictū lucrū.nec est verisile ꝙ oēs dānificent siue dānū patiant ex mutuo a se facto.Sed & si aliq dānificentur non tñ est verisile ꝙ equaliter immo satis est possibile ꝙ q minus mutuauerūt maius dānū passi sunt: & tñ minus dat eis qd' nequaq; cōtingeret si propter restauratiōnē dāni daret. Sili nō videt ꝙ ex beneuolētia dari ꝓsumatur seu causa remuneratiōis beneuolēti ꝙuam sic mutuātes in mutuādo ostenderēt cōitati:qa si ꝓpter illā daret certe plus daret ei in quo maior effectus beneuolētię pro baret qd' nō sit. Pręterea illud lucrū nō datur q̄n sors est soluta & cōitas est a debito liberata quo tpe magis posset liberaliter ęstimari sed q̄n adhuc debitū manet ex quo satis ꝓsumi pōt ꝙ ꝓpter mutuū tribuat.Si tñ fm rei veritatē ꝓpter remunerandā beneuolentiā cōitatis illud daret:laudabiliter illud ageret.& licite etiā qbus daret ꝓperet:sicut licite amicus recipit ab amico beneficiū.Non em̄ ꝓpter mutuū & gratiā factā cōitati debet fieri peioris cōditionis hęc oia supradicta sunt vba magistri supradicti licet abbreuiata.Ex qbus vt dicit Lau.qui ipsa recitat: colligit ipm magistrū sentire ꝙ dicti primi creditores minus licite tale recipiāt icrementū.i.vltra suū capitale cū interesse & ad restitutionē teneātur. Alius magister & generalis ordi.Eremi.s.frater Guido de quo.ē.in prędicti. §.cōsultus de dicta materia quasi ſſiaꝛ respōdit cōcludēs ꝙ nō solū a creditoribus talis pecunia vltra sortē ꝓcipalem accepta ab eis est restituenda:sed etiam ab eoꝝ legatarijs & hęredib⁹ vel emptorib⁹:ex quo em̄ talis contractus est in creditorib⁹ indebitus & illicitus:erit & ꝓ nō ī eoꝝ successorib⁹. Probat aūt dictū cōtractū esse illicitū: qa vt vsurariū ex plurib⁹.c.quę habenk.xiij.q.ij. ꝓcipue.c.plerię &.c.vsura. Idē respōdit & scripsit frater Io. Chekoth eiusdem ordi. Sed vt refert Lau. in prædicto tractatu hanc quęstionē disputādo quidā magister Anglicus ordi. Prædi. firmauit & determinauit contrariū.s.ꝙ licite recipiantur dictū incrementū a soluētibus modo quo declarabit. Et idē dicit renuisse & scripsisse alīū magistrū ordi. Mino. s. magistrū Fran. de Empol. Itē tenuit Pet. de Ancha. in simili materia disputās scilicet de impræstitis Venetorū & plures alij iuris professores. Quā opinionē cōiter sequūt Prædicatores & minores. rationē huius assignat prædictus Lau. respondendo ad argumēta facta in cōtrariū: vñ sic dicit. Credo alio nō dato, tales mutuantes nedum sic eo
Resolutio pulchra.
alia opinio.
Quarto
acte:sed etiam si volūtarie mutuāt dūmodo ex charitate: nō aūt spem in lucro seu incremēto, ꝓprie & ꝓncipaliter & si secūdario ponēdo mutuēt:immunes esse a pēto & vsu

rarū vitio:nec vlli fore restitutioni obnoxios. Sunt nāq; aliqui q forsitan ex causa lucri qd' intendūt primo loco ad sic mutuādum mouētur & sic de his nulla dubitatio:qa.s. vsurā cōmittūt ex q̄ principaliter lucrū intendūt. Sunt & alij q principaliter mouent ex charitate qua afficiunt rei publicę:vl' qa coacti aliter facere nequeūt:& de his est sermo nostеr:& hi nō vident peccare. Ratio est:qa tūc qs vsurā cōmittit recipiēdo aliq dvltra sortē qñ spe lucri motus ꝓncipaliter mutuat:nō autē quādo ñ spe lucri principaliter:etsi secūdario:& hoc nisi iā debitor coactus incrementū solueret vl' inuitus solutionisq; tpe vel prius id in notitiā deuenisset creditoris. Sed in casu nostro non spe lucri pricipaliter qs motus cōitati mutuat: immo vt cōitati imperanti pareat:pœnasq; inflictas effugiat vel charitate & amore vt illi suis necessitatib⁹ subueniat:al's nullatenus mutuaturus:& merito cū in alijs pecuniā istā expendēdo lōge plus verisiliꝰ lucraretur:& magis libere plurisq; valoris foret:nec coacta est cōitas:qa cogi non potest a subditis:nec inuita soluit ipsa cōitas:sed ex sua spōtanea volūtate iuste honeste & rōnabili causa regulata:vt in expōsitione casus supra demōstratur.quinetiā & si inuite solueret: id tū creditorib⁹ non cōstat: maxime cū cōtrarium i iā dicta reformatione assueret cōitas ipa:& in incertis nō in certis locus est cōsecturis.ff.de ꝟb.obli.l. cōtinuus. licite ergo recipit.ergo.&c. Si tū hmōi creditores in oppositum
Adde Ang. in trac. suo maleſi. cōscientia remorderet illāq; deponere ac iuri cōformare nequirent.& si vt i sili ingr Hosti. scrupulosa sit potiusq; theologica:satisfaciāt oīmode cōscientię suę.
respon. ad ar gumēta Ad rōnes aūt magistri Greg. supradicti sic respondet eas destruendo nam cū ipse diffiniēs vsurā dicat ꝙ sit lucrū ex mutuo intētū diminute est data dicta diffinitio qa lucrū intētum secūdario non autē principaliter in mutuo nō inducit vsuram fm cōmunē opi.& sili ponēs spem in lucro ex mutuo facto secūdario nō principaliter nō cōmittit vsurā nisi in uite vel coacte solueret de debitor:& illud sciret vel crederet qd' non cōtingit in casu nostro:qa nec cōitas quę est debitrix cogit nec inuita soluit nec principaliter ciues videnk moueri ad mutuandū ratione dicti lucri annualis.s. qnę pro cētenario:cuius illud sperent & expectēt:qa maius lucrū possent sibi per alias vias ꝓcurare. vt dictū est supra.
Ad.ij. Ad illud aliud qd' dicebat magister.ſ.ꝙ intētio mutuantiū regulatur ex intētione cōitatis q̄ ipsis mutuantib⁹ nō poterit nō esse nota.s.ꝙ talis intentio sit deprauata.qa dat illud lucrū propter mutuū:ergo vsura. Rñ. Lau.ꝙ id non semper sequit:vñ distinguit ꝙ ꝓpter mutuū aliqñ potest
Ꝓpter mutuū aliqñ pōt dari aliqd vt vsura. dari aliqd vt vsura.& aliqñ nō vt vsura:sed vt donū gratuitū tantū nō ex ipso mutuo:sed ex seruitio sibi ipēso & cōmodo exinde percepto vel lucro cōsecuto vel ex animi nobilitate quadā:& si sic dari sciat vel credat recipiens nō
Ad. iij. peccat an autē sic credere teneat. vide.ē.in.§. Et cum dr ꝙ ista nō videtur fuisse intētio cōitatis:qa si hoc esset verum plus daret illi qui maiorem q̄ minorē beneuolentiā ostētasset erga cōmunitatē non habita consideratione ad quā titatē pecunię:sed beneuolētię & sili⁹ plus illi daret qui ex tali mutuo plus fuisset dānificatus qd' vtrūq; de facto nō seruak. Rñ. ꝙ equū foret hoc:sed non possent hęc de facili in notitiam cōitatis deduci:& ne alij scrupuloso corde moueanк & scādala atq; inuidię oriātur. si ad imparia iudicа rent:ideo sic pariliter & ex memoratis causis mota omes tractare decreuit & bene.ar.l.dist.vt cōstitueret. Sicut in cōsimili videmus ꝙ i collegijs magistrorū & ordinatorū qui prior est in tēpore prior est in sede & alijs nō habita distictione an prim⁹ sit doctior sed'o. Inficiari aūt nō possimus quin saltē ratione lucri cessantis vnusquisq; ciuis dānificetur. Et cū quilibet cōpellak ad soluēdū:qa nemo liberet mutuat:& ralib⁹ fm dicta magistri ipsi⁹ sit sacīēda talis dāni restauratio:ergo cōcluditur ꝙ nemo est qui nō debeat tale lucrū vt interesse cōsequi & licite si dak recipere possit difficile aūt esse cōmunitati & quasi impossibile notitiā plenā quātitatis vel beneuolētię qua mouenk ciues ad mutuandū vel damnorū quę inde sustinēt vt fm illā fieret quātitas recompēsationis. Itē ad illud
Ad.iiij. ex quo dicebat magister ꝓsumi cōtra cōmunitatē de intētione qua dat illud lucrū:qa.ſ.ꝓpter mutuū: ex eo ꝙ cōmunitas postq; soluta est vera sors & a debito liberata nō consert vltra tale lucrū. Rñ. ꝙ licet vltra nō conferat non sequit ergo vt vsurā tribuat. cessat em̄ tunc damnū in mutuāte:cessat cōmodum in cōmunitate:& satis ex impenso seruitio remuneratus est mutuans:al's diceret in sili vsurā cōmittere is qui liberaliter mutuauit mille florenos mihi mercatori sine vlla principali intērione vl' spe remunerationis & ego q̄ tenui illos per decem annos vel ex qbus lucratus sum mille licitis mercātijs:ex liberalitate & optima ductus discretione videns:qa ex illis lucratus fui sibi tantū donaui octo ꝓ cētenario sub quolibet dicto⁹ ānoꝝ. viij. quos nō donaui i anno.xj.qa mille cum qbus lucrari cōsueui iā sibi restituit:cuius contrariū est ipsa veritas. Mo quæstio uet etiā dictus Lau. tale dubiū facti circa prędicta qd' ibi sępe cōtingit videlicet. Indicit onus prestantię vl' accaticū incremēto siue lucro cōdecenti & consueto.s.qnę pro cētenario annuatim percipiendo dūtaxat pśonis quę infra certū tēpus soluerent nūquid soluētes infra dictū tēpus qui al's infra illud tēpus nō soluissent:peccant intantū ꝙ ad restitutionē tenenk eius quod perceperint ad rationē prędictā:ltē indicit onus de mense Nouēbris:& statuitur ꝙ is qui soluerit infra mēsem incipiat dictū lucrū in Cal'. Ianuarij. qui vero soluerit post mensem incipiat in Cal'. Septēbris. peccant ne & ad restitutionē tenentur soluētes infra mēsem:qui al's infra illū non soluissent:Rñ. ꝙ q̄uis cū nō tenet principale nec accessorijs qd' illi⁹ sequitur natura de reg. iur. accessorium. Iib. vj. nō tamen sic cōuerso sed sępe permittitur qd accessorie qd' principaliter reprobatur de pręben. per literas. in cle. Ad propositū autē ex quo mutuū in casu nostro qd' est principale nō est corruptū:qa ad mutuandū nō sunt tales inducti spe vel intentione ꝓpria dicti lucri:sed ex charitate vel coactiōe absit vt corrūpatur accessorium:sicut est illud prius. s. infra mēsem ad mutuandū vt percipiat citius lucrū memoratū ex quo em̄ tale lucrū licitū est nō est malū illud appetere. In super facit prędictus Lau. circa lucrū annuale qd' dat cōitas ipsa mutuātibus quandā distinctionē an. s. det quinę ꝓ cētenario vt cōiter fit ab ea. an. viij. vel. x. fiat fit aliqui in accatis & prestationib⁹. Distinctionē etiā facit inter ipsos recipientes siue qnę pro cētenario siue. viij. vel. x. Nā quo ad lucrū cōdecens & cōsuetū dari. s. qnę pro centenario si tali statuto annuētes omnes vel aliqui ad suū priuatū cōmodum respexerūt vsurā in foro cōsciētię cōmittūt tales. Cannuētes ex tali respectu: sed al's etiā si non ex tali respectu ꝓpter bonū finem si nō sine illis sufficerēt ad sic statuēdū. Alij aūt non statuentes quo ad tale consuerū lucrū & condecēs. nec etiam ipsi statuētes qui ad publicū cōmodū dūtaxat respexerunt. Quo autē ad lucrū insuētū & incōueniens quatenus est dare excessum. s. octo vel. x. ꝓ centum in quo non liberalitas vel dāni restitutio:sed compulsa & necessitata voluntas interuenire ꝓsumitur. indistincte forte dicendū est ꝙ quilibet peccet & vsurarū vitio inuoluatur recipiendo:nisi iam quis tantū & tale damnū incurrisset quod ascenderet ad illud plus statutū dari vltra consuetū quod si in aliquibus contingere posset:nō tamen in oibus vt videmus experientia mediante. In quibus ergo nō contingit stet regula supraposita:cum nec liberalitas nec dānificatio seu interesse ratione damni hoc casu concurrant:& si nequeunt iuuari ratione legis quæ debet esse cōmunis &c. vt supra dixi in alio casu. in quib⁹ autem tale damnū contingit procedat exceptio.
Distinctio de lucro.
Casus excipit.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

articulū quo querebat vtrum præsuppositо ꝙ dicti soluētes seu mutuantes nō licite perciperēt tale incrementū an vigore donationis remissionis:& liberationis supradictæ excusentur a restitutione & liberentur a peccato. Rñ Lau. prędictus ꝙ vtiq; per illā donationem liberātur a restitutione:sed nō a pecato. Ad hoc em̄ vt tollatur peccatū contritione opus est & pœnitētia quę fieri poterit absq; illa restitutione:qa restitutū censetur ablatū virtute remissiōis prędictę. Et sic nō obstat dictū Aug. qd' ponit in regula iuris ꝑtim. lib. vj. vt declaratū est. s. Et hāc conclusionē etiā amplectitur dñs La. de Cast. in repetitione decre. in ciuitate. de vsuris. Sed ego dubito inquit ipse Lau. an sibi locū vendicet dicta cōclusio in eo q statuit vel decreuit vna cū alijs de populo talem remissionē vel liberationem fieri & illā fecit & credo ꝙ nōlin foro cōsciētiæ si habuerit respectum ad cōmodum vel interesse suū & hoc si aliorū cōsensus sine suo nō sufficiebat:alioquin secus quo ad resti

Universidad de Deusto
Biblioteca

cutionē sed aget pœnitentiā eo casu cōtritione precedēte: nō solum de peccato quod cōmisit ad vsuram mutuādo quod non tollitur per solā remissionē: quinimmo nec p restitutionē actualē: sed etiā de eo quod non erat paratus restituere: & si remissio facta nō foret sed in peccato perseueraret ex quo peccatū augetur. de cōsue. c. fi. quod presumitur ex dictis cū per exteriora de interioribus presumat. de presump. c. ex feudijs. cum similibus. Re autem aliter se habente pœnitentiam agat de peccato tantū & in hoc suę cōscientię relinquitur. Res enim sua agitur

§. IIII. AD QVARTVM AVTEM

articulū transeūdo videndū est. An videlicet dicti soluētes licite vendant ius suū quod habent in dicto mōte vigore talis crediti. Ad quod respondendum est ſm magistrum Greg. in dicto suo tractatu q̄ si tātum quātum mutuaue rūt perceperūt in eo lucro qđ illicite a cōmunitate perceperunt nō possunt: quoniā iam exinanita est vera sors ad qđ allegat. c. j. eē. eo. ti. Si nō tantū sed minus: tunc vendere possunt quantū superest: & sic si totum superest: qa nil perceperūt: vel si aliqđ nō propter mutuū sed alīs licite iuxta supradicta post eū totum vendere possūt. Et idē i dicto c. in ciuitate. In secō quæsito primæ principalis q̄stionis firmat dñs La. de Cast. prædictus & ego idē dico in genere. Fateor siquidē q̄ quicquid iuris habēt in dicto mutuo vel ad dictū mutuū sup dicto mōte licite vēdere possunt. Ad speciē autem descēdendo dico q̄ plus iuris habēt sup dicto mōte ex mutuo q̄ prædicti senserit: qa quod illicitū reputāt in quibusdā licitū affirmaui vt late patet ex his q̄ supra diffuse scripsi in secō dubio principali & sic plus vēdere possunt q̄ ipsi senserit. Et procedit dubiū prælibatū circūscripta remissione de qua in dubio .pxime precedēti. illa siquidē operat q̄ in nullo sors extenuat ex lucro & sic vēdere possūt illud ius qđ habēt: & qđ a principio habuerunt. Cum Lau. tenent: magister Franci. de empol'. ordinis Minorū. & Pe. de Anch. & quidā ordi. Prædi. s. q̄ simpliciter vendere possunt dictū ius sed cū Greg. Præfato ordi. Eremi. tenēt magister Guido & frater Ioā. ordi. eiusdē. & quidam alij ordinis Prædi. Quintū pronunc dimittēdo: qa vltimo ponetur: cū prolixius cæteris sit tractandum.

aliaopinio.

§. V. QVANTVM AD SEXTVM

cū videlicet quęrebat. Vtrū presuppositio q̄ licite tale ius quod habēt in dicto monte soluētes venderent & emētes emant licite percipiāt dicti ementes illud incrementū qđ prius ipsi venditores percipiebant? Rñ. prædictū Lau. de Ridol. q̄ in omni casu quo primo loco mutuās a communitate licite aliquid percipit illud idē licite vēdit illud. q̄ licite emitur & percipit sive sit sors sive accessio sive lucrū vel quo nolie velis nuncupare & hoc satis intelligo circūscripta fraude & intentione deprauata. Et idē tenet Pe. de Anch. in quæstione de impręstitis Venetorū quā allegat & ipse Lau. idem quoq; fētit magister Frā. ordi. Eremi. cōsulit ipse tamē Lau. qa dubiū. ideo ad hmōi abstinēdum sed plati magistri ordi. Eremi. & valētes viri ordi. Prædi. cōiter tenent contrariū. Inter quos vir per cuncta laudabilis dñs Io. Dñici Cardīn. Ragusinus super hoc consultus respondit q̄ hi qui nō coacti aut dant pecunias aut emūt dandas aut emunt iam solutas. si hoc sponte faciunt præcium quod recipiunt non lucrātur sed ad restitutionē obligātur. Et .p aliqualī maiori declaratione dicit idē q̄ prę fatiæ sunt sub quadruplici genere. Aliqui em̄ fortassis a principio cōitati dederūt centū vt exinde quinq; haberēt annuatim. Aliqui emerunt ab his qui volebāt soluere terrā partē & hmōi ad perdendū. Alij vero emerūt & emūt quotidie ab his qui possidēt. Cæteri vero habēt in monte qa soluerunt coacti. Tres primi nō possunt iuste predictā acceptionē vl' precij sibi retinere vl' redditū vltra suū capitale, quarti vero sic, licet etiam apud nōnullos graues nec etiā isti. Nec etiā valet dicit ipse quod nōnulli etā famosi dicūt videlicet: qa qlibet pōt trāsferre ius qđ habet in alīū: ergo qui iuste recipit hmōi i quēlibet alīū potest trāsferre iuste. Nam antecedens huius rationis parit̄ infinitas instātias. Papa etenim habet ius in paparu & illud Oñ ius in alīū transferre nō potest: maritus habet potestatē cor pōr trāsporis mulieris suę: tñ hāc nemini cōcedere valeo. Requiritur ad hoc q̄ antecedens sit verum q̄ tale sit consequens quale & antecedēs. Sunt em̄ actus actiuorū in patiente bene dispositō. vñ si cogat emptor ad emendū sicut coactus est vēditor ad soluendum vtiq; qa vterq; coactiōe depigitur tenere potest vnum sicut & alterū. als non. Et subdit. Restat ergo videre cui restitutio pręcij vel meriti receptorum de prefatis pecunijs sit facienda: an. s. cōitati vel venditori vel ei q̄ primo soluit coactus an sit iter incerta censenda & pauperib⁹ eroganda. Et siquidē qs dedit communitati centum spōte & liberevt inde habeat tres q̄nq; vel decem: communitati tenet. Duo ꝙo alia genera quę male soluerunt cōitati nō obligant: ex eo q̄ communitas iuste soluit: licet non respondeatur & iuitus cui soluit: nā .p coactis mutuis rite se obligauit ad tantum pro centenario. Consimiliter nō videt restitutio facienda illi qui coactus soluit: qa spōte emptori dedit ius suū cuius tñ non fuit capax. vt. ē. dictū est. als sequerent plura inconuenientia. Nulli etiā verti debet in dubiū q̄ venditor qui emeret ab alio non est capax hmōi restitutionis vnde sibi fieri nō debet. Restat ergo vt quicumq; emit de tali pecunia cū teneat ad restitutionē in primo casu cōmunitati restituere debet: in alijs duob⁹ erogare debet ad pias causas & pauperibus Ie su Christi. hi em̄ sunt mēbra cōmunitatis. et hi presumuntur plus pati: aut propter infortunia ciuitatis: aut propter minus equam gubernationē. Hęc ꝺ̃a ille.

Coacta solo nō est restituēda.

§. VI. QVANTVM AD SEPTIMŪ

de illis. s. q̄ pro alijs quādoq; certam quotam pro flore no quandoq; nihil percipientibus soluit præstantias & in illorū loco quo ad tale creditum describunt vtrū licite faciant vel illicite & ita q̄ teneant ad restitutionem? Rñ. di. Lau. post argumenta facta in cōtrarium quæ soluit: q̄ cū ibi non sit contractus mutui sed cōtractus innominatus. f. do vt facias: puta do tibi quinq; vt pro me soluas: & alia quinq; tua. & sic in totum decem ad quę sum cōmunitati obnoxi⁹: & a tali obligatiōe me liberes: & ius lucri ex inde vēturi quod facta solutione sperari poterit sit tuū: & accedere videt dictus cōtractus ad naturam emptionis & venditionis: & sic tener conclusiue istū contractū licitum dicit tamē q̄ contrarium ꝯmuniter tenetur per vulgares. Et mihi videt illud prouerbium verum. Vox populi vox dei. vñ & tutior opinio est Io. Dñici qui dicit hoc eē illicitum & vsurariū: vt patet in fine præcedentis. §.

Alia opinio.

§. VII. QVANTVM AD OCTAVŪ

cum. f. q̄rit. Si cōitas sibi nouos cōstituat creditores puta quia vēdit ānuum redditum ad rationem qua respōdet creditoribus montis ad vitā ipsius ementis & alterius ab eo nominandi. cū pactis de quibus. §. dictum est in forma mūtationis casus. an hoc sit licitum? Rñ. Lau. dicēs q̄ dās La. de Cast. doctor eximius in. c. in ciuitate. hoc examinās finaliter concludit licite fieri ab vtraq; parte dūmodo in fraudem vsurarū nō fiat: & iterueniat deceptio vltra dimidiū iusti pręcij. Ego aūt subdit dictus La. post argumenta pro & contra nō puto sic indistincte & simpliciter tutū vel approbādum: sed vt valeat & fraudis p̄sumptio cesset. opus esse credo primo vt redditus ipse nō excessiuus sed conueniens instituat. Sc̄o q̄ de rebus communitatis. Tertio q̄ nulla deē facultas contractum resoluendi pro maiori vel minori pręcio. Quarto q̄ ꝺtrahens cum cōmunitate non cōsueuerit fœnerari. Ex his ꝫ dico q̄ si communitas absq; fraude legē facit per quā cōstituit in bonis suis certos reditus deputās iuxta morē officiales ad illos vendendum ad vitā alicui⁹: vel sui: vel alteri⁹: vel aliud indefinitum tēpus ad rationē illā qua respondet creditoribus montis: nec id facit ad petitionē alicuius id procurātis & cū ea cōtrahere volētis: sed in genere non habito respectu ad aliquē in specie: q̄ tūc talis cōtractus erit licitus sit inter eam & aliquem ineat & sit pactum de resoluēdo etiā .p minori pcio. & eo casu poteri sibi vendicare locū dicti do. La. qa ante ꝺctū erat cōstitutus reddit⁹ & i rebus. & ad tempus incertum. & sic nulla fraus presumpta: sed si fiat id de nouo ad petitionem alicuius in specie & interueniat iter hūc & illum tale pactum: tunc secus alio non dato qđ fraudē cessare faciat. Vbi vero reddit⁹ nō cōstituerent in bonis cōmunitatis: sed fieret relatio tantū ad personā cōitatis: tunc oīno presumeret illicitus talis cōtractus q̄ inde fieret. Si etiā tam redditus q̄ tempora forent certa, tunc fraus presumeretur

quid iuris si coactus soluit.

presumeret vbi maior esset certa quātitas quā in certo tēpore peiperet a cōmunitate q̄ illa quæ daret cōmunitati in presenti. hęc oīa quæ habētur in isto. c. sunt extracta de capso & tractatu prædicti. d. Lau. sed abbreuiata exceptis dictis do. Io. Dñici. Petri de Ancha. & Anto. de Bur.

§. VIII. QVANTVM AD QVINTŪ

qđ q̄rit. Vtrū alij ab eis licite emant tale ius qđ supra omissimus hic resumendū? Respōdet magister Greg. prælatus & dicit q̄ inquirendū est de intentione eorū: qm̄ aut emunt intētione percipiēdi lucrū a cōmunitate: aut non. In primo casu sic emēdo peccāt & vsurā cōmittunt: qm̄ ex tunc ipsi mutuū dant siue dant dilationē solutionis intētione lucri: & .p hoc facit casus. c. cōsuluit. eē de vsu. i fcā cōsultatione. In fcō vero casu secus est: nisi alia mala intētione vel ex circūstantia mala reddat. eor⁹ intētio inordinata. Dictā cōclusionē damnat do'. Lau. de Casti. qa cū quæratur idē magister an licite emaf a primis creditoribus oportet intelligi q̄stionē eo casu q̄ ipsi vēditores licite vēdūt: qui quādo nō licite vēdunt alij nō licite ab eis emūt. Sed qñ dicti mutuātes licite vendunt vt qa nil vltra sortē receperūt: sed in casu licito iuxta prę missa certe emere potuerūt alij ab eisdē: nec in hoc aliquā inordinatā intentionē habere videnf ſm eū. Respondēdo ad rōnes magistri. non videf verum dicere q̄ extūc mutuēt: nō enim mutuat sed emptionis cōtractum ineunt. Nec eūā est verū q̄ dent dilationē solutionis: sed expectant dilationē datā a cōmuni autore suo. Nec insup verū videf q̄ si dicto casu emūt intētione lucri: q̄ sic emēdo peccēt: qa in cōtractu emptionis nō est reprobata spes lucri. eē de emp. & vē. cū dilecti. hęc Lau. Quod recitans Lau. dicit q̄ iuri consona videtur cōclusio dī. Lau. Illa tñ magistri cōclusio pro tāto fomentū habere videt: qa ſm eius opi. illicite tale lucrū percipiunt cōmuniter ipsi mutuantes. Et qa q̄ tale ius mutui siue crediti ꝓpter mutuū factum emunt se in locū mutuantis. subrogāt supereſt vt sicut illi peccauerūt si spem percipiēdi lucrū in mutuādo habuerunt: tunc vel postea sic & isti. Vñ licet in sui figura sit cōtractus emptionis inter creditores cōitatis vendētes & eos ementes: tñ inter ipsos emētes & ipsam cōmunitatē est effectiue cōtract⁹ mutui sicut prius erat inter ipsam & illos prius mutuātes. Quē quidē effectū & nō verborū corticē vel cōtractus formulā ꝑsiderat theologus & cōsiderare debet canonista. ar. de iudi. c. dilecti. Et in his potissimū qbus alia reluent. Naturaliter quidē subrogari eodē iure iudicātur quo & hi qbus subrogant. xviij. q. ij. Eleutherius. Et ex prędictis inferri videtur q̄ nedū ſm opi. magistri circa perceptionē talis lucri: sed ſm opi. alioꝝ & mea. de qua. §. in secūdo dubio habes emptio hmōi reprobef: qđ patet. quia p̄dicto loco mutuātes mouenf vl' ex charitate q̄ reipublicę afficiūtur: vel ex coactione q̄ eis ab ista inferf: & nulla itentione lucri prima rie: sed isti ementes quo ad formā cōtractus & quo ad vēdētes: mutuātes aūt quo ad veritatē & quo ad cōitatē primarie moueri videntur ex intentione lucri ergo vsurarij.

Contra quos fraus ēt presumeret dum tamen quō iudicatur

Præterea vbicūq; sit fraus de cōtractu ad contractū iudicamus talē cōtractū nō vt iacet ei⁹ forma: sed vt iacet rei veritas ar. ad hoc. de emp. & ven. c. ad nostrā. & xiij. q. iij. plerīq; cū glos. sed sic contingit in ꝓposito. ꝫ &c. Huic videf facili respōderi q̄ hic nulla sit fraus de cōtractu ad cōtractū. Celebrat em̄ cōtractū emptionis & vēditionis hic emēs qui nō celebraret cōtractū mutui. ex quo em̄ nouit q̄ tu primo mutuās licite percipis illud lucrū sic per ꝓns q̄ licite ipse illud perciperet emēdo a te ius vel actionē ad illud. Nullā ergo adhibet fraudē nec cōtractum simulat: immo palā cōtrahit: & ita cōtrahit in medulla sicut in cortice: qa ivere facit qđ verborū cortex intonat: & sicē itētio sua: vt etiam siatim declarabit. si secus esset secus dicerē & credo dictū dñi Lau. verum quo ad emptionē iuris qđ habet vēdēs .p vera sorte. de quo intelligit dubiū .ppositū. i hmōi em̄ mercimoniꝫ species est: hic erem̄ interuenit pecunia & res quę vendit & vendibilis est: ius em̄ & iura vēdūtur. ff. de hęre. ac. & ven. per totū. emunt aūt cōmuniter c. p. xl. vel. l. vl. xx. ſm tempoꝝ diuersitatē & sic lucrantur vt vides: & tale lucrū sperare in emptione alijs circūstantijs interuenientib⁹ talē cōtractum non habentib⁹ de fraudare non est improbatū. Nec obstat q̄ improbat cōtract⁹ ex q̄ minus iusto pręcio saltē infra dimidiū emitur: qa ne gaf q̄ minus iusto pręcio sit emptū: qa immo quātumvis. Si ergo in hoc tantū spes & intētio versata est ementis nulla est vsura: sed si vltra progressa est. s. ad lucrū proueniēs qđ est quod quęrit in dubio: & eo casu .pcedere videtur rōnes & intētio magistri. Sed in contrariū facit: qa cū in casu quo lucrū a cōitate statutum & pręordinatū licite & ordinate fiat uaf. & illud pmo loco mutuās licite recipiat certis casib⁹ ſm eū: immo ſm alios & me omī casu paucis exceptis iuxta superi⁹ ānotata: & de hoc debeat forma tū dubiū itelligi. cōcludit q̄ illud tale lucrū a cōitate pordinatū nō est illicitū vel vsura. & p ꝓns q̄ sicut illud de q̄ dixi in mēbro pręcedēti sperare vel appetere ordinate nō est vsura vel pctm̄. sic & istud ex quo licitū simpliciter est & minime reprobatū sperare vel appetere nō est vsura vl' pctm̄. Tolle exēplū. Vtiq; prędiū in pignus recipere .p. c. vel fructus velle lucrari vsura est. Et similr̄ si ego in locū tui me subrogo vsurari⁹ ero. Sed pone q̄ tu frucť⁹ illos ordinate appetas licitecq; pcipias vt qa de pignoratitio i empcitiū contractū trāseat. Equidē si & ego a te illud emens in tui locū me subrogo sub spe: nō tñ lucrū percipiēdi ex vero capitali: de quo sine fraude & dolo tñ min⁹ do q̄ sit dictū capitale iā nō ꝺmitto vsurā. Nec obstat qđ supra dicebat q̄ iste cōtractus & si in sui figura sit emptionis & vēditionis tñ virtualiter est ꝓtractus mutui inter ementē & cōitatē: nec tñ valet cōsequētia cū dr̄ idē cōmodū conseq̄tur emēs q̄ fuisset cōsecutus mutuās si nō vēdidisset siue ipse emens a principio cōitati mutuasset ergo affectiue mutuū contrahit: qm̄ sepe contingit q̄ ex diuersis cōtractib⁹ quoꝝ vnus est licitus alter illicit⁹? qs eundē effectū consequif. & tñ falsum est q̄ vnus sit alius effectiue: nisi p respectū ad factū qđ quidē factū nō est simplr̄ attendendū: sed vna cū ei⁹ qualitate q̄ habet eius naturā alterare sicut patuit exēplū paulo superius de fructu quē quis cōsequif ex cōtractu emptitio: & idē ex cōtractu pignoratitio: & tñ primū licitū: sed sc̄'m illicitū. Sic ad ꝓpositū q̄uis effectiue idē cōmodū cōsequaf hic emēs qđ' cōsequereť si a principio mutuasset cōitati: nō tñ sequif q̄ cū illa mutuū cōtrahat: quia nō p viā mutui: sed per viā emptionis vere sine fraude vl' dolo cōsequitur tale cōmodū & nō subrogatur mutuanti vt mutuās: sed vt emens illud ius a vendente.

Qualitas contractuū attēdenda.

§. IX. SED DICES NONNE IN

cōtrariū est. c. cōsuluit. eē de vsuris. & c. nauigantiꝫ Rñ. nō qa alia ratio reformat pactū: ideo nāq; ibi vitiosus est cōtractus emptionis & vēditionis: & equipollet contractui mutui: qa is qui erat als vēditurus rē suā pro. x. si tūc dara fuisset: pecunia voluit. xn̄. ꝓpter dilationē solutiōis: & sic est perinde ac si illa. x. sibi mutuasset .p duob⁹. p illo tpe: & sic ipse vēdidit. sed in casu nostro nō sic: qm̄ vendēs tale ius qđ habet .p pecunia mutuata vēdit illd quātū tūc cōiter valet: & ipm ius tribuit emptori incōtinēti: & etiā iccō tmenti pręcij recipit ipius rei vēdite: nec hic vlla interuenit ex parte cōtrahentiū dilatio seu .ppter dilationem vel anticipationē tpis maior vel minor quātitas: & sic nō vēditur tēpus. vt in casibus istarū decretaliū: sed in casu nostro oīa sūt pręsentia. s. merces & pręcij: qa merces est ipse redditus seu ius vel actio quę tantū valebunt vel ad min⁹ valere credunt subsequētib⁹ tēporibus quārū mō valent vel saltē est dubiū: & hoc sufficit ad ꝫ q̄ cōtractus sit licit⁹? Operaf tñ bene fateor tale dubiū q̄ ipm ius min⁹ valet & minus venditur. Est em̄ dubiū an & qñ sit rehabiturus: & .ppter hoc nō est liberū: sed tali circūstantia aggrauatum ipm ius qđ' vendit. & ideo minus vēdit q̄ si esset clarū & liberū. Minus em̄ venditur res onerata q̄ libera: sicut domus vel terra quę debet alteri seruitutem minus q̄ libera vendit. Et sic prædictus Lau. cōclusiue tenet q̄ emptio talis iuris sit licita de se: & q̄ licite possint emi talia iura ab alijs. & licet Lau. ad oēs rñdeat rōnes tenentiū. ſta tale emptionē illicitā: ꝓcludēdo tñ cōsuluit oīb⁹ qđ' debeāt se ab hmōi emptiōe abstinere: qa ex quo docti viri i hmōi ꝺtraria sibiꝫ nuncē sentiāt: negari nō pōt quin saltē dubiū sit tale emptionē licitā vel illicitā. Et iuris regula dicit q̄ in dubijs turior via est eligēda. eē de spon. iuuenis. Et ad idē facit dictū Augu. de pœ. di. vij. si qs. dicētis. Tene certū & dimitte incertum. Pe. de Ancha. egregius doctor vtriusq; iu De ipręstitis Venetorū. quę tñ similia sūt pręstitijs Florētino- netiarū

Universidad de Deusto
Biblioteca

Census reddit? sūt i q̄drupli dria.

rū de q̄bus est sermo: & ꝯclusiue determinat nō solū licitā esse ꝓceptionē dicti lucri vltra sortē ipsis mutuātib⁹ cōtanti: sed etiā licite vēdi & licite emi. Ad qd' pbādū facit quā dam distinctionē quadrimēbrē. Dicit em ꝙ quādoq; fruct⁹ siue redditus qui emūtur sunt incerti & tēpus incertū vt emptio vsufructus vnius possessionis adv̄sitā: & iste cōtractus de se est licitus: q̄uis possit deprauari per circūstātias malas. Q̄nq; rps est certum & redditus est certus: puta annuatim decē corbes frumēti vsq; ad q̄nq; annos vl' aliū certum annuale pecuniæ determinatū: puta decē florenos annuatim vsq; ad certū tēpus, & tūc loā. an. post Hosti. & Inno. videt tenere ꝙ cōstituēdo istū annuū redditū de nouo ꝓ minori ꝓcio emēdo fit illicitū: ꝓ sturū aūt sic redditū ab anno⁹ videt licite emi posse. sed in addi. Specu. tenet ꝙ q̄n reddit⁹ sunt certi: puta censuales nō submissi fortunę: & tps est certū: plus cōtrahi istū cōtractū ad vsuram. Et hoc dictū intelligo: dicit iste Pet⁹, cū ipse census cōsistit in pecunia: & ꝓ hoc fero ꝙ si qs emeret dicta impōsita ad vnū, duos vel tres annos ꝓ minori ꝓcio q̄ perceptur⁹ sit: puta cētū i anno ꝓ. lxxx. hoc esset vsura: sed cū reddit⁹ nō cōsistit in pecunia: sed i fructu: puta vino, oleo, frumēto, seruitio operis: si cōstituto talis reddit⁹ creatur de nouo: q̄uis pro minori ꝓcio emat q̄ sit quis perceptur⁹: si tū remaneat dubiū vtrū plus vel minus sit ꝓceptur⁹ credo valere & licitū esse emptionē: al's secus. Q̄nq; tēpus est certū & fructus incerti: vt fructus agri vsq; ad quinq; annos: & hoc videt licitū: licet verisimiliter sit amplius ꝓceptur⁹ emēs q̄ sit ꝓcium q̄d' dat: & licet de nouo cōstituatur. Q̄nq; redditus sunt certi ad tēpus incertū: puta ad vitā vel in ꝑpetū: vt ꝓ me & meis hęredib⁹ & successorib⁹. & hmōi sunt talia impręstita. Et ita concludit ꝙ neq; in cīubus ad soluēdū coactis: neq; in emptoribus ipsoꝝ ipræstitoꝝ ꝙtrahitur vitiū vsurarij & licite posse tales reddit⁹ vēdere. Vltra rōnes alias inducit ꝙ Innoc. Host. Ioan. an. in similibus casibus hoc tenuerūt. Et idē dicit tenuisse dispūtādo magistrū Nico. de Anglia. ordi. ꝑdi. & magistrū Frācis. ordi. mino. licet cōtrariū tenuerit magister Pet⁹. de Stocks. ordi. prædi. Hæc Pet⁹. de Ancha. Grego. autem de Ari. & Guil'. & Io. Chēkot. oēs ordi. eremi. tenēt ꝙ emptio taliū iuriū cū receptis illis ꝓ lucris simpliciter prout dat cōtas sit vsura: & ꝙ nō possint licite recipere vltra suū capitale: sicut nec ēt ipsi mutuātes poterant recipere a cōitate vltra suū capitale mutuatū eīi interesse. Magistri aūt ordi. ꝑd. cōiter tenēt ciues ex quo coacte ſoluunt licite posse recipere talē annuū redditū: & etiā i pcp etuū: sed nō licite posse emi: & rōnes eorū causa brēuitatis omitto, & licet Lau. ad rōnes oēs rndeat tenēdo, ſ. talē emptionē illicitā: concludendo tū cōsuluit oibus ꝙ debeāt se ad hmōi emptionib⁹ absti nere: qa ex quo doctī viri in hmōi ꝛria sibi nuicē sentiāt: negari nō pōt quī saltē dubiū sit talē emptionē licitam vel illicitā. Et regula iuris dicit ꝙ i dubijs tutior via est eligēda. eē de ſnon. iuuenis. Et ad idē facit dictū Augu. de pœni. dist. vn. siquis. dicētis. Tene certū & dimitte incertū. Anto de But. sup. c. in ciuitate. de vsur. post q̄ determinauit de emptiōe reddit⁹ certi fundi in perpetuū vel ad vitā: an licitus sit ꝙtractus? & cōclusit ꝙ sic. sed Io. an. sic subdit. Et prędicta faciūt ad illud qd' sępius Venetijs reuocatur in dubiū. Ibi enim oēs hactenus contulerunt pecunias pro necessitatibus quæ occurrerūt: & de inde cōitas respōdit ꝓ eis quolibet anno pro cētenario: quādoq; quinq;, q̄nq; minus: sed capitale nūq; restituūt. & vocat impōsita. Ille ergo q habet in cōi duo milia vl' tria milia vendit alteri ius suū & emolumētū omne qd' percipit a cōmuni: q̄ritur an iste sit licitus contractus? Ex prædictis patet ꝙ sic: quia recipit redditū in pecunia iā ꝓstitutū. Itē idē redditus crescit & decrescit: & posset cōmune i totū abolere si vellet & nihil respondere. Itē nō est maior reddit⁹ q̄ esset vni⁹ possessionis immobilis: & sic videt ꝙ licit⁹ sit ꝙtractus. Hęc Anto. de But. Superius tū in eo. c. ponit isfud. Nota ꝙ in dubio abstinendum est ab illo contractu de quo potest probabiliter dubitari an sit licit⁹ vel illicitus: quia bonarum mētium est ibi culpā timere &c. dist. v. ad eius. talis est hmōi emptio.

adde textum si milē de pœni. dist. vn. c. ff. ītē & ex de ho. c. ad audientiam.

Impōsita qd sit

Q3 præstantiæ sint licitæ probatur.

Alia opinio.

gister Frāci. de Empol'. magister in theologia ordi. mino. triplici via. & primo sic. Hmōi ꝙtractus nullo iure ꝓhibetur diuino aut humano: ergo nō est illicitus seu vitiosus. Patet ꝓsequētia: qa nihil est ꝓhīm: nisi qa contra ꝓceptū iuris diuini vel humani. Antecedēs probat: qa nec canonico: nec ciuili: nec diuino iure ꝓhibet. ꝙ canonico vel ciuili iure nō ꝓhibeat explicite vel expresse ex se patet. ꝙ etiā nec ꝛplicite patet ex hoc: qa cōiter iurisperiti virtusq; probāt licitū esse. ꝙ aūt iure diuino non ꝓhibeat probat ꝓ hoc: qa si prohiberet potissime videret, ꝓhiberi ꝓillud verbū, Mutuū date nihil inde sperantes. qd' verbū christi est Luc. vj. quasi ꝓpter hoc hic interueniat mutuum & vsura: & talis contractus vsurarius reputet: sed hoc est falsum quod sic probatur, Cōtractus vsurarius ſm theologos est cum ex vsu rei cuius vsus non distinguitur perpetuo a dominio quis lucrat: vt cum ex pecunia qs vult habere lucrū rē illā alteri mutuādo: qa sic mutuādo vt pecuniā nō manet mutuās dns pecuniæ mutuatę. & per cōsequēs si ꝓ illa vel vsu eius aliquid vellet recipere vltra sortē recipere tur pro non suo: & sic venderet nō suū. Et ad istū intellectū loquunt sancti doc. xiij. q. iij. per totū. In omni etiā cōtractu vsurario videt tps vēdi: qd' nō est plus suū q̄ alterius. In cōtractu aūt ꝓdicto nō exercef mutuum: sed emptio & vēditio realiter. Est etiā dare casus in quibus mutuando talē rem cuius vsus nō potest perpetuo separari a dñio vel est pecunia: pōt quis recipere aliquid vltra sortē vt rōne more post terminū cōcessum debitori: vel rōne pœnę vel alijs modis quos ob breuitatē dimitto.

Distinctio contractus vsuræ.

§. XI. SECVNDO QVOD DIctus ꝙctus nō sit illicit⁹ & vsurarius: vt quidā dicūt, ꝓbat sic. Quia aut dict⁹ cōtractus est vsurarius inter' vēdentem pura Petrū: & ementē puta Ioannē: aut est vsurarius inter Ioannē, ſ. emētē: & cōitatē. nō em cadit vsura nisi iter vsurarie ꝙtrahētes. Sed capiēdo sec'm mēbrū. ſ. ꝙ nō sit vsurarius inter ementē. ſ. Ioannē: & cōitatē q̄ est obligata Petro ꝓ prestātijs solutis: ꝓbat sic. Inter Ioānem & cōitatem nullus est cōtractus: vel saltē nullus contractus mutui: ergo nullus cōtractus vsurarius. Cōsequētia patet ex dictis. Antecedēs, ꝓbat: qa mutuū nō cōsistit nisi vt fiat de meo tuū: qa est obligatio q̄ re cōtrahit accedēte ꝓsensu. Sed q̄ Ioānes dat pecuniā Petro vēditori nihil dat ex hoc cōitati: nec aliqd de suo efficit cōitatis. Confirmatur hoc qa cōtractus qui fit inter Petrū & Ioannem posset de iure fieri etiā ignorāte cōitate. Ad qd' etiā pōt addi tertia rō: videlicet qa i cōtractu emptionis iuris inter istos duos Petrū & Ioānem effectus eius qd' agit est vt cōmoditas & vtilitas crediti: & actionis qd' & quā vēdit habēs i mōte quātū est ex parte ipsius in illū emptorē transeat. Et ex hoc nō attigit vinculū existēs ex parte debitoris: nec etiā vinculū obligationis ex parte creditoris trālit de eo i emptorē: sed exercitium suæ actionis accōmodat emptori: vt ad suam vtilitatē exigat qd' debet venditori. Concludēdo istud secūdū mēbrū prędictę distinctionis ꝓ maiori declaratiōe scię dū est ꝙ tā inter vēditorē Petrū & cōmunitatē q̄ inter Petrū venditorē & Ioānem emptorē debemus tria cōsidare. Nā iter ipsum Petrū qui soluit, prestātias cōitati: & ipsam cōitatē debemus attēdere primo cōtractū mutui quo ille cōitati mutuauit: puta florēn. c. quos soluit in prestantijs, sc'do obligationē ex tali cōtractu in surgētem: qua cōtas ipsi mutuāti tenet in dictis floren. c. & etiā ad interesse & sic habet ipse creditor qui. ſ. soluit cōitati. c. ius exigendi & percipiēdi dicta. c. & interesse. tertio pōt hoc petere & agere vt recipiat capitale: vel dū non dat capitale vt recipiat interesse. Subsequēter in cōtractu emptionis & vēditionis celebrato inter Petrū & Ioānē: de illo credito montis. ſ. c. etiā debemus cōsiderare tres effectus ex illo insurgentes quorum primus est ꝙ emptor habet actionis exercitiū quā habebat vēditor nōie ipsi⁹ vēditoris ad vtilitatē tū ipsius emptoris. Secūdus est: quia a iure dat sibi vna actio similis illi quā habebat vēditor quę vtilis appellat & non orit ex ꝙtractu quē habebat emptor cū cōitate: sed ꝓpter cōtractū quē habet cū vēditore cū habeat eā ex illo primo contractu vēditoris: vel a iure tū absq; materia alicuius contractus ex quo ꝓcedit ꝓprie. Tertius effectus est ꝙ venditor tenet oēm vtilitatē mutui. i. omne qd' ꝓcipit. de mutuo facto cōitati & actionis & iuris sibi cōperētis & interesse

Secūda ꝓ distī cōis ꝓ dicta.

Tria in ꝓstan cōsideranda.

Effectꝰ illi⁹ contractꝰ.

interesse dare actori siue emptori. Ex q̄bus inferē ad ꝓpositū clare apparere ꝙ ius emptori cōperētis nō procedit ex aliquo cōtractu qui sit inter eum & cōē: & ꝙ nullus cōtractus initur ꝓ illū actū. cū cōitate: nec cōitas efficitur ꝓprie debitrix istī⁹ emptoris cū ſutilis actio quā habet suo nōie & directa quā habet nōie vēditoris insurgunt ex ꝓrio mutuo & emptione: siue ꝓ emptionē absq; eo ꝙ illud primū mutuū vitietur: siue alteretur: vel trāsferat in aliā pſonā. Et si dicat ꝙ immo, pcedit ex aliquo contractu inter cōitatē & emptorē celebrato: qa totū videf vires assumere ex pacto cū cōitate celebrato rōne scripturę quę de hoc fit: qa. ſ. obligatur ſyndicus cōis: & per cōsequēs ipm cōe ad ista faciēdū: hoc est emptori dandū. c. & interesse ꝓ scripturā. Respōdetur ꝙ ſyndicus nō est factus ad celebrādū aliquem contractū inter cōitatē & emptorē: sed solū ad faciēdū firmū esse contractū inter emptorē & vēditorē: & hoc ſctō ēt ſuito vēditore emptor habeat ius suū qd' emit ab eo. & ad hoc tēdūt oēs scripturę quę sup hoc fiūt. nō aūt ad facien dū nouū cōtractū cū cōitate. Et sic cōcludit ista secūda pars distinctionis. ſ. ꝙ inter emptorē & cōitatē nullus interuenit contractus vsurarius. Alia pars distinctionis supradictæ. ſ. ꝙ inter emptorē & vēditorē nullus interuenit contractus vsurarius. sic probatur. Inter ipsos. ſ. emptorem & venditorē nullū est mutuū: ergo nulla vsura, nam vsura i mutuo cōtrahit. Antecedēs ꝓbat: qa iste est cōtractus emptionis & vēditionis nō mutui: vt patet de se cū nūq; reha beat emptor a venditore illos. xxv. floreñ. quos dedit ꝓ cio. c. qñ tali ꝓcio cētenarius vēditur. Ad hoc etiā induci pōt sēda ratio: qa. ſ. cū tā capitale q̄ interesse in aliquo dubio pēdeat: ergo cum se exponit periculo iste emēs nullā cōmittit vsurā. Si em in dubio nō penderet: nō daret vēditor. c. ꝓ. xxv. & insurgit hmōi dubiū: qa i mera debitoris, ſ. cōitatis voluntate cōsistit nō ſoluere vel differre: & creditorum leges dissoluere: Sit ergo licitus talis contractus ratione talis dubij: & cū in nullo is emēs se inouet cū cōmunitate: sed dūtaxat reddit⁹ aliqualiter dubios emat & licitos a venditore. Fortificatur tertio dicta ratio dubij p vnū simile. nā & securās merces Genuā vehēdas: & ꝓpter hoc x. vel. xx. recipiēs prout plus vel minus graue videt & piculosum sibi assecurāti nil illicitū facit: ergo nec i casu nostro q̄ est similis illi: qa totū dubiū qd' habet vēditor recipit ēptor dādo illi. xxv. ſ. ꝓ ꝓcio. c. Si em nūq; reciperet a cōmunitate aliquid iste secund⁹. ſ. emptor sibi & non primo dānū ederet: sicut ergo suū esset dānū si nil reciperet: puta qa cōmunitas deficeret in soluēdo: sic suū sit lucrū si ue parū siue multum recipiat. Sit & quarta ratio talis, vsura non est nisi cum aliquis vltra sortem aliquid recipit vl' recipere intēdit: sed respectu emptoris non est considerare sortem vel aliquid vltra sortem: quia totum ius vēdito ris & quo ad capitale & quo ad interesse est sors & cedit in sortem emptori: quia totum illd' ius emit. ergo nihil acce dit sibi vltra sortem. & sic patet ꝙ inter venditorē & ēptorem non interuenit contractus vsurarius.

Differētia duorū contractuū

Casus i termis.

Inter emptorem & vēditorē nō fit vsura.

§. XII. TERTIO PROBATVR ꝙ dict⁹ ꝙtractus emptionis creditor⁹ i monte non sit illicit⁹ ex iniusto ꝓcio, ꝓut prima facie apparet ex eo videlicet ꝙ. c., ꝓ. xxv. vēdūt: & mlto forti⁹: qa nō solū. c. sed. c. cū lucro. ſ. redditus annualis q̄ dat a cōitate ꝓ illis. c. & sic nō interuenit iustū ꝓcium. Item ex eo ꝙ hic videtur tēpus vēdi: qm ratione dilatiōis talis emit. c. cū lucro pro. xxv. Sed ad hoc respondetur. Ad primū quidē ꝙ satis interuenit iustitia in ꝓcio. Iustitia em ꝓcij debet attēdi a tēpore cōtractus vt tātū detur quātū tūc valet: sed tantū valet quātū vēdi pōt: nō aūt quātū ē tūc valitura: & ꝓ toto tpe sequēti: qa res nō debet ęstimari in vēditiōe nisi quātū valet tēpore cōtractus: al's non posses licite emere aliquā terrā ſm ęqualitatē. Cū ergo ius exigēdi. c. nō plus valet tūc q̄ ſm. xxv. floreñ., ꝓpter dubiū: videlicet qd' iacet nō solū circa interesse: sed circa capitale: & etiā qa patet ꝙ tu vēdens nō habes tale ius cū suo ītēresse Plus carū: vnde sequitur ꝙ emitur iusto ꝓcio. Item res ligata non tantum valet quantum libera. Exēplum in domo quę non tantū valet cum circūstantia aggrauāte quātum libera: sed fors illa. c. floreñ., ligata est circūstantia aggrauāte cū tantum rehabere non possis: ergo non mirum si non tantū valet quantum. c. floreni liberi. Et si quęratur quantum minus valere debent. Respondeo quātū a sapientibus & probis consideratis circunstantijs aggrauantibus fuerit arbitratum & appreciatum. Et cū in ꝓpōsito nostro sic cōmuniter apprecientur tantū per cōsequēs valebunt. Ad secundam dicas ꝙ hic nō vēnditur tēpus. nō em emens dat. xxv. cū ītētione plus habendi in posterū ex solo lapsu tēporis: sed ꝓpter dubium emergens i tēpore ratiōe siquidem periculi quod in se suscepit: & ꝙ attēditur lucrū perceptum esse licitū, nō autē ratione temporis: quia nō est ꝓcium tēporis: sed ꝓcium periculi in tempore.

Casus i termis.

§. XIII. SED OPPONE NVNC vt argumēta tollamus quæ i contrariū fieri consueuerūt. Et primo ſm quosdā sic. Certe si primus cōitati mutuans qui rōne coactionis al's licite illud interesse recipit nō soret coactus: sed volūtarie mutuaret sub spe vel pacto tantum recipiendi: vl' al's nolens recipere capitale cōmunitate volente illud restituere vsuram cōmitteret: ergo a simili idē dicamus in hoc sc'do. ſ. emente ab eo qui cōitati solvit prestātias. Cōsequētia patet: qa voluntarie intrat locū primi quo ad contractū mutui. Sed ad hoc respōdetur negādo ꝙ iste intret locū primi quo ad cōtractū mutui. Nā nil mutuauit iste emēs cōitati ex hoc cōtractu quē cū primo fecit. ſ. vēditore iuris sui qd' habet in monte: nec efficitur ꝓprie creditor cōitatis per hūc cōtractū: qa cōitas ꝓprie nō tenetur vt debitor sibi respondere: nec legem sup hoc facit: sed ꝓ contractū emptionis irrat locū suū quo ad ius exigēdi & percipiēdi qd' haber. ſ. vēditor ex contractu mutui facto cum cōitate. Sunt ergo diuersi contract⁹: & si quo ad cōmodū idē sequatur effectus: quæ quidē idēritas effectus nō habet alterare naturā talium cōtractuum. Nec est hoc nouū ꝙ quo ad dānū & cōmodū idē sequatur effectus in diuersis cōtractibus, quos vn⁹ approbat alter reprobat. Exēplū in ꝙtractib⁹ pignoratitis & vēditijs. Cō cedis mihi mutuo. c. floreñ. per octo an. & ego tibi cōcedo domū meā valētē. c. floreñ. in pignus vt eā inhabites per octo annos sine pēsione: & exide restituam tibi. c. floreñ. & tu mihi domū meā. ecce vn⁹ modus quo pōt celebrari hic cōtractus. Alius modus est. puta vēdo tibi de mū meā c. floreñ. ſm ꝙ ęstimatur: sed hac conditiōe adiecta a ꝓ post octo annos tenearis reuendere mihi eodē ꝓcio si volē. Ec ce isti sunt duo diuersi cōtractus quo ad formā contra⁹: qa primus pignoratiti⁹: sc'ds emptitius. sed quātū ad effectū cōmodi vel dāni nō sunt diuersi. & tū prim⁹ reprobat qa pignoratitius & vsurarius. sc'ds approbat: qa emptit⁹ & ideo licitus sequestrata fraude intentionis. Sic ad propositū reducēdo licet idēvnle aut ꝓmodū vel dānū ꝓsequat hic emēs dictū ius. c. floreñ., quos habet sup mōte cōitatis ꝑ vēdēs: qd' al's etiā ꝓsecut⁹ fuisset si volūtarie mutuasset nihilominus non sequit ꝙ debeat iudicari sic i vno sicut in alio. Nā in primo iudicādus est emēs recte cōsciētię: qa facit ꝙtractū licitū. ſ. emptiōis in quo licitum est ſpare lucrū & desiderare: & sic ad restitutionē minime obligat. sed in ꝙtractu mutui cū est voluntarius nō licet sperare lucrū al's vsurarius cōtractus est: & ad restituendum illius lucri obligatur. Et sic ablatę sunt obiectiones primorum.

§. XIIII. OPPONE SECVNDO vt tollātur obiectiones secūdorū. Variatio cōditionis inducit varietatē dispositionis: sed in tali cōtractu variatur cōditio vēdētis & emētis. nā vēdēs ad mutuādū cōitati. c. quorū ibi ius habet inuitus accessit & coactus. Emēs aūt illa. c. seu ius eor⁹ volūtarius ꝑ agit nō coact⁹: ergo debet variari & dispositio: vt. ſ. & si vēdēs licite recipiebat reditus annuales. v., ꝓ dānis & interesse. emēs nō licite recipiat ipse: qa nō coactus est emere. Probat aūt prędictum antecedens per simile. Nā si gener q habet in pign⁹ a socero possessionē, ꝓ dotibus recipiēdis nō cōputās fructus i sortē, ꝓpter onera matrimonij: al's ponat i locū suū vt qa ab eo recipit quātitatē pecuniæ quā debet habere a socero, ꝓ dotib⁹: & ipse dat sibi ius qd' habet i illo pignore possessionis, ꝓ ipsis dotib⁹ recipiendis, & cū hoc possessionē eo modo quo habet: nihilomin⁹ isti secūdi fructus ꝓpter būtur in sortē: qa. ſ. cessat conditio q̄ erat in primo. ſ. onus mātimonij: qd' patet: qa prim⁹ ex eo ꝙ quasi coactus licite recipiebat fruct⁹: quę conditio variat in sc'do. i. in empto re: qa i eo nulla coactio. Sed ad hoc rndetur ꝙ nō est simi

Universidad de Deusto
Biblioteca

le. Qui em̃ subrogatur genero per cõtractũ emptionis iuris sui ab eo oporter ꝙ ꝑuret fructꝰ in sortem: ga si aliud fieret reciperet lucrũ ex sola expectatiõe tpis ad recipiendũ suũ eũ sit certus de suo ꝓpter pignꝰ possessiõis quã tenet, & sic venderet tẽpus qđ ad vsurã pertinet: sed nõ sic ẽ in ꝓposito: ga emẽs talia iura mõtis nescit an illud lucrũ receptuꝝ sit: immo & de capitali dubitare põt. Si ergo aliquod lucrum consequit: n̄ õ est hoc ex sola expectatiõe tẽporis: sed ex anxietate seu annexietate dubij & periculi in tpe, & sic patet ꝙ casus positus est dissimilis a nr̄o, Posset tñ bene ad ꝓpositũ adduci p hũc modũ: vt si quis deberet genero dare dotes: & p hoc daret sibi fructus alicuius terrę: sed tñ esset in potestate sua dare vel nõ dare: tũc si ẽct socer malus debitor: & dubitarẽt de eo tã de solutione dotiũ q̃ datione fructuũ: tunc posset alteri totũ ius vendere & in sui locũ in totũ illũ ponere: & tũc valeret talis cõtractus: & licitus esset propter dubiũ periculi & laboris i exigendo. quãobrẽ etiã nõ daret emẽs tunc illi de toto simul quantum foret sola dos. & sic non obstat.

Diffinitio casus prædicti.

Cõclusio infertur.

§. XV. OPPONE TERTIO VT

tollãtur obiectiones tertiorꝝ. hic vẽdũtur. c. floreni eũ suo itereſſe pro. xxv. & nõ tñ ius exigẽdi & percipiẽdi. & hoc sic ꝓbat. Illud emit qđ scribit: sed. c. floreñ. scribũtur emptori, ergo &c. Si sic rõne excessus videt iniustus & illicitꝰ cõtractus talis. qđ i assecurãte mercantias nõ ꝛingit vbi nõ est excessus in lucro: qa cõueniẽs tãtũ accipi consueuit Sed ad hoc rñdet negãdo ꝙ in hoc cõtractu vendãtur ipsi c, floreni: quinimmo vẽdit ius exigẽdi. c. floreñ. Hic videmꝰ ꝙ in libro cõtatis scribit sic: videlicet ꝙ talis emit ius c. floreñ. vl alio simili modo æquipolleti. Sed debere recipere. c. floreñ. nõ est. c. floreñ. nec est habere. c. floreñ. Et sic põt negari ꝙ sit dare in hoc contractu lucrũ excessiuũ: immo datur æquivalens pro æquivalenti.

§. XVI. VLTIMO SVPEREST

vt ad ꝓtuor exceptiones descẽdam. Opponatur ergo ꝛto & sic. Iste est contractus certus vel nullo modo dubius ergo vsurarius. Patet antecedẽs: qa vallatus est contractꝰ talis tot legibus tot scripturis & catenis: ꝙ videt oĩo indissolubilis, & sic ꝙ nullus debeat i ea dubitare. Cõsequẽtia patet: qa cũ emptor sit certus de magno lucro cũ parua pecunia videt per consequẽs ex solo lapsu tpis hoc lucrũ cõsurgere. Sed rñdet ꝙ si talis cõtractus sit vallatus vt dẽtũ qñ sit magnum dubiũ negari nõ põt: qđ satis videt ꝑ experiẽtiam. Nã vnde est ꝙ aliqñ valẽt plus aliqñ minus prędicta credita montis: nisi, ꝓpter maius & minus dubiũ vno tpe magis q̃ alio & multi sunt ibi labores & expẽsę: vt asserũt expti. Ex oibus p̃libatis sic demũ conclude illa conglutinando ꝙ est considerare i ista materia quatuor p̃cta. Et primũ est ꝙ hic est cõtractus emptionis & vẽditionis & nõ mutui: vt. ĩ. declarat. ex quo soluunt argumẽta primorum. Est sc̃m cõsideranda quo in hoc cõtractu vẽditur tam ius ꝙ ad capitale q̃ interesse simul: ita ꝙ cadunt simul in sortẽ emptori eo modo quo primus habebat iuste sed per aliũ cõtractũ distinctũ specie a priori: p qđ tollunt argumẽta secũdo. Est & tertio cõsiderare quo distinguit ius percipiendi. c. floreñ. &. c. floreñ. qui non sunt idẽ cum vnũ sit sine alieno: & vnum est maioris valoris alio ex q̃ ſſoluunt argumẽta tertio arguẽtiũ. Est quarto considerare dubium qđ emẽs incurrit in illo cõtractu circa ius exigẽdi & peipiẽdi illã pecuniam quã emit a vẽditore: qa experientia hoc docet & sciunt experti: & sic soluunt argumenta quarto arguẽtium. Et sic concludit ꝓfatus magister Franciscus cõtractum licitum.

Regula gñalis i morali bus.

§. XVII. CONTRARIVM DETER

minauit alius magister i theologia ordi. prędi. cuiꝰ rationes ꝓpuas summatim ponit dñs Lau. supradictus eas destruẽdo p modum glos. in marginibus. Et licet nomẽ ipse dicat ignorare vnde non exprimit: vocatus est iste magister Dñi⁹ de Pathaleonibus de Floreñ. Dicit aũt primo ꝙ qa nõ oẽs casus in lege reperiunt: nõ semp debet requiri ius exꝑssum qm̃ plura sunt negotia q̃ vocabula. ff. de prescrip. ver. .I. rei. Cũ ergo talis casus non reperiat exꝑssus in ture: ideo aliquibus auctoritatibus & rationibꝰ vt potero, dictam cõclusionẽ, firmabo, s. vsurã sapere: eme re talia credita in mõte, Ponit aũt circa hoc tres cõclusiones: quarũ prima ẽ: ga vẽditor iuris sortis, i. crediti qđ habet in mõte puta centũ nõ vẽdit illud interesse qđ dat a cõitate mutuãtibus nec vẽdere põt. Sed a est ꝙ inter cõitatẽ & ciuem emẽtẽ est contractus mutui: seu ea q̃ inter eos fiũt habẽt vim talis cõtractus. Tertia est cõclusio ꝓncipalis supradictę materiæ. s. ꝙ lucrũ qđ ꝑdicti emptores a cõitate eo modo quo habẽt est illicitũ & sapit vsuram.

§. XVIII. PRIMAM AVTEM CON

clusionẽ sic probat. Illud qđ cõitas dono cõfert mutuãtibus. s. emptori nõ vendit: nec vẽdi põt ꝙ vẽditorẽ iure sortis sed cõitas cõfert dono emptori ꝑdictũ interesse: vt dr in scriptura reformatiõis factę sup hoc a cõitate: ergo nec vendit nec vẽdi põt a vẽditore iuris sui seu sortis, Maior patet: cũ donũ sit libera datio: vt patet ex descriptione donatiõis quam ponit. Hosti. dicẽs ꝙ est rei licite nullo iure cogẽte mera liberalitate facta collatio, Minor ꝓbat: quia scribit in statuto ciuitatis ꝙ camerarius g recipit pecuniã gabellæ teneatur soluere cuilibet creditori pro dono &c. Et suo modo ratio sic̃is formari põt de dãno & interesse q̃ a cõitate dantur emptori: & sic nõ vendunt ab alio. Præterea qđ dependet ex mera liberalitate cõtractis vendi non potest: nec vendit sine eius mero assensu: sed illud interesse ex mera voluntate cõmunitatis dependet: nec datur vẽdẽti ius sortis assensus vendendi dictum itereſſe: ergo nec venditur nec vendi põt p ipsum. Minor patet: qa p legẽ a cõitate factã nec simpliciter ipsa cõitas cogit dare ipm interesse si nõ vult: nec inuenit cõcessum a cõitate ꝙ mutuator vẽdat. Maior patet: qa nõ põt vẽdi ab aliquo qđ nõ ẽ in eius prãre nec libertate nisi cũ assensu eius cuiꝰ interest pura vendẽs trãsfert dominiũ & proprietatẽ rei venditæ pro æquivalenti i ementẽ: sed hic vẽditor sortis nõ trãsfert dominiũ & proprietatẽ illius interesse in ementẽ: ergo nec vendit illud. Maior patet ex natura venditionis & dictis aliorꝝ. Minor patet cũ sit ꝓstatutũ ciuitatis di. ꝙ camerius gabellę ad hoc institutus teneat & debeat dare singulis creditoribus descriptis in libro. In illo aũt libro scribunt emptores & creditores. Præterea vẽditio est commutatio reiꝰ ad præcium ex conuentione & pacto partium venies: sed inter prefatos. s. venditorẽ iuris sortis & emptorẽ: nulla cõmutatio fit ipius itereſſe ad quodcũq; præciũ: & nulla de hoc conuẽtio vel pactio interuenit: ergo nõ vẽdit illud. Maior patet ex descriptione vẽditionis. Minor etiã patet: qa vt dicũ i qui illa ꝛmercia tractãt persona media tractãꝝ venditionẽ & emptionẽ pecuniæ montis nulla mentione facta de ipso lucro vel ꝓuisione vel itereſſe. Et apparet ꝙ ꝛmunitas quę prouidet & facit statutum dat ex se fic ementi illud lucrum, merã aũt reivẽditio est quę nec in cõtractu nominat: nec ꝙ ea aliquid datur.

Vendi tio dett nitur.

§. XIX. SECVNDA CONCLVSIO

s. ꝙ inter cõmunitatẽ & ciuẽ ementẽ est contractus mutui seu ea q̃ fiunt inter eos habẽt vim talis cõtractus, hoc autẽ sic ꝓbat. Primo prẽmittit i facto: id qđ facit ipa cõitas. Vadit nãq; vẽditor & emptor ad notariũ mõtis q sic conficit scripturã. Talis asserẽs se esse descriptũ in libro creditorꝝ mõtis dedit & ꝛcessit parabolã & licẽtiã mihi tali notario tãq; publicę personę recipiẽti & stipulãti, ꝙ tali & tali scribanis ꝙ cõi Florẽtię deputatis ad scribendũ creditores de mõte: & quantitates & pecunias &c. in libris super libris dictorꝝ creditorꝝ & cõcludit ꝙ emptor scribat ꝑ scribanos cões in libro dictorꝝ creditorꝝ loco & vice seu noie talis. s. q prius erat creditor cõmunitatis: & addit ꝙ prædicti creditores &c. possunt eisq; liceat ipsorꝝ iura vendere ꝙ mutare: alienare: & quocũq; titulo sine causa transferre in alium scribenda i dictis libris. Et ꝙ illi in quos dicta iura translata fuerit: potiãt beneficia & iuribus quibus potirẽtur dicti creditores seu qui recipere debẽt. Modo ꝓbatur sic propositum. Obligatio ex volũtate & ex pacto consurgẽs iter verũ creditorẽ & debitorẽ de sorte cõcessa restituẽda instituit inter eos contractũ mutui: sed talis obligatio est inter cõitatẽ & ciuẽ, emptorẽ: ergo &c. Maior probat i glos. Ray. de nego. secu. vbi dr ꝙ ꝛtractus est vltra citraq; obligatio ex volũtate: parti ũ surgens. Minor ꝛetiã probat ex supradictis. Ex q̃bus patet ꝙ inter cõitatẽ & ciuẽ est obligatio vt esse poteſt: & vnꝰ est creditor & alter debitor ex ipſarum

ipſarũ partiũ volũtate. Et simil iter ꝙ inter eos sit pactum ꝓbat: qa pactũ est ꝓmissum ex cõcordia partiũ: vt habet i Catholicon. Apparet aũt ꝙ cõe promittit emptori & se obligat de sorte & lucro &c. Præterea sanctus Tho. in. iii. par. q. xiiij. dicit ꝙ in verbo cõtrahẽdi importat ordo effectus ad causam, Verbi gra. Inter cõiuges cõtractus matrimonij dicit obligationẽ mutuã vt effectũ in ordie ad mutuũ ꝙsensum qui est causa: ergo inter quoscũq; est obligatio verę sortis concesſę restituẽdę de consensit partiũ inter eos est cõtractus mutui: sed inter cõe & emptorẽ est hmõi obligatio: ergo &c. vtraq; ex superioribus patet. maior ex dictis Tho. minor ex scripturis adductis. Præterea arguo ex dictis oppositorũ dicẽtiũ ꝙ mutuũ, nõ cõficit nisi vbi ex meo sit tuũ: qa ẽ obligatio quę ꝛtrahit accedẽte re & cõsensu. Igit cũ de meo sit tuum cũ acceptiõe rei & acceptione cõsensus ibi est mutuũ: sed sic est i proposito: ergo &c. Maior loquẽtiũ est, Minor potest apparere nõ solũ ex dictis in principio huius ꝛclusionis adductis: sed etiã qa qđ tenes meũ est: qa cũ mihi debeat sors ex emptiõe iuris de nouo scribat creditor: & cõitas se debitorem ẽ obligat & ego assentio vt maneat apd eã: & ꝓmittit ꝓutsio debiti mihi vt creditori &c. Præterea inter quoscũq; sunt vl fiunt ea requrunt ad ꝛtractũ mutui inter eos est contractus mutui sed inter emptorẽ & cõe sunt & fiũt ea q̃ requirunt ad ꝛtractũ mutui: ergo &c. Maior est nota. Minor ꝓbatur qa nõ plus videt requiri ad prędictũ cõtractũ mutui ꝙ creditor: deinde sors cõcessa cõi: deide debitoris ꝙsensus & obligatio inter vtrũq; sed hęc sunt inter ꝓfatos: vt tã ex dictis ꝙ ex facto apparet. igit inter eos est mutuũ. Nec põt dici ꝙ emptor nõ cõcedit sortẽ cõitati cũ de sua volũtate & cõsensu sors cuius ius est suũ ex emptione, manet cũ suo vsu apud cõitatẽ. Nec põ dici ꝙ ꝛtractus nõ sit cũ cõitate: sed cũ quibusdã officialibꝰ cõitatis emptor tractat: qa si ex ß negeẽ cõtractus: pari rõne negabit fuisse inter primos & cõitatẽ: qa primi nõ nisi quibusdã officialibꝰ cõitatis tractauerũt scribẽtibꝰ & recipiẽtibꝰ pecuniã: nec põ negari talis ꝛctus: qa sors non debeẽ emptori a cõitate: immo de iure ipi emptori debeẽ. Qđ ꝓbat primo qa ei cui ꝛmunitas se obligat & ꝓmittit de sorte debeẽ ipa sors: sed ẽptori cõmunitas se obligat & promittit de sorte: ergo &c. Maior patet: qa alꝰ se obligaret iniuste & raperet si alteri deberetur. Minor patet ex scriptura & statuto.

Mutuũ qđ sit.

Lucrũ ſapit vſurã.

§. XX. TERTIA CONCLVSIO

q̃ ẽ ꝙ lucrũ qđ habẽt dicti emptores a cõitate eo mõ quo habẽt est illicitũ & sapit vsurã. sic ꝓbatur. Credere & ꝛcedere sortẽ sub rõne creditiꝝ vel alicuius capitalis sola spe & intẽtione lucri habẽdi ẽ vsura: sed in hmõi cõtractu cõcedit sors sub rõne creditiꝝ vel capitalis sola spe & intẽtione lucri habẽdi: ergo talis cõtractus sapit vsurã. maior est in c. cõsuluit. de vsur. vbi reprobat spes lucri. Spes em̃ & itẽtio advolũtatẽ pertinẽt. illud ergo qđ solũ mouet volũtatẽ ad prędictã ꝛcessionẽ & credentiã sortis &c. est lucrũ spe ratiũ: ergo ibi est vsura. Maior istius pro simili nota est cũ finis intẽtus sit mouẽs agẽtẽ ad actũ. Minor ꝓbatur: quia illud est causa quo posito vel amoto res vel actus ponitur vl amouet: sed illo lucro posito vl amoto ponit vl amouetur dicta cõcessio: ergo illud lucrũ est sola & tota causa. Istã nõ aliter probo nisi per ꝛfessionẽ hoĩm ita facientiũ.

Præterea lucrũ qđ oportet restituere ẽ iniustũ & illicitũ & non alia causa: nisi qa vsurarie exortum: sed lucrũ i hmõi emptiõe oportet restituere: g̃ &c. Maior patet: qa si iustũ ñ oportet restituere. Minor patet ex cap. superi⁹ allegatis. In ꝓposito aũt nõ est alia causa restituẽdi nisi qa vsurariũ ergo &c. Satis rñ. ꝓbat hãc huius rõnis cõclusionẽ quod hactenus fieri cõsueuit. Instituebãtur em̃ officiales ad remittẽdum cuilibet ꝓfatũ lucrũ: qa habebat conscientia sicut de vsura. Præterea sicut vt dicũt in cõtrariũ arguẽtes qui nõ est creditor in sorte: siue cui sors nõ est debita nõ ẽ vsurarius. sic per oppositũ arguẽdo qui est creditor in sorte & cui sors est debita: si recipit lucrũ vl accessionẽ sortis a cõitate modo superius allegato est vsurarius: sed ꝓfatus emptor est creditor in sorte: & sibi sors debetur: & accipit ꝓfatũ lucrũ intẽtũ & datum pro sorte: ergo est vsurarius. Maior patet per Aristo. qa sicut negatio est causa nõ causę: ita affirmatio est causa causę. Minor quãtum ad singulas suas partes est probata superius. Præterea qui mutuũ concedit corrupta intentione. s. inde habendi lucrum est vsurarius: sed prefatus emptor concedit sortẽ seu capitale corrupta intentione: ergo est vsurarius: & tenetur restituere. Maior patet autoritate iuris, de vsur. c. consuluit. Minor apparet: qa corrupta intẽtio ſm theologos & iura vocat qñ mutuat ꝓpter solã spem lucri: vt sic̃i ꝓposito. Et si dicat ꝙ in ꝓposito nostro non est ꝛctus mutui ex forma: & ideo non est vsura. Rñ. ꝙ hoc nõ valet nec excusat: quia saltẽ est vsura ex fraude, vt ex̃ de emp. & vẽdi. ad nostrã. Et sanctus Tho. ii. q. lxxviij. dicit ꝙ vbi vendit res plus iusto prẽcio ꝓpter dilatã solutionẽ est vsura. igitur vbi ꝓpter sortis expectationẽ intẽdit vl recipit lucrũ vel expectat: vsura est. & sic est i ꝓposito. Propterea si ponat quis pecuniã apud mercatorẽ: & lucrũ annuatim ſm ꝓsuetudinẽ recipiat: ĩã hic vsurarius est: & tñ nullus contractus inter eos est vsurarius ex forma. Præterea succedẽs hæres vsurario nullũ contractũ facit cũ debitoribus: & tñ recipiens capitale cum lucro vsurarius est. Nec põt dici ꝙ nõ sit expectatio tpis: qa vẽditor totũ vẽdit simꝫ emptori: qa nec vẽditor nec emptor pñt habere ꝓ sorte sibi a cõitate debita illud lucrũ qđ ꝓ retẽta sorte dat: nisi in termis assignatis a cõitate: immo expectãt vt in statuto termio exeis det. Probãtur prædicta. s. ꝙ ex expectatiõe recipere ꝓ sorte sit vsura. xiij. q. iij. ex dictis Augu. Hie. & Ambꝝ. Nec valet dici: emptor nõ dedit: qa verꝰ creditor efficit ĩã dati & sibi ex emptione de iure debeẽ: & est in expectatiõe sortis & lucri. Præterea vltra sortẽ mutuatã vel ꝛcessam: etiam cũ periculo suo: vt dicit: exigit & expectat emptor vltra sortẽ: ergo est vsurariꝰ. Maior habeẽ expresse de vsur. in. c. nauigãti. Minor est expta ꝓ quotidie faciẽtes. Ex quibꝰ apparet ꝙ exẽplũ positũ per alios de dubio excusante nõ valet. Dicunt enim: sicut possum licite securare mercationes tuas vsq; Genuã retinẽdo super me dubiũ & volẽdo. x. vl xx. pro. c. plus vel minus ſm quãtitatẽ periculi. Sic in proposito: qa totũ dubiũ qđ tu habes sup me recipio dãdo tibi tuũ &c. qa extũc si nihil vnq̃ recepero dãnũ meũ ẽ. Istđ simile vl exẽplũ non videt valere: nec est ad ꝓpositũ. Iste em̃ qui assecurat mercãtias recipit præciũ sui periculi: sed nullã sortẽ ꝛcedit vel mutuat vltra q̃ ꝓ eo lucrũ accipiat aliquod ab eo quẽ de mercib⁹ assecurauit. Sed in casu nostro, emptor sortem ꝛcedit & credit ꝓ qua vltra aliqd q̃rit & lucrũ. Itẽ securator merciũ quærit lucrũ ab eo cuius merces assecurat: & pro ea periculũ intrat. Emptor aũt de quo loqmur nõ recipit lucrũ: nec habet ab eo cuius periculũ suꝑ se recipit: sed expectat & recipit & habet a cõitate, ꝓ sorte ei credita & ei debita. Itẽ videamus quẽ securat iste emptor, nõ cõitatẽ: qa nõ indiget. ñ vẽditorẽ: immo infert ei dãnũ de tribus partibus sortis: cuiꝰ ius emit: & de toto lucro de quibus si venditor iã incurrit periculũ nunc euasit. Itẽ arguitur per alios & sic. Quicquid cõitas ordinat statuit ad hũc finẽ: vt contractus inter primũ & sec̃m habeat firmitatẽ: & illud cõfirmat & nõ immutat: ergo si sine lege cõitatis ꝛtractꝰ ẽ licitus: similiter & cũ lege factus ꝛtractꝰ erit licitus. Ad istud dico ꝙ non me itromitto vtrũ inter primũ & sec̃m sit ꝛtractꝰ vsurariꝰ. Sed dictũ istorũ. s. ꝙ cõitas quicqd facit faciat ad firmãdũ contractũ inter illos duos factũ: nõ videt mihi verũ: qa cõitas nõ cõfirmat cõtractũ de quo nullã facit mẽtionẽ: sed sic est i ꝓposito: ergo &c. Maior patet: cũ cõfirmatio sit prẽcedẽtis quoddam commemorare. Minor apparet in scriptis cõitatis: si em̃ cõfirmaret, exprimeret quę cõtractũ: vel cui⁹ contractũ confirmaret: sed nullum exprimit. ergo &c.

Repro batio o pinioꝝ

§. XXI. SOLVTIONES ETIAM

quędã, quę fiebãt ꝓ prædictos ad quasdã rõnes quę fiebãt in oppositũ nõ videtur sufficientes. Et vna rõ eoꝝ erat talis: qa cũ dicebat ꝙ si primus voluntarie mutuasset cõitati ꝓ illo lucro habẽdo esset vsurarius: modo sec̃s ita voluntarie locũ primi cũ spe ꝓmiꝫ: ergo &c. Rñdetur ꝓ illos ꝙ de sec̃o nõ est lucrũ simile: qa nõ intrat locum primi q̃ ad cõtractũ mutui: qa nil mutuauit cõitati: & ex cõtractu quẽ facit cũ primo nõ efficit creditor cõitatis: cũ cõitas ꝓprie, nõ teneat sibi rñdere si nollet: sed intrat locũ primi q̃ ad ius exigẽdũ & peipiendum: qđ habet primꝰ ex ꝛtractu facto cũ cõitate. Ista solutio salua reuerẽtia nõ videt sufficere: quia vt. ĩ. dictũ est: inter cõitatẽ & sec̃m est ꝛtractus mutui: seu ea q̃ fiũt inter eos habẽt vim contractus mutui

Repro bat so lutio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel certe negari nō pōt quin ipse sc̄s sit ver⁹ creditor cō
munitatis: nō tm̄ ex emptiōe iuris primi: sed etiā ex cōsen
su cōitatis cōsentientis & recognoscētis eū vt verū credito
rē in sorte, p̄qua recipit lucrū vt intēdebat & sperabat, p
ipsa sorte credita: nec habet solū ius exigēdi vt dicūt: sed ē
Distin- creditor sortis: libertas aūt cōitatis nō excusat intentionē
ctioiter & spē lucri p̄cipiēdi, p sorte quā cōcedit & credit cōitati. q̄
vsū & qđ spes & intērio faciūt hoiem vsurariū. Exēplū aūt qđ
fructū. ponūt de cōcedēte domū & concedēte pecuniā, p ihabita
tione domus: satis facit, p nostro, ppōsito. Cōcedēs enim
vsum domus q æstimaf pecunia: licite pōt recipere p̄ciū.
cōcedēs vero pecuniā nō pōt recipere, p eius vsu rē p̄cio
æstimabilē: & ideo secūdus est vsurari⁹: & sic sc̄s i ppōsi
to nr̄o est vsurarius. qn̄ aūt prim⁹ vēdit domū & alter tra
dit pecuniā: nil vltra expectat de illa pecunia. sed non sic ī
, ppōsito: qa q dat pecuniā emēdo ius sortis, p empta expe
ctat lucrū. s. pro sortis credita cuius ius emit. Videf ergo ȝ
exemplū pro nobis potius q̄, pro contrariū sentientibus,
Et qđ addit soluendo q̄ in contractu emptionis licet spe
rare lucrū sicut facit mercator de sua mercatiōe nullo mo
do videf valere in ppōsito nostro: imo reputo periculo-
sum: qa hic emit ius sortis quę apud debitorē manet, p lu
cro habēdo in posterū in terminis assignatis qđ desidera
re & emere nō licet: neclemit sors simul & interesse: vt isti
dicūt: imo oppositū superius est probatum.

Gener hūs ter eor⁹ §.XXII. ALIVD ARGVMENTVM

suit: q̄ gener habēs a socero terrā in pignus pro dotī
rā obli bus: nō cōputat fructus in sorte, ppter onera matrimoniī;
gatam a sī alius soluat vel emat a genero dotes: tūc debet fruct⁹ cō
socero putare i sorte al⁹ esset vsurarius: qa cessat conditio. s. onus
rōne do mīmonīj: ppter qđ licebat fructus nō cōputare i sorte &
tis, an sic est in, ppōsito: qa i ēptione cōditio primi cessat, ppter
cōputa quā aliqđ recepisse vltra sortē dē licuisse. Rndēt q̄ sc̄s de
bit fru bet fruct⁹ cōputare in sorte: al⁹ reciperet lucrū & cōmodū
ctus in ex expectatione tpis ad recipiēdū suū cū sit cert⁹, ppter pi
sortē, gnus equalēs: & sic venderet tps qđ est vsura. Addit etiā
rnsioni: si deberet mihi dare dotes: daret mihi annuatim
fruct⁹ alicui⁹ terrę: & in ptāte ei⁹ esset dare vel nō dare: tūc
si esset mal⁹ debitor & dubitaret de eo tā de dote q̄ de fru
ctu: totū possum alteri vendere: & aliū i totū ponere loco
mei: sed tūc talis emēs nō daret tibi tātū quantū esset. sola
dos, ppter dubiū, & tūc staret cōtract⁹, ppter periculū vel
laborē i exigēdo. Hęc sunt verba rndētiū, sed salua eor⁹ re
uerētia exēplū & rō stāt non soluta. Patēs em̄ est q̄ sicut ī
emēte dotes a genero cōditiōe matrimonīj cessante: si nō
cōputat fruct⁹ in sorte est vsurarius etiā ꝓfessione rndētiū
sic sequit q̄ cessante cōditiōe primi mutuāris pecuniā cōi
tati, ppter quā licebat recipere pecuniā a cōitate ī emente
ius sortis primi: si recipiat illud lucrū & nō cōputat i sorte
erit vsura. Itē sequit ex verbis eor⁹ q̄ nullus ꝓtract⁹ dicat
fact⁹: & ponat q̄ nō fiat interlemētē dotes a genero & soce
rū cuius est primo dare: tū si sic emēs nō cōputarius i sor
tem est vsurarius: ita eodē modo si diceret q̄ emēs iust sor
tis primi nullū cū cōitate faceret cōtractū si illū lucrū reci
piat & nō cōputat in sorte est vsurarius. Sicut em̄ ille licet
cū illo nō contrahat: si illud lucrū recipiat & nō cōputet i
sorte: ei tū ad restitutionē tenef cui⁹ sunt fruct⁹. sic in, ppo
sito inter cōitatē & emētem. Cōcludit ergo q̄ recipiēs fru
Cōclu ctū ab eo cū quo nullū fecit cōtractū tenef ad restitutionē
sio ex p̄ Quod vero dī q̄ vēdit tps: & ideo est vsurarius: nil videf
dictis. valere. Quia ꝓcessio sortis intērione corrupta & spe lucri
vel fructus quē recipit facit vsurā q̄ qđ sit de tpe: nec secu
ritas pignoris tollit vel facit vsurā: cū etiā pignus habēs
cū securitate si fructus cōputaret in sortē nō esset vsurari⁹
etiā cum expectatione sortis in tpe. Nec videt q̄ anxietas
dubij vel periculi: qa. s. nescit si aliqđ consequet vel habe
bit facit licitū lucrū qđ q̄rit vltra sortē, patet ergo de vsur.
nauigāti. Itē patet q̄ si mutuo pessimo & dubio debitori
cētū per decē annuatim nūq̄ dubiū excusabit: etiā si nūq̄
aliqđ haberē. ita in, ppōsito: quicqđ sit de ꝓtractu vbi fuit
primo corrupta intētio spe & intētione lucri qđ cōsequit
est illicitū & sapit vsuram. Item si hoc dubiū cōmunitatis
excusat lucrum illud videt q̄ possimus ponere pecunias
apud mercatores: cū plus sit dubiū apud mercatores qui
frequenter defecerūt & deficiūt q̄ cōitas quę ex quo cœpit
dare p̄dictū lucrum nūq̄ subtraxit & si aliquādo difficult
posiea suppleuit. Item ex p̄dictis videtur q̄ regib⁹ & ma
gnatibus possumus credere & tradere sortem & habere lu Illatio
crū cū sit magnū dubiū ne sibi nedū sortē. sed & lucrū re nes ex
tineāt & possunt hoc facere vt eis placet. Qđ ȝo additur p̄milis
in sti. quibus modis ȝhik obliga. in prī. ī versi. vnde etiā.
Nō pōt ergo creditor vendere ista. c. cū nō sit dns ipsorū.
Nam solus dns rei de iure vēdere pōt sicut p̄dictū est: pro
pter qđ videt q̄ in hoc ꝓtu nō vēdank nisi iura creditor
q̄ isurgūt ex mutuo & ex ipsa obligatiōe cōitatis. Videdū
est ergo primo q̄ sit actoris intentio ī ꝓtu pbato? Ad hoc
em̄ dico q̄ pricipalis ei⁹ intētio est vt sibi tret & teneat lo
cum primi creditoris: videlicet quo ad hoc q̄ ipe creditor
sit creditor cōitatis in sorte qua vendit or recipit. v., p quo
libet cētenario annuatim donec recipiat sortem propter
qđ colligitur manifeste q̄ sub velamie emptiōis emptor
sit liber & volūtari⁹ creditor cōitatis vt vltra sortem gra
tia mutui quinq̄ recipiat annuatim. Dico ergo q̄ ratio q̄
re primi creditores non sunt vsurarij est ista: qa ad mutuā
Necessi dum cōitati coacti sunt. Et qđ non est licitum in lege ne
tas facit cessitas licitum facit. de regu. iur. Qđ non est licitum sub
licitū. aliqua spe vl maxime intentiōe primaria recipiēdi aliqd
vltra sortē gra mutui mutuāt cōitati, ppterea licitū ē ali
quid accipe vltra sortē. Nam sicut dī. i. q. ȝ. i. c. sicut ep̄m.
Nullam em̄ maculā oblatio susceipienti ingerit quę nō ex
ambictis petitione processit: ergo per locum ab opposito
iste qui libere & volūtarie cū spe & intērione priaria reci
piēdi vltra sortē gratia mutui: mutuat cōitati, vsurari⁹ ē.
Vsura xiiij. q. iij. vsura. &. c. plerīq. xiiij. q. iij. si fœnerauerīs. ꝭ ē de
rius in so vsur. cōsuluit. Prēterea in iudicio aīę: illæ vsurari⁹ censen
lo dus est qui eo, ppōsito pecuniā mutuat & credit licet quē
rosciē tione cessante vt plus inde recipiat. vt patet ex p̄ de vsur. cō
tiæ. suluit. xiiij. q. iij. si fœnerauerīs. Sed talis emptor efficitur
creditor & eo, ppōsito pecuniā mutuat: & licet omni quē
tiōe cessante recipiat vltra sortē: nec al⁹ mutuaret: sicut ex
eius intētione iam patet: ergo in iudicio aīę vsurarius est.
Præterea secundo sic, ꝓbat. Quicūq; alteri tradit quouis
mediāte cōtractu vt plus sorte recipiat vsurarius est. sicut
patet. xiiij. q. iij. c. vsura. &. c. plerīq. sed talis emptor hmōi
est: sicut patet ex intentiōe & affectu: ergo vsurarius est cre
dēdus. Confirmaf sic. Si talis emptor simpliciter & absq;
velamine aliquo fieret creditor cōitatis vt reciperet vltra
sortē vsurarius esset: sed iste sub emptiōis velamine eque
fit creditor ac si simpliciter tradidisset cōitati; ergo vsura

interesse nō sumūtur eodē modo: ergo simul vnū esse nō
possunt. maior est nota ſm philosophū. minor ē. nota: qa
ratio doni est q̄ sit liberū. ratio vero interesse est q̄ sit obli
gatū. Prætera cōfirmaf: qa cause disparatæ sunt disparato
rū effectuū nec cōuenientiū eidē vel idem existentium: sed
causę doni & interesse sunt liberalitas & iustitia. ergo do
num & interesse sunt disparata: nec vnum & idē est causa
ergo vnū & idē nō est i illa. Probaf sc̄s q̄ illud lucrū nō
est donū: illud ergo qđ datur mutui sorte & nō aliter nō ē
donū. sed illđ qđ datur a cōitate est tale: ergo nō ē donū.
maior est vera: qa cadit sub obligatione: vt patuit supra.
minor, pbaf: qa nō daf alicui nisi debenti recipere sortem.
Prēterea qđ ex se cadit sub restitutione nō habet ex se rō
nē doni: sed prędictū lucrū ex se cadit sub restitutione: ḡ nō
habet ex se rationē doni. maior est nota cū donū sit res in
uēdibilis. minor, pbaf de facto cum indigeat remissione:
vt dī ī themate. nisi forte donū vellet appellare quod de
bitor post solutionē donat & remoueat creditori q̄ nō te
Interes neaf ad restitutionē. Probatur tertio q̄ illud lucrum non
se qđ sit sit proprie interesse: damnū aūt & interesse pro eodē acci
pio in prędicto cōitatis statuto. Interesse em̄ dī cū aliquid
alicui deest quod sibi debeā de iure. Illi ergo pro interesse
daf aliquid vltra sortē cui aliquid abest qđ sibi debeā de
iure: sed isti emptori nō abest aliqđ qđ ei debeatur de iure
ergo illud lucrū qđ daf ei vltra sortē nō est interesse. ma
ior vera de iure ē. minor apparet: qa de iure dicit sibi sors
deberi & illam voluntarie credit cōitati. Videtur ergo ex
p̄dictis dictū lucrum illicitum & vsuram sapere &c. Hæc
omnia prędicta magister Dñicus ordi. Prædi.

§. XXVII. SVPER ISTA MATE

ria ꝓsultus Fede de Senis. Vtrum. s. licitum sit emere dicta
iura seu credita q̄ quis habet in monte, ppter p̄stantias so
lutas? Rndet q̄ non: sed vsuram sapit, put reperit in con
siliis suis sic declarans: licet vulgari sermone dicaf: vendo
tibi. c. flore. quos mutuaui cōitati: tm̄ in rei veritate nō sic
est: qa ī eoipso q̄ mutuaui. c. ipsi cōitati trāstuli dnīū eor⁹
in ipsam cōitatem cū in mutuo dnīū trāsferaf: sicut patet
in insti. qbus modis ȝhik obliga. in prī. ī versi. vnde etiā.
Nō pōt ergo creditor vendere ista. c. cū nō sit dns ipsorū.
Nam solus dns rei de iure vēdere pōt sicut p̄dictū est: pro
pter qđ videt q̄ in hoc ꝓtu nō vēdank nisi iura creditor
q̄ isurgūt ex mutuo & ex ipsa obligatiōe cōitatis. Videdū
est ergo primo q̄ sit actoris intentio ī ꝓtu pbato? Ad hoc
em̄ dico q̄ pricipalis ei⁹ intētio est vt sibi tret & teneat lo
cum primi creditoris: videlicet quo ad hoc q̄ ipe creditor
sit creditor cōitatis in sorte qua vendit or recipit. v., p quo
libet cētenario annuatim donec recipiat sortem propter
qđ colligitur manifeste q̄ sub velamie emptiōis emptor
sit liber & volūtari⁹ creditor cōitatis vt vltra sortem gra
tia mutui quinq̄ recipiat annuatim. Dico ergo q̄ ratio q̄
re primi creditores non sunt vsurarij est ista: qa ad mutuā
Necessi dum cōitati coacti sunt. Et qđ non est licitum in lege ne
tas facit cessitas licitum facit. de regu. iur. Qđ non est licitum sub
licitū. aliqua spe vl maxime intentiōe primaria recipiēdi aliqd
vltra sortē gra mutui mutuāt cōitati, ppterea licitū ē ali
quid accipe vltra sortē. Nam sicut dī. i. q. ȝ. i. c. sicut ep̄m.
Nullam em̄ maculā oblatio susceipienti ingerit quę nō ex
ambictis petitione processit: ergo per locum ab opposito
iste qui libere & volūtarie cū spe & intērione priaria reci
piēdi vltra sortē gratia mutui: mutuat cōitati, vsurari⁹ ē.
Vsura xiiij. q. iij. vsura. &. c. plerīq. xiiij. q. iij. si fœnerauerīs. ꝭ ē de
rius in so vsur. cōsuluit. Prēterea in iudicio aīę: illæ vsurari⁹ censen
lo dus est qui eo, ppōsito pecuniā mutuat & credit licet quē
rosciē tione cessante vt plus inde recipiat. vt patet ex p̄ de vsur. cō
tiæ. suluit. xiiij. q. iij. si fœnerauerīs. Sed talis emptor efficitur
creditor & eo, ppōsito pecuniā mutuat: & licet omni quē
tiōe cessante recipiat vltra sortē: nec al⁹ mutuaret: sicut ex
eius intētione iam patet: ergo in iudicio aīę vsurarius est.
Præterea secundo sic, ꝓbat. Quicūq; alteri tradit quouis
mediāte cōtractu vt plus sorte recipiat vsurarius est. sicut
patet. xiiij. q. iij. c. vsura. &. c. plerīq. sed talis emptor hmōi
est: sicut patet ex intentiōe & affectu: ergo vsurarius est cre
dēdus. Confirmaf sic. Si talis emptor simpliciter & absq;
velamine aliquo fieret creditor cōitatis vt reciperet vltra
sortē vsurarius esset: sed iste sub emptiōis velamine eque
fit creditor ac si simpliciter tradidisset cōitati; ergo vsura

Cōsiliū antoni ni i ma teria du bia vsu rarum.

§. XXVIII. CVM ERGO IN PRE

dicta materia emptionis iuriū quę habēt soluēres præstā
tias seu collectas cōitati in ipsa cōitate quę dicūtur Florē
tię denarij mōris. Venetijs impræstita: Genuæ loca. Vtrū
sit licitū emere dicta iura? sit magna controuersia & varia
opi. inter sapiētes tā doctores in theologia q̄ in iure: aliq
bus dicētibus talē cōtractū sapere vsurā: & p cōsequēs illi
citū: alijs, pbātib⁹ licitū esse. Notandū est q̄ dicit. b. Tho.
in quadā q̄stione de quodlibetis. videlicet q̄ q̄stio q̄ rī
tur de aliquo actu vtrū sit p̄tū mortale ā nō: nisi ad hoc
habeaf autoritas exp̄ssa scripturæ sacræ: aut canonis: seu
determinationis ecclesię: vel euidens ratio, nō nisi pericu
losissime determinaf. Nā si determinef q̄ sit ibi mortale
& nō sit: mortaliter peccabit cōtrafaciēs: qa oē qđ est ȝ eō
sciētiā ędificat ad gehēnā, vt dī. xxviij. q. i. §. ex his. Si aūt
determinetur q̄ non sit mortale: & ſm rei veritatē sit error
suus non excusabit eū a mortali. Sed hoc sc̄s m videf sane
intelligendū: qn̄. s. erraret ex crassa ignorantia: secus si ex
probabili: puta qa cōsulit peritos in tali materia a quib⁹
sibi dicitur illud tale nō esse mortale. videtur em̄ tūc in eo
esse ignorātia quasi inuincibilis quę excusat a toto: & hoc
quantū ad ea quę nō sunt expresse cōtra ius diuinū vl na
turale: vt cōtra articulos fidei: decē præcepta: & hmōi in q
b⁹ ignorās ignorabitur: vt ait Aplūs. & habeā. j. q. iiij. §. fi.
Et si diceret hic esse vsurā, & vsura est cōtra decalogū. Re
spōdeā vsurā esse cōtra præcepta decalogi verū est reducti
ue: sed hūc cōtractū esse vsurariū nō est clarū: cū sapientes
contraria sibi nuicē in hmōi sentiant. Cum autem dicitur
ignorātia iuris naturalis non excusare: intelligitur de his
quę expresse per se vel reductiue sunt cōtra ius naturale &
diuinū: vt cōtra fidē & præcepta per euidētes rōnes vl de
terminationē ecclesię: vel determinationē & sententia cō
munē doc. Et nō de his quę per multa media & non clare
probātur esse contra præcepta & articulos.

§. XXIX. IN HVIVSMODI ER

go qa in dubijs tutior via est eligēda. vt dī de sponsa. c. iu
uenis. Ideo cōsulēdū est vnicuiq; vt ab emptione talium iu
riū abstineat sic cōcludit præfat⁹ Lau. in suo trac. de vsur.
q̄uis rōnibus, pbet dictū cōtractū sustineri posse vt licitū
vt patet. ē. Et sicut etiā ꝓcludit Inno. in similibus cōtracti
b⁹ q dubij sunt sup. c. cōsuluit. de vsur. Qui aūt tā fecissent
dictū ȝtū emptiōis dictoꝝ iuriū cōsulēdū esset q̄ si rescī
dere possent ipm ȝtū reuēdēdo cōitati ipsis salubre esset
& qđ inde recipet vltra suū capitale qđ posuerūt i emēdo
pauperib⁹ erogaret. Vel si hoc cōmode fieri posset post re
ceptā sortē suā ex redditib⁹ ānualib⁹ a cōitate pauperibus
seu locis pijs legarent ſm q̄sdam. vt Io. Do. car. aut cōitati
remitterēt ipm ius exigēdi redditū illū ſm alios. vt Guil.
& Grego. de Ari. q̄ si tale cōsiliū recipe recusaret qs: repu
tās illa licita esse ex rōnib⁹ seu cōsilijs habitis a sapientib⁹
circa hęc: & p̄dicta iura emere inrēderet: vel iā empta reti
nere: & annuū redditū illoꝝ reciperet vl licitū i ppetuū: &
alijs legare vel vēdere ad placitū: relinquēdus videt iudi
cio suo nec cō dēnādus ex hoc: aut denegāda absolutio tā
q̄ p̄seuerās videat in vitio vsurę. Multo magis in p̄dica
tione in hmōi materia nō est p̄cipitāda sīnia q̄ sit mortale
seu vsurari⁹ cōtra. q⁹: vt dicit Cācellarius Parisien. in gña
li loquēs de dubijs materijs de mortali: & hoc ne injiciatur
laqueus aiabus. xxvij. q. j. c. viduas. Sed nec etiā prędicare

prędica tor i du bijs sen tētiā nō prēcipi ret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

expedit licitū esse cōtractū ne via pareꝫ cupiditati. Sed vl nil dicēdū de tali materia: aut si dicaꝫ aliqd ostēdēdo dubiū esse: & p cōsequēs psuadēdo ab abstinētia isti⁹ ꝯtractꝰ vt rutior via eligaꝫ. Sed psupposito etiā ꝙ dict⁹ cōtractꝰ esset licit⁹ illis q vacāt eptioi hmōi iuriū nō aliqua cū rōnabili ducti: sed solū ad augēdas diuitias & sue cupiditati satisfaciēdū, nō videtur posse excusari a turpi lucro qđ morta le est: & si nō obliget ad restitutionē. Et si ita emerēt itēdētes ꝙ hoc cōtracti mutuare vnde parati ad mutuādū volūtarie ipi cōtracti, p illo redditu ānuali habēdo: ab vsura excusari nō possent, sm. c. consuluit. eē de vsur. Secus aūt si ī tēderet emere ab habēte ius in mōte seu impositis & locis sicut emūtur p̄dia & iura licita & nō mutuare cōtracti.

§. XXX. INSVPER CVM CLERI

ci & religiosi magis q̄ ceteri ab oī specie mali debeāt abstinere. vt eē de vi. & ho. cle. cū abol. & fama eor⁹ nō polluit: sed pollere debeāt ppris sm Aug. xxj. q. j. nolo. & latcos ꝺscūq; ī vita & morib⁹ p̄cellere deceat. vt diē Hie. viij. q. j. c. q̄lis. Iō abstinere debēt ab emptiōe hmōi iuriū ne ꝺ ab alijs trahaꝫ i exēplū, ꝙ si eis p testamentū legētur vel alio pio mō cōferanꝫ si eis licet reddit⁹ hīe: licebit & istid posside re. Cōsultius tū faceret vendēdo ipsi cōtracti.

§. XXXI. QVOD AVTEM VO

lentes, ꝓbare ꝺctū esse illicitū induesit illud. In dubijs tutior via est eligēda. Rndetur hoc esse verū de honestate & meriti maioritate nō de salutis necessitate quo ad oia dubia: alioqn oporteret oēs religionē intrare, cū tutior via sit q̄ in seculo pmanere. Et istud, s. religionē intrare vtiq; consulitur nō p̄cipitur, xxxiij. q. ij. c. admonere.

§. XXXII. ITEM CVM DICITVR

Vtrū se piculo expone re p̄cti mortalis sit peccatū mortale.

a gbusdā ꝙ exponere se periculo p̄cti mortalis: est mortale sm. b. Thom. in. iij, sed emere p̄dicta iura ē exponere se piculo p̄cti mortalis: ga dubiū ē vtrū ibi sit mortale. Rndet negādo minorē. Nō em emere p̄dicta iura ē exponere se piculo p̄cti mortalis simplr loqndo: sed bñ cū ista ꝺditiōe adiūcta. s. dubitādo ibi eē mortale sumēdo ꝓprie dubium: cū. s. nō magis declinat ad vnā ptē q̄ ad aliā sm rōnē. Sed q emit p̄dicta p̄t nō dubitare de hoc: sed opinari licitū eē: ex q̄ p ecclesiā nō est determinatū ꝓtrariū: & multi sapiētes & periti licitū asseuerēt: & multo magis q crederet oīno tale ꝺctū eē illicitū peccarer mortal'r illa emēdo.

§. XXXIII. ITEM QVOD DICI

tur a qbusdam ꝙ quidā papa moribus & ſciētia prędit⁹ dixit cōtractū hūc esse illicitū: nō, ꝓpterea sequit ꝙ sit illicitus qa talis papa nō determinauit illud papaliter sed magistraliter vt dicit Hugo in quodā simili. & hīr in glo. q̄dā in decre. Hoc em declarauit papa qđ vt ꝓtuata ꝑsona sentiebat circa illā materiā nō aūt vt papa: faciēdo. s. decretū siue cōstitutionē super tali materia. nā talis determinatio sic facta p̄iudicaret & ꝓualeret auctoritatib⁹ & dictis quo rūcūq; doctoꝝ vt plene habeꝫ dist. xx. p. totū. Quod aūt dē per Greg. Bonaꝝ mentiū est ibi culpam cognoscere vbi culpa nō est dist. v. c. ad eī⁹, valet ad ꝺ qđ dictū ē. ē. videlicet ꝙ timēdū ē ne ibi sit culpa. & iō cōsule abstinendū.

Papæ determinationi quo stā dum.

§. XXXIIII. DE SOLVENTIBVS

aūt ipsas collectas seu ꝓstantias cōitati quo ad receptionē annualis redditus quem eis cōcedit cōitas cōiter cōcordāt quasi oēs licitū esse ex quo coacti soluunt: tāc̄ quoddā ī teresse. i. dāni sui euitatio pro ipa pecunia coacte mutuata deꝫ a cōitate: cū etiā ipsa cōitas libere & expedite & ſpōte cōcedat illū reditū p modū doni si interesse locū nō habeti: & ad exponēdū oia sua bona: immo & vitā p salute rei publicę. Quidā aūt de ordi. Eremi. vt Grego. de ari. & Guido dixerūt p̄dictos mutuātes seu soluētes ꝓstātias cōitati nō posse recipere dictū redditū annualē: nisi quousq; recipiant suā sortē cū interesse. i. dānis inde secutis: & nō vltra posse recipere: sed cōiter hoc non tenēt: nec a magistris ordinis Prędicatorū: nec Minorū: nec a iurisperitis: sed in ꝑpetuū dicūt recipi posse. Qui aūt voluntarij nō coacti soluūt dictas prestātias, ꝓpter lucrū qđ intēdūt habere ex reditu annuali vsurā cōmittunt: ex quo principaliter lucrū intēdunt in illo mutuo. Secus si scḋario: hoc est ideo mutuāt ga cogunt: sperant tamē recipere illū redditū. vñ aliquātulum cōsolant: nō tamē ex illo lucro mouēt ad mutuandū: sed ex coactione: vel etiam ex liberalitate ad subueniendū necessitati seu cōmunitati.

¶ De rapina. Ca. XII.

MOLITE PSERARE IN

inigtate: & rapinas nolite concupiscere: diuitiæ si affluant nolite cor apponere. Pś. lxj. Venerabilis Ioannes Cassianus in collationibus dicit diuitias similes esse visco. Sicut enim viscus implicans auem impedit ne possit sursum volare: sed cadit ad terram: & sic capit ab aucupe: ita amor diuitiarū implicat mētē: vt nō valeat quę sursum sunt q̄rere & appetere. sed si vult ad supna & spūalia se leuare relabit ad terrena q̄rē da etiam rapiēdo aliena. vnde capit⁹ tūdē a diabolo. vt ait apl's, j. Cor. vj. Nec rapaces regnū dei consequent. Et rō est: qa faciūt cōtra charitatem, pximi & cōtra p̄cepta dei quoꝝ obseruatio necessaria est ad cōsequendū regnū dei. Dicit em deus Exo. xx. Nō furtū facies. Note aūt furti intelligitur ois vsurpatio illicita rei alienę siue occulta siue mānifesta. vt dicit Aug. xiiij. q. v. c. pœnale. Et frequēter accidit ꝙ nō solū in morte oia eis auferunt: sed etiam ī vita vel a dñis tēporalibus vel a stipendiarijs vel ab alijs. Vñ dñs p Esa. xxxiij. Vę q predaris: nōne & ipe predaberis: & cū consummatus fueris, depdationē depdaberis? Exēplū manifestū ad literā habemus. j. Regū. iij. de Amalechitis q cum fecissent magnā prædam & incēdiū in Sicelech vbi Dauid cum familia sua habitabat: sed tūc erat absens: reuersus ex cōsilio dñi psecutus est illos & inuenit eos discūbētes: qui quasi festū celebrabant diē, p cūcta p̄da & spolijs captis: & eis oia abstulit & fugauit. Et quia paucissimi sunt q nō inuoluti sint rapinis aliquo modo: ideo Pharisęus rationabiliter dño gratias referebat ab hoc vitio cognoscēs se immunē. Deus gras ago tibi, inquit, quia non sum sicut ceteri hoīm: raptores iniusti & c. Luc. xviij. Nolite ergo sperare &c. Vbi tria possunt notari.

¶ Primo interdicit confidentia circa opulentiam, tempolalem ibi. Nolite sperare,

¶ Secundo excludit violentia contra substantiam mundialem: ibi, Rapinas nolite concupiscere.

¶ Tertio abijcit concupiscentia quantum ad ihęrentiā earum finalem: ibi, Diuitię si affluant.

Diuitię spinæ sunt.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Nota ꝙ iniquitas hic appellaꝫ opulentia tēporalis seu diuitiæ sm Hugo. cardi. Vnde & Saluator dixit Luc. xvi, Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Mamona aūt syriace latine diuitię interpretaꝫ sm Hiero. Dicunt autem diuitiæ iniquitates seu iniquitas: nō ꝙ in se male sint: sed propter tria. s. quia.

Mamona qđ.

¶ Inequaliter dispēsantur,

¶ Nimis solerter, pcurantur.

¶ Homines cōmuniter aburuntur.

Diuitię parāt vitia.

Qđ diuitię inequaliter dispēsent de se patet: nā vn⁹ pauper ē & de eis nil habet alj⁹ alīquātulū alj⁹ m'stū alter plurimū. & ꝓpterea sm Basiliū magnū dicunt diuitię iniquitatis. i. inequalitatis: qa nō equaliter distribuunt hoīb⁹: nec tñ hoc est ex hoīs industria cū videam⁹ multos industrios satis egere & simplices & incurios abūdare: nec etiā ex dęmone: qa nil pōt facere sine dei pmissu, vñ ꝙ ipe dixit christo cū tēptauit de auaritia: ostēdēs ei oia regna di. Hæc oia mea sunt: & cui voluero do illa. vt hīr Lu. iiij, mēdacijū dixit: nec mirū: qa mendax est & pr eius. Io. viij. Sed a dño deo ē hęc varia diuitiarū & inequalis dispēsatio operatiue vel pmissiue: qđ intelligēs Iob ait. c. xxj. Abūdāt tabernacula p̄donū & audacter, puocāt dñm. s. ad irā: cū oia de derit eis de⁹ in manu. s. pmissiue. Causam aūt huj⁹ inequalis dispēsationis in parte assignās Amb. ait. Nunquid iniquus est de⁹ vt nō nobis eā distribuat vitę subsidia vt tu quidē esses affluēs & abūdās: alijs vero deesset & egerēt & nō pot⁹ ga voluit tibi bēignitatis suę experimēta ꝓferre aliū ꝺo virtute patiēti coronare. di. xlvij. sicut hi. Si ergo diues nō vtiꝫ diuitijs ad finē quē dñs ordinauit. s. & intēdit: vt. s. recognoscat ipm vt bñs factorē & diligat & ꝙ noīe eius indigētibus largiaꝫ: nō haber cām sperandi vitā ęternam. vnde

nā. vñ recte dr talibus. Nolite sperare in inigtate. i. in diuitijs. s. reꝛētis. Nā & diuiti epulonj dictū fuit. Recordare ga recepisti bona in vita tua. Lu. xvi. id est remunerationē accepisti p diuitias: & ideo nō pōt sperare salutē. Vnde Eccli xxxj. dr. Btūs vir q inuētus est sine macula & q post aurū nō abijt. nec sperauit in pecuniæ thesauris. Sc'do dicuntur diuitiæ inigtas ꝓpter nimiā solicitudinē q̄ habeꝫ ad eas. Vñ saluator ioquēs de terra spinis occupata ī qua pars cecidit seminis: dicit significare eos q a diuitijs & solicitudinib⁹ mūdi suffocāt. Luc. viij. Adijgit ergo solicitudinē diuitijs: qa sine ipsa solicitudine diuitiæ haberi nō pōt: q iō etiā spinis cōparanꝫ: ga pūgūt mētē frequēti solicitudine & anxietate: & sanguinē peccatoꝝ pluriū eliciūt: & verbū dei audituꝝ vel lectū suffocant ne fructus sequatur. Et hęc solicitudo dicit malitia seu iniquitas: vt dicit Gratia. xiij. q. v. §. sed hoc exponēs illud. Facite vobis amicos de māmona iniquitatis. Sperāt autē multi ex ipsa solicitudine sua circa diuitias nō posse deficere vel egere. sed prouidere ad plenū occurrētib⁹ casib⁹: sed nolite sperare in iniquitate. ait Pś. id est in ipsis diuitijs & vestra solicitudine ad eas. & estrō: qa vana est spes ista & deficiēs. Videmus em quotidie diuitias deficere: & de magnis copijs venire ad paupertatē. & hoc est qđ ait apl's. j. Tim. vj. Diuitib⁹ huj⁹ ſculi ꝑcipe nō sublime sapere nec sperare in incerto diuitiarū suarū. Exēplum legit de quodā hortulano q deum timēs ꝙ sibi superfluebāt ex lucro de laboribus suis oia de die in diē pauperib⁹ largiebaꝫ. Intrauit aūt suggestio diaboli ca in cor eius: vt videlicet nō pauperib⁹ erogaret amplius qđ sibi supererat: sed congregaret & cōseruaret vt necessitatibus eius futuris prouideret. Et cū congregasset magnā quātitatē pecuniæ cū magno labore & solicitudine & in illa speraret: cōtingit vt quadā die eū laboraret pedē pcussit & grauiter adeo vt laborare nō posset nec ire. Cœpit ergo pecuniā cōgregatā in medicos & varias medicinas expendere: & tota ia exhausta pmanebat infirmitas: & ita aggrauata ꝙ de consilio medicoꝝ oportebat pedē abscindere ad mortē euadēdā. Ex qua re in angustia constitutus reuersus est ad seipsum cœpit se arguere de sua vana spe in illa pecunia & dñi misericordiā implorare vt non aspiceret ad suā iniquitatē: sed redderet sibi pristinā sanitatē, pmittens ad soluta pietatis opera redditurū. Cui angelus apparens cum stomacho ait: vbi sunt diuitiæ tuæ ꝙ congregare: q̄re per eas in quibus tantā spem habebas non facis te sanari? Verū qa recognoscis iniquitatē tuā: nō vult deus respicere ad saluitatē tuā. sed tibi sanitatē tribuo ita vt caueas nō ampli⁹ sperare in iniqtate sed in deo viuo: & tāgēs pedem ei⁹ subito curauit eū plene. Dicunt tertio diuitiæ inigtas. qa multę iniquitates cōmittūt, ꝓpter eas & p eas. Propter qđ dicit Salomō Eccl's. v. Diuitię cōgregatæ in malū dñi sui. & Hiero. Omīs diues aut iniquus aut heres iniqui. Per ipsas em diuitias sperāt peruertere iustitiā: scientes quia pecuniæ obediūt oia. Vñ Isido. in lib. sen. Cito violaꝫ auro iustitia: nullāc̄ reus pertimescit culpam quā redimere se nummis existimat. xj. q. iij. c. pauper. Per diuitias sperat diues habere officia & bñficia & exaltat supbiā. Aug. Vermis diuitū superbia. p diuitias sperat miser hō obtinere venię & oēs eoꝝ supnā parriā dādo eleemosynas. ex eo ꝙ ipsa ꝺitas ait. Facite vobis amicos de māmona iniqtatis vt cū defeceritis recipiāt vos in æterna tabernacula. q d. dādo pauperibus eleemosynas ex iniquis diuitijs per merita & ꝓces eoꝝ parabitis vobis regnū cœloꝝ: sed hoc esse verū q̄n ipse diuitiæ: etsi p iniquos modos & nimia solicitudine sunt congregatæ nō tñ sunt obnoxiæ restitutioni certæ. Nā illa oporter certis psonis restituere sm oēs doc. Theologos & canonistas. Nec sufficit hospitalia vel ecclias facere aut pauperib⁹ erogare. vt habeꝫ eē de homi. sicut dignū. Et Aug. Nec̄ si agris inique ac perperā inuasis ita q̄ꝺ vtaꝫ vt ex eoꝝ fructib⁹ largas eleemosynas faciat ideo rapinā iusticat. xiij. q. v. nec̄. Sed si restitutio faciēda est incerta tūc pauperib⁹ erogādū & etiā alīs illicita lucra & superflua: & hæc in statu gręs iunt faciēda vt fructus ꝓcipiat. Nā vt dicit. Sapiēs. Dona iniquoꝝ nō ꝓbat altissimus: nec respicit in oblatiōib⁹ iniquoꝝ: nec in multitudine sacrificioꝝ eoꝝ, ꝓpiciabit pc̄tis. Vñ & Iob. xxvij. Quæ est spes hypocritæ vt auare rapiat. q. d. nullā spē possunt habere salutis. etsi ex rebus raptis darent eleemosynā cum deberēt ea potius restituere. Nolite ergo sperare in iniquitate.

§. II. QVANTVM AD SECVN

dū excludit ab hoīe vsurpatio reꝝ in eo qđ dr. rapinas nolite ꝓcupiscere. Sicut aūt illicitū est & cōtra ꝓceptū desiderium rapinæ. ita & multo fortius ipsum opus rapinæ. Et appetitus quidā rapinæ, phibet lege diuina & punit iudicio dei præcise. sed opus rapinę, phibet lege diuina pariter & humana. & in vtroq; foro dei. s. & mūdi punit grauiter: qa turbat nimis pacificū hoīm cōuictū. Vñ dñs per Esa. lxj. c. Ego dñs habēs odio rapinā in holocaustū: id est etiam si mihi ex ea fiat sacrificiū. Odire aūt dei est reprobare & punire, & punitionē raptoꝝ ponit Amos, pphēta in. c. iij. dicens de eis. Nescierunt facere rectū, thesaurizantes iniquitatē & rapinas in ædibus suis. Propterea hæc dicit dominus deus. Tribulabit terra, i. corpus & circūietur. s. pœnis: & detrahet ex te fortitudo tua. i. alia tua: quæ est sorris ad rapinas & alia mala. deorsum trahet ad inferos & diripiēt ędes tuæ: vbi. s. sunt congregatę rapinę.

Rapina cōmittitur i bellis.

§. III. NOTANDVM AVTEM

Rapina fit qnq; modis.

q̄ gnq; modis cōmittit rapina. s. in vsurpatis dominijs in publicis bellis: in manifestis latrocinijs: in pedagijs & gabellis indebitis & in iniustis taleis & dānis. Quātū ad primū cū aliquis dñs vel cōitas accipit vel detinet ciuitatem vel castrū ecclesię vel imperij vel alicuius dñi nō iusto titulo: vtiq; raptor est: & oē lucrū & censum qđ inde percipit & salariū qđ inde pcipiūt officiales & rectores ab illa rapina est. Rapinæ impioꝝ detrahēt eos ait Salo. Prouer. xxj. id est deorsum trahāt ad inferos, sicut scribit de Alexā dro. j. Macha. j. ꝙ postq̄ pcussit Darīū regē Persarū & Medorū cōstituit prelia multa & oīm obtinuit munitiōes. s. p rapinā & interfecit reges terræ & pertrāsijt vsq; ad fines terræ & accepit spolia multitudinis gētiū & obtinuit regiones gentiū & tyrānos & facti sunt ei in tributū. vñ refert Augu. in de ciui. dei. lib. iij. c. iiij. ꝙ eū quidā Pirata di cius Dionides captus fuisset & Alexādro præsentatus interrogauit eū Alexāder: quare mare insestū haberet. s. prędādo p ipm: cui respōdit libera cōtumacia ꝙ ea causa & ratione qua ipse totum mundum persequebar. Sed qa ego inquit paruo nauigio id facio, latro vocor. tu vero qa magna classe. s. gentiū multitudine id agis diceris Imperator. Nam alia differētia nō est inter me & re: qa hoc me necessitas cogit: tu vero immensa cupiditas. Demum mortuus est Alexander & detractus est cū rapina ad inferos.

adagiū Piratæ.

Rapina cōmittitur bellis.

§. IIII. COMMITTITVR SECVN

do rapina in bellis. Qui em iniustū bellū agit in oīb⁹ quę auferūt ab eis ꝺ ijs prędant: rapinā faciūt sm be. Tho. ij. ij. q. lxvj. arti. pe. Qui aūt iuste bellāt si ab hostib⁹ laicis accipiāt nō cōmittūt rapinā, sed ab alijs capientes nō sunt immunes a rapina: puta si a psonis ecclesiasticis morantib⁹ in ciuitatib⁹ & locis alijs hostiū: nisi illis bonis vt victualibus hostes fouerentur: vel loca eoꝝ essent incastellata & ecclesię sm Guil. & Vl, seu si a viatorib⁹ seu a suis victualia & alia vt cōiter faciūt: rapināt. Vñ Ioā. Bap. dixit militi & c̄ cōitus. i. stipendijs pcentib⁹ doceri via salutis. Estote cōtenti stipendijs vestris. Luc. iij. Docens inquit Amb. sup. Luc̄, Idcirco stipēdia ꝓstituta esse militib⁹: ne dum sumptus queritur prędo grassetur. dist. lxxxvj. c. in singulis. Et vt dicit Aug. militare nō est pc̄m. s. de se: sed ꝓpter prędā militare hoc pc̄m est. xxiij. q. j. militare. Etiā cum hoc fieret in bello iusto secūdū hea. Tho. vbi. s. videlicet ꝓncipali in tēntiōe cupiditatis & rapinę: vñ oēs tales sunt in dānatiōis statu: qđ hodie pene in oīb⁹ stripēdijs inuenitur. Pone ꝺinquit Pś. loquēs de iniuste bellantib⁹ vel cōtra populū fidelem) Principes eoꝝ sicut Oreb, Zeb, & Zebee, & Salmana, qui existētes capitanei Madianitaꝝ iniuste bellauerūt & rapiēdo bona eoꝝ subiugauerūt populū dei: sed per Gedeonē cū trecētis occisi sunt cū exercitib⁹ suis: centum viginti milibus dicti principes: vt habetur Iudic. vij. & viij. De bello habes. j. in. iij. par. titu. iiij.

Rapina in latrocinijs.

§. V. COMMITTITVR TERTIO

rapina in latrocinijs aptis. Tales erāt q descēdētē a Hierusalē in Hierico expoliauerūt & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto: vt hīr parabolice Luc. x. Et latrones qđē maritimi q dicūtur Piratæ p mare prędātes q̄sc̄uq; excoi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cati sunt, nec absolui pñt citra applicam sedē. Silr & latrocinantes p terram q spoliāt seu rapiūt sua a romipetis & alijs peregrinis ecclesias & loca sctā visitātib⁹: aut etiā eos qui ꝓ suis negotijs vadūt ad curiam Romanā vbicūq; sit: vel inde redeuntes ad ppria: aut portantes ad curiā victualia: sili modo excōicati sunt: vt. j. habet in. iñ. par. ti, xxiij. Alij vero latrones q alʒ prędārur: ac etiā naufragātes expoliāt reb⁹ suis debēt excōicari, vt extra de rap, excōicatiōi. Et cū alios sceleratos vt homicidas, adulteros, ꝓditores & hui⁹modi cōfugientes ad eccl'iam rōne imunitatis eccl'iasticę debeat defendere & nō pmittere ibi capi: istos publicos latrones tueri nō debet, extra de imu. eccle. Et hi qdē etiā vita pñti male fortunant: sicut & duo latrones q cū xpo crucifixi sunt, vt hī Mat. xxvij. Et duo principes latronum. s. Rechab & Banaa q portātes caput Isboseth filij Saul occisi ab eis: fecit Dauid eos occidi. & præcisis eor⁹ manibus & pedib⁹ fecit suspendi: vt habetur. ij. Reg. iiij. de multipli ci pœna hoꝝ raptorum habes. j. post sequentem. §.

An ꝑpo nentes noua pedagia pmittāt rapinā.

§. VI. QVANTVM AD QVARtū. Exigētes vel imponentes noua pedagia vel guidagia: quæ, s. dari instituta sunt a viatorib⁹ vel mercatorib⁹ pro ꝑsonis vel reb⁹ ꝙs deferūt exigētes ipsi sine licētia principis, i. papæ vel imperatoris rapinā cōmittunt & excōicati sūt nec citra sedē aplicā pñt absolui. Exigētes aūt cōsueta seu cum licētia principis noua & nō tenētes itinera secura ex negligētia seu cupiditate ne expēdāt, ꝓpter qd' viatores spoliant, rapinā cōmittūt & tenētur ad hmōi damna. Exigentes a ꝑsonis ecclesiasticis p se vel p alios gabellas & pedagia, p rebus suis quas non deferunt causa negotiationis rapinā faciūt & sunt excōicati, vt de cēſi. c. ꝙq̄. lib. vj. & hoc nisi haberēt licētiā a papa quod sit in terris ecclesiæ. Vnde & christus cū quadā vice intraret Capharnaum dixerūt q exigebāt ibi pedagiū Petro. Magister vester nō soluit didrachmā. i. illud qd' cōiter soluebatur pro trāsitu in illo loco. Et introeuntib⁹ in domum interrogauit christus Pe. di. Simon principes terræ a quib⁹ accipiunt tributum vel censum a suis vel alienis? rndit Simō Petrus. ab alienis. ergo (subdit Christus) liberi sunt filij. Iussit tamen ipsum ire ad mare & fraterē quē inueniret in ore piscis hamo capti daret exigentib⁹: ad tollendū scandalū vt habeē Mat. xvij. Ad innuēdū ꝙ ꝑsonæ religiosæ & ecclesiasticæ quales erāt christus cū discipulis non tenenē talia soluere. Imponētes quoq; taleas seu collectas seu præstantias dñi tpales vel ciues alicuius cōitatis ꝑsonis vltra debitū rationis nimias vel imꝓportionatas ex certa scientia. Sili exigētes a subditis seruitia indebita in ꝑsonis vel reb⁹ vt operas in agris & vecturas animalium rapinam cōmittūt ſm hea. Tho. ij. ij. q. lxvj. arē. pe. de quibus dī Ezech. xxij. Principes in medio ei⁹ quasi lupi rapientes prædā. Roboam rex q noluit alleuiare iugū seu onus exactionum graue quod Salomon pater eius imposuerat populo Israel ad cōmunā dā pōpā & iactātiā curiæ suæ, amisit decē partes regni sui. id est decē tribus, & q exigebat ꝓ eo lapidatus fuit a ꝑplo.

Clerici fūt liberi a vectigalibus.

vt patet. iij. Regū. xij. Exigentes taleas a clericis sine licentia papæ rapinā faciunt. & post monitionē si non cessauerint ab hmōi sunt excōicati. extra de immu. eccle. c. nō minus. &. c. aduersus. Ité extra de cēſi. ꝙq̄. lib. vj. de qua excōicatione habes in. iij. par. tit. xxiij. Quęcūq; autē rapina sit ex prædictis, mortale pctm̄ est. & cōsequenter ducens ad æternā mortē nisi fiat de ea pœnitentia & restitutio si potest. Vñ Ezech. xviij. dicit dñs. Si genuerit quis filium latronem rapientē rapinas &c. nūquid viuet. s. talis raptor? nō viuet vita. s. gratię sed morte morief. s. corporali: & in de æterna. Ergo rapinas nolite concupiscere. De taleis seu collectis: pedagijs & gabellis. vide plene. j. eo. ti. c. xiij.

§. VII. IN TERTIO PRINCIPAli. Psalmista docet remouere cōcupiscētiā. i. amorē diuitiarū: quo. s. qs eis inhæret vt vltimo fini dicēs. Diuitiæ si affluant. i. etiā si a deo fluant ꝓ licitā acquisitionē, nolite eor apponere. i. ibi cōstituere finē eas amādo vt principale bonū: hoc em̄ esset frui eis. Nā frui ſm magistrū in. j. sen. dist. j. est amore inhærere rei ꝓpter se: quod fieri nō debet nisi summæ trinitati. Nā ſm Hiero. impossibile est vt ꝓsenti bus qs & futuris fruat bonis. i. gloria cœlesti. Et hoc est qd' ait saluator, Difficile est diuitē intrare in regnū cœlorum. Mat. xix. Loquit em̄ de diuite q cōstituit suū vltimū finē ꝓ temporalibus: cui⁹ signū manifestū est si apponat cor diuitijs randus ita ꝙ ibi cōstituat finē qñ, ꝓpter diuitias acquirendas vel cōseruādas paratus est facere cōtra dei præceptum. De hoc eriā intelligit illud Luce. vj. Væ æternæ. s. dānatiōis vobis diuitib⁹ qui habetis cōsolationem vestrā. Nolite ergo cor apponere diuitijs cōstituēdo ibi finē ꝓ modū fruitionis. Et ratio quare nō sint diligendę est: quia ibi nō reperitur qd' creditur: sed decipiūt. & ꝓpterea Christus appellat eas fallaces. Nā ꝓmittunt fœlicitatē fruitionis perfectę: & ꝓstant miseriā dānationis æternæ. vñ Salo. ait Eccls. v. Qui amat diuitias nō capiet fructū ex eis. Fructus ſm bea. Tho. in sum. dī a fruor frueris: qa fruī⁹ est vltimū quod desideraē & expectaē de arbore. Vñ cōgrue signat fruitionē dei quę est vltim⁹ finis q desideraē & expectaē a nobis ex operib⁹ nostris. Est em̄ vltimū in actib⁹ glorię: qa post visionē & rētionē seu dilectionē sequit fruitio. vñ Io. xv. dicit discipulis Christi⁹. Posui vos vt eatis. s. ꝓ bona operā ꝓ via mandator⁹ & fructū afferatis. i. cōsequamini æternam fruitionē. Hmōi aūt fruitio in se habet facilitatē, suauitatē: & puritatē, sed q amat diuitias vt auarus, de quo ibi loquitur: non capit ista ex eis. nam insatiabilis est. Vñ Chryso. Ipsa appositio diuitiarū auget flāmā: & maior sit cupido: & Amb. Nec satieras vnq̄ aderit cupiditati, di. xlvij. sicut hi. Secūdo auarus priuaē suauitate, ꝓpter qd' dī Eccls. v. Saturitas diuitis. i. abūdātia magna: nō sinit dormire eū. Tertio puritate priuatur. nā vt dī Eccli. x. Auaro nihil est sceleſti⁹ h aūt aiam suā venalē habet, qd' patet: qa ꝙ vno solido lucrādo vēdit aiam suā diabolo: cōmittēdo mēda, ciū: periurijū & hmōi: ergo ex q nō capit fruct⁹ q intēditur ex diuitijs ſm Pā. Diuitiæ si affluāt nolite cor apponere.

Rapinę diffinitio.

§. VIII. ET PRO MAIORI DEclaratione materię huius pōt sic diffiniri, rapina. s. ꝙ est rei alienæ nō sacrę in loco nō sacro illicita per violētiā ad lucrū fātā vsurpatio. Declarādo aūt particulas eius. nota ꝙ vsurpatio dicit actū in genere Sciendū tñ ꝙ rapina sumit multipliciter. Vno modo largissime & impꝛopꝛie, ꝙ omi vsurpatione indebita, siue rei tpalis, siue rei spūalis: & sic multa sumit ad Phil. j. Nō rapinā arbitratus est. s. christus Iesus. pl'r. esse se æqualē deo. sed hoc fecerūt primi parētes: qui vt dicit Augu. voluerunt rapere diuinitatē. i. dei equalitatē: & perdiderūt fœlicitatē: sed hui⁹ rapinę christ⁹ soluit pœnā. & hoc est qd' dī p Pā. Quæ nō rapui tūc exoluebā. Secūdo sumit min⁹ large ꝙ vsurpatiōe & acqsitiōe vel rētione illicita rei tpalis quacūq; siue manifesta siue occulta. & sic Amb. dicit. Si quis vsurā accipit rapinā facit, xiiij. q. iij. si qs. iij. & Aug. ait. Si qd inuenisti & nō reddidisti rapuisti. xiij. q. i qd. qd' tñ prinet ad furtū. ꝛ Hiero. Aliena rapere cōuincit q vltra necessaria sibi retinere, pbat. dist. xlij. §. i. qd' tū intelligit de superfluo naturę & ꝑsonę. Tertio modo rapina sumit ꝓpꝛie & stricte. s. pvsurpatiōe rerū violēta. & de hac xps Pharisęis ait. Pleni estis rapina. Mat. xxiij. Et secūdū hāc acceptionē ꝓpriā hic diffinit. Vnde i ea po nūtur differētiæ eius ab alijs vsurpationib⁹. Rei alienæ dī tio rapi ad differētiā rei ꝓprię. nā rem propriā si qs etiā p violens ne expotiam acciperet ab eo q ab alio ablatum dum asportat: non ritur. esset rapina: nec etiā postq̄ ad locū raptor se cōtulit & portauit cęus alʒ male faceret cum posset in iudicio repetere. Nō sacrę & in loco nō sacro subdit ad differētiā sacrilegij quo res sacra auferetur: vel de loco sacro res nō sacra. Illicita addit ad differētiā eor⁹: q etsi manifeste & cōtra volūtatem eor⁹ a quib⁹ accipiūtur, auferanē: tñ licite tollūtur vt in bellis iustis cū debito modo auferunē bona ab hostib⁹. Et cū alʒ debitū ab aliquo multo publica auctoritate auferetur. Ibi em̄ nec rapina nec pctm̄ est. ar. xiij. q. v. c. nō fane. Per violētiā addit ad differētiā furti quo non manifeste: sed fraudulēter res capit aliena. Per hoc em̄ ꝑs distinguit furtū a rapina. v. Eth. qa furtū occultam, rapina vero violētā vsurpationē ꝙ portat: & sic sunt diuersę species auritię. Ad lucrū facta. dī ad differētiā raptus q est species luxurię qua mulier rapit ad cōcubitū nō ob lucrū. de quo. s.

Rapina est grauior furto.

§. IX. NO. SECVNDVM B. THO. ij. q. lxvj. ꝙ rapina ē grauior pctō furto triplici rōne. Prima est talis. Furtū & rapina habēt rōnē pctī, ꝓpter inuolū catū furtariū qd' est ex parte ei⁹ cui auferē res: ga. s. ꝙ volūtatē eius to. auferetur

auferē id cui⁹ ē dñs. vbi ꝛ magis repit de inuolūtario ibi mat⁹ pctm̄: sed maior rō inuolūtam inuenit in rapina ꝙ furto: qa violētia quæ reperit in rapina directi⁹ opponit volūtati q̄ ignorantia quæ inuenit in furto cū nescięte eo res auferat: & ideo grauius pctm̄ est rapina furto. Secunda ratio est qa ꝓ rapinā nō solū inserē dānū: sed etiā infertur iniuria personæ. cū hoc vergat in quandam ignominiam ipsi⁹ ꝑsonę. & hæc iniuria ꝑsonalis præpōderat fraudi vl' dolo quæ ptinet ad furtū. Tertia ratio sumit ex pœna a legib⁹ vtriq; pctō imposita. Nā ſm leges canonicas & ciuiles grauius punit rapina ꝙ furtū. vt. j. patebit. Quis autē dubitat scelerati⁹ esse cōmissum qd' grauius est punitum inquit Hiero, xxiij. q. j. nō afferamus. Quod aūt hoies magis verecūdentur de furto ꝙ de rapina nō est ex eo ꝙ furtū sit turpius. i. grauius ꝙ rapina. Est em̄ verecūdia ſm ꝑm iñ. Eth. timor de turpi actu. sed vt dicit bea. Tho. qa hoies sensibilib⁹ inhærētes magis gloriant de virtute exteriori quæ manifestat in rapina q̄ de virtute interiori q̄ tollit per ꝑctm̄. & ideo minus verecundant. de rapina ꝙ de furto. cū tñ magis deberent de rapina erubescere. Rapinas ergo nolite cōcupiscere ait Pā. lxj. Et multo magis nolite facere ex quo grauior est furto a quo hoies cōiter se custodiūt & grauissime etiam puniuntur. Et de pœna. j. ponitur.

Vbi, ē, ar. vlti. ad secū dum.

Ixx. arē.

No. pœnam rapturis.

§. X. DE POENIS RAPTORVM. Nota ꝙ cū quis rapit res alienas ſm leges si agat infra annum ciuiliter punit in quadruplum cōputata. s. ipsa re. Si autē post annū punit in simplū. ff. vi bo. rap. l. j. & iñ. tenet tñ raptor ad istā pœnā postq̄ fuerit ꝺdēnatus secd'm Tho. Si vero agat criminaliter punit, ꝓpter vim sine armis in tertia parte bonoꝝ & est infamis. ff. de vi. l. j. Si aūt cum armis punit deportatione: qa. s. deportat in insulā & perdit oia sua bona. Insti. de pub. iu. §. item lex iul. Secūdū canones vero multipliciter punit. Et prima pœna est: qa excōicatur ab illo ꝑo in cui⁹ ꝑatu fecit rapinā. extra de rap. & incē. c. j. &. vj. q. iñ. c. placuit. Ité denegat ei pœnitentia nisi restituat ablata: vl' securitatē plenā faciat de reddēdo si habeat vñ possit. si vero nō haberet vñ posset, & distulit accipere pœnitētiam vsq; ad mortē: & sic nō pōt satisfacere: si petat pœnitētiā dabit ei & etiā viaticū. Si aūt decedat ipœnitēs: tūc & viaticū & sepultura denegabit. extra eo. c. sup eo. & c. in literis. Q. si nō habet vnde reddat nec hæredes nec ꝓpinqui volunt satisfacere. ipse tñ contritus facit qd' pōt licet tarde: nō priuabit pœnitētia & viatico: sed tñ sepultura denegabit. Quod statum est ad terrorem aliorū. Præsbyteri vero qui contra prædicta fecerint sepeliendo ipsum & hmōi debēt deponi ab officio & beneficio. vt in dicto. c. sup eo. Sed nī de istis raptoribus occultis non debet iste rigor seruari. secūdum Inno. extra eo. in literis.

Societatis malę culpa notat.

Notarij destruę tes istrumēta te nent in solidū.

§. XI. ITEM NOTA QVOD QVIparticipauit in crimine rapinæ vel furti vel sacrilegij vel alterius iniustę dānificatiōis mortalr peccauit. Quibus aūt modis fiat participatio hmōi cōtinet in his vsib⁹. Iussio, cōsilium, cōsensus, palpo, recursus. Participās, mutus, nō obstans, non manifestans. Et inquātum quilibet eorū teneatur ad restitutionem: vide nūc in declaratione eorum.

Obligatio ossi cialiū.

Dereſtitutione rapinę.

§. XII. QVANTVM AD QVINqꝫ casus primi versus dat talis regula: ꝙ si ex ꝓcepto alterius vel cōsilio vel cōsēsu. s. cooperatiōis. vel palpatiōe. s. adulatiōis laudādo eū. Idē derisiōe vel vilificatiōe vt ad hoc inducat: puta qa dicit nō esse bonū ad aliqd: & qa nescit rapere & hmōi. & ex hoc dānificās mouet ad dānificā dū. Idē dicit Per. de Pal'. de detractore si ꝓpter detractionē audiēs ꝓuocat⁹ dānificet detractū. Vel recursu: si receptio furum vel rei furatæ est facta rapina vel alia dānificatione iniusta: ita ꝙ alʒ non fuisset facta: vel etiā postq̄ est facta rapina vel furtum qñ ex receptione furis vel rei furatę impedit non solū punitio sed etiā restitutio rei ablatę secd'm Pe. de Pa. vel cū dānificās habet recursum ad aliquē ex quibet ad prędictā patrocinium ad nocumētū. alʒ quilibet eor⁹ per se tenetur in solidū. i. in totū lęso seu dānificato: etiā si nihil de rapina puenisset ad eū: aut ꝓ se nil dānificauisset: & hoc quouisq; illi læso fuerit satisfactū. Si aūt etiā sine ope istorū. s. cōsilio mādato & hmōi fuisset nihil omin⁹ facta rapina vel dānificatio & nil plus ꝓ quodcūq; opus illoꝝ addi tū est non tenent nisi quātū de rapina peruenisset ad eos Si vero aliqd plus fctm̄ est ex mādato vel cōsilio vel alijs hmōi ad illud pl⁹ tenet insolidū. Et qd' dictū est de iussione: idē intellige qñ rapinā vel dānū noie suo fctm̄ ratū habuit. hæc Pe. de Pa. Ité. xj. q. iñ. c. q cōsentit. cū duob⁹. c. seq. extra de resti. spo. c. cū ad sedē. Ité de cōsilio in præiudiciū ecclesiarū: vt de collectis eis imponēdis & hmōi tenet insolidū q dat tale cōsiliū vñ sequit cū effectu talis impositio collectæ clericis sine licētia Papę. extra de sen. excō. nouerit. Ité qd' hic dī de cōsilio rapinæ idē intelligit Pe. de Pa. de cōsilio vsuræ. & idē dicit de aduocato dāte malum cōsiliū etiā ex ignorātia. Idē dicit Rich⁹. de cōsilio qd' datur alicui ꝙ non restituat aliena. vel quocūq; alio modo cōsiliū ꝑstat in dānū ꝓximi scięter vel ex ignorātia crassa: sine q̄ ꝑsilio talia nō fierēt. ar. extra de sen. excō. c. nuper. in glos. Conditores iniquoꝝ statutoꝝ: quę sunt in dānū ꝓximoꝝ scd'm Durā. tenent restituere totū illud dānū. Et silr cōsulatores statutoꝝ illoꝝ. Ité qñ plures vadūt insimul: ita ꝙ vnus non iret sine alio ad faciēdū aliquod furtū vel dānū vel bellū iniustū vbi inserūt dānū: cū sit ibi cōsensus cooperationis: qlibet eoꝝ tenet insolidū de dāno dato. Sed siqs tale sequeret ita ꝙ sine eo eriā fuisset fctm̄ dānū: tenet solū de eo qd' ꝓuenit ad eū: & de eo in quo dānificauit. ar. ad hāc dist. inctionē extra de sen. & re iudi. c. cū inter. de sen. excō. c. inter alia. & xj. q. iñ. qm̄ multos. Notanter etiam vel aliæ ꝑsonæ quæ destruūt restamēta vel alia instrumēta continentia legata facta locis ꝑijs: vel quibuscūq; ꝑsonis: vel debita alia quę alij nesciūt seu ꝓbare nō possūt: vñ sequit dānū ꝙ talia nō soluūtur. tenent insolidū lęsis: qa ꝑstāt causam efficacē. Quivero occultāt ea studiose peccant mortaliter, nec debēt absolui, nisi manifestēt ea cū oportet. Et licet aliqui dicāt eos nō teneri ad restitutionē: qa hęredes remanēt obligati legatarijs vel alijs creditorib⁹: nō videt hoc verū cū præstāt causam efficacē dāni sicut & primi dū occulte ea tenēt. & permaxime cū hęredes vel debitores hoc nesciūt: qa tūc non obligātur satisfacere: sed etiā si sciūt & satisfacere nesciunt seu nolūt: qa legatarij hoc ꝓbare nō possunt. nec valet rō eoꝝ: sicut patet in simili. Nā cū plures obligātur insolidū: obligatio vnius magis principalis nō tollit obligationē minus principalis: sicut obligatio pupilli ad restituendū vsurā quam fecit tutor pro eo non deobligat tutorem si pupillus non reddit.

§. XIII. QVANTVM AD TRES vltimos casus secūdi versus dat talis regula: ꝙ si talis mutus. i. tacēs qñ videt fieri furtū & dolose tacet cū posset impedire. Et silr nō obstans qui posset obsistere & nō manifestans. i. q scit vbi scit res rapta vel furata & nō manifestat etiam cū de hoc interrogaretur. In quoliber hoꝝ casuum si est officialis tenetur insolidum: cū teneat ad hoc ex officio suo etiā si nil puenīret ad eū quouisq; dānificato sit satisfactū. dist. lxxxvj. c. culpā. Et intelligit Sco. cū interrogatus in iudicio & nō manifestat vbi sentētialiter res ablata fuit. Ité secd'm Sco. in. iij. q̄uis ad alicui⁹ officiū prineat obuia re malia & dānis q̄ fiūt qñ hoc faciēdo vergeret in aliquo casu ad malū reipublicę: puta magnū scādalū vel euidens periculū, ꝓpriæ ꝑsonæ: tūc nō obuiās nec tenet ad satisfactionem nec etiā peccaret si obuiare paratus esset quando prædicta nō impedirent. ar. dist. l. vt constituerētur. Secus

Universidad de Deusto
Biblioteca

si non imminereat tale scandalum vel periculum.

Vno sa tisfacie tere tota liter alij liberan tur.

§. XIIII. ET NOTA QVOD SI

vnus dictor⁹.q.s.tenẽtur insolidũ satisfecit integraliter de oi dãno expẽsis siue incõmodo siue interesse oẽs alij libe rãt:ga nõ tenẽt dãnificato.Nã bona fides nõ patit vt idẽ bis exigat.ff.de reg.iur.l.bona fides.Ray.& Host.& Tho. Et addit Ray.dicẽs sic,Ille cui sic satisfit credo ꝙ põt &de ber quãtũ ad iudiciũ aiç cedere actionẽ illi q totũ soluit: nõ quidẽ vt ab vno totũ exigat:nisi forte a principali:sed p partib⁹ perat a singulis:quãtũ aũt ad fo⁹ contẽtiosum non tenẽt cedere.ff de admi.tu.l.si plures.§.i.tñ sicut dicit Host.siue fit facta cessio siue nõ:alij qui nihil soluerũt: tenẽtur ex cõscientia ad reuelãdum illũ qui insolidũ satisfe cit quilibet in suis partib⁹.Nã soluens vtiliter gessit eor⁹ negotiũ,vnde tenenť habere ratiũ & ei satisfacere. ar.ff.de neg.gest.l.cũ pecunia.&.l.soluẽdo.Tho.quoq.ĩ.ĥ.q.lxĥ. quasi declarãs dicit ꝙ si ille q fuit principalis vt puta pri ceps soluerit oẽs illi liberati sunt q fuerũt cũ eo ad dãnum faciendum inducti:si vero alius restituit:tũc illi qui sunt principales & illi ad q̃s res peruenit tenẽtur restituere illi qui restituit:vt videť intelligendũ ꝙ si isti tales non resti tuãt ei:cæteri tenẽtur ꝓ suis partibus.vt dictum est prius.

§. XV. ET NO. SECVNDVM IN-

no.ĩ glo.sup.c.sicut dignũ.extra de homi.ꝙ si spoliat⁹ libe ras⁹ dimittit pricipali vt raptori vel p̃cipiẽti liberatus est ꝓsiliator & hmõi:qa liberat⁹ est is q principalis tenebat & qui res habuerat.Sed si dimittit cõsiliatori non credit ipe Inno.liberatos alios ad quos res peruenerunt nisi expresse intellexerit eos liberare:neq;etiam illum q rapinam fecit: etiã si de rapina nihil habuit:qa de iure naturali & diuino cõsequẽs est ꝙ sublato principali tollať accessoriũ:& non ecõtrario.extra de cõsti.c.translato.immo plus quia si etiã liberaliter absolueretur principalis nõ ꝓpter hoc absolu tus est cõsiliarius si aliquid ad eũ ꝓuenit de rapina:nisi & alius ꝓ alio satisfecerit:& tũc iste cõsiliari⁹ in casu aiæ ei te neret q ꝓ eo satisfecit.Cõcor.Hostien.& q̃uis a prædictis oĩb⁹ possit exigi pœna quadrupli:vt de rapina & oi fur to manifesto:& de alio furto pœna duplici:tñ Tho.ĩ.ĥ.q. lxĥ.quasi declarãs dicit hmõi pœnę nõ debenť nisi postq̃ fuerint adiudicataꝫ per sententiã in quo casu pœna vnius ſm Ray.non liberat alium.xĥ.q.n.cum deuotissimam.

Emẽtes rapinã quo te nentur.

§. XVI. NO. QVOD SI QVIS

emit de rapina vel furto qđ ptinet ad participationẽ rap⁹ næ si hoc fecit sciẽter aut,pbabiliter hoc credẽs.si hoc feci cupiditate acqrẽdi sibi:vt.g.haberet vel vẽderet alteri si cut vel let incurrit ĩ multa mala & incõmoda.secũdũ Ray. Tho.& Alb.Primo indistincte tenẽť ad restitutionẽ rei si habet.vel valoris ei⁹ si nõ habet:aut etiã si ex ipa re ꝓpria reddita deregeret cũ sit occultũ:tũc em̃ sufficit valorẽ resti tuere.Secũdo nõ liberatur alienãdo alteri.vel si res pereat motte vel quocũq̃ casu:vel si auferatur ei ignoranter aut violẽter & hoc nisi rẽ ipsã emptã de rapina vel furto ob tulisset dño ipsius rei rẽpore & loco cõgruo &ille recipere noluisset.Tertio peccat mortaliter:& rõ vtriusq̃ est:quia furtũ cõmisit rem alienã cõtractãdo inuito dño.ff.de fur. l.i.&fur semp est in mora restituẽdi.ff.de cõdi.fur.l.pro fu re.§.cõditio Quarto nec preciũ qđ dedit põt repetere ab eo cuius est res.Vñ.C.de fur.l.in ciuilẽ.sic dicit.In ciuilem rẽ desideratis vt res agnitas furtiuas non prius soluatis q̃ preciũ soluũ fuerit a dominis.Curate ergo cautius negoci ari ne non ratum in dãna hmõi:sed etiam in suspitionẽ criminis incidatis.Nec potest se defendere rõne statuti sui per hoc ædit:qa tale statutũ esset contra deũ.ar.dist.viij. quã habuit vel habere potuit:& etiã incõmoda quæ sustinuit ille cui⁹ est res scđm Guil.deductis tñ expẽsis quas se riorem q̃ cum ad ipsum ꝓuenit nõ liberať.& si in aliquo tẽpore medio fuit res melior tenet ad estimationem pluri mi.ff de fur.l.in re furtiua.& de resti.spol.c.grauis.Et hoc secũdũ quosdã intelligẽdũ est qñ res nõ habetur. Si enim res habetur sufficit ꝙ sit æque bona sicut cum fuit ablata.

Septimo qa nõ potest agere cõtra venditorem de precio sibi dato.obstat em̃ sibi turpitudo sua:& hoc nisi expresse cauerit .x.q.ij.c.hoc ius. i. si.scđm tñ Alex.de Hales ĩ.iiij. talis potest rem emptã restituere vẽdenti vt recipiat quod de illa dedit.Magis enim potest sibi ꝓuidere q̃ alij.debet tñ inducere furem ad restitucdum rem illam dño suo.hæc ille.Verũ in foro conscictiæ tenetur venditor rei q sciebat rem furatam esse reddere emẽti bona fide & multo magis qui furatus est teneť reddere vel dño rei si sibi satisfactum in non est ꝑemptores vel cõsumptores ejusvel ei qui emit si cõscien ipe restituit.In hoc tñ non excusat ignorantia iuris.s.quia crebebat esse licitũ emere ea q̃ quis rapuit.extra de reg.iur. lib.vj.c.ignorãtia.sed ne ignorantia facti crassa & supina puta cũ quis tẽpore guerræ justæ vel iniustæ emit a stipẽ diarijs calicẽ paramẽta missale & hmõi intentione lucran di exinde Nã tenetur in totũ secũdũ ꝑdicta.ar.xĥ.q.ij.c.q &humanis.xvj.q.j.si cupis.&de cle.exco.mi.c.apficæ.Idẽ dicendũ si sup hoc nihil cogitabat.& sic propter satuitatẽ &temerariã simplicitatẽ emit teneť scđm Ray.& Host.Si aũt prim⁹ raptor vel emptor vel principalis restituit ple ne rei æstimationẽ cum toto interesse cæteri qui emerunt vel dono acceperunt liberati sunt.arg.ff.de euic.l.si seruiagat tũ pœnitẽtiã quilibet de pãõ suo.xiij.q.v.qui habe tis.scđm Ray.& Guil.Si aũt rem quã sciebat raptam emit voluntate restituẽdi quasi vtiliter gerens negotium illius cuius fuerat non peccat:& põt ab expoliato petere preciũ vt resti q̃ dedit:& qcquid expẽdit ad conseruationẽ ejus.Si quid tamen a ĩ lucratus est cum ea re illud pertinet ad dñm rei:etsi res ipsa sine culpa sua pereat vel amittatur.Põt etiã petere quicqd ire ꝑsit soluit ꝓ ipsa re & in iudicio aiæ credit tali emptori absq̃ petit. probatione:sed non in foro contentioso:nisi hoc publice protestaref.ar.ff.de neg.gest.l.cẽsemus.Si autem talis em ptor postq̃ fecit diligẽter inquirere & nõ potuit inuenire cuius esset illa res:qcqd valet vltra id qđ expendit ꝓ ipsa re dãdi est pro aĩa illius cui⁹ fuit:& sic liberatus est.ar.ad hoc.xĥ.q.ij.c.quatuor.Si esset pauper posset a ꝑlato etiam ei vt pauperi relinqui illud plus ꝑcio soluto.Guil.& Hoslt.Si vero emit bona fide & diligẽtia adhibita nõ teneť restituere durãte bona fide:& emẽdo vt ꝓ cõmodo suo ha beret:tñ peccat.Et si durante cõscientia non decepta & bona fide res pemt nõ teneť:quia non erat in mora:& sisr si alienauit non teneť:sed postq̃ cõperit rem fuisse vitiosam si inuenit dñm ipius rei debet ei reddere:nec poteſt preciũ petere ab eo.C.de fur.l. in ciuilẽ.sed agat contra venditorem.põt tamen retinere vel petere expensas quas existens in bona fide fecit circa rem conseruandam vel meliorandam & nõ teneť de fructib⁹ tempore bonæ fidei perceptis iam cõsumptis:sed de extãtibus qui adhuc non essent consumpti ex quo malã fidẽ cæpit habere:secus quia tenetur restituere.Ray.in sum.Hosti.in sum.Guil.in glos.

Cõsilij

§. XVII. SCIENDVM SI QVIS

comeditvel alĩs cõsumpsit de rapina vel furto:qa teneť ad restitutionem eius qđ cõsumpsit si hoc sciebat.Et idem de dẽs aut eo qđ accepit ꝓ donationem sciẽs esse rem raptã:qa.s.tene accepiat ir ad restitutionẽ:nisi consumpsisset anteq̃ hoc sciret.In scienter no.& Host.immo etiã postq̃ cõsumpsit nesciẽs rem hmõi de rapi qñ q donauit nõ est soluẽdo.Pe.de Pal.Sed qđ si dubitat na tene vtrũ illud qđ habuit ꝓ donũ vel ꝓ emptionem sit de rapi tur. na furto & hmõi.Ad hoc dicit Alex.de Hales in.iiij.ꝙ re gulare est ꝙ homo talẽ rem restituere obligať qñ conscien tia dictat ꝙ sit res aliena.vel qñ dubitat esse alienã siue ob tinuerit per donationẽ siue per emptionẽ,debet aũt illam restituere dño cũ scictia furis q eã furatus est.s.vt libereturvterq̃.Hæc ille.Et ratio huius esse põt qa nullus debet se exponere periculo peccati mortalis:sed retinẽdo ĩ tali du bio exponit se periculo furti.Verũ si nõ sciret dñs vel nõ inueniret poss debitã diligẽtiam inquisitioniseroget pau peribus:vel sibi a pœnitẽtiario.i.cõfessore si indigeret vt pauperi assignet.Et sumit hoc dubiũ stricte & proprie nõ large ꝓ leui scrupulo.Q. si irratiõabiliter formar sibi du biũ puta qa emit ab eo q rapuit ab inimicis in bello manifeste iusto.&cũ alijs debitis circũstantijs deponat dubiũ ad cõsiliũ sapiẽtis:ꝙ si deponere nõ põt satisfaciat cõscien tiæ suæ reddendo.Consulendũ est tñ cuilibet vt abstineat ab emptione taliũ:quia multa possunt occurrere dubia.

Comes

§. XVIII. ITEM NOTA SECVN-

dũ Ray.in sum.ꝙ vxores q̃ comedũt & bibũt & induntꝫ de rapinis

Vxores de rapinis & alijs male acquisitis seu obligatis restitutiõi de rapi teneneť de oib⁹ quæ sic cõsumũt nisi in casu.s.cũ agũt causa viuẽ sam spoliator⁹ monẽdo & inducẽdo ipm raptorẽ ad restitutionẽ faciẽdũ:tũc em̃ nõ teneť.nã q alterius negotium gerit vtiliter etiã ignorãti & absenti:licite recipit expẽsas siue secuta fuerit vtilitas siue non.ff.de neg.ge.l.ij.&.l.Põponius.Et hoc intelligo ꝓ eo rẽpore quo circa taliũ correctionẽ laborauerũt nõ ꝙ vxor & familia possint viuere to to anno de reb⁹ tali⁹ pro vna admonitione vel duabus: sed q̃diu cõtinue instãt oportunis horis.Satis concor.VI. & Guil'.& Host.Vñ aũt &quo debeãt viuere vxor & famiIia raptoris in ꝑdicto casu dicit Ray.in sum.si ibi sunt aliqua de iusto põt de illis cõsumere vel expẽdere:si nõ sunt aliqua aliũde sibi victũ queꝛat vel ab amicis vel de cõsan guineis vel operãdo vel etiã eleemosynã quærẽdo.Et idẽ dico si aliqua sunt ibi de iusto sed vel ira mixta sunt ꝙ nõ triplex auxiliũ possint discerni:vel si possint maritus non ꝑmittit.Q. si ꝑ nullũ ex prędictis modis victũ inuenire põt:restat ei triplex auxiliũ.Vnũ ẽ si põt habere de dote vel spõsalitio.i. donatiõe facta ei ,ꝓpter nuptias inde viuat.Secũdũvt denũciet talibus q possunt ,ꝑesse.vel etiã si,pbari põt denũciet eꝑovt cõpellat vxore pascere de iusto.ĩ.q.j.si peccaue rit.extra de pig.c.ex literis.Tertiũ auxiliũ ẽ vt si esset in arcto posita:põt ẽt de rapina viuere:qa necessitas nõ habet legẽ.de cõse.dist.v.c.discipulos.Et si nõ imineat extrema necessitas videť aliquãtulũ peccare.& ideo ad cautelã iungẽda est ei alij pnia.extra de fur.si qs ꝑ necessitatẽ famis.Quicqd aũt sic expẽdit dol eat animo & ,ꝓponat q̃ ci tissime potuerit restituere & vtaꝛ parcius.s.ad solã necessitatem.Põt etiã viuere ipsa & quilibet alius cui raptor daret de precio reꝛ raptaꝛ quas vẽdidisset,qa preciũ rei furtiuæ nõ est furtũ.Et hoc dico si maritus aĺs est soluẽdo:secus si nõ est soluendo:aut ꝓ hoc fieret non soluendo.Hæc Ray.Põt etiã vti alio remedio secũdũ,cõsiliũ sapiẽtũ.s.in casu quo bona raptoris vel vsurarij nõ essent obligata oia certis pſonis:sed quædã incertis:tũc de ſnia eꝑi q est pauperũ pater.dist.lxxxv ĩ.eps.põt vti talibus acsi eꝑs distribueret ei vt pauperi vt de illis incertis.parce tñ &cũ timore.hoc tñ videť habere locũ qñ vir haberet vñ posset restituere certa:qa restitutio incertoꝛ faciẽda est prius restitutis certis.Oĩbus supradictis alijs remedijs põt vtivxor vsurarij:si de vsuris habeat dorẽ & vir nihil haber nisi restitutioni obligatum rõne rapinæ,furti,vsurę vl alia de causa prout dictũ est.In oĩi tñ prædicto casu teneť vxor debitũ reddere viro & ecõuerso.nisi subsit aliud impedimẽtũ.ar. xxxiij.q.v.si dicat.Fratres etiã Prædicatores q vadunt vel cõuersanť apud vsurarios qui nõ habẽt nisi de vsuris:vel apud raptores vt eos inducãt ad restitutionem siue ꝑ prædicationẽ in generali:siue in speciali ꝑ ꝓsuasionẽ excusantur maxime si apud alios nõ possent cõmode inuenire.extra de sen.excõ.cũ voluntate.Et hoc intelligendũ est cum moderamine &de victu & vestitu &libris ſm Pe.de Pa.& si sit spes ,pbabilis de illoꝛ correctione.ltẽ si propter eorũ Nõ li cet ali quid a iudæis recipere. expẽsas raptoribꝰ nõ subtrahiť facultas restituendi:nec in toto nec i parte.ar.ĩ.q.vj.interioꝛ.§.illud.Guil'.& Host. De restitutiõe habes plene.ĩ.tit.ĩ.per totũ. A Iudæis dicit Pe.de Pa.ꝙ non licet recipere propter scandalum.

§. XIX. DE FILIIS ET FILIA-

bus & familia raptoris vsuraꝛioꝛ & alioꝛ qui restitutiõi sunt obligati viuẽtib⁹ de bonis ipsoꝛ.Nota distinctionẽ ſm Geral'.ordi.Eremi.qa aut vsurarius ẽ soluẽdo:aut nõ. In primo casu.s.cum est soluẽdo & alia adhuc habet vltra ea ad q̃ satisfacere teneť:de illis viuere possunt ſm distinctionẽ iã datã de vxore in hoc casu.In secũdo casu:cũ.s.nõ est soluẽdo quicquid cõsumũt in comedẽdo,bibẽdo,& ve Quẽ ex cuiuť filij & familiares ꝓrũ. stiẽdo restituere obligant.Et ratio est:qa illũ reddit impotentẽ ad satisfaciendũ.& sic dãno præstãt causam effica cem:excusari tñ possunt tales ,ꝓpter qnq̃.Primo,ꝓpter ,ꝓcurationẽ.i.quia causam spoliatoꝛ agũt.s.laborãdo fideliter & frequẽter ad inducẽdum illum ad restituendum:& hoc dũ habetur spes circa hoc de eo.s.vt restituat.alĩs non. Secũdo ,ꝓpter recõpẽsationẽ.s.quia de suo tantũ restituit quãtũ ab eo accipit:puta si est filius tm̃ lucratur in aliquo exercitio ꝙ victũ & vestitum ex suo lucro haberet.Si est filia tãtũ laborat in domo ꝙ vna pſona viuere posset & sic de famulis,tũc ergo non teneť sicut dicit de emptionibus vsuratiorũ & mercenarijs eoꝛ.Tertio ,ꝓpter restauratiõnẽ.s.si ,ꝓponũt se restauratos:& ad hoc se facultatẽ habere probabiliter credũt nec aliunde cõmode viuere possiunt. Quarto ,ꝓpter ignorãtiã qñ nescit rem esse talẽ.s.furtiuã: vel illũ obnoxiũ hmõi restitutioni nec causam habet hoc sciẽdi:sed hoc videť verũ dũ est in illa ignorãtia:sed cum postea nouitvẽ teneri nisi esset ita paruul⁹ ꝙ aliter nutriri nõ poterat.ar.de cõse.dist.v.discipulos.&extra de reg.iur. qđ nõ est.Quinto ,ꝓpter necessitatẽ:ga ĩ tali ætate sunt filij q aliter nutriri nõ pñt.Et si quærat vtrũ pater alicuius qui dũ viueret expẽdit cẽtũ floreñ.,ꝓ filio nutriẽdo in stu dio & doctorãdo cum ipse pater nihil nisi de vsuris haberet & cũ esset obligatus ad restitutionẽ vsuraꝛ in mille legauit filio tãtum quingentos:quia tũc plus non habebat. vtrũ teneať filius ad restituẽdum illos.c.floreñ.expensos in studioꝰ.Ad qđ dicẽdũ scđm q̃sdã ꝙ si pater nõ erat solUtrum pecũia ꝓ filij ĩ expẽsa ĩ studijs debeat reddi. uẽdo cũ filiũ numiebat in studio.si filius sciebat patrẽ suũ oia habere obligata restitutioni:qa mala ablata sciebat eẽ teneť:si vero patrẽ credebat de licite acqsitis sibi ,ꝓuidere nõ teneť de cõsumptis:sed tm̃ de extãtib⁹ puta libris de illis emptis:& hmõi.Ego credo teneri etiã de cõsumptis & necessarijs victus cũ aliter sibi nõ posset ,ꝓuidere:vt de his quæ expẽdit ,ꝓ doctoratu & vestitu non necessario & alijs distractis sine necessitate.Bona em̃ fides sua excusat eum a peccato protunc:sed non ab obligatione restitutionis.

§. XX. ITEM NOTA QVOD SI

qs ipediuit aliquẽ dignũ vel idoneũ iniuste.i.,ꝓpter odiũ vel vindictã &hmoi a cõsecutiõe alicui⁹ bñficij vel officij vel muneris morral⁹ peccauit.Et si quidẽ iã erat cõsecutus illud beneficiũ vl̃ officiũ qđ ipe fecit revocare tenẽt ad restitutionẽ ꝙ alĩ scđm suã facultatẽ:sed si nõdũ erat cõsecutus tenetur ad aliquã recõpẽsationẽ arbitrio boni viri. Tho.ĩ.ĥ.q.lxĥ.sed Pe.de Pa.in.iiij.sic dicit.Si alĩqs ipedit aliquẽ a ꝓsecutiõe ꝓbẽdę nõ aio lędẽdi:sed vt deſ digniori vel æque digno sibi vel alteri nõ teneť ad restõnẽ.Si aũt facit hoc vt deſ minus digno teneť:nõ quidẽ rãti quantũ valebat prębẽda:cũ adhuc nõ esset cõsecutus: sed pensatis cõditionib⁹ vtriusq̃ secũdũ arbitriũ bonoꝛ.Secus aũt est in alijs donis vel legatis in quib⁹ nihil est debitum legatario vel donatario sed tm̃ gratuitũ:vnde si tibi dãdum vel iam legatũ:adhuc tñ reuocabiliter ,ꝓuro mihi vel amico dari:nõ facio tibi iniuriã nec iniustitiã:qa nõ ausero tibi ius tuũ.Nil em̃ erat adhuc tibi debitũ:sed præbẽdę habẽt distribui non ꝓ liberalitatẽ:sed ꝓ iustitiã quę respicit debitũ:vñ meliori debenť respectu min⁹ boni:qa inęqualiter bonis locus ẽ gratificatiõi.hæc Pet.de Pal.Sed Rich. & Sco.in.iiij.de eo q impediuit aliquẽ a cõsecutione beneficij prębẽdę vel alicuius muneris qđ erat in via habendi faciũt talẽ distinctionẽ:quia aut hoc facit ex odio & causa dãnificandi ,pximũ:& tũc teneť vt dictũ est scđm Tho.& Pet.nõ ad totũ illud beneficiũ vel munus:qa nõ est ꝙlis valoris habere rẽ in actu & ,ꝓpe esse ad habere & maxime cũ possit impediri sed teneť ad aliquã recompẽsationẽ ad arbitriũ boni viri.Aut hoc facit non causa odij & iniurię: sed cã cõsulẽdi & ,ꝓuidendi sibi vel amico suo de illius rei vtilitate:& tũc in nullo teneť si ,ꝑcurauit ꝓ viã licitã.Et ꝓ põt patere tali exẽplo.nã si præcido venas i fundo meo ꝓ quas deriuatur aqua ad alteri⁹ puteũ & hoc intẽtione sibi nocẽdi:teneor ad restitutionẽ dãni.Si aũt hoc facio absq̃ fraude.s.intẽtione cõsulẽdi vtilitati meæ:vt pote qa mihi multũ est vtile hoc facere nec põt cõueniẽter fieri sine prę cisione dictaꝛ venaꝛ:tũc i nullo teneor:qa nõ iniuste dãnifico eo ꝙ ius habeã faciẽdi vtilitatẽ meã in fundo meo ff.de aqua plu.ar.l.si in meo.Nec obstat ꝙ rusticũ detinẽs violẽter ne suas opas exequať:teneť ad salarium qđ amittit.Et sil' impediẽs piscatorẽ aut aucupẽ a captione piscũ vel'auiũ quę sunt cois iuris:teneť eis ad dãnũ datũ:& hoc nisi ratione ripę vel terrę:quæ sunt specialiũ,dñoꝛ & cõitatũ quis faceret habẽs.s.sup hoc auctoritatẽ.Nõ em̃ hæc sunt sisia antedictis:nã hic auferť piscatori & aucupi suus ,ꝓprius vsus q erat vtiq̃ sui iuris:auferť etiã fructꝰ in eoꝛ vsu &quasi seminaliter contẽtus.ltẽ si impediuit fructum alicui⁹ agri vel vineę:puta effodiẽdo semina vel destruẽdo vineas,florẽtes & hmõi:qa peccat mortaliter studiose hoc faciendo & teneť ad satisfactionẽ tãti quantum vendi potuissent fructus in illo dubio.s.nõdũ nati vel matura-

Distinctio de impedimento.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri:vnde multipl'r impediri poterāt. Tho.ij.ij.q.xxij.ar.iiij.

§. XXI. DE COLVMBARIIS PE

rtus de Pal'.in.iiij.dicit sic. Videt q̄ dñs colūbor⁹ teneāt re
stituere dāna illata dñis agror⁹ seminator⁹ quos columb⁹
dānificāt: nisi sit verū qd' quidā fingunt dicētes q̄ colūb⁹
quædā nociua cū granis comedētes magis prosunt q̄ ob

Adde sint. Dñs em̄ teneāt emēdare dānū illatū a suo aīali præcise
text. in qñ est in culpa. al's liberat dādo ipm̄ p noxa. Sile em̄ iudi
cat. ff. si cū est quo ad hoc de seruo & aīali bruto. Vñ semp ad mi
quadr. nus ad alterū teneāt: cū ergo dñs colūbaṁ sit in culpa scien
pau. se ter sic tenēs columbos teneāt in solidum. Hæc Pe. de Pal'.
cis. dica. ¶ De rapina & participantibus in ea taleis seu præstantijs
& ibi fio quæ imponunt iniuste & exactionib⁹ indebitis quę fiūt a
ran. de dñis vel officialib⁹ eor⁹ & pedagijs & gabellis. Cap. XIII.
fac. Pe.

E TALEIS SIVE COLLE

ctis impositionib⁹ seu p̄stāṁs q̄ imponūt & exi
gūt dñi & cōmunitates a subditis vel cīuib⁹ suis
Exigen tes tale as a cle ricis ex cōicant
cōm̄ sunt licitæ & q̄n illicitæ: & p q̄ns rapinæ. Notādū q̄ q̄
dā grauamina q̄ diuersis noib⁹ nūcupant: aut imponūtur
psonis ecclesiasticis: aut secularib⁹. Si psonis ecclesiasticis
vt clericis & religiosis & hmōi: nisi hoc fiat cum licētia &
auctoritate sedis ap̄licæ illicitæ & rapinę sunt: & mortal'r
peccāt talia exigētes & tenent ad restitutionē: & si nō sol
uant vel occulteāt bona ad fubterfugiēdū hæc onera nō
est pēm̄: & sunt excōicati tales exigētes vel recipientes &
imponētes nisi cessauerint ab hmōi exactionibus postq̄
fuerint admoniti. extra de immu. eccle. aduersus. de qua ex
cōicatione habes. ſ. in. iij. par. ti. xxiiij. & ibi habes q̄ etiā di
cant psonæ eccl'asticæ a quibus nō possit exigi. Sed licen
tia habita sedis ap̄licæ si fiant causis iustis & modis licita
sunt & nō aliter. Vñ & cū tpe famis cūctor⁹ ægyptior⁹ ter
rā Pharao emeret pro dādis. ſ. victualib⁹ atq; sub eadē fa
me cunctos seruituti subijceret. facerdotibus ita necessaria
subministrauit: vt nec possessionib⁹ nec libertate priuare
tur & nudarent: dño extūc pronūciante sacerdotes in omi
gente liberos esse oportere. inqt Gra. xxiij. q. iiij. §. q̄uis. &
historia hmōi habetur Gen. xlvij. Si talia exigātur a laicis
Vsurpa tiue dñi exigen tes rapi unt. tūc aut q̄ ista exigūt & imponūt habēt legitimū dñiū sup
eos. & iusto titulo possidēt eor⁹ ciuitates vl' castra: aut vsur
patiū, puta qa pertinēt ad ecclesiā vel imperiū vel aliquē
dñm & iniuste sunt ablata ab eis & cōtra vōlūtatē eor⁹ de
tinētur. & si isto secūdo mō. i. vsurpatiue habētur tales ex
actiones & collectæ illicitæ rapinæ sunt & mortaliter pec
cāt exigentes & tenent ad restitutionē: deductis tñ expēsis
factis in vtilitatē eor⁹ p cōseruatione ciuitatis & alior⁹ lo
cor⁹ hmōi. Illi aūt a qbus exiguṁ in nō soluēdo vel frau
des adhibēdo videlicet occultādo bona sup. qb⁹ imponū
tur nō peccāt: dūmodo tñ caueant a periurijs & mēdacijs &
locutionib⁹ circa hmōi. Cauere etiā debēt a scādalis si in
veridīi iniustis cāis exi gētes ra piunt. de contingerēt ex nō soluendo. ar. xj. q. iij. c. inter verba. Si
aūt habeāt legitimū dñium sup eos qbus imponunṫ aut p
hæc onera. tūc aut p iniustis causis imponuntur iustis. Si
primo modo. i. p iniustis causis: puta p faciendis iniustis
guerris & nutriendis manifeste: vel si est dñs ciuitatis im
ponit vt habeat ad ludendū ad pōpatice viuendū oim fa
milia vltra decentiā sui status ad, pdige expēdendū in cū
uijs encæniijs luxurijs & hmōi tales taleæ & collectæ pro
hmōi sunt rapinæ & tenent ad restitutionē: nisi ea tātum
exigerent: q̄ al's sunt debita: vel ex statuto vel antiqua ra
tionabili cōsuetudine licet male expēdantur. Qui etiā ex
subditis ꝓpria spōte soluerēt p hmōi causis & voluntarie
assentiunt iniustis guerris peccāt vtiq; mortaliter cū dñis
suis cōsentiēres in malo. xj. q. iij. qui cōsentit. Non tñ rapi
nā cōmittit ipse dñs: nec tenent ipi dñi eis restituere per re
gulā. Sciēti & consentiēti nō sit iniuria neq; dolus. de reg.
iur. li. vj. Coactis autē ad hæc soluēda tenent: & si possunt
subterfugere solutionē hmōi taleæ sine scādalo nō pec
cāt. Si vero iustis de causis imponātur hæc onera: tūc sub
distinguēdū, p maiori declaratione. Nā aut talis populus
a quo sit hæc exactio regit pvnū puta regē, ducē, marchio
nē, comitē, principē & hmōi. Aut p plures siue ex nobilio
rib⁹, siue ex plebeis, siue mixtim ex vtrisq;. Et i primo ca
su cū. ſ. p vnū regit si exigat vltra ea q̄ inter ipsum & ante
cessores suos & subditos suos & antecessores eor⁹ cōuentū
est ex pacto statuto vel cōsuetudine antiqua: & hoc ex frau
de minis vel coactiōe directa vel indirecta a se facta vel a
suis. Indirectū voco qñ denegat eis iustitiā: vel non defen
dit eos vt debet: vt sic aliquid extorqueat vel insinuari eis
facit quod vult alsquid ab eis: mortaliter peccat rapinam
cōmittēdo & tenet ad restitutionem ſm Ray. Guil'. VI. &
Hosti. ar. a cōtrarijs. dist. xvij. de eulogijs. Et subditi in ta
li casu nō tenent ad dādū vel ad solutionem eor⁹. vñ illa
subtrahēdo nō peccāt si tñ fiat hoc sine scandalo. Si vero
exigit dñs a subditis ea de qbus cōuentū est cū eis per se &
antecessores bona fide sine dolo & coactione: sicut fieri so
let cum villæ vel māsiones cōceduntur de nouo colonis
vel alijs psonis: de qb⁹ etiā fieri solēt instrumēta quæ con
tinent cēsum annuū vel alias seruitutes & pactiones: tunc
licitę pōt petere: & subditi tenentur soluere. Nam quilibet
in traditione rei suę potest ponere legem quā vult: dūmo
do nō sit contra deū, ar. de cōdi. appo. c. verū. & xviij. q. ij.
c. Eleutherius. Dicit etiā cōsiliū africanū, pacta custodian Cōsiliū africani decretū
tur. extra de pac. antigonus. Si etiā dñs vltra pacta vel sta
tuta inter se & subditos sponte oblata recipit non peccat:
nec tenetur restituere. ſ. q. ij. c. placuit. ſm Ray. & Host.

§. I. CIRCA HANC MATERIAM

sic dicit de be. Tho. i epsa ad ducissam Brabātię. Principes
terrarū a deo sunt instituti, nō quidē vt ꝓpria lucra quæ
rāt: sed vt cōem vtilitatē populis ꝓcurent: & ideo sunt eis
instituti redditus vt ex eis viuētes a spoliatione abstineāt:
vñ Ezech. xlv. dr q̄ p̄ncipi erit possessio in Israel & nō de
populabunṫ vltra populū meū principes. Cōtingit aūt q̄
aliq̄ principes nō habēt sufficientes reddit⁹ ad custodiēdā
terrā & ad alia q̄ imminent eis expediēda rōnabiliter ipsis
principib⁹. Et in tali casu licitū est vt subditi exhibeāt vñ
possit cōis vtilitas ꝓcurari. Et inde est q̄ in aliqbus terris Cōsue tudo an tiqua
ex antiqua ꝓsuetudine dñi suis subditis: ral eam imponūt: tudo an
q̄ si nō sit immoderata absq; pcō exigi pōt. Nā ſm ap'm tiqua.
Nemo militat suis stipēdijs. vñ & p̄cipes q militāt cōita
tinegotia ei⁹ ꝓcurādo debēt etiā viuere de bonis cōibus
cōitatis. vel p redditus deputatos: vel si hmōi defuerint:
vel etiā si sufficientes nō sint q̄ sunt deputati p ea q̄ a singu
lis colliguntur. Et sit'is rō videt esse si aliqs casus de nouo
emergat in quo oporteat multa expēdere pro vtilitate cōi
vel p honesto statu principis p̄seruādo ad qd' nō sufficiūt
redditus, ppm̄ vel exactiones cōsuetæ. puta si hostes terrā
inuadāt vel aliqs siūis casus emergat: tunc p̄ter consuetā
exactionē possunt p̄ncipes aliqd exigere p vtilitate cōi.
hæc Tho. Et tūc subditi q absq; voluntate dñi subtra herēt
per fraudes vel alios modos tales taleas debitas ex statu
to vel cōsuetudine antiqua rōnabili vel etiā de nouo im
positas moderate ex causis expressis a be. Tho. peccāt mor
taliter furtū cōmittendo ſm Ray. & tenētur ad restitutio
nem. Vnde & Ray. dicit q̄ si indistincte sit positum in ins
trumento cōuētionis aliquod tale verbū, collecta, talea,
quæsta, & hmōi intelligit q̄ debet ea moderate petere in
spectis onere & facultatib⁹ subditorum. x. q. iij. c. ij. & extra
de cēsi. cū apl's. in fi. glo. etiā Guil'. dicit ibi q̄ cū in instru
mēto cōtinetur q̄ dñs possit facere taleā ad iussum & pla
citū suū: aut cum hoc est ex consuetudine, moderādum est
ad arbitriū boni viri inspectis facultatibus subditorum.

§. II. PONVNTVR CASVS SPE

ciales in quib⁹ licitū est dñis exigere a subditis vltra cōsue
tum vel statutum. Et Ray. exprimit quatuor. Primus ca Defen sio pri
sus est quē etiā posuit. ē. b. Tho. p defensione patriæ cū. ſ. ma
iniuste inuadit ab hostib⁹: & maxime p defensione suę ci
uitatis vel castri vel villæ. Ad hoc em̄ tenent oēs nō solū
res suas partiri sed etiā corporaliter laborare, munire se in
castris vel in ciuitate vigilare. vt sic seipsos & res suas sal Contra Turcas
uēt. xxiij. q. iij. c. fortitudo. & de immu. eccle. puenit. Sed's
est si dñs vult ire ad bellū indictū ab eccl'ia vel a principe
cōtra Hæreticos vel Paganos nec de suo absq; graui dāno
posset facere expēsas necessarias: tūc tm̄ pōt a subditis aux
ilijs moderatis petere. Tertius est si in guerra vel in bel Captio
lo iusto ex parte sua captus sit ab hostib⁹: nec pōt soluere
redēptionē petitā ab eis absq; graui dāno. Sed si in bello
iniusto captus eēt nō posset redēptionē suā exigere a sub Obtine re priui legium
ditis: & si exigeret totā vel partē teneret restituere eis ſm
hea. Tho, in pdicta epla. Quart⁹ ē si vellet ire ad principē
pro c btinendo priuilegio specialis ꝓfectionis pro se & p
eis: nec

eis: nec posset de suo expēsas ad hoc vtiles facere & neces
sarias absq; graui dāno: vl' etiā si q̄ alia silis causa emerge
ret. dum tm̄ semp moderate & nō grauamē eor⁹ & cum cha
ritate & non ex violentia exigeret. x. q. iij. c. vnio, circa me
diū. & de censi. c. cū apl's. vbi dr. Prohibemus ne subditos
suos taleis & exactionib⁹ epi grauare præsumāt. Sustine
mus aūt p multis necessitatibus quæ aliquoties superue
niūt: vt si manifesta & rōnabilis causa exiterit cū charita
te moderatū valeat ab eis auxilium postulare. Inno, etiam
sup. d. c. cū apl's. dicit q̄ subditi possunt p epm̄ cōpelli ad
prēstā dū auxiliū in necessitate. Glo. etiā Guil'. sup illo ver
bo. si qua alia causa similis. addit alios casus dicēs q̄ sunt
Matrita re filiā. aliquæ aliæ causæ visitatæ & ꝓbatæ alicubi ꝓter prædi
ctas. Sit ergo quintus casus tres includens qn̄ dñs maritat
filiā suam vel filiū suū facit militē aut releuat feudū suum
aut nouū auget cooperādo, talia em̄ videnṫ respicere com
modū subditor⁹: ꝓ eo q̄ cū dñs maritat filiā sibi acquirit
amicos: & augēdo feudū fit ditior & cū facit filiū militem
fit potētior ad defendēdum terrā: tūc ergo plus pōt petere
dñs a subditis q̄ ante: nec credo q̄ qui talia recipiūt dānā
di sint vbi cōsuetū est vel cōstitutū dum tm̄ nō recipiāt vl
tra cōsuetū vel cōstitutū. Si tñ aliquid est cosuetum vel cō
stitutum: & sic ad arbitriū exigi cōsueuit cū moderamine
Viam re fectio. exigat'. Cōcor. cum Ray. VI. Guil'. & Host. Qui Host. addit
etiā sextū casum q̄ est multiplex. ſ. circa refectionē pōtium
& viarū: & qñ iusta causa de pauperatus est: vel nimis obli
gat⁹: vl' qa nō habet qd comedat. In talib⁹ & similib⁹ tenē
tur subditi dño subuenire: immo & vasalli debēt in hmōi
se recognoscere obligatos. Et hoc q̄si vbiq; cōprobat con
suetudo generalis quæ cū rōnabilis sit cēsenda ab omnib⁹
est seruāda. Et in hoc etiā concordat hea. Tho. vt patet in
præcedē. §. Si aūt dñi vel officiales eor⁹ aliquid cōtra for
mā præscriptā extorqueāt a subditis inuitis directe vel in
Epīs ꝓ peter le gatum, directe ſm Ray. rapinā perpetrāt & ad restitutionē tenen
tur. Si l'r si q̄ prælati ecclesiastici procurationē vel seruitiū
aliquod impendāt legato vel alī & plus a subditis extor
queant q̄ soluerint: rapinam committunt & tenent extor
ta restituere: & tātū dē de suis pauplb⁹ erogare. vt extra de
immu. eccle. c. gaplerię. Dicit aūt. b. Tho. in prędicta epla
ad Ducissam: q̄ si id quod ab officialib⁹ dñor⁹ iniuste ex
actū est peruenit ad manus eor⁹ dñor⁹ restituēdum est vel
certis psonis si sciunt vel in pias causas seu in vtilitatē cō
munē si nesciūtur. Si aūt ad manus dñor⁹ nō puenit quod
iniuste exortū est debēt nihilomin⁹ ipi dñi cōpellere suos
officiales ad restitutionē similē faciendā: ne de sua iniusti
tia lucrū reportent: immo & tales sunt a dñis grauiter pu
nēdi vt cæteri a similib⁹ abstineāt i futurū. Sicut Salomō
dicit q̄ pestilētę flagellato stultus sapiētior fiet. Hęc Tho.
Dicit etiā Ray. q̄ si ex aliquib⁹ circunstātijs videtur ipsis
dñis impossibilis vel multū difficilis talis restitutio: satis
videtur q̄ possit hus'modi principib⁹ & militib⁹ cōsuli
q̄ in recōpensationē remitterent eis de eor⁹ assensu & libe
ra volūtate aliquā seruitutē seu annuā prestationē in ppe
tuum vel ad tps: ita q̄ plenissime videreṫ eis satisfieri: vel
etiā facerēt in remissionē pēōr⁹ illor⁹ quibus tenent ali
quod hospitale vel opus sil'is pietatis cum cōsensu tñ eor⁹
si potest requiri. Item dicit Ray. q̄ dñi qui nihil recipiūt a
subditis nisi taleas vel q̄stus: si de nouo est petita vel que
sita talis talea nō debet exigere & qd' mala fide p̄cepit de
bet restituere si pōt. xiiij. q. vj. si res. Et idē dicit si ab anti
quo ē soluta sibi & antecessorib⁹ suis: sed nescit vel credit
iniusta causa fuisse imposita. & cōcor. VI. Addit tm̄ Ray. q̄
si est verus dñs & nihil p̄cipit penitus cū tñ videat vix cre
dibile: qa ad minus iustitias recipit. debēt subditi aliquid
inter se statuere qd' deē sibi in signū subiectiōis ne al's inu
Medīū taxaī. tiliter videatur esse dominiū rei suę penes eum. ar. oprimū
xviij. q. ij. c. Eleutherius. & j. q. iij. ij qs obiecerit. Et si dubi
tetur de quātitate hmōi subsidij. Credo inquit Ray. q̄ de
bent seruare q̄ in vicinis villis vel castris vel prouincis
obseruāt. ita tñ q̄ non graueṫ villa illa vel etiā eligaṫ illa
cōsuetudo vel min⁹ soluit qñ diuersæ cōsuetudines repe
riunt. extra de ꝓsue. cū olim. & de censi. c. ex pte. & dicit gl.
Guil'. q̄ credi pōt vel sciri, ꝓbabiliter ex iusta causa ab an
tiquo fuisse talea vel collecta imposita & exacta qñ super
hoc reperiēt cōfectū instrumētū: vel si est seruatū hoc a tpe
quo nō extat memoria in ꝓtrariū ꝓsumēdū est ſm quosdā
q̄ ex iusta causa fuerit imposita. ar. dist. xij. c. illa. qd' credo
nisi sit violēta suspicio in contrariū p̄sertim cū dicaṫ q̄ i
lōgissimis p̄scriptiōib⁹ nō oporteṫ ꝓbare titulū. Dicit ēt
idem Guil'. q̄ illi dñi q̄ habēt de consuetudine cū subditis
suis q̄ de mobilib⁹ suis capiāt quātū volūt & qñ volunt:
& cū suspicantur eos velle trāsire ad aliū dñm oino expo
liant eos. Si nō est certum: aut si credaṫ q̄ nō fuerit hoc ab
initio legitime institutum. hmōi spoliationes ipso genere
facti malæ sunt videlicet, rapinæ: vnde peccant qui hoc fa
ciunt & tenentur ad restitutionē. Idē Vl. addens q̄ proba
bile nō est hmōi cōsuetudinē nimis seruilē esse inductā de
volūtate & cōsensu subditor⁹: sed ꝓ violētia & coactionē
superior⁹: sed si certū est q̄ ab initio fuit impositū tale on⁹
terrę sine malitia & fraude. ſ. q̄ dñs possit capere quātum
vult a subditis: & q̄ possit retinere oia mobilia si recesse
rint. cū qlibet possit imponere rei suę onus qd' vult: videt
posse tolerari q̄ inquātū vtaṫ tali cōsuetudine q̄ non gra
uet vltra modū manētes vel inde recedētes: nec tenetur ad
restitutionē. Si aūt ciuitas vel castrū regaṫ p plures simul
sicut fit in multis Italiæ ciuitatibus: tunc cum ciuitas æger vbi psu
pecunijs ꝓ defensione sui in iusto bello: vel propter alios res dñi
casus occurrētes: cōtigit eligi aliquos ex ciuib⁹ qui habeāt iponūt.
imponere vnicuiq; ꝓ rata ei cōtingēte ſm facultates suas.
Et hoc sit tripliciter. Vno mō q̄ dicti ciues electi ad distri
buendum dicta onera imponant vnicuiq; ſm q̄ reperiunt
eū habere in substātijs & lucris debita inuestigatione sup
hoc facta puta ad rōnē vni⁹ libræ ꝓ cētenario eor⁹ quę ha
bēt & hmōi. Et tūc si ex certa sciētia ob odiū vel aliud ipo
nit alicui vltra ratā ei cōtingētē sc'm ea q̄ repert⁹ est habe
re rapinā facit & mortal'r peccaṫ. & teneṫ ei satisfacere de il
lo pluri qd' sibi iponit vltra debitū qñ ex sua ipositiōe ille
recipit tale grauamē. Cōtingit em̄ aliqñ q̄ illi nō imponi
tur tāta talea vel collecta vel præstātia quāta ꝓ illū impo
sita ē q̄ voluit supra debitū grauare: qa. ſ. alīq̄ cū eo habēt
distribuere plures nō cōcordāt cum ipo ita aggrauādo. Et
tūc ex quo nō dānificat licet hoc intēderet: peccaṫ gdem tm̄
mortal'r. ar. xxij. q. v. q̄ piurare. sed nō tenētur ad restitutio
nē. Si aūt oēs vel maior pars cōueniūt in imponendo illi
vltra debitū: peccāt mortal'r & teneṫ ī solidū qlibet eor⁹ q
grauat ad satisfaciēdū de dāno, eę de iniu. & dā. da. c. si cul
pa. Sed si min⁹ debito iponūt sciēter tāq̄ minus habeāt q̄
cōpertū est vel etiā ex dissimulatiōe vel negligētia notabi
li nō quærūt sufficiēter de substātię quātitate quā habent
qb⁹ imponiṫ prēstātia peccāt mortal'r & cōitati qdē nō te
neṫ: qa cōitas etsi ꝓ vna vice nō colligit quātū indiget
ponet iterū & pluries sc'm taxā tm̄ factā ab ipositorib⁹ illi
qui alleuiat⁹ est cōtra debitū: certū est q̄ nō tenent immo
pori⁹ ipse videt obligari illis q̄ imposuerūt i eo q̄ p eo sa
tisfacerēt. vñ magis illis teneret qb⁹ iterū iponit vel plu
ries. Sed qa obscurū est & nimis difficile repertu qb⁹ ex il
lis & inquātū teneaṫ: videt dicēdū q̄ ad arbitriū boni viri
debeat pauperib⁹ erogare prędicta his q̄ sunt de numero
eor⁹ qb⁹ iponunṫ plus vel min⁹ sc'm quātitatē subtractā
ex iniusta diminutione collectæ: vni vel plurib⁹ factæ.
Et i eo casu cū sc'm quātitatē substātiæ habitæ & lucror⁹
iponit ciuib⁹ q occultāt bona sua mobilia vel imobilia:
vel fingūt min⁹ valere aut debita hre vt min⁹ iponaṫ eis:
furtū cōmittūt: & teneṫ cōitati satisfacere: nisi, ꝓbabiliter
scirent q̄si oēs illud facere, ſ. occultare partē suor⁹ bonor⁹:
tūc em̄ videnṫ posse excusari: qa oia manifestādo vltra de
bitū grauareṫ sc'm ratā ꝓtingētē. Cauere tm̄ debēt ī oīb⁹
a mēdacijs & multomagis a periurijs. ar. xxij. q. ij. c. primū.

§. III. SECVNDO MODO IMPO

nitur præstantia vel collecta ciuib⁹ ab electis a cōitate ad cōitate
hmōi ita videlicet q̄ iponāt vnicuiq; ñ solū sc'm bonor⁹ vt ipo
quātitatē quā reperiūt hoies hīre sed ēt sc'm iudiciū ipor⁹ nāt tale
imponētiū. i. sc'm q̄ credūt illos habere qb⁹ imponūt ita as quō
q̄ simpl'r cōmittiṫ cōsciētiæ & iudicio imponentiū, videt peccāt.
tm̄ cōitas ītedere q̄ iuste faciāt ḥ vnicuiq; videlicet, ꝓ rata
sua. Et tūc si ex certa sciētia plus alicui imponūt q̄ debeāt
vt illi noceāt: vel vt alios indebite alleuient min⁹ debito
iponēdo peccāt mortal'r. & teneṫ oēs illi q hoc faciūt sa
tisfacere de dānis ide secutis l'sis. ar. de iiu. & dā. da. si cl'pa.
de illo plurivltra debitū cōitati soluto. Si aūt ex errore ali
cui plus iusto imponunt credētes illū multo plura habere
bona q̄ manifestat: & sc'm illā quātitatē quā credūt ex ꝓ
babilib⁹ cōiecturis imponūt & nō plus videnṫ excusari a

Universidad de Deusto
Biblioteca

pōō & ab obligatiōe satisfactiōis dūmodo nō moueātur ꝙuib⁹ ꝓbationib⁹ & suspitiōib⁹ & rumorib⁹ hoīm & pcipue maleuolor⁹: sed ꝓbabilib⁹ rōnib⁹ vrgētib⁹ facta debita diligētia: als tenerētur. ſ. grauādo ex ignorātia crassa vt in. d. c. li cuſpa. in quo etiā debet attēdi fama & cōuersatio ipſi⁹ cui imponit q̄ ſi laudabilia ſunt ꝫm cōem estimationē tuti⁹ est ſibi credere i hoc & ꝫm assignata imponere q̄ ꝓpria opiniōe mouēs: qa humanū iudiciū ſpe fallit. de tem. exco. c. a nobis. Secus aūt est ſi fama illius vacillat. Si vero minus debito notabilr̄ ꝫponāt ex certa ſcīētia ob parētelā vel amicitiā vel priuatā vtilitatē: aut etiā ex nota bili negligētia: qa nolūt diligēter ingrerevīā posſet de facili inuenire illū multo plura hīe p̄ oſtēdat ꝫm quę debēt imponere: peccāt mortal⁹: faciētes cōtra iuſtitiā & tenēt⁹ satisfacere alīs q̄ inde plus grauātur q̄ grauarent ſi a p̄dictis fuiſſet ſoluta debita tales: niſi forte h̄ facerēt. l. min⁹ debito imponēdo alicui: ne ſi ſecus fieret moliret aliud cōtra cōitatē vel etiā qa in p̄teritū fuerit in hmōi ſupra modum grauat⁹ quaſi in hoc volētes ei recōpēſare de dānis. Occultates aūt bona vel pauciora aſſignates q̄ habeant ex eo ꝙ verisilr̄ credūt ꝙ nō ſtabūt illi informationi: ſed plus eſtimabūt ipm hīe & ſic plus imponēt: qa de ciuitate ſciūt & alios ſic facere: videtur poſſe excuſari. cauēdo tn̄ a mēdaciis & periurijs. Secus ſi crederēt ꝙ ex hoc non grauarentur vltra debitū: tunc em̄ peccāt & tenentur communitati.

Quō ciuesobligent ad ratam.

§. IIII. TERTIO MODO IMPO

nit præſtātia ſic. Ciuib⁹ ad imponēdū deputatis: aſſignat certa & determinata ſumma: puta mille flo. hoībus vnius cōtractꝰ ſeuvni⁹ ptis ciuitatis iponēda: cuilibet videlicet ꝓrata ſua ꝓportionabilr̄ ꝫm facultates ſuas: & qa nō clare ſciri pōt de facultatib⁹ ponitur ſimplr̄ in arbitrio illor⁹ quātitas iponēda: ita tn̄ ꝙ pueniat ad dictā ſummā mille flo. Et aſſumuntur ad h̄ q̄nq̄. vī. & q̄nq̄. ix. hoies. q̄nq̄ etiā plures: & p hūc modū fit determinata impoſitio cuilibet. Quilibet em̄ illor⁹ imponentiū facit ſcriptā ſuā in ſecreto & p ſe quātitatē exprimētē quā imponit cuilibet. Et collectis ſcriptis oīm imponētiū abiiciūtur ſcripturæ cōtinentes maiorem ſummā & minorē: & accipiūtur tres tn̄ continētes ſummas medias tot⁹ quātitatis quā cōtinent ſimul aſſumpt⁹ illæ tres ſchedulæ. tertia pars iponit illi ciui. puta ſi vna exprimit vnū floren. alia duos: alia tres floren. erit tertia pars tot⁹ ſummæ q̄ eſt ſex floren. duo: & hoc illi imponet. Si ergo imponētes habita ſufficēti diligētia ad ſciēdū facultates & lucra pſonar⁹ bona fide imponunt quātū credūt illi ꝓportionabilr̄ debere cōtingere: etiā ſi plus imponeret q̄ ille mereat: excuſati vident a p̄cō. ar. xxiij. q. v. de occidēdis. ſed ſi intēdūt aliq̄s grauare & ſe & ſuos amicos alleuiare citra cōdignum notabilr̄ q hoc faciūt peccāt mortalr̄ in ſingulis impoſitionib⁹ hoīm in q̄b⁹ h̄ intēdūt p regulā. Qui occaſionē dāni dat dānū q̄ dediſſe vī. extra de iniu. & dā. da. c. ſi culpa. Quātū vero ad obligationē ſatisfactiōis est difficile inuenire q teneant⁹ & inquātū ꝓpter intricatā materi⁹. Et ſiquidē oēs imponētes cōdicunt ſibi & cōcordāt quātū cuilibet velint vel aliquibus imponere aggrauādo aliquos ex odio: vel vt amicos poſſint vltra debitū alleuiare omnes ſunt fures & latrones & tenetur quilibet inſolidū notabilr̄ læſis ex hmōi impoſitiōe niſi poſtea exgrauarētur: vt dī in. §. ſeq. Tenent aūt prædictis de omni dāno & intereſſe prout arguī a ſimili pōt ex v bis Ray. & glo. ſuper. c. ij. q. vī. qui dicunt iudicē dantē ſcienter iniuſtā ſententiam teneri ad ſatisfactionē de omni intereſſe parti læſę. Efficaciter enim est cauſa dāni illius nō obſtāte q̄ nil ſibi inde acquirat. vt de iniu. & dā. da. c. ſi culpa. Et ꝙ teneat⁹ q̄libet eor⁹ inſolidū quouſq; ſit ſatisfactū: patet p ea q̄ dicit be. Tho. & oēs alij in. iij. diſt. xv. de cooperātib⁹ ad rapinas & dāna alio⁹ ſine qb⁹ nō fierēt habenda tn̄ est cōſideratio fructus. ſi annualis redditus quē inde percipiunt ſoluentes præſtantias: vt in Florentiæ & Venetijs. Ex hoc em̄ minus lædunt multo q̄ ſi nil ſoluerentib⁹ redditus concederetur. Et ſic per cōſequēs illi ad minus ſatisfaciendum tenent. Si autem quilibet per ſe & in ſecreto vt facere tenētur ꝫm intētionem cōitatis imponit eū aliquæ ex ſcriptis, vt dictum est: abiiciatur. ſ. maiores ſummas continentes & minores: & ſic ſolū mediæ operētur impoſitionē cuilibet cōtingerē: nec bene ſciri valeat q̄ ſit maior: minor q̄ abiici tur. vel media q̄ operat. difficile est iudicare quis ex illis teneat. de illis dico q ex certa ſcīētia intēdūt vltra debitum grauare. Nā q imponit ꝫm ꝙ ſibi videt ille de collecta meri ſiue operētur ſua ſcripta ſiue nō operētur: in nullo videtur teneri ſi diligētiā adhibuit. Alij aūt q grauare intendunt vltra debitū: ſiue operētur ſiue nō operētur eor⁹ ſcripta obligari videtur, ꝓpter affectū intētionis cū ope ſubſecuto. ar. extra de biga. debitū. Tū et qa illi aliq̄ mō cooperātur & aſſentiūt dāno. ij. q. j. c. norū. Tū qa i dubio turior via est eligēda. de ſpōſa. c. iuuenis. Qui etiā minus debito imponūt tenētur alīs q ex hoc ipſo grauātur: qa illud minus qd̄ ei imponit debitū ſolui ꝫm rōnē refunditur ſuper alios ad ſoluēdū niſi forte hoc facerēt ex hac cōditione & cōſideratione: ꝙ als in præteritū fuerūt ſupra modū & iuſtitiā nimis grauati: & tā in iſto caſu. ſ. iniuſte alleuiatiōis, q̄ in præcedēti. ſ. nimiæ aggrauationis vbi obſcurū est & valde incertū quātū inde ſequat dānū tenētur ad arbitriū boni viri: vel ſaltem quærere remiſſionē a læſis ſi ſponte haberi pōt. Occultātes autē bona vel oſtēdentes pauciora habere: vel debita nō vera cū merito habeāt dubitare etiā cum hoc plus ſibi imponi q̄ mereātur videtur poſſe excuſari ex quo cū multa iniuſtitia & improportione hæc imponantur: mēdacia tn̄ ſemper vitanda. xxij. q. iij. c. ſ.

§. V. ET QVIA POST IMPOSI

tionē dictar⁹ talear⁹ & præſtātiar⁹ cū publicātur reperiuntur multæ ipoſitiones nimis iproportionatæ & enormes ex q̄b⁹ ſequunt q̄relæ plurimor⁹ ad ſedādū ſcādalū laudabiliter, puideē ꝙ eligātur exgrauatores q̄ pñt minuere de ſumma in cōi poſita: puta mille floren. certā quātitatē: puta cētū florenos minuēdo de ipoſitione facta eis quos vltra ratā ſibi cōtingētē grauatos inueniunt, put eis videtur vnicuiq; eorū, ꝓportionabiliter ꝫm exceſſū grauaminis. Et cū plures ad hoc aſſumant reiectis maioribus & minoribus quātitatem exgrauatar⁹ de medijs ſcriptis quæ cōiter ſunt tres ſimul multiplicatis tertia pars toti⁹ ab ipoſitione ſibi plus p alios iniūcta ſubtrahit. Si ergo p talē exgrauationē reducitur ad æq̄litatē ꝫm, ꝓportionē: vt ſ. remaneat in talea ſeu p̄ſtātia ſibi cōuenienti & debita: & iſti exgrauatores bñ faciūt. Et illos q p pri⁹ ꝓtra cōſcīētia plus debito poſuerāt ab obligatione ſatisfactionis liberāt: ſed non a p̄cō iniuſtitiæ ꝑpetrato. Et q petūt alleuationē cū ſciāt ſe nō eſſe vltra debitū grauatos aſſignantes rōnes ſuæ aggrauationis ſed falſas: puta qa habēt debita vel nō tāta bona lucra quāta habēt & creditur habere: vñ exgrauatores mouētur ad minuēdū onus peccāt mortaliter, ꝓpter mendacia & fraudes quæ vergūt in detrimētū, ꝓximor⁹ eor⁹. ſ. quiveraciter ſunt grauati nimis quibus inde min⁹ pōt diminui de grauamine. Si vero exgrauatores cōſtituti cōtra cōſcīētiā exgrauāt aliquē de quo iudicāt ꝙ nō debet exgrauari: qa nō ē ſibi ipoſitū vltra debitū peccāt mortaliter agēdo contra iuſtitiā diſtributiuā: qd̄ est mortale ꝫm b. Tho. ij. ij. & vident teneri cōitati quā dānificāt: vel potius aliis exgrauādis quos ex hoc nō valēt alleuiare vt intēdit cōitas. & ſi ex aggrauatis nimis vnū multū releuant alium in nullo cōtra iuſtitiā faciūt & contra intētionē cōitatis q̄ est ꝙ nō ſolū aliquib⁹: ſed etiā oīb⁹ grauatis ꝓportionabiliter dimittat & diminuat: ſel ſi in modico plus alleuiāt ſe & amicos q̄ alios videtur locus eſſe gratificatiōi. Si enim on⁹ ſibi impoſitū & decēs q̄rat imminuit, pmittēs ex hoc & ſocijs imminuere & amicor⁹ ſuor⁹ idifferēter. i. ſiue ſint grauati ſiue nō: cōtra iuſtitiā facit. Et in hmōi cōpoſitiōibus, pmiſſis & iuramētis factis contra iuſtitiā peccāt mortaliter: nec debēt ſeruari. xxij. q. iij. c. in malis. Et idē est dicēdū etiā quātū ad primos impoſitores: de q̄b⁹ dictū est in §. pærcedētib⁹: quo. ſ. ad iſtas colligatiōes, iuramēta, & pmiſſiones iniuſtas ſiue intēdāt ſeruare ſiue nō intendant.

Agētes cōtra iuſtitiā distribut. peccāt mortaliter.

§. VI. DE PEDAGIIS. GVIDA

gijs & theloneis. Pro declaratione vocabulor⁹ dicit Bern. in glo. in. c. ſup ꝙbuſdā. de ver. ſig. ꝙ pedagia dicunt q̄ dātur a trāſeuntib⁹. ſ. pecunię in locis conſtitutis a principe. Guidagia dicūtur q̄ dātur, p ducatu p terrā alicui⁹ vt ſecurius vadāt. Hæc Bern. Hęc etiā dicuntur thelonea a thelos græce deriuata: q. d̄ latine ve ſigal dr̄. alicubi dicūt vulgariter gabellæ. alubi duanę. Videntur ergo hæc inſtituta ꝓ expēſis q̄ fiūt a dñis terrar⁹: vel cōitatib⁹ ad tenēdū terri⁹ toriū eor⁹ ſecurū trāſeūtib⁹ p mare vel terrā: ne ſpolientur vel lædātur vel lædant in pſona vel rebus. Addit etiā his Bern. vbi. §. ſalinaria: quæ. ſ. dātur, p ſale. Et de his oībus dicit ꝙ ſolus p̄nceps pōt hoc cōſtituere & nō ciuitas. C. noua vec. inſti. nō po. l. ij. & ij. Et ꝙ dicit ciuitatē nō posſe: videt intelligēdū ſine licētia principis. Dicit aūt hic princeps imperator. Vñ & Hoſt. dicit in ſumma: ꝙ ſolus Rex Romanor⁹ de cōcedere pedagiū & nō alius. De regę & Frācię dicit ꝙ in hoc eādē potestatē habet p priuilegiū. extra q ſi. sint legi. per venerabilē. Sed Innocētius ſup. c. innotuit. de cēſi. dicit ſimpliciter reges posſe imponere nouā pedagia: nec eāt tn̄ ſi faciunt ſine cauſa. videtur & multo magis ꝙ papa possit hoc conſtituere & concedere præcipue in terris eccleſiæ. Ipſæ enim dicitur princeps. xxiij. q. iij.

Quę ac leticis exigūtur.

§. VII. AD SCIENDVM IGITVR

qñ hæc licite exigūtur vel non: vel ſ. ñ ſunt ſubtr⁹hūtur & qñ nō licite. diſtriguēdū est primo: aut ꝙa a pſonis ecclesiaſticis accipiunt aut ab alijs. Et ſi recipiāt a pſonis ecclesiaſticis: tūc aut exigūtur hæc ab eis ꝓ rebus quas cauſa negotiationis deſerūt vel deferri faciunt: & tunc licitū est ab eis recipere iuſta pedagia & gabellas ſicut ab alijs ꝫm Arch. qui hoc notat p argu. a cōtrarijs. de cēſi. c. ꝙ. lib. vj. Idem dicēdū cū deſerūt mercimonia alior⁹ noīe ſuo. i. dicēdo eē ſua: immo & puniri deberēt p̄latos ſuos de fraude & negotiationis exercitio cū ſit eis interdictū. lxxxviij. diſt. fornicari. Aut exigūtur hæc ab eis ꝓ rebus ſuis vel ecclęſiar⁹ ſuar⁹ quibuſcūq; dūmodo nō cauſa negotiādi trāſferri faciāt: & tūc exigi & recipi nō pñt a principe ſæculari ꝫm Hoſti. qa nullus ſęcularis habet ptātē in eccleſiaſticis rebus extra de cōſti. quæ in eccleſiar⁹. Recipiēdo aūt per ſe vel per alios rapinā cōmittūt & tenētur ad reſtitutionē & ſūt excōicati. vt de cōſ. c. q̄q̄. lib. vj. de qua excōicatiōe habes. ſ. in. iij. par. ti. xxiij. Ipſe aūt pſonę eccl⁹iaſticæ occultā do ipſas res quas deferūt p ſe vel p alios vt nō ſoluāt: non peccāt: qa ad hoc nō tenent: debēt tn̄ cauere a mēdacijs & ſcādalis quæ ſolēt oriri cū talia deprehēdūt: nec tn̄ p hoc pñt pœna mulctari q̄ſi de fraude: als obligarētur ad reſtituēdū: & ꝓ ſtitutionē illā. c. q̄q̄. i. vj. olim erāt excōicati: & ipſæ perſonæ, eccleſiaſticæ ſoluētes pedagia & hmōi & taleas: ſed ad tollēda ſcādala fuit reuocata quātum ad iſtā

Quādo a laicis exigūt.

partē p Clemētinā. Si aūt exigāt hæc pedagia & thelonea a laicis tūc ſubdiſtinguēdū: qa aut exigunt pro mercimoniis: aut ꝓ aliꝭ rebus ad vſum ſuū: vt bladum, vinum, & hmōi. Et ſi ꝓ mercimonijs exigantur: iterū ſubdiſtinguendū. Nā aut antiquū exigūt aut nouū. Si nouū niſi ſit certū inſtitutū eſſe a principe, ꝓpter imminētē neceſſitatē nō licet accipere: als rapinā cōmittūt: & ad reſtitutionem tenētur ꝫm Ray. & ſūt excōicati: nec abſolui pñt citra ꝓpostoli cā ſedē. vt patet in. iij. par. ti. xiiij. in. c. de. pceſſu excōicatiōnū: quæ fit in curia in cœna dñi. Si aūt ſit nouū & inſtitutū a principe iuſta de cauſa: aut etiā antiquū q̄d̄ ſcit impoſitū ab his q̄ potuerūt imponere & præſertim auctoritate eccleſiæ: aut neſcit a q̄b⁹ ſit inſtitutū: credit tn̄ ab illis inſtitutum qui potuerūt: qd̄ credi rōnabiliter pōt cū nō extat memoria in cōtrariū. tūc ſi est vel creditur eſſe iuſta cauſa impoſitū: vt ꝓ defenſione ſtratæ publicæ ꝓtra ꝑdones in terra: vel Piratas in mari: vel ꝓ defenſiōe fidei vel patriæ cōtra Paganos vel hæreticos vel alia ſimili cauſa: & recipiens tale pedagiū vel theloneū facit illud, ꝓpter qd̄ fuit impoſitū ſine ſcrupulo conſcientiæ pōt illud recipere: ꝫm Ray. etiā ſi nō faceret tūc expēſas: qa nō est neceſſe cum terra ſit bñ purgata latronib⁹ & in pace: paratus tn̄ labores & expēſas facere ſi neceſſe eſſet ad tenēdū patriā ſecurā probant hęc oīa. xxiij. q. iij. ſi qs romipetas. & xij. q. ij. c. vobis em̄. extra de cēſi. c. puenit. de treu. & pa. c. innouamus. ff. de pu. & vec. l. vectigalia. ff. loca. l. ex cōducto. Si aūt ſit antiquū & tn̄ nō auctoritate principis inductū: vel etiā ſi nō ſit illud, ꝓpter qd̄ inſtitutū eſt. ſ. faciēdo qd̄ in ſe est ad tenēdū viā ſecurā ſiue antiquū ſit ſiue nouū: & cū auctoritate principis introductū: ꝫm Ray. nō pōt licite recipe: & recipiēdo rapinā facit & tenet⁹ ad reſtitutionē illis a quibus accepit: vel pauperib⁹ erogandū ſi illos ignorat ꝫm Ray. ſed Hoſti. dicit in ſumma: ꝙ nō tenetur reſtituere ſi auctoritate principis est inductū: vbi cōſtaret ꝙ hac de cauſa inſtitutū est. Sed qd̄ plus est tenetur ad plenā ſatisfactionem illis qui ibi lædūtur in pſona vel reb⁹ ſi hoc accidit ex defectu ſuo: qa. ſ. non tenet patriā ſecuram vt debet & poteſt.

xxiij. q. ij. c. dñs. & q. v. c. adminiſtratores.

§. VIII. NON SOLVENTES AV

tem dicta pedagia & thelonea cū iniuſta ſint: qa. ſ. nō ſunt iſtituta cū auctoritate principis: vel ex iniuſta cā: quod tn̄ credi nō debet niſi ꝓbabiliter ſciat: vel etiā ſi iuſta de cauſa & tāb his q potuerūt: tn̄ nō ſeruāt illud, ꝓpter qd̄ fuit inſtitutū, ſi in tendēdo loca ſecura, & hmōi: no peccāt nec tenēntur reſtituere ꝫm Ray. quia ceſſante cauſa in exigēte ceſſat effectus & obligatio in dāte, & illo nō ſeruāte fidē: nec ipſi tenētur. ij. c. iij. ſi tanti mus. & his oībus. & de iureiu. c. puenit. Cauēat tn̄ a mēdacijs ſemp⁹ ea peccata ſunt. Nō ſoluētes aūt licite pedagia & thelonea: qa. ſ. ſunt inſtituta a quibus debēt cū iuſta cā & obſeruata rapinā faciūt ſeu furtū: ꝫm Ray. vnde tenent⁹ ad reſtituēdū illis q̄b⁹ talia debētur: & agere debēt pœnitētiam de p̄tō hmōi: & de mēdacijs & periurijs & aliꝭ vitijs p̄dictis. Vñ Apl̄s ad Rom. xiij. Reddite oībus debita: cui tributum &c. Verum ad pœnas quę inflictę ſunt a iure cōmuni vel municipali cōtra facientes in hmōi fraudē: ꝙpli vel quadrupli: vel amiſſiōis illor⁹ mercimoniorū: in quib⁹ fiebat fraus: nō tenētur in foro cōſcientiæ niſi fuerint deprehēſi & cōdēnati ꝫm Tho. ij. ij. & Guil. in glo. ſup. c. fraternitas. xij. q. j. in fi. De nō ſoluentibus hmōi thelonea & pedagia i territorio Sarracenor⁹ vel Paganor⁹ dicit Ray. ꝙ ſi hoc ſit tempore treugæ cum eis: & de mercib⁹ nō ꝓhibitis: & ipſi Sarraceni ſeruāt fidem in defendendo in territorio ſuo eos a latronibus & Piratis p mare cū teneātur ipſis in fidelibus ſoluere: fideliter debēt talia eis reſtituere: vel ſi nō apte poſſunt pauperibus diſpēſare ad mandatū eccleſiæ. Nā fides etiā hoſtibus ſeruanda est. xxiij. q. j. c. noli. & xxij. q. iij. innocens. Idē Vlr. i. quod tn̄ intelligit glo. Guil. cū cōſentiūt ipſi fideles & hmōi ſtatutis eor⁹ aut pactis. Sed tēpore guerę vel quo ad merces ꝓhibitas: vt ferrū & lignamina & hmōi: fraudādo i hmōi thelonea nō tenentur eis: ſed debēt pauperib⁹ erogare. Ad quod tn̄ ꝫm glo. Guil. non ſunt de neceſſitate cogendi ſed honeſtate. Hoſti. aūt i ſumma dicit ſimpliciter & indiſtin cte Chriſtianos nō teneri ad ſoluēdū hæc thelonea Sarra cenis: qa nō ſubſunt eis. Hodie tn̄ portantes nō ſolū præ dicta. ſ. ferrū & lignamina: ſed & quæcūq; mercimonia ad dē ſalle terras Sarracenor⁹ ſine licentia papæ incidūt in excōicatiōnē cuius abſolutio apoſtolicę ſedi reſeruatur & in alias graues pœnas de quibus habes in. iij. par. ti. xxiij.

Nō ſoluētes iuſta pedagia peccāt.

De pedagijs ſarracenor⁹.

Adde text. i. l. ff. de poſti. pec. & ibi Bar. vbi dicit qd̄ gra

§. IX. DE PEDAGIIS VERO

q̄ exigunt ꝓ blado, vino, & aliꝭ hmōi: quæ qs defert vel deferri facit nō ꝓ mercimonio ſed ꝓ vſu, ſ. vitæ ſuæ & familiæ ſuæ: vt dicit Hoſti. ꝙ nō debet ſolui aliquod pedagiū & ſi cōſuetudo ſit: qa irratiōabilis: & ideo nō tenēda. De p̄dictis em̄ rebus nō exigi debet pedagiū: & qa nō datur pedagiū niſi de reb⁹ quę cauſa negotiationis vel mercimonij venunt. C. de vect. & commiſ. l. vniuerſi. Satis con cor. Ber. in glo. ſuper. c. ſup quibuſdā. de ver. ſig. Hic vero Io. in ſum. cōcor. & Bar. in ſumma Piſana. In directorio ſic dicit de his q̄ ad, ꝓpriū vſum emūt vt gratia ruris colēdi: vel ad ſe defendendū fiſco nullū pedagiū deb. vt. C. de vect. l. vniuerſi vbi cōtrauenięs decollari mādat: qa nō exigēda ſunt niſi de his quę cauſa negotiationis ſeu mercimonij deferūt. C. de vec. & cōmiſ. l. vniuerſi. Nec excuſat ꝙſuetudo cōtraria dū ſit irratiōabilis & iniqua. arg. diſt. vij. ſi cōſuetudinē. Ex his ſequit ꝙ fraudēdo hmōi pedagia occulte portando talia & nō ſoluēdo nō eſſet p̄cm dūmodo ceſſent periuria & mēdacia & ſcādala. Et ſi pedagiū & gabella ſumatur, ꝓ eodē ꝓtrariū ſeruāt de facto in ciuitatib⁹ Tuſciæ. ſ. Florētiæ & aliꝭ multis: quia de oībus prædictis exigitur gabella: vt cū dicta gabella ſit impoſita per ſtatutum ciuitatis ꝓ modum cuiuſdā taleæ ſeu impoſitionis & collectæ, ꝓ expenſis faciendis in vtilitatē cōitatis. Dicēdū ꝙ ciuitas exigēs dictas gabellas, ꝓ victualib⁹: ſiue regatur per vnū: vt ducē, marchionē, principē & hmōi: ſiue ꝓ plures de populo: vt priores, conſules, antianos & hmōi: ſi habēt poteſtatē leges cōdēdi & imponēdi collectas: quod est præſumendum ſi ex more antiquo hoc faciat: cui⁹ memoria nō extat in cōtrariū: videt etiā posſe imponere ſolutionē dictar⁹ gabellar⁹ pro ſui adiutorio & defenſione: q̄uis em̄ populus aliquis nō poſſit facere legem generalē: quia hoc est imperatoris. vt notāt Io. & Archi. diſt. ij. lex. ſpecia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re tñ facere pōt: et in hoc cōsentit princeps. ff. de iustit. & iur. l. oēs populi. Sic etiā & collecta special̄ facere & imponere potest ꝓ suis necessitatibus: & si nō generalē vt exactiones pedagior̄ sine licētia principis: quinimmo p legē municipalē quę dicitur statutū siue reformatio apud quosdam derogat legi cōi: vt pateat i materia dotiū & successionū & aliorū. Ad quod facit regula iuris. Gñi per specialē derogatur, de regalib. in. vj. & sic si gabella includatur sub nōe pedagii vel sit idē non obstabit ꝙ lex cōmunis ꝓhibeat exigi pedagiū vel gabellā de victualibus & hmōi: qñ vel lex municipalis vel cōsuetudo prę̄scripta habeat cōtrarium cū consuetudo rōnabilis & prescripta tollat legē. vt extra de ꝓsue. c. vlti. Nec videt irrationabilis cōsuetudo cum sit necessariū pro expēsis supplendis cōmunitatis & ciuitatis defensiōe: ga oēs ciues debent se & sua exponere ꝓ patrię defensione. Requiritur aūt licentia principis ad imponendū pedagiū quę videt fore obtēta si extat cōsuetū: nec est memoria in cōtrariū. Præsupposita igit licentia habita a principe si gabella nomine pedagij intelligatur: & multo magis si gabella sit non vt pedagiū: sed vt collecta: videtur ꝙ teneantur homines soluere gabellas de victualibus & quibuscūq; & cōtrariū faciendo sit furtum: & tenent̄ restituere cōitati vel emētib⁹ eas: nisi ista exactio gabellarū fieret ad hus q nō habēt legitimū dominiū seu titulū iustificatum inibi: vel nisi illi qui fraudauerūt alijs impositionibus & modis vltra ꝓportionē essent grauati nimis: vel cū eēnt graues gabellę: & sine necessitate impositę: & vtilitate cōitatis: sed ad nutriendū pōpā & auaritiā aliquor̄ principum vel ciuium: als solui debent dictę gabellę: vt dictū est. Ad qd facit Augu. Pactum intelligētis ciuitatis consuetudine vel lege firmatum: nulla ciuis aut peregrini libidine violetur. dist. viij. quę contra.

¶ De furto. Capitulum. XIIII.

TROIECISTI SERMONES meos retrorsum: si videbas furem currebas cū eo. Pś. xlix. Vt dicitur distin. xxxviij. ca. omes. Omnes psallentes quotidie deo repromittim⁹. In iustificationibus tuis meditabor: non obliuiuiscar sermones tuos. Quod quidem oēs christianos obseruare salu berrimū est: sed ꝓcipue hos qui ecclesiasticam consecuti sunt dignitatem. hæc ibi. Verba sacræ scripturæ dicuntur sermones dei & iustificationes. Sermones qdē dei: quia deꝰ eadem verba locutus est per sanctos suos: & quia deū mentiri vel falsū dicere ipossibile est: cū sit ipsa veritas iō sermones sui verissimi sūt. V ñ Christus ad patrē Io. xvij. Sanctifica eos in veritate tua: sermones tui veritas est. Iustificationes aūt dicunt: quia ea seruata deū mē faciūt hoiem iustum & oñdūt in ꝓspectu dei & hoim. Vñ de Zacharia & vxore sua Elizabeth dicitur Luc. j. ꝙ erāt iusti ambo ante deū incedētes in oibus mandatis & iustificationib⁹ dñi. q. d. ideo erāt & ostēdebant̄ iusti qa obseruabāt iustificatiōes dñi: sed hmōi obliuiscit: nec i eis meditatur qui nec ea seruat: nec eā curat scire. Contra quos dicit dñs Oseæ. iiij. Quia scientiā repulisti & ego te repellā. Et Greg. Qui ea q̄ dei sunt nesciūt. i. mandata ei⁹: a dño nesciunt. i. reprobātur. dist. xxxviij. c. q ea. Cōtra quēlibet igit hoꝝ iuehit dñs dicēs. Proiecisti sermones &c. vbi tria notauit.

¶ Primo redarguit omissionem præceptorum in generali ibi. Proiecisti sermones.

¶ Secundo innuit vsurpationem alienorum in particulari: ibi. Si videbas furem.

¶ Tertio ostendit participationem huiusmodi vsurpationum: ibi. Currebas cum eo.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

certū est ꝙ illud qd̄ ꝓficit tāq̄ inutile & abominabile a se elongat̄: & qd̄ retro ponit vt nō videat sic collocat. Proiecisti ergo sermones dñi q ab obseruatiōe eorū se elongant reputātes inutile & vanū & vile ꝙ uose viuere ꝓm māda ta eiꝰ. Retro aūt ꝓiciūt q nolūt ea scire vt licētius seu libe rius pecc̄t sine remorsu conscientię. Dicit & Iob. xxj. Recede a nobis sciētiā viarum tuarū nolumus. Hi sūt oim pessimi. Inter sermones autē dñi primi & magis necessarij sunt decalogi. & in vno ipsoꝝ ꝓceptoꝝ dr. Non furtū facies. Exo. xx. Noie aūt furti intelligit̄ ois illicita vsurpatio rei alienę: vt dicit Aug. xiiij. q. v. pœnale. Cōis vsus oim q̄ sūt in hoc mūdo oibus hoibus esse debuit: dicit Cle. xij. q. j. dilectissimis. Sic em̄ deus instituit naturā humanam dans ei dñiū oim cū ait. Dominamini volatilib⁹ cœli piscib⁹ maris: & bestijs terrę. Gen. j. Qd̄ dñiū oēs habuissent: quia ita erat rō bñ ordinata & regulata ꝙ nulla re vsi fuissent nisi ad necessitatē vel rōnabilē vtilitatē qd̄ oēs sibijnuicē vos iuissent: & sic nulla inter eos fuisset discordia. & sic ponit de iure naturę. s. primit⁹ institutę cōis oim possessio: vt patet dist. j. ius aūt naturale. Sed & natura vitiata etiā de iure naturę est in casu extremę necessitatis oia eē cōia: & sic itel ligitur illud Amb. Nemo ꝓpriū dicat qd̄ cōe ē. dist. lxvij. sicut hi. Vbi glo. cōe: id est cōicandū tpe necessitatis. Vñ si quis auferret aliqd vt ꝓuideret suæ vel alteri⁹ extremæ necessitati cū nō posset aliter ꝓuidere in nullo peccaret: nec alicui teneret: qa tūc illd̄ est suū qd̄ accipit: nec est ꝓpria qd̄ habeāt extra de fur. c. si qs. vbi ponit pnia furāti i necessitate: ga illud intelligit̄ qñ nō erat extrema necessitas & si aliqua indigētia: tūc em̄ nō licet aliena furari: sed debet aliter sibi ꝓuidere ēt si oporteret eū mēdicare. Post naturā ergo destitutā iuste ꝓuisum est iure humano vt extra casus extremæ necessitatis possideantur ista tpalia diuersa a diuersis vt ꝓpria. Vñ Aug. Vñ qsq; possidet qd̄ possidet: nōne iure humano? nā iure diuino dñi est terra & plenitudo eiꝰ. Paupes & diuites dñs de vno limo fecit: paupes & diuites vna terra supportat, iure aūt humano dr̄: hęc villa est mea hęc domꝰ mea: hic seruꝰ est meꝰ. iura humana: iura imperatorū sunt. quare quia ipa iura humana ꝓ imperatores & reges ſeculi dñs distribuit generi humano. dist. viij. c. quo iure. Sed ꝓ maiori huiꝰ declaratione sciēdū ſm .b. Tho. ñ. ñ. q. lxvj. ar. j. & ñ. ꝙ res istæ exteriores q̄ possidentur ꝓprie dicunt rari tripliciter. Primo quātū ad earū naturā & mutationē. Secḋo quantū ad potestatē ꝓcurandi eas & dispensationē. Tertio quātū ad vsurā earū & subuentionē. Et ſm ꝓmū modū resipse nec in cōi nec in particulari sūt hoim, sed dei qa natura rerū nō subijcit ptāti hoim sed deo: cui ad nutū oia obediūt. Vñ nō pōt hō virtute sua mutare naturas rerum sed solꝰ deꝰ: & ipius virtute immediate factę sunt mutationes miraculosę rerū: vt aq̄ in vinū in nuptijs. Io. ñ. c. Virgę ꝛ̄jcitur. in serpentem & ecōuerso. Exo. vij. vel virtute naturali mediante: vt in mutationib⁹ factis a Magis Pharaonis: quam virtutē deus indidit rebus in sui creatione: cuius autē deus principaliter dñiū oim habeat: ordinauit tñ ſm sui ꝓuidentiā q̄dā esse ad hoīs sustentationē & vt ea possideat: ita tñ ꝙ ab eo habere recognoscat & non a se: vt diues ille qui dicebat. Aia mea habes multa bona reposita in ānos plurimos Cui dictum fuit. Stulte: hac nocte aiam tuam repetent a te &c. Luc. xij. Quantū ad sec̄m. s. ptātē procurandi & dispensandi ipsas res tpales: sic nō solū licitū est: sed etiā necessariū ad humanā vitā ꝙ hō possideat aliq̄ vt ꝓpria: & hoc ꝓpter tria. Primo: quia magis solicitus est vnusq̄sq; ad ꝓcurādū aliqd & gubernādū qd̄ sibi soli opertit q̄ ad id qd̄ est cōe oim vel multorū: qa vnusquisq; laborē fugiēs relinquit alteri id qd̄ ptinet ad cōe: sicut accidit in multitudine ministrorū. Secḋo: qa ordinati⁹ res humanę tractant̄ si singulis imineat ꝓpria cura alicuiꝰ rei ꝓcurādę: & ecōtrario eēt ꝓfusio nō modica si qlibet indistincte qlibet ꝓcuraret cū plures ꝓcurrerent ad eādē rē ꝓcurādā & qlibet mō suo. Tertio: qa ꝓ hoc status hoim magis pacifice conseruat̄ dū vnusquisq; sua re cōtētus est. Vnde videmꝰ ꝙ inter eos q cōiter est indiuiso aliqd possidēt frequētius inter eos iurgia oriūtur: dū. s. vni videt ꝙ magis illa re vtat̄ q̄ ipe: vel ꝙ minus laborat ꝓ ea & hmōi. Quātū ad tertium. s. vsum istaꝝ rerū & subuentionē sic nō debet hō ipas res hērevt ꝓprias: sed vt cōes. i. vt de facili eas cōicet aliꝭ indigentibus etiā si nō patiant̄ extremā necessitatē. Vñ apls. j. Timo. vl Chryſ. Dñs nō haꝝ rerū nos dños: sed dispensatores fecit. Cū igit̄ ista cēporalia vt ꝓpria licite possideantur: nullus debet sine beneplacito & voluntate dñi ipsaꝝ rerū aliquid auferre: alioqn furtū facit & sermones dei retrorsum proiecit. Nec pōt se aliqs excusare ex eo ꝙ filij Israel mutuo accipiētes ab ægyptijs vasa aurea & argētea asportauerūt ea secū sibi retinētes ea. vt habetur Exo. xj. Hoc em̄ iuste fecerūt ex eo: qa ex dñi ꝓcepto. vñ Aug. Nō hinc quisq; sumē dū exēplū putare debet ad expoliādū isto mō ꝓximū suū. hoc em̄ deus iussit q nouerat quid quēq; pati oporteat: nec Israelitę furtū fecerūt: sed deo iubente ministeriū præbuerūt. xiij. q. v. c. dixit dñs. Cū em̄ dñi sint oia nobis quodā modo accommodata sicut dñs alicuius rei cōmodatæ alteri in accipiēdo ab ipo & cōmodādo alteri nō illi facit iniuriā: nec iste secūdus diceret furari accipiēdo illud de voluntate dñi: ita i ꝓposito accipiētes illa vasa ex ꝓcepto dei: nō cōmiserūt furtū: hoc aūt deus iustissime disposuit propter oppressiones & iniurias quas Hæbreis fecerant ægyptij: & vsurpationes mercedis laboris eoꝝ quasi in recompensationē illoꝝ dānoꝝ: sicut etiam nūc detinēti suū certitudinaliter qd̄ alter rehabere non pōt si aliquid veniret ad manus eius qd̄ illius esset: & vnde nō sequeret scandalum vel periculum licite posset accipere. Secus si inde sequi posset periculum. & de hoc plene. ſ. in. c. seq.

Jure naturę erāt cōmunia.

Furtum mul tipl̄r.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

dū. Notaꝝ specialis trāsgressio cū dr̄. Si videbas furē. Furtū ꝓprie importat occultā vsurpationē: q̄uis vt dictū est large importet oēm vsurpationem illicitā. Est aūt triplex vsurpatio occulta. s. ꝓfidētiæ: doctrinæ: & substātiæ. Et de prima dicit dñs Io. x. Qui ascēdit aliūde: q̄. s. per ostiū: ille fur est & latro. ostiū p qd̄ ascēdit ꝓ dignitatē vel regimē ad ouile ecclesiæ est christus Iesus. Ego sum ostiū: ait ipse. seu modus traditus ꝓ ordinationē ecclesiæ. Intrat ergo ꝓ ostiū q suscipit regimē aliorū ꝓpter xp̄m: nō ꝓpter mūdi fastū & auaritiā imitās ipm: vt. s. paratus sit aiam ponere ꝓ ouib⁹ suis. nā lanā tm̄ quærēs & lac tēporaliū ab ouib⁹ suis recipiēs curā ſm canonicas sanctiones: q nō sic ꝓmouet: ille fur est & latro. Occulte subtrahit aias subditorum deo non habendo curā de eis & mala exēpla dādo eis. Et si intrusus est nō illā curā habēs a superioribꝰ: vel irregularis: vel excōicatus: vel suspensus: vel interdictus exercēdo curā quātū in ipso est furat̄ aias occulte subditoꝝ absoluēdo cū non possit: q̄uis oues nescientes excusent̄ si als boni sunt. fructus quoq; bñficioꝝ furat̄ talis: vñ vltra mortale qd̄ quotidie cōmittit exercēdo curā tenet̄ ad restitutionē illoꝝ fructuū ꝓceptoꝝ: sicut & fur de re furata. Vñ Esa. j. ꝙ tales dr̄. Principes tui. i. ꝓlati: socij furū. Furtū doctrinæ est cū aliquis gratiā scientiæ & doctrinæ quā sine dubio habet a deo: qa ſm Augu. ꝙ bona prudēter loquamur a deo est nō nra sapientia: ipe tñ sibi ꝓ arrogātiā asscribit. vñ apls Rom. ñ. Qui ꝓdicas nō furandū furaris. s. vsurpādo gloriā dei. Furtū etiā in doctrina cōmittūt infideles: pagani & hęretici. de qb⁹ christus. Oēs quotquot venerūt ante me. i. cōtra me seu præponētes doctrinā suā meæ, fures fuerunt & latrones. Io. x. vbi Aug. sup Io. Fuerūt qdā pharisæi devitijs & virtutib⁹ multa subtilia tractātes, diuidētes, dissimiētes: rōnes acutissimas concludētes, libros implētes, sapiētiā suā buccis cōcrepātib⁹ vēdilātes: q etiā auderent dicere hoīb⁹: nos sequimini: sectā nostrā tenete si vultis bene viuere: sed hi fuerūt fures quærētes aias deo auferre: qa āte. i. cōtra christū venerūt. i. cōtra verā fidē & doctrinā eius, Similes his sunt tpe moderno qdā q sibi & aliꝭ ꝓsuadēt fusficere sibi ad salutē ciuiliter viuere ſm quādā vrbanitatē exteriorē de interioribꝰ nō curātes. nō faciētes conscientiā de vitijs & mādatis ecclesiæ. Sed furtū etiā cōmittūt in doctrina q ꝓdicāt non missi: de qb⁹ dñs Hiere. xxiij. hæc dicit dñs ad ꝓpheras. Qui furabātur verba mea, ꝓpheræ dicuntur prædicatores ſm Greg. Qui furātur verba dei cū prędicant nō habētes auctoritatē: narrātes etiā multa somnia & fictiōes sub specie reuelationis factæ a deo: & sic recipiunt multas eleemosynas cum his deceptionib⁹: sed illas eleemosynas furātur & tenētur ad restitutionem eaꝝ ſm Sco. & Inno. Furtū substātiæ ē ꝓprijssime furtū cū occulte aufert aliena substantia: sicut fecit Iudas q fur erat & loculos habēs: vt dicit Io. xij. & ea q̄ mittebātur. s. in loculis. i. farcella portabat. i. asportabat partē furās & domū portans. Sup q verba dicit Aug. Exēplū dni accipite conuersantis in terra: quare habuit loculos cui angeli ministrabāt: nisi qa ecclia illius loculos habitura erat: quare furē admisit. s. Iudā: nisi qa ecclesia cū furespatif toleret. xij. q. j. exemplū. Ex quib⁹ verbis demōstrabat aperte error Fratricellorum asserētiū christū nil habuisse in mūdo ꝓpriū: nec in parti culari nec in cōi: cū dicat Aug. ꝙ habebat dñs loculos q̄s portabat Iudas. & ad qd idē Augu. declarat. q. ea. in. c. Habebat dñs loculos a fidelib⁹ oblata cōseruās: & fuorū necessitatibus & aliꝭ indigētibus ꝓuidebat. Ac etiā error illoꝝ q dicūtur aplici detegit dicentiū nil posse vt ꝓprium retineri & possideri cū salute aiæ. Cum Aug. dicat ꝙ ecclesia erat habitura oculos. ecclesia i. fideles: etiam clerici & prælati ecclesiaꝝ licite potērāt aliq̄ vt ꝓpria possidere: vt patet ea. q. c. epi. & sequētib⁹ aliꝭ pluribꝰ. c vñ vterq; error ꝓ hæresi ab ecclia ē dānat⁹. Declarat etiā ibi Aug. ex ipso facto christi tolerātis Iudā quem sciebat furē, ꝙ dispēsatores ecclię vt plāri: etsi male tractēt bona eius male vtēdo: & sic quasi furādo: ga pauperib⁹ ea subtrahūt qb⁹ debentur: debēt tñ tolerari a fidelib⁹ nisi in iudicio detegāt̄ & cōdēnēt̄. Demū sicut Iudas fur laꝺo vitā sinuit æterna liter dānatus: ita fures aliqñ suspēdunt̄ in vita: & nisi pœnitētiā agant & restituāt si pñt, dānāt̄. Perpetrator aūt furtū circa substantiā tpalē multis modis. Primo in rebus ſtis inuētis alterius & sibi retētis: cui⁹ plenā declarationē habes. ſ. c. seq. §. de inuētis. Sed o in reb⁹ ꝓscriptis: sed mala si de instra tps ꝓscriptionis. de hoc. ſ. c. seq. §. de ꝓscrip. Tertio in reb⁹ sibi commodatis & pignoratis vel depositis: qñ. s. cōtra volūtatē dñi illaꝝ vtitur eis ad vtilitatē suam. & de his. ſ. c. seq. §. de cōmodato. & §. de pignore. & §. de depositō: Quarto in scriptis alterius acceptis vel retētis quę cōtinēt iura sua & credita sine qbus nō pōt sibi debita exigere & sua defensare. Quinto etiā in reb⁹ occulte subtractis. & sicut dicit Boe. ꝙ nulla peior pestis ad nocēdū q̄ familiaris inimicus. Ita inter fures nullus pōt ita nocere sicut domesticus latrūculus. Et hi sunt filij & filiæ cum accipiūt de bonis parētū occulte cōtra volūtatē eoꝝ. Vxores cū accipiūt de bonis virꝝ suoꝝ sine cōsensu eoꝝ vt dēt cōsanguineis vt aliꝭ, nisi cōes eleemosynas. Serui & seruæ de bonis dñoꝝ suoꝝ sine scitu eoꝝ. Discipuli negotiatoꝝ & artificū & factores sine bñplacito suoꝝ magistroꝝ & patronoꝝ. Socij in apothecis cū accipiunt de cōi lucro sine scitu ꝓsociorꝝ vt sibi retineāt: nō ē dubiū oēs hos mortaliter peccare. de his plene. ſ. c de furto. qa cōtra ꝓceptū dñi faciūt quo ꝓhibet furtū. Vnde & dns inter pcta q̄ coinquināt homine. i. maculāt aiam: qd̄ ꝓprie nō facit nisi pcm̄ mortale: ſm. b. Tho. in. iiij. ponit expresse furta. Hęc sunt, inqt, q̄ coinquināt hoīem. Matt. xv. Hoc etiā patet ex eo qd̄ dicit Zacha. v. Hæc est maledictio q̄ egredit sup faciē ois terrę: qa ois fur sicut ibi scriptū est iudicabit̄. i. condēnabit̄. Nullus aūt condēnat̄ ſm iudiciū diuinū nisi ꝙ mortali: ſm. b. Tho. ñ. ñ. q. lxvj. ar. vj. Qui igit furabat̄ (ait apls) iam non furet̄: sed magis operet̄ manibus suis: vt habeat vnde necessitatē tribuat patienti: & etiā vt possit restituere ablata ad quæ tenet̄ quātū pōt: als non posset digne pœnitere vt dicit Aug. xiij. q. vj. si res. Sed si qs auferret alteri aliquid: quia illa re male vteret vnde dānū ei nō sequiꝝ tēporale: sed vtilitas animę: sicut auferēdo occulte fucū muliēri: gladium furioso: pecuniā vel pānos lusori & dilapidatori & hmōi: ne illa distrahat male, sed ad vtilitatē domus cōuertat nō male faceret: sicut & Rachel quæ furata est idola patris sui Laban. Gen. xxxj. ex hoc nō reprehēdit̄: quia absq; illi occasionē idololatrādi. Et hoc nisi ex ipso facto sequeret graue scādalū alicuius. Siquis aūt auferret a diuite auaro vel vsurario vt inde daret pauperib⁹: nō per hoc excusaret̄ a furto: vt expresse ostēdit Augu. in quadā homil̄. Forte aliqs cogitat & dicit. Multi sunt christiani auari & cupidi: non habeo peccatum si illis abstulero & pauperibus dedero vnde illi nil boni agunt: mercedē habere poꝝro: sed hmōi cogitatio diaboli callidi tare suggeritur. nam si rorum tribuat quod abstulit: addit potius peccatum q̄ minuat. Hæc ille. xiij. q. v. forte.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

vbi notabat̄ participatio vsurpatiōis alienoꝝ: ibi. Currebas cū eo. ſ. cūdo ad furādū. Cursus aūt importat affectum magnū ad ipm furtū. Dicit aūt Salomō Prouer. xxix. Qui cū fure participat odit aiam suam. Triplex autē ratio assignatur quare furtū est pcm̄ grāde. Prima est: qa ꝓtra charitatē agit quę cōsistit in dilectione nō solū dei sed etiā ꝓximi: qd̄ aūt est cōtra charitatē, mortale est: cū ꝙ eā habeatur vita spiritualis aiæ. pertinet em̄ ad charitatē ꝓximi: vt nō solū qs velit ei bonū: sed etiā ad hoc operet̄: sed ꝓ furtū nō operaꝝ quis bono ꝓximo: immo ꝓtrariū. s. nocumē tū in reb⁹: & si passim sibijnuicē hoīes furarent̄ periret humana societas. hæc Tho. ñ. ñ. q. lxv. art. vj. Secḋa rō est: qa furtū est cōtra iustitiā q̄ reddit vnicuiq; qd̄ suū est. ꝓ furtū em̄ accipitur qd̄ est alterius qd̄ sibi nō debetur. ſ. auferēti. qd̄ aūt est contra iustitiā est mortale cū agit nō solū con-

Furtum doctrinæ.

Furtum substantiæ.

Vsus rerū de ꝓpria dei

Licite possidemus tpalia

Furtum est mortale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tra bonū alicuius:sed etiā cōtra bonū cōmune vñ & leges oēs puniūt furta grauiter:qa nocēt bono cōi:& fm aliās leges posituas municipales morte puniūt tales.Secundū aūt legem diuinam puniebantur furta pœna dāni:qa debebat restituere quatuor oues ,p vna:quicq; boues ,p vno. vt habetur.Exo.xxij.& hmōi.Tertia ratio est: qa in furto committitur dolus seu fraus:dū.s.occulte accipit quasi ex insidijs vsurpādo rē ,proximi:sed dolū & fraudē committere vbi est notabile dānū,proximi non est absq; graui peccato.Pē.v.Virū doloſum abominabif dñs.Est aūt mortale nō solū cū furaf quis quod notabilis valoris est in se: sed etiā cū notabile impedimētū & nocumentum est ei cui auferf:vt.xx.ſolidi in ſe pārs sunt:tamen pauperi multū est. Sed ſi qs in ſe parū quid aufert paratus & diſpoſit⁹ actuali ter multū auferre ſi cōmode poſſet furtum cōmittit quod mortale est.Vñ Hiero.Fur nō solū in maioribꝫ:sed etiam in minoribus iudicaf.nō em qd̄ furatū est sed mēs furātis attēdit.xiij.q.vj.c.ſi.Qd̄ intelligit cū intēdit accipere ēt multū:alʒ in minimis nō ,pprie furtū nec mortale est.Qd̄ aūt dr Prouer.vj.Nō grādis est culpa cū quis furatus fuerit.nō ,ppterea dr̄ qa in ſe nō ſit mortale:sed vt dicit beat⁹ Tho.ij.ij.q.lxvj.ar.vj.duplici rōne.Primo,ppter neceſſitatē inducentē ad furēdū:qⁱ vel diminuit culpā: vel totaliter tollit:cū.ſ.eſſet extrema neceſſitas vt dictū est.ē.Vñ quaſi hāc rōnē aſſignās quare non ſit grādis culpa ſubdit Salomon.Furatur em vt eſuriētē impleat aiam.Secūdo ,ppter cōparationem ad reatū adulterij qd̄ vtiq; est grauius vnde morte punit in lege diuina.vñ de fure ſubdit:q; deprahē ſus redder ſeptuplū:qa aūt adulter ē ,pdet animā ſuā.Currit ergo cū fure q participat cū eo in furto:qd̄ vt notat Hugo cardi.ſup verſ.ſupradicti Pē.fit nouē modis cōtentis in his verſib⁹.Iuſſio,cōſilium,conſenſus,palpo,recurſus. Participās,mutus,nō obſtans,non manifeſtās.Quos verſus ponūt plures doc.b.Tho.ij.ij.q.lxij.ar.vij.&in.iij.Alber.& alij.Sed eoꝝ declarationē habes plene in præceden ti c.de rapina.quod ſufficeret ,p alia prædicatiōe ibi vide. Idem enim iuris est in participatione rapinæ & furti.

¶De furto,& de multis ſpeciebus ſeu modis furti:& de inuētis q̄ ſibi retinenē & de pignore & de cōmodato & de depoſito & de locatiōe & cōductione & de preſcriptiōe quō ſ.in his cōmittaf furtū vel aliud pēm. Cap.XV.

Diffinitio furti.

FVRTVM EST CONTRE-ctatio rei alienæ mobilis & corpalis fraudulosa iuito dño lucri faciēdi gſa:ſiue ipius rei ſiue vſus poſſeſſiōis v ere.vt.ff.ed.l.Cōtrectatio po nit in pdicta diffinitiōe:qa ſine ea nō est furtū etiā ſi interueniat volūtas vel verbū:tñ p ſolā voluntatē erit qs trāſgreſſor alteri⁹ præcepti.ſ.illius.Nō ,cupiſces rē ,proximi tui Rei alienę ponit in diffinitiōe:qa in re ,pria nō cōmittit furtū:itelligе niſi al⁹ haberet in re illa aliqd̄ ius:puta cui res erat pignorata vt cōmodata quā dñs fraudulose cupiē do furtū cōmitteret.ff.eo.l.ſi res.§.ſi is q rē.in ,pn.Idē Tho. ij.ij.q.lxvj.ar.v.ad.iij.Mobilis & corporalis dr̄.qa in reb⁹ imobilib⁹:vt in agro.vel in corporalib⁹:vt ſunt actiōes & ſeruitutes nō cōmittit furtū eo q̄ talia nō poſſint cōtrectari.Fraudulosa dr̄.qa cū aliquis credebat rē eſſe ſuā q̄ nō erat:vel ſi nō erat ſua credebat q̄ etiā ab eo q habebat ibi ius poſſet accipere:nō cōmittit furtum licet alʒ teneaf.inſtit.de vi bo.rap.§.qa tñ.&.§.ſeq.Inuito dño dr̄.qa ſi credit dñm pmiſſurum &ſubeſt juſta cā credēdi nō tenetur,ſecus ſi nō ſubeſt.ff.eo.ſi is q.Et dr̄ dñs inuitus etiā ſi videat rē auferri q̄uis non cōtradicat.ff.eo.l.peñ.Si aūt putat facere inuito dño & tñ dñs vult:furtū qdē facit quātū ad intēctionē:ſed nō teneſ ad reſtitutionē:nec dñs poteſt petere obſtāre ſibi ſua volūtate.ff.eo.l.inter oēs.§.peñ.Lucriſaciendi gratia dr̄.qa ſi qs alienā ancillā rapuerit nō cā lucri vſus poſſeſſiōis vere dr̄:qa nō ſolū cōmittit furtū qui rei dñiū vult lucrari:ſed etiā q vult in re ipſa lucrari vſum & poſſeſſionē.diſt.l.qui facti.ff.e.l.q inuēta.Quot ſunt ſpecies furtⁱ⁹?Rñ.duæ.nā aliud eſt manifeſtū.ſ.illud cum quo fur deprehēdit priuſq; veniat ad locū deſtinatū:aliud nō manifeſtū cū quo non deprehēdit.ff.eo.l.ij.&.iij.Itē nota q̄ quædā remanēt in noie generali:quędā ſub ſpāli:velut ſacrilegiū qd̄ furtū eſt rei ſacrę.Peculatus qd̄ eſt furtum de republica.xxiij.q.v.gd ergo.Abigeatus qd̄ eſt furtum quando quis diſpergit gregē & inde furatur. Plagium qd̄ dicitur furtum hominis,ſ.quādo quis liberum hominem ſciēter vēdit vel emit.ff.de plagi.l.j.§.iij.Et eodem modo ſi ſeruum alienum ſolicitauerit vel aſportauerit.

Duę ſūt ſpecies furti.

Adde §.furtū. inſtitu. eo.

§. I. DE FVRTO IN GENERE.

Notādū q̄ furtū cōmittit qs qñ abſtulit rē alienā fraudulēter & ſciēs nō eſſe ſuā occultat:& eſt mortale niſi eſſet quid minimū:vt fructꝰ hortoꝝ in paruo valore & hmōi: qa tūc veniale niſi illud modicū abſtuliſſet intētiōe notabiliter accipiēdi vel dānificādi ſi potuiſſet:qa tūc eēt mortale ſm.b.Tho.ij.ij.q.lxvj.ar.vj.&.xiij.q.vj.c.ſi. Et teneſ etiā reſtituere rē furatā q̄ citiſſime p̄t:niſi ille a quo abſtulit tātūdē habuiſſet de ſuo & nolebat reddere:qa in tali caſu nō teneſ ad reſtitutionē ſm Hoſt.niſi p hoc fieret alteri grauamē:peccauit tñ talis grauiter ſic auferēdo ſi poterat in iudicio rē ſuā recuperare:qa non debebat ſibi facere iuſtitiam:ſed iudex.Si aūt in iudicio non poterat rehabere ſuū: vel ,ppter defectū ,pbationis:vel ,ppter tyrānidē vel potentiā ipſius:tūc etiā nec accipiendo peccauit:niſi inde alijs ſcandalū pararet ſm Tho.ij.ij.Idē Pe.de Pal.in.iij.& Henricus de Ganda Ad qd̄ etiam facit dictū Aug.xiij.q. v.non ſane.Quicquid ab inuito ſumitur injurioſe auferf. Nā pleriq; nec medico volūt impēdere honorē ſuū &c.Et qd̄ dictū ē de furto.ſ.q̄ cū ſine ſcādalo alioꝝ rē ſibi furatā vel aliud tāti valoris pōt accipere ab eo qui abſtulit quādo in iudicio recuperare nō poſſet non tenetur reſtituere. Idē videf dicēdū de rapina,vſura,&fraudulētia:&alijs dā nificationibus injuſtis.Et quia bona fides nō patiť vt idē bis exigatur:tutū eſſet hæredibus ſuis declarare q̄ille non teneť ſibi p aliquē modū honeſtū:vel donare ei ſi quid debeat ille ſurvel raptor vel alʒ dānificās.Et hoc dico ne ille q alienū detinebat cōſciētia duēctus reſtituat illud male ablatū ei ex quo habebat ius ſuū:& ſic habebit bis ſuum.

Adde tex. i.c. bona ſi des. de reg. iur. in.vi. Quatuor ormōis

Pro maiori declaratione prædictoꝝ.Nota q̄ in quatuor caſibus nemo ſibi ſatisfacere p̄t. Primo q̄ iuridice vel bi aliter p̄t ſuū rehabere.i.petēdo ab eo q eſt ſibi debitor vel ſatisfa ipſum in iudicio cōueniēdo p ,pbationes ſufficiētes quas haber:& ſibi fieri ſperat juſtitiā:facit em tūc contra ius expreſſum.arg.diſt.ix.imperatores.§.quicūq; ergo legibus. Secūdo in iudicio ordinario & cōi.Nemo em pōt eſſe iudex i ,pria cauſa:vt habeť.C.ne qs in ,pria cauſa.l.j.q̄ inſtitutū eſt juſte.tū ne fur vel raptor deprēhēſus ſe excuſare poſſet dicens ſe debere habere ab alio cui furatus eſt. tū qa ide orirētur ſcādala & diſcordiæ ſi extra ordinariū ius dictū quilibet ſibi ſatisfaceret.tū qa pl⁹ poſſet accipere q̄ qd̄ debet habere dicendo rē ſuā maioris precīq; ſit:& eam quā abſtulit minoris q̄ ſit. Tertio in dubio:tūc em eſt ſuperioris ſentētia requirēda:alʒ accipiēdo cum ſe exponat periculo furti ex quo dubitat peccaret grauiter.argu.xj.q. iij.c.graue.Graue ſatis eſt & indecēs vt in re dubia certa de fur ſentētia. Quarto cū verſimile eſt inde ſcandalū ,proxi moꝝ generari &grauamē:puta qa vel capieť vel credeť q̄ innocēs eſt illud furtū feciſſet.nemo em cū alterius iactura deber locupletari.de reg.iur.lib.vi. Quinto quando ex hoc imminеret periculum proprię famæ:puta quia verſimiliter æſtimari pōt q̄ ſcietur &vt fur diuulgabiť cū non poſſit ,pbare illū ſibi eſſe debitorē cui abſtulit.argu.xij.q. ij.nolo.tibi.Qui fidens cōſciētiæ ſuę negligit famā ſuā nimis crudelis eſt.Sexto ſi imminet ei periculū ,ppriæ perſonæ vel vitæ:puta qa poſſet accuſari vt fur:qa hoc eſſet tēnare deū,arg.xxij.q.ij.quæritur. Septimo ſi imminet periculū cōſciētiæ:puta qa nō credit ſibi licere:ſed furtū reputat:vel qa ſe exponit periculo periurij parat⁹ piurare cū peteretur potius q̄ dicere veritatē.arg.xxviij.q.j.§.ex his oībus.&.xxij.q.v.qui periurare.Peccat ergo in his caſib⁹ ſibi ſatisfaciens.Satisfacere aūt ſeu reſtituere non teneť niſi plus debito accepiſſet:vel niſi ei nō ſatisfaciendo ſeu reſtituēdo vnū de quinq; vtrinis periculis euenire poſſet cui tū obuiaretur reſtituēdo.arg.extra de no.ope.nun.c.cū ex iniūcto.§.ſup eo.Et ratio hoꝝ eſt:qa ſic retinēs cōtra ſeu cōtra ,proximū puerteret juſtitiā naturalē. Itē nota q̄ ſi ſic liuſſamilias abſtulit de bonis parētū contra volūtatē eoꝝ furtū cōmiſit:& ſi ē qd notabile,mortale eſt:& ſic cohęredes haberet poſt mortē eoꝝ:videf obligari illis ,p eo qd̄ contingebat illos de ſic ablatis ſi ſunt in notabili quātitate:niſi obtinuiſſet remiſſionē ſup his ab ipis parētibus:& multo magis emāciparus teneť. Nec poteſt filiuſſamilias ſm Ray.in ſum.dare eleemoſynā de peculio ,pfectitio & aduēntio niſi credat patrē p̄miſſurum:vel niſi ſit de licentia patris in ſcholis vel in peregrinatione:de caſtrenſi aūt vel quaſi caſtrenſi poteſt.Pro huius declaratione nor. ſm Guil.Peculium caſtrēſe dicitur qd̄ filioſamilias occaſiōe militiæ a parentibus vel alijs donatur:vel ipſe in militia qua acquirit.Quaſi caſtrenſe eſt quod filiuſſamilias ex aduocatione vel alio officio publico percipit:puta ſi ſit officialis ſeu recto:& inde recipit ſalariū. Idem dicit de medico: & ſimiliter qd̄ præſbyteris & clericis ex officio ſuo aduenit.Et in prædicto duplici peculio filius cenſetur vt pater familias vt poſſit de eo facere eleemoſynā & facere vt placet.C.de inoffi.teſta.l.fin.Profectitium eſt quod ex rebus patris,vel eaꝝ occaſione aduenit vt fructus ſiue lucrū:& in iſto nil iuris habet filiⁱ⁹:ſed pater plenā proprietatē.vt inſti.per quas pſo.no.acqui.§.j. Aduentitium eſt quod ex alia quacūq; cauſa filio aduenit, ſiue a matre,ſiue ab alia extranea pſona,ſiue de alijs operationibus,ſiue de laboribus ſuis:& in hoc peculio ſeruatur filio proprietas. Et ſi pater premoriatur filij eſt:ſed vſufructū patre habet pater plenū vſumfructū:& de eo filiⁱ⁹ teſtari nō pōt,extra de ſepul. licer.lib.vj.In bonis aūt quæ habet pater, multo minus filius habet aliquā ptātē niſi quia debet alʒ:& ideo accipiēdo contra volūtatē eius furtum committit.Item nota q̄ ſi vxor occulte & cōtra volūtatē viri dedit de eius pecunijs vel alijs rebꝰ in notabili quātitate.notabili dico ſm ſe vel etiam ſm ,pportionē ſubſtantiæ viri:quia tūc furtum cōmiſit & mortaliter peccauit.ſi notabiliter dedit cōſanguineis ſuis:ſiue in alijs ludis ſucis vel alijs vanitatibus expēderit:vel dando etiam pauperibus iſto modo peccauit qa ſi non habet paraphernalia ſed dotes tūm: non poteſt dare eleemoſynā contra voluntatem viri.Tho.ij.ij.q.xxxj.ar.vij.ad.ij.In extrema tamen neceſſitate poteſt & debet ſubuenire etiam cōtra volūtatē mariti dūmodo tamē ipſe ex hoc nō incurrat notabile detrimētū ſui ſtatus.lxxxvj.diſt. non ſatis.Si etiā mulier vltra gubernationē domus exerceret artem aliquā lucroſam:vt auriſicij.lanificium,fericium,& hmōi:tūc de ſuo lucro poſſet &notabiliter dare ,p pijs cauſis habēre eius familia vnde conuenienter aliunde ſuſtētaretur.Alber.de pane & de vino & hmōi quæ cōmuniter cōſueuerūt viri dare ptātē familiæ erogandi:eoipſo q̄ nō prohibuerūt conceſſiſſe videntur dūmodo,modera te fiat:quinimmo ſi aliq̄ⁱ ,phibuiſſent pie poſſunt interpretari.ſ.q̄ intrēdāt ,p hmōi ,phibere eas a nimio non a toto.Guil.ſi tñ cōſcientia ſua eis dictaret q̄ nullo modo cōtrarētur nō debēt dare cōtra cōſcientiā. Paraphernalia dicūtur quæ habet vxor præter dotes:vt ſucceſſiones,hæreditaria legata ei facta vel donata & hmōi.De paraphernalibus aūt poſſunt diſponere vt volunt mulieres,niſi obſtet conſuetudo vel aliquod ius municipale.Vltra prædictos tres caſus,ſ.extremæ neceſſitatis in paupere:vel cum mulier eſt lucroſa,vel habet paraphernalia.Pe.de Palu.ponit etiā alios caſus in quibus mulier pōt dare eleemoſynā &alienare ſine licētia viri.Primⁿ eſt ad euitādū dānū ſicut fecit Abigail.j.Reg.xxv.qa mulier habet ,pprietatē in bonis cōibus ſicut &vir:vñ ſi p negligentiā vel malitiā viri videat ſibi imminere periculū pōt ipſa obuiare. Secūdus ſi vir ſit fatuus:tūc em diſpēſatio domus pertinet ad vxorē niſi p ſuperiorē aliter ordinatū fuerit. Tertius eſt ſi vir abſens nō poſuit alium diſpēſatorē. domus ſuæ loco ſui. Quartus eſt ſi peregrinans vir expēſas taxatas dederit mulieri ſi vult ſibi ſubtrahere pōt pauperibus erogare.hæc ille in.iij.Si qua aūt furtiue accipiūt vltra prædicta tenentur ad reſtitutionē ſm q̄ poſſunt.Itē diſcipulus cuiuſcūq; artificis:ſi abſtulit vel de pecunijs vel de ipſis rebus venalibꝰ ſui magiſtri:vel ſi emēs aliquid ,p ſuo magiſtro dixit plus expendiſſe q̄ fecerit accipiēs ſibi reſiduū pecuniæ,qa furtū eſt.Itē quilibet gerēs negotia alterius:vt tutor,curator,& hmōi ſingētes ſe plus expēdiſſe in emendo vel minus recepiſſe q̄ receperint in vēdēdo:vel alʒ dolоſe dānificātes.Itē qui habet ſocietatē cū altero de lucro alicuius negotij ſi ſufficiēter ſm pacta inita & juſtitiā ſibi reſpondit de parte illum cōtingēte retinēdo de iure illius furtū cōmittit.Sic etiam agricola partionalis ſi non fideliter &integre reſpondit ſuo patrono.Iſte ſtipendiarius etiā in bello juſto exiſtēs ſi pullos vel alia comeſtibilia abſtulit ab hoſtib⁹ ,p qb⁹ pugnat:vel blada collegit ,p equis paſcēdis:vel alʒ eos dānificauit:qa furtū eſt vel rapina,& ad reſtitutionem tenetur:nec excuſatur ſi hoc faciat ex præceptо dñi ſui.diſt.vij.quæ contra mores.In bello iniuſto teneť inimicis de dānis datis.De bello aūt multa habes in iij.par.in trac.de dānis.ti.iij.Irē q dedit opē ad furtū faciendum:& qui dedit cōſilium:&qui receptauit fures tenētur vltra pēm ad reſtituendū ſm modū tñ q dict⁹ eſt.ē.in.c.xij. de rapina.Quid ſi mulier fecit furtum ſiue ante matrimoniū ſiue poſt & vir participauit:aut vir fecit &mulier pticipauit:nūquid licebit vxori de rebus cōibus fatisfacere? Rñ.ſm Guil.Vbi de cōſuetudine regionis vir & vxor cōcant ſibi credita & debita ex contractu vel maleficio ſi res furtiua adhuc exiſtit in eoꝝ ptāte vxor pōt illā reſtituere etiā cōtradicēte marito.Si aūt conſumpta eſt:pōt vxor ſi expēſſe vir nō cōtradicat negotia mariti gerēdo & ſeipſam liberādo æſtimationem reſtituere de cōib⁹ bonis.Prohibēte aūt marito nō credo q̄ debeat facere hmōi reſtitutionē cū nō habeat adminiſtrationē rerū ſed maritus:ſi tñ reſtitueret de reb⁹ cōibus bona fide non credo q̄ eſſet pœnitēria iniūgēda quaſi ,p mortali. Quid ſi quis furaf ,ppter necеſſitatē famis vel frigoriſ? Rñ.Si eſt extrema neceſſitas ex neceſſitate famis vel frigoris non peccat,ſed vtitur jure ſuo.de conſec.diſt.v.diſcipulos. ſitate. Vñ pōt occulte ſubtrahere:vt dicit Tho.ij.ij.q.lxvj.nō tamē ,p ſe:ſed ,p alio.Nā in tali caſu oīa ſunt cōia.diſt.xl vij. ſicut hu.Sed hoc intelligēdū eſt cū aliter ſibi ,puidere non pōt.Nā ſi ab amicis vel etiā eleemoſynaliter petēdo inueniret:& exv erecūdia nō peteret:nō excuſaretur a furto accipiendo occulte ab alijs:q̄ ſi nō ſit extrema neceſſitas peccat quidē ſed ,ppter neceſſitatem arteuať pēm.Et in tali caſu intelligit pœnitēria q̄ imponit extra de fur.c.ſi qs ,ptū. Quid ſi qs furaf chriſtianos detentos a paganis vt eos liberet:Rñ.ſm Ray.& Hoſt.Si eſt ibi guerra in nullo teneť.xxij.q.ij.dñs.& q.viij.vt pridē.Si vero eſt ibi treuga chriſtiana tenetur ipi pagano reſtituere nō hoiem ,ppter periculum noſa paiæ,ſed æſtimationē.ſil'r etiam teneť de alijs male ablatis ar.xxiij.q.j.noli.Si tñ pagani cōpulerāt ad circūciſionem vel idolatriā vel aliquod mortale p.tm:tūc pentⁱ⁹ ille liber factⁱ⁹ eſt:& ſic furās cū nō peccat ſed mereť.ar.diſt.liij. nulla.Sed q̄ ſi qs violēter vtereť ancilla ſua nec vellet reſiſtere:ſi aliter nō poſſet euadere tale malum:licite fugere poſſet & dimittere dñm ſuū.Nūquid chriſtiano q detineť a Sarraceno liceat furari?Rñ.ſm Hoſti. Iſte chriſtianus dū eſſet treuga frāgeret eā &ſic erat in culpa:& fuit captus: nec iminet periculū neceſſitatis nō licet furari:ſed teneť ad reſtitutionē:nā talis juſte detinebat:vt qa tpe belli capt⁹ eſt:vel ſi immineat neceſſitas nō teneť ad reſtitutionem.

De ſtipendiarijs. De ſuſpectis. Inuētū non habeť pro dereliēto.

§. II. DE INVENTIS. SCIENdū q̄ de inuētis Hiero.Sic ait.Sciāt hoc vitiū ſimile eſſe rapinæ ſi quis inuēta nō reddiderit.xiij.q.v.multi.Et Aug. Si quid inueniſti & nō reddidiſti,rapuiſti:quātū potuiſti feciſti:qa plus nō inueniſti,q.ea.Et no.q̄ Hiero.&Aug.in dictis auctoritatibus ſumunt rapinā large ,p omni illicita vſurpatione. Sed ,pprie loquēdo non eſt rapina ſed furtū dicit.ff.de fur.l.falſus. Et aduertēdū q̄ inuenta aut de ,ppinquo fuerūt in bonis alicuius:nec habentur ,p derelicto aut nūq̄:vel non de ,ppinquo ſed ab antiquo vt theſauri. Si primo mō tunc ſecūdū Rieb.& Tho.qui res alienas inuētas quę de ,ppinquo fuerūt in bonis alterius & non habētur ,p derelicto acceperit vt ſibi ipſi retineret morraliter peccauit ſi eſt qd notabilis valoris & tenetur nihilominꝰ ad reſtitutionē ei cuius eſt:q̄ ſi per ſe neſcit cuius ſit facrat publice denūciari in eccleſia:&ſic nec iſto modo reperiret cuius eſſet debet pauperibꝰ erogari:niſi ipe inuentor eſſet mⁱtū paup:qa tūc poſſet cū licētia ep̄i vel pœnitētiarij ſui vel cōfeſſoris illud ſibi retinere:qñ.ſ.nō inueniť cui⁹ eſt. Sed ſi res inuenta nō fuiſſet in bonis alicuius aliqñ vel ab antiquo fuit vt in theſauris ārtiquis inuētis:qd iuriſt⁹ dicit Tho.ij.ij.q.lxvj.q̄ res q nūq̄ fuerūt i bonis alicuius ſicut ſapilli & gęmæ q̄ inueniūtur i litore maris:& nō domeſti cæ aues & piſces maris:tales res occupanti concedūtur. Et eadem rō eſt de theſauris antiquo tpe ſub terra occultatis: ſauris. q̄ nō eſt aliqs poſſeſſor:niſi q̄ ſec⁹m leges ciuiles teneant dare medietatē dño agri:ſi in alieno agro inuenerint. Petrus aūt de Palu.in.iiij.dicit q̄ theſaur⁹ in alieno agro in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uctus: ꝓ medietate restituēdus est dño agri: inuctus in suo agro suus est. De cōsuetudine autē thesaur⁹ vbicūq; inuēt⁹ est principis. Et dē thesaur⁹ vet⁹ depositio pecuniæ: cuius Eleemo nō extat memoria, hęc Pe. De eodē igit̄ fieri pōt eleemosyna de na- inuctis, factara in mare ciūtur in mare ad alleuiandum nauim ꝓpter periculū vi- tæ nō habētur ꝓ derelicto: vnde restitui debēt si scitur cuius sunt: vel pauperibus erogari si nescitur.

§. III. DE PIGNORE. NOTA

ꝙ siqs est vsus pignore accepto vñ habuit emolumētū rē porale si hoc egerit ꝑ volūtatē pignorātis cōmisit furtū: si ex volūtate ei⁹ cōmisit vsurā: nisi forte esset talis res cuius vsus sine precio solet cōcedi inter amicos: sicut commodatio libri: & in vtroq; casu tenet ad restitutionē vel restituēdū preciū illi⁹ vsus. Tho. ꝙ. ñ. q. lxxviij. Et no. fm Hosti. ꝙ Pignus pign⁹ est obligatio rei licitæ & mobilis ꝓ debito inita & Hypotheca. trāsit in ptātē creditoris. Sed hypotheca quę est ēt quasi pignus: sed rei imobilis nō trāsit in ptātē: quātū ꝙ ad actū psonalē nō differūt q̄ pñt obligari vel nō. vide in fū. ꝙ ses. lib. ij. tit. vñ. q. lxxiij. Prohibent aūt obligari res sacræ: vt ecclię. Itē vasa sacra vel ornamēta ecclesiastica. & hoc nisi necessitate vrgēte. i. in illis casib⁹ i qb⁹ pñt talia alienari. ex eo. ti. c. j. Ecclesiastici etiā reddit⁹ & stipēdia nō pñt obligari spāli cōuētiōe: sed a iudice ꝓ debito canonici ex causa iudicari pñt obligari fm Inno. extra de fideiu. c. puenit. Adde. l. cōtrarlū faciēdo furtū vel sacrilegiū cōmittitur. Itē liberi liberhō hois nulla est obligatio: qa in his cōsistit tm obligatio pi ñ. ff. ad gnoris q̄ de bonis nr̄is facim⁹ obnoxia. Fallit hoc in libe. l. aql & ro hoie suspecto & male merito: vt i ꝓprio debito nisi de ibi. Flo bitor cedat bonis. extra de solu. Odoard⁹. vel si tāta sit ne- ri. cessitas ꝙ ducat patrē ꝙ filiū obliger ꝙ vēdere possit. Fallit & in ḡbusdā alīs casib⁹ ꝯs narrat Hosti. lib. iij. rub. xxj. de pigno. Obligari aūt pñt fm Hosti. vbi. s. tā res pñtes q̄ futuræ & fructus pēdētes partus ancillæ: fructus pecor⁹ & ea q̄ nascētur. ff. eo. l. q nōdū. Itē res corporales & incorporales: vt cautiones & noīa debitor⁹. ff. eo. l. cū conuenit. Itē Seruitutes. pñt pignori obligari psonales seruitutes & vsus fructus. ff. eo. l. si is. §. fi. Itē prædiales seruitutes rusticæ: nō aūt vrbanę seruitutes. ff. eo. l. si is. Si qs autē res suas obligauerit de pñtib⁹ & futuris sensisse præsumit̄ cuius hoc nō exprimat. vt. C. q̄ res pig. obli. pos. l. ti. Sed videt exceptū esse qd̄ specialiter obligaturus nō erat: vt puta vestis, supellectilia & Actio similia q̄ in vsu habebat. C. q̄ res obli. l. j. Pignoratitia ꝙ pignoratitia. actio non nascit nisi demū tradita re creditori. insti. q. mo. re cōtra. obli. §. vlti. Notādū est ꝙ ꝑdito vnus denarius remanet ad soluēdū pignus, nihilominus remanet obligatū. ff. eo. l. q plures. Et no. ꝙ creditor tenetur oēs fructus pignoris perceptos deductis expēsis bona fide circa hmōi factis cōputare in sortē. Si autē hoc facto sibi vult reddi suū a debitore fm Ray. l. j. in ti. devsur. §. xiij. plura habet auxilia. Primo videlicet pōt pecunia mutuata petere p actionē psonalē coram iudice. C. de pig. l. q̄uis. Secundo pōt pignus sibi datū alteri in pignore obligare. C. de pig. l. j. &. ij. Tertio pōt pignus etiā vēdere inuito & cōtradicente debitore nisi debitū offerat. C. vēditor rē vēditionē pignoris obligari nō posse. l. j. &. ij. Circa vēditionē tā est adhibēda distinctio: qa aut certa pacta fuerūt firmata inter debitorē & creditorē sup vēditione pignoris in certo termino vel loco: vel psonę de hoc faciēda: aut nullo modo faciēda: aut sup hoc nil conuētū est inter eos. In primo casu tenet creditor pri⁹ notificare debitori: & postea poterit vēdere fm formā cōuētā & nō aliter. In scḋo casu qn fuit pactū appositū de nō vēdēdo: etiā tūc pōt vēdere: sed debet creditor pri⁹ denūtiare debitori ter vt soluat: & si nō soluerit poterit vēdere postea: alīs si añ trinā denūtiationē vēderet furti tenet. In tertio casu cū s. nil q̄ctū est sup hoc sufficit vna denūtiatio: & postea elapso biēnio poterit fieri vēditio. Probātur hæc. ff. de pig. ac. l. si cōuenerit. Ad satisfaciēdū credi tori supradictis modis pōt cogi debitor p ecclesiā si est de foro suo: & etiā si nō sit de foro suo p modū denūciatiōis rōne pctī. extra de iudi. nouit. vt in modū recōuētiōis. iñ. q. viij. cuius in agēdo. Et si forte post inceptā causā vellet debitor desistere a causa mota ꝑ creditorē: videt ꝙ ad petitionem creditoris possit eū cogere iudex ecclīasticus: vt respōdeat corā eo vt satisfaciat. extra de ordi. cog. cū dilect⁹. Et no. fm Host. in sum. lib. iij. rub. de pig. §. in. ꝙ hæc ifra Pro do scripta itelligunt pignori tacite obligata. si qs ꝓmisit dote tacite tē tibi oīa bona illi⁹ ꝓ illa ꝓmissione tacite obligant sicut oīa bo- & bona mariti ꝓ restituēda dote oīa vxori tacite obligāt na obli etiā vbi extrane⁹. i. is q nō habet in ptāte mulierē cōstituit gantur. dotē: & nisi ipse extrane⁹ ipsam dotē spāliter stipulet ipsa mulier tacite stipulasse vr: nec ꝓ delicto viri debet vxor amittere dotē suā. extra. e. ti. ex lris. cū si crimē lesæ maiestatis cōmiserit. C. ad. l. iul. maie. l. qsqs. §. vxorē. Itē oīa bona ꝓductoris inucta & illata in ꝑdio rustico dño sciēte nisi ad tps inferank dño tacite obligata sunt ꝓ pēsiōe. vt. C. gb⁹ Pro pō ea. pig. cō. l. q̄uis. ī agro vrbano n̄ distinguit vtrū dño sciē sione. te vel nescięte sint ablata. Itē bona tutor⁹ & curator⁹ tacite obligātur minorib⁹ ꝓ illor⁹ officio si administrauerint iniq̄. C. de admi. tu. l. ꝓ officio. Itē bona pristacite obligāt filiis ꝓ reb⁹ aduētitiis. C. de bo. q̄ lib. l. cū oporter. Itē bona matris quolātis ad secūdas nuptias sunt filior⁹ prioris matrimonij: vt eis restituat quæ a pori marito lucrata fuit. C. de secū. nup. l. hac ædictali. Item bona defuncti tacite obligant ꝓ legatis & ꝓ fideicōmissis. C. cōia de leg. l. j. Et no. ꝙ si pignus periret vel deteriorarēt penes eū si hoc accidit sine culpa creditoris non tenet̄ soluere illud nisi actū sit ꝙ amissio pignoris liberet debitorē. Si vero periret vel deteriorarēt culpa debitoris tenet̄ creditor. C. de pig. act. l. quę fortuitis. Item no. ꝙ in casu in quo creditor iuste vēdit pignus & bona fide si min⁹ accipit q̄ debeat habere pōt agere contra debitorē ad residuū. Si vero plus accipit tenetur restituere debitori. C. de iure do. l. fi. hęc Ray. alīs furtum cō mitteret sibi illud plus retinendo.

§. IIII. DE COMMODATO.

Nota ꝙ si alicui cōmodatū fuit aliq̄ ad certū vsū: & ipse ad aliud est vsus: puta ga equus sibi cōmodat⁹ est vt iret in villā: & ipse duxit in bellū, sic furtū cōmittit: nisi forte rō ne amicitiæ poneret spē ī ratihabitiōe: & tenet talis ad satisfaciēdū si perijt vel deteriorat. ff. eo. l. si vt certe. Host. & Goff. & in cōmodato nō trāsfert dñiū: sicut in mutuo. Est aūt cōmodatū fm Host. alicui⁹ rei ad aliquē specialē vsū gratuita facta cōcessio. Nam si merces interuenit trāsit in locatū vel aliū cōtractū innoiatū. Cōmodare aūt pōt g & donare: cōmodari pōt cui & donari: & is q obligationē cō trahere pōt. Itē nō solū prælat⁹: sed etiā oeconom⁹. nam & talis cōtrahere pōt. x. q. ij. §. hoc ius. sed si pupillo cōmodetur nō tenet: licet aliū sibi obliger. ff. de act. emp. & vē. l. Iulianus. §. antepe. tenet̄ tñ pupillus inquātū locupletior factus ē: sic & si psonæ nō ecclesię cōmodatū fuit tenet̄ ecclesia quātū in vtilitatē eius versum est. Host. Itē si vtēdo ad id ad qd̄ est sibi cōmodatū perijt: vl̄ est res deteriorata: qa tūc si gratia vel volūtate ipsius cui cōmodatū est, est commodatū: nō tenet de casu fortuito nisi ipe fuisset in culpa. Exēplū: vt si cōmodatū remisit p minus idoneū nūtiū, vl̄ interuenerit pactū ꝙ teneat vel fuit i mora postq̄ debuit reddere: qa in quolibet hor⁹ tenet ad satisfactionē. Dicitur casus fortuitus q præuideri non pōt: sicut incēdiū, ruina: naufragiū, rapina, & hmōi. C. eo. l. j. Tenet aūt de dolo & culpa lata, leui & leuissima, extra de cōmo. c. j. Et dr̄ dolus machinatio: vt si fecit cōmodatarius sibi surripi rē cōmodatā. Lata culpa est cū dicit se nō intelligere: vel se nescire Culpa qd̄ oēs sciūt: vt si dimisit rē cōmodatā in platea: & dicat ꝙ lata. nō credebat sibi auferri: & sic ablata est ei; vñ ei iputat̄ & tenet ad satisfactionē talis cōmodatarius. Leuis culpa est desidia vel negligētia: vt si rē cōmodatā posuit in camera & dimisit ostiū apertū inde recedēs & sic ablata est. Leuissima vero culpa est q̄ aliquo mō ꝑuideri potuit: vt si rē cōmodatā posuit in arca: sed nō firmauit claue: & sic est ablata ei: vñ ei imputat̄ & tenet ad satisfaciēdū: sed si firmauit arcā & adhibuit omnē diligētiā tūc nō tenet̄: sed si ablata est res cōmodata vel perijt: vt si seruū tibi cōmodauerovt domū tuā vel tectū reficiat: & cadēs de machina moriatur: nō teneris, nisi in culpa depræhenderis etiā leuissima: qa, s. machina nō fuit diligenter ligata. ff. eo. l. si vt certo. Si vero cōmodatū fuit gratia commodātis tm si perijt vel deteriorat̄ cōmodatarius tenet̄ de dolo & culpa lata. vt. ff. e. sivt certo.

si vt certo. puta si vxori meæ mutuaui chlamydē vt honeste iret ad ecclesiā: vel vt inde adduceret. Si aūt fiat gratia vtriusq; tenet̄ de culpa lata & leui. puta cōmodaui tibi scyphos argenteos cū amicos cōes inuitasses. ff. eo. l. in rebus. hæc Host. in sum. lib. iij. rub. xxv. §. j. & Goff.

§. V. DE DEPOSITO. NOTA

ꝙ si depositū sibi factō vsus est: vel retinuit sibi vel alteri ꝓcessit ad vsum: qa tūc furtū cōmisit, nisi hoc egit cū voluntate deponētis: vel nisi erat res q̄ vsus ē cōsistēs in pōdere, numero, & mēsura nō obsignata: qa in hmōi nō habet ꝓprie locū depositum. Itē cū res deposita apud eū exist̄s perijt seu ablata est: si quidē dolū cōmisit vel latā culpā tenetur. De leuissima culpa tenetur si sit in mora vel aliqd accepit, ꝓ custodia: aut gratia depositarij fuit depositum: aut se obtulit depositor: de casu fortuito tenet̄ si pactū vel mora p̄cessit. extra de eo. bona. vide in sum. li. ñ. & ti. vj. q. xxiij. Quid sit culpa leuis & leuissima habes. ē. cōmodati. Negotians cū pecūia alteri⁹. §. pxi. Ex his videt posse solui q̄stio qua quærit. Quid cū officialis alicuius cōitatis vel dñi q̄ solet dici camerarius vel thesaurarius recipiēs pecunias introit⁹ ipsius cōitatis vel dñi gabellar⁹, pedagior⁹, collectar⁹, & prædictas pecunias assignās cō grauo tempore alīs officialibus vel personis determinatis a dño ipso vel a cōitate: puta stipendiarijs & alīs seruitorib⁹ eis. vtrum si pecunia sibi tradita per modū quasi depositi si cū ea negotiet vel eā ꝓmutet cābiē do florenos ad monetā vl̄ ecōuerso: vel mutuo tradēs vsuram recipiat: vtrū lucrū inde susceptū fiat suū? Ad hoc dicendū ꝙ si cōitas inde nil lędatur, seu dñs illius pecuniæ: nec etiā personæ quæ recipere debēt sua salaria: qa. s. tempore statuto eis soluitur integre: illud lucrū suū facit ratione suæ industriæ: & præcipue cū subsiter amissio ei⁹ periculo sui. vñ & fideiussorē tales solēt dare: & cōitates hoc sciūt & tolerāt: quia res est in numero cōsistēs & pondere nō obsignata: & sic nō ꝓprie depositū. Secus aūt esset si pecuniæ amissio subsitaret periculo cōitatis vel dñi: qa tūc lucrum esset cōitatis seu dñi: deducta tm mercede laboris illius eā exercētis. Itē si ex hoc exercitio sequeret dānū creditorib⁹ dñi vel cōmunitatis: quia eis non soluitur statuto rēpore ex eo ꝙ camerarius pecuniā cōmunitatis vel dñi in alīs tener occupatam: tunc tenetur illis de omni dāno: & peccat grauiter cōtra volūtatē eor⁹: differēdo solutionē. Si autem in vsuris exercet talē pecuniā: peccāt grauiter talia pmittētes ad quos spectat cū participes sint peccati consentiendo. xj. q. iij. qui cōsentit. & tenetur ipse ad restitutionem & cōitas seu dñs si inde aliquid lucri haberet: quo ad illā partem de fraudibus autem quas ibi faciūt dando, diminutas moneras: & de extorsionib⁹: qa cōmuniter multi & quasi innumeræ minutiæ sunt & difficile erit inuenire: possunt ea pauperibus dare. arg. xiij. q. v. non sane.

§. VI. DE INIVSTITIA IN LOcatione & cōductione facta videndū est. Dicit aūt locator qui rei suæ vsum alteri ꝓ ꝑcio cōcedit: vt cū loco tibi domū meā ego sum locator: tu vero ꝓductor. Et etiā q̄nq; dicitur qs locare operas suas qñ offert se ad faciēdū aliquid pro precio: vel etiā qñ accipit rēvt faciat in ea aliqd qd̄ dicit innominat⁹ cōtractus. Et pōt in hmōi cōmitti peccatū multipliciter. Primo si locat rem vitiosam sciēter: puta domū ruinosam, vel equum claudicantem, vel alīs defectuosū peccauit mortaliter: si inde secutū est: vel verisimiliter sequi poterat notabile dānū cōductori. & tenet ad satisfactionē de dāno subsecuto: & hoc qñ tale vitiū vel tales defectus ignorabatur a cōductore. Vnde & in libro qui dicitur Meridiana sic dicit. Si locaui tibi cōuēta mercede meū equū ad vecturā ducendum Florētiæ & restituendum inde ad octo dies: & equus adeo vitiosus erat vt cōmode eo vti nō posses: forte quia cespitabat vel cadebat vel sessorem lædebat cum calcaribus vrgeretur nō ambulabat vel male & similia. Distinguēdū ē: qa si locaui certū: puta hūc equū & sciebā vitiosum, teneor ad omne dānum & interesse tuū. Si nesciebā vitiosum nō teneor. Sed si locaui tibi incertum: puta vnū de equis meis cū haberem plures bonos & malos: & postea tibi presentaui malū hoc sciens teneor etiā ad omne interesse. Itē teneor tibi ad oēs impēsas quas fecisti in equitatione: & tu teneris specialiter ad ea q̄ mecum conuenisti. hæc ibi. Item si locando domum vel agrum plus exigat q̄ debuerat consideratis circūstātijs cōcurrētibus quę multæ sunt peccauit plus vel minus sec⁹m q̄ grauatur cōductor. Itē si grauauit conductorem exigendo pēsionē siue mercedē rei locatæ ante tempus debitum: quia iniquū est. & fm Goff. in hoc seruari debet qd̄ inter eos actū est. Si vero nō apparet quid actum sit seruandus est mos regionis: qui si nō apparet vel est varius, seruādū est quod minimum est. vt. ff. soluatur in fine anni. de regu. iur. in obscuris. in. vj. Idē Azo. Item si dñs siue locator expulit inquilinū seu conductorem de habitatione vel vsu rei locatę ante terminum cōuētū inter eos in casu non concesso peccauit & tenetur ad satisfactionem si conductor ex hoc aliquod dānum incurrit. Vbi nota ꝙ in quatuor casibus licite locator potest expellere conductorem. Primus Condu est si domus locata necessaria facta sit suæ habitationi: pu ctor exta si dom⁹ in qua habitabat casu destructa est: aut si postea pellitur duxit vxorē, aut similis necessitas superuenit: quod intelligendū est secūdū Host. quādo tēpore locationis illa necessitas nō imminebat. Secūdus casus est si dom⁹ habet necessitatē reparationis: & intelligo de necessitate orta post locationem & in his duobus casibus est remittēda pensio pro rata temporis. Tertius si puer sus conductor in domo cōuertetur: vt si tenet porcos in solario: vel nō est in ea secūdū pactū cōductionis: vel si deteriorē faciat rem: puta si opera rustica suo tempore nō exercear, vel si malas fœminas ibi teneat: aut qetiā peruersas, argu. in auc. de lenon i. §. sancimus. vel, ꝓpter inimicitias culpa coloni ortas damnū detur agro: vt si inimicus eius arborem exciderit: quæ exempla ponit Hostiē. Et in hoc tertio casu dixerūt aliqui non esse remittendā partem pensionis pro rata temporis. Sed cōtrarium verum est: quia dominus tenet̄ remittere: sed potest agere cōtra inquilinum de dāno dato. Quartus est qn̄ inquilinus pensionem non soluit per biennīū: quia potest expelli si ad quinquēniū vel vltra cōduxit. Et si locator promisit sub certa pœna non expellere conductorē: intelligatur cōditio si soluat pensionem. ff. eo. ti. l. quæro. Hos quatuor casus ponit Goff. extra eo. tit. ꝓ totum. Item si cōductor male tractauit rē sibi locatā: sic pl⁹ vel minus peccauit secūdū lęsionē, & ꝑcipue qñ ex malitia vel crassa negligētia hoc egit: & tenet ad satisfactionē. Itē si nō soluerit rēpore debito cū posset peccauit. Itē si exigit locator a conductore satisfactionē dāni de re locata in casu etiam in quo nō tenebatur: vel ecōuerso si cōductor nō satisfecit de dāno securo in re sibi locata cū tenebat̄. Pro cuius declaratione no. secūdū Host. ꝙ si dānū cōtigerit culpa ꝓductoris vel illor⁹ quor⁹ opera vtitur tenet̄ ipse cōductor & in hoc etiā cōtractu venit culpa leuis cū gratia vtriusq; celebret: q̄uis quidā cōtrarium dixerint. vt insti. qui. mo. re contrahi tur obli. §. fi. Vñ si auriga vel carroterius dū ceteros curDe dā no in re locata. rus transire nō permittit cōtēdēdo si currū euertit & seruū vel bouē quem conduxerat quassauit: vel occidit tenetur cōductor: debuit em se tēperare & diligentius se habere. ff. eo. §. itē quærit. Sed si fecit qd̄ quiscūq; diligēs faceret̄ securus erit. ff. eo. si merces. §. qui colūnam. De dānovero dato ab alio cui obuiari nō potuit nō tenet̄. ff. eo. sed de dāno. Similiter de casu fortuito nō tenet̄ nisi fecerit speciale pactū. Hosti. Idē si locādo operas suas in faciēdo aliquam rē intulit dānū dño rei destruēdo in toto vel in parte ipsam rem. si hoc cōtingit culpa sua vel illor⁹ quorum opera vtitur: tenetur de dāno etiā vbi leuis est culpa: vt si cōductor colūnā trāsferēdā cōduxit vel dolia & silia si fracta fuerūt sua culpa vel suorū quorū. s. opera vtitur: tenet̄. Si autem adhibuit diligentiam quā adhibuisset diligēs paterfamilias non tenetur. ff. eo. si merces. §. qui & colūnam. Et licet de dāno dato ab alio non teneat̄: tenetur tñ de custodia. ff. eo. l. qui mercedem. Nā q mercedē ꝓ sola custodia accipit: tenetur etiā de leuissima culpa. extra depo. bona fides. De casu fortuito nō tenetur nisi ex pacto. Item si non laborauit tantū quantū cōmode potuit: vel faciendo moras vel pausas nō necessarias: vel etiā nō faciēdo opus diligēter. Item pastor tenetur de custodia. ff. loc. l. q mercedem. Et si dñs dicat ꝙ perijt culpa vel dolo illius: & pastor negat. se De dā cūdū Host. pastori incūbit on⁹ ꝓbādi. Nā cū ipse rōne of no pa ficij debeat custodiā habere si dicit amissam, ꝓbet absq; storis. culpā siue dolū: sicut argentarius ꝓbare debet amissę rationes. ff. de eden. l. siqs de argētar. §. fi. Idem in custode carceris. ff. de custo. & exhi. re. l. ij. cū aliꝫs. qui dolū allegat

Universidad de Deusto
Biblioteca

dolū probare debet.ff.de.pba.l.quoties.§.q dolū. Item si
Tutor. tutor puerū quē coduxerat forma calcei tā vehemēter per
cussit vt ei oculus effoderet tenetur:qa leuis nn castigatio
est ei commissa.ff.eo.l.tē quērit. Item qui recipit pallium
meū & postea p errorē dedit alteri tenet:qa non toleratur
error in factō ppriō.ff.eo.l.tē si pallio. Item si vestimenta
polienda accepit:& mures roserūt,de culpa tenet,vt.ff.eo.
tē quærit.§.si fullo. Itē si aliquid sartiendū vel poliendū
vel gemā sculpendā vel includēdam accepit tenetur exce
ptō si vitio materiæ frāgatur,nā tūc nō tenetur nisi p spe
ciale pactū.ff.eo.l.sigs fundū. Eodē modo si vitulos pascē
dos accepit. Itē si me inuito nauta ponat res meas in alia
Cēsus re mittit. nauī q; conduxeram & perīt:tenetur nauta.ff.eo.l.item si
quæritur. Et nota q; in certis casib⁹ fit remissio census siue
prēcn rei licitæ fm Goff. vt si p ductor expellitur fit remis
sio pro rota tēporis,vt.ē. Itē excusatur ppter vim maiorē
cui resisti nō potuit.ff.eo.l.si ex cōducto.§.ij.&.iij. Itē pro
pter sterilitatē afficientem conductorē in agro incōmodo
nisi sterilitas valeat cōpensari cū vbertate præcedētis vel
sequētis anni. Et fiat hęc remissio p rata temporis sterilita
tis.extra eo.,ppter. Sed fm Inno.& Host.si aliqs locat ope
ras suas tm: vel locat operam & rē: vel accipit speciem ex
innominato cōtractu vt aliquid faciat in ea torā mercedē
recipit:etiā si casu fortuito impeditus fuerit nisi mora vel
culpa possit sibi iputari:pura si operatus fuit alubi eo tpe
quo inde possit cōmode operari.ff.deva.& extraord.cog.
l.j.§.penul. Casus vero fortuit⁹ nocet locatori corporis in
mercede: vt non habeat nisi p rata. Itē conductor agri vel
domus vel alterius rei pōt ipsam rem alteri locare. C.eo.l.
nemo. & tunc res posteriori conductoris sunt obligatæ
principali dño vsq; ad istā quātitatē quā iste secūdus con
ductor tenet priori.ff.eo.l.si in lege. Itē si cōductor expen
dit aliqd in re cōducta necessarie vel vtiliter agēdo:ædifi
cando vel instituendo fm Host.aget cōtra locatorē vt ex
pēsas recipiat.ff.eo.l.dns.al's secus. Itē nota q; magistri vel
scholares tractātes cū aliquo ciue Bonoñ.de conductione
hospitij irrequisitis inquilinis nisi tempus fuerit elapsum
cōductionis sunt excōmunicati.extra de loca.ex rescripto.
De hoc habes in.in.par.titu.j. Item si aliquis possidet iure
præscripto nō extrāibus cōditionibus omnibus quæ re
quiruntur ad legitimā præscriptionē:tūc rem furtiuā has
betvel raptā:& sic peccat mortaliter &tenet restituere fm
Præscri ptio vel vsuca pio quę dicatur Guil'.& alios theologos & canonistas. Pro cuius materiæ
aliquali sed breuissima declaratione est sciendū q; præscri
ptio vel vsucapio fm Ray.est acquisitio dominn p cōti
nuationē possessionis tēporis a lege diffiniti.i.p spatium
tēporis diffinitū a lege.ff.de vsuca.l.in. Differūt aūt præ
scriptio & vsucapio adinuicē in hoc:qa præscriptio est cir
ca inmobilia:vt agros domos & hmōi. Vsucapio circa mo
bilia vt animalia & hmōi,xvj.q.iij placuit.§. quas actiones.
Item vsucapio completur tpe certo:sed ad præscriptionē
requiritur plus temporis:vt. j.patebit.

§. VII. AD PRAESCRIPTIONEM

Conti nuatio tēporis legitimā quatuor requiruntur fm Ray.Goff.& Hosti. Pri
mū est cōtinuatio præscriptionis per eū q præscribit per
tēpus a lege diffinitū:vt toto illo tēpore sine interruptiōe
sit possessa.xvj.q.iij.§.pōt. Tempus autem a lege sup hoc
diffinitū est in præscriptiōe lōgi tēporis:tēpus.xx.annoꝝ
inter absentes &.x.inter præsentes. In præscriptiōe longis
simi tēporis est spatiū.xxx.vel.xl.annoꝝ.xvj.q.iij.§.pōt
Et hoc intellige contra laicos & priuatas psonas. Nā con
tra ecclesiam nō potest præscribi:neq; ab alia ecclesia neq;
a laico nisi spatio,xl,annoꝝ. Cōtra ecclesiam vero Roma
nam spatio,c.annoꝝ.xvj.q.iij.§.quas actiones.&.c.nemo
Et intellige præsentes in eadē,puincia existentes fm Ho
stien.& Guil'.fm alios in eadē ciuitate. Secūdū est bona fi
Bona fides. des.i,q; recipiēs rem quam præscribit credit tradētem esse
dñm:vel habere ius alienādi:& sic erret i facto & nō in iu
re.ff.de verb,sig.l.bonæ fidei.Inno.& Ray.& hæc bona fi
des requiritur p totū tēpus præscriptionis.extra de pscrip.
vigilāti.xxxiij.q.ij.si virgo. Et nota q; fm leges non solū
exigebat bona fides in præscriptione lōgissimi tēporis.f.
xxx.vel.xl.annoꝝ.sed etiā in præscriptione lōgi tēporis.f.
x.vel.xx.annoꝝ.non requirit fm leges bona fides nisi ab
initio pscriptiōis.vt.C.de præscrip.xxx.vel.xl,annoꝝ.l.
cū notissimi. &.l.si qs emptor.xvj.q.iij.§.potest,sed fm ca
nones requirit bona fides in omni præscriptiōe in quali
bet parte tpis quousq; præscripsit,extra de reg.iur.posses
sor.lib.vj. Vñ in hoc leges illæ sunt abrogatæ p canones,
vt dicit Jo.an.quod potest facere papa propter periculum Iustusti tulus,
aīaꝝ.vt.x.dist.p totū.& extra de præscrip.vigilanti. Ter
tiū quod requirit est justus titulus.& fm Vl.& Guil'.dī ius
tus titulus hic ois actus per quē solet acquiri dominium
vt si verus dñs tradat rem:aut qa soluitur ei vt debitum:
aut qa emit:aut qa est hæres institutus:aut inter res hære
ditarias habuit:aut donatū est ei:aut p transactionē rece
pit,siue p derelictō habitā occupauit:aut legatū est sibi.
aut datū est viro in dotem ex parte vxoris:aut pro socio.i.
qñ duoꝝ societate soluta diuidūtur bona.i.facta diuisiō
ne cedit in partem alteri aliquid eoꝝ quæ bona fide possī
debant alienum:aut pro suo vt cum quis inter multa quę
habet sua:habet aliquid alienū quod credit suū. Dicit tn
Host.q; iste vltimus titulus.f.p suo nūcp dat causam præ
scribendi nisi aliquis superiorū prætēdatur.C.de vsuca.l.
celsus. Sed cū extra de præscrip.ad aures.&.c.vlti.nil dicat
de titulo non videt q; requirat:sed sufficiat bona fides so
lum.Jo.an.sup rub,possessor breuiter dicit q; si ius cōmu
ne vel præscriptio nō est contra possessorem sufficit bona
fides:al's necesse est allegare titulū & probare nisi allegetur
pscriptio tāti tpis cuius contrarij nō sit memoria.extra de
præscrip.c.ij. In sum,aūt cōsef.lib.j.ti.v.q.vj.dī q; sufficit
habere titulū verū vel præsumptū:& ideo soluunt multa
cōtraria.extra eo.ti.c.de quarta. Et subdit Guil.q; pæsum
ptionē de iusto titulo semp habere pōt secura cōscientia qū
ei nihil pbabilitatis innotescit de cōtrario. Quartum qd' Res nō
requirit est secūdū Ray.q; res nō sit vitiosa. Et dī res vitio sa si est furtiua vel vi possessa quā nō solū tur vel raptor: sitvitio
sed nec vllus alius q; quis ab eis emerit vl' als bona fide ac
ceperit præscribere potest vel vsucapere.& hoc nisi vitiū
purgatū fuerit.loco iſtius q;rti Host.& Gof.dicūt q; opor
ter q; sit res præscriptibilis. Ponūt aūt Ray.Host.& Gof. Quę nō
in summis multa esse quæ pscribi nō possunt:& in crimi pnt præ
nibus nullo tpe pscribi pōt:sed pori⁹ ex diuturnitate tpis scribi.
augent.extra de cōsue.c.fi.xxxiij.q.v.qd' deo. Item contra
obedientiam visitationē,pcurationē quæ debentur rōne
visitationis præscribere nō potest subditus.extra de præ
scrip.cū nō licet.extra de cēsi.c.cū instātia. Itē ecclesię &ce
tera loca sacra necnō decimæ & primitiæ & oblationes nul
lo iure possunt a laicis possideri vel præscribi:qa regulari
ter qd' possideri non pōt præscribi nō pōt.xvj.q.j.§.pōt.
Itē limes parochiarū vel diocesum vel quod adhæret li
miti præscribi non pōt:sed bene limes prędioꝝ.xvj.q.iij.
licet. Itē publicę pēsiones & fruitiones agroꝝ nō præscri
buntur a colono. Itē liber homo.xvj.q.iij.§.potest. Item
respublicę quæ sunt invsu populi Romani vel aliaꝝ ciui
tatū vel plateæ pōtes aquæductus riui & hmōi.nec em in
toto nec in parte hęc præscribūtur.ff.de vsuca.l.vsucapio.

His quatuor cōditionib⁹ cōcurrētib⁹ rem alienā præscri
pram cū bona cōsciētia qs potest possidere secūdū Inno.
Hosti.& Io.an & quasi oēs. Nā iure humano distictę sunt
possessiones & res appropriatę.dist.viij.quo iure. Et ius sic
disponit q; illud qd' prius erat alienū efficiat suū iure præ
scriptionis. Si qs vero habet sup hoc cōsciētiā scrupulo
sam ad cōsiliū sapiētis deponere debet.q; si nō pōt depo
nere restituat:& nullo modo teneat cōtra cōsciētiā quia
ædificat ad gehennā.xxviij.q.j.§.ex his oibus. De præscri Præscri
ptiōe quo ad cōscientiā sic dicit Anto,de But.in.c.quia ple ptio q
riq;. Præscriptio aut est mere odiosa quę.f.solū est funda ad con
ta ex negligētia nō potētis.vt in pscriptione.xxx.annoꝝ sciētiā.
& hmōi & tū in præscribēte deest bona fides.& sic talis te
net restituere in foro cōscientiæ. Aut pscriptio nō est mere
odiosa:qa.f.nō est fundata sup pura negligētia eius cōtra
quē præscribit:sed sup terminis præscribētis & titulo &bo
na fide. Et tūc qa tales præscriptiones nō sunt inductæ con
tra naturalē æquitatē:sed ppter bonū & equū publicū sic
taliter:præscripta nō tenet præscribens restituere.& hoc re
nent cōiter canonistæ in,c.vigilāti.extra de præscrip. Et i
regula possessor.de reg.iur.in.vj. Theologi tenēt cōtrariū
& sic res est in dubio. Satis æque dici posset q; si acquirit
rem titulo lucratiuo cōsulēdū est ei q; restituat vbi nulla
fecit expensam:sed si titulo nō lucratiuo tūc si cōtra igno
rātē & nō sagacē:cōsulak.vt restituat.si cōtra sagacem cō
sulak vt nō restituat nisi resarcito pcio & expēsas meliora
tionis:q²

tionis:qa hoc dānū est passus ppter negligentiā ei⁹ cuius
erat res in nō recuperando.hæc ille. Ray.aūt dicit simplr
tali cōsulendū q; restituat. Qd' si talis nollet acquiescere
nō audet illi dare securitatem q; sit in statu salutis:nec au
det precise diffinire illū esse in statu dānādoꝝ ppter iura
quę hoc concedūt & sic seruat vbiq;. Sed Innoc. Hostien.
& Jo.an.Ber.Gof.Monal.Vl.Guil.Geral.Ioan.de Nip.&
Lau.simplr dicunt licite posse possidere taliter præscripta
Interrū pitur p scriptio
Quod aūt modis interrūpat præscriptio naturaliter vel ci
uiliter & qñ requieseit aut nō currit.videt sum.cōsef.li.ij.
ti.iiij.q.cxxij.& seq.ubi dī q; fm Ray.iterrūpit præscriptio
duobus modis.f.ciuiliter & naturaliter. Et ciuiliter tribus
modis. Primo p libellū principi oblatū.& hoc valet in an
nualibus actionibus quę per hoc ppetuant. Et fm glos.dī
cunt annuales actiones q; vltra annū nō durant. Sed'o in
terrūpitur præscriptio per querelā iudici factā & securā rei
cōuentionē:& hoc in oibus actionib⁹. Tertio p litis cōte
statiōnē:& hic modus in oibus actionib⁹ valet.C.de præ
scrip.xxx.an.vl'vltra.l.si.idē per oīa est in quatlitis cōte
statione. Pone exemplū.et vt lit.non cōtest.quomodocūq; vltra
mediū. Extra iudicium etiā ciuiliter iterrūpit præscriptio
qnq; modis. Primo modo p solutionē vsurarū debitę pe
cunię. Nā solutio vsurarū:vt dicit glos.interrūpit præscri
ptionē sup debito per quotquot annos creditor cesset a re
petitiōe debiti. Interrūpit sec'o per sec'am cautionē factā
a debitore.C.de præscrip.xxx.an.l.cū notissimi. Tertio inter
rūpit per protestationem cū non pōt procedere aliqua causa
impeditus.et.de offi.ordi.c.pastoralis.&.xvj.q.iij.§.pōt.
Ista protestatio fm glos.potest fieri corā ordinario iudice
vel etiā corā publicis & honestis psonis. Interrūpit quar
to per denūtiationē factā colono.i.per citationē factā de
parēdo iuri corā iudice super re quā possidet nōie alieno.
et vt lit.nō contest.qm. Quinto interrūpitur pssynodalē
pclamationē vel cū sacerdos in synodo vel cōcilio pro
uinciali vel gñali pclamat q; alius sacerdos tenet rem ad
suā ecclesiā pertinētē.vt et de præscri.sicōr. Naturaliter
aūt interrūpit præscriptio p occupationē aquę & pviolētā
ejectionē: vel etiā si res sit furto sublata.ff.de vsuca.l.natu
raliter,cū Ray.cōcor.Vl.in oibus pdictis.& Inno.in glo.
Septem modis nō currit pscri ptio. sup.c.il lud eo.ti. Item notandū q; i septē casib⁹ nō currit
præscriptio:nec etiā interrūpit sed quiescit fm Ray. Pri
mus est tēpore prælati male alienantis q; diuutuit & tenet
ecclesiā.vt dicit glos.xvj.q.iij.si sacerdos. Sed's est tpe va
cationis ecclię. Tertius est q; diu prelatus est hereticus. &
intelligēdum fm glos.de prælato ecclię cuius res ab alio
possidebat,eę de pscrip.auditis. Quartus est tpe schismatis.
eę de pscrip.cū vobis. Quintus est tpe excōicationis
qd' intelligo si nō sit negligēs i absolutiōe.et vt lit.nō cō
test.qm. Cuius ratio est qa excōicatus non potest agere ad
interrūpendū præscriptionē. Sextus est tpe ætatis pupil
laris. Septimus est in tpe quo qs legitima causa impedi
tus non potest agere extra de appel.ex rōne.de his Innoc.
eę eo.ti.sup.c.ex trāmissa.vbi etiā specificauit de tpe ho
stilitatis & captiuitatis. Itē nota q; vt dī i glos.x.q.j.sup.c.
quia aliqs potest,ppria auctoritate,retinere qd' de iure nō
prestitit licet diu illud soluerit.vt.C.de agri.cēsi.l.litibus
Tempus em nō inducit obligationē eę de cēsi.puenit.nec
in talib⁹ currit præscriptio sine causa etiā si aliqd gratis lō
gissimo tpe sit præstitum n currit i hoc præscriptio.xvj.q.
iij.clerici. Sciendū etiam est de tpe quando incipit currere
Qñinci pit cur rere p scriptio pscriptio. Circa qd' dicit Ray.& Guil.q; nō incipit currere
præscriptio in actione reali vel psonali:nisi ex quo quis
potest agere nō impediente eū iure. Et dī actio realis fm
Guil'.quādo qs rem suā prosequit apud quēcūq; detento
rem vt est rei vēdicatio. Actio psonalis est per quā contra
personā agit ex aliquo cōtractu vel quasi:ex maleficio vl'
quasi vt est actio exēptis:actio tutelę:actio de furto:actio
de ejectis & effusis. Et ex his sequitur q; filiofamilias non
currit pscriptio in reb⁹ aduētitis nisi est quo liberatus est
a patria potestate:nec cōtra mulierē currit pscriptio in do
te nisi mōimonio soluto vel marito ad inopiā vergēte:qa
em extūc pōt repetere dotem si nō repetit currit pscriptio
cōtra eā. Item nec creditori currit pscriptio nisi extante de
biti conditiōe:vt si,pmisi creditori cētū si nauis meavene
rit de Alemānia:nō currit cōtra eū pscriptio nisi cū nauis
venerit:nec currit pscriptio nisi adueniēte die solutionis:

vñ si crediti mihi centū vsq; ad decē annos:non incipit
currere pscriptio cōtra me nisi cōpleris.x. annis. phaē. C.
de prescrip.xxx.an.l.cū notissimi.& concor.Vl. Itē nota fm
Ray.q; ignorātia iuris nō facit aliquē bonę fidei possesso
rē.ff.de.vsuc.l.nūq;.in glos.& ponit exēplū pura si credo
pupillū vel illū q; curatorē habet posse rē suā alienare sine
autoritate tutoris vl' curatoris:& sic hab eo emo vel i donū
recipio:nō possum illud per rēpus statutū pscribere. Idem
Vl. Idem etiā si emo rēquā scio furatam putans mihi licere
re quantūcūq; tempore non præscribo. Si aūt quis dubi
tat an res sit sua & habet iusta causam dubitādi fm Host.
& Bern.talis adhuc debet habere bonam fidem & vtetur
fructibus & præscribit:debet tamen ab alijs inquirere,ve
ritatem vt sic ad eum perueniat.arg.dist.xxxvij.§.fi.

¶ De fraudulētia per modū prædicationis. Ca. XVI.

DE FRAVDVLENTIA SE

Datur q; cōmittit i emptiōe & vēditiōe seu negotiatiōe. Vñ pā.lxx. Qm̄ nō cognoui negotiatio
nē itroibo i porētias dñi dñe memorabor iustitię tuę soli⁹. Sed cū dns dicat Lu.xix.p pabolā loqns. Negotiamini dū venio tradēs seruis suis pecuniā q; possent
negotiari & demū exigens rōnem ab eis seruū quē reperit
non fuisse negotiatū dure increpauit pecuniā ab eo absu
lit & cēdenauit. quō ergo Dauid asserit se abstinuisse a ne
gotiatione vt dño grat⁹ esset:& suū regnū intraret dicens
Qm̄ nō cognoui. Sciendum igit q; triplex est genus nego
tiationis circa qd' Pā. docet nos recte habere sui exēplo.

¶ Prima est mundialis & scelesta:& ideo cauēda:quoniā
non cognoui negotiationem.

¶ Sec'a est spūalis & honesta:& iō exercēda. introibo &c.

¶ Tertia est temporalis & modesta.& ideo permittenda.
domine memorabor &c.

§. LET A SECVNDA INCHOAN

Negoti atio spi ritualis

do.f.negotiatiōe,spūali. Parabolā pōit circa hoc saluator
dicēs Mat.xiij. Simile est regnū cœloꝝ hoi negotiatori quę
renti bonas margaritas. Regnū cœloꝝ designat ecclesiā
militantē:& est sensus. Qd' sit i ecclia a quoliber fideli est
sile ei qd' narrat i parabola ista de negotiatore. Negotia
tor em̄ querēs margaritas vna inuēta q; videt sibi pręcio
sior vñ vt ditior fiat vēdit oīa q; habet & emit eā. Negotia
tor discurrit p diuersas regiones pciū portat vt merces ac
cipiat. Sic negotiator spūalis discurrit,ñ corpore sed mēte
per tres regiōes q; subsunt dñio dñi sui vbi manifestat po
tētias suas. prima est regio cœlestis in qua manifestatur
dei potentia ad remunerandū. Sec'a est terrestris in qua
declarat dei potētia ad creandū & gubernādū. Tertia est
in inferis vbi cōprobat potētia dei ad cruciādū. Per istas
regiōes Pā. ostēdit se discurrere dū ait. Introibo in potē
tias dñi.i. loca vbi manifestant suę potentię mente intelle
ctu & affectu. Merces q; reperit in pria regiōe est gl'ia di
uinę intuitiōis. Visio em̄ est tota merces inqt Aug. Quā
uis em̄ ibi sint multę margaritę iuxta illud qd' canit eccle
sia porte nitēt margaritis q; sunt varia gaudia btōꝝ. hęc
intellectu iusti & spūalis negotiatoris coronā. mercedem
q; finē nō habet sicut coronā de lapide pcioso.f.clarevitio
sus dei. Emit aūt hęc si emi pōt gra q; vtiq; pecunia est
ipsi⁹ dñi cōmendata,seruis suis ad negotiandū spūaliter.
Vt aūt possit habere istā pecuniā qua emat:vendat oīa q;
possidet. oīa.i. & substantia & corp⁹ & aiam supponit grę
ad eā habēdā & cōseruādā & augmētādā & ea mediāte reci
pit gloriā:qa gratiā & gloriā dabit dns. Pā. Vñ & paruul⁹
baptizat⁹ etsi nulla habeat opa meritoꝝ:tñ qa habet gra
tiā decedēs recipit gloriā. Hinc & Gre. Regnū cœloꝝ tātū
valet quātū habes.f.vt oia subijciant voluntati dei & gię
suæ. Nil villi⁹ cū emit:nil cari⁹ cū possidet. In sec'a regio
ne.f.huj⁹ mundi sunt multæ margaritæ Multa sūt gene
ra bonoꝝ:qa diuersę honores scientia & hmōi:sed pcios
ioꝝ est sapiētia. Vñ de ea dicit sapiēs. Preciosior est cū
ctis opib⁹ sapiētia:& oia quæ desiderant huic nō valent cō
parari. Prouer.iij. Nec cōparaui illi sapiētiæ.f.lapidē pre
ciosum. Sap̄ vñ. Sapientiā aūt voco virtutē infusam tan
tū. & sic accipit cōiter in sacra scriptura. Ipsa cōprehendit
in se oēs virtutes morales:qbus i vita nil est vtili⁹ hoib⁹
vt dicit ibi.c.vij. Sapiens. Pecunia qua emit est labor co

Universidad de Deusto
Biblioteca

puer.ij. hilbēdi &moderādi suas passiones. Nam vt dicit Phs virtus est sciētia circa difficilia. Et Virgil'. in. vj. Eneid'. Sed reuocare gradū. s. ad virtutem superasq; euadere ad auras hoc opus hic labor est. Et in lib. Sap. dr Si q̄sieris sapiēti quasi effodiēs thesaurū inuenies. In effossione thesauri est labor in abijciēdo terrā. i. terrena affectu despiciēdo, est & desideriū thesauri magnū: est & ꝓfundatio q̄ innuit humiliationem. In tertia regiōe. s. inferni merces q̄ descendo meditatione ad eā in vita p̄senti pōt emi: est venia id est remissio pœnę æternę inferni vl' tēporalis purgatorij cui⁹q; quisq; est debitor ꝓ pctis suis. Nō em̄ est homo sup terrā q nō peccet. ait Salomon. in. Reg. viij. Nulla preciosior margarita ex illa regiōe inde pōt trahi & vtilior ista. s. venia. Multa em̄ inde meditando possunt trahi: vt cognitio diuinę iustitię cōpassio ad illos & hmōi: sed hęc vtilior. Pecunia aūt qua emitur ista margarita preciosa est pœnitētia. Vt em̄ dicit Leo papa. Venia nō datur nisi correcto de reg. iur. in. vj. & plenius declarat Aug. de pœni. di. i. in quiēs. Neminem putes de errore aduertitē de quocumq; magno vel paruo vitio ad virtutē trāsire posse sine pœnitētia. per pœnitentiā em̄ pricipaliter cordis & cōtritionē verā tollit culpa: & de pœna debita plus & minus ſm quātitatē doloris. De ista igitur negotiatiōe spūaliter intelligitur qd' dās præcepit dicens. Negotiamini. Et ad hanc exercendam dicit pō. se intraturū in potentias dñi. i. in regiones suę potentię suo exēplo nos ad idem prouocans.

§. II. REVERTENDO AD PRIMUM

Negotiatio mūdana.

mum genus negotiationis. s. quā faciūt mūdani: q̄a plena est multis vitijs ideo cauēda iquātum vitiosa: qd' ipse pō. nos docet suo exemplo dicēs. Non cognoui negotiationē & hic est textus ſm aliā Bibliæ translationē. In loco cui⁹ nostra trāslatio habet. Non cognoui literaturam: hoc est exercitiū iniquorum. de q̄bus dr Baruch. iij. Filij Agar exquisierunt prudētiam quę de terra est negotiatores themā &c. Et ideo hāc dās Iesus prohibet dicens. Ioan. ij. Nolite facere domū patris mei domū negotiatiōis. Domus patris est non solū eccl'ia materialis: sed multo magis spūalis. i. collectio fideliū: quę tūc sit domus negotiationis cū fideles intendūt negotiatiōib⁹ iniquis. vnde Chryso. de hmōi dicit q̄ mercator nunq̄ pōt deo placere. Septempliciter aūt negotiatio est iniqua & cauenda large sumendo.

¶ Primo ratione finis cupidi.
¶ Secundo ratione psonę clerici.
¶ Tertio ratione temporis feriati.
¶ Quarto ratione consortij iniusti
¶ Quinto ratione loci sacrati.
¶ Sexto ratione medij iniqui.
¶ Septimo ratione materiæ mali.

Quantū ad primū clarū est q̄ cui⁹ finis est malus & ipm opus necessario est malū. Si q̄ finis negotiādi sit pricipaliter cupiditas q̄ est radix oīm malorū: negotiatio erit iniqua. Sed ꝓ hmōi declaratiōe sciendū ſm be. Tho. ij. ij. q. lxxvij. ar. iij. q̄ ad negotiatores ptinet cōmutationib⁹ rerū insistere. Importat em̄ negotiatio in facto quandā cōmutationē. Est aūt duplex comutatio rerū ſm ph̄m. i. Politie. Vna qdē quasi naturalis & necessaria p quā videlicet sit cōmutatio rei ad rem vel rerū & denariorū ꝓper necessitatē vitæ. Et talis cōmutatio nō ꝓprie ptinet ad mercatores sed magis ad œconomos & politicos. i. hos q̄ habēt rjs vitæ. Hæc igit cōmutatio ſm ph̄m de se est laudabilis q̄a habet finē honestū: q̄a. s. deseruit necessitatiuię hūanę nō artis i se. Alia cōmutatio est denariorū ad denarios vt cābiēdo: vl' denariorū ad merces vt i emptiōe & venditiōe vel reꝝ ad res: vt ipmutatione q̄ dicunt baratti: nō ꝓpter res necessarias vitę. sed ordinata ad hūc finē. s. lucrū ex ipa cōmutatione cōsequēdū. & hęc ꝓprie dī negotiatio. Et q̄ tū est de se deseruit cupiditati lucri q̄ terminū nescit: sed in infinitū rēdit. iō ſm ꝑsideratā habet quādā turpitudinē inquātū i sui rōne nō iportat aliquē finē honestū vl' necessariū de sui rōne. lucrū tn̄ qd' inde querit & si nō importat in sui rōne finē honestum vel necessariū nihil tn̄ ipor tat in sui rōne vitiosum vel rationi cōtrariū. vn̄ ordinari potest ad finē aliquē honestū & necessariū: & sic efficeret negotiatio licita puta si negotiaror lucrū qd' q̄rit mode

Cōmutatio hæc est honesta

ratū tn̄ ordinat ad hūc finē. s. ad sustētationē sui & familię ſm. s. statū suū decentē: aut etiā vt inde pauperibus subueniat: vel etiā cū negotiationē intendit ꝓper publicā vtilitatē ne. s. res necessariæ ad vitā patriæ desint & lucrū inde expetit nō quasi finē: sed ꝑsi stipēdiū laboris seruatis alijs debitis circūstantijs de q̄b⁹ dicet: si nō pōt condemnari. Sed si finē ponat vltimū in lucro: intendens solū diuitias augere; in immensum & sibi reseruare: in statu ꝑmanet dānationis. Et de hmōi negotiatorib⁹ dicit be. Tho. esse intelligēdum qd' ait Chryso. sup Mat. Quicūq; rem ꝓparat vt integrā immutatāq; vendēdo lucret ille est q̄ de tēplo ejcit: vt habet dist. lxxxviij. quoniā qd' verū ē q̄n vltimū finē cōstituit in lucro. tūc em̄ est extra ecclesiā quo ad meritū. Nolite ergo facere do. pa. m. do. ne. Hic autē large su Clerici mimus negotiationē & in seq. huj⁹. §. Sed o negotiatio est non ne mala rōne personæ. cū. s. aliq⁹ psonis speciali aliquo su gotiet, re ꝓhibet: qd' sit cūctis clericis & multomagis religiosis. ex ne cle. vel mo. p totū. vbi nō solū negotiatio: sed plura negotia ibi ponunt eis interdicta. Dicit em̄ Aug. Negotiari aliq̄n licet aliq̄n nō: aīq̄s clericus licet: posq̄ effectus es clericꝰ nō licet. dist. lxxxviij. fornicari. Rō ē ſm. b. Tho. ij. q. lxxvij. ar. iij. q̄ clerici abstinere debēt nō solū a malis: sed ēt ab his q̄ habēt speciē mali qd' in negotiatiōe cōtingit & ꝑticul'r. Primo q̄ negotiatio ē ordinata ad lucrū cui⁹ clerici debēt esse cōtēptores. Vn̄ Hiero. negotiatorē clericū ex inope diuitē tāq; quādā pestē deuita. di. lxxxvij. Sed o ꝓpter frequētia negotiatorū vitia: q̄a difficulter exuit negotiās a negligētia &c. vt dr Eccl'i. xxvij. Et Leo pa. Difficile est inter vēdentis emētisq; cōmerciū nō interuenire pctm̄. de pe. dist. v. ij. litas. Sed clericꝰ multū debet se cauere a pctis iuxta illud. Ambulans in via ymaculata. Tertio q̄a negotiatio nimis implicat mentē curis sęcularibus & pōs a spūali⁹ retrahit. Vn̄ apl's. ij. ad Ti. ij. Nemo militās deo ipli. se nego. sęcu. Ad idē di. lxxxviij. pōs. Habēt enim frequēter vacare diuinis, licet tn̄ clericis vti prima cōmutatiōis specie qui ordinat ad necessitatē vitę emēdo vel vēdēdo. Et si emēdo ad sui vsum victualia vel libros & hmōi. posita nō indigēdo his vel alia quę rendo empta cari⁹ vendāt clerici: q̄a tūc plus valēt q̄s pri⁹ nō pecāt clerici: vel laici. Sil'r licet eis eādē materiā emere & in de artificialia facere: honesta tn̄ quę congruant statui suo sicut emere ferrū rude: & inde facere ligones & vendere & alia honesta exercitia nō tn̄ ex hoc dimittēdo officia eccle sią. ar. xcj. dist. clericꝰ. i. cū. c. se. Nolite g̃ q clerici vl' religio si eis negotiatiōib⁹ vacādo fa. do. pa. m. do. nego. Tertio negotiatio est mala rōne tpis festiui: q̄libet em̄ debet talibus diebꝰ abstinere ab operib⁹ seruilib⁹: iuxta illud Exo. xx. Oīe opus seruile nō facietis i eo: sed negotiari cōpetat iter opa seruilia nisi emendo q̄ sunt necessaria victui quotidiano: & de ꝟ habeē dissuisue. ſ. Per hmōi em̄ negotiationē nō solū violant festa sed frequēter omittūt diuina officia q̄b⁹ vacādū est dieb⁹ festiuis. de ꝯse. di. iij. i illa. dr. In illa sancta die festiua: nil aliud agēdū nisi deo vacā dū. Dicit tn̄ Pe. de Pal'. in. iij. In nūdinis negotiādo audi dinisne tis diuinis nō quidē causa auaritiæ. i. cōgregādi ad superfluitatē: sed aliquo fine honesto. s. ad, puidēdum ex lucro die fe necessitati suę & familię vel dandū pauperib⁹ vel ꝓuidē sto luc dū bono cōtatis de reb⁹ necessarijs & sic ia pōt tales excu sari. ex quo ꝑlati eccl'iarū sciūt & rolerāt. Secus si sunt, phibitę ꝓ aliquā excōicationē & hmōi ꝓueniētib⁹ tn̄, puideret ꝓ pœnas pecuniarias a rectorib⁹ q̄ magis timent si exigā tur. Quarto negotiatio est mala rōne loci: cū. s. exerceatur negotiatio in eccl'ia. Fit em̄ ex ꝟ magna irreuerentia loco sacro: & p ꝟs deo cuius est domus. Vn̄ & dās vēdentes & emētes i tēplo eiecit dicēs. Nolite fa. do. pa. & c. sed digni⁹ & sacrati⁹ est i tpe gratię templū eccl'ię q̄ tēplū Salomonis. Ibi em̄ offerebant animalia & sāguis hircorū & vitulorū. Hic aūt offert corpus & sanguis Christi verū. Et cū plura pctā ꝑpetrent i emptione & veditiōe grauiora etiā fiunt rōne loci sacri: sicut & alia ibi ꝑperrata. Impedit etiam de uotio orantiū. ꝓpter tumultū qui solet contingere i hmōi. Sed qd de vēdentib⁹ ibi cādelas, dicendū videt q̄ clerici las i eccl vel religiosi q̄ hoc faciūt pricipaliter ad satisfaciēdū deuo tioni fidelium q̄ solēt eas accēdere i honorem dei excusari pōt. Si aūt ad cupiditatē & lucrū pricipaliter nō videt excusari posse a vitio eis, phibito negotiatiōis: & ꝑcipue i tali loco: sicut nec, sacerdotes veteris testamēti i his quæ

vendebant

Vendē res cāde

vendebāt in tēplo. Et in his quatuor casib⁹ ꝑdictis q̄uis cōsulendū sit q̄ lucra facta in hmōi pauperibus erogent non tn̄ videt hoc esse de necessitate saluris Et ratio est: q̄a datio & acceptio pecunię i hmōi de se nō est ꝓhibita: sed actus negotiādi nō simpliciter: sed in tali loco tpe & persona vl' fine licet aliq cōtrariū dicāt: non tn̄ inueni aliquod jus vel doctorē sol'nē hoc exꝑsse dicētē. s. q̄ de necessitate sit pauperib⁹ dandū illud lucrū. Qd' autē prędicet hoc pauperib⁹ dandū cautū est absq; alia declaratione esse. s. de necessitate vl' cōsilij honestate. Nec em̄ oportet omnē veritatē aperire in prędicatiōe ꝓpter periculū aburentiū sentēnjs veritatis qui proni sunt ad cōscientiā dilatādam qnimmo & i interrogationib⁹ decet aliquā sup hoc prudēter eludere: ar. dist. xlij. in mādatis. Semp em̄ tutiorvia cō sulenda sed ñ imperāda. ar. xxvj. q. vij. alligant. Quinto negotiatio reddit illicita rōne mali cōsorū: puta si mercatores inter se cōueniant & pactū faciant q̄ oēs vendāt tali prēcio tales merces: vel vnus solus vēdat & ñ alij certā rerū speciē tales si pactū faciāt q̄ vendant certo prēcio cōpetenti & nō plus: sed etiā minus sunt liberi. Iustū est immo cōsulit Hostri. q̄ ad hoc q̄ mercatores sua officia exerceāt bona fide de licētia sui ep̄i sciāt quantū possunt lucrari i mensura bladi & vini & hmōi: vel quantū possūt ꝓ li bra vltra id qd' emerūt vēdere in recōpensatione laboris industrię & expensarū & ſm prēcium taxatū ab eo vendāt sine mēdacijs & tuti erūt a pctō negotiationis. ex de emp. & ven. c. i. Bonū & æquū cōsuluit. sed q̄a cōsiliū est ñ obligat cū cōsuetudo vbiq; quasi sit ꝯtrariū: vbi tn̄ siue ꝓ ep̄m siue qd' melius fieret prouideret per rectores ciuitatis. s. q̄ taxato prēcio ab eis vēderent victualia & alia quæ sunt ad vsum necessaria nō possent mercatores seu vēdentes prēciū augere absq; pcto: sed si pactū faciunt mercatores insimul q̄certo prēcio vendāt merces suas & non minus: nō tamē per hoc intēdentes se cōseruare indēnes cū iustū ꝑciū ponūt mercibus ſm valorē illius tēporis: sed lucra immoderata querere ex nimietate precij pessimę sąciūt. Et dicūt hi monopolitę a monos qd' est vnus: & polite q̄d' est venditor: vl' polis qd' est ciuitas quasi vnus solus vendēs in ciuitate: & tale pactū monopolitarū est illicitū & a iure prohibitū ſm Hostiē. C. de mono. l. j. & cauet in dicta. l. q̄ exercens tale officiū ꝓpr̄is bonis expoliatus exilio ꝓpter nō damnetur. Si quis etiā societatē facit cū eo quē nouit esse malę cōscientiæ. & per fas & nefas negotiari: licet ipe ab illicitis cōmercijs caueat & socium admoneat ab illicitis abstinere nō excusatur nisi ꝓhibeat inquantū potest: & societatē cū eo soluat si pōt vel protestet si ñ potest de illicitis lucris participare nō velle nec illū in ipsis se intromittere. ar. dist. lxxxiij. error. Et sup hoc debet inquirere ne laboret crassa ignorātia quæ nō excusat. Sexto est illicita rōne medij. i. cū mediātib⁹ periurijs & mendacijs & duplicitatib⁹ negotiat, vn̄ Cassi. Illi negotiatores abominabiles sunt corā deo qui iustitiā dei minime cōsiderātes per immoderatū pecuniæ ambitū polluunt: merces suas plus ꝓiurijs onerādo q̄ precijs. di. lxxxviij. qd est aliud. Et de ꝓiurijs q̄dē nō est dubiū q̄ q vtunt eis etiā vnico periurio scienter. s. falsū iurādo q̄ peccāt mortaliter ſm Ray. & be. Tho. ij. ij. q. c. ar. iij. q̄a exꝑsse cōtra prēceptū dei faciūt notabilē irreuerentiā cōmittendo. De mēdacijs aūt dicit Ray. q̄ si hoc faciūt vt decipiāt etiā mortal'r peccāt & tenētur ad restitutionē ei⁹ in quo deceperant. Et glos. dicit ibi q̄ nō distinguit vtrū in modico vl' i magno decipiāt: Credo Ray. loq de mēdacio ex quo qs intēdit nocere seu deceꝑere i multo si posset sicut i modico cū dicit esse mortale. Nā si in modico tātum intēdat decipe nō est ratio ēre debeat esse mortale. Et qd' dicit glos. videt referendū ad factū nō ad intentionē qd' ex mō loquēdi patet. hoc ē cū & si intendat decipe in multo: actu tn̄ nō decipit nisi i modico q̄a nō pōt vel etiā pōt referri ad actū restitutiōis: q̄a ita in modico decipiēs tenet ad illud modicū sicut ad multū q̄ in multo decipit. Sed si qs mēdacio vtit in emēdo & vēdēdo vt cōseruet se indēnē: pura vt vēdat iusto precio rē suā. dicit cōstitisse sibi plus q̄ constitit & hmōi peccat tali sve nialiter ſm Ray. sed Hosti. dicit q̄ si hoc facit assidue & ex cōsuetudine mortal'r videt peccare. Arguit a sili de ebrietate quā dicit Aug. esse mortale si sit assidua: vt patet dist. xxv. §. al's. Hoc tn̄ ñ credo verū: q̄a vēniale. de se quātūcūq; cōtinuet & multiplicet nūq̄ fit mortale ſm Tho. ij. ij. q. cl. ar. ij. Et de hoc. ē. in. j. par. ti. vj. Sed bñ disponit ad mortale. Nec est sine de ebrietate vn̄ dictū illud Aug. exponit b. Tho. ij. ij. q. e. Est igit illud mēdacium veniale nisi addat cōtemptus. Et idē dicendū de duplicitatib⁹ q̄ ibi fiūt & fraudibus. s. q̄ sit mortale vbi ītēdit notabilis deceptio ꝓximi, alś veniale. de hoc plenius. j. Septimo rōne materię mali. Quędā em̄ negotia sunt q̄ de se sunt mala de sui natura. vt vsura simonia & hmōi vnde Amb. Reperiunt q̄ꝑplurimi negotiatiōe muneris mercari velle gratiā spūsancti. i. q. s reperiunt. & hoc negotiatio. i. exercitatio oīb⁹ ꝓhibet clericis & laicis ſm Ray. Quędā alia sunt quæ nō sunt de sui natura mala tn̄ eis vtunt hoīes vt in pluribꝰ ad malū: vt taxillos facere taxillos & chartas: laibos: fucos & hmōi. & ornamē chartas ta supflua vestiū. Et ab hoc emptiōe & vēditiōe & factiōe &c. debet q̄libet abstinere & pmaxime ab his q̄ sine pcto mortali fieri nō pōt: seu quorū vs̄ cōiter est ad mortale pctm̄. Et sic intelligēdū qd' dicit Inno. in. c. fratres. de pœ. dis. v. valet. Falsa pnia ē cū pœnitēs ab officio. i. actu negotiali nō recedit qd' sine pctis agi nō pōt. Et qd' ait Gre. i homi. s. negotia q̄ ad pctm̄ implicant necesse est vt ad hæc post cōuersionē animꝰ ñ recurrat. de. pœ. di. v. negotiū. Loquūtur em̄ de mortalib⁹ pctis nā si de qbuscūq; etiā venialib⁹ itelligat null⁹ posset etiā licita negotia exercere. De hmōi aūt artib⁹ quæ artificia sunt frequēter ad pctā dicet. j. in seq. c. Quędā alia sunt dubia vt emere prætātias solutas cōitati ab alijs seu denarios mōtis: & impśtita. Venetorū. & loca Genuē. quę qdā dicūt licita qdā illicita & vsuraria & ab hmōi abstinēdū q̄a in dubijs tutiorvia ē eligēda. ec de spō. iuuenis & de hac materia lati⁹. §. eo. ti. c. viij. &. c. xj. Ibi ponūtur rationes ad vtrāq; partē. & ideo nō de facili condēnandū & sic qd' tutius est consulendū vt dictū est.

Nego tiari cū mēdacijs.

Mono polite dicunt.

Nota cōfessor

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

principale. s. de negotiatiōe ꝑpalı modesta. Sciendū q̄ tūc negotiatio est licita q̄n eā exercēt ſm iustitiā quam exigit de⁹ ab hoīb⁹ nō ſm iustitiā hoīm: & hoc est qd' ait Pē. Ixx. Memorabor iu. tu. fo. s. in negotiādo & alia opa faciendo Iustitia hoīm solū sibi cauet a magnis excessib⁹ deceptionis. pura. vltra dimidiā iusti precij irritās tales cōtractus. ex de emp. & ven. cū dilecti. Sed iustitia dei non permittit etiā aliquā paruā deceptionē scienter factam. Qui autē sequūtur iustitiā hoīm nō memorātur iustitię dei. de qua dicit Pē. Memorabor iu. tu. so. Illi autē sunt negotiatores q̄ de tēplo eccl'ię militāris quo ad meritū enciunt & de tēplo triūphāris eccl'iæ quo ad cōsortiū. vn̄ Cassio. sup dicto. ꝑ. Pē. Illi abominabiles facti sunt. s. qui iustitiā dei minime cōsiderāt & per minimū pecuniæ ambitū merces suas polluūt: Sicut aūt seruat iustitia dei, i. iustitia ſm deum cum i negotiando datur iustū precium nō excessiuū & res integra debita nō sophisticata aut cū est cōmutatio ęqua. Ita econtrario negotiātes large sumpto vocabulo ꝓ ementib⁹ & vendentibus. Tripliciter autē faciūt cōtra iustitiā dei.

¶ Primo ex iniqua appreciatione.
¶ Secundo ex varia sophisticatione.
¶ Tertio ex illicita permutatione.

Quātum ad primū sciēdū ſm. b. Tho. ij. ij. q. lxxvij. ar. j. q̄ emptio & vēditio videnf introducta ꝓ cōmutilitate vtrius q̄ dū. s. vn⁹ id get alterius, & econuerso sicut ꝓ Phm. j. Politi. patet. Qd' aūt ꝓ cōi vtilitate introducta sit nō debet magis esse vni⁹ q̄ alteri⁹: & ideo debet inter eos ſm ęqlitatē ꝯctus instituī. Quātitas aūt rerū q̄ in vsum hoīm veniunt mēsurat ſm preciū datū ad q̄d est inuētū numisma: vt dr j. Ethic. & ideo si prēciū excedat quantitatē valoris rei vel econuerso res excedat preciū tollit iustitię æqualitas hæc Tho. & cōmittit cōsequēter iniqtas. Iniqtas em̄ dr quasi inæqtas. i. inequalitas: sed q̄ diligit iniquitatē odit animā suā. Sec'm aliā translationē inqt Psal. xc. Pē. & loquit de aīa dei q̄ est volūtas eius. Vn̄ x. x. q. ij. §. hoc ius. dr ꝓ si in venditione rei eccl'iasticę plus offerat q̄ res valeat eccl'ia recipere nō debet: sed tātū iustū preciū. Et ratio est ſm Archi. in. d. §. q̄a eccl'ia nō debet dolū facere in cōtractib⁹ suis nec de dona. p tuas. Sic igit res non pōt licite vēdi plus q̄ valeant: nec min⁹ emi pensato earū valore in respectu ad vsum nostrū & ꝓbabile iudiciū humanę æstimatiōis mē surātis valorē rei infra limites latitudinis cōpetentis. Et pro maiori declaratione hui⁹ materiæ tria videnda sunt.

¶ Primo vnde accipiendus sit debitus valor rei.

Negotiatio licita

Quālitertio fuerit ꝓpositum.

¶ Secunda pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Secundo q̄ sit latitudo competens valoris rei.

¶Tertio qd dicendū quando sit excessus valoris rei.

Et ꝓ declaratione primi oportet tria ꝓsiderare diligēter & primū q̄ ꝑm Sco.i.iiij.dist.xv.duplex ē valor rerū. Primus est valor naturalis. Sc̄d's valor vsualis. Valor naturalis rei est ꝑm bonitatē nature a deo in re creata: & ꝑ̄ modo musc'l pulex vel formica plus valēt q̄ panis: qa illa habent vitā: aiam seu visum: & nō panis vel etiā margarita. Sc̄d's valor dr̄ vsualis ꝑm q̄ assumit in respectu ad vsum nostrū. & ꝑ̄ modo quāto aliq̄ sunt vsib⁹ nr̄is vtiliora tāto plus valēt: & ꝑm hoc panis pl⁹ valet q̄ mus. Quia igitur act⁹ emēdi & vendēdi ad vsus hūanę vitę merito ordinat ideo res q̄ sunt ad vsum hūanę vitę venaliū valor sumēdus est sc̄d'm ōmō nō primo. Sc̄d'm cōsiderādū circa valorē rei est q̄ ipē valor res sc̄d'o modo accept⁹, i. ꝑm q̄ sunt ad vsum nostrū i re venali triplr̄ pēsat. Primo ex ei⁹ vtuositate. Sc̄d'o ex ei⁹ raritate. Tertio ex ei⁹ cōplacibilitate. Et

Valor rei q̄sti mat tri pliciter

virtuositas quidem rei attendit ꝑm q̄ res ex suis realibus virtutib⁹ & ꝓprietatib⁹ est nr̄is vtilitatib⁹ virtuosior & efficacior & hoc mō bon⁹ panis tritice⁹ plus valet ad vsū nostrū q̄ hordeaceus. & fortis equus ad vectura plus valet q̄ asinus. Sc̄d'o pensat rei venalis valor ex ei⁹ raritate. i. ꝑm q̄ res ex luę inventionis raritate & difficultate, magis necessarię sunt pro quanto videlicet ex earū pcnuria maior ē ipsarū indigentia & minorē facultatē habendi & vtēdi habemus. Vñ Hiero. Oē rarū carū, di. xciij. legimus. Et ꝑm hoc bladum plus valet tempore famis & caristię q̄tē pore quo multū abūda apd' omnes. Sic quatuor elemēta ignis: aer: aqua: & terra vilioris precij apud homines ēsti mant, ꝓpter eorum copiam q̄ balsamum vel aurū: cuius illa de se sint magis necessaria q̄ vtilia vitę nostrę. Tertio pensat in revenali eius cōplacibilitas: id est ꝑm q̄ magis vel min⁹ bene placet voluntati nostrę habere talem rē & vti ea. Vti em̄ prout hic sumit est rem in facultate volūtatis assumere vel habere. & ideo nō modica pars valoris venaliū rerū ex beneplacito volūtatis pensat siue pl⁹ siue minus cōplacentię i vsu huius rei vel illius ꝑm q̄ vn⁹ equus est gratior vni & alter alteri: & vnū ornamētū vni & alius alteri & hoc mō vn⁹ rē alteri vilioꝛē multū appētiat & sibi reputat pręciosā & carā & ecōuerso. Tertiū ꝑsi derādum circa valorem rerū est q̄ valor rerū venaliū vix aut nunq̄ potest a nobis determinari nisi per cōiecturalē & ꝓbabilē opinionē & hoc nō pūctualiter sub idiuisibili ratione aut mensura i plus & minus: sed sub aliqua latitudine cōpereti respectu tēpoꝛ: locoꝛ: & psonarū: circa quā latitudinē diuersi hoies in estimando differre probant. & hoc etiā dicit Tho. vbi. ꝫ. q̄ valor rerū nō cōsistit i pūcto indiuisibili. vñ aliquātulū plus aliquātulū minus emere vel vēdere nō tollit equalitatē vel iustitiā. dūmō nō fiat excessus notabilis cōtra conscientiam. Quantū ad sc̄d'm. s. quæ sit cōpetēs latitudo valoris rei: ista cuius limites posit estimari sit pretiū extēdi. Dicendū q̄ triplr̄ hoc innotescere potest: ex iure: ex ꝓsuetudine: ex discretiore. Et primo ex iure: qa si pręciū quo vendit res excedat medietatē iusti pręij: seu pręciū quo emit deficiat a medietate iusti pręij: puta valet res. x. florē, prout cōiter estimat & ñ vēditor petit & recipit. xvj. vel cū valet. x. ēptor emit ꝓ. xiij. cū dimidio. tūc ꝑm iura cōtractus est nullus. et ē de emp. & vēdi. cū dilecti. per iudicē irritendū vel facere supplere defectū cōmissum

Valor rei q̄sti mat tri pliciter

verūetiam si esset minor excessus q̄ medietas iusti pręij si sit notabilis vtiq̄ ꝑm Tho. ij. ij. q. lxxvij. & Sco. i. iiij. di. xv. est ibi iustitia & per cōsequens pēcm mortale & restitio faciēda quantū ad eū p quē fit deceptio aduertenter in pręcio multū excessiuo vel defectiuo. Sed si fiat deceptio ignoranter qa. s. emptor vel venditor estimat tātū valere tunc nō est ibi mortale ex quo ipse decipit per errorē. Sed tamē cum perpēdit vel sibi ostēdit tenet ad satisfactionē alias tunc peccaret mortaliter si non vellet satisfacere. Qd' totū intelligę q̄n defraudat iusto pręio emptor vel vēditor ex errore seu ignorātia. Nā si sciens & aduertēs quantitatē excessus vel defectus libere cōsensit in tale pręciū & cōtra tū: in nullo tenet alter cū eo cōtrahens eū sciat illū aduertere de excessu vel defectu pręij. Et ratio est qa scienti & cōsentienti non fit iniuria nec̄ dolus vt de reg. iur. libꝰ. vj. Sicut em̄ pōt rem suam absq̄ oīni pcio dare & donare. ita etiā potest ꝓ centesima parte iusti pręij rem suā vēdere ad suū beneplacitū: & alteri ꝓ quinta parte: & alteri ꝓ

nota cōfessor.

iusto precio tantū. Nec in hoc sit iustitia ex parte alteri⁹ nisi cogeret vēditor ad vēdendū aliqua magna necessitate ad hoc inducēte eū nō potest aliter sibi ꝓuidere: vellet ñ iustū precium: sed inuenire ñ potest: vl' etiā magna leuitate ad hoc mouēte vt prodigus & leuis tunc em̄ secus dicendū. Sc̄d'o ipsa latitudo precij pot innotescere ex consuetudine. Nam vt dicit Sco. in. iiij. vbi. ē. q̄ experiētia sa Cōsuetis patet q̄ cōsuetudinarie relinquit ipsis pmutātibus vt rudo ꝓ pēsata mutua necessitate reputent se mutuo dare æquiua lēs: & hinc inde accipere. Duū q̄ppe videt inter hoies cōtractus esse in qbus cōtrahentes nō intendāt aliqd de rigore iudiciali q est vt tantū res emat vel vendat quantū valet sibi mutuo relaxare vt sic cōmunē cōtractū comitetur aliqua dationera. Et hic modus commutantiū fundat quasi super lege naturę dicēte. Fac alteri qd' tibi vis fieri. Satis ergo est ꝓbabile q̄ quādo cōtrahētes mutuo sunt contēti mutuo sibi remittere si vel in t aliquo modo: dū tñ nō enormi deficiāt a ꝓfecta iustitia. Tertio innotescit latitudo precij rerū ex discretione. Dicāt em̄ discretio q̄ cū res in se valens. x. tñ habēti est cara & vtilis. vt. xij. si volo eā habere dem sibi nō tātū. x. sed quātū sibi valet. ex quo ipse retinere volebat qa vtilis. vt. xij. Vñ & bea. Tho. ij. ij. q. lxxvij. dicit q̄ vēdere rē pl⁹ q̄ valeat est iniustū nisi in de Discretio æstimatpcij dūr rei

trimentū cederet vēditoris vēdere. s. quātū valet: pura qa sibi multū est vtilis illa res vl' necessaria: tūc em̄ vendere poterit plus q̄ res in se valeat quantū. s. valet ipsi vendi tori. Sed q̄uis emptor multū iuuet ex re quā vult emere si vēditor inde nō dānificat ex carētia ipsi⁹ rei nō ꝓpreca pōt plus vēdere rem q̄ valeat in se: qa vtilitas quę supue nit emptori nō est ex cōditione vēdētis: nec ex cōditione rei i se: sed ex cōditione emētis. vnde nō debet vēdere illi qd' non est suū. Idē Sco. in. iiij. Si tū sua liberalitate emptor vult aliqd plus dare q̄ valeat res qa ide multū iuuatur: pōt recipi. arg. i. q. ij. sicut ēm. Quantū ad tertiū primę partis. s. qū sit excessus in precio qd iuris. Ad hoc dicēdū q̄ tripliciter pōt fieri excessus i precio rerū venaliū, vel defectus. Primo quidē vltra dimidiū iusti precij & sic contractū pōt rescindere deceptus vel restauratione dāni sui petere vt dictū est. Nec obstat si dicat q̄ vnusquisq̄ in re sua est moderator & iudex ꝑm iura ergo rei meę possum imponere preciū qd' volo: nec aliqs pōt me cogere ad pię taxatū preciū: sicut nec etiā ad vendēdū: sicut etiā emptor nō cogit ad emendū nisi precio sibi bñplacito. Sicut igit cōtractus emptionis & vēditionis est mere volūtarius: sic etiā taxatio pcij venaliū rerū debet esse volūtaria ꝑm voluntatē vendētis & emētis: iuxta illud ꝓuerbium legale, Res tantū valet quantū vēdi pōt. Ad illud em̄ respōdeo. Quāuis qs nō cogat ad vendēdū rem suā: tñ in actu & contractu vēdendi si vēderevult formā iuris & regulā iustitię seruare debet & ægratis. Et ideo in actu vendēdi non licet sibi rei suę statuere iniustū preciū & accipe qa tūc nō imponit rei vsimplr̄ suę preciū: sed vt i alterū cōmutādę. Hmōi aūt impositio cōmutatiue includit acceptionē precij ꝓuadētis. Accipere aūt ꝓ tales preciū est iniustū & cōtra equitatē. Insup ꝑm Hosti. quis non posset qs cogi ab initio rē suā vēderē vel alienare vt patet. C. de cōtrahē. emp. l. dudū si tū exposuerit venalē & preciū offerat. si, ꝓ iusto pcio vēdere nō vult cogi pōt p iudicē q̄ iusto precio vēdat. ff. de offi. presi. l. j. Et cū dr̄ res tantū valet quātum vēdi pōt intelligit de iure nō de facto ꝑm estimationē cōem ꝑm Anto. de But. Sc̄d's excessus est in cōtractu hmōi q̄n vtiq̄ notabilis est non tñ pertingens ad medietatē iusti precij. Et Notabilis excessus.

tūc aliqui dicūt licitū esse nec̄ad restitutionē teneri: qa in tra hoc pmittit vt in. d. c. cū dilecti. de emp. & vē. Quā opinionē sequi videtur Duran. ordi. Mino. in sum. sua. Sed hāc opi. tāq̄ erroneā & periculosam saluti animarū repro bāt bea. Tho. ij. ij. q. lxxvij. & Sco. in. iiij. dist. xv. dicētes q̄ talis sciēter decipiens iniustitiā facit & per cōsequēs mortaliter peccat & tenet ad restitutionē eius in quo decepit. Si aūt ignorāter & ex errore. s. æstimās tantū illā valere & hmōi tunc non peccat: sed cū aduertit errorē tenet ad satisfactionē dāni ipsi⁹ seu decepto alias tūc peccaret ſmō dispōneret se ad emēdam. Ad rationē ab illis inductam de lege. Rñdet bea. Tho. vbi. ꝫ. q̄ lex dat populo in quo sunt multi deficiētes a virtute vnde solū ꝓhibet ea mala q̄ habēt destruere humanū cōuictū pacificū ea puniēdo: vt furta adulteria, notabiles deceptiones in cōtractibus: vt dece

Excessꝰ pcij sit triplr̄.

Lex diuina & humana differēter puniunt.

ptio vltra

ptio vltra dimidiū iusti: & hoc cū punire pōt absq̄ maiori scādalo alias etiā illa tolerat: vt. i. q. vij. q̄ties, xxiij. q. iij. c ipsa pietas. diſr. l. vt cōstitueretur. Alia aūt pmittit nō qa licita: sed inquātū nō punit ea: & hoc ne puniendo sequerent maiora mala. Sed lex diuina quę datur oībus nil dimittit impunitū in hac vita vel aliqd qd' sit virtuti cōtrariū. Vñ ꝑm diuinā legem illicitū reputat si in contractib⁹ equalitas nō seruaret qd' sit plus vēdendo rē q̄ valuerit: vel min⁹ emēdo eū sit precipue notabilis excessus. in hoc cū be. Tho. cōcor. Io. de Lig. & Io. Cal. & plures alij canonistę dicētes illā decre. habere locū iure fori: nō iure poli: & hoc advtandū multa litigia q̄ de leui possent quotidie fieri. Terti⁹ excessus est q̄n in hmōi cotractib⁹ parū sit dā nificatio: vt qa paulo plus vēdit res vl' paulominus emit iusto pretio: & tūc q̄uis qdā dicāt indistinctę nō cōmitti pēm nec teneri ad restitutionē eo q̄ precia rerū nō ꝓsistāt in pūcto indiuisibili: sed habeāt quandā latitudinē i pl⁹ et minus. Veri⁹ tñ videt dicendū q̄ qa latitudo illa debet esse ꝓportiōes & sic habet limites suos q tñ difficulter scīri pōt ideo si qs in emēdo vel vendēdo excedat aliquātulū limites nō agēs cōtra conscientiā: qa. s. credit illud esse satis iuxta preciū & si rigidū: non peccat nec tenet ad restitutionē q̄uis aliquātulū excedat limites iusti precij: & tūc habet locū illud qd' illi dicūt. s. oēm cōtractū cōcomitari aliqualē donationē & sibi inuicem partes remitere modicū plus vel min⁹ iusto precio. Sed siqs cōtra cōscientiā vēdat plus vel emat min⁹ iusto precio. i. credēs excedere supremū gradū latitudis precij & si in modico nō pōt excusari a pcō: saltē veniali: cum oīs deceptio & fraus sit pcm. & etiā teneat ad satisfactionē. sed ex quo minutię tales fiūt innumerę: & parū etiā inde lęditur ꝓximus: debet illud sic iniuste acqsitū pauperibus erogari. xiij. q. v. qui habetis. Declarantur predicta per. Geraſ. ordi. Eremi. & Io. de Rip. q̄ si fiat diminutio vel excessus iusti precij in cōtractibus in modico nō est necesse restitutionē facere. Ad qd' ꝓbandū inducūt

Modicus excessus nō cessꝰ necessa rio restituitur.

tripliciter rationē. Primo quidē ratione pacis & saluatiōis. Qd' em̄ ex cōsensu & statuto cōmuni & p cōmuni oīmvtilitate ꝓcedit eo ipso obtinet equitatē & robur iuris cōmunis: sed cōmunis cōsensus ac recta & discreta consuetudo vtl' q̄ nō omis excessus in talib⁹ restitui sit necesse & hoc ideo qa expedit tpali paci & saluti spūali Expedit qdē rē porali paci: qa als infinitę querimonię & litigia ex hoc oriren. Spūali etiā saluti hoc expedit. s. cōmunitatis & partiū eius qa cū difficillimū sit ab hmōi cōtractuū excessib⁹ se totaliter deputare & maxime in hoibus imperfectis inhiantib⁹ lucris ex qbus & in qbus maior pars communitatis hoim consistit periculosissimū oīb⁹ esset hmōi excessū sibi vēdicare & retinere nō liceret. Sc̄d'o hoc idē probatur ratione mutuę concordationis. Propria nāq̄ forma & ratio cōmutatiui contractus ex vtriusq̄ partis libero ac pleno cōsensu inchoat & rectificat, ita q̄ emptor: vult sibi rē emptā pro ti⁹ q̄ preciū eius. & vēditor ecōuerso vterq̄ etiā ex pleno cōsensu a se alienare intēdit ꝓprium dominiū rei suę illud in aliū totaliter transferendo. Et si in aliquo prę ter intētionē & propriā æstimationē defraudatur. citra tñ excessū enorme lege diuina vel humana prohibitum vult nihilominus cōtractum initū ratū esse & firmū ac si libere & expresse omni tali legi renūtiaret in contrariū faciēti ꝓ quāto, ꝓsuo temporali indēnitate id faciat alter sibi nihil inde reddere obligat: qa ibi tā nō ē enormis. immo forte nec vllus excessus: quia sicut potuit totū absq̄ oīmō precio donare sic potuit pro minori precio iuste vendere vl' dare Tertio hoc, ꝓbatur rōne humanę estimationis. quę quidē icerta est ad mere iusta precia pretaxāda & ad pcise discernēdū excessus & defect⁹ iusti precij, ꝓpter qd' licet preciū in aliquo minuat vel excedat. nihil omin⁹ nulli, ꝓprio vl' cōmuni iudicio censet aut cēseri debet ꝓ enormi. Nec sic respectu iudicij nostri recedit a moderātia iusti precij sub cōpetenti latitudine mēsurādi qn ipsum aliqualiter icludat sicut, mustū vel vinū acerbū vel aliqualiter acetosum non sic recedit a specie vini quin includatur i ipsa. Et ꝑm Sco. in. iiij. dist. xv. Equalitas cōmutationū & contractuū nō cōsistit in indiuisibili medio: immo in medio illo qd' iustitia ꝓmutatiua respicit magna est latitudo & intra illā latitudinē nō attingere indiuisibilē punctū æquivalentię rei in quocumq̄ gradu citra extrema fiat iuste sit. Si quis aūt obstaret & diceret q̄ quicq̄d in cōtractib⁹ est illicitū & ꝑm cōtra ius diuinū esse videtur: & sic nullū robur ab eo obtinere videt immo pon⁹ oppositū, ꝓpter qd' nullus illi citus excessus preciꝰ pōt a iure diuino acquiri peccanti in illo. Rñ. Dicendū q̄ in hmōi cōtractibus quantū ad primū. s. intrinsecā affectionē sciendum q̄ pro quātovult in ꝓximū scienter aliquā inæqualitatē vt. s. in hmōi cōtractibus meliorē partē habeat q̄ ille: pro rāto alias sufficit aut p contritionē & pœnitētialē satisfactionem aut per purgatoꝛ ignem sicut & cętera venialia expiari. Quantū ad sc̄d'm. s. operationē extrinsecam & cōmutationē licet ꝑm veridicā æstimationē preciꝰ sui cōrineat aliquātulam inęqualitatē. respectu tñ ad cōmune statutū & ad cōdescensuā legē dei quæ pmittit aliquos minores defectus ita. q̄ per eos non punit ad mortē æternā & ad liberū cōsensum cōtrahentiū nō habet inæqualitatē. immo potius benignā & concessoriā & salutiferā æquitatē. & iō quātū ad hoc tā diuino iure q̄ humano robur obtinet firmitatis. Aliter oēs hmōi excessus preciꝰ illiciti erūt in acq rentib⁹ mortalis culpa: qa esset vsurpario rei alienæ iquātū alienę. Teneret etiā qui libet vēditor siue emptor oēm talē excessum restituere: & sic oēs qui hic nō restituerēt dānarētur: quod quidē nequissimū & durissimū est pensare. Verū, ꝓpter prauitatē humani affectus ad talia ꝓpria inclinati: ac, ꝓpter inęqualitatē taliū cōmutationū securi⁹ & iust⁹ esset oēm talē excessum sciēter factū si alicui⁹ quātitatis appreciabilis foret satisfacere: aut si parui valoris sit, ꝓ aīabus illoꝛ pauperib⁹ erogare: qa in hoc plus ꝓficeret fraudato nisi & ipse graui inopia laboraret. Hæc tñ ꝑdicāda cū magna discretione: cū populi ad dilatādā cōscientiā sint proni. & ideo quę turiora sunt dicenda sunt. Quantum ad fraudes quas faciunt hoīes in negotiādo & illicitas pmutationes dicē in sequentibus sub alio sermone.

Antēdę prædicator.

¶De varijs fraudibus q̄ cōmittuntur in negotiando. Capitulū. XVII.

DE VARIA FRAVDATIONE

Dne loq̄t ꝓpheta di. Pē. l. j. Tota die iniustitiā cogitauit lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolū. Vbi vltra frequentia mali opis quā signat dicens. Tota die: & sententiā dānationis insinuat dicens. Propterea deus destruet te in finem & euellet te &c. Vñ & Apls. s. Thessal'. iiij. Nec̄ quis circūueniat: id est decipiat in negotio fratrē suū: qa vindex est deus de omnibus his. Et de bestia quā vidit Io. Apocal'. xiij. dicitur q̄ faciet ne quis possit vendere vel emere nisi qui habuerit characterem ac nomen bestiæ. Bestia quæ dicit a vastando diabolus est character eius qui est imago eius est fraus & dolus nomē eius est falsitas: quia mendax est. Absq̄ ista imagine. s. fraudis dicunt mercatores nō posse vendere vel emere. Sed ibi subditur q̄ qui acceperit hunc characterem bibet de vino iræ dei. Et nota tria mala q̄ facit dolosus seu deceptor in negotiando seu vendendo.

¶Primum est astutia in modos ad decipiēdum & exquirendū. ibi. Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua.

¶Secundum est fraudulentia in excogitatos exequendo ibi. Fecisti dolum.

¶Tertium est malitia in decipiendos liniendo. ibi. Sicut nouacula acuta.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Astutia est i mē

Astutia sciendū q̄ licet astutia fraus & dol⁹ possunt in actib⁹ aliorꝰ pctōꝝ reperiri cōmunius tñ invitio auaritiæ circa acquisitionē ꝛ poraliū cōsueuerūt exerceri: & vt dicit. b. Tho. ij. ij q. liij. ar. iij. Astutia, ꝓprie est cū qs ad cōsequēdū aliquem finem bonū vel malū vtitur nō veris vijs seu mediꝭ: sed simulatis & apparētibus. hoc est autē peccatū: quia cōtra rationē rectā: vnde & cōtra prudentiā. Nec̄ em̄ etiā ad bonū finē oportet falsis vnꝭ & simulatis peruenire: sed veris & realib⁹: qd' facit prudētia. Et qa similitudinē habet eū ea in eo. s. q̄ vtit ad puenientū ad finē intētū illis mediꝭ q̄ cōducūt ad ipsum. Sed prudētia debitis & iustis mediꝭ & vtitur ad bonū finē. astutia indebitis mediꝭ vel ad malū finē ideo ipsa astutia aliquādo dr̄ prudētia, ꝓpter dictam sīlitudinē sed improprie. Vñ & Prouer. i. dr̄. Vt paruulis detur astutia. i. prudētia. & Prouerb. xiij. Astutus. i. prudēs

Universidad de Deusto
Biblioteca

ōia facit cū cōsilio.sic ergo astutia consistit in excogitatione dictarū viarū simulatarū ad aliquē finē consequendū puta vt in ꝓposito ad decipiendū ꝓximū in tēporalib⁹. Et hoc est qđ dicit Pē.de iniquo. Tota die iniustitiā cogitauit lingua tua. Lingua .s. cordis, exquirēdo & inuestigādo mente quō iniusta possit facere & proximum decipere Sed dicit dās per prophetā Iob .v.c. quod recitat apls.i. Cor.iij. Comprehendā sapiētes.s.mūdi in astutia eor: qa frequenter cum intendant decipere ipsi decipiuntur.

Dolus iverbis

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

notādum ſm be. Tho.ij.q.liij.cꝑdolus est executio astutię. Vñ cōsistit in executione dictarū viarū falsarū quę excogitatur per astutiā. & principaliter fit per verba ad decipiendū, iuxta illud Pē.xlix. Lingua tua cōcinnabat. i. multiplicabat dolos cꝫuis & ad malitias cordis ex cogitatas ad decipiendū extendat etiam dolus Iuxta illud Eccli.s. Cor tuū plenum est, dolo & ad opera deceptoria. ſm illud Hiere.vj. Cū ſti faciūt dolū. sit ergo dolus per verba & facta deceptoria: fraus autem proprie per facta: & sic habes differentiam inter fraudē & dolum. & sic sumitur cū dicit eē de rescrip. ex tenore. cꝑ fraus & dolus nemini debent patrocinari: vt fraus referat ad facta deceptoria: ad verba autē dolus. Et no. ſm. Pe.de. Pal. in. iiij. Goff. & Bernar. cꝑ si dolus dat causam cōtractui: puta quis celat vitiū equi quem ponit venalē vel laudat ipsum vt indefectuosum: quē defectū si sciret emptor nullo modo emeret vt equū cadentem periculosum: tūc res illa cꝫuis valeret preciū tamē ga venditor celando vitiū occultū rei illius vel laudando vt non habentē defectū cū sciret tenet ad restitutionē precii emptori & rei offerētis rē: qa, ꝓpter talem dolū pōt rescindi cōtractus ſm iura. Si autē dolus ꝑ verba vel facta incidit in, cōtractum: qa .s. emptor emisset illā rē cui⁹ defectum nesciebat: fed nō tm preciū: tunc si res illa tantum valet nō tenet ei vēditor in aliquo: qa exquo volebat emere debebat emere iusto ꝑcio: sed si nō tāti valebat debet restituere illud plus. Hos dolos dum facit iniusti⁹ auarus ꝑ verba adulatoria plena fallacijs alliciēdo verbis humanis & reuerētibus ostendēdo se amicū emptoris & hmōi. Vñ Pē. ꝓpter hoc assimilat eū barbitōsori: & linguā suā nouacule cū qua radit pilos qui anteꝫ radat acuit nouaculā sup lapidē oleo linitū: ita auarus & fraudulentus oleo adulationis linguā acuit ad radendū pilos. i. auferendum temporalia. Dicit ergo sicut nouacula acuta. s. lingua tua fuit. Contra hos imprecatur Pā. v. dicens. Linguis suis dolose agebant iudica illos deus. i. condēna eos deus.

Fraus i factis.

Dolus dās causi cōtractui rescindit contractum.

§.III. NOTA IN TERTIO FRAVdulētiā q̄ cōsistit in factis & cōprehendit in dolo dū dr. Fecisti dolū. i. operatus es fraudē. Sed vt dr Prouerb. j. ipsi molitūtur fraudes cōtra animas suas. Est enim ista fraudulentia aliquādo mortale pcm̄ & ad restitutionem obligat si sit notabilis deceptio. Fit ergo fraudulētia.

¶ Primo in rei quidditate.
¶ Secundo in sui quantitate.
¶ Tertio in eius qualitate.
¶ Quarto, in soluendi tarditate.
¶ Quinto in preci ad res mutabilitate.
¶ Sexto in bonę intentionis prauitate.

§. IIII. PRIMVS ERGO DEFE

Fraus i substantia rei.

ctus fraudis est in quidditate seu specie & substātia rei: vt si vendatur orichalcū ꝑ auro: vnus lapis preciosus ꝑ altero vinū lymphatū ꝑ puro: & hmōi. De qua fraude cōtra eam facientes inuehit de⁹ per Esa. di. i. c. Argētum tuū versum est i scoriā: vinum tuū mixtū est aqua vbi alia trāsactio habet caupones tui vinū aqua miscent. Hanc fraudē cōmittunt in specie rei macellarij: vendentes: carnes hircinas vel caprinas ꝑ castratinis. Aromatarij vēdētes vnum aroma mixtū cum alio ꝑ puro: cerā mixtā oleo ꝑ pura cera: vnū medicinale pro alio. Et multi alij artificijs suis faciūt multas sophisticationes. Si qs ergo scienter aliquam fraudē facit in hmōi decipiens vel intendens decipere proximū peccat: & ad restitutionē tenetur si notabiliter lędit ſm beatū Tho. ij.q. lxxvij. Sed si ignoranter fieret talis deceptio. s. vendēdo vnā rem pro alia: cum. s. credat talem esse nō peccat. sed tamē tenetur ad satisfactionē cum perci pit de errore. puta vendit qs anulū orichalcum pro aureo credēs esse aureum: tenet cum perpendit de errore illi emptori satisfacere. Sicut etiā siqs daret alicui vnum grossū argenteū deauratū pro vno floreno tenet dare vnū florenū. Et ex his patet vt dicit bea. Tho. vbi. s. cꝑ illicitū est vēdere aurū vel argentum alchimicū provero tū qa non est adeo purū sicut verū: tum etiā qa nō habet easdē ꝓprietates sicut proprietatē letificādi: aur qa non valet contra certas infirmitates. Si aūt per alchimiā fieret verū aurū non esset illicitum vēdere, ꝓ vero: qa nihil prohibet artēvti aliquibus naturalibus causis ad producendū veros & naturales effectus. sicut Aug. dicit in lib. de trini. de his q̄ fiunt arte dęmonū. Et qđ dictum est de venditore idem itelligē dum de emptore: cū. s. vēditor crederet rem suā minus pręciosam: puta orichalcū quod est aurū & lapidē vitreū qui est prætiosus. Emptor ſem cū hoc percipit peccat grauiter si nō dat sibi pręcū competēs valori rei: sed ſm estimationem vendētis: & tenet ad satisfactionē. Verū cum alig sophisticant ea quę vendūtvt se seruent idēnes: & cū aliquo lucro congruo: qa si venderēt puras res & emptores non vellent dare iustū pręcium: qa alij vendūt talia sic sophisticata & mixta minori ꝑcio videnē posse excusari dūmō nō fiant tales mixturę q̄ noceāt humanis corporibus qđ accidere potest i his quæ venduntur cibum & potū hominū pręcipue medicinalibus. Similiter nō videt illicitum cum per talē mixturā res reddunt magis amabiles & nociuę: sicut audiui contigere de vino gręco qđ aliquādo quādo est purum: qa nimis fumosum minus placet cū vero aqua misceat amabilius redditur & libentius emunt homines credentes tamen esse purū. Debent tamen vēditores i hmōi casibus minus vendere cꝑ si esset purum: al's vēderent aquam pro vino. & sic de alijs similibus.

§.V. SECVNDO FIT FRAVS IN

quātitate pōdere, numero, & mensura. Vñ dās Deut.xxv. dicit. Non habebis i sacculo diuersa pondera maius & minus: & Leuit.xix. Nolite facere iniquū aliqđ in iudicio in regula: in pondere & in mensura. & Osęæ.xij. Chanaam i manu ei⁹ statera dolosa. Chanaā interpretat negotiator. Hi em cōmittunt dolos & fraudes in mensuris: qa & si habeāt iustas causas & pōdera. tn fraudulenter vtūr eis ad decipiendum. Et in pondere qdem fraus est cū dat qs. xj. vncias ꝑ vna libra carniū, aromatū, pisciū, lane, lini. & aliarū rerū pōderabiliū. In mēsura cū dat de pāno laneo vel lineo. vel. x. brachia vel vlnas cū dimidio pāni. ꝑ. xj. vel sextariū vel mnā victualiū diminutā vel metretam vini oleivel alteri⁹ liq̄ris nō plenā. In numero vt cū qs debet aliquas res i certo numero dare numerum diminutum tribuit. Omnes hi q has scięter faciunt fraudes inique agunt & cōtra dūm. de quo dr Sap.xi. Oia disposuisti in pōdere numero & mensura. s. debitis & tenenť ad satisfactionē dānificatis vel si parum est dare pauperibus. Nota tn ꝙ vbi est de more patrię ꝙ q dat lanā vel linū ad nendū seu filādū accipiat & cōputer filatū ad rōnē. xiij. vnciarū ꝑ libra qn hoc scit q laborabat illa filādo si nō soluit sibi de. xiij. vncijs nisi ꝑ vna libra. nō, ꝓprie ē ibi fraus: qa nō decipit cū sciat sic sibi debere solui & sic itelligi pactū cum a pricipio sibi dat opus. Scienti em & consentienti non fit iniuria nec dolus. de regu. iur. lib. vj. cuius turpis videat mos. Non aūt sic excusant tabernarij dantes mensuras vini diminutas. s. vsq; ad collū metretę vel alterius mēsuræ cum sit de more. Nam emētes decipiunt cum itendant habere plenam mensuram & contra volūtatē eorum diminuitur nec cōsuetudo excusat quæ dicēda est corruptela nisi hoc facerēt vt se cōseruēt idēnes vel eū aliquo lucro rationabili q al's nō lucrarent si plenas mēsuras darēt: qa oporteret pręciū augere in quo nō inuenirent emptores vel pauc os. Itē lanifices q faciūt pannos tn habere ad tractorium vltra debitū artis. vñ postea made factus & tonsus: vt moris est retrahitur ad longe minorē mensurā cꝑ debet fraudem faciunt. Et multo magis q ſm rationem artis vendunt caligas cum faciūt pannū ex quo eas formāt minus debito made fieri: it a ꝙ postea ipsis fortis cū vtitur emptor multū restringunt & decurtant: peccāt non parū & fraudatis tenent ad satisfactionē cum cito lacerent & male deseruiāt eis. Itē lanini. i. deferentes lanā vel linū ad filandū qbus pecunia datur a magistris suis: vt soluant ad rationē tantum pro

Dantes ad filādum.

Tabernarij.

Pānorū tractatores.

tum pro libra: puta quinqꝫ solidos si min⁹ soluūt. & illud sibi retinent fraudem faciunt. Etsi a filatricibus auferunt minus cōuento vel debito: precio soluētes illis debēt satisfacere in futurū supplēdo illud minus datū eis dē vel pauperib⁹ erogādo si parū ē ꝓ qualibet: vel nō. bene scitur persone. Si vero eis soluūt cōuentum & cōgruū precium qđ eis remanet de pecunia tenētur magistris restituere.

§.VI. TERTIO IN QVALITATE

rerū fit fraus: cū. s. venduntur carnes infectę ꝑ sanis aromata antiquata & sic virtute debilitata ꝑ recentib⁹: liber corrupt⁹ & falsus ꝑ fideli & corū fragile pro durabili: vinū coruptū, ꝑ sano: dom⁹ ruitura ꝑ stabili & firma: a ial infirmū pro sano: pānus defectuosus pro indefectuoso & hmōi: De his dr Esa. xxxij. Fraudulenti vasa pessima sunt id est artificiata. Et cū qręrit si teneat vēditor: semp dicere defectum rei quā exponit venalē Rūdet. b. Tho. ij.q. lxxvij. ꝙ defectus rei aut est occultus: aut manifestus. Si occultus. tunc aut talis defectus reddit vsum illius rei venalis impeditū vel noxiū: aut non. Et siquidē talis defectus reddit vsum rei impeditū vel noxiū: puta cū quis vendit equū claudicantē, ꝑ veloci: vel domū ruinosā pro firma: vel cibū coruptū pro sano: peccat grauiter iniustitiā cōmittendo in dolosa & fraudulēta vēditione & ꝓximū damnificando ex hoc. vñ & tenet ad dāni recōpēsationē per regulā illā. Qui occasionē dāni dat: dānum quoq; dedisse videtur. eē de iniur. & dam. da. si culpa. Tenetur ergo manifestare vitium rei nec debet celare. Si autē defectus rei nō impedit totalr vsum ei⁹ nec reddit noxiū: sed min⁹ reddit rē vtilem si demat de precio quantū importat ille defectus: fraudē & dolū perpetrāt: & tenentur ad satisfactionem. Mediatores quoq; seu sensuales qui sciūt tales defectus & pro bonis & in defectu sic vēdere faciūt participes sūt peccati: & sunt obligati ab restitutionē vt de iniur. & dam. da. si culpa. Idem de facientibus fieri pānos lineos vel de serico intextos: cū eueniūt notabiles defectus in eis: siue ratione materię siue rōne formę seu texturę: qui tamē nō percipi de facili possunt ab emptoribus. Sec⁹ autem dicendū in oib⁹ pdictis casibus qñ emptor percipiēs tales defect⁹ vel nō pcipiēs volūtarie emit rem & illo pcio peritus i negociando: qa intendit inde bene lucrari: puta in alio loco vbi care venduntur etiam cū talibus defectibus Sciēti iem & cōsentiēti nō fit iniuria nec dolus. de re. iur. libro. vj. Sed qđ de ipsis reemēdatoribus pānor⁹ qui vidētur ex ope suę artis esse occasio illi⁹ fraudis qa ita subtiliter agunt ꝙ non percipi de facili possunt scisiure pānorum: Rn. ꝙ cum ars illa sit publica in ciuitate & tolerēt & rōnabiliter: quia & si non fieret illa reemēdatio nec etiā iustum pręciū vellēt emptores dare: vel etiā forte nō ita de facili inuenirēt emptores: vnde & homines possunt intelligere pānos aliquando habere tales defect⁹. Lanifices possunt iusiꝑ iuste vēdere diminuēdo de precio ſm quātitatē defectus: quod verū faciāt vel nō faciāt non habent ipsi dijudicare: ideo non videtur posse condēnari: sed tolerari.

Quādo defect⁹ rei debet manifestari.

Adde tex. in. l. ītemela §. si ali⁹ &. §. itē eū eo. ff. eo. §. l. nō solū eo. titu. &. c. sūt dignū. et. de homi.

Vēdito res panorum.

§. VII. QVARTO INSOLVTIO

nis diminutione & tarditate fit fraus seu damnum: qñ non soluit laborāri ꝑ ope suo termino debito: qđ faciunt multi non tā ex impotētia cꝫ ex auaritia: qa cū illa pecunia debita solui mercenarijs vel alijs volunt aliquo tempore negotiari & lucrari: sed hoc est expresse cōtra dñi mandatum di. Leui. xix. Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsq; mane. Et Prouer, iij. Ne dicas amico tuo: vade reuertere eras cū statim possis dare. Cū em tales indigēt: sustinent, inde plura incōmoda quorum illi sunt causa. Et hoc nisi nondū terminus aduenisset solutionis faciēdę ſm pactum & cōuentionem. Vnde & dās vineę dicit in fine diei procuratori suo. Voca operarios & redde illis mercedem ſm cōuentionē factā. Aliqñ etiā dat eis falsas monetas pro bonis: aliqñ etiam eis subtrahunt de debito diuersis vię. Sed quid cū Petrus volens soluere creditori: puta Ioanni pro re emptavel ope facto sibi vel vectura rerum: vel alia causa mittit eū ad cāpsorem vel mercatorē qui habet suas pecunias vel sibi eas mutuat: vt ipsi soluat: & cāpsori⁹ vel alius gerēs negotia ipsius mercatoris ꝑ eo soluit Ioanni ad instātiā & voluntatē ipsius Petri: retinet tn duos denarios ꝑ libra ꝑ mercatore cāpsorius ejus: nunqd est licitū Rn. si hoc habet ꝓsuetudo ciuitatis i hmōi: & creditor hoc sciēs non contradicit: videt posse tolerari & excusari rōne consuetudinis: quæ legē facit cū est rōnabilis vt dist. j. cō suetudo. Non aūt videtur irrationabilis dicta cōsuetudo: cū introducta sit respectu laboris numerantis pecuniā & scribētis & expēsarū quas facit campsor vel mercator pensionis exercētium artē pro eo. Ratio em expensarū & laboris habēda est. ar. c. magnę, de voto. Et nullus cogitur suis stipendijs militare. xiij. q. j. §. iij. Si autē vltra cōsuetū acciperet fraudem cōmitteret, vel etiā si creditor hoc nesciens cōtra voluntatē suā & intentionē recipit illā diminutionē nā tunc mercedē laboris sui si vult campsor ab eo. s. Pe. cuius nomine soluit: recipiat: non a creditore Ioan. qui intergre debet recipere ius suū. Sed quid de cameranis vel depositarijs cōitatis in diuersis officijs: vt montis vel gabellarum & hmōi habentibus vel recipere pecunias a personis: vel tradere eas vanis hoibus ꝑ cōitate a quolibet dante vel recipiēre pecuniā ab eis exigāt aliquid: puta vnum denariū pro floreno vl' libra: nūquid hoc est licitū si hoc habet cōsuetudo a diu seruata' Rn. dicendū saluo meliori iudicio hoc videt distinguendū: qa aut tales sunt salariati a cōitate & sufficienter ſm laborē officij & qualitatē: aut nō sunt salariati vel diminute & si sufficiēter salariati. In primo casu non credo posse exigere vel recipere: qa ibi nō videt habere locū cōsuetudo: cū irrationabilis sit introducta ex mera & immēsa cupiditate: vnde potius dicenda est corruptela. di. viij. cōsuetudo. Et sic credo talia sic extorta seu acquisita ex debito pauperib⁹ erogāda. vt. xiij. q. v. c. non sane. In secūdo casu videtur eos posse exigere & consuetudinē eos excusare: quæ rationabilis est cum seruiat illis personis: & nemo de suo cogitur facere beneficiū, ar. xiij. q. i. §. j. sed dignus est mercenarius mercede sua.

non soluentes mercenarios.

Mat. xx

Cāpsor

De officialib⁹ cōitatis

§. VIII. QVINTO FIT FRAVS IN

pecuniæ ad res mutabilitate: & ex hoc diminuitur precium debitū, ꝓmissum: qa nō indigētes aliqñ talibus reb⁹ cōducti i aliquo opere cū vēdūt minus pręciū cꝫ id qđ cōstitit eis. Et cōtra hos ait Iacobus apls. v. c. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras' quæ fraudata est a vobis clamat contra vos. Sciendum igit ꝙ cū pacta de De obseruanda pactorum. beant seruari eē de pact. antigonus. Et pacta ex conuentio seruāne legem accipiunt: ideo cum quis cōducitur ad aliquod opus: si, ꝓmittit sibi dare pecuniā nō debet illi dari victua pactalia vel pannū vel alias res: nisi inquantū velit ipse cōductus sua sponte: vel nisi alio mō non possit sibi soluere ex defectu pecuniæ. Sed tunc si ille non indiget vsu illius rei: puta panni: sed oportet vendere vt habeat pecuniam alijs rebus emendis: illud dānum quod inde sustinet in minus vendendo debet conductor resarcire: ex quo pactum fuit de pecunia & inuoluntarius alias res recepit. Sed si a principio operis pactum in soluendo sibi de labore suo certo precio in rebus puta pānī: victualiū: & partim in pecunia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adde.l. pemo. ff.eo. & ibi Bar.

tunc si illas res quas sibi dat pro parte solutionis ſm con tentionē vendit iusto precio ſm q̄ alijs vēdit: quāuis ipe non indigens eis reuēdēdo multū perdat: quia quod sibi datum fuit pro.xx.solidis nō potest vēdere nisi ,p.xv.vel minus: in nullo cōmittit fraudem cōductor: quia sciēti & consentiēti nō fit iniuria nec̄ dolus. de re. iur. lib.vj. Sed si ipse vel alius pro eo: puta retaliator pro setariolo dat pā num textori conducto a setariolo maiori precio q̄ alijs vē dat: de illo pluri certe tenetur: puta retaliator vēdit pan num alīs ad rationē.xxx. solidorū ,p brachio: sed textori serici ad rationē.xxxiij. vel plus quem pannū reuendens reperit.xxv.solid̄.certe setariolus tenetur textori de trib⁹ solidis pro quolibet brachio pāni: quia plus iusto precio tantum vendidit sibi retaliator ad petitionē setarioli: sed de illis quinq̄ quibus minus vendidit q̄ emit non tene tur ei ex quo iusto precio venditum fuit: & cōuentio iter illos talis fuit: vt.ſ.in panno sibi soluerit in totum vel in partem pro suo labore. Sed & si ipse textor serici ab initio cum pactū fecit cū setariolo de panno sibi dādo pro labo re suo scit q̄ retaliator vendet sibi plus iusto precio: qa sic cōiter fit & al's expertus est: non videtur sibi setariolus te neri: quia in idē reuertit acsi setariolus a principio faceret pactū cū textore dādi sibi tantū quantū vender pānū sibi datū puta debet sibi dare.x. flore. ,p suo labore. sed i pāno de quo fit textor q̄ non inueniet de ipso panno vendens ipsum. vj. floreū. vñ ita est sicut faceret pactū cum eo dare sibi. vj. flore. nō obstante q̄ dicat de.x. flore. qa nō i pecu nia. x. ,pmisit: sed i pāno sibi cōputādo taliter q̄. vj. flore. habebit. Vñ em̄ textor peteret tantū. vj. flore. a setariolo: qa sic̄ credit habiturū ,p pannū sic vendituū: non videt setariolus male facere. Est n̄ satis turpis talis mod⁹ vtriq̄ & setariolo & retaliatori: & potius est reprobādus vt iniust⁹

In pactis,

Nota tamen q̄ si ex hoc non accipit textor debitū lucrū de labore suo ſm cōem ẽstimationē: sed diminutum: puta tur autē debitū lucrū illud in quo cōueniunt in pecunia: puta .x. flore. sed qa pauper est & oportet eū accipere etiā multo minus vt se & familiā sustentet: tūc vtiq̄ setariol⁹ sibi teneret dare supplemētū vsq̄ ad.x. vl circa: si dat sibi pannū quē non vēdit nisi. vj. qa sicut dignus est operari⁹ mercede sua ex debito iustitiæ ita & conuenīēti mercede: alīs esset contra æqualitatem iustitię: sicut in ẽmptio nis & vēditionis est iniustitia & p̄m cum res emitur mi nus iusto precio ex necessitate venditoris: sed si quantitas vj. floren. reputat congrua merces sur laboris videt posse illud: & si turpiter inuentū admitti: verū quia talia cōmu niter inuenta sunt ad decipiendum & opprimendū paupe res ideo inducendi setarioli & retaliatores q̄ abstineant a talibus: & ex factis huiusmodi fraudibus satisfaciant lę sis: vel pauperibus erogent si non grauauerunt notabili ter textores. ar. xiij. q. v. c. qui habetis. &. c. nō sane. Et idē dicendum de alijs conducentibus laborantes ad alia artificia & exercitia: sed de setariolis & textoribus dictum est quia huiusmodi multum Florentiæ practicatur

Equalitas iustitiæ quādo vitiatur.

§. IX. SEXTO FRAVS EST IN

operibus de genere bonorū: cū. ſ. quis in eis quærit aliud ſ.Co.x. q̄ gloriā dei. luxta illud apli. Oia in gloriā dei facite: puta remunerationē in mundo ,pter quod dī Hiere. xl viij. Maledictus omnis qui facit opus dei fraudulenter & de fidiose: quod exponēs. Grego. ix. lib. mora. dicit q̄ triplex fraus cōmittitur in bono opere qđ est opus dei: cū. ſ. intē dit remuneratio ex eo ab hoie. Et hoc primo a corde. ſ. vt habeat amicitiam & gratiā hominum ideo aliquid boni operatur: sed fallax gratia dicitur Prouerb. vlti. Qui enim hoc quærit lę̄pe. vt ait Augu. ab eo offendit deus ne offen datur amicus. De⁹ autem (ait pē. lñ.) dissipauit ossa eorū: id est opera in genere virtuosa quæ hominib⁹ placent. Se cūdo ab ore cum. ſ. ex bono opere querit laus humana: qđ prohibuit christus dicens. Cum facis eleemosynā noli tu ba canere ante te. Mat. vj. id est noli publicare vt lauderis quāuis enim dicat q̄ memoria iussu cū laudibus: non tū ipse requirit eā: sed deus illi eā tribuit vt nō solū a deo sed etiā ab hoibus viuens & mortuus laudet. Tertio ab ope re cū. ſ. quis aliqđ bonū facit vt a deo remuneretur tpali ter. i. vt ꝓsperet: ieiunat seu orat & hmōi: facit vt cōsequa tur eleemosynā vel ecclesiasticā dignitatē vel alios confi dētes de sua bonitate decipiat temporaliter vel spūaliter

Fraus i bono opere triplici ter.

Prouer.

talis hypocrita est: & de hmōi dīs dicit. Vhe vobis hypo critę q̄ sīles estis sepulchris dealbatis q̄ apparent hominib⁹ speciosa. Mat. xxiij. Omnes ergo tales qui fraudes fa ciunt in opere dei. i. de genere bonor⁹ maledictionem dei incurrunt. Econtrario de viso iusto dī Esa. xxxiij. Beatus q̄ excutit manus suas. i. opa ab omni munere. i. cordis oris & operis: nil. ſ. quærens ab hoibus vt finem ipsorum operū nec gratiā hoim: nec laudē: nec transitoria.

§. X. DE PERMVTATIONIBVS

rerū ad res i negotiando quæ vulgariter dicunt baratti: puta dat lanifex setariolo duos pānos laneos æstimatos ab eo cētū flore. & ,p his setariol⁹ dat lanifici pānū sericū ẽstimatū ab ipso. c. flore. Siue mercator dat lanifici lanam & setariolus sericū: & pro his lanifex dat sibi non pecuniā sed pannos laneos: & setariolus dat pānos sericos in tali æstimatione i quāta receperunt lanā vel sericū: nunqd est licitū? Rñ. Si pure & absq̄ fraude partium fiat pmutatio quantitatis præcipue vl qualitatis rerū est ꝓ̄ctus permutatio nis & licitus: qa a iure approbatus simpliciter i tpalibus. eē de re. pmu. per totum. Si aūt fiat fraus: aut hoc est i ipis mercimoniis quo ad qualitatem: aut in æstimatione prę cij. Si i qualitate rerum pmutatarū: tunc si est fraus ex par te vnius tantum: qa. ſ. dat alteri pannum laneū vel sericū seu lanā vel sericū multū defectuosa cōtra itentionē eius: cum tñ ipe recipiat res ab eo nō vitiatas: vtiq̄ peccat nota biliter & tenet satisfacere notabiliter lędēs. eē de iniur. & dam. da. si culpa. Et sīr mediator seu sensalis q nouit hu iusmodi fraudē: qa coopat fraudi. ij. q. i. notū. Si aūr vterq̄ itendit alterū decipere: & ab vtroq̄ dat alteri res defectuo sa pro bona vtroq̄ ignorāte fraudē alterius vterq̄ peccat mortaliter propter malam itentionē. xxij. q. v. q. peierare. Quantū aūt ad satisfactionē pōt hic habere locū cōpēsa tio: vt vnus alteri nō teneat ſi in tanto deceptus est vnus ꝑ intentionē suā quantū alter. Si ꝓvterq̄ vt practici sci rent defectus rerū permutādarū: nō videt ibi esse fraus qa scienti & cōsentiēti nō fit iniuria. de re. iur. lib. vj. & alter alteri non tenet. Si aūt fit deceptio i præcio: qa excessiuū ponit i suis mercimoniis: tūc si vn⁹ eorū excedit in pręcio & non alter qui excedit peccat & obligat satisfacere si est notabilis excessus: nisi hoc alter perpēdat: & tamen sic ve lit facere permutationē: tunc videt nō teneri per regulam scienti. i. vj. Si autem scienter vterq̄ excedit in pręcio i ęstimando suas res: qa alter de altero hoc credit & cognoscit cum quotidie hoc practicent puta mercator de lana quam dat lanifici valente tunc. xc. floreñ. ſm currens præciū ex igit. c. vel circa. Et lanifex de pannis laneis quos dat mer catori pro sua lana exigit. c. cum non valeant nisi. xc. vel circa: cum alter probabiliter sciat de altero q̄ iniustum præcium exigunt de sua revidetur hic habere locum com pensatio: nec ibi proprie esse fraudem cum intendant se cōseruare idēnes nō alterū grauare tales tamē adinuen tiones sunt ex cupiditate iuentæ: & ideo vitandę.

Casus pulchri de pmutationibus.

Cōpēsatio habet locum.

¶ De multiplici falsificatione: & ibi agitur de falsificatio ne i mensuris: i pōderibus: in monetis: in scripturis: i bul is in instrumentis: & in fœtibus filiorū. Ca. XVIII.

DE FALSIFICATIONE PO

test iduci illud Psal. lxj. Mēdaces filij hoim i sta teris: vt decipiāt ipi de vanitate in idipm. Vbi tria pñt notari. Primo defectio ꝓ̄itatis. ibi. Mē daces filij hominū i stateris. Secūdo intētio nocibilitatis ibi. vt decipiant ipsi. Tertio consecutio pœnalitatis. ibi. de vanitate i idipsum.

triplex statera.

¶ In statera quidem cōscięntiæ vel opinionis internalis.

¶ In statera sententiæ iudicialis.

¶ In statera mēsuræ materialis.

Prima est cū qs iudicat de aliquo ſm suā ꝓscięntiā in qua frequēter fallit nō recte æstimādo. Vñ Hiero. Non affera mus stateras dolosas vbi appēdam⁹ qd' volum⁹ ,p arbi trio nō dicentes hoc graue hoc leue. Sed afferamus diui nā staterā de scripturis sacris tā q̄ de thesauris dīnicis: & in illa qđ sit grau⁹ appēdam⁹. xxiij. q. i. nō afferamus. Sed mēdaces filij hoim in statęris: faciētes sibi leuē cōscientiā vl' nullā de grauib⁹ pēis seu malis: vt & de adulterio ,ppē qđ sequit falsus part⁹ aliq̄n & suppositio alieni part⁹ &c.

Meritum & demerit.

Secūda est in iudicio vbi sn̄ia est quasi statera. Vñ Grego. xlv. dist. oīs. Omnis qui iuste iudicat, statera in manu ge stat. Sed mēdaces filij hominū in stateris p iniustas sn̄ias.

Tertia est statera mensurę materialis. de qua Prouerb. xj. dicit. Statera dolosa abominatio est ante deum. Sed men. filij ho. in sta. qa faciūt aliq̄n falsas mēsuras & pōdera: vł eis vtūtur. Numisma etiā ſm phm dī mensura rerū vena liū: qa tantū monetę datur quanti ęstimatur res esse valo ris. Sed mēda. fi. ho. in sta. falsificando monetas: vel falsis vtendo. Scripturę etiā hoim possunt dici stateræ: qa p eas quasi mēsurat & declaratur qđ alicui sit concedendū. Sed men. fi. ho. in sta. ſ. bullas falsificādo in strumenta & alias scripturas. Et de his oībus in seq. §. declarabitur.

Pœna fraudulentorū.

§. III. QVANTVM AD TERTI

um principale oñdit qđ demū eueniat istis mendacib⁹ i sta teris & falsificātibus: hoc videlicet qa cū ipi decipiāt ipsi tādē decipiūtur. Sed vbi in modico decipiūtur: qa i terrenis ipsi i multo: qa in ęternis a diabolo decipiūtur: nō perpē dēres se inde priuari gloria: & ęterno igne puniri. Et sic in telligit illud Psal. De vanitate in idipm. pcedētes. ſ. men daces: de vanitate. i. falsitate qua vtunt ad decipiendū: in idipm incidūt. ſ. in deceptionē. Magna em̄ deceptio ęqua decipiunt a diabolo: quia dū intendūt & sperāt ex suis de ceptionib⁹ ditari & gaudere inde summe depauperant & ꝓtristātur cū demū in pūcto ad inferna descēdūt. ppr hoc igne ęterno cruciādi: vbi nec gutta hr̄e aq̄ valet in refrige riū: sicut de diuite epulone postulāte vt Lazar⁹ descende ret ad eū & aquę gutta refrigeraret linguā eius. Lu. xvj.

§. IIII. DE FALCIFICATIONE

monetę. Abb̄. si. sup. c. quāto. de iureiur. sic dicit ſm glo. i d. c. Non licet sine cōsensu principis seu imperatoris cude re monetā. vt. C. de falsa mo. in. l. ij. & ij. ſm Bar. & Cyn. ibi. & ß verū nisi ciuitas vel princeps inferior p̄scripsisset hoc per tantū tēpus de cuius initio non existat memoria: vt in. c. sup quibusdā. de verb. signi. vel nisi esset talis q p̄ scripsisset iura imperij: vt Hispaniæ reges: q vt dicit glos. dist. lxiij. Valētinianus. nō subiacēt imperio: qa de hostiū faucibus regnū eruerūt. Falsatur aūt moneta multiplici ter. vt in glos. d. c. quanto. & sic varie punit. Vno mō fal sat moneta principis de nouo cudēdo: & talis debet cōbu ri. vt. l. n. C. de fal. mo. Sed' o falsat qs cudēdo monetā ciui taris vel inferioris a pricipe: & talis capite punit. vt. C. de fal. mo. l. i. Tertio cū quis nō fabricat de nouo monetam: sed fabricatā cudit. ſ. minuēdo: vel tingit puta monetam ſreā vt appareat aurea: & talis punitur vltimo supplicio: vel datur ad bestias ſm ꝓditionē ꝓsonę. vt. ff. ad. l. cornel. de fal. l. quicūq̄. Item notandū sed' o q̄ habēs ius cudendi

Qualiter mōeta falsat.

Mendacij cū qđ sit.

re. Oēs qui amāt mēdaciū filij sunt diaboli. De ipso enim dicitur Io. viij. Mēdax est & pater eius. i. mendacij primus inuentor. Et corde quidē mēdaciū dixit cū ait i corde suo vt dicitur Esa. xliij. Similis ero altissimo. existimās perue nire ad gloriā per virutē propriā. Ore vsus est mendatio cum dixit per serpentem primis parētibus. Nequaq̄ mo riemini &c. Gen. iij. Opere autē cū ſm Apostolū ipse Sa thanas trāsfigurat se in angelum lucis.

ij. co. xj.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

Certū est q̄ in omni mēdacio deficit veritas: & cū christ⁹ sit ꝓ̄itas discordat ab eo'. vñ cū christo nō pōt eē aliqs cū mēdacio. Dicit em̄ Apoc. xiiij. de sanctis q̄ nō est inuentū mēdaciū in eis. Sunt autem mēdaces filij hoim in stateris. Statera autē est quędā regula recte mensurandi res cum est iusta statera: sed mendaces filij hominū in stateris.

Mēsurę & pōderis falsificatio

¶ In statera quidem cōscięntiæ vel opinionis internalis.

¶ In statera sententiæ iudicialis.

¶ In statera mēsuræ materialis.

Prima est cū qs iudicat de aliquo ſm suā ꝓscięntiā in qua frequēter fallit nō recte æstimādo. Vñ Hiero. Non affera mus stateras dolosas vbi appēdam⁹ qd' volum⁹ ,p arbi trio nō dicentes hoc graue hoc leue. Sed afferamus diui nā staterā de scripturis sacris tā q̄ de thesauris dīnicis: & in illa qđ sit grau⁹ appēdam⁹. xxiij. q. i. nō afferamus. Sed mēdaces filij hoim in statęris: faciētes sibi leuē cōscientiā vl' nullā de grauib⁹ pēis seu malis: vt & de adulterio ,ppē qđ sequit falsus part⁹ aliq̄n & suppositio alieni part⁹ &c.

Secūda est in iudicio vbi sn̄ia est quasi statera. Vñ Grego. xlv. dist. oīs. Omnis qui iuste iudicat, statera in manu ge stat. Sed mēdaces filij hominū in stateris p iniustas sn̄ias.

Tertia est statera mensurę materialis. de qua Prouerb. xj. dicit. Statera dolosa abominatio est ante deum. Sed men. filij ho. in sta. qa faciūt aliq̄n falsas mēsuras & pōdera: vł eis vtūtur. Numisma etiā ſm phm dī mensura rerū vena liū: qa tantū monetę datur quanti ęstimatur res esse valo ris. Sed mēda. fi. ho. in sta. falsificando monetas: vel falsis vtendo. Scripturę etiā hoim possunt dici stateræ: qa p eas quasi mēsurat & declaratur qđ alicui sit concedendū. Sed men. fi. ho. in sta. ſ. bullas falsificādo in strumenta & alias scripturas. Et de his oībus in seq. §. declarabitur.

§. III. QVANTVM AD TERTI

um principale oñdit qđ demū eueniat istis mendacib⁹ i sta teris & falsificātibus: hoc videlicet qa cū ipi decipiāt ipsi tādē decipiūtur. Sed vbi in modico decipiūtur: qa i terrenis ipsi i multo: qa in ęternis a diabolo decipiūtur: nō perpē dēres se inde priuari gloria: & ęterno igne puniri. Et sic in telligit illud Psal. De vanitate in idipm. pcedētes. ſ. men daces: de vanitate. i. falsitate qua vtunt ad decipiendū: in idipm incidūt. ſ. in deceptionē. Magna em̄ deceptio ęqua decipiunt a diabolo: quia dū intendūt & sperāt ex suis de ceptionib⁹ ditari & gaudere inde summe depauperant & ꝓtristātur cū demū in pūcto ad inferna descēdūt. ppr hoc igne ęterno cruciādi: vbi nec gutta hr̄e aq̄ valet in refrige riū: sicut de diuite epulone postulāte vt Lazar⁹ descende ret ad eū & aquę gutta refrigeraret linguā eius. Lu. xvj.

§. IIII. DE FALCIFICATIONE

monetę. Abb̄. si. sup. c. quāto. de iureiur. sic dicit ſm glo. i d. c. Non licet sine cōsensu principis seu imperatoris cude re monetā. vt. C. de falsa mo. in. l. ij. & ij. ſm Bar. & Cyn. ibi. & ß verū nisi ciuitas vel princeps inferior p̄scripsisset hoc per tantū tēpus de cuius initio non existat memoria: vt in. c. sup quibusdā. de verb. signi. vel nisi esset talis q p̄ scripsisset iura imperij: vt Hispaniæ reges: q vt dicit glos. dist. lxiij. Valētinianus. nō subiacēt imperio: qa de hostiū faucibus regnū eruerūt. Falsatur aūt moneta multiplici ter. vt in glos. d. c. quanto. & sic varie punit. Vno mō fal sat moneta principis de nouo cudēdo: & talis debet cōbu ri. vt. l. n. C. de fal. mo. Sed' o falsat qs cudēdo monetā ciui taris vel inferioris a pricipe: & talis capite punit. vt. C. de fal. mo. l. i. Tertio cū quis nō fabricat de nouo monetam: sed fabricatā cudit. ſ. minuēdo: vel tingit puta monetam ſreā vt appareat aurea: & talis punitur vltimo supplicio: vel datur ad bestias ſm ꝓditionē ꝓsonę. vt. ff. ad. l. cornel. de fal. l. quicūq̄. Item notandū sed' o q̄ habēs ius cudendi monetā dicitur fraudare eā trib⁹ modis. Primo ſm Inno. quando certū pōdus a pricipio ,p quolibet denario demi tur de mandato principis: & illā sic diminutā mādat poni ea recipi ac si primi pōderis esset. Secūdo modo ſm Inno. qñ abiectior cuditur moneta multo minoris pōderis vel valoris q̄ esset deductis n̄ expēsis factis ,p ea facienda. Et sic vult Inno. q̄ tātū debet valere moneta in forma quan tū in materia valet: deductis n̄ expēsis quas autoritatem prestans de suo facere nō teneť: immo si princeps indiget poterit inde habere aliqđ lucrum sic minus valeat q̄ ma teria: etiā deductis expēsis. Et hoc verum si extra regnum nō spargeretur moneta talis: qa tūc. ſ. extra regnum spar gēdo sequeretur dānū etiā nō subditorū. In primo aūt ca su credit Inno. q̄ possit princeps minuere monetā cū con sensu populi: qa quilibet potest renūtiare iuri suo. vij. q. ſ. q̄ periculosum. sed dicit esse periculosum & dicit sufficere cōsensum magnatū regni: qa negotiū puratur negotium vniuersitatis. Fatetur etiā Inno. licentiā populi nō sufficere quando moneta illa est expendenda extra regnū. Ter tio modo fraudatur ſm Hostiē. extrinsecus: vt quia prin ceps bonam monetam reprobat: vel æqualem vel minus valentem subijcit ad hoc vt de reprobata bonum forū h beat & illam conflari faciat & cudi.

Pēa falsi nu mulatoris.

Demanis dena rijs.

§. V. QVANTVM AD VSVM FAL

sę monetę. Nota q̄ sciēter expendēs falsam monetā videt q̄ tenea tur pœna .l. cornel. de fal. q regulariter est depor tatio & oim bonorū publicatio. seru⁹ ꝓ vltio supplicio punit. Sed Bar. dicit b procedere qñ expendit numos plū beos vel stāneos: quia de illis tm facit mētionem illa lex: al's punit pœna extraordinaria. Hęc oia Abbas. fi. No. tū q̄ vbi qs in aliquo loco vbi monetæ diminuti pōderis mi nus valēt ſm illā diminutionē emit debito precio: & po stea illas portat ad aliū locū: vbi tātū valēt quātū integre monetæ: & ita indifferēter expēduntur & accipiunt: & in tātū eas cōputāt quātū integras: vt in qbusdā ciuitatibus regni ex quo pl⁹ vēdit eas q̄ emerit: nō videt i hoc pecca re cū nulli dānū inferat: & sibi ex sua idustria & labore lu crū queriť: sicut accidit de alīs mercimoniis q̄ pl⁹ min⁹ ve valēt in vno loco q̄ in alio: p regulā scięti. de reg. iur. i vj.

Mēsurę & pōderis falsificatio

§. VI. DE FALSIFICATIONI

bus in pōderibus & mēsuris. Ex cōsilio Maguntiñ. dī. Vt mēsurę & pōdera iusta siāt: supple statuim⁹. Et infra. Si qs iustas mēsuras & iusta pōdera lucri cā mutare ꝑsumpse rit. xxx. dies in pane & aqua pœniteat. extra de emp. & vē. c. ij. in glo. Insup punit ſm leges. ſ. ciuiles. l. corne. ide fal. Hæc pnia hic taxata forte locū habet cū cōuinceret in iu dicio ecclesiastico contēptioso. Nā in foro pnie idem iudi ciū est de ista sicut & de alijs taxatis in canonib⁹: vt. ſ. sit ar bitraria. arg. de pœ. dist. j. mēsurā. &. xxvj. q. vij. tpa. Et du bij nō est qn talis peccet mortaliter cū agat cōtra iustitiā & dānū ,pximorū: & tenet de omni dāno ide secuto satis facere. extra de iniur. & dāno da. si culpa. Quod si scire nō posset ,pter multitudinē psonarū & varietatē: tenet pau peribus erogare p̄cipue, si in paruo illos lędit. Tenet etiā ad remediādū inquātū pōt sine periculo suæ psonę vel ma ioris scādali: vt. ſ. auferātur de medio dictę mēsurę vel pō dera falsificata vel adæquētur: & idē dicēdū de eo q̄ eis sci licet falsificati scięter vsus fuerit, ſ. q̄ peccat grauiter: & de eo in quo alius dānificatur per hoc sibi obligatur.

Mēsurę & pōderis falsificatio

§. VII. DE FALSIFICATIONE

in scriptis. Fit aūt hoc vel in bullis papalibus vel instru mētis: vel in literis & alijs scripturis. Et in bullis papalib⁹ bulla seu rescriptis dī falsa eē per surreptionē & p nouā fabrica tionē eius: & p iuris interpretationē. Per surreptionē qui dē dicitur falsa bulla vel rescriptū seu charta: cū. ſ. in peti

falsa p surre ptionē

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione grę seu bñficñ de quo ibi sit mẽtio aliqd tacitũ ẽ qd' si fuisset expressum nõ esset concessum: cũ est suggestũ falsum: quo tacito forte nõ fuisset cõcessum: & talis dicit' falsari⁹. ff. de fal. l. si qs obrepserit. Et cũ hoc studiose sit & adtertẽter: nõ est dubiũ ꝙ mortale & graue cõmittit. Nõ tñ talis incidit in excõicationẽ latã contra falsarios bullarũ ſm Rich. in. iiij. de qua. ſ. dr̃: caret tñ cõmodo illius gratiæ: puta supplicatũ ẽ papę ꝙ det bñficiũ curatũ alicui cũ habeat ętatẽ legitimã. ſ. xxv. annos. & hoc est falsum: qa scit illũ nõ habere. xxn̄. vel cũ supplicat ꝙ bñficio ꝓferẽdo illegitimo tacito ꝙ sit illegitim⁹: talis gra sic surreptitie obtẽta nil valet ac si nihil obtinuisset. Verũ vt in. c. sup lris. de rescrip. sit distinctio: vt videlicet qñ ꝓ malitiã ꝑsonę tacet & falsitas suggerit: nullũ cõmodũ ex lris impetrãs cõsequit. Qui aũt hęc facit per ignorãtiã & simplicitatẽ sit tacuit talẽ veritatẽ vl' expressit talẽ falsitatem: qua expressa vel tacita nõ impetrasset illas lras alicui⁹ gręꝫ: idẽ iuris videtur esse. Sed si etiã veritate illa expressa vel falsitate nõ dicta etiã literas gręꝫ alicui⁹ impetrasset saltẽ in forma cõi tũc nõ caret cõmodo earũ totaliter: sed tñ ſm rigorem iuris iudicat ex eis nõ ſm formã earũ: vt ibi dr̃. Vñ dię glo. ꝙ ad hoc vt rescriptũ teneat nihil debet supprimi ex his q̃ mouere aĩm principis pñr ad dãdũ rescriptũ vel denegan dũ. Qui autẽ falsam chartam fabricat de nouo: si est bulla papalis vl' rescriptũ talis deponit: & degradatus traditur curię seculari: si est clericus puniẽdus. ſ. morte. eę de crimi. sal. ad falsariorꝫ. & est excõicat⁹ ipo facto. extra eo. ad falsariorꝫ. Et ponũt in. c. licet. eo. tit. septẽ modi falsitatis cognoscendę. De hac excõicatione habes in. iiij. par. ti. xxiij. Sed ſm aũt leges pœna falsarij hęc est dispositio & oĩm bonorũ cõfiscatio i libero: i seruo pœna est mors. ff. de fal. l. j. Et hoc verũ in falsante ꝑsę rescriptũ principis: falsantes alias literas eccl'ię excõicantur. Quo aũt ad forꝫ cõsciętię vltra mortale graue commissum: tenẽt falsarius siue retẽtamẽti siue instrumẽti cuiuscũq; siue scripturę vt i libris mercatorꝫ: vel sciẽter vtẽs talibus de omni dãno qd' inde alicui sequit': siue sit notarius: siue testis: siue cooperator: vel faciẽs hoc fieri. eę de iniur. & dã. da. si culpa. Et oẽ emolumẽtũ qd' inde recipit tenẽt restituere: qa fur est & latro. xiij. q. vj. si res: & i multis locis est excõicatus per synodales. Qui ẽt scienter vtit falsis bullis icidit in illum canonẽ: & vltra mortale tenẽt ad restitutionẽ si ide aliqd utilis ex falsa tatis pcepit. Itẽ nota ſm glo. ſup. c. i memoriã. dist. xix. ꝙ iuris in charta falsa per iuris determinationem vel interpretionẽ terpretione, dr̃ cum scribit maiorẽ partẽ vel oẽs fuisse ꝑsentes: q̃ tñ nõ fuit ꝑsens. vt ex ide his q̃ fi. a ꝑla. sine cõsen. capi. quãto. & talis falsari⁹ suspẽdit ab officio & bñficio. vt eę de testi. & attesta. tã lris. Itẽ dr̃ falsa charta q̃ nõ habet testes iscriptos vt eę de procur. c. i. Nota ſm Host. ꝙ testes dicunt in scripti qñ palium scribuntur. Sed subscripti dicunt qñ propria manu subscripserũt. Et qñ quis scit scribere p se, oportet subscribere i instrumẽto. Sed si nescit scribere tunc potest p aliũ subscribere. eę de sen. & re iudi. cũ inter. Item dr̃ charta falsa q̃ habet subscriptiones sed vams manib⁹ notatas: & q̃ nõ est pfecta eadẽ manu. vt eę de priui. cũ olim. ij. nisi ex hoc sit ibi diuersitas ꝙ sit ibi calami vel attramẽti mutatio. vt i aut. de fide istru. & caute. i prin. Itẽ dr̃ falsa si est alieno sigillo signata dũmodo habuit ꝓpriũ. vt eę de appel. significauit. Itẽ dr̃ falsa propter falsam grãmaticã. vt eę de rescrip. ad audiẽtiam. j. Item dicunt falsę si sunt suspectæ & eis non ꝑ omnia fides. vt. C. de ꝓba. l. iubemus. Item dr̃ falsa si sigillũ est fractũ: vel si non est annus indictionis appositus. vt eę de fide instru. iter dilectos. Item si sunt impetratæ lite pendente, vt eę de test. & attesta. causam. ij. Itẽ si filiũ est ruptũ. vt eę de cri. fal. licet. Item si sunt impetratę sine mãdato dñi. eę de rescrip. nõnulli. Itẽ dicũtur literę falsę si eps appellat' filius: vel si papa vni loquitur in plurali. vt eę de cri. fal. cę graui. Item dr̃ charta seu Bullæ falsitas ex icongrua latinitate bulla falsa si apparet eam fuisse rasam vel mutatã & talis deponit. eę de cri. fal. ad audientiã. Hæc oia i glos. in. c. in memoriã. dist. xix. Sed quãtũ ad istud vltimũ. ſ. de rasura: & illud aliud. ſ. de falsa grãmatica: dicit Durã. ordi. mino. ĩ summa. ꝙ hoc intelligit' de rescrip. papæ. eę de rescrip. ad audiẽtiã. i. Alia aũt instrumẽta non vitiant' p falsam grãmaticã. Vñ i priuilegijs & testamẽtis falsa latinitas non nocet dũ constet de voluntate testatoris. vt. C. de testa. l. error. Et hoc iõ: qa lrę papales tranſeũt ꝓ multas man⁹. Nã legunt' primo i petitiõe: sed o i notula: tertio i lra grossa. Hęc Guil. & Io. xxv. q. ix. c. apl'icę. Sed si habet defectũ literę vel syllabę nõ vitiat' ꝓpter hoc. c. ex pte. eę de fi. istru. nisi subtractio lrę aliũ sensum iducat ꝙ dictio integra. c. i ter dilectos. eę de fide istru. lrę istrumẽtum vitiat' si habet scripturã interlinearẽ vel rasurã i loco suspecto qñ literæ sunt apte: sec⁹ si sunt clausę. hæc ille. Itẽ dr̃ istrumentũ falsum si est ꝓriũ alteri ex eadẽ pte, plato. vt eę de fi. istru. imputari. Sed nota ꝙ istrumenta vel attestationes cũ iuenĩũtur falsę ꝓ ptextum i toto reprobent'. Glo. Io. sup. c. si ad scripturas. dist. ix. arguit. p & ꝺ: tãdẽ soluit dicẽs: ꝙ si plura capitula ibi cõnexa sunt vel vnũ est accessoriũ alterius vno cassato seu falso, phato: cõnexa & accessoria cassant'. Sec⁹ si diuersa & separata sunt. Hęc distinctio. phat'. ff. de nego. gest. l. eũ actũ. & ñ. q. vj. si qñ. §. diffinitiua. sed Bar. brix. dicit. Ego credo ꝙ si aliquid falsitatis reperiat' i instrumento totũ reddit' suspectũ. vt. ff. de fi. istru. l. ij. hęc ibi.

§. VIII. QVARTO FIT FALSIficatio i partub⁹: cũ. ſ. supponit' alien⁹ partus. eę de pœ. & re. officij. & ff. ad. l. cornel. de fal. l. q falsam. Et idẽ dicendũ qñ mulier coniugata habuit filiũ ꝓ adulteriũ quem mariꝫ tus æstimat suũ. Nota si mulier cœpit per adulterium vel supponit sibi alienũ partũ quicqd expẽderet, p; nutritione & gubernatione illius creaturę. & ad id i quo succederet putatiuo patri: teneꝫ totũ ad restituendũ: qa furtum cõmisit quãtũ possibile est. de hoc tñ sic dicit in sum. Ray. Talis mulier debet laborare qbuscũq; modis põt vt legitimi hęredes nõ fraudentur de hęreditate paterna caute tñ. Reuelare eĩm simpl'r marito vel etiã ipsi spurio vel' suppositio non expedit absolute. ſ. & sine distinctione vt dicit ibi glo. tum qa forte ide, puenirent homicidia & adulteria. tũ qa maritus forte dimitteret eã: & nõ valẽtes forsitan cõtinere vterꝫ adulteraret tum forte qa nõ crederet sibi. Ita ergo procedat. Reuelet factũ suũ i pœnitẽtia sacerdoti paro chiali vel alteri magis perito: & postea cum ipo vel sine ipso ꝓreuelet ep̃o i pnia. Et tũc ep̃s vel etiã sacerdos si tantę discretionis vel maturitatis fit vel qd' tutius est ambo diligenter ingrant simul & caute si spurius vel suppositꝰ sit homo spũalis & timens deũ. Quo iuento vocent eũ secreto corã muliere: & si videbit expedir̃ recepto pri⁹ sacramẽto a muliere ꝙ nõ calũnioſe, pcedat: & etiã ab illo ꝙ factũ secretũ teneat: poterit reuelare sibi & ide cõsulere ꝙ ingrediat religionem, vel ꝙ trãsferat se ad longinquam regionẽ: & sic nihil pcipiat de bonis illius quę credebat esse patrẽ, hęc Ray. Idẽ Guil. & Host. Et addit Host. ꝙ etiam ipsa mulier põt marito reuelare si nõ timet sibi periculũ: sicut sunt aliquę mulieres q̃ dominant' viris: & etiã aliquę scitibus viris adulterant': & filios ab alijs susceptos scienter ipsi viri nutriũt tãq; suos. Et i hmõi casu cõsulendũ est ꝙ reuelet marito & sic eo assentiẽte absoluta est mulier quãtũ ad restitutionẽ: qa cõcessum ẽ marito disponere de suo sicut placet. hęc Host. Si vero illi spurio vel' supposito nõ põt reuelari sine periculo vel etiã marito: aut etiã si facta reuelatione tali filio ſm dictã formã nõ vult accẽscere cõsilio: tunc ituĝ' mulieri ꝙ de spõsalitio suo & alijs rebus quas habet vl' futurũ habere poterit satisfaciat iuxta posse dolẽs semp de pctõ. & si nõ ꝑ plene satisfacere, ꝓponat firmiter i aio ꝙ satisfaciet ẽcito poterit: & sic erit i bono statu. ar, xxn̄. q. v. hoc videt'. & ex de pœ. & re. offici. vbi ponitur talis casus. Dicta aũt satisfactio fiat mediãte persona discreta secrete & caute & sub hmõi verbis, Quędam pso na tenet' vobis i hodacipite. Idẽ Guil. & Hostiẽ. q etiam addit ꝙ satisfaciat etiã hęredib⁹ ab intestato vel etiã scriptis. ſ. in testamẽto. Satisfacier, etiãvt dicit Inno. illis quibus veri similiter credit ꝙ sua relicisset: vel si hoc nescit detur pauperib⁹. Qd' si mulier nõ haberet qd daret, tunc ſm Inno. si habet, phationes ꝑ ꝗs releuare posset successores pdictos a dãno qd' habent sua occasione debet eas adducere: nisi ide esset graue malũ, puẽturum: tũc eĩm nõ debet facere: qa minꝰ malũ ẽ dãnũ reꝝ ꝙ corporũ & aĩarũ: & idẽ est i similibus. Si ꝙ nõ habet, phationes sileat. ñ. q. vñ. plerũq. Filius aũt hmõi spurius vel suppositꝰ. vt dicit Guil. non tenet' soli mulieri credere: ꝑcipue cũ multæ sint malitię & fallacię mulierũ. vñ si i sana cõscientia pseuerat: credo in toro ꝙ excusat' ꝑ ignorãtiã iuincibilẽ factę deceptionis de pcipiẽdis. Si ꝙ honestas fœminæ & alię, phabiles circunstantiæ

Bulla falsa p nouã fabricationem.

de filio alieno.

Suppositio ꝓlis illegitimę.

Qualiter mulier supponens alienũ partum falsificare debet.

Mulier testalces.

circũstãtię faciũt ei probabilẽ cõsciẽtiã de veritate fãi: & vult tutiorẽ viã tenere: nil vlteri⁹ pcipiat. De pceptis autẽ & iã cõsumptis ꝺubiu habuit bonã fidẽ: cõsulit Ray. ꝙ restituat vel cõponat: vel remissionẽ petat ꝑ aliquã aliã personã tacito negotio. Dicit tñ ad hoc nõ esse talẽ cogẽdũ si de facili nõ põt ad hoc iduci: sed de consumptis. VI. simpliciter dicit talẽ nõ teneri. Satis concor. Ioã. Neapol'. in quodlibe. Et addit nõ solũ si periculũ personę immineret: sed etiã amissionis famę & sine periculo vitę: nõ videt' ꝙ teneatur manifestare si hoc probare non potest.

§. IX. QVINTO FIT FALSIFIcatio in iudicio: vt qñ iudex ꝓtra leges & iura, pnũtiat: sicut iudex i sentẽtiãdo iniuste. ff. eo. li. ſ. vl' q falsam legẽ vl' canonẽ cui⁹ autor ignorat' allegat: sicut faciunt interdum aduocati iniustã causam defendẽdo. ff. ad. l. cornel. de fal. l. i. vel etiã corrũpentes testes: aduocatos: & iudices. ff. eo. §. i. Sed de hoc ponetur speciale capitulũ sequens.

¶ De iniustitia quę fit in iudicijs: & quo ad iudicẽ: & quo ad accusatorẽ: & quo ad reum: & quo ad testes: & quo ad aduocatos: & quo ad procuratorem. Cap. XIX.

DE INIVSTITIA QVE FIT

Si iudicijs q̃ frequẽtu⁹ ex auaritia, pcedit: ſm illd' Isid'. libs. sen. Cito violat' iustitia auro. xj. q. iij. paup. Vñ & dns i veteri lege mãdauit iudices istitui q oderit auaritiã. Cõtra aũt iniuste iudicãtes inuehit Psal. dicẽs Pũ. lxxxj. Vsq; quo iudicatis iniquitatẽ. & facies pctõꝝ sumitis: iudicate egẽo & pupillo. Vbi tria notãt

¶ Primo reprehenditur prolatio iniusta sententiarũ: ibi. Vsq; quo iudicatis iniquitatem.

¶ Secundo arguitur acceptio indebita personarum: ibi. Et facies peccatorũ sumitis.

¶ Tertio prcipitur subuentio miserabilium & oppressorum: ibi. Iudicate egeno & pupillo.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Falsę iudicat q̃ æquitem.

scirẽdũ ꝙ iniqtatẽ iudicare ẽ iniuste & inique, iudicare. Dicit' eĩm iniqtas q̃si inæquitas. i. nõ æquitas. Equitas aũt ad quã intẽdere semp debet iudex ſm iura ẽ seueritas iustitię dulcore mię tẽperata. Inique ergo iudicat q cõtra æquitatẽ & iustitiã iudicat: & hoc multipliciter. Primo iudicãdo eĩ qui nõ est sibi subiectus: vt laicus clericũ: & platus nõ subditũ sibi. Cõtra cui⁹ ꝓsumptionẽ inuehit apl's Rom. xiij. Tu aũt qs es o hõ q iudicas alienũ seruũ. Vñ & in figurã dns ꝓcepit ꝙ trãsiẽs p alienũ agrũ nõ mitteret falcẽ in messem alienã. ſ. falcẽ iudicij in nõ subditos. vt exponit Grego. vj. q. iij. scriptũ. Sed o inique iudicat: q de his q̃ deo sunt reseruata iudicat: vt de occultis. Vñ apl's. j. Cori. iij. Nolite ante tempus iudicare quoadusq; veniat dns. Et Vrba. papa. De manifestis quidẽ loquimur: secretorũ eĩm cognitor & iudex est deus. xxxij. dist. erubescant. Tertio ii que iudicat qui postposito ordine iudiciario iudicat. Vñ de post multa. c. ij. q. j. concludit Gratianus. §. his oĩbus. ꝙ nullus est cõdemnãdus nisi iudicio ordinabiliter habito aut cõuincatur: aut se reum ꝓfiteatur. Et Iob. xxix. dicit de se. Causam quã nesciebã diligẽtissime examinabã. Quarto inique iudicat qui, pter pecuniã sententias, pferũt: cũ dicat Aug. Nõ licet iudici vẽdere iustũ iudiciũ. xj. q. iij. nõ licet. Ad hoc etiam facit & optime qd' habet. q. ea. g recẽte. Vnde contra tales inuehit Mich̃. pphet'a. ij. c. dicens. Iudices eius in munerib⁹ iudicabãt &c. Et paulo post in punitionẽ talis criminis dr̃ Idcirco Siõ quasi ager arabitur. Quinto inique iudicat q ex leuibus suspicionibus nõ sufficiẽtibus, phationibus sniam, pfert: qd' faciẽdũ nõ eẽ dicit Melchiades papa decẽs. Primo semp oĩa diligenter inquirite vt cũ iustitia & claritate diffiniatis. Neminẽ ꝺdẽnetis ante verũ & iustũ iudicium: nullũ iudicetis suspicionis arbitrio. In cuius figurã & exẽplũ dns cũ audisset clamorẽ Sodomorꝫ de eorꝫ vitio noluit iudicare seu, pferre sententiã cũ oĩa sciret nisi pri⁹ oculis videret per angelos ingrens vt patet Gen. xix. Sexto inique iudicat q ad iudicãdũ nõ zelo iustitię vl' rõne, sed passiõe mouet' odij: amoris: timoris: vel ambitionis. sicut Iudæi ex odio: Pilat⁹ ex timore iiusto cõtra christũ, pcesserũt. Vñ. ſ. Pet. ij. c. dicit'. tradebat autem iudicãti se iniuste. Vñ Grego. dicit ꝙ quatuor modis puertit' hũanũ iudiciũ. Timore: dũ metu potestatis alicuius log ptimescimus. Cupiditate: dũ pmio animũ alicui⁹ corrũpim⁹. Odio: dũ cõtra quẽliber aduersariũ molimur. Amore: dũ amico vel, ppinquo ꝑsonã iudicat. Septimo inique iudicat dicium qui existẽs in similib⁹ pctis vel grauioribus: & ꝑcipue no torijs reos cõdẽnat. Ad qd' facit qd' ait apl's Rom. ij. In quo aliũ iudicas teipm cõdẽnas. i. condemnabilem ostendis. Hoc eĩm aliũ scãdalizat ſm he. Tho. ij. ñ. q. xxxij. ꝙ nõ videt' facere ex iustitia: sed ex ſuphia & obtestatione. Vnde & dns de adultera dixit Ioan. viij. Qui sine pctõ est vĩm primus i illã lapidẽ mittat. Nõ tñ debet crimia dimittere impunita: sed, pponere emẽdationẽ in se: & cũ humilitate cõ adde. ff. dẽnare: & nõ peccabit. Hic & Amb's. sup. Beati imaculati, ad. l. ait. Iudicet ille de alterius errore q ñ habet qd' i seipo condẽner. Iudicet ille qui nõ agit eadẽ q̃ putauerit in alio punienda: ne cũ aliũ iudicat in se ferat sniam. Iudicet ille qui nerat⁹. ad, pnũtiãdũ nullo odio: nulla offensione: nulla leuitate ducat'. Et infra. Discite iudices seculi quẽ in iudicando tenere debetis affectũ sobrietatẽ iquã & synceritatem. iij. q. vij. iudicet. De, pcessu autẽ iudiciario & de plurib⁹ peccatis quę fiunt in iudicando habes. j. in. iij. parte. ti. ix.

§. II. QVANTVM AD SECVNdũ pricipale acceptio psonarũ reprehẽditur: cũ dicit, Faciones ñ de es pctõꝝ sumitis. q. d. male facitis sumẽdo facies pctõꝝ. Subere pmere facies pctõrũ est respicere ad psonas porẽtes & diuitem sonam tes & nobiles. qa cõiter sunt pctores. & sic non ſm merita accipe, causę: sed intuitu potẽtiæ: diuitiarũ: cõsanguinitatis: amicitię & hmõi. pro talibus iudicare qd' ptinet ad acceptionẽ psonarũ. Sed vt dr̃ ex de reg. iur. li. vj. Accipere psonã i iudicio nõ ẽ bonũ: immo, plubitũ dicẽte dño. Vt magnũ ita & paruũ audieris. Debet eĩm iudices dñm oĩm vt suprę mũ iudicẽ imitari. de quo ait Pet'. apl's Act. x. In veritate cõperi ꝙ nõ est acceptor psonarũ deus. Vl' etiã qa facies significat ꝓfitiã. ſm illud Threñ. iij. Denigrata est super carbones facies eorꝫ. i. cõsciẽtia pctõꝝ turpis effecta sordibus vitiorꝫ. Sumere facies pctõrum in iudicio est iudicare ſm cõsciẽtiã quã sibi faciũt pctores, qui nõ curãt agere cõtra iustitiã dũmodo seruiant ꝓ placeãt amicis & diuitias & gloriã cõsequãtur. Refert Pet'. de palu. in. iij. ꝙ in Francia Exẽplũ dũ quidã foderet in agro suo inuenit humanã linguã viuẽtis uã loquẽtẽ. Et interrogatus qs esset. Rñdit fuisse linguam iudicis hois Pagani q̃ iudex fuerat a diu in paganismo mortuus pagani & sepultꝰ: & qa nũq̃ dederat sententiã iniquã: ideo de⁹ reseruauerat illã animã i illo, mẽbro fuę linguæ quousq; baptismũ reciperet. Vnde rogauit ꝙ significaret hoc eẽo loci vt veniret ad baptizandũ eũ: & hoc esset signũ vitatis prædictorꝫ si ipsa lingua baptizata subito i puluerẽ reueteret. Aduocat' itaq; eps cũ clero & populo. Et post locutionẽ ipsi⁹ linguæ de prędictis corã oĩb⁹ baptizata subito resoluta est in puluerẽ. Vel etiã sumere facies pctõrum est iudicare de reibus ſm apparentiã prout faciũt pctores: nõ ſm existentiã & prout sunt. Cõtra quos ait Saluator. Nolite iudicare ſm faciem. sed iustũ &c. Io. vij.

§. III. QVANTVM AD TERTIum. Mãdatur iudicibus vt debeant subuenire pauperibus & pupillis di. Iudicate egeno & pupillo. tales eĩm cõit' op & pupillum primũtur ab alijs. Vnde Isido. in lib. sen. Pauper dũ nõ habet qd' offerat: nõ solũ nõ auditur: sed etiã cõtra iustitiam dicto opprimitur. xj. q. iij. Et per Esa. dns ait. Pupillo non iudicãt: & causa viduę non ingredir̃ ad eos. Nõ sic egit Traianus impator etsi Ethnicus: sed cãm viduæ sibi ꝙrelam ponẽtis de filio occiso a filio ipsi⁹ imperatoris patiẽter audiuit: & iustissime iudicãdo sententiauit. Sic filiæ Salphaat qnq; orphanæ in petitione sua iuste fuerũt a iudice Moyse populi Israel audite & exaudite. Sic sanctus Iuo Britannus causas orphanorũ & pupillorꝫ cõtra potẽtes efficaciter defendebat. Et sctũs Ludouicus rex Francorũ ipsorum grauamina diligentissime subleuabat. tenẽtur eĩm iudices ad hoc ex officio. De ipsis enim dr̃. Veritas cum minime de sensatur opprimitur. Negligere quippe cũ possis prturbare puerſos nihil aliud est ꝙ fouere. Mee caret scrupulo sociẽtatis occulte q manifesto facinori desinit obuiare. dist. lxxxiij. error. Sed & Gratia. phat ꝙ viduis & orphanis retinẽtur ẽpi auxiliũ prestare: & cõtra improborꝫ violẽtias ꝓtectiõis patrocinũ nõ negare. dist. lxxxvij. ꝓ totũ. Vbi di

Egeno & pupillo

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit glo. q̄ viduis: pupillis libertis & oppressis teneāt p̄la
tus patrociniū p̄stare. Et sup. c. licet, dist. ea. dicit glos. q̄
pauper & oppressor causę & peregrinor spectāt ad eccle
siā. et de ver. sign. sup q̄busdā. Spectāt etiā ad iudicium re
gis. vt. xxiij. q. v. regū est. Itē tutelā miserabiliū personar
pupillor. orphanorū: & viduarū: oēs p̄nt suscipere clerici
& monachi, vt dr dist. lxxxvj. c. peruenit, cū glo. Monachi
tamen nō sine licentia suorū superior. Dns deus etiam p̄
mittit eas iuuare. Pā. Viduam eius benedicēs benedicam
&c. & Pā. Orphano tu eris adiutor.

§. IIII. NOTANDVM AVTEM

q̄ i iudicijs ocurrit q̄nq; gña psonarū, s. iudex ad sentētiā
dum: actor ad accusandū: reus ad respōdēdū: testis ad pro
bādū: & aduocatus seu procurator ad defendēdū. & quēli
bet horū ex auaritia contigit perpetrare pcūm: qd' cōmuni
nōie iniustitia nūcupat. Vñ de singulis horū videndū est.

Iudex i iustitiā p̄mittit

Et primo iudex cōmittit iniustitiā cū, p̄sert iniustā sentē
tiā: & hoc pōt esse p certā sciētiā: aut p ignorātiā: aut p ne
gligētiā. Et cū hoc facit primo modo. s. aduertēter peccat
mortaliter & multū grauiter: qa agit contra deū cuius offi
cio fungit. Dr enim, dei est iudiciū. & contra bonū cōe qd'
cōseruat & p̄mouet p iustitię executionē: & cōtra charita
tē & iustitiā ergā illū ꝓra quē profert sniam & grauius est
rapinavnde tenet ei de oīi interesse in casu q̄ ille p̄ quo
dedit sniam in quā nō vellet vel nō posset satisfacere. Ra
tio est: qa occasionē seu causam efficacē dedit dāno illi⁹ &
q occasionem dāni dat: dānū quoq; dedisse videt, et de in
iur. & dā. da. si culpa. Vñ glos. sup. c. hoc ēt placuit. ij. q. vj.
dicit: q̄ si iudex p dolū vel gratiā: vel odiū vel p̄ pecunia
male iudicauit: punit in verā litis estimationē: & infamis
efficit. C. de pœ. iudi. q ma. iudi. l. ij. Et vltra restitutionem
p̄m leges multas alias pœnas sustinere debet. Et q̄uis i fo
ro iudiciali non cogat ad restitutionē vel alias pœnas ni
si quictus vel cōfessus: tamē i foro pœnitētiali seu cōsciē
tię absq; quictione teneāt ad restitutionē oīs dāni læsō. vt
dictū est p̄m Ray. & Hosti. & Vl. Et debet ei iponi pnia tā
q̄ p grauissimo crimine. xj. q. iij. c. quicūq;. Si aūt ēt talis
iudex eccl'iastic⁹ incurreret ēt pœnā suspēsionis ab execu
tiōe offici p annū. De qua vide. ī. in. iij. pte. ti. ix. Si vero p

p ignorantiā

ignorantiā iniustę iudicat tūc aut ex se iudicat sine assesso
re aut de consilio assessoris. Et si primo mō. s. ex se & igno
rātia illa ē crassa & supina: qa nec p se sciebat qd' cōiter de
bebat scire: nec ab aliis curauit inuestigare. tunc p̄m Ray. &
Vl. & glo. lo. p̄m leges tenet læsō inquātū bonū & equū
videbit religioni iudicātis. C. de va. & extraor. cog. l. fi. In
iudicio aūt aiꝫ credo inquit Ray. q̄ teneāt ad restitutionē
vt in primo casu. Rō huius est: qa in culpa fuit cum sciuit
vel scire debuit se insufficiētē: & tñ iudicare p̄sumpserit. et
de iniur. & dā. da. si culpa. Si aūt fuisset ignorātia, p̄babi
lis in eo: vt qa facta debita diligētia ad inuestigādū a peri
tis de cōsilio eor tulit iniustā sentētiā, p iusta: siue sciēter
male & iniuste cōsulētibus: siue qa erat materia variarum
opi. & illi p̄m suā opi. quā rectā putabāt cōsuluerūt excu
satus est iudex p̄cipue delegatus p̄m Vl. & etiā vt videt or
dinari⁹ nil omittēdo de cōtingētib⁹ ad inuestigandū veri

Cōsilio assessorum.

tatē rei. Si ꝓ̄o iudex hoc fecerit de cōsilio assessoris q asse
rebat talē sniam iustā excusat: qa i eo ē ignorātia proba
bilis q̄ excusat. ar. di. xxxvij. §. fi. Dant em assessores iudici
bus, p̄pter scientiā eor & cōsulāt ignorātibus iura. Q̄uis
em nō possit esse iudex eccl'iastic⁹ nisi habeat mediocrē
salē sciētiā. vt et delelec. cū nobis. & di. xx. c. j. i glo. Tamē
in secularī iudicio si habet cōsuetudinem causarū siue pe
ritiā iudicādi pōt cōmitti causa iura ignorāti: & pōt ee or
dinari⁹. C. de iudi. l. certi iuris, vbi dr q̄ milites p̄nt esse iu
dices. De iudice etiā delegato dicit Vl. q̄ sepe est ignarus
iuris: qd' etiā nouit delegans: sed rōne bonitatis delegat si
bi causam: & talis si tulit iniustā sentētiā bona fide & cōsi
lio peritorū: non tenet ad satisfactionē. Et idem videt di
cendū de arbitris quo ad sniās iniustas. Si vero tulit iudex

Per ne gligen tiam.

iniquā sniam siue ordinari⁹ siue delegat⁹ siue arbiter qa. s.
& si erat sciēs tñ neglexit reuoluere libros & studere mate
riam vel si nesciebat per se neglexit quērere cōsilia perito
rū: etiā si esset delegatus non excusaret ab obligatione re
stitutionis parti læsę p̄ suā iniquā sentētiā: etiā si credebat
iustā fore p̄m Ray. & Vl. Itē si fuit negligēs iudex ad assu
mēdū idoneū assessorē: qa elegit ignorātē: aut hoiem ma

le sciētię p̄m cōem opi. siue hoc fecerit ex auaritia vt mi
nus expēderet i salario dādo siue ex amicitia vt fuiret ami
co, p illo rogāti: siue ex icuria vel alia causa: nō excusaret
a restitutione: qa in culpa fuit. et de iur. & dā. da. si culpa.
Si aūt assumpsit q cōiter tenebat bonus & sufficiens: vel
dat sibi a superiore ita q̄ de eius cōsilio habet iudicare tūc
excusat iudex a pēnā: & restitutione ferendo iniquam sen
tētiā quā credebat iustā ex cōsilio assessoris ipsi⁹. Sed ipse
assessor tenet in solidū parti lęsę cōsulēdo seu ostēdēdo sen
tētiā fore iustā: si hoc facit mala fide & cōtra scientiā vel
etiā bona fide: sed ex crassa ignorātia aut negligētia. ff. qd'
quisq; iur. l. ij. & hoc p̄m Ray. & Host. & Vl. Itē no. q̄ iudi
ces seu officiales iudicantes i causis vsurarū: vt Florentię
officiales mercātię si per suā sentētiam cogūt ad soluendū
aliquas vsuras: vel nō ad repetendum solutas peccāt mor
taliter & tenentur ad restitutionem: qa p̄fiāt causam essi
cacē dāni, et de iur. & dā. da. si culpa. Et si hoc facerent ex
statuto vel consuetudine tales officiales sunt excōīcati. vt
in cle. ex graui. de vsur. Itē iudex si accipit pecuniā vt iudi
cet: siue vt non iudicet: siue vt iudicet male: siue vt iudicet
bene: peccat mortaliter cum teneat gratis officium suum
exercere. argu. xiij. q. v. non sane. Pecuniā autem illā reti
nere nō potest. Sed q̄d debeat facere de tali pecunia habes.
j. j. ij. par. tit. ix. Vbi etiam habes vtrum possit pœnas de
bitas reo relaxare vel augere: vel minuere.

§. V. ACTOR SIVE ACCVSA

tor regrit i iudicio: qavt dicit Amb. Iudicis nō est sine ac
cusatore damnare. ij. q. j. de manifesta. Et hoc nisi crimē sit
notoriū. Euidētia em patrati sceleris clamore non indiget
accusatoris. ij. q. j. de manifesta. Fama enim publica eū ac
cusat. Sed qa is q vocat aliquē ad iudiciū q̄relā ponit ali
quando de causa criminali seu crimine: aliq̄n de ciuili seu
de rebus tpalib⁹. In criminali dr accusator i ciuili consue
uit dici actor: q̄uis etiam i criminali etiā actor dicat. Tri
pliciter aūt contigit talē peccare. Primo calūniose agēdo.

Actor peccat calumniose agēdo.

l. iponendo alicui falsum crimen ex malitia vel perendo
aliqua bona tamq̄ sibi debita q̄ nouit per se vel ex p̄silio
peritor sibi nō debere: & talis i vtroq; casu peccat morta
liter agēs cōtra charitatē, p̄ximi: & contra iustitiā: & piu
rus est cōiter & de omni dāno inde secuto teneāt lęsō mō si
bi possibili. et de iniur. & dā. da. si culpa. & xiij. q. v. nō sa
ne. i fi. & q. vj. si res. qa si dānificat i bonis tpalib⁹ illa de
bet restituere. Si i fama vel p̄sona: qa accusat⁹ de crimine i
ruste & conuictus falso infamat de facto & occidit vel mu
tilat: vel alis lędit i p̄sona: debet sibi satisfacere prout pōt
si ide sibi periculū vitæ immineret. Sed si est in progressu
causę: debet dimittere & non prosequi. Sc'o peccat actor

Inordinate desistēdo.

inordinate desistēdo a, p̄secutione causæ inchoatę. s. præ
uaricādo. i. aliā partē videlicet accusatū adiuuādo colludē
do cū eo dissimulādo vel non iducēdo legitimas, p̄batio
nes quas habet ex tra reū: & acceptando falsas excusationes
rei quod habet locum i criminib⁹: aut etiā ex toto desistit
a, p̄secutiōe causę sine debito ordine iuris qd' dr egrien
sari. Et hoc facit corrupt⁹ pecuniā a reo & amicis eius: aut
præcib⁹ eorū inductus: & tunc peccat mortaliter: qa facit ꝓ
rēpublicā cuius bonū, p̄curat per punitionē criminū qd'
ille ī pedit p̄m btm Tho. ij. ij. q. lviij. In causa autē ciuili seu
vbi agit de temporalibus: quia ibi nō itēdit nisi idēnitas
actoris seu acqsitio iuris ipsius actoris & glibet restituari
pōt iuri suo. vij. q. j. cū periculosum. Iō absq; pēnā pōt desi

Indebite prosequendo.

stere a, p̄secutione causę sue siue concordādo cū eo: siue ad
euitandū expēsas & grauamina litigior. Tertio mō actor
offendit cū & si habear iustā causam criminalē siue ciuilē
per idebita media causam prosequit vtendo mendaciꝫ i
iudicio vel falsis istrumentis & testibus & probationib⁹
alis ne amittat iustā causam: q̄d' etiā mortale est p̄m btm
Tho. ij. ij. q. lxviij. vñ nullo modo licet. xxij. q. ij. faciat. Ve
rum si ide obtinet victoriā causę ex quo cert⁹ est de sua. iu
stitia causę non tenet ad satisfactionē alteri parti: nec etiā
i expensis placiti cū ille iuste vexauerit eū. Si aūt actor

Sententię iniuste ferendę.

ī causa ciuili æstimat se ius habere: qa & sic sibi dr ab adoo
catis & peritis vel etiā dubitat de iure suo: nec in processu
causę cognoscit cōtrariū: etiā si causam haberet iniustam
nō peccat placitādo: q̄uis melius faceret concordādo vel
dimittēdo. Nemini em facit iuriam q vtit iure suo. dicit
lex. Et

lex. Et si obtinet victoriā causę nō tenet satissacere dū hoc
ignorat: qa, p̄babilis ignorātia excusat eū dist. xxvij. §. fi.
Sed si postea certificat de errore suo: tūc tenet ad restitu
tionē illorū bonorū. & hoc nisi iā bona side p̄screpserit
eē de p̄scrip. p totū. In causa aūt criminali nisi sit bñ cert⁹
de crimie: & posset legitime, p̄bare nō excusaretur a pēnā
mortali accusādo: qa exponit se piculo magno suiv'l' pxi
mi sine causa sufficienti. Itē no. f̄m Antōn. de butri. sup. c.
qa plerīq;. q̄ cū qs siue actor siue reus aliqua tenet ex iniu
sta snia data, p eo a iudice: q̄uis lex positiua ei assistat: ta
mē qa lex naturalis resistit: qa nō debet qs locupletari cū
aliena iactura vl' dāno. de reg. iu. lib. vj. locupletari'. Iō te
net talis restituere sic habita: etiā si nō, pcuratiōe ipsi⁹ ob
tinētis cām: sed sola iudicis ignorātia obtinuisset & ille q
succūbit nō appellasset: q̄si videat ille acqeuisse ex quo a
snia nō appellauit lęsus: qa talis nō est ver⁹: sed p̄sumptus
cōsensus. vt no. de sen. & re iudi. qd' nō sufficit i foro cīe
tię. Hęc ille. Qd' intelligendū videt qn talis sufficiēter no
uit sniam iniustā fuisse datā pro se: siue tūc: siue postea.

Reꝰ peccat salsum dicendo.

§. VI. REVS CONCVRRIT IN

iudicio. Dicit em reꝰ is q accusat seu impetit sup aliqua re
siue iuste siue iniuste. Et talis tripliciter potest peccare &
mortaliter. Primo dicēdo falsitatē vel tacēdo veritatē: vt
cū iudex exquirit ab eo veritatē p̄m ordinem iuris: siue in
causa ciuili. s. cū agit de aliqua re tēporali: vt cū interroga
tur si pecuniā mutuo accepit ab actore: vl' si non restituit
mutuatā sciens se accepisse hoc negat: vel restituta asserit:
vel etiā i causa criminali cū accusat & sunt semiprobatio
nes: vl' cū infamia exorta erga aliquē sit inquisito sup hoc
etiā in casu mortis negat se comisisse maleficiū perpetra
tū peccat mortaliter talis. Et ratio est f̄m btm Tho. ij. ij. q.
lxix. qa facit ꝓtra debitū iustitię: & hoc est mortale. Perti
net aūt ad debitū iustitię vt qs obediat suo superiori i his
ad quę ius suę prelationis se extēdit. Superior autem est iu
dex rel'pectu eius q iudicat: & ideo ex debito tenet accusa
tꝰ iudici exponere veritatē quā ab eo p̄m formā iuris exi
git. hęc Tho. Si aūt non esset legitimus iudex: puta qa has
bet dñiū vsurpatū cū nō sit superior eius: nō videt facere
cōtra iustitiā si nō obediat ei in dicēdo veritatē: peccat ta
mē in dicēdo mēdaciū: & mortaliter si peieraret vel nocu
mētū notabile, p̄ximo inferret. Similiter etiā si esset legi
timꝰ iudex & nō inqreret f̄m formā iuris: puta qa impeti
tꝰ de debito pecuniæ sine aliqua ifamia exorta vl' occasiōe
inqrit ab eo de homicidio vel furto; tūc nō tenet rīdere:
sed pōt p appellationē vel aliter subterfugere iudiciū ei⁹:
nō tñ debet mēdaciū dicere f̄m Tho. Accusat⁹ aūt vl' iqsi
tus iuridice de vno maleficio & cōuictus pōt iquiri & de

Calumniose se defēdēdo.

aliis: & tenet veritatē dicere f̄m Pet. de palu. in. iij. Secūdo
reus pōt peccare mortaliter calūniose se defendēdo: nam
isto mō etiā si haberet iustā causam peieraret: qd' semp ē
mortale. nā i causa etiam criminali iuramētū de calūnia
p̄stādū est. et de iura. calū. c. inhęrētes. Pro cui⁹ declaratio
ne dicit beatus Tho. ij. ij. q. lxix. q̄ aliud est veritatē tacere

Veritas licet tacere sed nō falsitatē. ꝓpo nere.

aliud est falsitatē, pponere. Hoꝝ primū in aliq̄ casu licet.
Nō em qs tenet oēm veritatē dicere: sed illā quā ab eo pōt
& debet exigere iudex f̄m iuris ordinē: puta cū p̄cessit isa
mia sup aliq̄ crie vl' aliq̄ indicia apparuerūt: vel cum pre
cessit, p̄batio semiplena. Sc'm aūt. s. falsitatē proponere
nullo modo licet. Ad id aūt qd' licitū ē pōt qs procedere
vel per vias licitas & fini intēto accōmodas: qd' ptinet ad
prudētiā: vel per vias illicitas & ꝓpositō fini congruas:
qd' ptinet ad astutiā quæ exercetur p fraudē & dolū. & pri
mū qdē laudabile: sc'm vero vitiosum. Reo igit licet se
defendere occultando veritatē quā cōsiteri nō tenet p ali
quos cōueniētes modos pura q̄ nō respondeat ad quę re
spōdere nō tenet: & hoc nō est calūniose se defendere: sed

Fraus & dolus licit vi renda ꝙ.

prudēter euadere. Nō aūt licet vel falsitatē dicere vel veri
tatē tacere quā dicere tenet: nec aliquā fraudem adhibere:
qa fraus & dolus vim habēt mēdacij qd' est calūniose se de
fendere. Hæc Tho. Quantūcūq; ergo quis haberet iustam
cām sed qa nō habet, p̄bationes sufficiētes amitteret in no
tabile detrimētū subitārię vel p̄sonę: non, pterea licet si
bi dicere mēdaciū: vel inducere falsum testē: vl' falsū istru
mētū: vel aliqd hmōi: qa nō excusaret a mortali. Tertio

Peccat falsitatē dicēdo.

peccat reus p appellationē iniustā: videlicet cū gs appel
lat a snia cā afferēdę moræ: ne ꝓtra eū iusta snia ferat: pec

Pecuniā amacci piendo

cat mortaliter: qa hoc est calūniose se defendere. Talis em
agit cōtra iustitiā: qa officiū iudicis ipedit vñ ei iniuria fa
cit: & etiā aduersario suo: cuius iustitiā inquātū pōt ptur
bat: & ideo sicut dr. ij. q. vj. oīno. Oīno puniēdus est cui⁹ i
iusta appellatio, p̄nūciat. & teneāt etiā ad satisfaciendū de
dānis & expēsis. Secus si appellat ex cōfidētia iustę causę:
qa. s. credit se habere iustā causam. Hæc btūs Tho. vbi. s.
Itē cōdēnato ad mortē si iuste hoc fit non licet ei se defen
dere per violētiā & huiusmodi: al's esset mortale. nō tamē
tenetur facere vnde sequatur ei mors: pura manere in lo
co carceris si inuenit apertum: vel non comedere cōdem
nato ad mortē per famen si cibus ei occulte offeratur. Sed
condemnato iniuste ad mortem licet resistere condemnā
ti iudici sicut & latronibus & defendere: nisi forte propter
scandalum vitandum cum ex hoc aliqua grauis turbatio
timeretur: Hæc beatus Tho. ij. ij. q. lxix. arti. iiij.

§. VII. INDVCITVR ETIAM

testis i iudicio: & tripl'r pōt peccare. Primo dicēdo falsita

Peccat falsitatē dicēdo.

tē sciēter: & talis peccat mortaliter f̄m btm Tho. ij. ij. q. lxx.
tū qa facit cōtra iustitiā lędēs bonū cōe vel, pximū. tū qa
facit ꝰ oītauū p̄ceptū expresse quo dr. Nō loqueris con
tra, pximū tuū falsum testimoniū. Exod. xx. tū qa p̄iurat.
Nā testis iurat: al's non crederet sibi quātecūq; religionis
sit. et eo. nuper. Et iurare debet f̄m Ray. & Hostiē. q̄ dicet
torā veritatē quam nouit de re illa. ij. q. ix. hortamur. & q̄
nō admiscebit falsum: nec aliquid de suo adjciet. ij. q. ix.
pura. Itē de quorūdā cōsuetudine additur & bene q̄ nulli
pandet testimoniū. iij. q. ij. §. item in criminali. Pōt tñ re
mitti iuramētū de cōsensu partiū. et eo. tuis. nisi in cā ma
trimoniali. Testificando insuper falsum aduertēter tene
tur ad restitutionē oīm q̄ exinde, pximus amisit, pter ei⁹
testimoniū. xiij. q. vj. si res. &. ij. q. j. notū. Secundo peccat

Dubiū certū ascrēdo.

in testificādo cū id qd' est sibi dubiū asserit sibi certū: & ta
lis peccat mortaliter: qa exponit se periculo pēnā: & dānū
cuiōis alteri⁹: cū possit ꝑtū ei et ei⁹ qd' dicit: & etiā peierat
cū iurat se scire illud qd' nescit. Nā nō admitteret ei⁹ testi
moniū si nō diceret se scire: quinimmo solent testes inter
rogari: vñ & quō sciāt. Et si interrogati de causa sciētię nō
dicant non valet testimoniū. iij. q. ij. §. item solā. & i aut.
de testi. §. & licet dubū. & tenētur ad restitutionē si inde, p
ximus iniuste dānificaret. Debet ergo hō inferendo testi
moniū f̄m beatū Tho. ij. ij. q. lxx. id de quo est certus, p cer
to asserere: & id de quo est dubius sub dubio, pferre. Ver
qa ex labilitate humanę memorię contingit q̄ qs reputat
se q̄ndq; certū de eo qd' falsum est: nō si qs cū debita soli
citudine recogitās ęstimat se esse certū de eo qd' falsum est ñ
peccat mortaliter hoc asserēs: qa non dicit falsum testimo
niū p se & intētione: sed p accidēs contra id qd' intendit.
Hęc Tho. Sed nec teneāt ad restitutionē dānū passo. argu.
xxij. q. v. de occidēdis. Nō aūt excusaret a pēnā si ex imp
meditatione & negligentia: etsi nō ex malitia diceret fal
sum: nec etiā vt videt ob restitutionē si inde, pxim⁹ dānū
incurreret. et de iniur. & dā. da. si culpa. Tertio pēnā com

Pecuniā amacci piendo

mittitur & mortale cū pecunia accipitur, p testimonio se
rēdo etiā si pro testimonio veritatis. Et ratio huius est: qa
expresse facit cōtra iura cū hoc prohibeāt & valde iuste ad
vitādū corruptionē veritatis proprer pecuniā. vnde dicit
Augu. q̄ nō licet testiv̄ dere vel; testimoniū. xiij. q. v. nō
sane. Et multo magis peccat cū accepit testis pecuniam ad
falsitatē dicēdā vel occultandā veritatē. Pōt tñ testis acci
pere expensas rīm ab eo qui eum producit: pura si ex testi
monio lerēdo dietā facit: vl' etiā operā suā & lucrū dimit
tit & hmōi. iij. q. ij. §. veturis. Accipiendo aūt pecuniā, p
testimonio restituat ei a quo accepit: nisi ille dedisset ad
corrūpendū testem: nam tunc ei debet dari in cuius iniu
riam accepit: vel pauperibus erogari. Quarto peccatur in

Testimoniū omittēdo.

omissione testimonij cum ferri debet i vtilitatē proximi. mōi
ñ. ij. q. lxx. Nā testimoniū sup aliqua re quā qs nouit: aut
ab eo requiritur aut nō requiritur. Si requiritur: tunc sub
distinguēdum: qa aut requiritur autoritate sui superioris
cū ei teneatur obedire: aut non autoritate sui superioris.
Et si primo mō. i. autoritate sui superioris cū ei teneatur
obedire in his q̄ pertinēt ad iustitiā: tunc sine dubio tenet
ferre testimoniū in his dūtaxat in, quib⁹ exigitur ab eo te
stimoniū f̄m ordinē iuris: puta in manifestis: & de quib⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

preceſſiſſe infamia. Et in hmõi omittendo teſtimoniũ ferre peccaret: qa cõtra obedientiã ageret & cõtra charitatẽ non iuuando proximũ vl' bonũ ei debet. Sed ſi exigatur teſtimoniũ ab eo i non manifeſtis & de quibus non preceſſit infamia: non tenetur ferre teſtimoniũ. Si autem requiratur teſtimoniũ eius nõ autoritate ſuperioris: tũc ad liberandũ hominẽ ab iniuſta morte ſeu quacũq; pœna vl' ſalſa infamia vel aliquo dãno tenetur nihilominus ferre teſtimoniũ. Ad qd' facit dictũ Pẽ. Eripite pauperem & egenum de manu pẽtoris liberate. Et illud Innoc. Negligere cũ poſſis perturbare puerſos: nihil ſaltem eſt q̃ fouere: nec caret ſcrupulo ſocietatis occulte q manifeſto crimini deſinit obuiare. lxxxiij. diſt. error. Si non requiritur ſuper hoc & inde videt ſequi iniuſtitiã & dãnũ proximo notabile: i perſona: fama: vel ſubſtãtia: tenet facere qd' in ſe eſt vtueritatẽ denuntiet ei qui põt ad hoc. pdeſſe. iuxta illud Prouerb. xxiij. Erue eos qui ducuntur ad mortẽ. Et Roma. j. Digni ſunt morte nõ ſolũ qui factũ: ſed etiã qui conſentiũt facientibus. &. xxiij. q. iij. oſtẽdit. cũ pluribus alijs cap. Et in prẽdicto caſu ſm Ray. de dãno etiã ſacerdotes & alij clerici & religioſi tenentur. xxiij. q. ij. c. ſ. nisi ſit talis cauſa in qua nõ liceat eis ferre teſtimoniũ: vt in cauſa ſanguinis. Idẽ Vl. Sup his aũt quę ad cõdẽnationem alicui⁹ ptinent nõ tenet ſm Tho. homo ad teſtificãdũ niſi cũ a ſuperiore cõpellat ſm ordinẽ iuris: qa ſi circa hoc veritas occultat nulli ex hoc ſpeciale dãnũ naſcit: & ſi imineat periculũ accuſatori nõ eſt curãdũ: qa ipſe ſe in hoc periculũ ſpõte iicit. Alia aũt rõ eſt de reo cui periculũ imminet eo nolẽte Guil. etiã dicit q̃ in odioſis exceptionibus vl' criminibus nõ ꝓſueuerũt teſtes cõpelli nõ poſſe: licet qñq; ꝓpellãt: vt in iquiſitionib⁹. De his ẏo q̃ i ſecreto cõmiſſa ſunt alicui vtrũ debeat qs teſtificari etiã requiſitus. Dicit btũs Tho. ij. q. lxx. q̃ ſi qs b̃ habet i ſecreto ꝓfeſſionẽ. ſ. hauditã nullo modo põt teſtificari: qa nõ ſcit hoc vt homo: & maius eſt vinculũ ſacramẽti q̃ ꝓceptũ hois. Sed ſi extra cõfeſſionẽ ei cõmiſſa ſunt ſub ſecreto diſtinguẽdũ: qa ſi ſunt talia quę ſtatim cum veniũt ad notitiã hois debẽt manifeſtari pura ſi ptinẽt ad corruptionẽ multitudinis corporalẽ vel ſpũalẽ vel graue dãnũ alicui⁹ pſonę: vel ſi qd aliud ẽ qd' ꝓpalare tenet: debet manifeſtare teſtificando vel manifeſtãdo vel denũciando: qa cõtra hoc debitum nõ põt obligari p ſecreti cõmiſſum. iuxta illud. In malis promiſſis reſcinde fidẽ. xxij. q. iij. in malis. Si autem ſunt talia q̃ quis proderet nõ tenet. Vnde poteſt ex hoc obligari q̃ ſibi ſub ſecreto committunt: & rũq nullo modo tenetur ea prodere etiam ex præcepto ſuperioris teſtificando. Et ratio eſt: quia ſeruare ſecretum eſt de iure naturali: nec põt homini ꝓcipi contra illud qd' eſt de iure naturali.

Peccatũ ꝓſentientiũ.

de ſecretis commiſſis.

Ignorãs vel negligens.

§. VIII. ADVOCATVS PROCVRATOR & iuriſcõſultus peccare poſſunt multipliciter. Et primo aduocat⁹ ſi ſcienter defendit causam quã nouit iniuſtã, ſm hẽ. Tho. ij. q. lxxj. peccat grauiter. i. mortaliter. Et ratio eſt: qa illicitũ eſt cooperari alicui ad malũ faciendũ cõſulẽdo: adiuuãdo vel aliter cõſentiẽdo. Vñ dr Rom. j. Digni ſunt morte non ſolum q faciũt ſed etiã qui cõſentiũt facientibus. Siſ' etiã cũ a principio cauſę credit iuſtã & in ꝓceſſu videat eã iniuſtã peccat grauiter defendendo eam non tñ debet eam. pdere vt. ſ. iuuet aliã partem vel ſecreta ſuæ cauſæ alteri parti reueleꝛ: qa male faceret & cõtra fidẽ litatẽ. Sed debet eã deſerere dicẽdo cliẽtulo q̃ non habet iuſtitiã: vel eũ ad cedendũ inducere vel ad cõponendũ cũ aduerſario ſine ſui tñ damno. Et tenet talis ad omne dãnũ qd' altera pars ex ei⁹ auxilio icurrit. Hęc Tho. Idẽ Rayn. & allegat. l. rem. C. de iudi. Et idẽ ſtatuit Greg. x. De reſtitutione videt intelligendum in caſu in quo cliẽtul⁹ ſuus q obtinuit victoriã cauſę nõ veller vel nõ poſſet reſtituere. Nã & ille cũ reperit vtilitatẽ cauſę iniuſte ꝓcipaliter tenet cũ hoc nouit. Sed ſi ignoraret puta qa aduocatus vel periti dicunt eũ ius habere videt excuſari cũ laborat hac ignorãtia. diſ. xxxvij. §. fi. Inſup ſi dixerit cliẽtulo iuſtã eũ habere cauſam quã nouit iniuſtam ſi cauſam pdit tenet ei de expenſis factis ſibi & alijs i litigãdo. ſecus autem ſi ipſe cliẽtulus cognoſcens iniuſtã cauſam voluit eã defendere. eſt de iniu. & dã. da. ſi culpa. Sc'do peccat aduocatus in defendendo cauſas cũ eſt ignorãs vel negligens. Nã ſi aſſumit iuſtã cauſam & ex ignorãtia notabili vel negligẽtia ſua: qa nõ laborat i reuoluendo libros vbi inueniat veritatẽ & cliẽtulus amittit cauſam: peccat mortaliter. Et ratio eſt: qa notabiliter nocet ꝓximo cũ poſſit & debeat iuuare nec debuit ſe ponere ad aliud officiũ vel ad actum ad qd' non erat idoneus. ex de iniu. & dã. da. ſicut ꝓba. Et tenet ad reſtitutionẽ dãni inde ſecuti cliẽtulo ſuo ſm Ray. & Hoſt. Si vero defendit cauſam iuſtã quã credit iuſtam ex ignorãtia notabili vt ſupra peccat mortaliter. Et ratio eſt: qa exponit ſe periculo grauis dãni ꝓxim. vñ & periculo pẽ mortalis. Et ſi obtineret victoriã cauſæ teneret ad ſatisfaciendũ parti. læſæ. Tertio peccat mortaliter aduocatus ſi allegat falſa contra cõſcientiã vel' inſtruit falſum teſtẽ vel iducit clientulũ ſuũ ad negandum veritatẽ etiã ſi defenderet iuſtã cauſam: & aliter obtinere nõ poſſet victoriã. Et rõ ẽ qa ſm apl'm Ro. iij. Non ſunt facienda mala vt inde eueniãt bona: nec vti licet indebitis medijs vt veniat ad bonũ finẽ. Ad reſtitutionẽ aũt nõ videt teneri. Sed ſi abſtulit bonã cauſam & iuſtã aduerſario p dictos modos vel p cauillationẽ ſuã vel ipm grauauit in perẽdo dilatiões ſuperfluas vel facitẽdo poſitionẽ duplicẽ vel cauillоſam: tenet talis inſolidũ ad verũ intereſſe. i. omne dãnũ. ſm Hoſt. Greg. x. etiã ſtatuit in ſupradicta cõſtitutione. q̃ id quod aduocatus recipit iniqua aduocatione vel cõſilio: tenetur duplũ reſtituere: & nihilomin⁹ de dãnis tenet ſatisfacere leſis. Et idẽ ſtatuit de ꝓcuratore. Et iuriſconſultus in dando conſiliũ ſcienter in cauſa q̃ nouit iniuſtã ſi operat vi ctoriã cauſę illud conſiliũ: ſi lr ad oia dãna. Non aũt ſi erediit iuſtam & habet cauſam credẽdi ex de reg. iur. Nullus ex conſilio tenet niſi fuerit fraudulentũ. in. vi. Si aũt cauſa eſt dubia vtrũ. ſ. contineat iuſtitiã necne dum ſibi remanet dubia vſq; ad diffinitionẽ cauſæ licet aduocato. ꝓcuratori & iuriſconſulto iuuare. ſm hea. Tho. vbi. ẽ. & Guil. Quarto peccat ab aduocatis & ꝓcuratorib⁹ & iuriſconſultus circa receptionẽ immoderatã ſalarij vel indebito modo ſm hea. Tho. Quãuis em licite poſſint petere ſalariũ vt mercedẽ ſui laboris. Vñ & Aug. dicit. q̃ licet aduocatos vẽdere iuſtũ patrocinium & iuriſperito verũ conſiliũ. in. q. v. nõ ſane. nõ tamen debẽt petere immoderatũ. Attenditur aũt moderamen ſalarij ſm Ray. circa quatuor. Primo ſm quãtitatem cauſę. Secundo ſm laborẽ aduocationis. Tertio ſm ſcientiã & facundiam aduocantis. Quarto ſm conſuetudinẽ regionis. Secundũ horum conſideratio nẽ poteſt matus & min⁹ taxari ſalariũ: vt. iij. q. vij. §. apud vrbem. & ar. xij. q. ij. cõceſſo. &. c. vulteranę. & eſt de prębẽ. de multa. Cõcor. Tho. & Vlri. Vñ in hoc nõ põt dari certa regla de quãtitate ſalarij. Et ſubdit Ray. q̃ ex quo cauſa eſt incepta nullũ debet facere pactũ cũ litigatore quem i propriã recepit fidẽ: qa poſſet eſſe occaſio magni periculi. li. iij. q. vij. §. prẽterea. qa ſm glo. ſ. quãdo videret cauſam i periculo tunc cogerer cliẽtulum ſuũ inire pactũ cũ eo dare ſibi ſalariũ ad libitum. Idẽ Vlri. Petere ergo poteſt ſalariũ moderatũ ab initio litis vel poſt factũ. Et ſi a principio nõ eſt factũ pactũ determinatũ ſalarij põt ſm Hoſtiẽ. aduocatus cogere clientulũ per iudicis officiũ ad dandũ debitũ. Dicit etiã Hoſti. q̃ non licet paciſci de certa parte litis. ſ. quota: puta decima vel cẽteſima: aſſ debet ei interdici forus. i. exercitiũ aduocandi. C. de poſtu. l. ſi qui aduocatorũ. Sed de quãta licet paciſci. i. certa quantitate pecunię dũmodo non excedat debitũ. Qđ dicit Augu. q̃ licet vẽdere rectũ conſiliũ vt ſupra dictum eſt: itelligit Ray. & Vlri. quãdo laborat i voluẽdo libros & ſtudẽdo & diſputãdo forte cũ alijs peritis. Als ſi ſine labore poſſẽt reſpondere credunt q̃ nil debeat recipere ſed gratis reſpondere. Sed Hoſti. reſtringit hãc ſniam quãdo petẽs cõſilium eſt pauper. Nã ſi eſt diues põt petere ſalariũ. ar. xiij. q. v. non ſane. Si em non laborat tũc laborauit in prẽterito ſtudendo & diſcẽdo. Idem aduocãtes vel procurates ſcienter in cauſa vſuraria peccãt mortaliter. Et ſi exẽrũ aduocatione vel procuratione qs ſententiã ad ſoluendũ vſuras, videnꝫ teneri ad reſtitutionem. eſt de iniur. & dã. da. ſi culpa. Poſſunt etiã peccare in modo aduocãdi cum. ſ. dicunt opprobria & deriſiones & hmõi quę prohibent. vt. v. q. iij. in loco. &. iij. qõ. vij. in ſames. §. ſiqs adeo procax. Sed de hoc & pluribus alijs habetur. ſ. in. ẽ. parl. titu. vj. Et quomodo debent aduocare pro pauperibus. ſ. eod'. titul. ca. de inhumanitate.

Si deſerat cãm iniuſtã.

Ca. X X.

¶ De acceptione pſonarum.

Quia in

QVIA IN IVDICIIS DEb⁹ tractatũ eſt ſupra reperitur frequẽter vitiũ acceptionis perſonarum: qđ notauit Pẽ. in eo qđ iductũ eſt ſupra in autoritate illa. Vſq; quo iudicatis iniqtatẽ & facies peccatorũ ſumitis: quod vitiũ eſt cõtra iuſtitiã diſtributiuã: & frequẽter perpetrat: quando q; ex auaritia: quãdo q; ex affectu ſenſuali amicitiæ vel parẽtelę: ideo nũc agendũ de hoc hic eſt: qa pctũ eſt multũ nocẽs bono cõmuni. Prohibet i lege diuina dũ dicitur Deut. j. Non accipietis cuiuſq; perſonã. Ab hoc vitio chriſtũ fuiſſe immunẽ teſtati ſunt diſcipuli Phariſeorũ cũ Herodianis dicẽtes. Nõ reſpicis perſonam hoĩm. Matth. xxij.

Et poſſet ſic deſcribi q̃ acceptio perſonarũ eſt vitiũ quo id qđ ex debito iuſtitię eſt alteri cõferẽdũ exhibetur pſonæ ñ ob meritũ eius ad ipſam rẽ: ſed ob conditionem ipſi us non congruentẽ ad ipſam rem. Propterea aũt dr ex debito iuſtitię conferendũ: qa in his q̃ dant mere ex liberalitate nõ ex debito nõ habet locũ acceptio perſonarũ ſi dat magis vni pſonę q̃ alteri: puta donat qs de bonis ſuis cẽtũ amico vl' pſanguineo rõne amicitię vl' parẽtelæ qui nõ donat extraneo q̃uis ſit melior vel magis egeat: hic non eſt acceptio perſonarũ ſi donat magis vni perſonę: qa ſuũ eſt qđ dat: & nemini debet: & in re ſua vnuſquiſq; ẽ moderator & iudex. Et ex hoc ꝓbat hea. Tho. ſuper epiſtolã ad Rom. vt ait apl'us. ij. c. Non eſt perſonarum acceptio apud deũ: in eo videlicet q̃ pctorũ quoſdã relinquit in ſuis peccatis: quoſdam ad ſe vocat dãdo eis gratiam ſuam quam non dat reprobis. Nã acceptio perſonarum vt dictũ eſt ponitur iuſtitię: vñ locũ habet in his quę dãrur ex debito qđ attendit iuſtitia. Deus autem non ex debito ſed ex gratia vocat pctores ad pœnitẽtiã. Vñ ad Rom. xj. Si ex operibꝰ iã non ex grã. Et ad Titũ. iij. Nõ ex operib⁹ iuſtitię q̃ fecim⁹ nos: ſed ſm ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit. In talib⁹ aũt beneficijs gratis datis liberũ eſt nõ ſolũ deo: ſed etiã hoi dare cui voluerit. iuxta illud Mat. xx. An nõ licet mihi qđ volo facere? Signãter aũt ſubdit. Nõ ob meritũ pſonę &c. Nã ad eũ qui habet diſtribuere vel dare aliqua ex debito diſtribuẽda ptinet q̃ det illa ſm q̃ reperit meritũ ſeu aptitudinẽ in pſonis cõgruẽtẽ rei quę dat. Nam ſm beatũ Tho. ij. q. lxiij. Ad iuſtitiã diſtributiuã ſpectat diuerſis pſonis diuerſa tribuere ſm ꝓportionẽ ad dignitates pſonarũ. vt. ſ. vnicuiq; detur ſm q̃ eſt in eo proprietas digna ad id qđ dat. Si igit quis in dando cõſideret ꝓprietatẽ illã pſonę ꝓpter quã id qđ ei cõfertur eſt ei debitũ nõ eſt acceptio pſonarũ. Sed ſi qs cõſideret in eo cui confert illud qđ dat ſit ei ꝓportionatiuꝫ vl' debitũ: ſed ſolũ hoc qđ eſt iſte hõ Petrus vel Martinus: puta amicus vel conſanguineus vel ſibi vtilis: hic erit acceptio pſonarũ. Sed ob cõditionẽ nõ cõgruẽtẽ ad ipſam rẽ hoc dr: qa ſm beatũ Tho. vbi. ẽ. cõtingit aliquã conditionẽ pſonę facere eã dignã reſpectu vni⁹ rei & nõ reſpectu alteri⁹. Sicut hęc cõditio. ſ. cõſanguinitas ad vnã pſonã facit eã dignã vt ſibi plus dimittat de patrimonialib⁹ bonis q̃ extraneæ perſonæ. Sed ipſa cõditio nõ facit eã dignã vt p hoc cõferat ſibi ob eã de bonis eccl'aſticis: ſeu officijs & beneficijs quãtũ alij pſonę apriori vel plus q̃ alij: qa nõ eſt parẽtela additio congruẽs ad talẽ rem. ſ. beneficia vel officia eccleſiaſtica. Et perpetrat hoc vitiũ in officijs & beneficijs conferendis iniudicijs exercendis & in honoribus exhibendis.

Acceptio perſonarũ.

Si allegat falſa.

Modꝰ rationis ſalarij taxatur.

Rõ iuſtitię diſtributiuæ.

§. I. ET QVANTVM AD COLlationẽ bñficiorũ quęrit: vtrũ prelatus peccet in cõferẽdo bñficiũ bono ꝑmiſſo meliori. Vel etiã vtrũ peccẽt eligẽtes aliquẽ ꝑlatũ min⁹ bonũ prętermiſſo meliori. Et videt q̃ ſic. qa dicit Hiero. q̃ q prefiãtior eſt ex. oi ppẽ q do ctior: qui ſanctior: q in oi virtute eminẽtior: ille eligat ad ſacerdotiũ. vij. q. j. licet. Tunc tpis cõiter ſacerdotes habẽt curã animarũ: ergo nõ eligẽdo talem peccatur. Et reſpõdit hea. Tho. in quadã queſtione de q̃dlib. q̃ qs põt dicere melior duplicit. Vno mõ ſimpliciter. Alio mõ ſm qd. Simpliciter aũt melior dr qui eſt ſanctior & plus habẽs de charitate. Sc'm qd dr melior qui eſt melior ſm aliquẽ re ſpectũ. Contigit aũt aliquẽ eſſe meliorẽ ſimpl'r. i. maioris ſanctitatis qui nõ eſt melior quãtum ad hoc q̃ præficiat i eccleſia: ſed alij⁹ minoris ſctitatis erit melior eo in regimine: qa forte magis eccleſiã iuuare poterit: vel p cõſiliũ ſa-

Tpis dr eſſe meliꝰ dupliciter

pietẽtię: vel per auxiliũ potẽtię: vel qa deſeruiuit in eccl'ia. Nõ ergo tenet ꝑlatꝰ dare bñficiũ vel officiũ meliori ſimpl'r: ſed meliori quo ad hoc: non põ eſſe q̃ ꝑferat vnũ alteri niſi ꝓpter aliquã cãm quę ſi ptineat ad honorẽ dei & vtilitatem eccleſię iã quãtũ ad hoc iſte eſt melior. Si autẽ illa cauſa nõ ptineat ad hoc erit acceptio perſonarũ quæ tanto eſt grauior quanto in rebus diuinis cõmittitur. hęc Tho. Et qa qđ eſt directe cõtra iuſtitiã eſt mortale: & acceptio pſonæ directe eſt cõtra iuſtitiã diſtributiuã: ideo ẽ mortale. Notandũ etiã q̃ q̃uis minus bon⁹ ſimpl'r poſſit prẽferri magis bono in regimine eccl'ię qa vtilior nõ tñ licẽat malus eſſe q̃uis poſſit iuuare eccleſiã p ſcietiam vel potentiã: qa in hmõi ꝓmaxime requirit bonitas vitę: aſſ ſine pctõ cura exerceri nõ põt: hoc em nõ eſſet ꝑferre minus bonũ: ſed ſimpl'r malũ: & per ꝑns q nõ eſt idone⁹ nõ debet ꝑferri ei q eſt aliq̃ mõ idone⁹. vñ & Alb. magn⁹ dicẽ expreſſe q̃ promouens ad ordinẽ vel curã paſtoralẽ vl' aliquod beneficiũ eccleſiaſticũ ſciẽter indignũ abſq; dubio peccat mortal'r. Nec nobilitas excuſare põt vt ꝓmoueat malus: qa quãto nobilior tãto nociuior. Et ſi dicat q̃ ali⁹ nõ ſit ita vtilis: oĩno iſta ratio nõ valet: qa vtilitas ſpũalis tpali prępondẽda eſt: nec excuſat paucitas miniſtrorum eccl'ię. hæc Alber. Ad argumẽtũ reſpõdet q̃ vtiq; cæteris paribꝰ debet eligi & aſſumi ad ꝑlaturã doctior & ſanctior eũ. ſ. ſit alius ita vtilis eccl'iæ ſicut cęteri. Sed vbi alius eẽt vtilior in gubernatione: licet minus doctus & ſanctus: tñ bonus cum in hmõi debeat attẽdi vtilitas eccleſię: ille potius debet prefici. Glo. ſtũ ſup di. ca. licet dicit q̃ Hugo tẽperat dicta cõparatiua quæ ponit Hiero. viij. q. j. q̃ debet eſſe ſanctius & doct⁹. Sufficit em q̃ ſit bon⁹: & eſt aliq̃s eo ipo bon⁹ q̃ nõ eſt malus. eẽ de ꝑſum. dudũ. Alij tñ dicunt ſemp meliorẽ eſſe prælerẽdũ. lxj. di. nec emeritis. &. lxxv. diſ. c. ſi. Et q̃uis loã. adlꝛerat opinioni Hugo. tamen hea. Tho. ij. q. lxiij. ar. ij. tenet aliã opinionẽ dicẽs q̃ quantũ ad cõſciennã neceſſe eſt eligere ſemp meliorẽ vel ſimpliciter vl' in cõparatione ad bonũ cõmune: qa ali⁹ haberi nõ põt magis idoneus: verũ quãtũ ad hoc q̃ electio nõ poſſit impugnari i foro iudiciali ſufficit eligere bonum: nec tenet eligere meliorẽ: qa ſic oĩs electio poſſet impugnari. Quod etiã aliquis debeat eligi de gremio eccleſiæ de iure cõmuni. ꝓpterea ſtatutũ eſt: qa prælumitur q̃ talis debeat eſſe vtilior quãtũ ad bonũ commune: qa. ſ. magis diliget eccleſiã i qua nutritus eſt ſm hea. Tho. Non tamẽ per hoc tollit quin de alia eccleſia poſſit aſſumi ſi vtilior habeat.

Minus bon⁹ ꝑferꝛ i regimine aliq̃n.

Nobilitas a. ꝓ motiõe alicui⁹ excuſare nõ põt

Sc'm ꝓſcietiã ſẽp melior eli gẽdus ẽ

§. II. QVERITVR SECVNDO: Vtrũ ꝑlatꝰ eccl'ię poſſit ꝓmittere ꝓſanguineo ſuo curã ſuę eccleſię poſtpoſito meliori: & videt q̃ non. Nã dicit Hie. loquens de Moyſe q̃ inſtituit ſucceſſorẽ ſibi in regimine leſum Nauę nõ filios ſuos vel cõſanguineos. Nulla conſanguinitatis ratio: nulla habita eſt cõtẽplatio. ꝓpinquitatis: ꝓpinquis agrorũ & prædiorũ relinquat hæreditas. Gubernatio populi illi tradat q̃ deus elegit: qui. ſ. habeat ſpiritũ dei. vij. q. j. ſi ergo. Et ſic videtur q̃ propinquis nõ ſint dãda beneficia eccleſiaſtica. Rñ. be. Tho. in quadã q̃ſtione de q̃dlib. q̃ aliter dicẽdũ eſt de cõſanguineo ẽque idoneo: aliter de cõſanguineo min⁹ idoneo. Si em cõſanguineus ſit ẽque idoneus põt ꝑlat⁹ ꝑferre conſanguineũ: niſi ſorte ex hoc ſcandalũ oriat: vl' aliqui exinde malũ exemplũ accipiãt: vt quãdo ꝓbabiliter timet q̃ alij ꝑlati inducerent hoc exẽplo ad dandũ ſuis conſanguineis min⁹ dignis. Ratio hęc eſt: qa in hoc q̃ det conſanguineo ẽque digno nil deperit vtilitatis eccl'iæ: vñ in hoc licet ſatisfacere amori naturali q̃ charitati cõtrari⁹ nõ ẽ: ſed magis charitate informat. & hoc figurat Geñ. xlvij. vbi Pharao dixit Ioſeph de fratribus ſuis. Si noſti in eis viros induſtrioſos inſtitue eos magiſtros pecoꝝ meorũ. Si ẏo ſit min⁹ idoneus cõſanguineus ꝑlati nõ debet eũ ꝑficere ad curã eccleſię poſtpoſito meliori: & hoc duplici rõne.

Cõſanguineũ æq̃ bonũ poſſum⁹ ꝑferre.

Primo qa ifideliter agit diſpẽſator q̃ negotiũ dñi ſui gerens rem eius nõ meliorat cũ poſſit. Sc'do qa hoc viderur ptinere ad acceptionẽ pſonarũ: qa cõditio conſanguinitatis nõ eſt cõditio ptinẽs ad curã eccl'ię quę nõ obtineꝫ iure ſanguinis ſed diuino munere. Eſſet aũt cõditio faciens ad negotiũ circa diſpẽſationes patrimonialiũ bonorũ: vñ ſi eps de patrimonialib⁹ bonis magis ꝓuideat ſuo conſanguineo min⁹ idoneo nõ ẽ acceptio pſonarũ: ſed ſi rõne cõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanguinitatis magis ꝓuideat de patrimonio crucifixi nō
caret vitio acceptiois ꝑsonaꝝ. Cōcor. idē Tho. ĥ. ĥ. q. lxiĥ.
ar. ĥ. Idē Tho. dicit. q. ea. ar. ꝛ. ꝙ ꝓtinet ad acceptionē ꝑsonā-
rū si qs ꝓmoueat ad ꝓlationē vel ministeriū aliquē: qa
diues est vel qa cōsanguineus vel amicus ē: qa diuitię vl
parētela nō est cōditio faciēs ad causam ꝓpter quā ille dig-
nus sit tali dono. s. ꝓlationis vel ministerij: sed sufficiēs
scięcia cū bonitate ꝓtinet ad acceptionē ꝑsonarū �means lo3.
Dispen Neapol. in quodl'. Dispēsare ꝫ iura cōia vel particularia
satiōes sine causa rōnabili magis circa vnā ꝑsonā ꝙ aliā: puta qa
illicitę. est amic⁹ vel cōsanguine⁹ vel diues & hmōi: vt si dispēsat
ante legitimā ętatē: vel ꝓmoueat vel habeat curā aiarum
vel dignitatē aliqs: qa amicus vel ꝙsanguineus vel diues
vel potēs & hmōi. Non em̄ pauper & extraneus etiā si sit
priori aptior: vel si abbas vel prior dispensat cū subditis
aliquibus in esu carniū: in ieiuniis: in vigiliis & laboribꝫ
nō qa magis indigeāt vel alia rationabili causa: sed quia
magis sunt cū eo adstricti. Si quis etiā habens distribuere
eleemo aliquā eleemosynā collegij vel cōtaris vel testatoris non
synā da dat illis ꝙs credit magis indigere: sed amicis vicinis vl cō
re. sanguineis minus egētibus: etiā ꝓtinet ad acceptionē ꝑso
narū. Silr in conferēdis officiis secularibus pviā scrutiny
vel aliter siqs admittat prębēdo fauorē seu assēsum non
his ꝙs idoneos iudicat: sed his q sunt amici vel cōsangui-
nei: vel vt seruiat amico in hmōi. ad acceptionē ꝑsonarū
videt pertinere & grauiter peccat. ar. dist. lxj. miramur.

§. III. IN HONORIBVS ETIAM

hodv itiū reperiť: cū. s. aliqs honorat non ratione v̄tutis
quā i se habet: vel i saltē repræsentat: sed ratione diuitiarū
vel alicui⁹ vanitatis. Pro cui⁹ declaratione dicit be. Tho.
ĥ. ĥ. q. lxiĥ. ar. iĥ. ꝙ cū honor sit quoddā testimoniū de vir
tute eius q honorat: sola virtus est debita causa honoris,
Sed sciēdū ꝙ aliqs potest honorari nō solū ꝓpter virtu-
honora tem ꝓpriā: sed etiā ꝓpter virtutē alterius: sicut prīcipes &
tur qs' prælati honorant etiā si sint mali inquantū gerūt ꝑsonā
ꝓpter dei & ꝓmunitatis cui præficiunt. ꝑm illud Prouerb. xxvj.
virtutē Sicut q mittit lapidē i aceruū Mercurij: ita & q tribuit hc
norem insipienti. Quia em̄ gentiles rationē vel ratiocina
Aceru⁹ tionē attribuebāt Mercurio aceru⁹ Mercurij dř cumulus
mercu- ratiociniꝫ: in quo mercator mittit aliqñ vnum lapillū lo
rij. co centū marcharū. Ita etiā honorat insipiens qui ponit lo
co dei & loco totius communitatis. Et eadē ratione parē
tes & dñi sūt honorādi ꝓpter participationē diuinę cōdi
tionis: qa de⁹ est omniū pater & dñs. Senes aūt honorādi
sunt ꝓpter signū virtutis qđ est senect⁹: sed ħ signū q̄nq;
deficit. Diuites aūt honorādi sunt: quia maiorē locū i cō
munitatib⁹ obtinēt & nō ꝓpter diuitias suas. Vñ idē be.
Tho. in. xj. q̄dlib. vbi ponit & q̄rit. Vtrum honorari diui
tes magis ꝙ alios ꝓtineat ad accęptionē ꝑsonarū. Rndet
dicēs ꝙ duplex est honor. Prim⁹. s. q debetur alicui ratiōe
suiꝑsius: ꝓpter propriā virtutē sicut est ꝓmendatio reue
rētia & hmōi. & ad hūc honorē diuitiæ nihil faciūt vñ sītra
lis honor alicui exhibeat: erit acceptio ꝑsonarū. Vñ dicit
Valerius Maxim⁹ ꝙ honores q virtutibus debentur: sicut
triūphi & alij hmōi. apud Romanos antiquos nulla pe
cunia emi poterant. Alius honor est qui debet alicui ꝑm
honora statū quē habet i republica. Sic em̄ i ꝑsona respublica ho
turquis norat. Et ꝓpter hoc reges & prīcipes honorant: ꝑm illud
ꝓpter j. Pet. ĥ. Regē honorificate. Et qa in republica terrena diui
dignitā tes statum obtinent altiorē: ideo ciues cęlestis Hierusalē
tem. quasi in Babylonia peregrinātes debent eorū inter quos
cōuersant morē gerere. vt dicit Aug. in lib. de ciui. dei. Et
sic diuites honorare illis dūtaxat honorib⁹ q ad exteriorē
cōuictū pertinēt nō est malum. Sed in his quę pertinēt ad
fidem christi: peccatū est prędilere diuites pauperib⁹: sicut
sunt ministratores sacramētorū. hæc Tho. Vñ siqs vellet
audire confessionē diuitū & nō pauperū vel nō ita diligē
ter aut tradere eucharistiā aut ordines aut alia diuinib⁹ &
nō pauperibus esset personarum acceptor. Siquis autem
prius audiret vel potius diuites: qa credit eos magis indi
gere vel maiorē fructū inde sequi vel nō ita patiēter expe
ctare sicut pauperes: non pertinet hoc ad acceptionē ꝑ
sonarum sed ad debitā discretionem. & hinc est ꝑm beatū
Tho. ĥ. ĥ. vbi. ō. ꝙ facilius dispensat in matrimonio i gra
dibus cōsanguinitatis & affinitatis prohibitis circa excel
lentes ꝑsonas ꝫ circa alias. Fit em̄ hoc propter fœdus pa
cis firmandum quod magis est necessarium cōmuni vti
litati circa excellentes personas ꝫ circa alias.

§. IIII. IN IVDICIIS QVOQVE

Perso- prohibet acceptio ꝑsonarū. Vñ & Prouer. xviĥ. dř. Accę narū ac
pere personā in iudicio nō est bonū. Hui⁹ rō est: qa ꝓ hoc ceptio
corrūpit iudicium: & ꝓ cōsequēs iustitia. Nā ꝑm be. Tho. ꝓhibet
ĥ. ĥ. q. lxiĥ. ar. iiĥ. iudicium est actus iustitię: prout. s. iudex re
ducit ad ęqualitatē iustitię ea q̄ inęqualitatem facere pos
sunt oppositā. Personarum aūt acceptio inæqualitatem
quādam habet inquantū attribuit alicui personæ præter
proportionē suā i qua cōsistit ęqualitas iustitię: & sic cor
rumpit iudicium per acceptionē personarū. Vñ & regula
iuris dicit. In iudiciis nō est personarū acceptio habenda.
de regu. iur. in. vj. Vñ & Nico. papa dicit. Necesse est ꝑm
sacrarum scripturarum documenta ac ꝑm iustitię tramitē
& accusatū simul & accusatorē adesse. Et vnā partē quan
tacūq; & qualitcūq; ꝓdita sit auctoritate: sic prorsus audi
ri vt alteri parti nullū ꝓiudicium irroget. iĥ. q. ix. necesse.
videnť notari cōtraria. xlv. dist. cū beatus. vbi dř ꝙ le
uite & sacerdotes nō sunt nisi pro gratuitꝫ excessibꝫ corpo
raliter flagellādi; q̄ tamen minores clerici etiā pro leuibꝫ
veri berib⁹ subijciāť. arg. ad hoc dist. xl. c. i. & de offi. deleg.
fane. Ioan. an. i glos. sup dicta rubrica sic soluit. In pœnis In pœs
deseŕt dignitati & personæ: vt in dicto. c. cū beatus. & de deseŕt
transac. c. fi. Itē i sedendo & assurgendo. vt dist. xciĥ. c. non dignita
oportet. j. Sed in iudiciis vel sentētia non est habēda acce ti.
ptio personarum: sed in eis est ęqualitas seruanda: vt dicit
rubrica. In pœnitentiæ exhibitione. vt. xxvj. q. vĥ. sacer
dos. Itē in fide christi suscipienda. de consecra. dist. iiĥ. nec
quę q̄. Et in aliis sacramētis. vt de cōiu. ser. c. i. Et in paupe
rum receptione cū sufficere possumus. xlij. dist. c. quiescā
mus. & hmōi. Et nota ꝙ licet iudex nō debeat vti acceptio
ne personarum vt hic: tamen vtile est in arbitrariis iudicē
gratiosum habere. vt de offi. deleg. cōsuluit. Caueat tamē
in faciēda gratia ne incurrat pœnā constitutionis de sen.
& re iudi. de cætero. Io. an.

¶ De sacrilegio inquantū pertinet ad auaritiā. Ca. XXI.

SACRILEGIVM QVANDO

q̄ ponit iter species luxuriæ vt cum op⁹ carnis
exercerek a clericis vel religiosis & monialib⁹
seu a laicis cū eis. Aliqñ ex ira vel odio ꝓcedit
vt cū ꝓcurat iniuriose clericus. Aliqñ aūt ꝓuenit ex auą
ritia vt cū qs rapit sacras res vel de sacro loco. Ꝑm hūcce
spectū inter vitia ad auaritiam pertinentia hic ponit. Sic
aūt diffinit seu describit sacrilegium. s. ꝙ est sacrę rei ꝑsio Sacrile
seu violatio. Isid⁹ tū dicit ꝙ sacrilegiū dř ab eo qđ legit. i. giū vñ
furat⁹ quis sacrum. Vel potest plenius sic describi ꝙ est vi deriuat.
tiū quo irreuerentia exhibet personis vel locis vel rebus
sacris. Et qa sacrum dř aliquid ex eo ꝙ ordinat⁹ ad dei cul
tum: & ex hoc ꝙ aliquid deputat⁹ ad cultū diuinum efficit
quoddā diuinū: sicut & illud qđ ordinat⁹ ad finem boni
fortit⁹ rationē boni & sic ad illud tale sacrum debet q̄dam
reuerētia q̄ referť in deū: & hinc sequit ꝙ omne illud quod
pertinet ad irreuerentiā rerū sacrarū pertinet ad iniuriam
dei: & hoc est peccatū & habet rationē sacrilegij. hęc beat⁹ Sacrile
Tho. ĥ. ĥ. q. xcix. ar. i. Est autē ꝙ speciale peccatū sacrilegiū gium
distinctū ab aliis: qa in eo reperit specialis ratio deformi ꝙ
tatis: qa. s. violat⁹ res sacra per aliquam irreuerentiā: & op speciale
ponit virtuti religionis: ita ꝙ ipa irreuerentia & dehono peccatū
ratio q̄ fit rei sacrę dř violatio: sicut aūt honor est in hono
rāte nō in eo qui honorat. vt patet. j. Ethic. ita irreuerētia
est in eo qui irreuerenter se habet: cuius etiā nihil noceat
ei cui irreuerentia ꝓbet. Vñ & si res sacra in se nō viole
tur: tamē quantū est i ipso sacrilego violat eā: sicut & pur
pura regale iudumentum facta honoratur & glorificat: &
siqs hanc perforauerit morti damnat⁹ quasi contra regem
agens: cuius nihil agat in persona regis ꝑm Damasc̄enum Sacrile
Ita siqs rem sacrā violet ex hoipo cōtra dei reuerentiam gium
agit. Reperit aūt sacrilegium in pluribus generib⁹ pec multo
catorum seu materijs. s. in luxuria: in homicidio: i rixa: in mulo
furto: in rapina & hmōi. Nec tñ ex hoc sequitur qn sit spe ꝑis ꝑ
ciale pctm̄. Non em̄ est incōueniens vnā specialē rationē peccati reperiri in pluribus generibus pctōrū ꝑm ꝙ diuer
sa peccata ad finē vnius pcti ordinant: sicut etiā & specia
lis ratio alicuius virtutis potest reperiri in plurib⁹ mate
rijs vel

rijs ve generibus virtutū a quibus imperatur: sicut ꝓcluniū
aliquando imperat ab abstinētia, aliquādo a castitate: ali
quando a religione. Quocūq; ergo genera peccati quis fa
ciat cōtra reuerētiā sacris reb⁹ debitā: sacrilegiū formaliter
cōmittit: licet materialiter sint ibi alia genera pctōrū. Inter
dum tñ reperiť sacrilegiū separatum ab aliis pctis: eo ꝙ act⁹
non habet aliā deformitatē nisi ga res sacra violat. vt cum
iudex rapit aliquē malefactorem de loco sacro quem i aliis
locis licite ꝫcapere posset. hæc hea. Tho. vbi. ō. ar. ĥ.

§. I. DIVIDITVR AVTEM SACRI

legiū in diuersas partes vel species ꝑm diuersas rōnes sancti
tatis rerū sacrarum quibus irreuerentia exhibetur. Tanto
autē aliquod sacrilegiū est maius quanto res sacra in quam
peccat maiorē obtinet sanctitatē: attribuit aūt sanctitas
& ꝑsonis sacris. i. diuino cultui dedicatis: vt sūt clerici & re
ligiosi: & locis sacris: vt sūt eccl'iæ: & reb⁹ ꝙbuslibet sacris:
vt sacramenta reliquiæ: vasa sacra & hmōi. Et quia sancti
tas loci ordinat⁹ ad sanctitatē hoīs: ideo graui⁹ est sacrilegiū
Gradus commissum in ꝑsonā sacrā q̄ locum sacrū. Sūt tñ in vtraq;
sacrile- specie diuersi gradus sacrilegij ꝑm diuersitatem locorum &
gij. ꝑsonarū sacrarū. Grauius est em̄ sacrilegiū commissum in
sacerdotē vel ꝓ sacerdotē q̄ in subdiaconū vel diaconū: &
graui⁹ in epm̄ q̄ in sacerdotē. Silr grauius est sacrilegium
cōmissum in choro vel circa altera q̄ in altero loco ecclesia
stico. Silr etiā tertia species sacrilegij quæ committit circa
res sacras: habet diuersos grad⁹ ꝑm diuersitatē graduum re
rū sacrarū: inter quas summū gradū obtinent sacramenta
ꝙbus hō sanctificat: & inter ea eucharistia q̄ continet chri
stū. Et ideo sacrilegiū quod cōmittit circa eucharistiam est
grauissimū inter ea ꝓst sacramēta sed ꝑm locū tenent vasa
sacrata ad sacramentoꝝ susceptionē. Exinde imagines sa
cræ & reliqæ sctōrū in ꝙbus veneranť vel honorant⁹ quodā
modo ipe ꝑsonæ sctōrū. Deinde alia q̄ ad ornatum ecclesiæ
ꝑtinent & ministrorꝝ. Demū q̄ sunt deputata ad sustentatio
nem ministrorū siue mobilia siue immobilia. Quicūq; cō
tra aliquē dictorū peccat. sacrilegiū ꝓmittit. hæc Tho. vbi
ō. ar. iĥ. Vñ & Pius papa dicit. Sicut q ecclesiam dei deua
stat: & ei⁹ prædia & donaria ꝓspoliat & inuadit sit sacrileg⁹
sic ille qui sacerdotes ei⁹ insequit sacrilegus iudicatur. Nō
ergo grauius ꝑm̄ est fornicatio q̄ sacrilegiū. Sed sicut gra
Sacrile- uius est pctm̄ quod committit in deum q̄ qđ i hominē: sic
gium ē grauius est sacrilegium agere q̄ fornicari. xvĥ. q. iiĥ. sicut. ĥ.
grauius Qđ peccatum carnale ꝓmissum a religiosis sit sacrilegium.
ꝙ habetur xxvĥ. q. i. impudicas. Itē omne pctm̄ quod persona
for sacra committit materialiter: & quasi per accidēs est sacrile
nicatio. giū: qa aliq̄ mō est ꝫ sanctitatē ei⁹. Vñ Hiero. dicit ꝙ nugæ
in ore sacerdotis sunt sacrilegiū vel blasphemiæ. Formali
Menda- ter autē & proprie illud solū pctm̄ sacræ personæ est sacrile
cium giū qđ agit directe ꝫ eius sanctitatē. vt si virgo deo dicata
ore sacerdo- fornicet. Dicitur etiā. xvĥ. q. iiĥ. siqs suadente. §. committit
tis est sa- ꝙ q dispurāt de iudicio principis dubitantes an honore sit
crilegiū dignus quē princeps elegerit est sacrilegiū: qđ intelligitur
large ꝑm quādā nois extētionē. Nā cū bonum cōe gentis sit
quoddā diuinū. vt dř in j. Ethic. Vñ & antiquitus rectores
reipublicæ diui vel diuini dicebanť quasi diuinæ prouidē
tiæ ministri: ideo quod pertinet ad irreuerētiā principis. s.
disputare de ei⁹ iudicio an oporteat ipm̄ sequi ꝓ quandam
similitudinem dř sacrilegiū ꝑm Tho. vbi. ō. ar. j. Idē de pa
pa. & hoc nisi cōstaret illud esse contra deum. Guil. aūt tum
pa. & hoc nisi cōstaret illud esse contra deum. Guil. aūt tum
dispurat de iudicio intelligit. s. de iudicio principis; reuocā
do in dubiū qđ determinauit. Committunt etiā sacrilegiū
qui cōtra diuinæ legis sanctitatē aut nesciēdo committunt
aut negligēdo violāt & offendūt. vt dř. xvĥ. q. iiĥ. si qs sua
dente. §. qui aūt. Quod large dř sacrilegiū ꝑm Tho. Et intel
ligitur qñ legē dei qs impugnat vt hæreticus & blasphem⁹
qui ex hoc ꝙ nō credit deo incurrit infidelitatem: & ex hoc
ꝙ diuinæ legis verba impugnat sacrilegium est.

§. II. DE POENA CONTRA SACRI

Triplex pœna sacrilegoꝝ. legos. Nota ꝙ triplex est pœna. Prima est ꝑm Rai. excōica
tio aliqñ maior. vt in sacrilegio cōmisso per iniectionem
manuū violētā in clericum. vt. xvĥ. q. iiĥ. si qs suadente. &
propter incendiū: vel ꝓpter effractionē ecclesiæ vel loci sa
cri. Aliquādo incurritur minor: vt in extrahētes pvim con
fugitem ad ecclesiā vel locū sacrū de ea. vt. xvĥ. q. iiĥ. mi
ror. & aliis. c. Et hoc recte statutū est: vt per quæ peccat quis
per hæc & torqueat. vt dř Sap. xj. Peccat em̄ talis contra p
sonas vl loca sacra: & ideo iustū est vt arceat⁹ a sacramentis
& ecclesia ꝑm Tho. Sed a pœna est pecuniaria etiam ab ec
clesia instituta: & hoc etiam recte. Nam ꝑm Tho. cū pœnæ
sint quædā medicinæ multi sunt qui parū curant de pœnis
spūalibus: magis autem timent deditī mundo pœnas pecu
niarias: & ideo addita est talis pœna vt magis arceantur a
sacrilegijs timore saltē hmōi. Qualis autē & quanta sit ista
pœna & cui persoluēda pro sacrilegio cōmisso in ꝑsonā vel
loca sacra vel reb⁹. habet. xvĥ. q. iiĥ. si qs in atrio & si quis Execu-
cōtumax. & si qs deinceps. Vbi ponunť diuersæ pœnæ pe tores te-
cuniariæ: aliquādo ꝑsonis læsis: aliquādo locis sacris vio stamen-
latis applicādæ. Et dicit Guil. ꝙ illæ diuersæ pœnæ sūt po torum.
sitæ ꝑm diuersas consuetudines ecclesiarum. Et idem dicit
Vlri. vel ꝙ arbitrio iudicis puniant. Sed &. xĥ. q. ij. de viro
nefando. pro sacrilegio commisso circa res sacras imponi
tur pœnitentia septēnis cū certa forma ibi descripta. Hodie
tamen arbitraria est sicut & alie. extra de pœni. & remiss. de⁹
qui. Tertia ē pœna ꝑsonalis. Nā ꝑm leges si atrox iniuria
fiat personæ ecclesiasticæ. dicit Rai. ꝙ pœna est decapitatio
C. de epis. & cleri. l. si qs. Als iudicis reseruat arbitrio mo
deranda. ꝓ qualitate ꝑsonæ: rei: loci: & tęporis varietate. ff.
ad. l. iul. pecu. l. sacrilegij. Gratian⁹ etiā dicit. xvĥ. q. iiĥ. si qs
suadente. §. seq. Qui de ecclesia vi aliquē exemerit: vel in ip Violan
sa ecclesia loco vel cultui facerdoribus vl ministris aliquid tes imu
iniuriæ importauerit: ad istar publici criminis & læsæ ma nitatem
iestatis accusabitur: & conuictus siue confessus capitali sen ecclesia-
tentia a rectoribus prouinciæ feriet sicut in. j. hb. C. legitur sticam.
ti. de epis. & cleri. l. si quis in hoc genus sacrilegij. &c.

§. III. QVI DETINENT LEGATA

facta ecclesijs vel alijs pijs locis & non soluunt: sacrilegium Detinē-
cōmittit. large tū sumēdo. vñ Hiero. Amico aliqd subtra tes lega
here furtū est: ecclesiā vero defraudare sacrilegium est. ĥ. q. ta.
ĥ. gloria. Et tales multū differendo vtiq; peccant. Quauis
em̄ nō noceat hoc animab⁹ defunctoꝝ qui illa legauerunt
quātū ad meritū dignū præmio gliæ: qa ex ipsa ordinatōe
ecclesiæ faciēda cōsecuti sunt meritū: nocet tñ quantum ad
expiationē pœnarū ꝙbus est debitor: qa non ita cito euadet
vel subleuabit. vñ dicunť necatores animarū. xxj. q. ij. qui
oblationes. j. &. ij. Si tñ fieret parua dilatio ex causa rōnabi
li: puta vt res vendenda multo maiori precio vēderetur q̄
tūc: & sic inde maius suffragiū eleemosynarū cōsequeretur
tunc laudabiliter fieret. hęc Tho. in quolibe. Item nota. ꝑm
Io. neap. in quolib. ꝙ hæredes vel executores testamento
rum qui differunt notabiliter exequi legata ad pias causas
ex negligentia vel auaritia: quia est eis incōmodū: peccant
mortaliter. qđ ꝓbat duplici rōne. Prima est: qa inferūt nō
tabile nocumentū animab⁹ defunctoꝝ quantū ad expiatio
nem a pœna: qđ non minus videť q̄ inferre nocumentum
magnū corporibus: hoc aūt vtiq; mortale: qa cōtra charita
tē seu pietatē. Sed a est: qa tales mādātur excōicari: vt patet
xiĥ. q. ĥ. q oblationes. j. Sed nullus debet excōicari nisi pro Alienā-
mortali: & in quibusdā diocesib⁹ ē excommunicatio lata tes bōa
per synodalem. vnde sup hoc inuestigādum. Item quia alie ecclias.
nat vel emit scienter bona ecclesiæ immobilia vel mobilia
ꝓtinentia ad cultū diuinū vt paramēta calices & hmōi. in
casu nō licito: vel in casu licito: sed nō ꝑm formā ecclesiæ. ꝫ
habet. x. q. ĥ. §. hoc ius. & c. si qs eps. & extra de reb. eccle. nō
alie. nulli liceat. &. c. monasteriorū i cle. peccat mortaliter.
Quia agit contra ordinationē ecclesiæ & in dānum eccle
siarū: etiā si iusto precio emeret sacrilegiū cōmittit: & non
tenet alienatio. Et de hmōi alienationibus ecclesiasticis &
modo carū habes. j. in. iij. par. ti. xij. Itē facientes statuta ꝫ ec
clesiastica libertatem sacri legium cōmittunt. Et imponen
tes clericis & personis ecclesiasticis tallias sine licentia pa
pæ. exigētes pedagia & gabellas ab eis, & seculares trahen
tes eos ad iudicia sua & capientes & hmōi. Et quō vl qñ sūt
excōicati ꝓpter hmōi habes in. iij. parte ti. xxiij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Templū salomonis fuit pollutum.

quæ fiūt: & alia mala in tēplo spūali eccliæ p maleviuētes: & pie petit liberationē ab ipsis malis. Teraute fuit illud tēplum Salomonis profanatū & ciuitas Hierlm depopulata. Primo per Nabchodonosor sub Sedechia rege Iuda: qui cū exercitu Chaldæorū capta ciuitate Hierusalem muris destructis incendit templum & abstulit vasa eius. vt habetur iiij. Reg. vlti. Sed'o per Antiochiū regē tpe Machabeorum q̄ idolū posuit in tēplo adorādū: qđ tēplū tā fuerat reædificatum sub Esdra & Zorobabel. Sed de eo dr. Templum plenū erat luxuria & comessationib⁹ & scortantiū cū meretricib⁹. ij. Mach. vj. Tertio p Titū & Vespasianum principes Romanorū post mortē christi inde ad. xl. annos. qui euersa fundit⁹ ciuitate tēplū etiā diruerūt fm q̄ christ⁹ prænūtiauerat dicēs Mar. xiij. Videtis has oēs magnas ædificatiões templi. Nō relinquetur lapis super lapidē q̄ nō destruet. Et q̄uis tpe Dauid nōdū esset tēplū ædificatū in Hierosolymis: vñ & nec profanatū sed post multa tpa tū vtiq; in locutione tpe præterito, p futuro: ppter infallibilitatē diuinæ pscieiæ in cui⁹ libro, pphetæ legūt, pphetando. Sensus est ergo. O deus gētes. i. gētiles venerūt. i. venient &c. polluerūt. i. polluēt. Spūaliter aūt de templo ecclesiæ & Hierusalē militāti notari possunt tria genera sacrilegiorum desenda.

¶ Primū perpetratum in abusione sacramentorū. ibi. De⁹ venerunt gentes in hæreditatem tuam.

¶ Sec'm operatum inviolatione sacrorum loco⁹. ibi. Polluerunt templum sanctum tuum.

¶ Tertiū exercitatū in vsurpatione bonorū ecclesiasticoꝝ. ibi. Posuerunt Hierusalem in pomorū custodiam

§. V. QVANTVM AD PRIMVM

Sciēdū est q̄ hæreditas dei dr ppl's fidelis: eo q̄ possideatur a deo per fidem & gratiā sicut hæreditas ab hærede. Vnde ipse dicit p Esa. xix. Hæreditas mea Israel l'est. Israel interpretatur videns deū: & signat populū fidelē q̄ videt deū per fidē. Vel etiā hæredita⁹ dei dr clericus deputat⁹ diuinis officijs vñ clericos græce latine sors vl hæreditas dr fm Isid. dist. xxj. c. ij. Quia clerus dr hæreditas dñi: qa tales fieviure debent vt speciali progatiua l'titatis possideantur a deo. Sed de virisq; l'fidelib⁹ & clericis considerās. pō. multipl'r sacrilegiū eorū gemēdo dicit. O de⁹ gētes. i. gētiliter viuentes: vñ & gehēnę dediti: venerūt in hæreditatem tuam. i. in christi animā & clerū. Sicut em gētes i. Pagani nullam reuerentiā habēt ad sacramenta vel sacra eccliæ: qa nō credūt esse sacramenta vel sacra nec alicuius virtutis. Sic clerⁱ & ppls christianus nullā reuerētiā verā ostendūt habere ad sacramenta & sacra ecclesiæ: ex hoc cōmittētes sacrilegia multa. Certe gētiles suis sacris falsisq; exhibebant multo maiorem reuerentiam q̄ fideles veris sacramentis. Qđ ostendit diffuse q̄ multa exēpla Valeri⁹ Maxim⁹ in. j. lib. c. j. Vñ & ibi narrat: q̄ cū in tēplo deæ Vestæ q̄dā ꝙgines essent dedicatæ ad nutriēdū ignē: vna ex eis sup hoc posita: qa pmisit ignē exnngui ex negligēria occisa fuit: & alia plura ibi. Et quantū quidē ad sacramēta maximū sacrilegium est circa abusum maxime sacramenti. i. corporis christi. Qđ qdē

Irreuerētia sacramētoꝝ.

Sumere indigne.

ppetrāt vrēdo ipso in maleficijs & veneficijs, vñ & in chiromācis legit quandam summū pontificē in sanguine Christi fuisse venenatū. Ad sacrilegiū etiam pertinet sumere indigne. i. in pcō mortali quocūq; modo: fornicatione: vsura & hmōi eucharistiā. Talis em fm apl'm. j. Cor. xj. iudiciū sibi manducat & bibit cū mortale sacrilegiū committat. Iudas ex indigna cōicatione cōsecut⁹ est hūc fructū vt iniquitatē, p ditionis conceptam executioni subito mādaret indecq; ex magnitudine mali desperat⁹ laqueo vitā finiret. Sacrilegiū etiam incurrit sacerdos cum mortali tra tās & administrās ecclesiastica sacramenta & alia. Vnde in figuram præcepit dñs in veteri lege in applicatione Leuitarū & filiorū Aarōris sui & lauarent⁹ ad designādum q̄ etiā a pūis cogitationū criminaliū quæ signant⁹ p pilos debēt se purgare p nocturnā pollutionis & aquā cōfessionis. propterea enim vt dicūt Hæbrei. Oza qa tetigit arcā dñi quæ eucharistiā significabat cū inclinaretur de plaustro bobus recalcitrantibus subito morte correptus est, ppter irreuerentiā: qa no⁹ te præcedēti vxorē cognouerat. Videt⁹ etiam magna irreuerentia & q̄si sacrilegiū stare ante altare in faciem sacerdotis & celebrāte. rioſe & fixe aspicere in sacramēnū & q̄ facit sacerdos. In hu

In mortali ministrās.

Stare in facie sacerdotis celebrāte.

fo. ius figuram mādauit dñs in lege sua veteri q̄ arca non nuda sed vestita. i. cooperta traderet Leuitis deportāda: ita vt nullus de populo eā videre nudā posset. Num. iiij. Et quia Bethsamitæ eā nudā aspexerunt cum. l. de terris Philistinorum in terminos Israel a bob⁹ reducta est: mortui sunt lxx. viri. &. l. milia plebis. vt habet. j. Reg. vj. Insuper vti aqua baptismali, vel aqua benedicta vel chrismate vel oleo tāto sortilegijs vel incantationib⁹ & hmōi est magnū sacrile giū. Et ista iterare sacramēta nō iterāda: vt baptismum: confirmationē & ordinationē. vel etiā in ipsis vel alijs iterare formas sacramētorū sine causa rōnabili vel materias eorū ineptas pparare: vt vinū q̄si marcidū: & farinā nō bū pura gatā vel q̄si corruptā vel hmōi: nō absq; sacrilegio est grauī. Si l'r ex icuria dimittere eucharistiā corrupi. Vasa quoq; sacra & vestes sacras & alia ornamēta ecclæ: & multo magis religiosas sāctorū irreuerenter tractare vel immundas tenere & laicos vti in suis repræsentationib⁹ his q̄ sacrata sunt magnū sacrilegiū est. Et quārū hmōi deo displicēt ostendi tur Dan. v. vbi legit⁹ q̄ cū Balthasar fecisset apportari vasa aurea q̄ asportauerat pater suus vel auus Nabuchodonosor de templo dei de Hierusalem & eis vtere⁹: vidit digitos scribentes in pariete cōtra eū. Mane Thechel Phares: per q̄ verba fuit sibi significatum: vt Daniel exposuit q̄ ei ausēdū erat regnū: qđ no⁹te sequēti euenit. Nam ingresso Dario cū exercitu suo in ciuitatē capta est. & ipse Balthasar interfectus. Quā historiā recitat canō de conse. dist. j. vestimēta ad terrorē vt caueant sibi laici ab vsu & tactu raltū. O q̄s detestabilis est incuria quorūdā clericorū q̄ calices permittūt rubigine destrui. tobaleas & pallas altaris & corporalia turpissima remanere: casulas & alia paramenta totaliter dilacerari. Et tū ipsi miserrimi non paterent⁹ talibus vestibus indui: aut talib⁹ tobaleis mensam suam parari. Et quid sūt ista, nisi sacrilegia & magna irreuerētia, ad sacra & sacra & ideo magna punitione digna diuina & humana. Pro istis ergo ingemiscēs, pō. ait. O de⁹ venerūt gentes i hæreditatē tuā: qui i eo ostēdūt se gētiles & infideles q̄ ita irreuerēter se habēt ad sacramenta & sacra tua. Et hæc de primo.

Reliqui asinteresset tractare est sacrilegium.

§. VI. QVANTVM AD SECVNdū. f. sacrilegiū cōmissum circa loca sacra dicit. Polluerunt tēplū sanctū tuū. Tēplū dr a cōtēplando: qa ad hoc institutū est: vt contemplet⁹ ibi deus orādo & contēplādo & meditādo. Vñ. pō. Adorabo ad tēplū sanctū tuū. Et christus Lucæ xix. ait. Scriptū est. l. Esa. lvj. Domus mea domus oīonis vocabit⁹. Quāuis em de⁹ cum spūs sit nō capiatur loco nec locum ex se requirat vt exaudiat q̄ vbiq; est: tū in veteri & nouo testamento voluit habere speciale tabernaculum vel templū seu ecclesias ad cultū suū, ppter ipsos adorantes hoc diuturnitatem q̄ sunt corpales vt. l. accedentes ad ipm. locū cū hac cogitatione, q̄ locus ille deputat⁹ est ad colendū & adorandū deū: cū maiori reuerentia & affectu accederent & manerent in eo: & inde cōsequēter efficacius oīones hoim exaudirentur: vt dicit btus Tho. j. ij. q. civ. Ex benedictione autem & multo magis ex cōsecratione ipsius templi recipit locus quandā virtutē vt diabolus nō tantū possit imaginationibus viriorū hoies infestare: vt dicit bea. Tho. ij. ij. Sed istud tēplū materiale polluit⁹ seu violat⁹ p̄ multiplex sacrilegiū & multo magis tēplū rationale Qđ quidē permaxime dicunt⁹ templū dei hi q̄ sunt diu no obsequio mācipati vt clerici & religiosi cōsecrati vel per solēnē pfessionē vl p ordinationē. Vñ & religio dr sacra & ordines sacri; & cause viuētes: ad qđ illi tenent⁹ ex voto tēplū sunt spūssancti. inquit Lucia ꝙgo & martyr. Et primo qđ violat⁹ & polluit⁹ templū materiale p opus carnale ibi ppetratū ita q̄ indiget reconciliatione præcipue fm Host. cum est manifestum. Et etiam sic pfanatum fuit tēplū dei ab Antiocho rege. de quo dr. ij. Macha. v. & ibidē. c. vj. dr q̄ templū erat luxuria plenū & comessationib⁹ & scortantiū cū meretricib⁹: vltroq; se mulieres ingerebāt facientes intus ea q̄ nō licebāt: sed non euasit impunitus impius rex de tanto sacrilegio. Nā in itinere cōstitutus cecidit in curru suo & vermib⁹ scaturientib⁹ corpus ei⁹ intolerabili fetore exercitū grauās corporaliter & æternaliter mortuus est in maximis dolorib⁹. ibidē. c. ix. q̄ etiā ibi resideant mulieres paratæ in habitu meretricio ad capiēdas aīas iuuenesq; discurrēres ad puocandum eas: nōne magnum sacrilegium videt⁹: & domū oīonis fieri spelūcam latronū. vt verificet illud Hiere. Threñ. iij. O. ul⁹ me⁹ deprædatus animam meam: qa vtait veritas ipsa q̄ mētiri non potest

Reliquiæ.

Fetiauct. de sanct. epis. §. si quis autē notat. j. i rubri. cohabi. cleri. vl mul.

Casus papalis.

Multi modi p quos fanandi ecclias.

Ioan. ij.

Punitio hoꝝ qui de rebus ecclie aliquid præsumūt.

nō pōt, Qui viderit mulierē a cupiscendā eā tā mæchatus est eā in corde suo. Mat. v. Sed q̄ etiā ibi tripudient vel ludant multo magis sacrilegium est: & male pōr excusari a pō mortali. Tēplum aūt humanale corporis clericorū & religiosorū cū violat⁹ p opa carnalia sacrilegiū est tanto sceleratius: quāto magis, ppriē est tēplū dei q̄ domus materialis cum ibi essentialiter inhabitet: & p gratiā i creatura rōnali. Quicumq; violauerit templum dei. ait apl's. j. Corin. iij. disperdet illum de⁹. i. in diuersas partes pdet aiam. l. ad inferos iudicando: famā subtrahēdo: & substantiā diminuēdo. Cōiter em tales male fortunant⁹ & efficiunt⁹ infames. Si em sponsus terrenus sufferre non pōt sponsam suam adulterare sed repudiat: aliqñ etiā occidit cum adulterio: multo magis credēdum est christū grauissime indignari q̄ sponsa sua. i. aia clerici vel religiosi alteri adhæreat: & per carnalia opa fidē ei frāgat. Et hoc est qđ dicit Greg. de hmōi. Si enim inter homines solent bonæ fidei cōtractus nulla rōne dissolui: quāto magis pollicitatio illa quā cū deo pepigit. l. p votū solui sine vindicta non poterit. xxvij. q. j. viduas. j. Et ad ꝫ plurimū inducūt accessus ad monasteria monialiū cum vanitatibus mulierū: & tripudia q̄ fiunt ibi & cōiuria: & scabulationes rerū mūdanarū: vt clericorū & religiosoꝝ nimia familiaritate cū eis. Vñ in decretis cauet q̄ rarus debet esse ad eas accessus & cum magna cautela & breuis oino locutio. xvij. q. ij. in decima. Bene ergo dici potest. Polluerunt tēplū sanctū tuū. Sec'o polluit⁹ seu violatur templū dei materiale p sanguinis effusionē violenter ibi factā: & indiget tāc reconciliatione. de conse. dist. j. vestimēta. In hoc sacrilegiū incidit Ioas rex Iuda qui fecit lapidare Zachariā filium Barachiæ. i. Ioiadæ summi sacerdotis, inter templū & altare: vt habet⁹ ij. Paralipo. xxiiij. post qđ male fortunatus ē. Ad sacrilegiū etiā ptinet extrahere de tēplo per vim consugientē ad ipm siue, ppter debitū siue, ppter maleficiū quod cūq;. Talis em ibi debet esse securus: nec pōt per vim extrahi: nisi esset publicus latro. xvij. q. iij., sicut antiquitus, vel nocturnus depopulator agrorū: vel iniuriā feciss⁹ loco sacro. extra de immu. eccle. inter. Templū rationale polluit & violat per sacrilegiū qui manus iniecit violentas in clericū vel religiosum vel religiosam: & talis nō solū peccat mortaliter: sed etiam incidit in excōicationē maiorē: nec pt absolui citra sedem apostolicā si iniuria fuerit enormis: puta vulneratione m: incarceratione m: notabilem percussionē. xvij. q. iij. si qs suadēte. Idē si hostiliter qs insequitur cardinales. Idem si facit banniri vel exilio tradere ep̄m loci. de pœ. si quis in cle. Sed de his excommunicationibus declarationē habes diffuse in. iij. par. ti. xxiij, c. j. j. & in. Tertio sacrile

Per insendiū.

gium committit⁹ & pollui⁹ dei templū per incēdiū vl effractionē ipsi⁹ vel loci religiosi: quod factū est a Nabuchodonosor circa tēplū dei: vt prædixerat pō. di. Incēderunt igni sanctuariū tuum: sed in bouē ex hoie conuersus est: vt dicit Aug. propter superbiā suā. xvij. q. iij. miror. Nichanor strenuus in armis dux exercitus Antiochi: quia minatus est destruere, tēplū dei: victus est & occisus in bello cū exercitu a Iuda Machabæo: & dextra quā extenderat contra templum cōminādo suspensa est cōtra tēplū: & lingua ei⁹ per particulas auib⁹ tradita est. vt habet⁹ ij. Mach. vlti. Propter hoc etiā incurritur excōicatio maior: vt extra de sen. excō. tua. &. c. conquesti. Et de hoc habes diffuse in. iij. parte tit. xxiij. De multiplici etiā pœna hoꝝ sacrilegiorū habes. ē. in eo. c. §. ij. Cōmittitur insup irreuerētia locis sacris per alios modos vt faciendo de eis stabulum pro iumentis: aut tabernam ad comedendum vel bibendum vel lectisternia ponendo: vel victualia & suppellectilia extra casum necessitatis: & emendo & vendendo in eis: qđ tāc sacrilegiū detestādo christus eiecit flagellis ementes & vendētes: non quidē in tēplo: sed in atrijs templi: quod minus est. Refert magister in historijs scholasticis q̄ post q̄ magnus Pōpeius deuicta Iudæa & facta tributaria Romanis: stabulari fecit equos in templo dei Hierosolymis: semper postea fuit deuictus & demum decapitatus qui prius fuerat fortunatissimus. Theodoricus etiā narrat q̄ quidam Iulianus præfectus orientis apud Antiochiā intrās ecclesiā minxit contra altare dei. Sed paucis diebus interiectis viscera putrefactis interiit emittens stercora p os. Per istos ergo modos fideles polluerunt templū sanctū tuū dñe: Sed econtrario statuit ecclesia extra de immu. eccle. decet domum. lib. vj. q̄ ad ecclesiā sit hūilis & decorus accessus: nec ibi fiāt parlamēta nec iudicia vel vaniloquia: sed auditio, & meditatio attenta diuinorum.

§. VII. QVANTVM AD TERTIVM

principale. Sacrilegiū perpetrat⁹ circa res ipsas ecclesiarum eas auferendo: vel etiam eis aburendo. Vnde dicit pō. Posuerunt Hierusalē. i. ecclesiā: in pomorū custodiam. Quādo fructus sunt in agro fit aliquādo aliquod tugurium ad habitandū, p custodiēdis illis sed ipsis recollectis deseritur tugurium: & sic ex se paulatim ruit. Locus etiam vbi custodiuntur poma in domo est communiter locus vilis & desolatus. Sic prælati vel seculares ostendūt se habere aliquam curam de ecclesijs quando est tempus messium vel vindemiarū: vt decimas & oblationes recipiant & fructus possessionum: sed his perceptis non amplius curant de eis: permittentes destrui & ruere: cum tamen fm iura vna ex quatuor partibus reddituum ecclesiæ debet conuerti in reparationem fabricæ. vt. xvj. q. ij. Quatuor loc⁹ etiā pomorū satis patulus est: & plures accipiunt de familia vel domo & mures etiam rodunt. Sic bona ecclesiæ familiares consanguinei & qui ea procurant furantur: & homines bestiales etiā consumunt. Sed vt dicit Hiero. Ecclesiam defraudare sacrilegium est. xvj. q. j. gloria episcopi. Hinc & Bonifacius papa ait. Nulli liceat ignorare q̄ omne quod domino consecratur. i. datur fm glo. siue fuerit homo: siue animal: siue ager: vel quicquid fuerit dño semel cōsecratum, i. datū sanctū sanctorū erit dño. i. ad vsum sacerdotum qui debent sancti eē pertinebit: & ad ius pertinet sacerdotum. Propter qđ inexcusabilis erit omnis qui a dño & ecclesia cui cōpetit aufert: vastat: & inuadit: vel rapit: & vsq; ad emendationē ecclesiæq; per satisfactionē vt sacrilegus iudicetur: etsi emēdare nolueri⁹ excommunicetur. xvj. q. j. nulli.

Quarta pars būficij debet conuerti ad fabricā.

§. VIII. QVANTVM AVTEM DIspliceat deo auferre res ecclæ: vel de tēplo res alias: manifeste ostendit⁹ per exemplū Heliodori. Hic em cū fuisset missus a rege Hierosolymā vt acciperet multas pecunias quas audiuerat esse in templo dei: cum intrasset in templū vt eas auferret: apparuerunt ei tres angeli in forma humana. Vn⁹ quidem equester armatus: cuius equus pedibus anterioribus⁹ percutiens pectus Heliodori in terram prostrauit. Alij vero duo sequentes pedestres ipsum accipientes flagellauerunt acerrime: ita vt mortuus fuisset nisi Onias summus pontifex pro eius vita orasset: quod & obtinuit: vt habetur. ij. Macha. iij. Narrat etiam Iustinus q̄ Brennus dux Gallorū venit cum. lx. milibus ꝫ Græcos: & spolns hoim satiatus ad deorū templa anhelabat volens rapere quæ in tēplo Apollinis præciosa erant. Veniens igitur superbus habuit obuiam quatuor milia hominum qui nihil potuerunt contra tantum exercitum: sed potuit deus qui suam iniquam intētionem cognouit. Nam subito facto terremotu permaximo & cadente partes mōtis Parnasi vbi templum erat oppressit magnā partem exercit⁹: deinde grādo & pluuia cadens de cœlo exterruit: & ipse Brēnus ex dolore seipsum occidit: sicq; reliqui fugientes mortui sunt vt vnus non remaneret. Dyonisius quoq; dñs magnas & tyrannus in Sicilia ex potentissimo domino ad tantam deuenit miseriam vt in senectute sua magister fieret puoꝝ: ad quam miseriam creditur deuenisse: quia culturam deorū contēpsit vt dicit Valerius. Dicitur etiā sacrilegiū non solū cū auferꝫ sacrum de loco sacro vt calices: paramenta & huiusmodi de ecclia: sedetiā cū tollitꝫ sacrū de non sacro: vt p̄dicta existētia extra ecclesiā vel locū sacrū. Et insup cum auferꝫ non sacrū de sacro: vt qui furaꝫ in ecclesia quæ non sunt sacra vt pecuniæ siue ecclesiæ siue secularium personarū. vt. xvij. q. iij. qsqs. Hiero. etiam dicit q̄ clerici qui possunt sustentari de bonis parentum & de bonis ecclesiæ volunt nutriri: sacrilegium incurrūt & cōmittūt: & p abusum taliū iudiciū sibi mādu cant & bibunt. xvj. q. j. qm. Qđ intelligit qñ non deseruiūt ecclesiæ ipsi fm glo. vel etiā si deseruiūt ecclesiæ: q̄ ab ecclia recipiūt in malos vs⁹ cōuertūt: vt in ludis focarijs & huiusmodi. Vsurpātes patronatū: aut bona vacātiū ecclesiarum vltra sacrilegiū sunt excōicati: vt habes in. iij. parte. ti. xxiij Non soluētes legata facta pijs locis: facientes statuta contra ecclesiasticam libertatem vel iudicantes fm ea: alienantes bona ecclesiarū vel monasteriorum cōtra debitā formam trahentes clericos ad iudicia sæcularia sacrilegiū cōmittūt de quibus vide. ē. eo. c. §. iij. qui incipit. qui detinēt.

Punitio Heliodori.

Punitio Brenni.

Punitio dionysij

¶ Secunda pars gg ij

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶De proditione. Capitulum.XXII.

PRODITIO PONITVR A

Prodi-tio qd sit.

Gre.in.li.xxxj.moraliū iter filias auaritiæ;quia ↄtinuo ↄcedit ab ea.Et pōt describi sic ꝙ sit q̄dā deceptio facta ꝑ dñm vel familiares suos in dānum rerum vel personæ:aut manifestationem secretorum eorum.Et de hac prophetizans pō.cōtra christū per Iudam patrata in persona ipsius christi sic ait pō.xl. Homo pacis meæ in quo speraui qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationem.Vbi tria videnda sunt.

¶Primo coniūctio familiaris:ibi.Homo pacis meæ i quo spe.qui edebat panes meos.

¶Secō proditio criminalis:ibi:magnificauit supplan.

¶Tertio officio personalis:ibi:super me.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

sciendū est vt dicit Boetius,ꝙ nulla peior pestis ad nocendum ↄ familiaris inimicus. Et rō est:qa cum ab eo qs sibi nō cauet multiplr pōt nocere.Habuit autē christus familiaritatem cum Iuda:qa cū eo ↄtinue cōuersabat:& familiaritas ei" ostēdit in dicto versu ex tribus.s.ex beneuolentia:ex cōfidentia:& ex beneficētia. Beneuolentiam ad eum notat cū ait.Homo pacis meę.i.cum quo habebā pacem:vtpote qa meū ipm feci discipulū:& ex speciali amore beneuolentia in aplm elegerā vt esset ex sacrato duodenario numero senatorum vnus quib" secreta sunt reserata. Vos inquit ip se eis dixi amicos:quia vobis oīa nota feci. Io xv. Cōfidētiam insinuat cū addit:in quo speraui,i. confidi. Sed ↄ̄ret aliqs quō christus sperauit seu confidit in Iuda cū scriptum sit Hiere.xvij.Maledictus vir q cōfidit in homie. Cui citius respōdetur ꝙ cōfidentia quæ inducit maledictionem diuinam seu reprobationē est confidētia inhærentiæ finalis cū f.quis ita confidit in aliquo vt totū suū adiutorium ab eo expectet.Sic autē christus in nulla cōfidit creatura nec etiā electi eius:est autem confidentia suffragantiæ instrumentalis & ista est licita & necessaria humanę conuersationi.Nullus em sibīpsi sufficit vnde indigens alterius ope quilibet ꝙ confidat de eo ꝙ.f.instrumentaliter eū iuuabit in eo qd requirit. Sic christus sperauit in Iuda.i.confidit i. ostendit se confidere de eo inquantum sibi commisit seruare locus los vbi cōseruabantur pecuniæ christo eleemosynaliter daræ ad prouidendū necessitatibus suis & suoꝝ vt dicit Aug. ac si esset fidelis:cū tamē sciret eū furē:vel vt dicit glo.confidit non per se:sed per mēbra sua.i.apīos qui credebant Iudam ipsum esse fidelem & bonum vt cæteri. Beneficētiam ad eū declarat dicens:qui edebat panes meos.Triplicem autem panem ei christus dedit ad esum ꝑ maximo bōficio.s. Panē doctrinalē.Panē sacramētalem.Panem materialem.

Quō christ" i Iudam sperauit

Nullus sibi sufficit.

§.II.PANIS DOCTRINALIS EST

sacra doctrina veritatis,de qua Eccli.xv.dr. Cibauit illum pane vitæ & intellectus.& Eccles.xj. Mitte panē tuū super transeuntes aquas,i.porrige doctrinā eis q sunt i aquis tribulationum vt roborentur:vel in aquis cōpunctionis peccatorū vt spe consolentur:vel eis qui calcant & deserūt delicias delectationum vt in spūalibus delectent.Istum panem edebat Iudas q frequentissime immo cōtinue audiebat doctrinam christi inducentē ad contēptū terrenorum. Et ipse etiā cū cæteris apīis ad,ꝑdicādum eā missus fuit:vt,ꝛ dicit Aug.i.q.i. christus.Sed rātę beneficētiæ oblit" veritatē ꝓdit ꝙ eā i falsum mutauit, ↄtem ꝓdidit.Ipsum aūt imitāt prædicatores qui veritatem in mēdacium mutant:falsa populis prædicādo vt placeant vel veritates necessarias cum expedit reticendo ne displiceant.Vñ Chrisē.Non solū,ille ,ꝑditor est veritatis ꝙ transgrediens veritatē palam pro veritate mendaciū loquit:sed etiā ille qui nō libere pronuntiat veritatē quam libere prodefendere conuenit proditor est veritatis.Nam sicut sacerdos debitor est vt veritatē quā audiuit a deo in scripturis sacris libere prædicet:sic laicus debitor est vt veritatem quā audiuit a sacerdotibus probatā quidē in scripturis defendat fiducialiter qd si nō fecerit ,ꝑdidit veritatē.hæc ille.xj. q.iij.nolite.Christus aūt est veritas:& sic per similitudinē dicit prodere christum.Et quo ad necessaria ad salutem & cum extat necessariū.Nō em semper oportet nec decet oēm veritatem dicere vel populus prædicare etsi nunc̄ debeat mendacium dici etiam ad profectum audientium: quia vt ait apostolus.Deus non indiget nostro mendacio.

Veritas ꝓdit

§.III.PANIS SACRAMENTALIS

est ꝑcipue eucharistia.Vñ de ipo loquens dñs Iesus Ioā.vj. ait.Panis quem ego dabo caro mea est ,p mūdi vita.Et pō. Panem angelorum manducauit homo & cibaria misit eis in abundantia.Vnde ꝑmitto pro futuro more ꝓphetico.i. manducabit & mittet.panis autē angelorū est de".Cibaria autē dicit in plurali:qa nō solū in sacramēto alt pane est de" sed & caro christi:& sanguis & alia.Hunc panē comedit Iudas in vltima cœna.s.eucharistiæ cū aliis.Vnde Aug.super pō.Christus qd fecit nobis.i.quale exemplū tribuit q tanta patientia suum ,ꝓditorem vsq; ad mortem sustinuit vt ei primā eucharistiā,ꝑprio ore confectā suis manibus traderet.i.q.i. christus.Sed tāti bñfici ingratissimus mox ipsum prodidit osculo:qd nūc datur in missa in signū cōionis:qa est sacrm vnitatis & pacis:cui assimilant sumētes sacrm cū conscientia mortalis pcti:& incōtriti accedētes vt amici & osculātes & sibi viuctes p cōionem:sed tradētes eū in manus inimicorū p malā dispositionē.i.demonū & peccatorū quib" sunt pleni quātum in eis est.Vñ Hiero.Dic mihi sacerdos:dic mihi clerice;quomodo eis dē labijs qbus osculatus es labia meretricum oscularis filium virginis? O Iuda osculo filiū hominis tradis.Et assimilat tales Iudæ proditori.Et idem de accedentibus cum aliis criminibus.

Christū ↄdigne sumētes christū prodūt.

§.IIII.PANIS MATERIALIS NO

mine in scriptura sacra ꝓhibēditur omne necessarium ad vitā humanā.Et hoc modo debemus intendere cum postulamus in oratione dñicali.Panē nostrum quotidianum da nobis hodie:id est in præsenti tpe:hæc sunt nobis necessaria,ad vitā:panis & vinū & oleū & vestimētū:& alia necessaria.Hunc panē edebat Iudas sibi a dño procuratum.Et vi de mirabilem dñi clemētiā & beneficentiā:quia eum scie bat inclinatū ad cupiditatē vt posset satisfacere suæ auaritiæ aliqualiter ne oino carens pecunia iduceretur ad faciendum proditionē cōmisit sibi loculos:vt inde posset auferre aliqua permittēs minus malū,.f.furti vt cessaret a grauiori.s.proditionis ex ipsa dei dispositione:sed ignis auaritiæ nunc̄ dicit sufficit.Prouer.xxx. Ad tantum eum nefas auaritia duxit vt magistrum benefactorem & dñm summū vēdendo proderet pro vilissimo precio.Huic aūt pessimo ꝓditori cōparari ostendit Beda pro pecunia dicentes falsa testimonia in iudicijs & hmōi:& discordantes a veritate pro sua cōmoditate.Vñ sup Mar.dicit tractās illud Mar.xiiij. Abijt Iudas ad summos sacerdotes & constituerunt ei pecuniam se daturos vt eum proderet.Multi hodie Iudæ sceleste:quia dñm & magistrum suum deūq; per pecuniā vendidit:velut immane & nefariū exhorrent nec tamē cauent. Nam cū pro munerib" falsum contra quēlibet testimoniū dicūt:profecto quia veritatē pro pecunia negant: deum ,ꝑ pecunia vendunt.Ipse em dixit.Ego sum veritas. Cum societatem fraternitatis aliqua discordiæ peste commaculant deum produnt:quia deus charitas est. Qui ergo veritatis & charitatis iussa spernūt:deum qui veritas & charitas est produnt.Maxime em cū non insimitate vel ignorātia peccant:sed in similitudinem Iudæ quærunt opportunitatem &c.xj.q.iij.abijt.Non tamen intelligendum est vt prædicti ita grauiter peccent vt Iudas etsi dānabiliter.

Nefaria auaritia Iudæ.

§.V.QVANTVM AD SECVNDVM

notat ,ꝓditio criminalis cū dr.Magnificauit,i.magnam fecit:supplantationē,i. deceptionē.In euangelio dr Ioan.xiij. vbi hoc dictū allegatur.Qui manducat panem meum leuabit cōtra me calcaneū suū:qd est assumptū ex alia translatione:& in idē sonat.Leuabit calcaneū quo res multū prætmitur.i.erigef ↄ me ad cōculcandū me in mortē ꝑ ,ꝓditionē suā.Est aūt ,ꝓditio magnū scelus summe odiosum deo & hoīb".Nil em ita nocet humanæ quieti & bono cōi: hic oriūtur maxima odia:scandala:homicidia.latrocinia:ciuitatū & regnorum exterminia.Fit aūt ,ꝓditio tribus modis. Primo in reb"& dñis.Secō in capiendis vel occidendis ꝑsonis.Tertio in reuelandis secretis. Primo fit proditio qū quis manifestat res occultas dñi sui amici vel noti sui:mali tio fit tiose alijs vt eas auferant:& præcipue inimici sui:vel etiam tribus cum ciuitatē vel castrū dñi sui vel amici operat vt amittmodis

Prodi-tor ꝓfes-sionis,

Proditi secreta.

Prodēs ciuitatē iniuste vsurpan-tem aut peccet.

rat:& ipse vel alius iniuste accipiat.Et in vtroq; casu vltra graue mortale perpetratū tenet talis ad restitutionem ois damni:tam ipsius dñs & amicis suis ꝙ aliꝭ inde dānificatis:etiā si ipse nullā vtilitatē inde consequat per regulam illam,Qui occasionē dāni dat:dānū fecille videf.extra de iniu. & dā.da.si culpa.& xj.q.iij.qui ꝓsentit.cum glo.Talis fuit proditio Absalonis q sub specie voti implendi traxit ad se populū & cōgregauit in Hebron:& facta cōiuratione contra patrē ,ꝓditorie abstulit regnū patri suo Dauid.Sed ꝙ citissime recepit qd meruit:nā remanente suspēso in quercu ꝑ capillos sub qua equester trāsibat Ioab hoc audiens tribꝰ lanceis eum interfecit.Historiam habes diffuse.ij. Regum xviij.Secundo fit proditio circa personas vt capiantur ab inimicis vel occidantur.Sic Dalila prodidit Samsonem.

Perso-næ pro-ditur.

Nam cum ad importunā eius requisitionem manifestasset ei in quo erat fortitudo eius:vocatis ad se Philisteis eius ꝭ inimicis a quibus acceperat pecuniam proditorie caput ipsius Samsonis dormientis in genibus eius abradi fecit:& excitatum tradidit Philisteis:vt scribitur Iudic.xvj. Sic Ioab osculans Amasa sibi obuiante vt amico gladio proditorie occidit eum.ij.Reg.xxij.Et Dauid per literas ,ꝓditorie fecit Vriam occidi.ij.Reg.xj. Sic Iudas osculo filium hominis tradens Iudæis vt caperēt & occiderent:magnam fecit supplantationē,i. deceptionem magnificauit. Tertio modo fit proditio circa secreta reuelata:vt cū quis cōsilia & secretos tractatus domini sui vel ciuitatis suæ reuelat inimicis vel aliꝭ qbus non debet,Prouer.xj. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana.Qui autē fidelis est celat amici commissum:Silꝫ tñ aliqua illicita tractarent in nocumētū alicuius vel aliquorum contra iustitiam non male faceret reuelādo eis talia secreta vt sibi possent cauere ab iniustis nocumentis modo tñ debito & quantū fieri pōt sine scādalo.ar.xxiij. q.iij.ostēdit.& dis.lxxxiij.per totum,&.xxij.q.v.hoc videf. Exemplū i Chusi q simulās se amicū Absalonis vocatus ad consilium dissipauit consiliū Achitophel:qd erat ↄ Dauid ac reuelauit ei q tractata fuerūt in ꝓsilio ꝑ filios Abiathar vt sibi ,ꝓuideret:vt habef.ij.Reg.xvij. Heliseus etiā ,ꝑphēta reuelauit regi Israel consilia secreta regis Syriæ de his in quibus iniuste ↄrebat illi,nocere:hoc tñ habebat ex revelatione spūssci.iij.Reg.vj.Sed & cum quis peccatū alicuius notabile occultū;manifestat aliꝭ publice corripiendo siue socius:siue prælatus dē ,ꝓditor.Vñ Augu.Si eum.s.occultū peccatorē vis publice arguere non eris correptor:sed prodi tor.ij.q.j.si peccauerit.sisr si sacerdos occulto pōtori etiam excōmunicato deneget in publico sacramenta vel abstineat a communione eius:publice proditor est criminis. Et hoc prohibetur.vj.q.ij.si tantum.& multo magis q̄ habet in cōfessiōe manifestās ,ꝓditor est:& punif si conuincif.extra de pœ.& remiss.ois.Si quis etiam literas clausas alicuius legat aduertenter vt sciat secreta eius :proditor est & mortaliter peccat nisi forte ex quadam subita leuitate vel ignorantia faciat:cum illi notabilem iniuriam faciat:& scandala mīta possent euenire. Et hoc nisi legens esset prælatus eius vel alius sibem ponens in ratihabitione:vel nisi esset manifest" aduersarius eius dubitans ne ibi aliquid tractetur cōtra eū Debuit enim scribens sibi prouidere,ne deuenirent ad manus aduersarij.

Prodi-tor ꝓfes-sionis,

§.VI.QVANTVM AD TERTIVM

principale notatur offensa personæ christi:ibi:supme. Maxima pœna est homini cū videt se ,ꝓditum ab amico & beneficiato.Vt ergō nullū genus pœnæ deesset christi,passio ni:ideo ꝓmisit se prodi ab amico:vnde vt singularem pœnam suā exprimens ipsam proditionē Iesus in vltima cœna turbatus est spiritu.i. alteratus & multum afflictus considerans pœnā ipsius proditionis faciēdæ per Iudam.Sicut ergo patienter tulit proditionem suam:sic & nos debemus ferre deceptiones & proditiones patienter.

Notula vtilis.

§. VII. QVAERITVR CVM QVIS

possīdet iniuste aliquā ciuitatē vel castrum:qa.s.vsurpauit a vero & legitimo dño:si ciuis vel subdit" talis iniusti possessoris,vel alius occulte operef vt amittat talē ciuitatē vel castrū:& recupet ver" dñs ei" si peccat.Ad qd rñdef ꝙ aut hoc agit ex cupiditate vel odio aut ex zelo iustitiæ. Si ptio mō:puta qa inde cōsequif præmiū tpale:vt fieri consueuit i hmōi:nulli dubiū qn peccet mortalr.Radice enim infecta intentionis pestę cupiditatis quæ est radix oīm malorū nō pōt sequi inde nisi fructus mortiferus, dānationis. ar.j.q.j. tertur.Nō tñ tenebif ei q iniuste possīdebat:etsi amisit: qa rē suā ,ꝓprio dño restituit:etsi non debito nō.vñ & Abner capitane" exercit" Isboseth:qa ex indignatione concepta ↄ eū ,ꝓiusta reꝑhensione ac etiā spe tpalis remunerationis;q̄ fuit tradere dñū regni Israel qd iniuste tenebat Isboseth filius Saul Dauid:ad quem de iure spectabat dño illi concedente iusto dei iudicio ,ꝓditorie a Ioab occisus est:' vt habetur.ij. Regum.iij.Si aūt ex zelo iustitiæ mouef totaliter: vl' etiā principaliter:qa sperat etiā secūdario inde consequi alīq̄ remuneratione temporalē:cuius principaliter inducatur ex iustitia non videtur peccare:qa gliber debet ,ꝓximū iuuare ex charitate:sicut in persona ita in reb". Et ad hoc videtur facere quod ait Damasus papa.Qui potest obuiare & perturbare peruersos & non facit:nihil est aliud ꝙ fauere i pietati eorū. Nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obuiare.xxiij.q.iij.qui potest.Et cuius principaliter hoc intelligatur de his qui habent publicam potestatem qui ad hoc tenētur necessario ex eorum officio:tñ etiā aliꝭ possunt facere hoc ex quadam charitate:& hoc qñ vertus & legitimus dñs nō potest alio modo recuperare suā ciuitatem vel castrum per superiorē vel alū.Et ex tali proditione verisimiliter credif non sequi mors vel scādalum alicui",Vnde & Ioiada summus sacerdos & iust" dominium regni Iuda qd sibi vsurpauerat Athalia tyrannice ab ea abstulit facta cōiuratione cōtra eā sancte & iuste:& restituit Ioas filio Ochoziæ qui erat tunc septē annorum ad quem de iure spectabat vt habetur,iiij. Reg.xj. Sed si hæc fieri non possunt sine mortibus hominū & perturbatiōib" & scandalis aliorum:nullo modo hoc attentandum. Vnde Amb.Si non pōt alteri subueniri nisi alter lædatur:commodius est neutrum iuuare ↄ gratiare alterum.xiij.q.v.de nicę.Et quia raro & quasi nunq̄ ista fieri possunt sine mora hominum & multis scandalis:ideo nemini cōsulendum nec prædicandum hoc agere:cū semper abstinere oporteat clericos a consilijs & cooperationevbi mors hominum potest accidere etiam pro iusta causa:tum propter vitandam irregularitatē: tum propter scandalum hominum quod ide sequitur:tum propter horrorem effusionis humani sanguinis.Vnde Grego.Si in morte Longobardorum me miscere voluissem:hodie Longobardorum gēs nec regem nec ducem haberet:sed quia deū timeo:in morte cuiusl libet hominis me miscere formido.xxiij.q.viij.si i morte.

Nōlicet iducere ad dādū venenū hosti.

§.VIII.QVAERITVR VTRVM HO

ste capitalē alicui" dñi vel cōitatis iniuste agētis vel,bellantis ↄ ipm dñm vel ciuitatē sit licitū ,ꝓditorie occidere:puta ꝑ venenū &hmōi ,ꝑparatū a suis familiarib". Ad qd videtur dicēdū ꝙ nulli licet priuatæ ꝑsonæ aliū occidere q̄ cūq; modo etiā quātūcūq; malū & nociuū:nisi in bello iusto vl' se defendendo si hoc nō fit ,ꝓditorie.Et rō est:qa ↄ ꝑceptum dñi est.ar.xxiij.q.v.de occidēdis.&.c.si nō licet.Sed nec etiā inducere aliquē ad ,ꝑpinandū venenū hosti:qd nō fit cōiter:nisi ꝑ familiares & amicos:qa nulli licet inducere aliū ad mortale cum sit ↄ charitatē. Nec facienda sunt mala vt eueniant bona ꝙ m apīm. Qd fieret si aliqua suasione vel ,ꝓmissione qs istigaret ad hmōi:sicut nec licet inducere aliū ad mutuandum ad vsurā qui ad hoc paratꝰ non sit ꝙ m.b. Tho.in summa.Offerēte aūt se aliquo ad hoc faciēdū cum iā pāctū sit in eo:nō videf illicitū vti mala volūtate eius in bonū suum ei,aliqd ,ꝓmittēdo,ob liberationē suā ab hoste iniuste grauāte ipm.Habenti em iustū bellū ↄ aliquē licet occidere eum ꝙ m Aug.xxiij.q.j. quid culpaf.ac etiā vti instrdns.xxiij.q.ij.dns. Sicut ergo parato ad seruandum licet ab eo accipere mutuum ad vsurā ex cā aliqua honesta ꝙ m Tho.Et fideli q̄is non liceat infidelē inducere ad iurandū per falsos deos:tñ ad firmandū pactū secū sup negotio iusto:licet vti iuramento tali eius:qa hoc non est inducere illū ad malū:sed malo eius vti ad bonū suū. Non em pcto eius se sociat qui per demonia iurat:sed bono pacto eius quo fidem seruat.i. fidelitatem ꝙ m Aug.xxij.q.j. mouet. Ad similitudinē dei q vtif malis hoīm in bonū gloriæ suæ inde bona eliciēs.Sic ad ,ꝑpositū videf posse dici ꝙ mala voluntate eius familiaris se ad hoc offerēs ad hmōi licitum sit vti ad liberationem sui iustam:sic audiui a peritis. Nec ē istud ꝑdicandū vel cōsulēdū ne pareꝭ via ,ꝓditionib" & homici

Ioā.ij.dist. xxxvij. ar.vj.ad xvj.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dñs: ḡnimmo & post factū imponenda esset pnia aliqua ad terrorem & cautelam.ar.xxxiij.q.ij.in lectū. Sed vbi talis hostis haberet iustitiā & iuste grauat vel bellat contra talē vel dubiū est quis habeat iustitiā nullo mō licerat. Si autē alicui aliquid dē sub sigillo secreti seu confessionis:extra tñ confessionem:vel cū exactione iuramēti sup hoc vt secretū teneat:si illud reuelet sine causa vrgente & rōnabili peccat mortaliʳ faciēs ꝓ ius naturale. Sed si renendo illud secretum inde seq̄ veriſitr pōt nocumētū notabile reipublicæ corpaliter vel in tractatu pditiōis ciuitatis vel spūalr vel in dissemination alicui⁹ erroris fidei & mor̄:vel etiā nocumēti particularis psonæ:vt cū quærif mors alicui⁹:tūc subest causa vrgens & rōnabilis reuelandi secretum. Et ideo non obstāte quacūq; pmissiōe vel iuramēto manifestare debet vt obuiet malo:nō tñ p accusationē si probare nō pōt.ij.q.vij.plerūq;.Sed per denuntiationem eo mō quo fieri potest melius: nec in hoc peccat nec ꝑiurus est:qa vt dicit regula iuris in.vj. Nō est obligatoriū cōtra bonos mores præstitū iuramentū:nec tenentur in hmōi casu seruare ordinem fraternæ correctionis:vt.s.primo moneaʳ &c. fm.b.Tho.ij.ij. q.lxxxix.nisi certe esset de emendatione p secretā admonitionē.De hoc tñ plenius vide ſ.in ti.ix.in.c.vj.de negligētia fraternæ correctionis.De reuelatione confessionis habes.ſ. in.iij. parte, Sed quid si qs ſras alicui directas & ab eo post lectionē eas:dilaceratas & pectas recolligat & tūctas partes insimul legat? Rñ. Si vt sciat secreta eius faciat: curiositas est. Si vt sibi prouideat,puidentia humana est nec pctm̄. Cui⁹ et em licitū est accipere rem q̄ habetur pro derelicto cuiusmodi est talis litera. Vnde dē Venetus hoc contigisse. Cum quidam magn⁹ mercator literas accepisset a partib⁹ orientis vt emeret aromata multa ciuitatis: quia futurum erat vt preciū multū cresceret eor̄:quia inde trāsmitti non poterāt illis temporib⁹. Ille perlectā literā dilacerauit & in terrā frustra ꝓiecit:nil alicui dixit intendens illud facere de quo cautus reddebaʳ.Sed alius tenuis mercator literæ illi⁹ frustra collegit & simul suis ꝓb⁹ coaptauit & legit. Quo facto cū hoc a nullo sciref:accessit ad oēs apothecas quæ habebant hmōi in grosso venalia: & certo precio currente dato termino totū emit.Cūq; mercator magnus cui literæ directæ fuerāt iret ad emendū inuenit oīa vendita. Interrogat de persona emptoris. Miratur nesciens factū;sed demū peepit.Steq; lucrū magnū qd̄ ille sperabat ex hmōi emptione ali⁹ sua idustria sibi procurauit sine iniuria eius:nec sibi in aliquo tenebatur.Sed verte casum Quid si quis malitiose intendens nocere alteri: scribit literā dirigendam alicui vt suo amico:admonēs eum vt emat multū de aliquo mercimonio:lana:serico:aromatib⁹:& hmōi: qa erunt cara in futurū:qd̄ nouit falsum esse & ꝓmittit cadere in aliquo loco publico quē frequētat aliqs quē odio habet vt eā inuentam legat:& talia emat vt inde multū ꝓdat:& totū hoc seq̄tur? Rñ. Talis vtiq; grauiter & mortaliter peccat intēdens ꝓximo nocere ꝺ charitatē agens,de pœ.dis.j,nūquid. cū.c. seq̄ Non tñ teneʳ satisfacere de dāno:quia non dedit occasionē efficacē dāni.e.ꝺ de iniur & dā.da.si culpa. Non enim ita leuiter debuit credere:sibi ḡ imputet suā leuitatem. Sed quid cū ciuis vnus vni⁹ ciuitatis & fidelis iurat⁹ cuiusdam principis sciuit machinationē ciuitatis cōtra principē & ecōuerso:principis cōtra ciuitatē:cui debet citius reuelare princi ꝑ vel ciuitati? Rñ. ſm Io.Nea in quodl.x. Sciēdū primū est ꝙ machinatio stricte & ꝓprie accepta ſonat in malum. Est em malū seu iniqua excogitatio cōtra aliquem. Sed large & cōiter accepta est idē qd̄ excogitatio alicuius mali iuste vel iniuste inferendi alicui:& sic accipiēdū est i ꝓposito vt q̄stio præposita latius determinef. Quę quidē q̄stio pōt distingui in.viij.casus:qa aut vtraq; machinatio.ſ. principis cōtra ciuitatē & ciuitatis ꝺ principē est iusta:aut vtraq; iniusta:aut prima ē iusta:& ſcda iniusta:aut ecōuerso: prima est iniusta:& ſcda est iusta: aut ē dubiū de vtraq; an sit iusta vel iniusta:aut est dubiū de prima sola.ſ.si est iusta vel iniusta:aut de ſcda sola. Primo igitur cum.ſ.vtraq; machinatio est iusta: dicendū ꝙ neutra talis debet reuelare. Rō est qa bonū bono nō est ꝺ riū:qd̄ ꝺ q̄ est impeditiuū boni tamq̄ ei cōtrariū est malū & illicitū: sed talis reuelatio inquantū est ex natura sui est impeditiua talis machinationis iustæ: ergo est mala & illicita. Et si dicerent ꝙ talis qui iurauit principi reuelare omne cōsiliū & tractatū contra se factū:& ideo ex vi præstiti iuramēti tenetur reuelare talem machinationē.Rñdetur ꝙ iuramentū non est vinculū iniquitatis:vnde ex nullo iuramēto aliquis obligaʳ ad aliqd illicitū. Talis autē reuelatio illicita esset:quia impeditiua iustitiæ:& ideo nō teneʳ ad talē reuelationē ratione iuramenti. Secundo. Sedo ꝺo casu cū,ſ.vtraq; machinatio iniusta est dicendum ꝙ vtrāq; talis debet reuelare.Rō ē qa quilibet debet impedire malū iniuste inferēdū ei quē debet diligere:cū diligere ali quem hoc includat.ſ.velle & procurare eius bonū:& impedire eius malū.Sed bon⁹ ciuis debet diligere suā ciuitatem & cōsiliari⁹ iuratus pricipi debet diligere talē pricipē: ergo debet malū vtriusq; impedire reuelādo machinationem iustā cōtra vtrūq; factā.Et si diceref ꝙ talis iurauit non reuelare secreta ipsius principis.Rñdeʳ.vt.ā.in præcedēti casu.Ꝙ non teneʳ ad tale iuramentū: nisi qñ non reuelare esset licitum.In casu aūt nostro est illicitum:vnde nō tenetur ad obseruantiā iuramēti.Sciēdū ꝙ cū ciuitati & pricipi est reuelanda machinatio cōtra se facta.Si quæritur cui citius. Tertio. Rñdeʳ ꝙ si princeps præst tali soli ciuitati:citi⁹ debet reuelare ciuitati ꝙ principi.Cui⁹ ratio est:quia illi plus obligaʳ quē debet magis diligere:sed talis magis debet diligere talē ciuitatē ꝙ talē pricipē.Rō est.Propter quod vnūquodq; Bonum cōe ꝓpo & illud magis:sed hō debet magis diligere principē ꝙ aliā derat. singularē psonā:qa princeps gerit psonā ciuitatis ergo magis debet diligere cōitatē suę ciuitatis ꝙ talē pricipē. Sed si princeps præst nō solū tali ciuitati:sed tori regno vel regioni in qua est talis ciuitas:citius debet reuelare tali principi ꝙ tali ciuitati.Cuius ratio est:quia illi plus obligatur reuelare quē teneʳ magis diligere:sed talis magis tenetur diligere talē principē:ergo &c. Bonū em totius est magis diligendū ꝙ bonū partis:sed bonū talis principis cū:sit æstimādū bonū totius regni se habet ad bonū talis ciuitatis:vt Quarto bonum totius ad bonum partis. In casu autem dubio an sit iusta vel iniusta vtraq; vel altera machinatio: supponere debet talis ꝙ sit iusta.Cuius ratio est:quia quantum ad bonitatē & malitiā idē iudiciū est de actu illicito interiori: & de actu imperato exteriori:quia actꝰ interior habet bonitatem & malitiā ab exteriori vt ab obiecto:& exterior ab interiori vt a principio.Idē ergo iudiciū quantū ad bonitatem & malitiā est de machinatiōe interiori & de bello exteriori.Sed in casu dubio an bellū inductum a principe sit iustum vel iniustū:subditⁿ debet bellare ꝓsupponendo bellū esse iustū. Et simile est de ciue respectu ciuitatis:ergo idem dicēdum est de machinatione.Et ꝙ in casu dubio subditus debeat bellare ad requisitionem dñi sui.dicit Augu.& haberur.xxiij.q.j.qd culpaſ.Cum em dubia sint semp in meliorē partē interpranda:vt dicit Beda: & haberur ext. de reg.iur.eſtote.Potissime hoc obseruandū est in factis ꝑtō Regula rū:quia inferioris nō est de factis superioris sui quę ei incū moralis. bit ex officio suo iudicare. Item no.ꝙ non est simile de machinatione sua cōtra principē: & de machinatiōe ciuitatis reuelanda principi.Et hoc ꝓpter duo: qa nullus pōt licite esse sibi ipsi causa mortis:sed alterius: sic & reuelando suam machinationē de qua nō accusaʳ nec denūtiatur esset sibi cā mortis suæ.Sedo qa i ptāte sua est verisimiliter a ꝓpria machinatione desistere & resiliendo impediret malū principis:sed non est in potestate sua ꝙ talis ciuitas resiliat a tali machinatione. Ad alios casus qui supra sunt positi tracti de primo:ex dictis potest sumi responsio.

¶De turpi lucro:& ibi de ludo alearum:& de alijs ludis per modum prædicationis. Ca.XXIIII.

QVE TVRPI LVCRO DE QVO dicit apls. Nec; turpe lucrū fectates.ſ. Timo. iij. Turpe lucrum Quis apls loquaʳ ibi de ꝓmouēdis ad ordines sacros:tū & oēs fideles debēt hoc ſuare ne sint sectates turpe lucrū:cū hoc sit spēs auaritiæ q̄ oib⁹ ꝓhibetur. Dicit aūt turpe lucrū stricte lucrū qd̄ sit ex ope aliquo ꝓhibito a lege diuina vel humana:ipsa tñ datione vel acceptione pecuniæ non vetita:vt contingit in acquisitis per mereticiū:cōcubinatū:histrionatū turpē & per torneamētum & hmōi. Talia em opera ꝓhibita sunt:non aūt accipere vel dare pro hmōi pecuniā: nisi inquantū fouef quis in peccato. Largius tñ dicitur turpe lucrū:quodcūq; illicitum siue cōpetat restituto aut erogatio pauperib⁹:siue nō competat restitutio. Et sic turpe lucrū est nō solum qd̄ supradictum est:sed etiā acceptū per simoniā:ꝙ vsurā:acetiā acceptum pro iudicādo bene vel male:aut ꝙ testificādo:& acq situm

situm per mercimonia illicita:& per ludū aleæ.Et ſm hanc acceptionē.xxiij.q.iij.qñ multi,cū duo.seq.c.Sed de acqsitis per vsurā dictū est.a.de acquisito per simoniā qd fieri debeat patet.ā.c.j.Et de acquisitis pro iudicādo in.c.de iustitia.Hic primo de ludo.Sed primo notandū est ꝙ cum ludus imponitur quandā festiuā actionē,triplex est ludus.

¶Primꝰ prouenies ex magna deuotione:& hic pamādus.

¶Secundus contingens ex humana recreatione:& hic tolerandus.

¶Tertiꝰ ꝓcedēs ex diabolica suggestiōe:& hic euitādus.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM

Ludus amādus. Inuitat Pſ.xlvj.dicēs oēs gentes plaudite manibus: iubilate deo in voce exultationis.Quem ludum exēplo suo facere docebat cū luderet ipse & ois Israel corā arca dñi:vt habetur.j.Paral.xiij.Saltans nudus & psallens ob deuotionē & affectū eximiū ad christū quem intellexit figurari in illa arca dñi in qua erant virga:māna:& lex Mosaica: designantia deitatē potentissimā:carnē purissimā:animā sapientissimam christi. Michol vxori eius ꝙ hæc ista vidēs despexit signāti synagogā olim dei sponsam despicienti christi humilitatē & veritatē mysteriorū eius) dixit ipse Dauid.Ludā & vilior fiam plus q̄ facꝰ sum:& humilis ero in oculis meis. ij.Reg.vj.Vnde & ipsa Michol olim multum dilecta a Dauid punita est a deo:& facta sterilis vsq; in finē suū. Sic fyna goga ꝓpter suā perfidiam sterilis facta est bonis operibus vsq; in finem mundi.Secundus ludus est,cū quis vtitur ali Ludus toleran dus. quibus verbis vel factis solutosis ob recreationem sui & aliorum:ita tamē ꝙ nil turpe ibi misceatur:vel deo iniurio sum aut proximo nec grauitas animi totaliter resoluiſ. Et talis ludus pertinet ad virtutē eutrapeliæ. Cū em animus laborat interioribus curis & cogitationibus:ficut corpus exterioribus exercitijs:quia virtutis est finitæ:indiget aliquādo quiete sicut corpus refectione sua:quod procuratur per talia dicta vel facta solatiosa quæ dicunt ludus. His g vtendū est:sed parū sicut sal pro cōdimēto ſm phūm.Hinc & Cato. Interpone tuis interdum gaudia curis. Sic legimus beatum Ioannem euangelistam aliqñ ludentē cum auicula:& beatū Antoniū gaudentē cū fratribus suis:& p exemplū continui tractus ballistæ inde frangendi si non relaxare Cato. tur corrigentem sup hoc facto scandalizantes.De hoc ludo dr Zacharię.viij.Ciuitas replebitur homibus ludentibus. Et Matth.xj.Similis est generatio hæc⁹ pueris in foro ludentibus.Ludi puerorum ad recreationē eorū sunt,inuenti: ꝓpter qd̄ pueris dicit Cato Lude trocho. Ad hmōi.ſ.recreationem sunt inuenti aliqui ludi pro adolescentibus:vt ludⁱ pilæ. Alij pro iuuenibus: vt tactus pali curlitatio & huiusmodi. Alij ꝓ viris:vt ludus scacorum:qui ludus nec etiā clericis est prohibitus ſm Lau.tū ad tollendum scandalum laicorum corā laicis non debent hmōi agere. Histrionatus honestⁿ,ꝓ dñis ꝑcipue tēporalib⁹?:ꝓ platis catuli & simiæ: licet potⁿ solatia sua in,scripturis deperent quærere. iuxta illud.j.Mach.xij.Habentes solatio libros sanctos,in manibus nostris. Tertius ludus procedens ex diabolica suggestione est ludus vbi fiunt turpes repsentationes:vt mimostrum:vel periculosa & nociua exercitia vt torneamenta:palestra:& ludus aleæ:& hmōi. Et qa hæc sunt plena peccatis dicit Aug. de pœnitēte.ꝙ cohibeat se a ludis.de pœ.dist.vj. & ſti viri ista euitauerūt.vñ. Tob.iij.dixit Sara.Cum ludē tib⁹ nō me miscui:nec cū his q ambulant in leuitate &c. Et Hiere.In medio ludētium nō sedi.Et ad hoc ꝑtinet ꝓpicere ad Ludus aleæ est pctm̄. Ludus vetitus. Ludus ad quē dicit Cato Ludus ad quē dicit Ludus ad quē dicit Ludus ad quē dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Opi. de restõne lucri in ludo.

petitionẽ amissorum in ludo: vt.ff.de alea.l.fi. nec hmõi leges sunt per dissuetudinẽ abrogatæ quo ad restitutionẽ, & tunc circa hoc sunt variæ opiniones. Aliqui eñ dicũt ꝙ tenetur quis restituere sic acquisitũ ꝓ ludũ si videlicet ꝓ sentẽtiã iudicis ad hoc fuerit arctatus seu condẽnatus: alis non tenet. Et tõ est: qa talis restitutio est ꝑcepta in pœnã lucrantiũ ex tali lucro. Nec iura q̃ de hoc loquũtur dicunt ꝙ talis tenetur restituere ipõ jure: sed ꝙ possit repeti. Q̃ñ enim licite põt retinere aliq̃d antec q̃ per sentẽtiam iudicis reddere compellat: qđ tñ ꝓ sniam iuste latam reddere necesse est: sicut patet de pœnis aliox iuriũ. Et addit Pe. de pa. in. iij. ad hoc ꝙ talis sibi retinere nõ põt: sed debet pauꝑibus erogare ante sniam iudicis: & tũc nõ tenebit si in iudicio repetatur: si põt probare erogationem factã pauperib⁹: sed post sniam oportet ꝙ restituat: nec sufficeret pauꝑib⁹ erogare.

In turpitudine melior cõditio possidentis.

Alij dicũt simplr & indistincte nõ esse restituendũ: sed de necessitate pauperib⁹ erogandũ. Et hoc ſm Placen. & Hugo. Affignãt ꝓ rõne cũ turpitudo vergit ex parte vtriusq; melior est cõditio possidẽtis. ff. de condi. ob tur. cau. l iij. & iiij. Sed Azo dicit hoc forte habere locum cũ dedi aliqđ vt turpe quid faceres. Secus si dedi cõtrahendo vbi lex ꝑ tum ꝓhibet cõtrariũ est: vt. C. de agri. & cẽsi. l. quẽadmodũ. Et idem dicit Hostien. Tertij dicunt ꝙ tali iure durante si acq situm est simplr. restituẽdum ei a quo acqsitum est ex iure positiuo: qa iura ꝓhibent non solũ ludũ: sed & acqsitionẽ per ipm: & malæ fidei possessor dr qui cõtra legũ iura mercatur. C. de agri. & cẽsi. l. quẽadmodũ. Hæc ẽ opinio Azo. & glo. sup. c. eps. distin. xxxv. &. c. clerici. ij. de vi. & ho. cle. Et Hosti. dicit ꝙ fere oẽs doctores hoc sentiunt. Hanc opinionẽ firmat & sequit beatus Tho. vbi. ũ. & in. iiij. senten. disti. xv. Et Rich. in. iiij. s. ꝙ est restituendum ab illis q̃ sunt talibus legibus astricti eis a quib⁹ acquisitũ est: si sciuntur durãte tali iure in suo robore & non abrogato per dissuetudinẽ: & hoc nisi quis lucratus fuerit ab eo qui eum attraxit ad ludũ in quo casu nõ tenetur illi restituere qui amisit: sed erogare pauperibus. Idem Ray. Quarti dicunt vniuersaliter restitutionem faciendam. s. etiã in locis vbi hoies non subiciunt legibus imperialibus. Et rationẽ assignãt: quia talis restitutio in iure canonico implicite est posita. Nam leges imperiales nõ, cõtrarias diuino iuri: aut ꝓ contrariam rõnabilẽ consuetudinẽ approbatas obseruandas esse iura canonica decreuerũt: vt patet dis. x. de capitulis. & i aliis capitulis. Sed ius imperiale ꝓhibet talem acquisitionẽ: ꝛ &c. Sed ad hoc posset responderi ꝙ q̃uis ius canonicum cõfirmet iura ciuilia iuri diuino vel canonico non contraria: non tamen ostendit obligationẽ illorũ iurium ad eos qui eis nõ sunt subiecti de iure vel antiqua consuetudine. Nec etiã ita firmat quin possit per contrariã cõsuetudinẽ abrogari: sicut & eius canonicũ aliquãdo etiã abrogatur: vt dis. iiij. c. statuim⁹. cum. §. seq. Vnde hac opinione omissa magis placet opinio. b. Tho. supradicta.

Sãctio legum.

§. IIII. QVANTVM AD TERTIVM

Adde vtin⁹ rex Franciæ christianissim⁹ sit legibus imperialibus subditus.

f. cũ quis lucrat in hmõi ludis cũ volũtario valẽte alienare & sine fraude: & qui legibus imperialib⁹ nõ sunt astricti vel alijs municipalib⁹ pariformiter prohibentib⁹ hmõi ludũ: vel si sunt hmõi legib⁹ astricti: tñ sunt per dissuetudinẽ abrogatæ: quo ad factũ restitutionis: quid agendũ de tali lucro? Circa hoc duæ sunt opi. Aliqui eñ dicũt illud pauperibus erogandũ de necessitate & nõ posse retineri. Alij vero dicunt hoc de honestate consilij: non de necessitate faciendum. Et q̃uis prima opinio sit securior: & ideo potⁿ consulenda: nõ tamẽ videtur de necessitate imponenda vt propter hoc denegetur absolutio nolenti hoc facere: qa nõ credit sibi necessariũ ad salutẽ. Et ad hæc faciũt dicta doc. Nã beatus Tho. & Rich. in. iiij. nil dicunt de erogatione pauperibus facienda quo ad eos qui nõ sunt astricti legib⁹ imperialib⁹: vel etiã cũ essent ꝓ dissuetudinẽ abrogatæ. & Io. an. & Io. cal. sup. c. clerici. de vita & hone. cle. dicũt rutũ esse Monal. & Asca. Alex. Angli. & Fran. de Zab. dicunt posse defendi talẽ opinionem. f ꝙ non teneat oĩno talia pauperibus erogare: quia cõsuetudo potuit dominiũ perdentis in vin centẽ trãsferre. Io. de Imo. ista allegat & non reprobat Ray. etiã in sum. sua dicit: ꝙ licet multi sapientes dixerunt acquisita per ludos aleæ non restituenda: sed pauperib⁹ erogãda: tamen modo sic seruat ꝙ nec ad erogãdum pauperibus sunt eogendi: sed fieri põt de hmõi eleemosyna vt de acquisito ꝙ mereticiũ: qđ vtiq; cõsulit non imperat. Pet. de Pal. in. iiij. dicit aliquos tenere ꝙ qui nũc nõ est locupletior amplius nõ tenetur: qui. f. pdidit qđ ꝑ ludũ fuerat lucratus, ꝓhibitum lege humana: quia talis nõ erat obligatus pauperib⁹, ratione alicuⁿ recepti ab eis vel cõmissi in eos. Igit ne pareat via ludis & turpib⁹ lucris in hmõi casu cõsulendũ est & ꝓsuadendũ ad erogandum pauperib⁹ & ꝙpue quantũ ad illud qđ remanet in lucro vltra perdita in eo: & alia saltem paulatim: & per interualla temporũ: nõ tñ cogẽdus: & multo minus hoc prædicandũ: sed ꝓ pauperibus fit erogandũ. De acquisito per torneamentum dicit Richar. in iiij. ꝙ nõ tenetur quis restituere: quia ecclesia etsi prohibet torneamentũ: nõ tñ acquisitionẽ per ipm. Vñ debet pauperibus erogari: de consilio tñ magis q̃ ex præcepto.

§. V. DE LVDO ALEAE PER MO-

Sermo de ludo.

dum p̃dicationis põt induci illud Pẽ. xxx. Audiui vituperationẽ multorũ cõmorantiũ in circũitu. Cõmorant⁹ in circũitu nõ solũ hoim astatiũ lusores firmi ipsi manentes: sed ex ipo actu ludi. Fit eñ ibi quasi circũitus cũ sit quidã discursus prõpciendi & resumendi eos dẽ taxillos: & tunc finit vn⁹ ludus qñ puncta illa ex ipsis in tabula apparẽt quæ primo visa sunt: sicut figura circularis finit cũ ad primũ punctum a quo inchoata est post discursum quendam redit. Fit eñ circũitus quidã in ludo ipsius dñi qđ vnus amittit alius vicit: & post discursum plurimũ qui primo amisit qđ pdiderat reuincit: gaudet cum vincit: tristatur cũ perdit: & iterum lętatur cum vincit. Et apte dr cõmorantur. Non enim contenti sunt per horam morari in ludo; sed cõmorãtur totaliter: id est morantur tota die: & quod peius est toto tempore vitæ suæ. Qui enim huic assuescunt dimittere nescũt Bene ergo dicit Pẽ. de hoc. Audiui vituperationem &c.

Vbi tria notari possunt de hoc vitio.

¶ Primo ꝙ est in mundo abominabile: ibi. Audiui vituperationem.

¶ Secũdo ꝙ est in seipso inseparabile: ibi. Cõmorantium.

¶ Tertio ꝙ est diabolo associabile: ibi. In circũitu.

§. VI. QVANTVM AD PRIMVM

Addeꝙ lusores reputãt infames in aut⁹ leauvⁿ C. de reg. & fimpti. fune.

Non est quasi aliqđ vitiũ qđ reddat hoies ita infames & abominabiles sicut ludus. Nullus confidit de lusore: nec vult eum in socĩũ alicuius artis: qa semp̃ habet timere ne furaretur sibi vt posset ludere. Tales ergo lusores & vituperant ex suis pessimis moribus christianitatem & vituperantur ab hoib⁹. Et hoc ꝓpter multa scelera enormia q̃ reperiũ cum vilissime seruituri se subijcit: dũ taxillum quasi deum suũ cõstituit: & ad hoc astringẽs se vt faciat qđ ille iusserit. Si videris: inquit Seneca: murẽ velle dñari alq̃ muri: nunquid tenes risum? quãto magis ridiculũ est qñ os caninum dominatur hoi. Nã de ossibus canis fiunt taxilli: quod os est minoris valoris & ꝺditionis q̃ vt dñetur hoi. Sed & lusor largitur ad ꝑceptũ taxilli: qđ nõ largiret ad ꝑceptũ dei: & plus etiã q̃ fuerit beatus Martinus largitus ad cõsilium dei: quia non solum dat medietatẽ chlamydis: sed etiam tunicã: corrigiã & camisiam ad mãdatum taxilli: & nud⁹ sequitur dñm suũ mundũ vel diabolũ: & qđ peius est: quia cum deberet abnegare deum illũ. f. taxillũ posit q̃ cognouit & expertus est malitiã eius: potius econtrario abnegat deum verum vituperabiliter qui ei nil nocuit sed oia bona fecit: & vindicat se de eo qui est absq; culpa. O quantum vtiq; vituperandus est qui manibus suis se perdit quẽ dei filius manibus cruci affixis acquisiuit. Vñ Ber. in persona christi loquens ait lusori. Ego te acqsiui manibus cruci affixis: & tu consumis te manib⁹ decẽs dedicatis: vñ maxima ingratitudo. Vix est dare actum in quo cõcurrãt tot mala quot ex ludo. Quot eñ taxillis sunt pũcta tot scelera ex eo procedunt vnũ grauius altero: & ideo nõ mirũ si vituperant a deo & toto mundo. Nã primũ p. tm quasi prim⁹ pũctus sine quo nũq; reperit lud⁹ dẽ amissio tpis. Et q̃uis istud multis leue videatur: tñ sapientib⁹ etiam ethnicis graue reputatur. Vñ Sen. Nulla maior iactura q̃ tpis amissio: nã recupari non põt. O q̃ male poterunt reddere rõnem deo de tpe qui toto die: & aliq̃n etiã nocte m adiũgũt: circa ludũ immorantur. Omne tẽpus tibi impẽsum requiret a te qualiter sit expensum: inget Bern. Et nõ solũ amittũt ipsi ludentes tps: sed & alios amittere

Vigint & vnum pctã vt mala ꝙ cedũt ex ludo.

alios amittere faciunt: qui. f. talia aspiciunt. Nec enim tales sunt sine pcõ. Et ex hoc dimittuntur diuina & alia spũalia opera. Et quid interim cogitant ludentes respicientes nisi vana. Sed vhe qui cogitatis inutile dr Micheæ. ij. Secundum vitiũ ꝓcedens ex ludo est blasphemia. In nullo exercitio ita frequnter blasphemat deus & tota curia cœlestis: qđ vitiũ non solum est mortale: sed valde graue: adeo ꝙ dñs in lege sua mandauit Leuit. xxiiij. Qui cũq; blasphemauerit nomẽ domini morte moriatur. Et corpus quidem morte corporali: anima autem morte nisi pœnituerit eternali. Et aliquãdo terribilia iudicia facit deus contra tales. Aliquando etiã oculi talium ceciderunt sup mensam lusoriam. Aliquando vexati sunt fortiter a dæmonibus. Aliquãdo os inuerũ est horribiliter & hmõi: & tñ vt ipse ait. Nomẽ meum iugiter blasphemat. Tertium est ꝓtumelia. Nã cõtumelias sibi inuicem dicunt. Et quia ista & multa alia mala ibi fiunt ꝓpter qđ a legibus puniũtur & ꝓhibentur ludi. Rectores qui ista dissimulant & nõ puniunt quãtum in eis est grauiter offendũt. Nã vt dr dist. lxxxiij. error. Negligere quippe cũ possis perturbare puerſos nihil aliud ẽ q̃ fouere: & pmittitur ibi error cui non resistitur: approbatur. Quartũ est dissipatio substantiæ rpalis: vnde merito figurat ꝙ adolescentiorẽ illum prodigum qui recedens a domo paterna dissipauit substantiam sua. Lucæ. xv. Frequenter videmus hoc cõtingere q̃ iuuenes emancipati vel defunctis parentibus: vel aliquando viuentib⁹ magnas diuitias parentũ per ludũ cito consumũt & ad magna miseriam deueniunt. Nã si aliquando vincũt parte a equisitorũ per ludũ dãt eis qui mutuat mensam lusoriã & taxillos vel socijs ludi: partem expendunt in tabernis & luxurijs & cõuiuijs. Et cõiter oẽs lusores in processu tpis dicunt se plus amisisse q̃ acqsiuisse. Sed & ea q̃ vincunt sibi retinere non possunt: sed vel restituere vel paueribus dare. Huius aũt declarationẽ vide. ũ. immediate. Quintum ẽ ecclesiæ cõtẽpt⁹ seu inobedictia. Nam ecclesia ꝓhibet ludũ alearum: no solũ clericis: sed etiam laicis adeo ꝙ nisi correctus se emẽdauerit debeat excõicari: vt habetur dist. xxxv. eps. Et etiã ꝙ ius ciuile: vt. ff. de alea. per totũ. Et

adde ꝙ dicit Bar. in auc. alea rũ vsus C. de reg. & fimpti. fune.

liter: etiã si fiat ibi aliqđ de industria: sicut ludus taxillorũ: chartarũ: & alia hmõi, dicit aũt christus Lucæ. x. Qui vos spernit. f. prælatos ecclesiæ in suis ordinationibus: me spernit. Sextum est furtũ. Nã qui sunt dediti ludo cũ nõ habent ad ludendum sur anf: vel a parentib⁹ occulte accipiendo & furtum est: vel a vicinis vel a magistris si in exercitijs sunt artiũ mechanicarum. Ludendo aũt si perdũt: tenentur restituere furata q̃uis amiserint. Si vincunt augẽt furtũ: vñ & furata tenẽtur restituere a quib⁹ acceperũt: & lucrata per ludum ab his q. non possunt alienare: vt filiusfamilias & alieꝺum ab his q. non possunt alienare: vt filiusfamilias & alię certæ plonæ & furata restituere tenẽtur his qui habẽt curã eorũ. Nõ furtũ facies inquit dñs: quia talis est dignus suspendio. Septimum est gula criminalis. Qui enim vincũt sicut dio. Septimum est gula criminalis. Qui enim vincũt sicut male acq risierunt pecuniam: ita male expendunt: quia vadunt ad tabernas vel faciunt cõuiuia: & in vitio gulæ pluri ma cõsumũt & in crapulis. Sed uxor & familiæ & vxores lurorũ non nisi cũ mala cõscientia possunt comedere & bibere & vestiri de acqsitis per ludũ cũ debeãt restitui vel pauperibus erogari. Attendite vobis a crapula & ebrietate: ait christus Lucæ. xxj. O tauum est homicidiũ. Nã lusores aliquando de verbis veniunt ad verbera: de verberib⁹ ad vulnera: de vulneribus ad homicidia. de multis etiam diebus nostris auditum est ꝙ occisi sunt in ludis. Sed qui effuderit sanguinẽ humanũ effundetur sanguis illius: vt dr Gene. ix. Talis enim captus a iudice occiditur & ipse vel etiã a cõsanguineis illius vindictam de hoc facientibus q̃uis male. Da mihi vindictam & ego retribuam ait dñs. Vere maledicta res ludus vnde tantum scelus oritur. Nonũ est inuidencia fraternalis. Nam qui perdit cũ videt bursam suã vacuã. & eius qui vicit plenã & aliorũ etiã ludentiũ inuidet de pecunia illius tanta & cupit vt ipsam per fat. Cum etiã videt vicinos vel alios abundare diuitijs inuidet & dolet ꝙ ipse non habeat vt ludere possit. Sed fugiamus inquit Basilius inuidiam quę pignus est gehennæ. Iob. v. dr. Paruulum occidit inuidia. Decimum est caristia rerum quæ sequit i domo sua. Nam modo deficit panis: modo vinũ: modo lex: modo vestimentũ vxori q̃ pignorat vt ludat. Inde conqueritur vxor & familia trasitur: ipse maledicit se & alios & sequũtur multa mala: & sic nulla pax vel quies potest esse in

Dantes pecuniã ad ludẽ dũ peccant & etiam q̃ eos aspiciunt.

Lusorũ pauperũ.

domo illa. Non est pax impijs dicit dñs. Esa. xlviij. Undecimum est laudatio mala. Nam qui vicit laudat se de malo. & aliquando de eo ꝙ decepit socium: & ipse non perpẽdit: laudat etiã a mũdanis tam q̃ strenu⁹ lusor & bonus magister. Sed q̃ praua & bestialis ista laus: cum se laudat de re diabolica laudatur pt̃ or in desiderijs animæ suæ: inquit Pẽ. Sed ex hoc vt subdit. Exacerbauit dñm pt̃ or. i. prouocauit ad iram contra se ad puniendũ ser q̃. m. Duodecimum est mendaciũ. O quot mendacia dicuntur ibi a ludentibus & ab aspicientibus: sed vt dicit Amb. Oẽs qui dicunt mendacium filij sunt diaboli. xxj. q. v. cauete. Et qđ per mendacium acquiritur cũ ibi sit fraus restituere tenetur: & vt eis magis credatur mendaciũ: additur iuramentum & fit periurium qđ est semper mortale & grauissimũ peccatum cũ sit aduertenter in ludo siue extra ludum ſm. Tho. in summa.

Tertiũdecimũ est neglectus. Nam lusores propter hoc vt habent magis tempus ad ludendum negligunt diuina: & missas: & vesperas: orationes: & prædicationes: nisi forte orent vt deus taciat eos vincere. Sed nescit diuina iustitia patrocinium dare facinori seu criminibus: vt dicit Chry. Negligunt festa seruare: quia in illis permaxime ludunt & plura peccata & grauiora committunt q̃ si terram colerent quod est festa violare. Opus seruile non facietis ſm eo. Exo. xx. Peccatum est opus maxime seruile. Quartumdecimum est odium. Nam oduint eos qui eos vincunt: aliquando oduint seipsos: se aliquando verberantes: oduint quod peius est deum qui nõ facit eos vincere. Et inantum insurgit odiũ: vt quod non possunt scelesti homines facere in persona sua: in figuris faciunt percutientes: expuentes & hmõi. Sed deus ostendit super hoc pluries magna miracula, quia de hmõi figuris aliquando exiuit sanguis: aliquando tales a dæmonib⁹ arrepti sunt & horribiliter vexati. Oditur & homines rephendẽtes eos de tanto scelere. iuxta illud. Odio habuerunt loquentem. &. Pẽ. Posuerũt aduersum me odium pro dilectione mea. Quintumdecimum est participatio sceleris. Istud enim peccatum a multis participatur. Nam qui dant eis pecunias ad ludendũ pro parte lucri: vtiq; mortaliter peccant & tenentur de eo quod peruenit ad eos: q̃ mutuant eis, etiam sine parte lucri male faciunt: etsi nunc q̃ rehabent: licet iuste merentur cũ sint causa mali. Qui aspiciunt ludentes non sunt immunes a peccatis multis curiositatis & vanitatis. Sed & parentes qui non castigant filios ludentes grauiter peccant. Digni sunt morte non solum qui faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus. Roma. j. Qui mutuant taxillos vel qui in domo ad ludendum locum prestant participes etiam sunt mali. Decimumsextum est questio litigiosa seu contẽtiosa verbalis: dum. f. vnus dicit sua punctа apparuisse: alius negat: vnus dicit vnum: alius contrariũ: & ex contentione insurgũt contumeliæ & verba iniurianda. Contra verbosos noli contendere verbis: ait Cato. Multum ergo quilibet debet sibi cauere a contentionibus

Tertiũdecimũ est neglectus. Nam lusores propter hoc vt habent magis tempus ad ludendum negligunt diuina: & missas: & vesperas: orationes: & prædicationes: nisi forte orent vt deus taciat eos vincere. Sed nescit diuina iustitia patrocinium dare facinori seu criminibus: vt dicit Chry. Negligunt festa seruare: quia in illis permaxime ludunt & plura peccata & grauiora committunt q̃ si terram colerent quod est festa violare. Opus seruile non facietis ſm eo. Exo. xx. Peccatum est opus maxime seruile. Quartumdecimum est odium. Nam oduint eos qui eos vincunt: aliquando oduint seipsos: se aliquando verberantes: oduint quod peius est deum qui nõ facit eos vincere. Et inantum insurgit odiũ: vt quod non possunt scelesti homines facere in persona sua: in figuris faciunt percutientes: expuentes & hmõi. Sed deus ostendit super hoc pluries magna miracula, quia de hmõi figuris aliquando exiuit sanguis: aliquando tales a dæmonib⁹ arrepti sunt & horribiliter vexati. Oditur & homines rephendẽtes eos de tanto scelere. iuxta illud. Odio habuerunt loquentem. &. Pẽ. Posuerũt aduersum me odium pro dilectione mea. Quintumdecimum est participatio sceleris. Istud enim peccatum a multis participatur. Nam qui dant eis pecunias ad ludendũ pro parte lucri: vtiq; mortaliter peccant & tenentur de eo quod peruenit ad eos: q̃ mutuant eis, etiam sine parte lucri male faciunt: etsi nunc q̃ rehabent: licet iuste merentur cũ sint causa mali. Qui aspiciunt ludentes non sunt immunes a peccatis multis curiositatis & vanitatis. Sed & parentes qui non castigant filios ludentes grauiter peccant. Digni sunt morte non solum qui faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus. Roma. j. Qui mutuant taxillos vel qui in domo ad ludendum locum prestant participes etiam sunt mali. Decimumsextum est questio litigiosa seu contẽtiosa verbalis: dum. f. vnus dicit sua punctа apparuisse: alius negat: vnus dicit vnum: alius contrariũ: & ex contentione insurgũt contumeliæ & verba iniurianda. Contra verbosos noli contendere verbis: ait Cato. Multum ergo quilibet debet sibi cauere a contentionibus

Taxilli fiunt de ossibus canum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lucrū ludi dī vsura.

bus. Vicesimum est vsura maxima. Si em̄ quis pro cētum quæ exponit mutuo recipiēdo.x. vel.v. pro.c. diciturv sura rius: quid dicendū est de eo qui ponit se ad ludum cum.x. florenis: & in eadē die lucrabitur per ludum.c. florenos: cer te videtur maxima vsura: vnde & pro se retinere non pōt: sed vel restituere in certis casibus: vel pauperibus erogare in alijs. Si autē perdidit: sibi imputet & suæ fatuitati. Vsura rius dicit Chryso. sup omnes est maledictus. Vicesimūpri mum est christianitatis vituperatio: contra illud quod ait apls .ñ. Cor. vj. Nō vituperet ministeriū nostrū. i. seruitiū quo seruimus christo: sed p ludū seruit diabolo. Sicut enim deus inuenit. xxj. literas primo. Nam aliæ postea sunt super additæ ad componendam Bibliam vbi est omnis sapientia reuelāta: ita inuenit diabolus taxillum Bibliam suam vbi posuit. xxj punctā tamq̄ literas suas nigras vbi in vsu eī reperitur ois malitia peccati. Quod em̄ est malum. qd' inde non sequatur? Non deficit ibi qd' est summe abominabile s. sodomia. Nam adolescentuli miseri vt habeant ad ludendum assentiunt omni turpitudini dantibus eis pecunias p ludo. Non ergo debet dici christianus qui deditus est ludo eum vituperet nomen christi.

§. VII. QVANTVM AD SECVNdū. s. p est īseparabile tale vitiū ab homine: notatur ex hoc quod dr cōmorātiū. Nō em̄ tales trāseūt licut faciūt electi transeūtes de terrenis ad cœlestia: euntes de virtute in virtutem: quæ sursum sunt quærētes: sed quæ sunt sup terram quærū. cōmorantes in terrenis. i. simul corde & ore & opemorantes in eis. Corde qdē. iuxta illud Pū. Oculos suos statuerunt declinare in terrā: per cordis. s. inextinguibile desiderū & strim. Ore insuper. iuxta illd Esaiæ. xxix. De terra mussitabit eorū eloquium. Et Io. s. Qui de terra est de terra loquitur. Opere aūt: quia omnia faciunt vt ditentur sustinentes multa pericula & labores: vt in eis illud verificetur Pū. Tabescere fecisti sicut aranea animā eius: fecisti tu deus. id est, permisisti animam auari: ex qua auaritia procedit ludus tabescere. i. delicere: sicut aranea quæ se euiscerat ad faciendum telas quibus capiat muscas. Sic auarus & lusor consumit se ad excogitandum malitias & operandum quō possit alios decipere & sibi acquirere. Nec mirum si lusor cōmoratur in vitio nō recedēs ab eo. Nā fm phūm in lib. Ethi. ex multis a tibus vitiosis sicut & virtuosis generat habitus: qui est de difficili mobilis a subiecto: & generatus habitus adhuc ex iteratis actib⁹ dilatat & firmat magis & dilatat habitus in eius actibus magis ac magis delectat & delectatio pficit opus. Sic lusor frequētans ludos ita delectat in eo vt totam quasi suā felicitatē videatur ibi ponere. Et qa cōsuetudo ē quasi altera natura: sicut naturalia tolli non possunt: ita q̄ in consuetudinem ducta vt ludi: vix possunt homines auelli ab hmōi quātūcūq̄ ppendat ex hmōi vituperari & cōsumi. Cōsuetudo aūt in malū nō minuit pctm̄ sed auget: vt dr. xxiiij q. j. pudenda. Tanto enim sunt grauiora pcta quāto anima infœlicē diuti⁹ detinēt alligatā. extra de consue. c. fi. Et ratio est fm Tho. j. ñ. & alios doc. qa cū pctm̄ cōsistat in voluntate: quāto quis cū voluntate magis effi ena ta & firmata in malo peccat: tanto grauius peccat in eodem genere peccati. Sed ludēs cōiter ex cōsuetudine vt faciunt lu fores sunt effrenatissimi & firmatissimi in auaritia & alijs malis quæ comitant ludo vnde grauissime peccant. Et his demum euenit qd' Pū. impræcatur dicens. Fiat commoratio eorū deserta: & in tabernaculis eorū non sit q̄ inhabitet.

Lud⁹ est q̄s inseparabilis ab hoīe.

Cōmoratio lusoꝝ est in barateriæ loco: sed illa est deserta ab hoibus. i. rōne vtentib⁹. Nā null⁹ qui sit bon⁹ ciuis vel rōnabilis pson̄a ibi cōuersatur: verecūdaretur em̄ ibi videri. Solum bestiæ ibi sunt. i. bestialiter viuentes sicut bestiæ habitant libenter in deserto. Cōmoratio etiā vbi habitant: f. in domo sit deserta. Bene hoc sciunt pauperculæ vxores talium & familiæ: qa tales vt habeant ad ludendū expolīāt domū vestimentis: & vtensilibus & oībus bonis vt non sit qui inhabitare ibi possit. Mirabile est & horribile cōsidare q̄ sit istud vitiū inseparabile ab hoie cum est in eo habituatus. Et ideo caueat sibi quisq; ne talib⁹ misceatur. Vnde inquit. Vidi vituperationē multorū cōmorātium vsq; ad mortem toto tempore morantium in huiusmodi.

§. VIII. QVANTVM AD TERTIVM

facit illud vitiū associari dæmonꝝ: qd' innuitur cū dicit. i circuitu. Opus diabuli est circuire. Vñ Petr⁹ in. j. Canon. c. v. inquit. Aduersarius vester diabolus tamq̄ leo rugiēs circuit. Sicut ergo lusores reperiunt se in via diaboli quæ est sunt cōcircuitus: ita & in termino cū eo. s. in inferno. Vnde Esaiæ. plices lxv. Qui ponitis fortunæ mensam & libatis super eam: p dæmonum. terea dinumerabo vos in gladio. Ponunt mensam fortunæ qui ludunt exponentes se fortunæ siue per taxillos, ludendo: siue p chartas. Et isti feruntur gladio diuinæ vltionis in inferno. Vnde in chartis siue naibus sunt figuræ: non solum baculoꝝ: denariorū: cupparū: sed & gladiorū ad innuendum q̄ ex ludo sequuntur cupiditates: potationes vsq; ad ebrietatē: verberationes & vulnera: & demū gladius mor⁹ quid de tis æternæ. Ducūt in bonis dies suos: inqt Iob. xxj. & in pū signāti sto ad inferna descendūt. Vident lusorib⁹ bona & magna guræ q̄ bona ista rēporalia comedere: bibere: p ludos acquirere: & sunt in iste est circuitus vitæ eoꝝ: sed in puncto ad inferna descendunt. Ipsi quærūt decipere alios in puncto taxilli: & diabolus decipit eos in puncto temporis: qd' expectant ad pœnitendū: sed eis deficit. Vnde & puerbialiter dicitur. Per vno puncto perde Martino la capa. & ibi in inferno faciunt circuitum cum diabolo: quē ipse dicit Iob. xxiij. Transibunt ab aquis niuiū ad calorē nimiū: & econuerso intelligendū est a calore intenso ad frigus nimiū.

Lusores chartis.

§. IX. QVAERITVR QVID IVRIS

cum altercantibus duobus: puta Petro & Martino super aliquo rei euentu præterito vel futuro: puta morte alicuⁱ⁹ dñi. vel aduentu alicuius principis: vnus vt Petrus asserit mortuū talē dñm: vel ventura talē principē ad talem ciuitatem infra certū tempus: qd' si secus fuerit obligat se Martino daturū centū: ita tñ q̄ si ita est vt asseruit Martinus q̄ tenebat p̄rium vicesuersa teneatur dare Petro centum: vel minus fm conuentionem ad inuicē factā: vtrū tale lucrū sit licitum? Rñ. non: sed turpe lucrū dici pōt procedens ex auaritia & nulli deseruiēs vtilitati: sed vanitati & prodigalitati. Nō tamē restituere oportet de necessitate: sed pauperib⁹ erogandum vt auditui a peritis. Et hoc magis ex consilio q̄ ex pcepto. ar. xiiij. q. v. c. non sane. & c. qui habetis. Et videtur habere similitudinē aliquā ad ludū quātū ad futurū euentum. Nulla em̄ lex mandat restitutionē in hmōi: etsi lex diuina & naturalis ,phibeat omnē actum auaritiæ & illicitæ acquisitionis: vt meretricij: & torneamenti: & huiusmodi.

§. X. DE ACQVISITO PER MEretricij qd' ptinet ad turpe lucrū: sciēdū est fm beā. Tho. j. ij. q. xxxŋ. & Rich. in. iiij. & Pe. de pal. in. iiij. & glo. summari am xiiij. q. v. in prin. q̄ nō debet restituere: sed pōt de eo fieri eleemosyna: & cōsulēdū est illud pauperib⁹. erogari: non tū tenet de necessitate: qa etsi lex diuina vel canonica ,phibeat actū p quē lucrat: nō tñ ipsam acceptionē vel dationē. Quod aūt eccl'ia ,phibeat recipit obligationes talium: & in veteri lege: intelligit hoc de oblationib⁹ ad altare: qd' fit ,in detestationem criminis vt illa magis erubescat & desistat & ne ecclesia videatur approbare talia scelera. Et idem dicendum de acquisito p pcubinatū & sodomiā & adulteriū lege eadem rone: tñ qa summe oia iura detestant sodomiā: ideo magis inducendū ad dandū illud pauperibus. Quidā tñ di cunt q̄ acquisitum p adulterium est dandū ei i cui⁹ iniuriā est factū. s. viro cū ipse est innocēs: sed occulto modo dandū est ei ne innotescat adulteriū: vel nisi etiā econtrario vxori fidē fregisset: tūc em̄ pauperib⁹ est erogādum. Sed videtur idem dicendum qd' de alijs turpibus lucris, f. meretricio & hmōi. Si qs tñ vel si qua accepissent aliqua bona in notabili quātitate ab his qui alienare nō possunt. s. a religiosis: seruis: pupillis: & clericis quo ad bona eccl'iastica restituere tenentur his q̄ habent curam de his vel ecclesijs vel monasterijs eorū. Quæ etiā in hmōi turpitudine vt contingit p fraudes & importunas extorsiones habuisset tenetur restituere ei a quo habuit etiam laico vel habenti curam eius si non ē sui iuris. ar. xiiij. q. vj. si res.

Restitutio.

§. XI. DE FACIENTIBVS VEL

vēdētibus gladios: lāceas: ballistas: venena: & hmōi: quib⁹ homines vel leduntur vel moriunt: vtrū sit licitū eorū opus vel lucrū. Nota fm Ray. distinctionē primo quo ad intentionem eorum. secundo quo ad ipsa opera. Quantum ad primū sciendū est q̄ si tales hæc faciant vel vendant ,pptr hoc vt

Arma quo vē dere lic cet.

hoc vt homines talibus abutant: vel si scient vendant & donēt talibus quos sciunt vel credant abusuros: mortaliter peccāt & grauissime: & oia pcta quæ occasione illarū rerū ab alijs perperrantur sibi imputātur & rei sunt apud deum omniū animarū quæ ,ppter hoc pereūt. xj. q. iij. c. præcipue xxvij. q. ij. c. si ītu abstines. Item cū sint cooperatores omniū scelerū inde cōmissorū: ideo debent pro oibus pœnā sustinere. ij. q. j. c. norū. in fi. Si aūt dicant se habuisse bonam intentionem: quia. s. credebant aliū emere talia ,ppter aliquōd licitum vsum, vel habens animū indifferentē nihil super hoc cogitabat vel ignorabat q̄ esset illicitū talia facere vel vēdere: tūc subdistinguendum. Quia aut illæ res sunt quæ ad humanum vsum possunt esse vtiles: vt arma in bello iusto cultellus ad incidendū panem. Quædā etiam venena apponuntur a medicis in quibusdā medicinis: vel etiā in coloribus aprandis & hmōi. Aut ad nullū vsum vtiles sūt nisi ad peccandū: sicut quædā venena mortifera ad nullū bonum vsum vtilia. Et in primo casu non dico ipm peccare dūmodo non habeat intentionē corruptā: vt dictū est: nisi forte ex qualitate personę vel temporis cognosceret: vel probabiliter sibi dictaret conscientia q̄ ille nō quærit illam rem: nisi ad malū perpetrādū: tunc em̄ non debet sibi vendere cōtra talē cōscientiā. xxiij. q. v. de occidendis. & v. q. v. nō ois. In facto aut casu peccat faciendo vel tenendo: vendendo vel alienando res tales. xxj. q. j. c. j. de cōse. di. v. fucare. Iar. de libello famoso quē non debet quis ostendere sed destruere. Adde q̄ pœna punitur q̄ faciūt famosos libellos. C. de famo. libellis: & ibi bal. & ff. eo. ti. & Angel. tra. maleficiorum.

Adde q̄ licite possunt vēdere res vtiles peccent mortaliter.

al's peccare grauiter, v. q. j. p totum. & est optima. l. ad hoc ff. de contrahen. em. l. cū sępe. vbi ponit talis regula q̄ flagitiose rei. i. quæ nullo mō per additionē alterius rei pōt esse vtilis vsui humano: nec emptio: nec mandatū: nec societas valere pōt. Et omnia mala quæ inde sequūtur possunt isti imputari. Concordant in prædictis Tho. Hosti. & Innocen.

§. XII. DE BALISTARIIS. NOTA

q̄ ars sagittariorum seu exercitiū, phibet sub pœna excōicatiōis. et de sagit. c. vnico, qd' cōiter intelligit de bello, iusto & ꝫ catholicos. Nā ꝫ infideles vel etiā fideles in bello iusto licitū reputat. Nam in bello iusto non refert quantū attinet ad iustitiam vtrū aperte vel ex insidijs quis pugnet. xxiij. q. ij. dñs. Et pugnare cū ballistis videt esse pugna ex insidijs. Sed quantū ad excōicationis pœnā tenent cōiter doctores q̄ sit canon ferendæ non latæ sententiæ: siue bellū sit iustum siue iniustum. C. cōminationes epistolas. li. j.

§. XIII. DE FACTORIBVS ET VEN

ditoribus alearū & taxillorū & chartarū: seu naiborum: fucorum: ferrorū seu coronarū, mulierū: capillorū capitis: stātoribus pānorū: & hmōi ornamētorū: quid iurist⁹ Videtur dicendū de factoribus vel venditoribus alearū: taxillorum: chartarū: q̄ quia vt in pluribus hoies vtuntur his ad pctm̄ mortale ,ppter auaritiam: ideo non videtur tales posse excusari a mortali: vnde nec absoluendi nisi talia dimittant. de pœ. distin. v. falsas. & c. fratres. & c. negotiū. Guil. etiā dicit q̄ nō est securū de talib⁹ viuere quorum vsus est vt frequētius ad pctm̄: quod intelligo de mortali: & est tutum lucrum. Sed de factoribus & vēditoribus fucorū & aliorum ornamentorū videtur dicendū q̄ vendēdo his de quibus scit vel credit q̄ vtantur ad prouocandū ad lasciuiam est mortale: quia cooperantur tali in crimine. ij. q. j. c. notū. Qd' tñ nō debet de facili credere nisi appareāt signa manifesta vt in meretricib⁹. Nemo em̄ est iudicādus immemor salutis æternæ. de cōse. di. j. c. iubem⁹. Vbi aūt hoc ignorat vel nō cōsiderat: sed solū de vanitate aduertit cū talib⁹ possint mulieres vti cū pctō & sine pctō: & cū mortali & cū veniali intentionē earū & quātitatē excessus. Et q̄ intentio earum vt in plurib⁹ sit lasciua vel mortalis ꝫpbia aut inanis gloria durū est dicere & temerariū iudicare. Qñ etiā sit vana gloria durū est dicere & temerariū iudicare. Qñ etiā sit tanta excess⁹ q̄ faciat mortale difficile est discernere: vnde nō videtur q̄ in hmōi pecceāt mortaliter. Minus em̄ est ista facere vel vendere q̄ portare: sed ista portare vel vti vt fucis videt⁹ præcipue intenormamēta ,puocātia ad lasciuiā de qd' nō est mortale fm beatū Tho. ij. n. q. clxix. Vbi etiā dicit q̄ mulieres licite possunt se ornare: vel vt cōseruent decentiam sui status: vel aliqd etiā addere vt placeant viris suis. Ideo artifices talium ornamētorū non peccant in vsu artis huiusmodi: nisi forte adiuuiēdo aliqua superflua & curiosa: nec tamen hoc faciendo dicit esse mortale, Sed si dicatur

§. XIIII. DE ARTE HISTRIONA

Vtrū histriones

lus: & de factione istrumētorū musicoꝝ & vsu eoꝝ. Sciēdū & mimi fm beatū Tho. ij. ij. q. ars histrionatus de se non est illicita: peccent quia ordinat ad recreationē & solatiū hoibus exhibēdum ludēdo. qd' necessariū est vitæ humanæ: sicut sal cibo. p condimēto dūmodo fiat locis: tēporib⁹ & modis oportunis & a personis laicis: als pctm̄ esset: vt si ipe penitētiæ in loco ecclesiæ a persona ecclesiastica: vel cum ,iuria dei vel .pximi. Qd' si fieret cum verbis turpibus vel actibus turpia repræsentantibus: vel cū incantationib⁹: & tūc est illicitum & mortale. Et talia exercentes non sunt absoluendi nec cōicandi. Et de talibus loquitur Cyprianus in. c. pro dilectione. de cō se. distin. ij. & Aug. dist. lxxxvj. qui venatorib⁹ donant. vbi dicit q̄ dando talibus pecuniam pro opere suo est magnum peccatum: quia fouētur in scelere suo & pertinet hoc ad turpelucrum: vnde & pauperibus erogandum de consilio tamen: sicut etiam aquisitum per artem mathematicam: id est diuinatoriam: vt. xiij. q. v. c. qui habetis. cum. c. seq.

§. XV. QVANTVM AD FACIEN

tes instrumēta musica. Cū vsus eoꝝ de se sit licit⁹: ita & formario & vēditio. Pōt tñ multipliciter esse pctm̄ in vsu eoꝝ: vt si ad lasciuiā ,puocādā vel nimiā cōplacētiā sensualem: pmaxime autē in diuinis officijs pulsare in organis balatas & cationes laicales videt magna dei irreuerentia. Nec ita debet placere cler⁹ ppter ad aures q̄ displiceat deo misce do carnalia diuinis officijs. Quæ enim cōuentio christi ad Belial? Et si multi non perpendūt de cātionibus: aliqui tñ mūdani & vani percipiūt: vnde trahuntur, magis ad carnalia q̄ ad spūalia. Et Cyprianus dicit. Cogitatio carnalis & sæcularis hois ,abfedat. f. tempore orationis & diuini officij. de cōse. di. j. quando. Vtrum autem sit mortale an veniale ipsi videant qui hoc faciunt.

§. XVI. DE EMENTIBVS TEMPO

Emētes vina vt cari⁹ vē crū cū sit ob turpitudinē non ob necessitudinē. xiij. q. iij. q. cūcq̄. Sed VI in tractatu suo pleni⁹ distinguit. Dicit eni q̄ dāt com hoc fit aut ,ppter bonū cōe: aut ,ppter bonum priuatum. Si mittunt ,ppter bonū cōe: sicut Ioseph emit frumētū tēpore abundātiæ vt posset ,puidere patriæ tpe famis. Gen. xlj. hoc merito turpe lucrum.

re messiū blada: & tpe vindemiarū vinū & alios fructus vt postea carius vēdāt in futurū: dicit canon hoc esse turpe lu

Remedies

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt.xiiij.q.v.qui habetis.cum.c.seq.Sed hoc ſm Guil.vel ſ: eſt de honeſtate conſilij:nō de neceſſitate:ſicut de aliꝭ turpibus lucris,dictum eſt.

Addeq̄ rales de iure ciuili pleſtuntur vltimo ſuppliꝯcio.

§.XVII. SVNT ET ALIA PLVRA

turpia lucra: vt in mittendo vel portando armavel lignamina:vl̄ quecūq; mercimonia ad terras Soldano ſubiectas & tales vltra peccatum turpis lucri incurrunt excommunicationem cuius abſolutio papæ reſeruatur: & de hoc vide in.iij.parte.titu.xxiij.

§.XVIII. LVCRVM QVOD QVIS

conſequit̄ in ſeruiēdo vſurario in arte illa:Proſoneta cum eſt mediator in malis cōtractibus,Miles in ſeruiendo in bello iniuſto quantū ad ſtipendiū ſuū.Notarius in faciendo inſtrumenta vſuraria:& breuiter quodcūq; lucrum quod q̄s recipit pro opere quo ſeruit aliꝭ in illicitis. Lucrum etiam quod quis facit in operando vel vendendo diebus feſtiuis vel in eccleſiꝭ vel aliꝭ locis indebitis.Recipiēdo etiam pecuniam ob electionem alicui⁹ i aliquam dignitatem temporalem:dicit Guil.q̄ eſt turpe lucrum:& conſulendum q̄ pauperibus detur:q̄uis Hoſti. dicat hoc ſimoniacū.

¶De inhumanitate. Capitulum.XXIIII.

Inhūmanitas dr̄ filia auaritiæ.

OBDVRATIO CONTRA MIſericordiā ſeu ihumanitas ponitur pro filia auaritiæ a beato Grego.in li.moral⁹. & ab Iſid. & a beato Tho.ꝯ.ij.Et conſiſtit iſtud vitium in hoc q̄ quis non ſubuenit proximo in neceſſarijs vitæ cum poteſt:quod communiter procedit ex auaritia ex eo qd̄ amat plus ſubſtantiā temporalē q̄ proximū ſuū:& talis deficit a faciendo eleemoſynas corporales:quæ continentur in hoc ỹſu:videlicet, Viſito:poto:cibo:redimo:tego:colligo:condo. Loquens Pō.de ſubuētione proximi per quam excluditur vitium iſtud obdurationis contra miſericordiā: ſic ait Pō.xl. Beat⁹ qui intelligit ſup egenum & pauperem in die mala liberabit eū dn̄s,Dn̄s cōſeruet eū &, viuificet eum & beatū faciat eū in terra:& non tradat eū in manib⁹ inimicorum eius.Naturale eſt enim cuilibet appetere beatitudinē & vitare miſeriā quæ eſt ei contraria. Sed per obdurationē ꝑtra miſericordiā efficiatur quis miſerrim⁹:quia dānatus. Dicitur enim Matt.xxv.q̄ ibunt hi.ſ.immiſericordes ī ſupplicium æternum:& per miſerationes & eleemoſynas debite factas cōſequanf beatitudinē:quia miſericordibus dicef Matth.xxv, Venite benedicti patris mei percipere regnum Eſuriui em̄ & dediſtis mihi māducare &c. Ideo extirpandū eſt iſtud vitium:& eleemoſyna debito modo facienda eſt vt perueniatur ad beatitudinem:qd̄ innuit Pō. dicens.Beatus qui intelligit.Vbi tria notantur.

¶Primū q̄ inhumanitas eſt eradicanda per ratiōabilis eleemoſynæ erogationem:ibi. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem.

¶Scd̄m q̄ crudelitas hæc eſt eliminanda ꝓpter horribilis ſententiæ euaſionē:ibi.in die mala liberabit eum dn̄s.

¶Tertiū q̄ iniquitas hæc eſt effuganda ꝓpter p̄ſentis vitę fructificationem:ibi dn̄s conſeruet eum.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

oſtendit̄ q̄ vitiū hoc eſt eradicandū:p hoc q̄ cōtrariū ſuadetur.ſ.ſubuenire pauperib⁹.Quō em̄ pōt aliquid efficaci⁹ ſuaderi q̄ cum oſtendit̄ ex eo beatitudinē adipiſci? Beatus inquit qui intelligit.Contraria em̄ mutuo ſe expellunt Sed non ſuffitit dare eleemoſynā:niſi detur debito modo. Vnde Eccl̄i.vij.dicitur. Et facere eleemoſynā ne deſpicias: dogari.Et hoc notat Pō.cū ait. Beatus qui intelligit.i.cum ītellectu & rōne prouidet pauperib⁹ & egenis.Ordinem! notauit Ray. Ponens circa hoc diſtinctionem:dicens eē diſcernendū eſt debito:vt prædicatores & prælati. Aut ſimpl̄r pro corporis ſuſtentione.In primo caſu diſtingue:quia aut ſunt noti: aut non.Si ſunt noti & conſtat eos miſſos vel conſtitutos ad prælaturā recipiēdi ſunt ſ.Cor.ix.Qui altari deſeruiūt cum altari participantur.Et non alligabis os bouis triturātis &c.Si vero ſunt incogniti & dubitatur an eis tale officium ſit conceſſum.primo debēt examinari an ita ſit:quia circa maiora maius periculum vertitur.Non enim eis tm̄ dat cōporalia:ſed ſpūalia accipit:in quibus vertitur periculum magnū.di.xlij.quieſcamus.Poſſent em̄ falſa diſſeminare:vt hæretici qui ſimulant ſanctitatem vt cerretani qui m⁹ta mendacia fingunt.In ſcd̄o caſu cum.ſ. petunt ſimpl̄r ꝓ ſuſtentatione corporis iterum ſubdiſtingue:quia aut potes abūdare ſeu prouidere oīb⁹ aut non.Si oīb⁹ ſufficis: oībus indiſtincte ſubuenire debes habentibus indigentiam: Inuitant nos ad hæc exēpla Abraæ & Loth:qa oēs indiſſerenter recipiebant:inter alios etiā angelos recipere meruerunt.Gen̄.xix.Et in hoc caſu dicit Chryſoſtomus.Quieſcamus ab hac abſurda & diabolica & peremptoria curioſitate.ſ.diſcernēdo inter pauperē & pauperem.Non em̄ ex vita eorū quos recipis mercedē tibi retributurus eſt deus:ſed ex volūtate,& honorificentia multa & miſericordia & bonitate.di.xlij. c.quieſcam⁹.Et qd̄ dictum eſt de,dādo oībus indiſtincte ad ſuſtentationē vbi quis ſufficiat.intelligendum,niſi recipiens eleemoſynam abuteretur:vt puta:vel male expendendo:vel propter hoc traderet ſe negligentiæ confiſus de,puniſione ſibi facta,ar.v.q.v.c.non oīs.Indigētibus autē ad mortē quantūcūq; malis:obſtinatis: excōicatis: hæreticis:ludæris:& infidelibus aliꝭ ſemper ſubueniendum eſt:& ab oībus etiā ſi oporteret furto accipe cum nō inueniretur aliter ad ſubueniendū.diſt.lxxxvj.paſce.In ſecundo cum.ſ. quis non poteſt oībus ſufficere dicit Amb.nouē eſſe conſideranda,ſ.fidem:quia fideles præferendus eſt infideli: qd̄ intelligendū videf cæteris paribus:& præcipue æqualitate indigentiæ.Cauſam:qa illi qui tenētur captiui ab hoſtibus ſunt aliꝭ præferēdi.Locum:vt ſi captus ꝓpter debitū iuſtum excutietur in carcere,Nā ſi oībus debetur miſericordia:iuſto amplius illis.Tempus:nam ſi tempore afflictionis ſuæ nil a te impetret &c.ſi tempore quo ducitur ad mortem.Modum:vt non totum nec vni ſimul oēs opes effundātur:ſed diſcrete diſpēſenf:& hoc niſi aliquis ex toto velet mundum deſerere:vt religioſi.Exemplum in Heliſeo.

In elemoſyna dādaſic.

Et ſi poteſt pluribus ſufficienter tradere meli⁹ eſt q̄ vni tm̄ dare:ſed non melius eſt vni vel paucis ad ſufficientiam q̄ multis ad iſufficiētiam & quaſi nihil ſm Tho.vbi.ā.Neceſſitudinem:vt propinqui ſanguinis extraneis præferantur.Debilitatem:qa claudi:cœci & inualetudinarij aliꝭ p̄ferendi ſunt.Nobilitatem.i.verecundiā quæ ingenuos ꝓdit natales.Aetatem: qa ſenes iuuenibus cæteris paribꝰ præferendi ſunt.hoc plene habes diſtin.lxxxv.ſ.nō ſatis. Tho.ij.ij. q.xxxj.dicit.Exhibitio charitatis & beneficiorū ad magis ꝓpinquos & attinentes magis eſt ad extēdēda.Sed propinquitas vnius hoīs ad alterū pōt attendi diuerſimode ſm diuerſa in quibus ſibi homines adinuicem cōicant:vt cōſanguinei in naturali cōiunctione:cōciues in ciuili: & fideles in ſpūali:& ſic de aliꝭ:ſm diuerſas coniūctiones ſunt diuerſa beneficia impendenda.Nam vnicuiq; eſt magis impendū beneficiū pertinēs ad illā rē ſm quam eſt nobis magis coniunctus ſimpliciter loquendo:tamē pōt variari ſm diuerſitatem,loco⁹ & temporum & negotiorum. Nam in aliquo caſu magis ſubueniendū eſt extraneo:puta in extrema neceſſitate q̄ patri nō patienti illam neceſſitatem.Item dicit Tho.vbi.ē.q̄ nullū benefactoris eſt beneficium ſicut parentum.Ideo parentes in recompenſandis beneficijs ſunt omnibus aliꝭ præferendi:niſi neceſſitas ex alia parte præponderet:vel aliqua alia conditio:puta cōis vtilitas eccl̄iæ vel reipublicæ.Vnde ī extrema neceſſitate magis eſſent deſerendi filij q̄ parentes.

Per elemoſynā mors aufugit.

§.II.QVANTVM AD SECVNDVM

ſciendū q̄ p miſericordiā eleemoſynarū euadit̄ ſnia horribilis dānationis qua dicef. Ite maledicti in ignē æternum De eleemoſyna ei dr̄ Tob.xij.Eleemoſyna a morte liberat: & ipſa eſt q̄ purgat peccata.Et hoc eſt qd̄ ait.pō.in die mala liberabit eum dn̄s.ſ.alꝑonis.Dies mala dicit̄ dies iudicij particlaris & vniuerſalis:quæ mala eſt reprobis,ꝓpter dānationis ſententiam durā contra eos publice latā.Econtrario autē dicit̄ Iaco.ij.Iudicium ſine miſericordia.ſ.liberante fiet illi qui non fecit miſericordiam inhumanus exiſtēs. Vnde Pō.xlviij.de diuite auaro ait. Non dabit deo placationem ſuam:& precium redemptionis animæ ſuæ:laborabit &c. Vbi tria de eo notantur.

¶Primū q̄ deo extat irreconciliatus: quia non dabit deo placationem ſuam.

¶Secundum q̄ a peccato extat inexpiatus: quia nec precium redemptionis

cium redemptionis animæ ſuæ.

¶Tertium q̄ in æternū durat cruciatus:quia laborabit in æternum & viuet adhuc in ſinem.

Quantū ad primū dicit Greg.in oratione de eo. De⁹ qui culpa offenderis:pœnitentia placaris. Sed medicamentum fortius qd̄ operaf in pœnitentia eſt miſericordia eleemoſynæ:iquit Amb.de pœ.diſ.j.medicamentū. Vnde in figurā huius dicit Iacob de Eſau,quē timebat ꝓpter offenſam.Placabo eum muneribus.Gen̄.xxxij. Dominus em̄ placaf muneribus eleemoſynarū.Sed inhumanus cum nō det eleemoſynas ex auaritia ipſum placare non poteſt:& per ꝑns remanet inimicus:& niſi quod facit boni poteſt deo eſſe gratum. Quantum ad ſecundum dixit Nabuchodonoſor peccatori Daniel. Peccata tua eleemoſynis redime.Danie.iij.Et Ambro.Peccatis tuis venundatus es.ſ.diabolo:redimeret pecunia tua.ſ.per eleemoſynas.de pœ.di.j.medicina. Sicut igit̄ peccator per eleemoſynam contritionis quam dat animæ ſuæ liberat ſe a ſeruitute diaboli & peccati quo ad culpam. Ita ꝑ eleemoſynā quā dat pauperi liberat ſe a pœna debita ſupplicij. Sed imiſericors nō dat eleemoſynam interiorem nec exteriorem.Et ideo qa non dabit preciū redemptionis animæ ſuæ:remanet ſub ſeruitute diaboli & peccatis. Et ex his ſequitur tertiū.Nam ex quo non placat hic deū quem offendit:ſed cū peccatis accedit ad diem malam iudicij in ſine vitæ ſuæ.i.poſtea in fine mundi. Ideo in die mala non liberabit eum dn̄s:ſed dicet ei cum aliꝭ. Ite maledicti in ignē æternum:in quo ſm Pō.laborabit in æternum cruciatib⁹. Et quare non liberetur a dānatione in illa,die aſſignat pro cauſa inhumanitatem dicens. Eſuriui & non dediſtis mihi manducare.Matt.xxv. Viſitari debet infirmus & tribulat⁹ vt cōſoletur verbis: adiuuetur in corporalibus obſequijs: ſubleuetur ſi indigeat temporalibus ſubſtantijs pro medicis & medicinis. Et ſicut dicitur Iob.v. Viſitans ſpeciē tuā .ſ.proximum non peccabis:ſed præmium mereberis: dicens Iob.xxxj.Et de tabita quę erat plena operibus bonis & eleemoſynis dicitur Act.ix.q̄ viduæ flentes oſtenderunt Petro tunicas & veſtes quas eis ipſa faciebat:ex quarum compaſſione Petrus mortuam ſuſcitauit.Sic Ioannes baptiſta admonebat turbam dicens.Qui habet duas tunicas det non habenti.Luc.iij.Prouna enim tunica vt exponit Hierony.intelligitur veſtimentum ſibi neceſſarium & familiæ ſuæ:ꝑ alia intelligunt̄ aliæ ſuperfluæ veſtes quæ ſunt pauperibus dandæ.Vt enim ait Amb.Nudorum eſt veſtimentum quod recludis.ſ.ſuperfluū.diſt.xlvij.ſicut hi.Non ſubueniē quod recludis.ſ.ſuperfluū.diſt.xlvij.ſicut hi.Non ſubueniē tibus enim de veſtimento dicet in iudicio chriſtus Matt. xxv.Nudus fui & non cooperuiſtis me:& ideo.Ite maledicti in ignem &c.Colligere in domum peregrinos,ad Heb. vlt.Hoſpitalitatem nolite obliuiſci. Par hanc em̄ quidam placuerīt deo ăgelis,hoſpitio receptis:ſicut patet de Abraā & Loth.Gen̄.xix.Iob etiam oſtendit ſe huicvacaſſe operi dicens. Foris non manſit peregrinus:& oſtium meum viatori patuit.Iob.xxxj. Et hoc fieri debet hilariter.j Pe.iij.Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. Hiero. Omnes hoſpites aduenientes ſcta fronte ſuſcipimus & ei⁹ pedes abluim⁹ præter hæreticos.Similiter quia multi diſcurrunt eruranni & cerretani & latrunculi:& ideo caute in huiuſmodi agendum eſt ne dānificemur,Dr̄ em̄.xiij.q.j.§. ad hæc. Mus in pera:ignis in ſinu:ſerpens in gremio:male remunerant hoſpites ſuos.Econtrario domos hoſpitibus clauſas in Sodomis ignis cœleſtis conſumpſit diſtin.xlij.§.j Sic & ignis infernus inhumanos hoſpites deuorabit:quibus dicef. Hoſpes fui,& non collegiſtis me. Matth xxv. Et ſextum opus miſericordiæ corporalis redimere captiuos:& eos qui detinentur apud infideles redimere maxima miſericordia eſt: cum ibi periclitetur non ſolum corpus:ſed etiam anima:ꝑ quo etiam calices conflari & vendi ſuadet Amb. dicens. Ornatus ſacrorum eſt redemptio captiuorum. Et vere iſta ſunt vaſa præciоſa quæ redimunt animas a more. Ille verus eſt theſaurus qui operatur quod ſanguis chriſti operatus eſt. xij.q.ij.c.aurū. Et idem etiā dicitur ex ſentētia ſextæ ſynodi vniuerſalis quæ habetur e.q.c.apoſtolicos. Paulin⁹ epiſcopus Nolanus vir ſanctiſſimus:vt refert Grego.in lib.dial⁹. qa pro redemptione ſuā videæ ſe ſeruituti ſubiecit ifideli: oēs captiuos chriſtianos qui detinebanf ab infidelib⁹ Longobardis petijt a rege & obtinuit liberari & remitti ad propria.Eos quoq; qui detinentur in carceribꝰ ꝓ debitis & ꝑcipue ſine culpa ſua redimere pro eis ſoluendo creditorib⁹ vel mutuando magna eleemoſyna eſt. Et multo magis q̄s debet debitores ſuos quos nouit impotentes ad ſoluendū ex miſericordia relaxare:quod dominus ꝑcipit dicens Eſa. lvij. Dimittite eos q̄ contracti ſunt liberos. Illos etiam qui iniuſte ponuntur ad carceres iuuare vt abſoluantur quilibet pro poſſe debet laborare:ſicut fecit Abdemelech eunuchus regis Sedechiæ procurans, precibus ſuis & obtinens a rege Hieremiā,ꝓphetā miſſum,in lacum:id eſt puteū ſine aqua ad inſtantiā ſacerdotū propter veritatē quā prænunciabat futurę captionis Hieroſolymorū:inde extrahi & ſibi fieri ſuadet Ray. Ponens circa hoc diſtinctionem:dicens eē diſcernendū eſt debito:vt prædicatores & prælati. Aut ſimpl̄r pro corporis ſuſtentione.In primo caſu diſtingue:quia aut ſunt noti: aut non.Si ſunt noti & conſtat eos miſſos vel conſtitutos ad prælaturā recipiēdi ſunt ſ.Cor.ix.Qui altari deſeruiūt cum altari participantur.Et non alligabis os bouis triturātis &c.Si vero ſunt incogniti & dubitatur an eis tale officium ſit conceſſum.primo debēt examinari an ita ſit:quia circa maiora maius periculum vertitur.Non enim eis tm̄ dat cōporalia:ſed ſpūalia accipit:in quibus vertitur periculum magnū.di.xlij.quieſcamus.Poſſent em̄ falſa diſſeminare:vt hæretici qui ſimulant ſanctitatem vt cerretani qui m⁹ta mendacia fingunt.In ſcd̄o caſu cum.ſ. petunt ſimpl̄r ꝓ ſuſtentatione corporis iterum ſubdiſtingue:quia aut potes abūdare ſeu prouidere oīb⁹ aut non.Si oīb⁹ ſufficis: oībus indiſtincte ſubuenire debes habentibus indigentiam: Inuitant nos ad hæc exēpla Abraæ & Loth:qa oēs indiſſerenter recipiebant:inter alios etiā angelos recipere meruerunt.Gen̄.xix.Et in hoc caſu dicit Chryſoſtomus.Quieſcamus ab hac abſurda & diabolica & peremptoria curioſitate.ſ.diſcernēdo inter pauperē & pauperem.Non em̄ ex vita eorū quos recipis mercedē tibi retributurus eſt deus:ſed ex volūtate,& honorificentia multa & miſericordia & bonitate.di.xlij. c.quieſcam⁹.Et qd̄ dictum eſt de,dādo oībus indiſtincte ad ſuſtentationē vbi quis ſufficiat.intelligendum,niſi recipiens eleemoſynam abuteretur:vt puta:vel male expendendo:vel propter hoc traderet ſe negligentiæ confiſus de,puniſione ſibi facta,ar.v.q.v.c.non oīs.Indigētibus autē ad mortē quantūcūq; malis:obſtinatis: excōicatis: hæreticis:ludæris:& infidelibus aliꝭ ſemper ſubueniendum eſt:& ab oībus etiā ſi oporteret furto accipe cum nō inueniretur aliter ad ſubueniendū.diſt.lxxxvj.paſce.In ſecundo cum.ſ. quis non poteſt oībus ſufficere dicit Amb.nouē eſſe conſideranda,ſ.fidem:quia fideles præferendus eſt infideli: qd̄ intelligendū videf cæteris paribus:& præcipue æqualitate indigentiæ.Cauſam:qa illi qui tenētur captiui ab hoſtibus ſunt aliꝭ præferēdi.Locum:vt ſi captus ꝓpter debitū iuſtum excutietur in carcere,Nā ſi oībus debetur miſericordia:iuſto amplius illis.Tempus:nam ſi tempore afflictionis ſuæ nil a te impetret &c.ſi tempore quo ducitur ad mortem.Modum:vt non totum nec vni ſimul oēs opes effundātur:ſed diſcrete diſpēſenf:& hoc niſi aliquis ex toto velet mundum deſerere:vt religioſi.Exemplum in Heliſeo.

Et ſi poteſt pluribus ſufficienter tradere meli⁹ eſt q̄ vni tm̄ dare:ſed non melius eſt vni vel paucis ad ſufficientiam q̄ multis ad iſufficiētiam & quaſi nihil ſm Tho.vbi.ā.Neceſſitudinem:vt propinqui ſanguinis extraneis præferantur.Debilitatem:qa claudi:cœci & inualetudinarij aliꝭ p̄ferendi ſunt.Nobilitatem.i.verecundiā quæ ingenuos ꝓdit natales.Aetatem: qa ſenes iuuenibus cæteris paribꝰ præferendi ſunt.hoc plene habes diſtin.lxxxv.ſ.nō ſatis. Tho.ij.ij. q.xxxj.dicit.Exhibitio charitatis & beneficiorū ad magis ꝓpinquos & attinentes magis eſt ad extēdēda.Sed propinquitas vnius hoīs ad alterū pōt attendi diuerſimode ſm diuerſa in quibus ſibi homines adinuicem cōicant:vt cōſanguinei in naturali cōiunctione:cōciues in ciuili: & fideles in ſpūali:& ſic de aliꝭ:ſm diuerſas coniūctiones ſunt diuerſa beneficia impendenda.Nam vnicuiq; eſt magis impendū beneficiū pertinēs ad illā rē ſm quam eſt nobis magis coniunctus ſimpliciter loquendo:tamē pōt variari ſm diuerſitatem,loco⁹ & temporum & negotiorum. Nam in aliquo caſu magis ſubueniendū eſt extraneo:puta in extrema neceſſitate q̄ patri nō patienti illam neceſſitatem.Item dicit Tho.vbi.ē.q̄ nullū benefactoris eſt beneficium ſicut parentum.Ideo parentes in recompenſandis beneficijs ſunt omnibus aliꝭ præferendi:niſi neceſſitas ex alia parte præponderet:vel aliqua alia conditio:puta cōis vtilitas eccl̄iæ vel reipublicæ.Vnde ī extrema neceſſitate magis eſſent deſerendi filij q̄ parentes.

Per elemoſynā mors aufugit.

§.II.QVANTVM AD SECVNDVM

ſciendū q̄ p miſericordiā eleemoſynarū euadit̄ ſnia horribilis dānationis qua dicef. Ite maledicti in ignē æternum De eleemoſyna ei dr̄ Tob.xij.Eleemoſyna a morte liberat: & ipſa eſt q̄ purgat peccata.Et hoc eſt qd̄ ait.pō.in die mala liberabit eum dn̄s.ſ.alꝑonis.Dies mala dicit̄ dies iudicij particlaris & vniuerſalis:quæ mala eſt reprobis,ꝓpter dānationis ſententiam durā contra eos publice latā.Econtrario autē dicit̄ Iaco.ij.Iudicium ſine miſericordia.ſ.liberante fiet illi qui non fecit miſericordiam inhumanus exiſtēs. Vnde Pō.xlviij.de diuite auaro ait. Non dabit deo placationem ſuam:& precium redemptionis animæ ſuæ:laborabit &c. Vbi tria de eo notantur.

¶Primū q̄ deo extat irreconciliatus: quia non dabit deo placationem ſuam.

¶Secundum q̄ a peccato extat inexpiatus: quia nec precium redemptionis

Exponūtur opa miæ.

addenotabilr q̄ appellatione pauperis oīs eis cōplectit̄.

Extremū opꝰ miæ eſt mortuos ſepelire.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.III.QVANTVM AD TERTIVM

principale ostendi f fructꝰ magnꝰ miæ in vita pñti. Vñ ſ Tim.iiij.dñ. Pietas ad oia valet:pmissionē vitæ q̄ nunc est habens.ſ.ſpūalis:corporalis & futuræ. Et hoc declarat Pō. ponēs quadruplicē fructū. Primꝰ est. Dñs conseruet eum.ſ. in vita gratiæ & in ꝓsperitate tpali,Sedꝰ est vt viuificet eū ſpūaliter:q̄ vt dī Tob.iiij. Eleemosyna ab oī pctō & a morte liberat. Vñ & filꝰ viduæ Sareptanæ ,pprer eleemosynā suscitatꝰ fuit.iij.Reg.xvij. Tertiꝰ fructꝰ est.beatū eum faciat in terra.i.fœlicē & famosum. Dicit em̄ Boe.q̄ largitas homines claros facit:auaritia vo odiosos. Quartꝰ non tradet eum in manus inimicorum eius ſpūalū,ſ.demonum. Vñ contra Iob qui fuit eleemosynis deditꝰ nō potuit prævalere diabolus cū suis malitijs & flagellis. Sed vtq; dare eleemosynam sit ex p̄cepto ita q̄ peccet mortaliter qui non dat eāc Kñ. ſm bea. Tho.ij.ij.q.xxxij.q̄ sic:qa omittēdo eam punitur æternaliter: vt patet. Mat.xxv. Ite maledicti in ignē æternum &c.qd̄ ꝓ causa dānationis ponitur omissio eleemosynæ, Esurijui em̄ & non dedistis mihi &c. Sed nullus punitur igne æternaliter:nisi pro mortali. Ratio huius est quia cū ꝓximi dilectio sit sub præcepto ſm illud Io.xv. Hoc est p̄ceptū meū vt diligatis inuicē. Necesse est oia illa cadere sub præcepto sine quibus dilectio ꝓximi nō cōseruatur. Ad dilectionē aūt ꝑtinet vt nō solū velimꝰ ei bonū:sed etiā operemur ad hoc ſm illud,i.Io.iij. Non diligamus verbo neq; lingua:ſed ope & veritate. Ad hoc aūt q̄ velimꝰ & opemur bonū alicui requirit̄ q̄ eius necessitati subueniamus. Vñ.ſ. Io.iij.dē. Qui viderit fratrem ſuum necesse habere:& clauserit viscera ſua ab eo:quomō charitas dei manet in illo? Et ideo eleemosynarū largitio est in præcepto. Sed qa præcepta danť de actibꝰ virtutum necesse est q̄ hoc bonū eleemosynæ cadat sub p̄cepto ſm q̄ est actus virtutis.i. ſm q̄ recta ratio requirit ſm quā aliq̄d est cōsiderādum ex parte dantis eleemosynā:& aliquid ex parte recipiētis. Ex parte dantis est considerandū q̄ illud qd̄ est in eleemosynas erogandū sit ei superfluū:nō solum respectu ſuiꝑsius quod est vltra illud qd̄ ē necessariū naturæ siue vitæ ſuæ,pprię:sed & respectu aliorꝫ quorū cura sibi incūbit:quia priꝰ oportet q̄ vnusquisq; sibi ,puideat:& his quorū cura sibi incumbit & postea de residuo aliorū subueniat necessitatibus: ratione quorū dicitur necessariū psonæ ſm q̄ psona dignitatē importat sicut & natura. Primo accipit sibi ad sustentationem proprij corporis qd̄ est necessariū ministerio virtutis nutritiuæ. Superfluum aūt erogat ad generationem alterius per virtutē generatiuā. Et ad hoc facit qd̄ dicit christus Luxj. Quod superest date eleemosynā:& ecce oia munda sunt, vobis.i. nullā imūditiā auaritiæ ex tēporalibꝰ contrahetis sic dispēsando. & Hiero. Aliena rape cōuincitur qui sibi vltra necessaria retinere probatur. dist.xlij.§.j. Ex parte aūt recipientis requiritur q̄ necessitatem habeat: aliquin non est ratio quare ei eleemosyna detur. Sed cum non possit aliquo vno oibꝰ necessitatē habētibꝰ subueniri:non oīs necessitas obligat ad præceptum sed solū illa sine qua quis sustentari non pōt. Et in hmōi habet locū qd̄ ait Amb. Pasce fame morientem:si nō pauisti occidisti. dist.lxxxvj.c.pasce. Sic ergo dare eleemosynam de supfluo est de p̄cepto:& silr dare eleemosynā ei q̄ est in extrema necessitate:al's dare eleemosynam est de cōsilio: sicut de quolibet meliori bono dāť cōsilia. Sunt aūt supflua naturæ & psonæ de necessitate præcepti eroganda:quia licet sint istiꝰ quantū ad ,pprietatem:tñ sunt & aliorꝫ habētium necessitatem qui inde sustentari possent quātū ad vsum. Vnde Amb.di.xlvij. sicut hi.inquit. Nemo proprium dicat qd̄ cōmune est:id est alijs cōicandū tpe necessitatis ſm glo.& sequit̄. Plus q̄ sufficeret ad sumptū & violenter obtentum est Esurientium ē panis quem tu detines. Nudorū vestimentū qd̄ tu recludis. Miserorū seu captiuorū redēptio est & absolutio pecuniæ quā in terra defodis. Tantorū ergo te scias inuadere bona quantis possis præstare quod velis.i. debes velle. Hæc ibi. Item nota qd̄ dictum est de necessitate naturæ & personæ hoc iudicandū est ſm q̄ probabiliter æstimari potest. Nec oportet cōsiderare ad oēs casus qui possunt cōtingere in futurum:hoc em̄ esset de crastino cogitare qd̄ dñs prohibet: sed debet iudicare supfluum & necessariū ſm ea quæ probabiliter & vt in plurib⁹ occurrunt. Idem ipse Tho.in.iiij. dist.xv. vbi dicit & addit q̄ casus extremæ necessitatis iudicandus est quando apparent signa probabilia futuræ necessitatis & extremæ:nisi eis subueniat:vt cū quis videt pauperem indigentem,cibo vel potu vel alijs necessarijs & homines impotētes vel pigros ad subueniendum illi:nec pauperem posse sibi prouidere. Nec em̄ expectanda est vltima & extrema necessitas:quia tunc forte non posset natura iuuari tam defecta. Dicit etiam beatus Tho. q̄ non tenetur quis quærere quis habeat necessitatem:sed sufficit vt his q̄ veniunt ad notitiam ſuam subueniat. Item q̄ tenetur indigentibus subuenire vt dictum est quilibet de arte ſua: medicus in medendo infirmis pauperibus & procurando medicinas:aduocatus in aduocando:iurisconsultus in consulendo:& sic de alijs.

Eleemosynā dare an sit ex p̄cepto.

Dans eleemosynam.

Eleemosynā recipiēs.

§.IIII.PRO MAIORI DECLARATIONE

huiꝰ materiæ. Nota q̄ breuiter dicit Duran.in.iiij.di.xv. Dicit em̄ q̄ cū vsus honoꝝ exteriorū sit ordinatꝰ ad subueniendū necessitatibꝰ vitæ p̄sentis:subuenientia ista debet esse ordinata ſm charitatem qua qs tenet.primo sibi.ſcdo ,pximo.i.cōiūctis,tertio extraneis. Necessitas aūt quā quis patitur in necessitatibꝰ & bonis exterioribus;potest esse duplex:absoluta & conditionata. Absoluta quando oia bona tpalia q̄ quis habet ei sunt adeo necessaria q̄ sine,eis non potest viuere,Et hæc vocatur necessitas naturæ. Conditionata vo q̄n sunt ei necessaria ad sui status decentiam & cōseruationē:& hæc dī necessitas personæ inquātū psona nominat dignitatē & statū. Dicēdū ergo q̄ illud qd̄ est necessariū naturæ necessitate absoluta nō est p̄ceptū dare:immo illicitū:qa plus tenet̄ sibi q̄ alij. Illud aūt qd̄ est necessariū ad decentiā status:solū ex præcepto dari debet ꝓ releuatione status alterius:qa nullus tenet̄ verecunde viuere in statu suo vt releuet aliū ad decentē statū. Qd̄ aūt est supfluum vtriq; necessitati naturæ,ſ. & statꝰ debet dare ex p̄cepto:ſm illud Luc.xj. Qd̄ supest date eleemosynā. Nec ē dubiū qn sit p̄ceptū respectu illorū qui sunt in extrema necessitate:quia si illud ex præcepto dandū est qd̄ est necessariū ,pprio statui a fortiori & omne illud qd̄ supfluit. De illis aūt qui sunt in extrema necessitate:licet sint in magna verecundia non audeo diffinire nec plene cōdēnare maiorē partē diuitum: sed ſm autoritatē Io.ō.allegatā q̄ nō solū loquitur de necessitate extrema:sed notabili & verecūda videť sonare hoc.

Necessitas duplex.

§.V.NOTA IGITVR EXPRAEDICTIS.

Primo q̄ nō dare eleemosynā qd̄ ptinet ad hoc vitiū inhumanitatis:tunc est mortale qñ quis supflua:vltra.ſ.necessaria naturæ & psonæ habens nō subuenit patiēti extremā necessitatē quā nouit ſm Tho.Richar. & duran.in.iiij. di.xv. & Heruеum in quolibetis. Sedꝰ cū quis sciens extrema necessitatē ,pximi nō subuenit ei de eo qd̄ est suæ necessariū psonæ,i.ad decētiā statꝰ sui & familiæ:sed supfluū natur æ ſm Durā. & Rich.i.iij. Sed būs Tho.ij.ij.q.xxxij.dicit hoc esse sub cōsilio:vñ nō peccaret istud omittens saltē mortalr. Qd̄ forte intelligiť de tali necessario psonæ.i quo ad decētiā:,ppter cui' carentiā subtraheret magna pericula vel dāna corpis vel aiæ. Qñ etiā nō ,puidet sibi & suis ſm statū suū & indulgētias ex auaritia hoc agens vtiq; peccat.

Tertio cūgs de supfluo vtriusq; necessitatis naturæ,ſ.& ꝑsone nō subuenit magnas necessitates & miserias patientibus:etsi non extremas sibi notas:& hoc videť eē quasi mortale ſm Duran.sed nō ſm Tho. Quarto non dare eleemosynā de necessario naturæ.ſ.sibi & familiæ ē pctm:qa ꝑ charitatē ſm Tho.Rich.& Duran.& hoc nisi vt dicit Tho.ij.ij. q.xxxij.vbi.ō.qs daret psonę alicui.qa ꝓsideraret vtiliorē illā reipublicæ vel eccliæ q̄ se vel familiā:& ideo ꝑfert cōseruationē vitæ illius suæ:subueniendo ei de necessario vitæ:ad qd̄ tñ teneť ex p̄cepto:sed ptinet ad magnā pfectionē. Laudabiliter,iem̄ qs daret eleemosynā de necessario psonæ indigentibus:etsi non extreme cū vellet religionē ingredi: vel in promptu ꝓ industriā posset sibi cito suo decēti statu,puidere ſm bea. Tho.vbi.ō. Quinto qñ indiscrete daret vel nō indigentibus vel male vtentibꝰ.v.q.v. non oīs. Nota q̄ si pater filiū vel patronus libertū:vel dñs seruū:infantem vel etiam adultum languidum exponit:vel ei alimenta negat: ipso facto filius est a patria potestate liberatus & ingenuitatem libertus:& seruus in libertatē capitur. Illi quoq; qui eos suscipiūt nō possunt ,ppter hoc in eorum personis sibi. ius aliquod vendicare:hæc in Decretali de infanti. & l.ag

Nō dare eleemosynā qñ sit mortale

expo.c.

Adde q̄ plus ē q̄ talis reputatur homicida i.l.ne care.ff. de libe. & post. & ibi doc.

expo.c.ſi a patre. Idē Ray. Et addit q̄ qui talia præsumit in foro pœnitentiali est tamq; patricida vel homicida iudicandus pro eo q̄ hominē cui in tanta necessitate tenetur: periculo mortis exponit. Inspectis tamen circūstantijs: & vtrū mors inde fuerit subsecuta vel non:erit pœnitētia moderanda. Si aūt hoc facerent prædicti parētes vel domini:qa forte vel eleemosynas dando aut quærendo:nec eos aliter alere possunt tūc ſm Guil'.in nullo peccant si nil omiserint de contingentibus. Qui etiam filios per adulterium vel fornicationem acquirunt;sed ad occultationem peccati & ad tollendum scandalum mittunt ad nosp̄italia.tenentur illos alere expensis suis:& eis prouidere si possunt.

¶ De inquietudine mentis.i.nimia solicitudine. Cap̄ XXV.

INQVIETVDO MENTIS

ponitur a Grego. & Isido. filia auaritiæ:ad quā pertinet inordinata solicitudo circa temporalia quę a christo prohibetur cum dicitur. Math.vj. Nolite solliciti esse. Ad quam etiā remouendā exhortatur princeps apsorū dicēs Omnē solicitudinē vestrā proijcientes in eū:quoniā ipsi est cura de vobis ꝫ.Pet.v. Quod verū esse asserit Pō. dicens in persona christi & eum perfecte imitantium. Ego mendicus sum & pauper:dñs solicitꝰ est mei. Fuit em̄ christus mendicus:quia ex aliorū eleemosynis sustētabatur. Vnde Aug. Habebat dñs loculos oblata a fidelibus conseruans: vt suorū & aliorū necessitatibꝰ prouideret xij.q.j.c. habebat. Dicitur em̄ mēdicus quasi manu dicens: qa tales petendo eleemosynā cōiter extēdunt manum. Pauper dī quasi parū habēs. Nā multi sunt mendici q̄ multum habēt:sed christus etiā mēdicans parū habuit:vñ ipse dicebat. Vulpes foueas habēt & volucres cœli nidos. Filius aūt hoīs nō habet vbi caput suū reclinet. Matt.viij. Et cū esset ita paup & multi alij perfecte eū imitātes:tū dñs vt solicitꝰ de ipsis eis prouidit. Sed quia apls exhortatur ad solicitudinem dicēs ad Ro.xij. Solicitudine non pigri Ne videatur discordare in sententijs discipulus a magistro veritatis. Sciēdum q̄ triplex est solicitudo.

¶ Prima criminalis & repudiāda:qa ,inimicū dei cōstituit.

¶ Secūda tpalis & moderanda:qa nimirū timorem ostendit.

¶ Tertia spiritualis & amplexanda:quia multum dei amorem accendit.

Solicitudo est mortal.

§.I.DE PRIMA DCIT APOSTOLUS

ad Phil.iij. Nihil soliciti sitis ſ tali solicitudine criminali. Est autem solicitudo criminalis seu mortalis triplr.

Vno modo circa tpalia q̄renda multū laborādo & mētem & corpe in eis ꝓstituēs sinē vltimū.ſ.ipsa tpalia plus amando q̄ salutē propriā. Solicitudo em̄ importat quoddā studium. Studiū aūt est vehemēs animi applicatio circa aliq̄d. Et de hac intelligitur illud Eccles.iij. Pārōri dedit deus afflictionē & curā supfluā vt agat & ꝓgreget.ſ.tpalia & tradat ei q̄ placet in cōspectu suo:vt religiosis bonis & hoīpitalibꝰ:q̄ bus tandē talia testando dimittūt plurimi:& subdit. Et hęc vana & cassa solicitudo est. Cassa est:qa nō quietat animū ipsi' diuitis ,put estimabat:sed valde ingerat,eū: vñ ingetudo mētis dī:filijs em̄ est aranea q̄ se euiscerat ad faciendū subtiles telas quib⁹ muscas capiat:sed de facili cū suis telis ab alijs aialibus destruiť. Sic talis mentē euacuat omni virgore sapiētiæ & iustitiæ ad cogitandū subtiles vias ad decipiendū incautos:sed ipse ab hoibus vel saltē diuino iudicio atteriť:vana est solicitudo sua:quia non affert sibi illū fructū quē credit.ſ.vitæ æternā:etiā pauperibꝰ dimittendo: nisi ſm vē pœniteat:& quibꝰ debet satisfaciat. Alio mō solicitudo tpaliū est criminalis ſm Tho.ij.ij.q.lv.qñ est tāta & tam inordinata q̄ a spūalibus salutis suæ necessarijs retrahiť eam dimittendo vt lucreť:puta si ita insistit occupationibus:negotiationibus artificū: recollectioni missarum & vindemiæ:q̄ omittit seruare festa:iciunare dieb⁹ præceptis audire missam dieb⁹ festiuis:ꝓfiteri:cōicare: & hmōi. De hac dicit christi' Lucæ.viij. Solicitudo huiꝰ sæculi suffocat verbū.ſ.auditū vel inspiratū ne fructificet in mente. Ad hoc etiā facit qd̄ ait Greg.in.xix.li.moral'. Oēs huiꝰ sæculi dilectores in terrenis rebꝰ fortes sunt.ſ.ad solicite laborandum ,p eis:in cœlestibꝰ debiles. Nā pro tali gloria:vsq; ad mortē desudare appetūt:& ,p spe ꝑpetua nec parū in labore subsistunt &c. & in Decretis.dist.xlvij. oēs. Si quis aūt ex nimia solicitudine quā gerit ad tēporalia nō dimittit spūalia ad salutē necessaria:sed diminuit in deuotione & repescit a feruore debito: venale erit. Tertio mō est mortalis talis solicitudo:quādo etiā in alijs criminibꝰ apponit diligentē curā & festinā ad perpetrandū. Dicit em̄ solicitꝰ ſm Isid'.quasi solers citus. Et sic mulieres sunt solicitæ ad ornandum se multū ponentes de tpe & diligēta. Et gulosi ad præparandū cibos:& ambitiosi ad honores ,pcurandos & hmōi. Et de hac intelligit illud Prouer.xj. Expectatio solicitorū ſ.ad malum peribit. Hæc aūt solicitudo criminalis tideo repellenda:qa facit hoiem deo inimicū:cū ꝓ hanc seruiat mūdo seu diabolo:sed nemo potest duobꝰ dñis seruire: ſ.sibi p̄ns & p̄ria iubentibus:vt faciunt christus & diabolus: ſpūs & mūdus. Seruit qs mūdo & diabolo & amicꝰ eius est dū acqescit tentatiōibus eiꝰ:& amor tpaliū rei:& supat amor dei. Si em̄ deū diligeret:oderet mūdū & diabolū:nō quantū ad naturā:sed quātū ad vitia ipsius mūdi q̄ in eo reperiūtur & quantū ad malitiā diaboli detestādo ipsa vitia. Sed q̄ seruit mūdo & diabolo nō diligit qdē ipm naturalr:sed sustinet tyrānidē eiꝰ:& alterū.ſ.christū cōtēnit in eo q̄ non seruat mandata eius. Nolite ergo,solliciti esse de hmōi.

Vana solicitudo.

§.II. SECVNDA SOLICITVDO

ē humanalis:qa em̄ hō multis indiget:hinc ab humanitate sua instigať:vt solicitē circa temporalia quib⁹ sustentatur timens ne ei deficiāt:sed ista est moderanda remouēdo illū timorē inordinatū quo.ſ.timet ne etiā laborādo & factēdo qd̄ in se est:nō omittēdo curā salutis aīæ suæ de' nō prouideat sibi:qd̄ ꝑtinet ad quādā diffidentiā bonitatis ,puidentiæ diuinæ:& hoc vtiq; pctm̄ est. Vnde Hier. Labor exercēdus est,solicitudo vitāda:quæ.ſ.prouenit ex itia diffidentia ad hāc moderandā:& cū est vitiosa resecanda admonet apls dicēs. Volo vos sine solicitudine esse.ſ.tali immoderata:præcepit christus dicens Matt.vj Nolite soliciti esse in crastinum. Intelligitur aūt pro crastino tempus futurū ſm Hiero. Pro cuius declaratione dicit bea. Tho.ij.ij.q.lv.q̄ nullū pōt esse virtuosum opus:nisi debitis circūstātijs vestiatur:inter quas vna est debitū tps ſm illud Eccles. vij. Omi negotio tps est & oportunitas: qd̄ nō in exterioribus tñ opibus:sed etiā in interiori solicitudine locū habet. Vni cuiq; em̄ tēpori congruit ,pria solicitudo sicut tēpori æstatis cōpetit solicitudo metēdi:& tempori autūni solicitudo vindemiæ. Si quis ergo in tpe æstatis iā de vindemia esset solicitus supflue præoccuparet futuri tēporis solicitudinē: vnde hmōi solicitudinē tamq; supfluā dñs,phibet dicens. Nolite soliciti esse in crastinū. & quasi rationē assignat dicēs. Crastinus em̄ dies solicitus erit sibiipsi:id est propriam solicitudinē habebit quæ sufficiet ad affligendū animam. Et hoc est qd̄ subdit. Diei sufficit malitia sua.i.afflictio solicitudinis:sumiť em̄ ibi malitia nō pro pctō:sed pro malo pœnæ solicitudinis quæ affligit mētem. Excludit aūt christus hāc solicitudinē pcedentē ex nimio timore defectꝰ triplicis rōne:vñ & ter dixit. Nolite soliciti esse q̄ sententialiter ponit beat⁹ Tho.ij.ij.q.lv.arti.vj. Primo rōne maioris influentiæ:ibi. Nōne aia plus est q̄ esca &c. & est talis ratio. Qui maiora p̄stitit vtiq; ex amore nō ex debito & minora præstabit:sed deus dedit nobis animā & corpus & vitā sine nra solicitudine q̄ vtiq; sine cōparatiōe sunt maiora & pfectiora esca & vestimētis:vt patet ex se. Et etiā ex rōne:qa finis nobilior ē his q̄ sūt ad finē:sed ad hunc finem sunt ordinata esca ad vitā sustentādā:& vestimentū ad corp⁹ cooperiendū & cōseruandū:si ergo prouidit de maiori.ſ.dādo corpus & animā:puidebit & de cibis & de vestimētis faciēdo qd̄ in vobis est licite:etsi nō quantūq; appetitis:tñ quantū iudicabit vobis expedire. Et ideo nolite soliciti esse. Secundo hoc facit rōne vberioris ,puidentiæ:ibi. Respicite volatilia cœli & considerate lilia &c. Et est talis ratio. Sapiēs qui gubernat sapienter domum suam omnibus ,puidet. Et si ,puidet minimis aialib⁹:vt canib⁹ auib⁹;& equis:ꝑhabile est q̄ ,puidebit creaturis rōnabilibꝰ. Sapientissimꝰ est deus & optime gubernat domū suā vniuersi.vñ si ,puidet vt manifestę patet auib⁹ de victu:ita q̄ absq; solicitudine earū & ope seminādi & cōgregādi habēt vnde viuāt:& hærbis & virgultis ,puidet de tam nobili vestimēto:vt sunt flores q̄ dicuntur lilia habētia ita pulchrū colorē & viuacē q̄ Salomon nunq; fuit indutus veste talis coloris. Nec tñ hærba seu virgulta q̄ hic fœnū dicūtur solicitārur ad faciendū sibi tale idumentū:quanto magis credendum est q̄ deus prouī

Suo tpe debet

Inordinata solicitudo excludi tur tripl'.

Prouidētia diuinæ sapientię.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deat de sufficiēti cibo & vestitu his quos ad imaginē suam fecit cūctis nobiliores. Tertio hoc excludit rōne credentiæ & spālis, beneuolēti æ: ibi. Nolite soliciti &c. Hęc igitur oīa gentes i. infideles inquirūt: scit enim pater vester &c. Et est talis ratio, Gentes. i. infideles: nō credūt diuinā ꝓuidentiā curam habere de actibus humanis: & ideo non mirum si solicitātur ad ista ꝯalia inquirēda æstimantes, sua industria posse ea habere. Sed vos fideles, cū credatis deum gubernatorē oīm: & mō specialiori hoīm: non oportet ita solicitari: sed laborādo & moderate, putādo ꝓ fidei re i deo. Insup pater aliqs est ꝓius & scit filios suos indigere: quō se poterit continere quin necessitatibus eorū, ꝓuideat. Sed pater cœlestis est pijssim⁹: & scit ga his oibus indigeris. Nō oportet ꝙ dubitare de ꝓuisione: & ideo nolite soliciti esse. Respicite si In nationes hominū: dicitur Eccli. ij. & scitote quia nullus speravit in dño & cōfusus est: quis enim permansit in mandatis eius & derelictus est? quasi diceret nullus.

Spūalis solicitudo.

Aurea materia ꝺ iniqſſimos raptores.

Vnde & Mat. xvij. dr. Redde qd debes. & apls ad Roma. xiij. Reddite oibus debita. Qd em debet cisi benigne remittitur: nō in iniuste repetit: peccat aūt qui vltra debitum exigit: ait Augu. xiiij. q. j. qd enim, Et qa opa nostri saluatoris nia. c. ti. vltra veritatē historiæ rei gestæ aliqd nobis insinuāt mora liter agendū in quo eū imitemur ex hoc ꝙ ipe abstrās mare vt scribit Io. vj. Et iterū ascēdens in nauiculam transfretauit: vt habet Mat. xix. Figuratur ꝙ debemus istud mare istius mundi transire ad qd est necessaria nauicula: quia ipse vsus est ea vt ꝓueniamus ad patriā & ciuitatem nostram & in montē dei. Tria ergo notat Psal. in prædictis verbis. ¶ Primū qualitas mundialis figuraliter designata: ibi. Hoc mare magnum. ¶ Secūm malignitas criminalis generaliter demōstrata: ibi Et spatiosum manibus illic reptilia &c. ¶ Tertiū suffragabilitas saluatoris pluraliter ꝓparata: ibi. Illic naues pertransibūt: & paliqua haꝫ nauiū oportet trānire.

Adde

Tria in mundo

Manes; q̄sint.

Mare si gnificat mundum

Manes ꝺæmones.

Anthonij historia.

§. III. QVANTVM AD TERTIAM

solicitudinem. s. spūalē, hortat dicens. Quærite primum regnū dei &c. Vt em dicit Hiero. i Homil. de cibo & vestimēto spūali debem⁹ semp esse soliciti. Cibus spūalis quo aīa reficitur, est sapientia seu verbū dei: ga vt dr Mat. iiij. Non in solo pane viuit hō: sed in oī verbo quod ꝓcedit de ore dei. Vestimēta varia sunt habit⁹ virtutū quib⁹ aīa ornat: vnde Amb. Hæc sunt interna mētis velamina. i. indumenta. Circa hæc igit spūalia debet hō solicitari erga deum: erga seipm: & erga ꝓximum. Primo erga deū: nā hoc est & vltimū quod de⁹ requirit ab homie vt verū bonū: vt dr Mich. vj. s. solicitum te ambulare cū deo tuo: qd sit, ꝓpter feruētem dilectionē ad quā quis perducitur solicite orando & meditando. Vñ apls ad Rom. xij. Solicitudine non pigri: spū feruentes: dño seruientes: & sic quæritur regnū dei primū. s. potissimū regnū gloriæ. Sed o debet hō esse solicitus erga seipm in cauēdo ab insidijs diaboli & custodiendo sensus suos ꝛps nō pdendo. Vnde dicit Deut. iiij. Custodi temetipm & aīam tuā solicite. Ad qd faciēdū Salomō inducit exemplū formicæ dicēs Prouerb. vj. Vade ad formicā o piger & cōsidera vias eius: & discе ab ea sapientiā. i. ꝓuidētiā & solicitudinē: qa cū nō habeat ducē nec ꝓceptorē nec principē congregat sibi i æstate & parat sibi in messe cibū. Sic hō i tpe vitę ꝓtis nō debet pigritari: sed solicitari dum ꝓt sibi ꝙgregare merita bonoꝝ operꝝ & sapientiā: & sic ꝙrit hō iustitiā regni. i. virtutes & bona opa quib⁹ veniſ ad regnū. Tertio debet quis esse solicit⁹ quo ad ꝓximū. ad Eph. iiij. Soliciti seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. Et ponit ad hoc exemplum in corpore humano: dicens. j. Corin. xij. Proinuicem sibi solicita sunt membra. s. adiuuandū alterum aliud & subueniendum: & pmaxime spectat ad ꝓlatos solicitari erga subditos in spūalib⁹ & ꝛporalibus. Vñ Ro. xij. Qui præest in solicitudine: & pater erga filios. Vñ de Tobia dr ꝙ cū morā faceret. s. filius in redeundo solicitus erat pater pro filio. Et cōiuges alter pro altero. j. Corin. vij. Qui aūt cū vxore est: solicitus est quō placeat vxori & ecōuerso. Et matrona de ꝓuisiōe necessariorū. Vnde Marthæ quæ sagebat circa frequens ministerium: dixit christus, Martha martha solicita es, in quo nō de solicitudine reprahēditur: sed de turbatione & murmuratione. Lu. x. Et sic quærendo regnū dei & iustitiam ei⁹ solicitudine spūs hæc oia adijciētur temporalia: et nō oportet solicitari anxie.

TITVLVS. II. DE RESTITVTIONIBVS.

¶ De restitutione in genere: vbi ponunt. xx. manus rapienti ii: quarū quælibet habet quinq digitos, i. modos per modū prædicationis: in quo etiā de multiplici nauis. s. stitutionis & vtilitatis eius. Capitulum. I.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

cōmunis sentētia est sanctorum Greg. Bern. & aliorū mare mundum significare per multas similes proprietates, sed ꝓ mundū nunc sufficiat tres exprimere.
¶ Et primo per amaricationem.
¶ Secundo per fluctuationem.
¶ Tertio per periclitationem.

Primo em mare dr quasi amarū: ga. s. eius aqua est amara. i. salsa & ibi amara vita: sic mūdus iste est plenus amaritudinibus. Eccles. ij. Cunctі dies eius laboribus & erūnis pleni sunt: nec per noctem quiescit. Boe. de cōso. phiæ. li. ij. prosa. iij. Humanæ fœlicitatis dulcedo: multis amaritudinibus respersa est. & Gre. Omne quod hic eminet plus mœrorib⁹ afficitur ꝙ honoribus gaudet. di. xiij. c. nerui. Quis posset explicare eius amaritudines? Nunc amaricatur contumelia & derisione: nūc infirmitate & ꝓsecutione. Aliqn pauꝑtate & aliorū deceptione. Et tn tanta est humana cœcitas ꝙ semp vellet homo in mūdo isto esse. Vñ Hiere. Thre. iij. in ꝑsona pcōris inquit. Inebriauit me absynthio, i. inebriari ꝓmisit dns absynthio qd est amarissimū. i. amore hui⁹ ſcculi ita amari. In huius figurā legit ꝙ filij Israel venientes ad locum q dr Marath: inuenerunt aquas amarissimas quas bibere non poterant. Sed o mare continuo fluctuat: plus tn & minus ꝑm tpa varia: ꝓpter qd dicit Pō. Mirabiles elationes maris. Sic hoies mūdi fluctant cōtinuo diuersis affectibus & passionibus: aliqn in altū ascēdūt ꝑsumptionis & dignitatis: aliqn descēdūt in ꝓfundū deiectiōis & vilitatis. Fluctuat plus tn & minus variis etiā desideriꝭ q̄ impleri nō possunt. Esa. lvij. Cor impiꝭ q̄si mare feruens qd quiescere non pōt. Demū ad lit⁹ frāgit vndas suas. Hiere. v. Qui posuit arenam terminum mari: & dixit. Illic cōfringes tumentes fluctus tuos: sic demum superbia & altitudo mundana in morte ad terrā ꝓsternit. Tertio mare est plenum periculis Vñ Eccli. xliij. dr. Qui nauigāt mare enarrāt pericula eius. Sed maiora sunt pericula mūdi. Nā vt dr. xxvij. q. i. sepe. Sepe maloꝝ quersatio etiā bonos corrūpit: quāto magis eos qui advitia proni sunt: nimis em exēpla trahunt mala. Vñ beat⁹ Antoni⁹ videns mundū in visione plenū laqueis clamauit. O qs istos euadet? Pericula huius mundi terribilia fuerūt ostēsa. Dan. vij. qn vidit in mari magno quatuor vēti pugnare: & quatuor bestias inde ascendere terribiles. Hoc mare mundus est: quatuor vēti pugnātes sūt quatuor passiones. Amor nimius sui. Odiū ꝓximi. Timor deficiēdi. Vana spes diu viuendi. Post hoc exurgūt ꝙtuor bestiæ vastantes hoies. Vna vastat aīam malis exēplis & ꝓsuasionibus. Secūa corpa vulneratiōe: ꝓcussionibus & occisionib⁹. Tertia famā detractionib⁹ & cōtumelijs. Quarta substantiā iniustis vsurpationibus. Trāseūdū est nobis hoc mare magnum: ga qui amat periculū in illo peribit. Eccli. iij.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

dicit. j. Io. v. Totus mundus in maligno positus est. i. malo igne vitiorum quæ vrunt mētē inordinatis desideriꝭ: & dignū faciunt ea perpetrātem igne æterno. Vñ Adamantius. Ignis alien⁹: ꝓlibido: auaritia: & cis praua cupiditas est hic ignis exurit non mundat: de pœni. di. iij. c. inter hæc. Et Augu. Quicūq aūt aliqd de pōtis istis in se dominari cognouerit nisi digne se emendauerit æterna illū flamma trucidabit. dist. xxv. multi sunt. In cuius figurā legit Exod. xiiij. ꝙ Pharao

Pharao cū exercitu suo trāsiens p mare rubrū submersus est descēdēs i ꝓfundū: sed filij Israel colūna nubis eos ꝓcedere exierūt illesi. Ad significādū ꝙ dediti mūdo demergunt i ꝓfundū vitioꝝ: sed ppls dei vidēs deū p viaū fidē trāseūt mūdū liberati adiutorio diuinę ꝛę. Et quō mūd⁹ iste sit posit⁹ i maligno totus, ipse Io. i sua pria declarās dicit. ij. c. Omne qd est i mūdo: aut est cōcupiscētia carnis aut cōcupiscētia oculorū, aut superbia vitæ. Mundū vocat amatores mūdi & pōres in qbus tria dicit esse: q̄ sūt radices oīm malorū. Quę tria ponit Pō. esse i mari de q̄ loquit sed sub figura. Nā cōcupiscētia carnis, i. luxuria innuit dicēs. Illi reptilia quoꝝ nō est numer⁹. Reptilia q̄ corp⁹ trahunt p terrā aperte significāt luxuriosos: vt anguillæ in mari q in luto figuntur & lubricæ sūt: & hi inumeri sunt in oi sexu: statu: ætate: & cōditiōe & natiōe vt merito dici possit. Ois caro corruperat viā suā. Ge. vj. Sed nō ē discretēdū p ista: qa ad alia trādim⁹: Superbiā vitę ostēdit Pō. esse i mari mūdi: cū subdit. Animalia pusilla cū magnis. s. ibi sunt. Et hoc mō: sicut pisces pusilli sūt ꝑda magnoꝝ: & ex eis nutriuntur: ita in mūdo pauperes opprimuntur a diuitibus: & populi sunt ꝑda potētū & dnoꝝ & ex superbia eis dnantur. Vñ Abacuch. j. dr Facies hoies: vt pisces maris. s. ꝓmittendo vt superbi dnent infirmis hoibus. Cōcupiscētia aūt oculoꝝ. i. auaritia: insinuat dicens. Spatiosum manibus. i. dęmonibus. Manes em in plurali dicunt dęmones. vel manib⁹. s. hoim vsurpātiūt aliena ꝑ auaritiā. Vere spatiosum. i. val de latū ē istud ſeculi mare hmōi manib⁹. Namvt dr Hiere. vj. A maiorivsq ad minorē: a sacerdote vsq ad leuitā oēs auaritię studēt: & ex hoc habēt manus aducatas: sed mūdus peribit & cōcupiscētia ei⁹. i. qa substātia rerū quæ diligunt & rapiunt. Sicut aūt boni manibus stōꝝ angelorꝝ. s. opibus tenent ne offendāt: ita mali manibus dęmonū. i. opibus: ꝓcipue vsurpationū quas fugerūt portant ad inferos. Sed vt ait Pō. Dns non derelinquet eū. s. electū suū in manib⁹ suis. s. dęmonis: qa si incurrit pēm aliqd rapinę vel aliud malū habet nauē paratā. s. pniam q̄ possit exire de manib⁹ dęmonis. Vñ sequit. illic naues pertransibūt. Et ideo cū christo q abijt trās mare nauigandū nobis est & cauendū ab his manib⁹. Est enim.

Tria in mundo

Manus diaboli ex.

¶ Manus scęneratoria.
¶ Manus raptoria.
¶ Manus furatoria.
¶ Manus bellatoria.
¶ Manus damnificatoria.
¶ Manus participatoria.
¶ Manus sacrilega.
¶ Manus iniuste iudicatoria.
¶ Manus in iudicio inique assistoria.
¶ Manus fraudatoria.
¶ Manus falsificatoria.
¶ Manus proditoria.
¶ Manus simoniaca.
¶ Manus impeditoria.
¶ Manus lusoria.
¶ Manus locationis & cōductionis victoria.
¶ Manus turpis lucri operatoria.
¶ Manus detractoria.
¶ Manus personæ læsoria.
¶ Manus animarū prædicatoria.

§. III. DE PRIMA MANV SCILICET

scęneratoria pōt intelligi illud qd habet Apoc. s. xvij. Vidi mulierē sed sedētē sup bestiā coccineā: id est diabolum habentem in manu eius poculū aureum. Hęc mulier est cupiditas q̄ in manu: id est opere vsuræ habet diuitias quas sitit: sed non extinguitur eius sitis: sed sōlū delectat in videndo. Habet aūt ꝙq̄ modos sicut manus habet quinq digitos. Et primus est in pignoribus: quando. s. qs ꝓ mutuo alteri facto recipit pign⁹ ab eo rei mobilis: vt vestimenti, equi, & hmōi, aut imobilis vt possessionis ex qua capit fructum siue lucrū non computans in sortem: quod vsura est: nisi in casu cum generosa socero quouscq; habeat ab eo dotem sustinens onera matrimonij accipit possessionem ab eo in pignus extra de vsuris. c. salubriter. Et de hoc diffuse. ē. titu. j. c. vj. & ix. Secundus digitus seu modus est in depositionibus: cum. s. quis deponit pecuniam apud mercatorem vel campsorē vt vtatur ea. salvo tamen

Fœnus i pignore.

in depositiōib⁹

capitali suo & cū intentione principaliter aliqd percipiē di vltra sortē: nulla tn ē facta pactione sup hoc: & vsura est. xiiij. q. iij si scenerueris. Et de hoc. ē. ti. j. c. vij. Tertius digitus in emptionibus & venditionibus cū. s. venditur merces vltra iustū precij ratione dilationis temporis in soluēdo precium: & hoc nisi rem illam intendebat seruare in futurū quādo tanti quāti vendit vel plus sperabat valituram. Similiter quādo emit rem minus iusto precio: eo ꝙ anticipat tempus solutionis precij anteq recipiat mercem: vt tępore veris triticū recolligēdi: & hoc nisi dubiū esset vtrum plus minus ve sit res illa valitura. arg. de hoc extra de vsu. in ciuitate. & c. nauigāt. Et de hoc diffuse. ē. titu. j. c. vij. Quartus digitus in campsionibus & affectis assecurationibus: vt in cambijs quę dicuntur per veneris: & cambijs quę fiunt in curia Romana pro bullis quę sunt vere mutua cū vsura. & cū ipsimet sit satisfactor simulat⁹ & ver⁹ mutuator. ar. xiiij. q. iij. plerique. & de hoc. ē. ti. j. c. vij. Quintus digit⁹ in mutuis cū exp̄ssis lucri pactionib⁹ siue in pecunia siue in operib⁹: siue in alijs quę precio possunt estimari. ar. xiiij. q. iij. putant. & de hoc. ē. ti. j. c. vj. & vij.

Manes; q̄sint.

Fœnus i pignore.

in depositiōib⁹

In emptione.

In cambio.

In mutuo.

§. IIII. SECVNDA EST MANVS

raptoria: quę manifeste rapit aliena. De manu violēti. i. raptoris eripit pauperem. s. deus. Ezech. xxij. Et hęc habet quinq digitos seu modos. Primus cōsistit in vsurpatis dominijs ciuitatum: castrorū & villarum: exquibus omne emolumētum quod inde percipit rapina est. Secūdus est in taleis iniustis: quādo. s. domin⁹ ciuitatis imponit collectas vltra debitū consuetudinis vel statuti: seruitia indebita operarū exigit & nō soluit eis de labore: vel si ciuitas est libera quādo nō pro rata imponit ciuibus: sed grauat aliquos nimis. Tertius est in pedagijs & gabellis illicitis: quando. s. imponit dñi terrarum vel ciues noua pedagia sine licētia principis: vel etiā si antiqua vel noua cum licētia nō seruāt vias tutas: cū tamen possent. Quartus in latrocinijs terrestrib⁹ vel maritimis vel piratis qui discurrunt per mare prędādo. Ex naufragio etiam in mare prostrato sibi accipere ad rapinā pertinet: vel etiam de repręsaliis illicitis. de quibus in. iij. parte. tit. iij. Quintus in ꝑsonis capiendis & vendendis quę liberę sunt seu christianę. Nā etsi Pagani vel Sarraceni capti in bello iusto efficiantur serui captiuitatis: vñ & vēdi possūt vt serui & emi: nō tamē Christiani. Debent ergo ista restitui si possunt: vt dicit Aug. xiiij. q. vj. sit res. De his habes. ē. ti. j.

Raptoria.

Pedagia.

Latrocinijs.

In personis.

§. V. TERTIA EST MANVS FVratoria: cū quis accipit occulte aliena nesciente domino apls ad Ephę. iiij. Qui furabatur iam non furetur: sed magis operetur manibus suis. Fur videtur operari manibus alienis inquātum accipit lucrū operis aliorum. Et hęc manus habet quinq digitos seu modos. Primus est de inuētorum retentione: quādo. s. quis res alterius inuentas quę non habent ꝓ derelicto sibi retinet. xiij. q. v. multi. & de hoc habes. ē. tit. j. c. xv. Secūdus in illicita prescriptione: qñ. s. quis ꝓscribit aliena mala fide: sciens. s. illa esse aliena: nec aliquo iusto titulo habuisse. de reg. iur. c. possessor. lib. vj. & de hoc. ē. titu. j. c. xv. Tertius est in rei pignoratę cōmodatę vel depositę vsu: quādo dns rei non cōsentit: & tenetur de vtilitate inde habita: & si amitteret ex culpa sua tenetur reddere. Ray. & de hoc. ē. tit. j. c. xv. Quartus in occulta rerum vsurpatiōe: siue hoc fiat a filijs de rebus parentum: siue ab vxore de rebus viri ipso nesciente: siue a seruis de rebus dominorū suorū: siue a dispensatoribus de rebus suoꝝ patronoꝝ: siue a discipulis de rebus magistrorum suoꝝ: siue ab extraneis de rebus aliorum: etiā si hoc facerent dando inde eleemosynas pauperibus: nisi in extrema necessitate cōstitutis. xiij. q. v. forte. & de hoc habes ē. titu. j. Quintus in religiosa appropriatione: quando. s. religiosus recipit aliqd vel nesciente prelato suo vel alteri dat propinquo vel extraneo: vel cum occultat & vt propria retinet acquisita per eum vel data non paratus superiori libere assignare. xij. q. j. c. nō dicatis. Et de hoc habes i iij. parte. titu. xvj.

Inuētis

Præscriptione.

Vsu rei

Vsurpatiōe rei

Appropriatione.

§. VI. QVARTA EST MANVS BELlatoria vbi reperiūtur furta & rapinę & sacrilegia. Manū suā misit hostis. s. bellādo: ad oia desiderabilia. Thre. j. De

Universidad de Deusto
Biblioteca

siderabilia affit sunt blada: pecunię: ędificia: vasa aurea tẽplı: & alia ornamẽta ornãtia ipm tẽplũ: ad q̃ misit manũ exercit⁹ Nabuchodonosor bellãs cõtra Hierosolymã rapiẽdo: incendẽdo & destruẽdo. Et hęc manus habet gnę digitos seu modos. Prim⁹ est cũ dñs vel cõmunitas aliqua assumit iniustum bellũ. Nam qui a d hoc concurrunt adiuuãdo: cõsulendo: & cooperãdo de oib⁹ damnis illatis aduersarijs: etiã si nihil pueniret ad eos tenẽt satisfacere cuñ. q. v. c. nõ sane. in fi. Secꝰ est cp tenetur de oibus damnis & expensis quas patiunt subditi suię inuolũtarij sunt & coacti. Nam vltra expẽsas quas faciũt aliquãdo ab aduersarijs debellant & capiunt ipsi & bona eorũ: varius est em̃ euentus belli. eẽ de iniur. & dam. da. si culpa. Tertius est: qa qui habet iniustum bellũ ea quę capit & destruit vt hoc facere pmittit suis sicut cõiter faciũt. satisfacere tenẽt xxiij. q. j. militare. Bona autem capta ab inimicis iuste quę debent condiuidi occultãdo & retinẽdo sibi furãtur. xxiij. q. v. dicat. Quartus est cũ iuste bellans rapit bona ecclesiarũ nõ incastellatarũ aut bona clericorũ cõtra ię partis vel etiã viatores: peregrinos: mercatores: & alios innocẽtes. dist. lxxxvj. in singulis. Quintus est quãdo habẽs iustum bellum ex sua inertia & crassa negligẽtia nõ delẽdit suos cũ possit: & pręcipue cũ est cõductus mercede ad belandũ. Et sili cum posset debellare inimicos: & sic cito belli facere finẽ vt plus lucret ex duratione prędi: vel ga corruptus ab aduersarijs non fideliter negotiũ gerit, tenetur. extra de iniur. & dam. da. c. si culpa. Et de his oibus habes in. iij. parte. titu. iiij. c. j. per totum.

Quinq; modi belli iniusti.

§. VII. QVINTA EST MANVS

dãnificatoria. Dicitur Prouer. xvj. Si manus ad manũ fuerit: non erit innocens. Et quãdo vna manus nõ sufficit ad vnum opus alia iuuat. Sic & aliquãdo si vnus non sufficeret ad rapiendũ vel ad furandũ vel dãnificandũ alium: & tunc adhibet adiutoriũ alter: & hoc est manus ad manum adiuncta: & talis q̃uis nõ sit principalis: vel nil perueniat de rapina vel damno ad eum: tamen tenetur: quia nõ est innocẽs sed in causa. Et hęc habet quinq; digitos qui cõtinentur in versu. Iussio cõsilium cõsen sus palpo recursus. Primus est ergo cũ quis mandat fieri rapinã: furtũ: vsurã: vel aliud dãnũ: & ex hoc sequit effectus dãni: quod als nõ fuisset factũ: talis tenẽt insolidũ: etiã si nil puenit ad eum. Sic & tutor: curator: procurator: & factor q̃ p pupillis vel p aliis faciũt ꝺ̃ctus vsurarios si illi p quib⁹ fecerũt nõ satisfaciant tenẽtur cũ sint principaliores. Secꝰ quando cõsulit ita cp ex illo sequitur dãnum quod als non fuisset factum talis etiã tenetur insolidũ: etiã si nil puenit ad eum: si aũt fuisset factũ etiã sine illo cõsilio: sed aliquid plus factum est ad illud plus tenẽt. Inno. & Hostien. Tertius est consensus scilicet cooperationis nõ mentis tm̃: puta quãdo duo vel plures faciũt aliquod furtũ vel dãnũ simul: ita cp vn⁹ non faceret sine altero: tenẽt quilibet insolidũ: secus cum etiã sine illo factũ fuisset: tm̃ cum alijs se reperit ad dãnificandũ: tunc em̃ tenẽt solũ de dãno illato per eũ. Qui etiã est mediator scienter alicui⁹ ꝺ̃ctus fraudulẽti vt fenerales tenẽt de dãnis. Quartus est palpo. s. cũ qs adulãdo seu laudãdo aliquẽ de furto vel de dãno. s. cp sit strenu⁹ & ex hoc inducit eũ ad faciendũ malũ qd̃ als non fecisset & idem si detrahendo ad hoc inducit: vt puta tu es pusillanimis vel nihil vales: & timidus: & huiusmodi. Quintus est recursus: id est cũ quis receptat fures & dãnificantes: & ex hoc sequũtur dãna: vel etiam rem raptam cum quęritur & ipe occultat: propter quod non potest recuperare. Officialis aũt q̃ potest sine periculo suæ personæ obstare ne fiat dãnũ vel rapina: vel manifestare fures & oblata & nõ facit tenetur. Hæc beatus Tho. Alb. Pet. Richꝫ. in. iiij. dist. xvij. Inno. Ray. & Guil. & de his. ẽ. ti. j. c. xij.

Quinq; moi dãni.

cõsulẽs

Cõsentiens.

Adulãs

Recursus.

§. VIII. SEXTA EST MANVS

participatoria. s. de re rapta vel vsuraria & de ꝟ põt intelligi illud Ionæ. iij. Recedat vnusquisq; ab iniquitate q̃ i manu sua est. Et hęc habet gnę digitos. Primꝰ est participãdo de hmõi p donationẽ. Talis em̃ cui donat eũ hoc scit debet reddere dño ei⁹ rẽ ablatã: donũ aũt datũ ab vsurario cũ oia bona sua sit obnoxia restitutiõi: tenẽt etiam reddere vl sibi vl poti⁹ his qb⁹ vsurarius habet restituere Secꝰ est per viã tuitionẽ Familiã em̃ raptoris vel vsurariꝰ vel vxor filij. & alij q non habent nisi de rapinis vel vsuris tenent satisfacere de cõsumptis: sed habendo etiã alia bona comedẽdo vel vtẽdo res male ablatas in ꝓpria specie tenent de eo qd̃ cõsumunt. Ray. Tertius est p dotatione. Filia em̃ q̃ dotat p eũ q nõ habet nisi de vsuris vel alias male ablatis marit⁹ q̃ hoc nouit nõ põt recipe dotẽ & recepta tenẽt restituere creditorib⁹ soceri: & ipsa etiã filia mortuo marito tenẽt restituere dotes. Ray. De hoc habes. ẽ. ti. j. c. xij. Quartus est participãdo de re rapta vel furata p emptionem. Qui em̃ emit talia sciẽter vel ignorãtia facti crassa: tenẽt restituere cum inuenerit dñm rei vel erogare pauperibus si illũ ignorat. Si etiam talia emit ꝓbabiliter estimãs esse vẽditoris: postea sciẽs fuisse ablata: tenẽt nihilomin⁹ dño reddere si cõscius vel pauperib⁹ rẽvel pręciũ erogare si nõ iuenit. Ray. Et de ẽ. ti. j. c. viij. Quitus per legatum vel hęreditationẽ. Intelligit em̃ hęreditas deducto ere alieno. Hæres ergo vel legatarius eius cuius bona sunt obnoxia restitutioni vel ex ꝺ̃to vel quasi ex maleficio furti: fraudis: vsuræ: & hmõi: vel quasi oia tenẽt restituere q̃ recepit de tali hæreditate vel legato. eẽ de vsu. c. Michael.

Aduocatus.

Iurisconsultus:

Procurator.

Reus.

Testis.

§. IX. SEPTIMA EST MANVS

sacrilega: videlicet vsurpatio circa sacra & ecclesiastica. Iob xv. Tetẽdit em̃ aduersus deũ manũ suã. f. sacrilegã. Hęc est man⁹ sacrilega Nichanor quã extẽdit ꝺ̃ to tẽplũ dei cõminatus ipm̃ funditus destruere: sed ip⁹ occiso suspẽsa ẽ man⁹ & lingua eius a Iuda Machabeo ꝺ̃ templũ. ij. Mach. xv. Et hæc habet quinq; digitos vel modos. Prim⁹ est cum ausferunt sacra vt calices: paramẽta: cruces: reliquię: & alia huiusmodi. Secꝰ est qñ auferunt aliqua & si non sacra: tñ de loco sacro vt in ecclesia: & de vtroq; xvij. q. iiij. c. quisquis.

quasi omnia iure sacri legium

Tertius est qũ sit icendiũ vel effractio i loco sacro iniuriose: tenẽt etiam satisfacere vel etiã iferũt alia dãna ecclesijs vel personis ecclesiasticis: vt exigẽdo gabellas & pedagia. de cens. c. q̃dq̃. lib. vj. Aut imponendo collectas: de imu. eccle. c. aduersus. aut faciendo reꝑsalias ꝺ̃ personas ecclesiasticas. eẽ de iniur. & dã. da. c. & si pignorationes. lib. vj. Quart⁹ est cũ clerici male tractant bona ecclesiarũ dilapidãdo: idebite alienãdo: in pompas & lasciuias expendendo: cõsanguineos ditando. xij. q. j. c. nulli. Et bona debita pauperibus vel clericis: vel reparationi ecclesiæ subtrahendo debẽt restituere. Quintus cũ subtrahunt legata facta ecclesijs. xij. q. j. c. qui, oblationes defunctorum: vel non soluunt decimæ vbi consueuerũt solui: vel cum non est legitime in beneficijs cõstitutus: sed per itrusionem vel simoniam: vel aliquod impedimentũ irregularitatis habet. Tenetur em̃ fructus perceptos restituere, de reg. iur. li. vj. beneficium. Et de his omnibus. ẽ. ti. j.

§. X. OCTAVA EST MANVS IN

iuste iudicatoria: & beatus q excutit manus suas ab omni munere: dicit Esa. xxxiij. c. s. obsequũ pecuniæ & laudis. Per munera em̃ frequẽter puerit iudiciũ: & hæc manus habet quinq; digitos. Primus est qñ iudex seu quicũq; officialis dat iniuste sniam ex certa scientia quacumq; de causa siue odio: siue amore: siue corruptiõe pecuniæ: & talis tenẽt de omni damno & interesse parti lesæ. Ray, xj. q. iij. quatuor.

Iudex iniuste iudicans.

Secũdus est qñ ex ignorãtia crassa, pfert iniustã sniam. Nõ em̃ debebat se exponere ad id ad qd̃ non erat idoneus cũ periculo alteri⁹. Secus si deceptus consilio assessoris q putabat idoneus ex malitia vel ignorantia crassa male cõsulentis: tunc tenebit assessor. Ray. Tertius est qñ ex notabili negligentia, pruit iniustam sentẽtiam: qa'noluit laborare ad legẽdum i libris qd̃ potuisset inuenire: & videtur teneri, eẽ de iiur. & dam. da. c. si culpa. Quartus est quando accipit pecuniã pro iudicando vel non iudicãdo aut male vel bene iudicando. Ray. Talem em̃ pecuniã sibi retinere non potest: sed pauperibus dare vel reddere dãti. Quintus cum non vult iudicare & dare sniam prout põt & debet ne displiceat habenti iniustitiã: aut vt dãnificet ius habentem: & talis tenetur si pars postea amittat iustam causam: vel si remittat pœnas vel diminuat iniuste, cum non posset tenetur communitati: si auxerit pœnã iuste tenetur ei q̃ soluit Tho. & Ray. de his. ẽ. ti. j. c. xix.

§. XI. NONA EST MANVS IN

iudicio iuste assistoria. De hoc, ne iunges manum tuã, v. t pro impio

ꝓimpio dicas falsum testimoniũ. Exo. xxiij. & Hiere. xxj. Eruite oppressum de manu calũniãtis. Et hęc habet gnę digitos ꝺ̃m q̃ sunt gnę genera hoim̃ q ibi concurrunt. f. aduocatus: iurisconsultus: actor aut procurator: testis: & reus. Primꝰ ergo est aduocatus qui si sciẽter assumit ad defendendam iniustam causam obtinens victoriã causæ de oĩ dãno tenẽt aduersario si clictulus nõ satisfecit. Tho. ij. ñ. q. lxxj. arti, iij. Si nõ obtinet tenẽt clientulo de expẽsis quãdo videl icer dixit sibi cãm esse iustã: cũ alias ille nõ litigasset. Si assumit causam iustã: & ex crassa ignorãtia vel negligentia notabili perdit: videt teneri clictulo de damno suo. eẽ de iniur. & dam. da. c. si culpa. Secundus est iurisconsultus si scienter præstat malum ꝺ̃ilium vel fraudulẽtum vnde ius habens perdit causam siue sit ille cui consulit siue alter tenẽt de dãnis inde secutis. Si fideliter consulens prout scit non tenẽt. eẽ de regu. iur. nullus ex cõsilio. lib. vj. Tertius est actor, aut procurator qui accusat aliquẽ de falso crimine vel petit indebitum scienter: tenetur de omni damno quod inde recepit aduersarius etiam de expensis beatus Tho. ij. ñ. q. lxviij. ar. iiij. Si aũt ꝺ̃e accusat & postea præce vel præcio desistit vel præuaricatur tenetur cõmunitati. Quartus est si reus negat veritatem de qua iudice interrogatur negando indebitum pecuniæ: tenetur actori. Negando aũt crimen vnde sequit accusatori mors vel mutilatio vel alia pœna: vel fatigãdo scienter appellationibus vel dilationibus: tenẽt satisfacere ad arbitriũ boni viri. Quint⁹ est testis si ex falso testimonio eius sciẽter facto actor vel reus incurrunt dãnũ aliqd̃ iuste: tenẽt testis insolidũ. eẽ de iiur. & dam. da. c. si culpa. Et si accipit pecuniã pro testimonio ferẽdo etiã vero tenẽt illã paupe rib⁹ erogare. xxiij. q. v. c. ñ sane. Et de his oib⁹. ẽ. ti. j. c. xix.

§. XII. DECIMA EST MANVS

de oĩi fraude.

fraudatoria, Iob. xxx. s. Si i manibus meis adhesit macula scilicet fraudis. Et hęc habet gnę digitos siue modos. Primus est in rerum quidditate: dũ. s. vna substãtia venditur pro alia: vt vinum lymphatũ pro puro: vnum aroma ꝓ alio: aurũ alchimiatũ pro puro & hmõi. Secꝰ est in quantitate: vt cum daf diminuta mensura vel in põderibus: vt vndecim vncię pro libra vel i vasis devino: oleo: tritico & hmõi vel in cãnis de panno laneo: lineo: & hmõi. Tertius est in qualitate vt cum venditur res defectuosa: vt vinũ vel carnes corruptę ꝓ bonis: animal vitiosum & claudicans ꝓ sano: non diminuendo de præcio: & multo grauius esset vendendo rem periculosam & nociuã homini.

Quartus est i præcij inæqualitate: vt cum venditur res plus iusto præcio q̃ valeat sciẽter vel cũ multo minori ꝑcio emitur q̃ valeat quia venditor non cognoscit rem vel quia ducitur maxima necessitate. Quint⁹ est in gabellæ debitę vel pedagij subtractione: vel quia occultę introducit rem ad ciuitatẽ: vel asserit vnũ esse pro alio vel mioris quãtitatis vt minus soluat hi omnes tenent satisfacere ꝺ̃m Tho. ij. ñ. q. lv. & Ray. & de his habes. ẽ. ti. j. c. xvij.

Defalsificãtiõe oĩmoda.

§. XIII. VNDECIMA EST MANVS

falsificatoria. Iob. v. Qui dissipat cogitationes malignorũ: ne possint manus eoꝝ implere qd̃ cęperãt manifestando. s. falsitates eorum. Et hęc habet quinq; digitos seu modos. Primus est in ponderibus & mensuris faciẽdo vel vtendo falsis, i. diminutis mensuris in vendendo: & mensuris excessiuis in emendo: tenetur etiam talis de damnis i de secutis. Secundus est in falsis monetis: fabricando falsas monetas vel incidendo eas: aut falsatis aut diminutis pro legitimis scienter vtendo: vltra peccatum tenẽt de dãnis læsis. Tertius est in bullis apostolicis falsatis vel per surreptionem obtentis: cũ. s. expressum est falsum in supplicatione vel omissum illud quo narrato non obtinuisset: beneficiũ em̃ vel gratia sic obtenta nõ valet vnde tenetur satisfacere de emolumẽto p ipsas obtento. Quartus est in instrumentis vel scripturis falsificatis: vt testamentis in q bus scribunt legata aliter q̃ disponat a testatore vel scripturis vbi apparent debita & cassant & hmõi. Quint⁹ est in falsis partubus: vt cũ mulier cõcipit p adulterium vel supponit sibi alienũ partũ quę tenẽt de omnibus quæ cõsumit putatiu⁹ filius de bonis mariti: & de his quæ vt legitimo filio sibi de hęreditate relinqueret. extra de iniu. & dam. da. c. si culpa. Et de his. ẽ. ti. j. c. xviij.

§. XIIII. DVODECIMA EST MANVS ꝓditoria. De qua christ⁹ Lu. xxij. Ecce man⁹ tradentis me mecũ est i mensa. Nõ em̃ fit proditio nisi p familiares Et hęc habet gnę digitos. Primꝰ est i castris & ppls & terris: qñ. s. quis aufert a legitimo dño & dat ꝓditorie alteri q ibi ius non habet: tenẽt talis de oibus dãnis inde secutis.

De proditione

Secundus est i psonis qñ tradit dñm suum vel amicũ in man⁹ inimici occidendũ vel redimẽdũ vel impediendũ a negotijs suis: & tenẽt ad oẽ interesse. Tertius i rebus qñ pecunias vel alia bona sui dñi vel amici procurat deuenire ad manus inimicorũ: aut cũ associat se cũ aliquo vt ducat ad locum vbi ꝑdet. Quartus est quando secreta reuelat dñi sui vt dãnificet vel aduocatus secreta causę quã defendit aduersario pandit: vt se possit defendere; & tenetur ad damna. eẽ de iniur. & dam. da. c. si culpa. Et de his omnib⁹ ẽ. titu. j. c. xxij. Quintus est cum quis vtitur insidijs non seruando promissa pacta etiam si esset hostis: dum & ipse ei seruat fidem: & nõ als. xxiij. q. j. noli.

§. XV. DECIMATERTIA EST MANVS simoniaca. Et de hac. iij. Regũ. xiij. Quicũq; volebat ꝑplebat manum suam. s. pecuniã quã dabat & fiebat sacerdos. Et hęc habet quinque digitos seu modos. Primus est accipere pecuniam vel alia temporalia ꝓ sacramentis aut beneficijs conferẽdis vel collatis per modũ præcij: nõ per modũ eleemosynę: & talem pecuniã retinere non põt sed pauperib⁹ debet erogare vel ecclesię i cui⁹ iniuriã data est. Tho. ij. ñ. q. c. Secꝰ est accipere pecuniã appręciatiue ꝓ aliis rebus sacris: vt ecclesijs: altarib⁹ consecratis: aqua baptismali cõsecrata: oleo sancto reliquijs sanctorum sepulturis loci sacri: iure patronatus ingressu religionis: & huiusmodi: talis pecunia retineri nõ põt: sed pauperibus erogari debet vel ecclesię pro qua cõmissa est simonia. Tertiꝰ est pro spiritualibus exercitijs vt pro prædicando: orãdo: visitando: eligendo: conformãdo: a correctione desistendo: curã aiarũ exercendo: cõsecrãdo & hmõi: & alia recipiẽ do pecuniã exactiue vel pactionaliter vel appreciatiue tenetur pauperib⁹ erogare vel ecclesię in cui⁹ iniuria data est sed si per modũ eleemosynę retinere põt sibi. Quartus est qñ accipit beneficiũ simplex vel curatum aut dignitatem simoniace: qa tenẽt resignare: & fructꝰ inde pceptos restituere etiã cõsumptos deductis expẽsis factis in vtilitatem beneficij illius: & pro fructib⁹ colligẽdis. Quintus est de mediatoribꝰ ad properandũ beneficiũ vel officiũ ecclesiastic̃ vel aliqd̃ spuale: hi tenent pecuniã ꝓpter h̃ receptã: pauperib⁹ erogare, Hæc oia beatus Tho. ij. ñ. q. c. & Ray. et Inno. de his. ẽ. titu. j. c. v. per totum.

De simonia.

§. XVI. DECIMAQVARTA EST MANVS impeditoria. Eccli. ij. Væ duplici corde & manib⁹ malefacientib⁹. i. impedientib⁹ bona alioꝝ: & hęc habet qn q̃ digitos. Primꝰ est qñ qs impedit aliquẽ a consecutione alicui⁹ beneficij vel officij. Et si iã illud erat consecutus: & possidebat: & iuste ꝓcurauit sibi auferri tenetur satisfacere in totum. Si nondũ erat cõsecutus: sed in via habẽdi tenetur ad arbitriũ boni viri. Tho. & Richꝫ. in. iiij. Secꝰ est qñ impedit fructus ꝓuenturos alicuius agri vel vineę: vl effodiendo semina: destruẽdo vineas: arbores: & hmõi: q tenebitur ad quantũ ęstimabunt fruã⁹ in illo fundo valituri. Tho. in. iij. Tenẽdo etiã colũbarios & nõ sufficiẽter pascendo vñ dãnũ inferunt seminib⁹ vel fructib⁹ tenent de dãnis. Pe. de Pa. in. iiij. Tertius de his qui faciunt statuta vel capsa ne vsuræ solutæ possint repeti; vel q̃ possint homines cogi ad soluendũ: & qui iudicant ꝺ̃m ea: vel ẽt si ne statutis dant sententiã q̃ soluant vsurę vel solutę non repetant: hi tenent ad eas restituendũ si vsurarij nõ restituant: impediunt em̃ restitutionẽ. xj. q. iij. c. qui consentit. Quartus est de his qui dant literas emunitorias debitoribus iniuste ne possint cogi a creditoribꝰ ad soluendũ eis cũ possint: hi tenent de illis de illis dãnis. Quintus est de iniuste impedientib⁹ ne qs possit exequi negotia sua honesta occultando instrã vel scripturas ꝓ quæ manifestatur ius suũ: vel impedientes ne qs accedat ad iudicẽ ecclesiasticũ injcausa qua põt vbi sibi fieret iustitia: vel aliter iniuste & malitiose impediens iter suum ad iudicium vel negotia sua vnde recipit damnũ. Et de his tenetur.

De bñficij ipe ditione

¶ Secunda pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.XVII. DECIMAQVINTA EST

In omni ludo.

manus lusoria: de qua pōt intelligi illud Iob.xxxi. Si.i.nō osculatus sum manū meā in abscōdito. Lusor em̄ cū vincit attribuit manus industrię vñ aliqñ osculat eam vt causam lucri. Eyhęc habet qnq; digitos. Prim⁹ cū decipit in ludo: vt p falsos taxillos aut chartas: aut dicēdo mendacia: & sic vincit: tenet em̄ restituere decepto. Secundus est qñ vincit ab his q alienare nō possunt: vt sunt seruī: filiifamilias: pręcipue pupilli: vxores: religiosi & hmōi: & hęc oportet restituere eis q habēt curā illorū. Tertiꝰ est qñ vincit ei quē induxit vel traxit ad ludēdū multa importunitate cū nō vellet ludere: vel volentē a ludo recedere iuitum detinet: & tenetur restituere. Quartus quando vincit in locis vbi ꝓhibet ludus: & p leges mandatur fieri restitutio quæ nec per dissuetudinem sunt abrogatæ: & tunc etiam tenetur restituere perdenti ſm Tho. ñ. q.lxij. Richal. in iij. Ray. & Inno. & alios. Quintus est quando vincit in locis vbi non ꝓhibetur ludus. vel si prohibetur leges sūt abrogatę per contrariam consuetudinē: & tunc debet pauperibus erogare: vtrum de necessitate vel de honestate: vide. ē. titu. j. c. xxiij. vbi plene est ista materia.

§. XVIII. DECIMASEXTA EST

manus locatiōis & cōductionis vitiatoria. De hac Deu. xxxij. Videbit cꝰ infirmata sit manus. i. deficiens opus in

Locans rē vitiosā tenetur de dāno inde secuto.

locādo & cōducēdo & hęc habet. v. digitos. Primus est qñ quis locat alteri rem quā nouit vitiosam: vt equū claudicātem vel domum ruituram: qui tenetur de dāno inde secuto. Secundus qñ nimis notabiliter exigit preciū de re locata: domo: agro: vel veste: & hmōi: vel qñ aufert ab eo rem locatā sine cā rōnabili ante tps conuentū: tenet em̄ ei de dāno. Ray. Tertius qñ cōducit qs aliū ad operandum nimis paruo precio notabiliter vel debitā mercedē nimis tardat dare cū pōt: vñ ille recipit damnū: vl' loco pecunię debitę dat sibi res quas oportet eū vēdere minori ꝓcio cꝫ debet habere. Quartus si conductus ad operā ex festinātia vel negligētia nō fideliter est operat⁹ & benevñ sequitur damnū ei. Quintus qñ male tractauit rē sibi locatam: vt domū vel agrū permittēdo destruere vel equū vel boues nimis fatigando & hmōi: tenet' talis de hmōi dānis ad arbitrium boni viri. Ray. in summa. Vasallus etiā qui bona; quæ habet in feudum a dño male tractat ex malitia vl' negligentia: tenet de dānis. Et de his habes. ē. ti. j. c. xv.

§.XIX. DECIMASEPTIMA EST

manus turpiter lucratoria. de qua Esa. j. dñs. Manus vestrę plenæ sunt sanguine. i. turpibus lucris. Et ſnæ habet quinq; digitos. Primus est lucrum ex operesc arnali vt meretricio: lenocinio concubinatu: adulterio: & huiusmodi. Secūdus est ex arte vel actu, ꝓhibito lucrari: vt ex arte mutuandi vel faciendi taxillos: chartas: fucos: torneamēta: vel ex histrionatu turpi seruiēdo vl furatorio: i numerādo pecuniā ad vsurā & scribendo hmōi: in faciēdo diuinationes: incātationes & hmōi: in scribendo instrumēta in fraudem vsurarum. Tertius est lucrādo tempore prohibito vt' diebꝰ festiuis emendo & vendendo sine necessitate scribendo vl' alia opera ad lucrum faciendo. Quartus est negotiari in locis prohibitis: vt in ecclesijs vendendo vel emendo vl' festiuis etiam mittendo ad terras Sarracenorū: vel portādo arma vel lignamina vel victualia: & q̄cūq; mercimonia sine lucrum licētia papę: tenetur illud quod lucratus est: & tantūdem de suo mittere in subsidiū terræ sanctæ. Quintus est intētione merę cupiditatis vacare negotiationi: vel intētione introducēdi caristiā: hi homines debēt acquisita pauperibus erogare: magis tamē ex honestare & cōsilio cꝫ necessitate. lxij. q. v. qui habetis. Et de his. ē. titu. j. c. xxiij.

Vēdere veleme redieb⁹ festiuis

§.XX. DECIMAOCTAVA EST MA

nus detractoria. Pō. Erue. ſ. deus de manu canis. i. detracto ris animam meam. i. vitam. Prouer. xvij. Mors & vita in manib⁹ linguæ. ſ. detractoris: & hęc habet quinq; digitos

Primus est cū quis scienter accusat aliquē de falso: & cōiuctus de crimine cōdēnat. talis ei tenet' satisfacere nō qdem deteregēdo falsitatē positq; est punit⁹ reus: qa sibi imineret periculū psonæ: & illi iā punito nō satisfaceret: sed aliter ad arbitriū boni viri: añ punitionē aūt debet deterere falsitatē vel desistere ab accusatiōe. Sed's est qñ extra iudiciū infamat aliquē de crimine sciēs nō esse verū: vel nesciēs si est verū: qa tenet' illis qb⁹ dixit declarare se falsum dixisse nisi ex hoc sibi imineret magnū periculū vitę & hmōi. Nā tunc aliter, put pōt debet satisfacere: vel cū libellos famosos sup crimine de eo cōponit vel cantilenas qd' peius est. Tertius est qñ ad aliqd' crimē cōmissum vere ab alio auget aliqd aliud notabile qd' est falsū: vt cū dicit se vl' aliū turpia colloquia vel gest⁹ habuisse cū aliqua: sed etiā carnalem copulā: vl' cū aliq dicunt de eo turpitudinē cum aliqua agere tacet studiose: vel aliqua signa facit vt credant verū esse quod non est: & talis tenetur ad declarādum falsum esse. Quartus est cū dicit aliqd' crimen alterius referens se audiuisse qd' occultū est & ignoratur si est verū: & talis quomō debeat satisfacere: habes in. c. seq. §. iij. Quintus est cum dicit crimē alterius vere perpetratum: sed occultatū: & talis debet etiā famā restituere prout potest: vl' etiā cū dicit contumeliā in ꝓsentia aliorū: & talis debet petere veniā: vel aliter se reconciliare cū eis.

§.XXI. DECIMANONA EST MA

nus personæ lęsoria. Mich. vij. Vir fratrē suū venat ad mortē: malū manuū suarū dicūt bonū: & habet qnq; digitos seu modos. Primus est auferēdo vitā, occidēdo aliū iniuste. i. extra iudiciū ordinariū & talis tenet, put dicet i. c. seq. §. i. de dāno inde secuto. Sed's est mutilādo membrū iniuriose & tenet de expensis i medicis & medicinis: & de lucro pdito si ex mutilatiōe nō pōt laborare. Tertius est i vulnerādo vel ꝓcutiēdo iniuste sicut tollēdo sospitatē: & tenetur ad dāna inde secuta. Quartus est incarcerando & sic tollēdo ei libertatē qd' faciēdo absq; causa rōnabili tenetur de dāno qd', ide sequit: secus si facit: qa est ei debitor vt sibi citius soluat. Quintus cū mittit in exiliū vel consiniū iniuste: & per hoc aufert ei patriā. Et ome dānū qd' in de recipit qd' cōiter est multū tenetur ei satisfacere.

Adde rex. nō tabilē i l. ita vul neratus ff. ad. l. aql. & ibi Flo. de sanc. pet.

§.XXII. VICESIMA EST MANVS

animarū prædatoria. Et de hac Sapien. ſ. impij manibus & verbis mortē accersiūt: & habet. v. digitos. Primus est qñ volentē ingredi religionē ad seruiēdū deo aliqs reuocat: vel iam ingressum ꝓsuādēdo educit tenet hic illū reducere quātūcūq; eo est vel se vel aliū ponere in religiōe ſm Pe. de pal'. Sed's est qñ qs persuadet alicui aliqd' criminale blādiēdo: vt decipiat. Et multo magis qñ qs aufert alicui virginitatē ex mēimoniū: & debet ducere i vxorē vel dotare si pōt & indiget. Tertiꝰ est qñ qs suo sermōe trahit ad errorē fideiv: facīt hęretici disseminātes falsam doctrinā & hi tenent reuocare. Quartus est cū ꝓlati vel patressamilias ex sua negligētia ꝓmittunt gregē suū perire non corrigētes & admonētes: & multo plus cum suis malis exemplis eos ad mala, puocant: tenētur em̄ eos corrigere. ñ. q. i. c. scelus. Quintus, cū hoīes suis prauis actib⁹ alios scandalizant: vel mulieres suis ornatibus: tripudijs: & alijs ludis: risib⁹: blasphemijs: & hi debēt satisfacere pnīa & bonis actibus ædificando quos prius scandalizauerant.

§. XXIII. SEQVITVR TERTIA

pars principalis, diuisionis factæ: vbi ponitur remedium ad euadēdū de manibus istis vsurpatorijs: quibus diabolus in mare ꝓcipitat in profundum inferni: & hæc est nauis vñ dicit. Illic naues pertransibunt, In plurali dicit naues: quia triplex est nauis.

¶ Est nauis ecclesię vniuersalis,
¶ Est nauis vitæ regularis.
¶ Est nauis pœnitentiæ virtualis,

Et de prima intelligitur illud Prouerb. vlti. Facta est. ſ. illa mulier fortis de qua ibi loquit figuratiue eccl'ia: quasi nauis instītoris: id est mercatoris de lōge portans panem suū. ſ. doctrinæ vel eucharistię: qa de cœlestibus quo pascit̄ tur homines fideles. Et Chryso. tractās illud. Matthei. ix. Ascēdēs christus in nauiculā trāffretauit: dicit. Christus nauim ecclesiæ fluctus semper mitigatur⁹ ascēdit: hæc est nauicula Petri q̄ quarit magnis fluctib⁹ ꝓsecutionū a tyrannis: errorib⁹ ab hęreticis: prauor⁹: operū ab hypocritis: vt aliqñ videat submergi: sed submergi nō pōt christo eā gubernāte. ſ. post tēpestatē trāsquillū facit: vt dr Tob. iij. Et figurā fuit Matt. viij. qñ ipse surgēs a somno imperauit ventis &

Nauis ecclesię vniuersalis

tis & mari: & facta est trāquillitas: dormire ꝫo videt cū tribulationes surgere sinit: vt dr di, xxiij. c. i noie. Hęc p Pe. & alios pl'atos & pdicatores retib⁹ pdicatiōis capit mtos pisces ad fidē: vt impleat nō solū nauicula Petri. i. eccl'ię occidētalis: sed etiā Ioānis euāgelistę. i. eccl'iæ orientalis: i. Græci æ vbi Ioānes prędicauit dū. ſ. sociata fuit cū nauicula Petri. i. vnitati eccl'esię Romanæ: vt figurate habet Luce. v. Petro quoq; ante capturā piscīū dictū fuit. Duc in altum maris. ſ. nauiculam. & laxate retia vest ra i captu rā. Qd' exponēs Ambro. ait: in altū. i. in pfūdū disputatio nū. Quid em̄ tā altū cꝫ altitudinē diuitiarū videre. i. scire dei filiū: & ꝓfessionē diuinæ gnātiōis assumere. xxiiij. q. j. nō turbat. Apte aūt ecclesia militās signat̄ p nauim: quia quēadmodū nauis in principio & fine est arcta & paucos cōtinet hoīes: in medio est lata & multos cōtinet: ita ecclesia militās fuit arcta in pricipio: qa in multis ꝓsecutiōib⁹ & pauci erāt in ea. Vñ & Marcellus q erat papa post sustigationē fuit deputat⁹ a Diocletiano imperatore pessimo multis annis ad custodiā aīaliū in stabulo: & Vrban⁹ papa in sepulcris latitabat, ppter immanitatē ꝓsequētiū. In fine etiam. ſ. tpe Antichristi erit arcta. Erit em̄ tunc tribulatio qualis nō fuit ab origine mundi: vt dr Mat. xxiiij. Vñ & pauci firmi in fide eccl'esię pmanebūt. In medio aūt tpe id est nunc lata est & multi in ea reperiunt clerici & laici: vt dicit Chryso. Multi sacerdotes & pauci sunt sacerdotes multi i noie: & pauci in ope dis. xl. multi. Et pr̄imoniū Iesu christi latū est & exaltatū: Et pricipes & magnates ciues & populares. oēs quęrūt de altari participare: procurātes suos filios vel cōsanguineos vel amicos cōstitui i dignitatib⁹ & bñficijs vt eos diuites faciāt & bona pauperib⁹ erogāda in, pfanos vsus consumant. Sed nisi male ablata ecclesiarū restituāt, si possunt cōdēnant. Et primo nota cꝫ ſm regulā iuris in. vj. beneficiū ecclesiasticū no pōt licite fine canonica institōe possideri. Si quis p simoniā recepit beneficiū seu intrusionē seu ſurpationem. i. per laicos vl' alios de facto q nō poterāt cōferre: vel hñs aliqd' impedimentū irregularitatis vel non canonice electꝰ vel positus tenet oēs fructꝰ susceptos restituere deductis expēsis rōnabiliter factis in vtilitatē beneficij ſm doc. Sed'o no. cꝫ etiā si rite assumptus non officiat vel officiare facit secularitet viuens non itendit demū clericari sed vxorari & seq̄ sonū sęculare cū defraudet ecclesiā & intētionē eorū q dederūt eccl'ię possessionē: videt cꝫ teneat ad restitutionē. xij. q. j. gl'ia. Sil'r q deputata sunt determinate, p clericis seruientib⁹: vel, p fabricis eccl'iæ: vel, p pauperib⁹ dās aliqs tenetur restituere. Nota tertio cꝫ si sua negligētia amittātur bona eccl'ię mobilia vt libri: pamēta: & hmōi: vl' destruūtur immobilia vel ruūt. tenet' ad satisfactionē de oibus: vt eē de iiur. & dā. da. ca. si culpa. De his posset itelligi illud Iob. xij. Abūdāt tabernacula prędonū. ſ. clericoꝝ: & audacter, puocāt dñm. ſ. ad irā propter malā vitā: cū oia dederit eis in manus. vt. xij. q. j. si priuatū. De hac naui eccl'esię sic ait Chryso. Nanigat eccl'ia istructa fidei gubernaculo fœlici cursu p hui⁹ sęculi mare: habēs deū gubernatorē: angelos remiges: portās, choros oim sctōꝝ erectā ipsa salutari arbore crucis: in qua euangelicę fidei vela susp̄dēs flante spū sctō ad portū paradisi, & qtē securitatis ęternę deducit. Vbi Chryso, ſeptē dicit de hac naui eccl'ię. Primū est qa p hoc scīm qd' est mare tēpestuosū habet nauigarevñ etiā electi periclitant. Exemplū Ionę, pheręq; in naui existēs, cū aliis sustinebat periculū submersiōis quātūcūq; la borarēt ad exonerādū nauim: vt habet Ionę. j. & ideo val de timēdum. Beatus vir q semꝑ est pauid⁹: ait sapiēs. Ber. Nusq̄: est securitas o fratres nec i cœlo nec i padiso: & multo minus in mūdo. In cœlo angelus cecidit sub potētia diuinitatis. Adā in padiso de loco voluptatis. Iudas in mū do sub, scholaritatis. Sed'm qd' dicit Chryso, de naui eccl'esię est: cꝫ habet deū gubernatorē & habitatorē cui vētiꝫ mare obediūt: & ideo multū ꝓfidēdū: qa & si ꝓcuri pmittit nō tñ perire. Vñ in huius figurā cū essent discipuli in nauicū eo & ipso dormiēte periclitarent: surrexit christus & ipe ra uit vētis & mari: & facta est trāquillitas magna. Mat. viij. Etiā vicē dei tenēt ꝓlati gubernādo nauim eccl'esię vñ & dij vocant. Sicut aūt qui gubernat nauem' nunq̄ deserit: neq; in tempestate: neq; i trāquillitate: alioquin sibi imputaretur submersio nauis si cōtingeret ex sui negligētia etiā si nō intēderet. Ita etiā ꝓlati debēt intēdere curę ecclesię oīm tpe. Vñ Nico. pa. Si pnitiosum est proretā. i. directorē nauis i trāquillitate nauē deserere: quāto magis in fluctibus: & paulopost. Nos q tamq̄ arietes gregibus ducatū prębētes: immo qa & pastores horū sumus deo auctore cū eis i periculis, pviri⁹ ꝓsistere cōuenit: & cū trāquillitas reddita fuerit diuina pietate: mox gregē per quirere: in vnum colligere: & eis aios eccl'esti patrię pace sursum erigere debemus. vñ. q. j. scīscitaris. Tertiū est: qa habet angelos remiges q eam inter fluct⁹ hui⁹ sęculi custodiūt & deducūt. Iuxta illud. Angelis suis de mādauit de te: vt custodire in om. vijs tuis. & ideo gaudendū de tali adiutorio. Sacerdotes etiam angeli appellant. ſm illud Malac. ij. Labia sacerdotis custodiunt scientiā & legē requrunt ex ore eius: qa angelus dñi exercituum est. Et hi remigando ministratio ne sacrorū nauē mouēt. i. ecclesiam fidelium ad portum i quo nō parū habent laborare i ministrando debite. Vñ i figurā dr Mat. viij. de discipulis cꝫ erāt laborātes in remigando. Erat em̄ eis vētus ꝓtius. ſ. tētationū. Quartum qd' dicit Chryso. de naui eccl'ię est: qa habet choros sanctorū q sūt oīs virtute pleni. Vñ de Petro & plurib⁹ discipulis dr Io. xxj. Ascēderūt i nauim: & ideo libēter itrandū: qa ſm Pś. xvij. Cū sctō sctūs eris. Vñ figurat̄ p nauē Salomonis q semel i trib⁹ annis adducebat (ij. Paral. ix.) aurū & argētum nimis: ebur: simias & pauones. Nā eccl'ia christi i fide trinitatis psonarū & vnitatis essentię diuinę ad supnā Hierosolymā iducit sctōs apl'os & martyres: & hęc est aurū doctores sapientia & doctrina plenos: & hoc est argentū: & cōfessores. & hi sunt ebur: qa alibi pvitę mūditiā: & fortes p donū fortitudinis: & ijs similę imitātes actus hoim. i. sapientū ihærentes exemplis: & principes q cū apparatu virtutū, & hi sunt pauones. Multū iuuat talis societas sctorum sicut ecōuerso & multū nocēt opera malorū. Vñ Ambr. i figurā hui⁹ ait. Nō turbat̄ nauis q habet Petrū de qua. i. habet Luc. v. Ascēdēs christ⁹ i vnā nauim q erat Simonis rogauit eū a terra reducere pusillū. Turbat illa quæ Iudā habet. de qua. ſ. habetur Mat. viij. Et si multa illic discipulorum merita nauigabant: tamē adhuc, pditoris eā perfidia agitabat: in tract⁹ Petr⁹ sed q suis meritis erat firm⁹ turbatur, alienis. Cauea m⁹ ergo pdiū: cauea m⁹ proditorē ne p vnū multi fluctuem⁹: ergo non turbat̄ hæc nauis in qua, puidētia nauigat abest pdia supat fides. xxiiij. q. j. nō turbat̄. Quintum est cꝫ in hac naui est arbor erecta salutiferæ crucis: & in ea antēna christ⁹ ad, ptegendū: & ideo sub ipsa manēdū: qa sub ea null⁹ pōt lędi: extra istā nauim eccl'ię. i. fidē crucifixi nemini pōt esse sal⁹: ad hoc facit qd' dr Act. xxvij. Nisi manseritis i naui nō poteritis salui fieri. Vñ p arcā Noe q̄ tāq̄ nauis i aquis diluuij continuit & saluauit oīa aialia ibi existētia vt hr Gene. viij. recte figurat̄ ipa ecclesia & crux christi ſm Greg. & Aug. Sicut em oēs q extra arcā repti sunt diluuio perierunt ita omnes qui sunt extra ecclesiam pereūt. Erat illa arca tricamerata ad denotandū tres status ecclesiæ. ſ. cōiugatorum: ptinētiū & prælatorū. Compacta erat ex lignis leuigatis & bitumine linitis: qa resultat ex fidelibus liberis a ſupfluitate vitiorū & charitate glutinatis & vnitis. Sextū ē: qa habet vela euāgelicę doctrinę q̄ sunt plena vbis christi. Sicut em̄ vela sunt plena aere & vento: sic & verba nō sunt aliud q̄ aer formatus i gutture loquentis. Ista ergo vela sūt plena flatu & verbis christi quæ nos docent qn: quō: qua via: & quō eundum sit: & ideo attentius audiendum. Lu. xj. Beati q audiūt verbum dei & custodiūt illud. Vnde & Iaē. iij. dr. Ecce & naues cum magnæ sint: & a vētis validis minent: circunferunt autem a modico gubernaculo. ſ. temonis. Ecclesia est vna & multę. Vna vnitate fidei & dilectionis: multa varietate locorum & rituū: & hę mouent aventis verborū christi: gubernacula sunt ordinationes prelatorū: qui tamen attendere debēt ad stellā maris. i. christū & eius matrē virginē vterq; enim dr stella. Vnde Fulbertus in ser. dicit. Oportet omnes christicolas per hui⁹ sęculi pelagus nauigantes respicere ad stellam maris. Si quis em̄ hoc egerit, nō ia ctabit̄ ianis gloriæ vētō: nec scopulis tribulationū frangetur nec absorbebit̄ scillæ voluptatū voragine. Septimū est cꝫ dutis eorum. ſ. ad quietē & locū securū & plenū omni bono. Vnde dicere possunt veri fideles qd' scribitur de Paulo & socijs Act. xxvij. Nauigauimus & venimus ad locum q̄ dicitur boni portus. Hæc est nauis de qua dicit Io. xxj. q. d.

nota cꝫ arca nocerat tricamerata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scipuli nauigio venerũt ad littus vbi apparuit christus resuscitat⁹: trahẽtes rete plenũ magnis piscib⁹, cliñ, sine scissura reclũ. c. sine cõtradictione veritatis doctrinę prędicatę: vt habeẽt figurate Ioã. xxj. Vnde cõuiuiũ fecit christus cũ sanctis de glorificatione eorũ igne charitatis decoquẽte illos: & patres veteris testamenti ad refectionẽ fruitiõis Ex numero aũt illoꝝ cõprehenditur saluandoꝝ qualitas Nã ad illũ numerũ peruenitur per numerũ decẽ & septem incipiendo numerare ab vno & addẽdo sequẽtẽ numerũ ad prędcẽtes vsq; ad numerũ xvij. inclusiue. verbi gratia vni addẽdo duo fiunt tria: ternario numero addẽdo terna riũ fiunt sex: senario numero addendo quaternarium qui sequit fiunt. x. & sic vlteri⁹ procedendo vsq; ad denariũ septenariã resultant. cliñ. oportet ergo saluandos habere xvij. numerũ moraliter, i. obseruationẽ. x. præceptorũ quę

Septem suntvirtutes.

sunt de actibus virtuum. Virtutes sunt. vij. Fides: Spes: Charitas: Prudentia: Iustitia: Fortitudo: Tẽperãtia: Intratur aũt istam nauim ecclesię per innocentiam baptismalem. Dicit autem Hiero. q⁹ post naufragiũ. s. de ista naui ecclesię per amissionẽ innocentię baptismalis, secunda tabula ẽ pœnitẽtia quasi secũda nauis. de pœ. dis. j. secunda.

religio nauigęq; paratur

§. XXIIII. NAVIS ETIAM DICI,

tur religio de qua põt intelligi illud Mat. viij. Ascẽdente Iesu in nauiculã secuti sunt eũ discipuli eius. Apte aũt religio signat⁹ per nauim: qa substãtialia religiõis multũ reperiũtur in his qui sunt i naui. In nullo statuvel conuersatione mũdi reperit rãta obediẽtia sicut in naui. Nam oẽs ad simplicẽ nutum obediũt nauclero seu gubernatori nauis & rex & pontifex cuiuscũq; cõditionis existat ii eundo stando & operãdo: prout mãdauerit ipse. Castitas etiã ibi satis seruat etiã ab incõtinẽtibus: ad qd̃ facit & vita austera q̃ ibi cõiter tenetur: & exclusio occasionũ: paupertas ꝺq̃ qa nihil est i ea nisi de soris porteť: & ea q̃ ibi fiũt cõiter fiũt aliorꝝ & parũ ipsi nauigãtes ibi habẽt. Accẽdit ḡ. christus i hãc nauim. i. hũc statum religionis. Nã obediẽtia summã exhibuit patri factus obediẽs vsq; ad mortem: mortẽ autẽ crucis. Ad Phil. ij. Mementote fratres: qa christus vt non pderet obediẽtiã pdidit vitã: ait Ber. Cõtinẽtia in sũmo gradu tenuit: qa virgo purissim⁹: immo nec vnę stimulũ carnis habuit vel sensit: vl cogitationẽ turpẽ: & ita castos mores habuit in sua conuersatione: q⁹ cũ fuerit de aliis criminibus infamat⁹ licet falsissime: de turpitudine aliqua nunq; ab aduersariis suis fuit accusat⁹: notatus: vel infamatus: vel in suspicione habitus q̃uis cũ mulieribus fuerit aliq̃ cõuersatus. Namvt dr̃ Lucę. viij. Mulieres iustę sequebant eũ: & sępe in hospiciũ Marthę et Marię declinauit: & a Maria peccatrice osculari pedes: & vngi pedes & caput pmisit. Paupertatẽ tãtã suscepit vt diceret Mat. viij. & Lu. ix. Vulpes foueas habẽt & volucres. nt. filius aũt hois nõ habet vbi caput suũ reclinet. De eleemosynis viuẽs & mortuꝰ expẽsis alienis sepulturã accepit. Fuit q̃q; Nazareus. i. deo dedicatus qd̃ in veteri testamẽto erat qdã nouꝰ modus religiõis: vñ barba & capillis intõsus erat. Institutor fuit primꝰ & sũmꝰ oĩs pfectiõis & religiõis aq̃ quã direxit & perduxit apłos suos: nec prius nec postea potuit aliq̃d collegiũ eis in sanctitate & pfectione æquari ad quã peruenerũt in die pentecostes. Prius in istã nauim ascenderunt vt nouim: cũ oĩa dimiserũt: nauim. s. pprię volũtatis & iciditatis. Nã de eis dicit q⁹ vocati a christo relictis retibꝰ & naui secuti sunt eũ. Matt. iiij. Et dr̃ cupiditas nauis: qa sicut nauis fiat sup aquã & nõ implet: ita cupidus sup aq̃s fluxibiles diuitiarũ vel cõcupiscẽtiarũ impleri nõ põt. Et sicut nauis cũ labore magno fabricat: cũ timore custodit & cũ dolore amittit: ita & res tẽporales acgrunt cũ labore & opa carnis & pprię volũtatis pficiũtur: & cũ timore nõ pdẽdi possident: & cũ dolore custodiũtur & amittũtur. Et sicut in naui q̃n exonerat de toto lucro & mercibus nõ remanent nisi feces in sentina: ita auaris: fornicatoribus & hmõi nõ remanet eis pars nisi stagnũ ignis & sulphuris. Apoc. xxj. Et de his põt intelligi illud Põ. In spũ vehemẽti durę sententię dãnatiõis cõteres naues tharsis. Tharsis interpretat⁹ expłoratio gaudij naues ergo tharsis sunt illæ cõgregatiões religiosoꝝ q̃ volũt gaudere in mũdo sęculariter viuẽtes: & hoc nisi satisfaciant spũ vehemẽtis contritionis cõterẽtur. Triplex em furtũ seu rapina solẽt facere religiosi in naui, s. religiõis. Primũ est cordis: cũ, s. sequũ

triplex furtũ in religiõe

tur propriã voluntatẽ trãsgrediẽdo p̃cepta suę religionis fratres non solũ facultatibus: sed etiã propriis volũtatibꝰ abrenũtiauerũt. xij. q. j. non dicatis. Sed m est corpis p fractionẽ castitatis qd̃ semel deo obtulerũt. Tertiũ est substãrialitatis tẽporalis: & hoc cũ recipiũt aliqd & occultãt plato: vel cũ qd̃ tenẽt de licẽtia platoꝝ nõ sũt parati ad ponẽdũ in manibꝰ eorũ: vel cũ ea q̃ habẽt siue cũ licẽtia vl fine: male expẽdũt ludẽdo: turpiter cõsumendo. vl amicis & cõsanguineis alis dãdo indebite. Cõparat⁹ aũt religio nauis septẽ. Primo qa sicut nauis est clausa versus terram: & apert⁹ sus cœlũ: ita & religiosus ad terrena debet esse clausus de eis non se intromittẽdo. sed apert⁹ cœlũ versus. i. deditus cõtẽplationi cœlestiũ: vt dicer̃ valeat illud apostoli Nostra cõuersatio in cœlis est Hinc & Hiero. Et vt num genus christianoꝝ qd̃ mãcipatũ diuino officio & dedicatũ cõtẽplationi ab oi strepitu tẽporaliũ cessare conuenit: vt sũt clerici: conuersi: & deo deuoti: & religiosi. xij. q. j. duo Ideo versus terrã debet esse stricta & clausa nauis religiõis Nã ex terra resoluunt vapores. i. mala desideria q̃ corrũpũt affectũ: & nebulę q̃ obnubilãt intellectũ: & frig⁹ qd̃ cõ stringit effectũ boni opis. Sed o nauis non põt diu sustinere seu portare corpus mortuũ: qa periclitaret: & inficeret etiã alij vñ in mare. pisci: sic qui in religione incidit i peccatũ mortale: nisi cito resipiscat alios illicit: & destruit religionẽ. Nã a pctis occultis pcedit ad manifesta & quotidie: nisi cito pœniteat peior efficit. Vñ Io. Cassia. Nulla peior bestia malo monacho: & ideo si se nõ corrigit sępe rãdus est. Vnde Hiero. Resecande sunt carnes putridę. sca biosa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa & corpus & pecora ardeat: corrũpatur: putrescat & intereat xxiij. q. iij. c. resecãdę. Tertio nauis in aquis intẽgra manet & cõseruat: cũ aũt terrã tãgit: frãgitur & dissuitur seu aperit: sic religiosa cõgregatio dũ seq̃strat a terra. i. a conuersatione sęculariũ & negotiis terrenoꝝ cõseruat & rectitudinẽ regulare seruat & vigorem spũs: sed si inhæret vl infigit in terrena conuersatione extra casum necessitatis & exigẽtis charitatis a quis ꝓposito resoluit & relaxat. Vñ Euge. pa. dicit q⁹ monach⁹ ñ debet se q̃libusq; negotiis implicare: sit clausiro suo cõtẽt⁹: qa sicut piscis sine aqua caret vita ita & monach⁹ sine monasterio: sedeat ita q⁹ solitarius & taceat: qa mortuus est mundo: deo autem viuit agnoscat nomen suũ. Monos em græce latine dicit vnus & achos græce latine dicitur tristis. xvj. q. j. c. placuit. ij. Tristis autẽ dicitur. i. dolẽs & lãgues: in aqs ergo cõpũctionis debet morari. Christ⁹ etiã postq; turbas docuerat & miracula fecerat ibat i desertũ locũ i mõtẽ cũ discipulis turbas dimittens. Luce. iiij. Exemplũ nobis in hoc pbens. Quarto nauis quãtucũq; sit clausa & stupata & omnia foramina circumquaq; obstrusa: tñ imperceptili modo paulatim & guttatim aqua subintrat: ita q⁹ nisi sępe sentina euacuet aquis tantũ creseret aqua q⁹ submergeret: ita in conuersatione religionis quãtumcũq; oĩa bene seruent & diligentiam quis adhibeat ad claudẽdũ viã peccatis & vitandũ occasiones: tãta est humana fragilitas q⁹ imperceptibiliter hõ frequenter cadit in veniale. Septies em in die cadit iustus & resurgit: inquit galo. Prouerbio. xxiij. Et apli pfectissimi religiosi dicũt: in multis em offendimus oẽs: Iaco. iij. Hęc aũt quotidiana peccata etiã si leuia sunt: tamen diminuũt vigorem spirit⁹ & disponũt ad mortalia: & ideo per orationẽ & cõpũctionẽ & alios modos remouẽda sunt de anima ne submergatur nauis mentis. vnde Aug. Quæ humanæ fragilitati q̃uis paruа: tamen crebra surrepunt: quę si collecta cõtra nos fuerint: ita nos grauabũt & opprimẽt sicut aliqd vnũ peccatũ graue. Quid em interest ad naufragiũ vtrum vno grãdi fluctu nauis operiatur et obruatur an paulatim surrepẽs aqua in sentinã et per negligentiũ culpã derelicta atq; contenta impleat nauim atq; submergat. de pœni. dis. j. c. tres sunt actiones. Quod aũt dicit Aug q⁹ multa venialia ita grauãt sicut vnũ mortale: non est sic intelligendũ tamq; venialia sint mortalia: hoc em nunq; accidit sed i dispositione: qa inducũt ad mortale. Quito nauis nõ debet esse nimis onerata: qa nimiũ põdus demergeret: nec nimis vacuata vel alleuiata: qa vacillaret: sic i religiõe ad hoc vt qs bñ pficiat nõ debet nimis onerari occupationibꝰ exterioribꝰ: qa mentẽ submerguntVñ Ber. in lib. de cõsideratione. Vexatio dabit intellectum inq; ppheta. Verũ est si non sit nimia: alioquin subruit i

vñ dicitur nachus

tellectũ. Nec etiã debet esse vacuꝰ ab operibꝰ & otiosus vñ Hiero. Semp aliquid boni facito vt diabolus inueniat te occupatũ. Apostoli habẽtes potestatẽ de euãgelio viuere

Apłivi uebant ex labore manuum suarum

labor abãt manibus suis ne quẽq; grauarẽt: & infra Egyptiorũ monasteria hũc morẽ tenẽt: vt nullũ absq; opere & labore suscipiant. Non tam propter victus necessaria q̃ propter animæ salutẽ. de cõse. dis. v. nunq̃. Nauis etiã non i vna parte rãtũ onerat & in alia non sed ꝓportionabiliter sic i religiõe nõ vnꝰ debet nimis onerari & aliꝰ nil facere: sed qlibet fm cõditionẽ suã debet applicari ad opa. Sexto in naui existẽtes intẽtionẽ suã & iter dirigunt ad portũ finaliter: & ad hoc sunt vnanimes: propter qd̃ oẽs in vnũ cõcordãt ad ea quæ valent ad cõseruationẽ nauis ad laborandũ & operãdum & obuiãdũ periculis & pficiendũ mercẽs in mari cũ expedit: ad adiuuãdũ & supportandũ alter alteriꝰ grauamina. Sic in religione debet esse fũma vnitas ad cõseruationẽ vitę regularis: & intentionẽ suã & opa ad portũ quietis: ęternę dirigere: sicut scribitur de primitiuis christicolis q religiose viuebãt. Act. iiij. Multitudinis credẽtiũ erat cor vnũ & aĩa vna in dño &c. Vñ & Clemẽs iqt Cõmunis vita omnibus est necessaria fratres & maxime his q deo irreprehensibiliꝰ militare cupiũt: & vitã apostolorũ eorũq; discipulorũ imitari volũt. xij. q. j. dilectissimis Et sicut nauis nõ relinqt vestigiũ sui, pcessus post se: vt dicitur Sap. v. & experientia docet: ita & religiosꝰ debet cauere ne opa sua faciat vt videat ab hoibꝰ in sui laudẽ: sed occultare ea: sicut christ⁹ exẽplo suo nos docuit ꝓcipiẽs aliquã do turbis: ne cui dicerent miracula sua. Marci. viij. In naui ergo existẽtes: siue comedãt; siue bibãt vel dormiant sẽp ad portũ appropinquãt: nisi studiose se firment: vel tẽpestate deuicti. Ita in religione pfia opa ipsius qs meretur qa pfia in obedientia sunt fundata. In oĩbus operibꝰ meretur si est in gratia: & bonã habet intentionẽ. Septio nauis cõtinet multas & varias merces & viles & pciosas: sicut aurũ: argentũ: ornamentũ: frumẽtũ: vinũ & oleũ: & poma vñ dr̃ Iob. ix. Quasi naues poma portãtes: sicut aquila volans ad escam. Ita religio continet multa exercitia sapientię: eloq̃ntię: & doctrinę: spũalis lętitię: misericordię: odorifera exẽpla: corporalia exercitia. Et sicut ex mercibꝰ nauium si perueniãt ad portũ saluę hoies multũ ditãtur: etiã de mercibꝰ viliꝰ bus: multũ aũt perdũt si submergãt: magis q̃ p alia exercitia. Ita in statu religionis si qs perseuerauerit vsq; in finẽ magnã coronã meritorũ sibi acgrit. Sed si deficit in maius iudicium incidit q̃si alio statu. s. sæculari. Vñ Hiero. Rectꝰ fuisset hoiem subiisse cõiugiũ & ambulasse per plana q̃ ad altiora tendentem: scilicet religiõis in profundum iferni demergi. xxxij. q. v. c. si paulus. Item Aug. Sicut difficile sum expertus meliores q̃ qui in monasterijs profecerunt: ita nec deteriores q̃ qui in monasterijs defecerũt. di. xlvij. c. quantũ libet. Venti varij tẽtationum faciunt naues religionsi submergi & deficere: & ideo inuocare oportet diuinum auxilium.

§. XXV. DE TERTIA NAVI SCILI

pnię nauis ęgpatur.

cet pniæ põt intelligi illud Sap. xiij. Exiguo ligno. s. nauiculæ cõmittũr hoies animas suas: & transeũtes mare p rãtem liberati sunt. Exiguũ dicitur illud lignũ: quia i humilitate fundatur pœnitẽtia. Cõmittũr autẽ animas suas hoies ei. quia sperant per ipsum saluari gratia dei. Nemo em potest digne agere pœnitentiã: nisi q sperauerit veniã inquit Amb. de pœ. dis. j. nemo. ñ. Et permanẽdo i ea punitur ad portũ salutis cũ mercibꝰ meritorũ: sed ad veraꝫ pœnitẽtiã prędxigit vt prędambulũ eius restitutio seu satisfactio debitoꝝ. Nam vt dicit Augu. xiij. q. vj. c. ñ res. Si res quę ablata est nõ restituit si põt restitui: pœnitẽtia nõ agit sed simulat. Sciendũ igit q⁹ est triplex differentia restitutionis. s. deceptiua: dãnatiua & retributiua. Et hęc vltima

Restitutionẽ ꝓ lõgãtes

ptinet ad nauim pnię p quã fit salus. Deceptiua restitutio habet septẽ deceptiões. s. plongatiuã: iflattiuã: placatiuã: excẽtiuã: diminutiuã: distributiuã: defraudatiuam. Est igit prima deceptiua restitutio prolongatiua. Nã quidã em restituere intendũt aliena: restitutionẽ tñ illã differũt quantũ põt autoritate ppria dilationem sibi accipiẽtes: sed vbi iminet piculũ vitãda est mora, vt dr̃ di. v. cũ cnixa. Mira certe ignorantia volunt tales absq; mora gratiam eis ablatã sibi reddi: & tñ paupi restituere nolũt illud propter qd̃ gra sunt priuati: cũ tñ pauperẽ prius spoliauerũt tpali substãtia q̃ priuari fuerint spũali gra. Secta deceptiua restitutio dr̃ inflatiua. Nã q per illicitos contractus atq; vsuras aliena occupauerunt vbi de culpa sua debuerũt humiliari. & de iniuria illata creditoribꝰ veniam postulare. Econtrario ipsi debitores quadam iflata arrogantia dum facent in lecto infirmitate grauati dicũt ipsis creditoribꝰ. Si ego non fuissem pnsses tu & familia tua fame sed si deo placuerit cito cõualescã. quasi dicere velint. Si deo me liberare placuerit facia qd̃ ei grauiter displicebit: qa nunq̃ restituam: immo qdam mente inflatꝰ ad iiuriã sibi deputant q⁹ creditores eorum ivitavel in morte petunt sibi restitui sua: quibus gratias agere deberent immensas tamq; aduitoribꝰ suę salutis repetẽdo sua: cũ aliter verę pœnitere non possint: vt de pœ. di. v. c. falsas. Tertia deceptio dr̃ placatiua: hac fallaciaꝫ decipiũt q cũ debeãt restituere aliena pacificant solum clamores exteriores: pura dantes bonas rũsiones si q repetant debita: nil facientes vel ꝓuidentes de restitutione: vel qa cõtractus sunt palliati cũ nil repetatur a creditoribꝰ vsuraꝝ: qa erubescẽt⁹ ipsi nõ curãt de restõne clamoriũ: cõscientię q eos sequit vsq; ad sempiternũ iudiciũ nõ audiẽtes: qa & si remordet cõscientia: nolunt tamen restituere. Sed vermis eorũ. s. cõscientię nõ morietꝰ & ignis eorum nõ extinguet. Esa. vl. Quarta est exęcatiua. Sunt nãq; plurimi q cũ grauiter infirmant proponunt restituere aliena si contigat eos mori: non aũt si mortẽ euadãt: hi taliter pacẽ cũ deo volũt inire q⁹ si eos mori contingat amplius eũ molestare non itẽdũt: secus si euadũt. Sed tales pro certo sciant q⁹ siue viuãt siue moriantur deꝰ minime cum eis facit pacẽ. sicut Esa. xlviij. testat. Nõ est pax impijs dicit dñs. Peccata em̃ te dimiserũt: non tu illa dicit Aug. de pœnitẽdo causa mortis. de pœ. dis. v. ñ. sigs. Quinta restitutio deceptoria nuncupari potest diminutiua. Nã sunt q̃dam q iuxta posse non restituunt integraliter creditoribus quod debent: sed certã portionẽ cũ conditione q⁹ remittãt restituendi creditores: q̃ remissio nõ valeat: qa coacte fit: vult em̃ potiꝰ creditor aliqd habere q̃ nihil: vñ remittit. Certe nõ sic egit Zacheus ꝓceps publicanorũ: sed ait Christo. Siquid aliquem defraudaui reddo quadruplum Omnia reddã tibi: dixit seruus dño Mat. xviij. Sexta deceptio distributiua dicenda est. Magna insania quorundam est quibus non sufficit q⁹ aliena rapuerint cum multitudine pctorũ: sed cũ multis aliis culpis illa reliquũt: sæpissimũ opus & pissimũ arbitrantur: dũ illa quę certis personis restituere obligantur: volunt in pias causas dispensare: vel erigẽdo capellas vel altaria: aur dotãdo ecclesias & fabricando: faciendo calices & paramẽta: tradẽdo nuptui puellas: dãdo pauperibꝰ: vestiẽdo nudos: & faciẽdo hospitalia cũ armis suis. Et quid est aliud hoc q̃ culpis perpetratis i vita addere alia in morte dũ debita certis psonis distribuunt ad pompam & ostentationẽ: tales nõ excusant pauperibus dando qd̃ est certarũ psonarũ: vt dr̃ ex̃ de homi. sicut dignũ. &. j. q. j. non est putãda. Septima est q̃ dr̃ defraudatiua: cum. s. qs cõmittit alteri restitonẽ cũ ipse põt facere. Et hoc ptinet & cõcurrit ad secũdã restõnis differẽtiã quæ dr̃ dãnatiua. s. sui & suorũ hęredũ: qñ. s. dimittit hęredibus vt post mortẽ sibi restituat & nõ facit cũ ipse põt: talis em̃ subtãtia sic legata nec ipm saluat & hęredes dãnat: qa cõiter ipi nõ restituũt. Osee em̃. ix. dr̃. Effraim q interpretat⁹ crescẽs ducit ad interfectionẽ filios. Exemplũ narrat Pe. Damianus: qui recitat Vin. in spe. histo. de q̃dã nobili viro q successit cuidam i hæreditate: & inter cætera bona hæreditatis deuenit ad eũ q̃dã possessio cuiusdã ecclię: quã ille per hæreditatẽ dimiserat illi nobili vt suã tenebat legatã sibi a ꝑdecessoribꝰ suis. Erat autẽ nobilis ille alꝰ vir bonę conditionis modestus & pius ecclesias visitans. Contigit autẽ ipm mori: & post mortẽ inde ad paucos dies cum qdã noꝰ eius oraret pro ipso: i spũ vidit terrã apertã: & flammã infernalẽ: & in ea scalã quãdã octo gradus habẽtẽ. Et in primo gradu superiori vidit illũ nobilẽ defunctũ paulo ante. In secũdo graduvidit sedere eũ q legauerat sibi & sic deinceps alios vsq; ad vltimũ gradũ: oẽs illi octo iniuste possederant & iniuste alijs legauerant. Erat autẽ talis ordo constitutus qd̃ qñ vnus de presidentibꝰ moriebat descendebat ad primũ gradũ: & q primus erat ille descẽdebat ad sec̃m & sec̃s ad tertiũ: & sic alij vbi ostẽsũ est q⁹ pter illa iusta detẽtionem possessioꝝ oẽs illi dãnati erãt. Ex de scẽtione p grdaus notabat augmẽtũ pœnę p iniustã lega

Cõmittere restitutionẽ fieri.

Exẽplũ denobili.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionē factā: nō fuerūt excusati ex ignorātia: qa aut fuit i eis iuris q̄ nō excusat: aut facti. s. crassa & supina q̄ non excusat nō fuisti vt. q. uij. p totū. Et q̄ nō sufficiat ad salutē alteri cōmittere restitutionē ei q̄ pōt satisfacere eā, pbari pōt septēplici rōne

¶ Primo propter improprietatem.
¶ Secundo propter inutilitatem.
¶ Tertio propter repiditatē.
¶ Quarto propter infidelitatem.
¶ Quinto propter dolositatem.
¶ Sexto propter impossibilitatem.
¶ Septimo propter cupiditatem.

Primo inquā propter iproprietatē: qa sicut dicit Tho. ī ħ. q. lxij. &. s. dictū est: ille p se ad restitutionē tenet q̄ intulit dānum. Sed o, ppter inutilitatē: quia cū restitutio ad satisfactionē prambula sit nō est vere & sufficienter pœnites nec absolut⁹ q̄ pōt eā facere & nō facit. Tertio, ppter repiditatē: qa qd̄ alteri cōmittit cū facere per se possit: aut est ex ficta & falsa volūtate restituēdi: aut ex defectu & ipsectione atq; volūtaris repiditate: cū q̄ exire possit i actū sibi debitū & necessariū nō exit. Talis ḡ nō habet verā volūtatē restituēdi: immo aperte claresc̄it. q̄ si pl⁹ viueret adhuc esset i habituali, ppposito retinēdi rē illā: al's statim se expediret. Quarto, ppter infidelitatē: qa constat hæredes & executores esse ad hoc cōiter vt plurimū infideles: nec curant de hoc, ppter restatoris mortē: imo plus lōge zelāt vario ex respectu viuentiū & remanentiū prosperitatē proḷis vel sui: aut etiā alioꝝ: quibus illa bona remanere debēt q̄ animā ipsius defuncti: ex quo patet qa talis se exponit periculo mānifesto q̄ nūq; restitutio fiet. Quīto, ppter dolositatē: quia multi modi dolositatum p̄quos talis aliena acqsiuit iniuste: & multę personę quę hoc probare nō possunt. sibi soli; pleni⁹ noti sunt de quib⁹ cert⁹ est q̄ p executores & hęredes nūq; ad elucidationē veniēt cū tales ḡrāt restitutiones & probationes quas in hmōi fraudib⁹ frequēter est impossibile dari: ergo talis sciēter videns hoc periculū manifeste cōtēnit salutē aīę suæ. Sexto, ppter impossibilitatē: qa multi sunt pauperes q̄, pbare nō possent nec ere derēt eis: ḡ infidel⁹ aiam suā facit: o restitutionē suā hæredi vel executori dimittit qū ea pōt facere p̄ seipm: nō em credibile est q̄ ali⁹ sit ei fidelior q̄ ipsemet. Septimo propter cupiditatē: qa tales executores sunt q̄nq; valde cupidi & auari ad sibi talia retinēdā vl aliter aliq̄ superficiali mō cū his quib⁹ restitutio fieri debet p̄ræseūdū vel saltē propter dādū & differēdū & ad exapserādū & ad repellēdū qui restitutionē petūt. Ideo cogitēt isensati parentes quā incompassionē & duritiā habituri sunt filꝭ erga eos post mortē: vixerunt em semel in anno illoꝝ memores erūt ad anniuersariū celebrādū: pensent itaq; in seipsis q̄ pauca bona faciāt pro parentib⁹ suis: & filꝭ nō dubitēt sibi fieri: sicut Lu. vj. dūs ait. Eadē mensura q̄ mēsi fueritis remetiet vobis: imo recipiēt multo min⁹: qa teste dño Mat. xx iij. Qm̄ abundabit iniqtas refrigescet charitas multorū. Tertia est retributiua multorū bonorū. Videnda sunt igit̄ suasiones seu rōnes & inductiones. s. ad faciendum ipsam restitutionem.

Filij dñt recordari de aīa b⁹ parentū defūctorum

Inducētia ad restitutionem

Septem nempe restituūtur hoi, aliena iniuste detēta restituenti quæ inducere debent ad aliena restituendum.

¶ Primo restituitur sibi deus.
¶ Secundo anima sua sibi.
¶ Tertio restituuntur sibi merita sua.
¶ Quarto omnes spirituales fratres.
¶ Quinto ecclesiastica bona.
¶ Sexto restituitur ei bona fama.
¶ Septimo acquirit ab eo regnum gloriæ sempiternum.

Nemo dē paupq deum habet.

Primo eīn tali debite restituēti restituit sibi deus, ppter ea, diabolicę psuasiōi mīme debet credere q̄ suggerit sibi di. Si aliena restitues eris pauper & mēdicus. Quō em̄ paup esse pōt cui restituit de⁹: vl q̄ deū habet: & ve nimis auarus est cui nō sufficit deus. Aug. em̄ ait Satis diues est christiana religio q̄ i possessione oīm oīa possidet q̄ s cut ppheta ait. Dñi est terra & plenitudo eius. Qui em̄ habet deū: habet oīa q̄ sūt det. Sed o restituit sibi sua aia: imo totus ipse, pterea saltē restituere debet. Quātū dimitteret si captus esset a suis capitalibus inimicis: cū etiā in nequioribus manibus cōprehensus sit: qa i vnguis dęmoniorū. Tertio, restituunt sibi merita sua quę ante vsurā vel rapinā lucrat⁹ est: Nā bona facta in gra mortificāt̄ psequētē culpā: sed reuiuiscūt p recuperatā gr̄am: sicut scriptū est. Sepe reuiuiscūt q̄ mortificata fuerunt. Viuere non possunt q̄ mortua nata fuerunt. Quarto restituuntur ei oēs frēs spūales ḡs q̄dem amiserat dū iniuste retinuit aliena. Vñ Eccli. xiij. Quę cōiocatio sc̄i ad canē. Vere canis vtiq; est iniuste rapiēs & retinēs aliena: ppterea nō habet cōionem cū aliquo viro dei: sed cū iuste detēta restituit: amici dei sūt illius dulcissimi frēs. Quīto restituūtur sibi ecclīastica bona: qa pticeps fit omniū bonoꝝ q̄ i ecclesia dei sūt: sicut in persona talis, ppheta ait. Pś. cxviij. Particeps ego sum oīm timētiū te: & custodiētiū mādata tua. Sexto restituit sibi bona fama q̄ supra multas diuitias estimāda est: sicut Salomon Prouer. xxij. testat. Meli⁹ est nomē bonū q̄ diuitiæ multæ: & sic apta & clara facie absq; rubore posūt ipe restituit aliena pōt nō tm̄ corā dño: sed corā hoibus oīb⁹ apparere. Septimo aūt acquirit ab eo regnū gloriæ sempiternū: vbi sunt diuitię multę infinitæ. i. ęternaliter durature. Diuitię em̄ tales: & si nō restituunt i pūti post mortē saltē semel relinquēde sūt: & tūc verificat illud Eccli. x. Cū moriet hō hereditabit serpētes: bestias & vermes. Istarem̄ tria diuidū sibi occupāte, impie aliena. Primo serpentes sunt malitiosi hoies. i. consanguinei seu amici qui serpentina amicitia & malitia bona temporalia iniuste acquisita sibi multipliciter & maxime i morte diuitis occupare conantur: & hi serpētes merito nuncupātur: qa sicut serpens & comedit terram & malitiosum aīal est. Gen. iij. c. Serpens erat callidior cunctis animantib⁹ terrę: sic tales p malitiosam amicitiā incorporāt sibi talia bona tēporalia. Secdo aūt bestiæ q̄ avastando dictæ sunt dicunt dęmones infernales: sicut Pś. ait ad dūm Pś. lxxij. Non tradas bestijs aias cōfitētes tibi. Et istæ bestię rapiūt illi⁹ mali diuitis animā. Tertio vero vermes rodūt atq; consumunt.

¶ De restitutionibus vbi ostenditur quid sit restituendū & quantum. CA. II.

CIRCA IPSAM AVTEM RE

stitutionē videda sunt octo q̄ in hoc versu cōtinent. Quis: qd: vbi: per quos: cui: cur: quō: qn̄. Et qa de p̄io dictū est. ē. i. j. c. §. ñ. &. §. se. iō ibi videndū. Quātū ad sc̄m. s. qd sit restituendū & quātū. Sciēdū q̄ ablatū si potest. xiij. q. vj. si res. Et si est qd fructificans etiam fructus eius: vel aliter satisfaciendū q̄n restituī non potest illud. Sed pro huius declaratione sciendum q̄ damnum potest alteri quadrupliciter inferri

¶ Primo quo ad animā auferendo ei virtutes insusas & morales.

¶ Sc̄o quo ad corpus inferendo ei lesiones corporales.
¶ Tertio quo ad honorē & famā p vituperationes & bales
¶ Quarto quo ad substātiā p acceptiones criminales.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

auferēs alteri virtutes.

notādū q̄ quis nō possit esse causa sufficiēs peccati alterius nec per ois ei auferre virtutes directe & efficaciter qa volūtas cogi non pōt vbi consistit peccatū: ppter qd̄ dicit Ambro. Nō est q̄ cuiq; nostrā ascribam⁹ erūnā. Nemo em̄ tenet ad culpā nisi propria voluntate deflexerit. xv. q. j. non est. Pōt tamen alię esse alteri magna occasio peccati & Decret. dicit. Qui occasionē dāni dat: dānū quoq; dare videt extra de iniur. & dā. da. c. si culpa. & l. q occidit §. in hac. ff. ad l. aquil. & extra de homi. c. de cętero. Pōt autē esse aliquis occasio dāni alterius qua dupliciter. Primo verbo suo inducēdo aliū ad peccatū. Et sic qui inducit aliū ad malū suadēdo: cōsulēdo pręcipiēdo q̄d̄ est mortale: est occasio perditionis illi⁹: qa per hęc auferūtur ei gratia & virtutes ab aīa. Vnde Aug. Si fratri tuo male psuades: occidis. s. illū quo ad animā. de pœ. di. j. noli, & talis dānificans ois Sco. in. iij. tenet restituere dānū mō suo possibili. s. inducendo eū efficaciter ad pœnitentiā: & ad actus virtuosos. Et si sola inductio per verba nō sufficit: quia facilius est peruertere q̄ cōuertere: tenet quātū pōt per orationes suas & ab alijs pcuratas: & p aliorum suasiones effi ab ingressus nō, pdat illis peccatū occulti p̄dicti. Quantum ad secundū. s. reuocādo aliquē a meliori bono: hoc sit damnū alteri cū reuocat eū a religione in qua profect⁹ viua tur q̄ in sęculo: & taliter dānificās tenet ipm reuocatū ab eo reducere ad ingressum vel reuersionē ad religionē. Nā ois Pe. de pal. in. iiij. Nō solū ille qui inducit professū ad egressum religionis tenetur ipm inducere ad reuertendū ad religionē

Dantes malum exēplū.

dās alteri occasionem damni.

adde, ff. de. iu. & in. v. e. titu.

Lędens p̄ cōtumeliā.

ad religionē: sed ēt qui retrahit eū q̄ volebat ingredi: nec ois intrauerat: tenet illū inducere ad ingrediendū. q̄ si ille nolit intrare tenet aliū ęque idoneum procurare. q̄si non possit tenet ipse intrare: quod intelligens magister Ray. Magister postea ordi. prędi. q auerterat quędā ab ingressu religionis postea, p eo intrauit: rō est: qa abstulit dño seruum suū nouiciū vel ī ratur̄. Hęc Pe. Sed Sco. di. hoc esse verum de obligato ad religionē obligatione, pfessiōis & si sit pśona idonea & habilis ad intrandū: nō autem de eo q̄ non erat disposit⁹ ad itrandum necdū intrauerat. Rō die uersitatis est: qa interest inter habere & ppe eē habere. Vñ nō tenet ad tantā restitōnē religioni ad quātā teneretur si ingressus fuisset in religionē sed tenet ad aliqualē restitōnem. s. aliqualē inductionē illius vel alteri⁹ equivalentis ad ingressum religionis, hęc Sco. Idem videt dicendū de eo qui auertit nouiciū iā religionē ingressum aīo pmanēdi: sicut & de, pfesso. Nā talis obligat religioni saltē in gñe: & hoc intelligēdū si retraxit illū intētione dānificādi religionē nunc em̄ tenet religioni. Si aūt hoc fecit intētione cōsulendi, pprię vtilitati suę sine fraude quo ad eū qui nōdū intrauit nō tenetur religiōi: sed ipsi pśonę quā retraxit psuasionib⁹ & alijs bonis spūalib⁹ ad ęqualia eorū in quib⁹ dānificauit. Si aūt gs auerteret aliquē a religiōis ingressu nō simpl⁹: sed ab ea vbi dissolute viuit intēdēs, puidere saluti illi⁹ i nullo tenetur. arg. xxiij. q. v. de occidēdis. Et ex his pater sm Ioā. de Ridol. i quodā tractatu de cōtractib⁹. qd dicēdū sit de his gscolares retrahūt & subtrahūt doctoribus eū quib⁹ audiūt: quia aut hoc faciūt in odiū doctorū: vel volētes sibi, puidere: vel alijs prouidere: vel volētes scholaris⁹, puidere. Si prio mo: aut subtrahit scolarē qui iam intrabat scholas: & tunc tenet doctori ad restitutionē scholaris & honoris sibi subtracti: sic tiam doctor cui talis subtrahit sit melior q̄ ille cui eū, pcurat: tenet tali, p quāto vtilitatē sciēti sibi subtraxit. Si aūt nōdū scholas intrauit: sed intrare disponebat: nō tātū tenetur: licet obligetur scholarē inducere vt redeat ad primū. Si aūt hoc fecit volēdo sibi, puidere: puta est doctor & vult sibi de scholis, p uidere: ī hoc sine fraude facit & scholaris nōdū se dederat alicui doctori: nō credo eū in aliquo obligari: cū cuilibet sit licitū mō licito & debito, pcurare vtilitatē suā: al's nō credo sibi licere. Si aūt facit ꝑ volens alij, puidere: sicut q̄ scholaris alicui⁹ doctoris subtrahere conat scholares alijs doctoribꝰ vt ītrēt cū doctore suo i hoc solū honorē & vtilitatē sui doctoris intēdēs: si subtrahat tā ītrātē cū alio doctore: credo ipm obligari: nisi forte illi⁹ doctoris cui eum subtrahit insufficiētia & scolaris aliqua special is cura qua sibi tenetur excuset. Si aūt retrahat intrare volētē cū ex hoc nullū ius doctori sit acqsitū & ꝑ facit sine fraude nō credo eū doctori i aliquo obligari: obligaturaūt scholari si eum retrahat ne audiat meliorē. Si aūt hoc facit vtilitati scholarisvolēs cōsulere: & sup hoc a scholare requisit⁹ cōsuli & audiat aliū doctorē meliorē bñ facit. Et dicta in his casib⁹ sunt ęteris paribus intelligenda, Iste enim casus est itavarijs modis circūstantialis q̄ vix pōt dari certa regula. Hæc ille. Quantum ad tertium scilicet damnificādo alios suo malo exemplo: sicut scandalizant prælati subditos pōpis & lasciuijs & alijs malis moribus suis. Mulieres suis superfluis ornatibus & fucis & tripudijs: & alij manifeste peccantes: & pręcipue qñ hoc intēdūt vel contēnunt seu paruipēdūt scādalū alioꝝ, ppter q̄d̄ alij ruūt in diuersa vitia: tales tenent ad satisfaciēdū bonis exēplis manifestis: non autē

adde q̄ tenent propter hoc ad aliquā publicā pniam: vt dicit Al. tales de ture ciu. ult. pu niunt.

Sed ad ędificādū alios bonis morib⁹ manifestis: sicut scan dalizauerūt p mala manifesta. Quātū ad quartum. s. de se ducēte ꝙ ginē & corrūpēte extra matrimoniū. dr. Exo. xxij. Qui seducit virginē & dormit cū ea dotabit eā & habebit eā in vxorē: aut reddet ei iuxta modū dotis quā ꝙ gines solēt accipe. Dānificauit em̄ talis illāi castitate ꝙ ginali auferēdo thesaurū irrecupabilē: vñ tenet ei saltē ad restōnē casti tatis coniugalis accipiendo eā in vxorem vel dotando. Et si quidē, pmisisset eā ducere in vxorē: tenetur etiā rōne pmissionis: nisi esset nimis disparis cōditionis: vñ fraus potuit dephendi: & tunc satisfaciat ad arbitriū boni viri. Et idē & fortius qñ violēter auit. Quis aūt pręceptū allegatum legis Mosaicę sit iudiciale & quantū ad hoc non obliget: tū inquātū est sumptū, p statuto ab eccl'ia vel alīq̄ ci uitate obligat sicut patet ex de iniur. & dā. da. c. si culpa.

§. II. DE SECVNDA DAMNIFI

Dānificās quinq; f. p occisionē, mutilationē: vulnerationē: aut ꝙ be fiat dānū primo mō sm Sco. pōt satisfacere sustinēdo pcēnā taleonis a iudice nō a se: nec etiā tenet iudici se offerre: sed capt⁹ nō licet se defendere aut carcerē ītringere: sed iuēta oportunitate licet fugere sm Tho. & Hen. & ꝺdēnat⁹ debet pacīter mortē ferre. Est & ali⁹ modus sm Sco. sibi vtilis ad satisfaciēdū cuius ad hoc nō teneatur necessario. s. vt exponat vitam i causa iusti belli vt contra inimicos fidei vel ecclesię pro restitutione seu satisfactione faciendā illi cui⁹ vitā abstulit. Quod si nec hoc vult facere tenetur ad satisfactionē specialē pro aia occisi: vt ad faciendū eleemosynā pro eo: vel assumēdo aliquē peregrinationē ad limina apostolorū: vel sancti Iacobi: & hmōi: pro aia eius & p curando aliorū orationes in quantū pōt. Nec hoc sufficit: sed si intersect⁹ sustentabat aliquas psonas vt patrē filios & hmōi operib⁹ manuū suarū: tenet interfector oīb⁹ illis ad tantū q̄ tantū illis abstulit subsidū, ppter occisionē ei⁹. Insuper tenet occisor placare lęsos quantū pōt. hæc Sco.

Dānificās occasionē.

Mutilans alium.

Quantū ad secundū. s. de mutilatione dicit idē Sco. q̄ p hmōi nō est statuta pœna i ecclesia nisi pecuniaria: & ista debet respōdere nō solū dāno q̄ gs intulit per mutilationem pro toto tpe futuro quo viturus qs esset membro abscisso: sed etiā expensis apposit⁹ in curatione: vt habet ex de iniur. & dā. da. c. si culpa. Et vltra hoc tenet ad placationē lęsi quātum i ipo est & cōsolationē ipsi⁹ afflicti. q̄ afflictio ppetua est. Plus aūt pōderāda est mutilatio pauperis q̄ diuitis si magis egebat parte abscissa ad victū necessariū pura si abscissa est manus dextra scriptori q̄ de illa arte viuebat tunc em̄ magis tenet. Quātū ad certū videt deū optime satisfactionē imposuisse. i. in lesione vel percussione corporali. Exod. xxj. vbi dr. Si rixati fuerint viri & percusserit alter proximū suū lapide vel pugno: & ille mortuus nō fuerit: sed iacuerit in lecto: si surrexit & ambulauerit sup bacūm suū: innocēs erit q̄ percusserit. s. a mortis pœna sustinēda: ita tū q̄ opas suas quas, s, interim neglexerit impedit⁹ pcussura: & impēsas i medicos restituat: cui pœnæ addenda est recōciliatio & placatio quātum in eo est. Quantum ad satisfactionē de quarta lesione. Sciendū est q̄ vltra lęsionem recōciliationē & veniā petitā lęso fieri satisfactio īiurię: put sapiēs determinabit: & si lęsus plus vellet exigere, q̄ deberet ad illud plus nō tenet lędēs vt illū recōciliet hęc Sco. & qa exilium repurat vt qdā carcer iniuriæ: ideo q̄ mittit aliquē i exilium vel confiniū q̄d̄ est exiliū ad ips iniuste: tam ipe q̄ oēs q̄ tūt hmōi eā: vt dātes consiliū vel auxiliū efficax ad hoc tenent exulāti de oīi dāno inde secuto: & hoc ad satisfaciēdū. ar. eo. de homi. c. sicut dignū. & xj. q. iij. c. q cōsentit. Sed. b. Tho. in sum: & ī. iiij. dicit q̄ ī oībus dānis vbi nec i se: nec i ęqualenti pōt fieri restitutio: vt in stupro: mutilatione mębri: & hmōi: satisfactio fiet p recōpensationē ad arbitriū boni viri. Idē Guil.

Adde, p hoc bonū tex. ī l. ex hac ff. si quadr. pau. pe. le. di. & in l. qua actōe. ff. ad l. aquil. & ibi. flo. & i. c. i. ex. de iu. & ibi panor.

§. III. DE TERTIA DAMNIFI

Lędens p̄ cōtumeliā.

catione. s. i fama & honore. Sciendū q̄ quatuor modis pōt contingere. s. per cōtumeliæ illationē: per detractionem: vel per detractionis ab alijs factę recitationē: & cum quis accusatur iuste per veritatis negationem. Quantum ad primum dē quis contumeliari alteri seu contumeliam inferre cum ei priuativel corā alijs in facie dicendo verba importantia defectū notabilē culpę: vt vocādo eū latronē: pditorē: adulterū: & hmōi: vel etiā cū dicit verba exprimētia defectū naturę intendens inde iniuriari: vt vocando eum strabonē: vel illegitimū: & hmōi: quod propri⁹ dr quitiū. Quādo igit̄ qs hoc facit aīo iniuriādi. vltra offensā mortalē tenet satisfacere, pximo sic lęso: & placare ipm lęsum quantū pōt petēdo veniā vel alio mō: & hoc i priuato vel publico sm ꝙ ipse priuatim: vel publice cōtumeliā intulit. Nā si in publico cōtumeliā intulit: & contumeliat⁹ hoc exigit: vt in publico veniā petat tenet ad hoc. Et si in ipa cōtumelia aliqd criminale falso exp̄ssit: tenet corā illis q̄ audierūt exprimere se falsū dixisse. Aug. Vbi p̄m ortū fuerit ibi moriat. ñ. q. j. si peccauerit. Verū si ꝑlat⁹ subdito parer, filio vir vxori: magister discipulo: dñs seruo: dicit⁹ ba cōtumeliosa hoc faciēs ex correctione nō tenet petere ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

niã a tali ꝑm Aug. in regula dicentẽ de prelatis. Si etiã ipsi modũ vos excessisse sentitis nõ a vobis exigit vt a vobis subditis veniã postuletis &c. Sed si hoc facerẽt multũ iniuriose & iniuste vindicẽt: tũc tenerent prelati subdito petere veniã & reconciliare ipsum ꝑm Ray. Verũ si ꝓtumeliã recipiẽs in verbis post ꝓtumeliã si domestice cõuersat cũ ꝓtumeliãte & familiariter: videt ostẽdere remisisse iniuriã & reconciliatũ fore: & cõsequẽter nõ teneri als ad petendũ veniã ꝑm Durã. in sum. Quãtũ ad secm dãnũ: scilicet ꝓ detractionẽ: hoc cõtingit principaliter fieri duob⁹ modis. Prio imponẽdo alicui falsum crimẽ vbo: cãtilena: vel famoso libello: & talis tenet illis corã quib⁹ detraxit declarare se falsum dixisse: quãtũcũq; ei inde exurgat erubescẽtia & cõfusio: nisi ex hoc immineret ei magnũ periculum vitę vel aliud magnũ incõueniẽs sequeret. Et si nouerit ꝙ is cuius famã abstulit sciuit detractorẽ ipm: tenet detrahẽs se componere cũ infamato ꝓ eũ de iniuria sibi facta: & veniã postulare i ꝓpria ꝑsona si ꝓ audet: vel ꝑ aliũ: si ꝑ se apte non põt: sed si ignorat infamat⁹ detrahẽtẽ reconciliet ei tacito noie suo. Sec'o mõ ꝓtingit fieri detractionẽ dicẽdo aliqd criminale de alio: sed vere ꝓpetratũ: occultũ tñ: sed ꝓ debitũ ordinẽ infamię inductiuũ. Talis tenet famã restituere i famato quãtũ põt sine mẽdacio tñ. s. vt nõ dicat mẽdacio se illum infamasse, sed dicat se male dixisse vel iniuste diffamasse: vel alio cõgruo modo: vt nõ credatis ipm esse talẽ: male dixi & stulte locut⁹ sum & hmõi. Addit Hostiẽ. & dicit hoc seruãdũ: nisi ex tali publica recognitiõe ille infamat⁹ ampli⁹ infamaret. Et Guil. addit ad hoc etiã nõ teneri qñ periculũ sibi immineat ex pœnitia aduersarij. Videt insup & hoc seruãdũ ꝙ qñ crimẽ qd' prius erat occultum post detractionẽ est factũ manifestũ ꝑ aliũ modũ, ꝙ ꝑ verba illi⁹ nõ tenet ad hmõi restõnẽ: qn etiã qs nõ põt famã restituere ꝑm Tho. in sum. debet ꝑ aliũ modũ recõpensare damnũ illd'. Verũ si quis crimẽ alicui⁹ reuelat nõ ex odio vel loquacitate: sed ex charitate vel iustitia vel ex necessitate: puta dicit eccl'iæ ꝑm ordinẽ correptiõis fraternæ: vel accusat eũ corã iudice vel cõfessori dicit cũ nõ posset aliter ꝑtm suũ sufficiẽter declarare: vel etiã vt confessor oret & admoneat illũ: vel prælat⁹ vt prouideat melius sibi & gregi suo: talis nõ tenet ad famę restõnẽ ꝑm Petrũ de Tharã. Ray. & Vmb. Quãtũ ad tertiũ damnũ: scilicet recitando detractiones auditas coram aliꝭ non expresse asserendo nec tamẽ certũ dicendo: sed ꝓut audiuit tale & tale crimẽ de aliquo qd' nescit ab auditorib⁹. Dicit Sot⁹ in. iiij. ꝙ talis sic incaute loquẽs de alio falsum crimẽ dicẽdo. Forte ille hoc fecit: certe põt esse ꝙ fecerit: aut dicendo. Ego audiui ꝙ ille hoc fecit: nisi ille ostẽdat aliquã certitudinẽ maiorem ꝙ ex relatione cõi: nõ auferꝙ ex natura actus illi famã in opiniõe audientiũ: ga si illi firmiter cõcipiũt & credũt ex hoc illũ de quo est sermo esse crimiosum: leues sunt: qa q̃ cito credit leuis est corde: vt scribitur Eccli. xix. Verum quia a scãdalo pusillo⁹ cauere oportet, iuxta illud Matth. xviij. Qui scãdalizauerit vnũ de pusillis his qui i me credunt expedit ei vt suspẽdat⁹ mola asinaria in collo eius: & demergat⁹ i ꝓfundũ maris: & multi sunt tales pusilli & leues: & ideo periculosum est corã eis talia audita referre. Et si hoc fiat intẽtione mala. s. lædẽdi famã ejus: nõ facile potest excusari a mortali. Si aũt fiat corã pusillis & leuib⁹ ex inconsideratione: durũ est dicere ꝙ sit mortale. Et dicunt aliqui ꝙ si quis ex tali relatione alicui⁹ notã incurrisset infamiæ: tenetur famã restituere corã illis corã quib⁹ locut⁹ est de eo: sed si nõ est secuta infamia nõ tenet. Quantũ ad quartũ dãnũ cõtingit hoc qñ qs accusat⁹ in iudicio de crimine qd' cõmisit: sed occulto & nõ sufficiẽter ꝓbabili: negat se cõmisisse: & sic indirecte crimẽ imponit accusatori ostẽdẽs in hoc eũ esse mẽdacẽ & notat eũ de calũnia. Vbi dicit Sco. in. iiij. ꝙ sic negãs nõ tenet retractare negationẽ suã qua negauit in publico verũ crimẽ: tenet tñ per quedã verba sobria restituere famã illi accusanti quem indirecte notauit de calũnia dicẽdo. Nõ habeatis eũ ꝑ calũniatore: credo ꝙ habuit intentionẽ bonam in accusando & hmõi. Ecõtrario cũ qs accusatus ab alio falso de aliq̃ crimine ex dolore torture ꝓfessus est crimẽ qd' nõ cõmiserit cũ se infamauerit: tenet inquãtũ põt declarare se falsum dixisse: magis em tenet qs se diligere & cõsequẽter vitæ suæ & famæ ꝓuidere ꝙ alios. Et si ex hoc sequeret infamia: immo etiã mors accusatoris: nõ ei imputat: sed malitiæ ipsius accusatoris si aduertenter hoc facit: vel insipientiæ si ex errore hoc agit: sibi ergo imputet q̃ ad hoc indebite se posuit cũ periculo alterius. Itẽ nota ꝑm Pe. de Tharã. ꝙ ex iniurijs illatis quibuscũq; modis solẽt tria oriri ꝓ ordinẽ in ꝓfo. Ex iniu Primũ est rancor in affectu. Sed'm est signũ rancoris in actibus tria factu. Teriũ est actio cõtra iniuriantẽ. Primũ. s. rancorem oriũtur statim debet dimittere iniuriãti. i. nunq̃ habere. Secundũ debet dimittere cũ iniurijs petit veniã: & ista dimissio externior nõ est aliud nisi quędã acceptio satisfactionis vel indicatio reconciliationis ꝙ bo vel facto expressa: vt cũ offensus offendentẽ releuat genuflexũ aũ eũ: vel cum dicit: dñs parcat vobis &c. Tertiũ autẽ id est actionẽ iniuriarũ non tenet dimittere nisi facta satisfactiõe. Sed aduertẽdũ circa signa signa rancoris ꝙ q̃dã remota sunt: & quædã propiqua que rancoris ingerũt probabilẽ suspicionẽ de rancore: vt cũ aliquis non vult vnq̃ iniuriãti log vel obuians ei diuertit ab eo: aut tortuoso vultu semp eũ respicit & hmõi. Et ista signa nulli licet retinere nec aũ nec post satisfactionẽ sibi factã: qa ob oi spẽ mali abstinẽdũ est ꝑm apsm. Vñ talis nõ debet talia signa facere ꝓ q̃ ꝓbabiliter credat esse in odio. Signa ꝙ remota sunt q̃ nõ ingerũt de odio argumẽtũ licet odiũ sequeretur vt sunt subtractio familiaritatis & seruitorii aliquorũ & fiſha. Et illa licet retinere oibus siue ante satisfactionẽ siue post: dũmodo nõ fiat malo aio: sed pro maiori sui & alteri⁹ pace: non tñ tenetur iniuriatus quęrere reconciliationẽ iniuriãtis ipso nõ pœnitẽte: nisi i casu. s. ꝙ crederet ꝓbabiliter ꝙ ꝓpter hoc liberaret aiam ei⁹ a mortali odio: & nõ esset occasio mali: puta qa ex ꝑ iniuriãs superbiret vel audaciã sumeret ad filia faciẽdi vñ ostẽderet ex hoc alijs iniuriatũ offendisse & hmõi. Hęc oĩa Vmb. ꝛ expositio ne regl'ꝑbũ Aug. Debet aũt fieri satisfactio vl' restõ ifamię vl' famę q̃citissime ꝓ & adest⁹ opportũitas sine alijs piculis

§. IIII. DE QVARTA DAMNIFICATIONE

scilicet rerũ exteriorũ. Notãdũ prio ꝙ restituẽda ẽ Res ipa res rapta vel furata vel alio mõ vsurpatiuo habita in pro debet re ꝓpria specie imo idiuidua si ipsa habeat: nec põt dari alia ꝑ stitui. ea eiusdẽ bonitatis: nisi forte pecunia cõtra volũtatẽ dñi ipi⁹ rei. iij. q. j. reintegrãda. Reitegrãda sunt oĩa spoliatis: & hoc verũ: nisi in casu cũ vsurpatio rei alienę est occulta & ex restitutiõe ei⁹ in sua specie detegeret raptor: vel aliꝰ incõueniẽs seq̃retur tũc em sufficeret dare preciũ ei⁹. Secũ Vtrum do notãdum ꝙ si ipsa res male ablata perit morte vt aial: pretiũ vel sibi auferret: nihilomin⁹ restituere tenetur ꝑm Ray. & debeatur alios. Si aũt deteriorata est in bonitate: vel diminuta in ꝓcio: supplẽdũ ẽ ꝓciũ: qa debuit restitui eiusdẽ bõitatis ꝑm Ray. Nã si equ⁹ vel bos ablat⁹ penes raptorẽ estdebilitatus ita ꝙ æstimetur valere. v. florenos qui pri⁹ valebat. x. restituet. x. nõ. v. Silr si furat⁹ est sextariũ frumẽti valẽtem tũc. xl. solidos cũ restituit valet. xx. duo sextaria tenet reddere vel. xl. solidos nec sufficeret restituere sextariũ sed'm Ray. & Alb. immo & si illo itermedio iter vsurpationẽ & restõnẽ pl⁹ valuit ꝙ tpe vsurpatiõis illo pluri precio restituere ꝑm aliꝭ. Tenet etiã raptor ꝓ restitutiõe dãni petere remissionẽ de iniuria saltẽ ꝓ iterpositã ꝑsonã: vel ꝑ se exꝑso noie suris vel suppꝑso ꝑm ꝙ q̃litas negotij regrit si ẽ manifestũ vel occultũ. Tertio no. ꝙ si est res fructificãs tenetur restituere rem cũ oĩb⁹ fructib⁹ inde perceptis: & qui ꝓ- Cũ fructib⁹ in cipi potuissent a diligẽte possessore: puta agrũ vsurpauit de perce altert ex quo nõ ꝓcepit de fructib⁹ nisi. xx. sextaria frumenti: qa male fecit cultiuare vbi. xxx. ꝓcepisset diligẽs cultiuator annuati: talis restituere tenebit nõ solũ. xx. ꝓcepta: sed. xxx. Silr si equũ furat⁹ est: cũ quo lucrat⁹ est mẽsarum vnũ florenũ: vbi dñs lucrat⁹ fuisset vnũ cũ dimidio: tenebitur restituere ad rõnẽ vni⁹ floreni cũ dimidio ꝓ mẽsem: & intelligit hoc deductis expẽsis factis in vtilitatẽ & conseruationẽ ipsius rei necessarijs: tñ nõ supfluis: & expensis factis cã colligendorũ fructuũ: hmõi ei deducũtur tã a mala fidei q̃ bonę fidei possessore. Ray. & Tho. dãna etiã que Vtrum passus dñs est ex caretia rei sue tenet satisfacere. extra de in cũ plu iur. & dã. da. c. si culpa. Tho. & Ray. Itẽ q̃rto nota qñ plu- res ꝛcur res cõcurrunt ad furtũ vel dãnũ faciendũ: ita ꝙ vnus non rit⁹ ois faceret sine altero: quilibet tenet i solidũ. i. ad totũ dãnum tenẽtur restituẽdũ, & restaurandũ quousq; illi sit satisfactũ integra in solidum liter. Illo aũt restaurato ad plenũ ꝓ vnũ illorũ: tenetur postea quilibet aliorũ ꝓ parte sua satisfacere ei qui totum restituit secundũ Tho. Ray. Inno. Hosti. & alios. extra de homi. c. sicut

mi. c. sicut dignũ. puta cũ duo vel plures vadũt ad funãdũ aliqd: ita ꝙ vn⁹ nõ iret vel faceret sine altero, siue cũ multi sup̃ediant bellãt iniuste: ita ꝙ vn⁹ nõ faceret sine alio præcipue pricipalib⁹ multi ꝓsiliũ prestiãt ad faciẽdũ extorsiones: vel expellendo iniuste aliq̃ẽ ciuem ita ꝙ sine assensu eor⁹ nõ posset fieri: tenent oẽs in solidum. De his tñ plene habes. ẽ. ti. j. Quinto nota ꝙ cũ duob⁹ vel plurib⁹ existentibus hęredib⁹ vsurarij vel raptoris si alter factus est non soluẽdo ali⁹ sic: vnus tenet in solidũ. Si plures sunt quilibet tenet pro parte sua ad restituendũ q̃ vsurarię & vsurpatiue accepta sunt ab illo. s. vsq; ad quãtitatẽ q̃ peruenit ad eos hæreditarie. Nã oẽs res hæreditariæ obligatæ sunt, ex̃ devsuris, c. cũ tu. Hostiẽ. Ber. Gof. & Io. an. ad vltra autem ex̃ ꝓcepit de hęreditate ꝑdicti vsurarij vel raptoris nõ tenetur q̃uis nõ esset ꝑ illa satisfactũ i totũ creditoribus vsurarũ vel rapinę. Sed qd si hęredũ vsurarij alter factus esset nõ soluendo: nunqd alter tenet in solidum? Rñdet ad hoc gl. devsuris in. c. tua nos, & dicit ꝙ sic quãtum ad ipm saltem
Recipiens aliqd a religioso illud restituere tenetur
de hęreditate puenit. Nã & hæreditaria res obligari videt extraneo. Cũ ista opinio videt 2cor. Io. an. & Car. Sexto no. ꝙ recipiens a religioso ꝓ volũtatem sup̃ioris sui tenet illud restituere: nisi illud in extrema necessitate recepisset, ar. xij. q. j. nõ dicatis & recipiẽs ab ipso ꝑlato religioso sine cã rõnabili: sed ex parentela vel turpitudine tenet ad restituẽdũ monasterio. Filia religiosi vel abbatis dotata nota biliter de bonis monasterij tenet restituere dores & vir ei⁹ si ꝟ scit: nisi forte ꝓ modũ eleemosynę moderatę dotasset.

Vtrum lucrũde betrestitui qd' factũ fuit exvsura.

§. V. SED QVAERITVR VTRVM

oẽ lucrũ qd' qs fecit ex re rapta furata vel ꝑ fœn⁹ acquisita teneat restituere vel pauperib⁹ erogare. Ad qd' rñdet per distinctionẽ. Aut em talis res est ex se fructificans q̃ in sui vsu nõ ꝓsumit nec distrahit vt ager: vinea: dom⁹: iumẽtũ & hmõi. Et de hmõi debet restitui omne lucrũ ide ꝓceptũ ꝑm Tho. & oẽs alios. Aut talis res nõ est fructificãs ex se & ei⁹ vsus est cõsumptio vt granũ: vinũ: oleũ: & hmõi: aut distractio vt pecunia nũerata. Et circa hmõi res ẽ triplex modus dicẽdi. Nã qdã dicũt ꝙ oẽ lucrũ iã ꝓceptũ debet restituivel pauperib⁹ erogari: qa radice ifecta null⁹ bon⁹ fructus seq̃ põt: vt dr. j. q. j. c. ferẽ. Cũ g radix illius lucri sit vsura vel rapina videt ẽt ꝙ fructꝰ. s. lucrũ exinde sit infectũ & obnoxiũ restõnivl' erogationi. Alij ꝟo dicũt & si pecunia rapta vl' fœnebrẽ teneat i dubio restituere: ac etiã dãna quæ passus est is q̃ soluit vsurã ex carentia ipsi⁹ pecuniæ solutæ puta qa oportuit eũ accipe ad vsurã, ꝓ suis necessitatibus vel, vẽdere res suas multo minori ꝓcio q̃ valerẽt: lucrũ tñ ꝓceptũ ex pecunia fœnebri ꝓ licita negotia nõ tenet restituere vel erogare pauperib⁹: &ꝫ tenẽt. b. Tho. ꝛ. ñ. q. lxxviij. Richar. & Pe. de Pal'. i. iij. Io. an. & Io. Cal. Et ad rõnẽ aliorum dici põt ꝙ radix iusti lucri nõ est rapina vel fœn⁹: sed industria vt ẽtis ea. Ex se em illa pecunia nihil lucri habuisset: & sic nõ est radix ifecta: qa industria de se est bona. Sed si illa pecunia male acqsita vsus fuisset i fraudib⁹. & i aliꝭ illicitis acqsitiõib⁹ tũc radice infecta teneret. Alij dicũt vt Lau. de Ri. in supradicto tractatu devsuris: ꝙ lucrũ ex tali
Vtrum lucrum debet tri sarie diuidi.
pecunia acqsitum trisarie diuidet. Et vnã qdẽ partẽ habebit vsurarius ipe videlicet tantũ quãtum debet expensa: labori & industrię: quod boni viri dirimetur arbitrio: partem q̃ aliã restituet creditori suo: qui scilicet sibi dedit vsuras habito respectu ad damnũ qd' ille sustinuit i bonis ex carentia illius pecuniæ: vt dicũt Tho. & sequaces: residuũ tamẽ q̃ icertũ dabitur pauperibus. Quod sic probat: penes vsurarium non deber remanere: ne. s. ex hoc paret via vsuris: & inuitent homines ad peccandũ: nec debet creditori restitui: qa tunc reciperet vsuras de sorte sua: ergo pauperi restitui: qa tunc reciperet vsuras de sorte sua: ergo pauperibus est erogandum: quia regula est ꝙ quando est aliquid erogandũ & non apparet cui illud est pauperibus dandũ. ar. xiij. q. v. j. nõ sane. Ray. etiã consulit ꝙ post restitutionẽ solumvsurę receptæ petat vsurarius absolutionẽ ab eo de alijs si teneretur ad cautelã. Magnę equitati videtur inniti ista vltima opinio: tũc sufficere videtur absolutio quæ dr a beato Tho. cum alijs in sua opinione.

De fide iussore vsurarij

§. VI. ITEM QVAERITVR

vtrũ manifestov surario ꝑstãte cautionẽ de restituẽdis vsuris si ad ꝓces ei⁹ aliqs pro eo fideiubeat teneat ipe fideiussor creditorib⁹ vsurarũ: vel eꝓ: vel pauperib⁹ ad restõnẽ oim vsurarũ extortarũ certarũ & incertarũ &c. Ad qd' rñdet Lau. vbi. ẽ. dicẽs ꝙ Lap⁹ de Cast. cũ plurib⁹ aliꝭ determiauit talẽ fideiussorẽ nõ teneri vltra vires hæreditatis principalis: etiã si principalẽ se ꝓstituisset. Et addit. hãc etiã quęstionem disputauit Pau. de Eleaza. & determinauit ꝙ nõ obligatur fideiussor vltra facultates vsurarij habito respectu ad ipꝰ cautiõis: qa si tpe cautionis principalis erat soluendo dato ꝙ facultates postea sint exhaustæ nõ restõne vsurarũ & ꝗs alieni sed ꝑ alios modos: fideiussor remanebit ad oĩa obligat⁹: licet em exceptio inopię, ꝓsit principali nõ tñ fideiussori. Sed si tpe cautiõis principalis ñ erat soluẽdo: nõ tenet vltra vires principalis. Idem tñ Pau. distinguit inter fideiubẽtẽ ꝑcautẽ & se obligantẽ ad restitutionẽm vsurarũ ex alia cã. In primo em casu nõ tenet fideiussor vltra vires: quia nec etiã vltra vires restituere vel cauere tenebat principalis. In secũdo casu sec⁹: qa principalis: est obligat⁹ insolidũ: licet em habeat exceptionẽ inopiæ vel similẽ: q̃ excepti ovt pore ꝓsonalis nõ dirigit ad fideiussorẽ. Itẽ ꝑm Richar. in. iij. di. xv. qui dãnificat aliquẽ iniuste in sua liberalitate: scilicet iniuste ꝓcurãdo ipm redigi in seruitutẽ: tenet se facere seruũ ꝓ eo si nõ põt eũ aliter restituere libertati: nisi forte talis esset cõditio ꝑsonę q̃ hoc dãnum intulit ꝙ notabiliter redundaret in ꝓiudiciũ boni cõis: in quo casu nõ tenet se facere seruũ: sed tenet ad omne aliud interesse ad arbitriũ bonorũ. Quãtũcũq; aũt aliqs dãnificaret aliquẽ in alijs possessionib⁹ nunq̃ tenet ꝓ restitutione se facere seruũ eius vel alteri⁹: quia vt dr. ff. de reg. iur. libertas inęstimabilis res est. Qd' aũt dr Exo. xxij. Si autẽ nõ habet sur vñ reddat venũdet: iudiciale ꝓceptũ fuit: vnde mõ nõ obligat. Hęc ille. Itẽ qui emit in seruum vel ancillã q ab initio cũ fuit captꝰ i bello iusto erat christian⁹ vel christiana: cuius hęretica liberũ dimittere debet nec põt petere preciũ ab ipso seruo: sed ab eo a quo emit si iuenit: als sibi imputet: sicut & qui emit rẽ alienã ignorãter cõperta veritate debet restituere dño eius vel si ignorat dũm pauperibus erogare nõ sibi retinere. Si aũt non erat Christian⁹, sed Sarracen⁹: Turca, vl' tartarus & hmõi: talẽ in seruũ emptũ vẽdere põt: & postea batizatũ piũ est certo tpe cõuenienti ex seruitio habito eũ ꝑ libere dimittere: si tñ benevri tur libertate: non tñ necessariũ. Itẽ qui siquis impedit iniuste aliquẽ ab officio vel beneficio iã obtẽto: puta procurans sibi auferri ex aliqua sinistra cã & falsa tenetur ad satisfaciendũ de toto ꝑm Tho. & Richar. in. iij. dist. xv. Secus si iuste hoc ꝓcurat: puta qa meretur priuari ex defectu suo. Sed si impedit a beneficio cõsequẽdo nõ tenet ad tantũ quãtũ est bñficiũ: sed ad arbitriũ boni viri ꝑm Tho. & Richar. Hoc intelligendũ videt qñ hoc facit ex odio & malitia. Nã si faceret vt sibi vel amico suo magis ꝓuidere tur q̃ illi: puta testator aliquis vult legare Titio cẽtum: & ego rogo ꝙ potius leget mihi vel cuidã ꝑsonę mihi magis dilectæ: & ille facit sic: talis, ꝑm Pe. de Palu. i. iij. nulli tenetur. quia nulli aufert ius suum. Nam illi nullum ius erat acquisitum: & neminẽ faciat iniuriam quivtitur iure suo: cuilibet em licet se recõmẽdare alteri vt sibi donet vel jeget ꝓcipue cum indiget.

Impedi ens alĩ quẽ ĩiur ste i bñ ficio te neꝛ ad tantũ satisfaci endum

Clericꝰ fructus bñficij voluptuose ꝓsumẽs tenetur ad restõnem.

§. VII. ITEM QVAERITVR

vtrũ clerici teneãt restituere illos fructꝰ q̃s voluptuose cõsumũt nõ facientes seruitiũ in ecclesia. s. officiando cor Rñ. ꝑm Archi. di. xliij. vtiq; tenent. & hoc tripl'r. Primo rõne dati. Nã illa bona tali eccl'ę ideo data sunt vt ꝓsserant ꝓces & sacrificia pro ipis q dederũt & ex residuo alant paupes. Ad qd' facit verbũ Hiero. dicẽtis. Tibi o sacerdos de altari vivere nõ luxuriari permittit. dist. xl iij. §. j. Et q hoc nõ facit infideliter agit. Sed o rõne sacrilegij: qa defraudãt totam eccl'iam quã suis ꝓcib⁹ & officijs iuuare debẽt & ei ꝓdesse. Vñ Alex. papa. Ipi sacerdotes ꝓ ppl'o interpellant & ꝓtã ppl'i comedũt: qa ꝓcib⁹ suis ea delegẽt. j. q. j. ipsi. Tertio rõne odij: qa prouocãt irã dei contra populũ. Greg. Cum is q displicet ad intercedendũ mittit: irati animꝰ, ꝑculdubio ad deteriora ꝓuocatur. di. xlix. §. j. Qd' verũ est qñ popul⁹ est causa malitię sacerdotis. Sed quid si facit seruitium ecclesię: sed i mortali perseuerat Rñ. Nõ videt teneri de fructibus: & ratio est: qa mali ministri orationes communes vt officia missę prosunt viuis & defunctis ꝑm. Tho. in. iij.

sacerdotes ꝓtã ppl'i cõ edunt.

Quid de horis omissis

Sed quid de horis omissis: nunquid tenetur restaurare totum q̃ Rñ. ꝑm Archi. ex ę ꝗtate deberet sibi iungi in pnia: si

Universidad de Deusto
Biblioteca

posset: sed tñ nō est necessariū: sed ī hoc pnīa est arbitraria sicut in aliis. Et idē sentire videtur Pe. de Pal'. in. iiij.

¶ Vbi fit facienda restitutio. Capitulū. III.

QVANTVM AD TERTIVM principale. s. vbi facienda sit restitutio. Circa hoc distinguendū: ga aut pſona cui facienda est restitutio scīt: aut inquirēdo scīri potest: aut oīno ignoratur. Si aūt scīt vel inquirēdo inueniri pōt, ipse vel eius hæres ipso mortuo in loco vbi facta est rapina: vsura vel dānū: si vterq; ibi est vel vbicūq; adinuicē cōueniūt creditor & debitor. Si aūt alter est absens a loco vbi facta est vsurpatio vel dānificatio: mittet expēsis eius qui se absentauit de loco. Si igit̄ is cui facienda est restitutio est absens: puta quia mutauit domiciliū mitet sibi rē ablatā seu pecuniā ipse q abstulit expensis illius cui habet restituere. Si vo se absentauit a dicto loco is q rēvsurpauit: suis propriis expēsis trāsmittet rē vel pecuniā fm Hosti. & Io. an. Et hoc p talē modū q nō detegat pctm̄ si pctm̄ est occultū ar. ij. q. j. si peccauerit: vel etiā pōt creditori significari: pcipue qn̄ est multū remot⁹ a debitore occulte vel manifeste fm q expedit: & fm q creditor ordinat vel de mittenda illa re: vel reseruāda vel alicui dāda: sic agat debitor & liber erit. Si aūt suo pprio motu rē illā destinaret seu pecuniā debitor: & in via periret vel auferret: sibi periret: & adhuc teneret ad satisfactionē fm Io. ī glo. f. Vel etiā si sperat cito vēturus ad locū pōt rē sibi seruare: & fm Tho. & Hosti. & Io. an. in ēdem sacrā deponere vel alio tuto loco. aut si res est parui valoris: & creditor multū distās & abūdās pōt fm Guil. pro aīa ei⁹ pauperib⁹ erogari. Si ignoratur nec pquirēdo inueniri pōt cui rest itutio fieri debet: tūc erogāda est res ablata vel ptiū ei⁹ pauperib⁹ pro aīa illi⁹ in loco illo vbi facta est rapina: vsura, vel dānū: vel in loco in q̄ inhabitat is cui facienda est restitutio: & hoc ideo: ga melius est q̄ vicini sentiāt ꝓmodū inde q̄ extranei. Tū etiā ga verisimilis est ibi reperiri damnū passum vel hēre dē ei⁹. Ita notat Hosti. Io. An. & Io. de lig. vel fiat saltē hæc erogatio ad arbitriū diocesani vbi factū est damnū vel rapina fm Ray. Si tñ nō cōmode fieri posset i dicto loco cū ad ꝟ nō sit necessariū pōt tūc & debet alibi fieri fm Guil. Sed &. b. Tho. in hmōi casu nihil dicit de loco determinato: sed q̄ pro anima illius cuius res erat: debet pauperibus erogari. Vnde & magister Hugo: peritus in vtroq; iure: & frater Clarus dicebant q̄ cum pauperes sint & vnum mēbrum in corpore ecclesiæ: nec ab hac vnitate sequæstrētur ꝓpter locorū distantiā: sufficit si restitutio incertorū detur quibuscūq; pauperibus etiā alterius ꝓuinciæ q̄ vbi facta est repina vel dānū: & maxie q̄ sunt magis pauperes christi & vtiliores ecclesiæ dei & saluti animarū. Et ex hoc apparet q̄ loc⁹ nō est de necessitate restōnis: sed de cōgruentia. Idē tenet Fede. de Senis. cōsi. xxxij. opis fui. vsuræ tñ in certæ exortę per vsurarios manifestos quō debeant restitui: in quo loco & per quē diocesanū habes. ō. ti. j.

§. I. QVAMVIS QVOD HABEtur in listo. §. nō pertineat ad vbi: sed magis ad qd: tamē ꝟ notabitur. Quērit vtrū fideiussor posit repetere a debitore vsuras quas pro eo soluit creditori penes quē pro ipso fuit in quæstionib⁹ mercurialib⁹ sup regula damnū. de reg. iu. ras solut lib. vj. hāc quæstionē explanat notabiliter: & ex ei⁹ dictis elicit. xj. cōclusiones. Quarū prima est talis. Nō recipit fideiussor a debitore obligationē sciēte & contradicēte vsuras debitori suo soluras: nec etiā sortē: nec quid aliud inutiliter impensum. Plus em̄ est cōtradicere q̄ nō cōsentire. extra de simo. c. sicut tuis. Secūda cōclusio est: nō repetit a debitore sciēte & patiēte: sed nō mādāte obligationē fideiussor vsuras vel indebitū solutas vel soluti creditori & sibi imputet q̄ se obtulit. extra de reg. iur. bona fides. lib. vj. Repetit tamē sortē & indebitū quod soluit. Tertia cōclusio est: nō reperit a debitore sciēte & mādāte ipm obligari pro sorte tñ fideiussor soluēs vsuras: tum quia fines mandati excessit: tū quia ad illas obligatus nō erat. Quarta cōclusio est: nō repetit a debitore fideiussor vsuras sciēte & mandāte ipsum in omnē casum vel simpliciter obligari siue fideiubere: patet: qa ī generali mandato nō ineluditur indebitum: de quo verisimiliter in specie nō mādasset, de reg. iur. in generali. lib. vj. Quinta cōclusio est: repetit a debitore sciēte & mandāte ipsum prouſuris cū sub noīe sortis inclusit eas vt essent onus obligari, seu fideiubere ipse fideiussor vsuras: q̄m iuste credere potuit illā sortē totū debitū: nec præsumere debuit illud indebitū sub noīe sortis promittere: extra de presump, quia verisimile. Sexta cōclusio est: repetit a debitore sciente & mādāte noīatim pro vsuris fideiubere fideiussor creditori soluras si iurauit illas soluere: & ista est cōis opinio. extra de fideiussori b⁹. c. ij. Et istā opinionē approbat Io. an⁹. habet tñ fideiussor optionē soluēdi vel absolutionē petēdi sicut habet debitor. Septima cōclusio est: repetit a debitore etiā nominatim mādāte prouſuris fideiuberi ipse fideiussor vsuras creditori soluras: etiā si nō iurauit creditori illas soluere: si ipsi fideiussori debitor indēnitatē iurauit: dum als̄ propter pignora data vel aliā cām debitori fuerit expediens vsuras solui. extra de fideiusso. c. peruenit. Octaua cōclusio est: nō repetit a debitore sciente & mādāte noīatim ꝓ vsuris fideiuberi ipse fideiussor creditori, spōte soluras si nō iurauit creditori illas soluere: nec debitor iurauit fideiussori indēnitatē: nec expediebat creditori ꝓpter pignora data vel aliā causam ipsas vsuras solui: & hoc de iure fori. Sed opinio theologorū q̄ fm Io. an. multū fauet ætati est: q̄ vrgeat debitor ad soluēdū in foro cōsciētię, extra de reg. iur. sciēti. lib. vj. ¶ Nona cōclusio est: nō repetit a debitore sciente & mādāte noiatim prouſuris fideiuberi ipse fideiussor vsuras ipsi creditori coacte soluras si nō iurauerit creditori illas soluere: nec iurauit fideiussori indēnitatē: nec expediebat creditori propter pignora data vel aliam cām vsuras solui si fuit ipse fideiussor in culpa: vt ga non excepit: sec⁹ si nō fuit in culpa. Decima cōclusio est: q̄ in oi casu quo pōt a debitore fideiussor vsuras repetere debet intelligi si nō interuenit fraus persone ad pſonā cōstituētis ob hoc fideiussorē. de priuileg. c. quāto. Vndecima cōclusio est: q̄ i omni casu quo fideiussor a debitore vsuras repetere potest: poterit ille as repetere a creditore cui soluit. ff. manda. l. si fideiussor. §. in omnibus.

Decisio theologorum.

¶ Per quos debet fieri restitutio. Capitulum. IIII.

QVANTVM AD QVARTVM scilicet per quos debet fieri restitutio, prīo dicēdū de incertis: postea de certis. Quęritur ergo vtrū dispēsatio incertorū debeat fieri per eum qui habet restituere vel aliū cui cōmiserit aut solū per dio cesanū? Rñsio: circa hoc sunt varię opi. & p̄ię. Hosti. super c. cū tu extra de vsur. & in. c. cū sit, eo de iudæis'. & in sum. sua. de pœ. §. ti. iuxta fi. tenet q̄ vn⁹ de casib⁹ pertinētibus ad ep̄m est restitutio male ablatorū incertorū. Qd' etiā tenet Io. an. de pœ. & re. c. si. eps, lib. vj. ī glo. de reg. iu. pctm̄ li. vj. Ad qd' videt facere qd' habet. xij. q. j. prēcipim⁹. Adducit' etiā aliquos q tenēt hāc rationē. Cū hmōi bona incerta sint, p aliab⁹ eorū quorū fuerūt fideliter dispēsanda: ac per ꝓns eo ipso sint ad diuinū cultū & subuētionē pauperū ordinata: sol⁹ aūt ecclīastic⁹ ꝓlat⁹ sit rector & moderator diuini cult⁹ & pater pauper.: & dispēsator rer. diuino cultui ordinatarū: vt patet. lxxxvij, di. c. diuinę. & in multis alīs. c. Ideo fm iudiciū ei⁹ incerta debita p eū dispēsanda sunt. Archi. aūt in q̄dā. q. disputata p eū in Rosa. xiij. q. v. nō sane. tenet ꝟ trariū Et dicit sniam Hostię. f. circa ꝟ supradictā esse verā in casu vbi null⁹ deputat⁹ est a testatore q ꝟ exequat. vt. xij. q. ij. de laicis, vbi vo certa pſona deputata est a testatore illa pſona debet exeq: vt i p̄dicto. c. de laicis. & eē de test. ca. tua nobis. imo credo q̄ ipe raptor incerta q̄ debent pauperib⁹ erogari: pōt ipsa pauperib⁹ erogare absq; licētia & aucte epi vl' alteri⁹ iudicis ecclīastici: vt facis colligit eē de vsu. c. cū tu. Et ꝟ etiā inuit clare glo. eē de ho. c. sicut dignū. §. eos. Nec ob. illa decre, eē de Iudeis. cū sit. p quā. ꝓbat Hosti. suā opi. Nā illa decre. loquit de Iudeo nō de Christiano cui⁹ a. t⁹ vl' dispēsatio merito habet suspecta ab ecc'ia q̄ ad christianos. Iō iuste & bñ dicit ibi fm. ꝓuidētiā doceſani: q̄ suspicio cessat i christiano: & sic nō dubito q̄ epi nō habet se ītromittere de talib⁹. hęc Archi. Io. de Lig. idē sentit & adducit hāc rōnē. Qui idebitū extorsit obligat⁹ est ex maleficio vel q̄si illis qb⁹ extorsit si extāt: als̄ pauperib⁹. Et regula habet q̄ debitor pōt ꝓsolutionē se liberare. isti. q. mo. tol. obli. per totū. Tu q dicis ꝟ trariū da mihi casum expressum cōtra regulā. Nec est verum q̄ rū q̄ sit in dicto. c. cū sit. ga nō loquit in christiano: sed in Iudæo: vt dicit Archi. Hāc opinionē sequunt Paul⁹ & Ge. in clemē. j. de priuil'. hoc etiā cōsuluerūt Io. Cal. & Rucupe. rus. Sed & dñs Hugo vtriusq; iuris peri⁹: & frater Clarus: vt habet in quadā summula: cōcordauerunt in hoc q̄ nullū ius expressum hoc dicit: nec in decretis: nec alibi: nisi q̄ eps est procurator pauperū. Illud ꝟo adaptatur q̄ pōt ꝓcurare de suo ꝓprio: si habet: vel de bonis eccl'ię: id est fructib⁹: vel aliis modis. Sed ga sacerdotes simplices sunt imperiti ꝓ maiori parte: epi vero reputant sufficientes: hinc inoleuit q̄ hmōi restiones remittātur ad episcopos. Vñ si cōfessor peri⁹ sit & sciat in hoc sufficiēter cōsulere: nō est necesse remittere ad eps, hęc ibi. Hui⁹ etiā snię est Io. mo. hoc etiā innuit Inno. eē de imu. eccle. c. ga plerique. ar. xxiij. q. iij. c. si qs romiperas. Ad rōnē aūt superi⁹ inductā, p alia opiniōe posset rnderi q̄ q̄uis epi & ꝓlati sint dispēsatores rerū datarū eccl'esię: nō tñ sequitur q̄ sint dispēsatores oīm quæ fm dcū sunt in diuinū cultū & in pauperes erogāda: sed solū in diuinū cultū iam ordinata vt reddit⁹ eccl'esiarū & hmōi. Nā si essent dispēsatores erogādorū omniū: fm hoc essent dispēsatores omniū supfluorū que diuites ex diuio ꝓcepto deberēt pauperib⁹ erogare qd' a nullo ꝓcedit. Sed. &. b. Tho. ij. ij. q. lxij. q. lxij. dicit q̄ si ille cui fieri debet restitutio oīno ignor⁹ est debet restitui ei sicut pōt. s. dādo in eleemosynas, p salute ei⁹ siue sit mortu⁹ siue viu⁹: prēmissa tñ diligēti inquisitione ei⁹. Et de auctoritate epi, nihil dicit. Sco. in. iiij. di. xv. dicit si quæras p cui⁹ man⁹ debeāt talia. s. incerta dispēsari. Resp̄o. q̄ nō inuenio qs necessario sit determinat⁹ mediator in ista pauperib⁹ dispēsanda: videt aūt mihi q̄ p seipsum: cōsilio tñ boni viri pōt pauperib⁹ erogare hæc: quia tali mediatori ad dispēsandū tribui posset de cui⁹ fidelitate præsumeret: & tñ sibi appropriaret vel in alios vsus cōuerteret q̄ de ipse faceret vnde vbi lex diuina vel ecclesiastica nō ligat: sequēda est rō naturalis. Illa aūt dicta q̄ q̄ tenēt restituere mutuo fiat p se q̄ p alios: nō excludendo tñ p hoc cōsilia boni viri: sed includēdo. hęc Sco. Quidā alij faciūt circa hoc distinctionē vt videlicet quātū eorū i quib⁹ cōpetit repetitio: vt furto, rapina, vsura, fraude & hmōi dispēsatio incertorū pertineat ad epm: sed aliorū vbi nō cōperit repetitio: & si erogatio facienda sit pauperib⁹: vt i ludo iniuste acceptis a iudice, p iudicādo vel a teste, p testimonio meretricio & hmōi: q̄libet per se potest dispensare: vel de consilio cōsessoris. Ego credo sentētiā & opinionē Archi. & sequentiū oīno veram & simpliciter exceptovno casu: videlicet i certis publicoꝝ vsurariorū quē casū nō dubito oēs alios excepisse ītēdere: ga ibi expresse & clare ius ꝓuidit: vt s. per dispensationē diocesani talia incerta determinentur & dispensent: vt extra de vsur. c̄ q̄. lib. vj. vbi tradit forma de hmōi. de qua habes. ō. ti. j. c. ix. In hoc ergo casu tñ pōt intelligi qd' dē p tertiā opinionē. f. in vsuris publicis i certis. Et si q̄rit vtrū eps possit p sua synodalia hoc statuere: vt. s. sibi retineat dispēsationē ī incertoꝝ & alius nō possit se intromittere. Dicitin hoc casu Io. de Lig. super. c. cum sit. de vsuris. q. q. dicat Io. an. dubiū est an possit. Et Io. Cal. i quodā cōsilio suo dicit expresse q̄ nō pōt. Hugo & frater Clarus dicunt q̄ nō pōt eps de iure excōicare sacerdotes q̄ se intromittunt de dispēsatione incertorum.

Addē ꝓ ista regula Io in clemē. j. de priuil'. hoc etiā cōsuluerūt Io. Cal. & Rucupe. rus. Sed & dñs Hugo vtriusq; iuris peri⁹: & frater Clarus: vt habet in quadā summula: cōcordauerunt in hoc q̄ nullū ius expressum hoc dicit: nec in decretis: nec alibi: nisi q̄ eps est procurator pauperū. Illud ꝟo adaptatur q̄ pōt ꝓcurare de suo ꝓprio: si habet: vel de bonis eccl'ię: id est fructib⁹: vel aliis modis. Sed ga sacerdotes simplices sunt imperiti ꝓ maiori parte: epi vero reputant sufficientes: hinc inoleuit q̄ hmōi restiones remittātur ad episcopos. Vñ si cōfessor peri⁹ sit & sciat in hoc sufficiēter cōsulere: nō est necesse remittere ad eps, hęc ibi. Hui⁹ etiā snię est Io. mo. hoc etiā innuit Inno. eē de imu. eccle. c. ga plerique. ar. xxiij. q. iij. c. si qs romiperas. Ad rōnē aūt superi⁹ inductā, p alia opiniōe posset rnderi q̄ q̄uis epi & ꝓlati sint dispēsatores rerū datarū eccl'esię: nō tñ sequitur q̄ sint dispēsatores oīm quæ fm dcū sunt in diuinū cultū & in pauperes erogāda: sed solū in diuinū cultū iam ordinata vt reddit⁹ eccl'esiarū & hmōi. Nā si essent dispēsatores erogādorū omniū: fm hoc essent dispēsatores omniū supfluorū que diuites ex diuio ꝓcepto deberēt pauperib⁹ erogare qd' a nullo ꝓcedit. Sed. &. b. Tho. ij. ij. q. lxij. q. lxij. dicit q̄ si ille cui fieri debet restitutio oīno ignor⁹ est debet restitui ei sicut pōt. s. dādo in eleemosynas, p salute ei⁹ siue sit mortu⁹ siue viu⁹: prēmissa tñ diligēti inquisitione ei⁹. Et de auctoritate epi, nihil dicit. Sco. in. iiij. di. xv. dicit si quæras p cui⁹ man⁹ debeāt talia. s. incerta dispēsari. Resp̄o. q̄ nō inuenio qs necessario sit determinat⁹ mediator in ista pauperib⁹ dispēsanda: videt aūt mihi q̄ p seipsum: cōsilio tñ boni viri pōt pauperib⁹ erogare hæc: quia tali mediatori ad dispēsandū tribui posset de cui⁹ fidelitate præsumeret: & tñ sibi appropriaret vel in alios vsus cōuerteret q̄ de ipse faceret vnde vbi lex diuina vel ecclesiastica nō ligat: sequēda est rō naturalis. Illa aūt dicta q̄ q̄ tenēt restituere mutuo fiat p se q̄ p alios: nō excludendo tñ p hoc cōsilia boni viri: sed includēdo. hęc Sco. Quidā alij faciūt circa hoc distinctionē vt videlicet quātū eorū i quib⁹ cōpetit repetitio: vt furto, rapina, vsura, fraude & hmōi dispēsatio incertorū pertineat ad epm: sed aliorū vbi nō cōperit repetitio: & si erogatio facienda sit pauperib⁹: vt i ludo iniuste acceptis a iudice, p iudicādo vel a teste, p testimonio meretricio & hmōi: q̄libet per se potest dispensare: vel de consilio cōsessoris. Ego credo sentētiā & opinionē Archi. & sequentiū oīno veram & simpliciter exceptovno casu: videlicet i certis publicoꝝ vsurariorū quē casū nō dubito oēs alios excepisse ītēdere: ga ibi expresse & clare ius ꝓuidit: vt s. per dispensationē diocesani talia incerta determinentur & dispensent: vt extra de vsur. c̄ q̄. lib. vj. vbi tradit forma de hmōi. de qua habes. ō. ti. j. c. ix. In hoc ergo casu tñ pōt intelligi qd' dē p tertiā opinionē. f. in vsuris publicis i certis. Et si q̄rit vtrū eps possit p sua synodalia hoc statuere: vt. s. sibi retineat dispēsationē ī incertoꝝ & alius nō possit se intromittere. Dicitin hoc casu Io. de Lig. super. c. cum sit. de vsuris. q. q. dicat Io. an. dubiū est an possit. Et Io. Cal. i quodā cōsilio suo dicit expresse q̄ nō pōt. Hugo & frater Clarus dicunt q̄ nō pōt eps de iure excōicare sacerdotes q̄ se intromittunt de dispēsatione incertorum.

Ad sacerdotē peritū etiā pti net īcertorū restō.

Meli⁹ ē

addeadhanc regulam: l. qd' nul fu alteri us. ff. e & ibi. Bar.

§. I. QVANTVM AD SECVNdum. s. p quos debet fieri restitutio certoꝝ. Ad quod rñdet q̄ per eum q̄ abstulit seu recepit vsuras & male ablata: pōt etiā & per aliā pſonā quācūq; facere. In hoc em̄ vera est regula iuris. Qui p aliū facit perinde est ac si p se faceret, vi deatur. de regu. iur. in. vj. si tamē vitium vsurę vel furti vel alterius dāni est occultū: & restitutio occulto modo per se vel per aliū faciēda est vt non detegatur pſona. ar. ij. q. j. c. si peccauerit. Caueat etiā diligenter q̄ cū per aliū facit: ita faciat caute q̄ sis recipiat cui debet: & nō ille sibi retineat: ga nō esset ꝓpter hoc liberatus: nec ꝓsidat de p̄dicatorib⁹ & confessoribus & quæstuarijs qui quærunt pecunias nō i animarū salutē. Et si is qui rapinā vel vsurā vel fraudem fecit non restituit: cum hæres teneatur ad oia onera defunct̄ inquantū sufficiat hereditas tenet & ipse facere dictam restitutionē. extra de vsuris. c. Michael. Et eadē rōne hęres hæredis: & sic in infinitum cum scīt ab eis hæreditas obligata ad restitutionem propter vsuras & rapinas & dāna a priorib⁹ facta. Et vbi non sufficeret hæreditas ad satisfaciendū tenent legatarij & donatarij: ga legari non pōt nec donari alienum. Nec excusarent hæredes sciētes vel dubitātes: vel merito dubitare debētes ex publica fama vel scripturis vel ex fideli relatu testatorem illicitos contract⁹ fecisse vel vsurarios ex hoc q̄ null⁹ ponit ḡrem̄ super hoc vel postulat aliqd ab eis vt debitum: sed debent diligenter ingrere veritatē quantū possunt. Et si iueniunt sic esse notificēt vel notificari faciāt illis qb⁹ debēt: se offerentes ad restōnē. Et si non inuenirent aliq; pauperib⁹ est ꝓ erogādū als̄ cēt i eis ignorātia crassa q̄ nō excusat. distī. xxxvij. §. ti. Et q̄uis defunctis nō ꝓsit dicta restō si decesserīt ipœnitentes: ꝓdest tñ immo necessaria est ipsis hęredibus si volunt saluari: qa non dimittit pctm̄ nisi restituat ablatū. de regu. iur. li. vj. Si aūt licitā artē exercebat vel patrimonialia tm̄ habebat testator: nec apparet ex fama vel scripturis de illicitis⁹ & alien⁹: ꝓsumere debēt eū iuste acq̄siuisse qa nemo iudicandus est imemor suæ salutis, ꝓpriæ & diuini timoris. i. q. vij. sancim⁹. & ꝓcipue in mortis articulo. Item nota q̄ dicit Hosti. i sum. ti. de vsuris. q̄ si aliqua honesta persona puta sacerdos vel eps tractet inter debitorē & creditorem de satisfaciendo: & dicat creditori talis mediator tantū facia tibi reddi si ex corde resīduū dimittas nō decipias me: qa mediator sum: nec debitorē cui⁹ aiæ saluteē q̄ro & creditor rñdet se ex toto corde liberare ip̄m debitorē q̄ re nō dicā ip̄m liberatū nō video: nec curo qualit̄cūq; sit satisfactū dūmodo sit ei satisfactū. Si q̄ moueāt i ꝓrium hoc faciunt ī odium vsurariorū. Si q̄s em̄ ex alia cā alij iniuriet equidem hoc admittit q̄libet theologus q̄ concordia inter partes possit tractari: & pars ei⁹ qd' deberet ex pacto remitti: als̄ titulus de transactionib⁹ inutilis esset. Et quare non idem ꝺ vsuras. Dicēdū q̄ & renēdū q̄ p̄cib⁹ possit vel iussu iudicis vel pactione partiū remissio fieri: & sic dicā vsurariū absolutū. hęc Hosti. Quę q̄dem ite lligo vera esse in foro contētioso: nō i foro cōscię: vel etiā in foro cōsciæ quātū ad ea q̄ dubia essent vtrū deberent dari an nō: ga rōnes sunt ad vtrāq; partē vel cū dubiū est quātū debeat satisfieri ꝓ aliquo dāno dato. Et ad hoc faciunt rōnes ꝺs inducit ipe Hosti. Sed vbi certū & clarū est debitū & rōne vsurariū vel alterius vsurpationis: nisi creditor liberaliter remittat illud qd' remittit: etiā si de mille decē tñ remitteret: si hoc facit: ga putat se aliter nō posse resīduū habere nil valet illa remissio: facta ex publico pacto quo ad aīam. Vnde cū mercator infortunia passus fallit: & occultās multa ex bonis suis mobilibus vt non perueniāt ad manus creditorū q̄rit cōpositionē cū eis de minori quantitate q̄ debeat puta ꝓmittit rñdere singulis creditorib⁹ ad rōnē. xv. solidoꝝ ta, pro libra: cū tñ posset totū dare vel cedere bonis cui cōpositioni assentiunt creditores: & ita recipientes liberant eū de resīduo. Certū est: ga quo ad deū adhuc tenet de resīduo cū illi nō sponte: sed coacte fecerint illā remissionem volentes potius illa parte carere q̄ toto: quinimmo & si cederet bonis totaliter nil sibi reseruando: & non sufficiūt bona illa ad satisfaciendū si postea puenerit dad pinguiorem fortunā tenet de resīduo. extra de solu. c. Odoardus.

Honesta pſona tractet de satisfaciendo.

§. II. DE DAMNIS DATIS AD iuicē inter ciuitates tpe guerrę quō & p quos possit fieri remissio qn̄ faciūt pacē cū certis pactis & capitulis. Nota q̄ quadam summula dr̄ sic: q̄ q̄uis sint multi pupilli & absentes qui non assentiūt: & forte etiam aliqui contradicūt ex ꝓuectis: quia receperunt dāna iniuste nec eis est satisfactū nihilominus tantū est bonū pacis q̄ q̄ habent rēpublicā gerere possunt cū consensu maioris partis subiectorū sibi pactis pacis subdere licite & relaxare inuicē damna data. Et si frat relaxatio prędicta tenet & valet. Nā & hoc modo possunt ꝓ bono reipublicę sibi tales imponere & hmōi: quas gabellas vocāt. De bonis ꝟo clericoꝝ & religiosorū nō possunt relaxationem facere laici: qa nō sunt eoꝝ soro subditi: nec de bonis ecclesiasticis pmittit aliq̄ dispositio eis: vt dist. xcvj. bene possunt tñ hoc facere prędicti ꝓ tales terrarū adinuicē de ꝓsensu & ꝟ ueniētia clericorū & religiosorum qui damna receperūt in guerra. Hāc iaūt relaxationem quo ad laicos vel clericos intelligas de damnis datis de rebus cōsumptis. Nam res extātes: vt equos, pānos & hmōi qui habent & scīūt sua nō esse: vt pura qa bellū iniustū fuit ex parte suorū vel si iustum ab eis accepe rūt a qui

De dānis iter ciuitates.

laici nō debent aliq̄ pacto tractare de bonis clericoꝝ rum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus nō poterūt ipsa tenere nō possunt. Vñ si dños ꝓprios inuenire possunt: eis reddere tenenť: alś si non inueniunt pauperib⁹ erogare. Idē videť dicendum ſi de iuſtitia belli dubitať. Nam vbi clare bellum iuſtū eſt: res acceptæ efficiuntur capientiſi. diſt. j. ius militare. quæ tū debent inter eos ꝓportionaliter diſtribui ꝑ duces belli: vt. xxiij. q̄. v. dicat. niſi ꝑ publicū ædictū datum ſit vnicuiq; qđ capit. Pauperū aūt et innocentū nō videť tutū bona auferre cū ſine culpa niſi ſubſit cauſa non ſit aliquis puniendus. de regu. iur. lib. vj. pœna tamē tēporali frequēter puniť vn⁹ pro altero diuerſis de cauſis. vt. j. q. iiij. per totum.

De extortis reb⁹ ab aliꝭ.

§. III. DE TVTORIBVS ET CVratorib⁹ negotiorū alioꝝ gestorib⁹ filiſſamil. & hmōi q extorſerunt vel fecerūt rapinas: fraudes et dāna noīe alieno. ſ. ꝓ pupillis: pſonis vel patribus ſuis: nil tū eoꝝ puēit ad eos: ſed ad pupillos: dños: patronos: vel patres eorum quæriť vtrū ꝑ eos debeat & poſſit fieri reſtitutio ipſis pupillis dñis vel patribus: vel neſcientib⁹ inuitis de bonis eoꝝ ad quos peruenerunt taliter extorta. Rñ. Quidam dicūt idiſtincte q̄ ſic in foro cōſcietiæ dūmō nō immineat inde periculū vitæ: ꝓſciētiæ: vel famæ ſi deꝑhenderentur: aut ſcādalū ſequať: puta quia aliquis crediť eſſe furatus illa qui innocēs eſt & hmōi. Tales vt dicunt illi nō ꝑmittūt furtū occulte illa accipientes: cū pecunia fœnebris vel per rapinas vel fraudes habita nō ſit eoꝝ. Et rō eſt: qa cū efficacē cām prædictoꝝ ſ. tutoꝝ: curatoꝝ: & hmōi: et ꝑ intermediū illoꝝ tale iniuſtū lucrū deuenerit ad manus pupilloꝝ pronorū vel patrū & ad reſtitutionē ſint obligati iſti mediatores: iuſtū eſſe videť vt quę cauſa illoꝝ iuſte ablata ſunt: nunc iuſte licentiā habeāt ea ſatisfacere: ne ipſi de ꝓprio ſatisfacere teneantur. ar. ad hoc extra de reg. iur. oīs res. vbi dicit Chryſo. Oīs res ꝑ quaſcūq; cauſas naſciť per eaſdē diſſoluiť. Propterea ad hoc agendū prædicti tenenť et in hoc gerūt vtilē curā ſui & eoꝝ q iniuſte detinēt aliena. Alij aūt pfeſti? & æque nđēt ꝑ diſtinctionē videlicet: qa aut tales adhuc hūti manib⁹ adminiſtrationē reꝝ illoꝝ aut non. In primo caſu poſſunt & debent reſtituere de bonis illoꝝ ad quos puenit lucrū qđ habēt in manib⁹ ſi non ſint remanere ipſi obligati ad ſatiſfaciendū de ſuo: & hoc niſi occulte ſue manifeſte: & cū ſufficienti cautela q̄ nō poſſint poſtea ab eis repeti. Et ad hoc videť facere rō primæ opinionis cū regula illa. oīs. Si aūt nō hñt ampliⁿ admini ſtrationē tūe ſubdiſtinguendū: qa aut ꝑdicti tutores: curatores: & hmōi: non ꝑnt illa reſtituere de ſuo: puta qa pauperes: aūt ꝑnt. Et ſi non ꝑnt ſufficit ꝙ denūtient principalib⁹. ſ. ꝙ qb⁹ fecerūt vſuras & hmōi: ſi ignorāt qūo ꝑ eis fecerūt talia illicita lucra q̄ ad eos deuenerūt: vñ & obligati ſunt ad reſtōnē. Et ſi nō ſatisfaciāt ipſi pricipales habeāt ꝓpoſitū ſatisfactendi de ſuo cū poterūt. Ad accipiendum aūt occulte a ꝑdictis ad hoc nō tenenť nec debēt: & rō eſt: qa quo ad ſe excuſati ſūt a reſtōne rōne impoſſibilitatis vt. xiij. q. vj. ſi res. Quo ad illos ꝙ qb⁹ fecerūt vſuras vel fraudes auferēdo ab eis occulte: ꝑ hoc nō prouideť ſaluti eorū cū remaneant obligati in ꝓſcientia ex q̄ ſciunt talia fore ſcta nec vel int ſatisfacere: & ſic non diſſoluiť ꝓ tm̄ vel obligatio q̄ ad æſtimationē eoꝝ. Sed nec pōt qs a priuata pſona cogi ad reſtōnē male ablatoꝝ: niſi ꝑ iudicē eccliaſticū vel ciuilē: nec videť hū poſſe excuſari a furto cū cōtractet rem alienā inuito dño cū in vſura trāſferatur dñium: ꝑ hoc ēt ſe exponit plurib⁹ periculis. Si aūt tales mediatores de q̄bus dictum eſt poſſunt reſtituere cū illi ad quos extorta ꝑ uenerūt nolūt reſtituere q pricipaliť obligant: pūt perere humiliter nō per coactionē vel fraudē a creditoribus vſurarū & fraudū remiſſionē: cū penes eos non remāſerit pecunia fœnebris: et illi q eā habuerūt remaneāt principaliť obligati: q̄ remiſſione obtēta libere & ſpōte ampliⁿ nō renebunť: ſed tū pricipales: niſi & eis fieret remiſſio. Qđ ſi remiſſionē facere nō vellēt teneńť de ſuo ſatiſfacere: & tūc vſq; ad quātitatē ſolutā pro illis poterūt occulte recipe de bonis eoꝝ: ſi aliś ꝑ viā iudicij retrahere nō pūt: ita tū q nō ſequať ſcādalū vel periculū q ſemp vitanda ſunt. Vbi aūt mediator talis ſic ſatiſfecit debet ꝑ aliquē modū cautū declarare illi q ſciebat ſe obligatū ad illa nō ampliⁿ teneri: vt puta ſi dicat ſe nō curare ab eo illa recipere q̄ſi aeſi donaſſet: vel declarare ſui heredib⁹ ꝙ nō recipiāt a tali pſona aliq̄d vt debitū ꝑ tali cā & hmōi. Bona em̄ fides nō patitur vt ſemel exactū iterum exigať. de reg. iur. lib. vj.

Tutor cuius cauſa ꝑ uenit ad pupil. Iū quo debeāt reſtituere

¶ Cui facienda ſit reſtitutio. Ca. v.

QVANTVM AD QVINtū. ſ. cui faciēda ſit reſtitutio ſeu datio rei ablate vel alś illicite acquiſite. Pro fundamento notanda eſt diſtinctio quam ponit. b. Tho. ñ. ꝑ. q. xxxij. di. Tripliciter poteſt eſſe aliquid illicite acquiſitū. Aliqđ tripliciter. vno mō qa qđ dř acquirit illicite debeť ei a q̄ eſt acq̄ſitū. Et ſiue non tranſſerať dominiū illius rei in accipientē vt in furto rapina: ſiue trāſerať vt; in vſura: tñ ꝓpterit repetitio. Sed o mō ē aliqđ illicite acq̄ſitū; ita ꝙ ille q acq̄ſiuit nō pōt illud retinere: nec tū debeť ei a quo acq̄ſiuit: qa ille ꝑ iuſtitiā dedit: & ipe ꝓtra iuſtitiā accepit vt i ſimonia & in ſiliⁿ in qb⁹ ipa datio & acceptio ē cōtra legē dei. Tertio mō dř illicite acq̄ſitū: nō ꝙ ipa acq̄ſitio ſit illicita: ſed illđ ex quo acq̄rit eſt illicitū ex quo trāſferť dñium nec ꝓpetit repetitio vt i meretricio: & hmōi. Nam meretrix turpiter agit & cōtra legē dei fornicādo: ſed ipa acceptio vel datio pecuniæ. ꝙ hmōi illicito nō eſt illicita: nec ꝓtra legē dei & pōt dari hoc ꝓprie dř turpe lucrū. De illicitis g̃ iſto tertio mō ſm Tho. & Ray. pōt dari eleemoſyna: & pōt etiā retineri: niſi ſupſluū ꝑ fraudē & dolū mulier extorſiſſet: qa illud eēt reſtituēdū: & ad hoc ꝑtinēt lucra facta ex hiſtrionatu illicito ex duello: ex torneamēto: ex ſertis fāctis de florib⁹ & aliś hmōi: quorum vſus cōiter ē ad laſciuiā: ex decijs factis ex arte mathematica ſeu diuinatoria: ex lucro negotiationis aduocationis vel medicinæ in caſu nō cōceſſo quo ad clericos. In his dixerunt aliqui nō poſſe fieri eleemoſynā: qa dř Prouer. iij. c. Honora dñm de tua ſuba. & iterū. Honora deū de tuis iuſtis laboribꝰ vt. iiij. q. v. eleemoſyna. & j. q. i. nō eſt putāda. ſed ꝑ nō ē ver⁹ ſm Tho. & Ray. & alios cōiter: ꝓdicta aūt capta allegata ꝑ intēdūt ꝙ nō licet dare eleemoſynā de male acq̄ſitis q̄. ſ. debēt certis pſonis reſtituere: vel ꝙ nō debet qs facere aliqđ illicitū vt det eleemoſynā. Et ꝙuis qdā diſtinguāt. vt di. Guil. ꝙ i his q̄ ſunt ꝑ hibita: qa mala & nō puniūtur a iure niſi infamia: vt meretricū duellū & hmōi talia retineri pñt. Sed q̄ mala ſunt qa phibita a iure: vt torneamēta: negotiatio q̄ ad clericos & hmōi: & talia nō pñt retineri ad vſū ſuū: ſed debēt pauperib⁹ erogari: licet ꝑ diſtinctio videať eē ꝓbabilis: tū qa pœnæ ſunt reſtringēdæ nō ꝑ iuriſdē. Et q nimis emūgit elicit ſanguinē: credo ꝙ in ꝓdictis oibus caſib⁹ & ſiliⁿ bonū eſt & ſalubre ꝙ pœnitēs inducať ad erogandū pauperibus: nō tū cogendus ad hoc: nec ſi nō velit ex hoc iudicandus eſt nō eſſe in ſtatu ſalutis ſi nō velit hmōi pñiam accipe. ſ. ꝙ hmōi lucra pauperib⁹ eroget: niſi in caſib⁹ a iure exꝑſis: vt in ſimonia: & idē de eo qđ dať iudici ad corrūpēdū eū et hmōi: vt ſra dicēť. ſm ergo Tho. Ray. Guil. & Inno. de hmōi debet dari eleemoſyna debito honeſtatis & conſiliⁿ nō debito neceſſitatis ſalutis: & ſic ſtelligiť illđ. xiij. q. v. q habetis. Nō eſt ergo illud ſic acceptū reſtituēdum ei a quo acceptū eſt qa in turpi cauſa melior ē ꝓditio poſſidentis: vt. ff. de condi. ob. tur. cau. l. in re.

§. I. DE ILLICITE ACQVISItis ſcđo mō: videlicet cū illđ ſic acq̄ſitū nō debeť ei a q̄ ē acq̄ſitū: nec tū acqrēs pōt retinere ꝑ ſe illud: pōt & debet ꝑ neceſſitatem ſalutis nō ſolū de ꝓſilio & honeſtate pauperibus erogari. Et huⁱ⁹ rō eſt ſm Tho. ñ. ꝑ. q. lxj. Quia ipa datio & acceptio ē lege ꝓhibita vt ſymonia. Quidā tū exteđūt iſtū ſm modū & oē lucrū in q̄ committit petīn in dante & accipiēte: nō ſolū in ſymonia: ſed ēt in pecunia accepta ꝓ adulterio & ꝑ vſura: cū qs accipit mutuū ſine cā rōnabili: puta vt ampliⁿ diteť & inde ſoluit vſurā: illā vſuram vt dicūt q accepit retinere nō pōt nec tū ei reddere; debet; ſi dedit: qa turpiter opat⁹ eſt dādo mutuū ei quem nouerat nō indigere. Sed. b. Tho. nō dicit ꝑ: ſed cū datio ē ꝑ legē. i dicto aūt caſu datio pecuniæ. ꝑ mutuo nō ē ꝑ tm̄: ſed accipere illo mō vſurario mutuū ē ꝑ tm̄: qa dat illi occaſionē mali: vñ licet peccet mortaliť ſic mutuū accipiendo: debet tū poti⁹ reddeř illi a q̄ accepit q̄ pauꝑib⁹ erogare: niſi vbi nō iueniret ille a q̄ accepit ꝙ pauꝑib⁹ erogare: niſi vbi nō iueniret ille a q̄ accepit: vel ēt ſi vellet illā vſurā reddere nō vſurario: ſed his a qb⁹ extorſit ipe vſurariꝰ vſuras ꝑ eo ſatiſfaciēdo. ꝑ illa ꝑte: & tunc debet vſurario ſignificare: ne illi iteꝝ reſtituat & ꝓcipue ꝑ debet facere cū ſnia ep̄i vt ſi dictus

In ſimonia vſura mutuo.

Vbi domin⁹ reſciť nō illa debet. Pauꝑibus erogare Iudex.

Accipientes & incarcerati vel libe. tentur.

Teſtis.

Notarij aliquid extorquentes debent reſtituere.

ſi dicū vſurariꝰ vellet ab eo repetere ep̄s ꝓpellat ip̄m deſiſtere a repetitiōe: ex q̄ vtiliꝰ geſtū eſt negotiū ei⁹ ratū hīe: tñ nō teneť ad hoc. ſ. inquirere vel dare his qb⁹ eſt debitor vſurariꝰ: ſed ſufficit ꝙ reſtituat a q̄ accepit: pauperib⁹ rāmē erogare nō debet cū nouit eū a q̄ accepit: & pōt ei dare: qđ expreſſe oſtēdit Aug. di. Nolite facere eleemoſynas de fœnore & vſuris. xiiij. q. v. nolite. Nā cū dať pauperib⁹ qđ debēt certę pſonæ: nō liberať a reſtitutiōis obligatiōe ad illā pſonā: vt habeť extra de homi. ſicut dignū circa fīnē. Sed in ſimonia ipſa datio & acceptio pecunię pro ſpūalibus eſt. phibita. vnde dř. i. q. j. anathema. Anathema danti anathema accipiēti: & ideo nec ſibi retinere valet: nec illi reddere q dedit: ſed debet de neceſſitate ſalutis pauperib⁹ erogare ſi pōt: vel illi eccleſię in cuiꝰ iuriſdā data eſt applicari: vel aliter ꝓuideri: prout habes. ē. ti. j. c. v. Silꝰ in iudicio ꝓhibitū eſt iudici vel aſſeſſori cū habent certū ſalariū accipere aliqđ a partib⁹ pro iudicādo vel nō iudicādo bene vel male: & teſti prohibitū eſt accipere pro teſtimonio ferēdo. Vñ Augu. ſō nō debet vēdere iudex iuſtū iudicū aut teſtis verū teſtimoniū: qa vēdit aduocati⁹ iuſtū ꝓtrocinium & iuriſcōſulti⁹ verū conſiliū. Illi em̄ inter vtrāq; partē ad exam̄e adhibenť: iſti ex vna parte ꝙſtūt. xiij. q. v. nō ſane. Qđ g̃ iudex recipit ꝓ hmōi vel teſtis ꝓ ſe retinere nō pōt: ſed debet illi reſtituere q dedit: ſi iuſte dedit: puta vt iuſte iudicaret ītēdēs quodāmodo redimere vexationē ſuā: vñ Aug. in. d. c. nō ſane. Ille ſoleť ſibi male ablatā pecuniā repetere: qa iuſtū iudicū emit: q̄m venale eſſe nō debuit. Sed ſi pecunia data fuit iudici ad eū corrūpēdū vel teſti ad falſum teſtimoniū dicēdū: vel alicui ad falſo accuſandū: vel aduocato ad iniuſte aduocādū: illi datori reddi nō debet: qa turpiter dedit: nec ſibi retinere pōt: ſed pauperib⁹ elargiri: vel illi in cuiꝰ dānū ſiue iniuriā data ē & p̄cipue ſi amiſiſſet ex hoc iuſtā cām. habenť hęc i. d. c. nō ſane. ꝓut no. ibi Io. an. & Archi. & xti. q. iij. q. recte. & Inno. ei⁹ de imu. ec. qa plerīq;. Ray. & Hoſti. i ſum. Silꝰ i ſerio res officiales: vt nūtij miſſi: & hmōi ſi aliqđ extorquēt p̄ī prohibitarē vt denariū: & hmōi p vim: tenenť pauꝑib⁹ erogare: & hocvbi certū ſalariū recipiūt: vt dicit glo. i. d. c. nō ſane. Nā cū ſalariū ſufficiēa recipiūt ſi q̄ extorquēt debent reſtituere ſi qđ ē notabile. Et idē videť dicēdū de notarijs camerarijs & hmōi q̄ ꝓ officio ſuo exercēdo exigūt aliqđ a pſonis. Si em̄ habet ſufficiēs ſalariū tenenť ad reſtitutionē eoꝝ q̄ accipiūt illis a qb⁹ accipiūt. Nec vī excuſare cōſuetudo cū ſit irrōnabilis. ar. xxiij. q. j. militare. vel pauperib⁹ erogare ſi difficile pñt inueniri. Si ſalariū nō haberēt vel nō ſufficiēs: cōſuetudo credo ꝙ excuſaret: qa nemo cogitur ſuis ſtipēdijs militare. Inſup de his q̄ accipiūt pecuniā ab accuſatis aut ī carceratis anteq̄ ꝓferať ſnia ꝓtra eos vt intercedāt. ꝑ eis & liberenť. Sciēdū ꝙ ſi accuſati vel incarcerati ſunt culpabiles: vñ & merito cōdēnandi: illā pecuniā nec reddere debēt; datorib⁹: qa turpiter dederūt; nec retinere poſſunt ſibi: quia turpiter acceperūt impedientes iuſtitiā: ſed pauperibus debet erogari. ar. xiij. q. v. qui habetis ſi vero ſunt innocētes & ad redimēdū vexationē ſuā dederīt ei procurādo ſui liberationē ſi intercеſſores. ꝑ eis ſunt officiales ſalariati: aſs pecuniā receptā. ꝓ hoc reddere debēt vel pauperib⁹ erogare: niſi data fuiſſet ꝑ modū doni & liberalitatię: & p̄cipue poſt liberationē: qa tūc reteneri poſſet. ar. i. q. ij. ſicut epiſcopū. Et ſimiliter ſi itercеſſores nō ſunt officiales ſalariati: ſed priuatę perſonę laborādo. ꝓ hmōi iuſta liberatione iuſte faciūt: & qđ eis dať retinere valēt. Itē de pecunia data. ꝓ adulterio cōmiſſo vel cōmittēdo: cuius quidā dicāt ꝙ debet dari non ei q dedit nec ſibi retineri: ſed ei dari in cuius iniuriā data eſt. i. marito ſi vxor eius cōmiſit adulteriū ex quo pecuniā habuit videť ꝙ potius debeat dari pauperibus: niſi ille marit⁹ eſſet pauper: quia ꝓpter paupertatē poſſet etiā cōſeſſor ipſi mulieri tamq̄ pauperi dimittere. Et ſi ꝛ de viro cōmittēte adulteriū quo ad vxorē caſte viuēte. Et videť eſſe in hmōi qua ſi idē ius ſicut de turpi lucro & meretricio: qđ etiā pōt reteneri ſic acquiſitū: niſi ꝙ leges. phibēt adulteria & puniūt: nō autē ſimplicē fornicationē & meretricia. Nihilomin⁹ de pecunia data pro adulterio nihil ſtatuūt: ſicut de pecunia ſimoniaca & aliꝭ huiuſmodi: vnde pauperibus erogari potius inducendi ſunt. xiij. q. v. non ſane.

accipiēs. Padulterio cōmittendo.

§. II. DE ACQVISITO PER LVdos fortunę eē caſus in quib⁹ debet acq̄ſitū ꝑ hmōi reſtitui pauperibus erogari: q̄nq; etiā poſſet ſibi retineri. Sed de hoc plene habes. ē. eo. lib. titu. i. xxiij. Furtū eſt: vt i furto, vſura, rapīa, et hmōi: regulare eſt ꝙ hmōi reſtituēda ſunt ſpoliatis: ſiue ſint dñi illarum rerū ſiue ad eos ſpecter dūmodo cōſtet rē nō fuiſſe ſubtractā ſeu ablatā: vt accidit in pignore, depoſito, cōmodato: & hmōi. Licet em̄ tales qui habēt pignora depoſita & hmōi non ſint dñi ipſarū rerū: tū ex honeſta cā illa tenēt: ideo eis debent reſtitui talia ablata: vt dñis ipſarū rerū: & ſic intelligiť illud. in. q. j. reintegrāda ſunt oia ſpoliatis. & de reſti. ſpo. ꝑ totū. Si aūt res ablata eſt ab eo qui iniuſte habuerat: puta per furtū vel rapinā reſtituēda eſt dño rei non illi furoni. Quāuis aūt male faceret talis reſtituēdo furoni a quo ipſe acceperat: & nō dño rei ipſi⁹ quę nouit: nō ſm Guil. liberat⁹ eſt a reſtituōis obligatiōe: quia reposuit rem in priſtinum ſtatum. Quidā tū dicūt ꝙ illud qđ acquirit ex vſura mētali tm̄ nō debet illi reſtitui qui dedit: quia id a ſe volū. De vſurarie abdicauit: nec tū ſibi debet retinere: quia ꝓtra legē ac ra mencepit. eē de vſu. cōſuluit. ſed debet pauperib⁹ erogari. arg. tali. ad hoc eē de homi. c. ſicut dignū. de vſu. cū tu. Sed iſta iura īducta videnť eſſe cōtra talē opinionē. Nā ibi dř ꝙ debēt ablata reſtitui eis quorū fuerūt ſi reperiūtur vel heredib⁹ eorū. Nec aliqđ ius nec aliqs doctor ſolēnis facit iſtā diſtinctionē inter vſurā mētalē & pactionalē: vt pria debet reſtitui ei qui dedit: ſed a nō ſed pauperib⁹ erogari. Sed ſicut indiſtincte dicit Aug. de acceptis ꝑ furtū vel rapinā ꝙ debent reſtitui nō dari pauperib⁹: ſic inquiēs. Qui cōtra ius ſocietatis humanę, furtis, rapinis, inuaſionibus, oppreſſionibus, aliqua abſtulerūt reddēda potius q̄ donāda cēſemus exēplo Zacheę. xiij. q. v. nō ſane. ita & indiſtincte dicit idē de vſuris. Nolite facere eleemoſynam de vſuris. Qui vo q. ea. q. d. hęc reddēda ſunt nō pauperibus dāda: cū. ſ. inue- lūtarie niunt q dederūt ipſas vſuras. Et cū dř ꝙ qui dedit vſurā dedit vol ūtarie illud a ſe abdicauit. Rñ. ꝙ ſi dedit ex liberalitate vſurā. te & per modū doni verū eſſet: & tūc recipiēs hoc ſcieꝭ nō teneť reſtituere: nec etiā pauperibus dare. Sed ſi dedit ratione mutui principaliter nō illud abdicauit vol ūtarie ſupple: ſed cōditionate ne mutuās reputaret ſe grauatū & iſtū ingratū: & ſic alia vice nō inueniret mutuū: & ideo ſibi deber reſtitui vſura. Si aūt nil accepit vltra ſortē: q̄uis hoc ī tēderet in nullo reneťur: nec illi: nec pauperib⁹: ad hoc facit diſtinctionē inter vſurā mētalē & pactionalē: vt pria debet reſtitui ei qui dedit: ſed a nō ſed pauperib⁹ erogari. Sed ſicut indiſtincte dicit Aug. de acceptis ꝑ furtū vel rapinā ꝙ debent reſtitui nō dari pauperib⁹: ſic inquiēs. Qui cōtra ius ſocietatis humanę, furtis, rapinis, inuaſionibus, oppreſſionibus, aliqua abſtulerūt reddēda potius q̄ donāda cēſemus exēplo Zacheę. xiij. q. v. nō ſane. ita & indiſtincte dicit idē de vſuris. Nolite facere eleemoſynam de vſuris. Qui vo q. ea. q. d. hęc reddēda ſunt nō pauperibus dāda: cū. ſ. inue- lūtarie niunt q dederūt ipſas vſuras. Et cū dř ꝙ qui dedit vſurā dedit vol ūtarie illud a ſe abdicauit. Rñ. ꝙ ſi dedit ex liberalitate vſurā. te & per modū doni verū eſſet: & tūc recipiēs hoc ſcieꝭ nō teneť reſtituere: nec etiā pauperibus dare. Sed ſi dedit ratione mutui principaliter nō illud abdicauit vol ūtarie ſupple: ſed cōditionate ne mutuās reputaret ſe grauatū & iſtū ingratū: & ſic alia vice nō inueniret mutuū: & ideo ſibi deber reſtitui vſura. Si aūt nil accepit vltra ſortē: q̄uis hoc ī tēderet in nullo reneťur: nec illi: nec pauperib⁹: ad hoc facit diſtinctionē inter vſurā mētalē & pactionalē: vt pria debet reſtitui ei qui dedit: ſed a nō ſed pauperib⁹ erogari. Sed ſicut indiſtincte dicit Aug. de acceptis ꝑ furtū vel rapinā ꝙ debent reſtitui nō dari pauperib⁹: ſic inquiēs. Qui cōtra ius ſocietatis humanę, furtis, rapinis, inuaſionibus, oppreſſionibus, aliqua abſtulerūt reddēda potius q̄ donāda cēſemus exēplo Zacheę. xiij. q. v. nō ſane. ita & indiſtincte dicit idē de vſuris. Nolite facere eleemoſynam de vſuris. Qui vo q. ea. q. d. hęc reddēda ſunt nō pauperibus dāda: cū. ſ. inue- lūtarie niunt q dederūt ipſas vſuras. Et cū dř ꝙ qui dedit vſurā dedit vol ūtarie illud a ſe abdicauit. Rñ. ꝙ ſi dedit ex liberalitate vſurā. te & per modū doni verū eſſet: & tūc recipiēs hoc ſcieꝭ nō teneť reſtituere: nec etiā pauperibus dare. Sed ſi dedit ratione mutui principaliter nō illud abdicauit vol ūtarie ſupple: ſed cōditionate ne mutuās reputaret ſe grauatū & iſtū ingratū: & ſic alia vice nō inueniret mutuū: & ideo ſibi deber reſtitui vſura. Si aūt nil accepit vltra ſortē: q̄uis hoc ī tēderet in nullo reneťur: nec illi: nec pauperib⁹: ad hoc facit diſtinctionē inter vſurā mētalē & pactionalē: vt pria debet reſtitui ei qui dedit: ſed a nō ſed pauperib⁹ erogari. Sed ſicut indiſtincte dicit Aug. de acceptis ꝑ furtū vel rapinā ꝙ debent reſtitui nō dari pauperib⁹: ſic inquiēs. Qui cōtra ius ſocietatis humanę, furtis, rapinis, inuaſionibus, oppreſſionibus, aliqua abſtulerūt reddēda potius q̄ donāda cēſemus exēplo Zacheę. xiij. q. v. nō ſane. ita & indiſtincte dicit idē de vſuris. Nolite facere eleemoſynam de vſuris.

§. III. PRO HVIVSMODI AVtē maiori declaratiōe ſciēdū. ꝙ in re que debet reſtitui tripliciter aliquis ſe poteſt habere: quia aut eſt ver⁹ dñs: aut hæres eius: aut ſolū diſpenſator eſt circa ipſam rē. In primo caſu. ſ. cū eſt verus dominus rei ablate debet ſibi reſtitui ſi poteſt. iij. q. j. reintegrāda. & fere per totam quæſtio. nē. Et hoc niſi in iuſto bello: vel iuſto ædicto imperiali: vel eccleſiaſtico ille cui res ablata eſt priuaretur iure rehabendi ſimpliciter & ad tempus. Nam cū contingeret hoc puta quia tamq̄ hæreticus condemnatus eſt dominus rei vel de crimine læſæ maieſtatis conuictus: in quib⁹ caſib⁹ omnia cōfiſcātur poſt ſniam ſup. hoc: nō ſibi, ſed fiſco debent oia ſua applicari. extra de hære. excōmunicamus. In ſup ſi dñs rei ablatę nō habet adminiſtrationē bonorum ſuorū vt pupillus debet illud reddi tutori vel curatori. In ſecūdo vero caſu. ſ. eſt legitim⁹ hæres ſibi debēt ablata reſtitui: ſed cum diſtinctione tali ſm Ray. ga ſi hæredes ſunt plures vnicuiq; ſm ꝓportionē ſuę hęreditarię partis reſtituēdi eſt. Si aūt hęres in aliqua determinata parte & quātitate cōſtituⁱ⁹ ſit: puta in cētū: vel etiā in domo: & nō pl⁹ tūc reſtitutio nō fiet hęredi: ſed illi vel illis qbus teſtator cōmiſit diſpēſationē bonorū ſuorū. Si ꝙ defunct⁹ ī morte oīa bona ſua legauit pauperib⁹ & piis locis qb⁹ illa legata ſunt acquirik ius in bonis defuncti preſentib⁹ & futu

Verus dñs rei reſtituē dę.

Hæres rei reſti tuendę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris vnde eis debet restitui. In tertio casu cum. s. est dispen-
Dispen- dæ. sator rerū vt ep̄i & alij ecclesiarū p̄lati: & gubernatores ho
satorres spitaliū: distinguendū qa cū dāt aliqua alīs aut dāt de bo
restituē nis suis ꝓprijs. i. patrimonialib⁹ vel per idustriam acgsi
tis. s. scripturę, doctrinę, & hmōi: & de hmōi dādo quibus
cūq; etiā malis vt meretricibus & histrionib⁹: cuius grauiter peccent vt illud dist. lxxxvj. c. donare. tamen nō tenēt ad restitutionē: nec illi q hmōi recipiūt ab eis fm Ray. & Guil. Aut dant de fructibus ecclesiarū suarū & locorum piorū ad mēsam eorum, seu vsum specialiter deputatis: & tunc etiā male vtendo & dando male faciūt: non tamē tenentur ad restitutionē ipsi: nec illi q recipiunt ab eis: nisi reciperent per extorsiones: fraudes & violētias: tunc tenerentur: & hoc fm bea. Tho. ri. ij. q. lxij. & fm Guil. Aut dāt de bonis ecclesię deputatis ad cultū diuinum vel capitulo distribuēdis: aut pauperib⁹ erogandis specialiter: vel etiā cum simpliciter cōmittunt suę dispēsationi sine distictione sibi deputatorum ad vitā ab alīs. Et tunc si dant causa necessitatis seu eleemosynæ hū facitū: nec ipsi tenent: nec q recipiunt ad restituendū: nisi darent de his q̄ sunt distincte deputata clericis: qa tunc tenerent eis de eo qd̄ abstulerunt ab eis quia nō est danda elleemosyna de alieno. xiij. q. v. nec q. Si dant personis honestis ꝓ patrocinio & labore quem ipendūt ecclesię etiam laudabiliter facitū: & hoc fm quātitatē laboris & idustriæ. Ecclesiasticis em vtilitatib⁹ deseruiētē ecclesiastica oportet remuneratiōe gaudere. xij. q. ij. qeūq;. Nec ergo p̄lati dantes nec recipientes ꝓ hiusmodi tenent i aliquo restituere sed si dāt rone parcendę cū tamē non idigeāt: vel causa fauoris humani erga prīcipes: nisi facerēt ad redimēdā vexationē suā quo ad tyrannos vel sibi: vel dant cā turpitudinis: vt meretricibus: & hmōi: tenent ad restituēdū q.d̄ sic male dederūt: nō qdē de bonis eccl̄ię: sed de suis patrimōialib⁹: si habēt ꝓ idustriā acqsitis. Illi etiā q sic talia q̄ alīs debebant male accipiūt: debent restituere nisi ipse qui dedit satisfecisset. Hęc Tho. vbi. ē. Debēt autem dare vel successori eius q dedit: vel in vtilitatem ecclesię cōuertere, cū licētia superioris: vel pauperib⁹ erogare si illa paupib⁹ debebant. Qui aūt recipiūt a religiosis, ꝓpter iustā cām vel sine licētia superioris debent restituere prelato ipsius monasterij vel cōuentui: vel als i vtilitatē eccl̄iæ & monasterij expēdere: p̄cipue suis p̄lat⁹ fuit q male dedit. In oīb aūt casu ex supradictis debet ita fieri ꝙ pēt̄n cū ē occultum nō manifestet: & ita ꝙ non sequat maius scandalū, ar. dist. xiij. dato. Qui aūt tenent alicui ecclesię vel loco pio: debēt rd dare gubernatori seu rectori loci: nisi ille rector ñ haberet iustū titulū: sed vsurpatū vl' ꝓbabiliter credat male vsurę: tūc em̄ posset i vtilitatē illi⁹ loci cōuertivel successori reseruare.

¶ Cur facienda sit restitutio. Ca. VI.

adde ꝙ restitutio est actus iustitiæ. doc. i. ti. de resti. spoli.

QVANTVM AD SEXTVM s. cur sit facienda restitutio. Ad ꝟ bea. Tho. ij. q. lxij. assignat rationem videlicet qa restitutio est actus iustitiæ: ad iustitiam autem habendā & exercēdam gl. hic tenet. Cōsistit aūt iustitia i quadam equalitate q̄ tollit ꝙ vsurpatione & detentione rei alienæ: & recōpensari nō pōt: nisi p iteratā dationē seu p assignationē rei et cui⁹ erat si pōt: & ideo tenet restituere. Sed nota ꝙ sicut quilibet q est sui iuris pōt donare rem suā ita pt etiā remittere rē sibi debitā gratis & relaxare suo debitori. Quę remissio siue donatio libere facta sine fraude & coactione ponit̄ facta est ex pœnitentia non reuocat: vt dicit Ray. ar. vij. q. ij. c. ꝑ periculosum. Sed scīēdum ꝙ illi qui ponunt se i manib⁹ creditorę, pmittēdo seu offerēdo se ad dādum q.d̄ peterēt: rogātes tn̄ vt totū vel partē dimittāt: sed nō ītēdūt restituere: imo sperāt ꝙ pro modico qerabunt: als se nō ponerēt i manib⁹ eorū: a pēt̄o quidē rapinę, vsurę, & hmōi vel alterius mali vsurpationis nō sunt absolutiqa peccatū p pniam & cōfessionē dimittit quā illi verā nō habēt. Sed vtrū sint absoluti a debito vel obligatione restituēdi distiguēdum est fm Egi. ord. ere. in q̄dlibe. qa si creditor propria voluntate & liberalitate dimisit & donauit nō curās qcqd debitor intēderet nō tenēt ipse debitor amplius restituere si hoc ei clare cōstat: secus aūt si creditor decept⁹ vel coact⁹. vel desperatus. i. qa nunq̄ estimabat se ab eo illud debitū posse haberevel nō posse hr̄e totū: & iō potiꝰ voluit habere partē q̄m nihil: dubitans ne nihil habe ret si totū vellet. Talis ei remissio nō valet: & adhuc obligat ad restituēdū. Sed quia hęc materia multū vtilis est & necessaria scīri & in frequēti practica: iō fertosi⁹ & plenius tractada: & qd sentiāt doct. in hoc referēdū. Cū ergo quęritur vtrū vsurario vel cuiuscūq; alteri q habet aliena sufficiat in foro ꝙ sciētię remissio sibi facta ab his a q̄b⁹ extorsit vsuras vel alia male ablata: vel hr̄edibus eorū si illi nō viuūt: Rndetur diuersimode a diuersis: vt patet i. §. sequē tib⁹. Gerard⁹ de Senis ordi. ere. asserit ꝙ habēs male ablata, nisi reddat aut sufficiēt̄ faciat cautionē: nō pōt liberari a sua obligatiōe p altū modū cū pōt aliquo mō restituere: nec em̄ pōt deobligari. Primo nō per viā remissionis. Sed'o nec p viā satisfactiōis: Tertio nec p viā liberatiōis. Quarto nec p viā trāslatiōis. Quinto nō per viā donationis. Sexto nō p viā renūtiationis. Septimo nō p viā cōuenięs & discretionis, Iuducit ad hęc has rōnes quę nō vident multū vrgere. Sed sine multa difficultate solui pōt p eos q tenēt ꝙ absq; actuali restitutione pōt tolli obligatio male ablatorū ab eo cui obligat p quēlibet horū modorū dūmodo nil fiat p fraudē vel merū vel p desperationē. s. nō rehabēdi: sed libere, sponte, gratis, & scienter. Si em̄ fraudulēter vel coacte fieret talis deobligatio locū habet qd̄ dicit & nō aliter. Qd̄ non possit talis tolli obligatio p viā remissiōis nisi restituat: ꝓbat sic. Nullꝰ remissionis est capax: nisi a peccato pri⁹ desistat: sed habēs rem male ablatā q̄diu remanet obligatus ad reddēdū nō dicit desistere petō: ergo nō est capax remissionis: & p̄sequēs obligatio talis tolli nō pōt per viā remissionis: ad qd̄ facit regula, peccatū. de regu. iur. lib. vj. Restitutio em̄ p quā obligatio tollit est p̄suia remissiōi: vnde nō videt remissio fieri: nisi per restitutionē pri⁹ tollat obligatio Sed ad hoc respondet, Maior dupliciter intelligi pōt. Vno mō vt intelligatur de remissione debiti re ablatę: & sic videtur falsa. Nā potest alicui remitti debitū si vult creditor libere & sponte: q̄uis ille debitor nō intendat dare & nō sibi amplius obligabitur fm Egidiū. Secūdo mō vt intelligatur de remissione peccati: & tūc est vera: sed minor falsa. Nam habens male ablata si non potest restituere vllo modo remanet obligatus ad restituendū cum poterit: vt extra de solu. c. Odoardus. Et tamē desistit a peccato si pœnitet & proponit restituere i futurum: sed & si pōt restituere sed male: & hoc intendit facere si creditor non remittat talis etiam remanet obligatus ad restituendum: & tn̄ desistit a pēt̄o pœnitēdo. Et qd̄ subdit ex regula Au. pēt̄m. de regu. iur. li. vj. qa restitutio est ꝓpria remissionis verū est nō solū de restitutione actuali: sed etiā mētali & i ꝓposito & in equialēti. Qd̄ aūr nō tollat ꝙ viā satisfactionis, ꝓbat sic. satisfacere ē pēt̄o⁹ causas excidere & eor⁹ suggestionibus aditū nō idulgere de pœ. dis. iij. satisfactio. Cū g̃ ablatio & detētio rei alienę sit cā pēt̄i: nisi ipa cā pēt̄i excidat qd̄ fit p oppositū suū. s. restitutionē: g̃ nisi restituat non videtur posse satisfacere quantūcūq; acceptet creditor. ¶ Insuper cū p satisfactionē nō solū reparet amicitia: sed etiā æqualitas iustitię q̄ oblata erat p vsurpationē & detentionē & alienationē alienor⁹: nisi tollat cā iustitię & ineq̄litatis q̄ fit p restitutionē subtractor⁹ dū creditori reddit qd̄ minꝰ habebat q̄ debebat ab eo vsurpatore q plus habebat q̄ debebat nō reparabit iustitię equalitas: & sic nō fiet satisfactio nisi reddat ablata: satisfactio ei fieri debet p ipm̄ detitorē q violauit iustitiā vsurpādo aliena: nō p creditorē. Ad hoc pōt rnderi ꝙ vtiq; peccati cā excidi: nō pōt nisi per restitutionē sed; restitutio fieri pōt nō solū actu: sed etiam mēte & ꝓposito: als q nō pōt restituere cū nihil habeat se quereꝰ ꝙ non posset satisfacere, p peccatis qd̄ est falsum. Silr etiā equalitas iustitię reparari pōt: nō solū p actuale restitutionē: sed etiā per aliū modū p quē sibi creditor vl iiuriā passus reputat sibi satisfactū. Fit q̄q; i hmōi remissione satisfactio p debitorē q violauit iustitiā dū habet aiam paratā: & se offert ad restituendū si nō remittit. Tertio, ꝓbat ꝙ nō tollat pviam liberatiōis, sic Chryso. dicit extra de reg. iu. Ois res per quascūq; causas nascit p easdem dissoluit: sed obligatio talis iiuri detentoris nascit̄ per eius solā deprauatā intentionem & voluntatē. s. rapiēdo vel retinēdo alienā rē: g̃ dissolui nō poterit: nisi pvolūtatē sed rectificatā. s. i restituēdo ablata. Et si videt ꝙ nō sufficiat voluntas eius cui fieri debet restitutio ad tollēdā obligationē cā nō fuerit eā ipsius. Ad hoc rnderi pōt ꝙ voluntas deprauata

Primā opinionē

Secūda opinionē

Tertia opinionē

Nō pliberatio nem.

ta s deprauata vsurpatoris rectificari potest non solum p a equalē restitutionē: sed p intentionē volūtariā restituendi si ille sponte noluerit remittere. Et sic nō solū volūtas creditoris: sed & debitoris volūtas quæ cā fuit obligationis cōcurrit ad liberādū obligatorē dū se offerr ad satisfaciendum creditori ad placitum. Quantū ad quartum. s. ꝙ viam translationis & acquisitionis dñi probat ꝙ nō possit tolli obligatio sic: ꝓsupposito ꝙ i vsura nō trāl feraꝰ dominiū fm quosdā: tūc assumit talis regula. Nullus pōt in re detinēda iustus titulus aduenire: nisi prius iniust⁹ titulus auferaꝰ. Nā iniust⁹ titulus auferri nō pōt absq; hoc ꝙ iustus titulus requiraꝰ & econuerso. Et idcireo erit alia actio per quā iniustus titulus tollitur: & p quā iniust⁹ titulus acquiritur: nulli ergo aduenire poterit iustus titulus p aliquam actionē: nisi ei auferaꝰ iniustus titulus per aliā actionē: sed illi q acquirit dominium in re detinenda aduenit iustus titulus p dñi acquisitionē: ergo si prius habuit iniustū titulum p rei alienæ vsurpationē & detentionē oportet ꝙ dictus titulus iniust⁹ auferaꝰ p eiusdē rei restitutionem ante dñi acquisitionē: & sic nō est capax dñi ante restitutionē. Et multo forti⁹ in furtis & rapinis in q̄b⁹ fm oēs nō trāsfertur dominiū. Sed ad hoc ndeꝰ ꝙ vt dictū est restitutio p quā aufertur iniustus titulus in foro cōsciētiæ fieri pōt nō solū manualiter: sed etiā mētaliter: dū. s. est paratus realiter reddere si non vult dimittere: & sic ablato iniusto titulo p spōtaneam & liberā remissionē creditoris acquirit dñium. Quinto ꝙ non possit tolli p viā donationis, ꝓbat sic ꝓ has ꝓpositiones. Illi cui restitutio fieri debet donare non pōt prius ꝙ sit restitutus: & ipe iniuste detinēs aliena anteq; restituat ablata certificari nō pōt de tali donatione vtrū sit vera donatio. Primā sic probat. Donatio nisi sit libera nō est donatio vera: vt. ff. de adimē. lega. l. rem legatam. iste autem qui taliter donat. s. anteq; fit restitutus nō libere donat: quia nō libere illud habet cum nō actualiter illud habeat. Et si dicaꝰ ꝙ restituēdus libere pōt habere. & per cōsequēs & donare libere pōt: qa deterior bonor⁹ suor⁹ paratus est reddere. Talis instātia nil valet: qa restituēdus certificari non pōt ꝙ talis habēs sua male ablata sit paratus ad ea restituēdū: nisi ea statim cum pōt reddat: vel pro eis reddēdis sufficiēt̄ faciat cautionē: qd̄ ptinet ad secundam ꝓpositionem. Nā si videanꝰ aliqua signa quib⁹ paratū se ostendat ad satisfaciendū nō, ꝓbātur esse sufficientia cū illis vt possit ita q nō habet intētionē restituēdi sicut ille q habet. Et talis alienor⁹ detētor iniustus cui donatio sit ante restitutionē nō pōt eam vt verā donationē acceptare cū bona cōsciētia. Ad hoc rndeꝰ ꝙ non solum donari possunt res habitæ: sed iura & actiones: & quæ sperantur haberi: nec ꝓterea pōt dici nō esse donatio libera: qa res nō actu habeꝰ. Et cū negotiū agat & discutiat fm sorū cōsciētiæ vbi credēdū est cuilibet pro se: & etiā cōtra se: & nemo sit arbitrādus immemor suæ salutis: vt dr̄. j. q. vj. c. sancimus. Ex quo debitor offert se paratū ad restituēdum si vult: rogat tn̄ vt donet nō coactus: nō deceptus: sed spōtaneus: pōt sibi psuadere & credere libere donasse: p̄cipue cum nō egeat multū: nec præsumitur quis de facili iactare sua & donare. Sexto ꝙ nō possit tolli per viā renūciationis ꝓbat sic. Vbi renūciatio nō habet locū: obligatio tolli nō pōt p viā renūtiatiōis: sed anteq; fiat male ablatorū restitutio nō pōt ille cui fieri debet restitutio renūtiare: g̃ nō pōt tolli obligatio detinētis iniuste aliena p viā renūtiationis. Maior est nota: minor ꝓbat. Nā renūtiatio illa quæ fit a spoliato anteq; restituat ipa decernit nulla esse: sicut. in. q. j. epis. & eē de restit. spo. c. solicite. Et hoc ideo: qa nō p̄sumit libere fieri: qa nō est verisile ꝙ spōte iuri suo renūciauerit q renuntiat spoliatus. Sic in ꝓposito videtur dicēdū ꝙ renūtiās creditor nō restitutus nō videt sponte renūtiare: sed vt coact⁹ & hmōi. Ad quod rndeꝰ ꝙ ea quæ cōtinētur in dictis. c. habēt locū in foro cōsciētioso vbi ꝓcedit p ꝓsumptionē: sed i foro cōsciētiæ etiā spoliat⁹ pōt renūtiare iuri suo: vt in ꝓposito. Præterea eor⁹ ꝙ offert se ei ad restitutionē si vult iā reuestit & restituit eū iuri suo.

Nō per trans lationē.

Nō per donationem.

Nō per conuersionē.

Septimo ꝙ nō possit tolli p viā cōueniętiæ aut discretionis, ꝓbat sic. Supposito dicto regulæ, peccatum. libro. vj. Obligatio illa qua iniustus detentor alienor⁹ est obligat⁹ ad restituendū: necessariū est ꝙ tollat p viā restitutionis: vel aliā viā æquipollentē. Et quærēdo q̄ sit via æquipollens restitutioni: si dicaꝰ ꝙ sit via remissionis vel donatio nis: sequit inter alia istud incōueniens ꝙ pōt dici restitutio: & tn̄ in possessione minime posit⁹: qd̄ pater eē falsum p id qd̄ habet. ff. de ver. sig. l. plus est. Dicit em̄ ibi ꝙ restituere est nō solū præsentia rei ꝑbere: sed & possessorē facere fructus q̄ reddere: quapropter nullus pōt dici restitutus nisi in possessione fuerit cōstitutus. Si ergo remissio quæ sit ante restitutionē æquipolleat restitutioni ipsi: sequetur hoc incōueniens: ꝙ etiam non positus in possessione dicetur restitutus. Sed ad hoc respondetur ꝙ in foro conscientiæ & ab Aug nō sumit ita stricte restitutio sicut i foro cōtrioso fm iura. Nā quomodocūq; impleatur volūtas creditoris a debitore dicitur restitutio facta. Et cū quis cedit bonis etiā anteq̄ ponat eos in possessionem restituit quo ad cōsciētiā. Quod ergo dicit præfatus Gerardus. s. ꝙ nō sufficit remissio nec pōt liberari: nisi restituat si pōt videt habere locū qñ remissio fieret non libere & syncere sed remittens induceret ad hoc vi, fraude, vel timore, seu desperatione. s. nil inde cōsequendi. Hanc eādem quæstionem formās Lau. de Ridol. in tractatu de vsur. prius recitat opinionem docto. Dicit ergo glo. s. in. ij. regula. peccatū. tenet ꝙ sic. Sed Dinus ibidem contra. s. ꝙ non sufficit: nisi pecunia sit parata restitutioni. Quorūdā vero theologorū opinio fuit ꝙ etiā non sufficit ꝙ res sit parata restitutioni: sed oportet ꝙ offeratur. Io. an. ibidē sup gl. demū assumit viā mediā dicēs ꝙ aut gerit in mēte vsurarius restituere: & tūc remissio sufficit: aut non: & tūc secus. Sed Fede. de Senis in sua opere suo firmat indistincte opi. glo. supradictæ sic dicēs. Si is cui restitui debēt pecuniæ vel male ablata: nō coactꝰ vel deceptus: nō circūuentus & oī dolo vi & calliditate & metu cessantib⁹ etiā pcib⁹ vel seruitio: exhibitione indu ctus pecuniā sibi debitā nō oblatā nec restitutioni paratā vsurario dimittat liberatus est vsurarius a restitutiōe: nō tn̄ a pēt̄o qd̄ contraxit exercēdo vsuras: nisi & de illo pēt̄o pniam agat. Pōt etiā dici qd̄ plus est ꝙ si vsurario pseuerāte in crimine & nō disposito ad aliquā restitutionē is q debet recipere vsuras remittat illas, ꝓprio motu vel ad petitionē vsurarij: liberatꝰ est vsurariꝰ a restōne rei: etsi nō a pēt̄o: qa de hoc oportet satisfacere deo p pniam. Hæc ille. Hāc opinionē firmarevr Host. in summa. & Arch. de vsu. in. c. q̄q̄. lib. vj. sup ꝟbo satisfactū: dicēs. Satisfactū accipimus q̄ocūq; volūtati creditoris satisfiat. Idem Lapus de Casti. Idē Gof. & Guil. demum inde Laur. sic cōcludit. Vt tollat oīno ois dubitatio an sit vel nō sit liber animus remittētis: & p cōsequēs clara cōsciētia vsurarij: & vt facil⁹ ꝓ cōsequēs hoies ad cōtritionē: & de cætero a talibus abstineāt: cautū est ꝓdicare ꝙ non sufficit remissio facta q̄uis sit ꝓ pniam agat. Pōt etiā dici qd̄ plus est ꝙ si vsurario pseuerāte in crimine & nō disposito ad aliquā restitutionē is q debet recipere vsuras remittat illas, ꝓprio motu vel ad petitionē vsurarij: liberatꝰ est vsurariꝰ a restōne rei: etsi nō a pēt̄o: qa de hoc oportet satisfacere deo p pniam. Hæc ille. Hāc opinionē firmarevr Host. in summa. & Arch. de vsu. in. c. q̄q̄. lib. vj. sup ꝟbo satisfactū: dicēs. Satisfactū accipimus q̄ocūq; volūtati creditoris satisfiat. Idem Lapus de Casti. Idē Gof. & Guil. demum inde Laur. sic cōcludit. Vt tollat oīno ois dubitatio an sit vel nō sit liber animus remittētis: & p cōsequēs clara cōsciētia vsurarij: & vt facil⁹ ꝓ cōsequēs hoies ad cōtritionē: & de cætero a talibus abstineāt: cautū est ꝓdicare ꝙ non sufficit remissio facta q̄uis sit ꝓ pniam agat. Pōt etiā dici qd̄ plus est ꝙ si vsurario pseuerāte in crimine & nō disposito ad aliquā restitutionē is q debet recipere vsuras remittat illas, ꝓprio motu vel ad petitionē vsurarij: liberatꝰ est vsurariꝰ a restōne rei: etsi nō a pēt̄o: qa de hoc oportet satisfacere deo p pniam. Hæc ille. Hāc opinionē firmarevr Host. in summa. & Arch. de vsu. in. c. q̄q̄. lib. vj. sup ꝟbo satisfactū: dicēs. Satisfactū accipimus q̄ocūq; volūtati creditoris satisfiat. Idem Lapus de Casti. Idē Gof. & Guil. demum inde Laur. sic cōcludit. Vt tollat oīno ois dubitatio an sit vel nō sit liber animus remittētis: & p cōsequēs clara cōsciētia vsurarij: & vt facil⁹ ꝓ cōsequēs hoies ad cōtritionē: & de cætero a talibus abstineāt: cautū est ꝓdicare ꝙ non sufficit remissio facta q̄uis sit ꝓ pniam agat. Pōt etiā dici qd̄ plus est ꝙ si vsurario pseuerāte in crimine & nō disposito ad aliquā restitutionē is q debet recipere vsuras remittat illas, ꝓprio motu vel ad petitionē vsurarij: liberatꝰ est vsurariꝰ a restōne rei: etsi nō a pēt̄o: qa de hoc oportet satisfacere deo p pniam. Hæc ille. Hāc opinionē firmarevr Host. in summa. & Arch. de vsu. in. c. q̄q̄. lib. vj. sup ꝟbo satisfactū: dicēs. Satisfactū accipimus q̄ocūq; volūtati creditoris satisfiat. Idem Lapus de Casti. Idē Gof. & Guil. demum inde Laur. sic cōcludit. Vt tollat oīno ois dubitatio an sit vel nō sit liber animus remittētis: & p cōsequēs clara cōsciētia vsurarij: & vt facil⁹ ꝓ cōsequēs hoies ad cōtritionē: & de cætero a talibus abstineāt: cautū est ꝓdicare ꝙ non sufficit remissio facta q̄uis sit ꝓ pniam agat.

Prima opinio

Secūda opinio

Tertia opinio

Prima ratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio recipiente munus ad cuius duplũ restituendũ reneꝛ.de censi. exigit.lib.vi.Hęc Peꝛ.Quod sigs obijceret regulam. Nõ dimittit pc̃m nisi restituat ablatũ:qđ ẽ verbũ Aug. Et restituere est rẽ in pristinũ statũ reponere. Vñ nõ videꝛ sufficere remissio. Ad hoc ñdet prædictus Peꝛ.& Lau.post Fede.de Senis:q̃ Aug.in prædicta regula nõ habuit respẽctũ ad strictã significationẽ verbi:sed ad mẽtem eius quæ verbis præferẽda est.extra de ver.sig.c.intelligẽtia. Intelligenda sunt q̃ si offendisti proximũ tuũ rapiẽdo,furando, vsurando extorquẽdo,reconcilies te cũ ipso,&cõmuniter qa hoies nõ iactant pecunias suas,sed volunt sibi restitui res ablatas: ꝓpterea Aug.se retulit ad verbũ restitutionis. Et q̃ sic intellexit ostẽdit multipliciter. Hęc ille. Qđ aũt dicit Laurẽ.supra esse prædicãdum nõ sufficere remissionẽ:nisi fiant ea quæ dicunt diuersi:non videt tutum vel cautũ:nã ex tali ꝑdicatione põt sequi ita periculũ animaꝝ sicut cautela:sicut em̃ ꝑdicator debet sibi cauere a ꝑdicãdo ea q̃ habẽt hoies ducere ad malũ & alleuiãdo mala:ita debet sibi cauere a ꝑdicãdo scrupulosa & ardua qñ cõis opinio est in cõtrariũ:hoc em̃ esset injicere laqueũ alãb⁹ qđ fieri nõ debet.xxvij.q.j.viduas.i. Audiẽdo em̃ talia &non seruando cũ ex auditis formet sibi ꝓscięti ã sibi necessario faciẽdũ q habuit hmõi remissionẽ & ex difficultate nolit se ponere ad faciẽdũ erit i malo statu rõne ꝓscientiæ sibi faciẽs sup eo in q̃ bñ poterat trãsire cũ bona cõscięntia. Præterea si ꝑdicator i ꝑdicatiõe hoc dicat.s.nõ sufficere remissionẽ nisi &c.& postea in audięntia cõfessiõis faciat ꝓriũ & dicat illi sufficere:nõne ex hoc põt sequi magnũ scãdalũ ꝙ doctrinã ꝑdicatiõis? Ex b'em̃ poterũt hoies credere sic eẽ de multis alijs q̃ prædicatores dicũt.s.q̃ nõ sunt simpl'r vera: sed ad terrorẽ dicta:& sic periclitabitur doctrina fidei. Nõ video ẽt q̃ cũ bona cõscięntia absq̃ sui magno pcõ possit hoc dicere in ꝑdicatiõe si sentiat ꝓriũ:qa hoc cõiter tenẽt doc.sed etsi teneret aliquã aliaꝝ opinionũ:cũ illæ sint scrupulosę nõ debet velle oĩs inducere ad scrupulos suos. Neq̃ g̃ pię dicãdo dicat q̃ sufficit remissio ne inducat occasionẽ mali & aperiaꝝ via vsuris:neq; dicat q̃ nõ sufficit ne dicat mendacium vel scrupulos & laqueos injiciat auditoribus:sed dicat qđ dicit Aug.q̃ oportet q̃ restituat si põt.xiij.q.vi. c.si res. Et in restitutiõe includit remissio. Sed quid si post remissionẽ libere facta & ꝑ vsurario ipe vsurari⁹ mãdat inteitam̃to suo reddi vsuras:nũqd qđ semel remissum ẽ debet restitui his qbus tenebaꝝ prius? Dicẽdũ ꝑm Fede. q̃ in hoc distinguẽdũ est:qa aut talis testator locutus est per verba transferẽtia se ad factũ:vt puta qa iubet vsuras restitui his qb⁹ debebat eas restituere:& q̃ pbaret eas soluisse: & tũc nõ obstãte remissione tenebitur satisfacere hæres:& Addeq̃ hoc casu loquit.c.ad nostrum,de iureiu. Aut loquitur per rapiens verba trãsferentia se ad ius:nõ ad factũ:vt puta qa iubet ea aliquis restitui qb⁹ debet:& tũc secus dicẽdũ est. Hæc ille. Itẽ scien si randẽ dum q̃ cũ alicui sit remissio libere & sine fraude non tenetur talis illud quod sibi remissum est pauperib⁹ dare: sibi ꝛc nõ tenẽ em̃ acquirit illud ius sed debitũ nõ pauperib⁹:sicut nec qs neꝛ Bar teneꝛ pauperib⁹ dare qđ sibi donatũ est. Hosti.in sum.tit. rol.ba. ff. de so lu.

Soꝛo argumentoꝝ nota.

de vsur.dicit,q̃ si fœnerator partẽ pecuniæ fœnebris restituat ei a quo haburat vel hæredi suo:& de voluntate eius partẽ restituat. Dicũt theologi indistincte q̃ nõ est liberatus nisi totũ offerat. Tu dicas q̃ si ex pacto sit est liberatus extra de simo.c.veniẽs. Si aũt vsurari⁹ ꝓtẽ liberal'r & sine pacto soluat & offerat:& de altera parte miam petat & creditor liberaliter dimittat liberatus est debitor: nec vlteri⁹ ad restitutionem tenet:sicut nec tenetur si gratis accepisset gratis oblatũ ꝑm Gof.tũ bonus iudex hic ex certis cõiecturis modũ sui animi informabit. Nã si creditor est pauper & inops & vsurarius est diues & potens:non præsumo q̃ creditor ipm vsurarium sponte ex corde liberet:sed hoc faciat:qa vltra recupare nõ põt:& vt illud tãtillũ qđ offert recuperet & nõ amittat. Si vero creditor sit diues & potẽs q etiã cõsueuit mimis & ioculatoribꝰ tãtũdẽ de suo donare vel plus frequẽter prẽsumi põt q̃ ex corde hoc faciat. hęc Quinq̃ ille. Itẽ nota ꝑm quosdam q̃ quinq̃ sunt modi satisfaciendi. Primꝰ modus est cũ pecunia libere offert. Secũdus modus est cũ pecuniã nõ habet & offert pignora. Tertiꝰ est cũ nec pecuniã habet nec pignora congruentia:facit tñ istrumentum vt hæres compellatur ad restitutionem:& etiam ipsemet. Quartus modus est cũ mediãte sacerdote vel aliquo religioso fit voluntaria & libera cõcordia:iste tamen modus semp debet ostẽdere creditori velle & posse liberũ debitoris. Quintus modus est cũ consensu & misericordia creditoris ponit debitor aliquã possessionẽ in manꝰ alicuius honesti v iri ex cuiꝰ fructibꝰ soluant q̃ ꝑs debita:deinde possessio ad hæredes trãseat & reuertatur: vel ita debet permanere pro incertis. Hæc ibi. Itẽ Arch.in Ro.xiij.q.v. De dñ sane.dicit q̃ Host.dicebat q̃ in his in quib⁹ est peccatũ spẽsatio mortale ꝑm legẽ diuinã:vt in furto vel rapina:dispensare one re nõ põt ep̃s:immo nec etiã papa vt aliqui dicũt quo min⁹ ſtituenda pœnitentiã agat & restitutio fiat si põt,extra de vsur,cum doꝛ. tu. In his vero in quib⁹ est pc̃m mortale ꝑm ius positiuũ: & cũ episcopis siue inferioribꝰ papæ interdicta est dispensatio:nullus dispẽsare vel dilationẽ præstare põt:nisi solꝰ papa.iij.q.j.reintegrãda. vel hi qbus spãliter cõmiserit. Si ẽ nõ est interdicta poterit. Hæc ibi. Sed qđ dr̃ papã non posse dispẽsare in his restitutionibꝰ vbi est pc̃m mortale perpetratũ in vsurpatione ꝓ legẽ diuinã facta:vt furto,rapina,vsura,& hmõi:quo minus restitutio fiat si potest:vt detur intelligendũ quo ad restitutionẽ certoꝝ:cũ.s.sciunt psonæ:vel quo ad incerta cũ dispensaret,absq̃ cã rõnabili vel saltẽ dubia pro libito volũtatis. Nõ em̃ põt tollere quæ sunt propria hoim:& dare alĩs sine causa:sed cum cã rõnabili põt:puta p modũ pœnæ:vt cũ auferret iperiũ vel regnũ alicui ꝓpter demerita sua:qa ẽt inimicꝰ ecclĩæ vel hæreticus, vel schismaticus, nec sevellet corrigere, vel cum faceret mouere bellũ contra aliquẽ dñm vel ciuitatẽ psequentem ecclesiam, vel fauentem hæreticis, vel detinẽtem bona ecclesiæ:& traderet alĩs dignitatẽ: iura & bona illorum sicut ꝑm est pluries. Nec papa põt cũ bona conscientia quæ pauperib⁹ debẽtur dispẽsare & dare diuitib⁹ sine rationabili causa. Sed cum causa rõnabili põt talibus obligatis remittere seu vt pauperib⁹ dare ea quæ acquisierunt per furta,rapinas,& vsuras,cum sint certa super oĩs alios cũ sit supremus & vniuersalis pater pauperũ magis q̃ epi qui in hmõi dispẽsare solẽt: vt.lxxxiij.distin.c.eps. Quia etiã habet plenitudinem potestatis in dispẽsatione bonoꝝ ecclĩasticoꝝ:& plenã iurisdictionẽ in terris ecclĩs: forte de hmõi bonis,s.ecclesiaꝝ & eoꝝ qui habitant in terris ecl'æ posset remittere debita ex furto,& rapina,& vsura:etiã cũ sciuntur personæ sine eorum consensu ex aliqua causa rationabili. Nã quotidie hoc facit vt iura vni⁹ ecclesiæ & fructus auferat & det alteri q̃ curato illius ecclĩæ cũ causa tũ vt creditur rationabili. Et sic multo magis põt in hmõi dare dilationẽ:quia plus est dimittere debitũ q̃ dilationẽ dare ad soluendũ. Quærit etiã vtrum super incertis cũ epo q est pater pauperũ:possit fieri cõpositio vel trãsactio? Rñdet Lau.de Ri.Sciẽdũ q̃ Paulus in Cle.ij.de pœ. & re.hũc passum examinat & finaliter determinat q̃ non p illũ tex.& per.c.licet.de offi.vica.lib.vi. Vult em̃ q̃ sine mãdato aplico id facere nequeãt ep̃i:nisi cõponerẽt de ĩa ta quãtitate quãta est illa ad quã ascẽdũt:& nõ de minori. Cõtrariũ seruat:licet facta cõputatiõe ferat demũ ſnia taxatiua ipsorũ incertoꝝ. Et si vera sunt q̃ dicit Pau.qđ videtur de iure:nec videt cõtraria ꝙsuetudo valere: multoꝝ aiæ illaquearẽt. Tex.tũ illi videre meo nõ ꝓbãt ita clare: vñ sorte posset rñderi q̃ nõ est credẽdũ q̃ papa q præfecit epos patres pauperũ indistincte non concessisset eis in spẽ q̃ ex cã possent cũ talib⁹ trãsigere. Et isti habẽt maiorẽ potestatẽ q̃ illi qb⁹ libera administratio est ꝙcessa. itẽ nõ simpliciter donãt. Itẽ papa scit talẽ cõsuetudinẽ & diu tolerauit. Fiũt tñ taxatiões p sniam. Hęc Laur. Forte posset dici q̃ quo ad ecclesiã militãtẽ valet dictũ Lau.& etiã quo ad deũ & ecclesiã triũphãtẽ:cũ ex cã rõnabili facit cõpositionem de minori quãtitate q̃ sint incerta:puta qa residuũ dimittit ei vt pauperi:cũ alĩs nõ posset viuere sine indecẽtia sui stat⁹ multũ notabili. Sed vbi absq̃ hac cã eps scitẽter cõponat de minori quãtitate notabiliter valet dictũ Pau.in foro dei. Nõ em̃ credẽdũ est papã fecisse epos dispẽsatores bonoꝝ pauperũ vt possent p libito voluntatis remittere vel cõponere sup incertis:vt de his hoies postmodũ pomposse viuãt. Nec ipse papa põt cũ bona cõscięntia absq̃ aliqua cã rõnabili facere hmõi taxationes longe minus q̃ sit debitũ incertoꝝ:& residuũ illius scitẽter debitoribus dare cũ oĩa plene & bene possint restituere. Secus aũt cũ dubitatur vtrum restituere possit debitor ꝓ incertis. Nã in dubio semp interpretandũ est factũ papę ꝓmaxime in bonũ. vt dixl.nõ nos,cũ glos. Papa em̃ etsi habeat plenitudinẽ potestatis:errare

Super incertis vtrum possit fieri cõpositio

statis:errare potest vt homo. Et inter cætera suæ ptãris:nõ auferr̃ sibi ista cõis hoim cõditio:quin possit peccare mortaliter & descẽdere ad inferos:& grauius cæteris puniẽdus si deliquerit:vt dr̃ dist.xl.si papa.in glo. Insup cum restitutio certoꝝ debeat p̃cedere restitutionẽ incertoꝝ:q̃ epi circa vsurarios publicos vt licẽriẽt ad sacra eccleſiq̃ & sepulturã prius cõponãt sup certa quãtitate ꝓ incertis quã sibi solent imbursare magis q̃ pauperib⁹ dare:& de certis non ꝓuideant sufficiẽter vt reddaꝝ integraliter:minus bene faciunt. Quinimmo si nõ sufficerẽt bona q̃ remanent vsuraꝝ:vel hæredib⁹ eoꝝ:tenenr̃ quæ acceperunt pro incertis contribuere pro restitutione incertoꝝ:als sures sunt & latrones auferentes quæ debenr̃ certis psonis.extra de vsur. cum tu.xiij.q.vj.si res.sed consuetudo in hoc non excusat quæ potius dicẽda est corruptela:quia cõtra ius diuinum. dist.viij.quæ contra mores.xxxij.q.vij.flagitia.

¶De modo & ordine restituendi. Capitulum.VII.

QVANTVM AD SEPTImũ de mõ restituẽdi seu ordine. Circa qđ cõsiderãda sunt tria. Primũ est q̃ restitutio certoꝝ prępoñda est institutiõi incertoꝝ. Sciẽdũ igit q̃ certa oĩa obligata restitutiõi.i.cũ sciũtur psonæ qb⁹ faciẽda est prius integraliter soluẽda sunt q̃ restituanr̃ incerta:q̃ñ.s.scitur vel dubitatur bona restituentis nõ sufficere ad vtrũq̃. Nam tunc restituenda sunt plene prius & integraliter certa:& hoc triplici ratione.

Priꝰ restituenda sunt certa.

¶Primo ratione successionis.

¶Secundo ratione obligationis.

¶Tertio ratione similitudinis.

Quantũ igit ad primã rõnẽ.s.successionis aduertendum diligẽter q̃ nõ succedit in pauperib⁹ ipe christus nisi quãdo nõ reperiunr̃ personæ certe qb⁹ restitui debẽt certa:vt q̃si per substitutionẽ succedere videat:acsi diceret testator dimitto meos hæredes tales & tales quibus debeo vel etiã si non debeo:sed si eos nõ reperiri contingat substituo mihi christũ cum pauperibus. Quantum ad secundam rationem.s.obligationis probatur hoc sic. Nã pauperibus non tenenr̃ hæredes dare.s. ꝓ restitutione incertoꝝ:nisi vnica ratione.s.in foro dei. Sed creditoribꝰ certis tenenr̃ duplici rõne.s.in foro dei & in foro mũdi:quia hæredes possunt a creditoribus in judicio cõueniri. Quãtũ ad tertiã rõnem s.similitudinis ꝓbatur idẽ a simili de voto simplici & solẽni. Nã votũ simplex nõ ita obligat sicut id qđ ẽ solẽne. Nã simplex obligat quo ad deũ:solẽne quo ad deũ & foꝝ: vnde & simplex votũ impedit matrimoniũ contrahendũ: sed nõ dirimit cõtractũ. Solẽne aũt & impedit & cõtractũ dirimit:vt patet dist.xxvij. per totum. Et rõ huius est:quia ꝓ voto simplici est vnũ vinculũ ligans:in solẽni duplex.

Notaq̃ votũ solẽne cõtractũ dirimit.

§. I. DE RESTITVTIONE VEro certoꝝ sciendũ est q̃ restitutio etiã fieri debet cũ quodã ordine. Pro cuiꝰ declaratione notandũ q̃ ꝑm triplicẽ volũtatẽ creditoris cõtingit debitorẽ habere substantiã eius.

¶Et prima est violentata.

¶Secunda conditionata.

¶Tertia conformata.

Prima reperiť in rapina, furto & silibus. Secũda ĩ vsura. Tertia in ꝯctibꝰ iustis. Et ꝑm hũc triplicẽ volũtatis gradũ varie prius & posterius homo restituere obligat. Cũ igit prima voluntate.s. violentata debitor teneť: vt puta quia abstulit q̃ furtũ rapinas & hmõi violentias:talia prius restituẽda sunt q̃ vsura & alia debita:& hoc propter tria.s.

Per violẽtiam ablata sunt prius restituenda.

¶Propter offensionem.

¶Propter expropriationem.

¶Propter compulsionem.

Propter offensionem qdẽ:nã maior in eis inferť iniuria: qa illa penitus sunt inuolũtaria.s.rapina,furtũ,& hmõi. Vsura vero aliquo mõ est volũtaria.s. volũtate cõditionata:ꝓpterea de sui natura minorẽ iniuriã sapit in ꝓximũ. Alia vero debita sine iniuria fiũt:qa volũtaria sunt:puta illud qđ debeť rõne emptionis factæ alicui⁹ rei:vel rõne mutui liciti:& hmõi. Et ĩo rapina & furtũ prius restitui debẽt q̃ ipa vsura & alia debita licito mõ ꝯcta:& eadem rõne prius rapina:qa grauior ĩ ea violẽtia & iniuria q̃ in furto. Sed o debet talis ordo seruari ꝓpter expropriationẽ. Nã i rapina & furto ꝑm oẽs dñiũ nõ trãsferť:& ideo talia nũq̃ fiunt taliter possidẽtis:in vsura vero dñiũ trãsferri videť.

Tertio seruandus est talis ordo ꝓpter cõpulsionem. Magis em̃ debitor cõpellit & arctaꝝ a iure restituere q̃ extorsit p furtũ & rapinã q̃ quæ habuit p vsurã. Nã ad restitutionẽ vsuræ cõpellit diuino & ecclĩastico iure:sed ad restituẽdũ rapinã arctaꝝ iure diuino:ecclĩastico & ciuili. Ex qbus sequit q̃ debitor si nõ põt insolidũ restituere qđ extorsit p rapinã & furtũ:& etiã qđ habuit p vsurã:teneť insolidũ restituere prius qđ habuit p rapinã & furtũ q̃ qđ habuit per vsurã:& hoc tũ rõne volũtatis cõcurrẽtis:quia in soluente vsurã aliquã modo volũtas eius concurrit ad illam expoliationẽ vsuræ. Sed expoliatus p furtum seu rapinã cõtra oẽm suã volũtatẽ spoliať. Tũ etiã rõne iuris coactitis. Nam a iure ciuili cõpellit hõ ad restõnẽ rapinæ & furti insolidũ:etiã si nõ habeat ad restituẽdũ vsuras. Huius sentẽtię est Gerar.ordi.erem. Quæ videnr̃ rõnaliter dicta hoc excepto.s.q̃ debeat prius restitui rapina, furtũ & vsura q̃ debita licito mõ cõtracta:hoc em̃ esset offerre holocaustũ de rapina. Sicut em̃ iniuste acciperetur ab aliquo diuite vt daretur eleemosyna pauperi:vt dicit Augu.xiij.q.v. forte. Ita etiam iniustũ videtur de eo quod iuste debeť alteri pura honesti mutui vel emptionis vel alicuius liciti contractꝰ restituat alienũ:hoc em̃ esset rapere alienũ:vt reddat alienũ:& non sunt facienda mala vt eueniant bona:vt ait apl's ad Rom.iij. Ad hoc ar.xiij.q.v. neq; enim.

§. II. QVANTVM AD SECVNdam volũtatẽ q̃ dr̃ cõformata:quę.s.cadit in vsura:dicit Alex.l.cõbar.q̃ prius teneť restituere quæ habuit per vsurã q̃ quæ habuit p alios cõtractus volũtarie factos. Et ratio hui⁹ est:qa in restitutione debitoꝝ solũ seruat iustitia: sed in restitutione vsuræ & male ablatoꝝ nõ solũ iustitia seruaťur:sed etiã iniuria deo & ꝓximo facta amouet. Et ideo restitutio vsuræ præferẽda est:si tũ contrariũ seruet:qa.s. talia debita iusta in satisfactione pręponant male ablatis. Aduertendũ q̃ in duplici casu hoc fieri potest.s.q̃ñ debita sunt clare manifesta & restitutio male ablatoꝝ non sic:sed obscure sic inquirẽdæ. Sec'o q̃ñ res q̃ debeť est determinata:puta.l.vel.c.& male ablata indeterminata:nã clarũ semper præcedit obscurũ in iure & determinata rẽ indeterminata:sed illud cõiter nõ seruaťur:etiã extra ꝑdictos duos casus:qđ etiã videť rõnabiliter fieri:quia indecens videtur vsuram debere restitui de re iusti alteri obligata. Nam per hoc non tollit iniuria facta & ꝓximo & deo:sed addit noua:qa alienũ auferť:nec em̃ teneť deo & ꝓximo rõne vsuræ ꝓpetratæ vel alterius mali ablati:nisi inquantũ põt de iure,ar.de reg.iur. Nemo ad impossibile obligatur. Si igit non potest restituere vsurã nisi subtrahẽdo ius alterius ꝓ tunc excusatur a restitutione:ꝓpterea magis hoc esset vio lẽtum seu cõtra volũtatẽ eius cui debeť aliquid ratione iusti cõtractus.s. subtrahere suũ creditũ q̃ fuerit recipe vsurã ab alio:ꝓpterea nõ videť rationabile:vt de iusto obsequo qđ fecit ꝓximo.s.in mutuãdo seu in expectãdo preciũ rei vẽdite reportet incõmodũ & dãnũ qđ ꝓtingeret hoc seruãdo:cũ qui dedit vsurã iã receperit cõmodũ magnũ ex mutuo sibi facto:& ĩo debet sibi sufficere vt vsurari⁹ restituat sibi vsurã cũ poterit de suo. & nõ de alieno:qa ꝑm regulã locupletari nõ debet aliqs cũ alteri⁹ iniuria vel iactura. de reg.iur.lib.vi. Et hoc nisi iura cõia vel municipalia aliter disponerẽt:qa in hmõi seruãda sunt. Nã iure humano possessiones & alia vt ꝓpria possũ denr̃. vt patet di.viij.q̃ iure.

Certa priꝰ debẽt reꝑ restitui.

§. III. TERTIA VOLVNTAS

q̃ dr̃ cõformata:reperiť in ꝯctibꝰ licitis vbi volũtas ꝓhibẽtiũ insimul cõformanr̃. In restõne aũt taliũ aliq̃ prius restituẽda sunt:nã prius restitui debẽt quæcũq̃ certa debita q̃ quæcũq̃ ad pias causas relicta atq̃ donata. Cuiꝰ rõ est:qa donatio ad pias causas & largitio sunt ex supererogatiõis ꝙsilio vel sunt forte bona incerta:restitutio aũt male ablatoꝝ seu alioꝝ debitoꝝ certoꝝ sunt ex obligatiõe & ꝓcepto:prius em̃ restitui debẽt q̃ sunt ꝑm necessitatẽ præcepti q̃ quæ sunt superogationẽ cõsilij. Huic sniæ cõcor. Archi. in c.nõ sane.xiij.q.v. Hinc etiã Ray.ait q̃ si creditores vel legatarij simul venerint ad hęredem:primo est satisfaciẽdum creditoribꝰ:sed si veniunt seꝑatim liberatur hæres soluẽdo p ordinẽ cuilibet veniẽti siue creditoꝝ legatario: dũ tñ nil in dolo vel fraude operet:verũtamẽ si legatarij

Pię cause debẽt exequi post certa debita & nõ ante.

Adde.l. impossibilium.ff. de regu. iu.&ibi Bar.

Universidad de Deusto
Biblio

præueniſſ creditores,& accipiſſ, vel poſteriores creditores priores &potiores in ſure præueniunt:creditores poſtmodū venientes hæredē inquietare nō debēt, niſi de hæreditate remanſerit ei: vnde poſſit adhuc ſatiſfacere illis:ſed habent tāē potiores ius ſuū ſaluū cōtra legatarios qui primo acceperunt:ſimiliter & creditores anteriores cōtra poſteriores qui acceperūt primo.Idem quoq; Guiſ.ait & addit q; ſi hæres ſcit vel credit hæreditatem vltra debita non extēdi,ſiue ex cōtractu vel quaſi:ſeu ex maleficio vel q̄ſi nihil legatarijs debet dare. Si vō quātitatē debitor; neſcit debet ſatisfacere primo creditorib⁹.Et ſi legatarij priusvl ſimul cū creditorib⁹ legata petant eſt creditoribus potioribus primo ſoluendū.Si aūt de hæreditate nihil remanet primo ſolutis debitis legatarijs nō tenet.Si vero hunc ordinē mutauerit hæres:primo.ſ.ſoluendo legatarijs ſeu ſecūdarijs creditoribus prioribus in foro cōſcientiæ minime liberatur:niſi hoc faciat ignorāter reputās hæreditatem.ſ. ſufficere ad oia ſoluēda:vel neſciens hūc creditorē eſſe potiorem.His cōcor.Hoſti.Itē nota q; cæteris paribus ſeruanda eſt hæc regula.Qui prior eſt tpe potior eſt iure.de regu. iur.lib.vj.Vbi autem ſunt priuilegia paria.ſ.perſonarum &actionū & inſimul æqualis ſatisfactiōdū eſt:niſi de aliquo illor; pbet q; alteri præferendus ſit ſm legē pacti vel ſcripti ſeu vſus approbati.Hæc autē notari ſolēt.C.de bo.au. iudi.poſ.pro debito.Cū ergo mercator vel alius frāgit vel vt vulgariter dicitur fallit nō ſufficiens ſatisfacere creditoribus oibus ex integro venientibus cunctis vt ſatisfaciat.

Ordo ī reſtōne certor;. Hic ordo ſeruat ſm Bal.de Peruſio,C.de bo.au.iudi.poſ. pro debito. Primo debet ſatisfieri dñis rerū.verbi gratia deponētib⁹ ſi depoſita erāt ſibi ſtā.vt.ff.de priui.cre.l.ſi. &.l.veteri.Secūdo ſatiſfit mercēnāriis vēditori ſi extāt merces: hoc eſt ipſe merces reſtituunt tāē ſingulariter pro precio obligate.Si aūt plus valerent illud plus redditur ad commodum creditor;.vt.ff.de acti.ven.l.Iulianus Si autē ipſe merces nō extant:ſed venditæ ſunt & loco ear; aliæ ſubrogatæ,tales ſubrogatæ non redduntur loco earū:quia non ſunt,p precio obligatæ:vt.ff.de in rē verſo.l.quidam.Huius ratio aſſignat.quia precium ex illa redactum obligatum nō erat:ergo nec etiā res quę emitur:vt habetur extra eo.Idem quoq; in permutatione dicēdū eſt:q; vbi ſpecies in obligatione eſt:nō ſuccedit loco alterius altera:vt notatur.ff.de verb.ſig.l.labeo.Tertio cæteris paribus preſertur vxor:qa hypothecā cenſet habere:&ideo præfert nedū pretendentib⁹ pſonalem obligationem:ſed etiā prætēditib⁹ tacitā hypothecā:vt.l.aſſiduus.C.q̄ po.in pig.ha.Non tñ præfert creditorib⁹ habentibus anteriores hypotheças & expreſſas:fiſcus quoq; ſimile habet priuilegiū cū muliere. C.de priuil.fiſci.q̄uis.Et de hoc etiam habes ex de pigno. ex literis.in glo.quomā. Quarto poſt hypotheças veniūt deponētes.ſ.ſi non extat depoſitum.ff.depo.l.ſi hoiem.§. fina.Hoc enim priuilegium cauſæ depoſiti datur propter frequentiā cōtractuū depoſitor;:tñ ſicut in.l.prædicta pater:tali priuilegio nō gaudēt q; ſub noīe depoſiti mutuant ad vſuras.hypotheca autem potior eſt:quia pertinet ad rē ipſam.ff.de pact.reſcriptū.Quinto veniunt ſimplices priuilegiati.i.habētes priuilegia perſonalia nō realia. Sexto & vltimo veniūt chyrographarij,p rata non obtēta prioritate p̄ctuū:qa licitū eſt debitori,p cumulo creditorū facere deteriorē cauſam creditorum priorum nō dīnium:nec hypothecā:nec priuilegiū habētium.vt.ff.de ſepara.bo.l. ſ.ſ.Prio.Et iſta eſt ratio quare in chyrographarijs creditoribus non attēdit tps.Hæc ille.Verū vbi lex municipalis ſeu ſtatutū ciuitatis aliter diſponeret illi eſt ſtādū:etiam in foro cōſcientiæ ſi nō ſit expreſſe cōtra deū qd nō de facili iudicādū eſt:qa nemo arbitrādus ē immemor diuini timoris & ſuæ ſalutis.i.q.vij.ſancimus.Niſi euidēter appareat contrarium.Vñ in aliquib⁹ ciuitatib⁹ vt Florentię fallēte mercatore p ſyndicos inſtitutos a cōitate ſuper hmōi vbi nō ſufficiūt bona mercatoris fallentis ad plene reſtituendū oib⁹ ſatisfit vnicuiq; p rata ſm facultatē bonor; illius & nō prius vni q; alteri,niſi aliquib⁹ pſonis priuilegiatis in hoc:vt in mulierib⁹ pro dotib⁹ rehabēdis &hmōi quibus plene ſatisfit antequ cuiq; alior;.Itē primo nota q; hi q

Nō po tenentur primo reſtituere ſi oino non poſſunt ſoluere vel tēcs re reſtituere:ſufficit contritio & ꝓpoſitū reſtituendi q̄n commodo poterūt.xiiij.q.vj.ſi res.Quod verum eſt cū nota ſit paupertas:talis em non debet excōicari:vt dicitur extra de ſolu.c.Odoardus. nec aliqua pœna mulctari.vt extra de vſu.c.cū tu.Et dicit nota paupertas q̄n cedit bonis.Ideoq; tali debet conſulere ſacerdos ſi de paupertate dubitat q; cedat bonis.Nota tñ q; non ſufficit hæc ceſſio:ita q; non ſit ei aliqua pœnitentia iniungenda:quia nec ſolutio nec ſatisfactio plenaria ſufficeret.Nam licet ceſſio ſiue ſolutio q̄ ad ſatisfactionē hoi ſufficiat:adhuc tñ eccleſiæ ſatisfactum nō eſt.ergo iudex eccleſiaſticus.ſ.ſacerdos ,p vſurpatione rei alienę iniūgat ſibi pœnitentiā.Et in hoc offendūt & ſacerdotes delinquētes q; putāt ſufficere q; ſatisfaciāt nec trāſgreſſionē quā fecerunt poſtmodum conſitentur.Hæc Hoſtien.in ſum.tit.de pœ.& re.Secūdo nota q; ſi talis poſtea Cedentes bo nis ſuis. quenerit ad pinguiorē fortunā:tenet ſatisfacere:etiā ſi ceſſerit bonis:qa per hoc non ſunt liberati:ſed talis ceſſio ad hoc eis prodeſt ne iudicati tradātur in carcerem.C.qui bo. ce.poſ.l.qui bonis,vbi etiā dicit glo.q; ceſſio in hoc etiā prodeſt qa poſtea nō poterūt cōueniri:niſi inquātū facere poſſunt:& ſic habet ratio ne egeat:&,ꝓterea conueniri nō debet:niſi ſit tñ illud qd acquiſiuit q; meritovideatur debere cōueniri.Hęc in glo.Sed qui habent reſtituere ſi cōueniātur ex maleficio ſi nō ſunt ſoluēdo,verberādi ſunt,p debito:ſed ſi nō cōueniūtur ex maleficio non debēt tales verberari,ſed ſufficit q; cedāt bonis Archi.xiiij.q.vj.ſi res.

Dñi tr tæ quo debeāt reſtituere Nota tertio q; ſi is q; aliena abſtulit pōt reſtituere &non reſtituit:non eſt in ſtatu ſalutis.xiiij.q.vj.ſi res.Dicit autē Ray.in ſumma ſua:q; dñs alicuius terræ tenetur reſtituere indebite exacta a ſe vel a ſuis directe vel indirecte.Glo.ſupra indirecte:vt q̄n denegat eis iuſtitiam vel nō defendit eos vt debet vt ſic extorqueat aliqua.Si tali dño ex aliquibus circūſtātijs appareat multum difficilis vel impoſſibilis talis reſtitutio.ſatis videt q; poſſit cōſuli hmōi q; in cōpenſatione:vel remittat eis cōiter cū eor; cōſenſu & libera voluntate aliquā ſeruitutē vel annuā preſtātiā in perpetuū vel ad tps:ita q; pleniſſime videat eis ſatiſfactum:vel etiā faciat in remiſſionem peccator; illor; quibus tenet aliqd hoſpitale vel ſimile opus pietatis cū cōſenſu tñ eorūdem ſi pōt requiri.Hæc ibi. Nota quarto q; is qui habet aliena reſtituere & certis pſonis ſi pōt in totū vel in partē:ſed non cōmode:ſed cū multa ſui incōmoditate: cōponat vel cōueniat cū ipſo lęſo vel ſpoliato amicabiliter de redditibus ſuis moderate:ita q; vita ſibi remaneat aſſignando ſibi quouſq; fuerit plenarie ſatiſfactū:vel paulatim ſingulis annis vel menſib⁹ vel alijs tēporib⁹ emēdet quod pōt: &hoc cum voluntate illius cui debet ſatisfacere:q; ſi nullā inueniret miſericordiā apud eū:tunc abſq; dilatione tenetur ſatisfacere vel bonis cedere:qa talis pctor ſemper eſt in mora.Hoſti.& Ray.Sed hoc melius declarabit in vltimo §.ſequēti.Si aūt prędictus inuenit miſericordiā apud creditores ſuos facientib⁹ ſibi dilationē vel remiſſionem:tūc pōt ea vti:& eſt in bono ſtatu animæ:ſi tñ habet in ꝓpoſito faciēdi quod debuiſſet ſi nō potuiſſet obtinere ipſam remiſſionē vel dilationē.Quinto nota q; vbi plureseſſent creditores alicuius:& debitori petenti dilationem aliqui creditores volunt dare aliqui non:ſed q; cedat bonis ſi habitur in hoc maiori parti creditor;: & intellige maiorē partem vbi eſt maius & fortius debitū:etiam ſi vnus eſſet cui plus q̄ oibus debeatur.Si vero par ſit debitum:ſtandū eſt maiori numero creditor;.Si vero omnia ſunt paria eligēda eſt clemētior ſentētia.ſ.q; dilatio detur.C.de ceſſio.bo. l.ſi.Ray. Nota vltimo hic q; Io.an.ſuper.c.q̄q̄ de vſur. Hæredi lib.vj.mouet quæſtionem.An heres vſurarij q̄n hęreditas tas vſuū nō ſufficit omnibus debeat ſatisfacere primo venientib⁹, ratq; Guil.Duran.& Archi.dicūt q; non:immo fiet eis & alijs ſa ſufficitisfactio ,p rata vnūquęq; cōtingente.ar.ē.de teſtamen.c. q̄ſi de relatum.in fine.Sed dicit Io.an.Satis videt in hoc caſu habēdi ſa beri debere conſideratio temporis:vt ille qui prius ſoluit tisfaceā vſuras:recipiat qd ſuum eſt integraliter:& ſic de ſingulis re. ſm regulā.ſ.de reg.iur.qui prior.cū iſtor; par ſit cauſa:vt ibi dixi:&in hypotheca hoc cōſideram⁹.C.qui po.in pig. ha.l.ſed ſi fundus.& bona vſurarij videntur eſſe hypothecata.ē.eo.c.cum tu. Multi tñ doctores dicūt cōtrarium in hoc.ſ.q; bona vſurator; ſint hypothecata:vt Hoſt.Arch. Fede.Goffre.Et ipſe cum Ioā.an.dicit q; de hac hypotheca non habemus textum expreſſum. Sexto nota q; vbi alius Hęres ſtituit ꝓ eſt inſtitutus hęres:& non ſufficit hęreditas ad ſoluendum foro cō legata omnia & debita.dicit Ray.q; credit in iudicio ani ſcientię mæ ſuæ q; nō teneatur niſi inquantum hæreditas ſufficit: etiam

nō tene ētur niſi inquātū ad eū p uenerit, etiam ſi nō fecit inuētariū. Idem Io.an.& Fede.de Senis:ſecus in iudicio cōtētioſo ſi nō feciſſet inuētariū:ſed ſi feciſſet nō teneret:niſi durāte hęreditate.Diſtīguit tñ iter legata & debita:qa debita ſine diminutiōe debet pſoluere durante.ſ.ad hoc hæreditate:delegati vero ſi tot ſunt q; non remaneat legitimus,poteſt retrahere ſuā legitimam:& ita rum quartam ſm quoſdam ſi fuit inſtitutus hæres. Et nota q; hæres poteſt deducere ante oīa expenſas funeris & alias neceſſarias quas fecit cauſa hæreditatis vt in teſtamēto & hmōi.Expenſas tñ quas feciſſet ſuperfluas ad honorē &pompam mundi,non poſſet cum tuta conſcientia trahere de ere alieno:ſed ſacere intelligeretur de ſuo.Pet.de Palu.iiij.Si autem plures ſunt hęredes ad debita vel legata regulariter tenetur quilibet pro hæreditaria parte.Excipiūtur quinq; caſus. Primus eſt ſi aliquod opus indiuiduum eſt in obligatione:tunc enim quilibet tenetur inſolidum. ff.deverb.ob.in executorib⁹.§.ij.Glo.ponit hic exemplū: vt ſi teſtator promiſit ſe aliquod opus facturum:vel promiſit per ſe vel hæredem ſuum non fieri:quo minus p fundum ſuū tibi ire liceat:ad hoc quilibet hæredum erit obligatus inſolidū. Secūdus caſus eſt ſi res quæ debet reſtitui abvno inſolidū poſſideat.C.de hęredi.vel actio.vēdi.l.ij.

Tertius eſt in alimētis legatis quæ ex voluntate defuncti vel iudicis vel ab vno inſolidum vel a pluribus pro partibus deſignatis peruenerunt.ff.de ali.leg.l.ij.Quartus ſi teſtator ab vno hæredū legauerit creditori hæreditario compēſandi animo:tunc enim hæres illeuſq; ad quantitatem legati onus debiti illius ſuſtinebit.ff.de lega.ij.cū ab vno.Quintus eſt in expenſis vxoris quæ non tñ ſtrinxit hæredes,p hæreditarijs portionibus: ſed etiam virum pro portione quæ peruenit ad eum de dote vxoris ſuæ:vtputa ſi ad eū peruenerunt centum:& in hæreditate ſint.cc.ipſe vir tenebitur ,p tertia:&hæredes pro duabus partibus.ff. de relig. & ſump.ſu.l.quoties.&.l.veluti.Hęc omnia Hoſti.

§. IIII. QVOMODO DEBEAT

De mu liere a dultera ſuppo nēte p tum. lieri reſtitutio vxori concipienti filiū p adulteriū quē vir reputat eſſe ſuum:de his quę cōſumit ipſe filius ſpurius de bonis patris putatiui:& de hæreditate tota vel parte ad eū peruenientę.Et primo videndum eſt de ipſa vxore adultera quomodo teneatur & ad quid.Secūdo de ipſo filio ſpurio ſi teneſ & quomodo.Tertio de ipſo vero patre qui ex adulterio talem filium habuit:quomodo & ad quantū teneatur.Similis caſus videtur qui ponit extra de pœ.& re. c.officij,vbi dicitur,Significaſti de muliere ſupponēte ſibi alienū partum:quē vir eius reputans ſuum nutrit:& hæredē inſtituit:vnde idē dicēdum videtur quātū ad reſtitutionem de ipſa muliere &de filio ſuppoſito & hinc fraudi dātibus operam efficacem.Et de muliere adultera quæritur primo an debeat hoc reuelari marito. Ad quod dicēdum q; aliq̄n non:& aliq̄n ſic.Nam vbi imminet aliquod horum periculor; nō debet reuelare marito. Primū periculū eſt infamię.ſ.mulieris.Sec;m periculū eſt ſcandali. Tertiū periculū ē mortis.Quartū periculū eſt improbabilitatis.

Mulier ſuppo nēs par tū adul terinū quatu or icur rit peri cula. Primū periculū eſt infamiæ.ſ.mulieris:qa hoc taliter reuelando cū eſſet antea bonę famæ ſeipſam peſſime & turpiſſime diffamaret:qd quidē magnū periculū eſt mulieri. Nam quod Prouerb.xxij.ſcriptum eſt. Melius eſt nomen bonum q; diuitiæ multę:licet intelligatur de viris:tamen turpius ac periculoſius in honeſtis infamia mulierib⁹ ingerit nocā.Secundū eſt periculū ſcandali.ſ.viri & conſanguineor; atq; amicor; ei⁹ ſi illis hoc innoteſceret malum: nā nō ſolū apud ſe turbarent ex eo:ſed vix ex tunc poſſent cū ea amicitiā & pacē ac concordē ſocietatē habere:immo forte maritus dimitteret eā:& nō valētes forſitā continere vtriq; adulterium ꝓpetrarēt:& ſic innumerabilia mala & irrecuperabilia inter eos orirētur. Tertium eſt periculum mortis.ſ.vxoris & ſuæ ſpuriæ prolis atq; adulteri ſui. Nā probabiliter timere poſſet q; ei⁹ maritus ſiue quicūq; alid ſibi occidere aliū quęreret necaret ſm Sco.in.iiij.concurrētibus dictis tribus periculis quę videnſ valde probabilia: & in pluribus euenientia:non debet talis mulier ſuo conſugi reuelare:& propter bonum incertū reſtituendū hęreditabus talib⁹ periculis ſe exponere manifeſte. Quartū periculum improbabilitatis.Nā nec vir nec filius nec etiā publicus iudex mulieri hoc reuelāti credere obligatur:niſi probet dicta ſua p infallibilia ſigna:aut p vio-

Tertiū. Quartū lentas probationes:ſiue per idoneos teſtes. Nam ex ſolo eius dicto nō pōt exhęredare filium talem:maxime in terris in quibus primogenita ex conſuetudine in toto vel in parte ſuccedunt.Inſup ſm Sco.vbi.ē.in talib⁹ terris ſi pater crederet vxori ſuæ in hoc:non poſſet tñ in hoc a ſpurio auferre hęreditatem:niſi in publico foro eū probaret talē: & tūc oporteret mulierē nō tm apud maritum.ſed apud totam patriā diffamari.& iſto præſuppoſito.ſ.q; nō debeat reuelare ratione malor; grauiorum exinde contingentiū: quomodo debeat talis mulier ſatisfacere dicetur ī.Vbi tamē nō immineret periculū aliud vel malum,niſi in famię ipſius adulteræ:vel mortis ſuę:videtur q; ſi premoriat viro ſuo debeat ante mortē ordinare cum confeſſore ſuo vel alia perſona matura q; ſi moriatur poſtea reuelet ex parte ſua viro:quando.ſ.ex hoc pōt obuiari ne putatiuus filius habeat hæreditatē totā vel partē. Aliq̄n vero hoc marito vel alijs extra cōfeſſionē tenet mulier reuelare:videlicet ſi hęc tria cōcurrūt ſimul. Primū ſi apud maritū & alios ſuſpiciſſime diffamaret:qd quidē magnū periculū eſt mulieri. Nam quod Prouerb.xxij.ſcriptum eſt. Melius eſt nomen bonum q; diuitiæ multę:licet intelligatur de viris:tamen turpius ac periculoſius in honeſtis infamia mulierib⁹ ingerit nocā.Secundū eſt periculū ſcandali.ſ.viri & conſanguineor; atq; amicor; ei⁹ ſi illis hoc innoteſceret malum: nā nō ſolū apud ſe turbarent ex eo:ſed vix ex tunc poſſent cū ea amicitiā & pacē ac concordē ſocietatē habere:immo forte maritus dimitteret eā:& nō valētes forſitā continere vtriq; adulterium ꝓpetrarēt:& ſic innumerabilia mala & irrecuperabilia inter eos orirētur. Tertium eſt periculum mortis.ſ.vxoris & ſuæ ſpuriæ prolis atq; adulteri ſui. Nā probabiliter timere poſſet q; ei⁹ maritus ſiue quicūq; alid ſibi occidere aliū quęreret necaret ſm Sco.in.iiij.concurrētibus dictis tribus periculis quę videnſ valde probabilia: & in pluribus euenientia:non debet talis mulier ſuo conſugi reuelare:& propter bonum incertū reſtituendū hęreditabus talib⁹ periculis ſe exponere manifeſte. Quartū periculum improbabilitatis.Nā nec vir nec filius nec etiā publicus iudex mulieri hoc reuelāti credere obligatur:niſi probet dicta ſua p infallibilia ſigna:aut p vio-

Si mulier reuelare debeat. De ſcie hoc arctātes:vel qa ,ꝓprios filios non poſſunt hęreditabus vquacūq; pudēda occaſione.Facta aūt notificatione antequ vir eius pro educatiōe talis filij expēdat:videf deobligari dulterā a reſtitutiōe aliqua facienda:qa fecit qd in ſe fuit vt dānū euitaret viri expēſar; in educādo &hæreditationis quo ad alios.arg.eꝝ de iniur.& dā.da.ſi culpa.Nec tñ debet manifeſtare adulteriū ,ꝓpter periculū perſonæ &infamię detrimentū & odiū ad eū euitādū. Et ſi ante manifeſtationem iam aliqua cōſumpſiſſet hmōi putatiuus filius:tenebitur ipſa mater inquātū poterit ſatisfacere:ſi aliqd vt ſuū poſſidet.Et ſi magnus exiſtēs q̄n hoc notificat:nō vellet ipſe filius credere hoc:nec cedere bonis putatiui patris: petens ſaltem legitimā quę ſine cauſis expreſſis a iure auferri non poreſt:vt legitimus filius:nec cōtrarium pōt ,ꝓbari:tenebit nihilomin⁹ ipſa mulier hęredibus de portione illa ablata ſibi de eo tñ qd pōt & nō plus.eꝝ de reg.iur.lib.vj.nemo. Et hoc quia fuit in mora notificandi q̄n potuit prouideri.

Sed nūquid mulier talis debet reuelare crimē ſuum filio ſpurio & inducere eū ad dimittēdū hęreditatem vero hędis. Ad hoc dicēdū ſm Sco.vbi.ē.q; aut filius crederet matri aut non.Si autem crederet nō aūt probabile eſt q; propter hoc dimitteret dictam hęreditatem.Nā paucos reperire contingit qui ita perfecti ſint q; ,ꝓpter ſeruādam iuſtitiā in foro dei dimittāt magnas poſſeſſiones quas retinere poſſunt iure exteriori:&velint ſpurij reputari:nec hoc mater ꝓſumere pōt:niſi antea multum fuiſſet experta de bona voluntate filij ſui:non ergo debet ſe exponere certo periculo diffamationis apud filiū propter incertā correctionem illius.Si vero non crederet tunc ſequereſ inde duplex malum.Primo qa ipſa diffamaretur.Secūdo qa ab illo hęreditas ſicut antea poſſideret.Si quis autē obſtet q; tali filio debeat reuelari:ne.ſ.ignoranter copularetur per matrimoniū ſuæ ſorori aut alteri ſuę propinquæ ſeu alia faceret quæ a iure ſpurijs ,phibita ſunt.Dicēdū q; talis ignorātia dum perſeuerat oino excuſat cum ſit ignorātia facti.Si q̄n tñ factum veniret ad lucē tale matrimoniū eſſet dirimendum.Si tñ quęrat an dato q; talis filius ex verbis matris ſe ſpuriū credat teneat reſtituere bona quæ habuit a marito matris ceteris filijs alijs hæredibus ꝓdicti mariti.Dicendum q; ſi hoc indubitanter credit & rationē illud credendi habet:tenet ſm deum:non tñ iure humano.Si tamen non habet ſufficientem cauſam & rationē credendi:tunc reddere non tenetur ex quo p ſe vel p alterū ſibi daret q; nō habet ſufficientē ſeu condignam rationem credēdi.Sunt aūt inter cætera quatuor ſigna quę reddunt ſuſpectam talem

Universidad de Deusto
Biblioteca

matrem: ita ꝙ ei hoc non debet de facili credi.
¶ Primum est amor.
¶ Secundum est odium.
¶ Tertium stultitia.
¶ Quartum incertitudo.

Primū est amor. i. si prę diligit aliā, plē viri sui. Secundū est odiū: videlicet si præsumit ipsū vel eius vxorē odire. Tertium est stultitia: quia s. mulier satua & ſquis est vel p̄ maxi. sensus. Quartum est incertitudo cum non constet eam esse vel fuisse certam: ꝙ hunc concepit de adulterio: non de viro. Non em̄ hoc omni potest adultere eē certū. Sed quod remedium tali muliери debet exhiberi? Dicēdū Remedi. q; ei, ſm Sco. vbi. ē. triplex remediū dari potest. Primū remediū mu medium est ꝙ inducat filiū intrare religionē: & tamē talem liceri ex ꝙ possit professionem suā seruare: ne. s. incidat in scyllam hinen- cupiens vitare carybdim. Secūdū est ꝙ fiat clericus: vnde dum. valeat tamē ſm deum ecclesiastica beneficia acceptare. Et his quasi sufficientibus meritō iam cōtērus dimittat hæreditatem alteri fratri laico in sæculo remanenti. Si tamen per nullā persuasionem honestam cor talis filij mater flectere potest vt hæreditatē dimittat: non videt ꝙ debeat se prodere illi cū certa nō sit ꝙ talis ab ea impersuasibilis in aliis tā lictis & honestis flecteretur ex illo: immo forte tenacius retineret ne spurius putaretur cum talem notā multum caueant male nati. Tunc de mū rertiū remediū adden dū est. s. ꝙ saluo iure humano & absq; infamia sua potest & debet de sua dote cum eā habebit in potestate vel de paraphernalibus si habet: & cæteris bonis & laboribus & sit dorib⁹ suis indēnē facere virū & legitimā ei⁹ prolē. Obligatur em̄ viro satisfacere de cōsumpt: is ab illegitimo filio: sed talis filius satisfacere nō tenetur quę consumpsit ꝯdū in bona fide fuit. De hæreditate aūt mulier obligatur hæredibus viri ab intestato vel hæredib⁹ scripris vel quib⁹ verisimiliter creditur ꝙ reliquisset hæreditatem. Quod si nescit debet p̄ pauperib⁹ erogari. Tenet inquam ſm correspōdētiā iusticiæ. Nō em̄ dico ꝙ teneaſ ad restitutionē ęq valentis hæreditatis: qa vt superius dictū est plurimū quidē differt inter habere & ꝑpe esse: sed qa iste legitimus hæres nūq; habuit hæreditatem: licet ſm iusticiam fuerit prope: ꝓpterea min⁹ q̄ ꝯ æquivalens hæreditati sibi sufficit ꝙ hæreditate facienda. Illud autem minus determinetur ſm arbitrium boni viri. Q; si nec hoc fieri pōt protūc nō obligatur: tenebitur tū cum peruenier ad pigiuose fortunam. e. de solu. Odoardus. Si vero talis mulier nimiꝫ habet vn de adul de restituere possit: tunc ex impotentia excusatur si habeat tero cu- satisfaciendi propositum. xiij. q. vj. si res. De adultero au ius ē fi- tem cuius est filius: dicendū videt ꝙ si scit vel creditveri- lius. similiter illū esse suū vbi mater ipsa satisfacere nonvalet: videt ꝙ teneatur de expensis educationis patri putatiuo: quia causam efficacem dedit tali dāno. extra de iniu. & dā. da. si culpa. ſm tū possibilitatem suam. Et si mitteret ipsa adultera ad hospitale: vel finxisset mortuum peperisse: vt quia notificatur sine sui periculo: tenebit hospitali de nutrimento & alijs expensis: nisi notabilis paupertas excuset eam cum de iure naturali ad hoc teneaſ. dis. j. ius naturale. Et hospitalia, ꝓpter pauperes nutriendos sint facta: nō, ꝓpter diuites. Sed de hæreditate vel dote si dotaretur a patre putatiuo teneri videt ad arbitriū boni viri attenta sua facultate. Quę tamen satisfactio occulte fieri debet cum sine periculo manifestari non possit. arg. ɳ. q. j. si peccauerit. Si autem dubitat adulter: ex eo quia læuis est mulier: & cum alijs adulteratur: vel etiam quia ipa adultera dubitat vtrū sit eius vel mariti: relinquatur iudicio dei cum omia nuda sunt & aperta & grauari non videt de restitutione. In decēs est enim vt in re dubia certa detur sententia. ait Greg. dist. xxxij. habuisse. In nullo tamē casu ad obuiandū hmōi periculis vel malis debet adultera vel adulter quærere abortum vel mortem parruli. ar. xxx. q. ɳ. faciat.

¶ Quando facienda sit restitutio. Ca. VIII.

QVANTVM AD OCTAVVM sollicer qñ: dicit be. Tho. ɳ. ɳ. q. lxij. ꝙ statim. ga sicut accipere rem alienam est cōtra iustitiam: ta & detinere eam: quia per hoc ꝙ aliquis detiStatim net rem alienam inuito dño impedit eum ab vsu rei suæ: q̄ tenet & sic facit ei iniuriam. Manifestum est aūt ꝙ nec ꝑ modicū restitue temporis licet alicui in peccato morari: sed quilibet tenet pt̄m statim deserere. Vnde dicit: quasi a facie colubri fu- re vt de ge pt̄m: & tō tenet qnilibet statim restituere vel dilatio- seratur nem petere ab eo qui pōt vsum rei concedere. Et siquidem a pēō. teneant de incertis cū illud esset erogādum in pias causas cū cōsilio eccl̄iæ: si hmōi psonæ habentes restituere rema neant ita pauperes cū filijs & familia ꝙ nō habeāt vñ viuāt: fiat dicit Ray. vt dixi in casu cōsilij. ē. in ti. de deci. vbi aūt sic dicit. Sigs detinuit decimas longo tpe: & nūc venit ad satisfactionē & postulat intuitu dei & eccl̄iæ: & maxie qa habet paruā substātiā sibi remitti q. ꝙ accepit tpe p̄teri to cū aliter oporteret cū sua familia mēdicare: q̄uis eccl̄ia decimas oēs possit petere si viderit istū cōtritum: & preces ei⁹ inniti veritati debet ei tāq; pauperi dimittere vñ viuat cū hoc esset datura postea. xvi. q. j. qm. Hæc Ray. Quod intelligendū videt vbi dantur decimæ de more: prout est de iure cōi. Nā vbi de more nō dātur decimę vel valde diminute videnf excusari: prout plene habes. ſ. ti. iiij. c. iij. & dicit ibi glo. Guil. ꝙ illi q reassignāt in manu pœnitētiarij q hoc nō facerēt: nisi pœnitētiarij restituerēt eis ꝓpte vel ꝓ toto qñ nescitur cui facienda est restitutio ꝙ nō credit eos esse in statu saluris. Dicit etiam paulo post ꝙ nō est necesse ꝙ fiat hmōi reassignatio in manib⁹ pœnitētiarij dūmodo talis paratus sit ad arbitrium eius ve alterius boni viri satisfacere. Dicit etiā ꝙ in hoc casu ep̄s q est dispēsator pauperū pōt dilationē dare vl̄ partē dimittere: ac etiā totum si viderit expedire ad necessariā sustētationē illius tāq; alicui⁹ fus alterius pauperis. ita tū ꝙ quanto vtilius pōt gerat negotium illius cui facienda est restitutio si psona ei⁹ fuisset nota: videlicet exponēdo illa q̄ essent ei restituēda in vsus tales q possunt ei magis ꝓficere quo ad deū. Hæc ibi. Si re Qñ ꝛ- netur certis personis quæ nolūt dare certā dilationē debet dnor ꝛ ad petitionē ip̄oꝝ: absq; dilatione satisfacere vel cedere bo vult da nis: quia fur vl̄ raptor semp sunt in mora: & ideo semp au re dila- gent p. tit. ff. de condi. fur. l. in furtiua. vbi Iæsi egent & fa- tionē me pereunt: ne interueniente paululū mora inueniri non valeāt q redimant: semp vitanda est mora vbi est periculū. dist. xxxiij. de siracusane. Et hoc etiam si oporteat ipsum mēdicare: vnde nō dico habito respectu ne egeat: nā contra hoc notaf. extra de vsur. cum tu. aū VI. addit sine culpa potest accipere vitę necessaria. s. extremę. Ray. moderate si bi vita retenta quousq; plene satisfaciat. Hosti. vero sic dicit. Sed qd si nō immineat tale periculū necessitatis: & is q restituere tenet nō potest induct ad restitutionē statim faciendā: puto ꝙ discretus sacerdos pōt suam cōscientiā informare ex eo ꝙ intendit gerere vtiliter negotium creditoris. Nā si videt ꝙ aliter nō pōt recuperare in ppetuū: vel non ita cito: vel nō ita commode: potest recepto iuramēto vel alia sufficienti cautiōe, si habere pōt cautionē, dilationē cōcedere, & sub hac cōditiōe si adimpleuerit hoc infra talem diē peccatorē absoluere: vt sic creditor q. ꝙ ei debet recuperet & p̄tōr nō recedat a p̄dytero desperatus. Hæc ille. Sed ꝙ in fine huius. §. s. ꝙ absoluat sub cōditiōe contrariū asserit. Vl. dicēs ꝙ absolutio in peccatis nunq̄ fieri debet sub cōditione: & ideo dici pōt ꝙ absoluat simpliciter si est absoluēdus: sed declaret ꝙ non valebit absolutio: nisi adimpleat promissum. Vl. Archi. sup. c. si res. xiij. q. vj. quærit. Vtrū habenti restituere debeat haberi respectus ne egeat: & dicit: videt ꝙ sic. ff. de iniur. l. in condēnatione. ff. de cessio. bo. l. si is qui. Et sic notatur per Ber. extra de solu. Odo Ege- ardus. Et facit ad hoc quod habetur. xvi. q. vij. quicūq;. sed in resti- Inno. in. c. cū tu. extra de vsu. fecus credit ſm canones vbi tuēte de rbi no. Ala. Ber. & Host. ꝙ insolidum tenentur detentores het re- vsurarum: & nō solum inquātū facere possunt: qui Host. spici. in summa dicit: ꝙ qui habent restituere paulatim singulis mēsibus soluāt creditoribus: si aliter non possunt sine magno detrimēto prout poterunt vel cōponāt se cū spoliatis.

Quod si nullā poterint inuenire misericordiā apud eos: tūc absq; dilatione tenētur satisfacere vel bonis cedere: ga peccator semp est in mora. ff. de cōdi. fur. l. in re furtiua. e. e de simo. c. cū in eccl̄ia. Multi renēt dictū p̄cedēs tāq; equū. Ineſpi- s. ꝙ tenētur soluere quantum possunt retenta sibi vitæ cō- ens est moda, arg. de conse. dist. v. discipulos. eē de sur. siquis. Sed tuere tu arg. contrarium super verbo reddere eiusdem. c. & ibi dicit mēs ege Archi. ꝙ statim debet reddere totum qd̄ pōt allegās beat. tatē ad Tho. ɳ. ɳ. q. lxij. q dicit ꝙ statim facienda restitutio est. do. lute de lo. dūci in glo. quadā dictū rn Bea. Tho. pōt dici non esse her ab cōtra si sane intelligat: vt. j. dicef. Sed in quadam summa solu. dicitur

dicitur ꝙ illi qui habēt restituere vsuras & maleablata: & ꝓponūt statim ter reddere: sed nō possūt statim: quia nolūt cum familia sua egere vel mendicare: tamē incipiūt, iuxta posse satisfacere: vtrū tales possint absolui & cōmunicari ſndeo. Aut sciunt personas certas aut non. Et si sciunt ipsi male ablata: & etiam ipsi quibus debētur hmōi volūt: tutum est ꝙ de conscientia eorum stent ad, terminū ip̄sorum & volūtatē. Si ꝙ nescīūt tales damna data sibi⁹: & reuelatio posset esse periculosa illis qui volūt restituere: tūc non est reuelādū illis: sed præsumēdū ꝙ cōfessor: vtiliter illoꝝ negotiū gerat & confitens intēdat & promittat, satisfacere ꝙcito pōt: qa hic habet locū ratihabitio de bono & ꝙuo & tūc cōfitēs absolui & cōicari pōt: quia est in via salutis. Si ꝙ omnino nescīatur personæ quibus restitutio est faciēda: tūc est libere in potestate ꝓ latiꝫ vel discreti cōfessoris dare & cōstituere terminū cōfitēti: sicut viderit necessitatē & contritionē ei⁹ & voluntatē ei⁹ paratā & promptam restituendi: & infra istū terminū talis pōt absolui & cōicari. Quid autē debeat facere vxor & familia raptoris qui non hñt nisi de obligatis restitutioni, habes. ē. ti. j. c. xij. de rapina. §. xviij. & xix. Nota ꝙ Ray. & Hosti, circa istā materiā restitutionis dicunt (hoc notent & teneant sacerdotes) ꝙ ſm ꝙ maior vel minor fuerit fraus: vel dolus: vel violentia maior vel minor debet esse discretio iudicantis: & ſm hoc ī vsuris quę fiūt in depositis: vt dictū est. ē. in. c. de vsura. quæ omnino sunt restituēda: tamen quia minor est ibi Cōfes- violentia ꝯ in cæteris: poterit confessor etiam cum scitur sor pōt persona cui facienda est restitutio magis moderare temp⁹ modera restituendi retēta sibi vitæ cōmoda & familiæ suæ. Quidā re resti- circa istam materiā dicunt & meo iudicio satis' rationabituēdi tē- liter ꝙ in certis casibus nō teneſ quis ad statim restituendum actualiter: etiam si habeat modum aliquem ad restituendum & ab eo cui tenef inuenire non possit: nec remissionem nec dilationem: sed subitā velit sibi fieri restitutionem: quādo videlicet ex restituendo statim inde sequeref euidens vel probabile dānū spuale vel tēporale notabile ipsius restituentis: vel aliorū quod præponderaret dāno eius qui debet habere ex carentia illius rei. Pōt autem tale damnum esse triplex. s. periculum mortis: infamia grauis seu scādalū notabile vel damnū: & periculū ꝓbabile mortalis culpę. Ratio huius est. s. ꝙ talis restitutio possit differri: quia ſm. Sco. ord. mino. creditor. i. qui debet habere: magis debet velle in hmōi casibus vt maximū incommodū seu damnū eius qui habet restituere euitetur in modica restitutionis dilatione ꝙ suū incōmodū modicū vel damnū ex carētia ad tempus suę rei. Et si obiciatur ꝙ restituere est actus negatiui præcept: quia reducitur seu explicatur ꝑ hoc quod est nō retinere alienū: sed præceptū negatiuum obligat semp & ad semper. Rñdeſ ſm Sco. ꝙ alienū iniuste & inuito dño retinere simpliciter prohibeſ: propterea semp & ꝓ semp isto modo necesse est salutiꝫ alienū nō retinere: sed qñ qs habet ꝓpositū & volūtatē restituēdi alienū ꝓ tpe opportuno extunc tenetur dño rei vole̅re. i. velle de bente: vult aūt hoc dñs rei & si non actu illicito: tamē actu debito & honesto: quia debet velle ꝙ q suū habet retineat quousq; poterit opportune. Et si dicat dñs rei hoc agit iniuite: & quia nō vult ꝙ per quātūcūq; tempus suū retineatur. Dicendū ſm Sco, ꝙ dño inordinate volēte statim rehabere suū: & per consequēs contra rectā rationē nolente proximū retinere suū: tunc tenēs non est deteror iniustus. Nā & depositū debet redditione strictissima cū reperit red di. vt. C. depo. l. fi. & tū inuito dño voluntate inordinata cum repetit & cū eo malū faciat sibi vel alteri pōt retineri Et Aug. dicit ꝙ multa bona sunt ꝓ præstāda inuitis: dū eorū potius vtilitati ꝙ voluntati cōsulitur & cętera. di. xlv. & q emendat & exemplū ponit. xxiij. q. iij. ipsa pietas. de eo. s. qui contra volūtatē suā extrahitur de domo ruitura quod laudabiliter fit. Est ergo vnus casus cū imminet ex hmōi propter restitutione subita periculū dāni incōparabiliter præualē damnum tis dāno qd' inde habet creditor ex carētia rei suæ: puta cū notabi- ipse creditor habēdo illam rē seu pecuniā quā quis de suo le vfisa retinet magis posset repugnare & præualere contra bonū miā pōt cōmune. Nam tūc ſm Richꝫ. in. iij. non tenetur illud restidifferri tuere illi: sed fideliter reseruare vt restituat sibi vel hęrestitu- bus suis quādo hoc fieri poterit sine præiudicio boni cōis tio. vel deposita re illud ita' ordinādo & ꝓuidēdo ꝙ tempore suo restituatur. Idē videtur dicēdū cū quis male vteretur re sua rehabita: puta gladio ad occidēdum se vel alium & hmōi. Idem videtur dicēdum cū ex subita restitutione ille qui restitueret rem ablatā per furtū vel aliud vitiū detegeretur & inde infamaref: cū fama sit quid nobilius ꝙ substātia tēporalis: vnde grauius reputaf peccatum detractionis ꝙ furtū cęteris paribus ſm Tho. ɳ. ɳ. q. lxxiij. & vj. q. j. deteriores. Cū ergo quilibet debeat prouidere cōseruationi famę suæ. arg. xij. q. j. nolo. Pōt talis differre restitutionē vsq; ad tempus quo nō deprehēdatur in crimine & diffametur si aliter prouideri nō pōt. Idem dicēdū cum id quod debet restitui nō possit illi restitui: nisi faciēdo magnas expēsas ad mittendū sibi: quia in remotis est creditor. Tunc enim quid agendū est habes. ē. in eo. tit. c. iij. Et idē dicendum qñ mulier habuit filiū p adulteriū nesciēte viro vl̄ suppositum sibi alienū partū qui nutritur de bonis viri vel hæres etiā dimittitur vt filius proprius: cum teneatur mater talis de omnib⁹ quæ percepit filius ille. s. putatiui patris: non tū debet reuelare factū qñ ex hoc sequereſ seu sequi probabiliter posset mors sua: vel ꝓlis talis: vel etiā notabilis infamia vel alia grauia scandala ſm Ray. & Ioā. Neapol. in qd' libet. de quo habes. ē. plene eo. li. ti. j. c. de furto. ibi vide Propē vitādū morta- le pr dif ferri re- stitutio

Alius casus est qñ ex hmōi restitutione subita sequi posset mors spiritualis seu pt̄m mortale probabiliter restituē do vel familiæ eius: puta restituendo quæ habet aliena ad tantam venit paupertatē vel miseriam ꝙ nō potest viuere vel prouidere filijs de victu & vestitu: & cū sint alicui⁹ nobilis conditionis mendicare nimis erubescunt ab amicis ad sufficiētiā nō inueniūt laborare nescīūt vel nō possunt qa paruuli vel infirmi: & sic restituēdi exponiē periculo ipe cū familia sua furandi vel, pstituendi filias vel desperationis vbi retinēdo alienū cū ipso ex industria sua, puidet: & parcit sibi & familię & disponitur ad satisfaciēdum paulatim. hoc sentire videtur Sco. in. iiij. Henri. in. vj. qd' libet. q. xxiij. Et idē videt dicendū cū qs habet instrumēta artis suę: vnde ex labore suo gubernat se & suos: & vendēdo vel tradendo ea vt restituat suis creditoribus non poterit laborare & ide lucrari: puta libros quo ad iurisperitos & medicos: instrumenta quo ad artifices. Laborando aūt cum prædictis vltra sustentationem suam poterit interim paulatim satisfacere. Nec credo esse contra hoc qd' dicit beatus Tho. ɳ. ɳ. q. lxij. s. ꝙ statim restituendū est alienū simpliciter. Non em̄ ita amare verba accipienda sunt dicit lex: sed ciuiliter: & in sacra scriptura statim dr̄ fieri qd' in paruo tē pore: vt patet Malach. iij. Statim veniet ad templū &c. Et ꝓcipue cū ex causa ita vrgenti differ: vt dictū est. Potest etiam multipliciter accipi in iure: & non solū pro potētia facti: sed & iuris & cōmoditatis: vt patet. xxij. q. ɳ. faciat. in glo. Hęc nō sunt p̄dicanda ne pareſ via detentioni aliorū ad qd' nimis: personę sunt inclinatę: sed cum magna discretione in confessione & cōsilijs tractāda: & cū multis circūstantijs considerando quæ honestent factū. Ad hoc etiam facit qd' dicit Io. Neapol. in quodlib. ix. q. xxij. & Rich. in iij. & Pet. de Pal. Quæriť em̄ vtrū potenti restituere male Casus ablata statim: sufficiat ad salutē relinquere in testamento excusan ꝙ hæredes restituātur? Rñdet ad hoc ipse Ioan. de neapol. ꝙ tes a su- hoc sufficit in duob⁹ casib⁹ tm̄. Primus est quando habēs bita re male ablata credit vere & ꝓ certo ꝙ talis retētio non sit cō stone. tra volūtatē dñi. Talis enim retentio non est iniuriosa seu iniusta. Nullus em̄ patitur iniustitiā volens: vt dicitur in v. Ethicor. Secūdus casus est qñ talis retētio rei alienæ est cōtra volūtatē dñi: sed inordinatā: puta cū nō reddiť gladius furioso cū repetit ipsum in furia: hoc enim iuste fit. vt xxij. q. ɳ. ne quis. Et similiter hoc est qñ aliquis vult rē suā statim habere quā retinens nō pōt dare sine notabili dāno suo: & ecōtrario illa cui? est poteit sine dāno suo & incommodo carere ad tēpus. Extra istos casus nō sufficit ad salutem: nisi statim restituat. Ratio est: quia de necessitate salutis est vitare peccatum mortale: sed nō solum auferre alienum: sed etiā retinere extra prædictos casus est mortale: qa contra iustitiam cū faciat in iuriā, proximo: & hoc cū pōt restituere, vnde nō sufficit ad salutē tali relinquere per testamētum ꝙ hæres restituat: sed de necessitate salutis est statim restituere si pōt. Sed si ille cuius est res seu cui obligatur non pōt illa re carere sine incōmodo suo etiā ad tēpus tunc oportet ꝙ restituat etiā cum magno incōmodo suo: nec sufficeret dimittere p testamētum. Tertius casus excusans a restitutione subita est cū ex hoc immineret periculū

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortis corporalis. Et ꝓ huius maiori declaratiõe notat ſm Rich. in. iiij. di. xv. ꝙ ſi ille q dãnũ ĩtulit habet aliqd vltra neceſſitatẽ ſuſtẽtationis naturæ: ẽquis ſibi neceſſarium ad Nota di victũ ſm decentiam ſuæ ꝑſonæ reſtituere tenetur. Nõ em ſanctio licitũ eſt de alieno viuere cum ſeculari honore. Si aũt non nem. habet niſi neceſſaria ad ſuſtẽtationẽ naturæ: tũc diſtinguẽ dũ eſt: qa aut iſte q dãnũ paſſus eſt non indiget ad ſuſtentationẽ naturæ eo qd' ab eo ablatũ eſt: & tũc ille q abſtulit reſtituere nõ tenetur: qa ex iure naturę licitus eſt vnicuiq; vſus poſſeſſionis neceſſariæ ad ſuſtentationẽ naturæ. Extrema aũt neceſſitas oia facit cõia. ff. ad leg. rhodi. de iac. l. ij. §. i. Cũ in eadẽ. in tex. & glo. Aut indiget ad ſuſtentationẽ naturæ eo qd' ablatũ eſt: & tũc ſubdiſtinguo: qa aut primus. i. dñs ipſius rei indiget iſta re ad ſuſtẽtationẽ ſuæ naturæ priuſq; neceſſaria ad ſuſtentationem ſit naturæ illius qui abſtulit. Aut vterq; eodem tpe factus eſt indigens iſta re ad ſuſtẽtationẽ ſuæ naturæ. Aut iſte qui abſtulit factus eſt indigens iſta re ad ſuſtẽtationẽ ſuæ naturæ prius q̃ iſte a quo ablata eſt. Primo modo & ſcd'o põt dici ſine ꝓtiudicio ꝙ iſte qui abſtulit rem iſtã tenet reſtituere illi a quo abſtulit: quia nũq; fuit res illius q eã abſtulit: ſed ſemp remãſit iſtius de iure: poſtq; em ſum in ſtatu in quo res mea eſt mihi neceſſaria ad ſuſtẽtationẽ naturæ nõ põt fieri alterius me cõradicẽte. Si tertio modo: tunc ille qui abſtulit reſtituere nõ tenetur: quia ab iſto tempore quo facta eſt ſibi neceſſaria ad ſuſtentationem naturæ cum tũc illi a quo ablata eſt non eſſet neceſſaria: acquiſiuit ius in illa re illi q abſtulit. Et ideo q̃uis dãnum paſſus veniat poſtea ad ſtatum in quo res ſibi ablata eſſet ſibi neceſſaria ad ſuſtentationem naturę: non propter hoc habet ma ius in iſta re q̃ iſte qui eam abſtulit: niſi iſte qui eã abſtulit deueniſſet ad ſtatum in quo amplius iſta res non eſſet ſibi neceſſaria qui põt ad ſuſtentationẽ naturæ. Idem per totum Pe. de Paſ. in. iiij. reſtituę & Sco. Ex dictis horũ ꝙ tales qui habent reſtituere: & ſi re & rũ tineant ſibi quodammodo neceſſaria pro ſuſtentatiõe ſui retinẽt & familię ad vi candum multa pericula aĩę & corporis quę neceſſaria. veriſimiliꝫ ſequi poſſent bonis ſuis cedẽdo & ꝙibus ſe ſpoliando ꝓ reſtitutiõe facẽda: qđ' forte tuti⁹ eſſet. ſ. reſtituere & in deo conſidere etiã ſi oporteret mẽdicare ſm Ray. Ad hoc nõ videtur teneri de neceſſitate ſalutis. Tamen nõ debent tales ita laute viuere & põpoſe veſtiri cũ familĩs ſuis & iſtias ſuas cũ magnis dotib⁹ nuptui tradere ſicut ſi non eſſent obligati ad reſtitutionẽ: ſed parce viuere & paruas dotes tradere: & ſi nõ poſſunt nobili vl' mercatori nuptui dare: artifici & plebeio debent tradere & alia ſuperflua reſecare. Cũ multa ergo prudentia hoc negotiũ agendum eſt: cum efficaciter videnꝫ facere qđ' poſſunt ad reſtituẽdum: & in alĩs ſe bene habere: & cum timore dei credo poſſunt abſolui & cõmunicari. Qui aũt & de eo qđ' poſſunt ſemp

Qui ſp promit cunt & nũq; faciunt.

procraſtinãt & annuatim reperiũtur ꝑmittere cõſeſſori reſtituere & poſtea nõ faciũt: nõ videnꝫ abſoluẽdi: niſi pri⁹ faciãt: vel diſponãt efficaciter negotiũ vt habeat executionẽ: & multo minus ei ꝑmitti debet cõio ſumi quantũ dico ſpectat ad cõſiliũ confeſſoris. Nã quãtũ ad ſacerdotẽ q habet cõicare: cũ ille ſe in manifeſto ingerit ad hoc qđ iuris habes. ſ. in. iij. parte, De vſurarijs autem manifeſtis quõ ſit agendũ cũ eis in reſtitutione & collatione ſacramẽtor⁹. habes. ẽ. eo. tit. c. de vſur. Poſſent etiã tales petere remiſſionẽ a creditorib⁹ quã ſi ſpõte & ſine fraude obtinẽt nõ ampli⁹ ipſi obligant: nec etiã pauperib⁹ illa remiſſa eis dare tenẽtur. Non tñ decẽs eſſet vt dues a paupere: & indigẽ parũ a multo indigente peteret remiſſionẽ. Quæritur vtrũ ẽps

Quali⁹ tractio ẽpi debeat in tentari.

elapſis trib⁹ vel quatuor annis poſſit agere cõtra hæredes vel poſſeſſores bonorum quõdam illius qui in teſtamẽto reliquit mille libras ſoluẽdas nomine vſurarũ incertarum cũ de extorſione dictarũ vſurarũ nõ appareat niſi ꝑ cõfeſſionẽ dicti teſtatoris. Rñdet Lau. de Rid. in tracta. de vſur. poſt Fede. ꝙ cũ actio q̃ cõpetit ex teſtamento: vel cõditio quę cõpetit ẽpo per. l. nulli. ſint perſonales: & per ſpatium trium annor⁹ elaudanꝫ per ꝓñs. C. de præſcrip. iij. vel. iiij. an. ideo cõtra hæredes bona fide poſſidẽtes q̃ ſemp præſumit nõ cõperit actio ad dictas mille. niſi ꝓbaretur malã fidem hæredẽ habuiſſe & ſciuiſſe vitiũ & crimẽ defuncti quo caſu debet intelligi. Tu nos. cũ ſi. Et idẽ ſi de extorſione appareat ꝑ aliud q̃ teſtamentũ. Quo aũt ad poſſeſſores bonorũ per quos per teſtatorẽ vel eius hæredem bona alienata ſunt: nõ eſt aliquod dubiũ ſi poſſiderũt ſpatio decẽ anno-

rũ: qa actio ꝑſonalis nõ cõperit cõtra ſucceſſorẽ ſingularẽ vt. l. j. §. ſi hæres. ff. ad trebel. Nec obſtant primo dicta. ſ. ꝙ actiones ẽpo cõpetẽtes durãt quatuor annis: qa intelligiẽ hoc de actionib⁹ competentib⁹ ẽpatui vel eccleſiis. Sed hic non cõperit actio ẽpo vt ẽpo ſed vt ceconomo & adminiſtratori bonor⁹ pauper⁹. Quæritur ꝙ ſi præmiſſo generali ædicto ꝙ quicũq; dederit vſuras noĩe aliquid tali veniat infra tot dies &c. Si nemo venit nec aliquas certas probauit vſurarius infra terminum ad id ſibi ſtatutum latacꝙeſt ſententia per eꝑm declarans illas eſſe incertas. Vtrum vſurarius ſit tutus ſi poſtea appareãt ꝑſonæ certę quibus reſtitutio eſt facienda: Fede. in opere ſuo ſentit ꝙ ſic: etiã quo ad illos q tunc erãt extra dioceſim. Fateꝫ tñ ꝙ talib⁹ competit remediũ. Sed cogita dicit Lau. an ſit verũ & cõtrariũ practicaꝫ qñ nõ eſt determinatũ ꝙ oĩa veniãt ſub noĩe incertorum: hoc eſt qñ non ſit taxatio vere: & ſm quãtitatẽ ad quã aſcendũt ſed minor: & ſm ꝙ inter eos cõuentũ eſt. Et de hoc iudici ꝑ cuius ſententia alio nõ dato ꝑſumiꝫ: cõ ſtat legitime. An tũ talis practica ſit iuri ꝑſona tuiꝑe vide. promptiſunt ẽpi ad eius obſeruãtiam: qa ꝑ ſeipſis incerta imburſant: nec ad illor⁹ volũt reſtitutionẽ venire vel tenẽri: ſed ſit certa taxatio ſm cõuentionẽ ſm ꝙ moris eſt: quæ tñ an de iure poſſit fieri videndũ eſt. Notandum etiam ſm Arch. ꝙ ſi aliquis decedẽs relinquat ſibi hæredem exteſtamento vel ab inteſtato: & ordinauit quendã executorẽ tñ ad emendã ſuor⁹ foriſfactor⁹ qui decedens tpe mortis ſuæ creditor⁹ tenebaꝫ: & iã termini ſolutionis ſuę fluxerant. Iſte executor debitũ hmõi ſoluere tenetur: & põt cõueniri: qa elapſis terminis ſolutiõis cœpit iniuriari creditorib⁹ in nõ ſoluẽdo defunctus. Ex præcepto autẽ dñi ſolutio eſt faciẽda. ar. xj. q. j. magnum. xxiij. q. fi. c. tributũ. Quare peccat in termino ſoluendo: tũ quia frangit promiſſum. extra de pac. c. j. &. ij. tũ quia illo elapſo multo dño detinet alienum. ff. de excep. doli. l. ij. § circa. Et hoc tenẽr quidam: vt ſ. noĩe foriſfactor⁹ hoc caſu veniant debita quorum terminus ſolutionis tempore mortis lapſus erat: & pro illis agi poſſit. Secus de debitis quor⁹ terminus non aduenerat: & ita notatur in Spe. Rubri. qualr in iudicio ſcriptura ꝑſeri. §. nunc vero. De eo demum cui datum eſt aliquid ꝑ errorem, dicit Io. de Rip, in tractatu de cõtractibus, ꝙ in tali datiõe aut eſt error ꝑſonæ vel eſt error fortunæ: vel alterius conditionis appoſitæ. Si primo modo puta intendo dare Petro & do Martino: tunc Martinus tenetur acceptum reſtituere vel danti: vel illi cui intẽdebat dare. ar. xxix. q. j. §. j. Si vero error fortunæ: puta intendo tibi dare vt pauperi & tu es dñes: dicitur ꝙ ſic acceptum tenetur reſtituere dãti vel alicui pauperi: niſi recipiẽs interim eſſet effect⁹ pauper. Si vero ſit error alicuius alterius ꝙditionis: puta quia te ſanctum credo cum non ſis. & ideo dono tibi. vel credo celebraturum te miſſas: & ideo do tibi. Dicitur ꝙ ſi recepto ri conſtat de ꝓciſa intentione dantis. ſ. ꝙ aliter non daret: niſi conditio ſubeſſet: talis error obligat ad reſtituendum receptum aut ad ſufficienter ſupplendum per ſe vel ꝑ alĩũ intentionem dantis: quorum ratio eſt: quia cum res in iſtũ non tranſeat: niſi eo modo quo dans vult tranſferre ſi nõ exiſtat conditio: in ipſum res non tranſfertur. Alĩ vero dicũt ad reſtitutionem talis error non obligat: niſi ipſa cõditio circa quã erratur eſſet cauſa motiua & finalis dationis talis: quod probant per ſimile. do tibi centum libras: quia credo te eſſe amicum meũ: dato ꝙ accipiẽs non ſit amicus meus: non obligatur ad reſtitutionem. Si aũt amicitia ſit cauſa ꝑpter quã do tibi centũ libras. ſ. ſi ſis amicus meus: niſi amicus fueris obligaris ad reſtitutionẽ. Ex hĩs patet ꝙ quæſtores ſancti Antonĩ vel alĩ quicumq; nullo modo poſſunt ſibi retinere ea quæ illis pauperib⁹ vel locis pro quibus dantur petunt: quia hic eſſet error ꝑſonæ. Verũtñ quia nullus tenetur proprijs ſtipendijs mĩſtrare: nec cauſas alior⁹ agere ad expẽſas ſuas: dico ꝙ poſſunt tales viuere ſu per quæſtus quos faciunt: & põt eis moderatum ſalariũ dari. Hęc ille. Illa vero que dãtur eis ex mendacijs illor⁹ queſtorum: qa videlicet aſſerunt ꝙ dicentur multæ miſſæ ꝑ dantibus: vel habebunt talem vel talem indulgentiã: vel abſoluentur a votis eorum vel a caſibus reſeruatis: vel ꝙ fient lectiſternia & hoſpitalia & hmõi: ꝑ quibus illi dant alĩs non daturi: nec talia fiunt: nec vera ſunt: torum eſt rapina & reſtitui debent dantibus eã vel pauperibus eroga ri. arg. xiiij. q. v. non ſane.

Cui dãſ aliquid

Verũtñ ſancti Antonij poſſunt ſibi retinere quid re tinere.

Titulus. III.

TITVLVS. III. DE SVPERBIA.

¶ De ſuperbia primorum parentum & eius punitione. Capitulum. I.

EXPEDITIS HIS QVAE pertinent ad auaritiam cũ ſpecieb⁹ & filiabus & remedijs reſtitutionis. Nunc de ſuperbia agẽdum eſt: quæ cum ſit vitiũ ſpirituale minus ab hominibus cognoſcitur. Sicut aũt de diabolo a quo oritũ habuit dicitur Iob penul. ꝙ eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ: ita & ſuperbia ipſa regina & mater eſt omnium vitiorũ ſecũdũ Greg. & ſicut de ipſa maxime diabolus cõdẽnatur: ita chriſtus cum electis ſuis de eius cõtrario. ſ. humilitate maxime commendatur. Vñ Aug. in. xiiij. de ciui. dei. c. xiij. ſic ait. Ciuitati dei in hoc ſeculo peregrinanti maxime commẽdatur humilitas, & in rege eius qui eſt chriſtus maxime prædicatur. cõtrariũ huic virtuti elationis vitiũ in eius aduerſario q diabolus eſt maxime dñari ſacris literis edocet. Profecto iſta eſt magna differentia qua ciuitas vnde loquimur vtraq; diſcernitur: vna. ſ. ſocietas piorum hoĩm: alia impior⁹: ſingula quæq; cum angelis ad ſe perti nentib⁹ in quib⁹ preceſſit hac amor dei: hac amor ſui. Hęc ille. De hac Pſ. cxviij. Superbi iniquе agebãt vſq; quaq; a lege aũt tua nõ declinaui: vbi de ea tria notãtur.

Suphia ortũ habuit a dęmone.

¶ Primũ eſt vitium: & ideo propulſanda: ibi ſuperbi iniquе agebant.

¶ Scd'm eſt maximũ: & ideo eradicanda: qa vſq; quaq;.

¶ Tertium eius remediũ: & ideo regula ſeruanda: quia a lege autem tua non declinaui.

§. I. QVOD SVPEBBIA SIT PEC

catum patet ex eo qđ' dicit Pſ. Supbi iniquе agebant. ſ. ſuperbiendo. Iniquitas aũt ꝑtm eſt. Vnde & Iacobi. iiij. dr. Superbis deus reſiſtit: & hoc ideo: quia ſibi cõtrarꝫ ſũt per ꝑtm: ſed de ipſo ſuperbiæ vitio videnda ſunt tria.

¶ primo quid ſit.

¶ Scd'o quãdo ſit mortiferum.

¶ Tertio quomodo primum.

Suphia qđ ſit.

Et quantũ ad primũ dicit Augu. in. xiiij. de ciui. dei. ꝙ ſuperbia eſt puerſæ celſitudinis appetitus. Vbi primo notãdum ꝙ ſuperbię peccatũ conſiſtit in appetitu ſeu volũtate ſicut & alia peccata: nõ eſt in æſtimatione quæ pertinet ad rationẽ. Vnde qñ Grego. dicit in lib. Mora. ꝙ ſuperbia eſt cum quis æſtimat bona quæ habet a ſe habere: non a deo: vel meritis ſuis ęſtimat obtinuiſſe & hmõi: nõ ſic eſt intelligẽdũ tãq; in ipſa æſtimatione cõſiſtat ſuperbia ipſa: ſed cõſiſtit in appetitu excellentię inordinato. Sed quia quod quis multum appetit facile credit ex ipſo appetitu nimio excellẽtiæ quẽ habet ſuperb⁹: inde inclinatur de facili ad æſtimandũ de ſe vltra id qđ' eſt: ita ꝙ æſtimatio illa, ſequitur appetitũ illũ inordinatũ. Secundo eſt conſiderandũ ꝙ quia appetitus ſuperbi eſt peruerſus ſeu inordinatus: quia contra regulã rationis: ideo vitioſus. Pro cuius declaratione eſt dicẽdũ ꝙ appetitus in omni eo q̃ appetit aut ſequitur regulã rationis: id. ſ. qđ' nõ naturalis dictat: aut excedit ipſam aut deficit ab ea: & cũ ſequiꝫ regulã rationis eſt a⁹ virtuoſus: cum aũt excedit vel deficit a regula rõnis eſt vitioſus. Exemplũ de appetitu ſcięti æ q de ſe eſt. hoi naturalis. Si em gs appetat ſcięti æ & intẽdat ei ſecũdũ ꝙ rõ dictat: puta ad debitũ finẽ & debito modo ꝓtinet hoc ad virtutẽ ſiudioſitatis. Si vero excedit regulã rõnis: vt qa nõ intẽdit ſcięti æ ꝑpter deũ: vel qa quærit ſcire quę nõ ꝓtinẽt ad deũ & hmõi: ꝓtinebit hoc ad vitiũ curioſitatis. Si aũt deficiat a regula rõnis: vt qa nõ vacat ſcięti æ vt debet ꝓtinebit ad negligẽtiæ vitiũ: ſic ad ꝓpoſitũ de ſuphia. Hęc em cõſiſtit in appetitu excellẽtiæ & honoris q̃ naturaliter hõ deſiderat. Et rõ huius eſt: qa hõ naturaliter deſiderat pfectionem boni qđ' cõſiſtit in quadã excellẽtia. Hanc excellentiã põt quis tribus modis deſiderare. Nã ſi hoc ſciat ſcd'm regulã rationis. ſ. ad debitũ finem & debitis mediꝫ: pertinebit ad virtutẽ magnanimitatis: ſi deficiat a regula rationis tota liter retrahẽs ſe ab opere magno & honore ſibi proportio nato timore deficiẽdi: pertinet ad vitiũ puſillanimitatis. Si aũt excedit regulã rõnis quærẽs honorẽ & excellentiam nõ ad debitũ finẽ vel ſibi ꝓportionatũ: ſed ſupra ſuã cõditionẽ: pertinet ad vitiũ ſuperbiæ. Non em eſt aliud ſuperbia q̃ excedere mẽſurã ꝓpriam in excellẽtiæ appetitu. Vñ ſuꝑbus dr quaſi ſup id q̃ eſt valẽs. Et qa non eſt eadẽ menſura oĩm hoĩm qđ' vni non imputabitur ad ſuperbiã faciẽdo quędã multũ honorabilia: ſicut eꝑs exercendo auctoritatẽ eꝑalem: alteri imputareꝫ ad ſuperbiã: vt ſi ſacerdos eadẽ agere vellet. Tho. ij. ij. q. clxij. & i quæſtionib⁹ de malo. Tertio ſciẽdum ꝙ materia hui⁹ vitij ꝑ quam differt ab alĩs eſt excellentia: ſicut materia auaritiæ eſt pecunia: & materia luxuriæ eſt delectatio venerea. Et ẽquis videatur idẽ ſuperbia cũ inani gloria: ꝑpter quod aliqui doctores ponũt vtrũq; ꝙ vno: tñ ſecũdũ Gre. in. xxx. lib. Moral'. & bea. Tho. ij. ij. vbi. ẽ. ſunt diuerſa & realiter diſtincta in hoc differẽtia: qa ſuꝑbiæ materia eſt ꝓpria excellẽtia: ſed materia inanis gloriæ eſt manifeſtatio ipſius excellẽtiæ. Appetit em ſuperbus excellẽtiã & honorẽ ſupra ſuã virtutẽ ſed vane gl'oſus appetit inordinate ꝙ manifeſtet alĩs ſua excellẽtia. Et qa ad excellentiam pertinet ꝙ manifeſtetur quis alĩs: ideo quaſi immediate a ſuperbia ꝓcedit inanis gloria vt prima filia: ſeu cõſequitur ad eã cõtinuo vt germana. Quod pulchre oſtẽdit Origenes ſup. Pentatheu cum. c. ix. Vbi moraliter exponens inebriationem Loth ꝑ filias eius: dicit ꝙ illæ duæ filiæ maior & minor Loth quę ſecutæ eũt in mõte inebriauerũt: & cũ eo copulatæ filios genuerunt. ſ. Moab & Amon, quor⁹ deſcẽdẽtes inimici fuerũt ppli dei, ꝓhibitiq; in templũ intrare in tertia & quartã generationẽ. Figurãt hęc duo vitia ſuperbiã & inanẽ gloriã: quæ ex mẽte oriunt viri iuſti & ſancti. Suphia em ait Augu. etiã bonis operib⁹ inſidiaꝫ vt pereãt. Cũ igitur qui mundi vitia deſerit. ſ. cupiditatem & luxuriã tãq; ignem & ſulphur Sodomã mundanæ cõuerſationis cõſumẽtẽ montẽq; pfectionis apprehẽdit: ſequit ſuperbia & inanis gloria quæ etiã nõ ſibi cauẽrẽ dulcedine cõplacẽtiæ ipſi⁹ honoris & laudis inebriãt vt nõ diſcernãt bonum a malo in opere faciẽdo: ex quib⁹ generantur tãq; filij opera facta ex ſuperbia & inani gloria: quæ ꝙ illegitima & dei populo inimica nõ põt in tẽplũ ſupnæ gloriæ intrare vel hoiem introducere: ſiue ipſa ſuphia ſit corde, ſiue locutione, ſiue ope: ſiue cõſuetudine ꝑpetrata tãq; quatuor generationes eius. Quis autẽ ſuperbia videatur habere ſimilitudinem cum magnanimitate inquãtũ vtrũq; tendit in magnum.

Differẽtia ſu ꝑbię & ĩa nis gl'ię

Materiã ſuꝑbiæ.

Differt etiam a magnanimitate.

Differt tñ ab ea plurimũ ſicut virtus & vitiũ. Nã ſuphia tendit in magna quæredo excellẽtiã & honorẽ: ſed exceſſiue: vt dictũ eſt. Magnanimitas vero mediocriter: q̃ mediocritas nõ attẽdit ſcd'm quãtitatẽ eius in quod tendit: qa tẽdit in maximũ quãtũ fieri põt: ſed attendit iſta mediocritas in duob⁹. ſ. Primo in ꝓportione ſui ad magnũ: qa tendit in magnũ qđ' põt ſibi eſſe, ꝓportionatũ & cõueniẽs: & ideo null⁹ põt eſſe magnanim⁹ niſi virtuoſus. Secũdo aũtẽ ditur iſta mediocritas in electione: qa. ſ. non tendit in magnum ſcd'm qd: ſicut ſunt bona exteriora iter q̃ magnum ꝓpue eſt honor: q̃ꝑ patet. qa magnanim⁹ nõ requirit honorem tãq; finem voluntatis ſuæ: qa hoc nimis parũ reputat ſibi cũ honor ſit vanũ & trãſitoriũ bonũ. Vnde nõ curat nec eligit honorari: ſed fieri honore dignũ ſcd'm ꝙ honor eſt teſtimonium virtutis. Superbus aũt in his duobus deficit a magnanimo. Primo quia exceſſiue & ſupra regulam rationis: id eſt ſupra, ꝓportionem ſuę virtutis honorem & excellẽtiam appetit. Sed'o qa honorem exteriorem eligit tãq; finem voluntatis ſuæ de virtute cui debetur honor nil curans. Tho. ſuper. ij. ſenten. diſt. xlij. Sic ergo ſuꝑbi inique agunt: qa peccant ſuperbiẽdo. Nec eſt cõtra qđ' repromittit ſeruãtibus legẽ ſuã in præmiũ dicens. Eſa. lx. Ponã te in ſuperbiã ꝓpior⁹. Sumit em ibi impropriе ſuꝑbia pro quadam excellentia ſuper alios. Quãtum ad ſecundũ notandũ ꝙ ſuperbia ſecũdũ genus ſuum eſt mortiferũ qñ eſt ſecũdũ rõnis deliberationem. Ratio huius eſt: quia velle non ſubijci deo deliberate ſeu regulis eius eſt mortale: quia hoc eſt auerti a deo qđ' eſt præcipuũ in omni mortali: ſed ſuperbus hoc agit, ergo &c. Signãter autẽ dictum eſt deliberate: qa ſicut omni a alia mortalia ex genere ſuo: vt homicidiũ, furtũ, adulteriũ & hmõi, ꝑpter imperfectionem: qa. ſ. præueniũt iudiciũ rõnis, & ſunt ꝓter rõnis cõſenſum, ſunt venialia: ita & circa ſuperbiã accidit: quia. ſ. ſunt aliqui motus ſuꝑbiæ qui ſunt venialia dũ eis rõ non aſſentit. Hæc Tho. ij. ij. q. clxij. Vnde & Tobias admonens filiũ ſuũ dixit. Superbiam nũq; in tuo ſenſu aut verbo dominari ꝑmittas. Tob. iiij. Nõ dixit tãgi vel ſtimulari ſed

Suphia eſt mortale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dñari: qđ importat rõnis cõsensum. Ostenditur idem auctoritate Psalmistæ dicẽtis in persona dñi. Pš. c. Non habitabit in medio domus meæ q facit superbiã. Nullus autem excludit a domo dei siue militãtis siue triumphantis ecclesiæ nisi propter mortale: sed hoc agit superbia ſm dictum Aug. ergo &c. Dicit etiã dñs p prophetam. Detestor ego omnẽ superbiã: quod nõ sit nisi propter mortale. Ad quod etiã facit dictũ Greg. in. xxxiij. Moral'. dicẽtis. Euidentissimũ signũ reprobor: ẽ superbia sicut electorum est humilitas: sed nullus sit reprobus: nisi propter mortale: ergo &c. Sciẽdũ tñ q superbia dupliciter potest cõsiderari ſm Tho. vbi. ꝫ. Vno modo ſm q habet quandam redundantiã in oĩa vitia. Omnia eñ peccata possunt oriri ex superbia duplici ratione. Vno modo per se inquantũ. s. alia peccata ordinant ad fiñẽ superbiæ: quę est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ: ad qđ põt ordinari illud qđ qs inordinate appetit. Alio modo indirecte & quasi p accidens. s. remouendo prohibens: vt timorem & reuerentiã ad deũ: inquãtum. s. per superbiã contẽnit homo diuinam legem per quã prohibetur a peccato: & sic superbia est vitiũ quasi generale: & habet quandã generalitatẽ super oĩa vitia: Ad hanc tamen generalitatem superbiæ pertinet q omnia vitia possunt ex ea oriri: nõ q semper omnia ex ea oriantur. Nam etsi possit quis transgredi quodcũq; præceptum ex contẽptu quod pertinet ad superbiã: non tamen semper ex contẽptu trangreditur: sed aliquando ex passione vel ignorantia & hmõi. Alio modo põt cõsiderari superbia ſm speciem propriam quam habet ex ratione proprij obiecti: & sic superbia est speciale peccatũ: est eñ appetitus inordinatus proprię excellentię. Et q̃uis quidã connumerẽt inter capitalia vitia inquantũ ex ea multa genera peccatorũ oriuntur. Greg. tamen quem sequitur beatus Tho. ꝫ. ij. q. clxij. ponit eã matrem et radicem capitaliũ dicens, xxxj. Moral'. Radix quippe cuncti mali est superbia. Primę autem huius soboles septẽ nimirum principaliavitia de hac virulẽta radice, pferũtur: inanis gloria: inuidia: ira: tristitia: auaritia: ventris ingluuies: & luxuria. Quantum ad tertiũ: scilicet q est primũ peccatũ: patet ex hoc qđ dicit Eccl'. x. Initiũ omnis peccati superbia. & Tob. iiij. Ab ipsa scilicet superbia sumpsit initiũ ois pditio. & Isido. dicit q sicut superbia est origo oĩm criminũ ita & ruina omniũ virtutũ. Patet hoc: quia primũ peccatũ Luciferi fuit superbia. Vnde de eo dicit Esaię. xiiij. Detracta est ad inferos superbia tua: & similiter primũ peccatũ Adę et Euæ fuit superbia: vt. j. declarabit. Quod aũt aliqua peccata etiã dicãtur prima vt cupiditas: apostasia: & iuidia: hoc nõ est simplr vt superbia: sed ſm quid. i. ſm aliquem respectũ. Nam cupiditas dicit prima seu primũ peccatorũ ſm illud. j. Tim. vj. Radix omniũ malorũ est cupiditas: quod est verum ex parte auersionis: eo q cõuersio inordinata ad cõmutabile bonũ est causa omniũ peccatorũ. Sed superbia est causa ex parte auersionis a deo: prius aũt est auerti ab incommutabili bono q̃ cõuerti ad comutabile bonũ: & ideo superbia est prior cupiditate: & causa eius. Apostasia: id est recedere a mandatis dei & voluntate dicitur causa omnium peccatorum ſm illud Eccl'. x. Initiũ peccati hominis apostatare a deo. Sed hoc intelligitur prioritate executionis nõ prioritate intẽtionis: ita q prioritate executionis est apostasia a deo quæ est voluntas non subijciendi se voluntati diuinæ: sed prioritate intentiõis est prius superbia quæ est voluntas præsidẽdi. Tho. j. ħ. q. lxxxiij. Inuidia dicitur initiũ omnium malorum. s. in humano genere: inuidia. s. diaboli: prius tamen in ipso fuit superbia. Sap. ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Ex superbia eñ diaboli secutum est odium ipsius ad deum iuste punientem & resistentem superbiæ suæ & inuidia ad hominem & multa alia. Tho. in. iij. contra gentiles, c. cviij.

Suphia est pmũ pctũ.

Suphia fm quid dicit aliquẽ respectũ.

Suphia est spã le pctm

§. II. QVANTVM AD SECVNdũ principale: superbia ostẽdit esse maximũ peccatorũ: cũ dicit Pš. vſq; quaq;. i. maxime inique agebant superbi: vñ glos. ibi dicit maximũ pctm in hoie est superbia. Et ad idẽ facit quod dicit glo. super illud Pš. xviij. Et emundabor a delicto maximo: hoc est a delicto supbiæ quod est vltimũ redeuntibus ad deũ: & primũ recedẽtibꝰ a deo. Isido. etiam in lib. de summo bo. dicit. Omni vitio deteriorẽ scito esse superbiã: seu ꝓpter qđ a summis ꝓsonis vel a primis assumitur seu ꝓpter qđ ex bonis oritur. Qđ aũt supbia sit grauissimũ oĩm pctorũ octo rõnibꝰ probat'. s. ratione auersionis, operationis, pmissionis, vitationis oppositionis, assimilationis, adhæsionis, & iniuriationis. Et primo auersionis probatur sic. In peccato mortali attenduntur duo. s. auersio ab incõmutabili bono: & cõuersio ad cõmutabile bonum: licet aũt ex parte conuersionis ad cõmutabile bonũ superbia non sit grauissimum pctorũ: eo q excellentia quã supbꝰ inordinate appetit nõ habet maximã repugnãtiam ad bonum virtutis: tñ ex parte auersiõis superbia habet maximã grauitatẽ. Cuiꝰ ratio est: quia in alijs peccatis homo auertit a deo, vel ꝓpter ignorantiã: vel propter infirmitatem aliquã: vel propter concupiscentiam alicuius alterius boni: sed p superbiam auertitur a deo ex hocipso q non vult subijci deo & eius præceptis: ꝓpterea labo. iij. dicitur. Deus superbis resistit. Præterea quanto peccatum magis auertit a deo tãto est maius: sed pctm ex contemptu quod est superbia magis auertit a deo q̃ pctm ex ignorantia, impotentia, vel concupiscentia, ergo superbia est maius. Cõtenit eñ deum superbus eo q nonvult subijci ei & præceptis eius. Secundo probatur superbiã esse maximũ peccatum ratione operationis sic. Illud quod omnibꝰ peccatis grauitatem donat & causat est grauius alijs per regnare. Iam illam Aristo. Propter qđ vnũquodq; tale & illud magis. Si eñ quæcũq; sunt calida: sunt calida inquãtum participãt naturam ignis: ergo pmaxime ignis est calidus: sed superbia hoc facit. Nam vnũquodq; peccatũ est grauius si fiat ex supbia q̃ si ex ignorãtia vl infirmitate etiã si sit peccatũ infidelitatis qđ grauius reddit ex cõtẽptu superbiæ: ergo ipsum est maximũ ſm quod põt exponi illud Pš. Superbia eorũ qui re oderunt. s. deũ vt punientem & phibẽtẽ cõsecutionem suorũ malorũ desideriorũ ascendit semper. s. sup alia vitia. Tertio ꝓbatur idem rõne permissionis sic. Apud deũ & apud mũdũ permittit minus malũ vt euitet supbia vel extirpetur maius: sicut & medicus sapiens in remediũ pmittit maioris morbi patit infirmũ in leuiorẽ morbũ incidere: tur rui i & deus pmittebat in veteri lege libellũ dari repudiũ vt vitaret vxoricidiũ: & leges humanæ permittunt meretricium pctm ne sequat' adulterium: ga grauiora sunt hmõi. Sed in remediũ peccati superbiæ permittit deus hominẽ ruere in pctã grauia & turpia. Tho. vbi. ꝫ. Vnde Isido. in lib. de summo bo. dicit. Qui detinet supbia & nõ sentit: labitur in carnis luxuriam: vt per hãc humiliatus cõfusione exurgat. Idem Greg. in Moral'. tractans illud Iob. xij. Qui. s. deus dissoluit baltheum regum. i. permittit frãgi castitatem sanctorum: vt. s. recognoscant superbiam. Exemplum in vitis patrum de vno qui cum ex magna puritate & sanctitate pasceretur ab angelo lapsus in superbiã: ita fuit deuictus stimulo carnis q derelicto eremo ibat ad sęculum adimplendam concupiscẽtiam suam: sed in via hospitatus apud duos germanos religiosos: dum ad eorũ instantiam eos instrueret in seruitutis pœnitẽtiã egit. Quarto probatur idem rõne facilis vitationis sic. Peccatum tanto est grauius quanto facilioris põt vitari & nõ vitat'. Sed pctm supbiæ facilius põt vitari aliis pctis. s. ipso cognito: ergo si nõ vitetur grauius erit. Signãter aũt dictũ est ipso cognito. Nã motus superbię occulte subrepens ante q̃ deprehendat' p iudiciũ rõnis nõ habet maximã grauitatẽ: & difficulter tales motꝰ vitãt' ꝓpter eorũ latetiã: vñ in Pš. cxlj. In via hac qua ambulabã. s. bonorũ operũ absconderunt superbi laqueũ mihi. Sed deprehensi per rationem faciliter vitantur & hoc ex triplici consideratione. Primo ex cõsideratione infirmitatis proprię ſm illud Eccl'. x. Quid superbis terra & cinis? Secũdo ex cõsideratiõe magnitudinis diuinę. Iob. xv. Quid tumet id est supbit cõtra deũ ipũs tinus. Tertio ex consideratione paruitatis bonorũ nr̃orũ. Nã quo ad bona naturæ vel fortunę dicitur Esa. xl. Omnis caro fœnum: & ois gloria eius quasi flos agri. Quo ad spũalia dicitur Esa. lxiiij. Omnes iustitię vestręq; quasi pannus menstruate. Cũ ergo ex hmõi consideratione superbia comperta de facili possit vitari (i non fit erit grauissimum. Tho. vbi. ꝫ. Quinto ꝓbatur idẽ ratione oppositiõis sic. Illud est grauissimum & maximũ peccatum qđ maxime opponit se deo: sed superbia est hmõi ergo &c. Nã Boetius dicit q cum omnia vitia fugiant a deo sola superbia opponit se deo: sicut fecerunt descendentes ex Noe Nemroth cum suis cum voluerũt ædificare turrim pertingentem vſq; ad cœlũ: vt si forte inundaret

Suphia maxime opponitur deo.

Lucifer ruina

daret diluuiũ possent se a deo defendere in illa turri & non submergi: sed deus cõfudit superbiam eorũ: quia cum moniti per angelos noluerũt desistere: confusæ sunt & ibi diuersificatæ linguæ eorũ: vt nõ possent se mutuo intelligere: & sic oportuit eos dimittere inchoata. Vñ & ipsa sapiẽtia ait. Superborũ & subimiũ colla propria virtute calcaui confundendo & conculcando eos multipliciter. Sexto probatur ratione firmioris adhæsionis sic. Quanto peccatum firmius est & minus separabile tanto est grauius: sed superbia est huiusmodi: ergo &c. Quod ꝓbatur multipliciter. Nam si separet' anima sensibilis ob hoie nũquid erit cõcupiscẽtia oculorũ in hoie? certe nõ: & tñ esset superbia. Item quãtũ ad pctm iræ. Nã si tollat' vt nõ fiat alicui iniuria: nũquid erit istud appetibile quod est vindicta? cõstat q nõ: & p ablationẽ iniuriæ remouebit' vindicta: & tñ erit supbia. i. appetitus inordinatus excellentiæ. Itẽ cum motiũ inuidiæ sit odiũ alienæ fœlicitatis: si sit vnus hõ solus in mũdo: nũquid erit tristitia alienæ fœlicitatis? certe nõ: & tñ poterit esse superbia. Superbia igit qa minus separabile rõne iã dicta: ideo grauissimũ. Septimo rõne assimilatiõis sic. Sicut maior virtus est illa quæ nos magis assimilat christo: ita & maius est vitium illud qđ magis nos assimilat diabolo: sed superbia ẽ hmõi. Vñ dr̃ Iob. xlj. de diabolo. Ipse est rex sup oẽs filios supbię: ergo &c. Octauo rõne iniurationis sic. Illud est grauissimũ & maximũ peccatum qđ maxime iniuriat deo & auertit & derogat deo: sed supbia est hmõi: ergo &c. qđ patet p alia discurrendo. Nã p blasphemiã hõ iniuriatur bonitati diuinæ: qa est pctm in spiritũ sanctũ: p mendaciũ iniuriat' hõ veritati diuinæ: sed p superbiã iniuriat' excellentissimæ maiestati diuinæ: qđ patet: qa supbire est quasi super statũ hominis ire: hoc est quãdam æqualitatem dei appetere: & sic iniuriari maiestati diuine. Hæc Alexãder. ħ. parte. q. xxxviij. Ray. Cum ergo superbia sit maximum: ideo detestãda & euitanda & remedium ad hoc notatur in. §. seq.

Suphię remedium.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

principale. s. de remedio: hoc est qđ ait Pš. A lege aũt tua non declinaui: quasi dicat: superbi ideo inique agunt superbiendo: quia declinant a lege tua nolentes subijci. Ego aũt non declinaui ab ea: sed subijcio me ei seruans eam: & sic vito superbiam: sic ergo qui vult vitare superbiã non declinet & non recedat a lege dei æterna per affectum quę est volũtas sua ordinans cuncta ad fines suos: subijciens se volũtati suæ. Qui eñ esse vult vt deus, ait Aug. super Pš. viij. s. facere voluntatem suam non dei peruerse vult similis esse deo: sicut diabolus & primus hõ qui noluit diuino teneri præcepto. Itẽ non declinet a lege naturali per effectũ quæ docet inferiorem subijci superiori p maxime & ei non velle æquari. Vnde dixit Antiochus etsi pessimus tñ instinctu naturali ductus. Iustũ est hoiem subditũ esse deo & non paria sentire de eo. ij. Machab. ix. Decet etiã hominem vilem se reputare cũ clare videat se esse vermẽ & cinerem. Vnde Mich. vj. Humiliatio tua in medio tui. Item nõ declinet a lege diuinali scripturæ p intellectum frequẽter meditãdo ruinas superborũ quę ibi referunt': vñ ab ea sibi caueat ne similia patiat'. Hinc virgo beatissima in Cãticis Lucæ. j. Dispersit superbos mẽte cordis sui: id est eos qui sunt superbi, non primo motu: sed mente. i. deliberatione. cordis sui. i. volũtate ipsorũ supborũ. sic exponit dñs Io. dñici sup magnificat. Vel sicut referat' illud sui ad deũ: & est sensus. Deus dispersit supbos: nõ snia cõminatoria: vel ad tps sicut aliquos pctores: sed mẽte cordis sui. i. deliberatione suæ volũtatis immutabilis. Vel sic. dispersit superbos i mẽte & volũtate: vt vbi prius erãt vniti cum deo & ꝓximis & in seipsis, sint p superbiã in partes diuisi & separati a deo & angelis suis bonis: & in se i diuersa vitia distracti: sicut patet de supbia Luciferi hoĩs primi: & Nabuchonosor: q fuerũt dispersi. Lucifer de cœlo in infernũ: & dæmones hincinde p aera: hõ de paradiso in mundũ p diuersos ritus idiomata & loca. Nabuchodonosor de regno in desertũ cũ diuersis feris: oẽs mẽte dispersi & intellectu & affectu. Vnde Greg. in Moral'. Cõsideret hõ elatus quid in terra mereat' si angel' ꝑlatus in cœlo ꝓsternit'. de pœ. di. ij. §. principiũ. De ruina Luciferi scribit' Luc'. x. vbi christus dixit discipulis suis admonẽs eos cauere sibi a supbia. Videbã sathanã sicut fulgur de cœlo cadẽtẽ: & p qđ vitiũ ceciderit ostẽdit Esa. diecs. xiiij, c. Quo ceciditsti Lucifer de cœlo &c. qui dicebas in corde tuo. In cœlũ ascendã &c. similis ero altissimo. qđ dicere. s. deliberatę cogitatiõis & affectionis fuisse superbiã ostendit subdẽs. detracta est ad inferos superbia tua, vbi dicit Augu. de quæstionib' veteris testamẽti q diabolus elatione cõstatus voluit esse vt deus absolute. s. in nullo subesse. Pro declaratione sciendũ q triplex est ęqualitas seu similitudo: vna omnimode æquiparantiæ, alia eminentiæ, tertia est excellẽtiæ in cõsecutiõe gloriæ virtute suæ naturæ. Prima æqualitas vel similitu do est in pſonis diuinis. Vñ Amb. tractãs illud pš. lxxxij. tudo vl' Deus quis similis erit tibi? dicit. Vtiq; filius qui est ima ęqualigo patris. Hanc æqualitatẽ vel similitudinẽ licet quidam tas. dicant angelum appetisse. s. esse vt deus: quia q̃uis hoc sit impossibile: tamen vt dicit Aug. hoc habet cœca ambitio vt semp prę sumat q possit. Sed hoc omnino esse impossibile q isto modo appetierit dei similitudinẽ ſm omnimodam ęquiparentiam probatur triplici ratione. Prima est qa q̃uis quis possit plus desiderare q possit habere: non tamen potest plus velle q possit ęstimare: quia intellectum voluntas sequitur non excedit. Hoc aũt nõ poterat angelus ęstimare. Secũda ratio est: quia certissimum est creaturam nõ posse adęquari creatori: nec etiam ipsam naturam humanam q̃ erat in christo. Vñ Esa. xl. dr̃. Cui si sem fecisti eũ. Hoc aũt sciunt angelus eũ habere intellectum perspicacissimũ: ergo non hoc appetiũt. Tertia ratio est ex parte angeli: qa impossibile est q angelus appetat aliquod bonũ quo existẽte iã ipse idẽ nõ esset. Nulla eñ natura q̃ est infimi gradus appetere põt superioris naturę gradum sine sũpsius corruptione quę nõ cadit in intellectu: nec p cõsequens in appetitu: sicut canis non appetit esse leo: quia si trãsferretur in gradũ superioris naturæ iã nõ esset. Secũda æqualitas est præeminentię. s. in nõ subesse alicui: sed posse oĩb' angelis & cũctis inferioribꝰ quod est ꝓprium dei. Et quãtũ ad hoc licet angelus potuerit appetere oĩb' præesse angelis & creaturis inferioribꝰ: non tamẽ potuit appetere q absolute nõ esset sub deo. Et hoc propter tres rationes. q absolute nõ esset sub deo. Et hoc propter tres rationes. Prima qa est hoc impossibile angelum & omnẽ creaturã non esse subiectã creatori: nec eñ hoc cadere potuit in eius apprehensione quasi possibile. Secũda ratio est quia ipse angelus desineret esse si totaliter deo subiectus non esset. Tertia ratio est: quia tota ei' perfectio est esse sub deo: qa totum bonum angeli est in hoc q. s. deo subesse: sicut tota claritas aeris est ex hoc q subijcitur radijs solis. Tertia æquali ęqualitas eminentię seu excellentiæ est habere beatitudi tas emi nẽ ex nullo merito suo vel alieno: & hęc est eminẽtia quã nẽtiæ ẽ appetit angelus cum dixit, Similis ero altissimo. Fuit ergo habere peccatum superbiæ suę in hoc q ad consequendã supbeatitu ñalẽ beatitudinẽ suã quę i plena dei visione consistit: nõ dinem. se erexit in deum tamq̃ in finalẽ perfectionẽ ex eius gratia desiderans cũ alijs sanctis: sed eam cõsequi voluit per virtutem suę naturæ: non tamẽ sine deo in natura operante: sed sine deo gratiã conferẽte. Et quia habere finalẽ beatitudinem per virtutẽ suę naturę omnino absq; gratia alicui' superioris est ꝓpriũ deo: manifestũ est q quãtũ ad hoc appetiit angelus dei æqualitatẽ. Vnde quãtũ ad hoc appetiit etiã deo non subijci: vt. s. eius gratia supra suę naturę virtutem indigeret. Hæc Tho. ij. sen. dis. v. &. j. parte. q. lxiij. Non solũ autem in lucifero fuit supberbia: sed etiã in alijs angelis qui ceciderunt cũ eo. Vnde dicitur Apoc. xij. q draco cauda sua: id est exẽplo traxit tertiã partẽ stellarum: id est angelorum: in terrã. s. infernalẽ. Sed qa incertus est nobis numerus angelorum qui ceciderũt: ponitur ibi numerus determinat' aliquo modo: id est tertia pars pro indeterminato. Quomodo autem alĳ angeli peccauerunt exemplo primi datur tale exemplũ. Sicut miles ordinatus sub rege & sub duce exercitus: habet bonam voluntatem sequẽs voluntatẽ ducis dirigentis voluntatẽ suã in regẽ: & malã sequens voluntatẽ ducis contra voluntatem regis. Sic quidã de inferioribus angelis sequẽtes voluntatem primi angeli contra voluntatẽ dei peccauerunt: alij dissentiẽtes a voluntate primi angeli peccantis: & sequentes voluntatẽ diuinã deo immobiliter adhæserunt. Vnde Iob. iiij. Ecce qui seruiũt ei. s. deo non sunt stabiles. s. in hõ esse gratię quo ad malos. Et in angelis suis. i. a se creatis inuenit prauitatẽ scilicet superbiæ. Angelis dicit in plurali Sed dispsit supbos mẽte cordis sui p aerẽ caliginosũ vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

hincinde habitāt. Multa aūt magna & mirabilia dicunt in lege diuina. i. in scriptura de angeli primi excellētia: ꝓma xime. Eze. xxviij. Tu signaculū similitudinis &c. Hæc aūt tā mira ingt Greg. illā exponēs. xxxij. Moral. idcirco de eo scribunt vt hoi ostēdat quid ipse si superbiat de elationis suę culpa passurus sit: si seriendo illi parcere noluit quem creando in cāta gloria claritatis eleuauit. de pœ. dist. ij. c. fi.

§. IIII. DE SVPERBIA PRIMO

Triplex silitudo dei.

rū parētū dicit Aug. ad Orosiū. Hō elatus superbia suasio ni serpētis obediēs dei mādata contēpsit. s. de nō comeden do de ligno sciētiæ boni & mali. Supbia ergo ꝑcessit appe titū sciētiæ boni & mali & vitiū gulæ: sed assecuta est sua sionē serpētis. Fuit aūt supbia primi hois i hoc ꝙ appetit immoderate silitudinē dei quātū ad scientiā boni & mali principal'r. Secūdario aūt appetit similitudinē dei quātū ad potentiā: vt. s. virtute naturæ ꝓprię operarek ad beati tudinē cōsequēdā. Pro quorū declaratione sciēdū ꝙ simi litudo dei est triplex. s. esse notitiæ, & potētię. Prima silitu do. s. in esse fuit impressa homini a principio ſm illud Ge ne. j. Fecit deus hominem ad imaginem & similitudinem suā. Et angelo Ezechi. xxviij. Tu signaculū similitudinis.

Secūda est similitudo notitię seu sciētię: & hac silitudinē angelus accepit in sua creatione. Vñ subditur in auctorita te Ezechie. prædicta. Plenus sapiētia. Sed hō hāc similitu dinem in sui creatione nō accepit in actu: sed in potētia so lū. Tertia est potentię silitudo. s. operandi aliquid quo ad beatitudinem ꝑ se pueniret. Angelus igit & hō nō pecca uit appetendo primā similitudinē. s. naturæ, peccauit aute hō in appetēdo sedam similitudinē principaliter. s. sciētiā boni & mali, sicut serpēs ei suggessit: vt. s. ꝑ virtutē naturę ꝓpriæ sciret vel ꝑ seipsum cognosceret quid sibi bonive mali futurū esset. Secundario appetijt diuinā similitudinē quo ad potētiā: vt. s. virtute ꝓprię naturę operarek ad bea titudinē cōsequēdā. Vñ Aug. de vera religione dicit ꝙ ma

Supbia Adæ. gis voluit potētia sua frui q̄ dei. Notādū aūt ꝙ ꝑcm pri mo ꝑ parētū. s. supbia nō fuit simpl'r grauius alīs peccatis hoim, qd' patet: qa maior est supbia qua qs deū negat vel blasphemat vel odit: q̄ supbia qua qs inordinate appetit diuinā silitudinē qualis fuit supbia primoꝝ parentū. Sed fuit grauis illud ꝑcm cæteris ſm qd. i. ſm aliquē modū. i. ſm cōditionē ꝑsonaꝝ peccantiū. Pcm em illud habet maximā grauitatē, ꝓpter pfectionē statꝰ eoꝝ: qa erāt i pfectis simo & summo statu: & ex hac grauissime peccauerūt. Tho. ij. & sup. ij. sen. Et q̄uis ambo æqualr peccauerint. s. in ge nere: qa ambo supbierūt cōparādo adinuicē ꝑcm eoꝝ ha bēt se sicut excedētia & excessa. Superbia mulieris fuit gra uior triplici ratione. s. elatiōis, suggestiōis, & inclinatiōis. Primo rōne elationis: qa maior fuit elatio mulieris credē tis suasioni serpētis q̄ viri non credētis. Secōo rōne sugge stionis: qa mulier nō solū peccauit: sed etiā viro ꝑcm sug gessit vñ peccauit in deū & in ꝓximū. Tertio rōne incli natiōis ꝑcm em viri ex hoc diminutū ē. qa cōsensit in pec catū amicabili quadā beneuolētia qua plerūq; fit vt offen datur deus ne ex amico qs fiat inimicus. Sed ex alia parte ꝑcm superbiæ Adæ fuit grauius triplici alia rōne. Primo

Pcm Adæ. ꝓpter maiorē ingratitudinē: magis em fuit ingratus Adā eo ꝙ plus erat mēte spūali ꝑdit⁹, ꝓpter magnitudinē sciē tiæ sibi datæ. Secōo ꝓpter maiorē rebellionē. Maior enim fuit inobedięntia Adę eo ꝙ ꝑceptū prio fuit sibi datū exide Euæ per eū. Tertio ꝓpter maioris dāni incursionē. Nam maiꝰ dānū secutū ē ex ꝑcō Adæ q̄ Euæ: nā qa in Adā erat humanū genus virtualiter seu seminaliter: vt in principio actiuo: ideo ex ꝑcō ipsiꝰ corruptū est & trāssusum ꝑcm in humanū genꝰ: nō aūt ex ꝑcō Euæ. Nā si sola peccasset nō fuissēt humanum genus infectū. Alex. in. ij. parte. & Tho.

Nota pœnas secutas ex ꝑcō ꝑmi pa rentis.

§. V. POENAE AVTEM SECVTAE

ex illa supbia q̄ causa fuit trāsgressiōis diuini mādati sunt multiplices. Et primo quo ad totū genꝰ humanum est tri plex. Et prima quidē infectio aīæ: cum corporibus infun ditur. s. peccato originali ꝓpter qd' nisi purificētur dei vi sione & gloria ꝑpetuo priuant. Secm est: qa ex illo orgi nali ēt purgato remanēt aiæ vulneratę ignorātia: malitia cōcupiscentia: & difficultas ad bonū. Tertiū est: qa ex illo oēs sunt subditi morti corporali & omnib⁹ ꝑnalitatib⁹ quas sustinemus, famis, sitis, æstus, & frigoris innumera bilium infirmitatū corporis. Vñ Apl's ad Ro. v. ꝑnū hō mini ē ꝑcm. s. originale intrauit in mūdū: & ꝑ ꝑcm mors. Quis em Eua prius superbiēdo peccauerit: propter qd' dr Eccl'i. xxv. A muliere initiū sūm est pcti, & ꝑ eā oēs mori mur: tñ qa mulier nō fuit vniuersale principiū totius hu manæ naturæ: qa nō tota humana natura fuit in Eua sed i Adā. s. vt in principio actiuo seu pfectiuo. Ideo totū ꝑcm fuit in Adam cōsummatū qñ mulieri cōsensit. Si em Adā non consensissēt peccāti mulieri: paruuli descēdētes ab eis nō cōtraxissent ꝑcm originale: nec ꝑ cōsequēs mortē ne cessario incurrissent. Heruęus. Et ideo signanter apl's dixit per vnū hoiem. s. Adā. Et q̄uis illa die qua peccauerūt pri mi parētes non fuerint mortui actu: tñ fuerunt immediate morti corporis obnoxij. Et sic intelligit illud eis a dño di ctum. In quacūq; die comederitis ex eo: morte moriemini. Gen. ij. id est morti eritis obnoxij ſm Tho. & August.

Secūda pœna.

§. VI. SECVNDA POENA INFLI

cta cōiter primis parētibus ex superbia: est triplex. Prima est gratiæ & omnium virtutum amissio. Vnde Aug. Prin ceps vitiorū dum vidit Adam ex limo terræ ad imaginem eius factum: pudicitia ornatum, temperātia compositum charitate splendidū: illos primos parētes illis donis & tan tis bonis spoliauit: pariterq; peremit. s. spūaliter priuādo gratia. de pœ. dist. ij. princeps. Et hoc innuitur cum dictum fuit a deo. Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis scięs bonum & malū. Et est locutio sanctæ trinitatis: & ideo di cit quasi vnus ex nobis. s. ꝑsonis diuinis: & sunt verba in crepantis quasi diceret: ad hoc factus erat vt beneficio gratiæ dei esset sicut deus ꝑ adoptionē: sed ꝑ supbiā & inobediē tiā miser hō perdidit: & factꝰ est filijs bestijs: vnde fecit eis deus tunicas pelliceas vt se cognoscerent. Vel sunt verba deterrētis tā eos q̄ cæteros hoies a vitio supbiæ ſm Aug. q. d. Ecce quō punit superbia hois. Secūda pœna inflicta vtriq; fuit rebellio carnis seu sensualitatis ad spiritū quæ primo apparuit in mēbris genitalib⁹. vnde Augu. in li. de ciui. dei dicit ꝙ senserūt motū carnis suę. i. stimulos carnis ꝓpter q̄ erubescentes adinuicē fecerūt sibi perizomata de foliis. i. cooperimēta vt serabolas: & sic secuta est recogni tio verecundiæ vel concupiscentię. Vnde dicitur Gen. iij. Et aperti sunt oculi eoꝝ. Vnde Augu. super Gen. Non est credendū ꝙ primi parentes essent producti clausis oculis: præcipue cum de muliere dicatur ꝙ vidit lignū ꝙ esset pul chrū visu: sed aperti sunt ad aliquid intuendū & cogitan dū quod nunq; ante aduerterant. i. ad inuicē se cōcupiscen dū quod ante nō fuerat. Spiritualiter aūt aperti sunt oculi eoꝝ: vnus. s. difficultatis i bono: alius facilitatis in malo: vel ad malum aperti sunt. i. cognouerunt vtrūq; in eis.

Tertia pœna ꝑ mortem ꝓ ꝑcm.

§. VII. TERTIA POENA EST

exclusio residētiæ de loco tā ameno. Nā ꝓst ꝑcm exclu sus ē eadē die de paradiso. Dicit em Gen. iij. Emisit eū dñs de paradiso voluptatis. Vñ Gre. Quid paradiso iocūdius: quid cœlo securius: & tñ hō de paradiso: & angelus de cœ lo peccando cecidit: Idem. Adam primus homo ꝓ pecca to de paradiso electus est: hoc est quia nobilitatem dei a se eiecit nobilitate loci priuatur. di. xl. quelibet. Hic locus pa radisi q̄uis nūc non deseruiat hoi ad vsum: quia inaccessi bilis est: tñ seruit ei ad documentum. Primo qdē dum co gnoscit se ꝓpter ꝑcm illo fuisse priuatū. Secūdo quia per ea quę corporaliter in illo paradiso sunt instruit spūaliter de his quę pertinēt ad paradisum cœlestē quo præparatur nobis aditus per christū. Tho. ij. q. lxij. Et ne homo pos sit ad placitū suū illuc redire posita sūt ibi impedimēta. s. cherub: & gladius flāmeus atq; versatilis ad custodiēdam viam ligni vitę. Gen. iij. Hoc aūt sic intelligit ſm literam. Locus em illius paradisi videtur esse inaccessibilis: ꝓpter ꝓpter vehemētiā ęstus in locis intermedijs ex ꝓpinquita te solis: & hoc significat ꝑ flāmeū gladiū qui versatilis di cit ꝓpter ꝓprietatē motus circularis hmōi ęstū causantis. Et sit per cherubin: qa pangelicū ministeriū credit ibi esse aliqua ignea custodia. Tho. vbi. ē. post Aug. Spūaliter au tem duplex reatus qui per ꝑcm incurrit designat. Primus est amissionis gloriæ q̄ cōsistit in visiōe dei. i. plena cogni tione: & ideo collocat ante paradisum cherub q̄ interpre tatur plenitudo scientiæ: qui excludat ab ipsa visione. Se cūdus reatus seu pœna est ignis gehēnæ: & ideo ponit gla dius flāmeus

dius flāmeus. Nā ꝑ gladiū vltio diuinæ iustitiæ designa tur qui & dr versatilis. i. ex vtraq; parte incidens: quia ani mam & corpus cruciabit. Designant etiam ista tria ꝑ quæ qs ex peccatis redit ad deū. s. ꝑ cherubin. i. ꝑ scientiā & co gnitionē dei: ꝑ ignē dilectiōis: ꝑ gladiū versatilē. i. to lerantiæ passionem ſm magistrum in. ij. senten.

Quarta pœna Adæ di uisa in tres.

§. VIII. VIRO QVOQVE PRAE

cipue fuit inflicta triplex pœna ex pte corpis. Prima fuit terræ sterilitas: cū dictū fuit. Maledicta terra i opere tuo & exponit multis modis: videlicet. Terra nō gratis pascet te sicut fecisset in statu innocētiæ: sed nec sup ex æquo rndē bit laborib⁹ tuis: qa aliqñ multū laborat & parū vl' nihil recolligit: qd' est in pœnā: & sic maledicit terra nō i se: sed in ope inquātū punit hō ex terra nō ꝓpiēs fructū quē de beret ſm laborē suū. Vel sic. maledicta terra. i. qa peccasti ꝓpter vxorē q̄ tibi debuit esse subiecta: iō & maledicta erit terra subdita tibi, & nō rndēs ad desideriū tuū. Et qa pecca sti ꝑ mulierē q̄ tibi debuit eē in adiutoriū: iō & terra q̄ tibi eē debuit in seruitiū erit maledicta: qa in tędiū & laborē. vel ꝓptera terra maledicit nō Adā ad terrēdū hoies ne si milia faciētes similiter maledictione ferianť. Secūda pœ na est culturæ anxietas. Vnde dr ei. In labore & anxietate comedes ex ea &c. Gene. iij. i. laborando victum quęres. Et hæc pœna laboris est cōis. Nullus em ex terra comedit: ni si ꝓcedēte labore: vel in se: vel in alio. Nam & cōtinuatiui etli nō laborāt in vita actiua: tñ ex laborib⁹ aliorꝝ de terra comedūt. Ante aūt ꝑcm etsi operatus eēt hō terra nō suis set ad laborē: sed ad solatiū & delicias ſm Aug. quātū pla cuisset. Tertia pœna est angustię acerbitas: ibi. spinas & tri bulos germinabit tibi. ſm Rabanū. Spinæ ante ꝑcm erāt: sed non vt homini laborē inferrent: sicut serpentes & alia noxia q̄ ante hoi erant innoxia ſm Tho. vbi. ē. post Aug. Spiritualiter spinæ sūt ꝓfictiones seu stimuli ꝑtōrū quæ ex carne prouenium velut ex terra: vel punctiones tortuo sarū quęstionū & tribulos cogitationum quæ de nimia so licitudine prouisionis vitæ ꝓueniunt ſm glo.

Quinta pœna Euæ di uisa in tres.

§. IX. MVLIERI AVTEM IN SPE

ciali tres pœnę ex parte corporis sūt ex supbia inflictę. Pri ma est laboris in portādo ꝓlem cōceptā. Vnde dictū est ei Gen. iij. Multiplicabo erūnas tuas & cōcepę &c. Multitu do cōceptuū inducit in pœnam mulieri: nō propter ꝓcrea tionē & multiplicationē prolis q̄ fuisset etiā in statu innocentiæ: sed, ꝓpter multiplicationē assi ctionū quas mulier patit ex hoc ꝙ diu portat fœtū: vnde & mulier fœtosa citiꝰ senescit & morit. Secūda pœna est doloris in partu. Vnde dr In dolore paries. Omnis em mulier quæ cōcipit in pecca to de necessitate parit cum dolore. Sola enim virgo Ma ria sine corruptione cōcepit: sine labore portauit: sine do lore peperit: quia eius conceptus nō fuit ſm legem natu ræ a primis parentib⁹ deriuatam. Si aūt mulier non conci pit nec ꝑ parit: patit sterilitatis defectum qui præponderat ꝓ prædictis pœnis. Vnde & Ambro. Pudor est fœminis nup tiaꝝ præmia nō habere qb⁹ sola est hæc causa nubendi: s. principalis. Idē coniugij præmiū & gratia nuptiaꝝ par tus est fœminarū. xxxij. q. j. pudor. Tertia pœna inflicta mulieri est seruitus in obsequendo: ibi. sub viri potestate eris: qd' intelligitur ex parte corporis. Nā ex parte animæ deo subijcit sicut & vir. Hæc etiā subiectio est introducta in pœnā: nō solū quātū ad regimē: quia etiā ante ꝑcm vir fuisset caput mulieris & gubernator eiꝰ: sed, put mulier cō tra, ꝓpriā volūtatē necesse habet volūtati viri parere. Ita ꝙ ante ꝑcm erat subiectio mulieris ad virum ex reuerētia & dilectione: post ꝑcm est ex timore: & sic est subiectio q̄ si seruilis ei inflicta in pœnā peccati. Hinc Augu. Satis ap paret quemadmodum fœminas viris subditas esse & pene famulas lex voluerit esse vxores. xxxiij. q. v. hęc imago. Ec ce quot mala ex supērbia. Vnde dicitur Zacha. xiij. Adam exemplum meum ab adolescentia mea.

Mulier ē subie cta viro

¶ De quatuor speciebus superbiæ. Capitulum. II.

Quatuor sunt species supbię.

§. I. EST ERGO PRIMA SPECIEBVS SVPERBIE

dicit Greg. in. iiij. li. moral'. ꝙ q̄tuor sunt species supbiæ: qb⁹ ois timor arrogātiū demōstrat. s. cū bona a semetipis habere existimant: aut sibi datum desup pro suis meritis putant: aut certe cum iactant se habere qd' non habent: aut de speciis cæteris singulariter videri appe tunt. Et de his potest exponi illud Ps. cxxx. Domine non est exaltatum cor meum. s. affectando excellentiam inor dinate supra ꝓpriam mensuram: & sic bona mihi collata mihi attribuendo non a deo recognoscēdo quo ad primā speciem. Nec elati sunt oculi mei: oculi. s. æstimationis & affectionis nō sunt vltra debitum in altum leuati bona q̄ a deo hīe agnosco meritis meis ascribēdo principal'r q̄ ad secam speciē. Nec ambulaui in magnis magnificādo in me: vel apud alios bona mea spiritualia vel tēporalia ea nō possidēdo vel mihi habēdo quo ad tertiā speciē. Nec in mirabilib⁹ sup me. s. ambulaui ęstimatiōe mirabilia & quasi singularia sup me existētia præ cæteris intuendo & alios ex hoc despiciendo. Ideo autem non me exaltaui ali quo istorum modorū: quia vt dicit saluator. Matt. xxiij. & Luc. xiij. Qui se exaltat humiliabitur. Et Prouer. xvj. An te ruinam exaltabitur spiritus. Exaltare est rem ex imo in altum leuare, quod facit superbia: vt patet ex eiꝰ etymolo gia. Vnde apte figuratur per ventum de quo dicitur Mar. vi. ꝙ erat eis ventus contrarius. s. discipulis nauigantibus in mari. Erat eis ventus contrarius: vbi tria notantur.

¶ Primo ꝓprietas & multiplicitas elatiōis: ibi. erat ventus. Supbia
¶ Secūdo nocibilitas seu malignitas huiusmodi infectio nis: ibi. contrarius. similis ēvēto.
¶ Tertio remediabilitas eius malignationis: ibi. eis.

Nā in mari huiꝰ seculi nauigātib⁹ vētus superbiæ cōtra riatur. qa bonis operib⁹ insidiať vt pereāt. vt dicit Augu. Est em materia venti ſm Alber. vapor terreus frigidus & siccus q eleuať virtute rādi solaris: & eleuatus & ingrossa tus in aere: impellit aerē faciendo aliqñ rumorē qñ est ma gnus. Sic superbia est quędam cogitatio subtilis quæ de terra cordis egreditur sicca humore gratię: frigida charita te: quia charitas non inflatur. i. Cor. xiij. quæ cogitatio ca lore. i. inordinato amore excellentię trahit supra in altum per æstimationē supra se: & rumorē facit se magnificādo. Hic est ille ventus figurate qui veniens a regione deserti: percutiēs domum in quatuor angulis vbi septem filij Iob cum tribus fororibus conuiuabantur dejecit eam, omnes opprimens intra existentes. Iob. j. quia videlicet ventus su perbiæ immissus a diabolo ꝓ tentationem qui desertū dr: quia omni gratia derelictus percutiēs domū mētis seu cō scientiæ iusti in quatuor angulis. i. virtutibus cardinalibus si eis assentiat ruere facit: & septē dona spiritussancti eū tri bus virtutib⁹ theologicis figuratis ꝑ filios & filias extin guit: vt nulla ibi virtus vel gratia viua remaneat vbi su perbia regnat. Signātur aūt prędictæ quatuor exaltatiōes seu species superbiæ per quatuor ventos quos vidit Da niel in mari magno pugnare: vt habeť Dan. vij. s. orienta lem, australem, occidentalem, & aquilonarem.

Cōpara tio supbię Alber.

§. I. EST ERGO PRIMA EXAL

tatio seu species supbiæ cū qs ex inordinato appetitu pro priæ excellētiæ bonū habitū naturalē: vt ingeniū intel lectū, memoriā, fortitudinē, corpis pulchritudinē. vel bonū tpale, vt diuitias, gloriā, honorē, potētiam. vel spūale: vt gfam, sciētiā, sapientiā, pdicatiōnē, ꝓphetiā, & hmōi sibi attribuit: q̄si a se habere nō a deo. V bi nota ꝙ supbia cōsi stit nō solū in cogitatiōe, sed ēt in affectiōe supbus em nō in cogi credit hoc. s. ꝙ non sit aliquod bonū in se vel alio qd' non tatione sit a deo, sed de bono qd' habet seipsum ita magnificat ac si & affe ab alio nō haberet: sed a se. Pro cui⁹ declaratiōe sciēdū ſm ctione. be. Tho. ij. q. lxij. & in. ij. sen. di. xlij. ꝙ æstimatio rōnis de aliq̄ bono ꝑt corrūpi dupl'r. Vno mō in vniuersali. Et sic corrūpit ęstimatio rōnis. s. i vniuersali qñ qs æstimat vni uersaliter bonū qd' habet nō habere a deo: sed a seipso: & ꝑ tinet ad infidelitatē: cui recta fides habeat ꝙ deus est au ctor oim bonoꝝ. Secūdo corrūpit ęstimatio rōnis in par ticulari, ꝓpter aliquā passionē secūdū ꝙ errāt q operāť ma lū vt dr Prouer. iij. sicut & hi gra. si aligs sentiret in vni uersali fornicationē nō esse ꝑcm esset infidelis: nō aūt in fidelis censetur fornicator q fornicationē eligit tā q̄ bonū ꝓpter concupiscētiæ passionē. Ita a simili siqs existimaret vniuersaliter & absolute deū non esse oim creatorem: vel homini gratiā ꝑ meritis dare: esset hęresis vel infidelitatis ꝑcm. Sed quod aliquis, ꝓpter inordinatū amoꝝ ē propriæ excellentię ita de bonis suis glorietur: acsi ea a seipso habe ret ꝓtinet ad superbiā nō ad infidelitatem. Ista species ꝑti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma superbiæ pōfigurari p vētū oriētalē:qa sicut ab oriēte oritur nobis lux:ita a deo orit nobis omne bonū gratię &naturæ:de quo superb⁹ se exaltat sibi attribuēdo.de hoc pōt illud intelligi.Onager assuetus in solitudine attraxit ventū amoris sui.Hæc videt fuisse exaltatio supbię Luciferi.s.appetēdo & æstimādo ,ppria virtute sine deo p gratiā operate ad gl'iam puenire:vt dictū est.ō.Et hoc de Esa. xiiij.dr.Quō cecidisti de cœlo Lucifer qui mane oriebaris: corruisti in terrā q vulnerabas gētes:qui dicebas in corde tuo. Ascēdā in cœlū:sup astra dei exaltabo soliū meū:sedebo in monte testamēti,in lateribꝰ aquilonis. Ascendā super altitudinē nubiū:silis ero altissimo. Verūtamē ad infernū detraheris in ,pfundū laci.Et quasi causam subdit. Detracta est ad inferos superbia tua:qua.s.vsus ē in sermone prædicto. Vbi nota q dicta ,ppheta ſm Nico.de Lyra & alios habet duplicem intellectum literalē. Exponit em & de Nabuchodonosor cuius regnū emicuit vt Lucifer super alia regna:& mane ortū dicit:qa fuit ꝓma monarchia mūdi.s.Assyriorꝫ,q & gentes multas vulnerauit & debilitauit subiugās imperio suo & submisit sibi populū dei.s. populū Iudæorꝫ,qd' notat in sequētibꝰ.Nā ascēdit in cœlum.i.in populū dei cœlestem:super astra.i.sup sanctos viros,sedebo in mōte.i.in tēplo dei qd' erat in mōte:in lateribus.i.cum magno exterminio sup altitudinem nubiū.i. sup prophetas dominando eis & captiuādo:similis ero altissimo nō recognoscēdo hoc a deo:sed ,pprię virtuti ascribendo:sed qa a deo nō recognouit.sed superbiuit ad instar num deductus est:& ad nihilum redactū est regnum ei⁹ in Balthasar filio vł nepote suo.Sed exponit etiā ad literam & communius de angelo primo.Et ibi notantur plura experimētia grauitatē peccati illi⁹.Et primo hoc ostendit ex naturæ dignitate:cū dr.Lucifer quasi lucē ferēs ꝓ excellentiā. Fuit em supremus inter oēs angelos creatos ſm illud Greg.de pœ.di.ŋ.c.ſi.Et ideo magis ingratus & reprehensibilis:qa plura bona ęteris receperat naturæ & gr̄æ.Aliq tū dicūt no fuisse supremum simplr:sed ſm quid.i.in aliquo ordine principatuū vel angelorꝫ vel archāgelorum.

Supbia Luciferi.

Graui tas pēti Luciferi mōstratur vndecimo dis.

Sed o ostēdit grauitas quo ad originis prioritatē:cū dr: q mane oriebaris.i.in principio ante oēm creaturā:ita.s.q nulla ante eū:sed plures post eū ſm narrationem literæ genesis sunt creatę.Qui potuit videre se nihil creasse:sed deū totū fecisse. Tertio ex criminis originalitate:cū dicitur:corruisti in terrā. Auertit em se a diuina cōtemplatione & cōuertit se ad sui considerationem:& sic corruit.Primum em oim pēcorꝫ in mundo fuit suū.Quarto ex peccati societate ibi,quivulnerabas gētes.i,spiritus quos secū trahebat suo exēplo pernicioſæ superbiæ:grauius vticę peccat & tanto plures inficit suo exēplo iniquo.Quinto ex peccati firmitate:ibi.qui dicebas in corde tuo.Nō em fuit quidam motus a natura vel ab alio persuasus primorꝫ parentū:sed cū malitia & assiduitate ex se procuratus. Sexto ex superbiæ immensitate:ibi,ascēdā in cœlū nō empyreū:quia ibi erat vbi creatus fuerat:sed in cœlū sanctissimæ trinitatis:vt.s. sicut ipse est gloriosus ex se:ita ipse ascēderet & peruenirent ad gloriā quā nōdū adeptus fuerat p ,ppriā virtutem sine adiutorio gr̄æ. Septimo ex principatus singularitate:ibi. sup astra dei exaltabo soliū meū.i.sup angelos cæteros:vt mihi seruiāt.Octauo ex sapiētię subl imitate quā appetit:ibi.sedebo in mōte testamenti:appetit ſm Bern̄.esse similis dei filio quē vidit incarnādū:& ꝙ daturus erat in monte Sion legē testamēti noui.Appetebat ꝙ & ipe esse legislator. Nono ex malitię nocibilitate:ibi i lateribꝰ aqlonis: vn̄ ,pcedit vētus frigidus & afflatiuꝰ.i.suggerā & flabo i primis parētibꝰ vētū supbię vn̄ frigidi fiāt amore dei qd' fecit ex inuidia sua. Decimo in cognitionis naturalitate: ibi,ascēdā sup altitudinē nubiū.i. sup subtilē cognitionē ,ppheræ.i.oia erunt mihi peruia sine dei adiutorio.Vltimo,in dei æqualitate:ibi.silis ero altissimo quęrēdo adorari vt de⁹:qd' frequēter facit quęrēdo adorari ꝓ deo:sicut apud Gētiles adorātes in statuis dæmones:& cū christo dixit Matt.iiŋ.Hęc oia tibi dabo si cadēs adoraueris me.Dicitur aūt tunc dixisse hoc:qa ex superbia sua quā tūc incurrit oia mala facit in cōtēptū dei.Et per hanc superbiā iniuriat hō deo in seipso:qa facit se totalē causam boni qd' habeat a deo.Cōtra quem apls.s.ad Cor̄.iiij.Quid habes qd' non accepisti:ab alio saltē a deo a quo bona cūcta ,pcedūt immediate vł mediate.Iaco.j.Omne datum optimum:& omne donum pfectum desursum est descendēs.&.j.Paral. xxix.Tua sunt oia & quæ de manu tua accepimus dedimꝰ tibi.Et subdit Apls.j.Cor̄.iiŋ.Si aūt accepisti quid gloriaris.s.in teipso vel apud alios quasi non acceperis.s.ab alio sed a teipso habeas qd' ptinet ad ingratitudinē? Vnde Greg.Actoris sui gratiā negare cōuincitur q sibi tribuit bonū qd' operat.Et inde ex sua ingratitudine meret amittere: qa ſm Aug.Qd' deꝰ dederat gratis,abstulit ingratis:sicut narratur in libro de septem donis de quodā magno doctore legēte solēniter epistolas Pauli:& cū quadā die laudaret a quodā q ita bene legeret dixit ex superbia q melius intelligebat q̄ ipe apls:,pter quā superbiā immediate est oblitus penitus oim:vt nec vnā literā sciret cognoscere.

Exēplū

§.II. SECVNDA SPECIES EXAL

De secūda specie supbiæ.

tatiōis superbiæ est:cū qs bonū qd' habet a deo meritorie sibi ascribit credēdo aliquā excellētiā i natura vel gr̄a vel fortuna.i.in tpalibus suis meritis &virtute hīe principali⁹ quā nō pōt nisi p dei gratiā obtinere.Cū ꝙ supbꝰ inordinate appetat excellētiā vltra sibi p̄fixā a deo:qa ad maiorē excellētia ptinet alicui⁹ q bonū qd' habet a se habeat non ab alio:vel si ab alio habeat maioris excellētię,est q meritis suis illud acqsierit q̄ ex gr̄a sine sufficienti merito:ideo superbꝰ estimat habere bona a se vel meritis suis a deo ſm Tho.Sed merita nr̄a sunt insufficiētia ad ea q pro meritis reddunt.Et ipsorꝫ meritorꝫ non sola causa nos sumus:sed principalis causa est gratia quæ est tm̄ a deo.vn̄ Apls.Nō ex operibꝰ iustitię q̄ fecimus nos:sed ſm suā misericordiā saluos nos fecit,inqt ad Titū.iŋ.c.Nō ex operibꝰ inquā ꝓteritis q̄ nulla erāt:qa vt dr.Cū nondū nati essent aut aliquid boni vel mali egissent dixit deus,Iacob dilexi.Esau aūt hodio habui.Nō tū iparticēdo malitiā odisse dr Esau: sed nō dādo gratiā sicut Iacob.Neq; ex operibꝰ præsentibus a nobis factis:qa nō sunt cōdignæ passiōes huius tpis: quæ.s.sunt in tribulationibꝰ & operibꝰ bonis i quibꝰ homo patit laborē ad futurā gloriā.Rom.viŋ.Neq; ex futuris qa si deus ꝓuiderit aliquē bonū futurū & bene vsurū gr̄a:iō sibi dedit:qa tūc rpale vt est operatio humana esset causa æterni.s.p̄destinationis q̄ est ab ęterno.cōtra qd' ait apls Ephe.j.Elegit nos ante cōstitutionem mūdi vt simus sancti & immaculati:nō qa eramus futuri:sed vt simus p eiꝰ electionē.Sed m ergo suam miam saluos nos fecit principaliter nō ex meritis nisi secundario.Sed in naturalibus quoq; cū deus sit actor primus oim actionū & motor oim motionum:nec intelligere nec velle nec sentire nec viuere nec operari possumus sine eiꝰ influxu.Et in libro de causis dr ꝙ oīs prima causa plus influit in causatū sed causæ q̄ ipsa causa sc.d'a.Vn̄ Esa.xxvj.Oia opa nr̄a operatus es in nobis dne.Et apls.ŋ.ad Cor̄.iij.Nō sumus sufficientes cogitare a nobis aliqd quasi ex nobis.s.principali virtute nostra.Quāuis em deus ,pter bona quę qs facit multiplicet ei spiritualia:cōseruet naturalia:augmēter tēporalia non tm̄ debet æstimare ꝙ deus hoc faciat quasi ex debito tanq̄ sua opera sint causa principalis limōi cōcessiōis.sed sua liberalitas,Multos etiā videmus magis industrios & laboriosos & sanctius viuētes:& tm̄ non sunt ita abundantes in tpalibꝰ.Figurat ista species superbię p ventū australem q est calidus & venit a regione multū calida:qa de meritis.s. eximiæ bonitatis nimis cōfidit:de quo vēro dicitur Dan. vŋ.Huius superbię vento fuit pcussus Nabuchodonosor qn̄ dixit in palatio suo cōsistens.Nonne hæc est Babylon magna quā ego ædificaui & ampliaui in robore meo &c. i.virtute mea:& sic ex superbia attribuit virtuti suę nō dei liberalitati dominiū illud:sed punit⁹ est immediate sicut fuerat sibi prius p annum in visione sub figura altissimæ arboris demonstratū.Nā in bestiā mutatus est:quę tm̄ mutatio ſm Epyphaniū fuit ſm phātasiam ipsius & aliorum aspicientiū:nō ſm naturę speciē vel substantiā:ideo Aug. xvij.q.iiŋ.miror.vbi dicit.Si de potestate pręsumit Nabuchodonosor regē intēde q causa supbiæ ex hoie mutat⁹ est in bouē.Et vt dr in historijs scholasticis videbat ex parte capitis vsq; ad mediū corporis bos.ex residuo sicut leo:qa s.tyranni in principio dn̄i sunt lasciui & seruicosi &postea fiūt rapaces vt leo populos deuorantes:sicq; amisit regnū per septē tēpora.i.annos quibꝰ sapientes cū filio eiꝰ regebāt:& ipse cū feris in desertū habitabat deo sic disponēte: vt non læderet a feris.Et vt dicit magister in historijs.vij. anni mutati sunt in.vij.mēses:quibꝰ passus est istā alienationē mētis:& in capite.lx.dierū reuertebat ad sensum ,prium & flebat pēm suū per alios.xl.dies:& exinde reuertebat ad illā alienationē.vij.tm̄ annis stetit sine vsu regni Vide historiā q pulchra est Dan̄.iiij.Sic & ppheta scīus q fuit missus a deo de Iudæa in Samariam:vt habet.iij.Reg. xiij.ad reprehendendū Hieroboā de idolatria:& fuit sibi præceptum ne ibi manducaret vel biberet:posq; hoc fecit.s.reprehendendo Hieroboā regē nō timēdo minas eiꝰ ac etiā brachiū regis ipsiꝰ arefactū sanauit & munera eius cōtēpsit:vt dicit Greg.in moral.quædā occulta superbia mentē eiꝰ apprehendit meritis suis illa magna opera eius ascribēs:in mētis obscuritatē incidit rantā vt inuitatus ab alio ,ppheta:sed falso ad comedēdū secum ex parte dei cōtra mādatū dei assensit:credēs a deo illi fuisse præceptum: sed ab eo reprehensus in via postea strangulatus est a leone. Sed & Paulo apostolo datus fuit stimulus carnis suę: siue tētatio carnalis ſm Greg.in moral.siue infirmitas corporalis ſm Aug ne inideret in hanc superbiam vt meritis suis ascriberet illas magnificas dei reuelationes: prout ipsemet faretur dicens.Ne magnitudo reuelationū extollat me:datus est mihi stimulus carnis &c.

Pricipalis causa meritorꝫ est gratia.

§. III. TERTIA SPECIES EXAL

De tertia specie supbiæ.

tatiōis superbiæ est cum se iactat habere apud alios loquēdo vel apud se existimando habere quod non habet:vt cū quis reputat se habere acutum intellectū vel magnam memoriam vel magnā industriā in agendis: vel peritiā in arte:vel prudētiā in regimine:vel pulchritudinē in pſona: vel scientiā in mēte:vel perfectionē invita spūali:& de hoc in se gloriat:cū tm̄ reuera ista non habeat vel non tantum sicut ęstimat.Vn̄ Esa.xvj.dr.Audiuimus superbiā Moab. Superbus em est valde superbia & arrogantia eius plus q̄ virtus eiꝰ.Hiero,Nos pulices & vermiculi nostram debemus scientiam insciti profiteri:& ex hoc perfectus est homo.Vnde Prouer.penul.dicitur.Vir cui locutus est deus per intimā cognitionē &gratiam:stultissimus sum virorꝫ: sapientia nō est mecū.Sene.Scio me aliquid,pfecisse:quia hoc scio qd' nescio.Et si de sciētia sua debet qs humilia sētire paruā & quasi nullā reputādo:cum quasi nil pfecte & complete sciat etiā natura vnius muscæ:multomagis de gratia & virtutibus debet qs de se infima æstimare.Nā de scientia vel sapiētia sua pōt aliquā certitudinē habere:sed de gr̄a & virtutibus infusis nullam.Et ideo apls posq; dixerat.Nihil mihi cōscius sum.j.ad Cor̄.iiij.subdit:sed nō in hoc iustificatus sum. Periculosa est talis superba æstimatio & vanā cōfidentiam inducit de bonitate sua vnde postea de facili ruit.Hac videtur fuisse pulsat⁹ Petrus apostol⁹ qn̄ christo sibi dicēte de scādalo sui & aliorꝫ &postea de sua negatione trina ipse æstimans se habere illam constantiā perfectā.s.p eo tolerādi mortē quam nondum habebat:dixit.Etiā si oportuerit me mori tecum nō te negabo.Luc.xxij.super quo verbo Amb.ait.Hæc iō dicta sunt vt sciamus neminem se iactare debere. Nam si Petrus lapsus est qui dixerat.Etsi alij scandalizati fuerint in te:sed nō ego:quis alius de se iure præsumat? Denię Dauid qui dixerat.Ego dixi in abūdantia mea.s.deuotionis & seruoris non mouebor in æternū:eam sibi iactantiam obfuisse testat dicens.Auertisti faciē tuā a me:& factus sum cōturbatus.Hæc ille.vj.q.j.imitare.Talis de se superba æstimatio excęcat intellectū:vt nec se,nec agenda,nec deū bn̄ cognoscat.Vnde figurat q albuginē oculi q ipedit visum. Vnde Grego.in pastoral.Pupilla nāq; oculi nigra videt: albuginē tolerās nihil videt:qa videlicet sensus humanæ cogitatiōis si stultū se peccatorēq; intelligit cognitionem intimæ claritatis apprehēdit:si aūt cādorē iustitiæ seu sapiētiæ apprehēdisse existimat a luce se supernæ cognitionis excludit:& eo claritatē veri luminis non apprehēdit: quo se apud se p arrogātiā exaltat.dist.xlix,hinc etem. mirabiliter hoies pene oēs decipiunt:de se existimātes maiora q̄ habeāt. Hac superbia sed occulta videtur fuisse ducꝫ Iosias optimus rex Iuda quando bellum mouit sine causa cōtra regē ægypti:vt dicit Io.Cassianus in trac.de.viij.vitijs,sed in punitionē in bello occisus est:vt habet.iiij.Re. xxiij.Sed ista est differentia inter electos & reprobos:quia si electi aliqn̄ superbiūt cito redeunt ad humilitatē:sed reprobi nn̄q;.Vnde Iob.xv.dicit.Cūctis diebꝰ suis superbit impius.Vbi Grego.xij.Moraliū inquit.Solēt etiam electi in quibusdā suis cogitationibꝰ & actibus superbire:sed qa electi sunt cunctis diebus superbire nō possunt:qa priusq; vitā finiant ab elatione ad humilitatē corda commutant. Impius vero cūctis diebꝰ superbit:qa sic vitā terminat:vt tm̄ ab elatione nō recedat.Circūspicit ꝙ tēporaliter floret in vita:carnis fiducia ponit:eāq; diu permanere æstimat quā ad præsens tenet solidatur in elatione aiæ m⁹:in desperatu adducit omnis propinquus q̄ repētina mors surripiat nunq; considerat.Et subdit Iob.Et numerus annorum incertus est tyrānidis eius.Vbi Greg.Tyrānus proprie dicitur qui in cōmuni republica nō iure principatur.Bene ergo superbiā tyrannidē vocat:quia qd' nōnn̄q; alius in republica ab hoc p acceptam dignitatis potēriā:alius in ,puincia,alius in ciuitate,alius in domo,ppria,alius p latētem nequitiā:hoc exercet apud se in sua cogitatione.Nec intuet deus quātū quisq; valeat facere:sed quātū velit:sed cū sit incertus terminus vitæ ei⁹:cur extollit quasi de certo.q.d.de hoc deberet eum humiliare incertitudo vitę. Ad hanc speciem superbiæ ptinet excusare suos defectus:quia ex hoc ſm Tho.vbi.ē.homo sibi arrogat inocētiā quā nō habet.Ad quā superbiā etiā multū cōiter hoies labuntur vt merito possit dici illud Hiere.viij.Null⁹ est q agat pœnitētiā de peccato suo dicēs:quid feci:omnes enim se excusant:sed vt dicit Aug. Si te excusas deus accusat:si te accusas deus excusat.s.parcit.Vnde & primi parentes requisiti de transgressione:qa nō se accusauerūt,sed excusauerūt. vir torquendo in sociam vel in deum qui dederat sibi talem societatem:& mulier in serpentē:quia deceperat:ideo subito de paradiso expulsi sunt.Vn̄ & Grarian⁹ dicit ꝙ species superbię est velle videri iustū qui peccator est atq; hypocrita cōuincit qui ad imitationē primorꝫ parētū tergiuersatione morꝫ peccata sua teuigare contendit.Vel sicut Cain pēm reticendo penitus supprimere quærit.vbi superbia regnat:humilitas locū nō habet sine qua nō pōt esse salus,de pœni.di.j.§.taciturnitas.c.qui domū.circa fi. Ad hoc autem.s.ad excusandos suos defectus inducuntur multi ex hoc.s.ꝙ considerant defectus aliorꝫ:& sic maiores reputantes:suos paruipendunt.Signatur autem hæc superbia per ventum occidentalem.In occidente enim occidit lux:sic homo superbit de bonis quæ non habet.

Differē ter supbiæ & respecti.

§. IIII. QVARTA SPECIES SV

De quarta specie supbię.

perbię est qua qs ęstimās se meliorē vel sapiētiorē cæteris alios despicit & cōrēnit affectans alijs dn̄ari.de hoc potest intelligi illud Iob.xj.Vir vanus erigit⁹ in supbiā:& quasi pullꝰ onagri liberū se natū ęstimat.Vere vanus est talis: qa leuis & nullo pōdere timoris firmatus erigitur.s.super alios quærens dn̄ari & leges imponere:similis est onagro id est asino syluestri q per syluā suaꝫ prauarū voluptatū discurrens nullis onerib⁹ vel vinculis mandatorꝫ reputat se subditum:sed liberum ad nocēdum cuicunq; despiciendum & cōuitiandum.Talis fuit Phariseus ille q ascendēs cum publicano ad adorandum in tēplū dicebat ftās.s.rigidus in superbia:deus grarias ago tibi:qa nō sum sicut cæteri hoīm adulteri,raptores,iniusti,velut etiā hic publicanus,ieiuno bis in sabbato,decimas do omniū quæ possideo.Lucę.xviij.Et sic ex supbia se exaltādo & proximū publicanū despicēdo fuit reprobatus.Qui aūt Pharisei excęplo ,pximo cōuitiat⁹ quod accidit frequenter ex superbia: sibi & alijs plura mala facit ſm Chryso.Primo quidē auSuper dientē reddit peiorē:quia si sit peccator fit letior criminis bus mꝰ inuēto collega:si sit iustus extollit ꝙ aliqua crimina indu ta mala cius de se magna putare.Secūdo talis cōmunitatē ecclesiæ sibi & lędit.Non enim oēs audiētes virtutē rāt solū eum q pecca alijs inuit:sed ritui christiano contumelias innectunt. Tertio dei sert. gloriā blasphemare facit:sicut enim nobis recta agēribus nomē dei glorificat:sic nobis peccantibus blasphematur.

Quarto eū q audiuit opprobria confundit impudētiorē & aduersariū faciēs.Quinto statuit se pœnæ obnoxiū rebus ,platis q̄ sibi nō ꝓueniūt:ptinet ergo ad supbiā se alijs ꝓponere & alios despicere.Vn̄ & Amb.in li.de offi.inquit. Sigs vero nō obediat epō sese extollere atq; exaltare desiderās quærēs etiā obūbrare merita epi simulata affectiōe doctrinæ aut humilitatis aut miętis a vero deuiat superbꝰ qa veritatis ea regula est vt nihil faciat qs cōmendādi sui gr̄a quo minor alię fiat:ne si qd boni opis habeas id ad de

Universidad de Deusto
Biblioteca

formationē alteri⁹ & vituperationē exerceas.xſ.q.ij.ſiqs.
Exēplū ponit Grego.in dial'. Tales ſuperbi nullum timēt ſimiles diabolo de quo dr̄ Iob.xlj. Fact⁹ eſt vt nullū timēret. Oē ſublime videt. De hac etiā Greg.xxxiij.moral'.circa finē ſic ait. Quaſi tyrānus qdā obſeſſam ciuitatē intercipit cū mēte ſuperbia irrūpit. Et quo ditiorē quēq; cēperit eo in dnīo durior exurgit: qa q̄ ampliores virtutes ſine humilitate agunt eo latⁱ⁹ iſta dnāt. Quiſquis v̄o ei⁹ in ſe tyrānidē captiua mēte ſuſceperit: hoc primū dānū patit q̄ clauſo cordis oculo iudicij æquitatē perdit. Nā cūcta q̄ ab alijs bene gerunt diſplicent: & ſola ei q̄ ipſe vel praue egerit placēt. Sēper aliena opa deſpicit: ſemp mirat qd' facit: qa qcqd egerit egiſſe ſe ſingulariter credit: & cū ſe in cūctis trāſcēdere cæteros æſtimat per lata cogitationū ſpatia ſecum deambulās laudes ſuas tacitus clamat. Nōnūq; ad tāta elationē mens ducit vt in eo quod tumet etiā p oſtentationē locutionis eſſe frenet: hæc ille. Sicut fecit phariſæus ille &c. Sed mirabiliter eos deus humiliat. Vñ dr̄ Eccl'i.x.
Exēplū de ſuperbo. Sedes ducū ſuperborum euertit & ſedere fecit mites p eis. Vnde legit de quodā tyranno ſuperbo: q̄ cū audiſſet plurīes decantari in eccl'ia illud. Diſpſit ſupbos mente cordis ſui. Depoſuit potentes de ſede: & exaltauit humiles. Vocauit clericos & mādauit eis vt deberent radere de libris ſuis illos verſus: qa falſi erant dicēs de ſede ſui dominū a nullo poſſe deponi: cui cū ecōtrario diceret non acquieſcebat: ſed ſic humiliat⁹ fuit. Accidit vt quadā die iret ad balneā dum ſe cum magna comitiua: cūq; dimiſſis veſtib⁹ ſolus tuiſſet balneū ingreſſus: inde ad modicum angelus dñi⁹ apparuit in effigie illius dñi quaſi exiens de balneis nudus. Cūq; oēs æſtimarēt illū dñm eſſe ſuū reindutū aſſociantes oēs cū eo redeunt ad ciuitatē: & ad domū: vero dño remanente in balneis: tranſactaq; aliqua morula exiens de balneis nudus neminē iuenit: nec etiā ſuos pānos: ſed quoſdā miſeros & pciſſos: cūq; alios nō haberet in promptu illos indutus furore repletus cōtra familiā ſuā: quia eū dimiſerant: reuertit ad ciuitatem & incipit interrogare ianitores de familia ſua: nominādo nūc vnū: nūc aliū conquerendo quō eū fuerant auſi ita dimittere ſolū. Illi v̄o qui viderāt angelum in forma ei⁹ reuerſum domū cum comitiua quē dñm credebant videtes hūc male indutum reputant cum vnum fatuū qui faceret ſe dominū exſtatuitate: & ſic deridendo loquebantur cum eo: ſicut ſit cum fatuis. Turbatur iſte magis & miratur: vadit ad palatium & multi cum eo deridendo. Cumq; ab aliquibus maturioribus diceretur q̄ dñs ciuitatis erat in palatio & q̄ ipſe errabat: & ideo nō diceret talia. ille attonitus & pr̄ admiratione quaſi alienatus dicit. Quid eſt quod dicitis: non cognoſcitis me dominum veſtrū qui egreſſus pauloante de ciuitate iui ad balneā? quomodo ergo dicitis dominū eſſe in palatio? quis eſt iſte dñs alⁱ⁹ q̄ ego? Fiunt hæc nota angelo qui dñs putabatur. Qui ad ſui humiliationē maiorē fecit eum vocari vt ſic loquendo corā alijs irrideatur. Et ille dñs male indutus videns angelū ab hominib⁹ haberi vt dñm: & ſe cōtēni. dicit quō ipſe eſt dñs ciuitatis: & quō dimiſſus fuerat in balneis: nec etiam ſuas veſtes inuenerat: & q̄ mirat quō ipe teneat dominiū ciuitatis quod ſuū erat: oēsq; in riſum conuertebat. Demū angelus vocauit eū ſolū in camerā: & reduxit ſibi ad mentē ſuperbiam ſuā: quaveſus pluries ſuit in verbis dicens ſe de ſede non poſſe deponi: & ideo illos verſus debere abradi: oſtendens ſibi manifeſte per experiētiam quō in breui imperceptibiliter fuerat ſede nō ſolū priuatus: ſed latⁱ⁹ a cūctis reputat⁹: & ideo diſceret humiliari & nō ſuperbire. Qui recognoſcēs pēnā ſuū indut⁹ ab angelo veſtibus ſuis: ipſo diſparēte egreſſus de camera receptus eſt a ſuis vt dominus: narrās geſta per angelum.

§.V. DICITVR AVTEM VENTVS

Ventus ſuperbiæ multa mala facit. contrarius quātū ad ſecūdā partē: qa nociuus eſt. Sicut em a vento materiali multa nocumēta p̄cedūt: ita a vento ſuperbiæ multa nocumēta ſpūalia. Sicut em ventus vt patet ad ſenſum eſt aeris obſcuratiu⁹ ſeu ſpiſſatiuus: cōcitatiuus & turbatiuus: ita ſuperbia intelligētiā obſcurat. Prouer.xj. Vbi fuerit ſuperbia & cōtumelia cor ad malū incitat. Vñ & Greg. Obſtaculū veritatis eſt ſupbia & hoīm pacē pturbat. Ezech.j. Vētus turbinis veniebat ab aqlone. i. ſuperbia perturbans venit & orta eſt a dēmone. Sed'o ventus eſt in mari tēpeſtatis generatiuus: & hoc qa vndaq; eleuatiuus: & per cōſequēs maris inflatiuus & in partes cōtrarias extenſiuus: vnde & nauigantiū ſubmerſiuus. Sic ſuperbia in mūdo bella & rixas concitat: dū quiſq; vult eſſe maior & alteri dominari: vndas. i. affectiones humanas eleuat extollendo ſe & iactādo mare cordis inflat: & in partes p̄trarias ſeparat: donec nauigantes in naui ſupbię ſubmergat. Matth.xiiij. Nauicula in medio maris iactabatur fluctib⁹ ſ. a vento. Prouer.xiij. Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia.

Suphia eſt para tur ven to.

Tertio vētus eſt in terra montiū concuſſiuus: domorum ſubuerſiuus & arbor⁹ eradicatiuus: qa. ſ. ſuperbia etiam viros ſpūales ſpiritu eminentes tentando pulſat & ſubuertit aſſentiendo. ij. Reg.xix. Spiritus grādis & fortis. i. ventus ſubuertens montes: nō in ſpiritu dñs. Domos diruit & collegia diuidēdo. Matth.vij. Flauerunt venti & irruerunt in domum illam & cecidit. Prouerb.xv. Domos ſuperborū demolietur dñs: arbores. i. hoīes fructuoſos & gratis mulctis dotatos aliq̄n eradicat deſtruendo vt Saul'ē. Sap.iij. Animietate ventor⁹ eradicabunt. ſ. arbores. Confringentur em rami incōſummati & fructib⁹ illor⁹ inutiles. Eccl'i.xxj. Subſtantia ſuperbi eradicabitur. Quarto ventus eſt ſpumæ in aqua generatiuus: veſicæ inflatiuus & extēſiuus: palearum & puluerum eleuatiuus: quia ſuperbia quē aduerſitate non deiecit in ſpumā vanitatis ſi pōt adducit: & p vanā gloriā inflādo & eleuādo ſubmergit. Sap.v. Spes impi⁹ quaſi lanugo quæ a vēto tollitur: & tāq; ſpuma gracilis q̄ a procella diſpergit. Apoc.ij. ad Cor⁹.xij. Timeo em ne forte cū venero non qualeſ vos volo inuenia vos: & ego inueniar a vobis qualē non vultis: ne forte cōtēciones & æmulatiōes: ne inflatiōes & ſeditiones &c. ſint inter vos. Deut'. j. Tumētes ſupbia aſcendiſtis &c. Iob.xxj. Erūt ſicut paleæ ante faciem venti. Sic ſuperbi quærentes honores: & ſic ſe eleuantes deiectūtur in miſeriā: ſicut ſuperbus Antiochus de quo. ij. Mach.ix. Quinto ventus eſt in corpore humano multar⁹ ægritudinum cauſatiuus: qñ. ſ. in corpore generat vel ibi clauditur vt infirmitas illionū: torſiones ventris: cholica & hmōi. Sic per ſuperbiam multæ infirmitates ſpirituales. Eccl'i.iij. Synagogæ ſuperbor⁹ non erit ſanitas. Et quæ infirmitates p̄tōr⁹ oriātur ex ſuperbia oſtēdit Greg. in.xxxiij.lib. Moral'. in ſi. Cūctis nāq; ſupba apud ſe cogitatione tumētibus ineſt tumor in locutioe: amaritudo in ſilētio diſſoluto i hilaritate: furor in triſtitia: inhoneſtias in actione: honeſtas in imagine: erectio in inceſſu. rancor in reſpōſione: horum mens ſemp eſt ad irrogandas contumelias valida: ad tolerandas infirma: ad obediendum pigra: ad laceſſendū alios importuna: ad ea q̄ facere & debet & præualet ignaua: ad ea aūt quę facere ſ nec debet nec pr̄ualet parata: hæc in eo qd' ſponte nō appetit nullis exhortationib⁹ flectit: ad hoc aūt quod latenter deſiderat quęrit vt cogatur: qa dū metuit ex deſiderio ſuo vileſcere: optat vim in ipſa ſua voluntate tolerare. Hęc ille. Sexto ventus eſt luminis & ignis extinctiuus: vt pater ad ſenſum: ſic ſuperbia extinguit lumen gratiæ & ignem charitatis & oīm virtutū. Eccl'i.xxj. Domus q̄ nimis. i. valde locuples eſt. ſ. virtutibus: annihilatur ſuperbia. vñ Greg. Sicut oīa vitia eneruat humilitas: oēsq; virtutes colligit & roborat: ſic ſuperbia oēs virtutes deſtruit & eneruat. Idē Greg. paulo. ō. inquit, Alia vitia eas ſolas virtutes impetunt quibus ipſa deſtruūtur: vt videlicet ira patiētiā: gaſtrimargia abſtinētiā: libido cōtinētiam expugnat. Superbia aūt nequaq; eſt vnius virtutis extinctiōe cōtēta: ſed cōtra cūcta aiæ membra ſe erigit: & quaſi generaliſ ac peſtifer morb⁹ corp⁹ oē corrūpit. Impedit q̄q; ſupbia infuſionē gratiæ & virtutū. Sicut em cōcauū eſt receptiuū non cōnexūt mōtes: ita ſuperbia q̄ facit mētes eleuatas vltra oēm cōditionē impedit receptionē gr̄æ. Vñ in figurā dr̄. ij. Reg. ſ. Mōtes Gelboę qui ſignificāt ſupbiā: nec ros nec pluuia. ſ. gratiæ veniāt ſuper vos &c. Lumē etiā verę cognitiōis impedit. vñ apoſtolus dicit ad Ro. ſ. de pbis ſupbis q̄ dicētes ſe eſſe ſapiētes ſtulti facti ſunt: & tradidit eos de⁹ in reprobū ſenſum. i. tradi pmiſit.

§. VI. TERTIO SVPERBIAE RE-

Remedia ſuperbiæ mediabilitas inſinuat ibi: eis. ſ. diſcipulis ꝺ̄riabat vētus q laborādo cōtra vētū i nauigādo & demū chriſto ad eos veniente liberati ſunt a vento: & facta eſt trāquillitas. Oportet ergo ad remediandū ſupbię ne dñetur chriſti diſcipulū eius vitā & doctrinā ſeq & laborare diuerſis cōſiderationibus. Ipſe ſiquidē chriſtus humilimus fuit in oī vita ſua & cōuerſatione humiliter cōuerſatus cū ſimplicib⁹ & pauperib⁹: non cū doctoribus & mūd⁹ ſapiētibus & diuitib⁹ qui cōiter ſūt ſupbi. Humiliter indutus: nō pompoſe: docuit nō p̄funda & curioſa: ſed vtilia & humilia: fugiēs honores vt cū vellēt eū turbę facere regē. Io. vj. aliquando p̄cipiēs occultari eius miracula: vt Marci. vij. de muto & ſurdo in his quę agebat gratias deo referēs: & non ſibi attribuens: vt Ioan. vij. A meipſo facio nihil. Et illud. Mea doctrina non eſt mea: ſed ei⁹ qui miſit me: in ſeruiēdo diſcipulis vt abluēdo pedes eorū Io.xiij. Vt dimittamus humilē eius ad nos deſcenſum de lumine cœli ad tenebras mūdi: de ſe de regali ad officinā peccati: de cōſenſu patris ad p̄fundū laci. Formā ſerui accipiēs & ſiſimilitudinē carnis p̄ſi videlicet corpus ſubditū pœnis p̄ſi: vt famē. ſitim. frig⁹: & alia etiā ipſam mortem: nō in habērem p̄ſim. Vñ Aug. Erubeſcat homo ſieri ſupbus poſtq̄ humiliat⁹ eſt de⁹: q etiā ſupbiā reprehendens humilitatem docens: vt illud Matth. xxiij. Nolite vocari rabbi: & illud. Recumbe i nouiſſimo loco. Luc.xiiij. Diſcipulos cū cōtēderēt de primatu ſupbia tēta ros reprehendēs dicēdo: qa niſi cōuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli non intrabitis in regnū cœlor⁹. Matth.xviij. Et cū apl's reuerſi a p̄dicatione gauderēt q̄ dęmones expulſſēt aliquali ſupbia, ꝑprię reputatiōis ſtimulati terruit eos exēplo ſathanę dicens. Videbam ſathanā ſicut fulgur de cœlo cadētem. ſ. ſuperbiā. Et iterum. Cum feceritis oīa quæ præcepta ſunt vobis dicite ſerui inutiles ſum⁹ & qd' debuimus facere fecimus. Luce.xvij. Ipſe etiam ait ad patrem. Cōfiteor tibi dñe pater cœli & terrę: quia abſcōdiſti hęc a ſapientibus & prudētibus &c. i. ſuperbis. Matth.xi.

Suphię remedia

& ſubdit. Diſcite a me: qa mitis ſum & humilis corde. Eſt ergo primū remediū cōtra vētū ſuperbię exēplū vitę chriſti: Sec'm eſt doctrina eius ipſam deteſtās & ad cōtrariū exhortās: & hoc eſt chriſtū ſecū habere in naui mētis. Tertiū ē laborare in exercitijs vilibus ſe occupādo. Vñ dr̄ de pœn. diſ.ij. ſi qs. Si qs ſemel notatus fuerit inuidię vel cōtētionis vitio: & rurſum i hoc ipm incideri: ſciat ſe primā cauſam ex qua inuidia vl' cōtētio naſcit i interioribus habere reconditā. oportet q̄ eū p̄ contraria atq; aduerſa curari. i. p humilitatis exercitia. Exercitia vero humilitatis ſunt ſi ſe vilioribus officijs ſubdat: & miniſterijs idignioribus tradat. Ita em arrogātia quę eſt humanę glorię vitiū curari poterit: vt in cōſuetudine humilitatis aſſet⁹ vltra iā nō incidat in arrogātię & vanę glorię delictū ſed in ſingulis hmōi vitijs cura ſimilis adhibeat. Quartū remediū eſt cōſideratio viliratis ꝑprię atq; miſerię aię et corporis. Iob.xiiij. Repletur hō multis miſerijs. natus de muliere breui viues tpe. qui quaſi flos egreditur & cōteritur & fugit vt vmbra: & nunq̄ in eodē ſtatu permanet. Quid em eſt hō niſi ſperma ſętidū i principio ſui: vas ſtercorū in medio: eſca vermiū in fine quo ad corpus nota vi litatem huius. quo ad aiam i pcīs natus: ſine pcīs nō viuens. tenebris inuolutus: ignorās finē ſuū a ſuperno iudice de oībus iudicādus & punięndus & pręcipue de ſupbia. iuxta illud Pſ. xxx. Retribuet dñs abūdāter. ſ. pœnā iacētibus ſuperbiā. & hoc recte: qa ſupbi directe pugnāt p̄tra deū. Eſa.ij. Dies dñi ſup oēm ſupbū & arrogātē. Adeo iſtirmi ſumus aio vt nec leui cogitationi poſſumus p nos reſiſtere nec leuem bū ſuſſerre: nec leuem flatū tētationis ſuſtinere. Corporis infirmitas tāta vt paruus vermis vt ſcorpio & aranea ipm proſternat: ipm moleſtet. Quid inflaris: inquit Aug. fanies fętida: qd tederis pellis morticina: Quintū eſt conſideratio melioris vitę. Grego. Sicut incentiuum elatiōis eſt cōſideratio deterioris: ita cautela humilitatis eſt conſideratio melioris. Cōſiderata em vita ſanctor⁹ quor & q̄ta fecerūt & ſuſtinuerūt p deo miſerrima oſtendit vita noſtra. Sextū remediū eſt cōſideratio judicior⁹ dei: & pręcipue cōtra ſupbos. Pſ. Tu humiliaſti ſicut vulneratū ſupbū. Et illud. Oculos ſuperbor⁹ humiliabis.

§.VII. EXEMPLA HABES PLVRA

Quō ſu ꝑbi humiliat. in ſcriptura quō deus humiliat ſuperbos. Primū exēplū Luciferi & primor⁹ parētū de corū ſupbia humiliata. de q bus. ō. habet Genē.xj. de ędificare volentibus turrim ptn gētē vſq; ad cœlū vt ſic ſe defenderēt a deo ſi ampli⁹ aquas diluuij induceret ſup terrā vbi cōfuſis linguis eor⁹ cōpulſi ſunt op⁹ dimittere impetfectum. Sec'o de Pharaone q ex Pharao magna ſupbia nolēs parere dñi iuſſionib⁹ ſibi p Moyſen & Aaron factis de dimiſſione ppli: demū poſt multa flagella humiliatū, demerſit in ꝑfundum. Exo.xiiij. Tertio de Dathan & Abyron q rebellātes Moyſi & ex ſupbia ꝑtē nētes principatū eius: aperta eſt terra, & deglutiuit eos vt uos. Nume.xvj. Quarto de Saule rege quo nō erat melior in Iſrael: cui dixit dñs. j. Regū.xv. Cū eſſes parvulus i oculis tuis: caput in tribubus: cōſtituit te in Iſrael: nunc autem ga eleuaris abiecit te. Quinto de Roboā filio Salomonis: de cuius ſupbia legit. iij. Reg.xij. cum dixit populo Iſrael. Minimus digitus meus groſſior eſt dorſo pr̄is &c. Sed humiliatus eſt: qa occiſo Aduram q erat ſup tributa decē tribus receſſerūt ab eo & fecerunt ſibi alium regē. ſ. Hieroboā. Sexto de Sennacherib: de cui⁹ ſupbia dicit dñs Eſa.xxxvij. Supbia tua deſcendit in aures meas: ponā igit circulū in naribus tuis: & frænū in labrīs tuis: & reducā te per viā qua veniſti. de ei⁹ humiliatione ſubdit: qa angelus dñi in vna nocte occidit. clxxxv. milia exercitus ſui: ſicq; ipſe rex Aſſyriorū Sennacherib euadens reuerſus in terrā ſuā a ſiliīs ſuis occiſus eſt i templo dei ſui. De Nabuchodonoſor de quo Dañ.iij. dictū eſt. ō. Septimo de Holoferne & exercitu eius cui pręerat innumerabili: q ex ſupbia dixit poſtq̄ Achior locutus eſt collaudans illum populū & deū ſuū vt oſtēdat qa nō eſt alius de⁹ niſi Nabuchodonoſor: poſtq̄ pcuſſerim⁹ eos quaſi vnū hoiem: tu etiā cum eis gladio interibis. Iudith.vj. Sed humiliatus eſt: qa amputato capite eius a Iudith, exercitus fugit: & debellatus eſt. Iudith. xv. Octauo de Aman q propter ſupbiā ſuā pati non potuerat q̄ Mardocheus eū nō adoraret ſicut cęteri hoīes: quod ille nō faciebat: qa cognoſcebat illū abuti honore: ſed humiliat⁹ eſt: qa demū ſuſpēſus ē i ligno illo qd' parauerat Mardochęo. p patibulo: & oēs inimici ppli Iudęor⁹ occiſi ſunt illa die a Iudæis data licētia ſup hoc a rege Aſuero qa ipi debebant occidi: vt habet Heſter p totū. Nono de Antiocho rege. ij. Mach'. ix. de quo dr̄ q̄ locutus eſt ſupbe Antiochus audito q̄ exercitus eius fuerat deuict⁹ a Iudęis dicens ſe venturū Hieroſolymā: & congerie ſepulcri eā ſacturū. Sed imediate humiliatus fuit: quia apprehendit eū dolor viſcerū: & tātus fœtor de corpore ei⁹ ſcaturiēs & vermibus exibat q̄ nō poterat eū exercitus tolerare ibi vide de eius humiliatione. Decimo de Herode q decollauit Iacobum: qa ppl's ei acclamaret laudes dei & nō hois. i. laudaret eum vt deū indutū veſte aurea reuerberāte ſup eum radio ſolis: & ex hoc ſupbiēte & ſupra hoiem de ſe æſtimāte pculſit eū angelus dñi. vt habet Act.xij. ſed diffuſius i hiſtoria eccleſiaſtica. Vndecimo de ppl'o Iudæor⁹ q eū ſuerat a dño mirabiliter adiut⁹ & exaltatus: qa ſupbe egit cōtra dñm nolēs eū recipere & doctrinā eius: humiliat⁹ eſt & diſperſus p orbē in ſeruitutē & opprobriū. Duodecimo i vitis patrū de quodā Anachorita q ad magnum apicē cōtēplationis aſcēderat: ſed ſupbia elatus humiliat⁹ eſt. Nā diabolus aſſumēs ſpeciē mulieris oberrātis in deſerto: venit ad cellam eius rogans recipi de nocte ne a fęris deuoraretur: quo facto & accenſo ei igne ad calefaciendū aſpiciens i eā: & ſtimulatus libidine cū opus neceſſariū attenteret illa vt fumus euanuit in aerē clamitās. O Anachorita qui te vſq; in cœlū exaltabas: ecce quia i infernū demergeris es inducens eum ad deſperationem.

Hero⁹ des.

Populꝰ Iudæorum, anachorita.

¶De duodecim gradibus ſupbię. Ca.III.

DE GRADIBVS SVPER-

Sbię.xij. de qb⁹ brūs Ber. i quodā libello. & brūs Tho. ij. ij. clxij. de his ꝑ exponi illd Pſ. lxxiij: Supbia eor⁹ q te oderūt aſcēdit ſp. Vbi ſciēdū eſt q̄ eſt duplex aſſēſus mētalis. Vn⁹ eſt⁹ tualis. ſ. de bono ope i meli⁹: & de actuvni⁹ virtutis i aliū. De q̄ Eſa.ij. Venite aſcēdam⁹ ad montē dñi. i. chriſtū vel cœlū. ſ. p humilitatē & bōa opa. Alter criminalis. ſ. de vno actu peccati ad aliū: & ꝑcipue qa ſupbia importat aſcęſum quendā falſæ ęſtimatiōis & inordinatę affectionis ad magna. Aſcendit criminaliter cū qs devno gradu ſupbię aſcēdit ad aliū. de quo pōt intelligi illud Exo.xij. Ne aſcēdes. ſ. p gradus ſupbię ad altare meū. i. chriſtū ſeu diuinę maieſtatis: ſed p humilitatē oportet aſcēdere: qa vt dr̄ Iob.xx. Si aſcēderit i cœlū. ſ. meritorū eſtimatiōe ſupbia ei⁹: & caput ei⁹ nubes tetigerit ſi ſterqlinū i fine pdet. De hoc q̄ aſcēſu ſuperbię dicit Pſ. lxxiij. Supbia eorū &c. Vbi tria poſſum⁹ notare.

¶Primo vitium deteſtabile: ibi. Superbia.

¶Sec'o malum iſuperabile: ibi. qui te oderunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Tertio progressum execrabilē: ibi ascendit semper.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Suphia est detestabilis

ita est detestabile suphia prout dr Ecclī.x. Odibilis coram deo suphia est & hoib⁹. Suphia em deo aduersaf & pximo ac proprio subiecto. Aduersaf gppe deo quasi volēs ab eo auferre qd suū est. Dicit em dns Apo.1. Ego sum alpha & o principium & finis. s. ois creaturæ. Sed superbus cum ēsti met bona sua q habet a se habere & esse principiū eor⁹: & ad hūc finē faciat opa sua vt honoref & magnificef: sic facit se principiū & finē qd dei est. Vñ dicit Boe. q ēteravitia fugiūt deū: sed suphia resistit deo. Per luxuriā em hō ad creaturā cōuertit quērens inordinatā delectationē. p auaritiā ad pecuniā: & sic de alijs. sed pssuphiā cōtradicit deo quasi volēs dnium eius. Sed si videris: inquit seneca: murē vel le dominari alijs muribus: nūquid risum teneas? & iō spe cialiter dr de superbia⁹ lac.iij. Deus suphis resistit & meritō nā non solū superbus vult deo æquari, sed superior esse Vñ & de supbo Antichristo dicit apls.ij. ad Thes.ij. Extollitur & aduersaf sup oē qd dr deus aut qd colit. vbi Bern. Horret humanus intellec⁹ verbū: vtinā horreat simul cogitatū malignū pariter et affectū. dico em vobis q nō illtim, sed ois suphus extollit supra deū. Vult em de⁹ fieri vo lūtatē suā: vult & suphus fieri suā. Iam videtur æqualitas Sed vide male congruā, pportionē. Deus em in his q rōne approbat vult fieri volūtatē suā: suphus vero cū rōne & cōtra rōnē. Suphia deū impugnat semp in oi tpe: in oi loco: & in oi psona. Multa pcta sunt q cauenf in solēnitatibus. sed suphia tūc magis exercetur in pōpositis vestibus & ornatibus vnde hoies superbiūt in cōuiuijs: in sermonibus: & hmōi. Pcta carnis gulæ & fraudulētię & hmōi raro cōmittunt in locis sacris. Sed suphia ibi pmaxime. Multę etiam sunt personę quę dedignātur fornicari: fraudare: mēdacia dicere: q tm sibi nō cauēt a suphia. Suphia etiā bonis operibus insidiaf vt pereāt: ait Augu. Quinimo nulla contumelia seu offensio sit deo vbi nō fit aliquo modo suphia Propterea dr Ecclī.x. Initiū ois pcti suphia: ex eo videlicet qa primū pctm qd fuit Luciferi fuit suphia. Sed vt dr Iudith.ix. Suphi nō tibi dñe placuerūt a pricipio. Vl dicit

Suphia initium ois pcti

initiū ois pcti: qa suphia primorū parentū est causa i nobis originalis pcti: vnde in nobis est inclinatio i omne pctm vel qa in oi pctō est aliquo modo superbia dū qs se rebellat mādatis dei. Vñ aduersus christi in carne fuit: & ad iudicū cōtra superbiā erit. Sed primus ad medendū. Secūs ad puniēdū eā. Vnde Augu. Propter magnū pctm superbiæ deus humilis venit. Iste ingēs morbus aiarū omnipotentem medicū de cælo deduxit vsq; ad formā serui humiliauit cōtumelijs eū ligno suspēdit vt salute tāte medicinę ceteruthic tumor. Secundus aduētus erit cōtra superbiā ad puniēdū. Vñ Esa.ij. Dies dñi exercituū superomnē suphū & excelsum & arrogātē & humiliabit. Est etiā suphia, pximo iniuriosa. Superbus em, pximū corde cōtēnit: verbis cōtumeliaf: factis molestat: Corde em cōtemnit: ꝑm illud

Suphia, pximo iniuriosa

Eccli.xiij. Sicut abominatio est superbo humilitas: sic execrabilis est diuiti puuper. Et nō solū humiles, sed & superbos superbus cōtēnit & eis contrariaf. Nō em in eo verisicaf illud. Omne aial diligit sibi simile & iclinaf ad illud Et rō est: qa superbus appetit sup alios prēsse vel reputari & honorari & iō cū ista cōia esse nō possint: cū videt aliū suphū ista quērere tāq; impedietē sui cōsequi desideriū eū detestaf. Verbis etiā superbus molestat, pximū multipliciter & se iactādo & cū eo litigādo & cōtumelias inferēdo. Vñ Amos. vj. Nūquid i fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua. s. facilēdo magnifica opera & apparentia. Et Eccli.xj. Sicut eructāt precordia fœtētiū: ita & cor superborum. Ad Iram. Stomachus vētositate inflatus eructat qd abominabile est audiētibus. Sic suphus verbavētosa & displicibilia, pfert. Et illud Prouer.xj. vbi fuerit suphia ibi & cōtumelia: Factis etiam molestat cum affligendo & bonis spoliādo. ꝑm illud prouer.xxij. Arma & gladij in via superbi custos autē aiæ suæ longe recessit ab eis. Et Eccli.xxv. Effusio sanguinis: in rixa suphor⁹. Quādo em nō pnt obtinere qd volūt nō curāt per se vel alios sāguinē fundere vt possint ad dñia ascendere. Et qa molesti sūt alijs superbi: ideo cōiter: egre ferūtur. Vñ Eccli.xxv. Tres species odiuit aia mea: & aggrauor valde aię illor⁹. pauperē superbū: diuitē mendacē: & senē fatuū & insensatū. Ad litera. Hoc ideo est: quia talib⁹ tollit occasio illor⁹ malor⁹ Superbia em inducit opulēria vel magna aliqua excellentia quālnō habet paup. Ex pauprate vt ꝓuideat necessitati suę quis aliqū dicit mēdacia: & experiēria lōga debuit semper has plagas: nec; egerūt pœnitētiā vt daret illi gloriā vel quia impedit deus aliquos ne impleāt suas voluntates malas diuersis modis: vl qa, phibet peccata, ppter qd pra ui nō ita libere peccāt vt cuperent: tum quia remordet cōsciēria. tum quia nō assentitur ab alijs ex timore.

§. III. TRRTIO PROGRESSVS

Suphię sm. gradus.

execrabilis suphię notaf: cū dr Ascēdit semp Vbi notādū q; duodecim sunt gradus suphię q bus ascēdit ad summū eius. s. curiositas: leuitas: inepta lętitia: singularitas: iactātia arrogātia prēsumptio: simulata cōfessio: defēsio pcti: rebellio: libertas sui: assuefactio mali. & Bern. in quodam libello eos explanat quo ad statum religiosum. Sed vt cōmunior sit materia etiā ad alios extendemus.

Curiositas.

§. IIII. EST ERGO PRIMVS GRADUS CURIOSITAS:

q in hoc cōsistit dū qs nō cōtentus terminis cognitionis sibi cōueniētis querit scire: videre: audire vel alijs sensibus apprēhendere q nō decet. Multipliciter hoc vitio ifectū est gen⁹ humanū: & tanto magis quanto min⁹ de eo nō facit sibi cōscientiā. Vt em dr Eccli.j. Nō satiatur oculus visu nec auris auditu. Frequenter qs querit quęcūq; oculis occurrit videre & audire oīa q dicūtur. Et breuiter qñcūq; qs vritur aliquo sensu nō propter aliquā causam rōnabilē sed solū vt notitiā habeat de ipsa re obiecta sensui pertinet ad curiositatē. Cū etiā intellectus scire querit q sibi, phibita sūt vel noxia vel q sūt supra capacitatē suā: vt de mysteriis fidei & prędestinatione & hmōi curiositas est. vñ dr Eccli.iij. Altiora te ne qsieris: & fortiora te nō scruteris: & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Bern. aut sic ait de hoc gradu. Si videris monachū de quo pri⁹ cōfidebas vbi stat ambulat. s. discurrēdo hinc inde & oculis inspiciēter vagari: caput erectū: aures portare distentas: & moribus exteriorib⁹ hoīs interioris immutatū agnoscas. dū em aia sui circūspectione turpescit curiositatis: in alior⁹ curiosam æque facit. Vt quid autē audes oculos leuare in cœlū q peccasti in cœlū terrā ituerevt agnoscas teipm. Hęc ille. Dina filia Iacob quia curiosa fuit in egrediēdo domū vt videret fœminas regionis illius cōstuprata fuit a Sichem. Gen. xxxiij.

Exēplū.

leuitas

§. V. SECVNDVS GRADVS EST

leuitas. s. ad iudicādū facta alior⁹ ad loquēdū ad, pferēdū sentētias ad ordinādū noua ad docēdū alios: & sic contraditur cōtētiones multiplicat: q oīa, pceduī cōiter ex nimia sui æstimatione quasi euāgelū sit oē qd dixerit vl fecerit & alij nil sciāt sicut Cayphas cū dixit in cōsilio. Vos nescitis quicq; nec cogitatis: expedit vobis vt vnus hō moriatur. & Helyu iuuenis qui cū vidissent tres amicos Iob qui cū visitauerant. s. Eliphaz: Baldac: & Saphar: disputantes cū eo superatos: duplus leuitas & arrogātia illos cōtēpsit tāq; ignaros: & ipse Iob aggressus est disputationē eum arguēs. Sed reprahēsus a dño fuit & ei dictū. c.xxxviij. Quis est iste inuoluēs sententias sermonib⁹ imperitis? Bern. vosic ait de hoc gradu. Sic orif iste ex gradu præcedenti. Monachus q sui negligēs alios curiose circūspicit dū quosdā suscipit superiores: quosdā despicit inferiores: in alijs qdē videt qd inuidet in alijs qd irridet vnde anim⁹ nulla sui cura grauatus p superbiā ad alta se erigens: modo p inuidiam tabescit: modo per excellētiā puriliter hilarescit: & p superari dolet: & p superare se gaudet: amor, pprię excellentię facit. Talis aūt nunq pauca & mordacia verba: nūc multa in amarius versa nūc luctu plena: semper autē irrationabilia indicit verba. Hęc ille.

amici q visitauerunt Iob in miseria

inepta lętitia.

§. VI. TERTIVS GRADVS EST

inepta lętitia. Videš em suphus se, pserari i tpalibus: ab hoibus laudari: honorib⁹ exaltari: dignitatib⁹ sublimari & quos vult posse deprimere. inde mundialiter hilarescit hoc habēs, p magna fœlicitate & industria sua: etiā de apertis malis exultās: ꝑm illud prouerb. xj. Lętant cū male fecerint & exultāt in rebus pessimis: deridētes & subsannātes vel contēnentes Pauperes & miseros: sicut diues epulo in inferno sepultus: ,ppterea qa cōuiuijs gaudēs mēdicū Lazarū cōtempsit. Luc. xvj. Procurant aliq̄n tales tripudia choreas: hastiludia: ludos: & alia vana ad augendā suā ineptā lęticiā. Sed vt ait Iob. xxj. Tenent tympanū & lyrā: & gaudēt ad sonitū buccinę: & in pūcto ad inferna descēdūt. Bern. vero de hoc sic ait. Monachus q duos suphię gradus ascēdit cum gaudium videt interpellari tristitię quam de bonis alterius cōtrahit impatiēs suæ humilitatis pgit ad cōsiliū falsę cōsolationis ex illa parte qua sui sibi vtilitas & aliena excellētia mōstrat astringit curiositatē: vt i quo ipse videt excellere notet in quo alter præcellat semp dissimulet vt dū euitat qd triste puratur lętitia contineā. His itaq; indiciis hic gradus deprahendit rari vel nulli gemitus vt putes si attendas: aut sui oblitum aut ablutum a culpis: in signis scurrilitas: in fronte hilaritas: vanitas apparet in incessu: pronus ad iocum: facilis & promptus i risu similis vesicę turgentiv vento: puncto forate exiguo: quę si stringitur crepitat &c.

Iactantia.

§. VII. QVARTVS GRADVS EST

iactātia. s. laudare seipsum supra debitū modū diuersis rebus: vel de pulchritudie: vel fortitudine vel nobilitate generis: aut de diuitijs potentia & gloria: de industria artis suę: intellectus acumine scientia: sapientia: eloquentia virtutibus & gra. Sed vt dr, puerbio. Laus in, pprio ore sordescit. Vñ Cato. Nec te collaudes. Et sequit, Hoc faciunt stulti quos gloria vexat inanis. Ad iactātiā etiā & superbiā pertinet portare supfluas vestes & alios ornatus supra statum suū: pōpas in cōuiuijs: ędificijs & equitaturis: & in alijs apparatibus q oīa demū ad inferos deducunt. Vñ dicūt ipsi suphi i inferno positi. Quid, pfuit nobis suphia nostra & iactātia diuitiarū: ecce oīa trāsierunt velut vmbra? Sap. v. Sic Simon Magus q iactabat se posse mutare naturas rerum: & mortuos suscitare: & i cœlū ascēdere cadēs in terrā demissus a dęmonū multitudine q eum ferebāt per aerem oratione Petri collisus & cōfractus in, pfundū descendit. Bern. aūt sic ait de hoc gradu ibi ex pcedenti gradu sic oritur. post q̄ vanitas i vestibus cresscere & grossescere inceperit: necesse est vt ampliori foramine laxato sinus vestitus eructet aliq̄n rumpat. Deprahenditur aūt hic gradus his indicijs. Esurit & sitit: qbus oē qd sentit ostendat præuenit i terrogātem: nō quærēti rndet: ipe quærit ipe dissoluit verba collocutoris pscidit impfecta. Si de religione agit statim visiones & somnia, pferūtur: laudat ieiunia: cōmēdat vigilias: sup oīa orones exaltat: si ad ludicra sermo cōuertit: i his quāto assuetior tāto loquacior: ita vt seueros animos & graues i leuitatem concitet & in risum.

Exēplū de Herōis autē rita.

§. VIII. QVINTVS GRADVS SV

Singularitas.

perbię est singularitas: facere. s. aliqd vltra cōia & consuetavt prę cęteris reputef & honoref vt circa vestitū inuenire nouitatē vestiū magis apparentiū: noua ornamenta in sermonib⁹: vt verbis peregrinis & obscuris: in disputationibus sequi nouas opiniones vltra cōes: in tractatib⁹ cum alijs de aliqua materia: discrepare a cōi iudicio aliorū vt videat magis itelligere factū: in, pussionibus grauaminibus & pmotionibus vult singulariter præ cæteris tractari meli⁹ de quo potest exponi illud Pē. lxxix. Singularis fer⁹ depastus est eā. s. vineā ecclesiæ. Ferini em hoies sunt hmōi qvolūt esse singulares. Nā homo inquātum homo est aial sociale nō singulare: & hi psumūt vineā ecclesiatū & ciuitatū totū, p se querētes de alijs nō curātes. In statuvero spūali recedere a cōmunivita regulę a cōibus constitutionibus patrum: a cōib⁹ cærimonijs & obseruātijs sine cā vrgēte vl speciali reuelatione ad singularitatem pertinet & est valde periculosum. Contra hos inuehit Bern. in sermone dicens. Quid dicis tu amator singularitatis: cōia loca: cōem vitam: cōem regulā: cōes obseruantias quid fastidis? Ideo Thomas nō vidit christū cū cęteris: qa non erat cū eis qñ venit Iesus: qd sit periculosum ostēdit Ioannes Cassianus in. s. col'. de quodā q dicebat Herro, q cum esset singularis i austeritate vitæ & admoneret in contrariū ex diabolus in specie angeli lucis: & eius verbis acquiescere demū ex suasione diaboli, piecit se i puteū. Non tū pinet ad singularitatē hoc, sed animi firmitatē: vt declinantib⁹ alijs quasi oībus a mandatis & debitis regulis quasi solus vel cū pauciss̄imis mandata & regulā seruet: sicut i laudē

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit de Tobia: ꝙ cum oēs ex filijs Israel irent ad adorādū idola quæ fecerat Hieroboam rex Israel: iste solus ibat in Hierusalē ad tēplū ad adorandū deū. iij. Reg. xij. & offerendū sacrificia & decimas: & cū duceret ad captiuitatē in Niniuē cū alijs cōtribulibus suis: & oēs alijs de populo suo cōtaminarētur in escis gētilib⁹. s. comedēdo cibos eis, prohibitos in lege: ipse solus nō est cōtaminatus in escis eoꝝ: abstinens. s. ab esu illoꝝ cibo⁹. Tob. j. c. Bernū. sic ait. Singularitas a precedenti gradu sic oritur. Turpe est qui se supra cæteros iactat si non plus cæteris agat aliqd: vt vltra cæteros appareat. Perpenditur autem his indicijs gradus iste: plus sibi talis blanditur de ieiunio qđ cæteris prædētibus facit, ꝙ si cæteri septē dies ieiunauerit: commodior sibi videtur vna oratiuncula peculiaris ꝙ tota psalmodia totius noctis: dolet aliquem se pallidiorē & minus comedentem: ad omnia sua strenuus: & ad cōmunia piger vigilat in lecto: dormit in choro.

Arrogātia.

§. IX. SEXTVS GRADVS SVPER

biæ est arrogātia: cū. s. qs attribuit sibi illā scientiā & virtutē quā nō habet: ex hoc quærēs alijs posse præesse: subesse renuēs: æquari cæteris nō sufferens: adulatoribus acquiescens: si aliqꝝ eū nō venerat impatiēs. Hiere. xlviij. Subli mitatē & arrogātiā & superbiā & altitudinē cordis illius ego scio dicit dñs. s. ad puniendū. Hac arrogātia duct⁹ Marius ciuis Romanus nō cōtētus: ꝙ sexties fuerat cōsul Romanoꝝ: voluit tyrānice & violēcia esse & septimo: ꝓpter qđ iterfectio⁹ facta est multorū ciuiū bello intestino facto inter Mariū & Sillam qui voluit eū impedire in hoc vt narrat Titus Liuius. Sic & Iulius Cesar reuersus victor de Gallia voluit fieri cōsul: vñ secuta sunt multa mala. Quod etiā quis credat posse vel velit malos quoscūꝝ separari a bonis ptinere ad arrogātiā ostēdit Augu. dicens: Quātus arrogātiæ tumor est: quāta humilitatis & leuitatis obliuio & arrogātiæ quāta iactatio vt se qs posse facere credat qđ nec apl's cōcessit dñs vt zizaniā videlicet a frumēto putet se posse discernere. xxiij. q. iij. c. quātus. Pertinet etiā ad arrogātiā imperiose despectiue docere vel regere subditos & cōtra alios inuehere vt videant plus ipsi saperevt qđ facit: et iam in sermonibus & in scriptis suis. Cōtra quos Gratia. post Hiero. Nihil impudētius arrogātia rusticoꝝ qui garrulitatē autoritatē putāt: & parati ad lites in subditos tumide intonāt. dist. xlvj. §. j. Ad idē Greg. xxiij. moral'. ait Habet hoc ꝓpriū doctrina arrogātiū vt humiliter nesciat inferre q docēt & recta q sapiūt, ministrare recte nō pñt. In verbis eoꝝ, pdit ꝙ cū docēt quasi in quodā sibi vidētur summitatis culmine residere: eosꝙ quos docent vt lōge infra se positos velut in imo respiciūt: qbus nō cōsulendo lōq, sed vi⁹ dominādo dignātur. His per ꝓphetā. s. Ezech. xxxiij. dr. Vos autē cū austeritate imperabatis eis & cū potēcia. dist. xlvj. c. hoc habet. Bernū. ꝙ sic ait de hac arrogātia. Sic oritur ex præcedēti. Cū ex his talis q̄ singulariter agit apud simpliciores eius opinio excreuerit: qui opera quæ cernūt, sed vnde, pdeāt nō discernūt dū miseri beatificāt in errorē mouēt: credit qđ audit: obliuiscit intētionē dū amplectit opinionē quicꝑ de omnib⁹ alia plus sibi q̄ alijs credit: de se ꝙ pl⁹ alijs q̄ sibi: vt nō solū ꝙ bo aut operū ostētatione suā plerat religionē sed intimo cordis affectu se credat omnibus sanctiorem: & quicquid de se laudent homines: non ignorantię aut beneuolētię laudatoris, sed suis meritis ascribit.

præsumptio.

§. X. SEPTIMVS GRADVS SVPER

biæ dr præsumptio: cū. s, ponit se ad ea q excedūt facultatē suā: cōditionē suā & statū. Ad presumptionē ptinet ꝙ qs ponere t se ad disputādū cū hęreticis vel alijs infidelibus ignarus scripturarū & rōnū ad argumēta eoꝝ. Vñ & quidā religiosus vt reputabat deuotus & sciolus sed presumptuosus audiēs errorē Fratricellorū quę sunt habere librū i quo erāt errores illoꝝ vt posset cū eis disputare & cōuincere. Sed qa ignarus erat in illis captus est & hęreticus factus. Pertinet ad ꝓsumptionē ꝙ quis dū pōt se iuuare inuitu & necessarijs expectet cibū de cœlo. Sicut accidit vni ex duobus eremitis in vitis patrū qui recedētes ab alijs: cōmiserūt se gubernationi diuinę. Et itinerantes cū iā cœpissent esurire & prę debilitate deficere obuiauerūt quibusdā Barbaris qui diuina istigatione cōmoti præter solitū ob tulerūt eis ad comedēdū qbus assensit & acceptauit vnus eoꝝ intelligēs a deo dispositū vt hoies ita fieri eis obtulissent & comedit. Alter ꝓmanēs i sua ꝓteruia & ꝓsumptione noluit: sed expectauit cibū sibi a deo mitti ꝓ agellū vnde & prę fame mortuus est sui homicida. Ad presūptionē pertinet agere q̄ spectāt ad officia aliorꝝ vt sibi subdit⁹ velit prælatū regere: si laicus de clericis velit iudicare capere & punire: etiā malos clericos: si mulier velit viro imperare. Si quis velit facere officiū qđ ad eū nō pertinet. Sicut Ozias rex Iuda qui ingressus est tēplum dei vt offerret in cēsum: sed, ppter suā presūptionē hanc effectus est lepros⁹. ij. Para. j. xxvj. Bern. de hoc gradu sic ait. Hæc ex præcedēti gradu sic oritur. Qui alijs præesse putat: quō plus de se ꝙ alijs nō præsumat: primus in cōuentibus residet: i conciliis primus rūdet: nō vocatus accedit: & si iussus se intromittit: de ordinat ordinata: reficit refecta: quicquid ipse nō fecerit aut ordinauerit: nec recte factū nec pulchre ordinatū æstimat iudicat iudicātes: præiudicat iudicatis sic cū tēpus aduenerit nō promoueat ad prioratū suū abbatē aut inuidū iudicat aut deceptū: ꝙ si mediocris aliqua obedientia ei iuncta fuerit indignat arbitrans nō minorib⁹ sese occupandū: qui ad maiores sese sentit idoneum.

defensio peccati.

§. XI. OCTAVVS GRADVS SV

perbiæ est defensio pcti. Multū hoc reperif in hoibus vt vitia cōmissa excusant, alleuiēt: alijs attribuāt & aliqñ tāq̄ bñfacta defendāt. Sed si te excusas ait Augu. deus accusat. Alleuiat qñq̄ pctū suū cōparatione pctoꝝ aliorꝝ & ꝓcipue superioꝝ iuxta illud Stultus vitabit correctionem: & iuxta volūtatē suā iueniet cōparationē. i. similē sibi vt sic alleuiet factū suū. Aliqñ vero alijs attribuit causā pctōrum suoꝝ vt diabolo vel socio & hmōi sicut primi parētes quoꝝ. Adā requisitus de culpa attribuit sociæ Euæ: ipa re quisita, attribuit serpenti dicēs. Serpens decepit me, ꝓpter qđ immediate de paradiso electi sunt Gen. iij. Aliqñ etiā quis defendit pctū suū: puta rōnibus ostēdēs se bñ fecisse Et i his q̄ sunt determinata ab ecclesia: vt velle, defendere vsurā q̄ cōmittif sub noīe depositi vel discretiōis nō esse pctū: aut fornicationē simplicē: & hmōi: ptineret ad hęresim. Defendere etiā culpā aliorꝝ grauis supbia est. Vñ Isi do. Qui cōsentit peccātibus & defendit aliquē delinquentē: male dictus erit apud deū & hoies: & corripiet increpatione seuerissima. xj. q. iij. c. j. qui cōsentit. Vnde & Anastasius. ij. ga voluit defendere Photinū hæreticū diuino iudicio percussus est vt habet dist. xix. Anastasius. Secūdū Bernar. sic oritur iste ex præcedēti. Qui prōptus ad oīa' se consueuit ingerere: impossibile est aliqñ non errare. Ad prelatū aūt pertinet errantē arguere: sed quō culpa suā confitebitur q nec esse putat, ꝓterea cū culpa nō putatur crescit non amputat. Multis modis fiunt excusationes in pctis. Aut em dicit qui se excusat aut non feci: aut feci quidē et bene feci: aut si male non multū aut si multū nō mala ītētione. Si aūt & de illa quincit: aliena se nitit excusare suasiōe. Sed q aptas defendit quō occultas & malas cogitationes cordi suo aduenientes humiliter reuelaret abbati.

Simulata cōfessio.

§. XII. NONVS GRADVS SVPER

bię est simulata cōfessio: cū. s. qs cōuictus & manifestatus de aliquo excessu cū videt locū non esse excusatiōis fatet & ostēdit signa magnę humilitatis & emēdationis: quod ficte agit vt reputet vere, cōpūctus & correct⁹: ad qđ facit qđ ait Chryſ. Quis aliqñ vidit clericū cito pœnitētiā agētē: & si deprhēsus humiliauerit si. s. cōfitēdo, culpā nō delet: qa peccauit: sed cōfūdit qa pdidit gloriā suā. de pœ. di. j. mēsurā. §. qs aliqñ. Ad simulatā etiā cōfessionē, primet ꝙ quisq̄ confessione sacramētali reticeat aliqđ mortale pre verecundia qđ mēti occurrit: in quo mortaliter peccat, ꝓpter irreuerētiā sacramēti: & ex supbia, pcedit: dū vult videri iust⁹ i eo qđ tacet malo: q peccator est vt dicit Gratia. de pœ. dist. j. §. taciturnitas. De quadā muliere legif q erat magnę sapiētię: cōsilij & sanctitatis. Hęc lapsa in pctm carnis: cuius hoc toto tēpore vitę suę defleret & pœnitētiā ageret asperrimā: tū qa noluit confiteri defuncta apparuit cuidā sibi nocte reuelās se, ꝓpter hoc damnatam ad gehēnam Bernū. vero sic ait: ostēdēs quō ex præcedēti hęc oriat⁹. Nō nulli qa a peritioribus⁹ arguuntur considerātes ꝙsi se defendere non crederetur eis: subtilius inueniūt argumenti defensionis

defensionis: verba respondentes doloſę cōfessionis: vult⁹ dimittit: ꝓsternitur corpus: aliquas lachrymas si possunt sibi extorquēt: vocē suspirijs: verba gemitib⁹ interrūpit. Nec solū talis obiecta nō excusat. sed ipse culpā quoꝙ exaggerat. Hęc aūt simulatio sic perpenditur ait Bernū. Vasa figuli, phat fornax & tribulatio vere pœnitentes discernit Qui veraciter pœnitēt: labores pœnitētię non abhorrent Cuius simulata est cōfessio: vna vel leui contumelia aut exigua pœna interrogatū: iam humilitatē simulare nōpotest: murmurat: frendit: & irascitur.

Rebellio.

§. XIII. DECIMVS GRADVS SV

perbiæ est rebellio: nolle obedire supiorib⁹: vt prælatis parentib⁹ & alijs: cōtēnere q̄ mādata superioꝝ. Prouerb. xviij. Impius cū in ꝓfundū venerit pctoꝝ ptēnit. Vbi scię dū q̄ non solū in maioribus ordinati onib⁹ sed etiā in minimis qbuscūꝝ cōtēpt⁹ mortale est. Vñ Bernar. in lib. de dispēsatione & Pręcepto dicit. Neglectus vbiq̄ culpabilis: neglectus vbiq̄ dānabilis. Et Anterius papa ait. In lege veteri habef: ꝙ qcūꝝ facer dotibus non obtemperasset aut extra castra positus a populo lapidabatur: aut de glaudio subiecta ceruice cōtēptū expiabat cruore. Nūc⁹ o inobediens spūali aiaduersione trucatur. i. pœna dānationis æternę: aut eiectus de ecclesia rabido dęmonū ore decerpitur. xj. q. iij. absit Pharao rex ęgypti qa cōtēpsit mandatū dñi pmanēs in sua ptinacia & duritia demū submersus est in mari rubro. vt habef Exo. xiiij. Bernū. de hoc sic ait. Qui prius arrogās factus socios cōtēpserat: iā patenter inobediēs magistrū etiā cōtēnit. Sciendū tamē ꝙ gradus. xij. intres tm colligi possunt vt in sex primis sit cōtēptus fratrū in quatuor sequētibus contēptus magistri: & in duobus q restant contemptus dei denię: vbi fratrum concordiam: aut magistri sententiā semper monachus spernit: quid vltra in monasterio nisi scandalum facit?

libertas peccādi

§. XIIII. VNDECIMVS GRADVS

superbiæ est libertas peccandi. talis vult esse similis deo: vt. s. libeaqei facere qđ vult. Vñ dicit Ansel. in li. de similitudinib⁹: ꝙ vult esse liber sui & nulli legi subiici: vult auferre coronā de capite dei: qa solū est ei hoc, ppriū vt nulli subiciat: & si ipedit a deo aliqbus tribulationib⁹ vl' obstaculis vt nō possit libere implere volūtatē suā malā: ita scit cōtra deū blasphemat & iniuriat. Huic aūt accidit qđ legit parabolice de, pdigo filio Luc. xv. qui petita a patre portiōe substātię suæ: & accepta. i. libertate suæ volūtatis abijt i regionē longinquā in statū. s. ruens malitię: remotū a deo: vbi dissipat totā substātiā. s. virtutis & gr̄æ a deo habitę & bona etiam naturalia debilitat viuēdo lasciue & seruiēdo dęmonijs. Bernū. de hoc. Per hanc libertatem monachus cū iā monach⁹ nec magistrū videt quē timeat nec fratres quos reuereat: quāto securius tāto liberi⁹ sua desideria implere delectat: a qbus i monasterio tā pudore q̄ timore, phibeatur. Sed & si fratres & abbatē non iā timet: nōdū tamē penitus dei formidine carebit.

Cōsuetudo peccādi

§. XV. DVODECIMVS GRADVS

superbiæ est consuetudo peccādi: & hoc est valde periculosum: qa cōsuetudo: vt dicit pbs: est quasi altera natura. Vñ sicut naturalia tolli nō pñt ita & cōsuetudo valde diffi culter tollitur verum qa natura nō est sed quasi ideo resisti potest: & si cū difficultate: inducit em habitū qui est dispositio de difficili mobilis a subiecto: tū remoueri pōt. Vñ & Lazarus mortuus & sepultus cū difficultate fuit suscitatus. i. cōcurrentibus pluribus actibus q̄ in resuscitatione aliorꝝ mortuorꝝ a christo. Nā & fleuerūt sorores & orauerūt, ꝓ ipso: & turba & xps fleuit ac clamauit. Significat autē Lazarus mortuus & sepultus peccantē ex cōsuetudine fm Augu. dū. s. mala cōsuetudinis quasi mole prēmit animus de pœ. dist. ij. c. sicut tribus. Nec tū tali cōsuetudo excusat vel minuit pctm. sed potius aggrauat. Vnde Grego. Tāto sunt grauiora pcta quāto diutius aiam infœlicē detinēt alligata. est de cōsue. c. cū tāto. Bernū. ꝙ sic ait. Post q̄ terribili dei iudicio pria flagitia impunitas sequtur: experta voluptas libēter repetitur repetita blāditur: cōcupiscētia reuiuiscit: sopitur rō: ligat cōsuetudo: trahif miser i, pfūdū malo⁹: tradit⁹ captiu⁹ tyrānidi vitioꝝ: ita vt carna lis voragine desideriorꝝ absorpt⁹ suæ rōnis diuinię timoris oblitus: dicat in sipiēs in corde suo. Non est deus.

¶ De superbia in quadruplici genere hoīm: scilicet in prelatis: in religiosis: in clericis & in laicis: & i singulis horū est quadruplex superbia. Capitulum. IIII.

MON HABITABIT IN MEdio domus meę qui facit supbiā inqt Pā. c. Domus dei ecclesia sancta ē. vt dicit Hiero. xxiij. q. j. oib⁹. Mediū ei⁹ est vnitas & charitas fideliū: qa in medio cōsistit viri⁹. In de mo ergo est: sed nō in medio q in ecclesia est numero & nō merito: sed in medio qui in charitate & omni virtute per quā posimodū habitat in domo glorię cœlestis. de qua loū. xiiij. In domo p̄ris mei mansiones multę sunt. Superbus autē qa nō habitat in medio domus. i. in charitate nō potest puenire ad cœlestē gloriā. Superbiā autē facit. i. operatur quadruplex genus hoim. Et hi a regno excluduntur.

¶ Prima est superbia prelatorum.

¶ Secunda est superbia religiosorum.

¶ Tertia est superbia clericorum.

¶ Quarta est superbia laicorum.

Supbia prelatorum.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

scilicet de supbia prelatorū. i quatuor aūt reperif supbia in prelatis. Primo in hoc ꝙ estimantes meritis suis tuisse adeptos: & subditis suis meliores se esse arbitrātur. Vnde Greg. in. xxxiij. moral'. circa fi. sic ait. Prelato in cogitationibus superbia suggerit: qa solo vitę merito sup cæteros excreuit: & si qua ab eo aliqñ bene gesta sunt hęc importune ei⁹ alio obiicit. & cū hūc singulariter deo placuisse insinuat: quo facile suggesta suadeat: ipam ad testimonium ptātis traditę retributionem vocat dicēs: qa nisi oipotēs deus te his oībus meliorē cerneret: oēs hos sub tuo regimine nō dedisset: etiscę mentē mox erigit: vi les atcꝙ inuitles eos q subiecti sunt ostēdit: ita vt quasi nullū dignū respiciat cui equanimiter loquat: vñ & mox mētis trāquillitas in irā vertitur quia dū cūctos despicit sensum vitāc⁹ oim sine moderatione reprehēdit. hęc ibi. Sed quātūcūꝙ quis sit certus ꝙ de volūtate dñi sit ꝓpositus alijs & videatur sibi bñ administrare: nunq̄ tū pōt esse bene securus si debitū suū faciat: nec alijs se debet prefferre: q̄tidie, ptingit multos subditos meliores simpliciter esse prelatis: nec sanctiorē dicimus Sixtū Laurētio. qa Sixtus papa: ille diaconus eius. Aut pfectiorē Valeriū epm Vincentio diacono eius. Et cui Apl's dicat ad Rom. xiij. Non est ptās nisi a deo, verū est, sed operāte quo ad bonos: sinēte seu permittente quo ad malos. Vñ Hiero. Audacter forte aliqd dicimus: sed nū qđ scriptū est dicim⁹: nō semp princeps populo & iudex eccl'ię p arbitriū dei. i. beneplacitū dat: sed, put merita nostra deposcūt. vij. q. j. audacter. Et ponit exēplū de Saule q deo ordinante fuit factus rex populi Israel: et bonus erat: & tū postea reprobus factus est: vt habetur. j. Reg. xv. Sic & Hyeu iūctus est rex Israel p discipulū Helisei dño iubēte. Et cui⁹ impleuerit mandatū dei in exterminādo domū Achab & omnē progeniē eius & ꝓphetas Baal tū idololatrię deditus reprobatus est: vt habef. iiij. Regū. x. propter qđ vt dr Iob. xxv. Gigātes gemūt sub aquis. i. viri fortes & magni sanctitate sub cura pp'orū ingemiscūt: timētes semp deficere: vt exponit Grego. Secūdo supbia prelatos inuadit in hoc ꝙ tāq̄ dñi volūt in oībus a subditis obediri & reuereri magis dolētes de transgressione suarū ordinationū etiā circa leuia cui⁹ de trāgressione diuinorū pręceptorū. Cōtra hos dicit apl's Petr⁹. Nō quasi dñantes in clero: sed forma facti gregis ex aīo. Nec pietate vlla mouētur in defectibus subditorū: sed seueritate. De qbus dicit Grego. in homil'. Hi qui de falsa iustitia superbire solēt cęteros quoscūꝙ despiciūt: & nulla in sumātibus mia cōdescendūt: & quo se pctōres esse nō credunt eo deterius pctōres sūt. dist. xlv. vera iustitia. Intārū aūt aliquādo tales supbia vexat vt eā malis sibi velint obtrēpirari: al's ipsos subditos psequūtur. Hi figurātur p Balaam hariolū q iter faciēs ad malū peragēdū. i. intrēdēs maledicere populū dei: asinā cui insidebat, pgredi nolētē calcaribus vrgebat ad eūdū & mortē minabat. Sed diuino mitaculo asina loquēs arguēs vesaniā illi⁹ dixit se nō posse ꝙa angelus ante eā erat gladio euaginato: vt habef Nume. xxij. Balaā significat prelatos: asinā subditos. Cū aūt pre-

De secūda supbia prelatorū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lati volūt ĩducere subditos suos præcipiēdo:suadēdo:cōminādo ad aliquod malū:ñ debēt obedire:sed humiliter se excusare nō posse:quia gladius verbi dñi qđ angelus.t. ꝓdicator proponit.ſ.diuinæ ſcĕtiæ prohibet:vt exponit Gratia i.q.vii.§.ītē cū Balaā. Tertio pſidētes ſuphia ducūtur q̄n cūcta disponere volūt de capite ſuo dedignātes audire ab alijs q̄ ipſi neſciūt vel ſequi cōſilia aliorū ne minus eis ſapere videātur.cū tñ ſcriptū ſit Prouerb.iij. Ne innitaris prudentiæ tuę.Paulus apls vas electionis edoctus euāgeliū a chriſto poſt viſionē clarā dei miracula ſacta poſt tres annos a ſua conuerſione venit Hieroſolymā ad cōferēdū cū apoſtolis de his quę ipſe prędicabat:vt ipſe refert ad Gal'.vt;em dicit Grego.Si qđ boni habet quæ cūq; eccleſia:ego etiā minores meos quos ab illicitis phibeo in bono imitari paratus ſum.Stultus eſt em̄ qui in eo ſe primū eſtimat.vt bona quæ viderit diſcere cōtēnat.di. xxi.de Conſtantinopolitana.Clemens etiā dicit.Nullus eps propter opprobriū ſenectutis vel nobilitatē generis;a paruulis vel minimis eruditus:ſi qđ forte eſt vilitatis vel ſalutis inquirere negligat:qui em̄ rebelliter viuit &diſcere atq; agere bona recuſat magis diaboli q̄ chriſti membrū eſſe oſtēditur diſt.xxxix.c.nullus De rege Aſſiero monachia legit Heſter.i.q̄ habebat ſeptē ſapiētiſſimos ſcientes leges &iura maiorū quorū cōſilio cuncta agebat. Quarto rectores ſuphia detinētur cū nō paniūtur ab alijs reprehēdi in his quæ minus bene faciūt vt em̄ dicit Eccl'.vij.Nō eſt homo ſup terrā qui faciat bonū&nō peccet:&permaxi me cura rei familiaris ſine pcō exerceri nō poteſt:etiā ab his q nouerūt vitare pēm fm̄ Grego.Oculus q̄ propius quātūcūq; acutus &ſi oīa alia videat ſeipm̄ nō videt.Nō ſic egit Petrus priceps apoſtolorū:ſed reprehēſus a Paulo de nimia condeſcenſione erga Iudæos in obſeruatione legaliū eū audiuit:vt dē ad Gal'.ij.&diſt.viij.veritate.Dauid etiā rex reprehēſus a Nathan propheta de adulterio &homicidio occulto:ſubito acqeſcēſpoenituit. Theodoſi⁹ imperator reprehenſus ab Ambroſio de occiſiōe plurium̄,peracta in vindictā vnius ſui militis interfecti:&,phibitus ab eo eccleſiā ingredi ante publicā pœnitētiā:acquieuit&patienter tulit.Ecōtrario Hieroboam qui manū extēdit cōtra prophetā qui eū reprehendebat de idololatria innuēs vt caperetur aruit brachium.iij. Regū. xiij.Ioas rex iuda: quia lapidare fecit Zachariam filiū Ioiadæ ex eo q̄ vitia eius reprehendebat in multa mala incidit.Cū humilitate tū&treuerētia&prudētia vt fecit Nathā erga Dauid debēt ſuperiores argui.Sed & ſi iniuſte arguerētur cū māſuetudine nō cū indignatione & vindicatione debēt oſtendere innocētiam ſuā.ſicut fecit chriſtus dicēs Iudæis cū in multis calūniātibus.Quis ex vobis arguet me de pctō? Ioan. viij.& habet.ĩ.q.vij.c.teſtes.§.ecce oſtenſum eſt.

De ter tia.

Exēpla de his q reprehē ſionem patiēter tolera uerunt.

§.II.IN RELIGIOSIS QVADRV

Religioſi deſpiciunt ſęculares

plex inuenitur ſuperbia. Prima eſt eorū qui deſpiciūt ſęculares etiam peccatores credentes ſe inquinare ex conſortio eorū.Similes hi ſunt Iudęis qui vt dicit Ioan:xviij,no lebant introire in prętoriū Pilati ne cōtaminarētur:timētes coinquinari cohabitatione infidelū:nec ſibi cōſcientiā facięres de procuratione mortis chriſti innocētis.Contra quos dicit dñs Deutero,xxxiij,Nō abominaberis.Egyptiū:qa&ipſe aduena fuiſti in terra eius,Egyptius interpretatur tenebrę&ſignificat ſęcularē.Ad qđ etiam facit illud Hiero.Diſcedite inquit.ſ.illi qui pſumūt de ſua bonitate ad peccatores polluti:recedite a nobis: nolite nos tāgere:nolite nobis cōmunicare.Hæc locutio nō illuminat ęcum:non ſanat ęgrotū:non curat infirmū:ſed magis occidit:&in deſperationem dęncit,diſtinc.xlv.recedite.debēt quoq; religioſi cōſiderare q̄ aliquādo in ſęculo ſunt aliq habētes meritū & perfectionē religioſorū: &ecōtrario in religione aliqui defides &mali,tenētes vitā malorū&mū danorū.In cuius figurā legitur Ioſuę.iiij. q̄ dñs tranſito Iordane voluit q̄ duodecim lapides de ipſo fluuio ſumerētur&ponerētur in terra ſicca in medio caſtrorū:&ecōtrario duodecim alij de terra extra fluuiū ſumpto ponerent in medio fluuij Iordanis.Iordanis fluuius ſignificat fratū fluidum ſęcularē:&terra arida ſtatum religioſum: ſed in examię rēcti iudicij chriſti mutat merita ordinū qualitas actionū.Quidā in ſęculo faciunt opera religioſorū:&ecōtrario.Exemplum in vitis patrū quo ad primū de Pannutio.

Exēplū de Pannutio.

diuit a dño q̄ cuidam Simphoniaco qui quęrebat ſibi victū ex arte cātādi:quę cum quęſiſſet Pannutius & inueniſſet iterrogauit quid boni ægiſſet in mūdo iſto?Respōdit q̄ ſemel cū eſſet latro & quædam mulier fuiſſet rapta quā loci⁹ eius volebant opprimere:ipſe defendit eam & liberauit de manibus eorū.Et alia vice cum inueniſſet p eremū diſcurrentē &lamentantē quandā mulierē eo q̄ maritus eius& filij tenerentur ex debito captiui:ipſe errātē reduxit&reſectionē dedit:&.ccc.ſolidos gb⁹ redimeret maritum &filios.Cū autē Pannutius hortaretur eū ad deſerendū mūdum acquieuit:& factus religioſus ſanctę vixit & obijt.Itē poſt hoc rogauit Pannutius cui ſimilis haberet ſanctorū:& fuit ei dictū,q̄ ſimilis erat primario cuiuſdā vici qui erat in proximo.&cū veniſſet Pānutius ad eū & diligēter inquiſiſſet de vita eius:dixit ſe eſſe cōiugatum &vxorē nō cognoſcere niſi cauſa ꝓlis:nō raptorē:nō ledēte per famulos ſuos greges vel fruges aliorū:lites ſedātē & hoſpitalē:qui demū horratu Panutij intrauit eremū: & ſanctę vitam finiuit.Iterū tertio orauit Pannutius cui aſſimularetur in ſanctis. Et reſponſum fuit,q̄ cuidam mercatori q̄ iuſte lucrans pauperibus ſubueniebat:&hortatu eius omnibus pauperibus elargitis intrās eremum ſancte deceſſit. Poſtmodū reuelatū eſt ei q̄ aſſumendus eſſet in cœlo.Et ne i ſuphiā eleuaret,ppterea prius illa ſibi oſtēſa ſunt.Ecōtrario legitur i vitis patrū de quodā religioſo ſolitario q erat tātę opinionis i populo:vt eſtimaretur patria illa meretis cōſeruari ſuis:& cū in morte eius ſuit aia eius violenter a dęmonibus de corpore educta:& ad ifernū delata:qa fuerat hypocrita & ſuph⁹ cęuis aūt religioſus nō debeat deſpicere ſęcularē vitā vel abhorrere cōſortiū cū expedit:non tū debet extra neceſſitatē multū ſęcularib⁹ familiaris exiſtere vel cōuerſari:qa nimia familiaritas cōtēptū parit:ait Sene.Et quies etiā mentis reſoluitur ex hoc vt dixit Anto.Sed o ſuperbiūt religioſi aliquando ex ſua religione & patribus ſe iactātes:aliꝫ oibus ꝓferētes ſtatū ſuū quinimmo & alios deſpicięres & multa mendacia fingētes ad exaltādū ſuā religionē & alias deprimēdū.Et monachi quidē gloriātur ſe patrē; habere Benedictū patrē oīm religioſorū inoccidētē:multoſq; ſanctos ac ſummos pōtifices ex monachis extitiſſe:vt Gregoriū magnū:Eugeniū:Vrbanū:& multos alioſq; doctores optimāq; partem elegiſſe:vt.ſ.cū Maria ſedeant ſecus pedes dñi ad audiēdū verbū illius & cōtēplādū:ſed vtinā tales vt bona Martha ſarageret circa frequens miniſterium dñi: & nō otio torperēt & ignauia;nec em̄ quis valet eſſe bonus Iſraelita,i.videns deū per cōtēplationē:niſi prius fuerit Iacobita.i.ſupplātator vitioꝝ:ſuperator paſſionū.Vñ de i figurā dictū fuit Exod'.xix.Beſtia quæ tetigerit mon ta dicit tē.ſ.contēplationis:lapidabitur.i.errorib⁹ pcurieſ:qa aia ſupplā lis homo.i.paſſionib⁹,ſubdit⁹ nō percipit ea q̄ dei ſunt i. tator. Coꝝ.ij.c. Prædicatores vero & Minores & Auguſtinēſes iactāt ſe vxores habere ſimul Lyam fœcūdā & Rachelem pulchrā immixtaq; exactione prædicationis & doctrinę & cōtēplatione orationis & meditationis chriſtū imitari cū a poſtolis eius ſicq; cęteros prędcellere. Et Prædicatores quidē Dñicū quaſi dño Ieſu ſimillimū ſuper cęteros pdicāt.Minores ſeraphicū Frāciſcum extollūt ſedem Luciferi amiſſam replērē. Mētiūtur equidē ipm̄ oi anno purgatoriū expoliare ſuis deuotis. Auguſtinū ſumme venerant eremitā vt gēmā doctoꝝ induētes cū habitu ſuo.Canoni Carmeci etiā regulares &ſeruitæ Nā Carmelitæ a monte Carmelo ſub Helia initiū habuiſſe ſuſpicātur partē regulæ Baſi dicātur. ſibi videri magis illo ſpem habebit ſtultus.Tales nolunt facere qđ eis dicit:etiam ſi prius habebāt volūtatē faciēdi illud:pmaxime hoc eſt reprehenſibile & periculoſum no uellis in religione,Vnde Bern̄. Nouitiū prudentē inſipiēter ſapiētę in cella diu poſſe cōſiſtere impoſſibile eſt.Stultus fiat vt ſit ſapiens:& hęc ſit oīs diſcretio eius:vt in hoc nulla ſit ei diſcretio:hęc oīs eius ſapientia:vt in hac parte nulla ſit hęc ꝓpria volūtas.vt dicit beatus Benedictus in regula.Et illa via de qua dē prouer.xiij,eſt via quę videt homini recta:& nouiſſima;eius ducūt ad mortē.Hęc figuratur p arborē ſciētię boni & mali in paradiſo voluptatis id eſt religionis:cuius fructū interdictum a dño qui comedit.ſ.ſequēdo ſuā velle qđ nō debet habere mortem aię in currit. Geñ.iij. Narrat Grego,in.ij.dialo.de ſancto Benedicto:q̄ cū cellarius non dediſſet panē oleo qđ erat in monaſterio pauperi vt mādauerat:ductus cōpaſſione fratrū ne ipſi eo carerēt:pręcepit vi vas illud cū oleo ꝓiceret extra feneſtrā de ſummo in terrā ne remaneret aliqd contra obedientiā in monaſterio. Quarto ſuphia religioſorū eſt eorū qui in clauſtro ſuperbiūt de diuitijs quas habuerunt in ſęculo:vel nobilitate generis:vel de his q̄ ſtrenue geſſerūt i ſęculo:aut q̄ multa dederint monaſterio:vel;qa multa acquirūt:quaſi oēs ſint ſibi obligati & debeāt eū reuereri.Vñ Aug.in regula.Nec extollātur ſi cōi vitę aliquid de ſuis facultatibus cōtulerūt:nec de ſuis diuitijs magis ſuperbiāt ſi eas in monaſterio partiūtur q̄ ſi eis in ſæculo fruerētur. Quid em̄ prodeſt diſpergēdo dare pauperibus ſi aia miſera ſuperbior efficitur;diuitias contrēndo q̄ fuerat poſſidēdo :Sed certe dchis ſuperbire non habet:qa bona quę ſua dicebat,ſua nō erāt.Vñ Dauid.i.Paral'.vlt.dicebat dño.Tua ſunt oīa dñe:& quę de manu tua accepim⁹ tibi dedimus:Sen̄.Nihil eſt oīno bonū ſine ſe bono. Ambro.qñ hāc ingreſſus es lucē:qñ devētre matris exiſti qui⁹ queſo facultatibus qbuſq; ſtipendijs conſtiparus ingreſſus es:diſt.xlvij.ſicut hi & ex hoc videtur eis ad placitū poſſe ſibi aliqua retinere:ſed accidit eis ſpūaliter quod accidit Ananię & Saphyrę corporaliter:qui retinētes ſibi aliquid ex ſuis occulte mortui ſunt. Act'.v.

Superfluū ornatū clericorū.

§.III.IN CLERICIS SIMILITER

ſuperbia reperitur,de quibus pōt illud Pſ.lxxij.intelligi In labore hoīm nō ſunt:qa nō habēt artes facere:&cū hominibus nō flagellabūtur:qa nō vexātur impoſitionib⁹ &ſeruituribus hoīm.ſ.dñorū & cōtrariū fm̄ iura ſecus eſt de facto.ideo tenuit eos ſuperbia:&hoc quadrupliciter.Primo in ſuperfluo ornatu veſtiū.Amictus hoīs enūtiat de homine.Eccl'.xix.Quia ſuperbus habitus ſuperbū animū indicat.Baſilius.Oīs ornatus præter neceſſitatē,i. congruitatē elationis habet calūniā.Vñ de Auguſtino legit q̄ dicere ſolitus erat,fateor de preciosa veſte erubeſco:& ideo cum mihi offert vēdo eāvt cū ipſa cōis eſſe nō poſſit preciū ſit cōe.Hinc & Bern̄.ad Eugeniū papam ait. Tu paſtor incedis deauratus tā multa circundatus varietate , Oues quid capiūt:ſi auderem dicere: dęmonum magis hęc paſcua q̄ ouiū ſunt hęc.Sic faciebat Petrus? ſic Paulus iudebat? Petrus neſcitur proceſſiſſe aliquādo vel gēmis ornatus vel fericis:nō textus auro:nec veſtus equo albo:nec ſtipatus milite:nec circūſtrepētibus ſeptus miniſtris: abſq; hoc tamē credit ſatis poſſe impleri ſalutare mādatū:paſce oues meas.Sacerdotes eius inquit deus per Pſ. induantur iuſtitia.Et iterum.Sacerdotes eius induā ſalutari.i.ſaluatore videlicet ornādo eos cōuerſatiōe chriſti q̄ fuit humilis in veſtitu & in oibus actibus ſuis.Solēt aūt ſe quidā excuſare tripliciter:videlicet qa dñs ituetur cor:& humilitatē cordis reſpicit.&magiſtrū humilitatis interioris ſe fatēt dicēs Mat.xj.Diſcite a me:qa mitis ſum &humilis corde. Sed o:qa debet quiſq; ſe conformare mouib⁹ eorū cū gb⁹ viuit vt dē diſt.xlj.quiſquis. Tertio q̄ ex hoc honor eccl'ię quæritꝫ.Quātū ad primū reſpōderi poteſt q̄ a corde vere humili exterior ſuphia nō,pcedit.Ex fructu:inquit Saluator:cognoſcit arbor.Mat.vij.Pręterea nō videtur ſufficere clericis vel alijs humilitas ſola interior exteriori omiſſa .Phil'.iij.apls. Modeſtia veſtra nota ſit oibus hoibus Reprehēdit idē Apls comedētē idolothitum&ſi nō inveneritionē idoli corā iufirmis mēte.i.Coꝝ.viij.&ad Ro. xiij.ex eo videlicet q̄ ſcādalizat infirmū cū ille eſtimet ſapiētē hoc facere i veneratiōe idoli. Vñ ad ſimilia trahit per exēplū.Sic populus videns clericos deferre pōpoſas veſtes cogitat eos ex ſuperbia & inani gloria agere:vel in hmōi nō eſſe pēm̄.Pręterea chriſtus non ſpūi humilitatē habuit interius:ſed etiā exteriorē exhibuit:vt in abluēdo pedū diſcipulorū & alijs multis in exēplū.Ex eo aūt qđ dixit.Diſcite a me &c voluit oſtēdere humilitatē cordis neceſſariā:quia ſine ea nihil valeret exterior quā prætēdunt hypocritę:non per hoc excludendo exteriorē.Itē ab omni ſpecie mali abſtinete vos ait Apls:qđ permaxime debēt obſeruare clerici.vt extra de vi.& ho.cle.cū ab omni. Sed portare veſtes pōpoſas habet ſpeciē mali ſuperbię: ergo abſtinere debēt ab hmōi. Ad fm̄ reſpōdetur q̄ quis debet cōformare ſe moribus eorū cum quib⁹ viuit quādo tales mores ſunt.i.act⁹ morigerati &honeſti:& hi proprie dicūtur mores:nō aūt quādo ſunt abuſiones. Vñ & Augu.dicit.Qđ nec cōtra fidē nec cōtra bonos mores eſſe cōuincitur:indifferēter habendū eſt: & pro eorū inter quos viuit ſocietate ſeruādū eſt.diſt.xij.illa. Nō dicit ſimpliciter mores,ſed bonos mores.Sed quō poſſunt dici boni mores: q a iure reprobātur & a ſanctis verbo & exēplo? Dicit enim diſt.xlj.cleric⁹.Clericus,pfeſſionē in habitu & inceſſu probet.Et ideo nec in veſtibus nec in calciamētis decorē quērat. Inſuper concluſio totius.iij.q.xxj.cauſę hęc eſt:q̄ clerici neq; ſulgidis:nec claris,veſtib⁹ debēt ornari.Et in pluribus capitulis dictę queſtionis dicitur:q̄ priſcis tēporib⁹ oīs ſacrat⁹ vir cū mediocri aut vili veſte cōuerſabatur.Audierāt em̄ quia qui mollibus veſtiuntur in domibus regū ſunt.Mat.xj.Gloſ.ſū ſummaria dicit ibi reprehendi iactātiā & abuſum & voluptarē in hmōi:nō ipſum vſum precioſarū veſtiū qui poteſt fieri ſm̄ cōſuetudinē regioꝝ veꝝ quia in his cōiter reperitur & iactātia,& voluptas & ſuperbia & ꝓdigalitas & ſcādalū proximorū videtur ſimpliciter inhærēdū literę cū ſancti hoc dixerint & ſer.ſauerint. Nec p hmōi apparatū honorat eccl'ia vt rāgebatur in tertia excuſatiōe:ſed potius dehonoratur. Ver⁹ ei eius honor procuratur per virtutē miniſtrorū ſuorū: & præcipue per actū humilitatis & modeſtiæ.qđ intelligētes ſcti egerunt vt Augu.& Martin⁹ & alij.Vñ Grego. Nihil in epali ceruice ſplendidius fulget q̄ humilitas.diſt.c. cōtra morem.

Clerici non debent ve ſtibus ſplendidis ornari.

Excuſatio clericorum.

Gloriā tur de amplis eccleſijs

Scd o ſuperbiūt & gloriātur clerici ſęculares & regulares:ſed vani in amplitudine eccleſiarū ſuarū,& multitudine miniſtrorū:in picturis & ſculpturis & marmorib⁹:&in ornamentis multiplicaris paramētorū.& deauratis varietis vel polimitis:& in vaſis argēteis & cortinis:ſuphia exterior & laicalis hęc eſt & vana.Sed oīa iſta licet ad dei honorē fiāt:& diuino cultui applicētur cui cōuenit oē decus & eminēs:tñ quo ad ſuperfluitates multas quę ibi ocurrūt melius & gratius deo! vt in pauperū alimonias cōuerterētur qđ & ſancti fecerūt:vt Augu.& Ambro.qui ait in lib. de offi.Nonne dicturus eſt dñs.Cur paſſus es tot inopes fame mori? & certe habebas aurū vnde miniſtrasſes alimoniā.ſ.ſacroꝝ vaſoꝝ.cur tot captiui i captiuitatē ducti? nec redēpti ab hoſte occiſi ſunt:meli⁹ fuiſſet vt vaſa viuētiū ſeruares q̄ metallorū Quid em̄ dices: Timui ne tēplo dei ornatus deeſſet.Reſpōdet. Aurū ſacra nō quęrūt:nec placēt auro quę auro nō emūtur.Ornatus ſacrorū eſt redemptio captiuoꝝ. Amb.xij.q.ij.aurū. Nec aliquis mihi opponat:inquit Hiero.diues fuiſſe in Hieroſolymis tēplū:mēſam:lucernam:thuribula:patellas:ſcypos:mortariola:& cętera ex auro fabricata. Tūc hęc ꝓbabātur a dño quando ſacerdotes hoſtias immolabāt:& ſanguis pecudū erat remiſſio pctorū:q̄q; hęc oīa i figurā pręceſſerint. Nūc vero cē:& delicias lutū putemus.xij.q.j.c.gloria. Tertio ſuperbiunt clerici tā ſęculares q̄ regulares de audiētia cōſeſſionibus & potentibus eſtimantes ad eos perſonas accederetex bonitate ſua & ſcięntia & doctrina ſua:cū tamē aliquando tales ſint imperitiſſimi:nec cęteris meliores:etſi loquaciores.Sed ſi haberent zelum animarū nō perſonarū non ſe extollerent:propterea q̄ aliquādo ęmulantur ,phibētes ne ad alios accedant:& ſine cauſa rationabili nō ſe extollerent cū requirat magnā prudentiā & nō modicā ſciētiam & caſtimoniam veram quę in ſe cognoſcere preſum catum pręſtās ambo in ſoueam cadant. Caueat ſpiritualis iudex:inqt Augu.de cōfeſſore:vt ſicut nō cōmiſit cri-

De audientia ꝓfeſſionum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

men nequitię:ita non careat munere scientię. de pœni. di. vi. qui vult. Cognoscat se igitur: ait idē eo. c. & purget se ī qđ videt alios sibi offerre. i. peccata. Quod si ab elatione nō cauerit de se p̄lumēs: & sua puritate & zelo sine timore cōfidēs: si nimiā familiaritatē cū mulieribus eriā spiritualibus sumpserit & cupiditati intenderit vel curiositati quę rēs quę nō oportet: deus humiliabit eū: & ī magnos inc. det laqueos diaboli cum scandalo & perditione plurimo⁹: quas ruinas frequēter auribus nostris vbiq; audiimus. Quarto superbiunt clerici magis regulares q̄ sęculares: qa magis eis officium exercent de actu prædicationis cū videant ecclesiā impleri: & præcipue cum nō solū aures demulcent populo⁹: sed mouēt & flectunt vsq; ad cōuersionē morū: quasi meritis suis hoc ascribēres: aut ingenio & eloquētię ex hoc super ceteros teneri cupiētes & honorari: & dictis suis nō contradici pacientes: in his etiā quæ minus bene vel falso dicta sunt. Nesciūt hi considerare q̄ gratia sermonis etiam cū fructu cōmunis est bonis & malis. Qđ ostendit apl's. 1. Cor. xiii. Si linguis hoim. & angelo⁹ intus. s. mouendo vel illuminādo loquar: & charitatem nō habeam: factus sum sicut es sonās: me consumēs, & alios ad bonū inducens propter qđ ipse Apl's prędicator vniuersi raptus ad tertiū cœlū castigauit corpus suū & in seruitutē redegit: non in delicię nutriuit: ne forte cum alios prędicaret ipe reprobus inueniretur timens si non egerit quæ docuerit. In iudicio sedes. ait Chryso. Si enim bene docueris & male vixeris: deum instruis quō te debeat condēnare. dist. xl. multi. Solēt hi gloriari de filiis suis. i. conuersis: sed eos extinguūt malo exēplo vitæ suæ. Insuper aduertendū est q̄ ſm Grego. in moral. Sermo datur prædicanti frequēter ex merito non suo sed audientis sicut etiam & aufertur. vnde & dominus asinam cū voluit loqui fecit ad corripiēdam vesaniam prophetæ Balaam. Numeri. xxij.

Superbiūt p̄pter officium.

vermis diuitū est superbia.

§. IIII. DE SVPERBIA LAICO

potest intelligi illud Esa. xxviij. Pedibus cōculcabitur corōna superbiæ. i. illud de quo maxime supbiunt & hec est quadruplex. Prima est de diuitijs. 1. Timo. vj. Diuitibus præcipe nō altū sapere. i. nō supbire. Dicit em Aug. Vermis diuitum superbia. videtur em eis ratione diuitiarum oibus esse superiores: & q̄ oia diuitijs possēt habęre. Sed attendit: qa dicit Iob. xxvij. Diues cū dormierit nihil secum affert. Secunda est de nobilitate generis. Vnde Sallustius. Cōmune malū nobilitatis est supbia. Videtur enim eis quia a nobilioribus descēderūt præ alijs debere honorari & reputari. Vnde Dathan & Abyrō de nobiliori tribu exorti superbia eleuari contra Moysen de ducatu populi Nume. xvj. Sed ridiculosa est ista nobilitas quæ attendit ex parte corporis ratione generis. Omnes em de luto originem trahimus: & corpus cuiuslibet seruus est aiæ. Non aūt dicitur magis nobilis vnus seruus q̄ alius, cum seruitus nō spectet ad nobilitatem. Vnū tm bonū est qđ habet nobilitas quæ carnis dī: q̄ quasi quodam frænū est qđ debet cohibere hoies ne malefaciāt. Vñ Hiero. Nihil aliud video in nobilitate appetēdum nisi q̄ nobiles quadā necessitate astringuntur: ne ab antiquorū probitate degenerēt. Vnde cum quidā vituperaret aliū de genere suo dicens, Tu es caput tui generis. Ille rūdit. & tu es cauda tui generis. Sed vt ait quidā. Nobilitas sola est animū q̄ moribus ornat. Tertio superbiūt de operibus ex genere bonis. Nā cū faciant quædā supficialia bona vt aliquando ieiunare: dicere aliquas oōnes: dare eleemosynas: audire prędicationes: laborare ad gubernandū familiam: & forte ad regēdū ciuitatem per diuersa officia: reputant se dei amicos: & ī gloria recipiēdos: præferēdo statū suū clericis & religiosis: cum nō habeāt tot labores & vexationes. Sed cū his operibus immisceāt multa mala & mortalia & in eis permaneant per totū annum: immo & aliquando per anos debēt aduertere nullius valoris seu meritis esse illa bona quæ eis videnē tam magna: quia extra charitatē facta vt odiū: fornicatio: periurū: fraudulentia & hmōi quę frequentāt. vñ de eis verificāt illud Aggei. j. Cōgregauerūt mercedes & miserūt eas in faccum pertusum: in quo. s. nil remanet missum: labores quoq; eorū pro mundo sunt nō pro deo: & cum modica patiētia & timore dei. Quarto superbiunt erubescēdo de operibus bonis eis inconsuetis, s. sic dimittēdo. Eccli. iiij. Est cōfusio, adducēs peccatū. s. quā Supbia do quis propter verecundiam timens irrideri ab alijs dimittit bona facere: qđ videt p̄cedere ex superbia carnali do orit quia dū appetit honorari ab alijs timet faciēdo illa bona ex eruq̄ nō sint eis grata nō esse in honore corā eis sed in opprobrio. Hi certe vt ait Pō. Trepidauerūt timore vbi nō erat timor. i. causa timoris: vñ fit quasi puuli q̄ exterrent latratu catulo⁹ q̄ mordere nesciunt. Seneca. Auctoritatē habemus senum: sed vitia puerorū: nec puero⁹ tantū sed infantiū: illi leuia formidant: hi falsa: nos vtraq;. Hęc ille Ille leuia formidat qui verba irrisiōis formidat: falsa formidat qui reputat dedecus qđ in veritate est honor. Mūdus iste est vt catulus irrisionibus latrans cōtra eos qui bene facūt sed mordere nescit. qa eos nō percutit: & cū satis latrauerit: tacebit. O q̄ strenui milites sūt qui propter solū latratū de relinquunt dñm sum: bene relinquerent esī si armati milites insequerētur. Si aliquis de militib⁹ alicuius regis ipso petēte ab eo debitū seruitiū: diceret se nō audere ei seruire: qa hoies obloquerent de eo: friuola & ridiculosa reputaretur eius excusatio: Sic est friuola illorū qui ꝓpter verba hoim dimittunt facere quæ pertinēt ad seruitiū & honorē dei & salutē animarū: vt cōfiteri audire diuina: facere eleemosynas: visitare ifirmos & seruire eis: accipere eucharistiā publice cū alijs frequentare prædicationes: dimittere vestes pomposas: cauere a mendacijs: ingredi religionē & hmōi. Hi sunt similes lepori qui est aial valde timidū: vtinā tamen essent. similes ei in alijs. De eo em scribit Prouer. xxx. Lepusculus plebs inualida q̄ collocat in petra cubiculū suum. Lepusculus labia habet in motu: aures longas: pedes veloces timor enim addit alas pedib⁹. Sic facere debet qui debilem se cognoscit in petra fiduciā habet & cubile collocat qui in Christo fiduciā habet. Petra em erat Christus ait apl's. s. significatiue labia habet in motu qui frequenter orat: lōgas habet aures qui velox est ad audiendum: tardus ad loquendum. laco. i. id est ad respondendum opprobrijs quæ sibi dicūtur. debet em tacere: pedes veloces habet quem timor dei occupat: quia qui timet deū nihil negligit. vt dī Eccl's. vij. c. Causa aūt huius timoris esse potest amor placēdi mūdo. Seneca. Desines timere si sperare desieris. vel qa forsitan deus recessit ab eo: vix posset esse in eo tanta timiditas in quo deus esset. Vnde Pē. xxij. Si ambulauero in medio tribulationis nō timebo mala: quoniā tu mecum es. Ostendit aūt fatuitas eorum qui erubescunt bene facere triplicit̄. Primo quia ipsi permittūt se vinci ab irrisorib⁹ quos magna facilitate vincere possunt sola enim taciturnitate vincuntur irrisores. Esa. xxx. In silentio & spe erit fortitudo vestra. Si em illi qui irridētur tacerent & animū haberent ad mercedē quā expectant: confusi remanerent irrisores. Scd'o ostenditur hęc fatuitas ex eo qa timent irrideri ab his qui irrisione digni sunt. Quādo enim mali irridēt bonos de bonis operibus suis: perinde est acsi cęci irriderent videntes de hoc q̄ vidēt & claudi recte incedentes & ideo ipsa irrisio irridēda est. Seneca. Equo animo audienda sunt cōuitia imperitorū: & ad honesta tendenti contēnēdus est ipse contēptus. Tertio ostendit per hoc qa erubescūt de hoc vnde gloriari deberent. vnde erubescūt bene agere: eo q̄ cōsueuerunt male agere: vel qa vident eos male agentes. Hoc em valde gloriosum est cū aliquis bene agit inter male agentes vbi male agere consueuit. Tales sunt similes illis qui erubescunt q̄ de naufragio euasērūt: vel de hoc q̄ nō fecerint quod, soliti fūt: vel de hoc q̄ sanus esset alijs existentibus leprosis. Seneca. Nondum es fœlix si turba non te derider. Christus Matth̄. v. Beati eritis cum maledixerint vobis homines &c. Seneca. Nō q̄ multis: sed quibus placeas cogites.

¶ De ambitione & ibi de appetentibus vel procurantib⁹ dignitatem vel officia: vel beneficia curata: vel magisterium in theologia vtrum sit licitum. CA. V.

DE VITIIS DESCENDENtibus a supbia magis q̄ ab alijs. Et prīo de ambitiōe q̄ dī cathedra pestilētię. ſm illud. Pō. j. Btūs vir q̄ n abijt ī cōsilio ipiorū & ī via pc̄to⁹ nō stetit: in cathe. pestī. nō sedit. Quod intelligit de christo & de quocūq; iusto eū imitante. Vñ Aug. sup Pō. Noluit Christus regnum terrenum cū superbia: quę cathedra pestilentię

pestilētię recte dī: qa nō fere quisq̄ ē qui careat amore dominādi & humanā nō appetat gloria. Hęc Aug. Pestilētia em dī morbus late vagās & quasi oēs inuolvēs. Amor aūt dominādi ad ambitionē pertinet. Amb. quoq; super Luca ait quit. Sæpe quos vitia nulla delectant: quos nulla potuit mouere luxuria: nulla auaritia subuertit: facit ambitio criminosos & vt dominet qs prius seruit. Et ꝓpter ea diabolus tentās dixit Christo in mōte. Hęc oia tibi dabo. s. regna mūdi quę ostēderat: si cadens adoraueris me. Mat. iiij. Adorat em & honorat & seruit ambitiosus indebite eū a quo honorē & dignitatē sperat. In prefato autem versu Pō. notāt triplex ꝓcessus qui potest in quolibet reperiri pc̄tō. Tres enim sunt differentiæ pc̄ti. s. mortalis. ait Augu. tāq; tres mortes. Vna in corde. cū. s. rōne assentitur libidini vel cuicūq; pc̄tō mortali: tāq; puella ī domo mortua. Mat. ix. Altera in opere cū in factū procedit assensus vt adolescēs extra portā delatus. Luc. vij. Tertia cū mole malę consuetudinis pręmit animus tāq; Lazarus fœtēs in monumēto. Io. xj. de pœni. dist. iij. sicut trib⁹. Denotāt ista differētiæ seu gradus p hos terminos abire: stare & sedere Et sicut in abeūdo. i. recedēdo de loco importat ꝓcipiū motus in stando in via ꝓcessio motus: in sedendo terminus motus: ita in malis ꝓsuefactione est grauius pc̄tm q̄ i operatione: & in operatiōe. s. exteriori magis q̄ in cogitatione tantū. Beatus ergo in re fuit christus & erit in futuro oīs iustus. Nunc aūt in ꝓse vir viriliter agēs & virtuose qui nō abhōrt in cōsilio. i. nō recessit a deo i regionē dissimilitudinis per pc̄tm deliberatæ cogitatiōis. Ab ea em quis incipit a deo recedere in cōsilio impiorū repetitis s. i. dēmonū tractantiū & persuadentiū ambitionem eis acquisęs: vt primi parctes. Et in via pc̄ōrū nō stetit. i. nō peccauit ope exectus cōtra deum qui est via qua itur ad inferos sicut ipsi primi parctes opere trāsgredientes dei mandatū. Et in cathedra pestilētię nō sedit in cōsuetudinem ducēs actū ambitionis vel alterius pc̄ti: & frequēter iterās ac dēfendēs vt licitū ꝑ tm suū: vt ipsi primi parctes qui se excusauerūt: & sic ibi quiescens. Sicut in cathedra qs exaltatur sup alios: ita per ambitionē quērit dignitas & prelatio ad quā sequit honor. Et sicut in cathedra docet: ita talis suo exēplo malo inducit alios ad vitiū quod inficit & occidit aīam: sicut pestilētia corpus. Bern. in ser. Potestatis ambitio angelum scelicitate angelica ad quā erat creatus priuauit. Scientiæ appetit⁹ hoiem immortalitatis gl'ia spoliauit nō Euā cibus defiexerat: nō mādatorum obliuio destituerat: sed ꝓmissio honoris: ambitio illecebrosa decepit.

Peccatimortalis tres differentiæ.

Ambitiō est pc̄tm charitatiaduersatiuū.

¶ Potest ergo cōsiderari ambitio prout est ideliberata interius eius affectione. & hic abijt in consilio impiorum.

¶ In procurata exterius operatione: & hic stetit in via peccatorum.

¶ In continuata vbertius exercitatione: & hic in cathedra pestilentiæ non sedit.

§. I. DE PRIMA SCILICET AMbitiōe. put est in mēte. Dicit saluator: in reprehensione Scribarū & Phariseo⁹ Mat. xxiij. Amant primas cathedras in synagogis: id est præcipuas dignitates ad quas sequitur honor: Est aūt ambitio, put diffinit a. b. Tho. ij. ij. q. cxxxj. est pc̄tm inordinatus appetitus honoris. Et qa ad dignitatē potentiā & præsidētias sequit honor: ideo inordinat⁹ appetitus harū pertinet ad ambitionē. Quod aūt ambitio sit peccatū probatur triplr. Primo qa a mala radice ꝓpagat. Secūdo quia charitati aduersat. Tertio qa magnanimitati contrariat. Primū sic patet. Sicut fruitā⁹ est intellectus q̄ ex intecta radice generatur: ita & actus humanus qui ꝓcedit ex pc̄tō oportet q̄ sit pc̄tm: sed ābitio quę est appetit⁹ iordinatus honoris ꝓcedit ex pc̄tō. Nam dicit Aug. in lib. de vera religione. q̄ ambitio ꝓcedit ex supbia & ex cōcupiscētia seu cupiditate: sed supbia & cupiditas sūt pc̄ta. jvt patet. ō. ergo & ambitio est pc̄tm. Prout em per potentiā vel dignitatē intendit qs acquirere apparentē & excellentē honorificentiā: sic ambitio oritur ex superbia. Sed prout intēdit quis acquirere per hmōi sufficiētiam apparentē seu rerum abūdantiā: sic a cupiditate orit ambitio. A sex. in. ij. parte. Scd'o ambitio probatur esse pc̄tm: qa aduersat charitati. Nihil em repugnat charitati quę est vita aiæ nisi peccatū, sed ambitio repugnat charitati. Dicit em apl's. 1. ad Cor. xiij. Charitas nō est ambitiosa. vbi dicit glos. id ēnō, vult alios preponi. Charitas em diligit proximū sicut seipm: & ideo no vult eū subiacere sibi sed socio esse. Appetit seruire ꝓximo & nō sibi seruiri: sicut filius hois nō venit ministrari sed ministrare. Mat. xx. Ambitio igitur pc̄tm est. Tertio ostēdit esse pc̄tm ex eo quod magnanimitati cōtrariat. Nam qđ cōtrariat virtuti morali est pc̄tm quę virtus moralis est ſm regulā rōnis: sed magnanimitas quę ē virtus moralis ſm Ph̄m. iiij. Ethi. contrariat ambitio. Ambitio em est inordinatus appetitus honoris: & magnanimitas est ordinatus appetitus magni honoris. Inordinatū autē opponitur ordinato: igit ambitio est pc̄tm. Pro declaratione aūt hui⁹ inordinationis appetitus q̄ reperit in ambitione. Nota ſm Tho. ij. ij. q. cxxxj. ar. j. q̄ honor ꝑportat quādam reuerentiā exhibitā alicui in testimoniū excellētię bonitatis eius vel virtutis. Circa aūt excellentiā hoīs duo attenduntur. Primū est q̄ id in quo homo excellit non habet homo in seipso. s. a se: sed est quasi quoddā diuinū in eo. & ideo nō debet sibi principaliter ex hoc honor: sed deo. Secūdum est q̄ id in quo homo excedit dat hoī a deo Vt ex eo alijs prosit. vñ intantū debet hoī placere testimonij suę excellētię qđ ab alijs exhibeat inquātū paratur sibi via ex hoc vt alijs prosit. Tripliter ergo contingit appetitū honoris esse inordinatū. Vno modo quia appetit honorē Honor seu testimoniū de excellēta quā nō habet: qđ ē appetere hoc triplici norē supra suā ꝓportionē: vt si mal⁹ desiderat honorem ter inor acsi esset bon⁹ & desiderat regimē & prudētia quę nō dedinate bet nisi virtuosis nil curās de virtute. Vñ Eccli. vij. dī. Noli appetere velle fieri iudex nisi valeas virtute irrūpere iniquitates scilicet alios. s. recte iudicādo nec declinādo a veritate: timore vel amore cuiuscūq; qđ nō facit mal⁹. Refert Aug. i. v. de ciui. dei. cxij. ātiquos Romanos cū dediti essent ido latrię duo i vrbe cōstruxisse tēpla iter cętera: vnū deo virtuti, aliud deo honori & cōtigua: ita ut ordinata q̄ ad rēplū dei honoris nō poterat esse accessus nisi per tēplū dei virtutis. Qui q̄uis errarēt vt infideles in facto & opinione. Nā nec virtus dea est: nec honor dea: sed dona dei q̄ ipsius est colēdus. In signo tū quo ad ordinē cōstructionis tēplorū nō errabāt volebāt em cū ītis ostēdere q̄ ad honorē qui multū appetitur recte pueniri nō potest nisi p operavirtutis. Scd'o inordinate appetit honor inquātū honorem de excellētia sua quā habet a deo non refert in deū cuius ipm deū vt autorē suę excellētię & virtutis principaliter honorari, iuxta illd apl's. Soli deo honor & gl'ia: sed sibi cupit illū honorē vt quoddā bonū. Qđ si qs obnecteret q̄ absq; virio pōt vtiq; appeti a quocūq; qđ sibi debeat ꝓ prēmio. Sed honor est ꝓmiū virtutis: vt dicit Phs i. iiij. Ethi. ergo sibi appetere honorē nō est pc̄tm. Rñ. Tho. vbi. ō. q̄ honor nō dī prēmiū virtutis ex parte ipi⁹ virtuosi: vt. s. pro præmio expetere debeat: sed ꝓ prēmio expetit bitudinē quę est finis virtutis. Sed dī esse honor prēmiū virtutis ex parte aliorū: qui. s. nō habēt aliqd maius qđ retribuāt virtuoso q̄ honorē: q ex hoc ipso magnitudinē habet q̄ perhibet testimoniū virtuti: nō tñ est sufficiēs prēmiū: vt dī iij. Ethi. Tertio inordinate appetit honor inquātū appetitus in ipso honore quiescit: nō referēs honorē ad vtilitatē aliorū: & talis ꝓter cōsequendū honorē in multa mala incidit. Vñ Leo pa. Mens potentię auida nec abstinere nouit a veritis: nec gaudere concessis: nec pietati adhibere cōsensum. dist. xlvij. c. virū. Sicut auiditas potentię ad ambitionē pertinet: nec obstat si qs dicat q̄ honor de se est quoddā bonū & maximū inter exteriora. Insuper & per honorem homines, reuocant a multis malis faciēdis: ne. s. perdāt honorē & prouocantur ad bona. Vñ & Tull⁹ dicit in lib. de Tusc. quęstionib⁹. Honos alit artes quicq; ad studia accēduntur gl'ia ergo videt licitū ipm appetere. Nā vt ī nder Tho. vbi. ō. Honor & si sit bonū: appetitus tñ boni debet esse regulat⁹ ſm rationē. Si aūt trāscendat regulā rōnis: iō nō erit bon⁹ ille appetit⁹ boni. Sic ergo appetere honorē inordinate: vt. s. quiescat in eo vel alio modo q̄ dī facit ambitiosus est cōtra regulā rōnis: vñ & malū. Sic etiā per appetitū ordinatū honoris. s. ꝓ debita media aliq reuocātur a malis & ꝓuocāt ad bonū: nō aūt p appetitū inordinatū q̄nimmo p hoc dat occasio multorū malorū: cū. s. nō curat qd mali agāt vt honorē ꝓsequātur. vñ. Sallu. in Catil. dicit q̄ gloriā honorē & imperiū bon⁹ & ignau⁹. i. malus æque sibi exoptāt. Sed iste. s. bon⁹ recta via nititur: huic. s. ignauo: quia bonę artes desunt dolis & fallacijs intēdunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qđ etiã illi qui nõ curãt de honore vituperãt ſm pẽm. intelligit de his q nõ curãt de hon ore ſm q ratio dictat. i. q nõ curãt vitare ea q̃ ſunt ꝓtraria honori vt mala opera. Nõ aũt intelligendũ q debeat quẽrere honorẽ vel facere bona vt honoref. Qui em ſolũ ꝓpter honorẽ vitãt mala vel faciũt bona nõ ſunt virtuoſi vt patet p Pẽm. iij. Ethi. vbi dicit q nõ ſunt vere fortes q ꝓpter honores faciũt fortia. Appetit⁹ igit honoris ambitioſus ga ſe ordinat⁹ aliquo predictorũ triũ modorũ ideo pẽm eſt. Aug. etiã dicit q locus ſuperior ſine quo ppſus regi nõ poteſt: & ſi adminiſtretur vt decet: indecẽter, tñ appetit. viij. q. i. qui eꝑatũ. vnde & ibi peccatum. Et talis appetitus ad ambitionẽ pertinet.

§. II. QVANTVM AD SECVNdũ. ſ. put honor & dignitas ꝓcurat, phibẽt hoc pertinẽs ad ambitionẽ.

Ecclia. vñ. vbi dr. Noli quẽrere ab hoie dignitatẽ nec a rege cathedrã honoris. i. dignitatẽ. Sicut aũt ad regẽ ſpecialiter ꝑtinet ponere aliquẽ in regno ſuo q loco ei⁹ ſit: & regi iniuriã faceret q ab alio q̃ a rege ſine ei⁹ conſenſu hoc obtinere vellet. Sic deo iniuriã facit q ab alio q̃ ab ipſo dignitatẽ querit. Quilibet aũt rector tenet vices dei præcipue eccleſiaſticus. Tũc aũt putat a deo præfici ſeu de volũtate ei⁹ cũ a pplis ſeu electoribꝰ ſeu ſuperioribꝰ in dignitate ſine ſui affectu vel queſitu ponit. Vñ ad Heb. v. Nec q̃ſq̃ ſibi ſumit honorẽ: ſed q vocat a deo tãq̃ Aarõ. Quẽrit aũt quis cathedrã honoris & ſic ſtat in via pctõrũ ãbitioſorũ qui p precamina vel obſequa vel munera ꝓcurant dignitates: officia vel bñficia præcipue curata qđ ꝑtinet ad ſimoniã: vt dictũ eſt. ō. tit. i. c. v. qđ fecit in pius Iason qui ambiebat ad ſummũ ſacerdotiũ: vt dr. ij. Macha. iij. vñ, pmiſſit regi Antiocho trecẽta ſexaginta talẽta argẽti: vt obtineret ſummũ ſacerdotiũ: qđ & fecit ita pueſſe agens: vt cõſtitueret ephẽbiã. i. proſtibulũ iuuenũ & Iudæos trãſire faceret ad ritus gentiliũ: & poſtea cũ mitteret pecuniã pMenelaũ ipſe addidit ad prædictã ſummã multa pmittẽs: & ſibi ꝓcurauit ſũmũ ſacerdotiũ. Debet ãt q̃lit et ſibi cauere ab hmõi queſtu & ꝓcuratione triplici ex cauſa.

Aq̃ſtu honoris iiu ſto q̃li bet abſtineat.

¶ Primo qa multa crimina inducit.

¶ Sed o qa quilibet iuſtus hmõi fugit honorem.

¶ Tertio quia quietẽ mentis tollit. De primo dicit quidã Pbs. Hoc maximũ malũ habet ambitioſus: qa non reſpicit deũ vel ſe vel alios: ſed p fas & nefas & mille pericula ad dignitatẽ tẽdit quã appetit. Ambitioſus ſemp eſt pauidus. Timet em ne qd dicat vel faciat quod in oculis hoim dafpliceat: honeſtatẽ mentitur: humilitatẽ ſimulat cuneris adulatur: cunctis inclinat: oĩm eſt ſeruus & tributarius: grauem pugnã habet in ſe dũ iniquitas pulſat animũ et ambitio ꝺtinet animũ. Ambitioſus nulli pareit vt regnet: dominiũ em nõ patitur ſocũ. Propter hoc Romulus occidit fratrẽ Remum vt ſolus regnaret. Iulius Ceſar plura bella ciuilia in quibus occiſi ſunt innumeri fecit vt Imperiũ vſurparet. Ambitioſiſſimus Abſalon patri non pepercit vt regnaret ipſe ſed p adulationes populũ ad ſe traxit, & facta cõiuratione cõtra patrẽ Dauid eũ de regno expulit: vxores ei⁹ publice cognouit vt firmi⁹ poſſet regnare ipmq̃ patrẽ cum exercitu ſuo exterminare curauit: ſed impunitus non trãſiit. Nã fugiens de bello in mula cũ trãſiret ſubrus quercũ per capillos ſcapitis ad ramũ quercus remãſit ſuſpẽſus quẽ Ioab tribus lanceis tranſſixit. ij. Reg. xviij. Athalia mortuo filio ſuo vt ſola regnaret peſtima fœmina oĩm de ſemine regio maſculum occidi fecit. De crudelitate athaliç. niſi vnũ Ioas ſcilicet paruulũ q abſcõdit⁹ fuit: fuit: ſed ipſa demũ occiſa fuit. iiij. Reg. xj. Hieroboã rex Iſrael ne amitteret regnũ qđ ſibi a deo traditum fuit vitulos aureos fecit in Dan & Berſabee vt eos ppl's adoraret & in Hieri'm nõ accederet: ſed tpaliter & ꝛternaliter punitus eſt. iij. Regum xij. Abimelech vt principatũ acciperet in Sychẽ: occidere fecit. lxx. fratres legitimos ipſe illegitimus. ſed male ſibi nuit faciens ſe occidere poſtẽq̃ fuit pcuſſus a muliere per fragmen mole iactatum de muro ciuitatis ab eo obſeſſę. Iudicũ. ix. Legit in vitis patrũ q dã quidã frater incederet per viã lutoſam ſecũ mente reuoluens q ſi eſſet, eꝑs faceret multa bona & mala extiparet: cecidit in dẽſum lutũ vñ totus detur patus eſt. qui ex hmõi cauſa ad ſe reuerſus ad intel ligẽdum pctũ ambitionis quod eũ ſub ſpecie boni pulſabat ſibi ipſi dixit. Surgite dñe eꝑe. Animaduertit ex inde q in maius lutũ vitiorũ cecidiſſet ſi ad illud ꝓmotus fuiſſet. Secũdo oſtendit magnitudo vitij ambitionis. Graues ſeu grauitas ex hoc q̃ oẽs ſancti fugerũt dignitates & hoꝛtas amenores cõſiderãtes mala inde ſequẽtia. Qđ etiã figuratum bitiõs. eſt in parabola quã dixit Ioas contra Sychimitas. ſ. q ipſe interfecerãt. lxx. fratres ſuos vt ambitioſum Abimelech haberẽt in principẽ. Iudicũ. ix. Qđ ſemel lignã voluerunt regẽ ſibi cõſtituere ſuper ſe & inungere. Dixerũ ergo oliuę. Impera nobis. Reſpõdit oliua. Nunqd poſſum deſerere pinguedinẽ meã qua vtunt dñ & hoies vt ꝓmoueat inter lignas? Dixerũt exinde ad arborẽ ficũ. Veni & accipe regnũ ſup nos. Quę reſpõdit. Nunqd poſſum dimittere dulcedinem meã & fructus ſuauiſſimos & ire vt inter ligna ꝓmoueat? Locutaq̃ ſunt ligna ad vitẽ. Veni & impera nobis. Quę reſpondit. Nũquid poſſum deſerere vinũ quod ſtilicat deũ et hoies vt ꝓmoueat inter ligna & noluit? Demũ dixerunt ad rhãnũ. Impera nobis. Quę reſpõdit. Si me cõſtituitis regem venite & ſub vmbra mea requieſcite. Si aũt non vultis egredia ignis de rhãno et coburat vos. Moraliter ligna ſunt hoies. iuxta illud Pẽ. j. Erit tanq̃ lignũ quod plan. &c. Regẽ querunt ſibi inungere ga rectorem quẽrũt qui eos mãſuere & leniter regat & nõ tyrãnice Procurant habere oliuã ſed renuit: qa dediti operibꝰ miſericordię ſignati per oleũ nolunt dimittere opus miſericordię qđ impinguat lucẽ in ſe gratię diuinę & ꝓximis ſubuenit vt preſicianf timẽtes ex hoc amittere bonũ qđ faciunt. Ficus deſignat contẽplatiuũ qui vocatus ad regimen nõ acquieſcit timens amittere ſuauitatẽ odoris contẽplationis ex ſolicitudine & occupatiõe prælationis. Vitis ſignificat dilectionẽ feruentẽ quę etiã recuſat prælationẽ timens ne ex officio regiminis repeſcat feruor dilectionis qui lętificat deũ & hominẽ. Rhamnus eſt genus rubi aſperũ nimis & aculeatũ ad modũ ſentis: qđ ad impetum venti ſm Ioſephũ emittit ignẽ: & in primo molle eſt: poſt ea obdureſcat. & ſignificat tyrannũ vel ambitioſum q ſpinis vitiorũ acutus ſubditos ſpoliat: ſicut ſpinę lanã omũ: qui ex ſe mittit ignẽ peruerſę & furioſę cõuerſationis quo ſe & alios cõburat incẽdio tribulationis præſentis & infernalis. Sic igit ſancti recuſant mali procurãt & auide acceptãt honores & dignitates. Vñ & ipſe ſanctorũ oĩm ſanctificator: Chriſtus Ieſus cũ facto miraculo ex qnq̃ panibus multiplicatis turbę voluerũt eum ſibi facere regẽ aufugit: vt habet Io. vj. Moyſes. lxxxiij, annorũ cũ nitteret a dño vt eẽt dux populi Hebreoꝝ multũ reſtitit excuſans ſe q̃ eſſet impeditioris linguę. Exod. iiij. Saul quo melior nõ erat in Iſrael nõ querẽs dignitates ſed aſinas patris: cũ a Samuele eſſet ſibi nũtiatũ ex parte dei & per miracula oſtẽſum q futurus erat rex populi vocato oi ppło vt maniſeſtaret: ipſe ſe in domo abſcõdit ne aſſumeret. j. Regũ ix. Hieremias cũ mitteret a dño & cõſtitueretur ſup gẽtes et regna ad annũtiandũ verbũ dei ſubtrahebat ſe dicens. A. a. a. dñe deus ecce neſcio loqui. Hiere. j. Marcus euangeliſta vt ſacerdotio reprobus haberet amputauit ſibi pollicẽ. vt ait Hiero. & Greg. magnus ab oĩ populo & clero acclamatus in papã. occulte fugit vt vitaret dignitatem. Hiero. cardinalatũ Romę dimiſit: vt Iris ſacris in Bethleẽ inſudaret. & Pe. Damianus tãto honori iã exercito vt ſibi vacaret valeſecit. Ambro. ne promoueretur in archiepm electus a cunctis meretrices ad domũ ſuã ire fecit non vt eas cognoſceret: ſed vt ppl'm ab hmõi reuocaret. Grego. Nazianzen⁹ eꝑatũ dimiſit vt ſapiẽtię vacaret. & Aug. ſummũ doctorẽ. licet inuitus Valeri⁹ eꝑs ſuus preſbyterũ ordinauit ſibi pręcauẽs ne ad vrbẽ carentẽ epo deueniret vt paſtoralẽ curã vitarer. Martinus aũt nec diaconatũ a ſcõ Hilario Pictauien. epo voluit impoſitum acceptare: indignũ ſe clamitãs tãto officio. Quãta igit preſumptio: quanta ambitio: & q̃ periculoſa i illis q hmõi tiones merito & actione puſilli humęros offerũt ad hmõi onera grauia q̃ gigantes ſapientia & ſanctitate vitę ſibi arbitrari ſunt importabilia. Conſiderabãt hi qđ ait Aug. Nihil ĩ hac vita & maxime hoc in tpe difficili⁹: nihil laborioſi⁹: nihil q̃ periculoſi⁹ eſt & preſbyteri & diaconi officio: ſed apud deũ nihil beati⁹: ſi eo modo militet quo noſter imperator prę cipit nihil q̃ triſtius miſerabili⁹ & dãnabili⁹ hmõi dignitate ſi pſuncrorię res agat. di. xl. ante oĩa. Honores quoq̃ et dignitates tpales plenę ſunt periculis et vitijs malis. Vñ Hiero. Egregie de Cęſare Tulli⁹ ait. Cęſar cum quoſdã honorare voluit nõ ipſos honeſtauit ſed ornamẽta deturpauit

Ambitio tollit gẽtis mentis.

turpauit. Et Boeti⁹. Quãto maior eſt dignitas tanto deſpectiores improbos facit. Tollit demũ ambitio & preſidentia vel dignitas quietẽ mentis: inducẽs multas amaritudines ꝓmaxime quãdo quęrit vel queſita poſſidet. In cuius figuram Lya dr lippos oculos habuiſſe: qa cum Martha ſollicitat & turbat erga plurima, inde oculus obſcuratur & qes tollitur: quieſcẽdo aũt aia fit ſapiẽs. Hic Greg. Omne qđ hic eminet plus meroribꝰ afficitur q̃ honoribꝰ gaudet: & dũ cor in tribulatiõe ponitur ad memoriã culpa reuocat. ſ. ambitionis. diſt. xiij. nerui. Ber. q̃ſq̃ ſic ait. O ambitio ambitiũ crux quõ oẽs torques: oĩbus places nil acerbius cruciat nil moleſtius inquietat. nil tũ apud miſeros mortales celebri⁹ negotiſs eius. Apte figurant præſidẽtes per operimẽtũ ſuperius tabernaculi dñi factũ de pellibus arietũ rubricatis: qđ cooperiebat aliud cooperimẽtũ preciоſum ipſi⁹ tabernaculi. vt habetur Exo. xxvj. Tabernaculũ dei eccleſia eſt: cooperimẽtũ ſuperius deſendẽs aliud inferi⁹ ab æſtu & imbrib⁹ & pluuijs ſignificat præſidẽtes in eccleſia qui cuſtodiũt filios dei quos tenere diligit perfectione ſuperiores: ab incõmodis & vexationibꝰ multis q̃s ipſi ſuſtinẽt. Vñ Greg. Miſericors de⁹ quos tenere diligit ab exteriorib⁹ actionib⁹ abſcõdit. Nam & pater familias ad eũ laborãmittit ſeruos a quo ſubditos filios ſuſpẽdit: & inde filij ſine vexatione decori ſunt vñ ſerui in puluere deturpãtur. Idẽ in moralib⁹. Ceſſationem a laboribꝰ mundi dñs imperat. Sed veſana mens plus aſſequi aſpera carnaliter q̃ tenere blanda ſpiritualiter gauder. Habentes em mãna faſtidiũt & ſępe deſiderant quę nõ ſine lachrymis comedunt. i. honores & dignitates figuratas per allia & cępas q̃s in deſerto qdam appetebant. Nume. xj. Et ſicut tales ambitioſi hic amittũt quietẽ conſcięti ę ita in futuro quietẽ glorię. Vñ & Chriſt⁹ Ioãni & Iacobo qui per matrẽ Vxorẽ. ſ. Zebędei petierãt ſedere vn⁹ ad dexterã & alꝰ ad ſiniſtrã in regno ſuo. i. primos exiſtere in regno qđ tpale tunc exiſtimabãt ambitiõe ducti. Reſpõdit Chriſtus. Sedere ad dexterã vel ad ſiniſtrã nõ eſt meum dare vobis. Mat. xx. id eſt non cõgruit. ſicut nec alijs ambitioſis. Legitur de Goffredo Priore Clareual'. q̃ cũ ſuiſſet electus in epiſcopũ Tornacẽſem & ab Eugenio pa. & ſancto Bernardo cogeretur ſubire onus: pſtratus in terra dixit. Monachus fugituus eſſe potero ſi hinc me eiicitis. eꝑs aũt nunc⁹ ero: & ſic dimiſſus fuit. Cũ autem prędictus Goffredus mortuꝰ apparuiſſet cuidã charo ſibi: interrogat⁹ ab eo de illo negotio epiſcopat⁹ q̃ nõ acqeuerit iuſſus ſi fuiſſet illud deo placitũ? Rñ. Reuelatũ eſt mihi a ſanctiſſima trinitate q̃ ſi fuiſſem de numero eꝑorũ fuiſſem de numero reproborũ.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Ambitioſi ſunt pauidi. Timent ne qd dicant vel faciant quod in oculis hoim dafpliceat: honeſtatẽ mentiuntur: humilitatẽ ſimulant cuneris adulantur: cunctis inclinant: oĩm eſt ſeruus & tributarius: grauem pugnã habent in ſe dũ iniquitas pulſat animũ et ambitio ꝺtinet animũ. Ambitioſus nulli pareit vt regnet: dominiũ em nõ patitur ſocũ. Propter hoc Romulus occidit fratrẽ Remum vt ſolus regnaret. Iulius Ceſar plura bella ciuilia in quibus occiſi ſunt innumeri fecit vt Imperiũ vſurparet. Ambitioſiſſimus Abſalon patri non pepercit vt regnaret ipſe ſed p adulationes populũ ad ſe traxit, & facta cõiuratione cõtra patrẽ Dauid eũ de regno expulit: vxores ei⁹ publice cognouit vt firmi⁹ poſſet regnare ipmq̃ patrẽ cum exercitu ſuo exterminare curauit: ſed impunitus non trãſiit. Nã fugiens de bello in mula cũ trãſiret ſubrus quercũ per capillos ſcapitis ad ramũ quercus remãſit ſuſpẽſus quẽ Ioab tribus lanceis tranſſixit. ij. Reg. xviij. Athalia mortuo filio ſuo vt ſola regnaret peſtima fœmina oĩm de ſemine regio maſculum occidi fecit. De crudelitate athaliç. niſi vnũ Ioas ſcilicet paruulũ q abſcõdit⁹ fuit: fuit: ſed ipſa demũ occiſa fuit. iiij. Reg. xj. Hieroboã rex Iſrael ne amitteret regnũ qđ ſibi a deo traditum fuit vitulos aureos fecit in Dan & Berſabee vt eos ppl's adoraret & in Hieri'm nõ accederet: ſed tpaliter & ꝛternaliter punitus eſt. iij. Regum xij. Abimelech vt principatũ acciperet in Sychẽ: occidere fecit. lxx. fratres legitimos ipſe illegitimus. ſed male ſibi nuit faciens ſe occidere poſtẽq̃ fuit pcuſſus a muliere per fragmen mole iactatum de muro ciuitatis ab eo obſeſſę. Iudicũ. ix. Legit in vitis patrũ q dã quidã frater incederet per viã lutoſam ſecũ mente reuoluens q ſi eſſet, eꝑs faceret multa bona & mala extiparet: cecidit in dẽſum lutũ vñ totus detur patus eſt. qui ex hmõi cauſa ad ſe reuerſus ad intel ligẽdum pctũ ambitionis quod eũ ſub ſpecie boni pulſabat ſibi ipſi dixit. Surgite dñe eꝑe. Animaduertit ex inde q in maius lutũ vitiorũ cecidiſſet ſi ad illud ꝓmotus fuiſſet. Secũdo oſtendit magnitudo vitij ambitionis. Graues ſeu grauitas ex hoc q̃ oẽs ſancti fugerũt dignitates & hoꝛtas amenores cõſiderãtes mala inde ſequẽtia. Qđ etiã figuratum bitiõs. eſt in parabola quã dixit Ioas contra Sychimitas. ſ. q ipſe interfecerãt. lxx. fratres ſuos vt ambitioſum Abimelech haberẽt in principẽ. Iudicũ. ix. Qđ ſemel lignã voluerunt regẽ ſibi cõſtituere ſuper ſe & inungere. Dixerũ ergo oliuę. Impera nobis. Reſpõdit oliua. Nunqd poſſum deſerere pinguedinẽ meã qua vtunt dñ & hoies vt ꝓmoueat inter lignas? Dixerũt exinde ad arborẽ ficũ. Veni & accipe regnũ ſup nos. Quę reſpõdit. Nunqd poſſum dimittere dulcedinem meã & fructus ſuauiſſimos & ire vt inter ligna ꝓmoueat? Locutaq̃ ſunt ligna ad vitẽ. Veni & impera nobis. Quę reſpondit. Nũquid poſſum deſerere vinũ quod ſtilicat deũ et hoies vt ꝓmoueat inter ligna & noluit? Demũ dixerunt ad rhãnũ. Impera nobis. Quę reſpõdit. Si me cõſtituitis regem venite & ſub vmbra mea requieſcite. Si aũt non vultis egredia ignis de rhãno et coburat vos. Moraliter ligna ſunt hoies. iuxta illud Pẽ. j. Erit tanq̃ lignũ quod plan. &c. Regẽ querunt ſibi inungere ga rectorem quẽrũt qui eos mãſuere & leniter regat & nõ tyrãnice Procurant habere oliuã ſed renuit: qa dediti operibꝰ miſericordię ſignati per oleũ nolunt dimittere opus miſericordię qđ impinguat lucẽ in ſe gratię diuinę & ꝓximis ſubuenit vt preſicianf timẽtes ex hoc amittere bonũ qđ faciunt. Ficus deſignat contẽplatiuũ qui vocatus ad regimen nõ acquieſcit timens amittere ſuauitatẽ odoris contẽplationis ex ſolicitudine & occupatiõe prælationis. Vitis ſignificat dilectionẽ feruentẽ quę etiã recuſat prælationẽ timens ne ex officio regiminis repeſcat feruor dilectionis qui lętificat deũ & hominẽ. Rhamnus eſt genus rubi aſperũ nimis & aculeatũ ad modũ ſentis: qđ ad impetum venti ſm Ioſephũ emittit ignẽ: & in primo molle eſt: poſt ea obdureſcat. & ſignificat tyrannũ vel ambitioſum q ſpinis vitiorũ acutus ſubditos ſpoliat: ſicut ſpinę lanã omũ: qui ex ſe mittit ignẽ peruerſę & furioſę cõuerſationis quo ſe & alios cõburat incẽdio tribulationis præſentis & infernalis. Sic igit ſancti recuſant mali procurãt & auide acceptãt honores & dignitates. Vñ & ipſe ſanctorũ oĩm ſanctificator: Chriſtus Ieſus cũ facto miraculo ex qnq̃ panibus multiplicatis turbę voluerũt eum ſibi facere regẽ aufugit: vt habet Io. vj. Moyſes. lxxxiij, annorũ cũ nitteret a dño vt eẽt dux populi Hebreoꝝ multũ reſtitit excuſans ſe q̃ eſſet impeditioris linguę. Exod. iiij. Saul quo melior nõ erat in Iſrael nõ querẽs dignitates ſed aſinas patris: cũ a Samuele eſſet ſibi nũtiatũ ex parte dei & per miracula oſtẽſum q futurus erat rex populi vocato oi ppło vt maniſeſtaret: ipſe ſe in domo abſcõdit ne aſſumeret. j. Regũ ix. Hieremias cũ mitteret a dño & cõſtitueretur ſup gẽtes et regna ad annũtiandũ verbũ dei ſubtrahebat ſe dicens. A. a. a. dñe deus ecce neſcio loqui. Hiere. j. Marcus euangeliſta vt ſacerdotio reprobus haberet amputauit ſibi pollicẽ. vt ait Hiero. & Greg. magnus ab oĩ populo & clero acclamatus in papã. occulte fugit vt vitaret dignitatem. Hiero. cardinalatũ Romę dimiſit: vt Iris ſacris in Bethleẽ inſudaret. & Pe. Damianus tãto honori iã exercito vt ſibi vacaret valeſecit. Ambro. ne promoueretur in archiepm electus a cunctis meretrices ad domũ ſuã ire fecit non vt eas cognoſceret: ſed vt ppl'm ab hmõi reuocaret. Grego. Nazianzen⁹ eꝑatũ dimiſit vt ſapiẽtię vacaret. & Aug. ſummũ doctorẽ. licet inuitus Valeri⁹ eꝑs ſuus preſbyterũ ordinauit ſibi pręcauẽs ne ad vrbẽ carentẽ epo deueniret vt paſtoralẽ curã vitarer. Martinus aũt nec diaconatũ a ſcõ Hilario Pictauien. epo voluit impoſitum acceptare: indignũ ſe clamitãs tãto officio. Quãta igit preſumptio: quanta ambitio: & q̃ periculoſa i illis q hmõi tiones merito & actione puſilli humęros offerũt ad hmõi onera grauia q̃ gigantes ſapientia & ſanctitate vitę ſibi arbitrari ſunt importabilia. Conſiderabãt hi qđ ait Aug. Nihil ĩ hac vita & maxime hoc in tpe difficili⁹: nihil laborioſi⁹: nihil q̃ periculoſi⁹ eſt & preſbyteri & diaconi officio: ſed apud deũ nihil beati⁹: ſi eo modo militet quo noſter imperator prę cipit nihil q̃ triſtius miſerabili⁹ & dãnabili⁹ hmõi dignitate ſi pſuncrorię res agat. di. xl. ante oĩa. Honores quoq̃ et dignitates tpales plenę ſunt periculis et vitijs malis. Vñ Hiero. Egregie de Cęſare Tulli⁹ ait. Cęſar cum quoſdã honorare voluit nõ ipſos honeſtauit ſed ornamẽta deturpauit

Ambitio tollit gẽtis mentis.

turpauit. Et Boeti⁹. Quãto maior eſt dignitas tanto deſpectiores improbos facit. Tollit demũ ambitio & preſidentia vel dignitas quietẽ mentis: inducẽs multas amaritudines ꝓmaxime quãdo quęrit vel queſita poſſidet. In cuius figuram Lya dr lippos oculos habuiſſe: qa cum Martha ſollicitat & turbat erga plurima, inde oculus obſcuratur & qes tollitur: quieſcẽdo aũt aia fit ſapiẽs. Hic Greg. Omne qđ hic eminet plus meroribꝰ afficitur q̃ honoribꝰ gaudet: & dũ cor in tribulatiõe ponitur ad memoriã culpa reuocat. ſ. ambitionis. diſt. xiij. nerui. Ber. q̃ſq̃ ſic ait. O ambitio ambitiũ crux quõ oẽs torques: oĩbus places nil acerbius cruciat nil moleſtius inquietat. nil tũ apud miſeros mortales celebri⁹ negotiſs eius. Apte figurant præſidẽtes per operimẽtũ ſuperius tabernaculi dñi factũ de pellibus arietũ rubricatis: qđ cooperiebat aliud cooperimẽtũ preciоſum ipſi⁹ tabernaculi. vt habetur Exo. xxvj. Tabernaculũ dei eccleſia eſt: cooperimẽtũ ſuperius deſendẽs aliud inferi⁹ ab æſtu & imbrib⁹ & pluuijs ſignificat præſidẽtes in eccleſia qui cuſtodiũt filios dei quos tenere diligit perfectione ſuperiores: ab incõmodis & vexationibꝰ multis q̃s ipſi ſuſtinẽt. Vñ Greg. Miſericors de⁹ quos tenere diligit ab exteriorib⁹ actionib⁹ abſcõdit. Nam & pater familias ad eũ laborãmittit ſeruos a quo ſubditos filios ſuſpẽdit: & inde filij ſine vexatione decori ſunt vñ ſerui in puluere deturpãtur. Idẽ in moralib⁹. Ceſſationem a laboribꝰ mundi dñs imperat. Sed veſana mens plus aſſequi aſpera carnaliter q̃ tenere blanda ſpiritualiter gauder. Habentes em mãna faſtidiũt & ſępe deſiderant quę nõ ſine lachrymis comedunt. i. honores & dignitates figuratas per allia & cępas q̃s in deſerto qdam appetebant. Nume. xj. Et ſicut tales ambitioſi hic amittũt quietẽ conſcięti ę ita in futuro quietẽ glorię. Vñ & Chriſt⁹ Ioãni & Iacobo qui per matrẽ Vxorẽ. ſ. Zebędei petierãt ſedere vn⁹ ad dexterã & alꝰ ad ſiniſtrã in regno ſuo. i. primos exiſtere in regno qđ tpale tunc exiſtimabãt ambitiõe ducti. Reſpõdit Chriſtus. Sedere ad dexterã vel ad ſiniſtrã nõ eſt meum dare vobis. Mat. xx. id eſt non cõgruit. ſicut nec alijs ambitioſis. Legitur de Goffredo Priore Clareual'. q̃ cũ ſuiſſet electus in epiſcopũ Tornacẽſem & ab Eugenio pa. & ſancto Bernardo cogeretur ſubire onus: pſtratus in terra dixit. Monachus fugituus eſſe potero ſi hinc me eiicitis. eꝑs aũt nunc⁹ ero: & ſic dimiſſus fuit. Cũ autem prędictus Goffredus mortuꝰ apparuiſſet cuidã charo ſibi: interrogat⁹ ab eo de illo negotio epiſcopat⁹ q̃ nõ acqeuerit iuſſus ſi fuiſſet illud deo placitũ? Rñ. Reuelatũ eſt mihi a ſanctiſſima trinitate q̃ ſi fuiſſem de numero eꝑorũ fuiſſem de numero reproborũ.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Appetere epatũ an li cear.

Adde bonum tex. i. c. q eꝑatũ vin. q. i. & not. i cli offi cia. lix. diſt.

ſ. permanentiam invitio ambitionis. Hoc notatur ibi, in ſedẽdo in cathedra peſtilẽtię: qđ nõ facit virtuoſus. Cathedra dignitatẽ ſignat preſidẽtiæ. Vñ Mar. xxiij. dixit Chriſtus. Super cathedrã Moyſi ſederũt Scribę & Phariſęi. i. dignitatẽ & officiũ regẽdi & docẽdi ppl'm qđ faciebat Moyſes: renuerũt Scribæ & Phariſæi, Sed cathedra peſtilentiæ dr. qñ per ambitionẽ & preſumptionẽ peruenitur ad eã & indigne retinef. Nã talis prælatio vt morbus contagioſus occidit habẽtẽ: & alios inficit ſuo exẽplo. Sedet aũt in ea qui pſeuerat & qeſcit in tali ambitione excuſans ſe & deſẽdẽs hoc vt licitũ vt ꝓmagiſter in cathedra. Sed vt ait Chriſtus: Ve vobis Phariſęis qui diligitis primas cathedras. Luc. xj. vlic. autẽ dãnationẽ ſportat. Vbi dicit Chriſ. Qui male ſederit ſup cathedrã iniuriam cathedrę facit. Malus em ſacerdos de ſacerdotio ſuo nõ dignitatẽ ſed crimẽ acquirit. diſt. xl: multi. Male aũt ſedet q ambitioſe & vitioſe habet talẽ dignitatẽ vel officiũ & hmõi. Sanguiſugꝰ duę ſunt filię dicẽtes. Affer affer. Prouer. pe. Hę ſunt ambitio & cupiditas q̃ ſemp appetũt honorabiliora & ditiora beneficia & dignitates: & ſic ſedent habituati in hmõi. Sed querit vtrũ appetere eꝑatũ ſit illicitũ: & ſi eſt mortale peccatũ? Et videf ꝓ non. Qui em eꝑatum deſiderat ait apſs. j. Tim. iij. bonũ opus deſiderat: ſed deſiderare bonũ op⁹ nõ eſt illicitũ. nec per ꝓns pctm. ergo &c. Prꝛterea qđ licet ſperare licet & appetere: cũ actus ſpei inducat appetitũ in rẽ ſperatã: ſed licet ſacerdoti ſperare eꝑatũ: ergo & appetere Dicit em Zozymus pa. de ſacerdote. Qui p ſingulos gradus eſt ordinatus debite ſeruatis interſtitijs congruis tem porũ. q̃ ſi eũ ad bonos mores exactior vita ꝓduxerit exin de ſummũ põtificatũ ſperare debebit. i. eꝑatũ. diſt. lxxvij. i ſingulis. Et idẽ diſt. lix. ſi officia ergo &c. Ad hãc queſtionẽ rñdet be. Tho. ij, ij. q. clxxxv, dicẽs. q̃ in eꝑatu poſſunt tria cõſiderari: quorũ vnũ eſt principale & finale. i. eꝑalis operatio. p quã vtilitati ꝓximoꝝ intẽdit. ſm illud ſo. vlt. Paſce oues meas. Aliud eſt altitudo gradus: quia eꝑs ſuper alios cõſtituitur. ſm illud Mat. xxv. Fidelis ſeruus & prudẽs quẽ cõſtituit dñs ſuper familiã ſuã. Tertiũ eſt qđ cõſequẽter ſe habet ad iſtas. Freuerẽtia & honor & ſufficiẽtia tẽporaliũ ſm illud. j. Timo. v. Qui bñ præſunt ꝓſbyteri duplici honore digni habeant. Appetere igit eꝑatũ ratione hmõi circũſtãtiarum manifeſtũ eſt: q̃ illicitũ eũ pertines ad cupiditatẽ & ambitionẽ. Vñ contra Phariſeos dñs dicit Mat. xxiij. c. Amant primas cathedras in ſynagogis. Quantũ ad ſecũdũ. ſ. ad celſitudinẽ gradus appetere epi Gradũ ſcopatũ preſumptionis eſt: vñ dñs arguit diſcipulos pria tũ quẽrẽtes dicẽs. Principes gentiũ dominant eorũ. Vbi Chryſ. dicit q̃ gẽtile eſt primatũ cupere, & ſic gẽtiũ cõparatione iam eorũ eſtuantẽ cõuertit. Sed appetere proximis, pdeſſe ſm ſe laudabile eſt & ỹ tuoſum. Verũ. ga, put eꝑalis act⁹ habet annexã grad⁹ celſitudinẽ: preſumptuoſum videf q̃ aliqs preſſe appetat ad hoc vt ſubditis prodeſſe. Nã ſi gs diceret hoc conſtare per pœnas inflictas & multa q̃ ibi dicunf, et ſiſ põt hoc elici ex his q̃ inuſto arti. ponit. Dicit em allegãs Chriſ. Primatũ eccleſię cõcupiſcere nec iuſtũ eſt nec vtile. Quis em ſapiẽs vult ſe ſubijcere ferentes &periculo talivt det ratione ꝓ oĩ eccleſia niſi forte qui nõ timet dei iudiciũ aburẽs primatu eccleſię ſecula riter. ſ. vt conuertat eũ in ſęculares hęc ille. Sed hoc agere ſcilicet ſ iuſtitiã vel aburi primatu eccliç ſęculariter: mortale videf. Et ſuperi⁹ etiã dixit hoc appetere eſſe vitiũ gẽtile. i. Paganoꝝ: qđ videf eſſe mortale. Sup epiſtolã. i. ad Tim. iij. ſup illud. Qui eꝑatũ deſiderat. idẽ Tho. ſic dicit. Augu. dicit q̃ locus ſuperior indecẽter appetit. Et ratio eſt: qa null⁹ debet appetere aliqđ vltra vires ſuas ñ ſibi ꝓpor

Epatũ concupiſcere nec eſt iuſtum nec vtile.

Preces porrige re, p di gnitate.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rionatum als esset stultus. Ille ḡ bene posset desiderare cuius opus esset ep̄atui ꝓportionatū. Ad hmōi autē nullus est idoneus: qa prēlat⁹ ſm gradū & ꝯuenientiā debet oēs alios excedere in cōuersatiōe: & contēplatiōe: ita vt sui respectu álij sint grex Et hāc idoneitatem de se p̄sumere est maxime supbire. ḡ vel appetit circūstātias. i. qđ p̄elat & honoret & habeat potestatē & diuitias: & tunc nescit qđ appetat: qa nō est hic ep̄atus vel ip̄m opus: & hoc est supbire: et ideo nō accipiendū nisi i impositū. hec ille. Supbia aūt ex genere suo est mortale. Ex quo ostēdit magnū esse p̄tm. Ad argumēta rñdet. Ad illud. Qui ep̄atū desiderat &c. Dicit ibi be. Tho. sup ep̄las ꝙ multi ex hoc textu male intelligētes sumpserūt sibi occasiōnē ambitionis, Nō vult ergo dicere ibi apl's ꝙ q̄ desiderat dignitatē ep̄at⁹: desiderat bonū opus. Sed qui desiderat hoc opus qđ est intē dere saluti ꝓximi: ꝙ opus importat ꝰnoie epi. inter prętatur eīs ab epi qđ ꝙ hoc est opus charitatis qđ potest ꝰfieri etiā sine dignitate ep̄ali: cuius habēs illā dignitatē ad hoc ex debito tenea- & supra & scopi tur: nō attendēs ad gradū et diuitias q̄ circūstant nunc illā græce dignitatē ep̄alem quę tūc non erant: qa epi erāt pauperes qđ est nec in honore sed primi ductі ad tormēta. Vñ Aug. dicit tedere. ibi. ꝙ apl's exponere voluit qđ sit eps: qa. i. est nomē operis nō honoris. græcū est em nomē. vide. q. i. qui epatū. Vñ & glos. lo. q arguit ex isto cap. ꝙ possum⁹ appetere epatū ad prodesse alıs nō p̄esse: multū superficialiter arguit: cū in ipso cap. Aug. dicat cōtrariū. s. ꝙ loc⁹ superior i decenē appetit etiā si bñ administrat. Ad sed'm respondet ꝙ spes sumit duplicit. Vno modo ꝓprie & sic includit appetitū rei speratę. Alio modo ſproprie & large pro quadā expectatione quasi certa seu credulitate alicui⁹ futuri euentus q̄ pōt & amari & nō amari. sicut dicere possum⁹ reū cōuictū sperare mortē quā tñ odit nō amat: & sic sumitur spes a Zozymo in. d. c. in singulis. dist. lxxvij. Sicut & Greg. cū videret pp̄m & clerū acclamare in eū poterat sperare patatū ex illis circūstantiis. i. expectare faciendū: & tñ fugiebat & horrebat. vel vt exponit q̄dā glos. super. c. si officia sperare debebit. i. dignus habebit ep̄atu. Nec obstat si dicat. Appetere religionē est licitū: ergo & appetere ep̄atū cū vter. q̄ dicat. ſtatus perfectionis. Nā vt dicit bea. Tho. vbi. ē. alio modo & respectu dr̄ status ꝑfectionis ep̄at⁹: & Epatus dicitur stat⁹ perfecti ōis alio modo religio. Epatus em dr̄ status perfectionis actiue: qa. s. habet alios perficere. s. subditos. vñ supponit iam perfectionē habitam quā nullus de se debet p̄sumere & habet etiā gradum & potestatē supra alios. Sed religio est status ꝑfectionis passiuę: vt. s. via tēdendi in perfectionē vñ nō oportet ꝙ sit ꝑfect⁹ sed ꝙ tēdat ad eam: & in ea nō p̄ficit sed subiect alıs qđ pertinet nō ad honorē sed humiliationē. Ad supradictā cōclusionē facere videt qđ ait Greg. loquens de dignitate epali. s. loc⁹ regiminis sicut de siderantibus est negandus: ita fugientibus est offerendus Et sicut scriptum est. s. ad Heb. v. Nec quis ſ̄ sibi sumit honorē: sed qui vocat a dño sicut Aarō. viij. q. j. in scripturis. Nō autē videtur denegādus hmōi alio impedimēto non cōcurrente nisi ꝓ mortali. ergo illud desideriū videt mortale. Glos. tamen ibi dicit ꝙ intelligitur de desiderantibus ambitiose. s. vt p̄sint ꝓ nō vt prosint: et de importune se ingerentibus. Et ſm hanc glos. & opi. eorum qui dicunt licitū esse preces pro se porrigere ꝓ beneficio curato si al's sit dignus. De quibus habes in. §. seq. licitum esset desiderare episcopatum vt prosit: quod tamē vnus de mille nō facit de modernis. Sed ex supradictis etiam hoc illicitum & ambitiosum & p̄sumptuosum est.

Vtrum appetere bene rata ista dignitatē ep̄alem vt abbatiā: prioratū: decanatū peccatū tale? Et videt ꝙ nō: qa qđ nō est ꝓhibitū aliquo iure immorta- telligit esse cōcessū. xiij. q. ij. hebrō. Sed ista nullo iure, phi le. benē ergo vt licita cōcedunt. Contrariū huius videt esse rei veritas. Et ratio est. qa vbi est eadē ratio: ibi et idē ius. Nā de similib⁹ idē est iudiciū. ar. dist. v. ad eius. Sed ratio quare est illicitus & mortalis appetit⁹ epatus est propter curam quā habet annexā: qa p̄sumptuosum nimis est vt quis se reputet idoneū ad regendum alios aliorū. Sed eadē ratio est in quolibet p̄dictorū: qa. s. in oib⁹ est cura anne-

§. IIII. QVAERITVR ETIAM

xa, nec differūt ab epatu nisi ſm magis & minus: quia videlicet ep̄s habet curā vniuersalē sue dioceſis: sed in p̄dictis officijs cōstituti habēt curā partialē: videlicet vni⁹ parochię vel vni⁹ collegij: talia aūt nō diuersificāt speciē: sed quātatē p̄ti. Sicut appetere suari vnū florenū ē eiusdē speciei cū appetitu furandi mille: licet sed'm sit grauⁱ⁹ peccatū, ꝓpter maius nocumētū intrētū. Sic in ꝓposito maior vtię p̄sumptio & ābitio tāto ē quāto maior cura & maior gradⁱ est annex⁹ dignitati vel beneficio quod appetit tū vtrobię appetitus mortalis. Prēterea si aliqđ ꝓ p̄dictorū petere est mortale: & illud appetere erit mortale: sed petere quodlibet p̄dictorū est mortale. Nam ſm Tho. Ray. Host. & Gof. petere ꝙ se aliquid eorū etiā si al's sit dignus inducit simoniā: quia sunt preces ꝓ indigno rōne p̄sumptionis. ergo & appetere erit mortale: cū simonia sit mortale. Et ad cōfirmationē hui⁹ cōclusiōis vident facere plura dicta ſctorū. Dicit em Chryso. Qui desideraverit primatū. i. dignitatē vel prælaturā in terra: inuenier confusionē in cœlo, nec inter seruos Christi ꝓputabit qui de primatu tractauerit. dist. xl. c. multi. §. qui desideraverit. ſ Null⁹ autē inuenit cōfusionē in cœlo aut ſeparat a ꝓsortio seruorum christi nisi ꝓpter mortale. ergo &c. Itē Leo pa. Principat⁹ quē aut seditio extorsit aut ambitu occupauit: etiā si actibus suis vel moribus nō offendat: ipsi⁹ tū initiū sui est pernicios⁹ exēplo. j. q. j. principatus. Sed nō dicit pernicios⁹ nisi mortale ergo &c. Itē Greg. Sicut is qui murā⁹ reuit: requisit⁹ refugit est sacris altaribus admouendus: ita q̄ vltro ambit & ſponte se ingerit est remouend⁹. j. q. vj. sicut. Sed null⁹ est remouēdus a ꝓmotione nisi ꝓpter mortale. ergo &c. Itē cura aiarū non pōt exerceri licite & absq̄ mortali sine gr̄a. s. in celebrādo: administrādo sacramēta officiādo eccleſiā soleniter. Nullus aūt pōt esse certus ex se habere gratiā. Cū ergo frequēter & quasi cōtinue habeat ista ꝓfacere: videtur spote se periculo mortalis p̄ti exponere. Hāc rōnē videt tāgere. b. Tho. in quodlibet. Si autē per superiorē ponat ad p̄dicta: videtur satis excusari. q̄ a necesse habet obedire. Sciendū aūt ꝙ id qđ dictū est supra. s. ꝙ nō licet petere beneficiū curatū absq̄ vitio simonię ſm Tho. & alios: aliq nō tenētur vt Ber. in glos. Guil. glos. Ray. & VI. in opere suo. Dicūt em hoc esse licitū si al's sit dign⁹ Qđ si verū ēt: certe etiā licitū esset appetere. & idē de epiſcopatu. Ad autoritates aūt forte respondērēt ꝙ intelligūtur qñ hoc appetit vt p̄sit: nō vt prosit, vel qñ hoc quærit ꝓ indebita media vt per potētiā sæcularē vel munera & hmōi. vel qñ al's est indign⁹: nec requirit certitudo sciētię: sed sufficit certitudo ꝓbabilis cōiecturę de hoc ꝙ sit in gratia. sicut exigit in susceptiōe sacramētorū: debita. Hanc opi. sequi vident curiales. Sed quia doctores qui cōtrariū dicūt sanctitate & sciētia theologię & iuris sunt longe prę stantiores. ideo nō videt tuta prædicta opinio nec sequēda. Dici tū forte posset ꝙ q̄ intēderet deo seruire in clero non ꝓpter honores maiores consequēdos & diuitias q̄ in sęculo: sed quia status iste melior est ꝙ sęcularis & diuinis applicat⁹ & magis sibi gratus & in eo positus apperit sibi ꝓ uideri de beneficio a superioribus: vel etiā petit vt possit ſm cōditionē suā sustentari: nō ad pompā sed ad decentiā nō habēs intentionē ad curā nec ad honorē & grad⁹ & pin gui⁹ beneficiū: sed ad sui gubernationē: ita cōtrarius de simplici beneficio sicut de curato: dūmodo sibi sufficiens esset nō peccaret. Apperit ei & quærit qđ est de iure diuino debitū: videlicet. Qui altari deseruit de altari viuere debet: vt ait apl's. j. ad Co. ix. Quod licitum est cuilibet. & q̄us cura annexa sit ei qđ sibi cōfertur: oculus tū eius nō est ad hoc principaliter: sed ad sustentationē sibi debitā ex seruitio eccleſię. Illud aūt scilicet ꝙ sit curatū est accessoriū & ꝓ accidens. Et accessoriū naturā sequi congruit principalis. de reg. iur. lib. vj. c. accessoriū. Sed principale intentū scilicet sustentatio sui videtur licitū. ergo & qđ inde sequitur nō aliquid illicitū adiungēdo. Ad argumētū respōdetur negādo illud scilicet ꝙ hoc appetere nullo iure, phibeatur ꝓhibetur enim in illo mandato diuinæ legis. Iuste quod iustū est exequeris. quo mādato intelligit⁹ ꝓhiberi indebita procuratio vel ministratio sacramētorū vel executio spiritualiū & hmōi. Itē ꝓtra illud ad Heb. v. Nec sibi quis ſ̄ assumit honorē: sed qui vocatur a dño &c. Videtur etiā hoc esse contra eius naturale ꝙ aliquis quærat onus supra vires suas. Verum circa principale quæstitum huius qu.e

stionis &

stionis & p̄cedētis. s. de epatu vtrū sit mortale illa appetere: qa vt dicit Tho. ī quodā quodlib. quæstio de mortali vbi nō reperit⁹ expl̄sa autoritas scripturæ vel determinatio eccleſię non nisi periculose diffinit: determinatio iudicio sapientū relinquat. Ad argumentū aūt factū i contrariū posset respōderi dupliciter. Vno modo ſm opinionē illorū q̄ dicūt nō esse illicitū porrigere p̄ces ꝓ se ꝓ bñficio curato: si al's est dign⁹ videlicet ꝙ nō est mortale, ꝓcurare epatū ꝓ p̄ces. Vñ nec etiā appetere. Alio modo tenendo opinionē bū Tho. & sequaciū. s. ꝙ illd sit illicitū & simoniacū, & ſm hāc opi. respōdebit ꝙ appetit⁹ deliberat⁹ eius cui⁹, ꝓcuratio & actus exterior est mortalis, ē mortale hoc est verū qñ appetit⁹ & ꝓcuratio sunt circa idē: qđ nō est in ꝓposito. Nā ꝓcuratio est ꝓ preces appetit⁹ aūt est simpliciter vñ & sine p̄cib⁹, ꝓ nīs pōt esse. Sed sīgs ita appeteret ꝙ etiā p̄ces est parat⁹ porrigere ꝓ se. tūc appetitus & ꝓcuratio essent circa idē. & tūc ſm illā opinionē videt mortale. Ad illud aliud. s. cum dr̄ ꝙ si in petitiōe est mortale: & in appetitione erit etiā mortale. Rñderi pōt ꝙ non est semper verū. Nā licet mihi appetere ꝙ Petrus gratis & liberaliter det mihi duo, ꝓ mutuo facto sibi gratis & liberaliter: & tñ hoc petere vsurā saperet. Ad auctoritates iam respōsum esse videt: vel posset dici etiā ꝙ dictę sunt ad exaggeratiōnē cū mihi adhuc remanet materia dubia. & iō Cōclo. cauendum. Quærere ergo aut appetere hmōi curata principaliter, ꝓpter honorē & diuitias quæ inde sequunt hoī bus videtur esse mortale. Et ratio est: qa est cōtra ordinem charitatis. Nā non solū dilectio dei & ꝓximi est in ꝓcepto sed etiā ipe ordo dilectiōis ſm Tho. ī. ij. q. xxvj. Est aūt de ordine dilectionis vt diligat prius salus aiarū q̄ corpora: sed hūc ordinē talis peruertit p̄ferēs tēporalia q̄ ordinātur ad corpus. s. diuitias & honorē saluti aiarū quę exercetur per curā. Prēterea dist. ñ. c. qui i aliquo crimine. Ponit Cas⁹ cō cōcilium Toletanū pluralitia & impedimēta canonica a siū To qbus debet esse immunis ꝓmouendus in epatu. Et iter cę letani i tera hoc ponit. Qui ambitu honorem quęrūt: cōcludēs ꝙ qb⁹ ali ordinator eorū q̄ habent talia vitia debet puniri cum ordi qs est i natis: qđ nō esset mortale esset ergo &c. Præterea abu munis ti re ex quo abusu verisimiliter pōt sequi periculum salu agmo- tis aiarū videtur esse mortale qa cōtra charitatē. Sed hmōi tiōe ep̄a- quærere vel appetere modo dicto est abuti illa re. s. dignita tus. ¶ tis vel beneficij: qa illa principaliter sunt ordinata ad procurandū salutē aiarū non ad tpalia. Et ex hoc abusu verisil'r sequit periclitatio aiarū & ideo videt esse mortale. Nā ne displiceat subditis vel dūis tpalibus. & per ꝰnīs amittat talia beneficia. vel cōsequatur alia icōmoda mūdi nō curabit de correctione subditorū vel admonitiōe eorū: vl' subtractione sacramētorū cū expediret. Talis vt mercenarius cū viderit lupū inuadentē gregē fugiet tacēdo: & lupus rapiet & disperget oues: vt dr̄ Io. x. Et hoc est sal infatuatum ſm Aug. s. cū quęrunt tpalia in cura ppl'orū principaliter. qđ ad nihilū valet nisi vt mittat foras & conculcet ab hoībus. vt habetur Mat. v. ergo &c. Prætera i repentinis hō operatur ſm finē p̄stitutū & habitū p̄cēceptū. Tali autē frequēter occurrūt ea qbus repēre oportet, puidere in foro cōscientię rōne curę: cū aūt finis p̄stitutus in eo sit tpalitas & in eo sit habituatus ſm illud iudicabit & male. & sic exponit se periculis pctōrū mortaliū. Prēterea cū qs p̄cipua opa spūalia ordinat ad tpalē vtilitatē videt cōiter ibi cōstituere finē. & per ꝰnīs est mortale: qa auertit ab icō mutabili bono: & cōuertit ad cōmutabile bonū. Sicut cū quis opera de genere bonorū cōiter vt ieiunia, eleemosynas, & hmōi facit ad hūc finem principaliter vt laudet ab hoībus Sed hoc talis facere videtur. Nā quę maxime sunt spūalia. s. exercere curā itendit & ordinat ad honorē & diuitias. ergo ꝓstituit ibi finē: & ꝓ ꝰnīs peccat mortaliter. Ad hoc facit qđ ait Aug. ad Valeriū: videlicet qđ nihil i hoc mūdo tristius: miserabili⁹ & dānabilius epi vel ꝑbyteri vel diaconi dignitate si pfūctorie. i. negligēter & adulatorie res agat. dist. xl. c. ante oia. Prædicti oēs tūc ponehanf in cura vel adiutorio curę vt diaconi: & cū tpalitas quærit principaliter: pfunctorie & adulatorie agit cura ergo &c. Multo magis ſm oēs peccat mortaliter: q in dignus vel ꝓpter ignorantiam crassam vel, ꝓpter malā vitā: vel, ꝓpter impedimentū aliquod canonicū: vt ętatis vel irregularitatis & hmōi appetit vel quęrit talia. Talis em facit cōtra iura diuina & canonica. Facit em cōtra regulā apostolicā

Si licet officiū sęculare petere.

§. V. SED QVID DE OFFICIIS & dignitatib⁹ sęcularib⁹ si apperant & petant &, ꝓcurētur ꝓ p̄ces & obsequia: vt officiū p̄æris senatoris, capitanei vexilliferi, priorat⁹ ciuitatis, & alıs hmōi nūqd est p̄tm? Rñsio: ꝙ sī qs hmōi appetat vl' ꝓcurat magis curās de honore & lucro ꝙ de iustitia ſuāda, vñ & parat⁹ seruire amicis in licitis & i illicitis & lucrari ꝓ fas & nefas & deuiare a iure ne displiceat magnis nec punire crimina vt debet, vnde⁹ meraliter peccat faciēs cōtra illud Sap. i. Diligite iustitiā qui iudicatis terrā. Similiter si ignorat ea q̄ spectant ad executionē debitā dicti officij: nec ꝓ alium iuuari potest: vt per assessorē. In laicis em intolerabilis videt ignorātia, dicit Leo dist. xxxviij. c. si in laicis. Et loquit de rectoribus. Sīr si paratus est se intromittere de his ad quę sua potestas nō se extēdit q̄uis ibi cōsueuit fieri: pura si laicus velit de clericis iudicare vel de eccl'asticis disponere quod eis ꝓhibet: dist. xcvj. p totū. Si aūt intēdit seruare in oīb⁹ & administrare iustitiā in agēdis: saltē per practicā cōpetenter edoctus: & in dubijs intēdens consilia quærere. illa tū quærit & propter honorē mūdi & ne despicabilis habeat nō participādo officia ciuitatis vt cęteri: vel vt inde lucrū conseqđ quo se & familiā valeat sustētare & hoc per salarium deputatū & alia ꝓfueta: vt de pœnis pecuniarijs & litigijs nil extorquēdo a subditis vltra cōstitutū. s. apportionē lignorū & victualiū & hmōi. humana tēptatio est: nō tamē condēnandus. Et multo magis cum ista quærūt ne priuari his cōculcentur a cæteris: & imponātur ei onera grauia & importabilia. Si qs aūt hoc faceret ad obuiandū malis ze lo iustitię deū non hoies timēs: quis est hic & laudabimus eū? Tut⁹ tamē esset extra hmōi esse qa difficile est i hmōi. officijs quę ibi, ꝓnunf malis multis resistere & opponere se torrenti. Ad qđ tamen tenetur quantū i eo est quia vt dicit Inno. Nō caret scrupulo societatis occultę q̄ manifesto crimini desinit obuiare. di. lxxxiij. error. Ad mentē ēt reducendum: qa iudiciū durissimū fiet his q̄ ꝓsunt. vt Sap. vj. dr̄. Qui autē sunt malę vitę periculose se ingerunt ad talia & multo magis qui etiam malę famę. Difficile est em vt habituati in malis nō deficiant in multis. Vnde & Leo papa dicit ꝙ ad honores mūdi sine suffragatione tēporis: sine merito laboris indignum est peruenire. Et notari ambitus solēt. i. ambitionis vitio quos probitatis documenta nō adiuuant. dist. lxj. miramur. Dicit em Zozimus papa. Officia sęcularia principalem locū non vestimus bulū actionis ingressis, i. nouis in hmōi: sed per singulos gradus examinatis deferūt. dist. lix. c. si officia. Et licet magis examinatis deferūt. dist. lix. c. si officia. Et licet gradus examinatis deferūt. dist. lix. c. si officia. Et licet magradus examinatis deferūt. dist. lix. c. si officia. Et licet magis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad hoc vt sit licitū. Primū q̄ sit idoneus ad docendū. Secū dū q̄ intēdat nō excellentiā principaliter sed cōmunicare doctrinā. Si ergo aliquod horū defuerit: nō licitū sed pctm̄ erit per argumētū a cōtrarijs: vt di. xxv. qualis. Si ergo nō sit idoneꝰ: nec etiā competēter: p̄sumptuosus erit: & vi-dek esse mortale qa p̄ intēctionē ordinatiōis eccl̄ię. Ab ecclesia ei credit institutū tale officiū magisterij: vt extra de magistris: p totū. & ad defensionē & declarationē catholi-cæ doctrinę vt sciāt hoies ad quos in dubijs de iure debeāt habere recursum: & vt doctrina catholica publice doceat. Et q̄ sit intēctionis eccl̄ię q̄ nō admittat ad tale magisteriū nō idoneus patet ex hoc qa iurāt cōiter magistrādi q̄ nō admittēt ineptos ad illud. Iuramētū aūt nō exigitur extra ordinationē eccl̄ię nisi i arduis q̄ę vult oīno seruari: qd̄ videt in hmōi esse verū. Nā ex cōtrario sequit deriſio ca-tholicę doctrinę & periculū aiarū. Nā simplices audito no mine magistri ad illū accedēt. p cōsilio in dubijs cōsciētię vel p declaratione scripturę sup quo quesit? erubescēs ta-cere ne ignarꝰ videat rndebit sm ignorantiā suā. Vñ & In no. dicit. Miserū est eū fieri magistrū qui nūq̄ fuit disciplu lus. dis. lxi. Et Zozymus papa. Quis tā arrogās tā impu-dēs inuenit: qui in ecclesti militia q̄ propēsius pōderāda, est: & sicut aurū repetitis ignibus explicāda est: statim dux esse desiderat: cum tyro ante nō fuerit: prius velit docere q̄ discere. dis. lix. si officia. Merito aūt potest dici hmōi magi sterij militia: qa docēdo & disputando debēt vsq; ad mor tē pro veritate certare. Accidit aūt de hmōi imperitis ma-gistris qd̄ dicit Leo papa. videlicet q̄ magistri existūt er-roris qui veritatis discipuli nō fuerunt. xxiij. q. iij. c. quid aūt. Nō videtur igitur talis dānationē euadere qui mani-feste ineptus & insufficiēs illud quęrit & appetit nec eos qui illū admittūt cū periuri inueniant. Quāta aūt sciētia requirat ad hoc vt possit idoneus iudicari: arbitrio ipsoꝝ peritorū relinquat. Si aūt idoneus q̄ ad sciētiā existat: sed hoc quęrat nō ad cōmunicādū sciētia: sed principaliter ad honorē sui & nō dei: & magis ad tpalia acquirendū & exē ptiones habēdas & libertatē. Videt em̄ grauiter & morta liter peccare: quia officiū spūale facit venale. Ad qd̄ opti-me facit quod dicit Beda: videlicet. Venditores colūbarū sunt hi etiā qui gradū vel gratiā in ecclesia spūalem quam dño largiēte perceperūt nō simplici intentione: sed cuiuſ libet humanę causa retributiōis exercent. p̄ illud Pe. apo-stoli. Qui loquitur quasi sermones dei & qui ministrat tā q̄ ex virtute quā administrat deus. et vt in oībus honorifi cetur de⁹. Quicūq; ergo tales sunt si veniente dño nolunt de ecclesia auferri: auferant ista de actibus suis. i. q. iij. c. nō solū. Nō auferetur aūt quis de ecclesia nisi p̄ mortali ergo &c. ex quo intēdunt talē gradū propter temporalia exer-cere. Et pertinere videtur huiusmodi vitiū ad ambitionē & cupiditatē quę maxime debent esse remota a clericis: & multo magis a religiosis. Vnde Symmachus pa. Nullus per ambitionē ad honorē permittat accedere nam cū hic excessus in laicali cōuersatione culpetur: quis dubitat quī religiosis & deo seruientibus injiciat opprobriū. i. q. i. nul lus. ŋ. Vnde & saluator dure inuehit contra Scribas & Phariſeos de hoc inter cætera q̄ amant vocari ab homini bus Rabbi qd̄ interpretatur magister. Mat. xxiij. & nō vi-detur verisimiliter hoc egisse de venialibus culpis. Cæte-rū attenta ambitione moderni tēporis qua oēs currūt ad magisteriū: docti pariter & indocti & nō recta itentiōe: cre do laudabilius fore hmōi fugere qui docti sunt ad fusticiē tiam & abstinere q̄ quærere ad reprimendā temeritatem eorū qui per fas & nefas ad talem gradū ascendunt: & tol lendū subterfugiūt excusationis eorum cum viderent p̄ bos talia quērere: sicut plures fecerūt vita & scientia clari. Et ꝑ nisi obedientia eos cogat. tūc ei cū Hiere. i. se excusān te demū parēdū est. vii. q. i. i scripturis. vt hea. Tho. fecisse legit. Ad argumenta respondetur. Prohibuit Christus ali quē vocari magistrum ea intentione ne quis existimaret illuminationē mētis quā quis percipit ex doctrina magi stri sibi ipsi tamq̄ magistro principaliter attribuere: cum ipse Christus solus deus sit magister qui illuminat omnē hominē venientē in hūc mundū. Ioā. i. id est sine quo nul lus illuminatur. Ad illud Iacobi respondetur q̄ intel ligit de his qui ex ambitione hoc quærunt & p̄sumptione. Vnde ibi glos. Nisi discreti & in scripturis docti.

Sciētia quātare grat ad magi sterij.

§. VII SCIENDVM ETIAM VI

tium ambitiōis reperiri circa exteriorē cultū. s. ornatꝰ cor poris & apparatus. Vñ dr̄ Act. xxv. c. q̄ Agrippa & Ber nice cū ambitione multa. i. apparatu introierunt in preto riū. & ii. Paral'. xvi. dicitur q̄ super corpꝰ Aza regis Iuda mortui combusserūt aromata & vnguenta ambitione ni mia. Sed vt dicit Tho. ii. q. cxxx. ar. i. hoc nō est nisi sm̄ q̄ cultus exterior pertinet ad honorē. Prę sumptuosus em̄ ambitiosus & arrogās. Primo quidē ignorant seipsos in quantū dignificāt se bonis plꝰ q̄ sint digni. Secūdo sunt inspientes vel p̄sumētes inquātū conantur ad honora biliora & alta. quę sunt supra ipsos. Tertio indebite vtū tur eis. Demū quando non possunt perficere redarguunt & ab alijs & a propria cōscientia. Et cum non possint ha bere honorē in virtutibus & in magnis factis volunt ho norari per fortunas. Vnde ornāt se vestibus & cōponunt figuras corporis sui vt decentes videantur & volūt q̄ bo næ fortunę eorū sicut diuitiæ & hmōi sint manifeste alijs vnde & ipsi dicunt & narrant fortunas suas vt inde hono rentur. Non tamen ambitio est circa exteriorem ornatū vel fortunam: nisi secūdum q̄ hoc pertinet ad honorem. Tho. & Alber. in commento super libro Ethicorum.

Ambitio i ex teriori cultu.

¶De p̄sumptione. Cap̄. VI.

PRAESVMPTIO SVMITVR multipliciter. Aliquādo em̄ ponitur pro proba tione semiplena in iure. & sic dicitur in reg. iur. q̄ semel malus semp̄ p̄sumitur malus. et de reg. iur. lib. vi. cū suis concordātijs. Aliquādo sumitur p̄ quadā bona cō fidentia. & sic accipitur Iudith. vi. Benedictꝰ es dñe qui nō derelinquis p̄sumētes de te. & dist. iii. c. deniq̄. dicit Greg. q̄ mulier quę fluxū sanguinis patiebat: Christū p̄sum pſit tangere. i. deuote cōfidit propter sanitatē habendam. Aliquando sumitur pro vna ex speciebus blasphemiæ in spiritū sanctū qua quis indebite sperat dei misericordiam ꝑsequi permanendo in peccatis. Aliquādo sumitur prout opponit magnanimitati & est species superbię. Et de hac alijs modis acceptionis omissis nunc̄ hic agitur. Et pōt de scribi sic q̄ p̄sumptio est virtū quo quis aggreditur vel exequitur ea quæ supra facultatem suam sunt & conditio nem. Pro cuius declaratione sciendum est q̄ magnanimi tas est virtus moralis tendens ad magna opera & magnos honores: sed sm̄ rationē & sm̄ virtutem suā & dignitatē. huic autem virtuti opponitur aliquod vitiū sm̄ defectū: & aliquod sm̄ excessum sicut & in alijs virtutibus morali bus. Et sm̄ defectum quidē opponitur vitiū pusillanimi tatis quo quis retrahit se ab his bonis quibꝰ est dignꝰ vel aptus: dum. s. nō conatur ad operandū ea quæ sibi compe terent secundū statum suum. & hoc prohibetur Eccli. vii. Noli esse pusillanimis in animo tuo. Sed p̄ excessum op ponit magnanimitati p̄sumptio & ambitio: sed diuersis modis. Nec est incōueniens vni virtuti opponi plura vi tia sm̄ diuersos respectus. Vitiū em̄ ambitionis opponit magnanimitati inquātū inordinate tēdit ad magnos ho nores et indebite vtit eis: qa nec ad debitū finē nec debito modo. Sed magnanimitas tēdit ad illa ordinate & debito modo. Vitiū aūt p̄sumptionis attēdat magnū opus exce dēs tū suam facultatē. Hūc Arist. vētosum vocat. ii. & iii. Ethi. Sed magnanimitas aggreditur opus proportionatū. Qs̄ autē aliqs attēdet opus facere suam facultatē excedens vitiosum est & pctm̄ q̄si cōtra ordinē naturalē existēs: qd̄ facit p̄sumptuosus. Tho. ii. q. cxxx. Et de hoc Iudith. vi. De se & de sua virtute p̄sumentes humilitas. s. tu deus.

Magnanimitas est q̄ tus cui p̄sumptio opponit.

§. I. CIRCA HOC TAMEN TRIA

sunt notanda. Primum est qd̄ sicut existens in statu ꝑfectionis imperfecte. s. puerilis: p̄sumptuosus esset si attentaret facere ea quę ad statū perfectę ętatis. s. virilis pertinēt vt ini nerando facere magnā dietā: portādo maximū pondus: fa ciēdo sermonē ad populū & hmōi. Non autē esset p̄sum ptuosus si ad hoc tendat puer vt ad opera ętatis perfectę. p̄si ciat: pura si ambulet per aliqd̄ miliare: si portet paruū pō dus: si aliquid mente recitat corā aliqbus & hmōi. Sic exi stēs in statu virtutis imperfectę: esset p̄sumptuosus si ita rim attēdaret facere ea quę sunt virtutis perfectę vt expone re se operi vbi esset periculū martyrij vel tradere se vitę cō tēptatiuę

Casus p̄sumptionis

tēptatiuę: vel exponere se aliorū regiminiui facere excel sius pœnitētias & hmōi. non autē esset p̄sumptuosus si ad hoc tēdat vt in virtutem perfectā proficiat. vt faciebat apls̄ ad Phil'. iii. Quæ retro sunt oblitus: in anteriora me extēdens ad brauiū sequor supernæ vocationis: quasi per continuū p̄fectū. Nemo em̄ repente fit summus: sed a mi nimis quisq̄ inchoat vt ad maiora pueniat. dicit Gratia. de pœni. dist. i. dum sancta. Secundo notandū est q̄ si ho movult se trahere & cōuertere ad diuina per orationē cō templationē & hmōi. vniendo se eis per intellectū & volū tatē q̄uis diuina sint supra hoiem: nō ramē dicet p̄sum ptuosus si debito modo. i. sm̄ capacitatem suā se applicet eis. Et ratio est qa in hoie sunt quędā potentiæ naturales: vt intellectus & volūtas p quas pōt homo cōiungi immor talib⁹ & diuinis. Esset aūt p̄sumptuosus si intellectū appli caret ad ea q̄ sunt supra capacitatē suā ad appræhendēdū ꝑpter qd̄ dr̄ Eccli. iii. Altiora te ne quęsieris: & fortiora te ne scrutatus fueris. Tertio notandū est q̄ sigs intēdat alt quod virtuosum, opus facere virtute sua: excedens faculta tem suam: talis dr̄ ventosus & p̄sumptuosus. Et hoc mo do non sumus sufficientes cogitare aliqd boni vel facere ex nobis: vt dr̄. ii. Cor. iii. id est virtute ꝑpria. Sed si aligs attentat aliquod magnum opus facere non ex se: sed virtu te diuini auxilij. hoc iā nō erit p̄sumptuosum: cuius ratio est: qa magnum opus de se cū fiducia diuini auxilij facul tatem noſtram nō excedit. Tho. ii. q. cxxx. qd̄ ite. ligo cū illud est sibi proportionatū sm̄ q̄ditionē suā p̄ supposi to auxilio cōmuni gratiæ. Nam sigs attentaret facere mi racula: aut p̄dicare indoctus sub fiducia diuini auxilij ma gna p̄sumptio esset. Sed attendendo celebrationem cō munionem: religionis ingressum: regimen impositum & hmōi cum debitis circūstantijs. hęc cū diuino auxilio fiūt & si nō ꝑpria virtute. vnde non esset p̄sumptio.

Presum ptionis diffini tio mul tifaria.

§. II. SI QVAERATVR QVOD

sit grauis pctm̄ p̄sumptio an pusillanimitas sibi contra ria? Rndet. Ista possunt cōsiderari tripli'r. i. sm̄ suā speciē sm̄ suā radicē & sm̄ effectū inde sequentē. Sed m primam cōsiderationē sic pusillanimitas est deteri⁹ & frequentius Deteriꝰ qdem est & grauius pctm̄: eo q̄ per pusillanimita tem homo recedit a bonis qd̄ est pessimū: vt dr̄. iii. Ethi. Præsumptuosus aūt habet actū similiorē actui magnani mi inquantū conat in magnū. & ideo pusillanimitas ma gis opponit magnanimitati q̄ p̄sumptio: vñ & grauiꝰ peccatū est. Est etiā frequentius peccatū pusillanimitas. Manifestū est em̄ q̄ pluries accidit esse pusillanimes ali quos: qa. s. omittūt facere bonū qd̄ possunt q̄ quę se extē dāt ad faciendū bonū qd̄ non possunt. & ideo frequētius. Sed m hoc igitur. b. Tho. dicit pusillanimitatē simpli'r eē maius q̄ p̄sumptionē. Sed m autē cōsiderationē sed am s. quantū ad radicē earū: tūc p̄sumptio est grauius q̄ pu sillanimitas. Nā radix p̄sumptionis ē superbia: radix pu sillanimitatis est ignorantia suę possibilitatis & pigritia. grauius est autem superbia q̄ pigritia. immo superbia dr̄ delictum maximū a Pō. sm̄ glo. ibi. & sm̄ considerationē hanc dr̄ Eccli. xxxvii. O p̄sumptio nequissima vñ creata est vbi rndet glo. q̄ de mala volūtate creaturę. s. de superbia. Et Hiero. ad Paulā & Eustochiū. De nulla re ita irasci tur deus q̄ si pctōr p̄sumptuose superbiat. Sed m tertiā considerationē videt grauiꝰ p̄sumptio, nā ex p̄sumptio ne hoim sequunt innumera mala sibi & alijs. Ponūt em̄ ex ea hoies se ad honores & dignitates & officia idignissimi & iperitissimi: volunt facere multa indebite de sensu suo p̄sumētes: nec̄ hoies: nec̄ deum timētes ea attentantes sub gbus deficiunt: & alia magna scandala faciunt. vñ dr̄ Sa. p. xvii. Semp̄ p̄sumit sęua p turbata cōscientia Pusil lanimitas nocet sibi priuādo se illis bonis q̄ facere posset alios per accidens nō iuuando vt posset.

Grauiꝰ pctm̄ ē p̄sum ptuo q̄ si pusil lanimi tas

§. III, EXTENDENDO HVIVS

modi materiā p̄sumptionis dicit Amb. q̄ Dauid q dixe rat. Ego dixi i abūdātia mea. i. bonorū spiritualiū nō mo uebor in ęternū. s. recedēdo a rectitudine virtę per peccatū sciens sibi nocuisse illam iactantiā & p̄sumptionē subdit. Auertisti faciem tuā a me. s. subtrahendo gratiā: & fa ctus sum conturbatus in peccata varia lapsus. vi. q. i. c. imitare. In quibus verbis Pō. tria ostenduntur.

pō. xxix

¶Primo sui præsumptio. ibi. Ego dixi in abūdantia mea non mouebor in ęternum.

¶Sec'o dei punitio. ibi. Auertisti faciem tuam a me.

¶Tertio mali cōsecutio. ibi. Factus sum cōturbatus.

Loquit̄ p̄sumēs de se in corde suo cōsidens de abūdā tia bonorū spūaliū suorū: nō mouebor. s. recedēdo a deo p̄ctm̄ in ęternū nūq̄. Sic Petrus apls̄ de se p̄sumens in quit. Et si oēs scādalizati fuerint: sed non ego: q tricæteris deterius cecidit negās Christū ad vocē ancillę. Mat. xxvi. Sciendū tū est q̄ triplex est p̄sumptio. Prima est p̄sum ptio de ꝑpria iustitia. Secūda est p̄sumptio de sua scientia. Tertia est p̄sumptio de iniusta potentia. De prima dicit Hiero. Nulla est præsumptio pniciosior q̄ de ꝑpria iusti tia & sciētia sup hoie. Præsumit aūt qs de ꝑpria iustitia qn̄ ꝑpter opera precedētia sua bona multiplicia ita confidit de virtute & cōstantia sua q̄ amisso timore exponit se pe riculis pctōrum tāq̄ sit cert⁹ de nō peccādo. Sed vt ait Leo pa. in ser. xl. Nemo de sui cordis puritate confidat. s. p̄sti mendo: qa puigil ille hostis aqriorib⁹ pulsat insidijs: quos maxime nouit abstinere a pctis. Et per hūc modū diabo lus aliqn̄ decipit hoies vt cū per plura tpa nō fuerint tēta tivel inclinati ad aliqd̄ genus pcti. & p̄cipue carnis & ha buerint oportunitatē peccandi sic reddat eos securos & i cautos & demum trahat ad malum. Vnde legit in vitis pa trū q̄ cum qdā esset infirmatus grauiter: & iā senex ꝑpter qd̄ erat grauis cōgregationi: permit ille licentia ab abbate eundi ad ciuitatē ad locū vbi ab aliqua muliere guberna ret: & nō esset onerosus fratrib⁹: cui cum abbas cōtradice ret ne forte i fornicationē caderet ille cōtristat⁹ ait. Ego sū mortuus corpore: & quō potest istud mihi cōingere. Cui ille. Et si tu mortuus es: nō est mortuus diabolus tentator q cum iuisset in ciuitatē: quædam virgo ob deuotionē se obtulit ad seruiēdum ei. Et cū aliquantulū cōuersasset ex nimia sumpta familiaritate & fiducia eā cognouit. & ex ea filiū suscepit: de quo tū publice pœnituit: exhortās alios sui exēplo ne de se p̄sumerēt. Et vere homo habet time re & non p̄sumere: cōsiderata hoim inualitudine: de mo nū fortitudine: & lapsorū multitudine. Tanta est ibecillī tas nra: vt vnū verbū blāde vel asperū nos flectat ad ma lum: & cogitati de diuinis subito subrepat pessima tēratio Nisi quia dñs adiuuit me ait. Pō. xciii. paulominus habi tasset i iferno aia mea, Hostes aūt tartarei ita robusti sunt & colliduntur nos iocunde reputemur: & ipsi Gigātes respe ctu nostri: sicut figurate dixerunt exploratores terræ pro missionis de inhabitatorib⁹ ei⁹. Lapsus innumeri & talium videbātur impeccabiles: vt Dauid: Salomonis: Ezechię & Iosię & aliorū. Vñ Hiero. ad Eusto. Si paul⁹ apls̄ vas cle ctionis & p̄parat⁹ in euāgeliū christi: ob carnis aculeos & incētiua vitiorū reprimit corp⁹ suū: & in seruitutē subij cit: & tamē videt aliā legē in mēbris suis repugnātē legi mētis suæ: si post nuditatē: ieiunia, famē, carceres, flagel la supplicia i se reuersus exclamat. Infœlix ego hō qs me li berabit de corpore mortis hui⁹? tu te puras ięcurū esse de bere. xxxii. q. v. si Paul⁹. Et vbi qs ita de se præsumeret q̄ exponeret se sciēter piculis pctōrū mortaliter peccaret. iux ta illud Eccli. iii. Qui amat periculū incidet in illud. vt si qs ex aspectu fixo in aliquā p̄sonā, vel familiari colloqo vel turp⁹ societate: vel loco: iā expert⁹ est lapsum & recēter & aduertēter ad ista se ponit: male se posset iste a mortali excusare. Beat⁹ ergo hō qui semp est pauid⁹. dicit Prouer. xxviii. Qui vero mētis est durę nimis p̄sumēdo corruet in malū. Null⁹ ergo in quātacūq; abundātia meritorū dicat Nō mouebor i ęternū. Bn̄ qlibet debet ꝑponere nō mo uere se a deo & virtute recedēdo vnc̄: sed cognoscat se fra gilē & aptū ad ꝑpetrādū oīa mala nisi custodiatur eū de⁹: & ipe etiā se custodiat vitādo occasiones malorū: & sic obser uet. s. fugiēdo pericula. Sed o p̄sumit aliqs de sua sciētia qn̄ i his q̄ sapientes dubitāt ipe audet ꝑcipitare sēcētiā: sicut faciūt hodie multi p̄dicatores & cōfessores. Vel qui etiā qd̄ per⁹ est reprobāt dicta magnorū doctorū & sanctorū. quorū corrigia calciamētorū nō sunt digni soluere Con tra hos dicit Eccli. xxxij. In medio magnatorū loq nō p̄ sumas. Qd̄ inepte faciē Heliu iuuenis reprehēdes. s. Iob & amicos eius reprehēsus fuit a dño. Ad magnā aūt p̄sum ptionē de sua sciētia ptinēt q sine eā vrgēte mutāt leges & statuta maiorum tāq̄ ipsi melius cognoscāt q̄ antecessō res fundatores legum & religionum pleni sapientia. Sed

Præsum ptio de propria sciētia

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt dicit Nicolaus papa. Ridiculū est & satis abominabile dedecus: vt traditiones quas a patrib⁹ accepim⁹, infringi patiamur. dist. xij. ridiculū est. In cui⁹ figurā præceptū fuit a dño in veteri lege. Ne transgrediaris terminos quos patres tui posuerūt. i. ordinationes. Nec ex hoc ꝙ alibi seruatur, vtrarū debeat⁹ mutare de Ieui mores q̄s, iuenit i loco antiquatos in reb⁹ indifferētib⁹ nisi sit rō multū vrgēs & sine scandalo: al's p̄sumptio esset. Vñ Hiero. Illud breuiter admonēdū puto vt traditiones ecclesiasticas p̄sertim qui fidei ñ officiūt ita obseruādas vt a maioribꝰ traditę sunt: nec aliorū cōsuetudinē cōtrario more subuerti. dist. xij. c. illud. Et dicit ibi glos. sup verbo fidei: vel etiā morib⁹ bonis ad magnā vtiq; p̄sumptionē ptinet vt ponat se qs ad audiēdā cōfessionē q ignar⁹ est etiā cōmuniū p̄sumēs hoc ex sua bona cōscientia & intentiōe aliquali practica & bonitate seu subtilitate naturali intellectus: nec pōt talis excusari a peto mortali de hmōi p̄sumptiōe qñ est ita rudis vt nec casus a quib⁹ ipse pōt absoluere vel nō absoluere sciat discernere: nec excōicationē maiorē a minori: nec petā cōia mortalia: puta neseiēs fornicationē simplicē eē mortale: vel cogitationē deliberatā alicui⁹ mortalis: æstimās oēm irā esse mortale: & sic de gula & inuidia: & ꝙ non teneatur quis ad cōfitēdū & cōicādū, nisi in morte & hmōi cōtrach⁹ varios: nec intelligēs: nec sciēs saltē super his dubitare, nō hui⁹ est ea præsertim cām efficacē ruinæ proximi sui: & si nō directe. s. hoc itēdēs: tū indirecte. s. nō faciēs debite id ad qđ tenetur: quia nō debuit se ponere ad illud ad qđ apt⁹ nō erat in dānū alterius p regulā. Qui occasionē dāni dat: dānū quoq; dedisse videtur. eē de iniur. & dā. da. si culpa. Ad qđ facit optie qđ ait Augu. de peni. dist. vj. qui vult. Qui vult cōfiteri petā vt iueniat gratiā: sacerdotē querat sciētē soluere & ligare: ne cū circa se negligēs extiterit. s. ex ignorātia instruendi negligatur ab illo q saluberiter monet eū vt vitet cęcū ne ābo in soueā cadāt. s. cōfessor & cōfitēs: & loquit de soluea æternę dānatiōis i quā null⁹ cadit nisi p mortale. Nec excusat a toto ex hoc ꝙ ponit ad hoc a platone suo: qnimmo & ipse prelat⁹ cū eo i soueā cadit eā dē fm Alb̄. quia nec debuit cęcū exponere: nec ille debuit oīno ineptus obedire. Posset tn excusari talis in his trib⁹ casibus. Primo qñ periculū mortis cōsitēti immineret: nec ali⁹ posset haberi: tūc em̄ gliber pōt & debet audire, ppter efficaciā sacramētine ea priuet. Sed o qñ cōfitēs est peritꝰ sufficiēter: ita ꝙ ipm cōfessorē docet: & ostēdit grauitatē suorū pctorū & crediť bonæ p̄sciētiæ. Tertio qñ cōfitētes sunt psonę spūaliter viuētes & frequēter cōfitētes q nō cōsueuerūt habere nisi venialia. Ad magnā p̄sumptionē pertinet & periculosam ingerere se ad regēdū alios q se ignorat. Et similiter ad prædicādū cū nō est sufficiēter aptus vl' cū nō ē missus. Ad magnā p̄sumptionē imputādū est ꝙ ponat se qs ad exercitiū aduocādi: cōsulēdi, in iure iudicādi, medicādi, si nō studuit vt ppetēter sit in hmōi edoctus. Et videť, p regula posse sumi illud ꝙ qcūq; ponit se ad aliqđ exercitiū publicū ex q̄ pōt alijs exidere sequi notabile dānū verisimiliter in psona vel reb⁹, propter ignorātiā magnā illi⁹ circa illud exercitium ꝙ peccet mortaliter. arg. eē de iniur. & dā. da. c. si culpa. Tertio præsumit quis de potētia: & hoc cū vtitur potestate quā nō habet ad aliod faciēdū. de qua p̄sumptiōe pōt illđ exponi Eccl's. vj. Hoc vanitas & præsumptio spūs est. Vanitas. est quia nil veri effectus agit. præsumptio est: qa sibi attribuit potestatē quā non habet. Vñ Gratia, de pœni. dist. vj. §. si dicit. Nemo videlicet alteri⁹ parochianū iudicare p̄sumat. In huius figurā mandauit dñs in veteri lege Leui. xix. vt rāties p alienū agrū falcē in alienā messem null⁹ mitteret: videlicet vt exponit Grego. in eū qui nō est sibi cōmissus falcē iudicij non mittat. vj. q. iij. c. scriptū. & hoc scienter agēdo vtiq; mortaliter peccat. Rario est: quia facit cōtra iustitiā expresse vsurpās potestatē alteri⁹ et puerit ordinē iuris: & hoc habet locū in foro pœnitentiali: & in foro cōtentioso ecclesiastico & ciuili. Nā q absoluit audiēdo cōfessionē si nō habet autoritatē: vel si habet autoritatē audiēdi nō habet potestatē absoluendi a tali casu: si sciēter facit qs dubitat mortalē eē talē p̄sumptionē: & sili ter si absoluit ab excōicatione a qua nō pōt: icideret etiā talis p̄sumptor in excōicationē papalē: si esset religiosus vt habes in. iij. par. ti. xxiij. ibi vide de hoc. Similiter dispēsando vel cōmutādo vota q̄ nō pōt sciēter peccat mortaliter in tali p̄sumptione, In foro etiā cōtentioso si qs iudicaret aliquē non sibi subditū sciēter peccare et mortaliter: etiā i foro seculari: vt si cp̄s, p̄sent sentētiā cōtra totaliter exēptos, vel religiosi cōtra clericos: et hmōi sententiæ sunt nullæ. Similiter ad magnā p̄sumptionē et mortalē p̄tinet rectorū secularium si volūt iudicare clericos & ad iudicia sua trahere: siue p debitis siue p talēis impositis ab ipsis laicis: qa nulla potestatē habēt sup eos. xj. q. j. p totū. Similiter si clericꝰ exerceret officiū ordinis quē nō haberet: puta subdiacon⁹ cātaret euāgeliū: diacon⁹ diceret missam & hmōi: vel laicꝰ faceret officia q̄ nullo modo p̄t fieri nisi p clericos: esset mortalis p̄sumptio. Vñ et Ozias rex Iuda: qa præsumpsit tēplū deī ingredi ad dandū incēsum dño: qđ officiū erat sacerdotū a deo p cussus totus factꝰ est leprosus. vt habeť. ij. Paral. xxvj. Ad magnā p̄sumptionē nē est et mortalē spectat mutare nō solū materias & formas: tacꝰ lesed etiā & ritus: & quæ pertinēt ad solēnitatē sacramētorū et officiorū ecclesiasticorū. Ad p̄sumptionē maximā spectat vt inferior superiorē velit iudicare & sentētiare ē eū cū nō possit. Vñ dr̄ in decre. dist. xxj. intrūi. Intrūhāc p̄sumptionē sancti patres apud Chalcedonem i generali cōcilio detestati sunt: qua. s. qđā Dioscorus noie præsumpsit sententiā excōmunicationis cōtra Leonē papā dictare: vt eū sine aliqua audientia subito condēnaret. Nec vacat a p̄sumptione subditus qui et si nō iudicio sentētie tamē temerarie condēnat facta prælatorū dubia: q̄ possit bene & male fieri: quod deo displicere ostēditur per figurā. Nā vt habeť. ij. Regū. vj. cū arca dñi Dauid ordināre reduceretur in Hierusalē cū in itinere bobus ducētibus eam recalcitrātibus arca aliquātulū inclinata fuisset: qđā nomine Oza: qui eā cū bobus deducebat: temerarie tetigit eā quasi retinens ne caderet: propter quod a dño subito p cussus est morte. Et vt exponit Gratia. ij. q. vij. plerīq;. §. his itaq;. Et Grego. in moral'. Arca designat prælatū qui & in se debet habere manna dulcedinis & virgā austeritatis: & legē iuris et sciētiæ: boues recalcitrātes sunt subditi dyscoli: quibus qa prælatus inclinatur cōdescēdens aliqñ imperfectiōi eorū: aliquis præsumptuosus quasi retinet arcā ne cadat: dū p̄sumptuose iudicat et reprehēdit p̄ latū de nimia remissiōe. Vñ Oza interpretatur robustus: nata talis p̄sumptio ꝙ mortē incurreret animæ. Icē ptinet ad p̄sumptionē ꝙ aliquis se intromittat de officijs aliorū: et de his quæ nō spectāt ad eū: nisi necessitate vel charitate moueretur ad supplendū defectū alteri⁹. Vnde dicit in regula iuris ꝙ nō est sine culpa qui rei quæ ad eū non p̄tinet se immiscet. extra de reg. iur. lib. vj.

Ignar⁹ audiēs cōfessiō nē peccat mortaliter.

Excusatur ignarus confessor.

Ozias rex Iuda ppter p̄sumptionē suit leprosus.

De p̄sumptione Dioscori.

Oza robustus interpret.

§. IIII. PVNITIO QVAM FECIT

deus cōtra p̄sumptionē. ibi nota. fecꝰ eū dicit. Auerti faciē tuā a me. Auertit aūt deus faciē suā a creatura rōnali dupliciter. Vno modo subtrahēdo gratiā: sicut cū aliqs offenditur ab aliquo: subtrahit faciē seu aspectū suū ab eo nolens videre eū. Et hoc facit deus p̄sumptuose qū est mortalis eius p̄sumptio. Deut. xxxij. Absōdam em̄ faciē meā ab eis: generatio em̄ peruersa est. Alio modo dicitur de⁹ auertere faciem suā subtrahendo seruorū & actūalē deuotionē & spūalē gustū: qđ facit aliquādo spōsus ei⁹ga sponsam ex paruo defectu: vt magis sit circūspecta & timorosa & de hoc in Pō. xxx. Ego dixi in excessu mentis meæ. Et fm aliā literā. In pauore meo: proiect⁹ sum a facie oculorū tuorū. qđ' est verbū animæ deuotæ: videlicet cum sentit se priuatā cōsolatiōibus spiritualib⁹ & gustu deī: timens se de relictam a deo: sed ideo deus hoc agit ad cēpus ad excludēdam p̄sumptionē. Nam si ad placitū suū anima sentiret cōsolationē nimis de se p̄sumeret & negligentię se daret: & parū a defectibus paruis se cauere: sicut si vir semper aspiceret & rediret in faciem sponsę: efficeretur nimis irreuerens & leuis.

pœna p̄ sūptionis.

§. V. QVANTVM AD TERTIVM

scilicet consecutionē mali: certū est ꝙ amissa gratia dei per p̄sumptionem non potest sequi nisi malum de quo conturbatur mens. Vnde in versu prædicto subditur. Factus sum conturbatus. i. totus turbatus. Cor enim impij quasi mare feruens quod quiescere nō potest: nunc æstuans per vnam passionē: nunc per aliā: quādoq; pervanā lętitiam: quandoq; per nimiam tristitiam & huiusmodi.

¶ De curiositate: in quo agit⁹ de spectaculis & vitijs quæ procedunt ex vano aspectu: & etiam de studio scientiarum vtrum sit licitum. Capitulum. VII.

CVRIOSITAS INTER GRAdus superbiæ supraponitur: & ab ea ꝓcedere videť. Vitiū est pœnæ oēs inuoluēs & parū cognitū sed multū nociuū: qđ' ait se remouerī exoptat Ps. cxviij. dicens. Auerte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua viuifica me. Vbi tria ponit.

¶ Primo oñdit sui debilitatē: ibi. Auerte oculos meos.

¶ Scđo petit excludi curiositatē: ibi. Ne videant vanitatē.

¶ Tertio appetit dirigi circa vniuersitatem: ibi. In via tua viuifica me.

§. I. OSTENDIT PRIMO EX HOC

sui debilitatē: quia postulat a deo hoc fieri qđ' videt p se facere nō posse. s. Auertere oculos suos a vanitate: ad quā curiositas inducit ad inspiciendū. Multum em̄ homo inclinatur ad sciendum. Nā vt dicit phūs in. j. Meta. Oēs homines naturaliter scire desiderant. Et Eccls. j. c. dicitur. Non saturatur oculus visu: nec auris auditu. Multo em̄ magis appetitur scientia & veritatis cognitio q̄ diuitiæ: quarū appetitus est insatiabilis & merito: qa sciēcia ptinet ad pfectionē aīæ, nō aūt diuitiæ. Et ideo orare debemus vt p̄ficiat qđ' p nos nō valemus. s. auertere oculos a vanitate. i. inordinata & inutili cognitiōe. Ipse enim deus: ait apl's ad Phil. ij. operatur in nobis velle & pficere, p bona voluntate. Adeo aūt nociuum est vt excludat aliqñ a regno cœlorum. Vñ curiosus figurať per illum qui se excusauit non posse accedere ad quā fuerat cœnā inuitatus dicens. Iuga boum emi quinq; & eo probare illa. Luc. xiiij. Bos propter cornua quæ habet eminentia a capite signat superbū: qui in se habet eminentiā æstimationis de se super cæteros. Et ꝓpter ruminationē designat cōsiderationē inordinatā qua discutit rite singula. Quinq; paria boum sunt quinq; sensus exteriores aīq; bus ortum habet omnis nostra cognitio. Paria vero sūt nō singularia: quia ipsorum sensuū organa exteriora sūt dupli cata: vt duo oculi: duæ aures: duæ nares: duo labia: duæ manus: in quarū pulpis præcipue viget tactus. Probare vadit qui curiose vtitur eis vt experiatur quid delectationis in hoc reperiat. hic aūt si emit hmōi paria boum dans p̄ præcio salutē aīæ suæ: eā. s. præponens vt delectet in cognitiōe inutili & vana rerū fm sensum vel intellectū vtiq; seipsum priuat cœna glorię, de qua dr̄ Apoc. xix. Beati qui ad cœnā nuptiarū agni vocati sunt. Sed videť ij, hmōi cognitione intellectiua vel sensitiua nō posse esse peccatū. Nam sensitiua deseruit intellectiue. Cognitio autem intellectiua fm se est bona. In hoc enim videtur consistere perfectio hois: vt intellectus eius de potentia reducatur ad actum qđ' fit per cognitionē veritatis. Præterea illud qđ' quis consequitur a deo: nō potest esse malū: qa deus nō est autor mali. Sed q̄cumq; abundātia cognitionis est a deo. iuxta illud Eccli. j. c. Omnis sapiētia a dño deo est. Et Sap. vij, dicitur. Ipse dedit mihi horum quæ sunt sciētiam veram: vt sciam dispositionē orbis terrarū & virtutes elementoꝝ. ergo &c. Præterea illud per quod quis assimilatur deo non potest esse malum: sed per quod quis assimilatur deo per hoc ꝙ veritatem cognoscit: & qa homo assimilatur deo per hoc ꝙ veritatem cognoscit. Ad Heb. iiij. Et. j. Regū. ij. oia nuda & aperta sunt oculis ei⁹. Ad Heb. iiij. Et. j. Regū. ij. dicitur. Deus scientiarū dñs est. Ergo quātūcumq; abundat cognitio veritatis non est mala: sed bona. Appetitus autē boni non est vitiosus: ergo circa cognitionem veritatis nō est circa ipsam cognitionem veritatis directæ: sed circa appetitū est studiū cognoscēdæ veritatis: qñ. s. est inordinatus. Quis ergo bonum hominis cōsistat in cognitione veritatis. s. in perfectū bonū hois nō cōsistit in cognitione cuiuscūq; veri: sed in cognitione summę veritatis perfecta: vt per phūm in. x. Ethi. patet. Et ideo pōt esse vitiū in cognitione aliquorū verorū fm ꝙ talis appetitus circa illa non debito modo ordinat⁹ ad cognitionē summæ veritatis in qua cōsistit summa fœlicitas. Et sic soluit primū. Ad scđm & tertiū rndeo ꝙ q̄uis cognitio veritatis quā habemus a deo: & p quā assimilat⁹ deo de se sit bona: nō p hoc excludit qui hō possit cognitione veritatis abuti in malum: vel etiā inordinate cognitionē veritatis appetere. Nō em̄ sufficit ad virtutem bonum appetere, sed oportet etiā ipsum appetitū boni esse regulatū fm rationē. In hoc ergo consistit vitiū curiositatis in appetitu & studio inordinato circa cognitionē rerum de quo orandus est deus vt amoueat dicendo. Auerte oculos meos ne videant vanitatem.

Vtrū cognitio sit bona.

Cognitio veritatis non p̄ se sit peccatum.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

s. de ipso vitio curiositatis. Sciēdum ꝙ sicut duplex est oculus. s. corporis q dr̄ sensus: & aīæ q dr̄ intellectus: ita duplex est curiositas, s. intellectiua, & sensitiua. & ideo in plurali dicit. oculos meos ne videāt vanitatem. Et q̄uis curiositas sensitiua exerceať p alios quatuor sensus sicut & p visum: tn̄ noie visus itelligit⁹ ois sensatio. vñ p̄sueuit dici. Vide q̄ bonū sonū habet cāpana. i. audi: vide q̄ bonū odorē habet iste flos. i. odora. Et Christ⁹ dixit discipulis suis. Videte manus meas & pedes, i. palpate. Luc. vlt. Et Pō. xxxij. Gustate & videte. Vanum autem dr̄ res inutilis: vel q̄ nō consequit⁹ finē ad quē ordinat⁹: sicut medicina dr̄ vana q̄ nō inducit sanitatē ad quā ordinat⁹. Cognitio i hoīe ordiari debet ad aliquā vtilitatē fm rōnē sicut & ois actus humanus: al's vana ē & curiositatis vitiū. Vñ Sap. xiij. dr̄. Vani sunt oēs homines in q̄bus non subest scientia dei. i. qui nō ordināt sciētiā suā & cognitionē ad deū saltē vt vltimū finē. Et Hiero. ait de q̄busdā curiosis. Nonne videť vobis in vanitate sensus & obscuritate mētis ingredi q diebꝰ ac noctib⁹ in dialectica arte torqueť: qui physicus p̄scrutator oculos trans cœlū leuat: & vltra p̄fundū terrarū & abyssi in quoddā inane demergit q iambū seruet: q tantā merrorū: sylua i suo studio sius corde distinguit. vt habeť. xxxvij. dist. nonne. Videt ergo oculi vanitatē cū ijs sequit curiositatē intellectiua vel sensitiua. Et quātum ad intellectiua notādū fm. b. Tho. ij. ij. q. clxvij. ar. j. ꝙ qnq; modis ipa curiositas exercetur. Primo, inquātū qs, intēdit suo studio in cognitionibus veritatis p̄ut p accidēs cōtingit ei malū: sicut illi q studēt ad scientiā veritatis vt inde superbiāt. Vñ Augu. in lib. de moribꝰ ecclesiæ. Sunt q desertis virtutibꝰ &, nescientes qd sit deus & quāta sit maiestas semp eiusdē manentis naturæ magnum se aliqd agere putant: si vniuersam istā corporis molā quā mūdū nūcupam⁹ curiosissime itentissimeq; pquirant. Vñ & etiā tāta superbia in eis gignit: vt in ipso cœlo de quo sępe disputāt inhabitare videant. Similr illi q studēt addiscere aliqd ad peccādū: vitiosum studiū habent fm illud Hiere. ix. Docuerūt linguā suā loq mēdaciū. Et q addiscūt incantatiōes, sortilegia, & maleficia, & veneficia & hmōi: vl' experiunť ea si habēt effectū. Isid. etiā in lib. sent. dicit. Iō prohibetur christianis figmēta legere poetarū: qa nimiū excitāt mentē ad incētiua libidinū. dist. xxxvij. ideo. Qđ' p̄cipue videť habere locū in Ouidio Metamor. & de arte amandi & Iuuenali & similib⁹. Amb. quoq; dicit de astrologia & huiusmodi scientijs ꝙ despectæ sūt: & q his studēt curā aīæ nō habēt. dist. ea §. ij. Scđo modo cū qs studet addiscere ab eo a quo nō debet: sicut illi q pquirunt aliqua futura vel occulta a dęmonib⁹ in quo reperitur curiositas superstitiosa. Vnde Aug. de vera religione. Nescio an philosophia impediren⁹ a fide vitio curiositatis in pscrutandis dęmonib⁹, ꝓpterea aūt christus dæmones cōfitētē ipm dū clamabat. Scio te q sis sanctus dei: increpabat vt taceret. Luc. iiij. c. vt. s. nos doceret non esse quærendum a dæmonib⁹ etiā cognitionem veritatis: qa ꝓpterea aliqua vera aliqñ dicūt vt hoies his allecti eis credāt: & tādē ad aliqđ malū deducāt. Ad hanc etiā superstitiosam curiositatē & pestiferā ptinet ars notoria qua qs quærit acqrere cū certis obseruātijs diuersas scientias. Et de hac infra in titulo de superstitionibus. Dicit etiā Augu. in ti. de diuinationib⁹ & maleficijs, quæ fiūt in inuocationib⁹ dæmonū. His portētis per dęmonū fallaciā illudit curiositas humana: dum id impudēter appetūt scire qđ', nulla eius rōne ꝓuenit inuestigare. xxvj. q. v. nec mirū. Debēt aūt qui habēt hmōi libros induci ad cōburendū tales libros, & scripta ne alīs abutāt⁹: exēplo eorū qđ' scribit Act. xix. ſ. ꝙ q̄dā qui fuerāt curiosa sectati cōtulerūt libros & cōburerūt corā omnibus. Tertio modo, & alīs sequentibus, pōt esse vitiū ex ipsa inordinatione appetitus & studij addiscēdi veritatē. Et hoc primo inquātū p studiū minus vtile retrahitur ē vitiū, a studio qđ' ex necessitate sibi icūbit: vt sibi habēs curā ani

Quinq; modis exercet curiositas.

Appetitus studij dī pōt esse vitiosus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

marum: vel audire cõfessionem: nescis qu id spectet ad tale officiũ: insistat studio philosophiæ: vel astrologiæ: vel poesi & hmõi, qđ Hiero, repræhendens inquit. Sacerdotes dei omissis euangelijs & prophetijs videmus Comedias legere amatoria Buccolicorũ versuũ verba cantare: tenere Virgilium in manibus: & id qđ in pueris est causa necessitatis: crimẽ in se facere voluptatis, dist. xxxvij. c. sacerdotes. Hinc & Origenes dicit. Sciniphes & ranas quibus pcussa fuit Aegyptus significare vanam gloriã dialecticorum garrulitatem & sophistica argumenta. Siliquæ quoq; porcorũ qbus prodigus saturari cupiebat, sed nequibat: doctrinas figurãt gẽtilium fm Hiero. sed & ipse Hiero. verberatus fuit acriter in infirmitate & sibi dictum q; Ciceronianus erat non christian⁹: eo q; nimis vacabat studio Platonis & Ciceronis delectatus suauitate eloquij. Et si qũ prophetas legere incipiebat: sermo horrebat incultus. ait ipse dist. xxxvij. legimus, cũ sequeñ. §. Sicq; ex curiositate retrahebaf a studio scripturæ magis vtili & necessario. Vnde & religiosis & clericis in sacerdotio vel dignitate cõstitutis prohibetur sub pœna excõicationis studiũ legum & Physicæ. i. medicinæ vt magis possint vacare studio theologiæ & canonũ. extra ne cleri. vlmo. c. fi. &. c. nõ magno. Quarto modo inquãtũ aliquis studet ad cognoscẽdũ veritatẽ supra ꝓprij ingenij facultatem qa p hoc homines de facili labuntur in errores. Vñ dr Eccli. iij. Altiora te ne quæsieris: & fortiora te ne scrutatus fueris: & in plurib⁹ operibus eius ne fueris curiosus. Et postea sequitur. Multos em supplãtauit suspitio illorum: & in vanitate detinuit sensus eorũ. Ad quã curiositatẽ pertinet q; aliqui inuestigẽt de mysterio trinitatis vel incarnationis, vel sacramẽti eucharistiæ & prædestinatiõis & hmõi rationibus naturalibus, de quibus dicit Amb. Tu quoq; digitum ori admoue: scrutari non licet diuina mysteria. s. curiose. Vnde & in figurã Nume. iiij. fuit pceptũ. Alij nulla curiositate videãt quæ sunt in sanctuario. i. occulta mysteria Christi pr⁹ q; induantur. i. nisi velata. & qa curiositate ducti filij Israel viderunt arcam dei reductam per boues a Philistæis qui in bello abstulerant eam in Bethsamis: mortui sunt septẽ milia virorum: & quinginta milia plebis de Bethsamitis: vt habef. j Regũ. vj. Permaxime simplices debent cauere ab hmõi curiosis quæstiõibus. Vnde Aug. dicit. q; cũ quærũt aliqui quid deus faciebat ante mundi creationẽ? Respõden dũ est q; æternã gehennam curiosis præparabat. Quinto modo qñ homo appetit cognoscere veritatẽ circa creaturas nõ referendo ad debitũ finem. s. ad cognitionem dei: sed in ipsa cognitione sola delectaf. Vñ Augu. de vera religione dicit q; in consideratione creaturarũ non est vana & peritura curiositas exercenda: sed gradus ad immortalia & semper manẽtia faciẽdus. Salomon qui dicit se, curiose multa inuestigasse propter nimiam curiositatẽ quã habuit ad inuestigãdũ de opinionibus hoĩm circa scibilia: insatuatus legif nimio amore mulierũ: qđ Origenes intelligit pro doctrinis Gẽtilũ varijs & multis: quarũ amore delectatus a veritate errauit: postea tñ emendatus. Scñ. in epla. Demens merito viderer si cum saxa in monumentũ senes fœminæq; cõgerẽt: cũ iuuẽ⁹ intra portas expectarer armata: federem otiosus: & hmõi quæstiũculas ponerẽ. Qđ nõ pdidisti habes: cornua non perdidisti: ergo cornua habes. Non vacat ad istas ineptias. Ingens negotiũ in manib⁹ est. Mors me sequitur. Fugit vita. Aduersus hæc doce me. Hæc ille.

Garrulitas dialecticorũ æquiparatur ranis.

Not. qđ fit mdẽ dũ hisq; quærũt qđ deus faciebat añ mundi creationem

§. III. OCVLVS QVOQVE CORporalis prout includit omnẽ sensũ exteriorẽ videt vanitatẽ cũ curiositas sit: quæ curiositas sensitiua causa multorũ peccatorũ ẽ & oẽs pœnæ inuoluẽs: consistit in appetitu & studio inordinato cognoscẽdi p aliquẽ sensum exteriorẽ. Pro cuius declaratione dicit btus Tho. ij. q. clxvij. q; cognitio sensitiua ordinatur ad duo. Vno modo tã in hominibus q; in brutis ordinaf ad corporis sustẽtationẽ inquãtum. s. per hmõi cognitionẽ hoĩes & alia aialia vitãt nociua: & cõquirũt sibi necessaria ad sustẽtationẽ: sicut ouis vidẽs lupũ fugit & homo videns inimicũ. qđ facere nõ posset si nõ videret: & vidẽs cibum sumit illum. Alio modo cognitio sensitiua specialiter in homine ordinatur ad cognitionem practicã vel speculatiuã. videns em hærbam medicinalẽ medicus ordinat eã ad medicinã. Videns exercitia alicuius artis quõ fiunt addiscit vt fm eam operetur. Considerans per visum, auditũ, vel alios sensus pulchritudinẽ & virtutẽ creaturarũ exurgit inde in cognitionẽ creatoris. Qñ igitur non apponit studiũ circa sensibilia cognoscenda prædictis modis & causis. s. propter necessitatẽ sustẽtadæ naturæ: vel ꝓpter studiũ veritatis intelligendæ: tũc oculus videt vanitatẽ & peccatur curiositate vl alio vitio. Nam etiã si nõ ordinetur ad male cõcupiscẽdũ vel detrahendum: aspiciendo. s. facta aliorũ, solum ex hoc q; nõ ordinatur ad aliquod vtile sed potius auertit hoĩem ab aliqua vtili consideratione: curiositas & vanitas est. Vñ & Augu. in lib. cõfes. fatef se peccare in, aspiciẽdo a casu canẽ currentẽ post leporem eo q; hic aspectus auertit aliqñ ab aliqua vtili consideratione: & vanus inquit hebesco. Et q̃uis luxuria & gula sint circa tangibilia & gustabilia: sicut & vitium curiositatis: est tamẽ ista differẽtia inter ista fm beatũ Tho, vbi. ũ. Nã luxuria & gula sunt circa delectationes quæ sunt in vsum rerum tangibiliũ & gustabiliũ: sed curiositas est circa delectationẽ cognitionis & tactus & gustus: & aliorũ sensuum sed inordinate: & vocatur cõcupiscentia oculorũ hæc curiositas⁹ ratione rẽ dicta: quia. s. nomine oculi intelligitur oĩs sensus. Vnde & Augu. in. x. confes. ostẽdens differẽtiam hmõi dicit. Ex hoc euidẽtius discernitur, quid curiositatis: quid voluptatis agatur per sensus q; pulchra: suauia: canora: sapida: leuia sectatur. Curiositas autem etiam contraria tẽtandi causa ad subeundam molestiam, sed experiendi nocendiq; libidinẽ. Hæc ille. Sic ergo luxuria quærit delectationem inordinatã tactus: sed curiositas quærit delectationẽ inordinatã cognitionis quæ habetur per tactũ de re. & sic de alijs sensatis. Vnde & virgines tentantur de vitio carnis p modũ curiositatis. s. vt experiantur qualitatem illius delectationis venereæ: & cognoscant magis q; aliæ personæ nõ virgines fm Pe. de Pal. Sed & qui experti sunt delectationem veneream aliquando incitãtur & stimulantur ad turpia magis aliquando ex curiositate. s. ad experiẽdum nouos modos turpitudinum q; ex luxuria. Et ideo orãdus est deus ne oculi videant vanitatẽ. Dicit etiã Beda q; vitium curiositatis est in dinoscendis carpendisq; vitijs proximorũ qđ sit per ptes cularia sensibilia. Qđ tamen intelligẽdum fm Tho. vbi. ũ. nõ quãdo hoc fit bono animo. s. cõsiderãdo facta alioꝝ ad vtilitatem suam: vt. s. inde proficiat prouocatus exẽplo bono alterius: vel etiã ad vtilitatẽ alterius: vt. s. corrigetur ab eo regula charitatis seruatis debitis circunstantijs. Sed cum quis considerat facta aliorum ad delinquendum vel detrahẽdum: vel saltem inutiliter inquirendum, hoc enim curiosũ est vt vitiosum. Vnde Prouerb. xxiij. dicitur. Ne insidieris & quæras impietatem in domo iusti: nec vastes requiem eius. Ad quod facit quod dicitur. vj. q. j. c. ex merito. Officium singulorũ sit charissimi non solum oculos habere castos, sed & linguã: nec aures prurientes quis habeat. i. curiosas. Nec quid in domo cuiusq; agatur: alia domus per eos vnq; nouerit. De quibusdam mulieribus vanis dicit apls. j. Timo. v. inuectiue q; circũeunt domos, & nõ solum otiosæ: sed & verbosæ & curiosæ. Dina filia Iacob: quia egressa est domum patris vt videret fœminas regionis curiositate ducta: oppressa & violata fuit a Sichem. Genẽ. xxxiiij. c. Nec de manibus eius eruta, nisi quadam vi fratrum. Ad figurã dum fm Hug. q; anima egrediens per curiositatem de domo propriæ conscientiæ timorate vt curiose intueatur creaturas per aliquam sensationẽ inde violatura diabolo per consensum in aliquod malũ: quam diabolus violatam deinet blanditijs dum remordentem consentiã de malo vane consolatur: vel spe veniæ vel emendationis: vel comparationis peccati aliorum: sed fratres. i. affectus viriles animæ sensualitati vim facientes & occidentes per pœnitẽtiã vitia eripiunt de manibus diaboli.

Cognitio sensitiua est cã multorum pctorũ.

Curiositas inducit ad luxuriam

Nota curiositatem Dinæ filiæ Iacob.

§. IIII. QVANTVM AD TERTIVM

vbi appetit prophetа dirigi circa vniuersitatẽ creaturarũ, ibi. In via tua viuifica me. Nota q; via dei est vniuersitas creaturarũ: qa p cõsiderationẽ earũ mens vadit ad deum: & tũc viuificaf mens cũ deueniẽdo in cognitionẽ dei p creaturas iuxta illud ad Rom. j. Inuisibilia dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Cognoscendo deũ diligit eũ vt oĩs boni cõtẽtiuũ: per dilectionem em dei aia viuificaf. Ex pulchritudine em creaturarũ percipitur pulchritudo dei creatoris oim. Ex magnitudine earum magnitudo dei. Ex ꝓpetuitate dei æternitas. Ex vtute dei perfectio &c. Et ista est pia curiositas & bona.

Quid sit via dei.

§. v. De spectaculis

§. V. DE SPECTACVLIS ETIAM

dicit Beda q; nõ solum in addiscendis artibus magicis: sed etiã in cõtẽplãdis spectaculis cõsistit concupiscẽtia oculorũ quæ fm Augu. facit hoĩes curiosos. De hmõi aũt dicit beatus Tho. ij. q. lxvij. ar. ij. q; inspectio spectaculorũ reddit vitiosa inquãtum p hoc hõ fit ꝓn⁹ ad vitia: vl lasciuiæ: vl crudelitatis p ea quæ ibi repræsentãtur. Vñ & Chrys. dicit q; adulteras & muiercũlas mentes cõstituũt tales, inspectio nes. Sed quæritur vtrũ sit mortalis talis inspectio? Et videtur q; sic: qa dicitur de cõse. distin. j. qui die. Qui die solẽne pec in prætermisso ecclĩæ cõuẽtu ad spectacula vadit, excõicetur: sed nullus excõicari debet nisi ꝓ mortali. ergo videtur mortale. Præterea dicit Aug. sup Ps. Vident hoĩes venatorẽ & del ectãtur. Vhe miseris si se nõ correxerit: videbũt em saluatorẽ. s. in iudicio: & cõtristabũtur. dist. lxxxvj. qui vena toribus. Sed vhe importat dãnationẽ æternã. fm Hierony. Cõtristari etiã in aduentu saluatoris nõ est nisi reproborũ. ergo &c. In contrarũ est: qa Alb. sup. iij. dicit: q; spectacula siue sint inuenta tm ad tẽdũ remouendũ & solatiũ mortalitatis humanæ: siue etiã sint talia q; habeãt annexã vtilitatem q̃uis immisceatur vanitas: vt aucupia, venationes & hmõi in personis sæcularibus sunt tolerãda exercitia eoꝝ: dũmodo nõ fiãt tẽpore interdicto vel loco sacro: ergo multo magis inspectio hmõi est tolerãda cum minus sit: ergo nõ est mortale. Etiã Tho. ũ. non dicit simpliciter esse vitio sam: sed inquãtum prouocat ad malũ. Posset sic distingui. Aut spectacula sunt talia q; sunt repræsentatiua piarum rerũ: vt adoratio Magorũ: occisio Innocentũ: passio Christi ascẽsio: missio spiritus sancti & hmõi. Et hoĩ exercitia de se sunt licita: & similiter ispectio eorũ. Vana tñ quæ aliqñ ibi miscẽtur sunt resecare: & multo magis si qua turpia committerẽf a iuuenib⁹ q; talia præparãt. Aut non sunt talia: & tũc aut illa sunt expresse ꝓhibita a iure: vt torneamenta & duella, extra de tor. p totũ. &. ij. q. iij. monomachiã. Vl etiã ibi ꝓbabiliter iminet piculũ vitæ: vel notabilis læsiõis exercitiũ, horũ mortale est. Inspectio aũt horũ nõ videf mortale, nisi quis ita inordinate afficeref ad aspectum hmõi: q; etiã accederet ad inspiciẽdũ si ꝓpteretur contrariũ: vel nisi quis ꝓpter hoc dimittat diuina in dieb⁹ festiuis. Et de hoc intelligif. c. indu. ũ. q die solẽni. Vel daret operam efficacẽ ad hmõi faciẽda: sicut q; ꝓuocãt ad ista: vel soluũt facientibus: qui alꝫ nõ facerẽt. Aut nõ sunt exꝑsse ꝓhibita: & tũc si repræsentãt multũ turpia & lasciua ea exercentes mortaliter peccãt. Et de hoc de cõse. dist. ij. c. pro dilectione. Et inspectio voluntaria talium mortale est, qa nil aliud est q; delectari de turpib⁹ & de sæuis. tũ etiã quia periculo tentatiõis sponte se exponit: & de hoc intelligit. c. supradictũ Augu. q venatoribus. Loquif em ibi de histrionibus & venatorib⁹ cum bestia dẽtata. Si a casu respicit talia nesciẽs fieri hmõi repræsentationes nõ videf de facili cõdẽnãdus, p leui & in tauto aspectu, Si aũt alia vana & solatiosa repræsententur ob solatiũ: qđ tñ nõ fit in opprobriũ ecclesiæ: vel cleri vl religionis: de se nõ videtur mortale: nec exercitatio nec aspectio: vt facere laruas, dracones, reges & hmõi. Similiter aspicere choreizantes, saltantes: currentes ad brauium: in palestra se exercentes: vel hastiludijs: vel alijs ludis de se non videtur mortale. q̃uis vanitas sit amissio temporis. Posset tñ ibi esse mortale per accidens ꝓpter aliquod malum superueniẽs vel malã intentionẽ in hmõi: vt si quis ex aspectu mulierũ choreizãtium trahatur in cõcupiscẽtiã earum. Clericis etiã & religiosis talia aspicere magnũ peccatũ videtur propter scandalũ populi. Vnde dr de cõse. dist. v. nõ oportet. ij. Nõ oportet. i. nõ ꝓgruit ministros altaris vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus interesse. Et in. c. præcedenti dicif, q; laruas dæmonũ ante se fieri nõ cõsentiãt. Et quia multa mala cõtingit in hmõi fieri: ideo detestanda & repræhendenda sunt in prædicationibus & alia huiusmodi.

De spectaculis distingue.

Clerici & religiosi aspicientes choreas peccant

§. VI. DE CVRIOSITATE ET ASPEctu vano oculorũ quãtum est periculosus plus q; aliorũ sensuũ abusus. Cõmitti pot pfm̃ p visum magis q; p alios sensum multipliciter, incessanter & faciliter: fm magistrũ Vhertum in expositione regulæ Aug. Inducit incautus aspectus ad quodlibet capitaliũ vitiorũ. Primo enim irritat gula. Gen. iij. Vidit mulier lignũ q; esset bonũ ad vescendum & pulchrum oculis aspectuq; delectabile, & tulit de fructu eius & comedit. Secundo incitat cupiditatem & auariteam Mat. iij. Ostẽdit ei, s. christo: diabolus oĩa regna mundi: vt s. incitaret ad appetitũ eorũ. Amb: Mens auari semper aurũ semper argentum videt. Tertio prouocat ad superbiã. Vñ Bern. dicit: q; Lucifer videns filium dei æqualem patri voluit assimilari sibi vt esset æqualis & ipse patri. Vñ in corde suo dixit. Similis ero altissimo. Esa. æ. xiij. Et in fabula dicit q; bufo se, ꝓpterea inflauit in prato qa ibi vidit bouẽ magnũ pascẽtẽ: & voluit ei assimilari in magnitudinẽ: sed crepuit. Quarto cõmouet irã Mat. xviij. Videntes conserui eius quæ fiebãt contristari sunt valde. Sic & fratres Ioseph videntes q; a patre plus cæteris amaretur: oderant eum nec poterant ei quicq; pacifice loqui. Genẽ. xxxvij. Quinto concitat inuidiam, j. Reg. ij. Videbis æmulum tuum, in cunctis prosperis in Israel. Et paulo post. vt deficiant oculi tui & tabescat aia tua. s. inuidia hæc videndo. Socrates. Vtinam oculi inuidorũ moibus ciuitatibus essent: vt de oĩm fœlicitate torquerẽtur. Sexto fouet accidiã. Accidiosus em visa interire temporis non audet, exire ad opus: sed torpescit in domo. Eccli. xj. Qui considerat nubes nunq; metet. Septimo inflammat ad libidinem. Eccl's. ix. Propter speciem mulieris multi perierunt. & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Genẽ. vj. Videntes filij dei filias hominũ q; essent pulchræ: acceperũt vxores ex oibus quas elegerant: ꝓpter qđ postea secutũ est diluuiũ. Sic Aegyptij videntes Sarã vxorẽ Abrae q; esset pulchra nũmis: nuntiauerunt Pharaoni & sublata est mulier. Genẽ. xij. c. Sic Sanson videns mulierem Dalilam de philistæis adamauit: quæ tãdem fuit causa mortis suę. Iudi. xiij. Sic Dauid videns Bersabee lauantẽ se: misit pro ea & adulterium perpetratum est. ij. Reg. xj. Senes iudices populi videntes Susannã: exarserunt in concupiscentiã eius. Dañ. xiij. Omne igitur pctorũ genus p oculos generatur. & ideo christus dixit. Si oculus tuus nequa fuerit: totũ corpus tuũ tenebrosum erit: qa scilicet oẽs tenebræ peccatorũ p malos oculos inducunt. Et ideo si oculꝰ tu⁹ scandalizat te, erue eũ. s. nõ aspiciendo illud vnde scãdalizaris: & ꝓpter hoc te ait Saluator Mat. xv ij. Secundo oculus potest incẽsanter inducere ad malũ qđ non sic est de alijs sensibus. Nã inducit alij sensus nõ semp habent obiecta in ꝓpatu: vt patet in auditu, gustu, odoratu & tactu: sed oculus semp habet qđ pot ta mala inspicere & inde peccare si velit. ij. Per. ij. Oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti. Item actus oculi velocior est q; aliorum sensuũ. Vnde apls cõiungit eã cũ momẽto dicens. In momento & ictu oculi: & ideo faciliter p ꝓm peccaf. Vnde Iudith. x. dicif, q; cũ intraffet ante faciẽ eius statim captus est in oculis eius. Et ideo dicif Eccli. xxxj. Ne quius oculo quid creatum est: quasi diceret nihil: si quis male vtatur. Item q̃uis impudicitia possit vigere in oibus sensibus: permaxime in invisu. Et in olfactu quidem cum i odoribus meretricis delectatur. iuxta illud. Aspersi cubile meũ myrrha & aloe & cinnamomo. Prouerb. vij. Itẽ in auditu: cũ vox eius vel cantus auditur. Eccli. ix. Colloquium eius quasi ign. s exardescit. Vnde Bern. dicit q; est sicut sibilus serpentis. fi. toxicãs. In gustu conuiuando cũ ea ꝓpter qđ dicif Eccli. ix. Cũ muliere aliena non sedeas: nec accubas cũ ea: nec altercaris in vino cum ea. In tactu Prouer. vj. Qui ingreditur ad vxorẽ ꝓximi sui nõ erit mũdus cũ tetigerit eã. In oculis. ij. Pet. ij. Oculos plenos adulterij. Licet ergo vigeat corruptio impudicitiæ in oibus sensibus: plus tñ in oculis. Tactus em simplex solã suauitatem carnis suscipit. Auditus dulcedinẽ eloquij. Odoratus fragrãtiã odoris. Gustus nihil ꝓprie de ea percipit: sed visus colorẽ: figuram: gestus: ornatũ: mẽbra. & totius corporis dispositionẽ percipit Et quãto plura sunt: tãto maiorẽ ignẽ accendũt. Ire frequentius põt videri persona q; tangi vel audiri vel cũ ea comedere. Potest quis videre oẽs mulieres vnius ciuitatis & omnes concupiscere: sed non sic tangere: audire & hmõi. Vnde Threñ. iij. dicif. Oculus meus depredatus est aiam meã i cũctis filiabus vrbis meę. Item audacius oculus peccat in mulieres q; alij sensus, Audet enim quis videre multas mulieres cũ quibus nõ auderet loqui. Itẽ non potest ita deprehendi impudicitia oculi sicut aliorũ sensuũ. Item insatiabilior est alijs sensibus. Eccl's. j. Non satiatur oculus visu. Et ideo Augu. in regula. Nec dicatis vos habere aios pudreos: si habeatis oculos impudicos: qa impudicus oculus impudici cordis est nuntius. xxiij. q. v. nec solo. Cauendũ est igif a curiositate oculorũ De qn q; sensibus habes. ũ. in. j. parte. ti. ij.

Incautus aspectus ad mulieres inducit

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.VII. SED QVAERITVR VTRVM

Studere in scientijs secularibus.

licear in literis fæcularibus ſtudere vel eis vti? Et Gratia. q. dem hãc q̃ſtionem mouet de viris eccleſiaſticis diſ. xxxvii. per totũ. Et arguit pro & cõtra. Demũ ſic ſoluit in. §. cur ergo. Seculares literas quidã legũt ad voluptatẽ poetarum ſi gmentis & verborũ ornatu delectati. Et tales repræhẽdun tur a ſanctis. Vñ Hiero. Vino inebriant qui ſcripturas ſa cras male intelligunt atq; peruertũt. Sicera qui̇ abuntur ſe culari ſapiẽtia & dialecticorũ rendiculis quæ nõ tam vincu la ſunt appellanda q̃ phantaſmata. i. vmbræ quædã & ima gines quæ cito pereunt & reſoluunt. di. ea. Et in. j. c. dr. Eps libros gentiliũ nõ legat: hæreticorũ autẽ legat pro neceſſi tate & tẽpore. Quidã vero literas ſeculares ad eruditionem eas addiſcunt vt errores gentilium legendo deteſtentur: & vtilia quæ in eis inuenerint ad vſũ ſacræ eruditionis deuo ti conuertãt: & tales laudabiliter literas ſæculares addiſcũt. Pro qua concluſione firmanda inducit exempla, figuras, & auctoritates ſanctorũ. Exempla videlicet Moyſi & Danie lis qui in omni ſcientia Aegyptiorum & Chaldæorum fue runt eruditi: de quib⁹ dicit Hiero. di. ea. qui de mẽſa. Qui de menſa & vino regis nolunt comedere ne polluantur. ſ. Da niel cũ ſocijs vtiq; ſi ſapientiam atq; doctrinã Babyloniog ſcirẽt eſſe pẽtm, nũq̃ acquiſcerẽt diſcere quod non licebat. diſcit aũt nõ vt ſequant: ſed vt iudicẽt atq; cõuincãt. Figu ras hmõi habemus in hoc qd̃ præcepit dns Filijs Iſrael, vt ſpoliarẽt Aegyptios auro & argẽto: moraliter inſtruens in quit Gratia. vt ſiue aurũ ſapiẽtiæ: ſiue argẽtum eloquẽtiæ apud poetas inuenerimus in vſum ſalutiferum eruditionis vertam⁹. In Leuitico vero primitias mellis. i. dulcedinẽ hu manæ eloquentiæ dño iubemur offerre. i. ad honorem vti. Magi quoq; dño tria munera obtulerunt: in quibus nõnul li tres partes philoſophiæ intelligi volunt. Denicq; in expo ſitione Pſalterij Caſſiodorus ait. Omnis ſplendor rhetori cæ eloquẽtiæ: oẽs modi poeticæ locutionis: quælibet varie tas decore ꝓnũtiationis a diuinis ſcripturis ſumpſit exor diũ. diſt. ea. §. ſed cõtra legit. Confirmantur idẽ auctoritate Bedæ dicẽtis, Turbat acumẽ legẽtium: & deficere cogit qui eos a legẽdis ſeculariꝫ libris oibus modis æſtimat prohi bẽdos: in quibus ſi qua inuẽta ſunt vtilia quaſi ſua ſumere licet: aliquin Moyſes & Daniel ſapientia & literis Aegy ptiorũ & Chaldæorũ nõ paterẽtur eruditi: nec ipſe magiſter gẽtiũ aliquos verſus poetarũ ſuis ſcriptis indidiſſet vel di ctis. Et glo. ibi ponit illa dicta poetarũ. ſ. in epiſtola ad Ti tũ illud Pigmenidis. Cretenſes malæ beſtiæ ſemper men daces: ventris pigri. Et in epiſtola. j. Pauli. xv. ad Corin. il lud, Terentij. Corrumpũt bonos mores colloquia mala. Il lud autẽ quod addidit ibi glo. Odero ſi potero ſi non inui tus amabo qd̃ dicit eſſe in dictis Apoſtoli non eſt verũ: qa ibi nõ hab. ſ. ſed bene in actibus apſorũ illud Genus quidẽ cum ſimus dei, in ipſo viuimus: mouemur & ſumus. Item Hiero. ſuper epſam ad Titum. Si quis grammaticã artem nouit vel dialecticã vt recte loquẽdi rationẽ habeat: & in ter vera & falſa dñudicet non improbamus. Sed ex ſynodo Eugenij papæ hoc habetur ſtatutum vt ab vniuerſis epiſco pis ſubiectis plebibus & aliꝫ locis in quibus neceſſitas oc currit ois cura & diligentia habeatur: vt magiſtri & do ctores conſtituant⁹ qui ſtudia literarũ: liberaliũq; artiũ dogma ta doceant: qa in his maxime diuina manifeſtant⁹ atq; decla rantur mandata. di. ea. De quibuſdã. b. Tho. ñ. ñ q. clxvij. di cit ꝙ ſtudiũ phiæ ſm ſe eſt licitũ & laudabile propter veri tatẽ quã phi ꝓceperũt deo illis reuelãte: vt dr Ro. j. Sed qa quidã phi abutunt⁹ ad fidei impugnationẽ ideo aplus di cit ad Col. ij. Videte ne qs vos decipiat p phiam & inanem ſcientiã ſm traditionẽ hoim & nõ ſm Chriſtum. Sed vir ve nerãdus in ſtitate: dignitare: & ſcientia præclarus dñs Ioan. Dñici: hãc materiã pleni⁹ diſcutit & declarat: quendã enim hui⁹ quæſtionis. Quærit em argumentatiue ꝓcedẽs vtrum ſit licitũ chriſtianis ſecularibus literis vti? Et in corpore q̃ ſtionis vbi poſt argumẽta ad partẽ negatiuam determinat quæſtionẽ in cap. quod icipit. Eam dico phiam, declarat ſe phiam ſeu ſeculares literas nuncupare quas Etnici ſeu ſecu lares homines vt cõiter inueniſſe creduntur. Hanc. ſ. phiam inqt ipſe auctore Varrone quadrifariam diuiſerunt videl cet in rationalem, moralem, naturalem, & diuinã. Ad rõna lẽ ptinere voluerunt dialecticam cæteraſq; artes liberales.

Quod licet in eis ſtudere.

Cretenſes proprio epithero dicũt mẽdaces.

Moralẽ vero deſcripſerũt ethicã: & poeſis non modicã ꝓ tionẽ cũ hiſtorijs: q̃ eo ad mores cõueniũt quo virorum m. hierũq; actus recitãtes bene viuẽdi & timẽdi in malis tradũt exempla. Huic riuulo oẽm ciuilẽ tractatum placuit applica re. Sequitur proinde naturalis, ſeu ab idiomate græco phy ſica dicta quæ de rebus ſenſibilibus inueſtigatione ſua a cen tro terræ vſq; ad ſummum cœlum de quo cũq; potuit opi nari præſumptione ſoleꝛti voluit habere ſermonẽ. Tandẽ diuinalis ſeu metaphyſicalis quã theologiam vocam⁹. de magicis ſacris dæmonib⁹ ꝛeparatis ſubſtãtijs & natura diui na pertractans: futurũ ſæculũ cũ ciuibus ſuis opinatis atq; actionib⁹ credẽda: nõ autẽ ſcitẽda multipliciter diffiniuit. Sicq; ex hoc vno fonte quẽ phiam ſeu amorem ſapiẽtiæ vñ plantante Pythagora phi nomen eſt ortũ: quatuor flumina nata aiæ paradiſum humectant: in riuulos multos diuiſa. hinc, ꝓdeũt grãmatica, rhetorica, hiſtoria, & cætera multa. Et poſt multa in eo. c. dicit ad quæſtionẽ ꝓpoſita poſſe par ticulariter reſpõderi: videlicet ꝙ naturalis phia q̃ rerũ crea tionẽ non nouit & æternitatẽ: ſed perpetuitatẽ mundi aut probare nititur aut ſupponit: & p hmõi eſt veritati contra ria: in ſuperficie tm̃ vt credo. Theologica etiam quæ metris currit vel proſa ſyncerit⁹ fidei in ſuo veſtimento rebellis nequaq; ſunt legẽdæ niſi a paucis in fide bñ fundatis quo rũ eſt infideles & hæreticos expugnare. Hi em̃ ſi ſciunt triti cũ a zizania ſeparare: debẽt mixtũ migma in aera vannila re: & pur. & defœcatũ cibũ & potũ nõ ꝓhibẽtibus populis mini ſtrare. Duas ỹo alias humanæ phiæ partes chriſtianus po terit diſcurrendo videre cũ ad eius officiũ ꝓtinuerit: aut fi nis pietatis id petierit: ſiue vt viteꝛ otiũ virtutũ ſentina cũ meliora ſe nõ præſentauerint. Sit hæc cõcluſio ſancti Hie ro. dicẽtis ſup epiſtolã ad Titũ. Si qs grãmatica artem no uit vel dialectica: vt recte loquẽdi rõnẽ habeat: & iter vera falſaq; dñudicet non improbamus. Geometria autem & a rithmetica & muſica habent in ſua ſcientia veritatẽ: ſed non eſt illa ſcientia pietatis. Scientia pietatis eſt noſſe legere ſcriptu ras & intelligere prophetas & euãgelio credere: & aplos nõ ignorare. di. xxxvij. ſi quis. Accedit ad idem Anticus in epi ſtola dicens. Tãdiu liberalib⁹ artib⁹ immorandũ eſt q̃diu anim⁹ meliora agere nõ põt. Rudimẽta ſunt nr̃a non opa. Eſtidẽ in epſa xxxv. Quẽadmodũ ſtudere oib⁹ annis hone ſtum eſt: ita nõ oib⁹ iſtitui turpis & ridiculoſa res eſt. Senex elementarius iuueni parendum eſt: ſeni vtendum eſt. Hæc oia ille. Cui addi põt qd̃ ait Hiero. de Daniele & ſocijs. ſ. Di ſcunt aũt nõ vt ſequant: ſed vt iudicẽt atq; cõuincant. Quõ ſi quiſpiã aduerſus Mathæmaticos volẽs ſcribere impius mathæſeos riſui pareat: & aduerſus phõs diſputãs ſi ignoꝛ ret dogmata phõrũ. diſ. xxxvij. q. de mẽſa. Hic & Amb. ſup Lucã. Legim⁹ aliqua ne negligant⁹: legimus ne ignoremus: legim⁹ nõ vt teneam⁹: ſed vt repudiem⁹. Item Aug. Si quid veri de deo Sibilla vel Orpheus alijve gentiũ vates aut phi ꝓdixiſſet noſcuntur: valet quidem aliqd ad paganorũ vani tatẽ reuincendã: nõ tm̃ ad iſtorum. ſ. quæ ſunt fidei auctori tatẽ cõplectendã. diſt. xxxvij. ſi quid veri. Ad ꝓdicta q̃ſtio nẽ præfatus vir venerandus in ſeq. c. qd̃ incipit tertius ter minus. rñdet pleni⁹ declarans hos terminos: conceſſum: cõ ſultum, mãdatũ, ꝓceptũ, ꝓhibitũ, & vſum. Et quantum ad primũ dr illud eſſe cõceſſum quicquid per ſindulgentiã ab eo q id turidice põt eſt largitum vtraq; parte in libera ptãte beneficiati manẽte. Accipio aũt magis ſtricte conceſſum q̃ faciat lex vbi dicit qd̃ nõ eſt ꝓhibitũ, vide⁹ eſſe conceſſum Sicq; conceſſus eſt vſus carnis humano gñi poſt diluuium Hoc modo reor dicẽdũ aliquibus aptis & ſolidatis in fide Etnicorũ ſtudiũ eſſe conceſſum. Et ad hoc facit. c. de qbuſ dã. di. xxxvij. Cõſulrũ addit ſupra cõceſſum non ſolũ ꝓſua ſionẽ: ſed etiã maioris boni cõditionẽ. Cõcluditur em vt ex plurib⁹ q̃ honeſt⁹ fuerit eligam⁹. Hinc dico ad dubium q̃ cũ meli⁹ ſtudiũ pene ois hõ poſſit frequẽtare q̃ſit ſtudium phorũ: Nõ em̃ de pari pugnãt lectio Chriſtianorũ & lectio Græcorũ ſed cõparabiliter: ſicut ad ꝓpoſitũ Hiero. ſcribit Aug. Pulchrior eſt vitas chriſtianorũ q̃ Helena Græcorũ. Eſſet abſolute in cõi cuilibet conſulendum ne legat codices Etnicorũ: eſto q̃ in certis caſibus hodie alicui foret conſulẽ dũ ꝓpato ſtudio dare operã efficacem. vt in. c. qui de menſa di. xxxvij. Mandatiſ vult turiſperit⁹ maxime Arch. cum Hu go. xiij. q. j. qd̃ debeꝛ. Qd̃ debeꝛ infra ꝓceptũ fore & ꝓſilũ ſuperare in eo qd̃ obligat ad pœnã ꝛtrariũ facientẽ qd̃ nõ facit cõſilũ. ſed non obligat ad culpã qd̃ eſt de rõne ꝓcepti

Tunc dicitur

quõ ſtudẽdũ ſit i liris ſecularib⁹

Reſpon ſio ad q̃ſtionẽ.

Nota q̃ Gregorius Lyra quotquot reperire potuit cõbuſſit. Vſus aũt eſt ſm Augu. & magẽm in. j. ſen. diſt. j. id qd̃ in vſum venerit inferre i id qd̃ fruendum eſt. i. in deũ mediate vel immediate. Sicq; oĩs vſus licitus eſt & abuſus illicitus. Si igit q ſtudẽt in gentili bus doctrinis ꝓpter deũ: hi illis vtãtur & licitũ eſt eis: im mo & meritoriũ: q vero ob vanitatẽ vel aliquẽ alium finẽ: hi eis abutũtur & illicite ſtudẽt i eis. Et qa cõiter hoies abu tuntur: ideo cõiter tales repr̃henduntur.

¶ De temerario iudicio. Capitulum. VIII.

TEMERARIVM IVDICIVM

qd̃ eſt ſpeciale pẽtm̃: ex curioſitate & ſuꝑbia, pce dit. Vbi ſcidũ ſm. b. Tho. ñ. ñ. q. lx, ꝙ iudicium ſm ſuã primã poſitionẽ iportat determiationẽ re ctã iuſtorũ. i. eoꝝ q̃ iuſta ſũt. Sed ampliato vocabulo extẽ dit ad ſignificãdũ oẽm determinationẽ in quibuſcũq; ſiue i ſpeculatiuis, ſiue i practicis. Vñ & dr ꝙ eoꝝ nõ poteſt iudi care de coloribus: nec inſirm⁹ ꝓpter guſtũ infectũ de ſapo ribus. Iſm aũt iudiciũ ꝓut ẽ actus iuſtitiæ tripliciter reddi tur vitioſum. Primo cum qs iudicat de his in qbus non ha bet poteſtatẽ: puta cũ qs in iudicio examinat cauſam ei⁹ q nõ eſt ſibi ſubditus: & cõdẽnat vel abſoluit eũ p ſniam: vel laicus clericũ: vel q nõ habet regimẽ ꝏdẽnat aliũ q ſibi non ſubdit⁹. Et hoc dr iudiciũ vſurpatũ ptinẽs ad ꝓſumptionẽ, de quo. ẽ. in. c. de ꝓſumptionibus. Sed ꝏ reddit iudicium vi tioſum cũ qs habẽs regimẽ & poteſtatẽ ſup eũ quẽ iudicat nõ ſm iura determinat reddẽs vnicuiq; qd̃ debitũ eſt con dẽnando. ſ. reũ: & abſoluẽdo innocẽtem: ſed iniuſt. tiã facit quo omittit vel negligit addiſcere illa ſm Tho. Quantum ad ſcẽm. i. de malitia quãta ſit. ſ. veniale vel mortale. Nota ſm. b. Tho. vbi. ũ. q̃ triplex eſt gradus ſuſpitionis. Primus eſt cũ qs ex leuib⁹ indicijs incipit dubitare de bonitate ali cuius: vt cũ vidẽs ꝓbũ virũ & religioſum ridere vel dure lo qui alicui: vel aliqd̃ ſolatiũ dicere: incipit cogitare illũ eſſe leue & nõ ita ſcẽm ſicut cõiter tenẽt. & hoc ẽ veniale & leue pẽtm̃. Pertinet em̃ hoc ad tentationẽ humanã ſine qua vita iſta non ducit⁹: vt habeꝛ in glo. ſup illud. j. ad Cori. iij. No lite ante tps iudicare. Sed ſ gradus eſt cum aliqs pro certo malitiã alterũ æſtimat ex leuib⁹ indicijs: & hoc ſi ſit de aliq̃ graui. i. mortali erit mortale tale iudiciũ: qa nõ eſt ſine cõtẽ

Quid ſit iudicium temerariũ eſt cum ſine ſufficientia indicia ad co gnoſcẽdũ vtrũ bonũ vel malũ ſit: in mente ſua firmiter ſtatuit aliqs op⁹ ꝓximi de quo nõ habet ſufficientia vel determinat illud eſſe malũ: & dr eſſe iudiciũ ſuſpitioſum ſeu temerarium. Circa quod tria videnda ſunt.

¶ Primo de eius cauſa.

¶ Secundo de eius malitia. ſ. quanta ſit,

¶ Tertio quare prohibita.

Suſpitio ex tribus.

Quantũ ad primũ ſicut dicit Tull. ſuſpitio importat opi nionẽ mali q̃ ex leuibus indicijs ꝓcedit. Et contingit ex tri bus ſm. b. Tho. ñ. ñ. q. lx, ar, in. Vno modo ex hoc ꝙ aliquis in ſeipſo malus eſt. Et ex hoc ipſo ꝙ cõicius eſt malitiæ luæ faciliter de alijs male opinatur: ſm illud Eccl. x. Stultus. i. pẽtor in via ambulãs cũ ipſe ſit inſipiẽs oẽs exiſtimat inſipiẽ tes. Auarus cũ ſit aſſuetus fraudibus & mendacijs in emen do vel vendendo: oẽs ementes & vẽdẽtes credit ſimilia fa cere. Luxurioſus q reſpicit iuuenes & loquit⁹ mala inẽtio ne laſciuiãtia quos videt reſpicere vel loqui cũ hmõi: ma lũ idem iudicat. Sed nõ ſequitur ꝙ ſi ipſe malus eſt alij ſint mali. & ſi eſſent manifeſte mali: nõ tñ ſemp male faciunt & mala intentione. Sed ꝏ modo ꝓueniꝫ hoc ex eo ꝙ qs male afficit⁹ ad alterũ. Cũ em qs cõtẽnit aliũ vel odit: vel iraſcit: vel inuidet ex leuibus ſignis opinat male de ipſo: qa vnu quiſq; faciliter credit qd̃ appetit: quia igit male affectus ad aliũ appetit ſibi malũ: promptus eſt ad cogitãdũ malũ de eo. Ad hoc facit qd̃ ait Hierony. O inuidia primũ tui mor dax quidã prohnefas noĩe chriſtiani: relicta trabe in oculo proprio in alieno feſtucã q̃rit. i. ex hoc ꝙ inuidẽt alijs de le uibus defectib⁹ iudicãt & cõdẽnãt eos. Tertio mõ prouenit hoc ex lõga experiẽtia. Vnde dicit phũs in. ñ. Ethi. ꝙ ſenes ſunt maxime ſuſpitioſi: qa multoties ſunt expti aliorũ defe ctus. Primæ duæ cauſæ ſuſpitioſis manifeſtę ptinẽt ad puer ſitatẽ affectus. Tertia ỹo diminuit rõnẽ ſuſpitioſis, vñ etiã pẽtm̃. De his aũt q̃ de ſe ſunt mala: vt blaſphemiæ, homicidia, adulteria & hmõi: vt dicit Beda, licet nobis ſuſpicari & iudicare mala: immo ꝓtrariũ facere. i. æſtimare ea vt bona & licita: eẽt pẽtm̃ & error piculoſus. Vñ. xj. q. iij. dr & eſt ſnia Hiero. Si qs dixerit iuſtũ. ſ. opus iniuſtũ & iniuſtum iu ſtũ: vterq; abominabilis eſt apud deũ: ſed nullus eſt abomi nabilis apud deũ niſi ꝓpter mortale: ergo hoc eſt mortale. Vñ dicit ibi glo. ꝙ hoc intelligit⁹ vno modo cũ qs dicit vitia eſſe virtutes: vel ecõuerſo: talis mortaliter peccat. Et cõſonat hoc ei, qd̃ dicit Augu. ſup epſam ad Corin. ſ. ꝙ errare in re bus neceſſarijs. eſt mortale pẽtm̃: cum qs. ſ. iudicat ſeu putat opus bonum eſſe malum & ecõuerſo: nã qlibet adult⁹ tene tur ſcire hoc bonũ illud malũ, hꝛc in glo. qd̃ intelligitur de neceſſarijs ad ſalutẽ: quorũ trãſgreſſio vel omiſſio eſt mor tale. ſecus de venialibus. In illis em̃ neceſſarijs ad ſalutem vt dicit Hiero. parum diſtat a vitio decipere vel decipi poſſe chriſtianũ. Et ad eos dirigit⁹ illa imꝓcatio Eſa. v. Vhe q di citis. Ci corde vro bonũ malũ & malũ bonũ &c. Nõ tñ cõti nue peccat mortaliter q errat in neceſſarijs: ſed ꝓ illo tẽpore quo omittit vel negligit addiſcere illa ſm Tho. Quantum ad ſcẽm, i. de malitia quãta ſit. ſ. veniale vel mortale. Nota

In qbus licet ſuſpicari.

Suſpitionis iudicium qñ ſit mortale

Universidad de Deusto
Biblioteca

etu ꝑsimi interiori: sicut si qs ex hoc ꝙ videt hoiem bonæ famæ vel quē ignorat cuius cōditionis sit: loquentē cū mu liere quā nō cognoscit in loco honesto & modo modesto, & firmiter in mente existimat eos loqui de turpibus vel inten tione praua vt inducat ad malum: cū hoc agere sit mortale: rale iudiciū erit illi pēm mortale. Similiter si qs videns ho minem comedentē pluries vel hora prima die qua est ieiu nium ecclesiæ: vt in quadragesima: & cū nō cognoscat eū nec sciat motiuū ei⁹ ad comedēdū firmiter a iio credit ꝙ pec cat mortaliter: & ꝙ trāsgrediat ꝑceptū ecclesiæ: peccaret ipse iudicās mortaliter: qa pōt habere legitimā causam nō ieiu nādi: vt infirmitatē vel multū laborē necessariū & hmōi: i quo casu nō peccat nō ieiunādo: nec transgredit mandatū ecclesiæ. Sec⁹ aūt esset cū iudicaret ꝑ plūptionē: videlicet ꝙ si talis omittit ieiuniū sine causa legitima peccet mortaliter in trāsgrediēdo præcepta ecclesiæ: de hoc tamē non iudicat vtrū habeat causam legitimā vel nō: cū nesciat. Silr cum qs ex eo ꝙ aliquis non conuersat domestice cū aliquo vt prius vel ostēdit aliquā irā ad eū: ꝑ certo credit ꝙ habeat odium mortale ad illū: mortaliter peccat. Non em ois ira vel indi gnatio est odiū. Sed cū qs habet signa satis vrgēcia seu pro babilia malitiæ alteri⁹: vt puta qa est malæ famæ: deprahē sus pluries in tali vitio loquit suspectus cū suspecta in loco & tepore suspecto: nō esset mortale. Tamē cauēdū est etiam tūc a iudicio: nisi sit, suspitio violēta q̄ facit, hoiem cōuictū in foro cōtentioso. vnde glo. dicit sup illud. Nolite iudica re. Et si suspitiones vitare nō possum⁹: qa hoies sumus. iu dicia tñ. i. diffinitiuas firmaq̄ sententias continere debe mus. Si quis aūt iudicat aliquē determinate & certitudina liter de pcō veniali sine sufficientib⁹ signis venialiter pec cat. Vñ Saluator ait Mat. vii. In quo iudicio iudicaueritis. s. de mortali vel veniali: iudicabimini. f. & vos a deo. Sed quid si qs ex aliqb⁹ signis exteriorib⁹ iudicat aliquē supbū iracūdū: vel gulosum & hmōi q̄ sunt vitia capitalia. Videt dicēdū ꝙ si iudicat illū habere talia vitia sm passionē vbi frequēter & cōiter est veniale: non sm rationē deliberatā in mortali cōiter est veniale. Tert⁹ gradus suspitionis ē cum aliqs iudex ꝓcedit ex suspitionib⁹ ad cōdēnādū aliquem: & hoc directe est contra iustitiā: vñ & mortale. Est em iustitia & iniustitia ꝓprie circa operarios exteriores: & ideo tūc iu diciū suspitiosum pertinet directe ad iniustitiā qñ ad actum exteriorē procedit: vt in foro causarū. Sed iudiciū suspitio sum interi⁹ in mēte ptinet ad iniustitiā reductiue sm ꝙ cō paraf ad exteri⁹ iudicium sicut actus interior ad exteriorē vt cōcupiscētia ad fornicationē: & ira ad homicidiū. Prohi bet aūt i iure iudicem iudicare ex suspitionib⁹. Vnde dicit Melchiades papa. Primo semp oia diligenter inquirite, vt cū iustitia & charitate diffiniatis: nullū iudicetis suspitiōis arbitrio: sed primum ꝓbate. ñ. q. j. primo. Vbi dicit glo. ꝙ triplex est suspitio. Primo est temeraria: q̄. s. oritur ex leuib⁹ indicijs: vt cum ex locutione aliquarum psonarū leuiū, dē malū de aliquo. & de hac intelligit qd dictū est: vñ respuen da est: qa nō facit ꝓbationē. Sec⁹a est ꝓbabilis: vt cū oritur infamia de aliquo apud etiā graues psonas: hæc etsi nō fa cit sufficientē ꝓbationē inducit tñ purgationē quā pōt ꝓba tus exigere. vt. ñ. q. v. ꝓsul. Tertia est violenta: vt cū reperit suspectus cum suspecta: nudus cū nuda in eodē loco: hæc qa conuicit inducit cōdēnationē tāq̄ sufficienter ꝓbatum sit. vt. xxxij. q. j. dixit dñs. Qd⁹ iudicari nō debeat p suspitiones sed p sufficientes ꝓbationes ostēdit Euaristus papa dicens. Si deus oim conditor Sodomorū mala quorū clamor vsq; ad cœlū puenerat oia sciens prius: nec credere, nec iudicare voluit q̄ ipe ea cū fidelib⁹ testib⁹ diligēter inuestigans quę audierat opera cōprobaret. Nos q̄ sum⁹ hoies & peccatores quibus incognita sunt occulta iudicia dei: hæc præcauen tes nullā ante verā iustāq̄ ꝓbationē iudicare & dānare de bemus. ñ. q. j. de⁹ oīpotēs. Quātū ad tertiū, s. quare sit prohi bitum, iudicare ex suspitiones. Rōsio: qa ex hoc sequitur tri plex malū: Nā cōtēnit ꝓximū: vsurpat dei ꝓpriū: lædit seip sum. Qd⁹ hō ꝓtēnat proximū ex iudicio suspitioso sic decla rat. b. Tho. ñ. q. lx. Ex hoc ꝙ aliqs habet malā opinionē de aliquo: & absq; sufficienti causa iniuriat ei & cōtēnit ipm in mēte sua: nullus aūr debet cōtēnere ꝓximum vel quodcūq; nocumētū inferre absq; cā vrgēte: qa hoc est cōtra charita tē proximi. Et iō vbi nō appareāt manifesta signa de malli tia alteri⁹ debem⁹ eū vt bonū habere. Vñ apls Roma. xiii. Qui nō māducat māducātē nō spernat. s. iudicando ipsum

malū & gulosum: vel idololatrā quo ad idol othita: & q mā ducat: no māducātē nō iudicet vt suspitiosum & hmōi. Si quis obijceret ꝙ iudiciū magis debet cē de eo qd⁹ vt i plur ibus accidit q̄ de eo qd⁹ in pauciorib⁹: sed in plurib⁹ accidit ꝙ hoies male agūt. Nā dr Eccls. j. Stultorū infinitus est nu merus. ꝓni em sunt sensus hoim & cūcta cogitatio ad ma lū ab adolescētia sua. vt dr Gen. viij. ḡ potius debet dubiū factū hois iudicari in malū q̄ in bonū: qa sic minus fallet cū falli fit malū intellectus ꝓpter falsitatē. Rādet. b. Tho. vbi. ū. ar. iij. ꝙ quis hō dubiū factū in melius interpretan do frequēt⁹ fallat: cū melius est ꝙ frequēt⁹ hō fallatur ha bendo bonam opinionem de malo hoie, q̄ ꝙ rarius fallat habēdo malā opinionē de bono hoie: qd⁹ contingeret si du bia in partē peiorē interpretarētur. Nā nulla iniuria fit ali cui ex primo: sed ex sc̄o vti q̄. Sed neq; etiā in hoc falli ꝓti net ad malum intellectus indicātis bonum de malo hoie in facto dubio. Aliud est em iudicare de reb⁹: aliud de hoibus. Nā in iudicio de rebus attendit ibi solū bonū iudicantis si vere iudicet. s. prout est: & malū si false iudicet: qa bonum intellectus est verū: & malū est falsum sm phūm in. vi. Eth. Ipsi aūt rei de qua iudicamus nil nocet qualitercūq; iudice mus: & iō debet hō niti vt de rebus iudicet, prut sunt. Sed in iudicio quo iudicamus de hoibus præcipue attēdit bonū & malū ex parte eius de quo iudicat: q in hoc ipso honora bilis habet ꝙ bonus iudicat & contēptibilis si malus iudi cet. Et iō debem⁹ attendere in tali iudicio potius q̄ bonum iudicemus hoiem: nisi manifesta rō ostēdat ꝓrariū. Ipsum aūt falsum iudiciū hois bñ iudicātis de malo homie nō pti net ad malum intellectus ipsius: sicut nec ad pfectionē eius pertinet cognoscere veritatē singulariū cōtingēriū: sed ma gis ptinet hoc ad bonū affectū hois sm charitatem. iuxta il lud. j. ad Corin. xiij. Charitas non cogitat malū. s. de ꝓximo Sc̄o ex iudicio hmōi suspitioso vsurpatur dei ꝓpriū. Dici tur em dist. xxxij. erubescāt. Oculorū cognitor & iudex est deus: iō solus habet iudicare de oculris. qa solus nouit occul ta. sm illud qd⁹ ait Salomon. Tu solus nosti corda filiorum hoim. ñ. Paral. vi. Et illud. Hoies vident quæ foris sunt: de aūt intuetur cor. Cum igitur in his que de se mala nō sunt sed de genere bonorū: vt eleemosyna, ieiuniū & hmōi: vi indifferēcia: vt comedere, bibere, loqui & hmōi: malitia eo rū. i. ꝙ sint male facta, ꝓcedat hoc ex mala intentione faciē tis & intētio sit occulta. Ideo iudicās male de aliquo vsur pat deo iudiciū suū: vñ val de superbus & arrogās. Et iō di cit apls Rom. xiij. Tu aūt quis es qui iudicas alienum ser uū? id est quō ꝑsumis iudicare cor alterius qd⁹ deo reserua tur? Pertinet etiā ad temerariū iudiciū ꝙ aliqs q eum qui nunc malus est manifeste velit iudicare dānandū nisi ꝓpter suppositionē. s. si ꝓseueret in malo. Pōt em quilibet quan mo est desperādus dū est in hoc corpore cōstitutus. hoc em esset iudicare de futuris quorū cognitio deo est nota. Sed & de præteritis malis ꝓximi q̄ nouimus nō debemus iudicare. s. ꝙ perseueret i eis, nisi hoc appareat: sed æstimare ꝙ pœ nituerit. Nam vt dr. j. q. vij. sancimus. Nemo iudicand⁹ est immemor salutis suæ. Pro regula igit iuris habetur ꝙ du bia sunt in meliorē partē interpretāda. e. de regu. iur. c. estote. Vbi, etiā nota sm. b. Thovbi. ū. ar. interpretari in meliorē vl deteriorem partem contingit dupliciter. Vno modo ꝑ ꝑsuppo sitiōem: alio mō ꝑ determinationē. Sec⁹m primum modū s. ꝑsuppositionis tunc cū debem⁹ aliqb⁹ malis adhibere re medium, siue alienis siue nris: ad hoc vt securi⁹ remedium adhibeat: debet ꝑsupponi qd⁹ deteri⁹ est: qa remedia qd⁹ est efficax cōtra maius malū, multo magis erit contra minus. Et sic bonus nesciens si adhuc vere pœnituerit de cōmissis iudicās ꝑ ꝑsuppositionē ac si nō pœnituerit sufficiēter. ite rū pluries dolet: iuxta illud Iob. ix. Verebar oia opera mea. Et videṡ, psonā ignotā vel pcliuem ad malū tollā ante est qd⁹ posset furari vel vñ posset male agere nō iudicādo: illū malū determinate, sed præsupponēdo qd⁹ esse posset sibi & mihi prouideo. Sec⁹m aliū modum. s. determinationis sic dubie in meliorem partē sunt interpretanda. Quantum ad tertiū per hmōi iudiciū lædit homo seipsum. Nam vt dicit Augus. de occultis alieni cordis temere iudicare peccatum est. In quo enim aliū iudicas, ait apls ad Roñ. ij. teipsum cō dēnas. i. tibi noces cōmittēdo p tm vnde punieris. Quan tū em hoc displiceat deo ostendit ꝑ punitionē. Legit enim in vitis patrum: ꝙ cum duo germani simul in eremo habi tarent

Triplex est suspi tio.

Ex suspi tione iu dicare ꝑ hibetur Addeꝙ hē i. l. ij. ff. de se. & i. l. minor. ff. ꝓmin.

Iudicia temera ria vitat pro pri. dei

Dubia sūt i bo nū inter pretāda

Exēplū de suspi tione.

tarent ad seruiendum deo ad tantam puritatē: mētisq; per fectionem venerāt vt ad placitū, suū viderent alter alterius gratiā per splēdorē quēdā extra refulgentē sup eos. Accidit vt die quadā irēt ad visitandū patres ꝑ eremum: & cum mi nor ex eis videret vnū ex illis patrib⁹ comedentem sexta fe ria in hora tertiarū iudicauit illū transgressorē ieiunij: qd⁹ tūc habebaf vt præceptū. Reuersus igit ad cellulā, ꝓpriam cū maiororās optaret videre splendorē solitū super fratrem minorē nil videre potuit, ꝓpter qd⁹ vocauit eū & scifcitat⁹ est si in aliquo eū cōscientia remorderet. nā mirabaf ꝙ non videbat lucē sup eū vt prius. Ille vero diligētius pscru tans cōscētiā suā de nullo inquit recolo nisi ꝙ videns talem pa trē comedere ante horā male suspicatus sum de eo. quod in telligens maior illud temerariū iudiciū fuisse causam illius subtractionis gratiæ. iustā enim causam potuit habere ille soluēdi ieiunii: & sic nō peccare: pœnitentiā egit cū eo: & re diit ad lucē pristinā, Ire in vitis patrū cum duo fratres satis iuuenes & apparētes: discurrerent prædicando verbū dei & accessissent ad quandam deuotissimā mulierē: audita fama sanctitatis suæ: post diuina colloquia cōmendantes se ora tionibus suis abierūt. Illa vero videns illos ita iuuenes cæ pit suspicari & hæsitare de puritate & bonitate illorū quasi non possent in tanto discursu puritatē seruare: ꝓpter quod cū orationi se dedisset per spatium tēporis sentiēs se aridā & nō gustare solitā dulcedinem: cū miraretur & pie cōquere retur de tanta ariditate: demum apparuit sibi beata Maria dure arguēs eam de temeraria suspicione cōtra fratres suos dicens ꝙ esset sufficiens in mundo conuersantes conseruare eos: & ꝙ propterea illa dulcedine priuata fuerat. Super quo pœnitens de temerario iudicio eos in veneratione habuit. Exemplum etiam de eremita qui iudicabat Greg. in papa tu deliciari quomodo fuit sibi declaratum.

De his q̄ de deo temera rie iudi cant.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

principale. s. iudiciū quo iudicatur deus temerarie ab hoie. Sciendum ꝙ temerarie iudicāt de deo qui in passione posi ti arbitrantur deū nō esse iustū. vt illi qui dicebāt ꝓ puerbiū illud. Patres nostri comedebant vuā acerbā: & dētes filioꝝ obstupescūt. i. sunt alligati vt vulgariter dicit. i. patres no stri peccauerūt & nos portauimus pœnā ꝑ eis: Ezech. xviij. qd⁹ esse falsum ostēdit dñs dicēs, Filius nō portabit iniqui tatem patris. i. nō luet pœnā pro eo. nec pater iniquitatē filij sed vnusquisq; in iniquitate sua morietur. qd⁹ verū est quo ad pœnā tangentem animā seu in alia vita. Nā ꝑ pœna tēpo rali sm iustitiam diuinā & humanā punitur vnus pro alio ex causa varia. Iudiciū aūt temerariū ḡ quo arbitrantur ali qui deū nō parcere pœnitētibus quādo graue est peccatum quod falsum esse ostendit Pō. l. dicens. Tibi soli peccaui & malū corā te feci: vt iustificeris in sermonibus tuis & vin cas cum iudicaris. Quæ locutio obscura est. & ideo exponē da. Est igitur vnus intellectus sm bea. Tho. post glos. super epl'a Roma. iij. vbi ponitur hæc autoritas sic. Ego peccaui tibi soli. i. qa rex sum nō habēs superiorē hoiem qui me pu niat de adulterio & homicidio cōmisso. i. tibi deo reseruaf peccatū meum puniendū. malū corā te feci. i, sciente etsi alij ignorauerint. vel corā te. i. cito a te respectus oculo miseri cordiæ tuæ ad te cōuersus, ab hoc ergo peccato munda me quia cognosco. i. doleo & pœniteo qd⁹ supra petierat. & hoc vt iustificeris in sermonibus tuis & vincas cū iudicaris. s. ex hoc sequetur hoc bonū est. qa iustificaberis. i. iustus ma nifestaberis. i. verax in sermonib⁹ tuis in qbus veniā pro mittis peccatorib⁹ cōuersis. Nō solum illo sermone. Ezech. xviij. Peccator in quacumq; hora conuersus fuerit &c. quia hmōi verba Pō. prius fuerunt dicta ante verba Ezechiel'. Sed etiā illo sermone quo dicit Leuit. xxvj. Orabunt ꝑ im pietatibus suis & recordabor fœderis mei. Et Deut. xxx. Si ductus pœnitudine reuersus fueris ad deum reducet te dñs deus tuus & miserebitur tui. & vincas. i. vinces opinionem hominū falsā æstimantiū cū iudicaris ab eis. i. æstimaris q̄ nō parces peccato. Dauid vel aliqs peccatoribus: ita q̄ ly vt hic tenetur consecutiue nō causatiue. Alius sensus est vt ly vt referatur nō ad illud munda me: sed ad illud tibi soli pec caui consecutiue tamē nō causatiue, & est sensus. ñ. Reg. xij. Ego peccaui tibi vt iustificeris: in sermonibus tuis. i. ex pec cato meo cōsecutum est. qa tu appares iustus. i. fidelis & ve rax in tuis sermonibus. i, promissionib⁹ nō frangens ipa & contrafaciens, ꝓpter peccatū meum vel aliorū. Promiserat enim deus Dauid ꝙ regnū suū stabiliret in æternū. ij. Regū vij quæ promissio erat implenda per incarnationē Christi sed a quibusdā dicebatur ꝙ propter peccatū Dauid nō esset deus illā obseruaturus, sed qa talis ꝓphetia erat prophetia non cōminationis quæ mutari pōt si humana merita mu tantur. sm illud Hiere. viij. Repente loquar aduersus gentē: quia ad illa respicit: sed erat ꝓphetia prædestinationis sm quam prædicetur aliquid quasi omnibus modis implēdū. Et ideo si factū nō fuisset quod promissum est Dauid: præ iudicaret diuinæ iustitiæ. i. veritati: & nō appareret de⁹ ve rax & fidelis in promissis omnimode implēdis. Sed implē do ꝓmissum illud etiā peccāte Dauid apparet iustus. i, ve rax in suis sermonib⁹, promissoris & vincit opinionē falsam qua iudicaf mutabilis & non fidelis in ꝓmissis. Et hæc est expositio secūda ad ꝓpositū apostoli ibi inducta. Aliæ ex positiones dimittantur. Item iudicant alij deū temerarie eo scilicet ꝙ affligat bonos & nō præmiet hic de qbus dicitur Malach. iij. Dixistis vanus est qui seruit deo & qd⁹ emolu mentū recepim⁹: qa mādatis eius obediuimus. sed hoc esse falsum & temerariū iudicium ostendit ipse dicens Hiere. ij. Quid vultis mecum in iudicio contendere: Oēs dereliquistis me. Vnde quilibet meref gehennā solū, ꝓpter originale & alias pœnas. & ideo nullus potest conqueri. Hiere. xij. Iustus quidē tu es. de pœ. di. iij. quid ergo. vbidicit. Quid ergo turbamur. nemo videns malignos prosperitatē habere tur betur. Non est hic retributio malignitatis neq; virtutis. & si aliquo modo contingit vt aliqua sit retributio vel mali tiæ vel virtutis. non tamen sm ꝙ dignū est sed simpliciter veluti quidam gustus iustitiæ vel iudicij. vt qui resurrectio nem nō credunt talibus doceantur. Quando itaq; videmus malignū ditescere: non subruamur, & quando videmus bo num mala pati non turbemur. illic corona, illic supplicia. Est & alia ratio: quia non potest malus in oibus malus esse: sed habet aliqua bona. Nec bonus in oibus bonus esse: sed habet aliqua peccata. Quando ergo prosperitatem habet homo malus: malo capitis sui est. Cum ergo pro illis bonis paucis hic retributionem accipit illic iam pleni⁹ punietur. Potest etiam referri memoria bonorum ad minorē pœnā habendā vt bona quæ inter multa mala fiunt proficiant ad præsentis vitæ vel futuræ præmiū obtinēdū, sed ad tolera bilius extremi iudicij supplicium subeundū. sicut de fide & cæteris quæ sine charitate habentur. Hæc ibi.

Qualiter expo nitur ti bi soli peccaui

Dubia sūt i bo nū inter pretāda

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

De iudi cioteme rario de seipso.

principale. s. iudicando de seipso temerarie dicit. j. Cori. xj. Si nosmetipos diudicaremus nō vtiq; a dño iudicaremur. In iudicio hoc proprio primo oportet fieri diligentē exami nationē: & de hoc intelligitur autoritas. Sec⁹o redargutio nē & punitionē in se de manifestis. & hoc glibet iuxta illud Pō. cxviij. Feci iudiciū & iustitiam. Tertio pōt fieri absolu tio vt. s. qs ꝑ certo reputet se innocentem & sine mortali. & hoc nulli licet. Et de hoc apls. j. ad Corin. iiij. Nec; meipm iudico. Hæc Tho. super epl'as. Secundum igitur ꝙ tale iudi cium est temerarium quando quis existimat certitudinali ter esse se deo gratum & virtuosum: quia eum nō remordet cōscētia de mortali. Vnde ab hoc iudicio cauet sibi apostо lus dicens. j. ad Corin. iiij. Nec; meipsum iudico. i. innocen tem ꝑ certo me nō æstimo. Cuius rationē assignās subdit. Nihil mihi cōscius sum. i. nō habeo cōscientiā alicuius p c cati mortalis: sed non; in hoc iustificatus sum. i, sufficit ad hoc ꝙ me iustū vere pronuntiē, quia possunt aliqua pcāta in me esse quæ me latēt: iuxta illud Pō. xviij. Delicta qs intel ligit. Sed hæc. s. certitudo iudicij de corde alicuius reseruanda soli deo. propterea subdit. Qui aūt iudicat me: dñs est. sm illud Prouer. xvj. Spirituum pōderator est dominus. Nam de homine dicitur etiā quo ad seipm. Nemo scit. s. per certi tudinē vtrū odio vel amore scilicet dei sit dignus. Eccls. ix. c. q̄uis em qs videat se agere virtuosa opera & frequēter & delectabiliter & ꝓpte quo ad debitū finē quod est signū habitus generati. tū qa actus virtutū acquisitarū sunt o no fises actibus virtutū infusarū: non potest quis scire vtrū ta lis actus bonus procedat a virtute præcise acquisita in ipso q̄ non sufficit ad salutem: aut a virtute infusa necessaria ad sa lutē quæ est gīa. Sec⁹o est temerariū iudicium de seipo cum æstimat sibi licere iudicare de cunctis reputās se spūalē. pro se spū eo qd⁹ dicit apls. j. ad Corin. ñ. Spūalis oia iudicat & ipse a nemine iudicaf. Temerariū est enim & præsumptuosum vt

Gratūse deoiudi cans.

Iudicās

Universidad de Deusto
Biblioteca

qs reputet se spūalem. Nā fm Tho. super dicta auctoritate de spūalis cuius spūs illustrat fm intellectū: & inflammatur fm affectū a spūsancto qd' sciri pro certo non potest. Nec intelligitur illud apls qd talis spūalis iudicet oia facta hoīm etiā dubia. sed qd singulis quæ pertinēt ad salutem rectū iudiciū habet vtrū. s. hoc sit bonum vel malū. Nā vt dr. 5. Ethic. Vnusquisq; bene iudicat quæ cognoscit: & horum ē optimus iudex. sicut medicus de medicinalibus. & sicut vere virtuosus de moribꝰ qui sunt boni vel mali. Qui aūt non est spūalis modo prædicto non pōt bene iudicare de hmōi. Et ideo subdit qd ipse spūalis a nemine. i. ab hoīe non spūali non iudicatur. Non autē intelligendum est tāq; a superiori suo nō possit iudicari sicut alīs. Tertio est iudicium temerarium qn qs æstimat non curandū quicquid iudicētꝰ suspicent hoies de eo bonū vel malū pro eo qd' ait apls. 1. Cori. iiij. Mihi aūt p minimo ēvt a vobis iudicer. vtrū. s. im fidelis & idoneus minister christi aut ab humano die. i. ab humano intellectu quocumq; vel in præsenti tpe fm glo. Temerarium est hoc. Nam dicit Eccli. xlj. Cura habe de bono noīe. Et Aug. Qui negligit famā suā nimis crudelis est. xj. q. iij. non sunt audiendi. Vt ergo dicit bea. Tho. sup epīam in dicto passu de iudicio aliorum hoīm erga se dupliter curari cōtingit seu curam habere. Vno modo quantum ad alios, qui ex eorum bono opere ædicantur & malo scādalizant. & sic bonū nō pro minimo sed pro magno habent ab hoībus iudicari. cum dīs dicat Mat. v. Videant opera vestra bona & glorificēt patrē vestrū. Alio modo quantū ad seipsos & sic nō multū curant qa nec glorīa tēporalē cōcupiscunt. iuxta illud Esa ij. Nolite timere opprobriū hoīm. Et hoc ē quod ait apls. Mihi aūt. i. quantū ad me pertinet pro minimo dicit, qa fama inter minima bona cōputat. i. iter temporalia.

De his q bonā famam negligunt.

Quarto iudiciū temerariū est vt aliquis æstimet iudiciū suū in agendis infallibile, & alios idē debere sentire. cum dicat Aug. de cōse. dist. iiij. in vna. In vna & eadem re tot fere sentētiæ quot hoies. Et apls ad Rom. xiiij. Alius iudicat inter diē & diē. i. aliqua die abstinendū & aliqua non fm cōtinentiā legis. Alius iudicat oēm diem. s. habendum idifferēter ad abstinendū vel nō abstinendū. Et intelligit de illis legalibus, pprie de quorum obseruatione erat varia opinio inter Iudæos cōuersos. vel etiā de illis abstinentiis quæ licite pōt seruari omni die. vt nō comedere carnes & hmōi. Et subdit apls. Vnusquisq; in suo sensu abundet. i. liber sit ad sequendum qd' sibi videtur. quod intelligit fm Tho. ibidē de idifferēribus: nō de his quæ de se mala sunt. Iustum ergo iudiciū iudicate. ait Christus Io. vij. fm qd fecit Pō. cxviij. dicens. Feci iudicium & iustitiam. i. iustum iudiciū.

Ro. xiiij

¶ De ingratitudine & ibi de multis bñficijs nobis a deo cōcessis de quib⁹ homo debet esse gratus deo. Cap. IX.

QVIA PRIMA ET SECVNDA

species supbiæ qb⁹ hō bona a deo accepta ab ro nō recognoscit sed sibi attribuit vel meritis suis adscribit ad ingratitudinē ptinet fm Tho. iō videndū est de ipsa ingratitudine. Pōt autē sic describi. Ingratitudo est vitiū quo beneficiatus non retribuit benefactori quod debet. Pro cuius declaratione est sciendū qd duplex est debitū. Vnum. s. legale ad qd' s. quis lege adstringitur: & ad hoc reddendum inducit iustitia virtus cardinalis. Aliud est debitū morale ad qd' s. qs inducit ex honestate virtutis & hoc reddit gra seu gratitudo respectu bñficij accepti; ab alio quæ est virtus specialis pars ānexa iustitiæ. Et quia ex hoc aliquod est peccatū qa repugnat seu cōtrariat virtuti: ideo ingratitudo quæ non reddit qd' debet benefactori cū scīendū contrariet gratitudini est pctm semp fm hea. Tho. ij. ij. q. cvij. ar. j. Vñ & apls. ij. ad Thimo. iij. ingratitudinē ēnumerat inter alia peccata dicit. Erūt hoies seipsos amātes, parentivt cū debus non obedientes. ingrati &c. Nec potest se aliqs excusare a vitio ingratitudinis ex impotentia qa. s. nō pōt recōpēsare benefactori: qa ad debitū gratitudinis reddendum magis attendit volūtas q̄ opus. Vñ Sen. in. j. de beneficijs dicit qd beneficia nō in eo qd' sit aut datur consistit: sed magis vij. & i dātis aut faciētis animo: & ideo sufficit volūtas recōpensandi cum deest facultas. Procedit siquidē debitū gratitudinis ex debito amoris a quo nullus debet velle absolui fm illud Rom. xiij. Nemini quicq; debeatis nisi vt inuicem diligatis & attendit ibi æqualitas voluntatis: vt. s. sicut ex prōptitudine volūtatis bñficus aliqd exhibuit ad qd' non tenebat: ita & ille qui suscepit bñficiū aliquid supra debitū recōpensat vel habeat volūtatē recōpensandi si non potest effectu recōpensare. Nec etiam ex obliuione pōt qs excusari ab ingratitudine: nisi illa, pcederet ex naturali defectu quæ nō subiacet volūtati: nō aūt ex illa q̄ puenit ex negligētia Nā vt dicit Sen. in iij. de beneficijs. Apparet illum non ſepe de reddēdo cogitasse cui oppressit obliuio. Vñ de illo antiquo ppīo ingrato dr i Pō. cv. Oblīti sūt deum qui saluauit eos, q̄ fecit magnalia in Aegypto: mirabilia in terra Chā: terribilia i mari rubro: & dixit vt disperderet eos. Vbi ponit Pō. illorū ingratitudinē qa obliti sunt deū nō solū in hoc qa nō dilexerūt nec laudauerūt deū benefactorē nec aliquid in eius obsequiū fecerūt. sed grauiter offenderunt: adorantes vitulū aureū, p deo & cōquerētes de eo: & qa sunt indignati cōtra eū, Sed o in breui describit beneficiorum a dño collatorū multitudinē: ibi. qui saluauit eos &c. Saluauit eorum prēs tpe famis in Aegypto. postea fecit magnalia in Aegypto copiosissime multiplicādo eos flagellando Aegyptios multipliciter. terribilia in mari rubro eos p medium ficci maris pducendo. & Pharaonē cū exercitu ingressum in aquis submergēdo: mirabilia in terra Cham per desertum deducēdo cū pastu mānæ de cœlo & terrā Cham. i. terrā, pmissionis ipsis habitatoribus extinctis eis in possessionē cēdendo. Tertio subdit ingratitudinis punitionem: ibi. dixit vt disperderet eos. Voluit qdē eos delere, p illa ingratitudine qua adorauerunt vitulū aureum: sed Moyse ōrāte placatus factus est & suspendit sniam. Sed cum pluries idololatrassent & multis modis deum offendissent propter qd' dati sunt in seruitutem pluribus vicib⁹ sub diuersis tyrānis i. Iudicū & Reg. & cū clamātes ad dīm cōpuncti ad deum reuerterentur & de liberasset eos de necessitatibus suis: demū addētes summā ingratitudinē videlicet in occisiōe crudelissima vnigeniti sūn dei dispsit eos p vniuersum i seruos & ancillas destructa vsq; ad fundamenta ciuitate Hier'm in numerabilibus pīonis mortuis gladio pestē & fame ex illis ab exercitib⁹ Titi & Vespasiani & vltis i fidelitatis & alijs deditos ad æternā dānationē deducit. Et qa oia in figuram cōtingebāt illis. Facta sunt autē, ppter nos ait apls. 1 ad Corin. x. Fuit em iste ppls figuratiuus ppli Christiani. Ita dæmum euenit christianis & peiora si ingrati fuerint inuenti. Saluauit em eos a pctis eorum p passionē suam. Fecit magnalia in Aegypto tenebrosa mundicqa magna. documēta doctorū magnas cōuersiones ppl'orū: magna exēpla pfectæ vitæ sctorū fecit mirabilia i terra Chā: in terra ecclīæ mirabilia miraculorū: mirabilia sacrorū & iter ea pcipuū eucharistiæ: terribilia i mari rubro: qa, pstrationes diaboli & oīm pīorū & iterū in mari pniæ & lachrymarū: & i mari rubro effusiōis sanguinis martyrū gloriosorū. Vñ timere habēt ne si inueniant ingrati dispergant & tēporaliter dati in captiuitatem aliorū, & spūaliter in cruciatū dæmoniorū &c.

De īpro perio in gratorū

Ingratitudo pctm ē

§. I. EST AVTEM INGRATITVDO

speciale peccatū. Quis em fm hea. Tho. ij. ij. q. cvij. ar. ij. in spāle. quolibet peccato sit materialis ingratitudo ad deum inquātum. s. facit homo aliquid quod potest ad ingratitudinem pertinere qui summ⁹ benefactor est nobis, & tūc est circunstātia aggrauās peccatum, tm formaliter ingratitudo est qn actualiter beneficiū contemnitur. Sicut enim gratitudo est specialis virtus habēs diuersos gradus: quorū primus est q beneficiū recognoscat. secūdus q gratias & laudes agat. tertius q retribuat, p loco & tēpore fm suam faculatem. Ista gratitudo quæ ei opponitur vt patet ex ipso nomine. Nā ingratitudo dr quasi nō gratitudo est speciale pctm habens diuersos gradus. Et qa qd' est vltimū in generatione est primū in resolutione. Ideo primus gradus ingratitudinis est vt homo beneficium non retribuat fm q recepit. Sed s est q dissimulet. i. non laudet nec gratias agat. Tertius est q non recognoscat siue per obliuionem siue per quēcūq; alium modum. Et quia in negatiōe intelligitur affirmatio opposita, ideo ad primū gradū ingratitudinis ptinet q aliquis retribuat mala, p bonis. Ad sed m q beneficium vituperet. Ad tertium q quasi malefic̄ reputet in mente sua ipsum beneficiū. Vñ Sen. in. iiij. de beneficijs. Ingrat⁹ est qui diss. mulat: magis ingratus qui non reddit: ingratissimus qui est oblitus. Est aūt fm Tho. vbi. ō. qnq; mortale qnq; veniale ipm pctm ingratitudinis. Dicit enim quis ingratus dupliciter. vt dictū est vno modo per solam omissionem puta quia non

Ingrat⁹ prium agens.

Ignoras bñficiū dupliciter datur.

Aliqs dr ingratus dupliciter.

qa nō recognoscit vel nō laudat: vel nō retribuit vices pro beneficio accepto. Et hoc nō est semper mortale. qa debitū gratitudinis est vt homo etiam aliqd specialiter tribuat ad qd' nō tenet. Et ideo si illud prætermittit non peccat' mortaliter. Est tū pctm veniale: qa hoc nō prouenit nisi ex negligētia quadā aut ex quadā in dispositione hois ad virtutem. Potest tū contingere q̄ talis ingratitudo sit etiam mortale pctm vel, ppter interiorē contēptū vel propter conditionē eius qd' subtrahit benefactori a bñficiato quod ex necessitate debet siue simpliciter siue in aliquo casu necessitatis. sicut si quis patrem suū qui post deū est maximus benefactor filij cū ab eo receperit esse, contēneret recognoscere vt patrē suum, ppter vilitatem cōditionis vel debilitatem sensus vel tenuitatē substātiæ & hmōi. Aut etiam non subueniret ei in magnis necessitatib⁹ suis cū posset vel nō laudaret eum in quo laudandus est præcipue cū ex tali omissione laudationis sequit ei vituperiū: vel infamia ipsius patris. Et idē videt de alīs qui magna beneficia contulissent. Sed o modo dr aliqs ingratus: qa non solū prætermittit implere gratitudinis debitū. sed etiā contrariū agit. Et hoc etiam fm condītionē eius qd' agit q̄ nq; est pctm mortale q̄nq; veniale. puta si qs deū summū oīm benefactorē quasi odiat seu pro nihilo habeat vel contēnat q eū fecerit in hūc mundum venire & esse: qd' solet accidere cūqs est tribulationibus & angustijs & tētationibus pressus vel non habet bona quæ in alijs cernit vilificans beneficia dei sibi concessa. vtiq; hoc ē peccatū mortale qn fm deliberationem rationis euenit. secus si fm motū sensualitatis. Multo magis esset si ipsa dei bene ficia vituperaret sibi collata: vel blasphemaret eum qui i mūdum fecit eū venire: & q̄ nil ab eo habuit nisi mala & hmōi. adhuc autē grauius si aliquis faceret in iniuriam dei vt. persequendo seruos dei & hmōi. Et similiter qui parētes exprobraret & p turpe nis afficeret aut vberaret aut alias personas multum benefactrices. talis ingratitudo esset mortale. als veniale. De ingratitudine magna populi dei loquēs Moyses. Deut. xxxn. c. ait. Incrassatus est dilectus & recalcitrauit: incrassatus: impinguatus: dilatatus: dereliquit deum factorem suum & recessit a deo salutari suo. Incrallatus. s. in naturalibus bonis collatis sibi: impinguatus in spiritualibus: dilatatus in tēporalibus: recalcitrauit offendendo ope re. dereliget deum non recognoscendo beneficia: & recessit a deo non agendo gratias ei non laudando ipsum sed idola. Cum autem ingratitudo est venialē talis ingratitudo nō est cōtra charitatem sed præter, qa nō tollit habitum charitatis excludit aliquē actum eius vt feruorē: & q̄uis in quolibet veniali peccato sit ibi aliquid ingratitudinis inquantū. s. peccatū veniale tollit aliquē actū virtutis per quem homo obsequit deo: non est tū ibi perfecta ratio ingratitudinis. Cum aūt ingratitudo est mortale difficiliter potest reperiri nisi mixta cū materijs aliorū peccatorū. Nā si quis non recognoscat vel contēnat dei beneficia in se: erit ibi cōtēr accidia vel inuidia. Et si iniuriat parētib⁹ vl alīs benefactoribus verbo: erit ibi contumelia: vel blasphemia vel aliqd aliud. Et si facto erit ibi furtū. vel impietas vel læsio corporalis & hmōi. Cum autem quis hoc solum faciat vt ipsum beneficiū notabile vituperet & vilificet vel contēnat: forte solū ibi ingratitudo erit. Et vt dicit bea. Tho, vbi. ō. nihil prohibet formalē rationē alicuius specialis peccati in pluribus generibus peccatorū materialiter inueniri. Et fm hoc in multis generibus peccatorum inuenitur ratio ingratitudinis. Notandum etiam fm Tho. vbi. ō. q̄ ille qui ignorat beneficiū non est ingratus si beneficiū non recōpenset dūmodo sit paratus recōpensare si nosset. Est autem laudabiliter vt ille cui, puidetur seu datur beneficium ignoret duplicit er. Primo modo, ppter inanis glorīæ vitationē sicut bea. Nicolaus fecit cū prōciens occulte aurū in domo conuicini pauperis humanū fauorē vitare voluit. Vñ Sen. in. ij. de beneficijs cum dixisset q̄ hoc beneficij lex ē q̄ alter. s. dans statim debet obliuisci dati. Alter. s. recipiens memor esse ac cepti. quasi se declarans in. vij. eiusdem libri dicit. Errat si quis æstimat cū dicimus eū qui beneficium dedit obliuisci exercere nos illi memoriā rei præsertim honestissime. Cum ergo dicimus meminisse non debet hoc: volumus intelligi prædicare non debet nec iactare. Secundo est laudabile vt ignoret beneficiū: quia hoc ipso amplius beneficium facit q̄ consulit verecundiæ eius qui beneficium accipit. Vnde Seneca dicit in eodem lib. q̄ interdum fallendus est qui iuuatur vt habeat nec a quo acceperit sciat.

§. II. GRAVITAS HVIVS PECCA

Ingratitudinis gravitas.

ti ingratitudinis magna est propter qd' Pō. cvj. excitat se ad gratitudinem exhibendam dicens. Benedic aia mea dño. Sed o, puocat se ad ingratitudine fugiendam dicens. Noli obliuisci oēs retributiones eius. i. beneficia eius. Appellat aūt beneficia retributiones: qa facientibus nobis mala pro malis deus retribuit bona: ideo noli obliuisci: quia hoc pertinet ad ingratitudinem: & vt magis cauet ingratitudinem enumerat beneficiorū reuerendā multitudinem: ibi. Qui, ppitiantur oibus iniquitatibus tuis &c. Ipsa aut grauitas huius peccati ostenditur ex quatuor quæ ex ea sequuntur.

¶ Primo concella bona auferuntur.
¶ Secundo dimissa peccata reuertuntur.
¶ Tertio grauissima mala oriuntur.
¶ Quarto promissa beneficia subtrahuntur.

§. III. QVANTVM AD PRIMVM

Ingratitudo aufert concessa.

dicit Augu. Q deus dederat gratis abstulit ingratis. Vnde saluator Mat. xxj. dixit iudeis ingratis posīj, posuit parabolam vineæ plantatæ & locatę agricolis: vbi ostēdit ingratitudo illorū. Ideo auferetur a vobis regnū dei. Præter expositionē ītalē pabolæ videlicet de illo ppło iudæorū q vt vinea plātat⁹ a deo. i. posit⁹ in terra, pmisīōis cum torcula ri legis q timore premebat. i. retrahebat a malis: & sepe. s. custodiæ angelicæ: & turri tēpli noiatissimi i cultu diuino locatus. i. deditus fuit in cura principib⁹ sacerdotū vt deo faceret fructificare p bona opera. Et ad solicitādum hoc misit diuersis tēporibus plures nuntios. i. ppheras. sed illi vt i grati occiderūt, pphetas: & demū filiū dei patris q vineam plātauerat & locauerat: ppter quā ingratitudinē ablatum est regnū dei. i. regimē fidelis populi ab eis & intellectus verus scripturarū. Habet nihilomin⁹ parabola sensum moralem. Vinea em designat aiam quālibet q a deo plantatur in creatione in quo posit torcularar remorsus pscientiæ: turris rationis ex qua possit videndo distinguere amicos ab inimicis: sepe circūdatur. s. custodia angelica quæ vndiq; custodit loca colonis. s. appetitui intellectiuo & sensitiuo. Vites in ea sunt inclinationes ad virtutes vel qd' plus est habitus virtutum qui infunduntur in baptismo. Tempus fructuū appropinquat cum incipit habere vsum liberi arbitrij quo debet in honorem dei fructus, pducere bonorū operū: tunc mittit de⁹ nuntios suos. i. bonas inspirationes & instinctus mētales ad benefaciēdū vel documēta prædicatorū & aliorū. Sed vt ingrat⁹ istos mortificat & contēnit. Demum ipe dei filī⁹ in sacramēto altaris venit ad eū: sed vel non recipit vel receptū ejcit extra se & crucifigit malis operibus suis. fm illd qd' ait apls ad Heb. vj. de prauis christicolis. Rursus crucifigētes dei filiū in semetipsis & ostentui habentes. Quid ergo facit dīs his ingratis? Aufert ab eis regnum dei. illud videlicet de quo ait apls Ro. xiiij. Regnum dei nō est esca & potus. sed iustitia pax & gaudiū i spūsancto. Iustitia autem est ois virtus fm Phūm. De hac ingratitudine conquerēs dīs sub noīe vineæ quō p ipm auferunt bona spiritualia dicit Esa. v. Vinea facta est dilecto meo. & sepiuit & lapides elegit ex ea. s. ad faciendum macerīā, p custodiendā ipsa. Lapides sunt prēs solidi virtute qui custodiūt aīas. & plātauit vineā electā. i. vites præcipuas: & ędificauit turrim & torcular extruxit in ea. exposita sunt supra. Et expectauit vt faceret vuas & fecit labruscas. vuæ sunt opa vere virtuosa: labruscæ sunt opa q̄ habent apparentiā boni. Et subdit de hac ingratitudine loquēs & cōqrēs. Quid vltra debui facere vineæ meæ & nō feci? Et nunc ostendam quid faciā vineæ meæ. Auferā sepē. i. subtrahā custodiā. s. solicitationē angeli custodietis: diripiā macerīā. s. prēs removendo ponā eam desertam subtrahēdo gratiā nō putabit⁹ a prælatis p repræhēsionē superfluorū: nec fodiet per cōtritionē & cōfessionē. Ascēdet spinæ malorū dæsideriorū sup eā: & nubib⁹ mādabo ne pluāt sup eā. i. y bū subtrahā cōpūctionis a pdicatorib⁹ &c. Ad hoc etiā facit qd' ait Hiero i lib. Iudi. De⁹ q videt in abscōdito pspicīēs mētē & animos virijs & passionib⁹ seruītes & in corde ei⁹ se nō diligit: sed aut auaritiā aut libidinē aut iactātiā: discedit a mēte eius. s. subtrahēdo gratiā: & relinquit domū ei⁹ vacuā. s. virtutibus. xj. q. iij. audi. Primi parētes: qa repleti oib⁹ bonis naturalib⁹ & spūalibus oīm virtutū & tēporalib⁹: ingrati fuerūt deo: ad

Aīa dr vinea.

De īgratis erga sacramētum altaris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hærẽtes aduersario ei⁹: & mãdatũ trãsgrediẽtes oibus virtutibus expoliati sunt. Ingratus ẽm extitit ingr Augu. qui plenus virtutibus deũ oino non timuit. de pœni. dist. v. c. j.

§. IIII. QVANTVM AD SECVNdũ, ꝓpter ingratitudinẽ ꝑtã dimissa redeũt. Vñ dñs in parabola de seruo debitore decẽ miliũ talẽtorũ q vt ingrat⁹ noluit misereri cõseruo suo ꝙ paruo debito centũ denariorũ ob amorẽ dñi sui q sibi remiserat decẽ milia talenta: tratus ipse dñs contra eũ tradidit eũ tortoribus quousq; redderet vniuersum debitũ. Mat. xviij. Vbi dicit Raban⁹. Considerãdũ ẽ: qa dicit vniuersum debitũ: qa nõ soliũ ꝑtã q̃ homo egit post baptismũ imputabunt ei ad pœnã. sed etiã originalia q̃ ei in baptismo dimissa erãt. Quo añ ꝑtã dimissa ꝓpniam vel baptismũ per recidiuũ sequẽs dicantur redire ꝓpter ingratitudinẽ de bñficio ꝓceptæ remissionis: tractat diffuse hæc materia de pœ. dist. iij. in prĩ. tã in tex. q̃ i glos. Et in. iij. sẽ. di. xxij. p to. & b. Tho. ibidẽ in scripto. q demũ post alias opiniones determinãdo dicit ꝙ peccata dimissa realiter nunq; redeũt ad aĩam: nec quo ad culpã: nec quoad pœnã vt. s. ꝓ oibus dimissis sustineat pœnã sicut nũq; fuit sent dimissa. Nec etiã sequẽs culpa recidiui est tãte grauitatis sicut oia dimissa ꝑtã simul nec etiam digna tãta pœna quantã merebant oia illa. Sed redire dicunt ꝓm quid non simplr. i. ꝓm quẽdam effectũ aggrauationis, ꝓpter iliam circũstãtiã ingratitudinis. Habet enim illa culpa recidiui quã dã maiorẽ grauitatẽ, ꝓpter illã ingratitudinẽ: quam grauitatẽ nõ haberet q beneficiũ illud nõ percepisset: sicut etiam ille q recepisset magnũ beneficiũ a dño suo tẽporali super excessũ ꝓperrato cõtra eũ sibi relaxato vtiq; maiori pœna dign⁹ est q̃ si nõ recepisset tãtũ beneficiũ. Et hoc idẽ cõfirmat gratia. de pœ. dist. iij. §. verum dicẽs. Illa ꝑtã dimissa redire dicũtur: qa qsq; post acceptã remissionẽ ad vomitũ redierit tãto grauiꝰ puniet quanto benignitate dei abusus singulorũ remissiõi acceptæ ingratꝰ extitit. Hæc ibi. Vñ & Guil. dicit ꝙ q̃uis qs nõ teneat ꝑtã debito modo confessã iterũ cõfiteri: debet tñ dicere se als in similia incidisse si recidiuauit vt depræhẽdat maior grauitas ꝑcãi, ꝓpter illã ingratitudinẽ adiunctã. Seruus etiã liberatꝰ a seruitute ꝓpter ingratitudinẽ cõmissam erga dñm suũ redigit in seruitutẽ ꝓm iura. Dicit apls ad Heb. x. Deteriora mereri supplicia q filiũ dei cõculcauerit & sanguinẽ eius pollutũ duxerit quẽadmodum ludæus. & hoc propter ingratitudinem. Quãto ẽm qs recipit maiora beneficia tanto faciens mala magis ingratus est. Vnde cæteris paribꝰ grauius peccat & grauius punit. Ex quo sequit ꝙ ꝓ eodẽ ꝑcto cæteris paribꝰ grauiꝰ punitur fidelis q̃ infidelis: religiosus q̃ sæcularis: & prælatus q̃ subditus, quia plus ingratꝰ ꝓm bea. Tho. Ad quod facit quod dicit Vrbanus papa. xij. q. j. scimus. Et exẽ plũ in vitis patrũ de illa Caluaria quæ adiurata dixit se in vita fuisse Paganam & in inferno esse. Et sub Paganis ludæos. Et sub ludæis malos christianos in profundo.

Peccata quõ rẽsicunt.

§. V. QVANTVM AD TERTIVM

Ingrati tudo in ducit multa mala.

propter ingratitudinem incurrit qs mlta mala & tpalia & spũalia. Dicit ẽm apls Ro j. de antiquis phis. ꝙ cum cognouissent deũ nõ sicut deũ glorificauerunt nec; gras egerunt: sed euanuerũt in cogitationib⁹ suis sibi attribuẽtes beneficiũ eis a deo concessum vt intellectus, ꝓpter hocvitiũ ingratitudinis tradidit illos deꝰ in reprobũ sensum & in vitia idololatriæ & cõtra naturã. i. tradi pmisit. Et postea ponit multa alia ꝑtã grauia in quæ incurrerunt. Repletos iniquitate omni malitia fornicatõe auaritia &c. ibi vide. Ezechias rex Hierusalẽ post victoriã maximã & liberationem de manib⁹ Sennacherib: qa nõ sufficiẽter gras egit cantãdo canticũ dño ꝓm morẽ illi⁹ ppl'i, ideo, ꝓpter ingratitudinẽ egrotauit Ezechias vsq; ad mortẽ vt dicit Ioseph⁹ Historiam habes Esa. xxxviij. Ioas rex Iuda quia ingratissimus fuit erga Ioiada summum sacerdotem. Nam vxor eiꝰ occultauit eum cum paruulus esset & quærere ꝰ ad occidendũ ab Athalia. & postea in septimo anno ipse Ioiada ordinauit sibi dari regnũ interfecta Athalia cũ postea mortuo Ioiada filiꝰ eiꝰ Zacharias reprehẽderet eum de vitijs suis: adeo malus & ingratus fuit ꝙ fecit eum occidi. Vñ postea infirmatus est & male sibi fuit: vt habet. ij. Paral. xxiij. Viri Sychẽ: qa ingrati fuerũt occidentes. lxx. filios Gedeonis a quo liberati fuerãt de manib⁹ Madianitarũ occisis. cxx. milib⁹ ex eis. ideo sustinuerũt multã pressurã. Iudæi ingratissimi de bñficijs Christi ita vt eũ crucifigerẽt. capta tandẽ Hierosolyma post mortẽ innumerabiliũ. ferro peste fame dispersi sunt ꝓ orbẽ. Magis tñ Christꝰ cõquerit de nra ingratitudine q̃ de sua passione dicens ꝓ deuotũ Bernũ. Vide hõ quæ pro te patior. Ad te clamo qui pro te morior. Vide plagas qb⁹ affligor. Vide clauos qbus cõfodior. & cum sit tantus dolor exterior & interior plus tñ crucior ꝙ te ingratum experior. Huius ingratitudinis mirabaꝰ Salomõ Eccls. ix. vbi dicit. Ciuitas parua & pauci in ea viri: venit contra eã rex magnꝰ & extruxit munitiones eiꝰ per gyrũ & pfecta est obsidio inuẽtusq; est vir paup in ea & liberauit eã ꝓ sapientiã suã & nemo dei inceps recordatꝰ est pauperis illius. Ciuitas hic mundus est parua est respectu vniuersi. pauci viri. i. virtuosi in ea. rex q venit cõtra eã, diabolus est q oẽs tenebat obsessos vt caperet ꝓ dãnationem. paup inuentus in ea Christꝰ est q liberauit eã ꝓ prudentiã suã diabolum passione superãdo: sed nõ est q recogitet tantũ beneficium & qui audiat verba illius pauperis. ecce maxima ingratitudo.

Ingrati tudo.

§. VI. QVANTVM AD QVARTVM

Ingrati tud sub trahit ꝙ missa.

dicit Aug. Nõ ẽ dignꝰ dãdis q est ingratus de datis. Et Ber. Ingratitudo est vẽtus desiccãs & vres fontẽ diuinæ pietatis fluẽta gratiæ rorẽ misericordiæ. Sap. xvj Ingrati spes tã q̃ hybernalis glacies rabescet. i. deficiet. s. quia non recipiet beneficia q̃ sperabat. Ipsa dẽmũ gloria fidelib⁹ promissa ingratꝰ priuat. Vñ glos. sup epla ad Cor. Nemo dõis dei fiet beatus qui eis exteritꝰ ingratus. Sicut enim ꝓm iura ciuilia pater ꝓpter ingratitudinem potest priuare filiũ ex tota hæreditate bonorũ suorũ q al's non posset. ita deus ꝓ priuat ingratos hæreditate gloriæ si pleuerẽt in ingratitudine. Non ẽm defacili sunt subtrahẽda bñficia ingratis. Vñ dicit beatꝰ Tho ij. q. cvij. ꝙ circa ingratũ duo sunt cõsideranda. Primũ qdẽ qd ipse ingratꝰ dignꝰ sit pati: & sic certũ est ꝙ meretur beneficij subtractionẽ. Aliud est cõsiderãdum. s. qd oporteat ipm bñficiũ facere: Et primo qdẽ nõ debet esse facilis ad ingratitudinẽ iudicãdã qa frequẽter vrait Señ. qui non reddit tñ gratꝰ ẽ. ex eo videlicet qa forte nõ occurrit ei facultas aut opportunitas reddendi. Sed'o debet attẽdere beneficus ad bñficiatũ de ingrato faciat gratiũ qd' sibi non põt primo bñficio facere forte faciet sec'o. ꝙ si bñficijs multiplicatis ingratitudinẽ augeat & peior fiat rũc a bñficio⁹ exhibitiõe cessare debet. Et sic facit gl'iosus deꝰ, de quo Lu. vj. ꝙ benignꝰ est sup ingratos & malos quẽ imitari debemꝰ vt ibi dr. Nã vt di Hieroñ. Moderatio dei ac pietas solũ nostrum reditũ q̃rit ac nos cupit longa sua bonitate saluare videlicet nõ subtrahendo bona nobis collata diu expectando ad pœnitentiã addendo cõtinue & alia vt grati reuertamur ad eũ. Et subdit Hiero ꝙ si nõ cõuertimur si duri corde sumus si in ꝑtis vsq; ad mortẽ illicite pduramꝰ: assidue peccãtium nõ miserẽ deꝰ. dist. xcij diaconi. v. & sic dæmũ ablatis a nobis bonis suis ingratos ad gehennã tradit. Et ideo noli obliuisci oẽs retributiones eius. Sed bñdic aĩa mea dñm.

§. III. ANIMA HABET POTENtias qb⁹ operat. intellectiuã. s. volitiuã & sensitiuã. Benedic q̃ intellectũ rememorãdo & cõsiderãdo bona tibi collata. Omnia nostra sunt. ait apls. j. ad Corin. iij. s. diuinalia ad fruendũ. i. pfonæ diuinæ. intellectualia. i. angeli ad seruiendũ q̃ vt dr ad Heb. j. Oẽs administratorij spũs sũt. Rationalia ad conuiuendum. i. hoies, Irrationalia ad vtendum Pſ. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Disce. ait Ber. considera re singula q̃ tibi apponunt. s. bñficia vt nulla sint q̃ debita gratiarũ actione frustrent. Bñdic affectu sup oia diligendo tantum benefactorem. Nã Etnici hoc faciũt vt diligant eis benefacientes. Aug. in lib. de catechizãdis rudib⁹. Si amare piget reamare nõ pigeat. s. deũ, p tãtis bñficijs. Nullus enim est tã feræ mẽtis. i. ita ingratus & durus q̃ etsi non vult impẽdere: vult tñ rependere. Sed tãta est ingratitudo homis: vt quodcũq; tpale etiãvile magis q̃ deũ diligat. Vñ in finali iudicio hanc ingratitudinem exprobrãdo reprobis ostendet dicens. vt ait Chry ſ. Ego ꝓpter vos homo factus sum. Propter vos delusus & crucifixus. Vbi ẽ tãtarũ mearum in iuriarum fructus? Vbi est seruitus quã mihi debuistis pro precio sanguinis? Ego sup gloriã meã vos habui cũ essem deꝰ apparẽs homo & vos oẽm rem vilissimã terræ amplius dilexistis q̃ iustitiã meã & fidẽ. Benedic sensitiua potentia scilicet

De potẽ tijs aiæ.

Pſ. cxv

s. voce laudando deũ & oibus sensib⁹ ei seruiendo. iuxta illud apli. Magnificabiꝰ Christus in corpore meo. Ad hmõi s. obsequium præstandum deo inducit oẽs creatura seruiens ad nutũ suo creatori. Vñ dicit Hugo. de sctõ Victore. ꝙ q̃libet creatura trina voce quẽlibet alloquitur videlicet accipe redde: fuge. Accipe beneficiũ ex me ad vsum tuum. Accipe ingt cœlũ a me illuminationẽ & motũ. Aceipe ingt ignis a me calorem. Accipe ab aere respirationem. Accipe ab aqua refrigerũ & lotionem. Accipe ait terra a me alia: vtilia: metalla: & sustẽtationẽ. Sed'a vox est redde s. obsequiũ tuo benefactori & meo creatori: qui ideo me creauit vt tibi seruiem, ego vt grata semper tibi obsequor dum tibi seruio. Tu ergo multomagis sibi, obsequiũ præstes in honorem suũ me vtẽdo. & sibi de meo obsequio tibi impẽso gratias agendo ne ingrata inueniaris. Tertia vox est fuge. s. suppliciũ tibi paratũ ꝓpter ingratitudinem. Nã si ingrata eris nõ me bene vtendo & gratias agendo: oẽs et mus contra te ad iudicandum pro deo ruã ingratitudinẽ, Sap. v. pugnabit ꝓ eo orbis terrarum contra insensatos. Cœlũ dicet. lumine meo in perpetuũ priuet. Ignis autẽ, a me in inferno crucietur. Aer, in me ventilet. Aqua, ꝓ me in niuib⁹ infrigidet. Terra, in centro meo vbi collectæ erũt oẽs immunditiæ elementorũ incarceretur. Ergo benedic, recognoscendo diligẽdo & seruiendo dño. Beneficia autẽ de qbus debet benedicere ne ingrata inueniatur in breui cõprehendit ꝓphet⁹ vbi. ẽ. dicens. Qui propitiatur &c. vbi nota sex.

¶ Primo oblata diuinalia, ibi. Qui propitiatur.
¶ Secundo collata sacramentalia: ibi. Qui sanat.
¶ Tertio sublata infernalia: ibi. Qui redimit.
¶ Quarto data naturalia: ibi. Qui coronat te in mia.
¶ Quito allata tpalia: ibi. Qui coronat in miserationibus.
¶ Sexto reseruata supnalia: ibi. Qui replet in bonis &c.

Pro his oib⁹ cũ cœco illuminato da gloriã deo. vt sibi dicũ fuit Io. x. Et cũ Pharisæo. sed hũiliter dic. Deꝰ gras ago tibi. Nã vt dr Eccls. j. Ad loca vñ exeũt flumina. s. gratia reuertunt ad deũ. ſ. ꝓ gratiarũ actionẽ & recognitionẽ a creatura rõnali vt iterum fluãt. vt. s. de beneficijs perceptis gras exhibentes: beneficia potiora sumamus inquit Grego.

Grati si mꝰ deo ꝓ redẽptione.

§. VIII. QVANTVM AD PRIMVM

dicit apls ad Rom. iij. Quẽ deus ꝓposuit ꝓpitiatorem per fidẽ in sanguine eius. Deus. s. pater ꝓposuit. i. ꝓ oibus posuit quẽ. i. filiũ suũ, ꝓpitiatorẽ. i. reconciliatorẽ & satisfactorẽ pro nostris iniquitatibus. Ipse enim vt dicit Io. in. j. cano. est ꝓpitiatio pro ꝑtis nostris. & hæc ꝓpitiatio applicatur nobis per fidẽ nostrã quã. s. habemus in sanguine eiꝰ. i. in passione: in qua lauit nos a ꝑtis nostris in sanguine suo vt dr Apoc. j. Vñ septies fudit sanguinem suũ. i. in circũcisiõe in oratione: in horto: in flagellatione: in coronatiõe de spinis in fixura manuũ & pedũ cum clauis: in lateris apertione vt nobis ꝓpitiaret contra septem capitalia vitia. Sanguis ait Leo papa. sanguine auferet. i. sanguis ꝑi sanguine Christi. Cum enim inimici essemus propter iniquitates nostras: reconciliati sumus, ait apls ad Rom. v. per mortẽ filij eiꝰ ipso ꝓ nobis satisfaciente & sic inimicitiã remouẽte iniquitatiũ nostrarum. Benedic ergo aĩa mea dño. q dedit tibi diuinalia. i. filium suũ vnigenitũ i mortẽ acerbissimã crucis vt ꝓpitiaret oẽs iniquitatibꝰ tuis: & te deo patri reconciliaret: & te pararet ad patiendum aduersa, ꝓ eo & omia mala. Quid retribuã dño. ingt Pſ. ꝓ oibus quæ retribuit mihi? Cũ ẽm exercerem inimicitias aduersum eum, ꝓpter iniquitates meas hoc ipse mihi retribuit vt dignaretur mortalitatem meam & miserias meas assumere: & ꝓ me mortẽ ignominiosam ferre: non video aliud munꝰ faciendũ ꝓ retribuẽtẽ tãti beneficij ne ingratꝰ sim q̃ vt calicem salutaris accipiã: vt sustineã pœnã & passiões, put ipse sustinuit ꝓ amore eiꝰ. Sed quãtũ sit ingratꝰ pctõr: circa tantũ beneficiũ ostendit Augu. in psona eiꝰ sic loquẽs. Cũ esses inimicus prĩ meo ſ. ꝓpter iniquitates tuas reconciliaui te per me, & cũ longe esses veni vt redimerem te. & cum inter mõtes sylualq; oẽs errares. s. vitiorũ & ignorãtiarũ q̃siui te. Inter lapides & ligna inueni te. s. idola & hmõi adorãtẽ. Et ne luporũ ferarũq; rabido ore laniareris. s. dæmonum collegi te. s. reuocãdo a malis ꝓbo & exẽplo humeris meis portaui te. s. in cruce pœnã pctõrũ tuorũ sustinẽdo, laboraui, sudaui, caput meũ spinis oppositi: lancea latus meũ pforari pmisi: tot iniurijs & calumnijs lacessitꝰ sum, Et tu diuideris a me. Hæc ille. q. d. oia hæc feci vt ꝓpitiatus & reconciliatus me diligeres: mihi obsequium præstares. & tu es ita ingratus vt me offendas a me recedas. Benedic ergo aĩa mea dño recte viuendo.

Grati si mus de collatio ne sacræ mẽtoꝝ.

§. IX. QVANTVM AD SECVNDVM

dicit Pã. cv j. Misit ỹbũ suũ & sana. eos. In eo misit ꝙ incarnatum fuit. Et sicut ipse christus cõstat ex ỹbo & carne q̃ est res sensibilis: sic vt medicꝰ veniẽs ad sanãdum medicinas suas instituit: id est sacramẽta constãtia ex verbis quæ sunt formæ sacramẽtorũ & elemẽtis seu rebus elemẽtaribꝰ quæ sunt materia eorũ. Nã vt dicit Aug. Accedit verbum ad elementũ & fit sacramẽtũ. ſ. q. j. detrahe. Sicut añ sunt. vij. infirmitates aiæ nostræ sic septem instituit medicinas sacramẽtales cõtra eas vt nulla dimitteret insanatam. Qui sanat inquit Pſ. omnes infirmitates tuas. Prima infirmitas est pctm originale quam sanat deꝰ medicina baptismi debite sumpti. Sec'a est pctm mortale actuale q̃ gra priuat animã & hãc sanat medicamẽto pniæ Tertia est pctm veniale cum quo in paradisum intrare nõ potest. & hãc sanat extrema vnctiõe q̃uis etiam & alijs sacramẽtis. Quarta est ignorantia ꝰ dorum ꝓ salute. & hãc sanat sacramẽto ordinis qui ad hoc dat vt instruãt ministri eccl'iæ se & alios de moribus & fide. Quinta est cõcupiscentia ꝓ quam est ꝓcliuis ad lasciuias & delectationes inordinatas tactus & hanc sanat sacramẽtũ mrimoniꝝ restringendo ipsam ne ferat ad corruptelas illicitas sed contentus sit suauxore & hæc q̃dẽ medicina ꝓ debilib⁹ nimis. Nã fortioribꝰ aliud extat remediũ. Sexta infirmitas est malitia, quædã inclinatio ad appetendũ mala: contra quã dat medicina eucharistiæ. Septima est fragilitas seu debilitas ad bñ operandum contra quam dat medicina confirmatiõis. Pe. de Tharan. in. iij. Sanat ergo dñs oẽs infirmitates: q vt medicꝰ de cœlo missus est. iuxta illud Esa. lxj. Ad annũtiãdũ mãsuetis misit me vt medear eis cõtritis corde. Et cũ istis medicinis fanatꝰ cum actu debito assumuntur. Sed tanta est ingratitudo hoiꝝ vt vel contẽnant tanta beneficia: vel indebite sumant. & ideo pauci sanant. Vñ Aug. sup Io. Quãtũ est in medico: sanare venit egrotũ: sed ipse se interimit q̃ præcepta medici seruare nõ vult. Noli ergo obliuisci retributiones eius o anima.

§. X. QVANTVM AD TERTIVM

dicit Aug. de ꝑse. dis. iij. firmissime. Firmissime tene ꝙ oẽs q cõcipit ex viro & muliere nascit cũ pctõ originali & mortali obnoxiꝰ. ſ. æternæ. de qua canit eccl'ia. Libera me dñe de morte æterna. Et Pſ. xxxiij. Mors pctõrũ pessima. Nam in inferno erit mors sine morte. ꝓm Grego. in moral. i. pœna mortalis nũq; deficiens, Maior pœna in mũdo esse non potest q̃ mors. Nã ꝓm phũm. Mors ẽ vltimũ terribilium. hæc tñ pœna cito trãsit. sed pœna mortis infernalis nũq; Sed dñs redimit. i. liberat ꝙ gratiã suã precio sanguinis sui ab hoc interitu mortis infernalis: vitã tuã. s. amissam per pctm. Ecce quãtus interitus. Ibi enim est priuatio diuini vultus. i. visionis dei ignis cruciatus dæmonum insultus: ꝓscientiæ remorsus: peruersorũ tumultus: tenebrarũ locus: perpetuus fletus: seu omnis refrigerij defectus. Ab hoc interitu infernali redimit dñs hoiem & toties quoties mortale commisit. O ingratitudo immensa & cæcitas miseranda: si a morte corporali te aliquis semel liberaret: perpetuo illum amares: illum laudares: eiq; seruires: & liberantem a morte pessima nõ recognoscis. Noli ergo obliuisci &c.

Ingrati tudo sub trahit ꝙ missa.

§. XI. QVANTVM AD QVARTVM

Mia dr quasi miseriã adimẽs: sed maior miseria esse nõ potest q̃ non esse. Tanta est hæc ꝙ in appetitũ creaturæ cadere nõ potest absolute. Ante conceptũ tuũ nihil eras. Aĩa enim cuiuslibet de nihilo creatur cũ corpori infundit. Cũ ẽ nihil esses ætã misericordiã fecit deꝰ vt tibi eẽ daret: & nobilissimũ eẽ Nã in aĩa posuit imaginẽ trinitatis & distinctiõ ꝙ in ãgelis Similitudinẽ deitatis magis q̃ in alijs inquãtum sicut deus est totus in toto orbe & totꝰ ĩ qualibet ꝑte: ita aĩa in orbe suo. i. corpore: tota ĩ toto & tota ĩ q̃libet ꝑte corporis. Participatiõnẽ cũ oibus creatis. esse. s. cõe cũ elementis. vegetari cum plãtis: sentire cũ bruris: intelligere cũ ãgelis. Repræsentationem vniuersitatis. Ibi ẽm sunt quatuor humores in corpore cõformes quatuor elemẽtis. Quinq; sensus exteriores: visus: auditus: gustus: odoratus: & tactus. Et quatuor interiores. s. sensus cõis: æstimatiua: phantasia: & memoria quasi

Pro da tiõe naturalti.

Grati si mꝰ ꝓ liberatio ne ab in ferno.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nouē cœli. Nū decimū empyreū in quo deus residet p gliæ manifestationē: est pars intellectiua, s. intellectus & voluntas. In qua parte videt de⁹ & amat cū sanctis & angelis ei⁹. Omnium dñator est. Pū. xviij. Oia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹. Aug. Omnia fecit de⁹, ppter hoiem. Vñ in sex dieb⁹ cuncta creando habitationem hoi fecit & ornauit: & postea creando hoiem in possessionē posuit duplicē in natura substātiā. s. corporis & aiæ vt possideat duplicē in cœlo glorificationē. s. aiæ & corporis: in quo beati hoies i futuro angelos sanctos antecellent cum ipsi corpora nō habeāt: vñ nec gloriā corporū per ons demū in deo psonalē vnionē. Nā in Christo est humanitas & diuinitas vnita. Nec est in illa humanitate nostra assumptū aliud suppositū q̄ dei verbū. Agnosce ergo o christiane ait Leo pa. dignitatem tuā & diuinæ consors fact⁹ naturæ noli in veterē vilitatē degeneri cōuersatione redire. Considerans ergo ingratitudinē hois: sup hoc Moyses ait. Deū qui te genuit dereliquisti & oblitus es dñi creatoris tui. Deute. xxxij. q. d. quō potes eē ita ingratus. Ecce quō coronauit te in misericordia. Quāuis em omnibus q̄ creauit misericordiam fecerit de nō esse in esse, pducendo. In ista tamen misericordia tibi coronam super omnia dedit, cōferendo tam nobile esse & dominium & regnum omniū.

§. XII. QVANTVM AD QVINTVM

Pro datione tēporaliū

Miserationes dei in plurali dici possunt plurima bona spiritualia & corporalia qbus nos consolatur remouens miserias nostras in gubernatione nostra. ita q̄ coronat te in misericordia respectu creatiōis. coronat te i miserationibus respectu gubernationis. coronat in quit vndiq; circūdans & totum: aiam. s. & corpus suis bñficijs. Coronat singulari p. uisione quasi nil de alijs creaturis videatur curare vt tibi subueniat, vñ Sap. xij. dē Cum magna reuerentia dñe disponis nos. Et prouer. viij. Deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Miseriæ famis & sitis, puidet cibarijs & potibus varijs ne faſtidiū generet. Miseriæ nuditatis vestimentis plurimis laneis & lineis & sericis. Miseriæ frigoris: calore ignis. Miseriæ tenebrarū: lumine lunæ & solis. Miseriæ paupertatis diuitijs auri & argenti & cæterorum metallorum & lapidū preciosorum. Miseriæ infirmitatū: medicinis innumeris. Sensib⁹ ipsis copiose & suauiter, puidit. Visui de pulchritudine colorum. Auditui de suauitate sonorū cātus & instrumentorū. Gustui de dulcedine ciborū. Odoratui de fragrantia odorū florū & aliorū. Tactui de leuitate diuersorū obiectorum. O quantæ sunt miseriæ aiæ. Repletus ait Iob. xxiij. multis miserijs: quas releuat diuersis miserationib⁹. Quātas enim inspirationes & incitamenta ad bonum immittit. Quot documēta scripturæ sacræ. Quot exhortationes sanctor⁹. Quot exēpla perfectorū. Quātas varietates artium & artificiatorum ad tollendum otium. Quot euasiones periculorum. Quātas expectatiōes ad emendationes peccatorum. Quot auxilia angelorū. Pū. xc. Angelis suis deus mandauit &c. Quō miseretur pater filiorum misertus est deus. Sed tāta est ingratitudo nostra vt conquerendo dicat Esa. j. Filios enutriui & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me &c.

§. XIII. QVANTVM AD SEXTVM

Certū est q̄ desideriū nostrū hic impleri non potest vt expectia docet. Sed vt dicit Pū. xvj. Satiabor cum apparuerit gl̄ia tua. Ibi em beati possidebūt septem bona q̄ dicuntur septem dotes: quæ implebūt aiam & corpus & totaliter getabunt. videlicet visionē clarā qua implebunt sapiētia: ꝓhensionē qua implebunt securitate: dilectionem perfectissimam qua implebunt gaudio seu fruitione quo ad corpus: agilitatē: subtilitatem: claritatem: impassibilitatem. Vel septem bona quæ hic desiderant sed nūq̄ possidentur, plene diuitias: honorificentias: potentias seu dominia: delectationes: sanitatē: vitæ perpetuitatē: scientiā: virtutem. Ibi plene habentur. Habentur siquidem virtutes morales in patria. sed ad alijū vsum sicut & diuitias & honorē: sed per alijū modū q̄ hic. Ergo benedicat a mea dño &c. ne sis ingrata.

¶ De tentatione qua homo tentat deum. Cap. X.

¶ Primo quid sit deum tentare.
¶ Secundo quare & quomodo sit peccatum.
¶ Tertio de punitione eius.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

TENTATIO DEI ID EST QVA hō tētat deū speciale pūm ē, pcedēs ex fuphia & ōsumptione hois. de quā inge dñs per Pū. lxxvij. Tentauerunt & exacerbauerunt deum excelsū & testimonia eius nō custodierūt. Circa hoc videda sunt tria.

Quid sit tentatio dei & quid sit tentare.

Scieādū q̄ tētatio dei est vitiū quo hō prętermittit facere qd̄ potest ad pericula euitanda: vel aliqua agēda respiciens: seu expectās diuini auxilij effectū. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ñ. q. xcvij. ar. j. q̄ tentare est, ppriē experimentum sumere de eo q̄ tentat. Possum⁹ aūt experimentū sumere de aliquo verbis & factis. Et verbis qdē experimētū sumim⁹ q̄n inquirim⁹ an sciat vel velit vel possit illud implere qd̄ q̄rimus. Factis aūt cū ea p quæ facim⁹ exploramus alteri⁹ prudentiā: vel voluntatē vel potestatē. Vtrūq; horū cōtingit fieri dupliciter. Vno mō apte. vt cū qs se tentatorē, pfitet. Sicut Sāson ꝓposuit Philistæis ,problema ad tentādum eos. vt Iudi. xiij. Alio modo insidiose & occulte: sicut Pharisæi tentauerunt Christū q̄n interrogauerūt. Licet nobis dare censū Cęsari Mat. xxij. Rursus q̄nq; hoc sit expresse vt cū quis dicto vel facto intendit experimentum sumere de aliquo vt cum Iudæi signum de cœlo quærebāt a Christo tētātes eū. vt dr̄ Luc. xj. Q̄nq; interpratiue q̄n. s. etsi hoc nō intendit vt experimentū sumat: id tn agit qd̄ ad nihil aliud videtur ordinabile nisi vt experimentum sumat: sicut si quis portaret multā pecuniā p viā quā nouit latronib⁹ alluetā: esset hoc quasi illos latrones tētare si furentur q̄uis nō intendat hoc. Vnde Bern. dixit de pecunia rapta a latronibus. Magna pecunia magna tentatio. Sic igitur hō tentat deum q̄nq; verbis q̄nq; factis. Verbis quidem cū loqmur cū deo orādo. Vnde in sua petitione aliqs expresse deū tentat: qñ ea intentione a deo aliqd postulat vt exploret dei scientia: potestatē & volūtatē. Factis aūt expresse tētat qñ per ea q̄ facit intendit experimentū sumere diuinæ sapiētiæ potestatis vel pietatis. Sed quasi interpretatiue deū tētat q̄ etsi nō intendat experimentū sumere de deo: tamen petit vel facit aliqd ad nihil aliud vtile nisi ad ,pbandū dei potestatē bonitatē: vt cognitionem, vt Zacharias in petendo signū ab angelo ,p filio sibi nascituro Luc. j. Et Gedeon in ponēdo vellus in area tore implendū in signū victoriæ Iudicū. vj. Sicut si aliqs faciat equum currere vt euadat hostes hoc non est experimētū de equo sumere: sed si equū currere faciat ab⁹q; aliqua necessitate. hoc nihil aliud erit q̄ experimentum sumere de equi velocitate Et idem est de omnibus alijs reb⁹. Q̄n ergo ,ppter aliquā necessitatem vel vtilitatem cōmittit se aliqs diuino auxilio i suis petitionib⁹: vel factis hoc nō est deū tentare. Dicit em̄ in Paral. xx. Cū ignorem⁹ qd agere debeam⁹. hoc solum resti dui habemus vt oculos nostros ad te erigamus. Et sic sancti viri moti sunt ad petendum precib⁹ diuinæ potestatis effectū ex necessitate vel vtilitate in miraculis faciendis inspirati ad hoc a deo. Q̄n aūt hoc agit absq; necessitate vel vtilitate: hoc est interpratiue tētare deū. Vñ sup illud Deut. vj. Non tentabis dñm deum tuū, dicit glos. Deū tētat q̄ habēs qd̄ facta: sine rōne cōmittit se periculo experiens vtrū possit a deo liberari. A quo cauēdū fore docuit Christ⁹ exēplo suo. Cū em̄ posset de pinnaculo descendere via humana qa pericula noluit mittere se deorsum vt suadebat diabol⁹ qa periculū erat secundū naturā & miracula facere tūc nō erat expediēs. Et ,ppter eādē rationē nō volebat aliqn̄ in Iudæam ambulare: qa q̄rebat eū Iudæi interficere. Ioā. vij. Hocidem Abraā docuit exēplo q̄n descēdēs in Aegyptū dixit Saray esse sororē suā. Gen. xij. In quo facto inge Aug. ostēdit q̄ nemo debet tentare deū sine cū habeat qd salubriori cōsilio faciat. s. ſm viā hūanā. Fecit qd potuit qd nō potuit deo cōmisit in quē sperauit. xxij. q. ij. q. ij. Sic & Paulus apls fecit se submitti per sportā de muro vt euaderet insidias. ij. ad Corin. xj. nec expectauit q̄ deus mitteret angelum suum. Qd̄ aūt brā Agatha recusauerit medicinam corpalē, dicens. Habeo dñm Iesum q̄ solo sermone restaurat vniuersa: non in hoc tentauit deū. Experta enim erat erga se diuinā beneuolētiā vt vel infirmitates nō pateret q̄bus medicina indigeret vel fratim in se sentiret diuinæ sanatiōis effectum. Et qa iure cōi exorbitāt in cōsequentiā nō sunt trahēda de regulis. in. vj. nisi qs haberet simile instinctū a spūsctō. Tētauerunt ḡ illi patres Iudęorū in eremo deum vt ,pbarēt potētiā dei si posset eis ,puidere dicētes. vt ait in alio Pū. Nunquid poterit de⁹ parare mensam in deserto? Nunqd & panes poterit dare? Nunqd introducere ,in terrā ,pmissionis & alijs modis

Hō vetis deū tētat & factis.

Tētare modis. Est aūt hoc pctm̄. s. tētare deū qd̄ patet ex eo q̄ in ledeum ē ge, phibet⁹ Deu. vj. Nō tētabis dñm deū tuū. Rō huj⁹ ē ſm peccatū b. Tho. ñ. q. xcvij. ar. ij. qa vt dictū est: tētare est experimen grauissi tum sumere ieu, pbare. Nullus aūt experimentū sumit de eo mum. de quo est cert⁹. Et ideo tentatio ois ex ignorātia vel dubitatione ,pcedit: aut ei⁹ q̄ tētat sicut cū aliqs experimentū de aliqua re sumit vt ei⁹ qualitatē cognoscat vt cū magister interrogat discipulū vt sciat si didicit vel intelligit lectionē. & aurifex aurū fricat vt sciat quātū est mixtū: aut ,pcedit ex dubitatiōe aliorū: sicut cū qs experimentū sumit de aliq re vt alijs ostēdat p. quē modū dicit⁹ de⁹ tētare hoies vt Abraā Gen. xxij. circa immolationē filij vt scilicet ostēderet mūdo obedientiā ei⁹. & Thobiā vt ostēderet alijs patientiā suā & hmōi. Et sic Christ⁹ tētauit Philippū dicēs. Vñ emem⁹ panes &c. vt. s. ostenderet ipsi paruitatē fidei suæ. Ipse em̄ Christ⁹ sciebat qd esset factur⁹. Io. vj. Ignorare aūt vel dubitare de his que pertinent ad diuinā perfectionē. s. potestatis sapientiæ vel bonitatis est pctm̄. Sic ergo tētare deū vt cognoscat qs ei⁹ ꝓtutē: pctm̄ est. Si qs aūt ad hoc experimētū sumat eorū q̄ pertinēt ad diuinā pfectionē nō vt ipse cognoscat: sed vt alijs demōstret hoc nō est tētare deū cū subsit iusta necessitas vel piavtilitas & alia q̄ ad hoc cōcurrere debēt. Si enim apli petierūt a dño vt i noie Iesu Christi fierēt signa. vt dr̄. Act. iij. vt. s. virtus Christi in fidelib⁹ demōstraret, Si quis aūt hoc attētaret facere. s. miracula esto q̄ faceret ad confirmationē fidei veritatis nisi sup hoc haberet iſtrigationem a spūsctō sicut habuerunt scti ptineret hoc ad tentationē dei. Qd̄ aūt ait Pū. xxxiij. Gusta. & vt. q̄n su. ē dñs. Et apostol⁹ Ro. xij. Probetis que sit volūtas dei bona bñplacēs & pfecta nō ptinet hoc ad tētādū deū nec ibi est pctm̄: qa intelligunt de cognitione affectiua dei & ,pbatione ſm quā qs experit in se gustū diuinæ dulcedinis & cōplacentiā diuinæ volūtatis qd̄, puenit ex eo q̄ qs totaliter se subijcit dei volūtati: & attente & affectuose cōsiderat diuinā volūtatē. & ex hoc sequitur in eo experiēta diuinæ dulcedinis. Sed probare dei volūtatē vel bonitatē cognitiōe speculatiua vtrum. s. sit bona volūtas dei: vel vtrū deus sit suauis hoc ptinet ad tentādum deū: sicut & ,pbare vtrū de⁹ possit eū iuuare & sibi ,puidere qd̄ fecerūt illi prēs: Vñ dicit. Quadraginta annis ,proximus fui generationi huic. s. Iudæorū in deserto adiuuando: defēdendo ab inimicis: puidendo in necessitatib⁹. Loquit⁹ per ſſitudinē hoīs q̄ cū est ,pxim⁹ pōt iuuare. Et dixi semper hi errāt corde æstimādo vel dubitādo vtrū possim iuuare & eis prouidere: & corde errāt. i. voluntate & malicia sua. Qd̄ aūt rex Acham repræhendit⁹ cum q̄sit⁹ ab Esaia vt peteret signū dixit. Non petā & nō tentabo dñm. Esa. vij. propterea fuit qa nō ,p ipso solū sed ,p totā ppl̄m instructiōe monebat⁹ petere signū quasi ipeditor cōis salutis. Neq; em̄ hoc petendo tētabat deū. tū, qa hoc faciebat ex dei mādato. tū qa hoc ptinebat ad cōem vtilitatē: signū ſ. liberatiōis hūani gñis vt ibi patet. Abraā aūt cū petit sibi signū, dari de terra promissiōis dāda semini suo nō tētauit deū quia hoc fecit ex instinctu dei & ibi magnū mysteriū incarnatiōis. Tho. vbi. ū.

Visitare ratiōe opponit religiōi

Hoc aūt pctm̄ opponitur ,vtuti religionis ſm Tho. vbi. ū. ar. iij. qa cū finis virtutis religiōis sit deo reuerētiā exhibere, oia illa q̄ ptinēt ad irreuerentiā dei religioni opponūtur pertinet autē ad irreuerentiā hoīs tentare eum: nullus enim præsumit tētare eū de cuius excellentia certus est. Et cōmuniter est mortale. Vnde dicitur Sap. j. Inuenitur dñs ab his qui non tentant eū, Q, aūt non inueniatur deus a creatura: vt. s. cognoscat eum & possideat per gratiam non est nisi p impedimentū mortalis pcti. Hoc etiā ex punitiōe ipsi⁹ notaf in Pū. cum dr̄. Ipsi non cognouerunt vias meas. i. opera mea seu mādata mea q̄bus itur ad deū. Inter quæ mandata hoc est. Non tētabis dñm deū tuū. & ,ppter hoc iuraui eis. i. firmiter decreui si introibūt. s. ,p nō. i. ꝓ nō ,introibūt in requiē meā. i. terrā promissionis q̄ figurabat vitā æternā. Et sic fuit qa nullus eorū q̄ numerati sunt in Egypto. s. sexcenta milia hoim ad prælia aptorū intrauerūt, sed mortui sunt in deserto: exceptis Caleph & Iosue. Propter quod hortatur apls vt caueam⁹ ab isto cū sit multū graue dicēs. j. Cor. x. Neq; tētemus Christū sicut quidā tentauerūt & a serpentibus perierunt vt habetur Num. xxj. Multis alijs vicibus & modis tentauerūt. Et nota q̄ diuersimode. hoies tentāt deū. Aliqui videlicet dei potentiā seu potestatem. Aliqui dei sapientiam vel veritatem. Aliqui dei patientiam vel bonitatem.

§. II. TENTANT DEI POTESTA-

De tētatoribus ob eruditionem q̄ cū possint euitare nō euitant pericula.

tē illi q̄ in periculo positi cū possint remediare via humana nolūt: expectātes effectum diuinę potestatis. i. liberationem a deo: sicut Iudas Machabæus cū perpendet se cum paucis & videret exercitū Bacchidis multū: cum posset declinare certamē erubescētia ductus ne videretur fugisse hostes: cōmittens se deo bellū iniit. cōtra illū & ibi occisus est. j. Macha. ix Si quis etiam infirmaretur & nollet vti medicinis nō propter abominationē stomachi ad eas vel timorē nocumenti: vel impotentiā emēdi. sed vt a dño sanaretur: sicut beata Agatha: dei potentia tētaret: nisi haberet super hoc familiare cōsilium a spūsancto sicut illa: vel qa vellet illā pœnā sustinere propter amorē ieructem ad Christū. vt sctus Aegidius vulnus gutturis retinere voluit absq; curatōe. Pertinet etiā ad tentādum dei potestatē ꝓ aliquis aggrediatur pericula absq; necessitate iperans dei potentiā adiuuari sicut fecerūt Abysai cum alijs duobus qui accesserūt ad hauriendū aquā de cisterna Bethleem vt afferret Dauid transeuntes per medios hostes Philistæos: qui & Bethleē tunc tenebāt. ij. Reg. xxiij. Duella etiā assumere volūtarie pertinet etiam ad tentationem dei. vnde & plubentur vt dicit Nicola⁹ papa. ij. q. iij. monomachiam Dauid faciendo duellum cum Goliath vt habetur. j. Reg. xvij. non tentauit deū: quia vt dicit Nico. de Lyra sup dicto. c, hoc fecit ex instinctu spūsancti: & idē dicit glos. sup. c. monomachiā. Fuit etiā figura duelli qd̄ Christus fecit cū diabolo signato in Goliath qui potentia & malitia sua oēs exterrebat. Sed Christus figuratus in Dauid qui interpretatur manu fortis sunda humilitatis & lapide fortitudinis totus inermis malitia sustinendo humillimam passionē eū, pstrauit. Qui etiam prius in deserto tentatus cū tribus lapidib⁹ sumptis de flumine. i. tribus auctoritatib⁹ scripturæ inimicū vicit tētatē. vt patet Mat. iiij.

§. III. TENTANT DEI SAPIEN-

Insci p̄dicatores dicū deū tentare.

tiā qui inepti & insci ponūt se ad prædicādū vel legēdū vel disputandū cū hereticis: sperātes a deo sibi infundi scientiā sicut factū est apl̄is. Sed dicit Hiero. Quod illis suggerebat spūsanctus: hoc alijs exercitatio & quotidiana &c. Tentat dei sapientiā vel veritatem qui faciunt purgationes vulgares ,p aliquo manifestādo. puta cū habet suspectū aliquem de furto, adulterio vel alio. ad ,pbandū innocentiā suam & manifestandū q̄ nō fecerit illud volūt q̄ tāgat ferrum candēs: vel bibat aquā bullientem sperantes q̄ deus sic manifestet veritatē in hoc q̄ nō noceat si illud non perpetrauit. al's noceat. hoc etiā prohibet expresse cui. q̄: qa est deū tētare. ij. q. iij. c. j. & c. cōsuluisti: Vñ Henricus Imperator cū suspectā haberet vxorem quæ virgo & sancta erat de adulterio coegit eā nudis plantis sup ferrū ignitū incedere. vñ in morte sua corā Christo accusat⁹ & punitus fuit, Illa iñ qa coacta fecit: illæsa euasit cū innocēs esset vt habetur in Chronicis. Silr etiā prohibetur dari alicui corpus Christi ad ,pbationē alicui⁹ sceleris de quo suspectus habetur. Vñ illud. c. sane & c. sepe. ñ. q. iij. in quo statuit est abrogatū ſm Gratianū & bea. Tho. in. iij. In veteri aūt testamēto. cū habebatur vxor suspecta de adulterio permissa fuit purgatio que fiebat per aquas certo modo: vt ad vitādum maius periculū. s. vxoricidiū: sicut & quædā alia permissa sunt.

§. IIII. TENTANT TERTIO DEI

Petentes sibi p̄tā dimitti & iurias ñ dimittūt deū tentare.

bonitatē aliqui & clementiā vel patientiā q̄ petūt, sibi p̄tā dimitti & tñ ipsi nō dimittūt iniurias alijs odiū retinentes vel al's indeuote orāt. ,ppter qd̄ dr̄ Eccli, xviij. Ante orōnē præpara aiam tuā & noli esse quasi homo qui tentat deum Vbi dicit glos. q̄ deū tētat qui orat qd̄ docuit. s. dimitti sibi debita: sed nō facit qd̄ iussit qa nō dimittit ipse debita suis offensorib⁹. Qui em̄ se ad deuotionē nō disposuit cū orare vult nō faciat qd̄ in se est vt exaudiat a deo. Vñ quasi interpretatiue tentat quasi velit ,pbare si est ita bon⁹ q̄ etiā si nō queat exaudiri faciēdo qd̄ in se est: tñ velit deus eū exaudire & dare gratiam illam. Et licet hęc interpratiua tētatio videat ex præsumptione ,pcedere & indiscretione ut ſm bea. Tho. vbi. ū. hoc ſpm ad irreuerentiā pertinet dei vt homo præsumptuose & sine debita diligentia se habeat in his quę pertinent ad deū: hoc tñ cōiter nō est mortale. Tentat dei patientiā & bonitatē qui permanens in pctis sperans sibi dari a deo ante terminū vitæ spm cōpūctiōis: quasi velit ,pbare

Universidad de Deusto
Biblioteca

dei patientiam si eũ ad pœnitẽtiã expectabit: contra quẽ loquit̃ apls ad Romn̄. An ignoras ꝙ benignitas dei ad pœnitentiã te adducit, tu aũt ſm duritiã tuã & impœnitẽs cor tuũ thesaurizas tibi irã. i. cumulas tibi punitionẽ dei. Exẽplũ de quodã iuuene leui & lasciuo q cũ esset deditus vitijs orabat deũ oi mane ante oiaꝫ nõ pmitteret eum mori sine auisamẽto. i. ꝙ prius sibi notificaret ꝙ morereꝫ. Quadam igit̃ vice cũ sic oraret apparuit ei angelus dicens se a dño ex auditum ꝙ non moreret. s. sine auisamento. Ex quare factꝰ magis securꝰ voluptatibꝰ mũdi insistebat: post aliquantũ tpis vno mane surgẽs de lecto sensit dolorẽ capitis: & cũ soch̃ eũ vocarẽt ad vana excusauit se nõ posse exire: sequenti die arripuit eũ febris licet lenta. amici & cõsanguinei inciti eũ admonere de cõfessione scientes vitã eius lubricam. Ipse aũt trusabat. Nunqd ego moriturus sum dicẽs qa vultis me cõfiteri? succrescit febris & illi magis hortant̃ ad pœnitentiã vt citꝰ sanitatem recipiat. Rñdit ille, bñ credo propter scelera mea h̃ accidisse: sed cõuementi ꝰ est ꝙ ego vadã ad ecclesiã ad cõfitẽdũ & ꝙdem laborẽ cõfessori ad venientẽ sustinebo. Cumq; inualuisset infirmitas & multũ grauaret & ipm̃ sui solicitarẽt. Non habeo inqt caput ad hoc præ dolore & grauamine: nescirẽ inquit dicere: sed alleuiatꝰ a febre volo facere qd̃ suadetis. Demũ apparuit ei angel̃ dicẽs. agnoscis me. Qui rñdit nõ. Ego sum ait angelus qui tibi annuntiaui ex parte dei ꝙ nõ morereris sine auisamẽto: ita tps est vt trãseas de hoc mũdo. Cui ille. Quõ est hoc nunquid deꝰ deceptor est ga promisit auisam̃tũ & nõ dedit? Cui angel̃. imo pmissum seruauit? Nã nũ solũ auisamẽtũ vnũ dedit sed multa: primũ, fuit dolor capitis: sed ſm febris: tertiũ solicitatio amicorũ: quartum augmẽtũ infirmitatis: sed noluisti audire tẽtando deũ & ideo oportet te exire. Et subito moriẽs ad inferna descendit &c.

¶ De schismate, & ibi tractaꝫ de duob̃ gerẽtib̃ se pro summo põtifice qd agendũ sit, p̃ serenitate cõsciẽtiæ. Ca. XI.

Schisma qd sit & vñ oriatur

SCHISMA EX SVPERBIA

& ambitiõe cõiter deriuaꝫ & charitate ecclesiasticæ vnitatis ꝓriaꝫ. Et sic põt diffiniri vel describi, Schisma ẽ vitiũ q̃ qs sub ſumo põtifice, ecẽ resculat & mẽbris ecclesiæ ei subiectis cõicare recusat. Pro cuius declaratiõe dicit. b. Tho. ñ. q. xxxix. ar. j. ꝙ nomẽ schismatis ſm Isid. lib. Etymol. a scissura aiorum vocatũ est Scissio aũt vnitati opponit̃. Vñ peccatũ schismatis dicit̃ qd̃ directe & per se opponitur vnitati. Sicut enim in rebus naturalibus id qd̃ est per accidens nõ cõstituit speciẽ: sic nec in rebus moralib̃ in qb̃ illud qd̃ est intentũ illud est per se: qd̃ aũt sequit̃ p̃ter intentionẽ q̃uasi p accidens. Vñ pctm̃ schismatis ꝓprie est spale pctm: eo ꝙ intẽdit se ab vnitate separare quã charitas facit: charitas autẽ nõ solũ alteram personam alteri vnit spũali dilectionis vinculo: sed etiã toram ecclesiã in vnitate spũs. Et ideo proprie schismatici dicuntur qui, ppria sponte & intẽtione se ab vnitate ecclesiæ separant q̃ est vnitas pricipalis. Nã vnitas particularis aliquorum ad inuicẽ ordinat̃ ad vnitatẽ ecclesiæ: sicut cõpositio singulorũ mẽbrorũ in corpe naturali ordinat̃ ad totꝰ corporis vnitatẽ. Ecclesiæ aũt vnitas in duob̃ attendit̃. i. in cõnexiõe mẽbrorũ adinuicẽ seu cõicatiõe: & iterũ in ordine oim mẽbrorũ ad vnũ caput. ſm illud Cor. ñ. Inflatꝰ sensu carnis suæ & non tenẽs caput: ex quo totũ corpꝰ per nexus & connexiões subministratum & cõstructum crescit in augmentum dei. Hoc aũt caput est ipe christꝰ cui̇ in ecclesia vicẽ gerit summꝰ põtifex. Et ideo schismatici, sũt q̃ vt dictũ est subeẽ renuũt summo pontifici & mẽbris ecclesiæ ei subiectis cõicare recusant. Hinc & pelagꝰ papa ait. Schisma siquidem ipsum quod græcũ nomẽ est scissuram sonat: sed i vnitate scissura esse non põt. Nõ ergo vnitati cõmunicãt qui schismaticis cõicant: partes ipsi sibi fecerũt & ab eo quod vnũ ẽ vt apls Iudæ iam verbis loquar semetipsos segregãtes spm̃ non habent. xiiij. q. j. schisma. Et q̃uis hæresis etiam diuidat hominẽ ab vnitate fidei catholicæ: tñ schisma est spale vitium distinctũ ab ipa: nã heresis opponit̃ directe & p̃se fidei: & schisma opponit̃ per se ecclesiasticæ vnitatis charitati. Et ideo sicut fides & charitas sunt diuersæ virtutes: q̃uis quicumq; caret fide caret & charitate non tñ econuerso. Ita hæresis & schisma sunt diuersa vitia: q̃uis hæreticus sit etiã schismaticus: sed nõ ecõuerso. Et hoc est qd̃ ait Hiero. sup epistolam ad Gal. Inter schisma & hæresim hoc arbitror interesse ꝙ

Schisma gręce dicatur scissura.

Est proprie speciale peccatũ schisma

hæresis peruersum dogma habet: schisma aũt ab ecclesia separat. xxiij. q. iij. inter. Et tñ sicut amissio charitatis est via amittendi fidem: ita schisma est via ad hæresim: vnde dicunt sicut dispositio & habitus: vel sicut genus & species.

§. LEST AVTEM SCHISMA PEC- Est mortale.

catũ absq; dubio mortale: qa cõtrariat̃ charitati ecclesiasticæ vnitatis. Si em pctm̃ qd̃ ꝓmittit̃ ꝙ charitatẽ alicuius psonæ particularis est mortale: vt odiũ particulare ꝙ proximũ multo magis qd̃ ꝓpetrat̃ contra charitatẽ totiꝰ ecclesiasticæ cõgregationis vt schisma. Bonũ em̃ quãto cõmunis tanto diuini ſm phũm: & pbñs melꝰ: & malũ ei oppositũ deteriꝰ: Patet etiã grauitas maxima huiꝰ pctĩ ex dictis sctõrũ. Dicit em̃ Aug. Neq; schismatici aliquid sibi ex iustitiæ mercede ꝓmittãt: qa vbi charitas nõ est nõ põt esse iustitia. Dilecto enim proximi malũ nõ operat̃. xxiij. q. j. vbi. Itẽ Beda sup Matthæũ. Quicũq; ab vnitate fidei vel societate: Petri aplꝰ quõlibet semetipsos segregauerint: tales nec a vinculis peccatorum absolui: nec ianuam regni cœlestis possũt ingredi q. e. qcũq; Segregat̃ aũt quis ab vnitate Petri per schisma p qd̃ qs nõ subiicit̃ summo põtifici q locũ tenet Petri. Itẽ Cyprianꝰ dicit, Cũcu schismatici: qa foris sunt. i. ecclesiã spiritũsanctũ nõ habẽt. q. e. dicim̃. Hoc idẽ ostẽdit ex gravi punitiõe eorũ diuina & humana. Et de diuina loquitur Cyprianus. vñ q. j. denicq. dicens, Denicq; q̃sit inseparabile vnitatis sacramẽtũ: & q̃ sine spe sint: & pditionẽ sibi maximã de indignatione dei acgrãt q schisma facitũ: declarat diuina scriptura in libris Reg. Vbi a tribu Iuda & Beniamin decem tribus scissæ sunt & relicto rege suo alterum sibi fortis ꝙstituerũt. Et indignatꝰ est (inqt dñs) oi semini Israel: & demoliuit eos & dedit̃ in directionẽ donec abiceret eos a facie sua: qa dissipatus est Israel a domo Dauid. iiij. Reg. xvij. Et tãta indignatio dñi exstitit ꝙ eos qui schisma fecerunt: vt etiam cum homo dei ad Hieroboã missus esset qui ei pctã sua exprobraret atq; vltionẽ futurã prædiceret: panẽ apud illos edere & aquã bibere vetaret̃: qd̃ cũ nõ custodisset & cõtra dñi præceptũ pransus fuisset: statim diuina cẽsura percussus est: vt inde regredi̇s impetu ac morsu leonis in itinere necaretur. iij. Reg. xiij. c. Sed adhuc in euangelio suo dñs maiorem suæ intelligẽtiæ lucẽ manifestat ꝙ idem qui tũc se a tribu Iuda & Beniamin sciderant: & Hierosolymis relictis secesserant Samariam: vt inter pseudo, pphetas & Gentiles computarentur. Nã cũ primũ discipulos in ministerium salutis mitteret mandauit & dixit. In viã Gentiũ ne abieritis: & in ciuitatẽ Samaritanoꝝ ne intraueritis. Et ad Iudæos priꝰ mittens Gentiles adhuc præterire iubet. Addendo enim Gẽtiles ciuitatem Samaritanorũ: vbi erant schismatici qui debebant omitti ostendit in hoc schismaticos Gentibus. t. Paganis cœquari. Et post pauca induxit exemplũ Dathan & Abyron & Chorę q fecerũt schisma in illo pplo. Hebręorũ cũ esset in deserto ꝙ Moysen & Aaron q̃rentes sibi vsurpare ducatũ ppli, ꝙ Moyse & summũ sacerdotiũ, ꝙ Aaron qui terribiliter a deo puniti sunt: nã vt dr̃ in Pã. Aperta est terra & deglutiuit Dathã & operuit sup cõgregatione Abyrõ iuxta vocẽ dñi Nume. xvj. Et exarsit ignis in synagoga eorũ: & flãma cõbussit ducẽtes. s. Chore cũ sacerdotib̃ copliciꝫ bus suis: vt habeꝫ Nũc. xvj. c. Hæc Cyprianꝰ. verum q̃uis schisma sit graue pctm̃ & grauius pctõ idololatriæ punitũ: qa adorãtes vitulũ aureũ gladio occisi sunt: vt habeꝫ Exo. xxxij. Schisma facientes. s. Dathã & Abyrõ a terra absorpti sunt: nõ sequit̃ ꝙ schisma sit grauius infidelitate: sed cõiter & ex gñe suo infidelitas grauius est. Rõ huiꝰ est ſm. b. Tho. ñ. q. xxxix. ar. ñ. qa cũ q̃rit in cõi de duob̃ pctis qd̃ sit grauius: intelligẽda est q̃stio de grauitate q̃ attendit̃ ſm genus peccati. Genꝰ aũt peccati seu spẽs attendit̃ ex obiecto: & iõ illud peccatum qd̃ maiori bono contrariatur illud ex gñe suo est grauiꝰ: sicut peccatũ in deũ est grauiꝰ ꝙ commissum in proximũ. Manifestũ est aũt ꝙ infidelitas est pctm̃ contra ipsum deũ ſm ꝙ in se est veritas prima cui innititur fides. Schisma est ꝓ ecclesiastica vnitatẽ q̃ est quoddã bonum participatũ & minꝰ q̃ sit ipse deꝰ: & ideo infidelitas ex gñe suo est grauiꝰ schismate. Sed si cõsidereꝫ grauitas pctĩ ex circunstantijs sic posset contingere ꝙ aliqs schismaticꝰ grauiꝰ peccaret ꝙ aliquis infidelis. & hoc, vel, ꝓpter maiorẽ contẽptũ vel, ꝓpter maiꝰ periculũ qd̃ inducit: vel, ꝓpter aliqd hmõi Nec obstat pdictũ si dicaꝫ ꝙ charitas cui opponit̃ schisma est maior fide cui opponit̃ infidelitas: & qd̃ opponit̃ maiori bono

schisma ẽ graue pctm̃ idololatria: sed infideli tas maximum

ri bono maius malũ est ſm phũm. viij. Ethic. Nam vt dicit Tho. vbi. s. Charitas habet duo obiecta. Vnũ principale. s. bonitatẽ diuinã. Aliud secũdariũ. s. bonũ ꝓximi. Schisma autẽ & alia pctã quæ sunt ꝑ proximũ opponũtur charitati quantũ ad secũdariũ bonũ qd̃ est minus bonũ q̃ ipse deus: & ideo ista pctã q̃ sunt ꝑ ꝓximũ sunt minora q̃ infidelitas Sed odiũ ꝓ deũ vtiq; grauius est infidelitate. Inter peccata

Odiũ ꝑ tñ cõtra ꝓximũ scisma est maximũ: qa ꝑ spũale bonũ mul-
deum ẽ titudinis. Itẽ nõ obstat si dicaꝫ quia Hiero. dicit. Quod gra-
grauiꝰ i ui̇ est punitũ: sceleratiꝰ esse cõmissum. xxiij. q. j. non affera-
fidelita mus. Sed schisma est grauius punitum idolatria: vt dictum
te. est, Nam vt dicit Tho. vbi. s. dictũ Hiero. verum cõiter de pœna in hoc mundo. Aliqñ tñ ex aliq̃ cã secus est. Et rõ est quia cũ pœnę sint q̃dam medicinæ ad arcẽdũ hoies a pctis: nõ aliqñ vbi ẽ maior ꝓnitas ad pctm̃ aliqd̃, seuerior debẽt pœna adhiberi: sicut etiã ab ecclia maior pnia iũgit̃ vxoricidæ q̃ matricidæ ex eo ꝙ priores sunt hoies ad occidendum vxorẽ q̃ matrẽ. Et sic ad propositum: ille populus erat pronus ad schisma & rebelliones: vt dr̃. j Esdræ. iij. Et ideo magis illud punitũ. Et etiã nõ erat ita notum ꝓpꝰ ꝙ sem per Moyses deberet esse princeps illius populi: sicut ꝙ deberet semper adorare vnũ deũ: qd̃ habebãt ꝓ legem: & ideo oportuit rebellãtes illi̇ principatui pœna incõsueta & horribili puniri. Itẽ qd̃ Cyprianus dixit schismaticos Gentilibus coæquari: hoc non est simpliciter verum: sed ſm quid quantum. s. ad separationem in genere ab ecclesia.

§. II. SCHISMATICI IN POENAM

priuant̃ ab ecclia potestate ordinis seu consecrationis: quo s. ad licitũ vsum: ptãte iurisditionis simpliciter: & ptãte administrationis in temporalibus. Pro maiori horum declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. xxxix. arti. iij. ꝙ duplex ẽ potestas spũalis. Vna quidẽ sacramẽtalis quæ consertur per aliquã consecrationẽ quæ dr̃ potestas ordinis seu consecrationis: & hæc indelebilis est & auferri nõ põt sicut nec ipse character ab anima. Oẽs enim consecrationes sunt immobiles manẽte re quæ cõsecratur: sicut patet etiã in rebus inanimatis cõ tis. Nam altare semel cõsecratũ non consecraꝫ iterũ nisi fuerit dissipatũ: & ideo talis potestas remanet ſm essentiã suã n s non in hoie qui eam adeptus est: siue labatur in hæresim: siue in auferꝫ a schisma vel aliud malũ: qd̃ pater in hoc: quia talis rediens schisma ad ecclesiã non iterũ consecratur. Sed quia potestas inferior tico. non debet mitti in actũ: nisi ſm ꝙ mouetur a superiori potestate: sicut etiã patet in naturalib̃. Inde est ꝙ tales vsum potestatis amittunt. s. hæretici & schismatici. s. ꝙ nõ liceat eis illa sua potestate vti: si tamen vsi fuerint: eorũ potestas effectũ habet in sacramẽtalib̃: quia in his homo non operatur nisi vt instrumentũ dei: vnde effectus sacramentales nõ excludũtur, ꝓpter quãcũq; culpã cõferentis sacrm̃.

§. III. SECVNDA POTESTAS

est iurisdictiõis quæ ex simplici hoĩs inũctiõe cõfer̃: & talis ptãs nõ inuiolabiliter adhæret: vñ i schismaticis & hęreticis non remanet: sed ecclia auferꝫ ab eis. Vnde nec excommunicare nec ab̃soluere nec indulgentias dare possunt: aut aliquid hmõi. Qd̃ si fecerint nihil est actũ. Cũ g̃ dicuntur tales non habere ptãtem spũalem, intelligendum est de ptãte secũda: vel si intelligaꝫ de prima. s. cõsecrationis: referendum est hoc non ad essentiã ptãtis: sed quo ad legitimũ vsum ei̇. Et sic intelligendum est illud qd̃ ait Cyprianꝰ de nouatiano schismatico. vñ. q. j. Nouatianus. Qui nec vnitatẽ spũs nec conũctionem pacis obseruat: & se ab ecclesiæ vinculo atq; a sacerdotũ collegio separat. neq; epi potestatem potest habere nec honorem: qui epatus nec vnitatẽ voluit habere nec pacẽ. Hæc ille. Idem. Didicim̃ oẽs omnino hæreticos & schismaticos nihil habere ptãtis ac iuris. xxiij. q. j. didici

Sacra mus. Sunt g̃ vera sacra quæ cõserũt vel cõficiunt schisma-
schisma tici si seruẽt formã ecclię. Nec obstat qd̃ dicit Pelagꝰ papa
ticorum xxiij. q. j. schisma. videlicet, Schismatici ga in vnitate vnũ
sũt vera nõ sunt: vt qa in ptẽ esse voluerũt: vt qa spm̃ non habẽt: corporis christi sacrificiũ habere nõ possunt: & i fine. Noli g̃ inquit id̃ quasi nulla schismaticorũ atq; ecclię differẽtia sit velle in differẽter vtrorũq; sacrificijs sociari. Non est christi corpus qd̃ schismaticus conficit si veritate duce diriꝫ gimur. Hæc ille. Dicit em̃ ibi glo. Ioan. & bene ꝙ intelligit hoc vel cũ schismaticꝰ non seruat formã ecclię: vl si seruat dr̃ corpus christi nõ esse cõfectũ ab eis: quia non confert eis effectũ spũalem ipsius sacramenti. Vnde & Gratianus post longam disputationẽ huius materię. s. vtrum sacramenta hæreticorũ & schismaticorũ sint vera sacramẽta: quã ponit j. q. j. §. ex his verbis. Aug. post. c. qd̃ quidã. & i fine §. sic dicit. Sciendum ꝙ sacramenta hæreticorũ dicuntur irrita vl damnanda: falla & inania. f. in diuersis capitulis ibi positis non quantum ad se cum sint sancta & vera etiam ab hæreti co celebrata: sed qa cũ illicite dãtꝰ perfidis sint ad iudiciũ illicite accipientib̃ ab eis non conferunt spiritũsanctum ir rita & non vera dicunt̃: qa qd̃ ꝓmittũt & cõferre creduntur non tribuũt. Hæc ibi. Idem de schismaticis. Ideo autem recipiẽtes sacramẽta sciẽter ab hęreticis & schismaticis, ꝓprie & stricte dictis nõ recipiunt̃ esse tñ gratiæ etsi characterem quo ad imprimentia ipsum ſm Tho. quia ficti accedunt in hoc faciant cõtra præceptũ ecclesiæ hoc prohibentis: excepto baptismo in casu necessitatis.

Sacra hęretico ru dicũ tur irrita.

§. IIII. SCHISMATICI ETIAM

priuant̃ potestate administrationis temporaliũ & indignis tribus constituti: immo etiam & possessionibus suis. Vnde Aug. Relegãtur leges vbi manifeste pceperunt imperatores eos qui pter catholicæ ecclię cõmunionem vsurpant sibi nomẽ christianum: nec volũt in pace colere pacis autorem: nihil nomine ecclesiæ audeãt possidere. dist. viij. quo iure. Vnde & xxiij. q. vij. per totum dicitur ꝙ hæretici sunt suis & ecclesiæ rebus expoliandi: & qui possidẽt hæreticis ablata non dicũtur aliena possidere: quod videtur intelligendũ cum sit autoritate & licentia papæ vel dñi valentis dare hanc licentiã. Et idem iudicij dicit̃ de veris schismaticis. xxiij. q. j. qui contra. & xxiij. q. v. de ligurib̃. De aliis nationibus factis a schismaticis. s. de bonis ecclesiæ ꝙ nullæ sunt & nullius vigoris habetur extra de schisma. c. j. cũ glo. Item cum ordinatis scientẽr a schismaticis solus papa dispensat: sed cum ignoranter ordinatis dicitur eis prælatus potest dispensare. extra de eo q ab hære. ordi. cap. j. Sed quo ad prælaturam præcipue epatus solus papa dispensat. extra de elec. c. quia diligentia. ſm Hostien. Et cum reuertũtur ad ecclesiam recipiendi sunt ſm Ray. cum manus impositiõe & satisfactione vt spiritũsanctum accipiant quem extra ecclesiam non habent. xxiij. q. j. didicimus. Nec creditur ei si dicunt secum dispensatum: nisi ostendant dispensationem extra de schisma. c. ij.

schisma tici ex cõicanꝫ adde qd̃ notaꝫ i ca. schisma. xxiij. q. j.

§. V. SCHISMATICI INSVPER ET

per iudiciũ ecclesiasticũ excõicanf: & p potestates seculares diuersis modis coercentur. Ratio huiꝰ est ſm hea. Tho. ij. ij. q. xxxix. arti. iiij. qa vt dicit Sap. xj. Per quæ peccat quis p hæc & torquef. Schismaticus vt dictum est in duobus peccat. In vno quidẽ: quia separat se a cõione mẽbrorum ecclesiæ. Et quãtum ad hoc cõueniens pœna schismaticoꝝ est vt excõicentur, Vnde & Nume. xvj. dr̃ in figurã huius. Recedite a tabernaculis impioꝝ hoim: qui. s. schisma fecerunt Dathan & Abyron: & nolite tangere ea q̃ ad eos pertinent ne inuoluamini in peccatis eorum. Et xxiij. q. j. didicimus. In alio vo ga subdi recusant capiti ecclię: & ideo qa coercẽri nolũt per spũalem potestatẽ ecclesiæ iusta est vt temporali potestate coerceantur. Vñ. xxiij. q. v. quali nos. dicit ꝙ diuinæ & humanæ leges statuerunt vt ab ecclesiæ vnitate diuisi & eius pacẽ pertrahãtes a sęcularibus potestatibus comprimantur. Nec est inconueniens ꝙ duplici pœna puniantur s. spũali per excõicationẽ: & tẽporali p coertiones in rebus vel personis ſm hea. Tho. vbi. s. Cũ em̃ pœnæ hmõi vitæ sint medicinæ qñ vna non sufficit ad coercendũ hominem a malo superadditur meritoꝫ alia: sicut & medici circa infirmitates corporales: ita & ecclesia cum aliqui per excommunicationẽ non sufficienter reprimũtur adhibet coertionem brachij sæcularis. Sed si vna sufficeret non apponeretur altera. Vnde Pelagius papa. Quisquis ergo ab apostolicis est diuisus sedibus schismaticum esse non dubiũ est. & contra vniuersalẽ ecclesiã altare erigere conaf. De talibus insertus Calcedonensi concilio canon sic dicit. Qui a cõione seipsũ fuspendit & collectam facit & altare constituit & noluit vocanti epõ consentire neq; obedire & primo & secõ vocãti hunc omnino damnari: nec vnq̃ vel orationem mereri nec recipere eũ posse honorẽ. Si em̃ pmãserit turbas faciens & seditiones ecclesiæ: per extraneam potestatem ramq; seditiosum cõprimi: scilicet statuimus. xxiij. q. v. non vos. & i. c.

Tẽpora li ptãte coerceã tur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequē. qđ incipit, de ligurib⁹. sic idem ait, Regulæ patrum hoc spāliter constituerunt: vt si qua ecclesiastici officij pſona cui subiectus est restiterit vel seorsū collegerit aut aliud altare erexerit seu schisma fecerit iste excommunicetur atq; dānet: q; si forte & hoc contēpserit & permanserit diuisiones & schismata faciendo: per publicas pātes opprimatur. & paulo post. Mille alia exēpla & cōstitutiones sunt quib⁹ euidenter agnoscitur vt facientes scissuras in ecclesia sancta: non solum exilijs: sed etiam proscriptione rerum & dura custodia per publicas potestates debeāt coerceri: & quia solēt hmōi cum per violentiā coercētur cōqueri de iniustitia: ga cogi non debēt: nec etiā ad bonū. Respondet ad hoc Augu, dicens. Schismatici dicūt. Cui vim christus intulit: quem coegit. Ecce habent apostolum Paulum. Agnoscant in eum prius cogentem christum, postea docentem: pri⁹ ferientem postea consolantem. Mirum est quomodo ille qui pœna corporis ad euangelium coact⁹ intrauit plus his omnibus laborauit qui soloverbovocati sunt. xxiij. q. vj. schismatici. Et ad hoc facit quod habetur Matth. xxij. & Lucæ, xiij. Exi in vias & sepes & compelle intrare. s. in domum ecclesiæ. Item Augu. Quando vult deus concitare potestates aduersus schismaticos: aduersus dissipatores ecclesiæ blasphemi non mirentur: quia deus concitat vt a Sara verbere tur Agar. Cognoscat, se Agar: ponat ceruicem: quæ cum humiliata discederet a dña sua: & cōquesta esset angelo de dña sua. Rñdit. Reuertere ad dominam tuā ad hoc enim affligitur vt reuertatur. xxiij, q. iij. quando.

§. VI. SED QVID CVM DVO VEL

plures in ecclesia sunt gerētes se pro papa & quilibet eorum habet suā sequelā: qs eorū dicet schismatic⁹ cum suis sequacibus? Rñdeo. Aut constat & cōiter tenet⁹ q; quilibet eorū intrusus est. i. nō canonice electus. Aut conitat vnū eorum canonice & rite electū: videlicet a duab⁹ partib⁹ cardinalitū & sine violentia: & altus postea supinductus. Aut dubitat⁹ quis illorum sit canonice & rite electus vnus vel alter. Et in primo casu nullus eorū sed quilibet eorū schismatic⁹ est cū his qui scienter sequuntur ipsum & excōicati ipso facto. ex de elec. c. licet. & de hoc loquit⁹. lxxix. dist. c. si duo. vbi dr. Si duo forte ꝑ fas temeritate concertantiū fuerint ordinati. s. i summos pontifices: nullum eorū futurum sacerdotem id est summum pontificē permittimus: sed illū solum in sede aplica permāsurū cēsem⁹ quem ex numero clericorū noua ordinatiōe diuinū iudiciū & vniuersitatis clerus elegerit. Hæc ibi. Non obstat q; hoc statuit Honorius Augustus & ad imperatorem non spectat statuere aliquid de electiōibus ecclesiæ: sicut nec de reb⁹ alijs ecclesiasticis: vt dr dist. xcvj. bene. Hoc em̄ fecit rogatu ecclesiæ: & ecclesia approbauit: & sic potest & valet: acsi ecclesia fecisset ratione approbationis. Quādo ꝙ constat nullū eorū canonice electum: vt quia nō a cardinalib⁹; sed ab alijs: in quo casu loquitur. c. si quis ex epis. dist. lxxix. & c. si quis pecunia. Vel si a cardinalibus non tñ a duabus partibus. vt in decre. de elect. licet. qui tali adhæret vere schismatic⁹ ē. Et per cōciliū ꝓuidendum esset cum cardinales hmōi causa essent: als ipi cardinales alium canonice eligent: & ille verus apostolicus erit. Et nota q; ex hoc q; electio papæ simoniace facta esset a cardinalibus: dū modo als rite cassari non posset: nec tolli quin sit verus papa. Et similiter quātiscūq; criminosus & irregularis esset electus: vt dicit glos. super. c. si quis pecunia. & plenius glos. in cap̄. j. In sed'o casu cum. s. constat vnum canonice electū: & postea alius se intrudit: sicut cornelius papa qui Fabiano successit: & post eū canonice creatum: Nouatianus quidam papam se fecit. Tunc primus est aplicus verus: & alius apostaticus antipapa: & antichrist⁹ schismatic⁹ ꝙ cum sequacibus eius. Vnde & Gratia. post dictū. c. si duo. distin. lxxix. §. sequē. dicit q; hoc. c. de eo non intelligendū est qui vno per apostasiam ordinato a cardinalibus & religiosis clericis aplicæ sedis in thronizatur: etiam si ille apostatic⁹ ita cathedram Petri violenter tenuerit: vt canonica electio intra vrbem fieri non valeat. Hæc ibi. Et ad hoc optime facit quod dicit Cyprianus. vij. q. j. c. factus. Fact⁹ est Corneli⁹ epūs dei & christi ei⁹ iudicio & de clericorū pœnæ oīm testimonio: de plēbis q; tūc affuit suffragio: de sacerdotū antiquorū & bonorū virorū consensu: cū nemo añ se factus esset: cū Fabiani locus, i. cū locus Petri & gradus cathedræ sacerdotalis vacaret: quo occupato & de dei voluntate atq; omnium virorū cōsensu sit mato: qs qs tā eps fieri voluerit sors fiat necesse ē: nec habet ecclesiastica ordinationē qui ecclesię nō tenet vnitatē: quisquis ille fuerit: licet de se multum iactans & plurimum sibi vendicans: profanus est: alienus est: foris est: & cum post primū esse nō possit. quisquis post vnū qui solus debet esse factus est: iam non secundus ille: sed nullus est. Hæc ibi & i seq. c. dicit idem. Nouatian⁹ epūs non est qui Cornelio episcopo in ecclesia a. xvij. epūs facto adulter atq; extraneus epūs fieri a desertoribus per ambitum nititur. Et contra tales sic intrusos imprecantur multæ maledictiones. dist. xxiij, in nomine dñi. Sic sub Eugenio. iij. factum est schisma tempore beati Bernardi. Nam ipso Eugenio rite electo alius intrusus ē: sed meritis & laboribus ipsi⁹ Bernardi ablatum est illud schisma: & remanente Eugenio in sede apostaticus ille ad nihilum redactus est. Deinde sub tpe Ioanne. xxij. factum est aliud schisma. Nam cum ipse Ioannes per extrauagantem suam declarasset, fore hæreticos qui christum assererent pertinaciter nil possedisse in cōmuni etiā mobile: cū sit cōtra euāgeliū expresse. vt patet Ioan. xij. & xij. q. j. habebat dñs. Quidā nūcupati Fratricelli de opinione fecerunt schisma asserentes papam Ioannem hæreticum cum successorib⁹ & sequacibus eius: & fecerūt aliū papam Pisis: & adhuc perseuerat ille hæresis in quibusdam, Græci etiā circa annū dñi nongentisimū schisma facientes inhæresim etiā inciderunt de spūsancto reprobatā. extra de sum. trini & fi. ca. c. j, lib. vj. sed reducti ad vnitatē ecclię & veritatē fidei sub Eugenio. iiij. qui nunc Petri sedem tenet.

In tertio vero casu. s. cum dubiū est quis illorū duorum sit canonice electus: puta quia electio primi dicitur facta per metum qui cadit in constantem virum: cuius a duabus partibus cardinalium: postmodū ab eisdē fit electio alteri⁹ sine violentia & metu quocumq;. Sicut accidit casus circa dñi. M. ccclxxx. annos. Nam mortuo Gregorio. xj. cardiales dēbentes procedere ad electionem successoris: fuerunt vt dr a Romanis cōminati q; occiderent⁹ si non eligerent Italicum aliquē. Elegerunt ergo archiepūm Bareñ. qui tūc erat Rome exprimentes ei q; eum eligebant ad vitādū periculū seu fingebāt eligere: sed postea data oportunitate alium libere & non coacte intendebāt eligere. Electo igit illo qui Vrban⁹ vj. dictus est. Ille vt fertur dixit q; si volebant eum eligere volūtarie eligerēt: qa intēdebat papa esse. Publicato igitur illo Vrbano ꝙ papa & a cardinalib⁹ ipsis adorato & consecrato de consensu eorum a principib⁹ christianitatis hoc p eos significato q; canonice esset electus. Inde post aliquot mēses ipsi cardinales recesserunt ab eo & fugientes ad ciuitatē Fundensem: q; est in principio regni: ibi elegerūt aliū q; dictus est Clemens. vj. qui trāstulit curiā suā in Auinionē. Illūq; venerata est pro papa tota Francia & Hispania & Cathalonia: Alteri vo. s. Vrbano adhæsit obediens Italia: Alemania & vngaria: perseueraui tq; hoc pessimum schisma vltra triginta annos. Cum igitur hic esset dubiū & ignorātia facti: qa exceptis cardinalib⁹ & paucis alijs tunc p̄sentibus: cæteri scire non poterāt si talia sic ꝓcesserūt vel aliter: cum diuersi diuersimode gesta referrent. Et partim etiam ignorantia iuris: qa dubium versabat⁹ apud peritissimos vtrū fuerit talis met⁹ qui cadere posset in constantē virū: nec ne. Vel etiā qa post electionē habuerunt tempus liberū ad recedēdū: & nō fecerunt q; citissime. Sed econtrario per signa expressa, ostenderunt voluntarie & libere facta electionem. Ignorantia autē facti cum probabilis est excusat: sicut excusatur Iacob cognoscens Lyā nō vxorē suā ꝙ Rachele vxorē sua: qđ etiā expresse dr. j. q. iij. §. notandum. Et pleni⁹ in glo. ibi quæletiā declarat, quō dicat ignorantia probabilis q; excusat siue sit de facto ꝓprio siue alieno. Ignorātia iuris ciuilis seu canonici ad quod spectat huius materiæ discussio vt dicit ibi glo. etsi non excusat cum est tale quod quis de facili per se scire pōt: vel per alios: dum tñ habeat copiam peritorū. vt. ff. de iur. & fac. igno. & dicti. xxxvij. si i laicis. Excusat tamen si est tale ius qđ quis nec per se nec per alios scire pōt: cum peritissimos fallat & diuersi cōtraria sentiāt. ar. dictin. xxxvij. §. vlti. cū glo. Ideo in illo schismate illi fuerunt vere & ꝓprie schismatici qui p̄sentes & scientes factū contra iura scienter: vel ō cōscientiā fecerūt schisma tale passionibus ductori amoris vel odij: cupiditatis & ambitiōis Alij vo qui vni vel alteri Vrbano. s. vel Clementi obedientes adhærebāt moti ad huiusmodi tenendū non tēporaliter: sed ex cōscientia ex auditis consilijs peritorū non erant vere &

Intrus⁹ ad papa tū ē schismaticus

Post ca nonice electum se intrudens est schisma ticus.

Cūdubi tal⁹ quis sit canonice electus.

Schismatici vj & Clementem, vj.

Aliud schisma iter Gregoriū & Benedictum.

Ignorātia quō excusat.

vere & ꝓprie schismatici: etiam si ei q; non erat verus adhæsissent: qa præter intentionem eorū erat error & diuisio eorum. Quis enim ignorantia iuris diuini vel naturalis neminem excusat: vt dicit Graria. in dicto. §. notādum. ibi nō erat talis ignorantia: quia etsi credere in vnum caput: sicut in vnā catholicam ecclesiam: sit de articulis fidei quę spectat ad ius diuinum: tamē hūe credere esse illum vnum caput vel aliū cū duo sunt gerētes se pro papa, nō est articulus fidei, sed qui fm iura ecclesiæ est electus: quod scire pertinet ad factū & ius canonicum. Quis ergo vna pars excōicaret alteram cum sequacib⁹ & schismaticā nuncuparet qui simpliciter inhærebant excusari videbātur a vitio schismatis. Durante illo schismate post Vrbanū successit ex illa parte Bonifacius. ix. Bonifacio successit Innocēti⁹ vj. Innocentio Gregorius. xij. Ex alia parte Clemēti successit Benedictus. xij. Sub his autem. s. Grego. xij. ex vna parte: & Benedicto ex alia factum est aliud schisma circa annos domini. M. cccc. x. Nam recedentibus cardinalibus ab vtroq; papa & cōuenientib⁹ Pisis ibiq; conciliū vniuersale celebrātib⁹: depositis illis duobus. s. Gregorio & Benedicto per concilium vel cōciliabulum sub ea videlicet ratione depositis: quia dicebantur scādalizare facto suo publico toram ecclesiā cū non vellent cōuenire simul in aliquo vno loco vt ꝓmiserant & iurauerant ad dandum effi caciter vnionē ecclesiæ. Demū creatus est Pisis Alexander qui dicebat⁹ prius Petrus de Cādia Cardinalis ordinis minorum. Cui successit Ioannes. xxiij. Bononię electus. Et cū pene oēs reges & principes christianitatis dimissis Gregorio & Benedicto obedientiā dedissent Alexādro & successori suo: tñ adhuc maximum dubium erat vtrū illud Pisis celebratū fuerit verū generale cōcilium vel cōciliabulum cū nullus eorū qui se gerebant pro papa fuerit auctoritate congregatū. Itē vtrum causa propter quā fuit creatus ille tertius. s. Alexander valet: quia Gregorius & Benedict⁹ scandalizabāt ecclesiam ex facto suo: quia. s. dissimulabāt vnionem dare ecclesiæ vt promiserant, esset vera. Nam de Gregorio repertum est cōtrarium: vt apparuit de facto postea: quia sponte renuntiauit in concilio Cōstantiensi⁹. Et vtrū potuerit illos deponere, p illa causa: & per cōsequens ibi creat⁹ esset ver⁹ papa. s. Alexāder vel antipapa. Ex qua cūq; trium partium quicūq; simpliciter credebat suum eē verū papam & non aliū motus conscientiæ dictamine paratus etiā alteri adhærere si hoc sibi cōstaret excusatus creditur a vitio schismatis & sententijs eius. In cuius signum est q; in qualibet obediētia erāt multi & peritissimi & sanctissimi viri: & cū deus & natura nō deficiat in necessarijs: sed vnctio doceat de omnib⁹: vt dicit Ioannes in canonica sua. Non est credēdū spiritū sanctū deseruisse ecclesiā cui⁹ instinctu regitur. dist. viij. qui contēpta. Vel christū receſſisse a suis qui dixit. Ecce vobiscum sum omnibus diebus Matth, vlti. Si error ille fuisset periculosus & damnabilis.

Insuper & sub Vrbano & Bonifacio fuerunt sanctæ quæ claruerūt miraculis: vt sancta Brigida & Catharina de Senis credentes in illū: & sub Clemente & Benedicto ex alia parte fuit beatus Petrus Lucimburgo cardinalis eius clarens miraculis. Sub bonifacio & Gregorio fuit dominus Ioannes Dominici cardinalis eius eximiæ scientiæ & ꝓbitatis. Et sub Benedicto magister Vincētius maximus prædicator & sanctissimæ vitæ. Idem senserunt & scripserūt & cōsuluerunt ipsi venerabiles viri dñs Ioānes Dñici & magister Vincentius. Tandē deo miserāte cū sic nauicula Petri fluctibus quateretur dño quasi dormiēte exurgēs tranquillū fecit. Cōgregato em̄ concilio Constantiæ per imperatorē Sigismundum assignatione ibi facta ipsius per papam ad quē spectat hmōi: vt pater dist. xvij. per totū. & p Ioannem. xxiij. & per Gregorium. xij. & cardinalibus Benedicti omnibus ad ipsum conciliū vniuersale accedētibus cum cardinalibus Ioānis & Gregorij. decretum est vt pro efficaciori modo vnionis faciendæ p modum cessationis procedendū fore. Sicq; Gregori⁹. xij. præfatus sponte oīm iuri papatus cessit & renuntiauit per Carolum de Malatestis suū in hoc ꝓcuratorē in publico cōcilio Ioānes. xxiij. præfatus fugam arripuit. Sed imperator sigismūdus eum insecutus cœpit & redire compulit ad præfatum locum cōcilij. Et quia cedere nolebat: ac etiam multis actib⁹ suis ecclesiam scandalizabat depositus fuit. Et similiter benedictus: quia ad cōcilium venire noluit nec mittere nec incorporari: nec cedere: depositus fuit. Demū de cōi ꝓcilio & assensu omniū cardinaliū Gregorij & Ioannis & benedicti qui illic cōuenerāt & oīm nationū. s. Italicæ, Gallicæ, Alemanicæ, Hispanicę, Anglicę, assumpti sunt aliqui q simul cū cardinalib⁹ haberēt vocē in electione facienda summi pōtificis. Sicq; ad electionē ꝓcedentibus creatus est canonice dñs Otho cardinalis de Colūnēsibus vocatusq; Martinus v. Acceptatusq; ab oīi clero & principib⁹ christianitatis vniuersis ꝓ verovnico & indubitato apostolico Petri successore Iesu christi vicario. Et decretū fuit quicqd fuisset a quocūq; illor⁹ trīū q se gesserunt ꝓ papa cōcessum & ordinatū in sua dūtaxat obedientia ratū esset & firmum. Vnde & oēs remāserūt in suis dignitatib⁹ & officijs. Et q̄uis ille pertinax olim dictus Benedictus in castro Panisculæ confugiēs moreretur in sua duricia ab oībus derelictus factus est post eū a paucissimis antipapa quidā Eugenius: sed subitores illa euanuit. nam cessit spōte omni iuri si quod haberet in papatu. Creditur autem ꝓcuratū tale cōcilium cōgregari laboribus & industria dñi Ioānis dñici cardinalis Ragusini qui pluries accessit ad imperatorem: aliqñ in habitu cardinalatus: aliquando in habitu transformato ad suggerendum & solicitandum illud negotium.

§. VII. QVOD AVTEM IN DICTO SCHISMATE

sic dubio nulluse ēt cōdēnandus cuicūq; illorum trium adhæreret pura conscientia: nō solum rationibus iam breuiter assignatis probatur: sed & quidam magister eximius in theologia tūc cācellarius Parrhisiensis ad idem ꝓpositū quasdam conclusiones scripsit approbatas per doctores totius vniuersitatis. Prima ꝓclusio est Quocūq; contendentium de papatu demonstrato non est hæreticum dicere. A. non est papa. Ratio huius cōclusionis est: qm̄ nulla propositio ad cuius verificationem exigitur veritas vnius ꝓpositiōis cōtingentis & ad fidē impertinētis est de necessitate aut integritate fidei. Nam sicut ꝓpositio copulatiua cuius vna pars est tora contingēs: & cuius vna pars est falsa aut impossibilis: est tota falsa aut impossibilis: sic in ꝓposito. Constat autē q; ad verificationem istiⁿ. A. est papa exigitur nō solū vnam: sed multas propositiones contingentes esse veras: vt quia electio est rite & canonice celebrata & ab illis qui habent potestatem & similes. Cū ergo nesciat⁹ si electio papę est canonice celebrata: nisi a paucissimis interessentibus & intelligentibus: & permaxime quando sapientissimi de hoc dubitāt: vt in prædicto schismate: ideo nō est hæreticū dicere q; talis vel talis non est papa: quia. s. potest non esse electus canonice. Nō enim pertinet ad fidē q; sit iste vel ille papa: sed q; sit vnus papa ille. s. qui eligit⁹ vt ordinauit christus vel ecclesia. di. xxiij. c. in nomine dñi. Sed a cōclusio est q; in statu p̄dicto stat aliquos esse apud quos istud pertinaciter asserere. A. nō est papa saperet hęresim. Ratio huius cōclusiōis est: quoniam propositio dicit⁹ sapere hęresim quādo ex ipsa assumptione cum aliquibus veris quę rationabiliter negari nō possunt sequitur error in fide. Sed possibile est aliquos homines per reuelationē vel aliter sic certificatos esse q; omnia rite facta sunt: & canonice in electiōe ipsius. A. in papam: q; rationabiliter dubitare non possunt: tunc tales si negāt. A. esse vel fuisse papam incidunt in errorem istum q; rite electus & consecratus in papam nō est papa: nec vnq; fuit papa: & q; non succedit Petro: & multa similia quę sunt hęretica. arg. vij. q. j. factus. & extra de elect. licet. Tertia conclusio est: in huiusmodi schismate tam dubio temerarium iniuriosum & scandalosum est asserere omnes tenēres istā parrem: vel omnes tenentes alteram vel neutralem etiam adultos vniuersaliter extra statum salutis esse vel excōmunicatos: vel rationabiliter de schismate suspectos. Ratio huius conclusionis est. Quoniam multi sunt ex vtraq; parte & neutrales quibus nō est materia ista clarificata quin rationabiliter possint negare vel dubitare ꝓpositionē i istā. Quocumq; contēdentium de papatu demonstrato. A. est vel fuit rite electus. A. nō est schismaticus vel hęreticus & similes ad quas sequitur. A. nō esse papam. Assumptū docet experientia: & tot doctissimorū diuersæ aduersęq; sentētiæ. Et cōstat multos esse simplices q; ad talia dubia inuestiganda nō tenent q; nō mouent nec fauore nec odio vel quęstu ad nō fauēdū illi parti vel illi: & parati sunt obedire veritati sufficienter agnitę: nec sunt pertinaces. Quod si

Prima ꝓclusio

Secūda ꝓclusio

Tertia ꝓclusio

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō prinaces, ergo nec excōicati, nec de schismate rōnabiliter suspecti. Tota ratio huius fundatur in hoc: quia nunc fuit tam verisimilis & vehemēs causa dubitationis in aliquo schismate sicut in isto. Cui⁹ signū euidens est varietas opinionū inter sanctissimos & doctissimos ex vtracp̄te immo p̄suppositis illis quæ facta sunt & cōcessis: adhuc restant quæstiones iuris ad vtrūlibet disputabiles: quæ oīa incertitudinē rōnabilē generāt in hoc schismate: & ab errore pricipio plurimos excusant. arg. ad hoc a sil⁹. xxiij. q. iij. c. dixit. De similib⁹ em̄ idem est iudiciū. e. de transla. c. inter corporalia.

Quarta ꝓclusio. Quarta conclusio est. Quacūcp̄ parte demonstrata temerariū & scādalosum & sapiens hæresim est asserere sacra ab eis cōfecta suā efficaciam nō habere & sacerdotes non esse consecratos: pueros nō esse baptizatos: & eucharistia nō esse cōfectā & hmōi. Ratio huius est: qm̄ nec schisma nec hæresis: nec quodecūcp̄ vitium impedit quin sacramenta habeant suā efficaciā: quod vtic̄p̄ verum est quātū ad essentia sacramētorū: qa vera sacramenta sunt seruatis q̄ fieri debēt: vt debita forma & materia & hmōi: vt dictū est. ꝯ. Scienter tñ sumētes & præcisis nō recipiunt effectū vltimū sacrorū. i. gratiā: & hoc ideo qa licēt accedūt cū faciāt cōtra ordinationē ecclesiæ quæ hoc ꝓhibet. Excipitur tamen baptismus qui in casu necessitatis a quocūcp̄ schismatico vel hæretico vel pagano susceptus cōfert gratiā: vt expresse dr̄. xxxij. di. §. cæterū.

Sacrm̄ baptismi a q̄cūcp̄ susceptū confert gratiā.

Vnde Cyprianus q̄ dixit sacramēta etiam baptismū a schismaticis vel hæreticis collata irrita esse & inania: vt habet. i. q. i. sicut eunuchus. Si quis inquit reprehendit ab Augustino & alijs doctoribus ecclesiæ in supradicto. §. cæterū. Sed quando schisma est dubiū & obscurū: vt istud de quo est sermo: credēdū est sacramēta a quacūcp̄ parte cōferātur suū effectū vltimū. s. gratiā cōferre, dūmodo als̄ dispositi sint: & cōtra conscientiam alicui partiū non adhęreant.

Quinta ꝓclusio. Quinta conclusio est ꝙ possibile est aliquos veræ parti assentientes veraciter esse schismaticos & aliquos falsæ parti assentientes modo prædicto non esse schismaticos. Ratio huius conclusionis est: quia stat aliquē veræ parti assentientē sic esse pertinacē ꝙ propter quæstū vel vanā gloriā vel aliam causam nō habet animum paratū ad obediēdum veritati cognitæ si per ecclesiā vel aliter reperiretur illum errare: vel etiam dū in tanto dubiorum involuero pro sua assertione sustinēda se parat se a membris veris & vnitate ipsius ecclesiæ. Nō em̄ est schisma tantum in separatione membrorum a capite: sed etiam in separatione pertinaci membrorū abinuicē. Ex quo cōsequēter habet̄ qd̄ est temerarium & periculosum vnā partem vel aliam generaliter impugnare: & ab eiusdē excōmunicatione causa detestationis declinare. Altera pars conclusionis patet ex tertia conclusione. ꝯ. posita.

§. VIII. DE SENTENTIIS EXcōicatiōis q̄ ferunt̄ ab vna parte ꝑ aliā: dicit ꝙ fieri nō deberēt: qa excōicatio fieri nō debet nisi ꝓ mortali: vt dr̄. xj. q. iij. nemo. Immo nec ꝓ mortali nisi post trinacriā, vt. q. e. certū. In hmōi autē non debet quis iudicari de mortali si tñ sententia proferatur: prout factum est: non est curandū. Quod em̄ ait Greg. xj. q. iij. sentētia. Sententia pastoris siue iusta siue iniusta timenda est & seruanda. Vt dicunt doctores hoc intelligendum est qñ profertur a pastore seu iudice suo. Sed in hoc casu cū nō reputet ferentem hmōi sentētiam iudicē suum: & habeat probabilem causam hoc æstimandi: nullam debet illam credere. x. q. iij. cui est illata.

§. IX. DEMVM EX PRAEMISSIS

præfatus doctor elicit quatuor documēta. Primum est ꝙ inter hoies eiusdē obedientiæ expedit adhærere sententijs laritatis inter eos: & hoc placet: als̄ sequerētur multa inconuenientia & magna cōfusio. Secūdū documētū est de casibus reseruatis papæ: de dispēsationibus & alijs in foro cōscientiæ vel foro publico seu contentioso: possunt homines ſm̄ credulitatē suæ partis & suā partē & seipsos quietare tenendo pro facto id quod superior eoꝝ ab eis creditus fecerit. Neutrales aīt vident̄ habere sufficientē recursum ad ordinarios apud quos ſm̄ eoꝝ opinionē cōiter loquendo est potestas deducta. Et hoc satis placet excepto eo q̄d dicit de neutralib⁹. Nō bene em̄ intelligo quomodo quis possit bene esse neutralis. Tertium documentum est qd̄ tñ primū ponit quod apud plurimos pōt hic applicari documentū Ambrosij. ad ar. qd̄ habet̄. xij. dist. illa. de ieiunando vel nō ieiunādo: videlicet cū Romæ sum ieiuno sabbato: cū mediolani sum nō ieiuno. Ita & tu ad quācūcp̄ ecclesiam veneris illius morē serua si non vis cuic̄p̄ esse grauis: nec quemq̄ tibi. Ita inquit ille. Idem homo pro diuersitate Consuetudinū & temporū & p̄sonarū sine periculo schismatis & dānationis nūc huius partis: nunc alterius dictis & sententijs p̄riꝰ sit obedire pōt, & nūc cū istis: nūc cū illis cōmunicationē p̄seruāde stare. Istud documentū non placet: non em̄ concipio quō Addeop illud possit rite fieri. Cū em̄ ptās iurisdictiōis ab vno sum cōsuetumo. ſ. papa christi vicario deriuet in alios inferiores p̄la do ē alios sicut sensus & motus a capite in mēbra influit. Propter terā naqd̄ christi⁹ vni. i. Petro dixit. Tibi dabo claues regni cœlo tura vtrū. Mat. xvj. ad cōmēdādū vnitatis sacramētū: & ꝙ a papa dic̄ Ari. i alios eēt iurisdictio deriuāda. vt ait Cyprian⁹. xxiij. q. j. in libro loquit̄. cū duo capita esse nō possint: alioquin esset mons de mestrū in eccl'ia: oportet ꝙ ab vno vel ore vel p̄sumpto deriuet motum. & ē ptās in alios. Si g̃ cū est in terris obediētiæ vni⁹: illi adhæ glo. i. l. ret vt summo capiti a quo ęstimat habere ptātem: vt a pri j. §. rema origine: & sic absoluit: & absolutionē ab alio ꝙ se ęrit mouet. qñ accedit ad terras obedientiæ alterius: quis dabit auctoritatē absoluendi eos q̄ sunt de illa obediētia: vel vt possit passus. ipe absolui ab illis. Nō ille prim⁹: cū habeat istos vt p̄ceptū. de posos. Nō secūdus cū ita adhęserit primo: & sic a sed'o habeat̄ stulatus. Nō vterq̄: qa tūc essent duo capita. Cōuenientius videt dicēdū q̄ vni eoꝝ adhærēdo ſm̄ ꝙ magis dictat cōscientia: nō ad quē magis tēporalitas trahat: illius auctoritate fungat̄ absoluēs illos: & absolutionem quærens ab illis q̄ sunt de obediētia ipsi⁹ cui adheret. De hoib⁹ aūt alterius obediētię nō se intromittat nisi ad obedientiā reuersos ei⁹ cui ipse adhæret. Illos tñ nō propter hoc condēnet. Et si qdē cōtingeret illū non esse verū cui cū pura cōscientia adhæsit in absolutione supplebit defectū summ⁹ sacerdos dñs Iesus qui habet claues: & cui aperit nemo claudit. Ignorātia aūt ꝓbabilis excusat eum. Addit quartū documētū dicens. Vbi homo nihil in se sentit carnale vel tenebrosum trahens eū ad istā partē tenendā vel aliā nō debet sibi seruare scrupulos. Verissimum est em̄ illud christi. Si oculus tu⁹ fuerit simplex: totū corp⁹ tuū lucidū erit. Nolo aūt ex istis & p̄cedentib⁹ dicere ꝙ in oī casu sic liceat de obdictia papæ & ei⁹ sententijs sentire & varia iudicare: sed tūmodo vbi rōnabiliter & probabilis habet̄ ratio de iure dubitādi: vt est in supradicto schismate. Et hoc documētū multū placet quātū ad vtrāc̄p̄ partem. Ex prima parte elici pōt ista cōclusio: ꝙ in p̄dicto schismate: & multo magis qñ esset min⁹ dubiū qs mouet̄ ad inhærēdū & obediendū vni magis q̄ alteri: nō ex cōscientia & veritate cognita: sed ex tēporalitate: vt qa vn⁹ magis iuuare pōt: vel maiora beneficia confert q̄ alter: ille est in malo statu aīæ suæ etiam adhęrendo vero. Ex secūda parte notādū diligēter ꝙ non idem dicendū de quolibet schismate. alioquin schisma & chimera idē essent & sententiæ latæ contra schismaticos: & tam durę infectiones & punitiōes friuolæ essent: & inutiliter mēbranas occuparēt. Quādo igitur schisma est eudēs & clare a non passionatis pōt percipi, vt in primo casu & secūdo supradictū est: tūc locū habent quæ dicta sunt in. ij. & iij. §. de schismaticis. Nec ignorātia excusaret eos qui per se vel per alios de facili veritatem scire possunt. Et de hmōi intelligitur illud qd̄ dicit Pelagius papa de schismaticis veris loquēs. Nec em̄ alleuiat eoꝝ crimē: magis vero auget, ꝙ eos diu restitisse dixistis: ne apostolicis sedib⁹ cōmunicātes in sua communione reciperēt. In hoc em̄ dū & illi inculpādi sunt q̄ communicare talib⁹ voluerūt: multo magis tñ illi execrandi q nō solum in sacerdotibus cōmunionē apostolicā: sedū: verūetiā in ipsis spreuerunt. Sed nec illud eis prodest ꝙ eos in eisdē literis vel ignorātia rationis vel simplicitate intellectus fuit a nostra se cōmunione suspēdisse phibetis. Idipsum em̄ magis est, ꝓpter quod schismatici sunt &c. xxiij. q. j. schisma. Hinc & Beda ait trahens illud Io. in Cano. Qis q credit & nō permanet in doctrina christi deum non habet. Si quis venit ad vos & hāc doctrinā nō affert: nolite eum recipere in domū nec ei aue dixeritis. Hæc Ioan. de schismaticis siue de hæreticis vitandis: quę verbis docuit etiam factis exhibuit. Nam eū apud Ephesum balnea lauādi gratia fuisset ingressus & vidisset ibi Cherinthū: cōtinuo discessit nō lotus dicēs. Fugiamus hinc ne

hinc ne balnea corruāt in quib⁹ Cherinthus lauat̄ inimicus veritatis: vt refert de eo Polycarpus. xxiij. q. j. omnis. Item Ambro. Cyprian⁹ nō putauit fidē esse in schismate. Nam & si fidem erga deū tenerēt: tñ erga dei ecclesiā nō tenebāt cui⁹ patie bātur velut quosdā artus diuidi mēbraqꝫ lacerari. Etem̄ cū ꝓpter ecclesiam christus passus sit: & christus corpus sit ecclesia nō videtur ab his christo fides exhibenda quibus passio eius euacuat̄ atq; distrahitur. xxiij. q. j. c. Corpus xp̄i dicitur ecclesia.

aduocauit. Item Alexander. iij. ait. Qui extra ecclesiam sunt nec ligare possunt nec soluere: nec reconciliando ecclesiasticæ cōioni reddere: nec excōicādo eius societate priuare: qua ipsi hæresi vel schismate polluti siue sententia notati penitus carere probantur. Et cū dñs daret oib⁹ parē ligādi atq; soluendi potestatē. Petro pro omnib⁹ & præ oib⁹ claues regni cœloꝝ se daturum ꝓmisit dicens. Mat. xvj. Tibi dabo cla. reg. cœloꝝ. Quicūcq; ergo ab vnitate ecclesiæ quę per Petrū designat̄ alien⁹ fuerit execrare pōt: cōsecrare nō valet, excōicationis vel recōciliationis potestatē non habet. xxiij. q. j. audiuimus. Item. j. q. vij. quoties. traditur forma qua schismatici reuertētes ad vnitatē eccl'iæ debēt abiurare schisma: ꝓmittētes sub sureiurando se nūq; in schismaticis itell'igūtur primo vel secūdo mō dictis: nō tertio, de schismate hæresi.

§. X. SCHISMA AVTEM QVOD

nūc regnat factum Basileæ Anno dñi. M. cccc xl. vel circa sub Eugenio. iij. videt̄ pertinere ad sed'm modū schismatis potius ꝙ ad tertiū: qd̄ dubiū vocatū est. Nā cū mortuo Martino. v. canonice fuerit creatus ipse Eugenius & acceptus a rota christianitate ꝓ vnico & indubitato apl'co: & per plures annos papatū tenuerit: cōgregatio fēta Basileæ quæ aliqñ ꝓcilij fuit: qa aucte Martini ꝓgregatū: & postea et auctoritate Eugenij cōfirmatū: cū fuerit dissoluta trāslato cōcilio Ferrariā, ꝓpter reductionē Græcoꝝ: & inde Florentiā, ꝓpter supueniētē ibi pestē: effecta est ꝓciliabulū & synagoga sathanæ adeo vt basiliscū pareret ipsa Basileæ cōgregatio ausu temerario p̄sumēs deponere Eugenium: & creare Amedeū ducem Sabaudiæ dictū fœlicē. Pro ratiōe iustificationis suæ impietatis allegāt. Primo ꝙ ipse Eugenius papa nō potuit dissoluere illud ꝓciliū sua auctoritate firmatū. Et ex hoc sed'o ꝙ cōciliū est supra papā ad iudicā dū de ipso. Tertio q̄ qa scandalizabat ecclesiā iuste ipsum cōcilium depositū: & depositō aliū creare potuit. Sed primū esse falsum ex hoc ost̄ dif: qa ei⁹ est destituere & dissoluere cuius est statuere siue constituere: cū sint eiusdē potestatis actus. ar. eē de reg. iur. oēs. Sicut aūt papa pōt cōdere canonem gn̄alē: ita & tollere pōt & mutare: vt patet. xxv. q. j. §. his ita. Et sicut solus pōt cōciliū gn̄ale indicere & facere celebrare: & ei auctoritatē dare: vt di. xvij. p totū. ita & dissoluere pōt. Sed'm falsum esse multa iura declarāt. Nō em̄ papa habet auctoritatē a ꝓcilijs pricipal'r sed a xp̄o: vt habet dist. xxj. q̄uis. Et ipse papa dat robur & auctoritatē ordinatis in cōcilio. vt dr̄ eē de elect. significasti. Nec est ꝑ id qd̄ dicit Gre. di. xv. sicut sanct'i. in fi. videl'icet ꝙ seipm̄ nō illa destruit. ſ. ordinata in cōcilijs vniuersalib⁹ primis si qs absoluere q̄ illa ligant præsumit. Nā vt ibi dicit glo. Ioan. & bene. hoc intelligit̄ quātū ad ea q̄ pertinēt ad articulos fidei. Nā quantū ad positiua magis stando est sniæ papæ q̄ aliorū. Dicit̄ etiā. ix. q. iij. nemo. Nemo iudicabit primā sedem iustitiam tēperare desiderantē: nec em̄ ab oīm clero: nec ab Augusto, nec a rege, nec a populo iudex iudicabitur. Idē dr̄ in. iij. c. sequē. ponit ibi glo. tres exceptiones.

Tātū in ordine causa fidei pape subiacet iudicari. Papa ñ potest deponi nisi crimine hæreseos: nonnulli in. c. nemo. dist. q. iij.

Prima in foro pniæ: tūc em̄ iudicat a suo cōfessore: sed ille tūc tenet locū dei. Sed'a cū submittit ipse sua spōte se iudicio ecclīæ cōcilij vel alteri⁹, sicut accidit in Symmacho papa & Leone. vt. ij. q. v. auditū. & q. vij. nos si. & dist. xxj. nūc aūt. Tertia in crimine hæresis. Vñ dr̄ dist. xl. si papa. A nemine est iudicādus. ſ. papa nisi deprædētur a fide deu⁹. Vbi dicit glo. hoc verū si se nō vellet emēdare. Nā vbi se emēdaret nec tūc deponeret: p quoddā decretū factū in cōcilio Cōstātiensi. addita est quarta exceptio. ſ. in casu schismatis: qd̄ videt̄ intelligēdū de schismate dubio: cū. ſ. sunt duo pōtifices creati: & dubitat̄ qs eoꝝ sit verus vt tūc fuerat: nō de manifesto. ſ. cū vn⁹ canonice creatus: ali⁹ postea intrusus: als̄ cū glibet eps possit recedere ab obediētia papæ: & sic facere schisma: & sic habebit quotidie papa iudicari cū tñ iura ꝓriū clament. Vnde Anacletus papa inquit. Electionē summoꝝ pontificū sibi dñs reseruauit. dist. lxxix. electionē. Cū g̃ nullus hoꝝ casuū in ꝓposito reperiat̄: qa nec a fide deu⁹ Eugeni⁹ nec se submisit cōcilij iudicio: nec esset tūc aliqd̄ schisma qua rōne potuerit cōciliū: imo cōciliabulū iudicare de ipo non apparet. Tertium etiā friuolum est. Nam ꝓpter nullū pēm excepta infidelitate papa pōt deponi. Vnde glo. illa q̄ habet̄. xl. di. si papa. dicens ꝙ papa pōt deponi ꝓpter quodcūcq; pēm quod scādalizaret ecclesiā si incorrigibilis esset: qa inobedientia dr̄ infidelitas opinatiue loquit̄ nō assertiue. Nā ipse loānes cui⁹ est glosenti ꝓriū. di. lxxix. dicēs ꝙ cū dr̄, ꝓpter hæresim posse deponi sumit ibi, ꝓprie & stricte hęresis pro errore in fide: nō ꝙ cōtumacia vel inobedientia. Nec reperit aliquis papa Papa ñ depositus ꝑcise, ꝓpter scelera sua: sed ꝓpter schisma rollen deponidū. Quales aūt fuerint quātæ sctitatis & famæ q̄ depositus pro rūt Eugenio & apostaticū illū & antipapā elegerūt sciunt pter sce plurimi: qa multi eoꝝ infames & scādala plura in diuersis locis fecerūt. Et quales electores talis electus Amedeus am sed pro bitiosus summe cupidus & dolosus. Eugenio ad pauperes pē schis liberalissimo ad ecclesias & religiōes deuotissimo nullus mavitā sapiens vitæ suæ in se derogat. Circa regimen autē diuersi dum. diuersa dicunt: sicut & de quibuscūq; præfidētibus. Sed vt dicit glo. sup. c. nō nos. dist. xl. Facta summi pōtificis quæ ſ. de se manifesta non sunt excusanda sunt vt facta Sāsonis: & furta Hebræorum. Nō ergo videnē posse excusari a vitio, ꝓpter schismatis & pœnis eius recedentes ab obediētia Eugenij. Et qui Amedeo dicto Fœlici q excōicatus est solēniter cū fautorib⁹ suis p Eugenio in cōcilio Florentino vt papæ obediūt: nisi forte simplices & idiotæ q sequūtur in hoc diocesanos suos paratos ad ꝓrium qñ eis constaret de veritate ab eis ignorata. Qd̄ autē aliqui dicāt se credere & mēte teneri Eugenio vt verū papam: & illū reputari antipapā: sed tñ ad vitādū scādalū suū. ſ. amissionis rerū exilij incarcerationis, priuationis, bñficioꝝ, ꝑiculi mortis, illū ifelicē ab extra venerant̄, vt papā nominā̄t, & hmōi, tñ corde vt antichristū detestant̄. Nō videnē magis excusari a mortali cū Marcellinus papa cum in veneratione idoli posuit Marcel grana incensi super prunas timore mortis compulsus. dist. lin⁹ paxxj. nunc. Aut g̃ Salomō cū ob amorem mulierū idolis ge pā quia nua flectebat ad complacēdū eis: quę tñ corde non adorabat. Est em̄ ibi mēdacium in christiana religione seu his quę mortis pertinent ad fidē: quod est perniciosum mēdaciū. xxij. q. ij. adora. primum. Est em̄ mendaciū nō solum in verbo: sed in opere uit idore: quod tñ, ꝓprius dicit̄ simulatio. Vnde nec be. Tho. excusat a dānatione antiquos phos qui cōcurrebant cum po cusatur pulis ad venerandum idola exterius: cū quis scirent non esse a pēō. deos. ar. ad hoc. dist. l. præsbyteros qui. Hæc pro paucis dicta sunt ratione schismatis. Sed de potestate papæ & concilij. j. dicetur in fine tertiæ partis si vitam concesserit dñs.

§. XI. DIVISERVNT SIBI VE

Detestatiōnis mea: & sup vestē meā miserūt sortē. Pō. xxj. Loquit̄ tio schismatis Pō. in persona Christi cōquerētis pie de crucifixoribꝰ cor matis ꝓ poraliter: sed nō min⁹ de crucifigēntib⁹ spūal'r p schismata modū hæreses & malos mores. Vestimēta Christi significāt spūa sermoliter ecclesiā seu fideles aliqñ. Vñ de ipsis loquens ꝓpheta nis. ait. His oībus velut vestimēto vestieris. Esa. xlix. & in Pō. ad christū loquēs ait. Myrrha. ſ. amaritudinis & mortificationis. Gutta est quoddā genus aromatis qd̄ tollit inflaturas & rumores & significat humilitatē quę tollit superbiā. Casia quæ in locis aquosis crescit in immēsum, & significat fidē, hęc odorē spirāt alijs boni exēpli: & hoc a vestimētis tuis a domib⁹ eburneis. i. a fidelib⁹ tuis ſm̄ glo. qui dicūtur idcirco vestimēta christi: qa sicut vestimentū inhęret vestito: cuic̄p̄ circūdat & ornat: ita fideles christo inhęrēt ꝓ dilectionē: circūdāt ꝓ imitationē exteriorē: ornāt ꝓ veneratione. dicunt̄ & domus qa xp̄s inhabitat ꝓ gratiā & refectionē eburneæ ꝓ castitatē & fortificationē: ex quib⁹. ſ. virtutibus delectauerūt te. i. tibi placuerūt o christe, vel delectabile te habuerūt filię spūales regū. i. platoꝝ sanctoꝝ. Est ergo eccl'ia vestis xp̄i & vestimēta ei⁹. Vestimenta in plurili propter multiplicitatē rituū moꝝ & diuersoꝝ idiomatū ecclesiarū diuersaꝝ. Vnde & Ioānes septē ecclesijs in Asia mittit Apocalypsim suā: vt. j. c. dicit̄. Vestis in singulari dr̄, ꝓpter vnitatem vnius fidei spei & dilectiōis. Vnde Christus Petro ait. Sup hanc petrā ædificabo eccle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

siam meam. Mat. xvj. Sed vestimēta hæc partiūtur & diuidunt schismatici: sortiūtur vero mali prælati. Et sic diuiserunt sibi vestimenta mea &c. In quib⁹ tria possunt notari.

¶ Primo enormitas schismatis: ibi. Diuiserunt sibi vestimenta mea.

¶ Secūdo vnitas regiminis: ibi. & super vestem meam.

¶ Tertio prauitas regiminis vel grauitas charismatis: ibi. miserunt sortem.

§. XII. QVANTVM AD PRIMŪ ENORMITAS SCHISMATIS

enormitas schismatis.

ex hoc apparet: qa illi qvestrimēta xp̄i corpalia diuiserūt fuerūt Gentiles & xp̄i crucifixores, & maxime ostendētes. Paganis sisles esse schismaticos christus ostēdit cū cōiūxit Gentiles cum Samaritanis qui schismatici erāt separati. s. a iudæis dicēs. In viā gētium ne abieritis: & in ciuitatē Samaritanor̄ nō intraueritis. Christū q̄q; crucifigūt quātū in se est: qa diuisionē faciūt, ppter quā tollēdā inter nos & deū & pp̄sm Gentilē & Iudaicum xp̄s crucifixus est. Et iō apl's admoner dicens. j. Cor. i. Nō sint in vobis schismata. De Iudeis quidem dicit q̄ schisma erat inter eos. Ioā ix. Et hoc quātū ad illos q̄ex̄m blasphemabāt: & cū deuotis pſonis nō cōcordabāt ad sentiendum vnū de christo. s. q̄ sanctus & bonus & deus erat. Qz grauiter aūt ,ppter magnitudinē sceleris puniant a deo eternal'r & pſential'r: ab eccl'a spūal'r a sæculo tēporaliter. habes. ē. eo. c. §. iij. diij. & v. Qui aūt sint principales ad causandum schismata ostēdit Hiero. dicēs. Veteres pscrutans historias iuenire nō possum alios scidisse ecclesiā dei & de domo dñi pp̄los seduxisse p̄ter eos q̄ positi sunt dñi sacerdotes & pphetas. i. speculatores. Hi vertunt i laqueū tortuosum ponētes scandalū in omi loco. xxiij. q. iij. trāsierūt. Diuisores sunt hæretici & schismatici. Vestimēta xp̄i cōgregationes fideliū vel sacra vel scripturæ sacrę ſm glo. sub quib⁹ delatet vt hō subvestimēto. Diuidūt aūt hæc dum puertunt & corrumpūt male exponendo: vel indigne tractando.

§. XIII. QVANTVM AD SECVNDŪ

Vestis Christi est vnitas ecclesiæ.

di. glo. q̄ vestis christi est vnitas eccl'ię seu eccl'ia q̄ vna est. vñ in symbolo dr. Vnā sanctā catholicā. i. vl'em ecclesiā. Et Can. vj. Vna est inq̄ spōsus de eccl'ia colūba mea: & ideo sicut vnitas diuidi nō pōt: ita nec eccl'ia. In cuius figurā vestis illa christi dicit euāgelista Ioānes. xix. q̄ incōsutilis erat: & desup cōtexta p totū: nō habēs videlicet scissurā aliquā factā ad acū. Hæretici igit & schismatici quātū i eis est scindere quærūt. Et ſm hoc dicit Hiero. de qbusdā hæreticis & schismaticis. Ver⁹ oriēs inter se pplor̄ furore collisus indiscissam dñi tunicā & desup cōtextā minutatim per frustra decerpit: & christi vineā exterminat vulpes. xxiij. q. j. qm. Sed pualere nō possunt: sicut nec milites sciderunt tunicā illā. Vñ Pelagius allegās Aug. Si nullo modo pōt recte dici eccl'ia in qua schisma est: restat vt qm̄ eccl'ia nulla esse nō pōt: nisi ea sit quā in apl'icæ sedis p successiones ep̄or̄ radice cōstituta hoim nullor̄ malitia vllo modo valeat extinguere. xxiij. q. j. pudēda. Hinc & Cyprian⁹. Ecclesia vna est q̄ in multitudinē latius incremēto fœcūditatis extendit: quō multi radij sunt: sed vnū lumē habēt: & rami arboris multi sunt: sed robur vnum tenaci radice fundatū. Et quō de fonte vno riuuli plures defluunt & numerositas licet diffusa videat exundantis copiæ largitate vnitas tamē seruat integra in origine. Aue lle radiū solis a corpe: diuisionē vnitas nō capit. Ab arbore frāge ramū: fructū germinare nō poterit. A fonte p̄scinde riuū: præcisus arescit. Sic & eccl'ia dei luce pfusa per totū orbē radios suos porrigit. Vnū tn̄ est q̄d' vbiq; diffundit: nec vnitas corpis separat. Hęc ille. xxiij. q. j. loquit. & p totū. c. illud. m'ta de vnitate eccl'iæ pulchra dicit Hiero. etiā dicit q̄ eccl'ia vnica colūba appellat q̄ sponsa pulchra sine ruga: sine p̄ctis & macula: & hortus cōclusus & fons signatus & pute⁹ aquæ viuæ: & paradisus cū pomor̄ fructu. q. e. oīb⁹. Greg. ēt dicit in. i. moral'. q̄ in vna domo comedit agn⁹: qa i vna catholica eccl'ia vera hostia redēptori immolat. Sola est q̄ intra se positos valida charitatis compage custodit: extra quam

Extra ec omis perit

clesiā est q. e. quia. Et nota q̄ extra eccl'iæ vnitatē significatā p dñi ficit ali vestē ponit qs tripl'r. s. p perfidiā: p sniam: p malitiā. Per quis tri perfidiā. s. hęresis & schismatis efficit qs separatus ab eccl'ia: pliciter vñ Cyprian⁹. Cū hæretic⁹ in eccl'ia nō sit bñdicit cū a deo sit maledict⁹: vitā pollicet cū sit mortuus: deū inuocat cū sit blasphemus. j. q. j. siqs inqt. Et Aug. Quodlibet horum hęretici & schismatici accipiāt. s. donor̄: charitatē tn̄ q̄ operit multitudinē p̄cātor̄ q̄ & ,ppriū donū est catholicę vnitatis & pacis ipi non habēt. q. e. multæ. Sed o p sniam. s. excōicationis ponit qs extra eccl'iæ vnitatem. Vñ Aug. Qui excōicat Sathanæ tradit. quō' qa. s. ę eccl'iam ponitur. Extra eccl'iam aūt diabol⁹ est sicut in eccl'ia xp̄s. Ac p hoc diabolo tradit q ab eccl'iæ cōione remouetur. xj. q. iij. ois. Sed hoc verū est qn̄ iuste excōicat. Vñ Origen. sup Leuit. Cum quis non recto iudicio foras mittit. i. extra ecclesiā p excōicationē si ante nō exierit. i. si nō egerit vt exire mererē: nō lędit. Interdū q foras mittit: intus est, & qui foras est: intus videt retineri. xxiij. q. iij. cū aliqs. Tertio efficit aliqs extra eccl'iam p p̄ctm̄. s. mortale. Vñ. Greg. Nec iste dicendus est esse in ecclesia: & ad istā societatē spūs ptinere q quibus christi ficto corde miscet. Spūs em̄ sanctus disciplinæ effugiet fictū. xxiij. q. iij. de illis. Et Hieron. Qui est aliqua sorde p̄cti pollut⁹: de ecclesia dici nō pōt. de pœ. di. j. ecclesia.

§. XIIII. QVANTVM AD TERTIŪ

notat plator̄ prauitas in hoc q̄ mittunt sortē sup vestē dñi: q̄ signat ecclesiā: vt. s. eor̄ sit nō christi: q̄rūt videlicet regimē ecclesiæ ad sua commoda: nō vt christo lucrifaciāt alas. iuxta illud apli Phil. ij. Vnusquisq; quę sua sunt quęrit: non quæ Iesu christi. De quib⁹ Aug. sunt in eccl'ia quidam p̄positi. de quibus apl's dicit. Sua quærētes: nō quæ Iesu christi: qd est sua quęrētes? nō christū gratis diligētes: nō deū ,ppter deū quærētes tēporalia cōmoda cōsequētes: lucris inhiātes: honores ab hoib⁹ appetētes. viij. q. j. sunt: Cōtra hos inuehit Ezechiel. xxxiij. dicens. Ve pastoribus q pascebat semetipsos. Vel pōt ibi notari grauitas charismatis: ibi. Miserūt sortē. Nā sicut in missione sortiū p̄ter industriam & laborē hoim: dño tn̄ dispōnēte: consequitur quis illud qd' sorte dirimit. Sic sine meritis hoim & labore qs adipiscit: & ei conferē a dño vestis christi: id est charitas: vt ponit glos. p quam ptinet ad vnitatē ecclesiæ. Hęc est vestis nuptialis sine qua qui reperitur in nuptis ecclesiæ numero excludit de ea merito: vt habetur parabolice Matth. xxij. Possunt hoies mittere sortem: id est ponere & quærere signa demōstratiua quis debeat habere vestē dñi. id est charitatē: puta si audit libēter verbū dei: si est prōpt⁹ ad bonū: & dolet de præteritis. Sed dñs dat ipsam cui placet ſm illud Prouer. xvj. Sortes mittunt̄ in sinū. s. ab hominibus: sed a dño tēperant. i. disponit quis habeat qd' sorte quærit. Sicut cecidit sors sup Matthiā. Act. j. id est illud signū distinctiuū. i. sup humilē. Interprætat em̄ paruulus.

TITV. IIII. DE INANI GLORIA.

¶ De ipsa primogenita superbiæ filia. Cap̄. I.

PRIMOGENITA SVPERBIĘ filia est vana gl'ia q̄ est vitiū capitale: ex q̄ septē alia oriunt ſm Grego. xxxj. Moral'. vt. j. dicef. Et q̄uis multū suæ genitrici pessimę assimilet: differt tn̄ realiter ab ea. Nā superbia inordinate excellētiā appetit. Inanis gloria vero manifestationē ipsius excellētiæ apud alios. Post q̄ em̄ turrim Babylonis. i. superbiæ celsitudinē in mēte sua cœperit ædificare p̄gētē ad cœlū vt celebret nomē ei⁹ in terra pvanā gloriā exquirit. Cuius tn̄ finis cōfusio est. ſm illud apl'i ad Phil'. iij. Gloria eor̄ in cōfusionē. Et cū cætera vitia in seruis diaboli inhabitēt: vt dicit Chry. hęc etiā in seruis dei habitaculū rēperit. Nulla em̄ est tā excelsa virtus q̄ dulcedine gl'ię nō trāgatur: ait quidā ex Gētilibus. Vnde & vulgare ,puerbiū est q̄ cuilibet placet caro a laude. Vñ narrat Valerius maxi. q̄ cū in quodā bello gdā mut⁹ strenue dimicasset: ita q̄ debebat ei ſm morē illius ciuitatis triūphus. i. qdā honor vñ resultabat ei magna gloria: cum sibi nō daret: tāta fuit auiditas illius gl'iæ q̄ fregit vincula mutitatis & petijt illū triūphū. De s̄tō Basilio legit q̄ in dieb⁹ solēnib⁹ cū in habitu pōtificali ornatus ,pcessional'r iret: ordinauerat vt qdā sibi diceret. Pater sepulchrū tuū nondū est p̄fectū: iube ergo cōpleri: qa nescis qn̄ dās veniet: & hoc ne insurgeret sumus inanis gloriæ. Sed & cū papa cōsecrat: qdā eleuās in arūdine stupā incēsam clamat. Pater sancte sic trāsit gl'ia mūdi. s. cito. Ratio aūt huius quare tā ardenter desideratur est: quia

In suis dei etiā reperit inanis gl'ia.

Not. q̄ cū cōsecrat papa

pa aligs est: qa bītudo q̄ natural'r appetit habet i se gloriā. i. claritatē & decorē: sed verā & pmanentē. Vñ & ipsa beatitudo cēsā di frequēter in scripturis gl'ia nūcupat. pē. cxlix. Gl'ia hæc est ei⁹: p̄ oib⁹ sanctis eius. Et laco. j. Beatus vir q̄ suffert tēptationem

Gloria qđ est.

fācte sic q̄m cū ,pbatus fuerit accipiet coronā vitæ. i. præmiū. Alia trāsit tō est: qa naturaliter hō appetit ppetuari: & qa in vita nō gl'iamū pōt cū moriat: quærit p gloriā. i. famā q̄ durat in mentib⁹ di. hoim. Vnde dicit sapies de iustis. Viuēt noia eorum in sæculum sæculi. Prima est inanis gl'ia ſm Aug. q̄ capū intrat cōtra virtuosos pugnatura: vltimo est in recessu. Vñ quia nullus quasi euadit quin ab ea aliq̄n feriat: ,pterea salvator. Matt. v. nō dixit simpl'r negādo: bti q nō habēt spm̄. i. ventū inanis gl'iæ: sed beati pauperes spū. i. q parū habent de ea. In hui⁹ figurā sortissim⁹ & sanctissim⁹ Samson cum maxilla asini mille ex Philistęis occidisset: aliquātulū gloriat⁹ est dicēs. In maxilla asini &c. Iudi. xv. subito tn̄ humiliatus est sitiens vsq; ad mortē vt recognosceret a deo oēm suā virtutē. Sic & apl's fortissimi: postea sancti cū simplicitate vitæ suæ & doctrinæ dæmones ab obsessis corporib⁹ expulissent: & vitia in mētibus eor̄ occidissent cū ad christum reuersi de hmōi gloriarentur christus eos exēplo terruit sathanæ de cælo cadētis ex superbia: vnde ortum habet inanis gloria. Tāto aūt inquit Augu. de ciui. dei efficimur deo acceptiores quāto fuerim⁹ ob hac immūditia mūdiores. Hanc christus vitare exēplo suo nos docuit dicens. Io. viij. Ego gloriā meā nō quęro: & merito, quia ipa ducit ad cōfusionē æternā. Vnde p̄. xlviij. Qui cōfidunt in virtute sua & in multitudine diuitiar̄ suar̄ gloriātur. Frater non redimit: redimet homo: nō dabit deo placationem suam. Vbi tria de inani gloria notantur.

¶ Primo causa a qua oriat: ibi. Qui cōfidūt in virtute sua.

¶ Sc̄o materia in qua exerceat: ibi. Et in multitudine diuitiar̄ suarum gloriantur.

¶ Tertio qua pœna puniantur: ibi. Frater non redimet: redimet homo.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

ostēdit p̄. causam inanis gloriæ esse superbiā. Nā ex hoc q̄ cōfidūt hoies in virtute sua gloriātur. Cōsidere aūt in virtute sua est æstimare mala & pericula posse euadere: & bona spūalia sibi posse ,pcurare ex seipso. Fallitur autem talis p superbiā appetentē excellentia suā supra se: ęstimans se aliquid esse cū nihil sit: vt ait apl's ad Gal. vj. Nam sine me (inquit christ⁹) nihil potestis facere. Io. xv. quinimmo ſm apl'm, ij. ad Cor. iij. Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. Si aūt accepisti. s. a deo oīa: ait idē: quid gloriaris quasi nō acceperis? Sciēdū tamē ſm Tho. ij. q. cxxxij. ar. j. q̄ appetitus gloriæ de se non nominat aliquid vitiosum: sed appetitus inanis gloriæ. Sic etiā gl'iatio siue gloriari pōt bñ & male fieri. Pro cui⁹ declaratione vidēdū est quid sit gloria. Circa quod dicit Tull⁹ in rethorica sua. q̄ gloria est frequens de aliquo fama cum laude. Et ad idē ptinet qd' ait Amb. s. q̄ gloria est cum clara laude notitia. Gloria igit claritatē quādā signat. Vnde gloriari idem est qd' clarificari: vt dicit Aug. super Io. tractans illud verbū christi. Clarifica filiū tuū. Io xvij. Claritas em̄ decorē quendā habet & manifestationē. Et ideo nomen gloriæ importat manifestationē alicuius de eo quod apud hoies decor̄ videt: siue illud sit aliquid corpale siue spūale bonū. Quia vero illud qd' est simpl'r clarū a multis cōspici pōt & a remotis: vt patet exēplū de lumine solis vl' ignis. Ideo ,ppriē p nomen gl'iæ designat q̄ bonū alicuius deueniat ad notiā multor̄ & approbationē ſm qd' dr̄ in Tito Liuio: q̄ gloriari ad vnū non est. Largius tn̄ accepto noie glorię nō solū pſistit in multitudinis cognitione nomē gl'iæ: sed ēt paucor̄: vel ēt vni⁹? & sui solī⁹: dū. s. aliquis ,ppriū bonū cōsiderat vt laude dignū. Qd' aūt aliquis bonū suū cognoscat & vt virtuosum approbet nō est p̄cm̄: sed laudabile, ſm illud apl'i. j. ad Cor. ij. Nō spm̄ hui⁹ mūdi accepim⁹: sed spm̄ q ex deo ē: vt sciam⁹ q̄ a deo data sunt nobis. Si r nō est p̄ctm̄ q̄ aliqs bona sua velit ab alijs approbari ob aliquē bonū finē. ſm illud Matt. v. Sic luceat lux vestra. i. vita: vt videāt opa vestra bona: & glorificēt

Gloria patrē vestrū. Hęc Tho. Gloriat igit aliquis tripl'r. In dño: for ali⁹ in ,primo: in mūdo. In dño gl'iat q̄ aliq̄d bonū in se recognoscēs: & vt vere bonū approbās & cōplacētiā hīs illud quis tri pliciter a deo recognoscit. Ad qd' hortat apl's. ij. ad Cor. x. dicens. Qui gloriat: in dño glorief. Et quia dicit apl's hoc esse scriptū: sciēdū est hoc habere Hiere. ix. c. sub his ỹbis. Qui gloriatur in hoc gloriet̄ scire & nosse me. Apl's dicit. In dño glorief: qd' forte est ſm antiquā trāslationē: vel idem ſm sniam. Qd' verbū. b. Tho. super epl'as Pauli exponit tripl'r

Vno mō vt ly i dño denotet obiectū gloriādi. q. d. ex hoc glorief q̄ habet in se dñm cognoscēdo & amādo: qd' exp̄l' se ponit in Hiere. cū dicit. Scire & nosse me: vt sciētia referatur ad cognitionē speculatiuā: & nosse ad gustatiuā per amorē. Alio mō gloriari i dño: est gloriari scd'm deū. i. de his q̄ sunt ſm deū: videlicet bonis actib⁹ & reb⁹ spūalib⁹. Vñ apl's, ij. Cor. j. Gl'ia nr̄a hęc est testimonium cōsciētiæ nostræ. s. q̄ cōsciētia nō remordet de p̄ctis grauib⁹: sed attestatur operibus nostris approbās ea vt bona & laudabilia: non de malis sicut ille de quo Pō ait. Quid gloriaris in malitia? Tertio modo gloriari in dño est gloriā suā & bonū suū reputare se habere a dño totū qd' credit in gloriā suā referēs in dño, secū dū illud Pō. Tu dñe susceptor meus es: gloria mea. i. causa glorię meæ. Et sic ,ppriē sumit ab apl'o cū dicit. In dño gloriet̄ q. d, nō nobis debemus imputare gloriā nostrā: sed deo: vnde subdit ibi. Nō em̄ ille ,pbatus est, i. approbatus a deo vel ab hoibus q seipsum cōmēdat de se gloriando: sed quē deus cōmēdat. i. cōmēdabilem facit bonis operibus & miraculis. Nā deus est cā totius boni operis p homines facti. Gloriat secūdo qs ex ,pximo, i. ex bono ,pximi cū ex bonis q̄ habet doctrinæ vel exēplaris vidēs alios ,pficere & se laudari & in opinione bona eē approbat illud & cōplacētiā habet ,pter vtilitatē alior̄ inde sequentē: vel etiā cū alios virtuose se habere conspiciens: & deo seruire, ac salurē alior̄ ,pcurare, & illos approbat & laudat & cōplacentiā habet de eor̄ laude ,pter dei honorē & ,pximor̄ vtilitatē. Et sic filius sapiens est gloria patris: vt dicit Salomō. Et apl's dicit de Corinthijs. Gloria nostra vos estis. Et iterum. Expedit mihi mori magis q̄ vt gloriā meā qs euacuet. i. bonā famā & opinionē habitam ex bonis operib⁹ faciēdo, s. aliquid vnde illā denigraret: & ,pter hoc aliq̄n sancti gloriātur. i. se laudāt iuste: vt homines q minus q̄ debēt de virtutibus eor̄ sentiunt & opinantur auditis magnis eor̄ bonis in maiori veneratione & deuotione habeāt eos: indeq; magis proficiant. Sic apl's Paulus magnalia sua Corinthijs narrat: quibus p eum cōuersis pseudo apl's superueniētes sua falsa doctrina contēptibiles reddiderant, dicens. Si voluero gloriari nō ero insipiēs, ij. Cor. xij. Id em̄ fecit ,pter vtilitatem ipsor̄: vt doctrinæ suæ sanæ magis assentirent. In mūdo gloriat q bona temporalia habita recognoscit, & ea reputat vt magna bona in eis delectatus: appetit laudes humanas: & de illis cōplacētiā habet vt proprium cōmodū & magnū bonum. Vñ Greg. in moral'. dicit. Oēs huius sæculi dilectores ,p tēporali gloria vsq; ad mortē desudare appetūt pro spe perpetua: nec parū in labore subsistūt. di. xlvij. omes. Pro hac cōsequēda Romani multa pericula & grauia sustinuerunt & labores mirabiles vt ponit Augu. in lib. iij. de ciui. dei. Vnde & poeta de Marco Torquato qui cōsul exist̄s: quia filius suus mouerat bellū cōtra hostes contra ædictū suū: q̄uis victoriā obtinuisset decapitari fecit: dicit de eo. Vicit amor patriæ. s. illū Marcū ad illud faciēdū: laudūq; immē sa cupido. Sed hęr gloria vana est & turpis: de qua ait Mathatias. A verbis viri pc̄toris ne timueritis: qa gloria eius stercus & vermis: hodie extollit, cras nō inuenit: qa cōuersus est in terram suā. j. Mach. ij. Gloria eius sicut stercus. Et de hac dr̄ Apoc. xviij. Quātum se glorificauit & in delicijs fuit tātū date ei tormētū & luctū. Hæc igit est vana gloria quæ virtiū est. Vñ Aug. lib. v. de ci. dei dicit. Sanius videt q amorē laudis vitiū esse cognoscit. Sed & Etnic⁹ ille Tullius fons eloquētiæ in. j. de offi. ait. Cauēda est gl'iæ cupiditas. Eripit em̄ animi libertatē pro qua magnanimis viris ois debet esse contētio. Hoc ille magnus Scipio seruauit q gloriā fugiebat: sed tāto plus eā ipsa sequebat. Hanc vitare apl's edocuit dicēs. Nō efficiamur inanis glorię cupidi: inuicē, puocātes, inuicē inuidentes. ad Gal. vj. Idē christus prius præcepit dicēs Matth. vj. c. Te faciēte eleemosynam nesciat sinistra tua qd faciat dextera tua. i. sinistra intētio laudis & gloriæ tēporalis nō se immisceat in bono opere qd' agis figurato p dexterā. Sed quia apl's dicit. Imitatores dei estote, ad Ephe. v. Posset alicui videri gl'iā hoim & laudem esse quærendā: qa dñs deus hoc facit dicens. Esa. xlij.

Gloria tur quis ex ,pximo quō exponit.

Gloria tur quis in mundo.

Marcus Torq⁹ fecit filiū suū decapitari qa mouerat bellū ō edictū suū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnis qui inuocat nomẽ meũ in gloriã meã creaui eum. Insup cũ ipse nobis gloriã in præmiũ pro bonis operibus promittat. ſm illud Roma.viij. His q ſm patientiã sunt boni operis, gloriã & honorẽ ꝓmittit deus: licite videt illud esse appetẽdũ. Per appetitũ etiã gloriæ & laudis homines ꝓuocãtur ad bonũ. Vnde Tullius de tuscul. quæstionib⁹ inquit. Honos alit artes quicq; ad studia accẽdũtur gloria. ſ. tẽporali. Sed ad hoc rñdet bea. Tho. q. ea. arti. 60. ad primũ q; debemus deũ imitari: nõ oi modo: qa nec possum⁹: sed modo nobis congruo. Qd em de⁹ quærat a nobis gloriã: vt. ſ. cũ glorificem⁹ & ſe laudet: hoc nõ facit ꝓpter aliquã suã vtilitatẽ: qa ex hoc nõ se extollit & nil boni ei accresçit cũ bonũ infinitũ sit in seipso: sed facit ꝓpter bonũ nostrũ. Nõ em possemus eũ cognoscere si se nõ manifestaret nobis suã magnitudinẽ insinuãdo per scripturas. Sic & quis posset gloriã & laudes appetere: inquãtũ. ſ. hoc cederet in vtilitatẽ aliox & honorẽ dei & nõ ꝓpter suũ cõmodum. Ad ſcm dicendũ q; gloria quæ ꝓmittit a deo in præmiũ non est gloria mũdi vana, sed vera, & hanc debemus quærere. iuxta illud Pã. Gloria mea in deo est. Ad tertium dicẽndũ q; etsi aliqui ꝓuocent ad virtutũ opera ex appetitu gloriæ humanæ sicut ex appetitu aliox tẽporaliũ bonox: tamen non sunt vere virtuosi q propter gloriam tẽporalẽ opera virtutũ faciũt: vt dicit Aug. in. v. de ciui. dei. Nihil igit vt ait apls per inanẽ gloriam fiat: ex quo vitiũ exit oriens ex propria confidentia & superbia.

§. II. QVANTVM AD SECVNdũ. ſ. de materia in qua inanis gloria inuenitur: sciẽdum q; habet in diuitijs. vnde Pã. xlviij. In multitudine diuitiarũ suarũ gloriantur. Sunt autem multiplices diuitiæ.

¶ Diuitiæ criminales.
¶ Diuitiæ temporales.
¶ Diuitiæ spirituales.

Aliqui vane gloriantur de primis. Alij de secundis. Alij de tertijs. Diuitiæ criminales sunt vitia copiosa: de quibus dicit ygo gliosa in cantico suo. Diuites dimisit inanes. Lucæ. ij. ſ. vacuos bonis spiritualib⁹. Certũ est q; nõ loquitur præcise de diuitijs temporalibus. Nam Abraam erat dives in possessione auri & argẽti: vt dr. Gen. xiij. & tamen non fuit vacuus: sed plenus gra & virtutibus. Sic Dauid, Iob, sanctus Ludouicus rex Frãcox. Loquit ergo de his q sunt diuites. i. abũdãtes in vitijs. In multitudine harũ diuitiarũ gloriãtur q in se delectantur laudari de sceleribus suis: vel se laudant apud alios: vt de vindictis, de luxurijs, de tripudijs, de insidijs, & de deceptionibus. Vñ & Prouer. xx. dicitur. Malũ est dicit ois emptor. ſ. ei a quo vult rem emere vt sic ꝓ vili ꝑcio det illã: & cũ recesserit. ſ. emẽdo illã tũc gloriat in se vel cũ alijs: de hoc videlicet q; deceperit illum: & lucratus multum fuerit. Sed certe vana est ista gloria. i. falsa. Vanum em aliqñ idem est quod falsum: sic accipit ibi. Non assumes nomẽ dei tui in vanũ. Exo. xx. ſ. falso & mẽdaciter iurando. Et q; sit falsa talis gloria patet: qa gloria vt dictum est. ſ. importat claritatẽ. Gloria em quasi clara. Sed talis gloria & ipsa opera mala de quibus gloriant habent obscuritatẽ & tenebrositatem & ducunt ad tenebras infernales: quia obscuritas & cęcitas mẽtis est gloriari vñ quis deberet cõfundi. Pã. iiij. Vt quid diligitis vanitatem de malis gloriando? & ꝓ id est quæritis mẽdaciũ. q. d. falsa est talis gloria. Diuitiæ temporales sunt substãtiæ huius mundi, vt pecunia, aurũ & argẽtum, iocalia, domus, agri, vestimẽta, ornamẽta, mercimonia, & hmõi. De quib⁹ salvator Lucæ. vj. Væ vobis diuitibus q habetis cõsolationẽ vestrã. ſ. in ipsis diuitijs qescendo. Gloriãtur ergo in hmõi qui quærũt de ipsis diuitijs laudari, & placet eis esse in opinione hoim ꝓpter hmõi & alia tẽporalia: vt potẽtia, dñũ, pulchritudo, fortitudo corporis, & hmõi. Sed vana est talis gloria. i. valde caduca & transitoria, non habẽs firmitatẽ, sed multam mutabilitatẽ, sicut dicit aliqñ vanũ. iuxta illud Prouer. xxxvi. Vana est pulchritudo. i. valde caduca. Quod pater: quia ꝓ morte oia hæc dimittunt. & hic etiam frequẽter auferuntur vel amittuntur vel corrũpuntur. Vñ Iac. v. dicit. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, aurum & argẽtũ vestrũ eruginauit. Et. ſ. Tim. vj. Diuitibus præcipe non altum sapere. i. nõ gloriari: nec sperare in incerto diuitiarum suarum. Omnis caro fœnũ. i. ois hõ, & ois gloria eius quasi flos agri. Arefactũ est fœnum, & flos eius decidit. Esa. xl. & ꝯcitissime. Diuitiæ spũales sunt virtutes & bona opera. de quib⁹ dr. ſ. Cor. ſ. In oibus diuites facti estis in illo. ſ. christo: spũales scito: itavt nil vobis desit in vlla gratia. ſ. quãtũ ad necessaria ad salutẽ. & Esa. xxxiij. ait Diuitiæ salutis sapientia & scia. ſ. cũ gustu, & timor dñi ipse thesaur⁹ eius. Gliatur de his diuitijs q appetũt de his laudari, vel cũ audiũt vel æstimãt se de hmõi laudari: cõplacẽtiã in se habẽt de sua opinione & fama: prout est quoddã bonum tpale gloria mũdi. Sed vana est ista gloria. i. res inutilis & infructuosa faciẽs: ipa opera bona, vt ieiunij, eleemosynã, oronẽ, & alia inutilia, & fructum pdere supernæ gloriæ. Sic etiã aliqñ dicitur vanũ. iuxta illud Opera eor vana. i. inutilia & risu digna. Hiere. ij. Et Io. viij. c. Vanus dicit labor vnde non sequitur finis ad quẽ ordinatur. ſm illud Pã. cxxvj. Nisi dñs ædificauerit domum in vanũ laborauerunt q ædificãt eã. i. nisi operib⁹ bonis q facimus qbus præparamus nobis domũ nõ manufactã in cœlis dñs ædificet. i. intrẽtio sit vt placeamus ei & ꝙramus gliam ei⁹. ſm illud apli. i. Cor. x. Oia in gloriã eius. ſ. dei facite. Frustra laboram⁹ & nõ cõsequimur illud ad qd bona opera ordinantur ex se. Et ideo vana est hmõi gloria: respectu etiam hoim a quibus est ipa gloria: quox iudiciũ est incertũ: & q vanitati assimilatur. Hõ em vanitati similis factus est. Pã. cxliij. Gloria vana est. Cum ergo quilibet naturaliter detestet caducitatem, falsitatẽ & inutilitatẽ: & hæc reperiãtur in gloria mũdi: quæ ꝓpterea vna dr: ideo summe fugiẽdo est. Et vt magis euitet cõsideremus adhuc magis hmõi gloriæ paruitatẽ & vtilitatem. Et primo quãtũ ad materiã. Quid est pulchritudo corporis humani: de qua nõ pauci, & precipue mulieres gloriantur? Quã modica. Certe cũ oibus fucis suis nõ poterit mutuitas vlier suæ faciei facere colorẽ tã viuacẽ qualẽ habet rosa vel litas & viola: qa nec Salomõ in oi gloria sua vestitus est sicut vnũ de istis ex his. ſ. liijs. ait Christ⁹ Mat. vi. Sed & modica febris cito tollit pulchritudinẽ ausert. Quanta sit pulchritudo & fortitudo corporis humani ostẽditur cum tenuis vermis araneæ vel scorpionis ad terrã ꝓsternat. Quid sericũ vestiũ vnde aliqui gloriant: nisi stercus vermiũ? Quid aurum & argentũ nisi fex terræ q̃ pedib⁹ cõculcat? Quid varia nisi pelles murium? O quãta vanitas & fatuitas gloriari se esse circũdatũ stercoribus vermiũ, fecib⁹ terræ pellib⁹ muriũ, lanis pecudũ. Sed nec glorie sapiẽs in sapiẽtia sua. ait dñs Hiere. ix. Vbi sapiẽs. ſ. in diuinox cognitione: vt Plato. Vbi scriba in moralibus, vt Socrates, Seneca, Tullius. Vbi conquisitor huius seculi in naturalib⁹: vt Aristoteles, Pythagoras. Nõne deus stultam fecit sapiẽtiã hui⁹ mũdi? ait apls. ſ. Ad Cor. j. Stultã esse ostẽdit & nullã. ſ. dũ operat⁹ est quæ illi dixerũt impossibilia quærentes gloriã hoim de sua sapientia & non deũ glorificãtes. Vere ista gliа est vana respectu tpis & loci vbi quærit. Quærit em in terra q respectu cœli æstimat ab astrologis vt punctus. Sed & de ipsa terra duæ tm partes ex qnq habitant: & in his duab⁹ partib⁹ nullus vnq fuit qvbiq fuerit noiatus. Et si hoc cõtingeret nõ ab oib⁹ hoib⁹ laudaret, sed si aliq laudarẽt alij vituperarent. Sic em quilibet sanct⁹ & doct⁹ trãsiuit p gloriã & ignobilitatẽ p infamiã & bonã famam, vt ait apls. ij. ad Cor. vj. Sed si hoc aliqs obtineret: parũ durat qd' in christo ostensum erat. Nã cũ dnica in ramis oes laudassent eũ clamãtes. Gloria laus & honor tibi sit rex christe redẽp. &c. Inde ad quinq; dies clamauerũt oes crucifige eũ: in multis stomachijs & opprobrijs affligentes eũ. Hi etiã a quibus quærit & habet talis gloria puluis sunt. i. hoies: quod aũt in pulueribus signatur cito deletur. Quantum aũt detrimenti sequatur ex tam vana re in sequen. §. dicetur pro tertia parte.

Diuitiæ criminales.

Diuitiæ tpales qd sint.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

ſ. de pœna seu punitiõe huius vitij ostenditur. dũ subditur in Pã. xlviij. Frater nõ redimet &c. Locutio obscura est. Sic autẽ intelligitur. Frater. i. christus qui ꝓpter assumptã nostrã humanitatẽ dicit frater noster. iuxta illud qd' ait Pã. in psona ei⁹ ad patrẽ. Pã. xxj. Narrabo nomẽ tuũ fratribus meis. Hic frater. ſ. christus nõ redimet tales q gloriant vane in diuitijs suis. i. non facit participes suæ redemptiõis q̃ Oꝛuis em p suã passionẽ oẽs redemerit quãtũ ad efficaciã: nõ tũ oẽs quo ad effectũ. Nõ em percipiũt esse ſtũ huius redẽptiõis q eius vestigia nõ sequũtur: sed q mũdi gloria nõq suit sed fugit: cõfusiones mundi sustinuit. Si aũt ipse christus nõ facit p gratiã suã hoiem participẽ suę redẽptionis: hõ

De puritione inanis gliæ.

nis: hõ quicũq; sit redimet de seruitute diaboli tales vt legat interrogatiue. q. d. certe nullus. Sic exponit Gratianus xiij. q. j. in pñi. §. verũ hoc. Nõ igit dabit deo placationẽ suã nec p se nec p aliũ poterit dei reconciliare: sed dãnabit propter inanem gloriã & superbiã. Et sic inanis gloria est mortale pcm ex quo cõcludit ad dãnationẽ ẽternã: quod verũ est: nõ tũ semper sed in tribus casibus: vt ponit bea.

Inanis gliа est mortale in tribus casibus.

Tho. ij. q. cxxxij. ar. iij. In his casibus contrariatur inanis gloria dilectioni dei: omne aũt quod cõtrariat dilectioni dei mortale est. Primo quidẽ qñ quis gloriatur de aliquo falso qd' est cõtra diuinã reuerentiã: vt ille de quo dicitur Ezechi. xxviij. Eleuatũ est cor tuum: dixisti deus ego sum. Idẽ est cũ gloriatur de aliquo mortali commisso: quod cũ facit coram alijs se de illo laudãdo ad iactantiam pertinet si in mente gloriãdo: habẽdo deliberatam complacẽtiam cordis cũ æstimat se laudari de tali peccato erit inanis gloria. Si grauissime puniti sunt a deo q vanã gloriã quæsierunt de rebus mũdi: cũ terribiliter puniendi sunt q de peccatis quæ sunt i dei iniuriã gloriant. De Dauid rege & pheta legimus. ij. Reg. vlto, ꝙ qa numerare fecit populum suum sibi subditũ vt sic gloriaret in multitudine subditorum: ita deo displicuit ꝙ p prophetam Gad sibi optio data fuit: vtvnũ ex tribus eligeret in punitionẽ illius inanis gloriæ. Aut p septẽ annos famẽ in terra: aut p tres menses guerram: aut p triduũ pestẽ. Elegit quod magis cõmune fuit sibi potẽs accidere sicut alijs. ſ. pestem: & sic in triduũ de peste mortui sunt circa. lxx. milia hominum. Herodes Agrippa qui decapitauit Iacobũ: vt scribitur. Act. xij. sed plenius in historia ecclesiastica: cum esset iratus Tyris & Sydonijs venientes ad eum vt reconciliarentur sedentem pro tribunali vestibus aureis indutum & ad radium solis vt magis luceret: cũ a populo darẽtur ei laudes vt dei nõ hoim: quib⁹ ille acquiescebat & gloriabat: mox percussus est ab angelo: & vermibus scaturiuit corpus eius. Secundo inanis gloria est mortale qñ quis refert intentionẽ suã ad gloriam vt ad vltimũ finẽ ad quẽ etiam ordinat virtutũ opa: vt eleemosynas faciẽdo, orones, ieiunia, & hmõi. Pro quo fine cõsequendo paratus est facere aliqd mortaleꝝ sequat gloriã tẽporalẽ: vel ne amittat famã quam habẽt hoies de eo. Vñ Aug. in. v. de ciui. dei ait. Hoc vitiũ. ſ. amor humanę laudis qd' pertinet ad inanẽ gloriã tam est inimicũ pie fidei si maior sit in corde cupiditas gloriæ q̃ dei timor & amor: vt diceret christ⁹. Quõ potestis vos credere gloriã abinuicẽ expectãtes quę a solo deo est nõ qrẽtes. Io. v? Timebat em quidã ex illis ne putarent ignorantes: vel ne extra synagogam ponerẽtur & perderent famã hominum si credidissent in christum. Exẽplũ cũ aliqd tractatur in cõcilio ciuitatis qd' est cõtra iustitiã cui qs assentit & psuadet vt sic laudetur a ciuib⁹ ꝙ sit amator cõitatis: vel amicus tenẽtiũ statũ seu gubernãtiũ ciuitatẽ vel ne se opponendo perdat famã & opinionẽ quã habebant de eo plonæ ꝙ sit rectus homo & hmõi. Sicut Pilatus cum vellet christũ dimittere: quia innocẽtẽ inuenerat: cũ audiuit a Iudæis: si hũc dimittis non es amicus Cęsaris: timens ne amitteret gloriã seu famã quã qrebat & amabat: vt. ſ. oia faceret quę pertinerẽt ad cõseruationẽ status imperatoris ipsum iniuste morte adiudicauit. Similiter cũ mulier impetita de turpitudine timens ne clamãdo vel aliter renuẽdo infamaret: & gloriosam seu opinionẽ pdat apud alios suæ honestatis pctõ assentit: sicut fecit Lucretia nobilissima Romana: q̃ cũ esset i maxima fama suæ castitatis, Tarquini⁹ filius Tarquinij regis Romanox cũ maritus eius Collatinus domui abesset requisiuit eã de turpitudine & cum assentire nollet minatus est eã occidere: & seruũ iuxta eã vt postea apud maritũ & cõsanguineos accusaret illos reperisse in adulterio & ꝓpterea occidisse: ꝓpter qd' tãtũ amauit gloriã suæ famæ ꝑseuationẽ suæ castitatis ꝙ assẽsit cõmittere adulteriũ: ne poneret famã immaculationis & infamatiõis in gloria sua: in quo facto vtiq; mortaliter peccauit: vt ostẽdit Aug. in. j. de ciui. dei. Idẽ iudiciũ est de quocũq; alio qd' quis agit vel omittit ꝓ salutẽ aiæ vt cõsequat laudẽ humanã: vel ne amittat famã. Tertio cũ quis illud de quo gloriat ꝑsert deo qd' ꝓhibet cũ dr Hiere. ix. Nõ glorietꝝ sapiẽs in sapiẽtia sua: nec fortis in fortitudine sua: nec dives in diuitijs suis. ſ. ita ꝙ illa plus diligat q̃ me: ꝙa hoc esset mortale: vel ẽt cũ ꝑsert testimoniũ hoim testimonio dei: sicut illi de qb⁹ dr. Io. xij. Dilexerũt gloriã hominũ magis q̃ dei. Certe maxima prẽsumptio est & digna terribili pœna: vt miserrimus seruus vellit raperevxorem dñi sui & talis dñi q̃lis est deus. Glia est spõsa dei quã ꝙ se vult & nemini cõicare: vt qs. ſ. sibi attribuat ꝙ̃ sit seu reputetur cã bonox suox. Ego dñs ait ꝙ Esaiã. xlviij. gloriã meã alteri uõ dabo. Vñ & angeli decantauerũt. Gloria in altissimis deo. ſ. sit. Lu. ij. Hãc vult vsurpare q gloriã propriã q̃rit: qd' debet qlibet summe cauere. In huius figurã legitur. Gen. xxxix. ꝙ Ioseph cũ esset pulcherrim⁹ iuuenis & valde industri⁹, & prudẽter & fideliter ageret negotia dñi sui: vxor ipsius dñi sui vidẽs eũ ita elegantem pallio capta ex eo solicitabat eũ ad stuprum: ille aũt recusabat dicens. Oia q̃ sunt in domo dñs mihi cõmisit & de eis dedit potestatẽ præterq̃ in te quę ei⁹ vxor es: quõ possum cõmittere tantũ nephas? Demũ cũ semel p vestimentũ eũ teneret vt cũ ea dormiret. i. cõmiscereꝝ: ille aũ fugit, vestẽ dimittens. Iste dñs Ioseph est dñs deus. Ioseph qui interꝓtat augmẽtũ seruus suus signat quemlibet seruũ dei q tendit ad augmẽtũ virtutũ: talis pulcher est animo iuuenis fortitudine mẽtis prudens in opere. Vxor dñi est gloria. Quærit ergo gloriã quæ deo tribui debet vidẽs aliquẽ multum ꝓficere in virtutibus sibi contigi vt sibi eã attribuat & vt laudem querat ab hoib⁹: & in ea delectet: cũ offert stimulat mentem. Sed verus fidelis dicere debet in mẽte resistẽdo, Dñs dedit mihi quasi dominiũ bonorũ suox oim excepta te: qa ꝙ se vult gloriã. Et si oporteat ẽt vestẽ tẽporaliũ rerũ: vel etiã vitã ipsius corporis qd' indumentũ aiæ est: debet dimittere ne gloriam dei auferat. In alijs casib⁹ vana gliа cõter est veniale. Et qa veniale disponit ad mortale: ideo & ab hac cauẽdũ est. Pã. lxiij. Sagittę paruulox factæ sunt plagæ eorum. Dicit Bern. super Qui habitat. ꝙ sagitta volans in die est vana gloria q̃ in claritate bonox operũ mẽtem tangens ante vulnerat q̃ videat. Sed si sint paruulorum tales sagittæ: id est peccata venialia efficiunt plagæ dispositiuæ, i. mortalia nisi cito curentur.

Inanis gliа tripliciter aggredit tur homine.

Quõ opera bona pubblicẽ sient, ꝓhibeant.

De auferitate b. Dñici.

§. IIII. ET SCIENDVM QVOD

inanis gloria tripliciter aggredit hoiem, in principio, in medio, & ſ fine opis boni. In principio qdẽ cũ qs ilitigat: vt bonũ opus: puta eleemosynã, ieiunij, orationes, sermocinationes ordinatas, gubernationẽ dom⁹, ornatũ corporis: lectiones, & alia hmõi faciat vt laudẽ humanã inde cõsequat. Quod si fiat meritũ operis amittit & pœnã incurrit vanę gliæ debitã ꝓpterea xps Matth. vj. ait. Attendite ne iustitiã vestrã faciatis. i. opera de genere bonox coram hominibus vt videamini ab eis. ſ. vt laudem ab ipsis recipiatis alioquin mercedem nõ habebitis apud patrẽ. Vbi notãdũ ꝙ non ꝓhibet simpliciter dñs opera bona fieri in manifesto corã hoibus: sed ne fiant illa intentione vt laudentur. i. propter vanã gloriã. Et quia illi q sunt imperfecti sunt satis inclinati ad laudẽ hominũ procurãdũ. Ideo vt docet Greg. in moral. Tales si qua bona faciunt singularia extra cõmunia & necessaria ad salutẽ: occulte facere debent ne inanis gloria inficiat intẽtionẽ. sicut fecit beatus Nicolaus cum prouidit necessitati conuicini tribusvicibus occulte proiciens p fenestrã in domũ illius nõ modicũ auri vt nuptui traderet tres filias nubiles quas præpaupertate intendebat prostituere vt inde cũ ipsis viueret. Sed viri perfecti & q sunt positi in exemplum aliorũ debẽt i publico bona facere etiã singularia vt inde populi ædificent & ad similia ꝓuocent: sicut fecit beatus pater Dñicus q in domum quarũdam matronarum hospitatus quę hæreticis adhæserant qui sub pelle ouina austeritatis vt lupi animas eax deuorabant: dormiuit per totam quadragesimã sup rabulã: manifestę portauit cilicium, ieiunauit in pane & aqua, vt vel sic exemplo suę pœnitentię vere nõ simulatæ illas de errore reduceret qd' & ſ. tm est. Debet ergo quilibet sibi cauere ne ꝓpter laudem humanam acquirendã aliquid faciat. quia vt dicitur Lucę. xj. Si oculus tuus fuerit nequa. i. intentio, totũ corpus tuum. i. opus qd' ex illa ꝓcedit tenebrosum erit. i. iniquũ. Intentio tua operi tuo nomen imponit, Inquit Amb. In medio vero insidiat vana gloria: qa etsi qs aliqd' bonũ cœperit puta intentione ad honorẽ dei & salutẽ ꝓximi sui: si de hoc laudatur vel cũ cogitat se de hoc laudari: inaniter hilarescit. Hinc Augu. in lib. cõfes. ad dñm loquẽs ait. Laudatur homo aliqñ de aliquo dono qd' dedisti ei: & tm pl⁹ gaudet se

Universidad de Deusto
Biblioteca

laudari ꝙ donū qđ dediſti ei. Nolle vt aliqđ bonū meū augeret ſu ſſragatio oris alieni: ſed fateor auget ſcilicet ex laude audita nō ſolū ſed & vituperatio minuit. Quotidiana ſomax noſtra ē lingua aliena. Hęc ille. Sed ad cōtrariū debet homo niti. Nā vt dicit Greg. xj. q. iij. inter verba. cū quis calūniat ſeu aliquid mali de eo dr qđ in ſe nō eſſe cognoſcit: in magnā debet ſtitiā proſilire: innocētiā tū ſuā oſtēdere. Cū aūt laudat de bono qđ in ſe nō recognoſcit: vel tantū quātū dicit: qđ frequēter accidit: magnā triſtitiā mētis debet habere. Verū nō debet aliqs ꝓpter impulſum inanis gl̄ię bonū deſerere inchoatū. Vñ dicitur Eccl's xj. Qui ventū obſeruat nunquā bene ſeminat. i. attendit in opę ſuo: ne ſurrepat vētus inanis glorię nunq; bene facit: quia ſimperceptibiliter ſpirat vētū. Sic legimus de beato Bern. ꝙ cū ſemel ſeruenter ꝓdicaret & oēs eum deuote audirent: tentatio inanis glorię eū arripuit dicēs menti ſuę. Ecce nunc bene ꝓdicas: libenter audiris: ſanctus ab oībus reputaris &c. Qđ ꝑpendens beatus Bernardus aliquantulum tacitus ſteti: ſed ſubito a deo illuſtratus tentationi reſpōdit. Nec propter te cœpi nec ꝓpter te dimittā. & ſuā prędicationem vſq; ad ſinē proſecutus eſt. In ſine vero operis inſidiat cū perfecto bono opere ęs vanā cōplacentiā habet. Vnde in figurā dictū fuit Gen. iij. Tu inſidiaberis calcaneo eius. Calcaneus qui eſt finis corporis ſignat cōplementum operis cui ſerpens inſidiat vt vulnerer inani gloria. Qđ qs gaudeat & cōplacentiā habeat ci diligenter cōpleuerit opa ſua: vt oīones cōfeſſiones: eleemoſinas & alia hmōi a natura & gr̄a ē. Nam & delectatio ꝑficit opus ſm ꝓm: & opera virtuoſa dicūtur fructus ſpūs: qa ſm Amb. paſcit mentē ſancta & ſyncera delectatione. Non eſt ergo iſtud de ſe vitioſum: ſed q vanā cōplacentiā in ſe habeat gloriās de tali opere: vel ſe laudās vel gaudēs ꝙ inde laudē hoīm acqrat: hoc ad inanē gloriā ꝓtinet. Ad hoc vitiū pertinet q aliqui faciūt eccl'as: hoſpitalia: capellas: calices: paramēta cū armis ſuis: quādo hoc faciūt vt laudentur. Pſ̄ Gloriabunt in te dñe oēs qui diligūt nomen tuū. In te inquit ꝓnon in ſe. Sic beatus Greg. de ſe narrat circa finē moral. q. poſtq; perfecit illud opus. ſ. expoſitiōis Iob quędā ſuggeſtio inanis glorię ei ſobrepſerat: quamtamen profunda humilitate cōtriuit. Hanc dñs euitare docuit qñ ſanato leproſo dixit ꝓcepit dicens. Vide nemini dixeris. Mat. viij. Et iterū qñ oblatum ei ſurdum & mutum duxit eum ſeorſum a turba eum ſanauit: & eo ſanato præcepit ne cui diceret. Mat. ix. Nō timebat chriſtus incurrere vanā gloriā: qa peccare nō poterat: ſed in hoc exemplū dedit vt quātū i nobis eſt occultemus bona opa noſtra: ne ſcilicet inde quęram⁹ laudē noſtrā qđ ꝓtinet ad vanā gloriā: & ꝑ intēdit chriſt⁹ ꝓcipere, plibendo talē: ſcilicet malā intētionē ibi ſignatā. Sed quāto plus ꝓcipiebat: tāto magis manifeſtabāt: qa quāto magis ſe ſancti volūt occultare: tāto magis eos deus manifeſtat. Sicut narrat Hiero. de ſancto Hilarione qui fugiebat per loca occulta poſt miracula facta, ꝓpter cōcurſū populo⁹: ſed nō ſolū hoies: qnimmo & dęmones eū manifeſtabant. Ait chriſtus Io. viij. Si ego glorifico meipſū: gloria mea nihil eſt. Anſel. in li. de ſimilitudinib⁹. aſſimilat vanā gl̄iā farfallę quā pueri inſequūtur vt capiāt: quia eis videtur qđ pulchrū: ſed cū accepiſſe ſe credūt auſugit ab eis & ad aliū locū volat: ſed ſi caperent qđ habēt: nihil. i. rē vilē quę ad nihil valet. Sic pueriliter viuētes gl̄iā mūdi querūt quaſi quid magnū: & cū credūt ſe habere fugit ab eis: & ſi cōſequūt rē fragilem habēt. Debet ḡ quilibet vanā gloriā fugere: qa res eſt fragilis gloria mūdi. vñ Boetius de philoſophica cōſolatione. O gloria o gloria qđ aliud es in milib⁹ hoīm niſi inflatio quędā auriū. i. ventus diſcurrēs per aures audientiū laudē hois: Et cū gloria ſit quidā eſſe cū honoris & laudis: ex hoc em ꝙ aliqs laudat vel quęcūq; reuerētia exhibet reddit⁹ clarus in notitia hoim. Ideo ſm bea. Tho. ij. ij. q. cxxxij. ar. iij. ſicut magnanimitas eſt circa honorē: ita & circa gloriā. Vnde ſicut moderate magnanimus ꝙtitur honore: ita & moderate vtitur gloria. ſ. ſm rationē. Vnde ſicut ꝓs dicit in. iiij. Ethicorū de magnanimo ꝙ honor ſibi paruū qđ reputat: ita & gloria. Magnitudini em animi repugnat vt res modicas tantū apprecietur: vt de eis glorietꝫ. Et ſimiliter repugnat magnitudini animi ꝙ de his q̄ non ſunt gloriet̄ur. Vnde dr̄ in. iiij. Ethi. ꝙ magnanimus magis curat veritatem q̄ opinionē. Itē in. iiij. Ethicor⁹ dr̄ ꝙ magnanimus non eſt cōtētioſus: qa nihil æſtimat magnum. Nullo⁹ enim contendit: niſi ꝓ re quā eſtimat magnā. Itē ibi dr̄ ꝙ nō curat vt laudetur. ſ. propter ſe: vt etiam dicit bea. Tho. ij. ij. q. e. arti. eo. ad perfectionē hois ꝓtinet ꝙ ipſe cognoſcat ſe: ſed ꝙ cognoſcat ab aliis nō ꝓtinet ad ꝑfectionē ei⁹. Et ideo non eſt ꝑ ſe appetendū: vt. ſ. cognoſcatur ab aliis pōt appeti iquātū vtile ad aliqd: vl̄ ad hoc q deus ab hominib⁹ glorificet: vel ad hoc ꝙ hoies ꝑficiant ex bono qđ i alio recognoſcāt: vel ex hoc ꝙ hō ex bono qđ i ſe recognoſcit per ſtudiū laudis alienę ſtudeat i his ꝑſeuerare & ꝑficere. Et ſm hoc intelligendū eſt illud Eccl'i. xlj. c. Cura habe de bono noie. De vanitate ipſius glorię habes ō. in. iij. §. Sed ꝙ debet euitari: quia virtutes eneruat. pē. Dñs diſſipat oſſa eorū qui hominib⁹ placēt. diſſipat. i. diſſipare permittit oſſa. i. virtutes & opa perfecta ex quib⁹ cōſiſtit robur aię: qui hoibus placēt. ſ. quęrētes laudes humanas qđ pertinet ad vanā gloriā. Vñ Greg. in mora. aſſimilat vanam gloriā latrūculo qui itinerantē vt amicū a tergo occurrēs aſſociat & poſtea eū ſpoliat. Nam inanis gloria incedēti pviā bonorū latenter occurrit & virtutibus & meritis animā expoliat. In cui⁹ figurā legitur. iiij. Reg. xx. ꝙ Ezechias rex Iuda legatis regis Babyloniorum oſtendiſſet oīa ſua preciosa: aurū & argentum & aromata & theſauros ſuos duct⁹ quadā vana gloria dicit ei Eſaias propheta ex parte dei ꝙ omnia illa quę viderant illi legati Babyloniorū ipſi Babyloni auferēt & aſportarēt i terram ſuā: quod impletū fuit tempore Ioachim & Sedechię regū Iuda ꝑ Nabuchodonoſor regē Babylonię: vt pater Hiere. c. ſi. ad ſignificandū ꝙ cū qs manifeſtat theſauros virtutū, ꝓpter laudē humanā: ipſos diabolus rex cōfuſionis aſportat ſeu auferr. Tertio inanis gloria vitia multiplicat. Eſt em vnū ex ſeptē capitalib⁹ vitijs ſm Tho. ij. ij. q. cxxxij. ar. iiij. quod ꝓbat per Greg. xxxj. mora. Quāuis em qdā ponant ſuperbiā vnū ex capitalibus: & hi nō aſſignāt vanā gloriā capitale eſſe vitium: rationabiliter videt⁹ qđ dicit Greg. in. xxxj. moral. ſ. ſuperbiā nō capitale vitiū ſed reginam eſſe & matrē vitiorū a qua immediate oritur inanis gloria vt vnū ex capitalibus. Nō hui⁹ eſt: qa ſuperbia importat quędā appetitū inordinatū excellentiæ. Ex omi autē bono qđ quis appetit quandā perfectionē & excellētiam conſequit. Et ideo cū fines omniū vitioꝝ ordinētur in finē ſuperbiæ: ꝓpter hoc videtur ꝙ habeat: quandā generalē cauſalitatē ſup oia alia vitia vt dicat⁹ mater omniū Item bona aūt per quæ qs excellentia conſequit⁹ videtur præcipue ad hoc operari gloria inquātū importat manifeſtationē bonitatis alicui⁹. Nā bonū naturaliter amatur & honorat a cūctis: & ideo ſicut p gloriā quæ eſt apud deū cōſequitur homo excellentiā in rebus diuinis: ita p gloriā quæ eſt apud hoies cōſequitur quis excellentiā quę eſt in rebus humanis. Et ideo ꝓpter propinquitatē ad excellentiam quā hoies maxime deſiderāt: cōſequēs eſt ꝙ ſit multum appetibilis. Et qa ex eius inordinato appetitu multa alia vitia oriunt: ideo dr̄ vitiū capitale. Et ḡuis ex genere ſuo nō ſit mortale ꝑ hoc nō rollitur qn ſit capitale: & ex ea plura etiam mortalia oriātur. Ex ea autem oriuntur filiæ ſeptem. ſ. inobediētia: iactantia: hipocriſis: cōtentio: ptinacia diſcordia: & præſumptio nouitatū ſm Greg. i. xxxj. moraliū. Hoꝝ ſufficientiā aſſignat. b. Tho. q. ea. ar. v. Illa vitia q̄ de ſe nata ſunt ordinari ad finē alicui⁹ vitij capitalis illa dicūtur filię ei⁹. Finis aūt inanis glorię eſt manifeſtatio ꝓpriæ excellentię. Ad hanc autē poteſt tendere dupliciter. Vno modo directe. Alio modo idirecte. ¶ Si directe aut perverba: & ſic eſt iactantia. Aut per facta & ſi ſint facta habentia aliquā admirationē: ſic eſt præſumptio nouitatum Si per facta alia: ſic eſt hypocriſis. Si indirecte & hoc quatuor modis. Primo quantū ad intellectū: & ſic eſt ptinacia per quā hō nimis innitit ſuę ſnię nolens credere ſententiæ meliori. Sed o quantū ad volūtatē: & ſic eſt diſcordia dū nōvult a ꝓpria volūtate diſcedere vt cū aliꝭ ꝙ corder. Tertio quantū ad locutionē dū aliqs clamoſe cū aliꝭ litigat Quarto quantū ad factū dū qs nō vult exeq ſuperioris ꝑceptū. Quāuis aūt ira cauſet diſcordiā & cōtentionē: tamen qa hoc nō agit cōtra nīſi cū adiun ſtiōe inanis gl̄ię: ꝓhoc ſ. ꝙ aliqs reputat ſibi glorioſum ꝙ nō cedat volūtati vel verbis aliorū ideo ponunt filię inanis gloriæ. Iactātia vero quantū ad cauſam interiorē eius quę eſt arrogātia ponitur ſpecies ſuperbię: ſed exterior frequentius ordinatur ad gloriā

Vana gloria aſſimilat farfallę.

magnanimitas eſt circa gloriā

Inanis gl̄ia vitia multiplicat

Gregorius ſuperbiā vocat pellatē ginā vitiorum

filię ſeptem inanis gl̄ię ſunt ſeptem.

ad gloriā & honorem: & ideo ponitur filia inanis glorię.

¶ De inobedientia. Capitulum. ij.

INOBEDIENTIA PRIMA filia eſt inanis gl̄ię. De qua dixit Samuel propheta. Quaſi ſcelus idolatrię eſt nolle acquieſcere: id eſt obedire. j. Reg. xv. Ex quo arguit Greg. Sine obedientia quiſquis infidelis eſſe conuincitur etiā ſi fidē tenere videat. vñ. q. j. ſciēdū. Dicit. tñ. b. Tho. ij. ij. q. cv. ꝙ illa cōparatio nō eſt ſm equalitatē: vt. ſ. ira ſit graue pcm̄ inobediētię ſicut idolatriæ: ſed ſm ſimilitudinē aliquā inquātū ſcilicet redūdat in cōtēptū dei ſicut idolatria etſi nō tātū. Eſt autē inobedientia aliqñ virtū generale: aliqñ ꝓprū & ſpeciale. Sic & obediētia ſibi contraria aliqñ eſt virtus gñalis aliqñ ſpecialis diſtincta a ceteris. Pro cui⁹ declaratione dicit Tho. ij. ij. q. ciij. ar. ij. ꝙ ſi accipiat obediētia ꝓprie prout reſpicit intentionē formalē rationē ꝑcepti: ſic obediētia eſt ſpecialis virtus: & ſm hoc ad ipſam requirit ꝙ impleat aliqs actū iuſtitię vel alteri⁹ virtutis intendēs implere præceptū: puta honorat parentes: ſeruat feſta & ieiunia: qa hec ſunt ꝑcepta dei vel eccleſię: aliter nō facturus. Sed ſi accipiat obediētia large pro executione cuiuſcūq; qđ pōt cadere ſub ꝑceptum ſic erit virtus generalis & cōcurrit cū actibus oīm virtutū. Sic inobedientia cū per intentionē reſpicit rationē præcepti contēnendo. i. renuendo ſe ſubijci tali regulę ſic eſt peccatum ſpeciale: & ad ipſam requirit ꝙ actualiter cōtemnat præceptū. Si vero accipiatur large inobedientia pro omiſſione cuiuſcūq; quod cadere poteſt ex quacūq; intentione fiat nō tū cōtemnendo præceptū ſic eſt vitiū generale & reperitur in omni peccato: & ſic ab Ambro. diffinitur peccatū eſſe cœleſtiū inobedientia mandator⁹. Hic ergo dicetur de inobedientia: prout eſt vitiū generale vt frequēt̄ius i ſcriptura ſacra accipitur aliquando prout eſt ſpeciale. Tantū aūt eſt vitium inobediētię: vt per eā de paradiſo expulſi ſimus: nec reuerti potuerimus aliter q̄ per obedientiam duriſſimā chriſti qua patri obediēs fuit vſq; ad mortē crucis. Vnde Apl's Roma. v. Sicut ꝑ inobediētiā vnius hois Adę. ſ. cū comedit de ligno ſcientię boni & mali cōtra dei ꝓceptū multi ꝓſtituti ſunt peccatores: ita per obediētiā vni⁹ hois Ieſu chriſti multi iuſtificabūtur: qui ſcilicet imitati eum fuerint in obedientia ꝓceptor⁹: & ſic in figurā per aliam viam reuerſi ſunt Magi in regionē ſuam Matt. ij. qui ſunt duces fidelium. Regio noſtra eſt paradiſus via alia: id eſt contraria ad eam ex qua inde venimus: eſt obedientia: per inobediētiam enim in hoc exilium venimus. De hac Pſal. inquit. Maledicti qui declinant a mandatis tuis. Pſ̄. cxviij. Vbi tria notantur.

¶ Primo punitio rebellionis: ibi. Maledicti.

¶ Secūda expreſſio inobeditionis: ibi. qui declinant.

¶ Tertio plurificatio trāſgreſſionis: ibi. a mādatis tuis.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Inobediētia aliqñ ē ſpeciale vitium

Per inobediētiā ſcitur maledictio dei.

Maledicta terra inobediētię.

Secūda maledictio.

Tertia maledictio inobediē tię.

Deiobedientia Adę.

Inobedientia Saul.

Inobedientia

Scięndū ꝙ per inobedientiā ſeu rebellionē incurrit⁹ maledictio dei: qñ oſtēdit Pſ̄. dicēs, Maledicti ſcilicet a deo. Ad qđ etiā facit qđ dr̄ Deut. xxvij. Maledict⁹ qui nō ꝑmanet in ſermonib⁹ legis hui⁹: nec eos opere ꝑficit: ſcilicet obediēdo, & Eccl'i. xlj. Vhe vobis impijs viri: q derelinquiſtis legē altiſſimi: ſcilicet ꝑ inobedientiā: & ſi nati fueritis i maledictionib⁹ naſcemini: & ſi mortui fueritis in maledictione erit pars veſtra. Maledictio dei deſignat punitionem Dicere enim dei eſt facere. Maledicit ergo deus cum malum pœnę facit. i. irrogat inobedienti. Maledicit aūt ꝓpter inobedientiam tripliciter deus.

¶ Primo per aſſlictionem corporis.

¶ Secundo per impugnationem orbis.

¶ Tertio per priuationem numinis.

De primo dictū fuit Adę Gene. iij. ꝓpter inobediētiam ſuam. Maledicta terra in opere tuo. i. ꝓpter opus tuę trāſgreſſiōis. Terra corporis tui erit maledicta: & aſſlicta multipliciter. Spinas em & tribulos diuerſarū paſſionū & ſſirmitatū germinabit tibi. Oēs em pœnę qbus ſubditi ſum⁹ famis: ſitis caloris: frigoris: & infirmitatū: ſunt in pœnam illius inobediētię. Spinas em cōcupiſcētię terra ſenſualitatis germinat: qa caro cōcupiſcit aduerſus ſpm̄. ad Gal. v. qđ ex illa inobediētia, pceſſit: immediate em cū rō nō obediunt deo: & caro ſe rōni rebellauit. Sed a maledictio eſt: qa oēs creaturę pugnāt cōtra hoiem ꝓpter inobediētiā vbi prius oēs obediebāt hoi. Sap̄. v. Pugnabit pro eo orbis terrarū ꝓra inſenſatos. Et iuſte quidē actū eſt vt cū oīnis creatura deo obediat faciēs id ad qđ inſtituta eſt: & ſic ꝑceptū poſuit cunctis creaturis: & non ꝑteribit. pē. cxlviij. qđ patet ad ſenſum ſi inobediēs deo repert⁹ fuerit cū ad hoc ei ſeruiāt vt obediat deo oēs impugnent eum & maledicāt affligendo ipſum etiā vermes & pulices & muſcę & araneę. De inobediētibus dr̄ etiam Deut. xxviij. Si nolueris audire vocē dñi dei tui vt cuſtodias & facias omnia mādata eius. ſ. obediēdo: veniēt ſup te oēs maledictiones iſtæ & apprehēdēt te. Maledict⁹ eris in ciuitate: maledict⁹ in agro maledictū horreū tuū: & maledictę reliquiæ tuæ: maledictus fructus ventris tui: & fructus terræ tuæ: armenta boum tuorum: & greges ouiū tuarū: maledictus eris in grediens. i. incipiens aliqđ opus: & maledictus egrediens id eſt finiēs opus. Et maledictiones explicans ſubdit. Mittet dominꝰ ſamē & eſurię & increpationē in omnia opera tua quę facies donec cōterat te & perdat velociter. Adiungat tibi dñs peſtilentiam donec conſumat te. Percutiat te dñs egeſtate: febri: frigore: ardore: & ęſtu: & aere corrupto ac rubigine. Sit cœlū ſuper te æneum: & terra quam calcas ferrea. Det dñs imbrē terræ tuę puluerem: & de cœlo deſcēdat ſuper te cinis. Tradat te dñs corruentem ante hoſtes tuos: per vnā viā egrediaris cōtra eos: & per ſeptē fugias & diſſpergaris p oīa regna terrę. Sitq; cadauer tuū in eſcam cūctis volatilib⁹ cœli & beſtijs terrę. Percutiat te dñs vlcere Egyptiſcabie & prurigine. Percutiat te amētia & cecitate & furore mētis & multa alia ibi habes. Eccleſia etiā punit inobedientiā maledictione excōicationis. Nam pertinaciter inobtēs excōicat apl's. ij. Cor. xj. Et in promptu habētes vlciſci oēm inobedientiā. vñ. xj. q. iij. abſit. dr̄. In veteri lege q facerdotib⁹ non obtēperaſſet: aut lapidabat a pplo: aut cōtemptū. ſ. inobediētię expiabat cruore. Nūc aūt inobediēs ſpūali animaduerſione truncat. i. excōicat Excōicatio aūt maledictio dr̄ in iure. vt. xxiij. q. iij. cū ſancti viri. in. §. ꝓcedē. ad illud cap'm. Tertia maledictio q̄ oībus peior eſt: qa priuat deviſione & cōſortio ſanctor⁹. Maledicti erunt qui cōtēnunt te. ſ. per inobedientiā. Tob. xiij. Chriſtus em dicet reprobis: qui mādata ſua non ſeruauerūt. Diſcedite a me maledicti in ignē ęternum. In huiꝰ etiā figurā Chriſtus maledixit ficulneę quā ſine fructu reperit Mat. xxj. vñ ſubito ſiccata eſt & nō apta niſi ad ignē. Sic qui ſine fructu obſeruationis mandatorū reperiūtur a chriſto maledicūtur. i. reprobātur ita q amplius mereri nō poſſunt vel deo frui: ſed ad ignē gehēnę mittūtur. Effi citur etiā inobediēs aridus p indeuotionē quā habere nō pōt. Vñ Bern̄. Nō dabit inobediēti copiā ſuę tātę obediētię amator qui mori maluit q̄ nō obedire. ſ. chriſtus. Sed nec q fructū exauditionis i oīone pcipit. Vñ ꝑuer. xxviij. Qui declinat aurē ſuā ne audiat legē: oīo eius erit execrabilis. Aug. Qui a ꝓceptis dei auertit qđ in oīone poſtulat nō meretur. Inter oēs creaturas non videntur eſſe niſi duę q deo inobediētes ſunt. ſ. diabol⁹ & malus hō: et ideo cōgruū eſt: vt ſicut quaſi ab oibus maledicit diabolus in deteſtationē ſui: ſic & inobediēs hō: & cū eo ſocie⁹ quaſi attinēs ei⁹ ſicut chriſti dicūt parētes: frater ſoror: & mater: q faciūt ꝑs ſui cœleſtis voluntatē: vt dr̄ Matt. xij. Vltra ꝑpositionē ſeueriſſimā inobediētię Adę: ꝓpter qđ dr̄ Zach. xiij. Adā exēplū meū i punitione inobediētię ab adoleſcē tia mea vt mihi caueā ab inobedientia. Plura alia exēpla habenē. Vxor quidē Loth propter inobedientiā ſuam ad verba angeli verſa eſt in ſtatuā ſalis. Gene. xix. Saul propter inobedientiā ſuam priuatus eſt regno. Vñ dr̄ j. Reg. xv. Pro eo ꝙ abieciſti ſermonē dñi & dñs te abiecit ne ſis rex. Prophera dñi qui cōtra ꝓceptū mandatum ducauit in Samaria ꝓpter ſuā inobedientiā a leone ſuffocatus eſt in via. iij. Reg. xiij. Quidam etiā ga noluit obedire vni ex filijs ꝓphetarū dicēti ſibi ex parte dei ꝙ percute ſignās inobediētiam prælatorū q nolūt gladio correctionis percutere vitam ſubditorum. De filio inobediētię dr̄ Deut. xxj. Si genuerit homo filiū contumacē & proteruū qui non audit imperiū patris & coercitus obedire cōtēnit accuſatus a parentibus in porta ciuitatis coram ſenioribꝰ lapidabit eum oīs ppl's. Vaſthi regina vxor regis Aſſueri Inobedientia

Universidad de Deusto

Vasthi regno & coniugio. Hester.j. Ionas qa noluit dño obedire reginæ. in eundo ad prædicandū in ciuitatē Niniuē. orta tēpestate, ppter hoc in mare, pietā est. Ione.ij. Populus Israel qa deo obedire cōtempsit. i. decem tribus a Salmanasar rege Assyriorū in captiuitatē ductę sunt in Niniuem: & postea ppls Iuda cū rege suo Sedechia, ppter contēptū mandato rum dei a Nabuchodonosor i Babyloniam captiui ducti sunt: vt in. iiij. Reg. vlti. & Hiere. vlti. Iosephus & Azarias quia contra obedientiam Iudæ Mchabæi ducis exercitus Israel mouerunt bellū cōtra inimicos: debellati sunt occisis duobus milibus. j. Mach. iiij. Quidam monachus noīe Malchus qa cōtra obedictiā abbatis recessit ad visitandū parentes: captus est ab infidelibus vbi multa ppessus est: vt habet in vitis patrū. Quidā liberatus est a btō Benedicto cū vexaret a diabolo: qa ꝑ obedientiā ipsius pris ordinem sacrum suscepit a diabolo arrept⁹ est iterum. Marcus Torquatus consul Romanorū: ꝙ cum esset in campo contra hostes, filius eius contra obedientiam seu mādatū patris ipsius mouit bellum: quis magnam victoriam habens eum decapitauit vt narrat Valerius: quod Aug. in lib. de ciui. dei non reprobat. Cauendum est summe ab inobedientia quæ tot maledictionib⁹: tot malis punitur.

Inobedientia Ioseph & Azariæ.

§. II. QVNTVM AD SECVNDVM

De secūdo gñe peccati inobedietiæ.

Inobedientia ipa exprimit: dū dr. qui declinat. Declinare autem a mādatis est recedere ab eis. i. nō obedire. Esa. xxx. Nec ad dexteram nec ad sinistram. f. viæ declinetis. Via ad patriam est obseruatio mandatorum. Mādata sunt de actib⁹ virtuum fm Tho. quę cum consistāt in medio: ille declinat ad dexterā viæ qui recedit a mādato p excessū: in circa virtutem: ille declinat ad sinistrā q recedit a mādati obseruatione p defectū virtutis. Sicut circa primū mandatum ad sinistrā declinat q idola colit nō deū: ad dexteram qui superstitiose colit: & sic de alijs. Sed vt ait Pō. & allegat apostolus ad Roma. iij. ad ostendēdum vniuersos declinare. Non est intelligens: nec requirens deum: omnes declinauerūt, simul inutiles facti sunt: nō est q faciat bonum: nō est vsq; ad vnum. Vbi fm bea. Tho. super dictō passu in epistolis Pauli Pō. notat primo inobedientiā vel transgressionē mādatorū: ibi. Non est intelligens. Secūdo amissionē inde præmiorum: ibi. simul inutiles facti sunt. Tertio collectionem in hmōi cunctorū: ibi. non est qui faciat bonum &c. Primo inobedientia notatur: ibi. omnes declinauerūt simul. i. recesserūt a regula diuinæ legis Esa. lvj. Omnes in viam suam declinauerunt. i. a mandatis dei recedentes, ppriam voluntatē secuti sunt. Sed huic declinationi præmittunt duo quę concurrunt in peccato. Primū est defectus discretionis seu rationis: ibi, nō est intelligēs. Omnis enim malus est ignorās, inquit Phs. quod verum est in particulari eligibili. Secūdū est defectus rectę intentionis: ibi. aut requirens deum: non est f. intentionē suam dirigendā ad deū. Pō. Faciē tuā dñe requirā. Amissio præmij notatur: ibi simul inutiles facti sunt. Hoc inutile dicimus quod non consequit finem suū: & ideo cū homines a deo declinant nō obedientes mādatis eius propter quem consequendū facti sunt: inutiles dicunt cum nō assequantur præmiū. Sap. iij. Impiorū multitudo non est vtilis. In terrā, pmissionis ex oībus numeratis in ægypto aptis ad prælia. f. sexcētis milibus solum duo intrauerūt. f. Caleph & Iosue qui seruauerūt & firmi steterūt in obediēdo dño. In figurā ꝙ de omni vniuersali multitudine quę fuit i sex mūdi ętatib⁹ nullus intrat in vitā æternā: nec princeps vl sapientissimus vt Moyses: nec sacerdos etiam summus vt Aaron: nisi duo obseruet charitatis mādata dilectionis. f. dei & proximi. Et in his duob⁹ mandatis vniuersa lex pēdet Matt. xxij. Compræhēsio cūctorū notat ibi. Nō est qui faciat bonum. f. aliquis: qđ intelligitur fm ppriā virtutē: id est nullus p seipsum faciat bonū: nisi a deo adiutus. vel complete nullus bonum facit: qui. f. in aliquo deficiat. iuxa illud. iij. Regū. viij. Non est qui faciat super terram bonum: & non peccet. Vel loquitur de congregatione malorum. Non est vsq; ad vnum. f. christum. & sic ponitur exclusiue. Sed notandum ꝙ cum quasi oēs declinent a mādatis dñi dicantur: diuersis tamen de causis declinant ab eis.

Declinatur a mandatis propter tres causas.

¶ Aliqui per impotentiam.
¶ Aliqui per ignorantiam.
¶ Aliqui per certam scientiam.

Quantum ad mādata dei nullus pōt iuste se excusare ꝙ seruare non possit. Nam etsi non propria virtute: tū cum adiutorio gratiæ cuncta seruare potest: ad quā recipiendā si facit quod in se est non ei denegabitur. Vnde Hiero. dicit. Maledictus omnis. f. a deo qui dicit deum aliquid non possibile præcepisse. De mandatis autē hominū dicit be. Tho. ñ. ñ. q. xliij. ꝙ si prælatus tot præcepta multiplicet: ꝙ ea subditus implere non posset: excusatur a pcō. Et ideo prælati debēt abstinere a multitudine præceptorū. Ad hoc facit regula iuris. Nemo pōt ad impossibile obligari. extra de reg. iur. lib. vi. Et intelligitur non solum de impossibilitate facti: sed etiā iuris fm glo. ibi. Vnde prælatus contra ius aliquid mādat nō pōt obligari ad illud. i. nec tenetur nec debet obedire. Si aūt dubitat vtrum possit facere: qa graue & durū est: obedire debet. Vū di. xix. c. in memoriā. dicit. Licet vix ferendū ab illa sancta sede imponatur: iugum tñ seramus & pia deuotiōe toleremus. De ignorātia mādatorū ex qua aliqui declināt. Nota ꝙ in mandatis quę sunt de iure diuino nulla ignorantia excusat a morta li: sed vt apls dicit. Ignorans ignorabitur. i. a deo reprobatur si transgrediatur mandata necessaria ad salutem. Inposit iuis seu humanis pręceptis nisi habeat iustā causam ignorantiæ: vt qa nō potuit scire nec habuit qui doceret: non excusatur a pcō q tenetur ad seruandū & non seruat. vnde Aug. Illis oīno ignosci non poterit qui a quo discere nō habētes operā non dederūt. dist. xxxvij. §. fi. Et Nicolaus papa dicit. Si decreta Romanorū pontificū nō habetis: de neglectu atq; incuria redarguendi estis. dist. xx, si decreta. De ignorātia tamē multa habē. ē. in. j. parte. &. j. in titu. de accidia. Declinant alij scienter a mandatis: & aliqñ hoc ex sufficiēti rōne: aliqñ ex negligētia: aliqñ ex cōtēptu.

Ex rōne nullus pōt declinare licite a mādatis dei in vllo casu: nisi deus sibi cōtrariū mādet: vt Mādauit Oseæ ꝙ co gnosceret mulierē fornicariā. Ose. j. qui in hoc nō peccauit fm Tho. qa hęc est iusta lex & præceptū qđ deus ordinat. Sed in pręceptis prælatorū potest declinare aliquādo sine pcō. Dicit Pe. de Pal. in. iij. ꝙ si prælatus pręcipit alicui aliquid errās nō pręcepturus si sciret veritatem: pōt ta lis salua obediētia. i. sine pcō non implere illud. eē de rescrip. c. si qñ. Dicit etiā idē Pe. ꝙ pręcepta principis intelliguntur saluo iure alterius. C. de eman. libe. ne autē. Vnde nō oportet semp mādatū papæ iplere: sed sufficit causam ꝓbabilē nō implēdi allegare: vt expōsse dr in illo. c. si qñ. illa em̄ rō debet mouere delegatū quę mouit delegantem. Vū si scit se habere causam nō implēdi qđ papa mandat: quā si scireet credit verisimiliter ꝙ cōtrariū mandasset: nō tenet implere. Sup dicto. c. si qñ. de rescrip. dicit etiam Anto de But. ꝙ subditus mādato suprioris debet obedire: nisi subsit causa quā allegare debet: verbo. f. vel scripto. Nec dr ꝙs contrauenire mādato superioris si motus iusta causa non obedit. Si aūt dubitat vtrū superior eum intēdat obligare ad faciendum etiam si sciret sibi vnde mouetur subditus ad nō faciēdū ęstimās iustā causam habere debet obedire. ar. xxij. q. j. quid culpat. vel significādo expectare sectam iussionē. vt in. c. si qñ. de rescrip. Ex neglectu declinando id est non seruādo mādata diuina aut humana: facere contra obedientiā est inobediētia: put est vitiū gñale: saltem ea q̄ sunt ab apīis & eor⁹ successorib⁹ institūta nulla desidia negligant: nulla dissentiōe violētur: nulla cōcertatiōe turbent. Iulius papa. xxv. q. ñ. amputato. Sciendum tū fm Tho. ñ. ñ. q. ciij. ꝙ vbi cōmittit pcō veniale non est ibi, ppria inobedientia: sed cū cōmittit mortale. Nam venialia non sunt contra præcepta. Vbi etiam notādū fm Cancellariū Parisien. & alios doctores ꝙ non oēs ordinationes ecclesiæ vel prælatorū sunt in pceptō: ita ꝙ trāsgredientes etiā scienter peccent mortaliter: sed sicut in lege diuina quędā sunt monita simplicia cōtra quæ faciēdo esset de se veniale: vt illud Leuit. xix. Corā cano capite surge. i. reuerentiā seniorib⁹ pbe. Quędā pręceptoria ꝑ q̄ operando esset mortale: vt decē pcepta & q̄ reducunt ad ea: & in nouo testamēto credere explicite articulis fidei: & sacramenta suscipe fm tpa & qualitatē psonarū. Ita etiā in lege canonica vel ciuili seu ordinationib⁹ prælatorū sunt quędā præceptoria: quędā monitoria. Qui facit cōtra pcepta diuina vel humana sumēdo, pprie & stricte pceptū: etiā si nō faciat ex cōtēptu sed ex neglectu, peccat mortaliter. Vnde Greg. Qđ pręcipit, imperat: qđ imperat, necesse est fieri.

Inobedientia nō ęgrauissimū peccatū

Nota ꝙ aliquā fuit licitū a deo mandatum

Adde ꝙ tacta uisti h. e

& post eū Alexan.

Ex neligentia decli nant a mandatis dei.

Nō oēs ordinationes sunt in pcepto.

xiij. q. j. §. ītē Grego. Apls. ñ. Tim. iiij. inter criminalia ponit illud. Parētibus non obedientes. Et ad Rom. xij. capit. Qui potestati resistit pīatis nō obedīēdo. dei ordinationi resistit: & ipe sibi dānationē acqrit. Ratio hui⁹ est fm bm Tho. ij. ñ. q. cv. ar. j. qa illd est mortale qđ cōtrariat charitati p quā est in nobis vita spūalis. Talis aūt est inobediēntia præceptorū. Exigit em̄ charitas qua dns diligit vt mādatis eius obediat. fm illd Io. xiij. Si quis diligit me sermonē meū seruabit. Et in pceptis dei cōtinet ꝙ etiā superioribus obediat. fm illud ad Heb. vlt. Obedite ꝓpositis vestris & subiacete eis. Et Rom. xiij. Ois aīa potestatibus sublimioribus subdita sit. Facit etiam contra iustitiam & charitatē christi q̄ nō obedit iustis præceptis superior⁹: p hoc ꝙ subtrahit obedientiā debitā. Ex cōtēptu aūt declinat a mandatis qui nō tm̄ ex negligētia: sed etiā ex quadā rebellione & obstinatiōe renuit subīci præceptis superior⁹. Et hęc est inobediētia stricte & formaliter speciale peccatū. vñ Prouer. xviij. Impius cū in ꝓfundū pcōrū venerit. cōtēnit. Et christus Luc. x. Qui vos. f. prælatos spernit: i. cōtēnit in mandatis vestris me spernit. Itē Nicolaus papa. Si qs dogmata: mādata: interdicta: sanctiones: vel decreta ꝙ catholica fide vel ecclesiastica disciplina: pro correctione imminētiū vel futurorū malorū a sedis apostoli eę pīsule, pmulgata ꝓtēpserit: anathema sit. i. fiat. xxv. q. if. si quis. Et vt dicit Bern. in lib. de dispēsatiōib⁹ & pceptis. Cōtēptus vbiq; dānabilis. i. mortale est. Facere aliquid ergo contra pręceptū diuinū vel humanū non ex contēptu sed ex passione mortale est. Facere autem ex cōtemptu nō solū mortale est sed grauius: & nō solū si fiat cōtra præceptū: sed etiā si fiat cōtra mandatū. i. cōtra illud qđ de se est veniale mortale. Vnde q̄ dicit Augu. Nullū est adeo veniale qđ nō fiat criminale dū placet. di. xxv. §. alīs. Expōit glo. i. cui⁹ contēptus. f. venialis: ita ꝙ ipse cōtēpt⁹ est mortale. Et cuius graue peccatū mortale sit talis inobedientia seu precepti contēptus: non tm̄ grauissimum omnium. Cū em̄ grauius sit cōtēnere pręcipientē ꝙ̄ præceptum eius: ō illa pcā q̄ sunt cōtra personam præcipientē sunt grauiora peccatis inobedientiæ quę sunt contra præceptū eius. Si cut blasphemia erga deū. homicidiū erga ꝓximū magis ꝙ̄ inobedientia fm Tho. vbi. ē. Et quia vt dicit Augu. in lib. confes. In potestatibus humanę societatis sicut ad obediendū maior minori recte præponit. ita deus omnibus: dist. viij. quę contra mores. Ideo quanto superior est ille q pręcipit tāto graui⁹ est esse inobedientē illi. & ideo grauius est esse inobedientē deo ꝙ̄ hoī. Itē ex trāsgressione pceptorū diuersoꝝ eiusdē superioris: tanto est aliquid grauiꝰ peccatū: quāto magis pręceptū illud est de intentione pcipientis siue dei siue hoīs. Itē sciendū ꝙ peccatū primi hominis qđ in oēs emanauit nō fuit inobediētia fm ꝙ est speciale peccatū: sed superbia ex qua homo ad inobedientiā processit fm Tho. Pō. cxxiij. Declinātes aūt in obli. i. recedētes a mādatis quibus obligantur & per hoc intrantes in obligationes pœnæ debitæ ꝓ trāsgressiōe adducet dñs cū operātibus iniquitatē. f. ad infernū: De contemptu tamen plenius habes in. iij. parte. intitu. de religiosis.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

attendēdū ꝙ in plurali dicit: a mādatis tuis: qa plura sunt mādata diuina & humana a quorū nullo debet declinari. Mādata ecclīæ & ꝓlatorū dei, mādata dei pōt fi iusta sunt: qa a deo ispirata eis fm illud Prouer. viij. qđ ait sapiētia diuina. p me legū cōditores iusta decernūt. Et q̄uis cōtingat assignet differētia ista inter mandatū & præceptū: qa mandatū nō obligat de necessitate salutis: ei⁹ trāsgressio est venialē: sed pceptū sit de necessitate salutis quia obligat ad mortale: tm̄ frequēter mādatū sumit, ꝓ pcepto. Vnde christus discipulis loquēs de dilectione summe necessaria haberi dixit. Hoc est pręceptū meū vt diligatis inuicē. Io. xv. Et alia vice ait. Mandatū nouū do vobis vt diligatis inuicem. Ioan. xiij. Et ipse Ioānes in prima Canō. sua inquit. Hoc mandatū habemus a deo vt qui diligit deum diligat & fratrem suum. Sic etiam in Pō. mandatū ponitur pro pcepto hic & alibi quasi semp fm illud Pō. cxviij. Tu. f. de mandasti mandata tua custodiri nimis: id est valde: quia vsq; ad mortem sustinendā. Dicitur eccli. xliij. Vsq; ad mortem certa pro iustitia conseruanda: circa quā sunt mandata. Cum autem sint multę ordinationes ecclesię & rectorū quæ sint mādata. i. pręcepta obligātia de necessitate salutis nō est facile de oib⁹ aliqua cognitio ex materia vel forma. Ex materia quidem si sit ordinatio de re necessaria ad charitatē vel iustitiā vel diuinā reuerētiā. vt illud de correctione fraterna. Corripe eū inter te & ipm̄ solū. Matt. xviij. qđ est pręceptū diuinū. Et ꝙ eucharistia a ieiunijs sumat: qđ est pceptū eccl̄iæ. de cōse. di. ij. liquido. Et ꝙ nō fiat clādestina mrimonia. xxx. q. v. p totū. Et ꝙ nō reddat debitum in adulterio pmanēti ab alio. xxxij. q. j. p totū. & hmōi. Hoc tñ pōt male determinari nisi ex cōi declaratione doc. Ex forma aūt. 4 ex mō locutionis vel scripturę ipsi⁹ ordinatiōis pōt hoc pcipi multipliciter. Primo ex pœna spūali posita in ꝓ facientē videlicet sīnia excōicatiōis lata: q̄ pœna maxia ē in eccl̄ia. xxiij. q. ij. de illicita. Vñ oēs ordinationes eccl̄ię vel prælatorū q̄ fiūt vel factę sunt sub pœna excōicatiōis late sīnię nulli dubiū sunt pceptorię: q̄uis nō dicat verbū pcipiēd vel mādādi. Et sciēter ꝓfacientes subditi peccāt mortal⁹: nisi cōsideāt intolerabilē errorē. Idē si fiāt sub pœna suspēsiōis de positiōis vel interdicti. Sed si fiāt sub pœna excōicatiōis cō minatoriæ. i. nō late sīnię sed ferēdę nō ē vsq; quaq; verū & clarū. Quibusdā videt ꝙ sit mortale trāsgressio talis ordinationis fm Io. Neapo. pcipue cū est in iure cōi scripta. Si aūt ab hoie fiāt dubiū est. Sed o ꝓt hoc ppēdi ex pœna corporali grauiꝰ: vt si, phibeat aliqd sub pœna mortis vl mutilatiōis, ꝓ tit pleges & statuta ciuitatū: q̄ fm Tho. in. j. ij. obligāt ēt in foro cōsciētię ad obseruātia: vel pœna īcarceratiōis q̄ inferr etiā ab ecclīasticis: & in religionib⁹ mor tale est. Nō em̄ infert talis pœna, nisi ꝓ eo qđ multū esset lesiuū iustitię & boni cōis. Idē videt si sub pœna grauiori cul pę debita aliquid, phibeat: vt in religiōib⁹ aliqb⁹. Tertio pōt hoc haberi si ordinatio fiat sub tali forma. pcipio vel mādo in vīrtute obedientię vel spūs̄ti vel sub ītermina tione maledictiōis ęternę: vel sub obligatiōe pēi mortalis. Hmōi modis vtunt cōiter nūc plati cū intēdūt pcipere subditis aliqd necessariū faciēdū: & eccl̄ia i suis ordinationibus. In regula tñ bti Frācisci etiā absq; mō tali loquēdi habētur multa pcepta obligātia ad mortale: vt hī in clem. exiui de paḍiso. et de v̄. sig. Sed cū pceptū sit obiectū obedientię fm Tho. vbi. ē. quōcūq; inotescat & qbuscūq; vbis pceptū superioris subdito certitudinaliter teneē obedire: als fiat virtuti vbor⁹. iuxta illud Greg. Hūanæ aures talia vba iudicāt qualia foris sonāt. xxij. q. v. hūang. vbi dicit glo. ꝙ cū nō cōstat de intellectu legislatoris vel mādātis nō est a vbis recedēdū. vt ē de spō. c. ex lītis. j. &. ff. de leg. iij. ñ alr. als aūt faciēdo ꝑ ordinatiōes eccl̄ię vel ꝓlatorū vel regulārū vel statutorū q̄ nō sunt pceptoriæ est venialē, nisi fieret ex cōtēptu. Præcepta aūt eccl̄ię cōia ad q̄ oēs obligāt sunt plura: vt de obseruatiōe festorū: & de obseruatiōe ieiunio rū: de pfessiōe semel in anno faciēda: de cōiōe etiā suscipiēda de auditiōe missę dieb⁹ festiuis: de cuitatiōe excōicatorū: de abitinētia ab eiu carniū feria sexta & sabbato in leta lia, de sumēda eucharistia ieiuno stomacho quo ad nō infirmos grauiter, de cauēdo a torneamētis, de nō faciendo aliqd eorū in qb⁹ est lata sīnia excōicatiōis a iure. Vltra ista decē cōia gña sunt q̄dā alia pcepta spectātia ad spāles statuis: vt ad clericos, vel religiosos, vel cōiugatos, vel medicos. Et de decē pceptis legis diuinę habes. ē. in. j. p. tit. xv. c. vnico. De pceptis eccl̄iæ habes. j. i trac. de accidia: q̄ cōiter omittūt ex negligētia q̄ ad accidiā prinēt. Et in ti. de gula quo ad pceptū de ieiunio & abstinētia carniū. De pceptis pertinētib⁹ ad stat⁹ pīatos vel alioꝝ habes in. iij. par. in ti. de illis statib⁹. Nūc aūt agē⁹ solū de pcepto solutiōis decimarū qđ partim diuinū est: & partim eccl̄ię. f. q̄ ad quotā.

Et ex cōtēptu aliqñ dimittit, ppter malā vītā clericorum.

¶ De retentione decimarū vbi agitur quomodo & si excusantur non dantes decimas.

Capitulum. III.

SVMITE PSALMVM ET date tympanū psalteriū iocūdū cū cithara. Pō. lxxx. Sic exponit Gratia. xij. q. j. eccl̄ias. §. seq. Sumite. f. vos ppli. psalmū. i. diuina officia quę principaliter sunt de psalmis. Psalmus em̄ interpretat laus dei: & officiū totū est ad laudē dei. Sumite ergo diuina officia a clericis: & date eis tympanum. i. temporalia: quę idcirco dicuntur tympanū: quia sicut ad sonum tympani hoies corporaliter gaudent & recreantur: ita p temporalia recreatur

Psalmus

qđ iterpretat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus & lerificat in sui sustētatiōe. Qui ēm seminat spūalia ab eis debēt metere corporalia. Et qui altario seruiunt debent viuere de altario ſm apl'm. j. ad Cor. ix. Et christus Luc. x. Dign⁹ est operarius mercede sua, & multa alia testimonia scripturę q̄ ibi notat Gratia. Et propterea institutū est a deo & ecclesia decimas dari in sustētationē ministror: ecclesiæ q populis ministrāt spūalia vt diuina officia & sacramēta. Sed vt sint fructifera aīab⁹ ista. ſ. psalmi diuinor: & tympanū decimar: & oblationū, sit tibi psalteriū. ſ. decachordū. i. obseruatio decē p̄ceptor: iuxta illud. In psalterio decē chordar: psallite illi. Et ista obseruantia p̄ceptor: sit cū cithara quæ dulcius sonat psalterio. vt dicit glo. & signat charitatē: nihil ēm dulcius charitate. Tūc psalterium est iocūdū. i. obseruātia mādator: qū sit in charitate. Et diuina igitur ministrāda & tpalia decimar: danda cum obedientia mādator: & charitate. Exo. xxij. Decimas & primitias non tardabis dño offerre. Est autem triplex decima.

¶ Prima decima spiritalis.
¶ Secunda decima temporalis.
¶ Tertia decima substantialis.

decima spūalis qd sit.

§. I. DECIMA SPIRITALIS QVAE

figurabat p decimā materialē est humiliatio seu recognitio oīs sui boni a deo: & defect⁹ sui a se. Decima est pfectionis signū: qa denarius numerus est numerus quodāmodo pfectus: qa est limes prim⁹ numeror:. Nā vltra nō ꝓcedit nisi replicādo p̄teritos numeros. Nouenarius est numerus imperfect⁹: qa nō attingit ad decimū. Dare ergo deo decimā spūal'r est qcquid pfectiōis in se est deo attribuere: & quicquid defect⁹ est sibi retinere. i. a se recognoscere: scd'm illud Osee. xiij. Perditio tua ex te Israel: tātum in me salus tua. Ad qd' facit qd' ait Hiero. sup Malachiā. Possumus decimas & primitias sic interp̄retari. Si qs doctus & eruditꝰ in lege dñi pōt alios erudire, non debet suę attribuere prudentiæ: ingenioq; quod possidet: sed gratias agat primum dño qui cuncta largitur: deinde sacerdotibus & ministris a quibus est eruditus, xvj. q. j. reuertimini.

De decima tpali.

§. II. DECIMA TEMPORALIS

est obseruatio quadragesimæ cū debita obseruatiōe & deuotione & ieiunio. Cū ēm ann⁹ p. ccclxv. dies voluit⁹ ieiunādo, xxxvj. q sunt a prima dñica q̄dragesimæ vsq; ad pascha ieiunabiles: nā sex dñicis dieb⁹ q interponūt nō ieiunatur: quasi anni decimas deo dam⁹. Est ēm. xxxvj. numerus decima pars diei: anni. Hæc Greg. de conse. dist. v. quadragesima: qb⁹ tm quatuor dies priores additi sunt ab ipo Greg. vt cōformemus nos christo in ieiunio. qui. xl. dieb⁹ ieiunauit. Sed vt perfecte det decimā huius tpis: debet hoc tpe pmaxime abstinere a vitijs. Et sicut. xl. horis stetit xp̄s in sepulcro seu mortuus: ita illis dieb⁹ fis mortuus sensib⁹ exterioribus. i. mortificat⁹. Et sicut. xl. dieb⁹ stetit in mūdo post resurrectionē ad cōsortādū discipulos & visitādū: ita illis dieb⁹ magis insistas eleemosynis ꝓximorum: & sicut xl. hebdomadis stetit in vtero virginis: ita illis diebus vaces deo oratiōi & puritati. Et sicut. xl. mēsibus prædicauit in mundo: ita illis diebus audias prædicationes.

De decima sub stātiali.

§. III. DECIMA SVBSTANTIAE

tēporalis est decima pars fructuū quos qs recolligit in terris suis. De qb⁹ dicit Leuit. xxvij. Oēs decimę terræ siue de frugib⁹ siue de pomis arbor: dñi sunt. Et ꝓ hmōi decimæ non dent: cōquerit dñs dicēs Malach. iij. Si affliget hō deū: qa vos cōfligitis me & dixistis, In quo cōfligim⁹ te: in decimis & primitijs & pœnuria vos maledicti estis. q. d. qa nō dedistis decimas: ideo habuistis maledictionē pœnurię. Et subdit. Inferte oēm decimationē in horrea mea: vt sit cib⁹ in domo mea: & ꝓbate me si non effudero supvos cataractas cœli &c. Et dicit Aug. Decimæ ex debito requirunt & q eas dare nōluerint res alienas inuadūt. xvj. q. j. decimæ.

Adde Hoc tm intelligendū cū reqrerent: vt. j. declarat. & Inno. dicit ꝙ in signū vlis dñn quasi quodam titulo spāli dñs sibi rex. i. ar. decimas reseruauit. extra de deci. c. cū non sit. Ponit autem in. l. re Ray. multa mala quæ ꝓueniūt nō dātibus decimas. Vnde mune Aug. Cū decimas dādo cœlestia & terrena possis ꝓmereri ādi. ff. pro uaritia tua duplici benedictiōe fraudaris. Hæc est ēm manda. dñi iustissimi cōsuetudo: vt si tu illi decimā nō dederis: tu &. j. q. j. ad decimā reuoceris dabis impio militi qd' nōvis dare sacerdoti. xvj. q. j. c. decimæ. Iterū Aug. e. c. Nōne deus noster in. c. iuste postulat ꝑmiū sed honorē: & q dignat⁹ est nobis totū dare. Decimæ: decimā dignaꝝ a nobis recipere nō sibi: sed nobis ꝓcul vbi dubio, ꝓfuturā. Antiq patres iō oīb⁹ copijs abūdabant: qa cimęnō decimas dabāt. Qd' nō accipit christus accipit fiscus. xvij. dantur q. vij. maiores. Ecōtrario remuneratio dātiū decimas ſm pro prę Ray. est quadruplex. ſ. abundantia fructuū: sanitas corpis: tio sed remissio pctōr:, & cœleste præmiū. De primis duab⁹ dicit ad ho Aug. Si decimā dederis nō solū abūdātiā fructuū: sed & sanorē. niratē corpis cōseq̄ris. xvj. q. j. decimę. De alijs duab⁹ dicit in eo. c. Qui g̃ sibi ꝑmiū aut cōparare aut idulgētiā pctōr: desiderat ꝓmereri, reddat decimā, & de nouē partib⁹ siudeat eleemosynā dare pauperib⁹. Vidēdū ergo qd sit decima: qd primitiæ, de qb⁹ debeat dari: a qb⁹ psonis & qbus locis: & an excusentur a pctō nō dātes vbi nō cōsueuerunt dari. Nota primo Hiero. sup Ezech. ponere multiplicē de decimæ cimā. & habet ex de deci. c. j. vbi dicit. Decimā partē oīm sunt. frugum leuiticę tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis leuitæ hoc est inferior: ministror: gradus decimas dabant sacerdotibus. Erant & aliæ decimæ qs vnusquisq; ex pplo Israel in suis horreis reseruabat vt comederet eas cum iret in Hierl'm in templū & in vestibulo tēpli sacerdotes & leuitas ad cōuiuium inuitarēt. Erāt & aliæ qs pauperib⁹ recōdebār. At vero ꝑmitię quas de frugib⁹ offerebat: nō erāt speciali noie diffinitæ: sed offerētiū arbitrio derelictæ. Traditionē q̄q; accipim⁹ Hebrær:: nō lege p̄ceptā: sed arbitrio magistror: inolitā: q q plurimū quadragesimā partem dent sacerdotib⁹: q minimū sexagesimam. Inter quadragesimā aūt & sexagesimā licebat quodcumq; voluissent offerre. Hæc ille. Quare aūt primitiæ dentur: & quō hoies ad hoc teneant. Dicit be. Tho. ij. ij. q. lxxxvj. ar. iij. ꝙ deo debemus exhibere id qd' præcipuū est: ideo osse rebant primitię in recognitionē diuini beneficij. ꝙ aliqs profiteat fructus terræ a deo recipere. Et dabant ex primis fructibus tāq; quid præcipuū. Et qa sacerdos cōstituit⁹ populo in his q̄ sunt ad deū: ideo primitię cedebant in vsum sacerdotū: prinet aūt ad ius naturale vt ex reb⁹ sibi datis a deo aliquid tribuat ad suū honorē. Sed ꝙ talibus personis exhibeatur. ſ. sacerdotib⁹ aut de primis fructib⁹: aut in tāta quātitate, hoc fuit in lege veteri determinatū. In noua aūt lege per determinationē ecclesię diffinit vt primitias homines soluāt ſm cōsuetudinē patrię: & indigentiam ministror: ecclesiar:. vij. xvj. q. vij. decimas. j. dī. Decimas & primitias quas iure sacerdotū esse sentim⁹ als sancim⁹ ab omi ppło accipe debēt. Decima aūt ꝓpria & vera ē decima pars oīm bonor: iuste acquisitor: deo debita. ex eo. tua nobis. Vñ ſm Ray. dari debēt de oīb⁹ fructib⁹ terrar:, arbor:, hortor:, nutrimētis aialiū, lana, lacte, fœno, lignis, piscatiōibus, venatiōib⁹, afflictis pēsiōib⁹, molēdinis & ad vētū, balneis, fullonīs, metallarijs, lapidicinijs, de lucris ex negotijs ꝓsecutis & artificijs & cæteris bonis. xvj. q. j. decimę. et. q. vij. c. quicūq; recognouerit. ex eo cōmissum. &. c. nuntios. Et gñaliter de oī licito ſm Hosti. & Tho. Fit aūt talis distinctio de decimis: qa quędā sunt psonales: quędā prędiales: quędā mixtę. Personales sunt quę debentur ex ne decimæ gotiatione & artificio seu scītia. i. ex lucro acquisito p̄ sciē psonales. tiā: vt p lecturas: aduocationes: cōsultationes & hmōi. mi litiā: venationes: piscationes: officia regiminis & hmōi: Et hę psonales dari debēt eccl'ię parochiali seu baptismali vbi qs audit diuina & recipit sacramēta. vt. xvj. q. j. q̄sti. et. xiij. q. j. §. j. Et hoc nisi aliud obtineat de cōsuetudine ex e. c. j. & ex de deci. c. ad apostolicę. Vel nisi prescripte sint. q tm ꝑscriptio p laicū fieri nō pōt. hęc Ray. Tho. & Host. Reges tm & principes psonales decimas soluēt ēpo illi⁹ dio cesis in qua habēt principale domicilū ſm Inno. Et pōt dari psonales decimę in fine anni. ar. extra de pign. c. ex literis. De re etiā donata vel legata notauit Hugo. xvj. q. j. decimę. ꝙ debeat dari decima: licet fuerit decimata a legatore vel donatore. Sed de successiōe hereditatis pēnę filij nō tenet si decimata sunt bona a patre: sed hęres extraneus hā tenet. De illicite acquisitis i casib⁹ vbi cōpetit restitutio vt i furto: vsura iniusto bello & hmōi: vel vbi de necessitate oportet vt fiat erogatio: vt i simonia nō debet dari nec recipi decima psonalis. Sed i alijs illicite acquisitis vt p tur pitudinē, debet dari si pctm ē occultū: nō āt si ē notoriū debet recipi ſm Tho. Decima prędialis est q̄ ꝓuenit ex ipsis decima pdns. ex. e. ad apl'icę. &. c. pastoralis. & ſm Host. debēt dari pdialis. indistincte

indistincte a possidēte p̄dia, siue iuste siue iniuste possideat. Et nō solū si possideatur pdia a catholico: sed etiā ab hæretico iudęo vel pagano, ex. e. c. de terris. Et rō huj⁹ est: qa dātur rōne prędior:. ex eo. c. de terris. etiā si fuissent seminata semine furtiuo & hmōi. Tho. & Ray. Qd' si qs arborē excisam in sylua portet ad locū vbi multo pl⁹ valet ſm Inno. soluet decimam ecclesiæ vbi sita est sylua deductis expēsis qs fecit in trāsferēdo: & debet dari parochiæ in qua sitū est prædiū hmōi decima pdialis. xvj. q. j. si qs laic⁹. & xiij. q. j. §. j. & ex eo. qm. Et hoc nisi aliud obtineat de cōsuetudine. & debēt dari decimæ non deductis expēsis: nec ēt illis quæ fiūt ꝓ fructib⁹ colligēdis. ex eo. cū sint hoies. debēt quoq; dari statim qn fruct⁹ percipiūtur antequ inde separet' cēsus vl' tributū & hmōi. Qd' si prius fuerit frā dicta separatio: dabit nihilomin⁹ decima integra. ex eo. c. tua nobis. Vtrū aūt debeāt deportari ad ecclesiā vel dare i agris & vineis⁹ dicit Host. in hoc esse stādū cōsuetudini. ex de sepul. c. certificari. Decima mixta est q̄ de agnis & alijs fœtibus aialiū prouenit q̄ sunt i pascuis. partim ēm ista decima ꝓuenit a prædijs vbi pascūtur aialia & sic sunt pdiales. partim a cultodia psonar:, & sic sunt psonales. ꝓterea dicunt mixtę. Et iste ſm Host. dādæ sunt illi ecclesię vbi est ꝓsuetudo dādi. Qd' si nō appareat cōsuetudo dādi si aialia cōtinue pascūtur in parochia eius q est dñs ipsor:: & q gerit curā eor: dari debet ꝓpriæ parochię. Si aūt pascūtur i alia parochia diuidi debet iter ecclesiā vbi pascūtur & ꝓpriā, ex de test. c. relatū. Sed Tho. & Ray. dicūt ꝙ de lacte, fœtu, & lana debet dari ecclesiæ vbi pascūtur. In hmōi aūt decimis nō tenērur dare optima, nec tenent dare magis vilia sed mediocria. xvj. q. j. c. decimę. Itē nota ꝙ si pascua pro aīalib⁹ annuatim vendant ſm Inno. decimā prædij soluēt illi ecclesiæ vbi sunt pascua. Sed si dñs fundi patiat gratis pasci bestias in fundo: cū hærba quā euellit bestia transeat: cū onere suo. ſ. decimæ: dñs bestię tenebit dare etiā decimā valoris hęrbę. ff. de vsufru. l. si vsufruct⁹. Vtrū decimæ possent prescribi? Rñ. a laicis nō ex de prescrip. c. causam. sed a clericis sic si parochiā habēt, ex de præscrip. c. de quarta. Religiosi quoq; si nō habēt parochiā ipas ꝑscribere nō pñt: qa nec possidere. xvj. q. j. placuit. Sed si habēt tunc rōne parochię eas ꝑscribūt. ex eo. c. cū cōtingat. &. c. cū in tua. Et nota ꝙ ēps qui dicit se præscripsisse decimas in alieno ēpatu: oportet ꝙ alleger & ꝓbet titulū: qa ius cōe est ꝓtra eū: nisi tāti tpis alleget prescriptio: cuius cōtrarij memoria nō exist at. ex de præscrip. c. epm. lib. vj. Itē nota ꝙ si consuetudo percipiendi decimas fuerit præscripta in vno prędio alicuius parochię non extēdit hoc ad aliud prędium q̄ de nouo colitur. ex eo. cū contingat. Itē qui diu decimas nō soluit & nūc vult soluere: nō debet soluere illis qui ex sola p̄scriptione decimas hactenus perceperūt: sed ecclesię parochiali ſm Guil'. Vtrū decimę illar: rerū de quibus nō consueuerunt dari antiquitus debeātur illis qui eas habent in feudum: vel eas recuperauerint aut ecclesiæ? Rndet Ray. Videt ꝙ milites qui alias decimas recipiunt possint illas petere eo ꝙ illis terra illa ab antiquo fuit decimalis: & vna eadem res non debet duplici iure cēseri. ex eo. cum in tua. Vel forte verū in monasterio vel ecclesia: secus in laico q non debet eas recipere: sic nec etiā decimas noualium. Vñ consulendū est ꝙ soluat parochiali ecclesiæ. Idē Hosti. Itē sciendum ſm Ray. ꝙ si quis tenet decimas in feudum non propter hoc recipiet decimas noualiū: sed debētur ecclesię parochiali: quia hmōi concessiones & priuilegia sunt arctanda non amplianda. extra eo. tua, nisi forte sint religiosi & ex priuilegio decimas percipiant: qa perciperent etiā decimas noualium. extra eo. c. ex parte. ij. Q. si ipsi religiosi non ex p̄riuilegio decimas alicuius ecclesiæ percipiebāt sed ex præscriptione: tunc decimæ noualiū non eis sed ecclesiæ sunt soluendę. ex eo. c. cum contingat.

animaliū: vbi etiā intelligunt' fœtus. Et oīa prędicta intelligūtur de iure cōi: secus si qs habet aliquid ex priuilegio. Itē Iudęi etsi ad decimas psonales nō teneātur: quia non recipiunt diuina nec sunt de ecclesia: tamen tenentur ad decimas p̄diales. extra eo. c. de terris. Itē ſm Tho. ij. ij. tenentur clerici dare decimā papę requirēti. Nā in veteri testamēto mandauit dñs Leuitis recipientibus decimas a populo ipsos dare decimā decimę summo sacerdoti. Naturalis enim rō dictat: vt ille q habet curā de cōi statu, puideat sibi: vñ possit exequi ea quę pertinēt ad cōem salutem. Tenent ergo clerici dare decimā summo pōtifici si exigat. Itē vendēdo acerui⁹ ante decimationē ecclesia habet actionē in decima cōtra vtrūq;. ſ. & emptorē: qa res transiit ad eum cum onere decimar:. extra eo. c. pastoralis. & ꝙ vēditorē ꝓpter dolū ei⁹: & qa habet prætiū rei vēditę. xxij. q. ij. monemus. Potest ergo petere a quo maluerit: sed si recipit ab vno liberatus est alter. Itē cū collectis fructib⁹ decimę statim debēt dari si nō soluātur statim nō competēter solui pñt: & ante solutionē aceruus p furtū vel rapinā de area vel arca sublatus fuit: tenetur rusticus ad dādā decimam: quia fuit in mora: & sic periculū spectat ad eū. Sed si nō fuit in mora non tenetur: sed aget ecclesia cōtra actorem. Et similiter non tenetur si sacerdos fuit causa moræ.

Iaicus. xvj. q. j.

Clerici tenēt dare decimas sūmo pōtifici.

Vtrum decimæ præscribant.

Oēs laici & etiā clerici te nent da re decimas. gl. notabil. in. d. c. ij. & rex.

§. IV. A QVIBVS DEBENT DARI DECIMAE.

Rndeo ꝙ debēt dari decimę ab oīb⁹ laicis. xvj. q. vij. decimas. & extra eo. c. a nobis. Itē clerici tenēt ad decimas nō de ecclesijs: sed de rebus suis. extra eo. c. ij. Itē religiosi tam exempti q̄ nō exēpti de terris & possessionibus suis acquisitis & acquirendis tenētur integre soluere decimas illis quib⁹ eedē possessiones fuerunt decimales. extra eo. c. statuto. lib. vj. Itē leprosi tenentur ad decimas: si tamē sint cōiter viuentes nō tenentur de hortis & nutrimentis

Quāliter dādę sint decimæ.

§. V. QVALITER ET QVANDO

teneantur hoies dare decimas ex p̄cepto. Dicēdū ſm Tho. ij. ij. q. lxxxvij. Præceptū de solutione decimar: partim est morale indictū ratiōe naturali partim est iudiciale robur habēs ex institutione diuina. Conueniebat etiā cū cęrimonialib⁹ quātū ad aliquā significationem. Morale quidem inquātū ratio naturalis dictat vt his q diuino cultui ministrabāt populus necessaria ministraret. Quis enim militat vnq; stipendijs suis. ait apl's. j. cor. ix. Iudiciale est quantū ad determinationē certę partis. ſ. decimam: q̄ determinatio introducta est ex institutione diuina primēs ad equalitatē ſm cōditionē illius populi conseruandā: qa trib⁹ leuitica diuinis ministerijs emancipata possessiones nō habebat: & ideo dñs voluit eis dari decimas a populo. Cærimoniale est inquātū signat ꝙ quicquid pfectionis est in nobis deo debemus attribuere: imperfectionē vero & defectus nobis reseruare. i. a nobis recognoscere. Denarius enim numerus qa est primus limes numeror: signat pfectionē: & nouenarius defectū & imperfectionē. Est aūt hęc differētia inter cærimonialia & iudicialia præcepta: qa cærimonialia illicitū est seruare tpe nouę legis & mortiferū. Iudicialia vero etsi nō obligēt ad obseruādum: tm absq; pctō pōt obseruari: & ad eor: obseruationē obligant aliqui si statuant, ꝓ legib⁹ auctoritatib⁹ eor: q̄r est cōdere leges: sicut si aliquis princeps statueret: vt qui furat⁹ fuerit ouē reddat ꝓ ea quatuor subditi illius tenent ad obseruātiā eius. Nūc aūt in ꝓposito determinatio quotę. i. decima cū sit iudiciale, ꝑprie & stricte: nō aūt cęrimoniale, nisi large rōne significationis spūalis: p quē modū oīa in figurā cōtingebāt illis: assumpta est ista determinatio ab ecclesia tpe nouę legis ꝓ statuto seu lege: vt. ſ. nō minus populus nouę legis conferat ministris noui testamēti q̄ populus antiquus cōferret ministris veteris legis cū ad maiora teneat: & nobiliores sint ministri noui testamēti q̄ veteris: vt ondit apl's. ij. ad Corin. iij. Sic igit ad solutionē decimar: tenent hoies partim ex iure naturali q̄ semp durat quātū videlicet ad istud vt ministri ecclesię a pplo sustētētur: sed nō magis p decimas q̄ per aliū modū: partim tenent ex institutione ecclesię. ſ. quātū ad quota. i. decimā: q tm pensatis opportunitatibus tęmpor: & personar: posset alia pars determinare. vbi ergo cōsuetum est dari ex præcepto tenentur ad eas.

§. VI. DE NON DANTIBVS DECIMAS VTRVM EXCVSENT A PCTŌ:

ex eo qa nō est cōsuetū dari in illis partib⁹: vel dat vix cētesima: & de qbusdā tm vt frumēto & vino nō de alijs ſm cōsuetudinē loci. De decimis personalibus dicūt Ray. & Host. in summis suis. ꝙ cū sint nō de iure diuino: sed hois prędicto. Nā Leuit. vlti. sit tm mētio de prędialib⁹: & cōsuetudo tollat ius humanū: vel in totū si est gñalis: vel in parte si est particularis. di. xij. c. cōsuetudo. iō nō soluētes ipsas vbi est ꝓsuetudo nō soluēdi excusant a culpa. Nā necessario illę sunt soluędę q̄ debētur ex lege diuina. ſ. prędiales vel loci cōsuetudine appro-

Universidad de Deusto

Addecp hatx eē eo.in aliquib⁹.Idē dicit Hug.card.cui⁹ sniam posit cōsuetudinem & tenere vī Arch.xvj.q.vij.& eē eo.discretioni.lib.v.c. do de ū De prædialib⁹ autē est maior difficultas.& cōiter canonistæ videtur tenere cp consuetudo nō soluēdi nō excuset a peccato decimas nō soluētes.Et aliqui assignāt istā rōnē:qa sunt de iuremas nō re diuino.Sed nulla cōsuetudo pōt tollere vel ꝑualere iure excusat diuino.vt dist.viij.p totū.ergo &c.Sed ad hoc rndet Io. qa est ꝛ Neapo.in quodlib.in.q.xix,qa videlicet dupliꝫ ꝑt dici aliquos, quid esse de iure vel lege diuina,Vno modo stricte:pro eo mores, qđ est de iure naturali & de ptinētib⁹ ad fidē:& sic est verū & ē lex, q cōsuetudo nō pōt tollere tale ius diuinū.Sed isto modo & glo.i accepto solutio decimæ non est de iure diuino &naturali: c.j.eē de sed bene sustētatio ministrorū a pplo:qđ ꝑt fieri p reddiconsue. tus beneficior⁹ & oblationes & alios modos.Alio mō dicit aliqđ de iure diuino large.i.pro omni eo qđ cōtinet in mala.& scriptura,siue sit iudiciale,siue cærimoniale,siue morale, xij. q. ij Et isto modo consuetudo pōt tollere aliquod ꝓceptū de bōæ rei lege diuina:puta iudiciale qđ erat assumptū ꝑ statuto ciuitatis vel eccliæ:& sic est in ꝓposito.Vel pōt dici si dicat sti. oīa. cp decimæ sunt de iure diuino &naturali cp exactio seu reddition nō est de iure diuino:sed ius exigēdi & debitū reddēdi si petantur seu ipsa redditio.Et sicut q libet pōt remittere ius suū:ita ecclesia fructus decimar⁹ qđ facit non petendo.Alij vero assignāt istā rōnē:qa ꝓsupponēdo cp solutio decimę sit de lege ecclesię tñ legē scriptā nō pōt tollere cōsuetudo nisi sit rōnabilis & ꝓscripta,vt dī ex de cōsue.c.fi. Et dī rōnabilis quā nō ,phat ius:sed tolerat a iure:& irrationabilis quæ improbat a iure.vt dicit ibi Bern⁹.in gl.& Arch.Sed ista cōsuetudo nō dādi decimas reprobat a iure. Ad hoc potest respondeī cp ꝑm Pe.de Anch⁹.super.c.statutū.Cū decretalis aliqua isto mō loquif infringit vtiq; cōsuetudiuē quo ad illud tēpus in quo statuit.Sed si postea tam decretalē adhue dureт cōsuetudo in cōtrariū ꝑ debitū tēpus:infringet postmodum cōsuetudo decretalē si papa scit & tolerat.In hoc tñ sunt variæ opiniones.f.si ꝓsuetudo sequēs possit infringere ꝓstitutionē & reprobat cōsuetudinē in cōtrariū.vide de hoc.ē.in.j.par.ti.de cōsue.Dicit aūt Vtrū ec Tho.ij.ij q.lxxxvij.cp licet ecclesia possit regrere decimas ecclia posse tñ laudabiliter nō requirit eas in locis in quibus sine scandalo requiri nō posset ꝑ dissuetudinē vel aliā causam:nec tñ illi qui nō soluit in illis locis sunt in statu dānationis: nisi forte ,ppter obstinationē habētes volūtatē nō soluendi etiā si ab eis peterent.Idē sentit Alexan.de Hal.in sum. Non tñ videī sufficiēs requisitio curati ad hoc cp teneatur reddere vbi nō est de cōsuetudine exigendi.De papa nulli dubiū cp ipso ordināte cp exigerētur vbi nō est cōsuetū teneretur hoies,sed vtrū ad regsitionē diocesani teneantur dubiū.& ideo ad papam tūc recurrēdū & cōsulendū.Idem Tho.sup Gen.c.xiiij.dicit:cp vbi nō est cōsuetudo dādi decimas:& clerici habēt sufficiētē victū:nō tenentur hoies ꝑ illo loco & tēpore dare decimas.Sed vbi est cōsuetudo dari non dī.vel ministri ecclesiæ nō habēt sufficiēter tenētur ad dā. soluūt decimę. dū.Itē Tho in quodlib.sic dicit & melius.Nulla cōsuetudo cōtraria soluit hoies ab obligatione reddēdi decimas: ga hęc obligatio fundat sup ius diuinū & ius naturale:vn de semp tenent hoies reddere decimas si ecclesia exigat cōtraria etiā consuetudine non obstāte:& in terris in quibus est cōsuetudo cp decimæ soluātur ipsa cōsuetudo quasi expostulat decimas:vñ peccaret q non redderet.Sed in terris in quib⁹ nō est cōsuetudo cōjs cp decimę dentur & ecclesia no petit, videt ecclesia remittere dum dissimulat. Et ideo hoies in terris illis nō peccāt decimas non dādo.Durū em esset dicere cp oēs hoies Italiæ & partium oriētalium q nō dāt decimas dānarētur.Et hmōi argumētum possumus ab apl'o accipere cui eū deberētur necessaria victus ab his qbus prędicabat:tñ nō accipiebat:nec tñ peccabāt q ei non dabāt:alioquin male egisset eū eis apls nō exigebat qđ sibi debebatur ne offendiculū daret euāgelio.Vnde nō bene facerēt rectores ecclesiarum si in terris illis decimas exigerēt vbi nō est consuetudo dari Qđ mi si probabiliter crederētcp ex hoc seādalū oriretur.Qđ aūt lites habeāt ius exigēdi decimas:qa eū hoc sit ius spūale qđ debent de habeāt ius exigēdi decimas:qa eū hoc sit ius spūale qđ debetur mīistris nō cadit in laicā personā.Sed illæ res temporales quæ de iure exigūtur a clericis.f.fructus decimarū ex cōcessione ecclesiæ datæ sunt illis ,ppter quędā seruitia fctā ab eis ecclesiæ:sicut etiā ecclesia potest remittere ipsos fructus q dantur ꝑ decima:nō tñ remittit ius exigēdi decimas:nec tollit debitū reddēdi.hæc Tho.q.hęc dicit de decimis simpliciter & indistincte sive prædialibus sive ꝑsonalib⁹. Et huic.f.sententiæ satis cōcordāt dicta Guil.& Archi.in prædialib⁹:& dicta Io.an de quibusciūq; decimis si bene & nō supficialr intelligatur. Arch.vero sup.c.discreti.extra de deci.li.vj.posteā dicit p multa iura & dicta sanctor⁹ in decretis & decretalibus posita decimas esse debitas ecclesiis.Addit tñ sic In hoc dicebat frater Hugo magister in theologia cp decimæ prædiales debētur ex præcepto:sed nisi petātur nō tenētur dare:sed si petātur & nō soluātur ab illis q debēt tūc peccāt mortaliter.& sic videnī Io qui iura de decimis cp sunt cogēdi ad solutionē pēsuram ecclesiasticā.Et hāc sentētiā videt seq Hosi.in glo.sup.c.a nobis extra eo.v.cinq; infra canones.Hæc Archi.Io.vero and.sup.c.a nobis.extra de deci.& ꝑmi.in nouel.posse multa per quæ ,phat decimas de necessitate soluendas sic concludit.Quicūq; ergo monitus non soluit integraliter decimā negari nō pōt quin peccet mortaliter:qa trāsgressor diuinæ & humanæ legis necnō & iudici cōtumax reperit:vn de & excōicari pōt.Et hoc probat Ludo.imperator iubens sitate sane prætextu incestus clericor⁹ retineatur.s.decima:& dicit sic.Qui vero decimā post trinā admonitionē & sacerdotū prędicationē dare neglexerit excōicetur:vt in Longobardiā.de deci.lib.vlt.Et ꝑ hoc dicūr quidā cp in regionibus illis vbi de morte nō soluif decima,nec ꝑdicaf,nec exigif nō peccār mortaliter hoies qui nō dāt decimas:quasi Romana ecclesia videat sup hoc saltē quo ad ꝑterita dispēsare,nec ꝓtingat tātā multitudinē in hac causa dānari.arg.ē. eo.c.in aliquib⁹.& in eo qđ legit.j.de cōse.eccle.c.aqua.& de cle.excō.vel interdic.mi.c.fi celebrat. Alij vero dicūr q cū ad solutionē decimæ ex ꝓcepto q libet sit obligat⁹:semper peccat nō soluēs.arg.extra eo.ex trāsmissa.& semp ē in mora sicut fur.Et hęc opi videt ꝑm rigorē iuris ꝓferēda. prima tñ benignior & efficacior est.Et iō ad vitādū aliarū periculū expresse est ample ctida.arg.ē.de appel.c.fi.Illud aūt ,p certo teneas cp quātūcūq; clerici delinquāt vel decimis abutantur nūq; tñ de hoc habent clerici disputare:nec debēt ,ppter hoc decimas detinere.vt.j.eo.tua nobis.Hæc ibi.& sic videt cōcor.cū Tho.Io.vero Neapo.in.iij.quod lib.q.xix.sic dicit,cp ꝓceptū de decimis dādis nō obligat: qa sit de iure naturæ,vel de iure scripto in noua lege vel i veteri quātū ad decalogū & moralia:sed inquātū vel iudiciale vel cærimoniale.Et qa hmōi iudicialia vel cærimonialia trāsierūt nō obligāt.Vñ Aug.dicit i qđā ꝑmone,cp sabbata obseruare & decimā dare & circūcisionē facere & hmōi impfecta erāt trāsierūtcp oīa & pfecta sunt.Sed obligat hoc ꝓceptū de decimis:qa est de iure positiuo papæ q præest toti ecclesię cuius est statuere maxime talia q videtur ad cultū dei ordinata & ad sustētationē eor⁹ q vacāt diuino cultui:q vt esset qđā cōsonātia &noui & veteris testamēti:statuit vt taxatio veteris testamēti de decimis seruaret etiā in nouo:cp posset etiā statuere si ei videret propter aliquā causam rōnabilē cp plus vel min⁹ daret:& tale statutū oēs obligaret.Cōsuetudo aūt nō dādi decimas in aliquibus terris q̄diu tolerat ab illis q ꝓsunt ecclię:& maxime a papa:,ppter cui⁹ statutū oēs obligant:excusat quā lerata ꝑtū ad hoc cp q̄diu nō petūt pūt licite renere:sed si peterent papā de maxime de cōsensu papę:in talibus terris oēs tenerent dare,hoc em esset iā amplius hāc cōsuetudinē nō tolerare seu uēdo de approbare:sed destruere.Vñ sicut legē abrogatā p contrariā legē si legislator reuocaret oēs obligaret renouare:sic excusat. cōsuetudine pōt destruere nō tolerādo:& oēs ad sui statui obseruātiā obligaret:cui statuto videt derogari p ptrariā cōsuetudinē q̄diu fuerit tolerata:& quasi p cōsequens approbata.Vlricus aūt dicit qñ nulla decima soluif:videtur cp dñi ꝑdior⁹ breui manu soluerint ecclesiæ decimas:& cp eis deinceps ecclesia redonauerit.Inno.aūt multum rigide incedit in ista materia di.cp in eo cp decimę nō soluunt vel minus plene reddunt nulla cōsuetudo valet vel excusat a tertio pēō.Anto.de But.dicit cp canonista nō est bon⁹ determinator in ista materia:sed theologus cui⁹ sciētia est ius diui potius nū.vñ cū sint decimę de iure diuino:& ad theologos magis spectet declaratio & determinatio dubior⁹ circa ius diuinū cp ad canonistas:videt cp theologis sit standū in materia decimar⁹ magis q canonistis.Dicit etiā cp cum fuerit cōfessus ipe plurib⁹ ,pbis & famosis viris magistris i theologia nulla est sibi facta ꝓsciētia de solutiōe decimar⁹:ipse tñ videt tenere cp sint soluēdæ. Sed no.cp in hoc oēs concor. cp vbi est cōsuetudo dādi oīno hoies tenent ad dādū: & debet eis fieri cōsciētia.Dicit tñ Host.cp cōpositio inter ꝑsonā eccliasticā & laicos sup aliq; pte decimæ seu quota, de ꝓsensu ꝑlati supioris valet.Ray.ēt dicit cp si qs retinuit decimas Jōgo tpe:& nuncveniēs ad pniam petit sibi remitti:qa als oporteret eū mendicare:sacerdos si videt ipm cōtritū:& ꝑces ei⁹ inniti veritati debet sibi remittere tāq; pauperi:cū hoc idē postea dare deberet.xvj.q.j.qm̄.Vlric⁹ addit cp ēt si est diues pōt in totū vel in ptē dimittere ex q vult in posterū abstinere.Siqs aūt velit simplr intelligere Cle.illā.f.cp teneātur cōfessores facere cōsciētiā cōtrētibus etiā si i hoc nō fuerint requisiti:qa de hoc alīs doc.nihil dicunt:tūc videt sufficere cp faciāt cōsciētiā p istū modū.s.cp si exigerenī sint parati dare ad mādatū ecclię:als vt dictū est:nō essent in statu salutis:qa ꝓnērēt ꝓceptū ecclię vbi est cōsuetū dare de toto facere cōsciētiā vt dēt.vbi vero de aliqua quota & parua cōsueuit dari illā dēt. Nec tñ videt cp oporteat facere cōsciētiā nisi principalib⁹ domus.Nam filiifamilias serui & huiusmodi dare non possunt.

Oēs tenent de decimā dare vbi e ꝑsonā eccliasticā & laicos sup aliq; pte decimæ seu quota, de ꝓsensu ꝑlati supioris valet.Ray.ēt dicit cp si qs retinuit decimas Jōgo tpe:& nuncveniēs ad pniam petit sibi remitti:qa als oporteret eū mendicare:sacerdos si videt ipm cōtritū:& ꝑces ei⁹ inniti veritati debet sibi remittere tāq; pauperi:cū hoc idē postea dare deberet.xvj.q.j.qm̄.Vlric⁹ addit cp ēt si est diues pōt in totū vel in ptē dimittere ex q vult in posterū abstinere.Siqs aūt velit simplr intelligere Cle.illā.f.cp teneātur cōfessores facere cōsciētiā cōtrētibus etiā si i hoc nō fuerint requisiti:qa de hoc alīs doc.nihil dicunt:tūc videt sufficere cp faciāt cōsciētiā p istū modū.s.cp si exigerenī sint parati dare ad mādatū ecclię:als vt dictū est:nō essent in statu salutis:qa ꝓnērēt ꝓceptū ecclię vbi est cōsuetū dare de toto facere cōsciētiā vt dēt.vbi vero de aliqua quota & parua cōsueuit dari illā dēt. Nec tñ videt cp oporteat facere cōsciētiā nisi principalib⁹ domus.Nam filiifamilias serui & huiusmodi dare non possunt.

Decimas dare est de necessitate saluandas.

Consuetudo contraria soluit hoies ab obligatione reddēdi decimas.

Notaca vbi non dī.vel soluūt decimę.

Qđ mi lites habeāt de cimas.

¶ De iactantia. Capitulum. IIII.

IACTANTIA SECVNDVM

Gregoriū ē filia inanis glię:& ꝑt sic describi cp est vitiū q̄ qs se ꝑ his extollit:sup illud qđ ē vel qđ hoies opinātur de eo.Virtuti ꝓtaris opponit ꝑm speciē act⁹:qa cōiter in ea repit falsitas,sed ꝑm cautam suā ex q̄ etsi nō semp:tñ vt frequētius accidit ꝓtiaf humilitati.Nā ,pcedit iactātia ex supbia sicut a cā interi⁹ motiua & ipellēte.Ex hoc em cp aliqs p arrogātiā interius supra se eleuaf:sequif plerūcp exteri⁹ maiora q̄dā de se iactet:licet aliqn ex vanitate q̄dā nō ex arrogātia ad iactātiā ,pcedit:& ex illa vanitate delectaf:qa talis ē ꝑm habitū:& tō arrogātia ꝑ quā aliqs supra seipm extollit est species supbię:nō tñ idē iactātiæ est:sed vt frequenter cā ei⁹. Et ,ppter hoc Greg.ponit iactātiā tertiā speciē supbiæ. Plerūcp ,pcedit iactātia ab inani glia sicut a cā finali inquātū.s.iactator itēdit cp p suā iactātiā gloriā ꝓsequat.& tō ꝑm Greg. dī oriri ex inani glia & eē filia ei⁹ ꝑm rōnē finis.Prohibet aūt hāc dns dicēs Eccli.vj.Nō te extollas in cogitatiōe aiæ tuæ.vbi dicit glo.iactātiā & superbiā ,phibet.Hanc vtviosam punitā a dño ostendit Pē.xj.dicēs.Disperdet dns vniuersa labia dolosa:& linguā magniloquā qui dixerūt: linguā nostrā magnificabimus:labia nostra a nobis sunt: quis noster dns est? Vbi pōt notari triplex iactantia.

Iactantia vana de peccatis.

Iactantia ꝓpria aliarū.

Beatus Augustinus.

¶ Primo iactātia per ironeitatē:ibi. Disperdet dns vniuersa labia dolosa:& linguam magniloquam.

¶ Secūdo iactantia per vanitatem:ibi.qui dixerūt linguā nostram magnificabimus.

¶ Tertio iactātia propter falsitatem:ibi.labia nostra a nobis sunt:quis noster dominus est?

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Sciēdū cp cū aliqs dicit de se aliquos defectus quos in se nō esse cognoscit:& cum hoc facit vt inde reputeī humilis:& sic laudeī:vel portat vestes multū abiectas:vel faciē palli dā q̄rit ea intētione vt reputeī mortificat⁹ & cōtēptor mūdi:ibi est iactātia:& aliud etiā vitiū q ꝑ dī ironia ꝑm Tho. ij.ij.q.cxiij.art.ij.tñ ꝑm diuersa.Iactātia qdē inquātū ꝓ exteriora intēdit ostēdere ꝑ tutē in se quā nō habet.Ironia vo inquātū ostēdit defectū exterius quē in se nō recognoscit. Vñ de hmōi dixit xps Mat.vj.Exterminat em facies suas, id est extra terminos naturales aptāt facies suas hærbis vl qbusdā lotionib⁹ vel vnctionibus vt appareant pallidi: vt appareāt hoibus ieiunātes:& sic reputētur abstinentes. Et ꝑbs dicit:cp supabūdāria & valde defect⁹ iactātia est qñ fit ad iustū finē.Vñ de brō Aug.legit cp nec nimis prætiosas vestes volebat deferre:nec nimis abiectas:quia in vtroq; aliqn hoies q̄rūr gloriā suā,qđ ꝓtinet ad ironicā iactantiā. Quantū ad secm vt Prouer.xxvj. dī ironico.Cū submittit vocē suā.s.qspiā dicēdo de se vilia,ne credideris ei.Septē em neqtiæ sunt in corde illi⁹.Prouerb.xxvj.i.ple na nequitia.Sed de his dicit Pē.in ꝑdicta auctoritate.Disperder dns.i.p diuersos modos ꝑdet æternaliter.f.& spūaliter:& aliqn tpaliter:vniuersa labia dolosa:qui.f.in ꝑbis suis vtūtur dolo,dicēdes defectus de se quos non recognoscūt in se ad decipiēdū audiētes vt sic existimēt eos humiles:vñ subdit,linguā magniloquā.Lingua em oris etsi sit humilis:tñ lingua cordis est magna:qa magnificari intendit. Notandū tñ cp dicere de se vilia vel ostēdere actu vel minora seu defectuosa pōt fieri triplr ꝑm Tho.ij.ij.q.cxiij. ar.i.Vno mō salua veritate:dū.s.qs maiora q̄ sunt in se re se vl oī ticet:& q̄dā minora seu defectuosa de se ,pfert q̄ tñ in se esse dere fit recognoscit.Et hoc nō ptinet ad vitiū ironiæ:nec est pēm triplr. ꝑm genus suū nisi p corruptionē alicuius circūstātię: puta talia dicendo pesonis infirmis vnde illi scandalizentur: als laudabiliter fieri pōt. Sicut apls Paulus vocat se mini Qualī mū aplor⁹,& psecutorē se fuisse ecclesiæ.j.Cor.xv. Et vir terribilis cū quo est de⁹:& q cōfortatus est a dño dicēs. Stultissimus l⁹ fugie sum viror⁹:& sapiētia hoim nō ē mecū:vt dī Prouer.xxx. bat iam. Nec tñ vitiū ironiæ cōmittit qa loquif ꝑm reputationem ētātū, mūdanor⁹ q ꝑsimāt siultitiā mūdanā cōtenere q̄ mūdi sapiētia q̄ri:vel loquif de sapiētia q̄ rōne acgrit:nō de ea q̄ diuina inspiratione habeī Amos propheta negādo se esse ,pphetā dixit.Nō sum ,pph⁹ a.c.vij.Non peccauit:qa.f.non erat de origine ,pphetar⁹:vel vt dicit Gre.qa cognouit tūc actualr se nō habere spm ,pphetiæ.Sic & beatus Fraciscus sine ironia appellabat se maximū pctōrē certa ꝑsideratione & respectu.Sed o mō pōt aliqs dicere minora de se & vilia,q̄ tñ i se nō recognoscit:aut cū negat aliqd boni de se qđ in se eē cognoscit & hoc ptinet ,pprie ad ironiā q̄ ē spāle pēm & ꝑtū veritati p defectū,& iō vitādū.Et de his dicit phs in.iiij.Eth.,p quidā minora de se dicūt fugitēs tumidū.i.elationē:sed nō ,pter hoc excusantur a pctō si mētiūtur qa non debet sic vitari vnū pēm q̄ cōmittat p hoc aliud.Vñ Aug.sup Io.Nō ita cauear arrogātia vt veritas relinquat.xxij.q.j nō ita.Et Greg.Incauti sunt humiles q mēdacio se illaqueāt.q.ea.incauti. Et tale pēm minus est graue,f.ironia q̄ iactātia.Vnde phs dicit in.iiij Ethi.cp irones & minus dicentes grauiores sunt ꝑm mores.f.q̄ iactantes. Tertio mō dicit qs minora de se quæ nō recognoscit intendēs inde magis cōmēdari.Et talis ironia est mixta cū iactantia.Et ꝑm p,m est grauius iactātia.Et de hac dicitur Eccli.xix.Est qui nequiter se humiliat:& interiora ei⁹ plena sunt dolo. Sed dispder dns vniuersa labia dolosa.Hinc & Cato.Nec te collaudes:nec te culpaueris ipse.Hoc facit̄ stulti:quos gloria vexat inanis.

§. II. IACTANTIA SECVNDA

est p vanitatē.f.cū aliqs dicit de se laudabilia ex q̄dā leuitate vel ꝉuitate mētis sine aliqua necessitate vel vtilitate q ꝑt fieri nō debet,iuxta illud Prou.xxvij.Laudet te alien⁹ & nō os tuū.Et Sen⁹.Laus i ,pprio ore sordescit.Vbi aduertēdū cp triplici ex cā pōt qs laudare seipm.Vno mō sua iusta vtilitate:cū.f.qs ē tribulatiōib⁹ circūdat⁹ vel calūnia tus seu desperatiōe cētatus:,ppter q̄d recogitat bona facta vel corā alīs refert ad sui aiationē & cōfortationē. Sicut Iob fctās cū eēt flagellatus multiplr:& visitatus ab amicis argueret de vita sua ꝓterita tāq; nonvere sed simulate deo deseruisset se corā eis laudauit dicens. Oculi fui cœco & pes claudo.Pr erā pauperū:& cām quā nescieba diligētissime inuestigabā.Iob.xxix.& multa alia filia in.c.seq.Vñ Baldach falsum dixit arguēs eū de iactātia ,ppter ista sui commēdationes dicēs.Vsq; ad quē finē ꝙba iactabis? Et Ezechias rex Iuda cū sibi dictū fuit p Esaiā ex pte dñi q̄ moreretur & nō viueret:cōpūctus de pctis dixit.Recordare dñe quō ambulauerim corā te i veritate:& qđ bonū est in ospe tuo feci.Esa.xxxviij.Quod idcirco fecit ꝑm Greg.i moral⁹,ne in ipso imēso dolore quē habebat de pctis desperaret sed cōfortaret fiduciа operū bonor⁹ ꝓteritor⁹.Si qs etiā se laudaret nō deficiēdo a vitate vt euitaret aliqđ ꝓiculū vl malū:sicut fecit Paulus cū se ciuē Romanū esse manifestauit ,ppter qđ fuit dimissus liber q tenebaf captiuus:vt hī Act.xvj.laudabilr faceret. Sed o mō ,pximi charitate:vt eū qs habeat alios ꝑdicare vl diligere aliqua laudat de se & narrat mirabilia vt audiētes imitenf:seu vt doctrina eius efficaci⁹ recipiaf.Et hoc laudabilr fit:sicut fecit apls Paulus ad Cor⁹.scribens in.ij.epla.Cū em ꝑseudo apli.i.ꝑdicā ꝑdicarēt &Pauli famā & auctoritatē sciæ & sctitatis quę sint supprimerevel minuere vt ab eis cōtēptibilis haberetur.Paul⁹ charitate & zelo salutis illor⁹ duct⁹ vt vitarēt illos q errores disseminabāt & q̄stū ide q̄rebāt:& sue doctri

Laudat se aliqs tribu⁹ ex causis.

Laudat charita te.

Universidad de Deusto

næ verissimæ inhærerēt mirabilia & multū laudabilia de se refert. Vbi post laudē de gñe suo: ga de semie Abraæ & Ilia elita se commēdat de ministerio christi dicēs. Ministri christi sunt & ego: vt min⁹ sapiēs dicā. s. ſm apparētiā plus

Quāto ego. s. sum. Quāto qs plus se laudat: tāto vſ minus sapiēs: qs se ex qđ verū ēēt si sine cā rōnabili faceret. Et oñdit quō fuerit talis tā fidelis & magn⁹ seru⁹ xpi ex duob⁹. s. ex multis & magnis

vilipen ditur. laboribꝰ habitis ꝓ xp̄o q̄s ibi explanat & ex magnis reuelatiōibꝰ diuinorū sibi fctis: ga rapt⁹ ad tertiū cœlū ad videndū deū. ſ. ñ. ad Cor. xj. & xij. c. & j. Cor. x. Per oia oīb⁹ placeo. s. in licitis ḡres nō qđ mihi vtile ē: sed qđ alior̄: fact⁹ sum Iudæis tāq̄ Iudeus: his qui sine lege sunt tāq̄ sine lege

Laudat se qs ex defectu ositate. essem &c. Tertio mō fit hoc cū defectuositate: siue vera dicāt se laudādo siue falsa: vt cū mouenť ad hoc ex cupiditate, vel ex vana glia, vel ex vanitate: & hoc ptinet ad virtū iactātiæ. Vñ & phs dicit in. iiij. Ethi. ꝙ iactator fingit de se maiora existētib⁹: q̄ntū nullius gra. i. ex vanitate: q̄ntū gra honoris & glorię, q̄ntū gra argēti. Ibi etiā dicit ꝙ aliqui iactāt seipos ꝓpter lucrū q de seipis fingūt ea ex qb⁹ possint lucrari: puta ꝙ sint medici vel sapiētes vel diuini. Qđ aūt medic⁹ narraret solēnes curas infirmor̄ p eū factas: & doctor disputatiōes & lecturas in qb⁹ cōmēdatus fuit de sciētia sua: & artifex artificiata ab eo vt inde lucref dicēdo veritatem & nō derogādo alīs illi⁹ cōditionis, in se nullum pctm videtur. Sed cōiter excedūt plus dicētes q̄ sit rei veritas & ęq̄ alior̄ depressione: & hoc semp pctm. Vñ Prouer. xxvij. dr. Qui se iactat & dilatat. s. extendēdo suas laudes, iurgia concitat. nā audiētes cū ex hoc videant eis diminui honorē suū ꝓtra illū insurgūt: & vilificāt de iactātia docētis vel ꝓdicātis. Amb. etiā sup Beati immaculati dicit. Vitiū animi est indignis secreta vulgare, qđ fit vſ loquacitate icauta dū sine iudicio volat irreuocabile verbū: vel adulatione: vt ei placeat cui secreta reuelat: vel iactatione sciētiæ vt plura videať scire. dis. xliij. §. fi. De his ergo iactatoribus dicit Pē. xj. Qui dixerunt in facto linguā nostrā magnificabim⁹. s. laudādo irrōnabiliter opa nostra. Vñ glos. dicit ibi ꝙ notatur iactātia & supbia ex qua homo magna loquitur de se. gallina cū fecit ouum nō cessat clamare donec perpendatur ꝙ ouum fecerit: fiecq̄ ouum pdit. Sic dñs disperdet hos per diuersos modos: perdet confundēdo aliquando in vita hac: & puniendo in alia.

§. III. TERTIA IACTANTIA

est ꝓpter falsitatē: vt cū aliq̄s laudat se de eo qđ nō ē in se. Vñ & phs dicit ꝙ ꝫriaſ ỳtati. Et de hac dñs Hiere. xlviij. Sublimitatē eius & arrogātiā & superbiā & altitudinē cordis illius. s. Moab: ego scio ait dñs, & iactātiā eius: & ꝙ nō sit iuxta eū virt⁹ ei⁹. i. ita virtuosus & potēs sicut se dicit. &

Iactare vñ deriuatur. hoc ꝓprie sonat iactātia. Dicit em a iacio iacis: Quæ em quis vult lōge a se ponere in altum eleuat & extollit. Et sic aliq̄s ꝓprie tūc se iactat q̄n de se supra se aliqđ dicit. Et ꝙ uis etiā ad iactātiā ptineat ꝙ aliq̄s dicat de se vel faciat vñ ostēdit plus de se q̄ opinet de eo: qđ Aplꝰ refugit di. Parco aūt ne qs me existimet supra id qđ videt in me: aut audit aliqđ ex me, ñ. ad Cor. xij. tñ magis ꝓprie iactantia est cū essent se supra id qđ est in se. & sic opponit̄ veritati p excessum ſm Tho. ñ. ñ. q. cxij. ar. j. Vñ & Iudæi dicebant xp̄o. Tu de teipso testimoniū phibes: testimoniū tuū non est verū. Io. viij. q. d. ga te iactas cōiter: iactatores dicunt mendacia christū tū veritatē dicebat & nobis necessariā. Est aūt

Iactantia est mortale. tūc mortale ſm ipm Tho. tripl̄r. Vno mō ex se iquātū cōtrariat veritati: cū. s. illud de quo qs mēdacioſe se iactat est q̄ gloriā dei: aut cū iniuria & ꝓtumelia ꝓximi, sicut ille de tripliciter. q̄ dr Ezech. xxviij. Eleuatū ē cor tuū & dixisti de⁹ ego sum. Et Pharisæus q se iactabat nō eē sicut alij hoīes iniusti &c. addēs cōtumeliā Publicani. Luc. xviij. Et sīr cum qs se iactat de aliq̄ criminali qđ non fecit: æstimās inde haberi ꝓ strenuo. Sed ēt verū dicendo nō excusaret a mortali, ꝓpter approbationē mali & scādalū, ꝓximi. sicut illi de qbus dr Esa. iij. Pctm suū q̄ si Sodoma ꝓdicauerūt: nec absc̄ōderūt.

Sc̄o est mortale ex fine cū. s. qs iactat se vt ide possit decipere ꝓximū: & mortaliter lædere spūaliter vel tpaliter. Vnde & phs dicit in. iiij. Ethi. ꝙ turpior est q se iactat causa lucri, q̄m q se iactat causa gloriæ vel honoris. Est em ibi mēdaciū pernitiosum ex quo intēdit dānū ꝓximi. Sicut si quis se iactaret esse magnū medicum vel aduocatū: & magna fecisse: qđ tñ falsum est: vt inde ponant se hoīes in manibus suis cū dāno & periculo eor̄. Cerretani etiā qui se ja Cerretani cantur. cāt de multis indulgētijs & aliꝭ q̄ falsa sunt, & prædicato ni q dires & ꝓfessores & diuinatrices vt inde obtineāt tēporalia: vel inducāt ad mala cōfidētes de illor̄ bonitate: nulli dubiū quin mortaliter peccēt. Tertio iactātia pōt cōsiderari p respectū ad causam vñ aliq̄n procedit. s. supbia: q̄ superbia si mortale sit, erit & ipsa iactātia mortale: vt cū qs sciētiā suā: industriā & virtutē deliberate sibi attribuens & nō deo iactat seu laudat se de hmōi: hoc tñ difficile est cognoscere. & de eis loquif Pē. cū dicit in ꝓsona iactator̄. Labia nostra a nobis sunt. Magna iactātia cū supbia est ista locutio: vt. s. aliquis dicat labia. i. locutionē suā & doctrinā a se esse & nō a deo a quo est oīe datū optimū. Vnde talis per effectum cōiter dicit in corde: quis noster dñs est? q. d. nullus: sed nosipsi habemus in potestate nostra. qđ tñ falsissimum est: qa oīs sapiētia a dño deo est. Vñ in inferno dicūt miseri iactatores. Quid nobis ꝓfuit superbia nostra & iactantia diuitiarū? Ecce oia trāsierūt quasi vmbra. Sap̄. v.

Iactantia veniale. Sed disperdet dñs hos. In alijs casibus iactantia cōiter est veniale. Et hoc etiā dñs grauiter punit. Vnde narrat Gregorio in lib. dialo. de quodam sancto viro qui cum visitasset quoddā monasteriū monialiū: & quēdā puerū dæmoniacum ibi inuenisset q molestius erat monasterio ꝓpter hoc. Et cū ductus esset ad domū sancti viri qui præerat quibusdā liberatus est a dæmone meritis & ꝓcib⁹ sancti viri. sed cū sup hoc se incaute iactasset dicēs diabolū nō habuisse potestatē in puerū cū fuit cū seruis dei: sed moniales nō timebat: immediate rursus puer arreptus est a diabolo & vexabatur. perpendens vir dei pctm̄ suum iactantiæ multum dolēs: dixit socijs ꝙ nō comederēt quousq̄ dñs lachrymis & precibus eor̄ illū liberaret: q. d & factū est. Legitur etiā in vitis patrū: ꝙ abbati Apollonio sanctissimæ vitæ i ere mo cōmorāti: vox de cœlo veniēs dixit. Apolloni p te pdā sapiētia sapiētū i egypto: & oīm cultura dęmonū subrues. At ille ait. Auferā me iactātiā dñe ne forte elatus sup fratres meos cadā ab omnib⁹ bonis. & dixit ei vox. Mitte manus tuas ad ceruices: & qđ cōprædicis cōstringe: & subarena subrue. Et cōtinuo apposita manu ad ceruicē apprehendit Ethiopem paruulū clamātē & dicētē. Ego sum dæmon. Et vox ad eū. Perge quocūq̄ volueris securus.

Iactantia iopes qs querit ostentare qđ est: vel vltra id qđ est ſm statū ribus. De Apollonio abbate.

§. IIII. IACTANTIA QVAMVIS

in verbis cōmunius cōsistat: tū etiā in operib⁹ reperif q̄ suū: puta cum sit multū pauper vtitur pretiosis vestib⁹ & alijs pōpis vt diues videatur. vel etiā si diues esset vult illud manifestari sine causa rationabili. Et cū tali iactantia cōcurrunt plura alia vitia aliq̄n vt supbia, inanis gloria, mēdaciū, prodigalitas & hmōi. Vñ de rege Asuero dicitur

De rege Asuero

ꝙ fecit grande conuiuium vt ostenderet diuitias iactātiæ suę. Et ad hoc pōt induci illud Pē. xlviij. Ne timueris cum diues factus fuerit homo: & cū multiplicata fuerit gloria domus eius: qm̄ cū interierit nō sumet omnia: nec descendet cum eo gloria domus eius. Vbi nota tria.

¶ Primo ꝙ ex abundantia reproborum nō debet quis cōfortari: ibi. Ne timueris.

¶ Secūdo ꝙ in iactātia operū exterior̄ nō valent immorari: ibi. Cum multiplicata fuerit gloria domus eius.

¶ Tertio ꝙ ex herbergātia prædictor̄ habet ꝓpe qualiter cruciari: ibi. Nec descendet cum eo gloria domus eius.

§. V. QVANTVM AD PRIMVM

Sciēdū ꝙ qs cōsternit. i. timet vidēs aliquē malū ditescere & ꝓsperari pōt hoc ꝓcedere qa ꝓsiderat ꝙ ille pōt ei nocere: sed timere nō debet si dñm secū habet p gram. Pē. xxvj. Dñs illuminatio mea, & salus mea quē timebo. Dñs ꝓtector vitę meę a q̄ trepidabo. q. d. a nullo. Pone me iuxta te: & cuiusuis manus pugnet cōtra me, inquit Iob. xvij. Hinc Isido. de sum, bo. Sec̄m catholicā fidem nec naturæ dei iniuste nocere quisq̄ potest: nec natura dei iniuste nocere cuiq̄ pōt: nec nocere quēq̄ iniuste patif: qm̄ qui nocet: ait Aplꝰ: recipiet hoc qđ nocuit. xj. q. iij. fecūdū. Ne timeas ergo ait Pē. cum diues factus fuerit hō: vt. s. tibi noceat. Quod si boni æmulatores fueritis. s. seruatores legis: qs vobis nocebit? inquit Pe. in. j. Cañ. q. d. nullus. Dūm aūt christū Iesum timete & sanctificate i cordib⁹ vestris: & si qs corpori noceret: nō tñ spiritui: quinimmo qđ nocet corpi iuuat spm̄. ait Amb. Sed

Nemo turbet ex abitę dātia reprobum.

Amb. Sed nec corpori quisq̄ nocere valet nisi volēte deo Aliqn ꝙ o videś qs malos diteſcere & ꝓsperari cōtrisťa & timet: ne forte videś seipm tribulari in paupertate & alijs miserijs affici despiciatur a deo & nō curet de eo: & sicut in ꝑsenti ita in futuro in miseria se reperiat: & ecōtrario de⁹ gratū habeat illū diuitē malū & acceptū &, ꝓterea, ꝓsperetur hic & in futuro. Et i hmōi sic vacillantis & timentis persona inquit Pē. lxxij. Ecce ipsi pctores & abūdantes in sęculo obtinuerūt diuitias & dixi Ergo sine causa iustificaui cor meū. i. sine vtilitate cor meū mūdū tenui & laui inter innocētes manus meas. i. ꝑseuaui me ab operib⁹ immūdis pctor̄ sicut innocētes & tñ fui flagellatus tota die. i. diuersis tribulationib⁹ pcussus a deo in die gr̄ę: & castigatio mea in matutinis. i. i nocte culpæ cū icidi sui punitus, sed si dicebam narrabo sic æstimās iustos non recte tractari a deo. Ecce nationē filior̄ tuor̄ reprobaui. Dicitur em Prouer. iij. Flagellat dñs oēm filiū quē recipit. quē diligit dñs castigat. Et Apoc. iij. Ego quos amo arguo & castigo. ad Heb. xij. Qđ si extra disciplinā estis cuius participes facti sunt oēs sancti ergo adulteri & nō filij estis. f. legitimi. Nō semp osculat pr̄ filiū: ait Amb. sed aliq̄n castigat: ergo cū castigaſ q diligiť: tūc circa eū pietas exercetur. Habet em amor plagas suas q̄ dulciores sunt cū inferūtur, amare. v. q. v. nō sęp. Difficile: imo ipossibile est: ait Hiero. vt ꝑsequentibus qs & futuris fruatur bonis: & de delicijs transeat ad delicias vt in vtroq̄ sęculo sit gloriosus: hic ꝑplere vēntre illic mēte. Estimabā ergo vt cognoscerēvere. s. veritatē reputās eos fœlices qui abūdāt tēporalibus: & si sint mali & infœlices q eis carēt: sed hic labor est ante me. s. ad cognoscendū quousq̄ intrē in sanctuariū dei. i. in secretū iustę & diuinę dispēsationis & retributionis: & intelligā in nouissimis eor̄. s. in morte: subito em defecerūt & perierunt propter iniquitatē suā. Ergo ne timueris cū diues factꝰ fuerit homo. s. te a deo derelictū: & tui curam nō habere, ꝓ eo ꝙ non habes illam abundantiam vt diues.

§. VI. QVANTVM AD SECVNDVM

de iactā tia pō posa. deber qs abstinere a pōpis mūdi in quibus supbia & vana gloria reperif & iactātia quędā. Nā ille pōpe cito deficiūt & ad pœnas ducūt ęternas. Vñ in inferno positi ipi reprobi dicūt. Quid nobis profuit supbia nostra & iactātia diuitiarū. i. diuersę pōpe qb⁹ iactāter ostēdimus magnas habere diuitias: Ecce oia transierūt sicut vmbra. Sap̄. v. c. Propterea dicit Pē. xlviij. Cū multiplicata fuerit gl̄ia domus ei⁹: qm̄ cū interierit nō sumet oīa. i. aliqd ex oibus suis pōpis: nec descēdet cū eo gloria eius. Descēdet siquidē talis nō ascēdet in cœlū quo scti ascēdūt: sed descēdet in infernū nō cū gloria: sed cū summa ignominia. Sed simul ostēdat quō multiplicat diues iniqu⁹ gl̄ia dom⁹ suę: & quō descendet per hoc ad infernū cū ignominia. Multiplicat gloriā dom⁹ suę prīo i lectis. Nā facit multū speciosa vel pciosa vtpote tartiata & bene polita delitiosa nimis cū ornamētis varijs & culcitris mollib⁹ & linteaminib⁹ byssinis & rechamatis: Sed vt dr Amos. vj. Ve vobis q̄ dormitis in lectis eburneis: & in stratis vr̄is. Vhe importat maledictionē æternā. Qualē aūt lectū, habeant in alia vita aut fulcimētū, ꝓ lecto eius in inferno parato dr Esa. xiij. Detracta est ad inferos supbia tua: cōcidit cadauer tuū: subter te sternetur tinea: & operimētū tuū erūt vermes. Erit ergo, ꝓ culcitra tinea: & ꝓ coopertorio vermes, glos. ibi. Qui prius pallia, auro gēmisq̄ distincta habebant: satis moleste sustinebūt supbi hūc lectū. Et q sustinere nō pōt ꝙ i lecto eor̄ sit vn⁹ pulex vel pediculꝰ: q̄n in lectis eor̄ erūt tineę sub eis & vermes sup eos qđ faciēt: Et vt dr Esa. vlt. Vermis eor̄ non morief. Quia igiť cū multiplicata fuerit gloria dom⁹ ei⁹ i lectis diuersis ornamētis & pōpis in quib⁹ nō est nisi quędā tactantia: nō descēdet cū eo gloria eius sed ignominia: & ideo vitāda ex hac cōsideratione lecti quē cito habebit i morte. Eccl̄i. x. Cū moriet hō hęreditabit serpentes & vermes. Secūdo ꝓsideratione lecti dñi. Iesu christi. Augu. Lectū aūt suū dimisit christꝰ discipulis suis: q̄cūq̄ vult cū illo qescere in cœlo: in illo iaceat lecto. Moriať in cruce si vult crucifixū placatū videre. Crucē aūt itelligo totā vitā ei⁹ cruciatu plenā. Itē Bern̄. Circūire possum cœlū: terrā: mare & oīa q in eis sunt. & nō iuenio te nisi in cruce o bone Iesu: ibi iaces: ibi cubas ibi dormis in meridie. Tertio quiescēdo in lecto cōsciētiæ q̄ mūdificať lachrymis cōpū

De Heraclio i peratore.

ctiōis, iuxta illud Pē. vj. Lauabo per singulas noctes lectū meū. & tūc etiā efficitur floridus ſm illud Cañ. j. Lectulus nr̄ florid⁹. Exēplū in vitis patrū Prędicatoriūde illo scho. Exēplū lari diuite & mūdano quē visitās i domo sua supprior cō de scho uētus Bonon̄, vbi hoc cōtigit cōpatriota suus cū vidisset lari pō in camera sua pompā lecti sui: & alias suas delicias: post loposo cō cutionē mutuā de factis patrię eorū: ga ille scholaris pactū uerso a exegerat ab eo pri⁹ ne supprior diceret sibi aliquid de deo q̄đ sup timēs de conuersione sua: qđ & ille, pmiserat nisi tm̄ duo priore. verba in recessu. Demū volēs recedere ait. Scitis quid scriptū est de his q volūt gaudere in hoc mūdo & hmōi pompas i lectis & alijs q̄rere? Rñdit ille qđ: ait: id qđ dixit Esa. ꝓpheta. s. Subter te sternetur tinea: & operimētū tuū erūt vermes. Post recessum hui⁹ ita imp̄ssum est verbū illud in mēte ei⁹ de tali duritia lecti infernalis ꝙ nūq̄ potuit quiescere quousq̄ religionē igressus est. Sed o multiplicat gloriā domus suę in equitaturis tenēdo plures equos non necessarios puchros ad pascendū oculos aspicentiū & ornatia ineq tos varijs modis. Sed si hoc, phibitū fuit a dño regi: quāto magis militi & populari etiā diuiti. Dixit enim dñs Deut. xvij. Cū fuerit ꝓstitut⁹ rex: nō multiplicabit sibi equos. Et dū Saul prim⁹ rex bon⁹ fuit hoc seruauit: rediēs de agro cū bobus nō in eqtib⁹. vt habetur. s. Reg. xj. sed malus & supbus effect⁹ multiplicauit sibi equos. Absalon etiā cū p ambitionē voluit vſurpare regnū: multiplicauit sibi curr⁹ & egres ob iactantiā. Hoc displicere deo oñditur Zach̄. xij. c. vbi dr. In illa die dicit dñs pcutiā oēm equū in stuporē, & ascensorē ei⁹ in amētiā. Quæ desidia & vanitas est ista nō velle incedere p vnū miliare nisi in equo cū sit hō san⁹ tā cę frustra dederit dñs pedes hoīi? Quanta crudelitas pascere mulas & equos abūdāter: & hoies ad imaginem dei factos fame sinere perclitari: ornare equos auro & argēto: & paupes dimittēre nudos. Vñ Amos. vj. dr. Vhe vobis q opulēti estis in Sion: & cōfidītis in monte Samarię optimates capita ꝓpłorū ingredīētes pompatice domū Israel. Quid em hmōi equitaturę supfluę. nisi pōpa Sathanę quā tñ fideles quisq̄ abrenūtiat in baptismo? Quia ergo multiplicata fuerit gl̄ia nō descēdet cū eo gloria eius: sed ignominia. In cui⁹ figurā ingressus eques Pharao cū curribus. & equit⁹ eius in mari: & reduxit dñs sup eos aquas maris Exod̄. xiiij. eos. s. submergēs. Vñ dicūt mali: vt habef Esa. xxx. Ad equos fugiem⁹. & subdit tāq̄ dñi rñsio super hoc nō ſfugietis: & sup veloces ascēdemus: ideo veloces erūt q vos persequentur. Qn̄ heraclius imperator recuperauit lignū sanctę crucis: qđ de Hierosolymis rex ip̄ius Cosdroe asportauerat Persas: inde cū ipso reuersus: qn̄ voluit Hierosolymā intrare equo insidēs cū magno apparatu baronū equestriū: clauserūt seminicē muri portę ciuitatis miraculose: apparensq̄ angelus dñi dixit ei ꝙ dñs Iesus qn̄ ingressus est ꝓ porrā illā ad subeūdum passionē crucis nō superbū equū ascēdit. iuxta ꝓphetiā Zacha. dicētis. ix. c. Ecce rex tu⁹ venit tibi iustus & saluator pauper, ascēdēs sup asinā & sup pullū asinę. Tertio multiplicat diues iactator gloriū dom⁹ suę in cōiunctis ostēdēdo iactātiā & vanā gloriā in multitudine epularū & varietate i ornatu ministrātiū & ꝓciositate vasorū argēteorū & aureorū. Sen̄, in epl'a. Nō magna nobis cōstat fames sed ambitio. iā nō sunt homines dētib⁹ & ore & vētre ad coquinā cōtēti: oculis q̄q gulosi sunt. Balthasar rex Assyriorū cū i Babylonia fecit cōiunctis ꝓncipib⁹ suis magnū: nō fuit cōtentus ibi vti vasis suis pretiosis: sed & adduci fecit vasa aurea quę Nabuchodonosor de tēplo dñi apportauerat ad bibēdū in eis. Sed ita displicuit deo ꝙ subito apparuerūt contra eū digiti tres manus scribentis in pariete: mane thethel phares. In ḡbus verbis fuit prędictū ibi vt exposuit Daniel interpres illi⁹ scripturę: ꝙ ablatū erat sibi regnū & datū Medis & persis: qđ impletū fuit nocte sequēti ipo interfecto et ciuitate capta a Ciro. Dañ. v. Solomon quoq; faciendo magna cōuiuia in sua curia & nimiā pōpā i familia & equitaturis grauabat nimis populū sibi subditū collectis. propter qđ cū petissent a filio ei⁹ Roboā alleuiari: & ille noluisset: amisit maiorē partē dñi sui. Nā recesserūt ab eo decē tribus. vt habef. iij. Reg. xij. Vñ Esa. v. dr. Vhe q ꝓsurgitis mane ad ebrietatē sectādā: & ad potādū vſq̄ ad vesperā: vt vino ꝓstuetis: cithara & lyra: tympanū & tybia i conuiuijs vestris: & opus dñi nō respicitis. Et q̄uis in laicis sint hmōi cōuiuia iactātia plena & multis alijs vitijs repręhēsa

De Balthasar rege Assyriorū.

Iactantia in cōiunctis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilia:multo tñ magis in clericis & ꝑlatis ecclesię q debēt humilitati & sobrietati insistere:sed & ipsi in hmōi frequēter incidūt & excedunt. Vñ Hiero. sup Micheā ait. Ecclesię pricipesq; delicijs assuunt:& inter epulas atq; lasciuias pudicitiā seruare se credūt:prophetic⁹ sermo describit q̄ ejiciēdi sunt de spatiosis domibus lautisq; cōuiuijs:& multo labore epulis exquisitis. & si vis scire quo ejiciendi sunt ꝓpter malas cogitationes & opera sua:euāgeliū lege in tenebras exteriores:vbi erit fletꝰ & stridor dentiū. di. xxxv. ecclesię. Quia igit cū multiplicata fuerit gloria domꝰ eiꝰ in familia & cōuiuijs descēdet in infernū cū ignominia:nō cū gloria cū miseriꝫ nō cū diuitijs:sicut diues ille q epulabat quotidie splēdide:sepultus est in inferno. Luc. xvi. Iō cauendū est ab hmōi & pauperibus parāda cōuiuia ad necessitatē subleuāda:nō ad iactātiā ostendendā:vt fecit rex Asuerus vt oñderet diuitias iactantię suę. Hester. j. Sic docuit Christus. Cū facis prādiū vl cēnā voca pauperes clamdos & debiles &c. Luc. xiiij. Qd & ipse fecit in cōuiuio suo facto in mōte nō principes sacerdotū Scribas aut officiales Pilati inuitans:sed turbā humilē:non super tapeta:sed sup terrā vel fœnū sedentē:nō deliciosis cibis:sed pane & piscib⁹ paucis:nō saturatos & repletos:sed esurientes ne deficiant in via. Quarto multiplicat gloriam domus suę diues iactator in ædificijs eius faciendo magna ędificia:& ea multipliciter ornādo. Cōtra hos inuehit dñs maledictiones dicēs Hie. xxij. Vhe q dicit ędificabo mihi domū latā & cœnacula spatiosa qui aperit sibi fenestras & facit laquearia cedrina, pingitq; synopide. Et qa frequenter ista fiunt in iniustitijs: vel qa ex male acquisitis vel cū iniurijs ꝓxi morū. Ideo dī Hie. xxij. Vhe qui ędificat domū suā in iniustitia. Et Esa. v. Vhe qui cōiūgitis domū ad domū:& agrū agro copulatis. f. auferētes ꝓximo sua vt ꝓ vobis habeatis:nūquid vos soli habitabitis super terrā? Nō fecerunt patres nostri qui lōgo viuebant tēpore. Nā dicit apls ad Heb. xj. de patriarchis. Fide Abraam demoratus est in terra repromissionis tāq̄ in aliena in casulis habitando cum Isaac & Iacob & cohęredibus repromissionis eiusdem. Expectabant em fundamenta habentē ciuitatem cuius artifex & conditor est deus. Ad detestationē hmōi iactantię & vanitatis etiā facit qd Sene. dicit in epla. Domus munimentum sit aduersus infesta corpori. Hāc an sepes erexerit an varius lapis gentis alienę nihil interest: si citote homines tam bene culmo q̄ auro tegi: contēnite cętera quæ supuacuus labor velut ornamētū ac decus ponit. Memento te nihil ꝑter aīm esse mirabile: cū magno nihil est magnū. Hæc ille. Paulus quoq; primus eremita visitat⁹ a sancto Antonio queſuit ab eo an adhuc christiana religio ritus q̄ctiliū in ædificijs sumptuosis imitaretur: & audito q̄ sic desleuit conquestus vanitati tantę hoīes deditos. Magna satuitas videt hoc: vt si cū hoīes nūc sint ita breuis vitę faciūt sibi tā sūptuosa habitacula cū antiqui qui lōgo tēpore viuebant in tabernaculis habitarēt etiā diuites. Vñ Hiero. Sic ædificāt quasi semper victuri: sic comedūt & bibūt quasi cras morituri dicētes. Comedamus & bibamus cras enim moriemur. Permaxime aūt religiosi cauere debēt ab hmōi pōposis ędificijs q̄ etiā in laicis reprehēdunt a sctis. Vñ Bern. Video qd sine magno dolore videri nō debet: q̄sdā post aggressam christi militiā rursū sęcularib⁹ implicari negotijs rursus terrenis cupiditatib⁹ immergi: magna cura erigere muros & negligere mores. Idem Abiecta sctā simplicitate quasi religiosas quasdā nobis creauimus habitationū honestates: in qbus tm cōpassum est aialibus vt pene in hoc oēs effecti simus aiales. Idē obsecro in peregrinatione hui⁹ sęculi q̄ est militia sup terrā: ędificemus nō nobis domos ad habitādum: sed tabernacula ad deferendū: vt pote cito euolādū & intraturi in patrię ciuitatē. Facile est qd naturale est: nūquid nō facile est & sussicięs naturę & cōgruū cōscięti ę ipam sibi cellā de virgis cōtexere: de luto plasmare: vndecūq; operire: & decentissime inhabitare? Quid amplius inquirēdū? Et si vsu sopiantur hmōi delectationes & si sunt q̄ vtātur tāq̄ nō vtētes: tñ cōtēptu meli⁹ q̄ vsu vincūtur hmōi affectiones. Hęc ille. Magis debēt delectari viri spūales i aspectu cœli q̄ tecti: & potius admirari opa dei q̄ hoīs. Sed & talia fiūt sępe ex rapinis & vsuris & q̄stibus cū multis mędacijs q̄ accusabūt ista ꝓcurātes in iudicio, iuxta illud Abacuch. ij. Lapis q̄ de pariete est clamabit: & lapis q̄ inter iūcturas ędificioꝝ est respōdebit. Vnde & de quodā fratre q̄ erat implicatus hmōi negotijs legit in vitis patrū q̄ fuit visus in pœnis purgatorij cū cāna ad mēsurādum in manu. Et de hōc Dñico q̄ cū reuersus Bononiā vidisset cellas aliquātulū i ędificio eleuatas: cœpit amare flere & dicere fratribus. Quā cito vult facere magna palatia. De christo y o ingt Hieroñ. Nunc vero cū pauptate domus suę paup dñs dedicauerit portemus crucē: & deliciasiutū putem⁹. xij. q. ij. gloria Ipse enim nō habuit vbi caput suū reclinaret: nec domū nec agrū: & natꝰ posit⁹ est in ꝑsepio: & mortu⁹ in sepulchro alieno (sepult⁹ est. Quinto multiplicat gloria domus ei⁹ diuitijs & alijs ex nobilitate generis vñ se iactant: qa. f. nati sunt de stirpe regia: vel alicui⁹ magni pricipis: vl de magna familia & famosa & hmōi. Sed multū vana & irrōnabilis ē ista iactatia. Nā oēs sumus geniti prima nr̄i origine ex vno patre Adā. Nō em fecit deus vnū Adā de argēto vel auro ex qua orti sunt nobiles: & aliū de luto ex quo nati sunt ignobiles. Sed fecit de⁹ vnicū Adā de limo terrę vt Genē. j. dicit Aut ergo oēs nobiles: aut oēs ignobiles. Vñ Malach. ij. dī Nūquid nō pater vn⁹ oīm nostrū? Nōne de⁹ vn⁹ creauit nos? Quare ergo despicit ꝓximū vnusquisq; vestrū. f. iactādo se de nobili familia natū & aliū de ignobili genere? Sed si aliqd magni esset in tali nobilitate generis: magis esset illoꝝ a qbus descēdit q̄ suū: vñ nō habet ipse inde gliari vel se iactare: sed potiꝰ illi vñ Sene. Nemo in gloriā vestrā vixit: nec q̄ ante nos fuit nostrū est animꝰ nobilē facit. Ne aūt hoies multā ęstimationē facerēt de hmōi nobilitate gnis de⁹ eā videt corēpisse. Nā i veteri testamēto primū regē de minima familia asinas quęrētem. f. Saulem assumpsit seruum, sed m. f. Dauid sustulit eum de gregib⁹ ouiū minimū inter fratres. In tpe gratiæ elegit piscatores ignobiles in pricipes ecclesię. Et vt dicit apls. j. ad Cor. i. Videte vocationē vrām fratres nō multi nobiles: nō multi potētes: ū multi sapiētes: sed q̄ ignobilia & cōtēptibilia sunt elegit deus vt confundat fortia. Nō ergo ęstimaf etiā ab Etnici sapiētibus nobilitas carnis: sed animi ex optimis moribus resultās. Vñ Seū. Nemo altero nobilior nisi cui rectius ingeniū & bonis artibus aptius. Et Plato inquit. Neminē regē nisi ex seruis oriūdū esse: neminē seruū nisi ex regibus. Oia ista longa varietas miscuit & sursum deorsum fortuna versauit. Hęc ille. Sicut aūt ex eadē radice ꝓcedit spina & rosa & rosa quidē nobilis est & grata qa nō cessat bñ facere eis qui iuxta eā sūt. f. odorē suū spargēdo. Spina y o vilis & exosa: qa pūgit quos tāgit. Ita ex eisdē parētibus nascūtur aliq̄ duo. Vnus y o nobilis in moribus gratis seruiēs oībus. Ali⁹ ignobilis grauis & displicibilis cunctis: sicut patet de Esau & Iacob vterinis. Et de Tito & Domiriano filijs Vespasiani imperatoris. Nobilitas ergo vera est animū q̄ morib⁹ ornat. inquit sapiēs. Signa aūt hui⁹ ver̄ę nobilitatis animi sunt: liberalitas: mansuetudo: virilitas: magnanimitas: gratitudo. Primum signū nobilitatis est liberalitas. Nā & de⁹ q̄ nobilissim⁹ est liberalissimus est. Tāta em est eius liberalitas vt nō solū sua sed & seip̄m dederit: & ñ solū suis & sibi seruiēt ib⁹. Sed etiā hostibus. Ipse em solē suū oriri facit sup bonos & malos & pluit sup iustos & iniustos. Mat. v. Ad dādū fecit q̄ cūq; fecit. Nā creaturas rōnales fecit vt eis daret: irrōnales vt eas daret. Leo q̄ dī rex aialiū & nobile aial est liberale. Vñ & Aristo. dicit q̄ est cōicatiuum. Ecōtrario nō dare: est rusticitas magna. Quidam milites interrogauerunt semel magnū Alanū audita fama ei⁹ scięti ę q̄ esset maxima curialitas. i. nobilitas. Rñdit q̄ dare. Quod cum placuisset eis interrogauit ipe eos & q̄ conferret adinuicē sup hoc q̄ esset maxima rusticitas. Et cū cōferēdo nō cōcordarēt. nā vnus dicebat vnū: alius aliud. Rñdit Alamus. Ego posui vos in via soluēdę q̄stionis: & nescitis cōsiderare. Nā si cu rialissimū est dare: sequit q̄ rusticissimū sit ei⁹ cōtrariū. f. auferre. Et ideo vos estis rusticissimi q̄ incessanter auferti a pauperibus. Secundum signū ver̄ę nobilitatis est mansuetudo & mia. Señ. Nullū magis eo ibus q̄ clemētia regē & principē decet. Prouer. xx. Māsuetudo & veritas cu tex apū stodiūt regē: & clemētia firmat thronus eius iij. Reg. xx. Reges Israel clemētes sunt. Rex apū solus non habet acu iuctudi Ieu cū oēs alię apes habeant: quē iracūdissime in vulnere nē carnes cū pungūt relinquūt. Tertiū est virilitas in eos qui repu gnant. V ñ militibus datur ensis quo vti debēt i hostes nō in subiectos Et si in hostes corporis multo magis i hostes animi

Beatus Dñicus fleuit cū vidit cellas fratrum aliquā rulum pompo sas.

Signa ver̄ę nobilitatis

Iactantia ędi ficijs.

Iactantia diuersorū

Nullū aial est, ita debile sicut homo.

fres an imi. f. resistēdo tētationibus ne efficiātur serui diaboli. A quo em quis victus est: ei seruus addictus est. dicit Pe. in. j. canoñ. Seruitus permaxime est contra nobilitatē. Qui artū est animi magnitudo qua gs modica contemnit & magna appetit. Vñ nō sunt vere nobiles q̄ ponūt amorē suū in vno milite potius q̄ in cœli rege. Et cū ois terra sit sicut vnus pūctus respectu cœli: & oia q̄ sub sole sūt vanitas sūt: nō nobiles: sed viles sunt q̄ appetūt: & finē suū ponūt in terrenis cœlestia contēnentes. Quintū signū nobilitatis ē gratitudo. Demū multiplicat aliq̄ gloria domus inig in diuersis corporalib⁹ bonis in qb⁹ vani hoies se iactāt vt in sanitate. Sed vt dī Iaco. iij. Quę est vita vestra vapor ad modicū parēs: & deinceps exterminabitur & nisi cū amore dñi cōiūgat occasio ē multor⁹ malor⁹ si bi & alijs. sicut patet in Maria Magdalena quę erat in ciuitate peccatrix & in Maria Egyptiaca & Pelagia & alijs. alter se iactat de fortitudine corporis. Sed vt dicitur Sap. vj. Fortiorib⁹ fortior ifiat cruciatio. qa nisi tales pmaneāt in timore dei aburūtur. Quāto fortius est corpus tāto fortior rē gis inimicū habet cū quo prę iat: & p cōtrariū cū corp⁹ est debile & ifirmū debilitat hostis noster. Vñ apls Gloriat non in fortitudine: sed i ifirmitatibus suis. ij. Cor. ij. Alius se iactat de agilitate & velocitate corporis. Sed vale de vanū est se iactare de eo in quo multa aialia hoiem excedūt: vt canes lepores. Asael frater Ioab qui agilis erat & velox vt capra confrōs de sua velocitate: qa insequebat Abner principem exercitus Isboseth occisus est ab eo. ij. Reg. ij. Sed nec̄ de scientia debet aliquis se iactare vel gloriari cū oī sapiētia a dño deo est. Eccli. j. Et in scientia nemo possit dęmones superare: qui tñ ꝓpter scientiā suā pœnas inferni nō euadūt. Quę etiā est sciētia nostra: cum nec naturā vnius formicę vel herbę pfecte sciamus. Vnde bene dixit quidā pbs. Hoc tm scio qd nescio. Tenebris enim inuoluimur: ingt Iob. xxxvij. nec nosipsos pfecte scire valeamus: Cū ergo multiplicata fuerit gloria domꝰ diuitijs mundanis cū interierit nō sumet oia. i. aliquid de quib⁹ ia ctabat: nec gloria quā hic habebat descēdet cū eo: sed summa ignominia in inferno: ergo abnicienda omnis iactantia & in dño gloriandum non in mundo.

De prę sūptio ne nouitię.

¶De prę sumptione in quo agitur de ornatu mulierum in ordinato vtrum sit mortalis? Capitulū. V.

DRAESVMPTIO NOVITAtū filia ē inanis glorię: & videt cōsistere istud vitiū in hoc q̄ aliq̄s in aīb⁹ exterioribus aliq̄d incōsueti facit sine rōnabili causa. Et qa hoc vt plurimū fit ad ostētationē & laudē cōsequēdā: ideo ponit inanis glorię filia. Et de hoc pōt itelligi illud qd dñs ait p Psal. Pā. lxxx. de ppło suo Israel. Dimisi eos sm desideria cordis eorū. Ibūt i adinuētionib⁹ suis. Ppls dei olim fuit ppls Iudaicus dū habuit verā fidē & pmānit in cultu veri dei. Nūc aūt qa nō audiuit legē suā q̄ mādabat ꝑphetās suscitādū de medio eoꝝ dē fratribus suis. i. de gnē suo. i. christū Iesum quē deberent audire & obedire: nec legē seruāt mandatoꝝ: nec ad opa christi voluerūt attēdere: ideo dimissus ē a deo subtracto lumine fidei: & est sacꝫ nō ppls dei: sed ppls diaboli. Sic autē dimissi sequūt desideria cordis eoꝝ q̄ semp fuerūt de terrenis acgrēdis vsuris sine cessatione vacātes. Vadūt tendētes ad morē eternā in adinuētionib⁹ suis quotidie inuentes nouas fabulas: & extortas expositiones Biblię: vt pater in Thalmut eoꝝ: vt videt tur ñ errare: sed, sapiētes valeāt reputari. In nouo testamēto ppls dei est ppls christian⁹ q̄ solus habet verā fidē: q̄ Israel dici pōt qd̄ interpretat videns deū: qa deū videt nūc ꝑ fidē. Cū aūt hic ppls nō audit legē dei ea seruādo: nec̄ intēdit ei, ꝑ vltio fine: & vt sūmo bono eū eligēdo & sibi inhęrēdo: & oia opa sua ad gloriā ei⁹ dirigēdo dimittit eos deꝰ nō qdē ppls suū: qa deficere nō pōt ppls ei⁹ qn̄ semp sit: sed eos de illo ppło christiano q̄ recedūt a lege ei⁹. Dimittit qdē eos ñ sm ꝓpriā tā: sed sm gram quā subtrahit eis: Nec̄ ei eos dimitteret ipe: nisi pri⁹ ipsi dimitterēt eū q̄ dimissi a deo sinūt seq̄ desideria cordis eoꝝ. Cor aūt hois ex se vt dī Hiere. xvij. prauū & iferurabile. Et sicut prauū ē eor: ita & praua eius desideria: & inde sequūtur praua opa sicut ex radice infecta fructus corrupti. Ex corde em exeūt cogitationes malę: furta: adulteria: homicidia & hmōi, vt dī Mat. xv. Vadūt aūt ad inferos nō solū ꝑ cōsueta mala cōia: sed quotidie adiuenunt nouas vias. Qđ documento sctoꝝ patrū sancitū est superstitiosa adinuētione ꝓsumēdū nō est. Stephan⁹ papa. ñ. q. v. cōsuluisti. Vadūt ꝑ vitiū ꝓsumptiōis nouitatū rectores adinuenięndo nouas vias vsitatis subsistātias: qd̄ pertinet ad cupiditatē: sic uevt laudētur ab hoibus de modo regiminis tāq̄ sapientiores antiqs: recedēdo sine causa a semitis eoꝝ. cōtra illud Prouer. xxij. Nō transgredieris terminos antiquos quos posuerūt pres tui Vadūt doctores in adinuētionibus suis q̄ nō sequuntur dicta sctoꝝ: sed opiniones nouas subtiles & curiosas nō vtiles ad pruriēdū aures Et si iuristi sunt nō aspiciūt ad intētionē legis & ęgtatē: sed ad destruēdū antiquoꝝ sentērias Hilari⁹ in lib. de trinit. Intelligentia doctoꝝ ex causis est assumēda dicēdi ga nō sermoni res: sed rei sermo debet esse subiect⁹. Vadūt i adinuētionib⁹ suis prędicatores q̄ grādia verba tritinātes inter mulierculas & plebeios de sacris literis philosophātur: & mimorū gesticulationib⁹ ad risum excitāt auditores: f̄m illud apli. Ad fabulas aūt cōuertentur. ij. Pet. ij. Hi sunt fontes sine aqua. f. sapiētiæ: & nebulæ turbinibus agitatæ qbus caligo tenebraꝝ reseruatur. Vadūt in adinuētionib⁹ suis clerici in officiādo q̄ vt placeāt laicis dicūt missas mortuoꝝ & alias votiuas indistincte: q̄ buscūq; diebus mutātes officia ordinata: cātātes non f̄m notā sed f̄m leuitatē: & discātātes & pulsantes i organis balatas cōtra oēm honestatē cultꝰ diuinꝰ vt fieri solet in theatris nō in ecclesijs. Sed vt dicit Grego. Deū manib⁹. i. operib⁹ stimulat. i. puocat ad irā q̄ populū vocib⁹ delectat. dī. xcij. in fīā. Vadūt adinuētionib⁹ suis religiosi q̄ nō contēti cōibus ordinationib⁹ aliq̄d singulare agere volunt in orādo: in comedēdo: in loquēdo: in alijs austeritatibus vt prę cęteris reputent: sed tales cōfusi remanēt nisi speciali istinctu spūsctī moueantur sicut sctūs Germanꝰ: Dñicus: Frācisc⁹: & alij. Vadūt in adinuētionib⁹ suis ppls q̄ adinuenit quotidie nouas adinuētiones ad frāgēdū ordinationes ecclię: acsi i nullo essent subiecti ꝑlatis: & ipsi debeāt eos regere: & q̄stiones eoꝝ etiā dirimere & pāā punire: & tales grauare: sapientiores se iudicantes ecclesia q̄ regit a spūsctō i ordinatiōib⁹ suis: ac si mīn⁹ bñ talia, phi buissent Et vt de alijs omittam⁹ adiuētionib⁹ pmaxime istud vitiū in ornatu q̄tidie renouat: dū viri, sed multo magis mulieres obvanitatē q̄tidie variāt vestes. Contra q̄s dñs Sopho. j. Visitabo sup oēs q̄ iduti sunt veste pegrina. In quo actu reperit simul & vitiū ꝓsumptiōis & nouitatū ex vana gloria frequēter ꝓcedēs & vitiū imodestię, de q̄ Psalm. ait Pā. cxlix. Filię eoꝝ: cōpositę circūornatę vt similitudo templi. In qbus verbis tria de hoc vitio possunt notari.

¶Primū q̄ a mulierib⁹ frequēter: ibi. Filię eoꝝ: cōpositæ.

¶Sc̄dm q̄ in vestibus perpetrat: ibi. Circūornatę.

¶Tertiū q̄ i colorib⁹ augmētat: ibi. Vt similitudo tēpli.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM de imodestia ornatꝰ & ꝓsumptio nouitatū i mutatione vestiū potissime reperit in mulierib⁹. Et iō Pā. nō dicit loquens de mūdanis. filię eoꝝ: sed filię eoꝝ: cōpositę. Vñ & sacra scriptura cū loquit de ornatu corporis & vestiū noiat mulieres: vt Prouer. vij. ingt Salomō Ecce mulier occurrit illi habitu meretricio ꝓparata ad capiēdas aīas. Et Esa. iij. Pro eo q̄ eleuatę sunt filiæ Sion. f. in vana gloria ornatus: & ambulauerūt extēto collo q̄ & est signū ſuphię. & nutib⁹ oculoꝝ ibāt ex curiositate & cōcupiscētia & plaudebāt pedib⁹ suis. f. chorea izādo: & saltando: & cōpositro gradu incedebāt: decaluabit dñs verticē filiarū. Sion & dñs crines earū nudabit. Fr. j. Petri. iij. dī Mulieres subdite sint viris suis quasi nō sit extrinsecus capillatura: aut circūdatio auri & argēti aut indumēti vestimētorū: cultꝰ & modesti spūs. Et Paulus. j. ad Timo. ij. Volo mulieres orare in ecclesia in habitu ornato cū verecūdia & sobrietate. i. temperate ornātes se non in tortis crinibus: aut auro vel margaritis: aut veste preciosa. i. excessiua sui statꝰ: sed qd̄ decet mulieres ꝓmittētes pietatē ꝑ bona opera. & Io. Apoc. xvij. dicit: q̄ mulier ęternaliter cruciāda q̄ signat cōgregationē reprobor⁹ erat circūdata purpura & coccino: &

Universidad de Deusto

Inaurata lapide preciosō & margaritis:&habebat poculū
aureū in manu sua:qđ signat apparentē delectationē & cō
placentiā inanis glorię & cōcupiscētię in opib⁹ suis:& ha
bebat in frōte scriptū my sterium Babylōmagna.i.cōfusio
ifernalis sibi reseruata. Duplex autem ratio pōt assignari
quare istud vitiū immodestiæ & superflui ornat⁹ magis repe
rit i mulierib⁹ q̄ viris. Prima est:qa ipse ornat⁹ mulieris
vltra vitiū immodestię,est,puocatiuus ad lasciuiā quo ad
aspicientes ex eo.qa adn̄cit ad apparentiā pulchritudinis
b⁹ istę quæ quāto maior est:tāto pl⁹ allicit & excitat cōcupiscētiā
hois. Cū aūt mulier sit caput pcti & arma diaboli ſm Ori
ge.qua.ſ.factos viros dencit.vt patet in Dauid & laqueus
eius.quo.ſ.capit incautos. Propter qđ dicit Salo.Eccl⁹
vij. Inueni amariorē morte mulierē q̄ laqueus est venato
rū.i.dęmonū. Ideo diabolus sciens q̄p hanc multos capit
& occidit:instigat ipsam mulierem ad se ornādum ad hoc
vt talis armatura eius siue gladius sit acutior & magis po
litus ad puocandū ad concupiscentiā sui:& laqueus ma
gis efficax ad capiendum & detinēdū. Sed cōsideret attēte
vana mulier:qa tot mortib⁹ digna est & pœnis iferni qđ'
per eius vanū & excessiuū ornatū ruere facit. Si em̄ q occa
sionē p̄sciat mortis corporalis vel dāni tenet & incurrit
pœnā iferni quādo magis q est occasio mortis aię alteri⁹
p ornamenta varia & als vanitates.et de injur. & dā. da,
si culpa.dicit.Qui occasionē dāni dat:dānū quoq; dedisse
videt Vñ & de quadā comitissa habet:vt i li.cni sallor)
de septē donis:q̄ esset multum liberalis ad pauperes &
bolū eē orationib⁹ dedita:sed multū vana i ornatu & p̄cipue ca
pillorū: post mortē apparuit cuidā sibi familiari deuotę
mulieri & interrogāti de statu suo,Rndit se fore dānatam
p̄cipue ꝓpter ornatū capitis & capillorū. vñ & vidit mu
lier illa caput illud habere plenū serpētibus mordētibus
ipm̄ loco capillorū in pœnā illi⁹ vanitatis. Sed multi sūt
alię vani ornatus q magis adhuc prouocant ad lasciuiam.
Sed a ratio quare istud vitiū magis reperit in mulieribus
est ex eo:qa sicut magnanim⁹ oia ista tpalia pua ꝑstimat
etiā ipsam gloriā tēporalē vnde de ea modicā curā habet
Ita ecōtrario pusillanimis parua magna ꝑstimat & ipam
gloriā mūdi magnū bonū reputat. Mulier autē cōiter par
ui animi ē & debilioris cognitiōis q̄ vir: vñ & gloriā tpa
lē magnū qđ arbitrat. Et cū nō valeat apparere vel exalta
ri in magnis negotijs:qa nec in regimine nec in docendo
vel negotiādo & hmōi:saltē i apparentia pulchritudinis
querit gloriā cōsequi quę tñ est qđ vanū & trāsitorium.qa
vt dī Esa,xl. Ois caro fœnū & ois gl'a ei⁹ quasi flos agri:q
cito marcescit & mirū est quō cū mulier q̄rat summopere
oia habere pulchra quō aiam ipam q̄ nobilior est & pręci
puū in hoie velit habere sędā & maculatā. Aug. Ecce oia
pulchra sunt cū iniquis:& tñ ipsi sunt turpes. ſ. in aia. Istis
sic superflue & vitiose se ornātib⁹ accidit sicut euenit cuidā
regi q̄ cōuocatis oib⁹ magistratib⁹ terræ suæ fecit cōuiniū
magnū & nō trat aliquis angul⁹ i domo q nō esset coop
tus purpura & preciosis pānis. Affuit & qdam Phs qui cū
vellet excreare expuit i faciē eiusdem regis:& cū ministri
eius capictes eū vellēt ducere ad suspēdiū illū nō p̄misit
rex sed quęsiuit ab eo quare id fecisset. Qui rndit. Vidi oia
loca plena auro & argento & purpura:& ideo in barbā re
gis incrassatā ex pinguedine cibor̄ me mūdaui & purga
ui. nō em̄ vidi locū minus mundū: qđ audiēs rex cōpūct⁹
est. Sic diabolus videns hoiem q deberet esse dīs creatu
rarū aliarū & pulchrior eis qđ' min⁹ pulcher sit eis:immo
immūdus expuit in eū ipm̄ cōtēnendo vel faciē p̄sciētię
eius suggestionib⁹ malis maculādo. Et hoc etiā figuratū
fuit i expuitione q̄ fiebat in faciē eius qui nolebat susci
re semē fratri suo:vt habet Deut.xxv Frater hois sine se
mine desunct⁹. ſ. sine filio habito est diabol⁹ q̄ sine spe sa
lutis dānat⁹ est cui ab hoie debet semē suscitari:qa ex hoi
bus reparādæ sunt ruinæ angelicæ. Sed si hō non tēdit ad
hoc:vt.ſ.p virtutes ascēdat ad cœlū nō vult suscitare semē
fratri suo. Vñ tāq̄ immūdo ialo expuit in faciē ei⁹:qa abo
minabilis reddit. Certe erubescere dēa dom⁹ si videret se
turpē & ancillā pulchrā. Ancilla caro est:aia dña. vñ mul
tū erubescere debet cp corpus ornet & pulchrū appareat:&
aia maculis plena inuentaꝫ ex vanitate ornatus. Quia igi
tur vitiū istud immodestiæ ornat⁹ magis reperit in fœmi
nis:ideo dicit Pē. Filiæ eorū cōpositæ. Sed cōpositio ista
vana est ꝓcedens ex incōpositione mētis & tollēs in futu
ra resurrectiōe vltimā pulchritudinē & claritatē corporis,
vñ apls ad Phil'.iij. Saluatorē expectamus dīm nr̄m Ie
sum christū q reformabit.ſ.in finali iudicio corp⁹ humili
tatis nr̄ę.i. corp⁹ nr̄m humiliatū & dejectū: cōfiguratū cor
pori claritatis suę.i. simulatū corpori suo gl'iosō. Corp⁹ ḡ
qđ nō fuit hic humiliatū: sed exaltatū & glorificatū p va
na ornamēta: tūc nō glorificabit: sed iter reprobos obscu
rabit. Vñ Ber. sup dicta autoritate apl'i. Nūc eant nūc re
deāt q corpora sua pellib⁹ murtiū. i. gyris & varijs & ster
coribus vermiū. i. sericis informāt: qa cū venerit dīs ad iudi
cādū nō reformabit: nisi qđ habiectionis & humilitatis iue
nier. Sic diues epulo qui induebatur purpura & byssō: se
pultus est in inferno: & in æternū cruciabitur. Luce. xvj.

Quare magis reperiatur in mulieribus

Adde qđ dixit Syl uius in epl'is cū mulierē

Pęs quędam ex barbā regis.

Pē. exliij.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

principale perpetrat hoc pctm̄ immodestię cū p̄sumptiōe
nouitatū circa vestes. Vñ subdit Pē. Circūornatę: non or
natę mēte: sed circūornatę. i. circa corp⁹ ex oī parte ornatæ
sed vt dr̄ Eccl'i. xix. Facies hoīs & risus dētiū & amict⁹ cor
poris enūtiāt de illo. Tāta em̄ diligētia & pōpa ornat⁹ insi
nuāt totā fr mūdo deditā mentē. Dīs de⁹ qn̄ emisit prios
parētes de paradiso: nō fecit eis tunicas fereas: sed pelli
ceas. i. de pellib⁹ aialiū. Gen.iij. vt cognoscerēt se sibi es
sins effectos & viliter ad tegendū nuditatē & arcēdum fri
gus induendos. Sed adinuenit p̄sumptio & vanitas hoīm
pānos laneos ex lana ouium formatos: adiūxit lineos in
mollitię ex corticib⁹ herbarū & his nō contēta supinduxit
serica ex stercorib⁹ vermiū: adiūxit varia ex pellib⁹ murtiū
addidit gēmas: argentū & aurum ex vanitate. Sed vt dicit
Sen. in epla. Quāmadmodū stultus est q̄ equū emptur⁹
nō ipm̄ aspicit sed stratū & frænos. Sic stultissim⁹ est q ho
minē aut ex veste aut ex cōditione vestis q̄ nobis circūdā
ta est modo existimat. Aduertere debēt diligēter q̄ dīs cō
minaꝫ p himōi vano ornatu. Esa. em̄. iij. dr̄. In illa die. ſ. iu
dicij vniuersalis vel punitiōis tpalis auferet dīs ornamē
tum calciamētorū & torques & monilia, armillas, mitras,
discriminalia, & pariselidas, & murenulas, & olfactoriola
& inaures: & gēmas in frōte pendētes, & mutatoria, & line
amina, & acus, & specula, syndones & vittas & tersitra.
& erit, p suaui odore fœtor: p zona funiculus: p crispāti
crine caluitiū: p fascia pectorali, & cilicio. Hic posita sūt oia
ornamēta mulierū a capite vsq̄ ad pedes circūquaq̄ quæ
tūc erāt i vsu quor̄ aliqua sūt nobis ignota pp diffusetu
dinē aliq̄ adhuc remanēt in aliquo sili. Vñ glos. ibi armil
las vocat ornamēta brachior̄ loco quarū sūt mō manicę nam̄ta
ita lōgę & latę vt sufficeret valor, p vno optimo vestitu, mulier
Parisel idas vocat ornamēta talor̄. i. i fine vestis: loco cui⁹ muta
pōt tūc estimari cauda cū frappis. Murenulę dicūtur care būtur i
nulæ circa collū: loco cuius nūc aliqd ope polymito. i. re die tudi
chamatura. Olfactoriola vocat q̄dā in qb⁹ cōtinebant ibi cij.
muschū & pūt dici nasitergia q̄ fiunt serico intexta: aliqn̄
& iter muschū seruata. Teristra vocat vestes ꝑstiuas valde
subtiles & dicunt a teria qđ' est æstas vulgariter pūt dici
giorneę vl' cotharduę. Ornamētū calciamētor̄ sūt calcia explica
mēta rostrata vel planulę pictæ & altę ad ostēdēdā magni tio i or
tudinē quā nō habēt. Torqs sunt collaria monilia. q̄. ſ. pē namen
dūt ante pect⁹ q̄ solēt esse de margaritis. Mitrę hic dici pūt tis mu
q̄ portanf in capitib⁹ multū eminētia supra caput ad mo lierum.
dū coronæ vel bireti. Discrimialia sunt pectines & directo
ria eburnea qb⁹ capillos aptāt capitis, Inaures sunt anuli
i aurib⁹ appositi pforatis i paruula ætate qb⁹ adhucvtūt
Iudęi: & antiqi⁹ magis: vt patet i scriptura. Christianę aūt
i man⁹ digitis tenēt: & pvno nō dedecet i signū mīmonī
sed de plurib⁹ pūpa est. Gēmę i frōte pēdētes sunt aliq̄ plę
qs i coronis suis ante frōtē deferūt. Mutatoria sunt plura
& varia vestimēta pulchra qb⁹ diuersis tpib⁹ mutanf. Lin
teamina his sup alia vestimēta desupsed valde subtilia ad
huc deferūt romanæ. Acus sunt spilecta q̄ i diuersis ptib⁹
ponūt, p firmatiōe ornamētor̄. Specula & magni valoris
hnt sēp i domo secū: vt frequēter se i ipis quō sint cōposi
te possint inspicere. Sindones camisias subtiles & reticula
tas vel vela i capite. Vittę sunt qbus capillos ligāt vl' col
ligūt ne desluāt: & si suos nō hnt ligāt alienos. zona cingu
lū est qđ' nūc sit de sterico ītexto & ornamētis auri & argenti
Crines capilli crispativel tricaci flaui facti eū frequēti hu
mectatiōe & solis desiccatione & ide capitis læsiōe. Fascia
pectoralis dici pōt quod nūc ponūt eū bombice. Et, p his
ornamētis

ornamētis ꝓmittit dīs ignominiā & pœnā. & merito: qa
in his magna ꝓdig alitas & crudelitas reperitur cū paupe
res moriātur fame & frigore & mulieres in tūis & in ram
vanis ornamētis abundent. Contra quos inuehit Iaco. in
cañ. c. v. dicēs. Agite nūc diuites vlulate in miseriis quęve
nerunt vobis: diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: vestimenta
vestra a tineis comesta sunt. Et sciēdum sc̄m Tho. ij. q.
clxix. ar. j. q̄p circa ornatū exteriorē tripliciter pōt offendi.
¶Primo præter morem consuetum.
¶Secundo propter inordinatū affectum.
¶Tertio propter nimium defectum.

Ornat⁹ ꝑtermotēē pectorum.

§. III. QVANTVM AD PRIMVM

debet se homo i cōuersatione exteriori conformare mori
bus eor̄ cū qbus viuit: qñ. ſ. nō sunt mali mores. Vñ Aug.
in lib. ꝑfec. Quę cōtra hoim mores flagitia sunt, p morū di
uersitate vitāda sunt: vt pactū inter se ciuitatis & gētis cō
suetudine vel lege firmatū: nulla ciuis aut peregrini libi
dine violet. Turpis est em̄ ois pars q̄ suo nō cogruit vni
uerso. dist. viij. que ꝓra mores. Idē etiam dicit in li. de doc.
christiana. Quisqs reb⁹ prętereūtib⁹. ſ. vt cibo, potu, vesti
bus & hmōi restricti⁹ vtit q̄ in se habeāt mores eor̄ inter
quos viuit: aut superstitiosus aut intemperās est. Et si qs sic
eis vtit vt metas cōsuetudinis bonor̄ inter quos versatur
excedat aut flagitiosus est. aut aliquid significat. dist. xlj.
qsquis. Et hoc intelligendū est vt. o. ſ. qñ ꝓprie sunt mo
res. i. actus morigerati ea q̄ frequētantur cōiter ab hoibus
talis loci. Nā abusiones non debet qs imitari. Sed vt dicit
Isid'. in Sinon'. Prauū vsum lex & ratio vincat. Si em̄ de
vsu patrię est vt mulieres deserāt vestes q̄s vsus collū scissas
& apertas vsq̄ ad ostētationē pectoris & mamillarū: vt in
partib⁹ Rheni valde turpis & impudicus est talis vsus: &
ideo non seruandus. Si de vsu cōi ꝑtię est deserre mulieres
vestes caudatas puluerē excitātes & via mūdātes cū eis vt
sit Florētiæ: hoc turpe est & derestādū nō illis cōformādū.
Sil'r de planulis altis vestibus singulatis vel pforatis. Nō
sequaris turbā in malū: ait dūs in veteri lege. Vtrum aūt
i himōi sit mortale pctm̄. ſ. declarabitur. Legitur i li. de. vñ.
donis. q̄ cū quidā sctūs pater p ciuitatē ambularet obuia
uit cuidā mulieri ornatæ vestē habēti caudatā: & iuxta eā
vidit diabolū ridentē: cui mādauit adiurando vt sibi dice
ret causam sui risus. Qui rndit. Ideo risi qa soci⁹ meus scili
tet ali⁹ diabolus cū insideret caudæ hui⁹ mulieris: mulier
cū traxit caudā vestis ad se ne lutoviæ deturparetur in lu
tū cecidit ipse soci⁹ meus. Ex quo ostēditur diabolo place
re qđ' nō esset si sine pctō fieret. Sil'r q̄p mulier vtatur veste
virili vel eȝrio vt fit in ludis: turpe & vitiosum ſm Tho.
vbi. ō. ar. ij. tū qa ꝓtra cōsuetudinē cōem. tū qa pōt esse cau
sa lasciuiæ. Prohibebatur aūt i veteri lege Deut. xxij. ex eo
qa gēriles: tales mutatiōe habit⁹ vtebātur in superstitiōib⁹ ido
lolatriæ. In decre. dist. xxx. si qua mulier. hoc phibetur sub
anathemate. ſ. ferēdæ sniæ rōne cuiusdā superstitiōis hæreti
cæ vt ibi dicit glos. Vñ si qs nūc nō ex superstitiōe vel vani
tate: sed ex cā rōnabili vtat hmōi: puta ad vitāndū pericu
lū: vel ex defectu vestimēti alteri⁹: pctm̄ nō esse ſm Tho.

Vsus patrię i superfluentibus non est seruādus.

§. IIII. SECVNDO POTEST ES

se peccātū circa ornatū vestiū, ꝓpter inordinatū affectum.
Qui quātū ad superabūdantiā tripliciter accidit. Vno mo
do inquantū ex superfluo cultu vestiū hō q̄rit gloriā ſm q̄p
vestes ptinēt ad apparatū & ornatū. Vnde Grego. in ho
mil'. ait. Sūt nonnulli qui in cultu preciosarū subtilitāq̄ ve
stiū null ū putāt esse pctm̄: q̄p si culpa nō esset nequaq̄ ser
mo dei tā vigilāter exprimeret q̄p diues q torq̄batur i apud
inferos purpura & byssō idu⁹ fuisset. Nemo ꝓpe precio
sam vestē. i. excessiuā, ꝓpria status nisi ad inanē gloriā que
rit. Hæc ille. Nec obstat q̄p ministri altaris aut principes &
alij i dignitatib⁹ cōstituti vtūtur vestib⁹ multū preciosis:
qa nō faciūt hoc seu nō ordinatur de se ad sui gloriā: sed ad
significādū excellētiā sui stat⁹ & ostēdendū magnificentiā
diuini cult⁹. Sed o modo p accessum affectus est inordina
tus inquātū p superfluū cultū vestiū quærit quis delicias
corporis ſm q̄p ordinatur vestimētū ad corporis fomentū
quærēdo habere delicatas vestes quæ delectant carnes: vt
subtiles camisias & hmōi. cōtra quos ait christus Mat. xj.
Ecce q̄ mollib⁹ vestiūtur in domib⁹ regū sunt. i. terreno re
gi militāt nō cœlesti ſm Greg. Tertio modo sit inordina

Ornat⁹ vestiū ꝑtēm ꝓpter affectū.

§. V. TERTIO POTEST ESSE

peccatū in vsu vestiū pp defectū. Et hoc vel ex negligētia Ornat⁹
hois inquantū nō adhibet studiū & laborē vt vtamur cul pctm̄
tu vestiū, put oportet. Vñ & Phs dicit in. vñ. Ethico. q̄p ad est ex de
mollitiē queq̄ vitiū est ptinet q̄ hō trahat vestē per terrā ne sectu.
laboret in retinēdo eā vel hoc pōt fieri vt indē querat glo
riā & ostētationem vt. ſ. reputet mortificatus & contēptor
mūdi ex eo q̄p vestes multū viles dilaceratas vel vnctuo
sas desert. Vñ & Ber. dicebat q̄p in vestib⁹ paupertas pla
ceat. sordes aūt nunq̄: qa signū erat vel negligentis ani
mi vel gloriam affectantis. Et Hiero. Nec affectatę sordes
nec exquisitę delicię laudē pariūt. Qđ' in cibis vel vestib⁹
dicit Gratia. intelligendū. dist. xlj. §. prętera. Verū quiver
bo & exēplo habēt alios ꝓuocare ad pœnitentiā & mūdi
cōtēptū decet vtrūq̄ indui. sicut fecerūt quidā ex ꝓphetis
De qbus apls ad Heb. xj. Circūierūt in meloris. i. sclauinis
in pellibus caprinis: vt Helias. Et glos. sup illud. Ioannes
habebat vestem de pilis camelorum. Matth. iij. Qui pœni
tētiā prædicat: habitū pniæ ostēdat. Narrat Vmb. in expo
sitione regulę, q̄p cū quidā magn⁹ ꝓdicator actu ꝓdicaret
acriter detestādo & increpādo pōpam vestiū: & ipse eappā
haberet sumptuosam surrexit in medio ppli quidā fatuus
clamose dicens. O stulte quō tu credis inducere auditores
hos ad dimittendū pompā vestiū cum tuipse vtaris vt pa
tet in cappa tua. Et sic patet de circūornatione vestium.

deprędi catori bus ha bentib⁹ superflu as vestes

§. VI. QVANTVM AD TERTIVM

principale. ſ. de coloribus adiūctis in ornatu dicit Pē. vt Ornat⁹
filitudo tēpli. ſ. sūt filię: de qbus locut⁹ est. Tēplū nō solū pctm̄ ē
ornat auro & cortinis varijs: sed etiā colorib⁹ multis in pi ꝓpter
cturis. Sic vanæ mulieres corpa sua q̄ rōne fidei sunt tem colores
plū spūssancti ſm apl'm. i. Cor. vj. faciūt tēplū diaboli dū
alternātes pictura a deo factā ad imaginē suam instinctu
diaboli ponūt colorē albū & rubeū: & sic vt hypocritę ex
terminat facies suas vt appareāt hoīb⁹ ieiunātes. ait xps
Mat. vj. Hoc expresse reprehēdit insignis martyr. Christi
Cyprian⁹ dicēs in li. de habitu v̄ginū. Nō virgines: nō vi
duas: sed & nuptas puto etiā oēs fœminas admonēdas q̄p
opus dei & factura eius & plasma adulterare nullo modo
audeant adhibito flauo colore: nigro puluere vel rubore:
aut q̄libet medicamine: qđ' dicit: qa multa faciūt ad hmōi
ornatū. Et subdit. Manus deo inferūt qñ qđ' ille formauit
reformare intēdūt. Impugnato est ista diuini opis: preua
ricatio v̄itatis: deū videre nō poteris qñ oculi nō sunt. i. fa
ciei color q̄s de⁹ fecit: sed q̄s diabol⁹ infecit illū fecrata es
Rutilos atq̄ depictos oculos serpentis imitata es de inimi
co tuo tracta cū illo pariter arsura. Hæc ille. Qñ autē b̄ sit
mortale habes in. §. seq. Certe magna nimis p̄sumptio &
suphia est velle aliā formare effigiē quā de⁹ nō dedit tāq̄
despiciēdo opus dei. & q̄p ipe meli⁹ valeat facere: cuius em
Apl's dicat. j. Cor. vj. Quæ nupta est, cogitat q̄ mūdi sunt
quō placeat viro & ꝓpter hoc permittat eā ornari cum so
brietate: nō tamē vt tingat colorē quē non habet. hoc em
est decipere & marium & alios & mēdacium operis quod
maritis displicere deberet & eis. ſ. prohibere fucos. Vnde
Augu. Possidonio. Fucare pigmentis quovel rubicū dor:
vel cādidior color appareat adulterina fallacia est qua ñ
dubito etiā ipsos maritos se decipi nolle: q̄b⁹ solis permit
tendę sunt ornari: vt. ſ. placeant ſm veniā nō ſm imperiū
Nāverus ornatus Christi amor. & Christianarū nō solū est Verus
nullus fucus: sed nec auri vestisq̄ pompa: sed mores boni ornat⁹
de cōse. di. v. fucare. Impia Iezabel regina q̄ se ornauit sti chrysti
bio. i. colore: putās per hoc ad sui amorem trahere Iehu. de ani sūt
mādato ei⁹ p̄cipitata est de fenestra & a bestijs comesta in boni
pre. vt hr̄. iij. Regū. ix. Hester regina cū se ꝑsentauit Asue mores,
ro ornata & colore roseo comitata domicellis: subito Asue

Universidad de Deusto

rus videʒ eã versus est in furorem in facie. Sed ex timore pallida facta: subito in clemẽtiã ꝓ sus est furor eiꝰ. De ipso etiã ornatu vano habes. j. in titu. de gula. c. de choreis.

§. VII. QVAERITVR, VTRVM ORNATVS MULIERVM ꝑ se mortale peccatum sit.

Superflue se ornare ꝑm patrię ritũ an sit pcũ mortale.

ꝓ se mortale. Quaritur. vtrum ornatus mulierũ ꝑm morẽ patrię qui videl vanꝰ & superfluꝰ quo ad vestes incisas: ꝑforatas: singulatas: polymitas. i. richamatas: caudatas: deauratas quoetiam ad mitras seu bal lneos capitis: capillaturas varias: bõbicem circa dorsum margaritas. zonas: aureas: planulas altas fucos & hmõi sit pcũm mortale: Et arguẽdo ad partẽ affirmatiuã videtur ꝙ quantũ ad quẽsitũ sit mortale i quoliber ꝑdictoꝝ. s. ornatus mulierum. Primo sic. Dñs deus in scripturis sanctis nõ cõminatur dãnationẽ ẽternã vel grauẽ punitionẽ: nisi ꝓpter mortalia. Ratio huiꝰ est: qa iustus est dñs & justitiã dilexit. Exigit aũt iustitia vt ꝑm mẽsurã delictiꝰ sit & plagarũ modus, vt dr Deut. xxv. Sed dñs cõminat grauẽ punitionẽ mulieribus faciẽtibꝰ hmoi vanitates ꝓ Esa. dicentẽ iij. c. sic. Auferet dñs ornamentũ calciamentoꝝ & lunulas & torques & monilia & armillas: & mitras &c. & j. Et erit ꝓ suaui odore fetor: & ꝓ zona funiculus: & ꝓ crispari crine calui tiũ: & ꝓ fascia pectorali ciliciũ: pulcherrimi quiq; viri tui gladio cadẽt. ergo &c. Sed so sic. Qd est cõtra doctrinã apostolicã vr esse mortale ꝓ illud Luce. x. dictũ nostri saluatoris. Qui vos audit me audit, & q vos spernit me spernit. Arg. etiã ad hoc. xj. q. iij. qui oipotẽtẽ. Vñ & cõtra eã doctrinã nõ valet ꝓ quicq; obijci ꝓ fari. vr dr. xxv. q. j. sũt qdã. Sed talis ornatꝰ ẽ cõtra doctrinã apl'icã. Dicit em beatꝰ Petrus in prima can. iij. c. Mulierũ non sit extrinsecus capillatura: aut circũdatio auri & argẽti: aut indumẽti vestimẽtoꝝ cultus. Et Paulus apl's. j. ad Timo. ij. de mulieribus. Ornates se nõ in tortis crinibꝰ aut auro: aut margaritis: aut ꝓciosa veste &c. ꝑm Hiero. Vbe importat dãnationẽ ẽternã cui imprecaf vel prenũciaf. sed Mat. xvij. dixit dñs Iesus. Vbe illi ꝓ quẽ scãdalũ venit. Scãdala aũt. i. ruine spũales multoties euenire ex facto hmõi ornatus mulierũ pluribꝰ infirmis mẽtibus satis credibile est. Ad idẽ facit qd dr de iniur. & dã. da. c. si culpa. Qui occasionẽ dãni dat: dãnũ quoq; dedisse videf: ergo &c. In contrariũ & ad partẽ negatiuã arguẽdo. s. ꝙ hmõi ornatꝰ non sit mortale. Q. talis ornatꝰ ꝓbaf sic. Qd ꝓ cõrum patrũ documẽto vel decreto sã cãn. ij. q. v. c. cõsuluisti. Hoc est em cõtra illud Prouerb. iij. Ne imitaris prudẽtię tuę: vt exponit Hiero. vt habef de cõsti. c. ne imitaris. Sed nullꝰ ꝓcorũ patrũ siue summoꝝ põtificũ siue doctorũ determinat hmõi ornatũ simpliciter esse pcũm mortale nec ꝓtus Tho. ij. ij. q. clxix. ar. ij. vbi quẽstionẽ ꝑcialem mouet circa hmõi: dicit hoc esse mortale nisi in quibusdã casibus: ergo in alijs casibꝰ nõ erit mortale per argumentũ a cõtrarijs dis. xxv. qualis. & ipsi dotrina est ab ecclia approbata ꝑcialr ꝓ Io. xxij. Similiter & irrefragabilis doctor Alex. de Hal'. hoc nõ asserit nisi i certis casibꝰ ergo in alijs nõ erit mortale. Venẽdo breuiter ad decisionẽ quæstionis saluo semp iudicio cuiuscũq; melius sentiẽtis & determinatione eccl'ię: videf sic dicendũ. In ornatu hmõi duo sunt diligẽter examinanda. Primũ est intẽtio ornatis. Sedm enim ipse ornatꝰ in se. Et quãtã ad primũ. Cũ multiplex possit esse itẽtio circa hmõi sic ꝑm veritatẽ intẽtionis erit ibi aliquando mortale: aliquãdo veniale: aliquãdo nullũ peccatũ. Nã si mulier se ornet hac intẽtione vt trahat hoies ad sui concupiscentiã certũ est ibi peccatũ mortale esse: qa agit cõtra charitatẽ, pximi tendẽs ad mortẽ animę eius: etiã si nõ sequatur ruina alicuius per concupiscentiã eius, ar. de pœni. dis. j. fi'cur. Et in pluribus alijs capitulis in ꝙbus expresse habet ꝙ sola cogitatio deliberatiua est mortale. Et ibi est, ꝓprie per sessandalũ actiuũ & mortale. ꝑm doctrinã beati Tho. ij. ij. q. xliij. ar. ij. & iiij. Et ad hoc facit illud Prouerb. vij. Ecce mulier habitu meretricio ꝑparata ad capiendas ąias. Si vero non hoc intẽdat: sed istud aliud. s. ia ꝓtiam & humanam laudẽ si ibi cõstituit finem suũ vltimũ magis diligens illã gloriã ꝙ salutẽ animę suę vel gloriã ẽternã: parata facere cõtra dei & ecclesiæ ꝑcepta vt cõsequi possit illã gloriã cũ est eis peccatũ inanis glorię mortale: ꝑm bea. Tho. ij. ij. q. cxxxij. Moralia em ex fine trahunt ꝑm Phm in lib. Ethico. Si autem intendat quandam cõplacentiã illi vanitatis ornatus ad quẽ ita ordinate afficit ꝙ ibi consti

Intẽtio ornatis est cõsiderãda.

tuit finẽ adeo ꝙ etiã si crederet certitudinaliter ꝓximũ ex illo ornatu ad ruinã trahi non curaret vt cõsequaf cõplacentiã illã, sic etiã erit mortale & sic intelligit Pet. de Tharã. illud dictũ Aug. dis. xxv. §. criminis. Nullũ est a deoveniale quin fiat criminale dũ placet, cõplacentia videlicet fruitionis. Et multomagis si in dei cõtemptũ hoc ageret. In quo casu loquitur Cyprianus i autoritate superius inducta in ꝓcedentibꝰ. Vel cũ intẽdit trahere ad cõcupiscentiam sui extra matrimoniũ intelligit dicta auctoritas Cypriani. Si vero intẽdat aliquã inanem gloriã vel iactantiam vel cõplacentiã in hmõi ornatu leuem. s. citra salutẽ animę infra dilectionẽ dei & proximi erit veniale ꝑm beTho. ij. ij. q. clxix. & q. cxxxij. Demũ si intẽdit ꝓcise placere viro ne hmõi omittẽdo reddaf ei odiosa & sic inclinet ad aliarũ concupiscẽtiã: vel ga imperatur sibi hoc a viro: peccatũ siquidẽ nullum erit. Ad hoc facit qd ait apl's. j. ad Timo. ij. Mulieres in habitu ornato cũ sobrietate & verecũdia. Sifr si intẽdat ex hoc vitare ꝙ opprobriũ hoim: ne. s. omisso ornamẽto ꝑm morẽ patrię despiciat a cęteris: aut vt coniugio tradatur: nullũ videtur velleue peccatum.

§. VIII. QVANTVM AD IPSVM

Lasciꝰ ornatus est pcũm

ornatũ in se duo possunt ibi vitia inueniri. s. superfluitas ex libidinis ad qd illud inducit. Et quãtũ ad superfluitatẽ cũ ornatꝰ nõ sit, ꝓdigalitas sit mortale: sed aliqñ & frequẽtiꝰ venale & ideo isto respectu non potest illud iudicari mortale: nisi fuerit val de euidẽs & enormis excessus. In quo considerãdũ est: qa qd vni est magnꝰ excessus vtvxori comitatiui vel paupis artificis vestis velutata auro texta aut gemmata: alteri paruus vel nullus vt vxori principis vel militis. Ad qd facit optime qd dicit Au. in li. de doc. christiana videlicet. Quid loco & tẽpori & ꝑsonis cõueniat: diligẽter attẽdẽdum est ne temere flagitia reprehẽdamus. In his em oibus nõ vsus rerũ: sed libido in culpa est. Et habetur dis. xlj. ꝙsquis. Et ꝙuis Augu. videat ibi loqui principaliter de cibis: tũ Gratia. in fi. illius dis. §. vlti. extendit illud etiã ad indumenta: vt. s. debeat in hmõi attendi mos patriæ.

Qui vsus patrię & si sit immoderatꝰ & vanus vñ & abusus creaturę: non tñ oĩs abusus creaturę est mortale. nam comedendo nimis ardẽter est ibi abusus cibi: & tñ raro mortale. Si qs aũt vellet dicere non ꝓprie esse abusum creaturę nisi in transgressione ꝑcepti: tũc nec in ipso excessu ornamẽti & ꝓdigalitate erit semp abusus creaturæ: sed qñ esset mortale. Quãtum aũt sit ille excessus quo ad superfluitatẽ seu ꝓdigalitatẽ ornatꝰ qd facit mortale: fateor me nescire dare regulã generalẽ: nec de facili posse dari: nec reperio aliquẽ dedisse vñ prudẽtię & arbitrio boni viri relinquẽdũ est. inquãtũ ꝯo ipse ornatꝰ mulieris est, ꝓ quo catinus ad lasciuiã. videf ibi distinguẽdũ de occasione data sufficiẽter vel accepta. Si em mulier ornet se ꝑm decẽtiã sui status & morẽ patrię & nõ sit ibi multꝰ excessꝰ: & ex hoc aspicitẽs rapiãf ad cõcupiscẽtiã eiꝰ erit ibi occasio potiꝰ accepta ꝙ data vñ nõ mulieri sed ei soli ꝙ ruit ex aspectu eiꝰ iputa bitura ad pcũm saltẽ mortale. ar. ad hoc. xxiij. q. v. de occidẽdis. Poterit aũt esse tantus excessus ꝙ erit ibi occasio etiã data ex pte mulieris se ornãtis qualis autẽ sit ille excessus vt mortale valeat iudicari ad arbitriũ boni viri videtur dimittẽdũ. Boni viri dico nõ solũ in cõscia: sed i sufficiẽti peritia circa hmõi. Sed ex his ꝙ no. Alexan. de Hal. in suo. ij. nõ de facili debẽt de hmõi mulieres de mortali cõdẽnare. Dicit em ꝙ licet viris & mulieribus se ornare ꝑm cõsuetudinẽ ciuitatis & statũ & cõditionẽ ꝑsonæ se ornantis. Ita tñ ꝙ nõ sit ibi libido ivolũtate qd pertinet ad intẽtionẽ de ꝙ dictũ est. ẽ. qñ est ibi mortale vel veniale. Nec sit ibi sed dalũ exteriori opere qd ꝓtinere videf ad nimiũ excessum. Nec tñ asserit in cõtrariũ faciẽdo esse mortale: qa ñ semp. Sed & fucis vti qd ꝓ ęteris vanitatibus videf magis pulchritudinẽ ostẽtare & ꝙ cõsequẽs magis ad lasciuiã incitare. Bea. Tho. ij. ij. q. clxix. ponit non esse mortale de se: sed mortale vel veniale ꝑm intẽtionẽ vtẽtis & cõditionẽ ꝑsonę vt si non sit in statu nubẽdi ꝑcipue religiosa in ꝙbꝰ forte esset mortale: qnimo & turpitudinẽ nõ naturalẽ. s. ex aliq supueniẽti ęgritudie accidẽte ꝙ hoc occultare his ꝙnupte sunt: vel i statu nubẽdi sine ꝓtõ fieri posset ꝑm be. Tho. Ad idẽ. s. ꝙ ꝓdicta de se nõ sint mortalia possent adduci rõnes sequẽtes. Omne pcũm mortale ẽ ꝙ legẽ diuinã vel hũanã, qd

Quod ornatus ornatꝰ nõ ẽ ꝙ legẽ dei vt ꝓbat dissuasio ꝓ mortali.

nã. qd ꝓbatur dissinitionẽ Au. P. Aũ est dictũ vel factũ vel cõcupitũ ꝓtra legẽ dei. i lege dei includit & hũana: sed hmõi ornatꝰ nõ ẽ ꝙ legẽ dei vt ꝓbatur dissuasio ꝓ mortali. Et ꝓ hoc arguit Leo pa. di. xliij. sicut. Et ad saluteꝫ sempiternã nullus ducẽdus est opitulãte mendacio: ait Aug. xxij. q. ij. primũ. Ex his ergo videf ꝙ cũ præfatæ in ꝓdictis nõ peccauerint ꝙ possint mulieres eas in hoc imitari. vel saltẽ in eis hoc nõ sit mortale. Ex ꝓdictis igit videf dicẽdũ ꝙ vbi in hmõi ornatibꝰ cõfessor inueniat clare & indubitãter mortale: talem non absoluat nisi, ꝓponat abstinere a tali crimine vt sic iterni sequaf arbitriũ iudicis. xj. q. iij. tũc vera. & de pœni. v. falsas. Qñ i hmõi reperit esse veniale nõ deneget absolutionẽ etiã si nollet dimittere sed in illo ꝑseuerare: qa venialia nõ sũt de necessitate cõfessionis ꝑm. b. Tho. i. iij. sen. Si vero nõ põt clare ꝓcipere vtrũ sit mortale vel veniale: seu ex ignorãtia & quãtitate ipsiꝰ quę nescit intelligere vel illa exprimere: seu ex ꝓcipitãda fuia: vt dicit Guil'. ꝑcu. in quodã si'l': vt. s. deneget ꝓ hoc absolutionẽ: vel illi faciat cõscientiã de mortali: qa faciendo postea cõtra illud: etiã si illud sit nõ ect mortale: ei erit mortale: qa oẽ qd ẽ cõtra cõscientiã ędificat ad gehẽnã. xxviij. q. i. §. ex his. Et cũ pròptiora sint iura ad soluẽdũ ꝙ ligandũ. dist. l. põderet. Et melꝰ sit deo reddere tõnẽ de nimia mia ꝙ de nimia seueritate: vt dicit Chryso. xxvj. q. vij. alligãt. potiꝰ vr absoluẽdũ & diuino examini

Predicatores ñ debẽt ꝑdere & ꝑsuadere ad dimittẽdũ cũ sint nimia & excessiua vt cõiter accidit: non tñ ita indistincte asserere esse mortale. Et allegat bea. Tho. ij. ij. in nõa qstione. Nolo aũt vt de ornamẽtis auri vel vestis ꝓpriã habeas in ꝓhibẽda sniam: nisi, in eo ꝙ cõiugati nõ sunt: nec; cõiugẽ capaces ꝙ cogitare debent quõ placeãt deo. Illi aũt cogitant ꝙ mũdi sunt quõ placeãt vel viri vxoribꝰ vel vxores viris &c. Inducẽdi esset rectores ciuitatũ exhortatiõibꝰ vt ꝓ statuta pœna lia pecuniaꝝ auferrẽt talia ꝑcipue superfluitates vestiũ auri argẽti & gẽmarũ & hmõi. Ad argumẽta autẽ facta ꝓ parte affirmatiua rndeꝫ. Ad primũ. s. au ꝓritatem Esa. ꝙ ꝑ intelligiẽ in casu i quo est ibi mortale vel veniale. Vñ ꝓ gumento ꝓ ecclia noluit ligare fideles: & bene qa ꝓlati nõ debẽt laqueũ inijcere aiabꝰ ꝑm doctrinã apl'i. qd fit ipsa ꝑceptoria ꝑ do ad quos ꝓria fideles sunt ꝓcliues. Ad hoc facit. c. de viduis. xxvij. q. j. de faciẽtibꝰ aũt hmõi ornamẽta artificibus qd dicendũ sit habes. ẽ. in ti. j. c. xxiij. de turpi lucro. Ad tertiũ & vltimũ de occasione ruinę q inde sequiꝫ iã respõsũ est: qa nõ in oi occasione dãre quocũq; seu scãdalo ẽ ꝑ. s. tũ mortale in data: sed qñ hoc intẽdit: vel dictũ vel factũ i se est tale qd est sufficiẽter inductiuũ ad ruinã. Nam qs diceret ex ꝙbo otioso vel leui dicto ab aliquo si qs ruit i mortale, ꝓpter hoc ipm dicentẽ peccare mortaliter: cui neq; ꝑ ipse intẽdat nec credat: al's cauerer. Erit ergo tũc occasio potiꝰ accepta ꝙ data. Sic in ꝓposito de ornatu q vtiq; iã mordinatꝰ esse põt ꝙ erit occasio efficaciter data: vñ & mortale

¶ De pertinacia. Cap. VI.

PERTINACIA FILIA EST vanę gl'ię ꝙ opponit virtuti ꝑseuerãtię ꝑm excessum. Pro cuius declaratiõe dicit Tho. ij. ij. q. cxxxviij. ar. j. ꝙ laus perseuerãtię in ꝑ consistit ꝙ aliqs nõ recedat a bono, ꝓpter diuturnã tolerantia difficultatũ & laboriosorũ cui opponit ꝑ defectũ mollities & per excessum ꝑtinacia. Pertinacia in hoc cõsistit ꝙ nimis ꝓ ꝓprie snię inhęret. Pro cuius declaratiõe dicit Tho. ij. ij. q. cxxxviij. ar. j. ꝙ pertinax dr ꝑm Isi'd. in lib. Ethym. q est impudẽs tenẽs quasi ad oĩa tenax. Et hoc idẽ dr pertinax: eo ꝙ i ꝓposito suo ad victoriã ꝑseuerat, ãtiqui em dicebant victoriã quã nos victoriã appellam. Et hos Põs ibi. vij. Ethi. hyponomines vocat. i. fortis snię: qa. s. ꝑseuerãt i ꝓpria snia ꝑ ꝙ oportet. sicut ecõtrario mollis minus ꝙ oportet ꝑseuerãs aũt sicut oportet: vñ in medio existit. Ideo vt aliqñ nimis ꝑsistit in sua ꝓpria snia: qa ꝓ hoc vult suã excellentiã manifestare quasi plus alijs intelligat. Et ideo dr a Greg. oriri ex vana gl'a. ꝙuis aũt ꝑtinax excedat in hoc ꝙ ꝑsistit nimis i aliquo habẽte difficultatẽ, habet tñ aliquã delecta

Pertinax ꝙs dicitur.

Hyponomies dicũtur in sentẽtia perseueranteꝫ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionē in fine sicut &fortis & pseuerās. Vñ dicit Phs in.iij. Ethi. q̄ gaudēt ptinaces si sunt vincētes & tristanť si snię eor infirmę appareāt. Sed qa ista delectatio est vitiosa ex eo q̄ ea nimis appetit & tristitiā ei cōtrariā fugit: ideo ali quo modo assimilať ptinax icōtinēti seu molli. In libro Catholicon habeť q̄ pertinax dr durus: impudēs: irreuocabilis: idocilis: obstinatus. Durus qa non cedit sentētię alterius: sicut materialiter durū dr qđ nō cedit: sed resistit tactui. Impudēs qa nō erubescit cōtrariari etiā veritati vl sapienti. Irreuocabilis quia non potest reuocari a sua snia seu opinione. Indocilis qa docoeri nō potest. Obstinať: quia etiā in futurū intendit permanere in sua sententia.

§. I. DE PERTINACIBVS PO

est expōi illud Pās.lvij. Furor illis fm similitudinē serpētis sicut aspidis surdę obturātis aures suas: q̄ non exaudiet vocē incantantiū & venefici incantantis sapiēter. Loquit ppheta de pctōribus q vt in versu pcedēti dicit. Alienati sunt a vulua. i. separati a charitate q̄ est quasi vulua. i. porta eccl'ię per quā cōcipit cōuersos: per charitatē em incorporanť eccl'iæ. Errauerunt ab vtero recedētes a veritate doctrinæ: p quā nutriebāt̄ in vtero existētes. i. in congregatione eccl'ię. Locuti sunt falsa male viuēdo vel male docendo. Illis ergo siue ludæis siue hæreticis siue malis christicolis furor est fm silitudinē serpētis. Furor est ad impugnādū veritatē & resistendū nuntiātibus eā. Sicut Saulus ibat furēs inuectus: & dirum toto corpore virus efflabat Act. ix. Est ergo illis furor ad silitudinē serpētis qui semper gestat secū venenū mortiferū, vñ dicit glos. ibi. Ira irreuocabilis. Ecce ptinacia. Nam pertinax. dicit irreuocabilis. Sic serpens antiquus qui nō solū veneno inobediētię sed & pertinaciæ infecit primos parētes vt persisterēt in errore suo excusantes se, pertinax durus & obstinatissimus est in malo vñ Iob. xlj. Cor eius indurabit quasi lapis. Et Iacob patriarcha ppherizans de pertinacia Scribarum & Phariseorū quā ostenderunt in nō recipiendo doctrinam Christi qui Scribę & Pharisæi cōiter descenderunt de Symeon & Leui filijs suis quibus tunc loquebať ait. Maledictus furor eorū: qa pertinax in cōtradicēdo Christo. & idignatio eorum qa dura. Gen. penul. Inter serpentes nullus fuit perniciosior aspide, iuxta illud Deut. xxxij. Venenum aspidum insanabile. Huic aspidi cōparatur pertinax. Vñ dicit quasi aspidis surde &c. Vbi tria de pertinaci.

¶ Primo quia renuit influentiā dei inspirantis. ibi. Sicut aspidis surdæ.

¶ Secundo quia repellit sapientiam viri declarantis. ibi. Quæ non exaudiet &c.

¶ Tertio quia cōtemnit sententiam prælati fulminantis. ibi. Et venefici.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

Petr in pertinax assimilať aspidi surdæ: qa nōvult audire inspirationes de eis cedēdo & assentiēdo. Aspis a natura non est surda: sed astute agit vt sit surda: qa vt dicunt naturales & glos. ibi no, q̄n percipit se adiurandā: vnā aurē figit i terra: aliā obturat cauda, vt nō audiēs sic non educatur de caverna sua. Sic ptinax & durus ne audiat vocem dei qua ad cor loquit per inspirationē: aurē figit i terra ex vna parte videlicet cogitatū suū ponit in terrena: i aliā mittit caudā id est ex alia parte promittit sibi longitudinē vitę seu pctā sequētia addit pręteritis intēdens in eis. psistere: & ex hoc nō audit. Vocē diuinę inspirationis vt educat de caverna malitię. Sed vt dr in .puerbijs. Cor durū male habebit in nouissimo, & Prouer. xxviij. Qui mētis est durę coruet in malū sicut accidit ad literā. Pharaōi cui cū pluries fuisset dīs locutus per Moysen vt dimitteret ppl'm suum liberū pluries ppositū & pmisit: sed detentus amore terreno & vana spe cuadēdi flagella noluit audire dīm: sed indurať est cor Pharaonis: vt dr Exod. vij. & persistēs in sua ptinatia ad psequēdū ppl'm illū: demū i mari rubro submersus est. Stephanus etiā, ptomartyr de pertinacia arguens Iudęos cū qbus disputabat. Dura ingt ceruice & incircuncisi cordib⁹ & aurib⁹ vos semp spūisancto restituistis. Act. vij. Et domin⁹ ad Moysen Cerno q̄ iste ppl's durę ceruicis sit dimitte me vt irascať furor meus sup eos: & deleā eos de terra. Exo. xxxij. Vñ & Hiero. Si nō conuertamur si duri effecti sumus: fivsq; in finem, in malis perseueramus: assidue peccantiū nō miseretur deus dist. xcij, c. diaconi. Ecō trario dei seruus dicit cū Pās. Audiā quid loquatur in me deus. i. in mente occultis inspirationibus acquiescendo & executioni mandando. Et hoc est qđ dicit deuota aīa in Canticis. Aia mea liquefacta est vt dilect⁹ locutus est mihi. Loquit per occultā inspirationē ostendendo suā bonitatē & suauitatē quā debet summe diligere & mundana vt vana contēnere. Et tunc aia liquescit: qñ semota omni duritia totā se deo pervīam facit: vt subintrent diuina in affectu & currat effectu feruenter implendo mādata.

§. III. QVANTVM AD SECVNDVM

repellit pertinax sapientiā hoīs sibi declarātis errorē suū Pertię & ideo assimilať aspidi quę nō exaudit vocē incātātiū: qa nax rę nō exit de cauerna sua prout itēdit incātator: sic pertinax pellitť nō vult de cauerna sui erroris exire prout itēdit pdicator pienti vel doctor qui eum admonet de pctō suo cōtra illud agēs Prouerb. iij. Ne imitaris prudentię tuę. Et illud Rom. xij. Idipsum inuicem sentientes nō alta sapientes: sed humilibus consentiētes. Vhe inquit dīsp Esa. v. c. qui sapientes estis in oculis vestris & coram vobismetipsis prudentes. Magna superbia & pertinacia ista est vt velit qs plus sibi credere q̄ omnibus alijs: cum nullus sit adeo sapiēs quin aliqn possint errare. Nec debet quis hoc incōueniēs reputare: vt prędicatio vel doctrina veritatis quæ optima est significet hic per incantationē quę mala est & plubria vt patet, xxvj. q. v. c. j. nam hoc vsitatū est in scripturis sacris Sic Greg. in lib. moral'. dicit Dauid qui malus fuit in prodītione & morte Vrię significare dīm deū: & vriā bonū & fidelē signare populū prauū ludæorū ptinacem. Nā deus ipm populū ludæorū hortabať vt reuerterēť ad domū. s. eccl'iæ in cōuiuio suę doctrinę: cū tenens cibū regni doctrinę ap'lōr ei mittēs vt leraretur cū vxore sua. i. sapientiave ra quā olim habuit pp's vt vxorem sibi inhęrēs. Sed ipe pp's iurauit. i. se firmauit pertinacia ductus se hoc non facturū: sed secuturū arcā quę erat in papilionib⁹. i. synagogā quiescentē in cęrimonialib⁹ legis, propter qđ Dauid dimisit eū cum literis cōtinentibus mortē eius. Permisit em dīs illū populū in sua ptinacia: seq legalia: & in lris suis quas, defert secū in testimoniū cōtra se. j. Regū. xj. Non exaudit igit pertinax vocē incantātiū: qa nō acquiescit snię sapientū & hoc est valde periculosum. Nā pertinacia est q̄ pficit rationē hęresis circa ea q̄ sunt fidei. Dicit em Pet. de Tharā. in. iij, q. ad hæresim requirunť duo. Vnū quasi materiale, s. error in intellectu. Sed m quasi formale. s. ptinacia in volūtate. vñ. Aug. in lj, ℈ Manicheos ait. Qui in eccl'ia Christi morbidū aliqd prauumq; sapiūt: si corrępti vt rectum sanūq; sapiāt resistāt cōtumaciter: suaq; pestifera dogmata emēdare nolūt: sed defensare persistūt hęretici sunt. xxiij, q. ij. qui in ecclesia. Sed si qs in aliquo erraret existimās illō esse regulā & fidē ecclesiæ paratus emēdare cū sciret: nō esset hæreticus. Vñ idē Aug. Si qui snīam suā q̄ius falsam atq; puersam nulla ptinaci animositate defendūt quęrūt aūt cauta sollicitudine veritatē: corrigi parati cū inuenerint: nequaq; sunt inter hæreticos reputādi xxiij. q. ij. dixit ap'ls. Vñ & abbas Ioachin q errauit circa mysteriū trinitatis asserēs magistrū Petrū hęreticum pro eo qđ dixerat in. j. sen. dist. j. q̄ pater & filius & spūssanctus quędā summa res est, dicens ipse Ioachim nō esse in trinitate vnitatē verā & ppriā: sed quasi collectiuā & silitudinariā: sicut multi hoies dicunť vn⁹ ppl's reprobať opinio & snīa eius tāq; hęretica & approbať snīa Petri prędicti tāq; catholica. Verū qa ipse Ioachin submisit oīa scripta sua correctioni sedis ap'licę. asserēs se tenere qđ credit eccl'ia: & sic non fuit ptinax i sua snīa: excusať a vitio hęresis: vt habeť ij de sum. tri. & fi. ca. c. damnam⁹. Abbas Serapion eximię vitę & abstinētiæ errabat i existimādo deū esse corporeum & habere mēbra: manus. s. & pedes & oculos sicut hoies: qa scriptura sacra hoc refert nō intelligēs medullā: & tñ nō fuit hęreticus: qa huic nō ptinaciter inhęrebat: qđ postea, p hęresi fuit reprobatū ab ecclesia. xxiij. q. iij. c. pe, Vñ cū sibi fuisset error suus demonstratus a Ioāne Cassiano eū dimisit: vt refert idē Ioannes in collationibus patrū Multi sancti viri vitium ptinacię a se excluserunt. Au. in j. li. de tri. Nō pudebit me sicubi ero discere. Quisqs hæc legit vel audit vel pariter certus est pergat mecū vbi pariter hęsitat quęrat mecū vbi errorē suum cognoscit: redeat ad me

ad me vbi mecū reuocet me. Ingrediamur simul veritatis viā tēdētes ad eū de quo scriptū est, Quęrite faciē eius semp, i. veritatē. Narrat Greg. in lib. dial'. de Pascasio diacono perito viro & magnę venerationis i populo, propter suā probitatē adeo vt Dalmaticā eius mortui iactis in feretro cū fierēt exequię eius quidā demoniacus cōtingens liberatus est: hic fuit repertus in balneis post mortē suā a sancto Germano epo Capuano cū illuc accessit causa infirmitatis: & cū miraret & quęreret qd ibi ageret quē nouerat esse mortuū: Respōdit se ibi deputatum, i. aīam suā sed i corpore aereo assumpto apparentē: propter hoc qa cū tpe suo fieret schisma in eccl'ia duobus se gerentib⁹ p, papa. i. Symmacho & Laurētio: demū dimisso Laurentio a pp'o & clero suscepť⁹ est Symmachus: & habitus p summo pōtifice vnico & vero. Ipse tñ Pascasius permānsit ali quantulū ptinax in parte Laurētij quasi ipse Laurentius esse deberet summus pōtifex port⁹ q̄ Symmachus. Legitur etiā in vitis patrū q̄ ga qdā pater magnę abstinentię pertinax fuit i sua opinione ad credēdū pēm molliciei nō esse pēm: sicut nec etiam cū quis purgat nares vel aures a superfluitatibus quas, producit natura: apparens post mortē se, propter hanc pertinaciā esse damnatū ęternaliter amico suo reuelauit. Debet igit quilibet cauere ne sit pertinax in suo sensu. Et cū in aliqua materia varię reperiunt⁹ opiniones sine prędicio salutis ante determinationē eccl'ię licet quācūq; earū tenere, ita tñ alteri inhęrere q̄ sibi magis videť rōnabilis vel cōior q̄ parať sit tenere cōtrariā si p ecclesiā illa determinareť. Nā qui sic pertinaciter inhęret vni q̄ etiā si aliud eccl'ia determinaret illā nō desereret: pertinacia in eo hmōi esset mortale sicut Christū habuisse lin cōi cū discipulis vel nō habuisse: vtrūlibet credi potuit ante determinationem eccl'ię. Sed postq̄ fuit determinatū p Ioā. xxij. Christū habuisse lin cōi cū discipulis aliqd pecunię & tenere ptinaciter contrariū esse hęreti cū iudicať. vñ quicūq; sciens determinationē eccl'ię teneret cōtrarium hęreticus esset: sicut sunt Fratricelli de opinione vulgariter dicti. Et nō solū circa ea q̄ sunt fidei & bonorū mor. sed etiā circa agēda nō debet qs esse pertinax in sensu suo. Vñ de beato Bernō. cui tēpore suo nō fuit simi lis in sanctitate: sapientia & fama miraculoꝝ. legiť, q̄ hoc dixit ad extrema veniens in documentū fratrum. Semper magis secutus sum iudicium aliorum q̄ propriū sensum.

De Pascasio diacono.

§. IIII. QVANTVM AD TERTIVM

obaudit ptinax snīam fulminātis excōicationis. Vñ dixit Pās. Nō audiet vocē venefici incātantis sapiēter. venefici eus hic dr quasi venena faciēs: sed i medicinā: sicut de serpēte tyro venenosissimo fit medicina q̄ dr tyriaca a tyro q̄ valet cōtra venenū & alios morbos. Venefic⁹ ergo pōt dici prelat⁹ eccl'ię: q de veneno excōicationis facit⁹ medicinā. Excōicatio em & venenū videť & medicina. Venenū qdē quātum ad statū tēporalē excōicati q ponit extra numerū fideliū actu essent mortuus: & etiā primitiuo tpe talis vexabať a diabolo p excōicationē. Vñ ap'ls. i. Co. v. dicit de Corinthio quodā qđ excōicauit. Hūc tradidi Sathanę in interitu carnis. i. ad vexādū corpus. Inficit etiam alios excōcatus participātes sciēter cū eo in casu nō cōcessō veneno pctī saltē venialis excōicatiōis minoris vel etiā pctī mortalis qñ hoc facerent in contēptū: vel qñ participaret in diuinis officijs: fm Tho. in. iiij. & alios. Fit tñ de hoc veneno medicina tyriacę ptra venenū pctī mortalis ad ipm ppellendū. Ad hoc em ordinata est &, propter hoc ferť cōtra aliquē: vt qa nō vult audire snīam prelati & precipiētis sibi sub pœna excōicatiōis vt abstineat ab aliq̄ crimīa li ope & emēder, ptinax manēs: excōicatus sit: & euitet ab oībus fidelib⁹. & sic p pœnā illi⁹ p̄fusionis reuertať ad pœnitentiā: & spūs saluus fiat: vt dicit ap'ls. i. ad Cor. v. de ex cōicato. Et ideo Christ⁹ dixit Mat. xviij. de pctōre nolēte se emēdare p fraternā correctionē. Dic eccl'ię. i. prelato ecclesię: si ecclesiā nō audierit. i. si prelato ei pcipiēti sub pœna excōicationis vt desistat a malo: nō obedierit: sed ptinax fuerit si tibi sicut Etnic⁹ & Publican⁹. i. nō participes cū eo posi excōicationē. Vñ excōicatio medicinalis dr nō mortalis ab Au. ñ. q. j. c. multi. Nec obstat qđ dr. j. q. iij. nemo. videlicet q̄ anathema. i. excōicatio est eterne mortis dānatio: qa hoc est verū cū ipsa cōtenit & nō seruať. vt dicit gl. ibi. Reperit maxima ptinacia & inobediētia in illo

Excōicatio dr medici na & venenū.

§. IIII. QVANTVM AD TERTIVM

cōtēptu q̄ faciūt hoīem dignū ęterna dānatiōe etiā si snīa excōicationis iniuste lata esset cōtenere ipsam & nō seruare esset mortale fm doct'. nisi cōtineret intolerabilē errorē scilicet cū excōicaret qs qa nō vult aliqđ malū facere vel post legitimā appellationē. Et iō dicit Gre. Snia Pastoris siue iusta siue iniusta sit timēda est. xj. q. iij. snia. Sed notā dū qđ dicit Pās. Ivij. Incātātis sapiēter, p q̄ alia lra habet medicamēti medicati. i, a sapiēte medico preparati seu tēperati. Si enim medicina non tēperetur a sapiēti medico fm proportionē & qualitatē infirmitatis & infirmi nō iuuabit sed nocebit: nec sapiēs medicus abscindit membrū cū aliter pōt curare infirmū. Sic prelatus eccl'ię nō debet esse subitus ad fulminandū excōicationem. Nō em debet ferri nisi p mortali crimine i quo est ptinax & incorrigibilis nolēs parere mādato iusto, p̄lati precipientis. fm Tho. in. iiij. & xj. q. iij. nemo. Nec q̄ debet inducere vel petere ferri excōicationē cōtra aliquē nisi cū sperat p illū modū sibi fatisfaciēdū esse de dāno habito. pura ĉ credit q̄ pro pter hūc timorē ille q̄ lesit faciet debitū suū. Nā si faceret animo nocēdi saluti illi⁹: hoc prineret ad liuorē vindictę & eet mortale. prelati etiā ipsi nō debent ferre tales snias in suis ordinationib⁹ cū verisili estimare valent subditos eas nō timere: nec, propter eas ordinata seruare. hoc em eēt laqueū inijcere aīabus qđ contra eos militaret. Dicit etiā Aug. q̄ nihil sic debet formidare christian⁹ sicut separari a corpe Christi: scilicet p excōicationē. xj. q. iij, nihil. Vñ excōicatio maior dr anathema qđ interptať separatio. nā talis est separat⁹ a septē bonis magnis: & iō summe debet timeri: & caueri semp. Primo est separat⁹ a cœlo: qa nūq; intrabit in cœlū nisi absoluat ab ea. Vñ Christ⁹ ait Matt. xviij. Quęcūq; alligaueritis sup terrā erunt ligata & in cœlo. i. a Christo & a curia cœlesti etiā si iniuste ligaret & cōtēneret. Vñ Christ⁹. Nemo contēnat vincula ecclesiastica: qa nō est hō q ligat: sed Christ⁹ q dedit potestatē talē hoībus: & hoies fecit dignos tāti honoris. xj. q. iij. nemo. i. De Christo āt dr Apo. iij. q̄ habet clauē. Gregni cœlestis claudit & nemo aperit. i. cui claudit cœlū qđ facit p excōicationē nemo potaperire illi nisi ipse qui nō aperit pmanēti i excōicatione. Sed o separatur ab oi sacramēto ecclesię. iij. q. iij. engeltrudā. Nulli⁹ sacramēti talis est capax. Ratio est qa est extra ecclesiā etiā numero. Sacramēta aūt conferuntur existēti⁹ in ecclia. Vñ talis nec absolui pōt a pctis in cōfessione quātūcūq; esset cōtritus & dispositus ad faciē dū oia: nisi pri⁹ absoluat a vinculo excōicatiōis fm Tho. in. iiij. & si absolueret nō valeret sed oporteret iterū postea absolui. Nec talis mīmoniū cōtrahere pōt. Si tñ contra heret: tenet qdē matrimoniū: sed peccat mortal'r cotrahēdo. Et si recipit ordines sacros vel exequit actus eorū vt celebrādo: cantādo euangeliū & hmōi efficit irregularis i digēs dispēsatione papę. Tertio separat ab eccl'ię suffragio. dicit ap'ls Ro. xij. Oēs sum⁹ vnū corp⁹ i Christo: scilicet mysticū & spūale. Clarū est q̄ mēbrū separatū a corpe nō recipit partē nutrimēti qđ p cibū assumit. Cibus huius corporis sunt oīones a hmōi: & alia bona q̄ fiūt in eccl'ia sed excōicat⁹ est mēbrū separatū ab eccl'ia. Dicit em Aug. Ois em qui excōicať. i. iuste, Sathanę tradit. quō Sathanę tradit? qa. i. extra eccl'iā ejcit. Extra eccl'iā aūt ē diabolus, sicut in eccl'ia Christ⁹. xj. q. iij. ois. & iō nō habet partē bonoꝝ q̄ fiūt a fidelib⁹. Vnde diabolus habet maiorē potestatē sæuiēdi in eū spūaliter & tpaliter: vt dicit magister sen. in. iiij. Nullius etiā indulgētię est capax. Quarto separať a diuino officio. Vñ Isido. Cū excōicato nec orare licet. xj. q. iij. c. cū excōicato. Vñ dicūt do. to. Ray. & alij q̄ si excōicatus est in eccl'ia qñ dr diuinū officiū: debet admoneri vt exeat eccl'iā. & si exire nō vellet: violēter potest emitti. Et si hoc fieri nō posset, propter potestatē pson: debet dimitti officium quousq; exeat etiā missa si nondum incepit canonem. Secus si incepisset: qa tūc debet, psequi vsq; ad cōionem sumptā: & postea residuū de eccl'ia exeūdo in sacristiā dicere hoc aūt seruādū est qñ excōicatio est notoria. Nā si occulta est nō est vitād⁹ in publico ne, propter crimē. hoc tñ p decretū Constan., phibita ē hmōi participatio in diuinis quo ad excōicatos denūtiatos in eccl'ia & nominatim. Tū vide de hoc plenī⁹. j. in. in. par. ti. xxv. c. j. Ipe tñ excōicatus sciēter participās in diuinis nō euadit mortale pēm. Et sil'r participās cū eo in diuinis sciēter sec'm Tho. in. iiij. & Archi. Ad qđ facit qđ habeť. xj. q. iij. q cōi-

Excōicati nō sunt euitandi in casibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cauerit. Qui cõicauerit vel orauerit cũ excõicatis si laicus est excõicet: si clericus deponat. Et intelligitur de excõicatione nõ in crimine criminoso: qa incideret hã in excõicationẽ maiorẽ eadem, sed de cõicando in alijs ex cõrẽptu et de orãdo in diuinis officijs. Talis em pœna. s. depositionis & excõicationis nõ inferẽ nisi p mortali. Intelligẽdũ etiã illud fm modificationẽ illi⁹ decreti constituũ. Quinto separat a fidelitũ plortio: qa nõ põt participare cũ alijs fidelib⁹ nec ipsi cũ eo i comedẽdo vel bibẽdo: vel saluta do: vel orãdo: vel cõicando, vñ ysus. Os orare vale cõio mẽsa negat. s. excõicatis. Os. s. locutio: mensa. i. comedere cũ eis. als cõtra ius faciẽdo in casu nõ cõcesso incurrit excõicationẽ minorẽ ipse participans cũ qua si accederet ad aliqd sacramẽtũ sciẽter añ absolutionem peccaret mortaliter: sed a q̃libet simplici sacerdote q põt audire ei⁹ cõfessionẽ põt ab ipsa absolui. Insup peccat saltẽ venialiter sic participãdo: mortaliter añ si faceret hoc ex cõtẽptu. Et sic ipse excõicatus participãdo cũ alijs. Excipiunt tñ qdã casus in quibus licite potest participari cũ eis q cõtinent in hoc versu. Vtile lex humile res ignorata necesse. Habetur hoc. xj. q. iij. qm in tex. & glos. Sed declarationem horũ habes plene in. iij. par. ti. xxv. Qd' añt nõ debeãt fideles participare cũ excõicatis est ex ordinatiõe apl'oꝝ. Vñ. j. Cor. v. dicit Apl's. Si qs frater noiatur: aut fornicator: aut idolis seruiẽs: aut auarus &c. cũ hmõi nec cibũ sumere. s. licet. Vbi dicit Augu. q̃ apl's noiationẽ appellat excõicationẽ ñ. q. i. multi. Ad hoc et facit qd' habet. xj. q. iij. c. sicut apl's cum. c. seq. Sexto separat a quolibet actu legitimo: vñ nec testificari põt nec accusare: nec aduocare: nec iudicare: & iudicata per eũ cũ notorũ esset nõ tenerẽt: nec absoluere nec ligare nec eligi põt ad dignitatẽ seu prelaturã nec eligere. Vide declarationẽ horũ i. iij. par. ti. xxiiij. in. c. de causa finali excõicationis: solũ ad predicationẽ admitti põt, sicut & infidelis q libet vt querat ex doctrina adverã pœnitentiã & obedientiã. Et in primitiua eccl'ia ad ostendendã auctoritatẽ prelatoꝝ ipsius & roborandã: & inducẽdũ rimorẽ & reuerẽtiã eis q excõicabat immediate corporaliter vexabat a diabolo: sicut patet. j. Cor. v. de Corinthio quẽ, pter incestũ notoriũ apl's excõicauit dicẽs. Hũcmodi Sathanę vt spũs ei⁹ saluus fiat &c. Septimo separat post mortem a fidelitũ sepulcro & officio: qa nõ debet sepeliri in ecclesia vel cemiterio. sed extra sicut alia bruta & infideles nec debet deferri cũ mõ cõsueto fidelitũ ad ecclesiã: als q cõtrarijs faceret sciẽter peccaret mortaliter & icurreret clerici excõicationẽ de quo tñ vide i. iij. par. ti. xxiij. c. xxxij. Nec põt fieri, p eo oões solẽnes seu officiũ: nisi prius absolueretur post mortẽ: a snia qd' fieri põt qñ, apparẽt signa ꝓritionis ante mortẽ & q̃ qñ ante absolutionẽ excẽplũ de illis sanctimonialib⁹ quas btũs Benedictus excõicauit, pter loquacitatẽ suam: quę post mortẽ eas vise sunt exire de sepulcris & de ecclia qñ celebrabat & dicebat officiũ. quas cũ beat⁹ Benedict⁹ recõciliasset nõ sunt vise amplius exire. Vide hoc in. ñ. dial'. beati Greg. papę.

Excõicat⁹ nõ põt testificari nec accusare.

Cõuersantes cũ excõicatis peccãt.

Da. vij.

Hipocrita dr

colorẽ veniãt: mõ in specie viri: mõ sin specie fœmine: vt etiã laude populũ fallant. sicut cũ fingit se esse louem vel Herodẽ vel Christũ vel angelũ & hmõi. vel fm alios ab hypo qd' est supra: & crisis qd' ẽ aurũ dr̃ q̃si de sup aurũ: hypocrita em de sup. i. ab extra in operib⁹ ostẽdit se esse aurũ scitatis: sed int⁹ est lutũ cupiditatis. vñ Greg. de hypocritis. loquit tractãs illud. Iob. xl. Sternẽt sibi aurum quasi lutũ. s. Leuiathã: de quo ibi loquit: q signat vel diabolũ vel Antichristũ: q aurũ. i. viros scitate sui gẽtes fm exteriora subiternit sibi q̃si lutũ. i. vitijs coinquinatũ subijcit. Hi ergo p aliqd aurũ & p aliqd lutũ sũt: sicq; aurũ q̃si lutũ fiernit q̃n occultis pcijs exigentib⁹ p qd' lutũ erãt etiã ysus q̃ publice clarauerat p qd' aurũ erãt manifeste dissipat. de pœ. di. j. c. multi. Est g̃ hypocrisis simulatio q̃dã nõ ois: sed illa q̃ qs simulat psonã alteri⁹. i. p ꝓpalde genere bonoꝝ ostẽdit se exteri⁹ scitatẽ hñe qua p pcm̃ priuat. hoc añt pcm̃ est scilicet simulatio talis. Iõ hui⁹ est. qa ẽ quoddã mẽdaciũ. Mẽdaciũ añt semp est pcm̃. fm Aug. Pro cui⁹ declaratione dicit he. Tho. ñ. q. cxj. ar. j. q̃ ad ỹtutẽ veritatis ptinet vt aliqs talẽ se exhibeat exteri⁹ p signa exteriora q̃lis est. Hypocrisis signa añt exteriora sunt nõ solũ ỹba: sed etiã facta. Sicut g̃ veritati opponit q̃ aliqs pỹba exteriora alicd significet q̃ habet apd' se i mẽte. qd' ptinet ad mẽdaciũ: ita etiã ytati opponit q̃ aliqs per aliq̃ signa factoꝝ vl' verũ aliqd de se solũ significet ꝓtiũ ei⁹ qd' in eo est: qd' ꝓprie dr̃ simulatio. vñ ꝓprie dr̃ simulatio ẽ qui dicit mẽdaciũ i signis exteriorũ factoꝝ. Nõ refert añt virtũ qs ỹbo vel facto mẽtiat' qn. s. illud nõ sit mẽdaciũ & pcm̃. Notãdũ tñ diligẽter fm Tho. vbi. ẽ. q̃ sicut aliqs ỹbo mẽtitur qñ signat illud qd' nõ ẽ: nõ añt qñ facer qd' est qd' aliqñ licet. Ita etiã simulatio est qñ qs p exteriora signa factoꝝ vel verũ signat aliqd q̃ nõ est: nõ añt si aliqs ꝓtermittat signare qd' est. Vñ põt aliqs pcm̃ suũ occultare absq; simulatiõe. Et fm b̃ intelligẽdũ est dictũ Hiero. s. sed'a tabula post naufragiũ est pcm̃. absconder. i. nõ manifestare alijs extra confessionẽ: ne. s. alijs in de scãdalũ generet. Propter qd' inuectiue dr̃ p̃ mani festantes, scelera sua. Esa. in. pcm̃ sinum quasi Sodoma pic dicauerũt nec abscõderũt. Sciendũ etiã fm be. Tho. vbi ẽ. ar. ij. q̃ habit⁹ sanctitatis: puta religionis vel clericatus signat statum quo qs obligat ad opa pfectionis: & iõ cũ qs habitũ scitatis assimit intendẽs se trãsferre ad statum perfectionis: si p infirmitatẽ deficiat nõ est simulator vel hypocrita: nec tenet talis manifestare pcm̃ suum sanctitatis habitũ deponẽdo. Vñ Greg. xxxi. moral'. dicit q̃ sunt nõnulli q̃ sanctitatis habitũ tenẽt. & pfectiõis meritũ exequ nõ valet: hos' nunq̃ credendũ est in hypocritarũ numerũ currere: qa aliud est infirmitate: aliud malitia peccare. Si añt ad hoc sanctitatis habitũ sumeret vt se iustum ostenderet: esset simulator & hypocrita. Notãdũ etiã fm eũdẽ ñ. q. clxxxvj. ar. j. q̃ religio noiat statũ pfectionis ex itentione finis: nõ ex habitiõe ipsi⁹ pfectiõis. Vñ nõ oportet q̃ qcũq; est i religione sit iã pfectus sed q̃ ad pfectionẽ tẽdat. Nõ g̃ est talis hypocrita si nõ habet pfectã charitatẽ: sed ad h̃ tẽdere tenet & operã dare, vt habeat pfectã charitatẽ p exercitia religionis. q̃ si cõtẽnat tẽdere ad pfectionẽ p ea q̃ sunt religiõis tũc est vere hypocrita: & sil's si ingredit religionẽ: vel clericatũ assimat, pter tẽporalitatẽ principaliter vt sub habitu sanctitatis mũdo fruat. Si añt quẽrat vtrũ hypocrisis sit mortale pcm̃. Rñ. bea. Tho. ij. q. cxj. ar. iij. q̃ in hypocrisi sunt duo. s. defectꝰ scitatis: & hypocrisis ipsi⁹. Si g̃ hypocrita dicat ille cuius intento se crisis sit rat ad vtrũq;: vt scilicet aliqs nõ curet scitatẽ habere: sed solũ se tm apparere: sicut cõsueuit accipi in sacra scriptura. sic manifestũ est q̃ mortale est. Ratio huius ẽ: qa nulli⁹ totaliter priuat sanctitate: nisi ꝓpter mortale: sed talis priuat sanctitate totali. Si añt dicat hypocrita ille qui intendit simulare sanctitatẽ a qua deficit per peccatũ mortale: ita q̃ hypocrisis solũ dicat ipsa simulatio sanctitatis: tũc q̃uis talis sit in pcto mortali ex quo priuat scitate: nõ in ipsa simulatione est ei semp in pcm̃ mortale. s. q̃nq; venale. Qd' discernẽdũ est qñ. s. sit mortale vel veniale ex fine itẽro in ipsa simulatiõe. Nã si finis repugnet charitati dei vel ꝓximi: puta vt disseminet errores vel dãnificet ꝓximũ nota biliter erit mortale. Si añt finis nõ repugnat charitati dei vl' ꝓximi: puta cũ delectat ipa fictiõe erit veniale. de quo Phs dicit q̃ est magis vanus q̃ malus. in. iiij. Ethic. Pe. de pal'. etiã in scriptis dicit q̃ si qs simulat opera scitatis: vt

Habitũ assimẽt scitatis signat religionem.

Vtrum hypocrisis sit mortale.

¶De hypocrisi. CA. VII.

HYPOCRISIS FILIA EST

manis gl'ię. Et iter' psecutiões eccl'ię graues figuratas p̃ q̃tuor bestias quas Daniel vidit de mari egressas. hęc ẽ tertia. Pria em bestia filis Ieeną fuit psecutio tyrannoꝝ: ifideliũ q crudelitẽ (vt Ieena) deseuierũt cõtra ecclesiã p cruciatus varios ex qua multi perierũt corpe multi animo fidem negãtes. Secũda bestia similis vrso significauit psecutionẽ hęreticoꝝ: qui variis & falsis doctrinis fideles vexauerũt & multos infecerunt erroribus. Tertia similis erat pardo qui habet colorẽ variũ & signat persecutionẽ q̃ nũc est: hypocritarũ qui subvario colore sanctitatis multos decipiũt. et ad vitia perducunt. Hãc sequet psecutio Antichristi signata p quartã bestiam ferã dissimilẽ alijs qui p̃cipue erit hypocritus cõtra veros fideles pugnabit. Hypocrita añt dicit Ifid. in. ñ. Ethym. greco vocabulo: in latino simulator interpretat. qui dum intus malus sit: bonũ se palam ostendit. hypo em falsum: et crisis iudiciũ interpretat: qa falsum iudiciũ inducũt in mẽtib⁹ hoim: q. s. ex illis bonis actib⁹ exteriorib⁹ iudicat eos bonos. vñ idẽ Isid. dicit q̃ hypocrię nomẽ tractũ est a similitudine eorũ q in spectaculis cõtecta facie incedunt distinguẽtes vultũ vario colore, vt ad psonę quã si mulãt in iqtas sua pallieẽt & i pse sanct⁹ reputet. delectat⁹ ipa laude sui hypocrisis est semp pcm̃. Si añt hoc faciat vt deus honoret & ꝓxim⁹ ędificet: sicut si religiosus ostẽdat corã laicis maiora signa pfectiõis q̃ corã fratrib⁹ suis vt illi ędificent: sic nõ est hypocrisis: vel si ẽ large sumpta pcm̃ nõ est. Vñ de beato dñico legit q̃ cũ in itinere multũ sitibũdus esset prius sitim extinguebat ad fontẽ: & postea in hospitio parũ bibebat de vino: & hoc ne aspicientes si ibi vo luisset satisfacere sitienti putarent: et sibi abstinẽtę & sobriũ. & sic etiã tratres suos docebat: vt corã pplis ostẽderẽt exẽpla scitatis ad eoꝝ cõuersionẽ. Predicatio Christi multũ fuit cõtra hypocritas & nullũ hoim gen⁹ videt ita acriter & frequẽter reprehẽdisse sicut hypocritas: vt patet in euãgelio. Primũ vitiũ a quo ecclia in pricipio quadragesimę docet abstinere est hypocrisis di. Cũ ieiunatis nolite fieri sicut hypocritę tristes. Mat. vj. Et ratio est: qa hypocrisis est impeditiua fructus pœnitẽtiæ ad quã iducere intẽdit ecclia i illo tpe. Fructi⁹ em pœnitẽtiæ est remissio culpę & adeptio gl'ię. fm illud. Pœnitẽtiã agite appropinquabit em vobis regnũ cœlorũ. Sed hoc aufert hypocrisis. Vñ Iob dicit. Nõ apparebit in cõspectu dñi ois hypocrita. i. nullus hypocrita. & Esa. xxxiij. etiã ait. Conterriti sunt in Sion pctores: possedit tremor hypocritas. tremor scilicet dãnatiõis. Hoc vitiũ summe detestati sunt oẽs sancti. vñ. & Aug. dic̃. Nolo habere hypocritas. malũ est cadere a ꝓposito. peius est simulare ꝓpositũ. si nõ seruat suis sanctitatẽ dimidi⁹ cecidit: si intus habuit simulationẽ totus cecidit. xij. q. j. certe. vbi dicit glos. q̃ vult dicere q̃ est peius p hypocrisim peccare q̃ manifeste. i. magis periculosũ sibi & alijs. sibi: qa corrigi nõ põt cũ sit occultũ pcm̃ eius. alijs: qa non ita põt cauere. Ad qd' facit lex q̃ dicit q̃ plus est veneno occidere q̃ gladio. C. de maleficijs. l. vnica.

Christi⁹ maxie predicauit ctra hypocritas.

Hypocrisis de monis.

Hypocrisis carnis.

§. I. CONTRA HYPOCRITAS

loquẽs dñs per Pẽ. xlix. Pãri dixit de⁹. Quare tu enarras iustitias meas: & assumis testamentũ meũ per os tuũ? Tu ỹo odisti disciplinã. Vbi tria possũt notari de hypocrita.

¶Primo simulatio sanctitatis i actione. ibi. Quare tu enarras iustitias meas.

¶Secundo ostentatio ꝓbitatis in locutione. ibi. Et assumis testamentum meum.

¶Tertio detestatio virtuositatis in affectione. ibi. Tu vero odisti disciplinam &c.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

Narrat aliqd nõ solũ sermone sed & ope sicut cœli enarrãt gl'iã dei. nõ loquẽdo sed ope suę claritatis & influx⁹ i inferiora: & cœli spuales operib⁹ ỹ tutũ & miraculorũ enarrãt gl'iã dei. Iustitia huic dr̃ op⁹ de gñe bonoꝝ: vt eleemosyna: ieiunium: oro & hmõi. Vñ magister ỹtatis docẽs vitare hypocrisim ait. Attẽdite ne iustitiã vestrã faciatis coram hoib⁹, vt videamini ab eis. Mat. vj. Iustitię dei dicũtur & nr̃ę bona opa. nr̃ę: qa a nobis sunt: dei qa a deo ispirant: vel qa ad deũ dirigũt si bñ fiãt. p̃tor g̃ enarrat iustitias dei: cũ hypocrita facit opa de genere bonorũ vt appareat iustus. Sed simulatores & calliди, puocãt trã dei: ait Iob: Et ideo dr̃ Eccl'i. j. Ne fueris hypocrita in cõspectu hoim. Sed large sumẽdo hypocrisim. no. q̃ triplex ẽ hypocrisis.

¶Prima est dęmonis.

¶Secunda carnis.

¶Tertia hominis.

Hypocrisis dęmonis. ¶Magnus hypocrita est diabolus. Nam vt ait apl's. ñ. Cor. xj. Ipse se trãsfigurat in angelũ lucis: Et hoc dupliciter: scilicet visibiliter & iuisibiliter. Visibiliter dũ sumit speciẽ sanctitatis: in qua corpaliter appareat vt scrũs estimatus persuadeat malum. Sicut apparuit Sauli in specie Samuelis sancti, ppheę qñ cõsuluit phitonissam: vt habet. j. Reg. xxviij. vt sic adoraret ab eo fm Aug. Sic ẽt apparuit Antonio i forma christi, cuidã nouitio i forma virginis Marię. In forma angeli boni multis psonis. Inuisibiliter dũ suggerit malũ sub specie virtutis. Vndei Greg. ait. Sępe vitia se fingerunt & virtutes esse, simulãtur: sicut tenacitas: parsimonia. prodigalitas: liberalitas: furor: zelus: remissio: misericordia: indiscretio: & abstinẽtia. In hu ius figurã legit Hiere. xli. q̃ octoginta viri de Sichẽ & de Silo & de Samaria rasi barba & scissis vestib⁹ squallẽtes cũ irent ad templũ dei munera & thus habentes in manu vt offerrent dño: Hismael q erat de semine regio egressus in occursum eorũ Masphat incedens & plorãs ibat: q dixit ad eos. Venite ad Godoliã: quem. s. prefecerat rex reliquus Iuda: qui cũ venissent ad mediũ ciuitatis interfecit eos: solũ euaserũt ex eis decẽ: qui dixerũt se habere thesauros abscõditos. Viri isti signãt virtuosos quos etiã numerus figurat. Nam resultat ex denario octies multiplicato: numerus denari⁹ designat decalogũ veteris testamẽti: & octenari⁹ octo beatitudines noui testamẽti. Vtraq; ergo seruãtes barbã raduntur: qa de ꝓpriis viribus fiduciam sibi subtrahũt. Vestes qui semetipsis in exterioris decoris laceratione nõ parcũt oblatori in domo dñi thus & munera deferunt q exhibere in sacrificio dñi orationẽ cũ operib⁹ pollicẽtur. Sed tamẽ si in ipsa sancta deuotionis via caute circũspicere nesciunt: Hismael. i. diabolus de semine regio: quia a deo creatus occurrit: cõpassionẽ simulãs & proiectũ: & ad dñm terrę quasi ꝓmouere velle ostẽdẽs: dum scilicet istigat ad aliqd bonũ vt p hoc iducat malũ: puta prelationẽ: predicationẽ: audiẽtiã cõfessionũ: visitationẽ parẽtũ ad cõuersionẽ eoꝝ: frequẽtationẽ mulierũ ad sanctos viros & hmõi. Sed in ipsa via talis pię operatiõis occidit dũ ambitione: superbia: terrena cupiditate: negligẽtia: amore sensuali avita gratię se iũgit: solũq; pœnitẽtes euadũt manus qui figurãtur per habẽtes thesaurũ occultum in. j. moral', circa fi. De isto hypocrita dicit christ⁹ Ioquẽs de malo seruo: partẽ eius cũ hypocritis ponet. Luce. xij. id est cũ demonibus. Humilitas. i. timor & fiducia diuini adiutoꝝ: & timor sumpsi⁹ faciũt cognoscere deceptio nes hmõi. vnde Pẽ. Iv. Ab altitudine diei. i. diaboli q se trãsfigurat in angelũ lucis: timebo: ego ỹo in te sperabo: scilicet liberari ab eo. Caro etiã est magna hypocrita: & hoc dupliciter. Vno mõ simulat se esse infirmã & debilẽ & nõ posse facere q̃ suggerit spũs: scilicet ieiunare: vigilare: & hmõi. Mat. xxvi. Spũs qdẽ promptus est: caro añt infirma. Et aliquãdo cõquerit ipsa caro seu sensualitas ꝓpria spm̃ q̃ nimis grauat eã: & q̃ non poterit perseuerare. In huius figurã legitur Tobię. iij. q̃ cum Sara reprehenderet ancillã de suis insolẽtijs: illa murmurãs contra eam cõtumeliã inserẽs ait. Nũquid me vis interficere sicut interfecisti viros tuos: nunq̃ videam? ex te filios interfectrix virorum tuorũ? Sara signat rationẽ: ancilla sensualitatem. Cũ añt ratio arguit sensualitatẽ de suis leuitatib⁹ & reprimit eã: remurmurat caro seu sensualitas cõqueritur q̃ nõ ei pmittit sequi appetit⁹ suos. Caro em cõcupiscit aduersus spm̃: & spũs aduersus carnẽ, ad Gal'. v. Accusat ipsam sus spm̃: & spũs aduersus carnẽ ad Gal'. v. Accusat ipsam

De Astu & lęsiuũ: vulpis em qñ famelicit q̃ paliãviã sibi, puidere diabulo nõ põt ponit se extẽsam in agro quasi sit mortua: qd' aues peculę que circunstant videntes appropinquant sibi & videntes ipsam nõ moueri ęstimãtes mortuã volitãt sup eã: & tũc vulpis callida surgit velociter & capit aues & comedit. Ira caro simulat se mortificatã vitijs & passionibus: sed cũ ex hac p̃fidẽtia qs sibi nõ cauet: sed opaf icaute: ifurgit caro & occidit spm̃. Sic in figurã huius Sãson fortissim⁹ q nimis confidit de Dalila muliere dilectat: cũ ei ꝓtus fuisset plures insidias eius dormiẽs in gremio ei⁹: absciss is capillis ei⁹ tradit⁹ est in man⁹ inimicoꝝ p eã. Samson spũs robustus: Dalila sensualitas quã naturaliter qs multũ diligit & tñ experit sępe insidias ei⁹ cõtra ipm̃: q̃uis fingat se diligere spm̃. Si añt nimis ꝓfidit ita q̃ obdormiat torpore & negligẽtia: abscissis affectib⁹ & ꝓpositis deuotis, mẽtis q̃si ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hypocrisis hoim.

pillis capitis imperceptibil' tradit in man⁹ dęmonū illudē dus. Tertia est hypocrisis qua vnusquisq; quęrit decipere aliū sub specie sctitatis: sicut discipuli Phariseoꝝ cū Herodianis qñ interrogauerūt christū sub specie inqrēdi ve ritatē si liceret dari cęsum Cesari pręmiserūt magnā cōmē dationē eius dicētes. Magister scimus qa verax es &c. vt scilicet sic simplr aperiret eis cor suū intēdētes ex rnsione sua eū calūniari vel cape: vñ xps dixit eis: qd me tentatis hypocritę? Mat.xxij. dupl' etiā qs qrit decipere p hypocri sim alios. V no mō in spūalibus: vt cū quis prętendit ma gnā austeritatē vitę & mortificationē & detestationē vi tiorū vt videtes deuotiōe afficiant ad eū: & sic dissemina revaleat errores & hereses sicut faciebāt illi hęreti q erant rpe beati Dnici: vt habeē i legēda ei⁹. & Fratricelli de opi nione: & multi alij. Quidā alij faciūt se patres spūales sim pliciū mulierculaꝝ & sub specie obedięt̄ię & mortificatio nis: vt eū exēplis sanctorū quasi sibi⁹ inducūt ad multas turpitudines: vnde apls. In nouissimis dieb⁹ recedēt quidā a fide: attendētes spiritib⁹ erroris: & doctrinis dęmonio rū loquētiū in hypocrisi mendaciū. & Mat. vij. Attendite a falsis ꝓphetis qui veniūt ad vos in vestimētis ouiū: intrinsecus aūt sunt lupi rapaces. attēdite. i. diligēti⁹ cōsidē rate: & cauete: ꝓphetę dicunt p̄dicaores: religiosi: & plati: falsi sunt si hypocritę sunt. Vestimēta ouiū q deserūt sunt opa de gñe bonorū. Lupi rapaces int⁹ sunt quātū ad intē tionē malā decipiēdi & opa occulta mala. Vñ & in figurā huiꝰ mādauit dñs in lege. Non seres agrū diuerso semine semē est verbū ex cui⁹ emissione seu ꝑmutatione sequit cōceptus in mēte audiēt̄is. ager est mūd⁹. Seminat autem agrū diuerso semine qui agit pia opa & dicit bona ꝓba: & exinde ꝓponit crimina tanq; licita & falsa documēta vt semē diuersum a primo seminatc. Also mō itēdit decipe re ꝓximū p hypocrisim in temporalib⁹: vt cū qs prętēdit opa sctitatis vt adipiscaf ecclesiasticam dignitatē vel be neficiū: vel si est laicus frequentat ecclesias: audit missas: eleemosynas multiplicat: palā predicationes nō dimittit religiosis & famosis psonis familiaris efficitur vt sic simplices & viduę existimantes bonos tales viros cōfidant de ipsis: & pecunias eis tradant ad negotiandū: quas eis auferūt dicentes se amisisse. et infortunia passos. hoc dña prohibet figurate in lege veteri dicēs. Non indueris veste quę lana linoq; ꝓtexta est. Vestis quę corpus circūdat est cōuersatio exterior nostra in qua apparemus hominib⁹. Lana quę calida est & fructus ouis alalis innocentis sunt opera charitatis: id est de genere bonorum quę, ꝓprie fiūt ab ouibus Christi: linū quod frigidū est fructus terrę sunt opera iniquitatis quę frigidū reddūt animū & oriūtur ex cupiditate. In veste autē lana linoq; contexta lana appa ret: & linū quasi sub ea latet: & ideo cōgrue signat conuer sationē hypocritarū in quibus opera deforis bona patēt: sed intus in corde opera praua latent & cupiditate plena. Cauenda est ergo hypocrisis: & hoc quia mortem animę inducit. vnde Augu. Malut habere ęcos vel claudos: id est simplices & imperfectos q̄ plangere mortuos: quicūq; hypocrita est: mortuus est. xn. q. j. nolo.

Hypocrita ostentat se bonū in ꝓbis.

§. III. SECVNDVM QVOD NO

taf de hypocrita est ostentatio bonitatis in sermone cū dr assumis testū meū p os tuū. Testū dei est sacra scriptura q testū dei dr: qa ibi de⁹ attestatur. i. manifestat filijs suis qd agere debeāt vt hereditarē ei⁹ capiāt. In hoc testamento agit de materia cōfessiōis: de materia diuinę laudatiōnis: & de materia p̄dicationis & tot⁹ christianę religionis

Assumit g hypocrita testū dei p os suū & male deū cōfitetur ficte nō manifestās oia p̄ta q recolit: sed qbusdā expressis alia q̄ verecūdiora sunt dimittit ne reputeē ira ma jus sicut extitit: sed bon⁹ vel mīn⁹ mal⁹ qd' ad hypocrisim priner. Vñ Augu. Caur⁹ sit pęnitēs ne verecūdia ducē⁹ diuidat cōfessionē: ꝗ est em ad hypocrisim tēdere: & spvenia carere. de pę. dif. j. null⁹. qnimmo nouū mortale cōmittit. Clerici quoq; & religiosi cū dicūt officiū diuinū assumūt testū dei p os suū: qa psalmi sunt de ipso testamēto: sed si voluntarie mente distrahūtur hypocrisis est: qaex ipo actu ostendūt se diuinis vacare. cū tn mentē habeāt ad inutilia & vana. Vñ dns Iesus. Matt. xv. hypocrite. bñ ꝓpheauit de vobis Esa. xxix. dicēs. Pplus hic labijs me honorat: cor aūt eorū longe est a me: qd' vtiq; graue pēm est̄ & magna

Hypocrisis ꝓpter pa lia.

dei irreuerentia: sicut si qs aliqd petens ab aliquo magno dño cū secū loqueret interrūperet sermonem & cū famulo ei⁹ cōfabularet. Orare aūt est cū dño deo loq. Et ideo ma gna irreuerētia est ad alia voluntarie diuerti. Prelati & prę cū dicatores assumūt testū dei p os suū dū p̄dicāte: scriptu ras dicūt & nō faciūt & corrigūt & reprehendūt grauiter de sect⁹ aliorū: cū tn ipsi sint siles vel peiores: qb⁹ dicit xps Luc. vj. Hypocrita ejece prius trabē de oculo tuo. i. grauia pcta oculo mētis: et tūc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui. i. aptus eris ad corrigēdū minora aliorū pcta. Septē maledictiones inuehit dns ꝙ scribas & phari sęos hypocritas significātes rectores eccl'arū: prędicatores: & religiosos hypocritas. vt habetur. Mat. xxiij. Prima est. Vhe vobis Scribę & Pharisei q devoratis domos vidua rū simulātes longā orōnē. Hi sunt q ꝓmittūt dicere & misi sas & psalteria & plures orones i missis & nil faciūt: & ad inueniūt orones bti Cypriani: & breuia varia. & sic dila tāt plulateria sua sm Chryso. Secta est. Vhe vobis Scribę & Pharisei hypocrite q circūitis mare & aridā vt facia tis vnū, pselitū: & cū fact⁹ fuerit facitis eū filiū gehēnę du plo q̄ vos: pselit⁹ dicebaf q ex Gētilitate ꝙuertebaf ad Iu daismū: sicut Ruth Moabitis & Achior: hoc cum magno studio, pcurabāt illi Pharisei: et locū nūc tenēt religiosi q vtiqs nō seruāt regulā sua: sed tenēt, ppriū: quos Au. ap pellat hypocritas. xn. q. i. nolo. Solēt hi qrere alios trahere ad religionē suā e seculo: & magnificāt fimbrias sue reli gionis alijs ꝓponētes: sed factū religiosum monachū vel monialē suus malis moribꝰ & exēplis faciūt peiorē q̄ cum ēt in seculo. Tertia est. Vhe vobis Scribę & Pharisei hy pocritę: qui decimatis mētā & anetū & oē holus: & reliqui tis q grauiora sunt legis. s. iudiciū & charitatē dei. Hi sunt q facūt subtiles cōsciētias alijs: & imponūt onera grauia et importabilia i humeros hoim: digito aūt suo nolūt ea tāgere. Prędicāt cōtra pōpas & gloriā tēporalē & ipsi sunt talib⁹ implicati: diligēter seruāt aliqua cęrimonialia cha ritate vacui. Quarta est. Vhe vobis Scribę & Pharisei qui mūdatis quod deforis est calicis & parapsidis & int⁹ pleni estis immūditia. Hi sunt qui ciuiliter agunt sm doctrinas hominū cauētes sibi in exteriori cōuersatiōe neminē lędere verbo vel facto: affabiles cūctis: intus tn pleni sunt am bitione & supbia: inuidia & odijs: amantes primas cathe dras in synagogis & salutationes in foro: & vocari ab hoi bus rabbi. Quinta est. Vhe vobis Scribe & Pharisei q si miles estis sepulcris dealbatis q apparent hoib⁹ speciosa: intus aūt sunt plena spurcitijs. Hi sunt q videtur austeri modesti: casti: & mortificati: sed int⁹ sunt & i occulto pleni delicijs amātes prios recubit⁹ in cœnis vbi sunt meliores boli: & exinde penetrāt domos mulierū. i. monasteria. & captiuas ducūt mulierculas oneratas pctis quas deuoras appellant pleni spurcitia carnalis amoris: Sexta est. Vhe vobis Scribe & Pharisei hypocritę q ędificatis sepulcra ꝓphetarū & patres vestri occiderūt illos. Hi sunt q̄ qrunt honorare sepulcra sctorū & ecclias eoꝝ & ornare sepultu ris taperis argēto & auro: & luminaribꝰ q̄si affectū & deuo tionē ostendētes ad eos cū nullā realiter habeāt: sed si vi uerēt persequerētur eos: nec audirēt nec imitarentur exem pla eorū. Septima est. Vhe vobis Scribe: et Pharisei hy pocritę qui clauditis regnū cęlorꝝ ante hoies. vos em nō introitis nec introeūtes finitis intrare. Vhe aūt ꝑm Hiero. importat dānationē ęternā. Scribę erāt doctores & decla ratores legis. Pharisei quędā pars ppli religiosius cęteris erant. viuēs. Hi g nō intrāt in regnū, ppter vitia sua: nec sinūt in trare cupientes, ppter mala exēpla qb⁹ alios corrūpūt: vñ dicit Aug. Nemo in ecclia ampli⁹ nocet q̄ q puerseviuēs nomē vel ordinē sctitatis retinet. In exemplū qppe culpa vehemēter extēdit qñ, p reuerētia ordinis pctōr honorat di. lxxxiij. nemo. Prohibuit dns i vereri lege eū struthio nis i figurā. s. q̄ null⁹ sibi debet incorpare & ꝙformare mo res hypocritarū: sed cauere: q. d' exp̄sse dns declarās inqt: at tēdite a fermēto Phariseorū qd' ē hypocrisis. Qd' aūt struthio significet hypocrisim & quare ostēdit Gre. lib. xxxi. Moral'. tractās illud Iob. xxxix. penna struthionis filijs est pēnis herodij & accipitris q derelinqt i terra oua sua. Tu forte calefacies ea in puluere: obliuiscit q̄ pes ꝙculcet ea: aut bestia agri ꝓterat: durat ad filios quasi nō sint sui: ver ba sunt dñi loq̄ntis ad Iob: q̄ exponēs Greg. ait. Accipiter & herodi⁹ reliq̄s aues volat⁹ sui velocitate trāscēdit: in cę

Hypocrita cō parat struthionis.

tholicō dr̄ q⁹ hero di⁹ est auis rapacissima q aquilā vincit & rapit: vulgo dr̄ grifalco. Struthio aūt pēnę eorū filijs dinē habet, sed volat⁹ eorū celeritatē nō habet: a terra em eleuari nō valet & alas q̄si ad volatū speciēten⁹ erigit: sed tn nūq; a tra sevolādo susp̄dit. Ita sūt oēs hypocritę q dū bonorū vitā simulāt: imitationē sctē visiōis habēt: sed vi tatē sctē actiōis nō habent: alas qdē p figurā sctitatis exten dūt, sed curarū seculariū pōdere grauati nullaten⁹ a terra sublevātur: sicut aūt struthio significat hypocritas: ita ac cipiter & herodi⁹ electos: & accipiter & herodi⁹ parua hūt corpa, sed pēnis dēliorib⁹ sulta: & ideo cū velocitate trāsuolāt: qa parū ē qd' grauat, multū qd' leuat. Sic electi i hac vita & si absq; grauamie aliq̄n culpę eē nō p̄t: tn parū est qd' deprimit & multa ꝓ bone actōis q eos i alta sustollit Struthio ꝙ raris pēnis iduit & imani corpe grauaf: vt si volare appetat: ipa paucitas pēnarū molē tanti corpis in aere nō susp̄dit: sic hypocrita si q̄ facit q̄ leuēt. s. bona pau ca tn sūt et mala ppetrat multa q̄ grauāt. Itē & si pēnæ struthionis ad pēnas herodij & accipitris sil'itudinē coloris habēt sil'itudinē ꝓ tutis nō hūt. Nā illorū pēnę cōcluse & firmiores sūt: & volatu aerē ꝑmere ꝓtute suę soliditatis p̄t sed struthiōis pēnę dissolutę eovolatū assumere neq̄unt q̄ ab ipō quē ꝑmere debuerāt aere trāscendūtur. Sic electorū virtutes vt pēnę solidę volātvt vētū hūani fauoris ꝑmāt. sed si hypocritarū actio cuilibet rectę videat volare nō sufficit: qa fluxe ꝓ tutis pēnā laudis hūanę aura ptrāsiit. Et cū opa ab extra hypocritarū & bonorū sint silia: quō discernanf xps oñdit dicēs a fructib⁹ eorū cognoscetis eos. i. falsos, pphetas. s. hypocritas. Vñ sequitur i aūcte Iob. xxxix. Quę struthio derelinqt oua sua i terra. Oua struthionum sunt filij hypocritarū: quos. s. verbis & exēplis exteriorū bonorū actuū deo gignūt. Oua quippe insensibilia in semetipsis sunt: sed calefacta in viua volatilia conuertūtur ita paruuli auditores ac filij: certū est q̄ frigidi & insensibiles remanēt: nisi doctoris sui solicita exhortatiōe calefiāt: hypocritę ergo qa q̄uis puersa semp operētur. s. mēte: loq tamē recta nō desinūt: bene aūt loquēdo in side & puersatione filios pariūt. Sed qa eos bñ viuēdo nutrire nō p̄t: ideo dr̄ de eis. Relinqt in terra oua sua. Oua in terra desererē est natos per conuersationē filios nequaq; a terrenis actibus interpositio exhortationis nido suspēdere. Oua in terra dereliquisse est nullū cœlestis vitę filijs exēplū ꝓbere Sed qa derelictos hypocritarū filios supna cura nō deserit sed intima electione p̄scitos largitate gr̄ę respectu calefacit: ideo subdit in Iob. Tu forsitā in puluere calefacies ea: subaudi vt ego de⁹ calefacio illa: qa. s. paruulos⁹ aias & im pfectorū in medio peccātiū positas quasi in puluere amoris mei igne succēdo. Et eū de se dns dicat q̄ oua in puluere calefacit derelicta: ex hoc etiā indicat apte: qa ipse operaf intrinsec⁹ p verba doctoris q & sine verbis vll⁹ hois calefacit qd' voluerit i frigore puleris vt ex hoc hūiliet q̄s doctor in docēdo: & nō sibi ascribat cōuersionē auditorū qd' suū nō est. Subdit adhuc de struthiōe. Obliuiscitur q̄ pes ꝙculcet aut bestia agri ꝓterat ea. Pes signat trāsitū operationis humanę qui cōculcat oua: cū operatio est puersa trahēs suo exēplo ad malū. Bestia in agro ꝺeuorās & cōterens oua: est diabolus in agro mūdi quærens quē deuoret Obliuiscit ergo hypocrita oua sua. i. filios non curans q̄ pes hois. i. actio mala alicui⁹ suo exēplo. vel bestia agri. i. diabolus sua prava suggestiones eos spūal' occidat quos spūaliter genuit. Sed veraces magistri sup discipulos hūt viscera timoris ex ꝓtute charitatis. Vñ nō obliuiscunt eorū: sed ꝓbis & exemplis cautos reddūt a malis hoib⁹ & dęmonū tētatiōib⁹. Vñ apls. ij. thes. iij. Denunriam⁹ vobis i noie dñi nr̄i Iesu christi vt subtrahatis vos ab oi fratre in ordinate ambulāte: & nō sm traditionē nostrā. Et alibi. ij. Cor. xj. Timeo ne sicut serpēs seduxit Euā astutia sua: ita corrūpant sensus vestri &c. hypocritę aūt quasi obduratis cordib⁹ viuūt: nec sibi⁹ timent vel diligūt: nec ipos filios q̄s generant vlla pietate debiti amoris agnoscūt Vñ subdit. Durat ad filios q̄si nō sint sui. Quē em gra charitatis nō infundit, ꝓximū suū etiā si ipe huc genuit deo extraneū respicit. Cui⁹ em mēs. s. hypocritæ semp exteriora appetit: intus insensibilis sit: & nulla cōpassione charitatis erga proximū molleſcit. Ostēdit demū Gregori⁹ per multas auctoritates quō apls Paulus erat solicitus & compatiens filijs suis. Assumit igitur hypocrita testamētū dei. i. scripturā p os suū docēdo & p̄dicādo: sed male: quia q prę dicat nō furādū furat in occulto saltē gloriā dei: qui prędicat nō mechandū mechatur a deo recedens: & ideo ve sibi.

§. IIII. HOC AVTEM TERTIO

Detestatio hypocrisis.

ostēditur. s. detestatio bonitatis: qa tu odisti disciplinā. i. verā cōpositionē morū. & coertionē vitioꝝ q̄ ptinet ad di scipulatum christi. ad Heb. vlti. In disciplina perseuerate. Ostēdit exterius hypocrita hñe disciplinā: sed fictā habet: vt aūt dr̄ Sap. j. Spūssanct⁹ disciplinę effugiet fictū. Qd' sit pessimū i studvitū ostēdit sctus Seuerin⁹ in quodā sermone sic dicēs. Hypocrisis subtile malū: secretū vir⁹: venenū latēs: virtutū fuc⁹: tinea sctitatis. Aduersa oia nitūtur viri b⁹ suis: armis suis pugnāt: impugnāt palā. Vnde & cauen tur tā facile q̄ videtur: hypocrisis secura simulās: fallit. p spera. curiosa mētitur: & crudeli arte ꝓ tutes trūcat mucrone virtutū: ieiunio ieiunio perimit: orōnē orōne vacuat: misericordiā miseratiōe prosternit: hypocrisis cognata febris frigido poculo, ppinat ardorē: qd' corpib⁹ est hydropisis hoc hypocrisis aiabus: hydropic⁹ bibēdo sitit: hypocrisis inebriat sitim. Nolite (ait christ⁹) cū ieiunatis fieri sicut hypocritę tristes: exterminānt ei facies suas. Hypocrita licet tibi sit facies iculta: neglecta cutis: tristis, vult⁹: exterminat⁹ aspect⁹: hic ab hominib⁹ inueniſti laudē: sed corā deo fructū ieiunij perdidisti: hypocrita abstinētię intrasti fluctus: cōtinētię coscēdisti vndas: enatasti ieiunij pelag⁹: & in ipso portu ieiunij naufragasti. Fratres fugiēdū virus pestilētia cauenda: quę de remedijs creat morbos. ꝓficit de medicia lāguorē: sanctitatē vertit in crimē: placationē facit reatū: generat de ꝓpitiatione discrimē: hypocrisim q suggerit vincit: qui incurrerit nō euadit: sit nr̄m simplicitatis ieiuniū de puritate purū: hominib⁹ occultū: diabolo ignotū: donatū thesaurū qui nō abscondit pdit virtutes: pdite qui nō manebūt. Hęc ille. Ex hoc ostēditur magnitudo peccati & nocumētū: qa pessim⁹ hoim ille Antichrist⁹ per maxime cū hypocrisi decipiet. Vñ Greg. xxv. Moral. tractans illud Iob. xxxiij. Qui regnare facit hypocritā ꝓpter pcta ppli. ait: dicit q̄ pōt hic oim hypocritas: caput Antichristū designari. Seductor quippe ille tūc sanctitatē simulat: vt ad iniquitatē ptrahat. Membra aūt eius sunt q ꝓ sictā sanctitatis speciē appetūt videri qd' nō sunt. Ille quidē principaliter hypocrisim sumit: qa cū sit dānat⁹ hō: deum se esse mētitur. Sed ex ei⁹ corpore nūc, pdeūt q iniquitates suas sub regmine sacri honoris absc̄dūt. Sed q̄ breuiter desiciat gl'ia quā q̄rit hypocrita: & quō ꝓ tutib⁹ priuet: & tādē ęternal' puniat: pulchre ostēdit Iob dicens. xx. c. Gaudiū hipocritę ad instar p̄cti. Glo. quę est Greg. ex Moral'. qa. s. lętitia & delectatio eius in laude hoim trāsit: & pœna sequēs permaner. ad instar p̄cti, dicit: qa sicut stilus in puncto dū ponitur leuatur: sic hypocrita p̄sentis vitę laudē dū tāgit amittit. Sequit. si ascēderit vsq; in cœlū superbia ei⁹. i. si celestē vitā se agere simulet: & caput ei⁹ nubes retigerit. i. si intellectū suū similē veris prędicatorib⁹ ostēderit quasi sterquiliniū in line perdet. i. mēs eius i fine, p vitioꝝ suo rū fœtore dānabit. Et q eū viderāt dicēt vbi est: qa scilicet ipso extincto nec; hic vbi elat⁹ fuerat apparet: nec; ꝙ ęternitatis requie velut somniū euolās nō iueniet: qa scilicet qdā visio phātasmatis ē quę hoc ostēdit i imagine qd' nō habet i veritate quę somnio cōparaf: ab eo ois laus & gl'ia dū tenet: amittit. Et trāsit sicut visio nocturna: qa scilicet quo se diuitē meritis: humanis ęstimatiōib⁹ ꝙ tet de ostē sione est phātasmatis nō de soliditate virtutis. Oculus q eū viderat non videbit: qa in morte amatorib⁹ suis absc̄dit qui eū ꝙsueuerāt admirādo cōspicere. Nec vltra intuibit eū locus ei⁹: qa scilicet ligue adulātiū i qb⁹ tāq; in loco quieſcebat hūc fauorib⁹ ad iudiciū nō sequūt. Filij ei⁹ atterentur ęgestare: qa q in hypocrisim ex eius imitatione nascunt dū veritatis soliditatē nō tenēt: in cordis ęgestate deficiūt: & man⁹ ei⁹ reddēt ei dolorē: qa dānationē iustā ex iniqua operatiōe recipiēt. Interim aūt fit qd' sequit. Ossa ei⁹ implebunt vitijs adolescētię ei⁹: qa videlicet durę i eo prauitatū ꝙsuetudines avitio sumptę sunt pessimę inchoationis. Et cū eo in puluere dormiēt. i. vsq; ad mortē nō cessabit ab eis. Et paulopost. Panis eius vertet in fel aspidū ītrinsec⁹: qa scilicet de pane sctī eloquij cui studet: nō vt ex eo viuat: sed vt doct⁹ appeat: dū male q̄rit: ingerit i hereses labēdo: fit vt sicut veneno aspidū moriaf diuitias

Antichristus per hypocrisim maxime decipiet.

Universidad de Deusto

quas deuorauit euomet:ga.ſ.diuitias ſapiẽtiæ .i. doctrinę ſacrę legis quas legẽdo deuorauit obliuiſcens euomet. Et de ventre eius extrahet dñs eas:ga iuſto iudicio de memoria eĩ⁹ euellet:vel ad literã tales etiã diuitias rerũ congregãt quas oẽs dimittũt.Caput aſpidũ ſurget:&occidit eum lingua viperę.Aſpis paruus eſt ſerpẽs. Vipera ,plixioris eſt corpis:& ſic naſcit vt violenter exeat:vñ vipera quaſi viparies.Caput ga ſpidis ſurgit dũ intuũ ſuggeſtiõis occulę hostis ſuſcipit.Et occidit eũ lingua viperę:ga violẽtis postmodũ tẽtatiõib⁹ deuict⁹ tradit.Nõ videat riuulos fluminis. Riuuli fluminis ſunt dona ſpũſcti: fides:ſpes: charitas q̃ hypocrita nõ cõſiderat:ga ſolis viſibilib⁹ intẽdit.Torrẽtis mellis &butiri:mel deſup.i.ex aere cadẽs:dulcedinẽ ſignificat diuinitatis:butyrũ qd ex carne eſt myſteriũ eſt incarnatiõis xp̃i q̃ myſteria hypocrita non guſtat. Fruitionẽ ẽt diuinitatis & hũanitatis xp̃i in patria poteſt ſignificari qua ille priuat.Luet quę ſecit oia:nec tñ conſumetur.i.pſoluet in tormẽtis q̃ illicita cõſeruauit deſideria Et vt ſine fine cruciet viuere ſine fine cõpellit. Hęc oia in gloſ.Deficit q̃ glia ei⁹:priuat glia dei:& in pœna locat infernũ.Exemplũ ponit Grego.in.iij.Dialogorũ.de quodã eremita q ab hoibus reputabat ſctũs ,pter magnã abſtinentiã quã prętẽdebat facere:& magnã modeſtiã exteriorẽ. Demũ veniẽs ad extrema cũ circũſtarent plurimi q ad eũ cã viſitationis accelleràt ſperãtes a'iqd̃ documẽtũ hr̃e & forte ſignũ videre deo operãte coact⁹ eſt exprimere ſuã ſimulationẽ & dãnationẽ dicẽs . Cũ ego videbar ieiunare occulte comedebã : & ſi qd boni agebã vt ſctũs reputarer laborabã:,pter qd̃ ecce tradit⁹ ſum draconi ad deuorãdũ ,pter hypocriſim meã.Iam pedes meos & corpus in os ſuum aſſumpſit:& reſiduum ad ſe trahit.Quaſi ſi ſe habet in vitis patrũ de alio q in tãta opiniõis celebritate erat apud incolas vt eſtimarẽt hoĩes ſe meritis illi⁹ & ꝑcib⁹ in terra ſubſiſtere:& ex morte eĩ⁹ omni bono carere:ſed ga hypocrita erat:viſus eſt ĩ morte a quodã ſctõ q̃ dęmones aduenirẽt ,p aĩa eĩ⁹ & dictũ fuit vni eorũ. Educ illã miſerã animã de corpore p violẽtiã:vt qui nũq̃ paſſus eſt me quiete habitare i ea ,pter hypocriſim ſuã:ſic cũ violẽtia & ingrtudine ducat ad inferna.Et ſubito vnus dęmonũ immiſit vncinos ferreos p os eĩ⁹:& cũ maxima violẽtia illã de corpore extraxit:quã multitudo dęmonũ ſequebatur verberando & cũ magno impetu deducẽdo ad inferos.

De eremita hypocrita

Vipera dr̃ q̃ſi vipariens & ẽ ,pli xior aſpide.

¶De diſcordia per modũ prędicationis:& ibi de partialibus ciuitatum. CA. VIII.

DISCORDIA EST SEXTA filia ĩanis gl'ię ſm Greg.ſub q̃ cõtinet ſeditio ſm Tho.vt ſpẽs ſub gñe.& ſõ nõ numerat inter filias inanis gl'ię:qa ſub diſcordia cõprehẽdit:vñ i iſto capſo aget de vtraq;.Et de diſcordia dicit Cyprian⁹ martyr:Nec ad Cain reſpexit dñs:ne.,p ad munera eĩ⁹.i.nõ acceptauit.Quõ em̃ deũ pacatũ hr̃e poterat: q cũ fratre nõ pacẽ ſed zeli diſcordiam habebat? di.xc.nec.p. Dicit aũt diſcordia quaſi diuerſũ cor ab altero . Importat ſi cor ſm Tho.ĩ.ĥ.q.xxxvŋ.ar.ĩ.quãdã diuerſitatẽ ſeu diſgregationẽ volũtatũ:inquãtũ.ſ.volũtas vni⁹ ſtat in vno & volũtas alteri⁹ ſtat in alio.Qd̃ aũt voluntas alicuius in proprio ſiſtat:,puenit ex hoc q̃ ꝙs ꝓfert q̃ ſua ſunt his q̃ ſunt aliorũ.Et hoc cũ ſit inordinate ptinet ad ſuꝑbiã & inanẽ gloriã:& ideo ponit diſcordia filia inanis gl'ię.Propterea aũt eſt diſcordia pcãm ſm Tho.ĥ.ĩ.q.xxxvŋ.ar.ĩ.qa ꝙuis volũtas vni⁹ hois in ſe cõſiderata nõ ſit regula volũtatis alteri⁹ quã oporteat ſequi:tñ volũtas hoĩs inquãtũ inhęret volũtati diuinę ſit regulata ſm primã regulã.ſ.deũ. Et ideo diſcordare a tali volũtate ,proximi eſt pcãm:qa p̃ diſcordareſ a regula diuia.Sed ſi volũtas hois ſit deo ꝓria:eſt q̃dã puerſa regula a qua diſcordare bonũ eſt:vñ ſicut facere diſcordiã p quã tollit bona cõcordia quã charitas facit eſt graue pcãm:,pter qd̃ dr̃ Prouer.vj.Sex ſunt quæ odit de⁹:& ſeptimũ deteſtat aia eĩ⁹.& ponit hoc ſeptimũ eſſe q̃ iter ea q̃ ſeminat inter fratres diſcordias qd̃ eſt officiũ diaboli:qui de⁹ odit ſeminat zizaniã in medio tritici.Mat.xiij. Sic cauſare diſcordiã p quã tollit mala cõcordia:de qua dr̃ Ezech̃.Maledicta eorũ cõcordia.ſ.ĩ volẽdo malũ:laudabile eſt. Quod intelligẽs Paulus poſuit diſcordiã inter Phrariſęos & Saduceos:q cõcordabãt in iniuſta ꝓſecutione & nocumento ſui dr̃ em̃ Act.xxiij.Sciens Paulus q̃ vna pars eſſet,Sadu-

Notaq̃ de⁹ iter

Seditio

cęorũ:alia Phariſęorũ exclamauit in cęlio dicẽs. Viri fratres ego Phariſę⁹ ſum & filį⁹ Phariſęorũ: de ſpe & reſurrectione ego iudicor.Et cũ hoc dixiſſet facta eſt diſſentio inter Phariſęos & Saduceos:hoc etiam fecit Chriſtus dicens Nõ veni mittere pacẽ,ſed gladiũ,Mat.x.ſ.ſeparãdo cõcordiam in malo.Eſt aũt diſcordia aliq̃n mortale:aliq̃n nullũ pcãm aliq̃n veniale.Pro cui⁹ declaratiõe dr̃.ſ.Tho.ĥ.ĩ. q.xxxvŋ.ar.ĩ.q̃diſcordia opponit ꝓcordię q̃ cauſat ex charitate.Charitas aũt multorũ corda ꝓmigit i aliqd̃ vnũ qd̃ eſt pricipaliter bonũ diuinũ:ſecũdario bonũ ,proximi. Diſcordia igit ea rõne eſt pcãm inquãtũ cõtrariat huic cõcordię.Põt igit diſcordia cõtingere tripliciter.Primo p ſe & ex intẽtiõe:qñ.ſ. quis diſſentit ab aliꝭ in eo qd̃ ab eis quęrit: vel tractat qd̃ ſcit ipſe ptinere ad honorẽ dei & bonũ ,proximi ,ducẽs odio,amore,timore,vel hmõi:& hoc ẽ mortale ex ſuo gñe,,pter contrarietatẽ ad charitatẽ:Icet primi mor⁹ hmõi diſcordię ,pter iperfectionẽ act⁹ ſint venialia . Vñ apſs ad Gal.v.c.inter opera carnis ponit diſſentiones.i. diſcordias & de eis dicit:qui talia agũt regnũ dei nõ cõſequẽtur.Scd'o p accidẽs & ſine intentione:ſed cũ ꝓcrimine periculoſo vel ptinaci inhęſiõe:vt cũ agit aliq̃d qd̃ ſatis clare apparet eẽ ad honorẽ dei vel bonũ cõe:vel priuatę ꝓſonę & maiori parti & ſapiẽtiori qui in facto regũtur videt tali mõ faciendũ:& aliꝭ diſſẽtit ab eis & nõ cõcordat:ga ſibi nõ videt hoc bonũ vel ita bonũ:& ꝯ nõ eſt ſine pcãto venali ſaltẽ:vel ẽt mortali ſm materiã in qua diſcordat: ga nimis de ſuo ſenſu ꝓſumit ꝓ illud Prouer.iij.Ne innitaris prudẽtię tuę.Et illud.ĥ.Cor.vj.Idẽ ſapite: pacem habete.Secus aũt ſi illud in quo cõuenirẽt oẽs aliꝭ eſſet manifeſte cõtra deũ vel proximũ:quia tunc diſſentire ab aliꝭ & nõ cõcordare laudabile ẽ ſm illud Exo.xxiij. Nõ ſequaris turbã in malũ.Nec ille proprie diſcordat ab eis:ſed ipſi ab eo.Tertio mõ contingit diſcordia inter duos vel plures ſine pcãto vtriuſq;:& hoc ga eſt de eo qd̃ nõ eſt manifeſte bonũ:& qa vterq; intẽdit bonũ honoris dei vl̃ ,proximi vtilitatẽ:ſed vni videt vno mõ agẽdũ aliq̃d qd̃ tractat alteri aliud ꝓrio mõ:& rõnes ,phabiles ſunt ,p vtraq; parte & plures etiã & ſapiẽtes ,p vtraq; parte:vel inter ꝺuos magne auctoritatis & ,phitatis.Et ſic etiã in ſctis viris inuenitur aliq̃n diſcordia. Vñ & Act.xv.Facta eſt diſſentio inter Paulũ & Barnabã.i.diſcordia : & hoc circa factum Ioãnis q̃ & Marc⁹ dicebat diſcipuli eorũ.Nã ga receſſerat ab eis vt parẽtes viſitaret.Paulus ipſm reuerſũ nolebat amplius habere in ſocietatẽ du⁹ zelo iuſtitię. Barnabas volebat recipere mot⁹ inſtinctu miæ:& ſic diſceſſerunt abinuicem Fuit etiam hoc ex diuina ,puidẽtia ordinatũ propter vtilitatẽ inde cõſequẽtem:& ſic diuiſi pluribus fructificarent.

Seditio

Diſcordia alię q̃n eſt morta le tripſt

§. I. DE SEDITIONE. NOTA

ꝙ ipſa ſeditio diſcordiã ĩportat: nõ quãcũq; ſed inter partes alicuius multitudinis.Vnde Iſido.dicit in lib.Etym.ꝙ ſeditioſus eſt qui diſſentiones animoꝝ facit & diſcordias gignit.Cõuenit aũt ſm Tho.ĥ.ĩ.q. xlij.ar.ĩ.in aliquo cũ ſchiſmate rixa & bello:& in aliquo differt.Cõuenit ihoc: ga important quãdã contradictionẽ ſicut illa. Differt aũt a ſchiſmate: qa ſchima opponit vnitati ſpũali:ſcilicet multitudinis eccleſiaſtię,Seditio aũt vnitati tpali ſeu ſeculari:ſcilicet multitudinis ciuitatis.Differt aũt a bello & rixa qa bellũ ,pprie ẽ ꝑ extraneos hoſtes quaſi multitudinis ad multitudinẽ,Rixa aũt vnius ad vnũ vel paucorũ ad paucos.Sed ſeditio ,pprie eſt inter partes vni⁹ multitudinis inter ſe diſſentiẽtes:puta cũ vna pars ciuitatis excitat in tumultũ ꝑ aliã.Scd'o etiã bellũ & rixa in hoc differũt ab ea: quia bellũ & rixa importãt impugnationẽ in actu:ſed ſeditio dici põt ſiue ſit hmõi impugnatio in actu:ſiue ſiat etiã ꝓparatio ad impugnationẽ hmõi. Vñ glo.ſ.dicit.ĥ.Corxij.Seditiones ſunt tumult⁹ ad pugnã.ſ. quib⁹ ſe ꝑparant & intendant pugnare.Hoc aũt agere eſt pcãm . Vnde apls nũerat ſeditiones inter alia pcã ad Gal.v. & eſt ſpale peccatũ:qa habet ſpale bonũ cui opponit.ſ.vnitatẽ & pacem ml'titudis.Eſt aũt mortale ex gñe ſuo:vñ apls cõnumerat ipſam inter mortalia.Rõ huius eſt ſm Tho.ĥ.ĵ.q.xlj.ar.ĥ.qa ſeditio opponit vnitati multitudinis.i.ppli ciuitatis vel regni.Dicit Aug.xxj.de ciui.dei.ꝙ ppli⁹ determinant ſapiẽtes:ñ oẽm cętũ ml'titudis:ſed cętũ iuris ,ſcſũ & vtilitatis cõione ſociatũ.vñ manifeſtũ ẽ vnitatẽ cui opponit ſeditio eẽ vnitatẽ iuris & cõis vtilitatis.Ex q̃ patet ꝙ oppoSeditio eſt mor tale.

niſi ſeditio iuſtitiæ & bono cõi:& ſõ ex gñe ſuo eſt mortale.& tanto grauiꝰquãto bonũ cõe qd̃ impugnat ꝓ ſeditionẽ eſt maiꝰ q̃ bonũ priuatũ qd̃ impugnat ꝓ rixã.Et pcãm hmõi primo quidẽ in his q ,pcurãt ſeditionẽ q grauiſſime peccũt:ſicut fecit Siba filiꝰ Bocri qui clamãs corã oĩ ppło Iſrł.Non eſt tibi pars in Dauid &c.fecit ſeditionẽ tacitus tribꝰ Iſrł recedere a regimine Dauid.Sed Ioab ,pcedẽs ꝓpter eũ fecit eum decapitare:vt hr̃.ĵ.Reg.xx.Talis fuit Barrabas latro q in ſeditione fecit homicidiũ Matt.xxvŋ.Scd'o in eis q ſequũtur eos ptur bãtes bonũ cõe.Sicut illa multitudo quæ ſecuta eſt. Abſalonẽ in cõiuratione cõtra patrẽ ſuũ Dauid:& ſuos adhærẽtes & ſequaces. Sed puniti ſunt qñ ex peſte mortui ſũt.lxx. milia virorũ de illo ppło Dd̃ numerare faciẽte populũ.ñ.Reg.xxñ.Non em̃ ſolũ ,pter pcãm Dauid:ſed etiã ,pter cõiurationẽ ppłi prędictã occiſi ſunt ſm Tho. Illi ẏo q bonũ cõe defendũt eis reſiſtentes nõ ſunt dicẽdi ſeditioſi:ſicut nec illi q defendũt ſe cũ inuadũtur ab aliꝭ dicẽdi ſunt rixoſi. Itẽ regimẽ tyrãnicũ cũ nõ ſit iuſtũ:qa nõ ordinat⁹ ad bonũ cõe:ſed ad bonũ priuatũ regẽtis:vt dr̃.ĵ.Poli.iõ perturbatio hmõi regiminis non habet rõnẽ ſeditiõis:niſi forte qñ ſic ꝓturbat iordinate tyrãni regimẽ ꝙ multitudo ſubiecta maiꝰ detrimentũ patit ex ꝓturbatiõe ſequẽti q̃ ex tyrãni regimĩe.Magis aũt tyrãnus ſeditioſus eſt:in ꝓpło ſibi ſubdito ſeditiões & diſcordias nutrit vt diuti⁹ dñari poſſit.Vñ Ioiada ſummꝰ ſacerdos qui cũ multitudine armata abſtulit regnum Iuda ab Athalia qd̃ ſibi iuſte vſurpauerat:nõ fuit ſeditioſus,ſed virtuoſus.iiij.Reg.xi.Sſr Aioth,Barach,& Gedeõ auferẽtes dñia ab oppreſſoribꝰ ſuis:vt in li.Iudicũ patet.

Propẽ ſeditioſe nẽ mor tui ſunt peſte. Exx.mi lia viro rum.

§.II.DE DISCORDIA ET SEDI,

tiõe quę pertinẽt ad partialitates ciuitatũ & caſtrorũ põt exponi illud Pſ.liij. Vidi iniquitatẽ & ꝓdictionẽ i ciuitate tota die circũdabat eã ſup muros eĩ⁹ iniqtas:& labor in medio eĩ⁹ & iniuſtitia, Vbi tria notãtur q̃ videnẽ quotidie in ciuitate aiæ ſiue eccl'iæ ſiue cõgregationis politicę.

¶Primo malũ ſimpliciter execrandũ:ibi. Vidi iniquitatẽ & contradictionẽ in ciuitate.

¶Sc'o pcãm inde multipliciter ,ppagandũ:ibi. Tota die circũdabat eã ſup muros eius iniquitas.

¶Tertio dãnũ horribiliter expectandũ:ibi. Labor in medio eius & iniuſtitia.

§.III.PRIMO IGITVR NOTANDũ eſt malũ totaliter execrãdũ & euitãdũ .ſ.malũ diſſentiõis quã vocat Pſ.ꝺdictionẽ dicẽs. Vidi iniqtatẽ.ſ.ꝓ exceſſum &,p.i.ꝺdictionẽ.q.d.iniqtas exceſſiua i ciuitate eſt ꝺdictio &diuiſio:ſed oẽ regnũ in ſeipm̃ diuiſũ deſolabit̃ ait Xp̃s Luc.xj.Eſt aũt triplex cõtradictio vel diuiſio.

Triplex diuiſio ſeu ꝺdictio.

¶Prima diſſentionis internalis.

¶Sc'a diſcordationis fraternalis.

¶Tertia ſeditionis popularis.

Prima ꝺdictio & diuiſio vñ ,pcedũt alię diſſentiones eſt in ciuitate ſeu regno aiæ in q̃ ſunt plures aię potẽtię & affectus quaſi plures hoĩes in ciuitate vel regno.Vnde Cato. Cõueniet nulli q ſecũ diſſidet ipe.i.q habet diſcordiã in ſe nõ habebit cõcordiã cũ aliquo.Dicit Aug.Hiſmael vt ſe pararet a ppło dei nõ obſtit mr̃ ancilla.ſ.Agar,ſed fraterna diſcordia.dñi.lvj.Hiſmael.quã.ſ.ipſe habuit cum Iſaac Iſtã ſtaternã diſcordiã apls vocat ꝑſecutionẽ dicẽs ad Gal'. iij.Is q ſm carnẽ nat⁹ eſt.i.Hiſmael ꝑſequebat eũ qui ſm ſpm̃ nat⁹ eſt.i.Iſaac.Liber ẏo Geneſis appellat ludũ.d r̃ em̃ Geñ.xxj.ꝙ cũ videret Sara Hiſmaelẽ ludentẽ;cũ Iſaac diſplicuit ſibi.ſm Origẽ,ſup Geñ.hi duo fratres geniti ex Abraã:ſignificãt duo appetit⁹ ab aĩo ,pcedẽtes.Appetit⁹. ſ,rõnalis:hic eſt Iſaac ſm ſpm̃ nat⁹:qa grãe dei eſt vt qs viuat ſm rõnẽ. Aliꝰ eſt appetit⁹ ſenſualis ſm carnẽ nat⁹ hic eſt Hiſmael. Inter hos eſt ꝺdictio & diſſentio:qa ſm apl'm caro ꝓcupiſcit aduerſus ſpm̃:& ſpũs aduerſus carnẽ. Hæc ſibiꝫnuicẽ aduerſant.Et ſi appetit⁹ rõnalis vincat & dñet carni:tũc eſt ẏa cõcordia in regno aiæ.Sed ſi appetit⁹ ſenſualis ſubiciat ſibi ſpm̃ paſſiõis ſequẽs ꝓſecutio eſt:diſcordia eſt inter fratres iſtos. Nam remurmurat ſynthereſis & ꝓſcia remordet.Dr̃ aũt tũc lud⁹:qa ſicut Hiſmael ludẽs ſolatioſe cũ Iſaac paruulo q̃rebat illũ ſupare & trahere ad illicita renitẽtẽ.ſ.ad adorãdũ imagines luteas ab eo factas. Sic caro blãditur ſpũi & illecebroſis cũ eo deceptionibus agit:vt delectatiõib⁹ alliceat,voluptatib⁹ molliat ad ſtrena iducat:qd̃ ꝓpẽdẽs virt⁹ ſapiẽtiæ vl̃ diſcretiõis ſignata p Sarã ſm Origẽ.ſepare debet& diſiũgere ipſm ab eo.r.nõ aſſẽtire:& ſic remanebit animꝰ ĩ ꝓcordia & pace. De pũõribus em̃ dr̃ Oſee.x. Cor eorũ diuiſũ eſt.ſ.ꝓ varias paſſiões Et oẽ regnũ in ſeipm̃ diuiſũ deſolabit̃.i.ꝓuenient ad deſolationẽ dãnatiõis eternæ.Sc'a ꝺtradictio ẽ diſcordia vnius ad alterũ. Et iſta eſt magna iniqtas,vñ Cypria. Inexpiabilis ẽ culpa diſcordię:nec paſſiõe purgat̃.diſ.xc.c.nec;. Si qs em̃ diſcordaret ab aliꝭ i aliquo qd̃ eſt manifeſte ad honorẽ dei vel bonũ cõe vel priuatę ꝓſonæ aduertẽs illud eſſe bonũ:ſed ꝓpter odiũ:inuidias inimicitiã vel ptialitatem diſcordãs:talis ẽt ſi martyriũ ſuſtineret nõ ſaluaret̃ in tali diſcordia manẽs.Et qa iſtud eſt magnũ pcãm : iõ in decre. dr̃.Diſcordãtes clericos epi vel rõne vel ptãte ad ꝓcordiã trahat.diſ.xc.c.j.&.c.ſtudẽdũ.Studẽdũ eſt epis vt diſſidentes,i.diſcordãtes frattes ſiue clericos ſiue laicos ad pacem coarctẽtur.Qd̃ ſi nollẽt & inimicitiã ſit apta & odiũ i deteſtationẽ vitiꝫ.dr̃ di.ea.oblatiões.Oblatiões diſſidentiũ fratrũ neq;i ſacrario:nec i gazophilatio recipiant̃.glo.ibi cũ.ſ.odiũ eorũ eſt apertũ & notoriũ. Tria aũt ſunt quę generãt diſcordiã in ciuitate & eccl'ia.

Tria generantẽ diſcordiã in ciuitate.

¶Primũ ,ppriũ cõmodi ,pcuratio inordinata.

¶Sc'm honorũ & onerũ diſtributio inproportionata.

¶Tertiũ trãſgreſſionũ punitio relaxata.

Qñ aliquis nimis intendit ſuæ vtilitati aliꝭ inde grauant̃ & modicã cũ eo ꝓñ hr̃e cõcordiã.vñ Sen̄.in ,puer. Principiũ diſcordię eſt aliq̃d ex cõi ſuũ facere. Turpiuſq; nihil ẽ q̃ cum illo bellũ gerere cũ quo familiariter vixeris:,pter qd̃ dr̃ i Decre.ꝙ lex q̃ ligat hoies ſubditos ad ſui ob'ſeruãtiã & ex hoc ligat i cõcordia & pace ꝙ nullo priuato ꝙmodo:ſed ꝓ cõi ciuiũ vtilitate debet eſſe ꝓſcripta.diſ.iiij.erit. Videm⁹ i corpore hũano ꝙ q̃ humores ſint in debita proportiõe corpus eſt ſanũ:ſed q̃ intrat diuiſio ꝙ vn⁹ nimis abũdet cęteris inde ſequit diſcordia infirmitatis. Roboã ga nimis voluit ,puidere burſę ſuę vt poſſet facere expenſas ſupfluas i curia ſua vt ꝓ eĩ⁹ Salomõ & diminuere nõluit exactionẽ tributorũ ſeuitiarũ:ex ĥ tãta eſt exorta diſcordia inter tribũ Iuda & trib⁹ Iſrł q̃ nũq̃ tolli potuit;& ſic amiſit magnã partẽ dñn ſui:vt hr̃.iñ.Reg.xñ. Inducere etiã nouos mores nõ neceſſarios ad rẽitudinẽ vitæ inducit diſcordiã,vñ in Decre,dr̃.Diſcordiã parit ꝓſumptio nouitatũ.Sc'm generãs diſcordiã eſt qñ nimis aliqui vexanturq; collectis & in aliꝭ laboribꝰ:aliꝭ nimis alleuiant̃: vel cũ honores & officia aligb⁹ copioſe cõſerunt̃:aliꝭ aũt parũ vel nihil:inde generat̃ diſcordia &inuidia inter eos vel cũ rectores nimis grauãt ſubditos:propter qd̃ ſubditi min⁹ diligũt eos.Dicit Greg.Dũ reuerẽtiã minores potẽtioribꝰ exhibẽt:& potẽtiores minoribꝰ dilectionẽ ipẽdũt ẏa cõcordia ſit ex diuerſitate cõtextio:& rẽte officior⁹ ad miniſtratio gerit̃ ſingulorũ.di.lxxxix.ad ĥ.Sic i corpe humano ait apls Ro.xij ml'ra mẽbra habem⁹: ſingl'a aũt mẽbra nõ eũdẽ actũ hñt:nec vnũ vſurpat oſtm alteri⁹ aut cõtinuit.In vno corpe ogregatiõis vel ciuitatis ,dñt eẽ multi poſiti i diuerſis officijs:non vni totũ vel pl'a:alteri nihil: ſed,cuiq; qd̃ ſibi ogruit:nec debet vſurpare exercitiũ alteri⁹ nec ꝺtinere ipm̃ vt vili⁹:ſed ei⁹ auxilio vti. Si aũt ſeq̃ fiat diſcordia ſeqt̃. Sic de dño deo dic̃.Iob. xxv . Qui facit ꝓcordiã i ſublimib⁹.i.ĩ ãgelis diuerſis diuerſa officia cõcedẽs:nec vn⁹ offm̃ alteri⁹ vſurpat:& ſi qñ videnẽ i aliꝭ negotio diſcordare:ſicut priceps Perſar:reſtitit,i.ãgel⁹ ꝑlat⁹ Perſis principi ſeu ãgelo ꝑlato.Iudeis dũ q̃reret ille liberationẽ illi⁹ ppli.Perſarũ aũt priceps retẽtionẽ i Babylonia ,pter vtilitatẽ illi⁹ patrię ex exẽplis bonorũ ꝓcordiã ſecit de⁹ dũ dei volũtate id factũ ẽ vtriſq; volẽtibus qd̃ deo placitũ erat.Hyſtoriã habes Danie.x.expoſitionẽ in.j.parrir:laudat quidẽ deũ in tympano:ſed nõ laudat in choro. Hiero.Nã in choro ſũme vitæ diſcordia vocũ qui tollit melodiam cantus. Tertiũ eſt per qd̃ ſequit diſcordia non punire delicta.Nã ex hoc datur audacia malis ad lædẽdũ alios ex quo diſcordię & inimicitię ſequũtur:& ſi puniant̃ aliqui impotẽtes & nõ aliꝭ maiores inde oriũtur etiã indignationes & diſcordię maiores.Trib⁹ Beniamin:quia nolluit punire ſcelus cõmiſſum ab hoibus ciuitatis Gabaa q erant ĩ tribu ſua inde orta eſt diſcordia inter eos & alias trib⁹:& ,pter hoc mouẽtes bellũ cõtra eos penę totã gla-

Præſũ ꝓtio no uitatũ gignit diſcordiam.

Adde ꝙ iudices mul cãt q di mittũt delictã punita not i.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita vul-
nerat⁹.
ff.ad.l.a
quil. &
ibi flo.

dio pemerũr. Multũ ergo debet caueri discordia maxime. qa vt ait Hiero. post Salluſtiũ. ꝓcordia paruæ res crescũt. discordia maxime dilabunt: qa sicut virt⁹ vnita est magis infinita. id est fortior: ita quãto magis est diuisa tãto debilitat: & demũ deficit: qa oẽ regnũ in seipm diuisũ desolabitur. Tertia cõtradictio est seditiõis vni⁹ partis ciuitatis tumultuãtis cõtra aliam partẽ: sicut sunt partialitates Gibellinorũ cõtra Guelfos & ecõtrario: siue aliæ diuersis nominib⁹ appellatæ quibus plenæ sunt ciuitates Italiæ. Has vocat apls sectas inter opera carnis: quæ qui talia agunt regnũ dei nõ cõsequũtur. ad Gal'. vj. Et magnitudo peccati ostẽditur: ex hoc: quia dr di. xlvj. seditionarios. Seditionarios statuim⁹ nunc; ordinãdos. Non aũt ꝓhibeꝫ quis ꝓpter pcm ordinari pręcise nisi enorme: & ꝓ hmõi olim imponebaꝫ solẽnis pœnitẽtia: q. s. cõmouebat totã ciuitatẽ vel villã. Experiẽtia autẽ magistra rerũ docuit: vt patet i multis ciuitatib⁹ vbi sunt tales ꝓtradictiones q; dũ vna pars seditiose agit cõtra aliã & ipugnat & ſexpellit si põt: ꝓcessu tpis ipa lescẽs, ꝓscripta seditionẽ mouet cõtra illã expellẽs & lædẽs: & sic demũ verificaꝫ verbũ xpi: qa diui sum oẽ regnũ in seipm desolabitur. Tria aũt magna mala reperiũtur in hmõi seditionibus & partialitatibus.

Mala cõ partiali tas in ci uitate facit.

¶ Primũ magna fatuitas.

¶ Secũm magna crudelitas.

¶ Tertiũ magna in eo diuturnitas.

Quantũ ad primũ non videt sub cœlo eẽ stultior gens q; partiales. Et rõ est: qa hoc scelus est in appetitu stulti & dãnosi mali. Delectatur qs in operibus carnis & gulæ dãnabiliter quidẽ errat. oblectaꝫ a liis in turpi lucro & in insatiabili cupiditate rerũ errat absq; dubio. alĩ⁹ intumescit pompis & glorioso fastu lętat: & hic etiã grauiter peccat: & sic de alĩs. Sed oẽs hi errãt in appetitu boni trãsitorĩ delectatione illecti: sed partiales ex appetitu & desiderio mali dũ partialitatẽ & diuisionẽ affectãt ponẽtes in periculo subſtãtiã temporalẽ corpus: filios: cõsanguineos: amicos: & eorũ bona. Quid em̃ boni ex partialitate lucrẽtur nõ videtur nisi hæc pericula experiri & cũ hoc ęternis supplicijs cruciari. Vnde partiali congruit illud Eccl'. xxij. Sup plũbum quid grauabiſ & qd' illi aliud nomẽ q; fatuus. Arenã & salem & massam ferri facili⁹ est ferre q; hoiem imprudẽtem & fatuũ & impiũ. Hmõi em̃ partialis sil'is est phrenetico qui gaudens exponit se magnis periculis nil reputans ea: & hoc qa rõne caret. Secũm malũ est inimica crudelitas. Thre. iij. Filia ppli mei crudelis quasi struthio. Filia ppli dei est; libet aia fidelis: sed crudelis vt struthio: qa sicut struthio deserit ova sua nõ curãs de eis: ita ptialis nõ vidĕtur curare de filijs & familia: & aljs suis, ꝓpter ptialitatẽ. Nõ inuenit̃ tãta crudelitas in aliquo genere hoim quãta in partialibus & seditiosis. Ratio huius est: qa habitũ odij semp habẽt contra hoies cõtrariæ partis tã notos q; ignotos: pñtes: præteritos & futuros: aduersus infantes & senes aliq; aduersus consanguineos & affines: & cõtra eos qui aliq; sibi seruierũt in multis: & horũ oĩm qb⁹ odiũ gerũt in mente homicidę dici possunt. Qui em̃ odit fratrẽ suum homicida est. j. Io. iij. Sed vltra odium cordiale quis exprimere valeat seueras & immanes crudelitates quas contra aliã partẽ exercẽt: nõ parcũt ætati, nõ sexui, nõ ꝓsanguinitati, nõ amicitiæ, nõ fidei, nõ religiõi, nõ ſtitati, sed vsq; ad deuorationẽ humanæ carnis perueniunt. Sed his iusto iudicio dei euenit frequẽter qd' accidit crudelissimo Adonibezec regi Iebus seu Hierusalẽ cui capto fuerũt absciſſi pedes & manus: & positus fuit sub mẽsa comedentiũ sicut canis: qui memorãs suæ exercitę crudelitatis ait. Reddidit mihi deus quod feci. Septuaginta em̃ reges absciſſis manũ & pedum summitatib⁹ colligebãt sub mẽsa, mea reliquias ciborũ: sicut feci sic mihi factũ est. Iudicũ, j. c. Et qd' accidit crudeli Tyro regi Persarũ qui ex crudelitate delectabatur effundere sanguinẽ humanũ: sed hunc captũ regina Damaris cuius filiũ occiderat decapitari fecit: & caput ei⁹ in ollã seu vtrẽ sanguine plenũ demergi: dicẽs: sanguinẽ sitiſti: sanguinẽ bibe. Tertiũ malũ est magna in ea diuturnitas. Nam semp morãtur in hmõi diuisionibus & partialitatib⁹: nec faciũt sibi cõsciẽtiã. Vnde cũ nõ cognoscũt morbũ, medicinã pœnitẽtię nõ quęrũt. Venia aũt nõ datur nisi correcto. de regu. iur. lib. vj. c. pẽti. Nec tales possunt absolui nisi abrenũtient partialitati: ita. s. ꝙ oẽ odiũ dimittãt. s. ex corde: & appetitũ nocumenti contra iustitiã alteri parti. Falsa em̃ pœnitẽtia dicitur cũ sic disceditur ab vno peccato vt nõ discedatur ab altero: vt habeẽ de pœ. dis. v. falsas. vt cũ retinet odiũ & inimicitias absolui nõ debet. Et si absoluatur nil ei valet Quod autẽ dimittat partialitatẽ in qua inueterat⁹ est & firmiter habituatus multum difficile est: nisi dei gratia operetur. Execranda igitur est nimis contradictio seditionis & partialitatis.

§. IIII. SECVNDVM PRINCIPALE

qd' notaꝫ i ỹbis Psalmistæ ẽ: qa multiplex ipcũm ex hmõi ꝺictionib⁹ ꝑcipue partialitatũ, ꝓcedit. Tota die inqt ciuitas cũdabit eã. s. ciuitatẽ vbi sunt discordiæ & ptialitates sup muros ei⁹ ꝑcipue q sunt principales. s. ad custodiendã ciuitatẽ: sicut muri & defendẽdã. inięctas quęvaria & multa est: sed maxime iniustitiæ: perfidię: & maleuolẽtię. Siquidem passiões quibus sunt pleni discordes & partiales: vt timor & amor ad cõpartialẽ: odiũ ad aliã partẽ: ita peruertunt iudiciũ interius vt reputẽt bonũ malũ aduersę partis hoiem: & malũ bonũ suũ ꝓsectatorẽ: illũ puniãt etiã inno centẽ. istũ consociũ absoluãt malefacientẽ. His male iudicãtib⁹ dr Amos. vj. Cõuertistis in amaritudinẽ iudiciũ & fructũ iustitiæ in absynthiũ: dr autẽ. xj. q. ij. qcũq;. iij. Qui cũq; cõsanguinitate: aut amicitia: aut hostili odio: aut inimicitijs in iudicãdo ducit: puertit iudiciũ christi q est iustitia & fructũ ei⁹ in amaritudinẽ vertit. Remota aũt iustitia ait Augu. de ciui. dei. li. iiij. c. iij. qd sunt regna nisi magna latrocinia. Est autẽ hic morb⁹ valde infectiuus vn⁹ inficit alĩũ. Vñ de hmõi põt intelligi illd' Apoca. ix. De ore eor⁹ s. partialiũ, ꝓcedit ignis. s. furoris: fumus. s. supbiæ: & sulphur. s. detractionis ꝙcẽtis: & ab his trib⁹ plagis occisa ẽ tertia pars hoim. Qui em̃ cõmunicauerit superbo inducet superbiã dicit Eccl'. xiij. & Eccl'es. Non ambules cũ homine iracundo ne efficiaris similis sibi. Semp tales obloquũtur cõtra partẽ aduersam: & sicut aer pistilens quanto magis attrahitur: tanto magis inficit. Ita corrumpunt mores bonos colloquia mala. j. Cor. xv. Et sic circũdabit ex omi parte talem ciuitatẽ tota die iniquitas. Secunda iniquitas est perfidia. Sunt enim de numero illi de quibus ait apls Titũ. j. Cõfitentur se nosse deũ: factis aũt negant: quinimmo christũ, pdunt. dicit em̃ Beda. Qui societatẽ fraternitatis aliqua peste discordiæ cõmaculãt, xpm̃, pdũt vt Iudas. xj. q. iij. c. abijt. Nulli aũt magis cõmaculant cõitatẽ discordijs q; seditiosi & partiales. In baptismo quidem abrenuntiaꝫ diabolo & pompis ei⁹: & asscribit militię xpi ꝓ chrisma tionem: sed vt, pditor per partialitates se ponit ad militiã diaboli: & ita sunt pertinaces in sua partialitate: q; potius fidem negarent q; patrẽ & sectã quã sequũtur. Qui nõ est mecũ ait christus ꝺ me est. s. in fraterna charitate: & q non colligit mecũ trahendo hoies ad cõcordiã, vnitatẽ & pacẽ vt ego: dispergit. Sed tandẽ ipsi dispergũtur: quia dispersit superbos: vt sunt partiales: mente cordis sui. Lucæ. i. Caueda igit &c. Tertia iniquitas tota die circũdans ciuitatem partialẽ est maleuolẽtia q; cõtinua est in mẽtib⁹ taliũ orit ex Hæc ẽ vt dr Iob. xxxj. ignis deuorãs vsq; ad cõsummationem & oia eradicãs germina. Chryso. de cõpunctione cordis. Si inimicitiæ semel occupauerint hoies oia quę fiunt quæ dicunt q; audiunt ita accipiunt vt ad maiores: & ionǵiores ꝓficiãt iimicitias. Quis posset enumerare crimina lia mala q; ex maleuolẽtia ptaliũ & seditiosorũ oriũtur: hic homicidia: hic adulteria: illinc meretritia, raptꝰ, fornicatiões, monialiũ violatiões, rapię, furta, incẽdia, sacrilegia sacrorũ locorũ: alĩ fame moriunt: alĩ igne cõburunt: alĩ decapitant: alĩ mẽbris detrũcant, manib⁹, lingua, & aljs mẽbris: etiã qd' verecundũ est dicere pudendis &c. In clericis cõtinentia: in religiosis deficit vita regularis.

Malevolẽtia

§. V. TERTIVM QVOD DEBET

Tribulatio orit tur esse ditione

expectari ex seditionib⁹ & partialitatib⁹ ẽ ꝺdãnũ horribile & multiplex: & hoc est. Labor in medio eius. s. ciuitatis se ditiosæ & partialitatib⁹ deditæ & iniusticia iam dicta.

¶ Est aũt labor tribulationis in mundo.

¶ Est labor confusionis in extremo.

¶ Est labor cruciationis in inferno.

De primo inquit Pẽ. Cõtritio & infœlicitas i vijs eorũ. Et qa viã pacis nõ cognouerũt & ꝓcordię, ꝓtritio. i. ad nichilũ deducẽ⁹ stat⁹ eorũ: & infœlicitas miseriarũ. Partib⁹ em̃ adinuicẽ inimicatib⁹ exigẽtib⁹ demeritis hoim: ꝺmonijs instigãtibus

instigãtib⁹: deo ꝓmittẽte vna pars prœualet cõtra aliã illã expellit: expulsa vagãdo discurrit cũ magno sui labore & incõmodo bona ei⁹ auferũtur a contrarijs vt nullũ fructũ inde pcipiat: sed labore pauptatis crucietꝫ: ędificia destruũtur: sy luescũt arua: vineę ꝑcidunt: artes & industrię dimittunt: adolescẽtuli egestate cõpulsi ad stipẽdiũ vadũt cũ labore & sudore: iuuenes pulsi non sumũt vxores q; eos gubernent: puellę innupte cũ anxietate expectãt: religiosi nõ inueniũt eleemosynas. Sed nondũ malorũ finis. Cũ enim nõ ſuerint purgata: sed aliquãtulũ punita pctã expulsoꝝ: & pctã expellentiũ interim fuerint impleta. Vox tonitrui tui inquit, ppheta i rota. Fit em̃ vox tonitrui iudicioꝝ dei terribilis rota versatili. Reuersię expulsi expellẽtes, pscribũt eorũq; bona diripiũt: & cęde crudiliori grassant: & tribulationib⁹ multipl'r exponunt. Sicq; implek illud Esaię xxviij. Manda remanda: expecta reexpecta: modicũ ibi: & modicũ ibi: vt vadãt & cadãt retrorsum & cõteranꝫ & illa queanꝫ & capianꝫ. Mãdat em̃ vna pars aliã expellẽdo, ꝓscribẽdo. Aliaq; pars reuersa remãdat quę eã, pscripserat. Expectat pars proscripta reuersionẽ suã: & sil'r alia emissa postea reexpectat suũ regressum. Modicũ ibi. i. in vna parte bonorũ ptaliũ & spũaliũ remanet. Et modicũ ibi. i. in alia parte cõtraria cũ postea ipsa proscribiꝫ. Sicq; vadunt ad mortẽ: cadũt retrorsum vt nõ videant casum suũ. Cõterunt in puluerẽ miseriarũ: qa cõtritio & infœlicitas in vijs eorũ. i. operib⁹ taliũ partialiũ. Sicq; vt dĩ Hiere. xlvj. Fortis impegit in fortẽ & ambo pariter corruerũt. Facta diuisione inter tribũ Iuda & Beniamin ex vna parte: & decem trib⁹ Israel ex altera: quę prius fuerãt sub vno dñio: multa mala fecit vna pars contra aliã: demũ vtraq; pars cõtrita est: & infœlicitatẽ captiuitatis & durę seruitutis incurrit. In ciuitate quoq; Romana cõgsito dñio orbis: posteq; discordię partialitatũ & seditionũ vrbẽ igressę fuit agẽte Mario ꝑ Sillam: & eõrio Catilina ꝑ Sertorium & Ciceronẽ: Cęsare ꝑ Pompeiũ innumere cędes ciuium secutę sunt: sanguis effusus huãn⁹ supra modũ. Et si tpe Octauiani imperium pacificũ fuerit summo deo operante ob natiuitatẽ Christi demũ paulatim ad nihilũ deductũ est: vt verificeẽ dictum christi. Omne regnũ in seipsum diuisum &c. Et sic labor fio orit in medio ei⁹. Sed m est labor in extremo cõfusiõis: vix em̃ ex se di tales in extremis pñt deserere partialitates & odia. Qui si tione. moriant in tali statu sine signis contritionis nõ debẽt eis dari sacra qd' est ad magnã cõfusionẽ. Sed nõ miror: qa ecclesiastica sepultura a deberẽt carere. Nã regulare est ꝙ q morif in aliquo pctõ mortali notorio deberet priuari sepultura eccl'iæ: nisi fuerit eccl'iæ recõciliat⁹ seu ostẽderit signa pnię: vt. xiij. q. ij. c. qb⁹. & ex de sepul. parochiano. Vñ i eo iplebif illud Hiere. xxij. sepultura asini sepelieẽ: q, pij ctꝫ in flumẽ vel foueã extra ciuitatẽ. Qd' si sua prę ſuptiõe vel suoꝝ fuerit i eccl'ia sepult⁹: hoc sibi erit ad cumulũ, dãnatiõis: & ꝟ, pcurãtiũ. xiij. q. ij. cũ grauia. Sed nec; etiã, p ralib⁹ pñt dici missę vel officia: qa vt dicit Leo papa. Cui nõ cõicam⁹ viuo: nec mortuo cõicare debem⁹. s. ꝙ eo orando xxiij. q. ij. sane. Ecce, quãt⁹ labor cõsusionis in remanẽtib⁹

Tertiũ est labor circulatus infernalis. Nã vt dicit Aug. Si qs senserit aliq; d' mortaliũ i se dñari: nisi pœnitẽtiã egerit ęterna illũ flãma, trucidabit. i lib. de igne purgatorij. & hĩ dis. xxv. §. als ea. Et sic regnũ hoim partialiũ desolat & pgit ad desolationẽ ęternã. Vñ sume cauẽdũ ab hmõi regno.

¶ De contentione. Capitulum. Ix.

Litigiũ oppo nitur a amicitię

SEPTIMA ET VLTIMA FIlia inanis gl'ię est cõtẽtio cũ qua habet magnã vicinitatẽ litigiũ. Et iõ hic de vtroq;. Cõtẽtio ñ opponit, cõcordię seu charitati. Litigiũ ꝺo amicitię. Pro cui⁹ declaratiõe dicit. b. Tho. ij. q. cxvj. art. j. q; litigiũ, ppriecõsistit i ỹbis: cũ. s. vn⁹ ỹbis alterius ꝺdicit. In qua ꝺictiõe duo ipñt attẽdi. Qñq; em̃ cõtingit ꝺdictio, ppter pson̄a dicẽtis: cui ꝺdicẽs cõsentire recusat, ppę defectũ amoris aĩos vnietis. Et hoc videt pertinere ad discordiã ꝺriã charitati. Qñq; ỹo ꝺdictio orit rõne pson̄ę quã qs cõristare non vereꝫ: & hęc ꝺdictio est litigiũ oppositũ amicitię seu affabilitati ad quã ptinet delectabil'r aljs qui uere: vñ pbs dicit in. iiij. Ethi. q; ad oia cõtradicũt eã ei⁹ q; est cõtritare: nec; quoscũq; curãtes: discholi & ligiosi vocãtꝫ. Prohibẽt aũt litigiosi ad, ordines ꝓmoueri & ꝓlaturas: dum dicit apls. j. Timo. iij. Nõ litigiosum. s. oportet esse ep̃m: qd' extẽdit etiã ad alios clericos. Et rõ huius pro hibitionis ẽ: vt dicit. Gratian⁹ di. xlvj. §. j. & c. se. qa litigio ueri. si sũt sup bi: vel adulationib⁹ sibi animos pricipũ cõciliãt vel fratrib⁹ suis detrahẽdo in famię notã ingerũt vel inter fratres seminãdo discordiã: seditiones facere nũq; cessant Ostẽdit aũt Iacob⁹ apls. iij. c. tale vitiũ, pcedere ex cõcupiscẽtia, vt videlicet cõcupiscẽtia ĩportat ĩclinationẽ habituale ad pctã q; cũq;: vñ ait. Vnde bella & lites in vobis nisi ex cõcupiscẽtijs quę militant in mẽbris vestris. Contentio aũt diffinit ab Amb. ꝙ est impugnatio veritatis cũ cõtẽtio qualitẽ cõfidẽtia clamoris: & hoc, put ẽ pcm. Nã cõtẽtio etiã po diffinit nit a Tullio in. ij. rhetoricę color rhetoric⁹. dicit em̃ ꝙ contentio est oratio ad cõsumãdũ & cõfutãdũ accõmodata. Inquantũ aũt est vitiũ apls admonet vitare ad Rom. xij. dicens. Nõ i cõtentiõe & æmulatione. s. ambulemus conuersando. & Cato. Cõtra verbosos noli cõtendere verbis. & Greg. in Moral'. Ego puto salua fide melius. s. esse alieno intellectui cedere q; cõtẽtiõibus deseruire. Poniturasit a Grego. cõtentio filia inanis glię ex eo: vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxviij. ar. ij. ꝙ cõtẽtio est q; dã discordia i verbis: discordantiũ aũt vterq; in sensu suo stat: & vn⁹ alteri nõ acquiescit. Proprię aũt ẽ supbię & inanis glię, ppriã excellentiã quęrere. Si aũt discordãtes sunt aliqui ex eo ꝙ stãt in propꝛis: ita contendẽtes sunt aliq; ex hoc ꝙ vnusquisq; ỹbo quod sibi videt defenditꝫ vt sic nõ videatur mihi bene; q; alius cognoscere illud de quo contẽditꝫ. Quãdo sit mortale dicetur. j. De vtroq; igitur simul & large sumendo põt exponi illud Pẽ. cvj. Effusa est contentio super principes & errare eos fecit in inuio & nõ i via. s. propter contentionem. Et dr deus errare facere ꝑmittẽdo: non qa causet errorem: sed qa permittit: sicut etiã exponit illud Amos. iij. Si erit malũ i ciuitate. s. vniuersali qd' dñs nõ fecerit. s. permittẽdo. Vnde Aug. in Enchi. Nihil fit nisi omnipotẽs fieri velit vel, ipe faciẽdo. s. quãtum ad bona: vel finẽdo fieri. s. quãtum ad mala. Facit igit cõtentiosos errare: id est ꝑmittit: & hoc qa incedũt nõ in via quę christ⁹ est dicens. Ego sum via veritas & vita. Io. xiij. c. qui non fuit cõtentiosus sed humilis & mitis: sed in inuio id est in imitatiõe diaboli qui supbus est & rex sup oẽs filios superbię: vt dicit Iob penul. Ipse est inuiũ. i. extra viam: qa extra gratiã & misericordiã christi. Vel in inuio ambulãt seu operãtur nõ i via quia extra charitatẽ fiũt quę via dicit ab apostolo. j. Cor. xij. inquiẽte. Adhuc excellẽtiorẽ viam vobis demõstro. Et Au. Ipsa est via quę ducit ad cœlũ. Vel via est obseruatio mandatorũ. iuxta illud Pẽ. cviij. Viã mãdatorũ tuoꝝ; cucurri. Cũ igit cõtendẽtes nõ ambulẽt in via charitatis intendẽtes quęrere veritatẽ in sua contẽtiõe: sed vadũt in inuio æmulationis & supbię: errare eos de⁹ facit. i. ꝑmittit: & ipsos & alios audiẽtes. Vnde apls loquẽs de cõtẽtiõe ait. ñ. Tim̃. ij. Noli contendere verbis. Ad nihil enim vtile est. s. hoc nisi ad subuersionẽ audientium. Effusa est ergo &c. Vbi notandũ ꝙ triplex est contentio.

¶ Prima est contentio æmulationis effusa ab inferioribus super id est erga principes superiorum.

¶ Secũda est cõtentio disputationis effusa ab opinionibus super id est inter principes magistrorum.

¶ Tertia est contentio litigationis effusa a deceptionibus super id est iuxta principes magnatorum vel rectorum.

§. I. PRIMA CONTENTIO EST

q; ꝓcedit ex inuidia: quã habẽt ad iuiceꝫ aliq; erga suos prĩcipes. i. doctores: nã cũ videt doctorẽ aliorũ magis laudari & in opiniõe ẽ suã iudẽt & cõtendunt ꝑ laudantes alios cõtẽtio æmulatiõis ex inuidia

Talis cõtẽtio fuit in Corinthijs cõuersis ad fidẽ a Paulo: vnde eos redargues art. j. Coint. j. Contẽtiones sunt Inter vos hoc aũt dico ꝙ vnusq;sq; dicit: ego sum Cæphi. x. i. Petri: ego Pauli: ego Apollo: diuisus est christus. Et in ca. ij. Cũ sint inter vos zelus & cõtẽtio. i. inuidia ex qua, pcedit contẽtio: nõne carnales estis. i. sęsuales & bestiales. Exitia mabãt tales ꝙ q a meliori & maiori sctõ fuisset baptizat⁹ ille maiorẽ gratiã cõsecut⁹ fuisset: q;si ipsi hoies darẽt gratiã vt christ⁹. Et sic q habebãt affectionẽ ad vnũ ppĩm magis cõmendabãt & cõtendebãt ꝑ baptizatos vel cõuersos ab aljs tãq; a nõ ita sanctis hoib⁹: & nõ tantã gratiã conferentibus inuidebantq; inuicẽ. Sed magn⁹ error iste erat qa hoies nõ fuit collatores sacrałis gr̃ę sed christ⁹ & sic errabant in inuio & nõ in via incedẽtes; itatis: & iõ Paulus re

Universidad de Deusto
Biblioteca

auxit.Sic & discipuli Ioānis baptistæ æstimātes Ioānem magistrū suū maiorē christo cū viderēt ꝙ plures ꝯcurrere incipiebāt ad sequelā & doctrinā christi:quasi iuidētes sibi hoc significaueriūt:&forte aliqñ de hoc cōtēdebāt ꝙ maior eēt magister eor9:& iō poti9 deberēt seq:sed Ioānes eos eduxit,dē tali iuio:cum'misit duos discipulos suos dicēs.Tu es q vēturus es &c.vt.ſ. videtes miracula ei9 agnoscerēt & crederēt,ver9 Messiā:&sibi magis adhererēt:vt dicit Chry9.sic&cōtēdūt qdā quotidie de p̄dicatorib9 de doctorib9:de sanctis fūdatoribus religionū:qs fuerit maior Dñic9 vel Frācisc9 vel Augu.vel Tho.& hmōi.Fatuę sūt

Exēplū istę cōtēciones & nil nisi errorē& discordiā generāt.Legit d' dispu de duob9 doctorib9,quor9 vn9 habebat i magnā deuotiō tātibus nē Ioānē bap.ali9 Ioānē euāg.cū qlibet multū suū cōmen de excel daret:&alterū alteri pferret:cōdixerūt sibi i publico facere dispūtationē solēnē sup hoc ad,pbādū quis maior esset lentia ſctōrū, Sed nocte p̄cedēti diē assignatā dispūtationis Ioānes baptista suo deuoto doctori apparuit & Ioānes euangelista suo:reuelātes ꝙ dispūtationē talē dimitterēt:qa ipsi bñ cōcordabāt in cœlis insimul:ita ipi inuicē haberēt cōcordiā & charitatē i terris & sic demū in supnis viderēt hāeveritatē.Insup cū cōuersi ad fidē ex Iudaismo qdā alij ex Gētilitate Romani essent inter se altercabant & cōtēdebāt:alter alteri se pferēs & aliū despiciēs.Nāvt dicit magr̄ i glo. circa finē,plogi in cōtinuo.Iudæi em cōuersi ,ppter sētōs patres a quib9 originē duxerāt:&legē spāliter eis a deo data Gētiles cōuersos despiciebāt dicētes le ,ppter obseruantā legis meruisse gratiā christi dicētes.Nos de gñe Abrahati sum9 cui ,pmissio primū facta est:ppls peculiaris dei sum9.Nos de Egypto forti manu& mirabilib9 signis de9 eduxit.Nos deus siceo vestigio mare rubrū transire fecit Mana pauit:aquā de petra fluxit:& soli legē eius accepimus.Ad nos spāliter venit dei filius.Vnde ait in euangelio.Nō sum missus nisi ad oues quæ perierūt dom9 Israel Ecōtrario Gentiles cōuersi dicebāt.Quāto plura beneficia vobis cōcessa narratis:tanto deteriores vos esse ostenditis.Nā eisdē pedib9 quib9 mare rubrū transistis:postea ante idola saltastis.&quę manib9 vestris fecistis:& ,pprio ore quo paulo ante de submersione Pharaonis& exercit9 eius,laudes deo reddideratis idola adorastis & laudastis in deserto:post māna cœlitus datū in deserto fastidiētes i Egyptū redire voluistis.Sepe deū ad iram irritastis.& ad vltimū christū in lege& ꝓphetis vobis ,pmissū occidistis Nos itaq; vobis digniores sumus:quivt de christo audiui mus in eū credimus.Vnde per ,ppherā de nobis dñs ait. Populus quē non cognoui seruiuit mihi . in auditu auris obediuit mihi.vt cōstat nos nō ex industria,sed ex ignorātia deliquisse. Si apostolos & ꝓphetas habuissem9 idola nō coluissemus.Quod de generis nobilitate vos iactatis si qua talis gloria est:tūc Hismael &Esau possunt pariter gloriari eū de eisdem parentibus nati sint:his igitur altercantibus apostolus se mediū interposuit:omnes cōtēciones eorū hincinde dirimēs ad vnā concordiā oēs adduxit ostendens nullos eor9 meritis suis esse saluatos:qa omnes & Iudæi & gētiles sub pcō tenebātur:sed per dei gratiam liberati sunt:vt ait apls ad Ro.v.Nō est distinctio Iudæi& Græci:oēs em peccauerūt & egēt gratia dei.iustificati gratuita gratia ipsius ad Rom.iij.Et contentiones vitandas esse ostendit dicens,Roma.xiij.Non in contentione & æmulatione. Sic etiā de reductione regis Dauid in regnū suum contēdentes tribus Israel cū tribu Iuda se diuiserunt: quia dura verba adinuicē habuerunt.ij.Regū.xix.Sermo enim durus suscitat rixas.Prouerbio.xv.

§. II. SECVNDA CONTENTIO

cōtēcio i dispuratiōibus

est,disputatiōis sed rōnabiliter facta. Apls.i. Cor9.xj.Si qs videt inter vos cōtēciosus esse nos talē cōsuetudinē non habemus:sed neq; ecclesia dei.Respondete obsecro absq; contentione.Iaco.vj.Honor est homini qui separat se a cōtentionibus.prouer.xx.Vbi em zelus &contentio:ibi inconstantia & omne opus prauū.Iaco.iij. Triplex autē est vitiosa contentio & talis euitanda.

¶Primo quia contra scientiæveritatem,

¶Secundo quia contra modestię cōgruitatem.

¶Tertio quia ,pter materię inutilitatem.

Contentio primo modo qñ.ſ.est impugnatio veritatis aduertenter&modo inordinato:vt cū clamore&hmōi est pcām mortale ſm Tho.ij.ij.q.xxxviij. Vnde & apls ponit cōtēcio cōtēciones inter opa carnis:de qb9 dicit ꝙ g talia agūt re ꝭitatē gnū dei nō cōsequētur:qd videt intelligēdū de reb9 ipor est mortantię vt q̄ pertinēt ad fidē vel bonos mores vel determi tale. nata per ecclesiā:vel ptinētia ad doctrinas vtiles vel alia notabilia.Nā contētio q̄ fit inter pueros etiā cōtraveritatē nō vr̄ mortale.Multū debet euitari. Et rō quare debet euitari cōtētio est:qa vt dicit glo.sup illud.Noli cōtēdere verbis.Cōtētio min9 stabilitatis habet sępe gñat odij seruilū.Solēt em̄ i cōtētiōe talia opponi eliminato etiā malo:loquēs argumēto vt moueāt alios ispiētiū fratrū . Nec pōt esse cōtentio qn extorq̄at aliqd cōtra cōscientiā:vt iustus maio pdar:& foris victor accedat.Nemo em̄ patit se vinci licet sciat vera esse quę audit:collatio;ergo esse debet inter dei seruos nō altercatio.Hęc ibi.Sed'o modo cōtentio est cōtēcio ꝙ ꝭitap̄tim q̄n etiā fieret ,pveritate:sed modo inordinato:vt cū tealiq̄n clamore & hmōi:&tūc videt̄ veniale p̄tim ſm Tho.ij.ij.q. est mor xxxviij.ar.j.Nisi forte tanta inordinatio fiat in contendendo ꝙ notabile scādalū sequat aliorū:qa posset esse morta tale. le:vnde apostolus postq̄ dixisset.ij.Timo.ij.Noli cōtendere verbis:subdit causam:ad nihil enim vtile est,nisi ad subuersionem audientiū.Subuersio autem importat notabile scandalū.Sed sit fiat contentio ad impugnandum falsitatē debito modo:rūc laudabile ē.Et sic catholici cōtendunt contra hereticos ad defendendū veritatem:vnde glo.sup illud.j.Regū. iij. accidit vt quadā die &c.dicit. catholici cōtra hereticos cōtentiōes nō cōmouēt:nisi prius ad certamen cōuocētur.In quo tñ diligēter cauēdū ēvt nō ponant se ad contendēdū cū Iudæis vel hæreticis:nisi bene peritiane fidei doctrina cōfusioni pateat si nescirent sufficiēter rñdere obiectis.Insuper etiā nec cotā idiotis & simplicib9 ſm Tho.ij.ij.q.x.ar.vij.q̄: fides tāto firmior in eis est quāto ꝭmin9 cōtrarietatis aliqd audierūt:audientes em̄ contraria his quæ tenent incipiūt vacillare. Tertio Inutile modo cōtētio est vitiosa ,pter materiæ inutilitatē:vt cū est cōtē fiunt cōtēciones de reb9 nulli9 vtilitatis vtrū sic vel alit dere vel ter sint.Vnde apls.ſ.Tim.vj. Si quis aliter docet & non bis. acquiescit sanis sermonibus Iesu christi & qui ſm pietatē doctrinæ,supbus ē nihil sciēs:sed languens circa q̄stiones & pugnas verbor9:ex quib9 oriūtur inuidiæ:cōtēciones:blasphemiæ suspitiōes malę:cōflictationes hoim mē te corruptor9. Vbi dicit gl.sup illud.Languēs circa q̄stiones & pugnas verbor9:i.ſinexpeditus ad soluēdū eas.Languens ait.Nō em̄ recusando fidē penitus morit:& adveritatis scientiā cōualescit:ad quasi serpētinis accessionibus lāguet circa q̄stiōes.Quæstio em̄ tunc erat an aliquis esset seruus:cū omnes ex eisdē patribus sint nati& oēs christus redemerit.Pugnæ verbor9 videbant:qa dñs dixit.Si liberauerit vos filius vere liberi eritis. Hæc ꝙba videbant repugnare ꝙbis apli dicētis eodē.c. Qui sub iugo seruituris sunt:dños suos oī honore dignos arbitrent. Sed suspicia lis est ista repugnātia. Christus em̄ loquebat de seruitute animi p̄ pcām:aplus de seruitute ꝭpali quo ad corpus.Sic etiā fiūt nunc multę cōtētiōes & disputationes iutiles vt de cōceptu virginis in pcō originali:vel non in publicis prędicationibus:vnde sequūtur magna scādala apud auditores:de Maria Magdalena:si fuerit meretrix vel virgo corpore vel corupta.De Ioāne euāgelista si est in paradiso terrestri cū corpore:vel in glia:vel in mūdo corp9 eius & hmoi.Cōtēdere etiā de dignitatibus vel locis honorabilioribus,vanū est .Et sic intrauit contētio iter apostolos quis eorū videret esse maior quos christus cōpescuit dicēs.Principes gentiū dñantur &c.Luc.xxij.nec hoc fuit abl ꝙ pcō.Qd' aūt Iob cū dño cōtētionē fecerit dicens. Nunquid;qui cōtēdit cū deo ram facile cōquiescit. Ibi cōtēcio ponit pro disputatione. Dixerat em̄ ca.xiij.ad oipotentē loquar & dispurare cum deo cupio.In qua disputationis cōtēcione nō itēdebat veritatē impugnare:nec iordinatione animi vel vocis vti:sed aliquam inquisitionē exqrere diabol9 Vnde in nullo peccauit ſm Tho.vbi.ē. Vitandæ ḡ sunt iiusmodi cōtentiones inutiles:quę vrię instigant ope diaboli cui ad cōtē summe displicet cōcordia hoim.Vñ legit invitis patrū ꝙ tionem cū duo germani in eremo habitarent deo militātes& diu ī maxima cōcordia vixissent nūq; cōtētionis verbū habētes:vn9 eorū instigatus a diabolo quadā die dixit. Tantū est ꝙ nō fecimus aliquā cōtētionē faciam9 vel vnam.Cui alter dixit nescire se facere.Quem ille docuit dicēs.Ponamus laterē

mus laterē vel aliquā rem in mediū:& eg o dicā ꝙ ē mea & tu ecōtrario ꝙ est tua:& ego iterū dicā ꝙ est mea:& tu ecōtrario respōdeas:&sic faciem9 cōtētionē.Cū g cœpisset ille dicere rem illā suā:&alius ecōtrario dixisset suā:duri9 prim9 loquēs ait:immo mea est.Quē ille ꝑsimans iratum subito acquieuit dicēs.Si tua est ipsam accipe:& sic finita est q̄stio. Cui ille primus dixit.Sic non oportet facere:sed semp persiste in dicendo tuam.Cum igitur iterū cœpisset post binam replicationē modo priori cū acriter prim9 loquereturalius subito assentiebat dicens: accipe si tua est. Et cum pluries iterassent negotiū nunq; potuit ille vinci vt veram contentionē faceret:sicq; diabolus cōfusus est

de cōtē tione li tigij iu dicio.

§.III.TERTIA EST CONTENTIO

cōtēcio ꝭitap̄tealiq̄n est mortale.

litigij.Hanc videt christus ꝓhibere dū ait Matth.v.Qui vult tecū in iudicio cōtēdere& tunicā tuā tollere dimitte ei &palliū. Vñ &apls reprehēdit Corinthios:qui in iudicio adinucē contendebāt dicens,ſ.Cor9.vj.Frater cum fratre iudicio contendit.Sed frustra esset istitutus ordo iudiciarius cū suis solēnitatib9 i iure canonico & ciuili si non esset licitū&iustū cōtēdere in iudicio ob sua repetēda:&ꝓpulsationē iiuriarū:& obuiādū iniustitiis &calūnijs. Qd' ergo ait apls:ſecularia iudicia si habetis oīno pcām est in vobis.ſ.Cor9.vj.,itelligit de cōtētiōe iudiciaria nō simplr & ex toro:sed de ea q̄ sit apud iudices infideles:vt ibi dr ꝓ apl'm.Hoc em̄ prohibet:infideles esse iudices i causis fideliū.Vel intelligit de cōtētione iudiciali etiā apud fideles: sed cū fraudibus:mēdacijs &iustitijs.Vnde ibi dicit apls Quare nō magis fraudē patimini:sed vos fraudatis:Pōt &tertio illud intelligi de nō contendēdo qñ i repetitione suarū rerū scādalū seq̄ret in eis a qb9 repetunt:si tñ scādalū esset pusillorū nō Pharisęor9.Sed postq̄ declaratū esset illis a quib9 repetūtur aliena illa sua nō esset sufficiēter:iā esset scādalū Phariseorū i eis.ſ.ex malitia ,pcedēs si turba rētur ex hoc:vñ nō dimittēda esset talis cōtētio ex hoc de necessitate. De hoc tñ vide,ſ.i.c.de scādalo.Qd' autē dicit christ9 nō cōtēdendū i iudicio cōstitū est,Vñ nō obligat ad impletionē ei9:nisi quantū ad ꝓparationē animi nō ad opus:vt.ſ.talis sit paratus nō solū ablata non repetere si oporteret:sed etiā ad patiēter serēdū si chlamydē ꝑderet ar.ad hoc.xxiij.q.j.c.parat9 verū cōsiderādo ꝙ in hmōi cōtētionibus iudicialib9 fuit multa pcā ex vtraq; parte mēdacia.ſ.periuria:odia:cōtumelia:fraudes &alia : forte melius esset talia dimittere ꝙ tot piculis se exponer:&pcipue qñ litigia sunt intricata:&iudices sunt cupiditati nō ꝭvitati dediti:vel cū altera parte cōponere:etiā diminuendo de iure suo:gavari9 ęuctus belli causarū:&expēsę multę.vñ v.q.ij.ꝙ si primates dr ꝙ iudex laborare debet ad cōcordiā & debet litigātes cōciliare.ff.de offi.prę.l.illicitas.Debet etiā seruari molestia i litigijs.vñ dr.v.q.iij.c.in loco. ꝙ qcdqd aut ꝙidētiū cōsultatiōib9 agit:aut ab accusātiū ꝑte ,pponit sic debet mitissimaꝭbor9 relatione referri:vt nec cōtentiosis vocib9 sensus audiētiū turbet.i. clamosis nec iudicij vigorē de tumultu eneruet.Sed de ordine iudiciario&mō aduocādi hr.i.iij.pte.ti.ix. Effusa ē ergo talis cōtentio litigiosa sup principes.i.iuxta principes seu rectores vbi causę agūt.Et ꝙ sup aliq̄n ponat ,p iuxta patet ex illo ꝭbo.pō.Sup flumina Babylonis illic sedimus &c.i. iuxta:& sic cōsedentes in iniuo vitiorū procedētes nō in via iustitię &charitatis errare fecit.i.permisit i plura incōuenientia intrando:vel veritatem non videndo.Sic duæ meretrices semel cōtendebant in iudicio corā rege Salomone de filio vnius viuo altero mortuo:quē falsa mater tulerat a latere veræ matris & mortuū suum iuxta matrē vsui locauerat &c.Vide historiam.ij.Regum.iij.

Adde qiudex debet ꝓparivites triennio finiant ne fiant imortales in.l. ꝓperan.C. de iud. &ibi. Bald.

TITVLVS.V. DE LVXVRIA.

¶De luxuria in quo,agit prio de.vij.occasiōib9 ei9.Sec'o de.vij.gradib9 ei9.Et tertio de.vij.nocumētis ei9. CA.I.

luxuria accipit ꝭpr.

LVXVRIA, EST TERTIVM vitiū principale.Sumit autem hoc nomē dupliciter.Vno mō large:pro abūdātia & superfluitate rerum corporalium.ſ.nō solū venereo rum:sed &cibi:pot9 &vestitus:& diuitiarū& deliciarū.Et sic sumit Am.cum dicit.Egritudo corporis pcām repellit luxuria carnis.i.abundātia deliciarum pcām adolet.i. nutrit.de pœ.dist.j.c.verbū. §.pōt fieri. Au.etiā dicit in libro cōfessio.ꝙ luxuria satietatē atq; abūdantiā se cupit vocari:satietatē.ſ.ciborū:& abundantiā diuitiarū.Sec'o mō sumitur luxuria ,pprie & stricte ,p inordinatiōe circa venerea. Vnde ſm Isido.in libro Ethimolo,luxuriosus dicitur quasi solutus in voluptates. Et quia voluptates venereę maxime animum hominis resoluunt,ſ.a vigore rationis: ideo ſm Thomā.ij.ij.q.cliij.artic.j.circa voluptates venereas maxime luxuria consideratur. Sic etiā libido & si in alijs materijs dicat:vt libido vlciscēdi:libido dominandi & hmōi:spāliter tñ sibi hoc nomē vendicat venereę voluptates:in quib9 spāliter libido dr esse:vt ait Aug.in.xiij.de ciui.dei.Sic autē diffiniri pōt. Luxuria est inordinatus ap Luxuria petitus venereorū. Appetit9 dr ga oīe peccatū principa diffinit liter cōsistit i appetitu seu voluptate.vñ Aug.Nemo impudice.i.luxuriose vtit corpore:nisi pri9 spū.i.voluptate cōcepta negtia:dicit etiā idē Aug.deviolēter oppressis.Non polluit aliquē libido aliena si aliena erit.i.si nō assentiat ipse voluptate. Et loquit Aug.de pollutiōe animi p pcām non de pollutione carnis. Inordinat9 dr cū est cōtra rōnis ordinē.Nā si est ſm rōnē appetit9 vel vsus venereor9 vt i debito actu ꝭugali:nō est luxuria neq; pcām:sed quōcūq; aliter semp est pcām.Rō huiꝰ est ſm.b.Tho.ij.ij.q.cliij.ar. iij.qa quāto aliqd est magis necessarij tāto magis oportet ꝙ circa illud rōnis ordo seruet:vñ ꝙ ꝓs magis est vitiosum si ordo rationis prętermittat;vsus autē venereor9 est valde necessarij9 ad bonū cōmune qd' ē cōseruatio humani generis.Et ideo maxime circa h debet attēdi ordo rationis qui determinat9 est per legē diuinā & humanā.Si autē circa hoc aliqd fiat prēter id qd habet ordo rōnis:vitiosū erit:hoc aūt pertinet ad rōnē luxurię vt modū& ordinē rationis excedat circa venerea:& ideo pcām est & ex genere suo mortale:qa directe ꝭtra pręceptū illud.Nō mœchaberis.Exo.xx.Super quoverbo dicit Aug.Noie mœchię oīs illicitus cōcubit9.ſ.extra matrimoniū atq; illor9 mēbror9 nō licit9 vsus prohibit9 intelligit.xxxij.q.iij.c.meretrices nota ꝙ appella tōe mœchiæ oīsluxuria com plectit.

Sed arguit contra sic.per actū venereū semen emittit qd' est supfluū alimēti:vt patet p ꝓm in lib.de gñatiōe animalium:sed in emissiōe aliarū supfluitatū nō attēdit aliqd' pcām:g nec circa actus venereos pōt esse pcām.Rñ.b.Tho. ij.ij.ꝙ ſm ꝓm in dicto lib,semē q̄uis sit supfluū:est tñ supfluū q̄ indigef.supfluū em̄ dr ex eo qd' residuū ē opatiōis virtutis nutritiuę:tñ supfluū nō est ad opus virtutis generatiuę:sed īdigetur eo ad generationē:sed alię supfluitates humani corporis sunt qb9 non indigef: & ideo nō refert qualiter emittātur salua decentia conuictus humani. Sed nō est file in seminis emissiōe quę taliter fieri debet vt cōueniat fini ad quē eo indigetur seruatis alijs debitis circūstātijs:alś erit mortale.Itē ſm.b.Tho.vbi.ē.sicut alijs vitijs opponūtur alia vitia vt cōtraria:vt auaritia,pdigalitati:prę sūptio desperatiōi & hmōi:ita & luxurię vitio ꝓponit vt cōtrariū vitiū qd' cōtinet sub insēsibilitate. Et accidit hoc vitiū in eo qui ita detestat mulierum vsū vel virorū si mulier est ꝙ vxori debitū non reddit vel viro vxor qd' etiā potest esse mortale. Venerea dicūt actus carnales a Venere dicta:quę a paganis dicebatur dea amoris ex amore enim concupiscentię tales actus procedunt.In se autē nō sūt illiciti:sed cū sūt inordinati:videlicet cōtra regulā rōnis,Vnde in coniugio debito mō seruat absq; peccato sunt & si ibi sit filijs delectatio.Ratio huiꝰ est ſm bea. Tho.ij.ij.q.cliij.ar.ij.qa sicut est vere bonū ꝙ ꝓseruet naturā speciei humanę.Sicut aūt ad conseruationem vitę humanę vni9 hois ordinat9 vsus ciborū:ita etiā ordinat9 ad cōseruationē humani generis vsus venereorū vnde Aug.dicit in lib.de bono cōiugali,ꝙ cib9 ē ad salutem hois:hoc est cōcubitus cōiugalis ad salutē generis:& ideo sicut vi9 ciborū pōt esse absq; pcō si fiat debito mō & ordine ſm ꝙ cōpetit saluti corpis:ita etiā vsus venereorū pōt esse absq; oī pcō si fiat debito mō & ordine ſm ꝙ est cōueniēs ad finē gñationis hūanę seruatis alijs:debitis circūstantijs.Et si arguat in contrariū sic.Vbicūq; reperitur aliqd' supfluū ꝙ qd' a bono rōnis discedit hoc ē vitiū:qa virt9 corrūpit per supfluū & diminutiū:vt dr.ij. Ethic. Sed in quolibet actu venereo est superfluitas ra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionis & delectationis: quę in tantū absorbet rationē q̄ impossibile est aliquid intelligere, i ipsa: vt dicit pḧus in. vj. Ethi. & Hiero, dicit q̄ i illo actu spūs ꝓphetię nō rangebat corda, ꝓphetarū. xxxij. q. j. c. cōnubia. ergo null⁹ actus venereus est absq; peccato. Rñdet idē bea. Tho. vbi. ā. q̄ medium virtutis qđ corūpitur p supfluū & diminutiū non attingit fm quātitatē sed fm q̄ conuenit rectę rōni. Et ideo abūdātia delectationis quę est in actu venereo fm rationem ordinato nō cōtrariatur medio virtutis. Et ꝓterea advirtutē non pertinet quantū sensus exterior delectetur qđ sequit corporis dispositionē: sed quātū appetit⁹ interior ad hmōi delectationes afficiat. Nec etiā hoc q̄ qs liberū actū rationis nō pōt habere ad spūalia considerāda simul cū illa delectatione ostēdit q̄ act⁹ ille sit cōtrarius virtuti. Nō em ē cōtrari⁹ virtuti si rōnis actus aliq̄n intermittat aliquo qđ fm rōnē sit: alioqn q̄ aliqs se sono tradit esset cōtra virtutem: hoc tñ q̄ cōcupiscētia & delectatio venerea nō subiaceat imperio & moderationi rōnis, puenit ex pœna primi pēti inquātū rō deo rebellis demeruit habere suā carnē rebellē: vt patet p Au. de ciui. dei. Nō est ergo i illo actu pēcm̄ ꝓpter illā immoderātiā delectationis & cōcupiscentiā: sed ē aliqd pœnale a primo pēto deriuatū. Hæc Tho. Et ad hoc facit qđ ait apl's. j. Cor. vij. Si nupserit virgo non Peccat. & Hiero. dicit: connubia legitima carent quidē peccato. xxxij. q. j. connubia.

§. I. DE HOC IGITVR VITIO PO

Per modum sermonis.

test intelligi illud Pō. lxxiij. Incēderūt igni sanctuarium tuū in terra: polluerūt tabernaculū nois tui. Ad literā loquitur, ꝓpheta vētura prēnūtiando de tēplo dñi quod erat in Hierlm nobilissimū qđ appellat sanctuariū & tabernaculū nois sui. i. factū ob nomen gloriā & laudē dñi. Et istud fuit pollutū & igni icēsum p Gētiles siue Chaldeos cū Nabuchodonosor cœpit Hierosolymam rpe regis Iudę. f. Sedechię. siue Romanos cū Titus destruxit eā post. xlj. annos a passione dñi. Moral'r ꝙo tēplū dñi sūt fideles, iuxta illud. j. Cor. iij. Tēplū dei estis vos: q respectu aię pñt dici sanctuariū: qa ipsis est sanctitas & habitio dei vt dicebatur esse in sanctis a sanctorū & respectu corporis tabernaculum in quo aīa quiescit. Vñ Pe. in. ij. Can. loquēs de corpe suo ait. Scio q̄ velox est depositio tabernaculi mei: & illud tabernaculū, i. quilibet fidelis est nois dñi: qa habet in se nomē xp̄i inquātū dr̄ christian⁹ a christo. Ignis libido ē inqt Orige. i. significat libidinē. de poe. di. iij. c. inter hæc. Incenditur ergo tēplū illud p luxuriā interiorē: polluit p luxuriam exteriorē. Ligna quib⁹ incenditur sunt occasiones & incitationes eius. Sic q̄ tēplū ad solum redigitur infernale ꝓpter quod dicit. Incenderunt igni sanctuariū in terra: id est ita q̄ ad terrā dirutū est: ad terrā. f. infernalem. Tria ergo sunt circa hoc videnda & elicienda ex verbis Pā.

¶ Primo ei⁹ occasionē subtrahēdā in materiæ suggestiōe.
¶ Secḱo eius ꝓgressionē præcidēdam in ignis extensione.
¶ Tertio eius lęsionē cōsequendā in tēpli consumptione.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

decē sūt occasiones luxuriæ

occasiōes luxuriæ sūt multę. Rob. Holkot sup li. Sa. ponit decem esse cōtēas in his versibus. Ocia segnities somnus caro fœmina vinum: Prosperitas ludus carmina forma puer. Nunc aūt septē breuiter ponentur. Prima est otiositas. Vñ dr̄ Ezec. xvj. Hęc fuit iniqtas i. cā inigtatis sororis tuę Sodomę, superbia, saturitas panis & abūdātia & otiū. Et otiū soror dr̄ Sodomę. i. sil's in vitio luxurię. Ber. oim cētationū malaꝝ cā & sentina est otiū. Oui. Otia si tollas piere cupidinis arma. i. luxurię artes in his. Secḱa est nimia quies. Ro. xiij. Nō in cubilib⁹ & impudicitijs. f. ambulem⁹ in nīa q̄uersatiōe: pmittit cubilia ipudicitijs: qa nimis q̄escēdo in lecto hō incidit in lasciuias & impudicitias luxurię. Isboseth filius Saul quieścēs & dormiēs in lecto pcussus fuit in inguine & occisus a Rechab & Banaa pricipib⁹ latronū. iij. Re. iiij. Ad signādū q̄ ex nimia quiete a dęmonijs qs pcutit vitio luxuriæ. Vñ & Cato. Nec somno dedituś esto. f. nimio. Nā diuturna qes vitijs alimenta miśtrat. Tertia ventris ingluuies: siue in nimis comedēdo: siue nimis laute. Prouer. xxix. Qui delicate pauerit seruū. i. corpus suū i fine sentiet cū cotumacē. i. rebellē per stimulos luxurię. Vnde i figurā primi parētes ꝓpetrato vitio gulę subito i terrestri paradiso sencerūt stimulos carnis: vnde

& fecerunt sibi perizomata. Gen. iij. Ber. in delicijs periclitatur castitas. Hiero. Vēter & genitalia vicina sunt membra vt exvicinitate mēbrorū intelligaf cōfœderatio vitiorum. dis. xxxv. vēter. Quarta vinū immoderatę sumptū. Prouer. xx. Luxuriosa res est vinum. i. cā luxurię. Et apfus ad Ephe. v. Nolite inebriarivino i q̄ est luxuria. i. materia luxuriæ: in cuius figurā Noe fact⁹ ebrius denudauit scemora. Gen. ix. qa. f. vēter mero ꝙtuās de facili spumat in libidinē. Exemplū in Loth qui nimio vino inebriat⁹ a filiab⁹ cōcubuit cū eis. Gen. xix. Quinta nimia familiaritas cū mulieribus. Eccl'i. xlij. In medio mulierum noli cōmorari Prouerb. vj. Nūquid hō pōt abscōdere ignē in sinu suo vt vestimēta sua nō ardeāt: & ambulare sup prunas vt nō cōburātur plantæ eius? Sic qui ingredit advxorē, ꝓximi sui nō erit mūdus. f. si fuerit familiaris. Sic exponit Nico. de Lyra. illud Eccl'i. xlij. Melior est iniqtas viri q̄ mulier benefaciēs. i. min⁹ periculosa cōuersatio etiā cū malis viris q̄ cōuersatio familiaris cū bonis mulieribus. Vnde Hiero. Hospitiolū tuū raro aut nunq̄ mulierū pedes terāt: qa non pōt digne habitare cū deo qui sceminarū accessib⁹ delectat. Formina cōscięntia secū inhabitātis exurit. di. xxxij. hospitioiū. Nec confidas de sanctitate: qa nec sanctior Dauid nec fortior Samsone: nec sapientior Salomone: qui p mulieres corruerūt. Periculosum est etiā cōuersatio cū iuuēculis. Vñ Helinādus. Qđ facit in fœmina sex⁹ hoc i puero ætas. Sexta est curiositas sensus quæ est vel in aspectu pulcharū rer̄: vel auditu turpiū: vel in cātilenis: vel tripudijs: vel in experiētia ipsarū voluptatū. Vñ Eccl'i. ix. Auerte faciē tuā a muliere cōpta. Nā vt dr̄ Gen. xxxiij. Cū vidisset Dinā Sichē fili⁹ Hemor cōcupiscēs eam rapuit. Iniecit dñavxor Phutiphar oculos in Ioseph & dixit: dormi mecū Gen. xxxix. De Iudith dr̄ q̄ pluchritudo ei⁹ captiuā duxit animā ei⁹. f. Holofernis Iudith. x. Et Eccl'i. ix. dr̄ Cū saltatrice nō sis assiduus nec audias eā. Ista figuranf p illa quatuor qb⁹ fornax incēdebaf a ministris Nabuchodonosor f. napta. i. quoddā gen⁹ bituminis: videlicet aspect⁹ van⁹: pix. f. audit⁹ turpiū ludoꝝ & malorꝝ exēplorū: & malleoli. f. armēta cogitationū turpiū ex curiositate. Istis incendit fornax concupiscētię hūanę vt saciat flāmā luxuriæ quæ ꝓpinaf a malis ministris diaboli. Dani. iij. Septima est superbia. Qđ superbia sit occasio luxurię ostendit Osee. p⁹ pheta. v. c. dicēs ꝙ Israelitas. Spūs fornicationis in medio eoꝝ: & dñm nō cognouerūt: & rñdebit arrogātia Israel in facię eius: ac si diceret: vt exponit Grego. Culpa quę p elationē mentis in occulto latuit p carnis luxuriā in aptore spōdebit. i. ex hoc ostēsum est q̄ cā libidinis, pcessit exculpa elatiōis. Vñ & apl's loquēs de antiqs mūdi sapiētibus q euanuerūt in cogitationib⁹ suis dicētes ex superbia se esse sapiētes: dicit tradidi illos deus. i. tradi pmisit i desideria cordis eoꝝ. i. in imunditiā. In hui⁹ figurā ille prim⁹ inobediēs moxvt supbiēdo peccauit pudēda cōtexit: qa cōtumeliā spūs deo intulit mox carnis cōtumeliā inuenit. Et qui autori suo subdit⁹ esse noluit: ius carnis subditę quā regebat amisit. Hic est em q̄ lōga continentia repēte solut⁹ & plerūq̄ vsq; ad senitū⁹ ginitas seruata vitiat: qa em negligit humilitas cordis: rectus iudex despicit etiā integritatem coporis: Hæc ola Grego i. xxvj. moral'. sup illud Qui docet nos sup iumēta terræ. Ad idē facit qđ ait ipse Greg. li. xxxiij. sup illud Iob. armilla pforabis maxillā eius. Hostis antiquus: qa interius dñatur etiā exteri⁹ sæuire pmittitur: vt qui in cogitatione elati sunt p carnis luxuriā pternantur. Scimus q̄ aliq̄n min⁹ est in carnis corruptiōe cadere q̄ cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. Sed cū minus turpis superbia credit, minus vitat. Luxuriā ꝙo eo magis erubescunt hoies quos simul oēs turpē nouerūt vt fit plerūq̄ q̄ nonnulli post supbiā in luxuriā corruentes ex aperto casu malū culpę lantentis erubescūt Vnde & in vitis patrū legit q̄ quidā qui puenerat ad magnū apiecē. pfectionis & cōtēplatiōis: & qa elat⁹ fuit i mēte deuenit vsq; advitia carnis: ita vt eremū desereret & ad sęculū rediret. Sed iter agens hospitat⁹ de nocte in cella duorum fratrū incipiētiū deo seruire: cū sermonē facerēt ei ex hortatoriū vitę spūalis: & ad eorū requisitionē interꝝbaī se reuersus pœnituit: & ad cellā redit: superbiāq̄ suā recognoscens & pœnitēs ad gratiæ perfectionē cito ascendit.

Superbia est cā luxuriæ.

§. III. QVANTVM AD SECVN-

dum scilicet

Progreditur luxuria cogitando, in ea

dū scilicet de ꝓgressione. Scięndū q̄ sicut ignis paulatī cōsumit tēplū: ita luxuria a cogitatione turpiū incipit: & nisi resistat⁹ vteri⁹ ꝓceditu Progress⁹ luxurię sit p septē grad⁹

¶ Primus est sensualis complacentię toleratio.
¶ Secundus est morosa delectatio.
¶ Tertius est in actum consensio.
¶ Quartus impudica aspectio.
¶ Quintus turpis confabulatio.
¶ Sextus libidinosa contrectatio.
¶ Septimus operis expletio.

Primi tres sunt i cor de abintra: alij ꝓruor i corpore ahęr.

§. IIII. DE PRIMO GRADV PO

test intelligi illud Esa. j. Auferte malū cogitationū vestrarū ab oculis meis, ait dñs. i. cogitationes vestras inquātū sunt malę vt cogitationes luxurię. Pro cui⁹ declaratione sciēdū q̄ tūc cogitatio luxurię pēm est q̄n qs cogitās turpia volūtarie siue ad pœnitēdū de his q̄ gessit: siue ad ea ligēdū vel docēdū materiā de turpi b⁹ bona intētione: siu e inuolūtaria occurrit cogitatio turpis ex ōuositate mentis vel curiositate: vel ex gestis p eū: vel p suggestionē dęmonis sensualitatis: ūn aliqualr delectat & sibi cōplacet cū displicētia tñ rōnis ibi est pēm venale. Et hoc ē qđ ait apl's Ro. vij. Nō em qđ volo bonū hoc ago: sed qđ odi malū hoc facio. Loq̄t em de malo cōcupiscētię & cōplacētię sensualis qđ ti equēt patī animꝰ i cogitationib⁹ turpib⁹ q̄ quidē licet odiat fm rone: ūn patit illud i sensualitate. Talis cōplacētia significari pōt seu figurari p esū lignivetiti ab Eua, qđ ostēdit Gre. dicēs. Suggestio pēti sit p diabolū delectatio p carnē, cōsenꝰ p spm. i. rōnē: qa & prio serpēs cuipā suggessit. Eua velut caro. i. sensualitas delectata est Adā ꝙo velut spūs cōsensit: & insta. Cū em malign⁹ spūs pēm̄ sug gerit in mente: si nulla delectatio peccati sequat peccatū oīno ppetratū non est. Cū ꝙo caro delectari cœpit peccatū iā nasci incipit. Si ꝙo ex deliberatione cōsentit tūc pēm̄ cognoscit pfici. f. in aio. In suggestiōe em pēti semē est in delectatiōe & sit nutrimētū i ꝓsensu pfecto. Et sepe cōtingit vt qđ malign⁹ spūs seminat in cogitatione caro trahat in delectationē: nō tñ animus. i. rō eidē delectatiōi ꝓsentiat. Et cum caro sine aio delectari nequeat: ipse tñ animus carnis voluptatib⁹ reluctans in delectatione carnali quoquo mō ligat⁹ inuit⁹: vt ei ex rōne ꝓtradicat nec cōsentiat: & tñ ea delectatiōe ligatus sit: sed ligatū se vehemēter ingemiscat. Vñ & ille cœlestis exercit⁹ pcipu⁹ miles gemebat dicēs. Video aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mentis meę: & captiuū me ducente in lege pēi. Iraq; est hō & captiu⁹ vt ita dixerī & liber. liber ex iustitia: captiu⁹ ex delectatiōe quā portat inuit⁹. Hęc ille. dixi. vj. tesim. in palea: sed pēsandū. Si arguaf ꝙ: qa videlicet Aug. dicit in lib. de libero arbi. q̄ nullus peccat in eo qđ vitare nō pōt Sed nō pōt hō vitare qn a⁹ sensualitatis sit ordinat⁹. Est em sensualitas ꝓpetua corruptio q̄ di: vi viuim⁹ i mūdo, fm Aug. g̃ talis mot⁹ sensualitatis seu cōplacētia nō est pēm̄ Rñdet. b. Tho. i. ij. q. lxxiij. ar. iij. q̄ ꝓpetua corruptio sensualitatis intelligēda est quātū ad fomitē q nūq̄ totaliter tollit in hac vita. Trāsit em originale pēm̄ reatu: & remanet actu. i. q̄ ad inclinationē ad malū. Sed talis corruptio nō ipedit qn hō rōnabili volūtate possit reprimere singulos motus inordinatos sensualitatis si ꝓsentiat: pura diuertendo cogitationem ad alia. Sed dum homo cogitationem ad aliud diuertit: pōt etiam circa illud aliquis inordinatus motus insurgere: sicut cum quis transfert cogitationem suam a delectationibus carnis volens concupiscentię motus vitare ad speculationem scientię.

cogitās deformi catione dupl'r delecta tur.

Delectatio morosa est mortale.

§. V. DE SECVNDO GRADV SCI

licet morosę delectatiōis ītelligit illud Hiere. iij. Vsque quo morabunt apud te cogitatiōes noxię. Et illud Sap. f. Peruersę em cogitationes separant a deo. Nullū aūt pēm̄ separat a deo nisi mortale. Cogitatio autē morosę delectationis circa materiā luxurię ē peruersa: qa ꝙ debitū vsum seu rectitudinē rōnis vñ & mortale. Qđ cōfirmat. b. Tho. i. ij. q. lxxiij. ar. viij. p autoritatē Aug. dicētis i li. xij. de tri. Si cōsensus illecebris. i. voluptatis sola cogitatione delectationis cōtent⁹ est: sic habēdū existimo velut cibū vetitū sola mulier comederit: & post pauca subdit: q̄ totus hō damnabit⁹ p hmōi q̄ sine volūtate operādi: sed tñ cū volūta te animū talib⁹ oblectādi soli⁹ cogitationis sentiunt esse pcā nisi p gratiā christi remittāt̄. Null⁹ aūr dānat nisi ꝓ mortali. Ad hoc etiā facit qđ ait. Greg. Plerūq; aūt peruersum qđ cōcipit animꝰ intra semetipm etiā p desideriū volut & nimirū mentē nequaq̄ immūda cogitatio maculat cū pulsat: sed cū hāc sibi p delectatiōne subiugat. de pœ. di. iij. c. inter hęc. Macula aūt nō ꝙ hui⁹ ꝓprie nisi p mortale fm Tho. in. iij. q. & c. Et nota q̄ in expositiōe illi⁹ figurę de esu pomi vetiti q̄dā & Euā aliter ꝓcedit Aug. aliter Gre. Nā Gre. in. §. ꝓcedēti Euā dicit carnē. i. sensualitatē signare in qua nō contingit esse nisi veniale: sed Aug. ponit Euā rōnē figurare inferiorē: in qua pōt etiā cē mortale fm Tho. & virū rōnē dicit esse supiorē i noie: vñ essū Euæ dicit signare, morosā delectationē in cogitatione: & esum Adę cōsensum mēris in actū: nec est p hoc cōtrarietas insignia dictę cōclusionis: sed varietas expositionis dictæ figurę. Quid sit rō inferior & qđ sit rō superior habes in. j. parte. ti. ij. Sed p maiori declaratiōe huius materiæ q̄ vtilis est & difficilis ad cognoscēdum dicit. b. Tho. i. ij. q. lxxiij. ar. viij. q̄ aliqs de fornicatiōe cogitans pōt de duobus delectari. Vno mō de ipsa cogitatiōe. Alio mō de fornicatiōe cogitata. Delectatio de cogitatione ipsa sequit̄ inclinationē affect⁹ i cogitationē ipsā. Cogitatio ipsa fm se non est pēm̄ mortale: imo q̄nq; est veniale tm: puta cū qs inutiliter cogitat de ea q̄nq; sine pēto oīno vt q̄n vtiliter de ea cogitat: vt cū vult de ea ꝓdicare vel disputare: & tō p ūis cogitatio & affectio q̄ sic est de cogitatiōe fornicationis non est de gne pēti mortalis: sed q̄nq; veniale q̄nq; nullū. Vñ nec cōsensus in talē delectationē est mortale. Sed q̄ aliqs de fornicatiōe cogitās delectet de ipo actu cogitato: hoc cōtingit ex hoc q̄ affectio eius est inclinata in hūc actū. Vñ q̄ aliqs cōsentiat in talē delectationē: hoc nihil est aliud q̄ q̄ cōsentiat in hoc q̄ affect⁹ ei⁹ sit inclinat⁹ in fornicationē. Nullus em delectat nisi i eo qđ est cōforme appetitui ei⁹. Qđ aūt aliqs eligit ex deliberatione q̄ affect⁹ ei⁹ cōformet his q̄ fm se sunt mortalia est mortale. Vñ talis cōsensus in delectationē pcti mortalis in cogitatiōe & si nō in opus est mortale. Habet g̃ locū in aliis mortalibus: vt homicidij: furti: & hmōi. Dicit em beatus Tho. vbi. ā. q̄ cōsensus in delectationē q̄ procedit ex cōplacētia actus homicidij cogitati est pēm̄ mortale: nō aūt cōsensus i delectationē q̄ ꝓcedit ex cōplacentia delectatiōis de homicidio. Contingit aūt requirius hoiem peccare circa materiā luxurię in morosa delectatiōe: qa magis ad hmōi inclinaf. Et incidunt in hoc tepidi. Nā frigidi. i. habituati in pctō subito trahunt ad consensum operis. Feruētes q̄ citissime expellūt immūdas cogitatiōes. Sed tepidi morantur in hmōi. Et fm Tho. vbi. ā. art. vj. dr̄ delectatio morosa nō est mortalis: sed ex eo q̄ ratio, deliberās circa eā immoraf: nec tñ eā repellit tenēs & volēs libēter q̄ statim vt attigūt aīm repelli debuerūt: vt dicit Aug. in. xij. de tri. Et q̄uis apprehensio virtutis imaginatiuę sit subita & sine deliberatione: & ideo pōt aliquē actū causare antequ rō superior vel inferior habeat tp⁹ deliberādi: & tibi pōt esse venia le tm: tñ iudiciū rōnis inferioris: qua. f. iudicat de aliquo agendo vel nō agendo per rōnes temporales: pura p legē humanā vel naturalē est cū deliberatione quæ idiget tpe in quo & ratio superior q̄ fm rōnes æternas seu legē diuinā iudicat de agendis deliberare pōt. Vñ si non cōsentiat ab actu peccati per suā deliberationem. f. detestādo vt malum ei imputaf: & sic & ipsa cōsentire videtur Pe. de Tha. in. ij. sen. di. xxxiij. sic dicit. Cōplacentiā surgentē in sensualitate circa luxuriā vel aliud qđ est morale ex genere suo aut ratio superior ex cōsideratione diuini pcepti vel offę dei statim reprimit: & tūc nō est nisi veniale. Aut nō statim reprimit: & tunc aut expresse consentit & sic est mortale q̄ vir comedit. i. ō superior cōsentit. Aut nō expresse sed negligit reprimere. Aut ergo manet talis cōplacētia post sufficientē deliberationē & a iaduersionē piculi: & tūc est mortale & mulier comedit. Aut nō manet: & sic ē venial

consensus deliberatus i actū ē mortalis.

§. VI. DE TERTIO GRADV LV-

xuriæ, f. cōsensus in actū turpē: istud est mortale. Mat. xv. De corde exeūt cogitationes malę: furta homicidia fornicationes: adulteria: & hęc coingnāt hoiem. i. macula mortali inficiūt: q̄n sūt cogitatiōes deliberate hoc. Et tūc fm Au. dr̄ Adā figuratiue comedisse pomū. i. rōnē superiorē

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõsensisse exp̃sse saltẽ p̃ omissionẽ &ꝯsequẽtur mortẽ aĩe ĩ curretẽ. Vñ Aug. dicit ꝙ primꝰ differẽtia pctĩ mortalis est cũ in corde ꝑsentis libidini figurata p̃ puellã moriturã: sed adhuc in domo iacentem, de pœ. dist. .ij. sicut. Itẽ dicit Aug. Si cui adhęsit cupiditas concubẽdi cum vxore aliena: sed deest facultas: nõ minus reus est ꝯ̃ si in ipso facto deꝑhenderet. de pœ. di. .i. si cui. Et hoc q̃ ad iudiciũ diuinũ nõ hũa nũ vbi nõ puniũt cogitationes solę etiã deliberateę. Et est sic tutus in gñe nõ in specie seu quãtitate. Nã sicut est peccatũ opis maiꝰ q̃ cordis cęteris paribꝰ: ita & grauiꝰ punit a deo. Sed in hoc ẽ ꝙ̃litas in diuturnitate pœnę: qa vtriq; pœna æterna punit. Idẽ dicẽdũ ẽ de alijs pctis: vt patet ea. di. p plura capitula ante illud. si cui. Et hoc totũ intelligẽ dum est de deliberato cõsensu iactũ pctĩ mortalis eius. s. qđ est cõtra aliqđ p̃ceptoꝝ vt fornicationis: furti homicidij: &hmõi. Cõsensus aũt deliberatus ĩ actũ pctĩ venialis: q̃uis etiã ꝓtineat ad rationẽ superiorẽ: non tñ ex se est nisi veniale. puta qs deliberat dicere mẽdatiũ officiosum vel iocosũ: vel verbũ otiosum & hmõi: fm Tho. .i. .ij. q. lxxv. ar. ix. Ex se aũt ꝓpterea dictũ ẽ: qa rõne cõtemptus adiuncti posset esse mortale. Sciendũ etiã q̃ cum pctũ cogitationis mortale sit eiusdẽ speciei cũ eodẽ opere exteriori perpetrato: sed differũt fm imperfectũ & plectũ: qa pctũ cordis dr̃ imperfectũ respectu peccati operis. fm Thom. .i. .ij. Ideo quẽadmodum peccata mortalia operis de necessitate oportet ea cõfiteri nõ solũ ĩ gñe: sed ivltima specie. Nõ em̃ sufficeret dicere se ꝑpetrasse luxuriã: sed ꝙ oportet ꝙ exprimat speciẽ luxurię: puta simplicis fornicatiõis vl' adulterij vel stupri: vel sacrilegij & huiusmodi. Ita etiã de cogitationibus deliberatis luxuriæ nõ sufficit cõfiteri se habuisse cogitationes turpes cũ consensu: sed etiam oportet ꝙ exprimat materiã ipsarũ: videlicet si erga coniugatã vl' solutã vel virginẽ: vel sanctimonialẽ vel mares & hmõi Et idẽ iudiciũ videt de cogitationibus morosis: vt. s. exprimatur qualitas personarũ erga quas animꝰ versatꝰ est Cogitatio aũt deliberata in vxorẽ propriã nõ est mortale sicut nec ipse actꝰ cõiugalis de se: & hoc nisi ita immoraretur in ea ꝙ pollutio in eam sequeretur in vigilia.

Pctũ cogitationis differt ab actu peccati.

§. VII. DE QVARTO GRADV LV

xurię quod est aspectus libidinosus. Matt. v. Qui viderit mulierẽ ad cõcupiscẽdũ eã: iã mœchatꝰ est eã in corde suo Vbi aug. Etiã si oculus visu cũ turpiter vel innupta concupiscitur adulteriũ ꝑpetratur. xxxv. q. v. qui viderit & sumit ibi adulteriũ impropriẽ. s. pro fornicatiõe fm glo. vl' alia specie luxurię. Itẽ Aug. in regula Aspectu ocꝰ & affectu aperiẽ & appetitẽ cõcupiscentia fœminarũ. Nec dicatis vos habere aios pudicos si habeatis oculos impudicos: quia impudicꝰ oculus impudici cordis est nũtius: & cũ sibi nuicem etiã tacẽte lingua aspectu mutuo corda nũtiãt impudica & fm cõcupiscentiã carnis alterutro delectãtur ardore: etiam in tactis ab imunda violatione corporibꝰ fugit castitas ipsa de moribꝰ. xxxj. q. v. nec solo Castitas aũt nõ amittit nisi ꝑ mortale: ergo & talis aspectꝰ est mortale. & Prouer. dr̃. Abominabilis est dño detegẽs oculũ. s. in alterum ad concupiscendũ luxuriose: sed nulluse fficit abominabilis dño: nisi ꝑp mortale: vt arguit VI. g̃ talis aspectꝰ ẽ mortale. Et notãdũ qa nõ dicit simpliciter qviderit mulierẽ: sed cũ ad ditione ad cõcupiscẽdũ. Nã põt qs aspicere multipliciter mulieres: qavl' a casu sine p̃meditatiõe vel ex cã rõnabili vt. s. cognoscat eã in effigie & discernat ab alijs: vel vt attentiorẽ red dat si loquif de vtilibꝰ: vl' vt cõsideras vanitatẽ ornatꝰ possit melius reꝑhendere: vl' ex q̃ dã honesto amore fm illud puerbiũ. Vbi oculꝰ ibi amor sicut pater respicit filiũ: & amicꝰ amicũ: & his nullũ de se pctm̃: vel vt ex pulchritudine creaturę exurgat in laudem creatoris fm illud Pś. xcj. Delectasti me dñe i factura tua qđ tñ est pfectorũ: impfectis aũt est periculosum: vel ex quadã curiositate, vt sciat factionẽ seu formã eiꝰ vl' ornatũ earũ quadã sensuali cõplacẽtia de pulchritudine eius sicut mulieres de Egypto asc̃ẽdebãt p muros vt videret trã seunrẽ Ioseph pulcherrimũ ꝙ sine pctõ veniali nõ est vel vt libidinose inardescat i cõcupiscẽtia eiꝰ & hoc ẽ aspicere ad cõcupiscẽdũ qđ est mortale. Et qđ dictũ est de viro erga mulierẽ: idẽ p totũ de muliere aspiciente virũ. Ex hoc ostẽdit q̃ grauiter & q̃ inumerabilr̃ peccãt q dieb' festiuis vel alijs discurrũt p ecclias vel vias ad procandum mulieres: vel philocapti in aliqua sequunt eã. Ad qđ em̃ nisi ad cõcupiscẽdũ libidinose. Qui tot pctã mortalia ꝑpetrãt q̃t diuersas cõcupiscẽtes aspicit: vel quot vicibꝰ vnã & eãdẽ sequẽtes diuersis tpibꝰ aspiciũt ad cõcupiscendũ. Ipse etiã mulieres perpẽdẽtes se adamari & ꝑcari quotiẽscũq; studiose se offerũt aspectibus amatorũ vt illis placeãt toties peccãt mortalr̃: etiam si nil turpe agerevellẽt cum illis. Et rõ est: qa fit occasio efficax ruinæ illoꝝ: & q occasionẽ dãni dat dãnũ q̃q; dedisse videt. eę de iur. & dã, da. c, si culpa

Mulieres aspiciuntur multipliciter

Sed qđ de illis q sub spẽ mortificationis spũalis faciũt corã se denudare mulieres toralr̃ sicut cõpertũ est aliqñ ĩ de faciẽ aligbꝰ ꝓtẽdẽtibꝰ sãitatẽ credo nõ posse excusari a morta tibꝰ nisi ꝑtõ. Et rõ huiꝰ est: qa hoc est ꝺ honestatẽ naturalẽ adeo daꝛ mut etiã primi cõiuges Adã & Eua post trãsgressionẽ ꝑcepti ieres nõ passi sunt seinuicẽ nudos videri sed fecerũt sibi perizo corã se. mata de folijs ficꝰ. i. cooptoria pudẽdoꝝ: vt patet Geñ. iij. & Valeriꝰ maximꝰ dicit ꝙ nõ erat fas patrẽ cũ filia simul balneari ne nudos seinuicẽ videret: cũ ñ essent. Etnici: vñ sola rõ naturalis hoc eis dictabat. Sed a rõ est ꝑp piculũ lapsus. Dauid tã sctũs aspiciẽs a casu mulierẽ lauãtẽ se nõ euasit crimẽ adulterij: quõ credẽdũ est: vt nõ incidat in laqueũ diaboli q studiose sibi laqum̃ parat? Qui amat piculũ incidet i illud. vt dr̃ Eccli. iij. Vñ & barnabas cũ videret Gentiles in quodã festo ludere mares cũ fœminis nudos: ita horruit opprobriũ hoc & periculũ vt malediceret eos: ex cuiꝰ maledictiõe secuta est ruina tẽpli vbi multi mortui sunt. Tertia rõ est ꝑpter scãdalũ. Nihil em̃ occultũ qđ nõ reuelef. Mat. x. Cũ aũt talia deueniũt in notitiã aliorꝝ præcipue facta a pśonis q̃ reputãt spũales generant magnum scandalũ cogitantibꝰ hoibꝰ peiora & de alijs personis vere honestis & bonis etiã fiĩa. Qui aũr scandalizauerit vnum de pusillis his expedit ei vt suspẽdat mola asinaria in collo eiꝰ: & demergat in ꝓfundũ maris. Matt. xviij. Ex pœna innuitur peccatũ mortale in scandalo inductiuo ad mortale vt hoc. Sed vt dicit ꝓpheta. Facies earũ venus vrens id est aspectꝰ earũ in facie est immittẽs quẽdã afflatum & instigationẽ libidinosam ĩ aspicientẽ: quãto magis aspectus turpidinũ earũ. Vnde & Leui. xviij. vbi prohibetur matrimoniũ contrahendum inter certas personas sub nomine aspectus turpitudinis earũ prohibet cũ dicit. Turpidinẽ eius nõ reuelabis: quasi ostendẽs ꝙ talis aspectus est inductiuus efficaciter ad cõmixtionẽ. Nõ est ergo hmõi vera mortificatio: sed deceptio diaboli: & Iaqueꝰ animarũ insipientum: & dici potest hoc vitium impudicitia.

§. VIII. QVINTVS GRADVS LV

Turpis cõfabulatio.

xurię est turpis cõfabulatio. .i. Cor. xv. Corrũpũt bonos mores colloquia mala. & Cypria. in lib. de virginitate ait Ipse cõcubitꝰ: ipe cõplexꝰ: ipa cõfabulatio. s. turpiũ quãtũ dedecoris & criminis afferat cõfitenr̃. Sed crimen ꝑportat mortale pctm̃: ergo & cõfabulatio. .i. locutio turpiũ ẽ mortale: qđ ait apls ad Eph. v. appellat stultiloquiũ & cõnumerat iter mortalia dicẽs. Ois aũt fornicatio aut immũditia aut auaritia aut stultiloquiũ nõ noiet̃r ĩ vobis: sicut decet sctõs. Et subdit ꝙ ois talis nõ habet hęreditatẽ in regno xp̃i q̃ nullꝰ priuaꝛ nisi ꝑ mortale: & de hoc nulli dubiũ est ꝙ q dicit ꝙ ba turpia & lasciua hac ĩtẽtiõe vt se vel aliũ ꝓpter ad luxuriã vel se mẽre delectãdi i locutiõe & cogitatione turpiũ et̃ mrimoniũ mortalr̃ peccat. põ. Lingua eoꝝ. s. talia psuadentiũ. gladiꝰ acutus. s. ad occidendũ animã suã & audientiũ, vt exponit Aug. de pœ. dist. .i. noli. Quinimo dicẽdo ꝙ ba honesta & bona: sed hoc fine vt ꝑ illa tandẽ induceret ad libidinẽ peccaret mortaliter: sicut & q dat eleemosynam vt cũ illa pśona valeat fornicari. Sed vbi talia ꝙ ba turpia dicunt ex quadã leuitate ad solatiũ: ꝓpter quis de se nõ videant mortalia: qa peccata oris fm Tho. ris. vñ ꝓmaxime iudicanr̃ q̃ ad grauitatẽ pctĩ ex intentione ꝓpse iudicãtis: ꝓpter qđ dicit Au. ꝙ rẽa lingua nõ facit nisi rea mẽs tamẽ per accidẽs posset esse mortale ibi rõne scandali seu ruinę inde sequentis in mẽte alicuius: vt cũ audiẽtes sunt debiles spũ: & ꝙ ba cẽnt multũ lasciua. Idem videt dicẽdũ de facientibꝰ vel cantantibꝰ cantilenas plenas lasciuię: & multomagis qñ ibi immiscẽtur etiã noia dei & sctorũ qđ pertinet ad notabilẽ irreuerentiã dei & sanctorũ. Sed audientes libẽter talia non tñ ex quadã leuitate & solatio vano: sed etiã delectationẽ deliberatã in tali materia audita quærẽtes non videtur posse excusari a mortali: sicut nec a delectatione

delectatione morosa turpis cogitationis cum ex auditu sequãtur talia ꝑcipue mẽtibꝰ infirmorũ: nisi forte hoc foret inter cõiuges. Si ergo cõtingat ꝑter intẽtionem talia audiri vitare debẽt: vel saltẽ dissplicentiã mentis habere. Mediatores aũt in hmõi turpibꝰ q portãt ambasiatas de talibus materijs: siue viri siue mulieres: vel qui psuadent: vl' q deferũt literas scienter ijstis etiã honesta cõtinẽtes: sed ad cõtrahẽdã malã amicitiã: nulli dubiũ ẽ qn peccẽt mortaliter. Digni em̃ sunt morte æterna. videlicet nõ solũ qfaciũt hmõi: sed etiã q cõsentiũt faciẽtibꝰ. Ro. .i. Vnꝰ aũt̃ modus cõsensus est per cooperationẽ: vt hic & multo magis mittentes ipsas literas & scienter recipientes & legẽtes.

De mediatoribus luxurianti um.

§. IX. SEXTVS GRADVS. LVXV

Turpis ꝓtractatio.

rię est libidinosa cõtractatio: quæ. s. fit p oscula amplexus cõtactus manuũ vel aliarũ partiũ corpis. Hãc apls noiat turpitudinẽ cũ ait ad Eph. v. Ois fornicatio aut immũditia aut turpitudo nõ noief in vobis. Vbi glo. Turpitudo vt in osculis: amplexibꝰ & hmõi: oia talia sũt peccata mortalia quãdo fiũt ex libidine extra matrimoniũ. Vñ apls ibi subdit. Ois fornicator aut immũdus nõ habet hęreditatẽ in regno christi & dei. Non aũt resumit de turpitudine & stultiloquio & scurrilitate: qa sub illis. s. fornicatiõe & immũditia includunt. Intãtũ em̃ sunt pcta amplexꝰ oscula tactꝰ & stultiloqa inquãtũ ꝓcedũt ex luxuria q̃ i fornicatiõe & immũditia notant fm Tho. ꝙ cuiꝰ maiori declaratione dicit Tho. ñ. q. cliij. ar. iij. ꝙ aliqd põt eẽ pctm̃ mortale dupl'r vno mõ fm spem suã: & hoc mõ oscula ãplexꝰ vl' tactꝰ fm suã rõnẽ non noiant pctm̃ mortale. Põt hęc fieri absq; libidine vel ꝓpter cõsuetudinẽ ꝓtẽvl' aliqñ necessitatẽ vl' ob aliquã rõnabilẽ causam. De more em̃ est in aliquibꝰ locis vt nõ solũ viri viros: sed etiã viri mulieres: ꝑcipue cõsanguineas suas cũ de nouo aduenit̃ vel visitãr amplexãtur: & manꝰ mutuo cõtingat & osculenr̃: sicut & Iacob patriarcha osculatꝰ ẽ Rachaelẽ adolescẽtulã amore cuius vt cõsanguineã. Necessitas qñq; compellit & tãgere totũ cor pꝰ: & etiã secretiora naturę: vt medicꝰ infirmã i tali ꝑte. Causa alia rõnabili: vt ẽ cũ daꝛ osculũ pacis i ecclia esto ꝙ nõ fiat a viris erga mulieres: talia nõ sũt pcta desq̃ posśit supuenire & tentatio & mala intẽtio: sed ꝺ erit ꝑ accidẽs. Alio mõ dr̃ aliqđ esse pctm̃ mortale ex cã sua: sicut ille q dat eleemosynã vt iducat aliquẽ i hęresim mortaliter peccat ꝓpter intẽtionẽ corruptã. Dictum aũt est supra ꝙ nõ solũ cõsensus in actũ: sed etiã cõsensus in delectationẽ peccati mortalis, est peccatũ mortale. Et ideo cũ fornicatio sit pctm̃ mortale & multo magis aliæ species: ꝓpis est vt cõsensus in delectationẽ taliũ pctoꝝ est mortale. Et ideo cũ osculum: amplexus: & tactus fiunt ꝓpter hmõi delectationẽ extra matrimoniũ, habenda sunt mortalia: qa sic sunt libidinosa. Et qui pmittit hęc sibi fieri ab eo quę ꝑsimat ad hoc moueri amore libidinoso, mortalr̃ peccat: qa facientẽ & cõsentientẽ ꝑ̃ par pœna cõstrigit: vt dr̃. ij. q. .i. notũ. cũ gl. Sed q pmittit hoc sibi fieri credẽs talẽ moueri ex dilectiõe fraterna seu honesta amicitia: seu quadam humanitate seu more patrię: nõ peccat: q̃uis hoc faciẽs ex libidine moueret̃: & ꝑ ꝓis mortalr̃ peccaret: & hoc quo ad osculum amplexꝰ: & dãdo alter alteri manũ vt moris est: qđ tñ periculosũ est. Et ideo cauendũ est ab his inter virũ & mulierẽ etiã religiosos. Bonũ est inquit apls. .i. Cor. vij. mulierẽ nõ tangere. Nãvt dr̃ Eccli. xiij. Qui tetigerit picẽ cuifilis est mulier inquinabit̃ ab ea. Vnde & Leo papa & sanctus cũ manꝰ eiꝰ mulier ex deuotione osculata fuisset, indicit in grauẽ tẽtationẽ carnis, ꝓpter qđ manũ ipsam scandalizãre absc̃idit: sed virgo Maria miraculose restituit. Cũ etiã reprehẽderet quẽdã fratrẽ corã beato Iordano magistro ordinis ꝓdicatorũ ex eo ꝙ quędã mulier ex deuotiõe tetigisset manũ eius: sed ille se excusans diceret: ga mulier bona & sctã esset. Rñdit beatus Iordanꝰ. Terra vtiq; bona est, & aqua bona, & tñ ex vtraq; se cõtingẽte fit lutũ. Permittere aũt se tãgi in mẽbris genitalibꝰ: nisi sint cõiuges: vel nisi subsit cã necessitatis vt infirmitas & hmõi: credo non posse excusari a mortali cũ istud nõ fiat cõiter nisi ex amore libidinoso. Et credere ꝙ hoc fiat pura intentiõe est fatuitas nõ simplicitas. Et multo magis hoc faciẽs: qa periculose se exponit pctõ. Luxurię ponens ignẽ in paleis. Et q̃uis ꝓdicta. s. oscula, amplexus & tactus nõ impediãt bonũ prolis generãdę & educãdę: & qa ex his ꝓcise nõ põt

Mortale dicit excausa

Tãgere genitalia.

Peccã osculum amplexus & tactus turpis

sequi gñatio: tñ ipsa ꝓcedũt ex libidine q̃ est radix hmõi ꝑ̃dimẽti: & fm hoc. .i. inquãtũ libidinosa sunt mortalia & nõ aliter fm Tho. vbi. s. Dixit em̃ Vlri. in quodlib. & ĩ sum. sua ꝙ ꝓpterea apls ꝓsq; reprehendit hmõi vitia. s. turpitudinẽ: vt i tacibꝰ, osculis, stultiloquiũ & scurrilitatẽ: cõnumerãs ea inter pcta mortalia manifesta: qa & ipsa talia sunt cũ procedũt ex libidine, subdit. Nemo vos seducat inanibꝰ ẏbis ꝓpter hoc venit ira dei i filios diffidẽtię. Qđ dicit ꝓpter quosdam q̃ nũc forte partim pẽdebãt hmõi vitia: sicut & nũc sunt aliqui turpes hmõi ãnihilãtes. Probat hoc idẽ p auctoritatẽ christi. Quividerit inquit mulierem ad cõcupiscẽdũ eã &c. Vbi dicit Beda ꝙ visus accipit ibi ꝙ omni motu ad delectationẽ veneream. s. extra matrimoniũ. Et cõcludit ipse Vlricus ꝙ ista esse mortalia tenẽdũ est oino: non tã̄ q̃ opinio de qua aliter sentire liceat: sed tã̄ veritas ad fidẽ ꝓtinẽs sicut omnia quæ ꝓtinent ad bonos mores: & qui pertinaciter assereret cõtrarium esset hæreticus, quia est contra scripturam a sanctis expositã.

§. X. SEPTIMVS GRADVS LVXV

Cõsummatio operis.

rię est consummatio libidinosi operis de q̃ apls ad Gal. v. Manifesta sunt opa carnis q̃ sunt fornicatio, adulteriũ, immũditia, impudicitia, luxuria &c. Et subdit. Qui talia agũt regnũ dei nõ cõsequẽtur. Aug. etiã in li. de igne purgatorij ponit inter pcta mortalia q̃ ducũt ad gehẽnã forni cationẽ: qđ ẽ min' ĩ genere luxurię: vt patet distic, xxv. §. als aũt ea. Et nota ꝙ in Cle. de hæreticis, c. ad nostrã, vnus ex articulis Beghardoꝝ dãnatꝰ ꝓ hæresi est ꝙ osculũ mu lieris ẽ mortale posit pctm̃. s. primoꝝ: parcẽdũ cũ ad hoc nõ bene inclinet natura: sed actus carnalis pctm̃ nõ est: maxime cũ pmiõis tẽtatur exercẽs: & hoc qa natura ad hoc ic liner. Sed vtriq; begha. est falsũ & hæreticũ: vt habef in dicta Cle. & declaraf tbi doc. qđ ĩ glo. ꝓ Io. and. Primũ em̃ nõ est simpl'r verũ. Nã osculũ osculi mulieris põt esse cũ pcto & sine pcto. Si cũ fiat ex libidie mulie & extra matrimoniali cõiunctos erit pctm̃ mortale: als nõ ris sit vt. ẽ. dictũ ẽ. Nam si fiat ex more patriæ & honesto amore peccatũ nõ erit peccatũ. Sil' r inter cõiuges ex amore carnali ꝺ siant morta vt i actu cõiugali nõ est pctm̃ saltẽ mortale. Rõ aũt q̃ assignat est falsa. ſ. ꝙ natura nõ inclinet ad hoc. Natura enim ordinat illa ad actũ carnalẽ consummatũ vt in finẽ. Sicut aũt natura ordinat aliqd in ꝓpriũ finẽ: ita etiã inclinat i oĩa ordinata de se ad illũ finẽ. Sicut em̃ grauitas rei grauis inclinat illam rem ad esse deorsum: ita etiam inclinat illã ad descendẽdũ deorsum. Cũ ergo natura intẽdat consummationẽ actꝰ venerei: qa ex eo sequit gñatio & oscula ordinent & inductiua sint ad cõsummationẽ opis: ideo in coniugio legitimo qđ est fm naturã etiam speciei, i. fm rõnẽ oscula & hmõi pñt esse sine pctõ. Itẽ dato etiã ꝙ natura ad hmõi nõ inclinaret: adhuc rõ nõ cõcluderet. Si em̃ aliquid eẽt mortale ad qđ natura nõ inclinet: g̃ ieiunare: peregrinaris & alia opera pœnalia facere, credere in deũ vnũ & trinũ essent mortalia: cũ natura ad ista nõ inclinet qđ est absurdũ. Sed fm sil' r est falsum & hæreticũ. Nã fornicatio est actꝰ carnalis: & sp est mortale pctm̃: vt patet ꝙ apls ad Gal. v & Et Aug. dicit. xxv. disti. §. als aũt ea, &. xxxj. q. .i. prędicãdũ. qđ ꝑleni', ſ. declarabitur. Quãuis aũt natura gñis inclinet ad cõmixtionẽ maris & fœminę simpliciter, i. fm sensualitatẽ q̃ est cõis nobis & bestijs: nõ tñ natura speciei ꝙ quã hõ est differẽs a brutis qđ ẽ fm rõnẽ: sed inclinat ad hmõi actũ, put debito mõ exerceat, ſ. p cõiugiũ. Et alio mõ exercitat̃ talis actus ẽ cõtra naturã. i. rõnẽ naturalẽ: vt. ſ dicef. Et in cõiugio quidẽ talis actus venereus duobꝰ modis est mortale pctm̃ vno mõ corpea. ſ. qñ ꝑmittit̃ debitũ vas vñ generatio seq nõ põt: aut studiose fundit semẽ: & mortuus est. Gene. xxxviij. Et de hoc etiã. xxxij. q. vij. adulteri. In alijs aũt modis incongruis: seruato tñ debito vase: q̃ talis, vis de se nõ sit mortale: põt tñ ibi esse mortale ꝓpter motũ effrenatę libidinis. Et hoc ẽ qđ dicit Al. ꝙ pñt eẽ signa mortalis cõcupiscẽtię: & ideo detestãda in quęrẽte hmõi. Alio mõ mẽte: cũ. ſ. excedit limites matrimonij. i. cũ intentionẽ deliberatã habet ad alia pśona q̃ cõiugẽ: vel ita effrenatę rapit ad actũ: ꝙ etiã si vxor nõ esset cũ illa vel alia tñ libidinẽ suã expleret: & hoc mortale i ipso nõ in cõsorte qui hoc non intẽdit. Tales videf fuisse seprẽ mariti. Sarę vxoris Tobię iunioris q ob hoc strãgulati fũt a diabolo: vt habef Tob. vij. & sic põt itelligi illud Hiero. Nihil

Actus cõiugalis mortalis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

intereſt ex qua cā honeſta quis inſaniat. Vñ Sextus phs in ſentē. inquit. Adulter eſt ois in vxorē ſuā amator ardētior xxxij. q. iij. c. origo. Glo. Adulter. i. ad ſimilitudinē adulteri ſe habet diſponens ſe illa vt etiā ſi non eſſet vxor. Si aūt infra limites matrimonij exerceat talis actus cauſa delectationis eſt de ſe venieale. vt. xxv. diſt. §. al's aūt ea ſed in cauſa generādę proſis vel cauſa reddēdi debitum alter alteri vt tenet cū pōt: tunc nullum peccatū: vt dicit Augu. xxxij. q. ij. quic quid inter ſe. Item nota q cū omnes prędicti gradus luxurię concurrant ſucceſſiue & immediate in aliquo pctō luxurię ſine interpoſitione temporis: oēs habentur pro vno pctō mortali: qđ tanto grauius eſt quāto plura occurrunt. Sicut ſi quis in cogitatione fornicationis moroſe delectet: demū in actū aſſentiat: & cū tali ꝓpoſito aſpiciat in aliquam libidinoſe alloquatur turpia vt eam inducat oſculetur: & demū eam cognoſcat vnum mortale eſt. Sed ſi diuerſis temporibus interpolatis alijs hoc faciat quodlibet p ſe erit mortale: vt ſi moroſe delectet: & aliaui ce de eodē vitio cogitatione occurrēte aſſentiat: & alio tē pore vidēs pſonā in quā mēte cōſentit libidinoſe aſpiciat &c. erunt diuerſa peccata mortalia. Figuratur autē ipſum opus luxurię ſicut & quodlibet aliud pctm mortale opere cōmiſſū p adoleſcentē mortuū extra portā delatū: vt dicit beatus Aug. Porte enim animę ſūt ſenſus corporis. Operi aūt pctī addit beatus Aug. aliū gradū. ſ. aſſuefactionē ad ipm prauū opus figuratū p Lazarū ſepultū. ſ. mole malę conſuetudinis. de pce. di. ij. ſicut. Addit Greg. in Moral. tertium. ſ. obſtinationē in ipſo vitio: & hoc per excuſationes ſuas & adulationes aliorū figuratum per quartū mortuū chriſto nūtiatū: ſed non reſuſcitatū. Et ſic ignis paulatim creſcendo cōburit totū tēplū corpus & animā. Ignis autē nunquā dicit ſufficit. Prouer. penul. de gradu in gradū creſcit: vt dicatur. Incenderunt rgni ſanctuariū tuum &c.

Quādo gradus luxurię ſit vnū vel plā peccata

§. XI. TERTIO ET VLTIMO VI,

dēdum eſt de eius læſione q ſequit. Hęc eſt autē læſio & nocumētū: qa ſicut iſtud templū fuit p ignē totaliter deſtructum: ita templum rationale ꝑ vniuerſaliter deſtruitur per ignē luxurię. Vnde de hoc ꝓprie dicitur Iob. xxxj. c. Ignis eſt vſq ad perditionē deuorans & eradicans oia germina ſcilicet bonorū temporalium & ſpiritualiū. Cōſumit em

¶ Primo temporalem ſubſtantiam.
¶ Secundo mundialem gloriam.
¶ Tertio corporalem vitam.
¶ Quarto mentalem intelligentiam.
¶ Quinto quietem & munditiam.
¶ Sexto ſpiritualem gratiam.
¶ Septimo ducit in ęternalem gehēnam.

Luxuria ledit tpalia bona

Primo cōſumit tēporalē ſubſtātiā. de quo Prouer. xxix. Qui nutrit ſcortū pdet ſubſtātiā. Exēplū de filio prodigo qui diſſipauit ſubſtātiā ſuā viuēdo luxurioſe: vt habetur Luc. xv. O quot & quanta expendūtur in hmōi miſerijs. Et vbi deberent hoies pauperibus erogare vt per hęc poſſent recipi per eleemoſynas in ęterna tabernacula: vt admonet Chriſt⁹: ipſi p abuſum taliū prępārant ſibi ætērna tormenta reddituri dño rōnē de hoc ꝙ de bonis ſibi adeo collatis ſe occidunt: alios in peccātis nutriūt & pauperib⁹ quaſi illa rapiunt. Sed o luxuria cōſumit mundi gloriam ſeu famā. Maxime autē hoc vitiū infamat hominē. Vnde & Grego. dicit in lib. moral. ꝙ peccata carnalia ſunt maioris infamię q cętera vitia. Salomon fuit valde glorioſus & famoſus in mūdo: ita vt oēs deſiderarēt videre vultum eius: ſed per luxuriā deturpauit & offuſcauit omnē famā ſuā. Propter qđ dr Eccli. xlvij. narrata gloria eius. Inclina ſti femora tua mulieribⁿ: poſuiſti maculā i gl'ia tua. Et in quibuſdā ciuitatib⁹ habeꝫ ſtatutū & valde rōnabile ꝙ luxurioſos pręcipue i genere ſacrilegij: ſ. cū monialibus vel ſodomię non debēāt ciues admittere p ſcrutiniū ad officia & dignitates: vnde ſequit honor & gloria in vita iſta. De nullo etiā vitio hō ita erubeſcit ſicut de hoc: ita ꝙ vix audeat cōfiteri ex cōfuſione.

Lędit fama.

Lędit vitam.

Tertio conſumit vitā Seneca. Plures occidit voluptas q gladius. Et quidā ſapiens eam deſcribēs ait Luxuria eſt immoderata carnis petulātia: dulce venenū: importuna lues: pnicioſa potio: q corp⁹ humanū debilitat & virilis animi robur eneruat. Vnā ex rōnibus quare antiqui patres tātū viuebāt & robuſti: nūc aūt paruo tpe & pleni debilitate: hanc eſſe puto: ꝙ erāt magis cōtinēres: tarde contrahebāt matrimoniū: interim ſeruando caſtitatē. nūc aūt a puericia incipiūt pleni eſſe luxurijs nimis cito cōtrahūt matrimoniū: ſed ſi differunt ppetrāt innumera mala. Quidā in magna dignitate cōſtitutus dedit⁹ luxurijs cū meretrice: inuēt⁹ eſt mortu⁹: vt narrat chronica Martiniana. Amō ex amore turpi luxurioſo infirmatus eſt grauiter. ñ. Reg. xiij. Et ſi'r filij⁹ prælecti Romani infirmat⁹ quē ob libidinē quā ſequi volebat ſuffocatū a diabolo reſuſcitauit Agnes virgo & martyr ſctiſſima: vt ſcribit Amb. Quot toxicanf. Quot violēter occidunf. Quot infirmanf. Quot detrūcanf. Quot inſatuanf. Quot i vita pnitia dño in punitionē priuāf. Certe innumeri. Quarto cōſumit mētale intelligentiā. Pō. Supcecidit ignis. ſ. luxurię. & nō viderūt ſolē. i. lumē rōnis: vñ de ſenibus luxurioſis q ſuſierūt Suſannam ad nefariū opus ſecū trahere dr Daniel. xiij. ꝙ auerterūt oculos ſuos. ſ. mētis ne viderēt cœlū neq recordarent iudiciorū iuſtorū. In huiⁿ figurā legitur ꝙ ſamſon poſtq adamauit. Dalilā decept⁹ ab ea excęcatus eſt iudicū. xvj. Sic qui deuincif a cōcupiſcētia carnis abſtract⁹ & illeca⁹ & quaſi decept⁹: excęcaf a dęmonijs vt nō cōſideret offenſam dei: & mala multa incurrit Vñ & Seneca in ꝓlogo declamās ait. Nihil eſt tā mortiferū in gentijs q luxuria: ſigdē rōnē pturbat: intellectū hebetat: memoriā eneruat: obliuionē i mittit: errorē ifundit: ignoratiā inducit: & hoiem q ſi beſtiā facit. Phs etiā dicit in. vj. Ethicoꝝ ꝙ intantū aā⁹ ille venere⁹ rationem abſorbet ꝙ impoſſibile eſt aliquid intelligere in ipſa delectatiōe tali.

Lędit mentis quietē.

Quinto cōſumit quietē mētis & munditiā. dr Prouerb. xxij. Qui diligit cordis munditiam diligeꝫ a dño: ſed certe etiā corpis mūditiā diligit dñs: vt patet p ea q ordinauit i veteri lege: ex qua imūdi corpe arcebant a tēpli ingreſſu & in nouo tractaturi aliqd ſacrū: nō niſi mundatis ſeu lotis manib⁹ hoc audēt: ſed luxuria tollit vtrāq mūditiā pl⁹q̄ alia vitia. Mentē em implet varijs paſſionib⁹: & inquietudinibus ſuſpitionum & vitijs. Vñ Hiero. in lib. ꝯ Iouinianū ait. Amor formę mulieris rōnis obliuio eſt & inſanię proximus: minimeq cōueniēs aio ſapientū: altos & generoſos ſpūs frangit: & de altiſſimis cogitationib⁹ ad humiliꝫ detrahit. querulоſos: iracūdos: temerarios: dure imperioſos & ſeruilr blādos facit: & cū fruēdi cupiditate ſitiabili flagrat plura tpa lachrymis & q̄ſtionibus perdit. Hęc ille Mūditiā corpis tollit: & hoc eſt qđ ait apl's. ſ. Cor. vj. Oēm pctm qđ fecerit hō extra corp⁹ ſuū eſt: q aūt fornicaf i corpus proprium peccat qa videlicet nō ſolū facit aiam imūdā vt alia pcta: ſed etiā corp⁹ illud offēdit idebite reſoluēdo vñ nō ſolū polluti pctō luxurię debēt abſtinere de neceſſitate a cōione: ſed etiā polluti nocturno ſomno mouentes dimittere ꝓpter imunditiā & hebetudinē mētis qđ nō dr de alijs ita. Sexto cōſumit gratiā. Tollit em gratiā omnis virtutis: gr̄am ordinis: gratiā datā gratis. Nō requieſcet mirgracait dñs Noe) ſpūs meus i hoie i ætern̄u. i. gratia ſpūſcti tuam. vñ, pcedūt virtutes: et hoc qa caro eſt. i. carnalis & luxurioſus ſicut tpe diluuij. Gen. vj. Nulla virt⁹ verapōt ee ſimul cū luxuria: ſed ſimul oēs corruūt. Nullus luxurioſ⁹ pōt recipere gratiā ordinis: nec deberet ordinari. In cuiⁿ figurā pcepit dñs q ſcabioſus nō accederet ad miniſtrādū in tēplo nec hernioſus qđ exponit Greg. in. c. paſtoralis, dicēs ſcabioſum ſignificare luxurioſum corpore. Scabies enim ꝓcedit in corpore ex ardore nimio interiori, Hernioſus ſignificat luxuriā mētis. Tales nō debēt ordinari: vt habeꝫ di. xlix. c. hinc etenim. Sed & deditiꝫ hmōi vitijs nō poſſunt miniſtrare niſi cū dānatione ſui. Et ſi ſūt notorij vel accuſati in iudicio deberēt priuari, officio & bñficio. Frequēter etiā priuaf quis gr̄a gratis data p hmōi vitiū. Vñ narrat Greg. in lib. Dialogoꝝ ꝙ cū qbuſdā prędicatib⁹ veritatē fidei cū fuiſſent abſciſſę lingua Gothis ifidelib⁹: poſtea loqbanf ſicut ſi eas haberēt miraculoſe: ſed vnⁿ eoꝝ ꝓpter lapſum carnis ſubito amiſit tale donū. Septimo cōſumit aiam & poſtea corpus in gehennā: niſi de hac vita pœnitentiam agant: vnde Apoc. penu. dr. Fornicarijs mędacib⁹ veneficis & homicidis pars illoꝝ in ſtagnum ignis & ſulphuris. Et Iudę. j. c. Subintroierūt quidā hoies impij gratiā dei noſtri in luxuriam trāſferentes & paulo poſt. Sicut Sodoma & Gomorra: & finitime ciuitates ſimilmō exfornicatę & abeūtes poſt carnē alterā ſaltē ſunt exēplū ignis ætērni pœnā ſuſtinēs. &. j. Cor. iij. Qui violauerit templū dei. i. aiam per luxuriā: diſperdet illū deus. i. ꝓ diuerſas partes perdet aiam:

Consumit mirgra

Consumit mirgra

aiam: & poſtea corpus mittēdo in gehennā. Et Aug. dicit ꝙ quicūq; ſenſerit in ſe aliqđ capitalium dñari: vt fornicationē: adulteriū: homicidiū: & alia hmōi: ęterna illū flāma trucidabit. di. xxv. §. al's autē ea. Exemplum aliquod.

¶ De ſimplici fornicatione Capitulum. II.

Pctm ꝯ naturā diuidit in quatuor alia vitia que puniūtur vltimo ſupplicio in. l. cum vir nubit i fœminā. C. ad le. iuliā de adul. & ibi Bar. & Bal.

POST TRACTATVM DE luxuria in gñali: nūc videndū eſt de ſpecieb⁹ eiⁿ ſingulis: & ponunf eſſe quinq. xxxvj. q. j. lex. §. cū ergo. ſ. fornicatio: ſtuprū: adulteriū: inceſt⁹: raptⁿ. Adde & vitiū ꝯ naturā qđ diſtinguif i quinq ſpēs vl modos. ſ. molliti: ſodomiticū: beſtialitatē: & aliū modū innoiatū: cū. ſ. vir nō vtif mō naturali muliere. Hoc autē vitiū cōtra naturā ꝓpterea ibi nō cōnumeraf i illa prędicta aſſignatiōe: qa ſolū ibi ponunf illę q humanę naturę nō repugnāt vt eſt vitiū ꝯ naturā ſm Tho. Adde etiā ſacri legiū qđ facit ſpeciē de p ſe: ſed ibi nō cōnumeraf: qa ſm Tho. pōt in diuerſis ſpēbus prędictis reperiri. Nā ſi abutat⁹ tur perſona cōiūcta p ſpūalē cognationē: vt cōmatre: vel filia ſpūali: erit ſacrilegiū ad modū inceſt⁹. Si abutaf ſtā monialī cū ſit chriſto deſpōſata: erit ſacrilegiū admodum adulterij. Et inquātū eſt ſub patris ſpūalis cura conſtituta erit ſacrilegiū ad modū ſtupri. Et ſi violētia iferaf: erit raptus ſpūalis. Oportet āt diſtincte cōſiteri has ſpēs. Et ſuffi cientia hoꝝ ſic aſſignat. b. Tho. ñ. ij. q. cliij. arti. j. Pctm luxuriæ in hoc cōſiſtit ꝙ aliqs delectatione venerea vtitur non ſm rectā rōnē. Et ga ſpēs luxuriæ ſumit nō ex circūſtātijs: qa inquātū hmōi nō dāt ſpēm actus: ſed ab obiecto qđ eſt materia actus: iō oportet ſpēs luxurię aſſignari ex pte materiæ q pōt rōni recte nō ꝓuenire. Et hoc pōt eē dupliciter. Vno mō qa habet repugnātiā ipſa materia ad finē venerei aā⁹. Et hoc dupliꝫ: qa aut inquātū impediť gñatio, plis: & ſic eſt vitiū ꝯ naturā: qđ eſt in oī actu Venereo ex quo gñatio ſequi nō pōt. Aut inquantū impediť debita educatio & ꝓmotio, plis & ſic eſt fornicatio. ſ. ſimpliciter ſoluti cum ſoluta: puta cū meretrice: viduaꝫ vel cōcubina. Alio mō materia venerea inquātū exercet actus venereus pōt eſſe nō conueniēs rōni recte per cōparationē ad alios hoies. Et hoc dupliꝫ. Primo qdē ex pte fœminæ ipſi⁹ cui quis cōmiſceť: qa. ſ. ei debit⁹ honor nō ſeruaf: & ſic nō eſt inceſtus q eſt abuſus cōſanguineārū vel affiniū. Sed o ex parte eiⁿ in cuiⁿ ptāte eſt fœmina: & hoc tripliciter: qa aut eſt in ptāte viriſui: & ſic eſt adulteriū: aut in poteſtate patris: & ſic eſt ſtuprū. ſ. illicita deflorationi virginū: ſi tamē violētia nō inferaf. Si aūt violētia inferaf fœminę vel parentib⁹ erit raptⁿ. Si aūt habeat votū cōtinētię: vt moniales vel beguinę vel clerici & religioſi: & ſic erit ſacrilegiū: qđ tñ reduci pōt ad aliquā pdictarū ſpecierum vt dictū ē: tñ diſtincta ſpēs eſt. Idē ſi in loco ſacro cōmittat q̄ſcūq luxuria. Diuerſificatur aūt iſta ſpēs ex parte ſœminę magis q ex pte viri: qa in actu venereo fœmina ſe habet vt patiēs & p modū materię: vir aūt p modū agētis. Et p̄dictæ ſpēs aſſignanť ſm diffęrētiā materię vt dictū eſt. Et q̄uis diuerſitas materiæ ſolū nō diuerſificet ſpēm: tñ diuerſitas iſta aſſignata ſm materiā, ꝓpterea diuerſificat ſpēm: qa habet in ſe annexā diuerſitatē formalē obiecti ſm diuerſos modos repugnātię ad rōnē. Itē nō eſt incōueniēs ꝙ in eodem actu repianť diuerſoꝝ actuū deformitates ꝯ diuerſas virtutes: & ſic adulteriū eſt ſub iniuſtitia & ſub luxuria. Pūt ēt aliqñ eſſe diuerſę ſpēs luxurię in eo actu: vt' ſic ꝓiugat⁹ cognoſcat monialē virginē & cōſanguineā ſuā rapiēs de monaſterio: ſic erūt ſimul adulteriū: ſacrilegiū: inceſtⁿ: ſtuprū: & raptⁿ. i. vnā pctm habēs deformitatē oim dictoꝝ pctoꝝ ex illis circūſtātijs neceſſario cōfitēdis. Itē actus circūſtantes actū venereū illiciti i matrimonio vel extra vt oſculatę⁹ & hmōi pertinēt ad impudicitiā. Hęc oia Tho. vbi. §.

§. I. DE FORNICATIONE IGI

tur quę ē pria ſpēs luxurię. Notādū qđ ait Pē. lxxij. Perdidiſti oēs q fornicanf abs te. Perdidiſti. i. pdes tu deⁿ. Vtiť præteritio ꝓ futuro ſm morē: ꝓpheticū, ꝓpter certitudinē rei. Perdes. ſ. morte ętera oēs indiſtincte ſine acceptione pſonaꝝ: q fornicanť vel corpaliť p luxuriā: vel ſpūaliter p ydiā: vel criminaliť p quācūq culpā. abs te. i. abſtra ris & illecti tpalib⁹. Hęc Hugo cardinalis. Ex quib⁹ verbis tria poſſunt elici ad declarationē materię fornicationis.

¶ Primo fornicatio multipliť ircurriť: ibi oēs q fornicanť.

¶ Sed o dānatio certitudinaliť promittiť ibi. Perdidiſti.

¶ Tertio ſubtractio dei ſpūaliter ſubſequitur: ibi. abs te.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM.

Sciendū ꝙ fornicatio in ſcripturis dr idololatria vel inſi delitas aliquando ex eo ꝙ aia recedat per intellectū a deo adhęrens falſitati et errori. Et de hac reprehēditur populus antiquus Iudeorū qui ſæpe idololatrabat: vnde dicit Oſeę. iiij. Fornicati ſunt a deo ſuo. ſ. Iſraelitę per idolatriā. &. j. Para. v. fornicati ſunt poſt deos pplorū. ſ. Iſraelite & Iudicū. viij. Fornicati ſunt cū Baalim: qui erat idolum Gētiliū. & Sap. xiij. Initiū fornicationis exqſitio idolorū & cū Ezechiel de fornicatiōe illiⁿ populi loquiť precipue Eze. xvj. ꝙ totū. de hac intelligiť Aug. ad idē dicit. Idolatria & qlibet noxia ſuperſtitio fornicatio ē, xxviij. q. j. idolatria. Et i ea. q. c. ſeq. dicit idē Aug. Nō ſolū mechatio eſt illiⁿ qui carnē ſuā cōtaminat: ſed etiā qui ſimulacrū facit mœchaf. De his nō ē dubiū: qa pditiſti oēs q ſic fornicantur. Sed o fornicatio dr large & moraliter q̄ſcūq culpa mortalis inquātum p eā quis recedit etſi non fide: tñ affectu a deo legitimo ſponſo animę. Vnde dicit Aug. ꝙ auaritia & qlibet culpa qua aia aberrat a lege dei fornicatio dici pōt. xxviij. q. j. idololatria. Et de hac pōt intelligi illud qđ dicit dñs ꝑ Hie. iij. c. Tu aūt fornicata es cū amatoribⁿ multis: rñ reuertere ad me & ego ſuſcipiā te. Aia cū tot fornicaf amatoribⁿ q̄t creaturas inordinate & ſupra deū: diligit. Hāc fornicationē ſpūalē ſignificat fornicatio Samaritanę: q poſt q̄nq viros cōcubina erat cuiuſdā: vñ xps dixit. Hinc quę nūc habes nō ē tuⁿ vir. Io. iiij. Sic aia tpe puericię habet vt legitimos viros q̄nq ſenſus: q̄rū iſtinctū ſequiť ſine pctō antecq̄ hēat vſum rōnis: ſed cū puenerit ad vſum rōnis: ſi nō adhęret deo ide efficiť pcubina diaboli adhęrēs errori & fornicaf a deo. Sed deⁿ imittit aliqū tribulationes circa tpalia: vt ſic recedat ab amatoribⁿ: & accedat ad chriſtū virū legitimū: ſm illud quod dicit Oſeę. ij. Ecce ſepiā viā tuā ſpinis: & ſequeť amatores ſuos & nō inuenier &c. Et dicet reuertar ad virum meū priorē. Tertio proprie dicit fornicatio actus venereⁿ fornicario inter ſolutū & ſolutā: q̄uis etiā aliqñ largius noie fornicationis intelligaf ois actⁿ luxurię vt illud. ſ. Cor. v. Audiť intervos fornicatio q̄lis nec inter gētes: & tñ illd' ꝓprie erat inceſtⁿ vñ ad maiorē diſtinctionē dr hęc fornicatio ſimplex iter ſolutū & ſolutā. Et de hac ſicut de alijs duabus verificatur illud. Perdidiſti, oēs q fornicāt⁹: vñ Heb. xiij. Fornicatores & adulteros iudicabit deⁿ. ſ. ad mortē ętērnā. Sed tria ar gumēta videntur eſſe in cōtrariū. Primū: qa deⁿ nō ꝓcipit aliqd ꝙ ſit mortale pctm: ſed deⁿ ꝑcepit Oſeę ꝓphę dicēs. Vade ſume tibi vxorē mulierē fornicariā: & fac tibi filios fornicationū: ergo fornicatio nō eſt pctm. Sed m eſt quia omne pctm morrale cōtrariatur charitati: ſed iſtud nō cōtrariatur charitati: quia nec charitati dei cū nō ſit directe contra deū: nec charitati proximi: qa ꝓ hoc nulli homini fit iniuria. Et Amb. etiā dicit. Omnis ſumma Chriſtianę diſciplinæ in miſericordia & pierate cōſiſtit: quā q habet etſi lubricū carnis patiatur, vapulabit ſed nō ꝓbit: ergo fornicatio nō eſt mortale. Tertiū eſt qa Iſid'. dicit. xxxiij. chriſtiano. Chriſtiano nō dicā plurimas: ſed nec duas hę ſil' licitū ē: ſed vnā tm: aut vxorē: aut ſi cōtīx deeſt loco eiⁿ ꝓcubinā: ſed in ꝓcubinatu eſt fornicatio ſimplex. ergo &c. Qđ dictū eſt fornicationē eē pctm absq dubio tenendū eſt ſm Tho. ñ. ij. q. cliij. ar. ij. Et ad argumenta rñdetur. Ad primū tripliciter. Vno mō ſm Hie. videlicet ꝙ meretricio fornicariā quā dā aſſumpſit in vxorē: & de ipudica peccatū ſecit caſtā: & ſm hoc in nullo pōt argui, ſicut nec hodie ſi mortalis quis meretricē duceret in vxorē volentē honeſte viuere. Ie. xxxij. q. j. c. nō eſt culpādus. Alio modo ſm Tho, vbi. §. dicendū ꝙ fornicatio dr eſſe pctm inquātū eſt cōtra rectā rationē. Rō aūt hoīs recta eſt ſm' ꝙ regulatur volūtate diuina q̄ ē prima & ſummā rō. Et ideo qđ qs facit ex volūtate dei eius pręcepto obediēs nō eſt cōtra rectā rōnem, etſi videaf cōtra cōem ordinē rōnis: ſicut nec eſt cōtra naturā qđ ſit p miraculū: cuius ſit ꝯ cōem curſum naturę: & nō Oſeas Oſeas nō peccauit fornicādo ex dei ꝑcepto. nec ꝓprie talis cōcu nō peccat bitus debet dici fornicatio niſi referēdo ad curſum cōmu cautnē. Tertio modo ſm Nic. de Lyra: dr vxor fornicaria mu fornicā lier q erat gētilis q dicebaf fornicaria ſpūaliť: qa idololatra do, tra. Et hoc fecit ex diſpēſatione dei. Ad ſed m reſpōdet. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tho.vbi.ā.q fornicatio simplex cōtrariat charitati ꝓximi quātū ad hoc q repugnat bono ꝓlis nasciturę.vt dicet i seq.§.dū.ſ.dat operā gnātioi nō ſm q ꝓuenit ꝓli nasciturę.Qd' aūt dicit Amb.nō.est sic intelligēdū vt cū quo cūq; vitio luxuriæ moriēs nō dānet ꝓpter opa mie exhibita:sed qa p illa opa mię disponet ad gram&pniam:vñ veniā in pñti ꝓsequat de lubrico.Ad tertiū dicit Gra.dis. ca.q ibi ꝓcubina sumit impropriе:videlicet ꝓ ea q ducta est vete i vxorē:sed sine solēnitate legali puta sine instrō dotibus vel testibus &hmōi.Hāc ꝓiugē facit affectus:sed cōcubinā nominat lex.Et sic etiā sumit dist.xxxiiij.c.is q nō habet.Firma ergo ꝓmanet sniā:qa mortale est oīs fornicatio.Et ideo perdidisti oēs qui fornicantur.

Fornicatio ē mortale peccatum.

§. III. QVANTVM AD SECVNDVM principale.

dū principale.ſ.q fornicatio sit pctm mortale:qa dr̄ Perdidisti.ſ.eternaſr̄:ꝓbari pōt q̄diuplici rōne.Et prio videlicet qa hoc est ꝺ legē naturalē.qd' declarat.b.Tho.in.iij. contra gētiles sic snialiter.Rō naturalis dictat hoi q filij debeāt nutrirі a parētibus vſq; ad tps debitū.Ad hoc aūt nutrimētū ptinet nō solū cib' corporalis:sed etiā intellectualis.ſ.doctrinæ morū&disciplinæ:quor nō est capax puer antevſum rōnis.Et cū posſea fit capax non pōt postea vna die cūcta addiscere:sed paulatim.Et ad nutrimentū corporale nō sufficit pī in pueritia.Ad nutrimētū aiæ q correctionē nō sufficit mater.Naturaſr̄ est hō ꝓnus ad malū ab adolescētia sua:& in tali ętate parū timet matrē: sed oportet q̄ baculꝰ timoris pñi sit sup eū.Oportet ḡ si ꝓples debet duci ad pfectionē stat' sui ſm aiam & corp' ad qd' natura instigat parētes:q ꝓ simul stēt pī & mater p magnū tps.Sed fornicaꝝ cū nō sint adstricti aliqua lege ad cōmanēdū:sed possint ad placitū separari:imo&debēt separari ꝓpter periculū vt palea iuxta ignē:& ꝓpter scāda lū aliorū amouēdū.Si aūt separant seq̄t defectuosus ꝓlis qd' est cōtra legē naturalē.Cōtra naturā.i.rōnē naturalē igit est q qs vtaſ vago concubitu ꝓut sit p fornicationē:sed oportet q sit maris ad fœminā cū qua ꝓmaneat nō ꝓ modicū tps:sed diu:vel etiā p totā vitā Inde est q̄ mariꝺ in spē humana magna solicitudo de certitudine prolis inest cui imminet educatio ꝓlis.Sed ad hāc certitudinē facit determinatio maris ad fœminā ꝓ mōimoniū p qd' idissolubiliter adiunctē ligātur.Nec obstat si aliqs fornicādo aliquā cognoscēs sufficiēter,puideat ꝓli de'educatione:qa illud qd' cadit sub determinatione legis:iudicaſ ſm id qd' cōiter accidit:& nō ſm id qd' in aliquo casu cōtingit.Idē quasi habeſ.n.ij.q.cliij.ar.ij.Sed'a rō qua probaſ fornicationē simplicē eē mortale talis est.Nullū pctm excludit a regno dei:vel facit hoiem dignū morte ætna nisi mortale.sed talis ē fornicatio.ſ.excludēs a regno dei.Nam ad Gal',v.dicit ap'ls noiatis quibusdā pctīs:&iter cætera fornicationē.Qui talia agūt regnū dei nō cōsequēt̄ur.&Roma.i.enumeratis multis peccatis:& iter illa fornicationē subdit.Digni sunt morte nō solū qui faciūt:sed&q cōsentiūt facientibus.Vñ legit de quodā cōcubinario q cū esset infirmus&cōfessor quidā visitās eū nollet absoluere nisi eā de domo emitteret:ille assensit.sicq; sumptis cū lachrymis multis oīb' sacramētis decessit.Cuiq; iste cōfessor qui erat sanctus homo pro eo oraret existimās ad purgatoriū trāsisse,ꝓpter pœnitētiā apparuit quadāvice ei se asserens forte ꝺānatū:& hoc qa ficte pœnituit itēdēs pcubinā reaſsumere sn̄,euasisset,Tertia rō est:qa est contra legē diuinā ꝓtra illud videlicet ꝓceptū decalogi.nō mœchaberis,exo. xx.Qd' exponēs Isido.ait.Nec quisq; ꝓter matrimoniū fœderaꝝ alijs fœminis misceat ad explēdā libidinē,xxxij. q.v,non mœchaberis.Sic ēt exponit Au.in.c.meretrices. ea.q.iiij.vbi ait.Meretrices esse & ad meretrices accedere prohibet dns:quarū venalis est turpitudo.Ex quibus verbis patet predictā autoritatē quæ ponit' pro gl. sup illud Deut.xxiij.Non erit meretrix de filiabus Isral nec scortator.esse corrupte scriptā.ſ.ipsam auctoritatem ;quæ dicit quaꝝ turpitudo est venalis.Vnde aliqui voluerūt arguere fornicationē eē venialē peccatū qd' falsum est.Vult ergo dicere gl.venalis:nō venialis.Ad hoc etiā facit qd' dr̄ Tob.iiij.Attēde tibi,i.caue ab omni fornicatiōe:& ꝓter vxorē tuā nunq; patiaris crimē scire.Crimē ꝓprie ꝓprie ꝓ peccatū mortale.Vnde ex determinatiōe facta per ap'los in primo cōcilio Hierosolymis mādatū fuit cōuersis ad fidē:ꝓcipue gētilibꝰ vt abstinerēt se a fornicatiōe.Act. xv.Et hoc ideo:qa Pagani putabāt sibi hoc licere.Aug. etiā i quodā sermone ad populū ait.Nō licet vobis fornicari:sufficiāt vobis vxores.Nō licet vobis habere cōcubinas:etiā si vxores non habetis.dif.xxxiiij.audite.Quarta rō est ex taxatione pœnitētię eiꝰ.Solū em̄ ꝓ pctis mortalibus inuenit taxata pœnitēria:nō aūt ꝓ venialibus.& rō est ſm Tho.i.iiij.qa inter mortale& veniale est infinita distātia.Mā mortali debet infinitaſm diuturnitatē.i. inferna lis.Venialis aūt debet pœnitētia finita & tpalis.Sed ꝓ fornicatione habeſ taxata pœnitētia.ſ.septē annorū:sicut ꝓ adulterio:piurio:homicidio:& hmōi:vt habeſ.xxij.q.i. ꝓcidādū.vt.ſ.ꝓ pniam septiformis gr̄a spūſcti p pctm amissa & repareſ vel repari oñdaſ.xxxij.q.ij.hoc ipm. in glo.Ex quo sequit q est pctm mortale.ꝓpter quod ait Ap'ls.1.Thes.iiij.Hęc est volūtas dei vt abstineatis vos a fornicatione.quia perdidisti oēs qui fornicantur.

§.IIII.QVANTVM AD TERTIVM

fornicatio mala

subtrahit vtiq; dei præsentia,ꝓ gratiā ꝓ fornicationē.Vñ xime a dicit:abs te.ſ.tales sunt seu est ciuitur ꝓ hoc vitiū abs te.i. deo pu sine te.Sed vbi eis cū recesſero ab eis.dicit dns Oseę.vñ. nitur. Fornicatores em̄ deus punit angelus fugit:diabolus colit ipsum ꝓximū lędit.Quod deus puniat fornicatores seuere:patet ꝓ illud qd' ait ap'ls.1.Cor.x.Neq; fornicemur.sicut quidā eoꝝ fornicati sunt:& ceciderūt vna die.xxiij.millia:qñ scilicet ppl's Israel fornicat' est cū filiabus Moab. Historiā habes Nume.xxv.Et sic vbi sunt eis.Et hoc meritoꝰ qa facit de tēplo dei domū meretricū.1.Cor.vj.Membra vestra sunt tēplū spūſsancti,et in figurā dr̄.ñ.Mach.vj.ꝙ tēplū dei erat plenū comessationibus&scorrātū cū meretricibus.qd' summe displicet deo.Fornicatio:ait Isid'.maximū scelꝰ p carnis immunditiā:qa tēplū dei violat.xxxij q.vij.c.nō solū.Angelꝰ fugit tātū opprobriū cū sit purissimus & mūditiā diligat.Angelis suis mādauit de te. ait Pś.xc.vt custodiāt te.Sed si filia regis daretur alicui in custodiā & illa fornicareſ:nōne summe displiceret eiꝰ Ber. In quouis angulo reuerentiā exhibe angelo tuo:nec audeas ꝓsente eo facere qd' non faceres me vidente.horret igit tātū fœtorē.Vnde in vitis patrū habeſ ꝙ cū angelus bonus comitareſ quēdā ex patribus trāseūtes coram pulchro iuuene bene ornato:sed luxurioſo:angelus,clausit sibi nares,Et cū pateret ille interrogaret causam cur ornamēta eius redolerent.Rndit ꝙ ꝓpter luxuriā cui erat deditus ei fœtebat:& sic quęrebat eū fugere.Et sic vbi eis.Diabolus habēter habitat in mēte luxurioſi.Vñ Iob.xl. Dormit Behemoth in locis humētibus.i.in mētibus carnalibus. Itē Iob.xl.c.Fortitudo eius in lumbis eius:&virtus illius in vmbilico vēntris eius.In lūbis em̄ dr̄ esse sedes luxurię inviris:& in muliere dr̄ eē in vmbilico:vnde semē ab eis deciditur.Proptерea diabolus habitat in eis:qa multū lucratur cū eis plus q̄ per alia vitia.Nam duos capit simul fornicātes vbi per alia vitia vnū Et in figurā huiꝰ legio dęmonū ejecta ad imperiū christi a quodā petit licētiā in trādi gregē porcoꝝ:& accepta potestate ꝓcipitauit eos in mare.vt habeſ Mat.viij.& Lu.viij.ad significādum ꝙ libēter habitāt in luxuriosis figuratis ꝓ porcos q delectātur versari in ceno.Et inde ꝓcipitat i mare vitiorū.Vbi aūt eis quos inhabitat diabolus.Ledit cor suū.qavt dicit Oseę.iiij.Fornicatio & vinū et ebrietas auferunt cor.Pro. Fornicator eximus lęditur exinde:qa si generaſ filius illegitimus ē:& cando priuaſ oī dignitate tpali&ecclesiastica ordinationū&ꝓ proxi fatuarū nisi legitimeſ:ac etiā hereditate paterna:& cōtu mus lemeliaſ a cūctis.Et frequēter qa sunt maloꝝ moꝝ nocēt ro ditur. ti parētelę.sicut patet in Abimelech filio Gedeonis nato ex concubina:qa mortuo patre interficere fecit.lxx.fratres legitimos vno excepto q fugit:vt solus dn̄areſ.vt habetur Iudicū.ix.Vñ dr̄ dist.lvj.c.si gens.De cōmixtione meretricū ēstimādū est.degeneres populos ignobiles & furētes libidine oēs fore ꝓcreādos:& ad extremū vniuersam plębē ad deteriora & ignobiliora vergētē:& nouissime nec bello sęculari fortē:nec in fide stabilē:nec honorabilē hoīb': nec deo amabilē esse vēturā:sicut alijs gentibus Hispanię & Prouincię & Burgūdoꝝ populis cōtigit:quę a deo recedētes fornicatę sunt. Aduertēdum etiā ꝙ cū ſm theologos in.iiij.& canonistas.affinitas cōtrahaſ p fornicationē:nulla cōsanguineā eius cum qua quis fornicatus est pōt habere in vxorē

re invxorē vsq; ad quartū gradū ꝺclusiue.qd' si fecerit matrimoniū nullū est:& cōtinue in pctō morant dū sciūt factū.Et sic vbi eis:& demū ęternū vbi:qa ſm Grego.Mōtaneū est qd' delectat:ęternū qd' cruciat.Figuratur talis per hydropicū:qui quāto plus bibit:tāto plus sitit.sic insatiabilis est voluptas ſm Bedā super illud.Ecce quidā hydropicus erat ante illū scilicet Iesum.Lu.xiiij.

¶ De adulterio. Capitulum.III.

Inqdaulterio duplr̄ qs offendit.

ADVLTERIVM EST SECVNda spēs luxurię.Et sicut ipm nomē sonat est accessus ad alienū thorꝝ.vñ adulteriū ūsi ad alterius thorū accessus.In quo ſm btm Tho.ñ.ñ.q. cliij.ar.viij.dupliciter cōtra castitatē humanę gnationis qs offendit.Primo inquātū accedit ad mulierē nō sibi matrimonio cōiūctā qd' requirit ad bonū ꝓlis ꝓprię educā dę:vt dictū est in ꝓcedēti ca.Alio mō qa accedit ad mulierē ꝓ matrimoniū alteri copulatā:&sic impedit bonū ꝓlis alienę:& cōtra iustitiā agit.Eadē rō est de muliere quę per adulteriū corrūpitur.Vñ Eccli.xxiij.dr̄.Ois mulier relinquēs virū suū peccabit.Primo em̄ in lege altissimi:qa incredibilis fuit:i qua.ſ.ꝓcipit.Nō mœchaberis.Sed'o virū suū dereliqt in quo facit cōtra certitudinē ꝓlis.Tertio in adulterio fornicata est:&ex alio viro statuit sibi filios qd' est ꝏ bonū ꝓpriæ prolis.Sed primū est cōe oīb' pctis mortalib',alia duo q̄ ponūtur in dicta autoritate specialr̄ ptinēt ad deformitatē adulterij:&sic adulteriū ē determinata species luxurię:vt pote specialē deformitatē hns circa actus venereos.hec Tho. Et sic manifestū ꝓ se quasi est semꝑ mortale.Est aūt aliqñ adulteriū simplex cū.ſ.altera partiū est coniugata:& nō alia.Aliqñ est duplex:vt cum vtraq; pars est cōiugata:qd' grauius est.Aliqñ habet aliā deformitatē:vt si nō sit altera pars coniugata vel ertiā ꝓiugata:est tūvel virgo vel cōsanguineavel monialis:&tūc cū adulterio simul est ibi alia species luxurię.Qd' ār dicit Sextus pbs vrallegat Hiero.ꝙ adulter est ois in vxorem suā amator ardētior:q̄uis talis nō violet fidē matrimoniī tñ facit cōtra bonū matrimoniī inhoneste eo vtens. Ideo aliqualiter pōt dici adulter:nō tñ ,ꝓprie ꝙ intret hanc speciē.Et nota ſm Pe.in.iiij.ꝙ in adulterio ſm qd plus peccat mulier q̄ vir.ſ.qa facit cōtra bonū ꝓlis & rōne scāda li.ſm vero aliū respectū.ſ.quātū ad bonū fidei æqualiter peccāt.Et qa hęc est causa sufficiēs qua alter possit aliū dimittere:ideo equaliter hoc pōt vterq;.Sed quātū ad præ dominātiā rationis:qa vir habet rōnē magis vigorosam ad resistēdum passionibus:ideo ęteris paribus plus ipse peccat adulterādo q̄ mulier. De dimissione ꝓpter adulteriū vide.ſ.in.iij.par.ti.j.De adulterio loquēs dns per Psalmistā ait Pś.xlix.Cū adulteris portionē tuā ponebas. Et paulopost.Arguam te & statuā contra faciē tuam ponere portionem suam cum adulteris est participare.i.adultera re.In his autem tria notantur.

¶ Primo crimen detestādum:ibi. Cum adulteris portionem tuam ponebas.

¶ Sc'o ligamen eius intimandū:ibi arguam te &c.

¶ Tertio grauamen expectandum: ibi & statuam contra faciem tuam.

Adulterij ē de se detestabile.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

certū est adulteriū esse valde detestabile peccatū& graue. Cum adulteris portionē tuā ponebas:vt.ſ.esses &tu adulter.Oseę.vij.Oēs adulterātes quasi clibanus.ſ.intus ardentes ꝓ cōcupiscētiā:extra sordentes ꝓ immūditiā:postea in aia&corpore incēsiꝰ gehēnā.Vnde adulteriū q̄ graueſit ostendit Clemēs.Quid ingt in oībus pctis adulterio grauius est'sc'm nāę locū i pœnis tenet.xxxij.q.vij.qd.Nā in pctis q̄ sunt ꝏ proximū:primū pœnale.i.dignū pœna: etiā mortis corpis est homicidiū,sc'm est adulteriū.Maius em̄ est q̄ furtū&rapina&mēdaciū&multa alia. Ex oī siquidē gñe causaꝝ,ondit grauitas huiꝰ ꝙ ti & detestatio. Ex causa.ſ.efficiēti:materiali formali:finali:&circūstātia li.Ex cā efficiēti.nā saltē alter eorū habet,in se sacramētū infimoniꝰ:qd' ē maximū significatiōe.hoc aūt dieo sacramētū magnū in christo&eccl'ia.Significatem cōiūctionē deitatis cū hūanitate:& christi cū eccl'ia.nūq; aūt deꝰ separatꝰ est ab hūanitate postq̄ assumpsit eā:nec christꝰ ab ecclesia:nec eccl'ia a christo.Cōtra illud tā magnū sacramē-

Grauitas adulterij.

tū vbi est q̄dā dignitas agit adulter separās se a cōiuge & alteri adhęrens. Digniras aūt ꝙsonę ſm Tho.in.j.ñ.aggrauat pctm:qa quāto in maiori dignitate tāto grauiꝰ peccat ęteris paribus. Sc'o ostēdit grauitas huius pcti ex causa materiali ipsius.ſ.actus q excercet ꝓ duos.& sic vbi diabolus in alijs pctis vnū interficit:ꝓ istud duo simul:imo plures:qa interponūtur mediatores. Et tātū crescit aliquādo fatuitas amoris vel potius libidinis q̄ ꝓcurat mors cōiugis p adulterū vel per adulterā:vel ,pmittit eā accipere in vxorem mortuo coniuge.qd' si fecerit cum effectu secuto si duxerit illā in vxorē cōtinue manet in pctō mortali:qa mōimoniū nullū est,ꝓpter impedimētū criminis:& sic multiplicaſ pctā et de eo q duxit in ma.quā pol.p adult.c.super eo.&.c.significasti,de hoc nōvide plenꝰ in.iij.pte rit.j.

Tertio ex cā formali.Hęc est in q̄libet pctō mortali auersio ab incōmutabili bono:sed p nullū pctm rō ita absorbet ab oī ꝓsideratiōe deitatis vt efficiaſ tot' caro sicut ibi Hiero.dicit ꝙ etiam in actu cōiugali pñtia spūſsancti nō habeſ a veris ,ppheris.ſ.quo,ad actū,ꝓpheradi.multoma gis in actu adulterij totaliter mens auertiſ a deo propter inordinatū amorē vñ ,pcedit adulteriū.Vñ dr̄ Prouerb. vj.Qui adulter est ,ꝓpter cordis inopiā.ſ.amisso vigore rōnis pdit aiam suā:turpitudinē et ignominiā congregat sibi &opprobriū eius nō delebit.Quarto ex cā finali.Finis huiꝰ mali ē ꝓsecutio voluptatis.Sed quāto qs pōt remediare alicui pctō&nō facit:tāto grauiꝰ peccat:qa maiori inordinatiōe vol ūtatis:sed huic malo pōt de facili remediare:qa si habet vxorē pōt sibi satisfacere.Vñ ap'ls. Propter fornicationē.ſ.vitādā vnusq;q̄ suā habeat vxorē.ſ. Cor.vij.si nō habet pōt sumere:qa vt ait idē ap'ls.Meliꝰ est nubere q̄ vri.i.incidere in adulteria & alias cōcupiscētias & voluptates dānatas.Nec excusat te si dicis nō possem ,puidere vxori&nutrire filios si haberē nisi dotē habere sufficiētē.Meliꝰ est pati dispēdia in tpalibꝰ & recipe mi norē dotē &facere minores pōpas &,puidere aię suę q̄ in talia incidere vitia p q̄ dānaſ.Si aūt sumere nōvult qa ad hoc nō cogit:seruet castitatē.Quinto ex cā circūstātię aggrauatur pctm.Nam quāto plura scāda &mala inde sequunt tāto grauiꝰ est pctm.Sed qs posset ennmerare mala q̄ sequunt ex adulterio.Quot homicidia indesequunt et quāta:& nō solū in corpore:sed in aia.Nā quā dispositionē bonā habere pōt q i adulterio cōstitutꝰ subito occidi.ſ.quot hereditates deprędant p filios habitos occulte ex adulterio qbꝰ vt legitimis relinquit hereditas. Quot inceſtus inde ,pcedit dū cōtrahūt:q aliqñ sunt cōsanguinei.q̄ regna exterminata sunt.Nōne Troia ciuitas illa Propter famosa ,ꝓpter adulteriū ꝓpetratū a Paride cū Helena adultera totaliter destructa est.Nōne Dauid ,ꝓpter adulteriū ꝓmissū,Troſum cū Bersabee vt occultaret,addidit ,ꝓditionē&homicidia capta diū:,pcurādo fidelissimū militē suū occidi:& ꝓpter adulteriū in punitionē filius eius Absalon expulit eū a regno: dauid et publice peccauit cū vxoribꝰ patris sui:vt habeſ.ñ.Reg. ,ꝓditio in pluribus cap̄.Et cū adulteriū sit ita graue:tn videſ veri nē comficari illud Oseę.iiij.Non est veritas.ſ.fidelitas in terra. misit, nō est mia:ſ.ad animā suā & proximū:sed maledictū mendacium:furtū:adulteriū inundauerūt.i.abūdanter creuerūt:et sanguis sanguinē tetigit.i.peccatum peccato cumulatur dum nō per pœnitentiā tollitur.

§.II.QVANTVM AD SECVNDVM

scilicet q̄ ,phibeſ adulteriū:& ligatꝰ est quilibet ab oī lege vt caueat se ab eo.Vñ dicit dns. Aguā te.ſ.de adulterio.et hoc p scripturā,ois em̄ scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad arguēdū.ñ.Timo.iij.et ꝓcipue scriptura legis,vnde dicitur Iaco.ñ.Redarguti a lege.ſ.e stis quasi trāsgressores. Arguit ergo dns de adulterio.

¶ Primo per legem intrinsecam & naturalem.

¶ Sc'o per legē Mosaicam & prophetalem.

¶ Tertio per legē euangelicam et supernalem.

¶ Quarto per legē canonicam & synodalem.

¶ Quinto per legem ciuilem & imperialem.

Lex naturalis intrinseca mēti est illa quę dicit:qd' tibi nō Prohibis fieri:vide ne tu vnq̄ alteri facias. Tob.iiij.sed qs est il beſ leq velit vxorē suā adulterare.certe nullus:nisi fatuus & ge naru pessimus exercens lenocinia.Nulla mulier hoc desiderat rali ad nisi fatua & mala:immo nō pōt pati virꝝ talē iniuriā:sed ex ulteriū, pellit & ꝓcutit.&vxor summe turbaſ de adulterio viri cū

Universidad de Deusto
Biblioteca

nouit ergo & tu hoc serua erga ꝓximũ & nõ adulteraberis
Adeo hoc vniuersaliter dictat lex seu rõ naturalis: ꝙ etiã
ãte legẽ naturalẽ scriptã Etnici & idololatrę habuerũt ꝓ
crimine & magis abhorrerẽt ꝙs homicidiũ. Etĩ si gnũ hu
ius qñ Abrahã ꝓp fãmẽ descẽdit in ꝛgyptũ cũ vxore sua
Sara ꝓulchra: rogauit eã vt nõ iudicaret se eẽ vxorẽ eiꝰ
si interrogaret. Et hoc iõ sc̃m Nico. de Ly. Quia cogita
uit ꝙ si sciuissent vxorẽ suã esse cũ hoc pulchritudinẽ eiꝰ
ꝓ illicerẽt eã cognoscere: ne adulteriũ ꝓpetrarẽt qd̃ sum
me detestabãt occidissent Abraã vt possent postea ea vti
sine vitio adulterij mínꝰ sibi facientes cõsciẽtiã de homi
cidio ꝙs de adulterio. Sc̃o arguit de adulterio deꝰ p legẽ
Lege mosaica. Mosaicã & ꝓpheticalẽ. exo. xx. Nõ mœchaberis. hoc est adul
terabis. & adijcit pœna. Leuit. xx. vbi dr̃. Moriet mœchus
& adultera q adulterati fuerint. Vnde scribæ & Phariſæi
adducentes ad Iesum mulierem in adulterio deprehensã
dixerunt. Magister: hęc mulier mõ in adulterio deprehen
sa est. Moyses mandauit in lege hmõi lapidare. Ioan. viij.
& p Malach. dicit dñs. iij. c. Ero testis velox maleficis adul
teris & piuris. ſ. ad accusandũ vt puniant. Q. autem aliq
ex partibus cũ haberẽt vxores accederẽt ad ancillas ꝓ ha
bẽdis filijs: vt Abraam ad Agar. Geñ. xvj. et Iacob ad Ba
lã et zelfan ancillas. Geñ. xxx. nõ ꝓpter hoc ꝙmiserũt ad il
terĩũ: qa cognouerũt eas non fornicarie: sed maritali affe
ctu cũ quibus deus dispẽsauit vt simul haberẽt plures vxo
res absq; ꝓ.tõ. vt ex. de diuor. c. gaudem⁹. & hoc ob multi
plicãdũ cultũ dei qui remãserat solũ i familia eoꝝ ex mul
tiplicatione hoim eoꝝ p generationẽ in illa familia: & ẽt
ob spũalẽ significationẽ q̃ habeẽ. xxxij. q. iij. recurrat. et. c.
seq. et. c. obijciũtur. Tertio arguit seu repighendit adulte
rium per legẽ euãgelicã. Nam dixit christus in euangelio
Lege euangelica. Mar. xix. Quos deus cõiũxit homo nõ separet: repighen
dẽs illos Iudæos q dabãt libellũ repudij vxori cũ nõ pla
ceret eis: & ea dimissa cõtrahebãt cũ altera adultera: decla
rãs hoc esse adulteriũ nõ mãdatũ. et q̃a Moyses ꝓpter
duritiã & crudelitatẽ illorũ hoc ꝓmiserat: non vt bonũ &
licitũ: sed vt mínꝰ malũ ne occiderẽt vxores si dimittere
nõ possent. Separat igit hõ q̃s deꝰ cõiũxit: & male facit i
fringens dei ordinationẽ: cũ sine causa legitima dimittit
vxorẽ: vel vxorvirũ: & multo magis si adulterat: & peꝛ li
de facto cũ alia cõtrahat. Pro nulla igit causa licitũ est ac
cedere ad aliã q̃ ad propriã vxorẽ. Nec ex eo ꝙ sterilis sit
vxor vt ex alia habeat filios. nec ex eo ꝙ infirma qualicũq;
q̃ & quacũq; diutina infirmitate & incurabili: siue sit cęca:
siue paralytica: siue leprosa. Nec ex eo ꝙ est adultera vel
quãcũq; mala. Vel hęretica. Bñ posset dimitti quãtũ ad
cohabitationẽ & thorũ ꝓpter adulteriũ vel periculũ sui. ꝓ
babile corporis vel aię: sed nõ quo ad vinculũ. i. ꝙ possit
accedere ad aliã viuẽte prima. alſ adulteriũ est. Et idẽ de
vxore erga virũ. Vñ Augu. Sic nõ sunt faciẽda adulteria
Lege ca nonica punitur volũtate etiã procreadi filios: sicut nõ faciẽda furta volũ
tate pascẽdi pauperes. xxxij. q. iiij. sicut. &. q. v. si vxorẽ. &
q. vij. p totũ. Quarto arguit p legẽ canonicã & synodalẽ.
adultęri septẽnio. Nã ecclesia sm antiquas regulas imponit pœnitẽtiã septẽ
nẽ. ꝓ adulterio. vt pater. xxij. q. i. c. prędicadũ: q̃uis hodie
sint in arbitrio ꝓfessoris pœnitẽtię imponẽdæ: siue ꝓ isto
siue pro alio pãõ. Et in aliqbus ecclesijs eꝑalibus est etiã
sententia excõicationis lata ꝓ synodales contra adulteros
De iure aũt cõi q̃uis nõ sint excõicati ipso facto: deberẽt
tñ excõicari qñ est manifestũ & pseuerãs. A deo aũt semp
sunt excõicati adulteri etiã occulti. Punit etiã ipm adultę
rũ iure petendi debitũ abvxore: ita ꝙ nõ tenẽ eivxor red
dere debitũ: eũ hoc certitudinaliter nouit. quinimmo sta
tuit eccl̃ia ꝙs si in adulterio pseuerat notorio: nullo mõ de
bet ei reddere debitũ q̃ innocẽs est: ad hoc ne videaſ fauo
re ei in adulterio: sed desistat ab eo. Vnde Hiero. Cũvxor
carnẽ vnã in aliã diuerit: & se a marito p fornicationẽ se
parauerit: nõ debet teneri ne virũ quoq; sub maledicto fa
ciat: dicẽte scriptura. Qui tenet adulterã fatuus est & ini
quus. xxxij. q. j. dixit dñs. &in. c. seq. Et idẽ iuris est oino in
viro & vxore. qnimmo põt cõtra voluntatẽ adulterivel
adultere q fidẽ seruat castitatis petere diuortiũ & nõ coha
bitare cũ adultero: & intrare monasteriũ q̃n adulteriũ est
notoriũ. vt notaſ. xxvij. q. ij. agarhosa. cũ gl. Si vis pleniꝰ
Lege ci uili. Ad de his. vide i. iij. par. ti. j. c. xxj. Quinto arguit̃ p legẽ ciuilẽ
& ꝓperialẽ. Nã p legẽ ciuilẽ ꝓpter adulteriũ ꝓbatũ vxor
de tex. i perdit dotes. vt iij auc. vt liceat marito. §. q vero. col. viij.
perdit & famã & honorẽ: perdit & vitã aliq̃n Q. uis ãt ipe ru. ff. &
leges ſeculares nõ punirẽt ita viros perperãtes adulteria C. ad le
cũ soluus: sicut mulieres perpetrantes cũ soluris virisvel gẽtu. de
cõiugatis. tñ sm rectius iudicium ecclesię ita peccat vnus adul. &
sicut & alter: & ita deberet puniri. Vn de dicit Inno. papa. Ang. in
Christiana religio adulteriũ i viroꝝ sexu pari rõne cõdẽ tra. suo
nat. xxxij. q. v. christiana. &. q. vi. Aug. ait indignãtur ma maleſi.
riti si audiant adulteros viros similes adulteris fœminis &. in. l.
pẽdere. i. sustinere pœnas: cũ tãto grauiꝰ eos puniri oporꝛ vnica.
uerit quanto magis ad eos pertinet. & virtute vincere &. C. de
exẽplo regere fœminas. Priuat etiam lex ciuilis natos ex ser. quę
adulterio paterna hęreditate: & oibus dignitatibus tẽpo se pro
ralibus. Ecce quõ oia iura summe arguunt & detestantur prns do
adulterium: & ideo summe cauendum. mi. mif.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

principale. ſ. grauamẽ expectãdũ. i. pœnã: dicit Statuã con
tra faciẽ tuã. i. iudicio ipsa pãã & mala quę ex adulterio
oriũtur: tibi ostẽdẽtur ipsa pãã & mala & ipa te accusabãt
ex qb⁹ cõdẽnaberis. Nã vt dr̃ Heb. xiij. adulteros iudica
bit deus. ſ. ad ignẽ ęternũ. Et primo qdẽ pœna est eis sum Pria pe
ma cõfusio quã habebit adulter coram toto mũdo. Cer ũ na adul
est ꝙ si mulier nobilis nũc accusaret de adulterio in iudi terij est
cio in aliqua ciuitate corã populo haberet summã pœnã cõfusio
cõfusionis. O quãta cõfusio tũc corã toto mũdo & amicis
& inimicis argui de adulterio a iam q̃ nobilissima est quę
violauit etiã sacramẽtũ dei Q. viri nõ erubescãt nunc de
adulterio qd̃ manifeste cõmittunt: hoc ꝓcedit ex maxima
cęcitate: qa nõ cognoscũt grauitatẽ mali: cũ deberent ma
gis erubescere q̃ mulieres: sed tunc sublata tali cęcitate
ignorãtiæ summę cõfusioni parebũt. Hiere. xx. Cõfundẽ
tur vehemẽter: qa nõ intellexerũt opprobrium. ſ. pãi. Pri
mo statuetur ante faciẽ suã grauitas huius pãi ex iniusti
tia maxima & iniuria quã fecit ꝓximo ex violatione sa
cramẽti dei & ecclię. ꝓpter qd̃ puniuit deꝰ terribiliter ifidẽ
vitiũ. Nã vbihabeꝭ Iudicũ. xx. propter adulteriũ ꝓpetratũ Propẽ
cũ vxore cuiusdã Leuitę a viris ciuitatis Gabaa: quia no vnũ ad
luerũt eos punire illi de tribu Bẽiamin mortui sunt i bel ulterĩũ
lo circa. lx milia hoim. Nã in primo & in secũdo bello facto mortui
adinuicẽ. xj. tribus fuerũt debellatę a tribu Bẽiamin mor sunt. lx.
tuis plus q̃ xxx. milib⁹ de ipsis: qa cõsidebãt de sua multi milia
tudine cũ eẽt. cccc. milia vel circa. In tertio bello cõpucti homi
& de dño cõfidẽtes habuerũt victoriã deleta tribu beniaꝫ num de
min. ſ. xxv. milib⁹ q̃ngẽtis exceptis. Et hoc deꝰ ꝓmisit in tribubẽ
pœnã adulterij. Sed in historijs Romanoꝝ narraꝫ ꝙ pro iamin.
pter adulteriũ cõmissum ab Antonio q sibi cũ Octauia
no ꝓdiuerat totũ imperiũ: ex eo ꝙ repudiauit vxorẽ suã
Antoni⁹ germanã Octauiani: & adhęsit carnaliter Cleo Cleopa
patrę reginę Aegipti libidinosę fœminę: Octauian⁹ indi tra regi
gnatus mouit cõtra eum bellũ nauale & terrestre: & vbiq; na libi
Antoni⁹ fuit deuictus: & demũ fugiẽs ante eũ ipe cũ Cleo dinosa.
patra seipos occiderũt. Sc̃o statuet ꝓ faciẽ suã. ſ. adulte
ri: odia: blasphemias: detractiones q̃ exurgũt ꝓpter illud.
Nã raro est ꝙ hoc possit celari. Et si mulier cõmittat adul
terũ qd̃ sciaſ: maritꝰ quasi semp odit eã & nõ patiſ eã aspi
cere: sibi & filijs ꝓperaſ. Vñ oriũtur cõtumelię mereꝛrx
nũcupaſ: qd̃ sustinere nõ valer. Si vir adulterũ cõmittit
vxor sciẽs blasphemat cupit sibi mortẽ summe odit eã cũ
q̃ adulteraſ: anxiaſ susꝑitionibꝰ & aliq̃n iudicij dei obli
uiscit: qd̃ totũ agit adulterũ cõmissum. Tertio statuet ꝓ
faciẽ homicidia q̃ inde sequunt aliq̃n. Nã occidunt aliq̃n
filij a talibꝰ cõcepti etiã sine baptismo ad occultãdũ adul
terĩũ: qd̃ est maxima crudelitas nec põt maior cogitari q̃
ꝓprios occidere filios: aliq̃n occidunt ipsi adulterates: q̃
uis em̃ nullo mõ possint vel debeãt occidi a priuatis plo
nis: nec ꝑe: nec mre: nec marito: nec frarrib⁹ aut aliis: sed Addoꝭ
solũ a iudice cõtatis p viã inris. Et sm canonistas grauis legitꝫ
sime punit iterfector vxoris. ꝓpter adulteriũ. vt. xxxiij. q. tenerẽ
ij. c. admonere. tñ de facto audiſ sepe hoc fieri. Quarto stat tracano
tuet contra faciẽ furta inde secuta. Nam mulier multoties nistaꝫ
dat adultero de bonis viri: sed & si casu filiũ ex adulterio qd̃ ꝓ
suscipiat de bonis viri sui nutriet eũ: & hereditatẽ totã vel manẽ
partẽ suscipiet ꝑis sui putatiui: vñ cũ oia ista ꝑa furentur pũt oc
marito vel legitimis alijs heredib⁹ q̃n misera vel quõ fa cidere
tisfaciet. Vide de hac satisfactione. ẽ. tit. j. Quinto statuet adulte
cõtra faciẽ diuersas species luxurię inde secutas. Nã si vir rum.
sciẽs vxorẽ adulterã raro sibi recõciliaſ: q̃uis pœnitẽtẽ de
beret suscipere:

beret suscipere: sed indignatꝰ accedit ad alias fœminas vel
etiã masculos: cũ tñ deberet cõtinere: & mulier hoc audiẽs
de viro ex indignatione: aliq̃n eisi sit alſ casta iclinaſ ad
turpia faciẽdũ cũ alijs. vel p alios modos. Et diligẽter at
tẽdendũ ꝙ nõ excusaſ mulier a pcõ adulterij assentiẽs vi
ro timore verecũdię vel isamię: vel etiã mortis cõminatę:
Lucre sicut aliq̃n aliq̃ faciũt: ga licet sint pessime cõtẽte timẽres
tia non si clamẽt: ne ꝓfundanſ assentiũt. Vñ illa nobilissima ma
excusaſ trona Lucretia vxor Collatini: alſ castissima mulier: non
ab adul excusaſ a pcõ adulterij: cũ assensit Tarquinio filio Tarq
terio. nij superbi vltimi regis Romanoꝝ ex eo ꝙ ille minaꝫ ẽ: ꝙ
si nõ consentiret sibi occideret iuxta eã in lecto famulũ di
uulgãs apud maritũ & alios: ꝙ ga in adulterio eos cõpre
hẽderat: occideret. ꝓpter qd̃ illa timẽs magis infamiã q̃
mortẽ assensit: & postea ad ostẽdẽdã displicẽtiã hui⁹ facti
ne crederetur libidine victa corã Collatino marito suo &
aliꝭ consanguineis ad se vocatis: gladio seipsam occidit.
Male fecit assentiẽdo & adulteriũ cõmisit: sed peius adhuc
se occidẽdo. vt ostẽdit Aug. i. ꝓ. de ciui. dei. Nõ sic fecit illa
castissima & sãctissima Susanna vxor Ioachim. Sed cum se
nes pessimi inuitarẽt ad nefas cõminando eã se accusatu
ros de adulterio si nõ assentiret eis. Rñdit illa & bñ. Augu
stię sunt mihi vndiq; & c. Vñ subito clamauit. p adiutorio
& licet illi senes accusassent & ꝏdẽnassent: deꝰ misericordi
ter & mirabiliter liberauit eã. Historiã habes Dañ. xiij.

¶ De vitio contra naturam. Capitulum. IIII.

VITIVM CONTRA NATV
rã est altera spẽs luxurię: qd̃ ẽ grauissimũ sup
oia alia vitia luxurię. Vm Aug. dicit. Adulte
rij malũ vincit fornicationẽ. ſ. in grauitate cul
pę: vincit aũt ab incestu: horũ oim pessimũ est quod ꝓtra
naturã est. xxxij. q. vñ. adulterij. Sed est ista species nõ spe
cialissima quã oportet confiteri: sed subalterna: genus ad
alias species specialissimas: videlicet

¶ Mollitiem.
¶ Sodomiam.
¶ Innaturalitatem.
¶ Bestialitatem.

Mollities. Et de mollitie ait Apls. ſ. Cor. vj. neq; molles regnum
dei possidebunt. Sumit etiã mollities sm aliã exceptionẽ
provitio incõstatię. et de hoc. j. de innaturali vitio ait Au
gu. Cõtra naturã est si vir vtaſ mẽbro mulieris nõ ad hoc
deputato. Vñ apls. j. Thes. iiij. Sciat vnusquisq; vrm suũ
vas possidere i sãctificatione & honore. i. sm debitũ modũ
nõ in passione desiderij sicut gẽtes. i. pagani. Et intelligiſ
nõ solũ de vase corpis sui: sed etiã de vase vxoris sm debi
tũ modũ: vt possit seq gñatio filioꝝ ad honorẽ dei: & nõ
eo mõ quo magis delectaſ. De Sodomia ait apls. j. Cor.
vj. Neq; masculorũ ꝓcubitores regnũ dei possidebũt. De
bestialitate Leuit. xx. Qui coierit cũ iumẽto morte moria
tur. Dicit etiã aliquo modo vitiũ ꝓ naturã cũ vir agẽs cũ
muliere: etsi seruet debitũ vas: nõ tñ debitũ modũ ꝓsuetũ
a natura & magis aptũ ad gñationẽ: vt si mulier vertat vi
ro dorsum & nõ faciẽ: vel si supgrediaſ virũ & hmõi mo
dos mõstruosos q̃ vtiq; pcãã sunt: & aliq̃n etsi nõ semper
mortalia. qd̃ execrabiliter fit i meretrice: execrabilius in
vxore. xxxij. q. vñ. adulterij. Sed de his i. iñ. par. ti. j. c. xxiij
Vñ btũs Tho. ij. ij. q. cliij. ar. xj. sic dicit. Ibi em̃ est determi
nata spẽs luxurię vbi specialis rõ deformitatis occurrit: q̃
facit indecẽtẽ actũ venereũ. Qd̃ põt eẽ dupl̃r. Vno mõ qa
repugnat rõni rectę qd̃ est cõe i oivitio luxurię. Alio mõ
qa etiã sup hoc repugnat ipi ordini naturali venerei act
Vitiũ q̃ cõuenit hũanę speciei qd̃ dr̃ vitiũ ꝓ naturã: qd̃ plurib⁹
naturã modis ꝓtingere põt. Primo mõ si absq; oi ꝓcubitu cã dele
ꝓtingit catiõis venereę. ꝓcureſ: qd̃ ptinet ad imũditiã quã molli
ꝑticipli tiẽ vocãt. Sc̃o mõ si fiat p concubitũ ad rẽ nõ eiusdẽ spẽi
cter et qd̃ vocaſ bestialitas. Tertio mõ si fiat p ꝓcubitũ ad nõ de
vide cẽli bitũ sexũ: puta masculi ad masculũ: fœminę ad fœminã:
terpuni qd̃ sodomiticũ dr̃. Quarto si nõ seruet debitꝰ modꝰ cõcu
ri. i. aut bẽdi: aut quãtũ ad instrm vel vas nõ debitũ: aut quãtũ ad
ſ. vt nõ alios modos monstruosos & bestiales. hęc Tho. Et primi
fingu quatuor modi dicunt ꝓ naturã. ſ. gñis. & qa p illos q̃tuor
lo ꝓ ra modos frustraſ intẽtio naturę: qa gñatio sequi nõ potest.
matu. Alius modus q etiã cõtineſ in q̃rto seruato debito vase: sed
nõ debito situ dr̃ cõtra naturã: qa ꝓ ꝓsuetũ modũ naturę:
p quẽ nõ ita apte ꝓcurari põt gñatio. Quãtũ ad grauitas
tẽ eorũ dicit. b. Tho. vbi. ij. q ꝙ in simũ locũ tenet mollities
deinde cũ non seruaſ debitũ vas vel modus: postea sodo
miavbi nõ seruaſ debitꝰ sexꝰ: postremoꝝ obestialitas. De
hoc vitio ꝓ naturã ꝑdictos quatuor modos includẽdo po
test ad arguẽdũ induci illud Pã. lxxxij. Dispersierũt in En
dor: facti sunt vt ſier. ter. Et loquiſ ad lſam. vt patet ex ver
su ꝑcedenti de Madianitis inimicis ꝓpl̃ dei & capitaneo
eoꝝ Sisara: & rege suo Iabin. hi oẽs dispersierũt. i. ꝓ diver
sas partes & modos perierũt: occisi in Endor: iuxta quen
dam fontẽ & facti in magnã abominationẽ & ſtoremvt
ſtercus remanentib⁹ ibi cadaueribus eorũ insepultis. Sed
moraliter significanſ ꝙ hos laborãtes vitio cõtra naturã
q mortui in aia sunt i maxima abominatione populi dei
Ex ex illis verbis Pã. de hmõi possunt notari tria.

¶ Primo occasio culpę abominatę: ibi. Dispersierunt.
¶ Secundo abusio naturæ violatę: ibi. In Endor.
¶ Tertio confusio pœnę illatæ: ibi. Facti sunt vt ſtercus.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

occasio culpę abominatę cõtra naturã innuitur in interfe
ctione istorũ q̃ dispersierũt: scilicet Iabin rex Sisara capita
neus suꝰ: & Madin ppls eius isti dispersierunt. Iabin inter
pretaſ iapsię. ſ. iapiẽtia mũdi: de qua ait Apls Roma. i. Di
centes se esse sapiẽtes ſstulti facti sunt. ſ. ꝓ superbiã qua se ſsti Supbia
mabãt & iactabãt se sapiẽtes eẽ. Ex superbia em̃ illoꝝ sapiẽ occasio
tũ sm mũdũ ostẽdit ibi Apls fuisse humiliatos & datos ita Sodo
in reprobũ sensum vt nõ facerẽt sibi ꝓsciẽtiã de hoc turpi miç.
simo vitio. Nã fœminę eoꝝ relicto naturali vsu exarserũt
in eũvsum q est ꝓtra naturã: masculi in masculos turpitu
dinẽ operãtes. Et Iouẽ quẽ deoꝝ suoꝝ maximũ colebant
referebãt populis talia turpissima agentẽ eorũ Poetę. Et Virgi
Virgilius maximũ Poetarũ narrãt magnũ Sodomitã hi lij⁹ erat
storiographi. Et Iulius Cęsar satis doctus: cũ triũpho po maxi
tiret ex victoria habita cõtra hostes sibi fuit publice ipro mꝰ So
peratũ vitiũ Sodomię. Nec Octauian⁹ ita forlix & sapiẽs domita
sm mũdã caruit hoc vitio. Et quare hoc vitio superati nisi
ꝑpter superbiã eorũ: qui oẽs ad inferos descẽderũt. Vñ Eze
chiel. xvj. dr̃. Hęc fuit iniqtas. i. causa iniqtatis: sororis tuę
Sodomę superbia saturitas panis & aquæ & otiũ. Et qa nõ
porrigebat manũ pauperi. ſ. dando eleemosynas. Madiã
interpretatur declinãs iudiciũ. Et hæc est scda occasio So Inconsi
domiæ declinare. i. nõ cõsiderare finale iudiciũ in quo So deratio
domitæ oino erũt muti: nullã excusationẽ valẽtes habe iudicij ẽ
re de tãta abominatione: cum nulla bestia hoc egerit. Vñ cã So
Sodomia interpretaſ mutatio: qa facit hoiem mutũ vt excu domię.
sare se non possit sicut de qbusdã alijs malis. Declinat etiã
talis cõsiderare iudiciũ qd̃ fecit ꝛpe Noe, ꝓpter hoc vitiũ
ſ. diluuiũ vniuersale mittẽs aquarũ. Oẽs em̃ caro corrupe
rat viam suã, Geñ. vj. qa vt aitꝫ Methodius martyr. Fœmi
næ exlibidine nimia supgrediebãturviris. Et viri in alter
utrũ exardescebãt coeũtes. Sed vnã ex causis acceleratio
nis futuri finalis iudicij p ignẽ totũ mũdũ ꝓburẽtẽ ponit
propheta Iohel huius vitiꝫ augmẽrationẽ. Dicit em̃ dñs.
Descendã in vallẽ Iosaphat: & disceptabo cũ gẽtibus. &
quasi causam assignãs subdit. qa posuerũt puerũ in prostri Sisara ẽ
bulo. Iohel. iij. Sisara em̃ interpretatur excussio gaudij. Et gaudij
hęc est tertia occasio. qa em̃ tales excludũt a mẽte sua gau expul
diũ spũale qd̃ resultat ex bonis operib⁹ & consideratione sio.
gaudij cœlestis q̃d promittit subuentiũbus pauperib⁹ &
sine gaudio diu hõ esse nõ põt. ideo cõuertũt se ad gaudia
mũdana. Saturitas corporis: curiositas oiũ: audiendo tur
pia solatiorũ: põpaꝫ & hmõi vñ, ꝓcedit tale vitiũ vñ Eze.
in supradicta autoritate posuit otiũ: & subtractionẽ eleemo
synaꝫ & saturitatẽ. Et si saturitatẽ panis & aq̃ dicit cãm
huiꝰ vitij: quãto magis erit causa huiꝰ saturitas carniũ &
confectionũ et potẽtis vini: vt maluatici: græci: vernaci:
romanię: & hmõi ꝑ quę turpissimi hoies decipiũt & alli
ciũt adolescentulos: vt inducant eos ad hoc vitium.

§. II. QVANTVM AD SECVN

dũ talis culpaꝫ est abusio naturæ notaſ. Bi. In Endor. En Endorẽ
dor em̃ interpretaſ fons generationis. Est aũt fons gene fons ge
rationis mẽbrũ pudẽdũ qd̃ est instrumẽtũ gñationis hu nerationis.
manę. vñ dispersierũt in Endor. i. ꝑ diuersos modos perie
rũt abutẽtes tali instrumẽto: siue ꝑ mollitiẽ siue ꝑ Sodo
miã: siue ꝑ bestialitatẽ: siue ꝑ alios modos. Est aũt ita abo
minabile vitiũ vt digne ꝓgruat eis ista ꝑcatio. dispereat. i.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex toto pereat de terra memoria eorū. Nā ſpūſſanctus qui optime nouit grauitatē peccatoꝝ nominat hoc vitio īre titos peſſimos: qđ eſt ſuperlatiuū mali: et peius dici non poteſt. Genē. xiij. Erant autē homines Sodomoꝝ peſſimi et peccatores nimis. Cōpræhenditur autem eius grauitas & abominatio maxima in quinq;.

¶ Primo: quia eſt ſuperans beſtialem conditionem.

¶ Secſo: quia eſt clamans diuinam vltionem.

¶ Tertio: ga eſt, puocās vniuerſalē gloriæ indignationē.

¶ Quarto: quia eſt inducēs magnā infectionē.

¶ Quinto: quia eſt ſuſcipiēs oīs legis punitionem.

Vitiū ꝓtra, natura eſt grauius alijs peccatis,

Primo igit iſtud vitiū excedit beſtialē conditionē: ga nulla beſtia roperit hoc agere. Nō em cōmiſcet aīal maſculū cū maſculo: nec fœmina cū fœmina: nec equꝰ cū equo: nec equa cū equa. nec equꝰ cū vitula. vel equa cū boue: ſed maſculꝰ cū fœmina eiuſdē ſpeciei. Et p aliā vitia hō efficit ſi milis beſtijs: p iſtud aūt vitiū efficitur ſeriorꝰ oi beſtia: cū nulla tātā turpitudinē agat. & hęc eſt rō q̄re vocatur vitiū cōtra naturā. Hō em ſm pḥm eſt aīal rōnale. & inquātū ra tionalis ꝑpetrādo alia pcā agit cōtra naturā. i. cōtra rōnē naturalē. Et ſm hoc dicit Io. damaſ. qđ oē pcm̄ eſt contra naturā. Sed inquātū aīal ſm aialitatē conuenit cū beſtijs, iſtud vitiū cōmittēdo agit ꝫ naturā. i. nō ſolū īdiſtinctū naturalē: ſed etiā ꝫ inſtinctū beſtialē ſeu aialē. Et ſic agit cōtra naturā gñis ſm Tho. vñ Aug. Horꝝ peſſimū eſt qđ ꝫ naturā eſt. xxxij. q. vij. adulterij. Et ſi dicaꝝ q̄ ſacrilegiū i luxuria videtur graui⁹: ga cōtra deū: p hoc aūt nō fit iniuria deo. Itē qa adulteriū: inceſtus: ſtuprū: videtur eſſe magis cōtra charitatē ꝓximi cū p illa fit iniuria ꝓximo magna: p hoc aūt non vī vlla fieri iniuria alicui. Rñdet beatus Tho. vbi. ſ. q. vitiū cōtra naturā ē cōtra deū: ga ordo naturæ ab ipo deo eſt. Et iō in pcīs ꝓtra naturā cū violet ipe ordo naturæ fit iiuria deo ordinatori naturę. Et qa natura ſpeciei eſt magis ꝑuīcta vnicuiq; indiuiduo: q̄ quod cūq; aliud indiuiduū. Et iō pcā cōtra naturā ſpeciei ſunt grauiora q̄ cōmiſſa cōtra indiuidua. Scđo oñditur eē peſſimū: qa, pclamat diuinā vltionē cito de ipo faciēdā, pꝑ ſuj abominationē. Vñ Genē. xix. dixit dñs. Clamor Sodomoꝝ & Gomorreoꝝ multiplicatꝰ eſt: & pcm̄ eoꝝ aggrauatū eſt nimis. i. vitiū qđ agūt clamat vindictā. Duo pcā rū genera dicit ſcriptura clamare ad deū, ꝑpter ſui horrorē: videlicet homicidiū & ſodomiticū. Vñ poſtq̄ occidit Cain fratrē ſuū Abel, dixit ei deus. Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Genē. iiij. poſtulās. ſ. vindictam. De hoc aūt turpiſſimo iā inducta eſt auctoritas: ga clamor Sodomoꝝ &c. Et ſic i hoc aſſimilat homicidio: & merito qa vtrūq; deſtruit ſpeciē humanā quātū i ſe eſt ſed peiori modo Sodomita. Nā homicida deſtruit ſeparādo animā a corpore quæ tn remanet īmortalis & corpꝰ demū reaſſumit. Sed Sodomita deſtruit impediēdo ne fit hō. i. ne generetur. Et nota modū loquendi mirabilē ſcripturę circa hmōi. Deſcēdā: inqt dñs & videbo vtrū clamorē ope cōpleuerit an nō ē ita. q. d. admirādo vix poſſum credere tm nefas reperiri i hoīe: vñ volo videre clare hoc malū ſi ita eſt vt puniā. Tertio eſt peſſimū: ga, puocat cœle eſtē patriā ad indignationē contra ſe. Iudicabit in nationibus (inqt Pſ.) implebit ruinas. ſ. deꝰ implēdę ſunt ruinę angelicæ ex hoibus, ꝓcreatis q in vltimo iudicio & non prius reaſſumēt corpora ſua mortua. Deſiderāt ergo aię ſctoꝝ ardēter ſinale iudiciū, ſm Greg. in moral. vt reumātur corporibus ſuis. Affeciāt & angeli impleri ſeu reſtaurari ruinas ſuas ex hoibꝰ natis i mūdo: & p ꝓſequēs cupiūt oēs multiplicationē humani gñis p debitū tm modū: vt cōpleatur citius numerꝰ electoꝝ i ſupna fœlicitate locandus: ſed cū hoc ipediāt: dediti hoc vitio maledicto: habet tota cœleſtis curia eos in deteſtationē & abominationē. Sed & ipe filiꝰ dei rex totiꝰ curiæ cœleſtis ita abominat. q. vt dicit Aug. vi dēs hoc vitiū in humana natura introductū fere deſinit incarnari. Nā vt ait ipe Aug. violat qppe p hoc vitiū ſocietas q̄ nobis cū deo eē debet: cū illa natura cui⁹ ipe ē auctor libidinis puerſitate polluitur. xxxij. q. ij. flagitia. Et in ſignū maximę deteſtationis dicit Hiero. ſup Eſa. q. nocte ila qua chriſtus natus eſt oēs qui reperti ſunt illo vitio laborātes mortui ſunt ſubito. non em voluit pati tātā ignominiā reperire in natura nra quā aſſumpſerat. Quarto eſt peſſimū: ga inducit nimiā infectionem. Vñ Apoſtolꝰ Rom. i. vocat hoc vitiū paſſionē ignominiæ. i. nō nominādā. Et hoc ideo: qa vt dicit Ray. non ſolū actꝰ eius: ſed os loquē tis ipſa, pſatio eius. ſ. ſine cauſa virgenti & aures audientis & ipſa elemēta polluit. Et imperator dicit in aut. vt nō luxu. ho. contra natu. q. illud vitiū inducit peſtilētias & tēpeſtates. & ſorte iſta eſt cauſa quare in multis ciuitatibus ita frequēter ſi puenīt peſtes: qa magis abū dat tale vitiū q̄ in alijs alijs. Sed in compendio theologię dī q. ipſe diabolus tentās de hoc vitio: poſtq̄ induxit hoīes ad hoc q̄ fugit abominās ex nobilitate ſuæ naturæ tātū ſcelus. Eſt aūt inſectiuū cęteroꝝ: qa vnus deditus huic vitio eſt ſuſſi ciens inficere totā vnā ciuitatē. vñ figurat ꝑ lepram q̄ inſi tales ſequeſtrari a ꝑuerſatione cęterorū ne inficiāt alios: ita deberet euitari familiaritas eoꝝ. Et in figurā huius dictū fuit Loth ad hoc vt euaderet mortē: q̄ non moraretur in Sodomis nec in oī circa regione. Genē. xix. c. A lōge em oportet manere a ꝑuerſatione cū eis. Adeo abhorruit ſanctus Loth iſtud facinꝰ q̄ diſponebat filias ſuas virgines tradere conſtuprādas vt ceſſarent Sodomitæ a tali vitio. Et q̄uis nō bn̄ faceret: qa nō ſunt facīda malavt eueniāt bona: ita nec vt euitētur maiora mala. diſti. xiij. q. ait. tn̄ ex deteſtatione hoc ſubito elegit ob gratiā hoſpitū. xxxij. q. vj. offerebat Quinto pater q̄ ſit peſſimū: qa ab omni lege punitur & grauiter. Per legē qdem diuinā. Nā dī Leuit. xx. Qui dormierit cū maſculo coitu fœmineo vterq; operatus eſt neſas morte moriatur. Per legē eccl̄aſtī pro aliꝭ pcīs mortalibꝰ imponit pna ſeptēnis cōiter, p hoc imponēda dī pna maior q̄ ſeptēnis, ꝑpter enormitatē eius. vt xxxiij. q. ij. hoc ꝑm. §. ſeq. & deberēt excōicari qñ tales ſunt notorij pmanētes in hoc vitio. Nā cū ſit grauꝰ q̄ inceſtus ſm Augu. & inceſtus eſt cū mre vel germana vel alia ꝓſanguinea ſeu affine carnaliter cōmiſceri Si apls excōicauit inceſtuoſum tradēs eū i poteſtatē diaboli. vt paret. i. Cor. v. multo magis excōicari deberꝫ ꝓtra naturā peccās. Clerici aūt conuicti de ꝭ vitio debēt officio & bn̄ficio priua ꝛ eē de excel. ꝓcla. c. clerici, ſm legē iperialē debet talis decapitari: q̄ cōmodat domū: & q mediator ē. vt. C. de extraor. cri. q puero. ſm legē municipalē i aliqb̄ locis debet cōburi. & vbi ſeruaꝫ talis lex libera reperiꝫ ciuitas talis ab hoc vitio & deus mirabiliter, pſperat: & ſtatū cōſeruat. ſm etiā leges ſunt infames & aduocare & procurare nō pñt cū ſcī licet eſſent conuicti: vt. ff. de poſtu. §. infames. Sicut ergo hmōi diſperierūt in Endor. i. p tale vitiū, abutētes mēbro generationis: ita diſperierat de terra memoria eorum.

Diabo lus poſt tenta uit de ꝭ vitio ad ſcien tes inficere torē eī.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

cōfuſio pœnę notaꝫ ibi. Facti ſunt vt ſterc⁹ terræ. Nō poſſent aſſimilari alteri rei ita abominabili & ſędę. Iohelis. i. Cōputruerūt iumēta in ſtercore ſuo. i. ſm Grego. hoīes la ſciui vitā ſuā i fœtore luxurię finierūt. vñ & Ciſon vbi ꝓdicti perierūt interp̄taꝫ obſtinatio: qa niſi a iuuēture reſipiſcat ab hoc vitio: vix vnq; dimittit i ꝓuecta ętate ſed efficit obſtinatꝰ & experiētia hoc docet. Sed quātū ſit abominabile dictū vitiū ſędū & peſſimū: oſtēdit ex punitiōe diuini iudicij i vita ꝓſenti ꝛ eos q dediti erāt illi vitio hoīes ciuitatis Sodomę & Gomorrę Seboim Adamę & Segor gn q̄ ciuitatū. de quibus habes hiſtoriā Genē. xix. Vbi dicit Vincē. in Specu. hiſto. lib. ij. circa hoc q̄ ſeptē notātur ibi aggrauātia culpā illā: qb⁹ reſpōdēt ſeptēi pœna. Et primū eſt corruptio naturę, qđ oſtēdit in clamore, ſicut q̄ de Sodoma clamavt liberet a corruptione: & ideo in pœnā innaturalis factus eſt locus ille. verſus eſt em in mare ſalſum: q. d dī mare mortuū: qa ꝓtra naturā alioꝝ ibi nec piſces viuūt. & aues deſup volātes ſubito moꝛuę cadūt. ad innuēdū moraliter q̄ tales cogitationes cōtēplationis aut affectus nec verę actionis effectum habere viuaciter pñt. Secūdū in culpa fuit impudētia & liberras pcti. Ita em libere ꝭ faciebāt malū & ſine verecūdia acſi eēt opꝰ licitū: vñ a maiore vſq; ad minorē irruerūt in domū Loth: vt rabuerent publice illis duobꝰ angelis hoſpitio receptis a Loth quos hoīes putabāt: & in pœnā peuſſi ſūt ęcitate & facti i exēplū perpetui ſuppliciꝭ ignē ſuſtinētes. vt dī Genē. xix. Sic hodie alij ſunt ira cęci q̄ nedū erubeſcāt ſed gloriātur de hmōi: vel ſe excuſant ꝑpter aſſuefactionē. vt dicit Aug. in li. cōfeſ. q̄ flagitia q̄ cōtra naturā ſunt qualia. Sodomorū ſemp repudiāda ſunt. q̄ ſi hoēs gētes agerēt eodē crimis reatu lege diuina tenerentur. xxxij. q. vij. flagitia. Tertium aggrauans

Septem pœnę vindicta ꝓ natura.

tiū aggrauans eſt ſterilis cōmixtionis. Ex hmōi em cōmixtione nihil pōt gñari. Cui rñdet i pœnā ſterilitas illi⁹ loci: qui nihil oino gignit vtilitatis. Sic tales aliq̄n priuantur gñatiōe filioꝝ. vñ Euripharq emit Ioſeph dī fuiſſe eunuchus. i. ineptus ad gñationē ſeu ad generādū. & hoc qa vt dicit Nico. de Ly. glo. ſ. q. i. ſicut eunuchus. dñs exiccauerat genitalia eiꝰ: eo q̄ ad turpē vſum eiꝰ emerat Ioſeph: ideo dñs impediuit eū. ꝑpter tale vitiū pōt vxor negare debitum & petere diuortiū qñ eſt notoriū. vt. xxxij. q. vij. oēs accuſationes i gl. ſed ēt opa bona quaſi nulla faciunt. Quartū aggrauās fuit ardor deſidem. Plus em exardeſcere dicūtur hmōi hoīes in viros q̄ alij in mulieres. Cui correſpondet in pœnā ignis ardor: qui cōbuſſit eos: & poma nara in arboribꝰ circū poſitis illi lacui vſq; ad maturitatē ſunt coloris viridis, maturavero ſi incidanꝫ fauillę exeūt in ſignū ignis ęterni. Vñ Bern. Gehennalis flāma moram nō ſuſtinēs Sodomoꝝ puenit rollere nationē: & ipam cō ſcīēriā tantę cōfuſionis terrā cōſumpſit ignis ſulphureus & ſpūs procellarum. Quintū eſt fętor cainis. Oīs em luxuria & iſta maxime eſt cauſa fętoris. Vñ merito poſſit de eis dici illud. Pſ. xiij. De cadaueribus eorū aſcēdit fętor. Cui correſpōdet in ꝓnam ſulphuris fętor. Pſ. Ignis ſulphur & ſpiritus Procellarum. i. dęmones percutiētes eos pars calicis eoꝝ. Memoria ipſius vitij ita færet q̄ aliquādo inſenſibilē facit. In cuius figurā vxor. Loth quę reſpexit retro vt ſcilicet videret illā ciuitatē ꝛſa eſt i ſtatuā ſalis. Reſpicere retro eſt recordari hmōi ſceleꝝ cū delectatione & volūtate. Sextū eſt tenacitas voluptatis, quę homines inueteratos in hoc vitio vix vnq̄ euadere ſinit. Cui congruit gleba bituminis quā Iocus ille multi ſtatie vomit. Bitumē autē eſt quędā terra ſicut cola adhęrens. Nec tamen iſtud minuit pcm̄: ſed aggrauat nec excuſati ſunt a participatione pœnę: ſicut nec criminis. Qui filioſſamilias et ſubditos non corrigūt de hoc vitio: digni ſunt morte. ait apls Rom. i. Nō ſolū qui faciūt ea: ſed & qui cōſentiūt facientibus. Ioſeph etſi puer noluit tacere cū vidit tātū neſas i fratribꝰ ſuis, ſed vt dī Genē. xxxvij. accuſauit fratres ſuos de crimine peſſimo. ſ. q̄ cū ſumētis vel cū maribus coirēt vt ſic punirent a pre: nec dimiſit correctionē, ꝑpter odiū fraternū ſiue fratrū q oderunt eū ita vt vellēt eū occidere

Septimū eſt cōtagiū quo inficiꝭ multitudo cohabitāti et ſocietas taliū. Cui reſpōdet ſi pœnā: ga tota regio ſimul cū vrbe infecta ſubuerſa eſt. Et propter hoc etiā dñs cōbuſſit paruulos & innocētes: quia ſi vixiſſent, ꝑpter cōtagiū imitati eſſent opera turpia: eorū: vnde in hoc miſertus eſt eis. ſ. q. iij. etiam. §. paruulos. Facti ſunt ergo & iſti demū tales vitioſi vt ſtercus terrę.

¶ De inceſtu et ibi etiā quō reſiſtitur luxurię. Ca. V.

Inceſtꝰ qđ ſit.

INCESTVS QVI EST ALtera ſpecies luxurię cōſiſtit in cōmixtione carnali cū cōiuncta cōſanguinitate vel affinitate vel ſpūali parentela: de quo pōt exponi illud Pſ. xxxj. Nolite fieri ſicut equus & mulus &c. Iſta eſt differētia inter hoīem & alia aialia in motu paſſionū. Nā aialia bruta cū mouenꝫ paſſione aliqua nō poſſunt ſe cōtinere ab ea niſi cohibeanꝫ aliqua violēcia alteriꝰ. Et rō ē: qa rōnē nō habēt qua poſſint paſſionē moderari vel retinere vñ cū aſellꝰ vel equꝰ videt cibū quē appetit ſubito ponit ſe ad illū comedēdū niſi impediaꝫ vel verberēt. Sed hō cū mouetꝫ paſſione ſiue deſiderio cibi vel alterius rei pōt etiā mouere paſſione ſiue deſiderio cibi vel alterius rei pōt etiā mouetꝫ paſſione ſiue deſiderio cibi vel alteriꝰ rei pōt etiā data oī opportunitate ſe abſtinere & nōvt ea re, & hoc iō qa habet rōnē q̄ pōt moderari & cohibere paſſiones & mēbra corporis: q̄ ſi nō vtaꝫ rōne ſed ſequaꝫ paſſiones illicitas efficiꝫ ſi⁹ beſtijs. Vñ Boe. in lib. de philo. cōſol. Itaq; fit vt qui, pbitate deſerta hō eſſe deſierit: cū in diuinā ꝓditionē trāſire nō poſſit: vertaꝫ in beluā: & pmaxime ſequēdo delectationes venereas illicitas: in q̄bus tota rō ab ſorbetur aſſimilatur equo & mulo. hinceſt q̄ dicitur To. vſper Angelū Raphaelē. Qui cōiugio vtūtur vtiā mēte: ſua excludāt deū & libidini ſuę vacēt: ſicut equus & mulꝰ qui bus nō eſt intellectus. ſ. tales ſunt. Et multo magis cum extra cōiugiū ſequūtur ſuas voluptates: vt inceſtū & hmōi. Nolite ergo ait Pſ. fieri ſicut equus & mulꝰ &c. quaſi diceret. Nolite ſequi vitiū luxurię. Tria pñt ibi notari.

¶ Primo prēcipit reluctatio voluptatis: ibi. Nolite fieri,

¶ Secundo exprimitur abominatio inceſtuoſitatis: ibi. Sicut equus & mulua.

¶ Tertio cōſequitur ſuffocatio rationabilitatis: ibi. Quibus non eſt intellectus.

§. I. A SECVNDO INCHOANDO

Inceſtus vt dictū eſt, ē. eſt ſpecies diſtincta luxurię & grauius eſt adulterio, vt. xxxij. q. vij. adulterij. Et p hāc efficiꝭ quis ſimilis equo & mulo. Equꝰ eſt fortis & impetuoſus ita iceſtuoſus tāto impetu ferꝫ a libidine q̄ nō attēdit ad aliquā parētelę reuerētiā dūmodo ſequaꝫ ſuā libidinē: ſicut nec equꝰ attēdit ſi equa ſit mr̄ vel ſoror nata ex eadē matre vel pre. Mulꝰ cū dñs ſuꝰ cōfidit in eo dū appropiat ſe ei tralit calces. Ita inceſtuoſus nō p corpus tm recalcitrat ſpūi: ſed qđ peiꝰ eſt: ga amico ſuo & bn̄factori nō parcit nec patri vel matri: abutēs aliqua cōſanguinea vl affine in hoc notabiliter iniuriādo & ſedēdo honorē ſuū. Pro declaratiōe huiꝰ materię oportet aliqđ dicere breuiter tn̄ dib⁹ cō de gradib⁹ cōſanguinitatis & affinitatis & cognationis ſpūalis. Poſtq̄ glorioſus deꝰ primos parētes creauit & in paradiſo inſtituit mr̄imoniū excluſit a cōiugio vnū gradū cōſanguinitatis: dicēdo p. Adā. Relinquet hō patrē & matrē: & adhęrebit vxori ſuæ. Genē. ij. id ē nūq̄ licebit vllo tpe pri ſumere filiā in vxorē: vel matri ſumere filiū i matrimoniū: & multo min⁹ extra gradū cōſanguinitatis carnaliter cognoſcere: qa maximū eēt ſcelus inceſtꝰ. In primo etiā gradu cōſanguinitatis in linea collaterali fuit ꝓceſſum ꝓhere mr̄imoniū filijs Adę, ꝑpter neceſſitatē: qa alij nō erāt: vñ oportuit ad multiplicādū genꝰ humanū q̄ filij Adę ſumerēt ixores ſorores carnales: ſed ſublata hac neceſſitate ſemp fuit, phibitū mr̄imoniū inter fratres & ſorores & germanos: qa maxīmꝰ inceſtꝰ: & multo magis ex cōiugiū talis cōmixtio. In lege aūt antiq̄ fuerūt aliq gradꝰ ꝓſanguinitatis expſſi in q̄bus nō poterat ꝓhi mr̄imoniū. In noua aūt lege p determinationē eccl̄ię ſunt declarati eſſe q̄uor gradus ꝓſanguinitatis & affinitatis in q̄bꝰ nō pōt ꝓhi mr̄imoniū. vt in decre. nō debet. ex de cōſan. & affi. Eſt aūt primus gradꝰ in linea collateraliū germani ſeu ſorores carnales: ſeu frater & ſoror germani. Scđs gradꝰ filij duoꝝ germanorū q dicunt conſini. Tertiꝰ gradus filij cōſobrinoꝝ ſeu conſinoꝝ. Quartꝰ filij ꝓdictorū. In nullo ergo horū graduū pōt cōtrahi mr̄imoniū: q. d' ſi q̄s faceret, ſine diſpēſatiōe papę matrimoniū nullū eſſet: ſed ꝓtinuꝰ inceſtus: & excōicati eſſent ſciēter hoc agēdo: & filij illegitimi eſſent. Similiter ſi is cognoſcat aliquā cōſanguineā carnaliter i quocūq; ꝓdictorū graduū incæſtū cōmitteret vterq; & enorme pcm̄: & tāto grauꝰ quāto cōiūctior eſſet gradus. In linea aūt aſcendētiū ꝑm doc. & deſcēdētiū eſt perpetua prohibitio. ſ. contrahēdi matrimoniū: vt. ſ. inter auū & neporē: proauū & proneporem: & hmōi. & inceſtus etiam grauiſſimus eſſet.

Affinitas ēt habet quatuor gradus infra quos nō pōt contrahi matrimoniū: & hi fundāt̄ur in gradib⁹ cōſanguinitatis. Nā ex mr̄imonio inter duos celebrato ꝓtrahit iſta cōiūctio q̄ dī affinitas inter cōſanguineos mariti puta Petri oēs ex vna pte: & vxorē ipi⁹ Petri puta Maſam. Et ex alia parte inter conſanguineos & conſanguineas Maſę oēs: & ipm Petrū maritū eiꝰ. Itē in eodē gradu in q̄ ſunt conſanguinei marito efficiunꝫ affines Maſæ: puta germanꝰ Petri efficit affinis Maſæ mulieris in primo gradu. Cōſobrinus Petri efficit affinis vxoris Maſæ in ſcđo gradu: & ſic vltra. Idē p totū de cōſanguineis Maſæ quo ad affinitatē cōtrahēdā cū Petro. In his igit quatuor gradibus affinitatis ſi q̄s cōtraheret mr̄imoniū nullū eēt: ſed cōtinuus inceſtus: & excōicati ambo ſciēter agētes: vt patet p cle. vnicā. Et nota diligēter q̄ vt. ē. dictū ē ēt p ſimplicē fornicatiōnē ſm doc. oēs theologos & canoniſtas ꝓhib⁹ affinitas ipe diēs mr̄imoniū & dirimēs nō cū illa cū q̄ fornicatꝰ eſt. ſed cū cōſanguineis eius: ita vt nulla ea q̄ vſq; ad quartū gradū. O quot inceſtus ſunt q matrimoniū legitimū reputāt̄ur. Ignorātia tn̄ facti, pbabilis nō iuris excuſat. Itē nota diligēter q̄ ſi q̄s cognouit carnaliter mulierē cui⁹ matrē vel filiā vl ſororē germanā vl cōſobrinā habet vxorē: ſi cognouit carnaliter illā aūt ꝓheret p vba de pñti cū ea quā duxit in vxorē: mr̄imoniū nullū ē: & dirimi debet, ꝑpter impedimētū affinitatis p̄cedēs. Sed ſi cognouit carnaliter illā poſtq̄ cōtraxit p vba de pñti cū ꝓdicta. ſ. mre vel filia vl ſorore: vl alia ꝓſanguinea vl affine: mr̄imoniū qdē tenet: ſed p dit ius petēdi debitū ab vxore reddere, cū tenet: ſed nō exi

De affinitate.

Per ſimplicem fornicationem oriť affinitas.

Universidad de Deusto

gere absq; pcõ;mortali. vt ex de eõ q du. ivxorẽ quã pol. p adul. & xxvij. q. ij. c. ij dormierit. Et qa tex. ibi; obscur; vide gl. idẽ. xxij. q. vij. q dormierit. cũ plurib; cap. Itaq; cognoscẽs carnaliter affinẽ pdit ius petẽdi debitũ. Considerare quãtũ horret ecclia istũ incestũ: & tñ nõ videtur hoies sibi ꝓsciẽtiã facere. Et hoc qa sunt sicut equ; & mulus. In cognatione. ꝙ spũali q̃ ꝓtrahit in collatione quorũdã sacramẽtor. s. baptismi & cõfirmationis si cõtrahat mrimoniũ vel fiat carnalis cõmixtio inter ꝓiũctos taliter erit incest; spũalis vñ & sacrilegiũ etiã. Tres em ibi sunt gradus cognationis. Prim; dr cõpaternitas: & cõtrahit inter parrẽ & matrẽ ei; q tenet ad baptismũ vel ꝓfirmationẽ: & eũ qui tenet ad ipm baptismũ, vel etiã cõfirmationẽ: ac etiã vxorẽ ei;: vel etiã q baptizat vel cõfirmat. Scd's dr paternitas: & cõtrahit inter eũ q tenet ad baptismũ vel ꝓfirmationẽ: aut etiã q illa sacramẽta cõfert: q dr pater spũalis & eũ vel eã q tenet: q dicit filius ei; spũalis: vel filia spũalis.

De spirituali cognatione.

Tertiꝰ dr fraternitas: & cõtrahit inter illũ q tenet vel eã ad baptismũ vel cõfirmationẽ & filios ei; q tenet. Si qs ergo ī aliquo horũ graduũ q tad; vltra nõ extẽdũtur cõtraxerit matrimoniũ nullũ est: sed dirimẽdũ & incestus spũalis sacrilegiũ. Et similiter si qs cõmisit opus carnale cũ aliquo vel aliqua in aliquo gradu huius cognationis spũalis: incestũ cõmiterit. xxx. q. ij. c. j. & ij. & ex eo. c. Martinꝰ. Et vt dicit. xxxv. q. vij. incestuosi. Incestuosi dũ in ipo detinẽdo atq; nefando scelere manẽt: nõ inter fideles christianos sed inter gentiles & catecumenos habeantur. Nolite ergo fieri sicut equus & mulus incestũ perpetrando. Hęc luxurię species potest figurari per socrum Petri quę tenebatur magnis febribus. vt dicit Luc. iij. quę orationibus apostolorũ gratia christi sanata est. Dicit; em Beba significari per hanc animam luxurię deditam.

§. II. QVANTVM AD TERTIVM

Rones q̃ iceſt; sit incõgruus.

Per hoc vitiũ sequit; suffocatio rõnis. Sicut em in equo & mulo nõ est intellect; ita & in istis nõ videt esse intellect; seu vsus rõnis. Cũ em assignet quadruplex rõ quare incõgrua est talis cõmixtio ꝓsanguineoꝝ vel affiniũ fm Tho. ij. ij. q. cl iij. ar. ix. incestuosus oẽm istã rõnẽ abijcit nõ vtẽs intellectu. Prima rõ est: qa naturaliter hõ debet quãdã honorificẽtiã parẽtib; p. cõsequẽs aliis cõsanguineis q ex eisdẽ parẽtib; de ꝓpinquo originẽ trahũt. intãtũ q̃ apud antiquos: vt valeri; maxim; refert: nõ erat fas filiũ simul cũ pre balneari: ne sic scipos inuicẽ nudos cõspicerẽr. Manifestum est aũt fm prędicta: q̃ in actibus venereis maxime cõsistit quędã turpitudo honorificẽtię cõtraria. Vñ de his hoies verecũdantur. & iõ incõgruũ est q̃ ꝓiunctio venerea taliũ psonarũ fiat. adinuicẽ. Et hęc rõ videt exprimi Leui. xviij. vbi dr. Mater tua est: non reuelabis turpitudinẽ ei;. Et idẽ postea dicit in aliis. Scd'a rõ est: qa personas coniũctas sanguine necesse est adinuicẽ simul cõuersari. vñ si hoies tales. s. q sunt cõsanguinei vel affines nõ arcerent a cõmixtiõe venerea nimia oportunitas daret; hoib; veneręq; cõmixtionis: & sic animi eoꝝ nimis emollescerẽt p luxuriã. & iõ in veteri lege illę psonę spãliter vident esse ꝓhibitę quas necesse est simul cõmorari. Tertia rõ est: qa p hoc impediret multiplicatio amicoꝝ. Dũ em vxorẽ extranea accipit: iũgunt sibi quadã speciali amicitia oẽs ꝓsanguinei vxoris acsi essent cõsanguinei sui. vñ dicit Au. xv. de ciui. dei. Habita est rõ rectissima charitatis: vt hoies q̃ bus esset vtilis atq; honesta cõcordia diuersaꝝ vicissitudinũ vinculis necterent. Necvn; i vno multas haberet sed singulę aspgerẽt in singulos. Quarta rõ reddit & addit p Aristo. ij. Polit. qa cũ naturaliter hõ ꝓsanguineas diligat: si adderet amor q est ex cõmixtione venerea fieret nimis ardor amoris & maxime libidinis incẽtiuũ qd' castitati repugnat. Et cuius incest; dicat quasi nõ cast;. & quęlibet spes luxurię corrũpat castitatẽ: tñ antonomatice dr de incestu quasi corruptio castitatis: qa abusus maxime coniũctarũ: personarũ inducit corruptelã castitatis: tũ, ppter oportunitatẽ ad lasciuiã ex frequẽti conuersatiõe & cohabitatione domestica: tũ, ppẽ nimiũ ardorẽ amoris. vñ certe magna non solũ in cautela sed fatuitas est ex quo mũd; est ita corruptus sicut cernit: & pueri paruuli ex malis exẽplis sint dediti talibus: simul facere dormire fratres cũ sororib; vt aliis ꝓsanguineis vel affinib; aut cõpatres cũ cõmatrib; nimis domestice conuersari: cũ ad hoc aliqñ ita ꝓpensi possit, malũ fieri. Et similiter adolescẽtes in differẽter conuersari cũ aliis. Quantũ aũt deo displiceat istud vitiũ ex Sume diuina punitione etiã ī vita ista ostendit. Nã, ppter incestũ deo dilectum Paulus apls excõicauit quẽdã Corinthũ q habebat nouercam sua: & tradit; fuit, ppter hoc in potestatẽ sathanę vt ęstus. habet. i. Cor. v. vt i corpore vexaret a diabolo crudeliter sicut vexabat i aia. Rubẽ qa cognouit carnali; vxorẽ pris De incesto Rubẽ primogenit; me; maior in donis. s. esse debuisti: sci bẽ & ei; licet, ppter primogenituram: minor in ꝓperio. s. es esset;. s. punitio ppter incestũ tuũ: qa ascẽdisti cubile patris tui & macula ne. sti thorũ ei;. Gen. pen. Sed & in li. de bñdictionib;. xij. patriarcharũ legit q̃ Rubẽ infirmatus ad mortẽ ppter hoc ifirmitatẽ iliacã incurrit. Ammõ q violauit sororẽ suã iter Absalõ fectus fuit ab Absalõ. vt patet. ij. Re. xiij. Ita gl'iosus. Baptista exhorruit hoc facin; q̃ cũ pcepit Herodẽ regẽ hoc eam incurrisse cũ Herodiade cognata sua egressus est desertum mõ pro qd' nec, ppter' pniam deseruerat vt increparet tãtũ nefas pter in & cũ sceleribꝰ plurimis ille esset dedit; solũ de hoc publice cęsum. arguit eũ dicẽs. Nõ licet tibi hãc vxorẽ fratris tui. Marc. vj. & ppter reꝑhẽsionẽ hãc fuit Ioãnes incarceratꝰ & decapitatus. Non ergo ī istis incestuosis est intellectus sicut nec in equis q nimmo eq & aliqua aĩalia brutaa vident hoc horrere summe. Nã pbs. i. viij. de aĩali; dicit q̃ qdã equa pulcherrimus erat cũ suisset deceptus: qa. s. positus fuit pãnus ante oculos ejus: vt nõ videret equã matrẽ suã: sed cũ ea cõmisceretur que etiã pulchra erat: post cõmixtionẽ amoto panno cũ perpendit ita exhorruit q̃ seipsum pręcipitauit. Nolite ergo fieri sicut equus & mulus &c.

§. III. DE PRIMO SCILICET VT

resistat voluptati sue. Nota cũ dr. nolite fieri. q. d. etsi si p ueniat istigatio vel tẽtatio ad incestũ vel aliã spẽm luxurię nolite acquiescere & assentire voluntati. Totũ em malũ tia inprio ꝓcedit a volũtate cũ ẽ mala. Iac. iij. Resistite diabolo & fugiet a vobis. Debilis em est hostis: ait Chry. q non xuriꝝ vincit nisi volẽtẽ. Vñ & pbs in. iij. Ethi. Pcm intẽperantię vt est pcm luxurię dr pcm puerile. tũ qa sicut puer si in sua volũtate dimittit: crescit i ꝓpria volũtate. vñ dicitur. equ; indomit; euadit dur;. & fili; remissus euadit pręceps ita cõcupiscẽtia si ei satisfaciat accipit maius robur. tũ qa sicut puer emẽdat, ppter hoc q̃ coerceat, ppter qd' dr Prouer. xxiij. c. Noli subtrahere a puero disciplinã. Tuvir qa pcuries eũ & aiam ei; ab inferno liberabis. s. dũ ꝓcupiscẽtię resistit: reducit ad debitũ honestatis modũ. Et hoc est qd' ait Aug. in lib. vj. musicę. dicit em q̃ mẽte i spũalia suspẽsa atq; ibi fixa & manẽte: ꝓcupiscibilis. i. cõcupiscẽtię carnalis impet; frãgit: & paulatim repressus extinguitur. maior em eranꝝ sequerer: nõ oino nullus: sed & minoręꝝ refrenam;. Et iõ dicit phs ī. iij. Ethic. q̃ quẽadmodũ puer debet fm pręceptũ pedagogi viuere sic cõcupiscibili ꝓportionare rõni. Vltra istud remedium interi; resistẽtię triplex est aliud remediũ exterius, sicut & ꝓtra ignem cui compatratur luxuria. vt dictum est. s. triplex remediũ adhibetur xuriã. ad extinguendum vel minuendum.

triplex remedium contra luxuriam.

¶ Primo per aquę infusionem.

¶ Secundo per lignorum subtractionem.

¶ Tertio per ab igne elongationem.

Totũ hoc pateꝛide olla q̃ est iuxta ignẽ q̃ si ita bullat vt effundat qd' ꝓtinet i ea aliqd' prędictoꝝ triũ fieri ꝓsueuit qa vel aqua frigida olle infundit: vel de lignis subtrahit vel olla ab igne elõgat. Sic cũ mẽs interius feruet calore luxurię ita q̃ subtãtia virtutũ q̃ ibi cõtinet effũdit: debet primo ad aquã recurrere: sed triplicẽ: videlicet ad aquã lachrymarũ & cõpũctiõis cõsiderãs infirmitatẽ suã & periculũ: & iõ deuote poscẽs auxiliũ. Vñ dr Sap. viij. Vt sciui qm aliter nõ possum esse cõtinẽs nisi de; det. & hoc ipsum erat sũma sapiẽtia scire cui; donũ esset. Adn dũm: & deprecat; sũ illũ. Nec tñ ex hoc potest se excusare incontiẽs: qa cõtinere nõ põt nisi de; dederit gratiã: sicut nec etiã se excusaret aliqs pctõr ex hoc q̃ pseuerat in aliquo pctõ cũ inde nõ possit recedere p pœnitẽtiã nisi de; infundat gratiã. Nã vt dicit btus Tho. in. iij. De; nulli gratiã subtrahit facienti quod in se est: sed semp paratus est infundere se. Preparãti. sic & castitatis bonũ a deo dat cum qs p orationes & p subtractiones occasionũ ipm quęrit. & de hoc põt intelligi illud Pẽ. lxxiij. Cõfregisti capita draconũ in aqa. i. principis

Primũ est contritio.

Secũdũ cipia tẽtationũ carnaliũ in ags lachrymaꝝ. Quod si aqua corporalis aflictiõis: nõ tñ periculosa: vt castrãdo seipm, vel aliquid hmõi: hoc em ẽet pctm mortale. vt. xxxv. dist. p totũ. & esset irregularis. Vñ qd' christus ait Matt. xix. Sũt q castrauerũt seipos ,ppter regnũ cœlorꝝ. intelligit fm Chrys. & alios de castratione spũali. sicut & cũ ait Matt. xviij. Si oculus tuus scandalizat te. eue eũ &c. p qd' ꝓhibet assẽsus incitatiuus ad malũ: nõ cuulsio oculi corporalis prącipit. ita cõmẽdatur a christo q se castrãt. i. qui volũtarie a se resecãt cõcupiscẽtias carnis & venerea vt deo seruiant. Debet ergo quis in tẽtationibus luxuriæ positus ita carnẽ affligere vt piculũ nõ sequat. sicut egit btus Bñdictus cũ fuit tẽtatus in solitudine vehemẽter proiecit se nudum in ter vepres & vrticas: & dolore corporis abstulit vulnꝰ mẽtis. Sic & btus Franciscus tẽtatus cũ disciplina chorde nõ sufficeret ad mortificationẽ tẽtationum nudus stetit inter nives formãdo de nive vxorẽ & filios &c. beatus Bernñ. se misit in aquas gelidas ad reprimendam tentationẽ huius. De quoda etiã iuuene narrat beatus Hiero. q̃ cum fortiter tẽtaret de hoc vitio nec oꝝb; nec abstineriꝝ: nec vigiliꝝ iuuaret ab impulsu vehemẽter tẽtationis: demũ pater monasterij hoc inuenit efficax remedium. Ordinauit cum monachus sins q̃ quotidie ei diuersas molestias & contumelias aliqui inferrẽt: & ipsimet accusarent eũ apud abbatẽ q̃ molestasset eos: sicq; quotidie pauper inuẽcuiꝰ cẽtumeliabatur: & accusabat ab eis qui cõtumelią intulerant. Trãsacto aliquo tẽpore cũ hac mortificatiõe labor: vna dierũ interrogauit eũ abbas quõ sibi erat de tẽtatione carnis, cui rñdit. pater mi. mihi viuere nõ finit. quõ luxuriari cõceditur. sicq; p hũc modũ afflictiuũ & mortificatiuũ sine periculo de tentatione hmõi liberatus fuit. De hoc pẽt exponi illud eccl'. iij. Ignẽ ardentẽ extinguit aqua. i. vehementem tẽtationẽ luxurię aqua tribulationis mortificat.

Lectio diligẽs mortui carluxuriam.

Et est tertia aqua. s. scripturaꝝ lectionis earum & meditationis quę etiam ad hoc multũ operat. Vñ Hiero. de cõse. di. v. nũq. Ama studia scripturaꝝ & vitia carnis nõ amabis. Vigilia em honestatis. i. studia honesti tabefaciet carnes. Eccli. xxxj. Ibi em cõtinet q̃ detestandũ sit hoc vitiũ. q̃ q̃ nocuum qa per ipsum ad ignem ęternũ puenit. Sic legit in vitis patrũ de quodã sancto eremita ad quẽ accessit quędã publica mereꝛix: quæ se iactauerat cũ ama oribus suis q̃ illũ sanctum ad opus nefariũ pertraheret. Accessit ergo ad cellã seu eremitorium eius quodã sero tarda hora & pulsans cellã eius: simulabat se errare in deserto & viã rectã amisisse, ppter qd' rogitabat vel vt in aliquo angulo eremitoꝝ fineret tantum illa nocte manere ne foris inuenta deuorareꝝ a feris sylueſtrib;. Ille vidẽs necessitatẽ extremã, & simulationẽ, & prauã illius intẽtionẽ ignoras: licet inuitus, ppter periculũ tũ charitate coactus intro duxit separatim manere faciẽs. Media nocte diabolus cœpit terribiliter illũ patrem vexare de tẽtatione carnis qui sibi ꝑpsi loquens ait. Opera mala in tenebris fiũt. bona aũt in luce. Accendit ergo lucernã: & cũ tentatio crescere: cœpit ad reprimendũ cogitare de igne inferni q̃ fm scripturas paratus est luxuriosis. iuxta illud. Fornicatoribꝰ & homicidis pars illoꝝ in stagnũ ignis & sulphuris. & cũ non cessaret tẽtatio cœpit sibi ꝑpsi dicere. Incipe nũc experiri pœnã illius ignis ęterni q̃ loge grauior erit: cuiꝰ te debitorẽ cõstituis faciẽdo ad qd' inciteris: posuitq; vnũ digitũ manus ad ignẽ lucernę: & tantũ tenuit q̃ totũ cõbussit. Tam vehemẽs erat tẽtatio carnis q̃ adhuc p hoc nõ cessabat & ipse apposuit sequẽtem digitũ: deinde oẽs alios succesſiue cõbusta manu tentatio cessauit. Illa aũt misera q̃ tẽpus expectabat aptũ ad mutandũ ad malũ cũ per aliquas rimulas vidisset q. ꝑ ipse agebat ita horruit stupore vt more ref. Mane aũt facto illi lasciui iuuenes q submiserãt ipam pessimam meretricẽ venerũt ad cellã huius interrogantes si prẽterito sero a casu applicuisset illuc aliqua mulier quę deuia erat. Rñdit senex: ibi iacet illa pessima fœmina: nam & mihi hoc fecit qd' videtis: ostendẽs manum cõbustã & ordinẽ facti. Vidẽtes q̃ ea mortuã venią postulabãt de mano qd' tra. tauerãt recomẽdates eã sibi. Qui oꝝne suscitauit eam. Mirandũ est illud gestũ nõ imitandũ. Neq; em lege cõmuni hoc agere liceret quãtũcũq; tentatione pulsatus. Sed lege priuata. s. ꝑpũllanctꝝ q̃ cõi legi nõ subiacit. vt xix. q. ij. duę sunt. quam sequi nõ debet dimissa cõi nisi sit certus ea duci: si nõ vult seduci. Sed m remediũ est subtractio lignoꝝ. Si em appositio lignoꝝ auget flãmã: ita subtractio minuit, ista ligna sunt cibaria & potus: q nõ solũ nętia & ex quãtitate sed ex qualitate incẽdũt ignẽ luxuriæ: & tanto magis quanto magis sunt delicatiora & magis nutritiua. Vnde apls. ij. Cor. vj. prmittit ieiuniũ castitati dicẽs. Exhibeamus nosmetipsos vt dei ministros, in ieiunijs, in castitate: qa abstinẽtia ciboꝝ iuuat ad castitatẽ: sicut multiplicatio ciboꝝ inducit materiã luxuriã. Sine cærere & bacho friget venus. i. luxuria. ait Hierony. Et Christus ait Mat. xvij. Hoc genus dęmoniorꝝ. s. tẽtantiũ de luxuria: nõ ejcit nisi oꝝone & ieiunio. Et ꝓpterea in ieiunijs ecclesiæ est interdictus oꝝ esus carniũ: & in ieiunio quadragesimę etiã esus lacticiniorꝝ seu ouorꝝ & casei. vt patet di. iij. de. nięq; qa ista sunt magis nutritiua & incẽtiua libidinũ: ꝺ q̃ sunt instituta ieiunia. Luxuriosa res est vinũ. i. causa luxurię vt dr Prouerb. xx. Et Hiero. Venter mero ꝑcussus facile desipumat in libidines. & Prouer. xxix. Qui delicate pauerit seruũ suũ. in fine sentiet eũ contumacẽ. Seruus est corpus. Qui ergo volũt bene comedere & bibere & lautiores ępulas, & gescere: & dicũt se casteviuere nõ posse: vtiq; verũ dicũt: sed nõ excusati sũt vt putãt qa nõ tollũt occasiones suæ luxuriæ: sicut q̃ poneret alia ligna in domum suã quã videt ardere nõ crederet sibi si diceret q̃ displicet sibi combustio cũ ipse apponat materiã. Sic qui nimis vacat hmõi. In lib. de testam. ẽtis, xij. patriarcharũ narrat Ioseph admonẽdo filios suos quõ fuit liberatꝰ de periculo adultery ad qd' inuitabat eũ dña sua frequẽter & hoc mediãtibꝰ multis ieiunijs & orationibꝰ. Vbi etiã declarat quõ multis modis q̃siuit illa pessima fœmina eũ ad nephas inducere. Primo quidẽ cũ filios nõ haberet: dixit vt illũ vellet habere in filiũ: & qa adolescẽs erat. xvj. annoꝝ. cũ primo fuit vẽditus frequẽter ãplexabat & tãgebat vt filiũ malo aio: qd' postea ppẽdit cũ corpit ad malũ solicitare sub prętxtu vt filiũ haberet ex eo quẽ maritꝰ putaret, ppriũ & sic oia bona q̃ multa erãt ad eũ deuenirẽt. Sed cũ ille recusaret dicẽs esse a deo suo dño cœli, phibitũ adulteriũ suggesſit aliũ modũ offerens se virũ necaturũ pvenenũ si vellet postea ipsam vxorẽ accipe: qd' ille horruit dictũ cõminãs q̃ si ageret hoc manifestaret scelus suũ: nec sibi ingeretur.

Quãtũ cõfert ieiunium castitati.

Nota tẽ tationes quas habuit Ioseph ab vxore Pharaonis.

Tertio promisit ei q̃ dimitteret idola ad virũ suũ ad idẽ induceret si ei assentiret & adoraret deũ suum & sic esset cã eoꝝ salutis: Cui rñdit Ioseph nõ placere deo suo cõuersio ad eũ, ppter satisfaciẽdũ libidini. Quarto misit sibi epulũ solẽne. sed incantatũ opere diaboli: vt inflãmaret eum ad amorẽ suũ & cõcubitũ. qd' ipse dñi reuelatione cognoscẽs facta oꝝone sup cibũ nihil nocumẽti percepit ex eius esu.

Quinto sibi dixit q̃ nisi cum ea rẽ habere oino se occideret gladio vel veneno. & sic esset ipe causa mortis suę. Sup quo increpauit eã dicẽs. q̃ cõcubina viri sui si hoc ageret: postea oibus bonis suis gauderet & quia emula eius erat: ideo retraxit se inuidẽs fœlicitati futuræ ęmulę suę. Demũ quadã desperatione facta quadã die apprædit eum per licinia vestimẽti quasi vim inferẽdo dicẽs dormi mecum: qd' recusauit fugiens. Et hoc vltimũ ponit scriptura Gen. xxxix. Sed & postq̃ fuit flagellatꝰ a dño suo & incarceratus, ppter accusationẽ falsam illius. aliqñ fecit sibi occulto modo notificari q̃ si, pmitteret secum dormire: faceret cũ viro suo ita ip educeret de carcere illũ. als diu manet. nec acquieuit sed firmus in, pposito castitatis mansit. iuuãs se orationibus & ieiunijs & caute cõuersans. Inueni inquit Salomon Eccl'. viij. amariorẽ morte mulierẽ. siue intelligat de fœmina siue de voluptate venerea seu cõcupiscẽtia. Amara est mors corporalis, qa separat aiam a corpore: sed amarior est luxuria vel mulier: qa separat aiam a deo & cœlesti curia. Sequit in auctoritate. q̃ laque; est venatoꝝ. i. dęmonũ. Nã dęmones laqueos tentationũ ad capiẽdũ hoies sibi etiã volãtes p cõtẽplationẽ ponũt mulierem vel luxuriã, sagena cor eoꝝ. i. cogitatio de illa vel affectu ad illã est sagena qua hoies veluti pisces incauti capiunt: dũ vt nutus & oratꝰ, locutiões & encœnia & alia hmõi sunt vincula qb; ligant hoies & ligati tenent ne exeãt de pãtõ. Qui placet deo effugiet. s. vitãdo domesticitatẽ earũ & oꝝonib; & ieiunijs se iuuãdo. Tertiũ remediũ est elongatio ab illis psonis que dãt vel dare pñt materiã tẽtationis. Vñ apls. j. Coꝝ. vj. Fugite fornicationẽ. Sup quo ver fuga.

Tertiũ remedium est.

¶ Secunda pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bo ait Amb. Cū aliꝭ vitiꝭ pōt expectari cōflictus hāc fugite ne approximetis: qa nō pōt aliter meliꝰ vinci. Ratio huius esse pōt: qa hmōi delectationes in particulari cōsideratæ nimis excitāt & incitāt cōcupiscētiam ad se. Materiæ aliox pctox cōsideratæ parū: vel nihil mouēt præcipue illos q nō sunt dediti talib⁹ vitiꝭ. Qui nō est deditus auaritiæ ex hoc ꝙ cogitat de vsuris vel simonia, vel furto vel fraude a se vel ab aliꝭ cōmissa non inclinat ad illa. Sed caſtus & honestus recogitādo turpia a se ppetrata vel ab aliꝭ etiā bona intētione: tiullat & aliqñ fortiter tentatur. Et tō sine magna necessitate nō debet qs talib⁹ mentē implicare: & cū necessitas magna imminet cū magna vigilātia rōnis ne caro reuiuiscat. Si ergo tētat qs erga aliquā personā particularē: melius remediū adhibere non potest qꝫ elōgare se a cōuersatiōe illius quātū honeste & sine nota fieri pōt. Vnde & illa mala mulier quę iniecerat oculos in Ioseph victa cōcupiscētia eius cū a casu solus Ioseph sine arbitris. i. aliꝭ factorib⁹ domus intrasset in aliquā partē vt operis quippiam faceret causa sunt ista nequā capere eū ꝓ chlamidē vt secū rē haberet. qd' ille cernens periculū non verbis rndit sed factis: fugiens de manibus eius & dimisso pallio foras exiuit. Gen. xxxix. Vñ & Isido. ait. Cōgruū est inde corporaliter euelli vbi quis illecebris deseruiuit. Nam locus vbi quisq; prauе vixit in aspectu mentis opponit: qd' semper quisq; ibi vel cogitauit vel gessit. di. lxxxj. c. valet. Homo em in scriptura dr̄ fœnū vel palea vel stuppa. Eccli. xxj. Stuppa collecta synagoga peccātiū & cōsummatio illoꝝ flāma ignis. Sed q̄ securitas esse pōt stuppę vel paleæ iuxta ignē? Exēplū notabile i. iij. dialo. de illo presbytero sancto vxorato q tenebat vxorem quā ante ꝓmotionem suā susceperat a se remotam: hic cū esset antiquitus in sanctitate & in extremis vitæ cōstitut⁹ adeo vt nec spūs videret esse in illo: vxor ei⁹ volēs certius videre si expirasset adhuc adhęsit os suū ori illius. vt vel sic aliquē halitū sentiret de eo exire. Quod ille cernēs clara voce dixit. Adhuc igniculus est. i. in corpore. Tolle paleam. Qd' illa intelligens se inde remouit. Post qd' clamare cœpit bene venerint dñi mei: bene venerint dñi mei vt qd ad tantillū seruū veniſtis? & loquebat de Petro & Paulo. Ecce venio ecce venio: & sic cum eis ad cœlum cōscendit.

¶De stupro. Cap. VI.

Stuprū qd est.

STVPRVM EST ALIA SPEcies luxuriæ, & cōsistit in actu venereo eē mrimoniū q̄ deflorat virgo. Aliqñ tñ sumit large p aliꝭ speciēb⁹ luxuriæ, & sm h̄ dicit Ambro. Oīe stuprū adulteriū est. xxxij. q. iiij. nemo. accipit em ibi stuprū ꝓ pcubitu viri vxorati cū alia quacūq; q; cū vxore sua. Sic em accipit Num. v. vbi dr̄. Si later adulteriū & testib⁹ argui nō pōt: qa nō est inuēta in stupro &c. i. adulterio. Est aūt spāle pctm quia sm Tho. ii. q. cliij. ar. vj. vbi circa materiā alicui⁹ vitij occurit aliq̄ spālis deformitas ibi debet poni determinata species illius pctī. Est aūt luxuria pctm ꝓsistēs circa materiā venereoꝝ. In ỹgine aūt sub custodia prīs vel alteri⁹ existente occurrit spālis deformitas si corrūpat eā statū mrimonij. Et hoc tñ ex parte puellæ q̄ ex hoc ꝙ violat nulla pactiōe cōiugali præcedēti impedit a legitimo mrimonio cōsequēdo. Nā tales q̄ hoc scīt cōiter recusantur vt inhonestæ mulieres. Ponit etiā p hoc in via meretricādi: a quo retrahebat: ne signaculū virginitatis amitteret. Tū etiā ex parte patris q de eius custodia solicitudinē gerit. ꝑm illud Eccli. xlij. Sup filiā luxuriosam cōfirma custodiam, neq̄ faciat revenire in opprobriū inimicis tuis. Et ex hoc patet ꝙ stuprū est species determinata & distincta a luxuria: quia importat illicitā defloratiōnē virginum sub cura parentum existentiū. Quia Sichen filius Emor commisit stuprum cum Dina filia Iacob. inde secuta sunt multa & magna mala. Nam fratres eius simulantes se velle ipsam Dinam dare illi Sichen in vxorem prout affectuose postulabat: si tamen ipe cum toto populo suo circūcisionem acciperet: acquieuit ille cū patre. Et hoc seruato: tertia die circūcisionis factæ quādo dolor erat maior incisuræ, Simeon & Leui inrarunt ciuitatem Sichē & ipsum dñm ciuitatis patrem cū filio ac oēs alios habitatores ciuitatis illius in ore gladij percusserūt: iuuātibus eos oibus fratrib⁹ eoꝝ in vindictā stupri cōtra voluntatē tm patris sui Iacob. vt habetur Gen. xxxiij.

Stuprū est spāle pctm.

§. I. DE SATISFACTIONE STV

Ad qd pri vtrū teneaf in aliquo stuprator satisfacere & in quoꝫ tenetur Rñ. f. n Tho. vbi. ē. qa hoc habet duplicē iniurīā annexā. suprauna ex parte ỹginis, alia ex pte pris sub cui⁹ cura est. tō teneſ. nef satisfacere aliquo mō vtriq;. Ex pte qdē virginis quia etsi eā non vi corripuit: tñ seduxit propter quod tenetur satisfacere. Vñ Exod. xxij. dr̄. Si seduxerit qs virginē nondū desposatā dormieritq; cū ea: dotabit eā & habebit in vxorē. Si aūt pater virginis noluerit dare ei, reddet pecuniam iuxta modū dotis quam virgines accipere cōsueuerūt. Et qa etiā patri puellæ iniuriaf. ei etiā teneſ ad pœnā sm legem. Dicit em Deut. xxj. Si inuenerit vir puellā virginē quæ nō habet spōsum: & apprehēdēs concubuerit cū ea: & res ad iudicii venerit: dabit qui dormiuit cū ea. l. siclos Dormi argēti: & habebit eā vxorē: & qa humiliauit eā nō poterit emcum dimittere illā cūctis diēb⁹ vitæ suæ. Et hoc iō ne videatur virgine ludibriū fecisse sm Aug. Hæc Tho. Et quia hoc præceptū teneſ. l. inter iudicialia ponit: quæ nō obligāt nisi inquātū eccle sic losar sia vel aliqua ciuitas illa assumat vt cōtinentia magnam gentiæquitatē. ideo nūc ad illa nō videſ obligari: nisi quatenꝰ in statutis alicui⁹ ciuitatis haberef & in iudicio cōtrioso ad illa cōdēnaref. Et idē dicēdū de quacūq; alia pœna statuta cōtra tales qñ fuisset adiudicatus. In foro iudiciali eccleſiæ videtur teneri ad alterum hoꝝ: cōstuprator. s. aut sumere in vxorē: aut maritare. i. dotē dare. arg. eꝝ de adul. c. j. Sed vt dicit ibi glo. hęc sunt pœna antiqua. Hodie aūt sic punif. ꝙ aut ducat eā aut verberatus & a sacramētis exclusus retrudatur in monasteriū ad agēdā pœnitētiā. de quo Consel egredi nō posset. eꝝ de eo. c. ij. Aliqui ēt glo. intelligūt hæc for quōcit ꝓ violentiā. In foro aūt cōscietiæ sic agendū videſ sm iungere Guil'. Si deflorat eā volūtariā: non tenetur ei. patri autem pīam. teneſ: qa iniuriatus est ei, vñ in aliquo satisfaciat vel saltē eum placet. Si aūt seduxit puta ꝓmissionib⁹ & mēdacijs: nō videt fuisse voluntariū. Inuitā ergo & seductā si cōstuprauit iniūgēdū est sibi ꝙ satisfaciat ad arbitriū boni viri: vel cū ea cōponat. Et si ꝓmisisset eā ducere in vxorē vt copulā ab ea extorqueret seruet ꝓmissum, & multo magis iuramēto firmatū. & hoc nisi nimis distās esset eoꝝ condi tio. puta mulier plebeia: vir nobilis & potens. Non enim mulier ꝑsumit fraudē ignorasse vel ēt si magnū aliqd' sciā dalū inde creditur. puenturū: & tūc petat remissionē promissi. & aliter satisfaciat sm suā facultatē: & mulieris indi Tradentigniā. Parētes aūt ꝙ tradūt filias suas nobilib⁹ & diuni tes filiabus deflorādas: vt ꝓpter hoc eas nuptui tradāt illis doran as suas. tibus pessimi sunt lenones: vel etiā vt ex pecunia collata ꝓpter turpitudinē indeviūāt: digni morte tēporali & eterna. qd' horrēs beatus Nicolaus adolescens ꝓuidit cōuicaneo suo nobili sed pauperi: proiciens p fenestram domus massam auri trib⁹ vicib⁹ pro dotib⁹ trium filiarum suarū quas intēdebat ꝓstituere. Tenētur tñ abutētes eis ꝓuidere. nec pctm stupri euadunt ex hoc ꝙ de voluntate puellæ & parētū hoc agant & ablata veritate fornicatiōne cū eis cōmittūt se immiscēdo cū eis si soluti sunt. Si aūt violētia inferaf puellæ absoluta animo semp retinēs: semp stuprū qdē est ex parte viri, & grauiter puniri debet vt cōstuprator & raptor. Ipsa aūt nec peccat nec amittit virginitatem etsi signaculū ỹginitatis amisit. Et si se defendēdo ne violef siue nupta siue innupta casū occideret eā impetētē nō ob vindictā nec homicidiū intendens sed suā defensionē, puta vibrat gladiū cōtra eū ne capiat: credo nō peccare: quia vi vi repellere est de iure naturę. dist. i. c. ius naturale. Et si licet nō solū se sed et bona sua defendere ne capiātur a latronib⁹: quare etiā ne pudicitia & honorē suū amittat: & ne maxime tentationi exponaf. Sed si violētia cōditionalis inferatur. puta qa cōminatio fit ei de morte vel inimia vel verecūdia ducta nō audet clamare: vel rimet scan dalū magnū oriri: nō excusaf a stupro & ꝓ tō cōsequēter.

¶De raptu. Cap. VII.

RAPTVS EST ILLICITVS coitus a rapiēdo dict⁹. Et vt dr̄. xxxvj. q. j. de raptoribus. Rapt⁹ cōmittit cū puellā violēter a Raptus domo patris abducit vt corrupta in vxorē habeat. Et qa habet spāle deformitatē i materia venerea. ideo cum ipsa ē determinata species luxuriæ. Et vt dicit. b. Tho. ii. q. cliij.

q. cliij. af. vij. Raptus qñq; ocurrit cū stupro: qñq; inuenit raptus sine stupro: qñq; stuprū sine raptu. Cōcurrit qdē raptus cū stupro qñ aliqs insert violentiā ad virginē illicite defloradā: quæ quidē violētia qñq; infertur tam virgini q̄ patri eius: qñq; inferf patri & nō virgini puta cum ipa cōsentit q; de domo patris abducaf. Differt aūt violentia raptus alio modo: qa qñq; puella violēter abducitur a domo parentū & violēter corrūpif. qñq; etsi violēter abducitur nō tñ violēter corrūpif: sed de volūtate virginis siue corrūpaf fornicario coitu siue matrimoniali: qualiter cūq; violētia absit saluatur rō raptus. Inuenif aūt raptus sine stupro. puta cū quis rapit viduā vel puellā corruptā. Vñ Symmachus papa dicit. Raptores viduarū vel virginū ob immunitatē tāti sceleris detestamur. Stuprum vero

Raptus puellarum despōsatarum.

sine raptu qñ aliqs absq; violētiæ illatione virginē illici te deflorat. Itē sm Tho. vbi. ē. aliter dicēdum est in raptu puellaꝝ q̄ sunt aliꝭ despōsatæ: & aliter de raptu eaꝝ quæ nō sunt desponsatæ. Ille em q̄ sunt aliꝭ despōsatæ restituē dę sunt suis sponsis q in eis ex sua despōsatione ius habēt. Ille autem quę non sunt desponsatæ aliꝭ restituendę sunt primo patriæ potestati: & tūc de volūtate parētū possunt eas licite in vxores accipere. Si aūt aliter fiat illicite matrimoniū cōtrahit: qa qcūq; rem rapit teneſ ad restitutionē eius: tamē si fiat talis restitutio & puella rapta consenserit volūtarie in habendo raptorē suū in virū: tenet matrimoniū. Nā raptus etsi impediat matrimoniū contrahendum nō tm dirimit cōtractū. vñ qd' dr̄ in cōcilio Meldensi. Placuit vt hi q rapiūt fœminas vel furantur vel seducūt eas: nullaten⁹ eas habeāt vxores: q̄uis eas postmodū nuptiali ter cū cōsensu parētū susceperint. xxxvj. q. ij. placuit. dictū est in detestationem criminis. vel pōt intelligi de his quæ sunt aliꝭ despōsatę maxime p verba de presenti. hęc Tho.

Vtrum raptor possit habere raptā.

In glo. summaria. xxxvj. q. ij. in prin. quęstionis. vbi tractatur hæc quæstio. s. vtrū raptor possit raptam habere in vxorē peracta pœnitētia: sic dr̄. Hęc q̄stio dubiū nō habet qa vtiq; pōt raptor raptā habere i vxorē pacta pœnitētia: & est expressum ex̄ de rap. c. accedēs. Et hoc nisi sit sponsa alterius de præsenti: tūc em illi reddēda est: sed si est spōsa de futuro nō cogif eā recipere. vt. xxxvj. q. j. lex illa. Capitula ergo quę dicūt ꝙ nō possit rapta manere cū raptore: intelligēda sunt qñ rapta nō cōsentit i matrimoniū raptoris: sed potius in stuprū: cū em in pctō maneant separandi sunt, vel intelligunt qñ rapif sponsa alterius: quæ si esset spōsa de futuro & cum raptore cōtraxisset volūtarie per verba de pūti, cū eo remaneret etiā cōtradicentibus parētibus. Vñ Hiero. sic ait. Tria legitima cōiugia in scripturis legūtur. Primū legitimū cōiugium est. s. virgo casta in virginitate viro data legitime. Sed m est virgo in ciuitate deprehensa a viro. & illi p vim copulata: si voluerit pater ei⁹ dotabit eā ille vir: inquātum iudicauerit pater: & dabit preciū pudicitię eius: & erit illi vxor. s. si cōsenserit mulier in matrimoniū. Tertiū est filia deprehēsa in ciuitate. s. a raptore si nō voluerit pater eius. s. illi dare in vxorem de traheт eā ipsi viro & dabit alteri & dotabit eā & legitima erit ei. quod intelligitur qñ puella non consensit in matrimonium: sed in stuprum cum raptore. xxxvj. q. ij. tria.

§. I. DE POENA RAPTORIS MV

lierum dicit Ray. in summa. ꝙ pœna raptoris sm leges est vt capite puniaf: & eius substantia raptæ applicef si inge nuā rapuit. Si vero ancillā vel libertā substātiā non amittit: sed tñ decapitaf. ar. xxxvj. q. j. de raptoribus. De decapitatione dicit expressus. C. de rapto. virgi. l. j. Sed m canones aūt raptor efficitur seruus raptę nisi se velit redimere vt dicto. c. de raptoribꝰ. Itē debet excōicari cum fautoribꝰ suis. xxxvj. q. ij. c. j. &. iiij. Si tñ rapta velit contrahere cum raptore: pōt vt dictū est supra. Et dicit ibi glo. Ray. ꝙ hęc pœna pōt infligi in foro iudiciali nō in foro pœnitētiali. Nota etiā sm Gof. ꝙ prædictæ pœnæ intelligunt infligę dę si rapuit mulierē honestā: secus si rapuit meretricem. vt C. de rapto. virgi. l. j. Nec distinguit vtrū volētem mulierem quis rapiat vel inuitā: spōsam, ꝓpriam vel alienā: cōiugatam vel non coniugatā: quis acrius puniaf quis pro

Spōsus adulterio. Dicit etiā bea. Tho. vbi. ē. ꝙ ga sponsus ex ipsa

vi eius despōsatione habet aliqd' ius in sua spōsa: ideo q̄uis peccendo cet violentiā inferēdo. s. educēdo spōsam de domo parentum violenter: excusatur tñ a crimine raptus sumēdo stri-

ctę. Vñ Gelasius papa dicit, ꝙ lex præteritoꝝ principum de domo patris ibi raptū dixit eē cōmissum: vbi puella de cui⁹ nuptijs nil actū fuerat videbaf abducta. xxxvj. q. j. c. ij. Hosti. etiā dicit ꝙ si despōsatam de pūti volentem monasterium ingredi vir rapiat & carnaliter cognoscat nō poterit postea ingredi cōtra eius voluntatē. Vsus em est re sua etsi nō debito modo. Itē dicit Ray. ꝙ si princeps cōmittat iudici ecclesiastico potestatē puniendi tales: ipse citra mortē vel mutilationem vel sanguinis effusionē enormē: poterit iubere rapiorē incarcerari & flagellari. ita tñ ꝙ flagella in vindictā sanguinis transire nō videātur: vel pœna pecuniaria mulctari. Quos tñ inuenerit excessisse per membri mutilationem vel mortē debet reseruare puniendos regiæ potestati. eꝝ eo. ti. in archiepatu. Siquis etiam seruā inuitā violauerit vel seruū iniuriaꝝ actione teneſ. de pœni. di. j. siquis. Et si pseuerauerit in vitio impetendo eā nec posset resistere quin violentiā sibi inferret. si aliter non potest suę pudicitię, puidere licite posset fugā inire. si em licet furari in casu necessitatis ad euadendū mortē corporis. vt de cōsec. dist. v. c. discipulos. Et si licet vxori a viro recedere trahente ipam ad mortale & ecōuerso. vt habeſ. xxvij. q. j. idolatria. Et si licet reo capto ad mortē fugere cū aditus patet sine resistētia. quare etiā non licet seruæ recedere a dño ad euadendū mortē aię ex quo frequēter molestat eā rententē: & ad malū cogit. Quod aūt perdat dñs ius & preciū serui imputet sibi: qa priuilegiū meretur amittere qui cōcessa sibi abutif potestate. xj. q. iij. priuilegiū. Propter raptū Sabinaꝝ. vt refert Aug. in li. de ciui. dei. maxime cædes hoim secutę sunt inter vtrāq; partē. s. Romanoꝝ & Sabinoꝝ. Cum em Roma esset adhuc quasi de nouo cōstructa & multi eoꝝ essent sine vxoribus: fecerunt quoddam festū in dolo. ad qd' cōcurrētes vt moris est fœminæ de patribus vicinis. vt de Sabina illi Romani rapuerūt eas vt haberent vxores vnde secutū est bellū & magna strages.

¶De sacrilegio. Cap. VIII.

Sacrilegiū qd est.

SACRILEGIVM PROVT EST species luxurię est coitus exercitus p personam sacrā vel cū psona sacra. i. habēte ordinē sacrū vel votū cōtinētiæ: vel etiā in loco sacro. Pro cui⁹ declaratione sciendū sm Tho. ii. q. cliij. ar. x. ꝙ actus vnius virtutis vel vitij q ordinaf ad finē alterius assumit speciē illius. sicut furtū qd' cōmittit, ꝓpter adulteriū trāsit in speciē adulterij. & econuerso adulteriū quod cōmittitur propter furtū faciendū transit in speciē furti. Manifestum est aūt ꝙ obseruatio castitatis sm ꝙ ordinaf ad cultū dei trāsit in actum religiōis. vt patet in his q vouent & seruāt ỹginitatē. vt patet p Aug. in lib. de virginitate. Vñ manifestū est ꝙ etiā luxuria sm ꝙ violat aliquid qd' ptinet ad cultū diuinū pertinet ad speciē sacrilegij. & sm hoc sacrilegiū pōt poni species luxuriæ. Potest aūt cōcurrere sacrilegiū cū diuersis specieb⁹ luxurię. Si em abutaf psona cōsūcta sibi sm spūalē cognationē cōmittit sacrilegium ad modū incestus. vt inter cōpatrē & cōmatrē. Si aūt abutaf virgine deo sacrata: inquātū spōsa Christi est sacrilegiū p modū adulterij. inquātum vero est sub cura patris spūalis est quoddā spūale stuprū. Si violentia inferaf erit spūalis raptus. De quo vltimo dicit Iustinianus imperator. Si qs non dicam rapere: sed attentare tantūmodo matrimonij iungendi causa sacratissimas virgines ausus fuerit: capitali sniā feriaf. de pœni. dist. j. siquis. Ad quantū dedecus p ueniat homo p hoc sacrilegiū potest elici ex verbis Pē. di centis. Pē. xlvij. Nihil cū in honore esset non intellexit: cōparatus est iumētis insipientib⁹. Vbi nota tria de tripli ci honore in quo se reperire pōt persona sacra in qua inuenitur huiusmodi sacrilegium & per ipsum vituperatur.

¶Primus est honor deificæ sponsalitatis.

¶Secundus est honor dominicę potestatis.

¶Tertius est honor angelicę ministerialitatis.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

certū est ꝙ magnus honor est esse sponsam alicuius regis: maior spōsam imperatoris: sed maximus est esse sponsam Christi Iesu q est rex regū & dñs dñantiū: hęc aūt est quæ libet aīa habēs & seruans humiliter vow̄ virginitatis. vñ tarē di cuilibet illaꝝ ꝑfecte viuēti dicef in fine vitæ. Veni spōsa cūt spō Christi accipe coronā quā tibi dñs pręparauit in ęternum. fæ xpi.

Vouentes castitatem

¶Secunda pars. pp ij

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quãuis em̃ dicat Apl's de oĩb⁹ caste viuẽtib⁹ & bene. Despõdi em̃ vos vni viro ṽginẽ castã exhibere Christo. rõne tidei seruatæ cũ vera dilectiõe tñ alio modo magis specialiter dr̃ habẽs & seruãs ꝓpositũ virginitatis votũ spõsa Christi. vñ cũ cõsecrat̃ virgo vel bñdicit̃: ipsa cãtat illud. Ipsi sum desponsata cui angeli seruiũt: cui⁹ pulchritudine sol & luna mirant̃. Repræsentat em̃ stratũ ecclie triũphãtis quo oẽs sancti syncerissimo amore inseparabiliter Christo inhærẽt sine vlla corporis corruptione. Has em̃ ṽgines dicit Io. Apoc. xiiij. sequi agnũ spõsum suũ quocũq; ierit. & cãtare cãticũ nouũ qd̃ nullus alius cantare põt. qa videlicet xp̃m pfecte imitant̃ q̃ ad integritatẽ aiæ & corpis. Et specialẽ gaudiũ qd̃ aureola dr̃ ꝓpter victoriã carnis pfectam pcipiũt qd̃ alꝰ sancti & sanctæ nõ ṽgines nõ habẽt. Hinc & Amb. Pulchritudinẽ maiorẽ æstimare qs p̃t decore virginis: q̃ amat̃ a rege: pbat̃ a iudice, dedicat̃ dño, deo cõsecrat̃. Cyprian⁹. Virginũ gl'ia sublimior flos est eccl'iastici germinis. decus atq; ornamẽtũ gr̃æ spũalis: illustrior portio gregis xp̃i. Ipsi. f. virgini sponsus dicit in Cañ. iiij. Veni de libano spõsa mea: veni de libano' coronaberis. Liba nus interpr̃etatur cãdidatio: & significat puritatẽ. bis dicit de libano. qa duplicẽ puritatẽ debet hr̃e seruatã aĩę. f. & corpis vt coronet̃ aureola ṽginitatis. Cũ igit̃ virgo sit in magno honore & ſtitate. si in aliq̃d⁹ op⁹ carnale labit̃ sacrilegiũ cõmittit: qa lęditr̃ sacrãviolãdo spõsam deo pse crat̃. Talis nõ intelligit quãtũ thesaur̃ amittit seu furat̃. thesaurũ vtriq; maximũ qa nõ est digna põderatio aiæ cõtinẽtis. vt dr̃ Eccl'i. xxvj. Etvt dicit apl's. ij. ad Cor̃. iiij. Habemus thesaurũ istũ in vasis fictilib⁹. i. corporib⁹: & ideo caute ambulandũ: qa si frãgat̃ istud p quodcũq; opus carnale irrecuperabiliter amittit̃. ſm illud Amos. v. Virgo Israel pirecta est. & non est q̃ suscitet eã. Sup quo ỹbo dicit Hier. Audacter dicã qa cũ cętera possit de⁹ virginẽ nõ põt suscitare post ruinã: põt qdẽ liberare a pœna scilicet debita, p pẽtõ. sed nõ p̃t coronare corruptã. f. aureola ṽginitatis. xxxij. q. v. si Paulus. Qd̃ Hug. cardiñ. exponit dicẽs. nõ põt. i. nõ ostẽdit se posse: vel nõ cõsuetũit hoc facere. Nõ intelligit talis vilitatẽ & abominationẽ operis sui. Vñ Sen̄. Voluptas nihil habet magnificũ. nil qd̃ natura deo ꝓximũ faciat a ministerio visiũ mẽbror̃ ac turpiũ venies. Et vt dicit. b. Tho. i. iiij. Virgo forti⁹ impugnat̃ tẽtatiõe carnis q̃ alꝰ p modũ curiositatis. q̃si appetẽs experiri quãtita tẽ vel qualitatẽ delectationis veneręæ quã nõ est experta, cuius etiã imaginatiõi diabolus repr̃sentat qd magnũ esse & valde delectabile. quod tñ est valde turpe adeo ꝙ quilibet de hoc magis erubescit q̃ de alijs actib⁹. Et vt narratur in libro de natura apũ. quædã virgo deo devota cũ tẽtata amisisset virginitatẽ in tãta tristitiã deuenit considerans per quale opus vilissimũ amisisset tantũ thesaurũ: ꝙ prætristitia & dolore mortua est. Nõ itelligit talis: qa vt dicit Greg. Etsi momẽtaneũ est qd̃ delectat. tñ eternũ quod cruciat. pœna. f. debita tãto sacrilegio & adulterio spũali. Hæ inqt apl's. j. Tim. v. recipient dãnationẽ maiorẽ: qa primã fidẽ irritã fecerũt. qua. f. Christo promiserũt solẽni voto: vt spõso fidẽ castitatis seruare. Hinc Cyprianus ait in lib. de virginitate. Si superuenięs marit⁹ spõsam suã iacere. cũ altero viderit, nõne indignat̃ & fremit & p zeli dolorẽ gladiũ portat in manu suã? Et qa Christ⁹ dñs & iudex nost̃er cũ virginẽ suã sibi dicatã: & sanctitati suę destinatã iacere cũ altero cernit q̃ indignat̃ & irascit. Quas pœnas in scelestis istis cõiũctionib⁹ cõminat̃: cuius vt gladius spũalis est venturus iudiciũ dies. xxvij. q. j. nec aliqua. Et qa nõ intellexit cõparat̃ iumẽtis insipiẽtib⁹: & factus similis est illis, nõ solũ iumẽtis: sed insipiẽtib⁹ iumẽtis similes fiũt. Quãuis em̃ oĩa iumẽta sint insipiẽtia: qa sine rõne sunt: aliqua tñ, ꝑpter q̃sdã instinctus naturales prudẽtia videntur q̃si aliq̃d pticipare rõnis & sapiẽtiæ. Alia vero oĩno stolida, vt asini. vñ dr̃ ab a q̃d⁹ est sine: & sensu, his iumẽtis magis cæteris stolidi sunt sacrilegi luxuriosi: de q̃b⁹ ꝓpheta. Quor̃ carnes sunt vt carnes asinor̃. Quanta em̃ insipiẽtia ista est: quãta temeritas sponsam regis æterni a sponso suo pulcherrimo ditissimo nobilissimo potẽtissimo optimo recedere & vilissimo seruo pauperrimo deformi infirmo adhærere. Quãta brutalis libido præsumere accedere ad spõsam dñi sui: q̃d⁹ nullo mõ põt ipsum latere. Merito cõparant̃ iumẽtis insipiẽtib⁹ q̃ nulla vtunt̃ ꝓpinquitate rõnis. Assimilant̃ recte eis: qa debẽt vt iumẽta separari a

Liban⁹ qd iterpręt̃at.

cõuersatiõe alior̃ p excõicationẽ vel depositionẽ. Vñ dr̃ xxvij. q. j. si qs. 1. Si qs epꝰ pr̃sbyter diacon⁹ vel subdiacon⁹ aut lector aut psalmista. aut ostiari⁹ cũ muliere deo sanctificata mœchat⁹ fuerit deponat̃. Si laicꝰ est excõicet̃: qa spõsam xp̃i corrupit. Sed m leges debent occidi: & bona eius cõfiscari. in aut̃. de san. epis̄. in fin. & hæc lex est canonizata. xxvij. q. j. siqs rapuerit. In qbusdã diocesibus p synodales cõstitutiones tales sunt ipso facto excõicati. Narrat & Valerius Maxi. in. j. lib. cp̃ qdã etsi gẽtilis tñ dedicata cũ alijs virginibus ad seruãdã castitatẽ deæ Vestę: qa repta est in stupro ad mortẽ punita est. Et tales vt iumẽta moriũtur.

§. II. SECVNDO REPERIT SE

Sacerdo

hõ in honore dñicę ptãtis, hic aũt est, quicũq; sacerdos est. dotes di Tales dij dicunt̃. Pẽ. Deus stetit in synagoga deor̃. i. sacer cunt dij dotum in medio autem deos dijudicat. i. sacerdotes. Vnde Greg. ad Mauritiũ Imperatorẽ scribẽs ait. Sacerdotes aliq̃ dij in sacris eloquijs vocant̃. Scriptũ est em̃, dijs nõ detrahes. Quid ergo mirũ si illos vestra pietas honorat: qb⁹ in suo eloquio honorẽ tribuẽs deos appellat ipe de⁹? Merito aũt dij dicunt̃ sacerdotes ꝓpter ptãtẽ dñi quã habent. Possunt em̃ mutare panẽ & vinũ in corp⁹ & sanguinẽ dñi verbis cõsecrationis: qd̃ nullus angelus nullus ſtũs i cœlo. i. aĩa. nec ipa ṽgo beatissima põt sed solus de⁹. Possunt etiã absoluere a pctis vr absoluti debite intrẽt regnũ cœlor̃. vñ Antheri⁹ papa. Absit vt q̃q̃ sinistrũ de hmõi arbitremur q apl'ico gradui succedẽtes corpus xp̃i sacro ore cõficiũt p quos christiani sumus q̃ claues regni cœlor̃ habẽtes ante diem iudicij iudicãt. xj. q. iij. abſit. Magnus igit̃ honor magna est potestas sacerdotũ: sed si nõ vult̃ caste sed luxuriose sacrilegiũ cõmittũt: & nõ intelligũt suũ honorẽ quẽ ita vituperant. Hõ cũ in honore esset nõ intellexit. qd̃ de⁹ ꝓcepit Aarõ Leui. xxj. Hõ de semie tuo. i. de gñe sacerdotali: q habuerit maculas non offerat panes deo suo. nec accedat ad ministeriũ ei⁹. i. non offerat sacrificia nec ministret sacra. Et inter alias maculas ponit has. f. si habuerit iugẽ scabiẽ: si fuerit põderosus. Qd̃ exponẽs Grego. in pasto. ait. Iugẽ scabiẽ habet: cui petulãtia sine cessatiõe dñat̃. In scabie em̃ seruor viscer̃ ad cutẽ trahit: p quẽ luxuria de signat̃ exterior. Põderosus est q nequaq̃ qdẽ vsq; ad opus nefariũ rapit: sed ei⁹ alius voluptate luxurię sine vllo repugnatiõis stimulo delectat. xlix. di. hĩc etem. Nõ intellexit talis sacrilegus qd̃ ait iter̃ dñs. Mũdamini qui fertis vasa dñi. Fert sacerdos vasa dñi: q vasa cõsecrata q̃ridie tractat. vasa fert q sacra Christi q̃ sunt vasa gr̃æ dñi i manib⁹ portat. Fert vasa dñi: qa alias subditor̃ habet regere & sustẽtare monitis & or̃onib⁹. & iõ debet mũdari mente & corpe.

Quãtũ scelus sacrilegij patraret q vasa sacra vel sacramẽta Decesta manib⁹ luxurios cõtingeret vel ea in lutũ, ꝓiceret hoc agit rio sacerdos luxuriæ vacãs & sacramẽta cõtrectãs. Nõ intelle cerdo⁹ xit miserrim⁹ q, ꝓpter h̃ xp̃m vt Iudas, pdit. dicit em̃ Hie tis soro. Dic mihi sacerdos quomodo cũ his labr̃s gb⁹ osculat⁹ nicarꝭ. es filiũ hoĩs, i. Christũ in sacro, oscularis labia meretricis. O Iuda filiũ hoĩs tradis, i. filĩs es ei. Nõ intellexit q iram dei cõtra se, ꝓuocat. In cui⁹ figurã Nadab et abiu sacerdotes: qa obtulerũt ignẽ alienũ nõ dñi mortui sunt. Ignis domini ẽ amor charitatis. Ignis alienus est ignis ꝓcupiscẽtię et carnalitatis: cũ quo in cõspectu dñi aceedẽtes in eccl'ia a dño puniunt̃: ꝓmaxime autẽ scãdalizãt populos pl⁹ q̃ꝑ alia vitia. vñ reuerẽtiã & deuotionẽ vix põt hr̃e: nedũ ad eos sed ad sacra eor̃. Et ꝓpter hmõi sacrilegia eor̃ cõparãtur iumẽtis silẽs eis effectis. O quãta & q̃ infelix mutatio ex deo effici iumẽtũ insipiẽs. Sicut enim iumẽta onerãtur cõtinuis onerib⁹: verberant̃ frequẽtib⁹ verberibus contẽnũt a cũctis hoĩb⁹, ꝓpter malã vitã eorũ & sacrilegã: quotidie impositiones exigunt̃ ab eis gabella & tributa a laicis cõtra oĩa iura vbi pri⁹, ꝓpter bonã vitã fuerãt facti exẽpti ab oĩb⁹ his: puniũtur vt iumẽta. Nã vt hr̃ dist. lxxxij. presbyter. Sacerdos, ꝓ fornicatione debet pniam agere. x. annis. & duob⁹ primis i pane & in aq̃: alijs quiq; sequẽtib⁹ ter i hebdomada in pane et aqua: et i residuis ẽ aliquã pœnitẽtiã facere ſm formã ibi traditã. & itelligit̃ de fornicatione publica ſm Host̃. hodie tñ hmõi pœna est arbitraria.

Nota etiã ꝙ sacerdos q cognouit carnal'r filiã spũalẽ. id ẽ Pœna quã baptizauit vl' chrisinauit si est epꝰ: vel audiuit ei⁹ cõ sacerdo fessionem. sacerdos debet pniam agere. xiij annis, cẽps. xv. tis co mulier religiõi tradẽda. xxxj. q. j. c. si qs sacerdos &. c. non gnoscẽs debet.

tis filiã debet. & xxvij. q. i. de filia. & intelligit̃ cũ pctm̃ ẽ notoriũ spũalẽ. de iure vel de facto: hodie tñ arbitraria. Ex hoc ppenditur quãtũ horrebãt sancti pres hoc sacrilegiũ: & intrantũ eccle sia sacerdotes cõcubinarios vt iumẽta inspirictia despiciat & phibeat eos a celebratiõe missæ & diuinor̃ officior̃: & fidelib⁹ ꝓcipiat: ne audiãt missas vel officia eor̃ vel pciãt sacramẽta ab eis qñ sunt notorij fornicatores, vt dist. xxxij. c. præter hęc. cũ. §. seq. Et si monuit nõ desistãt: debẽt bñdicẽs spoliari. qd̃ ꝓpterea statuit eccl'ia nõ quin eor̃ sacramẽta sint vera sacramẽta in se sicut cõfecta a bonis: sed vt videtes fevitari saltẽ verecũdia resipiscãt. De hac tñ materia quõ tales debeant euitari. habes dissuse in. in. par.

§. III. TERTIVS HONOR QVI

reperit in hoie est: qa dr̃ minister dei seu seruus. hoc aũt ẽ officiũ angelor̃. ſm illud Pẽ. ciij. Qui facis angelos tuos spũs & ministros tuos. & Heb. i. Oẽs administratorij spiritus sunt. f. angeli. Et qa rota vita clericiv el religiosi etiam cõuersi est deputata ad seruitiũ dei. ideo p̃cipue p excellentiã dicunt̃ ministri & serui dei. Hiero. altari deseruiẽs: alteris oblatione sustẽtat̃. xij. q. j. clericus. Seruire autẽ deo regnare est. ſm Greg. & in signũ regię dignitatis portant coronã capillor̃ in capite. Certe magnus honor iste seruire die noctũq; tãto dño. Sed si dñi tẽporales q immũdi sunt pctis quęrũt & volũt hr̃e seruos q corã eis ministrẽt: mundos & immaculatos: sicut legit̃ de Nabuchodonosor qui fecit eligere ex Hebręis iuuẽculos nobiles sine macula ad seruiẽdũ ei: & hi fuerũt Daniel, Ananias, Azarias, & Misael. Dañ. i. multo magis xp̃s de⁹ q est fons mũditiæ & puritatis vult habere ministros puros & immaculatos. Pẽ. c. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabit. inqt dñs. f. idonee. Vñ & dr̃ Cañ. ij. pascit̃ inter lilia. f. in mẽtib⁹ castę viuẽtiũ. Recte aũt tales caste viuẽtes dicunt̃ ministri dei sicut & angeli: qa in carnẽ ꝓter carni viuere angelicũ est: nõ humanũ, ait Hiero. Talis ergo clericus vel religiosus cõmittẽs sacrilegiũ p op⁹ luxuriæ vitupat ministeriũ suũ. Hic nõ intellexit qa violat tẽplũ dei. Si qs cõmitteret aliq̃d opus carnale in eccl'ia cuius cũq; cõditiõis sit: vtiq; magnũ sacrilegiũ ꝓperaret: ita q eccl'ia ipa q̃ erat cõsecrata indigeret reconciliatiõe ad hoc vt possint ibi diuina celebrari. vt hr̃ de pnec. dist. j. eccesijs, qd̃ intelligit Hosti. cũ est manifestũ. vide de h̃ in. iij. par. ti. j. Sed nobili⁹ tẽplũ dei & sacratius est aia rõnalis q̃ se dño deuouit ꝑ castitatẽ etiã si nõ sit ṽgo. si qs inqt apl's. tẽplũ dei violauerit dispderit illũ deus. j. Cor̃. vj. vñ. xxvij. q. j. scitẽdũ. Scitẽdũ est oĩb⁹ ꝙ deo

Adde text. i. l. rapto. C. de ra. pto. vir. & in §. rapto. C. de epis. & cleri. & cibi Saly.

sacratar̃ fœminar̃ corpa ꝓvotũ, ꝓprię spõsionis pfecrata esse tẽpla scripturar̃ testimonijs cõprobantur. Et iõ violatores ear̃ sacrilegi & iuxta sententiã apl'icam pditionis nostores. Hinc est illud Greg. Si inter hoies bonæ fidei ꝓtus scunt̃. nulla solent rõne dissolui: quanto magis pollicitatio ista quã cũ deo qs pepigit. f. de seruãdo castitatẽ: & sine vindicta nõ poterit relaxari. xxvij. q. j. viduas. j. & ꝓpterea ne de ueniant̃ ad istud sacrilegiũ: ordinauit ecclia ꝙ clericinõ habitẽt cũ mulierib⁹: nec mulieres i domo clericor̃ nisi si certo gradu cõsanguinitatis de q̃ nulla possit oriri suspicio. vt. lxxxj. di. c. cũ oĩb⁹. & di. ea. c. i oĩb⁹. dr̃ solũ. f. clericũ ad solã nulla religionis rõ permittit accedere. Melius est em̃ duo q̃ꝑ vnus. Simul em̃ fideli⁹ & tuti⁹ res agit̃ de religiosis etiã dr̃ ꝙ cautela hæc circa monachos seruet̃: vt remoti a familiaritate ear̃. i. monachi: nec vsq; ad vestibulum habeãt accedẽdi familiare permissum. Sed neq; abbatẽ neq; cũ quẽ præfecerit extra eã q̃ ꝑest loq ṽginib⁹ xp̃i aliquid q̃d ad institutionẽ ear̃ ptinet licebit, nec cũ ea sola q̃ ꝑest frequẽter loq eos oportet: sed sub testimoniũ duar̃ vel triũ ear̃ ita vt rara sit accessio & breuis oĩno locutio. Hęc. xviij. q. ij. in decima. Et in oĩb⁹ pene diocesibus est ſnia excõicationis lata cõtra ingredientes monasteria monialium sine causa necessitatis q̃ laicos clericos & religiosos: quã incurrũt ẽt ipe moniales si extra casum cõcessum pmittãt intrare. Et q̃diu monasteria se custodiãt ab hmõi familiaritatibus: siue cũ religiosis siue cũ clericis siue cũ laicis bñ se habẽt & in bõa fama sũt. Si aũt familiaritates sumũt efficiũtur, ꝓstribula & spelũcæ latronũ. Et mirũ ẽ q̃ cũ cõsanguinei ear̃ cupiãt eas honestas esse & castas dãt eis oẽm occasionẽ ĩ ꝓrũ. Nã ad eas accedũt iuuẽculę cũ ornatib⁹ & vanitatib⁹ suis. Ibi faciũt cõuiuia. ibi loquũt̃ de factis domo rũ suar̃. ibi de mrimonijs & alijs q̃ nõ decẽt. ibi aliq̃n tri

Ingredientes monialte ria monialiũ sunt excõicati.

pudiãt. Et q̃ sunt hęc nisi q̃dã fictamẽta ad ea q̃ sunt mũdi & excitamẽta ꝓcupiæ. Sicq; obscurata mẽs nõ itellexit statũ suũ sed ꝓparat̃ & filis efficit iumẽtis tradẽs se oi imũditiæ. & sicut iumẽta nõ erubescũt de turpib⁹ actib⁹: ita frõs meretricis facta est eis vt nõ erubescãt de tãtis sacrilegijs. Sed cõiter tales qviuũt vt iumẽta: moriũtur vt iumẽta sine intellectu corpora vermib⁹ corrodẽtib⁹ & eor̃ aĩabus caloribꝰ & frigoribꝰ inferni expositis. Quãtũ aũt sit periculosum clericos vel religiosos familiariter conuersari cũ Periculosum fœminis etiã spũalib⁹: exẽpla habes de epo Fũdanæ ciuis fœmis tatis: q cũ recepisset quãdã iuuẽculã in domo ex pietate, iã rapt⁹ erat ad ꝓcupiscẽtiã ei⁹: sup q̃ Iudę⁹ q posuit se in via ri. cõstitur⁹ supueniẽte nocte ad dormiẽdũ in q̃dã tẽplo idolor̃ signo crucis facto super se vidit sathã exigẽtem rõnẽ a cõplicib⁹ suis de malis ad q̃ hoies ꝓuocauerũt. Et cũ q̃dã ex eis surgẽs ante principẽ retulisset quõ illũ epm̃ iã indu xerat ad cõcupiscẽtiã illius fœminæ mirabil'r cõmẽdatus & laudat⁹ fuit & cõfirmat⁹ vt pficeret inchoata &c. Quib⁹ oĩb⁹ visis intimatis illi epo p Iudeũ pœnituit pcti sui illã remouẽdo: & Iudę⁹ baptizat⁹ est. hr̃ hoc i li. diał. In legẽda b. Andreę hr̃ aliud exẽplũ de illo epo q erat ita deuot⁹. b. Andreę q̃ diabolũ i specie mulieris spũalis i domo & ꝓrãdio receperat: sed. b. Andreas i forma pegrini apparẽs detexit malitiã ei⁹. In vitis patrũ ẽt hr̃ aliud ſsẽ primo exẽplo de q̃dã pr̃e i eremo ꝓstituto q iciderat in fornicationẽ.

¶ De filiab⁹ luxuriæ. & primo de cæcitate mẽtis. Ca. IX.

POST SPECIES LVXVRIE videdũ est de filiab⁹ eius, quas Greg. in, xxxj. moral'. ponit esse octo, videlicet.

¶ Cæcitatẽ mentis.
¶ Præcipitationem.
¶ Inconsiderationem.
¶ Inconstantiam.
¶ Amorem sui.
¶ Odium dei.
¶ Amorem præsentis sęculi.
¶ Desperationem vitæ futurę.

Si quæ aliæ ponunt̃ ab Isidoro: vt stultiloquiũ: scurrilitas: lubrica verba & hmõi ad prædicta reducunt̃. Et q̃uis ista pctã noiata oriant̃ ex alijs pctis: frequẽti⁹ tñ & cõmunius ex luxuria: & iõ filię eius dicunt̃. Et ipsa distincte intelligere vt sunt spãlia pctã sine adiũctione alterius difficile est nisi odiũ dei & desperatio futuri sęculi: & difficili⁹ qñ sunt pctã mortalia actũ ꝑpetrata. Quõ aũt oriantur ex luxuria sic declarat̃ be. Tho. n. q. cliij. Qñ inferiores potẽtiæ vehemẽter afficiũtur ad sua obiecta pñs est vt superiores vires impediant̃ & deordinẽtur in actibus suis. Per vitiũ aũt luxuriæ maxime appetitus inferior. f. cõcupiscibilis: vehemẽter intẽdit suo obiecto. f. delectabili carnis. ꝑpter vehemẽtiã delectatiõis. Ideo pñs est vt p luxuriã maxime superiores vires deordinent̃. f. rõ & volũtas. Sũt aũt rõnis quatuor actꝰ in agẽdis. Primus est simplex intelligẽtia q̃ apprehẽdit aliquẽ finẽ vt bonũ. & hic actꝰ impedit̃ p luxuriã. ſm illud Dañ. xiij. Cõcupiscẽtia subuertit cor tuũ. & quãtũ ad hoc ponit̃ excitas mẽtis filia luxuriæ. Secũdꝰ actꝰ est cõsiliũ de his q̃ agẽda sunt, ꝓpter finẽ. hoc ẽt impedit̃ p luxuriã. Vñ Teren. de amore libidinoso ait. Quę res nec cõsiliũ in se nec modũ habet vllũ eã ꝑsilio regere non pores. & sic ponit̃ filia luxuriæ ꝓcipitatio. Tertiꝰ actꝰ est iudicium de agẽdis. & hoc ipedit̃ p luxuriã. & sic ponit̃ inconsideratio: de quo põt exponi illud Esa. v. Opera manuũ ei⁹ nõ cõsideratis: vt. f. ſm illa iudicetis i agẽdis. Quartus est præceptũ rõnis de agẽdis. & hoc impedit̃ p luxuriã: qa impetu cõcupiscẽtiæ impedit̃ ne exequat̃ q. f. ꝓposuit: & sic ponit̃ inconſtãtia. Sap. iiij. Inconſtãtia cõcupiscẽtiæ. i. q̃ ꝓcedit ex cõcupiscẽtia trãsuertit̃ sensum, f. de eo qd̃ cogitauerat & deliberauerat. Volũtatis aũt duplex est actꝰ. Primꝰ actꝰ vo- Duplex est appetitus finis: & quantum ad hoc deordinat̃ volũtas ĩordinate appetẽdo & eligendo delectationẽ veneręã vt finẽ. & sic ponit̃ filia luxuriæ amor sui. de q̃ apl's. ij. Timo. iij. Erũt hoies seipsos amãtes. & ita voluptatum amatores magis q̃ dei. Et p oppositũ ponit̃ alia filia luxurię q̃ dicit odiũ dei inquãtũ. f. ꝓhibet hmõi delectationes. Pẽ. Dexte Pẽ. xx. ra tua. f. potẽtiæ tuæ inueniat eos q te oderũt. f. ad punien dũ. Sed's est appetitus eor̃ q̃ sunt ad finẽ. & quãtũ ad hoc deordinat̃ volũtas ꝓ luxuriã: & sic ponit̃ filia eius amor

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsentis sæculi: vt. s. qs fruat voluptatib⁹ ad placitū. fm ꝙ laco. iiij. c. dr. Qui voluerit amicus esse hui⁹ sæculi: inimicus dei cōstituet. Aliud dr desperatio futuri sęculi: qa. s. dū qs nimis detinetur a carnalib⁹ voluptatib⁹ non curat sed fastidit venire ad spūales & æternas delicias. ad Ephe. iiij. Desperātes semetipsos tradiderunt impudicitiæ.

Cecitas mentis,

§. I. PRIMA ERGO FILIA LVXV

ria dr cæcitas mētis: quæ in hoc cōsistit cū qs ita mēte deditus est & occupatus circa mūdana: & p̄cipue circa carnalia opa ꝙ nescit cogitare de deo eligēdo eū vtvltimū finē suoꝝ operū, nec de alijs spūalib⁹ rebus cogitarvt debet ꝓpter imersionē in carnalib⁹. Tali vitio tentus dicere valet illud Pā. xxxvij. Lumē oculoꝝ meoꝝ: & ipm nō est mecū. Et sicut cæcus corporaliter nō pōt illuminari opere naturæ.

pā. cxlv

ga de priuatiōe ad habitū nō est regressus: ita & forti⁹ nec spūaliter. Vñ Pā. Dns illuminat cæcos. Et pro declaratione materiæ sciēdū ꝙ triplex est cæcitas mētalis seu spūalis.

¶ Prima cæcitas in supernalia non intuendo.
¶ Secunda cæcitas in necessaria nesciendo.
¶ Tertia cæcitas in salutaria non eligendo.

De prima Sopho. j. Ambulabūt vt cæci: qa dño peccauerūt. Greg. Cæcus est q lumē supnę cōtēplationis ignorat. Sed ꝓ maiori hoꝝ declaratione dicit he. Tho. ij. q. xv. ꝙ cęcitas mētis est priuatio eius qd⁹ est principiū intellectualis visionis. Hoc aūt principiū est triplex. Vnū ē lumē rationis naturalis. de quo Pā. iij. Multi dicūt qs ostendit nobis bona quæ debem⁹ facere. Cui quæstioni respōdēs ait. Signatū est sup nos. i. impressum in parte superiori i aia: lumē vultus tui dñe, lumē vult⁹. i. naturalis rōnis. i. luminosus vultus tuus. Dicit aūt rō vultus dei: qa sicut p vultū vnus hō est filius alteri: ita p rōnē sumus filii deo: & sicut p vultū cognoscimus hoiem: ita p rōnē cognoscimus qd agere debeamus. Et cū sit hoc naturæ nūq̄ pōt tolli ab aia: sed impedit ab actu ei⁹: aliqñ ꝓpter defectū in viribus inferioribus. s. in imaginatione & phātasia. vt patet i amētibus: & etiā aliqñ p opus incātationis: vt de prestigijs magorū q faciūt apparere vnū, ꝓ alio. sicut fecit magus & hmōi Sed m est lumē habituale supadditū lumini naturalis rationis. s. lumē gr̄æ: de quo pōt intelligi illud Pā. In lumine tuo. s. gr̄æ videbim⁹ lumē. s. gl̄iæ. Et hoc interdū priuatur aīa: & est pœna pctī: sed cōe omni pctō mortali. de quo dr Sap. ij. Malitia em illoꝝ excæcauit eos. In huius figurā legit ꝙ Sedechias rex Hierm cū fuit captus a Nabuchodonosor. s. fugiens ab Herm excæcatus fuit a Nabochodonosor corā eo filijs occisis: & captiu⁹ duct⁹ in Babyloniā. iiij. Reg. vlti. Sic q capit a diabolo rege Babyloniæ. i. pfuſiōis: ꝓ pctm excæcat & priuat lumine gr̄æ mortificatis filijs bonoꝝ operū: demū ducit captiu⁹ in infernū. Talis ꝗ dicere valet. Lumē oculoꝝ meoꝝ nō est mecū. Tertiū ꝑncipiū visiōis intellectualis, est aliqd ꝑmū intelligibile vt dicit Aug. ꝓ qd⁹ itelligit alia cui mēs hois pōt intēdere & nō intēdere. Qd⁹ aūt nō intēdat, ꝓcedit ex hoc ꝙ haber spōtaneę volūtatē se auertētē a cōsideratione illius principij: qñcę ex hoc ꝙ occupat se circa ea ꝙ magis diligit: & vtroq̄ mō cæcitas ista est speciale pctm. ij. Pet. j. cui ista. s. spūalia intellecta præsto nō sunt cæc⁹ est. Et qa vt dr in. iiij. Ethi. vnusquisq̄ ea in qb⁹ delectatur operat ex eo ꝙ delectatio facit applicare intentionē ad opus: cōtraria vero nequaq̄ vel debiliter operat. Hinc est ꝙ cū delectationes venereæ sint maxime inter delectationes corpales: intentio hois ꝓ vitiū luxurię qd⁹ ē circa hmōi delectatiōes maxime applicat ad corpalia: & ꝓ ꝑns debilitat opatio mētis circa intelligibilia: & sic ponit cæcitas mētis filia luxurię q excludit cognitionē gustatiuā. s. spūaliū honoꝝ. Pā. Supercecidit ignis. s. luxurię: & nō viderūt solē. i. lumē spūaliū bonoꝝ nō habuerūt. In huiꝰ figurā legit Tob. ij. ꝙ cū ex labore fatigatus sedēs dormiret, stercora hirūdinū cū caderēt super oculos eius excæcauerūt ipm. Sic euenit aliqñ ꝙ fatigatus hō ex occupationib⁹ mūdi dū dormitat circa spūalia ꝑsiderāda: & custodiā sui: hirūdines. i. dæmones q in aere discurrūt ftercora calida. i. suggestiones luxurię fœtidæ immittūt sup oculos mētis quę excæcāt & priuāt lumine spūali. Talis ergo dicere pōt. Lumē oculoꝝ meoꝝ non est mecū.

§. II. SECVNDA EST CAECITAS

ignorātię. De qua saluator Mat. v. c. Cæcus si cæco duca-

tū præstet: ambo in foueā cadūt. i. si ignorās gubernet ignorantem & regat. Triplex est aūt ignorantia. s.

¶ Ignorantia iuris humanalis.
¶ Ignorantia legis diuinalis.
¶ Ignorantia operis contingibilis.

De his pōt intelligi illud Pā. lxxxj. Nescierūt quo ad primā nec intellexerūt quo ad scām: in tenebris ambulāt quo ad tertiam. Ignorātia iuris humanalis est ignorantia legū & ordinationū q̄ factę sunt ab hoīb⁹ ecclasticis vel sæcularibus: sicut sunt leges canonicę factę a cōcilijs vel a summis pōtificib⁹ q̄ obligant oēs catholicos cū fiūt vniuersaliter: vel factæ a ꝑlatis iferioribus q̄ obligāt tm̄ subditos eoꝝ. Et leges ciuiles factę ab imperatoribus vel etiā a ꝑncipib⁹ ciuitatib⁹ vt sunt statuta. Cū hmōi ligēt cum iuste sint in foro ꝑscientię oportet ꝙ sciant: aliter seruari nō possent & ꝑcipuę q̄ pertinēt ad mores cōes xp̄ianoꝝ: vt cessare ab opib⁹ seruilib⁹ dieb⁹ statutis ab eccl'ia: ieiunare certo tpe: audire missam dieb⁹ festiuis: semel in anno cōfiteri & cōicare & hmōi. de qbus infra dicet. Et fili vbi quis morā trahit cōtinue debet scire leges, statura, & laudabiles consuetudines eoꝝ: alⁱs ignorādo q̄si cæcus dici pōt: & nō esse sine culpa. Esa. v. Propterea duct⁹ est captiuus ppl's meus quia non habuit sciētiā. s. agendoꝝ. Aug. Nō omnis ignorās immunis est a culpa: illis ergo ignosci nō poterit qui a quo discerēt habētes operam nō dederūt. dist. xxxvij. §. fi. Quędā aūt ordinationes & materię q̄ concernūt particulariter aliquos status hoīm: vt q̄ ptinent ad administratiōnē debitam sacramētoꝝ debēt scire curati. Medici quæ dignē ad eos. Iurisperiti q̄ statuūtur de eis: & hmōi. al's ista nesciēdo pctm̄ est. Vñ Leo pa. Si in laicis intolerabilis videtur inscitia: quāto magis in clericis: nec excusatione digna est nec venia. di. xxxvij. c. iij. & j. q. iij. circa fi. vbi agitur de ignorātia. Dicit ibi glo, magna & notabilis ꝙ ignorātia iuris canonici siue ciuilis q̄si neminē excusat. & hoc intellige cū ius tale est q⁹ aliquis de facili per seipm scire potuit: vel etiā p alios dū tm̄ habuit copiam peritoꝝ. ff. de iur. & fac. igno. l. iuris. Ignorantia legis diuinalis que facit hoiem cęcū spūaliter est nescire q̄ habētur in sacris scripturis ptinentia ad fidē & bonos mores necessarios ad salutē. Ipsa em scriptura cōtinet qcqd ptinet ad ius naturale. Nā illa duo principia iuris naturalis. s. Quod tibi nō vis fieri vide ne alteri facias. & q̄cūq; vultis vt faciāt vobis hoīes: vos facite illis. habēt in scriptura sacra. primū est Tobię. iiij. aliud Mat. vij. Decalogus etiā q est de iure naturali. habetur. Exo. xx. Dicit etiā Gratia j. q. iiij. circa fi. ꝙ ignorantia iuris naturalis oībus adultis dānabilis est. & de hac intelligit illud apl'i. j. ad Cor. xiij. Ignorans. s. q̄ sunt de iure naturali ignorabitur. s. a deo. i. reprobabit. Et illud Greg. Qui stultus fuit in culpa. i. ignorans. sapiens erit in pœna. dist. xxxvij. q. ea. Qui ergo ꝑpetraret fornicationē, vsurā, simoniā, mēdaciū & hmoi ex ignorātia nesciens esse pctā non excusat a dānatione. Sed vltra hmōi ꝑcepta naturalia ptinēt etiā ad ius diuinū ea q̄ sunt fides. s. articuli & sacramēta ecclesię q̄ in articulis cōprehēduntur. Quāuis em ratio naturalis nō dictet ista aut doceat, tm̄ dictat rō naturalis vt credat deo in his q̄ ipe reuelat in scripturis quæ prędicta sunt & publicata per orbē & cōfirmata miraculis. Et si q⁹ natus esset in deserto vel in carcere & nūq̄ que sunt fidei audiret non excusaretur nō credēdo. Et ratio est qa dicunt doc. ꝙ talis si nō ponat obstaculū gratię: sed viuat lege nature: diuina gratia non desereret eū quin ei reuelaret credenda, sicut euenit Cornelio Centurioni. Act. x. Tenet ergo quilibet scire explicite articulos fidei sicut & credere tenet fm Tho. ij. q. j. Ista em publice prædicat & solēnizat ecclesia. Et q̄uis quilibet fidelis ex cōgruētia deberet scire symbolum: nō tn̄ est necessarium: nec etiā ꝙ sciat ordinate articulos sicut & ꝑcepta. x. dūmodo sciat talia esse ꝑcepta implēda & illa credēda. De ignorātibus igit ista dr inuectiue. Hiere. ij. Tenētes legē nescierunt me. & Sap. ij. Nescierūt sacramēta dei. sed vt dicit Greg. in moral. Qui ea quæ dei sunt nescīūt a dño nesciuntur. i. reprobantur. Et Hiero. In his quę pertinēt ad ius diuinū vt ꝑcepta & articulos: parū distat a vitio decipere vel decipi posse Christianum. xv. q. j. si cupis. Talis ergo dicere pōt: Lumē oculorū meoꝝ non est mecum. Et vt dicit. ij. Reg. v. Cæcus & claudus nō intrabūt in tēplū dei. s. glorię. Cæcus ꝙ ignorat quæ sunt dei. Claudus qui ea sciens non operatur recte.

Ignorātia legis diuinæ.

Est & tertia

Est & tertia ignorātia. s. facti. hęc nō excusat nisi quis deIgnorā operā rei licitæ: & adhibeat sufficiētē diligentiā. & intellitia facti genda est sic regula iuris. Ignorātia facti nō iuris excusat. quō ex- ei de reg. iur. lib. vj. Et vt dicat quis probabiliter ignoracusat. revt excusēt di. glos. j. q. iiij. circa fi. ꝙ nō requirit ꝙ sit nimis scrupulos⁹ & curiosus. Nec ꝙ sit nimis negligēs & dissolutus in inquirēdo. ff. de iur. & fac. igno. l. nec supina. Si quis ergo dat operā rei illicitæ vñ sequit aliquod malum qd⁹ nescit nō excusat. puta si quis ludit ad saxa vel cū gladio & inde pcutit aliquē quem nō vider: & sic ignorat nō excusat a pctō. Sicut etiā nō excusat a pctō Lamech. q occidit sagitta Cain æstimās eum ferā fyluestrem ex eo ꝙ cæcus erat. Vñ illicitū erat ei opus venandi licet faceret propter vtilitatē. s. pellij ꝓ vestimēris. Nā tunc carnibus nō vescebātur. vt. xv. q. j. §. obijcitur. Sicut etiā non excusatur Loth: cū nesciēs filias esse suas concubuit cū eis qa operā dedit rei illicitę. s. ebrietati vñ secuta est illa ignorātia. Vñ Aug. Inebriauerūt Loth filiæ eius & se nesciēti immiscuerūt quapropter culpādus est non quantū ille incœstus sed quantū illa ebrietas meret. xv. q. j. inebriauerunt. Sccḋ vt ignorātia facti excuset oportet ꝙ adhibeat debita diligentia. vñ siquis aptādo tectū domus prońcit regulas fractas invia qd⁹ in se est opus licitū: sed nil dicit nec signū ponit sup hoc, ꝓpter qd⁹ aliquis trāsit iuxta nesciēs opus: & ex regula ab illo proiecta frāgit caput illi nesciēs aliquē trāsire inde certe non excusaret a culpa nec a pœna. vñ nec excusantur Iudei in facto q crucifixerūt Christū: qa nesciebant ipm esse Christū: nec credunt adhuc venisse Messiā: & hoc qa nō adhibuerūt debitā diligētiā vt dicit Gratia. j. q. iiij. §. vlti. circa finē. vñ ipse Christus dicebat eis. Scrutamini scripturas: & ipse sunt q̄ testimoniū perhibēt de me. Io. v. Propterea dicit Esa. vj. Excæca cor ppl's huius. i. permitte. Ista materia est multū dilatabilis: puta si q⁹ accedit ad sacramētum nesciēs. i. nō recordat de aliquo criminali commisso: vel sentētia quā incurrit: & sic nō cōfessus ex eo qa nō adhibuit diligētiā ad examinādū cōscientiā non excusat a pctō. Nota si prælatus vel paterfamilias nescit crimina manifesta subditoꝝ: qa nō adhibet diligentiā ad inquirendū: & sic nō punit & illi pereūt nō excusat: sicut nec Heli nō puniēs pctā filioꝝ, vñ regula iuris. Non pōt esse recta excusatio pastoris si lupus oues cōedit & pastor nescit, ei de reg. iur. c. q̄uis. Et qa multa in hmōi ꝓpetrātur. ideo

triplex ignorātia.

dicere pōt q̄liber. Lumē oculoꝝ meoꝝ nō est mecū: & vemiā petere cū eodē ignorātias meas ne memineris, Sciendū aūt ꝙ tripl'r ꝑ cōtingere ignorātia in q̄libet pdi⁹ta⁹: videlicet affectata, crassa, & inuincibilis. Ignorātia affectata est qua qs refugit q̄ debet scire vt liberi⁹ peccet sine remorsu cōsciētiæ. de qua Pā. noluit intelligere vt bene ageret. Et Iob. xxj. dixerunt deo. recede a nobis, scientiā viarū tuaꝝ nolumus, hęc in nullo excusat: immo ꝑm Tho. auget seu potius est spāle pctm̄. Sccḋ ignorātia fiue iuris siue facti pōt esse crassa & supina: & hęc est qñ qs nō recusat scire: immo vellet sed negligit addiscere ꝓpter laborē seu occupatiōes: & inqrere vel legere cum posset. Hæc quātū ad ea quæ qs debet scire siue respectu christianitatis vt ꝑcepta dei & ecclię: seu respectu stat⁹ vel officij vel exercitij vt religiosus q̄ sunt religionis, seu curat⁹ q̄ ptinēt ad curā: aduocatus quæ ptinēt ad iura: medicus ad medicinā & hmōi si nesciat: excusat qdē a tāto: sed nō a toto. i. nō est ita graue pctm̄ sicut si faceret ex certa scientia. Vñ Greg. grauius ex infirmitate. i. passione cę ignorātia peccat. de pœ. di. ij. sciēdū. Quātū vero ad ea ij nō tenet scire, vt astrologiā, philosophiā. poesim & hmōi. nō peccat ignorādo: qnimmo sūt q̄dā q̄ meli⁹ ē nescire q̄ scire. vt dicit Aug. dist. xxxvij. c. q̄uis. vt ea q̄ iūgit ad malū. Et dr ignorātia crassa & supina ad silitudinē hois crassi q non bene videt q̄ sunt an-

de ignorātia in cū debuit vel debet & negligit hoc agere. Terna ignoranuincibili tia est inuincibilis q̄ nullo studio humano vinci pōt: vt ē in pueris nō habētib⁹ vsum rōnis, & amētib⁹, & hæc excusat a toto. Vñ ea q̄ fiūt a fatuis seu deficiētib⁹ vsu rōnis nō imputāt eis ad pctm̄ nec ad pœnam: nec quo ad deum nec quo ad mūdū: siue illa q̄ faciunt sint cōtra legē diuinā: vt homicidiū, blasphemia & hmōi, siue ꝙ legem humanā: vt nō cōfiteri, nō cōicare semel in anno & hmōi. vt. xv. q. j. aliq̄. & c. seq. Etiā si ex culpa sua incidisset qs in talē amētiā vel furiā: siue ex nimijs ietunijs, vigilijs, siue ex aliqua passione amoris vel doloris. Dicit etiā Vl. ꝙ cū aliqs dubitat de aliquo facto vel faciendo vtrū sit licitū vel illicitū: & cōsulit peritos: & facit qd⁹ in se est ad inueniēdū veritatē si sibi cōsulatur cōtrariū veritati qd⁹ ille sequitur satis excusatur: quia pōt dici in eo ignorātia inuincibilis vt in dubio schismate: cui debet adhęrere. in bello dubioso quo ad subditos & hmōi. In his tn̄ quę sunt de iure naturali vel diuino quātūcūq; cōsuleretur sibi ignorantia pertissimis cōtrariū veritati nō excusaret a peccato illud agēdo: quia in hmōi nō pōt habere locum ignorātia inuincibilis quo ad habentes vsum rationis. Qui ergo nescierūt quę sunt legis humanalis: neq; intellexerūt q̄ sunt legis diuinalis. in tenebris ambulant. i. operant ignorātes quæ debent scire de contingētib⁹ factis in his vt sequitur in Pā. Mouebuntur. i. remouebuntur oia fundamēta terræ. i. hoīes qui sunt de terra: fundamēta. s. spūalia ædificij virtualis: vt fides. s. ad Cor. iij. Fundamentum aliud nemo pōt ponere præter id quod positum est qd⁹ est Christus Iesus. i. fides Christi. Charitas, apl's ad Ephe. iij. In charitate radicati & fundati. Hiero. Fundamētum oīm virtutum humilitas, his amotis nulla virtus supereſt. Et ideo ait dñs Esa. xlij. Educ foras populum cæcum: & oculos habentem, foras ecclesiam militantem & triumphantem. Educ. i. educes. tu. s. deus.

§. III. TERTIA CAECITAS EST

Cęcitas in eligē do.

in eligēdo cū videlicet qs cognoscit esse malū q̄ vult facere: & tn̄ facit: qd⁹ nō pōt esse nisi qa etsi in vniuersali cognoscit esse malū vt fornicationē, furtū, homicidium, & hmōi: tn̄ in particulari illū actū nō cognoscit eē malū: sed vē sibi esse bonū. Nā vt dicit Dionys⁹. Null⁹ intēdēs ad malū operat. Et de talib⁹ dicit pōt illud Pā. Oculos habēt pā. cxiij. & nō videbūt. Habēt qdē oculos ad cognoscēdū i vniuersali: sed nō vidēt illud esse malū in particulari. Vñ & dicit Pijs in lib. Ethi. ꝙ ois malus est ignorās, & talis ignorantia non est speciale pctm̄: sed quædā circunstātia q̄ reperit in quolibet pctō. Et ad idē facit qd⁹ dr in Proverb. Errant qui operant malū. In hoc est error qa videt ei⁹ malū agit

Omnis malus ignorās

pm Ari stot. est

detentus passione vel habitu vitioso tunc bonū agere nō em̄ nisi rerū ignorātia pōt errari vt dicit Aug. dist. xxxvij. q̄uis. Nonne magnus error & magna cæcitas esset siquis æstimaret lapidē terreū vel vitreum magis pretiosum q̄ adamantē vel topazion⁹? Sic errat vt cæcus q aliquid terre nūvel diuitiaꝝ, vel honoris, vel delectationis corporalis ꝓponit mādatis dei: seu delectationib⁹ sempiternis. In figurā huius legit ꝙ Naas rex Amonitaꝝ cū bellaret cōtra viros labes Galaad: in hoc voluit eos hr̄e fœderatos & pacificos: si oīm erueret oculos dexteros & sic essent in opprobriū Israel. j. Re. j. Naas est diabolus q pugnat ꝑ filios Israel. i. fideles. Interprætat em̄ Israel vidēs deū. s. ꝑ fidem. Hoc aūt est pactū qd⁹ vult habere cū fidelib⁹ vt eruat oculos dexteros. i. respectū ad deū vt regulas seu mādata eius non habeāt in actib⁹ suis, & tūc nō curat dare eis molestiā: & bellare cū tētationibus: quia pacifice eos tunc possider. Sed nō debēt huic acqescere fideles: sed hr̄e recursum pro adiutorio ad xp̄m: & sic liberati erunt: sicut illi viri labes Galaad inuocātes deuote auxiliū Saulis regis Israel liberati sunt. Qui aūt iā incurrit cæcitatē spūalē imitat cęcū: q sedebat secus viā & mēdicabat: q clamās ad Iesum vt videret lumē recepit. Luc. xviij. Vel cælidonij. i. cæcij a natiuitate q lauās se in natatoria Syloe ad mandatum Christi visum recepit. Io. ix. hæc lotio sit moraliter in cōtritiōe & confessione. Oia inquit Laurentius in cōfessione lauant.

¶ De ꝑcipitatione. Ca. X.

PRAECIPITATIO EST SE

cūda filia luxuriæ: q̄ etsi frequēter procedat ex luxuria: tn̄ ex alijs vitijs etiā ꝓcedere pōt: & alię est spāle pctm̄: aliqñ circūstantia aggrauās pctm̄. Difficile est aūt intelligere prout est spāle pctm̄: nisi cū alio adiūctū. Et in hoc consistit ꝙ homo de agēdis vbi pōt esse dubiū nō habet sufficiētē examinationē & cōsilia mētis: sed subito disponit & ponit se ad faciēdū q̄ menti occurrit contra illud. Nihil sine cōsilio facias. Eccl'i. xxxij. Præcipi. s. mētis. Ad hāc instigat diabolus dicens mēti qd⁹ Christo tanto qd fuisse Matt. iiij. Mitte te deorsum. i. precipita te ad malum. sic. Et ad hāc ꝑcipitationē ptinet ꝙ aliquis deficiat a docilitate qua quis discit ab alijs seu acquiescit eoꝝ consilijs: & a

Universidad de Deusto
Biblioteca

memoria qua respicit ad præterita gesta: & a ratione qua ꝙs bene est discursiuus & ratiocinatiuus vt bene possit applicare vniuersalia principia ad particularia quæ sunt varia & incerta: quæ sunt partes integrales prudẽtiæ. s. docilitas, memoria, & ratio. Et memoria & ratio nõ sumuntur pro potẽtijs sed ꝓ bono vsu earũ. Et de hac loquens. Pſ. Ij. ait. Dilexisti oia verba precipitatiõis ligua dolosa. ꝓpter ea dñs destruet te i finẽ. Vbi notaꝫ & culpa & pœna subsecuta. culpa cũ dicit verba precipitationis. pœna cũ subdit deus destruet te &c. perdendo. s. in mortem æternam.

¶ Primum est verbum cordis.
¶ Secundum est verbum oris.
¶ Tertium est verbum operis.

§. I. DE VERBO CORDIS AIT

idẽ Pſ. Qui loquit veritatẽ in corde suo. Ab isto ẏbo qđ est ꝓpositũ faciẽdi aliqđ incipit p̃cipitatio: vt. s. sine sufficiẽti examinatiõe subito disponat facere qđ primo mẽti occurrit. Iob. xviij. Præcipitabit eũ. s. pctõrẽ ꝓsilij suũ & immitter in rete pedes suos. per hoc ẽm capit & tenet diuersis malis. Sed ꝓ declaratione huius materiæ. s. præcipitationis dicit. b. Tho. ꝛ. ij. q. liij. ꝙ p̃cipitatio hic dr ad sũ. studinẽ in reb⁹ corporalib⁹. Dicit ẽm p̃cipitari fm motũ corporalẽ qđ a superiori in imavenit fm impetũ quẽdã ꝓpriũ mot⁹ vel alicui⁹ impellẽtis nõ ordinate descendẽdo. sicut ad literã dr de Razia ꝙ præcipitauit semetipsum viriliter i turbas. ij. Mach. xiiij. ne. s. caperet a gẽtilib⁹. & de mulieribꝫ q̃ circũciderãt filios suos vt obseruarẽt legem dei ꝙ præcipitauerũt eas ꝓ muros ciuitatis. ij. Machabe. vj. Sũmũ autem aię bonũ est ipsa ratio inqt Tho. lmũ aũt ei⁹ est opatio p corp⁹ exercitata. Grad⁹ aũt medꝫ ꝙs oporter ordinate descẽdere sunt iſti. memoria ꝓteritorũ: intelligẽtia ꝓsentiũ solertia in cõsiderãdis futuris euentib⁹: & ratiocinatio cõferẽs vnũ alteri: & docilitas ꝓ quã ꝙs acqescit sententijs maiorũ q̃ sunt partes integrales prudẽtię: ad quas pertinet bene cõsiliari & ꝓ hos grad⁹ descendit hõ recte cõsiliãdo. Si ꝙs aũt ferat nõ agẽdo ꝓ impetũ volũtatis vel passiõis ptrãsitis his gradib⁹ erit vitiũ præcipitatiõis & imprudẽtię: de quo ꝓt intelligi illud Deut. xxxij. c. in cãtico audite. Gens absq̃ cõsilio est & sine prudẽtia. s. ꝓ vitiũ precipitationis. vtinã saperẽt quo ad ꝓterita recogitãda: & intelligerẽt quo ad ꝓsentia ordinãda: & nouissima ꝓuiderẽt quo ad pericula futura euitãda siue intueda. Et si aliquis præcipitãter facit aliqđ & auertẽs se a regulis diuinis: vt contẽnẽs & repudiãs diuina documẽta sic est mortale. Et dr etiã temeritas talis p̃cipitatio. Si vero precipitanter agit absq̃ contẽptu diuinæ regulæ: sed cũ detrimẽto seu defectu eoꝝ quæ sunt de necessitate saluti⁹ iterũ est mortale. vel circũstãtia q̃ reperit cũ mortali: sicut cũ debeat ꝙs semel in anno cõfiteri & cõicare: subito accedit ad ꝓfessionẽ sine aliq̃ præcogitatione: cũ tñ habeat multa intricamẽta & grauia pctã. ꝓpter qđ parũ dicit & multa omittit grauia q̃ de facili mẽti occurrillent. & sic subito cõicat indisposit⁹. Iste p̃cipitanter facit confessionẽ: & est ibi mortale pctm. Sili⁹ si quis habẽs disputare cũ infidelib⁹ & de rebus arduis ponat se precipitãter ad hoc sine aliq̃ ꝓuisione. vñ. ꝓbabiliter deficere possit & cõfundi fides cui obuiare potuisset p matura prudentiã mortale esset: nisi a spũsctõ induceret sicut apli. qa spũsctũs nõ eget tpe. Si aũt aliqđ p̃cipitãter operaꝫ absq̃ detrimento eoꝝ q̃ sunt de necessitate saluti⁹: erit veniale. Et qa luxuria maxime absorbet cõsiliũ. ideo ponit precipitatio filia luxuriæ. Temeritas ẽm fm beatũ Tho. vbi, ã. vno mõ ꝓcedit ex impetu volũtatis vel passionis. Alio modo ex contẽptu regulæ dirigẽtis. & hoc secũdum ꝓprie importat temeritas. Vñ ex hoc dr ex radice ſuphię ꝓuenire: qa refugit alienæ regulæ subesse. p̃cipitatio aũt se habet ad vtrũq̃. Vñ temeritas sub p̃cipitatione continetur q̃uis precipitatio magis respiciat primum.

Precipitatio in mente.

De Raziq̃ p̃cipitatione.

Temeritas.

§. II. SECVNDA PRAECIPITATIO ESSE PÕT IN VERBIS ORIS.

Precipitatio in verbis.

Eccli. x. dr. Labia insipientiũ precipitabũt eũ. i. imprudẽs precipitãter loquet sine examinatione mẽtali seu locutionis. Eccli. ix. dr. Temerarius in ẏbo odibilis est. Dictũ est ꝙ temeritas dr precipitatio. Et rõ quare ꝑ. eps ad loquẽdũ est odibilis: qa ex quo subito loquit qđ mẽti occurrit. nõ examinãdo ẏba oportet ꝑsupposita humana fragilitate ꝙ dicat multa inconueniẽtia & displiceãtia auditoribus vñ odit. vñ dr. Eccl's. v. Ne temere qđ loquaris. Et ꝑcipue in tribus debet caueri precipitatio.

¶ In sententijs proferendis.
¶ In dubijs decidendis.
¶ In secretis ædicendis.

Precipitatio in verbis.

De primo dicit Euaristus papa. Deus ciporens vt nos a præcipitãdꝫ snię ꝓpter ꝓpationẽ cõpescęret: cũ oia nuda & apta sint oculis eius. mala Sodomæ noluit audita iudicare prius cę manifeste cognoscęret q̃ dicebanꝫ. vñ ipse ait. Descẽdã & videbo vtrũ clamorẽ q venit ad me ope cõpleuerint an nõ est ita vt sciã. Qđ fecit vt nobis exẽplũ daret ne p̃cipites in dissentiẽdis & iudicãdis negotijs essemus. ij. q. j. deus. Hoc aũt figuratiue innuit in eo ꝙ dñs postulatus de adulterã iudicare & dare sniam: nõ statim dicit iudiciũ: sed ĩdi nãs se deorsum digito scribebat i terra: typice nos instruẽs ingt Grego. vt cũ ꝓximoꝝ errata cõspicim⁹: nõ ante iudicem⁹ reprehẽdo q̃ ad cõsciẽtiã humiliter reuersi digito discretiõis solerter exculpem⁹: & qđ cõditori nõ placeat quidve displiceat examinatiõe dirimem⁹. Hinc btus Grego. ait. Rectores ecclesiæ: & q publica iudicia exercẽt in dctãdis sentẽtijs nullatenꝰ leuitate aut furore ducti sint p̃cipites. xj. q. iij. summopere. Et inducit ibi exẽplũ Moysi q̃ querelas populi & causas ingressus tabernaculũ referebat ad dñm: & postea rndebat. vñ & Dauid: qa fuit ꝑceptus addandũ sniam ꝛ Miphiboseth iniuste egit. Nã cũ Syba seruus seu ꝓcurator ipsi⁹ Miphiboseth filij Ionathæ occurrisset cũ asinis ꝙ onerat⁹ victualib⁹: regi Dauid fugiẽti a facie absalonis regnũ vsurpãtis sibi ea offerens: interrogauit Dauid de Miphiboseth quid de eo esset: q falso accusauit eũ. s. ꝙ studiose noluisset occurrere lætus de sua electione de regno in vindictã: qa ablatũ fuerat a Saule auo suo: qđ credẽs Dauid nimis leuiter p̃cipitãter dedit sniam vt. i. bona collata Miphiboseth sua essent. i. ipsi⁹ Sybæ. Et cũ postea reuersus in regnũ ingressũ Hierosolymã obuiasset ipse Miphiboseth intonso capite in signum doloris de eiectione ei⁹ a regno & Dauid qreret causam quare nõ iuisset cũ eo allegauit importẽtia suã qa claudus erat: & ille Syba deceperat eũ & falso ĩfamauerat: sup quo etsi mutauit sententiã rñ iniuste & p̃cipitãter vẽ egisse: videlicet ꝙ diuideret adinuicẽ bona ꝓ dimidio ipse & Syba. Nã etsi iniustã dederat p̃cipitãter sniam decep⁹ ẏbis illi⁹ debuit reuocare totã postq̃ fallaciã serui deprehẽdit. In dubijs ꝙ decidẽdis multũ debet vitari p̃cipitatio: & pmaxie in factis ꝑsciẽtię vbi ẏtię periculũ aię. vñ Greg. ait. In reb⁹ dubijs nõ debet ẽ iudiciũ absolutũ. xxxiij. di. c. fi. Vbi dicit glo, ꝙ ẽ triplex ambiguitas. s. iuris, facti, & ꝑsonæ. Et incipiẽdo a ter tio ambiguo: qñ. s. certũ est fctm: sed dubitaꝫ qs fecerit tũc pot̃ ferri certa snia. Nõ ꝓ aliquã ꝑsonã determinate fm il lud. ij. q. j. c. j. Neminẽ iudicetis suspitionis arbitrio. Sed in graue, gũe. s. ꝙ q fecerit tale delictũ qđ manifestũ est sit excõicat⁹ xj. q. iij. nisi infra certũ tps indicauerit. vt. v. q. j. qdã. Vbi vero sit fctm ambiguum. s. facti: qa. s. dubitaꝫ de aliquo vtrũ sit fctm vel nõ: nũq̃ est ferẽda snia certa: vbi seqꝫ ꝓiudiciũ alteri⁹. Et ad hoc facit verbũ Grego. dicẽtis. Graue est & fatis indecẽs vt i re dubia certa dẽt snia. xj. q. iij. graue. Vt si dubitaꝫ vtrũ aliqs iuste aliqđ possideat vel non: seu vtrũ ꝟxerint aliqui i gradu vel casu. phibito vel nõ: in tali dubio nisi sit sufficiẽs ꝓbatio nõ debet dari certa snia i dãnũ alteri⁹. Sed vbi nulli fit ꝓiudiciũ i dubio fãi daꝫ certa sententia absq̃ ꝑcipitationis vitio: puta cũ dubitaꝫ vtrũ aliqs sit baptizat⁹ vel nõ: vel vtrũ ꝓfirmat⁹ vel ordinat⁹: vel ecclia vel hostia cõsecrata debet baptizari, cõfirmari vel ordinari, vel ꝑsecrari: si vere dubiũ est. qavt dicit Leo papa: nõ putaꝫ iteratũ: qđ ignoraꝫ eẽ fctm de cõse. di. j. solẽnitates. & dis. lxvij. c. pref byteri. De ꝓmo ambiguo. s. iuris, peccat de similib⁹ ad similia. vt di. xx. de libellis. vbi pñt iura cõcordari nõ cõtrariari, Vnde Leo papa. In his quæ dubia sunt vel obscura id nouerim⁹ sequẽdũ: qđ nec euãgelicis ꝑceptis ẏrũ: nec decretis sanctoꝝ patrũ iueniꝫ aduersum. dist. xiij. sicut q̃dã. Et intelligendũ est de illis decretis quæ nõ abrogata sunt ꝓ contrariã cõsuetudinẽ. Vbi aũt reperiunꝫ diuersæ opiniones & aduersę solẽnium doctoꝝ: i aliqua materia: nec habeꝫ expsse circa hęc declaratio p auctoritatẽ scripturæ vel determinatio p ecclĩam: tũc periculosum est p̃cipitare sentẽtiã: & ita vni opinioni adhærere ꝙ alterã condẽnet vt hereticã vel dãnabilẽ: sicut cognoscere vxorẽ menstruatã asserere ꝙ sit mortale: emere imprẽstita

Nõ debet dubia p̃cipitãter decidi.

Adde

Venetiarũ: seu iura montis Florẽtię: ꝙ sit vsura & multa lmõi. In his igit cũ⁹ tutior via sit eligẽda & cõsulẽda. vt de spõ. c. iuuenis. ꝓcipue ante factũ. nõ tm vt dicit Guil'. est p̃cipitãda snia cõdẽnãdo alterã opinionẽ. Ad qđ etiã facit qđ dicit. b. Tho. in quodlib. s. ꝙ qõ vbi agit de mortali: nisi habeaꝫ expressa auctoritas scripturæ vel canonis vel rõ efficax non nisi periculosissime diffinit. & hoc est ꝑ multos ꝑdicatores & cõfessores moderno⁹ q̃ sunt nimis faciles ad iudicãdũ aliqđ esse mortale. Nathã ꝓphera interrogatus a Dauid vtrũ deberet dño deo tẽplũ ædificare: qa præceps fuit ad dãdũ respõsum dicẽs hoc dño placere vt ꝓpheta loquẽs: oportuit postea eũ reuocare sniam. Nam dñs loquẽs ꝓphetæ dixit ꝙ hoc nõ faceret: qa multũ sanguinẽ fuderat: sed filius eius tẽplũ ædificaret. vt habeꝫ. ij. Reg. Sic & Iosue cũ principibus tribuum: qa ꝑceps fuit ad faciẽdũ pactũ cũ Gabaonitis amicitię & cõfœderatiõis simulatib⁹ illis se in remotissimis habitare nõ in terra promissionis: sed lõgo itinere cõfractos: qa os dñi nõ cõsulerũt. vt dr Iosue. ix. decepti sunt. & qa iurauerũt eos recommẽdatos habere ob reuerẽtiam iuramẽti voluit dñs illos reseruari: qui exterminari debebãt. In secretis etiam manifestãdis debet quilibet cauere ne sit præceps: als incidet in multa mala: nã pauciss̃imi reperiũtur fideles ad ea seruanda. vñ Hiere. ix. dr. Vnusquisq̃ a ꝓximo suo se custodiat: & in omni fratre suo nõ habeat fiduciã: qa oĩs frater supplantãs, i. decipiẽs in reuelãdo secreta. Sic Samson qa præceps fuit ad reuelandũ secretũ ejus in quo consistebat fortitudo sua Dalilæ cum pluries expertus esset malitiam ei⁹ tonso capite ab ea cum dormiret in gremio ei⁹ captus fuit a Philisteis & excæcatus. Iudicum. xvj. c.

Secreta non debet ꝑcipitãter manifestari.

§. III. TERTIA PRAECIPITATIO PÕT ESSE IN OPE. SICUT SI ALIQS APPETẽS NOUÃ DOMŨ FABRICARE SUBITO PONERET SE AD FACIẽDŨ FABRICARE CŨ NÕ HABEAT EX PẽSAS SUFFICIẽTES VEL MODŨ: ꝓCEPS ESSET IN ILLO OPERE. VNDE CALIXTUS PAPA ĩqt. NOS TPE EGEMUS VT MATURIUS QD AGAMUS NÕ ꝑCIPITEM⁹ CÕSILIA & OPA NRA: NEC ꝙ ORDINE CORRÜPAMUS. DIST. I. C. PÕDERET. OP⁹ ESSET VTIQ̃ ꝑCIPITATIONIS SI QS ALIQUẽ SINE NOTITIA EI⁹ VEL EXAMINATIONE ELIGERET SUBITO I RECTORẽ VEL CÕFESSORẽ VEL ASSUMERET AD FACERDOTIŨ VEL AD RELIGIONẽ: VEL IPE ASSUMERET ALIQ̃ OPUS ARDUŨ SINE DISCUSSIÕE SUAE FACULTATIS. Et sicut virtuose operãs cõsiderat circunstãtias: vt recte sint & cõgrue ad finẽ. Ita & ecõuerso diabol⁹ cũ instigat ad malũ inducere conaꝫ: vt subito operẽt sine aliqua examinatiõe vl' discussione periculi. Vñ Orige. Lẽta virt⁹ & cũctatrix ante iudicat ꝙ incipiat qđ decoꝝ: qđ honestũ. Iniqtas oia ꝑcipitat. de pœ. dis. iij. inter hęc. Sic maligni Iudæi turbati ꝓra xpm arguẽrẽ incredulitatẽ eoꝝ in Nazareth duxerũt eũ vsq̃ ad supciliũ mõtis vt ꝑcipitarẽt eũ. Luc. iiij. Ad hoc etiã facit qđ dr Prouer. iij. Via impiorũ tenebrosa. i. opatio. nescĩũt vbi corruãt. i. ita ꝑcipitãter agũt ꝙ nõ ppẽdũt pericula & mala ad q̃ deuenĩt. sicut & præceps fuit Asael in psequẽdo Abner ducẽ exercit⁹ Isboseth: nec voluit desistere ad verbũ ipsi⁹ Abner: ꝓpter qđ corruit occisus ab ipo Abner. ij. Reg. ij. Est aũt hoc vitium fm Greg. in li. ij. moral. cõtra donũ cõsilij. Importat enim quãdã inordinatã festinationẽ cõsilij in agẽdo aliquid. & q̃uis ꝓtingat eẽ pctm in cõsiliãdo nõ solũ si est nimis festinus: sed etiã si sit nimis tardus ita ꝙ prętereat opportunitas tẽporis: tamen quia in inquisitione cõsilij multa partícularia sunt cõsiderãda. Propter qđ dicit pbs in. vj. Ethi. ꝙ oportet tarde consiliari directius tm opponitur præcipitatio rectitudini cõsilij q̃: tarditas supflua quæ habet quãdam similitudinem recti consilij &c.

Inconsideratio est peccatum.

¶ De inconsideratione. Capitulũ. XI.

INCONSIDERATIO DICItur filia luxurię fm Greg. in. xxxj. Moral'. nõ ꝙ semp ꝓcedat ab ea, ꝓcedit ẽm ẽt ab alijs. Sed qa ꝓdictũ vitiũ ptinet ad defectũ prudẽtiæ: seu ei cõtrariaꝫ quãtũ ad illũ actũ q̃ est iudicare q actꝰ est rõnis. Delectatio aũt & præcipue q̃ est inverecundis absorbet totaliter rõnẽ & corrũpit ęstimationẽ prudẽtię. & ideo ponit filia luxurię. Est aũt pctm qa cõtra prudẽtiã adquã spectat nõ solũ cõsiliari circa agẽda: sed etiã de cõsiliatis recte iudicare. Sed nõ põt qs recte iudicare de aliquo nisi ꝓ considerationẽ prius habitam. Vñ dr Prouer. iiij. Oculi tui vi-

deãt recta. s. ꝙ intẽtionẽ pura. & palpebrę tuę. i. cõsiderationes præcedãt gressus tuos. i. opera tua. Cõtrariũ ẏo agitur per incõsiderationem: qa. s. iudicat qs & agit sine considerationẽ debita. Et ꝓ hmõi declaratione dicit. b. Tho. ij. q. liij. ar. iiij. ꝙ consideratio importat actũ intellectꝰ veritatẽ rei intuentis. Sicut aũt inquisitio ꝓtinet ad rõnẽ: ita iudiciũ ad intellectũ. Vñ & in speculatiuis demõstratiua scientia dr iudicatiua inquãtũ ꝓ resolutionẽ in prima principia intelligibilia de veritate inquisitoꝝ: dhuicaꝫ & cõsideratio maxime ptinet ad iudiciũ. Vñ & defectus rectí iudicij ad incõsiderationis vitiũ pertinet. ꝓut. s. aliquis in recte iudicãdo deficit ex eo ꝙ cõtẽnit vel negligit attendere ea ex quibus rectũ iudiciũ ꝓcedit. Vñ manifestũ est ꝙ incõsideratio est pctm. Nec est cõtra qđ dñs ait Mat. x. Nolite cogitare quõ aut qđ loquamini. qđ videt ptinere ad incõsiderationẽ. Nã fm Tho. vbi. ã. ibi, plubet dñs cõsiderare q̃ sunt agẽda vel dicẽda qñ hõ habet opportunitatẽ: sed dat dñs fiduciã in illis ẏbis fidelib⁹: vt deficiẽte sibi opportunitate: vel ꝓpter ꝑitiã: vel ꝓpter subitã ꝓoccupationẽ in solo diuino cõfidãt auxilio. Alioqui si prętermittat hõ facere qđ põt solũ diuinũ auxiliũ expectãs videt deũ tẽrare. Et q̃uis qcũq̃ cõsiliaꝫ oportet ꝙ multa cõsideret. Et ꝓ defectu cõsilij fit præcipitationis vitiũ & p cõsequẽs defectꝰ cõsiderationis. nihilominꝰ icõsideratio ponit vitiũ speciale distinctũ a præcipitatiõe: qa cũ tota cõsideratio eoꝝ quę in cõsilio attẽdũtur ordinaꝫ ad recte iudicãdũ: iõ cõsideratio ꝑtinet i iudicio: & incõsideratio maxime opponit rectitudini iudicij: sicut ꝑcipitatio rectitudini cõsilij cõtrariaꝫ. Ităe nota fm Tho. ꝛ. ij. q. liij. ar. iiij. ꝙ sub incõsideratione q̃ est cõtra iudiciũ rectũ q̃ est actus prudentiæ includũtur vitia incautelæ: & incircũspectionis: q̃ sunt contra partes integrales prudẽtię: quę dicũtur cautio & circũspectio. Et sicut ad circũspectionẽ ptinet considerare circũstantias eius qđ quis vult agere, ꝓpter aliquę bonũ finẽ vt. s. non solũ illud sit bonũ fm se: sed etiã fm circũstantias. Nã cõingit aliqđ fm se cõsideratũ esse bonũ & cõueniẽs fini: qđ tñ ex aliquibus occurrẽtibus redditur malũ vel non operatiuũ ad finẽ: sicut ostẽdere signa amoris alicui fm se cõsideratũ videt esse cõueniẽs ad alliciẽdũ ad amorẽ: sed si cõtingat in aio eius ſupbia vel ſuſpitio adulationis nõ erit hoc cõueniẽs ad finẽ. Nõ considerare ergo tales circũstãtias ꝓtinet ad incircũspectionẽ. Et sicut p cautionẽ ita accipiuntur bona vt caueãtur mala in se: vel quę habẽt ſpeciẽ mali fm ea quæ vt in pluribꝫ accidere solẽt: sic per incautionẽ nõ considerant talia. Impij tanq̃ puluis quẽ proĳcit vẽt⁹ a facie terræ: ideo nõ resurgũt impi⁹ in iudicio: nec ꝙ peccatores in consilio iustorũ. Pſ. j. Triplex est actus prudentiæ quæ necessaria est cuilibet. Primus est p̃cipiẽte dño. Estote prudẽtes sicut serpentes. Mat. x. s. cõsiliari circa agenda per inquisitionẽ modoꝝ quibus fieri põt. Sed's est iudicare de cõsiliatis. i. de his q̃ ꝓponũtur varia in consilio eligere qđ magis conuenit. Tertius est imperare sibi seu iudicata exequi. i. quod quis elegit e multis agendũ illud facere efficaciter. Impij & peccatores. i. prauí quo ad deũ. Et hi impij prauí quo ad ꝓximũ. Et hi peccatores sicut carent vera prudentia quæ. s. est fm deũ: ita & actus eius. s. consilio: iudicio & imperio. Primo ꝓ vitiũ ꝑcipitationis. Secundo per inconsiderationem. Tertio ꝓ incõstãtiã. Et hoc notat Pſ. in præfatis verbis a principaliori inchoãdo. Vitiũ incõstãtiæ & inexecutionis: ibi. Tãq̃ puluis. Vitiũ incõsiderationis: ibi. ideo non resurgũt. Vitiũ præcipitationis: ibi. neq̃ pctõres. Sicut principalis actus prudẽtiæ est imperare sibi in eo qđ iudicauit faciẽdũ. i. executioni mãdare: ibi ẽm cõsistit difficultas. Multi ẽm bene cõsiliãtur & bene iudicant de agendis: & tñ nõ exequunt. Sic permaxime contra prudẽtiã est vitiũ inconstãtiæ. & ideo de malis loquẽdo ad hoc incipit dicẽs. Impij tãq̃ puluis ante faciẽ ventí: ꝓ qđ notaꝫ inconstãtia. Quid ẽm leuius puluere? Sicut ergo ventus frequẽter leuat puluerem de vno loco ad aliũ: ita peccator vt puluis siccus humore gratię mutaꝫ devno opere ad aliud per inconstãtiã vẽto tẽtationis a facie terræ. i. a stabilitate ꝓpositi qđ sibi eligẽdo firmauerat. Terra ẽm firma est. Eccl's. j. Terra aũt inæternũ stat. Vel proĳcitur a conspectu eccl'iæ signatæ per terram: & hoc quo ad meritũ: etsi non quo ad numerũ. Quantũ ad sec'm. s. vitiũ incõsiderationis: dicit ideo nõ resurgũr. Quia ẽm vt pulvis impij sunt & ꝑcti vento tẽtationis a facie terræ. i. ec-

Incircũspectio & incautela includuntur cum inconsideratione.

triplex actꝰ prudentiæ.

Universidad de Deusto
Biblio

eleſiæ militãtis vel terrę viuẽtium nil de ea curantes. ideo nõ reſurgunt ab imis vitioꝝ ad ſuperna virtutũ. nõ reſurgũt in iudicio. i. ad iudicandũ ſeipſos per cõpunctionẽ. de quo Apl's ait. 1. Cor. xi. Si noſmetipſos diudicaremus: non vtiq; a dño iudicaremur. propter qd' nõ reſurgũt etiam in iudicio q eſt actus prudẽtię: quia nõ cõſiderant quę debẽt cõſiderare: ſed inconſiderate agunt: contra illud Prouer. x. Labia ſapientis. i. prudentis conſiderãt placita ſcilicet deo labia videlicet cordis: os impioꝝ puerſa. Quãtũ ad tertiũ ſcilicet vitiũ p̃cipitationis inquit. Neq; pc̃ores in cõſilio iuſtoꝝ. ſ. reſurgũt. Cõſilium iuſtorũ eſt conſiliũ mẽtis ſeu examinatio agendoꝝ: ſine quo nil agũt. ſm illud Prouer. Aſtutus. i. prudens omnia agit cum conſilio. ſ. mentis ſuę. ſed hoc conſiliũ non ſibi faciũt peccatores. Sed vt dicitur Prouer. i. pedes eoꝝ. i. affectus ad malũ currunt et feſtinãt vt effundant ſanguinem. Sed de p̃cipitatione dictum eſt in cap̃. p̃cedenti. et de inconſtantia dicetur in ſequenti. Nunc ergo de inconſideratione. de qua Prouer. xiꝯ. dicit. Qui inconſideratus eſt ad loquendum ſentiet mala. Inconſideratio vitioſa triplex eſt: & per eam non reſurgunt in pn̄ in iudicio actus prudentię.

¶ Prima eſt proprię defectionis.
¶ Secunda eſt diuinę operationis.
¶ Tertia eſt alienæ conuerſationis.

Triplex defectus pc̃orũ quos nõ conſiderat in ſe pc̃or.

§. I. DE PRIMA DICIT CHRISTVS

Luc. vi. Quid vides feſtucã in oculo fratris tui: & ipſe trabẽ in tuo nõ cõſideras. i. notabilẽ defectũ ruũ? Eſt autẽ triplex defectio in ſe q̃ nõ cõſiderat ab impijs & pc̃oribꝰ. & iõ nõ reſurgũt in iudicio recto ſm prudentiã vt iudicẽt de rebus, put ſunt & put debẽt: ſed ſm affectũ inordinatum.

¶ Defectus ſuę conditionis.
¶ Defectus ſuę offenſionis.
¶ Defectus ſuę profectionis.

Nõ em̃ hõ cõſiderat defectũ ſuę cõditionis. ſ. q̃ vilis ſit: & ideo nõ recte iudicat de ſe æſtimãs aliquid eſſe cũ nihil ſit: ſcilicet ex ſe ſm Apl'm. Primũ ergo: vt ait Bern̄. in lib. de cõſideratiõe: a te incipiat cõſideratio tua. nõ ſolũ incipiat ſed in te finiat quocũq; euangeſ a te reuocaueris eã cum ſalutis fructu. A facie em̃ conſiderationis tuę cõditionis occurret tibi homo miſer & miſerabilis: pauper: cæcus: & nudus. Homoꝯ inquit Iob. xiiij.) natus de muliere breui viuẽs tẽpore: repletur multis miſeriꝯ. qui quaſi flos egreditur & cõteritur: & fugit velut vmbra: & nunq̃ in eodẽ ſtatu pmanet. Homo inquit dolẽs q̃ ſit homo ab humo deriuatus: & in ipſam reuerſurus: erubeſcens q̃ ſit nudus quia natus. Et nudus egreſſus ſum de vtero matris meę. Iob. i. ploran⁹ & quaſi murmurãs: qa natus ſit ad laborẽ: nõ ad honorẽ. Hõ em̃ naſcit ad laborẽ: & auis ad volatũ. Iob. v. Natus de muliere: & ob hoc cũ reatu. Pſ. l. In peccatis peperit me mater mea. ſm aliã literã. Replet multis miſeriꝯ. & iõ cũ fletu. Eccl's. ix. Cũcti dies ei⁹ laborib⁹ & erũnis pleni ſunt. nec p noctẽ qdẽ quieſcit. vere multis miſeriꝯ: quia corporis & aię ſimul. Quid em̃ calamitate vacat naſcẽti in pc̃õ: & fragili corpore & mẽte ſterili. Nullũ aial natũ fragilius corpe. Aia v'o ſcięntia & virtutib⁹ vacua. Naſcit em̃ aia noſtra vt tabula raſa in qua nihil eſt pictum ſm Pb̃m. Breui viuẽs tẽpore: & ideo cũ metu. ſ. mortis ſemp. Ia. iiij. Quę em̃ eſt vita veſtra vapor ad modicũ parẽs: & deiceps exterminabit. Et iſtud breue tp̃s ſemp incertũ: qa neſcitis diẽ neq; horam: qua dñs vẽturus ſit. Matt. xxiiij. Qui quaſi flos egredit & cõterit. Habet em̃ aliqd apparẽtię & vigoris in iuuẽtute ſua: ſed cito p ſenectutẽ ſuã decidit & marceſcit. Eſa. xl. Ois caro fœnũ & ois gl'ia ei⁹ q̃ſi flos agri. exiccatũ eſt fœnũ & cecidit flos ei⁹. Nunq̃ in eodẽ ſtatu pmanet: ſed mutat de ætate in ætatẽ: de ſanitate in infirmitatẽ: de ſcięte in obliuioſum: de diuite i pauperẽ: de bono i malũ. Pſ. cxiiij. Pericula inferni inuenerũt me. Quia igit hõ nõ cõſiderat hãc ſuã viliſſimã cõditionẽ. iõ nõ reſurgit in iudicio vero vt reputet ex ſe nihil hr̃e niſi miſeriã & caſũ ſed de ſe p̃ſumit & ſupbit. Sed vt dicit Greg. in moral'. Cõſideret hõ elat⁹ qd mereaſ in terra. Si angelus in cœlo proſternit: ſi illi parcere noluit quẽ in cœlis in tãta gloria ſuã blimauit. ſ. Lucifero cum ſupbiuit. de pœ. di. iij. c. vlt. Sed'o pc̃ores ñ ꝑſiderat nõ cõſiderat pc̃or: defectũ ſuę offenſionis: quãtus ſit: quã ſuam of tũq; nociu⁹: cũ auferat ſibi ſummũ bonũ: inducat ad æterã ẽſionẽ. nũ ſupplicĩũ: auferat ſibi oẽ meritũ. Et ideo qa hõ nõ ꝑſiderat nõ reſurgit in iudicio recto. ſed male iudicant.

¶ Prima operatio qua cuncta regit.
¶ Secunda operatio qua aliquos deſerit.
¶ Tertia operatio dei qua vniuerſa cognoſcit.

De prima dicit chriſtus Io. v. Pater meus operatur vſq; modo: & ego operor. ſ. ſimul cũ eo. & loquitur de ope regiminis & gubernationis mũdi quã ſemp cõtinue opat⁹ deus dãs vnicuiq; creaturæ qd' ſibi congruit & nulli deficit. vñ cũcta regit. Mat. vi. Cõſiderate lilia agri qũo creſcũt q̃ nõ laborant neq; nent: & deus veſtit illa talib⁹ coloribus q̃ gruũt eis. Et alius euãgeliſta ait Luc. xii. Conſiderate coruos non ſerũt neq; cõgregãt in horrea: & dñs paſcit eos. Dicũt em̃ naturales q̃ corui naſcũtur cũ plumis albis: propter qd' eoꝝ parẽtes æſtimãtes illos pullos nõ ſuos propter diſſimilitudinẽ coloris deſerũt eos & nõ nutriũt vt alię aues & aialia pullos ſeu filios ſuos: ſed de⁹ nõ deſerit eos. Ipſe em̃ vt dicit Pſ. dat iumẽtis eſcã ipſoꝝ: & pul. cor. iuo eũ. modo ſuo vocẽ ſormãribus: ad inſinuãdũ appetitũ cibi. Pc̃ores aũt gã nõ ꝑſiderãt hãc dei, puidẽtiã & gubernationẽ nõ reſurgunt in iudicio

Pc̃or nõ ꝑſiderat de Corui

gũt i iudicio recto: ſed aſtute & p fallacias: & p nimiã ſolicitudinẽ, ꝓcurãt ſibi tpalia quaſi p ſe p induſtriã ſuã ſibi poſſint, puidere nõ ex dei gubernatione & puidentia Pauit dñs ppl'm ſuũ in deſerto quaſi innumerabilẽ. cccc. milia ſolũ apti ad pl'ũ fuerũt numerati i deſerto vltra ſenes & paruulos & mulieres pane cœli ſuauiſſimo. i. mãna. xl. ãnis: vt patet Exo. xvi. Pauit & Heliã tpe famis in torrẽte Carith morãte p coruũ deſerẽtẽ panẽ & carnes. iñ. Re. xvij. Reſpicite filij nationes hoim: & ſcitote qa nullus ſperauit in dño & derelict⁹ eſt. Eccl'i. ij. De ſcd'o opere dr̃ Eccl's. vñ. Cõſidera opa dei & vide qa nemo pt corrigere quẽ ille deſpexerit. Deſpicit aũt quẽ deſerit gra ſua. Nullũ aũt deſeruum qui rit de⁹ niſi ille pri⁹ deſerat deũ. Multa fecit xp̃s ad corrigẽ aliquos dũ Iudã vt emẽdaret ſe de pc̃õ ſuo. Terruit verbis dicẽs. Væ aũt hoi illi per quẽ tradar ego &c. Attraxit beneficijs abluẽdo pedes & corp⁹ ſuũ in ſacramẽto porrigẽdo. Oſtẽdit ſe noſſe vñ & pdixit: nec tñ manifeſtauit alĩs. Sed nec per iſta correxit ſe: qa derelict⁹ a deo quẽ ipſe reliquerat cupiditate deuictus. Quãta fecit pro cõuerſione & illuminatione illius ppl'i Iudæoꝝ. Vitia eoꝝ rephẽdit: errores detexit eos veritatẽ edocuit: inſidiãtes illi Scribas & Phariſæos vt caperẽt in verbo cõſutauit: miraculis innumeris doctrinã ſuã approbauit, paſſionẽ ſuſtinuit: p eis rogauit poſt reſurrectionẽ multi ex patrib⁹ reſurgẽtes: & apparẽtes eis declamauerunt ipſm eſſe Meſſiã, pmiſſum in lege p apl'os veritatẽ hęc manifeſtauit & pdicauit: ſigna terribilia futuræ deſtructionis euenire voluit: nec tñ p iſtã ſe correxit. Venite & videte: ait Pſ. opera dei terribilis in conſilijs ſup filios hoim. cũ videlicet eos q̃ bñ faciũt aliq̃n deſerit occulto ſuo iudicio nobis ignoto ſed nũq; iniuſto. Vñ ſcti viri hoc ꝓſiderãtes nõ de ſuis opib⁹ p̃ſumũt: ſed ſemp timẽt ne occultis eoꝝ demeritis a deo deſerãtur. Iob. xxiij. A facie eius. ſ. dei turbatus ſum & conſiderans timore ſolicitor. Sed peccatores q hoc non conſiderãt nõ reſurgũt in iudicio vero: æſtimãtes ad placitũ ſuum ſe poſſe corrigere & minis & pœnis aljos emendare. De tertio opere dr̃ Iob xxxvij. Subter oẽs cœlos ipe deus cõſiderat: & Prouer. v. Reſpicit deus viã hois. i. vitã & cõuerſationẽ & oẽs greſſus eius qui ſus ei? ipſe cõſiderat. i. affect⁹. Hoc cõſiderãtes electi dei q deus ſempervideat oẽs cogitationes eoꝝ & opera, ſibi caueãt ne oculos diuinæ maieſtatis offendãt, ſicut etiã qcũq; ſeruus q ſciret ſe a dño ſuo optimo & ſapiẽtiſſimo intueri dr̃ligenter attẽderet ne quid qd' ſibi diſpliceret peragaret. Vñ Hiero. Omnia quę faciũt ſancti in cõſpectu dei faciunt: pc̃ores aũt fugiũt a facie dei, ſicut dr̃ de Cain qui poſt homicidiũ & deſperationẽ egreſſus eſt a facie dei. de pœ. diſ. i. & venit. Et iõ nõ reſurgũt impij in iudicio recto in vitãdo peccata: quia non conſiderãt q̃ deus videt opera eoꝝ quaſi non curet dicentes cum quibuſdã infidelibus. Quid nouit deus & quaſi per caliginem iudicat? Nubes latibulum eius noſtra non conſiderat. Iob. xxij.

Pc̃or nõ ꝑſiderat Bonoꝝ cõuerſa

§. III. TERTIA INCONSIDERA

tio eſt alienæ cõuerſationis. cõtra qd' ait apl's Phil'. ij. Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderãtes. ſ. tm̃: ſed quę alioꝝ. &. i. Pet. ij. dr̃. Ex bonis operib⁹ vos cõſiderãtes glorificẽt deũ in tempore viſitationis. Debet aũt triplex eſſe conſideratio circa alios cuius contrarium vitium eſt.

¶ Circa ſubditum vt reguletur.
¶ Circa virtuoſum vt imitetur.
¶ Circa prauum vt excitetur.

Debet ſiquidẽ prælatus diligẽter cõſiderare ꝓuerſationẽ ſubditoꝝ ſuorũ: & examinare vt corrigere valeat errata. vñ Prouer. xxvij. Diligenter agnoſce vultũ pecoris tui: & oẽs greges tuos cõſidera. Et in hui⁹ figurã dr̃. Leuit. xiij. de leproſo. Cõſiderabit eũ ſacerdos: qa. ſ. ſibi apparẽt in eo ſigna manifeſta lepr̃: debet eũ ſeparare a cęteris ne alios inficiat. Vnde Hiero. Reſecãdæ ſunt carnes putridæ: morbida ouis a caulis pellẽda eſt ne totũ corp⁹ corrũpat: grex infic̃at. xxiij. q. iij. reſecãdæ. Cõſiderare ẽt debet nõ ſuã vtilitatẽ. ſ. cõem: ſicut dr̃ de Onia ſummo ſacerdote q̃ contulit ſe ad regẽ ꝓſiderãs cõem vtilitatẽ vniuerſæ multitudinis. ij. Macha. iiij. Sed qa impij nõ cõſiderãt hoc in ſubditis: iõ non reſurgunt in iudicio ad recte iudicãdũ & diſponẽdũ de eis: & iõ cũ eis corruũt in malũ. ſicut Heli ſacerdos & iudex cũ filijs ſuis Ophni & Phinees. i. Reg. iiij. Sed'o debet conſiderari conuerſatio bonoꝝ ad imitandũ & pmaxime vita chriſti. Quia vt ait Aug. Ois xp̃i actio nr̃a eſt inſtructio cõſictio. Heb. iij. Cõſiderate fratres apl'm & pontificẽ confeſſionis nr̃ę Ieſum q fidelis eſt ei q fecit illũ. ſ. deo ad exequendum oẽm volũtatẽ eius. Pjus em̃ mouẽt exẽpla q̃m verba. vñ q̃uis Auguſtin⁹ audiſſet doctrinã oprimã bti Ambroſij prædicãtis: ex qua ab errore Manichæoꝝ eruus eſt: tñ ad plenã puerſionẽ eius & ſumẽdã religionẽ xp̃ianã magis mouit conſideratio vitæ Antonij eremitæ & Simplicciani cũ q̃ cõtulit de factis ſuis: & Victorini cuius exẽplũ Simplicianus ſibi ad imitãdũ induxit. vñ & eccleſia orat. Sanctoꝝ tuoꝝ ad meliorẽ vitã exẽpla nos puocẽt. Sed im pn̄ nõ cõſiderãt eoꝝ vitã niſi forte ad curioſitatẽ vel detractionẽ. iuxta illud Pſ. xxxvi. Cõſiderat pc̃or iuſtũ: & q̃rit mortificare eũ. Magis cõſiderant cõuerſationẽ mũdanoꝝ ad imitãdũ: & iõ male iudicãt de agẽdis ſm cõem errorẽ.

Idolum quid ſit

Tertio debet cõſiderari vita prauoꝝ vt ex his q̃ ipſi faciũt, pter mũdũ hõ excitetur ad faciẽdũ, pter deũ: cõſiderãdo q̃ ſi ſit tm̃, pter pc̃m̃ vñ ſequit̃ mors æterna: qd ſieri debeat, pter deũ: v ñ ſequit̃ ſummũ premiũ. Pſ. xc. Oculis tuis cõſiderabis & retributionẽ pc̃oꝝ videbis. qa. ſ. finis eoꝝ mors eſt. Vñ Hiere. ij. dr̃. Tranſite ad inſulas & videte: & in Cedar mittite & cõſiderate vehemẽter & videte ſi factũ eſt huiuſcemodi: ſi mutauit gens deos ſuos & certe ipſi nõ ſunt dij: populus vero meus mutauit gloriã ſi in idolũ. Obſtupeſcite cœli ſup hoc. Idolũ dici ꝑt quælibet creatura quã quis ſupra deũ diligit: vt pecunia, delectatio carnis, poteſtia & hmõi. Vñ & auaritiã dicit apl's: qd' eſt idolorũ ſeruitus. Si ergo pc̃ores creaturis mũdi tanto deſiderio afficiunt & inſeruiũt vt videãtur, p dijs habere: quid fieri debet, p vero deo & cultu eius? Et non ſolũ ad conſideradũ opera hoim: ſed etiã minimoꝝ aialiũ brutorũ inuitat Salomon dicẽs Prouer. vi. Vade ad formicã o piger: & cõſidera vias eius: & diſce ab ea ſapiẽtiã: quę cũ non habeat ducẽ: nec pceptorẽ nec principẽ, parat ſibi in æſtate cibũ: & cõgregat in meſſe qd' comedat in hyeme. Sic congregãda ſunt in vita præſenti merita vt in futurũ vſuat. Sed im pn̄ nõ æſtimãtes bona niſi quę vidẽt nõ reſurgũt in iudicio veræ prudẽtiæ vt, puideãt ſibi in futurũ: vñ habeant ad viuendũ in alio ſæculo: cũ nõ valeãt fodere tũc p̃ponitẽtiam & mẽdicare tunc erubeſcãr: quia eis nil daretur: vt fecit vilicus iniquitatis qui ob hoc laudatus fuit: quia prudenter ſibi prouidit in futurum relaxando debita: & ideo oportet q̃ fame moriantur æterna.

¶ De inconſtantia. Capitulum. XII.

Luxuria

INCONSTANTIA EST

quarta filia luxuriꝯ: q̃ ſm Tho. ij. ij. q. liij. ꝑ̃ portat receſſum quẽdã a bono, ppoſito diſſinito. Hmõi aũt receſſus pricipiũ habet avi appetitiua ſeu volũtate. Nõ em̃ recedit qs a priori bono, ppoſito niſi, pter aliq̃d qd' ſibi inordinate placet. Sed iſte receſſ⁹ nõ cõſummat̃ niſi p defectũ rõnis: q̃ fallit̃ i ꝟ q̃ repudiat id qd' recte acceptauerat. Et qa cũ poſſit reſiſtere ipulſi tẽtationũ ſiue paſſionũ ſi nõ reſiſtat ꝟ̃ eſt ex debilitate ipſi? ſi nõ tenet firmiter in bono concepto: & iõ inconſtãtia quã tũ ad ſui cõſummationẽ ptinet ad defectũ rõnis. Sicut aũt oĩs rectitudo rõnis practicæ ptinet aliqualiter ad prudentiã: ita oĩs defectus eiuſdẽ pertinet ad imprudẽtiã. Et ideo inconſtãtia ſm ſui cõſummationẽ ptinet ad imprudẽtiã. Et ſicut p̃cipitatio eſt defect⁹ circa actũ cõſilij. Inconſideratio circa actũ iudicij. Ita inconſtãtia eſt defectus circa actũ præcepti: qui actus pertinet ad prudẽtiã. Ex hoc enim aliquis dr̃ inconſtãs qa ratio deficit in p̃cipiẽdo ea q̃ ſunt cõſiliata iudicata. Eſt aũt pc̃m̃ qa cũ ad prudẽtiã ptineat præferre maius bonũ minori bono: & p cõſequẽs deſiſtere a meliori bono. ſ. iã, ppoſito qd' ſit pincõſtãtiã ptinet ad imprudẽtiã: ſed prudẽtia eſt virtus: ergo imprudẽtia q̃ ſibi cõtrariat eſt pc̃m̃. Dicit̃ aũt inconſtãtia a Grego. in moral'. filia luxuriæ: nõ qa nõ cauſet ẽt ex aljs vitijs: ſed qa luxuria ita ſuffocat taliter extinguit iudiciũ rõnis. Inconſtãtia autem quãtũ ad iudiciũ ſui cõſummationẽ vt dictũ eſt ptinet ad defectũ rõnis. Vn ratiõis. de & pb̃s dicit in Ethicis: q̃ incõtinẽtes cõcupiſcẽtię rotaliter nõ audit rõnẽ. Et Sap̃. xiij. dr̃. Omnia cõmixta ſunt in conſtãria nuptiarũ inordinatio mœchiæ & ipudicitię. Pertinẽt aũt ad inconſtãtiã defect⁹ intelligẽtię & ſolertię & puidẽtiæ quæ ſunt partes integrales prudẽtię. Et intelligentia hic non ſumitur p potẽtia intellectiua: ſed eſt quędam

Universidad de Deusto
Biblioteca

rectaꝫstimatio de aliquo particulari ſine ſolertia eſt qñ ex improuiſo occurrit aliquid agendum ſubito inuenire qd' conueniat operi. Prouidentia eſt reſpectu alicuius diſtantis ad ea quæ in præſenti occurrũt ordinanda. Deficere autem in huiuſmodi pertinet ad inconſtantiam.

§.I. DE VITIO INCONSTANTIÆ

pôt exponi illud Pã.lxxvij. Auerterũt ſe &nõ ſeruauerũ pactũ quẽadmodũ ptes eor̃ q̃uerſi ſunt ĩ arcũ prauũ: Auerterũt ſe.ſ.a deo recedẽtes ad quẽ erãt cõuerſi p pœnitẽtiã vel religionis aſſumptionẽ, vel ordinis ſacri: vel alicui⁹ boni ꝓpoſiti. Hier̃.ŋ. Auerſio tua ĩcrepabit te. & Prouerb.j. Auerſio paruulor̃ interficiet eos: & nõ ſeruauerũt pactũ.ſ.fœdus in baptiſmo vel pnia vel religiõe aſſumpta aut ordine. Hiere.xl. Induxi ſup eos oĩa verba pacti huius qd' p̃cepi vt facerẽt & nõ fecerũt: quẽadmodũ patres eor̃ cõuerſi ſunt &c. Arcus prauus dici põt q cũ videt q̃ debeat emittere ſagittas cũ trahit frangitur: & ſic deficit. Et ſic inconſtãtes cũ eſt ꝛps operandi: vt ꝓpoſuerãt & ꝓmiſerãt tunc deficiũt. Vel arcus prauus eſt q cũ debet iacere ſagittas cõtra alios reuertit cõtra ſe. Sic aliqui cũ deberẽt chorda obedictiæ flecti & mittere ſagittas bonor̃ operũ cõtra diabolũ mittũt ſagittas malor̃ operũ: & hoc p̃ ſe ad vulnerandum ſe & alios malo exẽplo. Oſee. vij. Reuerſi ſunt vt eſſent abſq; iugo: facti ſunt quaſi arcus doloſus. & hoc quẽadmodũ patres eor̃ ipſi eũ allegãt cõſuetudinẽ ſuor̃ anteceſſor̃ q̃ ita fecerũt ipſi. Hiere. xvij. Indurauerũt ceruicem ſuam &c. Procedit autem inconſtantia. i. non permanere firmus in ꝓpoſito boni quod determinauit agendũ: ſed ab eo recedere ex triplici cauſa.

¶Primo ex inordinatione affectionis.

¶Secundo ex horrore tribulationis.

¶Tertio ex ſubtractione delectationis.

Inconſtãs recedit a ꝓpoſito propter inordinatio nem affectus.

§.II. DE PRIMO DICITVR SAPIEN. iiij.

Ineõſtãtia cõcupiſcẽtiæ. i. ex inordinata affectiõe procedẽs puertit ſenſum ſine malitia. ſ.a ꝓpoſito boni. Iac. j. Vnuſquiſq; tẽtatur a concupiſcẽtia ſua abſtractus & illectus. abſtractus. ſ.a ꝓpoſito bono, & illectus a ſpecie boni qd' ſibi cõcupiſcẽtia ſuggerit. Et ſequit deinde cõcupiſcẽtia cũ cõceperit. ſ.affectũ mali parit pcm̃. dũ em̃ aſſicit hõ inordinate ad iſta terrena, diuitias, voluptates, honores, & hmõi q̃uis ꝓponat frequẽter perſiſtere in bonis ꝓpoſitis & exequi qd' rõ ſuadet agere: cũ offert aliquid diuitiarũ vel delectationis carnalis: vel aliud ad qd' inordinate eſt habitualiter affectionat⁹ inconſtãs efficit trãgẽs oẽ bonum ꝓpoſitũ. Vñ Saluator in euãgelio. Luc. viij. dicit: q̃ ſemen cadens inter ſpinas, qd' natũ non ꝓuenit ad pfectionẽ: quia ſuffocatũ fuit a ſpinis: hi ſunt q audiũt ẏbũ dei: ſed a ſollicitudinib⁹ hui⁹ vitæ & voluptatib⁹ eũtes ſuffocanf: & fructũ nõ faciũt. Terra eſt cor eor̃. Spinæ ibi ortæ affectiões nimis inordinatæ. Semẽ boni ortũ, ꝓpoſitũ boni ꝓceptũ ex inſpiratione vel predicatiõe: ſed fructus impedif: quia affectiones illæ nimis multiplicatę interrũpũt ꝓpoſitũ & inconſtans efficitur. Balaam cũ fuit vocatus a Balach rege Moabitar̃ ad maledicẽdũ populo dei vt exterminaref ab angelo admonitus ꝓpoſuit non dicere niſi ea q̃ dñs p eũ mãdaret dicẽdũ vel loq̃ faceret: qd' & ter fecit. Sed illectus & inclinatus affectu honoris & pecuniæ quam appetebat ab illo rege mutauit, ꝓpoſitũ docẽs illum quõ poſſet illos deuicere: videlicet mittẽdo ad caſtra iuuẽculas ornatas ad alliciẽdũ eos ad fornicãdũ cũ eis. Et licet ppł's ille propoſuiſſet & ꝓmiſiſſet ſeruare mãdata: & p cõſequẽs nõ forni cari: tamẽ multi inordinate affecti ad voluptates fornicati ſunt: ſed puniti ſunt occiſis. xxij. milib⁹. & ille Balaam cũ his q dederũt eis illã occaſionẽ perierũt. vt habeť Nume. xxŋ. Affectio etiã inordinata ad ꝓpinquos facit hoies inconſtates: & recedere a ꝓpoſito pfectionis aſſumpto. Vñ Greg. in. vij. moral'. Sũt pleriq̃ q nõ ſolũ aliena nõ appetũt: verũetiã cũcta q̃ poſſederãt in mũdo derelinquunt: ſemetipſos deſpiciunt, nullã pñtis vitæ gl̃iam requirũt: ab hui⁹ mũdi ſe actionib⁹ ſeparãt: ſed ĩ adhuc vinculo carnalis cognatiõis ligati: dũ amori propinquitatis indiſcrete deſeruiũt ad ea ſæpe p affectũ cogitationũ redeũt q̃ ĩã cum ꝓprio deſpectu ſubegerunt. Cũq; plus q̃ neceſſe eſt carnis ꝓpinquos diligũt retracti exteri⁹ a cordis parẽte diuidun tur. Nã ſæpe quoſdã videmus mũdũ & ope & pſeſſiõe relinquiſſe: & tñ ꝓ inordinato affectu ꝓpiquor̃ ꝓtoria irrũpe reterrenar̃ rerũ iurgĩs vacare: libertatem intimæ quietis relinquere: & mũdi ſtudia iã detracta reparare. hęc omnia Grego. Et ego vidi tales in talia incedere: & tãdẽ propter inordinatũ affectũ ꝓpinquor̃ corpe & aĩa male fortunari: oẽ ꝓpoſitum boni dimittere. Et paulo infra ſubdit ibi Greg. Sic gſq; debet ꝓpinquor̃ neceſſitatib⁹ cõpatiue tñ p cõpaſſionẽ nõ ſinat vim ſuę intẽtiõis impediri vt affect⁹ mẽtis viſcera impleat: & tñ a ſpũali ꝓpoſito nõ auertat: & amore ſpũaliũ dilectionẽ in ſe ꝓpinquor̃ vicãt. Qd' pulchre figurarum in illis vaccis oſtendit quas applicauerũt Philiſtęi ad ſerẽdũ plauſtrũ ſup qd' poſuerãt arcã dñi, dicitur em̃ de eis. j. Reg. vj. Tollentes duas vaccas q̃ lactabant vitulos iunxerũt ad plauſtrũ vituloſq; eas clauſerunt domi. Et Paulo poſt. Ibãt in directũ vaccæ per viã quę ducit Bethſamis: & itinere vno gradiebãtur pgẽtes & mugientes & nõ declinãtes neq; ad dexterã neq; ad ſiniſtrã. Vaccæ iſtæ deſignãt viros ſpũales & prelatos, & doctores qui in plauſtro mẽtis debẽt portare arcã ſcięt̃ię ſacrę ſcripturę: in qua pmaxime ſunt chriſti myſteria abſcondita figurata p ea q̃ in arca erãt. Vituli ſunt eor̃ ꝓpinquiv⁹ filĩ ſpũales Bethſamis interꝑtat domus ſolis ſignans domũ gl̃iæ. Debẽt ergo plati & doctores cũ ſupna ſcięt̃ia ad ęternæ lucis habitaculũ ſe dirigere: & cũ incedũt attẽdentes neceſſitatibus ꝓpinquor̃ vel filior̃ ſpũaliũ corpalib⁹ vel ſp̃ũalib⁹ deſignatis p clauſurã eor̃ mugire quidẽ debẽt p cõpaſſionem ad eos: ſed collo poſterius non ſiſtere nec ab itinere ceſſare, ſed Bethſamis tẽdere, nõ declinãdo ad dexterã neq; ad ſiniſtrã. i. viã rectitudinis renendo: ad vicina erroris latera p affectu pignor̃ non declinare: ſicut fecit Iob q audita non dico neceſſitate morte filior̃ quaſi mugitũ dedit dum tonſo capite in terrã corruit: ſed mugiẽs recto itinere iuit: quia os ad laudem dei aperuit dicens. Dñs dedit &c.

§.III. SECVNDO PROCEDIT

Horror aduerſorũ facit inconſtãtiam.

incõſtãtia ex horrore afflictionis. Qzuis em̃ q̃s ꝓponat firmiter ſe habere in bonis opib⁹ & nõ declinare a rectitudine, ꝓpter quęcũq; aduerſa ſibi occurrẽtia: qũ videt ſibi de ꝓpinquo imminere aliq̃d magnũ periculũ tribulatiõis: aut qñ incipit pati anguſtias & dolores recedit a ꝓpoſito aſſentiẽs alicui malo vt euadat mala imminentia. Vñ dicit Iac. j. Vir duplex aĩo incõſtãs eſt in oibus vijs ſuis. Sicut ſimplex aĩo dr̃ q in oib⁹ operib⁹ ſuis reſpicit ad deum oib⁹ pręponẽs cõmodis mũdi. Ita duplex eſt q reſpicit ad ſalutẽ aię & corporis: vnũ aĩm. i. affectũ habẽs ad deũ: aliũ ad conſeruationẽ corporis ſui: nec ad deũ habet ita animũ qn admitteret aliqd ſeu faceret ꝑ deũ, p ſui ꝑſeruatione & ſuar̃ rer̃. Hic igiť inconſtãs eſt in oib⁹ vijs ſuis: q̃a cito recedit a ꝓpoſito ꝓpter aduerſa. De hmõi dicit Pſ. cxxxix. In ignẽ deũcies eos, in ignẽ. ſ. tribulationis: in miſeriꝫs nõ ſubſiſtẽt. i. nõ firmi ſtabũt in ꝓcepto ꝓpoſito virtutis. Diſcipuli dñi fecerũt ſibi firmũ ꝓpoſitũ tpe paſſiõis appropiquãte ipm nõ deſerere: & Petr⁹ magis ꝓmittẽs in carcerẽ & in mortẽ ire ſecũ: ſed cũ videret ſibi imminere pericũl̃ mortis eo capto a ludæis in horto oẽs fugierũt. Petr⁹ ad interrogationẽ alior̃ ne crederef diſcipulis ei⁹: ter eũ negauit cũ iuramẽto. Matt. xxvj. & ſic fuerũt inconſtates in ꝓpoſito. Sed timẽdo mortẽ carnis tu æ: ait Aug. dabis mortem aiæ tuæ. Eſto fidelis vſq; ad mortẽ: & dabo tibi coronã vitę. Apoc. ij. Fidelis. ſ. fuãdo, ꝓmiſſa i baptiſmate, videlicet abrenũtiare diabolo & tẽtationib⁹ ei⁹. Firm⁹ pſiſtẽdo in via mãdator̃: & hoc vſq; ad mortẽ incluſiue. i. etiã in his q̃ quib⁹ ſequiť mors: q̃ eſt vltimũ terribiliũ. Sanctus Vrciſmus medicus iã ſuſtinuerat multa martyria conſtanter, p fide chriſti: ſed ductus ad decollãdũ cœpit expaueſcere: & quaſi a ꝓpoſito recedere: ſed cõfortatus ẏbis ſancti Viatalis reſũpto vigore ſpũs mortẽ ſuſcepit. Nõ coronabiť niſi q legitime certauerit, inqt Apł's. ij. Tim. ij. Contra aduerſa tẽtationũ & tribulationis ita. ſ. q̃ ſit conſtãs vſq; ad mortẽ. Qui em̃ nimis timẽt & horrent aduerſa: hi nõ ſunt apti ad vincendũ inimicos ſpũales: vnde nec ad regnũ. Vnde in huius figurã legimus in lib. Iudicũ, vij. c. q̃ cũ Gedeon deberet pugnare contra Madianitas & multis milib⁹ cõgregatis cũ eo de populo dei. Primo ex iuſſu dei ſeꝑſtrati ſunt a bellare debentibus oẽs pauidi & remiſſi ad domos ſuas. Sed o facta eſt iterũ alia ꝓbatio ſeu examinatio eor̃ q̃ deberent pugnare: videlicet vt oibus cõgregatis & pgẽtibus ad

tibus ad potandũ ad aquar̃ fluẽta: q nõ genuflexi ſed erecti aquã ſumerẽt manu ad os, ꝓnĉiẽdo: illi vt apti ad victoriã cũ Gedeone ſoli aſſumerenť: alij vero q flexis genibus de fluuio aquã biberẽt illi vt inepti remittenť adꝓpria. ſicq; p hãc diſcuſſionẽ trecẽti ſoli ex decẽ milib⁹ remanſerũt cũ Gedeone q ex dei ordinatione hoc mõ pugnãdo vicerũt. Ad caſtra hoſtium accedẽtes lagenas oĉs in ſiniſtra manu tenuerũt in qb⁹ vel ſup quib⁹ lãpades accẽſas habẽt: & in dextera tubas quib⁹ buccinãtib⁹ & lagenas fictiles inuicẽ pcutiendo frãgẽtib⁹: ſicq; luminaribꝰ lãpadum apparẽtib⁹ exterriti hoſtes in fugã conuerſi ſunt & occiſi. Vt exponit Greg. in moral'. lib. iij. c. xxvij. Gedeõ ſignificat xp̃m q eſt caput exercit⁹ ppł's dei & iudex eccleſiæ. Interpretať em̃ Gedeon circũiẽs in vtero: vnde apte figurat chriſtũ q ſua diuinitate cũcta circũiẽs & cõplectẽs: & p humanitatẽ in vtero virginis fuit. Madiã interꝑtať de iudicio ſignificãs dæmones q de iudicio iuſte iudicãtis dei repulſi ſunt ab hũano gñe. Cõgregati cũ Gedeone ad bellãdum ſunt cũcti fideles. Sed multi ſunt vocati: pauci vero electi. ſ.q habeãt victoriã de inimicis. Nã q nimis horrent aduerſa timẽtes pelli ſuæ: hi apti nõ ſunt. Inſup & q ſapiẽtes ſunt haurientes aquas. ſ. doctrinar̃ flexis genib⁹ in terra. i. q itavacãt lectioni vel auditiõi diuinor̃ q̃ ea ope nõ ſeruãt curuari ad terrena: hi etiã victoriã hr̃e nõ pñt. pauci ergo ſũt q remanẽt cũ chriſto pugnãtes: q. ſ. non curui: ſed recti remanent rectitudine vitæ ſeruantes diuinã doctrinã quã hauriũt. Et hi trecẽti ſunt. i. habentes pfectã notitiam: perfectam dico ſm fidẽ trinitatis Cẽtenarius em̃ numerus Numeri pfecti ſignificat pfectionem: & ternarius trinitatẽ. Numerus etiã trecẽtorum ſm Grego, cõtinetur in litera Thau. quę crucis ſpeciẽ tenet: cui ſi ſuper trãſuerſam lineã id quod in cruce eminet adderek iam nõ crucis ſpeciẽ teneret: ſed ipſa crux eſſet. In his ergo trecẽtis ſequẽtibus Gedeonẽ ſignantur hi quib⁹ dictũ eſt a chriſto. Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum & tollat crucẽ ſuã & ſequat̃ me. Hi g̃ ſerũt crucẽ ſignatã in Thau: p carnis ſuę mortificationẽ: per ꝓximi in malis cõpaſſionẽ: p paſſiõis chriſti fiduciã & ꝓtectionẽ: armati incedũt ad bellũ. ſ. tuba p̃dicatiõis vel publicæ cõfeſſionis cũ expedit lãpade & radio exẽplaris conuerſationis vł miraculor̃ coruſcatiõis lagenis corporeis quib⁹ cõfractis p fatigationẽ: labor̃ tolerationẽ & rormẽtorum & oĩm aduerſor̃ lætam perpeſſionem deuicti ſunt inimici infernor̃: & ipſi cũ victoria reuertunť ad ciuitatẽ propriã ſupernor̃: ga cõſtates fuerũt. ſic dictũ fuit p Ioanẽ Apoc. vij. Hi ſunt q venerũt ex magna tribulatione. ſ. conſtantes in eis modo coronantur.

Subtractio delectationis facit inconſtãtiam.

§.IIII. TERTIO PROCEDIT IN

constantia ex ſubtractione delectationis. Sine gaudio ſeu delectatiõe aliqua diu gs ſtare nõ põt ſpũali vel mũdiali. Cõtingit aũt ꝙ aliqs aſſuet⁹ cõſolationib⁹ mũdi cõpũct⁹ abſtinere, ꝓponit a vitijs & firmiter ꝑmanere i via mor̃. Sed cũ nõ ſtudet in ſpũalib⁹ delectari: inſtigať a cõſuetis vitijs & triſtitia tract⁹ de ſubtractiõe eor̃ delectatiõis inſti gationi aſſentit illius delectatiõis recedẽs p hoc a cõcepto ꝓpoſito boni: & ſic incõſtãs efficit. Vñ Iac. iij. dr̃. Vbi zelus & cõtẽtio: ibi incõſtãtia & oẽ op⁹ prauũ: & licet ibi loquaf de zelo inuidiæ põt etiã intelligi de zelo amoris mali. In vtroq; em̃ zelo, ꝑter triſtitiã ex carẽtia delectatiõis cupitę ſequiť incõſtãtia & receſſus a bonis ꝓpoſitis. vt pater i Saul q ex zelo inuidiæ pſequẽs Dauid aliq̃n recognoſcẽs pcm̃ ſuũ ꝓpoſuit & ꝓmiſit nõ pſeq. Et ꝑcipue qn̄ potuit occidere Dauid Saulẽ in ſpelũcã ingreſſũ ad purgãdũ vẽtrẽ: & alterave cũ de nocte acceſſit ad tẽtoriũ ſuum tollẽs haſtã ei⁹: ſed poſtea inſtigat⁹ eodẽ zelo, pſecutus eſt pſecutionẽ ſuã iniuſtã. Et videret hoc ptinere ad ſpecialeviũ qd' dr̃ mollities. Dicit em̃ pñs in. vij. Ethi. q mollis dr̃ Mollities ſpeciale vitium. q recedit a bono ꝓpter triſtitias cauſatas ex defectu delectationũ: quaſi cedẽs debili mouẽti. vñ pſeuerãtiæ opponitur. Pro cui⁹ declaratione dicit. b. Tho. ij. q. cxxxvij. q. Iaus pſeuerãtiæ in hoc cõſiſtit q aliquis nõ recedat a bono ꝓpter diuturnã tolerãtiã difficiliũ & laborioſor̃: cui directe opponiť q aliqs de facili recedat a bono, ꝓpter aliqua difficilia q̃ ſuſtinere nõ põt: & hoc ptinet ad rationẽ mollitiei. Nã molle dr̃ qd' facile cedit tãgenti: nõ aũt iudicaf aliq̃d molle qd' cedit fortiter impellẽti. Nã & parietes cedũt machinę pcutiẽti. Et ideo nõ reputaf aliquis mollis ſi cedat aliquib⁹ valde grauiter impellẽtib⁹. Vnde Pħs dicit in. vij. Ethi. q ſi quis a fortib⁹ impellẽtib⁹ delectationibus vincitur vel triſtitijs nõ eſt mirabile: ſed condonabile ſi contra tendit. Manifeſtũ eſt: aũt q grauius impellit metus periculor̃ q̃ cupiditas delectationũ. Vnde Tullius dicit in. j. de officijs. Nõ eſt cõſentaneũ q metu non frangitur eũ frangi cupiditate: nec qui ſe inuictum a labore ꝓſiterit vinci a voluptate. Ipſa etiã voluptas attrahẽdo fortius mouet q̃ triſtitia de carẽtia voluptatis retrahendo: qa carẽtia voluptatis ẽ purus defectus. Mollis g̃ eſt ꝓprie eſt qui recedit a bono ꝓpter triſtitias cauſatas ex defectu delectationum. Eſt autem vitium diuiſum diſtinctũ ſpecie a vitio mollitiei. de quo dictũ eſt. g. in. c. de vitio cõtra naturam. Nã illud pertinet ad luxuriã & opponitur caſtitati: iſtud ad incõſtãtiam & opponitur pſeuerantię. Qd' em̃ aliquis cedat debili mouẽti qd' pertinet ad mollitiẽ: hoc poteſt eẽ dupliciter. Vno modo qa difficilius poteſt delectationũ abſentiã ſuſtinere: & hæc mollities ptinet ad inconſtantiã. Alio modo naturali diſpoſitione: qa videlicet habet animũ minus cõſtãtẽ, ꝓpter fragilitatẽ cõplexionis: & hoc modo cõparanť fœminæ ad maſculos vt dicãtur mulieres quaſi molles: & maſculi viri quaſi virtiles: & ideo p quãdã aſſimilationẽ q mulierbria patiũtur dicunť molles quaſi mulierbres effecti: quod pertinet ad luxuriam. Scien dum etiã q delicia eſt quædam mollities ſm Pħm. in. vij. Ethi. & ſm Tho. Mollities proprie reſpicit defectum delectationũ: delicię aũt cauſam impediũt delectationũ: puta laborẽ & huiuſmodi. Voluptari em̃ corpali opponit labor. Et ideo res inquãtũ ſunt laborioſæ intrãtũ impediunt voluptates. Delicioſi aũt dicũtur q non poſſunt ſuſtinere aliquos labores, nec aliquid qd' voluptarẽ diminuat. Vnde dicit Deut. xxvij. c. Tenera mulier & delicata quę terrã ingredi nõ valebat: nec pedis veſtigiũ in terra figere propter mollitiẽ. Item inquãtum in ludis, ſolatijs, & hmõi eſt ibi quædam remiſſio ſeu requies quæ opponiť labori. Et ideo ſicut non poſſe ſuſtinere laborioſa pertinet ad mollitiẽ ita & nimis appetere remiſſa vel quãcũq; getẽ in ludis, ſolatijs, vel recreationib⁹ corporalibus: vel in non reſurgendo ad vigilias nocti⁹ debit as: pertinet ad mollitiem Sed nota ꝙ duplex eſt mollitie & delica Vna criminalis: de qua dr̃ Prouer. xvij. Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo frater eſt ſua opera diſſipãtis. Et. i. Timo. v. Vidua viuens in delicijs mortua eſt. ſ. in aĩa. Alia ſpũalis. de qua Eſa. xlvij. dicitur de aĩa lapſa ad terrena ex vita ſpirituali. Non vocaberis vltra mollis & delicata. Et cãticor̃ viij. Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delicijs affluens. ſcilicet ſpiritualium gaudiorum? Et Prouer. viij. Deliciæ meæ eſſe cum filijs hominum.

Duplex mollities.

¶Deamore ſui. Capitulũ. XIII.

AMOR SVI ĖST QVINTA

ſilia luxurię. Sed notandũ ſm Tho. ij. ij. q. xxv. ar. v. Amare ſeipſum contingit tripliciter.

¶Vno modo prout eſt commune omnium.

¶Secundo modo prout eſt proprium bonorum.

¶Tertio modo prout eſt proprium malorum.

Hõ em̃ dr̃ aliq̃d eſſe dupliciter. Vno mõ ſm ſuã ſubſtantiã & naturã. Et ſm hoc oẽs exiſtimãt ſm bonũ cõe ſe eſſe id qd' ſunt. i. ex aĩa & corpore cõpoſitos: & ſic oĩes hoies boni & mali diligũt ſeipſos inquãtũ diligũt cõſeruationẽ eẽ ipſor̃ qd' naturale eſt vñ nec vitiũ. Sed o. mõ dr̃ hõ aliquid eſſe ſm principalitatẽ: ſicut princeps ciuitatis dr̃ eſſe ciuitas: vnde qd' principes faciunt dicit facere ciuitas. Sic aũt nõ oẽs æſtimãt ſe eſſe id qd' ſunt. Principale em̃ in homine eſt mens rationalis. Secundariũ eſt natura ſenſitiua & corporalis: quor̃ primũ apoſtol⁹ nominat hoiem interiorẽ. Sed m vero hoiem exteriorẽ. ij. Cor. iiij, di. Licet is q noſter eſt homo exterior corrũpaf. ſ. corpus: tñ is qui noſter eſt homo interior renouatur de die in diem. i. mẽs rõnalis. Mali igiť æſtimãt principale eſſe in eis naturã ſenſitiuã vt corpus. Vñ nõ recte cognoſcentes nõ vere diligũt ſeipſos: qa nõ ſm id qd' vere eſt principale in eis. Boni vero cognoſcẽtes vere ſeipſos, vere ſeipſos diligũt: quia ſm q̃ vere eſt principale in eis. i. ſm mẽtẽ naturalẽ: & hoc eſt diligere ſeipſum qd' pręcipiť: ex quo poniť, p exẽplo dilectionis proximi: cũ dr̃ Leuiť. xix. Diliges amicũ tuũ ſicut teipm. Et loco amici dr̃ Matt. xxij. a chriſto. ꝓximũ tuũ. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc pertinet ad virtutē charitatis. Sed amor quo ꝓtōres amāt seipsos, i. ſm corpus & ſenſualitatē eſt pctm & cauſa multoꝝ malorꝝ. Et de hoc intelligit illud Pſ. lxix. ſm expoſitionem Augu. Incēſa igni & ſuffoſſa: ab increpatione vultus tui peribūt. Vbi Augu. Omia pctā ꝓcedūt aut ab amore male inflāmāte. & hęc ſunt incēſa igni. ſ. opera mala aut a timore male humiliāte: & hæc ſūt ſuffoſſa: qa deꝰ eſt & quaſi ſuffodit animū timor. Sed peribūt. i. faciēt homines perire talia opera facientes: ante faciē dei increpantis ꝓpter hmōi. Timor em̄ malus ab inordinato amore ꝓcedit. Ex eo em̄ qs timet dū expectat vel dubitat aliqd qđ amat ſibi auferri vel lędi. Iſte amor ſui ſm ſenſualitatem ſm Aug. in. iiij. de ciui. dei. eſt ille qꝫ dificat ciuitatē. Babylonia. i. ſtatū dānationis creſcēs uſq; ad cōpletū dei. Incenſa ergo igni, i. amātes ſeipſos ſm naturā ſenſualē peribūt dño increpante in iudicio triplici ratione.

¶ Primo: quia deo inimicantur.

¶ Secundo: quia proximo iniuriantur.

¶ Tertio: quia in vitio multiplicātur.

Amor ſui inimicatur deo.

§. I. INIMICATVR QVIDEM

deo amor ſui: qa vbi debet qlibet deū hr̄e vtvltimū finē: gavere eſt vltim⁹ finis oim ad quē oēs alij fines reducēdi ſūt ꝓ amorē ſui talis habet ſeipm vtvltimū: & ſic fruit ſe ipo & vtit deo. Dicit aūt Aug. qꝺ nil peius qꝫ fruivtēdis & vti fruēdis. Amat em̄ ſe & cōſeruationē ſui: vt gaudeat ſm ſenſualitatē nō curās deū offēdere vt ei cōplaceat: nec vellet mori etiādeū in gloria vidēdo: ſed patriā facit de exilio. hic vtit deo quo frui debet: qa nō amat deū ꝓpter ſeipm ſed vt ei ꝓſperet & hñ ſaciat. Et illas cōditiones veręamicitiæ quas deberēt hr̄e cū deo & cū rōne: ad ſeipſos ſm ſenſualitatē habēt nō ſm rōnē. Apparet hoc ꝑ illa quinq; q̄ ſunt ꝓprię amicitię ſm Pm̄ in. ix. Ethi. Amic⁹ em̄ vult ſuū amicū eſſe & viuere. Sed ꝰ vult ei bona. Tertio ad hoc laborat & operat. Quarto cōuiuit ei delectabiliter. Quinto cōcordat cū ipſo eiſdē delectatus & cōtriſtatus cum eo. Mali aūt hoies amantes ſe nolūt cōſeruare integritatem mētis: ſed corporis & vitæ ſenſualis. Sed ꝰ nō appetūt mēti ſpūalia bona & dei gloriā: ſed corpori delectabilia. Tertio nō operātur neq; laborāt ꝓ virtutibus acquirendis & ad honorē dei: ſed ad delectandū corpus: & ꝓpter hoc ſuſtinēt magnos labores & pericula: vt patet in furtis, adulterijs & alijs malis quæ ꝓpetrāt quotidie. Quarto nō eſt eis delectabile redire ad cor & quiuere mēti gaudioſæ. & hoc ideo: qa inueniūt ibi mala & ꝓſentia & ꝓterita ꝑtōꝝ & futura pęnarū quæ horrēt: nec gloriātur cū deo log in orationib⁹ & lectionib⁹: ſed gaudent & cōuiuunt delectabiliter cū ſenſualitate ſemp in hmōi q̄rētes verſari q̄ ſenſibus ſint placibilia. Quinto nō ſibijpſis cōcordāt. ſ. rōni: ꝓpter cōſciētiā remordētē nec cū voluītate dei: ſed bñ cōcordāt cū appetitu ſenſitiuo ipſi obedientes. Et qa permaxime dediti luxurię amāt ſe ſm ſenſualitatē: cū illa maxime abſorbeat rōnē. ideo dicit iſte amor ſui filia luxuriæ etſi i alijs & cū alijs vitijs reperiat. Ad hūc amorē ſui pertinere videt prudentia carnis: de qua dicit Apls Roma. viij. Sapiētia carnis inimica eſt deo. Dicit em̄ bt̄us Tho. ñ. ij. q. lv. art. ſ. ꝓ cū prudētia ſit circa ea q̄ ſunt ad finē toti⁹ vitæ. iō prudētia carnis ꝓprie dicit ſm ꝓ aliquis bona carnis habet vt vltimū finē vitæ ſuæ. & qa ꝑ hoc deordinat circa vltimum finem qui non conſiſtit in bonis corporis: ideo eſt peccatum, debet em̄ diligi caro ita vt ordinet ad bonū animæ ſicut ad finē: nō ꝙ in ea ꝓſtituit finis: & nō ſolū eſt ꝑtm̄ ſed etiā mortale: qñ videlicet ꝓſtituit finis in hmōi delectationibus carnis: ita videlicet ſtudēs diuerſis vitijs & modis quomodo poſſet delectare ſenſualitatem ꝙ paratus eſt facere ꝓtra dei legē. Vñ dr̄ Rom. viij. ꝙ prudētia carnis legi dei ſubiecta non eſt. Et ſub prudentia carnis includitur etiam prudentia mundi inquātum. ſ. exteriores mūdi quæruntur propter carnē, de qua Lucæ. xvj. dicitur. Filij huius ſæculi prudētiores ſunt filijs lucis. Et Baruch. iij. filij Agar quæſierunt prudentiam quæ de terra eſt. Sed ꝙ aliquis aliquando inordinate afficiatur ad aliquod delectabile carnis: & ſic adhibeat ſtudium & diligētiam ad cōſequendum illam delectationem: non tamen ibi conſtituens finem: vel in eo quod contra præcepta ſit: erit tunc veniale prudentia carnis. & hoc eſt quod ait Apls. Carnis curam ne feceritis in deſideriis.

Nota q̄ ſunt ꝓpria amicitię.

Prudentia mūdi.

§. II. SECVNDO PER AMOREM

ſui inordinatū iniuriatur qs ꝓximo multipliciter. Et primo qdē: qa multa q̄ ſupflue expedit ad delicias ſuas & delectationes ſubtrahit paupib⁹. Et quis eſt tā iniuſtus inquit. Amb. q̄ꝫ q multorū ſubſidia ſuas delitias parat⁹ diſ. xl vij. ſicut hi. In quo magis adhuc delinquūt clerici q̄ bona ſeu redditus eccl'iarū q̄ ſunt ꝓpauerū vltra ſuā neceſſitatē cōuertunt in delicias carnis. cōtra quos inuehit Hiero. dicēs Natus i tugurio & ruſticana domo qui vix rugiētē vētrē milio vl cibario pane ſaturare poterā nūc ſimilā & mella faſtidio. xij. q. ij. gloria & loquit i ꝓſona eorū Bern̄. in ſermonibus ad idē. Clamāt nudi: clamāt famelici & ꝙuerūtur de clericis dicētes. Nobis fame & frigore miſerabiliter laborātibus quid ꝓferūt tot mutatoria vel extēſa particis: vel plicata in manticis: noſtrū eſt qđ effunditis? Nonne crudeliter nobis ſubtrahitur quod inaniter expenditis? Et nos dei plaſmatio: & nos chriſti ſanguine redempti ſum⁹: vita noſtra cedit vobis in ſuperfluas copias. Noſtris neceſſitatib⁹ detrahit ꝙcqđ veſtris vanitatibus accedit. Hæc ille. Hoc totū procedit ex nimio amore ſui. Charitas em̄ q̄ cōtrariaſ ſibi nō querit q ſua ſunt. dicit apls. ſ. Cor. x iij. ſ. tm̄. ſed et quę ſunt aliorū. Vñ & de Alexādro magno dicitur: ꝙ cū ſemel eſſet cū magno exercitu i quodā loco ſterili & inaquoſo et ſitiret ipe cū exercitu ſuo fuit oblat⁹ ſibi ſcyphus aquæ: ſed cōſiderās ꝙ de eo oēs alij bibere nō poterāt effudit in terrā aquā illā. Ex iſto amore ſui nimio nō ſolū nō ſubueniſ ꝓximo in neceſſitate: quinmmo & mltę oppreſſiones et fraudes & iniuſtitiæ & ꝑdatiōes perpetrātur & adulteria & incæſtus & ſtupra q̄ oia ſunt ꝑ ꝓximos in magnā iniuriā eorum. Vñ Dauid adulterium operatus eſt cū Berſabeę niſi ex nimio ſui amore ſatiſſacere volēs cōcupiſcētiæ ſuæ. Vnde filius eius Amon conſtuprauit germanā ſuā niſi, ꝓpter amorē ꝓpriū. Vnde Nemroth cœpit eſſe robuſtus venator hoīm. i. oppreſſor. Gen. x. & primus tyrānus volens alꝰ dñari niſi ex ſui amore. Vnde Romulus ſolus occiſo germano voluit ꝑm⁹ obtinere regnū Romanoꝝ. Marius & Sylla pluries cōſulatū. Iulius Cęſar de mū imperiū multis injurijs & ſtragibus populoꝝ niſi ex ſui amore, vt ait Aug. de ciui. dei. Vñ & Plato dixit ciuitatem illam bene regi in qua quis ꝓprios neſcit affectus. i. amorē ꝓpriū. Et Señ. ait. ꝙ ſi iſta duo pronomina meū & tuū tollerētur de mundo. ſ. quo ad affectū & effectū omnis guerra & cōtrouerſia ceſſaret: quæ duo ꝓtinēt ad amorem ſui inordinatū hęc eſt cauſa oīs diſcordię in ciuitate. Nam quia quilibet nimis ſe amās vult in impoſitionib⁹ & grauaminibus prę cæteris & vltra debitum alleuiari, & i honorib⁹ ſup alios exaltari vnde oriuntur ſectæ, ſeditiones & perſecutiones adinuicem. Mādauit dom⁹ in veteri lege miluū non debere comedi: cuius vox eſt mio: mio: qa videlicet ꝓpter tales mores miluinos nō vult fideles ſibi incorporari: & in cauſa propria ſtatuerūt iura null⁹ ſit iudex ex eo ꝙ amor proprius mentem excœcat.

§. III. TERTIO PER AMOREM

ſui nimiū ꝑtā multiplicant. tales em̄ de facili trāſgrediūtur oia mādata dei & eccl'iæ: cū ſint grauia ſenſualitati: ſe nō poſſe ieiunare affirmār: incātationes: diuinationes: & diuerſa ſortilegia ſequi nō curāt & facere vt cōſequant ſanitatē corporis ſui qđ' iordinate amāt. Si in clero ſunt officia diuina euitāt: ab ouibus ſuis lanā & lac requirūt cū oī diligētia: de aīabus autē eorū parꝝ curāt. ſi in religione de cęrimonijs nihil curant: de cōitate parū dū eis bene ſit. Hic amor ſui eſt ille de quo chriſtus ait Io. xij. Qui amat aiam ſuā ꝑdet eā. q em̄ amat aiam ſenſitiuā volēs ſatiſſacere appetitui ſenſitiuo ſuo, ꝑdet aīam intellectiuā multa vitia icurrēdo. & eſt ibi relatio reciproca. ibi eā. Ponit autē Apls. ñ. Timo. iij. quæ mala, ꝓueniāt ex amore ſui dicēs Erūt in nouiſſimis tēporib⁹ hoies ſeipos amātes. Vbi dicit. b. Tho. ſup hūc locum. Radix totius inigratis ē amor ſuiꝑſius. ſ. ſm ſenſualitatē. Ex hac radice ſunt diuerſæ ſpecies iniqtatis q̄ conſequēter enumerat Apls. Cupidi quo ad bona exteriora appetendo etiā nō ſua. Elati elatio eſt ſpecies ſuperbię qua. ſ. ſuper alios ſe ꝑfert. Superbi: quo ad alias ſpecies ſuperbiæ. Blaſphemi quo ad deū: male dicentes de deo. Parētib⁹ nō obedientes: in his q̄ debent. Ingrati quo ad bñfactores: & reſpectu bñficioꝝ receptoꝝ. Sceleſti

Peccata multiplicant ſui amorē.

grauia aliqua ꝑtā admittētes contra ꝓximos: vt homicidiū, ſod omiā, & hmōi. Sine affectione, quo ad effectū charitatis. Sine fœdere. i. ſine pace. Criminatores. i. ꝓponentes crimina falſa alijs. Incōtinentes quo ad luxuriā mēris. Immites. i. iracūdi & nō māſueti. Proditores vel ciuitatū vel ꝓſonaꝝ vel ſecretoꝝ. Incōſtātes. i. imperſeuerātes in ꝓpoſitis vel ipatientes. Tumidi. i. ꝓſumptuoſi vltra vires ſuas opa aggredientes. Cœci. i. nō habētes rectū vſum rationis. Voluptatū amatores nō ex paſſiōe: ſed exhabitu luxurioſi. Speciē quidē pietatis habētes: ſed virtutē eius abnegātes vt hypocritę. & hos deuita. Sed vt dr̄ Prouer. xiij. extrema gaudij luctꝰ occupat & ſēpitern⁹. Et vt dr̄. Apo. xviij. Quātū ſe exaltrauit & in delicijs fuit tantū date illi tormētū & luctū. Et aliqñ etiā in vita præſenti ꝓmittit deus tales ad miſerias deuenire. Narrat Petrus Damian⁹, ꝙ dux Venetiæ Conſtantinopolitanæ vrbis habebat vxorē quę tā tenere & delicate viuebat & tam artificioſa voluptate ſe mulcebat: vt ſe cōib⁹ aquis dedignaret abluere: ſed eiꝰ ſeruī de rore cœli vndiq; collecto laborioſum ei balneum ꝓparabāt: cibos ſuos nō tāgebat: ſed ab eunuchis eius alimēta quæq; minuti⁹ cōſcindebātur in fruſtula: quæ mox illa cū fuſcinulis aureis & bidentib⁹ ori ſuo liguries adhibebat: cubiculū ei⁹ tot aromatib⁹ & thymiamatib⁹ redolebat: vt etiā dictu ſœdū ſit & auditu icredibile. Sed dū adhuc viueret vibrato ſup eā iudicij mucrone corp⁹ oē cōputruit: ita vt totū cubiculū ſtolerabili ſœtore cōpleret: nulluſq; illā ferre potuit: nō cōſueta, nō ſeruulus, vix vna ancilla nō ſine ſpectū redolentiū auxilio in ei⁹ ſeruitio remanſit: quæ tm̄ raptim accedens curſim recedebat: diutius hoc lāguore detēta & miſerabiliter cruciata: amicis quoq; lætātibus diē clauſit extremum. Huic poteſt illud adaptari qđ' ſcriptū eſt. Quātū ſe exaltrauit & in delicijs fuit tantum date ei tormentum & luctum. Hæc Pe.

Exēplū de mulīere delicata.

¶ De amore præſentis ſęculi. Cap. XIIII.

AMOR PRAESENTIS SAE

culi ponitur a Grego. vt dictū eſt. ō. filia luxurię. Et videt hoc cōm̄ in hoc cōſiſtere: qa hō nimis afficit advitā ꝑnt̄ē, ꝓpter delectationes q̄ habētur ex rebꝰ mūdi. Et qa inter has maxime ſunt delectationes venereæ: iō ponit amor ꝑnt̄is ſæculi filia luxuriæ. Et cū tā inordinate qs afficit ad mūdū ſeu ad ꝑmanēdū i mūdo ꝓpter delectabilia eius ꝙ fruat eo ponēs. ſ. finē ſuū in vita præſenti cupiēs in mūdo ꝑpetuari, & nil curās de ſupna fœlicitate: iſud mortale ē & multis vitijs cōmixtū. Et de hoc intelligit illud Iac. iiij. Qui voluerit eſſe amicꝰ huiꝰ ſęculi inimicus dei cōſtituet. Et illud. ſ. Io. ñ. Qui diligit mūdū nō eſt charitas patris in eo. Et ad idē facit quod ait Hiero. Diſſicile immo impoſſibile eſt vt prſentib⁹ qs fruatur & futuris bonis & in vtroq; ſæculo appareat gloriosus: & de delicijs tranſeat ad delicias. Sed affectando in mundo ꝑmanere vt profit aliqs: vel vt ipſe in virtutibus proficiat: vel vt de peccatis magis ſatiſſaciat: ſeu quodam appetitu ſenſuali vel naturali quo, vt dicit Boet⁹. omne animal vitā tueri laborat. Et ſm ꝙ chriſtus dixit Petro. Cum ſenueris alius te cinget & ducet quo tu nō vis. ſ. ligando: & ducet te &c. ſ. ad mortem. Io. vlti. Illam nō volebat inſtinctu ſenſualitatis vel naturæ: ſed ſm rationē: & hoc nō eſt peccatum. vel ſi eſſet aliquātulum inordinatus affectꝰ ad vitam prſentem eſſet veniale.

§. I. DE AMATORIBVS HVIVS

ſęculi pōt intelligi illud Pſ. Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt i ſtudijs ſuis: nō eſt q̄ faciat bonū: nō eſt uſq; ad vnū Pſ. xiij. Naturaliter qlibet vitat & deteſtat deſtructionē rerū & corruptionē & abominationē & boni defectionē. Nā bonū eſt qđ' oia appetūt. inquit Phs. Et ecōtrario malū ꝙ ſe nemo appetit ſm Diony. Et iō Ioānes euangeliſta in. j. cano. c. ñ. admoneт nos dicens. Nolite diligere mūdū neq; ea q̄ in mundo ſunt: qa oē qđ' eſt in mūdo, i. in amatoribꝰ mūdi: aut cōcupiſcētia carnis, aut cōcupiſcētia oculoꝝ, aut ſuphia vitæ, & mūdus peribit & ꝙcupiſcētia eiꝰ. Siquidē ab amatoribꝰ mūdi q̄runt deliciæ ſeu delectationes carnis circa quas eſt concupiſcētia carnis. i. luxuria & gula. Quærūtur & diuitiæ: circa quas eſt concupiſcētia oculoꝝ. i. auaritia. Appetūt & honorificētię q̄ reſultāt ex laude hoim ſeu fama: poteſtia dignitatū: ſapiētia & hmōi: circa quas eſt ſuphia vitæ. Sed deficiūt oīa iſta cū deſiderijs ſuis. nā corpus corrūpit & in terrā cōuertit: diuitię corrūpūtur & cōuertunt in terrā ſimiliter: qa de terra facta ſunt & in terrā pariter cōuertūtur. Inquit ſapiēs. Poteſtiæ & dignitates corrūpunt & deficiunt: & ſub terra poſitis pedib⁹ cōculcant. Et ſic corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis. Studiū em̄ ē animi vehemēs applicatio circa aliqd ſm Tull. & Tho. Quæ aūt ſint ſtudia mūdanoꝝ ad quæ vehemētiſſime applicant animū oſtēdit ſcriptura dicens. Oēs amatori vſq; ad minorē auaritię ſtudēt. Hiere. vi. Et Prouer. xxiij. dr̄ de quibuſdā. Morātur in vino & ſtudēt calicib⁹ eporādis. i. ad multū bibēdū. Et paulo poſt Sicut regulus venena diffundet. ſ. vinum potarum. Regulus eſt quidam ſerpens cuius venenum maxime eſt mortiferū: ſed nil ita mortiferum humanis ingenijs vt luxuria eſt: inquit Señ. quæ ex nimio potu & cibo procedit. & Hiere xxj. c. dñs ait. I. ſuperbis cōſidētib⁹ de virib⁹ ſuis. Dicitis. quis percutiet nos & quis ingredietur domos noſtras. Et viſitabo vos iuxta fructum ſtudioꝝ veſtroꝝ dicit dñs ſuccēdā ignē. Ecce quō abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis: qa dixerunt per effectum nō eſt deus ille. ſ. qui eſt verus dñs in cœlo. Sed de creaturis miſeris quibus ſtudent ſeruire ſibi deos delicijs diuitijs & honorificentijs quibus ſunt imerſi. Et ſicut ait Apls Roma. i. Mutauerunt gloriā incorruptibilis dei i gloriā imaginis corruptibilis hominis volucrum: quadrupedum & ſerpentum. Serpentes comedentes terram ſunt auari: volucres per aera volantes ſunt ſuperbi alta quærentes: quadrupedes ꝑ lutū incedentes ſunt luxurioſi. Iſti omiſſo cultu & ſtudio veri dei totū ſtudiū ſuum ponunt ad iſta vt videantur pro dijs & ſummis bonis habere ea. Et ſic corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis nō eſt q̄ faciat bonum. Quō bonū facere poſſunt qđ' ſit verum bonum: cū mundus nō habeat neq; accipere poſſit ſpiritū ſanctū ſm doctrinā chriſti Io. xiiij. a quo ꝓcedit omne bonum. Nec enim mūdi amatores cognoſcūt verū deū. Io. j. Mundus eum non cognouit. Nolite ergo diligere mūdum neq; ea quæ in mundo ſunt. In mūdi amatoribus ex quo corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis nō eſt q̄ faciat bonum non eſt vſq; ad vnum. Vbi tria poſſunt notari in amatoribus mundi propter quę mundus non eſt diligendus ſm ſententiam Ioannis euangeliſtæ. Nolite diligere &c.

¶ Primū defectibilitas mundialitatis. ibi. Corrupti.

¶ Scd'm vilitas entitatis. ibi. Abominabiles facti ſunt.

¶ Tertium nullitas ꝓbitatis. ibi. Nō eſt q̄ facit bonū &c.

Mūdus eſt ſper

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

Defectus mundi quō ipſe deficiat cōtinue cum rebus ſuis quas ꝓ ſummis bonis habent amatores mūdi oſtēdit Pſ. cū dicit de eis. Corrupti ſunt &c. Vñ & cū amor huiꝰ mundi ꝑdq; erat in deſcēdētib⁹ a Cain q primus ædificauit ciuitatē in mūdo vocās eā Enoch. Gen. iiij. qđ' interpr̄tat dedicatio: qa ſe totaliter ꝓ amorē dedicauerat mūdo. Tm̄ quia iſte amor ſęculi ſubintrauit in generationem Seth. effecta eſt mala & corrupta mēte & corpore. vñ dicit Gen. vj. Corrupta eſt terra corā deo & repleta iniqtate, ꝓpter qđ' deus immiſit diluuiū vniuerſale & ſic corrupti ſunt oēs q̄ erāt in mūdo: exceptis reſeruatis in arca. Q̄ruis autē corruptio ſtricte importet mutationē ſeu deſtructionē rei quantum ad formā ſubſtātialē: ſicut vinū dr̄ corruptū qñ efficit cōplete acetū vel marcidū: & aīal dr̄ corruptū cum moriꝰ & efficit cadauer: tm̄ largius ſumit in ſcriptura ꝓ mutatione etiā ſm aliquā qualitatē corporalē vel ſpūalē. Et ſm hoc dicit apls. ñ. Cor. iij. Is q noſter eſt homo exterior corrūpit. ſ. ſm diuerſarū varietatē qualitatū. Et Eccl'i. viij. Oēs in corruptione ſumus. & ñ. Tim. iiij. Hoies mēte corrupti. Corrupti ſunt ergo amatores mundi mente & corpore cū diuitijs & delicijs & honorificētijs ſuis. Vñ in li. Sap. ponitur locutio eoꝝ in mundo iſto. & poſtea in alio declarant quō corrupti ſunt & ad nihilū redacti. Venite inquiūt ad ſuos ſęces. Sap. ñ. & fruamur bonis q̄ ſunt. ſ. in mūdo iſto ſ. inhęrendo eis totaliter ꝓ amorem. Vtamur creatura tāq; in iuuentute celeriter. vino precioſo & vnguētis nos impleamus. Nō prętereat nos flos tpis. Coronemus nos roſis anteq; marceſcant. Nullū pratū ſit qđ' nō ꝑtranſear luxuria noſtra. nemo ſit exors luxuriæ noſtrę. vbiq; relinquamus lętitię ſigna: qñ hæc eſt pars nr̄a & hęc eſt ſors. Op-

Universidad de Deusto
Biblioteca

primamus pauperē iustū.ſ.per diuersos modos auaritiæ. Non parcamus viduæ:nec reuereamur canos multi tpis. Sit fortitudo nostra lex injustitię.ſ.p superbiā hęc ibi.Corrupti sunt cū suis amatoribus& in inferno se recipiētes:& prę angustia ſpūs gemētes dicūt.Lassati sum⁹ in via iniq tatis & pditionis Quid nobis profuit suphia:aut qd diui tiarū⁹ tātia cōtulit nobis? Trāsierūt oia illa tāq̄ umbra Sap.v. Nolite ergo diligere mūd ex q̄ corrupti sunt oēs mūdi amatores cū suis:& defecerūt q̄entissime:& deficiūt Cui? celerrimus defectus & corruptio tripl'r potest ostēdi.

¶Primo ex scripturis.

¶Secundo ex figuris.

¶Tertio ex experientijs.

Mundi defectio ondit ſ scripturis.

Scripturæ tam sacræ q̄ alię insinuāt clare q̄ cito trāseat, vita huius mūdi cū suis vanitatibus.Vñ apl's.j.Cor.vij. Qui vtunt hoc mūdo tāq̄ qui nō vtant.i.nō multū ihærēat per amorē ipsis reb⁹.Et subdit.Præterit enim figura hui⁹ mūdi.Substātra vtiq̄ mūdi,ſ.elemētorū &cęlorū & hoim nō pręterit:sed stat i ęternū:præterit aūt figura.i.apparētia q̄ pulchra & suauia apparēt in mūdo.Et q̄cito pręteat Iob.xx.ostendit dicens. Gaudiū hypocritę adinstar pūcti. Vere mūdus est hypocrita qui sm apparenti ęxteriorē videt bon⁹:& sm rei veritatē est malus &plen⁹ miseria & negua:Ita mūdus iste videt in ifris sensibilib⁹ reb⁹ bonus:sed est plen⁹ falsitate & malitia. Gaudiū aūt & ois delectatio ei⁹ adinstar pūcti qui est qd indiuisibile.Nam de pręteritis delectationib⁹ nihil habes sicut nec de pterito tpe nisi reatū:de futuro nihil obtines:solū ergo nūc in ſtās habes qd' subito trāsit. Ducunt inqt id'.in bonis dies suos.ſ.mūdani.& in pūcto ad inferna descendūt.videlicet in morte.Idē ostēdit Greg.dicēs in.ſ.moral'.Cū mūdi gl'ia repētinus finis intercipitur:breuis ,pculdubio inno:escit fuisse.Et in quadā homil'.ait.Ecce mundus q̄ diligit fugit & qa labēte mūdū retinere nō possumus necesse est vt cū ipso labamur.Et Bern⁹.in quodā ser.Ois delectatio mūdi hui⁹ vniuersaq̄ ei⁹ gl'ia & quicquid in eo cōcupiscit prorsus modicū est in illi⁹ scelicitatis & gl'iæ cōparatiōe.si tñ modicū dici debet & non potius nihil.Quo corrupti sunt amatores mūdi mēte & corpore ostēdit Iohel dicēs velata locutione.Audite senes & auribꝰ percipite oēs habitatores terræ.& paulopost.Residuū eruce comedit locusta. residuū locustæ comedit bruchus.residuū bruchi comedit rubigo.expergiscimini ebrij flete & vlulate oēs q̄ bibitis vinū in dulcedine:qm̄ perīt ab ore vestro.Quātū ad sensum literalē.Nico.de Lyra de q̄tuor monarchijs mūdi exponit signatis p erucā,locustā,bruchū &rubiginē a qbus deuorat⁹ & corrupt⁹ est mūdus p bella innumera. sicut p illa corrūpunt & consumunt blada.Eruca g̃ fuit monarchia Assyroꝝ,q̄ cū exercitib⁹ suis cōsumpsit mūdū in pt̄ibus orientis.Locusta fuit monarchia Medoꝝ & Persaꝝ quæ in alia parte mundi consumpsit& deuorauit multa. Bruchus fuit monarchia Græcoꝝ quæ mūdū in alia parte corrupit.Rubigo fuit monarchia Romanoꝝ q̄ in partibus occidētis destruxit qd' remāserat occisis innumerabilibus milib⁹ per pręlia & pręcipue ciuilia.Vinū q̄ ebrij sunt hoies &ſoporati est amor mundi.dulcedo ei⁹ est delectatio eoꝝ q̄ sunt in mūdo. Sed debēt hoies excitari & cōsiderare qm̄ perīt vinū ois amoris & delectationis q̄ sunt in mūdo.Corrupti sunt g̃ oēs illæ monarchiæ cū suis bonis vanis. Greg.autē in lib.xxxiij.moral'.exponit spūal'r devitijs quæ corrūpūt mundū in mēte dicēs erucā quę incedit toto corpore luxuriā significare quæ aliquos mūdanos cōsumit.Locustā quæ volare vī:sed cadit p superbiā & elationē & p̄sumptionē q̄ alios corrūpit in mūdo.Bruchū vero gulā qa multū deuorat.Rubiginē.ſ.ventum vrētē:dicit significare irā q̄ subito inēdit vel auaritiā q̄ vritmentē.Ebrios dicit significare amatores mūdi.Expergiscimini ergo & nolite diligere mūdū:qm̄ perīt vinū. Sed o ostēdit quō mūdus & vita p̄sens cito trāseat cū suis gaudijs p figuras.i.p ea qb⁹ assimilat.Assimilat eū valde re

Mūdū esse trāsitus caducis. videlicet vmbræ flori fœno nebulæ seu vapori telę:& alijs hmōi.Hōc inquit Pā.cxliij.vanitati sili's fa ctus est.i.mutabilitati.dies ei⁹ sicut vmbra prætereūt.Mūdus dicit a motu.Et q̄tus oia sint i motu.iuxta illud Boe. Stabilisq̄ manēs das cūcta moueri.,ppter qd' omnia vanitas.Homo tū dē vanitas vanitatū.Eccl's.j.quia sup oia mutabilis,affectu,intellectu,sensu,loco,alteratione, corruptione,& nūq̄ injeodem statu permanet.Iob.xiiij.Dies eius subdit P̄s.cxliij.sicut vmbra prætereūt.Quanto quis magis insequit vmbrā suā tāro magis fugit & impercepti biliter vmbra deficit.Clama dixit dns semel Ffaiæ.qui respondit qd clamabo? Cui dns.Ois caro fœnū:& ois gloria ei⁹ quasi flos agri.Exsiccatū est fœnū & cecidit flos:qa spūs dni insufflauit in eo.Esa.xl.Vere fœnū est populus. Sicut em̄ fœnū nascit viride & paulatim crescit.supueniēte vi'o calore arefit:& p falcem de terra euellit& ab aīalib⁹ comedit.Flos ex herba ,producit pulcher & amabilis aspectu:sed paulopost decidit & marcescit & ,p nihilo habet. Ita hō nascit de muliere vt fœnū de terra,habēs viriditatem viuacitatis in iuuētute.sed calore naturali paulatim cōsumēte humidū radicale senescit decidit indurat & arescit:& p falcē mortis de agro mūdi tollit & vermib⁹ corpus comedendū tradit. Aia v'o si amorē sæculi secū habet a beatis inferni deuorat.Flos em̄ est gloria hois & honor quem habet in mundo pulchritudo & delectatio:sed cito transit & pro nihilo æstimat.Quæ est vita vestra inquit Iacobus in canonica sua.c.iij.vapor ad modicū parēs & deinceps exterminabitur.Sicut enim nebula de terra vel de qua exit & paulatim in aere ascendit:sed cito apparente solis radio dissoluitur & ad terram imperceptibiliter resoluitur.ita homo apparet aliquātulum in mundo & calore febrili dissolutur &ad terram prosternitur ne amplius videatur.Et Ezechie.in cantico suo ait. Præcisa est velut a texente vita mea:dum adhuc orditer succidit me de mane vsq̄ advesperā finies me.Esa.xxxviij.c.Assimilat' vita nostra telę quæ ordit'.cuius vna pars est texta & tñ inuoluta manet:& parū de ea videt.alia texēda & etiā nō videt:solū illa pars in qua laborat p multū laborē & mōrū videt Sed telā materialē nō precidit texens cōiter nisi cū cōpleuerit.qa dñium habet in hoc sup eā.& sic de tpe præterito vitæ nostræ nihil videt:& de futuro min⁹:sed solū qd' habem⁹ in pūti breue est:& q̄si momētaneū:in quo laboramus repletis multis miseriis:necesse in volūtate nostra qñ p̄cidat tela vitę nr̄ę:sed est i manib⁹ dei q̄ sol⁹ habet dñiū mortis & vitæ.& cū credim⁹ durare vt in iuuētute anteq̄ p̄ficiat &deueniat ad senectā:ipse præcidit subito.Et ideo dicebat.Estote parati qa nescitis diē neq; horā. Matt.xxv. Et dies dni sicut fur in nocte ita veniet.ait Apl's.O misera vita inqt Aug.quāros decepisti:quātos seduxisti:q̄ dū videris vmbra es,dū exaltaris fum⁹ es:dū extolleris nihil es.dulcis es stultis:amara es sapientib⁹.Et.b. Sebastianus ex his q̄ legebat in libro quē angelus ante eū tenebat apertū ait.Hæc vita fugitiua est:hæc ab initio mūdi in se credentes fefellit:se expectātes decepit:de se p̄sumentes derisit:& vt oib⁹ ,pbet esse mētita:nulli oino securū reddit.hęc imperat crimina,suadet scelera,hæc admonet furē vt rapiat tacendū vt seuiat,mēdacē vt fallat.Damas.assimilat fratū mūdi,seu vitā p̄nē cuidā fugiēti ante vnicornē insequēte eū:q̄ capere incipiēs in foueā profundissimā se retinuit manib⁹ applicās se ad quādā arbusculā &c.Vide in legendis Iacobi de Voragine circa finē in historia Barlaā.Desectio mūdi & gl'iæ & delectatio q̄ cito sit peritura ostendit experientia q̄ est rerū magistra.Vbi sunt principes gentiū. inqt Baruch.iij.&qui dñant sup bestias q̄ sunt sup terrā.i. sup hoies bestialiter viuētes & luxuriose:q̄ in auib⁹ cœli ludūt.i.in supbis &ambitiosis q̄ argentum thesaurizāt & aurū in quo cōfidūt hoies & nō est finis acqsitionis eoꝝ & rūdet sibi ipsi docēte experientia quotidiana.Exterminati sunt.i.extra terminos mundi missi sunt pes mortē & ad inferos descēderūt.& alij in loco eoꝝ surrexerunt.Vbi est potētia & dñiū Assueri:q̄ regnauit sup cētū vigintiseptem ,puincias? Vbi victorię celebres & triūphi Alexādri magni? Vbi diuitiæ regis Cresi vel Salomonis? Vbi fortitudo Herculis vel Hectoris? Vbi pulchritudo Helenæ vel Absalonis? Vbi lasciuię Cleopatrę & Amonis? Vbi gl'ia & magnificētia Iulij Cęsaris:vel Augusti Octauiani Imperatoris? Vbi fama sapientię Aristotelis,Pythagoræ,Socratis,Ptolemei & Platonis? Vbi eloquentia Demosthenis, Titi Liuij, Tullij & Maronis? Exterminati sunt & ad inferos descēderūt:oia hæc relinquētes & nil secū nisi cui pā cū pœna portātes.Corrupti sunt oēs hi.ſa & cōmore. De Sa

Et vt magis particulariter videatur vanitas & defectio hōmūdi adducamus in mediū vnū qui oia quæ amant a mū diuitijs dānis expertus est.ſ.Salomon.ipse loquens de seipso ait. & gl'ia.

Peritus mūdus dit p ex periētiā

Eccl's.ij.Magnificaui opera mea:ædificaui mihi domos & plātaui vineas:feci hortos &pomeria& cōseui ea cūcti generis arborib⁹.Extruxi mihi piscinas aquarū vt irrigarem sylua lignorū germinantiū:possedi seruos& ancillas multāq̄ familiam habui armenta q̄q̄&magnos ouiū greges vltra oēs qui fuerūt ante me in Hierusalē.Coaceruaui mihi argentum &aurū &substātias regū ac ,puinciarum Feci mihi cātores & cātatrices & delitias filiorū hoim:scyphos&vrceos in ministerio advina fundēda:& supergressus sum opibus oēs qui fuerūt ante me in Hierusalem.Sapiētia quoq̄ pseuerauit mecū:& oia q̄ desiderauerunt oculi mei nō negaui eis:nec ,phibui cor meū qn omni voluptate frueret.Et subdit.Cumq̄ me conuertissem ad vniuersa opera q̄ fecerāt manus meę:& ad labores in qbus frustra sudauerā:vidi in oibus vanitatē& afflictionē animi:& nihil pmanere sub sole.In prædictis ,vbis ostēdit Salomon q̄ expertus est & habuit oēm magnificentiā eoꝝ quę amātur a mundanis.Sed in .iij.li.Reg.in plurib⁹ ca.& in.ij.Paralipo.magis diffuse & distincte declarat magnificētia ei? quo ad diuitias:delitias: potētiā:& sapientiā ei⁹.Nā quātū ad potētiā ipse fuit magnus rex&regnauit sup totū populū dei.xij,tribuū.Fuit sibi cōstitū viuente pre suo David cū esset annorū.xij.reprobato a regno. Adonia:quē iuuabat Ioab princeps exercitus ad habēdū regnum & alijs plurib⁹ clamauitq̄ ois pp'sv iuat Salomon rex:ascēditq̄ vniuersa multitudo post eū:& pp's canentiū tibijs&lætantium gaudio magno vt habet.iij. Regū.j. Sublimitatem regni sui & dñij ostendit scriptura cū dicit.iij.Regū.iij. q̄ Salomon erat in ditiōe sua habēs oia regna secū a flumine terrę Philistijm vsq̄ ad terrā Egypti offerentium munera & seruitiū sibi cūctis diebꝰ vitæ suæ.Sibi nominātur.xij. magni principes:quoꝝ glibet suo mēse in anno Salomoni & familiæ suæ necessaria ministrabat ad victū:habuit q̄q̄ magnā pacē i regno suo. Dicit.j. Pa.xxix. q̄ habebat pacē ex oīi parte in circuitu:habitabatq̄ iuda & Israel absq̄ timore vllo a Dan vsq̄ a Bersabee cūctis diebꝰ Salomonis. Tanta aūt erat familia curiæ eius q̄ de nullo alio dño mūdi legit.vt puto.Nā.iij.Re.iiij. describit cib⁹ quē volebat oīi die ,p familia sua vbi dī.Erat aūt cib⁹ Salomonis p singulos dies.xxx. chori similę &lx.chori farinæ x.boues pīgues.&.xx.pascuales.&.c.arieres exceptā venatione caprearū ceruorū&bubalorū &auiū altiliū.puto q̄ chor⁹ fuerit pōderis mēsura mille librarū.Ex quo pōt verisimr cōphēdi q̄ familia sua erat circa.xxx.milia psonaꝝ habebat q̄q̄.xl.milia p̄sepia equarū curiliū&.lxij. milia equestriū.ij.Reg.iiij.&.ij.Paral'.De diuitijs eius dī.iij.Regū.x.q⁹de⁹dedit Salomoni diuitias&gloriā vt nemo fuerit ei similis in regib⁹ cūctis retro dieb⁹.Oēsq̄ q̄ remāserant de Amorreis:Etheis:Iebuzeis:Pherezeis:fecit sibi tributarios.Regina q̄q̄ Saba dedit sibi.cxx. talenta auri & aromata multa nimis gēmasq̄ pretiosas.Et vt dī.iij.Regū.x. Erat pōdus auri qd' offerebat Salomoni per singulos annos sexingētas sexagintas ex talētorū auri:excepto eo qd' offerebāt viri qui erāt sup vectigalia & sup negotiatores. Et oēs reges Arabiæ ducesq̄ terræ. Vbi sciēdū q̄ talētū ē triplex sm Catholicō. Primū est.i.librarū sm alios.lxxij. librarū sm alios.cxx.librarū.Sumēdo aūt mediū.ſ.qd' est lxxij. librarū introit⁹ ei⁹ ascēdebat ad.xlvij.milia nōgēta qnquaginta duas librarū auri. Libra aūt auri valet circa xc. ducatos.Erat g̃ introitus eius ānualis quatro milioni & cinquecētocinquātacinq̄ miliaria:& q̄trocēto quarāta ducati sine alijs introitib⁹ cōibus:argētū autē erat in tāta copia vt nulli⁹ reputaret preciū dieb⁹ ei⁹.Fecit insup tem plū mirabile in Hierlm deo qd' famosū erat in toto orbe vt patet i.iij.Reg.diuersis ca.ad cui⁹ opus.lxx.milia virorū erāt occupati ad incisionē lapidū de montib⁹ vt dī.iij.Regū.v.& in.vij.annis cōpleuit tā grāde opus. Fecit deinde domos suas ad habitandū in.xiij.annis.De sapientia & fama eius scribit.in.Regum.iiij.q⁹ Salomō erat noīatus in vniuersis gentib⁹ per circuitū.Locutus quoq̄ est tria milia parabolas.& fuerūt carmina eius q̄nq̄ milia.&disputauit sup lignis.i arboribus a cedro q̄ est in Libano vsq̄ ad hysopū quę egredit de pariete:& disseruit de iumentis & volucribus & reptilib⁹ &pīcibus:& veniebāt de cūctis pp'lis ad audiēdū sapientiā Salomonis.&.iij.Regū.x.c.dr q̄ regina Sabavenit a finib⁹ terræ audire sapientiam Salomonis:& vidēs domū,familiā,& ordinē ministrantiū nō remāsit in ea alius p admiratione sapiētiæ suę. Vñ & dixit ei. Vidi oculis meis v,phaui q⁹ media pars nuntiata nō fuerit mihi. Maior est sapiētia tua & opa tua q̄ rumor quē audiui.Et in.iij.c.legit q⁹ peæcedebat sapientia Salomonis sapientiā oīm Orientaliū & Egyptiorū &sapiētior erat cunctis hoibus hæc sibi fuit collata diuinitus in somnis prout postulauerat a principio regni sui in sui pueritia & pręcipue in iudicādo populū:quod maxime ostēdit in principio & primo iudicio & sententia quā tulit cōtēdentibus duab⁹ meretricibus corā eo vt patet ibi.De delitijs iam dicta sunt abeo:sed turpe est dicere de voluptatibus eius cū vt dī.iij.Regū.xj. Fuerunt ei vxores quasi reginæ septingētæ:&cōcubinæ trecētæ his copulat⁹ est Salomon ardētissimo amore.Et auerterūt mulieres cor eius.Cumq̄ iam senex esset deprauatū est cor eius p mulieres, Vbi notandū q⁹ in tanta magnificētia sua:potentia:fama & abūdātia nō est auersus a deo nisi per inordinatū amorē volupratū:& nisi pœnituerit corrupt⁹ in aīa & corpore esset & dānarus:Sed Hebræi dicūt &plures doctores sancti eū pœnituisse: & tūc fecisse hūc libū Eccl's.vñ intitulant eū Hebræi de pœnitentia Salomonis qd ergo concluſit oīa exp tus.Reperi in oibus vanitatē & afflictionē & nihil permanere sub sole:sed oīa deficere.Corrupti sunt ergo oēs mundani in amore mundi : &ideo nolite diligere mundum.

§.III.SECVNDO CONTEMNENdus est mundus nō amādus propter vilitatē entitatis eorū quæ sunt in mūdo.vñ dicit. Abominabiles facti,sunt i studijs suis.Res fœdæ sūt vilissimæ & abominabiles .Dicit autē ppheta. Abominabiles facti sunt in studijs sicut ea quæ dilexerūt.ſ.amatores mundi.Ea em̄ est vis amoris vt talē te esse necesse sit quale est id quod amas sm Augu. & Hug.Habet em̄ amor vim vnitiuā & transformatiuā sm Dionys. Cum ergo vilia sint quæ amātur a mundanis & abominabiles & ipsi q̄q̄ efficiunt abominabiles Vilitas aūt &abominabilitas mūdialiū apparet triplici respectu.

¶Primo respectu materiæ qualitatis.

¶Secundo respectu animæ nobilitatis.

¶Tertio respectu mixturæ anxietatis.

Materia mūdi est vilis.

Qualitas materiæ mundialiū est valde vilis. vñ dī Hier. iij,Stultus pp's me⁹ me nō cognouit . Filij insipientes sūt & vecordes. Sapientes sunt vt faciant mala. bñ aūt facere nescierūt. Aspexi terrā & eccevacua erat &nihil.q.d, Ecce stultitia maxima hoim:qa totū amorē & cogitatū suū posuit ad terrena &mūdana:cū tñ vacua sit terra veri & firmi boni&nihil sit qd'in ea appareat boni:nihil em̄ est qd' de se tēdit in nihilū:& sicut oīa ex nihilo facta sūt ita ex se habēt redire in nihilū. Quid aūt vili⁹ dici pōt immo & nū cupat tali noīe q̄ nihil vili⁹ nihil abominabili⁹ est.ſ.stercus. Eccl's.xxij. De stercore boū lapidat⁹ est piger.q.deo nō seruit sed mūdo. Piger em̄ in dei ope hmōi lapidat graual' peutit:& occidit de stercore boū.i,de possessiōe rpaliū p inordinatū affectū diuitiarū:ūs pdicatores sēi qvt boues scidūt terrā p̄tōr:sed ad fructificādū reputāt stercora sm expositionē Grego. Vñ apl's ad Phil'.iij. Oīa arbitratus sum vt stercora vt Christū lucrifaciā. Et Iohel'.i.dr. Cōpuruerūt iumēta in stercore suo . Qd' exponit Greg. dicens q⁹ hoc est mūdi amatores luxuriæ fœtore vitā finire. Vñ Eccl's.ix.dr. Ois mulier fornicaria vt stercus conculcabit. Et de gl'ia pctōris dr.j. Mach⁹.ij. Gl'ia ei⁹ stercus & vermis. Et qd sunt aurū argentū & alia metalla in qb⁹ pcipue cōsistūt diuitiæ nisi sex terræ qd sentiū vñ fiūt pulchra ornāmēta nisi stercus vermiū. Quid varia vñ gloriant hoies nisi pelles vermiū &muriū. Panis & vinū & alij fructus ex terra nascunt q̄ pinguescit stercoribus aīaliū:& sumpta in cibū&potū in stercus & vrinā cōuertunt. Et qd est ipse hō quātum ad materiā inqt Bern⁹. nisi sperma fœtidū: saccus stercoꝝ:cibus⁹ miū cui⁹ finis talis est ijm q̄q̄ tale est sm P̄m. Quis finis luxuriæ.nonne stercus:? qs finis delitiarū eius & potus nōne cruciatus aliqñ ventris vel capitis: cū nimis est &demū stercus:? qs finis dñij:nōne seruitus:? quis finis honoris:nōne frequēter cōfusio:? qs finis hois quo ad corpus:nonne cinis:? Vñ Iob.xx. Hoc scio a principio ex quo positus est homo sup terrā q⁹ laus impiorū est breuis. Et paulopost, Si ascēderit in cœlū superbia eius & capur ei⁹ nubes tetigerit quasi sterquilinij in fine perdet.& qui eū viderāt dicent:vbi est velut somniū euolās nō iue

Universidad de Deusto
Biblioteca

nietur. Sicut Cosdroe rex Persarū q̄ ita superbiuit vt facta sibi turri argētea faceret se adorare vt deū: sed cōfusus captus & decapitatus est ab Heraclio imperatore & in sterq̄ finiū redactus, nolite ergo mundū &c. Sed o ostendit vilitas mundi respectu nobilitatis aīę. Pś.xlj. Abyssus abyssum inuocat. Abyssus cui nō dat̄ fundus est dei infinitus cui⁹ magnitudinis nō est finis. Abyssus est aīa nostra infinitę capacitatis in potentia. Nūq̄ em̄ pōt tantū ꝑfectis intelligere vel bonitatis gr̄ę hr̄e: q̄n adhuc plus acgrere possit seu accipe. Abyssus g̃ inuocat abyssum q̄a aīa q̄si infinitę nobilitatis appetit deū nobilissimū & sūmū bonū, qd̄ clari⁹ loquēs Pś. dicit. Sitiuit aīa mea ad deum fon. viuū. Fecisti em̄ nos dñe ad te: & ingetū est cor nostrū donec requescat in te, inqt Aug. in li. ꝓsel. Est g̃ aīa nobilissima in se & respectu nobilitatis ei⁹ oia terrena vilissima sunt nō solū metalla &, aīalia: sed & cœlū & sydera sol & luna: sicut vinū & si in se sit ꝑciosū comparatū tn̄ balsamo vilissimū erit: aurū in se nobile & catū est sed cōparatū adamāti carbūculo vel topazio vile erit. Sic cū nobilissima aīa sit: vilia & abominabilia sunt respectu ei⁹ cętera, ꝓpter qd̄ dicebat Ber. O aīa insignita dei imagine: decorata filiitudine: redēpta Christi sāguine: despōsata fide: dotata spū: deputata cū angelis capax bītudinis: hęres hereditatis: ꝑticeps rōnis, gd tibi cū carne, q. d. q̄ amore iheres istis reb⁹ mūdi q̄ ordinant̄ ad carnē cū sis ita nobilis, & ipsa. s. caro ita vilis vt sit q̄si infinita distātia magis q̄ inter cœlū & terrā. Sicut aūt res nobilis & ꝑciosa, si cōiūgat rei multū ignobiliori vilificat. sicut si qs cōiūgeret aurū cū luto: vel bonū vinū cū aceto vel aqua. ita aīa in se nobilis efficit vilis & impura & abominabilis cū amore cōiūgit cū istis mūdanis reb⁹. ꝓpter qd̄ dr̄ q̄ abominabilis ē dño impi⁹ & impietas ei⁹ Sap̄. xiiij. Habitatio quoq; aīę ꝓpria i cœlo ē in quo habitare p assectū debet fm illud Phil. iij. Nostra cōuersatio in cœlis est: sed terra cū oib⁹ q̄ in ea sunt est vt pūct⁹ fm astrologos respectu cœli. Q̄ vilis esset qui ꝑ maxima & nobilissima ciuitate caperet vnū vile tugurīū q̄le est mūd⁹ respectu cœli. Sed nec totū mūdū seu terrā cū oibus bonis fis qs vnq̄ possedit. qs aūt possedit vnq̄ totū aurū aut argētū aut lapides ꝑciosos mūdi? qs dīat⁹ est simul oib⁹ gēt̄ib⁹ vel aīalibus terr̄ę qs obtinet oēm honorē & gloriā? nōne si qs a multis laudar̄ ab aliis ei detrahit & maledicit qs oēm voluptatē intentā venereoꝝ vel ciboꝝ cōsecutus est: sed & cū ois delectatio sensualis passio sit. vñ & cū trāsmutatiōe corporali: si inordinate & nō moderate accipit nocet. q̄ plurimū & vilissima creatura efficit: qa filis bestijs Eccl⁹. iij. Dixi de filijs hoim vt ꝓbaret eos de⁹ & ostēderet filios esse bestijs. Vilissima demū ostēdit ois creatura respectu ghę supne seu bītudinis diuinę ad quā videndā & perfruēdā aīa est creata. Oculus em̄ non vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascēdit q̄ preparauit de⁹ diligēt⁹ se. nō mūdū sed se deū. i. Cor. ij. Visio illa tāte pulchritudinis est tāto; amore dignissima vt sine illa Plotinus pbs aīam q̄buslibet & quātislibet bonis repletā ꝑstimet infœlicissimā ait Aug. de ci. dei. Ex hac sequit gaudiū immēsum cui⁹ cōparatiōe oē gaudiū & delectatio mūdi vilissima & abominabilis est. Vñ Ber. Illud est verum gaudiū & sum mū qd̄ nō de creatura: sed de creatore concipit: qd̄ cū accesseris nemo tollet a te: cui⁹ comparatiōe oīs iocūditas mœror est: ois suauitas dolor est: oē dulce amarū: oē decor fœdū: & oē qd̄ delectare pōt molestū. Et Sap̄. xj. dr̄. Tā; momentū stater; sic est ante te, s. o deus orbis terrarum & tā; gutta roris antelucani qui descendit in terrā. Abominabiles ergo fiūt hoīes amatores mundi ꝓpter vilitatē quę in mūdo reperit cōparatione aīę respectu suę capacitatis habitationis & vltimi finis, s. glorię. Et ideo. Nolite diligere mundū &c. Tertio ostendit vilitas mūdi. i. eoꝝ quę amātur a mūdanis respectu anxietatis & mixturę q̄ est in ipsis diuitijs: honorificentijs: delicijs & hmōi. Risus dolore miscebitur ait Salomon Prouerb. xiiij. Iob. v. Homo nascit ad laborem. Et in figuram huius dictum fuit. Adę in persona totius humani generis, spinas & tribulos germinabit tibi. Gen̄. iij. scilicet terra quantūcūq; colas. Sic quantūcūq; quis quęrat fructum delectationis ex terra corporis sui diuersis exercitijs: tamen spinas diuersarū contrarietatū affligentiū eū vel tribulos remorsionis cōscientię patit vt nōlinte gre lętari possit vel cōsequēdo vt libet vel timēdo ne ꝑdat. Vñ & Boe. de ꝑsol. lib. ij. ꝓsa. iiij. dicit q̄ multis amaritudinib⁹ fœlicitas huius mūdi respersa est. Nec est ait idē aligs tā cōpositę fœlicitatis q̄ nō aliqua ex parte cū sua fortuna rixet. Nā si habet aligs diuitias aliqn̄ nō habebit filios vel si habet malos īde cruciat: si bonos timet ne moriant: si habet diuitias & filios aliqn̄ nō habebit natales nobiles si nobilis sit: non habebit honores: si honores multas inuidias & inimicitias patiet̄ vel infirmitates graues incurret: & sic sēp habet i mūdanis cū gaudio mixtā aliquā anxietatē. Achab regnum habebat Israel: ga nō poterat habere vineā Naboth. de qua volebat viridiū facere ex tristitia infirmat⁹ est, iij. Reg. xxj. Amā Agagites erat prim⁹ i curia Asueri honoratissim⁹ ab eo. & gavis⁹ hō. s. Mardoche⁹ nō honorabat eū vt cęteri: nihil reputabat tātā fœlicitatē. In li. Hest. iij. Achitophel sapientissim⁹ ga nō fuit factū fm̄ cōsiliū suū ita amaricat⁹ est q̄ laqueo se suspēdit. ij. Reg. xvij. O cū quāto labore ea q̄ sunt in mūdo q̄runt: diuitiæ: deliciæ voluptates: honores: dignitates cū quāto timore ea amittēdi possident: & solicitudine: cū quāto dolore ꝑdunt vel auferunt. Sed si oia habeant̄ ad nutū qd̄ nunq̄ erit nihil tn̄ secum de mūdo exiēs ferre pōt hō qm̄ inqt Pś. Cū interierit nō sumet oia. i. aliqd ex oibus: nec descēdet cū eo gl̄ia ei⁹. Et iō nō sunt hoīs bona q̄ secū ferre nō pōt. ait Amb. s. vera & pmāsura bōa sed & ꝑpisma lis pœnalib⁹ plen⁹ est mund⁹ in tota vita hoīs vt verissimū iuenias qd̄ dr̄ Eccl⁹. ij. Cūctis dies ei⁹ laborib⁹ & cal's dolorib⁹ & ęrūnis pleni sunt: nec p noctē qdē requiescit. Et certe mirū est quō cū mund⁹ sit plenus tot calamitatibus hoīes diligāt ipm vel vitā ꝑsentē quę pot⁹ mors dicēda esset. Enumerat aliqs ex his miseriis et anxietatib⁹ q̄ habent i mundo cōiter Aug. in, xxij. de ci. dei. c. xxij. di. Quid em̄ ē qd̄ cum labore meminim⁹ fine labore obliuiscimur cū labore addiscim⁹ fine labore nescim⁹: cū labore strenui fine labore inertes sumus: Sed ꝑter pueriles ętatis pœnas sine qb⁹ addisci nō pōt a pueris: qd maiores volunt q̄ vis aliqd vtiliter volūt quot et quātis pœnis genus agitet humanū q̄ n̄ ad malitiā ptinēt iniquoꝝ sed ad cōditionē ptinēt miseriaꝝ eōem. Quis vllo sermone dixerit? q̄s vlla cogitatiōe cōprehēderit quātus est metus: quātaq; calamitas ab orbitatib⁹ atq; luctu. a dānis et dānationib⁹. a decessionib⁹ et mēdacijs hoīm: a suspitionib⁹ falsis: ab hoīb⁹ violētis: a facinorib⁹ et scelerib⁹ alienis q̄nquidē ab eis et deprędatio et captiuitas et vicula et carceres: exilia et cruciat⁹: et āputatio mębrorū: et priuatio sensuū: et oppressio corporis ad obscenā libidinē opprimētis explendā: & alia horrēda multa sæpe cōtingūt? Quid ab innumeris casib⁹ q̄ forinsecus corpori formidant̄: æstib⁹ & frigorib⁹ & tępestatib⁹: imbrib⁹: alluuionibus: coruscationib⁹: tonitruis: grādine fulmine: motib⁹: hiatibus q̄ terrarū oppressiōib⁹ ruinarū: ab offensionib⁹ & pauore: vel etiā malitia iumētorū: a rotvenenis fructuū: aquarū: aurarū bestiarū vel etiā mortiferis morsibus: a rabie q̄ cōtingit ex rabido cane. vt etiā q̄ blādat & amica suo dño bestia: nōnūq̄ vehemēti⁹ & amari⁹ q̄ leones draconesq; metuat: faciatq; hoīem quę forte cōtaminauerit contagione pestifera ita rabiosū vt a parētib⁹ cōfuge filijs plus oī bestia formidet? Quæ mala patiunt̄ nauigātes: q̄ terrena itinera gradientes? Quis ambulat vbicūq; inopinatis non subiacēs casib⁹: de soro q̄dā rediēs domū sanis pedib⁹ suis cecidit pedē fregit: & ex illo vulnere vitā finiuit. Quid videt sedēte securi⁹? de sella in qua sedebat. Heli sacerdos cecidit & mortu⁹ est. Agricolæ immo & oēs hoīes quot & quātos a cœlo a terra vel a pnciosis aialib⁹ casus metuit vt araneis: scorpionib⁹: serpentibus: busonib⁹: tarātolis: vel nociuis fructib⁹: cōtra male formes dęmonū incursus: qs in innocentia sua fidit: qn̄ qdē ne qs fideret etiā paruulos baptizatos: qbus certe nil innocētius est aliq̄n sic vexāt vt in eis deo sinēte ista mō stret huiꝰ vitæ flēda calamitas & alteri⁹ desiderāda fœlicitas. Iā vero ex ipso corpore tot existunt morborū mala vt nō libris medicorū cūcta cōprehēsa sunt in quorū plurib⁹ & pene omnib⁹ ipsa a diumēta & medicamēta torm̄ēta sint vt hoīes a pœnarū exitio pœnali eruant auxilio'. Nonne ad hoc ꝑduxit hoīes sitientes ardor i manis vt vrinā quoq; humanā, vel etiā suā biberēt? Nōne fames ad hoc vt a'carnibus hoīm hoīes abstinere nō possent: nec inuētos mortuos hoīes: sed quos a se ꝓpter hoc occisos: non quoslibet alienos verūetiā filios matres incredibili crudelitate quā rabida esuries faciebat assumerēt? Ipse postremo somnus qui ꝓprie

Mund⁹ ē vilis respectu aīę.

Pś. xlj.

Habitatio aīę.

Beatitudo aīme.

Mūdus ē vilis ratione anxietatis.

qui ꝓprie quietis nomē accepit qs⁹ bis explicet sępe sompnorū visis q̄s sit ingetus: a q̄ magnis licet falsarū rerū terroribus⁹ aīam miserā sensusq; pturbet. Ab hmōi tn̄ miseriis q̄si qbusdā inferis vitę nō liberat nisi gra saluatoris. Christi dei & dñi nostri Iesu. hoc em̄ nomē est ei Iesus q̄ saluator interpraet. Hæc ille. Liberat sigdē gra Christi ab hmōi miseriis mūdi pducēdo ad gloriā vbi non erit mors neq; luct⁹ neq; clamor. Sed nec vllus dolor. vt dr̄ Apo. xxj. sed pfectū plenūq; gaudiū & qes: nō aūt liberant a malis amatores mūdi: sed de ꝑsentib⁹ vadūt ad ꝓpetuū luctū inferni vbi mors sine morte: defect⁹. s. ois boni sine defectu finis infinitus. vt dicit Greg. in lib. moral, Ouere immēsa ęcitas & futuras amare mundum istum plenū tātis miseriis, vbi & si qd boni est mixtū est cū multis anxietatib⁹ & exire de puenire ad maiores & perpetuas calamitates. Nolite ergo diligere mundū &c. qa abominabiles facti sunt &c.

§. IIII. IN TERTIA PARTE PRINcipali notabat nullitas ꝓbitatis in mūdo: qa dr̄ Non est q̄ faciat bonū. s. ex amatorib⁹ mūdi qui mūdo volūt frui nō est vsq; adv nū. i, nec vn⁹ im̄, ex eis. & loquit de opere bono, s. meritorio & grato deo. Quāuis em̄ tales q̄ sunt i mortali faciāt multa de genere bonorū vt eleemosynas ieunia: orones & hmōi nullū tn̄ eoꝝ est opus meritorium nec vere bonū. Et rō est fm. b. Tho. in. i. ij. qa nullū opus hoīs pōt esse meritorium & deo acceptū qd̄ sit sine gra: sed amatores mundi sunt sine gra & inimici dei vt dictū ē. ā. Et iō ex eis nō est q̄ faciat bonū. Contraria nō pnt simul inesse. Cū aut̄ ex amore mūdi, pcedāt innumera mala, iō amatores mūdi nō pōt facere bona: nō est q̄ faciat bonū ex eis. Quāta pāa orianf ex amore mūdi ostēdit. Aug. in li. xxij. de ciui. dei. c. xxij. dicēs. Quid amor ipse tot rerū varū atq; noxiarū. & ex hoc mordaces curę perturbationes inœrores: foꝛmidines: insana gaudia: discordię: lites: bella insidiæ: inimicitiæ: fallacia & audacia: adulatio: fraus: furta rapina: pfidia: superbia: ambitio: inuidentia: homicidia parricidia: crudelitas: sęuitia: neqtia: luxuria: petulantia: impudētia: impudicitia: fornicationes: adulteria: incæst⁹ & naturā vtriusq; sexus tot stupra atq; immūditię quas turpe est dicere sacrilegia: hęreses: blasphemię: piuria: oppressiones innocētū: calūniæ: circūuentiones: prǰuaricationes: falsa testimonia: tniq̄ iudicia: violētię: latrocinia: & q̄cqd talū malorū in mēte nō venit. & tn̄ de vita ista hoīm nō recedit, hęc vtiq; hoīm sunt malor⁹: ab illa tn̄ erroris & peruersi amoris radice venięta cū qua oīs filius Adā nascit hęc ille Et sic patet q̄ nō est q̄ faciat bonū ex amatorib⁹ mūdi qa vnū solū ex tot pāis est sufficiēs ad tollēdū gratiā. & p ꝑns oē bonū meritorū: sed & si qd faciūt amatores mūdi de gne bonorū: & istud multū tepide tarde & in debite factū qa vl' pp mundū faciūt & sic cōgregauerunt mercedes & miserūt i sacculū ptusum. vt dr̄ Aggei. i. Quia ꝓpter malū finē & vanū nō inde fructū suscipiūt: vl' si faciunt pp deū nō tn̄ cū illa diligētia & solertia: sicut ea q̄ faciunt pp mūdū. vñ & Greg. dist. xlvij. dicit oēs huiꝰ fœculi dilectores in terrenis reb⁹ sortes sunt in cœlestib⁹ sunt debiles nā, ꝓpali gloria desudare v sit ad mortē appetunt & p spe ppetua nec parū qdē in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quaslibet iniurias patiunt̄ & tolerant. & p cœlesti mercede vel tenuissimi verbi contumelias ferre recusant. Terreno iudici tota die etiam assistere fortes sunt. In oēne vero corā dño vni⁹ horę momēto lassant̄. Sępe nuditatē detectionē famēq; p acquirēdis diuitijs atq; honorib⁹ tolerāt: & earū rerū spe se per abstinētiā cruciāt: ad quas adipiscēdas sęstināt. hęc ibi. Quis ex mūdanis sustineret illos labores ꝓ deo quos sustinet ꝓ reb⁹ mundi? certe nō est vsq; adv nū: vt patet i rusticis, mercatorib⁹, artificibus, stipēdiarijs, nautis & alijs. Et qd̄ pei⁹ est ex insensibilitate ꝓuentēs: esse sub tenebris delicias putant. Iob. xxx. sub spinis tot laborū ꝓ mūdo videt ꝓtorib⁹ fœliciter manere & in delicijs. O si possem⁹ ait Aug. nos ipsos excitare & nobiscū amatores mūdi excitare vt essent tantū amatores dei quātū sunt sęculi perituri. Demū etiā tāta est miseria huiꝰ vitę vt nō sit q̄ faciat bonū semp etiā quātuncūq; sanct⁹ nō ev̄sq; ad vnū. s. Christū ipso excepto cū mīre sua Non est q̄ faciat bonū sup terrā & nō peccet, vt dr̄. iij. Re. viij. & Eccl's, vij. Quinimmo septies in die cadit iustus qa septē modis p ignorātiā, p negligentiā: p incōtinētiā sen

Vitia q̄ oriūtur ex amore mūdi

suū, p ipatientiā, p insipientiā diuinorū: p ingratitudinē p afflictiā. i. affectū inordinatū. Nolite g̃ diligere mūdū. Nā & in figurā anathematizauit dīs thesauros Hiericho Quid vt nullus de eis acciperet qcq̄. Hiericho inter ꝓtat luna & interpret significat mūdū valde murabilē: cui⁹ res nō debēt accipi tat Hic a fidelib⁹: vt eis inhęr eāt: sed glibet debet eas ipni diuini richo, amoris exponere: vt fm ipm ea diligat & possideat: alis contrariū faciēs sicut Achor lapidabit ęterna dānatione per Christū saluatorē. Qui est bñdict⁹ in sęcula sęculorū. Amē

¶ De stultitia. CA. XV.

differūt stultus & fatu⁹.

STVLTITIA QVAE EST cōtraria dono sapiæ fm Tho. ij. ij. q. xlvj. ar. iij est filia luxuriæ & ad ipm ptinet q̄ hō habeat fastidiū de deo & de donis ei⁹. vñ illa duo vitia q̄ numerat. Gre. xxxj. moral. inter filias luxuriæ. s. odiū dei & desperatio futuri sęculi ptinēt ad stultitiā q̄si duę pres ei⁹ Pro hui⁹ materiæ declaratiōe dicit idē Tho. vbi. s. ꝙ nomē stultitiæ a stupore vł sumptū esse. vñ Isid'. dicit i lib. Etym, ꝙ stult⁹ est q̄ ꝓ stupore nō mouet: & differt stultitia a fatuitate: qa stultitia iportat hebetudinē cordis & obtusionē sensuū. Fatuitas aūt importat totalē spūalis priuationē sensus. Et iō cōueniēter stultitia opponit sapiētiæ. Sapiēs em̄ fm Isid'. dict⁹ est a sapore: qa sicut gust⁹ est apt⁹ ad diiscretionē saporis ciborū, sic sapiēs ad cognoscēdū q̄li tatē rerū & causarū circa spūalia. Et sic stultitia opponit sapiētiæ sicut cōtraria. Fatuitas aūt sicut pura negotia: nā fatuus caret sensu dijudicādi stult⁹ aūt habet sensū hebetatū sapiēs aūt subtilē. insipiēs aūt vt dicit Isid'. ꝺrius est sapiēti: eo ꝙ est sine sapore discretiōis & sensus. Vñ idē vł insipietia & stultitia ꝓcipue aūt videt stult⁹ q̄n qs defecit in snia iudicij q̄ attendit circa altissimā causam. s. deū q̄ est finis, vltim⁹ & summū bonū. Qd̄ aūt patiat qs stupore seu hebetudinē i iudicādo circa vltimū finē pōt esse dupl'r. Vno mō ex naturali dispositiōe sicut accidit in amē Stultitiacirca alio mō inquātū qs immergit sensum suū rebus terrenis ex vltimū quo reddit sensus ei⁹ ineptus ad pcipiēdū diuia: fm illud, finem. i. Cor. ij. Animalis hō nō pcipit ea q̄ dei sunt sicut & hoī habēti gustū infectū humore nō sapiūt dulcia & talis stultitia ē pām. Vñ dr̄ Prouer. j. Prosperitas stultorū pdet eos, nullus aūt perdit nisi ꝓpter pām. Nec obstat si dicat ꝙ pām est voluntarium: sed stultitia est inuolūtaria: qa nullus vult esse stult⁹ q̄uis em̄ nullus velit stultitiā: vult tn̄ ea ad q̄ eō sequit esse stultū. s. abstrahere sensū suū a spūalib⁹ & imergere terrenis. Nā & idē cōtingit in alijs pāis. Nā luxuriosus vult delectationē sine qua nō est pām: ꝺ veller em̄ frui delectatiōe sine pāto. Et qa stultitia fm ꝙ est pām, puenit ex hoc ꝙ sensus spūalis est hebetat⁹ vt nō sit apt⁹ ad iudicādū spūalia. Maxime aūt sensus immergit ad terrena p vitiū luxuriæ: q̄ est circa maximas delectationes: q̄bus rō maxime absorbet ideo maxime nascit stultitia hmōi ex luxuria. vñ dr̄ Prouer. vij. Statim eam sequit. s. meretrice: ignorans q̄ ad vincula trahat stultus. Greg. Qui stultus fuit in culpa sapiēs erit in pœna. dist. xxxvij. q. ea de stultitia loquit Pś. Simul insipiēs & stultus peribūt. Pś. xlvij. q̄uis vt dictū est insipiēs videat esse idē qd̄ stult⁹ sumēdo ꝓprie terminos ipos: tn̄ aliqn̄ ampliant̄ & restringunt̄ termini in suis significationib⁹ vt hic. Nā insipiēs pōt dici q̄ nō ꝑspicit i futurū. Stultus aūt q̄ nescit in quo malo sit nūc in ꝑsenti fm glos. vel sic. Insipiēs qui nō attēdit mala ꝑsentia vel futura. Stultus aūt q̄ & si attendit, nō cauet: vel sic. Insipiēs cui res non sapiūt prout sunt. Stultus aut̄ cui res q̄ nō debēt sapere sapiūt. Diuina em̄ & spūalia i se optima sunt & suauissima sup oīa, iuxta illud Pś. cxviij. q̄dulcia faucib⁹ meis eloquia tua &c. Eloquia dñi dulciora sup mel & fauū. Terrena & carnalia in se aīę amara & aspera sunt fm illud Augu. Oia sunt aspera & tu dñe solus es requies: sed vtriq; peribūt. Peribunt etiā a ꝑsentivita & eterna. vel in aia & corpe: vbi Au. sic ait. Pone te i manu Christi: esto prudēs & ꝑspiciens tibi in postremo. si nō ita facis simul insipiēs & stultus peribis. Est em̄ triplex stultitia.

¶ Prima spiritualis & gratiosa.

¶ Secunda specialis & criminosa.

¶ Tertia generalis & opprobriosa.

§. I. DE PRIMA STVLTITIA PRI

Universidad de Deusto
Biblioteca

mę ad Cor.iii. Si qs videt inter vos sapiēs esse: stultꝰ fiat vt sit sapiēs. Vbi Ambr. in gl. sic ait. In scripturis diuinis sapiētia ꝓ astutia & calliditate ponit: ergo si qs videt inter vos sapiens esse in hoc seculo, i. astutia mūdi stultus fiat, i. mūdana sapientia: hoc ē fastū & elationē de illa deponat vt sit sapiēs, q. d. vt nō solū videat sed vere sit sapiēs: & q̄ re: qa stultꝰ seculo prudēs ē deo. Hęc ille. Ergo hęc cōsistit in contēptu terrenoꝝ & mortificatione vitioꝝ: quę videt stulta apud mundi sapientes. i. ad Cor. i. Quę stulta sunt mundi elegit deꝰ. Vñ Greg. in. x. moral. tractās illud Iob. Deridet iusti simplicitas & quasi lāpas contempta ait. Sapiētia iustorū est nil per ostentationē fingere: sensum verbis aperire vera vt sunt diligere: falsa deuitare: bona gratis exhibere: mala libētius tolerare q̄ facere: nullam iniurię vltionē q̄rere: sed hęc iustoꝝ simplicitas irridet: qa ab huius mundi sapientib⁹ puritatis virtus fatuitas creditur. Oīe qđ innocēter agit ab eis ꝓculdubio stultū reputat. Et quicquid in opere veritas approbat carnali sapiētię fatuū sonat. qđ nāq; stultius videt mundo q̄ mentē verbis ostēdere nihil callida machinatiōe simulare: nullas iniurijs cōtumelias reddere: pro maledicentibus orare paupertatē q̄rere: possessa relinquere, rapienti non resistere: percutienti maxillā alterā prębere. Vñ bene huiꝰ mūdi dilectoribus ille egregius dei sapiēs. s. Moyses ait. Abominationes Egyptioꝝ immolabimus deo nr̄o. Oues quippe egyptij edere dedignant: sed qđ Egyptij abominant ꝺ israelita ię dño offerūt: qa simplicitatē ꝺ scientię quā iniusti quię velut infima abiectaq; despiciūt. hāc iusti in⁹ tutis sacrificiū vertūt. Et excolētes iusti puritatē ac māsuetudinē deo immolāt: quā abominātes reprobi fatuitatē putāt. hęc ibi Pertinet ḡ ad istā sanctā & spūalē stultitiam ꝙ homo non moueat iniurijs alioꝝ. ex eo videlicet ꝙ hōi nō sapiūt terrena: sed cœlestia sola. & hęc est vera sapientia. Nā ꝙ aliqs nō cōmoueat iniurijs ex eo ꝙ ē simpl⁹ circa oia stupidus ꝺ ptinet ad stultitiā. simplr: sicut i amētib⁹ q nō discernūt qđ sit iniuria. & sic ꝙ cōtenat terrena: ex eo videlicet ꝙ ī pediūt pietū. saluris affectio illoꝝ & occupatio & qa vita cognoscūt respectu cœlestiū ptinet ad sanctā stultitiā. Et etiā loq de diuinis & spūalib⁹ magnifice vltra humanū modū. Vñ cū Paul⁹ loq̄ret cū Herode ꝺ & qbusdā aliis magnatib⁹ de visiōe quā habuerat & doctrina Christi dixit ei qdā. Insanis Paule. Multę lr̄ę ad īsaniā te adducūt. q bꝰ tū ipse rūdit. Non īsanio sed vba vritatis ego; eloquor. Act. xxvi. Sic & prędicatio apl̄oꝝ de deo icarnato & crucifixo stultitia reputabat sapiētib⁹ mundi. i. Cor. i. placuit deo ꝑ stultitiā p̄dicatiōis saluos facere credētes. Hęc sācta stultitia hoīem sibpūfi stultū reputare facit. Prouer. xxx. Dixit vir cui locutus est dñs. Stultissimꝰ sum virorū: sapiētia non est mecum. Et Seneca. Si quando q̄ fatue delectari volo nō est mihi longe q̄rendū: me rideo. Epla. xxxvi.

Stultitia spūalis & gratia.

§. II. SECVNDA STVLTITIA QVE

Stultitia criminosa

est specialis & criminosa filia luxurię ꝺ riat sapientię verę quę. s. accipit ꝓ causa altissima & fine vltimo ipm deum: fm ꝙ Pbs dicit in. 1. Meraphyꝰ. ꝙ ad sapiētē pertinet cōsiderare altissimā causam. s. deū per quā de oībus iudicat & ad quam ordinat oia & per regulas diuinas: diuine. s. legis vel interne inspiratiōis de se & aliꝝ interi⁹ exteriusq; disponit. Et hæc est sapientia q̄ de sursū est. Iac. iii. Huic ergo sapiētię cōtrariat stultitia vitiū speciale q̄ consistit in hoc vt dicti est in. 1. §. ꝙ hō propter nimiā immersionē ad terrena ad qđ præcipue inducit luxuria nō est aptus ad iudicāda spūalia & diuina & præcipue gustu spūali. Hæc ergo q̄ sapientia mūdi dr̄ accipit ꝓ altissima causa & vltimo fine vel aliqđ finē malū: sicut homo dr̄ sapiēs ad male agē dū: sicut abusiue dr̄ bonus latro q per aptas vias scit peruenire ad ipsum finē cōsequendū. s. furādi. vel accipit ꝓ vltimo fine aliquod bonū terrenū vt diuitias: vel aliqđ bonū corporeum: vt delectationes carnis. Primā appellat. Iacobus sapientiā diabolicā. s. quæ ordinat ad malefaciendū. Secundā terrenā quę ordinatur ad diuitias. Tertiā aialem quę ordinatur ad delectationes corporis. Terrena aialis & diabolica. s. est ista sapientia. Iac. iii. Sed vere stultitia est vnde druiti qui ꝓstituerat finē suū in terrenis dicti⁹ fuit a deo vel ab angelo. Stulte hac nocte aiam tuam repetent a te. s. dęmones: quę autē parasti cuius erunt? Luc. xii. Et de luxurioso dr̄ Prouer. vii. Ignorat ꝙ ad vincula trahit stultus. Et de astutis ad male faciendum dicitur Hiere. iii. Filij insipientes sunt & vecordes: sapientes sunt, vt faciant mala: bene autem facere nescierunt. Hæc autem stultitia hominum decipit quia existimat in creaturis requiem inuenire: sed non quietem inuenit sed angustias. Prouerb. v. In multitudine stultitiæ suæ deripietur. In peccato detinere facit: quia non videt periculum suum sicut phreneticus gaudet in phreneti acsi sanus esset. Vnde dicitur Prouer. xiii. Sapiēs timet & declinat a malo: stultus autem trāsilit & confidit. Correctionem seu flagella sentire non sinit Prouer. xvii. Plus proficit apud prudentem vna correctio q̄ centum plagæ apud stultum. Virtutē eneruat. Ecclesiastici. vi. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus ne forte elidatur virtus tua per stultitiam. Quæ noxia sunt affectat. Prouer. i. Vsq; quo paruuli diligitis infantiam & stulti ea quæ noxia sunt cupiēr. Noxia enim sunt animæ & corpori ista terrena. nam nimietas eiborum & venereorum cui, dediti sunt qui diuina non gustāt mortē accelerāt: infirmantes inducunt: & honores & diuitiæ q̄ quęrunt multis angustijs afficiunt. Male cūctis reb⁹ vtunt. Vñ & Senē. in epla. x. Stulto nulla re opus est: nulla em̄ re vti scit: sed oīb⁹ eget. Ois stultitia laborat fastidio sui. Ignominiā generat. Pro. iii. Stultorū exaltatio ignominia. Sene. in epla. Humilis res est stultitia abiecta: sordida: seruilis: multis affectib⁹ & stultissimis subiecta &c.

§. III. TERTIA STVLTITIA EST

Stultitia ḡna le vitiū

generale vitium. Sicut enim sapientia in scriptura sacra communiter pro virtute ponitur ac etiā ab Ethicis moralibus ꝺm ꝙ dicit Sene. ꝙ sapiens non conturbabitur quicquid acciderit ei: sic e contrario stultitia vitium est: & significat quodcumq;. s. mortale per quod quis postposito sumno bono inhæret creaturæ vt vltimo fini & summo bono. Quis enim non stultū diceret eum qui vnū obolū ꝓponeret omni thesauro mundi? Talis est quicūq; ꝓpter peccatum. Prouer. xxv. Duodecima stultitia est insatiabilitas & imperseuerātiæ. Eccli. xxvii. Stultus vt luna mutat. Et Gala. iii. ingt apl̄s. Sic stulti estis vt cū spū cœperitis nūc carne cō summamini. Tredecia stultitia est luxuriæ. Iudi. xix. dixit ille qui receperat in domū suā hospitio Leuitā cū vxore sua cū vellēt ea abuti: cessate a stultitia hac. &. ij. Reg. xiii. dixit Thamar Ammon volēti eā violare: noli facere stultitiā hanc. Decimaquarta stultitia est adulterio fauere. s. in retinēdo adulterā Prouerb. xviii. Qui tenet adulteram stultus est. qa. s. fouet eam in pcō & seipsum vituperat. Vñ Chryś. Sicut crudelis & iniquus est q castā dimittit: sic fatuus est & iniquus qui meretricē tenet. Patronus em̄ turpitudinis est q celat crimē vxoris. xxxii. q. i. sicut. Decimaqnta est respōsionis indebitę. Prouer. xviii. Qui prius respōdet cū audit stultū se esse demōstrat & cōfusione dignū: vt etiā cū quis rūdet male ei: q male locut⁹ est. s. contumeliā. Vñ Prouer. xxvi. Non respōdeas stulto iuxta stultitiā suā ne ei silis efficiaris. Debet tñ aliquādo respōderi cū correctione vel punitiōe si ad eū spectat officiū ad reprimēdā audaciā eius ꝓpter qđ ibi dr̄. Respōde stulto ꝺm stultitiā eius. s. corrigēdo cū oportet ne sibi sapiēs videat. Decima sexta est interrogationis incōgruitas. Eccl. vii. Ne dicas qđ putas causę est ꝙ priora tpa meliora fuerūt q̄ nūc fuit. Stulta est em̄ huiusce modi interrogatio. Nam difficile est scire qualitatē tēporū prēteritorū seu conditionē hoīm q in prætérito fuerūt qa etū aliqua mala narrant magis publica & enormia nō tamen alia cū innumera fuerint sēp mala mūdi. Sed & quāto qs plus viuit plus experit mali tias hoīm q̄ in prēteritū fuerūt & sic vident hoies deteriores esse. Ratio tñ hoc dictat sic debere esse quia sicut quāto aliq̄d fluēs ab aliquo principio magis elongat: tāto paulatim magis debilitat in suo vigore. sic & mūdus quanto magis ꝓcedit vlterius: tāto magis deficit a virtute naturali & a feruore spūs & gr̄ę inchoato p Christū. Decimaseptima est stultitia loquacitatis nimiæ. Eccl. x. Stultꝰ verba multiplicat. & Prouer. xxix. Totum spm̄ suū. pfert stultus. Et ibidē. Vidisti hoiem velocem ad loquēdum stultitia magis speranda est. s. de illo qa sapiēs prius cōsiderat qđ loquatur. Decimaoctaua est stultitia inobedientiæ. 1. Re. xiii. dixit Samuel Sauli stulte egisti: nec custodisti mādata dñi. Mat. vii. Ois q audit vba mea inquit Christꝰ & non facit ea silis erit hoi stulto qui ædificauit domū

Vigilanti gna stultorum.

suā sup harenā & descēdit pluuia: & venerūt flumina: & flauerūt vēti i domū illā: & facta est ruina ei⁹ magna. De cimanona ē stultitia mūdanę lętitię. Eccl. vii. Cor stulto rū vbi lętitia. Prouer. x. Per risum stultꝰ operat scelus. Vigesima stultitia est otiositatis & accidię. Prouer. xii. Qui sectat otiū stultissimꝰ est. & Eccl. xiii. Stultꝰ cōpli. ma. duas.

TITVLVS. VI. DE GVLA.

¶ De gula & de specieb⁹ ei⁹ & de pœna & remedijs. CA. I.

Diffinitio gule

GVLA EST VNVM EX SEptē capitalib⁹ vitijs. De quo vitio ingt. Ambr. Gula a paradiso regnantem expulit. dis. xxxv. sexto die. Pōt aūt sic diffiniri. Gula est inordinatus appetitus cibi & potus. Dicit autem gula appetitus inordinatus ꝺm Tho. ii. q. cxlviii. ar. i. in eo ꝙ recedit ab ordine rōnis i quo cōsistit bonū virtutis moralis. & qa ex hoc aliquid dr̄ pcm̄ esse ꝙ virtuti cōtrariat. ideo gula est pcm̄. Sed sciendū ꝺm Tho. vbi. s. ꝙ duplex est appetitus. Vnus quidē naturalis qui ptinet ad vires potētiæ vegetabilis in qb⁹ nō potest esse virtus & vitiū eo ꝙ nō possūt subiri rōni. Vñ & vis appetitiua diuidit cōtra nutritiuā: digestiuā & expulsiuā: q̄ pertinēt ad vegetatiuā vt partes eius. Et ad talē appetitū. i. naturalē hmōi vegetatiuæ ptinet esuries & sitis vbi nō est peccatū. Vñ Greg. Sæpe sine culpa agit: qđ venit ex culpa vñ & sine culpa est: esurim⁹, comedim⁹, qđ tū ex culpa primi parētis est factū vt esuriamus. dist. v. ad eius. Alius est appetitꝰ sensitiuus in cuius cōcupiscētia vitiū gulæ cōsistit. Vñ & primꝰ motus gulę importat inordinationē in appetitu sensitiuo: quæ nō est sine peccato: qđ videtur esse cū quis appetit cibū vl potū nō propter sustentationē: sed propter delectationē. Vnde excedens in quātitate cibi vel potus nō propter concupiscentiā cibi & potus: sed per errorem æstimās eo indigere nō pertinet ad gulam: Et de hoc vitio loquit Pē. contra quosdā Pē. lxxvii. Adhuc escæ eorū erāt in ore ipsorum: & ira dei ascendit super eos. Vbi tria notantur.

¶ Primo materia ex qua gula ꝓperat. ibi. Adhuc escæ.

¶ Secḱo culpa in qua aia maculat. ibi. Erāt in ore ipsorum

¶ Tertio pœna a q̄ pſona cruciat. ibi. & ira dei ascē. super.

§. I. MATERIA HVIVS VITII

ē esca & potꝰ. Et de esca qđ est principale dicit Adhuc escę eorū & loquit de coturnicibus quas dedit dñs illi ꝓpḱo lu dęorū in deserto cōstituto appetēti alios cibos q̄ mānā qđ. dabat dñs eis quotidie de cœlo. Vbi sciēdum ꝙ esca in se quæcūq; nō est mala sed bōa: qa creatura dei. s. Tim. iiii Ois creatura bona & nihil reiciēdū qđ cū gr̄arū actione percipit. Et saluator Mat. xv. Non qđ intrat in os coinquinat hoiem. i. cibus & potus ꝺm suā substantiā & naturā nō maculant hoiem spūaliter: In quo redargutꝰ est error quorūdā. Iudæorū æstimantiū quosdā cibos: vt qui sunt lege veteri, phibiti ex sui natura malos & maculare aiam eoꝝ esu. Sed bea. Tho. iii. cōtra gentiles. q. cxxiij. hoc reprobat triplici rōne. s. aliquē cibū ꝺm se malū. Prīo sic qđ sit ꝺm rationē nō est pcm̄: sit aūt vnūquodq; ꝺm rationē q̄n ordinat ꝺm ꝙ cōgruit debito fini. Finis aūt debitus suptionis cibor̄ est cōseruatio corporis per nutrimentū q̄cūq; cibus ergo cib⁹ hoc facere pōt ergo absq; pcō pōt sumi nullius ꝺm se ergo cibi sumptio ꝺm se est pcm̄. Secḱo sic. Vti rebus ad qđ sunt ordinatæ nō est ꝺm se malū: sunt aūt plantæ pp aialia: aialiū vero quędā ꝓpter aialia: & oia ꝓpter hoiem. Vti ergo plantis vel aialiū carnibus ad esum vel ad quicquid aliud hoi sunt vtilia, non est ꝺm se pcm̄. Tertio sic. Defectus pcti ab aia deriuat ad corpus & non econuerso: peccatū em̄ dicimus ꝺm ꝙ deordinat voluntas. Cibi autē immediate ad corpus perrinēt. nō autē ad aiam. Nō ergo ciborū sumptio ꝺm se pōt esse peccatū nisi quatinus repugnat cibū sumere rectitudini volūtatis. Quod autē cibi sumptio repugnet rectitudini volūtatis contingit tripliciter. Vno modo ꝓpter repugnantiā ad propriū finem ciborū: sicut cū tripliciter aliquis ꝓpter delectationē quę est in cibis: vtit cibis cōtra ordinē vel rationē salutis corporis: vel ꝺm speciē: vt infirmꝰ fructus lūtati, herbas: & hmōi quę nocent. cōiter illi: vel ꝺm quantitatē: vt cū nimis comedit de aliquo: ita qđ grauat stomachum vel caput & hmōi. Secḱo modo ꝺm ꝙ repugnat cōditioni eius qui vtit cibis vl eorū cū gbus cōuersat. Exemplū pri

Universidad de Deusto
Biblioteca

mi pater vt cū quis comedit accurati⁹ q̄ sua ꝯditio vel facultas exigit: vt si rustic⁹ vtaf cibis gentiliū seu nobiliū. Exēplū secūdi vt cū qs vtif alijs cibis q̄ se habeāt mores eo⁹: cū qbus conuersaf. Tertio modo ſm q̄ cibi sunt aliq̄ lege ꝓhibiti propter aliquā causam specialē: puta in veteri lege aliqui cibi ꝓhibebant comedi ꝓpter significatiōnem ſpūalē: puta porcus: miluus: coruus: aquila: & hmōi, quę significāt vitia videlicet luxuriā porcus: raptū & auaritiā milu⁹: tarditatē & crastinationē coruus: deliciositatē aquila: quę vitia vult dñs q̄ nō incorporem⁹ nobis. In lege ecclesię ꝓhibef esus carniū sexta feria p totū annū & ieiunijs: & lacticinia in quadragesima. In aliqbus etiā religionib⁹ prohibēt regula vel cōstitutiones aliqbus cibis vti vt carnibus: nō qa male sed ad cōcupiscentiā refrenandā, vt dr̄de cōse. dist. v. carnē. Et qa illa cerimonialia legis veteris nūc cessant, seruari nō debēt: ideo illis vti possum⁹ cibis tunc ꝓhibitis: sed a significatis euuere debemus, i, a vitijs. Prohibitū etiā fuit gentilib⁹ ad fidem cōuersis per apl̄os vesci idolothitis propter speciē mali vitandā: ne, s. aliqui crederēt hoc illos facere in veneratiōnem idoli qđ ad idolatriam ptineret: al's de se pūm non esset. Itē prohibitum fuit sanguine suffocato vesci: quia Iudęi erant ex lege assueti abstinere a talibus quę adhuc seruabant. & ideo ne redderentur odiosi eis & graues in conuersatione vtendo cibis quī illis erant abominationi fuit ad tempus prohibitum pro fraterna concordia. Ad errorē igif pertinet quē Manichęi sequebantur estimare escam aliquam de se esse malā, vñ apl's. 1. Tim. iiij. In nouissimis temporibus recedēt quidā a fide attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dęmoniō⁹ prohibentiū nubere & a cibis abstinere, s. quibusdā tanq̄ de se malis. Esca igif nō est vitiū gule: ised materia circa quā exercetur ex cōcupiscentia ad ipsam.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

gula cō sistit in desiderio inordinato cibi vel potus

scilicet in quo cōsistit culpa hui⁹ vitij. Sciendū q̄ cōsistit in desiderio inordinato cibi vel pot⁹: dū, s. appetūf, ꝓpter delectationē corporis: nō, ꝓpter sustentationē ad quā sunt ordinati. Et hoc notaf cū dr̄ in Pſ. Erāt in ore ipsoꝝ. s. qui habuerūt desideriū comedendi carnes propter delectationē Aug. in li. ꝓsef. lussisti dñe vt ad alimēta sicut ad medicamēta accedamus. Sicut em̄ sumitur medicina nō ad delectationē: sed ꝓpter necessitatē. s. ad prę seruandū corpus a morte, & cū timore sumif ne lędat. Ita cibus debet sumi ad sustētandū corpus ne deficiat & cū timore ne offendat ex nimia cōplacētia. vñ Iob. ix. Anteq̄ comedā suspiro. s. timēs offendere. Qz̄uis aūt dum qs sanus existens & indigens cibo vel potu cū delectatione comedat & bibat plus & minus delectatus ſm q̄ habet gustū melius dispositū & ſm qualitatē cibi & potus: ipsa delectatio de se nō est mala cū sit naturalis: sed cū cōplacet sibi in cibi & potus vsu ꝓpter ipsam delectationē nō, ꝓpter sustentationē: ibi est pūm siue cū comedit vel bibit principaliť, ꝓpter delectationē ipsam: siue comedat, p̄ pter sustentationē: sed in ipso esu & potu iam cum tentaf comedere, ꝓpter ipsam delectationē. Vñ Aug. in lib. ꝓsef. de hoc se accusat dicens. Dū ad quietē satietatis ex indigētia molesta trāseo in ipso tranſitu insidiaf mihi laqueus cōcupiscentię. Et cū salus sit causa comedēdi & bibendi adiūgit se tāq̄ pedissequa iocūda

Gula quādo sit mortale.

gulositas: & plerūq̄ prę ire conaf vt ei⁹ fiat causa. Quāuis aūt gula sit vitiū capitale & a vulgarib⁹ dicaf mortale nō tñ semper est mortale: sed tūc est mortale ſm be. Tho. ſ. ij. q. cxlviij. arti. ij. qñ, ꝓpter delectationē gulę homo auertiť ab vltimo fine. q̄ fit cū inhęret tali delectationi vt fini, p ter quē deū contēnit paratus, s. facere contra ꝓcepta dei vel ecclię vt delectationes hmōi assequaf. & de hoc. s. cum est mortale intelligenda est auctoritas Greg. dicentis. xxx. moral'. Dū vitio gulę nō resistiť oñe qđ hoies fortiť egerūt perdiť: & dū vēter nō restrigit simul cūctę ỳtutes obrunf. vel etiā ſm Tho. pōt hoc intelligi q̄ gulę vitio⁹ tutes auferaf nō tam, ꝓpter se cę, ꝓpter vitia quę ex ea oriunf. Nā dicit idē Greg. in pasto. Dū vēter per ingluuiē extēdit virtutes aię per luxuriā destruunf. Sed si qs inordinate appetit vel quęrit delectationē cibi vel potus nō tñ, ꝓpter ꝫ sit parat⁹ facere cōtra dei mādata: tūc erit veniale qđ cōtingit ac idit cū in ea peccaf nisi sit aliqs habituat⁹ in crimin⁹. Et ſm hūc modū intelligendū est qđ ait Aug. in sermo. de purgatorio. Quoties aliqs in cibo & potu plus accipit q̄ necesse est. s, ex delectatiōe ad minuta pūa nouerit ptinere. dist. xxv. §. multi sunt. Quāuis aūt hoc vitiū cū est mortale non sit dire cte ꝑ ꝓcepta decalogi. est tñ indirecte contra seu p quādā reductionē ſm Tho. vbi. s. videlicet ꝑ ꝓceptū vnū de sc̄ificatiōe sabbati in quo itelligiť ꝓcipi ges i vltimo decēpre fine. Sed p gulā hō auertit se ab vltimo fine cōstituto eū i ceptus. tali delectatiōe. Nec enim oīa pūa mortalia directe ꝑ nūt ꝓceptis decalogi: sed sola illa q̄ iniustitiā cōtinēt: qa p̄ cepta decalogi sp̄ualiter ptinēt ad iustitiā & pres ei⁹. Ex hoc etiā gula ē ꝺ dilectionē dei q̄ facit deū sup oīa diligere vt summū & vltimū finē: sed gula facit magis diligere delectationes ciborū q̄ deū cui⁹ signū est qa facit cōtra ꝓcepta dei vt cōsequaf hmōi delectationes. Et cū ſm Tho. q. e. ar. iij. grauitas alicui⁹ pcti attēdaf primo & principaliť ſm materiā in qua peccaf ſm quā pcta circa res diuinas sunt maxima: sc̄o ex parte peccātis, i. deordinatiō is voluntatis tertio ex parte effect⁹ cōsequētis. i. mali qđ inde sequitur. Sed m primū gula nō habet maximā grauitatē: qa nō est circa diuina: sed circa ordinata ad sustētationē. Nec quātū ad sc̄m imo ſm illud magis alleuiaf q̄ aggrauaf vitium gulę tū ꝓpter necessitatē sumptiōis ciborū: tū, ꝓpter difficultatē discernēdi & moderādi id qđ cōuenit in talib⁹ vñ apparet de malitia voluntatis. Sed ſm tertiū p̄cipue attenditur grauitas eius vt dicaf multū graue qa multa mala oriūtur ex eo. Vnde sup illud. Qui percussit Egyptum cū primogenitis dicit glos. Egyptus q̄ interpretatur tenebr̄ę significat gulā q̄ obtenebrat animā & caput fumositatibus. Primogenita em̄ ei⁹ sunt luxuria: cōcupiscentia: superbia & hmōi quę generat gula. Quod aūt dicit. Adā propter gulam de paradiso expulsus: illud fuit magis propter radicem eius. i. supbiā q̄ propter ipsam gulam.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

s. de pœna qua puniť gula. nota hoc cum dicit, Etira dei ascēdit sup eos. s. gulosos Ira dei est punitio ei⁹ qua punit illos. s. ignē mittēdo de cœlo q̄ cōbussit illos & occidit Vñ dicť est locus ille sepulchra cōcupiscētię: qa ibi sepulti sunt mortui, ꝓpter cōcupiscētiā gulę. Punitur aūt tripliť

¶ Primo pœna corporali.
¶ Secundo pœna ſpirituali.
¶ Tertio pœna gehennali.

Gulos punitur corpaliter.

Quantū ad primū dr̄ Eccli. xxxvij. Propter crapulā multi perierūt. Multi em̄ mortunt, ꝓpter inordinatā sumptionē cibi & potus Vñ Chry. ſ. Excess⁹ ciborū consumit & cō putrescere facit corp⁹ humanū & macerat egritudine diuturna & tūc eū morte crudeliori cōsumit. de cō. di. v. nihil sic iocundum. Hinc & Hiero. Hipocrates docet in aphorismis. Opimis crassa & obesa corpora q̄ crescēdi mensurā impleuerint: nisi cito oblatione sanguinis minuanť in paralysim & pessima morborū genera erumpere. s. est necesse. Et galenus doctissimus Hippocratis interpres athletas quorū vita & ars sagina est dicit in exhortatiōe medicinę nec viuere posse diu nec sanos esse. de cōse. di. v. c. ne tales

Gula causat infirmitates.

Et de quodā podagroso narrat ipse idē ꝓ, pscriptus & de pauperať cū nō posset ita vocare gulositatib⁹ suis factus est sanus. Narrat de quodā abbate: q̄ cū iret ad balnea: qa ꝙsi pdiderat appetitū, ꝓpter nimiā epulationē: cap tus in via & ductus ad radicofanū fuit incarcerat⁹: & audita causa itineris fecit eū dñs castri manere i quadā camera vbi non erāt nisi fabę crudæ & aq̄ & sine cibo & potu p aliquot dies propter qđ ille cōsumptis supfluis humorib⁹ fame ductus comedit illas fabas & sanatus est. Eccl. xxxiij. In multis em̄ escis erit infirmitas. Sene. Voluptates nō tantū volu ptuosos excæcāt: sed & impotētes, reddunt: & cōtra & ꝓfusos & diuersis alijs infirmitatib⁹ affligūt. Inducit quoq; & pauptatē ſm illud Prouer. xxj. Qui diligit epulas i egestate erit: & q amat vinū & pinguia nō ditabiť. Vñ & prodigus filius cōsumpta substātia i gula & luxuria cœpit egere Luc. xv. Sedā punitio seu pœna q̄ incurriť, ꝓpter gulā est ſpūalis: qa videlicet amittūť p eā & destruunf oēs ỳtutes q̄ superāt oīa bona tpalia. In cui⁹ figurā legiť q̄ Nabuzardā princeps coquorū destruxit muros. Hier ſm. ad designā dū qa vēter cui multitudo coquorū deseruit ꝓpter vitiū. s. gulę ædificia virtutū ad solum redigit. vt ait Gratia. xliij. di. §. j. Quod fides ruinā patiaf pater ꝓ illo ꝓpho Hebreo. de quo legiť. j. Co. x. Sedit ppl's manducare & bibere & surrexerūt ludere. i. festiuare in veneratiōnē vituli aurei de

Gulosi puniuntur spūaliter.

clinātes ad idolatriā. Quem spem habere possunt de deo vel de beatitudine quorū de⁹ vēter est vt dicit apl's. Et gloria in cōfusione eorū q terrena sapiūt. ad Phil. iij. Hi sunt gulosi qui cultū & sollicitudinē quā debēt circa deū habere habēt, p vētre suo. Verus em̄ dei cultor cū surgit mane cogitat prio de deo se ei recōmēdās Sed gulosus cogitat qđ debeat in mane comedere q̄ magis deleater. De coquina templū facit: de mēsa altare. ibi ponit victimas carnes varias minist ri sunt serui, mēsæ oīones & lectiones sunt locutiones de cibis & vinis q̄ sint meliores hi dicūt. Comedam⁹ & bibam⁹: cras em̄ moriemur: & sic erimus quasi non fuerimus: nec em̄ aliā vitam sperāt: sed cū se reperiūt in igne inferni: tunc experiūtur aliā vitā. Charitatē proximi ignorāt. Sicut diues ille qui epulabaf quotidie splēdide & Lazaro mēdico & vlceroso quē quotidie videbat: nec micas quidē quę cadebant de mēsa ei dabat, ꝓpter qđ tandē mortuus sepultus fuit in inferno. Qui em̄ habuerit substantiā mūdi huius: & viderit fratrē suū egere & nō dederit quō charitas dei est in illo. j. Io. iij. q. d. non est vtiq̄. Prudentiā prosternit gula: qa vt ait Hiero. Pinguis venter: id est gulę deditus: crassum sensum generat. di. xliij. §. fi. Fumositates em̄ ciborū & potuū ascendunt ad caput & obtenebrāt intellectū vt male possit discernere verū sicut patet in Herode in cōuiuio posito q̄ nesciuit discernere se non obligat r ad, pmissa iniuste, sed imprudēter & crudeliter ad petitionem puellę iussit ampurari caput Ioannis baptistæ. Iustitia exilio relegaf: quis em̄ tam iniustus tā auarus (inquit Ambro.) ꝑ q̄ multorū alimenta non suū sū sed abūdantiā & delicias facit dis. xlvij. sicut hi. quod facit gulosus ita comedens preciosa q̄ multi pauperes possent ex illo sumptu viuere. Quot irrisiones: detractiones: prodītiones: homicidia siunt in cōuiuijs. Nōne Absalō fratrē suū proditorie in cōuiuio occidi fecit. vt habef. ij. Re. xiij. Fortitudo per gulā infirmatur. Vnde & qui certat in agone ab omnibus se abstinet. i. Cor. ix. s. grauamine ciborū & potuū vt sit fortis ad bellandū. Fortissimus em̄ ille Holofernes: cuius terrorē oēs formidabant: in cōuiuio nimis comedēdo & bibēdo ita debilis est effectus q̄ ab vna mulier. s. Iudith fuit decapitatus. Iudith. iij. Temperātiā aut sugar ex toto sicut vnū cōtrariū expellit aliud. Sed vēter mero æstuans facile despumat in libidines vt ait Hieron. In cuius figuram Noe ebrius factus nudauit femora. Gen. ix. Sed & septem dona spiritus sancti ex gula ruunt: quod figuratū fuit Iob. j. c. quando septē filijs Iob cōuiuātibus omnes. Figurant em̄ ſm Grego. septem dona spūs sancti se ptem filij Iob. Demum pœna gehēnali punitur gula. Attendite inquit saluator ne grauētur corda vestra crapula & ebrietate: & superueniat in vos repētina dies illa. s. iudici vos cōdēnans. Ponit apl's Roma. xiij. comessationes & ebrietates inter opera tenebrarum: qa ducūt ad tenebras æternas. Sicut ergo ira dei ascendit super eos. s. gulosos. s. incendium ignis: ita ignis æternus paratus est gulosis:

Absalō fratrem suū i cōuiuio occidi iussit.

Holofernes qui sugar ex toto sicut vnū cōtrariū expellit aliud.

filij Iob cōuiuātibus dispem puti sunt

§. IIII. DE SPECIEBVS GVLAE

quæ qnq̄ sunt vt ponit Greg. in lib. moral'. di. Quinq̄ modis nos gulę vitiū tentat: aliquādo nam̄q̄ indigentię tempora præueniť: aliq̄n ipa nō præuenit: sed cibos lautiores q̄rit: aliquādo quę sumenda fuit, pcurari accurati⁹ expetit aliq̄n autem & qualitas ciborū & tps congruit, sed i n ipsa quātitate sumēda, mēsurā refectionis excedit nōnunq̄ ab tectius est qđ desiderat: & tñ in ipso esu immēsi desiderij deterius peccat de cōse. dis. v. c. quinq̄. Sup hoc daf versus Propere laute nimis ardēter & studiose. Quō aūt isti modi vel circūstatię gulæ faciāt diuersas species. b. Tho. ij. q. cxlviij. ar. iiij. sic declarat. Gula importat inordinatā cō cupiscentiā edēdi. In esu aūt duo cōsideranť. s. ipse cibus qui comediť: & ei⁹ comestio. Pōt ergo inordinatio cōcupiscentiæ attendi. Vno mō quātū ad ipm cibū qui sumiť: & sic quantū ad substātiā vel speciē cibi quærit aliqs cibos lautos. i. preciosos. quātū ꝙ ad qualitatē quęrit cibos nimis accurate præparatos qđ est studiose: quātū ad quātitatem excedit in nimis comedendo. Alio modo inordinatio cōcupiscētię cōsideraf in ipsa sumptione cibi: & hoc vl quia præuenit debitū tps comedēdi: & sic est propere: vel qa nō seruat debitū modū in edendo: qđ est ardēter. Pro ptere a aūt corruptio circūstantiarū diuersarū facit diuersas species gulę

diuersę circūstātię gulę faciunt diuersas species.

Quinq̄ mala ex gula.

sas species gulę ꝓpter diuersa motiua ex quibus moralitū species diuersificētur. In eo enim qui quærit lautos cibos excitatur concupiscētia eius ex ipsa specie cibi. In eo autē qui præuenit tempus deordinatur cōcupiscētia, ꝓpter impatientiam morę & sic de alijs. De his potest induci illud Pſ. lxxvij. Manducauerunt & saturati sunt nimis & desideriū eorum attulit eis. Et loquiť Pſ. de illis gulosis qui erant in deserto in populo dei. Sed quantū sit detestabile vitiū gulę ostēdit Am. in sermone dicēs. Sexto die bestię creatę sunt. & cū bestijs orta est ptās edēdi & vsus escarum vbi cib⁹ cœpit ibi finis facť⁹ est mūdi: ibi cœpit sua; incrēta nescire: vbi cœperūt diuina opa circa eū feriari: q̄ iudicio declaratū est q̄ p cibos mūdus haberet imminui per quos desiit augeri. & j. Eous q̄ præuaricari nemo nouerat cum adhuc orta nō esset q̄ prima est prę uaricatio. Indictū est ieiuniū. i. abstinentię lex a dño deo: prę uaricatio legis a diabolo. Serpens gulæ suadet: dñs ieiunare decreuit: culpa p cibū: latebra post cibū: cognitio i firmitatis i cibo sit mitatis virtus in ieiunio, di. xxxv. sexto die. Vbi ostendit Amb. quinq̄ mala ex vitio gulæ. Primū q̄ facit hoiem vt a'al brutū: sic em̄ bestię comedūt cū trahit appetit⁹ eas ad cibū sine discretione vel aliqua cōsideratione: ita & gulosus nō respicit nec ad diē nec ad modū: nec ad necessitatem. sed ad appetitū: & hoc signatū fuit in eo q̄ i eadē die s. in principio creationis rerū qua creatæ sunt bestiæ postea creato hoie fuit data licētia comedēdi cū dñs dixit: de oi ligno paradisi comedite &c. Ge. ij. Tulli⁹. Si videris istos epulatores velut optimos boues sterrere & sudare intelligę eos: & Sen. quosdā vēri obedientes loco animaliū numeremus non hoim. Sed m malū qa impedit virtutis profectū. Vñ & Greg. dicit in lib. Moral'. q̄ q̄ nō vincit vitiū gulæ male poteſt alia vincere. i. quanto corpus impleť: tāto anima minoraf. Quod figuratū fuit in hoc q̄ data licētia comedēdi a deo non creauit postea alias nouas creaturas. Et sic dicit Ambro. mūdum finitū per cibū gulę: mundum gula est dū. s. minorē diminutū. i. hoiem in pfectu spūali. Tertiū inuium malorū est malorū initiū. nā oēs pœnalitates & miserię & mors quas patimur ſm corpus: & ignorantia & inclinationes ad vitia, pcesserūt ab illa inobedientia Adæ & vitio gulæ ſm illū ỳsum sapiētis. Mala. i. maxilla: mali. s. hois Adæ malo. i. pomo: mala cōtulit oia mūdo: corpalia & spūalia: vñ dicit hāc fuisse primā puaricationē: s. quantū ad exteriora vitia. Quartū malū est: qa obscurat intellectum & aufert deū. Iob. xxviij. Nō iuenitur sapientia in terra suauiter viuentiū. i. gulosorū. Tullius mēte rectā vti nō pūt cibo & potu repleti. In cui⁹ figurā post gulā cōmissam se abscondere runt primi parētes quasi amantes tenebras ne viderenť, a deo. Et hoc est qđ ait Amb. Larebra post cibū. Quintum malū est: qa induxit luxuriæ fluxum. Hie. v. Saturati eos & mœchati sūt. Hiero. Quō iuuēcula in seruore iuuētutis posita dapib⁹ & vino plena de castitate erit secura. q. d. male. Et in hui⁹ figurā cōmissovitio gulæ fecerūt sibi perizomata cooperiētia pudēda: qa senserunt stimulū carnis. Et hoc est qđ dicit Amb. Cognitio infirmitatis i cibo: & iō serpēs gulæ suadet & tētat de ea: vñ & christū tētauit in deserto dicens. Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant. Mat. iiij. qa nouit inde multa lucrari & frequenter illud suggerit ſm moralē sensum. vt lapides duros abstinentiæ & ieiunioꝝ cōmutet in panes relaxatiōis pniæ & recreatiōis corpis: & hoc si filius dei es si, p quia: filius dei es p fidē & gratiā. Deus vult filios suos lætari & nō cruciari: & regnū dei nō est esca & potus: sed iustitia & pax & gaudiū i spūsctō inqt aplus Ro. xiiij. Sed verū est qđ regnū dei nō acquiriť solū p abstinentiā ciborū: sed per iustitiā ad quā ptinet ieiunia i stituta nō frāgere: nec, ꝓpter delectatiōes comedere vl' aliqd pp cōcedentiū inordinatū facere: q. d. & diabol⁹ christo suggerebat: vt. s. faceret miracla illi⁹ cōuersiōis sine cāvrgētię: qa aliter sibi poterat de cibo, puidere. Sed gulosi māducauerūt & saturati sūt. Vbi notāt p'es spēs gulę.

¶ Primo māducauerūt aliqui in excessiua quātitate.
¶ Secundo manducauerunt aliqui cum laura qualitate.
¶ Tertio manducauerunt tertij de accurata studiositate.
¶ Quarto māducauerunt quarti ex nimia auiditate.
¶ Quinto māducauerūt qnti sub tpis inopportunitate.

§. V. PRIMA ERGO SPECIES

ulæ seu modus est nimis comedere vel etiam bibere. qđ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ẽm dr̃ de cũ totũ sciendũ est de potu: sed locutio in hmõi fit de esu: qa ibi magis offẽditur & frequẽtius q̃ in potu. Cũ aũt ita excedit in quãtitate vt incurrat ebrietas: illud est vnũ vitiũ speciale de quo dicet. ſ. Cũ vero bibiturvltra debitũ: sed citra ebrietatẽ ptinet ad hãc ſpeciẽ gulę. Ab hoc vitio deuitãti sunt multi ex illis ebrijs in deserto: de q̃bus dr̃ in versiculo allegato. Manducauerunt & saturati sunt nimis: comederunt ergo cotumices quas dñs fecit circa castra eorũ euolare: quas captas comederũt in nimia quãtitate: sed puniti sunt igne de cœlo gulosos illos cõburẽdo, vt habetur Numeri xj. Et perpetrari põt isfudvitiũ ita circa vilissimos cibos & potus sicut circa delicatos & ꝓciosos. Vñ dr̃ Ezech. xvj. hæc fuit iniqtas sororis tuæ Sodomæ saturnitas panis & aq̃. De quãtitate aũt cibi & potus non põt dari vna certa regula oibus ſm eandẽ mẽsurã: sed plus & minꝰ exigit ſm varietatẽ cõplexionũ & fatigationũ. Vnꝰ etiã & idẽ plꝰ idiget vno tpe q̃ alio ſm dispositionẽ sui corpis. Vñ pȝs in li. Ethi. narrat de quodã fortissimo viro dicto Milo q̃ cõedebat solus aliq̃ vnũ bouẽ nec erat grauatꝰ stomachꝰ eiꝰ. Et aliꝰ qa debilis etiã de paucis buccellis panis gruuabat propterea inquit christꝰ Mat. xj. Venit Ioãnes bap. nõ mãducãs neq; bibens. ſ. cõia cibaria & dicunt demonium habet. Venit filius hois manducãs & bibẽs. ſ. cõ modo & dicunt. Ecce homo vorax & porator vini: & iustificata est sapientia ab oibus filȝs suis Et hoc vltimũ verbũ tractãs Au. ait. Ostendit filios sapię intelligere nec in abstinẽdo: nec in mãducãdo esse frustriã: sed in equanimitate tolerãdi inopiã & tẽperãdi abũdãtiã & nõ se corrũpẽdi. dis. xlj. qd̃ dicit. & appellat filios sapiẽtię discipulos christi a qbꝰ dicit se sapiẽtiã iustificatã. i. iustã & sanctã in comedẽdo moderate. Tantũ ergo põt & debet quis comedre & bibere quantum credit se indigere ad sustentationẽ & executionẽ eorũ q̃ sibi incũbunt agẽda: ita vt non vsq; ad nauseã sumat: sed cũ aliquali adhuc appetitu finẽ faciat. Cum aũt ex delectatione cibi vel potus plus sumit q̃ sibi dicta ꝛsideratio tũc peccat Et de crapula carnisꝓriuȝ ex his q̃ habent dist. iiij. denicq. cũ glo. videt ibi esse mortale. dicit ẽm ibi Greg. Cũ oẽs laici seculares illa die plus solito & cæteris diebꝰ accuratius cibos carniũ apperãt: & nisi noua quadã auiditate vsq; ad mediã noctẽ se ingurgitent: nõ aliter se hmõi sanctitẽporis obseruationẽ susc̃ipere putant. ſ. quadragesimæ: quod vtiq; nõ rõni sed voluptati: imo cuidã mẽtis cęcitati aſcribendũ est. Vnde nec a tali cõsuetudine auerti põt: & ideo cũ venia suo ingenio relinquẽdi sunt: ne forte peiores existãt si a tali cõsuetudine ꝓhibeant. Hęc glo. ibi dicit cũvenia. ſ. ꝓalis punitionis nõ gehẽnalis. Nec tñ oẽs excedentes illo tpe in quãto vel quali condẽnãdi sunt de mortali sed q̃ faciũt nimiũ excessum auertẽtes se a deo. Beatus etiã Aug. dicit esse reprehendẽdas comessationes & ebrietates quæ fiunt in diebus solẽnibus, vt di. xliij. comessationes.

Saturitas nimia iduxit peccatum sodomiticum, devoracitate milõis.

§. VI. SECVNDA SPECIES EST

Delicatariaꝰ & vina.

comedere cibos nimis delicatos ꝓpter delectationẽ vt ea pones: phasianos: ꝑdices: carnes vitulinas: lamprędas: stiriones & hmõi: vina solẽnia vt maluaticũ: vernaticũ: grecũ: trebianũ: & hmõi. Huic deditus erat diues ille qui epulabat quotidiẽ splẽdide: de quo christꝰ dicit q̃ mortuꝰ est & sepultꝰ in inferno. Luc. xvj. In hãc etiã speciẽ gulę videt lapsi hi de q̃bus ait. Pȝ. Manducauerũt & saturati sunt nimis: nõ ẽm erãt cõtẽti cibo cõi & vtili & suaui mãnę de cœlo: sed appetierunt carnes & solẽnes, vñ & coturnices dñs dedit. Num. xj. Si tñ qs vtat cibarijs delicatis ꝓpter infirmitatẽ vel debilitatẽ hoc exigẽtem aut generis nobilitatẽ vt principes: aut ꝓpter tpis cõgruitatẽ: vt i nuptijs & cõuijs discretis: põt esse hoc absq; ꝓtõ. Vnde Aug. Fieri ẽm põt vt sine aliquo vitio cupiditatis vel voracitatis ꝓcio sissimo cibo sapiẽs vtatur: Insipiẽs aũt fœtidissima gulę flãma i vilissimũ inardescat. Et fanius maluerit quis more dñi pisce vesci q̃ lenticula more Esau nepotis Abraæ aut hordeo more iumẽtorũ. di. xlj. quisq;. & in ea. di. idẽ dicit. c. nõ cogãtur. Nõ cogantur diuites cibis pauperũ vesci: vtãtur cõsuetudine infirmitatis suę, sed doleãt se aliter abstinere nõ posse. Si ẽm cõsuetudinẽ suã mutãt: egrotãt: vtãtur supfluis & dẽt pauperibꝰ necessaria: vtãtur ꝓciosis & dẽt paupibꝰ vilia. Hæc ille. Vñ laudabile est a pueritia etiã filios nobiliũ assuescere cibis grossioribꝰ qd̃ fecit mẽb. Bernꝰ. erga filios suos nobiles & diuites. Sed & Licurgus Etnicus: sed rectissimꝰ ordinauit in legibꝰ suis adolescẽtul os rure nutriendos cibis vilibꝰ. Sume aũt reprehensibile est iuuẽculos ad tabernas accedere: pignoratas confectiones & alia gulosa comedere: maluatica & greca bibere: & in conuiuijs cũ alijs iuuenibus reperire. Cũ istis enim ꝓbacitatibꝰ inducũtur ad oẽm turpitudinẽ sodomiticã & hmõi. Nimis inardescit in eis concupiscentia carnalis sanguine in eis feruente absq; hoc q̃ ligna tanta ad augmerandã flamã apponãt. Cõuiuia aũt facere vbi cõiter laurę. preparãtur cũ ex amicitia vel alia cã honesta fiũt de se nõ sũt reprehẽsibilia. Nã & Iob ꝓmittebat filijs suis cõuiuia facere inuicẽ. Et Ioseph ꝓparauit fratribus suis cõuiuiũ: & Abraã ãgelis hospitibꝰ suis. Gen. xviij. & ꝓcipue cũ in cõuijs adsunt q̃ circũstantię quas ponit Grego. dicens. Sciendũ q̃ cõuiuia tunc ex charitate veraciter ꝑdeũt cum in eis absentiũ nullꝰ vita mordet: & nullꝰ exirrisiõe rẽ hendit. Nec inanes seculariũ negotioꝝ fabulę: sed ꝙba sacrę lectionis legũtur & audiũtur. Cũ nõ plus q̃ necesse est corpi deseruit. dis. xliij. cõuiuia. Et q̃a raro est q̃n in cõuijs multa vana & irrisoria ꝛmisceãtur: & vltra debitũ comedat & delectet: ideo refert Au. documẽtũ sibi ab Amb traditũ vt vitaret cõuiuia q̃bꝰ termin ꝰ tẽperãtię excedit.

Iob. j.

Conuiuia facere.

§. VII. TERTIA SPECIES GVLE

est ponere nimis de tpe & cura ad preparãdũ cibos vt magis delectent: puta vt sint variati: assati: lixi cũ aromatibꝰ cũ saporibꝰ & hmõi: q̃ vitio laborauerunt filij Heli sacerdotis. Nã cũ ppȝs accederet ad offerendũ sacrificia aialiũ ad altare ſm mãdatũ legis veniebat puer: qui. ſ. erat minister sacerdotis & dicebat offerẽti: da mihi carnes. i. partem aialis occisi vt coquã sacerdoti. Nõ ẽm accipiã cocta: sed crudã: qd̃ faciebat vt accuratiꝰ posset suo sacerdoti ꝓpare. Et offerens rñdebat. Incendat priꝰ ſm morẽ adeps & post ea accipies: & ille. ſ. minister, Nequaq; si nõ dabis accipiã eam vi. In ollis quoq; vbi coquebãtur carnes mittebat tridentẽ & trahebat crudũ de lebete: vt habet. i. Regũ. ij. vbi subdit q̃ grande erat pctũ eoꝝ: vnde in punitionẽ in bello ꝑa Philisteos occisi sunt. Et ꝓcipue in hoc solet delinquere diuites: & etiam ꝓlati eccl'ię. Vñ Alan de plãctupa turę ait. Hodie gulæ vitiũ profundiꝰ se porrigit in dños & ꝓlatos q̃ salmones lucios ceteroscq; pisces equipolenti generositate insignes varijs decoctionum cruciant martyrijs balneãtes officio sacri piperis: fonte baptizãr vt multifor mẽ saporis gratiã cõsequãt. Aliꝰ ministroꝝ cõtũdit: colat aliꝰ & cõsicit: substantiã verrit in accidẽs: naturã mutat in artẽ vt saturitas trãseat in esurię. Hęc ille. Sed magnã ꝛsciẽtiã sibi debẽt facere tales de tanto tpe qd̃ amittũt & faciũt ministros amittere ꝓ hmõi ꝓparatiõe & expẽsis supfluis quibꝰ deberẽt pauperibꝰ subuenire. Et forte etiã illi de q̃bus dr̃. Mãducauerũt & saturati sunt & c. in ꝑ vitiũ incidẽrũt. Nã ceperũt illas aues in copia & desiccauerũt vt posset ea possent sibi accuratiꝰ ꝓpare in esum. Sciendũ etiã q̃ sumere cibos imũde & sine ogruẽte ꝓpatiõe vbi cõmode ꝓ uideri põt vitiosũ est ptinẽs ad vitiũ negligẽtię vel insensibilitatis: vñ Hiero. Nec affectatę sordes: nec exquisitę delicię laudẽ pariũt: qd̃ iducit Gra. xlj. di. clericꝰ. §. sicut de cibis sic & de vestibꝰ: q̃ aũt aliq̃s ꝛtõs cibis cineres legimus ꝓiꝑ hassel vel imiscuisse: vt. b. Gerꝰ. ẽm Antisiodꝰ. & san. Frãdi. Vlri. hoc fuisse laudabile & ꝛtuosũ ex ope opãre: nõ ex ope opato. i. ex intentiõe operãtis: vt. ſ. subtrahẽtes se ab oi delectatione. ſ. corporali redderentur magis capaces & apti delectabilibꝰ spũalibꝰ & affectui ad diuina a deo ad hoc inspirati: sed illud opus in se nõ erat laudabile: vnde nec imitabile: nisi quis similiter a deo inspiratus esset.

§. VIII. QVARTA SPECIES GVlę

est nimis ardẽter seu nimia auiditate cibũ vl' porũ sumere: ad qd̃ ptinere videt comedere nimis rapaciter & festinãter. Et licet qdã habeãt a naturali conditione: vel assuefactione tñ & corpori nocet: qa nõ ita bene põt cibꝰ digeri quasi integer degluttꝰ & minꝰ bñ ędificat. Et cũ ꝓcedit ex inordinato appetitu delectationis gulę peccatũ est Hoc vitio Esau superatus ꝓpter vnã escã. lentis edulij vẽdidit primogenita sua. Nãvt narratur Gene. xxv. Cum reuerteretur Esau de agro fessus ad domũ inueniens q̃ ger manus eius Iacob coctum lentiũ ferculum comederet: ꝓtiuit ab eo

Cõedẽdi modus.

Propriam Esau vẽdidit primogenita.

Hoc vsus est christꝰ cũ tentarꝰ de gula in deserto dixit, scriptũ est. Nõ in solo pane viuit hõ: sed i oi ꝙbo q̃ꝑcedit catũ gude ore dei. ipe ẽm sermo hortat ad abstinẽtiã. Spũalis etiã læcibus inducit obliuionẽ & cõtemptũ cibi corporalis. Secundũ est elongatio ab his q̃ dant occasionẽ excedendi in cibo & potu: vt sunt delectabilitas: varietas: nimietas ciborũ: ꝓpter q̃d dr̃. Melius est ire ad domũ luctꝰ q̃ ad domũ cõuiuij. Eccles. vij. qa in quinio sunt occasiones gulæ & alioꝝ vitioꝝ. Tertiũ est ꝓsiderario ccenę ęternę ad quã inuitati sumꝰ: cuiꝰ esuries inducit saturitatẽ: qa bti q̃ esuriũt & sitiũt iustitiã &c. Inuitatꝰ enim ad solennẽ ccenã nõ curat de prãdio prędicti. Apoc. xix. Beati qui ad ccenam agni nuptiarum vocati sunt. Quartũ est moderata occupatio. Prouer. xxj. Desideria occidunt pigrum: nolluerunt quiescere opari manus eius: tota die concupiscit & desiderat. Patrẽ ẽm otiosus famẽ vl'em: oculi desiderãt videre vanitatẽ: aures rumores: ol factus odores: gula cibos: quam famẽ nõ habet occupatio. Quintũ est oratio. vñ Pȝ. De necessitatibꝰ meis eripe me dñe. Necessitatis est ẽm comedere & bibere: sed immiscet se gula: & iõ orat ne sub necessitate surrepat voluptas. In cuius figuram socrus Simonis q̃ tenebat magnis febribꝰ orantibꝰ apl'is christũ, ꝙ ea sanata est. Lu. iij. Socrus Simonis est sensualitas: magnæ sebres sunt spes gulæ. Quinq; ẽm sunt febres. ſ. ephimera q̃ durat vna die & est i spiritibꝰ: phlegmatica: terciana: quartana q̃ sunt in humoribꝰ. ſ. phlegmate: cholera q̃ ad tertianam: melãcholia q̃ ad quartanã: ethica q̃ est in ossibꝰ. Febris est excessiuꝰ calor. & gula inordinatus appetitus.

Febres quinq;.

¶ De omissione ieiunij q̃ frequẽter accidit ex gula. Cap. II.

DE OMISSIONE IEIVNII

Quę sit qnq; ex gula: qnq; ex ineuria. Ambr. in sermone. Vt sciamus nouellũ non esse ieiunũ primã legẽ ꝛstuit de ieiunio. ſ. cũ dixit. De ligno sciẽtię boni & mali ne comedatis. Gen. ij. Lex abstinẽtię a dño deo cepit: ꝓuaricatio legis a diabolo. dist. xxxv. sexto. & hoc in statu innocẽtię: sed post lapsum renouauit legẽ dicẽs. Iohel. ij. Cõuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio & fletu & plãctu. Est aũt ieiunũ triplex. Primum ex lege naturali. Sed ſm ex lege diuinali. Tertiũ ex lege positiua seu humanali. Diuersimode tñ. Nã ex lege naturali est ieiuniũ gñali mõ nõ determinato nec ad certũ diem neq; ad horã comedẽdi nec ad quãtitatẽ cibi. Dictat ẽm rõ naturaꝝ hoi vt carnẽ suã ita domet ieiunijs abstinẽtia esce & potꝰ vt spũi fit subiecta ꝓ ptinẽtiã & releuari aliq̃ possit in deũ: sed nõ dictat q̃ magis vna die certa q̃ alia: nec q̃ hora nona comedat nec q̃ a lacticinijs abstineat: & iõ ex hac lege difficulter põt sciri q̃n peccaꝝ omittẽdo. Ex iure diuinali ẽ ieiuniũ triplex: videlicet ex pnię institutione: ex voti proprij obligatiõe: & veteris legis traditione. impositio pœnitentię q̃ fit cõfitẽti a sacerdote de ieiunio sicut de alijs rebus pertinet ad satisfactionẽ partẽ sacramẽti pœnitẽtię ſm Pe. de Pal. Sacramẽta aũt sunt de iure diuino: ita q̃ ꝛstud obligat q̃ dimittere ipm mere ex negligẽtia est peccatũ mortale: sec̃ si ex impotẽtia vel infirmitate vel obliuione: vel etiã differẽdo ipm facere: cũ cõfessor non astrinxit eũ ita ad certũ diẽ quin posset altera supplere. Posset etiã per illũ confessorẽ vel aliũ in aliud cõmutari: sed nõ propria autoritate. Similiter cũ redditio voti fit de iure diuino siquis vouet ieiunare: nisi irritet vel cõmutetur ꝙ eũ qui põt ex negligẽtia omittẽdo vel ex vitio gulę est mortale: sec̃ si ex impotẽtia vel obliuione. Sed si ex deuotione ꝓponit: nõ tñ vouet ieiunare aliqua die vt sextis feriis: sebbatis: vel diebꝰ matialibꝰ: id est illis feriis quibꝰ illo anno festũ annũtiationis occurrit dimittendo nõ peccat saltẽ moraliter etiã ex mera negligẽtia. Non tñ ꝓpter illa debet dimittere ieiunia eccl'esię: sed potiꝰ ea seruare si vtiq; facere nequit. ieiunia supstitiosa dimittere debet: vt comedere vna die vnũ bolũ alia die duos & hmõi. In lege veteri ꝓceptum cerimoniale erat iudeis ieiunare certis diebus, ſm illud Zach. viij. Ieiunium quarti. ſ. mensis iunij: ieiunij quinti: ieiunij. ſeptimi: ieiunij decimi erit vobis in solẽnitates. Causam aũt ꝙre ieiunabãt certis diebus illoꝝ mẽsiũ ponit Hie. di. lxxvj. c. ieiuniũ Sed qa nũc cerimonialia ex toto cessant nullo mõ illa seruanda sunt Et si qs seruaret qa in lege mãdata: iudaizaret & mortal'r peccaret. Ex iure hũanali obligat ieiuniũ tripl'r: ex ordina

triplex ieiunũ

ieiuniũ est triplex ex iure.

Quinq; remedia contra gulã sunt gnq;. Primũ est lectio seu auditio sacrę scripturæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione regulari: ex statuto eccl'ię vniuersali: ex cõsuetudine gñali. In omni ẽm religione sunt aliqua ieiunia determinate instituta p regulã vel cõstitutiones q̃ p̃termittẽdo ex negligẽtia mera p̃ãm est: nõ tñ mortale: nisi p cõtemptũ omitterẽt vel si p regulã in p̃cepto essent: sicut dr̃ de minoribꝰ q̃ ex p̃cepto regulę suę habẽt ieiunare oĩbus sextis feriis: & a festo oĩm sanctoꝝ vsq; ad natiuitatẽ. Ex statuto eccl'ię vniuersali ieiunia quicũq; omitteret ex negligẽtia vel gula nõ ifirmitate vel obliuione cũ credit se hñ posse ieiunare mortale est & p qualiber die omissa vnũ. Secꝰ si sibi videt se nõ posse ieiunare: absq; lęsiõe p̃sonę cũ habeat cãm aliquã dubitãdi nõ sufficientẽ: sed posset ieiunare: & sic intelligẽdũ. b. Tho. ĩ. ĩ. q. cxlvij. ar. iij. & in. iiij. distĩ. xv. Pe. de Pal'. in iiij. circa hoc sic dicit. Ieiuniũ. f. eccl'ię cadit sub iure positiuo vñ ci⁹ trãsgressio sine causa ẽ mortale. Qñ ẽ fractio eius est cũ causa licet nõ sufficiẽtitũc est veniale: vt i his q legũt instituta i cõpletorio. Quãdo ẽ est sufficiẽs simplr: tũc nulla culpa est vt in necessitate. eẽ de obser. ieiu. c. j. Qui aũt nõ aduertẽtes de ieiunio comedũt in mane si quidẽ tenebanꝫ scire q̃ esset ieiuniũ: nõ tñ tenentur postea cõtinue ieiunare: cũ iam sint obligati ad aliã diẽ. f. remittẽdo omissam: & si nõ liceret sibi ea die plꝰ comedere nimis grauareꝫ: nec cũ toto hoc esset verũ ieiuniũ ꝓpter nimiã horæ anticipationẽ: sed si nõ tenebaꝫ sic re nõ reputaꝫ fractio ieiunij vñ acsi eẽt ieiun⁹ põt illa die ieiunare. f. comedẽdo hora debita p prãdio: qa ieiuniũ hoĩ idictũ nõ soluꝫ: nisi p actũ hũanũ q reqrit intẽtionẽ & deliberationẽ verã vel p̃sumptã. Hęc ille Quędam aũt ieiunia sunt ex cõsuetudine: etsi ex cõsuetudine generaliter vigilia Io. bap. oẽs fideles astringit: si ex cõsuetudine particulari alicuꝰ patrię illos astringit: acsi esset ex statuto eccl'iæ scripto, vt di. xj. in his. & c. catholica. Quæ aũt sint ieiunia ex statuto eccl'iæ vel cõsuetudine declaraf. in. §. se.

Dies ieiunij.

§. I. NOTA QVI SVNT DIES IEIVNII

ieiunãdi ex p̃cepto eccl'ię. Primo quidẽ tota quadragesima exceptis dñicis diebꝰ. vt de p̃se. dist. v. quadragesima. & de cõse. di. ĩ. c. nõ liceat. Item vigilia natiuitatis dñi. eẽ. c. j. Item vigilia pentẽ. vt notaf. lxxvj. dist. §. necessario. Itẽ vigilia assumptionis beatę Marię. eẽ. c. j. Itẽ natiuitatis suę dicitur a quibusdã institutũ in extrauagãti. Ego autem vidi quãdã extrauagãtẽ. Bonifacij vbi instituit festũ visitationis beatę Marię & cõsulit vigiliã ieiunare sicut ieiunatur vigilia assumptionis & natiuitatis Marię. Cũ ergo de vtroq; simul stat mẽtio: & clarũ sit de vigilia assumptiõis qd' est in p̃cepto: videt idẽ dicẽdũ esse de vigilia natiuitatis. Noli tamẽ præcipitare sẽtẽtiã: & precipue cũ Pe. de Pal'. dicat nõ esse in p̃cepto. Nec mirũ: qa nõdũ emanauerat dicta extrauagãs: sed qa illa nõ videt eẽ ꝓmulgata in ppo forte nõ astringit. Itẽ i vigiliis apl'oꝝ prer̃q; Philippi & Iacobi & Ioãnis euãgelistæ. De vigilia apl'oꝝ Bartholomei & Iacobi & Matthie dicit Pe. de Pal'. q̃ vbi cõsuetudo habet q̃ ieiunet ibi ligat: al's nõ: sed tuti⁹ dr̃ q̃ sint i præcepto sicut & aliorũ apl'oꝝ: & hoc cõiter tenef: & ẽ magis fm iura. Itẽ in vigilia Io. baptistæ ex eccl'iæ cõsuetudine vniuersali. Itẽ vigilia Laurẽtij ex generali consuetudine fm Innoc. Itẽ ieiunia quatuor tẽporũ quæ sunt quater in anno: & qñ sunt declaraf i ista versu. Vult crux Lucia. cinis & charismata diua. Vt ieiunef quarta sequens feria. Et est sensus q̃ prima quarta feria post festũ Crucis de mẽse Septẽbris: & iterũ prima quarta feria post festũ Itẽ Lucię: & iterũ prima quarta feria post primã dñicã q̃dragesimę: & iterꝫ prima quarta feria post festum spũssancti. Debet etiã ieiunare duobꝰ aliꝭ diebꝰ sequẽtibꝰ. f. sexta feria et sabbato. di. lxxvj. c. statuim⁹. Et i ipa dis. assignaf rõ de ieiunijs quatuor tẽporũ & de ieiunijs Hebrꝰ: sed plenꝰ a. b. Tho. ĩ. ĩ. q. cxlvij. Ieiuniũ aũt aduentus: rogationũ: sextæ feriæ p totũ annũ: sunt de ꝓcilio nõ in p̃cepto. De aductu dubitaf vtrũ sit in p̃cepto clericis & religiosis & a quibusdã hoc credit: ab aliꝭ tenef ꝛriũ & hoc cõmuniꝰ. f. q̃ nõ sit i p̃cepto. eẽ de obser. ieiu. cõsiliũ. nisi aliq religiosi vt minores q habẽt ex p̃cepto regulę suę ieiuniũ a festo oĩm sanctorũ vsq; ad natalẽ: & oẽs sextas ferias p totũ annum. Itẽ die dñico ieiunare nõ cõuenit: & si qs hoc faceret quasi agẽs cõtra cõsuetudinẽ ppli christiani: vel ẽt ex alia qua superstitione peccaret: & hoc mõ, plubet dis. xxx. si quis presbyter: al's non videtur esse peccatũ. di. lxxvj. vtinam.

§. II. DE IEIVNIIS CONSVETVDINARIIS

Ieiunia ꝓsueta i terra vſ patria.

dinariꝭ dicit Pe. de Pal'. in. iiij. di. xv. q̃ ad ieiunia cõsuetudinaria ipa consuetudo obligat etiã si scriptura nõ dicat. ar. di. xj. c. in his reb⁹. Si ergo cõsuetũ est in aliqua dioceſi q̃ ieiunef certo die: illi de dioceſi tenenf obseruare sicut & tenerent si eps id iceret. Vñ & de cõse. dist. v. ieiunia. dr̃. Ieiunia in ecclia ꝓstituta a sacerdotibꝰ sine necessitate rõnabili nõ soluanf. Cõsuetudo em̃ rõnabilis & p̃scripta obligat. dist. xñ. c. illa: Et b̃ quo ad indigenas. Alienigenę vo si veniũt animo cohabitãdi extũc ligant ieiunio ꝓsuetudinario sicut & scripto. Si ãt trãseãt solũ p terrã nõ ligant ꝓsuetudinibꝰ & statutis: & tñ tenenf nõ scãdalizare: vñ oculte comedere possunt fm morẽ terræ suę nõ publice: qa si esca scãdalizaret fratrẽ meũ & c. arg. dis. xñ. illa. Tñ videt q̃ ꝓsuetudo laicoꝝ nõ liget clericos: n ec ſeculariũ clericorum religiosos: qa distin ct̃i sunt modi abstinẽtię iter hos tres statꝰ & plures abstinẽtias hñt clerici q̃ laici & religiosi q̃ clerici seculares. Vñ nõ oportet q̃ ad ieiunia illoꝝ ligẽtur quoꝝ etiã cõsuetudinibꝰ a suis ieiunijs nõ absoluunt fm regulã iuris: quę nõ honoro nõ onero. Vñ illoꝝ cũ q bus viuit mores seruare debet: qa tñ q libet tenetur alterũ nõ scãdalizare: ideo vbi est cõsuetudo ieiunare: vt puta in festo ſcti Marci a laicis sequẽtibꝰ & clericis faciẽtibꝰ p̃cessionẽ siue litaniã maiorẽ: religiosi sicut nec ad p̃cessionẽ: sic nec ad ieiuniũ tenẽt: sed publice ꝓpter scãdalũ nõ dñt bis comedere. Itẽ vbi est ieiuniũ iure inductũ: ꝓsuetudo q̃ pualet iuri excusat: licet gñaliter dicaf q̃ ꝓsuetudo q̃ ẽ sanctos canones nõ excuset: qd' verũ est qñ p alios canones i sevel in simili nõ fulcif: sic aũt est de ista. arg. di. iij. statuimus. vbi agif de ieiunio quadragesime. Excusanf ergo a ieiunio & carniũ esu indigenę prouincię vel dioceses vbi non ieiunatur etiã a viris morigeratis: vt in vigiliis Iacobi Bartholomei & Matthie. Nõ aũt si ribaldi & mali: licet plures nũero q nec ieiunia seruãt: qa nõ est cõsuetudo sed corruptela. Itẽ excusanf alienigenæ q̃ uis in terra eorũ ieiunetur ex qua veniũt animo remanẽdi. Sed qui transitũ faciunt per terrã sicut nõ obligantur ad ieiunia illius terræ: sic non liberantur a ieiunijs & abstinẽtia terræ suæ.

§. III. DE LACTICINIIS VTRVM

Quibꝰ sit licitũ tpe quadragesimę comedere lacticinia.

possint comedi tẽpore ieiunioꝝ. Nota q̃ si quis i ieiunijs ab ecclesia institutis extra quadragesimã comedit lacticinia, in locis vbi cõsuetũ est nõ comedere peccatũ est: al's si ꝓsuetũ est talia comedi cõiter vel ꝓ maiori parte possunt comedi, lxxvj. di. c. vtinã. & Tho. ĩ. ij. q. cxlvij. Inn. simpliciter dicit q̃ lacticinia cõedere in ieiunijs eccl'ię extra quadragesimã est peccatũ: sed nõ solui ieiuniũ: primũ cõmunius tenetur. Sed ꝓ maiori declaratiõe hoꝝ Pe. de Pal'. in iiij. dist. xv. sic dicit. Comestio lacticiniorꝝ in quadragesima interdicta est. vt dis. iij. deniq;. Nõ aũt in aliꝭ ieiunijs nisi cõsuetudo hoc habeat quã vbiq; seruandã in ieiunijs dicũt Aug. Amb. & Hier. di. xj. illa. & dist. lxxvj. c. vtinã. Vnde cui iniũctum est ieiunare simpliciter nõ habet nisi a carnibꝰ abstinere ita q̃ ieiunare etiam cũ lacticinijs potest. Britones ꝓ o comedẽtes butyrũ in quadragesima videntur excusari: qa in illis in quibꝰ ecclesia dispẽsare põt sciẽdo & dissimulãdo dispensat: si tamen ita dissimulat q̃ nec punit excõmunicatione: nec, phibet verbo: qa multa ꝓ patiẽtiã tolerank q̃ si deducta essent iudicio nõ tolerarẽtur: sed si eccl'ia q̃ tenef ad correctionẽ fraternã: nõ puniret nec; corrigeret de facto participaret in crimine. Nã etsi simplicẽ fornicationẽ nõ puniat: p̃dicat tñ eã illicitã. Vñ cũ eccl'ia sileat nec eis, phibeat: nec p̃dicet eos male facere: al's etsi aliud priuilegiũ non habeãt excusanf. Hæc ille. Itẽ si sextis feriis sine eã infirmitatis comedit carnes mortale est. de cõse. di. iij. c. de esu carniũ. Item in sabbatis comedere carnes in locis vbi est cõsuetũ vniuersaliter cõ comedi morrale est de cõse. di. v. ga dies. Secꝰ si cõsuetudo patrię habet q̃ comedantur: vt in Francia: Cathalonia: & aliꝭ partibꝰ: ga tũc stabitur cõsuetudini. di. xñ. illa autem Excipitur tñ ab ista regula dies natiuitatis dñi quãdo est in sexta feria: quia tunc licite comeduntur carnes etiã ab omnibus nisi ex voto suo vel regulari obseruantia teneretur ad non comedendum, extra de obser. ieiu. c. consiliũ. & multo magis videtur idem dicendum quando natalis est in tali die sabbati.

§. iiij. I

§. IIII. IN QVA ETATE TENEATVR QS IEIVNARE

Nullus ex necessitate ꝓcepti tenef ad ieiuniũ nisi in xxj. anno.

siue ad ieiunia. Nota fm Tho. ĩ. ĩ. q. cxlvij q̃ nõ teneatur quis ex necessitate p̃cepti ad ieiuniũ ecclesię vsq; ad finẽ tertij septẽnij: id est. xxj. anni: qa vsq; ad illud tps est in statu augmẽti. Rationẽ ibi potes videre, dicitem sic. In pueris est euidẽs causa nõ ieiunãdi: tum propter debilitatẽ naturæ ex qua ꝓuenit q̃ indigẽt cibo & nõ multo insimul sumpto: tũ etiã quia indigẽt multo nutrimento ꝓpter necessitatẽ augmẽti quod fit de residuo alimenti: & ideo q̃diu sunt in statu augmẽti quod est in pluribus vsq; in finẽ tertij septẽnij nõ tenẽtur ad ecclesiastica ieiunia seruãda. Cõueniẽs tamẽ est vt etiã in hoc tẽpore se ad ieiunandũ exerceãt plus & minus fm modum suæ ętatis. Quãdoq; tamẽ tribulatione imminẽte in signũ pœnitẽtię arctioris etiã pueris ieiunia indicunf sicut legitur de Niniuitis Ione. c. iij. Sed Pe. de Pal'. in. iij. dicit q̃ circa tertium septẽniũ adolescẽtiũ: quia quidã sunt aliꝭ fortiores relinquek arbitrio cõfessoris & ꝓsilio medici si licet ieiunare vel non. Est tamẽ cõueniens q̃ etiã infra istud tẽpus se exerceãt ad ieiunãdũ pl⁹ & mi⁹ fm possibilitatẽ & ętatẽ. Nouiter quoq; & iuniores i religiõibꝰ iuxta discretionẽ p latoꝝ suoꝝ i hmõi se debẽt gerere. Vlri & Ioã. an. i nouel. sup. c. ꝓsiliũ. eẽ de obser. ieiu. ponit diuersas opiniones de ętate qua qs ob. ligaf & dicit aliquos dicere q̃ masculus in xiij. anno: fœmina i xij. Alij masculũ. i. xx. fœminã i. xvj. Alij aliter: & in nulla se firmat. Allegat aũt Hiero. arguẽtem eos qui in teneris annis positos onerant ieiunijs. Dicum. b. Tho. de ętate cõmunius tenetur.

§. V. DE REDEMPTIONE VEL DISPẼSATIONE IEIVNIORVM.

Seruitoꝝ ꝛesmen farum.

Nota q̃ dicit idem Ioã. an. i nouel. Ieiunia eccl'ię nõ posse redimi: nisi ex magna necessitate: sed ieiunia voluntaria posse aucte supioris ex causa vtilitatis maioris. Et declarat esse ieiunia voluntaria: ieiunia ex voto vel ex iniũctione pnię. Quidã faciũt hãc distinctionẽ circa materiã hãc & bñ. Ille qui est obligat⁹ ieiuuio ex voto vel ex gñali institutiõe eccl'ię: si nulla adest necessitas, vel vtilitas vrget: non potest redimere tale ieiuniũ. Si aũt adest necessitas aliq̃: tunc si est necessitas q̃ tollat oĩm possibilitatẽ ad ieiuniũ: talis absq; aliq̃ dispẽsatiõe vel redẽptione dimittere põt. Sed si sit talis necessitas quæ non tollat ex toto possibilitatẽ: sed ĩducat magnã difficultatẽ puta q̃ talis p ieiuniũ caderet in capitis debilitatẽ vel corporis: ita q̃ nõ posset nec in oꝛone nec in aliꝭ bonis se exercere. In hmõi aũt casu põt redimere ieiuniũ debitũ pecunia eleemosynali: aucte tñ superioris. Sil'r si adest aliqua publica vtilitas quã aliqs ieiunãdo iplere nõ posset: sicut est aliqua bona p̃dicatio & necessaria: & discursus q̃ pter eã: vel discursus aliꝰ ꝓpter necessitatẽ vel vtilitatẽ ecclesię: & hmõi cũ qbus nõ posset ieiunare: tunc etiã habet locũ dispẽsatio vel redẽptio in ieiunio: autoritate tñ superioris: & maxie diocesani. Rich. in. iij. dicit q̃ si necessitas immineat statim peregrinãdi: vel multũ laborãdi vel ꝓpter ꝓseruationẽ vitę corpalis: vl' ꝓpter aliq̃d necessariũ advitã spũalẽ cũ qb⁹ laboribꝰ nõ põt ieiunare: nõ obligatur talis ad ieiuniũ: qa nõ vr fuisse intẽtio eccl'ię statuẽtis ieiunia p hoc impedire alias magis pias & necessarias causas. Vnde videtur recurrẽdũ ad superioris dispẽsationẽ: ni si forte vbi nõ est cõsuetũ: ga ex hoc ipso p̃lati dissimulant videntur annuere. Dicit etiã q̃ peregrinatio ad loca sctã ex deuotione q̃ differri non posse videt iusta cã dimittẽdi ieiuniũ si cum labore itineris ieiunare nõ poterit.

Itinerãtes excusantur a ieiunio.

§. VI. SED DE EXCVSATIS A IEIVNIO. Nota q̃ excusanf a pctõ quędã ꝓsonę nõ obseruãtes p̃dicta ieiunia. Et primo itinerãtes aut multũ laborãtes gbꝰ imminet necessitas tũc pegrinãdi & magnas dietas faciẽdi: vel etiã multũ laborãdi si viuere volũt vl' suã familiã sustentare vel nõ incurrere notabile detrimẽtum suiꝰ statꝰ: & cũ labore vel itinere nõ possunt ieiuniũ obseruare excusanf: al's si possunt, vtriq; facere cõmode tenentur ieiunare. Et sil'r si possunt differre iter aut subtrahere vel diminuere laborẽ: ita vt possint ieiunare & ex b̃ nõ in currãt detrimẽtũ sui status: tenenf ad ieiuniũ. De b̃ habes ĩ. ĩ. q. cxlvij. Si aũt nõ est necessaria peregrinatio: tũc fm Pe. de Pal'. peccat aggrediẽdo pegrinationẽ indiscrete. f. tpe quo ieiunare debet: nec ꝓpter iter põt. Si tñ discrete aggressa est pegrinatio: nõ cõpatiẽs ieiuniũ nec pplexꝰ est licet srãgere: sicut ꝓpter culpã: q̃uis sit infirmꝰ durãte infirmitate non tenef. Secꝺo seruitores nobiliũ si ex cã præueniũt horã comedẽdi: vel etiã si p̃libãt modicũ aũ horam vel quasi, ꝓpter cõtinuationẽ tpis totũ possit cõputari vna mẽsa. Qui etiã prægustãt cibos dñoꝝ ad faciẽdã credẽtiã quo casu etiã liceret p̃gustare carnes si tali die dñs licite comedat: vel etiã si surgit de mẽsa vt portet encentũ alicui: vel etiã si seruiũt vel legũt in mẽsa religiosoꝝ: cũ licẽtia supioris. Guil'. Tertio cursores q̃rũ vsus necessarius est dñis vel ciuitatibꝰ si nõ põt cũ ieiunio iter agere: excusanf: sec⁹ cũ modicũ vadũm vel qescũt: nisi idigerẽt ex labore p̃cedẽte: vel ẽt in ꝓximo debẽtes magnũ iter facere: oportet q̃ reficiant. Guil'. Hi fm Pe. de Pal. videnf excusari: nõ solũ si sine tali officio nõ p̃nt viuere: qa tũc paupertas: excusaret: sed' ẽt si aliter possent viuere: sed nõ eque bñ qa aliud ẽ de illis q ad certũ diẽ se locãt: qa nõ dñs se locare: nisi, possint tũc ieiunare si habẽt al's vnde viuãt. Aliud est de alio qui locat se ad totũ annũ & ad totale seruitiũ: q si exciperet q̃ nũq; dieb⁹ ieiunij itineraret nõ inueniret qui eum reciperet. Quarto pauperes & mẽdicãtes qui nõ possunt tantũ habere ad vnã refectionem q̃ sufficiat eis excusantur: secus si haberẽt ad sufficientiam: nisi ex p̃cedẽti inedia nõ possent ferre ieiuniũ. Tho. ĩ. ĩ. q. cxlvij. Et videt etiã posse cõp̃hendi illos qui nõ habent eis p̃parantes necessaria ieiunio: & ipsi huic non possunt vacare. Quinto pregnãtes & lactantes si debilitas impedit eas vel si ex hoc timeẽ de periculo earũ: aut abortus vel defectus alimẽti pueri: excusantur a ieiunio immo deberẽt dimittere ieiuniũ Guil'. Sexto infirmi & debiles: sed pro qua infirmitate vel quãta debilitate excusentur arbitrio boni viri statur. Et si quidẽ fuerit manifesta cã necessitatis vel euidẽs queuis infirmitas nõ est necessariũ petere dispẽsationem fm Guil'. Et p̃sertim cõsuetudine sic se habẽte fm Tho. Si autẽ sit dubiũ vtrũ sit cã necessaria: petenda est ab eꝺo loci si cõmode haberi põt copiosa dispensatio: vel a proprio sacerdote: si tñ haberi nõ põt epũs: nõ tñ quęrat cęcũ, p cõsilio in hmõi. Itẽ de cõsilio rõnabili medici infirmꝰ solueus ieiuniũ vel comedẽs carnes dieb⁹ prohibitis nõ peccat: sed peccaret medicus si sine causa rõnabili vel saltem dubia talia mãdat vel ordinat infirmis. ar. xxiij. q. j. q. d cul patur. Septimo senes si sunt multũ debiles eo mo possunt excusari sicut dictum est de infirmis: rõne autem senectutis tm̃ nõ excusanf si sunt fortes ad sufferẽdũ ieiuniũ: nec est determinata ętas ab aliquo vsq; ad quos annos quis tenef ad ieiuniũ. Oĩauo de vxoribus dicit Inno. q̃ quis debeãt dimittere ieiunia q̃ habẽt ex voto, phibẽtibꝰ viris xxxiij. q. v, manifestũ. nõ tñ ieiunia eccl'ię. Sed forte, ꝓpter scandalũ vitandũ põt sacerdos dispẽsare cum tali. di. l. vt constitueret, idẽ Hosti. sed Pe. de Pal'. in. iiij. dicit q̃ hoc vi detur esse scandalũ Phariseoꝝ: & p cõsequẽs contenendũ si, nõ vultis vxorẽ ieiunare: nisi forte, ꝓbabiliter timeret infirmitas vel debilitas. De fructibus multis ieiunij & rõnibus ieiunij quadragesimalis habes in. iiij. parte. tit. iij.

Seneꝭ.

Vxores

§. VII. DE IEIVNIO INQVIT

Ieiuniũ assumit ꝓpter tria.

Pã. xxxiij. Humiliabã in ieiunio aiam meã. Ieiuniũ assumit ad tria fm Tho. ĩ. ĩ. q. cxlvij. artic. j. Primo ad carnis cõcupiscẽtię repressionẽ. Vñ apl's. ĩ. Cor. vj. ait. in ieiunijs in castitate exhibeam⁹ nosmetipsos: ꝓmittit ieiuniũ castitati: qa p ieiuniũ castitas conseruaf. vt em̃ Hier. dicit post Terẽ. in eunucho. Sine cęrere & baccho friget venus. i. per abstinẽtiã cibi & por⁹ friget luxuria: & fm hoc exponit iste versus. In ieiunio hũiliabã. i. mortificabã: aiam meã. i. sensualitatẽ a cõcupiscẽtijs. Secꝺo assumit ieiuniũ ad mentis eleuationẽ i diuina: qa hõ ieiun⁹ est magis liber a fumositatibꝰ cerebri: vñ magis apt⁹ ad intelligẽdũ. Vñ Augu. in ser. ieiuniũ mẽtẽ eleuat. & in signũ hui⁹ de Daniele legit q̃ post ieiuniũ triũ hebdomadarũ accepit eleuationẽ mẽtis a deo ad diuina mysteria ꝓtẽplãda. Daniel'. x. Et qa humiliatio est maxime necessaria ad eleuationẽ mẽtis ad diuina & ieiuniũ hũiliat corp⁹ & aiam: ideo bñ dr̃. Hũiliabã in ieiunio. Tertio ieiuniũ valet ad culparũ satisfactionẽ. Dũ. f. affligim⁹ corp⁹ recõ pẽsam⁹ deo de iniurijs quas fecimus nimis corp⁹ delectãdo ꝯ mãdata ei⁹: ꝓterea dicit dñs Iohel'. ij. Conuertimini ad me in toto corde vestro: in

Universidad de Deusto
Biblioteca

ieiunio: fleu & planctu. Et Aug. dicit q̄ ieiuniū facit cor cōtritū & humiliatū. Humiliabā ḡ in ieiunio fletu & planctu. s. tatisfaciēdo. Qui em̄ tatisfacit humiliat se ei cui tatisfacit cōtra quē superbierat iuriādo. Et qa ieiuniū ad prędicta tria ordinat: ideo illis tēporib⁹ fuerūt specialr ab ecclesia instituta ieiunia in quib⁹ oportet homes magis purgari a pctis & eleuari ad diuina per deuotionē: & magis liberos esse a voluptatib⁹ ad quas magis inclinant tpe veris supabūdātib⁹ humorib⁹. Hęc aūt sunt tpa pascę seu dñicę resurrectiōis in cui⁹ vigilia celebrat baptism⁹ per quē abluimur a peccatis: & in cui⁹ die generaliter sumi debet ab oibus sacrosctā cōio: & christus p resurrectionē ęternitatē inchoauit: & ideo prędicit ieiuniū quadragesimale p qđ anima purgata a pctis libera a concupiscētijs magis apta fit ad diuina eleuari: & hac ratione etiā sunt instituta ieiunia in vigilijs in prędictis festiuitatibus & solēnitatib⁹ vt magis possit ad spiritualia eleuari. Et in quatuor temporibus anni pro procuratione gratiæ, pro ordinādis i vtili tatem populi Christiani. Sed notandum q̄ tripliciter pōt cōmitti defectus circa ista ieiunia instituta per quem defectum homo nō humiliat animā suā in ieiunio: quia nō facit voluntatē dei sed suam: & ideo nō est deo gratū. Vnde cum quidā ieiunātes conquererētur quare deus non acceptabat eorū ieiuniū dicētes. Quare ieiunauim⁹ & nō aspexisti: humiliauim⁹ animas nostras & nescisti? Respōdit eis deus per Esa. lviij. Ecce in die ieiunij vestri inuenit voluntas vestra. q. d. nō vere vos humiliastis: nō fm voluntatē meam sed vestram ieiunastis: & ideo non exaudiui vos.

¶ Et primo ex mentali indispositione.

¶ Secūdo ex cibationis plurificatione.

¶ Tertio ex horę notabili anticipatione.

§. VIII. QVANTVM AD PRIMVM

vt ieiuniū corpale sit deo gratū oportet q̄ tollat indispositio mētis. Vñ dicit dñs Iohel. j. Sctificate ieiunium: facite mddo debito vt sit sanctū. i. mihi dedicatum. Et hoc.

¶ Excludendo vanum respectum.

¶ Exhibendo liberum affectum.

Ieiuniū corpale ñ debet fieri vana intē tione.

¶ Addendo pium effectum.

Primo quidē debet tolli de mēte oīs intētio vana q̄ pōt esse q̄ntuplex fm illū versum. Abstinet gger: egēs: cupid⁹ gula: simia: virtus. Ieiunat em̄ aliquis: qa sentit se grauatū cibo etsi comederet sibi noceret sicut pria die q̄dragesimę. Ali⁹ ieiunat: qa nō habet ad comedēdū si habet patriā aliqđ est. Ali⁹ ieiunat ppter auaritiā: qa nō vult tm̄ expēdere bis comedēdo: vel qa habet lucra prę manib⁹ in apothecā q̄ nō vult amittere: vñ vsq; sero manebit ieiun⁹. Ali⁹ ieiunat ppter gulā: qa forte itur⁹ ē ad aliqđ cōuiuiū: et ideo vt famelicus accedat & meli⁹ comedat illa die vel prędedēri ieiunat. Alius ieiunat propter hypocrisim vt similia quę effigiat act⁹ humanos: & tm̄ homo non est ita. s. hypocrita ieiunat vt teneat bon⁹ q tm̄ nō est bonus. Qui cūq; istor⁹ ieiunat: al's nō ieiunatur⁹ non seruat p̄ceptū ecclesię Cū ieiunaretis inquit dñs istis Zach. vij. nūqđ ieiuniū ieiunastis mihi? q. d. nō: sed vobis. Sed vos cū ieiunatis dicit christ⁹ Mat. vj. nolite fieri sicut hypocritę tristes: sed puro respectu & intētione ppter deū & ad obediendū ecclię ieiunate. Sed o oportet habere affectū liberū a pctō cōmisso & cōmittēdo. Nihil em̄ prodest ieiunare & alia religionis. i. christianitatis opa facere: nisi mēs ab iniquitate coerceat, inquit Pius papa. de. pœ. dist. iij. nihil ꝓdest. s. ad vitā ęternā. Qui em̄ facit ieiuniū quodcūq; in mortali nonvalet sibi ad meritū nec ad satisfactionē: valet tm̄ sibi ad satisfaciēdū p̄cepto ecclię fm̄ Alber. i. iij. vt nō peccet mortal⁹ seruando ieiuniū qđ incurreret si nō seruaret. Et ideo quātūcūq; peccat dimittere nō debet. Meli⁹ tm̄ & vtilius si p cōfessionē vel saltē p̄tritionē liberaret affectū suū a seruitute peccati. Mat. vj. Tu aūt cum ieiunas vnge caput tuū: et faciem tuam laua. i. cōscientiā. s. a pctis. Et Esa. lviij. dicit dñs. Hoc est ieiuniū qđ elegi: dissolue colligationes impietatis. i. malas societates cū quibus ligatus es in officijs vel contractibus vel maleficijs. Solue facisculos deprimentes te: id est obligationes restitutionum: & eos q cōfracti sunt liberos dimitte: scilicet q soluere non possunt nō in carcere teneas: & oē on⁹ disrumpe: scilicet pctā per contritionē. Tertio oportet adhibere pium effectū p orationem quo ad deum. Bona est em̄ oratio cū ieiunio dicit Tobias. xij. Magis em̄ debet tali tēpore insistere orationi. Et vt magis oratio sit deuota: egrediatur spōsus de cubili suo & sponsa de thalamo suo. dicit dñs Iohe. ij. scilicet ad orandū: abstinēdo se ab actu cōiugali: non tamē nisi de cōmuni cōsensu & cōtinētia vtriusq;. A dhortantur doctores nō precipiūt. vt. xxxiij. q. iij. quoties cūq;. Debet adhiberi pius affectus ad proximū dādo ei eleemosynam quod est ad bene esse: seu ad perfectionē non ad necessitatem ieiunij fm Alber. Vnde domin⁹ Esaię. lviij. Hoc est ieiunium quod elegi. Frange esurienti panem tuum & egenos &c. Debet adhiberi pius effectus quo ad seipsum: vt cum discretione sumat cibum vitando superfluitatem ciborum & necessitatem sumendo. Vnde Hieroñ. Sint tibi ieiunia pura quotidiana & moderata. Quotidie prandere quotidie esurire, de conse. distinc. v. sint tibi.

§. IX. SECVNDO VITIATVR IEIVNIVM

cū comedit plurib⁹ vicibus q̄; vna. Pro cui⁹ declaratione dicit bea. Tho. ij. q. cxlvij. arti. vj. q̄ ieiuniū est ab ecclia institutū ad cōcupiscentiā refrenādū: ita tm̄ q̄ natura nō soluat seu destruat: ad hoc autē sufficere videt vna comestio p quā hō & naturę satisfacit: & tm̄ concupiscētię aliqđ dętrahit diminuendo comestionū vices. Et ideo ecclesię moderatione statutū est vt semel in die a ieiunātib⁹ comedat. Si qs ḡ comedat pluries in die transgrit ieiuniū. Vñ nota de collatione q̄ fit de sero, dicit. b. Thoybi. ē. q̄ electuaria etsi aliquo modo nutriant: nō tamē assumunt ad nutriendū: sed ad iuuandū digestionē vnde nō soluūt ieiuniū: sicut nec aliarū medicinarū assumptio: nisi forte aliquis in fraudē electuaria in magna quātitate assumat per modū cibi. Pe. de Pal'. in. iij. dist. xv. sic dicit. Bina cōestio frāgit ieiuniū eoꝝ. s. q̄ cōiter solēt sumi in cibū: vbi etiā fructus: cerasa: pyra. & nuces cōputant: qa in loco refectionis assumūtur: vt in prādio & cœna: & herbę etiā: qa sancti patres herbis vescebant. Excipit cō causa medicinę sumūtur: tūc em̄ nō soluūt ieiuniū ecclię: sed naturæ. Electuaria & oia alia hmōi q̄ cōsueuerūt sicut spēs sumi post prandiū ad iuuandū digestionē: etiā si ex talibus cōfecta sint q̄ per se in cibū sumi cōsueuerūt: dūmodo sint alterata, sicut p decoctionē, vel cōfectionē quę nō in cibum: sed in cibi adiutoriū cōiter ab vtentibus assumūtur vt in dactilis nucibus cōfectis & pignolata similiter non soluūt ieiuniū. Hec ille. Qđ aūt dicit Pe. nō soluere ieiuniū fructus cū sumūtur cā medicinę videt intelligendū cū sumunt ne vinū sine aliquo sumptū diluat stomachum: & sic noceat. Vñ cū cōis vsus christianorū sit facere collationē de sero & aliqd parū sumere cū potu sine alia cōsideratiōe: q̄uis nō intendāt sumere p modū medicinę: ne. s. vinū noceat: sed innitant cōsuetudini: q̄ ea rōne videt introducta: pie est interptādū factū eoꝝ & excusandū: & hoc nisi sumeret in notabili quātitate: vel de plurib⁹ generib⁹ fructuū vel studiose ad nutriendū. Et qa panis est principalis cib⁹ ordinatus ad nutriendū: min⁹ cōgruū videt panē sumere. Sumēdo aūt bucellā panis frangit ieiuniū. Potus autem fm Tho. vbi. ē. qa magis assumitur ad alterationem corporis & ad digestionē ciborū q̄; ad nutrimētū: licet aliquo mō nutriat: ideo licet pluries ieiunātib⁹ bibere in sravnā diē: posset tm̄ ita immoderate sumere q̄ peccaret & pderet meritū ieiunij. Pe. de Pal'. idē dicit. s. q̄ pot⁹ nō soluit ieiuniū siue post prandiū sumat siue ante. Sumere autē sine magna cā malū est etsi nō frangat ieiuniū: nisi in fraudē hoc faceret ad subueniēdū. s. fami biberet. Alb. & Pe. Dicit em̄ Pe. de Pal'. in. iij. q̄ si qs nō ppter famē vel voluptatē: sed timore ne deficeret prę anxietate diei ieiunij sicus vel portā vel aliqd hmōi prębibaret aī horā comestionis quasi p modū medicinę nō frāgeret ieiuniū: hoc tm̄ nō prędicādum est. Rich. autē in. iij. di. xv. circa hoc sic dicit. Quāuis aliqui dicāt q̄ biberevinū vel ceruisiā in mane & cōedere electuaria de sero delectationis cā frāgat ieiunium: credo tm̄ cōtrariū: qa cuius illa aliquo modo nutriāt: i hoc tm̄ nō est principaliter vsus eoꝝ: al's etiā frāgeret ieiuniū bibere de serovinū vel ceruisiā in collatiōe: qa habet aliqd de nutrimēto. Si tm̄ hō in mane ceruisiā vel vinū biberet nō ad extinguēdū sitim sed famē: & in sero acciperet magnā electuariorū quātitatē ad subueniēdū fami talis faceret fraudem statuto: & p ꝓns frangeret ieiuniū, de regu. iur. certū. lib. vj. Credo tamē de bono & equo cauendū esse a potu vini vel

Debet hre libe rū affectum.

Potus in ieiunio

ni vel ceruisiæ & similib⁹ magis in mane q̄; i sero: qa potus sumptus post prandiū & siti subuenit & digestionē adiuuat inquantū per potū facili⁹ & cōuenienti⁹ defertur cibus ad singula mēbra: sumpt⁹ aūt ieiuno stomachovt plurimū nocet. Hęc ille. Item diebus ieiuniorū pro qualibet vice qua comeditvltra vnā vicē peccat mortaliter fm Io. Neapol'. in quodlib. qa reducit istud ꝑceptū ad negativa: sed Durā. dicit in. iij. hoc esse tm̄ vnū pctm̄ mortale: qa fractio vnius præcepti, vna die: sed tāto grauius quāto pluribus vicibus comedit illa die: & istud communius tenet: & hoc nisi nouo cōtēptu pluries comederet: qa tunc verū esset dictū Io. sed si quis excusatus a ieiunio vel ppter defectū ętatis: vel propter laborē vel aliā causam rōnabilē: potest tū vti cibis q̄dragesimalib⁹ & ex voluptate vel in curia vtit lacticinijs ouis vel carne mortaliter peccat: qa cōtra præceptū facit ecclesię quę ordinauit tali die vti quadragesimalibus cibis. vt dist. iij. c. deniq;.

Loānes. neapo. tenet q̄ qui quis pluries comedit ieiunio pluries peccat mortaliter.

§. X. TERTIO VITIATVR IEIVNIVM

ex horę nimia anticipatiōe. Circa qđ Pe. de Pal'. in iij. dist. xv. dicit sic. Ieiuniū frāgit notabili horę anticipatiōe sine cā. s. rōnabili. Dico aūt horā nonā cōgruā oī tpe etiā i q̄dragesima: nec oportet expectare tunc vesperā diei fm officiū: vt. s. anteq̄ celebret vespertinū officiū non cōedat. de cōse. di. j. solēt. Et tardi⁹ debet comedi in quadragesima q̄; in alijs ieiunijs: & sic in quadragesima post officiū vesperarū ante horam vespertinā licet edere. Ex quo cōstat q̄ nona trāsit sicut in alijs ieiunijs post officium nonę: licet ante horā nonā: dum tm̄ cōstet horā sextæ trāsisse: potest tm̄ in hoc dispēsare circa horā: vel ppter debilitatē vel ppter lectionē: vel ppter iter: vel ppter alias pias causas: vel propter hospites. Hęc ille. Sed beatus Tho. ij. q. cxlvij. ar. vij. assignās rationē quare hora nona est conuenies hora comedēdi p ieiunio sic dicit. Ieiuniū ordinatur ad deletionē culpæ & repressionē carnis: ita tm̄ q̄ per hoc natura nō multū grauetur. Est autē debita & cōis consuetudo hoibus comedendi circa horā sextā. Et rō est: qa iam videtur eē cōpleta digestio nocturno tpe naturali calore interi⁹ reuocato propter frigus noctis circūstans diffusio humoris p membra cooperante ad hoc calore diei vsq; ad summū solis ascēsum: tū etiā qa tunc præcipue natura corporis humani indiget iuuari contra exteriorē aeris calorē ne humores interius aduranf. Et ideo vt ieiunās aliquam afflictionē sentiat, p culpæ satisfactione cōueniēs hora ta xatur comedēdi ieiunātib⁹ circa nonā cōmuniter. Etiam ista hora ꝓgruit mysterio passionis christi q̄ passio cōpleta fuit hora nona quādo inclinato capite tradidit spiritū. Ieiunātes em̄ dū, suā carnē affligunt passioni christi cōformant: nō tamē requirit hora determinata fm subtilē examinationē: sed fm grossam æstimationē: sufficit em̄ q̄ sit circa hanc horā. Hęc ille. Tardare aūt post nonā quacūq; hora non vitiat ieiuniū: nisi fiat ex superstitione. Quod aūt in veteri testamēto ieiunare tv sq; ad vesperam. i. sero consuebat talis hora illi statui qui assimilat nō ri. Stat⁹ autē nouis testamēti assimilat diei: & ideo sufficit hora nona. Ad qđ facit qđ dr de cōse. di. j. solēt. videlicet q̄ i quadragesima nullatenus credēdi sunt ieiunare qui ante mandu cauerūt q̄; vespertinū celebretur officiū. Ex quo cap. videtur q̄ non sit bene factū eos qui tenētur ad officiū diuinū comedere in quadragesima pro ieiunio nō dictis vesperis sicut ętiā in alijs ieiunijs ecclesiæ, extra quadragesimā nō dicta nona: cum etiam sit circa hoc communis cōsuetudo que est optima legum interpres: & legem facit.

Hora cōgrua cōeden di ieiunātib⁹.

¶ De ebrietate. Capitulum. III.

EBRIETAS EST SPECIES

gulę. Diuidit em̄ gula i comessationes & ebrietates sicut gen⁹ in spēs fm Tho. ij. q. cl. arti. j. de qbus apl's Ro. xiij. Nō in comessationibus & ebrietatibus. Sed sciendum q̄ triplex est ebrietas.

¶ Prima est ex vino diuinali.

¶ Secūda ex vino criminali.

¶ Tertia ex vino materiali.

Prima est ex seruore diuini amoris cum quis ita eo repletus alienatus sit ab actionibus mūdi. Tale em̄ vinū dicitur amoris lętificat cor hois: & facit hominē audacē & securū in omnibus periculis & loquētē abūdanter, de diuinis quę carnales non intelligūt. Vnde turbę Iudęorū audientes apl'os quādo inebriati sunt spūsancto q̄ loquebantur magnalia dei variis linguis: dicebāt eos ebrios: sed Petrus post olus surgens ad prędicandū ostendit eos ebrios ex vino diuinalis amoris nō materiali fm ꝓpheta Iohel. Ad hāc ebriationē inuitatur fideles. Cant. v. vbi dicitur. Comedite amici: bibite & inebriamini charissimi. Hec vino amoris immēsi ad nos fuit christus inebriat⁹ cū crucē ascendit. Vnde dñs latius in sequētia. Ait re fecit sic amor ebrius: vt nec crucē pures opprobriū amoris gratia. In huius figurā Noe inebriatus vino vineę suę iacebat denudatus & irrisus a filio. Sic & christus ebrius amore salutis vineę populi sui in cruce denudat⁹ māsit irrisus a Iudęorū pplo: vt exponit Aug. de ciui. dei. Pō. xxxv. Inebriabunt ab vbertate dom⁹ tuæ. s. sctē dom⁹ ecclię triūphantis: vel etiā militātis. Secunda ebrietas est ex amore mundi & voluptatibus sæculi. Tale vinū facit hoīes dormire in iniq̄ lupta tatib⁹: cadere hinc inde diuersis peccatis: insensibiles esse in flagellis diuinis: & de tali vino dicit Prouer. xxiij. Nei tuearis vinū dū flauescit in vitro: blāde em̄ ingredit: sed nouissimo mordebit vt coluber: & quasi regulus venena diffundet. i. noli attēdere ad voluptatē dū i corpore fragili vt vitrū apparet pulchra & suauis. Nā cū qs respicit & i morat in hmōi cogitationib⁹ intrat i vēntrē mētis delecta biliter: sed postea cōscientia mordet & veneno pctī aīam replet. Exp gsicimini ebrij & nō a vino: ait ꝓpheta Iohe. j. s. nō vino materiali: sed criminali. & Thre. iij. Inebriauit me absynthio. s. mūd⁹. Absynthiū est amarū. Et vt dicit Boe. Fœlicitas hui⁹ mūdi multis amaritudinibus respersa est.

Ebrietas diuini amoris

Tertia ebrietas est ex vino materiali de q̄ apl's. Eph. v. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Sed sciēdum fm Tho. vbi. ē. arti. j. q̄ ebrietas dupl'r accipit. Vno mō, put signat ipm defectū hois q accidit ex vino multo potato ex quo fit vt nō sit cōpos rōnis. Et fm hoc nō oiat culpā: sed defectū pœnalē p̄sequētē ex culpa. Alio modo pōt oiare actū in quo quis incidit in istne defectū qui actus fit scienter fiat: ita. s. q̄ aduertat p talē potū posse amittere vsum rōnis vel ꝓbabiliter dubitet: & tm̄ trah⁹ delectatione, potus nimis bibit erit mortale qđ pleni⁹ declarabitur. j. i sequen. §. Et sicut alia vitia habēt diuersę cōtrarietatis q̄; vnū est recessus a virtutis medio per excessum: alid ꝑ defectū: sicut auaritia, prodigalitati: pusillanimitas cōtrariat plum ptiōi & hmōi, sic ebrietati opponit vitiū: sed innoiatū fm Tho. Si quis em̄ sciēter intantū, a vino abstineret vt natura multū grauaret non esset immunis ap'stō: vñ ap'l's. j. ad Tim. v. ait. Noli adhuc aquā bibere ppter stomachū tuū & frequentes infirmitates tuas. Idē videret si multū lymphareet: ita vt noceret: & ꝑcipue qui hoc ageret ꝑ monitavl' ꝓlia superiora: dicit em̄ pḃs in. iij. Ethi. q̄ insensibilitas q̄ opponit tēperātię: qa nō multū ꝓtingit: iō tā ipa q̄; oēs spēs ei⁹ q̄ opponunt diuersis spēbus tēperātię nōie carēt.

Ebrietas

§. I. DE EBRIETATE DICIT VR

xxxv. di. añ. oia. q̄ ebrietas fomes est & nutrix oīm vitiorum et pē. cvj. de pctōrib⁹ Iōns ait. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapiētia eoꝝ deuorata est. Vbi tria.

¶ Primū effectus inebriationem consequens: ibi. Turbati sunt & moti sunt.

¶ Secm̄ actus immoderationē cōrinens: ibi. Sicut ebrius.

¶ Tertium defectus rationem absorbens: ibi. Et omnis sapientia eorum deuorata est.

§. II. A SECVNDO INCHOAN

do. q⁹ cōtinēs immoderātiā asscribit & exprimit in ebrio ibi sicut ebrius. Ebri⁹ em̄ dr quasi extra briā. i. regulā. s. rō. Ebrienis & debitę moderationis. Dicit em̄ bea. Tho. ij. q. cl. q̄ ratiscul culpa ebrietatis cōsistit i immoderato vsu & cōcupiscētia pa in q̄ vini: qđ ꝓtingit triplicer. Vno mō q̄ nesciat potū immo cōsistit deratū esse & inebriare potentē: & sic ebrietas pōt esse sine pctō: & sic credit Noe fuisse inebriatū. Gen. ix. vñ Ambr. Primus Noe vineā plantauit: dedit naturā: sed ignorauit potētiā. di. xxxv. sexto die. Nā in prima ętate nō vrebant homines vino nec carnib⁹. di. ea. ab exordio. Secūdo mō sic q̄ percipiat quis potū immoderatū esse: non tamē ꝑfitmat eū tantū q̄ inebriare possit: & sic ebrietas pōt eē cum pctō veniali. Quod aūt dicit Aug. ebrietatē eē pctm̄ mortale si sit assidua i libro de purgatorio. & di. xxv. §. als. nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic est intelligendū ſm Tho. quasi ipsa frequentatio faciat mortale: sed quia nō potest esse q̄ homo assidue inebriet quin sciens & volēs ebrietatem incurrat: dū multo magis experitur vini fortitudinē & suā habilitatē. Tertio modo q̄ aliquis bene aduertat potū esse immoderatū & ebriare valentē: & tamen magis vult ebrietatē incurrere q̄ a potu abstinere: & talis ꝓprie dicit ebrius: qa mortalia recipiūt speciē non ab aliis quę, per accidēs euenīūt & ꝓter intentionē: sed ab eo qd̄ est per se intētū: & sic ebrietas est pctm̄ mortale: qa ſm hoc volēs & sciēs priuat se vsu rōnis quę ſm virtutē operatur & peccata declinat: & sic peccat mortaliter periculo peccati mortalis se exponēs. Vnde Amb. in lib. de patriarchis. Cauēdū dicimus ebrietatē per quā pctā cauere non possum⁹. Nam quę sobrij cauemus: per ebrietatem ignorātes cōmittimus: nesciunt quid loquūtur qui vino nimio indulgētiant sepulti. xv. q. i. sane. Qd̄ etiā sit mortale ebrietas ꝓbat ꝓ illud qd̄ habet dis. xxxv. eps. vbi dicitur, q̄ clericus ebrietati deseruiēs aut desinat aut cōione priuet: silr & laic⁹: sed talis pœna nō ꝑponit nisi ꝓ mortali. Ité q̄uis sit licitū infirmo vel debili vti multo cibo vel potu vltra cōsuetū ad ꝓuocādū vomitū ſm ꝓsiliū medicinę: qui tamē nō reputādus superfluus: nō requiritur q̄ sit potius inebriās ad ꝓuocādū vomitū: quia etiā potꝰ aquę tepidę vomitū ꝓuocat. Vnde non excusaretur per hoc quis ab ebrietate ſm Tho. q̄uis faceret causa medicinę: & per cōsequēs peccaret mortaliter sumens: nisi crederet ex illo potu nō posse inebriari. Et similiter medicꝰ vel alius qui hoc sibi sciēter cōsuleret vel ꝓpinaret hoc ēsti mās. Ité si quis daret alicui ad bibendū multū ad inebriādū eū: vel ēstimās q̄ ex nimio potu quē qs sumit inebrietur & q̄ si auisaret nō faceret: vel apte impedire posset: sed ex leuitate vt inde solatiū sumat ꝓmittit inebriari: vel ēt ponit studiose sal in vinovel aliud inebriare valēs occulte peccat mortaliter, extra de iniur. & dam. da. si culpa. Tabernam etiā si perpendūt aliquos ex nimio vino sumpto inebriari quod experti sunt pluries: vt in ebriosis & nō curant propter auaritiam grauiter peccant.

Ebrietas est mortale peccatum.

§. III. QVANTVM AD PRIMVM

scilicet effectꝰ sequēs inebriationē est multiplex. Vñ dr̄ in Pś. notato ibi. Turbati sunt & moti sunt. Sequit em̄ turbatio & tumultuatio: & iniurię & detractiones: cōtumelię manifestatio secretorū: libidinis executio et alia. Vñ Prouer. xx. Luxuriosa res est vinū. i. causans luxuriā: & tumultuosa ebrietas. i. generans tumultum. Hiero. Venter mero ēstuans de facili despumat in libidinem. Et Chryso. dicit q̄ nil ē ita dęmoni amicū sicut ebrietas & lasciuia quę est mē oim vitior⁹. Amb. quoq; in sermone ponit, mala q̄ quunq; ex ebrietate dicēs. Vinū itaq; nec pepcit suo autori s. Noe: sed ebrietas illi⁹ nobis suadet sobrietatē: & paulo post. Manebat ānq̄ vinū inueniret i oīb⁹ incōcussa libertas: nemo sciebat a cōsorte naturę suę obsequia seruituris exigere: nō esset hodie seruitus si ebrietas nō fuisset. Obrepserat qdē iā fraternę ꝑlatiōis inuidia: manebat adhuc paternæ pietatis reuerentia. Læsa est pietas dum ridetur ebrietas. Non illis itaq; solis nocens vina quos tentat: sed & illis amplius quorum oculis temulēta ebriorū membra nudātur. Et ꝯ. legimus q̄ patrem Loth inebriauerūt filiæ in monte. Fuit itaq; ebrietas origo incestus pessimæ generatricis partus deterior. Hęc ille. distin. xxxv. sexto die. Multæ quoq; rixę & discordiæ et homicidia sequuntur ex ebrietate vt experientia docet.

§. IIII. VLTIMO NOTATVR DE

sectus tollens, vſum rōnis: quia oīs sapiētia eor⁹ deuorata est. vnde Prouer. xx. dr̄. Qui miscet his. s. vino & ebrietati non erit sapiēs. & Oseę. iiij. dr̄ Fornicatio & ebrietas auserunt cor: & quia peccatū cōmittitur p̄ vſum liberi arbitrij q̄ est facultas rōnis & voluntatis: ex quo in ebrio rō sopita esse videt q̄ ea mala quæ facit ebrius: vt homicidia: cōtumeliæ & hmōi: pō imputari sibi debeāt ad culpā. In cōtrariū esse videt qd̄ pbs ait in. iij. Ethi. s. q̄ ebriosus meretur duplices maledictiones. Ad hoc dicit bea. Tho. vbi. ō. arti. iiij. q̄ in ebrietate sunt duo attendēda. s. defectꝰ consequēs: & actus precedēs. Ex parte quidē defectus cōsequentis in quo ligat vſus rōnis: ebrietas habet excusare peccatū inquantū causat voluntariū per ignorantiam. Sed ex parte actꝰ precedētis vr̄ esse distinguēdū: videlicet ga si ex actu illo precedēte subsecuta ē postea ebrietas sine peccato: qa tūc pctm̄ sequēs totaliter excusat a culpa. Si autem actus precedēs fuit culpabilis: sic non totaliter quis excusat a pctō. s. sequēti: qa. s. reddit volūtarium ex voluntate precedētis actus: inquātū. s. aliquis dans operā rei illicitæ incidit in sequēs peccatū. Diminuit tamē peccatū sequens sicut & diminuit ratio volūtarij. Vnde Aug. cōtra Faustū ait. Inebriauerūt Loth filiæ eius & se nescienti miscuerūt. Quapropter culpādus est quidē: nō tantū quantū ille incestus: sed quantū ebrietas illa meruerit xv. q. i. inebriauerunt. vbi dicit gl. q̄ natura non patitur q̄ aliquis nesciēs coeat. sed dicit Loth fuisse nesciēs: quia nesciuit eas fuisse filias suas: sed ēstimauit vxorem capite alienato. Dicit tū idē Tho. q̄ forte ebrietas Loth fuit sine pctō: & tūc etiā cō mixtio cū filiab⁹ fuisset sine pctō: ipsæ tū filiæ Loth nō excusant a pctō: q̄uis fecerint imaginantes q̄ totus mūdus defecisset sicut Sodoma: vt vel sic humanū gen⁹ seruaret: quia nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona: nec vnq̄ fuit dispensatū inter patrē & filiā. Qd̄ aūt dicit pbs ebrium mereri duplicē maledictionē: hoc dicit propter duplex pctm̄. s. ebrietatis & culpæ sequētis ex ebrietate: non ex eo q̄ pctm̄ aggraueť ex ebrietate cōmissum magis q̄: si ex certa scientia: vel loquif ſm legē cuiusdā Pictaci: q̄ vt dr̄, ꝯ. Polit. statuit q̄ ebrij si peccarēt pl⁹ punirent q̄ sobrij: & hoc ga plures iniuriant. Et in hoc vt dicit Arist. videt respexisse ad cōem vtilitatē: vt. s. cohiberent iniurię: magis q̄ adveniā q̄ debet haberi de ebrijs ꝓ eo q̄ nō sunt compotes sui. Ad qd̄ facit qd̄ ait Amb. i li. de patriarchis. Si q̄ ꝓ vinū ebrij deliquerint apud sapiētes iudices: venia q̄dē facta dōnatur: sed leuitatis dānant autores. xv. q. i. sane. vbi gl. i. minori pœna q̄: si ex certa scientia fecissent: dānant. i. redarguuntur etiā eos qui nimis fuerūt faciles ad inebriādum.

Ebrius meretꝰ duplicē pœnā.

¶ De filiabus gulæ quæ sunt quinq̄. Ca. IIII.

EST AVTEM GVLA VItiū capitale q̄nq̄ filias generans ſm Grego. in xxxi. Moral. scilicet.

¶ Hebetudinem.
¶ Ineptam lętitiam.
¶ Multiloquium.
¶ Scurrilitatem.
¶ Immunditiam.

Quare aūt dicat vitiū capitale. b. Tho. ꝯ. ij. q. clxv iij. arti. v. rōnē assignat dicēs. Vinū capitale dicitur illud ex quo multa oriuntur ſm rationē causę finalis: inquātū scilicet habet finem multū appetibilē: vnde ex eius appetitu homines prouocantur multipliciter ad peccandum. Ex hoc autē redditur aliquis finis multū appetibilis q̄ habet aliquā de cōditionib⁹ scelicitatis quæ est vltro appetibilis: pertinet aūt ad rōnē fœlicitatis delectatio: vt patet i. i. &. iij. Ethi. & ideo vinū gulæ quæ est circa delectationes tactus seu gustus quę sunt ꝑcipue inter alias ponitur vitiū capitale. Quāuis aūt ipse cibus circa quē est gula nō habeat rationē finis: qa non queriť ꝓpter se sed ꝓpter aliud. s. ꝓpter corporis nutritionē: tū qa ille finis q̄ est conseruatio vitæ est maxime appetibilis q̄ sine cibo ꝓseruari nō pōt. Inde est etiā q̄ ipe cibus est maxime appetibilis & ad hoc fere totus labor vitę humanę ordinatur. ſm illud Eccles vj. Omnis labor hois in ore eius: & tū gula magis est circa delectatiōes cibi q̄: circa cibos: delectatio aūt ſm se est appetibilis. Quod aūt quinq̄ filiæ eius assignent beatus Tho. vbi. ō. art. vi. assignat rōnē dicens. Gula, ꝓprie consistit circa immoderatā delectationē quæ est in cibis & potibus: & ideo illa vitia inter filias gulæ cōputant q̄ ex immoderata delectatione cibi & potus cōsequūtur: quę quidem possunt accipi ex parte animę: vel ex parte corporis. Ex parte aūt aię quadrupliciter. Primo quantū ad rōnem cuius acies hebetat ex immoderata cibi & potus sumptione & quantū ad hoc ponit hebetudo sensus circa intelligētiā. Secꝺo quantū ad appetitum q̄ multipl⁹ deordinat per immoderationē cibi & pot⁹ quasi sopito gubernaculo rationis: & sic ponit inepta lętitia. Tertio quātū ad inordinatū verbū: & sic ponit multiloquiū. Quarto quantū ad inordinatū actū seu gestū: & sic ponit scurrilitas quę, etiā posset referri ad verba turpia. Ex parte aūt corporis ponitur immūditia: quę pōt attēdi siue ſm inordinatā emissionem quarūcūq̄

Gula ē vitiū capitale.

In ebrietate sūt duo.

nem quarūcūq̄ superfluitatū: vt ꝑ vomitū & hmōi: siue specialiter ꝓ inordinata emissione seminis: vt ꝑ pollutionē ꝺ vigilię vel somnis. Et de his plenius dicendum.

§. I. DE HIS FILIABVS GVLE

pō exponi illud Pś. v. Sepulcrū patēs est guttur eor⁹: scilicet gulosum: linguis suis dolose agebant iudica illos deꝰ. Vbi tria possunt notari.

¶ Primo q̄ est in sui progenie totius hoīs infectiua: ibi. Sepulcrum patens est guttur eorum &c.

¶ Secundo ꝺ in sui congerie deceptionis est contentiua: ibi. linguis suis dolose agebant.

¶ Tertio q̄ est in sui fine punitionis susceptiua: ibi. iudica illos deus.

Quantū ad primū dicit, Sepulcrum patens est guttur eorum, Sepulcrū recipit cadauera quę putrescūt: vnde cum aperiūtur quādo recenter sunt ibi posita exhalat fœtor ifi ciens seu corrūpens oēm aerem circūstantē & hoīes astantes. Sic gulæ vitiū vt sepulcrū apertū inficit totū hoīem ꝑ filias quæ generant ex ea. Secꝺo vltra filias q̄ generantur ex ea. s. gula: q̄dā etiā alia vitia addunt: vt detractio: derisio: proditio: adulatio: & hmōi: vñ subdit. linguis suis dolose agebant. Nam in conuiuiꝭ incipiunt homines dediti gulæ loqui de aliquo bñ & postea vertūt se ad male loquendū de eo. Ecce dolus. Vnde Aug. tenebat econtrario mēsam suā scriptos hos versus. Quisquis amat dictis absentū rodere vitā. Hanc mēsam indignā nouerit esse sibi. Post cōuiuia etiā tractant, ꝑditiones: vt patet in cōuiuio Absalon: vbi interfectꝰ est Amon ꝑditorie in conuiuio Adoniæ. Ibi fiūt adulationes vbi est dolus. Quātū ad tertiū: quia ista mala sunt: & nullū malū impunitū: ideo sub dit: iudica illos deus: id est iudicabis puniendo. vnde Iaco. v. Epulati estis sup terrā & in luxuꝭ enutristis corda vestra. Ecce ignis deuorabit carnes vestras.

Ad primū reuertendo Nota q̄

¶ Primo per hebetudinem inficitur intellectus.
¶ Secꝺo per ineptam lętitiā dissoluit affectus.
¶ Tertio p multiloquiū destruitur affatus.
¶ Quarto per scurrilitatē incōponit gestus.
¶ Quinto p immūditiā corrumpitur corpus.

Hebetudo.

§. II. PRIMA FILIA GVLE HEBE

tudo ponitur. Pro cui⁹ declaratione dicit bea. Tho. ꝯ. ij. q. xv. q̄ hebes opponit acuto. Acutū aūt dicit aliquid ex eo q̄ est penetratiuū: & econtrario hebes dicit quasi obtusus penetrare non valēs. Sicut ergo in corporalib⁹ dicitur aliquis acuti sensus qui pōt percipere ex remotis aliqd̄ sensibile: vt videdo: audiendo: & hmōi. Et econtrario dr̄ sensus hebetari qui nō pōt ꝑcipere nisi ex ꝓpinquo magna sensibilia & nō parua. Ita dr̄ acuti sensus circa intelligētiā q̄ statim ad apprehensionē, ꝓprietatis rei vel effectꝰ naturā rei cōprehēdit: inquātū videlicet vsq; ad minimas ꝺditiones rei cōsiderandas ꝓtingit. Ille econtrario dicit hebes circa intelligentiā qui ad cognoscendā veritatē rei ꝓtingere non pōt nisi ꝑ multa media ei exposita. Et tūc etiā nō pōt pertingere ad oīa cōsideranda perfecte quę pertinēt ad rationē rei. Sicut igitur hebetudo importat quādā debilitatem mētis circa consideratione spūaliū bonoꝝ. In hoc autē differt a ęcitate mētis q̄ ponit filia luxurię: vt. ō. patet: quia ęcitas mētis importat nō debilē: sed omnimodā privationē cognitionis ipsorū spūaliū bonorum. Et cū talis hebetudo seu grossities intellectus procederet ex naturali dispositiōe: sicut sunt mēte capti & alij rudes & multū materiales: vel ex infirmitate superueniēte quę alterat potentiā phāraſticā & memoriā: & sic reddit intelligentiā grossam pctm̄ non esset. Sed cū procedit talis hebetudo ex negligētia vel fastidio considerādi spūalia & saluifera: tūc est pctm̄ mortale qñ ex hoc reddit ineptus ad cognoscendū necessaria ad salutē: alꝰ veniale. Difficile tamen est ad intelligendū ipm̄ pctm̄ ꝑcise ꝑ se. Ex hoc tū q̄ aliqs sit hebes circa speculatiua theologię vl philosophica & astrologica non curās de his nullū peccatū est si nō habet officiū quod notitiā horū requirat. Et rō est: qa nō sunt necessaria ad salutē. Et q̄uis hebetudo mētis inueniat cōi mō quantū ad eligibilia i omni peccato: quia peccatū obscurat mentē. et Prouer. xiij. dicitur. Errāt qui operantur malū: tamen speciali modo ponit hebetudo filia gulę inquā

Hebetudo differt a ęcitate mētis.

§. III. SECVNDA FILIA GVLE

dicit inepta letitia, quę ipsicit affectū & dissoluit. de qua dr̄ Iob. xx. Tenent tympanū & lyrā & gaudēt ad sonitū buccinę: & in puncto ad inferna descendunt. Quāuis autē ſm Thomā. ꝯ. ij. q. cxlviij. arti. vj. lętitia consequat oē peccatū et maxime qd̄, ꝓcedit ex habitu inquātū. s. malus lætatur delactu peccati vel fine. ſm illud Prouer. ꝯ. Lętantur cum malefecerint & exultant in rebus pessimis. Tamē talis lętitia nō est filia gulę que ē speciale peccatū: sed inepta lętitia quę est vaga & incomposita procedens ex inordinata sumptione cibi & potus: vnde vigor affectꝰ animi resolui tur & inaniter hilarescit. Vnde dr̄. ꝯ. Esdrę. iiij. q̄ vinū oēm mentē cōuertit in securitatē & iocunditatē: cū. s. nimiū sumitur. Et ex hac ꝓcedit & ad hanc ordinat saltus: cantus: tripudiū: ludus: lustrionatus: actus: instrumentorū diuersorū sonitus: quę frequēter fiunt in fine cōuiuiorū. Vnde Exodi. xxxij. dicitur q̄ sedit populus manducare & bibere & surrexerūt ludere: id est solaciari: & tripudiare: & huiusmodi: vnde et beatꝰ Tho. ꝯ. ij. q. clxix. arti. iij. dicit q̄ excessus in ludis. id est solacijs qui est contra virtutem eutrapelię seu iocūditatis pertinet ad vitiū ineptæ lętitiæ: quod vtiq; peccatum est quandoq; mortale: quandoq; veniale.

Inepta lætitia.

Mala q̄ ꝓcedūt ex crapula.

Cuius declaratione dicit idē q̄ in oīe eo quod est dirigibile ſm rōnē superfluū dicit q̄ regulā rationis excedit. Diminutū etiā aliquid dicitur ſm q̄ deficit a regula rationis Ludicra aūt & iocosa verba vel facta sunt dirigibilia ſm rationem. Et ideo superfluū in ludo dicitur quod excedit regulā rōnis. Et hoc potest esse dupliciter. Vno modo ex ipsa specie actionū quę assumūtur in ludo: qd̄ quidem genus ludi dicit ſm Tullīū esse illiberale: petulans: flagitiosum: obscenū: quādo. s. vtitur aliquis causa ludi turpibus factis vel verbis: vel his quæ vergūt in nocumētum proximi: quæ sunt peccata mortalia: vt detrahere: deridere: & cōtumeliari & hmōi: & sic ludus ille erit peccatū mortale & inepta lętitia in hmōi actu vel aspectu volūtaria & affectata. vnde Prouer. xiiij. sup illud. Risus dolore miscebitur: & extrema gaudij luctus occupat. dicit glos. Luctus perpetuus: sed luctus perpetuus nō debetur: nisi pro mortali. Alio modo excessus pōt esse in ludo ſm defectū debitarum circūstantiarū: puta cū aliquis vtūtur ludo vel locis vel temporib⁹ indebitis: aut etiā ꝓter cōuenientiā negotij vel personæ: vt cū fierēt ludi theatrales in ecclesijs vel tēpore quadragesimali quod est tēp⁹ pœnitētię: vel a pśonis eccl'asticis. Vñ de cōse. dis. v. c. nō oportet. &. c. præcedenti dicit: q̄ clerici nō debent interesse nuptijs: vel cōuiuijs, vbi ludi hmōi fiūt. Et hoc quidē pōt esse mortale ꝓpter vehemētia affectꝰ, qñ videlicet delectationē ludi ꝓponi delectationi dei seu mandatorū obseruationi: ita vt nō refugiat facere contra precepta dei vel ecclesię vt ꝺsequatur lętitiā seu delectationē ludi nisi vel exercitij: al's eritve niale: cū. s. nō ita afficiūtur q̄ vellent aliquid cōtra deum cōmittere. Vitium est tamē etiā in defectu ludi ſm Tho. vbi. ō. arti. iiij. quia cōtra rationē est vt aliquis se alijs onerosum exhibeat dum ipse nihil delectabile exhibet & delectationes aliorū moderatas impedit reprehendēdo. s. vel prohibēdo vel fugiēdo. Illi ergo in ludo deficiūt q̄ nec ridiculū aliqd̄ ipi dicūt: & dicētib⁹ molesti sunt: qa. s. alios modicos ludos nō recipiūt: & hi dicūtur agrestes: vt ꝑbus dicit in. iiij. Etħ. Minus tū vitiū defectus in ludo q̄ excessus: vt pbs dicit etiā in. ij. Ethi. q̄ pauci amici habēdi sunt ꝓpter delectationē: qa parū delectationis sufficit ad vitā quasi, ꝑ cōdimētō: sicut parū salis sufficit in cibo. Austeritas aūt ꝑ quā aliq nec alijs affert delectationes colloquiorū: nec ab alijs recipiūt q̄ cōnumerātur ab Andronico inter virtutes non excludit qdē oēs delectationes simpl'r: sed superfluas & immoderatas. De choreis dicetur in. c. seq.

Excessꝰ ludi ſm circūstantias.

Defectꝰ ludi est vitium

§.IIII. TERTIA FILIA GVLE

Multiloquiū oriť ex nimia ebrietate.

q̄vitiat locutionē ē multiloquiū seu loquacitas. de q̄ Pro uer.x. In multiloquio non deerit peccatū. Ex comestione ēm & potu inordinato cōiter segtur loquacitas. Vnde dicit Gre. in pastorali. Nisi gulę deditos immoderata loquacitas detineret: di ues ille q epulabatur quotidie splēdide Luc.xvj. in lingua graui flāma non arderet. In huius figurā Egypt' quæ interp̄tat tenebræ significās gulā quæ facit mictū ē tenebrosum & hebetē pcussa fuit ranis quæ sunt loquaces quasi semp garrulātes: ad innuēdū q̄ vitiū gulę facit hoiem loquacē: hoc ā vitiū multū nocet. Dicit ēm Prouer.xv. Lingua immoderata cōteret spm̄.i. seruorē & deuotionē. Quilibet pōt hoc in seipo experiri: qa ex loquacitate exhaurit omnis spūs deuotionis: & cūvult legere orare vel meditari occurrūt phantasmata circa audita & dicta & interrūpūt attētionē & cōsēq̄nter seruorē ipe diū: sicut lebes supra ignē: nisi cooperiat cooperculo nō facile feruet: quia calor euaporat. Et ideo in figuram dñs declarauit in veteri lege vas quod cooperculum non haberet esse immūdū & nō eo vtēdū: qa videlicet ſm Greg. Mēs quę nō habet restrictionē locutionis & cooperculū silēti immunda efficit corā deo: & hoc est qd' dī laco. ſ.c. Si quis putat se religiosum esse. i. christianū non refrenās linguā suā huius vana est religio. Cōterit etiā lingua ímoderata. i. loquax spm̄. i. auferit spm̄ gratiæ: quia dum nō restringitur os ab otioso sermone: ad criminalia deriuat vt detractiones: susurrationes: subsannationes: cōtumelias:

Verba otiosa de se sūt venialia.

& hmōi alia quę mortalia sunt. Sed & ipsa otiosa verba de se venialia sunt: disponētia tamē ad mortē animę possunt esse mortale pātm qñ. ſ. in contēptū dei dicerēt vel ī malīū finem inducēdi alios ad criminale vel cū complatētia fruitionis. i. tanta delectatione q̄ ipsam prēponit mandatis dei, vel ecclesię. Sed & ,pterea saluator dicit Matt.xij. De oi verbo otioso qd' locuti fuerint hoies reddēt rōnem de eo in die iudicij. Dicitur aut̄ verbū otiosum ſm Greg. in Mora', verbū quod caret necessitate vel iusta vtilitate. Nec q̄ em otiosa sunt quę dicūtur in emendo vel vēdendo vel aliis exercitijs licitis inde quērendo victū suū vel gubernationē familię. Sed die' festiuis vel aliis die' stando vel eundo cū amicis: socijs: vel vicinis loquēdo diuersas fabulas & truffas quādoq̄ de guerris: qñq̄ de palatinis vel nugis cētinouellis: & hmōi: illa sunt otiosa. Et vt dicit Bernar. in li. de consideratione. Nugę in ore laicorū sunt nugę: i ore sacerdotū sunt blasphemię: vt pote qa os eorū consecratū esse debet & totū deo dedicatū. vnde egre di habēt illa potētissima verba & sanctissima consecrationis corporis & sanguinis christi & absolutionis peccatorū. Dicit autem Hiero. Quoties loquimur aut non opportuno tpe, aut non ī opportuno loco. aut non vt conuenit aut dicti' toties sermo malus, pcedit de ore nostro ad destructionem eorū qui audiūt: quod prohibet apl's. Considere mus ergo quid loquamur: qa pro oī verbo otioso reddituri sumus rōnē in die iudicij. xxij. q. v. quoties. De vitijs quę procedunt a lingua habes. ē. in. j. parte. titu. ij. c. iij.

§.V. QVARTA FILIA GVLE DICIT SCVRRILITAS

Scurrilitatē ī currit qs diuersi mode.

scurrilitas. i. iocularitas vel iocūditas quędā ſm Tho. ij. ij. q. cxlviij. arti. vj., pueriēs ex defectu rōnis: q̄ sicut non pōt verba cohibere ita non pōt cohibere gest' exteriores. Vñ glo. di. Scurrilitas, i. iocūditas q̄ risum mouere solet. Et sup epi. Pau. d': idē Tho. q̄ scurrilitas est verbū iocularitatis quo aliquī volūt male placere alijs. Importat ergo scurrilitas gestū vel locutionē pertinentē ad inhonestatē ſm Tho. Et talia ,b̄ habe vel gest', put ordinant' ad mortalia vt ad luxuriā sunt mortalia Dicit idem sup epl'as Pau. tractās illud Eph̄. v. Oīs immūditia aut fornicatio: aut stulti loquiū aut scurrilitas q̄ ad rē nō ptinet nō no' ef in vobis. Et non solū hoc est mortale qñ aliqd turpe qs facit aut dicit vt ,puocet ad luxuriā mētis vel corporis: sed etiā cū ex quadā leuitate & solatio qñ ex illo aliqs inducit ad aliqd' mortale: qa p accidēs scandalizat eū. Et qui occasionē dāni dat: dānū quoq; dedisse videt. extra de iniu. & dam. da. c. si culpa. Secus aūt esset qñ talia fierent intervirū & vxorem etiā ad ,puocādū se ad actū cōiugalē. Et hoc forte voluit notare apl's in eo qd' dicit. Scurrilitas quę ad rē non ptinet. i. ad actū coniugalē. Vñ ex hoc q̄ vidit Abimelech Isaac iocantē cū Rebecca opinat' est illā esse vxorē suam. Gen.xx. Isidorus aūt ponit scurrilitatem inter filias luxurię. Nec hoc est contrariū ei qd' dictū est: quia qñq̄ a gula: qñq̄ a luxuria, pcedit. Ex abūdantia em̄ cordis os loquit'. Matt.xij. Et ideo luxuriosus ex lasciuia q̄ abūdat in mente verba lasciua loquitur quę pertinēt ad scurrilitatē. Et cū quis gulę est deditus de leui etiam verba & gestus turpes profert. Ventositates etiā ex ore vel ex parte inferiori stridose emittere sensibiliter ob leuitatem & risum prouocādum ad scurrilitatē pertinet & ad peccatū. Secus si ex inaduertātia vel ex infirmitate cui aliter obuiari non pōt: seruata tm̄ modestia, put fieri potest. Deverbis turpibus & luxuriosis habes. ē. in titu. v. de luxuria.

§.VI. QVINTA FILIA GVLE DICITUR IMMŪDITIA

immūditia.

quę ſm Tho. vbi. ē. potest itelligi vel de quibuscūq; superfluitatibꝫ: vt de emissione pvomitum. ſm illud Esa. xxviij. Omnes mēsæ eorū repletæ sunt vomitu sordiū. Et licet vtilis sit vomitus post superfluā comestionē & potationē: tū vitiosum est subdere se huic necessitati, ,pter immoderātiā cibi & potus ex delectatione gulæ. Si tm̄ non ex delectatione gulæ: sed ex consilio medicinæ comedit ad puocandū vomitū in remedium alicuius languoris absq; pctō est. Videtur etiā ptinere ad immūditiā q̄ aliquis comedat sicut porcus ore inūcto: manib' lutulentis: vestes cibis deturpās: qd' aliqñ accidit: ex nimia voracitate & auiditate sumendi cibū. Qd' aūt Pharisęi discipulos reprehenderunt: qa non lauabāt man' cum māducabant Matth.xv. Nō est credēdū q̄ discipuli christi essent immūdi & immodesti in comedēdo: sed qa non ita pluries lauabant manus suas in eadem comestione sicut Pharisęi faciebant. Dicit Marcus euangelista q̄ superstitiosum et vanum erat: hoc tm̄ faciebant vt viderentur obseruatores legis ex eo q̄ dñs dicit Esa. j. Lauamini: mūdi estote: sed dñs loquebatur de lotione animę a peccatis & mūditia cordis non corporis: vel etiā cū erant in via nō haberēt ita aptitudinē ad lauādū manus: non curabant de hmōi lotione edocti a, magistro eorū summo, qa nō lotis manib' manducare panē non coinquinat hominē. Matt.xv. cum de se non sit pctm̄. Sed p̄cipue ad immūditiā iuncta gulæ ptinet pollutio corporis: qa ex inordinata sumptione cibi & por' corpus patit̄ immūditiā: vel in vigilia vel ī somnis: vbi est aliqñ mortale peccatū: qñ. ſ. in vigilia & volūtarie procurata ex cōtactu turpi vel ex cogitatione deliberata vel morosa luxurię de hac apl's ad Ephe. v. Omnis fornicator aut immūdus nō habet hęreditatē in regno christi & dei. Hęc hęreditas ſm Tho. sup epl'as est fruitio dei quę quidē perfecta habetur in regno. i. in statu. gl'ię. non tm̄ totali': vt. ſ. ianēti cōprehēdāt deū cognoscēdo & diligēdo quantū cognoscibilis & diligibilis est. sic em̄ solus seipso fruit deus & qa q̄si partialis est nō totalis: ideo dicit nō habet hęreditatē in regno christi. i. partē i illa fruitione. qd' regnū dī christi: qa p christū habetur. Et hęc immunditia ptinet ad mollitiē. de qua. ē. dictū est. Sed vbi pollutio seu immunditia in vigilia fit oīno inuoluntaria contra intentionē nō est pctm̄: vt cū ,pcedit ex infirmitate: sicut patiēs fluxū seminis qui in lege veteri habebatur immundus Leuit.xv. vel etiā cū quis audiēs cōfessionem in ea' audit valde turpia: aut loquēs cū mulieribus ex causa honesta. inde sequitur pollutio, carnis vel distillatio seminis aliqua cōtra vo luntatē & intentionē suā ex qualitate cōplexionis: vel per violentiā. cōtactus alterius ipso semp volūtate renitente. Vnde Aug. Nemo impudice vtitur corpore: nisi prius spūs cōcepta nequitia. Ite Isido. Nō pōt corrūpi corpus. ſ. vitiose nisi prius anim' corrupt' fuerit. xxxij. q. v. nō pōt. Quādo aūt accidit in somnis: quomodo ibi cōtingat peccatū in pollutione: videndū est. in. c. sequenti.

¶De pollutione in somnis. Capitulum. V.

DE POLLVTIONE NOCTVRNA

Pollutio ſm̄ ptm̄.

Cturna seu eueniēte in somnis: siue diurna: siue nocturna: vtrū sit pctm̄: Nota q̄ de ipa possumus loqui pliciter. aut ſm seipam: aut ſm cām se nō ē ſua: aut ſm sequelā. Cōsiderando ergo ipsam ſm se pollutio nō est pctm̄ nec etiā veniale. Rō huius est ſm btm Tho. ij. ij. q. cxlviij. ar. iij. Omne peccatū depēdet ex iudicio rationis. qa etiā primi motus sensualitatis non habent q̄ sit peccatum

peccatū, nisi inquantū iudicio rōnis reprimi possunt. Et ideo sublato iudicio rōnis tollitur ratio peccatorū. In dormiēdo aūt hō nō habet iudiciū rationis liberū. Null' em̄ dormiēs est qui nō intendat aliquib' simil i iudicijs phātasmatū velut rebus ipsis: & ideo id quod agit homo dormiēs cum nō habeat liberū iudiciū rōnis nō imputatur ei ad culpā: sicut nec id quod agit furiosus aut amens. Hoc idem ostenditur ex autoritate Isido. lib. sententiarum dicentis. Non est peccatū quando nolentes nocturnis imaginib' illudimur, dist. vj. non est. Pater etiā idē ex ,b̄ his pb̄ dicentis. in. j. Ethi. q̄ ſm dimidium vitæ: id est somnum nō differt fœlix a misero: nec studiosus. i. virtuosus a vitioso sed ſm peccatū differt virtuosus a vitioso' sicut lux a tenebris: ergo in somnis ſm se nō pōt accidere peccatum. Nec obstat illud Iob. xxxiij. Per somnium in visiōe nocturna quādo solet sopor occupare hoies & dormiūt in lecto: tūc aperit aures virorum & erudiens instruit eos disciplina. ſ. instruēs & increpās p reuelationē. Ex quib' verbis videt q̄ in somnis possit homo agere ſm rōnem vel cōtra rationem: qd' est bene agere vel peccare: al's frustra reprehēderetur vl' instrueret. Nā vt respōdet bea. Tho. vbi. ē. apprehēsio rōnis non ita impeditur in somnis sicut iudiciū eius quod perficitur p. cōuersionē eius ad sensibilia q̄ sunt prima principia cognitiōis humanę: & ideo nihil ,phibet homine aliquid de nouo apprehēdere ſm se ī dormiēdo: vl' ex ipsis reliquijs præcedentiū cogitationū & phātasmatibus oblatis: vel ex reuelatiōe diuina: vel ex immissiōe angeli boni vel mali. Sed iudiciū ipsius rōnis impeditur: & ideo peccare non potest in somnis. Hæc beatus Thom. Et nota q̄ q̄uis pollutio nocturna in se non sit peccatū rōne iam dicta: dare tū operam studiose ad hūc fīnē: puta per nimiā comestionē & potū vt sequat' pollutio: etiā si faceret nō ob delectationē sed ad alleuiationē naturæ & sanitatē esset mortale: sicut si ī vigilia voluntarie se pollueret ob sanitatē solū: nō excusaret a mortali: qa tacit directe cōtra finē intētū a natura qui non est ali' in emissione seminis volūtaria nisi generatio: quæ per illū modū sequi nō pōt sed appetere habere pollutionem propter alleuiationē naturæ tm̄ sine pctō. ſ. sine hoc q̄ det operā: sed via naturali non est peccatum. Similiter si quis comedit nimis vel nimis calida ex quo dubitat sibi ex hoc sequi pollutionē in somnis: qui al's expertus est hmōi: nō tū ,pter hoc illa sumit: sed vt satisfaciat gulæ: nō ,pter hoc est mortale. Considerando aūt pollutionē nocturnā ſm suā causam: tunc pōt ibi esse peccatū & non peccatū: nō in se: sed in ipsa causa. Pro cuius declaratione dicit beatus Tho. ij. ij. vbi. ē. q̄ triplex potest esse causa huiusmodi pollutionis.

Qualiter pollutio efficiatur pctm̄

¶Prima causa corporalis.

¶Secunda causa interior animalis.

¶Tertia causa extrinseca spiritualis.

Quantū ad cām corporalē cū humor seminalis supabundet in corpore: vel cū facta est humoris resolutio p nimiā calefactionē: vl' per aliam quācumq; cōmotionē somniat dormiēs ea quę ptinent ad hmōi expulsionē humoris supabūdātis vel resoluti: sicut accidit q̄n natura grauatur ex aliqua superfluitate alia ita q̄ quandoq; formātur in imagine phātasmata pertinentia ad emissionē taliū superfluitatum. Si igitur supabundantia humoris sit ex causa culpabili: puta si ex superfluitate cibi & por' tunc nocturna pollutio habet rōnē culpę ex cā sua nō in se. Sed si talis supabūdantia: vel resolutio talis humoris non sit ex causa pollubili non est culpa: etiam in causa sua. Secūda causa culpationis pōt esse interior aīalis: puta cū ex cogitatiōe aliqua præcedēti cōtingit aliquē dormiētē pollui. Cogitatio aūt quę in vigilia præcessit qñq; est pure speculatiua: puta cū aliquis causa disputationis cogitat de peccatis carnalib' quandoq; est cum aliqua affectione vel cōcupiscētiæ vel horroris. Cōtingit aūt ē q̄ magis pollutio nocturna sequitur ex cogitatiōe carnalium vitiorū cę ex cogitatione aliarū delectationū: qa ex hoc remanet quoddā vestigiū ex ipsa imaginatiōe in aīa: ita q̄ dormiēs facil' inducit in sua imaginatiōe ad assentiendū actib' ex qb' sequit pollutio: & sic habet rōnē culpę ex parte causę sue: cū. ſ. cogitatio pcedēs fuit cū delectatione sensuali: fuit ibi veniale: mortale aūt si fuisset cū deliberatiuo consensu. Sed si cogitatio pcedēs carnalium actuū fuit pure speculatiua: vl' cū horrore & displicentia: tūc pollutio ide seqns nō habet rōnē culpę etiā venialis: nec ī se nec in causa sua. Tertia vero cā est spūalis & extrinseca: cum. ſ. operatione dęmonis cōmouētur phantasmata dormientis in ordine ad talē effectum. Et hoc quidē qñq; est ex peccato precedēti. ſ. negligentia præparandi se contra dęmonū illusiones. Vnde & in sero in cōpletorio cātatur hostię nostrū cōprime ne poluātur corpa, Oñq; ,puenit hoc absq; culpa hois ex sola neqtia dęmōis: sicut in collationib' patrū legit de quodā qui semp diebus festiuis patiebat pollutionē diabolo hoc procurante vt eū ipediret a sacra cōjone: nūq; ergo pollutio in se est peccatū: sed aliquādo effectus præcedētis peccati: cum. ſ. culpa est i causa sua. Ad qd' facit qd' dī di. vj. c. testamētū. & .c. seq. Cōsiderādo aūt pollutionē in somnis quantū ad sequelā eius. ſ. quātū ad id qd' sequit post ea: sic pōt ibi esse peccatū mortale vel veniale vel nullū. Solet em̄ aliquādo post pollutionē & pręcipue illā quę incipit in somno & terminat in vigilia exurgere quædā cōplacētia & liquidē illa cōplacētia sit de pollutione habita rōne alleuiatiōis: vt sic meli' seruiat deo magis liberta stimulis carnis: vel etiā ratione exonerationis naturæ quā sentiebat grauatā & inde alleuiatā & nō rōne alicuius delectationis nō credit esse pctm̄. Sed si illa delectatio quā aliquo mō habebat sensualitas in ipsa pollutiōe dormiēdo excitato a sōno placet subito vel repente ita q̄ illi delectationi ex deliberatione nō cōsentit: sic est veniale: nō quidē rōne pollutionis: sed rōne delectationis factę in vigilia. Si ,b̄ excitato plene a somno non solū repente: sed deliberate delectatiōi assentit: ita q̄ etiā placeret si haberet vas debitū receptioni talis materiæ extra matrimoniū vel cū appetitu futuri coitus: tūc est mortale: nō quidē ipsa pollutio initiata ī somno & terminata in vigilia qd' iam prędessit. sed ,pter nouū deliberatum consensum habitū post pollutionē. Hæc Alexan. ñ parte summę. q. xxxi. quādo aūt pollutio ipediat celebrationē vel cōmunionē habes in. iij. parte, titu. xiij.

¶De choreis. GA. VI.

QVE CHOREIS QVAE PERTINET AD INEPTAM LETITIAM FILIAM GVLE

Chorea malū ex circūstātia importat.

tinēt ad ineptā lętitiā filiam gulę & in cōiunctis frequentant q̄n sit ibi pctm̄ & quantū. Nota q̄ Alex. in. iij. di. xv. ſ. sic ait. Chorea & hmōi ludi siue fiāt cātu siue musicis ſm se nō sūt mali: qa possūt bn̄ fieri aliqn̄: sed triplici ex cā possūt fieri mali ex circūstātia Quarū vna & pcipua est mala itētio: vt qñ fiūt ad ostēdū vel ,puocandū libidinē sicut fere mō oīs exercent. Et ideo ecclesiastięq; personę talia deposuerūt: quia etiam in signis gaudij nō est cōicandū cū peccatoribus. Alia causa est qn̄ nō fiunt suo tpe vt tpe tristitię: puta quadragesimę & hmōi: quia sicut Eccl'i. xxij. dī. Musica in luctu importuna narratio: & hoc modo interdicitur pœnitēti ne sit in ludis: quia dū pœnitet tēpus est flendi: caueat se pœnitens a ludis & spectaculis iuquit Augu. Tertia causa est sumpta ex officio psonę: sicut clericis interdicit' venatio & alij ludi qa in sorte dñi electi alijs exercitijs debent occupari. Puto aūt inquit idē q̄ quinq; cōcurrentib' ad choreā nō sit reprehensibilis. Primo. ſ. q̄ sit tēpore debito vt tēpore gaudij ſ. in nuptijs: vel tempore victoriæ vel liberationis hominis vel patriæ: vel in aduentu amici de terra longinqua.

Chorea aliqn̄ est reprehensibilis.

Secundo q̄ sit cum honestis personis de quibus non sit mali præsumptio: vt cū leccatoribꝫ & leccatricibꝫ. Tertio q̄ fiāt a psonis ſecularibꝫ. Nā monialibus & monachis & clericis ,pter quod debēt in aliqs occupari oēm choream puto illicitam. Quarto q̄ honesto modo fiant non gestibus nimijs inhonestis & inordinatis. Quinto q̄ cantus vel musica excitans in his non sit de illicitis: sed de moribus vel de deo. De melodia nō est curādū: quia in talibus necesse est fieri melodiā leuę quę aliqualiter exprimat modū choreizādi. Hæc Alexā. Est aūt peccatum mortale hoc ſm Guil'. quando fiunt choreę ad incitandum se vel alios ad libidinē extra matrimoniū: similiter ſm ipm si ducantur seu fiant ex consuetudine etiam sine corrupta intentione: cū adeo prouocent ad libidinem qd' dicit Hieronymus: q̄ non credit viro si dicat se illesum euadisse a spectaculis talium. Hoc autem videtur sic intelligendum quando fieret ita inordinato affectu & indifferenter q̄ etiā si scirent tales vel considerarent aliquos inde ad libidinem trahi & concupiscentiā malam vel ab ecclesia prohiberi adhuc tamen eis vterētur. Quod fiant choreę in eccle

Chorea mortale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſns vt conſueuit fieri in eccleſijs ruralib⁹ in ſolēnitatibus earum cum hoc ī notabilem vergat irreuerētiam dei: videtur eſſe magis mortale q̄ veniale. Similr cū fiunt a clericis vel religioſis cum monialibus vel ſecularib⁹ us cū hoc ſit in magnū ſcandalū aliorū & periculū & ruinam ipſorum. Cū autē clericis vel religioſis fit inter ſe nō in pſentia laicorū ex quodā ſolatio & ſi leuitate nō tamē mortale

§.I. DE CHOREIZANTIBVS PO

reſt moraliter exponi illud Pſ.xcvj. Inflāmabit in circūſtu inimicos eius. Ignis ſcilicet a deo procedēs inflāmabit & nō comburendo ſeu conſumēdo: ſed affligendo grauiſſime inimicos dei: id eſt peccatores qui nō diligunt deum: nec ſeruant mandata eius: ſed contrariātur voluntati eius rebellantes ſe ei q̄ ambulant in circūitu. iuxta illud q̄d Pſal. alibi ait. In circūitu impij ambulant: de terrenis ad terrena ſe reuoluentes cōtinue donec cadant affectu & opere procedant: vel in circumitu: id eſt in choreis ſe exercentes: vbi fiūt circūitus multi. Vbi tria tanguntur.

¶ Primo ponit intēſum cruciatū: ibi. Inflāmabit.

¶ Secdo adiicit appreh̄ēſum tripudiatū: ibi. in circūitu.

¶ Tertio expreſſum reatū: ibi. inimicos eius.

§.II. ET QVIA PENA CVLPE RE

ſpondet & ꝓpter eā affligit: incipiat a ſecūdo vbi notat culpa: & ſpālis culpa cū dr: in circūitu. ſ. ambulantes. Tripudiatus ſeu chorea eſt q̄dā circūitus: vt patet ad ſenſū: de vno em̄ loco mouenſ choreizātes & diſcurrētes cito ad eū dē redeūt: hoc frequentantes. Iſtud aūt eſt iter diaboli: ipſe em̄ circūit. Vnde interrogatus a deo vnde. venjret: reſpondit. Circūiui terram & perambulaui eam. Iob. i. & 1. Pet. v. Aduerſarius veſter diabolus tanq̄ leo rugiēs circūit quārens quē deuoret. Qui ergo tripudiant cū faciant iter diaboli cū eo ſe reperiēt in termino inferni. Inflāmabit in circūitu. ſ. euntes. Nō ſolum autē ſequūtur tripudiantes iter diaboli: quinimmo diabol⁹ ipſe inſidians eis: vt aſſeſſor equo ducit eos. quod pulchre oſtendit Ioānes Apocal. ix. vbi dicit q̄ de puteo abyſſi q̄ē vidit aſcēdit fum⁹ fornacis magnę & obſcuratus eſt ſol & aer: & de pute fumo aſcēderunt locuſtę ſuper terrā. Et harum ſimilitudinē ponens dicit q̄ locuſtę iſtę erant ſimiles equis paratis ad pręlīū: & ſuper capita earū tanq̄ coronæ ſiles auro: & facies earum tanq̄ facies hoim: & habebant capillos ſicut capillos mulierū: & dētes earum ſicut dētes leonū: & habebāt loricas ferreas: & vox alarū ſuarū ſicut vox curruū & equoꝝ multorū currentiū in bellū: & habebāt caudas ſiles ſcorpionibus: & aculei erāt in caudis earū & ptās earū nocere hoib⁹ menſibus quinq; & habebant ſup ſe regem angelū abyſſi: cui nomē hebraice abadom latine exterminans. Notate ꝙba ſingula: ſignate myſteria. Locuſtæ iſte ſunt mulieres choreizantes: puteus abiſſi vnde iſte aſcendūt: eſt profundi tas inferni: vnde ſiggerit tale exercitiū choreizandi a dęmonib⁹. Fum⁹ fornacis magnę cū q̄ exeunt locuſtæ de Puteo eſt incitamētū & ſignū magnę cōcupiſcētię & laſciuię vñ ortū habēt choreę & cū qua fiūt. Et hic ſumus obſcurati ſolē & aerē. i. cōcupiſcentia obtenebrat viros etiā ſapientes & doctores: & aerē. i. cōrēplatiuos & ſpūales hoies: vt patet in Dauid Salomone: & in viris patrū per plura exępla Hæ aſcendūt ſup terrā. ſ. choreizātes diſcurrendo ſicut locuſtę ſaltātes: & ſicut locuſtę regē nō habēt: vt dr Prouer. penul. vñ inordinate incedūt: ita tales rōnē nō hñt regētē eas ſed vt bruta aīalia hinc inde leuitate diſcurrūt. Et ſicut locuſtę qb⁹ plagata fuit Egypt⁹ nihil viride dereliquerūt ſup terrā: ſed totum corroſerunt: vt patet Exodi. x. Ita iſte hmōi vanitatē tripudiorū viriditatem boni ꝓpoſiti q̄d eſt in hoib⁹ auferūt in laſciuiā inelinātes. Qualiter autem ſint ornatę iſtę locuſtę vñ magis excitant cōcupiſcentiam hoim declarat dum ſequit: q̄ erāt ſimiles equis paratis ad bellū. Sicut hoies vtūtur equis phaleratis ad impugnandum inimicos: ita dęmones vtuntur mulieribus ornatis ad expugnādū ſeruos dei q̄ ſunt inimici dęmonū. Et ſicut equ⁹ odorat pcul bellū. Iob. xxxix. & apperit currere ad cāpū. Ita vanæ mulieres inq̄rūt de locis vbi poſſint oſtentari: & currūt ad talia loca in quib⁹ diabol⁹ dęſciat & ꝓſternat multos gladio cōcupiſcentię. Coronę in capite ſimiles auro ſunt mitrę balthea ſeu ſerta q̄ portāt in capitibus de aurata vel gēmata cū magna ſuppbia q̄ ſunt ſigna triūphorū quos diabol⁹ habet de ſeruis dei p ꝓas. Sedvt dicit Iſa. xxviij. c. Vhe coronę ſuphię. Ad hāc cōprimēdā rex coloꝝ dñs Ieſus permiſit ſe in derīſum & pœnam ſpinis coronari. Facies earū nō dicit eſſe facies hoim. ſed facies hominū q̄d dr pp fucos. Exterminār em̄ facies ſuas vt dicit Mat. vj. id eſt extra terminos naturales trahunt: dū. ſ. cum ſint nigræ vel crocei coloris p ceruſam & purpureū colorē pictæ apparent albę & rubicundę. Vnde ſicut laruę. i. maſcharę nō dicunt facies: ſed tamē facies hoim: ſic & iſtę ꝙſub coloribus additis latēt facies ꝓpriæ naturales. Sed qua fiducia. inquit Hie. erigit ad cœlos vultū quē cōditor nō agnoſcit? De capillis etiā dicit q̄ habebant quaſi capillos mulierū & hoc propter capillos alienos appoſitos vſi ſeri cum poſitū ad ſimilitudinē capillorū. Nō em̄ ſūt capilli mulierū illarū a q̄b⁹ abſciſſi ſunt nec earū q̄ deſerūt: cū appoſiti ſunt & ad placitū deponunt. Et mirū eſt q̄ cum mulieres ſint multū timidę quō non expaueſcunt portare capillos mortuarum. Sed vanitas vel potius diabolus aſſecurat eas: ſed valde debent metuere ne ſicut Abſalon capillis ſuis quos nutriebat ad magnam vanitatem ſuſpenſus remāſit ad arborē: vnde & mortuus eſt: ſic ipſe ſuſpendant in inferno. Dētes earū quos dicit Ioannes eſſe leonū ſignificant earū crudelitatē & inſatiabilitatem. Sicut em̄ leo eſt aīal rapax quaſi inſatiabile: ſic mulieres vanę rapiūt a viris ſuis occulte vel ab amatoribus ſi ſunt inhoneſtę niſi cōtentant de veſtib⁹ & ornamētis: ſi videnti vicinā vel propinquā habere ornamentum q̄ ipſe non gerant adeo inſe ſtant viros q̄ vix pūt viuere cum eis: & ita crudeles ſunt q̄ & ſi debita habeāt viri & ſaris laborēt vt viuere volūt eis fieri ſimiles: etiam ſi deberet adūſuram accipere vel vſuras exigere: ſed ne reſpicias in mulierē multiuolā. Eccl. i. ix. dicit. Loricæ ferreæ quas habebāt iſtæ locuſtæ ſignificāt ircorrigibilitatē earū: ſicut enim ī lorica vna malleā non ſꝑatur ab altera: ita in hmōi vna vanitas cōſuetaꝝ vnū ornamētum ſolitū dimittere nolūt. Et ſi aliq̄n ad predicationē alicui⁹ vl ad monitionē cōfeſſoris dimittūt aliq̄d ęcitiſſime pūt reuertunt ad priſtina. Canis reuerſus ad vomitum ſ. Petri. ij. Vos alarū ipſarū ſicut vox curruū & equorum. Alæ locuſtarū ſunt brachia exterſa in choreis vl velocitas in diſcurendo. Vox eſt cantus, riſus & rumor, ſaltus & deriſiones qui ſentitur in huiuſmodi. Et ſicut exercitus magnus ſolo tumultu aliquādo hoſtes fugat & vincit & clamore ſuo aues in terrā cadere facit: ita exercitus chorearū ductus a diabolo vincit bonos viros: & habentes pennas virtutū in terrā affectū ſcilicet carnaliū cadere facit: q̄ aliq̄n quadā curioſitate ducti ad aſpiciendū ad deſideria carnalia dilabunt. Caudæ ſcorpionū in ipſis cum aculeis ſūt vel ad literam. Caudæ prolixæ veſtimētorum vbi ē venenum peccati ꝓdigalitatis & ambitionis quæ affliget animas earum. Vel cauda eſt finis talis operis in quō nil remanet: niſi remorſus conſcientiæ quæ pūgit de tanto ſcelere & amiſſo tempore. Poteſtas earū ad nocendū dicit eſſe p quinq; menſes. q̄a cōiter a paſcha vſq; ad mediū autūni fieri ſolent: ſicut reges & principes tali tēpore ſolēt ad bella procedere vſq; ad medium autūni vt cōſumāt & auferant hoſtibus quæ hyeme laborādo quæſierunt: ita diabolus poſt paſcha immediate cōgregat exercit⁹ chorearum vt quod congregauerūt & acquiſierūt fideles in aduētu & quadrageſima meritorum per orationes, ieiunia, communionem, confeſſionem, & huiuſmodi totum. faciat perdere per opus chorearum. Rex abyſſi qui eſt ſuper locuſtas eas ducēs eſt diabolus: qui & exterminator dr: q̄a hic eſt finis hui⁹ inuentionis & operis exterminare alias. i. extra terminos paradiſi exigere. Hiero. Memento ſemper q̄ paradiſi colonum mulier de paradiſo eiecit: & ſic paret ꝓpoſitū: videlicet q̄d diabol⁹ eſt ductor choreizātiū. & ſicut ei⁹ iter eſt circūitus ita i circūitu facit diſcurrere choreizantes: ſed inflammabit deus in circūitu. ſambulantes.

Figurātur choreizātes

Chorea iter diaboli eſt

Mulier egpara tur leōi

§. III. IN TERTIA PARTE O

ſtēdit reatus hui⁹ actus tripudiādi cū dicit: inimicos eius. Inimici eius. ſ. dei ſunt qui ambulant in circumitu. Nil facit hominē inimicū dei niſi pctm̄ mortale. hoc enim rollit amicitiā & charitatē dei & ponit inimicitiā. Eſa. lix. Iniquitates veſtræ diuiſerūt inter vos & deum veſtrū. i. diuiſione & inimicitiā fecerunt & Iaco. iiij. c. Qui vult amicus rit eſſe amicus hui⁹ ſęculi inimicus dei conſtituet. Amicus mundi

mundi, eſt qui amat pōpas, laſciuias, ſuperbiā, vanā gloriā: & qui vult placere hominib⁹ in pctis: quæ oia reperiūtur in choreis. & ideo p eas efficit quis inimicus dei: Inflāmabit in circūitu ambulātes: qui. ſ. ex hoc ſunt inimici dei In huius figurā eſt q̄ Ioanni baptiſtę ad tripudiatum ſaltatricis filiæ Herodis ī cōſpectu cōuiuātiū fuit ſibi ampu tatum caput. Mat. xiiij. Sic per choreas & ſaltus tripudiorū quæ fiūt in cōuiuijs auſertur caput Ioānis: qui interpretatur ī quo eſt gr̄a: inquātū videlicet habēs gratiā exercēs

Meli⁹ ē vel videſ ea p quæ in praua deſideria incurrit: vel p occaſiones pctōrū quas admiſerat: eā pdit. Vñ Aug. dicit q̄ mealiud dñi bus dñi eis q̄ choreizare.

lius eſt diebus dñicis arare vl fodere q̄ choreas ducere. Sed certū eſt q̄ arare vel fodere in dieb⁹ feſtiuis ex hoc amitteretur gr̄a dei: & efficeret aliquis inimic⁹ dei. Mulier vt dicit Origē. eſt arma diaboli: caput peccati expulſio paradiſi. Et aliq̄n diabolus bellat cū hoie per aſpectū mulierū aliq̄n per auditū vocis mulierū: aliq̄n per tactū in choreis aliq̄n ꝙ oēs iſtos modos bellat ſimul cū hoie. Nā ibi vidētur totalr cū ſuis ornatib⁹: ibi audiūtur in ſuis cāt ib⁹ & cachinnis & locutionib⁹ & manu tanguntſ: & ideo ibi diabolus fortiter pugnat & vincit. Nō mirū ſi choreizātes ſunt inimici dei cū faciāt, cōtra oia mādata dei: & ſacramenta q̄ ſunt medicinę dei. Nā cōtra baptiſmū militāt: qa cū in baptiſmo p patrinū tenentē ad baptiſmū, promiſerūt renuntiare diabolo & pōpis eius: per choreas, promiſſionē frangunt ſequētes diabolū & pompam eius & opera. Contra ſacramentū cōfirmationis. qa cū in ipo ſuſceperūt ſignū crucis in ſignū q̄ ſunt redēpti ſanguine chriſti effuſi i cruce ipſi ſibi imponūt in capite ſignū diaboli: ornamentū. ſ. variū diabolica inſtigatione. Contra ſacramentū ordinis: qa cū ordinētur clerici ad cātādū officiū & verba dei: & pęcipue in feſtis ad cōſolationē ſpūalē populi ipſi officiāt in eccleſia diaboli q̄ eſt locus vanitatis: vt in theatris & plateis cantādo cātilenas vbi ſunt verba diaboli. i. amoris carnalis & verba diaboli vana & turpia p̄ q̄ auertūt plurimos a veſperis & predicationib⁹. Cōtra ſacramētū matrimonij: qa multa mala deſideria cōcipiūt cōtra fidē datā ibidē nō contētus vxore ſua. Cōtra ſacramentū pnię: qa totā cōpunctionē & cōtritionē euacuāt in hmōi vanitatib⁹ quā ſibi ī quadrageſima acquiſierūt. Contra ſacramentum euchariſtię: qa cū ſuſceperint chriſtū in cōmunione paſchali: ipm ejciūt extra ciuitatē aiæ ad crucifigendū ipſum in ſua cōuerſatione mundana. Contra extremā vnctionē: qa pedes qui vncti ſunt oleo ſancto quo ad illos qui eā receperunt vnde & quaſi cōſecrati ſunt deo: eos mouent ad offenſam dei. Nō ſolū aūt choreizātes efficiūtur inimici dei: ſed & omniū ſanctorū. Nam i feſtis omniū ſanctorū eas exercēt & quāto feſtū eſt ſolēnius tanto magis his vacant. Nullū ergo ſanctorū intercedere habere poterunt in futuro iudicio cū oēs offenderint. Vnde & Grego. in. xiij. dialogoꝝ narrat de quadam puella dicta Muſa: cui de nocte apparens virgo Maria cū magno comitatu virginū puellarū quæ albis erant indutæ: cum quibus cum Muſa affectaret aſſociari & cū eis eſſe: dixit ei virgo Maria q̄ ſi vellet cum eis eſſe abſtineret deinceps ab omni leuitate & riſibus & iocis & tripudiatu: ſaltu: cantu: & hmōi iocis puellarum & ſic in die trieeſimo veniret ꝓ ea: quod cū puella ageret & parētes mirarētur de tanta compūctione ſeu compoſitione & mutatione eius & interrogarēt cauſam: ipſa expoſuit illis viſionem & promiſſionē ſibi factam a virgine Maria quod & impletū eſt. Nam. xxv. die febre correpta in. xxx. poſtea apparente virgine ipſa cum puellarū multitudine ægrotāti cœpit clamare. Ecce dña venio: ecce venio. Sicq; inter hæc verba ſpiritū reddidit: & cū illis ſanctis virginibus ad paradiſum aſcēdit. Sicut ergo non potuit illa Muſa aſſociari ſanctis niſi abſtineret ab hmōi iocis & vanitatibus: qa tales ſunt inimici dei & ſanctorū. Ita nec choreizātes: niſi hmōi dimittant. Qui autē non aſſociantur ſanctis cū dęmonijs oportet aſſociari & hoc in vltimo notatur.

Exēplū de filia ho⁹ choreizantibus.

§. IIII. DEMVM PRO PRIMO

ſciendū eſt q̄ iſtos p choreas in circūitu diſcurrētes & inimicos dei & ſanctorū, ſe facientes deus inflāmabit. i. in flāmā ignis infernalis proijcit: vbi facient tripudiū & circūitum. de quo dicit Iob. xxiij. Tranſibūt ab aquis niuiū ad calorē nimiū: & ecōtrario. ſ. a calore nimio ad aquas niuiū frigidiſſimas. Ecce circumitus continuus inferni. Et hoc eſt qđ dñs repromittit ꝓ hmōi actib⁹ p Ezech. xxv. di. tripudiāti. Pro eo q̄ plauiſti manib⁹ & pcuſſiſti pede & gauiſa es extoto affectu ſup terrā Iſrael: ideirco ecce ego extēdā manū meā ſup te & tradā te in direptionē & interficiā te. ſ. morte æterna. In huius figuram etiam legitur Exod. xxxij. q̄ cum Moyſes deſcendiſſet de monte cū tabulis. x. præceptorū: & appropinquās ad caſtra populi Iſrael vidiſſet choros. i. tripudiat⁹ & vitulū aureū fabricatū ante quē choreizābāt: irat⁹ ira p zelū cōfregit illas rabulas reputās indignū margaritis ſ borū dei ponere ante porcos: & aſſumptis ſecum Leuitis interfecit viginti tria milia ex iſtis vitulus qui choreas ducebant ante vitulum. Vitulus aūt eſt aīal laſciuū: vñ innuit q̄ choreæ deſeruiunt laſciuiæ. Et ſicut laſciuū. illi occiſi ſunt corporaliter a Moyſe legiſlatore: ita choreizantes a chriſto datore legis euāgelicę in igne occident. i. cruciabunt. Inflāmabit inqt Pſ. in circūitu inimicos eius ſicut ignis eſt inter oīa elemēta maxime actiuus: ita illi qui inflāmabūtur illo igne maxime cruciabūtur. Hic em̄ ignis dicit Augu. & ſi æternus nō ſit miro tm̄ modo eſt grauis. Excedit em̄ omnē pœnā quā paſſus eſt qs in hac vita: nūq̄ i carne. tāta inuēta eſt pœna. licet mirabilia paſſi ſint martyres tormēta: & multi negter quāta ſępe ſuſtinuerūt ſupplicia de pœ. diſt. vij. §. penul. Inflāmabit aūt & vret nō cōſumēdo nec aliam quæ immortalis eſt nec poſſeta corpus: ſed cruciando ſupnaturali modo vt inſtrumētū diuinę iuſtitiæ. Sicut etiā ſalamādra viuit in igne & nō conſumitur: & certi vermes viuunt in aqua bullienti cuiuſdam fontis & inde educti moriūtur: vt dicit Augu. de ciui. dei. lib. xxj. c. iiij. Et ideo nō eſt impoſſibile vel incredibile ſi reprobi viuunt in igne inferni.

¶ De deriſione. CA. VII.

E RISIO FRE QVENTER

exmultiloquio & ex vitio gulæ procedit. Poſt inordinatā em̄ cibi: & potus ſumptionē hoies lubūtur ad deriſionē: q̄uis ex alijs etiam cauſis oriat. Et pōt diffiniri q̄ eſt actus pcipue locutiōis quo qs intēdit ad, erubeſcētiā & cōfuſionē alīū inducere. Et idē eſt illuſio a ludo. i. ioco deriuata & etiā ſubſannatio. Differt tm̄ irriſio a ſubſannatiōe in modo: qa irriſio fit ore. i. verbo & cachinnis: vnde a riſu dicit. Subſannatio autem naſo rugato: & vt dicit glo. ſuper Pſ. Cōueniunt aūt in fine quia idē intēdūt. ſ. cōfuſionem inducere & erubeſcentiā ei erga quem faciunt. Pro huius materiæ declaratione dicit Thomas. ij. ij. q. lxxv. articu. j. q̄ peccata verborum præcipue penſanda ſunt ſm intentionem proferentis. Et ideo ſm diuerſa quæ quis intendit contra aliū loquens hmōi peccata diſtinguuntur. Sicut aūt aliqs conuitiādo ſeu ꝓtumeliādo intendit cōuitiati honorem deprimere & detrahendo diminuere famā & ſuſurrando tollere amicitiā. Ita & irridendo intendit q̄ ille qui irridetur erubeſcat & cōfundat in ſe. Et q̄ hic finis eſt diſtinctus ab alijs cum ſi nis det ſpeciē i moralib⁹: ideo deriſio eſt pctm̄ ſpeciale diſtinctū a contumelia: detractione & ſuſurratione: q̄uis in hoc cōueniant: qa p oīa iſta intēdit nocumentū proximi p verba malū dicendo. Et q̄a nocere, pximo notabiliter ſeu hoc q̄rere ſiue verbo ſiue facto eſt p̄ charitatē, pximi: qa dilectio malū, pximi nō operat inquit apl̄s. ideo ſicut & illa. ſ. cōtumelia, detractio, & ſuſurratio, ꝓprie & formaliter ſūpta ſunt mortalia: ſic & deriſio, ꝓprie ſumpta & ſtricte. Et ad intelligēdū nocumētum q̄d ſequit ex prædictis proximo ſciēdū eſt ſm Tho. vbi. ū. q̄ de ope virtuoſo mereſ alicui quis apud, pximos honorē & bonā famā & apud ſeipm bone conſcientiæ gloriā. ſm illud. ij. Cor. j. Gloria noſtra hęc eſt teſtimoniū cōſcientiæ noſtræ: quæ ē quędā clara notitia ſibi de bono ſuo: vnde quiētē habet mens & ſecuritatē. ſm illud Prouer. xv. Secura mens ex bona. ſ. conſcientia: quaſi iuge cōuiuiū. Ecōtrario de actuvitioſo & turpi apud alios tollitur hois honor & fama. Et hoc intendunt cōtumelioſus & detractor & ſuſurrator: & propter hoc dicunt turpia & vitioſa de alio. Apud aūt ſeipſum per turpia. i. vitia quę ſunt mortalia perdit homo ꝓprię cōſcientię gloriā per quādam erubeſcentiā & confuſionē. Et ad hunc fīnē dicit turpia de alio deriſor vt faciat eum verecundari & cōfundi corā alijs. Eſt autē erubeſcētia ſm Ioā. Damaſcenū timor dehonorationis. Qui autē conſcientiā alicuius inquietat cōfundendo ipſum ſpeciale nocumentū ei infert: quia illa

Secūdū nocumentū

Erubeſcentia quid ſit

Universidad de Deusto
Biblioteca

quies vt dictū est magnū bonū sibi est:sic etiā fama & honor quæ auferūtur per cōtumeliā & detractionē sunt magna bona. Et cū hoc intendit,ſ. nocere illi inducēdo eū ad magnam confusionē & erubescentiā est peccatū mortale. Vnde dicit Prouer.iij. Abominatio ē dño omnis illusor. Nullus aūt dicitur abominabilis deo nisi per mortale. Si quis aūt intenderet inducere aliquā leuem erubescentiam alicui:sicut fit aliquādo pueris & discipulis a magistris ad correctionē vel animationē ad addiscēdum seu de aliquo leui defectu naturali ob solatiū:sicut socij deridebant beatum Tho.in scholis appellantes bouem mutū vel sicut fit simplicibus & quasi insensatis:veniale videtur:dū tamē non ꝓuocētur ex hoc in notabilē irā & ad blasphemandū & alia mala. Non obstat si obiciatur sic.Imitari deū non est pctm̄ sed meritū:sed deus irridet & subsannat aliquos ergo & nos istud licite agere possim⁹. Dicit pē.ij.de dño: Qui habitat in cœlis irridebit eos & c.&Prouerb.i.inquit sapiētia.Ego quoq; in interitu vestro ridebo:& subsannabo cū ingruerit super vos repentina calamitas. Et Iob.ix. De pœnis innocētū nō rideat:qa ridere dei aliter sit q̄ irrisio hoim. Nam ridere dei est ſm Gregō.afflictionis nolle misereri. Irridere dei est cōfusionē æternā pro peccatis iuste infligere.,Subsannare ei⁹ est terribilē facie malis ostēdere. Ista autem facere erga subiectos.ſ.iustam punitionē exercere non esset illicitum:als secus.

§.I. OMNES VIDENTES ME DE,

riserunt me:locuti sunt labijs & mouerunt caput. Pē.xxj. Loquif ꝓpheta in ꝑsona christi patientis:cui inter cætera pœnarū & dolor⁹ gña hoc fuit spāle:multiplex illusio seu derisio sibi facta:vñ & cū prēnūtiās discipulis suis secreto ipsam passionem enarraret inquit. Ecce ascendimus Hierosolymam &c. Et paulopost. Tradetur enim gētibus ad illudendū.Lucæ.xviij. Ex hoc ostendif grauitas huius peccati quę ita eū afflixit.Tria ergo notanf in verſu prędicto ¶Primo deridentis generalitas:ibi.Oēs videtes.

¶Sc̄o recipientis illusionem dignitas:ibi.Me.ſ.& deum patrem & spiritum sanctum.

¶Tertio illusionis veritas:ibi. Deriserūt me:locuti sunt labijs & mouerunt caput.

§.II. QVANTVM AD PRIMVM

Si diligentius euangeliorū historias intueamur oēs reperiūtur christū derisisse.i.de omi genere hoim:videlicet reges principes sacerdotes scribę.i.doctores legis:milites Pilati.i.stipendiarij & populares. Fact⁹ sum in derisum omi populo meo, ait ipse per Hiere.xx. Et de rege Herode dicitur Lucę.xxiij.Spreuit illū Herodes cum exercitu suo & illusit induit veste alba:quasi fatuū iudicādo:& ideo alb̄is:id est lineis quibus vestiebantur fatui induit.Et prius dicitur de Iudęis q̄ in domo Cayphę summi pōtificis tenentes eū illudebant velādo facie eius & dando alapas dicebāt, ꝓphetiza nobis christe&c. Milites aut̄ Pilati post sententiā ei⁹ illuserūt ponētes coronā de spinis in capite& arūdinē in manu quasi sceptrū:& veste rubea vt purpurea regia induerunt in derisum. Io.xix. Et in cruce pendētem deridebāt eum principes:ſ. sacerdotū cum eis,ſ. turbis dicentes. Alios saluos fecit &c. Lucę.xxiij. Sic ergo omnes videtes me deriserūt me,Sed heu quia nō solum illa vice: sed quotidie christus illudit & deridet. Qui em̄ ficte agūt pœnitētiā nō dolētes de oibus:nō cōfitētes integraſr:vel ac si nō videret fictionē eor⁹:sicq; nouis pctis suę fictiōis ꝓcutiūt. Vñ Iob.xxxix. dr̄ de struthione ſm Greg.signāte hypocritā qualis est talis:q̄ derident equū & aſcensorē ei⁹ id est iustū ve pœnitētē:& deū qui regit ipsū & ducit. Hinc irridentes estis mutare vitā.Reconciliamini deo:pœnitētiā agite:genua figis & rides:subsannas dei patientiā.de pœdi.iij. pœnitētes.ſ.ficte pœnitendo. Sed & qui pniam agūt frequēter recidiuant videntur etiā deū irridere. Vnde Isido.in li.de sum.bo.Irrisor est &nō pœnitens qui adhuc agit q.d pœnitet:nec videf deū poscere subdit⁹:sed subsannare supbus. Canis reuersus ad vomitum est pœnitens ad peccatū.de pœ.di.iij.irrisor. Canis reuersus ad vomitū est ꝓpter iterās stulticiā suā. Interpretative talis videf irridere.i.ad similitudinē irridentis facere.Nā si qs de offensa gratui cōmissa dño suo veniā petitā obtineret:&subito ei post ea alapam daret:&sic iterū faceret:diceref vicę talis dñm suū irridere. Pħi curiose q̄rētes de Iesu cū nō audiūt quæ nō naturalis demōstrat:cū Herode curiose derident eum fatuitatē reputātes passionē christi:&ꝫ est albam vestis ei⁹ imissa.Nos pdicam⁹ christū crucifixū gēribꝰ &ꝛgecis pħs stultitiā ait apls.i.Cor.i.Et q ministros ecclię christū repūtantes coronāt,i.circundāt spinis tribulationū, exactionū & hmōi:ponūt arūdinē vacuā pro sceptro euacuātes eorum iurisdictionē cū velint de factis eorū iudicare salutātes vt christū & pcutientes iniurijs:vt subditū reū christū deridēt cū militibꝰ Pilati.Lu.x.Quivos.ſ.mistros ecclię spnit me spnit.Et q iustos in cruce tribulationū & pſecutionū posi tos deridēt:q̄si se nō valētes iuuare:&a deo derelictos christum deridēt &illudūt in cruce pēdētē:sicut Iob tribulatū deridebāt alię:Vñ dicit.Nūc deridēt me iuniores tpe &c. Oēs igit videtes me inquit Pē.videtes.ſ.p fidē deriserunt me p diuersa.ſ.p.tā ppetrādo & iterādo,apls ad Hebrę.vi. de hmōi inqt.Rursus crucifigētes filiū dei in semetipsis& ostētui habētes.i.derisioni,hęc in derisio interpatiua generale pctm̄ est nō speciale:qa p oē pctm̄ cōtingit fieri eā

§. III. QVANTVM AD SECVN

dū,ſ. illusionē recipientis dignitatē. Sciēdū q̄ maxime dignitatis fuit christ⁹:qa verus deus.Et ideo grauissimū peccatū est irrisio,Pro cuius declaratione notandū ſm Tho. ij.q.lxxv.ar.ij.q̄ irrisio non sit nisi de aliquo malo vel defectu:malū aūt si sit magnū nō pro ludo accipif:sed serio sevnde si in derisum vel illusum vertatur:vnde illusiōis vel irrisionis nomen sumif:hoc est qa accipif ꝓut paruū Potest autem aliquod malum accipi vt paruū dupliciter. Vno modo quia ſm se est paruū:&sic ponere illusum vl irrisum malum vel defectū alicuius personæ:quia in se est paruum sicut aliqn deridētur clerici male legētes & hmōi est veniale pctm̄ &leue ſm gen⁹ suū. Alio mō rone psonę accipif malū alicui⁹ vt paruū:sicut defect⁹ puerorū & stultorū paruū pōderare solemus ꝓpter defectū rōnis in eis: & sic:aliquē deridere de aliquo:qui tn̄ nō est puer nec; amēs est oino paruipēdere:&sic vilē reputare vt de ei⁹ malo nō sit curādū ,sed sit quasi ꝓ ludo habendū: hoc est mortale & spāle peccatū & cōtra charitatē qa cōtēnit: & grauiꝰ q̄ cōtumelia q̄ est etiā i manifesto:nā videf ex ea esse maior cnorēptus & dehonorario:&tanto grauius quāto maiori reuerētia est digna ꝑsona cui iferf. Est ergo triplex irrisio.

¶Primo,irrisio diuinorum.

¶Secundo irrisio propinquorum.

¶Tertio irrisio virorum iustorum.

Grauissimū est pctm̄ irridere deū &quę dei sunt ſm illud iij.Reg.xix. Cui exprobrasti:&quē blasphemasti:et super quē exaltasti vocē tuā.ſ. deridēdo:& postea subdif. Ad sā ctū israel. Et filr deridere sacramēta ecclię rāq̄ inutilia et nō vera sicut deridēt Iudei:&quidam mali catholici irridentes quod credif et dr̄.ſ. christū esse in hostia consecrata ꝓut fecit illa vidua quæ ridebat cū cōmunio sibi a Greg. papa ministrarf. super quo tn̄ fuit ostensa veritas p miraculum vel verba sacræ scripturæ.Etiam miracula q̄ deus operaf p sctōs sicut legitur de illo magistro scholariū qui audiens prædicare miraculū factum de filo sanguine tincto,quod euenit mulieri filanti in festo sancti Petri martyris ,p eo q̄ deridebat eius sanctitatē:irrisit ille magister dicens fictionē esse fratrū:ppter quod febre correptus est grauiter:sed facto voto q̄ ab hmōi abstineret et i deuotionē haberet sanctum sanatus est.Et de multis alijs legitur qui deridētes miracula sanctorū diuinæ vltiōis iudiciū expti sunt i se.Secunda irrisio quæ est magnum pctm̄ est propinquorū & pręcipue parentū:cum maxime filij debeant eos quasi honorare:quia ab eis receperūt eē post deū. Vnde dicitur Prouerb.xxx. Oculū qui subsannat patrem & q despicit partū matris suæ suffodiant eum corui de torrēte:et comedant eum filiæ aquilæ.Corui de torrente ignis ifernalis sunt dæmones qui oculū luminis naturalis et gratię auferunt irridenti patrem cū sit graue mortale. Aquila est ignum imperij. vnde imperatorē significat Filiæ aquilæ: sunt ptātes inferiores terrenæ ab ea deriuatæ:et iste comēdū irrisores parentū multis grauaminibus eos affligentes.Cham filius Noe qa patrē irrisit cū vidisset eū ebriū pter irritacere et pudēdis nudatū:hoc etiā fratrib⁹ nūtiās, maledictionē

Irrisio grauis pctm̄.

Irrisio propinquorū.

Irridere deum̄ sacramenta.

sionem ctionem seruitutis incurrit i filio &sua posteritate.Ge.ix. pħa sa ca.Et vt dr̄.ij.q.vij.ſm Cham.Sentētia Cham filij Noe dā ⁹ fuit nantur.ſ. maledictionem dei incurrētes qui pudēda suoꝝ seruus, superiorū qui patres spūales sunt.i.eorū mala opera nō occultant sed irridendo & diffamando alios manifestāt: qd Irrisio frequēter faciūt laici &alij subditi. Tertia irrisio grauis iustorū est iustorū de qua dī Iob.xij.Deridef iusti simplicitas &lā pas cōtēpta apud cogitationes diuitum:vide ibi expositionem Greg.in moral.lib.viij.sed tales irridētes reperiē tes se in inferno in alia vita dicunt vt habef Sap̄.v. Hi.ſ. iusti sunt quos habuimus in derisum &in similitudinē improperij.ſ.in mūdo existētes Nos insensati vitā illorū ęstimabam⁹ insaniam &finē illorū sine honore.Ecce quō cōputati sunt inter filios dei.Cū Heliseus vir iust⁹ &ꝓpheta ascenderet in bethel quendā locū vel villā vel castrū: qa caluus erat quidā pueri cœperūt eū irridere dicētes, Ascende calue:ascende calue:quibus cū maledixisset,ppter derisionē:non odio vel liuore vindictæ motus:sed zelo diuię iustitiæ quā vidit exigere hoc vt punirētur &alij exemplo eorum sibi cauerēt ab irrisiōe iustorū:quo facto duo vrsi exeūtes de sylua.xlij.puero ex illis necauerunt vt habetur iij.Reg.ij.Et hæc derisio valde nociua est præcipue ꝛcipiēt ibus iustitiā.i. benefacere &a vitijs abstinere:nam multi a bonis retrahūtur vt vitent tales irrisiones ne vocitētur sancti & hypocritę vel aliquid hmōi. Vnde Greg.in moral'.Qui in aliorū actibus oriri conspiciunt bona mox ea manu exprobrationis euellūt. Istam appellat Bernardus malitiā Herodianā:qui Herodes vt Christū extingueret multos pueros recenter natos occidit. Sic irrisores pessimi vt christi honorē qui ex bonis operib⁹ resultat & famā extinguāt multos nouiter cōuersos vita gratię suæ irrisionibus priuant:immo crudeliores Herode inueniūtur: qa Herodes iā natos:isti necdum natos,sed cōceptos aliqua signa pniæ vel contēptus mūdi ostēdētes:subito diuersis verbis derisorijs retrahūt a bono:&sic multas alias pdūt: de qb⁹ sunt reddituri rōnē deo. Nec tn̄ debet qs ꝓpter irrisionē euitandā aliorū dimittere bona. Nāvt dicit christus Luce.ix. Qui me erubuerit &meos sermones.ſ. omittendo me sequi bona opera facere,p̄dicare,& hmōi timore ne irrideat:& filius hois erubescet eū cū venerit in maiestate.i. confundere facies confusione æterna. In hui⁹ figurā legif ij.Esdrę.iij.q̄ cum Tobias irrideret ludęos reædificantes paulatim Hierusalē diruptā a Nabuchodonosor dixit. Si ascenderint vulpes trāsiliēt murū eorū lapideū:nō dimiserūt ꝓterea illi quin sequerenf ædificiū:sed orauit Nehemias dicēs. Audi de⁹ isrl'qa facti sum⁹ despectio. Cōuerte opprobriū nostrū sup caput eorū:nō deleaf iniqtas eor⁹ a facie tua:qa irriserūt ædificātes:vnde &opus cōsummaueront in cōfusionē irridētiū:&gloriā suā reædificāt Hierlm diruptā:qa animā virtutib⁹ exterminatā a diabolo bonis opib⁹ renouāt ꝓ pœnitentiā. Qd frequēter aliq despiciūt dicētes q̄ non pseuerabūt:sed quęliber leuis tentatio vel tribulatio deiciet eos:sed n̄ ꝓpter hoc debēt omittere: sed depatiē orationib⁹ iuuare se:& sic puenif ad pfectū. De beato Frā tiā Frā ciſco legif q̄ in principio suæ cōuersionis pueri insequebā cisci & tur eū lapidib⁹ &luto vt fatuū reputātes &irridentes,nec dñici. tn̄ ille incœpta bona dimisit. Sic beatus Dñicus cū ꝓdicaret:hęretici & alij praui irridebāt lutū in eū ,ꝓiicētes:&paleas a tergo ,ꝓ derisu alligātes:quæ oia vir sctūs fidei magnanimitate cōtēnebat cōtinuans prædicationē recolens illud Matth.v. Beati eritis cum vos oderint hoies & exprobraverint.ſ. deridendo:&eiecerint nomen vestrū tāq̄ malū ,ppter filiū hois. Vñ notāter dr̄:spernere mūdū sperne nullū:spernere se sperni per hoc datur gloria cœli.

Irridere

§.IIII. QVANTVM AD TERTIVM

ſ. illusionis varietas notaf in eo q.d dicit. Deriserunt.i. risum habuerunt locuti sunt labijs dicentes. Vach qui destruis templū dei &c.mouerūt capita sua quasi reuerentiā exhibētes sed realiter despicientes:&sic vanijs modis fit derisio,sed vno sine.ſ. in contēptū & vilipēdiū irrisi:sed vt dr̄ Prouer.xix. Parata sunt derisorib⁹ iudicia. Derisores ipse derident.ſ. æternaliter puniēdo:hoc est irridere dei. Ad qd facit qd dicit Esa.xxxiij. Vbe qui spernis:nōne &ipse spneris:cū desieris,contēnere conteneris. Debet g̃ quilibet cauere a derisiōe hoim & diabolū q nobis illudere q̄rit:deludere ipm superādo:sic ars deludif arte ait Cato. Diabolus em̄ sic illudit nobis dū p aliqua quę suggerit nobis:vt nobis bona & vtilia trahit secū ad interitū assentientes:sicut aliqs qui inducere,aliquē ad interitū suū sub dolo nocumentū ei inferēdo:derideret eū si:diabolus:sed ideo christus sustinuit oēs irrisiones istas vt nos erueret de manibus eius & docere nos suo exēplo ei illudere. Hoc orabat Psalmista dicens. Ne irrideāt me inimici mei.ſ. dæmones qd faciūt vincendo in tentationib⁹. Vnde Threnō.i. Viderunt eam hostes & derisērūt sabbata sua. Nā cū dæmones videntanimā signatā per Hierusalē de qua loquif q̄ seruat quædā de gñe bonorū: vt festa & hmōi:sed alijs vitijs insistere diuersis sicut faciebant Iudei deridēt de hmōi:sic etiā deridēt religiosos qui mundū dimiserūt vt sabbatū,i. quietem religionis possiderent:& tn̄ diuersis passionibus vel cōcupiscēcijs implicanf viliū rerū: vt dicit i collationibus Pānutn. Sed ecōtrario viri iusti derident & illudūt diabolo perfecte oīb⁹ resistēdo:& hoc est quod dicit. Dra co iste. Pē.cij.quem formasti ad illudēdum ei. Formauit quippe de⁹ draconem:id est diabolum nō draconem: sed angelū bonū:sed effectus est draco per sui superbiā&malitiā:&eo veneno malitię suæ quæsit nos capere:sed de⁹ sua gña facit vt illudamus ei.ſ. resistēdo:sed ipse draco q̄siuit capere christū &detinere:sed ei xp̄s illusit ꝓponēs ei escā suæ humanitatis:quā cape volēs hamo absc̄so suæ diuinitatis capt⁹ est:& est illusus a christo. Vñ dūs ad Iob.c.xl. Nūquid illudes ei,ſ. diabolo quasi aui,supple vt ego? aut extrahere poteris Leuiathā hamo.ſ. de mari? sicut &sancti illudunt diabolo cum eū vincunt detegēdo insidias. Sic hūs Dñicus illusit diabolo:qñ apparēs in forma simięvt eū impediret a lectiōe iussit ei vt teneret cādelā donec arderet pedē &c. Sic qñ hā Margarita ,ꝑfrauit diabolū q ad carcerē venerat ad suadendū vt assentiret pricipi dicēs Sternere superbe demon sub pedibus fœminę. Cui diabolus. Dimitte me:qa satis illusisti mihi. Amb. Illuditur diabolus vt se morsu suo vulneret &contra se armet quē debilitandū putauit de pœni.dist.j.c. potest fieri.

Irrisio

¶De prodigalitate. CA. VIII.

PRODIGALITAS EX GV

la & luxuria freq̄nter ꝓcedit ,ppter voluptates corpis cōsequēdas. Vñ & Lu.xv. dr̄ de filio prodigo q̄ dissipauit substātiā suā viuēdo luxurioſe. Frequēter em̄ ſm btm Tho. ad itēperātias declināt ,pdigi.tū qa ex q̄ supflue expēdūt.i. alijs etiā reb⁹ voluptuosis expēdere nō verētur.ad quas magis inclinat cōcupiscētia carnis tū etiā qa cū nō delectētur in bono virtutis quærūt sibi delectationes corporales. Et inde est q̄ Pħus dicit: q̄ multi ,pdigorū sunt intēperati.iij.Ethi. Gulæ igit̄ tracta tu annectif ,ppter quā multa ,pdige expendūtur: q̄uis ex mlt̄is alijs vitijs possit oriri:vt ex iactātia,luxuria & hmōi Cōsistit aūt hoc vitiū in expēdēdo supflue diuitias vbi & qñ nō oportet:& min⁹ debito eas amādo. Dicit aūt Pħs i ij.Ethi.q̄ ,pdigalitas opponif &ꝛ turi liberalitatis:& vitio illiberalitatis.i. auaritię. Pro cui⁹ declaratiōe dicit,btūs Tho.ij.ij.q.cxix.ar.j.q̄ i moralib⁹ attēdif oppositio vitio rū adinuicē &ad virtutē ſm supabūdātiā & defectū:sed diuersimode. Nā quātū ad affectionē diuitiarū auarus superabūdat plus debito diligēs eas:,pdigus aut̄ deficit min⁹ debito solicitudinē eas gerēs:&sic opponif liberalitati q̄ diligit eas vt debet. Quantū ỹo ad exteriorē vsum diuitiarū ad ,pdigalitatem ptinet excedere quidē i dādo:deficere aūt in retinēdo vel acquirēdo. Ad auaritiā aūt ptinet ecōtrario deficere in dādo:supabūdare aūt in retinēdo & accipiēdo:&sic ,pdigalitas opponif auaritię. Et q̄uis ,pdigalitas & auaritia sint cōtra virtutē liberalitatis:tn̄ auar⁹ magis dr̄ illiberalis q̄ ,pdigus. Et est rō:qa aliqd denominat ab eo q.d est pricipalius Sicut aūt in liberalitate q̄ medium tenet præcipua est datio ad quā &receptio & retētio ordinātur:ita & auaritia &,pdigalitas pcipue attēdūtur ſm dationē. Vnde qui supabūdat in dādo dicit ,pdigus qui aūt deficit auarus & illiberalis magis aūt recedit a virtute liberalitatis q̄ cōsistit i dādo p defectū dādi q̄ p excessum. Qñq; autē idē erit simul auarus & ,pdigus:ſm tū diuersa opera. Cōtingit em̄ qñq; q̄ aliquis excedat in dādo: & sic erit ,pdigus:puta facit cōuiuiū supfluū vel vestē excessiue pciosam:vel ludit &hmōi:& simul cū hoc excederi accipiēdo:&hoc vel ex quadā necessitate:qa dū superabūdat

Prodigalitas ꝓuenit ex gula & luxuria.

Prodigalitas ꝓraria tur auaritiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fn̄dādo:deficiūt ei ꝓpria bona:vnde cogit̄ in debite acq̄rere:puta per fraudes: vsuras & hmōi:qd̄ ptinet ad auariciā:vel etiā ꝓpter inordinationē animi.Dū em̄ nō dāt,ꝓpter bonū quasi cōtēpta virtute nō curāt vndecūq; & quacūq; accipiāt:& sic nō fm̄ idē est aliqs ꝑdigus & auarus.Est aūt ꝑdigalitas pctm̄:vnde & prodigus filius virtuperatur in euāgelio de ipa prodigalitate Luc.xv.Huius ratio est fm̄ Tho.vbi.ē.ar.ij.qa ex hoc est aliquid vitiosū q̄ corrūpit bonū virtutis:sed virtus liberalitatis corrūpitur per prodigalitatē quę consistit in medio:quę.s.nō excedat nec deficiat a debito affectu & vsu diuitiarū.Sicut autē illud mediū corrūpitur per excessum:ita & per defectū:sed prodigus excedit in dando:& deficit in retinēdo diuitias: & per cōsequēs est peccatū:mortale quidē quando est magnus excessus:veniale q̄n̄ est modicus.Et est attendendus hic excessus nō solū fm̄ quantitatē:sed fm̄ proportionē cōsiderata qualitate personæ potentis nobilis vel plebei:& hmōi.Ipa etiā ꝑdigalitas aliquando ex auaritia procedit. Nā aliqui idcirco aliqua prodige expēdūt vt sic capiant ea quorē aliquo; a quibus diuitias acquirāt.Cōparando aūt ista duo vitia adinuicē grauius est auaritia q̄ ꝑdigalitas triplici rōne fm̄ brm̄ Tho.ij.ij.q.cxix.art.iij. Prima est:qa auaritia magis deficit a virtute opposita:magis em̄ ad liberalem pertinet dare in quo deficit auar⁹.Vnde Apostolus monet diuites facile tribuere & cōmunicare sua.j.Timo.vlti.qd̄ tamē intelligēdū est fm̄ q̄ oportet vt pauperibus non adulatoribus:qa hoc esset ꝑdigalitas. Sed ratio est:qa prodigus est vtilis multis,sillis quib⁹ dat.auarus aūt nullis:nec.s.etiam sibi ipsi.Vn̄ dicit Eccl̄s.vj.vircui dedit deus diuitias nec tribuit ei potestatem vt comedat ex eis:qa videlicet ex auaritia no audet vti etiā ad suā vtilitatē bonis suis timēdo ne deficiāt sibi.Peccat em̄ ꝑdigus nihilominus in seipsum dū bona inutiliter consumit vñ viuere debet.Peccat & in ꝓximū cōsumēdo bona ex q̄ bus aliqs ꝓuidere debet. Et ꝓcipue hoc apparet in clericis qui sunt dispēsatores pauperū quos defraudant prodige expendendo.Vnde Amb. Quis est rā iniquus q̄ q multos subsidia suas delicias paraēt.dist.xlvij.sicut hi. Et Hie⁹. Tibi o sacerdos de altario viuere nō luxuriari.i.superflue & delicioseꝑmittitur.dist.xlij.§.j. Sed tamē sic sibi & aliis nocet ꝑdigus superflue expendēdo q̄ aliquibus prodest:scilicet quibus dat.Sed auarus nec sibi nec aliis.Vnde Pōs in.iij.Ethi.dicit:q̄ multo melior videtur prodigus il liberali.i.auaro.i.minus malus. Tertia ratio est:qa vitiū prodigalitatis est magis sanabile.& hoc tū qa homo declinat ad senectutē quę est cōtraria prodigalitati.tū qa ꝓ hoc peruenit ad egestatē de facili diminuēdo & inutiliter cōsumēdo.& sic pauper factus nō potest in dādo superabūdare.Tum etiā qa de facili perducitur ad ꝟtutē ꝓpter similitudinē quā habet ad ipsam liberalitatem.Sed auarus non de facili sanatur:quia magis distat a virtute. Auarus etiā declinans ad senectutē magis inardescit in eā quia magis timet sibi deficere tēporalia.Vñ Hiero.Omnia vitia cū senescente senescunt:sola auaritia iuuenescit:verū est qa in prodigalitate adiūgūtur quādo.q; multa vitia intemperātiæ.& sic rales prodigi possent esse peiores auaris.vt dicit Pōs.in.iij. Etlu.sed hoc est rōne illoꝝ alioꝝ vitiorū non ex seipsa:nō autē pertinet ad prodigalitatem sed ad liberalitatem ꝓ aliquis omnia sua det pauperibus fm̄ consiliū Christi Mathei.xix.vt sequaē Christum pauperem.

auaritia grauius est ꝑdigalitate

§.I. IN DILVVIO AQVARVM

multarū ad deum nō approximabunt.Pō.xxxj.potest exponi de prodigis. Aquę quę fluxibiles sunt significāt temporalia quæ continue fluunt ab vno in aliū:& tandem in defectum. Vnde Christus Samaritanæ air. Ioā.iij. Qui biberit ex hac aqua sitiet iterū, qui em̄ tēporalia acquirit magis ac magis sitit appetendo alia.Diluuiū importat superabundātiā excessiuā aquarum ex quo fructus terræ nō sequit sed pditur.Vñ & apte signat supfluū & inordinatū vsū tpaliū seu diuitiarū:ex quo nō sequit vtilitas seu fructus rationabilis:sed cōsumptio.& hoc contingit i prodigalitate. Vidētur aūt hoies deo appropinquare:qa ita largus & liberalis est deus ꝓ videatur prodigus.Vñ Bernā. Si dici fas est:nimis prodigus es tuis. Sed certe deus & si liberalissimus sit & largissimus:non tamē proprie ꝑdigus qa nil dat nisi fm̄ suā sūmā sapiētiā & rōnē quā nos intel

Quid sī gnet ꝑe diluuiū

ligere aliqn̄ nō valemus,Nō ergo appropinquat ꝑdigus deo sicut videt:qa nō ei assimilatur i virtute seu imitatur sed elongatur,sicut figurate ostēditur de prodigo filio q̄ abijt in regionē longinquā a patre Lu.xv.Vnde bene dicitur.In diluuio aquarum &c.Vbi tria notantur.

¶ Primo vim̄ proprietas:ibi.In diluuio

¶ Secundo sui varietas:ibi.aquarum multarū.

¶ Tertio mali i noxietas:ibi. Ad deū nō approximabūt.

§.II. QVANTVM AD PRIMVM

diluuiū vitiū ꝑdigalitatis(vt dictū ē)significat,ꝓpter superabūdātiā & expēsionē tpaliū. Talis est similis ei qui ligalitas. quorē ꝓciosum infundit vasi pleno:vel ponit in vase corrupto:vel dat,p nihilo q̄ totū ꝑdit.Prodig⁹ infūdit liquorē tpaliū vasi pleno cū dat nō idigēti:sed diuiti.sed vt dicit Prosper.Habēti dare nihil est aliud q̄ ꝑdere,j.q.ij.pastor. Vnde dn̄s docuit cū:nō facit cōiuria debet vocare pauperes nō diuites qui nō indigent.Luc.xiiij. & virgo Maria in cātico dicit dn̄m ipleuisse esurientes non diuites bonis suis.Vñ in figurā.iiij.Regū.iiij.dr̄ ꝓ cū impleta essent vasa oleo diuinit⁹ ꝑcurato stetit oleū ne effunderet.Liquorē aūt ponit ꝑdigus in vase immundo.q̄n̄ dat tpalia malis vt histrionib⁹ pro luxurijs exercēdis & hmōi cōtra illud Bñfac iusto:& nō dederis pctōri.Vñ Au.dicit ꝓ q̄ dāt histrionib⁹ & meretricib⁹ fouēt illos in pctō,dist.lxxxvi.q̄ venatorib⁹. Tertio ꝑdigus liquorē tpaliū dat pro nihilo q̄n̄ expēdit inutiliter ꝓ iactātia & ostētatione qd̄ frequenter fit:sicut fecit Asuerus grāde cōuiuiū suis: vt ostēderet iactātiā & diuitias gloriæ suæ.Hester.j.sed dicit chrisius . Si ego glorifico memetipm̄ gloria mea nihil est.Io.viij. Dissipat qdē substātiā ꝑdigus tripliciter. Primo corrūpēdo ipsam,materialē,nā destruit multū pānū in facīēdo superflua & vana sicut patet i vestib⁹ lingulatis;perforatis: seu stampatis:in reticellis aurū,& sericū:in texturis seu rechamatis:coriū in sotularib⁹ pforatis & planulis a lris:multa alia in cōiunctis voluptuosis:& multa alia in hastiludijs tripudijs:histrionib⁹ & equis iuxta illud Horatij . Imberbis iuuenis tandē custode remoto.Gaudet eqs canibusq;. Propterea aūt iuuenes sunt magis inclinati ad hoc vitiū qa vt dicit Pōs iuuenes sunt magnæ spei,put.s. spes ipor tat passionē nō virtutē & iō nō curāt multū expēdere etiā si supflue:qa sperāt multa in futuro,lucrari & sic supplere: sed i de aliqn̄ veniūt ad magnā paupiratē & miseriā:sicut ille ꝑdig⁹ missus i villā ad pascēd porcos q̄ nec de siliquis porcorū poterat saturari.Luce.xv. Sed o dissipat ꝑdigus substātiā tpalē ea diripiendo.nā vt dicit Sene. Ois ꝑdig⁹ fur est aut mēre aut officio:qa cū videt sibi nō sufficere sua capit aliena:& si nō manifeste,ꝓpter verecūdiā:tū per alios modos vt vsurā secretā ꝑ deposita pignora & hmōi ꝓ sacrilegia auferēdo res ecclesię vl̄ bona cōtatis.Vñ dicit sapiens q̄ ꝑdig⁹ nō debet pōi ad officiū ciuitatis ꝓcipue vbi habeat tractare bona tpalia expēdēdo. Quia qui sibi nequā est cui bonus erit. Eccl̄i.xiiij.q̄si dicat nulli. Fren ter em̄ accidit ex iusto dei iudicio q̄ in substātia male acq̄sita & cū multo labore:succedit hæres ꝑdig⁹ q̄i puo tpe totā dissiper diu cōgregatā ad vtriusq; dinationē & male acq̄rētis & male vtēris q̄d̄ cedit in augmētū pœnę ipsi⁹ le gantis:& ꝓpterea diues in inferno petebat mitti Lazarū ad fratres ne ex ꝑdigo vsu diuitiarū quas eis male dimiserat augerēt ei pœna. Tertio dissipat ꝑdig⁹ substātiā rōnalē ea diuidēdo.nā vt habeat ad expēdēdū quærit sibi facere amicos qui sibi sua cōcent:q̄ si nō faciūt intrat fictas & partialitates adhæret malis &c.vt grauat indebite si est officialis vel dn̄s vt possit sequi pōpas suas ꝑdige:& inde in mētib⁹ subditoꝝ vel alioꝝ sequitur odia,discordiæ & inimicitiæ.Salomon quia grauauit nimis subditos suos propter excessiuā pōpā curiæ suæ & ꝑdigalitatē nō obstāte ꝙ magnos redditus aliunde haberet minus dilect⁹ fuit a populo:& si toleratus.Sed qa filius eius Roboā voluit seq illā pōpā & grauamē patris sui,recessit maior pars populi.i.decē tribus ab eo facientes sibi aliū regem.l.Hiero boā.vt habet.iij.Regū.xij,Dissipat etiā substātiā ꝑdige q̄ est ꝓcurator & factor seu dispēsator bonorū aliorū & inuti liter dispensat:sicut villicus q̄ diffamatus est apud dn̄m suum ꝙ dissipasset bona ipsius.Luce.xvj.

Primo.

Secō.

Tertio.

§. III. PRO SECVNDA PARTE

nota q̄ habes.ē.de iactantia.titu.iiij.c.iij.vbi narrantur de varijs superfluitatibus quæ spectant ad iactantiam & ad prodigalitatem & iste sunt quasi aquæ multæ.

§.IIII. PRO TERTIA PARTE

ta ꝙ ibi ad deum non approximabūt est figura grammaticalis:qua.s.minus dicit & plus intelligit.n.a te elōgabūtur.Dicet em̄ eis.Ite maledicti in ignē æternū &c. Esuriui enim & nō dedistis mihi māducare &c.sed quæ debuistis pauperibus dare dilapidastis.In vita etiā ista ad magnā miseriā & inconuenientiā deueniunt.Vnde legitur de miraculis virginis Marię de quodā nobili & diuite qui cum ea quer tente.

Exēplū de ꝑdigo post bona sua prodige in cōiunctis & muneribus & aljs vanitatibus cōsumpsisset incepit egere:nec posse cōtinuare illā pōpā & expēsas solitas superfluas qd̄ reputās sibi ad maximā verecūdiā:desperatione ductus fuit in desertū inuocās aperte diabolū vt adiuuaret eū & subueniret.Cui dęmon apparēs quęsiuit quid vellet.Qui respōdit ꝙ pecuniā & diuitias sibi ,pcurare vt solitus erat:& ipse daret sibi seu faceret quicqd vellet.Qui duo tm̄ petijt.s.abnegationē fidei.Secūdo vt duceret inde ad annū vxorē suā ad eū in illum locū,qd̄ totū promisit.& docuit modū habendi diuitias.s.ꝙ foderet i certo loco dom⁹ suę & inueniret thesaurū:quod totū euenit.Et tūc cœpit iterū prodige expendere & viuere more solito.Sed inde ad annum dixit vxori ꝙ oportebat eam secū ad certum locū ꝑficisci sub specie alicuius deuotionis . Surgens ergo mane equitauit cū ea: erat aūt deuotissima beatæ virgini:& in via inueniens ecclesiā:rogauit maritū vt permitteret loco missæ intrare i eā & aliquantulū orare:quod & fecit. Et cum oraret ante imaginē virginis Mariæ vt eā iuuaret ab omni malo euētu.Incipiebat em̄ timere:dormitauit in oratione: & beata virgo Maria sumpta forma eius egressa est ecclesiam & dixit viro expectanti:prosequamur iter:& ascēdens equum secuta est eū qui credebat eā esse vxorem suā.Cum aūt applicuisset ad locū designatū cœpit vocare diabolū:q̄ subito apparuit:& vidēs mulierem quā cognouit esse virginē Mariā cœpit fremere:& totus cōtribulatus conturbari & clamare cōtra militem dicens.O proditor maledicte quō decepisti mec Mirak ille dicēs.Quō decepi. Nonne duxi ad te vxorē meā vt ꝑmisit:Ecce adest:ista est vxor mea Respōdit diabolus.Nō est hęc vxor tua:sed illa quā maxime odit,quę maxime persequitur me & destruit toto conamine opera mea.Hæc est mater illius Iesu Nazareni qui per crucē suā cū socijs meis me debellauit:& de manibus nostris genus humanū eripuit.Hæc est quæ Maria vocatur.Ad quē sermonē miles exterritus & tremebūdus subito proiecit,se ad pedes virginis ventā petens.Ad illa terribiliter arguit diabolum dicens.O,maledicte dei nō sufficit tibi perditio tua nisi & tecum queras habere socios pœnarum? quomodo ausus es petere & nocere velle mihi de uoris? vade Sathana:nūq̄ alicui ex mihi deuotis amplius nociturus.qui subito cū magno vlulatu disparuit:& militem virgo reprehendit dicēs.O miser:quō propter modicū pecunię ita permisisti te decipi: & ad tantū nefas deduci vt fidem abnegares & vxorē tuam diabolo exponeres? Age pœnitentiā de peccato tuo:& deus tibi ignoscet tantum scelus.Reuertere ad illam ecclesiā vbi vxor tua descēdit ad orandum:& ibi eam inuenies. Domū autem reuertens illum thesaurū repone vbi inueniisti:& deo cum vxore tua fideliter seruias in futurum confitendo peccatum tuū:& sic disparuit.Et miles reuersus inuenit vxorē suam. in illa ecclesia:& omnia relinquētes pro deo laudabiliter vixerunt deuotissimi facti virginis Mariæ.

TITVLVS. VII. DE IRA.

¶ De ira: & ibi de diuersis modis iræ & nocumentis eius & remedijs. Capitulum.I.

IRA PONITVR A GRE-

gorio.xxxj.moral'.& ab aljs doctorib⁹ vnum ex vitijs capitalibus. Pro cui⁹ declaratione sciēdum fm̄ Tho.ñ.q.clviij.ar.ſ.ꝙ ira proprie loquendo est passio appetitus sensitiui a qua vis irascibilis nominatur .Circa passiones autem animæ dupliciter ē is poteſt malum inueniri. Vno modo ex ipsa specie passionis quę consideratur secundū obiectū passionis:sicut inuidia,fm̄ speciē suā ꝓportat quoddā malū. Obiectū aūt ei⁹.i. materia circa quā est tristitia de bono alioꝝ qd̄ fm̄ se repugnat rōni : & ideo inuidia mox notata importat aliqd malū vt dicit Pōs in.ij.Ethi.Hoc aūt nō cōuenit irę quę est appetit⁹ vindictæ.i.punitiōis.Vindicta em̄ pōt bn̄ & male appeti.Alio modo inuenitur malū in aliqua passione fm̄ quantitatē ipsius.i.fm̄ abundantiā & defectum:& sic potest malū inueniri in ira quādo quis irascitur plus vel minus debito præter rationē rectā.Hæc Tho.Et licet oēs sint inclinati ad irā:magis tamē cholerici rōne igneę cōplexionis. Mulieres aūt rationē debilitatis rōnis.Vnde Eccl̄i.x. Nō est creata superbia hoibus ne ira nationi mulierum. q.d,licet viri magis inclinētur ad superbiā & mulieres magis ad irā:nō tamē se iniuste possunt excusare quasi creati sint cū ea & vitare nō possint:qa hoc falsū est.& Eccl̄i.xxv. dicit.Nō est caput nequius super caput colubri,i,ita vene nosum.Et non est ira super iram mulieris.

Quid sit ira.

Ira naturalis.

Diffinitio irę.

hic,pbatur irā cē pctm̄

§.I. DE IRA LOQVENS PSALMI

sta ait Pōs.xxx.Miserere mei dn̄e qm̄ tribulor:contristatus est in ira oculus meus aia mea & vēter meus. Multæ & variæ & quasi cōiunctæ sunt tribulationes hoim:propter qd̄ dicit Aplis.j.The.iij.Nemo moueatur.i,turbetur & a bono recedat in tribulationibus his:scientes qm̄ in his positi sumus.Tribulatio est oē id qd̄ affligit hoiem & quasi tribulus pūgit.Ex his hō turbatur per passionē:sed hoc humanū est:& passionib⁹ nec meremur nec demeremur:nec laudabiles nec vituperabiles sumus fm̄ Pōm in.iij.Ethic.Et hoc ideo:quia naturales sunt & naturalia non sunt in potestate nostra ea auferre:vnde & nec motus iræ.Nemo autem peccat in eo qd̄ vitare non potest fm̄ Augu.Nō solū autem turbatur,sed per tribulationes frequenter perturbatur.i.totus vel simul turbatur & appetitus sensualis & appetitus rationalis:& hæc est peccatum Aqua miseria petit liberari dicens.Miserere mei domine quoniam tribulor:conturbatus est.s.propter tribulatiōes in ira oculus.s. rationis:& anima.s.potentia voluntatis:& venter sensualitatis.Vbi notantur tria.

¶ Primo auxilium diuinale:ibi.Miserere mei &c.

¶ Sd̄o vitium capitale expressum:ibi.Conturbatus est.

¶ Tertio excidiū populare insinuat:ibi.Aia mea.

§.II. A SECVNDO INCHOAN-

do vitiū capitale est ira:q̄ tūc ē vitiū cū in ea turbat̄ oculus & aia intellect⁹ & volūtas.Nā in ira p zelū q̄ virt⁹ est etsi turbat̄ oculus rōnis:nō tñ aia.i,volūtas:sed in ira per vitiū cōturbat̄ frequenter.i.simul turbat̄ oculus rōnis cū aia,i.volūtate.Vnde ira diffinit̄ prout est pctm̄ ꝓest inordinatus appetitus vindictæ.fm̄ Augu. Alia diffinitio est Damasceni.s.ꝙ est accensio sanguinis circa cor.sed hęc est materialis,& conuenit etiā irę per zelū . Capitale aūt dr̄ fm̄ btm̄ Tho.ñ.q.clviij.ar.vj.qa ex ea multa alia vitia oriūtur.Qd̄ aūt ex ira multa vitia oriant̄ habetur hoc duplici ratione.Primo ex parte sui obiecti:qd̄ habet multū de ratione appetibilitatis:inquantū.s.vindicta appetit̄ sub ratione iusti q̄d̄ sua dignitate allicit. Alio modo ex suo impetu quo mentē pręcipitat ad quæcūq; inordinate agēda. Est aūt ira magis vitiū capitale ꝙ odium:quod tamē gratius peccatū cōuniter:qa habet ira finē multū appetibilē:qa.s.appetit malum sub ratione boni.i.iusti magis ꝙ odiū quod appetit malum sub ratione mali.

¶ Ipsa autem ira peccato variatur.

¶ A philosopho ꝑficatur.

¶ A Christo graduatur.

Quantū ad primū peccatū irę variatur:qa aliqn̄ est mortale aliqn̄ veniale. Pro cuius declaratione sciendum fm̄ Tho.vbi.ē.ar.ij.ꝙ motus iræ potest esse inordinat⁹ & cōsequenter peccatum tripliciter:videlicet.

¶ Primo ex parte mali quod alteri appetitur.

¶ Sd̄o ex parte modi quo interius quis irascitur.

¶ Tertio ex parte facti qd̄ exterius ostenditur.

Ex parte mali qd̄ iratus appetit:tūc circa est pctm̄ mortale:qn.ſ.qs appetit iniustā vindictā seu punitionē ꝓximo notabiliter dānosam:& hoc fm̄ deliberatā rationem. Iniustā aūt vindictā appetit cū quis appetit eū puniri q̄ nō meruit:vt q̄ nō fecit sibi iniuriā quā æstimat: vel si fecit sibi iniuriā vl̄ alteri appetit eū notabiliter vl̄ plus puniri ꝙ me

Universidad de Deusto
Biblioteca

ruit:puta dicit furiosum qs desiderat ꝓpter hoc illū occidi vel vulnerari:& hmōi. vel etiā si meruit iniuriā faciēs grauiter puniri affectat iratus a quocūq; illā punitionē ille inferri vel a se vel alia priuata persona & nō ſm legitimū modū a deo ordinatū: vel etiā & si desiderat illū puniri a iudice de eo qd' metuit:hoc nō appetit ꝓpter bonū iustitię cōſeruandū:ſed ꝓpter malū eius q ſibi nocuit:vt ex malo eius ſatietur.Et quodlibet horū eſt mortale:qa cōtra charitatē & cōtra iuſtitiā incedit. Sed ſi appeteret tale malū nō deliberate:ſed ſm ſubitū motū prout motus ire ſenſualis ꝓuenit iudiciū rōnis:vel etiā deliberatę rationis appeteret paruū malū:ira q etiā illud nocumentū actuꝰ inferre nō eſſet mortale:vt trahere puerū per capillos eſt veniale Ex parte aūt modi quo quis irascitur interius ſi ita ardēter trascit q ex vehemētia ire decidat a dilectione dei vel ꝓximi qd' ſoleat ꝓtingere cū ira trāſit in odiū:tūc etiā eſſet mortale.iuxta illud Augu.in regula.Ne ira tranſeat in odiū & trabem faciat de feſtuca:& aiam faciat homicidā:qd' nō ſit niſi per mortale.Et de hoc dī Iob.v.Virū ſtultū interficit iracundia,al's eſt veniale. Ex parte facti exterioris eſſet mortale ira inquātū ex ira quis inducitur ad criminalia:ſm illud Prouer.xxix.vir iracūdus ꝓuocat rixas.vbi dicit glo. Ianua oīm vitioꝝ iracūdia,qua clauſa virtutibus interdicitur quies:aperta ad oē facinus armabitur animus. Vel cū qs ex ira oſtēderet ſigna odij:& ex hoc ſcandalizaret no tabiliter ꝓximos:al's ira eſt veniale vt accidit in quotidiana ira eoꝝ q gerūt cūrā domoꝝ & ſubditoꝝ.,ꝓpter qd' dicit,chriſtꝰ Marthę.Solicita es &turbaris erga plurima.Luc.x.Quātū ad ſcd'm ſcilicet de ſpecieb⁹ iræ dicit Phs i.iij. Ethi.q iracūdoꝝ quidā ſunt acuti:quidā amari:qdā graues.& ſic pōt dici triplex ſpecies iræ.ſ.acuta:amara & grauis.Cui cōcordāt in ſnia Greg.& Damaſ.in.q.lib.dicētes q tres ſunt irascibilitatis ſpecies.ſ.fellea:quam Phs vocat acutā:q leue.ſ.habet principiū & ſubitū motū. Sed'a dicit mania ſeu inſania quā Phs vocat amarā:quæ.ſ. permanet &in vetuſtatē deuenit. Tertia dī furor quā Phs appellat graue:q.ſ.obſeruat tēpus ad ſuppliciū inferēdū.hæc diſſertia ſpecierū iræ nō attēditur principaliter ſm circūſtātia tpis:ſed ſm facultatē hoīs ad irā:vel ſm firmitatē in ira & ex cauſa diuerſa firmitatis in ipſa. Pro cuius declaratione dicit būs Tho.ñ.q.q.el viij.arī.v. q inordinato iræ pōt attēdi ex duobus. Primo quidē ex ipſa origine iræ:quæ.ſ. habet leuē cauſam:& hæc ira pertinet ad acutos q nimis citio iraſcūtur& ꝓ qualibet leui cauſa.cōtra illud Iaco.j. Sit hō tardus ad irā.Alio modo pōt attēdi inordinatio iræ ex ipſa duratione iræ quæ.ſ.ꝓmanet & nimis perſeuerat. Et hæc poteſt eſſe duplex. Vno modo qa cauſa iræ.ſ.iniuria illata ab altero nimis manet in memoria vnde ex hoc diutinā triſtitiā cōcipit.Et ideo ſibiꝑi amarus eſt cōtra illud Ephæſ.iiij.Omnis amaritudo & ira tollat a vobis.& Leuit.xix.Nō eris memor iniurię ciuiū tuoꝝ.qd' & Señ.dicit de Iulio Cęſare ethnico.ſ.ꝓoim memor eſſet niſi iniuriarū. Alio modo cōtingit permanentia irę ex parte vindictę quā quis obſtinato animo quęrit.& hoc ꝓtinet ad difficiles ſeu graues qui non dimittunt irā niſi puniant. Sed vt di cit Eccl's.vij.Ira in ſinu.ſ.mētis ſtulti requieſcit. Et Ambro.Ira etiā ſępe in crimen inducit innocentes:qa dū plus iuſto iraſcimur& volumꝰ aliena coercere ipſi grauiora cōmittimꝰ.ſ.iniuſte puni ēdo.xj.q.iij.ira.ñ.& loquitur ibi de Phutiphar patrono Ioſeph:qa ex eo q nimis iratꝰ eſt contra Ioſeph ex falſa accuſatione ſuę vxoris ſibi credens nō quieuit ira eius quouſq; puniuit & iniuſtiſſime.ſ.eū incarcerādo.vt habeť Gen.xxxix.Addit Greg.in.v.moral'. circa finē ad prædictas ſpecies ſeu modos iræ quartū eoꝝ.ſ.q cito iraſcūtur ꝓ leui cauſa & tarde dimittūt irā & hos dicit peiores aliꝭ.Et in vitis patrū dixit quidā ex illis q iracūdus.ſ.qui leuiter iraſcit & tenet iram etiā ſi mortuos ſuſcitaret non poſſet deo placere. Quantum ad tertiū.ſ.de gradibus iræ ponit dns Ieſus Mat.v.cum dicit. Oīs qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio.qui aūt dixerit fratri ſuo racha reus erit cōcilio.qui aūt dixerit fatue reus erit gehennę ignis qui gradus ſm Tho.vbi.ñ.non pertinēt ad diuerſas ſpecies:ſed accipiuntur ſecūdū proceſſum humani aſꝰ in quo primo quidē corde aliquid cōcipit.Et quantū ad hoc dicit qui iraſcitur fratri ſuo. Sed'm eſt eū per aliqua ſigna exteriora ira manifeſtatur exterius:& anteq; prorūpat in effectū.& quantum ad hūc dicit.qui aūt dixerit racha,quę dictio ſm Hiero.eſt interiectio iraſcentis ſm hebræū idioma:ſicut apud nos heu eſt interiectio dolētis:& nihil aliud Racha ſignificat,niſi dolorem in cōmuni.& pape interiectio ad qualiter exmirātus.Sed quia apud latinos nō eſt aliqua interiectio iraſcentis:ideo dimiſſum fuit illud racha in ſuo idiomate plicat hebræo ſignificās iram in voce abſq; expreſſiōe verbi importantis calūniā maledictionis &hmōi.Tertius gradus iræ eſt quando perducitur ad affectū. Eſt autē effectus iræ nocumentū alterius ſub ratione vindictæ nimiū autem nocumentū eſt qd' fit ſoloverbo,Et ideo quātū ad hoc dixit,qui dixerit fatue.ſub quoverbo cōpræhēditur omnis iniuria quæ fit proximo in locutiōe vel opere ex ira.Et loquitur ibi Chriſtus de ira quę eſt peccatū mortale vt cum eſt appetēs notabile dānū proximo ex liuore vindictę. Et Exēplū in illo proceſſu ex modo loquendi oſtēdit dñs grauiꝰ eſſe degradi ſcd'o gradu q̄ in primo:& in tertio q̄ in ſecūdo bus irę. Et hoc innuitur licet obſcure ex modo loquēdi per ſimilitudinē proceſſus iudiciarij.Nā cū adducitur reus ad iudicē primo de crimine iudicatur.i.examinatur vtrū fecit vl nō:ſeu quātū & quō fecerit:reperto ꝙ maleficiū perpetraverit ſcd'o fit cōcilium ſeu colloquutio iudicis cum ſuis cōſiliarijs ſi debeat ſibi ignoſci vel qua pœna plecti:& hoc deliberato tertio dat cōtra eū ſententiam vt tali pœna puniatur.Sicut ergo in hoc,proceſſu minus periculū eſt reo iudicari.i.examinari q̄ poſt examinationē de pœna ſibi debita ꝓpter delictū tractari:quia dū examinat adhuc eſt et locus defenſionis&poteſt cōuinci de crimine:& nō cōuinci ſed abſolui.Et iterū min⁹ periculi,ſ.imminet cū de pœna ſibi danda tractatur in cōcilio q̄ poſtq̄ eſt lata ſētētia:qa cū agitur de pœna eius poteſt ſibi ignoſci vl alleuiari pœna ſibi debita:ſed poſt ſentētiam datā nō habet expectare aliquod remediū:ſed ꝙ executioni mandetur. Ira chriſtus ex ipſo modo loquēdi vult oſtendere ꝙ minus graue peccatū eſt &ſi mortale cū quis ſolū irā habet in corde: puta cum odio q̄ cum ipſe iram mortalē oſtendit exterius in facie turbulēta vl clamore,q̄uis nulli faciat iniuriā.Et hoc ideo:quia ſcandalizat videntes eius iram. Similiter minus graue eſt &ſi mortale iram manifeſtare ab extra:ſed in cōfuſo,irā q̄ oſtēdere ſuā cū nocumēto proximi.ſ.contumelias inferēdo vel percutiēdo & huiuſmodi.Sunt enim gradus in culpis maior vel minor quibus debeť maior vl' minor pœna in purgatorio vl' in inferno:ſicut etiā i meritis bonorū operū.Et in quolibet illorū graduū intelligiť vt dictum eſt cum ira eſt talis &tanta ꝙ ſit mortale. Vnde cū dicit ſi quis dixerit fatue reus erit gehēnæ ignis.i. inferni. intelligitur cū hoc facit animo notabiliter iniuriandi:al's poteſt eſſe veniale:&aliquando nullū peccatū.ſ.cū pater diceret filio:vel magiſter diſcipulo tu es faruus:cauſa correctionis.Nā & Chriſtus ſine pcō dixit diſcipulis l.u. vl ti.O ſtulti & tardi corde ad credendū.Et qa qui iniuriatur proximo verbo vel facto tenetur ad ſatisfactionē ꝓpterea ſubdit chriſtus . Cū offers munus tuū ante altare munus ſ.cuiuſcūq; boni operis facere diſponis ante altare.i.in cōſpectu diuinæ maieſtatis.ſ.propter deū illud faciendo : & ibi recordatus fueris:qa frater tuus.i.proximus habet aliquid aduerſum te.ſ.quia cū eum offendiſti ,ꝓpter qd' es ei debitor:relinque ibi munus tuū & vade &c.Iſtud iter debet fieri mēte nō corpore.i.diſpone in mente anteq; facias illud bonū opus ſatisfacere ,ꝓximo de iniuria illata: puta petēdo veniā & hmōi.Ex tali diſpoſitione ꝑmiſſa facias illud bonū opus:vt ſic iſto modo ſit meritoriū qd' aliter nō eſſet te nō diſpoſito ad recōciliādum eum,ꝓximo:non tamen debet bonū propter hæc dimitti.

§.III.QVANTVM AD TERTIVM

principale.ſ.excidium populare qd' ſequitur ex ira. ,ꝓpter qd' dicit Pſ.xxx.Turbatus eſt oculus meus aia & venter. quæ vtiq; plura ſunt. Sciendū ꝙ ex ira cum ſuperat mentem triplex excidium ſeu exterminiū procedit.

¶Excidit enim quis a conditione virtuali.

¶A compoſitione corporali.

¶A conuerſatione fraternali.

Propter irā oēs vires ſeu potētiæ aiæ&virtutes alteran tur.Nā oculus intellectus obtenebraſ.qa vt ait Cato .Im pedit ira animū ne poſſit cernereverū.Vñ dicit Grego.q̄ cū rector eſt in ira nō debet tūc iudicare ſententialiter:qa iudiciū rōnis ē obſcuratū.Dicit eīm Reſtringēda eſt ſub ratione poteſtas: nec qd agēdū prius ꝙ cōcitata mēs ad trāquilitatē redeat.Nā cōmotionis tpe iuſtū putat oē qd' ſe cerit.xj.q.iij.c.illa.Narrat hiſtoria eccl'aſtica ꝙ Theodoſius imperator etſi deuotus:tū cū audiſſet quēdā ex militibus ſuis ſibi charū a tumultu ꝑſari occiſum apud Theſſalonicā:qa ꝑmiſit ſe ira ſuccēſi fecit doloſe vocare ꝑpl'm ad ludos Circēſes vbi obvindictā fecit plures occidi,propter qd' poſtea a bto Ambroſio Mediolani nō fuit ꝑmiſſus intrare eccleſiā niſi pri⁹ facta publica pœnitētia.xj.q.iij.c.cū apud.Ira turbat animum.i,volūtatē adeo vt ſi totus mūdus ſilo teneret irat⁹ frāgeret nō curādo de mundi totius deſtructione vt ſatisfaceret irę ſuę. Vnde Prouerb. xxvij.dī.Ira non habet miam: nec ꝙ erūpens furor. Sic de Alexandro magno legitur multū ſuribūdo:ꝙ ira ſuccenſus occidit militem ſibi chariſſimū de quo poſtea ira digeſta ita doluit ꝙ quaſi ſeꝑm occidere voluit,Ira turbat vē trē memorię.Ideo vēter ſignificat memoriā:qa ſicut invētre reponūtur cibi comeſti:ita in memoria retinētur lecta vel audita.Sed cū ira mentē ſuperat omne exēplū māſuetudinis & patientię a memoria excidit:&oīs beneficij im memor ſit ejus contra quem turbatur.Sicut patet in Saul qui ira iratꝰ fuit ɔ Dauid cū audiuit puellas cantare:Saul ꝑcuſſit mille &Dauid decē milia:ꝙ q̄ſiuit pluries eū occidere oblitꝰ multoꝝ&magnoꝝ bñficioꝝ q̄ ſibi&ꝑpl'o fecerat.ſ.Reg.xviij,Et ſic turbat in ira oculꝰ rōnis:aia volūtatis:& vēter memorationis.Et qa in potentijs ſunt virtutes:turbatis ſubiectis turbant & accidētia eoꝝ.i.virtutes. qd' pulchre declarat Greg.in.v.moral'.circa finem dicēs. Malum irę oſtēditur. Quāta ſit iracūdię culpa penſemus per quā dum manſuetudo amittitur:q̄.ſ.virtus eſt & ad rēperantiā pertinet ſuperne imaginis.ſ.dei ſimilitudo vitiatur: qa de deo dicit Sap.xij. Tu aūt dñe cū tranquillitate iudicas.& Pſ. Qm tu dñe ſuauis & mitis es.Per irā ſapiētia ꝓditur.i.prudentia. vt quid:quove ordine agēdum ſit neſciat,ſicut ſcriptum eſt Eccl's.vij.Ira in ſinu ſtulti regeſcit.Per irā vita amittitur.ſ.ſpūalis:etſi ſapiētia teneri videatur.Vñ ſcriptū eſt. Ira ꝓdit & prudētes.Per irā iuſtitia amittit.ſicut ſcriptum eſt Iaco.j.Ira hoīs iuſtitiā dei nō operat:qa cū ꝓturbatur mens iudiciū ſuę rōnis exaſperat oē qd' furor ſuggerit rectum putat.Per irā cōcordia rumpitur: ſicut ſcriptum eſt Prouerb.xxix.Vir animoſus parit rixas:& vir iracundus effodit ꝓtā.Iracundus quippe ꝓtā effodit:qa etiā malos quos ad diſcordiā ,puocat:peiores facit.Per irā ſpūſanctū ſplēdor.i.gra ſeptiformis excludit:quo ō in vetuſta trāſlatione ſcriptū eſt ſup quē requieſcit ſpūs meꝰ niſi ſuper humilē & quietū' Cū humilē dicerer ,ꝓtinus quietū adiūxit.Si ergo ira mēti quietē ſubtrahit ſuā ſpūiſancto habitationē claudit.hęc Grego Sed'o p irā excidit qs a compoſitione corporali.Debet eīm qs eſſe bene cōpoſitꝰ in geſtibus ſuis:qd' ꝓtinet ad modeſtiā.ſm illud apl'i ad Phi.iiij. Modeſtia veſtra nota ſit oibus hoībus.ſed ira deuictus. vt dicit Grego,in.v.moral'.ad apertā mox inſaniā ducit: & vſq; ad ſuppliciū.ſ.corpalis diſpoſitiōis ab intimo cogitationū fundamēto diſſipat.Nā ire ſiue ſtimulis accēſum cor palpitat:corpus tremit:lingua ſe prępedit:facies ignescit:exaſperātur oculi:nō recognoſcūtur notitore quidem ſermonē formant:ſed ſenſus qd loquatur ignorat. In quo ſtatę iſte abreptitius lōge eſt qui a rationis ſuę cōſcius non eſt.Vñ plerūq; ſit ꝙ vſq; ad manꝰ ira proſiliat:&eo furor mēbra foris in ictibꝰ exercet quo inter ipſam mēbroꝝ domināmētē captiuā tenet.Hęc Grego.Vnde & merito ſigurat per illū dęmoniacū qui veſtimētis ſuis dilaceratis nudus incedebat:hoīes vexabat:in monumentis manebat.Mat.ix,Talis eīm vehemēs ira celerat mortē. propter qd' dicit Prouer.xxx.Zelus&iracūdia minuūt dies.Vñ & alia ira cundavt canis qui de facili mordet &latrat ſunt breuis vitę.Et de Sylla cōſule Romanorū narrat. Augu. de ciui.dei ꝙ prę ira cū turbulētiſſimꝰ eſſet: fracta eſt ſibi vena ſanguinis in corpore vnde mortuus eſt. Tertio per irā cadit quis a querſatione hoīm.Quilibet eīm cauet ſibi habere familiaritatē cū iracūdis vel cōuerſationē ne cōtumeliē ab eis ſeu cōtēdere habeat vñ Grego.in. v. mora. Per irā gratiā vitę ſocialis amittitur ſicut ſcriptū eſt.Noli eſſe aſſiduus cū hoie iracundo:ne diſcas ſemitas eiꝰ:& ſumas ſtādalū aię tue:qa q ſe ex humana ratione non temperat:neceſſe ē vt beſtialiter ſolus viuat vt ferę ſiluestres: immo nec ſecū quiete habitare pōt ſolus:ſed cōtra ſei ꝑm

Species iræ.

In ordinatio iræ ſit duplex

De gradibꝰ irę

Oēs aufugiunt iracundum.

Ira exęc tat ſtelā.

iratus frāgit aliq̄ vaſa vel chartas:vel:al's ſeipſum peutit.Vnde legitur invitis patrū de quodā iracundo ꝙ cum nō poſſet cū aliꝭ cōuerſari ob ſuā irā:demū acceſſit ad locum ſolitariū vt ſine ira viueret:ſed cū quadā die ,ꝓ aqua iuiſſet ad fontē implero vaſe ex aqua fontis ad quam hauriēdam ſe inclinauerat:& poſito ſuper terrā caſu effuſa eſt aqua verſato vaſe.Sed iſte iterum impleuit alia aqua aliqua ira permotus:ſed cū iterū vas euerſum fuiſſet ille infuriatus vas illud cōfregit:ſic ꝙ perpēdit ꝙ nō aliꝭ:ſed ipſemet cauſa erat ſuę ire.Cōuerſanť autē cū talibus dęmones libēter.Vnde Apl's ad Epheſ.iiij. Sol non occidat ſuper iracūdiā veſtrā:nolite locū dare diabolo.q.d.ꝑ iracū diā diabolus habitat in vobis.Vnde cū ſol rationis ſuccūbit ſuper irā.i quādo tāta eſt ꝙ tolliturvſus debitus rationis:quinimmo iracūdi videtur peiores diabolo.Nā diabolus non ſunt auſus ꝓcipitare chriſtū de pinnaculo:ſed dixit Mitte te deorſum.ſed Phariſei cōtra Chriſtum repleti in ſynagoga ira ,ꝓpter verba eius vera&ſancta duxerūt vſq; ad ſupercilij motis vt precipitarent eū.Luc.iij.

Ira incō poſitū facit.

Chriſtꝰ patientia ſua irā ſuffocauit.

§. IIII. ADPRIMVM PRINCI

pale reuertendo.de remedijs irę nota ꝙ cū dicitur.Miſere re mei dñe qm tribulor,hoc eſt eīm remediū ꝓcipuū rogare deū vt det ſibi patientiā:& liberet eū a miſeria turbationis & irę quę nō minus tribul at mentē q̄ ipſa aduerſitas vel iniuria illata. Vñ Augu.in ſermo. Qđ' mala equanimiter toleremus.i,ſine turbatione ab illo eſt.ſ.deo non noſtra patientia.qđ' Pō.recognoſcēs dicebat. Tu es patientia mea dñe.i.cauſa patiēt ię meę:vt exponit magiſter in.j. ſen.eā.ſ.mihi dādo:qua a me non habeo eā. Et ideo quia quotidie tribulamur diuerſis miſeriꝭ eſt peręda ab eo patientia ſeu manſuetudo dicendo.Miſere re mei qm tribulor. Tria aūt ſunt quę valent ad tolerādam iram. tria ſūt remedia ad irā ſuſſerendā.

¶Primo prēuiſio cum memoria paſſionis.

¶Secundo compaſſio ex diſtamine rationis.

¶Tertio ſubtractio materię turbationis.

Primū& ſcd'm remediū ponit Grego.in.v.moral'.circa finē dicēs.Duobꝰ modis fracta poſſidere aīm ira diſſueſcit. Primū eſt vt antec̄ incipere aliquid incipiet mēs ſibi oēs quas poteſt ſibi inſerre cōtumelias quis proponat:quatenus redēptoris ſui ,ꝓbra cogitans ad aduerſa ſe præparet. Quę nimirum venię tia tanto fortius excipit quāto ſe cautius ex preſciētia armauit.qui eīm improuide ab aduerſita te deprehēditur quaſi ab hoſte dormiēs inuenit.hęc Grego.Preuidēdo aūt aduerſa q̄ ſibi poſſunt inferri:& rememorādo quę chriſtus,p eo ſuſtinuit cū oī patiētia & māſuetudine debet velle eū imitari & ſine turbationevelle ſuſtinere iniurias.j. Pet.ij.Chriſtus paſſus eſt ꝙ nobis: vobis relinquēs exēplū vt ſequaminiveſtigia eius.qui cū male diceretur nō maledicebat:cū pateretur nō cōminabat.& Hiere.cum tractaretur de morte eius loquens ad dñm ait. Ego nō ſum turbatus te paſtorē ſequens.de quo in ꝑſona eius loquens ait.Ego quaſi agnus manſuetus q portat ad victimā.Hiere.xj.Grego.Si paſſio chriſti ad memoriā reuocetur:nihil eſt adeo aduerſum qđ' æquo aīo non tolerētur.Oia eīm quæ poſſunt animū magis excitare ad irā:& appetitū vindictę fuerunt facta circa eū.Nā iniuſte paſſus eſt ab his quibus maiora contulerat beneficia,ſ.ludeis & corporalia&ſpūalia:&oībus modis.In ſubſtātia:qa ablata ſunt ſibi veſtimēta.In fama:qa multis cōtumelijs inſamatus eſt.In ſuis adhęrentibus:vt in diſcipulis & marre. In ꝑſona:qa flagellatus: coronatus ſpinis: crucifixus eſt. & in nūcupatus:ſed ꝓ crucifixoribus exorauit ne perirēt dicēs.Pater ignoſce &c.Sed'm remediū cōtra iram eſt ſm Grego.in.v.moral'.vt cū alienos exceſſus aſpicimus: nra in quibus in aliꝭ exceſſimus deliꝯa cogitemus.cōſiderata eīm infirmitas ,ꝑria mala excuſat nobis aliena.patienter quippe illatā iniuriā tolerat qui pie meminit qđ' fortaſſe adhuc habeat tolerari. Erubeſcit enim peccata aliꝭ nō parcere qvel deovel ꝓximo recolit parcēdo peccaſſe. Hęc Grego.Ad hæc facit qđ' dicitur Eccl'i.xxviij.Homini homo ſeruat irā.& adeo quærit medelā.q.d ꝑa diſtamē rōnis eſt vt velit ſibi ignoſci a deo & in magnis offenſis: & ipſe nō velit ignoſcere:ſed tenere irā cōtra proximū in paruis.Vñ & ille ſeruꝰ cui dimiſſum fuerat debitū decem miliū talentorū:qa iratꝰ eſt cōtra conſeruū ex eo q nō ſolebat ſibi cētū denarios in quibus debitor erat ſibi:ſed te

Universidad de Deusto
Biblioteca

nēs ſuffocabat eū & in carcerem miſit a deo diſplicuit dño ſuo ꝙ tradidit eū tortoribus quouſq; redderet vniuerſum debitum: vt habeſ Mat.xviij. Tertiū remediū cōtra iram eſt tollere occaſiones: videlicet dura ꝓba & ea quæ magis accēdūt irā. Eſt em̄ ira accēſio ſanguinis. Incēdium autem ignis diminuitur per ſubtractionē lignoꝝ vel infuſionē aquę. Ligna quę magis accendūt ſunt duræ reſponſiones: dura verba quæ dici nō debēt ſed taceri. Vnde in vitis patrum cū abbas Moyſi dicta fuiſſet magna cōtumelia: interrogatus ſi fuiſſet iratus: reſpondit illud Pſ. Turbatus ſum & nō ſum locutus. Cauēdū tm̄ ne quis a deo raceat cōtra dura loquērē & turbatū vt ex taciturnitate ſua magis illū accēdat: ga hoc malū eſſet: ſed tūc potius loquēdū eſt ſed cū māſuetudine. Nāvt dr̄ Prouer.xv. Reſpōſio mollis frangit irā: ſermo durus ſuſcitat furorē. De quodā etiā philoſopho legitur ꝙ cū verberaret diſcipulū ſuū ꝓ defectu commiſſo: aduertens ꝙ ira ei incipiebat dñari: ſuſpēdit & vocauit aliū ſuū diſcipulū qui nō erat paſſionatus præcipiēs ei illū verberare. Sciendū etiam ſm Grego. in.v. moraſ. Nōnunq; dum accēſus animus per irā a conſueta locutione reſtringitur ꝓ acceſſum tēporis penit⁹ a dilectione proximi ſeparatur: & acrioris ſtimuli ad mentem veniūt: cauſęq; quę grauius exaſperent oriūtur, & ira in odiū vertitur: plerūq; ira per ſilentiū clauſa mira mentē vehementius ſtruat. et clamoſa tacitas voces format: verba ſibi quibus exaſperetur obiicit: & duri⁹ exaſperata quaſi in cauſę examine reſpōdet. Quod Salomon breuiter inſinuat dicēs. Præſtolatio impiorū furor. Et ante nos quidā ſapiens ait. Cogitationes iracūdi viperęq; ſunt generationes mentem comedunt matrem ſuam. Hęc Grego. Talis ergo qui neſcit iram vincere mētem clauſam tenere debet: vel cū illo cōtra quem eſt iratus ſi poteſt molliter loqui: vel ſi credit ex hoc excreſcere cū aliquo parte ſpirituali vel amico ſapienti referare: vt ſic paſſio conquieſcat.

Dulci loquiū iram ex terminat.

§.V. IRASCIMINI ET NOLITE

peccare quę dicitis in cordibus veſtris & in cubilibus veſtris compungimini. Pſ.iiij. Vbi nota ꝙ tripliciter nos poſſumus habere ad iram.

¶Primo modo zelatiue & per rectum.

¶Secundo modo remiſſiue & per defectum.

¶Tertio modo vitiatiue & per exceſſum.

Ira per zelum.

Et ſm quodlibet eoꝝ poteſt exponi verſus vt primū præcipiatur ſic exponēdo. Iraſcimini cōtra vitia aliorꝝ per zelū: & nolite peccare. i. ꝙ nō excedatis in zelo. & vt ver⁹ ſit zelus in corrigēdo alios & iraſcendo cōtra eorū defect⁹: q dicitis in cordibus veſtris & in cubilib⁹ veſtris cōpūgimini. i. pœnitemini de pctis interioꝝ⁹. & iſta dicūtur in cordibus. ſ. affectu: & de pctis exterioribus quę agunt per corpus. & iſta dicūtur. i. fiunt in cubilibus. Eſt em̄ corp⁹ tanq̄ cubile in quo requieſcit animus. Eſt em̄ ſm Aug. pœnitētia quędā iraſcētis vindicta puniens in ſe qđ dolet cōmiſiſſe. de pœni. diſt. iij. pœnitētia. Sed ad plenū zelū & neceſſariū ptinet nō ſolū iraſci & punire ſuos defectus: ſed etiā alioꝝ debito modo inquantū poteſt & deber. Iraſcitur em̄ iuſtus pctis palearum. i. maloꝝ: ſed nō odit. inquit Augu. vi. q. i. §. Ii. Vnde dicit Chryſ. Qui iraſcitur cum cauſa nō eſt reus. nā ſi ira nō fuerit. ſ. per zelū: nec doctrina ꝓficit: nec iudicia ſtant: nec crimina compeſcuntur. Vnde. j. Machab. ij. inquit Mathias inſtruens filios & ad zelum legis exhortans per exēpla. Helias zelando zelum legiſ receptus eſt in cœlū: qđ habeſ. iiij. Reg. ij. Zelum aūt præcipue legis Helias oſtendit dū iratus cōtra falſos ꝓphetas qui idola latrare faciebāt populū quadringentos occidit in torrente Ciſon. vt habetur. iij. Regū. xviij. Ad hūc autē zelū inuitāt exempla ſanctorū. Vnde Hiero. ad Riparij. Legi Siromaſten. i. vindictā Phinees: auſteritatem Heliæ & zelū Simonis Chananęi. Petri ſeueritatē & Ananiam & Saphyrā trucidantē. Pauli cōſtantiā qui Elimā Magū vſq; dñi reſiſtentem eterna ſeueritate dānauit. Nō eſt crudelitas crimina ꝓ deo punire: ſed pietas. Vñ in lege dr̄. Si frater tuus & amicus tuus: & vxor q̄ in ſinu tuo dormit de prauare voluerit veritatē: fit manus tua ſup eos & effundes ſanguinē ipoꝝ:. xxiij. q. viij. legi Siromaſtē. Si iudicialiter accuſando fuerit condēnatus ex ira per zelū. De Phinees habeſ Nume. xv. q motus ira ꝓ zelū vnū de principalioribus tribus Iuda q cōtra legē dñi miſcebaſ cū Madianita in ipſo actu ꝑ cū occidit. De Helia habeſ. iiij. Reg. j. ꝙ ſup duos quinquagenarios fecit ignē de cœlo deſcēdere cōburentē eos. De zelo Simonis pro eodē videſ hic ſu. Dezelo Heliæ.

mi Simon & Petrus q binomius erat. & hiſtoriā de Anania & Saphyra habes Act. v. gloſ. tm̄ ibi exponit de Simone germano Thadei apoſtoli tangēdo hiſtoriā quę habetur in legēda eorum. l. de ſerpētibus per Magos procuratis quos apoſtoli miſerunt ſup eos ad affligendū eos ex zelo dei. Hac ira per zelū motus Marathias occidit nuntium regis Antiochi qui eū inuitabat ex parte regis ad ſacrificādum idolis: & Iudęū qui corā eo ſacrificabat. vt patet. i. Machab. ij. Hac ira motus Chriſtus expulit flagello vendentes & emētes in tēplo. Io. ij. De hac ira Grego. in. v. moraſ. Si ſic proximos vt nos amare præcipimur: reſtat vt ſic eorū erroribus vt noſtris iraſcamur. De hac ꝓ Salomonē Eccl⁹. vij. Melior eſt ira riſu qa per triſtitiā vultus corrigitur animus delinquētis. Ipſe tm̄ zelus rectitudinis: qa mētē iquietudine agitat: mox ei⁹ aciē obſcurat vt altiora nō videat qui bene prius trāquilla cernebat: quia nec ſolis radius cernitur cum cōmotæ nubes faciē cœli obducunt: ſed inde ſubtilius & ad alta reducit: vnde ad tēpus ne videat reuerberatur. ſ. ira per zelū. Nam ipſa recti ęmulatio æterna poſt paululū in trāquillitate largius aperit quæ hęc interim per cōmotionē claudit: ſicut infirmati oculo cū collyriū ponitur lux penitus negatur: ſed poſt paululum plenius recipitur. Sed vo vt excludatur defect⁹ irę cū vti oportet q remiſſio dr̄ & pctm̄ eſt: & tūc ſic exponit. Iraſcimini cū oportet cōtra nra & aliena vitia & nolite peccare. q. d. ſi hoc nō facitis peccatis nolite ergo peccare nō iraſcēdo. Ira præmiſſionem.

Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ij. q. clvij. ar. viij. ꝙ ira dupliciter pōt intelligi. Vno mō prout eſt ſimplex motus volūtatis quo aliqs nō ex paſſione: ſed ex iudicio rōnis iſtigit pœnā. & ſic defect⁹ iræ abſq; dubio eſt pctm̄. & hoc modo intelligitur verbū Chryſo. cū dicit ſup Mat. Qui cum cauſa nō iraſcitur peccat. Nam talis vitia ſeminat: negligentiā nutrit. & nō ſolum bonos: ſed etiam malos inuitat ad pctm̄. Iracūdia enim quę eſt cauſa iracūdia nō eſt. ſ. ꝓprie: ſed iudicium. Hęc Chryſo. Iracundia enim ꝓprie intelligitur cōmotio paſſionis qui aūt cū cauſa iraſcitur. i. ex ratiōe ira eius nō eſt ex paſſione: & ideo iudicare dr̄ nō iraſci. Aliō modo accipitur ira ꝓ motu appetit⁹ ſenſitiui q eſt cū paſſione & trāſmutatiōe corporali. & hic motus ex neceſſitate ſequitur in hoīe ad ſimplicē motum voluntatis: ga naturaliter appetitus inferior ſeqtur motū volūtatis appetit⁹ ſuperioris: niſi aliquid repugnet: & iō nō pōt totaliter deficere in appetitu ſenſitiuo mot⁹ irę niſi ꝑ ſubtractionē vel debilitationē mot⁹ volūtarij. Et ideo ex cōſequēti defectus paſſionis irę vitioſus eſt ſicut & defectus volūtarij motus ad puniendum mala ſm iudicium rōnis. Eſt aūt paſſio irę vtilis ſicut & oēs alij motus appetitus ſenſitiui ad prōptius exequēdū id quod ratio dictat: alioquin fruſtra in hoīe ſed appetitus ſenſitiuus: cum tm̄ natura nihil fruſtra operet. Si aūt quis nō iraſcitur cōtra vitia ſua & aliorꝝ: vt cū familiam patervel matervel ſubditos rector ſecularis vel eccleſiaſtic⁹ videt vel ſciūt delinquere: & ex remiſſione nō corrigūt nec puniūt: nec ſeipos ira perturbēt: vel delinquētes & amicos eorꝝ cōtriſtēt tūc defectus irę eſt pctm̄: & dr̄ remiſſio. Cōtra quos dr̄ diſt. I. ſi quis diacon⁹. Que eſt iſta bonitas iuſtitię inimica palpare criminoſos: & crimina eorꝝ dimittere vſq; ad die iudicij impunita. & Amb. dicit. Dūvni indulget indigno ad. pſionis contagiū prouocat vniuerſos. Facilitas em̄ venię incētiuum tribuit delinquēdi. xxiij. q. iij. eſt iniuſta. Heli ſacerdos ſummus etſi in ſe bonus: tm̄ quia non iratus iuit contra vitia filiorꝝ mala morte eum filijs ſuis interiit. Nec obſtat ſi dicatur ꝙ deo debem⁹ aſſimilari iuxta poſſe. ſm illud Mat. v. Eſtote vos pfecti ſicut & paterveſter pfectus eſt: deus aūt cum trāquillitate iudicat & punit ſine ira aliqua. Nā ira eius de qua dr̄. Irat⁹ eſt furore dñs in populū ſuū: nō eſt cōcitati animi: ſed iuſta ſupplicij cōſtitutio. vt habeſ de pœni. diſt. ſ. ſed & cōtinuo. Sine alteratione aūt & concitatione animi nos iraſci & punire non poſſumus. Reſpōdet em̄. b. Tho. vbi. ꝙ deo aſſimilari debemus in appetitu boni: ſed in appetendo & in modo appetendi aſſimilari nō poſſumus: qa in deo nō eſt appetitus ſenſitiuus ſicut in nobis ſurgit mot⁹ irę cū alteratione & obfuſcatiōe rōnis: q tm̄ pōt & debet regulari rōne. Hęc em̄ ira etſi i ipſa executione

Paſſio iræ eſt vtilis.

executione act⁹ cū ſcilicet corrigit iudiciū rōnis aliqualiter impediat nō tm̄ rectitudinē tollit rōnis. nō eſt aūt ꝓtra rōnem virtutis vt intermittat deliberatio rōnis in eo qđ eſt tā a rōne deliberatū: qa etiā ars impediret in actu ſuo. ſ. dum deberet agere ſi tunc deliberaret de agendis. Tertio mō intelligitur illud. Iraſcimini ira vt remoueatur irę exceſſus: quę dicit irę per vitiū. & ſic exponitur iraſcimini. qđ cōtingit qa humanū eſt: quia qui nō iraſcit ait Hiero. aut deus aut ſapis eſt: ſed nolite peccare: id eſt non habeatis volūtatem deliberatam vel permanentem in ea: quia tunc graue peccatum eſſet. Vnde Prouerbiorū. xxvij. dicitur. Graue ſaxum & onoroſa eſt arena ſed ira ſtulti vtroq; grauior. Sed & ex illa modica ira cōpūgimini de his q̄ factis mētę & corpore incōuenientia. ſicut dicit Hiero. Et vt dicit Grego. in. v. mora. Cū ꝓ zelū anim⁹ mouet curādū ſummopere eſt ne hęc eadē iſtitutio ꝓtutis aſſumat mētī ira dñet. ne quaſi dña ꝑeat: ſed quaſi ancilla ad obſequiū rōnis parata a rōnis tergo nūq; recedat. nā quātūlibet ira ex zelo rectitudinis ſurgat ſi immoderata mētē vicerit rōni ꝓtinus ſeruire cōtēnit: Hec ille. Qđ aūt nō eſt ſm rōnem pctm̄ eſt qđ eū ꝓtingit cōpūgimini. Vñ in hu⁹ figurā dr̄ inveteri lege. Vir q incidit ligna i ſylua ſi caſu excuſſum ferrū de manubrio interfecerit ꝓximū cōfugiēs advnā ex trib⁹ ciuitatib⁹ refugij ſalu⁹ erit & nō occidet. ſm Hugo. Vir icidit ligna quādo ferro increpatiōis vel punitionis abſcinditvitia ex hoibus qui ꝓ arbores ſignātur: ſed ferrū egredit de manubrio in hoc ope qñ repheſto vel punitio excedit modū debitū rōnis ira dominātē: ex quo aliqñ ſequit mors ꝓximi: licet ꝑter intentionē: ga aſperitatis nimię increpatio: nec correctionē recipit nec ſalutē. di. xlv. cum btūs. ſed mortē ſcādali. Talis g̃ ſic excedēs vt ſaluet cōfugiat ad vnā ciuitatū trium in qb⁹ hoies rei turi ſunt: videlicet cōtritionē: ꝓfeſſionē vel ſatiſfactionē: quęlibet harū includit alia duo: ſaltē ꝓpoſito: & ſic euadet. Iraſcimini ergo q̄ dicitis in cordib⁹ veſtris & i cubilib⁹ vr̄is cōpūgimini. Si vero qs iraſcit ſine aliqua cā ꝓtra aliquē: puta qa nō offendit nec eū nec alios: ſed qa volūtati ſuę nō aſſentit in malū: ſed repugnat & hmōi. vel ex cā iuſta: puta qa offendit: ſed irat⁹ apperit eū puniri vltra debitū modū: & ſupe rat ira rōnē vl multū obfuſcat: ſic eſt repheſibile. Et dr̄ ira pervitium: qđ eſt aliqñ mortale aliqñ veniale. vt dicet. j. Hāc, phibet Salomō dicens Eccl⁹. vij. Noli iraſci. Ira em̄ in ſinu ſtulti requieſcit. & hanc irā ſicut & oēs alias paſſiones quas affectiones nominabāt dicebant Stoici eſſe malū & nō cadere in aio ſapientis. i. virtuoſi. Accipiebāt em̄ irā, prout importat vitiū: prout. ſ. quis iraſcit cōtra, ꝓximū malū eius intēdens: nō correptionē vitioꝝ vel bonū cōe. Sed Peripatetici dicebāt cōtrariū. ſ. irā & alias paſſiones cadere in animo ſapientis. Quorum ſententiā Aug. in. ix. de ciui. dei magis approbat. Sumebāt hi irā & alias paſſiones ,put ſunt motus appetit⁹ ſenſitiui: & ſiue ſint moderati ſiue nō. & ſic ſemp nō ſunt male: qa ſi moderentur rōne ſunt bonę: vt. ſ. puniatur delinquēs ,ppter bonū cōmune iuſtitię cōſeruādū ꝑ eū ad quē ſpectat: & in hoc eſt miniſter dei: & ſic relinquat vltionē, deo cui⁹ eſt. ſm illud. Mea eſt vltio &c. Deutero. xxxij. c. dū. ſ. appetit puniri malum per eum qui eſt miniſter dei in illo.

Ira trifliter

Indignatio

Ira per zelum. Ira præmiſſionem. Ira vt diſtinguit. Ira peccatum. Ira paſſio. Ira peccatum. Ira paſſio. Ira peccatum. Ira paſſio

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid sit murmuratio.

ta q̄ fm Robertū Holkot est querela cum impatiētia. Et de hac inquit Pō.cv.cōtra populum illū antiquum significantem fm Augu.in gestis suis populū christianū. Murmuraverunt in tabernaculis suis: & non exaudierunt vocem domini: & eleuauit manum suam super eos ad puniē dum. Vbi tria demonstrat Psalm.

¶Et querelam de deo insinuat ibi. Murmurauerunt.

¶Et pmanētia in malis demōstrat ibi. Non exaudierunt

¶Et penam de vitio designat ibi. Et eleuauit.

§.II. QVAMTVM AD PRIMVM

Tāgit historia quādo reuersis exploratoribus de terra promissionis audiētes terrā illā eis a deo promissam ciuitatibus fortissimis munitā Giganteos homines ibi habitare: cæperūt diffidēdo de promissis dei murmurare dicētes. Faciamus nobis duces vt reuertamur in Egyptum. Et hoc egerunt in tabernaculis suis i.cū essent otiosi. Non em laborantibus: sed otiosis hoc cōtingit. dicit ibi gl. Vbi sciēdum q̄ cū murmuratio importet querelam: triplex reperitur querela contra dñm in scriptura.

¶Prima est per psumptionem.

¶Secunda est per admirationem.

¶Tertia est per turbationem.

querela vel murmur presūptionis.

De prima dī Matth.xx.in parabola vineę q̄ illi q̄ venerūt hora prima ad laborādū i vinea cū, nō accepissent a, pcuratore nisi vnū denariū sicut & q̄ venerūt vndecima hora: murmurauerunt. aduersum patrē familias dicentes. Hi nouissimi fuerūt vna hora & pares illos nobis fecisti &c. Vbi dicit Grego. in homil. q̄ venientes prima hora signāt patres primos veteris testamēti: & venientes vndecima signāt sanctos noui testamēti q̄ recepīūt denariū. i. idēpr̄miū sicut & sancti antiqui testamēti: & pri⁹ga immediate cū moriūtur: illi ār diu dilati sunt. Et illa murmuratio nō est, ppria aliqua querela cōtra deū cū quietissimi sint. Sed per suppositionē dicit. i. dato p impossibile q̄ queri vel lēt: declarat apte q̄ nō fit eis iniuria vel diminutio debitę mercedis sed iustę vnicuiq; tribuit. Nic. tū de Lyra sup illū, textū aliter dicit. s. q̄ gētiles cōuersi ad fidē sunt venientes vndecima hora: qui receperūt tantā gratiā q̄ est quod dā principiū glorię: quārā & Iudei in principio cōuersi vt apostoli cū aliis discipulis vel etiā sancti veteris testamēti. Nō em est aliud gloria q̄ gra⁹ summata. Vñ Rom. vj. Gratia dei vita ęterna. s. est. Videtes ergo Iudei q̄ gētiles conuersi ad fidē recipiebāt gratiam spūssancti in signo visibili. s. in specie ignis sicut & apostoli. vnde & Act.x. dī q̄ loquēte Petro. s. Cornelio cēturioni & familię suę cecidit spūssanctus sup oēs q̄ audiebāt verbū: nō intelligētes mysterium quasi murmurabāt reputantes gētiles indignos tāta gratia. Vnde dī ibi q̄ obstupuerūt qui venerāt ex circūcisione dicentes: qa & gratia spūssancti in nationibus. s. gentiliū, diffusa est. Sed & reuertēte Petro ad Iudęos cęperūt cōqueri de eo q̄ ad Cornelium gentilē diuertisset: quibus satisfecit declarās quō sibi ostēsum est per visionē. s. linteī de cœlo submissi pleni aialibus immūdis & ei dictū q̄ macularet de illis, & māducaret &c. qa & gētes etiā vocande erāt a deo ad gratiā suscipiēdā. Nec potest quis de deo iuste cōqueri quare det gram vni magis q̄ alteri: & quare magis vocauerit gētiles ad fidē q̄ Iudęos: qa in eo nō habet locū acceptio p̄sonarū cū nulli sit debitor. Secūda querela est per pia admirationē. Videtes em sanctos malos exaltari & bonos deprimi & cōculcari: aliqn̄ cōquerunt de deo nō irascēdo: sed admirādo de iudicijs dei. & isto modo Hiere.xij.c. quasi murmurās cōtra deū ingt. Iustus quidē es dñe si disputem tecū: verūtamen vera loquar ad te. q.d. Scio & sic fateor te dñm in oibus operibus tuis iustum: tamē miror de hoc q̄d ego dicā. q̄d vtiq; verū est vt cernis. Quare via impioꝝ, pspera⁹? via. i. status fm mūdū. ipiorum: eoꝝ. s. qui in pietate fide & christianę religionis desiunt nō credētes aliam vitā esse nisi p̄sentem. Bene est his qui pręuaricātur. i. egrediūtur devia mandatoꝝ tuoꝝ sequētes vią dęmonū. i. vitioꝝ: & inique agūt. i. ꝓtra ęquitatē & iustitiā nocētes, pximis. Plantasti eos & radicē miserunt. i. te operāte vel pmittente videntur firmati i diuitijs & honoribus & potēcia terrena & ira radicati & fundati q̄ nō possint perdere talem statū, pspēritatis. Prope es tu. s. ori eoꝝ. s. tu deus. Nam si quid petūt & desiderant de rebus mūdi: qa alia nō quęrūt: ipsi obtinēt ac si eos exaudias & loge a renibus eoꝝ. Renes in scriptura significant delectationes corporales: qa ex renib⁹ excidit⁹ semē: vñ sequitur delectatio carnis maxima. Et vult dicere. Siquas appetunt delectationes prauas: tu es longe ab hmōi: id est non impedis: sed permittis eos assequi q̄d cupiūt in huiusmodi. Deinde loquit de se q̄ iustus erat. Et tu dñe nosti me. i cognouisti me. s. scięntia electionis & approbationis & vidisti me: oculis tuę gię qui sūt dona spūssancti me in spexisti: & pbasti cor meū. i. multis tribulationib⁹: pscutionibus: tentationib⁹ examinasti: tecū. i. in oibus inueni strictecū esse non recedēdo a te neq; a gra tua. Ecce quę rela de exaltatione impi & tribulatione iusti. Sed imedia mali, p te recurrēs ad rōnē illustratam a spūssancto: subdit. Cōgre ga eos quasi gregē ad victimā. q.d. Certe video iustitiam & iustitiā deus in hoc. Nam qa hmōi reprobos deputas ad damnationē ęternā propter eorū malā vitā: tu deus facis sicut macellari⁹ facit qui vitulos & porcos quos vult victimare. i. occidere: dat eis pluries blada & bona potagia quib⁹ pingue fiāt vt ipsa aialia pinguiora sint i morte: & hic cōgrega. i. cōgregabis: vitulos autē quos non vult occidere sed viuere ponit ad aratrum & alios labores. Sic tu deus das istis reprobis abūdātiā tęporaliū vt pleni⁹ remunerētur in p̄senti si qua bona faciūt & abūdātiori pœna i inferno postea cruciētur ex malo vsu rātoꝝ bonoꝝ. Electos autē tuos affligis & laborib⁹ exponis: quos ad vitā reternā. Et sequit de malis q̄ prosperātur. Et sanctifica eos in die occisionis. i. ad cōplemētū tpalis, pspēritatis eoꝝ: in die occisionis. i. mortis suę: sctifica. i. pmitte vt habeant honorē & sepultura magnifica ac si essent sancti: q̄d tū ē eis ad malus iudiciū. vnde sanctifica. i. sanctificabis. Hāc etiam pīā querelā ponit Pō. di. Ecce ipi peccatores qui. s. dicunt si est scięntia in excelso. q.d. de⁹ nō cognoscit ista facta mūdi nec curat de eis. Et abūdātes in sęculo. i. in sęculari trate in vitijs mundi superbia: auaritia & luxuria obtinuerunt diuitias in pecunijs: vestibus: lapidibus p̄ciosis: palatijs: agris & famulis. & dixi ista cernēs fm sensualitatem & primū motū tētationis ego Dauid. Ergo sine causa iustificaui cor meū. i. sine vtilitate exercui me in obseruatione mādatoꝝ dei & operibus virtuosis et iustis: vnde cor efficitur iustū et sanctū: et lauī inter innocētes manꝰ meas. i. actus mei innocētes fuerūt: et si in aliquo offendi: aqua pœnitētię lauī & purgaui: & tm̄ fui flagellat⁹ tota die: & castigatio mea in matutinis. i. cū reperi me in die gr̄ę lui flagellatus diuersis tribulationibus: et tm̄ si aliqn̄ incurri in nocte culpę fui a deo castigatus diuersis aduersitatib⁹: sed a deo illuminatus subito dixi fm rōnē. Si dicebā narrabo sic. i. tale esse retributionē malor̄ qualis cernit⁹ i vita p̄senti et nō alia. Ecce nationē filioꝝ tuoꝝ reprobaui: filioꝝ. s. per adoptionē & gram & spālē amorē. Nā vt dicit Iudith. viij. Oēs ab initio qui deo placuerunt p̄ multas tribulationes transierunt fideles. Et Heb. xij. Flagellat deus oēm filium quē recipit. Sed si nō est alia retributio q̄ ista p̄sens: cū mali bona habeāt: et boni mala. ratio autem iustitię dictat vt malus mala habeat: et bona bonus: ergo boni q̄ tot mala patiuntur reprobi habebuntur: et mali electi & dilecti dei. Estimabā vt cognoscerē fm hoc iudiciū superficiale: q̄d frequenter sit fm sensitiuam. Sed hoc labor est ante me. s. ad cognoscendum quare deus det bonis aduersa: & malis prospera. Donec intrē in sanctuariū dei. i. in secretū suoꝝ iudiciorū p visionē vel reuelationē. Et intelligā i nouissimis: eorum in fine quid eis reddatur. Nam vt dicit Greg. in. iij. moral. Occulta sunt iudicia dei vtiq; cū malus bona habet & bon⁹ mala. sed lōge occultiora cū malus mala & bonus bona habeat. Nā incertū si malus habeat mala ad initiū sue dānationis: vel ad eruēdationē: & bon⁹ si bona habeat ad maiorē sui, puocationē ad diligēdū deū ex beneficijs multiplicatis an illa recipiat ad remuneratione bonoꝝ que facit. Et ideo sancti magis timēt & dubitāt in, pspēris q̄ in aduersis hoc aūt intellige. s. in nouissimis qn̄ videbunt status hoim in alia vita. Verūtamē de⁹ magis iecisti eos. s. reprobos dū alleuat eos. i. superbe vterentur timenthmōi bonis tęporalib⁹. i. de statu fœlicitatis tpalis ad sta in p̄spetū miserię demersisse: quō facti sunt i desolationē: subito risq̄ in defecerūt &c. Nō est ergo respiciēdū ad p̄sentē fœlicitatem: sed futurā. nec cōquerēdum q̄ mali bona habeāt: sed cōsiderādū quō vtant: qa si male tāto maius iudiciū eis p̄parat. Aliqn̄ etiā murmuratio q̄ ē sine pcō accipit, p quadam

Mur mur ad miratiōnis.

Sanctī

quadā querela seu tristitia, pcedente ex defectu boni spūalis quē in seipso videt vel in alijs. & sic sumit i Pō. vbi loquēs, ppheta de cōuersione iudęoꝝ ad vesperū. i. in fine mūdi ait. Ipsi dispergent per diuersas partes mūdi ad mandūcandū. i. ad incorporandū alios in ecclesia. Si vo non fuerint saturati. i. si nō cōuertant quib⁹ p̄dicabūt vt optāt murmurabūt. i. cōtristabunt cōtra illos & cōquerentur de duritia eorū. Tertia querela est cū turbatione: & ista proprie est murmuratio & peccatū. de qua dī. Eccli.x. Vir prudens & disciplinatus nō murmurabit correptus. Hanc docet cauere apl's dicēs Phil.ij. Omnia agite sine murmurationibus. Sed & ista murmuratio mala triplex est.

murmuratio turbationis.

¶Aliquando contra socium.

¶Aliquando contra p̄latum.

¶Aliquando contra deum.

murmuratio cōtra socium.

Murmurat quādoq; aliquis. i. cōquerit⁹ contra socium seu, pximū: qa nō seruit sibi, pro velle⁹. Vñ dī Eccli.xxix. de eo qui accepit mutuū a, pximo & cū repetit ab eo murmurat sic inquit. Multi quasi ad inuētionē estimauerunt fœnus. i. quasi inuenerūt nō reddendū vnq̄ estimauerūt mutuū eis factū. & sequit in autoritate. & præstiterūt molestiā his qui se adiuuerūt. donec accipiāt osculantur manus dātis: & i tpe restitutionis postulabit tēpus: & loquetur verba tedij & murmurationis & tempus causabitur. Si aūt potuerit reddere aduersabit. Aliquādo etiam murmurat qs cū videt nimis grauari in obsequijs vel operib⁹ vt cū pauperes vel religiosi petūt eleemosynas: et hi a qbus petunt murmurant dicētes. Isti indiscreti sunt non faciūt nisi petere: & si dāt murmurādo dant. Sed dī. s. Pec.iiij. hospitales. s. ad subueniendū sine murmuratione. Sic Martha murmurabat contra magdalenam quia non iuuabat eā ad ministrandū. Et ludas de effusione vnguēti dicens.

Contra Platos.

Vt qd perditio hęc &c. Aliquādo immo & sępe murmuratio fit cōtra p̄sidentes. s. eo q̄ nō prouideant subditis vt vellēt: vel non equaliter oibus. Sic murmurauit pplus ille Hebręoꝝ cōtra Moysen ducē suū in deserto Syn conquerendo de defectu cibi: vt habet Exod.xvj. Et in Raphidin cōquerendo de defectu aquę. Exod.xv. Et contra Aarō sacerdotē suū summū q̄ vsurpasset sibi sacerdotiū. & q̄ fuisset causa ipse & Moyses mortis. cclx. sacerdotū qui cōbusti fuerāt ab igne immisso a deo propter superbia & murmuratione eoꝝ: cōtra Moysen & Aaron volētes vti sacerdotio vt Aarō. vt habet Nume.xvj. & xvij. In qbus murmurationib⁹ māsuete se habuerūt cōtra murmurantes de eis & recursum habuerūt ad deū cū orationib⁹. Et in ecclesia primitiua surrexit murmur Grecoꝝ. s. querelosoꝝ ad fidē cōtra Hebręos eo q̄ viduę eoꝝ despiciebant i ministerio quotidiano. vt dī Act.vj. Et vel quia nimis grauabant in operib⁹ manuū: vel qa nō ita requirebant vt Hebręę. q̄d reputabāt sibi ad contēptū vñ conquerebant. Sed apl's ordinantib⁹ septē diacones qui sup hoc haberēt curā seda tū est murmur. Istud vitiū multū cōturbat cōgregationes religiosoꝝ: & pacē tollit. & ideo grauiter puniēdū. Vñ dī dist.xc. alienus. Alienus sit a fratrū vnitate qui murmuraverit: & opus eius abnęiat qui murmurās exiterit: ne pœnas murmurantiū incurrat. De qbus ait apl's. Nec murmuraueritis sicut quidam eorū murmurauerunt & perierunt ab exterminatore. Dicit ibi glos. sup verbo opus ei⁹ abnęiat. opus clerici pręcipue dicit oratio: & op⁹ laici est oblatio. Et sic videt dicere q̄ clericus, pter murmuratio nem debet separari ab alijs in oratione quasi excōicatus & laici oblatio nō debet recipi. Aliqn̄ fit murmuratio cōtra deū, Vñ Num̄.xiiij. dixit dñs. Vsq̄quo multitudo hęc pessima murmurat cōtra me. Vtiq; quędā blasphematio creaturę est vt q̄ pl⁹ accepit a deo q̄ aliæ creaturæ cōqueraf de deo q̄ nō agit modo suo & fm velle suū quasi sapiētior sit deo & meli⁹ cognoscat q̄d expediat ibi & alijs q̄ de⁹. O q̄ fatue cōquerit infirm⁹ de medico ex eo q̄ nō sibi ꝓcedit cibos placitos gustui suo infecto: sed sibi displicibiles et tm̄ vtiles. vñ Thren.iij. dī. Quid murmurauit homo vi uēs vir pro peccatis suis? q. d. Quō audet cōqueri de deo in tribulationib⁹ cum eas mereatur pro peccatis suis. Sed quod peius est: quia dñs prohibet hmōi murmurationes quotidie hoies iterant. & hoc dicitur in. ij. parte.

Mur mur de nimia

Mur mur de nimia benignitate

§.III. DE SECVNDO PRINCIPALI. s. pmanentia in hoc vitio notatur: cū dī. Non exaudie-

Sap.ij.

Mur mur de nimia benignitate

Mur mur de nimia benignitate

De⁹ obbenignitatē sustinet peccatores.

f.Co.x.

Contra deum.

rūt vocē dñi. i. nō obedierūt sermoni dñi istud vitiū detestāris & phibētis. Vñ & p sapientē ingt. Custodite vos a murmuratione quę nihil, pdest immo multum nocet. Et apl's. i. Cor.x. Nec murmuraueritis sicut qdā murmuraverunt. s. eoꝝ. Et nota q̄ triplic iter murmuratur de deo.

¶Primo de nimia seueritate.

¶Secūdo de nimia benignitate.

¶Tertio de aeris inęqualitate.

Murmurant aliqui & cōqueruntur de deo cū multū affligūtur: vel magna paupertate vel infamia vel pscutione vel infirmitate aut tētatione dicētes deū esse crudelē erga se vel alios tribulatos: & plus aduersitatis eis dare q̄ pos sint portare & se a deo esse derelictos & abiectos. Sed o q̄ magnā falsitatem isti loquunt. Oīs doctrina sanagentiliū & catholicoꝝ clamat deum p̄ssimū & clemētissimū fore: omnē aduersitatē ab eo, pcedere: & electos suos sibi acceptissimos multipli⁹ hic flagellare: & tūc magis eis adesse. Fidelis de⁹. ait apl's. i. Cor.x. qui nō pmittet vos tētari supra id q̄d potestis: sed cū tētatione faciet, puentū vt possitis sustinere. Et ratio est: qa ipe cū tribulatis q̄ sunt parati ad sustinēdū portat onus. Cū ipso ſinqt per Pō ſsum in tribulatione eripiā eū: & cito: qa breuissima & q̄si momēta nea est vita nra: & glorificabo eū exinde. Hoc āt habet, p certo oīs qui colit te dixit Sara vxor Tobię iunioris: gavisa ei⁹ si in tribulatione fuerit liberabit: si in probatiōe coronabit: si in tētatione ad misericordiā tuā peruenire licebit. Non em delectaris in perditionib⁹ nostris sed post tē pestatē trāquillū facis: post lachrymationē & fletū exultationē infundis. O q̄ elegāter circa hoc Greg. in moral. loquit. Si ingt deo iusta placere scim⁹ & pati nulla nisi quę deo placuerint possum⁹: iusta sunt cūcta q̄ patimur: & valde iniquū est si de iusta passiōe murmuram⁹. hæc ille. Certe multum esset arguendus reus si murmuraret de iudice eo q̄ facit eū flagellis aliquātulū cedi: cū mortē acerbissimā meruerit. Cū igit oēs in mundum intremus cū debito mortis ęternę & oim pœnalitatū: quō audem⁹ murmurare & cōqueri de deo ppissimo q̄ flagellet nos tpaliter q̄ ęternaliter meremur puniri? Sed & in ipsis flagellis multiplicē cōsolationē infundit: & pmij coronā supimponit. Beus vir q̄ sus. tē. quo. cū, p. fu. ac. co. vi. lac. s. In oī tribulatione est tētatio. i. mot⁹ ad impatientiā. Non g murmurandū in tribulationib⁹ est: sed pariēter ser ēdū: cū & maxime sancti qui innocēter vixerūt grauia passi sunt & libēter. Vñ iob xxxiij. dī de tribulato. Respicies hoies & dicet peccaui & vera dignus non recipi. i. tribulatus respiciendo hoies sanctos & perfectos quāta passi sunt: fatetur & recognoscit se peccatorē & nō tantum affligi quantū merentur pcā sua. Sed o murmurāt aliqui de nimia benignitate dei: vel qa recipit magnos pctores ad pœnitētiā: & dat eis magna dona. vel tolerat male agētes tādiu in malis suis & nō punit vel qa dat impijs & sceleratis magnas pspēritates. Et sic Scribę & Pharisei murmurabant contra iesum dicentes. Quia hic homo pctores recipit & manducat cū illis. Lucæ xv. Et iterū Luc.xix. Murmurabāt q̄ ad hoiem peccatorē s. Zacheū diuertisset. s. ad eundū in domū suā. sed maxime offēdit Luc.xv. per parabolā centū ouiū & decē drachmarū. & duorū filiorū quorū minor, pdige cōsumpta substātia reuersus ē ad patrē &c. quāta sit dño deo cura de pctōr̄ cōuersione. & quātū gaudiū i curia cœlesti. Vñ &. ij. Reg. xiiij. dixit sapiēs illa mulier Thecuites. Nec vult de⁹ pire animā: sed retractat cogitans ne penitus pereat q̄ abiectus est. Per hæc & alia ꝓba induxit Dauid ad reducendū filiū suū. Absalō exulem factū, ppter fratricidiū ad ciuitatē suā Hierusalē. Figurans in hoc ecclesiā quæ precib⁹ suis aditū obtinet pctōr̄ b⁹ qui occidunt fratrē suū. i. animā pctis ad veniā & ad ciuitatē ecclesiæ. Vñ exules facti sunt. Q̄ autē de⁹ diu sustineat pctores magis benignitas & patiētia dei est nō reprehendēda: sed dulciter amplexāda & venerāda Quis est em ille tā innocens q̄ velit subito puniri de defectibus suis? Certe nullus. Vñ & Poeta. Si quoties peccant hoies sua fulgura mittat Iuppiter: exiguo tpe nullus erit. Expectat ergo diu vt victi ei⁹ benignitate & longanimitate hoies reuertant. Esa.xxx. Expectat vos dñs vt misereatur vestri, pterea exaltabit parcens vobis. Maxime em suā oīpotentiā parcēdo manifestat. Vñ & Hiero. Moderatio dei ac pietas solū nostrū reditū quęrit: ac nos cupit sua longa bonitate saluari. Sed si non cōuertimur si duri

Universidad de Deusto
Biblioteca

colli sum⁹: si vsq; in finē in malis pseueram⁹: assidue pec
cātiū nō miserē deus. dist. xciij. diaconi. Quinimo quāto
qs diutius expectat si nō reuertitur grauius punit. vñ Va
le. Maxi. Lēto qdē gradu ad sui vindictā diuina ꝓcedit ira
tarditatēq; supplicij grauitate cōpensat. Exēplū notabile
de carpo discipulo Ioannis qui auide desiderabat punitio
nem cuiusdam cōuersi ad fidē: qui seductus fuerat a iudeo
ad fidē abnegandā. sup quo orans habuit visionē forna
cis ardentis: vñ exhibāt capita serpentū trahentiū illos du
os Iudeū & seductū ab eo paulatim in fornacem: qd' ipse
Carpus delectabiliter aspiciebat: & cito int⁹ trahi eos op
tabat ex zelo iustitię. Sed Christus desuper apparuit eri
piens eos de periculo. & Carpū reprehendit de suo zelo di
cēs se iterū paratū ad crucē subeundū ꝓpter pctōres. Vi
de hoc plenius in legendis in legenda resurrectionis circa
finē. Sed & si ꝓspera malis in pctō perseuerārib⁹ deus tri
buit. hoc agit ad retribuendū eis mercedē de illo modico
bono qd' faciūt hic ne sit irremuneratū. Quā rationē assi
gnat Chryš. de pœ. dist. iij. qd ergo turbamur. in fine. Ter
tio alij murmurant contra deū de aeris intēperie. vt cū est
multa siccitas vel cū est nimia inundantia aquarū. vel cū
est inten sus calor vel frigus perdurans: & hmōi quasi de⁹
nō bene disponat ista. Sed iniuste murmurat. Nam vt dr
Sap. viij. Sapientia dei disponit oīa suauiter. Sed qa non
agit sm velle nostrū ideo murmuramus quasi sm⁹ sapiē
tiores deo: & vel im⁹ eū instruere quō debeat mūdum gu
bernare. Exemplū legit in vitis patrū de quodam sancto
patre qui nūq; in horto poterat habere herbas vel fructus
bonos: qa sepe murmurabat de aeris intēperie: accedens
aūt ad quēdam, aliū. Eremitā inuenit eum pulchrū hortū
habere & holeribus & fructibus repletum. Interrogauit
quō ei hoc acciderit & qd faceret. Rndit ꝙ colebat & sere
bat: & residuū deo cōmittebat: nō postulans pluria vel se
renū: sed deo dimittens totū. ex quo exemplo cōpunctus
sic & ipse fecit: & postea ipse bonum hortum habuit.

Exēplū de Carpo.

Murmur de aeris intēperie.

Pœna murmurantiū.

§. IIII. TERTIVM PRINCIPALE

murmurans regnū cœlorū nō intrabit.

Exēplū de fratre murmurante.

s. pœnā quā de⁹ infert ꝓ vitio murmurationis. ostēdit. Pō.
cv. di. Leuauit. s. de⁹ manū suā sup eos. s. ad ꝓsternendū in
deserto diuersis mortib⁹. Vñ dixit deus. Nume. xiiij. Oēs
qui murmurati estis in deserto a. xx. annis & supra: & mur
muraſtis cōtra me nō intrabitis in terrā super quā leuaui
manū meam vt habitare vos facerē in ea ꝓter Caleph &
Iosue. Et sic ꝓpter pctūm murmurationis qd' fecerunt con
tra deū quasi nō posset eos introducere in terrā ꝓmissio
nis: posteq; reuersi sunt exploratores terre illi⁹ dicentes illā
patriā fortissimā & inexpugnabilē. vñ & volebāt sibi du
cē facere ad reuertendū in Egyptū. illa quadraginta milia
virorū q numerati sunt nullus eor⁹ introiuit: sed mortui
sunt diuersis tpib⁹ in deserto exceptis illis duob⁹ Caleph
& Iosue q nō murmurauerāt. & hoc etiā figurat ꝙ murmu
ratores nō valēt intrare in regnū cœlorū figuratū ꝓ terrā
illā: qd' & Greg. dicit in homil. s. ꝙ nullus q murmurat in
regnū cœlor⁹ intrare pōt: qd' verū est quādo est mortale. s.
cum odio dei vel hoim vel tanta displicentia ꝙ decidat a
charitate dei vel proximi: vel cū ex locutione murmuris
sequit notabile scādalū alijs: & sicut tale vitiū excludit a
regno: ita cōsequēter inducit ad ęternū interitū. Vnde in
epla Iudę dr. Ecce venit dns in sanctis milibus suis facere
iudiciū contra oēs & arguere oēs impios de oibus operi
bus impietatis eorū qbus impie egerūt & de oibus duris
que locuti sunt cōtra deū. Hi sunt murmuratores & queru
losi sm desideria sua. & hęc verba dicūtur ibi esse Enoch.
Sed in vita ista alquādo punit deus istos murmuratores.

Vnde legit in vitis patrū ꝙ cū quidā frater audiret fre
quenter cōfratres suos religiosos habere varias cōsola
tiones & dulcedines de diuinis in orationib⁹ & meditatio
nibus suis: & ipse nihil tale experiretur: sed aridū & insipi
dū se sentiret & tediosum: quadā vice de nocte accessit ad
ecclesiā & ante imaginē crucifixi stans: cœpit fortiter mur
murare & cōqueri in hęc verba prorūpens. Dñe si ego ser
uiuissem alicui terreno dño tāto tpe quāto seruiui tibi in
hac religiōe: & tantū laborauī ꝓ amore tuo: impossibile
esset qn aliqua vice ostēdisset mihi aliqd' signū amoris &
affectiōis: & lętā faciē exhibuisset: & aliqd' donū vel grām
impartiret. Ecce tot annis seruiui tibi qui diceris libera
lissimus: & pissimus prędicaris: & nunq; dedisti mihi vnā
paruā cōsolationē. Aliįs tot concedis qd' sępe audio: mihi
aūt es ira crudus & quare dñe tāta duritia erga me? Nun
qd & ego nō seruio tibi? Cūq; hęc & similia loqueret: ecce
sensit se subito vecte retro pcussum: ex quo ictu cecidit in
terrā quasi mortuus. Aduenientib⁹ fratrib⁹ aliqbus & ne
scientibus casum ipm nec loquivalentē ad infirmariā de
portauerūt vbi loquelā & vires aliquantulum recuperās
p aliquot dies mālit infirm⁹ cū tanto setore vt vix posset
ei aliquis seruire. In qua infirmitate pctm suum recogno
scens & cōfitens fecit se portari ad ecclesiā ante illam ima
ginem crucifixi: ibi humiliatus dicere cœpit. O dñe deus
meus cū iuste cū pie me superbissimū murmuratorē casti
gasti gratias tibi ago dñe deus meus: nec em aliud mereor
propter impatientiā & superbiā meā. Et subito audiuit vo
cem sibi dicentē. Oportet humiliari qui vult cōsolari. Vñ
sic humiliatus postea sensit cōsolationes spirituales.

¶ De clamore. Ca. III

CLAMOR PONITVR IN

Murmur de aeris intēperie.

ter filias irę sm Greg. & Tho. q in hoc consistit
ex ira voces clamosas sed cōsuasas ꝓferre misce
turq; cōiter cū contumelia vel cōtentione. De
clamore aūt ingt Pš. xxxj. Inueterauerūt ossa mea dū cla
marē tota die. Ossa aiæ sunt vires aiæ naturales: vt intel
lect⁹: volūtas: & hmōi. in qb⁹ cōsistit robur aiæ qb⁹ opaſ:
sicut in ossib⁹ material ib⁹ cōsistit robur corporis. Iste aūt
vires inueteraſcūt. i. debilitant ad bene operandū per cla
morē vitiosum. Sed sciēdū ꝙ est triplex clamor. videlicet
¶ Clamor intensę affectionis.
¶ Clamor horrendę vel indefensę offensionis.
¶ Clamor confusę perturbationis.

Primus impetrat exauditionē. Secūdus prouocat cœle
stem punitionem. Tertius excitat ad scandalizationem.

§. I. PRIMVS CLAMOR EST CVM

quis magno affectu desiderat vel petit aliquid a deo sm
illud Pš. cxviij. Clamauit in toto corde meo ad me dñe
Dicit Greg. ꝙ multū clamat q multum amat. Vñ et Moy
ses cū sup mare rubrū cum filijs Israel maneret et Pharao
eos persequeret ad reducendū in Egyptum oranti Moysi
silenter dixit dns. Quid clamas ad me? Exo. xiiij. Clamor
eius erat intensum desiderium quo orabat. Iste autē clamor
intrat in aures dei ita ꝙ mereat exauditionē: sic dns repro
mittit di. in Pš. xc. Clamauit ad me & ego exau. eū. Vñ &
de pplo Israel cū ꝓpter pcā sua diuersis tribulationib⁹ &
captiuitatib⁹ vrgeret: dr in Pš. cvj. Clamauerūt ad dñm cū
tribularent & de necessitatib⁹ suis liberauit eos. vt patet
in lib. Iudi. per totū. Sic Chananea clamās post Iesum fuit
exaudita & sanata filia eius. Matt. xv. Sic cęcus magis ac
magis clamans Miserere mei fili Dauid fuit illuminatus.
Luce. xviij. Sed & prędicator isto modo debet clamare in
populo. s. ex intimo affectu: & sic auditur virtuose & fru
ctuose. sic Christus clamabat in tęplo nō solū voce sed in
tęso desiderio. Si quis stitcveniat ad me & bibat. Ioan. vij.
Sic & Ioan. Baptista dr vox clamātis in deserto. Matt. iij.
De hoc autē clamore nō intelligitur verbum Pš. quia in
ipso nō inueteraſcunt sed iuuenescunt ossa animę.

Scandalū diffinitur.

§. II. SECVNDVS CLAMOR EST

clamor offensionis.

horrēda aliqua cōmissa iniquitas. Esa. lviij. Nolite ceiu
nare sicut vsq; in hanc diē vt audiatur in excelso clamor nis
vester. s. vestror⁹ scelerum: ga talia ieiunia cū his nō pla
cent. Tria autē vitia pręcipue sunt quę prę sui horrore cla
mant ad deū vindictam & celerem punitionem. scilicet
¶ Homicidium.
¶ Sodomia.
¶ Oppressio pauperum.

De primo dixit dns ad Cain posteq; Abel fratrē suū occi
dit. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Ge
ne. iij. Et qd nisi vt tātū scelus deberā punire celeriter vñ
subito fact⁹ est vagus & ꝓfugus & tremul⁹ in mēbris. De
sec'o dixit dns Abraę. Clamor Sodomor⁹ & Gomorreor⁹
ascēdit ad me de terra. & qd clamabat illor⁹ nefas nisi subi
tā vindictā: q̄ ęcitissime secuta est subuersio illis qnq; ci
uitatib⁹ igne & sulphure. De tertio dr Exod. iij. Clamorē
eor⁹ audiui ꝓpter duritiā &c. Et loquit de oppressione sa
cta Hebrę̄s a Pharaone & pplo suo que cito punita est p

multa flagella. Demū aūt in mari rubro submerso. Pha
raone cū exercitu suo. Exo. xiiij. & Iac. v. Ecce merces ope
rariorū vestror⁹ q̄ fraudata est a vobis clamat & clamor ei⁹
in aures dñi introiuit &c. Dicit etiā clamare pctm dū tra
hit ad aliud & clamat vindictā cū nō pœnitet: sed addit qs
malū malo. sm illud. Esa. xxxiij. Et clamabūt piloſi alter
ad alterū. Quod expo nēs Grego. ait. Piloſus ad piloſum
clamat dū perpetrata iniquitas ppetrandā vocat. De hoc
clamore intelligit dictū Pš. quia dū quis clamat tota die
id est dū addit pctm pctō sic inueteraſcunt & magis ac ma
gis debilitant potēq; aię ad bene operandū. Et qd' inue
teraſcit prope interitū ē dicit apls. & sic clamat vindictā.

Clamor turbationis.

§. III. TERTIVS CLAMOR EST

,pcedēs ex turbatione. & hic est filię irę. de q̄ apls ad Ephe.
iij. ois clamor ira & indignatio tollat a vobis. Et licet de
se illud nō sit mortale: pōt tn esse vel rōne causę ipm ,pdu
cētis vt si ,pducat ex odio vel ira mortale vel rōne materię
in eo cōtinētis: vt si clamādo cōtumelia inferat vel cōten
tionē cōtra veritatē rei importātis. vel rōne scādali ex eo
sequētis vt cū sit a notabili psona ex iravñ alij notabiliter
scādalizent. Et isto modo dicit Pš. in psona Christi patię
tis de ludeis. aperuerūt sup me os suū sicut leo raptens &
rugiēs. qū videlicet Pilato clamātes vocib⁹ magnis dice
bāt. Crucifige crucifige eū. vt testant oēs euangelistę. Et
de hoc etiā potest intelligi dictū Pš. xxxj. Inueterauerunt
ossa mea dū clamarē tota die. i. frequenter. Et qa hmōi cla
mor cū ira generat scādalū & ꝓ irā & filias eius hō scāda
lizet & scādalizet sępe: ideo de scādalo in ca. seq. dicendū.

¶ De scandalo multiplici. Ca. IIII.

Scandalū diffinitur.

SCANDALVM ORITVR IN

alij. j ex clamore iordinato alteri⁹ & ex alijs vitijs
pertinētib⁹ ad ira: necnō ex multis actibus variis
alior⁹ pctōr⁹. Diffinit aūt sic. Scandalū est dictū vel factū
min⁹ rectū prębēs occasionē ruinę. q̄ diffinitio trahitur ex
verbis Hiero. super Mat. Pro cui⁹ declaratione dicit bea.
Tho. i. j. q. xliij. arť. j. vt Hiero. dicit ꝙ grece scandalon dr
nos offensam vel ruinā & impactionē dicere possum⁹. Cō
tingit em qnq; ꝙ alicui exponit aliqd in via eūi corpali
cui rei impingēs disponit ad ruinā siue casum: vt si pona
tur lignū vel lapis i quē impingat vel aliqd' lubricū sup
quo pedē ponēs disponat ad casum: & talis obex dr scāda
lū. Sil'r in ,pcessuvię spūalis ꝓtingit aliquē disponi ad rui
nā spūalē alteri⁹ ex dicto vel facto alteri⁹ inquātū. s. aliqs
sua suasione vel inductiōe vel exēplo trahit aliū ad peccā
dū. Et hoc ,ppie dr scādalū. Vñ Pš. Iuxta iter. s. quo ince
debā in via spūali bonorū operū, scādalū posuerūt mihi
s. inimici mei hoies mali: & hoc malis exēplis suis. Nihil
aūt sm ,priā rōnē disponit ad ruinā spūalē nisi q̄ habet
aliquē defectū rectitudinis: qa id qd' ē pfecte rectū magis
iuuat hoiem circa casum quā ad ruinā inducat. & ideo cō
uenięter diffinit vt dictū est. Declarādo aūt singulas par
ticulas diffinitionię, ideo in diffinitiōe ponit dictū vel fa
ctū nō aūt cōcupitū: quo etiā modo ꝓtingit peccare: qa di
cta & facta exteriora sunt & alior⁹ sensib⁹ obijciunt vñ qs
pōt induci ad ruinā. Sed concupita vel cogitata ab intra
sunt & videri nō possunt vñ nec scādalizare seu ad ruinā
disponere valēt. Ideo aūt subdit minus rectū: nō qa rectū
sit: cuius aliud sit magis rectū sicut dicim⁹ rectū esse serua
re mādata: sed recti⁹ seruare cōsilia: sed dr minus rectū qa
habet aliquē defectū rectitudinis illud dictū vel factū. &
hoc vel qa ē sm se malū sicut pctm: vel qa habet spēm ma
li sicut cū aliqs recūbit in idolio: cuius sm senō sit pctm si
aliqs hoc faciat non corrupta intētione: tū qa habet spēm
seu similitudinē veneration is idoli: pōt alteri prębere occa
sionē ruinę: & iō apls monet. j. Thess. v. Ab oi spē mali ab
stinete vos. Cōprehendunt ergo in min⁹ recto tū ea q̄ sm
se sunt mala cū ea q̄ habēt speciē mali. Dicit aūt prębēs oc
casionē ruinę & nō prębēs causā ex eo: qa causa importat
inductiuū perfectū & sufficiēs ad aliqd. Occasio aūt dicit
causam seu inductiuū & insufficiēs a se. Nihil aūt pōt esse
alteri sufficiēs causa pctī qd' ē spūalis ruina nisi ,pria vo
lūtas. Sed dictū vel factū alterius pōt esse alteri solū causa
imperfecta & aliqliter inductiua ad pctm: nō aūt perfecta
causa: & iō dr occasio vt importet causam imperfectā nō
causam p accidēs semp & cū nihil ,phibet i qbusdā diffini

Declarat diffinitio.

tionib⁹ poni id qd' est p accidēs. Ité nota ꝙ dr prębēs oc
casionē. aliud est em prębere occasionē: aliud ex se occasio
nē accipere. Dictū em vel factū alteri⁹ pōt esse alteri causa sionē &
peccādi dupl'r. Vno mō pse: alio modo p accidēs. Per se accipe
quidē qn aliqs suo malo vel facto intendit alū in du re occa
cere ad malū: vel etiā si hoc ipse nō intēdat. tn ipm verbū sionē.
vel factū est tale qd' de sui rōne habet ꝙ sit inductiuū ad
peccandū. puta cū aliqs publice facit aliquod pctm forni
cationis: blasphemię: & hmōi. vel facit qd' habet pcti simi
litudinē: vt si vir habeat multā familiaritatē cū muliere
suspecta: & tūc ,pprie hoc faciēs prębet occasionē ruine: &
est in eo scādalū actiuū qd' est speciale pctm. Per accidens
autē verbū vniusvel factū est alteri scandalū qn & ꝓter
intētionē operāt⁹ vel loquēt⁹ & ꝓter cōditionem ope
ris vel verbi dicti aliquis ,pter malā sui dispositionē ex
opere alterius inducit ad peccādū. puta cum aliquis inti
det bonis operib⁹ alterius: & tūc qui facit actum rectū nō
dat occasionē inuidēti ruinę suę quātū in se est. sed ille sit
mittit sibi occasionē. sm illud Ro. vij. Occasiōe aūt accepta
per legem &c. Et ideo est ibi scandalū passiuū sine actiuo
i deſt absq; hoc ꝙ aliqs det illi occasionē ruinę: sed passiuū
simul & actiuum est ex eo. Et sic qnq; reperitur scādalum
actiuū sine passiuo vt cum intēdit suo opere inducere ad
malū sed ille nō acquiescit. qnq; actiuū & passiuū vt cum
quis agit malū intēdens alij inducere ad ruinā vel de se
illud opus est ad hoc inductiuū & ali⁹ ex hoc ruit in pctm:
qnq; passiuū sine actiuo vel cū quis ex bonis operibus ali
cuius ruit pura inuidens: derideriens: irascens & hmōi.

§. I. DE SCANDALO QVOMO

do possum⁹ ipm a nobis remouere docet Pš. dicens in. Pš. De vita
cxviij. Pax multa diligentibus legem tuā & nō est illis scā tione scā
dalū. Sed contra qa qd' est necessariū euitari nō potest: sed dali.
necessarium est euenire scādala Christo dicente. Necesse est
vt eueniant scādala. Matt. xviij. Ergo dligēdo legem dei
etiā per hoc scandalū vitari nō poterit. Rnder. b. Tho. ij. ij.
q. xliij. arti. j. ꝙ autoritas illa nō est intelligenda de necessi
tate absoluta quin. s. homo possit vitare scandala inquā
tum sunt pcta sed de necessitate conditionali. Et hoc tripli
citer. vel qa necesse est prescita a deo vel prenūtiata eueni
re coniunctim accipiatur quę quidē prescientia nō tol
lit libertatem arbitrij: quin homo libere subeat vel vitet
scandalum: vel necesse dicitur vtilitate finis: quia vtilia
sunt vt qui probati sunt manifesti fiant. vel necesse dicit
hoc presuppositā cōditione hominū qui fragiles sunt &
a pctis sibi nō cauent: sicut si medicus videns aliquos inde
bita dieta vtentes dicat: necesse est illos infirmari: quod in
telligendū est si non mutent dietam: & sic homines si nō
mutent conuersationē eorum malā: necesse est eos scāda
lizare & scandalizari multipliciter. Sed docet Pš. recte cō
uersari & sic vitare scandala dicens. Pax multa diligenti
bus legem tuam &c. Vbi, tria.
¶ Primo perfectionē operis. ibi, Diligentibus legem tuā.
¶ Sec'o consecutionē inde muneris. ibi, Pax multa.
¶ Tertio euitationē criminis. ibi. Nō est illis scandalum.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

sciendū ꝙ lex dei permaxime est lex charitatis finis oīs le
gis. Oīs lex vno sermone impleť. ait Apls. Diliges proxi Gal. v.
mū tuū q.d' & dilectionē dei ineludit. &. j. Tim. j. Finis prece
pti est charitas &c. Vnū quidē prępreprū est vnitate finis
vni⁹ qa ,ppter deū. Propter qd' Christ⁹ dicit. Hoc est prece
ptū meū vt diligatis inuicē. Multa aūt est in ꝑtute. ,ppter
qd' dr lex cōtinēs multa prępcepta que deriuant ab ea & ad
eā reducūtur. Diligitur autē lex ista recogitatione sępe de
ipsa meditādo quō debeat impleri. sm illud. Lex dei eius Lex dei
s. charitatis in corde ipsius. s. iusti. Et Pš. cxviij. Quō dile diligit
xi legem tuā dñe tota die meditatio mea est. Sec'o lectio ga cha
ne vel auditione legēdo vel audiēdo sępe de ipsa lege cha ritatiua
ritatis. Vnde Christus dixit legisperito. in lege. s. scriptu
rę qd scriptū est: quō legis. Et respōdit. Diliges dñm deum
tuū. Luc. x. Et Baruch. iij. Audi Israel mādata vitę. Tertio
diligitur efficaciter exercitatione. j. Ioan. iij. Filioli diliga
mus non verbo neq; lingua. s. tantum. sed opere & veritā
te. i. vera opatione. Probatio dilectiōis exhibitio est ope
ris. ait Greg. in homil. Et vt dicit. j. Io. ij. Qui diligit proxi
mū in luce manet: & scandalum in eo non est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.III.SECVNDO MVNVS QVOD

sequit ex ipsadilectiõe legis,i.charitatis ẽ pax.&pax multa vt no.Pẽ.cxviij.di.pax multa.pax inqt Aug.in.xix. de ciui.dei.dulce nomẽ:dulcior res adeo vt oĩa appetãt pacẽ Et mali qdẽ nullã verã habẽt pacẽ:ga nõ est pax impñs dicit dñs Esa.Nam si cõfessores & prędicatores ꝓmittãt eis pacẽ cũ deo absoluẽtes a pẽtis quos nõ debent:&ab hostibus exteriorib⁹:tñ nõ habẽt verã pacẽ.Et hoc est qđ inuehit dñs cõtra sacerdotes.s.anticqui ppli dicens Hiere.viij. Sanabãt cõritionẽ.i.exterminiũ & deuastationẽ mentiũ filię ppli mei.i.cuiuslibet aiæ cũ ignominia dicẽtes.Pax pax.s.erit vobis:& nõ erit pax.s.vera. Inspecti aũt sed boni p gratiã pacẽ quidẽ habẽt:sed nõ multũ:immo modicã Sentiũt em̃ multã repugnãtiã carnis ad spiritũ: etsi prætualeãt:sępe etiã cũ hoibus nesciunt pacẽ habere:sed de facili turbant:& turbãt pacẽ aliog:cũ tñ apls.s.Cor.x.doceat veritate scãdala aliog.& loquit de idolothitis cibis appositis:q etsi posset eis vesci absq; pẽto si tñ aliqs dicat esse idolothitũ:vt puta reputans prohibitũ illud comedere:nõ debet cui dicit comedere sed abstinere ne cõturbet illũ:& inducat ad similia faciendũ vel ad iudicandũ illũ comedẽtem de peccato graui Vñ dicit.Si fieri potest qđ ex vobis est cum oibus hoibus pacẽ habẽtes.Sed perfecti in charitate & veritate q perfecte diligũt legẽ dei illi habent multã pacẽ. Est em̃ pax effectus charitatis ꝼm Tho. ñ.ñ.q.xxix.Vnde sicut posita causa ponit effectus:ita data magnitudine causę sequitur effectꝰ multitudo. perfecta igitur charitate erit & multa& magna & pax:nã cũ talis habeat passiones ſedatas parũ belli sentit in carne sua deo etiã perfecte subiectus cũ omnib⁹ et in oibus inuenit pacẽ:seruans illud.In oibus requiem quęsiui.Eccli.xxiiij. Et sic cauent a scandalis quod restat declarandum.

quõ mali habeãt pacem.

§.IIII.TERTIO PER LEGEM CHA

ritatis perfectę euitatur crimen quod est frequens &multum cõmune.s.scandalum. Vnde dicit. Non est illis scandalum.quod quidem potest esse triplex.

¶Primo scandalũ actiuum & infra intentionem.

¶Secꝺo scandalum passiuũ propter defectionem.

¶Tertio scandalũ occasionatiuum prætẽr intentionem.

Scãdalũ actiuum.

Diligẽtibus legem dei & perfectis in charitate nõ est in illis aliquod horũ proprie&cõplete.Scandalũ aũt actiuũ ꝼm Lea.Tho.ñ.ñ.q.xliij.ar.ij.est cũ aliquis suo dicto vel facto inordinato inrẽdit aliũ trahere ad aliquod pẽtm̃: hoc aũt semp est pẽtm̃:nã omne qđ recedit a rectitudine rationis est pẽtm̃:sed ꝓscandalũ actiuũ recedit a rectitudine rationis vt patet ex diffinitione eiꝰ:cũ dr ꝙ est factũ vel dictũ minus rectũ.i.nõ rectũ.hoc etiã ostẽdit apls dicẽs.Roma.xiiij.Si ꝓpter cibũ frater tuus cõtristat. s. sumens inde scãdalũ ia nõ ꝼm charitatẽ ambulas.Et loquit de idolothitis:sed illud qđ est cõtra charitatẽ vel prẽter charitatẽ dei &,pximi pẽtm̃ est.Pertinet em̃ ad charitatẽ impedire ,pximũ a pẽto quãto in eo est:qđ fit per fraternã correctionẽ:quę est actus exterior charitatis:sed ꝑ scãdalũ actiuũ ex intẽtione querit⁹ qs nocumentũ spũale:& sic agit cõtra charitatẽ & actũ fraternę correctionis.Est aũt non solũ pẽtm̃ sed speciale distinctũ a cęteri: scandalũ actiuũ & ex intẽtione.Et ratio est ꝼm Tho.q.ea.ar.iij.Finis q intendit in operib⁹humanis cõstituit &dat speciẽ in moralib⁹ siue virtus siue virtutib⁹.vñ vbi est specialis finis in opere ibi est specialis virtus vel vitiũ oppositũ.Sed in tali scandalo est specialis finis.s.intẽdere ruinam spũalem,i.pẽtm̃ proximi.Et ꝙuis ex quolibet actu pẽti possit qs intẽdere ruinã proximi:dũ.s.agit illud ea intẽtione vt suo exẽplo vel verbo inducat aliũ ad malũ:vt furãdo:occidẽdo:peierãdo:fornicãdo:& hmõi.,ꝑpter qđ omne peccatũ põt esse materia scãdali actiui:tñ vltra malitiã materię ex illa speciali intẽtione inducẽdi aliũ ad malũ p illud habet ꝙ sit ibi speciale peccatũ:sed potest etiã reperiri istud pẽtm̃ speciale scãdali sine materia aliorũ peccatorũ cũ videlicet qs facit aliquid qđ de se nõ est malũ sed habet simili tudinẽ mali intẽdens per illud inducere ad ruinã sicut si quis recũberet in idolio vel comederet idolothita ea intentione vt induceret alios ad similia faciendũ in veneratiõnẽ idoli:quod tñ ipse nõ veneraret:illud de se malum nõ esset: sed ꝓpter intentionẽ ꝑpauam cõmitteret speciale peccatũ

Scãdalũ spãle pẽtm̃.

Vnde & apostolus admonet a talibus abstinere etiã non intẽdendo ruinã proximi dicens Rom.xiiij.Bonũ est nõ manducare carnem & nõ bibere vinum:nec in quo frater tuus offenditur aut scandalizatur aut infirmatur.s. agere quę.s.quis potest cõmittere sine periculo vel detrimento personę suę.Et appellat offensionẽ indignationem alicuius contra eũ qui peccat. Infirmitatẽ vo prõptitudinẽ ad ruinã. Scandalũ autẽ ipsam impactionẽ.s. ruinã inpctus vel retardatio a bono:et ab oibus cauendũ. Est aũt istud pẽtm̃ aliquãdo mortale aliqñ veniale ꝼm Tho.in.iiij.Nã mortale est cũ quis ꝑ suũ verbũ vel factũ quodcũq; intendit inducere ad mortale.Sil⁹ etiã si qs per actũ pẽti mortalis intẽdit inducere ad veniale esset mortale.puta si qs inferat alicui cõtumeliã:detractionẽ&derisionẽ norabilem vt faciat illũ irasci vel indignari:& hmõi.Sed si per actũ pẽti venialis intẽdit inducere ad pẽtm̃ veniale etiã venia le est.De tali scãdalo mortali dicit Christus Matth. xviij. Qui scãdalizauerit vnũ de pusillis his expedit ei vt suspẽdat mola asinaria in collo eius:& demergat in profundũ maris.vbi dicit Hie.Multo meli⁹ est ,ꝑ culpa breuẽ recipere pœnã q; eternis cruciatib⁹ seruari,sed pœna æterna nõ debet nisi pro mortali.Vñ ex hoc ostẽdit scãdalũ actiuũ aliqñ ee mortale. Ad qđ etiã facit qđ ait apls.i. Cor.viij. vbi loquẽs de scãdalizantib⁹ alios operib⁹ suis:inqt per cutiẽtes cõscientiã fratrũ infirmã in Christũ pẽtis:sed peccatũ qđ in deũ cõmittit est mortale:ga solũ mortale auertit a deo:scãdalizare aũt alios est peccare in deũ ꝼm indutã autoritatẽ. Ad idẽ facit qđ ait Aug. de pœni.dis.i.noli. Noli putare nõ ee homicidã cũ fratri tuo malũ ꝓsuades s.mortale. Si em̃ fratri tuo malum persuades:occidis te & aliqñ fratrẽ ipsum cũ.s.assentit ꝓsuasioni malę:qđ est scãdalizare:nõ aũt occidit aia nisi ꝑ mortali inquantũ.s.privatur per illud gr̃a. Sic scãdalizauit Balaã hariolus filios Israel:seu poti⁹ docuit Balaac regẽ Moabitarũ quõ scandalizaret pplm Israel.prout dr Apoc.j. Docebat Balaac s.ipse Balaã mittere scandalũ corã filijs Israel cõsulendo videlicet ꝙ mulieres ornatas Moabitas mitteret ad castra filiorũ Israel cũ idolis earũ vt inclinarẽt eos ad fornicãdũ cũ eis:& ꝑ hoc ad idololatrandũ: qđ malũ secutum est:sed acriter punitũ cũ illis qui cõsuluerunt & dederũt illud scãdalũ:vt patet Nu.xxiij. Istud aũt scãdalũ actiuum non est in ꝑfectis.& de ipsis loquit̃ auctoritas Pẽ.Non est illis scandalũ actiuũ.s.ꝑfectis. Et ratio ꝼm Tho.q.ea.artꝝ.vj.ga scãdalũ actiuũ,ꝑprie est cũ aliquis facit vel dicit aliquid intẽdens inducere ad ruinã: vel si nõ intẽdit hoc ipsum:tñ opus tale est vt natũ sit inducere aliũ ad ruinã qđ euenit quia inordinatũ ẽ. Ad ꝑfectos aũt ꝑtinet ea q̃ agũt ꝼm regulã rõnis ordinare.ꝼm illud.j.Cor.xviij.Oĩa honeste & ꝼm ordinẽ fiant in vobis:& ꝑcipue hãc cautelã adhibẽt in his in qbus non solũ ipsi nõ offenderẽt sed etiam alijs offensionẽ pararent.Et si qđ in eog dictis vel factis ab hac moderatione desit hoc prouenit ex infirmitate humana ꝼm quã a ꝑfectione deficiunt:nõ tamẽ intantũ desiciunt vt multũ ab ordine rõnis recedat sed modicũ&leuiter:qđ nõ ẽ tã magnũ vt ex hoc rõnabiliter possit ab alio sumi occasio peccandi:& ꝑcipue mortaliter qđ ꝑportat stricte ruinã. Docuit Christus suo exẽplo vitare alioꝝ scãdalũ qñ soluit tributũ cum tñ nõ teneret dr. Petro.vt nõ scãdalizemus eos vade ad mare & mitte hamum. Matthe. xvij.Quo exẽplo docet Greg. cũ quis scandalizat ex infamia orta cõtra aliquos debẽt offendere innocentiã suã se excusando ad tollẽdũ scandalũ ortũ.xj.q.iij. inter verba.

Ira aliquãdo est mortale peccatũ & aliquãdo veniale.

Scãdalũ passiuũ dr ꝼm Tho.ñ.ñ.q. xliij. arti.iij, cũ quis ex dicto vel facto alteri⁹ bono vel malo vel habẽti ꝑm mali scãdalizat.i.in aliquod pẽtm̃ ruit.Nõ em̃ ruit quis nisi per aliqđ pẽtm̃:nõ est em̃ scandalũ passi qñ est ruina spũali nisi per aliqđ pẽtm̃:nõ est em̃ scandalũ passiuũ qñ est speciale pẽtm̃: ga ex dicto vel facto alteri⁹ cõtingit ali⁹ mortaliter ruere,ꝼm quod cũq; genus pẽti.Nec hoc ipm qđ est subiacere mere occasionẽ peccãdi ex facto vel dicto alteri⁹ cõstituit specialẽ rationẽ peccati:ga nõ importat specialẽ deformitatẽ speciali virtuti oppositã.Et hoc scãdalũ passiuũ qñq; est veniale cũ.s.qs ex facto vel dicto alterius inordinato ruit in veniale peccatũ. Mortale aũt est cũ ex inordinato facto vel dicto alterius labitur in mortale siue hoc intendat siue nõ intẽdat scandalizãs:& aliqñ sine pẽto alterius quis scãdalizatur grauiter peccans sicut cũ quis turbatur vel aliqđ aliud malũ agit ex bono opere vel doctrina rationabili

Scandalũ passiuũ non est invitis pfectis.

Scandalũ occasionatiuum est qđ est ꝑ accidẽs & prẽter intẽtionẽ:vt cũ quis suo dicto vel facto inordinato nõ intẽdit dare occasionẽ ruinę:sed solũ suæ satisfactionis volũtati.& sic scãdalũ nõ est semp speciale pẽtm̃ quia qđ est ꝑ accidens non cõstituit speciẽ ꝼm,b. Tho,ñ.ñ.q.xliij. ar.iij.Et tale scãdalũ põt esse & veniale & mortale. Venia le cũ.s.quis cõmittit actũ peccativenialis:vel actũ q ꝼm se nõ est pẽtm̃.sed habet aliquã speciẽ mali cui aliqua leui indiscretione vñ aliqs scandalizat seu trahi põt ad aliquod pẽtm̃.Mortale aũt cũ cõmittit actũ pẽti mortalis alꝝ manifestũ:siue etiã ga cõtẽnit salutẽ ,ꝓximi & ,ꝑ ea cõseruanda non prętermittat aliquis facere qđ sibi libuerit quãtũcũq; qs scãdalizetur:& tũc etiã cõmittẽdo qđ esset de seviale vel hẽret speciẽ mali estimãdo ꝙ aliquis ex tali actu eiꝰ ruet in aliqđ mortale:& sine sui periculo vel detrimẽto posset illud dimittere & nõ faceret:ga nõ curat de salute ,ꝓximi dũmõ suę volũtati satisfaciat:ẽt ei mortale:ga cõtra charitatẽ qua qs tenet ,ꝓuidere saluti ,ꝓximi:sicut si mulier ꝑpendens vel æstimãs ex signis aliquẽ trahi ad cõcupiscentiam sui extra matrimonium offerat se indifferẽter aspectui illius nõ intẽdẽs ex hoc illũ inducere ad concupiscẽtiã suã:sed nec etiã de hoc curãs:sed volẽs satisfacere volũtati suæ seu leuitati in discurrẽdo per loca vel morãdo ad ostiũ domus vel fenestras ex quadam curiositate vel vanitate vt laudetur de pulchritudine: mortale esset. Secus aũt si hoc nõ ęstimaret vel nõ bñ posset illa dimittere,vt ga oportet ire ad ecclĩam vel alia loca: & aliqñ cũvicinis morari i via ne reddat se alijs onerosũ .& de eo displiceret ꝙ habeat. Sil⁹ cũ qs habet nimiã familiaritatẽ cũ aliqua ꝑsona ꝓsuspecta & sentit hoies scandalizari nefaria de eis iudicãdo & loquendo:nec vult dimittere:non curãs ꝙ alij scãdalizẽtur:quia nõ intendat aliqđ nefariũ:nec illos scãdalizare cũ non subsit causa necessaria illius familiaritatis peccat mortaliter dãdo occasionem talis ruinę.Et de hoc intelligit illud Mat.xviij.Vę illi ꝑ quẽ scandalũ venit.vę aũt importat dãnationem æternã.Et signãter dicit venit.q.d.ẽt si hoc non intẽderet.s.scandalizare,tñ opus ei⁹ tale est ꝙ inde venit scãdalũ.O q̃ hoc miserabile pẽtm̃ in mũdo abundat:& nullã vident sibi homines facere cõscientiã ornatus mulierũ tam vanus:tripudiatus,&cãrus. quid est nisi magnũ scandalum & laqueus animarũ. Ecce mulier ingt Salomon Prouer.vij.in habitu ornata meretricio ad capiendas aĩas.q.d.ad hoc operat̃ ille ornatus ad scandalizãdũ & capiẽdũ animas peccato luxuriæ.Verba & gestus lasciuię plena q dicũt quotidie iuuenes inuicem ex loquacitate vel solatio.quid sunt nisi magnũ scandalũ sibi & alijs audientib⁹.Corrũpũt em̃ bonos mores colloquia mala. ait Apls.j.Cor.xv.Cõtumeliæ, detractiones, derisiones,susurrationes, cõtentiones,& perturbationes, generantvtiq; malũ scãdalũ alijs. Eccli.xxiij.Superbus & maledicus scãdalizabit.s.alios blasphemiæ,periuria,maledictiones,fraudes,non audire diuina,& non sumere sacramenta & alia mala opera quæ vident filij in parentib⁹ suis:quid sunt nisi magna scandala eis vt similia discant

Ira non est in perfectis.

Scãdalũ actiuum non est in perfectis.

Docet Christꝰ scãdalũ vitare.

tionabili alterius.Et sic Pharisæi audito verbo a Christo s.non quod intrat in os &c.scandalizati sunt. Matt.xv. Et sic apostoli ex passione Christi scãdalizati sunt. Nãviden tes eũ capi &ita male tractari amiserũt fidẽ de eius diuinitate quã prius crediderant ꝑ multa signa probabilia edocti.Et sic in ruinã ceciderunt ꝼm illud quod prędixerat eis dicẽs.Omnes vos scandalum patiemini in me nocte ista. Mat.xxvj.Et certum est quod in christo nullũ fuit peccatum.nec etiã in apls prædicantibus fidẽ Christi:quod tñ erat ludæis scãdalũ vt dr.j.Cor.j.Et sic scandalũ actiuum nõ erat in christo:sed in scandalizatis:ga ipi se scandalizabãt ex indispositione sua sumẽtes sibi ruinã ex facto vi di ctoꝝ Christi quod non erat de se inductiuũ ad ruinã sed ad virtutem ꝼm Tho.vbi.ẽ.Et Matt.xj.Beatus qui nõ fuerit scandalizatus in me.i.qui videndo vel audiendo passionem meã nõ inde dedignetur ex hoc credere diuinitatem meam ,ꝑpter ignominiã passionis.Hoc aũt scãdalũ passiuum ,ꝑprie non reperit̃ in perfectis in charitate,& sic dicit Pẽ.Non est illis,s.perfectis scandalum passiuum &c.Et ratio ꝼm Tho,ñ.ñ.q.xliij. arti.v.Scãdalum passiuum importat quãdã cõmotionẽ animi a bono in eo q scãdalum patitur.Nullus aũt cõmouet qui rei immobili firmiter inhęret.Maiores aũt siue ꝑfecti soli deo inhęrent cuius est immutabilis bonitas:qa etsi inhęrent suis prelatis non inhærent eis nisi inquãtũ ipsi prelati inhęrẽt Christo.ꝼm illud j.Cor.iij.Imitatores mei estote sicut & ego Christi.Vnde quãtũcũq; videãt alios in suis dictis vel factis inordinate se habere ipsi a sua rectitudine non recedunt:ꝼm illud Pẽ. cxxiij.Qui confidunt in dño sicut mõs Sion.s.firmi erũt, non cõmouebitur in ęternum qui habitat in Hierusalem, Nõ ergo in his qui ꝑfecte adhęrent deo per amorem inuenitur scandalum.q̃uis em̃ ꝑfecti viri ex infirmitate carnis incidant interdũ in aliqua peccata venialia:nõ tamen ex aliorũ dictis vel factis scãdalizãtur ꝼm ꝑfectam rationem scandali:sed põt esse in eis aliqua appropinquatio ad scãdalum ꝼm illud Pẽ.lxxij Mei autẽ pene moti sunt pedes: ga zelaui sup iniquos &c.Quod aũt dixit Christus Petro. Scãdalũ es mihi.Matt.xvj.ibi sumit improprie seu large scandalum ,ꝓ impedimẽto:non.s.qa Christus fuerit scandalizatus:sed qa cũ narrasset passionem suã Christus discipulis in via.Petrus pietatis affectu ad eũ posuit se ante,eũ quasi impedire volens iter suũ ad locum passionis dicens Propitiꝰ esto tibi:nõ erit tibi hoc.ideo Christꝰ dixit sibi. Vade post me scãdalũ es mihi,i.impedire vis passionem. Non ergo perfecti sed imperfecti &mali sunt qui de facili scandalũ passiuũ incurrũt. Vñ Hiero.sup illud Mat.xviij. c. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis,dicit.Nota ꝙ qui scãdalizatur paruul⁹ est.i.imperfectus.maiores em̃ id est ꝑfecti scandalum non recipiũt.O quãta fatuitas hominũ vt imitari velint exempla malorũ & non probog. Quis est ille tam demẽs qui si videat alium in fluuiũ se ingrẽdi:vel se vulnerare aut res suas proijcere velit illũ imitari:etiã si sit potẽs vel sapiẽs:& nõ potius illum irrideat illũq; imitetur q quærit ,ꝓmotionẽ bonog suorũ. & quæ sunt vera bona nisi virtuosa operaꝝ O quanta fragilitas personaꝝ vt ex quolibet leui verbo vel inordinato facto ꝓmittat se scandalizari.i.ruere in aliquod malum. Et ideo signãter dr Mat.xviij.Vę mundo a scandalis. Multi enim incidunt in magna peccata qbus væ dãnationis reseruat ex factis & dictis alioꝝ. Docet autem Christus ibidem vitare occasiones quib⁹ quis scandalizatur dicens. Si oculus tuus dexter scandalizet te:erue eum &,ꝓice abste. Et idem dicit de pede & manu. Vbi notandũ ꝙ nõ debet illud intelligi ita superficialiter sicut fecit ille iuuenis qui hoc audiens a beato Petro martyre cum sibi confessus esset ꝙ pe de calcem dedisset marti:abscidit sibi pedem:sed tamẽ miraculose fuit per eum sibi restitutus.Quantũ igitur ad sensum literalem vult dicere Christus.ꝙ si oculus: id est aspectus alicuius rei:puta mulieris scandalizat te.i.dat tibi occasionẽ ruendi in pẽtm̃ tẽtationis concupiscentiæ vel odii vel auaritiæ &hmõi.ita.s.ꝙ ex visu talis rei vel personæ ruis in peccatum vel fortiter impugnaris remoue a te talẽ aspectum non respicias illud:&sic oculum salubriter eruisti & non scandalum recipies inde.Similiter de pede & de manu intelligendo ,ꝑ pede accessum ad aliquem locum q videatur multũ vtilis sed si exeũdo ad talẽ locũ scãdalizaris qa ibi sunt q̃ te ad pẽtm̃ iducãt,nõ vadas,& pedẽ absci

Universidad de Deusto
Biblioteca

operari. Mala vita manifesta rectoꝝ & prælatoꝝ eccleſiæ
Scanda ambitio, auaritia, ſimonia, pōpa, veſtiū, exquiſitę epule:
lū præla ſpecies varię luxuriæ. nōne magnū ſcādalū totius populi
torum. Chriſtiani? Vñ dñs Malach.ij. Scādalizaſtis plurimos in
lege. ſ. ꝓpter exempla malę vitę veſtræ. Et Hiero. de eis,
Hi vertūtur in laqueū tortuoſum pontes ſcandalū in oī
loco. xxiij. q.i. .transferunt. Sed vt dicit. b. Greg. Scire de-
bet ꝓlatus vnꝙ deliquūt qa tot mortib⁹ digni ſunt quot
exēplo ꝑditionis ad cæteros trāſmittūt. ħ. q.i. notum. De-
bet ergo qlibet cauere ne verbo vel facto aliquem ſcandali
zet. iuxta illud apli. ij. Cor. vj. Nemini dātes vllam offen
ſionē vt nō vituperet miniſteriū noſtrū. Perfecti in chari
tate vtiꝙ ſunt liberi etiā ab hoc genere ſcādali. Nā etſi cō
mittunt aliqñ aliqua pctā: tamen nō ſunt talia & tam ma
gna ꝙ aliquis rationabiliter poſſit ſibi ſumere occaſionē
ruinæ ſpiritualis ſm Tho. vbi. ē. art. vj. & ſic de hmōi. Pax
multa &c. & hoc dū pſeuerāt in pfectione. Poſſunt enim a
gratia diſcedere. & tūc facta eoꝝ mala quę nora ſiunt ma
gis ſcādalizant q̄ alioꝝ. Et ex hoc aggrauāt pctū eorum
magis q̄ alioꝝ. Et ſi arguatur in contrarium: quia Petrus
poſt aduētum ſpūſſancti fuit in ſtatu perfectoꝝ & tamen
gentiles cōuerſos ſcandalizauit in obſeruatione legaliū.
Vnde dicit apls ad Gal. ij. Cum vidiſſem ꝙ non recte am-
bularet ad veritatē euangelij dixi Cephæ. i. Petro Coram
oibus. Si tu cum Iudæus ſis gentiliter & nō Iudaice vius:
quō gētes cogis Iudaizare. ergo &c. Reſpondet Tho. vbi
ſ. ar. vj. ꝙ Petrus peccauit quidem & repræhenſibilis fuit
ſm ſententiā Aug. & ipſius Pauli, cuius Hiero. dicat con-
erarium in hoc ꝙ ſubtrahebat ſe a gentilib⁹ vt vitaret ſcā
dalum Iudeoꝝ quia hoc incaute aliqualiter faciebat. ita ꝙ
gentiles ad fidem conuerſi ſcandalizabantur. Non tamen
factum Petri erat ita graue pctū ꝙ merito poſſent alīq ſcā
dalizari. & ſic pariebantur ſcādalum paſſiuū abſq; hoc ꝙ
in Petro eſſet ſcandalum actiuum ſed indiſpoſitio aut im
perfectio eorum eos ſcandalizabat.

§.V. QVAERITVR VTRVM BO

na ſint dimittēda ꝓpter ſcandalum alioꝝ vitandum.

¶ Et primo de ſpiritualibus bonis.

¶ Secundo de temporalibus.

¶ Tertio de ſacramentalibus: & vtrum mutanda.

Et ꝓ fundamēto huius materiæ ſumat regula iuris qua
dicit. Vtilius ſcandalū naſci pmittitur q̄ veritas dimittat.
triplex veritas e. c. de reg. iur. vtilib⁹, vbi glo. ibi &. b. Tho. in. iij. notāt tri
plicē veritatē. ſ. vitæ, doctrinę & iuſtitię. & dicit. b. Hiero.
ꝙ dimittēdū eſt ꝓpter ſcādalū. ſ. vitandū oē q ꝑ pmitti
pōt: ſalua triplici vitate. ſ. vitæ, doctrinę & iuſtitię. Quin-
immo & veritas iuſtitiæ & doctrinę qñq; ꝓpter ſcandalū
dimittēda eſt ſm Tho. & Ray. & VI. Vnde dantur verſus.
Eſt vitas vitæ doctrinæ iuſtitiæq;. Primū ſemp habe: duo
alia ꝓpter ſcādala linque. ſ. aliqñ. Quod intelligēdū eſt nō
quidē vt doceat aliqua falſitas ꝓpter ſcandalum vitandū
ſed vt taceatur veritas nō neceſſaria. Et ſiſ nulli facienda
eſt iniuſtitia. ſ. vt dānetur innocēs ꝓpter vitandū ſcādalū
alioꝝ: ſed dormire pt ſeueritas vt nō puniant q meruerūt.

De bo- De bonis igit ſpūalib⁹ quæ reperiūtur in veritate vitę iu
nis ſpū- ſtitię & doctrinæ, cū quærit vtrū ſint dimittēda ꝓpter ſcā
libus ꝓ dalū vitandū: Rñ. b. Tho. ħ. ħ. q. xliij. ar. vħ. ꝙ quæſtio iſta
pter ſcā nō habet locū in ſcandalo actiuo, qa nihil faciendū eſt cū
dalū di ſcādalo actiuo qd' eſt ſm vel dictū min⁹ rectū: ſed habet
mitten- locū in ſcādalo paſſiuo. Pro cuius declaratione notādū ꝙ
dis. in ſpūalib⁹ bonis quædā ſunt de neceſſitate ſalutis q̄ præ
termitti nō poſſunt abſq; pctō mortali. Manifeſtū eſt aūt
ꝙ nullus debet peccare mortaliter vt alterius pctm ipediat.
Et ratio eſt: qa magis tenet̄ quilibet ſuā ſalutē ſpūalē diligere
q̄ cuiuſcūq; alteri⁹: cū nō ſolū ipſe actus dilectionis: ſed
etiā ipſe ordo diligēdi ſit in ꝑceꝑto q eſt vt prius & magis
ſe q̄ alium diligat ſm Tho. Fatue ergo faciūt q ꝓpter tol
lēdū ſcādalū alioꝝ quātūcūq; graue peterāt vel aliqd' cri
minale faciūt. qd' tn frequēter accidit. q̄nimmo nec venia
le cōmittendū eſt ꝓpter alioꝝ ſcādalū vitandū: q̄uis hoc
aliqui dixerint qd'. b. Tho. vbi. ē. reprobat. Et ratio eſt ſm
ipm. qa hoc implicat cōtraria. Nā ſi faciēdi eſt tā non eſt
malū nec pctm. Nullus em peccat faciēdo qd' debet. ſi aūt
pctm eſt eligibile non eſt. ꝙ fieri nō debet. Ad q.ꝙ facit q ꝑ
ait Aug. xxij. q.ij. faciat. cū ſaluti hois niſi peccādo conſule
re non poſſit tā ſe exiſtimet nō habere qd faciat. Et q̄uis ꝓ
veniale nō tollat hoi grā ꝓ quā eſt ei ſalus. tn inquātum
veniale diſponit ad mortale: & ſic vergit in detrimētū ſa-
lutis. Vñ cōtra veritatē vitæ pōt bene qs aliqñ facere qd
qd' ex genere eſſet veniale vt verbū otioſum. & tn dicēdo
ad tollēdū ſcādalū vel ad ſubleuandū tędiū: tunc non erit
pctm nec ꝓprie otioſum niſi materialiter. Quædā alia bo
na ſpūalia ſūt q nō ſunt de neceſſitate ſalutis. vt dare elee
moſynas, ieiunare, ingredi religionē, & hmōi. Et in his di
ſtinguēdū de ſcādalo: qa aut ſcādalū qd' ex eis oritur ꝑce-
dit ex malitia: cū. ſ. aliq volūt ꝑpedire hmōi ſpūalia bona
ſcādala cōcitādo. Et hoc dr ſcādalū Phariſeoꝝ q de doctri
na Chriſti ſcādalizabant. & hoc eſſet cōtēnēdū ſicut Chri
ſtus docuit. Matt. xv. dicēs. Sinite eos. ſ. ſcādalizari. nec di
mittatis bona opera ꝓpter tale ſcādalū ex malitia ꝑcedēs
Aut ſcandalum ꝓcedit ex infirmitate vel ignorātia. & dr
ſcādalū puſillorū. Et ꝓpter hoc ſcādalū ſpūalia opera ſūt
occultanda vel interdū differenda vbi periculum nō im-
minet quouſq; reddita rōne ſcandalū ceſſet. Si autem poſt
reddītā rōnem hoc ſcādalū duret. tūc videt ex malitia eſſe.
Et ſic, ꝓpter ipm nō ſunt hmōi ſpūalia opera dimittenda.

Spūa-
lia non
ſunt ne
ceſſaria
ad ſalu-
tem.

Notādū ēt ſm. b. Tho. vbi. ē. ꝙ in veritate vitę & doctri
næ & iuſtitiæ nō ſolū cōpræhēdit id qd' eſt de neceſſitate
ſalutis, ſed ēt illud ꝙ qđ ꝑfecti⁹ puenit ad ſalutē. ſm illud
j. Cor. xiij. Emulamini chariſmata meliora. Vñ ꝑfilia nō
ſunt ſimpli⁹ prętermittēda nec etiā opera miſericordiæ, ꝓ-
pter ſcādalū: etſi ſint interdū occultāda vel differēda ꝓ-
pter ſcādalū puſillorū: vt dictū eſt. Si ergo ꝓpter igreſſum
religionis aliqui⁹ parētes vel aliꝙ ſcādalizātur vſq; ad mor
tē aiæ vel corporis: nō debet aliqs ꝓpter hoc dimittere in
gredi religionē: & oīa mala q̄ inde ſequerent non imputā
tur ei q ingrediꝰ ſed illis q faciūt ſeipſos ſine cauſa ſcāda-
lizantes. Si tn ex aliqua dilatione iſta ſcādala auferri veri
ſil' æſtimarent & illi periculū non immineret nō valēdi
poſtea religionem ingredi differre deberet. Sciēdū etiā ꝙ
obſeruatio cōſiliorū & impletio operū miſericordiæ ſunt
qñq; de neceſſitate ſalutis. qd' patet in his q iā nouerūt cō-
ſilia. & in his in qb⁹ ex debito imminet defectꝰ⁹ aliorum
ſubuenire vel in tēporalib⁹ pura paſcendo eſuriētē: vel in
ſpūalib⁹ docēdo ignorātes ſiue fiat debitū ꝓpter iniūctū
officiū vt patet in prælatis: ſiue ꝓpter neceſſitatē indigen
tis: & tunc eadē rō eſt de hmōi ſicut de his q ſunt de neceſ-
ſitate ſalutis. Quātū igit ad veritatē doctrinę cum dicitur
ꝓpter ſcādalū eſſe dimittēda. hoc eſt ſic intelligēdum ſm
bea. Tho. vbi. ē. vt nō qdē doceat falſum aliq. ꝑ ꝓpter vi-
tādū ſcādalū: qa hoc eſt de neceſſitate ſalutis. ſ. nō docere
falſitatē ſed veritatē & etiā non tacere veritatē cum eſt ne-
ceſſe ꝙ ſalute alioꝝ. Vñ Chryſ. dicit ꝙ nō ſolū ꝓditor eſt
veritatis q tranſgrediēs veritatem palam ꝙ veritate men
dacij loquit. ſed etiā q nō libere veritatē ꝓnuntiat quam
libere ꝓnūciare oportet: aut nō defendit veritatē quā de-
fendere ꝓuenit. ꝓditor eſt veritatis. xj. q. iij. nolite. Sed ipſe
actus docēdi poteſt prætermitti ſm congruentiā tēporū &
perſonaꝝ ab eo cui incūbit officiū docēdi. vel ſimpliciter
qñ ex doctrina ſeu prædicatione nō ſequit aliquis fructus
& ſcādalū alioꝝ. vel ſm quid. ſ. quo ad aliquā materiam.
puta in aliqua ciuitate vel caſtro ſacerdotes ſunt concubi
narij quaſi oēs: nec eſt ſpes correctionis eoꝝ: quia prælati
non curāt immo forte ſunt in eadē dānatione. Si prædica
tor dicat populo eos vitādos in officijs & ſacramentis nec
ſperat ꝙ hoc remediū adhiberi: ſed ſcādalum ſequi. primo
ipſoꝝ clericoꝝ: ſcd'o populi: q nihilominus non vitabūt
eos audiēdo etiā hoc eſſe ꝓceꝑtum eccleſiæ: vel cōtēnent
eos & ſacramēta eoꝝ. vt qd ꝑditio hæc. quare non potius
reticendū populo & ignorātia quę iuris poſitiui eſt excu-
ſabit eos? Hęc Durā. ordinis Minoꝝ i ſum. Et multa ſimi-
lia poſſent hic applicari. Nec eſt ꝓtra qd' dr diſt. xliij. diſpē
ſatio. Diſpēſatio cœleſtis ſeminis nobis eſt iniūcta. Væ ſi
nō ſparſerimus: væ ſi tacuerim⁹. Intelligitur enim hoc de
doctrina neceſſaria ad ſalutē & cū ſperat fructus etſi inde
alij ſcādalizētur. alſ tacere docet Hiero. xj. q. iij. quō ergo.

Cōſilia
nō ſunt
ſimpli-
citer di-
mitten-
da.

Quo-
modo
corre-
ctio ſit
aliqñ di
mitten-
da ꝓ-
pter ſca
dalum.

Quantū ad veritatē iuſtitiæ quō ſit dimittenda ꝓpter
ſcādalū. ſ. correctio. Sciendum ſm bea. Tho. vbi. ē. ꝙ cum
pœnaꝝ inflictio non ſit ꝓpter ſe expetenda. ſed infligitur
pœnaꝝ vt quędā medicinæ ad cohibendū peccata. Ideo in
tm habent rationē iuſtitiæ inquantum pctā per eas cohi-
benť. etſi nō ipſi⁹ delinquētis qui ſi ex punitione maxime
ſcādalizaretur nō prętermittenda eſſet punitio: ſed tamen
alioꝝ

alioꝝ ꝙ ex punitione peccātis ſibi cauent a malis ne ſimi-
lia patrant. Sed ſi ex inflictione pœnarum ſeu punitione
alicui⁹ vel pluriū delinquētiū plura & maiora mala poſ-
ſent ſeq vel ꝓbabiliť dubitaret de hmōi. tūc inflictio pœ-
naꝝ nō cōtinebitur ſub iuſtitia: & tunc punire nō pertinet
ad veritatem iuſtitiæ. & per conſequens non punire non
eſt cōtra iuſtitiam. Et hoc præcipue accidit qñ multitudo
eſt in ſcelere vel aliqs q habet magnam ſequelā adhęren-
tiū. Vñ Aug. dicit. In hmōi cauſis vbi ꝑ graues diſſentio-
num ſciſſuras nō huius vel illius hois periculum: ſed po-
pulorū ſtrages iacet: detrahendum eſt aliquid ſeueritati vt
maiorib⁹ malis ſanandis charitas ſyncera ſubueniat. diſt.
l. vt cōſtitueretur. & diſt. xliij. c. comeſſationes. & xxiij. q.
iij. c. nō pōr. Correctio aūt fraterna qa ordinat ad corre-
ctionē & emendationē eiꝰ qui corrigit. ideo cū de tali cor-
rectione veriſimiliter credit ꝙ ſcandalizetur: nō tenet ad
eā nec eam facere debet. ſecus ſi nō ſcandalizat ipſe corre-
ctus: ſed aliꝙ ex eius emēdatione: quia tūc non dimittenda.

Quārū ad veritatē vitæ ꝓtinet vt non ſolum quis abſti-
neat a malis: ſed etiam ab his quę habēt ſpeciē malī. Et ꝓ-
pter hoc dicit Apls. Si eſca ſcādalizat fratrē meū nō man-
ducabo carnes in ętternum. j. Cor. viij. Loquit em de carne
idolis immolata: quā comedere præcipue corā ſimplicib⁹
habebat ſpeciem malī: qa poterāt credere ꝙ hoc faceret in
veneratione idoli. Et ſic ſcandalizabant in illo q̄uis non
eſſet malū non comedendo in veneratione idoli. Et idem
dicēdū eſt de q̄cūq; cibo. ſ. ꝙ cū qs ſcandalizatur ſuper eſu
illius ab alio: vt qa eſt cōtra morē patriæ vel cōtra cōem
ꝓhibitionē. q̄uis in ſe illū cibum poſſit licite edere: debet
abſtinere ne alios ſcandalizet: vel rationē aſſignare. puta
ſi ex infirmitate hoc facit. Cibū aūt neceſſariū ſibi ad vitā
ſiue carniū ſiue aliaꝝ rerum non debet ꝓpter ſcādalum
alioꝝ hoc dimittere ſimpliciter: qa hoc pertinet ad neceſ-
ſitatē ſalutis. ſm Tho. vbi. ē. arti. viij. ſed ſedare ſi apte ꝑt.
Infamiam etiā iniuſte exortam vnde hoies quaſi credētes
hoc ſcādalizātur debet pro poſſe purgare illis modis qui-
bus licite poteſt vel oſtendendo innocentiā ſuā & falſita-
tem obloquentiū vel approbationes faciēdo inducere vt
cōuincantur de mēdacio, vel p alios modos iuſtos. Et hoc
no. Aug. xj. q. iij. c. nō ſunt audiendi. vbi in fine dicit. No-
bis neceſſaria eſt vita noſtra. ſ. bona, aliꝰ aūt fama noſtra,

Cū tpa
lia ſint
propter
ſcādalū
dimittē
da.

§. VI. DE SECVNDO SCILICET

de tpalibus bonis vtrū ſint dimittēda ꝓpter ſcādalū eoꝝ
a quib⁹ repetunť? Rñ. bea. Tho. ħ. ħ. q. xliij. arti. viij. Diſtin
guendū eſt de hmōi bonis: qa aut noſtra ſunt, aut ſunt ad
cōſeruandū, p aliꝰ nobis cōmiſſa. ſicut bona eccleſiæ cō-
mittunť ꝓlatis: & bona cōmunia quibuſcūq; reipublicę re
ctorib⁹. Et ſicut ꝓſeruatio ſicut & depoſitoꝝ imminet his
quib⁹ cōmiſſa ſunt ex neceſſitate. & ſō nō ſunt, ꝓpter ſcan
dalū dimittenda quin. ſ. repetantur: vel pmittenda auferri
ſicut nec aliaquæ ſunt de neceſſitate ſalutis. Et ſic. b. Tho.
Cātua, archiepſnō dimiſit qn repeteret res eccl'ię: q̄uis in-
de ſequeret ſcādalū regis Angliæ. Si vero bona tpalia no
ſtra ſunt & ipſoꝝ dñi ſumus: dimittere ea diſtribuendo ſi
penes nos ſunt: vel non repetēdo ſi apud alios ſunt, ꝓpter
ſcādalū qñq; debem⁹: qñq; nō debemus. Si em ſcandalum
ex hoc oriať, ꝓpter ignorātiā. vt qa putet eſſe ſua qui deti-
net vel, ꝓpter infirmitatē aliorū. qđ' ſupra dictū eſt eſſe ſcā
dalū puſillorū: tūc vel dimittenda ſunt totaliter vel aliter
ſed andū ſcandalū puſillorū: ꝑ aliquā admonitionē. Vnde
Aug. in ſermone dñi in monte. Dandū eſt qđ' nec tibi nec
alteri noceat q̄ ab hoie credi pōt. Et cū negaueris quod pe
tit iudicāda eſt ei iuſtitia. Et melius ei aliqđ dabis cū petē-
te iniuſte correxeris. Aliqñ vero ſcādalū quod naſcitur ex
repetitione ſuoꝝ bonoꝝ, ꝓcedit ex malitia qđ' eſt ſcanda-
lū Phariſeoꝝ. Et, ꝓpter eos qui ſic ſcandala concitāt non
ſunt tpalia dimittenda: qa hoc noceret bono cōi: daret em
per hoc malis occaſio rapiendi aliena: & noceret etiā ipſis
rapiētib⁹ q retinēdo aliena in pctō pmanerent. Vnde di-
cit Greg. in li. moral'. qđ cū quida tpalia nobis rapiūt ſunt
tolerādi. Quidā vero ſeruata q̄ualitate ꝓhibendi nō ſola
cura ne noſtra ſubtrahanť: ſed nec rapiētes nō ſua ſeipſos
perdant. Hęc Greg. Si em paſſim permitteret hoib⁹ malis
rapere aliena: vergeret hoc in detrimētū veritatis vitæ &
doctrinę & iuſtitię. & ſic eſſet cōtra regulā iuris. Iuſte tn &
pie eccl'ia abſtinet a decimis exigendis in terris in quibus
nō eſt cōſuetudo decimas ſoluere ad vitandū ſcandalum
hoīm. Sic etiā apls ſeminans ſpūalia Corinthijs pie abſti-
nuit a recipiēdo ſeu petendo tpalia ab eis ne offendiculū
daret euangelio: ne. ſ. illi ſcādalizarentur ſi periſſet ab eis
quod nō erāt cōſueti. hæc Tho. Si aūt tyrānus aliquis tene
ret aliqua bona eccleſiæ & ex repetitione inde ſequeretur
ſcandalum nō ſolū tyrāno: ſed eccl'iæ ſeu populo vel cle-
ro ꝓtra quę ille malignaret. ita ꝙ maius eſſet dānū ſequen
dū ex tali repetitione & rehabitione q̄ ex eius carētia lici
tum & iuſtū videtur, hoc em videť eſſe redimere vexatio
nem ſuā. Et qđ' dictū eſt ꝙ non debet dimitti talia, ꝓpter
ſcādalū intelligendū videť, ꝓpter ſcādalum illius ſolius,
vel ita ꝙ nō ſequat aliud maius ſcādalum. De facto beati
Tho. Cantuarien. poteſt dici ꝙ forte illa tēporalia quæ re
petebat erāt annexa ſpūalibus quoꝝ rex nō erat capax ſi-
cut ius pcipiendi decimas & hmōi: vel etiā qa multa fece-
runt ſancti ad ſupererogationem & maiorem pfectionem
ad quæ tamen non tenebant de neceſſitate ſalutis. ſicut ꝙ
Amb. prohibuit. Theodoſium intrare eccleſiā ante publi
cam pœnitentiam factam. vel cū in choro ſtare & hmōi.

§. VII. TERTIO DE SACRAMEN

tis vel etiā ſacramētalibus & vſu eoꝝ. vtrū falſitas aut fi-
ctio vel mutatio fieri debet, ꝓpter ſcādalum vitādum? Et
dicendū ꝙ nulla fictio vel abuſus vel mutatio ſubſtantia
lis fieri debet. Vñ nūq; debet dari hoſtia nō conſecrata. ne
indigne accipiens ad iudicium ſui ſumat: qa ꝙ hoc nō eua
dit iudicium ſumens & ſacerdos mortaliter peccat. Sed ſi
pctōr eſt notorius negare debet quātūcūq; ſcādalizaret: ſi
occultus denegare nō debet. Similiter, ꝓpter ſcandalū vi-
tandum cōfitētis: qui ſi non abſoluitur, pmittit ſe multa
mala facturū. vt deſperatū nō debet abſoluere eum ſi non
proponit ſe a mortalibus abſtinere. Similiter nō debet qs
ꝓpter quodcūq; ſcādalum vitādum vel ſuæ infamiæ vel
alioꝝ turbationes celebrare in mortali exiſtēs cōtritus &
hmōi. De ſacramētalib⁹ aūt licet dicāt Guil'. & Archid. ꝙ
poſſit fieri fictio in eis ꝓpter vitandū ſcādalū: pura in ali-
quo monaſterio de more eſt ꝙ cōſecrent virgines q̄ cōſe-
cratio eſt quid ſacramētale: in cuius officio illa q̄ cōſecrat
dicit ſe eſſe virginē & ſic eſt ibi fictio ſeu mendaciū. Si hoc
dicat dū conſecratur quę occulte amiſit virginitatem ꝙ ſi
illa verba nō diceret vel nō cōſecrareť vel haberet, ꝙ cor
rupta: & ſic magnū ſcandalū & infamia ſequeret ei. Vñ di
cūt præfati ad tollēdū tale poſſe fieri talem conſecrationē
cū illis verbis virginitatis. Sed Alb. & Tho. & Pe. de Paſ.
in. iij. aſſerūt cōtrariū. ſ. ꝙ hoc fieri nō debet: qa nec ſacra-
menta nec ſacramentalia, ꝓpter vitandū ſcandalū, debent
mutari, ſed pōt adhiberi quædā cautela ad tollendū ſcan-
dalū: putavt ſiāt que nō ſunt de ſubſtātia veli virginalis:
vt accēſio cādelaꝝ, & hmōi: mutatis his q̄ ſunt de ſubſtan
tia veli virginalis: verba. ſ. quę dicunť in impoſitiōe veli
mutato noīe virginitatis in nomē caſtitatis. Satis cōcor-
dat Hoſt. & Gof. ꝙ id quod habeť eē qđ' me. cau. c. j. Nomē
virginitatis cōgruere pōt corruptę. ſi cōtinēs ſit. Mutatio
in ſacramētis quo ad ſubſtātialia fieri non poteſt propter
ſcādalū vitandū vel alia de cauſa: etiam ex diſpenſatione
papę: qa ipſa ſunt de inſtitutione diuina. Poſſet autē fieri
in his quę nō ſunt de ſubſtātia ipſo diſpēſante vt circa ri-
tus eoꝝ. Diſpenſauit aūt Greg. in quoda loco ex neceſſi-
tate. ſ. propter carentiā epiſcoporū ꝙ ſimplices ſacerdotes
poſſent chriſmare ſeu ſacramentum cōfirmationis cōferre
ad tollēdum ſcādalū: vt patet diſt. xcv. c. ꝓuenit. quod de
iure cōmuni fieri nō pōt: vt ibi ſubditur in. c. ſequenti. &
gloſ. & beatus Tho. in. iiij. In quo ſolus Papa diſpēſare po
teſt. & non alius: alſ non eſſet ibi ſacramentum confirma
tionis ſi per alium fieret q̄ per epiſcopum ſm Tho.

Vtrū fi
ctio de-
beat fie
ri in ſa-
cramen
tis ad
ſcādalū
vitan-
dum.

¶ De blaſphemia. i. maledictione quæ fit multipliciter cō
tra deum vel creaturas. Cap. V.

In ſacra
menta-
lib⁹ ad
vitādū
ſcādalū
pōt fie-
ri fictio

BLASPHEMIAM PONIT Greg. in lib. moral'. eſſe filiā iræ. Et ſumit hic blaſphemia ꝓ maledictiōe: prout etiā vulga-
riter ſumit. Pro cuius declaratiōe. b. Tho. dicit
ij. ħ. q. lxxvj. ar. j. ꝙ maledicere idē eſt ꝙ malū dicere. Dice
re aūt triplr ſe habet ad id qđ' dr. Vno modo per modum
enūtiatiōis: ſicut aliquid exprimitur modo indicatiuo. Et
ſic maledicere nihil aliud eſt q̄ malū alteri⁹ referre qđ' pti

net ad detractionē vñ detractores qñq; maledici dicūtur. Sic sumit Leui.xix. Surdo nō maledices. i. absenti non derahes. & xj.q.iij.in cūctis. Vbi dicit Greg. scribēs cuidam epō infamato iniuste. Sanctitas vestra debet mētē suam a maledicoꝝ rumoribꝰ hoim atq; obtrectatiōibꝰ diuīgere: & sola q̄ interne vitæ sunt atq; vtilitati subditoꝝ ꝓficiūt cogitare. Sic etiam sumit dist. xlvj. clericus. Clericus male dicus cogat ad postulādū veniā. Sed o mō dicere se habet ad id qd dr ꝑ modū causę. Et hoc qdē primo & principaliter cōpetit deo q oia suo ꝙbo fecit. ſm illud Pā. Dixit & facta sunt. Cōsequēter cōuenit hoibꝰ q verbo suo alios monēt per imperiū ad aliquid faciēdum. Et ad hoc instituta sunt verba imperatiui modi. Et isto modo cū iudex ꝓfert sententiā pœnæ in aliquem vel cū prælatus ecclīæ excōicat aliquē illū maledicit. Si ergo hoc facit sub rōne boni. s. iustitię vt pēm puniat vt iustitia dicat: sic maledicere nō erit pēm nec ꝓprie maledictio: qa intētio eiꝰ nō ferꝛ ad malū sed ad bonū. Si vero sub rōne mali faciat intēdēs malum illius q condēnat inquātū malū. sic maledicere. i. excōicationē inferre: vel aliā ſniam pœnę spūalis vel temporalis erit pēm mortale: qa cōtra charitatē & iustitiā. Sic sumit xxiij.q.iij.§.ipse dñs. De hoc etiā Aug. dicit. q. ea. deus quibus. Deus qbꝰ maledicit meritū eius designat cui maledicitur & sententiam ꝓmit: vtpote quæ nō fallit: nec q̄litas peccati: nec peccātis affectus. Hoc aūt q hoc nō potest scire, nec propositum mētis: alterius videre aut cognoscere pōt. Idcirco etiā si iudicantis vel sententiā promentis intuitu ꝓferat maledictū: nō potest esse maledicendi causa vbi ignorat peccātis affectus. Hæc ille. Vult dicere q̄ non pōt quis iuste cōdēnare de pcto occulto: q̄ suis em̄ peccantis affectus in se nō videat sicut nec cor hois: tū pcipi pōt ex aliquo manifesto pcto ꝓ quo pœna infligēda eēt affectꝰ eiꝰ. Similiter q̄uis sciri nō possit qs sit maledictꝰ a deo ſm finalē reprobationē: tū sciri pōt quis sit a deo maledictꝰ ſm reatū vitæ p̄sentis. Tho. vbi. s. Tertio dicere se habet ad id qd dr vt exp̄ssio q̄dā affectꝰ desiderātis id qd verbo exprimit. Et ad hoc sunt instituta verba optatiui modi. Facere aūt aliquid & velle illud se cōsequunt in bonitate & malitia. Et sic maledicere aliquē. s. optādo ei malū nō ob aliquod bonū: sed ob malū eius est peccatū. Et de hac ingt Augu. Humanū vitiū tūc scit maledicta proferre cū forte cōuiuis aut iniuris prouocat. Quod vitiū volens resecare Apls: ne maledicta maledictis & cōuitia conuiuis prouocemus mādatū necessariū posuit vt benedicamus quo cōuiuandi vitiū resecetur: nō quo ad iudicādi veritas q̄ hoies latet & ꝓnūtiādi auctoritas perimat. xxiij.q.iij.c. deus q. Ponit aūt Apls hoc Roma. xij. vbi ait. Bñdicite & nolite maledicere. Sicut & de xp̄o dicit Pet. in. j. canoñ. ñ. ca. Cū maledicēretur non maledicebat: cum pateretur non cōminabatur. Et de hac hic agitur quæ cōiter ꝓcedit ab ira. Et posset sic diffiniri q̄ est imprecatio seu appetitio alicuius mali contra aliquem per verba expressa.

§. I. DE MALEDICTIONE IN

quit Psalmista loquēs de iniquis. Quoꝝ os maledictione & amaritudine plenū est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio & infœlicitas in vijs eoꝝ. Pā. xiij. Vbi tria notantur.

¶Primo describit maledictionē, put est vitiosa: ibi. Quorum os maledictione & amaritudine plenum est.

¶Sc̄o ponit affectionē, put est pnitiosa: ibi. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

¶Tertio subdit consecutionem prout est angustiosa: ibi. Contritio & infœlicitas in vijs eorum.

Quantū ad primū. Intātū maledictio est vitiosa inquantum habet secum amaritudinē rancoris & iræ. Et ideo adiungit maledictioni amaritudinem. Pedes sunt affectus q̄ sunt veloces. i. prompti ad effundendum sanguinē. i. ad rixas: vel ad multiplicandum peccata. Demum in vijs. i. ꝓ operibus eoꝝ. contritio. i. magna tribulatio in p̄senti & infœlicitas dānationis in futuro eis erit si non pœnitent.

triplex maledictio ire.

Notandū q̄ est triplex maledictio ex ira vel odio procedens in qua reperitur peccatum.

¶Prima est contra naturam diuinalem.

¶Secunda est contra creaturam intellectualem.

¶Tertia est contra facturam irrationalem.

§. II. PRIMA QVAE EST CON

tra naturam diuinalem quæ etiā includit blasphemiā est cū qs maledicit deū. Imprecat em̄ ei malū acsi esset creatura: qd tū ei non potest conuenire: & sic continet blasphemiā. Hoc aūt semper est mortale cum perpēdit se maledicere: nec excusatur q̄ ex subita ira hoc facit: vel ex more, sicut nec excusaretur ab homicidio, & cōsequenter a pœna mortis si quis ex impetu iræ hoc ageret. Pā. xxxvj. Maledicentes ei. i. deo disperibunt. i. diuersis modis peribūt: quia quo ad animam morte gehennæ in alia vita: & in præsenti pœnis varijs corporis. Leuit. xxiij. Qui maledixerit deū suum morte morietur. s. corporali. Ostenditur autem grauitas huius maledictionis tripliciter.

Grauitas blasphemię

¶Primo quia nominari proprie a sanctis refugitur.

¶Secundo quia puniri seuere statutis præcipitur.

¶Tertio quia exerceri sæpe a damnatis reperitur.

Tantum habetur horrori istud vitiū. s. maledicere deum q̄ virtuosi viri nō audēt ipm vitiū, ꝓprio noīe nūcupare: sed p contrariū nominando bñdictionē, p maledictione. vt patet Iob. j. vbi dicit: q̄ in capite hebdomadę mittebat Iob, p filijs & sanctificabat eos sibi admonēdo & corrigēdo de vitijs siue offerēdo, p eis sacrificia. Et subditur. Dicebat em̄. s. Iob. Ne forte peccauerint filij mei & benedixerit deo. i. maledixerint. Sic etiam q̄n falso accusauerunt testes Naboth de blasphemia seu maledictione dixerūt contra eum. Bñdixit Naboth deo & regi. i. maledixit. iij. Reg. xxj. Quinimmo audientes Iudæi deum blasphemare: etiam q̄ mali erāt: in signū horroris & detestationis dilacerabāt vestimēta sua: sicut dr de Caypha pōtifice: sed pessimo: q̄ sci dit vestimēta sua cū dixit de christo. Blasphemauit. Matt. xxvj. Nec mirū: videt em̄ hoc, pcedere de odio ad deum. Odiū autē dei est maximū pctoꝝ. Et mirū est q̄ terra non absorbet tales, ppter tm̄ scelus. Secūdo ostēdit grauitas ex punitione legum. Omnis lex mādat tales puniri grauiter. Et lex diuina morte corporali iubet hmōi puniri. Vñ populo dei ambulante p desertum ad terram, pmissionis inuctus fuit vnus deū maledixisse: de quo mādauit dns a populo lapidari. vt habet Leuit. xxiij. Lex canonica iniūgit asperā pniam, eē de maledi. c. ij. Ibi ponitur talis pœna: q̄ q maledixerit deū vel beatā virginē vel sanctos debet ferē ꝑpē dūtis dieb⁹ stare in foribus ecclesię dū dr missa: ita q̄ in vltimo stet sine pallio & calciamētis & corrigia habeat ad collū & q̄ præcedentibus sextis ferijs ieiunet, in pane & aqua: & nō ingrediat ecclesiā. Et quolibet dictoꝝ die: restituat tres vel duos si nō possit tres vel saltē vnū: & si ad hoc nō supperant eiꝰ facultates: id in pœnā alia cōmutet. Et si prædicta renueret sustinere: debet interdici ingressus ecclesiæ: & in obitu carere sepultura. In foro tū pœnitētiæ nō oportet illā iniūgere: sed arbitraria est sicut, p alijs pectatis ſm Goff. Si vero in iudicio eccl'iastico quinceret: talis pœnitētia posset imponi & ad illā cogi. In oi etiā ciuitate bñ regulata statutis ponit pœna pecuniaria: vel alia ꝓtra maledicētes deū. Et officiales in talibꝰ locis q̄ omittūt ex negligentia tales punire grauiter peccāt. Vñ Grego. Consentire videt errāti qui ad resecāda quæ corrigi debēt non occurrit. dist. lxxxiij. cōsentire. Vñ tales puniendo & lucrū tpale iustissime acqrūt: qa cōiter pars talis pecuniæ in pœnā soluę est rectoꝝ & accusantiū. & magnū meritum sibi acquirūt corā deo. Ipsi ēt Sarraceni maledicētes deū faciūt terribiliter verberare. Tertio ostēdit grauitas eius ex hoc q̄ est exercitiū eoꝝ qui sunt in inferno. Nō aliud opus ibi exercent nisi blasphemare deum & maledicere. sicut dicit Io. in Apoc. xvj. de eis q̄ manducauerūt linguas suas præ dolore, blasphemauerūt deū viuētē qui habet potestatem sup has plagas. s. affligēdi eos. Qui ergo hoc vitio detinet ostendit se ptinere ad statum dānatoꝝ ex quo exercet artē eoꝝ. Terribile est & valde formidādum exēplū qd' indu cit Greg. in. iiij. dial'. de quodā puero quinq; annoꝝ: qui a parentibꝰ suis ciuibus Romanis in delicijs male nutritus cōsueuerat, p quolibet minimo deum maledicere. Et cū to anno superueniēte peste in vrbe illa puer infectus esset: patri te ob hoc nēti eū i brachijs cœpit puer clamare. Obsta pater. Mauri homines me capere volūt. Faciemq; suā abscōdere in sinu patris quærebat: nę. s. illos videret dæmones qui apparuerūt in forma Ethiopum: nil tū pater videbat. Sicq; exterritus puer deū blasphemauit: inter quæ verba vltimū ſpm exhalauit: ductus a dæmonijs in infernū dānatoꝝ quorum officiū ita cito didicerat. Et licet in tam tenera ætate infantuli non

Leges ciuiles a rocuter punitū blasphemato res per aut. ales ag. vsus §. fi. C. dereligfune. & sup.

soleat quis vsum rōnis habere. credēdum est ſm Tho. in. iij. in eo vsum rōnis acceleratū fuisse: sicq; ꝓpter pēm maledictionis dānationem æternam meruisse: multiq; alij deum maledicendo in ludis vel alijs actibus a dæmonibus fuerunt arrepti: & terribiliter vexati. Quorū os maledic. &c. Contritio & infœlicitas &c.

Sanctos blasphemare vt est cōtra creaturā intellectualē: & hæc est cœlestis, infernalis & terrestris. Siqs aūt maledicit aliquē sanctoꝝ vel animabus parentum iam defunctoꝝ. De prælatis etiā specialiter dicit. Principē ppli tui nō maledices. Hinc Greg. in. iij. moral'. Maledictū q̄ scriptura cōdēnat est qd' nō iudicio iustitię: sed liuore vindictæ ꝓmitur. xxiij.q.iij. cū sancti. Sed ita miserabiliter abūdat hoc vitiū in mūdo vt merito posset dici illud Zachariæ ꝓphetæ. Nō est veritas in terra: nō est mia: sed maledictū furtū adulteriū inundauerunt. Et sic hoꝝ os maledictione, & amaritudine plenū est &c. Tertio ꝓfert maledictio ex subita ira sine deliberatione: & quasi causa correctionis vt talis terreatur: vt quotidie faciūt parentes erga filios: magistri erga discipulos: & dñi erga seruos: q tū nō optāt illis illa mala. Et hoc ſm Tho. vbi. s. est veniale: qa pāa verboꝝ maxime ex affectu iudicantur. Et Aug. de igne purgatorij dicit ad minuta. i. venialia ptinere cū oi facilitate & temeritate male dicimus. dist. xxv. §. al's eadē. q̄uis aūt hoc nō sit graue pcatū tm̄ ab hmōi abstinēdū. Vñ Hiero. Qui negligūt oris maledicti cōsuetudinē resecare euā si nō corde maledicāt: tū immūditia labioꝝ & inq̄nāmēta oris incurrūt. xxiij.q.iij.q negligūt. Quātū aūt deo displiceat & filijs noceat maledictio patet ex erga filios ostēdit Aug. in lib. de ciui. dei. ꝓ exēplū illiꝰ mulieris vidue q̄ in ciuitate Cappadocię habitans decē filios habebat. Et cū vna die ex aliquo ope eorū ei displicēte eos maledixisset oēs effecti sunt in toto corpore tremuli ita vt oim aspectū ad se traherēt. Ex qbꝰ duo. Paulus & Paladia dicti venientes ad ciuitatē Hipponēsem vbi præsulabat Aug. orātes ad altare beati Stephani vbi erāt reliquiæ eius miraculose sanati sunt. Sicq; ex indiscreta maledictione mater in filijs & ipsi ad hoc prouocantes matrem puniti sunt. Quoꝝ os maledictione &c.

Blasphemat hō mālat. xxiij. q.iij. cū sc̄ti. Sc̄o ꝓferꝛ aliqn maledictio ex liuore vindictę: & b est mortale p̄ēm cū. s. maledicit aliquē optādo ei deliberate aliq̄d malū notabile nō nisi malum puta ob odiū: vel vindictā: vl' inuidiā & hmōi: puta cū dicit mors occidat te. Talis vl' talis infirmitas tibi accidat: pestis vel febris: vel incisa sit tibi manus: vel pes frāgat: vel diabolus habeat aiam tuā &c. Et de hac intelligitur dictū Apli. j. Cor. vj. Nec maledici regnū dei possidebūt. Nullus aūt excludit a regno nisi, ppter mortale. Et rō huius est ſm Tho. ij. ij. q. lxxvj. ar. iij. qa velle alicui malū ſm se repugnat charitati qua diligim⁹, pximū volēt ei bonū. Et iō ſm genus suū est mortale. Et tāto grauius quāto personā cui maledicimus magis diligere & reuereri debemus. Vñ dicit Leuit. xx. Qui maledixerit patri vel matri morte morietur. Et multo grauius videt peccare cum ex deliberatione maledicit aiabus parentum iam defunctoꝝ. De prælatis etiā specialiter dicit. Principē ppli tui nō maledices. Hinc Greg. in. iij. moral'. Maledictū q̄ scriptura cōdēnat est qd' nō iudicio iustitię: sed liuore vindictæ ꝓmitur. xxiij. q.iij. cū sancti. Sed ita miserabiliter abūdat hoc vitiū in mūdo vt merito posset dici illud Zachariæ ꝓphetæ. Nō est veritas in terra: nō est mia: sed maledictū furtū adulteriū inundauerunt. Et sic hoꝝ os maledictione, & amaritudine plenū est &c. Tertio ꝓfert maledictio ex subita ira sine deliberatione: & quasi causa correctionis vt talis terreatur: vt quotidie faciūt parentes erga filios: magistri erga discipulos: & dñi erga seruos: q tū nō optāt illis illa mala. Et hoc ſm Tho. vbi. s. est veniale: qa pāa verboꝝ maxime ex affectu iudicantur. Et Aug. de igne purgatorij dicit ad minuta. i. venialia ptinere cū oi facilitate & temeritate male dicimus. dist. xxv. §. al's eadē. q̄uis aūt hoc nō sit graue peccatū tm̄ ab hmōi abstinēdū. Vñ Hiero. Qui negligūt oris maledicti cōsuetudinē resecare euā si nō corde maledicāt: tū immūditia labioꝝ & inq̄nāmēta oris incurrūt. xxiij. q. iij. q negligūt. Quātū aūt deo displiceat & filijs noceat maledictio patet ex erga filios ostēdit Aug. in lib. de ciui. dei. ꝓ exēplū illiꝰ mulieris vidue q̄ in ciuitate Cappadocię habitans decē filios habebat. Et cū vna die ex aliquo ope eorū ei displicēte eos maledixisset oēs effecti sunt in toto corpore tremuli ita vt oim aspectū ad se traherēt. Ex qbꝰ duo. Paulus & Paladia dicti venientes ad ciuitatē Hipponēsem vbi præsulabat Aug. orātes ad altare beati Stephani vbi erāt reliquiæ eius miraculose sanati sunt. Sicq; ex indiscreta maledictione mater in filijs & ipsi ad hoc prouocantes matrem puniti sunt. Quoꝝ os maledictione &c.

blasphemat hō mālat

§. III. SECVND'A MALEDICTIO

¶Ex conformatione dei & amore iustitię.

¶Ex deliberatione & liuore vindictę.

¶Ex subreptione vel conceptione nequitiæ.

Primo igit cū qs maledicit alicui cōformādo se voluntati diuinæ quā videt velle aliquod malū illius hois ex instinctu spūs sancti: tūc nō est pēm ſm Tho. vbi. à. arti. j. Et hoc mō Petrus Apls maledixit Simoni Mago dicens. Pecunia tua sit tecū in pditionē. Act. v. Et Paulus maledixit filimę Mago. Percutiet te deus cæcitate fili diaboli. Et Helisæus maledixit pueris deridentibus eum in noie dñi: vnde secuta est deuoratio eoꝝ ab vrsis. iij. Reg. ij. Et Noe maledixit Chanaā filio Cham, ppter derisione sc̄ā sibi a dicto Cham. Gen. ix. Eadē rōne oēs maledictiones q̄ imprecatę sunt a sc̄tis, ꝓphetis ꝑ pctores: vt illud. Duplici contritione cōtere eos dñe deus noster. Et illud Gene. xxvij. Qui maledixerit tibi maledictionibus repleat. Et in Pā. cvij. Deus laudē. vbi impreceantur multę maledictiones cōtra Iudā vel populū Iudaicū. Possunt etiā hmōi imprecationes intelligi p modū ꝓphetiæ prænūciationis ſm Tho. & tunc exponitur pr̄sens imperatiui vel optatiui, p futuro indicatiui. vt illud. Contere eos. i. conteres maledictionibus repleatur. i. replebitur. In Pā. Deus laudē. Constitue super eum peccatorē. i. cōstitues &c. Similiter cum aliquis maledicit alicui optando ei aliquam egritudinem vel aliquo. i. impedimētū: nō, ppter aliud nisi vt p hoc bonus efficiat vel ab alio noxu nēto cesset: pōt esse sine pcto. Vñ Greg. in. iij. Moral'. Cū sancti viri maledictionis sententiā ꝓferūt: nō hāc voto vltionis: sed ex iustitiæ examine prouidentia. Et de hac ingt Augu. Humanū vitiū tūc scit maledicta proferre cū forte cōuiuis aut iniuris prouocat. Quod vitiū volens resecare Apls: ne maledicta maledictis & cōuitia cōuiuis prouocemus mādatū necessariū posuit vt benedicamus quo cōuiuandi vitiū resecetur: nō quo ad iudicādi veritas q̄ hoies latet & ꝓnūtiādi auctoritas perimat. xxiij. q.iij. c. deus q. Ponit aūt Apls hoc Roma. xij. vbi ait. Bñdicite & nolite maledicere. Sicut & de xp̄o dicit Pet. in. j. canoñ. ñ. ca. Cū maledicēretur non maledicebat: cum pateretur non cōminabatur. Et de hac hic agitur quæ cōiter ꝓcedit ab ira. Et posset sic diffiniri q̄ est imprecatio seu appetitio alicuius mali contra aliquem per verba expressa.

§. I. DE MALEDICTIONE IN

quit Psalmista loquēs de iniquis. Quoꝝ os maledictione & amaritudine plenū est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio & infœlicitas in vijs eoꝝ. Pā. xiij. Vbi tria notantur.

¶Primo describit maledictionē, put est vitiosa: ibi. Quorum os maledictione & amaritudine plenum est.

¶Sc̄o ponit affectionē, put est pnitiosa: ibi. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

¶Tertio subdit consecutionem prout est angustiosa: ibi. Contritio & infœlicitas in vijs eorum.

Quantū ad primū. Intātū maledictio est vitiosa inquantum habet secum amaritudinē rancoris & iræ. Et ideo adiungit maledictioni amaritudinem. Pedes sunt affectus q̄ sunt veloces. i. prompti ad effundendum sanguinē. i. ad rixas: vel ad multiplicandum peccata. Demum in vijs. i. ꝓ operibus eoꝝ. contritio. i. magna tribulatio in p̄senti & infœlicitas dānationis in futuro eis erit si non pœnitent.

triplex maledictio ire.

Notandū q̄ est triplex maledictio ex ira vel odio procedens in qua reperitur peccatum.

¶Prima est contra naturam diuinalem.

¶Secunda est contra creaturam intellectualem.

¶Tertia est contra facturam irrationalem.

§. II. PRIMA QVAE EST CON

tra naturam diuinalem quæ etiā includit blasphemiā est cū qs maledicit deū. Imprecat em̄ ei malū acsi esset creatura: qd' tū ei non potest conuenire: & sic continet blasphemiā. Hoc aūt semper est mortale cum perpēdit se maledicere: nec excusatur q̄ ex subita ira hoc facit: vel ex more, sicut nec excusaretur ab homicidio, & cōsequenter a pœna mortis si quis ex impetu iræ hoc ageret. Pā. xxxvj. Maledicentes ei. i. deo disperibunt. i. diuersis modis peribūt: quia quo ad animam morte gehennæ in alia vita: & in præsenti pœnis varijs corporis. Leuit. xxiij. Qui maledixerit deū suum morte morietur. s. corporali. Ostenditur autem grauitas huius maledictionis tripliciter.

Grauitas blasphemię

¶Primo quia nominari proprie a sanctis refugitur.

¶Secundo quia puniri seuere statutis præcipitur.

¶Tertio quia exerceri sæpe a damnatis reperitur.

Tantum habetur horrori istud vitiū. s. maledicere deum q̄ virtuosi viri nō audēt ipm vitiū, ꝓprio noīe nūcupare: sed p contrariū nominando bñdictionē, p maledictione. vt patet Iob. j. vbi dicit: q̄ in capite hebdomadę mittebat Iob, p filijs & sanctificabat eos sibi admonēdo & corrigēdo de vitijs siue offerēdo, p eis sacrificia. Et subditur. Dicebat em̄. s. Iob. Ne forte peccauerint filij mei & benedixerit deo. i. maledixerint. Sic etiam q̄n falso accusauerunt testes Naboth de blasphemia seu maledictione dixerūt contra eum. Bñdixit Naboth deo & regi. i. maledixit. iij. Reg. xxj. Quinimmo audientes Iudæi deum blasphemare: etiam q̄ mali erāt: in signū horroris & detestationis dilacerabāt vestimēta sua: sicut dr de Caypha pōtifice: sed pessimo: q̄ sci dit vestimēta sua cū dixit de christo. Blasphemauit. Matt. xxvj. Nec mirū: videt em̄ hoc, pcedere de odio ad deum. Odiū autē dei est maximū pctoꝝ. Et mirū est q̄ terra non absorbet tales, ppter tm̄ scelus. Secūdo ostēdit grauitas ex punitione legum. Omnis lex mādat tales puniri grauiter. Et lex diuina morte corporali iubet hmōi puniri. Vñ populo dei ambulante p desertum ad terram, pmissionis inuctus fuit vnus deū maledixisse: de quo mādauit dns a populo lapidari. vt habet Leuit. xxiij. Lex canonica iniūgit asperā pniam, eē de maledi. c. ij. Ibi ponitur talis pœna: q̄ q maledixerit deū vel beatā virginē vel sanctos debet ferē ꝑpē dūtis dieb⁹ stare in foribus ecclesię dū dr missa: ita q̄ in vltimo stet sine pallio & calciamētis & corrigia habeat ad collū & q̄ præcedentibus sextis ferijs ieiunet, in pane & aqua: & nō ingrediat ecclesiā. Et quolibet dictoꝝ die: restituat tres vel duos si nō possit tres vel saltē vnū: & si ad hoc nō supperant eiꝰ facultates: id in pœnā alia cōmutet. Et si prædicta renueret sustinere: debet interdici ingressus ecclesiæ: & in obitu carere sepultura. In foro tū pœnitētiæ nō oportet illā iniūgere: sed arbitraria est sicut, p alijs pectatis ſm Goff. Si vero in iudicio eccl'iastico quinceret: talis pœnitētia posset imponi & ad illā cogi. In oi etiā ciuitate bñ regulata statutis ponit pœna pecuniaria: vel alia ꝓtra maledicētes deū. Et officiales in talibꝰ locis q̄ omittūt ex negligentia tales punire grauiter peccāt. Vñ Grego. Consentire videt errāti qui ad resecāda quæ corrigi debēt non occurrit. dist. lxxxiij. cōsentire. Vñ tales puniendo & lucrū tpale iustissime acqrūt: qa cōiter pars talis pecuniæ in pœnā soluę est rectoꝝ & accusantiū. & magnū meritum sibi acquirūt corā deo. Ipsi ēt Sarraceni maledicētes deū faciūt terribiliter verberare. Tertio ostēdit grauitas eius ex hoc q̄ est exercitiū eoꝝ qui sunt in inferno. Nō aliud opus ibi exercent nisi blasphemare deum & maledicere. sicut dicit Io. in Apoc. xvj. de eis q̄ manducauerūt linguas suas præ dolore, blasphemauerūt deū viuētē qui habet potestatem sup has plagas. s. affligēdi eos. Qui ergo hoc vitio detinet ostendit se ptinere ad statum dānatoꝝ ex quo exercet artē eoꝝ. Terribile est & valde formidādum exēplū qd' indu cit Greg. in. iiij. dial'. de quodā puero quinq; annoꝝ: qui a parentibꝰ suis ciuibus Romanis in delicijs male nutritus cōsueuerat, p quolibet minimo deum maledicere. Et cū to anno superueniēte peste in vrbe illa puer infectus esset: patri te ob hoc nēti eū i brachijs cœpit puer clamare. Obsta pater. Mauri homines me capere volūt. Faciemq; suā abscōdere in sinu patris quærebat: nę. s. illos videret dæmones qui apparuerūt in forma Ethiopum: nil tū pater videbat. Sicq; exterritus puer deū blasphemauit: inter quæ verba vltimū ſpm exhalauit: ductus a dæmonijs in infernū dānatoꝝ quorum officiū ita cito didicerat. Et licet in tam tenera ætate infantuli non

Leges ciuiles a rocuter punitū blasphemato res per aut. ales ag. vsus §. fi. C. dereligfune. & sup.

soleat quis vsum rōnis habere. credēdum est ſm Tho. in. iij. in eo vsum rōnis acceleratū fuisse: sicq; ꝓpter pēm maledictionis dānationem æternam meruisse: multiq; alij deum maledicendo in ludis vel alijs actibus a dæmonibus fuerunt arrepti: & terribiliter vexati. Quorū os maledic. &c. Contritio & infœlicitas &c.

Sanctos blasphemare vt est cōtra creaturā intellectualē: & hæc est cœlestis, infernalis & terrestris. Siqs aūt maledicit aliquē sanctoꝝ vel animabus parentum iam defunctoꝝ. De prælatis etiā specialiter dicit. Principē ppli tui nō maledices. Hinc Greg. in. iij. moral'. Maledictū q̄ scriptura cōdēnat est qd' nō iudicio iustitię: sed liuore vindictæ ꝓmitur. xxiij. q.iij. cū sancti. Sed ita miserabiliter abūdat hoc vitiū in mūdo vt merito posset dici illud Zachariæ ꝓphetæ. Nō est veritas in terra: nō est mia: sed maledictū furtū adulteriū inundauerunt. Et sic hoꝝ os maledictione, & amaritudine plenū est &c. Tertio ꝓfert maledictio ex subita ira sine deliberatione: & quasi causa correctionis vt talis terreatur: vt quotidie faciūt parentes erga filios: magistri erga discipulos: & dñi erga seruos: q tū nō optāt illis illa mala. Et hoc ſm Tho. vbi. s. est veniale: qa pāa verboꝝ maxime ex affectu iudicantur. Et Aug. de igne purgatorij dicit ad minuta. i. venialia ptinere cū oi facilitate & temeritate male dicimus. dist. xxv. §. al's eadē. q̄uis aūt hoc nō sit graue peccatū tm̄ ab hmōi abstinēdū. Vñ Hiero. Qui negligūt oris maledicti cōsuetudinē resecare euā si nō corde maledicāt: tū immūditia labioꝝ & inq̄nāmēta oris incurrūt. xxiij. q. iij. q negligūt. Quātū aūt deo displiceat & filijs noceat maledictio patet ex erga filios ostēdit Aug. in lib. de ciui. dei. ꝓ exēplū illiꝰ mulieris vidue q̄ in ciuitate Cappadocię habitans decē filios habebat. Et cū vna die ex aliquo ope eorū ei displicēte eos maledixisset oēs effecti sunt in toto corpore tremuli ita vt oim aspectū ad se traherēt. Ex qbꝰ duo. Paulus & Paladia dicti venientes ad ciuitatē Hipponēsem vbi præsulabat Aug. orātes ad altare beati Stephani vbi erāt reliquiæ eius miraculose sanati sunt. Sicq; ex indiscreta maledictione mater in filijs & ipsi ad hoc prouocantes matrem puniti sunt. Quoꝝ os maledictione &c.

blasphemat hō mālat

§. III. SECVND'A MALEDICTIO

¶Ex conformatione dei & amore iustitię.

¶Ex deliberatione & liuore vindictę.

¶Ex subreptione vel conceptione nequitiæ.

Primo igit cū qs maledicit alicui cōformādo se voluntati diuinæ quā videt velle aliquod malū illius hois ex instinctu spūs sancti: tūc nō est pēm ſm Tho. vbi. à. arti. j. Et hoc mō Petrus Apls maledixit Simoni Mago dicens. Pecunia tua sit tecū in pditionē. Act. v. Et Paulus maledixit filimę Mago. Percutiet te deus cæcitate fili diaboli. Et Helisæus maledixit pueris deridentibus eum in noie dñi: vnde secuta est deuoratio eoꝝ ab vrsis. iij. Reg. ij. Et Noe maledixit Chanaā filio Cham, ppter derisione sc̄ā sibi a dicto Cham. Gen. ix. Eadē rōne oēs maledictiones q̄ imprecatę sunt a sc̄tis, ꝓphetis ꝑ pctores: vt illud. Duplici contritione cōtere eos dñe deus noster. Et illud Gene. xxvij. Qui maledixerit tibi maledictionibus repleat. Et in Pā. cvij. Deus laudē. vbi impreceantur multę maledictiones cōtra Iudā vel populū Iudaicū. Possunt etiā hmōi imprecationes intelligi p modū ꝓphetiæ prænūciationis ſm Tho. & tunc exponitur pr̄sens imperatiui vel optatiui, p futuro indicatiui. vt illud. Contere eos. i. conteres maledictionibus repleatur. i. replebitur. In Pā. Deus laudē. Constitue super eum peccatorē. i. cōstitues &c. Similiter cum aliquis maledicit alicui optando ei aliquam egritudinem vel alicui. i. impedimētū: nō, ppter aliud nisi vt p hoc bonus efficiat vel ab alio noxu nēto cesset: pōt esse sine pcto. Vñ Greg. in. iij. Moral'. Cū sancti viri maledictionis sententiā ꝓferūt: nō hāc voto vltionis: sed ex iustitiæ examine prouidentia. Et de hac ingt Augu. Humanū vitiū tūc scit maledicta proferre cū forte cōuiuis aut iniuris prouocat. Quod vitiū volens resecare Apls: ne maledicta maledictis & cōuitia cōuiuis prouocemus mādatū necessariū posuit vt benedicamus quo cōuiuandi vitiū resecetur: nō quo ad iudicādi veritas q̄ hoies latet & ꝓnūtiādi auctoritas perimat. xxiij. q.iij. c. deus q. Ponit aūt Apls hoc Roma. xij. vbi ait. Bñdicite & nolite maledicere. Sicut & de xp̄o dicit Pet. in. j. canoñ. ñ. ca. Cū maledicēretur non maledicebat: cum pateretur non cōminabatur. Et de hac hic agitur quæ cōiter ꝓcedit ab ira. Et posset sic diffiniri q̄ est imprecatio seu appetitio alicuius mali contra aliquem per verba expressa.

§. I. DE MALEDICTIONE IN

quit Psalmista loquēs de iniquis. Quoꝝ os maledictione & amaritudine plenū est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio & infœlicitas in vijs eoꝝ. Pā. xiij. Vbi tria notantur.

¶Primo describit maledictionē, put est vitiosa: ibi. Quorum os maledictione & amaritudine plenum est.

¶Sc̄o ponit affectionē, put est pnitiosa: ibi. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

¶Tertio subdit consecutionem prout est angustiosa: ibi. Contritio & infœlicitas in vijs eorum.

Quantū ad primū. Intātū maledictio est vitiosa inquantum habet secum amaritudinē rancoris & iræ. Et ideo adiungit maledictioni amaritudinem. Pedes sunt affectus q̄ sunt veloces. i. prompti ad effundendum sanguinē. i. ad rixas: vel ad multiplicandum peccata. Demum in vijs. i. ꝓ operibus eoꝝ. contritio. i. magna tribulatio in p̄senti & infœlicitas dānationis in futuro eis erit si non pœnitent.

triplex maledictio ire.

Notandū q̄ est triplex maledictio ex ira vel odio procedens in qua reperitur peccatum.

¶Prima est contra naturam diuinalem.

¶Secunda est contra creaturam intellectualem.

¶Tertia est contra facturam irrationalem.

§. II. PRIMA QVAE EST CON

tra naturam diuinalem quæ etiā includit blasphemiā est cū qs maledicit deū. Imprecat em̄ ei malū acsi esset creatura: qd' tū ei non potest conuenire: & sic continet blasphemiā. Hoc aūt semper est mortale cum perpēdit se maledicere: nec excusatur q̄ ex subita ira hoc facit: vel ex more, sicut nec excusaretur ab homicidio, & cōsequenter a pœna mortis si quis ex impetu iræ hoc ageret. Pā. xxxvj. Maledicentes ei. i. deo disperibunt. i. diuersis modis peribūt: quia quo ad animam morte gehennæ in alia vita: & in præsenti pœnis varijs corporis. Leuit. xxiij. Qui maledixerit deū suum morte morietur. s. corporali. Ostenditur autem grauitas huius maledictionis tripliciter.

Grauitas blasphemię

¶Primo quia nominari proprie a sanctis refugitur.

¶Secundo quia puniri seuere statutis præcipitur.

¶Tertio quia exerceri sæpe a damnatis reperitur.

Tantum habetur horrori istud vitiū. s. maledicere deum q̄ virtuosi viri nō audēt ipm vitiū, ꝓprio noīe nūcupare: sed p contrariū nominando bñdictionē, p maledictione. vt patet Iob. j. vbi dicit: q̄ in capite hebdomadę mittebat Iob, p filijs & sanctificabat eos sibi admonēdo & corrigēdo de vitijs siue offerēdo, p eis sacrificia. Et subditur. Dicebat em̄. s. Iob. Ne forte peccauerint filij mei & benedixerit deo. i. maledixerint. Sic etiam q̄n falso accusauerunt testes Naboth de blasphemia seu maledictione dixerūt contra eum. Bñdixit Naboth deo & regi. i. maledixit. iij. Reg. xxj. Quinimmo audientes Iudæi deum blasphemare: etiam q̄ mali erāt: in signū horroris & detestationis dilacerabāt vestimēta sua: sicut dr de Caypha pōtifice: sed pessimo: q̄ sci dit vestimēta sua cū dixit de christo. Blasphemauit. Matt. xxvj. Nec mirū: videt em̄ hoc, pcedere de odio ad deum. Odiū autē dei est maximū pctoꝝ. Et mirū est q̄ terra non absorbet tales, ppter tm̄ scelus. Secūdo ostēdit grauitas ex punitione legum. Omnis lex mādat tales puniri grauiter. Et lex diuina morte corporali iubet hmōi puniri. Vñ populo dei ambulante p desertum ad terram, pmissionis inuctus fuit vnus deū maledixisse: de quo mādauit dns a populo lapidari. vt habet Leuit. xxiij. Lex canonica iniūgit asperā pniam, eē de maledi. c. ij. Ibi ponitur talis pœna: q̄ q maledixerit deū vel beatā virginē vel sanctos debet ferē ꝑpē dūtis dieb⁹ stare in foribus ecclesię dū dr missa: ita q̄ in vltimo stet sine pallio & calciamētis & corrigia habeat ad collū & q̄ præcedentibus sextis ferijs ieiunet, in pane & aqua: & nō ingrediat ecclesiā. Et quolibet dictoꝝ die: restituat tres vel duos si nō possit tres vel saltē vnū: & si ad hoc nō supperant eiꝰ facultates: id in pœnā alia cōmutet. Et si prædicta renueret sustinere: debet interdici ingressus ecclesiæ: & in obitu carere sepultura. In foro tū pœnitētiæ nō oportet illā iniūgere: sed arbitraria est sicut, p alijs pectatis ſm Goff. Si vero in iudicio eccl'iastico quinceret: talis pœnitētia posset imponi & ad illā cogi. In oi etiā ciuitate bñ regulata statutis ponit pœna pecuniaria: vel alia ꝓtra maledicētes deū. Et officiales in talibꝰ locis q̄ omittūt ex negligentia tales punire grauiter peccā

Universidad de Deusto
Biblioteca

De maledictione ficulneę.

Iem per modū significationis: inquantū. ſ. ea quæ contingūt circa rōnabilia figurāt quę moraliter eueniūt vel euenire pñt hoibus. Et ſic dñs maledixit ficulneę cum. ſ. accedēs ad eam eſuriēs nō inuenit fructus ſed tm̄ folia: ex qua maledictione, ꝙdicit⁹ arefacta eſt. Mat. xxj. ad ſignificandum populū Iudeorū: ad quē dñs veniēs incarnat⁹ eſuriens. i. deſiderās ſalutē eius: ꝙa nō inuenit fructus fidei: ſed tm̄ folia ceremoniarū obſeruatiōis reprobauit gram̄ ſubtrahēdo. vñ nil fructus meritorū, ꝓducere pōt. Significat etiā hoiem tm̄ bonis verbis ornatū nō operibus: a deo reprobatū per hoc nō ſibi fructificare. Sic & mōtes Gelboe maledicti ſunt, a Dauid: vt nec ros nec pluuia ſtillaret ſup eos: vt habet. ij. Reg. j. ad ſignificādū ꝙ in mōte ſuperbiæ vbi corruerūt fortes Iſrael. i. angeli magni mali & primi parentes: nec ros gratię nec pluuia deſcēdit a deo. i. ſupbis

De maledictione quā Iob fecit.

Tertio modo ordinat⁹ creatura irrationalis ad rationalē ꝑ modū cōtinētis. ſ. tp̄is vl loci. Et ꝓpter hoc pōt intelligi ad literā Dauid maledixiſſe mōtibus Gelboe, ꝓpter eę dem populi Iſrael quæ fuit facta a Philiſtæis i tali loco. Sic & Iob maledixit diei natiuitatis ſuæ dicens. Maledicta dies in qua natus ſum &c. ꝓpter culpā originalē quā naſcēdo cōtraxit: & alias ſequētes pēnalitates tali tēpore. Vñ Grego. in. iiij. moral' ait. Nimis eſt incōgruū vt ſuſpicemur Iob nullo inſtigāte: nullo pulſante ex impatiētia ad vocē maledictionis erūpere: quē nouimus inter dāna rerū mortęq; filiorū, inter vulnera corporis: inter verba male ſuadētis vxoris magna creatori pconia hūili mente reddidiſſe: dū. ſ. ait. Dñs dedit dñs abſtulit &c. Et iterum vxori. Si bona ſuſcepim⁹ de manu dñi &c. Nō ē ergo maledictio ei⁹ ira cōmoti: ſed doctria trāquilli. Dies ergo in qua natus eſt deſignat oē tp̄s mortalitatis. i. deficiat tēpus mortalitatis & appareat ſtat⁹ ęternitatis. Vel dies ꝙ optatur vt pereat: eſt diabolus ꝙ optat vt pereat: nō ꝙdē a gloria quā iā perdidit: ſed vt retruſus licētiā rētandi amittat. Hic quidē dies eſt ꝑ naturā bñ cōditus nox ꝑ meritū: tenebroſus dies cū, ꝓſpera allicit: ſed i nocte deſinit: ꝙa ad mala trahit. Sub hac die & nocte hō eſt concept⁹ & natus: ꝙa ſub poteſtate diaboli per peccatū origiale ex ipſo ītrodu ctū hō cōcipitur & naſcitur. vel dies peccati delectationē deſignat: nox mētis excitatē. Homo ergo in die naſcit vl in nocte cōcipit: ꝙa ad delectationē peccati nō rapit, niſi prius ꝑ mētis tenebras infirmet. Sed pereat dies. i. delectatio peccati vigore iuſtitiæ deſtruatur. & nox. i. quod cæca mens per conſenſum perpetrat, pœnitentia extinguat. Dies vertat in tenebras: vt qd' in exordio delectatiōis ad quē finē perditionis rapit videat & ꝑ pœnitētiā crucief. Qd' ſi ita punita eſt nō requirit eā deus in iudicio vt puniat. Hæc ex dictis Greg. ſed abbreuiata. Sed btūs Tho. ſuper Iob tractās hunc paſſum ſm̄ Iām ſic ait. Intelligendū eſt Iob diei ſuę maledixiſſe: ꝙa eū ee malū denūtiauit non ſm̄ ſuā naturā qua a deo factus eſt: ſed ſm̄ illam ſcripturæ cōſuetudinē qua dicit tēpus bonū vel malū ſm̄ ea quę in tēpore agūtur. ſm̄ illud Epheſ. v. Redimētes tempus qm̄ dies mali ſunt. Maledixit ergo diei ſuę inquātū malum in illa die accidiſſe cōmemorat. Quō aūt maledixerit ei ſubditur. Pereat dies in qua dictum eſt natus eſt homo. Vbi ſciēdū ꝙ licet eſſe & viuere ſit ſm̄ ſe appetibile: tamē eſſe & viuere i miſeria eſt fugiendū ſm̄ ꝙ hmōi: licet interdū eſſe in miſeria libēter ſuſtineatur, ꝓpter aliquem finē bonū. Vñ illa miſeria vitæ quę nō ordinat⁹ ad aliquē bonū finē nullo modo erit eligēda. Bonū aūt qd' ex aliqua miſeria expectat⁹ ſola ratio apprehēdit: nō aūt vis ſenſitiua percipit: ſicut amaritudinē percipit guſtus: ſed ſola ratio in fine ſanitatis delectatur. Si ꝙs aūt ſm̄ paſſionē ſui guſtus vellet exprimere medicinā denūciaret eā eſſe malam: ꝙuis ratio iudicaret bonā, ꝓpter finem. Sic ergo miſeria quā ſuſtinebat Iob ratione quidē videri poterat quātum ad aliquid vtile eē: ſed inferior pars animę q̄ triſtitia affligebatur aduerſitatē totaliter repudiabat: vnde & ipm̄ viuere ſub tali aduerſitate onerоſum erat. Quando aūt aliquid nobis odioſum eſt: oīa abominamur ꝓ quæ deueni mus in illud: Et ideo Iob ſm̄ inferiorē partē animæ cuius paſſionem exprimere intēdebat: & natiuitatē & cōceptionem ſuā ex quibus in hanc miſeriam venerat odio habebat: & ꝑ conſequens diem natiuitatis & conceptionis ſm̄ illum modū loquendi quo ex his quæ in tempore aguntur aliquid aſcribitur tēpori bonum vel malum. Sic ergo ſm̄ partem ſenſibilē vita ſub aduerſitate repudiabat: volebatq; ſe nūq; natum vel cōceptū fuiſſe. Et hoc eſt quod dicit. Pereat dies in q̄ natus ſum. ac ſi diceret: vtinā nūq; natus fuiſſem. Et nox in qua dictū eſt. i. in qua dici potuit. vere conceptus eſt homo. i. vtinā nūq; fuiſſem cōceptus. Cōuenienter autem natiuitatem aſcribit diei: conceptionem nocti. quia ſm̄ aſtrologos natiuitas diurna laudabilior eſt principali ſydere. i. ſole exiſtente ſuper terram. Conceptio autem de nocte frequētior eſt. Similis modus loquendi habetur Here. xx. vbi dicit Hieremias. Maledicta dies in qua natus ſum &c. Proſequitur autem ſingula tius notim de maledictione vtriuſq; diei. ſ. & noctis dicens. Dies ꝙ illa vertatur in tenebras. Vbi ſciendū ſm̄ Hieron. in ꝑ dic. logo ſuper Iob ꝙ ab illo loco. Pereat dies. vſq; ad illum vbi ante finē libri dicit. Idcirco meipſum repręhēdo. ſcriptus fuit liber iſte in verſibus hexametris. vnde & ꝓmodum poematis cōſcriptus eſt. Vnde & ꝓ totum librū hūc figuris & coloribus vtitur quibus Poetæ vti cōſueuerūt Poetę aūt vt vehementius moueant eandem ſententiam per diuerſa verba inducunt. Et ſm̄ hmōi Iob ad maledicē dū diei ſuæ: ea inducit quibus ſolet nobis aliqua dies eſſe odioſa. Dignitas diei eſt claritas eius. Per hāc enim a nocte diſcernitur. Hanc autē dignitatem excludit cum dicit. Dies iſta vertatur in tenebras. Et quantū ad ſuperficiem literę eū friuola videtur & vana: quia iā præterierat dies natiuitatis & ſam̄ nō erat: quod aūt præterīt immutabile eſt. Quō ergo poterat ſibi dies quæ pręterierat in tenebras conuerti? Sed ſciendum ꝙ quędam ꝓ modum oratiōis dicūtur ad exprimendum iudicium qd' de re aliqua habetur. Sic ergo dicit dies illa cōuertatur in tenebras: ac ſi diceret. Dies natiuitatis meę debuiſſet eſſe tenebroſus: vt congrueret tenebris miſerię quā patior. Quia enim aſpectus luminis delectabilis eſt: cōſuetum eſt in ſcripturis vt per tenebras triſtitia ſignificetur. Eſt autē dies clarus mul Diescla tipliciter. Primo ex dei ſanctificatione qui eum celebrem rus mul inſtituit vt ſabbatū. Hanc claritatem remouet a prędicto triplici die dicēs. Non requirat eū deus deſuper. q. d. Non exigat ter eſti deus ab hoib⁹ vt hunc diē celebrē agant: ſicut aliqui dies citur, exigūtur a deo ad celebrādū in memoria bñficioꝝ. Vult ergo dicere ꝙ natiuitas ſua non debet cōputari inter inſignia dei beneficia cū magis ſit natus ad miſeriā q̄ ad lætitiam. Secundo aliquis dies clarus dicitur ex bonoꝝ recordatione. Solent em̄ homines aliquos dies celebres agere in quib⁹ aliqua magna & iocūda acciderūt: ſicut & Pharao diem natiuitatis ſuæ celebrauit. Hanc igitur claritatē excludit a dicta die dicens. Et nō ſit in recordatiōe hominum. Tertio dies clarus eſt ex corporali lumine. Quæ claritas auſertur ex ſubtractione radiorum ſolis illuminātiū terras: vt quando ſol eclipſatur. Et quantum ad hoc dicit. Nō illuſtret lumine. Vel ex oppoſitione nubium occultantium radios ſolis. Et quantum ad hoc dicit. Obſcurent eum tenebræ. Quarto ex defectu viſiuæ virtutis: dum em̄ quis moritur vel viſu priuatur: ſic ei auferē claritas diei. Et quātum ad hoc dicit. vmbra mortis &c. Et inuoluatur amaritudine. Per hoc dat intelligere totum quod de obtenebratione dictū eſt ad tenebras triſtitię eſſe referendū. Hunc enim morem obſeruare videtur vt parabolicam locutionem ex aliquo ſequenti exponat. Nihil ergo intēdit dicere aliud niſi ꝙ dies natiuitatis ſuę non debet iudicari dies gaudij: ſed meroris: cum per ſuam natiuitatem advitam tātæ aduerſitati ſubiectam deueniſſet. Demum de nocte dicit. Nocte illam &c. Ibi vide.

¶De contumelia. Capitulum. VI.

CONTVMELIA PONITVR

Finisiſt eſt vindicta.

a Greg. in lib. moral' filia irę. Et q̄uis oriat⁹ aliqñ etiā ex aliꝝ vitijs: magis tñ directe & cōis ex ira. Et rō eſt: ꝙa finis irę eſt vindicta. Sed nulla vindicta magis ē in prōptu irato q̄ cōtumelia inferre alteri. Aliqñ orit⁹ ex ſtultitia: ſm̄ illud Prouer. xx. Oēs ſtulti miſcētur cōtumelijs. ſ. vel alijs eas inferēdo vel cōtumelijs ſe immiſcēdo. Sicut em̄ ira nō audit pfecte rōnē: ſed patit⁹ rōnis defectū ſm̄ Phm̄: & iō cōtumelias infert: eadē rōne ſtult⁹. Aliqñ orit⁹ ex ſuperbia. ſm̄ illud Prouer. xj. Vbi ſuperbia ibi & cōtumelia. & hoc actiue & paſſiue: ꝙa infert & recipit eas: & ꝟ eſt diſpoſitiue. Et rō ē: ꝙa ſuperbi eſtimāt alios inferiores ſe: ideo facilius ꝓtenūt alios & alijs iraſcitur: vñ

Contumelia deſcribit ſic.

tur: vñ ſequit⁹ cōtumelia. Poteſt aūt ſic deſcribi. Contumelia eſt expreſſio defectus alterius corā eo ꝓ verba ad ip ſum dehonorādū. Vñ Iſido. dicit in lib. Etymol. ꝙ contumelioſus eſt quiuelox eſt & tumet verbis iniuriæ. Extēſo tñ noīe q̄ñq; cōtumelia in factis iniuriæ dr̄. vñ glo. ſup il lud Rom. j. cōtumelioſos dicit. Cōtumelioſi ſunt q dictis vel factis iniurias & turpia alijs inferūt: vt ſi quis projecte ret lutū vel ſputū in aliquē & hmōi. Eſt autē differēria inter ꝓtumeliā, cōuitiū, & improperiū. Nā cōtumelia eſt cū refert⁹ defectus culpæ alterius in viruperiū eius: vt cū vocatur ꝙs fur, adulter, & hmōi. Cōuitium cum refert⁹ defectus culpæ vel pœnæ: vt cū ꝙs vocat⁹ ſclauus, cæcus, mędic⁹, & hmōi. Improperiū aūt importat defectū minorationis cū reducitur ad memoriā ſeruitiū i neceſſitate collatum. Sępe tñ ſumitur vnū ꝓ altero: & noīe contumelię vel etiā opprobrij quodlibet horum hic intelligitur.

§. I. DE CONTVMELIA. PSAL.

lxviij. Propter inimicos meos eripe me. Tu ſcis improperiū meū: cōfuſionē meā & reuerētiā meā. Loquit⁹ Pā. in ꝑ ſona Chriſti: vt dicit glo. ſ. vñ petit liberationē a morte ꝑ reſurrectionē, ꝓpter inimicos: vt. ſ. cōuertant⁹ & pœniteāt de paſſione ei illata: in qua ſuſtinuit improperiū: cū. ſ. ludęi dicerēt. Blaſphemauit & hmōi. ſm̄ glo. qd' pertinet ad cōtumeliā. Here. xx. Audiui cōtumelias eoꝝ in circuitu. Suſtinuit cōfuſionē. i. magnā pœnā ex illis cōtumelijs. ad Heb. xij. Suſtinuit talē aduerſus ſemetipm̄ cōtradictionē. & ibi. Suſtinuit crucē cōfuſiōe cōtēpta, Reuerentiā meā. ſ. ad deū nō recedēdo a deo. ſ. ꝑ patiētiā. Sap̄. ij. Cōtumelia & tormēto interrogem⁹ eū & ꝓbemus patiētiā eius: & videamus reuerētiā eius. hæc oīa tu pater ſcis. Poteſt etiam ſm̄ glo. dici ꝙ hæc loquit⁹ chriſtus in pſona mēbroꝝ ſuorū, ꝓ quibus petit liberationem. Vbi tria notantur.

¶Primo oñdit cōtumeliā illatā: ibi. Improperiū meum.

¶Sed'o innuit pœnā inde cauſatā: ibi. cōfuſionē meam.

¶Tertio ſubdit cōgruētiā ſeruatā: ibi. & reuerētiā meam.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

ibi ponit⁹ improperiū ꝓ cōtumelia: vt patet ex glo. Vbi ad ſciēdum qñ eſt pctm̄ & quale. Nota ꝙ contumelia pōt inferri triplici intentione: & ſm̄ hoc iudicandū eſt de ipſa.

¶Primo animo. ſ. corrigendi.

¶Secundo animo. ſ. ſolatiandi.

¶Tertio animo. ſ. iniuriandi.

Contumelia fit aio corrigēdi.

Cū ergo cōtumelia, ꝑterꝺ aio corrigēdi in ſe nō eſt peccatū: ſed meritoriū. Cui⁹ rō eſt: ꝙa ſicut licet aliquē cauſa correctionis verberare vel in pecunia cōdēnare: ſic ēt poteſt zelo correctionis ꝓtra aliquē verbū cōuiij dicere. Qd' paret exēplo chriſti q dixit diſcipulis eūtibus in Emaus. O ſtulti & tardi corde ad credēdū. Luc. vl. Et exēplo Pauli q dixit. O inſenſati Galathę: qs vos faſcinauit euangelio non obedire, ad Gal'. iij. Raro tñ ex magna neceſſitate & vtilitate & cū moderatione hmōi obiurgationes ſunt faciēdæ. vt dicit Aug. & ꝑcipue a verbis cōtinēri⁹ tur pia abſtinēdū: vt meretrix & hmōi quæ ſine pctō dici nō pñt. Aio ſolatiādi.

Sed'o cū proferē cōtumelia ſeu cōuitiū aio ſolatian di: tūc ſi talia nō ſunt in detrimētū honoris alicuius eſt venialē pctm̄: vt vocādo cæcū, ſtultū, & hmōi. Si vero ex leuitate vel ludo, ꝑferret verbū qd' eſſet ꝑ honorē alterius vel de quo æſtimare poſſet ipm̄ notabiliter iraſci & odiū incurrere vel aliud graue pctm̄: non excuſarē⁹ a mortali: etiā ſi hoc nō intēderet: ſicut cū ꝙs ludens cū alio grauiter offenderet vſq; ad mutilationē & hmōi nō careret morta li culpa. Ludus em̄ noxius eſt in culpa. Q̄uis em̄ ad eutro poliam ſeu vrbanitatē ptineat dicere aliquod leue conuitiū: nō tñ vſq; ad dehonorationē vel cōtriſtationē ei⁹ de quo dr̄: ſed magis cauſa delectatiōis & iocivel leuitate loquēdi obſeruatis debitis circūſtātijs: alſ ibi eſſet peccatū. Addel. nā lud⁹. ff. ad le. aquiliā

Aio iniuriādi.

Et ideo cauendū eſt ſemp a cōuitijs & cōtumelijs. Tertio cū ꝑterꝺ aio iniuriādi vel vlciſcendi: aut dehonorandi, & ſic eſt mortale ſm̄ Tho. ij. q. lxxij. art. ij. Ratio huius eſt: ꝙa notabiliter lædit ꝓximū: & ſic facit ꝓtra iuſtitiā & charitatē. Nō em̄ ꝙs amat min⁹ honorē ſuū q̄ diuitias tēporales: ſed plus. Sed auferēs ſubſtātiā peccat mortal'r, vel etiā intēdēs auferre: ergo multo magis intēdēs auferre honorem. Verba em̄ ꝑ quę inferē cōtumelia quātū ad ſuā eſſentiā. i. inquātū ſunt quidā ſoni audibiles: etſi nullum noumentum inferant niſi forte grauando audiūtem cum nimis alte quis loquit: tñ inquātū ſunt ſigna repreſentātia alicui d in notitiā alioꝝ: ſic poſſunt multa dāna inferre: inter q̄ eſt ꝙ homo dānificet quātū ad detrimētū honoris & reuerētiæ ſibi ab alijs exhibēdæ: vñ & maior ꝓtumelia eſt & grauius pctm̄: vt ſi aliqs dicat defectū ſuum corā multis: & tñ etiā ſibi dicēdo pōt eſſe contumelia inquātū ipſe qui loquitur loquētis reuerētiā ſ. git. Probatur hoc idē. ſ. contumeliā eſſe mortale auctoritate. Nā Chriſtus dicit Matt. v. Qui dixerit fratri ſuo fatue. quod. ſ. ptinet ad contumeliā: reus erit gehēnæ: q̄ nō debet niſi ꝓ mortali: & itelligit cū hoc dicit intendēs dehonorationē. Apoſtolus etiā Rom. j. dicit. Digni ſunt morte. ſ. eterna qui faciūt peccata enumerata ibi inter quæ ponit cōtumelia. & Clemens. Dānatione ſunt digni qui patribus legatione dei fungentibus contumeliam inferunt. ꝓ. q. vij. c. qualis.

§. III. QVANTVM AD SECVN

Abſtidū notat⁹ pœna cōſequēs ex improperio ſeu cōtumelia cū nere dedē. Cōfuſionē meā. ſ. ex improperio mihi ſecutā. Cōfuſio bemus em̄ vt dicit Catholicō. importat erubeſcētiā, Erubeſcētia a contu aūt magna eſt pœna: vt dicit Aug. de pœ. di. vj. c. j. Debet melia. aūt ꝙlibet cauere ſibi nō inferre ꝓximo pœnā vel triſtitiā. Vñ abſtinere debet primo ab improperio ſeu ꝓtumelia culpę improperando ei culpā ꝑteritā ſine cā rōnabili. Qd' ꝓhibet Eccli. viij. Ne deſpicias hoiem auertentē ſe a pctō. ſ. ꝓ pniam: nec improperes ei. Memēto ga oēs i corruptiōe ſum⁹. Sicut nec xps improperauit Magdalenæ pœnitētiā pctā: ſed texit remittēdo: & pr̄ recepit filiū, ꝓdigū reuertētē. Et Ioānes euāgel iſta illū iuuenē q ex diſcipulis effectus erat princeps latronū oſculās ei manū qua homicidia perpetrauerat vt nō cōfunderetur. Sed gaudere debes ga frater tuus mortuus erat & reuixit: ſicut gaudēt angeli de vno pctore pœnitētiā agēte. Memēto ga & tu aliqn in talia cecidiſti vel talia adhuc & peiora agis vel ſaltē ea ꝑpetrare potuiſti. Sed'o debet⁹ abſtinere ab improperio indigētię. ſ. rememorādo ei⁹ ſubuētionē ſibi facta i neceſſitate ad cōfundēdū & dehonorandū eū. Vñ dr̄ Eccli. xlj. Cū dederis ne ꝓperes, ſed imiteris deū: vt dicit ibi glo. Qui dat oibus affluēter & nō improperat. Iaco. j. Et de im properante beneficiū ſm̄ dicit. Eccli. xx. Datū inſipientis non erit tibi vtile. Nam oculi eius ſeptemplices ſunt exigua dabit & improperabit multa. Inſipiens eſt peccator & cōtumelioſus. Oculi eius intētio eius: & hi ſeptēpli ces. i. ad varia emolumēta intēdēs. videlicet emolumētū in deſperādū: importune exigēdo: multoties improperando: dominiū bonoꝝ tuoꝝ ambiendo: te ſibi ſubñciendo: de eo maniter gloriando: datum multo maius q̄ ſit reputando. Et ſic nō erit tibi vtile. Debet etiam quis abſtinere ab improperio ſeu ꝓuitio defectus naturę: videlicet nōvocādo illegitimū vel cæcū vel hebetē vel ſtultū & hmōi. Eccl. xxxij. Eſt reuerſio ad amicū excepto ꝓuitio & maledicto &c. Vñ & Fenenna q̄ multos habebat filios: ꝙa exprobrauit Annā & ꝓperabat ſeu cōuitiabat⁹ ei ꝙ dñs ꝓclusiſſet vuluā eius. i. ꝙ ſterilis eſſet punita eſt: ꝙa filios amiſit ꝓ. Reg. j. Cū aūt ꝑ cōtumeliā qs faciat iniuriam, ꝓximo notabile: teneē ei ſatisfacere ſaltē petēdo veniā. Sic enim Chriſtus docuit dicēs Mat. v. Si frater tuus habet aliquid aduerſum te: ꝙa. ſ. ei iniuriaſti. vade recōciliari fratri tuo. ſ. petēdo veniā. Notabile exēplū habeē circa hoc in vitis patrū. Cū em̄ qdā contumeliā intuliſſet fratri ſuo qui dictus eſt frater Nicolaus de Iuuenatio: & nō ſibi recōciliaſſ ſervenia petita: accidit ꝙ inde ad paucos dies infirmatus ille moreret. Poſt mortē vero apparuit ipſi fratri Nicolao petēs ab eo veniā de cōtumelia illata. Cui ille rñdit ſciēs illū eſſe defunctū. Veniā pete a Chriſto in cui⁹ iudicio & foro es ꝓſtitutus. Et ille. Chriſtus mihi nō vult dimittere niſi prius humiliat⁹ veniā a te petēs obtinuero. Qd' ꝓbāter fecit: & ſic a chriſto veniā ipetrauit. Debet aūt ꝓtumeliatus oblata ſibi ſatiſfactione cōpetēti ignoſcere: alſ gra uiter peccaret. Vñ dr̄ diſt. xc. ſi qs. ij. Si qs contriſtatus noluerit recōciliari fratri ſuo ſatiſfaciēte eo acerrimis macereturinedijs. glo. ſ. ibi. excommunicationis.

§. IIII. QVANTVM AD TERTI

cōtumeum. ſ. cōgruētiā ſeruatā notat⁹ cū dr̄. Reuerētiā meā. quā. ſ. lia ē rehabui ad te deus pater in ipis improperijs. quia nō receſſi pellēda

Universidad de Deusto
Biblioteca

a timore tuo & dilectione, ꝓpter hmōi iniurias & cōtume
lias: sed volūtarie & patiēter sustinui. Vñ & subdit. Impro
periū expectauit cor meū & miseriā, i. ad ista me nō inui
tus: sed voluntarius præparaui. vt dicit glo. Vt autē dicit
Pe. in. j. canoñ. ñ. Christus passus est, ꝓ nobis vobis relin
quēs exēplū vt sequamini vestigia eius, patienter feren
do contumelias vt ipse fecit. Vnde Liberius papa. Non
vos a pio mētis, ꝓposito afflictionis amaritudo coerceat
recedere cōsiderātes quanta creator dñs pro vobis pertu
lerit: quibus ve contumeliis afficiendum tradiderit, ꝓ ve
stra liberatione, vñ. q. j. suggestum. Et notandum circa cō
tumelias verborum & factorum ꝙ.

¶ Aliquando oportet repellere.
¶ Aliquando decet sufferre.
¶ Aliquando debet quis repræhendere.

Primo cōtumelia est aliqñ repellēda. s. puniēdo ꝙ tume
liantē: qñ. s. habet auctoritatē sup eū. Cōtumelia em̄ iussu
principis & manu militis est repellēda. Vñ Rom. xiij. di
cit. Nō sine causa gladiū portat. Dei em̄ minister est vin
dex in irā in eū q male facit. Præcipue aūt contumelias &
ea q̄ sunt i iniuriā dei vel ecclīæ oportet punire. Vñ Chri
so. dicit ꝙ i iniuriis, ꝓpriis se patiēt laudabile est: in iniu
riis dei impiū. Et ga cōtumeliæ q̄ dicuntur cōtra rectores:
præcipue platos ecclesiæ præcipue vergūt in cōtumeliā
dei: ideo puniendę. Et q̄uis qs debeat magis punire si po
testatē habet cōtumelias aliox: q̄, ꝓprias: ga minus suspe
ctus habet ne moueat cupiditate priuati honoris: tū & in
eū illatas ꝑt punire inquātū vergūt in iniuriā ecclesiæ &
derrimētū boni cōis: vt dr̄. xxiij. q. iij. Guilisari⁹. cū. §. seq.
Est suffe & glo. ibi. Sed o aliqñ cōtumelia est sufferēda: & hoc ra
rēda ali tione euitādę temeritatis. iuxta illud Prouer. xxvj. Ne re
quādo spōdeas stulto iuxta stultitiā suam ne ei similis efficiaris.
rōtume Tacere quippe & nō rñdere cōtumelianti qñ quis hoc fa
lia. ceret: vt sic tacēs magis ꝓuocaret illum ad iracūdiā pc̄m̄
esset: sed tacere ne & ipse rñdēs incurrat ꝓtumelias vel ma
gis illū ad iram accēdat: debitū est & virtuosum. Secūdo
debet sufferri rōne incorrigibilitatis. cum em̄ cōtumeliās
est incorrigibilis: nec i eū habet auctoritatē sufferre debet
& tacere. Sicut & xp̄s cū cōtumeliaret nō rñdit nec Hero
di, nec Pilato, nec Scribis & Pharisæis contumeliantib⁹
eū: quia obstinati erāt: vt habet in euāgeliꝫ. Tertio suffe
rēda est cōtumelia rōne cōseruandæ virtutis. s. patientiæ.
Sicut em̄ patiēcia necessaria est nobis in his quæ fiūt con
tra nos: ita & in his q̄ cōtra nos dicūtur. Patientia ait apl's
nobis necessaria est. Eccl'i. viij. Nō litiges cū hoie lingua
to: nec struas in ignē eius ligna: nec cū potēte ne te p potē
tiā opprimat: nec cū diuite ne te p pecuniā vincat: nec cū
loquace ne te p eloquētiam decipiat. Vñ & in Pō dr̄. Qui
inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates. i. falsitates.
Et subdit. Ego aūt tāq̄ surdus nō audiebā: & sicut mutus
nō aperiēs os suū. Nō dicit ego surdus: sed tāq̄ surdus: qa
in hoc est virt⁹ patiētiæ: vt audiēs cōtumelias tāq̄ nō au
diret non murmuret in corde: nec ore contumeliꝫ rñdeat.

Est reꝑ hēdēda. Tertio debet aliqñ reprehēdi cōtumelia in dicto vel fa
cto qd̄ licet oīb⁹. Vñ & Saluator cōtumeliatus fr̄ō cū. s.
percussus fuit in faciē percussorē reprehendit dicēs. Quid
me cedis? Nec ei aliam maxillā obtulit percutiendā. Ioā.
xix. Et hoc duplici rōne ꝑm Tho. vbi. ē. Primo vt audacia
contumeliantis comprimatur: ꝑm illud Prouerbi. xxvj.
Rñde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens videat.
Non tū cū est in furore est arguendus: sed ipso sedato: nisi
vtilitas cōmunis aliud exigat. Secūdo ne alioꝝ profectus
impediat ꝓ cōtumelias illatas. Vnde Greg. super Ezech.
Quorum vita in exemplo est posita debent si possunt de
trahentium sibi verba compescere: ne eoꝝ prædicationē
non audiant qui audire poterant: & in prauis moribus re
manentes bene viuere contemnant.

§. V. DE SATISFACTIONE PRO

ꝓtumeliꝫ. Nota qd̄ dicit Vmber. in expositiōe regulæ: ꝙ
qlibet tenet ad satisfaciēdū illi quē læsit vel ho rixādo vl'
cōtumeliādo: & tenet ad satisfaciendū cito. s. cū pōt. Sicut
em̄ in restitutiōe qd̄ sine die certo debet: omni die debet:
ita & hic. Vñ Apl's ad Ephe. iiij. dicit. Sol nō occidat super
iracūdiā vestrā. i. si cōtingat aliquē cōtumeliare ex ira an
teq̄ transeat dies recōciliamini cū eo. Sed quæret aliquis
quę sit ista satisfactio ad quā tenet ille q verbo aliū læsit:
puta cōtumeliando vel irridendo & hmōi? Rñsio: triplex triplex
pōt esse. Vna est p verbū, vt cū quis de offensa veniam satisfa
petit: sicut fecit Aug. scribēs Hiero. dicens. Obsecro te per ctio pru
misericordiam Iesu christi si. læsi te ignosce mihi. Secūda meliæ.
est p corporis humiliationem. Sicut fecit samuel Dauid
quem cōtumeliauerat. Dicit em̄. ꝙ. Reg. xix. ꝙ samuel pro
stratus corā rege dixit ad eū. Ne reputes mihi dñe iniqui
tatē: nec ꝙ memineris iniquitatū serui tui. Tertia est p ob
sequia. Sicut Iacob voluit muneribus placare Esau fratrē
suum. Rom. xij. Si esurierit inimicus tuus ciba illum. Sed
quærit vtrū teneat quilibet offendēs verbo ad oēs hmōi
satisfactiones? Rñsio. Sicut lædens alium in rebus non te
netur ei nisi ad certā quātitatē rei restituendæ ꝑm quātita
tem dāni: vel in dubio ad arbitriū boni viri. Ita & offen
dens verbo nō tenet ad oēs hmōi: sed ꝑm quātitatē offen
sæ: ꝙ si offensus petit plus pōt sibi sufficere satisfactio ad
arbitriū boni viri: q̄uis laudabile sit pl⁹ debito facere ꝓ
pace ꝓximoꝝ. Si tū platus esset q excessisset in verbis cor
rigendo subditum ex debito iustitiæ nō debet petere ve
niam subdito: sed dño deo. Ne dum nimiū seruatur humi
litas regendi frangatur auctoritas. vt dicit Aug. in regu
la. Potest etiā prælatus remittere iniuriam factā subdito
suo ipi iniuriāti in psona vel verbis etiā contra volūtatē De eo q
ipsius subditi iniuriati. arg. xij. q. j. nō dicatis. in glo. Sed offēdit i
quærit si aliquis offendat aliquē verbo in secreto: & offen secreto
sus quærit satisfactionem sibi fieri in publico: nūquid ad vtrū te
hoc tenet, offendēs? vel econuerso. si offendat quis verbo neat ad
in publico: & offendēs vult satisfacere in occulto: nunqd satisfa
satisfaciet? Rñsio ad primū. Nō tenetur nisi qd̄ fuit cōm ctionē.
in occulto: fuisset publicatū. sicut fur q latēter accipit non
tenetur publice restituere. Ad sc'm dico ꝙ nō sufficit ar
gumētū in Paulo apl'o cui cōdēnato ad carcerē non susse
cit occulte liberari: sed publice petijt educi & dimitti. Itē si
quis cōtumeliādo dicit culpā alicui? & offensus nō vult
recipere satisfactionē a lędēte: nisi dicat se fuisse mētitum.
Responsio si contumelians scit se dixisse verū nō tenetur,
nec ille debet hoc ab eo exigere: sed si scit vel credit nō ee
verū sed falsum vel incertum qa debet etiā cum dāno fa
mæ suæ dicere se falsum dixisse vel incertū aut dubiū ꝑm
ꝙ habet in conscientia sua: pōt cum hoc dicere aliqua alle
uiatia culpam suā: puta ꝙ audierat vel ex ira dixerat: vel
tūc credebat: nūc aūt non credit illud esse verum si sic est.
Non autem debet dicere se fuisse mentitū si non fuit mē
titus sed falsum dixit: qa si tunc credebat modo scit vl' cre
dit cōtrarium. Hæc omnia Humber.

¶ De rixa & bello multiplici. Capitulū. VII.

RIXA FILIA EST IRAE

ꝑm Greg. xxxj. lib. moral'. Et ex verbis Isido. in
lib. Etymo. potest haberi diffinitio eius. Dicit
em̄ ꝙ rixosus est quasi rictu canino dictus. Sē
per enim ad contradicendum est paratus iurgio delectat
& ꝓuocat contēdētem. Tū vt dicit beatus Tho. ñ. ꝙ. q. xlj. Rixano
ar. j. Rixa nō nominat simpliciter contētionem: sed tria q̄ tat tria.
ponuntur in verbis Isido. eius inordinationem declarāt.
Primo quidē prōptitudinē animi ad cōtendēdū: quod si
gnat cū dicit. Semp ad contradicendū paratus. s. siue alius
bene siue male dicat aut faciat. Secūdo: qa ipsa cōtradictio
ne delectat. vñ sequit. & in iurgio delectat. Tertio: qa ipse
alios ꝓuocat ad cōtradictionē. Et ideo subdit. prouocat
cōtendentem. Est em̄ rixa quoddā bellum ꝓticulare inter
aliquos. Vñ Iaco. iiij. Vñ bella & lites in vobis: nonne ex
cōcupiscētiꝫ quæ militāt in mēbris vestris bella. i. rixę. &
litigia? Nec est cōtra qd̄ dictū est. s. ꝙ oriat rixa ex ira. Et
Iacobus dicit oriri ex cōcupiscētiꝫ. Nā vt dicit būs. Tho.
vbi. ē. ar. ij. oēs passiōes irascibiles ex passionibus cōcupi
scibilibus oriuntur. Et sic rixa q̄ orit ex ira orit ex cōcupi
scentia vt ex prima radice. Dissipa gētes q̄ bella volunt. di
cit Psalm̄. ad dñm Pō. lxvij. Bellū vt dr̄ in Catholicon: dr̄
quasi bonū per ātiphrasim: sicut piscina q̄ caret pisce. Nō
em̄ est bonū: sed malū & multa mala oriūtur ex eo. Intārū
aūt potest esse bonū inquantū nō volūtarie appetitur: sed
ex necessitate exercetur ad se defendēdū debito modo. Et
ideo signāter Pō. nō dicit. Dissipa gētes quæ bella gerunt
Multa enim bella gesta sunt a sanctis viris dño iubēte &
prosperante. Vnde Ad Heb. xj. Sancti fortes facti sunt in
bello: castra verterūt exterox. vt Iosue: de quo Eccli. xlvj.
Fortis in bello

Fortis in bello Iesus naue &c. Sed dissipa ait q̄ bella vo
lunt: quæ. s. bella delectabiliter suscipiunt ad nocendum
alīs. Vbi nota ꝙ triplex est bellum.

¶ Primum bellum internale & angustiosum.
¶ Sc'm bellum particulare & rixosum.
¶ Tertium bellum populare & periculosum.

Bellum internū

§. I. DE PRIMO DICITVR EC

cl's. iij. Tēpus belli & tp̄a pacis. Primo oportet bellare cō
tra vitia: & postea sequit pax in mēte. Et Pā. cxxxix. Obū
brasti sup caput meū in die belli. i. in tpe quo bellaut cō
tra vitia: vmbra tuæ gr̄ę vel merito & memoria tuæ ob
scurę passiōis, prexisti me & dedisti refrigeriū. Sen. Habe
to pacē cū hoib⁹: bellū cū vitiis. Hinc Grego. Sciens apo
stolus nobis iā nō vtra bella eē carnaliter peragēda: sed
animæ certamina cōtra spūales aduersarios desudāda ve
lut magister militię ꝓceptū militibus christi dat dicēs.
Induite vos armaturā dei: vt possitis stare aduersus insi
dias diaboli. xxiij. q. j. nisi bella. Qñ aūt inchoādum sit il
lud bellū ostēdit Aug. in lib. xxj. de ciui. dei. c. xvj. dicens.
Cū aūt vētū fuerit ad ætatē qua homo ꝓceptū capit: &
subdi pōt legis imperio: suscipiendū est bellū cōtra vitia
& gerendum acriter ne ad dānabilia pcta perducant. Et si
quidē nōdū victoriaꝝ cōsuetudine roborata sunt facilį⁹
vincūtur & cedūt. Sinaūt vincere & imperare cōsueuerūt
f. vitia laboriosa difficultate superantur, nec id veraciter
& synceriter fit, nisi delectatiōe iustitiæ: hoc est autem in
fide christi. Quō bellādū sit docet idē Aug. in. xxij. de ciui.
quomo c. xxiij. dicens. In prælioꝝ tētationib⁹ cōtra vitia pericu
do bel losę etiā iusti versant in quibus nō eis nos subdamus vi
lādū sit gilįs? cōtinuis excubātes: ne opinio verisimilis fallat, ne
cōtra vi decipiat homo versutus, ne se tenebræ alicuius erroris ef
tia. fundant ne qd̄ bonū est malū: aut qd̄ malū est bonū esse
credat, ne ab his quę agēda sunt metus reuocet: ne in ea q̄
agēda sunt cupido præcipitet: ne super iracundiam sol oc
cidat, ne inimicitię, ꝓuocēt ad retributionē mali ꝓ malo:
ne absorbeat inhonesta vel immoderata tristitia: ne in p
cipiendis beneficiꝫ ingerat mens ingrata torporē: ne ma
ledicis rumoribꝫ? psciētia bona fatigēt: ne temeraria suspi
tio nostra decipiat: ne aliena de nobis falsa nos frangat:
ne regnet pc̄m̄ in nostro mortali corpore ad obediēdum
desideriꝫ eius, ne mēbra nostra exhibeantur arma iniqui
tatis pc̄ō, ne oculus sequat cōcupiscētiā, nevi ndicādi cu
piditas vincat, ne ī eo qd̄ male delectat, vel visio, vel co
gitatio rememoret: ne improbū aut indecēs ꝙ būi libēter
audiat: ne fiat qd̄ nō licet etiā si libet. Nec ī hoc bello la
boꝝ periculorūq̄ plenissimo: vel de virib⁹ nostris speret
facięda victoria: vel viribꝫ nostris facta tribuat: sed eius
gr̄a de qua dicit Apl's. Gratias autē deo qui dat nobis vi
ctoriā p Iesum Christū dñm nostrum. Et alibi. In oīb⁹ his
superamus, ꝓpter deū q dilexit nos. Hęc oīa ille. Quia er
go oia ista bella sunt periculosa ideo non appetenda: sed
quātū in nobis est vitāda fugiēdo occasiones tētationū.
Qui aūt non vitāt occasiones: sed ingerūt se eis illi quasi
volūt bella & rixas vitioꝝ. De his dicit Pō. lxvij. Dissipa
gētes quæ bella volūt. Et ponit dissipa, ꝓ dissipabis ꝑm
morē, ꝓpheticū. i. destrues vt. s. vincārur. Qui em̄ amat pe
riculum incidet in illud. vt dicitur. Eccl'i. iij.

§. II. SECVNDVM BELLVM EST

rixa de qua principaliter intendit. Iaco. iiij. Belligeratis. s.
faciēdo rixas & nō potestis adipisci. s. qd̄ cupitis. Varius
est em̄ euentus belli. vt dr̄. ñ. Reg. xj. Qui enim rixatur cū
altero intēdit superare: & ipse superatur sępe & percutitur
& ideo vitāda est. Vnde cum pastores Loth rixati sunt cū
pastorib⁹ Abraæ propter greges multos pecoꝝ quos ha
bebant. Ad hanc tollēdā dixit Abraam. Ne quæso sit iur
giū inter me & te: & pastores meos & tuos: separemus nos
abinuicem, Si tu ad sinistrā ieris &c. Gen. xiij. De ipso au
tem bello rixæ triavidenda sunt.

¶ Eius ortum.
¶ Eius actum.
¶ Eius nocumentum.

Bellum externū & ꝓticulare ori tur.

Oritur principaliter rixa ex ira. Vnde Proueb. xv. dicit.
Vir iracūdus prouocat rixas. Hoc aūt sic declarat. b. Tho.
ñ. ñ. q. xlj. ar. ñ. Rixa importat quādā cōtradictionem vsq̄
ad facta prouenientem dum vnus alterum lædere molit.
Dupliciter aūt vn⁹ alīū lædere intēdit. Vnō modo quasi
intēdēs absolute malū eius: & talis læsio pertinet ad actū
odij cuius intētio est ad lędēdū inimicū vel in manifesto
vel in occulto. Vñ & aliqñ rixa ex odio orit, ꝓpter qd̄ di
cit Prouer. x. Odiū suscitat rixas. Nō tū rixa est, ꝓprius ef
fectus odij: qa præter intētionē odiētis est ꝙ rixose & ī ma
nifesto lædat. Alio modo aliqs intēdit aliū lędere eo scię
te & repugnāte qd̄ importat noīe rixę. Et hoc ꝓprie per
tinet ad irā quę est appetitus vindictæ. Nō aūt sufficit ira
to ꝙ latēter noceat ei contra quē irascitur: sed vult ꝙ ipse
sentiat: & ꝙ cōtra volūtatem suā aliquid patiatur in vin
dictā eius quod fecit. Procedit etiam aliqn ex superbia &
inani gloria: nō tū directe sed occasionaliter inquantū ali
quis ex hoc cōcitat ad rixā & iurgiū: qa ad iniuriā sibi re
putat ꝙ alius se ei prę ferat: propter quod dicitur Prouer.
xxviij. Qui se iactat & dilatat iurgia concitat. Iurgiū autē
idem videtur qd̄ rixa. Iactare se ex superbia vel inani glo
ria procedit. Quātum ad sc'm. s. actum sciendum est ꝑm
beatū Tho. vbi. ē. ar. j. ꝙ sicut cōtētio importat quādā cō
tradictionē in verbis: ita rixa importat quandā contradi
ctionem in factis. Vnde dicit glo. ad Gala. v. ꝙ rixæ sunt
qñ ex ira inuicē se peutiūt hoies. Et iō rixa videtur quod
dā priuatū bellū qd̄ inter priuatas psonas agit nō ex ali
qua publica auctoritate: sed magis ex inordinata volūta
te. Et ideo rixa semp importat pc̄m̄: sed rixa ꝓprie est ex Rixa in
pre eoꝝ q etiā iniuste inuadūt aliū vel alios: vel etiam q se semp
se defendūt cū iuste inuadunt: puta cum ministri rectoris pc̄m̄ co
volūt iuste capę aliqs reos & illi se defendūt ne capiant: plectit.
tunc rixa est in eis. In eis aūt qui se defendunt solo animo
repellēdi iniuriā cū debita moderatione nō est, ꝓprie rixa
nec pc̄m̄. Quia vim vi repellere est de iure naturę. dist. i.
ius naturale. Sic' nō est proprie rixa in his qui inuadunt
alios vt capiāt ex officio suo q se defendunt. Vnde cū fer
ri Isaac foderūt puteū & inuenerūt aquā ꝙ per illā rixati Nocu
sunt. vt dr̄ Gen. xxvj. nō in seruis Iacob fuit rixa: sed ī ini mētum
colis terræ q iniuste molestauerūt illos. Quātū ad tertiū bel li.
s. de nocumēto huius viij sciendū ꝙ multipliciter nocet.
Primo quidem: qa inducit ad mortē ætērnā cū sit morta
le pc̄m̄: qñ videlicet qs inuadit aliquē iniuste vt peutiat
eū: vel etiā cū defendit se iuste inuasum ab officiali vt ca
piat: vel ēt cū defendit se iniuste inuasum ex odio vel vin
dicandi animo: vel cum excessu notabili debitę moder a
tionis: vt si inuadens peutiat eū manu: & ille gladio peu
tit in oībus his mortale est ꝑm Tho. vbi. ē. Et ratio est: ca
inferre nocumentum ꝓximo opere manuali nō est absq̄
mortali: qa cōtra iustitiā & cōtra mandatū illud. Nō occi
des. In q̄ ꝓhibet oīs lęsio psonalis iniuriosa ꝑm Aug. de
pec. di. j. homicidij. Probat etiā hoc. s. rixā esse pc̄m̄ morta
le ex hoc ꝙ apl's ponit rixas inter opera carnis. de qb⁹ di
cit ad Gal'. v. Qui talia agūt regnum dei nō consequētur.
Nō aūt priuat qs regno dei nisi p mortale. Veniale autē
esset cum quis defendēdo eum aliquo leui motu odij vel
vindictę hoc agit: aut cū excedit aliquantulum modū de
fensiōis debitū. Nocet quoq̄ rixa: qa p eā generant odia
& discordię in mētibus rixāntiū. Propter quod dr̄ Prouer.
xvj. Qui meditatur discordias seminat rixas. i. qui inten
dit seminare inter aliquos discordias procurat ꝙ adinui
cē rixent: vt inde ī eorū cordib⁹ p rixas, discordię, & odia
generent. Vnū em̄ pc̄m̄ pōt imperare actui alterius pecca
ti in suum sinē ordinādo. Nocet rixa corpori: quia frequē
ter plus recipit q̄ alteri faciat mali. Punitur etiā pœna pe
cuniali vel corporali a iudice ꝑm excessus quātitatē: qa iu
ra mandāt ista puniri: vt patet. xxij. q. ij. &. c. ij. vbi mādā
tur puniri vt homicidæ qui rixant & qui in rixa fuerit oc
cisus. Dissipa ergo deus gentes quę volunt ista bella rixa
rum vt recipiant quod merentur.

§. III. TERTIVM BELLVM DICI

tur ꝓpare: qd̄ ē valde periculosum: qa innumera mala īde Bellum
sequunt: cū scilicet vn⁹ ppl'us seu ciuitas ī surgit ꝓtra aliā popula
vel vna ps eiusdē ciuitatis ꝙ aliā ad nocēdū p̄dādū subiu re.
ciendū expellēdū & occidēdū. Et cū iniustū est bellū quis
cūq; ibi sciēter & volūtarie cōcurrit mortal'r peccat vltra
alia pcta q̄ ibi cōmittunt: nā qcqd accipit ab alia pena ra
pina est: si vulnerat vel occidit homicida est. & alia mala
ei imputant. Est aūt bellū iustū cū sit pro repetēdis rebus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ablatis aut vlcisc̃dis iniurijs: qñ. ſ. ablatæ ſunt resvel iniuriæ factæ ab aliqua ciuitate vel pplo & emendare nõ vult, ꝓpter qd̃ bellũ ſumit. & iuſtũ cũ ſit principis auctoritate, vt ar. xxiij. q. ij. iuſtũ. & xxiij. q. j. qd culpatur. Sed cũ ſit bellũ ex ambitione & auaricia & odio: vel ad dilatandũ dñiũ ſuũ: ad augẽdas diuitias: ad deprimẽdũ & exterminãdũ alios ob odiũ & inuidiã & hmõi eſt iniuſtũ. Vñ Aug. Quid culpat in bello: an quia moriũtur hoies aliqñ mori iuuat vt dominẽ in pace victuri: hoc reprehendiſſe timidoꝝ eſt nõ religioſoꝝ. Nocendi cupiditas: vlciſcẽdi crudelitas implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi. Hęc & his ſimilia in bellis iure culpatur. xxiij. q. j. quid culpatur. Qd̃ vtiq; fit ſuggeſtione dæmonũ q de hoim perditione lętatur corporali & ſpũali. Vñ & Aug. lib. j. de ciui. dei. c. xxv, refert ꝙ in magna planicie circa Romam viſi ſunt dñi Romanoꝝ qui dęmones erant quos colebant ſub diuerſis noibus, Iouis, Martis, & aliis innumeris adinuicem bellare: quod ideo fecerunt ipſi dęmones in aliqua ſpecie apparentes: vt ſic ꝓnocarẽt ipſos Romanos ad bella tanq̃ honeſta & licita: ex quo dñi ipſi Quare exercebant. Sed ꝓpter quã cauſam deus bella ꝑmittat: q de⁹ bel- ſemp ex malis elicit bona & maiora, oſtendit Aug. in. j. de la ꝑmit ciui. dei. c. ñ, dicens. Si qd recte ſaperẽt illi qui ab hoſtibus tat. aſpera & dura perpeſſi ſunt illi diuinæ ꝓuidentiæ tribue re q̃ ſolet corruptos hoim mores bellis emendare atq; cõterere. Itẽq; vitã mortalitũ rectã atq; laudabilem talib⁹ afflictionibus exercere ꝓbat q; vel in meliora trãſferre: vel in his adhuc terris propter vſum alioꝝ detinere. Dicit aũt ipſe Aug. in. v. de ciui. dei. c. xxñ. q. ſicut deus vnus & ver⁹ regit & gubernat omnia humana vt placet: etſi occultis cauſis nũq; tñ iniuſtis: ſic etiã ipa tẽpora bellorũ in eius arbitrio eſt iuſtoꝝ iudicio & miſericordia: vel atterere vel cõſolari genus humanũ vt alia citius, alia tardius finiãtur. Bellum Et excẽplificat de multis. Bellũ pyrataꝝ a Põpeio. Bellũ pyrata- punicũ tertiũ a Scipione incredibili celeritate & ipis breꝝ uitate cõfecta ſunt. Bellũ fugitiuoꝝ gladiatoꝝ Italia horꝝ Bellum ribiliter contrita & vaſtata: tertio anno conſummatũ eſt. fugiti- Pycẽtes marſi & peligni gẽtes non exterę: ſed Italicę poſt uoꝝ gla- diuturnã & deuotiſſimã ſub Romanis ſeruiturem caput i diatoꝝ. libertatẽ erigere tẽtauerũt: multis iam nationibus Romano imperio ſubiugatis, deletaq; Carthagine. In quo bello Italico Romanis ſępiſſime victis & duobus conſulib⁹ occiſis & multis ſenatoribus: huic malo quintus annus ſinem dedit. Bellũ ſecũdũ punicũ cũ maximis detrimentis & calamitates reipublicæ pannos. xviij. Romanoꝝ vires extenuauit & pene cõſumpſit in duobus prelijs ferme ſeptuaginta milia Romanoꝝ interierũt. Bellum punicum primũ ꝙ. xxiij. annos pactũ eſt. Bellũ mithridaticum. xl. Bellum Bellũ ſamnitic̃ũ annis ferme quinquaginta: in quo bello mithri- Romani ita victi ſunt: vt ſub iugũ etiã mitterent. Sed qa daticũ. nõ diligebãt gloriã ꝓpter iuſtitiã: ſed iuſtitiã ꝓpter gloriã diligere videbant. Pacẽ factã fœduſq; ruperũt. Et. j. c. xxiij. Qd̃ nr̃a memoria recẽtiſſimo tpe deus mirabilr & miſericorditer fecerit ſi a nobis tacebit⁹ crim⁹ ingrati. Cũ Rhadagaiſus rex Gothoꝝ agmine ingẽti & immani iã in vrbis vicinia ꝓſtitut⁹ Romanis ceruicib⁹ imineret: vno die tãta celeritate victꝰ eſt: vt nec quidẽ vno iã dicã mortuo: ſed nec vulnerato Romanoꝝ ppli amplius q̃ cẽtum militũ ꝓſternerent: moxq; ipe capt⁹ necatus eſt. Hæc ille. Iſte Rhadagaiſus infidelis in mõtib⁹ ſeſulanis cũ ſuis extinct⁹ eſt. vt declarat Thomas anglicus ſup li. de ciui. dei De bel- in prin. De ppl'o aũt dei. ſ. Iſrael dicit idẽ Aug. in. xv. j. de lo ppl'i ciui. c. fi. ꝙ a duobus mirabilibus ducibus, ſ. Moyſe & Ieſu naue: ſeu Ioſue bella etiam proſperrime ac mirabiliter geſta ſunt deo ꝓteſtãte: nõ tã ꝓpter merita Hebręi ppli q̃ ꝓpter pãã eaꝝ quæ debellanẽ gẽtiũ illas eis, pueniſſe victorias. Poſt iſtos duos duces iudices fuerũt in ſ terra promiſſionis: quoꝝ tpib⁹ ſicut ſe habebãt & peccata populi & miſericordia dei: alternauerũt ꝓſpera & aduerſa bellorꝝ. Et j. xvij. li. c. penul. dicit ꝙ diuiſo illo ppl'o in duo regna vtraq; pars ſicut iubebat diuina ꝓuidẽtia: vel ſinebat varijs erigebat ꝓſperitatibus & aduerſitatib⁹ premebatur: & ſic affligebat nõ ſolũ exterius, verũetiã inter ſe ciuilib⁹ bellis vt certis exiſtẽtib⁹ cauſis miſericordia dei vel ira patesceret: donec ei⁹ indignatione creſcẽte vniuerſa gẽs illa a Chaldæis debellãtib⁹ nõ ſolum ſubuerteretur in ſedib⁹ ſuis: ſed etiã ex maxima ſui parte tranſferretur in terram Aſſyriorum: & prius illa pars quę vocabat Iſrael in decẽ tribubus diſtincta. Quis aũt poſſet enarrare mala q̃ contingũt ex bellis. Nonne rapinę ſunt continuę & nõ ſolũ ab inimicis ſed etiã ab amicis auferũt. O quot mulieres vituperanẽ, adulteria, ſtupra, meretricia multa ſequũtur captiuntur pueri tolluntur a parentibus & a iuſtis exercitijs remoti applicantur ad ſtipendia latrocinantium. Nõne. militię dediti ſunt & maximi blaſphematores dei & ſanctoꝝ. Os aperire neſciũt niſi male dicẽdo deũ & ſanctos & Malaor turpiter iurãdo p eos etiã nõ irati. Quis in illa arte reperit taex bel nõ vacans ſodomiæ & omni generi immũditiæ. Odia & lo. rãcores cõtinue pſeuerãt, ꝓpter quæ & cõfeſſiones & cõiones & cultus diuinus negligũtur: grauamina collectarum multiplicantur: & nõ valẽtes ſoluere incarcerantur: turbantur ad deſperationẽ pducunt. Stipẽdiarij ẽt viliſſimi homines faciũt ſe dños dnoꝝ: etiã ſuoꝝ a quib⁹ ſunt ꝓduẽti & ꝓ quib⁹ militãt: & ſi in aliquo cõtradicũt verberãtur & vulnerant ab eis. Sacrilegia ꝓperantur: eccleſias ſpoliãt: ſacra diripiunt: in eccleſijs iudũt & ſtabulant. Sacerdotes capiũt, agricolas, mercatores ꝓdãtur & redimere faciunt, incendia ponũt in ſegetib⁹, in domibus, in eccleſijs. Agri & vineæ inculti remanẽt, arbores fructiferę incidunt: domus ad habẽdũ ligna ꝓ igne deſtruunt: greges & armẽta capiunt: viæ inuię efficiunt. Sicq; artes & negociationes pereũt. Blaſphemiæ, detractiones, deriſiones, ꝓditiones, ꝓ nihilo habent: ludi quãtũcũq; ꝓhibiti creſcũt, homicidia addunt. Et ſic ciuitates & caſtra ad ſolitudinem rediguntr. Ex quo ergo tot mala ꝓueniũt, bñ inqt pẽ. lxvij. Diſſipa gẽtes &c. q. ſ. nõ neceſſitate: ſed cupiditate accedũt ad hoc. Vñ & Cice. dicit in. iij. lib. de repu. nullũ bellũ ſuſcipi debere ab optima ciuitate, niſi ꝓ fide & ſalute. Et vt exponit Aug. q hoc refert in. xxij. de ciui. dei. c. vi. de fide. i. fide ſtrate ſeruanda ꝓ ſalute. ſ. tẽporali ad euadendũ egeſtatẽ, vicula, exilia, mortem, & hmõi. Sed multo magis ꝓ fide conſeruãda contra infideles iuſtiſſime bellat. vt habetur xxiij. q. viij. omni. &. c. hortatu. De bello aũt ad hoc ꝙ ſit iuſtum tractatur. in. iij. parte. tit. iij.

¶ De homicidio. Capitulum. VIII.

DE HOMICIDIO QVIA ex ira & rixis & bellis frequenter contingit fieri homicidia: mutilationes membroꝝ & percuſſiones: ideo de ipſis hic agendum. Omnia hæc cũ iniuſte fiũt ſunt cõtra ꝓceptũ illud. Nõ occides. Homi- Exo. xx. vt dicit Aug. de pœ. diſt. j. homicidium. Homici- cidium diũ aũt ſic diffiniri põt: ꝙ homicidiũ eſt hoĩs occiſio illegitime facta. Signãter aũt dicit hoĩs: qa occiſio aialis irra diffinit. tionalis ſicut nec deſtructio plãtaꝝ ſeu arboꝝ: quæ viuũt vita vegetatiua eſt homicidiũ. Aug. in. j. de ciui. dei. ꝙ cũ audiuimus. Nõ occides: nõ accipim⁹ hoc dictum de fructibus: qa nullus eſt eis ſenſus, nec de irrationalib⁹ animalibus: quia nulla nobis rõne ſociant, ſed de hoĩbus. Rõ huius eſt ſm Tho. ñ. q. lxiij. ar. j. qa nullus peccat vtẽdo re aliqua ad id ad qd̃ eſt ordinata. In rer̃ aũt ordine imperfectiora ſunt ꝓpter pfectiora, ſicut in gñatione hoĩs natura ab impfectis ad pfecta ꝓcedit. Cũ igit̃ plãtæ ſint ꝓpter aĩalia: & oĩa aĩalia irrõnalia ꝓpter hoĩem: ideo vtẽdo plãtis ad vtilitatẽ aialiũ: & aialib⁹ ad vtilitatẽ hoim: nõ eſt ꝓtra ꝓceptũ nec pcm̃. Inter alios aũt vſus maxime videt neceſſariũ iſtis vti in cibũ: qd̃ fieri nõ ꝑ absq; mortificatione eoꝝ. Qd̃ etiã eſt ex ordinatione diuina dicẽte dño. Gen. ix. Oẽ qd̃ mouet & viuit erit vobis in cibũ. Nec eſt contra: qa Exo. xxij. ſtatuit certa pœna occidẽdi bouẽ vel ouẽ, ꝓximi: qa hoc eſt rõne dãnificatiõis ꝓximi: nõ rõne occiſionis. Addit etiã in diffinitione illegitime facta: qa ſi hõ occidat, ꝓpter maleficiũ a iudice ſuo: nõ eſt homici- Homi- diũ quod ſit pcm̃ vel cõtra ꝓceptum de quo loquitur. cidiũ eſt Eſt aũt illud pcm̃ vnus & ꝑcipuus ex caſib⁹ reſeruatis caſꝰ ego dioceſanis ſm oẽs doctores. Et q̃uis etiã ipſi dioceſani nõ refuat. ſoleãt tales abſoluere ꝓpter horrorẽ & deteſtationem facti: ſed cõiter mittũt ad curiã romanã abſoluẽdos a pœnitẽtiaꝝ: tñ ſi volũt poſſunt abſoluere etiã valẽtes ad curiã accedere: alſ̃ fruſtra ponerẽt inter caſus reſeruatos ꝑis homicidiũ voluntarium ſi nũq̃ poſſent abſoluere: ſed poneretur inter caſus papales: ſed nec iſtud nec aliud quod ſit ꝓciſe pcm̃ absq; adiunctione ſentẽtiæ reperitur iure papæ reſeruatũ: ſed certæ ſentẽtiæ & irregularitates q̃uis laudabile

laudabile ſit aliq̃ multũ enormia ad curiam mittere. De excõicatiõe aũt q̃ incurrit, ꝓpter occiſionẽ vel mutilationẽ vel pcuſſionẽ clericoꝝ, nihil hic agit: qa diffuſe habes in. iij. parte tit. xxiij. c. j. De irregularitate q̃, ꝓpter hmõi incurrit ſeu contrahit habes in. iij. parte ti. xxvij. c. ij.

§. I. DE HOMICIDIS INQVIT

pũ. Viri ſanguinũ & doloſi nõ dimidiabũt dies ſuos. pũ. iij. Viri ſanguinũ. ſ. effuſores dicũtur homicidæ: quia ꝓ homicidiũ cõius & abũdãtius effundit ſanguis humanꝰ. Et addit doloſi: qa ſi ſieret ſine dolo. i. ſine pcõ vt iudex facit nõ rep̃hẽderet nec incideret in pœnã quę ſequit̃: qa ſ. nõ dimidiãt tales dies ſuos vt plurimũ. Et hoc dupl'r: qa vel corpal'r inquãtũ. ſ. occidunt homicidæ vel ab amicis interfecti vel a iudice vt mãdat lex. Et ſic nõ viuunt toto tpe vitæ ſuæ: ſed eis ſubtrahit̃ tps quo natural'r viuere potuiſſent. Spũaliter aũt intelligit̃: quia tã graue pcm̃ eſt ꝙ vix reuertunt ad pœnitẽtiã. Et ſic nõ dimidiãt dies ſuos: ſed cõtinuent vſq; ad mortẽ incluſiue pcãta ſua. Dimidiarent autem ſi pœniteret eos: quia dies illos malos interrũ perent. In his ergo verbis tria poſſunt notari.

¶ Primo homicidiũ quod cõmittit̃. ibi. Viri ſanguinũ.

¶ Secũdo vitiũ quod adiũgitur. ibi. doloſi.

Homi- ¶ Tertio ſupplicium quod ſequit̃. ibi. nõ dimidiabunt.
cidiũ dr̃ dupl'r. Quãtũ ad ꝑmũ ſciẽdũ ꝙ homicidiũ põt dici dupl'r. vno mõ ſtricte ꝓ iniuſta occiſiõe hoĩs: & ſic eſt ſemp mortale pcm̃ & ꝺ ꝓceptũ. Nõ occides. Alio mõ large, ꝓ q̃cũq; occiſiõe hoĩs: & ſic põt eſſe aliq̃ ſine pcõ. Vir ſanguinũ. i. occiſor & effundẽs ſanguinẽ hũanũ põt eſſe qs q̃drupl'r.

¶ Primo neceſſitate vel ſui defenſione.

¶ Secũdo iuſticiæ executione.

¶ Tertio caſus occurſione.

¶ Quarto hoſtili impugnatione.

homici- Et primo cũ qs occidit aliũ neceſſitate duc̃ⁿ ineuitabili: da ſe de ga. ſ. inuaſus ab alio volente occidere vel grauiter vulnefẽdẽdo. rare ſe defendẽdo occidit: ſeruato debito moderamine cũ aliter nõ poſſit euadere man⁹ ei⁹: nõ eſt ꝓprie homicida prout. ſ. homicidiũ dicimus pcm̃. Pro hmõi declaratione Tho. ñ. q. lxiij. ar. vij. dicit ꝙ cũ moralis actus accipiat ſpẽm ab eo qd̃ eſt ſm intẽtionẽ qa ex fine: nõ ab eo qd̃ ẽ ꝓter intẽtionẽ. Iõ ex actu alicui⁹ ſe defendẽtis duplex eſſe actus ſequi põt. Vnus qdẽ ꝓſeruatio vitę ꝓpriæ. Alius eſt occiſio inuadẽtis. Actus igit̃ q ex hoc intẽdit qui eſt cõſeruatio vitę ꝓprię nõ habet rõnẽ illiciti cũ hoc ſit naturale cuilibet ꝙ cõſeruet ſe quãtũ põt in eſſe. Vñ de iure naturę eſt vim vi repellere. di. j. ius naturale. ſed tñ cũ moderamine inculpatæ tutelę. Nã põt actus aliquis ex bona intẽtiõe ꝓueniẽs illicit⁹ reddi ſi nõ ſit ꝓportionatus fini. Vñ ſi aliquis ad ſeipm̃ defendẽdũ vtatur maiori violẽtia q̃ oporteat eriſt illicitũ: qa excedit moderamẽ inculpatæ tutelæ. Illicitũ aũt eſt ꝙ homo intẽdat occidere aliũ vt ſe defendat: nõ autẽ ei q habet publicã auctoritatẽ referẽs hoc ad publicũ bonũ: ſed ſeruato debito moderamine ſi ꝓtingat aliũ occidi nõ imputat occidẽti: qa plus tenet̃ qlibet ꝓuidere vitæ ſuę q̃ alienæ. Hæc Tho. Vñ ſi põt aliter euadere: ſed ob verecũdiã ne reputet̃ puſillanimis vult reſiſtere: vel etiã ſi in ipo actu intẽdit vindicationẽ nõ defenſionẽ aut poſt actũ aggrediẽtẽ eũ debilẽ & non valẽtem eũ lædere occidit: vel etiã notabiliter excedit modũ i defenſione: vt ſi aggreſſus pugnis enſe repugnans occidat nõ excuſaret̃ ab homicidij crimine. Et idẽ eſt qñ ſpõte ſe ponit ad talẽ locum vel caſum vnde exiſtimat vel exiſtihomici- mare potuit talẽ neceſſitatẽ ſibi venturã. Quãtũ ad ſecũda p or- dum cũ iudex habet legitimã auctoritatẽ ſeu poteſtatẽ ſerdinẽ iuuato ordine iudiciario reũ condẽnat ad mortẽ quam merueris. ruit ex zelo iuſticiæ nõ peccat: immo meret̃ ſeruando qd̃ dñs mãdat. Exo. xxij. Maleficos non patieris viuere. vnde eſt homicida: etſi ſanguinẽ fundat, nec ipſe nec lictor nec aliquis eoꝝ q cooperantur ad mortẽ ei⁹: vt aſſeſſor, teſtis, accuſator, aſſocidates, & capientes & hmõi. hoc tñ clericis nõ liceret: qa eis ꝓhibita eſt oĩs effuſio ſanguinis, xxij. q. ſi. per totum. Et huius ratio eſt ſm Tho. ñ q. lxiij. art. ñ. qa omnis pars naturalr eſt, ꝓpter totũ. Ordinat em̃ pars ad totũ ſicut imperfectũ ad pfectũ. vñ videmus ꝙ cũ expedit præcidere aliquod membrũ a toto corpore: puta putridũ, ꝓ ſeruatiõe totiꝰ corpis ne inficiat laudabiliter & ſalubriter abſcinditur. Quælibet autem perſona particularis comparatur ad totam cõitatẽ ſicut pars ad totum. Et ideo ſi aliquis homo reperit̃ periculoſus cõitati & corruptiuus ipſius, ꝓpter aliquod pcm̃: laudabil'r & ſalubriter occiditur: vt bonũ cõe cõſeruet̃ modici em̃ fermẽti totã maſſam corrũpit. Quãuis em̃ occidere hoĩem i ſua dignitate manentẽ. i. bene viuẽtẽ ſit ſm ſe malũ & cõtra charitatẽ: tñ hoĩem pcõrẽ occidere ei q habet auctoritatẽ eſt bonum ſicut occidere beſtiam. peior eſt enim malus homo beſtia: & plus nocet. vt dicit pĥs in. j. Polit. Et ad hoc facit qd̃ dicit Hiero. xxiij. q. v. qui malos. Qui malos percutit in eo ꝙ mali ſunt: & habet ius interfectiõis. i. poteſtatem miniſter eſt dñi. &. q. ea. c. miles. &. c. principes. Si aũt iudex reũ dignũ morte ad mortẽ pdẽnat nõ ſeruato ordine iudiciario: vel ex amore pecuniæ: qa de hoc emolumẽtũ percipit principaliter motus: vel ex liuore vindictæ: vel odij vel delectatione effundẽdi ſanguinẽ vel habẽdi lau- Homi- dẽ peccaret mortal'r: & qlibet cooperãs ad hoc ſimili intẽ cida ex tione, ar. xxij. q. v. cũ miniſter. Quantũ ad rertiũ. Nota ꝙ caſu. cũ qs occidit aliũ a caſu. i. prẽter oẽm ſui intẽtionẽ & voluntatẽ: ſed dabat operã rei licitę: & adhibuit debitã diligẽtiã nõ imputat̃ ei ad pcm̃: pura pulſat cãpanã debito mõ ſoluit vel frãgit pulſatoriũ: quaſi de nouo aptatum occidit hoiem vtiq; nõ imputat̃ pulſanti nec ꝑlato eccliæ ad Adde pcm̃. Vñ Augu. ad publicolã. Abſit vt ea q̃ ꝓpter bonũ texr. i. c. ac licitũ habemus aut facimus ſiquidẽ ꝑter noſtrã volũtã ꝑſhyte- pcm̃ ſit. Quis enim ſiquidẽ ꝑter noſtrã volũtã rum. de homici. ꝓuidere poteſt quicq̃ mali acciderit nobis imputet̃. xxij. q. v. de occidendis. Alioquin vt ſubdit idẽ in dicto. c. nõ liceret habere ligones, gladios, funes & equos: quia his homo põt vti & notat̃ ad ſui occiſionẽ. Hoc aũt. b. Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. viij. ſic de in. l. ſed claratꝰ ſm pĥm. in. ij. Phyſicoꝝ. Caſus eſt cauſa agẽs præ- & ſi. §. ter intẽtionẽ. & ideo ea q caſualia ſunt ſimpl'r loquendo vlt. ff. c. nõ ſunt intẽta nec volũtaria: & qa oẽ pcm̃ eſt volũtariũ ſi. & i. c. ſm Aug. cõſequẽs eſt vt caſualia inquãtũ hmõi non ſint lator. peccata. cõingit tñ ꝙ idqd̃ nõ eſt ꝑ ſe volitũ & intẽtum actu p accidẽs ſit volitũ & intentũ vm ꝙ cauſa p accidens dicitur remouens ꝓhibens. Vnde ille qui non remouet q̃ debet remouere ex quo ſequitur homicidiũ: erit et quodã modo homicidiũ volũtariũ. Quod poteſt contingere dupliciter. Vno modo qa dat operã rei illicitæ. Alio modo qa etſi dat operã rei licitæ nõ adhibet debitã ſolicitudinẽ vel diligẽtiã ad tollẽdũ homicidiũ quod põt ſequi. Et in quolibet hoꝝ reputatur homicidium quo ad pcm̃ & irregularitatẽ: puta ludit ad ſaxa: vel cũ gladio: vel verberat mulierem pręgnãtẽ: vel peutit virũ eius cũ qua cõmittebat fornicationem vel adulteriũ volentẽ eũ detinere: aut cum prõcit lapides ad expellendum beſtias de agro: aut prõcit tegulas de tecto ipm̃ aptãdo: & nõ attẽdit ſi aliqs trãſeat, nec clamat, nec ſignũ ad hmõi ponit: vel pater & mater vel nutrix ponit ſiliũ paruulum iuxta ſe in lecto & dormiẽdo calcat, vel mulier pręgnãs ſaltat: aut magnum pondus portat: vel medicus ex notabili ignorãtia vel negligentia infirmũ male curat: qñ in aliquo prędictoꝝ caſuum ſequit̃ homicidiũ: imputat̃ ei ad mortale. & erit reſeruatus caſus eꝑ. alſ̃ vt dictũ eſt dãdo operã rei licitæ & adhibẽdo diligentiã non impurabit̃ ei. Quãtũ ad quar- Homi- tũ. ſ. hoſtili impugnatione, cum quis in iuſto bello occi- cida ex dit nõ ex odio vel delectatione effundẽdi ſanguinẽ huma- hoſtili num: ſed quia non poteſt aliter hoſtes ſuos ſubiugare ſeu ipugna inducere ad debitũ iuſticię. Dicit em̃ Tho. vbi. ſ. ar. vij. ꝙ tione. licet ei qui habet publicam auctoritatem intendere occidere hoiem ad ſui defenſionem: referendo hoc ad publicũ bonum: vt patet in milite pugnante contra hoſtes: & in miniſtro iudicis pugnãte contra latrones q̃uis peccarent hi ſi priuata libidine mouerentur. Vnde Augũ homicidium eſt hoiem occidere: poteſt hoc aliq̃n ſine peccato accidere. nam & miles hoſtem: & iudex vel miniſter eius no eentem cui telum a manu fugit inuito: non mihi videtur peccare cũ occidunt. xxiij. q. v. ſi homicidium. Idem dicit in lib. de ciui. dei ꝙ ſi in iuſto bello occidatur non eſt homicidium. Ad idem. xxiij. q. j. quid culpatur. Et ſi in bello qd̃ pro iuſta cauſa ſuſcipit auctoritate principis terreni nõ reputat̃ pcm̃ homicidiũ ibi factũ ab illis. Multo magis in bello qd̃ mãdat dñs dominatiũ deus: qui non põt niſi iuſtã cauſam habere ad oẽs: eũ oẽs ſint mortis debitores ſi occidãtur non erit pcm̃. ſicut occidit in bello Ioſue contra habitantes terrã, ꝓmiſſionis. vt patet in lib. Ioſue per totũ. Similiter ſi aliquẽ in particulari quis occidat ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

mandato dei manifeste per occultum instinctum ei facto non peccabit nec erit ꝓprie homicida. Sicut Samuel occidit agag regē Amalech. Phinees coeuntem cum madianita publice. Abraā etiā paratus fuit ex hoc Isaac filiū occidere ex mandato dei. Geñ. xxñ. vñ Augu. in j. de ciuit. dei. Nequaq; cōtra hoc præceptū fecerunt quo dicitur. Nō occides: quia deo autore bella gesserūt: aut personam gerentis publicæ potestatis �means ius legis sceleratos morte punierunt. Et Abraam non solum non est inculparus crudelitatis crimine sed laudatus: quia voluit filium obedienter occidere, vt habet. xxiñ. q. v. non occides.

§. II. QVANTVM AD SECVNdū principale.

Sciēdū ꝙ cū occasioni adiūgit dolus, i. malicia seu voluntas directe vel indirecte ꝓpria auctoritate tūc est ꝓprie homicidiū pctm̄ graue & contra præceptum. Vnde viro sanguinū, adiungit & dolosum. & talis est vir sanguinū & dolosus q non dimidiat dies suos. Ois em̄ qui acceperit gl. diū ait xps Matth. xxvj. ſ. propria auctoritate vtens ad occidendum. gladio peribit temporali �means iura. Et si istum euaderet: quia hic non puniretur gladio diuinæ iustitiæ peribit in alio si non pœniteret.

¶ Nulli ergo licet occidere propria auctoritate.
¶ Nec seipsum per aliquem casum.
¶ Nec aliquem etiam impiissimum.
¶ Nec virum iustum ob præmium.
¶ Nec vnq; ad tollendum scandalum.

Quantum ad primū dicit Aug. in j. de ciui. dei. Cum dñs dixit. Non occides. Intel ligam⁹ vtiq; de hoie dictum: nec te nec alterū. Nec enim q seipsum occidit alium ꝙ hoiem occidit. Hoc aūt illicitum esse declarat. b. Tho. ij. ij. q. lxiij. arti. v. triplici rōne. Primo quia naturaliter q̄libet res seipsam amat. Et ad hoc pertinet ꝙ quelibet res naturaliter seruat se in esse: & corrūpētib⁹ resistit quantū pōt. Et ideo ꝙ aliquis seipsum occidat est cōtra naturalem inclinationem & cōtra charitatē qua quilibet debet seipm̄ diligere. Et ideo semp est mortale occidere seipm̄. Sed o qa q̄libet pars illud quod est: est totius. q̄libet aūt homo est pars cōitatis. & ita illud qd̄ est cōitatis. vñ in hoc ꝙ seipsum interficit iniuriā facit cōmunitati. vt patet ꝑ phm. v. Ethicoꝝ.

Nemo occidat seipm̄. vide de hoc tex. in ti. de his q̄ sibi mor. ꝓsci. C.

Tertio quia vita est quoddam donum diuinitus homini attributum & eius potestati subiectum qui occidit & viuere facit: & ideo qui seipsum occidit vita se priuans in deū peccat. sicut qui alienum seruum interficit peccat in dñm cuius est seruus. Et sicut peccat ille qui vsurpat sibi iudiciū de re sibi nō commissa. Ad solum em̄ dominum deum pertinet iudicium mortis & vitæ. �means illud Deutero. xxxij. Ego occidam & ego viuere faciam. Vnde nec iudici habēti publicā potestatē licet se occidere cōmittenti quodcūq; maleficiū: quia nullus est iudex sup̄ipsius. licet tamen ei se committere iudicio aliorum. Vnde Aug. de ciui. dei. lib. j. c. xxvj. Hoc dicimus: hoc asserimus, hoc modis oibus approbamus, neminem spontaneam mortem sibi debere inferre. xxiñ. q. v. si non licet. §. non occides. Et ponit omnes casus qui possent aliquem mouere ad hoc videlicet. Priores mo mō cā melioris vitæ seu fœlicitatis citius consequendæ: vt fecit quidā ꝓbs q lecto libro de immortalitate aiæ mouere platonis ob desideriū impatiēs ꝓtingēdi ad hāc immortalitatē sentiēdam in ignē se ꝓiecit. vt refert Aug. v. de ciui. dei. Sed vt dicit Tho. vbi. ā. Transitus hois de hac vita ad aliā fœliciorē nō subiacet libero arbitrio hois: sed ptāri diuinæ. Et iō nō licet ob fœliciorē vitā se occidere. Secūdo pōt qs moueri ad hoc euadēdū miserias vitæ pñtis pauperis confusionis infirmitatis & hmōi. sicut fecit Achitofel laqo se suspēdēs. ij. Reg. xvij. Et Saul q i bello deuictus a philistæis ruit sup gladiū suū & nō plene mortu⁹ rogauit amalechitā seruū suū interficeret ne illuderet a Philistæis qd̄ & fecit. j. Reg. vlti. & Razias ne caperet & illuderet a gētilib⁹ se occidit. vt habet. ij. Mach. xiiij. & cato vticēsis audita victoria Iulij cęsaris q̄si designat⁹ ei subīci se occidit vt refert Valer⁹. & post eū Aug. i. j. de ci. dei. Sed & ꝑ illici tū est & irrōnabile: qa vltimū malorū vitæ hui⁹ & maxime terribile est mors: vt patet ꝓ phm. iij. Ethi. Et ita iferre sibi mortē ꝓpter euadēdas miserias huius vitæ est mai⁹ malū assumere ad vitandū min⁹: q ꝑ est ꝙ rōnē. Tertio pōt quis moueri ꝓpter aliq̄d pctm̄ cōmissum: sicut fecit Iudas scariothi qui pœnitētia ductus de ꝓditione Christi laqueo se suspendit. Mat. xxvij. Sed nec hoc licet. cum quia maxime nocet in hoc ꝙ sibi adimit ips pœnitentię necessarium. tū quia nō licet malefactorem occidere nisi per iudicium publicę potestatis. Quarto potest moueri mulier ne ab alio corrumpatur: sicut fecit quædam coniugata honestissima pro qua cū mississet diocletianus imperator vt ea aburetur propter pulchritudinem dixit marito. Qui cū rndisset obuiari nō posse: illa nō accessit sed interfecit se: vt habet in histo. eccle. Nec hoc licet: quia non debet in se committere crimen maximum quod est sui occisio: vt vitet min⁹ crimen alienum. Non enim est crimen mulieris p violentiam violatæ si consensus non adsit. Sed est minus peccatum fornicatiōis vel adulterij q̄ occisio sui ipsius. Et est periculosissimum: quia non restat ei tempus ad expiandum per pœnitentiam. Quinto moueri potest timore ne cōsentiat in aliquod pctm̄: puta ne violētata mulier in actu consentiat delectationi. Vel etiā cū abscindit sibi virilia ne laberetur in vitia carnalia. Sicut fecit Origenes vt posset per domos mulierū securi⁹ ꝓdicare: vt dr̄ in histo. eccl'iastica qd̄ ꝓhibet tāq; homicidiū. dis. lv. si qs abscinderit. Sed nec ꝫ licet: qa nō sunt facienda mala vt eueniāt bona �means ap⁹m vel vt euitent mala ꝑstim minora & min⁹ certa. Incertū est em̄ an aliquis in futurū cōsentiat in pctm̄. Potēs est em̄ deus eripere a quacūq; tribulatiōe seu tētatiōe supueniēte a pctō liberare. Qd̄ aūt Samson seipm̄ cum hostib⁹ ruina domus oppresserit: excusat a pctō: qa ex instinctu spūs scī fecit: q per eū miracula faciebat: vt dicit Aug. xxiñ. q. v. si non licet. §. non occides. Et eandem rationem assignat in primo de ciui. dei. de ḡbusdā sanctis fœminis q̄ se occiderunt tpe persecutionis. quarū memoria in ecclesia celebrat Nico. de lyra videt sibi rōne excusare allegās opinionem hebræorū Saulē vt. ſ. hoc faceret ne in ipso illuderet deus verus hebræoꝝ a Philistæis. Sed ꝺrium sentit Aug. xxvj. q. v. ner mirū. Et cōiter a doctoribus reprobatus & dānatus credit. De razia idē sentit Nico. Sed bris Tho. ꝓra vbi. ē. Laudatur aūt in li. Mach. ꝓpter quādā spēm fortitudinis seu apparētiā: sed non fuit in eo vera fortitudo: sed mollicies non valens mala pœnalia sustinere. Secundo notandum ꝙ nullus pōt aliquē occidere etiā malefactorē ꝓpria auctoritate absq; peccato mortali. Rō hui⁹ �means Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. iij. quia occidere malefactorē licitum est inquantum ordinat ad salutē totius cōitatis: & ad illū solum pertinet cui cōmittit cura cōitatis cōseruādæ: sicut ad medicū pertinet præcidere mēbrū putridū q̄n ei cōmissa fuerit cura totius corporis & non ad aliū medicum. Cura aūt boni cōis cōmissa est principibus & alijs habentibus publicam auctoritatē: & ideo eis solis licet occidere malefactores & innocet sit licitū cuilibet priuatę ꝑsonæ: nō tñ facere illud qd̄ alicui nocet licet facere. etiā vtile, alijs nisi �means iudicium habentis publicam potestatem. vnde Aug. in li. v. de ciui. dei. ait. Qui sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, periurum, & quemlibet criminosum interfecerit: aut mēbris debilitauerit: vel ut homicida iudicabitur: & tanto acrius quāto non sibi a deo concessam potestatem abusiue vsurpare non timuit. xxiñ. q. ij. c. penl. Sed q̄rit vtrū liceat marito occidere vxorē i adulterio deprehēsam. Et vr̄ ꝙ sic. & qd̄ nō peccet in hoc qa nihil iustū facit. nō ꝺ ꝑsonā: qa mortē meret. nec ꝺ publicā iustitiā: qa lex ciuilis pmittit viro occidere vxorē cū adultero, seu etiā occidere adulterū cū filia inuitum. ff. de adul. l. adulteriū. & hoc si sit vilis persona adulter. Rñ. ad hmōi Pe. de pa. & Tho. i. iij. di. xxxvij. ꝙ extra iudiciū hoc facere semp ē pctm̄ mortale: qa ꝺ iustitiā. ꝓiudicat em̄ ꝑsonę & reip. Persone qdē. qa nō debet mori nisi ꝓfessa vl' cōuicta i loco iudicij de crimine reipublicę ꝓiudicat: qa nō ꝓ publicū iudicē. Et ḡuis lex hoc pmittat: ꝫ facit ñ vt licitū ꝓcedēs: sed qa nō ifligit pœnā. ꝓpter maximū incitamētū martirij' pñs. Illa tñ lex vt dicit Pe. hodie est correcta per autēticā Nouo iure, vbi dr̄ ꝙ adultera debet retrudi i monasteriū: & sic ñ ē rea mortis. Sed & ꝑ statuta ciuitatis ēt rea mortis hoc nō liceret: etiā si ipse marit⁹ vel pr̄ esset iudex qa hęc ex iudicio sūt facienda nō ex furore sed cū maturitate & cōsilio sa. tū est i iudicio ꝓponēdū & ſnia mortis ꝓferēda. Et sicut nō licet p ista modū occidere vxorē vel filiā: ita nec adulterū nec in facto ipso nec post sa. tum. lo. tñ neapo. in quodli. ex dicta. l. in ducta, sentit ꝓriū: sed non est tenenda talis opinio rōne iam dicta. Sed nūquid licet cuilibet occidere eū q rebellis est ciuitati suæ: & noxius rep⁹ extra termios iurisdictiōis illi⁹ ciuitatis si ipa ciuitas ædictū publicū fecisset ꝙ si qs eū vbicūq; occidat prēmiū recipiet pecunię vel alterius rei. Videt ꝙ sic: qa ꝫ agit nō ꝓpria auctē: sed publica: ex quo ciuitas dedit talē licentiā in ꝓriū credo esse ꝫm reiveritatem. Nam ciuitas nō habet iurisditionē vel aliquā ptātem extra suum territoꝝ: & ad iniuriam sibi reputaret vna ciuitas si alteravellet punire subditū suū: seu in sua ciuitate existentē. hoc em̄ est mittere falcē in messem alienā: qd̄ ꝓhibet. vj. q. iij. scriptū. Vñ si occidēs ex tali licētia caperet in ciuitate illa aliena vbi illū occidit: & ipe vt homicida iuste puniret. Iniusta est ꝫ talis lex & mortalr peccat eā statuēs: quia allicit hoies ad peccandū. Vbi aūt q noxius est multū cōitati & dignus morte ꝓpter potentia & seqlā suā nō posset capi: vel ordinario iure ꝓdēnari: si dñs pricipalis vel iudex hret absolutā ptātē quōcūq; puniendi si ꝑmisso ordine iudiciario occidere faceret nō videt peccare nec homicida cēseri. ex quo cū meret mortē: & puniri non pōt aliter. Sed nūquid licet occidere. Rñ. fur nocturn⁹ si discerni nō poterat ꝙ ad furandū & nō ad occidēdū venisset. nec als poterat deprehendi potuit occidi als nō extra eo. si ꝓdiēs. & ff. de furtis. l. furē. Furē ꝙ diurnū nō licet occidere: nisi se relo tunc defendat: qa plus est tunc q̄ fur. Latronē etiam insidiantē in itineribus ſm leges cuilibet licet occidere. arg. xxiñ. q. iij. fortitudo. Et nocturnū depopulatorē agrorum C. e. l. j. & ij. Nullū ergo licet occidere ꝓpria auctē: nec ēt infidelē iudęū: paganū: vel hęreticū. Notandum tertio ꝙ multo min⁹ licet occidere innocētē dicēte dño Exo. xxiij. Innocētē & iustū non occides. Rō est ꝫm Tho. vbi. ē. art. vj. Quia cū occisio pctōris intantū sit licita inquātū ordinatur ad bonū cōe: quia p ipm corrumpit. iustoꝝ aūt sit cōseruatiua boni cōis & ꝓmotiua: qa ipsi sūt pricipalior pars multitudinis q̄ cæteri sustētant: io nō licet occidere eos nisi despāli mandato dei. Nā cū deus habeat dñium mortis & vitę ei⁹ em̄ ordinatiōe oēs moriunt iusti & peccatores. ideo q mādato dei occideret innocentē nō peccaret. Sic nec peccauit abraā filiū volēs immolare. Genes. xxij. & xxiij. q. v. lex ęterna. Qd̄ aūt iustus p mortē pertingat ad regnū miserias hui⁹ vitæ egredies: p accidēs ē opi occidentis. Ex bonitate em̄ dei ꝫ euenit & sui bona dispositione: nō ex actu homicidę p se. Est ergo graui⁹ occidere innocentē ꝙ pctōrem quadruplici ratione. Primo qa magis agit contra charitatē nocens ei quē magis debet diligere. Sed o qa magis iuiustitiā facit iniuriā faciendo ei q minus est dignus ꝙ pctōri. Tertio qa priuat cōmunitatē maiori bono. Quarto qa magis contēnit deū. Luc. x. Qui vos spernit me spernit. Eum aūt quē nouit iudex innocētem & in falsis testib⁹ vt reus mortis cōuincit in iudicio: vt Naboth. iij. Reg. xxj. debet diligenti⁹ testes examinare vt inueniat occasionē liberandi innoxiū: vt Daniel fecit: Dañ. xiij. Et si nō pōt reuincere falsitatē: debet ad superiorem remittere iudicādum: vel ipse si absolutā habet potestatē liberare si nō potest habēs delegatā nō peccat ferens sniam mortis cōtra eū ꝫm allegata & ꝑbata: qa ipse nō occidit innocentē: cū in iudicio ꝫm ꝓbata nocens appareat ꝫm quę vt publica ꝑsona habet iudicare: ꝫm Tho. vbi. ē. Ad idē facit qd̄ habet. iij. q. vij. iudicet. Nicol'. de Lyra sup pentarheu. asserit cōtrarium. vide plene de ꝫ in. iij. par. ti. ix. Quæritur aūt vtrū teneat quilibet liberare aliū ab iniusta morte si pōt: Rñ. ꝙ ex debito charitatis q̄libet tenetur repellere iniuriā a proximo si pōt. vñ Amb. Qui nō repellit iniuriā a ꝓximo si potest: tā est i vitio sicut ille q facit. xxiij. q. iij. nō iferēda. & i. c. sequē. & q. v. reos. Hęc est ſnia Ray. Guil. & Tho. ij. ij. q. lxxix. In ꝫ aūt sicut ponit Guil. est diuersitas notāda: qa ille q habet publicā potestatē tenet defendere etiā cū armis si oporter: dū tamē præsumat ꝙ possit. ꝓsonę vero priuatæ si possūt solo ꝫbo vel facto sine periculo suarū personarū tenent cū moderamine tñ incul patæ tutelæ vt addit Tho. Sed nō credo ꝙ tales teneant se periculo exponere. Vtrū autē qs teneat dare pecuniā ne aliqs iniuste occidat: Glos. dist. lxxxij. in pri. ponit duas opi. Vna est ꝙ tenetur q̄libet. Alia est ꝙ tenētur solū prelati. Et subdit. Mihi videt distinguendū: qa si constat illū iniuste occidi q̄libet tenet quātū sua possibilitas potest pecunialiter subuenire saluo suo necessitate. Qd̄ si nescit an iuste vel iniuste: aut si necessitas istius nō potest nō tenet. Quarto nō licet cōmittere homicidium propter Homi quodcūq; scandalū vel malū vitādū sui vel alteri⁹: quia ciduū ꝙ sicut nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona. ꝛ ſm ap⁹m ad pter scā Rom. iij. ita nec etiā vt vitentur mala ꝛ ſm Tho. vbi. ē. In dalū vi quo delinquūt mulieres quę cū cōceperint per fornicatiō tādū nō nē: adulteriū vel incœstū & hmōi: creaturā concepta i vte est corpo occidūt diuersis medicinis: vel ex vtero natū ne manifestetur scelus earū: & inde sequat infamia sua vel occisio dum. sui vel aliorū: vel occupatio hereditatis alienæ. Sed nihil hoꝝ excusat a mortali grauissimo. Et si ante baptismū occidat ipm adhuc grauius: qa corpus & aiam occidit. Nō tñ reputat homicidiū cū in vtero est: nisi fuerit puerperium formatū, ſ. aia rōnali. xxxij. q. iij. qd̄ vero nō formatū. Dicit aūt formari masculus ſpatio. xl. dieꝝ vel circa: & fœmina ſpatio. lxxx. Sed nec licet matrē ex infirmitate non valentē euadere mortē citius eius mortē accelerare: vt ꝓles i vtero nō moriat, nec prolē nondum natā occidere vt mater saluet: & oēs q cooperantur ad hmōi opera cōsulendo vel dādo operā ad hmōi vt medici aromatarij & alij sunt homicidę. ij. q. j. notū. Sed quærit an mulieri licet occidere An mu
re volentē se opprimere nō valentē aliter euadere manus lier oci
eius: Rñ. Rayneri⁹ in ſumma ponit circa hoc duplicē opi dēdo se
nionē contrariā alterā alteri: & neutrā præfert. Sed videt volētē
dicendū ꝙ nō licet intēdere aliquo modo occisionē volē oppme
tis opprimere: sicut nec etiā inuadentē ad mortē ꝙ sui de re pec
sensione. Sed si se defendēdo ne violet cōtingat illū occidi cet'
sibi imputet. Et si dicat ꝙ occidēdo est causa mortis illi⁹:
non solū corporis sed & aiæ: cū in actu volūtatis peccādi
moriatur. Rel'ndeo ꝙ ipse est sibi causa qui alteri iniuria
tur. Illa aūt vitur iure suo naturali: quo licet vim vi repellere. Et magis tenetur saluti suæ prouidere ꝙ alterius.
Nam exponit se periculo consentiēdi actui pctī pmittendo se opprimi propter difficultatē renitētię volūtatis dr̄
nō facit quod potest ad euadendum. Sed & si ruecat quantum potest saluo eo vnde potest sequi mors illi renitēdo
mente peccato nō ipsa peccaret. Sicut etsi quis inuasus ne
se defendēdo contingat occidere permitteret se occidi nō
peccaret: sed maioris virtutis esset. Si autē talis posset aliter euadere: vt clamando, fugiendo, & huiusmodi: nō excusaretur a mortali occidendo.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

principale. ſ. de punitione hui⁹ sceleris. hoc nota cū dr̄. Nō dimidiabūt dies suos: qa impius cito morietꝝ & non reuertetur ad pœnitētiā, ꝓpter magnitudinē sceleris vt expositū est in prin. §. ij. Qd̄ etsi nō semp eueniat, ꝓpter immensitatē diuinæ misericordiæ: tñ frequēter accidit & hoc meret humana malitia. Virū ſanguinum & dolosum. i. effundentē ſanguinē cū dolo. i. voluntarie abominabit dñs. ſ. a gratia & gloria sua repellendo. Geñ. ix. Quicūq; effuderit ſanguinē humanū: fundet ſanguis illius dixit Christ⁹.
Propterea in figurā ꝓcepit dñs in vetere lege ꝙ non comederent carnē cū ſanguine vel ſanguinē: ad inducēdū eos
vt horrerēt effusionē ſanguinis humani. Ostendit grauitas hui⁹ pcti ex multiplici punitiōe Cain primi homicidę, Pœna
prout habet. Geñ. iiij. vbi dictū fuit ei patrato homicidio homici
Abel fratris sui. Maledict⁹ eris &c. Est ergo prima punitio darum.
infamia. vñ dr̄. Maledictus eris. ſ. ab hoib⁹. Hoies em̄ sum
me homicidas odiunt & maledicunt. Et merito quia sunt
destructores humani generis exterminantes hominem fa
ctū ad dei imaginem. Secūda punitio est inopia: & iō dr̄.
cū operatus fueris terrā non dabit tibi fructus, i. paucos &
cū magno labore. Tertia est maleuolentia. Et ideo dr̄: vagus & ꝓfugus eris. qa hoib⁹ odiosus: qa quilibet timet cō
uersari cū eo: ne ſil'e quid faciat cū eo: vel etiam incōstātia
notatur. Quarta est veniæ diffidentia. Vñ dixit ipse. Maior est iniquitas mea ꝙ vt veniam merear. i. tātū est pctm̄
meum ꝙ non cadit sub tua misericordia. Quinta est dānatio ęterna. Vñ subdit. Ecce eijcies me hodie a facie tua. Apparuerat enim sibi angelus in forma humana sibi loquēs
deū repręsentans. Sexta est mors misera: ideo addit. Omis
q inuenerit me occidet me. ſ. homo vl' bestia: vel dixit hoc
appetens mortē ex multiplici miseria. Septima est infirmitas corporea cū dr̄. Posuit dñs signū in Cain. ſ. tremorē
horribilem oīm mēbroꝝ. Et qa homo non debet occidi a priuata persona etiā si mereat mortē, ideo dixit dñs Cain.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nequaq̃. Sed ois qui occiderit, ibi punctus. & subintelligit Cain: grauiter punietur talis. Septuplum puniet. s. ipe Cain. i. in septima generatione: quia Lamech iã habens filios occidit Cain existente septima generatione ab Adam hæc Nico. de Lyra. Cum em̃ Lamech esset ç̃cutiens & venationi ferarũ vacaret, nõ ꝓpter carnes: qa tũc nõ erãt in vsu: sed ꝓpter pelles qb⁹ tunc hoies vestiebãtur: ducebat secum puerum qui indicabat sibi feras vt ad ipas sagittas iaceret. Videns ergo puer Cain latitantem inter fruteta ẽstimauit ferã esse. & sic Lamech iaciens arcu occidit eum. vt dicit magister in historiis scholasticis. Graue igitur est nimis pctm homicidiũ qd' & punit nõ solũ lege diuina multipliciter vt dictũ est. Matt. xxvj. Qui in gladio occiderit: oportet eũ occidi. saltẽ diuinæ iniæ: sed etiã lege humana: canonica & ciuili. Et qa ecclia non vtit gladio materiali: sed spũali. ideo lex eius punit oẽm homicidã & mutilãtẽ: nisi in causa suæ defensionis moderata. pœna etiã irregularitatis etiã vbi non fit pctm ꝓpter horrorẽ facti. De hoc tñ in. iij. par. tit. iiij. Qd' aũt dicit Tho. ij. ij. q. lxij. Homicidiũ cõmissum ob sui defensionẽ inducere irregularitatẽ: tẽpore suo erat in opinione aliquoꝝ doctorum: sed postea emanauit Cle. declarãs nõ inducere irregularitatem ex̃ de homi. c. j. Et sic hodie tenẽt. Itẽ homicidium vel mutilatio vel enormis pcussio facta clerico etiã in minoribꝰ ordinibus ꝓstituto inducit excõicationẽ cui⁹ absolutio sedi apostolicę reseruat. vt patet diffuse in. iij. par. ti. xxiij. c. j. Itẽ in foro pniæ imponebatur pnia septennis. vt patet. xxij. q. j. prædicandum. tamen hodie est arbitraria sicut & pro aliis pctis. Mitti aũt solẽt ad curiã ad pœnitẽtiarios. maior aũt pœnitentia iniũgit̃ ꝓ quibusdã homicidijs magis grauibus. Nã fm Hosti. & glos. ex̃ de his qui fi. occi. c. j. ij. &. iij.

De pœnitẽtia parẽtũ q eoꝝ filios pemerũt.

qñ parẽtes spõte filios occidũt vel opprimunt maior est eis pœnitẽtia q̃ ꝓ cõi homicidio iniũgẽda. Et dicit Ray. q̃ debet induci ad ingressum monasterij vbi peccata deploret: & hoc nisi haberet cõiugem non volentẽ ingredi vt ipse. vel nisi haberet filios paruulos quos nõ posset dimittere, vel etiam sine his si nõ posset ꝓpter fragilitatem carnis hoc agere: nõ tamẽ potest ad hoc cogi. Si aũt casu & graui culpa præcedẽte contigerit tale homicidiũ tunc fm Hosti. & glos. pœnitẽtia. v. vel. vij. annoꝝ est iponẽda. ar. dist. I. si qua. & ex̃ de pœ. & remiſ. c. ſitum. Si aũt leuis culpa præcesserit: tunc pœnitẽtia triũ annoꝝ est iniũgẽda. ex̃ de his qui fi. occi. de infantib⁹. Si aũt nulla culpa præcessit de iure nõ sunt puniẽdi: tñ ꝓpter ambiguum duplicitatis est aliqua pœnitentia ad cautelã iniungẽda. ar. xxij. q. v. excõicatoꝝ interfectoribus. Et in his oibus si culpa occulta: pœnitẽtia iniungenda est occulta. Si manifesta & pœnitẽtia manifesta. Et vt dr̃. ij. q. v. cõsuluisti. i. monẽdi sunt parẽtes ne teneros pueros infantes teneant secum in lecto. Grauior adhuc pnia imponit vxoricidæ: vt patet. xxxiij. q. ij. admonere. Est tñ & ipsa arbitraria in foro pœnitẽtię: præcipue qñ res est occulta. imponit aũt maior pœnitentia vxoricidæ q̃ matricidæ: nõ qa grauius sit pctm: sed ideo qa hoies magis sunt inclinati ad vxoricidiũ q̃ ad matricidiũ: qa ad matricidiũ parũ vel nihil. & ideo oportuit poni magis retrahẽs. i. maior pœna. Iure autem ciuili in quo est vsus gladij materialis punit homicida pœna mortis. Paricidæ aũt qa grauiter delinquũt: immo grauissime: ideo grauissime puniunt nõ pœna decapitatiois vt alij. sed fm Hosti. in iudicio talis conuictus vel cõfessus virgis sanguineis verberatus in ereleo. i. sacco cum̃ cocti insuti missus cum cane & gallo gallinaceo. i. capone & simia & vipera ī profundũ maris iactat: vl' in fluuiũ proximũ iuxta situm regionis vt oim elementoꝝ vsu carere incipiat. vel si mare vel fluuius nõ fuerit ꝓximus tradat̃ bestijs. C. eo. tit. l. j.

Vide pœnã patricidarũ in ꝓmo libro Ieren.

In foro aũt pœnitẽtiæ arbitraria est pœna & occulte si occultum est iponẽda. ar. ij. q. j. multi. Homicidę ergo recte fit vt nõ dimidiet dies suos. i. vt citius occidat: quia crudelior ẽ oi fera syluestri. Nã oẽ aial diligit sibi simile. vt dr̃ Eccli. xiij. Quis vnq̃ vidit leonẽ vel vrsum̃ Nũq̃, sed bene aial alterius speciei. Homo aũt se ita pmittit vici ab ira & odio vt occidat aliũ homiñ fctm ad sili'tudinem dei. Si'lis est homicida diabolo.

In cõsecratione.

Homicida de quo dicit Christus Io. viij. Ille erat homicida ab initio: cida est qa. s. occidit in aia & in corpore primos parentes suo opediabolo re. Facit homicida cõtumeliã deo: qa occidit filiũ suũ cũ Io filis. oẽs simus filij dei per creationem. Pã. Filij excelsi omes. Et perfectius ꝓ fidẽ & baptismũ. Ioã. j. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri his q credunt in nõe eius. Insup & angelo q custodit hoiem facit iniuriã. Noluit dñs ꝙ Dauid etsi sanctus & deuotus ædificaret ei templum ex eo ꝙ sanguinem humanum effuderat. vt habet. j. Paralipo. xxviij. Et ideo summe abstinendũ. Et qa ad iniuriam psonalẽ ptinet verberatio, mutilatio, incarceratio, & contra illud ꝓceptum. Non occides, ideo breuiter hic de his. Pro cui⁹ declaratione dicit btus Tho. ij. q. lxv. ꝙ in bonis corporis tria p ordinẽ considerant̃. Primo integritas corporis cui detrimentũ affertur p mutilationẽ vel occisionẽ. Sed'm est quies & delectatio sensus cui opponitur verberatio: & quodcumq; aliud dolore sensus afficiens. Tertium est motus & vsus membroꝝ q impeditur p ligationem vel incarcerationẽ vel quãcũq; violentã detentionẽ. Et ideo incarcerare aliquẽ est illicitũ vel qualitercũq; detinere nisi fiat fm ordinẽ iustitię aut in pœnã aut in cautelã alicui⁹ mali vitãdi: & hoc licet tm̃ iudici. Verũ detinere aliquẽ ad horã ad impediendum eum ab aliquo malo ꝓpetrãdo cuilibet licet. sicut retinere hoiem ne se præcipitet: extrahere eum de domo ruitura pervim & hmõi. vel ne se vel aliũ pcutiat detinere. Sed simpl'r aliũ intrudere vel desinere ad eũ ptinet q habet vniuersaliter de actibus hois exterioribus disponere & vita alterius. Hæc Tho. Vñ imõi facies morte punit̃ fm legẽ. C. de priuato carcere. l. vita. Ex quo patet esse mortale pctm. Et similiter verberare adultũ ei qui non habet curã eiꝰ vt sunt parentes, magistri, & hmõi, ptinet ad iniuriã vñ & mortale est: parẽtibus tñ maritis, magistris. quis sit pmissa moderata castigatio, nõ tñ vsq; ad mutilationẽ mẽbri: qa tũc esset mortale. Itẽ quãtum ad mutilationem sciẽdũ ꝙ cũ totius hois vita nõ ordinetur ad aliquid ꝓprium ipsi⁹ hois: sed ad ipsam potius oia q̃ sunt hois ordinantur. Ideo priuare aliquẽ vita in nullo casu pertinet ad aliquẽ, nisi ad publicã potestatẽ cui cõmittit procuratio boni cois. Sed pcisio mẽbri põt ordinari ad ꝓpriã salutẽ vnius hois: & ideo in aliquo casu põt ad eũ ptinere: puta si mẽbrũ sit putridũ ꝙ cõseruatione vitæ licite ipse infirmus: vel q habet curã eius cõmittit medico præcidẽdũ: & hoc qñ aliter saluti corporis ꝓuideri non põt. Et qa saluti aię in tẽtatione cõcupiscẽtiæ aliter ꝓuideri nõ põt q̃ per conseruandam castitatem seu incendas tẽtationes carnis licet virilia abscindere: quia mortale pctũ est.

Irregularitas ex homicidio.

De pœnitẽtia.

TITVLVS. VIII. DE INVIDIA.

¶ De ipsa inuidia, & de nocumẽtis eius. Cap. I.

Abscindere si bi vitia ẽpectatum.

INVIDIAM VNVM ESSE ex septẽ vitijs capitalib⁹ ponit Greg. xxxj. mor'. & Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. tiũ. Isido. aũt in lib. de summo bono. & Cassianus in lib. de instituti cænobioꝝ. nõ ponunt inuidiã inter capitalia qd' forte ideo fecerũt ꝓpter hoc ꝙ inuidia manifeste nascit ex inani gloria. Sed vt dicit ibi btus Tho. non est contra rationem vitij capitalis ꝙ ipm oriat̃ ex altero qa vt dicit Greg. xxxj. mor'. Capitalia vitia tãta sibi cõiũctione cõiũguntur: vt nõ nisi vnũ de altero ꝓferat. Sed hoc est cõtra rationẽ vitij capitalis ꝙ nõ habeat aliquã rõnẽ ꝓducendi ex se multa genera pctoꝝ qd' nõ habet inuidia: sed multa ex ea vitia ꝓcedunt. vt j. patebit. Diffinit autẽ inuidia fm Ioan. Damasce. ij. lib. ꝙ est tristitia de alienis bonis. Pro cuius declaratione dicit btus Tho. ij. ij. q. xxxvj. arti. ij. ꝙ tristitia de alienis bonis põt cõtingere quatuor modis. Primo modo inquãtũ quis dolet de bono alterius inquãtũ ex eo timetur nocumentum, vel sibi ipsi vel aliꝰ bonis, & talis tristitia non est inuidia: & põt esse sine peccato. s. cũ moderata est: nec ex hoc facit aliquod inconueniens. Vñ Greg. xxij. mor'. ait. Euenire plerũq; solet vt nõ amissa charitate & inimici nos ruina lętificet. Et rursus eius gloria sine inuidię culpa cõtristẽt cũ & ruente eo quosdam bene erigi credimus & proficiẽte illo plerosq; iniuste opprimi formidamus. Hęc ille. Sicut ex submersione Pharaonis cum exercitu suo in mari rubro populus Isrl multum gauisus est & festinauit cantans canticũ. Cãtemus dño. & pulsans tympanũ cũ maria eo ꝙ mortuus est inimicus q volebat eos in seruitutẽ reducere. Exo. xv. Et econtrario Marathias cũ suis contristatus est valde de exaltatione & ꝓsperitate regis Antiochi

Tristari de bono alterius.

Inuidia diffinit

gis Antiochi: qa quærebat populũ Iudeoꝝ trãsferre ad ritus gẽtiliũ deo vero relicto. j. Macha. ij. Secũdo modo põt aliqs cõtristari de bono alteri⁹ nõ ex eo ꝙ ille habeat illd' bonũ: sed qa sibi deest illud bonũ. & hic ꝓprie est zelus fm Pũm. ij. Rheto. Dicit etiã æmulatio. Et si iste zelus sit circa bona honesta laudabilis ẽ fm illd'. j. Cor. xiij. Emulamini spiritualia. Sic faciebat apls cũ dicebat. ij. Cor. xj. Emulor vos dei æmulatione. q. d. Inuideo qbusdã ex vobis: sed inuidia quæ est fm deũ. Considerabat in aliquib⁹ eoꝝ esse aliquas pfectas cõditiones q̃ nõ ita forte apparẽter erant in eo: vel ex humilitate in se nõ reputabat esse licet simpliciter esset pfectior illis: & in illis æmulabatur cupiens proficere. ista ergo nõ est ꝓprie inuidia nisi large dicta. Et sic intelligit̃ dictũ Hieronymi ad Adletham de institutione filiæ. Habeat socias cum quib⁹ discat: quibus inuideat: quaꝝ laudibus mordeat̃. Sumit̃ hic inuidia pro zelo seu æmulatione quo qs debet incitari ad ꝓficiẽdũ cũ meliorib⁹. Si aũt de talibus sit tristitia talis põt esse fine pctõ: vt si fm primũ motũ tristat̃ ꝙ nõ habet sibi necessaria quæ ali⁹ habet cũ pctõ. Vñ qñ ꝓ talẽ defectũ incidit in impatientiam vel murmurationẽ vel nimis mẽte deijcit & ptinebit ad accidiã. Tertio modo tristat̃ qs de bono alterius inquãtũ ille cui accidit illud bonũ est eo indignus: quæ quidẽ tristitia non põt oriri ex bonis honestis ex quibus aliqs iustus efficit: nisi forte cõtristaret̃ quis videndo magnos pctõres a deo visitari magnis donis & virtutib⁹ quasi iudicãdo eos indignos: sicut cõtristat⁹ & indignat⁹ est frater suus maior de susceptione fratris ꝓdigi magnifica. Luce. xv. Sed hoc esset cõtristari contra deũ & iniustũ reputare: vel inuidẽtia fraternæ gratiæ q̃ est blasphemia ī spiritũsctm̃. Sed contristari de diuitijs & alijs bonis temporalibus quę possunt bonis & malis ꝓuenire. Hãc tristitiã vocat Pũs. ij. Rheto. neemesim̃: & dicit ipsã ad bonos mores pertinere. Sed hoc ideo dicit quia cõsiderabat ipsa bona tpalia fm se prout possunt magna videri nõ respicientib⁹ ad ętrna. Sed fm doctrinã fidei tẽporalia bona quæ prouenium indignis ex iusta dei ordinatione disponunt: vel ad eoꝝ correptionẽ: vel ad eoꝝ dãnationẽ: sicut diues sepultus in inferno. Luc. xvj. & hmõi bona q̃si nihil sunt in cõparatione ad bona futura quę seruant̃ bonis. Et ideo hmõi tristitia prohibetur in scriptura sacra. fm illud Pã. xxxvj. Noli æmulari in malignãtib⁹ neq; zelaueris faciẽtes iniq. &c. Cito em̃ trãsit eoꝝ ꝓsperitas: qñ tãq; fœnũve lociter arescẽt: subdit. Et ideo nõ æstimãda. Quarto contristat̃ qs de bono alteri⁹ inquãtũ alter excedit ipsum in bonis: & ꝑ ꝓprie est inuidia, & istud semp prauũ fm pũm in. ij. Rheto. qa dolet de quo est gaudendũ. s. de bono ꝓximi. Vnde apls. j. Cor. xiij. ait. Charitas nõ æmulatur, i. nõ inuidet: sed gaudet de bonis alterius. Nec obstat si dicatur ꝙ obiectũ tristitiæ est malũ. Nõ em̃ tristat̃ qs misi de malo: sed inuidia est de bono alterius: ergo inuidia nõ est tristitia. Rñdet Tho. vbi. s. artí. j. ꝙ obiectũ tristitiæ est vtiq; malũ ꝓprijũ. sed cõtingit aliqñ ꝙ bonum alienum apprehendatur vt malum proprium. Et fm hoc de bono alieno põt esse tristitia. Inuidus em̃ bonũ alterius de quo inuidet æstimat vt malũ ꝓprijũ inquãtũ e⁹ diminutiuum ꝓprię glorię & excellẽtię. Videt em̃ sibi ꝙ ex hoc ꝙ aliquis excedit eũ in bonis vel æquiparat̃ ipse nõ fit in tãta reputatione apud homines: sicut si sol⁹ ille illa bona haberet supra omnes & inde tristatur. Bona igit̃ habita causant delectationẽ: amissa causant tristitiã & dolorem. Ab alijs possessa nõ excessiue nimis vltra se causant occasionaliter inuidiã & æmulationem: quia apprehenduntur vt propria mala vt dictũ est. Et dicitur inuidus quasi nõ videns: quia. s. bonum alterius sine tristitia videre non potest.

Inuidia vñ dr̃.

§. I. DE INVIDIA LOQVENS

ꝓpheta ait Pã. lxviij. Zel⁹ domus tuę comedit me. Loquitur Pã. in pson̄a Christi ad patrẽ. & a loãne euãge. inducit̃ in testimoniũ cũ Christus eiecit de tẽplo cũ flagello de funiculis emẽtes & vẽdẽtes. Io. ij. ad nũc intellectũ videlicet O pater. zelus. i. intensus amor quẽ habui ad honorẽ tẽpli tui me quasi cõsumẽdo afflixit. & ideo cũ flagello expuli de templo eos q irreuerenter se habebant. Sed alio modo potest exponi sic. O pater zelus. i. inuidia: domus tuæ. i. sacerd. otũ qui habent curã domus tuæ. i. tẽpli comedit me. i. cõsumpsit ꝓ mortẽ. Ex inuidia em̃ sacerdotum qa ipse ho norabat̃ a populo & audiebatur magis q̃ ipsi tradiderũt Pilato occidendũ. Sciebat em̃ inquit euãgelista ꝙ ꝓ inuidiam tradidissent eũ. Matth. xxvij. Quod figurate ostẽdit Iacob cum ait. Fera pessima deuorauit filiũ meum Ioseph qui figurabat Christum: quẽ fratres ex inuidia vendẽtes putabant ad nihilũ deduxisse: sed inde peruenit ad maximam gloriam. Tria ergo de hac inuidia videnda sunt.

¶ Primum a quo malo oriatur.

¶ Secundum quantum in peccato aggrauatur.

¶ Tertium quid ex hoc vitio consequatur.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

Inuidia cõmunius habet ortum ex vana gl'ia. Vñ apls ad Inuidas Gal'. vj. Non efficacimini inanis gl'iæ cupidi, inuicẽ ꝓuocãtes inuicem inuidẽtes. Prius ponit̃ inanẽ gloriã: deinde tur. inuidiã qa causa debet pcedere suũ effectũ. & posita causa sequit̃ effectus posita inani gloria in hoie sequit̃ inuidia: qa cũ videt vane gloriosus aliquẽ sibi æquari vel supare in aliq̃ bono vñ qrit gloriã: videt̃ sibi ꝙ nõ ita sit in gloria & reputatione hoim ex q̃ alius habet bonũ silẽ vel maius sicut ipse. & ita ex hoc tristat̃ de bono illius. Vñ Greg. xxxj. moral'. ait. Prima nãq; suphię soboles inanis gl'ia est q dũ oppressam mẽtẽ corruperit, inuidiã mox gignit: qa dũ vani nois potẽtiã appetit: ne qs hãc alius adipisci valeat rabescit. Et ꝑs in. ij. Rheto. ꝙ inuidebũt tales quibus sunt alig siles. vel fm gen⁹ aut fm cognitionẽ: aut fm statũ: aut fm habitũ: aut fm opinionẽ. Et iterũ dicit ꝙ illi qbus modicũ deficit, & amatores honoris, & qui sapiẽtes reputanf sunt inuidi. i. vel fm inclinationẽ vel fm delibrationẽ ꝓpter sunt boni & mali. Iob. v. Paruulũ occidit iuidia. i. pusillanimem. occidit aũt spũaliter. Pro hoꝝ declaratione dicit. b. Tho. ij. q. xxxvj. ar. j. ꝙ cũ iuidia sit de gloria alterius inquãtũ apprehendit̃ vt diminutiua gloriæ ꝓprię quã qs apperit. cõsequẽs est vt ad illos habeat̃ inuidia: qb⁹ hõ se vel æquare vel prefere appetit in gl'ia: hoc nõ est respectu multũ a se distantiũ. Nullus em̃ nisi insanꝰ studet se æquare vel ꝓferre in gl'ia his q sunt multo maiores eo: puta hõ plebeius regi: vel rex plebeio quẽ multum excedit. Et ideo his q multum distant vel loco vel tpe vel statu homo nõ inuidet sed his q sunt, ꝓpinqui quib⁹ senitię æquare vel preferre. Nã cũ illa excedũt accidit hoc contra nostrã volũtatẽ: qa ẽstimat̃ inde sibi minui gl'ia sua. & ideo causat̃ tristitia. Si'r aũt dr̃ esse causa amoris: & ꝓ consequẽs delectationẽ causat inquãtũ cõcordat volũtati. Et sic discipuli Ioannis bap. inuidebãt aliquantulũ Christo eo ꝙ haberet maiorẽ concursum & famã q̃ magister eoꝝ Ioãnes. vñ zelãtes ꝓ ipso Ioanne dixerunt ei semel. Is cui testimonium phibuisti plures discipulos facit. Ioã. iij. Sed Ioannes declarauit ꝙ vere maior ipso erat: qa verus Messias. Si'r audientes decem de duobus fratribus indignati sunt. Mar. xx. Amatores honoris & dignitatis sunt inuidi s. ad eos quib⁹ possunt in honore & dignitate æquari vel præferri. nã si multũ excedat nõ inuidet. Nõ em̃ inuidet cuius si nõ habet dignitatẽ regiã ad quam nõ est aptus, neq; simplex sacerdos si nõ est papa, sed si modicũ deficiat: videbitur sibi ꝙ ad hoc possit ptingere. & sic ad hoc conaturvt sit ciuis de prioribus vel alijs officijs ciuitatis: sicut plures sunt. & sacerdos ꝙ sit plebanꝰ vel canonicus vel eps. Et si frustrat̃ eius conatus ꝓpter excessum gl'iæ alterius: qa alij habẽt qd' ipse nõ habet tristat̃ de bono alteri⁹. Et sic Saul qñ Dauid deuicto & occiso Goliath puellę obuiãtes & festinãtes de victoria eius canebãt in eius laudem. Percussit Saul mille: & Dauid decem milia. Audiens hęc Saul inuidit Dauid eo ꝙ magis laudabatur q̃ ipse. Vnde dolens de hoc dixit. Mihi dederũt mille & filio Isai, i. Dauid decem milia. j. Regũ. xviij. Pusillanimes ergo sunt inuidi: qa oia reputãt magna: & quicquid boni alicui accidat reputãt se in magno superatos esse & inde cõtristãtur inuidendo. Et sic mulieres qa cõiter sunt pusillanimes inanis gloriæ cupide: quia reputant magna quę parua & vilia sunt: vt pulchritudinẽ, ornatũ, tripudiatum, fœcũditatẽ & hmõi: ideo de facili inuidet vna alteri. Sicut & Rachel inuidit sorori Lyæ: quia fœcũda erat. Gen. xxx. Qui reputantur sapiẽtes vel virtuosi aliqñ inuidẽt si imperfecti sũt. & hoc nõ est ex sapiẽtia vel ỹtute in se: sed inquantũ ex eis resultat honor & gloria habenti in cõspectu aliorũ. Nullus em̃ inuideret homini sapienti & perfecto si ignotus esset hoibus: sed cũ

De inuidia discipulorũ Ioannis ergа Christum.

Inuidia Saul cõtra Dauid.

Pusillanimes sunt inuidi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

manifestat ei⁹ sapiẽtia & virtus: qa inde ex multa exaltatione illius videt inuido minui fama sua & honor & inde cõtristat. Bona ẽm spũalia ex hoc q̃ plurib⁹ cõicantur nõ minuunt: sicut patet de sciẽtia & virtutib⁹: sed bona tpalia cõicata vtiq; minuũtur sicut patet ĩ diuitijs. Nã ex hoc q̃ vnus q habet cẽtũ florenos alius nõ põt eos habere nisi sibi subtrahant: & ita gloria mũdi circa aliquid cum vnus habet: alius nõ habet vel nõ ita magnã. Si qs aũt totã sciẽtiam suã cõicat discipulo nihil ex ea ipse amittit: sed magis ꝓficit, & ex hoc Scribę & Pharisęi inuidebãt Christo, qa ex doctrina sua & virtute magis in honore & fama erat ẽ ipi, ꝓpterea dixit. Zelus domus tuæ comedit me. i. inuidia Scribarũ & Pharisęorũ & sacerdotum comedit me.

§. III. SECVNDO DE GRAVITA

Inuidia te hui⁹ pẽi. q̃ graue sit ostẽdit ex hoc qd̃ dicit Iob. v. Parẽt mor uullũ occidit inuidia. Occidit aũt spũal'r priuãdo aĩam gr̃a: tale pec sed nullũ pẽm tollit gratiã ab aĩa nisi mortale. Vnde incatum. uidia est mortale ex genere suo q̃n est ꝑm deliberationem rõnis. hui⁹ rõ est ꝑm Tho. ĥ. ĥ. q. xxxvj. arti. iij. quia genus pẽi considerat ex obiecto. i. ex materia circa quã est. Inuidia aũt ꝑm rõnem sui obiecti contrariat charitati ꝑ quam est vita spũalis aĩę ꝑm illud. ĩ. Io. iij. Nos scim⁹ qm trãslati sumus de morte ad vitã qm diligimus fratres. Vtriusq; ẽm Inuidia obiectũ inuidiæ. ſ. & charitatis est bonũ ꝓximi: sed ꝑm cõ ꝓtraria motũ: nã charitas gaudet de bono ꝓximi: & de eo tur cha dem inuidia tristat. & sic patet ꝙ ex genere suo est mortaritati. le. Ad hoc facit qd̃ ait Aug. in lib. de igne purga. ponit inter mortalia cõnumerãs ipsam cũ adulterio, homicidio & hmõi. xxv. dist. §. als ea. Itẽ ex cõcil'. Cartagiñ. dr̃. Clericus inuidens fratrũ ꝓfectib⁹ donec est in vitio non ꝓmouea tur. dist. xlvj. clericus. iij. sed nullus ꝓhibetur a ꝓmotione nisi ꝓpter mortale: ergo &c. Sed sicut in aliꝭ pẽis quæ ex genere suo sunt mortalia inueniunt aliqui imperfecti motus in sensualitate existẽtes & nõ pueniẽtes ad consensum Primi rõnis q̃ sunt pẽa venialia. Sicut in genere homicidij̃ primi motus mot⁹ irę: & in gñe adulterij̃ primi motus cõcupiscẽtiæ. ĩra & in genere inuidię primi motus tristitiæ de bono alterius nõ sunt nisi venialia. Qui motus etiã aliq̃n reperiunt̃ inviris ꝓfectis & in paruulis. Vñ Aug. in lib. cõfes. Vidi ego & expert⁹ sum zelãtẽ puerũ. i. inuidẽtẽ nondũ loquentẽ ſ & intuebaſ pallidus amaro aſpectu collectaneũ ſuũ. Non solũ aũt est mortale inuidia: sed & valde graue. Dicit ẽm Grego. de ipsa in. v. moral'. Quãuis ꝓ omne vitium qd̃ ꝓpetrat humano cordi antiqui hostis virus infundit. In hac tñ nequitia tota sua viscera serpẽs cõcutit & impriminendæ malitiæ pestem vomit. Ipsa ẽm inuidia.

¶ Primo deo contrariatur.

¶ Scd'o diabolo assimilatur.

¶ Tertio proximo iniuriatur.

Quantũ ad primũ sciendũ ꝑm Diony. Bonũ est sũiꝑsius Inuidia deo con trariat. diffusiuũ & cõicatiuũ: & quãto maius bonum tãto magis cõicatiuũ. Hinc est ꝙ deus q̃ est summe bon⁹ permaxime & copiosissime cõicauit bonitatẽ suã innumerabiles creaturas formãdo & cuilibet certũ gradũ bonitatis tribuẽdo. Vnde Plato. A deo omnis inuidia relegata est. i. exclusa: quinimo adeo bon⁹ ẽ & ꝛipotẽs: vt dicit Aug. in Enchiri. ꝙ nullũ malũ sineret esse in suo vniuerso nisi ex illo elice ret mai⁹ bonũ. Inuidus ecõtrario nõ est cõicatiuus: sed sibi soli vellet oia. & ꝙ alij nõ participarẽt secum bona vt sus exaltaret. & ex bonis alioꝝ elicit mala. ſ. tristitiã cordis sui. Vñ Prouer. xxiij. Putredo ossiũ iuidia: qa videlicet pẽtias aĩę q̃ ossa dicunt ei⁹ marcescere facit & eiscit præ tristitia vel etiã ossa dicunt ẏ tures: vt misericordia, charitas neemesis, benignitas & hmõi q̃ destruunt ꝑ inuidiã. Vñ Greg. in. v. moral'. Cũ deuotũ cor liuoris putredo corrupe rit ipa quoq; exteriora indicãt ꝙ grauiter aĩum vesania in frigat. Color qppe pallore afficit: oculi deprimunt: mens accendit, mẽbra frigescũt, in cogitationib⁹ scabies: in dẽtib⁹ stridor. Hinc & Socrates. Vtinã inuidi in oib⁹ ciuitatibus oculos & aures haberẽt vt de oĩm fœlicitate torquerentur. Sed ecõtrario dicit virtuosus de sapiẽtia loquens. Sine fictiõe didici & sine inuidia cõmunico: & honestatẽ illius nõ abscondo. Sap. vij. Itẽ nec ꝙ cũ inuidia tabescente consortiũ habebo qm̃ talis homo nõ erit particeps sapiẽtiæ. Sap. vi. Scd'o inuidia facit hominẽ similem diabolo. dr̃ eũ de eo Sap. ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbẽ terrarũ. Imitantur eum q̃ sunt ex parte ipsius. Videns enim diabolus hominẽ creatũ ad possidendam supernã fœlicitatẽ: quã ipse nõdum adeptã sed mox adipiscendã amiserat superbia sua inuidẽs tãto ei⁹ bono & gloriꝫ: & ideo oĩ suę sagacitate malitiæ ꝓcurauit vt illa priuaret̃ tentãs eũ & inducẽs ad inobedientiã diuini præcepti: & sic quotidie inuidiã suggerẽdo conatur fraternã charitatem dissipare. Vñ Ioã. papa. Conat̃ versutus hostis ab initio ruinæ suæ ecclesię vnitatẽ rescindere: charitatẽ vulnerare: & bonorũ operũ dulcedinẽ felle inuidię inficere: & omnibus modis quibus potest humanũ genus euertere & ꝓturbare. Dolet ẽm satis & erubescit charitatẽ quã ipse nequiuit habere. ſ. cõseruare in cœlis hoies constãtes ex lutea materia possidere in terris. xvj. q. ij. visis. Et tãta est malitia inuidię eius vt cũ ex tentationib⁹ qbus nos infestat augeatur ei pœna accidentalis inferni: tamẽ potius eligit sibi illã augeri tẽtãdo nos: vt ruere faciat q̃ illa carere desistẽdo a tentationibus. Sic inuidus vult potius aliquo bono carere cũ aliꝭ q̃ ipsum habere cõmuniter cum aliꝭ. Ad quod facit qd̃ dicit Horatius. Inuidia Siculi non inuenere tyranni Maius tormẽtum. vbi tangitur quædã hiſtoria. Cum ẽm in curia cuiusdã dñi tpalis in Sicilia essent duo inter cæteros milites vel familiares vn⁹ valde inuidus: alter valde auarus, qd̃ notoriũ erat. Quadã die volens dñs habere solatium cũ suis baronibus fecit illos duos vocari ad se: & corã eis aliꝭ curialib⁹ & dixit: ꝙ cũ essent sibi multũ grati in obsequꝫs suis disponebat eos remunerare. Et propterea paratus erat dare vni eoꝝ qd̃ sibi peteret. & exinde duplũ alteri eoꝝ. Tacebant ambo & nullus volebat esse prim⁹. Nã cogitabat auarus si sum primus recipiã minus q̃ si essem secꝰs: cũ duplũ sit ei promissũ q̃ primo postulãti. Cogitabat inuidus si primus respondeo ipse socius me⁹ plus me recipiet: nũq̃ hoc paterẽt animus meus. Potius volo dimittere petitionẽ meã & consecutionẽ alicui⁹ boni. Cũq; inter se disceptarẽt & alter alterum ꝓponeret in petẽdo: demũ voluit dñs ꝙ inuidus esset prim⁹ in petẽdo. Cœpit iste cogitare intra se qd petere possum vt iste socius meus nõ excedat me in donis. Si peto vnã vestem vel equũ iste duo habebit: si mille florenos iste duo milia. sivnũ castrũ iste vnã ciuitatẽ obtinebit. Sustinere hoc non possum aliquo modo: pori⁹ volo eligere aliquod malũ pati vt ipse ĩ duplo habeat q̃ obtinere bonũ in quo ipse me superet. Dixit ergo. Dñe mi ego peto vt vnus oculus mihi eruatur vt sic socio duo extrahant̃: quid inde factũ sit nõ dr̃: sed bene fuisset inuido factum vt vno oculo sibi euulso socius eua sisset illesus: ex quo tã diabolica cõditio fuit in eo. Tertio inuidia iniuriat̃ ꝓximo &aĩo &opere. Animo: qa nõ põt pati videre illũ bona habere de oĩ ꝓsperitate ei⁹ tristat̃ & dolet. Tñ dicit Eccl'i. xiij. Oculus inuidi nequã. Vñ inuidus figurat̃ per Heli sacerdotem. de quo scribit. ſ. Regũ. iij. ꝙ lucernã dñi videre nõ poterat donec extingueretur. Sic inuidus lumẽ. i. ꝓsperitatẽ tẽporalẽ vel spũalẽ nõ põt clara mente videre nisi extinctã. i. nisi subtractã: tunc gaudet de malo talis ꝓximi. Silis est inuidia vespertilioni quod aĩal nõ põt videre lumẽ diei: sed amat tenebras noctis. Sic inuidi ꝓspera hoĩm videre nõ possunt: sed tm̃ aduersa de quibus gaudẽt vbi dolere deberẽt. Nocet etiam proximo cum põt diuersis modis detrahẽdo vel aliter nocẽdo. Inuidia inquit Hug. de sancto Victo. aufert mihi proximũ: ira meiꝑm. Et Cyprianus de inuido ait. Huic vultus minax: toruus aſpectus, pallor in facie, in labijs tremor, friꝺor in dẽtib⁹, verba rabida effrenata: cõuitia & man⁹ ad violentiam prõpta. Et vt dicit Basilius. Sicut rubigo ferrum, sic inuidia aĩam in qua nascit̃ corrũpit. & sicut rubigo ferro adhærẽs vix recedit: ita inuidia cum difficultate aĩam dimittit inuasam. Sic & Saul inuidus vexat⁹ a diabolo: etsi q̃nq; interpolabaſ vexatio: tñ nõ totaliter liberabaſ. vñ Cypria. Iste zelus. ſ. inuidia nõ habet modum permanens iugiter sine fine: & cũ alia vitia & scelera finiãt quãũ ille cui inuidet ꝓfecerit maiori successu: tãto inuid⁹ in maius incẽdium liuoris ignib⁹ inardescit. Ita sunt male dispositi inuidi: vt de lumine obscurẽtur: & de sanitate aliox infirmẽt: de aliox vita morianꝰ. Tales ẽm de facili ꝓditiones tractãt. Vñ Prouer. xxiij. dr̃. Nõ comedas cũ hoĩe inuido: & ne desideres cibos eius q̃m in similitudinẽ hariolꝰ & coniectoris æstimat qd̃ ignorat. Comede & bibe dicet tibi & mens eius non est tecum. Et conclusiue tanta est grauitas huius

huiꝰ peccati ꝙ inuidia Pharisæorũ & Scribarũ & sacerdotum fecit Christũ crucifigere quod fuit grauissimũ peccatũ. Vnde dixit. Zelus domus tuæ comedit me: & figurata est per ignem qui cõsumpsit oues & pueros Iob. ſ. c.

§. IIII. TERTIO DE MALIS

Inuidia dr̃ vitiũ capitale q̃ sequunt̃ ex inuidia. Notãdũ primo ꝙ inuidia ꝓpterea ponit̃ vitiũ capitale: qa caput est multoꝝ pẽoꝝ & ꝑcipue eorũ q̃ dicunt̃ filiæ ei⁹. Pro cui⁹ declaratione dicit Tho. ĥ. ij. q. xxxvj. ar. iij. ꝙ sicut accidia est tristitia de bono specialiter diuino: ita iuidia est tristitia de bono ꝓximi. Accidia aũt ꝓpterea ponit̃ esse vitiũ capitale qa ex accidia hõ im pellit̃ ad aliqua faciẽda vl'vt fugiat tristitiã: vl'vt tristitię satisfaciat. Et eadẽ rõne iuidia ponit̃ vitiũ capitale: cuius filiæ ꝑm Gre. i. xxxj. moral. sũt gnq; ſ. Odiũ: detractio': fusurratio: exultatio i aduersis, ꝓximi: afflictio i ꝓsperis ei⁹.

Suffi cientia filiarũ inuidię. Rõ assignatiõis hui⁹ est ꝑm Tho. vbi. s. qa in conatu inuidiæ est aliqd tãq; pricipiũ: aliqd tãq; mediũ: aliqd tãq; terminꝰ seu finis: Principiũ qdẽ est vt qs diminuar gloriã alteri⁹ vel in occulto: & sic est susurratio: vel manifeste & sic est detractio. Mediũ aũt est qa aliqs intẽdẽs minuere gloriã alteri⁹. aut potest: & sic est exultatio in aduersis aut nõ põt: & sic est afflictio in ꝓsperis. Terminꝰ aũt inuidię est i ipso odio. Sicut ẽm bonũ delectãs causat amorẽ: ita & malũ cõtristãs qd̃ est in inuido causat odiũ. Et no. ꝑm Tho. vdi. s. ꝙ afflictio in ꝓsperis aliq̃n est ipsa inuidia: aliq̃n nõ est ipsa sed filia ei⁹. Inquãtũ qs tristat̃ de ꝓsperis alicuius ꝑm ꝙ habent quãdã gloriã sic talis tristitia est inuidia. In quãtũ vo ꝓspera euentũt alicui cõtra conatũ inuidẽtis q nititꝰ impedire ꝓsperitatẽ illi⁹ sic talis tristitia est filia iuidię. Exultatio vo in aduersis nõ est directe idẽ qd̃ iuidia: sed sequit̃ ex ea. Nã ex tristitia de bono ꝓximi q̃ est iuidia sequit̃ exultatio de malo ei⁹. Sed vt dr̃ Prouerb. xvij. Qui in ruina lętat̃ alteri⁹ nõ erit impunit⁹. Hoc eẽ magnũ ma lũ Iob cauebat se ab eo dicẽs. Si exultaui ad ruinã ei⁹ qui oderat me ꝙ inuenissẽt eũ malũ. ſupple accidar mihi ma lũ. Vñ Amb. cũ videret semel quẽdã lętari & ridere de casu alterius in terra dixit. Qui stat videat ne cadat. Quo dicto subito ridẽs cecidit ipe. Et mirũ est ꝙ cũ gaudiũ & delectatio sit ex cõiunctione cõueniẽtis cũ cõueniẽti: & naturaliter in uidus sit bon⁹ & bonũ oia appetãt: de bono ꝓximi gaudere deberet & de malo dolere. Sed ꝓpterea ꝓriũ accidit: qa inuidia cõuertit naturã quodãmodo in malitiã. & ideo de malo ꝓximi gaudet vt malitia plenus totus. Sic Saul pessimus ſ. fact⁹ ex inuidia pſequebat Dauid q̃ gener eius erat & tot bona ei fecerat: & cũ nõ posset capere eũ & occidere vt cupiebat: cõtristabaſ nimis de oi ei⁹ ꝓsperitate: sed nõ sic Dauid erga eũ qnimmo audita morte ei⁹ ieiunauit & fleuit amare vt patet. ĥ. Re. i. Multa & alia mala oriunt̃ q̃nq; ex inuidia: vt iudicia temeraria, vñ Hiero. O inuidia pri

Iudicia temeraria ex inuidia. mũ tui mordax, qdã, ꝓh nefas. noĩe christiani, relicta trabe in oculis, ꝓpriꝭ in alieno festucã quęrit̃. ſ. male iudicãtes de paruis defectib⁹ aliorũ. Hęc operaꝫ oẽm crudelitatem: nec amico nec fratri pcit vt patet in primis fratrib⁹ Cain & Abel. Nã cũ ꝓpẽdit Cai Abel fratrẽ suũ esse deo magis acceptũ: ita inuidia in eũ exarsit ꝙ eũ occidit: hoc aũt sit qa vt dr̃ Gen. iij. Respexit de⁹ ad munera Abel: & ad munera Cai ñ respexit: qd̃ ita ꝓcepit: vt dicit magr̃ i hiſtoria ſchol'. qa descẽdit ignis de cœlo & iccẽdit sacrificiũ Abel qd̃ dño de aialib⁹ meliorib⁹ obtulerat: nõ aũt descẽdit sup sacrificiũ Cain qd̃ de frugib⁹ terræ offerebat: sed corosis & minus bonis vt auarus: & ideo nõ acceptauit de⁹. Vñ alia Ifa habet. Inflãmauit dñs sup munera Abel &c. i. flammã ignis imisit: & nõ sup munera Cain. & ex hoc iuidit & occidit: sed acriter punit⁹ est. Fratres Ioseph iuidebãt ei nec poterãt qcq; ei pacifice loq; ex eo ꝙ a ꝑe plus amaret̃ cũctis

Ioseph. Inuidia. filijs ꝓpter bonitatẽ suã & sapiẽtiã. & ꝓpter iuidiã volurũt occidere, nisi cõtradixisset Rubẽ. Demũ eo absente eũ vẽdiderũt in seruũ Hismaelitis euntib⁹ in Egyptũ. Gene. xxxvij. Amã Agagites inuidens gloriæ Mardochei ĩsiuit

Inuidia Aman. ab Asuero rege deleri totũ genus Iudæorũ: & ipsum Mardocheũ in ligno ꝑparato suspẽdi: sed meditãte regina Hester versa est ĩnia cõtra eũ: vt illo die ipse suspenderet̃ in ligno ab eo paratо: & oẽ gen⁹ suũ & inimici Iudæorũ occisi sunt illo die: vt habet in lib. Hester. vij. In lib. dial'. iij. narrat Grego. de duob⁹ germanis deo in eremo seruientibus Eutitio & Florẽtio. Eutit⁹ vt magis industri⁹ & lętus, assumpt⁹ fuit in abbatẽ a monachis cuius dã abbatiæ. Cũq; Florẽtius miræ ſimplicitatis vir sol⁹ in cella remãsisset rogauit dñm vt sibi aliquã societatẽ cõcederet qd̃ & factũ est. Nã versum ab oriõne surgẽs iuenit ad cellã venisse sibi quẽ vt socium sibi a deo datũ suscepit: & eũ vt domesticũ aĩal trahabat: & in custodia aliquarũ ouicularũ suarũ ad pasturã mittebat assignãs sibi horã qñ ad cellã reuerti deberet. ſ. hora comestionis: vt. ſ. cũ eo comederet. Fama aũt huius miraculi euolante p patriã illã: monachi abbatis Eutiꝭ germani hui⁹ videtes Eutitiũ talia miracula nõ facere: & inuidẽtes vna die aliq ex eis dormiente versum occiderũt: Qd̃ demũ Florenti⁹ ꝑpendens multũ doluit. & cũ germanus ei⁹ abbas Eutiti⁹ iussset ad cõsolãdũ eũ dixit vel enũtiãdo vel imprecãdo ꝙ adhuc videret illos punitos: qd̃ & factũ est. Nã oẽs illi qui occiderũt versum ex inuidia effecti sunt leprosi & præ dolore mẽbra sibi discerpebãt. Sic & sacerdotes q ex inuidia occiderũt Christũ post exterminiũ maximũ suæ ciuitatis & gẽtis amissa oi gloria sua dispersi sunt ꝑ orbẽ de qb⁹ dictũ est. Zelus domus tuæ comedit me

§. V. REMEDIA ERGO ADHI

Reme diũ pri miũ cõtra inuidiam. benda sũt cõtra tã horrẽdã pestẽ. Quorũ primũ est vt amorẽ suũ qs a terrena gloria & reb⁹ trãseuntibus subtrahat: & ipm ad cœlestia erigat. Nã remota causa remouet̃ effect⁹. Cũ igit̃ gloria tpalis sit occasio inuidiæ vt dictũ est remoto affectu ei⁹ inordinato: & inuidia removebit. Vñ Greg. Qui fructibus inuidiæ carere desiderat illã hęreditatẽ apperat quã numerus possidẽtiũ nõ angustat. Vñ vir iustus quia nil in terra apperit alienis ꝓfectibus inuidere nescit.

Sed'm Sed'm est consideratio creaturæ vniuersalis. Ois creatura cõicat seipsam modo suo: sol oĩb⁹ præbet lumẽ suũ: & luna & stellę terra cõicat fruct⁹ suos oĩbus aialib⁹ & nihil sibi retinet. Mẽbra in corpore humano seinuicẽ iuuant: nec inuidet pes oculo: qa nobilior est eo & eminentiorẽ locũ tenet. ſ. i capite. Sed vt dicit apls. ĩ. Cor. xij. & experiẽtia docet si pariaꝫ vnũ mẽbrũ cõpatiunt oia mẽbra nõ lętant & ecõtrario de exaltatione vnius mẽbri oia gaudent. Si ẽm caput honorat̃ vel decorat̃ diademate vel florib⁹ vel alio ornatu: oia alia mẽbra lętant̃ angeli etiã gaudẽt super vno pẽitẽte pniam agẽte. Lu. xv. qa inde illi premiũ ꝑcurat̃ & ecõtrario cõtristant̃ de ruina alicui⁹ modo suo iuxta illud Esa. xxxiij. Angeli pacis amare flebũt. Et exẽplũ in legenda Ioãnis euãge. quõ resuscitatus ab eo retulit se angelos illorũ discipulorũ Ioãnis quos pœnituerat mũdũ relicte ẽ vidisse dolẽtes & lugẽtes de ruina illorũ. Tertiũ remediũ Tertiũ: ſ. ad tollẽdum alijs occasionẽ inuidiæ est occultare bona

Menda cium ꝙ uis dica tur vt ꝓsua q̃ nõ sunt necessaria vl'etiã alioꝝ corã illis q sunt iclinati ad ꝑ vitiũ vel alio mõ ꝓuidere: sicut Christ⁹ dixit discipulis qb⁹ oñdit se i mõte trãsfiguratũ. Nemini dixeritis visionẽ hãc: Mat. xvij. ne. ſ. cũ essent impfecti socij eorũ ex ꝑ mouerent̃ ad inuidiã: qa habuerãt illã visionẽ & nõ ipsi Legit̃ ẽm in vitis patrũ ꝙ cũ qdã antiquat⁹ i eremo. vnde & magnæ famę hret duas cellas aduenientę de nouo q̃dã prevalde noĩato ad habitãdũ in illa eremo ille pr̃ cõmodauit sibi cellãvnã ex suis donec sibi aliter puideret: & ibi morãte multi cœperũt ad ipm venire, p cõsilijs: etiã ex his q ibãt pri⁹ ad aliũ patrẽ prefatũ. Qd̃ cernẽs inuidia mor⁹ dixit discipło vt iret ad eũ & diceret ꝙ sibi restitueret cellã ga volebat ea vti. Accessit ille & cũ iuenisset eũ infirmũ dixit ꝙ pr̃ suus mittebat ad visitãdũ eũ & nil dixit de repetitiõe cellę. Regratiat⁹ est ille ei: & reuersus ad patrẽ suũ. dixit ꝙ erat infirm⁹: vñ patrẽter, ferret quousq; meli⁹ se haberet. Inde ad paucos dies stimulãte inuidia misit iterum ad licẽtiãdũ eũ de cella. Et discipul⁹ ẏba mutauit dicẽs se missum ad visitãdũ. demũ vidẽs ꝙ nõ recedebat: accessit eũ baculo expulsurus eũ. Sed discipul⁹ ꝑuenit dicẽs ꝙ abbas sũ⁹ veniebat ad visitãdũ eũ ex charitate nimia ꝓpter qd̃ placeret ei occurrere qd̃ & fecit: & occurrẽs ꝓiecit se ad pedes eius gr̃as agẽs de cõmodata cella. & ille in se reuersus cõpunct⁹ est & sedata iuidiæ passiõe dilexit eũ. Interro gauit aũt discipulũ seorsum si fecerat ambasiatas sibi cõmissas. Et cũ intellexisset prudẽtiã discipuli ꝙ nõ eas fecisset ad tollẽdũ scãdalũ ꝓiecit se ad pedes ei⁹ dicẽs velle in posterũ eũ esse patrẽ. Hic tamen si mẽdacia dixit nõ bene fecit nec imitandus in hoc: sed de pietate intẽtionis.

¶ De afflictione in prosperis filia inuidiæ. Ca. II. ẽ pẽũ.

¶ Secunda pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

FELICTIO IN PROSPE

ris ponit a Greg. filia inuidię q̄ in hoc differt a matre sua. s. inuidia: qa cū inuidia doleat & tristet de bonis ꝓximi appetit & q̄rit diminutionē eoꝝ. Sed cū ꝫ nō euenit: sed potꝰ ꝑriū. i. ꝓsperitas inde magis tristat. & ex hoc ponit filia inuidię ſm Tho. vt dictū est. s. Dicit aūt Salomō Eccl's. iiij. Contēplat⁹ sum oēs labores hoīm & industrias & animaduerti patere inuidiæ ꝓximi: & in hoc vanitas. Sup qbus verbis dicit Io. Dñici ſuper Eccl's. ponit inuidiam esse causam vel occasionem.

¶ Primo erroris & falsitatis.

¶ Sc'o affectionis cupiditatis.

¶ Tertio defectionis bonitatis.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Inuidia ē causa erroris.

Oēs errores hoīm ꝓcesserūt ex primo errore primorū parentū quē seminauit diabolus ex inuidia. Vnde dr Sap. ij. Deus creauit hoiem inexterminabilem. qui. s. nō potuisset errore decipi vel corpore deficere si obediſſet. Inuidia aūt diaboli mors. s. aīę & corporis: introiuit i orbē terrarū. Nā ex inuidia sua vt hoiem deiceret: errorē & falsitatē propoſuit dicēs. Nequaq̄ moriemini. Ecce falsitas. Scit em deus & c. q. d. ex inuidia de⁹ hoc ꝓhibuit ne efficiamini ei ſimes in scientia. Ecce error. Sicq; exinde errores in mūdo multiplicati sunt primo inē phos. vt ostēdit Lactā. in li. iij. instituto. Vn⁹ phs ex inuidia volēs extinguere nomē & scientiā alteri⁹ aliā opinionē inueniebat oppoſitā sentētię alteri⁹ quā & si animo nō sentiret tū ꝓsuaſionib⁹ aliqb⁹ probare nitebaſ. Hinc aliqui dicūt Aristot elē motū fuiſſe ad cōburendū libros Platonis sui magistri quos potuit: & postea impugnare eū in libris suis cōtra ea q̄ forte nunc̄ dixit: & sic de aliis phis. Postea & inter doctores Christianos hoc malū inuidię inuētū est. Vñ & Haymo in lib. de christianorū rerum memoria de Origene ait. Plurimū admirari nō ſuſſicio: q̄ vir tā illustris & tā aperte rebellās & obuiās hęreticis deuolu⁹ ſit in tā notiſſimā hæreſim q̄ ſeraphim in Esaia ſpm ſanctū esse dixerit. Et i alio loco de pœnitētia diaboli ſcripſerit: & de absolutione reproborū poſt mille annos & aliis multis q̄ ſanæ fidei aduerſanť: cū abstinētiſſimę vitę & caſtiſſimæ fuerit: & tā ꝑclare doctrinæ & lucidi sermonis. Ego ſane ſalua fide patrū dixeri vt hæc vel nō ſcripſerit: ſed ab hęreticis ad obfuſcandum nomē eius & fāmā ab hęreticis maligne cōficta ſunt: & noię ei⁹ intitulata Hæc ille. Hiero. etiā ꝓpter fāmā ei⁹ celebrē ex trāſlatione optima ſcripturaꝝ multi ex inuidia detrahebāt & calūniabanť: vt patet in ꝓlogo Galeato. Vñ dicit ipſe ad hmōi. qd hiuore rorq̄ris⁹ qd ꝫ me iperitoꝝ aīos ꝓcitas &c. Greg. etiā magn⁹ habuit æmulos ſuos q̄ poſt mortē man⁹ poſuerūt ad cōburendū libros ſuos: ſed obſtitit Petr⁹ p̄claro miracu Io. Frequēter etiā multi doctrinā brū Tho. approbatā impugnāt vtrū ex inuidia vel zelo veritatis ipſi viderint.

Aristot. zelest ex inuidia cōbuſſit libros platōis ꝓcepto eius ſui.

§. II. SECVNDO AFFLICTIO

afflictō augens de cupiditatis.

iſta ē occaſio augēdæ cupiditatis. Nā inuid⁹ videṡ ꝓſperaſe ꝓximi affligit tāc̄ hoc ſibi noceat cū reuera nihil noceat. Vñ Tulli⁹ de Tuſcu. qōni. ait. inuidētia est ægritudo ſuſcepta ꝓpter alterius res ſoſas. s. q̄ nihil noceāt inuidēti: tū qa ſibi videť q̄ noceāt & diminuāt ſui gloriā & reputationē: ideo appetit eū illis bonis priuari: & ſi non eueniat hoc magis tristať: ac etiā vt illū excedat inſiſtit cupiditati

Tres hebrǫrū Hebræi. s. Ananias Azarias & Miſael erant magni principes in curia regis Nabuchodonoſor inuidentes gl'iæ eoꝝ ꝓpter ī inſtigauerūt regē ad ſtatuā aureā faciendā: & vt adoraret uidiam ꝓcipiēdū ſub pœna ignis: vt p hūc modū mitterēť i fornacē nō adorādo. put factū est. Sed de⁹ miraculoſe in igne occiſi ſeruauit illeſos: vt habeť Dañ. iij. Sic in curia regis Dam sunt. principes ei⁹ moti inuidia ꝓtra Danielē: qa cūctis erat honoratior & maior corā rege: inſtigauerūt eū ad ſtatuēdum q̄ nullus peteret aliq̄d ab aliquo etiā deo infra ſeptē dies al's mitteret in lacū leonū: vt sic Daniel orās ad deū in laco leonū mitteret: qd' & factū est: ſed etiā dñs conſeruauit eū illeſum: vt habeť Dañ. vj. Videṡ inuidus dare & hoc ipſe q̄rit p fas & nefas. Si em videt eū indui ſcarleto: & ipſe q̄ prius erat cōtentus griſeo vel nigro vult idui ſcarleto ne ille honorabilior eo videat. & ſi nō habet pecuniā ſufficientē conať aegrere per fraudes: vſuras: ludos & hmōi. Si mulier videt aliā portare margaritas inuideť. & tantū moleſtat virū q̄ etiā ſi deberet vſuras exercere inducit eū ad ꝓcurādū ſibi ſiſia ne inferior illa videatur. Sicq; multū creſcit cupiditas ꝓpter iſtam triſtitiā de alieno bono. Hinc & Sene. in epſa. li. ad Luciſ'. Nemo ſe auarū intelligit: nemo cupidū. Cęci cū ducē quærant: nos ſine duce erram⁹ & dicim⁹ nō ego ambitioſus ſum: ſed nemo poteſt aliter Romę viuere. Nō ego ſumptuoſus ſū ſed vrbs iſta magnas impēſas exigit. & ſequiť q̄d nos decepimus? Nō est extrinſecū malū noſtrū intra nos est: inviſcerib⁹ nr̄is ipſis ſedet & ideo difficulter ad ſanitatē venim⁹: qa nos ægrorare neſcim⁹. Hęc ille. Et ſic vita nr̄a nō videť humana: ſed ſimiarū q̄ vnūquęq; effigiare conaťur. Refert Lactā. lib. v. q̄ Archimenides Siculus inuidēs deo qa tam pulchrū cœlū tā pulchro ordine fecerat: conaťur est eū imitari i terra. Fecit igiť ex ere cōcauo ſiſi tudinē mūdi & ſigurā cœli i quo ſolē & Iunā cōpoſuit: & inęquales motꝰ cœleſtib⁹ ſiles cōuerſionib⁹ ſingulis quaſi dieb⁹ efficerēt errātiū etiā ſtellarū & fixarū curſus diſpares & regulatos cōpoſuit. Sed nunq̄d iſte potuit facere cœlū incorruptibile aut per ſuā naturā mobile: Non ſed ereum fuit: nec potuit eū cœlū ſuūa morte corporali ſui perſecutoris eripere.

§. III. TERTIO INVIDIA SEV

cōditiones inuidi expriuntur.

afflictio iſta in ꝓſperis ꝓximi est defectꝰ oīs bonę cōditionis & virtutis. Vñ & malis plena. Vñ Ouid. eius peſſimas cōditiones exprimēs in. ij. Metamorpho. dicit primo q̄ domus est i imis: qa. s. in inferno manet. Vnde Gre. in lib. dial'. Antiquus hoſtis vnde bonos cernit nitesc ere ad gloriam inde peruerſos in inuidiam rapit ad pœnā. Sc'o dicimus eius est in vallib⁹ nigris qa. s. abſq; puritate. Omne em peccatū ponit se inuidus ad perpetrandū: ſicut fratres Ioſeph ex inuidia eū vendiderūt & occidere prius q̄ſierunt. Tertio caret ſole: quia. s. veritatē non agnoſcit ſicut in figurā de Heli ſummo ſacerdote dicit' q̄ lucernam dñi videre nō poterat: ſicut inuidi ſacerdotes Iudæorū nō potuerūt videre. i. intelligere lucernā dñi. i. legē q̄ de Meſſia plene loquebať. Lucerna est lex inq̄t ſapiēs: Quarto non habet ventū: qa nō habet ſucceſſus fœlices & nunc̄ finiť. Cyprianus. Mala cętera ſine habēt: inuidia nō habet termi nū vt notat Petr⁹ Comeſtor. Cū Herodes Agrippa Romę exiſtēs icarcerat⁹ fuit a Tyberio Cęſare: ipſo mortuo Cai⁹ ei ſucceděs in ꝑio eduxit eū: & ſublimauit in regē dās ei duas tetrarchias ꝓpter q̄ Herodes filius magni Herodis qui cū vxore ſua Herodia multū cōpaſſi ſūt incarcerato: rūt: & cū q̄ſiſſent ei ꝑferri exilio Lugduni deportari ſunt. Quinto hæc dom⁹ inuidię ſemp est frigida: qa ſemp caret igne charitatis de quo dñs ait. Ignē veni mittere in terrā: cum oppoſita ſit charitati. Sexto abundat caligine: qa per ſuadet ſibi mala. i. ſemp peius habere q̄. ꝓximo etiā ſi cęlicior ſit. ꝓximo videť ſibi min⁹ habeř. Vñ Ouid'. Fertilior ſeges est alienis ſemp in arvis. s. reputatur ex inuidia. Sepumo pallor ſedet in ore. s. inuidi: qa ſemp detrahit bonis operib⁹ diminuēdo vel negādo vel depraūādo: ſicut Darā & Abyron detrahebāt Moyſi iudēdes ei de principatu. s. Iume. vi. Octauo est macies in iudo: qa est mater auaritię & parcitatis. Nō em vult alijs cōcare bonū qd' habet ſcięntię marcescit. vl' iduſtriæ ne ali⁹ æquer ſibi. Vñ & Chryſ⁹ dicit q̄ ab hac ſcit. ægritudine plura ſunt vitia: ab hac pecuniarū cōcupiſcentia & principat⁹ amor & vana gl'ia nunc̄ recta acies habetur. Nono rubigine dēntes. s. habet iſectos: qa est iſamarrix corrodēdo vitā alienā. Nō em ſolū diminuit bona alioꝝ & negat: vt dictū est. ē. ſed etiā falſa imponit calūniādo: ſicut rana maris de q̄ Auicē. ait. Cano. iij. q̄ est maligna inuadēs aīalia & ex longinquo currit ad ea vt mordeat: & ſi nō ꝑ mordere in ſuſſlat ꝫ ſus ea vt noceat. de quo pōt exponi illud Apo. xvj. Vidi de ore draconis: & de ore beſt ię tres ſpūs imūdos exiſſe ad modū ranarū. Decimo pe ſtora ſelle virēt. qa. s. ſemp cogitat malū & iudicat praua de illo cui iuider. De hac Gre. in moral'. Dū electi ꝓficiūt reprobi ſi rabię furoris excitārur & bona naſcētia quę nolūt imitari ꝓſequūtur. s. ex inuidia. Vndecimo lingua est ſuſſuſa veneno: qa. s. ſemp murmurat: vel de deo vel de ꝓximo vel de ꝓximo dat alijs plus q̄ ſibi tāc̄ ptialis: hęc est beſtia q̄ habet tres natas ordines dēcū: vt dr Daniel'. vij. qa. s. de deo de ꝓlatis: & de

Inuidia finē nō habet.

parcētibus

Inuid⁹ nuc̄q; ri ſere cū flētibus. s. facit charitas.

& de parcētibus murmurat. Duodecimo nunc̄ rider. s. niſi de malo alieno: ſed vt dr Ro. xij. Gaudere cū gaudētibus: Tredecimo nunc̄ ē quieta vt Cain inuidus qui exiť a deo vagus & ꝓfug⁹. Quartodecimo tabeſcit vidēdo gloriā aliorū. Decimoquinto cōedit carnes vipereas: qa ſolū malis aliorū ſatiať & paſcit

¶ De odio multiplici & de nocumentis & variis modis eius. Capitulum. III.

Odiū orič ex inuidia

ODIVM EST PRIMA filia iuidię & oriť frequēter ex ira: ꝓ q̄d dicit Aug. in regula Lites etiā nūc̄ habeatis aut, c̄ celerrime ſiniatis ne ira creſcat i odiū. i. ab ira ꝓcedat poſtea odiū. Nihil em ꝓhibet aliquid vnū oriri ex diuerſis cauſis ſm diuerſas rōnes: dicit⁹ tm oriť ex inuidia. Et rō est ſm Th. ij. q. xxxiij. ar. vj. qa ex iuidia iſpm bonū ꝓximi reddiť cōtri ſtabile: & ꝓ ꝑns odibile: ſed ex ira oriť odiū ſm quoddā augmētū. Nā ꝓ irā appetim⁹ malū ꝓximi ſm quandā menſurā: put. s. habet rōnē vindictę poſtea p cōtinuitatē irę puenit ad h̄ q̄ malū ꝓximi abſolute deſiderat q̄d ptinet ad rōnē odij: & ſic patet q̄ cauſať odiū formaliť ex ipſa iuidia ex ira aūt diſpoſitiue. Qd' aūt oriaťodiū ex inuidia ſic declarat. b. Tho. vbi. ā. Odiū ꝓximi estvltimū in ꝓgreſſu peccati: eo q̄d opponit dilectioni qua naturaliť ꝓximo diligit. Qd' aūt aliqs recedat ab eo q̄d' est naturale cōtingit ex h̄ q̄ intēdit vitare aliqd q̄d' est naturaliť fugiēdū: naturaliť aūt oīe aīal fugit triſtitiā: ſicut & appetit delectationē: ſicut patet per p̄m in. vj. & x. Ethi. Et iō ſicut ex delectatione cauſať amor: ita ex triſtitia cauſať odium. Sicut em mouemur ad diligendū ea quæ nos delectāt: ita & mouemur ad odiendū ea q̄ nos cōtriſtāt inquantū accidit ratione mali. Vñ cū inuidia ſit triſtitia de bono proximi: ſequiť q̄ bonū ꝓximi reddať nobis odioſum: & ide est q̄ odiū oritur ex iuidia: & ſicut ex amore ſequiť delectatio: cū. s. poſſidetur bonū amatū: & delectatio ipſa. causať amorē: qa vis appetitiua reflectiť ſup actus ſuos: ita ex inuidiæ triſtitia cauſať odiū: & ex odio ad pſonā aliquā cauſať inuidia. Et q̄uis odiū opponať directe dilectioni quæ est prima & maxima virtutū: nō tū odiū est vitiū capitale vel maximū pctorū niſi odiū dei. Ratio huius ſm Tho. ij. q. xxxiij. ar. iij. qa illud dr vitiū capitale exq̄ vt frequētius alia oriūtur vt dictū est. s. Vitiū aūt est ꝫ naturā hoīs inquātū est aīal rōnale. In his aūt q̄ cōtra naturā ſiūt paulatim & nō ſubito illud qd' est naturę corrūpit. Vñ oportet q̄ ꝓrio recedať ab eo q̄d' est min⁹ ſm naturā: & vltimo ab eo q̄ est maxie ſm naturā: qa illud q̄d' est primū i cōſtitutiōe est vltimū i reſolutiōe. Id aūt q̄d' est maxime & primo naturale hoi est q̄ diligat bonū & ꝓcipue bonū diuinū & bonū ꝓximi: & ideo odiū q̄d' huic dilectioni opponiť nō est primū in dilectiōe virtutis q̄ ſit ꝓ vitia ſed vltimū: & iō odiū nō est vitiū capitale. Q. d' em virtus vniuſcuiuſq; rei cōſiſtit in h̄ q̄ ſit bñ diſpoſita ſm naturā ſuā: ideo i virtutib⁹ oportet eſſe primū & ꝓcipale q̄d' est primū & principale i ordine naturali. In ordine aūt naturali primū in affectionib⁹ ſeu paſſionib⁹ est amor. Et ſic in virtutib⁹ ꝓria & principalis est dilectio iuxta illud. s. Co. xiij. Maior horū ē charitas. Et eadē rōne odiū n̄ pōt eſſe primū i vitijs & c̄ quis odiū mali q̄d' ꝓriať bono naturali ſit primū inter paſſiones aiæ ſicut & amor naturalis boni tū odiū boni cōnaturalis nō pōt eē primū: ſed habet rōnē vltimi: qa ꝓ tęſtať corruptioni naturæ iā factæ ſicut & amor extranei boni. Et odiū q̄dē q̄d' est paſſio pura nō est pctm: ſed odiū dei vl' ꝓximi ſęp est pctm. Et pōt deſcribi q̄ odiū est quo appetit malū alicui⁹ in malū ei⁹: q̄d' ꝓ tāto dr: qa q̄ appetit malū ꝓximo pp aliquā bonā cām: vt puta in firmitatē vel mortē ne noceat bonis: vel vt cōuertať ad deū & hmōi ſtud ꝓprie nō est odiū: qa nō ităēdit p̄cise malū illi⁹. Differt aūt ab ira: qa irat⁹ appetit ad malū alicui⁹ ſub rōne bōi. s. ſub ratione vindictæ: vt puniať is ꝫ quē est irat⁹ ex defectu cōmiſſo: ſed odiens ſolū intēdit in malū exoſi.

Odium deſcribitur.

Odium diſſert ab ira.

Pſalm⁹ evij.

§. I. DE ODIO INQVIT PSAL. LO

ques in pſona chriſti ad pr̄em de Iudæis odiētib⁹ eū & ꝓſequētib⁹. Poſuerūt aduerſum me mala ꝓ bonis: & odiū ꝓ dilectiōe mea ꝓſtituerunt ſup eū pctōrē & diabol⁹ ſtet a dextris ei⁹. Cū iudicať exeat cōdēnat⁹. Vbi tria de odio notanť

¶ Primo q̄ parit peſſimā retributionē: ibi. Poſuerunt.

¶ Sc'o q̄ ejcit optimā dilectionē: ibi. & odiū pro &c.

¶ Tertio q̄ recipit maximā punitionē: ibi. cōſtitue &c.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

Odium facit peſſ

odiēs aliū: & ſi ille multa bona fecerit ei: tū oīm oblit⁹ ſa cit multa mala ꝫ illū qd' peſſimū est. Vñ Aug. ſup. Pā. ait Sex differētiæ ſunt. s. retributionū. reddere bona ꝓ malis ſimā re nō reddere mala ꝓ malis, hęc bonoꝝ ſūt: ſed priꝰ meliꝰ nō tribu reddere bona ꝓ bonis & reddere mala ꝓ bōis, hęc duo ma tionem lorū ſunt: & poſteriꝰ deteriꝰ, reddere bona ꝓ bonis & mala ꝓ malis: hæc duo mediocriū ſūt: & priꝰ ꝓpinquū bōisqd' chriſi⁹ n̄ arguit: ſed plꝰ oportere dicit: qa Etnici h̄ faciūt poſteriꝰ ꝓpinquū malis cōuenit tū & bonis. Vñ etiā lex moſi vltiōis ſtatuit dicēs: oculū ꝓ oculo: q̄ ſi dici pōt iuſto rū iuſtitia est: nō qa iniq̄ est vltio quā lex ſtatuit: ſed qa vtiosa libido vlciſcēdi: magiſtę ad iudicem ptinet hoc inter hoies diſcernere q̄ bonū hoiem ſibi expetere. Hic em malū ꝓ malo redderet. Iudex ꝫ o nō odio: ſed delectatiōe iuſtitię iuſtū ꝓ iuſto: qd' est bonū ꝓ malo: qd' etiā deꝰ iuſtꝰ iudex fecit. hęc ille. xxiij. q. iij. ex differētiæ iſtę peſſimę agit q̄ reddit malū ꝓ bono: ad qd' inducit odiū: qd' vtiq; Iudęi erga chriſtū egerūt. Nā cū multa bona & innumera bñficia eis cōtulerit. mſta mala ei reddiderūt: vba opprobrioſa & cōtumelioſa poſuerūt aduerſus eū ꝓ bonis vbis ſuæ doctrinæ vocando eū ſeductorē: demoniacū & hmōi: vbera duriſſima flagellorū poſuerūt aduerſus eū ꝓ bonis mira culorū i eis factis. Refectionē. s. ellearn ꝓ refectione ſuaui. Demū malū, mortis poſuerūt aduerſus eum ꝓ bonovitæ eis dato. Totum hoc egit odiū eorū. Vnde ipſe ait de eis. Odio habuerunt me gratis: ſe est ſine causa.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

punitio triplex.

notať punitio odij triplex. s. ꝓpalis: ſpūalis: & infernalis. Tpalis ibi. Cōſtitue ſup eū pctōrē. i. cōſtitues ſup illū pulū pctōrem. s. ad domandū & affligendū q̄d' factū est ꝓ odij est Tytū & veſpaſianū qui ppm illū rebellātē multipliciter aſſixerūt & ſubiugauerūt. Sic accidit odiētib⁹ ꝓ in punitionē pctī eorū de⁹ ſubiecit eos pctōrib⁹ qui affligāt eos. Vñ de illis pctoribus odiētib⁹ deū & bonos ait. ꝓpha. Dñatꝰ ſunt eorū qui oderūt eos. Punitio ſpūalis notať ibi. diabolus ſtet a dextris ei⁹. Dextera ſpūalis hoīs est opus de genere bonorū vt eleemoſynæ: ieiunia & hmōi. Sed ſtat diabolus a dextera odiētis: qa tollit ſibi fructū oīs boni opis. Nāvt ait apl's. i. Cor. xiij. Si diſtribuero oēs facultates meas in cibos pauperū: & tradidero corpus meū ita ardeam: ſuſtinēdo etiā martyriū, nihil mihi ꝓdeſt. s. ad meritū ſine charitate hoc faciēdo: ſed vt ait Aug. Tolle charitatē odiū tenet. Nil ita ꝓriū charitati vt odiū. Impoſſibile est charitē dei meſſe vbi est odiū: ꝓpter q̄d' diabolus a dextris eius ſtare dr. s. ad auferēdā ſibi fructum. Punitio infernalis notaťibi eū dr. Cū iudicať. s. in morte a deo: exeat cōdēnatus ad pœnas ęternas: ſicut patet exēplū i parabola ſerui debitoris decē miliū talētorū q̄ ex eo ꝓ noluit cōſeruo dimittere centū denarios: & ſignat retentionē odij ex iniuria recepta tradidit eū tortorib⁹. i. dæmonibus quouſq; redderet vniuerſum debitū. Matt. xvj. q̄d' exponiť de odio propter quod quis moriens cū eo condēnatur ad pœnā inferni.

§. IIII. QVANVVM AD SECVN,

Odium ſui ſit pōt eſſe bonū & malū: & ideo ſecernēdū vt malum deſerať & bonum teneať. In hoie ſunt duæ partes. s. in ſui alia intellectiua & ſenſitiua. Intellectiua ſeu rō, quæ ſemp hortatur ad optima appetit virtuoſa & odit vitia & pcta. Et quia iſta est pars principalis in hoie: ideo qui ꝫ cuoſe viuit. ꝫ e diligit ſeipm: & ꝫ tuoſe odit ſe. s. ſm partē ſenſitiuā q̄ ē inferior pars in hoie: & nō appetit niſi placēcia carni etiām ſi ſint vitioſa. Vnde chriſtus Io. xij. Qui odit animā ſuam i

dū qd' vltimo poſitū est qa. plixiꝰ tractādū est. Notādū q̄ odiū ē ꝫriū charitati cū charitas ſit maxima virtutū: qa vt ait apl's. i. Cor. xiij. Maior horū charitas. Et Au. in ſer. Charitas fons est & origo oīm bonorū: munimē egregiū: via q̄ ducit ad cœlū: & ideo oſtendit grauitas huiꝰ pcti de quo dicit. Odiū ꝓ dilectione mea. Sed ſciēdū q̄ triplex est odiū

¶ Primum ſui & diſcernendum.

¶ Secundum dei & horrendum.

¶ Tertium proximi & fugiendum.

Odium ſui ſit

qū est malū & aliqū bonum

¶ Secunda pars. tt ij

Universidad de Deusto
Biblioteca

hocm̃ndoꝝ vitā ęternā custodiręā. Odire autē aiam suā ī hocm̃ndo ē odire & detestari vitia & delectabilia ꝑm mū dū & carnēvbi est pc̃m: & talis nō ꝓprie loquēdo odit: sed vere diligit se: qa ivitā ęternā custodit aiam suā rōnalēvt itur ī eā. Sed odiū sui qđ est dānabile cōsistit ī cōmittēdo aliqđ criminale vł ꝑmanēdo ī eo: qa p̄ occidit aiam suā prnādo eā gr̃a & gl̃ia: & exponēdo eā igni ęterno vñ bñ dr̃ ī Pś. x. Qui diligit iniquatē odit aiam suā: & tale odiū n̄ est aliqđ pc̃m spāle: sed gn̄ale qđ reperit ī q̃libet mortali Sicut autē odire ī se vitia & q̃ impediūt salutē est licitū & ꝑm odiū ꝑm illud Pś. cxviȷ. Iniquitatem odio habui: sed nō pro prie odiū est. Ira & odire vitia aliorū & qđ ī eis est impedies ꝑpriā salutē laudabile est & ꝑ̄ uoſū vñ ī Pś. cxxxviȷ. Perfecto odio oderā illos. ſ. pc̃tores. ſ. detestādo vitia eoꝝ. Et sicetiā intelligit illud. Qui nō odit patrē & matrē nō ē me dignꝰ. Lu. xiȷ. Odiēdū est ī parēt̄ꝫ vł alīs qbuscūq; qđ ī eis est impediēs salutē nr̄ā vel ipſorū vt affectio carnalis & hmōi. Et Leo papa. Odio habeam̄ pc̃ā & nō hoies corrigātur tumidi: tolerem̄ infirmi. dist. lxxxvȷ. c. odio. Sed m odium est odiū dei de quo dr̃ Ioā. xv. a christo de iudæis. Viderūt & oderūt me & patrē meū: est speciale pc̃m distinctū ab odio proximi. Sed quō deus odio habeat declarat b. Tho. ꝑ. ȷ. q. xxxiiȷ. arti. ſ. diēs. Odiū est qdā motꝰ appetitiuę potentię q̃ nō mouet nisi ab aliquo apprehęso. Deꝰ aūt dupliciter appræhendi seu cognosci pōt ab hoīe. Vno mō ꝑm seipm: puta cū p essentiā videt. Alio mō p effectꝰ suos videri pōt: cū. ſ. intuibilia dei p ea q̃ facta sunt intellecta cōſpiciunt. Deꝰ aūt p essentiā suā est ipa bonitas quā nullꝰ odio habere pōt: qa de rōne bōi est q̃ amet. Et ideo impossibile est q̃ aliqs videns deū p essentiā odio habeat vñ & Diony. dicit in ȷ. de diui. noib⁹. c. iiȷ. q̃ oib⁹ amabile & diligibile est primū bonū & pulchrū. Est aūt deꝰ ipsa bonitas & pulchritudo. Inquārū aūt deus cognoscit p effectus suos ł Sciendū q̃ aliq esseꝰ dei ł sunt; q nō pñt vllo mō ꝛriari voluntati humanę vt esse viuere intelligere q̃libet eorū est appetibile & amabile oib⁹. Vñ ꝑm q̃ deꝰ appræhēdit vt autor horū effectuū videlicet inquātū ē creator bñfictor; ȳitas & hmōi: sic nō pōt odio hr̃i. vñ dr̃ ȷ. Efdre. iiȷ. q̃ oia: inuocāt veritatē: & benignanꝫ ī operib⁹ eī⁹. & Diony. dicit q̃ deus cōuertit oia ad seipsum: inquantū. ſ. est oibus principium essendi: quia oia inquantū sunt tendūt in dei ſilitudinē q̃ est ipm esse. Sunt aūt quīdā alij effectus dei q̃ repugnant inordinatę volūtati humanę sicut illicitio pœnæ: coertio peccatorū per legem diuinā quę repugnat volūtati humanę deprauatæ per peccatū: Et ꝑm hanc considerationē pōt deus odio haberi ab aliquibꝰ triplicīter.

¶ Primo inquantum prohibitor peccatorū.
¶ Secundo inquantū inflictor aduersorum.
¶ Tertio iuquantum impeditor cupitorum.

Odio deꝰ hr̃.

Ex hoc em̄ q̃ deꝰ ꝑhibet aliqua mala q̃ aliqui vellēt facere sed cōſcięt̄ia remordet & nō ſinit ita libere agere sine ſtimulo remordētę: vel etiā qa alīs nō assēntiūt in malis volūtati eorū duc̄i ex ꝓhibitione dei: ideo odiūt deū q talia ꝓhibuit. Alīs autē odiunt deū ꝓpter aduersa quæ ſuſtinēt a deo: & de nūero horū ſunt dānati de qb⁹ in Pś. dr̃. Superbia eoꝝ q te oderūt ascēdit ſęp. Nō tñ qđ ꝛ. odit pœnas odit deū. Nā multi odiūt pœnas qui tñ nō odiūt deū: sed patiēter tolerāt eas ex reuerēt̄ia diuina. Sed prorūpere in odiū ipſi⁹ dei puniēt̄is tāq; iniuſte puniat: qđ facium dānati hoc esse odire diuinā iuſtitiā. Alīs vo odiunt cū nō ꝓspere succedit eis q̃ volunt: qđ tñ ꝑ tinet ad magnū beneficiū dei: vñ dr̃. ȷ Ma. vȷ. Nō ſinere pc̃torib⁹ ex ſuia agere. i. ꝑm desiderū eorū ſed ſtatim vltiones adhibere magni bñficij indicium est: Est autē odiū dei maximū pc̃tōꝝ: qa opponit dilectioni dei qđ est optimū bois. Optimo em̄ opponit pessimū ꝑm pb̃m in. vȷ. Ethi. Hoc magis apte declarat Tho. ȷȷ. q. xxxiiȷ. ar. ȷȷ. diēs. Deſectꝰ pc̃i cōſistit in auersione a deo hmōi autē auersio rōne pc̃i nō haberet nisi volūtaria esset: vñ pc̃m cōſistit in volūtaria auersiōe a deo: sed hæc volūtaria auersio p se ꝓportat. i. odiū dei: ī alīs autē pc̃is participatiue & q̃si p aliud. Sicut em̄ voluntas p se iħeret ei qđ amat: ita & p se refugit id qđ odit. Vñ qñ aliqs odit deū auertit a deo ꝑm se volūtas eius: sed in alīs pc̃is: puta cū fornicator nō auertit a deo ꝑm se ſed ꝑm illud iqūtum. ſ. appetit inordinatā delectationē q̃ habet ānexā auersionī a deo. Semp autē id qđ est p se est potius eo qđ ē p aliud vñ odiū dei est grauius inter alia pc̃ā: & ꝓtinet illud ad pc̃m in ſpm̃ſc̃m, put est ſpāle genꝰ pc̃i: ideo aūt nō cōputat̄ inter ſpēs eī⁹. qa reperit in qualibet ſpē eī⁹. Est etiā istud pc̃m grauius infidelitate. Rō em̄ pc̃i infidelitatis est ex odio dei circa cui⁹ ȳitatē est fides: & iō sicut cā est potior effectu: ita odiū dei mains pc̃m est q̃ infidelitas. Odiū tertiū qđ est ꝓximi sp̄ē pc̃m & spāle pc̃m distinctū ab alīs & mortale: qñ est ꝑm deliberationē rōnis. Qđ aūt sit pc̃m ostēdit p scripturę testificationē: p rōnē: & p sui ꝓsecutionē

Odium ꝓximi semp ē peccatū

Quantū ad primū dicit. ȷ. Io. ȷȷ. Qui odit fratrem suum in tenebris est. Tenebrę aūt ſpuales ſunt peccata & Leui. xix. ꝓcepit dñs. Ne oderis fratrē tuū in corde tuo: sed facere ꝛ ꝓceptū est pc̃m mortale. Et. ȷ. Io. ȷȷ. dicit. Qui odit fratrē ſuū homicida est. ſ. aię ſuę: sed nō occidit aīa nisi per mortale: qa mortale gratiā extinguit q̃ est vita ſpūalis aię Clemēs etiā dicit. Homicidioꝝ tria genera beatus Petrus apł̄s esse dicebat eorū parilē fore pœnā. Nā q occidit & q odit & qui detrahit pariter homicida est de pœ. di. ȷ. homicidiorū. Qđ aūt dr̃ pœnā eoꝝ parilē esse intelligit in gñe q̃ quodliber horū facit hoiem dignū pœna ęterna qa mortale Ostenditur sic̄o odiū ꝓximi esse pc̃m per rōnē quā ponit hea. Tho. ȷȷ. q. xxxiiȷ. ar. ȷȷ. Odiū em̄ amori opponit: vñ tantū habet odiū de rōne mali quātū amor de rone boni. Amor aūt debet ꝓximo ꝑm id qđ habet a deo. ſ. naturā & gratiā: nō aūt debet ei amor ꝑm illud qđ habet a ſeipso vel diabolo. ſ. culpā iustitię & defectū: & ideo licet odire ī ꝓximo qđ ꝓtinet ad pc̃m. & omne illud qđ ꝓtinet ad defectū iustitię diuinę: hoc aūt ipm odim⁹ ī ꝓximo culpā & defectū iustitię ꝓtinet ad ipſi⁹ amorē. Nā eiusdē rōnis est velle alicui bonū & odire malū eī⁹. Vñ apł̄s ad Ro. xȷ. Odientes malū adhęrētes bono: & sic licite pōt odio haberi inimicꝰ. Nā inimicꝰ alicui⁹ dr̃ qui fecit ei aliquā ſſionē. vel querit facere ꝛ rationem. Talis aūt grauiter peccat contra charitatē & iustitiā agens: vnde in hoc malus est & hāc malitiā & culpā inimici pōt & debet qs odire & detestari. Sed ipsa naturā tratris & gratiā etiā inimici non pōt qs odire sine pc̃o: qa odit qđ fecit deꝰ. Cnaturā & gratiā q̃ bona sunt. Vnde de dño dicit Sapiēs Sap. xȷ. Nihil odisti eorū quę feciſti. & hoc ꝓprie dr̃ odiū ꝓximi qđ sine pc̃o esse no pōt & mortale cū est cōpletū odiū. Tertio probat esse peccatū per consecutionē. Sequit̄ em̄ ad odium cassatio venię suę remissionis habitę & habēdę pc̃ōꝝ. Vñ Augu. Qui diuini bñficij oblitꝰ suas vult vindicare iniurias. scilicet ꝓpter odiū cōceptū nō ſolū de futuris peccatis venią nō merebit: sed etiā quę ſibi dimiſſa fuisse gaudebat ei imputabit̄ ad pœnā. de pœni. distin. iiȷ. c. q. Et diuini. qa. ſ. dānabit ꝓpter odiū ſequēs ac ſi nō fuiſſet ſibi dimiſſū aliquod peccatū. Exemplū in parabola de debitore. x. miliū talētorū. Mat. xviȷ. Et vt dicit bea. Tho. vbi. ꝯ. aré. iiȷ. Cū gravitas peccati cōmiſſi in ꝓximū attendat̄ ex parte deordinationis volūtatis peccātis: & ex parte nocumēti illati proximo: q̃uis ex parte nocumenti in ꝓximū multa alia peccata ſint graviora odio: quia maius nocumentū sit ei per illa vt homicidiū: adulteriū: & hmōi: tamen ex parte inordinationis volūtatis odium est valde graue mortale: quia per ipsum deordinatur voluntas quę est potiſſimū in homine: & radix oīs peccati: nā exteriores inordinationes non essent peccata nisi ex inordinatione volūtatis fierent. Et notandū ꝑm Duran, ordinis minorū in ſumma. q triplici ex causa quis habet odio ꝓximū.

¶ Primo ꝓpter diſplicentiā veritatis,
¶ Secꝺo ꝓpter diſplicentiā bonitatis.
¶ Tertio ꝓpter diſplicentiā receptę pœnalitatis.

proximus ꝓpter tria odiū

Quantū ad primū aliqui ſunt ita peruersi q̃ odio habēt diligētes ſe & amāt odientes ſe, i. vere nocēt ſibi vt inducentes ad mala: & econtrario rerrahentes a malis per admonitionē odiūt: qđ falſo dictū est de Dauid. ȷ. Reg. xix. Diligis odientes te & odio habes diligentes te. Et tales odiūt ꝓpter diſplicētiā veritatis quā eis dicūt. Vnde Terētius in Andria ait veritas odiū parit. de numero horum fuit Achab rex Iſrael qui dicebat de Michea propheta. Ego odi eum quia nō prophetat mihi bonū: sed tm malum. iiȷ. Reg. xxiȷ. Quia em̄ dicebat ſibi veritatē reprehēdēs eum & prænuncians quę incurreret cū ꝓpo. ꝓpter pc̃ā ſua & nō adulabatur regi vt ſpeudo ꝓphetę q prenūciabāt ſibi. ꝓspera adulando ei: ideo ipm Micheā odiebat. Huius rōnē quasi aſſignans ſaluator ait Io. ȷȷ. Oīs qui male agit odit lucē. ſ. veritatis vt non arguanꝫ opa eī⁹. De talib⁹ dr̃ Amos. v. Odio habuerunt

habuerūt in porta corripientē. i. ſapientē. Sapientes seu iudices antiquitus ſtabant in porta ad iudicandū qui debent

Ioſeph oībus dicere veritatē. Aliqui odiūt ꝓximos ꝓpter diſpli
ꝓpter ſui cētiā bonitatis: qa eo ipso q̃ mali ſunt bonos videre vł bo
bonitatem de eis audire nō possūt. qđ ꝓcedit ex inuidia: vł qa bo
odio nitas eorū malitiā eoꝝ: ostēdit: ſicut de Ioſeph dicit Genē.
habeba xxxvii. q̃ oderāt eū fratres ſui: nec poterāt ei q̃ cā pacifice
tur a fra loq: qđ erat ꝓpter ſingularē bonitatē eī⁹. Vnuſq; eꝝ ait
tribus. Hiero. ſ. moriꝰ ſuis ſauer, Sicut em̄ ouis delectabiliter cōuerſat cū oue: & lupus cum lupo: ita & malus delectatur & amat malos ſimiles ſibi: & bonos ꝛios moriꝰ ſuis odit. Alī odiunt ꝓpter diſplicētiā cōceptā ex aliqua iniuria recepta ſicut Abſalō odiebat Amō fratrē ſuū, ꝓpter oppſſionē ſororis ſuę Thamar: ſimulauitq; diſplicētiā quousq; vindicaret iniuriam fratre occiſo. ī. Reg. xiȷ. Sic Eſau oderat Iacob fratrē ſuū & minabat occidere: qa abſtulerat ius ꝑmogenituræ & paternā bñdictionē. Gen. xxvii. qđ tñ iuſte Iacob fecerat cū a dño ſibi datū fuiſſet. Est aūt pc̃m iſtud multū generale & ꝑmaximū & mirabil̄ multiplicatū. Nā vix hoies odiū ſemel cōceptū volūt dimittere quaſi licitū eis videat: nec aduertunt q̃ dum in odio manent: non tm vnū pc̃m mortale cōmittūt: ſed toties quoties iniuriā receptā ad memoriā reuocātes actualr̃ optant illis mala q̃s odiunt. Qđ aūt dictū est antiquis. Odio habebis inimicū tuum. Mat. v. Non erat illa ſnia in lege dei: ſed falſa gloſ. quā faciebāt legiſdoctores ſup illud. Diliges amicū tuum ſicut teipſum. Leuit. xix. Ex hoc arguebāt a ꝛrio ſensu dicētes. Ex q̃ amicꝰ diligi ꝓcipit: ꝯ per ꝛriū inimicꝰ odiri mandatur. Sed tale argumētū est validū qñ cōtrariū nō habetur in lege: ſed expreſſe mandabat dñs ꝛriū in ipſa lege: ſtatuens q̃ ſi quis trāſiēs p viā videret iumentū inimici ſub ſarcina in terrā lapſum nō pertrāſiret ſed iuuaret ad ſublevandum ipm: vñ talē falſam expoſitionē reprobāsait. Ego aūt dico vobis. diligite inimicos veſtros. Mat. v.

§. V. PRODVCIT AVTEM ODIum tres fructus peſſimos.

¶ Primo cordis obdurationem.
¶ Secꝺo crudelitatis actionem.
¶ Tertio dānificationis malignationem.

Odiū indurat cor terribiliter vt merito de odiēte possit illud verificari qđ dr̃ de diabolo Iob. xli. Cor ei⁹ idurabit̄

Cor tra quaſi lapis. Vñ odiū ſil̄e est quo fuit occiſus Traianus im
ianuipa perator. Legit em̄ de ipſo q̃ ipso mortuo exēteratū est cor
toris pus ei⁹ vt medici poſſint videre cām mortis ei⁹: & inuētū
poſt ei⁹ est cor ei⁹ durū quaſi lapis qđ ex illo veneno, pceſſerat. Cōmortē i ditiones aūt duri cordis ponit Bernꝰ. in lib. de cōſidera. di.
uētum Cor durū est qđ cōtritione nō ſcindit: pietate nō emollit
fuit precib⁹ nō flectit: minis non cedit: flagellis obdurat. Cor
adeoob durū (ait Sapiēs) male habebit in nouiſſimo. Hæc oīa im
durat̄ pleri videtur in odiēte: nā cor eius nō pōt habere cōtritio
vt lapis nē: vñ nec i cōfeſſione abſolutionē: nec veniā nec cōionē
cēreſ. Exp̄ſſe em̄ dr̃ de pœ. di. v. falſas. q̃ talis q̃ tenet odiū in cor
de admitti ñ debet ad pniam. ſ. vt abſoluat̄ a cōfeſſore. Et quāto magis ꝑmanet in odio tāto magis indurat. Pietate nō emollit talis: qa & ſi videat inimicū i aduerſitate nō cōpatit: ſed appetit ei maiora mala vſq; ad cōſumptionē. Sic ludęi odiētes christū nō fuerūt moti pietate ad ipsum cū viderēt eū terribiliter flagellatū: qđ fecit pilatꝰ ad flectendū eos ad pietatē erga eū: ſed oīno voluerūt eū cruci figi vt ſatiarentur de pœnis accerbiſſimis ei⁹ & opprobriis Nec flectit, p̄cib⁹ odiēs: nā ſi amici & vicini: religioſi & ꝓlati deprecent̄ tales vt odia dimittāt & inimicitias nō acceſcūt q̃nimmo nec p̄cib⁹ ei⁹ ad quę odiū habēt etiā iniuſte: flectunt̄ p̄cib⁹. Sicut nec ludęi p̄cib⁹ Stephani orātis ꝓ ſe lapidātib⁹ quę iniuſte oderāt, ꝓptervirtutes ſuas & ſapiētiā & miracula. Nō cedit minis odiēs: qa & ſi fiāt ei cōminationes a p̄dicatorib⁹ multorū malorū q̃ deus pro odio ſuo iferet: & p̄cipue dānatiōis ętern̄æ nō videt curare: fed nec minas dei. dicit em̄ Aug. Dicit dñs, dimitte & dimittet tibi. Ego dimiſi pri⁹. ſ. pc̃ā tua & offenſas mihi p te factas dimitte & tu poſtea. Nā ſi nō dimiſeris reuocabo. ſ. te ad da nationem: & quicqd dimiſerā replicabo tibi. de pœ. di. iiȷ. c. dicit dñs. Flagellis obdurat. Nā incurrit in dāna & infirmitates: mortē ſimiliāſentit: & tamē odiū tenet: vñ ſi nouiſſimo male habebit: qa ī morte cū odio trāſiēs a dęmonibus cruciandus ad inferna deſcendet. Scꝺs peſſimus fructus odij est crudelitas. Nulli placere ſinit odium nec amicō nec conſanguineo. Cain ex odio ita crudelis factus est necami vt nō parceret germano Abel innocēti. Egyptij qa oderāt eos Hebræos vt habet Exo. ȷ. affligebāt eos multis modis & fratri opprobrijs adeo crudeles eſſe ſi ad eos vt mandaret Pharāo oēs mares cū nascebāt̄ur ſubmergi in flumine, Quid crudelius esse poterat? Iratus Herodes ex odio qđ cōcepit ad regem Iudeorū recēter natū. ſ. christum vt occideret eū occidit oēs pueros etiā filios proprios & a bimatu & infra ī finib⁹ Bethleē reptos. Tāta est crudelitas & ſtultitia odientis vt occidat ſeipſum gladio odij: ex eo q̃ aliquis aliquātulum ſcidit veſtē eius. Oīs em̄ iniuria quę fieri pōt est circa corpus: qa & res tales ordinātur ad corpus. Corpꝰ autē est veſtis aię quā occidit gladio odij ipm ſuſcipiens. Lā Lōgin⁹ cea Longini militis nō ſuit ita crudelis ſicut est odiū: quia ſuit mi illa trāſuerberauit corpꝰ mortuū: odiū aīam vnctē. & ali les qui quādo etiā corpus. Hinc & Boe. de phica cōſola. ait. Apud trāſuersapiētes nullus locus odio prorſus relinquitur. Nā bonos berauit quis niſi ſtultiſſimus oderit. Malos ꝯo odiſſe rōne caret. lācea la Nā ſicut corporis languor: ita vitioſitas quaſi quidā mor chriſti bus est animarū: cū tñ ægros corpe minime odio: sed miſeratiōe dignos arbitremur. Et Seneca. Ridiculū est odio nocentis innocentiam perdere. Idē in alia epła. Si magnanimus fueris nunq̃ dices tibi iniuriam fieri, de inimico dices. Non nocuit mihi ſed animū nocēdi habuit & cū illū ī tua ꝓtāte videris vindictā putabis te vindicare potuiſſe.

Terti⁹ fructꝰ odij est dānū. Nā odiēs quærit in exoſo. vij. Odium gña dānorū vel ſimul vel ſeparatim: & in quolibet ē mor multi tale. In ſubſtātia apperēs q̃ ipſam amittat vel diminuat: pliciter & ad hoc operat̄ ſi pōt per ſe vel p alios. In fama: qa detra dānifiit, ſibi & bona audīra de eo puerrit dicēs malā intēctionē cat. habere. In patria: qa q̃rit quō expellat̄ de ciuitate vel ſaltē hoc deſiderat. In familia: qa apperit infirmitates vel mortem filiorū vł dānationē & iniurias eī⁹. In libertate: qa appetit q̃ incarcerēt propter debita: vel al̄s etiā q̃ ſeruituti ſubiiciat. In corpe qa cupit illū infirmari vł mori vñ & im precat ei multas maledictiones. & ſi ipſe nō velit p ſe occidere: optat tū vt alī⁹ vel deus hoc faciat in vindictā ſui. In aīa: qa vellet aiam eī⁹ ad inferna deſcēdere. Quodlibet horū qs appetēs ꝓximo ex odio mortal̄ peccat. Ecōtrario Remittere iniu dimittēdo iniurias & odium de corde multiplex fructus & rias est optimꝰ ſequit. ſ. remiſſio pc̃ōrū. Augu. in ſermo. Ego ad multū dilectionē inimicorū vos moneo: qm̄ ad ſanandū vulnera vtile. pc̃ōrū nullū medicamētū efficacius esse cognoſco. Vnuſq; qſq; debitor est & habet debitorē. debitor ē dei: & debitorē habet ꝓximū ſuū. Hāc regulā deus ſtatuit cū debitore ſuo quā ipſe ſerues cū tuo. Si non ignoſcis debitori tuo. t. ei q te offendit; portando. ſ. odiū ad eum: nec deus tibi ignoſcet debita tua. i. pc̃ā. Si autem ignoſcis & deus tibi remittet debita tua. vt dr̃ Mat. vi. ſi de pc̃is ſis contritus. Secundus fructus est adoptio filiorū: qa efficit filī⁹ dei per imitationē: ꝑm illud Mat. v. Diligite inimicos veſtros: bñfacite his qui oderūt vos. Orate pro perſequētibus & calūniantibus vos vt ſitis filij patris veſtri. ſ. dei. ſ. per imitationē quib⁹ tandē hereditas gloriæ daf. Deus em̄ nullū odit ꝑm illud. Diligis oīa & nihil odiſti eorū q̃ feciſti. vñ Pś. Quo modo miſerebit̄ ꝑ filiorū miſertus est dñs Pater autem ignoſcit non odit malos filios: bñfacit inimicis ſuis. i. permanētibus in pc̃o. Nā ſolē ſuū oriri facit ſup bonos & malos: & pluit ſup iuſtos & iniuſtos. & nō ſolū materialē ſolē ſed & ſpūalē: qa lumē intelligētiæ dat & bonis & malis. & pluuiā grę infundit ſup iuſtos augmētando eā: & iniuſtos iuſtificādo eos vt pareat ī Saulo. Cū em̄ esset ī ipo actu perſecutionis christi circūfulſit eū lux de cœlo: & cōuerſꝰ gratiā dei recepit. Act. ix. Orauit & ipſe deꝰ incarnatus ꝓ crucifixorib⁹ ſuis: nō odiuit aut ſe vindicauit. Efaiæ. liȷ. Pro trāſgreſſorib⁹ orauit ne perirent. Tertio fructus est cōuerſio inimicorū. Vnde apł̄s ad Ro. xij. Si eſurierit inimicus tit iimi tuus ciba illū: ſi ſitit potū da illi. Hoc em̄ faciens congeres cos. carbones ignis ſup caput eī⁹. ī. talia bñficia facta inimicis ex quib⁹ manifeſte ipi poſſunt videre dilectionem tui ad eos, nō odiū ꝓpter iniuriā factā: erūt vt carbones ignis excitātes in caput. i. in mētē eī⁹ dilectionem: & pœnis recognitionē ſuæ offenſæ. Sic etiā oratio protomartyris Stephani pro Saulo inimico eius maximo qui ſeruabat veſtimēta lapidantū eū & ꝓ aliis impetrauit converſionem eius. Vnde Aug. in ſermone. Si Stephanus ꝓ Saulo non oraſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Stephanus orauit pro paulo vt conuertere tur.

set:Ecclesia Paulum nō habuisset. Legif de sancto Ioanne Eleemosynario qui erat patriarcha Alexandrinus.q̄ eū se mel quidā nepos eius recepisset magnā iniuriā a quodā ci ue qui erat debitor ecclie sue in certa quātitate pecuniæ:& multū conquereretur ipse nepos de iniuria sibi facta apud ipm suū auūculū patriarchā:& eū vindictā ex odio expete ret:dixit ei patriarcha cōsolādo ipm. Patiēter expecta fili mi:qa cito faciem⁹ talē vindictā q̄ tota Alexādria mirabi tur. Qui exhilarat⁹ die expectabat vltionis faciendę. Vna igif dierū patriarcha vocare fe.it eū qui iniuriā fecerat:& suū nepotē corā se & assūtib⁹ multis ciuib⁹ dixit p̄riarcha. Ecce talis tu feciſti talē iniuriā huic nepoti meo nō bñ fe ciſti lędēdo ꝓximū tuū. Nolo trāseat inulta talis iniuria vt exēplo meo alītes & alij postea hoc audientes discāt suas vindicare iniurias & odns satisfacere. Quātum debes eccle siæ meæ? Rñdit ille tantū. Mandat patriarcha notario suo dicens. Dele de libro rōnū tale debitū:qm̄ in satisfactionē iniurię factę nepoti meo & ob vindictā vñ & mihi ego ti bi illud debitū ex toto remitto & absoluo:& amodo tibi caueas in futurū ab offensis ꝓximi tui ne deus irascaſ tibi Ex qua re tota Alexādria mirata est vt prędixerat. De sctō Ioāne Gual. etiā legif q̄ cū esset miles & inimicitias mor tales haberet cū quoda:quia occiderat auūculū suū. Vna dierū cū esset armis accinct⁹ & inuenisset inimicū suū solū & inermē aggressus est eū vt interficeret. Qd̄ ille intuens se nō posse euadere ꝓstrauit se rogās eū ob amorē ei⁹ qui tali die pro nobis oīb⁹ passus erat sibi ignoscere:erat em̄ feria sexta. Ad cui⁹ pces subito emollitū est cor ei⁹:amoto omi odio dixit. Ob amorē crucifixi nō possū tibi nō indul gere cū ipse p nobis inimicis suis mortem gustauerit hac die. Valde secur? & fac bonū:ego tibi iniuriā tuā ex corde remitto. Post qd̄ cum accessisset ad ecclesiā sancti Mimia tis prope Florentiā in mōticulo:vbi nunc morant fratres mōtis Oliuarū:oranti ipsi ad imaginē crucifixi:ipsa ima go inclinauit sibi caput quasi gratias agens de iniuria re missa inimico ꝓpter eū. Et adhuc ostēdit ibi talis imago. Et ita conuersus est ille Io. Gual. ad deum q̄ dimisso ſcu Io ordinē instituit speciale. f. vallis vmbros:& miraculis multis claruit canonizatus ab ecclesia.

§. VI. VTRVM ODIENS PROXI

mū possit cōicari? Verbi gra. Pone q̄ aliqs sustinuit ma gnā iniuriā vel dānū ab aliquo ꝓpter qd̄ denegat sibi sa tisfactionē:nūqd sibi pōt licēciari ad cōiunctē Rñ. ſm Durā.

Ex illatione iurię q̄tuor oriuntur

ordi. mino. Ex illatione iniurię quatuor solēt oriri in hoīe
¶ Primū est odiū siue rancor in corde.
¶ Sc̄m est effectus odij in opere.
¶ Tertiū est signū rancoris in ore.
¶ Quartum est actio iniurię.

Primū tenef dimittere:immo pot⁹ nunq̄ debuit admit tere:qa nec debet dolere de ꝓsperitate inimici:nec gaude re de malo suo:nec malū sibi optare:nisi eēt inimic⁹ eccl̄ię vt hæretic⁹ vel tyrān⁹ psequēs rēpublicā sicut public⁹ la tro:tūc em̄ dolere deberet de ꝓsperitate sua in tpalib⁹:qa ꝓ quāto pl⁹ ꝓsperaretur :tāto plus eccl̄ia vel respu. ledere. f. Vñ Greg. xxxiij. moral. di. Sicut noxiū solet esse si vnitas desit bonis, ita piculosū solet esse si nō desit malis. Peruer sos quippe vnitas corroborat dū cōcordat. Vñ Paul⁹ vni tatē tregit factā a Pharisæis & Saducæis ad ipsum occiden dum. Licet aūt quis non debeat dolere de prosperitate ini mici in temporalib⁹:nō tamē tenef gaudere de bono suo tpali:sed deber gaudere de cōuersione sua, pfectu spūali & virtutib⁹. Sed si gaudet de bono vel dolet de malo inimi ci:hoc est signū pfectionis:nisi ille esset inimic⁹ eccl̄ię vel reip. Si aūt dolet de bono tpali:vel gaudet de malo ei⁹:vl oprat sibi malū:aut talis dolor vel gaudiū rōni placet aut displicet. Si placet ita q̄ est ſm rōnē deliberatā & pſistit in eo nō pœnitēs de hoc non debet cōicari:nisi forte modicū malū optet sibi p qd̄ se recognoscat. Vel nisi optet malū nō sub rōne mali:sed qa credit sibi illud expedire vel rei pu. sicut Helias occidit duos quinquagenarios cū suis. iij. Reg. j. Vel propter bonū per se vt peccatū minuereť quod viuēdo augmēraſſet:vel ꝓpter bonū reipub. vt viuēt⁹ vtilis metus incuteretť ad vitandum idolatriā. vt Aug. di cit. xxiij. q. iij. ſ. sed vt obijcitur. Vel etiā cū timet verisimi liter ne ex prosperitate sua ille sibi iniuste noceat:& ꝓpter ea doler de ipsa ſm Tho. Si aūt dolor & gaudiū rōni displi cet:q̄uis sensualitati placeat. f. de prosperitate inimici & aduersitate eius:tūc pōt excōicari. Sed o ex illatione iniu riæ oritur effectus odij in ope:& hoc cōsistit in duob⁹. f. ex i opere subtractione boni & illatione mali. Si in subtractione bo ni:aut ergo subtrahit illicite bonū spūale aut tēporale. Si spūale:puta qa excludit illū ab oratiōe generali:cū. f. orat pro oibus fidelib⁹ itēdit illū excludere:aut qa nō vult co rā eo ꝑdicare tunc peccat grauiter:nec debet cōicari q̄diu habet hāc voluntatē. Si subtrahit bonū tēporale:aut ne cessariū:aut nō necessariū. Si necessariū:sic peccat morta liter:vt si inimicū non pascit i articulo mortis:tūc em̄ ha ber locū qd̄ dicit Am. di. i. Lxxxvj. ſ. si nō pauisti occidisti. Si nō necessariū nō peccat nisi venialr:qd̄ ſtelligo cū eo ille idiget & si nō absolute. Si effect⁹ odij cōsistit i illatiōe mali:aut ꝑ quis infert inimico malū ꝑ ordinem iuris:aut ſm ordinē iuris. Si ꝑ ordinē iuris sic peccat mortal⁹:quia mihi vindictā & ego retribuā ait dñs. ar. de pœ. di. iij. q. di uini. vbi dicit Aug. Qui diuini officij oblit⁹ suasvultvin dicare iniurias:nō solū de futuris pētis veniā nō merebis tur &c. Si ſm ordinē iuris fit:tūc pōt cōicari:odio tñ a cor de remoto vt qñ hoc facit ex snia iudicis vel ex pmissiōe iuris. Ex snia iudicis vt si malefactor ad mādatū iudicis sa tisfacere læso nō vult:etiā læsus pōt ipm de mādato iudi cis appetere bello. Et qcgd rapit ab hoste vel adiutorib⁹ suis totū suū est quousq̄ sit sibi plene satisfactū de oīi dā no dato & expensis:vltra hoc aūt nō debet aliud accipere nisi pp immanitatē vitij ille meruerit oibus bonis spolia ri:vt ꝓpter hæresim vel cōsimile vitiū. fiet cōicari pōt qñ facit hoc ex pmissiōe iuris. Licet em̄ regulariter verū sit q̄ nemo pōt seipm vindicare vel sibi de suis ius dicere:tamē ius hoc pmittit i casib⁹ ciuilib⁹:vt vim vi repellere cū mo deramine inculpatæ tutelę:vel etiam socios defendere & hmōi. xxiij. q. iij. ſ. tertio. ex illatione iniurię orit signū rancoris i ore:& sic distinguetur aut iniuriator exhibet condignā satisfactionē:aut non:Si exhibet ſm quantita tem culpæ supple & possibilitatē suā:sic tenef ad mortalē recipe & ei loqui. Vnde Augu. Memento cito ignoscere si quis in te peccauerit & a te veniā postulauerit. Si aūt non exhibet nō tenef ei loqui:qñ. f. satisfacere aut omnino nō vult aut semiplene. Et hoc intelligeverum nisi forte actio iniuriæ abolita sit dissimulatione vel remissione. Actio em̄ iniuriarū abolef remissiōe vel dissimulatione. Remis sione:f. qñ lęsus remittit iniuriā. xxxiij. q. iij. ſic ille. Dissi mulatiōe remittit:vt si luserit vel riserit vl comederit cū eo post iniuriā factā. insti. de iniurijs. ſ. fi. Quarto ex illa tione iniuriæ oritur actio iniuriarū. Hanc nullus tenef di mittere:imo q̄nq̄ læsus dimittere nō pōt:vt si iniuria illa ta est monacho vel seruo vel filiofamilias vel vxori. Nā si monacho illata est cōpetit actio iniuriarū monasterio non monacho:nisi forte monach⁹ seu ali⁹ religiosus esset lōge absēs a monasterio:& de licētia abbatis seu alius alte rius sui superioris:tunc em̄ posset agere de actiōe iniuriarū. ff. de iniurijs. l. si vnus. Et si monachus remittit iniuriā ni hilomin⁹ monasteriū agere pōt. Sed si abbas vel ali⁹ supe rior remittit iniuriā monach⁹ agere nō pōt. Secus si i eccl̄ia ſeculari q̄ nō pōt remittere iniuriā clerico factā. Itē si iniuria seruo est facta:dñs remittere pōt nō seru⁹. Itē iniuriā factā fi liofamilias pr̄ remittere pōt & agere ꝓ iniuria ipsa nō filj⁹ nisi q iniuriatus fuerit putaret eū patrēfamilias. ff. de iniu rijs. l. j. ſ. i. &. ſ. si adeo. Itē si vxori facta est iniuria: viro cō petit agere ꝓ iniuria & nō ecōtrario. Nō ꝑ est necessarium volēti cōicari vt dimittat actionē iniuriarū lædēti: sed odiū Itē nota q̄ q remittit actionem iniuriarū in articulo mor tis in manu presbyteri si hoc facit causa mortis pōt postea agere ꝓ iniuriātē si cōualescat:sec⁹ aūt si simplr remisit. ff. ad sīl. l. fi. Itē nota ſm Hosti. q̄ actio iniuriarū ab initio abolef dissimulatiōe. i. si is q iniuriā accepit nō nascitur nec mouef sed si exinde mot⁹ fuerit & iniuriā statū ad aīm re uocauerit & iniuriantē citari fecerit non tollit dissimula tione:nec p salutationē:nec p osculū pacis datū i eccl̄ia:ni si expsse remittat vel pacificetur. Hæc oīa Durā. vbi. ſ.

¶ De detractione & grauitate eius. Capitulum. IIII.

Actio i iuriarū.

vide qñ iniuria remittenda vt Ange. i tra statu maleficiorum & masfuerūt i titulo de pœnis.

Adde tex. vul gar. i. l. vt vi. ff. de iust. & iure.

DETRACTIO EST SECVN

da filia iuidiæ ſm Gre. in moral. Dissinit aūt Detra ctio q̄ est denigratio alienæ famæ ꝓ verba occulta ex qua dissinitione ſm. be. Tho. ij. ij. q. lxxiij. finit sic ar. j. ostendit

ar. j. ostendit duplex differētia inter ipam & cōtumeliā. Et prima est quantū ad modū. ꝓponēdi ꝙ ba:qa. f. cōtumelio sus manifeste. ꝓsert ꝙ ba cōtra aliquē:detractor aūt occul te. Sicut aūt factis fit nocumētū. ꝓximo manifeste:& qñq̄ occulte:manifeste quidē p rapinā vel alias violētias ma nifestas occultevt p furtū vel dolosam percussionē. Ita & verbis:manifeste quidē:vt cōtumeliādo. i. dicēdo. ꝓximo verba iniuriosa in faciē ei⁹:& occulte vt p detractionē. Et ideo dicit in diffinitiōe p ꝙ ba occulta:nō qdē simplr: sed occulta ei cui detrahit:qa i absentia ei⁹. q̄uis em̄ postea ei notū fieret a referētib⁹:tñ tūc occulū fuit ei qñ ille detra xit.

Differt a contumelia detractio.

Scd'a differētia est quātū ad finē intētū seu nocumē tū illatū:qa cōtumeliosus ex facto suo derogat honori, de tractor autē famę. Nā ex hoc ipso q̄ aliqs ꝓfert manifeste verba cōtumeliosa cōtra aliquē videť ipm paruipēdere & ex hoc de honorat cōtumeliat⁹:vñ cōtumelia detrimētū assert honori. Sed cū qs ꝙ ba contra aliū profert in occulto videť ipm magis vereri q̄ paruipēdere:vñ nō directe in fert detrimētū honori sed:facit quātū in ipso est proferēs verba cōtra aliquē occulte eos q audiūt malā opinionem habere de eo cōtra quē loquit hoc em̄ intendere videť:&

Conueniūt aliqñ detractio & contumelia.

ad ꝑ intēdit detrahēs vt ꝙ bis ei⁹ credaſ. Vñ dr in diffini tiōe q̄ est denigratio. i. ostensio seu diminutio famæ al terius. In hoc aūt cōueniūt cōtumelia & detractio:qa per vtrūq̄ profert malū de ꝓximo. Et qa per pētā venialia nō denigrat fama hoīs:iō tales defect⁹ occulte referre de ali quo nō est ꝓprie detractio:nisi qs hoc ſtēderet. vñ cū dr i diffinitione q̄ detractio est denigratio famę intelligif ex intentione facta:vt. f. qs eo aio loquaſ malū de aliqvt di minuat famā ei⁹. Et sic soluūtur multæ quæstiōes. Vñ & si quis ordinarie accusat vel denunciat crimē alteri⁹ in iu dicio q̄uis ex ꝑ denigreť fama accusatiꝙ l denūtiati: si hoc nō intēdit:sed vt ꝓuideat bono eōi & saluti ꝓximi:qd̄ ꝓ mouet p punitionē criminū & correctionē hoim nō detra hit talis sed mereť. Sec⁹ si itēderet i famā illi⁹ qa tūc morta liter peccaret:sed ad famæ restitutionē tenef. Itē si qs log tur ꝑ aliquem q̄uis nō sequaſ denigratio famę illi⁹:qa. f. verba nā credunť:tñ ex q̄ ꝑ intēdit & ad ꝑ opať detractor est. Itē si quis ex loq̄citate vel leuitate refert crimina alio⁹ occulta nō intēdēs famę derogare:non formaliter sed ma terialiter dr detractor:vñ nec pctūm est mortale nisi & ver bū qd̄ de alio profert ex loquacitate eēt adeo graue q̄ no tabiliter lędat famā. ꝓximi:& præcipue in his q̄ ptinēt ad honestatē vitæ ſm Tho. vbi. ō. vt referēdo de aliquo q̄ sit adulter:fornicator:v surarius:p̄dator & hmōi:sec⁹ dicēdo aliquē esse iracūdū:supbū:contēciosum:præsumptuosum leue & hmōi. Itē, referēdo mala criminalia alio⁹ ex quadā loquacitate q̄ notoria sunt:nō pertinet ad detractionē:qa nō denigrat famā illorū cū iam denigrata sit:si tñ hac intē tione ageret:mortaliter peccaret. Detractio igit̄ proprie & stricte sumpta semp est mortale ſm Tho. vbi. ō. arti. ij.

§. I. DE DETRACTIONE LO/

quēs Pō. ait. Induank q detrahūt mihi pudore & operiank sicut diploide cōfusione sua. Pē. cviij. Quāuis ꝓpheta ibi loquatur in pſona christi ad patrē de ludæis qui detrahe bant multis modis dicētes eū esse trāsgressorē legis: blas phemū: maleficū & hmōi. vnde dr Io. vij. Murmur mult⁹ erat de eo in turba:alij dicebant quia bon⁹ est:alij nequa q̄ sed seducit turbas:& hi detrahebant. Sed oēs tales indu ti, sunt pudore:quia manifestissime apparuit de sanctitate sua:immo & deitate. Et operti sunt confusione duplici. f. tpali & ęternali ñ pœnitētes de pctō illo. Et ideo dicit sicut diploide:quę est vestis duplex:& signat duplicē cōfusionē Pōt etiā versus iste verificari de quolibet detractore & po nif prę sens impatiui modi ꝓ futuro indicatiui: vt frequē ter fit in psalmis. Induātur. i. induenť. i. circūdabūtur vn diq̄ pudore:eū. f. manifestaſ falsitas eorū:vel i restōne sa mę:& operiētur duplici cōfusione si non pœnitēt. f. tpali & ęternali. Sed sciendū primo q̄ detractio variaſ septēpli citer:aggrauaſ terribiliter:& purgaſ difficiliter. Quātū ad primū dr Eccles. x. Si mordeat serpens in silētio nil eo min⁹ habet q occulte detrahit. Serpēs comedit terram. Sic em̄ dictū fuit primo serpēti in quo locut⁹ est diabolus mu lieri. Terrā comedes. Gen. iij. Sic detractor pascif defectib⁹ hoim quos recitat. Serpēs est aīal venenosum qd̄ suo sta tu ifficit prope aſtātes, ita detractor habet venenū malitię & sua locutiōe ifficit audiētes generādo malā opinionē in mētib⁹ eorū. Serpēs occulte vulnerat seu mordet. Sic de tractor occulte. i. in absentia ei⁹ cui detrahit male loquitur Detra ę de eo agens cōtra illud diuinū mandatū. Non maledices ctor cō surdo & corā cæco nō pones offendiculū. Leuif. xix. c. Ma paratur ledicit surdo detractor:qa dicit malū de eo quieū nō audit serpēti. Ponit offendiculū corā cæco:quia notificat defectus ali cuius ei qui nō videbat. i. nesciebat & inde ille scādalizaſ ex illo malo ope ipsi⁹. Et vt dr Deu. xxxij. Venenū aspidū insanabile:qa nō pōt tolli mala opinio generata ex detra ctione. Serpens est aīal callidū:vt dr Gene. iij. q̄ erat calli dior cūctis animātib⁹ terrę. Videť em̄ in incessu q̄ sumat vnā viā & impeditibil r voluit se ad aliā. Vñ dr Pro. xxx. q̄ vnū ex difficilib⁹ ad cognoscēdū est via colubri sup ter rā:& sic detractor incipit loqui bonū de aliquo de quo itē dit malum diceret vt sic magis sibi fides adhibeať:& subi to vertit se ad mala & vitia illius vtēs cōiunctione aduersa tiua pura talis bona fuit:hęc & illa tale tñ vitiū habet:tale scelus ꝓpetrauit. Hoc aūt agit septēmodis quos ponit be. Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. j. i respōsiōe ad vltimū argumētū. Di Detra recte. qdē quatuor modis. Primo mō qñ imponit falsum ctio fit alteri dicēdo aliquē cōmisisse tale crimē qd̄ scit vel nō eē directe: Et idēvidef si ex suspitione loquēs asserit qd̄ ignorat siue ex odio hoc agat:siue ex loquacitate:hoc em̄ mortale est. Secus si ex loquacitate diceret se audiuisse tale crimen de illo. Idem est. f. mortale quando de seipso diceret cōmisisse qd̄ nō fecit. Non em̄ min⁹ tenef quis prouidere famę suæ q̄, ꝓximi etiā si timore pœnę hoc faceret puta ne reducať ad patibulū seu torturā: vl diuti⁹ ibi teneať fateturvl resis mat crimē de se qd̄ non ꝓpetrauit. Secꝺo mō qñ pēm au get verbis suis & ſm q̄ auget & ītērionē habet:sicē morta le vel veniale:vt si dicit aliquē furatū fuisse cētū florenos q nō abstulit nisi quinq̄ dicit peussisse aliquē multis ver beribus qui leuiter peussit & illud qd̄ addit est qd notabile & falsū:tenef restituere famā:secus si qd leue:quō autē re reue lan stituere debeat famā. f. dicef. Tertio modo quādo occultū tes oc reuelat dicēdo. f. qd̄ verū, est sed occultū alijs:tūc em̄ cul ta. le est qñ ex maleuolētia agit:intēdens diminutionē famę illi⁹:vel etiā ex loq̄citate cū illd̄ est ita graue q̄ ex illa ma nifestatiōe peccati occulti sequit diffamatio ei⁹ alīs venia le:sed hoc faciēdo ex charitate dicēdo illis pſonis quas cre dit posse ꝑ earū correctionem emēdari:vel etiā ex iustitię zelo accusādo vel denūtiādo in iudicio vt mala ꝓpunīatur vel malis obuief:non malum sed bonū & meritoriū ē ſm Tho. i quoliber. Quarto qnando id qd̄ bonū est dicit ma la intētione factū:pura dat aliquis eleemosynas discurrit ad indulgentias:ecclesias frequentat:deuote audit diuina officia:dicit qs illū talia agere ex inani gloria & hypocrisi si intendit talē opinionē malā ingerere in mētib⁹ audien tium mortaliter peccat:siue hoc ipe credat siue non credat talis tamē tenef ad restituēdū famā illi:quia nō absoluit. Nā audiētes hoc sciūt vl scire debēt intētione alicui⁹ ꝙuo fine agat:opa bona sciri nō posse. Et ideo si hoc crederent ex leuitate sua esset hoc nō ex illa locutiōe. Quinto modo indirecte detrahit qs:cum. f. negat bona opa alteri⁹:vt cū narraſ de aliquo q̄ est rect⁹ hō administrās iustitiā subdi tis:eleemosynari⁹ ad paupes:& hmōi. detrahere aliqs illi volēs dicit non esse verū:vt sic famā illi⁹ diminuat. Sexto etiā indirecte cū bona alicui⁹ malitiose recitat:vt cū q̄rif de cōuersatione alicui⁹ vt exhibeat ei aliqd̄ officiū vl bñ ficiū sciēs aliqs multa bona de illo ex qb⁹ iudicaret apt⁹ ad illud racet illa opa bona ne ꝓsequaſ talē vtilitatē: talis etiā & si grauiter peccat indirecte nocēs proximo; non tñ teneť ad aliquā restitutionem famæ. Septimo cōmittitur detractio p cantilenas seu libellos famosos: vt cū qs facit cantilenā vel sonetū sup aliquo crimine alicuius: vel etiā scribit schedulā cōtinētē crimē alicui⁹ falsum vel etiā verū sed occultū & ponit in loco manifesto vt inuēta legať:& p notitiā illi⁹ crimē diuulgeť. Et hi q scribūt has schedulas q̄ dicūť libelli famosi ſm iura canonica & ciuilia grauiter puniunť si reperiunť cū eis q ipsos inuentos libellos non subito dilacerāt:sed alijs ostendūt. Vñ adrianus papa ait. Qui in alteri⁹ famā publice scripturā vel ꝙba cōtumelio sa conf inxerit & rep⁹ scripta non, pbauerit, flagelleť. Et q eū prius inuenerit rūpat si nō vult autoris facti cām in currere. v. q. j. c. j. Debent etiā hi excōicari: vt in. c. si qui. ſ. si qs sic dr. Si qs famosum libellū siue domi siue in publi

Variaſ detractio secundum pliciter

Recitās bōa mala titiose.

Universidad de Deusto
Biblioteca

co siue quocūq; loco ignatus reperit aut corrūpat priusq; alter inueniat aut nulli confiteat inuentū. Siv'o nō statim caſdē chartulas corruperit vel igni consumpserit: sed vim earū dolose manifestauerit sciat se quasi autorē hmōi delicti capitalis, snię subiugādū: hmōi aūt libellus alteri⁹ opinione nō lędat. C. de libel. famo. l. si quis. & ibi Bal.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

pēm detractiōis est multū graue. vñ dicit Alex. pa. Sūma migitas fratres est detractio. vj. q. j. summa. Et iō in veteri & nouo testō precipit a detractiōib⁹ abstinere, Iaco. iiij. c. Nolite frēs mei detrahere alteruterū ne in iudiciū incidatis scilicet dānatiōib⁹. Et Sap. j. A detractiōe parcite linguae: qa sermo obscur⁹ invacuū nō ibit. qnimo Salomō admonet cū detractoribus n̄ quersari dicēs Prouer. xxiij. cū detractoribus n̄ ꝓmiscearis. vbi. gl. In ꝫ spāl⁹ vitio pliciāt totū genus hūanū Ostēdit aūt grauitas eius ex trib⁹ videlicet

¶ Primo quia deo odibilis.

¶ Sec'o qa ꝓprio subiecto nocibilis.

¶ Tertio quia proximo ıʃsibilis:

Detractio est odibilis deo

De primo dicit apl's ad Ro. j. Detractores a deo odibiles. Null⁹ aūt odio habeť a deo nisi ꝓpter mortale. Ex q̄ ostēdit detractio esse mortale: qđ verum ē ſm Tho. vbi. s. qū fit ex intētione denigrādi famā alterius siue verū siue falsum dicat: & etiā si nō hac intētione sed ex loquacitate cū inde sequit infamatio ꝓximi. Recte aūt de⁹ odit detractorem ex eo spāliter: qa videť auferre qđ est dei ꝓpriū. s. de hoibus iudicare vel mala eoꝝ publice manifestare: quod in iudicio finali operabit. Vnde Iob. xix. Quare persequimini me sicut deus ſ. condēnando vitam meā & carnibus meis saturamini? Vbi dicit Grego. in Moral'. q̄ saturatur carnib⁹ humanis q delectabil'r pascit de tractiob⁹ & moribus vitæ alienæ. ſ. alīs detrahēdo. Et in vitis patrū legit quēdā patrē dixiſſe melius esse. i. minus malū comedere carnes animaliū brutoriū: & bibere vinū tēpore ieiuniorū q̄ carnes hominū per detractionē. Sicut em̄ ossa significāt opera fortia. i. virtuosa hoim⁹: ita carnes designant opa infirma & defectuosa. Caro em̄ infirma dicit Matt. xxvj. Secūdo detractio nocet ꝓprio subiecto. Nā occidit aīam suā priuādo eam gratia. vñ dr̄ de pœ. di. j. homicidio. Qui occidit & q detrahit pariter homicida est: ille corpis iſte aiæ

Detractor nocet sibi ipsi.

Detractio etiā exeęcat hominē. vnde Grego. Quid aliud detrahētes faciūt nisi q̄ in puluerem sufflant: & in oculos suos terram excitant: vt vnde plus detractiones perflāt in de minus veritatis videāt. xj. q. iij. inter verba Hoc aūt. ſ. quō detractio excitatē inducat. b. Tho. vbi. s. sic declarat. quia homo lętat⁹ in sentētia oris sui: vt dicit Prouerb. xv. Inde est q̄ ille qui detrahit incipit magis amare & credere qđ dicit: & per ꝫ̄ns ꝓximū magis odire: & sic magis recedere a cognitione veritatis. Nocet etiā detractio proprio subiecto: qa si nō pœnitet & satisfacit ęternaliter cruciatur. Nec est cōtra qđ Aug. di. xxv. §. al's. c. qui i aliud. dicit. Ad minuta pēta. i. ad venialia ptinere igne purgatorij puniēda cū nos cū omi facilitate & temeritate maledicim⁹ alīs: id est detrahim⁹: hoc em̄ intelligiť ſm Tho. qn̄ nō intētione fāmādi: sed ex lapsu linguę hoc agim⁹: nec illud inducit infamiā: vel cū dicimus mala quę non sunt criminalia nec denigratiua famæ. Si vero detractor vere pœniteat: oportebit eū subire magnā cōfusionem: qa necesse est ipm dicere se falsum dixiſſe: si falsū dixit. Aliqn̄ etiā talis punitur a deo tēporal'r: vt patet in Maria sorore Aaron: q̄ effecta ē leprosa ex eo q̄ detraxit Moysi, ꝓptervxorē ei⁹ Ethiopissam. vt Nume. xij. Tertio nocet proximo: ſ. famæ eius Et qa inter exteriora bona q̄ possi dem⁹ fama ꝓeminet diutiꝫs eo q̄ ꝓpinquior est spālib⁹ bonis: ꝓpter qđ dicit Prouerb. xxij. Melio⁹ est nomē bonū q̄ diuitiæ multę: ideo detractio est graui⁹ pēm q̄ furtū ex se: qa maio⁹ nocumētū inde sequit: licet ex circūstātiꝫ posset eē minus. vñ Antherius papa dicit post Greg. Deteriores sunt qui vitam moresq; bonoꝝ corrūpūt his q substātias alioꝝ prędiaq; diripiūt. Caueat vnusquisq; ne aut linguam aut aures habeat prurientes. i. ne aut ipse alīs detraliat: aut alios detrahētes audiat. Sedens inquit propheta aduersus fratrem tuū loqueris. ſ. detrahendo: & aduersus filiū matris tuæ ponebas scandalū &c. Parcāt igiť singuli detractioni linguę custodiāq; sermones suos: & sciāt qa cūcta q̄ de alīs loquūtur sua ſnia iudicabunť. Nemo inuito auditori libēter refert.

Maria soror aarōn ob detractionē effecta fuit leprosa

vſ. q. j. ex merito. Et pmaxime nociuū est detractio q̄ irrogať plātis & religiosis: vñ dr̄ inveteri lege. Dns non detrahes. i. facerdotib⁹ siue plātis q tenent locū dei in terris. vñ vj. q j. fūt plurimi. §. verū. Manifestissimū est diabolū q̄ sicut leo rugiēs circūit q̄rēs quē deuoret: cordib⁹ plębiū sua derevt doctorib⁹ atq; pastorib⁹ suis detractiōes irrogēt. vt eos accusent: vt plębes lā guescētes nō tenēt⁹ pastorib⁹ fræna eorū lasciuiāt atq; i ima ruāt vt saltē sic perielitari possint. Pei⁹ malū sore nō existimo q̄ christianos suis iudere sacerdotib⁹ hęc ibi. Detractores figurant p Amonitas illos q nūtios seu oratores Dauid missos ad cōsolādū Amon de morte patris i derisum & iniuriā abscīderūt eis guarnestes vſq; ad nates: & raserūt dimidiū barbæ: æstimātes ſed falso ꝫ̄ calide fuiſſ't missi ad explorandū terrā nō ad cōsolandū: sed ꝓpter talē iniuriā Dauid misso exercitu suo cū Ioab cœpit eos & ciuitatē eorū exterminauit. ij. Reg. x. Nūq; Dauid sunt doctores & p̄sidētes missi a christo: vt legati & oratores ad hoies mūdi ad cōfirmādā vel renouandā amicitiā cū christo & ad confortādū sub spe æternorū de morte: id est mortificatione appetit⁹ sēsualis & vitior. Sed homines prauidicentes eos deceptores radunt dimidium barbę quę significat virilitatē virtutū: qa diminuūt eorū bona opa negātes ipsa vel mala intētione asserentes facta abscindunt vestes vſq; ad nates vt apparet turpitudo: quia cōuersationē eorū & vitam dilacerāt detrahendo vt manifestēt: si qua vitia habeant occulta alīs detegunt. Sed christus tales detractores seuere punit.

Detrahentes sunt deteriores

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

ostēdiť grauitas hui⁹ pēi ex eo q̄ purgať difficulter. Nā cū ille q detraxit teneať restituere famā quā abstulit dicēdo se falsum dixiſſe si falsum dixit: vel iniuste ifamasse si verū dixit. Et hoc illis oib⁹ qb⁹ dixit si recordaťad qđ debet adhibere conatū. ſ. ad recordādū. Cū magna difficulate hoies induci pñt ad hoc pp cōfusionē quā recepturi sūt de mēdacio suo: & cum abvno fama malivolet ad plurimos q̄ male pōt fama ablata restitui: & tn̄ nō dimittitur pēm nisi restituaťablatū: si restitui pōt: ait Aug. extra de reg. iur. li. j. c. pēm. Qđ intelligiť nō solū de reb⁹ tpalib⁹ diuitiarū: sed etiā famæ. ſm Tho. vbi. s. cū ſm Salomonē meli⁹ sit nomē bonū q̄ &c. Ille aūt cui detraxit dicēť nō debet nisi puenisset ad notitiā ei⁹ ipa ꝓsona detrahēs tūc debet petere veniāp ſeu ꝓ alīū nisi ex hoc imineret sibi magnū periculū vitę ex tali fame restōne: sed erubescētia sola & cōfusio hūda n̄ est sola sufficiēs cā n̄ restituēdi famā ablatā. sed de modo restituēdi famā habes. s. titu. ij. c. ij. vbi vide plene. Et notandū q̄ nō solū detrahendo quis peccat: sed etiā libēter audiēdo detractiones. Pro cuius declaratiōe dicit Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. viij. q̄ ſm apl'm Roma. j. Digni sunt morte nō solū q̄ pēta faciūt: sed etiā q cōsentiūt faciēt ib⁹. Cōsentire autē cōtingit dupl'r. Vno mō directe vr. ſ. qū qs inducit aliū ad pēm vl' ei placet pēm. Alio modo indirecte. ſ. qn̄ qs nō resistit pēo cū pōt & debet resistere & hoc cōtingit aliqn̄ nō qa pēm placeat: sed pp aliquē humanū timorē. Si ergo aliqs detractiōes audiat absq; resistētia videť detractori cōsentire: vñ fit particeps pēi eius Et siquidē inducat eum ad detrahendū vel ei etiā complaceat detractio ꝓpter odiū ei⁹ cui detrahiť nō min⁹ peccat q̄ detrahens sed aliqn̄ magis. Vñ Bern̄. Detrahere vel detrahentē audire quid horū dānabilius sit non facile dixerim. Si v'o ei nō placeat detractio sed ex timore vel negligētia vel verecūdia quadā omittat repellere detrahētem peccat quidē. sed multomin⁹ q̄ detrahēs: & qn̄q; quidē est veniale: qn̄q; etiā pōt esse mortale: vť ꝓpter hoc q̄ alicui incūbit ex officio detrahentē corrigere: vel propter aliqđ periculū ꝫ̄ns vel ꝓpter radicē q timor humanus pōt esse mortale. Detrahēs habet diabolū in ore & audiens libēter in aure. Debet ꝫ̄ qlibet cū audit detractiones reprehēdere detrahentē nō ridere vel nō audire vel faciē ostēdere turbulētā ad reprimēdū eū vñ dr̄ Prouer. xxv. Ventus aglo dissipat pluuias: & facies tristis linguam detrahentem. Et cuius sit ꝓprij abitrij detractiones quas audit qs de se factas patienter ferre & pati detrimentū famæ suę: nisi hoc vergat in detrimentū & periculū aliorū & posset laudabiliter fieri: tamē nō est sui arbitrij q̄ patiať detrimētū famæ alteri⁹: & ideo in culpā ei venit si nō resistat: eadē ratione qua teneť

Audiētes detractionē tenētur ad restitutionē

qua teneť quis subleuare asinū ꝓximi sui iacentē sub one re: vt precipit Deut. xxij. ſm Tho. vbi. s. Et si audiens scit illū verū dicere q̄uis dicere nō debeat q̄ loquaťfalsum: debet tamē arguere q̄ peccat detrahendo vel ostendere q̄ ei displiceat detractio. Sed nec de facili debet quis credere detractionibus: cū quotidiana experiētia doceat multas falsi tates ex errore vel mēdacia & industria dici: & præcipue audiēdo a pſonis leuibus ex multo minus audiēdo a maleuolis: al's peccaret. Vnde Damasus papa. xj. q. iij. non solū. j. Nō solū reus est q de alio malū ꝓfert: sed etiā q aurē crimināb⁹ cito prębet. ſ. credēdo. &. ij. q. j. deus dr̄. Mala audita nullū moueāt nec passim dicta absq; certa ꝓbatione credant. Si aūt qs audiret detractiōes: qa estimat loquē tēmoueri ex charitate vt precēdat ad remediādū malis nō peccaret. Sed nō sit facilis n̄ ad credēdū. Is aūt cui detrahiť debet patienter ferre non odio moueri vel detractiones de se factas detractionibus aliorū respōdere directe. ſ. dicēdo falsa vel occulta mala de illis: sed debet se excusare & innocētiā suā ostēdere quātū pōt ne alīs ex infamia exorta scāndalizent: al's tacendo maleſaceret. vñ Aug. Qui fidens cōsciētię suæ negligit famā suā nimis crudelis est. xj. q. iij. nō sunt audiēdi. Et si ex hoc detractores incurrūt infamiā qa detegiť falsitas & malitia eorū imputať eis q sibi hoc ꝓcurauerunt. Sed talē iniuriā receptā non teneť remittere ei q detraxit eī venią petit: nisi famā restituat dicēdo illis eorā quib⁹ detraxit se falsum dixiſſe: si falsum dixit. Odiū aūt & rācorē nunq; ex hoc debet habere: & deo cōmittere facta sufficiēti excusatione. Vñ Greg. sup Ezech. Linguas detrahētiū sicut nostro studio nō debemus excitare ne pereant: ita per suā malitiā excitatas debemus æquanimiter tolerare vt nobis meritū crescat. Et si verū esset qđ dictū est sed occultum taliter se excuset q̄ nō mēti atur: & multo magis ne pereat vel arguat eos de mendacio. Sed posset se aliqbus ꝧbis sophistricis accusare vt q̄ multa falsa quotidie dicunť ab hoibus: vel etiā q̄ de sanctis viriseriā multa mala dicta sunt falsa: & iō nō mirū si etiam de ipso dicantur. Et q̄ miratur q̄ credat tantū nefas de eo & hmōi. Permittit aūt deus hmōi detractiones suscitari contra seuos suos ad conseruandum eos in humilitate. Vñ Grego. Sunt plurimi qui vitā bonorū fortasse amplius q̄ debet laudāt & ne qua elatio de laude surrepat ꝓmittit ops deus malos in obtrectationē & obiurgationē prorumperevt si qua culpa ab ore laudātium nascitur in corde: ab ore vituperantiū suffocetur. Hinc est q̄ doctor gentium se in prædicatione currere testatur inter infamia & bonam famam vt seductores inquit & veraces. & Alibi. Alij sumus odor vitę in vitam: alijs odor mortis in mortem. Debet ergo is cui detrahitur orare pro detractoribus exemplo Christi dicentis. Pā. cviij. Pro eo vt me diligerēt detrahebāt mihi: ſ. Iudęi dicentes multa falsa de eo. Ego aut̄ orabam.

Nō facile credere detractionibus.

Deus permittit detractiones oriri.

¶ De susurratione. Ca. V.

Susurro est.

SVSVRRATIO EST QVARta filia inuidię ſm Greg. Et pōt describi sic q̄ susurratio est locutio mala occulte facta de aliquo ad tollēdū eius amicitiā cū alio. vñ glo. sup illud Rom. ſ. Susurrones & detractores deo odibiles dicit. Susurrones sunt q inter amicos discordiā semināt. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. j. q̄ detractio & susurratio in materia & forma seu mō loquędi ꝧeniūt: qa vterq; malū occulte de ꝓximo logiť ꝓpter quā silitudinē aliqn̄ ponit vnū. p alio. Vñ Eccli. v. sup illud. Nō appelleris susurro. dicit ibi glo. i. detractor. differunt aūt in fine. Nā detractor itēdit denigrare famā ꝓximi vñ illa mala de ꝓximo ꝓfert: ꝑcipue ex qb⁹ ꝓximꝰ infamari possit: vel saltē diminui eius fama. Susurro aūt intrēdit amicitiā separe ſm gl. indu. tā. Et p illud qđ dr̄ Prouer. xxvj. Susurrone subtracto iurgia cōquiescūt: & iō susurro tam mala de ꝓximo ꝓfert q̄ pūt ꝧ ipsum aīm cōmouere audiētis ſm illud Eccli xxviij. Vir pctōr ꝧ turbabit amicos: & i medio pacē habētiū immittet inimicitiā. & Isid'. dicit in lib. Etymo. Susurro desono locutionis appellaťqa nō i facie alicuius: sed in aure loquiť detrahēdo: inquātū qdē susurro malum dicit de alio dr̄ detrahere. Sed in hoc differt a detractore: qa nō intēdit simpl'r malū dicere. sed quicqd sit illud qđ posit animū vnius turbare: ꝧ aliū etiā si sit simpl'r bonū: sed apparēs malū inquantū displicet ei cui dr̄. Est autem de se mortale: qa p illud infertur nocumētū notabile ꝓximo.

§. I. DE SVSVRRATIONE AIT

Psal. Aduersum me susurrabāt oēs ini. mei aduer. me cogma. mi. hic. ſ. susurro dr̄ etiā bilinguis. Et rō est ſm Tho. q̄ cū amicitia sit inter duos nitiť susurro ex vtraq; parte amicitiā rūpere. Et ideo duabus linguis vtiť ad duos: vnī dicēs malū de alio: ꝓpter qđ dr̄ Eccli. xxviij. Susurro & bilinguis maledictus erit. Et sumiť et pro id est. Et subditur. Multos em̄ turbauit amicos. Monstruosum esset in natura hre duas linguas: cū nullū aīal habeat duas linguas nisi serpēs. ſm opi. vulgi. Nec em̄ serpēs habet duas linguas, sed videť q̄ habeat, ꝓpter veloce eius motū: vñ similis est talis serpētiveneno so per quē diabolus locut⁹ est ad tollēdum amicitiā hoīs cū deo: vnde similis est susurro diabolo qui figuratur per inimicū superseminātē zizaniam in medio tritici. Mat. xiij. Tria aūt mala facit susurratio.

¶ Primo excludit beneuolentiā diuinalem.

¶ Secūdo tollit amicitiam humanalem.

¶ Tertio includit miseriam mortalem.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

Susurro excludit deum

dicit Salomō Prouer. vj. Sex sunt quę odit deus & septimū detestat, eius aia. Oculos sublimes &c. ꝓ septimo aūt ponit eū qui seminat inter fratres discordias. hic est susurro. Et ad idē facit qđ dicit sapientia increata quę est dei filius. Prouer. viij. Arrogantiā & superbiā & viā prāuā & os bilingue detestor. Importat autē detestatio aliquid plus q̄ odiū cōe: ita. ſ. q̄ non pōt pati illud qđ quis detestatur aī ꝑvidere. Et sic patet q̄ hocvitiū excludit ab anima beneuolētiā dei: ita q̄ de⁹ illū nō diligit ad salutē ęternā. Sed malus malū seu damnū homo pati nō pōt cum oīa bona quę habemus ex beneuolētia dei habeam⁹. Merito autem dei filius susurronē detestatur: qa cōtrarius est sibi in operibus suis. Nā dei filius venit: & vt q̄ mortē crucis laborauit vt filios dei q erāt dispersi cōgregaret in vnū: vt dr̄ Io. xj. & vt dissolueret opera diaboli: vt dicit Io. in. j. Cantua. c. ij. Sed susurro laborat vt amicos cōcordes abinuicē diuidat & dispergat: similis lupo qui rapit & dispgit oues Magis videtur susurrones displicere christo q̄ qui corpus eius crucifixerūt. Nā christus magis dilexit ecclesiā q̄ corpus suū: quia, ꝓ ecclesia mortē corporis sustinuit. Apoc. j. Lauit nos qui. ſ. sumus ecclia: a pctis nostris in sanguine suo. ſ. per mortē effuso: diuidunt aūt vnitatē corporis christi, i. ecclię seu fideliū p susurrationē. vñ & i signū hui⁹ma ioris displicētię etsi ꝓmisit diuidi & scindi i passiōe corp⁹ ꝓpriū & apiri latus: nō tn̄ pmisit diuidi tunicā ei⁹ q̄ significat ecclesiam. Vñ. dixerūt milites. Nō scidamus eā. Io. xix Ex vno verbo susurronis sequiť aliqn̄ tāta discordia q̄ tota vna patria destruet. Demū sicut pacifici: q. ſ. pacē qrūt ponere inter discordes vocātur filij dei. Matth. v. quia. ſ. imitanť dei filiū q nos inimicos pacificauit pri suo eterno. Ita ecōtrario susurrones dicendi sunt filij diaboli qui quęrit hoies deo inimicari. Et vt dicit Beda. Qui societatem fraternitatis aliqua discordiæ peste cōmaculant deū produnt. xj. q. iij. abijt. vnde sunt similes Iudę: & in. c. iniustum. dicitur q̄ homini religioso. i. bono parū debet esse inimicitias aliorū non exercere: vel non augere male loquēdo nisi eas etiā extinguere bene loquēdo studuerit.

§. III. SECVNDVM MALVM

Susurratio tollit amicitiam hoīm.

qđ generat susurratio est qa tollit amicitiā hoīm adinuicē: ex quo etiā grauitas huius pēi ostēdiť: qa tollit amicitiā qđ est magnū bonū & necessarium in vita ista. Vñ dr̄ Eccli. vj. Amico fideli nulla est cōparatio. Est aūt necessariū habere amicitiā ꝓpter quatuor rōnes. Vhe aūt soli dr̄ Eccles. iiij. Solus est qui nō habet amicum aliquem.

¶ Primo ratione virtutis habendæ.

¶ Sec'o rōne vtilitatis cōmunicandæ.

¶ Tertio rōne vnitatis cōseruandæ.

¶ Quarto rōne cōis necessitatis supplēdæ.

Necessaria est hoi amicitia.

Quātū ad primū necessariū est cuilibet hre virtutē eo q̄ virtus bonū facit habentē & opus eius bonū reddit. Cuilibet aūt necessariū est esse bonū ad salutē consequendam. Sed amicitia est virtus reducibilis ad virtutem. Et q̄ amicitia sit virtus moralis probatur ex hoc q̄ virtus consistit in medietate que ſm rōnē est. Sed in cōmuni cōuersa

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione hoim tã in factis q̃ in dictis oportet q̃ libet ad vnũ quẽq; se habeat vt decet. Et hoc facit amicitia seu affabilitas q̃ mediũ tenet iter blãditorẽ & litigiosum. Et sic patet q̃ sit virt⁹. Reducit aũt ad iustitiã: vñ & ponit pars potentialis ei⁹: qa sicut iustitia reddit vnicuiq; equale: ita amicitia cuilibet reddit ꝓportionale. Sed in hoc differt qa iustitia ꝓprie attẽdit debitũ necessitatis ex aliqua obligatiõe. Sed amicitia attẽdit debitũ honestatis qd' est magis ex parte virtutis q̃ ex parte alteri⁹. Cũ em hõ sit aial rõnale sociale: sicut nõ põt bñ viuere in societate sine virtute: ita nec sine delectatiõe. Et iõ ex quoda debito naturali honestatis obligat ad hoc vt alijs cõdelectabil' viuat: nisi ꝓpter causam aliquã necesse sit aliqñ alios cõtristari: cũ. s. amici defectuosa cõmittũt: qa tũc reprehẽdẽdi sunt ꝑm verę amicitię rõnẽ. Quia ergo susurratio q̃rit amicitiã tollere & virtutẽ: & immittere discordias & litigia, vñ dr̃ Prouer. xxvi. susurrone subtracto iurgia conquiescũt. Sed'o est necessariũ habere amicitiã rõne vtilitatis cõcãdæ qd' sic, ꝓbat. Si illud qd' est ex inclinatiõe naturali est necessariũ multo magis illud qd' est ex assimilatiõe speciei: sed amicitia in est ꝑm naturã generãtis ad genitũ qd' patet p bñficia q̃ fiũt signa amicitię nõ solũ in hoibus: sed etiã i alijs animalib⁹ & volatilib⁹ q̃ vt manifeste apparet studiũ lõgo tpe adhibet ad educatiõnẽ ꝓpter quod maxime est necessaria amicitia illa q̃ est hoim adinuicẽ ꝓpter similitudinẽ nature speciei. Et ꝑ ꝓbat ꝑ locũ a minori. s. ꝑ q̃dã signũ amicitię qd' inuenit in oib⁹ hoib⁹ naturali'r. s. familiaritatis & bñuolentię: qa si ad ẽneos de qb⁹ minus vł naturali'r impẽdimus bñficia vł obseqa q̃ sunt amicitię signa: sicut q̃n ignoti & pegrini declinãt a via recta eos ab errore vię reuocam⁹: & iter rectũ ostẽdim⁹ & dirigimus: & q̃n cadũt erigim⁹ eos: ad ostẽdẽdũ q̃ oĩs hõ sit naturali'r amic⁹ oĩ hoi & familiaris: vñ ea q̃ sunt naturali'r bona oĩbus sunt necessaria: q̃le bonũ est amicitia. Patet ẽt hoc ex quictu spãli: qa sicut in alijs aialib⁹ est amicitia naturalis: vt apꝑt ꝑ signa amicitię q̃ sunt in eis: puta qa assimilant: qa cõuersant: qa obsequunt eo q̃ generãs tps magnũ adhibet ad educatiõnẽ ge niti: multo magis est amicitia naturalis inter eos q̃ sunt vni⁹ gẽtis adinuicẽ inquãtũ cõicãt in cõuictu: in moribus: i obsequijs. Idẽ patet ex dicto cõi. Nã amatores hoim laudamus q̃si implẽtes vel pficientes illd' qd' est hoi naturale vel id ad qd' natura inclinat cõis. s. amicitia. Et hãc tollit susurro. Et ideo dr̃ Eccl'i. xxviij. Oĩs susurro maledict⁹ erit

Tertio est necessariũ hr̃e amicitiã rõne pacis & vnitatis cõiunctionẽ: qd' sic, ꝓbat. Illud est necessariũ habere qd' maxime est ꝓseruatiuũ ciuitatis & cõtatis: & vitare eius oppositũ: sed inter oia amicitia est pacis & cordię & vnitatis cõ seruatiua: qd' patet ex ẽplo & rõne. Exẽplo qa legislatores magis studẽt ad amicitiã iter ciues ꝓseruãdã q̃ ad iustitiã: qd' patet ex hoc: qa legislatores q̃ndq; iustitiã intermittũt puta in pœnis inferẽdis ne amicitia excludat' ne dissensiones at: vñ qa cõcordia amicitię assimilat: qa. s. cõcordia legislatores maxie appetũt: cõtentiũ aũt ciuiũ maxime repellũt q̃si inimicã salutis ciuitatis: iõ amicitia maxie iter oia est necessaria. Patet ꝫ idẽ rõne. s. ꝑ cõparationẽ ad iustitiã q̃ maxime vł necessaria cõtativ' ciuitati tali' arguẽdo Illud q̃ habito nõ indiget altero: sed econuerso magis est necessariũ: sed amicitia habita quãtũ ad oẽs nõ ẽt necessaria iustitia q̃ habita adhuc ẽt amicitia q̃rẽda: qd' sic declarat: qa si aliq; sunt amici: i nullo indiget iustitia ꝓprie dicta Et rõ huius est: qa si aliqvel ẽt oẽs ciuitatis hoies sunt amici oia hñt q̃si cõia: cũ amic⁹ qlibet sit alter ipse: nõ est aũt amicitia ad seipm: sed ad se alterũ: sed si sit iustitia nihil omin⁹ idiget amicitia adinuicẽ. Et iõ si iustitia est necessaria qd' dicit Aug. in li. de ci. dei, cũ alr̃ respublicæ nõ possint diu subsistere: multo magis amitia q̃ sine iustitia eẽ põt. Et qa susurratio tollit hoc bonũ amicitię: admonet apl's. ij, Cor̃. xij. dicẽs. Ne forte susurrationes: inflationes. seditiones sint in vobis. vbi glo. susurrationes. s. feminates discordiã. vñ et ꝫ amicitiã. Quarto hr̃e amicitiã est necessariũ rõne necessitatis supplẽdę. Qd' sic, ꝓbat. Illd' est necessariũ hr̃e q̃ necessitati vł idigẽtię oĩm subueniat: hoc ãt fit p amicitiã. Qd' aũt p amicitiã necessitati oĩm subueniat, ꝓbat' ex sex gñib⁹ vel cõditiõib⁹ hoim gb⁹ est vtilis & necaria amicitia. Est em necaria & vtilis diuitib⁹: paupib⁹ iuuenib⁹: senib⁹: tribulatis: & pfectis seu sciẽtib⁹. Prio qdẽ amicitia est vtilis & necessaria diuitib⁹: & hoc dupl'r q̃ ad cõ-

Amicitia ẽ vtilis.

cationẽ bonorũ & q̃ ad quẽrationẽ eor̃. Et quãtũ ad primũ ꝓ sit necessaria, ꝓbat' sic. Illud em sine q̃ null⁹ eligit viuere etiã habitis & pñtib⁹ oĩb⁹ necessarijs ad vitã est sũme necessariũ: sed ħ est sic'm bñficiũ: ꝓcipue ꝓ diues vel princeps vel potẽs ipẽdit alijs: qa nulla est vtilitas bonor̃ fortunæ si ex his alijs nulli bñfaciat: bñficiũ sit maxie & labilissime ad amicos: q̃ amicitia quo ad cõicationẽ & distributionẽ bonor̃ diuitib⁹ est necessaria. Quãtũ ad secũ stributionẽ bonor̃ diuitib⁹ est necessaria. Quãtũ ad secũ dũ. s. cõseruationẽ bonor̃ est necessaria amicitia diuitib⁹ qa bona fortunæ sine amicis cõseruari nõ pñt: & qa fortuna quãto est maior tãto est min⁹ secura: qa plures habet inuidiatores. Et iõ qa quãto qs maior est i bonis exterioribus tãto est instabilior: nisi cõtineat: sicut & maxia arbor idiget multis fulcimẽtis & radicib⁹ a natura patis: & firmami ci fiũt sicut virtutes naturales cõseruãtes aliquẽ i vltio statu. Sed'o est amicitia vtilis & necessariũ paupib⁹. Illud' em ad qd' qs cõfugit i infortunijs est maxie necessariũ: sed paupes hoies refugiũt ad amicos: eo ꝓ ẽstimãt diuites eẽ pauptatis eor̃ refugiũ singulare. In angustijs em cõprobatur amic⁹ ait Salo, Vñ sequit ꝓ in oi infortunio amici sũt vtiles & necessarij. Tertio iuuenib⁹ etiã amicitia ẽ necessaria Hui⁹ rõ est: qa in iuuenib⁹ abũdat ꝓnitas ad peccãdũ, ꝓpter cõcupiscẽtiã delectationũ q̃ est in eis. ꝑm illud Gen. viij. sensus em hoĩs & cũcta cogitatio ꝓna sũt ad malũ ab adolescẽtia sua. & Eccl's. xij, Adolescẽtia & voluptas vana sunt. Cõiungit voluptatẽ adolescẽtię: qa iuuẽt⁹ habet multã ꝓnitatẽ ad eã. Ista aũt ꝓnitas ad malũ p amicos religat scilicet exhortatiõib⁹: cõsilijs: & reprehẽsiõib⁹: vñ, ꝓhibẽtur a peccãdo. Quarto amicitia est necessaria senib⁹: hui⁹ rõ est: qa illis q̃ indigẽt reuerẽtia & carẽt naturali potẽtia valet obsequiũ famulat⁹: sed senes sunt hmõi. Nã senes, ꝓpter reuerentiã q̃ eis debẽt: & ꝓpter naturalẽ impotẽtiã. s. ꝓpter debilitatẽ corporis ex qua deficiũt in suis actiõib⁹ & patiũtur defect⁹ multos indigẽt amicitia ad cõplendũ suas actiões: & ad subueniendũ suis defectib⁹: ꝓpter qd' orabat Pẽ. lxx. Ne ꝓijcias me in tẽpore senectutis: & cũ defecerit virtus mea ne derelinq̃s me dñe. q̃ &c. Hęc Aristo. viij. Et ẽ. c. j. & b. Tho. & Alb. sup illo loco i scriptis. Quinto amicitia est vtilis & necessaria tribulatis eo ꝓ illi q̃ sũt in tristitia alleuiationẽ quãdã sentiũt ex ꝑsentia amicorũ cõdolẽtiũ eis. Ex ꝑsentia em amici magnitudo vel grauedo tristitiæ: alleuiat' qd', ꝓbat ꝑ sil'itudinẽ. Sicut em põd⁹ graue qd' solus vn⁹ portat, alleuiat' ex societate alteri⁹ se cũ portãtis: sic onus tristitiæ leui⁹ & melius fert vn⁹ si ali⁹ secũ ferat. ꝑm illud. Solatiũ est miseris socios hr̃e ꝓnarũ. q̃uis em tristitiæ illius quã tribulatus patit numero ꝓ amicus nõ assumat: assumit tñ partẽ quãtũ ad cãm dũ parte dãni subtr̃t amic⁹ ex q̃ tristitia orta est: vel ꝑ cõpassionẽ ꝑm illud. ij. Cor̃. xij. Quis infirmat & ego nõ infirmor &c. Dũ em q̃ tribulat' videt amicũ suũ pñtẽ: & de sua tristitia cõdolẽtẽ minuit dolor su⁹. Cõsolat' etiã tribulat⁹ ab amico visiõe eius: sermõe & ope. Arist. & b. Tho. i scriptis ibi.

Sexto est necessaria pfectis. i. illis q̃ sunt in summo. i. pfecta ętate. qd' sic, ꝓbatur. Quocũq; fuerint hoies potẽtiores ad agẽdũ in vita actiua: & intelligẽdũ in vita cõtẽplativa illud est necessariũ ad vitã. Sed amicitia est hmõi. Cui⁹ rõ est: qa null⁹ quãtũcũq; pfect⁹ eligeret viuere solitari⁹ etiã si omia alia bona haberet: eo ꝓ hõ naturali'r est aial politicũ & sociale aptus q̃uiere alijs & cõuenientius virtuosis & pfectis a qbus adiuuat: & in actiõe vitę actiuę: dũ qd' vn⁹ nõ videt vel põt alius videt & põt: & i actiõe vitę cõtẽplatiuę quãtũ ad doctrinã & disciplinã cũ ab alio adiuuat. Sciẽdum tamen ꝓ cũ dr̃ amicitia esse necessaria etiã fœlicibus seu perfectis: intelligendũ est de fœlicitate vitæ ꝑsentis Nã de pfectiõe seu fœlicitate patriæ nõ est necessaria amicitia hoim: quãtũ scilicet ad necessitatẽ beatitudinis. Et rõ est: qa ille q̃ tota plenitudinẽ suę bitudinis seu pfectionis habet i vno nõ idiget alio. Sed btũs i pria habet totã plenitudinẽ suę pfectiõis i deo: vñ nõ idiget amicitia cuius cũ ꝓ alteri⁹. Vñ & dr̃ Sap'. vij. Venerũt aũt mihi oĩa bona pariter cũ illa. s. diuina sapẽtia q̃ ꝫsistit i clara dei visiõe & cõtẽplatione facit tñ ad bñ esse btitudinis patrię amicitia seu societas sctoꝝ: inuicẽ pfecte se diligẽtiũ. Et ꝑm hoc põt intelligi illud Boe. s. ꝓ nullius boni sine socio ẽ iocũda & pfecta possessio. s. quãtũ ad ꝑmiũ accidẽtale patrię. Sed loquẽdo de fœlicitate seu pfectiõe vitę pñtis: tũc est necessaria amicitia: nõ qdẽ amicitia q̃ fundat' sup delectabili: vel

Susurratio est mortale.

Iuuenes amicitiã fouere debẽt

perfecti necessarium est habere amicitiam.

sup vtili: sed amicitia q̃ fundat' sup honesto seu virtutib⁹. Et rõ huius inter ęteras est qa ad fœlicitatẽ ꝑtinet ꝓ fœlix delectet in ope virtutis. Et qa nõ possum⁹ delectari nisi i eo qd' cognoscim⁹. Magis aũt possum⁹ speculari ꝓximos nostros q̃ nosipsos: & etiã actiones ꝓximorũ q̃ nr̃as: qa vniuscuiusq; iudiciũ in ꝓprijs magis deficit, ꝓpter priuatũ affectũ quẽ habet gliber ad seipm. Et iõ oportet ꝓ fœlici sint delectabiles opariões bonor̃ & virorũ & ꝑfectorũ. sicut musicę delectat' in bonis melodijs: sic fœlix gaudet in bonis operibus amici: & sic indiget amicitijs.

§. IIII. TERTIO SVSVRRATIO

includit i se nequitiã mortalẽ: & est q̃ ꝑceptũ dñi dicentis Leuit. xix. Nõ eris criminator & susurro i ꝓplis. Criminator dicit q̃ publice accusando vel cõuitiãdo pctã alijs ipo nit. Susurro aũt occulte vt dictũ est: qa notabile nocumẽtũ ꝓ hoc vitiũ infert, ꝓximo: iõ est mortale & graui⁹ de se q̃ detractio. Rõ huius est ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. ij. quia pctm i ꝓximũ tãto ẽ graui⁹ quãto p ipm mai⁹ nocumẽtũ infert, ꝓximo: tãto aũt nocumẽtũ est mai⁹: quãto mai⁹ est bonũ qd', ꝓximo tollit: sicut maius bonũ est vita hoĩs: q̃ diuitię q̃ ordinant ad sustẽtandũ vitã: & ideo graui⁹ est homicidiũ per qd' tollit vita hoĩs q̃ furtũ vel rapina p quã tollit substãtia tpalis seu diuitię. Inter ęteras vo exteriora bona ꝑminet amic⁹: qa sine amicitia null⁹ viuere põt vt patet p ꝑm. viij. Ethic. Et qa bona fama q̃ p detractionẽ tollit ad hoc maxime necessaria ẽt hõ idone⁹ ad amicitiã habeat. Et iõ susurratio est graui⁹ pctm q̃ detractio vel cõtumelia: qa amicus meli⁹ est q̃ honor: & amari magis q̃ honorari ꝑm ꝑm in. viij. Ethi. Quãuis enim detractor aliquando dicat maiora mala q̃ susurro: tñ qa grauitas peccati attenditur ex fine magis q̃ ex materia: ideo est grauius susurratio quę intendit tollere maius bonum.

¶ De exultatione in aduersis proximi. Ca. VI.

EXVLTATIO IN ADVERsis ꝓximi est qnta filia inuidię: & ꝓpinquatẽ habet ad crudelitatẽ & sęuitiã q̃ virtuti clemẽtię opponit. Nã crudelis exultat in pœnis alterius: ipa etiã crudelitas ex odio & inuidia ꝓcedit: vñ de ipa crudelitate hic breuiter dicẽdũ. Est aũt crudelitas ꝑm Sene. atrocitas animi in exigendis pœnis. Est aũt dr̃ia inter crudelitatẽ & sęuitiã & diuersa vitia sunt. Pro quor̃ declaratione sciẽdũ ꝑm Tho. ij. ij. q. clix. ar. j. Nomẽ crudelitatis a cruditate sumptũ videt. Sicut aũt ea q̃ sunt deco & digesta solent habere suauẽ & dulcẽ saporẽ: ita illa q̃ sunt cruda habẽt asperũ & horribilẽ saporẽ. Clemẽtia aũt importat quãdam lenitatẽ seu dulcedinẽ animi per quã qs est diminutiu⁹ pœnarũ. Vnde crudelitas ei opponit' vtvitiũ per qd' quis excedit mẽte in pœnis inferẽdis. Epikeia quidẽ quę est pars iustitię: alio nõie ęqtas dr̃: pœnas debitas ex defectu cõmisso diminuit ꝑm ramen ꝓ ratio dictat vt ad tollẽdũ scandalũ & hmõi. Sed ipsa dulcedo affect⁹ ex qua homo ad hoc inclinat' pertinet ad clementiã: ita & ecõtrario ipse excessus pœnarũ quãtũ ad id qd' exteri⁹ agitur pertinet ad iniustitiã. Sed quantũ ad austeritatẽ animi per quã quis prõptus est ad augendas pœnas pertinet ad crudelitatẽ. Sicut etiã differt misericordia a clementia: eo ꝓ ad misericordiã pertinet alienæ miseriæ subuenire per beneficij collationẽ: ad clemẽtiã vero miseriã diminuere per pœnarũ diminutionẽ: ita differt immisericordia a crudelitate: quia per immisericordiã non subuenit quis miserię proximi dãdo beneficiũ cum debet: per crudelitatẽ ad auget miseriã pœnę vltra debitũ rõnis. Tamẽ, ꝓpter similitudinẽ rationis harũ virtutũ. s. clemẽtię & misericordiæ quia vtraq; refugit & abhorret miseriã alienã: sumit' vna pro altera. Et sic etiã vitia eis contraria. s. immisericordia & crudelitas sumit' sꝑ vnũ pro alio. Differt etiã, ꝓprie sumẽdo crudelitas a feritate. Nam nomẽ sęuitiæ & feritatis a similitudine ferar̃ accipitur q̃ etiam sęuę dicunt. Hmõi enim animalia nocent hominib⁹: vt ex eor̃ corporib⁹ pascatur: nõ ex aliqua iustitię causa cuius ꝫsideratio ad solã rationẽ ꝑtinet. Et ideo proprie loquẽdo feritas vel sęuitia dicitur ꝑm ꝓ aliquis in pœnis inferẽdis non cõsideret aliquã culpã eius qui punit: sed solũ hoc ꝓ delectatur in cruciatu hoĩs: & sic cõtinet sub vitio bestialitatis. Nã talis passio nõ est humana sed bestialis: prouenit⁹ vel ex mala cõsuetudine: vel ex corruptione naturę sicut & alię bestiales affectiões. Sed crudelitas attẽdit culpã in eo qui punitur: sed excedit modũ in puniẽdo. Et ideo crudelitas differt a sęuitia seu feritate: sicut malitia hũana a bestialitate: vt dicit' in. vj. Ethi. Et sicut crudelitas q̃ est malitia humana opponit' clemẽtię q̃ est virt⁹ humana: ita sęuitia seu feritas quę est passio bestialis opponit' virtuti quã ꝓhs hęroicã seu dñicã vocat: & ꝑm nos ꝑtinere videt ad donũ pietatis: hic aũt sumit' crudelitas large. Seuerus aũt ꝑm isid. in. lib. Etymol'. dr̃ quasi sæuus & ver⁹: qa sine pietate tenet iustitiã in puniẽdo: & ꝑm Tho. Non tñ simpl'r seuerus dr̃ sęuus: qa sęuitia importat vitiũ: seueritas aũt virtutẽ. Sed dr̃ sęuus circa veritatẽ propter aliquã similitudinẽ ad sęuitiã q̃ nõ diminuit pœnas: sed ħ agit seuer⁹ cũ rõne. s. vt nõ recedat a veritate iudicii. Seuer⁹.

De crudelitate ppli Iudaici erga christũ ait Pẽ. Non est recordat⁹ facere miam: sed psecut⁹ est hoiem & mẽdicũ & inopẽ. s. christũ. Super quẽ versum Cassiod. ait. Persequi hoiem facit aut diuitiarũ ambit⁹ aut supbię odiosa iactãtia. Pauperẽ ꝫo & mẽdicũ inseq̃ sola crudelitas facit: cui⁹ nec honor quęrit nec abũdãtia facultatis ambit'. hęc ille. Debet aũt euitari crudelitas: quia deo & hoĩbus displicet & deus maxime laudat' ex clemẽtia & mia: & debet euitari.

¶ Vt circa subditos non exerceatur.

¶ Vt circa propinquos non habeatur.

¶ Vt circa afflictos non exhibeatur.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Sicut misericordia & clemẽtia reddũt rectorem amabilẽ subditis: qd' patule & necessariũ est: ita inhumanitas & crudelitas reddũt eũ exosum. vñ Prouer. xx. dr̃. Misericordia & veritas custodiũt regem: & clementia firmatur thronus eius & Eccl's. vij. c. dicit'. Noli esse nimis iustus: est q̃ perit in iustitia sua. Dicitur nimis iustus qui est nimis seuerus in corrigẽdo: crudelis in puniẽdo. In arca autem dñi fuit non solũ virga Aaron: sed & mãna suauissimũ: ad significandũ ꝓ in mente ꝓsidentis qui figurat' per arcã dñi in qua lex dñi debet ꝓtineri: nõ solũ virga districtiõis & rigoris iustitię debet seruari: sed & mãna mię & clemẽtię vitã do crudelitatẽ. Qd' docet Grego. in. xxxj. Moral. sic dicens Sit rigor. s. in rectore. sed nõ exasperans. sit zelus: sed non immoderate sęuiẽs. sit pietas: sed non plus q̃ expedit parcens. Sic bonus ille Samaritanus in vulneribus sauciati lis, ad curãdũ eũ immisit oleũ & vinũ: nõ solũ mortificatiuũ sed & oleũ lenitiuũ: vt habet Lu. x. Et ex hoc sequit mel⁹ emendatio criminũ. Vnde dicit Leo papa. Leniter castigatus reuerẽtiã exhibet castiganti. Asperitas autẽ nimiæ increpationis nec correptionẽ recipit nec salutẽ. di. xlv. cũ beatus. Sed vt dicit Salomõ Prouer. xij. Viscera impiorũ crudelia. Non em habẽt misericordiã & cõpassionẽ humanę cõditioni. Hiere. vj. Crudelis est & nõ miserebitur. Verum vt dicitur Iaco. ij. Iudiciũ. s. damnationis & seuerę punitiõis sine misericordia fiet illi qui nõ fecit misericordiã sicut patuit in Adonibezech rege. Nam captus a filijs Isr'l fecerũt ei amputare summitates manuũ & pedũ. & vinculatus ductus est Hierusalem: qui dixit. Septuaginta reges erant quibus amputatis summitatib⁹ manuũ & pedũ a me comedebant reliquias cibor̃ quę cadebant de mensa mea Sicut fecit ita & reddidit mihi dñs. Iudicum. i. Sicut ergo fuit crudelis alijs: ita & ipse expertus est crudelitatem. Cyrus rex qui fuit valde crudelis delectabiliter fundens humanũ sanguinẽ cum fuisset captus a regina Damari cuius filiũ ille occiderat: fecit ei caput amputari & i vtre sangui delitare immergi dicens. Sanguinẽ sitisti: sanguinẽ bibe: id est Cyri re sicut fuisti alijs crudelis: ita & erga te exercebitur crudelitas: vt non parcatur tibi, ꝓpter regiã ãgnitatẽ: vt fieri solet. Sicut aũt rector debet cauere sibi a crudelitate & feritate in factis erga subditos: ita etiã in ẏbis non debet esse Rector asper & durus nimis. Nam dicitur. Prouerb. xv. Sermo dulcis ꝓ fusc̃at furorẽ: qd' verificatũ est in filio eius Roboã in suis nõ principio regni sui. Nam cũ populus Israel rogaret vt mi debet eẽ mueret ei grauamẽ expẽsarũ & exactionũ quę fuerãt impo crudelis sitę a patre: ex cõsilio iuuenũ respõdit dure populo dicẽs. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Pater meus imposuit sup vos iugũ graue: ego aũt superaddã pater meus cecidit vos flagellis: ego aũt cædam vos scorpionibus. iij. Reg. xij. Ex qua duritia & crudelitate sermo

Crudelitas fa cit odio sum,

Rector non sit crudelis,

Deseritur crudelitas.

Crudelitas.

Immisericordia.

Sęuitia feritas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Amanagigites.

nis ppls recessit a dño & obediẽtia. Insuper & Amã Agagites qa fuit ita crudelis q̃ ꝓpter odium & inuidiã ad honorẽ Mardochei dolose impetrauerat lras a rege Asuero. q̃ oẽgen⁹ Iudeoꝝ vbicũq; inuenirent certa die expssa in lris deberent occidi: de cuius crudelitate Hester dixit regi Asuero: hmõi crudelitas redundat in regẽ. Hester. vij. Et ipse Asuerus de eo scripsit. Aman genere & mente Macedo a Perarũ sanguine alien⁹ pietatẽ nostrã sua crudelitate cõmaculas peregrin⁹ susceptus est a nobis. Hester. xvj. Tandẽ crudelitas redundauit in caput suũ. Nam ad supplicationẽ regine Hester reuocate sunt literę: & in contrariũ mutate ordinatiõe facta q̃ oẽs inimici Iudeorũ q illa die cupiebãt & intẽdebant occidere eos: ipsi occiderẽtur. Ipse Aman ex ꝑcepto regis suspẽsus in cruce alta. l. cubitis quam parauerat Mardocheo. Hester. vij. Narrat etiam Greg. in. iij, Dial'. q̃ quidam miles ex mortuis resuscitatus Rome retulit multa que vidit in alia vita. & iter cetera q̃ viderat quẽdam noie Petrum: qui officialis fuerat in curia Romana i fluuio sctẽti in loco pœnali presso magno põdere ferri: & dictũ fuit ei q̃ idcirco illam pœnam patiebatur: qa cũ ex officio haberet facere aliquã punitionẽ nõ obediẽtia iniuncti officij: sed magis crudelitas ad punien-

cõfessores non sint crudeles.

dum illũ trahebat. Confessores quoq; & cõsulentes in foro cõscientię iniungendis pœnitẽtijs: vel in allocutiõe ad pœnitẽtes debẽt etiã cauere a crudelitate & duritia sermonis: nisi cũ expedit rõne obdurationis hoim: qñ duleibus monitis non mouentur vt fecit Stephan⁹ ꝓtomartyr dicens Iudeis cõtra quos dispurabat. Dura cervice & incircũcisis cordibus & auribus: vos spũsancto semp restitistis Act. vj. Primum docet Chris⁹ dicẽs. Si erramus modicam pœnitẽtiã imponẽtes: nõne meli⁹ est ꝓpter misericordiã reddere rationẽ q̃ ꝓpter crudelitatẽ? Vbi paterfamilias largus est: dispensator non debet esse tenax. Si deus benignus vt qd sacerdos eius vult videri austerus? xxvj. q. vij alligãt. Et Grego: dicit. dist. l. cõsiderãdũ. q̃ ideirco p̃misit de⁹ Petrũ negare christũ vt in sua culpa discret qualiter alijs misereri deberet. Debent etiã vt conseruent bonã famam & cõscientiã cauere a nimia familiaritate cũ mulieribus. Vnde Augu. Qui fidens conscientię suę negligit famam suam nimis crudelis est. xxj. q. j. nolo.

§. II. SECVNDO EXERCETVR

Crudelitas erga parẽtes.

crudelitas permaxime erga parẽtes dũ eis nõ subuenitur: vel quod peius est dum affligũtur. Vnde dicitur Prouerbij. Qui crudelis est etiã propinquos abijcit. Sicut ad virtutẽ pietatis ꝓcipue pertinet erga ꝓpinquos obsequium esse & subuenire: ita ꝓ vitiũ crudelitatis denegant ob sequia & ad tutoria debita vel irrogant supplicia: qd̃ vtiq; est ꝓtra naturalẽ instinctũ. Et ideo apls dicit. j. ad Tim. v. Si qs suoꝝ & maxime domesticoꝝ. i. ꝓpinquoꝝ curã nõ habet. s. in ꝓuidẽdo fidẽ negauit. i. fidelitatẽ seu ius naturale: & est infideli deterior. Et cõmuniter tales male fortunantur etiã in hoc sęculo: sicut patet i Absalone q̃ fuit ita crudelis vt nõ solũ occideret fratrẽ suũ Amon: sed & patrẽ

Absalõ propter crudelitatẽ erga patrẽ occisus fuit.

suã pissimũ Dauid de regno expulit & quesiuit occidere. Qui demũ fugiẽs de prelio ei⁹ exercitu debellato trãsiens equester subter vnã quercũ remãsit suspẽsus per capillos capitis in ea: & a Ioab lanceis transfixus est. ij. Reg. xviij. Nero imperator quo nemo crudelior matrẽ ꝓpriã occidi fecit: vt ex curiositate videret quo steterat in vtero matris q demũ seipsum ab imperio expulsus occidit. Sed si magna crudelitas iudicaretur a cunctis cum quis videret patrem vel matrem vel fratrẽ: vel aliũ cõsanguineũ in maximis pœnis detineri: nec in vllo se posse iuuare: & cum posset multipliciter cõsolari & refrigerare negligeret: quãto maior crudelitas est ꝓpinquos suos q̃ sibi bona sua ex quoꝝ acquisitione indebita vel nimia affectione sciunt vel scire possunt: & verisimiliter credũt esse in pœnis purgatorij q̃ maxime sunt sup oẽs vitę pnãtis: & nõ iuuãt eos oronib⁹:

Crudelitas erga animas.

eleemosynis: missis: & alijs pijs suffragijs: & qd̃ pei⁹ est legata pro se facta nõ soluũt. Vnde illi nõ percipientes suffragiũ pmanẽt in illis pœnis: clamãtes illud Iob. xix. Miseremini mei: miseremini mei: saltẽ vos amici mei: q̃re ꝑsequimini me sicut deus? Vñ tales vt necatores aiarũ mandãtur excõicari propter talẽ crudelitatẽ. xiij. q. ij. qui obla tiones. Et de quodã milite legit q̃ cũ dimisisset cognato suo ꝓ in casu quo moreret in bello cõtra infideles ad qd̃ ibat suũ quẽdã equũ vẽditũ in eleemosynã largiret: & in illo bello occiso cognatus auaritia ductus nõ execut⁹ est iniunctũ: sed sibi retinuit: sed in capite octo dier⁹ a morte apparẽs ille miles dixit. Quare nõ fecisti qd̃ imposui tibi fecisti me manere in pœnis vsq; nũc: sed impunit⁹ nõ eua des. Nã ego hodie ad cœlũ purgat⁹ ascẽdo: tu vero hodie ad infernа descendes: qui subito mortuus & dãnatus est. Solũ in hoc licet vti crudelitate ad parentes: qñ scilicet qs vocat per inspirationẽ ad seruitẽdũ deo p ꝓcẽptũ mũdi & religionis ingressum: vt ꝓpter afflictionẽ eoꝝ hoc nõ pretermittat. Nã vt dicit Hiero. Summũ genus pietatis est in Crude hoc esse crudelẽ. Maximã crudelitatẽ exercuit ppls Iudeoꝝ Iitas lu rũ cõtra christũ in sua passione. Vñ cõquerit de ipso sup deoꝝ er hoc p Hieremiã Threñ. iij. dicens: Filia ppli mei crudelis ga chri quasi Struthio in deserto dedit vocẽ suã ꝓ me. Filia dicit sum. synagoga per creationẽ & spũalẽ curã quã de ea habebat deus. Populi mei. i. q̃ synagoga est ppls meus quasi Struthio qui ferrũ crudũ comedit: & de filijs suis nõ curat stri det fortiter, sic ppls Iudeoꝝ crudelis clamando ꝓ christũ. Et cũ Pilat⁹ fecisset eũ crudeliter flagellari: vt. s. hoc viso crudelitas eoꝝ cessaret: magis ac magis clamabant. Crucifige eũ crucifige eũ. Vñ & Pẽ. loquẽs in ꝑsona christi ad patrẽ expmit illoꝝ crudelitatẽ ꝓ varias similitudines dicẽs. Erue a framea de⁹ animã meã. j. vitã. Et est oro fm partẽ sensitiuã. Framea est spata que cito incidit & tollit vitã: & ideo multũ est horror ex velocitate mortis quã inducit. Sic & ipsi Iudei multa egerunt ad accelerãdũ mortẽ ejus. Nã dabãt ei bibere vinũ myrrhatũ seu acetosum: & Simonẽ angariauerũt ad portãdũ crucẽ ne fieret mora: & latus ei⁹ trãsfixerunt. Et io de manu canis vnicã meã. j. vitã supple erue. Canis auide rodit. Vnde notatur auiditas Iudeoꝝ ad mortẽ christi. Nã & q̃rebãt eum capere nõ ꝑ festo ne a turbis defenderet. & Barrabã dimitti petierũt: & Pilato volẽti eũ dimittere dixerũt. Si hũc dimittis nõ es amicus Cęsaris. Salua me ex ore leonis qd̃ est animal ferum & cũ rugitu insilit ad deuorandum vsq; ad ossa. Et Iudei cum magnis clamoribus postulabãt vt crucifigeretur: & vsq; ad ossium fractionem afflixerunt occidẽtes. Et a cornibus vnicorniũ humilitatẽ meam. Vnicornis est animal ferox & indomitũ qui habet cornu durissimũ i frõte: quo animalia trãsfodit & occidit: & sic duritiã & obstinationẽ Iudeorũ signat in mortẽ christi: quia a nullo potuerũt sleẽti a crudelitate eorum. Sed de sua crudelitate puniti sunt crudeliter. Nã exterminiũ terribile secutum est de genere illo destructa ciuitate & multis milibus hominũ mortuis fame & bello residui venditi dispersi sunt per orbem.

§. III. TERTIO CRVDELITAS EX

afflictis nõ additur afflictio.

ercetur ad afflictos. cũ. s. quis nõ compatit eis & subleuat: sed potiꝰ insultat vel afflictionẽ addit. Vnde cum Phacee filius Romeliꝫ rex Israel occidisset de Iuda centũ viginti milia in die vna tpe Acham regis Iuda oẽs viros bellatores, ꝓpter pctã eoꝝ: insup ducẽta milia mulierũ puerorũ & puellarũ: ceperũt filij Israel de fratrib⁹ suis. s. de Iuda insinitã prędã & adduxerũt in Samariã: volẽtes eos subijcere seruituti ex magna crudelitate: vñ ꝓpheta quidam reprehẽdit eos ex parte dei dicẽs. Ecce irat⁹ dñs ꝓ Iudã propter pctã eoꝝ tradidit eos i man⁹ vestras. Occidisti illos atrociter: ira vt in cœlũ ꝓtingeret crudelitas vra. Insuper filios Iuda vultis vobis subijcere in seruos & ancillas. Peccastis eĩ super hoc dño deo vestro. Sed audite cõsiliũ meũ. Reducite captiuos quos adduxistis &c. qd̃ & fecerũt resocillãtes eos & dimittẽtes redire in terram suã. ij. Paral'. xxviij. Et Gre. dicit q̃ nõ debet a nobis flagellatis addi afflictio: ne nos culpę quod absit offensa respiciat. viij. q. j. cũ percussio. Propterea ꝓhibuit dñs in veteri lege filios Israel comedere sanguinẽ aialium in figuram vt auerteret eos a crudelitate horrẽda effusionis sanguinis humani. Eadem rõne ꝓhibuit eos comedere aialia suffocata vel strangulata: qa in tali morte multũ affligunt aialia. ꝓhibuit eĩ in particulari comedere grypũ: q̃ ꝓ aial est infestũ hoibus & eqs: in detestationẽ crudelitatis potentũ erga subditos, ꝓhibuit edere & vulturẽ: qd̃ aial insequit exercitũ bellã tiũ: vt de cadauerib⁹ mortuoꝝ paseat: & significat crudelitatẽ eoꝝ qui ꝓcurãt bella & seditiones vt inde lucrent. In nullo eĩ gñe hoim reperit tãta crudelitas sicut in partialibus adeo vt nõ solũ crudeli occidãt: sed etiã occisum minutatim

Fugit ista vt cuita rent crudelitatẽ a sanguine abstinebant

mutatim in frustra discerpãt: & aliqñ comedãt quo nil crudelius. Prohibuit etiã dñs coquere hædũ i lacte matris vel auẽ capere cũ pullis ad inducẽdum illũ ppĩm ad pietatẽ & vitandũ crudelitatẽ dum essent assueti ad hmõi: etiã circa aialia bruta: vt dicit ꝓbea. Tho. j. ij. q. c. Dicit etiam Hier. q̃ accepisse pauperib⁹ erogãdũ & esuriẽtibus plurimis illud reseruare oĩm prędonũ vincit crudelitatẽ. xij. q. ij. gloria. Qñ. s. quis querit immittere caristiam emens vel retinens victualia nõ sibi necessaria. Sciendũ tñ q̃ licet videatur multis crudelitas punire reos ad mortem & grauiter punire crimina: non tñ crudelitas: sed iustitia & charitas est. Vnde Hiero. sup Esa. Nõ est crudelis q̃ crudeles iugulat: sed crudelis patiẽtib⁹ esse videt. Nã latro suspensus patibulo crudelẽ iudicẽ putat. xxiij. q. v. non est. Hinc & Aug. Quid crudele Moyses mãdauit aut fecit cũ cõmissum sibi

Punire crimia nõ ẽ crudelitas.

ppĩm sancte zelãs viuo & vni deo vero subditũ eẽ cupiẽs postq̃ cognouit ad fabricãdũ idolũ defluxisse & colendũ in paucos vindicãs gladio: & in pñti salubriter terruit & disciplinã in posterũ sanxit. Nã cũ nulla crudelitate sed magna dilectione fecisse qd̃ fecit quis non in eius verbis agnoscat orãtis ꝓ peccatis eoꝝ & dicẽtis. Aut dimitte populo hoc peccatũ: aut si nõ dimittis dele me de libro tuo. Sic apls nõ crudeliter sed amicabiliter tradidit hoiem sathanę in interitum carnis vt spũs salu⁹ sit. xxij. q. v. &. q. iij. c. ipsaĩ pietas. Idem ait v. q. v. non ois. &. c. non osculatur. Molestus est medicus furẽti phrenetico: & pater indisciplinato filio: ille ligãdo: iste cędendo: sed ambo diligẽdo. Si aũt illos negligãt & perire permittãt: ista potius mansuetudo crudelitas est. Et Aug. dicit in regula de occultanda peccatũ alterius quod debet manifestare per similitudinem occulti morbi corporalis. Nã si frater tuus vulnus habet in corpore qd̃ velit occultari dũ timet secari: nõne crudeliter a te fleretur & misericorditer indicaretur?

¶ De blasphemia. Ca. VII.

blasphemia dei

BLASPHEMIA DEI QVIA videt ꝓcedere ex odio ad deũ: ideo de ipsa hic agẽdũ. Põt aũt sic describi tex verbis Amb. q̃ est vitiũ quo attribuit deo qd̃ ei nõ cõuenit: vel remouet ab eo qd̃ ei ꝓgruit: vt si dicat de eo aliqd im portãs defectũ: puta q̃ non sit iustus: vel q̃ nõ sit ꝓpotẽs & hmõi. Est aũt cõtra actũ fidei qui est cõfessio credẽdoꝝ. Vnde ad infidelitatẽ ptinere videt qd̃ ex verbis apli relici põt d cẽtis de se. j. Tim. j. Pri⁹ fui blasphem⁹ & psecutor. Et subdit. Ignorãs feci in incredulitate mea. Pro huius declaratione sciendum fm beatum Tho. ij. ij. q. xiij. arti. j. q̃ nomẽ blasphemię importare videt quandã derogationẽ excellẽtis bonitatis & ꝓcipue diuine. Deus aũt vt dicit Diony. est ipsa essentia bonitatis. Vnde quicquid deo cõuenit ptinet ad bonitatẽ ipsi⁹: & quicqd ad ipsum nõ ꝑtinet longe est a rõne ꝑfectę bonitatis que est eius essentia.

deroga tur deo dupl'r.

Quicũq; g̃ vel negat aliqd de eo qd̃ ei cõuenit vel asserit deo qd̃ ei nõ cõuenit: derogat bonitati diuine. Qd̃ põt cõtingere dupl'r. Vno modo fm solã opinionẽ intellectus. Alio mõ ꝓ rei veritate quandã affectus detestatione: sicut ecõtrario fides dei ꝑficit p dilectionẽ ipsi⁹. Hmõi aũt derogatio diuine bonitatis vel fm intellectũ tm: vel etiã fm affectum si consistat in corde tm erit blasphemia cordis: si exterius ꝓdeat p locutionẽ erit blasphemia oris. Et fm b̃ blasphemia confessioni opponit. Qd̃ aũt aliq dicunt q̃ sunt tres species blasphemię. Prima cũ deo attribuit qd̃ ei nõ ꝓuenit. Secũda cũ a deo remouet qd̃ ei cõuenit. Tertia cũ attribuit creaturę qd̃ est ꝓpriũ dei fm Tho. vbi. ã. Nã ꝓprie loquẽdo ista sũt diuersę species blasphemię: qa attribuere deo qd̃ ei nõ ꝓuenit: vel negare seu remouere ab eo qd̃ ei ꝓuenit nõ differũt nisi fm negationẽ & affirmationẽ q̃ diuersitas habit⁹ species nõ distinguit: qd̃ aũt id qd̃ est dei attribuit creaturę ad id ptinere videt qd̃ attribuit ei qd̃ ipsi nõ ꝓuenit. Quicqd em est dei ꝓpriũ, est de⁹. Attribuere g̃ creaturę qd̃ est dei ꝓpriũ: est ipm deũ facere idẽ creaturę. Itẽ sciẽdũ q̃ ille loquit contra deũ, cõuitiũ inferre intendẽs: vt cũ dicit. sit maledictus deus & hmõi: derogat divine bonitati nõ solũ cõtra veritatẽ intellectus: sed etiã fm

cõuitiũ deo inferens.

prauitatẽ bonitatis detestãtis & impedientis pro posse diuinũ honorẽ qd̃ est ꝑfecta blasphemia. Et sicut laudat deus in sanctis inquãtũ laudant opa ei⁹ q̃ facit ꝑ sanctos: ita etiã blasphemat in sanctis inquãtũ blasphemia q̃ fit sanctis redũdat in deũ. Est autem blasphemia pctũ mortale fm Tho. blasphe vbi. ẽ. art. ij. ex eo q̃ repugnat & ꝓriat charitati dei: qa pl̃ mia de derogatur diuine bonitati. vñ & Leuit. xxiij. dr. Quicũq; mortaꝫ blasphemauerit nomẽ dñi morte moriat. Sed pœna mortis non infligitur nisi ꝓ mortali. Et est ꝓ primũ vel secm ꝓceptũ decalogi. Verũ est tñ fm Tho. q̃ cũ qs ex subita passione prorũpit in verba blasphemię nõ aduertens hoc qd̃ dicit eẽ blasphemia: vt qa nõ cõsiderat significationẽ verboꝝ nõ esset tũc pctũ mortale: sed si aduertat significationẽ blasphemię cõsideras significata verborũ: ex eo q̃ subito impetu ire hoc faciat: vel ex praua cõsuetudine: nõ ꝓpter hoc excusat a mortali: q̃uis cito doleat de cõmisso: sicut nec excusatur ab homicidij reatu: qui ex subita ira ꝓximũ: & istud est grauissimũ pctũ. Et rõ est fm Tho. vbi. ẽ. ar. iij. qa blasphemia opponitur cõfessioni fidei: & rõ habet grauitatẽ infidelitatis: & aggrauatur si superueniat detestatio voluntatis: & adhuc magis si prorumpat in verba: sicut laus fidei auget ꝑ confessionẽ & dilectionẽ. Vnde cũ infidelitas sit maximũ peccatũ fm genus suum: ita etiã blasphemia. Vnde & glo. Esa. xvij. dicit q̃ oẽ peccatũ blasphemię cõparatũ leuius est: & quãtum quidẽ ad obiecta ꝑcti grauꝫ est q̃ homicidiũ: qa blasphemia est directe cõtra deũ homicidiũ contra proximũ. Quãtum vero ad effectũ nocumenti ꝓcẽderat homicidiũ blasphemię, quia plus nocet. In grauitate autẽ peccati magis attenditur intentio voluntatis peruersę quę videtur esse maior in blasphemia: cum intendat nocumẽtum honoris diuini q̃ in homicidio. De blaphemia quę alio modo dicitur malẽ dictio: vt cum dicitur. maledictius sit deus & hmõi. habet ẽ. in. c. de maledictis. in titu. de ira.

§. I. DE BLASPHEMIA POTEST

exponi illud Pẽ. lxxxiij. Nolite extollere i altũ cornu vestrũ scilicet superbiendo. Nolite loq aduersus deũ iniquitatem scilicet blasphemãdo: qa scilicet de⁹ cõfringit cornua supbię & punit blasphemos. Blasphematur autẽ de⁹ multipliciter. nõ solũ ab infidelibus: sed etiã a ꝓfẽ qui dicit fidelis: & si equẽter. De quo ipse conqueritur Esa. lxj. Et iugiter nomen meũ blasphematur: & hoc multipliciter.

¶ Primo blasphemant aliqui dei prouidentiam:
¶ Secundo blasphemant aliqui dei potentiam.
¶ Tertio blasphemant aliqui dei iustitiam.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

Prouidentia dei blasphematur.

Blasphemant aliqui dei prouidentiã qui dicunt deũ non habere prouidẽtiã de rebus seu actibus humanis: sed oia euenire hominib⁹ a fortuna & casu: in quorũ ꝑsona dicit Iob. Circa orbẽ cœli pambulat: nostra autẽ nõ cõsiderat. Vnde libro. iij. de falsa sapientia de Epicuro philosopho sic ait. Videbat Epicur⁹ bonis semp aduersa accidere pauperes: labores: exilia: charoꝝ amissiões: malos cõtra bonos esse augeri potẽtia honorib⁹ affici: videbat innocẽtiã minus tutã scelera impune cõmitti, videbat sine delectu morum sine ordine ac discrimine annorũ seruire mortẽ: sed alios ad senectutẽ peruenire: alios infantes rapi: alios robustos interire: alios in adolescẽtię flore immaturis annis extingui: in bellis meliores poti⁹ vinci & perire: maxime autem cõmouebat homines in primis religioso gratioribus affici malis his qui omnino deũ negligerẽt: aut nõ pie colerẽt vel minora mala & incõmoda euenire vel nulla. Et subdit. Cum hęc cogitarer Epicurus earum rerũ velut malitia indultus. Sic enim causam rationemq; videbat ignorãti: ęstimauit nullã esse, puidẽtiã: nullaq; dei iusititiã. Hec ille. Sic & Seneca in Tragedijs postq̃ cõmendat deũ de regimine & gubernatione vniuersi & ordine rerũ aliarũ cõquerit q̃ de reb⁹ humanis nõ videt curare dicẽs. Cur idẽ. s. de⁹ qui tãta regis sub quo vasti põdere mũdi: librata suos ducũt orbes hoim minime ades secur⁹ nõ solicit⁹, pdesse bonis nocuisse malis. Res hũanas ordine nullo fortuna regit spargitq; manu: munera cęca. Pectora fouens. Vincit sanctos dira libido. Fraus sublimi regnat in aula, tradere turpis sasces. Popul⁹ gaudet: eosdem colit arq; odit: tristis virt⁹ peruersa tulit pręmia recti: castos sequit mala voluptas: vitioq; potẽs regnat adulter. Vnde & Boe. in. j. de phica cõsola. in persona horũ ait. O stelliferi conditor orbis: qui perpetuo nixus solio: rapido cœlũ turbine versas &c. Et. j. Omnia certo sine gubernas. So-

los hominū respuis actus. Merito rector cohibere modo. Nam cur tantas lubrica versat fortuna vices. Præmit in fontes debita sceleri noxia pœna: ac peruersi residēt celsomores solio. Sanctaq; calcant iniusta vice colla nocētes. Latet obscuris condita virtus clara tenebris. Iustusq; tulit crimen iniqui. Nil periuria: nil nocet ipsis. Fraus mendacij cōpta colore &c. Sed potest ipse dicere quotidie qđ semel incarnatus ait Iudæis. Quis de vobis arguet me de peccato? Io. viij. Ignorātię vel imprudētię aut iniustitię certe nullus. Et q̄ nō possum⁹ deum inculpare de aliquo vel arguere: sed omnia quæ facit bonis & malis bene facit tribus rationibus pōt ostēdi ꝑm Io. Dūici in sermone.

¶ Primo propter diuini operis profunditatem.

¶ Secūdo propter nostrę mentis tortuositatem.

¶ Tertio ꝓpter dei summā rectitudinem & claritatem.

Primo etenim dico q̄ non possum⁹ deū arguere propter De⁹ nō pōt reprehendi. suorū operū profunditatē. Sunt em̄ opera dei tā alta tam profunda q̄ nō possum⁹ per nos inuestigare. E nō solum alta sua opera nō possumus cōprehēdere: sed nec minima & vilia valēt a nobis pfecte cognosci. Vnde quare granū milij sit rotūdum: & granū hordei oblongū oēs mundi sapientes nescirent dicere. Et similiter quare granū frumenti sit scissum ex vna parte: & ex alia non: null⁹ sapiēs posset sufficiēter rationē assignare: & sic circa quālibet paruā rē possent infinite moueri q̄stiones quas nescires explicare: tantam abyssum sapiētię posuit de⁹ in ifis suis creaturis. Si ergo in istis creaturis inferioribꝰ & magis vilibꝰ est tā ta ꝓfunditas quāto magis aliæ res altæ & ꝓfundæ. Quō ergo tu vilissima creatura presumis reprehēdere deū qua re istū fecit christianū: illum Iudeū: illū reprobat: istū elegit: quare bonis mala: & malis bona euenīūt. Vide miser ne intres hoc pelagus: quia submergeris. Et ideo dicebat apl's ad Ro. xj. O altitudo diuitiarū sapiētię & scientię dei q̄ incōprehensibilia sunt iudicia ei⁹ & inuestigabiles vię eius. Viæ eius sunt opera eius: & hę inuestigabiles. i. non cognoscibiles a nobis in vita ista ꝓpter profunditatē earum. Hinc & Aug. querēs quare dns nō fecit signa in Tyro & Sydone: de quib⁹ dicit christus q̄ si facta fuissent illa ibi quę fecit ipse in Iudea fuissent cōuersi: & Iudea in qua fecit illa miracula non est cōuersa ad pniam: put dr̄ Mat. xj. dicit Aug. Nam si rōne factū ꝓfunditatē iudiciq; ei⁹ penetrare nō possumus: manifestissime tū scimus & verum esse qđ de⁹ dixit & iustū ee qđ' fecit. xxuij. q. iiij. Nabucho donosor. §. de tyrijs. Sed a ratio quare nō possum⁹ deum inculpare est, ꝓpter nostrę mentis tortuositatē. Sumus em̄ oēs torti nō recti: & distortū & nō rectū est iudiciū nostrū & ideo male iudicam⁹: sicut qui ponit baculū i aqua: sibi videt q̄ sit tortus qui tū non est: sed defectū in visu tuo. Et sic oculꝰ iudicat de rebus coloratis ꝑm q̄ est in eo. Dicūt philosophi q̄ lux siue pupilla oculi non est colorata nec vllū colorē debet habere in sevt bñ videat res prout sunt. Vnde si in oculo esset aliquis humor & portares ante eū pannū rubeū vel azureū videret tibi obscurus. Sic est de oculo nostri intellectus: qa in eo est humor nostrę cōcupiscētię: & malꝰ humor. s. cupiditatis mundi: qa vellem⁹ illi mala cōtingere quę odimus: illi bona quę amamus: & qa nō sic euenit vt vellemus: ideo male iudicamus de deo & dicimus deū iniustū: vel non habere curā de nobis & ꝓuidētiā: Sed remoue prauū humorē & videbis recte. Sic fecerunt & faciunt serui dei: qa enim remouēt a se amorem a rebus mundi: ideo videt eis q̄ gegd fecerit & facit recte & optime facit, & cōcordāt se in oib⁹ cū volūtate dei dicētes illud ꝓpheticū. Oia q̄ fecisti nobis dñe in vero iudicio fecisti: qa peccauim⁹ tibi: & mēdatis tuis nō obediim⁹. Sed peccatores iudicāt sicut infirmi quibus dulcia amara De⁹ est summa mēsura omniū. vident & ecōtrario. Sic dicimus tribulatiōes pauptatē in firmitatē esse amaras & malas: sed serui dei oppositū. Tertia ratio quare deū inculpare nō possumus est, qa ipse est summa rectitudo & mēsura oim rerū. Vnde dicunt ꝓphi & sci q̄ quelibet res habet mēsurā suā: nō dico solū mēsurā cānarū: vt in pāno: & sextario: vt i bladis: sed sunt multę aliæ mēsuræ & regulæ. Mensura caloris ꝑm sapientes est ignis: quia nulla res est ita calida sicut est ignis: & ideo res tanto est calidior: quanto magis appropinquat caliditati ignis. Sic mensura oim lucentiū est sol: qa sol est lux intēsior oibus aliis lucidis: & ideo omes alię res lucidæ habēt mēsuram ab illa luce: & res illa est magis lucida q̄ magis appropinquat ad lucem solis. Sic mēsura oim venalium est aurū: qa ꝑm ipsum mēsurat & ponit preciū rebus. Nūc aūt ad ꝓpositū dicūt sancti & phi q̄ regula nostrę voluntatis est lex q̄ est tamq; quidā oculus q̄ habet dirigere voluntatem. Lex aūt humana ꝓcessit ab imperatore a sua voluntate: sed ipse fuit peccator vt ceteri homines: & ideo aliq̄n errauerunt in condendis legibus non rectis. Oportet ergo qđ sit vna voluntas summa absq; vllo peccato & defectu. Et istam dicūt oēs esse voluntatem diuinam: quę non potest esse magis recta: & nulla rectitudo est super eam. Et sicut ignis nō potest perdere suū calorem & sol suum splendorē: sic voluntas dei quę est regula omnis rectitudinis: non pōt ꝑficī tortav' curua seu obliqua aut iniusta: seu prauа. Vnde quicquid agit recte & iuste agit. Nos autem in vita ꝓsenti propter paruitatem & cęcitatem intellectus nostri non possumus plene cognoscere ista. Sed in alia vita cum videbim⁹ eum sicuti est: aperte cognoscemus qđ' oia quę facit & fecit deus cum maxima sapientia & rectitudine facta sunt. & quod ait Salomon Eccles. iij. c. Cuncta fecit bona in tempore suo. Nolite ergo loqui aduersus deū iniquitatē. s. blasphemādo ipsum tamq; non habeat prouidentiam de humanis vel non recte prouideat.

Mensura vena liū dicitur aurum.

§. III. QVANTVM AD SECVNdū Blasphemāt aliquid diuinā potētiā: vt illi q̄ dicūt. De⁹ blasphe nō pōt facere hoc vel illud: ac si nō esset omnipotēs: cū tamen dicaf Exo. xv. Omnipotēs nomē eius, Omnia enim potest nisi quę importāt defectū & ꝑfectionē: vel q̄ implicant cōtradictionē ꝑm Tho. in. j. parte. Nam posse peccare vel mori vel errare & hmōi non est posse: sed importētia. vnde Hiero. Solus deus ille omnipotens est: qui cum omnia possit hoc solū nō potest. cuius posse nō est aliqd posse: sed non posse. s. peccare, de pœni. dist. ij. §. fi. Et idem dicit q̄ cū omnia possit deus, hoc nō pōt. s. virginē suscitare post ruinā. xxxij. q. v. fi Paulus. Hoc em̄ implicat cōtradictionē. s. q̄ aliqua sit corrupta & virgo. i. non corrupta. Potest igit deus oia facere quę vult: Sap. xij. Subest enim tibi posse cum volueris. Puniuit dns plurimos blasphemātes dei potētiā: vt pater in Sēnacherib rege Assyriorū. Cum em̄ venissent in Iudeā & quęreret capere Hyerosolymā ciuitatē principalē vbi regnabat Ezechias misit nuntios Rapsacen: & quosdā alios qui locuti sunt non solum nuntijs Ezechiæ: sed etiā publice ad populū ciuitatis qui erāt in muris ciuitatis vt audirēt & rebellarēt se Ezechię vt traderēt ciuitatē & se in manib⁹ Sennacherib: inter cętera dicētes. Non te decipiat deus tu⁹ in quo cōfidis dicēs. Nō dabit Hierusalē in manu regis Assyriorū. Nunqd eruerunt dij gentiū populos quos subuerterūt patres nostri? Et ad ꝑpm dicebāt. Nō cōturbet te Ezechias dicens. Dns liberabit nos. Quis est ex oībus dijs terrarū q̄ eruerit terram suā de manu mea vt eruat dns. s. de⁹ vester Hierusalē de manu mea? Et sic blasphemabāt dei potētiā: quasi nō posset liberare eos ab ipso. Ezechias aūt rex sanct⁹ hō ad oronē confugit: & ad Esaiā ꝓphetā misit vt oraret deū pro populo. Cui respondit Esaias ex parte dei loquens de Sennacherib. Cui exprobrasti: & quē blasphemasti & sup quē exaltasti vocē tuā. Ad sanctū Israel. Et. j. Suphia tua ascēdit ad aures meas: ponā ergo circulū in narib⁹ tuis: & frenū in labijs tuis: & reducā te per viam per quā venisti: qđ' & factū est. Nā in vna nocte ab angelo dñi occisa sunt centū octogintaquinq; milia exercit⁹ Sennacherib: & reuersus ipse in Niniuē occisus est a filijs suis in templo dei sui. Habētur hec oia Esa. xxxvij. &. iij. Reg. xix. Petr⁹ etiā Damianus vt narrat Vincē. in Speculo hystoriali. ad idē ponit hoc exemplum. Duo amici & cōpatres in Bononię partibus cū discūberēt i cōuiuio allatus est gallus: qđ' pulmētū vnus eor⁹ arrepto gladio in frustra desecuit: tritūq; piper cum liquamine supfudit. Quo facto alter ait. Profecto compater sic explicuisti gallū istū vt sanctus Petrus si velit reintegrare nō possit. Cui alter subintulit: plane nō mō si ſctūs Petrus: sed si christus ipse imperet gallus iste in perpetuū nō resurget. Ad hanc vocē repente gallus viuus coopertus plumis exiliuit: alas pcussit & cecinit & plumas excussit totūq; linquamē sup eos q̄ vescebātur asperſit. Ilico sacrilegi blasphemi in aspersione piperis lepra ꝑfusi sunt quę plaga lepręin posteris eorū hęreditaria permansit vsq; in obitum. Vnde in famulatum subacti sunt

De blasphemia in spiritū scūm dr̄ triplici ter.

De punitione blasphemātiū.

Bononienſis

Exēplū blasphemię.

Bononienſis ecclesię quę beati Petri insignię vocabulo. Hęc ille. Nolite ergo loqui aduersus deum iniquitatem.

§. IIII. QVANTVM AD TERtiū Blasphemāt aliqui dei iustitiā: dicētes deū iniustū: cū multū a rectitudine aliquos & crudelē. In quor⁹ ꝑsona ait Iob xxx. Mutatus es mihi in crudelē: cum tū sis iustissimus & clemētissimus. Pā. Iustus dns & iustitias dilexit: equitatē vidit vultus eius: hęc est blasphemia dānatorū in inferno. vñ dr̄ Apo. xvj. Et stauerūt homines estu magno: & blasphemauerūt nomen dñi habētis potestatē super has plagas. Vbi dicit glossa. q̄ in inferno positi q̄uis sciant se ꝓmerito puniri: dolent tñ q̄ deus habeat tantā potentiam q̄ plagas eis inferat. Pro cuius declaratione dicit Tho. ij. ij. q. xiij. arti. iiij. q̄ cū ad rōnem blasphemię ptineat detestatio diuinę bonitatis: illi qui sunt in inferno retinēt peruersam voluntatē auersam a dei iustitia in hoc q̄ diligūt ea ꝓ quibus puniūtur & vellent eis vti si possent: & odiūt pœnas q̄ ꝓ hmōi pēs inferūtur: & dolēt de peccatis quę cōmiserūt: nō q̄ ipsa odiant: sed qa pro eis puniūtur. Et ratiis detestatio diuinæ iustitiæ est etiā eis interior blasphemia. Et credibile est q̄ post resurrectionē erit in eis etiam vocalis blasphemia: sicut in sanctis vocalis laus dei. Ex tali tñ blasphemia nō demerētur: qa i aliavia nō est locꝰ merēdi vel demerēdi: sed recipiēdi ꝑm merita. Vnde sicut in beatis bona eorū opera quę ibi agunt non sunt meritoria sed ptinētia ad ꝓmiū beatitudinis eorū. Ita in dānatis mala eor⁹ opera vt blasphemare & odire deū & hmōi nō sūt demeritoria: sed ptinētia ad pœnā danatiōis suę. Qui & blasphemāt deū vel ex tribulationib⁹ repurātes iniustū vel alio modo ofticiū & artē faciūt dānatorū. Vñ multū habebāt de sua dānatione timere Iudei qñ audiebant deū blasphemare pr̄ horrore, sceleris scindebant vestimenta sua: vel claudebant aures suas ne audirent. Nabuchodonosor viso miraculo. s. de euasione trium iuuenū Ananię Azarię & Misaelis de fornace ignis: fecit ædictū p regnū suū: cū tñ esset pagan⁹: q̄ q̄cūq; blasphemaret deū illorū qui est deus noster deus verus grauiter puniretur.

Nabuchodonosor horruit blasphemiam.

Thema sermonis.

¶ De blasphemia in spūmſctm & ſex specieb⁹ ei⁹. Ca. VIII.

VIA PECCATVM BLASphemię cōuenit in oīe cū ꝑtō blasphemię in spūmſctm: & ꝑtm inuidię eū inuidētia fraternę grę quę est spēs blasphemię i spūmſctm: & odiū dei cum odio ꝓximi: q̄uis realiter & specifice differāt: iō nunc de blasphemia in spūmſctm hic agit. Circa qđ' videndū est qđ sit & quot sunt species ei⁹: & quō dicat irremissi bile. Dicit bea. Tho. ij. ij. q. xiij. q̄ de blasphemia in spūm scti tripl'r aliqui loquunt. Antiq em̄ doctores scilicet Athanasius Hilarius Ambrosius Hieronym⁹ & Chrysostomus dicūt ꝑtm esse in spūmsanctū: qñ ad literā aliquid blasphemū dr̄ cōtra spūmſctm: siue spūsanctus accipiatur ꝓut est nomē essentiale cōueniēs toti trinitati: cuius quę libet persona & est spūs & est ſctūs: siue ꝓut nomē est ꝑsonale cōueniēs vni in trinitate ꝑsonę. Et ꝑm hoc distinguitur Matt. xij. blasphemia in spūmſctm cōtra blasphemiā in filium hoīs. Christus enim operabatur quędā humanit⁹ comedendo: bibendo: & alia hmōi faciendo. Et quædam diuinitus scilicet dęmones ejiciēdo: mortuos suscitādo & hmōi. quæ quidē agebat & per virtutē ꝓprię diuinitatis: & per operationē spūsſcti quo ꝑm humanitatē erat repletus. Iudei aūt primo ꝓ dixerūt blasphemiā in filium hois cum dicebant eum voracem potatorem & hmōi: vt habet Matth. xj. Postea blasphemauerunt in spiritūsanctū cum opera q̄ faciebat virtute suę diuinitatis & virtute spūsſcti: attribuebāt Beelzebub. Et ꝓpterea dicuntur blasphemasse in spūmsanctū. Augu aūt in libro de verbis domini accipit blasphemiā seu ꝑtm in spūmsanctū pro finali ipœnitētia: qñ. s. quis perseueraret in ꝑtō mortali vsq; ad mortē inclusiue: quod qui dē sit nō verbo oris tm: sed & cordis & operis: nō vno sed multis: hoc aūt verbū sic acceptū dr̄ contra spiritūsanctū: quia est contra remissionē peccatoꝝ quę fit ꝑ spiritūsanctū qui est charitas patris & filij. Nec hoc dixit dns Iudeis quasi ipsi peccarēt in spiritūsanctū: nondū em̄ finaliter erant impœnitētes: sed admonuit eos ne taliter loquētes ad hoc venirēt q̄ in spiritūsanctū peccarēt. Et sic intelligēdū est qđ' dicit Marci. iij. vbi postq̄ dixerat dns. Qui blasphemauerit in spiritūsctm &c. Subungit euāgelista: quoniā dicebāt. Spiritū immundum habet. Illi aūt qui differunt cōuersionē suā & pœnitētiā vsq; ad infirmitates graues: exponūt se magno periculo huiꝰ peccati finalis impœnitētiæ: qa rara est tūc vera cōuersio ad deū: quia nō videtur moueri amore sed timore seruili: qui nō sufficit ad salutē. Oportet em̄ ait Aug. in li. de pœnitentia nō solū deū timere iudicē: sed vt anxiet ꝓ gl'ia. i. diligere gloriā dei. Et ideo ingt idē. Multos solet decipere serotina pnia. de pœ. di. vij. ꝓ totū. Alij aliter accipiunt dicētes blasphemiā esse in spiritūsanctū qñ quis peccat cōtra appropriatū bonū spūsancto. Et aūt attribuitur bonitas sicut patri attribuit potētia: filio sapientia: vnde ꝑtm in patrē dr̄ ꝑtm ex infirmitate. i. ex passione: ꝑtm in filiū ꝑtm ex ignorantia: peccatū in spiritūsanctū qñ peccatur ex certa malitia. nō solū ex certa sciētia: qa hoc etiā accidit in peccato ex infirmitate: sed ex ipa electione mali: qđ' pōt contingere dupliciter. Vno modo ex inclinatione habitꝰ vitiosi q̄ dicit malitia: & sic nō est idē peccare ex malitia quod peccare in spiritūsanctū sumēdo ꝑtm in spiritūsanctum ꝓprie: prout est speciale peccatū: sed large qđ' cōtingit fieri ꝑm oīe genus peccati: & hoc vtiq; aggrauat peccatū: sed nō est speciale peccatū. Alio modo peccat ꝑ malitia ex eo q̄ per contēptum abiicit & remouet id qđ' electionē peccati poterat impedire: sicut spes per desperationem. & timor per ꝓsumptionē: & hmōi. Hęc aūt oīa quę electionē peccati possunt impedire sunt effecta spiritussancti in nobis: vnde sic peccare ex malitia est peccare i spiritumsanctū. Et sic est intelligendū q̄ dicit Magister in. ij. sen. di. xliij. s. q̄ ille peccat in spiritūsctm cui malitia per se placet. s. abiicēdo ꝑ cōtemptū ea per quę poterat impediri a ꝑtō: puta cū aliquis intēdit cōmittere aliqđ' ꝑtm: & occurrūt mēti aliquę instigationes seu cogitatiōes timoris vel spei vel considerationis inordinationis peccati & miserię ei⁹ conat ad repellendū tales instigationes contēnēdo eas vt liber⁹ & effrenat⁹ peccet. Sccm q̄ blasphemia in spiritūsanctū est speciale genus peccati. i. ꝑm tertiā acceptionē: videlicet peccare ex malitia per cōtemptū eor⁹ quę possunt hoiem impedire a ꝑtō: sic sunt sex spēs huiꝰ ꝑti ꝑm Magistrū sniarū. li. ij. di. xliij. videlicet ꝑsumptio: desperatio: impugnatio veritatis agnitę: inuidētia fraternæ gr̄æ: obstinatio & impatientia. Et de isto ꝑtō pōt illud Pā. lxvij. intelligi. Dixit dns ex Basan cōuertā: cōuertā in ꝓfundū maris. Nico. de Ly. exponit hoc de destructione Hierlm & Iudeę. Dicit em̄ q̄ Iudea in qua metropolis est Hierlm. i. principalis & caput illi⁹, puinciæ est sita ex vna parte sup Iordanem: iuxta quam est terra Basan: & ex alia pte habet mare mediterraneū. Vespasianus igit missus a Nerone imperatore ꝛ Iudeā q̄ se rebellauerat imperio Romanor⁹: cōgregauit exercit⁹ hoim ex vtraq; parte. s. aliqs trāseūtes p terrā Basan: & aliquos p mare ad obsidēdum & pugnādū ꝓtra Hierosolymā. Dicit g̃ Psalmista ad hoc notādū. Dixit dns. i. diuina dispositiōe factū: hoc em̄ dicere dei facere ē. ꝙuertā. i. vertā & dirigā exercit⁹ Romanor⁹ veniētes per terrā Basan: & cōuertā: id est dirigā alios exercitus eorū in profundū maris. i. veniētes per profundū mare: & vertam eos. s. exercitus contra Hierlm ita crudeliter vt intingatur pes tuus. i. habitātis i ea in sanguine occisorum: id est vt ambulantes in ea intingant pedes suos in sanguine effuso. Tāta em̄ fuit occisio ꝑm Iosephū vt perueniret ad decies cētena m: lia occisi gladio: & lingua canūj exinde intincta est etiā in sanguine eorū labētiū ipm sanguinē ꝑm morē suū. Hec Nico. Hoc aūt euenit illis tanū. s. exterminiū nō solū qa christū occiderūt: qa eis dimissiſſet tm̄ scel⁹ si cōuersi fuissent: sic ut indultū fuit Lōgino Cęturioni & alijs pœnitētib⁹ sup hoc. Sed qa peccauerūt in spūmſctm ꝑm triplicē expositionē supradictā. Nam quā triplicitum ad primā attribuerūt Beelzebub principi dęmoniorū ter peopationē miraculor⁹: expulsionē dęmoniorū q̄ christ⁹ in cauerūt quantū homo faciebat in virtute spūsancti. Quātum ad in spūm secundā acceptionē pseuerauerūt in sua pfidia Iudæi nosancti. lētes credere in christū vsq; ad mortē inclusiue & successores eor⁹. Quantū ad tertiā qa fuerūt obstinati: impœnitētes: inuidētes fraternę gr̄æ: & impugnātes veritatē agnitā in scripturis de Messia: & ideo merito grauissime puniti sunt in hoc sęculo: & etiā in inferno. Sed gl. in cōtinuo sic breui⁹ exponit: & etiā ad propositū. Dixit dns. Ego cōue

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam te vel alios hoīes ex Basan existētes. Basan interpretatur siccitas vel confusio. i. ex siccitate gratię & cōfusione peccatorū venientes: & conuertā nō solū hos: sed etiam in profundū maris existentes hoies desperatissimos & obstinatissimos in profundū peccatorū existētes qd' ptinet ad peccatū in spiritū sanctum. Et ita cōuertāte ad me vt pes tuus id est affectus intingat in sanguine christi: id est affectum deuotionis habeas ad christi passionē: & particeps sis fructꝰ eiꝰ: scilicet veniā & remissionem peccatorū percipiendo. Dicere autē dñi est facere: & sm hoc possunt tria notari de peccato in spiritumsanctum.

¶ Primum est ꝙ habet in se nimiam grauitatem: quia dicitur. In profundum.

¶ Secundum est ꝙ habet ad eam malitiæ præparabilitatem: quia dicitur. Ex Basan.

¶ Tertium est ꝙ habet veniā & remissibilitatē. quia dicitur. Conuertam.

§. I. QVANTVM AD PRINVM

Grauitas peccati in spiritū sanctū.

Status pctī dr mare ꝓpter inquietudinē quā inducit: vñ dr Esa. lvij. Cor impij quasi mare feruēs qd' quiescere non pōt. Profundū huius maris est maxima grauitas eiꝰ quā habet in se pctm in spiritumsanctū. Vnde dicit Salomon Prouer. xviij. Impius cū in ꝓfundū pctōrꝫ venerit contēnit. Et hoc est ꝓprie & stricte peccatū in spmsanctū peccare ex malitia: cōtēnēdo videlicet & abijciēdo ea p q̄ posset retrahi a pctō. In profundū ergo descēdūt peccātes in spiritūsanctū qd' sit sex modis seu specieb⁹ vt dictū est. Quæ species distinguūtur sm remotionē vel contēptū eorꝫ p q̄ pōt hō ab electione peccati impediri quę sunt: vel ex pte diuini iudicij: vel ex parte donorū eius: vel ex parte ipsi⁹ peccati sm Tho. ij. q. xiij. ar. ij. Auertitur homo enim a peccato ex cōsideratione diuini iudicij qd' habet iustitiā cum misericordia p timorē qui insurgit ex cōsideratiōe diuinę iustitię punitiꝫ pctā homo retrahitur a peccato. Vñ Salomon. Per timorē dñi ois declinat a malo. Naturaliter em̄ quilibet horret pœnas. Cū em̄ cōsiderat ꝙ propter pctm̄ debet puniri a deo & seuerissime pœna æterna: nec pōt euadere man⁹ eiꝰ. Propter qd' dicit apls ad Heb. x. ꝙ horrēdū est incidere in man⁹ dei viuentis. & Deut. xxxij. c. Nō est q̄ de manu mea possit eruere. ait dñs. ne qs ergo in currat in pœnas eternas sm ꝙ exigit dei iustitia caueat sibi a pctis. Sed iste timor abijcit & contēnit per illā speciē blasphemię in spmsanctū quę dr ꝓsumptio: quę nō cōsistit in hoc ꝙ iustitia deneget cordevel ore. i. ꝙ credat ipm nō punire peccata: qa hoc ptinet ad infidelitatē. Sed i hoc ꝙ cōtēnit ipsam considerationē diuinę iustitię: puta cum intendit aliquod peccatum perpetrare: & instigatur mēs eius & mouet ad cōsiderandū iustitiā dei punire grauiter tale pctm̄ mens ipsa contēnit & conat abijcere illam instigationē timoris: quod tangitur ex diuina iustitię consideratione quasi sibi persuadēdo ꝙ non puniat vt liberi⁹ peccet: & sic ꝓsumit veniā sine pœnitētia adipisci: vel gloriā sine meritis: & hec est secta species peccati in spmsctm̄ cum tamē dicat regula iuris in. vj. Venia non dat nisi correcto. s. ad pœnitētiā. Et Aug. Ita imparit a deo largitas misericordię ꝙ nō deseret seueritas disciplinæ. de pœni.

Sex species pcti in spiritūsanctū.

Per se dist. j. §. neminē. Et si liber homo ambulans per viā iuxta nēo pōt quā est fouea ꝓfundissima ꝓiceret se in eā nō est liber ad exire de exeūdum: nisi alteri⁹ adiutorio: ita & in foueā peccati qd' peccato ad in'ernū ducit liber est quilibet per se ad intrādum: sed non ad egrediēdū: nisi deus porrigat ei manū gratię. Qd' agnoscēs Pś. dicebat. Emitte manū tuā de alto: eripe me & libera me de aquis multis. s. vitiorū: qa. s. per me nō valeo. Hac ꝓsumptione videt fuisse deceptus Ioachim filius Manasse regis Iuda. Cū em̄ vidisset patrem eius Manassen ꝓplurimos annos sceleratissime vixisse i omi gne mali: vt & Esaiā nobilissimū ꝓpheratū serra lignea secari fecerit & ciuitatē Hier sm imple ueri⁹ sanguine ꝓpheratę & idololatrare fecerit pplm & alia innumera mala: circa finem regni sui decapitat⁹ recognouit scelera sua pniam agēs: & de⁹ indulsit ei vt pater. iiij. Reg. xxj. Estimauit ergo forte sic posse trāsire in mūdo isto: vt male viuēdo p multū i pis postea ad placitū suū ad pœnitētiā rediret: vel de facili de⁹ ei ignosceret vt patri. Sed ꝓsumptio ista decepit eum. Nā cū vitijs esset deditus: propter malū regimē eius fuit iuterfect⁹ a populo & male finiuit dies suos. Per

spem etiam quę cōsurgit in mēte hoīs ex cōsideratione diuinę misericordię remittētis peccata & p̄miātis bona homo retrahitur a peccato seu resurgit a pctō. Sed hæc spes tollitur per desperationē de diuina misericordia: non. s. ꝙ nō credat deū velle vel posse relaxare pctā quecūq; ad pœnitentiā redeūti: quia hoc pertineret ad hereśim: sed quia cōtemnit talem cōsiderationē: vt cū inspiratio tangit cor peccatoris vt desistat & pœnitear: cū deus semp sit paratus recipere peccatorē quēcūq; reuertētem ad pœnitētia: abhicit ille & conat expellere illā inspiratione persuadēs sibi deū nō sibi ignoscturū aut saluaturū eū: sed esse reprobū & dānandū vt sic effrenatius peccet: ex quo dānandus est. Et istud est pessimū oim malorū: in quo incidit Cain dū dixit reprehensus a deo de fratricidio ppetrato. Maior est iniqtas mea q̄ vt veniā merear. Geñ. iiij. Sed vt dicit Aug. De nemine desperandū est q̄diu patientia dñi ad pniam inducit: seu dū est in hoc corpe cōstitut⁹: vt dicit Leo papa xxvj. q. vij. c. j. & seq. Ista em̄ est differētia inter spiritū vnitū carni: & separatū a carne: qa vnit⁹ carni semp est susceptibilis pœnitētię separat⁹ non. Sicut em̄ liberū arbitriū hois verti pōt a quacūq; virtute ad malū declinādo: ita a quocūq; malo ad bonū se cōuertēdo. Qd' exp̄sse dicit dñs qui mētiri nō pōt. Ezech. xviij. In quacūq; die conuersus fuerit peccator & ingemuerit: omniū iniquitatū eius non recordabor. Et Leo papa in decretis. de pœ. dist. j. c. multiplex. Misericordię dei nec mēsuras ponere possumus nec tēpora diffinire apud quē nullas patitur moras cōuersio.

Periculosa igit est desperatio, vt dicit. ꝫ. Reg. ij. & magis q̄ ꝓsumptiō. Ab vtraq; aūt cauēdū est: nec ita præsumēdum de ei⁹ misericordia tamq̄ mala nō puniat: nec desperandū de venia ramq̄ conuersis peccatorib⁹ non parcat. Misericors enim & miserator dñs & iustus. ait Pē. Inter timorē ergo & spē debem⁹ ambulare. In cui⁹ figurā dñs mādauit in veteri lege. Deut. xxiij. vt nō sumeret ꝙ pignore mola superior, vel inferior: vt sic semp secū habeat i domo sua. Mola supior q̄ cōprimit materiā ne eleuet significat & designat timorē quo qstimēdo diuinā iustitiā mala punitēt detinet eū ne eleuet & ꝓsumat nimis de se: vel de dei mia. Mola inferior q̄ retinet materiā ne descēdat significat spē q̄ retinet mētē ne cadat in ꝓfundū desperationis. Cōtenda aūt sunt pctā p dolorē inter vtrūq; s. spem & timorē & separādū est furfur maloꝝ a similabonoꝝ i operib⁹ nr̄is p illa duo. Ex pte vo donoꝝ dei qb⁹ retrahimur a pctō duo sunt ista s. cognitio veritatis: & auxiliū interioris gratię. Ex hoc em̄ ꝙ quis cognoscit veritatem circa aliquid faciēdū vel vitādū: multū iuuat ad vitandū peccatū sicut ecōtrario nō cognoscēdo nō pōt euitari malū. Contra hoc aūt est tertia spes blasphemię in spmsctm̄: q̄ dr impugnatio veritatis agnitę: nō cuiuscūq; veritatis: vt circa naturalia vel artificialia vl̄ talia in lirigijs: sed impugnatio veritatis agnitę circa. ea q̄ sunt fidei & bonoꝝ morꝝ. Sicut si qs cōuict⁹ rōne alteri⁹ de aliquo suo errore circa fidē perpēdens errorē suū ꝑmanet & ꝑseuerat ad defendendū ipsum ne videat errasse: vel etiā cū perpēdens seu instigatus vel illustrat⁹ aliq̄ esse pctm̄ mortale vt vsurā: fornicationē & hmōi: vt liberi⁹ peccet repellit & abijcit illū instinctū: vel etiā ore defendit talē errorē quē cognoscit falsum esse. Vñ Au. dicit in li. de vnico baptis. Qui cōtēpta ȳitate vult leq cōsuetudinē: aut circa fratres est malign⁹: quib⁹ veritas manifestat: aut circa deū ingrat⁹ cui⁹ inspiratione regit ecclia. di. viij. qui cōtempta. Qd' sm Tho. p tinere videt ad pctm̄ in spmsanctū. Et Cyprianus di. ea. c. consuetudo. dicit. Qui post veritatē manifestatā in errore perseuerat prudens & sciēs: iā non in venia ignorātię peccat: ꝓsumptione em̄ atq; obstinatione quadā nitit cū a rōne superetur. Ad hāc blasphemiā deuenerūt. Scribæ & Pharisęi q cognoscētes vel de facili valentes cognoscere christū esse Messiā eis in lege ꝓmissum noluerūt credere vel cōfiteri: sed ꝓtradicebāt dicētes in Beelzebub eū facere miracula: qb⁹, ofte debat doctrinę suę veritatē & suā diuinitatē. Et iterū. Lazarū resuscitatū ab eo voluerūt occidere ad impugnādū veritatē suę virtutis: & hoc faciebāt ne viderent minus sapientes: & ne amitterēt oblationes & decimas a pplo & hmōi. Aliud donū dei p q̄d' quis retrahit a pctō est gra diuina. Iustificati gratis p gratiā ipsius. Roma. iij. Gratia em̄ dei qs iustificat. i. de impio fit iust⁹ & p ipam vitat pctm̄. Et q̄uis gra & veritas p christū facta fuit vt dr

Periculosa est desperatio.

Impugnatio agnitæ ȳitatis.

Iudei in Christū blasphemauerūt dicētes eū facere miracula in beelzebub.

vt dr Io. j. Tamen hoc fuit mediātibus donis spūsctī quæ dedit hoibus: Sicut aūt cōtra virtutē est impugnatio veritatis: vt dictū est: ita & cōtra gram. Est & quarta blasphemia in spiritū sanctū quæ dicit inuidētia fraternæ gr̄ę: quę in hoc differt ab inuidia quę est vitium capitale: qa inuidia vitium capitale facit dolere & contristari de bonis ꝓximi inquātum sm æstimationē iuidentis falsam habent diminuere honorem & reputationem eius. Sed inuidia fraternæ gratiæ q̄ est pctm̄ i spmsctm̄ cōtristatur & dolet nō solū de bono ꝓximi: sed de gra dei crescēte i mūdo: vt ꝙ fides dilatet: ꝙ pctores cōuertant ad deū: a malis abstineant & hmōi. Ad quā blasphemiā reducitur pctm̄ schismatis sm Tho. Quia p fraternā gratiā cui opponit hęc inuidentia mēbra ecclesię vniūt: sed schisma diuisionē ab hac ponit. Vñ Aug. in liō. de sermo. dñi in mōte: dicit inuidiæ facib⁹ fraternitatem impugnare est peccare in spmsanctū. Sed super epl'am ad Rom. ij. dicit beatus Tho. ꝙ dona quib⁹ qs retrahitur a pctō sunt Fides sm illud Prouer. xv. Per fidē purgātur pctā. & charitas. sm illud Proverb. x. Vniuersa delicta operit charitas. Contra primū est impugnatio veritatis agnitæ. s. fidei. Contra quā fecerūt filij Israel in deserto qñ adorantes vitulū aureū dixerunt. Hi sunt dij tui Israel qui te eduxerunt de Egypto. Exo. xxxij. attribuentes dęmoni operationē dei. s. liberationē suā. Cōtra sc'm est inuidia fraternæ gr̄æ: hac inuidia ꝓmoti Iudæi in Antiochia videntes. s. ꝙ plures cōuertebant ad fidem christi per ꝓdicationē Pauli cōcitauerūt religiosas mulieres & primiores ciuitatis excitātes ꝓsecutionē i Paulū & Barnabā: & sic eiecerūt de finib⁹ Illis. Act. xiij. Hac inuidia ꝓmotus Demetrius quidā noīe argētari⁹ q̄ faciebat ædes deæ Diane. Gentilis em̄ erat & ꝓstabat magnū quæstū artificib⁹ ex illo ope: videns p ꝓdicationē Pauli eua cuari cult⁹ deæ Dianæ in Epheso & introduci fidē & gram christi: cōcita uit artifices ostēdēs ex hoc ei auferri lucrū de arte sua ad saciēdā seditionē in ciuitate vt inde expellerent vel occidere tur. Act. xix. Ex parte vero peccati duo sunt q̄ hoies a peccato retrahere possunt: quorū vnū est inordinatio & turpitudo actus pcti. Aliud est breuitas & paruitas boni qd' quis quærit in pctō. Primū ergo. s. consideratio turpitudinis & inordinatiōis peccati solet hoiem inducere ad pœnitētiā de pctō cōmisso. Nil em̄ turpius pctō. Adeo enim turpe est & inordinatū vt dicat Seneca: & si Etnicus. Si sciē deos ignoscituros: & hoies ignoraturos. s. peccatū meū adhuc dedignaret peccare. Non enim ꝓpter illud homo vtēs rōne nō bestialitate erubesci t de pctō & habet confusionē nisi propter turpitudinē eius. Naturaliter aūt homo horret & fugit q̄ reputat turpia. Cōtra hāc aūt cōsiderationē ponit quinta species pcti i spiritūsanctū. s. impœnitētia: nō tñ sumēdo impœnitētiā, put importat ꝑmanētiā in pctō vsq; ad mortē inclusiue. sic em̄ non est speciale pctm̄: sed q̄dā circūstātia q̄ reperiri pōt in oi pctō vt dictū est in. s. §. sed sm ꝙ importat ꝓpositū non pœnitēdi vnq̄. De q̄ pctō ait Apls ad Rom. ij. Tu aūt sm duritiam tuā & sm impœnitēs cor tuū thesaurizas tibi irā i die iræ. i. accumulas tibi reatū pœnę in die iudicij. vbi dicit glo. ꝙ ibi non tat blasphemia in spiritūsanctū. s. impœnitētia. Et ad hāc ipœnitētiā sm Tho. reducit simulata pœnitētia q̄ dr blasphemia in spiritūsanctum sm glo. Leuit. vij. qd' intelligo s. cū qs nūq; intēdit verę pœnitere & confiteri: sed semp simulate & ficte. Nā qd' aliq̄ qs ficte cōfiteat ex quadā verecūdia intēdēs alꝫ recte cōfiteri: quis mortalꝫ peccet: nō tñ peccat in spiritūsanctū. Aliud qd' retrahit a pctō ex pte ipsius est consideratio breuitatis & paruitatis boni qd' est in pctō: qd' est momētaneū & quasi nihil. sm illud ad Ro. vj. Quē fructū habuistis in his i qb⁹ nūc erubescitis? Nā stipendia pcti mors & ois malus implet pœnitudine, dicit Pś in lib. Ethi. & grego. in moral'. Nomentaneū qd' delectat: ꝙ eternū qd' cruciat. Ista igit cōsideratio solet hoiem inducere ad hoc ꝙ volūtas eius nō firmet in pctō. Sed tollit hoc p obstinationē q̄n. s. homo firmat ꝓpositū suū in hoc ꝙ peccato inhæreat. Et de hac obstinatione & impœnitentia dr Hiere. vij. Nullius est q̄ agat pniam sup pctō suo dicēs. Quid feci quo ad primū? Oēs conuersi sunt ad cursum quasi equus impetu vadēs ad prælium: quo ad obstinationem. Et ad hāc obstinationem reducit cōtemptus seu nolle obedire superiorib⁹ firmiter. Dicit em̄ Ber. in li. de dispensatione & ꝓcepto ꝙ nolle obedire est resistere spūsctō

Impœnitētia.

Ad qd' etiā ptinet qd' dicit Damasus papa. xxv. q. j. violatores ꝙ violatores canonū vol ūtarij & sine causa. i. p cōtēptū seu rebellionē blasphemiā iserūt spūisctō a quo conditi sūt. Hac obstinatione & impœnitētia derectus Pharao rex Egypti post decē plagas in qbus vt remouerent promittebat; dimissionē ppli Israel De Egypto prout dñs sibi mādauerat p Moysen & Aaron: adhuc obstinat⁹ manens ipe cū exercitib⁹ suis psequens ppl'm illū quē dimiserat ex morte primogenitorū oim in Egypto hoim & brutorū vt eū reduceret in seruitutē: submersus est cū suis: & sic descenderūt in ꝓfundū. s. maris quasi lapis: & p obstinationē descenderūt i ꝓfūdū, iferni. Sequendæ igit sunt bonę ispirationes dei quæ sunt a gra spūsancti. s. consideratio iustitiæ & miæ dei istinct⁹ veritatis & charitatis: recogitatio turpitudinis pcti: & paruitas fructꝰ eiꝰ seu nullitas: & sic vitādū pctm̄ & de ipso exeūdū. Nāvt Dicit Hiero. Moderatio dei ac pietas solū nostrū reditū quæritiac nos cupit longa sua bonitate saluare. Qd' si nō cōuertimur: si duri colli sumus sivsq; in finē in malis pseueram⁹? Assidue peccantiū non miserek deus. distin. xcij. diaconi. Et ad hoc hortat Apls dicens. ij. Cor. vj. hortamur vos ne in vacuū gratiam dei recipiatis quæ est gratia spiritussancti.

§. II. QVANTVM AD SECVNdū principale. s. ꝙ pctm̄ in spiritūsctm habet malitiæ ꝓparabilitatē. i. ꝓsupponit aliā malitiā. i. pctā ante ppetrationē ipius pōt hoc notari in eo qd' dr ex Basā: qd' interpt̄ siccitas. s. humoris gr̄ę: a qua nō desiccat seu priuat aia nisi ꝓmortalia. Ex basan ergo. i. ex confusione pctōrū & siccitate gr̄æ hoies descendūt in ꝓfundū maris. i. in pctm̄ in spmsctū. Naturalis em̄ ordo hoc habet vt ab ipfecto qs moueat ad perfectū. Et in bonis hoc apparet: qa vt dr Prouer. iiij. Iustorū semita quasi lux splēdēs crescit &, pceditvsq; ad pfectū diē. Nemo em̄ repēte fit summ⁹: sed a minimis qsq; incipiendo vt ad maiora pueniat. de pœni. di. ij. §. hinc quæ. Sic & in malis: vbi pfectū malū dr qd' est maximū malū sm Pħm: qui etiā dicit in. vj. Ethi. ꝙ & si homo possit iniusta facere: nō tñ statim vt iniustus operatur. i, ex electiōe seu habitu cū habit⁹ generet ex pluribꝰ ꝑcedētib⁹ acti bus. Et ꝓ hmōi declaratione dicit. b. Thom. ij. q. xiij. ar. iiij. ꝙ si peccare in spmsanctū dicat large. s. peccare ex malitia seu electione: sic certū est ꝙ ꝓsupponit pctm̄ istud alia pcta rōne iā dicta: qa hoc est peccare ex habitu malitiæ, habitus aūt nō generat: subito: sed ex frequētibus actibus. Sicut ex frequētatis actibus abstinētiæ & castitatis fit aliquis habituatus in abstinētia & castitate sm virtutem acquisitā. Ita ex frequētibus actibus luxuriæ vel alterius vitij fit aliqs habituatus in luxuria vel alio vitio. Sed si sumat peccatū in spiritūsctm stricte. s. pro ea malitia qua quis abijcit & contēnit ea ꝙ quę posset retrahi a pctō. s. considerationem diuinæ iustitiæ vel misericordiæ & hmōi de quib⁹ dictū est i. §. ꝑcedēti. sic etiā plerūq; & cōiter ꝓsupponit prius alia peccata cōmissa. ga vt dr Prouer. xviij. Impi⁹ cū in ꝓfūdū pctōrū venerit cōtemnit. Prest tñ contingere ꝙ in primo actu excidēdo a gratia peccet qs in spmsctm. et hoc tū propter liberratē arbitrij qua qs subito verti potest ad omne bonū vel malū tū propter multas dispositiones ꝑcedētes tū, ꝓpter aliquod vehemēs motiuū hois ad malū: & prauū affectū ad bonū. Sed in viris ꝓfectis non pōt accidere ꝙ statim a principio cadāt in pctm̄ in spmsctm. Vñ Orig. dicit. Nō arbitror ꝙ aliquis ex his q̄ i summo & pfecto gradu cōstiterit. s. virtutum a sublimi euacuetur aut decidat: sed paulatim: & p partes eū decidere necesse est. Similiter si accipiatur blasphemia in spiritūsanctū, p quacūq; blasphemia dei sm primū modum: aut ꝓ finali impœnitētia vtrūq; etiā cōiter præsupponit alia pcta. Cauendū est ergo a peccatis quibuslibet: qa a paruis pueniꝫ ad magna. iuxta illud. Sagittæ paruulorꝫ. i. pctōrꝫ factæ sunt plagæ eorꝫ. i. magna pcta. s. dispositiue. Et cito exeūdū est de peccato p pœnitentiā, ne per hoc quis descendat in profundum maris, i. peccatum in spiritumsanctum.

Pctm̄ in spmsanctum ꝑ suppon. alia peccata

§. III. QVANTVM AD TERTVM

Pctm̄ in spiritū sctm habet remissionem.

s. ꝙ habeat hoc pctm̄ in spmsctm q̄uis grauissimū remissionē & veniā patet: qa dicit dñs de ꝫ. Cōuertā i ꝓfundū maris. i. homies desperatissimos & obstinatissimos. Nec; em̄ ex pctis ꝙuertere & ad deū: nisi deus cōuerteret eū ad se:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sellicet illustrādo grā sua ꝓpterea ingt ꝓpheta. Conuerte nos dñe ad te & cōuertemur. Cū qs cōuertit ad deū. s. p cōtritionē: nulli dubiū ꝙ quātūcūq; peccauerit & quēcūq; deus ignoscit. Oē em pctm deus ignoscit reuertēti a de se, vt dr. i. q. vij. si qs oēm. Et nullū excipit nec etiā pctm in spm scm. Hinc & Pā. loquēs de deo. Qui sanat oēs lāguores tuos: seu infirmitates. vbi glo. Oipotēri medico nullus languor incurabilis occurrit. Cū em liberū arbitriū se habeat ad bonū & ad malū: q̄diu durat status vię: sicut a quacūq; virtute pōt qs excidere: cū etiam & angel⁹ de cœlo cecidit. ꝓpter qd dr Iob. iiij. Ecce q seruiūt ei nō sunt stabiles. & in angelis suis reperit prauitatē: quanto magis q habitant domos luteas. i. hoies. Pari ergo rōne potest qs a quocūq; peccato resurgere ad statum iustitię dei grā operante. Sed cōtra hanc verā cōclusionē videt esse qd dr Matt. xij. Qui dixerit verbū cōtra spm scm nō dimittetur ei: nec; in hoc sæculo nec; in futuro. hoc autē est blasphemia in spiritū scm. Ex quo dicto videt irremissibile. Sed rndet ad hoc Tho. hi. q. xiiij. art. iij. q. si dicat pctm in spiritū scm finalis impœnitentia. ꝓut accipit vno mō sm Aug. id est pro cōtinuatione i aliquo pcto vsq; in finē vitę inclusiue. ad Ifam intelligēdū est & absolute illud esse irremissibile Ex quo em h nō pœnitet: de illo venia cōseq nō pōt i alio sæculo vbi nō ē loc⁹ pœnitēdi: vñ ei nō remittit vnc; quia nūq; cōuertitur. Et de hoc sm Augu. intelligit illud. i. Io. iij. Est pctm ad mortē: & ꝓ illo non dico vt roget qs. Illud pctm est finalis impœnitētia ꝓ qua nō oportet q aliquis quātūcūq; sctūs oret: qa non exaudiret: sed quomodocūq; aliter accipiatur blasphemia in spm scm: semp est remissibile pctm & remittitur sicut alia peccata si quis agat pœnitentiā de eo. Dicitur tū irremissibile istud pctm magis q; alia diuersis de causis seu modis dicēdi. Vno mō qa difficilius remittit q; alia. & hoc nō est ex difficultate q̄ sit ex parte dei: qm oēs infirmitates aię & corporis æque potēs est sanare. sed ex parte peccātis. qavt dicit Aug. in lib. de sermone dñi in mōte. Tāta est labes huiꝰ pctī q humilitatē deprecādi subuenire nō potest. Propter difficultatē ergo reuersionis dē irremissibile. vel etiā dē irremissibile sm Tho. vbi s. non qa nullo mō remittat: sed qa quantū est de se habet meritū vt nō remittat. & hoc dupliciter. Vno mō quātū ad pœnā. Qui em ex ignorātia vel infirmitate. i. passione peccat: habet aliquā excusationē: vñ & minorē pœnā meret. Qui aūt ex malitia, put ē pctm i spm scm nō habet aliquā excusationē vñ eius pœna minuat. Alio mō pōt intelligi quātū ad culpā irremissibilē sm naturā: sicut aliqs morbꝰ dr incurabilis sm naturā morbi per quā tollit id per qd morbꝰ pōt curari: puta cū morbꝰ tollit virtutē naturę vel iducit fastidiū cibi vel medecinę: licet etiā deꝰ talē morbū possit curare. Ita pctm i spm scm dr irremissibile sm suam naturā iquātū excludit ea ꝓ quę fit remissio pctōrū: p ß tū nō ꝓcludit via remittēdi & sanādi potētię & mię dei per quā aliquādo tales quasi miraculose sanant. vel sm alios dr irremissibile: qa nō legit remissū: sicut Melchisedech dr sine prę: qa nō legit qs fuerit eius pater in scripturis: cuius habuerit patrē. Et qd remittat: patet ꝓ ß qd dr ꝙ cōuertā aīa dñs in ꝓfundū maris. s. existētes. i. obstinatissimos vnde & dns ꝙ Amos ꝓphetā. Super tribus sceleribus Israel: & sup quatuor nō cōuertā eū. i. sup tribus cōuertā: sed nō sup quartū. Qd exponēs Hieroñ. ait. Primū est cogitasse quæ mala sunt. scd'm cogitationibus acquieuisse puersis. tertiū qd' mēte decreueris opere cōplere. Sup his ergo conuertit quęcūq; sint illa pcta. sed quartū in quo nō cōuertit est impœnitētia. Vñ subdit Hiero. Quartum est nō agere pniam: sed suo sibi cōplacere delicto. de pœ. dist. ij. c. super trib⁹. & hoc est irremissibile simpliciter dū nūq; pœniteat.

Adde bonū text. in c. adhuc ꝓsidu in fin. de pœ. di. iij. & gl. in d. c. si qs iuer. pœnitē tiam.

Quō sit remissibile.

Dicit ir remissibile. ꝓpter difficultatē quer sionis.

¶De duritia seu obstinatione. Cap'm. IX.

Durū cor.

DVRITIA IN PECCATO

ꝙ aliqñ ptinet ad obstinationē ē multū periculosa. Nā vt dr Eccl. iij. Cor durū male habebit in nouissimo. Dicitur materialiter res dura ꝙ nō cedit tactui sicut lapis. sic cor durū est qd' nō cedit digito dei tāgēti ip sū: spū videlicet sctō diuinę. s. inspirationi. Sed vt ait Pā. lxxxiij. Hodie si vocē eius audieritis: nolite obdurare corda vra. Logtur nobis deus per inspirationes: sm illud Pā. Audiā quid loquat in me dns deus. Loquit ꝙ scripturas. Iob. xxxiij. Semel loquit deus. s. in scripturis. & secūdario idipm nō repetit: qa nō oportet cū oia ibi plene habeāt. Locuꝰ est nobis ꝙ filiū sm illud Heb. i. Multifarie &c. Nouissime diebus istis locutus est nobis i filio. nō solū per uba: sed etiā ꝙ opera facta q̄ debemus imitari. Logtur ꝙ tribulationes. Iob. iij. Qñ solet sopor occupare hoies. s. peccati: & dormiūt i lectulo. s. delectationis mūdi: tūc apit aures virorū: & erudiēs istruit eos disciplina. Hodie ergo si vocē eiꝰ audieritis. i. i vita pñti nolite obdurare corda vestra. sicut Hebręi in deserto ꝙbus iurauit deꝰ. i. firmiter ꝙposuit si introibūt. i. nō introibūt in requiē meā. Vñ Stephanus ꝓmartyr Act. vij. Ad iudæos. Dura ingt ceruice & incircūcisi corde & auribꝰ vos semꝑ spūi scō restitistis.

Erubescētia ē vitiosa quadrupliciter

ducūt mīta ad duritiā cordis.

Notādū aūt ꝙ sunt multa inducēria hāc duritiā: & ideo cauēda. Et primū est solicitudo secularis. Sicut enim carnes siūt durę cū liq̄r exprimit & humor eliquat: sic ꝙ solicitudinem sęculi paulatim humor grāe & deuotiōis subtrahitur. & inde durꝰ eliquatur & quasi insensibilis ad diuina Vñ Bern. ad Eugeniū. Prudēti⁹ te abstrahas a curis huius sęculi q̄ traharis ab illis ne paulatim ducaris ad cor durū. Sed'm est flagellatio frequens sine emendatione. sicut incus ferrea ex frequenti malleatione magis indurat. Iob. xli. Cor eiꝰ indurabit quasi lapis & stringet quasi malleatorū incus. Sicut etiā via quāto magis atteritꝰ pedibꝰ ambulātium tāto magis indurat. Sic aliq quāto magis percutiūtur & atteruntur tribulatiōibꝰ tāto magis siūt duriores. Hiere. v. Percussisti eos & nō doluerūt. s. cōtritione: attriui sti eos & renuerūt accipere disciplinā. s. nō se emendando

Tertiū est ex aduersitate ad prosperitatē migratio. sicut metallū liq̄factū p ignē liq̄fit: sed amoto igne magis indurat: sic aliq dū siūt i igne pauptatis & tribulatiōis liq̄fiūt p deuotionē & ꝓfectionē: sed si pueniāt ad ꝓsperitatē & diuitias duri efficiunt & crudeles. Sic Pharao inter flagella quasi liq̄factꝰ & cōpūctꝰ se disponebat ad bonū recōmendās se Moysi: sed habita qete & remotis flagellis induruit. Exod. viij. ix. & x. Exēplū invitis patrū de quodā fornicario q erat valde deuotꝰ & liberalis ad paupes post oronē cuiusdā sctī repto thesauro effectꝰ est durus & crudelis ad paupes. Sed deo dispēsante oia fuerūt sibi ablata & pauperefectꝰ: reuersusq; est ad deuotionē pristinā. Quartū qd' in durat est iræ successio. sicut em calor aeris cōsumit humiditatē interiorē: ita ira q̄ est accēsio sanguinis circa cor humorē grāe cōsumit interiorē. Gen. xlix. Symeon & Leuiva sa iniqtatis bellātia: maledictꝰ furor eorū: qa ptinax: & indignatio eorū qa dura. Symeō interp̄tat audiēs merorē: & significat hmōi iracūdos: qa semp habēt aurē erectā si quid male de eis dicat vt se defendār: & in eos insurgāt: & iōvas bellicosum dr Leui interp̄tat addit⁹: & significat eos qui semp furori addūt quasi ꝓ vno maledicto reddūt duo vel tria. De qbꝰ Prouer. xv. Sermo dur⁹ suscitat furorē. sicut Nabal Carmelus dr durꝰ. i. Regū. xxv. Quintū est mala assuefactio seu prauorū imitatio. Cōsuetudo em est q̄si altera natura & facit habitū mētis. Habit⁹ aūt est q̄litas de difficili mobilis a suo subiecto. Vñ pctm cōsuetudinariū difficile tollit: & tāto grauius quāto plixior est cōsuetudo mali. vt dr ee de cōsue. c. fi. Vñ & Lazarus q sepultꝰ erat & sup eū lapis significās duritiā cū difficultate fuit resuscitatus. i. cōcurrētibus multis. Clamore christi: fletu: orone: & hmōi. Hiere. vij. c. Indurauerūt ceruicē suā & pedes fecerunt q̄ pres eorū. Sextū est negligētia. Negligētia em platow circa subditos facit eos obdurare circa eos quasi non ptineant ad eos: sicut dr de Struthione: ꝙ indurat ad pullos suos seu oua sua vñ nascunt q̄si sua non sint: vt dicit Iob.

Impudētia sa cit durū

Septimū est impudētia qñ qs nō erubescit peccare: tunc em magis indurat & frustra corrigit & admonet. Ezech. iij. Domus Israel attrita fronte est & indomabili corde. Et nota circa septimū. s. impudētiā ꝙ sicut timor & intimiditas siūt aliqñ vitia: sic & verecūdia cū sit timor de turpi & iuerecundia sunt aliqñ pcā: cum. s. exeunt terminos rationis. Pro cuius declaratione dicit Durā. ordinis Minorū in su. ꝙ inuerecundia est pctm qñ homo non erubescit peccare vel aliquid inhonestū facere vel dicere cōtra deo & sctis hoibus qd' pertinere videt ad obstinationē. Ad qd' facit illud Hiere. iij. Frōs meretricis facta est tibi: erubescere noluisti. Et eiusdē. viij. c. Confusione nō sunt cōfusi erubescere nescierunt. Et gre. ix. moral'. Sunt nonnulli quos ad petrandam nequitiā oborta malitia subito inultat: sed vī humana verecūdia reuocat. Et plerūq; per hoc ꝙ exterius erubescūt

Inuerecūdia ꝙ tinet ad obstinationem

ad interiora sua redeūt: & cōtra se internū iudiciū sumūt: qa si ꝓpter hominē mala facere metuūt: quāto magis ꝓpter deum qui cuncta cōspicit nec mala appetere debeūt. Et sunt quidā qui postq; deū mente contempserint multo magis iudicia humana spernūt atq; omne qd' appetūt audacter facere nō erubescunt. Et quos ad perpetrandū malū occulta iniquitas inuitat: nulla aperta verecūdia retardat. sicut de iudice iniqtatis dr ꝙ deū nō timebat & hoies nō verebat Luc. xviij. Erubescentia econtrario est vitiosa quadruplr. Vno modo qñ verecūdat quis de aliquo defectu naturę vel fortunę: vt qa est turpis aspectus paruus vel strabo: vel pauper vel illegitim⁹ & hmōi. & hoc est vitiū si sit nimia erubescētia: vt de hoc nimis cōtristet vel retrahat se a bonis. Ad qd' facit qd' ait Hieroñ. Noli despicere bonitatē figuli. s. dei q te fecit vt voluit. di. lvj. c. nasci. Et Chryso. dist. ea. nunq; Nunq; erubescamus de vitijs parentū: sed amplectamur virtutē. Secūdo quando quis erubescit veritatē dicere vbi & qñ est opus: & hoc ne displiceat vl' amittat fauorē: vel quia materia turpis & posset esse mortale. Tertio qñ præverecundia in cōfessione retinet pctā: ꝑcipue mortalia qd' esset mortale. de pœ. di. v. c. i. Quarto qñ timet inde irrideri. & ideo subtrahit se a bonis ne videatur & irrideatur: & de tali irrisione nimis erubescit & hmōi. Hæc Duran. ordinis Minorū.

Erubescētia ꝙ vitiosa

Trīstitia accidiæ est mala.

accidia est vitiū spāle.

TITVLVS. IX. DE ACCIDIA.

¶De accidia & filiabus eius. Ca. I.

Acidia qd est sm Damasce.

ACCIDIA VITIMOPONITur quam inter vitia capitalia Grego. xxxj. moral'. ponit. Sic autem diffinitur a Damasce. Accidia est tristitia aggrauans. i. quæ ita deprimit animum hominis vt nil boni ei agere libeat. Ab aliis diffinitur ꝙ est torpor mētis bona negligentis inchoare. Pro cuius declaratione dicit beatus Tho. ij. ij. q. xxxv. ar. j ꝙ tristitia de se non nōiat aliqd laudabile vel vituperabile: quia passio est: & passiones cū naturales sint sm se nō sunt pcā. Vñ in ij. Ethic. dicit: ꝙ passionibꝰ nec laudamur nec vituperamur. Sed sm ꝙ hō applicat passiones ad malum vel ad bonū pōt bñ vel male facere sicut est tristitia de vero malo: vt de pctis si sit moderata est bona pertinēs ad pniam: ita & tristitia si sit de vero bono vt de bonis faciendis operibꝰ vel de malo: sed immoderata est pctm ptinens ad accidiā. Est igitur tristitia accidiæ s. ꝙ mala: & hoc dupliciter. Vno mō sm se ipsam qñ scilicet ē de eo qd' est apparēs malū & vere bonū: qa spūale bonū est vere bonū: licet appareat malū sensitive ꝓpter laborē q est in eo. Ideo qñ quis tristatur de aliq bono ope ad qd' tenet est semp pctm. sicut ecōtrario delectatio est mala & pctm qñ est de ꝙ malo: sed apparenti bono: vt delectatio fornicationis & hmōi. Sed'o mō tristitia accidię est mala & pctm sm effectū suū: qñ scilicet est de vere malo: vt de pctō vel morte alicui⁹ li sic aggrauat mentē vt eū totaliter a bono retrahat. Vñ & Apls. ij. ad Cor. ij. non vult vt pœnitens maiori tristitia absorbeatur.

Quō aūt istud sit vitiū speciale & distinguatur a cęteris: btūs Tho. sic declarat. ij. ij. q. xxxv. ar. ij. Accidia est tristitia de bono spūali. Sed si accipiat bonū spūale cōiter nō habebit accidia specialē rōnē vitij. Et rō ē: qa quodlibet vitiū fa cit hoiem cōtristari de bono spūali sibi oppositō. Nā luxuriosus tristat de bono cōtinētię: & gulosus de bono abstinētiæ: & sic de aliis. Quodlibet em vitiū refugit bonū spūale virtutis sibi oppositę. Simili⁹ etiā dici nō pōt accidiā esse vitiū speciale ex eo ꝙ refugit spūale bonum, put est laboriosum vel molestū corpori aut impeditiuū delectatiōis eius. qa nō separaret accidiā a vitijs carnalibus qbus aliqs quærit delectationē & quietē corporis. Dicēdū est igit ꝙ in spiritualibus bonis est qdā ordo. Nā oia spūalia bona q̄ sunt in actibꝰ singularū virtutū ordinātur ad vnū spūale bonū qd' est bonū diuinū circa qd' est specialis virtus quæ est charitas. Vñ ad quālibet virtutē ptinet gaudere de ꝓprio spūali bono qd' cōsistit in ꝓprio actu. Sed ad charitatē ptinet illud spūale gaudiū quo qs gaudet de bono diuino. Et sīlr illa tristitia qua qs tristat de bono qd' est in actibus singularum virtutū nō pertinet ad aliqd' vitiū speciale: sed tristari de bono diuino de q̄ charitas gaudet pertinet ad vitiū speciale qd' est accidia: vt tristari de iocunditatibus & eleemosynis: de orōnibꝰ faciēdis ꝓfessionibꝰ & aliis inquātū sunt ordinata ꝓpter deū vel recōciliādū deū & hmōi. Est autē accidia ex genere suo seu materia mortale: qñ. s. sm deliberationem rōnis est sm Tho. vbi. s. ar. iij. Et rō ē qa sm propriā rōnē cōtrariat charitati. Nā proprius effectus charitatis est gaudere de deo & de bono diuino. Accidia aūt tristat de bono spūali inquātū est bonū diuinū. Qd' autē est cōtra charitatē est mortale: qa p charitatē habemus spūalē vitā: iquātū per eā deꝰ inhabitat in nobis. Verū qa in oibus pctis etiā quæ sunt mortalia ex grāe suo: mortalia nō siūt nisi qñ sua perfectionē cōsequūtur: q̄ cōsummatio seu pfectio est in cōsensu rōnis. Ideo si sit inchoatio accidię in sola sensualitate & nō ptingat ad cōsensum rōnis erit veniale: sicut accidit i motibꝰ aliorū vitiorū luxurię & hmōi. Sed si puenīat ad cōsensum rōnis q cōstētit i fugā & horrorē & detestationē boni diuini carnē cōtra spm pualēte erit mortale. Et est cōtra ꝑceptū de sctificatiōe sabbati p qd' ꝑcipit quies mētis in deū cui cōtrariat tristitia de bono spūali diuino. Vñ de accidiosis pōt expōi illud Pā. cvj. Omnē escā. s. operis spūalis: abominata est aia eorū: & appropiauauerūt vsq; ad portas mortis. s. æternæ. Et loquit ꝓpheta de israelitis qui eūtes p desertū ex mādato dei vt pueniret inde ad terram, pmissionis habuerūt multoties tedium & tristitiā de labore: & i nausea aliqñ etiā māna: propter qd' multoties fuerūt puniti: & demū a terra pmissionis excluſi. vt dicit Nume. xiij. Et significat accidiosos quos tedet p desertū pniæ vl' religionis incedere prę labore: & in nausea habēt oia spūalia, ꝓpter qd' priuant vitā æternā. Et nota ꝙ hoc. s. habere in fastidio bōa spūalia ptinet ad filiā primā accidiæ: q̄ dr malitia: vt. s. dicetur. Qd' autē accidia sit vitiū capitale, pur ponit Gre. Tho. sic declarat vbi. s. ar. iij. Vitiū capitale dr illud ex quo, promptū est vt alia oriātur sm rationē causæ finalis. Sicut aūt hoies multa operantur propter delectationem. tum vt ipsam cōsequātur. tum ex eius impetu ad aliquod agēdum pmoti: ita etiam, ꝓpter tristitiā multa operātur: vel vt ipsam euitent: vel ex eius pōdere in aliqua prorūpētes agenda. Cū ergo accidia sit quędam tristitia patet ꝙ sit capitale: vt ex ea plura oriantur. Oriūtur autem ex ea sm Grego. sex filiæ. s.

Nausea dr fastidiū seu sympathia.

¶Malitia.
¶Rancor.
¶Pusillanimitas.
¶Desperatio.
¶Torpor circa præcepta.
¶Euagatio mentis circa illicita.

Et ꝙ cōueniēter hęc assignent sic declarat. b. Tho. vbi. ē Vt dicit Pḥs in. viij. Ethico. nullus diu absq; delectatione tia filia manere cū tristitia pōt. Et ideo necesse est ꝙ ex tristitia ali rum ac quid dupliciter oriat. Vno mō vt aliqs recedat a cōtristā cidiæ tibus. Alio modo vt ad alia trāseat in qbus delectet: sicut illi qñ pōt gaudere in spūalibus delectationibꝰ transferūt se ad corporalia. In fuga aūt tristitiæ talis, pcessus attē dit: ꝙ hō primo fugit cōtristātia. Sed'o impugnat ea q̄ tristitiā igerūt. Spūalia aūt bona de qbus contristat accidia sunt & finis & id qd' est ad finē: fuga autē finis sit ꝓ desperationē. Fuga aūt eorū quę sunt ad finē quātū ad ardua quæ subsunt cōsiliis sit ꝓ pusillanimitatē quantū ad ea quę pertinēt ad cōem iustitiā sit ꝓ torporē circa præcepta. Impugnatio aūt cōtristātiū bonorū spūaliū qñq; est cōtra hoies q ad bona spūalia inducūt. & hoc est rancor. Qñq; cōtra ipa spūalia bona in quorū detestationē aliqs adducit. & hoc ꝓprie est malitia Inquātū aūt, ꝓpter tristitiā qs se transfert a spūalibꝰ ad exteriora delectabilia opera ponit filia eua gatio mētis circa illicita. Malitia ergo, put ponit filia accidiæ nō accipit, put est genus vitiorū. s. ꝓ habitu vitioso: sed, put iportat fastidiū bonorū spūaliū. Et trācor nō accipitur hic ꝓ odio: sed ꝓ indignatione cōtra inducētem ad bona. Et q̄uis Ilsido. in lib. de sū. bo. & Cassi. In lib. de institutis cœnobiorū distinguūt tristitiā ab accidia dicētes tristitia esse iquārū qs recedit a grauiori opere & laboriosо ad qd' tenet. Accidiā vero inquātū cōuertit se ad quietē inde bitā tamē sm Tho. vbi. ē. icōueniēti⁹ ponit ponēs accidiā esse tristitiā nō diuersum vitiū ab ea. Nā tristitia nō est vitiū ab aliis distinctū sm ꝙ aliqs recedit a grauij & laborioso ope. vel sm qualēcūq; alias causas qs cōtristet: sed solū sm ꝙ tristat de bono diuino qd' ptinet ad rōnē accidiæ q̄ inātū cōuertit se ad quietē indebitā inquātū aspernatur bonū diuinū. Et de tristitia dicit Ilsido. oriri rancorem: pu

Universidad de Deusto
Biblioteca

Filiæ ac cidiæ secundum Isido.

Sillanimitatem:amaritudiuem:desperationem.De accidia dicit oriri septē:s.ociositatē:somnolentiā:importunitatē mētis inquietudinē:corporis instabilitatē:verbositatē & curiositatē.Oia ista ſm Tho.reducuntur ad ea sex q̄ ponit Grego.vt dictū est.ē. Nā amaritudo quā dicit Isido.oriri ex tristitia:est quidā effectus rancoris:vñ ad ipm redu cit. Ociositas & somnolētia reducuntur ad torporē:circa q̄ est aliqs ocios⁹ cū ea oino pretermittit:& somnolēter cū ea negligēter implet.Oia alia q̄ ponit ex accidia oriri ptinēt ad euagationē mētis circa illicita.Quæ quidē ſm q̄ in ipsa mētis residentia volētis importune se ad diuersa dissun dere vocatur importunitas mētis:ſm q̄ ptinet ad cogniti uā dicit curiositas:quātū ad locutionē dr̄ verbositas:qua tū ad corpus in eodē loco nō manēs dr̄ ingetudo corporis qñ.ſ. p inordinatos motus mēbroꝝ vanitatē indicat men tis:quātū ad diuersa loca dr̄ instabilitas.vel dicit instabi litas ſm mutationē ꝓpositi.Nō solū ergo p accidiam:sed etiam per filias eus verificatur illud. Oēm esca abomina ta est aia eoꝝ &c.Impugnat aūt quis de accidia aliqñ ex ci accidia ex defectu nutrimēti bi seu nutrimēti defectione. Aliqñ ex apparenti humilia tione.Aliqñ ex corpis cōplexione. Aliqñ ex diaboli instiſ gatione. De primo dicit Cassi.in.x.lib.de institutis cœno biorꝝ.Maxime accidia circa horā sextā monachū iquietat vt quēdā febris ingruēs tpe prestituto ardētissimos æstus accensionū suaꝝ solitis ac statutis horis aiē inferēs ęgrotā ti.Vñ sciendū est ſm Thom.ñ.ñ.q.xxxv.arti.j.ad primū.q̄ passiones appetit⁹ sensitiui:vt tristitia & aliæ.& in se pn̄ esse peccata venialia:& inclinant animā ad mortale.Et qa appetitus sensitiu⁹ habet organū corporale:sequitur q̄ p aliquam transmutationē corporalē homo sit habilior ad aliqd̄ pcūm:& ideo pōt cōtingere q̄ ſm aliquas trāsmuta tiones corporales certis tpib⁹ ꝓueniētes aliqua vitia nos magis impugnēt. Ois autē corporalis defectus de se ad tri stitiā disponit.& ideo ieiunāres circa meridiē qñ iā icipiūt sentire defect⁹ cibi & vrgeri ab ęstibus solis magis ab acci accidia impugnant.vñ Cassio.dicit accidiā esse dęmoniū meri dianū:de quo loquit Pē. Nō timebis ab incursu & dęmo accidia exappa rēti hūi liatiōe. nio meridiano.qa.ſ.in meridie ieiunantes tentat.De sc̄o dicit cassia.vbi.ē.q̄ accidia,puenit ex hoc q̄ aliqs ingemi scit se spūalē fructū nō habere:& abstinētia longeq̄ posita magnificat monasteria.qd̄ videt ptinere ad humilitatem Sed vt dicit Tho.vbi.ē. Ad humilitatē verā ptinet q̄ ꝓsi derās ꝓprios defect⁹ nō se extollat:nō aūt ptinet ad humi litatē:sed ad ingratitudinē q̄ qs bona quę i se cognoscit a deo cōtenat tāq̄ vilia respectu aliorꝝ malorꝝ donorꝝ q̄ aliꝫ habēt ex quo cōrēptu sequit accidia. De his em̄ tristamur quę quasi mala & vilia reputam⁹.Sic ergo debet ꝓsiderare alioꝝ bona & extollere vt ea q̄ ipse habet:& si minora sint nō vilipēdat:qa sic sequeret i eo tristitia accidię.Vñ Eccli accidia ex corpis cōplexiōe xxx.Tristitiā loge repelle a te.ſ.nimiā vt accidiā:nō em̄ est vtilitas in ea.De tertio melācholici ex cōplexione icliūāt ad tristitiā ex humore q̄ superabūdat in eis melācholię:& partim phlegmatici. Vñ aliqñ studiose oportet eos q̄rere aliq̄ subleuatiua tristitię ne nimietate absorbeātur & indu cātur ad desperationē vel trāsferantur ad delectablia mūdi.Vñ dr̄ Prouer.xvij. Spūs tristis.i.accidię exsiccat ossa.ſ. virtutū & potētiarū aię auferēs eis vigorē bene operandi Vñ Cassi.assimilat accidiā vermi qui dr̄ carollus:q.ſ.ge nerat ex ligno intimo:& rodit paulatim medullā & vigo rē ligni:quo corroso & euacuato oē pōd⁹ vel vētus vel p cussio:immo ex se frāgit lignū:& ruit ædificiū desup. Sic accidia nascit ex intimis aię:& paulatim ꝓsumit vigorē spi rit⁹ & feruorē.quo subtracto etiā absq̄ vento tēptationis p se ruit in aliqd̄ magnū malū. Aliqñ ex diaboli instigatio Ex diaboli instigatione. ne accidit vt sic p tristitiā supueniente ex ei⁹ ope:qa prātē habet sup ꝑtutē sensitiuā nr̄am deo pmittēte:hō dimittat bona opa q̄ facere debet vel itēdit:vel grauē aliq̄ se reddat. Vñ Ioannes Cassi.in tracta.de tristitia ait.Interdum etiam nullis aliꝫ existētib⁹ causis tristitię:inimici subtilis instin ctu tāto mœrore deprimimur:vt nec charoꝝ q̄dē ac necessariorꝝ nr̄orꝝ aduētū solita susc̄ipere affabilitate possum⁹: & quicq̄d ab eis cōperti fuerit cōfabulatione ,platū im portunū nobis & supfluū iudicet nulla q̄ eis a nobis red Remedium contra accidiam. daf grata rūsio.vniuersos cordis nostri recess⁹ felle amari tudinis occupāte. Sed notādū vt dicit Tho.vbi.ē. Impu gnatio vitij qñq̄ est vincēda fugiendo qñq̄ resistendo.Fu giēdo q̄dē vincēda est tēptatio:qñ cōtinuatio cogitationis auget incētiuū p̄ti vsq; luxuria.Vñ Apls.ſ.Cor.vj.ait. Fu gite fornicationē.Resistēdo aūt est impugnatio vincēda: qñ.ſ.cogitatio ꝓseuerans tollit incētiuū p̄ti:qd̄ cōtingit ex aliqua leui apphēsione:qd̄ cōtingit i accidia ex qua vi detur hoī laboriosum ſm istinctū sensuale facere opa spi ritualia. Sed insistendū est eis nō dimittendū: qa quanto magis cogitamus de spūalibus bonis:tanto magis nobis placētia reddūtur.Dicitur em̄ Eccl.vi.Subiice humerum tuū:& porta illā.ſ.sapiētiā:& nō accidieris in vinculis eius Apls si pmittit se ab accidia vinci sequitur illud Pē.Oēm escam abominata est anima eorum.

Ca. II.

¶De accidię tædio & remedijs eius.

DE ACCIDIA LOQVENS

Psal.ait.Dormitauit aia mea p̄ tędio cōfirma me i ꝙbis tuis.Pē.cxviij.vbi dicit gl.q̄ dormi re est hois obliuioſi&fecordis:sed dormitare ē fessi expectatoris.vbi notavitiū accidiæ. Ex ꝙ em̄ q̄ hō la borare habet &diu:qa dū viuit:& pmiū seu fructū subito nō pcipit sensibilē inde aliqñ attediat&dormitat ex acci dia.Sed sicut ex dormitiōe corpali hō icurrit dāna & ege statē dū impeditibiliter ei auferunt sua vel nō lucrat ab inimicis occidit &fcādala multiplicant.Sic ex dormitiōe accidiæ dęmones auferunt ꝓfectus de aia: pœnaq̄ merito rū patiť mors p̄ti ad aīam ingrediť.Vñ dr̄ Prouer.vi.vsq̄ quo piger dormis qñ cōsurges a somno tuo:paululū dor mies:paululū dormitabis:& veniet tibi egestas quasi vir armatus.Et loquit Salomō de pigritia accidiæ ex qua qs dormit nil boni agēs.Et Mat.xiij.dr̄.q̄ dū dormirēt homes s.p pigritiā & negligētiā plati vl'aliq̄ qcūq̄:venit inimic⁹ nocte & supseminauit zizaniā i medio tritici:qa diabol⁹ vel hæretic⁹ vel,malus christianus in agro ecclię:aut mē tis humanę inducit vitia&errores etiā i bonis si dormitioni negligētię & accidiæ se tradūt,Sisara quoq̄ &Holofernes fortissimi dormiētes occisi fūt a muliere.ſ.ptis sensitiuę q̄ cū sit hostis spūs ppendēs spm̄ dormitasse p accidiā:vigo rē sumit cōtra ipm.Ab hac igit accidia petit liberari Pē. dū ait.Dormitauit aia mea&c.Vbi tria facit. Sisara &Holofernes,p rier accidiā occisi fuerunt.

¶Primo vitium accidiæ exprimit cum dicit.Præ tedio.

¶Secundo affectum huius maliciæ innuit cum dicit.Dormitauit anima mea.&c.

¶Tertio remedium huius nequitiæ petit cū subdit.Confirma me.

§.I.QVANTVM AD PRIMVM

ſm.b.Tho.ñ.ij.q.xxxv.ar.j.in corpore q̄stionis accidia ꝛ portat tædium bñ operādi.Dr̄ aūt accidia q̄si acida. Acida aūt seu acetosa fūt frigida.frigus ꝙo inducit difficultatē& tarditatem in motu videmus em̄ q̄ aqua cū ꝓpter frigus est congelata immobilis manet q̄ ex se flueret.Et senes qa frigidi sunt&graues sunt & tardi ad ambulādū:sicut econ trario adolescētes inq̄bus viget calor naturalis fūt festini ad ambulādū &discurrēdū. Accidia ergo ē q̄dā frigiditas spūalis seu defect⁹ amoris spūalis&feruoris diuini ex quo aia nō mouet:vel cū difficultate mouet ad bene opandū, sicut ecōtrario dicit Greg.q̄ amor dei operatur magna si est.i.mouet ad operandū si opari renuit amor nō est.Sicut aūt aq̄ nisi moueantur putrescūt,ſm illud Poeticum.Et ca piūt vitiū ni moueant aq̄.Vinū etiā ex se feces gñat:& ni si a fecib⁹ illis mūdet seu mutet:corrūpit & acescit . Vñ dr̄ de Moab Hiere.xlviij.Regenit in fecib⁹ suis:nō est trāsfu sus de vase in vas.i.in transmigrationē nō abijt.Ideoq̄ p mansit gustus eius in eo:& odor eius non est immutatus. Sapor corruptus & odor prauus,vtiq̄ non recedit a vino si supra feces mānerit:imo interdū totaliter corrūpit . Sic accidit de accidioso q̄ acidus & acetosus efficit,i . frigidus in amore dei:qa adeo corrūpit in gustu seu i affectu vt ve ra bona q̄ sibi debēt placēr sibi displicēt:& iō cōtristat & attediat ad faciendū ea sed si nō vult totaliter corrūpi de bet moueri &mutari a sua desidia &tedio:als dormitat,in utilis factus:qa dormitauit(ait Pē.)aia mea prę tędio.i.p accidia ſm Cassia.Sciendū aūt q̄ triplex est tędiū.

¶Primum est tædium præsentis vitæ.

¶Secm est tædium tribulationis &angustiæ.

¶Tertium est tædium actionis virtuosæ.

De tædio vitæ inquit Iob.x. Tędet animā meā vitę meę. Hoc aūt tędiū est quędā tristitia quā habet animus ex vi uere in isto mūdo.Et q̄ ista tristitia procedit ex desiderio cœlestis patriæ dei amore cōsiderādo q̄ dulce sit q̄ suaue q̄ vtile videre deū:eo frui:sanctorū angelorū agminib⁹ interesse ad qd̄ obtinēdū factus est:& quātaꝙobscuritas mē tis hic sit ex ignorātia de deo:quāta pericula: quāta impu ritas:quāta instabilitas cordis:bona est talis tristitia:& ꝛę diū hoc se habere ostēdebat Pē.cū dicebat.Heu mihi quia incolat⁹ me⁹ ,plōgatus est &c.Et iterū fuerūt mihi lachy mę meæ panes die ac nocte &c.Sed hīc,tędiū invita pñti: qa nō habet illā ,psperitatē quā vellet: illos honores: diui tias:&voluptates quas cupit.Sed cōtraria cū videt&audit alios ,psperari:honorari:ditari & ꝙ ita cōtristat q̄ vellet ñ viuere vilipēdēs cōditionē suā:& cū ita deiecit mētem ꝛ rō ne deliberata nō esse in mūdo appeteret: vel nō fuisse na tū:vel vt aialiꝫ brutū affectās mori quacūq̄ morte etiam in malo statu aiæ:esset istud tædiū accidia moralis:nūq̄ dei seruus habet tale tædiū accidiæ.Dicit em̄ Sap̄.viij.Nō ha bet amaritudinē cōuersatio illi⁹.ſ.sapiētiæ:neq̄ tædiū cō uictus illi⁹:sed gaudiū.& loquit de vera sapia cū qua cō uersat&cōuiuit q̄ dei grām habet.Mundi aūt amatores q ea carēt dicūt.Exiguū &cū tædio est tps vitæ nr̄æ. Vñ ad hoc vitādū subdūt.Venite fruamur bonis.ſ.rpalib⁹,Sap̄. ñ.Tædiū tribulationis & angustiæ ē tristitia ex qua qs an gustiat ex magnitudine vl' multiplicitate aduersitatis suę vel aliorū:vñ ad operādū difficultat.Et si qdē sit tristitia &anxietas solū ſm primū motū seu sensualitatē humana tēratio est & veniale vel nullū pctū̄.Et pfecti viri hoc ꝛę diū aliqñ patiunt.Vñ Apls.ñ.ad Cor.j.Supra modū gra uati sumus.ſ.ex tribulationib⁹ ita vt nos tędęret viuere.Et Eccl's.ñ.Tęduit me vitę meę videtē mala vniuersa eē sub sole&cūcta vanitatē &afflictionē spūs.Et eiusdē.iiij.c.Vi di calūnias q̄ sub sole gerūtur:&lachrymas innocētū&ne mīnē cōsolatorē & nō posse resistere eorū violētiæ.Sed si sit tanta tristitia ex aduersitate vel morte alicuius amici vel cōsanguinei q̄ absorbeat rō:ita q̄ dimittat bonū ne cessariū fieri: vt cōsiteri:audire missam diebus festiuis:p ponēs nō ampli⁹ bene facere:vel pœniteat bñ fecisse:istud est accidia mortalis.de qua ait Apls.ñ.Cor.ñ.Tristitia hu ius sęli mortē operat.ſ.aię.Et dr̄ tristitia sęli amaritudo & dolor quā qs sibi sumit ex tribulationib⁹ mūdi hac tristi tia timuit Iacob patriarcha detineri q̄ ex opinione supta de morte filij sui Ioseph visa veste eius sanguine tincta in cōsolabiliter dolebat:nec filij eius volebāt delinire dolo rē eius.vñ dicebat.Descēdā lugēs ad filiū meū in infernū Gen.xxxvij.q.d.tātā tristitiā sentio de hoc q̄ timeo ne in ducat me in mortē vel in locū dānatoꝝ.hoc etiā ,phibet.ſ. inordinata tristitia de morte charoꝝ.xiij.q.ij.q̄ ꝓpostea. Tædiū actiōis virtuosę est cū qs tristatur seu anxiatur ,p aliquo bono opere qd̄ oporteat eum facere:qa ibi habet laborare:puta in dicēdo officiū in ieiunādo: orādo:in cō fitēdo:i faciēdo aliquā obedientiā & hmōi hoc incurrit mul titudo Hebræorū ambulātiū p desertū de qua dr̄ Nu.xxj. q̄ cœpit populus tædere ,pter laborē itineris.Dū g̃ itur per desertū pniæ seu religionis seu vitę p̄sentis statū ex la boribus operū bonorū frequēter incurritur tędiū & anxie tas:q̄ si ita deprimit q̄ ex hoc quis desistat a bono opere cessario esset mortale:venialis autē culpa si nō omittatur sed lente &tepide agit.Et vt dicit Hiero.Melior est trium psalmorū decantatio cū cordis puritate &iocūditate:q̄ to tius psalterij modulatio cū anxietate atq̄ tristitia.de cōse. dist.v. nō mediocriter.Sed si pmittit se hōvici a tędio isto omittēdo modovnū bonū mō aliud ,pter laborē de pa tuis venit ad magna.Sēp ergo oportet laborare& victo oī tædio frequēter se purgare de defectib⁹ vñ Ber.sup illud. Tempus putationis aduenit.ingt.Quis ita advnguē a se supflua resecauit vt nil se hīre putet putatione dignū?Cre dite mihi & putata repullulāt:&effugata redeunt.&extin cta reaccēduntur:& sopita excitāntur.parū est semel putasse Sępe putādū ē immo si fieri pōt semp est qd̄ putari opor teat.Si dissimulas nō inuenis:quātūlibet in hoc ope ma nēs ,pfeceris erras si vitia putas emortua nō mortificata: & magis cōpressa.velis nolis intra fines tuos habitat le busæus.Subiugari pōt nō exterminari.Hæc ille.Sine tæ dio ergo laborare oportet i his q̄ bōa sunt & sine tristitia vñ Apls.ñ.Ad Cor.ix.Nō ex tristitia aut ex necessitate.hi larē em̄ datorē diligit de⁹.Vñ Io.Cassia.in tra.de tristitia sic ait.Abq̄ illa tristitia q̄ vl' pro salutari pnia vel pro stu Tædiū ꝓtutis quid sit Frequēter purgare se de defectib⁹ opimū ē. Tædiū vitę qd sit.

dio pfecturionis,seu ,p desiderio suscipit futurorū ōis tri stitia tā q̄ scl'i q̄ mortē inferat æqualiter repellēda est: & si cut fornicationis spūs seu philargirię q̄ de nostris cordib⁹ penitus extruenda . Et tristitia qdē q̄ pniam operatur ad salutē obediēs est affabilis:humilis mansueta:suauis & pa tiēs:vt pote ex oī charitate desceādēs & ad oēm dolorē cor poris ac spūs cōtritionē infatigabiliter se extēdēs: &quo dammodo ląta ac spe sui ,pfect⁹ vegetata.Sed tristitia ma la:asperrima:impatiēs dura plena rancore&mœrore iru ctuolo ac desperatione pœnali ab industria & salutari do lore:frangens ac reuocās:vtpote irrationabilis.Hæc ille.

§.II.QVANTVM AD SECVNDVM

s.quis sit effectus seu detrimentū hui⁹ vitij: notaf cum dr̄. Dormitauit aia mea prę tędio.i.accidia sup quoverbo lo. Cassia.Vere ab'oī cōtēplatione virtutū &inuitu spūaliū sensuū dormitat aia q̄ hui⁹ pturbatiōis.ſ.accidiæ telo sue rit sauciata . Pigredo.ſ.accidiæ immittit soporē.inqt Sa lomon Prouer.xix.qd̄ pōt intelligi de triplici somno. Sōnum nimiū taxatur

¶Primo de somno naturali corporis.

¶Scd'o de somno vitiꝫ&perditionis.

¶Tertio de somno fictæ contemplationis.

Quātū ad primū dormitat nō solū aia:sed corpus prę te faciliter dio:qa cū accidiosus nolit laborare mente vel corpore tra se trade dit se de facili dormitioni:in quo tria sunt reprehēsibilia ,p re sōno cedētia vt plurimū ex accidia.Primū est brutalitas cū qs ē reprē dormit vt porcus:vt nudus vel discooptus vel supin⁹ vl' sibile. inexcitabilis.Vñ Bern̄.Carnalis somn⁹ & brutalis abomi nandus est seruo dei.Itē idē.Caue inquantum potes serue dei ne sit somn⁹ tuus nō requies lassi:sed sepultura corpis suffocati.Sed ſm reprehēsibile in somno corpis est tristitia & tarditas in surgēdo.Eccl's.xxxij.Hora surgendi nō te tri ces & Prouer.xxvj.Sicut ostiū vertit̄ in cardine: ita piger in lecto suo.Tertiū est somni nimietas aut importunitas. Bern̄.Nihil ita deperit de vita nostra q̄ quod somno de putat.Est em̄ somn⁹ quasi quędā species vel imago mor tis.Cū aūt tps sit preciosissima res & irrecuperabilis:& il lud qd̄ supflue dormit amittit:qa nil bōi tūc agit : gnim mo inde plura mala sequūtur &tērationes: iō solū necessī tas sumenda.Cato.Plus vigila semper ne somno deditus esto.Nā diuturna quies vitiꝫ alimenta ministrat.Et Apls ad Rom.xiij.Nō in cubilibus & impudicitiꝫ.Importu nitas dormiēdi etiā vitiosa ē:cū.ſ.qs dormit cū vigilādū est vt tpe orationis vl' lectionis vel pdicatiōis:qd̄ ex acci dia &tędio plerūq̄ accidit.Eccl's.xxij.dr̄.Cū dormīte loq tur q̄ narrat stulto sapiētiā.Vñ in collationib⁹ narrat Io. Cassia.q̄ cū quidā pater quosdā admoneret de salute aiæ illi dormire cœperūt qd̄ ,ppēdēs pater interposuit aliqua verba solatiosa:ad quæ subito excitati ridere cœperūt.Ex quo facto ostēdit eis desidiā eorum:& deceptionē diaboli Dormitat secūdo aia ex tedio &accidia incurrēdo diuersa pctā & pditionē aiæ.Nā & dormitio in scriptura frequen ter designat mortē:vt illud Io.xj.Lazarus amicus nr̄ dor mit.Sicut em̄ dormiens nil boni cogitat vel optat:sic acci diosus priuat oī bona cogitatione vel meditatione:sed di uersa mala in mēte reuoluit:ſm illud Prouerb.xxiij. Per agrū trāsiui hois pigri:& totū repleuerūt vrticæ.Trāsitus iste est p cōsiderationē.Qui em̄ diligēter cōsiderat agrū.i. mentē seu statū pigri.i.accidiosi inuenit plenū vrticis pra uorū desideriorū.Vñ & Pro.xxj.dicit idē.Desideria.ſ.ma la occidūt pigrū noluerūt quicq̄ operari manus eius:tota die concupiscit & desiderat.Vñ & figurat̄ p paralyticū q nil poterat operari.Sed vt dr̄ Mat.viij.de seruo Centurio nis.Iacet in domo p pigritiā &male torquet̄.In huius fi gurā legit Iudicū.xvj.q̄ Samsone fortissimo obdormien te sup genua Dalilæ rasis capillis capitis infirmus fact⁹ vt ceteri: captus est a Philistæis & excæcatus.Sic q ex accidia dormitat vt satisfaciat sensualitati signatæ p Dalilā quā nimis diligit ,pter qd̄ nō vult laborare sed gescere abra sis seu amotis de capite mentis suæ oībus capillis.i.cogi tationibus bonis capit a diabolo & excæcat in rōne.Per accidiā aufert ois recta intētio ad deū:& ois deuotio cōpū ctionis &lectionis &pię orōnis vt nō libeat ei orare vl' le gere vel scribere vel aliquid boni agere, Ad qd̄ designādū legit.i.Reg.xxvj.q̄ saule dormiēte ablata est de papilio ne eius hasta:& vas aq̄ qd̄ erat ad caput eius.Hasta longa & recta designat rectā intētionē ad deū & diuina.Vas aq̄ Peraccidiā icurrit quis multa mala. Importunitas dormiēdi est vitiosa. accidio sus secūstrat oī bōa cogitatione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cor plenū deuotione & cōpūctione. Ista subtrahuntur hoī dū dormitat præ tædio. Vñ & dr Prouer. xxv. Sicut tinea vestimēto & sicut vermis ligno: sic tristitia. s. accidię nocet cordi. Tinea em corrodit & tollit robur & pulchritudinē vestimenti. Et vermis medullā & vigorē ligni: ita & accidia robur & decorē deuotionis. Per accidiā demū incurrit mors aiæ. i. subtractio gratiæ & oim virtutū & meritoꝝ & mors gehēnę. in cuius figurā legit. ñ. Reg. iiij. q̄ Isboseth regnāte p Saule patre suo vna dierū posuit ad custodiendū portā domꝰ regię quandam ancillā purgātē triticū. quæ cū dormitasset ipso etiā Isboseth quiescente in cubiculo: duo principes latronū Rechab & Baana latenter ingressi sunt domū: & sublatis spicis peusso Isboseth in inguine: absciss sum caput eius Dauid deportauerunt. Qd' exponit Greg. in moral'. videlicet de aio nro q̄ rex ē supnę Hierusalem & dns potentiarū suaꝝ. Ancilla quæ domū debet custodire est discretio seu prudentia q̄ debet inuigilare super sensus suos: & discernere triticū a lolio & paleis: vt triticū bonaꝝ affectionū & cogitationū intra se seruet & paleas seu loliū vanarū & mūdanarū cogitationū abiiciat. Sed si ista dormitat præ tędio & animꝰ ipse quietē quęrit mundanā: irrāt dęmones & ablatis virtutibꝰ & laboribꝰ meritoꝝ occidūt permaxime percutiētes in inguine. i. in aliquo vitio turpi: nā resoluēdo se a vigore spūs & dormitādo præ tędio i spiritualibus ad carnalia se conuertit: & inde gratia priuatur.

accidia ex simulata cō templatione

Dormitat tertio alia præ tędio somno simulatæ cōtēplationis. Aliquis em sub specie cōtēplatiōis & deuotionis dant se accidiæ & otio nolētes operari manibus: quasi Martha actiue cōtemnētes: & Mariā cōtēplatiue prætendētes nescientes quid sit deuotio vel cōtēplatio. Nec em pōt esse bonꝰ Israelita qui prius non fuerit Iacobita. Israel interpretatur vidēs deū. s. p cōtēplationē. Iacob interpretatur supplāta tor. s. vitioꝝ qd' pertinet ad exercitium actiuę. Nō est actꝰ ad contēplationē qui prius nō plene mortificauerit passiones. Nō ergo isti vere dormiūt p cōtēplationē cū spōsa dicēte. Ego dormio & cor meū vigilat. Sed per accidiā sub simulata deuotione dormitāt cū Euthico adolescente q̄ disputāte Paulo cum in fenestra domus sederet obdormiens cecidit de medio cœnaculo & mortuꝰ est. Act. xx. licet suscitatus a Paulo. Et ad hoc facit quod legitur in vitis patrū. Quidā peregrinus venit ad abbatem Siluanū in montem Sinai: & cū videret fratres laborātes manualiter reprehēdit dicens. Quare operamini cibum qui perit? Maria optimā partem elegit. Quod audiens Siluanus fecit ei dare cocū dicē & misit eū in quandā cellā vt legerer. Cū aūt trāsisset hora nonæ circūspiciebat ille hinc inde si forte aliquis eū vocaret ad prandiū: & eū nō vocaretur accessit ad abbatē interrogās si fratres comedissent. Rūdit q̄ iā comederant. Sed ppterea nō fecerat eū vocare: quia spūalis erat & non indigebat cibo corporali cū mariā elegisset: fratres autem sui carnales erant: & ideo comederant & operabātur. Ille autē perpendēs de sua præsumptione culpā suam cōfessus est. Et abbas inquit Martha ergo necessaria est Mariæ. Surge ergo qui dormis. ait Apl's. & exurge a mortuis scilicet operibus accidię. & illuminabit te christus.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

scilicet remediū ꝓtra accidiā. hoc habet ex doctrina sacræ scripturę. & iō dicit. Cōfirma me. i. totū firma me in bono opere ne desiſtāt ex tædio: & hoc in verbis tuis. i. per ꝓbatua q̄ cōtinētur in sacra scriptura. Vñ de sapientia q̄ maxime cōtinet in sacra pagina dr Eccl'. vj. Subiice humerum tuū & porta illā. i. obserua documēta eius: & nō accidieris in vinculis eiꝰ. i. nō incurres accidiā ex ꝓceptis eiꝰ q̄ vincula dicūtur: qa ligāt aiam ad obseruādū & detinēt ne qs defluat. Et licet multa sint documenta ꝓtra accidiā ex verbis scripturę: pronūc tria sufficiat ponere remedia cōtra eā.

¶ Primum est deota oratio seu meditatio.
¶ Secm est sacramentoꝝ frequentatio.
¶ Tertium est varia & bona exercitatio.

Oro est bona cōtra accidiam.

De primo dicit Saluator cū inuenit discipulos appropinquante passione dormiētes præ tristitia. Vigilate & orate Mar. xxvj. vt non intretis in tentationē. q. d. deuota oratio vos iuuabit ne succūbatis tentationi accidiæ que subintrabit mētibus vestris. Idem etiam ait loquens de tribulationibus in fine mundi. Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbato. Hyems est frigida: & in sabbato est otium & requies. Vult ergo dicere. Orate ne fugiatis. i. bonum opus deseratis ex accidia quæ prouenit ex frigitate diuini amoris & otio seu quiete corporali. Ad orationē aūt ipam cōtinuādam & vincendū Beelzebub. i. dęmoniū de accidiaxās. Interpretat em vir muscarū: qa multitudo muscarū illi idolo insidebat ꝓpter immolaritiū cruorē sacrificiorū. Sic & accidioso insidēt muscę iportunæ & imūdę malæ cogitationū: Adiuuat lumē meditationū q̄ mētē illustrāt & societas fortis pfectorū. Vñ i huiꝰ figurā legit Exo. xvij q̄ Iosue pugnāte p Amalechitas q̄ significant dæmones: tenebat Moyses manus eleuatas ad cœlū in oꝛone: & cum præ fessitudine aliquātulū demittebat: prævalebat Amalech cōtra Iosue & ppter dei: ppter qd' Aarō & Hur iuenerūt eū ad tenēdū manus erectas ad cœlū quousq̄ vinceret ppl's eiꝰ. Sic orāte quocūq̄ ꝓ tētationes diaboli & bellāte p resistentiā. Hur q̄ interpꝛat lumē. i. meditatio: & Aaron qui interpretat: mōs fortitudinis. i. societas fortis in virtute: iuuant cōtinuare oꝛonē vt nō deficiat præ tędio: sed vincat dęmones. Sic Petro incarceratoꝝ ab Herode vt morti se quenti die traderet: dormiente Petro cum oꝛo fieret sine intermissiōe ab eccl'ia ꝓ eo vbi erāt fidelissimę pſonę sortes in fide angelus de nocte apparēs cū lumine excitauit eū dicens. Surge velociter & cōtinue ceciderūt catenæ de manibꝰ eiꝰ & liberatꝰ fuit. Actuū. xij. Oꝛonibꝰ etiā sctorū peccator dormiēs ꝓ accidia & tædio clausus tribus portis. s. obduratiōis cordis: taciturnitatis oris: indispositionis fatisfactionis quę vtiq; tertia porta ferrea est: & ligatus catenis duabꝰ. s. timoris & amoris indebiti: illustratꝰ instigatiōe angeli & aliq̄ bona inspiratiōe subito euadit de manibus diaboli excitatꝰ a sommo accidiæ. Meditatio multū valet cōtra accidiā præcipue vitæ & passionis christi. Ad He. xij. Recogitate eū q̄ talē sustinuit aduersus semetipm contradictionē. s. christū: vt nō fatigemini animis vris. s. præ tædio deficiētes. Pō. in persona eiꝰ. Pauper sum ego: & in laboribus a iuuētute mea exaltatꝰ. s. in cruce humiliatus & cōturbatus. Ber'. Memor ero laborum quos christus sustinuit in prędicādo: satigationū in discurrēdo: tentationū i ieiunando: vigiliarū in orādo: lachrymarū in cōpatiēdo. Recordabor etiā doloꝝ: cōuitioꝝ: sputoꝝ: colaphoꝝ: subsannationū: & clauoꝝ: horūq̄ similiū, alioquin requiret a me sanguis iusi? qui effusus est sup terrā. hæc ille. Meditatio etiā supplicij futuri & præmij supernī multū excitāt aiam ab accidia & tædio. Quis est em tā iners vel delicatꝰ qui nō libēter laboraret vehemēter q̄n inde sciret acquire re maximū lucrū & permānsurū & euasurū intensissimū supplicū & æternū? Venite ad me (inquit Saluator) oēs qui laboratis & onerati estis: & ego reficiā vos. Mat. xj. labor em cū fine: ait Augu. merces sine fine: & refectio suauissima. Legitur in vitis patrū: cū quidā interrogasset beatum Achillē dicēs. Cur sedens in cella mea accidiā patior? Respondit ei senex. qa nōdū vidisti requiē quā speramꝰ: nec tormentū qd' timemus. Si em ea inspiceres diligēter. s. per meditationē: & si vermibꝰ plena esset cella tua vsq; ad collū etiā in ipsis permanēs sine accidia iaceres. Oratio ergo quā iuuat meditatio valet contra accidiā. Sacramētorum frequētatio etiā valet: Præcipuū aūt in sacramētoꝝ cōsecratione sunt verba in qbus cōsistit forma eoꝝ. Cōfirmat ergo qs cōtra tędiū iverbis dei. i. in sacramētis in qbꝰ prin cipaliter est verbū formę: & præcipue sacramentū eucharistiæ qd' est verbū formę. Est em panis q̄ cor hoīs cōfirmat & roborat ad bene agēdū. Est & carbo ignitus ꝑm Damas cę. q̄ excutit omnē torporē mētis: & gaudere & delectari facit in dño. Vñ in figurā dr. iij. Reg. xix. q̄ cū esset Helias sessus ex tędio persecutionis Iezabel vxoris Achab regis Isr' obdormiuit subtervnā iuniperū. Ipso aūt dormiēte apparuit ei angelus dñi excitās eū a somno. Qui cō surgens & videns panē subcineritiū ad caput eius: & vas aquę miraculose ibi a deo paratū comedit & bibit. Et cū iterū obdormisset: angelus sco excitauit eum dicens. Surge comede grādis em tibi restat via. Qui surgēs iterū comedit & ambulauit in fortitudine cibi illius vsq; ad mōtē dei. Helias designat dei seruū: qui ex tribulationibus & vexationibꝰ carnis attediatus aliq̄n laboribus & tētationibꝰ obdormit: vt nihil ei libeat facere. Sed instigatione angeli bōi mēs excitat: vt sumat sacramētū eucharistiæ figuratū per panē subcineritiū. Chryst? em panē se noīat: sed vtiq; qui coctus sub cinere humiliationis fuit decoctus in igne passionis.

Oro ille berauit Petrū a carcere Herodis.

Sacra mētorū frequentatio ea.

diam.

sionis. hoc ergo sumpto siue etiā pane pœnitētię cū aqua lachrymarū vel doctrinæ inde fortificat & confirmat contra accidiā vt ꝛcedat viriliter p desertū huiꝰ mūdi vsq; ad

Varia tā æternā. Tertiū remediū cōtra accidiā est varia operatio opari ē Eccl's. ix. Quodcūq; pōt manꝰ tua instātēter opare: qa nec bonū cō opus: nec rō: nec sapientia: nec sciētia valet apud inferos quo tu ꝓperas. Hiero. Nō facile capitur a tētatore qui alidiam. cui bono vacat exercitio. Invitis patrum legit q̄ cū btūs

Exēplū de beato Antonio.

Antoniꝰ tētatiōe accidiæ exaret cœpit clamare ad dñm dicens. Dñe volo saluus fieri: sed nō permittit me cogitationes meæ. & subito vidit iuuenē pulcherrimū: q̄ angelꝰ erat ponētem se ad sedendū & laborādum plectas seu sportas: & inde ac modicū surgere ad orādum. & iterum post parū reponētem se ad operandū: & postea surgentem ad orādum. Cūq; pluries alternatis vicibus ad vtrūq; se ꝓposuisset: demū dixit angelus. Sic fac & saluus eris. Vñ narrat venerabilis Io. Cassia. in li. ix. de instituttis cœnobioꝝ q̄ antiqui patres nullū suscipiebāt ad habitum monachalem seu eremiticū: si nesciret facere aliquod artificium manuale: qđ, ꝓpterea agebant nō solū vt ille posset ex lucro suæ artis ꝓviuere: sed multo magis & principaliꝰ: qa intelgebant sine aliquo corporali exercitio nō possevitare vitiū accidię. Nam cum pauciſſimi sint q̄ sciāt & valeāt tota die vacare cōtēplationi orationi & lectioni: & ꝓmaxime i sipientes oportet q̄ icidāt i accidiā q̄ nō vacāt q̄tidie alicui exercitio corporali. Et quidā ex illis qui nō indigebāt lucro ꝓpter victum: qa dactylis & aqua cōtēti erāt: tū laborabāt faciētes plectas quotidie: & in capite anni cōburebant: & faciebant alias vt sic liberi essent ab accidia.

¶ De negligentia i genere. Ca. III.

NEGLIGENTIA VITIVM

est pertinēs ad torporē circa præcepta qđ. s. vitiū Grego. ponit inter filias accidię. Et pōt diffiniri q̄ est ꝓtm quo volūtas est remissa ad eligendū actū debitū vel circūstātiā circa actū debitū obseruari & opponit ꝓtuti prudētię q̄ ꝓ solicitudinē ē diligēs ad operādū. De negligentia potest exponi illud Pō. Delicta iuuentutis meæ: & ignorātias meas ne memineris dñe delictū dr quasi derelictū. In quo notat' ꝓtm omissionis quo omittitur actus bonus qui debet fieri: vel circūstātia debita quæ debet in actu bono seruari qđ' pertinet ad negligētiā. Et vt dicit Ber. i li. de dispēsatiōe & ꝓcepto neglectus vbiq; culpabilis. iō dicit. Delicta iuuētutis: qa magis in iuuētute cōmittitur negligētię ꝓpter inexperiētiā propter qđ' in iuuenibus parū pōt esse prudētiæ ꝑm Pḥm q̄ cōtrariat negligētiæ. Ignorātiæ etiā pcā innumera sunt. Ne memineris inquit ad dñm. s. ad puniendū: sed relaxa. Sed circa negligentiā tria videnda semp sunt.

¶ Primo proprietas significati.
¶ Secundo varietas principij.
¶ Tertio grauitas peccati.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Sciendū q̄ differētia est inter ista sex. s. negligētiā: pigritiā desidiā: incōsētātiā: torporē & omissionē: q̄ oia ad accidiā pertinēt: & large etiā sumēdo negligētiā in ea alia ꝛcludūtur strictę aūt sumēdo differūt quo ad significatū & quo ad actū: qđ' sic declarat. Negligētia cōsistit in defectu interioris actus voluntatis q̄ est electio. Vñ Isid'. in l. etymo. dicit: q̄ negligēs dicit quasi nec eligēs. Et ideo ficut recta electio eoꝝ q̄ sunt ad finē ptinet ad prudētiam: ita negligētia voluntatis nō eligendi recte ea q̄ sūt ad finē: ptinet ad

Negligentia.

pigritia imprudētiam: ergo & ad pcm. Pigritia cōsistit in defectu executionis exterioris ita q̄ pigritia est respectu boni operis faciēdi. Nā pigritia importat tarditatē exequēdi bonū opus. Vñ dr piger ille q̄ facit tarde bonū opus qđ' debet facere velociter & cito. ꝑm illud Prouerb. xix. Abscondit piger manū sub ascella &c. Et. c. xx. dr. Propter frigus

desidia piger arare noluit. Desidia dr respectu boni opis ꝓsequēdi vel cōtinuādi. & dicitur desidia a desinēdo. Cū em videt deses difficultatē i agēdo, desistit a bono opere & cessat ab

torpor. illo. Torpor ꝓportat quādā remissionē in ipsa executione boni operis: dū. s. nō feruenter, sed repide ait bonū. Apo. iij. Vtinā esses calidus aut frigidus: sed qa nec calidus nec frigidus es sed tepidus: incipiam te euomere ex ore meo. Calidus est feruēs: frigidus est malus sed cognoscēs malū suum. Tepidus aūt qui bonū inchoauit: sed imp fecte: & in illo statu pmanet quasi sibi sufficiat non quærēs ꝓficere qui status est multū periculosus. Nā frigidus. i. malus cognoscit aliqū defectū suū & se emēdat: sed tepidus cū sibi videat sufficere bonitas sua nō curat de emendatione: ideo proximus est reprobationi signaraē ꝓ vomitū. Sicut em euomitū nūq̄ resumit ad comedendū seu ad icorporādū: sed abominat etiā ad videndū: ita tepidi demū separati a gratia christi nō incorporātur: sed ab eo derestantur. Te

Tepidꝰ.

pida naturaliter ꝓuocant vomitū. Incōsētātia instabilitatē volūtatis importat. Nā ſm Papiā. Inconstans est qui in

Incōsētātia.

stabilis est: sed qđ' modo sibi placet postea sibi displicet, vl' qa mō vult hoc: modo vult aliud: talis fluctuat inter cōfidētiā & diffidētiā. Iaco. j. Vir duplex aio incōsētās est i oībus vijs suis. Omissio differt a negligentia: siue quando

omissio

sunt mortalia siue qū. sunt vtrąq; venialia. Omissio aūt dicit respectu actus debiti & necessarij fieri: qñ. s. est mortale Negligentia aūt stricte cū est mortale dr respectu circumstātię debitę & necessarię: puta temporis vel loci vel finis & hmōi. Inquātū sunt venialia omissio est respectu actus expeditis: nō tñ necessarij. Negligētia respectu circunstātiæ cōueniētis: nō tamē necessariæ. Negligētia tñ frequenter sumit etiam ꝓ omissione. Tho. ñ. q. liij. Et Alexā. in ñ. par. sūmæ. q. xxxiij. Et de pigro qđ' ꝑt intelligi & de negligēte large dr Prouer. xxij. Vult & non vult piger. vult s. affectu in gñe, seu velleitat. sed nō vult effectu. Sed sicut arbor sine fructu est vana: ita voluntas sine opere inutilis est. Vel intelligitur. vult piger & negligēs regnare cū christo: sed nō vult pati cū eo: sed fieri nō pōt. Dicit em Apl's ij. Timo. ñ. Si sustinebimus & cōregnabimꝰ. Vel sic. vult piger bene mori: sed nō vult bene viuere. vel de negligēte prælato expone. vult habere emolumēta ecclesiæ & decimarum: & non vult habere curam animarum.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

s. varietatē principij vñ. s. negligētia causet. Sciendū q̄ ex quatuor vijs oritur. Primo ab imprudētia. quod sic declaratur. Ille imprudēs dicit' q̄ diligētes non obseruat circūstātias in operibus suis: sed inter oēs circūstātias nobilissima est circūstātia ꝓpis quā imprudēs negligit obseruare. Dicit em Eccl'. xx. Lasciuus & imprudēs non obseruabūt tēpus. s. qa nō cogitāt prēterita: nec ordinant ꝑsentia nec ꝓuidēt & deliberāt futura. & sic negligit obseruare circūstātias debitas imprudens. Sed vt dr Eccl's. vij. Qui timet deū nihil negligit: qa. s. nō omittit aliquid necessariū ad salutē siue actū: siue circūstātiā debitā: & hoc nō: qa timor opponat negligētiæ directę: sed qa timor dei excitat hoiem ad actū rōnis. s. ad solicitudinē: qa timor facit hominē cōsiliatiuū. Hæc Tho. Sccꝰ ꝓcedit negligentia ex accidia. Cuius rō est: qa cum accidia sit tristitia de alieno

Negligentia ex imprudentia.

Ex accidia.

no ſpūali: ideo negligētiā generat ad eligēdum & torporē ad faciēdū. Et rō huius est: qa sicut id qđ' nos delectat facimus diligēter ꝓpter qđ' delectatio perficit opus ſm Pḥm in Ethicis: ita qđ' nos contristat facimus negligēter. vñ dicit Prouerb. xxv. Sicut vermis ligno: ita tristitia nocet cordi. s. tollēdo eivires ad operādū bene & diligenter. Tertio procedit negligētia ex auaritia: qa cū hō diligit inordinate magnā ꝑsperitatē quā habet ex hoc efficit negligēs ad

Ex auaritia.

vitādū malū & eligendū bonū. Hiere. xlij. Ingressi sunt: possederūt terrā & nō obedierūt. vbi dicit gl. q̄ nihil ē medium inter possessionē & inobedientiā. Nā vbertas securitatē securitas negligentiā: negligentia cōtemptum generat

Examore sui.

Quarto ꝓcedit negligētia ex inordinato amore sui. Vnde dicit Grego. in moral. q̄ negligētiam minor amor dei exaggerat. Sed sciendū q̄ minor amor dei potest intelligi dupliciter. Vno modo p defectū seruoris charitatis. & talis negligētia est veniale. Alio modo per defectum ipsius charitatis. & sic dicit minor amor dei quādo qs amat deū solū amore naturali. & ex hoc cū quo est inordinat' amor sui negligētia est mortale. de qua intelligitur illud Hiere. xlviij. Maledictus q̄ facit opus dei negligenter. ſm vnam literā. Alex. in sum. & Tho. ñ. q. liij. Est autem negligentia speciale pcm. Sed sciendum ſm Tho. ñ. q. liij. q̄ alia peccata sunt specialia: quia sunt circa specialē materiā vti luxuria est circa venerea, quædā aūt sunt specialia propter specialitatē actus rōnis se extendentis ad omnē materiam moralē: & hmōi sunt oia vitia quæ sūt circa actū rationis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nā quilibet actus rōnis extēdit se ad omnē materiā moralē. Et ideo cū solicitudo sit quidā specialis actus rationis: consequens est q̄ negligentia quæ importat defectum solicitudinis sit speciale peccatum.

Negligētia ē mortale.

§.III.QVANTVM AD TERTIVM

scilicet grauitatē pcti. Sciendum; q̄ negligentia aliq̄ est mortale: aliq̄ veniale. Et mortale qdē ē duplex. s. rōne de ct̄o?: & rōne cōtēpt?. Si em̄ p negligētiā prætermittat aliq̄ qui est in p̄cepto: & p cōsequens de necessitate saluris: puta dare eleemosynā cū habeat supflua nature & psonę: & vi det in digētes. Sīr si ptermittant debitæ circūstātiæ istius actus puta dare eleemosynā tpe extremæ necessitatis alicuius. Sc̄o est negligentia rōne contēptus mortale. Si em̄ voluntas intātū sit remissa circa ea quæ dei sunt: vt totaliter a charitate dei deficiat contemnendo quę sunt dei: puta cum nō curat quis bonū facere: sed contēnit. Verbi gra. tenetur aliqs aliqd̄ bonū solicite & deuote facere vt psallere & orare. si aliquis ex cōsuetudine habeat hāc negligentiā: ita q̄ ex cōsuetudine nō curat: sed cōtēnit dicere horas suas solicite & deuote: talis negligentia erit mortalis. Licet em̄ negligentia in dicēdo semel vel bis horas in deuote nō sit mortale: tū ex frequētia & cōsuetudine pōt cōtingere per cōtemptū q̄ erit illa negligentia mortalis. Sicut gutta cauat lapidē non vi sed sp̄e cadēdo. Et guttę aquæ non vna vel decē: sed multiplicatæ submergūt nauē. Vñ Aug. Qd̄ facit fluā? irruēs hoc sētina neglecta. de pœni. di. i. tres' sūt aūt. in fine. Et sic dicit in decre. per Anacletū. Sicut in vno quoq; opere artiū mater inuenit institūtia: ita nouerca eruditionis est negligētia. dist. lxxxiij. nihil. Nouerca cū tristitia gubernat filios alio?: & ideo male & incurie. Et sic accidiosus cū tristitia & tædio vacat studio & cuicūq; operi. & ideo male addiscit vel deo male seruit. Et de hac negligentia q̄ mortalis est intelligit illd Prouer xix. Qui negligit viā suā mortificabit. s. per culpā mortalē & pœnā æternā Viam dicit. s. mādatorū per quā debemus ambulare ad patriā. Vñ Esa. Hęc est via ambulate in ea. vel viā. i. Christū qui ait. Ego sum via veritas & vita. Ioan. xiiij. ipsum scilicet contēnēdo nō sequēdo vestigia ei?: vel viā suā. i. cōuersationē & opa sua non curans: si bene vel male deo viuat vel mūdo: hic damnabit. Est negligētia veniale als q̄n. s. nō prætermittit actus necessarius vel circūstantia necessaria ad actū necessariū ad salutem. Et de hac intelligit illud Eccli. vij. de negligētia purga te cū paucis. qd̄ intelligitur tripl̄r. Vno mō de ct̄is cōmissis p negligētiā quę. s. est venialе in paucis. i. per pauca purga te. quia. s. pauca sufficiūt ad delendū venialia. & hoc ſm glo. Sc̄o mō cum paucis purga te de ct̄is negligentiæ. qa. s. pauci sunt q̄ sciant purgare pctā negligētię & scire an mortale an veniale. Tertio modo cū paucis purga te. i. paucis reuela cor tuū. q. d. Nō reueles cuicūq; cor tuum vel confiteariſ indifferenter: sed his qui sciāt & possint iuuare & cōsulere. Est & negligētia in quibusdam dubia vtrū mortale an veniale: vel ꝓpter dignitatem materię: vel propter incertitudinē debitæ rei sistentię a ratione. Primū accidit circa sacramenta. vt de consecra. dist. j. si per negligentiā. &. j. q. j. interrogo & in aliis multis. Secūdum in cogitationib? mortalium peccatorū quādo non cito expellūtur: & precipue circa turpia: sed vallat mens inter assensum & dissensum.

negligētia alicuius venialе ct̄m.

cōtēpt?, in horis dicēdis peccatū mortale cauſat.

¶ De negligentia bene operandi. Capitulū. IIII.

DE NEGLIGENTIA IN BEne operādi: ait Pē. xiij. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt: nō est q̄ faciat bonū: nō est vsq; ad vnū. Vñ euāge. de iuuatis ad nuptias quas fecit rex filio suo: id est de? pater filio suo cum sibi vniuit naturā nostrā seu ecclesiā ad quā ecclesiā seu mysterium credendo omnes inuitantur dicitur q̄ inuitati negle xerūt cūres: alij in villam: alij ad negotiationē: alij nūtios occiderunt. Matt. xxij. c. Et quod missis exercitibus suis rex perdidit illos. Sed e contrario sanctus Daniel cauens sibi a negligentia cū cōplerētur septuaginta anni quib? prædixerat Hieremias populum illum ludęorum in captiuitate Babylonica permāsurum: & postea liberādū posuit se ad adorādū dām pro liberatione illi? populi in saeco & cinere. Non quia esset incredulus futurorū. vt dicit Hiero. sed ne securitas negligentiā: & negligentia pareret offensam.

de pœ. di. i. prędixerat. Sed cōiter omnes declinauerūt &c. Vbi tangitur prauitas omniū quo ad tria.

¶ Primo quo ad omissionem boni præteriti: ibi. Omnes declinauerunt.

¶ Secundo quo ad omissionē debiti modi. i. circūstantiæ debitæ: ibi. Simul inutiles facti sunt.

¶ Tertio quo ad omissionem boni p̄sentis: ibi. Non est qui faciat bonum.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

omissio bōi pteriti.

s. omissionem boni pteriti dicit. Oēs declinauerunt. i. bonum quod debebāt facere nō egerunt. Esa. liij. Vnusquisq; tertiū in viā suam declinauit. i. recedēs a bono qd̄ debuit facere ſm rationē: secutus est viā suā. s. propriā voluntatem. Declinauerūt aūt oēs tripliciter. videlicet vl'a veritate: vl'a pietate: vel a summi boni incommutabilitate. A veritate vnusquisq; declinauit ſm illud Osee. iiij. Non est veritas dei in terra. Pē. Oīs homo mendax. Declinauerunt etiam oēs a veritate fidei tēpore passionis etiā apl̄i excepta beata virgine Maria nā relicto eo fugerunt. Matt. xxvi. quod ſm remigiū videmus impleri in his q̄ pro amore Christi promittūt se magna facturos: quæ tū quādo oportet nōsa cūt. Insinuatur etiam moraliter q̄ Christus paucos habet socios ad cōpatiēdum: sed multos ad congaudēdum: non attendētes q̄ non est trāsitus ad lignum vitæ nisi per gladiū flammeū. i. tribulationes. Gen. iij. Sed oēs negligunt illas cū debita patientia sufferre declinantes a veritate cognitionis qa nō intelligūt quāta oporteat p deo & regno cœlesti pati vnde dicit Prouer. iij. Disciplinā dñi fili mi ne abhicias ne deficias cū ab eo corriperis. Sc̄o declinant oēs a pietate seu misericordia. Osee. iiij. Nō est misericordia in terra & hoc qa auaritiæ vacant oēs: ſm illud Hiere. vi. A maiori vsq; ad minorem oēs auaritię studēt: & a propheta vsq; ad sacerdotem cuncti faciunt dolū. Alia peccata nō vident esse ita cōmunia. Et ex hac auaritia clerici & prælati qui sunt obligati ad curā animarū declināt ab ea nō curantes nisi de lana & lacte. i. tēporalitate ouiū suarū sed ex negligentia lupis eas exponūt vel dimittunt deuorādas. i. dæmonib? p diuersa vitia. 1. Tim. iiij. Noli negligere gratiā quæ data est tibi per impositionē manuum. s. ad habēdam curam animarū. Nā vt dicit Leo inferiorum ordinū culpæ ad nullos magis referēdæ sunt q̄ ad negligentes desidesq; prælatos: qui multā sp̄e nutriūt pestilentiam dū seueriorem dissimulāt exhibere medicinā. dist. lxxxv. c. inferiorū. Tertio declinant oēs a bono incōmutabili. s. a deo ad bona cōmutabilia. Et vt grāmatice & moraliter exponatur. Nota ſm Alber. Magnum sup Pē. q̄ peccatores declinant ſm oēs sex casus declinandi. Primo declinant in nominatiuo casu: cū solū in mundo quærant & cupiāt nominari: qd̄ pertinet ad superbiam. Ge. xj. Celebremus nomen nostrum antequā diuidamur in terra. Sc̄o declinant in genitiuo casu. s. per luxuriā. Gen. xix. Loth declinās de filiabus suis genuit. Et de fedibus qui exarcerūt in concupiscentiā. Susannæ dī Daniel'. xiij. q̄ declinauerūt oculos suos vt nō viderēt cœlum. Tertio declināt in datiuo casu per gulā. Eccli. xviij. Si præstes animæ tuæ cōcupiscentiā faciet te in gaudiū inimicis tuis. Quarto declinant in accusatiuo casu per infamiā & detractionē aliorū. Pē. in persona Christi. Pro eo vt me diligerēt detrahebāt mihi. & loquitur de ludæis Christum infamantibus. Quinto declinant in vocatiuo casu per adulationē & verba dulcia. Sed vt dī Prouerb. i. Si re lactauerint peccatores non acquiescas eis. Sexto declinant in ablatiuo casu per rapinam & ablationē rerū alienarū: sed vbe eis qui multiplicant non sua. Abacuch. ij. Et si tales faciunt ex illis hospitalia & ecclesias: non propter hoc placant deum. Ego dñs odio habens rapinā in holocaustum. ait ipse. Esa. lxj.

De negligentia loci & tpis: & quæ sit grauior.

§.II.QVANTVM AD SECVNDVM

omissio debitæ circunstantiæ

tangit negligentia quo ad omissionē modi debiti. s. circūstātiæ debitæ. Aliq̄ em̄ omittit bonus actus debitus. Et de hoc dicit: oēs declinauerūt. Aliq̄ omittit circūstantia actus debiti: & tūc est inutilis actus. Licet em̄ actus de se sit bonus: tū propter malā intentionem vel aliā indebitā circūstantiam efficit inutilis ad salutē: vñ subdit. simul inutiles facti sunt. Nullum em̄ virtuosum opus est nisi debitis vestiat circūstantijs. Inutiles dicuntur facti. i. infructuosi.

Nā si sunt

Omissio boni opis.

Nā si sunt prelati doctores prædicatores & hmōi. q̄us doceāt & regant: tū ꝓpter malam vitā efficiūtur infructuosi. Cui? em̄ vita despicit: restat vt ei? predicatio contēnatur. ait Greg. Nō solū alijs: sed etiā sibi sunt infructuosi: quia omissio debitæ circūstantiæ facit opus de genere bonorū malū: vñ nō meritoriū. Vñ dicit dñs Cain ſm aliā trāslationē. Si recte offeras: & non recte diuidis: peccasti. Gene. iiij. Offert recte deo qui facit opus de se bonū. sed non recte diuidit cū illud nō agit cū debita discretione nō obseruās debitas circūstantias: vt cū facit eleemosynā in loco indebito vel tpe: aut non bono fine: & hic peccat. Sed hic quęrit q̄ negligētia sit grauior: an negligētia tpis vel loci vel finis & hmōi? Et rūdet Alex. ñ. par. q. xxxiiij. q̄ negligētia tpis est grauior qa dānosior sibi: eo q̄ irreuocabilis ꝓpter qd̄ dicit Sene. q̄ negligētia tpis est indecētissima & valde dānosa. Negligentia vero circūstantię loci est grauior: qa dānosior alteri: eo q̄ maius nocumētū infert. pximo: verbi gratia. cū negligenter iacit lapidē in aliquo loco vnde occidit hoiem. Negligētia vero finis est grauior simpliciter: qa ab ipso fine determinat bonitas actionis.

§.III.QVANTVM AD TERTIVM

tangit negligētia quo ad omissionē boni p̄sentis. cū dī. Nō est qui faciat bonū. qd̄ intelligit tripl̄r. Vno modo sic. Multi dicūt bonū: & multi cogitāt bonū: sed nō est qui faciat illud bonū: sed ex negligētia dimittit. Quāuis em̄ q̄n pretermittit aliqs actus debitus exterior illud dicat' omissio: tū ipsa omissio est effectus negligētię: & q̄n negligētia reperit in pretermissione eorū q̄ sunt de necessitate salutis tūc negligentia trahit ad aliud genus pcti magis manifesti: vt si cureū omittitur confessio vel cōmunio annualis trahit illa negligentia ad inobedientiā ecclesiastici precepti. Et vt dicit Amb. Nō satis est bene velle: sed etiā bene facere. s. oportet. dist. lxxxvj. nō satis. Nec etiā sufficit bene dicere vel bonū. Nā & ficus in qua Christus tantū reperit folia: quę verba signāt & nō fructus operum maledicta a Christo aruit. Matth. xxj. Et ꝓpterea dixit Christus. Non oīs qui dicit mihi dñe dñe: intrabit in regnū cœlor?. Primū dñe refert ad cor: in quo bonū cogitat. Sc̄o dñe refertur ad os quo dī bonū: sed oportet q̄ sequat tertiū dñe qd̄ subdit a Christo. s. q̄ fecerit voluntatē patris mei q̄ i cœlis est: ipse intrabit in regnū cœlor?. Sc̄o modo intelligitur. non est qui faciat bonū. s. bonū purū qn. s. misceat cū eo multa mala & multas negligentias. Eccl's. vij. Non est homo sup terrā qui faciat bonū & nō peccet. & Prouer. xx. Quis potest dicere. mundū est cor meū: purus sum a p̄cto. Et Aug. Si oēs sancti & sanctę dū hic viuerēt interrogari fuissent si pctm̄ haberent: respōderent vna voce oēs illud. j. Ioā. j. Si dixerimus qa peccatum nō habemus: ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est excepta sancta Maria virgine hęc nullā negligentiā cōmisit. Et q̄uis negligentia reperiat' in omi pcto generali'. qa oīs qui peccat negligit ea p quę a peccato retraheretur: non tamen ꝓpter hoc tollit' q̄n aliq̄n sit. speciale peccatū. In peccato vtiq; sī contingat esse defectū circa aliquē actū rōnis: puta defectum cōsilij: iudicij & hmōi. tū sicut p̄cipitatio est speciale peccatū per specialē actū rōnis qui pretermittit. s. cōsilium: q̄uis possit reperiri in quolibet genere peccatorū. Ita negligentia est speciale pctm̄ propter defectum specialis actus rationis q̄ est solicitudo: q̄uis inueniat' aliqualiter ī oibus peccatis. Tho. ñ. q. liij. Tertio modo exponit sic. nō est qui faciat bonum. s. pœnitētię vt debet. Quotidie multa mala fiunt & quasi nullū pœnitet peccatorum suor?. Vñ dñs conqueritur per Hieremiā dicentem. c. viij. Nemo est qui agat pœnitētiam de peccato suo dicens quid feci. Sed q̄ pseuerat in pcto negligit vtiq; cōteri. Et cū negligentia sit circa actū precipiēdi ad quē etiā pertinet solicitudo. aliter tamen deficit circa hunc actū negligens: aliter inconstans. Inconstans em̄ deficit in precipiendo quasi ab aliquo impeditus. s. passione cōcupiscentię. Negligens aūt deficit circa actum precipiēdi p defectū p̄ōptę voluntatis. Tho. ñ. q. liij. Et qa hoies tepidi sunt: ideo negligenter agūt pœnitētiam. Sed saltē seruandū est qd̄ ait apl's Ro. vj. Humanū dico propter infirmitatē carnis vestrę. Sicut exhibuistis mēbra vestra seruire iniquitati ad iniquitatē: id est pcto ducētibus in aliud pctm̄: ita exhibete mēbra vestra seruire iustitię. i. pnię in satisfactionē. i. quantā habuistis solicitudinē ad laborandū pro malis: tantū habete ad faciēdū pœnitētiam excludendo oēm negligentiam. Qd̄ sumus negligēres ad bene operandum: & soliciti & fortes ad male operandū: hoc cōtingit propter tres rationes.

Difficulter opamur bonum.

¶ Primo propter difficultatem medij.

¶ Sc̄o propter multiplicitatem mali.

¶ Tertio propter prauitatem animi.

Prima ergo ratio quare sum? negligētes ad bene operandū & difficiliter operamur bonū est ꝓpter difficultatē medij. Difficile em̄ est bene operari: & facile male operari. Et ratio huj? est ista. Vir? cōsistit in medio rei vel rōnis: sed tāgere medium est difficile. Declinare seu deuiare a medio est facile: & q̄ hoc sit verū pater p exēplū de signo. Nā cōtingere pūctū siue in centro circuli: siue in aliqua parte sua perficeſ est difficile: deuiare aūt a medio est facile: vt patet in sagittantibus ad signū. Sic ergo qa recte & virtuose agere cōsistit in attingēdo medium qd̄ est difficile: recedere aūt a medio facile. Ideo negligēs est hō ad bonū & difficilis: & ecōtrario faci'is & soler? ad malum. Sc̄da ratio est ꝓpter multiplicitatē mali. Nā ſm Diony. de diuinis nominib?. Malū cōtingit omnifariā. i. ex singulis defectib?. Bonū vo ex pfecta & integra causa. Ratio huj? est: qa actio nō iudicat' bona nisi vtrūq; eorū fuerit. s. act? de se bonus vt dare eleemosynā: facere ieiunium: orare & hmōi. & circūstātia bona q̄ est multiplex. s. debit? finis: debitus modus: debitū tps & hmōi. Actio ecōtrario iudicat' mala nō solū si act? sit malus de se: vt furari: blasphemare: peruirare: & hmōi. sed etiā & si act? sit bon? i se. vt ieiunare: & aliqua circūstātia mala sit. vt intētio mala. s. ꝓpter laudē humanā vel alia circūstantia mala. Difficili? aūt est facere illud ad qd̄ multa requirunt': q̄ illud ad qd̄ pauca. Pater etiā p exēplū de pulchritudine & sanitate. Nō em̄ iudicat' hō pulcher nisi oia mēbra eius decora fuerint. Turpis aūt reddit' ex hoc solo q̄ vnū mēbrū corporis turpe sit. Sīr egritudo q̄ est malū cōplexionis corporalis ꝓuenit ex singulari de ordinatione cuiuscūq; humoris: sed sanitas nō habet' nisi ex debita ꝓportione oim humor?. Sicut ergo egritudo in corpore humano ꝓtingit multis modis ac etiā turpitudo. Sed sanitas et pulchritudo vno modo. s. cōcurrentib? oībus. s. debita ꝓportione oim mēbror? & humor?. Ita actio bona cōtingit vno mō: videlicet cōcurrentib? oībus necessarijs ad hoc vt actu bono & circūstantijs debitis: sed actio mala ex hoc q̄ aliquod vnū ex illis deficiat. Hæc Arist. ij. Ethi. & Alb. & Tho. in scriptis sup illud. Tertia ratio propter prauitatē animi quare sumus negligētes & difficiles ad bene operandū. Sicut em̄ habenti linguam cholera infectā dulce est amarū: & palato non sano pœna est panis q̄ sano est suauis. & oculis egris odiosa est lux quę puris est amabilis. ſm Aug. Ita habenti habitum vitiosum vel affectum inordinato corruptū amore bene operari ē difficile & pœnosum: & ide negligit illud agere. sicut ecōtrario habenti habitū virtuosum: est facile bene operari. Hęc aūt inordinatio affectus contingit precipue propter tria.

Adde Philip. Recens

¶ Primo propter mali operis frequentiam.

¶ Secundo propter mentis malitiam.

¶ Tertio propter passionis vehementiam.

Quantū ad primū certū est & manifestū: qa frequētia seu ꝓsuetudo male operandi facit difficultatē ad bonū. Quāuis em̄ res naturales a sua naturali inclinatione ꝓpter cōsuetudinē in ꝓtrariū nō mutētur sicut patet p exēplū in lapide: qa quātūcūq; frequēter ꝓiciat sursum: nunq̄ assuescit sursum moueri. Et ratio est: qa principiū huj? inclinatiōis. s. moueri deorsum: qd̄ principiū est grauitas mutari non pōt. Sed in actib? humanis moralib? bene mutat' inclinatio ꝓpter cōsuetudinē ꝓ̄riū. & patet p exēplū. Nā multę gutę cadētes cauāt lapidē. & ex frequēti ędificatiōe scriptura citharizatiōe & hmōi ponder? didicerint artē faciliter oēs & bene operant'. & sic ex frequenti bn̄ facere: casteviuere: abstinētiā seruare & hmōi. acquirit sibi hō habitū virtutis. vñ faciliter postea operet' ſm illā virtutē. & ꝓpter hoc non parū differt q̄ hō a pueritia statim assuescat bene vel male operari. Que em̄ a pueritia imprimunt' firmi? retinentur. Vñ qa cōsuetudo est quasi altera natura: q̄ a pueritia qd̄ dicit assuescit bn̄ facere faciliter operat'. q̄ aūt male difficulter. Cice. in Arist. ij. Ethic. & Tho. sup illud. Sc̄o o inordinatio affectus ꝓuenit ꝓpter mētis malitiā. Qui em̄ vult scienter & de industria aliqd̄ magnū malū incurrere vt aliquo mini malū fa

Universidad de Deusto
Biblioteca

cile de-
primit. bet. Sicut lasciuus q de industria vult hre delectationē car
inuete- nalē: p quā maiori bono. s. spūali & diuino priuat rāq; ma
ratū, ve litios⁹ peccat. Et si arguat cōtra qa ꝑm Diony. Null⁹ intē-
ro, ple- dēs ad bonū malū operat: ergo videt ꝙ nullus ex malitia
rūq; fit peccat. s. intendens male facere. Rndeo ꝙ malū propter se
imedi- nullus intēdit sed bn̄ ꝓpter aliud. s. ad vitandū aliud ma-
cabile. lū: vt dānū tpale: vel cōsequēdū aliqd̄ bonum vt delecta-
tionē malitios⁹ intēdit malū. Vellet lasciuus delectatione
frui sine offensa dei: sed duob⁹ sibi ꝓpositis delectatiōe ve-
nerea & offensa dei vult & eligit pot⁹ delectationē q̄ vita
re offensam dei. Tho. i. n. q. lxxviij. ar. i. Tertio, puenit in-
ordinatio affectus ꝓpter passionis vehemētiā: licet em̄ in
continens agnoscat ꝙ omne inhonestū est fugiendū: sicut
&nouit ꝙ nullū dulce extra horā inordinate est gustādum
tm̄ passio cōcupiscentię in particulari ligat rationē. Et qd̄
ratio respuebat in generali ligata a passione cōcupiscentię
quę q̄n̄ est vehemēs potest mouere quālibet particulā aię
etiā rationē si nō sit solicita ad repellendū acceptat in par
ticulari. ita ꝙ a tali passione in particulari ratio ligatur &
obnubilat: & assectio deprauat. Aristo. vij. Ethi. & Tho.
super illud Ray. Notandum ꝙ quadruplex est negligen-
quadru tia quæ periculosa est: & ideo debet cuitari diligenter.
plex ne ¶Prima est negligentia correctionis vitiorum.
gligen- ¶Secūda negligentia obseruationis festorum.
tia. ¶Tertia negligentia susceptionis sacramentorum.
¶Quarta neglgentia audientię diuinorum.

Psal. xviij. De q̄libet harū habet speciale capl'm & aliq̄n̄ etiā plura capitula vt patebit. quia. Delicta q̄s intelligit air Pś. q. d. nullus. innumera sunt em̄. & dicūt delicta q̄si derelicta. i. negligētię quę cōmittunt circa p̄dicta ab oib⁹ nō possent enumerari: nec aliqs ab hmōi pōt se cauere. Et negligen-
tia qdē correctionis vitior̄ ꝙ primo posita est triplex est.
¶Prima est negligentia correctionis internalis.
¶Secūda est negligentia correctionis p̄sidentalis.
¶Tertia est negligentia correctionis fraternalis.

De prima inquit Pś. cxviij. Feci iudiciū & iustitiā. Iudi-
ciū fit interius dū qs examinat cōscientiā suā. Iustitia au-
tem dū inuēta vitia in ꝓscientia punit. .Aug. de. pœni. dis.
j. iudicet. Iudicet se homo dū potest. s. se examinādo & mo-
res cōuertat in melius. s. se corrigēdo: ne cum non poterit
ꝓter volūtatē a dño iudicetur. Amb. Nouit deus muta-
re sententiā: si tu nouer̄is emēdare delictū. de pœ. dist. j. no
uit. Tenet aūt quilibet se corrigere per cōtritionē: qn̄ pec
catū mortale occurrit menti. de quo nō est adhuc cōtritus
al's talis, omissio et negligentia esset mortale ꝑm Tho. in
iij. & oēs alios. Debet etiam se quilibet corrigere de mini
mis. Nam vt dr̄ Qui minima negligit paulatim defluit.
Qui. s. negligit minima vitia vitare. Qui negligit mini-
ma vitia purgare. Qui negligit minima mandata seruare
Iste paulatim defluit a vigore spūs & a gratia: & a minori
bus ad maiora procedens mala. Debet ergo qs vitare cir-
Exēplū ca se oēm negligentiā. Exemplū de illo sancto epo qui vi
de sanc dēs Pelagiā ante cōuersionē cū multa solicitudine orna-
ta Pe- tā flebat negligentiā suā: dicēs se cū tanta solicitudine nō
lagia. seruire deo sicut illa quę rebat placere mūdo in malū &c.
¶De negligentia prelatorum. Ca. V.

DE NEGLIGENTIA PRELA

Torū quę ꝓhibetur cum dicit sacerdotib⁹. ij. Pa-
ral'. xxix. Nolite negligere: vos em̄ elegit de⁹ vt
sitis corā eo. s. pro salute populorū. Multū est periculosa
sibi & alīs negligētia in prelatis. Vnde Aug. ad Valerū.
Nihil in hac vita facili⁹ leuius & acceptabili⁹ hoibus eꝑi
presbyteri aut diaconi officio. Sed si pfunctorie. i. negligē
ter atq; adulatorie res agat: nihil apud deum miserius: tri
stius atq; dānabilius dist. xl. ante oia. Et de prelato maxi-
mo. i. de papa dr̄ dist. ea. si papa. Si papa sue & fraterne sa-
Iuris negligēs deprehendit inutilis & remissus in operib⁹
suis: insuper & a bono taciturn⁹: innumerabiles populos
cateruatim secū ducit primo mācipio gehēne cū ipso pla
gis multis in ęternū vapulaturis. Et venerabilis Beda su-
ber Mattheum ait. Nec sufficere nobis ad salutem arbitre
mur si turbis negligētium vel quorūlibet indoctor̄ fide
vel actib⁹ adequamur: qbus sacris literis vnica est creden
di pariter & viuēdi regula prescripta. vij. q. j. nec sufficere.
Vnde Pś. ij. ad eos loquens ait. Erudimini qui iudicatis
terrā seruite dño in timore. Iudicant terrā. i. ecclesiam vel
homines q de terra sunt rectores populor̄ ꝓcipue eccle-
siarum quos horratur ad tria in p̄dictis verbis.
¶Primo ad ignorātiā ab aio remouendā. ibi. Erudimini.
¶Sc'o ad obedientiā deo exhibendam. ibi. Seruite dño.
¶Tertio ad negligētiā i officio excludēdā. ibi. In timore.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

dixit dns̄ per Oseę. iiij. Quia tu scientiā repulisti & ego te
repellam: ne sacerdotio fungaris mihi: ꝓpter quod dr̄ di-
xxxviij. ignorātia. Ignorantia mater cunctorū errorū ma Ignorā
xime in sacerdotib⁹ vitāda est: qui officium docēdi in po tia ē ma
pulo susceperūt. Et ad hoc multę faciunt autoritates & si- ter erro
gure q̄ ponunt. dist. xxxvj. §. ecce ꝙ sacrarū. & di. xxxviij. rum.
dicit Clemēs. Nullus epūs propter opprobrium senectutis
vel nobilitatem generis a paruulis & minimis eruditis si
qd forte est vtilitatis & salutis inquirere negligat. Vnde
in figuram dixit Iacob filijs suis. Quare negligitis: audi-
ui ꝙ frumenta vendātur in Egypto. Gen. xlij. Frumenta
sunt sacrę doctrinę quę in Egꝑto: quę interpretantur te-
nebre. i. in humilitate acquirūntur nō alio precio q̄ labo
ris & solicitudinis. Si quis igitur vult⁹ viram spiritus ser-
uare non debet negligere sed laborare ad eas adipiscen-
das. Erudimini ergo qui iudicatis terram. i. prælati: quia
ignorans prelatus nō est in tuto animę suę.

§. II. QVANTVM AD SECVN-

dū admonet rector ad obedientiā dei: cum dr̄. Seruite do- Prelati
mino. Seruit ei, qui ipsius mādatis obedit. vnde dr̄. Deu- debent
te. viij. Caueas ne obliuiscaris dñi dei tui, & negligas man obedi-
data eius. s. nō ea seruando. Integritas enim p̄sidentium tiā deo
salus est subditor̄: & vbi incolumitas est obedięntię: ibi sa exhibe-
na forma doctrinę. Leo papa. dis. lxj. miramur. Quō enim re.
ait Hiero. pōt̄ pręses auferre malū de medio ecclesiæ qui
in delictū simile corruit: aut qua libertate corripere peccā
tem cū tacitus ipse sibi respōdeat eadem se admisisse, quæ
corripit. dist. xxv. c. fi. Et nota diligenter ꝑm Pe. de Pal'. in
iij. dist. xix. prelatus corrigēs & puniens vt prelatus crimi
na subditorū. i. ex officio suo si est in mortali peccato etiā
occulte peccat mortaliter: quia indigne exequitur officiū
suū agens cōtra illud dñi mandatū. Iuste qd̄ iustū est exe
queris. & sic suspēsus est quo ad se corā deo. ar. ad hoc. iij.
q. vij. qui sine peccato cū. c. seq. Quod dicit idē Pe. verum
esse de prelato in spūalibus. Secus de prelato in tēporali-
bus. vt capitaneo potestate cōsulibus & hmōi. Si em̄ præ
positus vel baliuus & hmōi in mortali existat occulto: et
suspendat latronē: vel al's puniat, malefactorē. non ꝓpter
hoc peccat mortaliter cū hęc officia etiam a gētilibus hae
beantur. Si vero quis corrigit vitia aliorū per modū ma
gisterij: docēdo. s. publice sacrā scripturam si peccatū eius
est occultū nō peccat mortaliter: si notoriū peccat morta-
liter quia quantum est de se scandalizat. idē Tho. in. iij. Si
aūt corrigit per modū p̄dicationis. i. p̄dicando: siue sit
occultū siue manifestum peccatū eius mortale in quo est:
mortaliter peccat vt tenent Tho. Pe. & Archi. Nec tamen
excusaretur a peccato grauі negligentię si prelatus ꝓpter
hoc desisteret a corrigēdis criminibus: quia potest de pec
cato pœnitere vel renūtiare: vnde non est perplexus. Ser-
uite ergo domino qui iudicatis terram: iuste viuendo: al's
adimpletur in eis illud Sap. iij. Neglexerunt iustum. s. fa
cere & a dño recesserunt non. s. ei seruiendo: sed cōtra vo-
luntatem eius faciendo: & ideo pereundo.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

instruitur prelatus & rector vt excludat a se negligentiā in
officio dum dicit. In timore. s. seruite. Nā vt dr̄ Eccl'i. vij.
Qui deum timet nihil negligit. i. nihil omittit de his quæ Prælati
facere tenetur ex officio suo. Tria autē habet facere præla debent
tus ex officio suo quę si notabiliter omittat cōmittit ma negligē
gnā negligētiam & non seruit dño in timore. Et ideo dr̄. j. tiā vita
Esdrę. iij. Videte ne qd negligenter per vos agatur. re.
¶Primū est in prouidendo subditorū necessaria.
¶Sc'm est in inquirendo subditorum vitia.
¶Tertium est in corrigendo subditorū crimina.

Primo quidē tenetur prelatus ꝓuidere subditis necessa- Prelat⁹
ria quantū in eo est tripl'r. al's negligētiā cōmittit. s. sacra debet
mēta loco & tēpore suo ministrādo: documenta ꝓpinādo subdi-
tpalia

tis necessaria ꝓ uidere.
tpalia si ꝓ test dispensando: cū. s. habet supflua debet pri
mo pauperes nutrire. Vñ Hiero. xvj. q. j. qm̄. Quoniā qc
quid habēt clerici: pauperū est: & eor̄ dom⁹ oībus debēt
esse cōmunes. s. indigētibus. Vñ dicit Graria, ꝙ debēt prę
lati subditis nō solū spūalia sed etiā carnalia subsidia mi
nistrare exēplo christi q turbas sequētes nō solū verbo do
cebat: sed etiā virtute, sanabat: & corpalib⁹ alimētis reficie
bat: qñ vi delicet satiauit. v. milia hoīm ex qnq; panibus
hordeaceis & duob⁹ piscib⁹. Ioā. vj. Et iterū quatuor milia
ex septē panibus & paucis piscіculis. Mat. xiiij. Et vt hæc
possint ꝑficere oportet eos sęcularіū negotiorū habere so
lertiā vt eor̄ cautela ecclesię cōseruentur indēnes: & cuiꝙ
necessaria, ꝓ modulo suo' ministrent. Vñ quidam Petrus
noie electus in ep̄m Neapolitanū repellit a Gregorio pa
pa propter simplicitatē ne eius occasione res ecclesię dila
pidarent. Habētur hęc dist. xxxix. c. vlti. vbi dicit gl. ꝙ su-
mitur hic simplicitas pro' negligentia vel stultitia. hęc em̄
negligētia quādo. s. est notabilis impedit promouēdū vt
hic. & dist. xxiij. epūs. sed nō deḥcit promotū: sed daf ei co-
adiutor. vt. vij. q. j. qa frater. De gregorio papa narrat ꝙ
cum audisset quādam tēpore famis extra muros vrbis fa-
mę defecisse: se ipsum a missę celebratione suspendit ꝓ plu
res dies quasi conscius mortis illius: cū tamen cū magna
diligentia prouideret oīmbus pauperibus intus & extra.
Prelat⁹ Sc'o debet esse solicitus ad sacramenta ministranda &
solicite negligētia in hmōi magnū peccatū est: qa per sacramēto-
sacrami rū susceptionē fit aliquādo peccator de attrito cōtritus: &
nistret. sic saluat: vbi sine eis nō saluaretur. Vnde dr̄. xxvj. q. vj. si
presbyter. Si presbyter pœnitentiā negauerit pœnitēti⁹
morientibus. i. cōfessionem: reus erit animarū: nō tamē de
beret absoluere si moriens nō est paratus facere ad qd̄ te-
netur. Vñ & Greg. narrat in lib. dial'. id est circa finem de
quodā sacerdote: qui vocatus ad infirmū: qa aliquantulū
distulit alīs occupat⁹ ille interim migrauit. de qua negli-
gentia ille presbyter amarissime flebat: sed merito sātita-
tis suę precib⁹ obtinuit resuscitationem. Hic presbyter dic-
tus est seuerus qui vt perficeret opus in vinea sua nō cre
dens illū ita cito finiri distulit: sed lachrymis resuscitatus
Prelat⁹ postęa confessus & sacramenta suscepit: inde ad octo dies
solicite mortuus est. Debet tertio solicitus esse ad admonendum
instruat, & instruendū ipsos. al's negligētiam cōmittit. Ad quā re-
mouendā Salomon instruit prelatū dicēs Prouer. vj. Fili
mi si spoponderis pro amico tuo. i. ꝓximo qd̄ fit in susce
ptione prelaturę defixisti apud extraneū aīam tuā. i. firmi
ter religasti ad opus curę & solicitudinis ꝓ eo ꝓ quo pri⁹
non tenebaris. Illaqueatus es verbis oris tui & captus tuis
ꝓpriis sermonib⁹. i. ad ea quę subditis habes admonere &
dicere obligatus es facere vt exēplo tuo moneantur. Fac
ergo qd̄ dico tibi & teip̄m libera qa incidisti in manū ꝓ-
ximi tui: discurre. s. per diuersas cōsideratiōes & varias bo
nas operationes: festina. s. ad ea q̄ sunt expedientia: suscita
amicū tuum. i. a somno p̄ti. Discurre. s. ad tpalia pauperi
bus ministrāda: festina. s. ad sacramentalia ꝓpināda: susci
ta amicū tuū p doctrinalia p̄dicāda. Ne dederis somnū
oculis tuis nec dormitent palpebrę tuę. Erue quasi damu-
la de manu & quasi auis de insidijs aucupis. vbi dicit glo.
Somnū dat oculis qui subditorū curā oīno negligit. Dor
mitat qui quędā reprehēsibilia eor̄ cū in eis cognoscit ꝓ-
pter mentis tędium digna inuectione non corrigit. Eruere
quasi damula. Glos. qa damula mundū est aīal natura. ve
lox cursu: visu perspicax seu acutū. Ideo cū in docēdis sub
ditis occuparis mūdus a peccatis oībus: strenuus in bonis
Prelat⁹ operib⁹: perspicax in pręcauendis malorū insidijs: & virtu
quomo tū pēnis vt auis tutus esse satage de insidijs diaboli vt ad
do de- superna peruenias. Quō aūt prelatus debeat subditos mo
bet mo nere ostendit dns̄ Ezechieli in quadam visione. vt habet
nere sub Ezech. iiij. Tu fili hois sume tibi laterem & ponas eū corā
ditos te. & describes in eo ciuitatē Hierusalē & ordinabis aduer
ad bo- sus eā obsidionē & ędificabis munitiōes & cōportabis ag
num, gerē & dabis cōtra eā castra & pones arietes in gyro. & tu
sume tibi sartaginē ferreā & ponas eā in murū ferreū inter
te & ciuitatē & obfirmabis faciē tuā ad eā & erit i obsidio-
nē & circūdabis eā: signū est domui Israel. Greg. sup Eze
chiel'. homil'. xij. sic exponit, ꝓpheta tenet figurā doctor̄ &
etiā prelator̄: q habēt subditos docere. Sumit aūt prophe-
ta laterē & ponit corā se cū prelatus vel predicator quēpiā
terrenis datū auditorē suscipit ad docēdū doctrinā verbi
cœlestis. Describit aūt ciuitatē Hierusalē ꝓpheta in latere
qū prelat⁹ vel predicator peccatorj quē instruit: declarat q̄
fit retributio cœlestis patrię: quę visio superne pacis. Corā
aūt se ponit laterē cū attenta mente qualitatē considerat
audietis & ꝓfectū vel defectū eius & ꝑm intelligētiam ei⁹
cū verba moderanf de supernis gaudijs loquēs. Tūc ergo
in latere descripta est Hierusalem qū terrena mens incipit
agnoscere quæ sint gaudia supna. & ad illa anhelare. Sed
mox vt animꝰ cæperit amare cœlestia. acriores q̄ cōsueue
rat tētationes diabolus immittit. Vñ debet doctor vel prę
latus ei bella diaboli innotescere: & cautū se ad illa prepa
rare. Et hoc est qd̄ dr̄ ordinabis cōtra eā obsidionem. i. de-
clara quomō p tentationū bella ad ęterna gaudia oportet
puenire. & q bus se modis vitia virtutib⁹ opponāt. quō lu
xuria cauitatē feriat. ira trāquillitatem ꝓturbet &c. Quō Vitia
etiā aliquādo vitia sub specie virtutū se absc̄dant: vt ira quādo
sub specie zeli: remissio disciplinę sub specie mānsuetudi- sub spe
nis & hmōi. Cōportat aūt propheta aggerē quādo denun cie ꝙ tu
tiat, prelatus auditorib⁹ q̄ terrena desideria magis furri- tū se ab
pere solent cœlestia appetētibus. Dat prophera castra con trudūt.
tra eā quādo contra eā collectas & adunatas insidias indi-
cat: vt nō solum ex vno: sed ex iunctis simul vitijs tęrent.
Sunt em̄ quędā vitia per quādam sibi cognationē ꝓpin-
qua. vt ex dissolutōe spūs gula: & ex gula luxuria & hmōi
Ingyro aūt arietes ordinant quandovitia singula mentē
hincinde feriunt. Quia vero ferrū forte metall'ū est. & in
sartagine cibus frigitur: per sartaginem ferreā spūalis ze-
li fortis frixura signat. Omnis qppe spūalis zelus docto-
ris animā frigit: qa valde cruciat dū infirmos quosq; ęter
na deserere & rebus tēporalibus delectari cōspicit. .Vnde
apl's. ij. Cor̄. xj. Quis scādalizatur & ego ꝙ nō vror? Ista sar
taginem ferreā inter se & ciuitatē prędicator vel prelatus
murū ferreū ponit: qa ille fortis zelus qui nūc in mēte do
ctoris agitur: in die extremi iudicij inter eū & aiam quam
a vitijs celatur testis est: vt si audire is qui docerur nōluе-
rit doctor tn̄ ꝓ zelo quod exhibet de auctoris negligentia
reus nō fit. hęc Greg. Sic ergo patet ꝙ si nō instruit subdi-
tos prelatus reus negligētiæ est. Sc'm literā hoc factum a
propheta signat obsidionē futuram Hierl'm. Sc'o debet Solici-
prælatus esse solicit⁹ ad inquirēda vitia subditor̄. Vñ di te qui-
xit dns̄ Ezechieli in persona prelator̄. Ezech. in. Fili hois rat vi
speculatorem dedi te domui Israel. i. ꝓbi tibi comissę ad tia sub-
intuendū facta eorū. Vnde si dicente me ad impiū ait dns̄ ditorū.
Morte morieris tu: nō annuntiaueris vt auertat ab iniq
tate sua: ipse in iniquitate sua morte. sanguinē vero suū
id est mortē de manu tua requirā: quādo. s. ex negligentia
tuæ inquisitionis & admonitiōis nō est reuersus ad pœni
tentiā. Dicit aūt dns̄ ad impiū. Morte morieris: qñ perpe
trat aliqd̄ mortale. Hoc em̄ ipse dicit ꝓ scripturas et ideo
debet prelatus inquirere de vita subditorū: vt quādo pōt
percipere aliqd̄ criminale in eis admoneat. vñ dr̄. Diligē
ter agnosce vultū pecoris tui. i. cōuersationē subditi exte-
riorē & interiorē quantū fas est: vt admoneat ꝑm ꝙ expe-
dit. Dicit em̄ regula. Non pōt iusta esse excusatio pastoris
si lupus oues comedit & pastor nescit. ex de reg. iur. quan-
do. s. pōt & debet scire & negligit. Et ista est differētia inter
correctionē fraternā de qua in'ra: & correctionē paternā
seu ꝓlatorū: qa circa correctionē fraternā nō tenet homo
inquirere defectus alior̄ quos corrigat: sed quos contin-
git eū videre vel scire: sicut nec qs tenetur querere qs indi
geat vt det eleemosynā: sed sufficit ꝙ det sibi occurrenti-
bus ꝓut potest. Sed ꝓlato hoc nō sufficit: vt scilicet corri-
gat quos cōtingit defect⁹ eū scire: sed debet ingrere diligē
ter vitam subditorū si forte etiā occultos defectus pōt de
prehēdere vt admonendo: prævacuēdo malis obuiet. Sicut
etiā debitor aduenięte termino solutionis debitę quærere
debet creditorē cui soluat debitū ꝑm Tho. ij. ij. q. xxxiij. Et
ex paruis cognitis inuestigādo inueniunt sępe & alia. put
docet Greg. in pastorali exponens illā visionē Ezech. quę
ponit. viij. c. vbi dicit ꝓpheta ꝙ de Chaldęa fuit ductꝰ in
visione Hierl'm ad tēplum dñi: vbi vidit iuxta ostiū qd̄
respiciebat ad aquilonē: qd̄. s. erat i atrio tēpli statutū ido
lū zeli. i. idolū Baal qd̄ erat ad ꝓuocandū ira dei: ideo dr̄
idolū zeli. Et introduxit me dns̄. ait ꝓpheta. ad ostiū atrij
& vidi & ecce foramē vnū i pariete. Et dixit dns̄. Fili hois
fode pariete. & cū ꝓfodissem pariete apparuit ostiū vnū.
Et dixit ad me, ingredere & vide abominatiōes pessimas

Universidad de Deusto
Biblioteca

quas isti faciũt hic.& ingressusvidi & ecce oĩs similitudo reptiliũ & animaliũ abominatio:&vniuersa idola domꝰ Israel depicta erãt in pariete & in circũitu per totũ.&.lxx. viri de seniorib⁹ domus Israel & Iechonias filius Saphat stabat in medio eorꝝ ante picturas stãtium:& vnusquisqꝫ habẽbat thuribulũ i manu sua:& vapor nebulæ de thure cõsurgebat.& dixit dñs ad me.Certe vides quæ seniores. domus Israel faciũt in tenebris vnusquisqꝫ in abscondito cubiculi sui.Dicũt em:nonvidet dñs nos&dereliquit dñs terram:& dixit.Adhuc cõuersus videbis abominationes maiores:& introduxit me ad ostiũ portę domꝰ dñi quę respiciebat ad aquilonẽ:& ecce ibi mulieres sedebãt plãgẽtes Adonidem.Et dixit ad me.Adhuc conuersus videbis abominationes maiores&introduxit me in atriũ domus dñi interius: & ecce in ostio tẽpli inter vestibulũ&altare quasi.xxv. viri dorsum habẽtes ꝓtra templũ dñi:& facies eorꝝ ad oriẽtẽ & adorabãt ad ortũ solis.hæc in textu. Hãc visionẽ tractans Greg.in pastorali dicit ꝙ ꝓpheta signat prępositum ecclesię qui instigatione spũssancti iducitur ad intuendum opera eorũ qui sunt in ecclesia signata per Hierusalẽ & templũ dñi.Et in ipso introitu.i.in prima facie videt idolũ zeli.i.defectum satis cõmunẽ fidelium subditorum.s.amorẽ inordinatũ ad aliquã personã vt filios vel parentes vel amicos vt faciat sibi quasi idolũ de eis. Paries signat duritiã peccati:foramen in pariete designat aliquod indicium peccati.Sed fodit parietem prophera.i. de paruo foramine facit magnũ vt possit intrare quando videlicet prelatus subtilissimis iquisitionib⁹ ex paucis signis cõprehensis de pctis subditorꝝ:deuenit ad notitiam aliorꝝ etiam occultorꝝ.Vñ ingressus in foramẽ vidit reptilia & aialia depicta domꝰ Israel & idola.Hec significãt diuersa vitia q̃ inquirens reperit in subditis. Reptilia sunt pctã carnalia.Aialia quę sunt ꝑ partem terra eleuata peccata spũalia.Idola diuersę species auaritiæ.hæc sunt picta imaginarie in mẽte ꝙbus thurificãt.i.cultũ deo debitũ exhibent:& seniores i pplis.i.principaliores pmaxime sunt his infecti & magni prelati ecclesiastici.Exinde intrans ꝑ aliud ostiũ&aliũ locũ.s.ad aliũ statũ vertẽs cõsiderationẽ & inquisitionẽ vidit mulieres plãgẽtes Adonidẽ.Hugo cardinalis dicit Adonidẽ fm fictionẽ Poetarꝝ fuisse amasiũ Veneris quẽ mortuũ lugẽtes postea resuscitato de eo gaudẽt.Alii dicũt esse Adonidẽ filiũ Dauid pulcherrimũ qui occisus fuit a Salomone:& quomodocũqꝫ sit signat mulieres deditas nimijs cõcupiscẽtijs & lasciuis q̃ dolent nõ posse habere copiã amatorꝝ suorꝝ & aliqñ habẽtes inaniter inlacrimari:vel etiã quę viris suis abutũtur.Demũ q vertebãt dorsum ad ꝓpiatorium & adorabãt ad oriẽtẽ signãt eos qui postponẽtes deũ &reuerentiã prelatorꝝ non attendũt nisi ad prosperitatẽ tẽporalẽ sui status tãꝫ lucẽ.

Grego. exponit visionem Ezech.

Ado nis fuit amator veneris vt dicit Bocati?

Tertio debet esse solicit⁹ prelatus in corrigẽdo crimina. De hoc dr.ñ.ad Tim.iij.Increpa eos dure.Dicit em Hiere.xlviij.Maledictus q̃ ꝓhibet gladiũ suum a sanguine.s. fundendo. Sed m superficiẽ literę pot intelligi de rectore seculari q̃ habet potestatẽ fundẽdi sanguinẽ seu occidẽdi. Talis si sine causa rõnabili ꝓhibet gladiũ suũ a sanguine id est nonpunit:maledictionẽ dei incurrit.Intelligit etiã de gladio locutionis increpatorie &dure q̃ trãsiit carnẽ sensualitatis:& elicit ꝑ correctionẽ sanguinẽ pcti.hãc correctionẽ q negligit seu omittit:& ꝑcipue habẽs curã aliorũ:maledictionẽ incurrit dei.Vñ Aug.super Pã.Duo ista noĩa hõ pctõr non frustra dicunt:qa em pctõr est corripe: qa homo est miserere.Nec oĩno liberabis hoiem:nisi ꝑse cutus fueris pctõrẽ huic officio noĩs inuigilet disciplina: sicut cuicꝫ regẽri accõmodata &apta est nõ solũ ẽpo regẽti plẽbẽ suã:sed etiã pauperi regenti domũ suam:diuiti regenti familiã suã:marito regenti coniugẽ suã:patri regẽti prolẽ suã:iudici regenti prouinciã suã:regi regẽti gentẽ suã.hęc Aug.xxiij.q.iij.duo ista. Qđ si qs neglexerit corrigere particeps fit pctõrꝝ illorꝝ.Vnde Eleutherꝰ papa & Innocẽtius dicũt.Negligere quippe cũ possis perturbare peruersos.i.,ꝓhibere & remouere a malis nihil aliud ẽ q̃ fouere.Nec caret scrupulo.i.suspitione societatis occultę qui manifesto crimini desinit obuiare.ñ.q.vij.negligere. Et intelligit fm glos.de prelatis.Exemplũ Heli sacerdos & iudex populi Israel:qa filios Ophni & Phinees qui malis operib⁹ suis scãdalizabant populũ falsa pietate superatus dure corrigere neglexit:licet in se bonus grauiter punitus est cũ eis.Nam audita morte filiorũ i bello:retrocadẽs fractis ceruicibus expirauit,vt patet.j.Reg.iiij.Nec debet prelatus ꝓpter scandalũ delinquentis de sua correctione vel punitiõe cũ illud est manifestũ dimittere impunitũ fm Tho.ñ.ñ.q.xxxiij.ar.vj.Et ratio est ista:qa correctio hęc est actus iustitię habens vim coactiuã:&ordinat ad bonũ cõmune:& ideo si delinquẽs ꝓpria spõte emẽdari nõ velit:cogẽdus est per pœnas vt peccare desistat:tũ etiã qa etsi corrigibilis sit per punitionẽ ei⁹ ꝓuidet bono cõmuni dũ seruatur ordo iustitię.&vnius exẽplo alii deterrent. Sicut nec iudex prætermittit ferre sñam condẽnationis in peccãtem propter timorẽ turbationis eius vel amicorꝝ Vbi autẽ esset maius periculũ &detrimentũ qđ sequeret bono cõmuni ꝓpter punitionẽ criminis alicuius: ꝓpter scandalũ inde cõsequendũ q̃ vtilitas sequẽda ex punitione: tũc rõnabiliter correctio posset prętermitti.ar. ad hoc dist.l.vt cõstituerẽt.Debet aũt in corrigendo cauere a nimia crudelitate seu seueritate:& a nimia pietate seu remissiõe.Nã quãtũ ad primũ dr Prouer.xxx.Qui nimis emũgit elicit sanguinẽ.Ecch.vj.Noli esse nimis iustus.i.seuerus:est qui perit in iustitia sua.Hinc & Leo papa. Leniter castigatus reuerentiã exhibet castigãti:asperitas autẽ nimiæ increpationis nec correctionẽ recipit nec salutẽ.dist. xlv.cũ beatus.Quantũ ad sed m.s.de nimia misericordia dr.Prouer.xiij.Qui parcit virgę odit filiũ suũ. Et in veteri lege.Non misereberis pauperis in iudicio.s.vt ex cõpassione pauptatis nõ punias delinquentẽ.Vñ Hiero. Quæ est ista bonitas:q̃ est ista misericordia vni parcere&oĩs in discrimẽ adducere? Pollutꝰ em ex vno pctõre populus:sicut ex vna morbida oue totꝰ grex inficit.di.xlv.sed illud. Adhuc idẽ dicit Ormisda papa.Quę est ista iustitię inimica bonitas palpare criminosos &vulnera eorũ vsqꝫ in diẽ iudicij incurata seruare.&paulopost.Vere dico:qa illi ipi quibus cũ periculosa & falsa misericordia indulgere videmur:cũ ante tribunal Christi ꝑ tãtis pctis dãnandi adueneriut contra nos causam dicturi,sunt dicentes. ꝙ dũ aut asperitatẽ linguę eorꝝ expauimus: aut falsa blãdimẽta & periculosas adulationes ipsorũ libẽter accepimus· in eisdẽ ꝑmanere pctis inutiliter indulgem⁹:aut ipsa pctã augere ꝑmittimus.dist.l.si qs diacon⁹.Debet ergo seruare mediũ vt docet Greg.in.ñ.lib.moral.dicẽs.Circa subditos debet inesse rectorib⁹ & iuste cõsulẽs misericordia & pie seuiẽs disciplina.Miscenda est ergo lenitas cũ seueritate: & faciẽ dũ est quoddã exꝛtrocꝫ tẽperamẽtũ:vt nec multa asperitate exulcerent subditi:necꝫ nimia benignitate soluãtur. dist.xlv.disciplina.Adducit ad hęc figuras de Samaritano qui in vulnerib⁹ semiuiui immisit vinũ&oleũ vinũ.s. mordificatiuũ seueritatis:&oleũ linitiuũ pietatis ad eũ sanandũ.Et in arca dñi designãte prelatũ:erat & mãna dulcedinis:& virga districtionis.Et Pã.Virga tua.s. castigationis:& baculus sustẽtationis p cõsortationẽ ipa me cõsolata sunt.Exemplũ in Moyse q̃ ex magna pietate rogauit ꝑ ppl'o:qui idololatrauerat sibi a dño ignosci aut deleri de libro suo et postea placato dño ipse cũ suis occidit.xxiij milia eorũ qui peccauerũt.Verũ qa difficile est tenere medium ne in altero excedat.Dicit Chry sꝰ.ꝙ melꝰ est dño reddere rõnem de nimia misericordia q̃ de nimia seueritate. Si em benignus est dñs vt qđ sacerdos eiꝰ vult videri auꝛsterus.xxvj.q.vij.alligãt.Et Calistus pa.Snia quę miseri cordiã vetat nõ solũ tenere fratres:sed & audire sugite:qa potior est mia oĩbus holocaustomatib⁹.di.l.põderet.Qđ ꝑcipue videt habere locũ q̃n delinquẽs hũiliter recognoscit delictũ suũ nec est tale qđ trahat in exẽplũ. Vñ Hier. Vbi pctõr intelligẽs vulnꝰ suũ tradit medico curãdũ :ibi nõ ẽ ỹga necessaria:sed spũs lenitatis.de pœ.dist.j,ꝑportuna.Et vt dicit Aug.siue plectẽdo siue ignoscẽdo hoc solũ bene agit dũmodo mala vita hoĩm corrigat.xxiij.q.v.,ꝑ dest.Et hęc oĩa agere debet prelatꝰ ex charitate.Vñ Aug. Corripiant⁹a prępositis suis subditi correctionib⁹ de charitate veniẽtib⁹ ,ꝑ culparũ diuersitate diuersis vel minoribus vel amplioribꝰ.Et.j.Nescientes qs ptineat ad predestinatorꝝ numerũ qs nõ ptineat:sic affici debem⁹ charitatis affectu:vt oĩs velim⁹ saluos fieri.xxiij.q.iij.corripiãt Qđ si prelatꝰ excedat modũ i corrigẽdo si ex charitate correxit nõ tenet a subditis venia postulare.dist.lxxxvj.qñ.si aũt ex odio fecit.tenet actione iniuriarũ.ff.ad.l.aql. quẽadmodũ.Faciliꝰ vñ parcit ꝓlatis in ꝫ casu q̃ in alijs qa in cura rei familiaris vix põt euitari pctũ.vt.xxv.di.q̃lis.& ꝑcipue negligẽtię.De hmõi excessu prælatorꝝ i corrigẽdo habet figura Deut.xix.Si qs abierit cũ amico suo simplr in syluã ad ligna cedẽda:&lignũ securis fugerit manũ:ferrũq; lapsum de manubrio amici eiꝰ ꝓcusserit & occiderit hic ad vnã supradictarũ vrbium,s.refugij fugiet &viuet.ne forte ꝓximus eiꝰ cuiꝰ effusus est sanguis doloris stimulo persequat & apprehẽdat &occidat aiam eiꝰ.Qđ exponẽs Greg.in pastoral.ait. Ad syluã cũ amico imus quoties ad intuẽdũ subditorꝝ delicta ꝓuertimur.& simpliciter ligna succidimus qñ del inquẽtiũ vitia pia intẽtione resecamꝰ: sed securis manũ fugit:cũ sese increpatio plusq̃ necesse est in asperitatẽ protrahit.Ferrũq; de manubrio ,ꝓsilit: cum de correctione sermo durior excidit.& amicũ ꝓcurit&occidit:qa auditorẽ suũ ,plata contumelia a spũ dilectionis interficit.correpti nãq; mẽs repente ad odiũ prouehit: si hanc immoderata increpatio plus q̃ debuit adijcit.Sed is q incaute proximũ lingua extinguit ad vnã ex tribus ciuitatib⁹ necesse est vt fugiat:vt in vna earum defensus viuat:qa si ad pœnitẽtię lamẽta ꝓuersus in vnitate sacramẽti sub fide spe & charitate abscõdit,reus ꝑtrari homicidij nõ tenet.Proximus extincti amici significat Christũ q̃ est ,ꝓximus noster qui cũ venerit ad iudicãdũ reatũ hmõi culpę nõ expetit quẽ subvenia fides spes & charitas absolvat.Quatuor aũt sunt causę dissimulandi & nõ corrigẽdi delicta .vt ponit Vlri.Prima est cũ mali sint occulti:&nõ possũt a bonis discerni.Ad qđ facit parabola de zizanijs vbi cũ apparuissent zizania iter bonũ semẽ tritici exorta & dicerẽt serui dño.Vis imus & colligim⁹ ea?Rndit dñs nõ.ne forte euellentes zizania euellatis cũ eis &triticũ.vt habeat Mat.xiij.Sed a causa est cum multitudo est tanta in scelere q̃ nõ possit extirpari sine schismate ecclię:vel etiã qn boni inuoluerent.dist.l.vt cõstituerẽt. Dicit aũt Tho. ñ.ñ.q.cvij.q̃ quãdo tota multitudo peccat debet de ea sumi vindicta vel quantũ ad totũ.s.qñ sine maiori scãdalo fieri põt:sicut dñs Egyptios oĩs persequentes filios Israel submersit in mari rubro:&Sodomitę oĩs igne&sulphure perierũt:vel quãtum ad magnã partẽ multitudinis:sicut in pœna eorũ q̃ vitulũ adorauerũt in deserto occisi sunt xxiij.milia. Aliquãdo si sperat multorꝝ correctio põt exercẽri punitio in aliquos principaliores: vt exẽplo eorꝝ alii terreant:sicut deus mandauit suspendi principes duodecim tribuũ ,ꝑ peccato fornicationis populi. Tertia causa est,quãdo ,ꝓbabiliter presumit de emẽdatione:vt qa peccauerũ tales ex infirmitate vel ignorãtia:nõ ex obstinata malitia.Quarta causa est omissio correctionis si exercitando bonos prosunt ecclesiæ:tunc em tolerari possunt ne boni ocio torpescãt.probatur hæc dist.xliij.c.comessationes.&.xxiij.q.iij.c.ipsa pietas,concordat Ray.

Ex negligentia corrigens fit ꝑticeps pctõrũ.

Quatuor sũt causæ dissimulandi lationis.

Addẽs Iud Mãtuani. Blanda patrũ ignes facit idulgentia natos

Plus declinet ad misericordiã.

Si excedat rigẽdo.

¶De omissionę fraternę correctionis Ca.VI.

Fraterna correptio est in ꝑcepto.

DE NEGLIGENTIA SEV omissione fraternæ correptiõis.Q̃ ãt fraterna correptio sit in'ꝑcepto:patet ꝑ illud qđ dixit Petro Christꝰ in ꝑsona oĩm.Si peccauerit in te frater tuꝰ vade'&corripe eũ inter te &ipm solũ.Mat.xviij. Vbi Aug.in homil'ait Quid est in te peccauerit.i, tu scis qa peccauit:qa em secretũ fuit qñ peccauit in te: secretum qre cũ corrigis qđ peccauit.Nã si solꝰ nosti ꝙ peccauit in te:& eũ vis corã oĩb⁹ arguere:nõ eris erroris corrector sed ,ꝑditor.Et infra.Cum scimus hæc.s. pctã occulta.ait Aug. nõ ,ꝑdimus:sed in secreto arguim⁹.vt vbi cõtigerit malũ ibi moriat.Nõ tñ vulnus illud negligamus ante oĩa ostẽdẽtes illi hoi in tali pctõ cõstituto illud vulnus esse mortiferũ .habent hæc,ñ.q.j.si peccauerit.Vbi glo.q̃rit de duobus.Primũ est de qbus pctis hoc intelligãt præceptũ admonitiõis hmõi seu correctiõis fraternæ.Et ponit plures opi.Quarũ prima est vt loquat de occultis:sed huic opinioni ,ꝛtradicit capitulũ:sed illud.di.xlv.&ex de iud.c.nouit.In qbus capitulis dicta autoritas Christi trahitur ad manifesta.Alii dicũt ꝙ totũ intelligit de manifestis. Sed isti opi.cõtradicit dictũ Augu.in predicto ca.vbi ait.Si tu solus nosti&c.Tertij dicũt ꝙ principiũ autoritatis præfatę intelligit de occulto:sed sequens de manifesto. Io.and. intelligit de occulto:qđ tũ scit a plurib⁹:&vocant testes vt ꝑbeat admonitio facta:qa nõ posset accusare si nõ præcessisset admonitio.Et cũ dicit Augu.Si solus nosti illud, solus nõ excludit aliquos sed multitudinẽ cũ.s.esset noroꝛiũ,sicut exponit illud.Quo sedet sola ciuitas plena pp'o Threñ.i.id est cũ paucis.Ista opinio vlrima videt esse.b. Tho.si tamẽ intelligat etiã de occultis.s.vni tantũ notis. Sed'o quærit glo.vtrũ oĩs obligent ad hoc præceptũ.& ponit opi.Aliqui dicũt ꝙ oĩs rectores sine prælati siue ecclesiastici siue seculares tenẽtur ad ifrud preceptũ quo ad peccata cõmissa & cõmittenda.ar.xxiij.q.iiij.duo ista.Sed alijs ꝑsonis est istud in ,filio nõ in ꝑcepto quo ad pctã cõmissa:in præcepto aũt quo ad cõmittẽda.ar.xxij.q.v.c. hoc videt.Alij dicũt simpliciter ꝙ extẽdit illud præceptũ ad oĩs:quod tenet Hug.Et idẽ.b.Tho.ñ.ñ.q.xxxiij.arti.iij. & ad hoc expresse facit qđ habetur.xxiiij.q.iij. Tam sacerdotes q̃ reliqui fideles oĩs summã debent habere curã de his,qui pereunt:quatenus eorꝝ redargutione aut corrigãtur a pctis aut si incorrigibiles apparẽt ab ecclesia sẽpararentur. Nec est cõtra quod ait Hiero. Sacerdotes studeant adimplere illud euangelij. Si peccauerit in te frater tuus. dist.xlv.sed illud.Non em intendit Hiero.dicere ꝙ soli sacerdotes seu prælati teneãtur ad illud:sed qa magis illi q̃ cęteri fm Tho.vbi.s.Tertio videndũ est vtrũ hmõi omissio sit mortale.Ad qđ respõdet.b.Tho.ñ.ñ.q.xxxiij.ar.ij. ꝙ sic.Vñ Aug.dicit in li.de verbis dñi.Si neglexeris corrigere peior effectus es eo q̃ peccauit: sed hoc non esset nisi hmõi negligẽtia ꝓceptũ omitteret:vnde & mortale esset Est ergo videndũ quãdo omittitur istud ꝓceptũ:propter qđ mortale cõmittitur.Pro cuius declaratione sciendum fm Tho.ꝙ est differentia inter ꝓceptaaffirmatiua & negatiua.Nã negatiua obligãt semper & ad semper:qa ,ꝓhibẽt actus vitiorꝝ qui semp sunt fm se mali necvllo modo vel tẽpore vel loco bñ fieri possunt:vt nõ periurabis:nõ mœchaberis & hmõi.Sed affirmatiua obligant semp sed nõ ad semper:qa dãtur de actib⁹ virtutũ.Sed actus virtutũ nõ quomodolibet fieri debẽt sed observatis debitis circũstantijs.s.quando debet:vbi debet:quõ debet & hmõi. Et qa in his quę sunt ad finẽ dispositio eorũ attẽditur fm rationẽ finis:in ipsis circũstantijs actus virtuosi: ꝑcipue est attendenda ratio finis qui est bonũ virtutis.Si ergo sit omissio talis circũstantiæ circa actũ virtuosum quæ tollat totaliter bonũ virtutis;hoc contrariabitur ꝓcepto affirmatiuo.Si aũt sit defectus alicui⁹ circũstantię quę nõ tollat totaliter bonũ virtutis:licet nõ ꝑfecte attingat ad bonũ virtutis nõ erit cõtra ꝓceptum.Vñ & Phs dicit in,ñ. Ethi.ꝙ si parũ discedat a medio non corrũpit bonũ virtutis.Cũ ergo correctio fraterna sit sub ꝑcepto affirmatiuo & reducit ad ꝓceptũ decalogi de honoratione parẽtum sub quo mãdat omne beneficiũ spirituale vel tẽporale de necessitate ,ꝓximo impendendũ.Correctio autẽ fraterna ordinat ad hunc finẽ.s.ad emendationẽ fratris ,i. ,ꝓximi. vnde intantũ cadit sub ꝑcepto inquãtum est necessaria ad hunc finẽ.Vnde omittendo correctionẽ non semp peccat mortaliter:sed in certis casibus:vt.j.declarabitur.

§. I. DE CORRECTIONE FRA

Non dicas seu defectus est cũ omittit fraterna correctio sine rõne mittat. Fit em contra dñi ꝑceptum dicentis. Si peccauerit in te frater tuus:vade & corripe eũ inter te & ipsum solũ. Vbi Augo in lib.de verbis dñi ait.Admoneri nos dñs noster nõ ne rõnabiliter negligere inuicẽ pctã nostra nõ quęrẽdo qđ reprehendas: bili cautẽ videndo,qđ corrigas.i.nõ oportet ꝙ ꝑpter hoc obseruet sa-

terna põt exponi illud Pã.cxl.Corripiet me iustus in misericordia & increpabit me.Et notanter dicit Greg.Sicut nõ est ab oratione cessandũ pro his quos corrigi volumꝰ: etiam etsi nullo hominum orante pro Petro dñs respexit eum & fecit suũ flere peccatũ:ita non est negligenda correctio q̃uis deus quos voluerit nõ correctos faciat esse correctos.Tunc autẽ ex correctione proficit homo cũ misereꝛtur deus.atꝫ adiuuat q̃ facit quos voluerit etiã sine correctione ,ꝑficere.xxiij.q.iij.sicut.Et sciendũ ꝙ triplex negligentia seu defectus potest circa correctionẽ contingere.

¶Primo ex correctionis irrationabili omissione contra quod dicitur,Corripiet me.

¶Secundo ex corrigentis criminali dispositione. contra quod dicitur.Iustus.

¶Tertio ex indebiti modi ,ꝓcessione.cõtra qđ dr.In mia.

§.II.PRIMA ERGO NEGLIGEN

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus & curiose inquiramus vitā aliorū vt inueniamus qd possumus reprehendere: hocaūt esset explorare vitam alterius qd fieri nō debet nisi sit prelatus ei⁹. Vñ dr Prouerb. xxiij. Ne ḡras impietatē in domo iusti: ne vastes requiem eius. Et Adrianus papa ait. Nec qd in domo cuiusq; agatur alia domus per eos nouerit. vj. q. j. ex merito. Illa enim beneficia quę nō certæ psonę debemus: vt prelati subditis siue spūalia siue tpalia: sed cōiter oib⁹ vt eleemosynas corporales vel spūales nō oportet quærere qbus impēdam⁹: sed sufficit impēdere psonis quę nobis occurrūt ſm Tho. vbi. ē. Nec ex hoc oportet religiosos exire claustrū suū ad corrigēdū delinquētes. Sed nō sufficit prelatis cū viderint vel casu sciuerint crimina aliorū corrigere: sed etiā debent inquirere seruatis tn debitis circūstantijs vt dicet. Dicit ḡ Pē. cxl. Corripiet me. j. male facientē: iustus non tacebit: nō dissimulabit: nō omittet admonitionē vel reprehēsionē sed corripiet me: alʒ nō esset iustus sine causa omittendo. Pro cui⁹ declaratiōe dicit Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. ij. q̄ fraterna correctio tripliciter pōt omitti. Vno modo meritorie quādo. j. qs ex charitate correctionē omittit. Dicit em Aug. lib. j. de ciui. dei. Qđ si ꝓpterea quisq̄ obiurgādis & corripiēdis male agētibus parcit: qa oportunius tēpus inquirit vel eisdē ipsis metuit ne p hoc deteriores efficiātur vel ad bonā vitā & piā eruditēdos impediāt alios infirmos & prēmāt & auertant a fide: nō videt esse cupiditatis occasio sed cōsiliū charitatis. Sed o modo prætermittit fraterna correctio cū pctō venialī: qñ. j. timor & cupiditas faciūt hoiem tardiorē ad corripiendū delicta fratris: nō tn ita q̄ si ei cōstaret q̄ posset fratrē a pctō retrahere ꝓpter timorē nō displicēdi: vel cupiditatē tpaliū ne illa amitteret qb⁹ in animo suo charitatē fraternā prēponit illam dimittere correctionē. Et hoc modo aliqñ sanctī negligūt corrigere vitā delinquētiū. vt ponit Aug. ibidē. Tertio modo omittit fraterna correctio cū mortali pctō: qñ. j. formidaf iudiciū vulgi & carnis cruciatio. vt dicit ibi Aug. dūtn hęc ita dominent in animo vt prēponenf fraternę charitati & ꝑ videf cōingere qñ qs prēsupponit de aliquo delinquēte ꝓbabiliter q̄ posset eum a pctō retrahere corrigendo: sed propter timorē vel cupiditatem prætermittit. Sciendū q̄ omissio fraternę correctionis nō est mortale nisi illud de quo facīēda est fit mortale. Nā q̄uis etiā fraternaliter corrigere delinquētē in venialib⁹ sit charitatis qñ inde sperat vtilitas: nō tn omittere illud ex negligētia ē mortale. Humbert⁹ tn in expositione regulę Aug. facit distinctionē de venialib⁹. dicit em q̄ cū venialia sint dispositio ad mortalia. Duplex est dispositio venialiū ad mortalia. quedā em est dispositio ꝓpinqua: & q̄dā remota. Dispositio remota vt verbū otiosum: leuitas: risus: aspect⁹ vel auditus curiosus nouitatū & hmōi. Dispositio ꝓpinqua ē vel rōne multitudinis: vt in illo q assidue sine numero hęc cōmittit: vel rōne magnitudinis: vt sunt aliq̄ mēdacia multū scādalizatiua: & aliq̄s detractiones & hmōi: vel ratione cōnexionis cū mortali: sicut sunt colloquia impudica & visus fixus circa mulierē & hmōi. Sicut ergo aliquis vidēs aliū incedentē per viā credit q̄ statim incurret periculū mortis peccaret nisi retraheret eū. Ita potest aliquis peccare mortaliter nisi corrigat fratrē de hmōi venialib⁹ q̄s sunt dispositio ꝓpinqua ad mortale. vt est petulātia de qua loquitur Augu. in regula Tenemur ergo ad correctionē fraternā ꝑceptorie. de venialib⁹ interdū nō inquātū venialia: sed inquantū ad mortalia inducētia. In alijs casib⁹ q̄uis nō teneamur de necessitate ad correctionē de venialib⁹. tn est de expedientib⁹ ad salutē. i. vtilibus. Hęc Humb. Itē omissio correctionis fraternę de mortalib⁹ qñ nō sperat mēdatio fratris: nō est mortale: immo fieri nō debet. Itē de mortalib⁹ publicis & notorijs nō habet locū ꝑceptū de fraterna correctiōe. Sed de illis intelligit illd ap̄l Peccantē corā oibus argue. vt cęteri timorē habeāt. Vñ Aug. Quę peccātur corā oibus corrigēda sunt coram oibus: quę peccanf secretius corripiēda sunt secretius. Distingue tpa & concordabis scripturas. ij. q. j. si peccauerit.

Correctio fraterna pōt dimitti tripliciter

Nō corrigēdo fratrem qs peccat mortaliter.

Peccatū impedit correctionē fraternam

§. III. SECVNDA NEGLIGENTIA

que cōmittit in correctione fraterna est defectuosa seu infructuosa cōiter quando corrigēs est perōr. Dicit em ap̄s ad Roma. ij. In quo aliū iudicas teipsum condemnas. Sibi em dici pōt illud Prouerb. Medice cura teipm. & lsid⁹. in

net prlatū suū nō per hoc maiorē se æstimar: sed auxiliū impartiē ei. Qui quanto in loco superiori: tanto in periculo maiori versatur. ſm Aug. in regula. Tho. vbi. ē. ar. iij.

§. IIII. TERTIA NEGLIGENTIA

Modus fraterne correctionis.

circa correctionē fraternā: q̄ cum sit actus charitatis: ideo oportet q̄ fiat cū modo q̄ modus est q̄ fiat ſm charitatē. & ideo dicit: in misericordia increpabit me. Misericordia aūt est effect⁹ charitatis. modus aūt ſm charitatem est modus & forma tradita a Christo in euāgelio: q de necessitate prēcepti est ſm Tho. vbi. ē. j. q. xxxiij. ar. vij. vt videlicet denūtiationē prędcat secreta admonitio in pctis. f. occultis q̄ secus in publicis in qb⁹ nō est necessariū secretā admonitionē prędcedere denuntiationē. & hoc qa nō tātū adhibēdū est remediū ei q̄ peccauit vt melior fiat: sed etiā alijs in quos notitia venit vt nō scādalizent. & iō publice faciēda. Sed qa in pctis occultis pōt parari offensa ꝓximorū: ideo adhuc distinguendū. Quædā em pcta occulta sunt q̄ sunt in nocumentū ꝓximoꝝ corporale vel spūale puta si aliqs occulte tractet quō ciuitas⁹ tradaf hostibus: vel si hæreticus hostes priuatim a fide auertat: quia em in hmōi casib⁹ q occulte peccat nō solū in te peccat: sed ēt in alios: statim oportet ad denūtiationē, pcedere omissa fraterna correctiōe: vt hmōi nocumētū impediaf: nisi forte aliqs firmiter ęstimaret q̄ statim p secretā admonitionē posset hmōi mala impedire. Quædā v̄o pcta occulta sunt quę sunt solū in malū peccātis & ei⁹ in quē peccaf: vel qa a peccāte lęderis vel saltē ex sola notitia: & tūc ad hoc solū tenēdū est vt fratri peccāti subueniaf: & tūc sicut medicus corporalis si sanitatē infirmo pōt iserre sine alicui⁹ membri decisione hoc facit. si aūt nō pōt abscindit membrū min⁹ ne cessariū: vt vita toti⁹ ꝓseruet. Ita ille q studet emēdationi fratris ad quem ordinaf fraterna correctio debet si pōt sic fratrē emēdare quātū ad cōscientiā vt fama ei⁹ cōseruet q̄ vtilis est. Primo qđ & ipi peccāti nō solū in tēporalib⁹ in qb⁹ quātū ad multa hō patit detrimētū amissa fama: sed etiā quātū ad spūalia: qa prę timore infamię multi a pctō retrahunf. Vñ qñ se infamatos cōspiciūt irrefrenate peccāt. Et ideo Hiero. dr. Corripiēdus est seorsum frater ne si semel pudorē aut verecūdiam amiserit: pmaneat in pctō.

Sic corrigat qs q̄ alterę vt fama conseruet.

Quō subditi fratres & reuerētia corriganf. Vñ ap̄s. j. ad Tim. v. ait. Seniorem ne increpaueris sed obsecra vt patrē. Et ideo Diony. redarguit Demophilū monachū: qa sacerdotē irreuerēter correxerat eum percutiēs & de ecclesia ejciens. hęc bea. Tho. vbi. ē. Ad hoc facit vt notat Gre. in pastorali exēplū. Natha, ꝓphetę cū correxit Dauid de adulterio cōmisso occulte: qa sub ſi⁹ similitudine diuitis qui occiderat ouē pauperis: vt ꝑpararet cōuiuiū pauperi hospiti & c. sup quo Dauid indicauit illū dignū morte & c. Ex qua sentētia inde sumpta occasione vrbane redarguit eū. & ille subito emendatus est. hist oriā habes. ij. Reg. xij. In huius figurā dr. Exod. xix. Bestia quę tetigerit mōtem lapidabitur: quod fit cū subditus bestialiter seu proterue corrigit prelatum. qui ratione dignitatis: qa altior cęteris ex officio dicit⁹ mons. Et. ij. Reg. vj. c. narratur q̄ Oza percussus fuit a dño: qa tetigit arcā dei quę designat prelatum. cōtactus aūt Ozę quando irreuerēter obiurgat vel ei derrahitur. Sciendū etiam ſm Tho. vbi. ē. q̄ vbi immineret periculū fidei etiā publice essent prelati a subditis arguēdi: vñ & Paulus q erat subditus Petro: qa ipse papa & ille epūs: ꝓpter imminēs periculū scandali circa fidē Petrū publice arguit. & sicut dicit glos. Aug. ad Gal. ij. Ipse Petr⁹ exēplū maioribus tribuit vt si cubi forte rectū tramitē reliquissent ne dedignēt̄ur a posteriorib⁹ corrigi. ar. dist. viij. qui contēpta. Et q̄uis' prę sumere se esse meliorē simpl'r q̄ prelat⁹ suus videat eē prę sumptuosę superbię: tn ęstimare se esse meliorē quantū ad aliqd nō est prę sumptionis: qa nullus est in hac vita q nō habeat aliquē defectū. Et desiderādum est q̄ cū aliqs monet prelatum

Quō subditi debent se habere circa suos prelatos.

Quare Petrus pcm Ananię & Saphiræ denūtiauit.

dē modo sicut iudex secularis vel ecclesiasticus exigere iuramentū de veritate dicēda. Tho. vbi. ē. Vñ & Vrban⁹ papa. De manifestis loqmur: occultoꝝ em cognitor & iudex est de⁹. dist. xxxij. erubescāt. Ite post admonitionē secreto factā semel vel pluries quoulq̄ habeat spes emendationis eius per hāc viā ꝓcedēdum est vlteri⁹. f. ad ꝓductionē testiū. & hoc non nisi cū sperat q̄ ꝓ tales testes inductos ille debeat emendari q̄ per secretā admonitionē nō se a vitio continebat. Nā per hūc modū si non ꝓbabiliter crederet emēdatio nō sunt testes inducēdi: sed desistendū. Inducūtur aūt testes ꝓpter tria ſm Tho. Primo ad ostendendū q̄ sit pctm de quo aliqs arguit. vt dicit Hiero. Sc'o ad conuincendū de actu si actus iteret. vt dicit Augu. in regula. Tertio ad ostēdendū q̄ frater admonens fecit qđ in se est ad emendationē fratris ꝓcurandū ſm Chry. f. Idcireo autē voluit de⁹ teneri hūc ordinē i fraterna correctione: qa de vno extremo nō transit cōueniēter ad aliud nisi p medium. In correctione autē fraterna voluit dns q̄ principiū esset occultū: dū frater corriperet fratrem inter se & ipsum solū. Finē aūt voluit esse publicū: vt. f. ecclesię denūtiaretur: & ideo cōueniēter in medio ponit cōductio testiū. vt primo paucis indicet pctm fratris q̄ possunt ꝓdesse & nō obesse: vt saltē sic sine multitudinis infamia emēdet. & qđ Aug. dicit i regula q̄ pctm fratris occultū pri⁹ preposito debet ostēdi q̄. f. testib⁹: intelligēdum est q̄ prius dicat prælato q̄ testib⁹ ſm q̄ prelatus est quędā psona singularis q̄ magis pōt ꝓdesse q̄ alij: nō aūt q̄ dicat ei tamq̄ ecclię. i. sicut in loco iudicis residēti. Est ergo seruādus iste ordo vt primo secrete corripiat frater delinquēs de suo pctō occulto: frater cū per hāc correctionē sperat emendatio & nō aliter: debet de prelato vt psonę priuatę intrimetur vt admoneat tertio corripiat testib⁹ psonis maturis & discretis dicat. i. corā eis corripiatur si per hūc modū sperat emendatio & nō aliter & ibi priuata correctio nō iuuabit: quarto dicēdū est ecclię. i. prelato accusando si pōt per sufficientes ꝓbationes ostēdere: & sperat correctio illi⁹ per hoc vel saltē denuntiādo. Prelat⁹ āt habita sufficienti ꝓbatione debet illi ꝑcipere vt desistat qđ si nō facit ecclesiā nō audit: vñ ꝓpter cōtumaciā excōcādus est: & tūc excōicat⁹ sit tibi sicut Etnic⁹ & publicanus. i. al's nō vites eū si nō excōicetur q̄uis ecclesiā nō audiat. i. nō obediat: nō ꝓpter hoc oportet eū vitare. ar. ij. q. j. multi. Cū tenetur iste mod⁹ & ordo: tūc correctio est in misericordia & charitate. ſm illud Pē. Corripiet me iustus in misericordia, aliter male fit & cōtra misericordiā & charitatē vt cū publicat hincinde. Et tūc vt dicit Aug. non est corrector sed ꝓditor. ij. q. j. si peccauerit. Itē querit circa hāc materiā vtrū sciēs pctm ꝓximi & referēs illud fratim prelato suo ante factā admonitionē secretā peccet mortaliter: videt q̄ sic: qa ō ordinē datū a christo de fraterna correctiōe agit Rñ. ſm Tho. in qđl. In his distinguendū est de conditione subditi & ꝓlati. Nā si ego scio q̄ frater p me corrigef: tūc nō debeo denūtiare prelato. Si aūt hoc melius fiat p prelatū: & prelat⁹ nihilominus fit pius & discretus & spūalis: nō habēs odiū vel rācorē ad illū subditū: tūc pōt denūtiare sibi: nec tūc dicit ecclesię: qa nō dicit ei vt ꝓlato ecclesię sed vt priuatę psonę, pficienti ad correctionē, proximi & emēdationē. Sed, ꝓpter, ꝓditiones diuersas ꝓlatoꝝ & subditorū nō pōt i hoc dari iudiciū gñale: vl' qa ꝓlat⁹ mouef odio ad subditū: vel qa subdit⁹ nō reciperet bn⁹ vba ꝓlati. & iō in oib⁹ his hoc est tenendū, ꝓ regula q̄ in his seruanda est charitas. & qđ' melit⁹ ex ꝓdictis vr. & si hoc intēdat. f. emēdationē fratris vel cautelā in futurū & seruet quātū potest bonū charitatis nō peccat denūtiādo. Si aūt denūtiat vel ꝓlato vel amico suo vel cuicūq̄ ex malitia, vt cōfundat & deprimat peccat mortaliter. si aūt ex incautela hoc alicui dicit: ita tn q̄ inde nō aliud vel infamia vel vituperiū eueniat de linquēti nō ē mortale licet incaute agat. hęc Tho. Dicit etiā Rich. in. iiij. dist. xix. q̄. ꝓpter fratris correctionē facta ꝓ admonitionē secretā nō teneor desistere a secreta denūtiatione ꝓlato faciēda: qa valet ad p̄cauendū fratri a recidiuo: nec est in ꝓiudiciū famę fratris si talis est ꝓlatus q̄lis ēē debet. Si tn ꝑ signa valde ꝓbabilia crederet q̄ ex illa denūtiatione fratrē correctū infamare vellet: tunc crimē fratris veraciter correcti sibi denūtiari nō deberet. hęc Rich. Sed si ille nec illū infamaret: sed delinquēs ita videt emēdat⁹ q̄ nulli dubiū est de recidiuo: nō videf q̄ debeat dicere: ex quo nil fruct⁹ sequit: immo male faceret denū-

Referēs prelato peccatū fratris an peccet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſm pētō denūciando debet fieri diſtinctio

tiando etiā prælato ſm Humb. Notandū etiā ſm Rich. in iiij. q. in pctis denūtiādis cōſiderādū vtrū pctm ſit oīo occultū: aut ad notitiā alioꝝ deueneriť: aut in prōptu ſit vt deueniat. Si aūt pctm iā ad alioꝝ notitiam deuenit: tūc debet denūtiare ei q habet poteſtatē corrigēdi: vt q ſunt ſcādalizati de culpa ędificēť de pœna. ſi aūt nō dū in plublicū deuenit: ſed eſt i via deueniēdi: tūc ē denūtiādū vt ſcāda lo futuro occurratur. Si aūt ſit oīno occultū: tūc cōſiderādū eſt vtrū emēdatio peccantis expectari ꝓbaliter pōt aut nō. Qđ quidē de facili aduerti pōt ſi cōſideret vtrū aliqs ex elatione vel paſſiōe peccauerit: ſiue ex malitia vel infirmitate qđ idē eſt dicere. Qđ quidē ppēdi pōt ex cōditiōe peccātis & ex iteratione actus: qa ſi aliqs frequēter & ſine freno in aliqđ pctm lapſus eſt: ſignū eſt q ex malitia peccat & nō facile emēdetur. Si aūt ſemel occaſione pcti obla ta i pctm ruit: & poſtea triſtitiā & verecūdiā oſtēdit de pec cato ſignū eſt q pctm ſit ex paſſione &q de facili emēdeť. Si ergo emēdatio ſperef: debet pcedere admonitio & differri denūtiatio quouſq; videat admonitionis effectū: pci pue ſi emēdationem ꝓmittit. Si aūt eſt infectiuū alioꝝ q nō emēdet niſi immineret occaſio ſimilis in peccatū ruēdi quā declinare non vellet admoniť: tūc em debet ꝓlato denūtiari ne in ꝓcipitiū ruat. Si āt nō ſperef emēdatio: tūc cōſiderādū eſt an illud pctm ſit alioꝝ infectiuū: ſicut hęreſis: fornicatio: & hmōi. aut cedat i dānū aliqđ alteri: ſicut furtū: homicidiū & hmōi. Si āt pctm nō eſt infectiuū alio rū vel dānificatiuū: pōt denūtiatio differri quouſq; videa tur admonitionis effectus. pcipue ſi emēdationē ꝓmittit. Si āt eſt infectiuū alioꝝ debet denūtiari ꝓlato vt gregi ſuo caueat. Semp em bonū multoꝝ debet ꝓponi bono vni. Vñ & famavni negligi debet vt innocētia vel fama multitudinis cōſeruef. Si aūt vergat in dānū corpale alterius, debet fieri cōparatio dāni illi ad tpalis ad dānū famę iſti: & illi dāno qđ ꝓpōderat magis obuiādū. Dicit etiā Richar. q nisi certiſſimis ſignis appeat icorrigibilitas vel ex aſperatio. i. turbatio futura corrigendi nō debet fraterna correctio ꝓtermitti. Et ſi cū qs corrigit turbari vī aliquā tulū poſtea in ſe reuerſus ſe corrigit. Sed qd ſi qs ſciat peccatū aliqđ alteri: vī impedimētū mrimonij aut irregularitatē: aut aliqđ hmōi. qđ ille ignorat. puta ſcit aliquē nō rite ordinatū vel nō baptizatū & videt eū miniſtrare in ſacris: vī ſcit illū excōicatū: aut ſcit aliquē vxorē habere quā de iure nō pōt ꝓpter impedimētū cōſanguinitatis vel affinitatis & hmōi: aut etiā detinere rē alienā & hmōi. Quid in hmōi caſib⁹ fieri debet: nunqđ illū ignorātē auiſare debet & admonere de defectu ſuo? Rñ ſm Guil. Si cōmode pōt eū admonere de tali defectu: & credit pſonā illā pſua ſibilē eē & corrigibilē inde: debet manifeſtare ſibi: alꝰ peccaret: qa ſi laborat hñs talē defectū ignorātia craſſa & ſupina nō excuſať. Si ignorātia ꝓbabili adhuc debet ei dici: e nā etſi inde nō peccat excuſať ignorātia facti: tū inde ſequiť piculū vel dānū aliēnū & iniuria ſacramētoꝝ. Sed ſi ſit pſona imperſuaſibilis & incorrigibilis & timeť de ſcādalo ei⁹ ſufficit ſi, dicat prælato nō accuſando nec denūtiādo ſed ſimpliciter ſignificādo. Et ſi eſt taleqđ vbi ſit periculū alioꝝ vel dānū: & pōt probare in iudicio teneť ſi credit iudicē exhibiturum iuſtitiā. Secus vbi nō eſt periculū vel dānū alioꝝ: vel ſi eſt: ꝓbare nō pōt. arg. ij. q. vij. c. plerię. vel etiā, ſi ꝓbaret nō fieret iuſtitia: nec adhiberetur remediū. arg. xj. q. iij. qū. Idē videť de denūtiatione faciēda ꝓlato ſup crimine qñ eſt ita malus vel negligēs q nihil ex hoc faciet ad ꝓuidēdū. Inutilis em videť & fruſtra.

¶ De negligentia circa obſeruationem feſtoꝝ vbi agitur quomodo feſta debeant celebrari. Ca. VII.

Feſti ſtificatio eſt partim moralis,

ERTINET AD NEGLIGENTIAM etiā ſeu torporē circa ꝓcepta omiſſio celebrationis feſtoꝝ. Tertiū em ꝓceptū decalogi eſt illud. Memēto vt diē ſabbati ſtifices. Exo xx. Qđ ꝓceptū literaliter intellectū ſm Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. iij. eſt partim morale & partim cęrimoniale. Morale qdē quātū ad hoc q hō deputet aliqđ tēpus vitę ſuę ad vacandum diuinis. Ineſt em hoī naturalis inclinatio ad hoc q cuilibet rei neceſſarię deputeť aliqđ tēpus ſicut corporali refectioni: ſomno & aliis hmōi. Vñ etiā & ſpūali refectioni qua mens hoīs in deo reficiť ſm dictamen naturalis rōnis aliqđ tēpus deputatū ad vacādū diuinis cadit ſub ꝓcepto morali. Sed inquātū in hoc ꝓcepto determinať ſpeciale tēpus in ſignū creationis mundi ſic eſt ꝓceptū cęri moniale. Similiter cęrimoniale eſt ſm allegoricam ſignificationē prout fuit figura futurę quietis chriſti i die ſabbati: i ſepulcro. Et ſimiliter ſm moralē ſignificationē, prout ſignificat ceſſationē ab oī actu pcti: & quietē mētis i deo: & ſm hoc eſt quodāmodo generale ꝓceptū. Similr etiā cerimoniale eſt ſm ſignificationē anagogicā prout. ſ. figurat futuram quietē fruitionis in deo: quę erit in patria. Ꝓceptū ergo de ſanctificatione ſabbati ponit inter ꝓcepta decalogi inquātū eſt morale nō inquātū eſt cęrimoniale. i. quātum ad determinationē illius diei. Cerimonia lia aūt ceſſant i noua lege. vñ q obſeruaret nūc diē ſabba ti: qa in lege Moſaica mandatū: iudaizaret & mortaliter peccaret: & dicunt tales obſeruatores ſabbati ſequaces & miniſtri Antichriſti q faciet cuſtodiri ſabbatū ad cōplacēdū ludeis: vt dī de cōſe. diſt. iij. puenit. Succedit autē obſeruātię ſabbati in noua lege obſeruātia diei dñicę nō ex vi ꝓcepti legis diuinę: ſed ex cōſtitutione eccleſię & cōſuetudine populi chriſtiani. dicit em de cōſe. diſt. iij. pnūtiādū. Oēm diē dñicū ob reuerētiā reſurrectionis Ieſu chriſti dñi noſtri deveſpera vſq; adveſperā ne a Iudaiſmo capiatur. ſ. ꝓcipimus obſeruari. Nec hmōi obſeruatio eſt figuralis ſicut fuit obſeruatio ſabbati i veteri lege: & ideo non eſt ita arcta, ꝓhibitio operādi in dñica die ſm tho. vt prohibebātur opera in die ſabbati ſicut decoctiones cibo rū & alia hmōi. Et etiā in quibuſdā operib⁹, ꝓhibitis faciliꝰ, ꝓpter neceſſitatē diſpēſatur in noua ꝓ i veteri lege: qa figura ptinet ad, ptestationē veritatis: quā nec in modi co prēterire oportet. opera aūt ſm ſe cōſiderata immutari poſſunt, p loco & tempore. Hęc Tho. Et de papa nō eſt dubiū q pōt in illa die & aliis feſtis diſpēſare: cū ſint de iure poſitiuo: vt dictū eſt. De ēpo etiā credit a multis q poſſit cū ſubeſt rōnabilis cauſa q in oi diſpēſatione interuenire debet. Sunt autē vltra diē dñicā multa alia feſta in ſcitura ab eccleſia ex ꝓcepto cuſtodiēda. & in. c. pronūtiādū. de cōſe. diſt. iij. ponūtur vltra dñicā iſta feſta. ſ. feſtū Penteoſtes cū duobus diebus ſequētibus. Natiuitatis dñi noſtri Ieſu chriſti. cū tribus ſequētibus. i. feſto bti Stephani: ſancti Ioānis euāgeliſtę & Innocētū. Circūciſio dñi: Epiphania & Aſcēſio chriſti. Purificatio virginis Marię. Aſſumptio eius & Natiuitas ipſius. Natiuitas Ioannis baptiſtę. Feſta duodecim apl̄oꝝ. Feſtū oīm ſctoꝝ. Feſtū ſancti Michaelis de mēſe Septēbris. Feſtū ſcti Syluestri: ſancti Martini: ſcti Laurentij. & in ſingulis ēpatibus illę feſtiuitates quas epi cū clero & ppl̄o duxerint ſolēniter celebrādas. & dicit ibi gl. hoc verū eſſe de feſtis ſctorū q ſunt canonizati: licet em priuata oratio poſſet dirigi ad quēlibet quē qs exiſtimat eſſe cū chriſto. tñ oro ſolēnis q. ſ. fit in miſſa vel diuino officio fieri nō debet niſi ad canonizatos. Vī etiā ex illo tex. c. pnūtiādū. q epūs ſol⁹ nō poſſit indicere feſta celebrāda niſi populus acceptet. Itē, feſtum Crucis qđ eſt de mēſe Mar. ſ. Inuētionis eſt ꝓceptū. de cōſe. diſt. iij. crucis. Feſtū coporis Chriſti p Clemē. ex de reli. & ve. ſan. ſi dñm. De qbuſdā tñ feſtis eſt dubiū vtrū debeant celebrari. ſ. p ceſſationē ab operib⁹. & de feſtis quatuor doctorū. Ambroſij: Auguſtini: Hieronymi & Gregorij: mādatur celebrari ſolēniter ſub officio duplici. ex de reli. & venę. ſan. c. gl'oſus. li. vj. Et licet Io. an. videat tenere q etiā ſunt celebrāda p ceſſationē ab operibus. tñ cōſuetudo q eſt optima legū interpres eſt i cōtrariū. qa nul libi pene cuſtodiūtur: ſed nec iſta cōſuetudo eccleſię hoc ſonat ex ꝓſſo p hoc q, mādet celebrari ſub officio duplici: cū multa feſta celebrenť ſub officio etiā toto duplici: & tñ nō ſunt i ꝓcepto Peritos viros & timoratos audiui hoc ſentire. ſ. q nō ſunt in præcepto: & vidi declarationē quādā facta p Eugeniū quartū: ad requiſitionē quorūdā ſup hoc ſeu diſpēſationē. ſ. q nō intēdebat fideles obligari. Et idē videť dicēdū de Marco & Luca euāgeliſtis: niſi q iſtoꝝ feſta cōmunius & pleniꝰ celebrātur p ceſſationē ab operibus. Et hoc attēdēdū q vbi iſta celebrātur plene ſeruanda ſunt. arg. di. xv. in his. Illa etiā feſta de qbus nulla fit mētio in corpore iuris vel Extrauagātibus: ſi de cōi more oim celebrātur ſeruanda ſunt ſicut feſtū bti Nicolai & forte Antonij. quę aūt ſolū ſunt in vna ciuitate vel patria in illa ſeruāda ſunt. Sicut cōſuetudo em ꝓſuetudo gñalis facit legē generalē ſi eſt rōnabilis & do ꝓſcriptā: ita conſuetudo particularis legē particularem his illos

Sciens peccatū alterius qđ alter ignorat quō facere debet.

Feſta q eccleſiæ celebrat.

De diuerſis feriis.

Obſeruantes diē ſabbati iudaizāt.

Obſeruatio ſti nō ē figuralis

De anticipatione feriæ vel i choro

iceptio feſtoꝝ

lex ē ſer illos ligata vbi ſeruať. arg. di. xij. illud. & c. illa. Feſtū viſitatiōnis beatę Marię: qñ. ſ. viſitauit Elizabeth: qđ celebrať infra octauas apl̄oꝝ ab Vrba. vj. fuit ꝓceptū: ſed qa nūq; fuit receptū vel cuſtoditū nec forte publicatū: iō nō obligat nūc: etſi obligaret nō tñ illos q nō erāt ſub obediētia huſdā celebrari tolerať ab eccleſia: & hoc rōne ſanctificationis in vtero factę: nō eſt in ꝓcepto, nec etiā feſtū Niuis. Feſtū vero annūtiationis etſi nō cōtineať inter alia feſta præcepta, de cōſe. di. iij. pnūciādū. qa adhuc forte nō erat iſtituti: tñ, pculdubio obſeruādū. vt ex de feř. c. cōqueſt⁹.

De faciēdo feſtū trinitatis ꝓſuetudo ꝓſeruāda eſt. ex de. c. qm. Hodie tñ ex mādato Ioā. xxij. fit hoc feſtū p vniuerſalem eccleſiā. Quędā alia feſta q erāt in ꝓcepto ſunt abrogata per cōtrariā cōſuetudinē: vt cōiter dī q ad ceſſationē ab operib⁹: & iſti ſunt tres dies Rogationū. Itē ſeptē dies paſſionis dñicæ. i. hebdomada ſancta. & ſeptē reſurrectionis. i. hebdomada Paſcæ: erant antiquitus in præcepto: vt patet de cōſe. di. iij. pnūtiādū. ſed hodie nō ſeruanť niſi duo dies ſequētes dñicā reſurrectionis & dies paraſceues: & feria. v. in cœna dñi. De feſto etiā Innocētū & bti Syluestri videť ēt ſtādū cōſuetudini locoꝝ: & cōiter male cuſtodiūtur. Feſtū etiā dedicationis eccleſiæ etiā eſt abrogatū. Itē cū dī ex eo. Cōqueſtus. feſta apl̄oꝝ ſeruanda intelligēdū videť de principaliorib⁹: qñ videlicet fuerūt aſſumpti ad gloriā: nō de aliis vt eſt feſtū Cathedræ Petri, quod ſidē advīcula. Ioānis ante portā Latinā. Cōueſſionis Pauli vel cōmemorationis eius. Non em dicit decretum oīa feſta: ſed ideſmite. Sed & ꝓſuetudo populi chriſtiani q eſt optima legū interpres. vt de cōſue. c. cū dilectus. ita ſeruat. Dubitatur etiā a quibuſdā vtrū qñ ꝓcepta trāſferuntur quo ad officiū: cū. ſ. occurrūt in dñicis Aduētus, vel quadrageſimę & hmōi: debeāt etiā trāſferri q ad ceſſationē ab operibus? Et dicēdū q non: qa eccleſia ſtatuit illa determinata die q occurrūt cuſtodiēda: & nil vnq; ordinauit de remiſſiōe: etſi de trāſlatione officij: & ſic ſeruat conſuetudo. Pater etiā hoc a ſimili. Nā ſi occurrat ieiunium eccleſiæ vel ex voto i vna eadē die qua aliud ieiunium eccleſiæ: puta vigilia Matthiæ vel Thomæ apl̄i cū ieiunio quatuor tēporū vel etiā ſexta feriam hmōi quis ex voto habeat ieiunare: nullus dicit q debeat alia die etiā ieiunare in ſupplemen tū: ſed illa dies determinata ſatisfacit vtriq; & voto & ieiunio eccleſiæ: ſic & in ꝓpoſito. Feſtum ſancti Bartholemæi alicubi celebrať. xxiij. die Auguſti: alicubi. xxv. In hoc ſeruandus eſt mos patriæ. ex de eo. conqueſtus.

§. I. FESTA AVTEM DICVNTVR

feriæ eo. ſ. q pſtāt vacationē ab eis quæ in foro iudiciali agi cōſueuerūt: vel dicūtur ferię quaſi feſtiuæ. Feriæ aūt quędā ſunt repētinæ: quędā tēporaneæ: q̄dā ſolēnes. Tēporaneæ ſunt q̄ dank, p fructib⁹ colligēdis: & ſunt duoꝝ mēſiū gratia meſſiū & videmiæ: & ſm diuerſas regiōes citius aut tardius indicuntur aut ꝓconizātur. ff. de feř. l. pſides. & de offi, pcō. l. ſi in aliqua. Et in his nō pōt fieri ꝓceſſus iudicialis: niſi de cōſenſu partiū. ex de feř. cōqueſtus. in fi. Repētinæ feriæ ſunt quas imperator indicit vl' ꝓpter victoriā quā fecit: vl qa vxorē duxit: vel qa ei filꝰ natꝰ eſt & hmōi. Et dicunť repētinę: qa repēte & ſubito indicunť. nullus ꝓcipe has indicere pōt. C. de feř. l. nullo. Feriæ vero ſolēnes ſunt feſta inſtituta ab eccleſia de qbus dictū eſt. Vñ ſi ciuitas vel dñs indicit ſeu mādat aliqđ feſtū ſub certa pœna celebrari: pœnā qdē poſſet exigere a violatoribus: ſed culpā nō incurrūt: qa nō ptinet ad eos feſta pcipere: & in primis & ſecūdis ferijs. ſ. tēporaneis & repētinis pōt manualiter operari: nō aūt i ſolēnib⁹: vt i declarabit. Debet aūt incipi feſtū quo ad ceſſationē ab operib⁹ a veſpera. i. ſero vigiliæ: & terminať i veſpera feſti, ex de eo. oēs. Et idē de die dñica. de cōſe. di. iij. c. pnūtiandū. Tñ initiū feſtoꝝ & finis iuxta eorū qualitatē & regionū cōſuetudines ſeruari debet. & ſicut magnitudo eoꝝ exigit prius incipere & tardius finire. ex de eo. qm. Et vbi eſt de more generali aliquoꝝ artificū: vt Barbitonſoꝝ & hmōi q in ſabbato vel vigiliis magnoꝝ feſtoꝝ laborāt p duas horas noctis: qa tūc pſonę magis cōcurrūt q aliis diebus poteſt tolerari talis mos: qa etiā de ſero feſti qñ liceret laborare die trāſacta nō laborāt vſq; ad mediā noctem: & ſic videtur admitti poſſe cōpenſatio conſuetudine ſic agēte:

Violāt feſta p peccata mortalia.

notula aurea.

Pctm ꝓmiſſū diebus feſtiuis aggrauatur.

§. II. DE VIOLATORIBVS FE

ſtoꝝ dicit Pā. lxxiij. Ioquēs de pctōrib⁹. Dixerūt in corde ſuo cognatio eorū ſimul qeſcere faciamus oēs dies feſtos dei a terra. ſm Iſam intelligitur de Chaldęis qñ coperūt Hieruſalē ſm Nico. de Lyra. Vel de Romanis cum deſtruxerūt Hieruſalē quęrēt⁹ tollere cultū viri dei & eius feſta vel etiā moraliter de malis chriſtianisqui cū cognatione eoꝝ. i. cū aliis malis ad hoc operā dāt vt violēt feſta: & ad nihilū deducant, ſiue laborādo: ſiue vitijs in eis ſe implicando. Vbi notādum q feſtum violatur & male celebratur ex triplici negligentia ſeu defectu.

¶ Primo: quia non cauetur a defectibus criminalibus.

¶ Secūdo: quia nō inhæretur actibus ſpiritualibus.

¶ Tertio: quia non abſtinetur ab operibus manualibus.

§. III. QVANTVM AD PRIMVM

debet qs abſtinere a pctis: pmaxie dieb⁹ feſtiuis: qa plꝰ habēt impedire mētē ſi mortalia ſunt a vocādo deo q̄ opera manualia. Vñ dī Leuit. xxiij. de ſabbato cui ſuccedunt feſta eccleſię. Oīe opus ſeruile nō facietis in eo, ſed opus ſeruile eſt pctm. Dicit em xp̄s Io. viij. Ois q facit pctm ſeruus eſt pcti. Et ibi dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. iij. q magis facit ꝓ ꝓceptū de ſtificatiōe ſabbati ſeu feſti q facit pctm die feſto q̄ q facit aliqđ op⁹ corpale de ſe licitū. & Aug. dicit in lib. de decē chordis, q mel⁹ faceret ludæus in agro ſuo aliqđ vtile agere q̄ ſeditioſus in theatro i feſto exiſtere. & mel⁹ fœmine eoꝝ die ſabbati lanā facerēt q̄ tota die in neomenijs ſuis ipudice ſaltarēt. Nō aūt q peccat venialiter i ſabbato. i. in feſto facit ꝓ hoc ꝓceptū: q venialia nō excludūt ſctificatē. hæc Tho. Pctm ergo mortale cōmiſſum die feſto eſt multo grauius q̄ alia die idē ppteratū rōne ſi, nā vltra ꝓpriā deformitatē: putā furti vī fornicatiōis & hmōi habet ſpāle deformitatē ex illa circūſtātia tpis ſacert q feſtū violať. Vñ talis vt dicit Nic. de Ly. ſup Exo. c. xx. nō ſolū agit ꝓ vnū ꝓceptū. ſ. Nō mœchaberis. aut illd. Nō furtū facies: ſed ēt ꝓ illud de ſtificatione ſabbati. Sed heu miſerāda cæcitas chriſtianoꝝ: qa plura pctā faciūt & grauiora in dieb⁹ feſtiuis q̄ p totā hebdomadā. Nam cū alijs dieb⁹ oporteat eos diuerſis exercitijs laborare vt poſſint viuere dieb⁹ feſtiuis qñ deberēt laborare, p aia & deo vacare implicāt ſe i multis vitijs. Alij diſcurrūt procādo pvias & eccleſias qđ peſſimū eſt: alij ſaltādo & tripudiando: alij ludēdo vacāt: & exinde deū & ſctos blaſphemādo: alij venādo & aucupādo: alij ſedēt murmurādo & detrahēdo: alij luxuriādo: alij tabernas frequētāt & cōuiuia. Hinc & Aug. ad Aurelium. Comeſſationes & ebrietates ita ꝓceſſę & licitę putātur: vt honore briſſimoꝝ martyrū: nō ſolū p dies ſolēnes qđ vnuſq; ſanctoꝝ nō lugēdū videat q hoc nō carneis oculis aſpicit: ſed ēt q̄tidie celebranť. di. xliij. comeſſationes. Et ꝓpterea qa multa & innumera mala ſiūt i feſtis: dicit de⁹ p Eſa. c. i. Solēnitates vras odiuit aia mea facta ſunt mihi moleſta. & Amos. v. ait dñs. Odi & ꝓiecī feſtiuitates vras: qa. ſ. eas vobis facitis nō mihi. & Malach. ij. ait ipe. Diſpgā ſup vultū vm ſterc⁹ ſolēnitatiū vraꝝ. i. p. ctā quæ facitis in feſtis manifeſtabiť corā oīb⁹ ad cōfuſionē veſtrā. Iſti ergo ceſſare facitę quātum in eis eſt. id eſt deficere & annullare dies feſtos dei a terra.

§. IIII. QVANTVM AD SECVN

dū ſciēdū ſm Tho. vbi. ē. q finis hui⁹ ꝓcepti. ſ. de obſeruatiōe feſti eſt vt hō vacet reb⁹ diuinis: qđ ſignať in hoc qđ dī. Memēto vt diē ſabbati ſctifices. illa em ſcitificare in le ge dicunť q diuino cultui mācipanť. vñ & de ꝓſec. diſt. iij. Diesdominica ieiunia. dī. Die dñica nihil aliud agēdū niſi deo vacādū: nulla opatio in illa die ſctā agať: niſi tm hymnis, pſalmis tñ hono & cāticis ſpūalib⁹ dies illa trāſigať. & intelligiť de opera rāda. & tiōe, ꝓhibita: vt parebit. ſ. Et qđ dī de dñica idē dicēdū de maxie aliis feſtis ꝓceptis: qa vbi eadē rō ibi idē ius. Eſt aūt dies ob ea q dñica multū priuilegiata, ꝓpter multa magnifica i ea die deus in geſta. Nā i ea mūdus ſumpſit exordiū: & p reſurrectionē hac die chriſti mors interitū: & vita ſumpſit initiū. Dicit Leo papa ſecū. di. lxxv. q̄ die dñico. Ipa ēt die dī natꝰ i mūdo ꝓs Ieſus. & in ea miſit apl̄os ſpm ſctm & credit ad iudiciū finale vēturꝰ. Debet ergo die feſto inſiſti operib⁹ ſpūalib⁹, ora

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid agendū est in festo.

tionis,meditationis,auditiōis diuinoꝝ,lectiōis & emolumēti sunis & hmōi. vñ & cū factꝰ esset Iesus annoꝝ.xij. ascēdēti bus parētibꝰ ei⁹ Hierosolymā ſm ꝓſuetudinē diei festi: & christi⁹ cū eis ascēdit. Luc.ij. Et ad qd virgo gl'iosa cum Ioseph & puero iuisset nisi ad orādū deū & vacādū diuinis vt lex iubebat? Et inter cætera debēt hoīes vacare cōpunctioni & cōtritioni pctoꝝ suoꝝ recogitātes q̄ egerūt alīs dieb⁹ in qb⁹ fuerūt occupati. Dicit em Leuit.xvj. Sabbatū requietiōis est: affligetis aias vestras. ſ. p cōtritionē ſm Origē. Itē auditiōi missæ & diuinoꝝ officioꝝ & ꝑdicationū. de quo dicit post sequēti. c. Itē admonitiōi & correctioni ꝓximoꝝ: & ꝓcipue familię suæ. exēplū in Iob de q̄ scribit in. j. c. Cūq; in orbē trāsissent dies mittebat Iob & sanctificabat eos. i. in capite hebdomadæ qd' est dñica. Dicit aūt sanctificare filios: qa. ſ. illa die admonebat eos & corrigebat de defectibus si quos infra hebdomadā fecissent: vt exponit Tho. ſup Iob. vel etiā qa offerebat orationes & sacrificia ꝓ eis. Itē insisti debet magis eleemosynis. In cuius figurā legit in Leuit. ꝙ duo agni offerebātur die sabbati: alīs diebus vnus tm̄ ſ. in holocaustū. Tobias etiā præparato prādio in die festo misit filiū advocādū pauperes ad comedēdū cū eis prius tm̄ sepeliuit mortuū quē audiuit in platea iacere: vt hī Tob.ij. Sed qs est hic q̄ ita celebret festa vacādo diuinis & laudabim⁹ eū cū inuenerim⁹? Nōne tota occupatio hoīm in festis est circa corp⁹? mulieres vacāt & nō parū tpis exponūt in se ornando ad capiēdas aias. famuli & famulę ad prēparādū cibos accurati⁹ solito mercatores ad faciēdū suos cōputos & ratiocinia: & scribēdū libros & literas: inferioris conditionis hoīes ad audiēdū de palatinis vel spectacula vana: nulla cura filioꝝ & familię: sed oēs liberi dimittūt ad faciendū mala: & qd' cū multo labore ꝓ hebdomadā lucrari sunt: in festis in tabernis & ludis nō in eleemosynis expēdūt. O abusio peruersa hoīm & iactura tpis irrecuperabilis & negotiū gratissimū dæmonis. apte de his dixit Hiere. Thren. i. Viderunt eā hostes. i. dæmones inimici pessimi aię seu eccl'iæ & deriserūt sabbata sua. i. festa: qa. ſ. nō deo: sed sibi vacārunt

Vtrum sufficiat audire missam

ventri vel dæmoni. Sed quæri pōt vtrū qs abstinēdo se a crimi nalibus & operib⁹ manualib⁹ ꝓ hoc solū ꝙ nō vacat diuinis nisi audiēdo missam: vel nō audiēdo qa nō pōt: sed ꝓ totū festū solatiaſ & ratiocinaſ de otiosis peccet mortal'r?

Et vī ꝙ sic: qa maxime cadit sub p̄cepto qd' est de intentione legislatoris: sed ad hoc intēdit latoris hui⁹ præcepti de sanctificatione sabbati est vt vacet deo. Talis aūt non vacat deo: qa etsi audit missā illud valde modicū ēre spectu totius diei: & modicū ꝓ nihilo reputaſ. de cōse. dist. ij. reuera: ergo &c. Qd' si verū esset: durus esset hic sermo & multi ꝓter suū credere: immo & cōe credere dānarentur. Posset ergo ad argumēta respōderi ꝓ quādā distinctionē quā ponit btūs Tho. i. ij. q. xcix. arti. ix. dicit em in rīsione ad argu. ij. Intentio legislatoris circa aliqd' præceptū est de duob⁹. V nū quidē ad qd' inducere intēdit ꝓ præcepta legis: & hoc est virt⁹. Aliud est de quo intēdit ꝑceptū ferre: & hoc est qd' inducit vel disponit ad virtutē. ſ. actus virtutis. Nō em idē est finis ꝑcepti: & id de quo ꝑceptū daſ: sicut nec in alīs reb⁹ est idē finis: & id qd' est ad finem. hæc Tho. Ex hoc videſ posse dici ꝙ quis intēdat legislator? sinē præcepti vt quid ꝑfectius: nō tm̄ intēdit id ponere sub ꝑcepto: qa multitudo cui daſ lex nō est subito capax ꝑfectionis, sed paulatim. Sed intēdit ponere sub præcepto id qd' disponit ad illud qd' facilius est ad obseruandū: & sic abstinere ab operib⁹ seruilib⁹ est in præcepto: nō vacare deo pro maiori parte diei tamen peccatum est.

Decessatiōe operū in festo,

§. V. QVANTVM AD TERTIVM

notādū ſm. b. Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. iij. ꝙ in ꝑcepto de sanctificatiōe sabbati ꝑcipit? cessatio operū quę significat cū dicit. Septimo die nō facies opus oē. Et intelligit de opere seruili: ex eo qd' habet Leuit xxiij. Dicit aūt opus seruile, nō solū opus pctī: vt dictū est. ē. sed etiā op⁹ corporale quo vnus alteri seruit ſm corpus. Sed si dicaſ opus seruile opus qd' fit ad seruitiū dei: qa op⁹ latriæ ꝓtinet ad seruitiū dei. sic tale op⁹ nō ꝓhibet die sabbati seu festi: qa hoc est cōtrariū fini obseruationis sabbati. hō em ꝓterea ab alīs op⁹ abstinet in die sabbati vt vacet operib⁹ ad seruitiū dei ꝓtinētib⁹. & in de est ꝙ vt dī Ioā. vij. Circūcisionem accipit homo in sabbato vt nō soluaſ lex Moysi. & Mat. xij. dī. Sacerdotes in tēplo sabbatū violāt. i. corpora liter in sabbato operātur. ſ. faciēdo sacrificioꝝ opa & sine crimine sunt. Sic etiā sacerdotes circūferētes arcā dñi circa Hiericho septē diebus. vñ & die sabbati: vt habetur Iosue. vj. nō trāsgrediebātur præceptū de ſtificatiōe sabbati. Similiter nullū spūalis actus exercitiū est cōtra obseruātiā sabbati: puta si qs doceret verbo vel scripto. Vñ & Nume. xxviij. dicit glo. ꝙ fabri & hmōi artifices otiantur die sabbati. Lector aūt diuinę legis & doctor ab opere suo non desinit: nec tm̄ cōtamināt sabbatū. Itē opera corporalia ad cultū specialē dei nō ꝓtinētia intātū seruilia dicunt inquātū ꝓprie ꝓtinēt ad seruientes. inquātū vero fiūt cōia seruis & liberis seruilia nō dicūtur: vñ glibet tā seruus q̄ liber teneſ in necessarijs ꝓuidere nō tm̄ sibi: sed etiā ꝓxi mo in his præcipue q̄ ꝓtinēt ad salutē corporis. ſm illud Prouerb. xxiiij. Erue eos q̄ ducuntur ad mortē. Secūdario in dāno reꝝ vitādo. ſm illud Deut. xxij. Nō videbis ouē & bouē fratris tui errātē & ꝓteribis: sed reduces fratri tuo & ideo opus corporale ꝓtinēs ad saluādū salutē corporis ꝓ ꝑm nō violat sabbatū. Nō em est cōtra obseruātiā sabbati ꝙ aliquis comedat vel medicinā faciat & hmōi: quibus salus corporis cōseruaſ. & ꝓpter hoc Machabæi nō violauerūt sabbatū pugnātes ipa die ꝓ sui defensione. vt habetur. j. Mach. ij. Nec Helias fugiēs a facie Iezabel in die sabbati. ꝓpter hoc etiā dis excuſauit discipulos suos q̄ colligebāt spicas & fricabāt manib⁹ in die sabbati ꝓpter necessitatē quā patiebanſ. Similiter opus corporale qd' ordinaſ ad salutē corporalē alterius nō violat sabbatū. vñ Io. vij. dixit Christ⁹. Mihi indignamini: qa totū hoīem sanū feci in sabbato. Si⁹ & opus corporale qd' ordinaſ ad imminēs periculū seu dānū rei exterioris vitādū nō violat sabbatū. Vñ dns dicit Mat. xij. Quis ex vobis q habeat vnā ouē: & si ceciderit in foueā die sabbati: nōne tenebit & leuabit eā? Hæc oia Tho. Oportet ergo ab operib⁹ manualib⁹ exceptis ꝓdictis abstinere: alīs violatur festū & peccatur mortaliter. Vnde dixerūt Iudæi. Nō est hic hō a deo q̄ sabbatū nō custodit. Io. ix. Q. Quis de christo falsum dicerēt. tū qa sanādo hoiem nō violabat sabbatū: sicut nec faciēdo medicinā. tū qa dns erat & legislator & poterat legē soluere. Et ad obstādā grauitatē pctī huius quędā Iudęi Salphaat nōie q̄ repertus fuit in deserto ligna colligere in sabbato: de mādato dñi Moysē fecit lapidare. Prohibētur ergo vt opera seruilia in festis placita & sententię ꝙ ꝓcessus iudiciales: & ad pœnā cōdēnatio mortis præcipue. ē. eo. oēs. &. xv. q. iij. ꝓ totū. Item ab artificijs variis artiū mechanicarū, & cultura terræ, satione, messione, & vindemijs, nisi necessitate: quia. ſ. alio tpe fieri nō possit. Itē in negotiādo, emēdo vī vēdēdo nisi ꝓ sua necessitate victualia. Dicit tn̄ Pet. de Pal. in, iij. ꝙ cū nūdine fiūt in aliquo loco die⁹ festis si nō ꝓhibētur a prælatis ex quo papa scit & tolerat talē cōsuetudinē illi q emūt vel vēdūt in talib⁹ nūdinis videntur posse a mortali excusari: si tamē nō dimittāt diuina. ſaltē auditionē missę. Secus vbi dimittāt hoc vel vbi ꝓhibētur a prælatis. Itē ꝓtinet ad opus seruile prohibitum scribere ꝓ precio: vt de quaterno in q̄ternū vel ī strumēta cū tn̄ possit sine periculo differri. Cō ficere aūt testamēta infirmoꝝ vel cōtractus matrimonij cet scri vbi est de more videſ posse fieri. Videre aūt ratiocinia & bere dic facere cōputū, plixū illicitū est. Itē ad opus seruile spectat bus festi cum equis, afinis vel bobus deferre blada, vel vina, vel li uis ꝓ ꝑgna, vel mercimonia nisi necessitas vrgeat. Itē abstinēdū cio. est ab itinere dietario nisi necessitas cogat, vī aliud pium opus inducat: vt videlicet visitatio alicui⁹ ecclesię vel cō secutio indulgētię: vel reformatio pacis seu amotio scādali & hmōi. Itē a bellis abstinēdū est nisi necessitas vrgeat: & iusta causa subsit. vt. xxiij. q. viij. ſi nulla. Sed notandū ꝙ quædā sunt opera seruilia in qb⁹ se exercēdo die⁹ festiuis ſm Guil'. nō violat festū nec ꝓ cōsequēs peccat mortaliter. Et primo ꝓ cōseruādo ꝓsonas vel res suas: puta faciēdo foueas vel machinas & hmōi: vel portādo res suas ad loca secura imminēte bello vel portādo necessaria ad defensionē & hmōi. Itē si tacētibus segetibus in agro vel fœnis in prato: vel vuis in vineis: immineat tēpestas vel ī messe. aliud periculū amissionis illaꝝ rerū liceret talia colligere & cōputare. Itē de alia re quæ destruit si in die festo circa eā manualiter non operaſ: vt extēsio lanę ad radios solis cū hyeme apparēt: vel ꝓsecutio succēsionis fornacis ī laboris

Opa seruilia ꝓhibent.

De nundinis.

Non licet scribere

Segetes

teribus calce vel vitreis & hmōi. Item si carnifices & pīncernę præparātes victualia in festis vt in sequēti die venditurī dāt: si nō poterāt prius præparari vel ꝑparata conseruari q̄ excusāri videtur excusari a mortali. Itē vectores mercium aut aliorū mētoꝝ aut ꝓsonaꝝ ad loca remota cū alīas nō posset sine graui incōmodo vitā trāsigere creditur excusari si differre nō possunt. Item q̄ cōpellūtur a dñis iusto metu ad laborādū in dieb⁹ festiuis i agris suis vī deferēdū ligna vel lapides vel faciēdum ædificia vel foueas & hmōi: quæ si nō facerēt notabiliter dānificarētur in ꝓsona vī rebus: vī Melių ē dētur posse excusari ꝓpter necessitatē. Melius tn̄ facerent nō obedire q̄n opus illud nō est necessariū. Et qa modicę recessus a medio nō tollit bonū virtutis ſm ꝓm in Ethicis. ideo ꝙ aliqs vel aliqua in horto aliquid faciat paruū vt obturādo sepē vel euellēdo malas hęrbas: vī suēdo aliqua pūcta vestis dissuta vel caligæ & hmōi non iudicaſ violator festi ſm Guil'. Barbitōsores nō in radēdo sed in minuēdo sanguinē: & ferratores equoꝝ & hmōi: si ī festis exercēt artē suā principaliꝝ propter necessitatem eoꝝ quibus seruiūt nō ꝓpter cupiditatē lucri excusanſ: & similiter qui eos requirūt de arte sua fi al's nō poterāt sibi commode prouidere excusantur. Item in molendinis ad aquā vel aduētū sine magna opera hoīs pōt seruari cōsuetudo patriæ nō ꝓhibita a prælatis. Secus de molendinis cū instrumentis & hoc nisi necessitas vrgeret propter victualia ne cessaria: quia tunc liceret. Itē diebus festiuis nō tn̄ dūcis vel solēniorib⁹ licitū videſ laborare ꝓ pauperibus cum his tn̄ cōditionibus adiunctis. Primo vt nō dimittantur diuina. i. auditio missę. Secō ꝙ fiat eleemosyna ī rē nō ꝓpter lucrū. Tertio ꝙ illi pro quibus laboratur indigeant.

Licet laborare ꝓ pauperib⁹.

Itē ad ædificationē ecclesiaꝝ & opus monasteriorū non habentiū sufficientes redditus licitū est laborare non tamē vsq; ad vltimā fatigationē: nec ꝙ dimittātur diuina. hæc oia in hoc. §. Guil'. Itē a fortiori videtur licitum cuilibet laborare ꝓ sustentatione sui & familiæ suæ: q̄n aliter sustentari non valet: ita tamen ꝙ nō dimittantur diuina. Nec em obseruatio festi est in tanta' arctitudine vt in veteri testamento vt dictū est. ē. Et erit bona cautela vt hoc fiat cum dispensatione episcopi.

¶ De negligentia sumptionis sacramentorum: & præcipue confessionis. Capitulum. VIII.

NEGLIGENTIA SVMPTIONIS

sacramētoꝝ multū est reprehēsibilis: & frequēter dānabilis. Vñ Apl's ad Heb. ij. Quomodo nos efugiemus. ſ. dānationē si tāta neglexerim⁹ salutē. Hæc nobis facta est ꝓ passionē xp̄i cuius virtus remāsit in sacramētis: q̄ sunt quędā medicinæ spūales ſm Tho. in. iij. saluantes nos ab infirmitatibus pctoꝝ. Et licet ad sacramēta duo quæ dicunt volūtaris. ſ. ordinis & matrimonij nullus cogaſ: sed liber quilibet sit ad ea suscipiēda: rn̄ alia gnęq; q̄ dicunt sacramēta necessitatis qlibet debet suscipere ꝓ loco & tpe. Et sine baptismo qdem actu suscepto: vt in paruulis, vel saltē in ꝓposito vt in adultis nullus pōt in nouo testamēto saluari. Io. iij. Nisi qs renatus fuerit ex aqua & spūsctō nō pōt introire in regnū cœloꝝ. Adultus aūt q negligit baptismū suscipere: vel q fictus accedit ad baptismum peccat mortaliter. Et paruuli qui sine eo moriunt ad limbū descēdūt & parentes eoꝝ fideles q̄ sunt in causa hmōi defectus: peccāt mortaliter. Confirmationē & extremā vnctionē adulti q tpe debito non suscipērēt cum tn̄ possent ex negligentia non curantes de eis: & multo magis cōtēnēres peccarent mortaliter: & similiter in mortali illa suscipictes. Paruulis autem nō cōgruit extrema vnctio. Confirmatio autem etsi multū ꝑfit, nō tn̄ omissio eius est in ꝓiudiciū saluris illis. Pœnitētia lapso ī mortale post baptismū necessaria est actu si potest. i. vocali cōfessione: alīs ꝓpositū eius sufficit si contritus est: & quantum est de iure diuino sufficeret quādocūq; ante mortem. Luc. xiij. Nisi pœnitētiā egeritis oēs simul peribitis. ait Christus. Similr & sumptio eucharistiæ actu vel ꝓposito habētur sum rōnis: necessaria est de iure diuino ante mortē. Io. vj. Nisi manducaueritis carnē filij hoīs & biberitis eius sanguinē: nō habebitis vitam in vobis. Sed hoc non sufficeret quātū est de iure positiuo. nā quilibet teneſ & obligatur obedire ꝓceptis ecclesiæ. ecclesia aūt nūc obligat sub præcepto ꝙ transgrediēs peccat mortaliter: vt semel in anno quilibet ad annos discretiōis veniens debeat confiteri & eucharistiam sumere.

§. I. DE OMITTENTIBVS ERgo hmōi p̄cepta ecclię: q̄ oēs obligāt ꝑt exponi illud Pā. exxiij. Declinātes in obligationes adducet dns cū operātibus iniquitatē pax sup Israel. Operātes iniquitatē sunt pctōres: & hos demū ducit dns ad pœnas æternas: & inde sequiť pax sup Israel. i. electis: remoris. ſ. illis malis q̄ tribulāt eos factis & exēplis. Obligationes aūt sunt p̄cepta nō solū dei sed etiā ecclesiæ ad quę seruanda quis se obligat in baptismo. Declināt aūt in eas q̄ ex negligētia deficiūt ab eis vel in eis: & ifti etiā ducunt ad gehennam. Circa istā igitur obligationem ecclesiæ. ſ. de confessione annualiter facienda tripliciter quis declinat & deficit.

¶ Primo ipsam prętermittendo.

¶ Secundo ipsam indebite peragendo.

¶ Tertio pœnitentiam iniunctam non implendo.

§. II. QVANTVM AD PRIMVM

De ꝓfessione & negligētia.

Num. v. dī. Vir siue mulier q̄ ꝓ negligētia trāsgressi fuerint mandatum dñi dei sui atq; deliquerint: cōfitebuntur pctm̄ suū. Et licet tūc ista ꝓfessio fieret p sacrificioꝝ oblationē ex qua in genere manifestabaſ pctm̄ offerētis: tamē modo oportet ꝙ sit vocalis: alīs talis omissio & negligentia pernitiosa est. Vñ dicit Salomō Prouerb. xxviij. Qui abscōdit scelera sua. ſ. nō cōfitēdo: nō dirigeť. ſ. inviā salutis. Qui aūt confessus fuerit & reliquerit ea inueniet gratiā. Et Amb. in lib. de paradiso. Nō pōt a pctō qs iustificari nisi pctm̄ ante fuerit confessus. de pœ. dist. j. non pōt. Et Chrisꝰ. in sermone. Petius est nolle cōfiteri q̄ legē cōtenere. Necessariū est ergo ad salutē semel in anno cōfiteri: qa ecclesia ad hoc obligat oēs fideles ꝑceptorie. vt patet ex de pœ. & remiſ. ois. vbi dī. Ois vtriusq; sexus postq̄ ad annos discretionis puenerit: semel in anno oia pctā sua fideliter cōfiteať ꝓprio sacerdoti: & iniūcta sibi pœnitētia ꝓ viribꝰ studeat adimplere suscipiēs reuerēter ad minus in pascha eucharistiæ sacramētū: nisi forte de ꝓprio sacerdotis cōsilio ob aliquā causam rōnabilē ad tp̄s ab eius pceptione duxerit abstinēdū. Alioquin & viuēs ab ingressu eccl'iæ arceaſ: & moriēs christiana careat sepultura. Et subdit ꝙ hoc statutum debet in eccl'ia frequēter publicari: ne qs ignorātiæ cæcitate excusationis velamē assumat. Vbi primo vidēdū est quis dicatur annus discretionis in quo quis teneť cōfiteri. Glo. aūt sup. d. c. ois. dicit annū discretionis esse cū est doli capax. Idē Richar. in. iiij. Et quidam alius in. iiij. idē sentit dicēs: ꝙ doli capax est q̄n habet vsū rationis: & cognoscit pctm̄ cuius signū est q̄n dat interroganti ordinatas respōsiones. Hosti. aūt in summa de pœnij. dicit: ꝙ tenētur pueri ad cōfitēdū cum sunt doli capaces & nō aliter. Et dicit doli capax q̄n est ꝓximus puberta ti ſm quosdā, quā opi. sequiť Pe. de Anch. sup Clemen. & subdit Pe. ꝙ ꝓximus pubertati dicit cū magis appropin quat pubertati futurę q̄m prętereę infantię: qđ cōtingit in masculo q̄n habet decē annos & dimidiū & aliquātulū vltra: & i fœmina q̄n habet nouē annos & dimidiū & vltra aliquātulū. sed Host. addit ꝙ potius hoc ſm exteriora bonus iudex æstimabit. ī. ſm ꝙ ex actib⁹ & verbis pueri pōt magis vel minus deprehēdi de vsu rōnis. arg. eť de pſum. ex studijs. Qđ aūt aliqui dicunt ꝙ annus discretiōis q̄uis quo ad cōtrahēdū matrimoniū vel ingrediendū religionē intelligať annus. xiij. in masculo & cōpletus: &. xij. in fœmina: vt dicūt oēs doctores & iura: tn̄ quātū ad cōfessionē vel cōtionē intelligiť annus immediate post septēnium. ſ. vij. annus. Sed istud non est similiter verū. nam leges adaptanť ſm ea quę vt in plurib⁹ accidūt: sed vt in plurib⁹ in. viij. anno puer nondum habet vsum rōnis vt experientia docet. Certū est aūt ꝙ antę vsum rōnis nullus peccare pōt: nec legib⁹ astringitur. vnde nec talis percōse quens cōfiteri teneť. Qđ aūt dicit Greg. ix. eť de delic. pu. c. j. Pueris grādiusculis pctm̄ nolunt attribuere quidā nisi ab annis, xiij. cū pubescere cœperit: quod merito credere mus si nulla essent pctā: nisi quę membris gētalib⁹ committunť. Quis vero audeat affirmare furta, periuria, mendacia, non esse pctā, & his plena est puerilis ętas? Hęc ille. Non firmat opinionē illoꝝ prout putāt & ꝙ se inducūt. Non em dī quin infra sęd'm septēniū q̄ est, ꝓprie puerilis

Annus discretiōis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ætas possint habere vsũ rõnis:& p cõsequẽs peccare mortaliter:vt appropinquãte pubertate.ſ.in ãno.xij.vel.xiij. tũc em̃ in aliquib⁹ regionib⁹ & prædicta peccata & vitia carnis perpetrãt multi.& ist̃i dicuntur pueri grandiusculi ſm dictã decretalẽ.Nec etiã p eisvalet exẽplũ quod indu cũt de paruulo quinq; annor⁹ quẽ Greg.in.iiij.dialogor⁹ narrat ad gehennã cõdẽnatũ ꝓpter pcm̃ blaſphemiæ.nã in illo acceleratus fuit vſus rationis ꝑter cõem cursum. Si em̃ nõ habuiſſet vſum rõnis non fuiſſet ſibi imputatũ in pcm̃ blaſphemiæ:ſicut nec aui quæ dicit pica quæ aliqua ꝓfert ſine intellectu.V na aũt hirũdo nõ facit ver.vt dicit Pps.Et ea quæ a iure cõi exorbitãt nõ ſunt trahenda in cõſequẽtiam.vt ex de reg iur.lib.vj.Si ergo ille ꝑter cõem cursum in quinquẽnio habuit vſum rõnis:vñ peccare potuit:nõ ſequit q̃ oẽs alij habeant:ſed nec in octennio:& cũ pari præcepto quilibet obligẽt ad cõionẽ ſicut ad cõfeſſionem:vt patet p ipſam decretalẽ.Dicit.b.Tho. in.iiij.ſen.q̃ pueri circa vndecimũ vel duodecimũ annũ ſi appareãt in eis ſigna deuotionis ita.ſ.q̃ ſciãt diſcernere Hoc mi litat ꝓ pſeſſori bus & p dicato ribus. panẽ materialẽ a ſacramẽtali,poſſint cõicare.quod dicit: quia præſumit̃ ĩã habere vſum rõnis &nõ antea.Temerarij ergo videt aſſerere & publice prędicare q̃ immedia te poſt ſeptennũ tenent pueri ad iſtud præceptũ ſeruandũ aliꝰ peccãt mortaliter & ipſi & parẽtes eor⁹ q nõ faciũt cõfiteri.Sed bene laudabile eſt & piũ ꝓdicare & exhortari parẽtes paruulos ſuos & ſeptẽnes & quinquẽnes vt faciãt cõfiteri vt ſic aſſuefaciant ſe moribus Chriſtianor⁹:etiã ſi nõdũ habẽt vſum rõnis q̃uis nõ teneant.Sed & cõfeſſor eũ puer cõfitẽt aliquod q̃ ſ de ſe eſt mortale:nec põt perei pere ſi tũc habet vſum rõnis nõ debet præcipitare ſententiã de mortali:ſed repræhẽdere eũ vel admonere vt caueat in futurũ & doleat ꝙ ducit illũ ad gehennã.Si quis ergo non cõfiteatur ſemel in anno habẽs annos diſcretionis: peccat mortaliter ſi ex negligẽtia hoc faciat.ſec⁹ ſi ex impotẽtia vt ꝙ nõ habuit copiã cõfeſſoris:vel ꝙ eſt excõicat⁹:nec p eũ ſtat quin quærat & ꝓcuret abſolutionẽ:vl ꝙ differt aliquib⁹ diebꝰ de cõſilio ſacerdotis.Nõ aũt põt ſacerdos deobligare eũ ab hoc ꝓcepto:nec epͤs:ſed ſolus papa quãtum ad ſemel in anno.Et de eo q non habet niſi venialia ſm ꝓſcientiã ſuã & ꝓbabiliter:q̃uis quidã dicãt nõ teneri: ꝙa Decre.intelligitur de eo q habet neceſſaria confitenda vt mortalia.Tutius tñ eſt dicere ſm Tho.q̃ teneat vt obediat ꝓcepto eccleſię:ꝙa etſi cõſcius ſibi nõ ſit nõ tñ ſecur⁹. Declinãres ergo.i.deficiẽtes ab obligatiõe hmõi adducet dñs &c.Hiero. Promittit proſpera dñs ſi pœnitẽtiã egerimus.Quod ſi negligentia diſſoluamur & ipſm pœnitebit ſponſionis:promiſſaq; mutabit.de pœni.diſt.i.ſi agam⁹.

Male conſitẽ do.

§. III. QVANTVM AD SECVNdã partẽ declinat qs in hãc obligationẽ nõ ſolũ nõ cõfitẽdo:ſed male cõfitẽdo.& primo quidẽ ſi cõfiteat ſacerdoti quẽ nouit eẽ hęreticũ vel ſchiſmaticũ vel excõicatũ:ſuſpẽſum vel irregularẽ:vel nõ habere poteſtatẽ abſoluẽdi abhis a qb⁹ abſoluit:vel quẽ ſcit notabiliter eſſe ignorantẽ & ſe habere caſus intricatos:quos nec per ſe nec per illum põt ſufficiẽter explicare.Vñ Aug.in lib.de pœni.ait.Qui vult cõfiteri vt inueniat gratiam:ſacerdotem quærat ſciẽtẽ ſoluere & ligare ne cum circa ſe negligẽs fuerit: negligatur ab illo q ſalubriter monet vt viteꝛ cœcum ne ambo in ſoueã cadãt.de pœni.diſt.vj.q vult. Sed ꝙ declinat qñ confiteat quidem idoneo ſacerdoti:ſed dimittit aduerterter aliqd̃ pcm̃ q.ſ ſcit vel credit:vel dubitat,pbabiliter eſſe mortale ex verecũdia:& tũc nõ ſolũ nõ valet ſibi cõfeſſio & iterare tenẽt:ſed addit vnũ aliud mortale de nouo pro Celatio peccati aliud generat. pter irreuerẽtiã exhibitã ſacramẽto ex ſua fictiõe ſm Tho. in.iiij.& alios.Aug.Caueat pẽtor ne verecũdia duc⁹ diuidat cõfeſſionẽ,hoc eſt em̃ ad hypocriſim tendere:& ſemper venia carere.de pœ diſ.v,cõfideret.Si aũt dicat oĩa peccata ſua q̃ mẽti occurrũt dicẽda:ſed nõ ꝓponit ab aliq̃ mortali abſtinere:& tñ interrogatus a cõfeſſore dicit cõtrã cõſciẽtiã loquẽs ſe velle ab oib⁹ abſtinere:iterũ peccat mortaliter mẽdacio vtẽs.Sed ſi nõ occurrit illa ſua incõtritio mẽti vt dicẽdo ꝙa nõ cogitat ſup hoc vel nõ interrogatur de hoc a cõfeſſore nõ peccat confitẽdo:q̃uis ſit ſibi infructuoſa illa cõfeſſio ꝓpter indiſpoſitionẽ ſuã:nõ tñ videt trãſgredi ꝓceptũ eccleſię.Et debet recipi cõfeſſio quam incõtritus facit,ſed nõ abſolui,vt ex de pœ.& re.c.officij.

Tertio qñ impræmeditatus accedit eũ tñ multa habeat intricamẽta & grauia dicere ꝓpter quæ multa omittit ex obliuione:ꝙa difficile eſt in ſubito menti occurrere oĩa q̃ ꝑ totũ annũ geſſit:vel ea quę de ſe ſunt mortalia:ꝙa ignorat illa eſſe mortalia.Et iſta etiã eſt inutilis & infructuoſa niſi deus in ipſa mutet mẽtẽ ejus &contritionẽ infundat. Seruare debet ergo illud Ezechię pœnitentis qui ait Eſa. xxxviij.Recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine aĩæ meæ.i.ſingula opa male ſacta in toto tpe vitæ meæ.

Exẽplũ de tacẽte vnũ pcm̃.

Vbi notãdũ exẽplũ notabile.Fuit quædã mulier nobilis magnaꝝ virtutũ,famæ & cõſilĩ:quę cũ nõ haberet viros ſibi a ſeruis dei cõſultũ erat ꝙ remaneret in ſæculo potius q̃ intraret monaſteriũ:ꝙa plura bona in ſęculo facie bat:ſed inſtigãte diabolo qui fœlici eius ſtatui inuidebat incidit in fornicationẽ:q̃ illa poſtea q̃citiſſime ꝓpẽdẽs oĩno decreuit intrare monaſteriũ ad agẽdũ pœnitẽtiã de ſcelere:& vitandũ pericula iã experta.Quo facto dedit ſe maxime abſtinẽtiæ,vigiliĳs,orationibus,ſilẽtĳs & lectionibus:nũq̃ tñ de fornicatione ꝓpetrata præverecũdia vo luit cõfiteri.Mortua aũt abbatiſſa cõi concordia iſta electa eſt in abbatiſſam ,ꝓpter exempla exteriora ſanctitatis eius:quę ſimiliter in magna auſteritate degebat &gubernabat monaſteriũ.Et poſt multa tpa infirmata grauiter rogauit eã quædã ex ipſis monialib⁹ ſibi magis familiaris vt ſi contingẽret eã decedere ſibi poſt mortẽ appareret ad intimãdũ ſtatũ ſuũ quod illa ,pmiſit dño diſpẽſante. Mortua igitur cũ moniales expectarẽt de die in diẽ illam miraculis illuſtrari,Quadã nocte apparuit illi cui ,pmiſit tota turpis & triſtis.Et recognoſcẽs eã cũ interrogaret de ſtatu eius reſpõdẽs ait.Dãnata ſum ꝓpetuo in ignẽ æternũ.Q.ſ illa ſtupẽs ait.Quis ergo poterit ſaluus fieri ſi tu quę vitã tam ſingularẽ:tam irreprehenſibilẽ:tã auſteram in ſæculo & monaſterio tenuiſti ſaluata non es?Cui illa. Non mireris:quia vna ſola de cauſa dãnata ſum ex eo,videlicet ꝙ in pcm̃ carnis in ſæculo lapſa præ verecundia nunq̃ volui cõfiteri.Et ſic declinantes &c.

§.IIII. QVANTVM AD TERTIVM

Qñ ſi cit pœnitẽtiã.

declinat qs in obligationẽ circa pœnitẽtiæ ſacramẽtũ:qñ nõ facit pœnitẽtiã ſibi iniũctã:vel nõvt debet.Mat.iij.Facite fructꝰ dignos pœnitẽtię.Cũ ergo qs nõ facit pœnitẽtiã ſibi iniũctã ꝓ mortalib⁹ ex negligẽtia dimittẽs mortaliter peccat:ꝙa ſub præcepto ad illud tenetur.Secus ſi dimitteret ex impotẽtia:debet tñ facere tũc ſibi commutare ĩ aliud ab illo imponẽte vel alio ſi ipſi⁹ copiã habere nõ põt:& oportet iterare ꝓfeſſionẽ ſi ex negligẽtia dimiſit vſq̃ ad obliuione ſi alteri cõfiteꝛ.Sed ꝙ declinat nec agit fructũ dignũ pœnitẽtiæ qñ facit pniam iniũctã,ſed nõ alia ad q̃ tenet:vt reſtituere cũ poſſet ſubſtantiã alienã vel res alienas.Nã ſi ,ppoſuit res iſtas facere in cõfeſſione: & poſtea propoſitũ ex auaritia vel negligẽtia dimittit vel omittit facere cũ debet:tũc recidiuat & intrat ſtatum dãnationis. Tertio cũ facit pniam iniũctã ſed nõ in ſtatu grãe recidiuãs ĩ aliqd̃ mortale añ cõpletã ſatiſſactionẽ iniũctã:talis vtiq; debet nihilominus ꝑficere pniam:ꝙa implẽdo ſaltẽ ſatiſfacit ꝓcepto ſacerdotis iniũgẽtis ſibi pniam.Sed illa ps quã ꝑficit in mortali nõ valet ſibi ad id ad qd̃ ẽ ordinata.ſ.ad diminuẽdũ de pœna tpali hic vel in purgatorio ſibi debita ,ꝓptis,&ſi poſt lapſum in mortale cõteriſ de pcõ etiã añ ꝓfeſſionẽ pnia iniũcta ipſam ,ſequẽdo valebit ſibi in ꝓſpectu dei ad diminutionẽ pœnę.Sed vtrũ talis teneat iterare cõfeſſionẽ vel pœnitẽtiã iniũctã:q.ſ.eã ꝑfecit in mortali de neceſſitate ſalutis? dico ꝙ nõ.Sed hãc qſtionẽ diffuſe habes in,iij.par.ti.de ſacramẽtis.in.c.de ſatiſfactione.Et vtrũ etiã quis teneat ſtatim cõfiteri perpetrato mortali pcõ ibi habes in.c.de cõfeſſione, videlicet ꝙ non tenet de neceſſitate ſm Tho.Richar.& Pe.q̃uis ſit periculoſum diſſerre.& ideo perſuadere oporꝛet vt q̃citiſſime.De conditionibus cõfeſſionis:& de fructibus ei⁹ & exhortationibus ad ipſam ibi habes.

¶De negligentia circa ſacramentum euchariſtiæ ſumendum.

Capitulxm. IX.

NEGLIGENTIA NON MOdica exhibet circa ſacramẽtũ euchariſtiæ ſumẽdũ cũ ẽt teneat gliber ſemel in anno cõicare ĩ paſcha vt dicit decre.oĩs vtriuſq; ſexus.de pœ. & re.ſup erius

Cõicãs &re.ſuperi⁹ alleg.Et primũ dubiũ qd̃ circa hoc occurrit in cœna eſt iſtud.Vtrũ ſatiſſaciat ꝓcepto eccleſiæ de cõione ſemel i dñivtꝰ anno ſumẽda q cõicat feria qnta i cœna dñi:vel i paraſceſtiaciat eccleſiæ. ue:vel in ſabbato ſcto.vel alia die infra annũ?Ad qd̃ dicẽdũ q̃ licet ꝙ dicãt ꝓ ſufficere:ſi qs tñ bñ reſpicit textũ decre.q dicit in paſcha vſq̃ nõ:nã paſcha dr̃ dies dñica reſurrectiõis.Interpretat̃ em̃ trãſitus:qa xp̃s trãſiuit illa die de morte ad vitã imortalẽ.ipa tñ dies cũ duob⁹ ſequẽtib⁹ q̃ſi ꝙ vna reputat̃ quo ad ſolẽnitatẽ officĳ ſimilẽ:vñ etiã ꝓ cõione ꝙ vna pñt cõputari.Et cõgruẽtiſſime eccl̃ia ſtatuit in die ſolẽniſſimo feſti ſupra oẽs alios fideles ſumere debere ſacramẽtũ oĩm maximũ & reuerẽdiſſimũ: cui⁹ q̃ſi vigilia ad ſe ꝓparãdũ ad ipſi⁹ ſumptionẽ eſt tota.xl.ꝑcedẽs.Et Anto.de But.eximi⁹ doctor vtriuſq; iuris dicit ſuper.c.& ſi iudęos.eẽ de ludæis.Nota ꝙ in die reſurrectionis eſt ſumẽdũ corp⁹ xp̃i.hoc ſermocinabant̃ ad populũ eximĳ ꝓdicatores dñs Io.dñici.& ſanct⁹ Vincẽ.q claruit miraculis.nec obſtat huic ſniæ illud.c.de ꝑſe.di.ĳ.a qbuſdã.In cœna dñi a qbuſdã.vbi dr̃ in die cœnę eẽ cõicãdũ. qa vt dicit glo.ibi illa cõio eſt religioſor⁹.ſ.in cœna dñi. oẽs ei ſe cõicãt i miſſa maiori:q ẽt ꝓ hãc nõ omittũt cõionẽ in die reſurrectiõis.vel põt dici ẽtę illd̃.c.habuit locũ quo ad oẽs tpe antiquiori q̃ fideles nõ ſolũ in dñica reſurrectiõis:ſed ſingulis diebꝰ dñicis cõicare ſolebant: vt de cõſe.diſt.ĳ.cõicãdũ.Et ſi dicaꝝ ꝙ ꝓceptũ de cõione nõ referꝝ ad diẽ determinatũ:ſed ad ſemel cõicãdũ.Reſpõdetur ꝙ ex quo dies determinata ponit̃:referꝝ etiã ad ipſum diẽ ex q̃ ro huius eſt in prõptu:vt ſupradictũ eſt:vel ſaltẽ negari nõ põt qn ſaltẽ ſit dubiũ vtrũ intẽtio legiſlatoris etiã determinaret ad diẽ ꝑfixã.& tũc frãdũ eſt literæ quæ diẽ ponit.& cũ in dubĳs tutior via ſit eligẽda.ex de ſpõ.c. iuuenis.& tutior via ſit cõicare in die reſurrectionis:quare nõ potius illud tenendũ & prædicandũ? Si quis tamen eſſet ita occupatus in die feſto reſurrectionis ꝙ nõ poſſet huic vacare.ſ.ad ſe præparãdum:forte cum hmõi poſſet eps vel confeſſor licẽtiare:vt in aliquã diẽ præcedentem vel ſequentẽ cõicaret.Sed ꝙ aliqui vel aliquæ hoc faciãt vt quaſi liberius liceat eis vacare ornatibus,tripudĳs,ludis,pompis,laſciuĳs in feſto reſurrectionis:ꝙ nõ poſſet huic vacare.ſ.ad ſe præparãdum:forte cum hmõi poſſet eps vel confeſſor licẽtiare:vt in aliquã diẽ præcedentem vel ſequentẽ cõicaret.Sed ꝙ aliqui vel aliquæ hoc faciãt vt quaſi liberius liceat eis vacare ornatibus,tripudĳs,ludis,pompis,laſciuĳs in feſto reſurrectionis:hoc eſt cõtra intẽtionẽ eccleſiæ q̃ vult fideles illa die præ cæteris vacare deuotioni.Dies etiã præcedentes ſunt magis inducẽtiui ad deuotionẽ ex ipſis officĳs q̃ maxime requirit ĩ accessu ad ſacramẽtũ.Quia tñ multi prædicatores & magni ꝓdicant aliquãdo contrariũ illi:q ex doctrina eor⁹ putantes ſibi hoc licere contrariũ faciunt:non puto condẽnandos vt tranſgreſſores præcepti.niſi eſſent pertinaces:&conſtaret etiam de cõtrario.Et qui hoc prędicant,ſ.alia die q̃ in paſcha cõmunicandũ plus ſapiũt q̃ oportet ſapere. Et no tandũ ꝙ triplex negligẽtia cõmittitur & valde graue peccatum circa iſtud ſacramentum ſumendum.

¶Primo omittendo indebite eius ſumptionem.
¶Secundo accedendo indigne ad communionem.
¶Tertio exhibendo ſe tepide poſt acceptionem.

Et de,his p̃ intelligi illa imprecatio Pſ.lxviij.& ẽ iſtos vbi ait.Fiat mẽſa eor⁹.i.cõio eis parata & ꝓ eis: fiat.i.fiet corã ipſis ĩ laqueũ:& in retributiões:& in ſcãdalũ.Obſcurent oculi eor⁹ ne videãt:&dorſum eor⁹ ſemp incurua.Effunde ſup eos irã tuã:& furor iræ tuæ cõprehẽdat eos.ſiat habitatio eor⁹ deſerta.qd̃ põt exponi de non cõicãtibus & male cõicantibus:vt in fine capituli exponetur.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM

dicit Sap̃.xij.O q̃ ſuauis eſt ſpirit⁹ tuus in nobis dñe.i.q̃ dulcis affectus tuus ad nos. Nam angelor⁹ eſca nutriuiſti populũ tuũ dñe: & panẽ de cœlo ꝑtitiſti eis. Sap̃.xvj.Et populo quidẽ Hebręor⁹ figurã exhibendo.ſ.mãna ſuaue. Sed populo Chriſtianor⁹ figuratũ.ſ.magnificũ ſacramentum.Sed ſicut ingrat⁹ ille populus dixit.Aia noſtra nauſeat ſup cibo iſto leuiſſimo alios appetens cibos &vilioſmos.ita & populus Chriſtianus tãto ingratior quãto beneficiũ cõceſſum eſt incõparabiliter maius quali repurãs cibum ſacramẽtalem vilem nõ curans de eo alia appetẽs vana & vilioſſima reſpectu ſpiritualium. Omittũt autem indebite ſumere quadrupliciter.

Indebite ſumẽ res eucchariſtiam.

¶Aliqui ex obſtinatione.
¶Aliqui ex falſa humiliatione.
¶Aliqui ex ignoratione.

¶Aliqui ex tepefactione.

Ex obſtinatione dimittũt multi q pmanẽtes in odio vel detentione alienor⁹:vel luxuria vel alio mortali pcõ:qa nolũt pcm̃ illd̃ dimittere:nolũt etiã cõicare:& ꝙ nõ velit cũ hmõi pctis cõicare min⁹ male faciũt q̃:ſi cũ illis cõicarẽt:ſed nõ ꝓterea excuſanꝝ a mortali omittẽtes cõionẽ: qa nec pplexi ſunt:ſm Tho.in.iiij.Nã pñt & debẽt dimittere pcta illa & nõ pmanere in ſua obſtinatiõe cũ de die i diẽ:imo de pũcto in pũctũ poſſint mori & ꝑpetuo dãnari.Fit q̃ eis mẽſa cõionis in laqueũ pcti qd̃ cõmittũt omittẽdo eã.Ex falſa humiliatione dimittũt illi q repurãtes ſe q nolũt pctores & indignos tãto ſacramẽto nolũt cõicare.Equis dẽ ſi attẽdaꝝ magnitudo exiſtẽtis in ſacramẽto ſolũ:nulla qa repu creatura inueniꝛetur digna eo.Nec apl̃i ſancti,nec martyres.Sed nec hoc dñs requirit a nobis,ſ.tantã diſpoſitionẽ & ſanctitatẽ:quãta meret maieſtas ei⁹:ſed quãta eſt poſſibilitas fragilitatis nr̃æ nec requirit ꝙ efficiamur impecabiles:ſed ꝙ doleamus de præteritis:&ꝓponam⁹ firmiter in futurũ abſtinere occaſiones ,ꝓximas euitãdo.Nã & Petrus cũ alĳs apl̃is digne ſumpſerũt ſacramẽtũ ĩ die cœnæ & tñ inde ad modicũ Petr⁹ chriſtũ negauit & mortaliꝛ peccauit:& alĳ fidẽ ꝓdiderũt.Falſa vtiq; humilitas eſt q̃ frangit præcepta:debuit potius quilibet Petrũ imitari dicẽtẽ Luc.v.Exi a me dñe:ꝙa hõ pctor ſũ:& tñ nõ recedebat ſed adhærebat ei.Ex ignoratia dimittũt qui neſciũt ſe ad hoc teneri:ſed ignoratia iſta nõ videt excuſare cũ ſit cõe ꝓceptũ eccleſiæ qd̃ eos extẽdit:& ignoratia facti nõ iuris excuſat.de reg.iu.li.vj.c.ignoratia.Et p̃cipue in locis vbi iſta ꝓdicanꝝ aut de facili ſciri poſſunt.Sed in locis ſylueſtrib⁹ vbi ſacerdotes ſunt ita ignorates:ꝙ nõ ſolũ iſta nõ denũtiãt:ſed forte retrahũt dicẽtes nõ ſumẽdũ cõionẽ niſi in morte vel a ſenib⁹:poſſent magis excuſari. Ex repidi tate omittũt qbus videt labor ſe ꝓparare ad cõfeſſionẽ & ad cõionẽ:q ita implicãtur terrenis ꝙ poſtponũt de facili ſpũalia etiã eis neceſſaria.Fit ergo iſtis mẽſa in laqueum pcti mortalis ,ꝓpter ſuã negligẽtiã.Si quis aũt omitteret ex aliqua impotẽtia vel cauſa rõnabili:puta qa eſt i mari ꝓſtitutus in paſcha:vel eſt clauſus in caſtro vel in carcere vbi nõ põt habere ſacerdotẽ:vel extẽs domũ timet inimicos capitales:vel de licẽtia cõfeſſoris & hmõi.iſte nõ peccat habẽdo deſideriũ ſumẽdi:& ꝓpoſitũ q̃ poterit ſupplere defectũ. Sed impedimẽto ſublato teneꝝ cõicare:alĳs tũc peccaret mortaliter.Et in huius figurã legiꝝ in veteri lege:ꝙ illi q nõ poterãt comedere agnũ paſchalẽ deſignãtẽ ſacramẽtũ ĩ feſto,ꝓrio paſchę.debebãt ĩ mẽſe ſequẽti ſupplere defectũ:alĳs grauiter peccabãt. Sed dubitari põt in qua ętate teneanꝝ pueri cõicare:nã poſt pubertatẽ dubiũ nõ eſt quin obligenꝝ ſi ſint ſanę mẽtis.Et põt ſatis teneri:ꝙ ſm ꝙ ꝑt cõfeſſor ex cõfeſſione eor⁹ ꝑcipere de vſu rõnis eor⁹ maiori vel minori ſic põt & debet eis cõſulere vel arctare ad cõionẽ.Sed & parẽtes q̃uis ad cõfeſſionem debeãt quodãmodo cogere ſicut & magiſtri ſcholar⁹: nõ aũt ſic ad cõionẽ:ſed debẽt bene eos hortari:ſi videnꝛ eos habere bonã diſcretionẽ vel dimittere in iudicio confeſſor⁹ ſuor⁹.Retrahẽdo aũt eos ſolũ ex hoc qa ſunt parui:& qa non ẽ de more patrię pueros quãtũcũq; habeãt vſum rationis ꝙ communicent grauiter peccant.

ætascõmunicã di pueros.

§.II. QVANTVM AD SECVNdũ principale:ſcd̃a negligẽtia mixta ſacrilegio ẽ cũ qs accedit indigne ad cõionẽ.De quo Apl̃s.ĳ.Cor⁹.xj.ait. Qui mãducat & bibit ĩdigne iudiciũ ſibi mãducat & bibit nõ dĳudicãs corpus dñi.i.non diſcernẽs ab alĳs cibis cõibus ad quos ſumẽdos acceditur ſine cõſideratione.& glo.ibi. Iudiciũ ſibi mãducat & bibit,i.ac ſi chriſtũ occiderit puniꝛetur.Fit autem indigna acceſſio quadrupliciter.

Indigna cõicatio.

¶Primo:quia cum mortalis peccati remorſione.
¶Secundo:quia ſine mentis diſcuſſione.
¶Tertio:quia ſine criminalis confeſſione.
¶Quarto:quia ſine ritus obſeruatione.

Et de oĩbus hĩsverificaꝝ illud Pſ.lxviij.Fiat mẽſa eorũ corã ipſis in laqueũ.ſ.pcti mortalis.Et de primo nulli dubiũ quin mortaliꝛ peccat q accedit ad ſacramẽtũ cũ cõſciẽtia pcti mortalis qd̃ eſtimat ſe habere etiã ſi cõſciẽtiã erroneam haberet niſi eã deponeret ad arbitriũ boni viri.Nimiã em̃ irreuerẽtiã facit ſacramento.Vñ Aug.Si mens in affectu peccãdi ſit:grauari poſt⁹ euchariſtiæ ꝓceptiõe di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

co q̄ purificari. de cōse. dist. ij. quotidie. Et Isid. Qui scelerate viuūt & cōicare nō desinūt putātes se tali cōione mūdari: sciāt se nihil, pficere: dicēte scriptura. Nūquid carnes sanctæ auferēt a te malitias tuas? q. d. nō: sed addēt. de pse. dist. ij. q. Scelerate. Similis est hic ludæ de quo dicit Io. xiij. post bucellā introiuit in eū Sathanas. s. per specialē malitiā nouā effectū. Qui etiā accedit sine cōpetenti discussione conscientiæ, ppter qd' qa nō cogitauit vitā suā: aliqua sa pscie mortalia habet de q̄bus nō est cōtritus vel cōfessus: de q̄ta ad sa bus nō habet remorsum: talis etiam peccat mortaliter sacramen cies ptra illud Apli. i. Cor. xi. Probet aūt seipm hō: & sic de pane illo edat & de calice bibat. i. examinet cōscientiā suā. Hoc aūt multis euenit: q cū sint in grauibus peccatis fraudū: & illicite acq̄sitor: vel nō cōfitēt de eis: vel ad cō fessores accedūt q nō intelligūt facta eor: & cōfessis q̄busdā minimis de aliis dicūt se nō habere cōsciētiā. Sed ignorātia eor: nō excusat: qa crassa est. Qui etiā post confessionē factā incidūt i aliqd' mortale: vel etiā recordant de aliquo mortali qd' ex obliuiōe dimiserūt: & multo magis si ex verecūdia illud tacuerūt: si accedūt sine cōfessione illorū ad cōionē: etiā si essent cōtriti peccāt mortaliter: qa req rit nō solū cōtritio sed etiā recōciliatio ecclesiæ p cōfessionē de mortalib⁹ ad cōionē: fm Tho. in. iiij. & alios doctores. Et idē si dubitaret, pbabiliter illud ēē mortale vel nō: & hoc nisi esset sacerdos q̄ haberet celebrare als sequeret scādalū: & ille nō haberet copiā pfessoris: tūc sufficeret cōtritio cū ppōsito cōfitēdi. s. cicitissime. Qui etiā accederet ad cōmunionem nō ieiunus: qa. s. post mediā noctē sumpsisset aliquid p modū cibi vel potus quātūcūq; parum etiā aquā vel modicū zyniberis & hmōi: peccaret mortaliter: quia p̄ ordinationē ecclīæ, de cōse. dist. ij. liquido. Similiter q excōicatus scienter minori excōicatione accederet ante absolutionē ab ea. Istis sit mēsa eor: in laqueum.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

negligē tia post sacramē tū fusce ptum.

Tertia negligētia est qū sumpto sacramento nō applicat se orationibus aut aliis diuinis officijs: sed sine necessitate vrgēte applicat se ad mūdana & vana: discurrit hincinde: & quod peius est reuertitur q̄citissime ad vomitum. Iste similis est ludæis q dūca in ramis palmarum susceperūt christū cū magno honore: & in sequēti sexta feria eiecerūt eū extra suā ciuitatē cū magno vituperio & contumelia. Sic isti etsi deuote in sacramēto christū suscipiant ex quo nō attendūt ad cōseruādā gratiā receptā: sed q̄citissime se applicāt ad ea quę sunt occasio ruinę suæ ejciunt christū a se per gratiā. de quibus verificatur illud Apli ad Heb. vi. Rursus crucifigētes dei filiū in semetipsis & ostētui habētes. Et vt dicit Aug. Vulnus iteratum tardius sanatur.

Vtrum omittēs commu nicare i pascha postea teneaf.

Sed quæri potest vtrū qui omisit cōionē in paschate ex negligētia cū peccauerit mortaliter: vtrū teneaf infra annū sequentem ante aliā cōionē supplere defectum cōmissum. i. cōicare: ita q̄ non faciēs peccet mortaliter. Et eadem quæstio potest moueri de cōfessione omissa. Ad qd' dicēdum q̄ dato q̄ facere deberet ex congruitate: & ad hoc est inducendus psuasionib⁹ si al's idoneus est. nō tn videtur teneri ex necessitate ita q̄ non faciens peccet mortaliter: qd' patet ex similib⁹ multis. Si quis enim omittit ieiunare vna die determinata qd' habet ex voto: vt vigiliā beatæ Mariæ Magdalenæ scienter & ex negligētia peccat vtiq; mortaliter: similiter omittēdo ieiuniū ecclesiæ. Sed quis dicit q̄ adhuc teneaf supplere in alia die: al's peccat iterū mortaliter. Et idē de violatione festor: de omissiōe missę & aliis. Hoc em si verū esset q̄ teneret de necessitate cum quotidie obligeē ad illud quouscq; suppleat multa peccata mortalia cōmitteret faciēdo solū cōtra vnū præceptū: & sic eccl'ia laqueos inijceret aliabus: q. d' cauet. xxvij. q. i. viduas. Bene fateor q̄ q̄ncūq; & quotiescūq; facit sibi illam dispositionē actualē in mēte firmiter nō cōfitēdi & cōicādi prout mādat ecclesia toties peccaret mortaliter. Sed ecclesia tn semel in anno obligat ad illa. Notat autem Pō. lxviij. septē nocumēta quę eueniūt nō cōicātib⁹ vel male cōicantib⁹ in illis verbis Pō. Fiat mensa eor: &c. Primo quidē animā p̄cō illaqueat: qa cōmittit vnū pcm spāle mortale: q. d' notaf ibi. Fiat mēsa eor: in laqueū. Sed o dānationē æternā prepar at: qa si morif non pœnitēs de hoc ad infernum vadit: qd' notaf ibi. In retributiones. Tertio pximū scādalizat inducēs suo exēplo ad simulia: & faciēs male de se iudicare: qd' notaf ibi. In scandalum. Quarto mētē excæcat: sicut em p dignā cōionē illuminatur: ita de contrario excæcatur: ibi. Obscurētur oculi eor: ne videāt. Quinto tētationib⁹ subiugat: quia diabolus habet maiorem potestatē sup eū cū nō sit armatus sacramēto: ibi. Et dorsum eor: semper incurua. Sexto deū irritat cōtra se ad immittendū ei diuersa flagella & mala: ibi. Effunde super eos irā. Septimo gratuitis spoliat: qa oib⁹ bonis spūalibus & virtutib⁹: ibi. Fiat habitatio eor: &c. Legitur in vitis patrū q̄ cū quidā iuuenis philocaptus de quadā coniugata quę sisset p multos modos rem habere cū ea: & illa vt honesta recusasset: indignatus procurauit a quodā ludæo maleficiū vt eā demētaret: quo facto ita diabolus operat⁹ est vt phantasia eius: & oīm aspiciētiū illā cōiugatā equā estimaret: & equa oculis oīm videret. Circa qd' post plura remedia ducta fuit a marito ad sanctū Machariū in eremo. & cū aliqui ex discipulis intellexissent casum miserā dū q̄, oculis illa mulier ducta equa apparebat. retulerūt sancto Machario in cella orāti: & egredies cellā & videns eā vt fœminā: qa diabolus nō poterat ita pstringere oculos eius & phātasiā immutare vt alior⁹ derisit eos dicens. Ego fœminā video quā equā dicitis. Et intelligēs op⁹ diaboli orauit, p ea & cessauit ludificatio illa: & declarauit sibi Macharius q̄ hoc pmiserat ei deus: licet esset honesta: qa nō ibat ad ecclesiā: & nō cōicabat vt faciebant tūc fideles. De aliis defectib⁹ q cōmittunt in missa: & circa materiam & formā sacramēt or: habes in. iij. par. & ibi etiā quō qs debeat accedere: & de fructibus sacri & multis aliis ibi vide.

¶ De omissione circa diuina & pstertim missæ. Cap. X.

ST ETIAM ALIA NEGLIgētia circa diuina quā frequēter i curritur & laici & clerici ac religiosi. Vñ de q̄dā rege. s. Ozia dr̄. ij. Paral'. xxvj. q̄ eleuatū ē cor eius & neglexit dñm. i. diuina. Et de leuitis qui erāt circa diuina occupati dicitur q̄ leuitæ egerunt negligentius. ij. Paral'. xxiij. Et loquitur de pertinentibus ad templum & cultum diuinū. Est autem triplex negligentia circa diuina: scilicet.

¶ Circa missę auditionem.
¶ Circa predicationis attentionem.
¶ Circa officationis solutionem.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

quicūq; ex negligētia mere omittit audire missam diebus [a] Omittra pceptū eccl'iæ: qd' habeē de conse. dist. j. missas. vbi dr̄. re missas secularibus totas audire die dñico speciali ordine sampcipimus: ita vt nullus ante benedictionē sacerdotis egredi psumat. hoc expresse dicūt doctores in. iiij. Pe. de Pal'. Tho. & Alber. & alij. & glo. in. d. c. Et vt dicit Pe. de Pal'. i Itinerā iiij. Non excusanf ab hoc pcepto itinerantes si cōmode res non audire pñt. al's secus: puta aligs est in societate aliquor: q excusan nolūt expectare missā: & sine societate illa nō bn pōt iter tur ab ꝫ facere: vel qa ignorat viā: qa difficilis est & periculosa: vl' pcepto. qa nō est tuta a latronib⁹: vel qa ab illis habet expēsas itineris & hmōi: excusaf hic sine dubio. Occurrūt aūt circa Clerici hoc pceptū plures quæstiūculę. Et prima est. Vtrū teneā antenetur clerici & religiosi ad hoc præceptum: & videē q̄ non: anf auquia textus dicit sęcularib⁹. ergo qui nō sunt laici nō obli dire missā gātur per arg. a cōtrarijs. dist. xxv. qualis. Quod sentire vi sam. deē Ioā. de Biblia. in q̄dā quodlibe. Sed tutior & rōnabilior est opinio Archid. in Rosario sup dicto. c. Dicit enim q̄ ibi vacat arg. a pr̄ijs p ar. a minori. Si em tenenē ad hoc laici multo magis clerici & religiosi q ad maiora tenenf: & q totaliter sunt deputati diuino cultui: vt. xij. q. j. duo sūt. & pmaxime cult⁹ diuinus i missa exhibeē: nec mēti occurrit aliquod gñale pceptū ad laicos ad qd' clerici nō teneāf cū debeāt esse exēplū cæteror: & al's præcellere ppm. vt di. xxv. §. criminis. Nec pōt hoc eos deobligare ab hoc pcepto: q tenenf quotidie ad horas canonicas: qa etiā religiosi obligātur ad ieiunia sui ordinis & nullus dicit q̄ hoc quin obligētur ad oīa ieiunia ecclesię: & sacerdotes q plures infra annū celebrāt credo teneri ad pceptū de cōione in paschate vel ad celebrationem nisi haberent legitimū impedimentum. Omnes igitur indistincte puto teneri illo pcepto clericos & laicos & religiosos audire videlicet missam vel celebrare. Sed m dubiū est vtrū diebus festiuis ex

Vtrum dieb⁹ festiuis teneaf qs audire missam

uis ex præcepto eccl'iæ teneaf qs audire missam sicut diebus dñicis: & videē q̄ nō: qa decretū illud loquif de dñicis dieb⁹ nō aliis: sed credo cōtrariū: & ratio est: qa vbi eadē ratio ibi & idem ius est. Nā de similib⁹ idē est iudicium. Ratio aūt quare suit hoc statutū. s. de audituū missæ videtur fuisse: vt saltē in hoc modico vacaē diuinis. Sed nō alia de causa fuerunt addita alia festa ad dies dñicos sub pcepto feriationis: nisi vt vacaē diuinis: ergo videē q̄ iste modus determinat⁹ p ecclesiā in vacādo diuinis die dñico p audi tum missæ debet extendi & ad alia festa: Probaf hoc idem per hoc qd' habeē extra de paroch. c. ij. vbi cum agitur de auditu missæ addunt ad dñicos dies & alia festa. Incipit enim. c. vt diebus dñicis & festiuis. Confirmatur hoc idē ex sententijs quorundam doctorū dicentiū q̄ in quibusdā casibus; vt patet, ē, insistendo operibus seruilibus. i. manualibus diebus festiuis excusanf a violatiōe festi. dūmodo non dimittunt diuina. i. missam. Hoc sentire videē Io. an. in nouel'. Et Pe. de Pal'. expresse hoc dicit in. iiij. per. c. q in die solēnj. de cōse. dist. j. Tertium dubium est. vtrum teneaf quis audire missam dieb⁹ festiuis a ꝓprio sacerdote parochiali: seu in ꝓpria parochia? Et videē q̄ sic: qa decre. eē de paro. c. ij. dicit. q̄ qui contēpto ꝓprio sacerdote audit missam in alia ecclesia dicet expelli & remitti ad ecclesiā suā ex quo contrariū faciēdo videē esse cōtra mandatū ecclesię. Ad qd' dici pōt dupliciter. Vno modo q̄ ecclīa intēdat per hanc constitutionē remouere contēptū. i. rebellionē & despectū subditorū erga prelatos suos q̄ sunt sacerdotes parochiales: & sic mandat q̄ qui ex contēptu sui sacerdotis accedit ad audiendū diuina in alia ecclesia q̄ ꝓpria expellaf de alia ecclesia: vt de contēptu resipiscat. Ad hoc facitqd' dicit Inno. pater iuris sup dicto. c. videlicet q̄ parochianus si non facit hoc ex cōtēptu: sed ob aliam iustā causam non est ejciēdus de ecclesia. ergo nō peccat. Satis iusta causa ē si ob maiorē sui deuotionē hoc faciat. Aliō modo pōt dici q̄ si contēptus sumaf large. s. solū pro eo q̄ nō audit missam eius & officiū: nō tn contēnendo sacramēta vl' ipsum: tūc qa cōsuetudo q̄ in hoc videf prescripta & rōnabilis. cū. s. ob maiorē deuotionē sit: tollat legē. eē de cōsue. c. ij. Vbi est cōsuetudo audiēdi indifferēter in quibuscūq; locis: qd' qualiscūq; est: nō peccat qui audit missam extra propriā parochiā. Si tn diocesanus hoc præciperet. s. audiri in ꝓpria parochia obediendū esset. ar. xj. q. iij. qd ergo & c. sententia. Male tn faciunt epi in tollēdo pias consuetudines cū scādalo populorū. cū & Gre. sanctus permiserit sacerdotes chrismare ad rollēdū scandalū: vt. xcv. distin. per uenit. & multa tolerant a sanctis propter vitandū scandalum. Quartum dubiū est. vtrū teneatur qs audire missam ꝓpriā diei: puta dñica i aduētu. Ad te leuaui &c. in septuagesima. Circundederunt me. In festo natiuitatis Mariæ. Gaudeamus &c. Et videē q̄ sic: qa extra de cel'. mis. c. ij. reprehendunf qui dimittunt missas ꝓprias ꝓpter peculiares. i. ꝓpter alias quas: qs dicere facit ob specialē deuotionē ad illam. puta de angelis vel mortuis &c. Rn. non credo tenerī ad propriā ex necessitate: qa nec. c. missas. de cō. di. j. hoc dicit sed indistincte. Sed audire debet propriā qui hoc nouit distinguere ex cōgruitate: & fm hāc cōgruentiā loquitur decre. ē. Nec em mulier culę vel idiotę scirēt discernere si est missa ꝓpria vel alia & nimis onerosū esset q̄ vnū quēq; oporteret interrogare si est missa propria: & in diuersis ecclesijs in eadem die festiua erūt missę ꝓprię variatæ. Reprehēsibile vtiq; multū videē & si non damnabile dimittere ꝓprias occurrētes ꝓpter missas defunctorū vel alias ad instantiā laicorū sine causa multū vrgēte. Docēdus est em populus nō sequēdus. Nos quoq; si nescīt eos qd liceat quid ve nō liceat. cōmonere nō his consensum prębere debemus. inquit Cœlesti. dist. lxij. c. docēdus. Quintum dubiū vtrū sit necessariū sensim & distincte audire verba missę: ex eo qd' dr̄ in dicto. c. audire. Rn. nō. Nā tunc sequeretur hoc inconueniens: q̄ qui audiret missam ab his qui submisse dicūt cū multitudo adest qui remoti sunt nō implerēt pceptū. Similiter & qui surdi essent vel hebetem auditū habent. vt ergo dicit Hilarius. intelligētia dictorū ex causis est assumēda dicēdi, extra. de ver. sig. &. xxij. q. v. humanæ. Intētio ergo ecclesiæ in illo decreto est. q̄ ꝑsens sit in missa & vacet deo si etiā intelligēs est: dignū & iustū est vt intēdat & conetur intelligere quæ dicūtur populo i missa. Sextū dubium est de missis notoriorū fornicatorū

De missa notorium fornicatorum.

Vtrū a ꝓprio sacerdote teneatur quis audire missam

An debeat distincte audire verba.

vtrū debeant audiri. Et videtur q̄ nō: qa hoc expresse prohibuit ecclesia. vt patet. xxxij. dis. null⁹. & extra de cohabi. cleri. & mu. c. ij. Ad qd' dicēdū q̄ qa illa iura fuerūt i cōcilio Constantien. vltimo facta modificata per speciale decretum. s. q̄ nullus teneref tales euitare nisi essent publice denūtiati. ideo possunt audiri. In locis autem vbi sunt & aliq nō concubinarij cōsultius esset etiā tunc concubinarios missas nō audiri vbi sine scandalo fieri posset. Sed præsupposito q̄ staret ius antiquū in suo vigore vbi nō esset nisi cōcubinarij: & populus ignoraret illā prohibitionē melius esset eis ab illis audire q̄ nūq; audire: & ignorātia iuris eos excusaret: nec essent solicitādi quando prouideri nō potest & obuiari: vbi aūt hanc constitutionē prohibētem nossent abstinere deberēt ab eorū missis: sed ad alios vadāt. & si alios habere nō possent excusarenf ab hoc præcepto nō audiendo. Septimū dubiū est de eo qui dimittit aliquam partem missæ: puta introitū missæ videē q̄ non satisfaciat: qa ca. missas. dicit totas. i. integras. Rn. q̄ modi cum, p nihilo reputatur de conse. dist. ij. reuera. Nec verba legis ita amare interpretanda sunt: ideo, dicendū est q̄ talis iudicandus est seruator præcepti. Sed si dimitteret notabilem partē. puta mediam vel tertiam partē secus. Seruitores etiā missę seu ministri qui discurrūt aliquādo hinc i de, p his quæ expediunt: vt in missis solēnibus fit, p thure vino, & hmōi: intelligēdi sunt missę adesse etiā pro illo tēpore. Itē nec est necesse plures audire vt quidē putant: qa dr̄ in plurali missas. respicit em illud plurale sęculares: cōtingit em plures sęculares plures audire missas. q. d. quilibet audit missam priuatā siue solēnem quę cantatur: quæ tamen a populo omni deberet audiri, ex congruentia.

Audiēs partem missæ an satisfaciat.

Quid seruitoribus.

§. II. DE AVDITIONE MISSE IN

tegre pōt exponi illud Pō. xcix. Introite portas eius. s. ecclesię in cōfessione. i. in principio qū fit cōfessio a sacerdote. Missa em cōiter in ecclesia dr̄. & ppterea ecclesia ædificaf vt ibi missa celebretur. Nā cęus vt dr̄ de cōse. d. i. j. vnicuiq; Vnicuiq; liceat in domo ꝓpria habere oratoriū: nō tn licet ibi missas celebrare sui in magna necessitate & cū cōsensu epi. vt dicit ibi glos. qd' ꝑbat per duo ca. seq. pōt nihilominꝰ ex aliquo casu missa sub aliquo diuo celebrari & audiri. Nā valet illa cōfessio generalis dicta a sacerdote vel seruitore cum cōpunctione ad remissionē venialiū: & ideo q̄libet adstās debet dicere cū seruitore submisse tn ne fiat strepitus. Excusanf aūt ab hoc pcepto infirmi q̄ nō possunt domū exire: & seruitores infirmorū qui nō possit dimittere infirmos, ppter periculū: & matres q̄ nō possūt dimittere paruulos sine periculo: & aliq̄ impedimēta, legitima habēt vel ardua negotia quæ nō pōt dimittere sine magno detrimēto scādalo vel periculo. eē de re iudi. qd' in lege. Puellæ nubiles quæ nō exeunt domū: qa nō pmittunt a parentib⁹ videnf excusari si nescīūt pceptū vl' scītes libēter irent si pmitterenf. Non em fas esset solas domū exire elam vt audirent qa magna pericula possent incōtingere. Sed parētes earum qui nō permittūt accedere innitētes cōsuetudini patriæ nō videtur posse excusari si permittūt eas exire ad choreas vel alia loca vel stare ad ostiū domus vel fenestras vt videanf ab hoibus: nā in eo casu dici nō potest cōsuetudo quę in rōne fundaē. dist. j. cō suetudo. sed corruptela. & ideo radicitus euellāda. di. viij. mala. Quod viduæ aliquibus diebus vel hebdomadis in morte virorū manēt domi i signū tristitiæ. vñ & missam nō audiūt videtur tolerandū si est de more patriæ. Sed q̄ manēat per integrū annū vel per sex menses excusari non possunt: qa magna abusio est. dist. viij. consuetudo. Maria Magdalena & Martha quæ nobiles erant & diuites cum essent in domo visitratæ a plurib⁹ ad cōsolandū, p morte germani earum Lazari audito q̄ Iesus aduenisset exierunt domū vt irēt ad eū: vt habeē Ioā. xj. Et Iesus quidem tunc mortalis erat nunc idem ipse in sacramēto altaris est & immortalis: Vñ cū magno affectu accedendum est ad ipm. s. audiēdo missam. Cōiugate quæ nō possunt ire ad audiendū missam sine magno scandalo virorū: qa. s. habēt prepārare necessaria familiæ & seruitrices nō habent q̄ talia faciāt: videnf excusari nō posse cum i gubernatiōe domus & familiæ iura velint eas vt familias viris esse subiectas. xxxiij. q. v. noluit. et. c. manifestū. Nō tn ex hoc q̄ aliquātulū indignetur eis vir: qa non ita bene præparātur eis cum

Qui ab audi tione excusan tur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sccedunt: debent dimittere. Et multo magis non debent dimittere qñ ex zelorypia mouẽt: vl ex cõceptu diuinorũ quærentes ipsos in malitia imitari. ar. xj. q. iij. c. si dñs. Debent etiã dñi & patroni sic ordinare de famulis & famulabus suis vt audire possint & ipsi missam. Vñ & Pe. de Pa. in. iij. dicit, qp nõ excipiunt ab hoc præcepto plus serui qz domini: im no & seruus & ancilla debent diebus festiuis vacare deo sicut & dñi. Sed qa oportet aliquẽ domi remanere, debẽt ita puidere eis dñi qp saltem audiant missam si possunt nã & de eis dño sunt rationẽ reddituri si fuerunt solliciti pro salute eorũ: vt dicit Ambro. lxxxvj. dist. an putatis. Parentes autẽ filios ad hoc debẽt monere & cũ pueri

Habentes vsũ rõnis tenent ad hoc præceptũ.

sunt etiã quadam vi inducere. Tenenꝫ autẽ hoies ad hoc præceptũ cũ habeãt vsum rõnis. ℔m Pe. de Pa. qd videt, intelligẽdũ qñ sciũt vel scire pñt ab alijs hoc præceptũ. Nec em oportet singulorũ auriba inculcari qd publice statutũ est. di. xvj. qd dicitis. Et licet ignorãtia iuris diuini vel naturalis neminẽ excuset habentẽ vsum rationis in necessarijs ad salutẽ. tñ ignorãtia iuris positiui excusat: qñ probabilis est: vt. j. q. iij. §. fi. Et illi qdẽ q iusto impedimẽto audire nõ possunt missam debẽt saltẽ, p aliquo spatio in domo vacare ofoni loco missæ ex congruitate. Introite ergo oẽs in cõsessione portas ecclie atria eius. i. capellas eccle-

Mala intentio audientis missam.

siæ in hymnis confitemini illi: Non em debẽt accedere ad missam vel ecclesiã: vt videãt vel videanꝫ ab amatoribus suis. Nã tales nõ implẽt pceptũ illud ecclie: sicut nec etiã illi q stãt ad sociandũ dños alios nõ audiunt: sed debent accedere ad adorandũ: & tũc a se remouere debent cogitationes tẽporaliũ a deo vacãdum. vñ Cypria. de cõse. dis. j. qñ stamus. ait. Qñ stamus ad oronẽ fratres inuigilare & instisiere ad pces toto corde debem. Cogitatio carnalis tunc &secularis hois abscedat: nec quicqz tunc animus aliud qz id solum cogitet quod precaꝫ: & ideo sacerdos i missa ait. Sursum corda: vt dũ plebs rndet, habem ad dñm: admonemur nil aliud qz dñm cogitare debere. claudaꝫ cõtra aduersariũ pectus: & soli deo pateat, hæc ille. In hymnis igit

Exẽplũ de non audiẽte missam

ideſt diuinis laudib insistendũ & orationib. Euitari ibi debet ois strepitus: & audiẽtes submisse debẽt suas orationes dicere non alte: ne perturbent mentẽ sacerdotis: nec etiã stare ante faciem celebrãtis: ne ei tædiũ faciãt: nec curiose aspicere q dicũt vel faciũt: sed pori publicanũ imitari qui nec audebat oculos ad cœlũ leuare: sed percutiebat pectus Missam suũ. Vnde & Alb. dicit qp i mortali existẽs nõ debet multo audiẽs i intuitu respicere corp dñi: sed indignũ se reputare vel in mortali trãsitu videre: & q possunt ibi manere genuflexi & discapciati: pcipue facta cõsecratione ob reuerentiã Christi. Si ab oibus hoc fieri cõsueuit & laudabiliter gerẽti vices ei in terris. s. papæ. quãto magis ipsi summo põtifici futuro rũ bonorũ immortali & oim dño & creatori ibi realiter existẽti. vñ Greg. de cõse. di. ij. qd sit. dicit. Quis fideliũ dubiũ habere põt in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocẽ cœlos aperiri, i illo Iesu Christi mysterio ãgelorũ choros adesse: summa & ima sociari: vnũ sacramẽtũ ex visibilib s. specieb: & inuisibilib fieri, s. diuinitate & alijs. Cũ maxia ergo reuerẽtia ibi adstare oportet & oi mẽtis deuotiõe. Et vt dicit Aug. Admonẽdi sunt scholastici ne derideãt sacerdotes: si in missis vel alijs officijs, faciunt barbarismos & solœcismos & alios defectus. dist. xxxvij. sedulo. Cauẽda est ergo in hmõi oino negligẽtia ne cõtingat illud qd legit. ij. Macha. iiij, vbi dr qp sacerdotes iã non circa officia dediti erant: sed contẽpto tẽplo & sacrificijs neglectis festinabãt participes fieri palestræ &, phibitiõis tniustę. Sed & de conse. dist. j. qui die. dr. Qui die solẽni prętermisso ecclesię cõuentu, i. negligẽtis diuinis ad spectacula vadit excõicẽt. Qui ꝙo deuote assistit missæ quã etiã deberent fideles ex sua deuotiõe quotidie audire cũ possunt licet nõ teneãtur, multa bona spũalia consequit. Inter cætera specialis oratio fit ad celebrãte, p adstantib: iqnimmo multa pericula & mala euadit. Vñ legit qp cum quadam die festiua duo iuuenes socij exirent ciuitatẽ suã vt irẽt ad aucupandum, vnus eorũ prius audiuit missam alter non, proficiscẽtibus igit cœpit aer perturbari & mĩnari pluuias: tonitrua rugire: coruscationes frequentari. Auditaq est vox de cœlo ab his duob dicẽs, Percute percute eũ: ad quã exterriti dum psequerenꝫ iter fulgur descẽdens interfecit eum q missam illo mane nõ audierat. Quo viso ali præ pauore qsi amẽs effectus qd ageret ignorãs: qa iã ad locũ destinatũ appropinquabat secutus est, via suã. & iterũ audiuit vocẽ dicentẽ. Percute pcute eũ, quantũ iste exterritus fuerit, recolens de socio suo posse talẽ vocẽ fulgure percusso gliber põt pse imaginari: sed post hanc vocẽ superuenit alia dices, Non possum: qa audiui hodie Verbum caro factũ ẽ: ex eo. s. qa audierat missam: cuius finis est. Verbũ caro factũ est. ℔m cõmunem morẽ: & sic euasit mortem illam terribilem.

Ca. XI.

¶ De negligentia circa prædicationem.

NEGLIGENTIA CIRCA AT tẽtionẽ pdicationis quod peccatũ sit & nõ parium ostẽdit Aug. dicens. Non minus reus erit qui vbũ dei negligẽter audierit: qz q sua negligẽtia corpis Christi in terrã cadere permiserit, j. q. j. c. interrogo. Negligentia autem cõmittitur tripliciter.

¶ Primo prædicationi nõ intendendo.
¶ Secũdo prædicationem non audiendo.
¶ Tertio prædicationẽ, nõ, retinendo vel non faciendo.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Non incẽdẽtes prædicationi.

ostẽdit qui assistit prædicationi: sed mẽs per affectũ vel cogitatũ ad alia euagaꝫ. Et aliqui qdẽ qui audiũt verbũ dei designatũ per semẽ. Luce. viij. Semẽ est verbũ dei: sunt dediti vanitati vel curiositati: & hi sunt via. s. mens eorũ cõculcata cogitationib vanis & varijs sibi succedentib: in qbus semẽ prædicationis iactatũ conculcatur: & diabol tollit de mente eorũ. Alij sunt dediti cupiditati. Et hi sunt terra spinosa in qbus exorte spinę cogitationũ & affectionũ tẽporaliũ suffocãt semẽ verbi: qd aliqd boni ꝓpositi ꝓduxerat. Alij sunt dediti superbiæ & ariditati indeuotionis: & hi sũt in terra petrosa q nõ habet humorẽ deuotionis: in qbus verbũ auditũ & si videaꝫ operatũ fructũ aduenięte calore tẽtationis vel tribulatiõis aresc & deficit. Sed iactũ semen in terrã bonã non negligentẽ: sed solicitudine cultiuatã, spinis nimiarũ curarum purgatã aquis, cõpunctionis irrigatã facit fructũ multũ. Et ꝓpter hoc dicit Aug. j. q. j. interrogo. Quærẽdo qd maius corp Christi s. in sacramento an verbũ dei: non min esse verbũ dei qz corp Christi: qd verũ est nõ quo ad essentiã: sed quo ad effectũ fin glo. quinimo maior fruct sequit ex verbo dei prædicato qz corpore christi sũpto. Nã p sacramẽtũ nulli iustificaꝫ si accedit indigne & incõrecte: sed augeꝫ iniqtas sua: sed obstinatissimi hoies audiẽdo pdicationẽ cõuertũt. Vnde em Gẽtiles cõuersi sunt ad fidẽ nisi ex pdicatione. Et ꝓpterea ꝓpter magnũ fructũ q sequit est opus prædicationis sup oia diuina priuilegiatũ. Nam ab alijs diuinis excludunt plures psonę: vt excõicati & hmõi. Sed prędicationi oẽs pñt interesse hæretici: schismatici: Iudæi: Pagani: excõicati interdicti & oẽs malefactores. de cõse. di. j. eps nullũ. Eps nullũ, phibeat ingredi ecclesiã & audire verbũ dei: nec gentilẽ nec hæreticũ vel Iudæũ vsq ad missam catecuminorũ. Et qa non oia omi generi hoim placẽt: vt dr Eccli. xxxvij. sicut nec i cibis: sed qd vni placet: alter nausea habet: ita & in materijs qs pdicatur nõ oẽs materiæ: nec oẽs modi prædicãdi eqliter oib placẽt nec cõueniũt. ideo patienter debet audiri vbũ dei: etiã si materia vel modus nõ placeat, ꝓpter qd dr Eccli. v. Esto mãsuetus ad audiendũ verbũ dei. Et Iaco. j. In mansuetudine suscipite insitum verbũ qd põt saluare aias vestras. & attento qp prædicator Christũ repręsentet: debet cũ magna deuotione & reuerentia audiri etsi vilis & contẽptibilis videaꝫ persona. vnde Aug. Ego. s. prædicator quid sum nisi cophinus seminatoris, i. Christi: ipse dignatus est in me ponere semẽ quod spargo vobis. nolite respicere ad vtilitatẽ cophini: sed nobilitatẽ seminatoris. Et Sen. Non te moueat dicentis auctoritas: sed qd dicat attendito. Dicit etiã Aug. qp vtile est scholasticis nosse ita præponendas esse sententias verbis sicut animus præponit corpori: ex quo sit vt malle debeãt veriores qz disertiores audire sermones. Sicut mallent prudentiores qz pulchriores habere amicos dist. xxxviij. sedulo. Cum magna igitur attẽtione & affectu audiẽda est prædicatio & cũ silẽtio. Vnde & Neem. viij. dr qp aures omnis populi erãt erectæ ad librũ. s. legis dei & Lucę. v. & conuiebãt turbę multę. s. ex magno desiderio vt audirent verbũ dei. Et Aug. dicit. Cum quãta solicitudine obseruam qñ corp Christi ministratur vt nil ex ipso de manib nostris in terrã cadat: tãta solicitudine obseruemus ne verbum dei

Patiẽter debemus audire prędicatio nem.

Verbũ dei nõ minꝰ est corpꝰ Christi.

bum dei quod nobis erogatur dum aliud aut cogitamus aut loquimur de puro corde depereat. j. q. j. c. interrogo.

§. II. QVANTVM AD SECVN

Nõ audiẽtes, care aut mente retinere: quãto magis non audire prædicatorem? Cõmuniter ista differentia reperit inter eos qui audiunt dictã prędicationes frequẽter: & eos qui negligũt. i. qui nolũt audire: qa non audientes eas sunt hoies ferales immodesti diuersis erroribus infecti. Ecõtrario frequẽtates prædicatiões sunt homines ciuiles modesti fidei zelatores: & merito qa doctrina ecclie q prædicaf est tota ciuilis & ℔m philosophiã moralẽ & ꝓpterea dr de pse. dist. j. sacerdote. Sacerdote in ecclia verbũ faciente. i. prædicãte: q egressus de auditorio fuerit excõicetur. vbi dicit gloss. qp intelligit qñ hoc facit contẽnens eũ vt minus literatũ q ad superbiã pertinet: & posset esse mortale ipse contẽptus. nam ex hoc solũ qp qs nõ audiat prædicationẽ etiã ex negligentia

Fructus xñ. ꝩbi dei & his priuãt nõ audiẽtes pdicationem

cẽus male factat: nõ tñ peccat mortaliter nec debet excõicari. si aũt nõ posse pcipere cibũ corporalẽ: est signũ mortis corporalis. ita nõ percipere legẽdo vel audiẽdo verbũ dei qp est cibus aiæ est signũ mortis aiæ. ꝓpterea ait Christus Iudæis, Nõ potestis audire. s. verbũ dei: qa ex deo nõ estis. Io. viij. Fructus ꝩbi dei auditi sunt duodecim: qbus oibus priuanꝫ qui nõ audiũt prædicationẽ: sed negligũt. Primꝰ fructus est quia est fidei generatiuum dispositiue. Ro. x. Fides ex auditu: auditus autem per verbũ dei. Berñ. vñ. s. tãta lux fidei in toto orbe: & tã subita nisi de prędicato Iesu. Samaritana ad aquas significantes verba dei per verbũ dei ad fidẽ dei cõuersa est. & Isaac & Iacob & Moyses spõsas acceperũt ad fontes aquarũ: Rebeccã scilicet Rachelẽ & Sephorã: que despõsatio aiæ cũ deo est p fidẽ: ℔m illud Ose. ij. Desponsabo te mihi in fide. Secũdꝰ fructus est: qa est spei augmentatiuũ. Pñ. In verbũ tuũ sũpsperaui. i. sup id qd prius vl super alia. i. plusqz alia speraui. Verba em scripturę diuinæ prędicata cũ promittãt ętterna præmia laborãtibus: veniã pœnitẽtib: adiutoriũ inuocantibus: mentẽ subleuãt ad spem de deo. Et licet verba dei lecta etiã moueãt, aliter tñ & efficaci prędicata. Nã vt dicit Hiero. ad Paulinũ. Habet nescio qd latẽtis energiæ viuæ vocis actus & de ore magistri in aures discipuli ꝓlata fortius sonat. Tertius fructus est qa est feruoris excitatiuum. Hiere. xxiij. Nõne verba mea sunt quasi ignis. s. cor feruore calefaciens. Et Prouer. xxx. Omnis sermo dei ignit clypeus est oibus sperãtibus in se. hoc experti sunt discipuli eũtes in Emaus dicẽtes. Nonne cor nostrũ ardens erat in nobis dũ loqueret nobis in via. s. Iesus & aperiret scripturas? Quartus fructus est: qa est bonorũ operũ multiplicatiuũ. Nã vt dr Mat. xiij. Semen est verbũ dei qd cadens in terrã bonã facit fructũ. aliud. xxx. aliud. lx. aliud cẽtesimũ. & significat varietatẽ meriti bonorũ quę fiũt per ꝩbũ dei a cõiugatis viduis vel virginib. Quintus fructus est: qa est vitiorũ purgatiuũ seu ab eis educiuũ. vñ dixit Centurio Christo. Dic verbo & sanabit puer meus. Math. viij. & Sap. xvj. Sermo tuus dñe sanat oia. s. vlcera animæ. Vnde Christus Ioã. xv. iã vos mundi estis propter sermonẽ quẽ locutus sum vobis: inquantũ. s. inducit prædicatio ad cõtritionẽ. In huius figurã legitur qp Hieremias fuit eductus de lacu, pfundo luti adiutus ruderibus. i. funibus & pãnis veteribus adiun ctis ne funes quibus ligatus tenebatur nimis corroderent carnem. Hiere. xxxviij. Significat Hiere. peccatorẽ qui est in lacu pfundo fecis pctõrũ: sed inde educiẽt. Per pdicatores ꝩbis diuinis partim cõtinẽtibus duras sñias preceptorũ quę sensitiuã corrodũt: & hęc sunt funes: partim exẽpla patrũ: & ista portãt & liniũt regionẽ vt facilius educaf de pctõ. in plogo gloss. cõtinue super Pñ. Sextus fructus est: qa est ad gratiã spũalẽ sancti copiose recipiendã preparatiuũ. Vñ dr Act. x. qp adhuc loquente Petro. i. prędicante familię Cornelij. Centurionis cecidit spũs sanctus super oẽs qui audiebãt verbũ. Septimus fructus est: qa verbũ dei est roboratiuũ. s. in tribulationib ne qs deficiat in eis. Pñ. xxxij. Verbo dñi cœli firmati sunt. i. roborati. Et in figurã huius Christus noluit dimittere turbas ieiunas ad domũ redire ne deficerent in via. Marci. viij. Et Helias in fortitudine panis subcinerity. i. verbi dei ambulauit vsq ad montem dei. iij. Reg. xix. Octauus fructus est qa est vitę spũalis pseruatiuũ. Deut. vj. & Mat. iiij. Nõ in solo pane viuit hõ: sed in oi verbo qd pcedit de ore dei. & Io. vj. Verba q ego loquor vobis spus & vita sunt. i. spiritualiter intellecta viuificabũt vos. s. spũaliter. Nã vt dicit apls. ij. Cor. iij. Littera occidit: spus aũt viuificat. Hinc est qp Iudæi legẽtes & audientes frequenter in synagogis nõ viuificanꝫ spũaliter: qa ℔m litterã intelligũt nõ ℔m spiritum. Nonus fructus est: qa est in tẽtationib defensiuum. Vnde Apls. Gladium spus sumentes qd est verbũ dei. ad Ephes. vj. & ad Heb. iij. Viuus est sermo dei & penetrabilior omi gladio ancipiti pertingẽs vsq ad diuisionẽ aiæ & spus hoc gladio verbi dei Christus vsus est in tentationibus suis in deserto: et ipse deiecit dęmonẽ & vicit. In cui figurã Dauid tribus lapidibus de riuuio sumptis interfecit Goliath gigantẽ. j. Regũ. xvij. Decimus fructus est: qa est ignorãtiæ et erroriũ expulsiuũ super omnes doctrinas: qn immo aliæ doctrinę aliqñ deficiunt a veritate. Hæc aũt verissima semper inuenit. Pñ. cxviij. Lucerna pedibus meis verbũ tuũ: & Zepherin papa. Sicut stellas cœli nõ extinguit nox: ita mẽtes fidelium inhærẽtes sacræ scripturæ firmamento nõ obscurat mũdana iniqtas: dist. xxxviij. sicut. Vndecimus fructus est: qa est cogitationũ sũpfluarũ & affectionũ cõpressiuũ. vñ in Cant. iij. c. dicit. Sicut vitta coccinea labia tua spõsa et eloquiũ tuũ dulce. Vitta retinet capillos defluẽtes ne cooperiãt faciẽ: & ꝓpterea labia sponsæ. i. sermo scripturę assimilat vittę: qa cogitationes & affectiones superfluas mẽtis reprimit ne faciẽ contẽplantis obnubilẽt. Duodecimus. fructꝰ est: qa est consolatiuũ seu dulcoratiuũ. Pñ. cxviij. Quã dulcia faucibus meis eloquia tua sup mel ori meo. Vñ et liber in quo erãt scriptę lamẽtationes carmẽ & vhe. i. lamẽtationes pœnitẽtiũ carnẽ lætitię supnæ patriæ: & vhe ętternæ dãnationis dat ad deuorandum, Ezec. in visione pri fecit amaricare, ventrẽ suũ. i. sentitiuã in principio sed postea factus est dulcis vt mel i ore suo. demũ Beati q audiũt verbũ dei et custodiunt illud. Luce. xj.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Debet aũt verbũ auditũ ruminari et mẽte retineri: sicut legit de btõ Nicolao qp cũ esset puer ad ecclesiã accedẽs sacra pectore cõdebat mãdata. q. l. audiebat: et hoc mõ intelligo Cecilia virginẽ sacrã semp euangelium in pectore portasse: vt dr in legẽda sua. s. meditãdo ꝩba dei audita in prędicatione. Et de bũ lima ꝩgine matre dñi dr Lucę. ij. Maria cõseruabat oia verba hęc cõferẽs i corde suo. Nam animal qd nõ ruminabat in lege veteri habebaf imũdũ. Nõ ruminare est non rememorare et meditari audita vel lecta. Vñ Greg. in homi. Eternæ mortis iudicium formidate fratres si verbũ vitæ audiẽtes invẽire memoriæ nõ retinetis. Exẽplũ de eo q cibũ sumptũ nõ retinet in stomacho: Frequẽs meditatio iuuat memoriã ℔m phm. Cũ q aliqs non mẽte retinet: qa nũq recogitat super auditis: qp elabitur e mẽte non mirũ: qa negligẽtia sua est causa. Demũ audita debẽt executioni mandari: qa vt dr Lu. xj. Beati q audiunt verbũ dei et custodiunt illud. Qui em auditor est ꝩbi et nõ factor: vt dr Iaco. s. hic cõparabit viro cõsiderãti vultũ nãtiuitatis sue in speculo. Cõsiderauit enim & abijt & statim oblitus est qualis fuerit. Sic in ꝩbo audito vt in speculo videt qs maculas pctõrũ suorũ: sed si nõ operaf ad remouẽdũ malas pctõrũ suorũ & se rectificandũ nihil ei prodest quinimmo ad maius iudiciũ sibi ipsi putat: qa vt dr Lu. xij. Qui scit voluntatẽ domini sui & nõ facit: vapulabit plagis multis Hinc et Nicolaus papa. Sicut non leue crimen incũbit põtificib siluisse qd cõgruit: ita his: qd absit: nõ mediocre periculũ est qui cũ debeãt parere despiciũt. dist. xliij. dispensatio. Nec ex hoc qs vitet audire pdicatiões putãs se excusatũ vel min cibi imputari ad pœnã si offendat ex ignorãtia: qa talis multo grauius punietur. Primo qdẽ ignorantia cum affectata sit in nullo excusabit. Secũdo qa de ipsa ignorãtia affectata vt de speciali pctõ punietur. Q aũt audiẽtes prędicationes & nõ faciẽtes grauiter punit manifestat exẽplo notabili. Legit em qp quadã vice quidã magnꝰ prędicator deberet certa die assignata sermonẽ facere ad populũ: ipse a die statuta infirmat est grauiter: populus aũt venit ad ecclesiã cuiusdã ordinis cuius erat ille frater copiosissime ad audiendũ. Prior aũt illi cõuentus multũ anxiebaf sup tali defectu prędicationis ꝓpter infirmitatẽ illius prędicatoris: et cũ per cõuentũ discurreret cogitãs qd agendũ esset, ecce subito venit ad portã cõuen

Verbũ dei retineri.

Prędicatiões non emplũ de diabolo p dicant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eus qđã notabilis frater illi⁹ ordinis in apparẽtia, sed diabolus latens in essentia tãẽ hospes & petit Priorẽ, ducit ad ipm & post salutationẽ ꝓsuetã respicit ille simulat⁹ hospes Priorẽ in faciẽ & dicit. Pater pissimevt perpẽdovos debetis esse amaricatus sup aliquo negotio, nõ miror: qa hoc sepe cõsueuit cõtingere ꝑlatis ꝓpter varios & duros cas⁹. Sed qđ oportet habere bonã patiẽtiã. Necesse est(vt dicit euangeliũ)vt veniãt scandala, cõpatior vobis: si placeret vobis mihi referare materiã vestræ angustię libẽter si possem in aliquo vos vellẽ iuuare. Rñdit Prior. Reuera est ita qa multũ tristitiã habeo & vix possẽ deponere: & causam vobis explano declarãs defectũ prædicationis faciẽdę. Tunc ille, i. diabolus bone pater confidatis in dño deo qa nõ deficietvobis, ego spero in deo ꝙ ipe supplebit per me defectũ istũ: ita ꝙ auditores remanebunt cõsolati. Scitis qa oĩa noua placẽt: & ego iã satis studui & habui bonam practicã in arte hac. Sitis Prior charissime bonę spei: qa ista vice nõ habebitis cõfusionẽ: sed honorẽ vestrũ sanctitatis vt possim intrare librariã videndo aliquos libros cito inueniã qđ mihi erit necessariũ: ita ꝙ nõ oportet vt sanctitatis tardare pulsationẽ campanę vestrę vltra solitũ. Cui Prior. Regratior magister reuerende qa a magna amaritudine subleuastis me. Librariã intrare potestis ad placitum. Intrat frater diabolus librariã: & vt det fidẽ hospiti interrogat de aliqbus libris solẽnioribus: vt summa bea. Tho. cũ scriptis: & opa Alberti Magni & hmõi. & illis sibi ostẽsis reuoluit libros hincinde. Facit insinuari Priori ꝙ oĩa habet in prõptu dicẽda. vñ faciat facere signũ ad cõuocandũ populũ. Quo facto & pplo innumerabili congregato ascendit frater diabolus ambonẽ, aduenerat autẽ tunc ad prędicationẽ qđã vir sctus qui videns ascẽdere illũ pulpitũ & cognoscẽs diabolũ fore obstupescit. nil tñ alicui dicit, sed expectat sinẽ videre. Cœpit frater diabol⁹ ꝑdicare de bonis paradisi: de pœnis inferni: de pctis & miseriis mũdi, ꝓpter quæ & illa perdunt & inferna sequunt: & cũ rãta efficacia & rõnib⁹ ꝙ oẽs cõmouit ad lachrymas cõpunctiõis. Finita ꝑdicatiõe defecẽdenti & occurrit sctus vir & vocãs eũ ad partẽ & ex parte dei inquit. O miser deceptor hoĩm te agnosco quõ presumpsisti tãtũ officiũ Christi & apl⁹ vsurpare & si specialẽ causam nescis. scio tñ nisi ob malã intentionẽ nõ egisti. Vñ adiuro te ꝑ deũ iuũvt dicas causam mihi hui⁹ operis. tũc frater diabolus ait. Adiurat⁹ tacere nõ possum, causã ꝓpter quã assumpsi (vt vides) speciẽ fratris ꝑdicatoris & ppso ꝑdicaui esse ista. Ecce audisti quot & quãta bona dixi de glia paradisi & pœna iferni & pctis horũ ppsorũ & vidisti ad quãtũ lusũ ꝓmoti sunt scio mores eorũ & parũ tẽporis trãsibit & obliti oĩm ꝙ bonũ nil facient, de his q̃ ꝓposuerant se agere: & inde oĩa verba audita erũt eis ad maius iudiciũ, quo dicto euanuit.

¶De negligentia in horis canonicis. Cap. XII.

NEGLIGENTIA IN DIVInis officijs cõmittit seu horis canonicis tã a clericis officiãtib⁹ q̃ a pplis audientib⁹. Nã & illi vl omittũt vl male dicũt eas: & istivl ñ assistũt: vl aliqn suis vanitatib⁹ ꝺpediũt, sed ꝓtra primos dr Hiere. xlviij. Maledict⁹ oĩs q facit opus dei negligẽter. Opus dei dicit beatus Bñdictus in regula, est officiũ seu opus qđ fit in laudãdo deũ in horis canonicis, cõtra secũdos, s. laicos dr. de cõse. di. iij. c. ij. Irreligiosa cõsuetudo est quã vulgus per sctã⁹ solẽnitates agere cõsueuit, ppter eã qui debẽt ad diuina officia attẽdere saltationib⁹ turpib⁹ inuigilãt. Cãtica nõ solũ mala canentes: sed etiã religiosor⁹ officia perstrepũt. Debet ergo negligentia euitari abvtrisq; vt & illi deuote audiãt: saltẽ dieb⁹ festiuis & isti deuote dicant diuinas laudes vt ppls ad deuotionẽ excitẽt & hmõi horis cõgruit illud Pã. cxviij. Septies in die laudẽ dixi tibi. s. o deus super iudicia iustificationis tuę. Vbi tria notantur.

¶Primo horæ sufficiẽtia debita. ibi. Septies in die.

¶Secõ laudantiũ intentio rẽcta. ibi. Laudẽ dixi tibi.

¶Tertio ipsorum causa motiua. ibi. Super iudicia iustificationis tuę.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM

Deb⁹ ha sufficientia paret ex numero septenario: dũ dr. Septies in bef am die, Nam septẽ sunt horæ canonicę institutę ab eccl'ia dicple i. c. in die, Et si intelligãt de die naturali. xxiiij. horarũ, tunc cõputãtur provna hora matutinæ cũ laudibus. Si intelligãt de cel⁹. de die artificiali qua. s. sol est sup hemisphẽriũ nostrũ: tũc miss. & laudes habenf ꝓ vna hora diuisim a matutinis: & erit pri cle. grama: & debebit dici in aurora, & de matutinis dicit idẽ Pã. ui. eo, d. alibi. Media nocte surgebã ad confitendum tibi. Ita notat Archi. dist. xcj. in lecturis, & in decretali. dolẽtes. eꝰ de cele. missi. ꝑcipit vt dicatur diurnum officiũ pariter & nocturnũ ꝓpter qđ qcũq; omittit aliquã ex horis canonicis: etiam laudes mere ex negligẽtia peccat mortal⁹: si est ordinat⁹ in sacris vel beneficiat⁹ quãtũcũq; tenuiter ꝺm oẽs. & etiã religiosus, ꝓfessus scꝺm Pe. de Pa. i. iij. Ista tã materia: quia in. iij. par. ti. xij. tractat diffuse ibi vide. Hic aũt ponentur quædã ibi omissa. Cauẽda est ergo negligẽtia in hmõi horis persoluẽdis. Vñ dr de cõse. di. j. clericus, ꝙ clerici ab officio declinãtes vel negligẽtius agẽtes ab ipso officio removeanf. In figurã huius legit Leui. xvj. Aaron tollet de sanguine vituli & asperget digito septies cõtra ꝓpitiatoriũ ad orientẽ. Aarõ qui interpretat mõs fortitudinis: primus facerdos significat quẽlibet applicatũ ad diuina officia vt clerici & religiosi, xij. q. j. duo sunt. q debet esse fortis & cõstans ad diuina officia exoluẽda & sacramenta ministrãda: nõ tedio victus & negligẽtia: cui deꝰ portio esse debet cũ partẽ non habeat cum reliquis tribubus Israel. Hic digi to. i. instictu spũsancti sanguinẽ vituli q Christũ passum significat: debet septies aspergere cõtra ꝓpitiatoriũ. i. ꝑ septẽ horarũ canonicarũ solutionẽ ꝑ passionẽ Christi i qua sanguis effusus est recolere in cõspectu diuinæ maiestatis: vt deꝰ propitiet⁹ pplo. sunt & ipse horę quasi septẽ tubæ ꝙbus angeli canebãt scꝺm Ioã. i Apo. Signãter autem dicit. Septies in die, vt notet non solũ dies tẽporis: sed & dies gratiæ radiosæ. Debet autẽ conari persoluens horas esse in statu gratiæ: vt magis sit deo gratum sacrificiũ ꝙ laudis: qa vt dicit Salomon. Non est speciosa laus in ore pãõris. vñ Ormisda papa. Emendatiorẽ esse conuenit populo quem necesse est orare pro populo. dist. lxj. in sacerdotib⁹ Et Greg. Quomodo orationis clypeo populũ tueaf qui iaculis hostium sese feriendũ exponit, ꝙ. j. fertur. Nota tũ ꝙ quantũcũq; sit obstinatus per soluere debet horas: & satisfacit præcepto ecclesiæ dicendo debite: & malitia eius nõ impedit fructũ orationis ad populũ: quia hoc nõ agit vt priuata ꝑsona sed vt minister ecclesiæ: quæ semp imaculata & grata est deo. Et qui per aliũ facit perinde est ac si per se agere videaf. ex. de reg. iur. lib. vj. Vnde accepta tur officiũ eius non vt ab eo sed ab ecclesia cuius est minister dictũ deo: nec excõicatus, nec depositus deobligatur ab horis dicendis: ne cõmodum reportet ex malo suo.

Dicens horas habeat rectam intẽtionem

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

s. rectã intentionẽ laudantiũ deum: notatur cũ dicit. Laudem dixi tibi. i. ad tuũ honorẽ: non ad laudẽ humanã. Debet ergo officium legens vel cantans obseruare illud Pã. Per singulos dies benedicã tibi, & laudabo nomẽ tuũ in sæculũ & in sæculũ sęculi. Sęculũ sęculi est sęculũ futurũ. s. vitę beatæ: vbi cõtinue laudatur deus nũc mente, post resurrectionẽ corporum etiã ore. Vnde Apoc. xix. dr. Laudẽ dicite deo nostro omes sancti eius, qui timeris, deũ pusilli & magni. Ad istud ergo sæculũ sæculi qđ. s. sequit ad prẽs sęculũ non peruenit nisi qui in hoc sęculo laudat deũ pura mente. Non ergo quæraf ibi hoibus placere sed deo vt dicere valeat vere, Laudẽ dixi tibi nõ mundo. Dicit em Greg. ꝙ fit plẽrũq; vt dum blãda vox quærit. s. in dicẽdo officiũ congrua vita negligatur: & deũ moribus stimulat⁹ dũ populũ vocibus delectat. dist. xcj. in sancta. Et in vitis fratrum legitur ꝙ quidã fratres detinebantur in purgatorio ꝓpter vanam gloriã habitã in officio diuino. Licet autem deus intueaf cor: nec voce egeat nostra: tñ cõgruentiꝰ horæ diuine ordinatum est per ecclesiã vt horę dicanf ore: & voce eãf ore humana deus laudef in officijs. Rationem huius assignat & beat⁹ Tho. ñ. ñ. q. xcj. ar. j. dicens. Verbis alia ratione vtimur ad deũ: & alia ratione ad homines. Ad hoies enim vtimur verbis vt conceptũ nostræ mentis quẽ aliter scire nõ possent verbis exprimam⁹. & ideo laude oris ad homines vtimur: vt vel ei vel alijs innotescat ꝙ bonã de eo laudato opinionẽ habeamus vt per hoc ipsum eũ qui laudatur ad meliora prouocemus: & alios apud quos laudaf in bonã opinionẽ & reuerentiã & imitationẽ eius inducamus. Sed ad deũ verbis vtimur nõ vt ei cõceptus nostros manifestemus

Quare horæ dicẽdis in gra.

Septem negligẽtiæ i offcio diui no cõmittũf.

nifestemus cũ sit inspector cordium: sed vt nosmetipos & alios audiẽtes ad eius reuerẽtiã inducamus: & ideo est necessaria laus oris: nõ quidẽ, ꝓpter deũ: sed, ꝓpter ipm laudantem cuius affectus excitaf in deum ex laude ipsius ꝺm illud Pã. xlix. Sacrificiũ laudis honorificabit me: & illic iter quo ostendã salutare dei. Et inquãtũ homo ꝑ diuinã laudẽ affectu ascendit in deũ: intantũ ꝑ hoc retrahitur ab hiis quę sunt contra deum. ꝺm illud Esa. xlviij. Laude mea infrenabo te ne intereas: proficit enim laus oris ad hoc vt sint dicẽ etiã populus audiẽs prouocef in deum ꝺm illud Pã. Semper laus eius in ore meo. Et subditur. Audiãt mansueti & lętentur: magnificate dñm mecum: Quod aũt dicit philosophus ꝙ optimorũ non est laus: sed maius aliquid & melius. Vnde cum deus sit optimus non videtur laudandus. Ad quod facit illud Eccli. xliij. Deꝰ est maior oĩ laude. Respõdit Tho. vbi. ẽ. ꝙ loquẽdo de deo quãtũ ad essentiam eius cũ sit incõprehẽsibilis & ineffabilis: maior est omni laude: & ꝺm hãc cõsiderationẽ nõ debeꝰ ei laus, sed magis. s. reuerentia: & latriæ honor. Vnde in Pã. Hieron. Te decet laus deus, quantum ad primum: & tibi reddetur vorũ. quãtũ ad secũdũ. Sed loquẽdo de deo alio modo. i. ꝺm effectus eius qui in nostram vtilitatẽ ordinantur: ꝺm hoc debetur laus deo. Vnde dicitur Esa. lxiij. Miserationũ dñi recordabor laudẽ dñi super oĩa quæ reddidit nobis dñs. s. tribuam. Debemus ergo in horis deum laudare: & hæc apud nos dicif laus non illa quę est cordis. vnde non sufficeret dicere horas mente: nec satisfaceret præcepto ecclesię nisi ore exprimãtur. Et cum priuatim dicit quantũcũq; submisse dicit sufficit dummodo oretenus dicat.

Dicens horas conefcẽ in gra.

Causa q̃ redeum laudare de ꝺm

§.III. QVANTVM AD TERTIVM

s. causam motiuã laudationis dei notaf hoc cũ dr. Super iudicia iustitiæ tuæ. i. dispẽsationes quib⁹ iustitia vteris. Et prima & generalis iustitia fuit qua mũdũ redimẽs incarnat⁹ & passus est, ꝓ nobis. Et vt dicit Aug. qđ inducit magister sen. in. iij. lib. Cũ posset deus genus humanũ potẽtia absoluta liberare de manib⁹ diaboli: noluit ꝑ potẽtiã, sed per iustitiã liberare: vt imitemur eũ i iustitia nõ potẽtia. Ecce iustitia. Cũ sup genus humanũ diabolus sibi dñium tyrãnicũ acquisiuisset: qa voluntarie se ei subiecit deo rebellãdo suscepit i se causam nr̃am. Christus habẽs i se nostrã naturã & nõ culpã: & qa diabol⁹ ignorãs ipm deũ eẽ intulit pœnã mortis: instigãdo Iudæos ad mortẽ ei⁹ q nõ erat debitor mortis: dignũ & iustũ fuit vt amitteret dñiũ sup hoiem ex quo innocẽti intulit mortẽ. ecce iustitia. Debitor erat homo deo ꝑ pcãõ: tantũ erat debitũ. vt nullus purus hõ soluere posset, sed vnigenitus dei fact⁹ hõ in humanitate suscepta: cuius oĩs actio erat infiniti valoris ad placãdũ deũ suscepit pœnã quasi infinitã. Vñ dicit ꝑ Pã. Dolores inferni circũdederũt me: & sic ꝑ passionẽ solutũ est debitũ. Vñ Greg. Qui ꝓ nobis æterno patri Adę debitũ soluit: & veteris cautionẽ piaculi pio cruore deterſit: & ꝑ ꝙ nos iustitiã exercẽdo de manib⁹ diaboli liberauit. Et qa ipsa passio Christi in septẽ tpibus horaꝝ canonicarũ expleta fuit diuersis horis diuersa sustinẽs: vt patet ex officio paruo crucis ob reuerẽtiã passionis institutũ fuit vt illis horis laudef deus ad gratias agẽdũ de sua passione. Septies ℣ &c. Recordare ergo frater pie ingt Ber. septẽ vicibus in die passiõis dñi cũ. s. accedis ad laudãdũ deũ in horis canonicis sup iudicia iustitiæ ei⁹. i. sup oĩa opera qbus iustitiã exercuit ℣ diabolũ. Debẽt ergo deuote dici & cũ attẽtiõe: vt habeaf exẽ de cele. mis. c. dolentes. in fi. Sed vtrũ ipsa attẽtio sit in ꝑcepto sunt opiniones variæ. aliqui tenẽt ꝙ sic, alij ꝙ nõ, alij medio modo. s. ꝙ sit necessaria intẽtio virtualis, etsi nõ actualis. Declarationẽ horæ habes in iij. par. ti. xiij. c. de horis. Et scicdũ ꝙ septem negligẽtiæ cõmittũf in officio diuino dicẽdo. Et prima est qñ nõ dr ꝓ priũ & ordinatũ officiũ ecclesiæ suę vel religionis suæ: sed ad placitũ dicit nũc vno mõ, nũc alio: & de feria non facit qñ occurrit cã abbreuiationis: sed facit de sctis. vel etiã dicẽs officiũ eccl'ę suæ: qa nõ vult ꝛrere breuiariũ dicit vnã antiphonã vel capitulũ vel oronẽ, ꝓ alia: nõ est hoc absq; graui pcõ. secus si faceret ex impotentia ꝓpter defectũ libri vel visus & hmõi. Itẽ cũ dr cursim & cõfuse vt vn⁹ nõ expectet aliũ in finiẽdo versum vel ita velociter ꝙ ipe vl alius audiẽs nõ pot percipere sensum verbo⁹ cui dici potest: edissere nobis parabolã: qa parabolice loqui videtur

nihil de bet in terponi in horis dicẽdis.

Cõueni ad di ones, ꝓ

Universidad de Deusto
Biblioteca

pter Iu-
crũ ẽ si-
monia.

trãt chor. s. inchoato officio & cito exeũt ante finẽ vel in medio sine cãvrgẽte male faciunt & a sathana instigant. Sicut patet p exẽplũ monachi beati Benedicti quẽ vidit ipe & ostẽdit alijs q diabolus p cuculluꝫ eũ trahebat extra chor tpe oronis: sed disciplina btus Bñdicꝰ fugauit, habet in. iij. dial. Sexta negligẽtia est: qñ psallẽtibꝰ alijs cãtando vel legẽdo quis velit illo tpe dicere alias horas priuatas: submisse plures horas p se citiꝰ dicẽs: hi quodãmodo furtũ faciũt. Nam furtũ cõmittit q re alteriꝰ vtif cõtra volũtatẽ ipsiꝰ: cũ aũt volũtas religiosi sit in manibꝰ prælati: & prelatus velit subditũ cũ cæteris psoluere horas vt iuuet alios & cõueniat cũ alijs, pprio arbitrio vocẽ subtrahens vt suos ores dicat: furtũ cõmittit, nec deo placet. Vñ Ber. Ingratum est spũisti cõ quicquid obtuleris negleto eo qd teneris: nec est sufficiens excusatio si qs dicat se non habere vocẽ bonã ad adiuuãdũ chorũ: qa & in tẽplo dñi erãt vasa nõ solũ aurea & argẽtea: sed etiã ẽnea: & oia dñi opera suo modo benedicũt dñm & suis vocibꝰ: nõ solũ psitacus & cygnꝰ & philomena: sed & canis & asellꝰ & cicada. Cõfabulatiões aũt & nugæ & risus curiosus & vagus aspectus hincinde & incõpositio mẽbroꝝ: vt sacrilegiũ in officijs: & maxima in ecclesia vitãda sunt. eẽ de im-

Tardi-
tas dicẽ
dihoras
generat
pctm.

mu. eccle. decet domũ lib. vj. Septima negligẽtia est tarditas in dicẽdo horas & post debitũ tps. Hugo de sancto Victo. prœnire est, puidẽtia: tardare est negligẽtia. Hericus dicit in qdlib. q q ẽ legitime occupatꝰ vt nõ valeat horis, pprijs dicere, põt dicere de mane vsq; ad vesperas: & de sero vesperas cũ cõpletorio simul: & qñ dicũt matutinæ de nocte: prima cũ matutino forte dici põt: qa sic est psuetũ i capella dñi papæ: qd' vꝰ verũ qñ dicunt matutinæ non de sero: sed post mediã nocte. De sero em possunt dici matutinæ sequẽtis diei cũ sit alijs occupatꝰ vtilibus: nã si ex somnolẽtia & delicijs diceret nõ excusaret a pctõ pigritiæ & negligẽtiæ fm Tho. in qlib. & Hẽri. In tardẽdo aũt notabiliter mere ex negligẽtia hoyã aliquã dicere post debitũ tẽpus. s. ante cõplerũ dicẽ, puta matutinã dicit hora nona: primã hora, xxij. diei. vtrum sit mortale? Et vñ Humber. in expositione regulæ tenere q sic. Qd' durũ videt dicere: nec ratio aliqua vrget, nec auctoritas canonis Ecclesia em pcipit dici officiũ nocturnũ pariter & diurnũ. de cele. mis. c. dolẽtes. Et officiũ vnius diei est sub vno pcepto qd' pceptũ impleri videt si ipm officiũ infra dicẽ dr suũ: als si dicat q hora quælibet tps, pprium habeat dicẽdi qd' notabiliter pteriens peccet mortaliter cõmittit in die. vij. mortalia cũ tñ dicat q omittẽdo septẽ horas vni? diei nõ cõmittit nisi vnũ fm Guil'. sed tãto grauius quanto plus dimittit. Preterea si determinatio tpis esset in præcepto cuilibet horę non excusaret qui ex iusta occupatiõe notabiliter tardaret: sicut nec excusat qui dimitteret officiũ, p illa die, ppter occupationes. Itẽ si qs oblitus alicui? horæ: puta primę. dicit alia sequẽtẽ puta tertiã: postea perpẽdẽs nõ oportet q dicta hora omissa. s. prima: iterũ dicat tertiã. sed sufficit tantũ semel dixisse: etiã si ordine postposito fm Pe. de Pal'. in. iij. De multis alijs pertinentibus ad materiã istam habes in. iij. par. ti. xiij. c. de horis. ibi vide.

¶ De pigritia: & ibi de tarditate conuersionis, cõfessionis et bonę operationis. Cap. XIII.

pigritia
est noci
ua.

PIGRITIA EST FILIA ACcidiæ & stricte sumẽdo iportat tarditatẽ operãdi bonũ qd' fieri debet fm Tho. & hoc rephẽsibile est & nociuũ. Vñ dr Eccl's. x. In pigritijs humiliabitur cõtignatio: & in infirmitate manuũ perstillabit domus. Tigna dicuntur ligna arcuũ quę tenent tectũ. Cõtignatio est cõiunctio eoꝝ q sit in superiori pte ꝓsus tectũ. Ex ꝟ aũt q aliqs est piger. i. tardꝰ ad, puidẽdũ alicui defectui seu fracturę lignorũ & non subuenit tpe oportuno, sequtur humiliatio tecti. i. ruina. Sic spũaliter q est tardꝰ ad, puidendũ & obuiãdũ defectibꝰ suis vel alioꝝ inde sequitur ruina spũalis, & in remissione manuũ. i. negligẽtia operũ: domꝰ pstillat. i. in cõscientiã intrãt paulati vitia. Lucanꝰ Poeta. Tolle moras semp nocuit differre paratis. & Aug. vbi periculũ vertit vitãda est mora. xvj. q. j. decimę. Et regula iuris dicit, Mora sua cuilibet ẽ nociua, eẽ de reg. iur. li. vj. Et in figurã mandauit dñs in veteri lege oẽs aues coruini generis vt immũdas nõ debere comedi: qa earũ vox crocitãdo est qsi cras denotãs tarditatẽ: & tales mo-

ras. s. pigritię & tarditatis ad bonũ nõ debemꝰ nobis ĩcorporare, i. assumere hoc aũt vitiũ satis est generale. Vñ Sen̄. Nemo qcq; habet facti: in futurũ em nostra distulimꝰ. Cauent, cũ iusti ab hac pigritia. Vnde Origenes. Nullus piger inuenit in domo sapiẽtis, & loquit de Abraã cũ recepit angelos hospitio: cucurrit em ipse ad tabernaculum. Sara accelerauit sata similę: puer festinauit ad gregẽ. Gen̄. xviij. Et de beata Maria legitur q; post cõceptum filij dei abijt in mõtana ludeæ cũ festinatione. s. ad salutandũ Elizabeth, Lucę. j. Nescit em tarda molimina spũssancti gra. vt dicit ibi glo. Sumit cũ in scriptura frequẽter pigritia, p accidia & negligẽtia seu omissiõe bonoꝝ operum. Vnde Prouer. xxj. Desideria. s. terrena occidũt pigrũ, noluerunt em qcq; operari manꝰ eiꝰ. & Eccl'. xxij. dr. De stercore boũ lapidatꝰ est piger oĩs q retigerit excutiet manus suas. Boues sunt prædicatores & doctores exarãtes corda hoim vt deo fructificẽt. Stercus boũ sunt terrena q ipsi reputant vt stercora. Vnde prędicator gentium. Oia arbitratus sum vt stercora vt Christũ lucrifaciã. Hoc stercore. i. affectu & occupatione mũdanoꝝ piger, tardus, & negligens suę salutis lapidat, pcutit, & occidit. fm expositionẽ Greg. & seruo qui noluit exercere pecuniã sibi cõmissam dictũ fuit ĩ crepatiue. Serue male & piger quare nõ dedisti pecuniam meã ad mẽsam? & postea. fuũ inutilẽ mittite ĩ tenebras exteriores. Matt. xxv. & de hac tarditate intelligit illud Pẽ. Tẽpus faciendi dñe dissipauerũt legẽ tuã. i. ppter tps qd' hoies ęstimant se hñe ad faciẽdũ bonũ: dissipãt legẽ dei facientes cõtra præcepta eius. Est aũt pigritia ista seu tarditas ad bonum mala & periculosa præcipue in trib' casibus.

¶ Primo in exhibendo se ad conuersionem.
¶ Secundo in faciendo confessionem.
¶ Tertio in prosequendo operationem.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

pigritia est ma-
la in cõ
uersiõe.

dicitur Eccl'i. v. Ne tardes cõuerti ad dñm: & ne differas de die in diẽ: subito em venit ira illius: & i nouissimo disperdet te. Qui manet fixus ĩ aliquo mortali, est auersus a deo. Vnde dñs per Hiere. ñ. de peccatoribus ait. Verterunt ad me tergũ & nõ faciẽ. Et Aug. diffiniẽs peccatũ dicit q est auersio ab incõmutabili bono. s. deo & conuersio ad commutabile bonũ. s. creaturã: puta diuitias, voluptates, honores, & hmõi. Nõ em talis respicit deũ oculo intẽtionis vt vlrimũ finẽ in cõuersiõe sua: sed creaturã illã quã inordinate amat. Sed quia vt dicit regula iuris. Omnis res per quascũq; causas nascit p easdẽ dissoluit. s. cõtrario modo. eẽ de reg. iur. Sicut ædificiũ sit ponẽdo lapidẽ sup lapidẽ ligãdo eos calce: dissoluit aũt remouẽdo lapidẽ a lapide cum amotione calcis. Ita in ꝓposito cũ pctm cõmittat p hoc q volũtas se auertit a deo & adhęret creaturæ vt sint magis volẽdo delectationẽ ex cõsecutione illius rei q; seruare mandatũ dei: ideo si debeat destrui pctm vt recõcilietur deo oportet q auertat a creatura detestãdo inordinatum affectũ quẽ habuit ad deũ & oculũ intẽtionis dirigat ad deũ super oĩa diligendo: & hoc est cõuerti ad deũ. Et ad istã conuersionẽ non est tardandũ: qa vt dicit Greg. super Ezechiel'. Pctm qd' per pœnitẽtiã nõ diluit: mox suo põdere ad aliud trahit. Et in moralibus tractans illud Esa. Et clamabãt pilosi alter ad alterũ. dicit pilosus clamat ad pilosum: qa perpetrata iniquitas perpetrandã vocat. Et dicũtur pilosi bestiæ habẽtes apparentiã humanã: & hmõi sunt pctã quę speciẽ boni habẽt vñ & actus rõnis: sed reuera actus bestiales sunt: qa omne pctm fm Dama. est cõtra naturã. i. contra rationẽ naturalẽ. Rationem huiꝰ assignat bea. Tho. j. ñ. q. iij. Nã homo in repẽtinis casib' operatur fm finẽ præstitutũ & habitũ præcõceptũ. Sed cũ peccator præstituerit sibi aliquod creatũ vt finẽ vltimũ & habet habitũ vitiosum: & repentina frequẽter occurrãt quæ nõ patiũtur morã diu cogitãdi. ideo ĩ hmõi operabitur vitiose fm malũ finẽ quẽ sibi prestituit. Et ꝓterea nõ potest diu peccator manere qn ad alia labat. nec, pterea excusat: qa ipse sibi est causa hmõi, ppter tarditatẽ conuersionis ad pœnitentiã. Et iõ bene dr Eccl'. v. Ne tardes conuerti nec differas de die in diẽ. hoc est cõtra illud Prouer. iij. Ne dicas amico tuo q. s. Christus est. vade & cras reuertere: cum statim possis dare. s. te ad cõuersionẽ. Hæc est em vox cor-

De tar-
da & pi-
gra con-
uersiõe.

uina. s. cras cras. Sed aduertendũ q; coruus egressus de arca nõ est reuersus ad eã amplꝰ: sed super cadauera ĩuenta requieuit

ta requieuit. Colũba vero cui? vox est vr. i. nũc reuersa ẽ. Sic tardãs de die in diẽ nõ reuertit ad ecclesiã merito: sed requiescit in rẽporalibꝰ fœrtẽtibꝰ: sed boni & simplices fideles q subito pœnitẽt si offendũt illi reuertũtur. De tali tardatione ad conuersionẽ accusabat se Aug. in lib. cõfes. dicẽs. Nõ erat qd' respõderẽ tibi. s. deo dicẽti mihi. Surge q dormis. s. in peccatis: nisi verba somnolẽta & lẽto modo cras cras: sine mõ sine paululũ, sed illud modo nõ habebat modũ: & illud paululũ sbat in longũ. hæc ille. Peri-

Adde
culosa
fio dila
ta ẽ dif-
ficilis.

culosa est illa ꝓcrastinatio nõ solũ ex eo qd' dicit Ouid. qd' ali? Qui nõ est hodie cras minus aptus erit. Sed qa vt dr in dicti dicta auctoritate. subito enim veniet tibi ira illius. s. mortis. ouidꝰ. Nullus em securus est de die crastina: vel scit si subitanea Tpala morte decedet. Et fm malũ statũ illiꝰ sic iudicabit a deo & bũ mo cõ dẽnabit: & sic eis ogruet illud Esa. xxvij. Erit eis verbũ re fluen dñi mãda remãda. s. aliquã cõmoditatẽ: expecta reexpetis aquę cta. s. me ad pœnitẽtiã. Modicum ibi: & modicũ ibi: vt va Tpa pẽdãt & cadãt retrorsum: nõ em videt q cadit retrorsũ quo cipiti la cadit & Ig'aluer cadit: sicut Heli ex tali casu mortuus. Vñ buntur mania' dr Eccl'. xxix. Repromissio nequissima multos pdidit: re gressu. promissio. s. cogitatio qua pctõr pluries ꝓmittit sibi lõgã vitã tãq; esset de ea certus & ex qua disponit multa facere in mũdo & ppter mundũ: & inter cætera etiam pœnitere: Ista est nequã negor & nequissima. Nequã siquidẽ est ista repromissio: qa sibi vsurpat peccator ĩ hoc qd' est ꝓpriũ dei. s. de futuro disponere. Nã dicit Christus Act. j. Nõ est vestrũ nosse tpa vel momẽta q; pater posuit in sua potestate Bern̄. contra talẽ de futuro præsumentẽ ait. Quid de futuro miser tam temerarie pẽsumis: tãq; pater tpa & momẽta in tua nõ in sua posuerit potestate? Nequior est ista repromissio: qa cũ tps ifinitiualoris sit sibi a deo datũ satue expẽdit: & cũ hoc pẽsumit q adhuc plus sit ei daturus. Vñ filius posset sperare qa pr̄ suus sapiẽs dabit sibi adhuc magnũ thesaurũ cũ illũ quẽ dedit scit male consumpsisse & aptum ad idẽ. Meminisse is debet: qa cũ dñs promisisset tpe Noe spatiũ. cxx. annoꝝ ad cõuertẽdũ se ad pœnitentiã: qa non cõuertebat: sed. c. annis male vsus esset genus humanũ: abstulit. xx. annos de ꝓmissis. Gene. vj. lta dicit Hier. de pœni. di. j. prędixerat. Nequissima est: qa nõ solũ tps datũ pdidit: sed in cõtumẽliã creatoris cõuertit & vti disponit. Seruãdũ est igitur qd' dr Eccl'i. xxj. Fili peccasti ne adiẽcias iterũ & de pristinis deprecare vt dimittant tibi: sed tps faciẽdi dñe dissipauerũt legẽ tuam: qua. s. mandas hoib' ne tardẽt cõuersionẽ. Non debet ergo quis esse piger & tardus ad cõuersionẽ: ex eo præcipue: qa ꝓuersio dilata difficilior est accelerata facilior. Vñ Beda dicit q diabolus quãto diutius possedit: tãto difficilius dimittit.

Ex pluribꝰ aũt rationibus & modis ostẽdit q difficilior sit conuersio dilata. Primo quidẽ ex obduratione: sicut em puerilis ætas est tenera & susceptibilis impressionis: sicut cæra mollis cuiuslibet sigilli, & virgula dũ tenera ẽ si curua est de facili ad rectitudinẽ duci pot. Senilis vero ætas duritiã habet & difficulter recipit impressionem: sicut nec lapis fletã pòt a moribus suis: sic nec truncus arboris a tortitudine sua. Vñ dr Prouer. xxij. Adolescens iuxta viã suã etiã cũ senuerit nõ receder ab ea. Quãto ergo quis magis tardat cõuersionẽ tãto magis indurat. iuxta illud Indurauerũt ceruices suas & noluerũt cõuerti. Sed o ofẽdit maior difficultas ex cõtrarꝝ habituatione: sicut enim materia q; habet aquã difficili? suscipit ignẽ: vt patet in lignis aquosis: qa ignis iuenit ibi qd' repugnat sibi. s. aquã Et castrũ qd' habet repugnãtiã difficili? capit q; illud qd' nõ habet: & facilius vestis formã suscipit rectã quæ adhuc nullã recipit q; quę malã & tortã. Ita mens quæ habet habitũ vitioꝝ quę sunt cõtraria gratiæ difficilius conuertit q; illa quæ peccatũ nõ habet: vel si habet recẽtia habet vt dispositiones quę de facili tollunt & non ex diuturnitate radicata vt habitus q; difficilius remouentur. Pẽ. cxxxvj. Beatus q tenebit. i. vltra nõ progrediet: & allidet parvulos suos ad petrã. i. principia peccatoꝝ ad petrã pœnitẽtię occidẽdo. Tertio ostendit ex naturæ dissipatione. Peccator siquidẽ dissipat bona naturæ. i. virtutes naturales. fm qd' dr figurate Luc. xv. de prodigo q dissipauit substãtiã sua. i. inclinationes naturales q; sunt in nobis tãq; semina q̃dã & principia virtutũ. Sed pctõr tales inclinationes q̃si annihilat: & tãto magis quanto magis morat in pctõ. vñ difficilius cõuertit. Vñ & in resuscitatiõe Lazari q̃tridua-

ni q; designat cõuersionẽ pctõris inueterati in malis, Christus ostẽditur saris laborare: nã in fremuit spũ & seuit ac cessit ad monumẽtũ: fecit lapidẽ tolli clamauit & pri? gratias egit. Ioan. xj. Ad figurãdũ q multũ oportet laborare pctõrẽ q pmãsit in pctis, & sẽdo, & lapidẽ tollendo male ni quid assuefactionis: & clamando affectu & orationes, pcurãdo signat. sctõꝝ vt cõuertat ad pniam. Quarto ostẽditur ex pcti grauatiõe: pctm em est quoddã põdus aggrauãs animam vt ad deũ nõ possit surgere vel respicere. Pẽ. xxxvij. Sicut onus graue grauatæ sunt sup me. s. iniquitates. Adeo grauis est pctm vt ccelũ & terræ supficies nõ valeat sustinere pctõrẽ: vt patet ĩ Lucifero q existens in cœlo ẽpyreo ita grauatus est p superbiã q; de cœlo lapsus i cẽtrũ terræ ruit. Vñ figurat pctõr p illã mulierẽ quæ a diabolo fuerat incuruata: adeo vt nõ posset sursum respicere p multũ tẽporis. Luc xiij. Et quãto qs plus peccat tãto magis aggrauat: qa quodlibet pctm habet suũ grauamẽ quasi infinitũ cul pę & pœnæ. Manifestũ ẽ aũt qa quãto magis habet gravamẽ sup se tãto magis est sibi difficile surgere. Vñ & i vitis patrũ legit q semel beato Arsenio in eremo dictũ fuit Egredere & ostendã tibi opera hoim: & vidit egressus primo Ethiopẽ cædẽtẽ ligna & faciẽtẽ farcinã quã leuare nõ poterat præ magnitudine: qui plura cædebat adiũgẽs farcinæ factæ: & tentabat leuare: & multo minus poterat. Vidit exinde aliũ q in fouea factam quæ fundũ nõ habebat: mittebat aquã quã de fluuio hauriebat: & implere nõ poterat, sed quãto plus mittebat: tãto plus exibat. Exindevidit duos portãtes quoddã lignum p trãsuersum: vnus ex vno capite & alter ex altero quęrẽtes in tẽplũ quoddã introducere & nõ poterãt: qa lõgius erat latitudine portę tẽpli: nec volebat vnus post alijs ire, sed de pari icedere: vñ nõ poterãt. Exposita est aũt sibi visio videlicet qa pm? significat eos q cũ habeãt farcinã pctõꝝ pgregatã nõ attẽdũt ad diminuẽdũ p pniam: sed adaugẽt differẽtes cõuersionẽ quasi in futurũ leuius possint portare farcinã maiorẽ facere pniam qd' falsum est. Alius designat eos qui etsi opera faciũt de genere bonoꝝ: tñ egrediunt de aia quo ad meritũ: qa factũ cum hoc multa mala vel manẽt in pctis vñ meritũ pdũt. Tertiꝰ significat supbos q nolũt sibi nuicem cedere & concordare in bonis: sed cõtrariant. & isti tẽ plũ dei ingredi nõ possunt nec cõuerti, ppter grauamẽ superbię. Quinto ex elõgatione: quãto em qs magis peccat vel diutius morat in pctõ tanto magis elõgat. Pẽ. cxvij. Lõge a pctõribꝰ salus. Sed nõ ẽ verisimile q ille q elongauit se a deo per. xl. annos, de facili redire possit & conuerti ad deũ: in. vij. diebꝰ vel. xv. qbus durat infirmitas hoĩs: & hoc quo ad illos q differũt cõuerti vsq; ad grauẽ infirmitatẽ mortis, licet possit hoc accidere & aliqn eueniat vt pæter in latrone crucifixo cũ xp̃o: & i illo Nicolao antiquato in malis sexagenario q accedebat ad prostibulũ victus a carne ex diutina cõsuetudine: qui precibꝰ beati Andreæ apli suit liberatus a vitio & saluus, vñ Leo papa. Miseri cordię dei nec mẽsuras possum? ponere: nec rẽpora diffinire: apud quẽ nullas moras patit venię ꝙuersio. de pœ. di. j. multiplex. sed istud raro ꝓingit. & ideo bene ait Esa. lv. Querite dñm dũ inueniri põt: inuocate eum dũ prope est. Derelinquat impius viã suã &c. Multos em ingẽt Aug. solet decipere serotina pœnitẽtia. Sexto ex tristitię affectione: qlibet em naturaliꝰ fugit tristitiã: & qd' potest eũ contristari: sed ille q diu permansit in malo tota delectatio & gaudiũ eius est in malo. fm illud Prouer. ñ. Lætãtur cum malefecerint & exultant in rebus pessimis, Vñ cũ cogitat peccator q debeat dimittere oĩa illa mala in qbꝰ delectatus fuit: multũ cõtristat fm sensualitatẽ saltẽ: & frequenter accidit ei sicut simię auidę dulcedinis nuclei nucis: quę accedit ad arborẽ: & cũ mordẽdo sentit amaritudinẽ cortiois rorũ tale arbitrans nõ peruenit ad dulcedinẽ cupitã medullæ. Sic peccator cũ cupiat dulcedinẽ veniæ, ppter qd' incipit velle pœnitere cũ percipit q oportet eũ vitia dimittere & odia & lasciuias: sumere ꝓfusionẽ ꝓfessionis: euacuare bursam, p restitutiõe: petere veniã ls̃is: q nũq; se humiliauit videt sibi nimis amarũ: vñ dimittit facere vel male facit. Vñ & iuuenis q petijt a Christo qd faciendo vitã æternã haberet? Rñdit demũ. Si vellet esse perfectus daret oĩa pauperibꝰ quo audito abijt tristis. Mat. xix. & nihil fecit: qa habebat multas possessiones & nimis sibi durũ videbat illas dimittere. Septimo ex diaboli im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pugnatione:cū qs morat in pctō diabol⁹ nō multū ipugnat:qa suus est,sed cū ppēdit ꝙ velit recedere ab eo per pœnitētiā multū impugnat & tāto pl⁹ ꝙto diutius posse dit.& pmaxime in articulo mortis qa scit se ampli⁹ tēporis nō habere ad tētādū & magis infestat. Venenū dr serpēs habere in cauda. Vñ & dns dixit serpēti antiquo.Genes.iij. Tu insidiaberis calcaneo ei⁹.s.mulieris,i.extremo vitæ magis impugnās q̄ alio tpe.Si em diabolus accedit ad sanctissimos viros in fine ad tētādū si forte posset eos decipere,Nam accessit ad Christū in passiōe propter qd' ait Christus Io.xiij. Venit,i.veniet princeps mundi & in me non habet quicq̄,multo magis accedit ad eos q male vixerūt & distulerūt conuersionē in finē.Sed sicut sancti in vita & sanctitate cōuersi sunt ad deū:ita & deus tēpore necessitatis cōuertitur ad eos iuuādū cōtra pugnas diaboli:& sicut peccatores in sanitate nō sunt dñi recordati nec ad deū cōuersi:ita valde timēdū est in morte ne deus obliuiscat eos:.Chryſ.Hac animaduersione pcutit peccator:vt moriēs obliuiscat sui:q dū viueret oblit⁹ est dei. Sed etsi cōuertat vere ad pniam:tūc ex tarditate suæ conuersionis nō reportabit cōmodū: sed detrimētū multū.s. pœnaꝝ salt̄ purgatoꝝ ſm illud quod ait Aug.Prius est purgandus igne purgationis qui in aliud sæculū distulit tuchū cōuersionis.de pœni.dist.vij.nullus.Ex his omnibus apparet ꝙ nō est differēda cōuersio.sed tēpus facien di dñe dissipauerūt legē tuā qua admones:vt q̄citissime reuertātur ad te ne indurent.& difficilior fit eis cōuersio.

§.II. DE DILATIONE CONFES-

siōis nō facieda.dicit Pā.xciij. Pręoccupem⁹ faciē dñi in cōfessione.i.anteq̄ accedamus ante faciē dñi seu cōspectū eius faciamus prius confessionē.Vadit ante faciē dñi qui accedit ad adorādū:qa tūc cū ipso loquimur ſm Ilido.& multo magis cū missę astamus:vbi realiter in sacramēto est dns:vel cū ecclesiam visitam⁹:vbi omi tpe debet esse in tabernaculo corpus dñi:sed ire ad adorādū vel ad miſſam vel ad ecclesiā debet quotidie fieri.Et sic etiā cōfessio faciēda esset ab illo quē cōscientia grauat de mortali.Nā cū quærit vtrū cōfessio de mortalib⁹ sit de necessitate facienda ſtatim habita opportunitate:q̄uis aliqui dicāt ꝙ ſtatim fieri oporter.tamē cōmunior opinio Tho.Pet.Richar.& alioꝝ est ꝙ nō teneat de necessitate nisi in qbusdā casib⁹ de quibus.ſ.dicet.tñ ſm omnes periculosum est differre eam.Sed sciendum ꝙ tripliciter potest differri.

¶Differtur aliquando damnifere.

¶Differtur aliquando pestifere.

¶Differtur aliquando salutifere.

§.III. QVANTVM AD PRIMVM

Differre cōfessionem est damnosum.

qñ quis habet copiā cōfessoris & idonei differre cōfessionē nullā vtilitatē affert:sed multiplex dānū:nō est aūt sapientis viri facere illud vñ ei nō p̄t sequi vtilitas: sed multū dānum.Propterea infirmus vel q habet curā eius cito cōtracta infirmitate mittit ꝓ medico & eā patefacit:quia ex mora videt sibi periculū imminere.Ita infirmus in aia cognoscēs se infirmatū medicū salutis q̄citissime quærere debet.s.sacerdotē & cōfiteri.Nā sacramenta sunt quædam medicinæ animæ:& alij quidē differūt ex negligētia confessionē vsq; ad quadragesimā sequētē:alij negligentiores vsq; ad finē quadragesimæ:alij negligētissimi vsq; ad infirmitatē grauē.Et illi qui differūt vsq; ad quadragesimā ex hoc incurrūt periculū & dānū.Periculū quidem: qa possint mori morte subitanea interea habētes mortalia vel loquelā amittere:& sic priuarent ꝓfessione ex qua aliqñ ex attrito fit ctrit⁹:& sic saluar̄ q al⁹ nō saluaret.Dānū incurrūt:qa multoꝝ ex tāta dilatiōe obliuiscūt pctoꝝ quæ nō ita quo ad pœnā remittūtur p gñalē confessionē oblitoꝝ sicut si particulr cōfiteret:qd' meli⁹ facere posset & pleni⁹ si nō tm differret.Dānū etiā incurrit & priuationem illoꝝ bonoꝝ quæ cōsequer̄t pluries in anno cōfitēdo:vt suffragij orationū cōfessoris:āmonitionū p cōfessionē:augmētationis gratiæ:remissionis pœnæ.Sed & magna stultitia ostendit non facere diligētiā ꝓ aia quā quis facit ꝓ caliga. Vñ Bern.O nimia insania hominū:pudet sordes abstergere.s.per confessionem:& nō pudet contrahere. Abstergitur caliga.s.a luto & cōtinet aia:& manifestū est ꝙ non in capite anni abstergatur caligo a luto:sed quasi quotidie ne corrodatur a luto. Illi etiam qui differūt vsq; in finē quadragesimæ magnā vtiq; negligētiā cōmittunt.Nā cū in finē omnes differāt & nō possit audiri vnusquisq;:nisi per se separatim multiq; habeāt cōfiteri & confessores pauci respectiue & officiare habeāt ecclias & proli xis officijs oportet ꝙ multi remaneant inconfessi:& multi alij ꝓpter festinantiā sint male cōfessi. Et quodlibet distur bium etiā minimū diabolo operāte facit eos dimittere cōfessionē quasi putāces se excusatos:ex quo non possunt sacerdotē habere paratū ad eoꝝ voluntatē. Tales etiam bona multa quæ faciūt in quadragesima:vt ieiunia:eleemosynas & oꝝones faciūt ea infructuosa: qa frequēter ante cōfessionē nec cōtritionē habent:parū etiā pœnitētiæ faciūt in grā:qa subito trāsacto pascate reuertūtur q̄citissime ad vomitū. Vñ dr in principio.xl. Faciē tuā laua:scilicet i cōfessione.Mat.v.Legit in vitis patrū de quodā religioso q erat bonus & virgo:sed tardus ad cōfessionē ſm morē suæ religionis:,ꝓpter qd' semel in infirmitate cōstitut⁹ invisio ne cōspexit christū venire ad iudicandū mundū.Et cū singuli ante tribunal Christi ducerētur ad,reddendū rōnē de operib⁹ suis:& ſm ea iudicarent̄ ad pœnā vel præmiū.Cū ventū est ad ipm religiosum accusat⁹ est corā iudice de tarditate confessionis ,ꝓpter qd' vitiū ſnia data est a iudice ꝙ traherēt ad pœnā:sed virgine gloriosa cui⁹ erat devotus ,p eo filiū deprecante:tum quia iuuenis & delicat⁹:tū ga sibi deuote virginitatē seruauerat:fuit mutata ſnia & decretum ꝙ sibi ,p illa vice parceretur:ita tamen ꝙ de tali pigritia & tarditate confessionis se emendaret.

§.IIII. QVANTVM AD SECVN

Casus vbi qs nō pōt differre cōfessionem.

dum differtur cōfessio pestifere:seu mortifere. & ſm Pe.de Thar.in.iij.i quatuor casib⁹ nō pōt qs differre cōfessionē de mortalibus vsq; ad finē anni:al⁹ peccaret mortal⁹. Primus est rōne sacramēti:qñ scilicet qs vult cōicare vel celebrare ꝓpetrato aliquo mortali post vltimā ꝓfessionē. Nō em sufficit tūc cōtritio:sed requirit̄ de necessitate confessio ante cōionē vel celebrationē: nisi cū immineret necessitas celebrādi:al⁹ sequeret̄ magnum scandalū populi:nec tunc posset habere copiā cōfessoris. Tho.& Io. Neapol. dicunt. Idē esset si haberet suscipere ordinis sacrm. Pe. aūt de Pal. extēdit se ad oē sacrm suscipiēdum:nisi baptismū vt sit ne cessaria prius cōfessio de mortali nōdū cōfessto. Hęc in.iiij. Sed o rōne scrupuli.cū.s.qs format sibi cōscientiā ꝙ teneatur ad ſtatim cōtinendum habita opportunitate:al⁹ peccet mortal⁹:si talis nō deponit hmōi cōscientiā qd' facere debet ad cōsiliū boni viri:vtiq; peccat mortal⁹:quia ꝫ conscientiā facit:nam oē qd' fit cōtra cōscientiā ędificat ad gehennam xxvij.q.j.§.ex his. Tertio rōne periculi:qñ scilicet qs post mortale perpetratū intrat⁹ est bellū etiā iustū vel p loca periculosa trāsitur⁹ vbi imminet periculū mortis vel infirmitatē grauē incurrit:nā tunc nō licet differre absq; morali:qa qui amat periculū incidet in illud:vt dr Eccl⁹.iij. Sed & medici hūt in pcepto ꝙ cū vocant ad ifirmos primo debēt eos inducere vt mittāt pro medicis aiaꝝ.i. cōfessoribꝫ vt faciāt ꝓfessionē:vt extra de pœ.&re.cū infirmitas. Et cō sanguinei etiā debēt eos inducere ad hoc faciēdū. Quarto rōne dubij.s. qñ dubitaret data opportunitate se amplī⁹ p illū annū nō posse habere copiā cōfessoris:cū tñ habeat de necessitate ꝓfitenda vt mortalia:vel qa habet morari clausus in castro seu casserovel in carcere:vel qa habet ire ad remotas partes & licētiā nō habet:vel hñe copiā nō pōt alijs cōfiteri & hmōi.In his ergo casib⁹ est necessariū nō differre cōfessionē ad caput anni:al⁹ nō excusaret ꝫ mortali.

Medici debent pri⁹ curare de salute aiæ q̄ corpis.

§.V. QVANTVM AD TERTIVM

Aliq̄ casionis: vt in.xl.qs est arduis implicat⁹ q̄ dimittere nō vas let vel mēte passionat⁹ ex quo nō videt se tūc dispositū ad faciendū diligēter cōfessionē: sed cū licētia ꝓpri sacerdotis petit dilationē p aliquot dies vt quieti⁹ faciat: vel etiā cum sit ligatus sntia excōicationis vel in aliquo pctō ex reseruatis expectat absolutionē ab hmōi non piger ad hoc p curandū:nō est ergo differēda cōfessio nisi causa rationabilis vrgeat. Vñ & christus decē leprosis sibi occurrētib⁹ petētib⁹ miam.s.mūdationis dixit. Ite ostēdite vos sacerdotibus.Luc.xvij. non dixit expectate vsq; ad mensem vel diē: sed subito ite nūc:& eundo mundati sunt. Legit de quodā le-

Exēplū de iuuene

iuuene nobili & diuite ſm mundū ꝙ cū esset vanitatibus & lasciuis deditus:tñ in mane surgēs a dormitione faciebat semp istā orationē vt deus nō pmitteret eū mori sine auisamento.i.quin sibi prius manifestaret finis suus.Semel cū hanc faceret orationē apparuit angelus dicēs eum exauditū:qa nō moreret sine auisamento:siue sine prænūtiatione:ex quo iste assecurat⁹ magis se voluptatib⁹ oīb⁹ immergebat:inde ad modicū tēpus quadā die surgens de lecto sensit dolorē capitis ,ppter quod domū nō egredit: socij venīūt ad eū vt cū ipsis iret ad solatia:sed minime ac quiescit:supuenit febris & in lectū sternit se:cōsanguinei admonent vt cōsiteatur sicut debent facere.Respōdit ille ꝙ nō est infirmitas illa ad mortē vt oporteat cōfiteri:sed subito liberabitur:febris incremēta suscipit:admonet iterum ab amicis de confessione.Respondit ꝙ oīno vult eā facere:sed vt meli⁹ possit perficere vult expectare alleuiationē febris:augetur infirmitas:& cū importune a suis de cōfessione rogaretur. Respondit se ita grauatū ꝙ nescit quid diceret:sed diminuta vel alleuiata infirmitate oīno faciet.Demū appropinquāte morte angelus apparuit ei dicens.Tēpus est vt egrediat aia tua de corpore:finis tuus venit.Conquerit iste dicens,dns decæpit me:quia promisit mihi ꝙ nō morerer sine auisamento:ecce de hoc nō fui auisatus.Cui angelus.Immo multoties fuisti auisatus: nā cum supuenit infirmitas:illud fuit auisamentum vnum mortis.Cum tibi a cōsanguineis dicebat illud fuit aliud: cum tibi a sacerdote dictū fuit illud aliud:noluisti audire non datur tibi amplius tempus:oportet ꝙ moriaris:& sic sine confessione moriens ad infernū deductus est a dęmonijs:sed tēpus faciendi dñe dissipauerunt legem tuam.

§.VI. TERTIA PIGRITIA SEV

Pigritia bene operādi

tarditas est in ꝓsequēdo bonā opationē inchoatā: sed ad hāc remouendā faciūt cōsideratio breuitatis tpis ꝓsentis Eccl⁹.x. Noli cūctari in tpe angustię. Consideratio em q̄litatis ipsarū rerū quę velociter & cursim transeunt. Sap̄.v. Trāsierunt oia illa tanq̄ vmbra. Consideratio em velocitatis & strenuitatis quā habēt mali in his q̄ sunt inutilia vel noxia eis vt in factis mundi.Pā. Veloces pedes eorū ad effundēdū sanguinē.Prouer.ſ.Pedes eorū ad malū currunt & festināt ad effundendū sanguignē.Poeta.Impiger extremos currit mercator ad Indos: Per mare pauperiem fugiens:per saxa:per ignes.Ber,Magna confusio: ardentius desiderant ſculares vitiosa q̄ nos vtilia.Cum quāta solicitudine & festinantia seruiūt serui & familiares dñis suis.Concupiuit semel Dauid aquam de cisterna Bethleē quam tunc occupabant Philistæi inimici Israel & dixit. O si qs mihi daret aquā de cisterna illa:immediate absq; alio mandato tres ex capitaneis suis moti sunt:& trāseunt̄ p mediū castroꝝ Philistinoꝝ hauserūt aquā de illa cisterna:& sibi obtulerūt.Nō ꝓcedit tāta tarditas in ꝓsecutione bonoꝝ operū:nisi ex magna tepiditate mēris & defectu amoris diuini.Sed vt dr Prouer.x.Sicut acetū dentib⁹ & fum⁹ oculis.s.molesta sunt:ita piger his q miserunt illū:& ex hoc sequūtur alia quādo mala.Exemplum de Leuita qui fuit in Bethleē ad reducēdū vxorē suā quæ recessarat ex indignatione ab eo:cum ipsa sibi reconciliata ad reuersionē se pararet:socer suus persuasit vt non ita cito iter sumeret.Et quia sic differendo persuasus tardauit nimis iter sumere:nō potuit applicare domū suā illa die: sed in Gabaa hospitatus maximā iniuriam ibi passus est

Tradiras vo torum.

ei⁹ vxore.Libidie incolarū occisa &c.vt habes Iudi.xix c. Et ꝓcipue solent homines esse tardi in executiōe votoꝝ quæ faciunt:& in adimpletione pœnitētiarū iniunctarū i cōfessione quod est multū nociuū:quia aliquādo ,ppter hoc obliuiscūtur:& sic oportet iterū de nouo facere cōfessionē:vel faciunt eas inuoluti i mortalib⁹:& nō valēt eis illę satisfactiōes ad solutēdū de debito pœnę tēporalis ſm doctores. Tho.& alios. Sed pmaxime sunt hoies tardi ad restitutiones faciendas & ad implenda legata ad pias causas facta a testatoribus qui debent excōicari vt necatores aiarū:vt dr.xij.q.ij.c.qui obligationes. Indeq̄ aiæ defunctorū non pcipiūt illud suffragiū qd' est ad graue pctm tantū retardātiū siue hæredū siue executoꝝ. Vñ & aliqñ apparuerūt ipsę animæ defunctoꝝ viuis cōquerentes de tali dilatiōe vel defraudatiōe. Et sic tps faciēdi dñe dissipauerūt legē tuā:qua mādas talia q̄citissime fieri. oīa anno di-

cūt se velle talia facere:& tū semp expectāt aliū futurū & nunq̄ faciunt. Ecōtrario dr Esa.xl. Qui sperāt in dño mutabūt fortitudinē:qa vbi pri⁹ erāt fortes & veloces ꝓ sactis mūdi erūt postea pro spūalib⁹.s.fortes assumēt pēnas vt aglę.s.ad velociter bñ operādū volabāt & nō deficiēt.

¶De otiositate. Capitulum. XIIII.

OTIOSITAS ETIAM EST

silia accidiæ:& valde reprehēsibilis:ꝑcipue in Reſpūblicę gr̄æ. Vnde & specialr fuit dictū his q advenientes eos q pertinēt ad nouū testm:qd hic statis tota die otiosi. Matt.xx. Exēpla em habem⁹ in nouo testamēto & rōnē vrgētē nos ad laborē:nec em decet seruū aut discipulū otiari dño & magistro suo laborāre vsq; ad mortē. Christus em dei fili⁹ dns & magister laborauit ꝓ nobis.Laboraui sustinēs ait ipse p Esa.s.Discurrebat em p ciuitates & castella prædicans & curās infirmos: & fatigat⁹ semel ex itinere sedebat sup fontē.Ioan.iij. & ne in illa refocillatione esset otiosus mulierē Samaritanā instruxit& illumi nauit.Sumus etiā facti serui emptiij.Empti em estis ꝓtio magno.s.sanguine christi effuso i cruce ait apls.s.ad Cor. vi.Et ideo glorificate & portate deū in corpe vestro.s.laborādo ,p ipso dño nō otio torpēdo.Merces insup nobis in nouo testō laborātib⁹ citius soluit.Mat.xx.Redde illis mercedē.s.laborātib⁹.s.isipiēs a nouissimis.i.a sctis nouitestamēti.Nā patrib⁹ veteris testamēti quātūcūq; pfecte laborātib⁹ nō dabat eis merces moriētibus:sed ad limbū descēdebāt expectātes p cērenaria annoꝝ prēmiū.Nobis aūt tpe gr̄æ apta tanua passiōe xp̄i subito dat merces regni cœloꝝ:dūmō nō, simus otiosi:sed solliciti operatores Beda.Regnū cœloꝝ nō otiosis & negligētib⁹ sed petētib⁹ p oīonē quærētibus:p lectionē & sacroꝝ eloquioꝝ audition̄ pulsantibus:p virtuosoꝝ operū impletionē.Econtrario de otiosis dr in Pā.lxxij. In labore hoim nō sunt:& cū hoib⁹ nō flagellabūtur. Ideo tenuit eos superbia: operti sunt iniquitate. Otiosi nō sunt in labore hoim:qa nolūt laborare:sed quiescere. In quib⁹ verbis ,pphetæ possunt tria notari q̄ primō ad istud vitiū qd' multū abundat.

¶Primo oīno vitiū insinuatū. ibi. In labore hoim nō sunt.

¶Sc̄o inferni suppliciū ei referuatū. ibi. cum hominib⁹ non flagellabuntur.

¶Tertio mali plurimū inde generatum. ibi. ideo tenuit eos superbia.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM

Otiosus habet multiplicē stultitiā in se.

dicitur Iob.v. Homo nascitur ad laborē vt auis ad volatum,quasi diceret.sicut aui naturale ē volare:ita hominibus laborare. Vnde de sancta ecclesia seu qualibet virtuosa anima dicitur. Prouer.vlti. Panem otiosa nō comedit: sed operata est cōsilio manuū suaꝝ.& ipse Salomon Prouer.xij. ait. Qui operat terrā.i. exercet corpus suū: vel terrā cordis sui:saturabit panib⁹.i.refectionib⁹ spiritualib⁹ & etiā corporalib⁹:qui sectatur otiū stultissimi⁹ est. Et nō vnam tm:sed multiplicē stultitiā habet i se otios⁹:& exercet. Et prima quidē:qa ipsa facit locū diabolo cōtra illud quod ait apls. Nolite locū dare diabolo. Maxima stultitia est locum dare vel vires inimico suo mortali:quod fit per otium. Dicitur em extra de vita & hone.cleri.in decre. Otiositas & voluptas sunt arma hostis antiqui ad miseras animas captiuādas. Et ideo bene dicit Hiero. Semper aliquid boni facito vt diabolus inueniat te occupatum. de cōse.di.v.nunq̄. Nec̄ qs facile capit a tētatore q alicui bono vacat exercitio. Regula fuit sctōrū patrū vt habeat i colla,Ioan.Cassi.ꝙ otiosus a pluribus infestatur dęmonijs:sed bene operās solū ab vno:quinimmo & ille etiā de facili nō infestat. Vnde ibi narrat ꝙ cū quidē sanctus pater trāsiret ante cellā cuiusdam eremitæ incipiētis seruire deo:vidit diabolū manētem ante ostiū cellæ suę:& cū alt quādiu moratus fuisset postea introiuit & firmauit se.ille sanctus pater ad videndum rei finē. Inde ergo ad modicum diabolus exiuit cellā iterū expectās ad ostiū:& paulopost iterum ingressus est cellam:& postea exiuit,sicq; alternatim pluries fecit.' Demū pater sanctus ingressus visitauit inuenē:& perquirēs diligēter de operib⁹ ei⁹ inuenit ꝙ cū ille aliquid boni operabat:diabolus tūc exibat quasi nō valens tentare eū,cum otio vacabat tunc diabolus intra

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat & diuersimode tentabat eū. vnde admonuit eū vt sibi cauerer semp ab otio narrās qd' viderat. Dauid sanctissimus dū fuit in exercitio psecutionis Saulis immunis fuit ab illis magnis peccatis in qbus postea incidit cū fuit in quiete Hierosolymis, ſadulterium: ꝓditionem & homicidiū. Adulteriū perpetrauit surgens a dormitione otio vacans. ꝛ. Reg. xj. Et si nō valet quis semp vacare orationi & lectioni & speculationi: nō tamē debet se otio tradere aut quid vanū facere. Nā vt dicit Bern., ꝓpter otiū otiosa sectari ridiculum est: sed aliqd honeste recreationis assume re in locutiōe vel corpali exercitio. Corporalis em exercitatio ad modicū vtilis est, ait apls. j. Timor. iiij. & tū vtilis est. Secūda stultitia: qa ponit se in rali statu ꝙ inferior brutis aialiꝫ inuenit. Nā bruti aialibus licitum est comedere etiā nō laborātibus: sed otioso prohibet apls mā ducare. ij. Thessa. iij. dicēs. Si quis nō vult operari non mā ducet. Et merito quia dictū fuit primo parēti in persona omniū. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Gene. iij. quasi diceret. Si volueris comedere oportebit te laborare. Et nō solū inferior inuenit otiosus aialibus brutis: sed etiā cūctis creaturis a cunctis discordās. Nā omnis creatura aliquo mō operat ſm modū suū nulla ē otiosa. Vñ & cōmentator dicit ꝙ qui aufert operationes a rebus aufert essentias rerū. Sed otiosus ita est miser ꝙ nil boni operis facit qd' sibi cōuenit. Cōuenit em hoi operari ſm rōnem inquātum est hō. Et ꝓpterea cōgrue dicit Seneca. Otium sine literis mors est: & viui hois sepultura. Ideo autem dicit otium sine literis mors est: quia cum literis est vita & valde laudabile. de quo Augu. dicit. Otium sanctum querit charitas veritatis. viij. q. j. qui ēpatū. Et appellat otium cessationē ab operibꝫ exterioribꝫ vt vacet deo. Vñ Bern. Vacare deo nō est otium. ſ. malū. sed negotiū negotiorꝫ. Dicit Iudas in epla sua de talibus otiosis ꝙ sunt arbores autūnales infructuosę bis mortuæ. Arbor in autūno plāta si purū fructū facit tarde facit: sic otiosi si aliqd boni faciūt & illud volūt facere i fine qñ parū vel nihil faciūt: & sic sūt bis mortui: qa hic morte peccati: & postea morte inferni. Tertia stultitia otiosi est: qa tēpus amittit: ad qd' cōseruādū admonet scriptura dicēs. Fili cōserua tēpus & declina a malo. Eccl. iij. Et merito debet diligēter ꝓseruari nō perdi vt otiosi faciunt. Nā est ꝑciosissimū: est & breuissimū: est ei⁹ vsus exāmē faciēdū subtilissimū. Quātum ad preciositatem dicit Bern. Nil preciosius rēpore: sed nil hodie vilius reputat. Idem. Non paruum estimes tempus quod & in factis & in dictis, expēdit otiosis: volat em verbū irreuocabile nec aduertit insipiēs quod amittit. Adeo preciosum est tēpus ꝙ modico spatio eius pōt homo cōsequi veniā, & vitā æternā promereri: sicut latro cū christo crucifixus in modico rēpore paradisum promeruit. Tam preciosum est tēpus ꝙ dānati darent oēs thesauros mūdi si haberēt in potestate sua pro habendo momēto temporis quo possent pœnitere & euadere tantas pœnas. Nihil ita ꝓprium possidemus sicut tempus. Vnde Seneca. Reliqua nobis aliena sunt: tempus tm nostrū est. Et ideo bene dicit apls ad Gal. vj. Dum tēpus habemus operemur bonum ad oēs. q. d. nullus sit otiosus. Quātū ad secundū clarū est ꝙ tēpus est quid breuissimū. j. Cor. vij. Tēpus breue est in se: qa nihil habemus de præterito, nec de futuro, nec de pñti: nisi instans. ij. Cor. vj. Ecce nūc tempus acceptabile. Nō em deo habem⁹ nisi nūc: in quo possum⁹ accepti esse deo. ſ. bene operādo. Et cū alia multa recuperari possint vt diuitiæ amissæ, sanitas pdita: aliqñ etiā vita: vt in resuscitatis: sed tēpus amissum nūq recuperat otiosus. Iob. ix. Dies mei velociores fuerūt cursore. Sene. Infinita est velocitas tpis: pūctum est quo viuimus & pūcto minus. Est em breuissimū respectu futuri status qui succedit q est ꝑpetuus & nunq deficit. Pā. lxxxix. Mille anni ante oculos tuos tāq dies hesterna q ꝓterıt. Breuius adhuc restat tps si demaſ de eo tps quo dormimus & alias necessitates sumim⁹: qd' est quasi pdictū. & ideo apls ait. ad Eph. v. Redimētes tps qm dies mali sunt. i. diligenter & vtiliter expēdentes ipsum non otiose. Quantū ad tertium subtile examen fiet de nobis circa tpis vsum. Bern. Ome tps tibi impēsum a te exigef qual'r fuerit expēsum: & sicut capill⁹ a capite nō peribit: ita nec momētum a tpe. ſ. de quo non exigaſ rō. Thren. j. Vocauit aduersum me tps. ſ. deus vt cōtereret electos meos. O q̄ male poterit rationē reddere de tpe otiosus q non solum momenta amisit tpis: sed horas integras dies mēses & annos. seruū inutilē ait dñs in parabola. j. otiosum mittite in tenebras exteriores. Matt. xxv.

Tps est breuissimum.

Rōnem reddemus de tpe.

Quāta stultitia otiosi est: qa cum debeat in hac vita solo uere vel minuere debitū ad quod tenef & ipe magis adaugeat, & rō dictat. Redde qd' debes. Matth. xviij. & apls. Ro. xiij. Reddite omibus debita. Sed multa sunt debita nostra Bern. Oh̄ō si scires q̄ multa & q̄ multis debeas videres ꝙ nihil est qd' facis vñ non essēs otiosus. Primo debes pro christo vitā tuā ponere: qa ipse ꝙ te posuit suam: nō apls ad Gal. ij. Dilexit me & tradidit seipm ꝓ me. Sed o exigūt pēta ꝑterita futurā vitā meā vt faciā fructꝰ dignos pniæ. Quid si tibi tertiū debitorē ostēdā q eā sibi vēdicet: puto ꝙ gloriā desideres quā nec oculus vidit. Nōne ad hoc ēt totū quātūcumq poteris dare oportebit: & vltra hæc oia debes totū qd' es a quo totū habes q te fecit & bene fecit. Hæc Bern. Sed miser otiosus nō reddit debitū: sed quotidie magis auget. Quinta stultitia otiosi est: qa cū possit otiosus ex se ꝓducere & recipere fructū multū meritoꝝ & pmioꝝ pmanet vult permanere sterilis & infructuosus. Posuiyos ait xps sterilis. Io. xv. vt eatis & fructū asseratis: & fructus veiter maneat. Pōt em & debet ꝓducere fructū cordis bonaꝝ cogitationū sanctaꝝ affectionū: piaꝝ recordationū. Sed otiosus sine fructu reperif: sicut & ficus ad quā cum venisset xps & nō inuenisset fructū: maledixit & subito aruit. Matt. xxj. Pōt & debet ꝓducere fructū oris q sūt dei laudatio: gratiaꝝ actio: vocalis oro: pcōꝝ ꝓfessio. pximi i structio. Prouer. xij. De fructu oris sui vnusq̄sq̄ replebif bonis: sed ab oib⁹ his otiosus est extrane⁹. Pōt & debet ꝓducere fructū bonorū operū vt eleemosynarū: peregrinationū: visitationis infirmorū & hmōi. Pē. de fructu operū suoꝝ satiabif terra: sed oib⁹ his priuaf otiosus: qa cogitatiōes habet vanas & inutiles. Et vhe vobis q cogitatis inutile ait ꝓpheta. Verba habet otiosa: sed vt dicit christ⁹ Mat. xij. De omni ꝙ verbo otioso reddēt hoies rōnē in die iudicij. & opa vitiosa. Vñ Hiere. ij. Opa eoꝝ vana & risu digna. Sexta stultitia otiosi est: qa vult quiescere i locovbi oportet laborare. ſ. in vita pñti Christ⁹ Io. ix. Nō veni vocare vos ad requiē, sed ad laborē. Ber. O impudēs & imprudēs milia militū mini strabāt ei: & decies centena milia assistebāt ei. ſ. ad operādū qd' eis cōgruit: & tu sedere ꝑsumis & otiari. Ad qd' etiā figurandū sex diebus operat⁹ est de⁹ diuersas creaturas & oēs faciebat: & in septia requiit ab omni opere ad innuēdū q̄ in vita pñti signata ꝓ senariū numerū debet hō operari nō otiari si vult in septia. i. in alia vita cū deo gescere.

Septima stultitia est: quia cum sit otiosus submersus in ꝓfundo stultitiæ malicię suę nō vult porrigere manū suā ad laborē: cū tñ aliter nō possit exurgere. Seneca. A stulti tia nemo emergit nisi ad laborē: manū porrigat. Nam ſm ꝓm virē & scientia sūt circa difficilia. Et Virgi. Facilis descēsus auerni: sed reuocare gradū superasq̄ euadere ad auras hoc opus. hic labor est. & christus. cōēdite intrare per angustā portā. Lucæ. xiij. Certe magna stultitia esset eius qui se videret in aquā cecidisse & nisi laborando & appo nendo manum posse euadere ibi remanere.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

Otiosi hieresem uant in fer no punien di.

dū ex otio generāte p lurima vitia segtur i ferni cruciatio: & ideo secūdo dicit Pā. Cū hominib⁹ non flagellabūtur. Reuerentes ad laborē pœnitētiæ flagellabūtur hic cū hominib⁹: sed otiosi nō cū hoibus: sed cū dęmonib⁹ in inferno. Proprius locus otiosi est in inferno. Ratio est. Cōstat ꝙ otiosi in cœlo nō reperient. Nā cœlū empyreū est loc⁹ eorū & merces qui operati sunt. ſm illud Matt. xx. Voca operarios & redde illis mercedē. & Sap. iij. Bonorū laborum gloriosus est fructus. In paradiso etiā terrestri nō recipietur: quia cū deus transtulit Adā posuit illic vt opera retur: nō vt otiaret. In purgatorio non erunt: quia tbi flagellantur hoies a deo. Sed de his otiosis dr ꝙ cum hoibus nō flagellabuntur. Mūdi quoq̄ loco indign⁹ est ſm parabolā christi de siculnea non faciente fructū. de q̄ dicit dñs vineę. Succide illā vt quid etiā terrā occupat. i. hunc mundum inutiliter. Et cū non sit alius loc⁹ restat q̄ in inferno cum dęmonibus flagelletur. Vnde saluator Mat. vij. Omis arbor nō faciēs fructū bonū excidetur & in ignē mittef. ſ. infernalē. Et loquitur ibi expresse de arbore rationali quę nō facit fructū bonū cū nō faciāt opera bona. & hic excidetur ꝓ morte tur per mortē & otiosus in ignē inferni proncief. vnde Pē. Quis est homo qui vult vitā scilicet ęternā? Declina a malo & fac bonū: scilicet fructū operū: non stes otiosus.

Mala q̄ docuit otiositas.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Aliud qd' ex otio sequif est multiplex malū pētōrū. Vnde dicif. Ideo tenuit eos suphia. eos scilicet q nō sunt in labore hoim sed in otio: & operi sunt iniquitate. i. pleni oi iniquitate. Eccli. xxxiij. Multā malitiā docuit otiositas. & alibi. In desideriꝫ scilicet malis est omnis otiosus. Bern. Oim tērationū & cogitationū malaꝝ & inutiliū sentina est otiū sicut sentina i nauib⁹ recipit oēs sordes corporaliū, ita mēs oēs sordes vitiorū: nec mirū. Nō em pōt cor vigilantis esse sine cogitationib⁹: vñ si quis est otiosus ex quo nō cogitat bona oportet ꝙ cogitet mala. Cogitationes autē malæ trahunt ad opera mala, & præcipue vitia carnalia. Ezechi. vj. Hęc fuit iniqtas sororis suę Sodomę: suphia: saturitas panis & aquæ & otiū. Salomō dū fuit occupatus in ædificijs tēpli & domus suæ nō ita exarsit amore mulierū: sicut post ea cū se otio tradidit. Poeta. Otia si tollas perire cupidinis artes. Inducit etiā otiū ad curiositatē & nugationem. Vnde apls. j. Tim. v. de viduis malis inquit. Adolescentiores viduas deuita. discūt em circūire domos nō solū otiose: sed & verbose & curiose loquētes que nō oportet. Et Ber. Otiositas est mater nugarū & nouercа virtutum. Et alibi. Summa mētis malitia otiū iners. Nabuchodonosor cū maneret in aula palatij sui in superbiā elaſ⁹ est dicēs. Nōne hæc est Babylon quā ędificaui in fortitudine meae? propter quod in bestiā mutatus est ſm phantasiā. Dan. iiij. Filij quoq; Dan venientes Lachis ad pplm quiescētē atq; securū percusserunt in ore gladij, vrbēq; incēdio tradiderūt. Iudicū. xviij. ad figurādū ꝙ dū quis quiescit otio dęmones capiūt animā atq; diuersis vitijs incēdūt. Vnde & in euāgel. Luc. xj. & Matth. xij. Spiritus immūdus exiens ab homine per pœnitētiā cū postea reuertitur tentādo eū inuenit domū mētis vacantē scilicet otio: cū septē spiritib⁹ ingredif, & habitat ibi. i. cum vniuersis peccatis: sic ergo qui & in laboribus hominū nō sunt tenuit eos superbia. Et quia ipsa regina est & mater vitiorum exinde operti sunt iniquitate.

Otium fuit causa pecati salomonis.

Otiositas ē nutrix & alūna mendaciorū.

¶De desperatione. Capitulū. XV.

Desperatio vñ surgat.

DESPERATIO FILIA POnif accidię ſm Greg. Tho. & alios. Pro cui⁹ declaratione sciēdū ꝙ sicut ỹa æstimatio ītellect⁹ circa deū est ꝙ nō tribuat beatitudinis pmiū bona facientibus vel nō largiaf veniā pœnitētib⁹, & in periculis nō sustineat, qd' ptinet ad desperationē, sicut ergo spes vera æstimās de deo est virtuosa: ita et desperatio per ỹriū falsa æstimās est vitiosa. Si quis autē desperaret de eo qd' nō est nat⁹ adipisci vel de eo quod nō est debitū adipisci, desperatio talis nō esset pctm, vbi gra. Si quis medicus desperaret de curatione alicui⁹ infirmi: vel si quis agricola desperaret se sieri posse imperatorē, aut simplex clericus papā: nō peccāt: & hoc ꝓpter impossibilitatē cōsequendi talia. Sic etiā dānati si desperarēt se posse cōsequi beatitudinē vel veniā delictorū: desperatio nō imputaf eis ad culpam: quia sunt in statu desperādi propter impossibilitatē reditus ad beatitudinē. vnde dānatoꝝ desperatio nō est eis ad culpā: sed pars dānationis. Sed quia homo dū est viator natus est cōsequi beatitudinē, & est possibile adipisci, æstimādo ꝓtrariū, scilicet ꝙ non possit adipisci est falsum æstimare de deo & grauissimū peccatū desperationis. Tho. q. n. q. xx. vnde dicit Leo papa in Cañ. de pœ. dist. vn. nemo. De nemine est desperandū dū est in hoc corpore cōstitutus: quia nemīnūq; cōsilio maturiori perficitur quod dissidētiori ætate differt. De desperantib⁹ dicit Pā. lxxvij. Nō sperauerūt in deo salutari suo. Vbi notan dū ꝙ triplex est desperatio.

¶Desperatio gloriæ adipiscendę.

¶Desperatio venię consequendæ.

¶Desperatio miseriæ euadendæ.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

dicif Iob. vij. Desparaui: nequaq̄ vltra viuā: scilicet vita gratiæ, nec per cōsequens vita gloriæ. Dum enim quis permanet in desperatione non potest consequi beatitudinē. sed potest quilibet quātūcūq; desperauit in ꝑteritum remouere desperationē. & sic viuet: quod facere debet: quia vt dicif. ij. Reg. ij. Periculosa res est desperatio, immo periculosius omnibus. Et hoc triplici ratione. Desperatio periculosa est.

¶Primo ratione amissibilitatis.

¶Secundo ratione insanabilitatis.

¶Tertio ratione inclinabilitatis.

Primū sic ostenditur, illud per qd' tollif in bonis actibus cōstātia: perseuerātia, & cōfidentia finis est periculosior ceteris. Sed per desperationem in rebus laboriosis quæ pertinēt ad vitæ perfectionē perdif cōstātia, & tollif perseuerantia cui principal' merces reddif & priuat se desperās decōfidētia finis: ergo periculosissima est. Sen. Tolle spē nemo vicius tētabit arma. Filij Israel cū audierunt ꝙ in terra promissionis signāte vitā æternā erāt ciuitates fortissimæ, & homines robustissimi ſm relationē exploratoꝝ, quia desperauerūt posse adipisci eā: ideo sunt ea priuati in deserto moriētes. Soli Caleph & Iosue qui in deo sperauerūt illā cōsequi exnumeratis intrauerūt. Secūdo hoc ostendif ratione insanabilitatis. Sicut em morbus incurabilis est periculosior curabili: ita pctm quod nūq; sanaf vel raro morbo sanabili: sicut lepra paralysi periculosiores morbi sunt febribus & vulneribꝫ: sed tale est vitiū desperationis scilicet insanabile dicif em Hie. xxx. Insanabilis fractura tua pessima plaga tua illi⁹ ppli. ſ. q dixerat desperaui. Et iterū Hiere. xv. Plaga mea scilicet desperatiōis tenuit curari. Quis em null⁹ æstimare debet ꝙ sua opa quātūcūq; ēt eximia sint p se sufficiētia ad cōsequēdū tātū ꝓmiū bitudinis, debet m̄ ēstimare ꝙ dei gra ipsa sociata etsi minima deus sua liberalitate facit ea esse digna. vñ Aug. Cū de⁹ coronat merita nra non aliud prēmiat q̄ munera sua. Et iō si parua & ęsti nulla opa in se qs videt bona adhuc desperare nō debet. Tertio ostēditur pculū ei⁹ rōne inclinabilitatis: illud em pctm p qd' hō inclinaf ad oē malū, et retrahif ab oi bono est periculosius cæteris: sed desperatio est hmōi. Nā sicut p spē hō reuocatur a malis: & ꝓducaf ad oē bonū: ita ꝙ oppositū p desperationē reuocaf a bonis, & sine freno ꝓducaf ad oia mala. Solet em tales dicere etiā verbo: ex quo debeo ire ad infernū, eamus cū armis & eqs. Vñ dicif Prouer. xxiij. Si desperaueris in die lapsus in die angustię minuetur fortitudo tua. i. si desperaueris i tērationе vel psecutiōe: vel i die scilicet cū primo incipis dolere de pctis: vel i morte lapsus a spei fortitudine & firmitate quā pri⁹ habuisti minuef fortitudo tua scilicet resistēdi diabolo, vbi gl. dicit. Nihil execrabili⁹ desperatione quā qui habuerit: & in gnalib⁹ hmōi vitę laborib⁹ & qd' petius est in fidei certamine cōstantiā perdet.

Desperatio pctm de mia dei

§. II. SECVNDA DESPERATIO

est venię cōsequędę pctōrū. Sed falsa est ista æstimatio: quia ꝫ oēs locutiones dei in scripturis & doctrinis eorū. Dicit em Dns Ezech. xviij. Nūquid volūtatis meæ mors impij & nō potiꝰ vt cōuerraf & viuat? Et iterū. In quacūq; die conversus fuerit pctōr & ingemuerit oīm iniquitatū ei⁹ nō recordabor. i. dimittā. Et in euāg. christ⁹. Mat. ix. Nō est op⁹ valentibus medic⁹: sed male habētib⁹: qa nō veni vocare iustos sed pctōres ad pniam: vt p hoc eis veniā dem. Habet aūt talis desperās de venia falsam æstimationē de trib⁹ erga deū: scilicet.

¶De dei misericordia.

¶De dei omnipotentia.

¶De sui propria malitia.

Primo qdē desperās de venia falsoīmo existimat falsissime de deo. ſ. q̄ nō sit misericors, cū tñ dicat ecclia. ꝙ ꝓpriū est deo misereri semp & parcere: imo ꝓprie ꝓpriū, quia nullus pōt tollere miseriā pctī q̄ maxima est sup oēs alias: nisi sol⁹ de⁹: sed nulla creatura ita de facili relaxat iniurias in eā ſctās pœnitētib⁹ vt ipse facit. Perpetrauit Dauid tāti scel⁹ ꝫle fuit adulteriū addēdo ei ad occultādū malū proditionē & occisionē sui fidelissimi militis Vrię. Ex q̄ secuta ē insultatio & blasphematio ꝫ deū ab inimicis, & tñ vre cōgruit pctm suū dicēs Nathā ꝓphę eum arguēti, peccaui dño: subito ex parte dei rō dixit Nathā, & dñs trāstulit pctm tuū. ſ. parcendo ij. Reg. tibi. Notādū est valde qd' ait Christ⁹. i. li. de repatiōe lapsi ad xij. insinuādā ſmēsam dei miam: vñ null⁹ debeat despare quātūcūq; pctōr dūmō ad pniam redeat. Talis mihi crede talis est erga hoies dei pietas ꝙ nūq; spnit hois pniam si ei sincere & simplr offeraf: ēt si ad summū qs pueniat malorū. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

inde iñ reuerti velit ad ✠tutisviã suscipit libẽter amplectit & omnia facit quatenus ad priorẽ reuocet statum. Quodq; adhuc est ꝓfanctius & eminẽt⁹: etiã si nõ potuerit ꝙs explere oẽm satisfaciendi ordinẽ: quãtulãcũq; tñ & qualibet breui tpe gesta nõ respuit pniam: suscipit etiã illã: nec patitur ꝙuis exiguæ cõuersiõis ꝓdere mercedẽ. Hæc oia de pœ. dist. ij. c. talis. Hinc & Leo papa. de pœ. dist. j. multiplex. Multiplex dei mia ita lapsibus humanis subuenit: vt nõ solũ per baptismi gratiã: sed etiã per pœnitẽtię medicinam spes vitæ reparet æternæ: vt q regenerationis dona violassent, ꝑprio iudicio se scilicet p pniam cõdemnãtes ad remissionẽ crimi
Manasses sum musido lolatra. num puenirẽt. Exẽplũ optimũ hr. iiij. Reg. xxj. de Manasse qui fuit rex Iuda. l. annis & vltra: pessimus hoium: idololatrię dedit⁹: occisor ꝓphetarũ: & præcipue Esaię consanguinei sui eximij & euãgelici ꝓphetę: quẽ ob nimiã crudelitatẽ secare fecit serra lignea. Demũ in senectute sua ob scelera captiuatus ab inimicis Assyrijs & incarceratꝰ: vt recognouit iniquitates suas & pœnituit dicẽs in oratione. Peccaui sup multitudinẽ arenæ maris: & multiplicata sunt ꝑcta mea: & nõ sum dignus videre altitudinẽ cœli præ multitudine inimi
Desperans de dei oĩ potẽtia. quitatis meæ: qm̃ irritaui irã tuã &c. dñs pepcit ei & veniã dedit reducẽs etiã eũ de captiuitate ad regnum suũ. Non ergo de venia desperãdũ est. Desperãs de venia sed⁹ falsum æstimat de dei oĩpotẽtia: cũ. s. æstimat nõ solũ deũ nolle ei misereri: sed nec posse tot scelera quot ꝓmisit dimittere: sed ista adhuc esset peior desperatio alijs: nã pertineret ad infidelitatem: scilicet ꝙ deꝰ nõ posset oia: cũ tñ dicat Lu. j. Nõ erit impossibile apud deum omne verbum. Isti sunt peiores ludæis incredulis. Nã & si negarent christũ posse ꝑcta remittere: ga purũ hominẽ æstimabãt: & hic erat & est error eoꝝ: tamẽ cõfitebãtur deum hoc posse dicẽtes. Quis põt ꝑcta dimittere nisi solus deus. Mar. ij. Sed ostendit vtiq; posse dimittere: & per hoc esse verus deꝰ. Probauit autem se habere hanc potentiã: nõ per aliquid potẽtius: sed per aliquid manifestius. Maioris quidẽ potentię est quãtum ad creaturam sanare animam remittẽdo ꝑcta ꝙ sanare corpus a paralysi vel quacunq; infirmitate. Sed manifestius est sanare corpus: nã sanatio aiæ non videt ab hominib⁹ seu remissio peccati: sed videt sanatio corporis: & sic per manifestũ probauit occultũ. Vnde dixit. vt sciatis ga filius hois habet potestatẽ in terra dimittẽdi ꝑcta. supple sano hunc paralyticũ. vnde tũc ait paralytico. Surge &c. & sanatus est in aia & in
Renouari ad pniam. corpore virtute diuina sua. Et si quis ꝙbꝫeret qd̃ ait apl⁹ Heb. vj. Impossibile est eos q semel illuminati sunt & gustauerunt donũ cœleste. & participes facti sunt spũsc̃ti & prolapsi sunt renouari ad pœnitentiã. Renouari ad pœnitentiã est consequi veniã quod sit vtiq; a deo: sed apl⁹ hoc dicit impossibile: ergo videt ꝙ recidiua ꝑcta non possit dimittere. Quod quidã sed hæretice opinãtes ad idẽ inducebant, p argumento miracula christi dicentes: quẽ bis illuminauit: quẽ leprosum bis mũdauit: quẽ mortuũ bis suscitauit: non Lazarũ quẽ dilexit: nõ filiũ viduæ quẽ matri reddidit: non filiũ dispatorẽ legit pater bis suscepisse: non filiã Abrahe bis a dęmonio liberasse. Ideo i nulla psona iterauit factum docẽs nõ sæpe a dño fieri remediũ. dixit multis vade & noli amplius peccare, ꝓmittẽs pœnã nõ amplꝰ veniã. Hęc verba refert Aug. esse eoꝝ qui negant deũ parcere recidiuanti. quos Aug. hæreticos vocat. de pœ. dist. iij. adhuc perfidi in stant. Et subdit ibi. Qd̃ multos cæcos diuerso tpe illuminauit: & multos debiles cõfortauit: ostẽdit in diuersis illis eisdem sæpe ꝑcta dimitti: vt quẽ priꝰ sanauit leprosum: scilicet in sectu ꝑcti auaritię: postea illuminet cæcũ lapsum: scilicet in luxuriam & hmõi: ideo tot sanauit: vt cęcos: claudos: aridos: ne desperet sæpe ꝑcta. Ideo non scribit⁹ nisi semel aliquẽ sanatũ: vt ꝙs caueat tũgi ꝑcto: & infra medicũ se nõiat Medicoꝝ est centies infirmũ curare: qui alꝫ minor esset si alꝫ possibilia ignoraret. i. nõ faceret. Hæc oia Aug. Ad auctoritatẽ apli respõdet glo. videlicet impossibile. i. difficile. æstimare igit aliqd̃ esse ꝑtm̃ qd̃ deus nõ posset remittere esset falsum: immo falsissimũ & hæreticũ: cum oia possit indulgere. Tertio desperat quis de venia habens falsam æstimationẽ de culpa, ppria: scilicet ꝙ excedat bonitatẽ & misẽ
Desperans de mea ꝙ vt veniam merear. Gen. iij. vbi glo. Hiero. Peccata sua pro addens peccatis desperat. Et cũ bonitas dei & misericordia pria cui⁹ effectus est remissio ꝑcti: sit infinita: & ois malitia pa. humana sit finita: nõ æstimat desperans maiorẽ fore suam malitiã dei misericordia simpl⁹: vel ex parte remissiõis: sed ex parte satisfactionis: quia scilicet æstimat seu credit nũq; facere tãtã pœnitentiã, p satisfactione ꝙ cõsequatur venia. Alex. ij. parte summæ. q. xlviij. Hãc falsam æstimationẽ vt habuisse. Iudas cũ desperatus laqo se suspẽdit. Vñ Leo papa in sermone. Sceleratior oibus o Iuda inicelicior extitisti quẽ pœnitẽtia nõ reuocauit ad deũ: sed desperatio traxit ad laqueũ &c. de pœ. dist. iij. sceleratior. ꝙus em̃ oia opa hois quãtũcũq; afflictiua & pœnalia p se nõ sint sufficiẽtia ad, satisfaciẽdũ, p vno mortali nedũ pro mille: iñ ipsis applicata passio christi quod sit per gratiã sacramẽtalem: quæ passio fuit valoris infiniti: ad satisfaciẽdũ omnib⁹ satisfacere põt. Vnde Iob. vj. dicit in persona christi. Vtinam appẽderent ꝑta mea. i. pœna debita ꝑ peccatis hoim̃ pro quib⁹ patior & calamitas quã patior scilicet in cruce miseriæ & doloris i stathera scilicet vt possent põderari: quasi arena maris hęc pœna mea grauior apparet ꝙ sit pœna debita ꝑ ꝑctis oim. Hinc & Bern. Peccaui peccatũ grãde cõscientia mea turbat: sed nõ perturbabit scilicet vsq; ad desperationẽ: quia vulnerũ dñi recordabor: qd em̃ tã ad mortẽ quod christi morte nõ soluatur. Ad tollẽdã istã desperationẽ de spe veniæ: qua & aliqñ iusti tãgitur multũ valet cõsideratio vitæ eorũ qui de maximis ꝑctis reuertẽtes ad pœnitẽtiã veniã cõsecuti sunt. Vnde Bern. dicit. Propter mãsuetudinẽ quæ in te prædicat currimus post te dñe Iesu audiẽtes ꝙ nõ spernas pauperẽ: peccatorẽ nõ horreas, nõ horruisti cõsitentẽ latronẽ: nõ lachrymãtẽ peccatricẽ: nõ supplicantẽ Chananeã: nõ deprehensam in adulterio. nõ sedẽtẽ in Teloneo: nõ suppliRemedia contra desperationem
cantẽ publicanũ: nõ lachrymãtẽ discipulũ: nõ persecutorẽ discipulorũ: nõ impios crucifixores tuos. In odore vnguẽtorũ tuorũ. i. harũ miserationũ currimus. Cañ. j.

§. III. TERTIA DESPERATIO

est miseriæ euadendæ: sed vt dicit Eccli. ij. Respicite filij nationes hominũ & videte, quia nullus sperauit in dño & derelictus est. Est autem triplex miseria de qua quis desperat se posse euadere.

¶ Miseria pœnæ temporalis.
¶ Miseria culpæ criminalis.
¶ Miseria angustiæ mentalis.

Desperãtes pusillanimes euadere

Quantũ ad primũ cũ quis est in magna infirmitate vel paupertate vel persecutione nũq; debet desperare de adiutorio dei: sed faciendo quod in se est: & residuũ cõmittere deo sperãdo ꝙ deꝰ facit qd̃ erit magis⁹ expediẽs: & cũ credet se succũbere tũc liberabit. j. Mach. ij. inquit Mataithias. Qui sperãt in dño nõ infirmantur. & Esa. xl. Qui sperãt in dño mutabũt fortitudinẽ: current & nõ laborabũt: volabũt & nõ deficiẽt. Sic Abraã cũ in Egypto sustinuit periculum vitæ suæ vel violationis vxoris: fecit quod potuit sm̃ prudẽtiã humanã & residuũ deo cõmisit in quẽ sperauit: nec eũ fides aut spes fefellit: vt dicit Augu. quia et vitã nõ pdidit ex cautela qua vsus est sine ꝑcto: & pudicitiã vxoris dñs cõseruauit. Gen. xij. Sic & Iacob timẽs fratrẽ suũ Esau cũ reuerteret de Mesopotamia ꝑmisit munera ad placãdũ: diuisit familiã i plures partes ne simul oẽs posset ꝑdere: & ferocitatẽ cordis illius dimisit deo emolliendã. Gen. xxxiij. Sic David cũ fuisset obsessus a Saule cũ exercitu suo in quodã castro & desperaret euadere: venit nũtius ad reuocandũ Saulẽ: quia Philistæi irruperãt super terrã Israel: propter quod dimisit obsidionẽ & Dauid euasit. j. Regũ. xxvij. Non ergo desperãdũ est de dei adiutorio etiã in tẽporalib⁹ sed cõsidẽ dũ. Quantũ ad secũdũ desperat quidã nõ vtiq; veniã de cõmissis: sed de abstinẽtia in futurũ ab eis: & propterea aliqñ non confitentur æstimãtes se posse cauere vtvitia carnis & hmõi. Sed vt dicit. Sap. vij. Sapiẽtia vincit malitiã, Nõ potest ꝙs gratiã habere in tã paruo gradu qn sufficiat ad resistẽdũ omni tẽtationi sm̃ Tho. si ꝙs voluerit agere quod in se est. Vnde Amb. super Lucã. Vide ꝙ bonus deus & facilis indulgere ꝑtis: nõ solũ ablatã restituit scilicet mutitatẽ Zachariæ: sed etiã insperata cõcedit: ille em̃ dudũ mutus fecit licet Zacharias, ꝓpherat hæc em̃ gra dei maxima qñ qui eũ negauerat cõfitet. Nemo ergo diffidat: nemo veterum cõscius delictorũ æterna desperet. Sed Hosti. & Ray. in sum. suis contra istã desperationẽ docent tria remedia. Primum Remedium est mortis ꝙsideratio quæ oia mũdana ostẽdit vana & trãsitoria. Vnde Eccls. xj. Si multis annis vixerit homo: & i his spẽraoĩb⁹ læt⁹ fuerit: meminisse tñ debet tenebrosi ꝑs. s. mortionem tis & dierũ

tis & dierũ malorũ: quæ cũ venerint vanitatis arguẽtur præterita. Et cũ mors incerta sit & de ꝑcto in ꝑctũ possit homĩ rapere: ideo nõ debet desperare futuris tentationibus se nõ posse resistere: quia forte nõ amplꝰ habebit morte superentẽte. Secũdũ est debilitatio hostis: debilitat em̃ ꝑ cõfessionẽ: & ex se debilis est cũ quiseꝫ in gratia. Esa. lj. Dicũt homini dęmones. Incuruare vt trãseamus. q. d. non possumus transire ad habitandũ in te per ꝑtm̃: nisi, voluntarie inclines te ad assentiẽdũ nobis. Chry. Debilis est hostis qui nõ vincit nisi volentẽ: nã & in gregẽ porcorũ intrare nõ valuerũt nisi permissi a christo. Mat. viij. nec tentare Iob & affligere nisi licẽtiati a deo. Iob. j. De multis legimus magnis peccatorib⁹ & multos quotidie cernimus qui lõgo tpe steterũt inuoluti in magnis sceleribꝰ qui cõuersi ad pœnitẽtiã restituerũt oĩ tẽtatiõi: nec vltra recidiuauerũt: sed effecti sunt magni sãi sicut Aug. Cypria. Pelagia. Thebaides & aliæ. Iaco. iiij. Resistite diabolo & fugiet a vobis. Tertiũ est fortitudo hominis pœnitẽtis ꝙ prouenit ex quatuor. Primo ex depositiõe ꝑcti: & cõsequẽter ex lætitia spũali. Prouer. xvij. Animꝰ gaudẽs ætatẽ floridã facit. vñ & fortẽ ad debellãdũ. Spũs tristis exsiccat ossa. sicut autem ꝑtm̃ ex remorsu tristitia: ita depositio eiꝰ ꝑ pœnitẽtiã gnat lętitiã spũalem: et gaudiũ dñi fortitudo vra. dr̃ Neem. viij. Sed m̃ qd̃ facit pœnitẽtẽ fortẽ est armatura spũalis: vt cõtritio: eleemosyna: oratio: ieiuniũ. Eph. vj. Induite vos armaturã dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Tertiũ est ex societate exercitus oĩm iustoꝝ & angelorꝝ. Efficit em̃ participes vere pœnitẽs oĩm bonorũ ꝙ sũt a iustis. sm̃ illud Pſ. cxviij. Participem me fac deꝰ oĩm ti. te. & cu. mã. tua. q. d. fac me bonũ cũ gra tua & ipsa mediãte ero oĩm bonorũ particeps: quæ societas bonorũ simul bellãtiũ ꝫ dęmones figurata fuit Iudith. xv. vbi dicit ꝙ Assyrij nõ adunati in fugã ibãt præcipites et occidebant: filij aũt Israel vno agmine ꝑsequẽtes debellabãt oẽs quos inuenire potuissent. Quartũ est illuminatio & protectio dei. Pſ. Dñs illuminatio mea: & sa. mea quem ti. q. d. nullũ. dñs ꝓtector vitæ meæ. & Iob. xvij. Libera me: & pone me iuxta te: & cuius. ma. pug. ꝫ me. Ro. viij. Si pro nobis deus quis cõtra nos. s. poterit ꝑualere? certe nullus. Cũ ergo hostis sit multipl⁹ debilitat⁹: & pœnitẽs multipliciter roborat⁹ nõ debet desperare de ꝑseuerãtia in bono: vel ꝙ nõ poterit vincere vitia cõsueta: sed cõfidere in dño: quia qui cõfidũt in dño sicut mõs Siõ. s. erũt fortes & inexpugnabiles
Perplexitas mentis. Iudith. xiij. Nõ derelings ꝓperãtes in te dñe. Quãtũ ad tertiũ. desperãt aliqñ personæ nõ videtes se posse euadere pericula ꝑctoꝝ: vt occurrit perplexitas mẽtis aliquis scilicet casus i quo nõ videtur alicui ꝙ possit euadere sine incursione magni periculi & ꝑcti. sicut accidit Susannæ cũ impetierũt eã in pomerio senes absc̃oditi de adulterio cõminãtes eã accusare & condẽnare ad mortẽ: nisi assentiret eis: vnde illa ait. angustiæ mihi sunt vndiq; & qd̃ eligã ignoro: vt. s. possim sine periculo euadere: sed nõ desperãs de adiutorio dei resistit ꝑcto clamãs pro adiutorio: & licet illi falsi senes iudices iniuste cõdẽnassent vt adulterã deus liberauit eã per Danielis sentẽtiã. Dan. xiij. Debet ergo quilibet semper ꝑtm̃ vitare in quocũq; casu: & residuũ si inde scãdalũ vel periculũ veniat deo cõmittere: & nõ facere sicut fecit semel quędam
Exẽplũ notabile. puella quę cũ mortuo patre remãsisset sub cura auũculi: pes simus ille eã carnaliter cognouit: & plures ex ea filios cõcepit eos occidens ad occultandũ ꝑtm̃: & cũ illa paupercula inuita traheret ad malũ vidẽs se nõ posse euadere manus eiꝰ desperata ex tali casu venenum sumpsit: sed postea recognoscens peccatũ suũ: ne & anima simul periret cũ se deuote virgini Marię recõmendaret fuit sibi dictum ab ea vt mitteret ad cõuentũ prædicatorũ pro quodã fancto viro qui dicebatur magister Iordanus generalis ordinis illiꝰ & illi cõfiteretur totũ ꝑtm̃ suũ: & sic euaderet mortẽ corporis et aię quod & fecit: & cõfessa ꝑtm̃ suũ orationibꝰ illiꝰ beatissimi viri mortẽ euasit animę & corporis. Nõ ergo desperandũ est in quantacũq; angustia sit quis constitutus.

¶ De pusillanimitate. Capitulũ. XVI.

PVSILLANIMITAS EST FIlia accidiæ: & sic põt describi. Est vitiũ quo qs inordinato timore se subtrahit ab operibus bonis que posset & debet agere: vnde de pusillanimibus põt exponi illud Pſ. xiij. Deũ nõ inuocauerunt illic trepidauerũt timore vbi nõ erat timor. i. timuerunt in his vbi nõ debebãt timere: quod põt esse tripliciter: videlicet.

¶ Primo quia trepidauerũt opera spũalia nõ posse perficere: & ideo amiserunt.

¶ Secũdo quia trepidauerũt bona tẽporalia posse amittere: & ideo offenderunt.

¶ Tertio quia trepidauerũt corpora mortalia eorũ deficere & ideo errauerunt.

§. I. PRIMVM PRECIPVE PERtinet ad pusillanimitatẽ: cũ. s. ꝙs subtrahit se ab his bonis ꝙ posset facere: quia videt sibi facultatẽ sũã excedere: cũ tñ nõ excedat. pſ. liij. Expectabã eũ (scilicet deũ adiutoriũ grę suæ) qui saluũ me fecit a pusillanimitate spũs & tẽpestate. Hoc aũt esse ꝑtm̃. b. Tho. ij. ij. q. cxxxij. arti. j. sic, ꝓbat. Oĩ id qd̃ ꝓriꝫ naturali inclinationi est ꝑtm̃: ga ꝓriꝫ legi naturæ. Inest aũt vnicuiq; rei naturalis inclinatio ad exequendã actionẽ cõmẽsuratã potẽtiæ suæ: vt pater in omnibꝰ rebus tã inanimatis ꝙ aiãtis. Sicut aũt p ꝓsumptionẽ ꝙs excedit proportionẽ suæ potẽtiæ dũ nititur ad maiora ꝙ possit, Probat
Ira etiã pusillanimis deficit a proportione suæ potẽtiæ dũ ꝙ pusil
recusat in id tẽdere quod est cõmẽsuratũ suę potẽtię: & iõ, si lanimicut ꝓsumptio est ꝑtm̃: ita & pusillanimitas. Cõfirmaꝫ idẽ tas sit
alia rõne. Nihil em̃ in moribꝰ est vitũ dũ nisi ꝑtm̃: scilicet ꝑtm̃.
pusillanimitas est vitãda. Dicit em̃ apl⁹ ad Col. iij. Patres nolite ad indignationẽ ꝓuocare filios vros: vt nõ pusillo aio fiant: ergo est ꝑtm̃. Patet idẽ ꝑ exẽplũ qd̃ ponit Mat. xxv. scilicet de seruo malo & pigro qui acceptã pecuniã dñi sui: s. vnũ talẽtũ fodit in terrã: nec operatus est in ea, ꝑter pusillanimitatẽ timẽs eã amittere: propter quod punitus est a dño suo sublato talento: & missus in tenebras: & significat eũ qui habẽs aliquod donũ quo põt esse vtilis alijs & timore nõ deficiẽdi in bono: quadã pusillanimitate ductus non se in illo exercet etiã ab alijs ad illud agẽdũ positus vtiq; talis a deo punit. Nõ punit aũt aliquis i alia vita nisi, ꝑter ꝑtm̃: nec sibi gra auferꝫ, nisi, ꝑter demerita: vnde manifestũ est pusillanimitatẽ esse ꝑtm̃. Nec est ꝓtra qd̃ ait phs i iij. Ethi. scilicet ꝙ pusillanimis non est malus: ꝓtr̃ aũt est malꝰ. Nã sm̃ Tho. ibi phs appellat malos eos qui ꝓximis inferũt nocumẽta p se: & isto mõ pusillanimis nõ est malꝰ: quia ꝓximis nõ infert nocumẽta. s. per se: sed per accidẽs inquãtũ deficit a bonis operibꝰ qb⁹ posset ꝓximũ iuuare. Vñ Greg. dicit in pasto. ꝙ illi q ꝓdesse vtilitati proximo rũ ex ꝓdicatiõe refugiũt si districte iudicẽꝫ tantis rei sunt quãtis veniẽtib⁹ ad publicũ ꝓdesse potuerũt. Et idem põt dici de his qui se subtrahũt ab audiẽtia confessionis ad hoc expositi: vel a ꝓlatura ad hoc vocati: nisi ex familiari ꝓsilio spũs̃cti hoc faciãt vt quidã sancti viri fecerũt. Sed vt dicit in regula iur. in. vj. qd̃ alicui. Quod alicui gratiose cõceditur non debet ab alijs trahi in exemplum. Nec etiã obstat quod dicit Pſus in. iiij. Ethi. ꝙ pusillanimis est qui magnis bonis dignꝰ existit: & tñ his nõ dignificat seipsum: sed nullus est dignꝰ magnis bonis nisi virtuosus: ergo pusillanimis est virtuosus: & si est virtuosus nõ est vitiosus. Nã sm̃ Tho. vbi. s. Nihil, ꝓhibet aliquẽ habentẽ habitũ virtutis peccare venialiter remanẽte etiã ipso habitu virtutis. Mortaliter autẽ: sed cũ corruptione habitus ✠rutis gratuitæ. Et ideo põt cõtingere ꝙ aliqs ex virtute quã habet sit dignus ad aliqua magna faciẽda ꝙ sunt digna magno honore. et tñ ꝑ hoc ꝙ nõ attẽtat sua virtute vti peccat: qñq; qdẽ venialr qñq; aũt mortaliter. Vel põt dici ꝙ pusillanimis est dignꝰ magnis sm̃ habilitatẽ ad virtutẽ quæ inest ei vel ex bona dispositiõe naturæ: vel ex sciẽtia vel exteriori fortuna: qb⁹ dũ recusat vti ad virtutẽ pusillanimis reddit. Itẽ non obExo. iij.
stat si dicatur ꝙ Moyses & Hieremias recusabãt poni in of et. iiij.
ficijs ad ꝙ assumebanꝫ a deo. s. primus ad eũdũ ad Pharaonẽ: vt esset dux ppli: ali⁹ ad ꝓpheterandũ ꝓpter: q tñ digni erãt Hiere. j.
illo officio. Vñ videbanꝫ pusillanimes in illa recusatione. Dicit em̃ phs. iiij. Ethi. ꝙ qui se dignificat minoribus ꝙ dignꝰ sit pusillanimis est: nec tñ dr̃ ꝙ illi peccauerũt: ergo pusillanimitas nõ videt esse ꝑtm̃. Rndet em̃ Tho. & dicit ꝙ ꝙuis Moyses & Hieremias essent digni illo officio adi qd̃ a deo eligebanꝫ ex diuina gra: tñ cõsideratis ipsi, ꝓpriæ infirmitatis insufficientiã recusabãt: non quidẽ pertinaciter: ne in superbiã laberenꝫ. Sic plures sancti excusabanꝫ a pu Pusilla
sillanimitate cũ recusauerũt dignitates ad quas assumeban nimitas
tur digne. vt Greg. Aug. Nico. & multi alij. Ipsa aũt pusilla ex trib⁹
nimitas põt habere tripliciter causam vnde oriatur: scilicet. oritur.

¶ Secũda pars. yy ij

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ex timore superbiæ.
¶Ex torpore pigritiæ.
¶Ex timore deficientiç.

Ex timore quidē supbię pōt pcedere: dū. s. aliquis nimis pprio sensui innitit̄ quo reputat se insufficiētē ad ea respectu quoꝝ sufficiētiā habet. vnde dicit Prouer. xxvj. Sapiētior sibi videt piger septē viris loquentib⁹ sententias. Nihil em̄ phiber ꝙ aligs quārū ad aliquā se dęciat: & quātū ad alia se in sublime tollat. vñ Greg. in pasto. ait de Moyse ꝙ superbus fortasse existeret si ducatū plæbis suę sine trepidatione suscipere et: & rursus supb⁹ existeret si autoris imperio obedire recusaret. Quod aliqñ pcedat ex pigritia: patet ex hoc ꝙ pbs dicit in. iij. Ethic. ꝙ pusillanimes sunt pigri. Et dns etiā seruū illū qui propter pusillanimitatē recusauit vti pecunia vocauit malū & pigrū. Et ꝙ pcedat pusillanimitas ex ignorātia proprię cōditionis ex parte itellect⁹ patet: qa ignorat se habere facultatē ad id qđ habet. Ista tū ignorātia nō pcedit ex inscitia: sed magis ex pigritia cōsiderādi suā facultatē: vt dicitur. i. iij. Eth. vel etiā exequēdi q subiacēt suæ ptāti. Quod aūt ex timore procedat dicit Esa. xxxv. Dicite pusillanimes confortamini & nolite timere. Sed qa timor causans pusillanimitatē nō est semp timor periculorū mortis: & iō ex hoc nō oportet ꝙ opponat̄ fortitudini: sed directe opponit̄ magnanimitati. Nā sicut magnanim⁹ ex animi magnitudine tēdit ad magna: suæ tū virtuti pportionata: ita pusillanimis ex animi paruitate se retrahit a magnis ad q̄ est apt⁹ timore deficiēdi: qa estimat falso eē supra suā virtutē. Et qa quāto vitiū est magis dissimile virtuti eoi opponit̄ rātō est graui⁹: cū pusillanimitas magis sit dissimilis magnanimitati ꝙ psumptio q etiā opponit̄ ei: qa psumptuosus tēdit ad magna sed supra suā facultatē: pusillanimis oīno subtrahit se a magnis: & iō fm suā speciē est grauis⁹ pctm̄ pusillanimitas ꝙ psumptio: qa p pusillanimitatē recedit hō a bonis qđ est pessimū. Præsumptio tū dr̄ ne gissima rōne supbiæ ex q̄ pcedit. Eccl. xxxvij. O psumptio negissima vñ creata es? Hęc Tho. Ex ista pusillanimitate et pigritia pcedit ꝙ lapsus in pctm̄ a statu virtutis aliqñ non ponit conatū ad resurgēdū. Vñ legit in vitis pa. ꝙ cū qdā seru⁹ dei a magno pfectu virtutū lapsus esset in vitia carnis indecꝙ resurgēs vix cū magna difficultate se ad bona opa valebat applicare ex pusillanimitate & accidia: æstimās ad pristinū statū virtutū nō posse redire, pter qđ accedēs ad senē pro cōsilio: ille cōfortauit eū & animauit ad bonū inducēs exēplū cuiusdā pris qui filio mādauit vt ad agrū suū iret ad excolēdū: qđ cū fecisset ppēdēs fili⁹ agrū illū lōgū & latū & spinis plenū mlt̄i esse laboris nō in breui excolēdū vi. ā⁹ ex pusillanimitate & tedio posuit se ad dormiēdū: & post dormitionē surgens seipsum mīre excitabat ad incipiēdū agrū colere: sed pusillanimitas dicebat. Qñ tu op⁹ tā magnū cōplebis: melt̄⁹ est vt nō incipias: siccꝙ tædio victus iterū obdormiuit. Euigilās aūt se cōfortabat ad inchoationē culturæ: sed iterū pusillanimitate victus desistebat dormitās. Interea supuenit pr̄ & inueniēs dormiētē increpauit dicēs. Quomō nō incæpisti adhuc terrā fodere? Cui ille. Cōsiderabā inqt nō hoc fieri posse nisi lōgo tpe, & mihi videbat nunc̄ venire ad finē. Sed admouit pr̄ dicēs. Nō sic agēdū fili mi non sic: sed paulatim op⁹ exercēdū: si illo tpe quo dormiuisti, tā tū laborasses terræ quātū occupauit corpus tuū iacens iam fecisses partē: & inde de die in diē profequēs cōpleuisses: ad ꝙs presens aspiciēdo nō ad futurū. Et sic paulatim oē opus magnū cōpleret. Ita & tu ꝙis lōge sis fa⁹ a statu pristino virtutis: tū paulatim de bono in melius proficiscendo non solū ad profectū illū: sed etiā ad maiorē cōscendes dūmodo cōti nues. Sicc̄ cōfortatus se bene habuit in posterū.

Pusillanimitas ex pigritia procedit.

opponitur magnanimitati.

Exēplū ꝙfortās pusillanimitatem.

§.II. AD SECVNDVM TIMOREM

f. quo qs time t amittere bona tpalia: cū p hoc declinet qs a virtute est pctm̄. Et istud habet̄ conuertere iudiciū i rectoribꝰ et plat⁹ is. xj. q. iij. ḡuor. Et ex isto pcedūt multa mala. Timor quē habuit Hieroboā rex factus a deo sup Isrl' ne ppls sibi sub diē, eūdo in Hierl'm ad offerendū sacrificiū fm mādatū le gis ꝓheret familiaritatē cū tribu Iuda: & inde ad regē Iuda reuerteret regnū eius. Induxit eū ad faciēdum vitulos aureos quos pp⁹ adoraret: sed timor quē timebat euenit: quia & regnū & animā perdidit. iij. Regū. xij. & ij. Para. xj. Lnere tia nobilissima Romana: quia nimis timuit cōsusio nē infamię: ga fili⁹ Targnij cōminat⁹ est ei nisi sibi assentiret ꝙ eā occideret & iuxta eā famulū suum: & diuulgaret ꝙ propterea eā occidisset: quia inuenerat in adulterio: assensit & pessime fecit vt refert Aug. in. j. de ciui. dei. c. xix.

§.III. AD TERTIVM TIMOREM

quo q s ista timet mortē corpis vel afflictiones corpis ꝙ Deū offendit vt euitet hmōi: est vtiç graue pctm̄. vñ Matth. x. Nolite timere eos q occidūt corp⁹: animā aūt nō pnt occidere: & postea nō hnt ampli⁹ qđ faciāt &c. Aug. xj. q. iij. nō solū. Timēdo mortē carnis tuę: dabis mortē aīæ tuæ. Exemplum in Petro qui negauit christū, pter timorē mortis.

Timore mortis corporalis aliquando quis deū offendit.

TITVLVS. X. DE MENDACIO & periurio.

¶De mendacio: & ibi de multiplici mendacio & punitione eius. Capitulum. I.

PERDES OMNES QVI LOquuntur mendacium. Psa. v. Cauete autē fratres mendaciū (inquit Amb.) quia oēs qui loquuntur vel amant mendaciū filij sunt diaboli. xxij. q. v. cauete. Dicuntur aūt mendaces filij diaboli per imitationem. Nā cuius opa quisq; facit: eius filius cōprobat̄: vt dicit Gratianus. de pe. di. j. post ro. §. resuscitatus: propter qđ christus dixit Iudæis Io. viij. Vos ex patre diabolo estis: & quasi declarās quō filij erāt diabol⁹: subdit. Et desideria patris vestri vultis facere, scilicet opera imitando. Sed diabolus mēdax est & pr̄ ei⁹. f. mēdacij. Ipse primus mēdaciū inuenit: cū p serpentē mulieri primę dixit Gen. iij. Nequaq̄ morieminī &c. Ex q̄ sequit ꝙ mēdaces sunt filij diaboli p imitationē. Filius aūt debet hęreditas pris: hęreditas aūt diaboli est cruciatus ignis & sulphuris. vnde Io. Apo. xxj. dicit ꝙ mēdacibus pars eorū i stagno ignis & sulphuris: qđ etiā notat Psa. v. in pdictis ꝓbis. pdes oēs &c. vbi tria pnt notari.

Menda ciū sem per est pctm̄.

Menda ces dicū tur filij diaboli

¶Primū qđditas ipsius criminis ex noiatiōe ibi. mēdaciū.
¶Secundum multiplicitas eius operis in sui diuisione. ibi. omnes qui loquuntur.
¶Tertiū seueritas numinis in hmōi punitione. ibi. perdes

§.I. QVANTVM AD PRIMVM

quid sit illud crimē hoc patet in ipso noie. Dicit̄ em̄ mendaciū dicere cōtra mentem. vnde Magr in. iij. sen. dist. xxxvij. dicit̄ ꝙ mendaciū est falsa vocis significatio cū intentione fallēdi. In qua notant̄ duo quæ cōplete cōstituunt mēdaciū, s. falsitatis expssio: & intētio fallēdi. Vltimum aūt vt formale in mēdacio. s. loqui vel aliter significare aliqd ꝓtra id qđ habet in mēte: & ideo ibi semp est pctm̄ etiā si dicat verū: puta cū quis dicat interrogatus Petrū esse in domo ipsum credens ibi nō esse: cū ñ ibi sit: vtiç peccat cōtra mentē loquēs: vñ Psa. xj. loquēs de pctōrib⁹. Labia dolosa in corde: & corde locuti sunt glo. ibi dicit. Vbi est duplex cor: ita ꝙ aliud dr̄: & aliud intēdit: ibi est mēdaciū vbi nō geminatio cordis: ibi nō est mēdaciū: geminatio cordis est cū vnū intēdit dicere qđ credat: aliud credit esse de illa re. vñ Aug. in Enchi. Ille mētit⁹ q dicit tanc̄ verū qđ putat esse falsum. Quantū em̄ ad aīm ei⁹ attinet: ga nō qđ sentit ꝓ dicit nō verū dicit: cuius verū inueniat esse qđ dicit: nec vlo mō liber est a mēdacio q ore nescies verū loquit. xxij. q. ij. is aūt. Primū qđ cōcurrit in mēdacio est falsitas in locutione qđ est quasi materiale. Opponit̄ aūt mēdacium ueritati: sicut em̄ iūc aliqs dicit verū cū affirmat id esse qđ est: & negat id esse qđ nō est. Ita & falsum dicit cū affirmat id eē qđ nō est: vel negat id eē qđ est: ꝓ qđ loquit̄ apls. ij. Cor. j. Nō est in sermone meo est & nō. i. mēdaciū vt affirmē verū pro falso vel cōtrario: vel nō est i me est & nō. i. nō aliud egi q̄ sciui esse agēdū: ꝓpter qđ excludit mēdaciū opis. Sciēdū in ꝙ cū qs dicit falsum credēs illud esse verū nō ꝓprie mendaciū dicit nisi materialr̄. vñ Aug. Nemo mētiēs iudicandus est: qui dicit falsum qđ putat esse verū: ga quātū in ipso est nō fallit ipse sed fallit̄. Nō ita q̄ mēdacij sed temeritatis arguēdus est q falsa incaut⁹ credit aut ꝓ veris habet. xxij. q. ij. is aūt. Ex qbus patet ꝙ talis nō peccat nisi ex sua incautela: cū nō debitā adhibet diligēriā in cōsiderādo si verū est qđ dicit: & ꝓcipue in reb⁹ alicui⁹ importātię: vel vbi dānū vel scādalū seq̄ pōt. Sed m est expssio ei⁹ qđ dr̄ illud qđ habet in mēte: siue intēdat in mēte audiētis gnare falsam opinionem siue nō: vt cū dicit qđ audiētes sciūt nō esse verū. Sunt aūt inter oia signa ordinata ad manifestandū cōceptū animi seu

Mendaciū qđ sit.

Qs licet veri tatē occultare:

Simulatio dupliciter capitur

Dauid nō peccauit si mulando se fatuū, vt habet. j. Reg. xxj. nō peccauit: ga fuit fictio illa seu simulatio figuralis: sicut glo. exponit sup illud Psa. Bndicā dñm. dicit em̄ Aug. in lib. de q̄stionib⁹ euāgeliorū, ꝙ nō oē quod fingim⁹ mēdaciū est: sed q̄n illud qđ fingim⁹ nihil significat: tūc est mendaciū. Cū autē fictio nostra refert ad aliquā significationē: nō est mēdaciū: sed figura veritatis. Et subiūgit exēplū de figuratis locutiōib⁹ in quib⁹ fingit̄ aliqua res: nō vt asseraf̄ ita esse: sed eā ꝓponim⁹ vt figurā alteri⁹ quod asserere volum⁹: vt illud qđ habet Iudi. ix. ꝙ ligna voluerūt sibi cōstituere regē &c. Sic est de fictiōe operis. f. cū fit ad aliquid significādū nō est simulatio ꝓprie: sicut cū christus finxit se longius ire. Luc. vlti. id est cōposuit motū suū quasi volētis lōgius ire ad aliqd figurate significandū fm Aug. f. cū esset recessur⁹ ascēdēdo in cœlū ꝙ hospitalitatē: cū retinebatur quodāmodo i terra. Itē sciēdū ꝙ etsi nunc̄ liceat mēdaciū dicere: quia semper est peccatum xxij. q. ij. mādaci. Tamē licet veritatē occultare cū expedit: & ad prudentiā pertinet. Sic Abraā interrogatus de Sarai ab Egiptijs dixit sororē suā esse: nō autē dixit vxorē suā: ne ab Egyptijs occideretur: vt libere eā posset habere: vt habetur Gen. xij. c. In quo facto vt dicit Aug. veritatē celare voluit nō mēdaciū dici. Soror em̄ dicit quia filia fratris erat. xxij.

Quadruplex simulatio.

Tria cōcurrūt i mendacio.

mi seu cogitationes ꝓcipuę voces seu verba. Vñ pbs. Quę sunt in voce notę sunt. i. signa earū q̄ sunt in aio passionū: & propterea dicit in diffinitione vocis significatiuę: ꝙis ēt nut⁹ & gest⁹ & opera etiā significēt dispōnē & ꝓceptū animi: nā & in operib⁹ simulatis pōt esse mēdaciū: vñ noie vocis cōprēdit oē signū fm Tho. ñ. q. cx. Ad qđ facit qđ dicit Amb. in sermone. Nō solū in falsis verbis: sed etiā in simulatis operib⁹ mēdaciū est. Mēdaciū nāq; est christianū se dicere: & christi opa nō facere. Mēdaciū est ergo vel facer dotē se profiteri & ḡria huic ordini opari. xxij. q. v. cauete. Large tū hoc dr̄ mēdaciū nō, ꝓprie: cū. s. nō intēdat decipere. Tertiū qđ concurrit in mēdacio fm Tho. et Boū. in. iij. est quedā accidētalis pfectio. i. cōplementū. nō tū est de eius essentia: & hęc est intētio generādi falsam opi. in audiente: cū hac em̄ intētiōe mēdaciū sorti⁹ est: & tū posset esse mēdaciū sine ista: vt cū qs sciēter narrat aliqd quod etiā audiētes sciūt esse falsum: qđ tū cā ludi & factēdi solatiū socijs facit. Sciēdū insuper ꝙ quia verba nō sunt ordinata ad aliud: nisi ad expimendū mētis conceptū. Opera aūt etsi hoc significēt sunt ordinata etiā ad aliud. Hinc est ꝙ in mēdacio oris qđ ꝓprie dr̄ mēdaciū semp est ibi pctm̄ fm Tho. ñ. q. cx. & Aug. xxij. q. ij. primū. Sed simulatio opis nō semp est peccatū: cū ope simulādo non agat ꝙ illud ad qđ opa instituta sunt ita directe: sicut dicēdo ore mēdacia: vt dicit idē Tho. sup Gen. vbi etiā ponit quadruplicē simulationem. Prima simulatio est significatiōis: qualis fuit in Iacob: qui simulauit se esse Esau: cooperiēdo manus & collū pelliculis hædorū. Gen. xxvij. Significabat em̄ ꝙ minor ppl's. i. christian⁹ præferendus esset maiori. i. Iudaico: sicut & minor prius recepit benedictionē. Secūda simulatio est cautelę: sicut patet in Iosue: qui simulauit fugā ab eis qui erāt de ciuitate Hay. Iosue. viij. Tertia simulatio est doctrinæ. f. cū sit ad⁹ instruē dū alios: & sic christus finxit. i. simulauit se lōgius ire. Luc. vlti. quod fecit ad instructionē discipulorū: vt. f. instāti⁹ inuitar̄et ab eis. vt ostenderētur se longe esse ab eis quo ad fidē suæ diuinitatis. Quarta simulatio est duplicitatis: cū quis. f. per opa ficta intēdit decipere. de qua Iob. xxxvj. Simulatores & callidi ꝓuocāt irā dei: & ista vltima est pctm̄ non aliæ priores. Hæc Tho. Hinc Hiero. ait. Vtilē simulationē & in tpe assumēdā Iehu regis Isrl nos docet exemplū: qui cum non potuisset interficere sacerdotes Baal: nisi finxisset se velle idolū colere dicēs. Cōgregate mihi omnes sacerdotes Baal: rex Achab seruiuit ei in paucis: ego ꝓseruiā sibi in multis. Et Dauid qñ mutauit factē suā cor̄a Abimelech & dimisit eū & abḥt. Nec mirū ꝙuis iustos homines: tñ aliqua simulare ꝓ tpe ob suā & aliorū salutē: cū & ipe dns noster nō habēs pctm̄ nec carnē pctī simulationem peccatricis carnis assumpsit vt cōdēnās i carne pctm̄ nos in se faceret iustitiā dei. Hæc ille. xxij. q. ij. vtilem, Sed nota fm bea. Tho. ñ. q. iñ. ꝙ Hiero. sumit simulationē large pro quacūq; fictione: sicut etiā sumpta est cū. ō. distinc̄ta est quadrifarie. Nā stricte sumēdo sonat in vitiū: cū. s. fit. ad decipiendum. Vnde Iehu in illa simulatione peccauit: remuneratus aūt fuit a deo tpalib⁹: nō pro simulatiōe: sed ꝓ zelo quo destruxit cultū Baal. vt. iij. Reg. x. Dauid aūt in simulando se fatuū, vt habet. j. Reg. xxj. nō peccauit: ga fuit fictio illa seu simulatio figuralis: sicut glo. exponit sup illud Psa. Bndicā dñm. dicit em̄ Aug. in lib. de q̄stionib⁹ euāgeliorū, ꝙ nō oē quod fingim⁹ mēdaciū est: sed q̄n illud qđ fingim⁹ nihil significat: tūc est mendaciū. Cū autē fictio nostra refert ad aliquā significationē: nō est mēdaciū: sed figura veritatis. Et subiūgit exēplū de figuratis locutiōib⁹ in quib⁹ fingit̄ aliqua res: nō vt asseraf̄ ita esse: sed eā ꝓponim⁹ vt figurā alteri⁹ quod asserere volum⁹: vt illud qđ habet Iudi. ix. ꝙ ligna voluerūt sibi cōstituere regē &c. Sic est de fictiōe operis. f. cū fit ad aliquid significādū nō est simulatio ꝓprie: sicut cū christus finxit se longius ire. Luc. vlti. id est cōposuit motū suū quasi volētis lōgius ire ad aliqd figurate significandū fm Aug. f. cū esset recessur⁹ ascēdēdo in cœlū ꝙ hospitalitatē: cū retinebatur quodāmodo i terra. Itē sciēdū ꝙ etsi nunc̄ liceat mēdaciū dicere: quia semper est peccatum xxij. q. ij. mādaci. Tamē licet veritatē occultare cū expedit: & ad prudentiā pertinet. Sic Abraā interrogatus de Sarai ab Egiptijs dixit sororē suā esse: nō autē dixit vxorē suā: ne ab Egyptijs occideretur: vt libere eā posset habere: vt habetur Gen. xij. c. In quo facto vt dicit Aug. veritatē celare voluit nō mēdaciū dici. Soror em̄ dicit quia filia fratris erat. xxij. q. ij. quærit. Tūc em̄ tales. f. neptis & nepos' dici cōsueuerāt fratres auunculi. Sarai aūt neptis erat Abraę: sicut & Loth qui Germanus Sarai erat dixit Abraā: fratres sumus. Gen. xiij. Ita etiā cum plures sint causæ mouētes ad aliquid agēdū absq; vitio mēdacio pōt vna assignari etiā minus efficax cæteris aliis tacitis: sicut Samuel cum missus fuit a dño ad inungendū Dauid in regē Israel: cū esset in Bethleem interrogatus a senioribus de causa sui aduentus: tacita causa principali: scilicet de vnctione facienda respondit se venisse ad immolandū sacrificiū quod & fecit: ꝙuis illa nō esset cā principalis. j. Reg. xvj. Videf etiā posse absq; vitio mendacij vti verbis sophisticis seu locutiōe duplici ad obuiandū malis: cū. s. quis dicit aliqua verba quæ itelligi possunt dupliciter: & ad vnū qđē intellectū dicit: aliū intellectū intendit imprimere in mēte auditoris: vt si de aliquo q ad mortē q̄rit interrogat⁹ vtrū trāsierit p illā viā: qui hoc nouit dicat nō trāsiuit hac: intēdēs log de loco in quo ipse est qđ vtiq; verū est. Silr̄ si qs cleric⁹ interrogatus in porta ciuitatis vtrū habeat aliqd de q̄ debet solui gabella: & ille habēs rīdit ꝙ nō: intēdēs quia nō obligat ipse ad gabellā soluendā: non dicit mendaciū: ꝙuis ille aliter intelligat verbū ꝙ proferēs. Vñ & angelus Raphael interrogat⁹ a Tobia quis esset & de quo gne. Rīndit. ex filijs Israel. ego sum Azarias Ananię magni filius. Tob. v. Quod verū est fm mterpretationē illoꝝ: noim fm Magistrum in historijs & nō aliter. Israel em̄ interpretatur vidēs deum: Azarias vero adiutor: Ananias aūt gloria dei interpretat̄. Erat vtiq; angelus exvidentibus deū per speciē adiutor Tobię. Ananiæ filius. i. dignus gloria dei. Tobias tū aliter intellexit. Cauendū tamē a scandalis qñ talia possunt detegi: sed nec in iudicio pōt qs sic loqui iuridice interrogatus. Sic Abraā dicens ad seruos suos. Expectate hic cū asino: & postq; adorauerimus reuertemur ad vos: loquēs de Isaac quē intēdebat immolare. Gen. xxij. Nō hoc dixit in mendaciū: quia vel ipse intendebat reuerti cū filio sperās illū immolatū a dño resuscitādum. Vel locutus est figurate fm Tho. vbi. ō. ad significandū ꝙ deus recessurus erat a populo Iudæorum seruilis conditionis, ꝓpter perfidiam eius paracta passione filij sui: & demum reuersurus in fine mundi cum conuerterentur, Interim expectant Messiam cum asino: id est sensu asinino & superficiali. De hoc etiam. xxij. q. ij. §. Abraam. Prophetauit, inquit Ambro. quod ignorabat. Ipse solus disponebat redire: sed dñs locutus est per os eius: & sic fuit ibi prophetia: sed large non proprie: vt dicit Nico. de lyra. ex quo non intellexit reuersionem.

Licet ēt aliqñ vtiverbis sophisticis.

Euitanda sunt scādala.

§.II. SECVNDO VIDENDVM EST

de multiplici modo mendacij. Omnes enim qui loquuntur mendacium varie ipsum pronuntiant. Triplex autem diuisio ponitur de mendacio fm diuersas considerationes ei⁹ fm Tho. ñ. q. cx.

Mendaciū tripliciter diuidit

¶Potest enim considerari primo modo ex ipsa sui falsitate quæ veritati opponitur.
¶Secundo ex parte finis qui ibi intenditur.
¶Tertio ex parte criminis qđ ibi augef̄ vel minuitur.

Sed m primā considerationē sic diuidit̄ mendaciū a Pbo in. iij. Ethic. mendaciū qđ trāscendit veritatē in maius: & illud qđ deficit in minus. Primū pertinet ad iactātiam qđ prohibet sapiens dicens Prouerb. xxx. Nō addas quicq; verbis illius & arguaris inueniarisq; mendax. & Amb, Veritatis ea regula est vt nihil faciat quis cōmendandi sui gratia quo minus alius fiat. xj. q. iij. si quis ꝓ non obediat. Aliud mēdacium qđ deficit a veritate in minus: pertinet ad ironiam dicēdo. f. minus q̄ sit veritas habeat. de quo in Pō. xj. Diminutæ sunt veritates a filijs hoim. & Aug. xxij. q. ij. nō ita. Nō ita caueatur iactantia vt veritas deseraf̄. Et Grego. Incauti sunt homines q mēdacio se illaqueant. xxij. q. ij. incauti. f. dicendo aliquē defectū quē in se nō recognoscunt. Hæc diuisio mendacij est per se: quia mendaciū inquantū hmōi opponitur veritati. Veritas aūt est quædam æqualitas: dū. s. ita dicit̄ sicut in mente habet̄. æqualitati aūt opponitur p se maius & min⁹. De iactantia aūt & de ironia dr̄ in tit. de inani gloria. Et dicit pbus. in. iij. Ethi. ꝙ iactator q mentitur in laudādo se vltra id quod est vituperabilior est q̄ ironicus q de se negat bona q̄ in se recognoscit: & hoc qa magis recedit a medio veritatis. Ratio huius est fm Bonauen. id. iij. dist. xxxviij. quia virtus est de bono & difficili.

Mēdaciū ptis nec ad iactantiam.

¶Secūda pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed difficilius est hoiem accedere ad negandū bonū quod in se est: q̄ ad dicēdū bonū de se qđ nō habet. Magis enim appetit homo reputari & exaltari q̄ despici. Item iactator: se reddit hoibus magis onerosum q̄ ironicus. Si tñ ironicus negat de se bona quæ cognoscit habere vt inde laudetur: tunc magis peccat q̄ iactator: qa virtūq; ibi est ironia et iactantia. Scđm secundam cōsiderationem. s. ex parte finis fit diuisi f a Magro sen. in. iij. di. xxxvij. mēdaciū in pernitiosum iocosum & officiosum. Aut enim intendit quis ex mendacio malignitatem seu nocumentum: & sic est pernitiosum: aut delectabilitatem ꝓximi: & sic est iocosum: aut vtilitatē: & sic est officiosum. Et mēdacio pnitiosovsi sunt illi duo senes qui accusauerunt Susannam falso de adulterio vt occideretur. vñ vni eorum dixit Daniel. Mentitus es in caput tuum. Dan. xliij. Mendacio iocoloviderur vsus fuisse Ioseph qñ dixit p procuratorē suū fratrib⁹ suis. An ignoratis q̄ nō sit filis mei in Egypto in augurādi sciētia? Gene. xliij. vbi dicit Aug. q̄ ga nō serio sed ioco dictū est: vt exitus docuit: non est habendum mendacium. Mendacia ēm a mendacibus serio aguntur non ioco. xxij. q. j. qđ aīt. Ista tñ videf obscura locutio: cum mendaciū iocosum sit mendaciū & pēm: nisi dicaf ea intētione: vt qui audit perpendat nō vere: sed iocose dici seu fabulose: qđ non ibi cōtingit Sed pōt dici ſm Gratia. q. ea. §. itē q̄ dī. q̄ sunt quędā mendacia. q̄ etsi culpa leui nō careant: tñ non sunt damnabilia: immo nō tamē mendacia habēda sunt: ga. s. nō nocent: & isto modo pōt intelligi dictū Aug. Posset tñ dici ſm magistrū in histo. illa ỹba dixit loquēs ſm opinionē Egyptioꝝ qui credebāt eū habere augurādi sciētiam. Mendaciū officiosum dixit Raab Hierichōtina cū dixit de exploratorib⁹ quos in domo habebat absc̄ōditos q̄ recesserāt. Iosue. ij. Et obstetrices Egyptię Scephora & Phua Pharaoni scilicet q̄ mulieres Hebreę haberēt obstetricādi scientiam &c. Et circa hoc dicit Greg. in xviij. moral. q̄ nōnulli obstetricū fallacia conantur asserere hoc mēdaci gen⁹ nō esse pēm: maxime quia de illis mentientibus scriptū est q̄ ędificauit eis dñs domos: in qua magis recompēsatione cognoscit quid mēdacij culpa mereat. Nā benignitatis earū merces quæ eis in ęterna potuit vita retribui præmissa culpa mendacij in terrena est recōpēsatione declinata. xxij. q. j. si quæliber. Ex quo modo loquēdi posset videri illud mēdaciū obstetricū fuisse mortale: qa nullꝰ priuaf ęterna remuneratione nisi pro mortali. Sed Tho. ij. ij. q. cx. arti. vlti. dicit q̄ illud mendacium pōt dupl̄r considerari vno modo quātum ad affectū be nignitatis in Iudęos: & quātum ad reuerētiā diuini timoris. ex quibus cōmendaf in eis indoles virtutis. Et sic eis debetur remuneratio æterna. Vnde Hiero. exponit q̄ dñs ędificauit eis domos scilicet spūales. Alio mō p. otest cōsiderari quantū ad ipsum actum exteriorē mendacij: quo quidē nō potuerūt ęternā remunerationem mereri sed forte aliquā remunerationē temporalē: cuiꝰ merito non repugnabat illa deformitas mendacij: sicut repugnabat merito remunerationis ęternę: & sic intelligēda sunt ỹba Grego. non q̄ merenf p illud mendacium amittere remunerationē ęternā quā iam ex præcedēti affectione meruerāt. Ex his patet mēdacium fuisse veniale. Et nota q̄ q̄uis interrogatus a iudice ſm formā rectā iuris: & de principibus ad potestatē ei⁹: teneaf ex legis necessitate nō mētiri: alias peccaret mortal̄r ſm Tho. & Boñ. in. iij. ideo obstetrices mētiendo nō peccauerūt mortal̄r ſm Boñ. qa fuit ibi opus mię cuius inqsitio vel reprehensio ad potestatē Pharaonis nō ptinebat: qa nō est data aliqua potestas hoi ad agēdū cōtra deū.

Scđm tertiā consideration ē. s. inquantū augef culpa vel minuit in mēdacio. sic Aug. in lib. de mēdacio ponit octo genera mendaciorū. xxij. q. j. c. primū. Primum est ergo in doctrina religiōis: vt cū qs diceret aliqd cōtra fidē vel bonos mores: vt fornicationē vel vsurā non esse pēm mortale: oēs in fine saluādos christicolas & hmōi. Secundum est quo lędit qs ꝓximū iniuste: ita q̄ nulli pdeft & alicui obest vt detrahendo famę alterius: vel falsę accusando. Tertium est qđ pdest vni sed nocet alteri contra iustitiā: vt si qs deneget qđ debet sciēter ipse vel alius ꝓximo. Quartum est qđ fit sola mētiendi libidine, pcedens ex habitu. vñ & phs dicit in. iiij. Ethic. q̄ mendax eo q̄ talis est ſm habitū ipso mēdacio gaudet. Quintum qđ fit placendi cupiditate: vt s. quis delectet alium. In quo etiā cōprehendi pōt non solū iocosum: sed etiā adulatio: cū quis laudat aliquē de eo qđ nō est in eo. Sextū quo intēdif vtilitas alicuiꝰ sine nocumētо alteriꝰ quo ad substantiā tēporalē: vt cū quis interrogato alteriꝰ quo ad substantiā tēporalē: vt cū quis interrogatus de pecunia alterius quā vult iniuste auferre dicit se nescire cum sciat. Septimū quod nulli nocet & prodest alteri scire cum sciat. Septimū quod nulli nocet & prodest alteri quo ad euadēdū mortē: cū qs quærif ad occidēdū iniuste: et ille qui nouit dicat se nescire: vel alibi esse q̄ vbi esse scit. Octauū cū nulli obest & pdest alicui ad honestatē virtutis: vt ad cōseruādā pudicitiā ne violef. Et in dic. c. primū. dicit Aug. q̄ ad salutē ęternā nullus ducēdus est opitulante mēdacio: concludens in fine nullū mēdaciū esse absq; peccato. Et recte est q̄ inter ista octo genera primū est grauissimū. Alia tāto grauiora quāto magis appropinquant in ordine ad ipsum cæteris paribus: & ecōtrario tāto leuiora quanto magis distant a primo. Et idem ponit hea Tho. ij. ij. q. vbi ō. dicens prima tria pertinere ad mendacium pernitiosum. tria vltima ad officiosum. quintū ad iocosum: ad quod forte pōt reduci & quartū & virūq; pētm. Quod ergo dicit venerabilis Cassia in collatione Ioseph de diffinitionib⁹: q̄ licet aliqñ mēdaciū dicere ob aliquā vtilitatē magnā: vel magnū malū vitandū: cū inde nulli nocumentū inferf: in ō videf verū: sed est cōtra doctrinā sancti Aug. in dicto. c. primū. & c. mihi. & cōtra doctrinā beati Tho. vbi. ū. Et quę iducit ad hoc probandū. s. promissa facta a sanctis nō seruata fuisse absq; peccato: qđ videf pertinere ad primū mendaciū: & de pluribus mēdaciis in quib⁹ antiqui patres non dicunt peccasse. Rūdef. pmissio facta a quocūq; potest aliquādo nō seruari sine pcō: etiā de rebus licitis: vt dicef. i. nec ibi erit mendaciū. Quæ aūt dixerūt Abraā & Iacob: & si videātur mēdacia: nō tamē fuerūt mendacia, vt cum Iacob dixit patri suo se esse Esau primogenitū. Gene. xxvij. Erat enim Esau iure primogenituræ quæ sibi debebat ſm Tho. vbi ū. Vsus est aūt illo modo loquēdi per spiritū prophetiæ ad designandū mysteriū: quia. s. ppis minor. s. Genitiū subsituēdus erat in locū maioris. i. ppis Iudæoꝝ. Idē Boñ. in. iij. Sic & Gratia. xxij. q. ij. §. item opponit. dicit q̄ Iacob nō est mētitus: quia nō dixit se esse primogenitū nascendo: sed ius primogenituræ subintrādo: sicut & christus dixit Ioānē bap. esse Heliā: nō persona sed imitatione virtutis. Mat. xj. In quo facto non mentiendo profuit & alteri nō nocuit: quia benedictionē debitā accepit: nō alienā surripuit De abraā dictū est. ō. Qđ aūt dicit Nico. de Ly. super. Octo. c. q̄ nō est necessitas excusandi pēs vereris testamēti a mendacio officioso: vt hic & in alis locis: cū tale mendacium sit veniale: & apostoli qui fuerūt perfectiores eis post aduentū spūssancti non fuerunt absq; veniali. iuxta illud. Iohā. j. si dixerim⁹ quia pēm nō habem⁹: ipsi nos seducimus: & veritas in nobis nō est. Tamē qa doctores sancti qui credunt habuisse spūmsanctū in expositione scripturarum cum eos excusent: vt dictū est: nec ignorauerūt ipsos non fuisse immunes a venialibus: ideo magis pīū est sentire quod ipsi senserūt: & aliter dicere est sapere plus q̄ oportet sapere: non ad sobrietatē: qđ apl̄s phibet Ro. xij. Vnde & Augu. dicit. Credendū est illos hoies qui ꝓpheticis tēporibus digni auctoritate habiti sunt omnia quę scripta sunt de illis ꝓphetice gessisse atq; dixisse. Verū est tñ dicit Tho. vbi. ō. q̄ quidā cōmēdanf in scriptura nō ꝓpter perfectā virtutē: sed propter quādā virtutis: quia. s. apparebat in eis aliquis laudabilis affectus ex quo mouebantur ad quędā indebita facienda: & hoc modo Iudith laudatur: nō quia mētira est Holoferni: sed ꝓpter affectū quē habuit ad salutē ppl̄i: pro qua se periculis exposuit: q̄uis dici posset q̄ verba eius ſm aliquē intellectū veritatē habēt. Notādū etiā q̄ ex hoc q̄ euāgelistæ narrantes easdem historias vel doctrinas saluatoris diuersimode scribant: nullo modo dicit Tho. vbi. ō. fas est scripturæ opinari in euangelio vel in aliqua canonica scriptura aliquod falsum asserri q̄ scriptores mēriti sunt: qa periret certitudo fidei q̄ autoritati inditū scripturæ. arg. ad hoc. di. ix. ciumcō sed. vbi dicit Aug. & Hiero. Si ad scripturas sacras admixta fuerint officiosa mēdacia qđ i eis remanebit autoritatis? q. d. nulla: quæ tādē de scripturis illis sentētia pferf. scilicet ad probādū aliqd: certe nulla posset. Vnde Aug. in lib. de cōsensu euangelistarū ait. Nullo modo laborandū esse indicat qui prudēter intelligit ipsas sentētias esse necessarias cognoscendæ veritati quibus libet ỹbis fuerint explicatæ. Et in hoc apparet non debere nos arbitrari mentiri quemq̄ ſi in hoc apparet non debere nos arbitrari mentiri quemq̄ ſi plurib⁹ reminiscētib⁹ rē quā audierūt nec viderūt: nō eodē modo atq; eisdē verbis eadem res fuerit iudicata. hæc ille.

Quędam ꝓpter excusant a mēdacio.

In sacra scriptura nullū

Siqua

Si qua autē aliqñ videf ꝓrietas in scripturis superficialiter est tm & appareter ſm corticē nō realiter. Et Hiero. dicit. Non putemus in verbis scripturarū esse euāgeliū: sed in sensu, nō in cortice: sed in medulla: nō i ỹbor⁹ solns: sed in radice rōnis. j. q. j. Marchion, sicut verbi gra q̄ lucas refert vñ. c. Archisynagogū rogasse Christum vt veniret ad domū suā ad sanandū filiā infirmā. Matthęus narrans eandē historiā. ix. c. dicit Archisynagogū seu pricipē Christo dixisse. Filia mea mō defuncta est: cū tñ adhuc nō esset mortua: sed ga dū Christ⁹ iret ad domū ei⁹ mortua ē. Matthę⁹ abbreuiās historiā dicit illū dixisse qđ demū factū est: ga mortua est: & ita in extremis dimiserat: ga iā mortuā iudicauit quā postea resuscitauit: vñ in sentētia cōcordant: & alias apparentes ꝓtrietates doctores exponendo soluūt.

Nullo casu licet mentiri.

Nullo igit casu licet mentiri. Ratio huiꝰ ſm Tho. vbi. ō. est: ga illud qđ est ſm se malum ex genere suo: nullo mō potest esse bonū & licitū: ga ad hoc q̄ aliquid sit bonū requirit q̄ oīa recte cōcurrāt ad christū. bonū ēm est ex integra causa ſm Diony. Mendaciū autē est malū ex gnē. Est ēm actus cadens sup indebitā materiā: cū ēm voces sint signa naturaliter intellectuū: innaturale est & indebitū q̄ aliqs voce significet qđ nō habet in mēte. Vñ & phs dicit in. iiij. Ethi. q̄ mendaciū est de se prauū & fugiendum. Ad hoc etiam facit Decre. sup eo. ex de vsu. vbi dicit q̄ non licet pro alterius vita mentiri. Idem Bonaueñ. in. iij.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Nota seuerā punitionem ipsius mendaciꝰ sit adeo: in eo qđ dicit Pā. Perdes tu. s. deus: sed deus non perdit creaturā rationalē nisi ꝓpter mortale: exquo videf mendacium esse mortale: qđ verū est: sed nō semp. Pro cuius declaratione dicit beatus Tho. ij. ij. q. cx. ar. vlt. q̄ mendacium est mortale ſm q̄ cōtrariatur charitati: per quā anima viuit deo coniuncta. Contrariat autē charitati tripliciter.

Mēdacium aliquādo est mortale.

Perdes oēs &c. & glo. super. c. ne qs arbritref. xxij. q. ij. & b. Tho. ij. ij. q. vbi. ō. ar. i. q̄ omne mēdaciū etiā officiosum in viris pfectis ē mortale. sed Hugo eā nō approbat: quinimo. b. Tho. vbi. ō. expresse reprobat vt fatiam: Idē Bona. in. iij. Et ratio huiꝰ est ſm ipsum: ga nulla circūstātia aggrauat in infinitū: nisi q̄ transfert in aliā speciē. Circūstantia aūt personæ nō trāsfert in aliā speciē: nisi rōne alicuiꝰ annexi: pura si sit cōtra votū ipsiꝰ qđ nō pōt dici de mēdacio officioso & iocoso: & ideo neutrū eoꝝ ē mortale in viris pfectis nisi rōne scādali. Et ad hoc pōt referri qđ dicit Augu. Perfectis esse ꝓceptū nō solū nō mētiri: sed nec velle mentiri: q̄uis hoc non assertiue: sed sub dubitatione dicat. Nec obstat q̄ ponunf in statu cōseruādæ veritatis: qa veritatē renenf ex suo officio in iudicio vel doctrina cōseruare: cōtra q̄ si mētiant vt iudicādo vl̄ pdicādo erit mortale. Aliter ỹo nō oportet q̄ sit mortale. Est aūt ꝓtra ꝓceptū octauū: illud. s. Nō loqueris cōtra, ꝓximū tuū falsum testimoniū ſm Magrm sen. in. iij. di. xxxvij. & hoc cū ē mortale pter aūt ꝓceptū cū est veniale. Ostēdit aūt grauitas & detestatio ei⁹: qa inficit intellectū: minuit affectum: tollit dei aspectū. Qđ inficiat itellectū patet ex hoc: qa falsū est malū intellectus: cui mēdosus innitif: sicut verū est bonū intellectus a quo mēdosus recedit. Vñ dicunt dānati. Errauimus a via veritatis. Sap. v. Sicut autē intellectus est nobilissima potētia prędia volūtati: qa bonū intellectꝰ est qđ mouet affectū ad sui amorē: ita corruptio eius per falsitatē ē periculosissima: ꝓpter qđ districte phibet Leuit. xix. Nō loqueris mendaciū. Secđo mendaciū minuit beneuolentię affectū: nā mēdaces cōiter sunt exosi hoib⁹. Displiceat ēm cuilibet se decipi ab alio. Et merito tales abominātur ab hoibus: qa mēdaciū destruit & cōturbat totā cōuersationē hoim adinuicē. Tota ēm cōicatio hoim adinuicē instrumētaliter cōsistit in actu significatiōis. Nullus ēm potest aliqd sui cordis seu cōceptus mentalis alteri cōicare nisi p̄aliqđ intermediū signū i qb⁹ signis vox obtinet principatū. Corruptio ḡ significatiōis q̄, pcedit ex lingua mendaci est corruptio totius generationis humanæ. Vñ adde q̄ de videm⁹ hoc seq̄ q̄ ex multitudine mēdaciorū & hoim mendaciū sunt mendaces quasi nullus credit alteri: sed semp suspectū habet, iuxta illud Hiero. Mendaces faciunt vt vera dicētib⁹ nō credatur: sine mutua autē credulitate nulla est fida societas: nulla in aliquo fides: nulla spes & cōfidētia punitū firma: nulla amicitia vera: nullū pactū firmū: nulla cōcor dia: nulla pax: nulla denicq; in aliquo bono firmitas. Et sic nerati⁹. mēdaciū est causa innumerabiliū malorū quę odio habētur: ꝓpter quod dī Eccli. vij. Noli velle mētiri omne mēdaciū. i. vllo mendacio. Tertio tollit dei aspectū. ſm qđ b aqliā. I. dī in Pē. pdes oēs &c. & merito. Omne ēm ſisē applaudit eū q. ff. suo filii. Cū aūt deꝰ sit ipsa veritas summa nō pōt cū mēda

Est mortale ꝓpter finem in tentum

Grauitas mendaciī.

de iure

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſit, ſ aut. cio quis apparere in conſpectu eius. Sed vt dicit Io. Apoc. poſſeſſ. vltī. Foras. ſ. ſupnā ciuitatē quā vidit: canes & venefici & for. Or. ipudici & homicidæ & idolis ſeruiētes: & oīs q amat mē- pot. i pr dacīū. Ego ſū veritas: ait ỹ bū incarnatū Io. xxiij. Impoſſi gno. ha ma aūt blaſphemia eſſet dicere vel ſentire ꝙ i eo ſit aliq̄d be. c. ſit falſum vel mendoſum: aut ꝙ p diuinū verbū: aut quicqd per lras. in eo cōtentū mēdoſe aliqd exprimeret: immo mirabiliē de refer. deus diligit ita veritatē: qa ſeipm. ſ. diligit qui eſt veritas. c. ſ. de de q̄ ſm glo. ſ. Cor. xv. horrendū eſt aliqd falſi de deo dice lic. puc. re et ſi ad laudem ei⁹ videaſ ptinere: cum Iob. xiij. dicat. Nūquid deꝰ indiget noſtro mēdacio? q. d. nō vtiq̄. Cōſtat autē ꝙ creatura rationalis inquātū, talis eſt eius imago & oīs eius ſignificatiua expreſſio eſt imago illi⁹ verbi facta & creata ad hoc vt primā veritatē ſemp exprimat exteri⁹. & ſm illi⁹ regulā ſe dirigat i oib⁹: & oīa faciat ab ea nulla ren⁹ deuiādo: ſed venerādo: laudādo: & magnificādo: ſed mēdaciū eſt corruptela & macula: & deprauatio oīm p̄dictorū. Et vt dicit Anſel. ideo mēdaciū ē malū ſm ſe ꝙ deꝰ nō pōt diſpēſare ꝙ hō dicat ſine p̄tō: qa ñ pōt recedere a veritate ſua: & de furto poſſet diſpēſare: qa dñi eſt terra & plenitudo eiꝰ. Et ideo q̄ poſſidet vnꝰ pōt alteri dare. Vñ & Salo. Prouer. vj. inter ea quę odit deꝰ ponit linguā mēdacē. In hoīi etiam deteſtatione Ananias & Saphyra: qa mentiti ſunt Petro de precio agri ſui venditi: perditi ſunt corporaliter mortem ſubitaneā incurrentes. Act. v.

§:IIII. DE PROMISSIONE SIM-

Illicite ꝓmiſſa non ſeruentur

plici. ſ. abſq; iuramento vel voto. Vbi ſciendū ꝙ cū qs ꝓmittit ſimpl'r aliq̄d illicitū vtiq; peccat: & illud ſeruare nō debet: qa p̄tm p̄tō adhęret. Vñ Iſid'. xxij. q. iij. in malis. & ponit ꝓ regula iuris in. vj. In malis promiſſis reſcinde fidē. ſ. nō ſeruādo. Si aūt licitū eſt & poſſibile q̄ ꝓmittit: ſed ſeruare nō intēdit: vtiq; peccat: qa mēdaciū dicit: ſi au tē ſeruare intēdit nō ſeruādo cū pōt vtiq; peccat: qa oīe ꝓ miſſum debitū iure naturali ſeruādū eſt adeo ꝙ ſm Aug. fides etiā qn̄ hoſti ꝓmittit ſeruanda eſt. xxiij. q. j. noli. & ſ̄ niſi ſubſit vel ſupueniat cauſa rōnabilis nō implēdi: puta nouus caſus impræmeditat⁹. Vñ dicit. b. Tho. ſ. ij̄q. cx. ar. iij. ꝙ pōt talis nō ſeruās q̄d ꝓmiſit excuſari ſi ſint mutatæ conditiones ꝑſonaꝝ & negotiōꝝ: vt eñ dicit Sen. in lib. de bñ. ad hoc ꝙ hō teneaſ facere q̄d ꝓmiſit requirit ꝙ oīa in mutata ꝑmaneāt: alioqn nō fuit mēdax in ꝓmittēdo q̄d ꝓmiſit: qa habebat in mēte ſubintellectis debitis cōditio nib⁹. Nec etiā eſt infidelis in nō ſeruādo q̄d ꝓmiſit. Vñ apl's nō eſt mētitus nō eūdo Corinthū quo ire ꝓmiſit ꝓpter impedimenta ſuperueniētia. Hinc & Bela. papa ait Beatus Paulus apl's nō ideo q̄d abſit fefelliſſe credendus eſt aut ſibi extitiſſe p̄ri⁹ qñ cū ad Hiſpanias ſe promiſiſſet iturū diſpoſitiōe diuina maiorib⁹ occupatus ex cauſis q̄d ꝓmiſit implere nō potuit: quātū em ipſi⁹ voluntatis interfuit hoc ꝓnūtiauit: q̄d reuera efficere voluiſſet: quātū ad diuini ſecreta ꝑſiſ: qvt hō oīa nō potuit: licet ſpū dei plenus a ḡ ſceret ſupna: ꝑtermiſit. ſ. acceſſum ad Hiſpaniā diſpoſitiōe prędictus. Nec qa beaꝰ Petrus pro aſſectu diuine reuerētię ipſi dño reſpōdit, nō lauabis mihi pedes in æternū. fefelliſſe q̄d abſit: aut in ſua putabit minime cōſtitiſſe ſententia q̄d mox diuinæ ceſſerit volūtati. xxij. q. ij. beaꝰ. Quod ꝓmiſſa ſimpl'r incaute facta vel ꝓpoſita ſeu determinationes cū occurrat aliqd melius faciendū ſint mutāda ſeu poſſint immutari laudabil'r. patet ex hoc q̄d habet xxij. q. iij. vbi dr ex cōcilio Libertano. Diffinitio. i. ꝓmiſſio incauta laudabil'r ſoluēda eſt. i. frāgēda. ſm gl. Nec eſt prævaricatio: ſed temeritatis emendatio. Itē. q. eadē. Non ſemp ꝓmiſſa oīa ſoluēda ſunt. Denicq; ipſe dñs mutat ſententiā ſicut ſcriptura idicat: ſicut patet i Niniue & Ezechia. Itē in. c. incōmutabilis. Angeli etiā apparētes Loth inuitati ab eo vt intrarēt domū ſuā. rnderūt nequaq̄: ſed i pla tea manebim⁹. Gene. xix. qui tñ coactꝰ pcib⁹ poſtea intrauerūt: nec in hoc mētiti ſunt: qa nō intēdebāt intrare niſi rogati: vt in hoc cōmēdarēt hoſpitalitas in Loth: & alns ſpi⁹ dareſ exēplū mutādi aliqn. ꝓpoſitū: vt dr in colla. ab batis Ioſeph. Et hoc diffuſe declarat Ioannes Caſſia. in collā. Ioſeph de diffinitionibus. Hoc tñ eſt verum: niſi talis ꝓmiſſionis mutatio fieret in prēiudiciū alteri⁹ vl' ꝓmiſſio facta eſſet de neceſſarijs ad ſalutē: qa tūc dicit regula. Q̄d ſemel placuit ampli⁹ diſplicere nō pt. extra de reg. iu. lib. vj. q̄d ſemel. Et nemo pōt mutare cōſiliū in alterius detrimentū. de reg. iur. lib. vj. cum cōcordā. Sed queriē vtrū aliquis teneaſ de neceſſitate ſalutis ſmplere q̄d ſimpl'r ꝓmiſit licite: nec ſupuenit nouus caſus impediēs adimpletionē? Et videſ ꝙ ſic qa dicit Chriſ. xxij. q. v. iuramēti. ꝙ dñs nō facit differētiā inter ſimplicē loqlā. ſ. ꝓmiſſoriā & iuramentū. ſ. ꝓmiſſoriū. Sed frangēs quis qd' licite ſub iuramēto. ꝓmiſit cū pōt iplere peccat mortaliter ſm doc. ergo & frangēs ſimplicē ꝓmiſſionē. Reſpōdeo ſcd'm Richar. ꝓ iij. di. xxxviij. Circa hoc ē duplex opinio. Quidā em dicūt ꝙ ſi talis nō itēdit ſe obligare in foro cōſciētiæ nō tenet ad implēdū tale ꝓmiſſum de neceſſitate ſalutis: ſed ex cōgruitate. Et pro eis eſt ar. extra de voto. c. literarū tuarum. Quāuis em ex iure naturæ obligeſ promittēs ad implēdū quod promiſit: illa tamē obligatio nō eſt neceſſitatis ſed cōgruitatis: niſi ſe ſic obligare intēderit. Et ideo cōtraueniens nō peccat mortaliter: ſed venialiter. Nec mirādum: qa ſicut in lege ſcripta aliqua comprehenduntur vt neceſſaria ad ſalutē: ali qua alia vt expediētia & nō neceſſaria: ſic in lege naturæ aliqua cōpræhēdunt vt de neceſſitate obligantia: aliqua de honeſtate: & hoc rationabiliter videtur. Alij dicūt ꝙ nuda promiſſio ex deliberatione facta, ꝓmittentem obligat ad implendū de neceſſitate ſalutis. argu. pro eis eſt. xij. q. ij. quicūq; ij. ibi em dicit. Quodcūq; commodum ex remuneratiōe. ſ. pro obſequio impenſo promiſit: promiſſi ſolutiōe ſoluere oportebit. & q. v. quia Ioannes. hæc ille. Huic vltimæ opinioni aſſentit Gui. dicens ꝙ ex nudo pacto vel promiſſione oritur actio: & ꝙ mortaliter peccat recedens a pacto eſt de pac. c. ſ. Anto. de But. dicit idē probans hoc ibi tali ratione. Excōmunicatio nō debet ferri ni ſi pro mortali: vero vel præſumpto. xj. q. iij. nemo eꝰorum. Sed pactum non ſeruans pōt excōicari: vt aperte dicit. c. Antigonus. eſt de pact. ergo &c. Et videſ hoc intelligendū de promiſſionibus alicuius importātiæ: vñ ſequatur damnū alicui ex fractione promiſſi: quod patet ex illis. c. quæ inducunt. nā in leuibus videtur eſſe venialē. Non eſt etiam dubium ꝙ poſſint partes ſibi inuicem pactum relaxare: & quilibet obligationem ſibi factam remittere: ſed i alternatiuis promiſſionibus electio eſt debitoris: & ſu licit alterū adipleri. extra de re. iur. li. vj. art. aūt factū eſt. ꝓ ſcda opinione: nō tñ eſt vtrūq; eiuſdē grauitatis pctm. vñ dicit ibi Io. an. ꝙ comparatio ſit ibi in genere nō in quātitate cū dr ꝙ deus nō facit differentiā inter ſimplicem loquelam & iuramentum. qa videlicet vterq;. ſ. frāgens ſimplicē promiſſionē: & promiſſionē iuramento ſit matam peccat mortaliter: ſed frangēs iuramētum graulus peccat. Cōfirmat idem Abbas Siculus: qñ. ſ. promiſſioni ſimplici & iuramēto datur validitas: cum. ſ. promittitur iuſtum & licitū mortale eſt cōtrauenire: & ſi nō ita graue primum ſicut ſecundū. Secus vbi promiſſio eſt nulla propter turpitudinē rei promiſſę vel recipientis promiſſiōem: vt pura quia coegit & hmōi. Turpiū em nulla eſt obligatio.

Vtrū teneaſ implere q̄d licite ꝓmiſſit.

Nō differt ſimplex verbū & iuramētū

§.V. DE OBSIDIBVS QVI SVNT

quaſi quędam ſecuritas ſuper facta, ꝓmiſſione: queriē quis poſſit dari in obſidē vtrū laicus: clericus ſecularis: vel religioſus etiā: & a q̄ poſſit dari? Rndeo ſcd'm abbatē Siculū ſup. c. ex reſcripto. de iureiurā. Sciēdū ꝙ cūq; ad laicos dari poſſunt ab imperatore hoſtibus ſuis: & ecōtrario. Et iſti obſides i hoc caſu ſūt quaſi ſerui. Idē puto de alns pricipibus habentibus iura pricipis ſeu ius indicēdi bellū. Et licet inferiores his dare nō poſſint: tñ de facto cōtrarium eſt vſurpatū ſcd'm Azo. in ſum. Et ſi inter priuationes dātur obſides vbi nō interuenit iuramētū: nō tenet obligatio: quaten⁹. ſ. ille teneaſ ſtare i certo loco & nō ide recedere: qa hoc videſ quidā carcer priuat⁹ quē miro mō iura deteſtāt vt. l. j. C. de priua. carce. Sed vbi interuenit iuramētū: talis pōt ad obſeruantiā ei⁹ cōpelli: vt. ſ. ſtet in certo loco: ꝓut cōuentū eſt: nō tñ aliter debet detineri inuitus: Nō em credo tenere iuramentū vt poſſit detineri inuitus: qa eſſet cōtra bonos mores, de reg. iur. nō eſt obligatoriū. li. vj. Quātū vero ad clericos ſeculares non pñt tales epos dari obſides: ſicut pñt monachi p abbatē: qa nō ſunt ei ita aſtricti ſicut monachi abbati: vñ ñ poterūt inuiti detineri: licet ab initio aſſenſerint ſine excōicatiōis pœna. Nec pōt epūs in ꝑ diſpēſare. arg. c. ſi diligēti. de ſo. cōpe. A papa aūt dari p ñ clerici i obſides. ar. c. cūcta. ix. q. iij. Quātū ad monachos: de papa ñ ē dubiū ꝙ pōt dare. arg. c. ꝓ principalē. ix. q. iij. Sed &abbas

Laici dantur i obſidē.

Clerici non poſſent dari ſed monachi.

Nō differt ſimplex verbū & iuramētū

& abbas etiā pro neceſſitate & vtilitate monaſterij pōt dare etiā inuitū: qa nō pōt reſiſterevolūtati ei⁹ & detineri poteſt inuitus: de conſenſu tamen abbatis ꝙ nō autē inuito abbate: quia habet beneficium canonis. ſi quis ſuadente. xvij. q. iij.

¶ De adulatione. Capitulum. II.

VIA IN ADVLATIONE frequēter cōtingūt; mēdacia & ex auaritia aliqn̄ pcedit: ideo ſubſequēter de ea agēdum: de qua oquēs Pſ. cxl. ait. Oleū aūr pctoris nō ipiguet caput meū. vbi dicit glo. Falſa laus adulatoris rigoreveritatis emollit ad noxia. Vbi dicēdū ꝙ cū adulatio fiat cōter p humana colloquia in qb⁹ hoies adinuicē viuūt & cōuerſanť ſm ꝓprietatē ſuæ naturę q̄ ad delectarevl' cōtriſta re alios tripl'r fieri cōtingit humanū colloquiū. Quidam em tenēt mediū in delectādo vel cōtriſtādo alios ex ſuis locutionib⁹ & geſtib⁹ q̄rentes delectabil'r ſm debitū modū ſe habere cū his cū⁹qb⁹ cōuerſanť: nō tñ ita qn̄ etiā cōtriſtēt cū expedit. ſ. repręhēdēdo defectus eorū: & hij dicūť amici vel affabiles. Ad qd' hortať ſapiēs dicēs Eccli. iij. Congregationi pauperū affabilē te facito. Quidā alij ſunt q recedentes a medio cōmittūt defectū in minus delectando ꝙ debeāt: & magis contriſtādo ꝙ cōgruat: & hi dicūtur agreſtes ſeu diſcholi vel litigioſi. ij. ad Tim. ij. Seruum dei non oportet litigare: Alij vero excedūt in delectando alios verbis pluſq̄ debeāt: & hi dicūtur blanditores ſeu adulatores Vnde Senec. Laudato parce & vitupera parcius. Et de hoc vitio adulationis. ait Pē. liij. Molliti ſunt ſermones eius. ſ. adulatoris ſup oleū: & ipſi ſunt iacula: & alibi. oleū &c. In quibus poſſimus tria conſiderare.

Hūanū colloq. um ſit tripl'r.

¶ Primo cōditionē malitiæ adulationis i bi. oleum.
¶ Secdo infectionē cōſciētiæ blanditoris. ibi. pctōris.
¶ Tertio excluſionem complacentię laudationis. ibi. non impinguet caput meum.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Adulatio apte appellaſ oleū ꝓpter cōditionē materiæ ſimilē oleo. Nā ſicut oleū eſt lubricū dulce & lubricū: ita laus facta alicui q̄ eſt materia adulatiōis habet quādā luminoſitatē apparētiæ: & ſuauitatē cōplacētię & lubricoſitatē ad herētiæ. Nā vt dicit quidā, nulla eſt cā excelſa virt⁹ que dulcedine glorię nō tangatur: gloria aūt reſultat ex laude: ſed ſicut oleū maculat pānū vbi effunditur: ita adulatio eum ad quē dirigitur multoties & ſi non ſemp maculat. Eſt ergo adulatio quoddā vitiū quo quis quærit alteri placere ex laudatione facta ad ipſum vel alio a ctu ſed inordinate. Sunt ergo tria videnda, ꝓ declaratione eius.

Alteri placere velle ſit quadrupliciter

¶ Primum de complacendo.
¶ Secundum de laudando.
¶ Tertium de inordinatione ipſius laudis.

Quātū ad primū ſciendū ꝙ velle alteri placere pōt fieri quadrupl'r. Primo ad dei honorem & gloriam, ꝓcurandā: ſic Heſter ad cōplacendū regi Aſuero acceſſit ad eū ornatiſſima laudans eū magnifice dicēs. Mirabilis es tu dñe: & facies tua plena eſt oīm gratiarum. Heſter. xv. vt inde poſſet reuocare ſententiā datā contra populum dei de extermi nio eius: ſic & Hieremias laudabat Nabuchodonoſor ſeribens tranſlatis in Babyloniā: vt orarent pro vita eius & ſi lꝰ: quia in pace eius erat pax eorū. ſic & Daniel in exponē do viſionem ei. Secundo pōt quis velle & quærere placere alteri ad beneuolentiā eius habēdam: & ſic Paulus quærebat placere feſto iudici vocās eū optimū: & Herodi dicens ſe fore beatū audiricorā eo: vt ſic habita beneuolētia liberaretur a calūnijs Iudeorū: ſic & mulier illa Thecuites intercedēs ꝓ Abſalone laudans Dauid. Tertio, ꝓpter proximorum vtilitatē faciendā. Et ſic apl's de ſe ait. Ego per oīa omnib⁹ placeo. ſ. ad Cor. x. & iterum. Factus ſum oīa oīb⁹ vt oēs lucri facerē. i. Co. ix. & hoc cōformās ſe moribꝰ eoꝝ quantū poterat ſine pctō vt eis placeret. Quarto pōt quis alteri velle placere nō ꝓpter aliqd prædictorū: ſed ꝓpter inanē gloriā ſui: vel ꝓpter decipiendū eū vel dānificādū vel aliquod illicitū cōſequendū: & hoc eſt malū pertinēs ad adulationē. de quo Pē. ait, Deus diſſipauit oſſa eorū. i. virtutes q̄ hoīb⁹ placēt. ſ. adulādo. & ad Gal. i. Si hoibus placerē chriſti ſeruus non eſſem. Quātū ad ſecūdū notandū ꝙ laudare aliquos cōtingit quadrupl'r. Primo ꝓut deꝰ honoreť: & hoc eſt bonū. Sic ſacerdos ſummꝰ Ioachim laudauit Iudith de occiſione Holofernis & liberatiōe populi dicēs. Iudith. xv. Tu gloria Hierl'm: tu lętitia Iſrl': tu honorificētia ppli noſtri: eo ꝙ dilexeris caſtitate &c. Secdo laudat gs virtuoſe vt nō deficiat i tribulatiōe poſit⁹ ſed cōſolatum leť. ſic laudata fuit Noemi & Ruth Moabitides afflictæ & depauperatæ a Booz vt, cōfortarenť. Ruth. iij. Tertio vt vir tus i ꝓximo augeat: & i bono ꝓficere conet: nam vt dicit Sen. Virtꝰ laudata creſcit: & vt ferat meliꝰ correctionē ſic apl's laudat mirabiliter Corinthios i pricipio prime epl'æ di. In oibus diuites facti eſtis in illo: ita vt nihil vobis deſit i vlla gra & paulopoſt multis repręhendit. Nec mēdaciū dixit i hmōi: qa erāt valde boni inter illos i qbus erāt illa pfecta dona de qb⁹ laudauerat. Quarto laudari pōt qs ad malū finē vel nō ſeruatis debitis circūſtātijs q̄d' ptinet ad adulationē. Quartū ad tertiū ſit laudatio vel alꝰ actus: pura honoris & reuerētiæ ad cōplacēdū iordinate quadrupl'r. Primo laudādo de ſibi dubio vl' certo, ꝓpter q̄d' dicit Eccl'i. xj. Nō laudes virum in ſpecie ſua. glo. i. ne iuxta ſpeciem corporis ęſtimes qualitatē mētis: qa hō videt q̄ foris ſunt: deus aūr intuet cor. & Eccl'i. xj. dr. Ante mortē nō laudes quēq;. glo. Stultum laudare pugnantem quaſi iam pugnę victorem. Ille em qui videt bene agere neſcimus quo alio agat: aut ſi velit vel poſſit perſeuerare in finem. Secdo laudatur qs male cum laudať de illicito ſm illud. Laudať pctōr in deſideriis aiæ ſuę. & Eſa. v. Vhe q dicitis malū bonū: videlicet laudādo malū tā q̄ bonū. vñ Caſſio. i quadā epl'a ſic ait. Adulatio blanda oībus applaudit: omnibus ſalue dicit: pdigos vocat liberales: auaros: parcos: ſapientes laſcivos: vel prodigos curiales: garrulos affabiles: obſtinatos conſtantes: pigros maturos & graues. Hæc ille.

Lauda tio alteri⁹ ſit q̄ drupl'r.

Tertio laudať quis indebite cū laudať de bono ſed vltra q̄ ſit: vel nō ſeruatis debitis circūſtātijs: de quo pōt intelligi illud Eſa. iij. Populę meꝰ q beatū te dicunt, ipſi te decipiunt. Quarto cū tacet malū q̄d' videt: nec repręhēdit cū pōt. Vñ & videť approbare & quaſi laudare cū hoc facit ne diſpliceat illi: ſed vt placeat. Vnde beda. Adulatur qui tacet: & dat cōſenſum ne offendat illum quem credit habere propitium. Improprie tamē dicitur huiuſmodi adulatio. Hæc Alexan. ij. parte ſum mæ. q. xxxv.

§. II. SECVNDO NOTATVR IN-

Adulatio triplr eſt mortale.

fectio ipſi⁹ adulatoris: qa ex ipſa adulatiōe inficit & pctōr efficit. vnde dr. p pctōris oleo. ſ. adulationis: ꝓpter q̄d' quis efficit pctōr & maculať in aīa. Q̄d' aūt nō ſolū ſit pctm: ſed mortale & graue, ꝓbat. Nullus clericꝰ punit pœna de poſitionis: niſi ꝙ mortali & graui. Et rō eſt: qa illa eſt maxima pœna: maior etiā excōicatione: vt patet. xxij. q. iij. ſorte: ſed adulator punit hmōi pœna. Nā dr. di. xl vi. clericus. j. Clericus q adulationib⁹ & ꝓditionib⁹ vacare deprehēdit: degradeť ab officio: ergo &c. Sciēdū tñ ꝙ nō ſēp ſed trib⁹ modis adulatio eſt mortale. Primus eſt rōne materiæ adulationis. i. cū quis laudať de aliquo criminali: & de hac intelligit illud Ezech. xiij. Vhe qui cōſuunt pulvillos ſub oi cubito man⁹ & faciūt ceruicalia ſub capite vni uerſę ętatis ad capiēdas aīas. Q̄d' exponēs Grego. in mo raľ. ait. Ad hoc q̄ppe pulvillus ſub cubito & ceruical ſub capite iactis ponit vt molliter geſcat. Quiſqs ergo male agētib⁹ adulať pulvillū ſub cubito & ceruical ſub capite ponit vt q̄ corripi ex culpa debuerat i ea fult⁹ laudib⁹ qeſcat di. xl vj. ſūt nōnulli. Vhe aūt iportat dānationē ęternā q̄ ꝓ hmōi adulatione iḡrit: qa mortale & rō huius ē qa qcūq; agit ꝑ charitatē dei & ꝓximi peccat mortaliť: ſed hoc facit q adulať in hmōi malis. Nā p hoc fouet & nutrit eū in ꝓpo pctō: vt patet ex dicta auctoritate & experiētia: & &c. Secdm mod⁹ ē rōne formę vel intētionis: cū. ſ. quis per adulationē intēdit nocere alicui notabiliť i tēporalib⁹ vl' ſpūalibus: vt cū intēdit ad aliqd' illicitū inducere vl' decipere ipm in tpali ſubſtātia cū viderit eū in ſe cōſidere: vl' vt indicet ſecreta cordis ſui: vñ adulator poſſit ei nocere: ſicut fecerūt Phariſei cū miſerūt diſcipulos ſuos ad chriſtū interrogandū vtrū licebat dari cēſum Cęſari dicentes. Magiſter ſcim⁹ qa verax es &c. Mat. xxij. ei adulando. Et de hmōi dr prouer. xxvij. Meliora ſunt vulnera diligentis q̄ oſcula fraudulēta odiētis. q. d. meliores ſunt increpationes durę & verbera amici ſeu plati: etiā ſi vulneret ſenſualitatē cōtriſtādo & iſerat ꝓ demeritis pœnas & plagas q̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

fraudulẽta oscula.i.q̃ applausus & adulatiões nocere intendentis vel dissimulãtis. Patet hoc etiã rõne. Nã qui intendit aliqui nocere tẽporaliter vel spũaliter mortaliʳ peccat:qa cõtra iustitiã agit & charitatẽ:sed qui adulaʳ mõ p dicto nocere intẽdit p hoc:&c. Tertius modus est rõne circũstantiæ vel occasiõis:cũ videlicet ex hoc ꝙ aliquis laudatur supra modũ inde superbiã incurrit vel inanẽ gloriam taliter ꝙ peccat mortaliʳ:tum & si p accidẽs seu prꝛter intẽtionẽ hoc eueniat:tum qa adulans est occasio illius ruinę: ideo peccat mortaliʳ:si tñ occasio sit data non accepta. Nã si ex parua laudatione & si inordinata & incauta quis supbia mortaliʳ peccat: videʳ enim occasio magis accepta ex se q̃ data ab alio:multũ g̃ temperãdũ est opus laudationis humanæ in præsentia hoim. Aug. in.xiij. de tri. ait. Magis optabo a q̃libet rẽphendi q̃ ab adulatore laudari. Nullus em reprẽhẽsor formidãdus est amatori veritatis:laudator ꝟo errat & ꝛsirmat errorẽ: ꝓbaʳ hoc rõne per regulã illã. Qui occasionẽ dãni dat:dãnũ q̃ dedisse videʳ:e de iiur. & dã. da. si culpa. sed q laudat aliũ ita excessiue & ita inordinate ꝙ dat ei occasionem ruinę pẽi mortalis sufficiẽter dat sibi dãnũ pẽi mortalis: g̃ & ipse mortaliʳ peccat. Sẽtẽtias cõclusiuas prædictas ponit. b. Tho. ñ. ñ. q. cxv. Extra prædictos tres modos vel casus adulatio est veniale: cum videlicet qs adulaʳ sola intẽtione placendi & delectãdi:& nõ in malis vel cũ qs adulaʳ sola intẽtione euitãdi aliqd malũ sine alterius detrimento vel intentione conseq̃ndi aliquod bonũ in necessitate: nullũ em horũ de se est cõtra charitatẽ. Et in his casibus intelligendũ est dictũ Aug. qñ ponit adulationem inter venialia, dist. xxv. §. alʾs ea.

Addere gulã iuris i sexto. & Dy. ibi.

Adulatio iducit dei maledictionẽ.

§. III. DE GRAVITATE HVIVS

peccati in se & p cõparationẽ ad alia. Nota primo ꝙ in se est ita graue ꝙ per eũ incurritur dei maledictio: sequiʳ hoc minũ erga ipm detestatio & dei iræ ꝓuocatio: ꝓducit malorũ obstinatio. Pro primo dicit dñs per ꝓphetã adulatoribꝰ. Maledicã bñdictionibꝰ vestris: qa vt exponit Greg. Qui inique agũt bñdicunt ab eis: adulanturq̃ pẽtoribus dũmõ diuites fiãt. ſ. q. ſ. multi. Ad q.ʾ etiã facit qđ ait Hiere. xx. Maledictꝰ qui annũtiauit patri meo dicẽs: natus est tibi puer masculꝰ & quasi gaudio lætificauit eũ. Pater de quo nascimur est mũdus puer masculus: mundi est opus magni sceleris, Filꝫ mũdi sunt opera q̃ fiũt a mũdo. i. mũdanis. Annũtiat aũt patri. i. mũdo masculũ natũ & lætificat qñ adulator laudat hoiem de magno scelere: & sic lętũ facit: qa de hmõi gaudet mundus. Hic autẽ. ſ. adulator est maledictꝰ a dño: qñ em aliqs ꝓpetrat aliquẽ notabilẽ vindictã vel malũ aliud solet ei dici ab adulatoribꝰ: feciſti ſi cut masculus. Pro secꝛo dr Prouer. xxiij. Qui dicunt impio iustus es: maledicẽt eis ppli & detestabũtur eos tribꝰ. Vñ Aug. sup illo ꝟbo. Iniquis bãdicit. ſ. ab adulatoribꝰ. Exacerbauit dñm pẽtor. sic ait. Hęc est magna ira deiʳ de sit correctio & adsit adulatio. Et subdit causam. Adulãtiũ em lingue alligant hoies in pẽtis: delectat em ea facere in quibꝰ nõ solũ metuiʳ reprꝛhensor: sed laudaʳ opator. Pro tertio. ſ. qđ inducit obstinationẽ dr figurate de Dina filia Iacob violata designãte aiam suggestiõibꝰ diaboli assentiẽtẽ ꝙ Sichẽ cõtuprator ei ipsam tristẽ esse. Tã blãditꝫ delíuit, Geñ. xxxiij. Cũ em pẽtõ cõmisso cõscięntia inordeat & tristitiã mẽti inferat blãditię & adulationes ꝓcurãte opera diaboli detinẽt animã in malo. Vnde dñs p. Ezechielẽ ꝓphetã adulatores dicit. Edificabãt ipi parietẽ: & illi liniebãt eũ. Qđ exponẽs Greg. in Moral. ait. Edificare parietẽ est quẽlibet cõtra se obstacula & duritiã pẽi cõstruere. i. cõmittere pẽã q̃ reddũt hoiem durũ: sed parietẽ linſuit q pẽã ꝓpetrãtibꝰ adulãt: vt quẽ illi puersi agẽtes edificãt ipi adulãtes quasi nitidũ reddãt. distin. xliij. sunt nõnulli. In cõparationevero ipsius ad alia pẽta occurrunt duę q̃stiões. Prima q̃stio est. An pẽm adulationis sit grauius homicidij: & videʳ ꝙ sic: quod tali rõne ostẽdo. Pẽm quãto plꝰ mẽtẽ corrũpit: & plꝰ alicui nocet tãto est grauꝰ. sed ita facit adulatio respectu homicidij: qđ duplr ꝟbo. Primo qa sup illud ꝟbũ Pś. ix. Qm laudaʳ pẽtor in desiderijs aiæ suæ exacerbauit dñm pẽtor. Hiero. sic di. Nihil ẽqđ tã facile corrũpat mẽtes hoim vt adulatio. Sedo ꝟbo ꝗ idẽ: qa sup illud Pś. lxix. Cõuertãt statim erubescẽtes. dicit glo. sic. plꝰ nocet lingua adulatoris q̃ gladiꝰ pseutoris. Vñ Aug. Noli putare te nõ eẽ homicidã cũ fratri tuo male psuades: Si em male psuades occidis. de pœ. dist. ſ. noli, ergo vr adulatio eẽ graviꝰ pẽm homicidio. Rñdeo ꝙ adulatio & homicidiũ in grauedine se habẽt sicut excedẽtia & excessa: qđ patet: quia homicidiũ ẽ graviꝰ peccatũ adulatione duplici rõne. Prima est: qa lingua adulatoris nõ nocet ita efficaciter sicut gladiꝰ psecutoris: qđ patet: qa gladiꝰ psecutoris effectiue occidit quasi sufficiens cã mortis. Lingua autẽ adulatoris nõ ita efficaciter nocet: qa nullus põ alteri esse sufficiẽs cã peccãdi: ergo cã gladiꝰ psecutoris sit cã mortis sufficiẽter: & lingua adulatoris sit cã peccãdi nõ efficacit sed occasionaliter: ꝛo homicidiũ ẽ graviꝰ pẽm adulatione. Sedª rõ est qa malũ irrecupabile est grauius malo recupabili: sed nocumẽtũ homicidij est irrecuperabile: nocumẽtũ ꝟo adulationis est recuperabile: ergo &c. Ex alia ꝟo pte adulatio est graviꝰ pẽm homicidio dulici rõne. Prima est: qa pẽm quãto plus nocet in ꝓciosioribꝰ bonis tãto graviꝰ est: sed lingua adulatoris plus nocet i ꝓciosioribꝰ. ſ. in bonis spũalibꝰ q̃ gladiꝰ psecutoris q nocet in corpalibꝰ tm: g̃ &c. Sedª rõ est: qa pẽm quãto occultius nocet & minus caueri põt tanto est graviꝰ: sed pẽm adulatoris occultiꝰ nocet: magis em caueri põt a manu persecutoris q̃ lingua detractoris: ergo &c. Sedo q̃stio est. An adulator ita grauiter peccet: sicut ille cui adulatur Et videʳ ꝙ graviꝰ tali rõne. Quicũq̃ ꝟbis alijs nocet non minus nocet sibi q̃ alijs. Sed ille qui alteri adulatur inducit eũ ad peccãdũ mortaliʳ: qđ patet: qa sup illud Pś. Oleũ autẽ pẽtoris &c. dicit glo. Falsa laus adulatoris a rigore veritatis emollit ad noxia: ergo multo magis adulator in se peccat. Rñdeo duobꝰ modis. Primo simpliʳ & absolute sine alij distinctione: ꝙ ille q adulaʳ alteri & nocet ei plus peccat & plus nocet sibi q̃ illi cui adulaʳ. Cuiª rõ est: qa sibi nocet tãq̃ sufficiẽs cã peccãdi: alijs aũt nocet & est cã peccãdi occasionaliʳ tm. Sedo mõ rñdeo cũ distinctiõe. Distinguẽdũ est em de ill o cui aliquis adulaʳ: aut em ille nõ assentit adulatiõi: aut assentit. Primo em cũ qs non assentit adulationi: tũc adulator peccat mortaliʳ ex intentiõe inducendi illũ ad pẽm mortale quantũ in eo fuit: licet adulatiõi ille nõ assenserit. Sedo ꝟo cum aliqs adulationi assentit et acquiescit: tũc de tali distinguo: qa aut est qdã q decipiʳ credẽdo adulatori plꝰ de se q̃ sibi: & talis cũ decipiʳ ab adulatore minus peccat q̃ adulator. Est aliª q nõ solũ credit adulatori: sed etiã fouet adulatorẽ & ꝓcurat: vt fiat adulatio & talis plus peccat q̃ adulator: de tali loquiʳ Hiero. ad Cellã etiam sic dicens. Isto maxime tpe regnat vitiũ adulationis qđ est grauissimũ: qa humanitatis ac beneuolẽtię loco dicitur. Et ita sit vr q adulari nesciat: aut inuidus aut superbꝰ reputeʳ. Hæc. b. Tho. ñ. ñ. q. cl. & Rayneriꝰ in summa.

Adulatio an sit grauius homicidio.

§. IIII. QVANTVM AD TERTIVM

principale. ſ. exclusionẽ cõplacẽtiæ q̃ oriʳ ex adulatione q̃ notaʳ: cũ dr. Nõ impinguet caput meum. i. mẽs mea nõ delectabiʳ. Cõsiderãdũ est em remediũ contra ipsa m. Quinq; aũt sunt remedia qbꝰ adulatiõis pẽm excludiʳ & viraʳ. ſ. deceptio redargutio: detractio: bonæ cõscięntiæ conditio: ꝓpriæ miseriæ cõsideratio. Primũ remediũ ad adulationẽ vitandã est deceptionis cõsideratio: ab illo em semper euitandũ est q semp decipiʳ: sed ois adulator est talis: ita dicit Auguſt. sup Pś. Adulatio est fallaci laude seductio. Vnde Prouerb. xj. Simulator ore decipit amicũ suũ. i. adulator: qui autẽ ꝟbis blãdis allicit ad peccãdũ: aut blãditꝫ & fauoribus instruit qualiter pẽtã fiãt: aut in bono blandimẽtis extollit: ideo talis decipit amicũ suũ: huic nõ est credẽdũ. Hiere. xvij. Non credas eis cum locuti fuerint tibi bona. Pś. Oleũ pẽtoris nõ impinguet caput meum. glo. i. simulata dilectio & falsa laus adulatoris non impinguet caput meũ. i. mentẽ meã nõ delectabiʳ: neca vigore ꝟitatis morduebit. Videmª em manifeste ꝙ adulatores cũ aliquem false irriserint de illo dicũt. Vide quõ illi vnxi caput. Sedm remediũ cõtra adulationis pẽm est melioris redargutio: nã redargutio viri iusti multũ valet ad circũspectionẽ nostrorũ operũ ne adulatiõe aliqua i bonis q̃ facimª extollamur. Eccles. vij. Melius est a sapiente corripi q̃ stultorum adulationibꝰ decipi. Rõ huiª est: qa cũ sapiens habeat rectũ iudicium rõnis: ideo est aliorꝫ regla directiua. Stultus autẽ vel vitiosus cũ extortũ habeat iudiciũ rõnis: & p ꝰns appetitũ inordinatũ: nõ est sequẽdus. sed potiꝰ detestãdª. Prouerb. j. Fili mi: si te lactauerint pẽtores. ſ. adulãdo prerita extollẽdo vt habeaʳ pro vero qđ sic iuraʳ. sm Tho. vbi. ã. Dicit etiã sacramẽtũ ob sacra astringimẽtũ. sm Nico. siculũ. ista, alio modo & cõmunius dicit abbas de Sicilia: sed in hoc titulo vbi frequẽter allegatur dñs Nicolaus de Sicilia.

Quinq; remedia contra adulationẽ.

Adulatoribus nõ ẽ credendum.

rita: extollẽdo ꝓsentia ꝛelinãdo ad futura: ne accęscas eis. Ad quod Señ. quasi dat bonũ documẽtũ dicẽs. Sit tibi tam triste si lauderis a turpibꝰ q̃ si lauderis ob turpia. Tertium remediũ cõtra adulationis viriũ est detractionis ꝓsideratio & ipugnatio. Nã ab illo cauere debemª q velut hostis nos semp psequiʳ: sed talis est adulator. Vñ Aug. sup Pś. Duo sunt gña psecutoꝝ. ſ. vituperantiũ & adulãtiũ: sed plus noceat lingua adulatoris q̃ gladiꝰ persecutoris. Et Greg. dicit ꝙ remediũ cõtra adulationẽ est detractio. Sciẽdũ est inquit ꝙ ne immoderatis laudibꝰ eleuemur: plerũq̃ nostri rectoris moderamine detractoribꝰ lacerari ꝓmittimur: vt quos vox laudantis eleuat: lingua detrahẽtis humiliet. Idem. vj. q. j. sunt plurimi. Et Amb. de offi. Non est vera amicitia vbi est adulatio fallax: et Señ. in epistolis. Malũ hominẽ blãde loquentẽ agnosce tuũ laqueũ esse: habet enim suum venenum blãda oratio. Quartũ remediũ cõtra adulationem est bonę cõscięntię conditio. Nã bona cõscientia semper minde se æstimat & in agẽdis suis semper metuit ne aliquid reprehensibile inueniatur, & Greg. bonarum mentiũ est ibi culpã agnoscere. i. timere. vbi culpa non est. dist. v. ad eius. Hinc idẽ Grego. Inter verba laudantiũ & vituperantiũ ad mentẽ semper recurrendũ est: & si in ea nõ inuenitur bonũ quod de nobis dicitur: magnã nobis tristitiã generare debet. Et rursum si in ea nõ inuenitur malũ quod de nobis homines loquuntur: in magnã debemus lætitiã prosilire. xj. q. iij. Inter verba. Quintũ remediũ contra adulationem est propriæ miseriæ inspectio vel cognitio. Qui enim cogitat qualis est intus: nõ extollitur dum laudatur exterius. Vnde Seneca in epistola, lxxvij. sic ait. Intus respice tẽ ipsum cõsidera nõ qualis sis alijs credas. Et beatus Greg. super Ezechielem sic ait. Quid enim prodest si omnes laudent & cõscięntia accuset aut quid poterit obesse si nobis omnes derogent & cõscientia sola defendat? q. d. nihil. Idẽ. xj. q. iij. in. in cunctis.

Asserto rũ et pmissorium.

Angelꝰ iurauit & tactꝰ similr.

¶ De iuramento. Capitulum. III.

Iuramẽtũ diffinitur & exponitur.

IVRAMENTVM SIC DIFfinitur potest. Iuramẽtũ est affirmatio vel negatio de aliquo. ſ. de facto vel faciẽdo sacrę rei attestatione firmata. Quãtũ ad primã partẽ diffinitionis huiª nota ꝙ hic dicitur affirmatio vel negatio nõ solũ prourore ꝓfertur: sed etiã tactu: vt si alicui dicatur: iura super librũ. istum si tale negotiũ sic se habet: vel ꝙ dices veritatem de tali materia: & ille tangit librũ nihil dicendo aliqũ: & tñ ille cõtactus habetur pro iuramẽto seu locutione iuratoria. Et nota sm Io. an. in Clem. circa iuramẽtũ quod fit ex inordinatione iuris multipliciter fit. Quædã enim iura dicũt simpliciter debere iurari: quædã cõporaliter: quędã super sancta dei euãgelia: quędã addũt ipsorũ tacturam: vt. j. q. vij. quoties. A pud Italicos interpretatur cõsuetudo ꝙ sufficit quẽlibet librũ: vel quãlibet scripturã tãgere: qđ satis puto procedere vbi etiã de iuramẽto corporali expriʳmit. Nõ sic vbi de tactu euãgeliorũ poniʳ. vt extra dehere. in. c. multoꝝ. in Cle. super verbo tactu, Quantũ ad secundã. partẽ: cũ. ſ. dicitur de aliquo facto vel faciẽdo. Nota sm be. Tho. ñ. ñ. q. lxxxix. & Ray. ꝙ iuramẽtũ est duplex. ſ. assertoriũ. Et hoc est de aliquo facto ꝓsenti vel ꝓterito: cũ. ſ. qs iurat aliqd sic fuisse factũ: vel sic mõ eẽ. Aliud dr ꝓmissoriũ: cũ. ſ. quis iuramẽto ꝓmittit aliqd se facturũ. Et quodlibet horꝝ fit dupliciter: qa vel p simplicẽ attestationẽ: vt cũ simpliciter iurat aliqd fuisse: vel esse: vel nõ esse: vel esse facturũ: vel nõ facturũ aliqd: vel p execrationẽ: vt cũ iurat si non est ita vt asserit: vel ſ nõ faciet quod ꝓmittit ꝙ deª nõ adiuuet eum vel nõ saluet vel eueniat sibi tale vl tale malũ vel filꝫ suis & hmõi. & sic obligat illud p qđ sic iuraʳ vt diuinũ iudiciũ in eo exerceaʳ: vel diuina vltio si nõ iurat verũ. Quãtũ ad vltimã partẽ: cũ. ſ. dicit sacræ rei attestatione firmata. Sciẽdũ ꝙ cũ iuraʳ per creaturas non assumunʳ creaturæ in testimoniũ sm se: sed inquãtũ diuina virtꝰ aliquo modo in eis manifestaʳ. Vt cũ iuraʳ per fidẽ: per euãgeliũ: vel p sanctos intelligiʳ per deũ cuius veritas cõtinetur in fide eiª: vel in euãgelio eius: & sancti hãc veritatẽ prædicauerũt & tenuerunt. Vnde & Aug. dicit. ꝙ iurare est deũ in testẽ inuocare: quia. ſ. principaliter inuocaʳ testimoniũ eius. Diffiniʳ aũt hic iuramẽtũ cõmuniter prout. ſ. fit illicite vel licite: q̃uis cũfit illicite potius debeat dici periuriũ q̃ iuramẽtũ: qa iuramẽtũ importat actũ virtutis: periuriũ vero vitiũ. Et dr iuramẽtũ quasi iuris astringimẽtũ: vel quia ꝓ iure sumitur

Q, iuramentum sit licitũ.

Quãtũ ad primã partẽ diffinitionis ꝙ iuramẽtũ sit etiã licitũ & bonũ ostẽdit ex rõne: ex fine: ex scripturæ serie seu narratione. Ratio aũ: qua probaʳ iuramẽtum sit licitũ. ſ. qđ ꝙ iuramẽtũ sit etiã licitũ & bonũ ostẽdit ex rõne: ex fine: ex scripturæ serie seu narratione. Ratio aũ: qua probaʳ iuramẽtum sit licitũ. ſ. qđ testimoniũ ad cõfirmandũ ea q̃ dicit: vt patet ex diffinitiõe Aug. dicẽtis. Iurare est deũ in testẽ inuocare: nihil aũt cõfirmaʳ nisi p aliquod qđ est certꝰ & potꝰ: & ideo in hoc ipo ꝙ hõ p deũ iurat fatetʳ eũ potiorẽ: vtpote cui⁹ veritas est infallibilis & cognitio vniuersalis: & sic aliquo mõ deo reuerẽtiã præbet. Vñ Hiero. dicit sup Mat. ꝙ qui iurat aut venerat aut diligit eum per quẽ iurat. Et pbs. vj. Meta. dicit ꝙ iusiurandũ est honorantissimũ. Exhibere aũt deo honorẽ & reuerẽtiã pertinet ad virtutẽ latriæ seu religiõis. Vñ & Deut. vj. vbi agiʳ de seruitute latrię: dr illi soli. ſ. deo seruies: & p nomen eius iurabis. Vñ. & Licurgus Gentilis cum dedisset leges Lacedęmonijs multum vtiles: illis tñ viderentur multum graues: finxit Licurgus eas accepisse ab Apolline: & iõ non vellet minuere vel mutare sine cõsilio eius: vñ exegit uramentum ab eis ꝙ non eas trãsgrederẽtur quousq; rediret ad eos cum responsione. Sicq; inde recessit: nec vnq; reuersus est: vt haberent causam obseruãdi æstimãt in tanta reuerẽtia & obseruatione habituros iuramẽtũ ꝙ nunq; trãsgrederenʳ. Secũdo patet hoc idẽ ex fine. Nã cuius finis bonus est ipm q̃ bonũ est: nisi materia de se sit mala. vt fœnerari vel iurari ꝓpter eleemosynã faciẽdã: quia tũc finis seu intẽtio bona nõ excusat. Finis aũt propter quẽ inductũ est iuramẽtũ: est ad certificãdũ homines: & sic ad tollendũ cõtrouersias: nec materia de se mala est: sed bona: vt dictũ est. Tertio patet hoc ex scripturę autoritate: vbi ponũr exẽplaſtõꝝ a nobis imitãda: ibi aũt inuenimª & deũ & angelũ & hoiem ſtm plures iurasse. ꝓ memetipsum iurauí dicit dñs Geñ. xxij. Vt em dicit aplus ad Heb. vj. Hoies per maiores suos iurãt. Deª aũt qa sup iorẽ nõ habet p semetipm iurare uit: & i Pś. cix. Iurauit dñs et nõ pœnitebit eũ &c. Iurare aũt dei est a seipso nullatenus ordinata cõuellere: pœnitere ꝟo eadẽ ordinata cũ voluerit immutare. xxij. q. iij. incõmutabilis. Ipse ẽr deª incarnatª i euãgelio legiʳ iurasse cũ videlicet dicebat. Amẽ dico vobis quod ipsemet exponẽs subdit Luc. iij. In veritate dico vobis ꝙ mlti leprosi erãt i Isrl &c. q̃ locutio est iuratoria sm Inno. extra de iureiur. c. & si xps. Posset tñ dici ꝙ talis locutio sit potꝰ ꝗdã firma assecuratio ꝟitatis q̃ iuramẽtũ: sicut cũ qs diceret. Certe sic se habet istud: & talis expositio magis est ꝓdicãda. Iurauit etiã angelus bonꝰ ꝓ viuẽtẽ in ęcula ęculoꝝ: ꝙ tps nõ esset amplius: vt habeʳ Apo. x. Multi etiã sancti in nouo & veteri testamẽto inuenjunʳ iurasse: vt apl⁹ Paulꝰ cũ dicebat: quotidie morior per gloriã vestrã fratres: quæ locutio fuit iuratoria vt dicit Aug. xxij. q. j. nõ est. & ad Ro. j. Testis est mihi deus & in pluribꝰ alijs locis suarũ epistolarũ: sed & Abraã: Isaac Iacob: & Ioseph sanctissimos viros inuenimª iurasse: vt patet in Geñ. Verũ vt dicit. b. Tho. ñ. ñ. q. lxxxix. nihil. phibet aliqd sm se eẽ bonũ: qđ tñ credit i malũ vtẽtis eo: quia. ſ. nõ vtiʳ q̃uenienter: sicut sumere eucharistiã est in se bonũ: & tñ q idigne sumit iudiciũ sibi mãducat & bibit: vt dr. j. Cor. xj. Sic & iuramẽtũ q̃uis in se sit bonũ: si quis vtaʳ falso vel in re illicita aut indiscrete & leuiter credit in malũ eiª. Iuramẽtũ igitur etsi sit bonũ: nõ tñ est cõnumerãdũ inter illa bona que p se sunt appetẽda: vt sunt actꝰ dilectionis: obedientię & humilitatis: oronis & hmõi. nec in cõnumerandũ inter illa q̃ de se sunt mala: vt blasphemia: homicidiũ & hmõi. cessitas sed inter bona licita: q̃ tñ p se sunt appetẽda vt prima: sed in te exercendũ, necessitate exercẽda. Tho. vbi. ũ. & Bon. in. iij. etsi inter bo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

na necessaria: que. ſ. ſunt ordinata ad ſubueniẽdũ alicui defectui: ſicut medicina quæ nõ ꝓpter ſe quæritur: ſed propter neceſſitatẽ ad ſubueniẽdũ videlicet humanæ infirmitati: & quãtũ ad hoc iuuat ſi quis vtitur ea & nõ aliter: ſic & iuramẽtũ vtẽdũ eſt in neceſſitate. Et ideo dicitur Eccle. xxiij. iuration nõ aſſueſcat os tuũ: multi enim ſunt caſus in illa. Quod aũt dñs ꝓhibuit iurare oĩno: vt Mat. v. intelligitur prohibuiſſe: nõ quia ex ſe malũ ſit iuramẽtũ vt furtũ: adultertũ: & hmõi: ſed ex cauſa: ne. ſ. ex frequẽti & leui iuratione cõtingat periurĩũ: vt dicit Inno. extra de iureiur. c. etſi chriſtus. Prohibuit ergo vt. ſ. quis nõ iuret ex ſe delectabiliter: ſed coactus neceſſitate: vt ponit Aug. xxij. q. j. ita ergo.

§. III. QVANTVM AD SECVNdũ cũ dr. Viuit dñs, ponit modus cõgruꝰ locutiõis: vt. ſ. nõ iurẽ ꝑ idola: vel ꝑ creaturas. In hoc eas vt deũ venerando: ſed cũ ꝑ eas piurã ad deũ ſe referẽdo: nec per deũ iurẽ mõ opprobrioſo vt ribaldi. Et de his dicẽdũ in. c. ſequenti.

¶ De iuramẽto per modũ prędicationis. Ca. IIII.

Iurare ꝑ mẽbra dei.

DE IVRAMENTO PER MEMbra dei vel ꝑ creaturas vel ꝑ falſos deos. Quãtũ ad primũ nota q̃ cũ quis iurat ꝑ mẽbra dei vel ſcti õis: aut iurat ꝑ mẽbra inhoneſta: vt ꝑ culũ dei vel ꝑ mẽbra pudẽda virginis Mariæ aut ſctõrũ: & eſt mortale: quia ſonat blaſphemiã & notabilẽ irreuerẽtiã: & ſic intelligit. c. ſi qs ꝑ capillũ, xxij. q. j. Aut iurat ꝑ mẽbra honeſta: vt ꝑ corp⁹ ꝑ ſanguinẽ: ꝑ caput dei & hmõi: & tũc de ſe ex mõ iurãdi nõ eſt pctm: ſed eſſe poſſet ſi ex cõtẽptu vel irreuerẽtia hoc ageret. Quãtũ ad ſecũdũ iurare ꝑ creaturas: vt. ſ. per fidẽ: euãgelia: crucẽ: corp⁹ ſuũ: cœlũ & hmõi; nõ eſt de ſe illicitũ: ſicut nec etiã iurare ꝑ creatorẽ. Qd aũt ꝓhibuit dñs Mat. v. dicẽs. Nolite iurare nec ꝑ cœlũ nec ꝑ terrã &c. duplex fuit cã huius ꝓhibitionis: ne videlicet ad creaturã trãſferret honorificẽtia creatoris: cũ. ſ. crederent aliquod numẽ deitatis eſſe in creaturis per quas iurarẽt vt Gentiles faciebãt idololatr ię dediti ad quã erant proni Iudæi: vel ne creaturas cõtemptibiles iudicãdo per eas iurãdo promiſſa pro nihilo ducerẽt acſi nõ tenerent. Et vtrãq; cauſam hui⁹ ponit Gratia, xxij. q. j. §. ex ꝑmiſſis. & ſic itelligẽdũ eſt illud c. Clericũ ꝑ creaturas iurãte ſi perſtiterit in vitio excõicandũ. xxij. q. j. clericũ. videlicet cũ in hoc honor latriæ exhibet creaturę. vt dicit Tho. Vñ & ſctus Ioſeph iurauit ꝑ creaturã cũ dixit fratrib⁹: ꝑ ſalutẽ Pharaonis nõ exhibitis hinc &c. Gen. xlij. Quod ꝑõt intelligi dictũ ꝑ execrationẽ ſic. Si nõ faciã quod dixi de⁹ nõ ſaluet Pharaonẽ. vel ꝑõt itelligi iuratũ eſſe ꝑ cõteſtationẽ. ſic. ſicut eſt verũ deũ dare vel cõſeruare ſaluẽ ſeu ſtatũ tpalẽ Pharaonis ad exercendã iuſtitiã cũ ab eo ſit poteſtas: ita eſt verũ qd dicit. b. Tho. vbi ẽ. et. xxij. q. j. §. ex premiſſis. Quantũ ad tertiũ. ſ. iurãdo per falſos deos hoc eſt ſimplr prohibitũ: quia ad idololatriam ꝓtinet. Vnde dicit Exo. xxiij. Per nomẽ externoꝝ deoꝝ nõ iurabitis: tenet tñ talis ſeruare quod licitũ iurauit ꝑ falſos deos: vt habet. xxij. q. j. monet. ga de iure naturali eſt ſeruare fidelitatẽ in promiſſis: alꝰ adderet pctm pcõ. ſ. quod cõmiſit in iurãdo ꝑ falſos deos. ſm Ray. & Tho. Licitũ tñ eſt vti iuramẽto illi⁹ qui iurauit ꝑ falſos deos: ſeu recipere iuramẽta eius qui ex ſe paratus eſt iurare per hmõi. Vnde & Iacob vſus eſt iuramẽto Labã qui iurauit per deũ Sochoth iuramẽto ipſorum: quod videtur fuiſſe per idola quæ colebant: vt habetur. xxij. q. j. monet. & §. ſeq. ſed nõ licet induſ-

Iurare ꝑ creaturas.

cere eum ad hoc ſm Tho. Inno. & Hoſti.

Veritas debet iuramẽto cõcurrere.

§. I. DE TRIBVS QVE CONCVRrere debẽt in iuramẽto ad hoc vt licite fiat & de cauſa inſtitutionis el⁹. dicit Hiero. ſup illo vbo Hiere. iiij, iurabis &c. Aiaduertẽdũ ꝙ ius iurãdũ hos habeat comites. veritatẽ: iudiciũ & iuſtitiã. Si iſta defuerint nequaq; iuramẽtũ: ſed per iuriũ erit. Primũ quod requirit & principale eſt veritas: & hoc magis in corde q̃ ore: hoc eſt ꝙ iuret quis ſm ꝙ dictat ſibi cor ſeu cõſcientia. Nã ſi iurauerit quod verũ realiter eſſet: cuius tñ cõtrariũ crederet: periurus eſſet formaliter. Sed iurãdo mẽdacioſe ꝑiur⁹ eſſet formaliter & materialr, ſm Boñ. in. iij. & vtrũq; mortale. In quod incidit Petr⁹ apl⁹ cũ iurauit ſe chriſtũ nõ cognoſcere: vt habet Mat. xxvj. Et propter veritatẽ q̃ debet eſſe i iuramẽto addunt q̃ſi alia. Nã iõ iudiciũ. ſ. diſcretionis & maturæ cõſiderationis: vt bene perpẽdat eſſe verũ qd iurat. Iuſtitia requirit iurãdo licita ne illicitũ iurãdo: cui⁹ cõtrariũ oportet eũ facere ſi reperiatur falſum dixiſſe. Vbi nota ſm Tho. ij. ij. q. lxxxix. arti. j. ꝙ iuramentũ eſt inſtitutũ ad confirmationẽ ſeu ad certificationẽ veritatis eius quod dicit. Cõfirmatio aũt & certificatio alicui⁹ rei in ſcibilib⁹ ſit per rationẽ quę ꝓcedit ex aliquibus naturaliter notis quæ ſunt infallibiliter vera: ſed facta particularia hoim nõ poſſunt ꝑ rõnẽ cõfirmari: ſed ſolẽt q̃ dicunt de hiſ cõfirmari ꝑ teſtes. Humanũ aũt teſtimoniũ præciſe nõ eſt ſufficiẽs ad hmõi cõfirmãdũ. Primo ꝓpter defectũ humanę veritatis: ga plurimi labunt i mẽdaciũ. iuxta illud Pſ. Os eorũ locutũ eſt mendaciũ. Sec̃o ꝓpter defectũ humanę cognoſcibilitatis: quia hoies nõ poſſunt cognoſcere futura nec abſentia: nec cordiũ occulta. iuxta illud. ij. Paral. vj. Tu ſolus noſti corda filiorũ hoim, & de his tñ homines loquunt: & expedit reb⁹ humanis vt aliqua certitudo de his habeat. Et ideo neceſſariũ fuit recurrere ad diuinum teſtimoniũ per iuramẽtũ inuocãdo in teſtẽ deũ qui nõ mẽtiri nõ ꝑõt: ſed habet in ſe veritatẽ infallibilẽ: cõtra primũ defectũ. Nil eũ latet: ſed habet oĩm cognitionẽ vniuerſalẽ: ꝓtra ſecũdũ defectũ. Ac etiã ẽ de⁹ vnitatis & pacis amãs ſumme charitatẽ: & hoc ꝓtra aliũ. i. tertiũ defectũ cõem hoim. ſ. diſſenſionis & litigioſitatis q etiã tollit ꝑ iuramẽtũ. ſm illud ad Heb. vj. Ois cõtrouerſię finis eſt iuramentũ. Manifeſtat aũt de⁹ inuocatus in teſtẽ in iuramẽto an illud ſit verũ qd̃ platũ eſt: vel reuelãdo ꝑ internã inſpirationẽ inſpirãdo. ſ. mẽti iudicis & partis aduerſę vt credãt iuramẽto: vel per ſancti denũtiationẽ dĩ. ꝓducit in publicũ q̃ erãt occulta: vel ꝑ pœnã mẽtis dũ puniẽdo mẽdacẽ manifeſtat mẽdaciũ: q̃ quidẽ etſi aliq̃n nõ facit in præſenti: i futuro iudicio. ꝑ certo faciet manifeſtãdo. iuxta illud. Illuminabit abſcõdita tenebrarũ: & manifeſtabit cõſilia cordiũ. j. Cor. iiij. Illud ſiq dẽ teſtimoniũ nulli deficiet: vel pro eo vel cõtra eũ. Sec̃m diſcernat quod iurat: & ſi eſt ſufficiẽs & vrgẽs cã. Sicut em irreuerentiã faceret principi qui vellet eũ inducere in teſtimoniũ alicuius friuole rei: ita & qui iurat ex leui cauſa: etſi verũ dicat: in hoc igit debet eſſe iudiciũ diſcretiõis vt videat ſi eſt neceſſariũ iurare: puta quia eſt aliqd quod dicit iurat: & ſic intelligit qd dixit xp̃s Mat. v. Sit ſermo veſter negãdo aliqd loquimini ſimplr: ita tñ vt ſicut habetis i corde: ita ꝓferatis & ore: & nõ ſit eſt. i. in corde: & nõ in ore: vel ecõuerſo: quia hoc ptineret ad mẽdaciũ. Quod aũt ampli⁹ dicitis q̃ ſimplicẽ ſermonẽ: puta cũ oportet iurare a malo qd eſt eſt vtile. & habet. xxij. q. j. ita ergo. Vñ & Ioſue cũ ſe & ſuos ſimulãtes ſe in remoto multum habitare a terra, ꝑmiſiõis: nec habuerũt ſufficiẽs iudiciũ diſcretionis in examinando negotiũ: decæpti ſunt & idiſcrete iurauerũt: tũ ob reuerẽtiã iuramẽti noluerũt ꝓuenire: nec i hoc fecerũt ꝓ ꝓceptũ dñi. q ꝓceperat illas natiões oẽs deleri: quia intelligebat illud tale ꝓceptũ nõ ſi mpl̃r: ſed in caſu i quo ille gẽtes ꝑmanerẽt incorrigibiles: Gabaonitę aũt ſubmiſerũt ſe correptioni: hoc ſm Boñ. in. iij. ſen. Et nihilominus Ioſue tradidit illos ſeruituti cuidã. Seruiꝰ aũt ẽ equiparat morti ſm iura. Et ſic aliquo modo occidit eos & vtilius. Hæc Amb. xxij. q. iij. inocẽs. Vel põt dici ꝙ familiari cõſilio ſpiritusſancti ſeruauerũt ad qd obligari nõ erãt. Qd iõ factũ erat, ꝓpter reuerẽtiã iuramẽti oſtẽdẽdã. Hiſtoriã habes Ioſue. ix. Qñ aũt qs ſine iudicio diſcretionis iurat. i. ex quadã leuitate ſine aliq̃ cauſa & neceſſitate vel vtilitate vtiq; peccat: etiã dicẽdo veritatẽ: quia irreuerẽtiã deo facit: nõ tñ mortaliter ſi dicit veritatẽ: vel quod credit verũ: niſi hoc faceret in cõtẽptũ dei: ad quẽ aliq̃n inducit frequẽs vſus alicuius mali. Similiter ſi illud de quo dubitat eſſe verũ iuraret pro vero ex quadã leuitate: & præcipue in iudicio vel in caſu vnde ſequitur damnũ alteri⁹. Debet em in hmõi nõ leuiter vel præcipitãterducere: ſed mature & bñ. puiſus & præmeditat⁹. & ſm ꝙ recolit ſic iurare cũ expedit. ſ. certe vbi eſt certꝰ: & dubie vbi eſt dubius. Vñ dicũt Guil. & Hoſt. & Bern. ꝙ mulier adultera q̃uis ꝓfeſſa ſit de adulterio ſacerdoti: nõ tñ põt nec debet iurare marito ſuper hoc ſuſpicanti vel quęrenti ſe hoc pctm i ſe nõ habere, ga q̃uis credere pie poſſit petm ſibi remiſſum ꝑ cõfeſſionẽ: nõ tñ de hoc certa eſſe põt ꝙ ſit ſibi dimiſſum. vt extra de purga. ca, c. accepimus. & ſic de alijs reb⁹ dubijs.

Iuramẽ tũ eſt in ſtitutũ.

In iuſti Terrũ quod exigit in iuramẽto eſt iuſtitia: quod habet lotia itici cũ in iuramẽto ꝓmiſſorio: vt. ſ. cũ qs ꝓmittit ſe aliqd factum de rũ. ꝓmittat quod iuſtũ eſt & licitũ. Nã ſi ꝓmittit iniuſtũ et habet ira illicitũ qd vtiq; peccat: & ſi illud illicitũ qd̃ ꝓmittit & iuramẽtũ cõtrahit facere eſt de ſe mortale: vt cũ iurat occidere: adulterã nõ currere, relinq̃re & hmõi: peccat mortaliter ſiue intẽdat illud facere ſiue nõ: ſed inducere timorẽ vel vitare malũ ſibi intentatũ. quia tenet cõtrariũ facere ei⁹ quod iurauit: alꝰ iterũ peccaret mortaliter. ſ. illud malũ adimplẽdo; & ſic deeſt veritas in ipo iuramẽto de neceſſitate: ga ſine mortali alio pcãto & gratiori nõ põt illud ſeruare: ſemp aũt cũ deeſt veritas iuramẽto & ſcĩeter eſt mortale: ga ꝓprie & pfecte tũc eſt periurĩũ: vt pater ex diffinitione ei⁹. Vñ Herodes q iurauit puellæ ſaltãti dare quod peteret: male & indiſcrete iurauit & peius impleuit: caput Ioãnis baptiſtę dãdo illi puellæ primo poſtulãti. vt habet Mar. vj. Si em intẽdebat ſimpliciter dare quod poſtularet etiã malũ vt mortẽ Ioãnis peccauit mortaliter: nec tenebat implere. Si hoc nõ intẽdebat: ſed de tempore alib⁹ q̃ poſtulaſſet & licitis: ſic nõ peccauit ſaltẽ mortaliter in iurãdo: nec ad illud obligabat ex vi iuramẽti quod nõ intẽdebat. & de hoc habes. xxij. q. iij. c. vnuſquiſq;. & c. eſt etiã. Vñ & Dauid etſi iuraſſet occidere Nabal, ꝓpter ꝓtu melias verborũ illaras nũtijs ſuis: ad intercceſſionem tũ prudẽtiſſimę mulieris Abigail vxoris dicti Nabal mutauit ꝓpoſitũ: nec ſibi cõſcientiã fecit ꝙ illicitũ iuramẽtũ nõ ſeruaſſet. vt habet. j. Reg. xxv. & habet. xxij. q. iij. iurauit. Si aũt quod iurat eſt illicitũ eſt veniale de ſe: vt bibere ter vel quater: cũ hoc bibere ſit ſibi nimis: vel aliquod indifferens: vel ire ad villã ſui ſolatio: vel aliquod licitũ in ſe vel vtile alteri: nulli⁹ tñ importãtię vel paruiſſimę: vt verberare filium vel accuſare, pleui defectu: dare alicui aliqd paruũ pomũ & hmõi. Si nõ ſeruet tale iuramẽtũ cũ quis tũc intẽderet ſeruare: nõ tñ videt eſſe mortale. Et ratio hui⁹ eſt: qa nõ deeſt veritas de neceſſitate: nõ em tenet ꝑtũ facere. eius qd iurauit de neceſſitate ſalutis: quia ſi ſeruet puta faciẽdo illud quod iurauit illicitũ: vt bibẽdo aliquãtulũ plus q̃ debeat: peccabit venialiter ſm Guil. Venialia aũt nõ tenet de neceſſitate ſalutis vitare. Et cũ melius vel minus male faciat in nõ ſeruãdo illud tale: ergo nõ plus q̃ venialiter peccabit ex ipſo actu in ſe. Si ꝓmittit iurãdo quid licitũ: & alicuius importãtiæ: vt dare alicui pecuniã debitã ex ꝓcutu aut ꝑ modũ doni aut eleemoſynæ: & in certo termino: vel ſe intraturũ religionẽ: iturũ ad aliquã peregrinationẽ & hmõi. Aut intendit nõ facere: & tũc peccat mortaliter: quia iurauit cõtra veritatẽ ei⁹ quod erat in mẽte: vñ ibi mẽdaciũ: & tñ tenet implere ſi põt ſalr̃ in foro iudiciali: ſed in foro cõſcientiæ ſm quoſdã nõ tenet. ſm vero alios tenet & obligat etiã in foro cõſcientię. Bonauẽ. in. iij. ſen ponit vtrãq; opi. & neutram reprobat. ſecũda tñ rutior & cõſulẽda. Aut intẽdit facere: & ſi nullo modo põt illud implere, ꝓpter diuerſos caſus cõtingẽtes nõ tenetur niſi ad illud quod põt: puta ſi iurauit dare decẽ & nõ põt niſi quinq; qa plꝰ nõ habet ad illa quinq; tenet. Si iurauit in certo termino & in illo nõ põt: ſed in futurũ: tunc q̃ cirſſime poſtea poterit tenet. Si aũt põt ſeruare: ſed cũ multa ſui incõmoditate nõ põt ꝓuenire, ꝓpria autoritate niſi ille cui ꝓmiſit relaxet vel dilationem det ſi ad ipſum ſpectet precise, ꝓmiſſio: ſeu etiã relaxari & abſolui põt a ſuperiore q̃n iuramẽtũ eſt de re licita tñ per metũ & dolũ fuiſſet extortũ. Sed etſi cũ, ꝓmiſit poterat: poſtea ſupueniat ino pinatus caſus: puta iurauit alicui reſtituere gladiũ ſuũ cũ repetierit: & in furia ipſe repetit: nõ debeo red dere ne abutat eo: nec i hoc ſum periurus: quia cũ promiſi nõ cogitabã de furia que ſuperuenit: de qua ſi cogitaſſem nõ promiſiſſem.

Iuramẽtum Ioſue Gabaonitis.

Iurare ex leuitate eſt pctũ.

De iura mẽto in per & impotens ad illud nõ ſimpliciter, ſed cũ multa incõquo im moditate poterit petere a ſuperiori. ſ. ẽpo vel papa ſm maſſibi teriã, relaxationẽ, vel abſolutionẽ, vel cõmutationẽ. de quo litas vel vide j. in. c. vj. in cor. & §. t, cũ ſeq. Si ꝙo aliquid iurauit ſub dãnũ ſe cõditione nõ extãte illa cõditione quã expreſſit vel intẽdit quitur. nõ tenet. quo ad deũ. Quædã ex ſe ſubintelliguntꝰ ſm Hoſt. etſi de eis in. ꝓmiſſione nõ cogitet ſeu intẽdat: vt ſi iuro reſtituere tibi pecuniã ad certũ ĩps ſubintelligit ſi mutuaueris: alꝰ nõ teneor. Itẽ ſi iuro tibi dare dotẽ ſubintelligitur ſi nupturæ ſint ſecuꝝ: alꝰ nõ teneor. Itẽ ſi iuro ſoluere tibi ad

certũ ĩps intelligit niſi iudex precipiat contrariũ & iuridice: vt in ſequeſtris. Itẽ ſi iuro alicui tãq; regi vel epo, depoſito a dignitate nõ teneor obedire. Item ſi iurat prælat⁹ alicuius eccleſiæ aliquid ſe factur̃ vel datur̃ vt prælatus, priuatus prælatura non tenetur: & ſic ſi iurauit reſtituere pecuniã mutuatã vt prælatus: nã priuatus prelatura nõ tenet. Si tñ pecunia verſa eſt in vtilitatẽ eccleſiæ. xv. q. vj. autoritatẽ alius ſucceſſor tenebit quo ad mutuatã pecuniã. Idẽ videt quo ad rationabiles promiſſiones. Si aũt promittit vel mutuo accipit vt priuata perſona: tenebitur ipſe etiã priuatus prælatura. Itẽ cũ quis iurat ſtare mãdatis alicuius pro offenſa facta ſibi vel alijs itelligit niſi mãdauerit iniuſtũ: immoderatũ vel impoſſibile & huiuſmodi. Itẽ Ray. addit etiã ꝙ in huiuſmodi cũ contra iuramentũ vult quis venire: debet hoc facere autoritate eccleſiæ. i. ſuperioris: vt epi vel papæ. In quibuſdã tñ ex predictis ſuperfluũ videtur. Itẽ cũ iuro tibi reddere bladũ vel vinũ: intelligitur eiuſdẽ bonitatis. Itẽ cũ iurat pater vel mater vel alius dare alicui filiã vel aliam conſanguineã in vxorẽ: intelligit ꝙ bona fide laborabit ꝙ habeat eã: & ad plus non tenetur. De huiuſmodi iuramẽtis promiſſorijs habes multa. j. c. vj. in corpore.

§. II. EXCLVDVNTVR AVTEM A iuramẽto ꝓcipue tria gña ꝑſonarũ ſm Tho. ij. ij. q. lxxxix. ſed diuerſimode. Et primi ſunt pueri. i. ante. xiij. annũ. Hi em non admittuntur ad iuramẽtũ. i. nõ cogũtur in iudicio. xxij. q. v. pueri. Et hoc i deo: quia preſumit a iure ꝙ deſit in eis iudicii diſcretionis pleni quod requirit in iuramento. vñ et ꝓpter hoc etiã ſtatutũ eſt ꝙ nõ accedãt hoies ad iuramentũ. ſ. ſolẽniter faciendũ niſi ſcĩenti. xxij. q. v. honeſtũ. Et hoc vt magis ſobrij habeãt melius iudicii diſcretiõis. Veruũ ſi iurãt habẽtes vſum rõnis ſiue i iudicio ſiue extra iudicium in cõi ſermone: ita peccãt mortaliter vel venialiter ſm qualitatẽ p iurij ſicut & cæteri. de delic. pu. c. j. Secũdi ſunt piuri: quod intelligo de periuris cõuictis in iudicio de piurio. Hi aũt repelluntꝰ in iudicio & ꝑtib⁹ vt infames: niſi ꝑ cũ q põt fuerit abolita macula ifamiæ: & hoc ga ꝑſumit ꝙ deſit in eis veritas locutionis q̃ maxime reqrit in iuramẽto. De piurijs notorijs ex facto mihi dubiũ eſt ſi repellant in iudicio: cũ innumeri ſint tales in quotidianis locutionib⁹ cõibus in emẽdo vel vẽdẽdo: & hmõi. Dicit em. xxij. q. v. decreuit. ꝙ dõ debẽt fieri iuramẽta ſupra ſacra euãgelia in quadrageſima: in aduentu vſq; in octauam Epiphaniæ: in ieiunijs quatuor tẽporũ: & Rogationũ: & dñicis dieb⁹? niſi de cõcordia & pacificatione. Et dicit ibi gloſ. ꝙ his dieb⁹ cauſę exerceri nõ debẽt. & ſubdit ꝙ huic c. decreuit. &. c. ꝓcedẽti vbi dicit. ꝙ a ieiunijs fiat iuramẽtũ: obuiat ꝙſuetudo prę ſcripta. & ſic videnf abrogata. Terũ ſunt ſacerdotes & prælati: hi excludunf a iuramẽto: nõ ga nõ poſſint iurare: imo i quibuſdã caſibus debẽt iurare. Sed quia ſine vrgẽte cauſa et magna nõ debet exigi iuramẽtũ ab eis in iudicialib⁹ et pinatibus ſicut a laicis. ij. q. iij ſi quis preſbyter. Nec ipſi de facili debẽt iurare extra neceſſitatẽ vt faciũt laici. Et hoc quia prſumit ꝙ in eis ſit reſpectu ſtat⁹ perfecti iuſtitia cõuerſationis q̃ nec mẽdacia ſimpliciter dicit: nec illicitũ ꝓmittit. Propterea em exigit ab hoie iuramẽtũ: ga dubitaf ne ſimpliciter loquẽdo diceret mendaciũ: vel nõ ſeruaret promiſſum. Ipſi em debent magis cauere a iuramẽto non neceſſario: vt exẽplo doceãt alios nomen dñi reuereri nõ in vanũ aſſumi. Ponit aũt Ray. ſeptẽ caſus in quib⁹ debent ſacerdo tes & prelati iurare. Primꝰ ne defectu ꝓbationis q̃s lædatur vbi ſa vel rẽ ſuã amittat: tũc em pñt & debẽt iurare: vbi tñ non ſit cauſa ſanguinis. Secũdus. ꝑ fidẽ: vt cũ qs abiurat hæreſim ꝓmittes ſe nõ amplius relꝑſurũ: vel etiã ſi ſuſpicio. de cõſenſu. ij. ego Berẽgarius. & j. q. vij. quoties. Tertius pro obediẽtia. put iurãt epi & abbates Romano pontifici. extra de elec. ſignificaſti. Quartus pro pace. xxij. q. j. omne. Quintus pro indemnitate eccleſiæ. xxvij. diſt. de Siracuſanæ. ſed hic caſus põt reduci ad primũ. Sextus cũ abſolutur quis ab excõicatione. Septimus cũ infamat⁹ debet ſe purgare deficiẽtib⁹ ſcilicet ꝓbationib⁹. ij. q. v. ſi qs preſbyter. Additur & alij duo caſus in Sexto. Primꝰ cũ ſacerdos litigat: ſiue in cauſa ꝓpali ſiue alia: debet iurare de calũnia. Secꝰ, ſ. eſt: ga debet iurare de veritate dicẽda. extra de iur. cal. c. ſi de calũnia. li. vj. Qd aũt clerici & religioſi hodie iurẽt in cõi ſermone ꝑ leui cauſa ſicut laici nõ excuſat cõſuetudo q̃ verius dicẽda ẽ corruptela & auget pctũ nõ minuit. xxiij. q. j. ſchiſma. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

graujus peccāt ipsi q̄ laici. tū quia scādalizāt suo exēplo. tū quia eis specialiter prohibetur per ius canonicum.

¶ De formis iuramentorum. Capitulum. V.

E FORMA SEV MODO

Qual'i veteri lege iurabatur.

i urādi cōi dicit Ray. ꝙ aliter in veteri lege: aliter in eccl'ia primitiua: aliter hodie iurāt. Nā in veteri testamento iurabāt in ista forma. Viuit dñs & viuit aia tua. iiij. Reg. iiij. &. xxij. q. j. Et iurabāt in nomine meo viuit dñs. Hie. iiij. & c. qđ iuramētū est p simplicē attestationē: & est sensus. Ita hoc est verū sicut est verū ꝙ deus viuit & aia tua viuit. vel iurabāt p istū aliū modum. Hoc faciat mihi deus. & hæc addat. j. Reg. xiij. &. c. xxv. &

Qual'i primitiua eccl'ia.

est per execrationē hoc iuramētū sub hoc sensu. Si nō fecero hoc: faciat mihi hæc mala & illa. In primitiua: ecclesia sic iurabatur. Testis est mihi de⁹. Rom. j. Testis est mihi cōscientia mea. Ro ix. vel corā deo loquor & hmōi. Hodie iurāt multis modis: vt p deū: p sctā dei euāgelia: p fidē: p corp⁹ vel sāguinē christi p crucē sanctā: p altare bnditū: p aliquē sctm vel sanctā: p aliquas reliquas. Et hoc quātū ad iuramētū qđ fit p simplicē attestationē. Nā quātū ad iuramētū qđ fit p execrationē iurāt. Sic adiuuet me deus. s. qđ istud est verū: vel si nō est sic sicut dico: vel si nō faciā hoc quod dico ꝙ veniat mihi tale vel tale malū: aut de⁹ nō misereatur mei: aut diabol⁹ ferat aīam meā & hmōi. Et vt dē extra de iureiur. c. & si xp̄s. Modica vel nulla est differētia ex modo iurandi quātū ad peccatū si male iuref: & quātū ad vim obligandi Ita em̄ quis obligat p vnū modū sicut p aliū si licitū iuret sm̄ Ray. Et q̄ quis iuramētū parti defert iurādū est sm̄ ꝙ placet ambabus partibus. ff. de iureiur. l. iij. In iuramētis q̄ in iure præcipiunt: vt est iuramētū testis: & iuramētū calūniæ: semper est iurādū super sancta dei euāgelia. vt in. c. fi. de iura. calū. Et idē in omnib⁹ aliis iuramētis quæ a iure vel a iudice vel a partib⁹ ex necessitate deferunt. Idē est si promisit aliquid iurare. Host. & Bern.

Iuramētū Imperatoris.

§. I. DE FORMA IVRAMENTI

qđ facit Imperator Papæ, hoc habetur in Clemē. Romani, de iureiur. vbi dī in tex. & glo. ꝙ facit duo iuramēta fidelitatis Imperator Romanę ecclesię. Vnū tpe suæ approbationis: aliud tpe suæ coronatiōis. & forma primi habet in decre. dist. Ixiij. c. ij. bi. Tibi dño Ioāni papę. ego rex Otho. p̄mittere & iurare facio p patrē filiū & sp̄m̄sctm̄: & p hoc lignū vitificæ crucis: & p has reliquas sctōrū: ꝙ si permittēte dño Romā venero: sanctā Romanā ecclesiā & te rectorē ei⁹ exaltabo sm̄ meū posse. nūc̄ꝙ vitā aut mēbra nec̄ꝙ ipsum honorē quē habes mea vol'sitate aut meo cōsensu aut meo cōsilio pdes aut mea exhortatiōe. Et i Romana ciuitate nullū placitū aut ordinationē faciā de oīb⁹ q̄ ad te aut ad Romanos pertinēt sine tuo p̄silio. Et q̄cūq̄ de terra sc̄ti Petri ad nostrā ptātē venerit tibi. reddā. Cuic̄ūq̄ regnū Italicū cōmiseris: iurare faciā vt adiutor tuus sit ad defendēdū terrā sancti Petri sm̄ suū posse. Hæc ex cōstitu. Otho. vbi dicit glos. ꝙ qui habet feudū ab eccl'ia nō tm̄ eccl'iæ sed etiā plato eccl'iæ pstare debet iuramētū. Et dicit facio iurare tex. Hmōi potētes in ꝓpria psona nō iurāt: sed tm̄ ipsi q̄ p eos iurāt: iurāt iaīab⁹ illoꝝ. p qb⁹ iurāt. Vñ ipsi incurrerent piurīū si illud nō seruaref qđ pmittit. Aliud iuramētū facit Imperator tēpore coronatiōis: & forma illa ponit i Cle. illa. Romani. & est talis. Ego rex Romanoꝝ dño annuēte futurus Imperator: pmitto, sp̄ōdeo & polliceor: atq̄ iuro corā deo & beato Petro⁹ me decætero protectorē, pcuratorē & defensorē fore summi Pōtificis: & hui⁹ sanctæ Romanæ ecclesiæ: & in oīb⁹ necessitatib⁹ & vtilitatib⁹ suis: custodiēdo & ꝓseruādo possessiones: honores: & iura quātū diuino iulē adiutorio fuero sm̄ scire & posse meū recta & pura fide: sic de⁹ me adiuuet & hæc sctā dei euāgelia hæc ibi glos. ibi futur⁹. hoc est̄ō Io. dist. xcij. legim⁹. Vbi dicit ꝙ sola electio principū facit Imperatorē. Vides em̄ hic ꝙ electa approbat⁹ ab eccl'ia ante coronationē nō est Imperator. Itē dicit glo. Io. an. ꝙ Inno. in Decre. c. venerabilē, de elec. dicit: ꝙ si Imperator non possit accipere coronā in loco debito: nihilomin⁹ autoritatem ad ministrādi recipere pōt ab archiep̄o Colonien̄. ad quē spectat: vel ex ipsa electiōe habet ea & Host. dicit: ꝙ vidit per principes iudicari & teneri: ꝙ rex Romanorū post electionē cōcordē habeat oēm ptātē quā Impator: & ꝙ vnctio nihil addit. Et facit qđ notat Inno. xcij. dist. c. legim⁹. Et q̄ dī⁹ est vidi formas quarūdā literarum de regesto Inno. iij. extra eras: referētes ꝙ incōcussa ꝙ suetudo. Imperij tenet tacta cera tione cōsona iure subnixa p patientā sedis aplicæ tolerata: & p tolerātiā approbata ꝙ electis duob⁹ in discordia vterq̄ administrat vt rex & oēm Imperij iurisdictionē exercet. Quod declarat ibi Papa locū hīre donec p Papā electio alteri⁹ fuerit approbata vel reprobata. Hæc ibi itē glo. ibi dicit: ꝙ multi disputāt vtrū donatio facta per Cōstātinū Imperatorē Romanæ ecclesię in persona Syluestri c. de qua dist. xcvj. c. Cōstātinus. & palea est̄ valuerit: & an successor illā reuocare potuerit. Accursius tenuit ꝙ donatio nō valuerit sed Io. contra qui hoc notauit dist. in. lxiij. c. ergo Ludouicus. Sed ꝙ valuerit & sit irreuocabilis ostēdit Host. in summa.

Iuramētū tūc̄ pōt Papæ.

§. II. DE FORMA IVRAMENTI

quod faciūt epi Papæ q̄ sunt exēpti habeā in. c. ego epūs. extra eo. ti. Nā nō exepti epi iurāt suis archiepis. vt in. c. dilecti. de ma & obe. Hodie tū oēs recipiētes dignitates a Papa sibi iurāt etiā abbates i bñdictiōe sicut epi in cōsecratione. Cōprehēdit autē hoc iuramētū septē capla seu articulos. Primus est ꝙ iurat fidelitatē s̄cō Petro & Romanæ eccl'iæ & Papæ tūc existēti & successorib⁹ suis. Et intelligit sm̄ Inn. seruare fidelitatē btō Petro q̄n seruat fidē & doctrinā quā seruabat btūs Petr⁹. i. catholicā fidē. Seruat aut̄ fidelitatem Romanæ eccl'iæ q̄n tenet eā matrē & magistrā præ oīb⁹. prę cellētē & dñam. In ea etiā intelligunt cardinales sm̄ Io. an. cui ipsi cū Papa cōstituitur ecclesiā Romanā. Intelligit etiā ibi Papa: sed tū fit mētio specialis postea de Papa: & sic iurās nō astringit̄ quilibet in particulari. sed ipsi collegio. Secus i Papa cui specialiter noiet. Quinimo ponit specialr nomē ꝓprium Papæ. Et in eo ꝙ iurant etiā successorib⁹ intelligit canonice intrantib⁹: & nō de alijs. xxj. q. j. alienationes. Nico. Siculus. Ista sunt verba capituli q̄ sunt extracta ex regesto Gregorij. Ego epūs. N. ab hac hora i antea fidelis ero sancto Petro: sanctęq̄ Romanæ ecclesiæ: dñoq̄ meo Papæ. N. eiusq̄ successoribus canonice intrātib⁹. Nō ero in cōsilio aut facto vt vitā perdat aut mēbrū vel capiatur mala captione Cōsiliū quod mihi aut p se aut p literas, aut per nūtū manifestabit nulli pandā. Papatū Romanæ ecclesiæ & regulas sctōrū patrū adiutor ero ad defendēdū & retinēdū saluo honore meo cōtra oēs hoies. Vocat⁹ ad synodū veniā nisi impeditus fuero canonica præpeditione. Legatū aplicæ sedis quē certū esse cognouero in eūdo & redeūdo honorifice tractabo: & in suis necessitatib⁹ adiuuabo. Aplorū limina singulis annis visitabo: aut p me aut per certū nūtium: nisi eos absoluat licētia. sic me deus adiuuet & hæc sancta dei euāgelia. hæc ibi. Glos. ibi. Vitā perdat: hoc nō sufficit: immo vbicūq̄ senserit dñm periclitārē ad, phibēdas insidias occurrere debet. xxij. q. v. c. de forma. quæ hic minus dicuntur ibi supplenf & ecōuerso. Cōsiliū nulli pandā. glo. Hoc intelligo de cōsilio honesto: qm̄ cōsiliū mali tenef revelare ei qui possit prodesse & non obesse. xxj. q. v. hoc videf. Salvo meo honore. i. sm̄ ꝙ pertinet ad meū honorem: quia nō cū armis. Glo. s. in ꝓpria psona. Nā p alios pōt sm̄ Io. and. tractabo. Glo. Si cōstiterit mihi p literas suæ legationis. C. de māda. prin. l. j. singulis annis. Glo. vel rarius iuxta chirographū suū. xcij. dist. c. iuxta. & hoc intellige de epis & archiepis q̄ subsunt dño Papæ sine vllo medio. vt de maio. et obe. c. dilecti. vbi dicit: ꝙ archiepi debēt esse ptēti, simili iuramēto: cū eis iurāt sui suffraganei & nō pl⁹ exigere in iuramēto. Et dicit ibi gl. ꝙ inferi debet etiā de iuramēto & obedięntia. vt in. c. antiqua. de priuile. Papatū. i. principatū tam in spiritualib⁹ q̄ in tēporalibus sm̄ Inno. Regulas sanctorū patrū. i. canones summorū pōtificū & aliorū sanctorū patrū per ecclesiā Romanā approbatas. dist. xvij. per totū. sm̄ Inno. Et ex hoc cōcludit Nico. Sicu. ꝙ epūs nō seruās aut nō faciēs seruare canones est periurus si hoc agit ex contēptu. Et est hæreticus q̄n scilicet nō ērederet Papā habere potestatē cōdēdi canones. xix. dist. c. nulli fas. Itē tenef episcopus ex iuramēto iuuare Papā cōtra principē suū. Vocatus ad synodū. Si ergo nō vocat nō tenef etiā si videt alios ire: sm̄ Io. an. Et sufficit vna vocatio sm̄ Io. an. Ad actū em̄ extrajudicialē sufficit vna requisitio regulariter, extra de hæret. si quis epūs. Et sumif synodus ꝙ cōcilio: & ecōuerso aliquādo. & tenef ire psonaliter nisi sit infirmus: & tūc tenef mittere legatū. vt dist. xvij. epūs. Aplorū limina. Vbi est Papa ibi intelligūtur limina aplorū esse & curia Romana etiā si Apostolorū limina

lorū sūt non sit Roma. non tū debet sine causa Papa trāsferre sedem vbi est de ciuitate Romana. Et cū Papa indiget portare vel mittere summ⁹ re subsidiū debet scilicet epūs: quia fidelitatis debitū hoc expōtisex postulat. Nico. Sicu. Item dicit Nico. Sicu. ꝙ q̄n cardinales ante creationē summi pōtificis aliqua statuūt & promittūt per iuramentū illa seruare: si contingat aliquē eorū assumi ad summū pontificatum. nō puto iuramento astringi si illud iuramentum tendit in p̄iudicium pontificalis dignitatis. arg. c. sicut. extra de iure iurando.

§. III. DE FORMA IVRAMENTI

quod faciūt & rectores & curati suis epūs dicit Host. ꝙ sm̄ diuersitatē locoꝝ diuersa seruaf, hęc tm̄ videf cōgrua & p iu

Iuramēta probari. Iurabit primo ꝙ erit fidelis epō & obediēs. eo. tū cura ti. nullus. Sub quo intellige ꝙ seruabit sententias eius & fa

tōrepō ciet seruari. Secūdo ꝙ mandata sctā et honesta implebit. de offi. archi. c. fi. Tertio ꝙ nihil alienabit de bonis ecclesię sine eius licētia. xvij. q. iij. in venditionibus. Quarto ꝙ nomine ecclesię vltra certā summā quę arbitrarie determinetur nō cōprehēdit autē hoc iuramētū septē capla seu articulos. Primus est ꝙ iurat fidelitatē s̄cō Petro & Romanæ eccl'iæ & Papæ tūc existēti & successorib⁹ suis. Et intelligit sm̄ Inn. seruare fidelitatē btō Petro q̄n seruat fidē & doctrinā quā seruabat btūs Petr⁹. i. catholicā fidē. Seruat aut̄ fidelitatem Romanæ eccl'iæ q̄n tenet eā matrē & magistrā præ oīb⁹. præcellētē & dñam. In ea etiā intelligunt cardinales sm̄ Io. an. cui ipsi cū Papa constituitur ecclesiā Romanā. Intelligit etiā ibi Papa: sed tū fit mētio specialis postea de Papa: & sic iurās nō astringit̄ quilibet in particulari. sed ipsi collegio. Secus i Papa cui specialiter noiet. Quinimo ponit specialr nomē ꝓprium Papæ. Et in eo ꝙ iurant etiā successorib⁹ intelligit canonice intrantib⁹: & nō de alijs. xxj. q. j. alienationes. Nico. Siculus. Ista sunt verba capituli q̄ sunt extracta ex regesto Gregorij. Ego epūs. N. ab hac hora i antea fidelis ero sancto Petro: sanctęq̄ Romanæ ecclesiæ: dñoq̄ meo Papæ. N. eiusq̄ successoribus canonice intrātib⁹. Nō ero in cōsilio aut facto vt vitā perdat aut mēbrū vel capiatur mala captione Cōsiliū quod mihi aut p se aut p literas, aut per nūtū manifestabit nulli pandā. Papatū Romanæ ecclesiæ & regulas sctōrū patrū adiutor ero ad defendēdū & retinēdū salvo honore meo cōtra oēs hoies. Vocat⁹ ad synodū veniā nisi impeditus fuero canonica præpeditione. Legatū aplicæ sedis quē certū esse cognouero in eūdo & redeūdo honorifice tractabo: & in suis necessitatib⁹ adiuuabo. Aplorū limina singulis annis visitabo: aut p me aut per certū nūtium: nisi eos absoluat licētia. sic me deus adiuuet & hæc sancta dei euāgelia. hæc ibi. Glos. ibi. Vitā perdat: hoc nō sufficit: immo vbicūq̄ senserit dñm periclitārē ad, phibēdas insidias occurrere debet. xxij. q. v. c. de forma. quæ hic minus dicuntur ibi supplenf & ecōuerso. Cōsiliū nulli pandā. glo. Hoc intelligo de cōsilio honesto: qm̄ cōsiliū mali tenef revelare ei qui possit prodesse & non obesse. xxj. q. v. hoc videf. Salvo meo honore. i. sm̄ ꝙ pertinet ad meū honorem: quia nō cū armis. Glo. s. in ꝓpria psona. Nā p alios pōt sm̄ Io. and. tractabo. Glo. Si cōstiterit mihi p literas suæ legationis. C. de māda. prin. l. j. singulis annis. Glo. vel rarius iuxta chirographū suū. xcij. dist. c. iuxta. & hoc intellige de epis & archiepis q̄ subsunt dño Papæ sine vllo medio. vt de maio. et obe. c. dilecti. vbi dicit: ꝙ archiepi debēt esse ptēti, simili iuramēto: cū eis iurāt sui suffraganei & nō pl⁹ exigere in iuramēto. Et dicit ibi gl. ꝙ inferi debet etiā de iuramēto & obedięntia. vt in. c. antiqua. de priuile. Papatū. i. principatū tam in spiritualib⁹ q̄ in tēporalibus sm̄ Inno. Regulas sanctorū patrū. i. canones summorū pōtificū & aliorū sanctorū patrū per ecclesiā Romanā approbatas. dist. xvij. per totū. sm̄ Inno. Et ex hoc cōcludit Nico. Sicu. ꝙ epūs nō seruās aut nō faciēs seruare canones est periurus si hoc agit ex contēptu. Et est hæreticus q̄n scilicet nō ērederet Papā habere potestatē cōdēdi canones. xix. dist. c. nulli fas. Itē tenef episcopus ex iuramēto iuuare Papā cōtra principē suū. Vocatus ad synodū. Si ergo nō vocat nō tenef etiā si videt alios ire: sm̄ Io. an. Et sufficit vna vocatio sm̄ Io. an. Ad actū em̄ extrajudicialē sufficit vna requisitio regulariter, extra de hæret. si quis epūs. Et sumif synodus ꝙ cōcilio: & ecōuerso aliquādo. & tenef ire psonaliter nisi sit infirmus: & tūc tenef mittere legatū. vt dist. xvij. epūs. Aplorū limina. Vbi est Papa ibi intelligūtur limina aplorū esse & curia Romana etiā si

DE IVRAMENTO PROMISSORIO

Iuramētū vasallī.

Omissorio multæ occurrūt difficultates & dubia, & quibusdā casib⁹ obligat ad obseruādū. & in quibusdā nō. Et qn̄ obligat aliqn̄ pōt peti absolutio seu relaxatio: et fieri licite pōt hoc aliqn̄ nō: & qn̄ pōt licite peti absolutio seu relaxatio: ad hoc aliqn̄ sufficit, autoritas epi: aliquādo requirī f autoritas papæ. Vnde circa hoc notabuntur decem casus in hoc. § quos ponit Nico. Sicu. in lectione sua: quibusdam additis.

PRIMVS CASVS EST QVANdo iuramētū ex oi parte, est licitū tā ex parte iurātis q̄ ex parte recipiētis: q̄ etiā ex parte materiæ sup qua præstaf: et tūc absolutio nō est impēdēda: sed cōpellēdus est iurās ad eius obseruationē. de iureiur. c, et si christus. Quinimmo nulla causa apparēte intrinseca etiā Papa a tali iuramento absoluere nō posset: & remittit ad notata per eum in. c. quāto. eo. ti. Ibi autē ponit talē distinctionē pro hmōi declaratione. Aut tale iuramentū fuit præstitū per inferiorē in materia spectāti principaliter ad Papā: vt si iurauerūt canonici nō recipere aliquē vltra numerū. & tunc pōt Papa absoluere a tali iuramēto sine causa: quia in tali iuramēto intelligif exceptа autoritate Papę, et sic debet intelligi. c. Venientes. eo. ti. vt ibi notat Host. Aut fuit præstitū i alia materia: et tūc subdiuidif, quia aut i materia ꝓcernēte dei honorē & reuerentiā: puta fabricandi ecclesiā: vel intrādi religionē: & sic hoc nullus pōt remittere sine causa præter deū. Papa enim nō pōt remittere obligationē deo q̄ sine causa. vt. xxiij. q. j. manet. & xxij. q. iij. si is q. Et si i hoc Papa nō pōt aliū absoluere: multo forti⁹ seipsum. Si aut̄ Papa aliū absoluit præsumit in dubio absolut⁹ quo ad ecclesiā militārē. Sed si subest iusta causa Papa pōt absoluere. vt in. c. si vero. eo. ti. Et est iusta causa si turpitudinē cōtinet iuramētū ex parte recipientis: puta si iurauit soluere vsuras. Est etiam iusta causa propter scādalū vitandū. vt no. glo. Inno. Vel etiā cū maior vtilitas imminet in cōmutatione: sicut dicif etiā de voto. Et nō solū Papa in his casib⁹: sed etiā epūs poterit absoluere sicut & votū cōmutare. vt dicit Inno. in. c. debitores. eo. ti. Sed in hoc est differētia inter Papam & diocesanū quia in factis magnarū personarū vel multū dubijs debet recurri ad Papā. & sic pōt intelligi. c. venerabilem. sed in alijs poterit epūs respectu soli⁹ suæ diocesis: Papa aut̄ respectu totius orbis. vt sentit Specu. pōt vel cōmutare vel absoluere alius citra epm̄ nō pōt qui nō habet epale iurisdictionē: vt puto. Aut iuramētū respicit principaliter cōmodū hois: & tūc sine causa Papa remittere nō pot. sed cū cā. vt notat Archi. in. c. autoritatē. xv. q. vj. Is etiā de cuius commodo agitur remittere pōt, vt in. c. j. de iureiur. & de spō. c. fi. Quod p cedit etiā si iuramētū cōcernat vtilitatē vtriusq̄ cōtrahētiū tm̄: vt quia alig iurāt sibi nuicē aliqd facere. vt in. d. c. fi. de spō. Secus puto vbi quis simpliciter iurat ad cōmodū. nam poterit sibi remittere scilicet Papa sine causa. vt no. Specu. In licitis etiam licet cōtrauenire propria autoritate ex iusta causa: non habita autoritate superioris virgēte necessitate si nō pōt haberi superior a quo petaf absolutio sm̄ Innocē. Circa dispēsationem iuramenti sicut dicit btūs Tho. ii. ii. q. lxxxix. Illud qđ cadit sub iuramēto ꝓmissorio aliqn̄ ē peccatū manifeste: vel est maioris boni impeditiuū. & tale iuramentū dispēsatione nō i diget: sed ꝓpria autoritate debet & pōt cōtrauenire. aliqn̄ est dubiū vtrū sit licitū vel illicitū proficuū vel nociuū: aut simplr vel in aliquo casu. & si hoc pōt glibet epūs dispēsare. Cū aūt ꝓmittif aliqd in iuramento qđ est manifeste licitū & vtile: in tali iuramēto nō videf habere locū dispēsatio vel cōmutatio: nisi aliqd melius occurrat faciendū ad cōem vtilitatē: qđ maxime videf ptinere ad ptātē Papę q̄ habet curā vniuersalē ecclesię. Similr & iuramēti absoluta relaxatio q̄ dicif dispēsatio. Pōt ergo dispēsari vel cōmutatio fieri in iuramētis sicut in votis. Hæc btūs Tho. Nico. Sicu. dicit ꝙ Specu. in ti. de lega. dicit ꝙ inferior a Papa pōt interpretari iuramētū qn̄ dubitaf de eius validitate. Quod aūt in. c. venerabilē de elec. videtur cōtrariū dici. Rōdet dupliciter istud habere locū. s. ꝙ nō possit inferior interpretari. Vno modo cū procedif in arduo negotio & inter magnas personas. Alio modo qn̄ vult dare licētiā cōtraueniendi sine aliqua cōmutatione in aliud. Et hoc dictū Spe. sequif Anto. in. c. quāto. Idē Inno. quia si posset

Papa & ēpūs pōt absoluere: sed differenter

Dispēsatio iuramenti.

¶ De iuramento promissorio. Capitulum. VI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fm eum dispensare: multo fortius interpretari.

Quãdo est ꝑtra salutem

SECVNDVS CASVS EST QVAN

do iuramẽtũ sine dispẽdio salutis ẽternę fuari nõ potest: & tũc nulla cõperit absolutio. Pcũm em fuit in turãdo: non in cõtrauentẽdo. vt in.c.quãto.eo.ti.& xxɳ.q.iiɳ. ꝓtotũ. Sed iuramẽtũ etiã qđ vergit in interitũ salutis corpalis nõ videtur seruandũ. Quẽadmodũ em nõ valet seu obligat iuramentũ qđ tẽdit i mortẽ alteri⁹. xxɳ.q.iiɳ.c.j. cũ quatuor caseq. Ita & forti⁹ nõ debet valere si tẽdit in mortẽ ꝓpriã. arg. in.c.si nõ licet, xxiɳ.q.v. Intelligit tn hoc gl.in.c.li ỹo. de iureiur. qñ directe vergit in mortẽ secus si occasionaliter. Ponit exẽplũ de vltra mõtano q iurat morã trahere Romæ de mense Augusti. nã sic iurãs tenek iuramentum seruare q.d. etiã si aliqñ accidat vltramontanis mors ex tali mora, hoc tn nõ semper accidit. & sic nõ directe tẽdit ad mortẽ: sed occasionaliter. Sed Io.an. dicit dictũ glo. verũ vbi ex imminẽti infirmitate vel ex cõplexione iudicaf sic iurãs moriturus ex tali mora. Et ꝓ hoc dicerẽ ꝙ si a peritis medicis diceretur Carthusiensem mortẽ nõ posse euadere aliter nisi per esum carniũ: ꝙ nõ obstante voto seu regula deberet carnes comedere. Sicut em iuramentum nõ ligat vbi est periculũ mortis: ita nec votũ: cũ paribus passibus ambulẽt iuramentũ & votũ. vt notatur in.c.magnæ. de voto. Concludit ergo glo. sic quæ habek in dicto.c. si vero. Iuramẽtũ nõ est seruandũ qñ sine interitu salutis corporalis seruari non põt. Nico. Sicu. Idem dicit ꝙ iuramentũ de redeũdo ad carcerem vel de nõ fugiendo carcerem obligat: nisi detentio esset iniuriosa vt scilicet quia bellum captiuãtis erat iniustũ & cum timere tur de periculo personæ, xxɳ.q.ɳ.§.fi.

Iuramẽtũ nõ ligat vbi est periculum mortis.

TERTIVS CASVS EST QVAN

do totũ iuramẽtũ fuari põt sine dispẽdio salutis ætern̄: sed est ꝑ bonos mores: tũc etiã nulla requirf absolutio: vt in regula. Nõ est obligatoriũ. de reg.iur.li.vj. & intellige de bonis moribꝰ naturalibꝰ. Nã de ciuilibꝰ. ꝙ.dicek. Ad hoc facit qđ dr. xxɳ.q.iiɳ.fi aliqđ. Si aliqđ forte nos incauti⁹ iurare cõtigerit qđ obseruatũ peiorẽ vergat in exitũ: libere illud salubriori cõsilio mutãdũ nouerim⁹. Vbi notat Archi. post Guil. ꝙ iuramentũ vergit in peiorẽ exitum sex modis. Primus est q dictus est in scđo: cũ scilicet iurat qđ est mortale. Scđs qñ iurat qđ est veniale: vt iurãdo comedere vel bibere plus ꝙ deberet. Et ꝙuis non debeat illud seruare: non tñ peccaret mortaliter si seruaret, put dixit Hug. sed tñ venialiter fm Guil. Terti⁹ modus est qñ iurat aliqđ qđ est ex se indifferẽs: tñ ex circũstantia efficit veniale. Ponit exemplũ Archi. de eo q iurat nõ negotiari vel nõ accipere mutuũ & hmõi. si talis venit ad casum in quo non põt aliter viuere: nisi negotiet vel mutuũ accipiat nisi veniat cõtra iuramentum fuisset temerariũ: & ideo, ppria autoritate frãgẽdũ. Archi. tñ dicit hic quærẽdã absolutionẽ a iuramẽto illo qđ ꝑcipue videk dicẽdũ cũ posset viuere sine hmõi: sed nõ ꝙmode. Quartus modus est qñ iuramentũ excludit opus necessitatis: vt cum iurat ꝙ nõ dabit indigenti. Non em est verisimile ꝙ deus acceptet talia iuramẽta cum ipse ꝑcipiat opera charitatis exerceri: & nõ debet iuramẽtũ esse vinculũ iniqtatis. xxɳ.q.iiɳ. inter cætera. Quintus modus est cum excludit opus de gñe bonoꝝ: vt cũ qs iurat ꝙ nunq̄ erit clericus vel monachus vel epꝰ. Contrariũ tñ sentit glo. xxiɳ.q.iiɳ.c. innocens. & Hug. & Gratia. videtur hoc sentire. §. fi. xxɳ.q. iiɳ. sed Archi. post brm Tho.ɳ.ɳ.q.lxxxix. sentit ꝓriũ. ſ. ꝙ ꝓpria autoritate põt cõtrauenire. nec ob. tex. c. Archi. vel fm aliã lfam incipit Florẽtinũ: dist. lxxxv. vbi ꝑpter tale iuramentũ qs ꝓhibek ꝑmoueri ad eꝝ ttũ: qa illud nõ fuit ex eo ꝙ esset obligatoriũ. sed qa temerariũ mortaliter peccando in iurãdo. Primũ placet qñ vult cõtrauenire ꝑpter bonum publicũ: sed qñ vult venire cõtra propter bonũ priuatum. Sextus modus est qñ excludit opus indifferẽs pia intẽtione ꝙ deo aut ꝓximo faciẽdũ: vt si qs iurat ꝙ nõ loquetur alicui: vel ꝙ nõ intrabit domũ ei⁹ vel aliqđ simile. Nõ em tenek talis ad obseruãtiã talis iuramẽti si vult cõtrariũ facere pia intẽtione ꝑpter deũ vel ꝑpter ꝓximũ. Ex his decidi tur quæstio quæ fit cũ qs iurat de nõ fideiubendo vtrũ valeat. Et Lau. tenuit ꝙ sic: qa sicut qs põt iurare ꝙ utilitate ꝓximi: ita & ꝙ sua. vt recitat Archi. in.c. nõ est. xxɳ.q.j. Sed Io.an. dicit: ꝙ vbi salus proximi periclitarek nisi fideiuberetur nõ tenetur ad obseruantiã eius: qa iuramẽtũ nõ extenditur ad hũc casum inexcogitatũ. Sed & si excogitatuit tunc hũc casum iuramẽtũ fuit temerariũ: & ꝙ cõsequẽs non seruandũ. Ego ꝙ indubitato habeo hoc dictum. Et plus sentio ꝙ etiã vbi salus proximi nõ periclitaretur si vere ꝓximus indiget nõ obligatur ad obseruãtiam eius: qa ex præcepto tenemur diligere proximos sicut nosipsos. Et q̄uis cũ ꝓximus nõ ita indigeat tali fideiussione ꝙ periclitarek ex hoc salus sua: & per cõsequẽs qui sic iurauit nõ teneat ex præcepto fideiubere: sicut nec dare eleemosynã: fm beatũ Tho.ɳ. ɳ.q.xxxɳ. tamẽ est de consilio. & ideo seruatum illud iuramentũ peiorẽ vergit in exitũ: vñ non obligatur. Et idẽ per oia puto qñ quis iurauit nõ mutuare pecuniã cadẽ rõne. Ex his possunt decidi multæ similes quæstiones.

QVARTVS CASVS EST QVAN

Iuramẽtũ factũ in ira.

do iuramẽtũ, pcessit ex causa iracũdiæ: posset tũ seruari sine dispẽdio aiæ. Et remittit pro declaratione huius ad notata per eũ in.c. sicut ex literis ibi sic dicit. Io.an. di. ꝙ iuramentũ de quo agit in illo.c. sicut. videlicet ꝙ ꝺã monachus ex iracũdia iurauit cũ fuisset absolutus a Priore ꝙ nunq̄ rediret ad claustrũ: nõ obligat illũ: etiã si non fuisset, pfessus ex quo sic temerarie iurat & calore iracũdiæ. Secus si ex causa & cum deliberatione. Do. Anto. putat ꝙ si calor iracundiæ fuit tãtus ꝙ illud deliberate nõ iurasset: tale iuramẽtũ non est obligatoriũ: qa hmõi voluntas nõ est discreta: vel si est de facili ꝓ eꝝm est cõmutãda. Et remittit ad summã Ray. in.c. de iuramẽto. Sed Io.an. in.c.dudum. de cõuer. cõiuga dicit glo. sup. ꝺ.c. tenentẽ. ꝙ votũ emissum calore iracũdiæ non obligat habere veritatẽ qñ est talis & tanta turbatio ꝙ sapit quandã mẽtis alienationẽ ex multo furore: alis votũ ex iracundia obligat: qa ea q in se sunt bona nõ indiget deliberatione: & sic idẽ erit dicendũ de iuramẽtis. Qđ tñ dicit Io.an. ꝙ nõ requirit deliberatio intelligendũ videk multa fiant in dubijs fit, hæc subita fieri põt: & hęc saltẽ requirit & sufficit. Nã fm Tho.ɳ.ɳ.q.lxxxviij. deliberatio requirit de necessitate in voto. vt patet ex eius diffinitione: & sic credit Io.an. intellexisse vt alibi dicit. Concludit ꝙ iuramentũ ex abrupto factũ nõ obligat: qa nõ habet in se ꝓpriam: tñ ꝓ terit peti absolutio ad cautelã quæ de facili est indulgenda. Hęc Nico. Sicu. qđ ꝑcipue faciẽdũ est cũ dubitaf si habuerit cõsensum seu deliberationẽ. Itẽ nota ꝙ cũ qs iurat tenere hostagia seu hospitia in certo loco: nec habet ibi quod comedat vel vnde soluat: vtrũ ne teneaf implere. Dicit ad hoc Hosti. ꝙ si tẽpore obligationis erat nõ soluendo tenek seruare iuramẽtũ: qa ad hoc videf se obligasse: & vi. tũ quę rat manibus suis vel mendicãdo. Sed si laborare nõ posset & mẽdicando nõ sufficiẽter inueniret nõ tenek vltra posse. postea deuenit ad paupertatẽ: tũc distinguẽdum est: quia si est talis ꝙ possit mendicare sine verecũdia dico idem quod prius. argu. xciɳ. dist. c. diaconi. Et ratio potest esse: quia videtur intendisse obligare se ad hoc. Sed si est nobilis & in dignitate tunc subueniendũ est ei iuris beneficio. extra de iureiurã. c. quęrelã. Et q̄uis nõ faciat ad propositum materię huius. §. nisi cũ fieret iuramentũ hoc in iracundia: & tũc fm prædicta decidendum: tamen verum est.

QVINTVS CASVS EST QVAN

Iuramẽtũ dolo seu extortum.

do iuramẽtũ est dolo aduersarij extortũ: & tũc cõsiderãdũ si contractus sup. quo præstaf est talis reprobatus fauore ipsius iurãtis: & tũc tale iuramẽtũ nõ est obligatoriũ. casus est in.c.cũ cõtingat a cõtrario lfæ. Nã ibi dr ꝙ mulier q̄ cõsentit alienationẽ rei dotalis: & iurauit nõ cõtrauenire: vbi non superuenerit dolus nec metus nõ est audiẽda. ſ. quo ad relaxationẽ iuramenti vel annullationis contractus. ergo si interuenit dolus secus. Nam tex. excipit dolũ. & sic etiã in, cap. de pac. li. vj. & c. licet. eo. ti. & lib. in aut. sacramẽta impuberum. Et idẽ dicẽdũ cũ interuenit metus. Ex quo em talia iuramẽta cõtra legẽ sunt nõ ligãt nisi sint voluntaria oĩno: qđ etiã tenet Bar. Fateor tñ ꝙ in his casibus tutius erit si petatur absolutio: vt sentiũt multi doctores. Sed primũ veri⁹ & notabilius. Si ỹo iuramentũ nõ venit cõtra dispositũ a iure & interuenit dolus: tũc subdistingue: qa aut tãtus est dolus ꝙ excipit mentẽ iurãtis: pura cessante dolo nullo modo se obligasset: & tũc iuramẽtũ nõ ligat: & potest cõtrauenire nulla petita absolutione. arg. per id qđ no. Io.an in.c. vnico. de commo. Et sic intelligit Fede. de Senis cõcilio. cxcin. vbi hoc

Iuramẽtum ex metu factum nõ obligat de iure ciuili. dicto. in. l. ſſſ. qđ me. cau.

Iuramẽtũ ex abrupto nõ obligat.

vbi hoc exꝑsse fetit ponẽdo terminos in minore, xxv. an. & in muliere seducta a fratribus hæreditati paternæ renũtiãdo q̄ valebat loge plus q̄ habuit i dote: qđ est notãdũ pro limitatione capituli fcđi de pac. lib. vj. ſ. ꝙ nõ, ꝑcedat qñ dolus dedit causam cõtractui. Nãvbi dol⁹ dat causam cõtractui: ibi excludit volũtas. l. ſ. ff. de dolo. Et iuramẽtũ nõ obligat intẽtionẽ iurãtis. vt in.c. venięs. eo. ti. Sed vbi dolus no excludit cõsensũ: vt qa nõ dat causam cõtractui tũc exigit absolutio q̄ debet ꝓtari nõ obstante aduersarij cõtradictiõe ꝓpter ei⁹ turpitudinẽ & dolũ. Et idẽ vbi iterum venit met⁹ ꝙ regrak absolutio q̄ debet ipẽdi sine difficultate i odiũ aduersarij metũ inferẽtis. in.c. verũ. eo. tit. Et licet ibi glo. inteligat de metu q cadit in cõstantẽ virũ ꝙ. ſ. debet relaxari vel absolui ab ecclesia non de alio metu, Host. tñ dicit etiã de vano metu hoc hre locũ: & hoc i odiũ cogẽtiũ ne reportẽt cõmodum ex dolo suo qđ magis placet Nico. Sicu. Et si qrak vtrũ tale iuramẽtũ. ſ. ꝙ metũ factũ sit obligatoriũ & trãsgressio ei⁹ sit mortale: Nico. Sic. tractãt hãc materiã diffuse. in.c. si ỹo. eo. ti. Et quãtũ ad primũ dicit ꝙ Io.an. tenet ꝙ in foro cõsciẽtię nõ est obligatoriũ, si ille qui iurauit ꝑ metũ nõ intẽdit se obligare: sed tps redimere & euadere malũ sibi intẽtatũ: sed i foro iudiciali sibi hoc nõ crederef. Sed Io. Cal. post btm Tho. quẽ allegat tenet ꝙ sit obligatoriũ simplr in foro cõsciẽtiæ. Et idẽ glo. xv. q. vj. autoritatẽ. Quãtũ ad scđm aliq tenẽt ꝙ trãsgressio huius iuramẽti nõ habita relaxatiõe sit veniale ꝑ eo ꝙ dr i Decre, verũ eo. ti. ꝙ ꝑ tali trãsgressiõe nõ est impoꝑ néda pnia vt ꝑ mortali. Sed Io. Cal. bitũs Tho. & archi. tenẽt ꝙ sit mortale: ga piurũ ex gñe suo ẽ mortale nec excusaf ñ iplẽdo qđ coactꝰ iurauit. Et ad dictũ. c. ver⁹ respõdet Io. Caſ. ut ipſe. Primo ꝙ loquit capitulũ post absolutionẽ a tali iuramẽto. Sed hoc nõ placet Io an. & bñ: qa post absolutionẽ vl relaxationẽ cũ in nullo peccet nõ seruãdo nõ est imponẽda pnia. Scđo rñdet ꝙ ꝑcedit in foro iudiciali: secus in foro pœnitẽtiali. Tertio & meli⁹: qa text⁹ nõ dicit cõtrauentẽ nõ peccare mortaliter: sed nõ puniendũ tãꝙ ꝑ mortali. ſ. volutarie cõmisso: qa met⁹ licet nõ excusset. tn alleuiat culpã. Nico. añt Sicu. dicit ꝙ si nõ intẽdit se obligare: nõ obligek: & per cõsequẽs nõ peccet cõtrauentẽ do. Sed peccauit sic turãdo: qđ fuit veniale tñ vel nullũ. Si intẽdit se obligare: tũc cõtrauentẽdo ante relaxationẽ peccat mortaliter & in hoc casu intelligik dictũ beati Tho. Sed nõ ita grauiter puntẽdus vt ꝑ volũtario periurio. vt in.d.c. verũ. Vbi añt sumus in dubio vtrũ habuit animũ obligãdi an nõ dico ꝙ tũc ꝓprie loquitur. c. verũ. Nam i dubio prẽsumẽdũ esset ꝙ no habuit animũ obligãdi, Sed quia posset accidere contrariũ ne ecclesia daret materiam peierãdi: voluit ꝙ in dubio seruaref tale iuramẽtũ: quasi voluerit se obligare: sed post factum respectu pœnæ est restringendum in mitiorem partem: vt non puniatur tamẽ ꝙ pro mortali. Hæc Nico. Sicu. Sed primum non videtur verum. ſ. vt sit veniale iurando ꝙ non intendit: quia cum iuret mendaciose: hoc semper est mortale cum aduertit fm beatum Thomã.

Iuramẽtũ turpitudinẽ cõtinẽs nõ obligat.

SEXTVS CASVS EST QVAN

do iuramẽtũ cõtinet turpitudinẽ ex parte recipiẽtis: & maxime cõcurrẽte turpitudine ex ꝑte materiæ sup qua ꝑstaf sed ex parte iurãtis nullũ imminet pcũm iurãti: & tũc iuramẽtũ obligat: sed põt peti absolutio nõ obstãte contradictione aduersarij. Et iste est, ppriꝰ casꝰ põt decidi qd dicẽdũ sit in filiofamilias renuntiãte Macedoniano: & iurante nõ cõtrauenire. Et Bart. in. d. l. ſiligs. decidit ꝙ iuramẽtũ obligat: sed peraf absolutio. Sed Io. an. posi Iaco. de bel. plus sentit. ſ. ꝙ iuramentũ nõ obligat: qa cõtra bonos mores. Itẽ qa iuramentũ reprobaf nõ solũ cũ cõtinet in se pcũm: sed etiã qñ põt esse occasio pcti. argu. cũ ab oi. de vita & honestate cle. Et nota fm. b. Tho. ɳ.ɳ.q.lxxxix. ꝙ votũ est magis obligatoriũ q̄ iuramẽtũ ex sui rõne, & rõnẽ huius habes. j. devoto: ibi vide. Et qa maior est obligatio voti q̄ iuramẽti: hinc est ꝙ si quis voueat castitatẽ: etiã simplr: si postea iurat alicui ducere eã in vxorẽ: debet potius votũ seruare q̄ iuramẽtũ: & ad hoc tenetur: alꝰ peccaret mortaliter. Et qđ dicit Gratianus, xxɳ.q.iiɳ.§. vnde datur. ꝙ talis non prohibetur seruare iuramentum illud falsum est nec tenendum fm Bonauen. in. iiɳ. & glos. in dicto. c.

SEPTIMVS CASVS EST QVAN

Iuramẽtũ præstitũ cõtra legem.

do nulla alia turpitudo est nisi qa est prẽstitũ cõtra legem: Et in hoc distingue. Aut em lex refutit in fauorẽ reipublicæ principaliter: & tũc non est necessaria absolutio: quia iuramẽtũ illud nõ valuit. vt i.c. fi diligẽti. de so. cõpe. Aut principaliter in fauorẽ iurantis: licet secũdario in fauorẽ publicũ: vt in muliere & in minore: & tũc sumus propriꝰ casu. c. cũ cõtingat. & c. ɳ. de pac. li. vj. & in au. sacramẽta i puberũ. Et puto ꝙ in hoc absolutio sit denegẽda. Primo facit ad hoc regula generalis ꝙ iuramentum est seruandũ qđ seruari potest sine periculo aiæ. Itẽ nulla hic reperit turpitudo. Nã ex quo lex prouidit, fauore personæ. & talis persona iuramẽto renũtiat iuri suo: nulla turpitudo reperitur in cõtrahẽte. Nã lex dei nõ habet ꝙ turpi ꝙ seruetur iuramẽtũ. Nec ex parte cõtrahẽtis potest argui dolus vel aliqua alia deceptio. nec materia de se est turpis. & sic sumus extra terminos. c. debitores. & c. ſ. eo. ti. Ibi em reperitur turpitudo ex parte accipiẽtis. & materia etiam in se est turpis seu ꝓhibita. & si qua culpa inuenitur satis punitur in retractatione actus iuramẽto nõ accedente. Nec in hoc videtur dictũ Fede. de Senis probabile: ꝙ. ſ. fiat absolutio quia contractum est cõtra legẽ vel statutũ. Nã si hoc esset verũ de facili euacuaretur dispositio. c. cũ contingat. & c. ɳ. de pac. li. vj. & auf. sacramẽta & in similibus peręto absolutionem a iuramẽto. Nec est verisimile in aliquo istorũ iurũ quæ emanauerunt ita soleniter ꝙ nulla fuisset facta mẽtio de absolutiõe a iuramẽto sicut fit i. c. verũ. & in. c. ſ. eo. ti. Nec obstat si dicatur ꝙ turpitudo ẽ ex pte recipiẽtis in eo ꝙ cõtra legẽ vel statuto dispositũ cõtraxit. Disponit em in fauorẽ personæ principaliter: cui fauori proprie renũtiat: & sic nulla turpitudo. Ex sola ergo cõtractu cõtra legẽ ædito in fauorẽ psonę nõ prẽsumitur dolus. Pactũ ergo parri factũ a filia dũ nuptui traderetur ꝙ dote cõtenta nullum ad paterna bona regressum haberet: q̄uis improbet lex ciuilis: tñ si firmatũ sit iuramẽto hoc pactum nõ vi nec dolo prẽstito debet seruari, put dr in. c. q̄uis. de pac. li. vj. Similiter dos & donatio propter nuptias: & si alienari nõ possit etiã cõsentiẽte vxore. vt dr. ff. de fũ. do. l. lex iul. nec valet talis alienatio: tñ si vxor iurat nõ cõtrauenire valet. vt de iureiur. c. cũ cõtingat. & de pac. c. q̄uis. li. vj.

Iuramẽtum lesum.

OCTAVVS CASVS EST QVAN

do retẽtis terminis supradictis eo ꝙ statuto resistẽte cõtra hutur: & datur lęsio in contractu. vel datur lęsio vltra dimidiũ iusti prętij statuto nõ resistẽte. vt in. c. cũ dilecti. de emptio. & ven. Nũquid tunc poterit peti absolutio a iuramẽto? Et dico ꝙ aut lęsio est modica: & tũc nõ potest peti: qa pro modica lęsione iura nõ curant dare remedia specialia. Ad hoc. c. abbas. eꝝ de his quæ vi met. cau. fiunt. Aut læsio fuit enormis: & tũc si iuramentũ fuit simpliciter prẽstitũ de non veniẽdo contra: audietur allegando enormẽ lęsionẽ qa in tali enormi lęsiõe prẽsumit dolus. l. qui testiũ. C. de proba. Nõ em prẽsumitur iurãs hũc casum cognosse. argu. eorũ q̄ not. eo. tit. c. quintauallis. & c. venięs. eo. tit. Itẽ qa iura cõiter excipiũt dolũ a talibus iuramentis. Sed pone ꝙ dolus interueniat ex, pposito vel re ipsa. l. si qs ff. de ver. obli. Et hęc videtur vera nõ solũ si verbalia iuramẽta fuit indefinita: sed etiã si sunt generalia: vt si iurauit ꝙ nõ venier contra vlla rõne vel causa. Si añt sunt verba magis specifica & lata: vt qa aperte videatur excludere remedia: qa. ſ. iurat non venire cõtra rõne enormis læsionis tunc si verba excludũt vnũ remediũ tm poterit habere recursum ad aliud vt si iurat nõ contrauenire rõne minoris ætatis poterit cõtrauenire tamẽ ꝙ maioris. Sed si excludit oĩa remedia: vt qa iurat nõ cõtrauenire vlla rõne, nec tãꝙ maior nec tãꝙ minor. tunc tenet glo. dñi Anto. in minori quo ad enormẽ lęsionẽ nõ valere contractũ & iuramentũ: sed poterit petere absolutionẽ a iuramẽto quantũcũq; iuret nõ cõtrauenire rõne enormissimę læsionis. Et fm Bar. to, etiã si minor iuraret: ꝙ si plus valet q̄ vendit: dat & donat cõtrahẽti secũ: qa cũ fraus prẽsumaf ex parte recipientis iura canonica non adsistũt talibus iuramẽtis. Itẽ si iuraret oĩa illa vẽdita esse ad verũ preciũ rei: qa cũ cõstat de oppositio talia pñt revocari: qa iuramẽtũ illud cẽsetur ꝑstitũ sub cõsidẽtia ꝙ illud sit iustũ preciũ de quo est cõuẽtum. vnde cõstito de cõtrario nõ erit periurus cõtrauentẽ

do.xxij.q.ij. beatus. In maiori aũt cõtractus manebit validus iuramento firmatus ſm Anto. Sed Nico. Sicu. putat q etiam maior poterit cõtrauenire leſione data enormiſſima quãcũq; illa verba iurata fuerint late cõcepta: qa non eam illa apponere ſolẽt ad maiorẽ validitatẽ cõtractuũ: tamen cõtrahentes putãt illud eſſe verũ preciũ rei: nec in aliquo decipi: vñ pñt ꝙtrauenire ſaltẽ peteꝺo abſolutionẽ. & hoc niſi appareat ex aliquib⁹ circũſtãtijs vere voluiſſe cõtrahẽte illud donare in quo leſus eſt. Cũ ergo notarij & cõtrahẽtes ſoleant ad cautelã ponere verba valde lata excludentia oĩa remedia: nõ videt illos p talia verba gñalia voluiſſe pati enormiſſimã leſionẽ: ſed potius fuiſſe paſſos illa verba opponi ad ſeruandũ notarioꝝ cõſuetudinẽ. Et idẽ videt ſenſiſſe do. Anto. in. quintaullis, vbi dicit ſe de facto cõſuluiſſe q; quãtũcũq; verba late cõcipiãt in pſonas arbitrorũ: vt puta q poſſint de iure vnius dare alteri in totũ vel in partẽ & c. q; nihil ominus enormiter leſus poterit cõtrauenire: licet nõ appareat de dolo ex propoſito: ſed ex re tm: quia talia verba effuſo ſermone prolata vident ſub quadam cõfidẽtia perſonꝝ & amicitiaꝝ arbitrorꝝ vt capiãt benuolentiam eorum ad non lædendum. Et idem tenuit diſputando Pet. de Ancha. licet multi contra hoc ſentiãt. Vnde hoc non eſt ſine dubio Nico. Sicũ.

Iuramẽtũ turpitudo reperiẽs ex parte recipientis iuramentum: ita q locus eſt petitioni abſolutionis: ſed iurans antecẽ abſoluet incidit in peririũ nũquid poterit abſolutionẽ petere a iuramẽto: ſicut ante petiſſet cũ incidiſſet in peririũ? Et remittit q̃ declaratione huius ad notata p eũ in. c.j. eo. ti. Ibi aũt facit talẽ diſtinctionẽ. Quia cũ hoc petit: aut iam eſt elapſus terminus ſolutionis: & tũc nõ debet audiri petens abſolutionẽ a iuramento cũ iã inciderit i peririũ: qa fruſtra poſtulat legis auxiliũ q cõmittit in legẽ. vt de vſur. c. qa fruſtra. Et hoc ſenſit Fede. de Senis in conſilio. cclxxxviij. & hoc ne pſeueret in periurio: ſed debet ſoluere vſuras & poſt ea repetere. vt in. c. debitores eẽ. de iureiur. Aut non eſt elapſus terminus: ſed mora cõmittit ex ſola interpellatiõe: & ſic inſtãte termino ſolutionis nõ põt peti relaxatio a iuramẽto: ne in termino incidat in periurij ſm Io. an. Solũ ergo poteſt petere hmõi relaxationẽ ante q̃ cõſtituat in mora ſoluendi. Nico. Sicu. Dñs Anto. illud qd̃ dicit Fede. de Senis. ẽ. ſ. q̃ q incidit in periurij nõ debet audiri petens abeo relaxationẽ aſſerit ſibi nõ placere: qa iurãs erat obligatus ad duo. ſ. ad ſoluẽdũ in termino: & ad ſoluẽdũ ſimpliciter: & qa nõ ſoluit i termino incidit in periurij: ſed quatenus remanet obligatus poſt terminum põt petere abſolutionẽ. qd̃ Nico. Sicu. putat verũ ſi petẽdo abſolutionẽ nõ perſeueraret in pctõ: tunc poſſit petere abſolutionẽ etiam poſt terminũ licet inciderit in periurij: & de quo pnia ſibi ponẽda eſt: al's ſecus ſi pſeueret in pctõ cogẽdus eſt vt q̃ ci tiſſime liberet a pctõ. Vtrũ autem ſit vocãda pars aduerſa cũ petit quis ſibi relaxari iuramẽtũ factũ ad inſtãtiam ipſius. Nico. Sicu. dicit q vbicũq; iuramẽtũ eſt obligatorij ex parte obligãtis & aliquã vtilitatẽ cõtinet ex parte recipientis nunq̃ debet relaxari niſi vocata parte. Ratio huius cõcluſionis eſt: qa ex quo per abſolutiõis actũ prætudiciũ irrogat parti in eo q ſibi vtilitas amittit: debet pars vocari: quia nil fieri debet i prejudiciũ abſentis. c. j. et de cauſa poſſeſ. & ſi aliter fiat abſolutio nõ valet. & hoc verum niſi notorie cõſteret iuramẽtum cõtinere turpitudinẽ ex parte recipientis: ita q pti abſenti certũ ſit nullã defenſionẽ cõpetere in hoc. Nã puto valere abſolutionẽ etiã parte nõ vocata. Nã ſi hoc caſu valeret ſẽtẽtia ſup principali vbi agit de mãto ad hoc. c. bonæ. de elec. Si ergo q̃ſtio iuramenti eſt corã eo & notorie cõſtet de illi⁹ turpitudine ab alio iuramẽto abſoluere poterit parte nõ vocata. Sed ſi nõ conſtat manifeſte de turpitudine: vt qa nõ cõſtat q iurauit ſoluere vſuras: puta qa cõtra⁹ erat ſub forma licita cõcept⁹: & ſic nõ poterit cõſtare de turpitudine ante finẽ termini: vel, propter abſentiã partis: vel qa terminus inſtabat: tũc non fiet abſolutio parte non vocata. vt in. c. debitores. eo. ti. lo. an. Fede. de Senis, & Card. dicũt in hmõi partẽ vocandã cum agat de eius prejudicio. Dñs Anto. dicit q q̃ eſt tãta turpitudo ex parte recipientis iuramentũ q̃ nulla ei acquiratur actio: nec cõtractus iuramẽto firmat̃ non eſſe neceſſe partẽ vocari: qa nullũ intereſſe põt prætẽdere. Sed ꝑſuppoſito q̃ debeat pars vocari ſi tñ fiat abſolutio pte nõ vocata tenet abſolutio: ſicut dr̃ de abſolutione ab excõicatiõe.

DECIMVS CASVS EST QVANDO QS IURAT Ñ REPETERE Q.P ALTER TURPITER RECEPIT: PUTA P VSURÃ VEL P METUM, & IURAT ETIÃ SUP HIS NULLÃ QUERIMONIÃ DEPONERE. PRO HUIꝰ DECLARATIONE REMITTIT AD NOT. P EUM IN. C. J. EO. TI. IBI AUT SIC DICIT DISTINGUẽDO QA VIDELICET AUT ADHUC NÕ SOLUIT QD̃ IURAUIT: AUT IÃ SOLUIT. ET I PRIMO CASU SUBDISTINGUE. QA AUT IURAUIT SIMPLICITER. I. SOLÜ HOC. ſ. SOLUERE VSURAS: AUT IURAUIT Ñ SOLÜ SOLUERE: SED ETIÃ NULLÃ SUP HOC QRIMONIÃ MOUERE: NEC EIUS IUDICI DENÜTIARE. ET IN PRIO CASU HABET PLURA REMEDIA TALITER IURANS. ET PRIMÜ EST FACILE. ſ. VT SOLUAT: & SIC IMPLEAT IURAMẽTÜ & POST EA REPETAT. VT IN. C. DEBITORES. EO. TI. SED ſm REMEDIÜ EST VT PETAT CREDITORẽ CÕPELLI AD RELAXATIONẽ IURAMẽTI. VT IN ISTO. C. J. EO. TI. ET HOC VERÜ NISI ſTRAHAT TERMINUS SOLUTIONIS: ITA Q EX MORA INCIDERET I PIURIÜ: TÜC EM NÕ AUDIRET: SED PRIꝰ SOLUAT & POSTEA REPETAT. TERTIÜ REMEDIÜ EST VT PETAT DEBITOR ABSOLUTIONẽ AB EPO. SED DUBIÜ EST VTRÜ ISTUD REMEDIÜ SIT Q̃P SE SUBSIDIÜ. I. Q̃ ETIÃ NÕ SERUATO SECÜDO REMEDIOꝰ POSSIT ABSOLUERE EPS AUT SIT SUBSIDIÜ SUBSIDIARIÜ. I. Q̃ PRIUS COGÃTUR CREDITORES AD RELAXÃDÜ: & IN CASU QUO NÕ POSSINT AD HOC INDUCI TÜC EPS ABSOLUAT. ET INNOCẽ. VIDET VELLE HOC SECꝺm. ſ. Q̃ SIT SUBSIDIÜ SUBSIDIARIÜ. CUI ASSẽTIT IO. AN. SED ANTO. TENET CÕTRARIÜ. ſ. Q̃. SIT SUBSIDIÜ PER SE. & HOC MAGIS PLACET NICO. SICU. ET RÕ EST ſm EÜ: QA ſi EPS ABSOLUIT A IURAMẽTO METU PSTITO: NEC EST NECESSE RECURRERE AD IURAMẽTA RECIPIENTIS. VT IN. C. AD AURES. EOD. DE HIS Q VI MET. CÜ IÜ. ERGO MULTO FORTIꝰ I CASU NÕ. ſ. A IURAMẽTO FACTO Q̃P SOLUTIONE VSURARÜ. QUARTÜ REMEDIÜ EST VT DEBITOR CÕUE⁹RATIONE IURAMẽTI EXCIPIAT Q̃P NÕ DEBET COGI AD OBSERUATIÃ IURAMẽTI CÜ IPE CREDITOR. TENEAT PP TURPITUDINẽ SUÃ ILLUD RELAXARE: & SIC ILLUD RELAXARI PETIT HOC TÑ FACERE DEBET AÑ TERMINÜ ELAPSUM PMISSIONIS SUÆ. QUINTÜ REMEDIÜ EST VT IUDEX EX OFFICIO SUO CÕPELLAT CREDITORẽ DESISTERE AB EXACTIÕE VSURARÜ. IN SECꝺO AUT CASU CÜ. ſ. IURAT SOLUERE & NULLÃ Q̃STIONẽ SUP HOC MOUERE: DICO Q̃P HABET ISTE PRIMÜ REMEDIÜ. I. CTÜ. ſ. VT SOLUAT: & POSTEA REPETAT. NÃ NÕ IURAT NÕ REPETERE. ET HOC IURAMẽTÜ STRICTE EST INTELLIGẽDÜ. VT IN. C. AD AUDIENDÃ Q̃ VI MET. CAU. FIÜT SECꝺm REMEDIÜ VT DENUNTIET ECCLIÆ NÃ NULLÜ IURAMẽTÜ PÕT OBLIGARE QN POSSÜT QS DENÜTIARE CRIMINOSÜ ECCLIÆ. VT IN. C. QUÆADMODÜ EO. TI. DEBET TÑ DENÜTIANS FÜDARE SE SUP SALUTE PXIMI & NÕ SUP INTERESSE SUO PRICIPALE QATÜC OBSTARET ILLI IURAMẽTÜ. SED DO. ANTO. DICIT QD̃ PÕT VENIRE ISTE DENÜTIÃS: AUT P VIÃ DENÜTIATIONIS EUAGELICE: & TÜC HABET SERUARE PRIꝰ MONITIONẽ IPSIꝰ. Ñ. Q. J. SI PECCAUERIT. AUT P VIÃ CUIUSDÃ INTIMATIÕIS VT IUDEX AUISATUS INSTET CÕTRA CORRECTIONẽ PCTÜ: & IN HOC NÕ CREDIT MONITIONẽ NECESSARIÃ. ARG. AD PDICTA. C. Ñ. DE SPÕ. & TÜC ETIÃ VR Q̃P POSSIT INTẽDERE PRINCIPALITER ITERESSE SUÜ. TERTIÜ REMEDIÜ EST DE IURAMẽTO. ſ. Q̃P FACIAT SE ABSOLUERE ABSQ; Q̃P FACIAT CITARE CREDITORẽ SUÜ: QD̃ PLACET IO. AN. SED HOC NÕ VT NICO. SICU. QA VIDEt HOC IMPLICITE QUÆRELÃ CÕTINERE QUÃ IURAUIT NÕ FACERE. QUARTÜ REMEDIÜ EST VT IUDEX EX OFFICIO SUO CÕPELLAT CREDITORẽ IURAMẽTÜ RELAXARE VEL AB EXACTIONE DESISTERE. QUANTÜ AD SECꝺm PRICIPALE. I. SI IÃ SOLUIT PÕT REPETERE. SED SI IURAUIT NÕ REPETERE AC ETIÃ NULLÃ QUERELÃ PONERE NISI DENUNTIARE: SEMP REMANET SIBI VIA DENÜCIÃDI Q̃P IURAMENTÜ EXCLUDI NÕ POTEST. ITẽ ALIA VIA EST VT IUDEX EX OFFICIO SUO CÕPELLAT AD RESTITUẽDÜ ETIÃ SI NULLA PONAT SIBI Q̃RELA DE HOC DÜMODO EI CONSTER. NOTA ETIÃ ſm NICO. SICU. SUP. C. PUENIT. Q̃P SI IURÃS EX PRÆLAT⁹ METU IURAT SUP REB⁹ ALIENATIS NÕ REPETRẽDIS: DISTINGUEDÜ EST: QA SI SUP REB⁹ PPRIIS & VBI EST DÃNÜ EIUS PCISE Ñ DEBET CÕTRAUENIRE NISI PRIꝰ HABITA RELAXATIÕE VL ABSOLUTIÕE Q̃NIDELICET EST NORABILITER DÃNIFICAꝰ & VBI AGIT Q̃P QS ABSOLUAT A IURAMENTO: OPORTET Q̃P ADEAT IUDEX ECCLIASTICꝰ P BẽQD̃ NOTAT INNO. IN. C. DEBITORES. EO. TI. SI AŨT AGIT VT TURPITER RECIPIẽS COGAT RELAXARE IURAMẽTÜ: POTERIT HÃC: CÕPULSIONẽ FACERE ETIÃ IUDEX SECULARIS: VT NOTAT FEDERI. DE SENIS. CONSIL. CCLXIJ. & HOC Q̃N NÕ DUBITAT DE TURPITUDINE RECIPIẽTIS. SED SI DUBITARET DE IURIB⁹ IURAMENTI: TÜC DEBET ADIRI IUDEX ECCLESIASTICꝰ. SI AŨT IURAUIT SUP REB⁹ ECCLIÆ TÜC ECCLIA SI EST DÃNIFICATA ETIÃ SI METUS NÕ INTERUENISSET NÕ VIDEt OBLIGATORIÜ. INNO. TÑ DICIT Q̃P SI HOC EGIT VIOLENTIA & DOLO IN DÃNÜ ECCLESIÆ ABSOLUIT PRIꝰ VT REPETERE POSSIT. VT I. C. SI ꝰO. EO. TI. SI NÕ P VIOLENTIÃ VEL DOLÜ: TÜC SUPERIOR FACIAT ABSOLUI PRÆLATUM Q IURAUIT: IATÜ Q IURAUIT VEL DABIT CURATORẽ BONIS ECCLESIÆ VT REPETAT RES ECCLESIÆ: & ILLE NÕ VENIAT CÕTRA IURAMẽTÜ. SED NICO. SICU. DICIT SIMPLICITER Q̃P NÕ, EST OBLIGATORIÜ: VNDE P ſPM PLATÜ Q SIC IURAUIT ABSQ; EO Q̃P PETAT ABSOLUTIONẽ PÕT REPETERE SIUE P SE SIUE P ALIÜ: QA IURAMẽTÜ NÕ PÕT ESSE VINCULÜ IniQ TATIS & C. ITẽ SUP. C. EX RESCRIPTO. EO. TI. DICIT NICO. SICU. Q̃P MONACHUS P VTILITATE MONASTERIÜ SE OBLIGARE VTILITER PÕTEST IÃ CÜ IURAMẽTO. ET CÜ HOC FACIT CÜ CÕSENSU ABBATIS P VTILITATE MONASTERIÜ ETIÃ CIULITER POTEST OBLIGARI: QA EORÜ CÕSESUS VT VOLÜTAS DEPẽDET EX VOLÜTATE ABBATIS. VT IN. C. SI RELIGIOSUS DE ELEC. LIB. VJ. SINE CONSENSU AŨT ABBATIS NEC CIUILITER NEC NATURALITER OBLIGAT EX Q̃MISSO: QA IUS RESISTIT HUIC OBLIGATIONI. VT IN. C. NÕ DICATIS. XIJ. Q. J. ITEM IN OBLIGATIONE MONACHI SINE CÕSENSU ABBATIS NÕ PÕT ACCEDERE SIDEIUSSOR. I. ſ. & IJ ff. DE FIDEIUS. ITẽ NÕ IMPROBAT Q̃P CLERICI ETIÃ RELIGIOSI IURÃT SUP CÕTRACTU OBSERUÃDO. ITẽ NOTA Q̃P IURÃS LAICUS ETIAM TÃQ̃ FIDEIUSSOR SUP CÕTRACTU PÕT CORÃ IUDICE ECCLESIASTICO CÕUENIRI. VT IN. C. TI. DE FORO CÕPE. LIB. VJ. HÆC OĨA NICO. SICU.

Mona⁹ chꝰ põt se obliꝫare ciuliter.

Iurans nulla Q̃ stionẽ facere.

Prelat⁹ iurãs ex metu.

Patres pñt irritare ſa. liorum iuramẽta.

§. I. DE COMMVTATIONE IVRAMẽTI. In. C. PERUENIT. IJ. SUMMATIM DICITUR Q̃P NÕ DEIERAT Q IURAMẽTI CÕPLEMẽTÜ IN MELIUS COMMUTAT. CIRCA CUIUS DECLARATIONEM NICO. SICU. IBI SIC DISTINGUIT. AUT IURAMẽTI IMPLEMẽTUM CÕCERNIT HONORẽ DEI, AUT CUILIBET UTILITATẽ PRIUATÃ. ET IN PRIMO CASU SI ILLUD Q UODVULT CÕMUTARE EST DUBIÜ VTRÜ SIT MAIUS BONÜ REQUIRIT SUP HOC AUTORITAS SUPIORIS ſm ANTO. IN CÕMUTATIONE. ITẽ ETIÃ SI ILLUD EST MAIUS BONÜ MANIFESTE & EUIDẽTER: SED OBSERUATIO EIUS QD̃ IURAUIT NÕ IMPEDIT VEL PERTURBAT MAIUS BONÜ PUTA QUIA IURAUIT IRE AD ſCTM ANTONIÜ: & TÜC INTẽDIT IRE AD SEPULCHRÜ: PÕT EM IPLERE PRIMÜ & POSTEA AD SEPULCHRÜ IRE. VÑ I TALI CÕMUTATIONE SIVEL LET PRIMÜ IN SECꝺm CÕMUTARE REQUIRIT AUTORITAS SUPERIORIS SALTẽ EPI. NÃ SICUT EPS PÕT VOTÜ CÕMUTARE: ITA & IURAMẽTÜ VT NO. INNO. IN. C. DEBITORES. EO. TI. SI AŨT NÕ PÕT SERUARI IURAMẽTÜ SINE PTURBATIÕE VEL DESERTIONE MAIORIS BONI TUNC PROPRIA AUTORITATE CÕMURARI PÕT ſm ANTO, PUTA SI IURAUIT IRE AD SEPULCHRÜ VEL CÕTRAHERE MATRIMONIÜ CÜ ALIQUA PROPRIA AUTORITATE PÕT CÕTRAUENIRE INTRÃDO RELIGIONẽ QA IPẽDIT, P TALI OBSEQO PERPETUÃ DÑO⁹ SERUITUTẽ. ARGU. DE VOLO. C. SCRIPTURÆ. IN SECꝺo AUT CASU CÜ. ſ. IURAMENTÜ CÕCERNIT, VTILITATẽ PRIUATÃ: DICO Q̃P SINE CÕSENSU ILLI⁹ CUI PRÆSTITÜ FUIT ETIÃ IN MELIUS CÕMUTARI NON POTEST. NEC Q̃DEST IN HOC SUPERIORIS AUTORITAS: EX HOC QD̃ NOTATUR EO. TI. C. QUÃTO. & PER INNO. IN. C. CUM INTER. DE RENÜ. PRO QUO FACIT: QA DEBITOR NON POTEST VNÃ REM ETIAM MELIOREM PRO ALIA SOLUERE INUITO CREDITORE. VT INSTI. QUI. MÕ. TOL. OBLI. IN PRIN.

Iuramẽtum nõ trãsit in hæredes

§. II. DE IRRITATIONE IVRAMẽTORÜ. NO. ſm. B. TH. ñ. ñ. Q. LXXXIX. CÜ ADVNÜQUÆQ; PTINEAT IRRITARE IURAMẽTA Q̃ A SUBDITIS FACTA SUNT IN HIS QUÆ SUBDÜ TUR EI⁹ POTESTATI ſi VULT. IÕ PATER & MATER PÑT IRRITARE FILIO RÜ IURAMẽTA: & VIRI IURAMẽTA VXORÜ. VT DICIT NU. XXX. HÆC THO. QD̃ VIDEt INTELLIGẽDÜ ſm GUIL. IN HIS Q̃ NÕ PÑT FIERI SINE SCÃDALO & PIUDICIO VIRORÜ. IDẽ DE FILIIS & SERUIS VIDETUR AD ID QD̃ DICIT ANTO. FACIT Q̃P Ñ SUMMATIM IN. C. VENTÊTES. DE IUREIUR. VIDELICET Q̃P NÕ VALET IURAMẽTÜ PSTITÜ IN Q̃PIUDICIÜ IURIS SUPIORIS. ET SUP. D. C. Q̃RIT NICO. SICU. SI CLERIC⁹ EXISTẽS IN STUDIO ALICUI⁹ CIUITATIS IURAUIT NÕ EXIRE DISTRICTÜ ILLI⁹ CIUITATIS ANCIÆ SUO CREDITORI ESSET SATISFACTÜ: SI ANTE SOLUTIONẽ REUOCAT EX IUSTA CAUSA P EPM: NUNQD IURAMẽTO NÕ OBSTÃTE TENEAT MÃDATO SUPIORIS PARERE. ET VIDEt Q̃PSIC P ILLUD. C. VENIẽTES. QA NÕ POTUIT SE OBLIGARE IN Q̃PIUDICIÜ IURIS & AUTORITATIS SUPIORIS. & POST MULTA Q ALLEGAT IO. AN. DE REG. IUR. LIB. VJ, IN MALIS CÕCLUDIT Q̃P NÕ TENEt IBI MANERE SED PARERE MÃDATO SUPIORIS. ET HOC NISI CÜ LICẽTIA EPI FUISSET IN STUDIO & P NECESSITATE TRAXISSET TALẽ OBLIGATIONẽ: VIDEt EM TÜC SE OBLIGASSE CÜ LICẽTIA EPI Q̃ DEDIT LICẽTIÃ STÃDI IN STUDIO QA VNO CÕCELLO VIDEt OĨA CÕCESSA SINE QBUS ILLUD EXPEDIRI NÕ PÕT: VT I. C. PRUDẽTIÃ. DE OFFI. DELEG. ET IDẽ CÕCLUDIT P OĨA DE PRE REUOCÃTE FILIÜ Q EODẽ MÕ IURAUERAT. ITẽ I. D. C. PUENIT PONIt ISTA ALIA CÕCLUSIO SUMMARIA. NÕ ASTRIGIT QS IURAMẽTO AD IMPLẽDÜ QD̃ IURAUIT SI AB ALIA PTE NON IMPLEt. CIRCA HMÕI DECLARATIONẽ NICO. SICU. SIC DISTINGUIT Q̃N DUQ; OBLIGATIONES RESPECTUANTUR ADINUICEM: VT QA EGO, PMISI TIBI CERTÜ QD̃, P EO Q̃P TU, PMISISTI MIHI QD AL IUD: SI TUI NÕ ADIPLES EX PTE TUA NEC EGO TENEOR IMPLERE. & SIC LOQUIT ISTUD. C. PUENIT. & REGULA FRUSTRA DE REG. IUR. LIB. VJ. IDẽ Q̃N SOLUS ME OBLIGAUI: SED OBLIGATIO MEA FUIT ADDITIONATA P TE RESPECTU ALICUIUS ſPLẽDI P TE: PUTA, PMISI IRE, P TE ROMÃ SI DEDERIS MIHI X. SI NÕ DAS NÕ TENEOR. PROMISI NÕ EXPELLERE DE DOMO MEA TIBI CÕCESSÃ EMPHITEOSIM: CERTE TACITE INTELLIGIT SI MIHI CANONẽ SOLUES: VNDE SI NÕ SOLUIS POSSUM TE EXPELLERE. SI VO OBLIGATIONES NÕ RESPECTUANTUR ADINUICẽ: NEC REFLECTUNT AD IDẽ FACTÜ: SED DIUERSUM: PUTA PROMISI TIBI DARE CERTÜ LIBRÜ & IURAUI: TU POSTEA IURASTI ALIQD PRO ME FACERE: LICET EGO NÕ IMPLEÃ PROMISSIONẽ: TU TÑ VITABIS PERIURIÜ DIFFERẽDO: QA TU NÕ PROMISISTI RATIONE, PMISSIONIS MEÆ: SED SIMPLICITER & IN HOC CASU LOQUIT. C, QD̃. DEO. XXXIJ. Q. V.

§. III. DE IVRAMENTO FACTO AB ALIQUO ALICUI VTRÜ OBLIGET EÜ AD SUCCESSORES EI⁹ CUI IURAUIT & VTRÜ SUCCESSORES IURÃTIS OBLIGENT EX ILLO EI CUI IURAT ESSE RÑ. AD VTRUQ; NICO. SICU. SUP. C. VERITATIS. EO. TI. QUÃ TÜ AD PRIMÜ Q̃P DISTINCTIONẽ: QA AUT QS IURAT ALICUI & SUCCESSORIB⁹ EI⁹ & CERTÜ EST Q̃P TENEt: NEC AMPLIꝰ TENEt IURARE SUCCESSORIB⁹ EI⁹: LICET TENEAT SE COGNOSCERE LIBERÜ SEU VASALLÜ SEU SUBDITÜ. ET DE HAC RECOGNITIONE LOQUIT. C. LÕGINQUITATE. XÑ. Q. Ñ. QD̃ FIT NE LÕGINQUITATE TPIS PEREAT MẽORIA ORIGINIS, AUT NULLÃ MẽTIONẽ FACIT IN IURAMẽTO DE SUCCESSORIB⁹: & TÜC ITERÜ SUBDIUIDIT: QA AUT IURAT SIMPLICITER PSONALITER: & TÜC CUI LIBET SUCCESSORI IURARE TENEt. AD Ꝺ FACIT. I. IMPERIALẽ. DE, PHI. FEU. ALI. SED HOC FACERE VIDEt. C. I SUD VERITATIS. AUT FUIT SIMPLICITER APPOSITÜ ALIQD Ÿ BÜ PSONALE: PUTA, PMITTO TIBI &C. & TÜC PROCEDAT OPI. PMISSA. SI TÑ IS CUI IURATÜ EST REMOUERE TURA DIGNITATE, NÕ TENEREt EI IURÃS AD OBSERUATIÃ IURAMENTI AMPLIꝰ: QA ITELLIGIT IURAMẽTÜ PSONE PSTITÜ RÕNE DIGNITATIS. & DE HOC EST. J. IN. C. VENERABILẽ. DE ELEC. AUT FUIT SIMPLICITER PSTITÜ RÕNE DIGNITATIS: & TÜC TRÃSIT AD SUCCESSORES QUÃTÜCÜQ; NÕ FUERIT FACTA MẽTIO DE SUCCESSORIB⁹ VT SI DIXI, PMITTO OBEDIRE EPO FLORẽTINO VEL ROMANO PÕTIFICI: QA DIGNITAS NÕ VARIAT EX VARIETATE PSONARꝫ. VT IN. C. LIBERTI, XIJ. Q. J. QUÃTÜ AD SECꝺm DICIT HOST. & CÕITER DOC. Q̃P IURAMẽTÜ NÕ TRÃSIT HÆREDẽ VEL SUCCESSORẽ IURÃTIS: ETIÃ SI QS IURASSET, P SE & SUCCESSORIB⁹ SUIS SEU HEREDIB⁹: QA LICET Q⁹ POSSIT OBLIGARE HERẽDES PTALITER: IMO ETIÃ NÕ FACIẽDO MẽTIONẽ DE HEREDIB⁹ PACTÜ REGULARITER TRÃSIT IN EOS: SPÜALITER TÑ NÕ PÕT: QA LICET SIT HONESTÜ: VT IN SPÜALIB⁹ OBLIGATIONIB⁹ FILI⁹ SEQUAT VOLÜTATẽ PRIS: NÜQ; TÑ NECESSARIÜ, VT I. C. J. DE DESPÕ. IMPU. VÑ FILI⁹ VL HERES NÜQ; EST PIURUS EX IURAMẽTO DEFUNCTI: SED TÑ IURÃS SI NÕ FUAT CÜ DEBEAR: & SI QDẽ FUIT IURATÜ SIMPLICITER NON HABITO RESPECTU AD DIGNITATẽ EI⁹ CUI IURAT: NEC AD DIGNITATẽ SEU ALIÃ QUALITATẽ IURÃTIS SEMP OBLIGAT IURÃTEM SI Ꝺ PÑT IMPORTARE VERBA IURAMẽTI. ARG. XXXIJ. Q. VIIJ. C. VNICO. SED SI IURAT HABITO RESPECTU AD DIGNITATẽ EI⁹ CUI IURAT: PUTA IURO TIBI VT EPO CÜ SIS PRIUAT⁹ NÕ TENEOR. SIMILITER IURÃDO RESPECTU QUALITATIS ALICUIUS IPSIUS IURÃTIS: PUTA IURAT QUIS SERUARE STATUTA ECCLESIÆ RANCÆ CLERICUS VEL CANONICUS: CÜ NÕ EST AMPLIUS CLERICUS VEL CANONICUS NÕ TENEt IURAMENTO OBLIGATUS. ARG. D. C. VENERABILẽ. RÕ AŨT QUARE QS PÕT SE ALICUI OBLIGARE & SUCCESSORIB⁹ SUIS: NÕ AŨT PÕT OBLIGARE SE & SUCCESSORES SUOS EST ISTA: QA IN PRIMA AGIT DE OBLIGATIONE, PPRIA QUÃ QUIS FACERE PÕT PROUT VULT. IN SECꝺa AGIT DE OBLIGATIONE ALIENA QUÃ NÕ FACERE PÕT IN SPÜALIBUS ALIQUIS PRO ALIO: QA AIA SINE, PPRIO Q̃SENSU LIGARI NÕ POTEST. VT. XXXIJ. Q. VIIJ. C. VNICO. ET HÃC CÕCLUSIONEM FIRMAT IO. AN. IN. C. FI. DE SEPUL.

Vtrum iuramẽtum tãsit in hæredes

§. IIII. DE IVRAMENTO VNIUERSITATIS SEU SOCIETATIS CÜ. ſ. IURÃT SE ALIQD FACTUROS: VEL NÕ FACTUROS: NÜQUID PÑT SIBI DIMITTERE? AD QD̃ RÑDET GUIL. Q̃P HOC POTÜ ESSE QUATUOR MODIS. PRIMO QDẽ SI SIT DE HIS Q̃ PTI REMITTERE: VT SI DUO IURÃT Q̃P IBÜT VLTRA MARE MILITARE P DEO SCILICET BELLÃDO Q̃ IFIDELES: VEL INTRABÜT RELIGIONẽ VEL DICẽT DUO VEL TRIA PSALTERIA ADINUICẽ: AUT SI Q ARTIFICES IURẽT Q̃P DE LUCRO DABÜT CERTÃ PORTIONẽ FABRICÆ ALICUI⁹ ECCLIÆ VEL I ALIOS PIOS USUS. VBI TÑ ALIQ IURANT Q̃P IBÜT VLTRA MARE SIMUL PÑT QUIDẽ SIBI REMITTERE INUICẽ NEVADÃT SIMUL: SED NÕ PÑT SIBI REMITTERE Q̃P NÕ VADÃT: QA Q̃SI DUO IURAMẽTA SUNT. ſ. & Q̃P VADÃT & Q̃P SIMUL VADÃT. SECꝺO SI IURAMẽTÜ SIT DE RPALIB⁹ & SIT TALE Q̃P ABSQ; IURAMẽTO TENENT FACERE QD̃ IURÃT: & TÜC ETIÃ NÕ PÑT SIBI REMITTERE: QA, PPTER SALUTẽ AIÆ VIDEt Eẽ IURATÜ: VT SI CARNIFICES IURẽT Q̃P NÕ VENDÃT CARNES INFECTAS P SANIS: AUT Q̃P NÕ SOPHISTICABÜT MERCES SUAS & HMÕI. AD HOC EM TENẽTUR ETIÃ SINE IURAMẽTO VÑ NÕ PÑT SIBI ñ NUICẽ REMITTERE IURA-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mẽtũ. Tertio põt cõtingere ꝙ iuramẽtũ sit sup re tẽpora li: ad qd tũ absq; iuramẽto no tenebãt facere qd iurãt: & cũcti obseruãtia iuramẽti spectat tm ad comodũ vel incõmodũ iurantiũ põt sibi remittere: vt si vn⁹ iurat alteri ꝙ faciet sibi librũ aliquẽ vel donũ dabit: & alter iuret ꝙ dabit ei merc̃dẽ. Similit qñ duo socij iurãt adinuicẽ ꝙ coica būt sibi lucra oia. Sed si spectat ad comodũ alioꝝ qd iuratũ est nõ põt sibi nec remittere. vt si artifices iuret ꝙ in mercib⁹. xx. solidoꝝ non accipiẽt de lucro vltra vnũ solidũ: vel ꝙ nõ vẽdẽt de materia sic parata: vel ꝙ nõ trahẽt

Iuramẽtũ dãno potest obligare.

petias plus vltra tãtũ & hmõi. Quarto põt contingere si iurat qd alijs est dãnosũ. nã tale iuramẽtũ nõ est obligatorium: vt si iurẽt sutores ꝙ certo tpe nõ laborabũt & hoc vt ꝓpter raritatẽ carn⁹ vẽdãt: vel carnifices ꝙ nõ prẽparabũt carnes nisi ad certũ numerũ vel alij opifices ꝙ non operabunt ꝓ minori precio ꝙ tãto & hmõi. Hęc iuramẽta ꝙuis nõ sint obligatoria: tñ nõ expedit vt ꝙ ꝓpria autoritate cõtrauenĩat vel sibi remittãt: sed ꝙ autoritate ep̃i reuocẽtur vel potius denũtiẽtur ea nõ tenuisse, vel dic ꝙ sufficit autoritas ꝓpria qñ sunt iuratũ de eo qd est manifestũ peccatũ vel maioris boni ipeditiuũ, hęc Guil. Itẽ no. qñ multitudo iurauit aliqd facere vel nõ facere cũ quẽrif vtrũ alicui⁹ cõtrauenĩre tibus possint alij licite cõtrauenire. Rñ. Guil. ꝙ si absolute & in oẽm euẽtũ iuratũ est ꝙlibet teneꝫ seruare cũ. f. nõ sit de se illicitũ qd iuratũ est. Si ꝙ sub conditione vniuersali ob determinatã causam: puta si alq̃ seruarẽt & hmõi nõ tenẽtur nisi extãte cõditione, arg. xxxvj. q. viij. nõ solũ, eꝫ de condi. appel. c. verũ. vñ si oẽs alij vel plures nõ seruãt i hoc casu absoluti vidẽt alij. Si ꝙ pauci sint qui nõ seruant recurrẽdum est ad intentionẽ iurãtiũ: videlicet si intẽdebãt ꝙ quocũq; nõ seruãte ipsi non tenerẽtur: & tũc nõ tenẽtur: aut solũ ũ multi essent q nõ seruarent & tunc tenentur. Quod si de intentione nescitur utiuus est seruare. Hæc. Guil.

§. V. DE IVRAMENTO QVOD

Iuramẽtũ de parendo mandatis.

quis facit de parẽdo mandatis alicuius quõ sit intelligẽndi. Circa hoc Nico. Sicu. colligit talẽ distinctionẽ ex verbis Inno. Aut em̃ iuramentũ fuit generaliter præstitũ de parẽdo mãdato alicuius: aut specifice & determinate: sed orif ex post facto dubitatio sup intellectu & interpretatiõe ejus. In primo casu dicit ꝙ nõ extenditur iuramentũ nisi ad ea de qbus cogitatũ fuit vel debet merito cogitari: vt i c. qntauallis. eo. ti. Refert etiã alios dicere & non male ꝑm eũ nõ sufficere si iurãs dicat ego nõ cogitaui ꝙ tu hoc mihi ꝓcipieres dũmodo pœna nõ excedat culpã imo oĩno põt ꝓcipere quatin⁹ culpa patiẽ nisi sit cõtra ius. vt in. c. qntauallis. vel ꝙ nõ sit cõtra prius iuramẽtũ illud qd imponit. Dicit em̃ summarie in. c. venientes. eo. ti. ꝙ si alicui⁹ mãdato iurauit parere: aliqd mihi ꝓcipit cõtra iuramentũ ꝓ me pri⁹ licite factũ illud seruare nõ teneor: vl etiã nisi esset tale qd illud qd mãdat qd ꝑm cõmunẽ ẽstimationẽ nunq̃ iurasset si credidisset sibi illud mãdari, ar. in. c. petitio. e. ti. In scḋo casu principali dicit ꝙ in cõsilio aiæ suæ seu i foro pœnitẽtiali ꝑm intẽtionẽ iurãtis nõ ẽ interpretãdũ: sed in iudicio seu foro cõtentioso recipit interpretationẽ ꝑm ius. vt. c. venientes. eo. ti. Qualiter autẽ ius interpretabit vide. xij. q. v. humanę. & c. ex literis. de ipõ. & mat. & c. tua. Et ꝓ hoc determinat quæstio qua quęrit. Cũ clericꝰ

Hãc materiã vide ꝑ no. in. l. nõ a ſr. ff. de lega. iij. & in l. labeo ff. de supel. leg. & li. d. ad audiẽtiam. ex de decimis.

stare mãdato eius iurat. & eps ꝓcipit ei vt resignet beneficiũ & nõ appellet certe ex quo nõ erat verisile hoc intẽdere poterit nõ obstãte ꝓcepto appellare, nec opꝰ est petere absolutionẽ seu relaxationẽ iuramẽti: cũ iuramẽtũ non extendat vltra cõsensum iurantis. Firmat Io. an. in. c. vnico. de cõmo. vbi dicit ꝙ generalis renũtiatio casuũ fortuitoꝝ nõ valida ꝛ iuramẽto ex defectu ꝓpositus. Itẽ ꝓ hoc decidit alia quæstio cũ videlicet qd iuratũ est obseruãdo nõ obuiet priori iuramẽto: sed als solẽniter ꝓmisso. Quãuis em̃ Inno. dicat ꝙ seruãdũ sit iuramẽtũ & de ꝓmisso debet aliter satisfacere. Hosti. dicit ꝙ rariũ allegãs plures rõnes. ar. xxij. q. v. iuramẽti. Anto. dicit ꝙ si prima, ꝓmissio ẽ ꝓcisa: vt qa ẽ obligatio dãdi nõ arctaret ad ꝓceptũ i ꝓiũ qd qs iurat seruare nisi pars de alio cõtẽtaret cui facta est ꝓmissio. Sed si nõ esset ꝓcisa obligatio: nec i obligatio nib⁹ facti in gb⁹ pars ꝓcise nõ obligat ad factũ sed ad interesse: tũc qa põt implere primũ & scḋm debet iuramẽtũ seruare: vt si vni ꝓmitto tradere aliquã rem: postea cãdẽ rẽ alteri ꝓmitto & iuro: teneor seruare iuramẽtũ: qa possũ seruare iuramẽtũ tradẽdo rẽ & ꝓmissum satisfaciẽdo scḋo de interesse. & hãc dicit putare fuisse de mente Inno. in supradicta sua ei⁹. Sed Nico. Sicu. tenet cõtrariũ: videlicet ꝙ ꝓ iuramẽtũ sequẽs in quo aliqd ꝓmisit nõ põt qs ĩfringere promissionẽ pri⁹ simpl̃r facta licitã vt obseruet iuramentũ. & sic cõcludit ꝙ obligat̃ qs ad factũ illud; implẽdũ qd licite, ꝓmisit siue sit, ꝓmissio simplex siue iuramẽto firmata de iure diuino & canonico. de pac. c. j. & xxij. q. v. iuramẽti. nec suffieit, satisfacere quo ad interesse. f. aliud dãdo. etiã si iurauit postea aliqd qd habet ipedire simplicẽ ꝓmissionẽ: ga nõ tenet illud seruare. Inno. etiã vꝰ sibi eẽ cõtrari⁹ in. c. sicut. de spõ. & mat. vbi dicit ꝙ si qs simpl̃r ꝓmisit cõuahere cũ aliqua: & postea idẽ ꝓmittit alteri mulieri & iurat scḋm nõ primũ contractũ: ꝙ tenet poti⁹ prima qs nõ valeat iuramẽtũ cõtra ꝓmissionẽ alteri factã. Cũ dñs facit iurare suos subditos ꝙ dicẽt ei si quẽ sciuerit vel audierint surripuisse aliquid de reb⁹ suis. Dicit Guil. Circa hoc credo distinguendũ. ꝙ si talis dñs cõiter habet truculent⁹ & ferus nõ tenenꝫ seruare: ga illi citũ fuit qd iuratũ est. Si aũt credit & habet mãsuetus & nõ nisi rõnabiliter ꝓcessurus: tũc subdistinguẽdum: ga aut sunt tales ꝙ pertineat ad custodiã eius: q sic iurauit seruare debet: puta si quis videret furẽ asportantẽ res quæ ei⁹ custodiæ comẽdatæ sunt: põt prosequi res furtiuas: als tenetur restituere. Si autẽ nõ tenetur ad custodiã aliarũ rerũ: tunc si non põt probare non debet reuelare nisi talibus personis quę possunt prodesse & nõ obesse: & si alio modo iurauit: nõ fuit licitũ iuramẽtũ: nec per cõsequens obligatorium.

§. VI. DE IVRANDO SERVARE

Iurans seruare statuta.

statuta alicuius ecclesię vel ciuitatis. Circa qd sic distinguit Io. an. Aut qs iurat seruare statuta ædita: & tũc ex vi iuramẽti nõ tenẽt ad statuta ꝙ postmodũ fiũt, vt in. c. clericus eo. ti. Aut iurat seruare ędita & ædẽda: & tũc tenẽt ad futura: & hoc nisi ibi essent aliq illicita: ga ad illa nõ tenẽt: vt i. c. j. eo. ti. li. vj. Si em̃ sciebat aut credebat aliq ibi. eẽ illicita temere illud iurauit. Nec tñ obligatur ad obseruãtiã: si nesciebat nõ peccauit in iurãdo: & intelligit de licitis obligatio nõ de alijs. Aut talis iurauit simpl̃r seruare statuta nõ exprimẽs ędita vel ędẽda. & tũc ꝑm Io. and. & Frã. tenẽt ad ædita & ædẽda. Qd dictũ nõ placet Nico. Sicu. ex eo ꝙ ꝓpter metũ piurij iuramentũ est grauis ꝓiudicij & strictæ interꝓtationis: & ideo nõ est extẽdẽdũ sed poti⁹ restringendũ: vt nõ cõpræhẽdat ꝙ ex lata verboꝝ significatiõe cõprehẽdere põt: vt in. c. ad nostrã. & c. qntauallis. eo. ti. qd vult Arch. Posset tñ distingui ꝙ aut statuta q̃ postmodũ fiunt nõ sunt multũ ꝓiudicialia: & tũc extẽdit iuramentũ ad illa. Aut sunt grauis ꝓiudicij: & ad illã nõ extẽdit iuramentũ. vt. c. fœlicis. de pœ. li. vj. vbi habẽt ꝙ publicatis bonis alicui⁹ simpl̃r nõ veniũt bona futura: & hoc ꝓp grauitatẽ ꝓiudicij. Si aũt talis q iurauit seruare ædita statuta postea ꝓmittit ꝓ illud iuramentũ qd prius fecit seruare ædẽda nõ aliter iurãdo ex vi iuramenti non tenẽt: vt ĵn. c. clericꝰ. Circa cui⁹ declarationẽ Nico. Sicu. dicit distinguẽdũ, aut is q primo iurauit intẽdit nũc extẽdere illud iuramẽtũ ad obseruãtiã alteri⁹ actꝰ: non aũt itendit de nouo iurare: vt qa dicit volo teneri ꝙ tute primi iuramẽti: vl ꝓmitto ꝓ primũ iuramentũ: & tũc nõ fit extẽsio nec tenẽt ex nouo iuramẽto: qa hoc non itẽdit. de ꝛ intelligit dictũ. c. clericꝰ. Vñ Abb. dicit hic: ꝙ si quis asserit dño aliqd ꝓ sacramẽtũ qd pri⁹ fecit: nõ ẽ piurus licet illud sit falsum, qd̃ itelligit Io. an. & bene qñ ad ꝛ primũ iuramẽtũ nõ extẽdebat, f. ex sua intẽtione, als secus. tenẽt tñ talis ad illud ꝓ modũ simplicis ꝓmissiõis. Aut talis intẽdit ꝓ hoc iurare adhibẽdo primũ iuramẽtũ ad qd̃ postea ꝓmittit: qd̃ põt itelligi dupl̃r Vno modo ꝙ intẽdat iurare ꝓ primũ iuramẽtũ sicut ꝓ spũalẽ: vt qa dicit iuro ꝓ euangeliũ & hmõi. Scḋo modo ꝙ itẽdat ꝓ relationẽ ad primũ iuramentũ exprimere formã prioris iuramẽti. q. d. iuro ꝓ primũ iuramentũ. i. ꝑm formã expressam i primo iuramento & tũc de nouo obligaꝛ ad iuramentũ: nõ ꝙ extendaꝛ antiquũ ad nouã ꝓmissionẽ. Nã video ꝙ vbi reqrif notabilis expressio nõ refert an exprimaf noiatim an ꝓ relationẽ ad aliud vtĵ sententia quãdo iudex dicit condẽno vel absoluo ꝓut in actis continef: & ꝓcipue qa de⁹ cui fit iuramentũ respicit ad mentẽ nõ ad formã verborũ. xiij. q. v. si qd. Item notãdũ ꝙ cũ qs iurat

seruare

seruare statuta cõitatis vel alicui⁹ collegĵ si qua sunt abrogata ꝓ contrariã cõsuetudinẽ quæ sit rõnabilis & ꝓscripta: vt in. c. fi. de cõsue. nõ videt obligaꝛ ad illa: qa tã nõ habent vim statuti, ar. ad hoc. dist. iiij. §. leges. vbi dꝛ ꝙ leges instituunt̃ eĩ promulganf: firmãtur autẽ cũ moribus vtentiũ approbant. Nonnullæ autẽ per contrariã cõsuetudinẽ abrogatæ sunt quod probatur per. c. sequentia.

Iuramẽtũ iarbitros factum.

§. VII. QVERITVR VTRVM POS

sit peti reductio eĩ⁹ qd ꝓ arbitros est iudicatũ ad arbitriũ boni viri: & maxime vbi interuenit iuramẽtũ vl pœna. Dicit ad ꝛ Hosti. ꝙ nisi arbitramẽtũ esset ꝛ deũ, quo casu nullo mõ est parẽdũ: vt in. c. Iulian⁹. & c. q resistit. xj. q. iij. debẽt partes arbitramẽtũ obseruare. nec põt ꝛuenire sine meru pœnę vel periurij ĵsi partes voluerint se in ꝛ ligare & iuri suo in hoc renũtiare. vt in. c. j. & ij. de pac & vij. q. j. ĉ. peri culosum dicit ꝙ forte iudex deberet occurrere & obuiare iniquitati ex officio suo pẽsatis personarũ & causæ qualitatibus. eꝫ de transac. c. fi. Sed an valeat pactum seu renuntiatio vt reductio ad arbitriũ boni viri nõ sit locus respectu oĩs lęsiõis. Et si nõ valet ex se solũ: an firmeꝫ iuramẽto vel pœnaꝫ. Ad qd sic rñ. Nico. Sicu. Aut qs absente pte & extra iudicij renũtiat petitiõi hui⁹ reductiõis: & nõ valet: ga iuris futuri renũtiatio nõ tenet: vt in. l. j. C. de pac. & de deci. c. ex multiplici. Aut hoc fit in iudicio vel extra in prę sentia partiũ. In quib⁹ casib⁹ tenet iuris futuri renuntiatio qa habet vim pacti de nõ petẽdo iuxta notata. in. d. l. j. C. de pac. ꝙ Bart. Aut obligauit se ꝓ pactũ: qa ad nõ petendã hãc reductionẽ & sum⁹ in casu dubĵ nosceri. Dy. de regu. iur. in regla. sciẽti. in. vj. loquẽs in simplici pacto aut renũtiatione tenet ꝙ hoc nõ obitãte poterit rõne magnę lęsionis petere reductionẽ hãc: qa id ꝓ pactũ debet intelligi si vt bon⁹ vir fuerit arbitratus. ar. in. l. qro. ff. de interloc. idẽ Bar. ꝓ dicta. l. & Io. an. in rla. sciẽti. de reg. iu. in. vj. dicens etiã illud, pcedere si interuenisset ibi iuramentũ seu pœna Nã iuramentũ ꝑm Bar. habet in se illã cõditionẽ quã habebat pactũ ꝓcẽbulũ. f. nõ ventre cõtra si ęquũ fuerit arbitratus. Operetur aũt illud pactũ seu renũtiatio respectu modicę lęsionis. Et idẽ tenet do. Ant. & videt ĵsi cõis opinio: tñ Fede, ꝛriũ sentit respectu cuiuscũq; lęsiõis: qñ. f. pactũ vel renũtiatio esse iuramẽto vallata nisi dolus ex aĩo ꝓcedat. Bal. dicit cõiter obseruari ꝙ nõ obstãte quacumq; cautela ꝛboꝝ, ꝓpter enormẽ lęsionẽ põt peti reductio ad arbitriũ boni viri: qa nõ est verisile ꝙ arbitrator posset eos enormiter lędere. Ego dicerẽ ꝙ aut deceptio venit ex ꝓposito: & tunc respectu quãtæcũq; lęsionis põt peti reductio ad arbitriũ boni viri: qa nõ obstãte quocũq; pacto: qa sicut expresse nõ põt renũtiari dolus futurus: ita & forti⁹ tacite & sub iuolucro ꝛboꝝ. Itẽ si arbitriũ retractaf ꝓ dolũ. ms to forti⁹ ꝓ arbitramẽtũ. & in hoc videnf cõiter cõuenire doctores. Et dꝛ interuenire dolus ex ꝓposito. qñ scienter per odiũ vel fraudẽ vel gratiã grauauit alterã partẽ. Aut deceptio venit re ipsa sed sine dolo arbitratoris: & tũc si modice lędat nõ fit reductio: etiã si nõ sit facta renũciatio: si aũt fuit facta renũciatio huĵ reductionis: tũc nõ solũ modice sed etiã respectu magnæ quãtitatis lęsionis non põt peti reductio ista. Secus respectu enormis vel maxime lęsiõis: ga illud semp videt exceptũ. Ad scḋm mẽbrũ. Aut qs renũtiat seu pactũ facit de nõ petendo hmõi reductionẽ: etiã prætextu magnæ lęsiõis: aut renũtiat & paciscitur multũ generaliter. vt. f. possit arbitrator alte & basse ĩ rostũ vel in partẽ auferre ab vna parte & dare alteri, pur sibi videbit. Et in primo casu si dolus interuenit ex ꝓposito poterit nihilominus peti nõ obstãte illa renũciatione: qa dolus futurus remitti nõ põt. Aut deceptio venit re ipsa: & sic peti nõ põt reductio respectu magnæ quantitatis lęsionis: qa potuit pars ex pacto sibi ꝓiudicare. vt in regula sciẽti. de reg. iur. li. vj. Sed respectu maximæ & enormis lęsiõis põt peti reductio ex quo de tali nõ fuit expressum qa renũciatio nõ debet trahi extra intẽtionẽ agẽtis. vt in c. cũ volũtate. de sen. excõ. Idẽ do. Anto. & Pe. de Ancha. Et dicit Bal. ꝙ magna quantitas vel parua dicit respectu personaꝝ & causæ. In scḋo casu tunc aut ꝓceptũ arbitratoris est cõtra deũ & nõ ligat quãtũcũq; sit pœna apposita ꝑm Hostiẽ. & bene in. c. qui resistit. xj. q. iij. Idẽ putovbi sit ꝛra ius cõmune nõ remissibile per partes. vt in. c. si diligenti. de fo. cõpe. Aut est cõtra ius priuatũ ipsius partis.

Et si deceptio veniat ex ꝓposito & dolo arbitri potest peti reductio per rationẽ ſupradictã. Et hoc tenẽt Ioan, Cal. & Io. an. & Bar. & est cõmune dictũ. Aut interuenit sine dolo & valenita ꝙ non potẽsi peti reductio. ita tenuit Io. Cal. & Io. an. & hoc satis hic constat de renuntiantis vel pacilcentis intentione. Sed tu aduerte latius qa aut sumus certi ꝙ non interuenit dolus aut sumus dubĵ. Et in primo casu cũ sumus certi & tunc cũ quĵs respectu enormissimę lęsionis scḋm Pe. de Ancha, possit peti reductio qa paria sũt dolũ interuenire ex ꝓposito vel re ipsa. ff. de doli excep. l. ĵ. Tamen cõmunis opinio est in cõtrariũ. Qd contrariũ tenẽt Bar. Io. Cal. & Anto. allegantes: qa non est opus coniectare de tacita volũtate: ex quo habemus expressam & certam & quilibet iuri suo potest renũtiare. vĵ. q. j. ĉ. periculosum Et hoc verũ nisi in pacto vel renũtiatione fuit positũ aliquod verbũ potestatis restrictiuũ Dicit tamẽ do. Anto. ꝙ si ex aliqua causa legitima fuit arbitrator deceptꝰ de quo cõstaret ꝙ tunc saltẽ ex clausula generali. f. ꝙ possit alte & basse &c. vt iudicis officio subueniretur lęso. ar. l. ambigo ff. de reb. du. Et hoc casu puto ꝓcedere illud notabile Hostiẽ. qd̃. ß. in pricipio dixi. f. ꝙ in maxima quãtitate possit iudex occurrere: als non video quõ possit se iudex advtilitatẽ priuatã contra pactũ expressum impedire. Dñs tamẽ Anto. videt velle in parte alia illi⁹. c. quintauallis. eo. ti. ꝙ quantũcũq; verba sint cõcepta late nihilominus data enormi lęsione re ipsa peti reductio poterit. Mouetur ex hoc qa talia verba in genere & cõfuso sermone, plata sũt sub cõfidentia discretionis & amicitiæ arbitrorũ vt captẽt ipsorũ beneuolentiã ad non lędendũ: ideo non debent ita late intelligi sicut sonãt. Et si iuratũ fuit: qa verba iuramẽti obuiãt absoluere: vel iudex ex officio prouidebit: & sic refert se de facto cõsuluisse. Et in hoc cõcordat cum Per. de Anchara. hęc opinio habet æquitatem. Sed alia opinio. ß. Io. Cal. & Io. and. videt verior de iuris subtilitate. ar. opti. vij. q. j. ĉ. periculosum. In alio mẽbro cũ. f. dubitaf vtrum interuenerit dolus: tunc ratione enormissimę lęsionis põt peti reductio saltẽ iudicis officio: qa ꝓsumit dolus in tãta lęsione: vt in. l. Lucius. ff. de his quæ fi. in frau. cre. Et in hoc etiã potest intelligi illud dictum Hostien. ß. Idẽ sentit Anto. & Fran. de Are. & Bar. & Pe. de Ancha.

¶ De periurio. Ca. VII.

DE PERIVRIO SCIENDVM

Dꝙ grauitas huius peccati ex quatuor ostẽditur, vnde summopere vitandum.

¶ Primo quia ex eo deus inhonoratur.

¶ Secundo quia omni lege vetatur.

¶ Tertio quia ipse proximus damnificatur.

¶ Quarto quia pœna multiplici castigatur.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Quid ẽ piurũ.

intelligendũ oportet videre quid sit periurĩ. Ad qd dicit Magister in. iij. senten. dist. xxxix. ꝙ est mendaciũ iuramẽto firmatũ. Ista ergo duo requiruntur. f. ꝙ aliquo modo sit ibi mendacium in locutione. & cum eo iuramẽtũ. Et mendaciũ quidem dicit̃ formaliter quãdo de aliquo prẽterito ꝓsenti vel futuro contrariũ pronũtiat ad id quod habet in corde, Verbi gratia. Cũ dicis merces quas vis vendere cõstitisse tibi. x. & tu mente habes ꝙ nõ tantũ constituerũt: vel quia si dicis merces illas esse bonas & sine aliquo defectu & tu scis habere plures defectus: vel cũ dicis te daturũ pecuniã: vel certũ opus in certo termino facturũ: & tu intendis vlteriꝰ prorrahere terminum. Et si id qd̃ dicis esset vt tu dicis: tu tamẽ in corde credis contrariũ. f. ꝙ nõ sic sit: mendaciũ formaliter est & grauius peccas ĉ. si diceres falsum credẽdo tñ dicere verũ: qa vt dicit Aug. Ream linguã non facit nisi rea mens. Iurare aũt est ꝑm Aug. deũ testem inuocare. f. iocutionis. Quando ergo iuras quod credis esse mendacium: periurium cõmittis. & ex hoc valde deũ inhonoras: ga ipsum q est summa veritas & mentiri non potest inducis in testẽ tuę falsę locutionis: & sic facis eum iniquum & iniustũ testẽ quãtũ in te est dũ in falsum testimoniũ inducis qd̃ est magna blasphemia. Certe non faceret qs hoc in vilẽ hoiem sine magna iniuria eĩ⁹ si talis esset cui displiceret mendaciũ vel piurĩ. Deo aũt sume displicet. Sicut ergo Christus ludęis multa blasphemãtibus in eum dixit eis. Vos inhonorastis me. Ioã. viij. Ita

¶ Secunda pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

istis periuris dicere põt.& multo magis turpiter iurãtibus per mẽbra inhonesta.Et qa inhonorare deũ & irreuerẽtiã facere pertinet ad contẽptum:ideo ſm.b. Tho.ꝫ.ij.q.xcviij. periurium ex genere ſuo eſt mortale. Et ſi diceres,cum iuro per euãgelia vel fidẽ vel per corpus meũ:aut per ſanctos nõ induco deũ teſtem cũ ipſum non nominem.Reſpõdẽt hea. Tho.& Alb.ꝙ cũ quis iurat p prædicta nõ intelligit illa inducere in teſtimoniũ ſui dicti:qa nulla creatura habet infallibilẽ veritatẽ & oĩm cognitionẽ:& ideo in illis iuramẽtis inducit deus in teſtimoniũ cuiꝰ veritas vel virtus relucet in illis creaturis q̃ nominantur. Nec excuſatur a mortali:vt dicit.b. Tho.ex hoc,ꝙ iocoſe peierat:qa non euitat diuinã irreuerentiã immo quantũ ad aliqd magis auget. Siſr nõ excuſatur a mortali qui ex lapſu linguę ſeu ex vſu peierat:dũmodo aduertat ſe iurare & aduertat falſum eſſe qd̃ iurat:qa nec a contẽptu:ſecus ſi non aduertat ſe iurare. Idẽ Bonauẽ.in.iij.diſt.xxxix. Tribus aũt modis ,pprie quis periurio incurrit.vñ & mortaliter peccat. Vno modo cũ qs iurat aliqd eſſe vel fuiſſe:& ꝓtrariũ habet in mẽte ſua:etiã ſi verũ eſſet qd̃ diceret:vt dictũ eſt.ũ. Sc̃o modo cũ iurat ſe ali qd facturũ illicitũ & criminale vt occidere:qa ipſo facto tenet ꝓtrariũ facere al's aliud cõmitteret mortale implẽdo tale iuramentũ.vel etiã cũ promittit rem licitam & nõ intendit obſeruare.iurat ẽm ꝓtra id qd̃ habet in mẽte:vel etiam ſi intendit obſeruare:& eſt res alicuius importãtię:& poſſet nõ ſeruat eo modo quo ,pmiſit cũ poſſit etiã ſi ſit ſibi magnũ ineõmodũ i ſeruãdo niſi re laxetur ei vel prolõgẽt terminus ab eo qui põt.de hoc habes,ũ.immo ſm bea.Tho.non excuſat a mortali ſi nõ impleat iuramentũ metu extortũ de re in ſe licita.Habet tñ diuerſa remedia ad ,puidendũ ſibi: non tñ ,ppria autoritate poteſt cõtrauenire. Tertio cũ quis iurat ita leuiter:& ſine cõſideratione vtrũ ſit verũ vel falſũ qd̃ dicit:qa exponit ſe periculo iurandi mẽdaciũ & ꝓcipue in iudicio vel in his q̃bus ,pximus dãnificat. Debet ẽm diligẽter examinare qd̃ dicit:& tũc adhibita diligẽtia etiã ſi iuraret falſum. qd̃ tñ ipſe credit verũ in iuramẽto aſſertorio nõ ẽ mortale ſm Pe.de Tharã.in.iij. Idẽ Bonauẽ.in.iij.diſt.xxxix. ergo a cõtrario nõ excuſatur cũ deeſt legitimũ impedimẽtum.Iurando aũt verum ſine aliqua neceſſitate vel vtilitate veniale eſt.non ẽm ibi videt eſſe irreuerẽtia & cõtemptus dei:qa non ſit ex deliberatione:ſed ex quadam ſurreptione & leuitate ſm Bonauẽ.in.iij.vbi.ũ. Eſt ergo illud ꝓcer ꝓceptũ qa deũ nõ honorat:ſed nõ cõtra ꝓceptũ quia nõ eſt notabilis irreuerẽtia:& hoc niſi fieret in contẽptũ vel inhoneſta locutione:qa tũc mortale.Vñ. Iuratio non aſſueſcat os tuũ. Multi ẽm ſunt caſus in illa. Eccli. xxij. Vir multũ iurans replebitur iniquitate.ibidem.

triplici ter quis peierat ẽt mortaliter.

iurare leuiter dr̃ peccatio.

Marcus Regulus &ſi gentilis & Romanus voluit potius ſuſtinere crudelem mortem a Cartaginenſib⁹ q̃m non ſeruare ,pmiſſum factũ ſub iuramento. ſ.ipſis in redeũdo ad eos ſi non poſſet obtinere a ſenatu ꝓmutationẽ Cartaginenſiũ plurimorũ captorũ a Romanis in iſpm Marcũ:qui poſtea fuerat captus a Cartaginenſibus cũ tñ non poſſet redire:qa liber erat poſtq̃ venit Romã dimiſſ⁹ ab illis ſuper hoc:vt ponit Aug.in.i.de ci.dei.& narrat Vale.& Aul. Gellius.Contra legem Moſaicam oſtendit eſſe quantum ad illã partẽ quæ moralis eſt.vnde& ſemp obligauit oẽs &ſemp durat:patet qa ſprima tabula decalogi ſcripta ẽ di gito dei. Sed ꝫ ꝓceptũ eſt illud.Nõ aſſumes nomẽ dei tui in vanũ.Exod.xx,qd̃ idẽ eſt qd̃ dr̃ Leui.xix.Nõ ꝓiurabis in noĩe meo.Et ex hoc ,p bant quidã magnitudinẽ huius pcti:& ꝙ graui⁹ eſt homicidio qd̃ horribiliſſimũ eſt. Nã pcta quæ ſunt directe contra deũ ſunt ſm ſe grauiora q̃ ea quæ ſunt cõtra ,pximũ:qa deus ſine cõparatiõe eſt maior ,pximo.Sed trãſgreſſiones ꝓceptorũ primæ tabulæ ſunt directę ꝺ deũ vt patet ex ſe quorũ ſec̃m eſt ,phibitio periurij. Tranſgreſſiones ꝓceptorũ ſecũdæ tabulæ quæ ſũt ſeptẽ:ſunt directę cõtra proximũ quoꝝ ſec̃m eſt ,phibitio homicidij.ergo ex ordine ipſorũ ꝓceptorũ põt eſſe grauius periurio q̃m homicidio ſm bea.Tho.in quodlib.Firmat hãc ſententiã per hãc rationẽ Apls dicẽs ad Heb. vi. Hoies per maiores ſui iurãt:& oĩs cõtrouerſiæ eorũ finis eſt iuramentũ.Fruſtra aũt in cauſa homicidij controuerſiæ finis eſſet iuramẽtũ ſi homicidio eſſet graui⁹ periurio. Præſumeret ẽm ꝙ q maiorẽ culpã.ſ.homicidiũ nõ curauit cõmittere,nõ vereret minorẽ incurrere.ſ.periurij.vnde ex hoc ipſo,ꝙ in cauſa cuiuſlibet pcti differt iuramẽtũ mani feſte oſtendit ꝙ periurium ,p maximo pcto debet haberi. nec immerito:qa periurare nomen dei videt quędã diuini nois abnegatio.vñ ſec̃m locũ tenet periurium poſt idololatriã.vt patet ex ordine ꝓceptorũ.Bonauẽ.i.iij.di.xxxix.nõ placet iſta opinio:niſi i periurio qd̃ procedit ex odio dei al's dicit maius eſſe homicidium.Et licet primã rationẽ videat deſtruere:nõ tñ deſtruit:nec ponit rationẽ.b.Tho. q̃ efficax multũ videt.Sed o miſerrimi hoies cũ ita horreant homicidiũ ꝙ horrendũ eſt.periurium qd̃ eſt graui⁹ ,pnihilo quotidie incurrũt. Verũ eſt tñ ꝙ conſiderãdo grauitatem pcti ſm nocumentũ qd̃ inde ſequit cõiter homicidium grauius eſt:qa graui⁹ nocumentũ ,pximis infertur:& ideo in iudicio humano grauius homicidium q̃m periurium punit Contra legem euãgelicam eſt.Nã dicit Chriſtus Matt.v. Nolite iurare oĩno &c.qd̃ tñ ſane intelligẽdũ eſt.Nõ ẽm vult Chriſtus dicere ꝙ in nullo caſu debeat qs iurare cum in caſu neceſſitatis & magnæ vtilitatis rõnabiliter poſſit homo iurare & debeat.vñ & ſctõs hoies legimus iuraſſe. Dauid&Abraã&Paulũ i epſtis ſuis hoc alias pertineret ad hæreſim credendo pertinaciter ꝙ nunq̃ liceret iurare.Sed prohibet Chriſtus ex illo modo loquendi iurationem leuem & indiſcretã. Nã ſm Bonauen.in.iij.vbi.ũ. Negatio prępoſita ſigno vniuerſali æquipollet particulari negatiuæ.Sic ergo cũ oĩno ſit ſignũ vniuerſale.i.oĩmodo & in nolite includat negatio ſenſus eſt.Non iuretis oĩ modo cõtra le qa non ſine cauſa & neceſſitate:& ſi aliquo modo .i.cũ de gẽ cano bitis cicũſtãtijs.Cõtra legẽ canonicã & ciuilem eſt. vtraq̃ nicam. piuriũ,phibet:vt.xxij.q.iiij.p to.et de iureiu.& ſi Chriſt⁹. &.ff.de iureiur.l.iuſiurãdum.Et dicit Chri.ꝙ qui piurare paratus eſt ante q̃ iuret periurus eſſe videt:quia deus iudicat nõ ſolũ ex operib⁹:ſed ex corde.xxij.q.v.quiperiurare Et quãto cũ maiori ſolẽnitate iurat tanto graui⁹ eſt periurium.Qd̃ aũt dicit Chriſt.ꝙ iurare per deũ eſt maius q̃m iurare per euãgelia vel alia ſacramẽta.xxij.q.i.ſi aliqua.& per cõſequẽs videt grauius periurium per deũ q̃m per alia:intelligendum eſt cæteris paribꝰ.i.quãdo iurat cũ ſolennitate eadẽ vtroq̃ iuramento vel ſine ſolẽnitate & ſup ſimili materia & eodẽ cõtemptu:al's iurare cũ ſolemnitate:vt corã iudice ſuper libro reliquijs&hmõi eſt maius. Et periurium in huiuſmodi eſt grauius peccatum q̃m iurare per deum ſimpliciter,i.ſine ſolẽnitate.cũ ratione maior deliberationis,tũ rõne ſcãdali ſequẽtis,hæc hea,Tho.Pe.& Inno.

Periurũ omnib⁹ legib⁹ ꝙ deũ ſuũ honore ſummo reuereat:& reb⁹ vtatur ad qd̃ inſtituꝝ ſunt a natura:& fidelis ſit in ,pmiſſis.Ita ꝓhibet phibetur, econtrario dei irreuerẽtiã:& abuſum rerũ.i.vſum ad id ad qd̃ nõ ſunt ordinatę & infidelitatẽ erga ,pximũ. Cũ ergo qa locutio hoĩ eſt data a natura ad manifeſtandũ cõceptũ cordis. Periurus aũt dicit cõtra id quod habet in corde:& al's vt in ,pmiſſorijs iuramẽtis nõ ſeruat fidelitatem:& ſic agit contra legẽ naturalẽ periurus.Vñ & bea.Tho.vbi.ũ. dicit ꝙ etiã iurãs per idola licet peccet in iurando tenetur tamẽ ſeruare iuramentũ factum de re in ſe licita.Fidelitas ẽm in promiſſis eſt de iure naturali.& licet nõ ſit licitũ exigere ab infideli vel inducere ad iuramẽtum per idola:tũ ad firmãdũ pacem vel pactũ cũ eo de re licita:nõ eſt illicitũ vti ea rõne,ſ.fidelitatis ad quã ille tenetur. Et ſic Machabæi cũ fecerũt ligã cum Romanis vſi ſunt iuramento eoꝝ:vt credit per idola quæ colebãt:vt dr̃.xxij.q.i.§.ſicut etiã. Vñ & Phs dicit in,i, Meta.infidelis loquens de infidelib⁹,ꝙ iuſiurandũ apud eos honoratiſſimũ erat. Vñ &

§.II. SECVNDO OSTENDITVR

§.III. TEOTIO PROPTER PER

piuriũ valde

iuriũ ,pximus dãnificatur:qa in iudicio peierãdo iniuriat damnificat iudici cui non obedit cũ præcipit ſibi in iudice vt veritatẽ dicat ſup eo de quo interrogat:& ſic etiã lædit bonum cõe

vñ tenet

vñ tenet dicere veritatẽ:etiã ſi inde ſequeret ſibi mors ſm bea.Tho.ſine dãno alicui⁹ particularis pſonæ. Dãnificat etiã cũ accuſatus peierat:quia actor vel teſtis in contrariũ efficit infamis tãq̃ falſus accuſator vel teſtis. Et in contribus ſiſr cũ iurat rem bonã eſſe quã nouit defectuoſam: vel reſtituiſſe pecuniã quã ſcit nõ reſtituiſſe. Nec excuſat a mortali piurio loquẽdo ſophiſtice:vt ad ſuũ intellectũ verboꝝ ſuoꝝ videat dicere verũ cum intẽdat decipere:cũ alius aliter intelligat. Vñ Iſid.Quacũq̃ arte verborum qs iuret:deus ſic accipit ſicut ille cui iuratur intẽdit.xxij.q.v. quacũq̃.& c.ecce.Qd̃ intelligit bea.Tho.vbi.ũ.qũ dolus eſt ex parte iurãtis tantũ. Tũc ẽm interpretandũ eſt & intelligẽdũ ſm intellectũ accipientis iuramentũ.Sed ſi dolũ iurans non adhibet:obligatus eſt ſm ſuã intentionẽ obligandi. Vnde ſm Hoſt.ſi quis iurat aliquid generaliter:cũ gñalitas obſcuritatẽ pariat nõ videt cogitaſſe ſup his ſup quib⁹ ſpecialiter nõ iuraſſet.& ſic ſm intẽtionẽ iurãtis eſt interpretandũ qñ ſine dolo iurat. Vnde ſi caſus inopinatus eueniat de quo ſi cogitaſſet:tũc in iurãdo nullo modo iuraſſet non tenetur ad illud. Idem Ray.& Guil'.Sicut fecit Chriſtianus qui pecuniam ſibi mutuatã a Iudęo aſſerebat reddidiſſe ex quo vocat⁹ ad iudicium pecuniã illã i baculo concauo dedit in manibus Iudęi ſeruandã cũ iuraret.& ſic iurauit reddidiſſe:intendẽs de pecunia in baculo abſcõſa quam poſtea reperijt.Sed diuina vltio manifeſtauit ſuam fraudẽ p mortẽ ſupueniẽtẽ vt habet in legẽda.b.Nicolai. Et no.qd̃ dicit in Leui.v. Aĩa quæ audierit vocẽ iurãtis quem nouit falſũ iurare niſi indicauerit rea erit pcti. Dicit Aug.xxij.q.v.ille qui,ꝙ cũ nõ indicat cui debeat iudicare intelligendũ videt ꝙ debeat his qui magis poſſũt ,pdeſſe q̃m obeſſe periuro ſiue corripiẽdo ſiue pro eo orãdo.& hoc ſufficit dicit Ray.& hoc tenetur. Sed ſBonauẽ.in.iij.vbi.ũ. dicit ꝙ hoc etiã põt intelligi qñ p viã teſtimonij ille q̃ audiuit & ſcit falſum iuraſſe põt per ſuũ teſtimoniũ ſubleuare innocẽtem a dãno tpalis rei vel corporis in iudicio vel extra.qd̃ intelligendũ videtur qñ hoc põt ſine ſui magno periculo vel ſine maiori ſcandalo inde ſequendo.Scãdalizat etiã periurus proximos ſuo malo exẽplo prouocãs ad ſiſria & ad odia & hmõi.Sed qd dicendũ eſt de exigente iuramentũ vtrũ peccet. Et videt ꝙ ſic:qa occaſionẽ dat illi peierãdi.Ad qd̃ dicit.b. Tho.ij.ij.q.lxxxix,ꝙ exigẽs iuramẽtũ:aut eſt publica pſona:puta officialis aut priuata. Si publica tũc exigẽdo iuramentũ ſm ꝙ exigit ordo iuris in nullo peccat ſiue ſciat illũ falſũ iurare ſiue verũ:qa nõ videt illud exigere:ſed ipſe ad cui⁹ inſtantiã iurat. Si priuata pſona exigit hoc faciẽs:qa dubitat de veritate loquẽtis: & ideo vt ſit magis certus exigat.non pẽcat:ſed humana tentatio eſt. Si aũt ſcit vel credit probaliter illũ falſum iuraturũ pecca t mortaliter:qa dat illi occaſionẽ ruinæ i hoc caſu nõ autẽ in alijs. Vñ Aug.in ſermone dicit hũc homicidã duarũ aĩarũ.ſ.ſuę & ,pximi quẽ inducit ad hoc.xxij.q.v.ille qui.hęc;Tho.Siſr ille qui aliqd qd̃ ſcit vl' credit ali cui pſonę ſibi poſitũ ſecretũ aliqd̃ ſub iuramẽto vl' cõſilijs cõitatis:vel a pſona particulari ſtimulat eũ pſuaſionibus & amicitia ad ſibi reuelandũ mortaliter peccat:qa occaſionẽ efficacem dat illi peccãdi mortaliter:etiã ſi ex tali reuelatione non oriat ſcandalũ. Cũ ergo dãnificetur ,pximus multiplicet⁹ p periuriũ mirũ eſt quõ miſeri hoies ita frequẽtant.& cũ cętera pcta ob quandã reuerẽtiã ſacra fugiãt. Faciens ẽm fornicationẽ cauet ſibi a locis ſacris.Committens furta ſi põt parcit reb⁹ eccleſiaſticis. Sed ſcel erati periuri ingerũt ſe audaciter ad ſacra.ſ.nomẽ dñi:corp⁹ dñi reliquias altare:& hmõi. Et merentur a nullo ſacro iuuari ſed abſorberi:ſicq̃ inhonorant deũ & ſanctos eiuſdem.

Audiẽs ſcienter periurare pecat.

§.IIII. QVANTVM AD QVARTVM PUNIUNT

Periurũ ,pximũ ſcandalizat.

Periurũ punit⁹ multipliciter

tũ puniunt vtiq̃ multipliciter periuri.Et primo qdẽ efficiuntur infames.vj.q.j.inſames. Et cõuicti ad teſtimoniũ in iudicio nõ admittunt.etiã ſi egerint pœnitentiã.vj.q.j.infames.& eę de teſti.c.teſtimoniũ,niſi fuerint abſoluti a dicta infamia per principẽ. Puniũt quoq̃ in foro eccl'ię pœnitentia ſeptẽni ſm antiquos canones.xxij.q.i.prędicãdũ. Et licet cõfeſſor nõ teneatur iniungere talẽ pœnitentiã.tñ perpendi poteſt ex hoc magnitudo pcti. In foro ciuili per iuriũ in iudicio punit corporaliter & varie.Sed de⁹ per iudicia ſua terribilia oſtẽdit horrorẽ hui⁹ viti. Nã vt habetur,ꝛ. Reg.xxi. Superuenit ſterilitas tertæ ſeu fames tpe Dauid q̃ perſeuerauit trib⁹ annis. & cũ Dauid a dño quæ fames ſiſſet cauſam huius flagelli vt remediũ adhiberet. Rndit dñs ꝙ euenerat propter periuriũ Saulis:qa.ſ.fregit ,pmiſſionẽ firmatã iuramento factam Gabaonitis a Ioſue & ſenioribus Iſrael ſuper reſeruatione eorum in vita. Ipſe aũt Saul quaſi zelans pro filijs Iſrael:qa Gabaonitæ decepe rant eos fingentes in remotis habitare:& cum eis quęrere pacem:occidi fecit multos ex eis.dictumq̃ eſt Dauid ꝙ fames illa non ceſſaret quouſq̃ ſatiſfaceret iniuriæ Gabaonitarũ.Miſit ergo pro eis & quęſiuit quid ſibi vellẽt fieri. Qui petierunt oẽs deſcendentes ex Saul mares ſibi dari & crucifigi:qd̃ & factũ eſt:excepto Miphiboſeth filio Ionathę cui pepcit vt ſeruaret ipſe ſuũ iuramẽtũ quo ſe adſtrinxerat Ionathæ ſe ius generationem ſeu filios ſeruaturum Siſr vna ex cauſis quę aſſignat in ſcriptura de captiõe regis Iuda Sedechiæ & deſtructionis Hieroſolymorũ fuit: qa ipſe rex iuramentũ fidelitatis quod fecerat Nabuchodonoſor fregerat ſe rebellans:vt habetur.iiij. Reg.xxv. In alia aũt vita pœna ſibi reſeruatur in igne ęterno. Nam dr̃ Apocal'.xxj.de mendacibus ꝙ pars illorũ in ſtagno ignis & ſulphuris. Periuriũ proprie ſemper includit mendaciũ & addit contẽptum dei: vnde multo magis ei debetur.

¶De adiuratione. Cap. VIII.

DE ADIVRATIONE QVE HABET

Adiuratio.

Adiuratio eſt.Vñ & Apls vtiꝫ adiuratione cũ dicit Ro.xij. Obſecro vos p miſericordiã dei:vt exhibeatis corpa veſtra &c. Et etiã eccleſia cũ dicit. Per crucẽ tuã:vel per myſteriũ incarnationis tuæ libera nos dñe:& hmõi. Eſt ergo adiuratio inducere aliquã pſonã vel creaturã ad aliqd faciendũ vel nõ faciẽdũ ex inuocatione alicui⁹ rei ſacrę.& fieri põt ſm b.Tho.ij.ij.q.xc.ad creaturã rõnalẽ intellectualẽ & irrõnalem. Et cũ ſit erga creaturã rationalẽ:aut intendit neceſſitatẽ imponere faciendi:qd̃ petijt illi quẽ adiurat: ſicut imponit ſibi neceſſitatẽ faciendi qd̃ iurando ,pmittit.aut nõ intẽdit imponere neceſſitatẽ:ſed poti⁹ per modũ deprecationis intẽdit ex inuocatiõe illi⁹ rei ſacrę expreſſe inducere illũ ad faciẽdum. Et in iſto ſec'o caſu licitũ eſt adiurare quãcũq̃ perſonã ſup re licita etiã ipſum deũ ſicut & licitũ eſt deprecari:nõ tamen leuiter faciendũ eſt & in reb⁹ friuolis:ſicut nec leuiter iurãdum ob reuerentiam rei ſacrarũ. In primo aũt caſu aut adiurat perſonã ſubditã & ſm debitũ modũ:vt puta in caſu i quo liceret ſibi recipere & exigere iuramentũ:aut nõ. Si primo modo licitũ eſt & adiuratus ſubditus tenet ſicut ex ꝓcepto & iuramẽto exacto facere vel dicere ad qd̃ adiuratur.Si ſec'o modo tunc peccat mortaliter adiurãs:qa vſurpat ſibi poteſtatẽ i aliũ quam nõ habet:& ſic facit cõtra iuſtitiã & lędit ius cõmune.Vñ princeps ſacerdotũ Cayphas cũ dixit Chriſto. Adiuro te per deũ viuũ vt dicas &c.Mat.xxvj.Grauiter peccauit:qa non habebat poteſtatem ſuper eum.Similiter ſi eſſet ſubditus adiuratus & adiuraretur ſuper aliqua re facienda de qua adiurans nõ poſſet ſibi ꝓcipere nõ tenet ſibi obedire:ſicut ſi adiuret vt diceret ſi cõmiſit aliquod crimen occultũ de quo nõ ꝓceſſit infamia vel ,pbatio aliqua:& peccat adiurans. Ad creaturã intellectualẽ poteſt fieri adiuratio. Vñ eccl'ia vtiꝫ exorciſmis q̃ ſunt quædã adiurationes contra dęmones:& hoc eſt verũ ſi fiat ad hoc vt p virtutẽ diuini nois vel rerũ ſacrarũ eos tãq̃ inimicos expellamus ne nobis nocere poſſint ſpũaliter vel tẽporaliter ſm poteſtatẽ a Chriſto traditã. Lucæ.x. Ecce dedi vobis poteſtatẽ calcãdi ſup ſerpentes & ſcorpiones & ꝑ oẽm ⸗tutẽ inimici.& ſic dr̃.xxxij.q.j.ſi p ſortiarias.ꝙ cũ aliqd ſint maleficiati põt fieri erga nos exorciſmi:ſed nõ ẽ licitũ eos adiurare ad aliqd ſciẽdũ vel obtinẽdũ ab eis ſicut ſit p artẽ magicã vel notoriã & hmõi.qa hoc ptinet ad ſocietatẽ cũ eis habẽdã & pactũ:qd̃ nõ licet niſi ſpeciali inſtinctu ſpũſſancti:vel reuelatione diuina aliq ſcti ad aliquos eſſet⁹ operatiõe dęmonũ vtant.ſicut fecit.b.Iacobus apl's erga Hermogenẽ.&.b.Dionicus pluries. Ad irrõnalẽ creaturam põt fieri adiuratio. Primo vt adiuratio ferat ad ipſam creaturã irrõnalẽ ſm ſe:& ſic vanũ eſſet. Alio mõ vt reflexum cre rat ad eũ a quo creatura illa agit & mouet. Et tunc dupl'r: Vno modo p modũ deprecationis qd̃ primet ad eos q̃ diuina inuocatione miracula faciũt. Alio modo p modũ cõ

Adiuratio dęmonũ.

Adiuratio irrationalis creaturarũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

pulsionis aduersus diabolū q in nocumētum nostrū vtit creaturis irrationalibus. Et talis est modus adiurandi in exorcismis ecclesiæ: & sic licet. Sed adiurare eas ita q̄ dæmonū auxiliū implorek non licet. Hæc ola beatus Tho.

TITVLVS. XI. DE VOTO ET VOTI TRANSGRESSIONE.

¶ De exhortatione ad votū ei⁹dem implendū & intentione vouentis. Cap. I.

VOVETE ET REDDITE DOmino deo vō inqt Pā. lxxv. Cū oia q̄ possidemus dñi sint & ab eo receperimus, iuxta illud qd' dixit ipse Dauid. j. Paral. vlti. Quæ de manu tua accepim⁹ dedimus tibi: tua sunt oia dne. Decet ipī dño offerre munera & vota in recognitionē dñi sui ac beneficij recepti. Ipsum enim vouere aliqd est quodāmodo dare illud. Dicit em̄ fieri aliquid cū sit causa ei⁹: qa effect⁹ virtute cōtinet in causa. quēadmodū faciēs instrumētum quo alicui det certū qd dr̄ ia illud ei dedisse: qa instrumētū est causa recipiēdi illud. Sic qui ,pmittit p votū inquātū se obligat ad illud faciēdū: iā quodāmodo dat: & hinc est q̄ nō solū dāti: sed & promittēti gratiæ agunt. plenius tamen cōsertur cū promissū soluit. Vñ Esa. xix. dr̄ de veris fidelib⁹. Colent eū in hostijs & muneribus & vota vouebūt dño & soluēt. Et ad hoc etiam saluator nos instruit dicens. Reddite quæ dei sunt deo. Mathei. xxij. permaxime dicunt dei ea esse quę sibi per votū promittunt. Et ad hoc idem exhortatur Pā. di. Vouete &c. Vbi tria notantur.

¶ Primo q̄ exhortamur ad meliorum promissionem. ibi. Vouete.

¶ Secundo q̄ necessitamur ad promissorum solutionem. ibi. Reddite.

¶ Tertio q̄ regulamur circa votorum intentionem. ibi. Domino deo vestro.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Sciēdum q̄ votū est ,pmissio de meliori bono opere q̄ fit ild' ad qd' tenemur de necessitate salutis. vt patet in diffinitione voti. Et ideo nullus cogit ad vouendū sicut nec ad alia opa supererogatiōis: sed ꝙsulit & exhortat ad hmōi. Et sic exhortatorie Pā. ait. Vouete. vbi glos. ait. Vouere cōsulit vouēti. ,pterea aūt exhortamur ad vouendū & nobis cōsulit vt maiora merita acgramus. Nā opus factū cū voto est meli⁹ & magis meritorū q̄ idē factū sine voto. ꝑm b. Tho. ,ñ. ,ñ. q. lxxxvij. qd' probat ipe triplici rōne. Primo qdē qa vouere est act⁹ latrię siue religiōis q̄ virtus est nobilissima inter morales virtutes. Quāto aūt virtus est nobilior tāto actus ei⁹ est melior & magis meritori⁹: vñ act⁹ inferioris ỹtutis ē melior & magis meritori⁹ ex ꝫ q̄ imperat a superiori ỹtute cui⁹ act⁹ sit ,p imperiū: sicut act⁹ fidei vel spei est melior si imperat a charitate. Et ideo act⁹ moralium: puta ieiunare qd' ē act⁹ abstinētiæ: & ꝓtinere qd' est act⁹ castitatis: & dare eleemosynā qd' est actus aliq̄n liberalitatis sunt meliora & magis meritoria si fiāt ex voto q̄ sine voto: qa sic iā ptinēt ad cultū diuinū quasi quędā dei sacrificia. Vñ Aug. in lib. de virgi. Nec ipsa ỹginitas. qa virginitas est: sed qa deo dedicata est honorat: quā vouet & seruat cōtinētia pietatis. Sed'o qa ille q vouet aliqd & facit plus se deo subijcit q̄ ille q solū facit. Subijcit em̄ se deo nō solū quātū ad actū illud faciēdū qd' fouet sed etiā quo ad potestatē: qa de cætero ñ pōt aliud facere. ſ. de iure Qd' ēt ,pbat Anſel. in li. de similitudinib⁹. exēplū ponēs de duob⁹ seruis vni⁹ dñi: quor⁹ q̄libet habet arborē fructi ferā: puta ficū in horto suo producentē gratiosos fructus. Et alter quidē dict⁹ seruor⁹ fruct⁹ suæ arboris annuatim dño suo elargit. Alt⁹ aūt eidē dño donat arborē cū fructibus. Nā clarū est q̄ opus illi⁹ q dat arborē cū fructibus debet esse magis gratū dño q̄ illi⁹ qui tantū donat fruct⁹ cæteris paribꝫ eo q̄ plus dat: & q̄ plus dat plus merē accipere. Tertio qa p votū immobiliter volūtas firmatur in bonū. Facere aut̄ aliqd ex volūtate firmata in bonū ptinet ad perfectionem virtutis: vt ostendit Phs in. q. Ethi. Sicut etiā peccare ex mente obstinata i malū aggrauat peccatū. Et qa necessitas adimplēdi illud nō est necessitas coactionis q̄ causat inuolūtariū & deuotionē excludit & meritū: sed est necessitas spōte assumpta per propositū immutabilis volūtatis: & ideo nō tollit vl' minuit meritū: sed cōfirmat volūtatē & auget deuotionē. Sicut etiā nō posse peccare nō diminuit libertatē: ita & necessitas firmatę voluntatis in bonū non diminuit libertatem: vt patet de beatis & hmōi ē necessitas voti habēs aliquā fi'mitu dinē eū cōfirmatiōe beatorū. Vñ Aug. in epla. Fœlix necessitas ,ingt quæ in meliora cōpellit. Exhortamur aūt ad vouēdū exēplis beatorū seu sctorū veteris & noui testamenti. Nā & Iacob votum vouit deo: di. Si dñs fuerit mecū & custodierit me in via ista in qua ego ābulo &c. erit mihi dñs i deū & ęc. cūctorū q̄ dederis mihi decimas offerā. Gen. xxviij. qd' intelligi pōt ꝑm b. Tho. q̄ vouerit se habere dñm i deū per specialē cultū ad quē nō tenebat: sicut per decimarū oblationē. & alia hmōi q̄ ibi subdūtur. Dauid ēt ait. Votū vouit deo Iacob. Apl'i etiā ꝑm b. Tho. vbi. ō. intelligunt vouisse pertinētia ad pfectionis statū qñ Christū relictis oībus sunt secuti. Aug. ettā dicit de virgine dei matre sic. Brā Maria vo, ppposuit se cōseruaturā votū virginitatis in corde: uit virsed ipm votū ỹginitatis ñ expressit ore. Post̄q̄ vero filiū ginitagenuit qd' corde cōceperat simul cū vito labꝫ exp̄sit: & tem. vterq; in ỹginitate pmansit. xxvij. q. iij. §. j. Et multi q̄tidie fideles p vota recipiunt a dño multas grās sanitatū sui & alior⁹ & plura hmōi. Expedit ergo vouere: nec est periculosum ex natura facti: sed ex culpa nō facētis. Et licet meli⁹ sit nō vouere q̄ vouere & ,pmissa nō reddere: meli⁹ tñ est vouere q̄ nō vouere. Et ideo rōne periculi. ſnō faciendi non debet dimitti emissio voti: sicut nec ēt debēt dimitti alia bona ,pter periculū superbię vl' inanis glorię quę inde possunt exurgere ,pter qd' dr̄. Qui vētum observat nunq̄ seminat. Eccl's. xi. id est nunq̄ bene operat̄ si timet scilicet sibi superuenire ventū superbię vl' inanis glorię.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

scilicet necessitatē adimplendi votū factū. Nota cū dr̄ redditę qd' est imperatiui modi. & qd' imperat dicit Hiero. nec esse est fieri. Quis igit vouere sit exhortatoriū. reddere tñ est p̄ceptoriū. sic dicit glo. ibi. ſ. q̄ reddere. i. votū implere est necessitatis. Idē ēt cōfirmat Inno. in. c. magnæ. de vo. & vo. redd. qd' intelligit nisi i voto dispēset vl' cōmutet vel irritet p eū qui pōt vel ipe nullo mō implere possit sicut vouens ieiuniū si grauiter infirmet &c. Et qa omittere necessaria ad salutē fieri nō potest sine mortali ex quo voti impletio est necessitatis vt dictū est: sequit q̄ transgressio eius aduertēter sine causa rōnabili facta sit mortale. Patet ꝫo etiā hoc ex eo q̄ fractio voti ꝑm bea. Tho. vbi. ō. art. iij. est ti quędā species infidelitatis cū non soluit ea quæ deo ,pmi ter est sicut ad fidelitatē hoīs pertinet vt soluat ,pmissa. vnde Greg. inqt. Si bonæ fidei contractus solet inter hoies nulle rōne dissolui: quāto magis illa pollicitatio quā cū deo pepigit. ſ. p votū solui sine vindicta nō poterit. xxvij. q. i. viduas. Hiero. etiā ait q̄ vouētibus virginitatē non solū nubere sed velle dānabile est. xvij. q. j. sunt quędā. §. vouētibus. Dānatio aut nō incurrit nisi p mortale. hoc etiā firmat glo. ſummaria in prin. c. illi⁹. Reddite ergo si vouistis iuxta illud Pā. lxv. Reddam tibi vota mea q̄ distin. la. me. Et Eccl's. v. inquit Salomon. Si quid vouisti deo ne moreris reddere: displicet em̄ ei infidelis & stulta ,pmissio. Vbi notatur q̄ sit reddendū & quō. ſ. tripliciter per quodlibet horū omissum offenditur deus circa votum factum.

¶ Primo reddite cū debita acceleratione. ibi. ne moreris.

¶ Secundo reddite cum perfecta solutione. ibi. displicet ei infidelis.

¶ Tertio reddite cū recta discretione. ibi. stulta ,pmissio.

Votum debet pleri tēporalitio.

Quātū ad primū cum qs facit votū fi si statuit sibi tēpus infra qd' illud debeat implere: euenīēte termino illud sol uere debet nisi impossibilitas eū excusaret. Si aut̄ simpli citer sine tpis determinatione tenet q̄citissime pōt cōmode adimplere. Si tñ fecisset votū sub cōditione aliqua. pura si recipiat gratiā quā petit. vt sanitatē & hmōi: tenet ob seruare ipleta cōditione q̄citissime pōt. Et ideo dicit Salomō. Ne moreris reddere. nec em̄ debet tardare vouens vltra q̄ intēdit se obligare. Dicit em̄ Deut. xxiij. Cū votū voueris dño deo tuo non tardabis reddere: qa regret illud dñs deus tuus: & si moratus fueris reputabit tibi in pēm. Dat tñ ei tēpus ad arbitriū boni viri ad disponēdū de rebus ꝑm materiā voti. ꝑm Tho. & Guil. ſ. q. ſ. Tho. sup. iij. dicit q̄ q vouit intrare religionē si ex mora circa dispēsationē tēporaliū ,pbabiliter timet ꝓpetuū impedimētū. pura contrahendo

trahēdo mīmoniū & hmōi. talis tenet vlteri⁹ nō differre. Et ex hoc videt q̄ talis in hmōi dilatiōe peccet mortaliter: qa exponit se periculo mortali. ſ. trāsgrediēdo votū. Et idē videt de differētib⁹ ꝓpletionē aliox⁹ votor⁹ p multa tpa: cū tñ cōmode possint & recordent & ex ipsa nimia dilatiōe vel obliuiscūt: vel impotentes reddūtur vt senes ad lōgā peregrinationē: & hmōi. Nō sic egit Anna mater Samuelis. sed votū qd' fecerat ad templū. ſofferendi illū dño si ei cōcederet cū sterilis esset. Sed ipso suscepto & ablactato subito votū impleuit ad ducēs illū & ibi dimittēs vt habet. j. Reg. i. Et q̄ in dilatiōe implēdi votū regratur autoritas superioris habes de vo. & vo. red. q̄ super his, Votū debet reddi perfecte.

Sed'o est reddēdum votū perfecte & integre nō diminute, puta si qs vouit ieiunare p annū oī hebdomada per vnā diē: nō sufficit q̄ obseruet duob⁹ mensib⁹ residuū dimittē do: sed totū ipleat. Adhuc em̄ obligat ad decē mēses si pōr: & q̄uis trangressus sit ieiuniū illud per plures hebdomadas: nō tñ tenet iterare qd' iā fecit nisi intēdisset se obligare cōtinuādo annū. Deute. xxiij. Facies sicut ,pmisisti dño deo tuo ,ppria volūtate. i. ꝑm intentionē, vñ Ananias qa deo pecunias vouerat: quas postea diaboli vāt⁹ psuasione subtraxit. ſ. quo ad partē ipsar⁹ morte mulctat⁹ ē Greg. xvij. q. j. Ananias. Et historiā habes Act. v. Et multo magis peccat q ex toto frangit votū nihil adimplēdo. Vñ dicit Salomō. displicet ei. ſ. deo infidelis ,pmissio. i. nō seruare ,pmissum p votū. vñ Aug. Tanto miseriores si fidē deo fregeris: quāto beatior si psolueris, & Vrban⁹ papa. Qd' qs dño pollicitus est fidelīter custodiat ne dānationē sed p̄miū sibi acquirat: qrū satius est nō vouere q̄ votū ,put melius pōt non p̄cere quantū. ſ. ad substantiā voti: grauius em̄ punit̄ qui votū fecerunt & votū nō perfecerūt. xij. q. j. ſcim⁹. Qui aūt p̄ impotētia totū nō posset implere qd' vouit: partē quā pōt exequi debet. puta in diuite q fecit votū magnę eleemosynę. postea ad paupertatē deuenīēte. & in sano ieiunia plurima vouēte postea debilitato & hmōi. Recursus tñ debet haberi in similibus ad superiorē. Vbi etiā sciendū est q̄ plures sunt quorū vota nō sunt obligatoria: nisi ratificētur a superioribus eorū: ꝑm beatū Tho. vbi. ſ. vt votū religiosi quo ad suū prælatū. Clerici p̄cipue circa peregrinationē quo ad suū ep̄m. Episcopi circa ea per quę haberēt ecclesiā suā dimittere quo ad peccnā. Impuberū in oībus votis quo ad parētes eor⁹: vel tutores si parentibus carent. Puberum quo ad peregrinationem: eleemosynas & hmōi quę pertinēt ad curā domesticam domus: quo ad parētes eor⁹: cū sunt in potestate ipsorum. Vxorū in abstinētijs: eleemosynis & peregrinationibus quo ad viros earū. Seruorū quo ad dnos eorum. De Votū debet reddi discrete. his tñ vide. ſ. plenius declarationē in pluribus. §. Tertio reddēdum est votū cū discretione. Nam si qs vouit aliqd stultū vanū vel ridiculosū vt de nō pectinādo caput die sabbati: de nō comedēdo de capite aial illi⁹ ob honorē beati Ioan. decolla. de nō filando: vl' de nō faciendo oblationē pannorū in sexta feria vl' sabbato: de nō comedēdo panem i dnica & hmōi: Talia ꝑm Tho. & Alb. in scripturis potius sunt deridenda q̄ soluenda. Vñ dicit Salomon. ñ. displicet ei stulta ,pmissio. Hinc etiā. xxij. q iij. c. necesse. §. non periurabis, dr̄. Stulta vota frangenda sunt. Tale fuit votū Iepte: de quo dicit Hiero. q̄ in vouēdo fuit stultus. qa discretionē nō habuit: & in reddēdo ipius qa filiā occidit: vt em̄ dr̄ Iudicū. xj. Ipse Iepte votū vouit deo dicens. Si tradideris filios Amon in man⁹ meas quicūq; primus egressus fuerit de sorib⁹ domus meę: mihiq; occurrerit reuertenti in pace eū offerā holocaustū deo. Habita ergo victoria venīēti ad ciuitatē primo occurrit ei filia ei⁹ vnica quā ille & si cū dolore: tamē in holocaustū obtulit. Circa qd' dicūt Hebrei q̄ votū stultū fuit si simplicit' intellexit de oībus: vt per effectū ostendit. Nā si occurrisset ei primo canis vel asinus illud offerre non licuisset. Si aut̄ intellexit de his quę offerri poterant nō includebat in voto filia eius. Et q̄uis quantū ad votū posset excusari de peccato. sane ipsum votū intelligendo. ſ. de licitis. propter qd' prę mittit ibi. & dicitur q̄ factus est super eū spiritus dñi. ſ. in vouēdo: qa fides & deuotio ipsius ex qua motus est ad vouendū fuit a spūsancto. propter qd' ponit in catalogo sanctor⁹ ad Heb. xj. vl' etiā propter victoriā quā obtinuit: inique tñ & impie fecit occidēdo filiā pro adimpletione voti. Nec obstat qd' ait Aug. xxiij. q. v. si ñ licet. vbi videt di

cere q̄ fecit hoc ex instinctu ꝓpūsancti. sicut Samson. Nā ibi log' dubitatiue nō assertiue: vt patet ibidē. Probabile est ēt eū ꝓcnituisse de facto initō: hoc ꝑm Tho. ,ñ. ,ñ. ar. ,ñ. & sic potuit esse. Nic. tū de Lyra sup dicto. c. videt eū excusare a pcō di. opinatiue ꝑm quosdā q̄ filiā nō occidit corporaliter habito sup hoc cōsilio a periti legū: sed quodāmodo morti tradidit. ſ. ciuili eā dedicādo in ỹginitate. Sed ex quo doctores cōiter tenent q̄ corporaliter eā occiderit & ipm reprehēdant de parricidio: nō debem⁹ sapere plus q̄ oportet sapere: vt admonet apl's Roma. xij. Qd' tñ dū qs doctrinis ab ecclia approbatis & q̄ cōiter tenent non acquiescit nouas inueniens. Quod ,phibet dist. xxxvij. relatū. Amb. etiam cōcor. cū doc. prędictis dicēs de lepra. Miserabilis necessitas que soluit parricidio. Melius est ñ vouere illud qd' sibi is cui ,pmittit nolit exolui. xxij. q. iij. ,ñ. vnusquisq;. Et multo magis frāgēdū est votū & nō seruandū qd' qs facit de re manifeste illicita: sicut si qs vouet occidere aliquē & hmōi. Sicut legit de quibusdā Iudeis q fecerūt votū se nō comesturos aliqd nisi priu⁹ occideret Paulū apl'm: vt habet Act. xxiij. Et hoc est qd' dicit Ifid'. In turpi voto muta decretū. ſ. nō faciendo. Nec hoc indiget dispensatione: sed ,ppria autoritate debet cōtrauenire. Si aūt est dubiū vtrū sit meli⁹ observare vel dimittere vl' si pōt facere: recurrere debet ad superiorē. p cōmutatione vel dispēsatiōe vl' declaratiōe: vt i ieiunijs: & hmōi

§. III. QVANTVN AD TERTIVM

principale regulat intentio nostra in vouēdo: cum dicit. Dño deo vestro. Nō em̄ votū faciendū est nisi deo ,pprie. Et ratio est: qa votū est actus virtutis religionis: ad religionē aut̄ pertinet offerre cultū & cerimonias deo. ꝑm Tull'. Verū est tñ ꝑm be. Tho. vbi. ō. ar. v. q̄ quis votū fiat soli deo: ,pmissio etiā potest fieri hoi quę includit in voto. Et ipsa ,pmissio boni q̄ fit hoi pōt cadere sub voto: inquātū est opus quoddā virtuosum. & per hūc modū intelligēdū est votū quo qs vouet aliqd sanctis & prelatis: vt sit in p̄fessionib⁹ religiosor⁹: vt. ſ. ipsa ,pmissio facta sctis vel prelatis cadat sub voto: inquantum. ſ. homo vouet deo se impleturū qd' sanctis vel prelatis ,pmittit. hęc Tho. Et sicut cū oratione aliquā dirigim⁹ ad sanctos ,p aliqua grā obtinēda. debem⁹ sic regulare & dirigere intentionem vt speremus illā gratiā obtinere a deo principaliter: sed mediante prece & merito illi⁹ sancti. vt dicit idē Tho. ,ñ. ,ñ. q. lxxxij. Ita in votis quæ facimus sanctis ,p diuersis gratijs obtinēdis: vt sanitate & euasione periculi & hmōi debem⁹ sperare gratiā illā a deo mediāte sancto illo. Laici tñ qui actualiter nō ita dirigūt intentionē suā in votis sctor⁹ ad deū. sed innituntur mori fideliū nō sunt in hoc condemnādi: sed pie interpretāda eor⁹ intentio ,put ecclesia intēdit & docet fieri in hmōi. Multa em̄ vota quotidie fiūt ad sctos. vñ recipiunt magna beneficia tēporalia vt patet i legēdis beati Dñici & beati Petri martyris. Cū em̄ triplicē bonor⁹ differentiā habeam⁹. ſ. tēporalē substantiā. corpus & aiam. de quolibet horū pōt fieri votū deo & sctis eius. De tēporali Vouēs substātia. vt cū qs vouet dare certā eleemosynā: vl' facere de tēpo aliqd' ornamētū eccl'ię: vel cērā offerre & hmōi. & si determinat personā vl' locū cui faciat illud: nō pōt mutare sua stantia. autoritate etiā si psona sit malę vitę vel ecclesia male officiata: vel nō indigens tali ornamēto: qa qd' semel placuit amplius displicere nō potest. de reg. iur. li. vj. Nec ēps pōt dispēsare in tali permutatiōe nisi sit vrgēs causa. puta qa ecclia est destructa & hmōi: & rō est: qa iā est illi ius acqsitū ex ,pmissione qd' auferre non debet. Quidā rusticus cū trāsiret quendā latū fluuiū cū vacca & vitulo & imineret ei periculū submersionis: vouit. b. Michaeli dare ecclesię suę vitulū si euaderet. Trāsacto aut̄ periculo dixit. Certe Michael vitulū non habebis. Et cū post modicū aqua in undante fisse periculū subiret: vouit. b. Michaeli dare vaccam cū vitulo: sed liberat⁹ ex eo quasi deridendo dicebat. Vere Michael nec vitulū nec vaccam habebis. Et paulo post in filī casu constitutus nō fuit auditus sed submersus cū vacca & vitulo. Nec etiā debet rem mutare. Excēplū de illo q vouerat scyphū. b. Nicolao. & aliud voluit offerre &c. Vide in legēda. De corpe sit votū p ieiunia vel abstinētias varias: vt a carnib⁹ & hmōi per peregrinationē ad votum ecclesias p disciplinas: p obsequia ifirmor⁹: p castitatē & de cor hmōi. Votū aūt de eūdo nudum nō videtur multū cōmē pore

Invouēdo sit recta intētio.

Exēplū ei periculo submersionis: vouit. b. Michaeli dare ecclesię suę vitulū si euaderet. Trāsacto aut̄ periculo dixit. Certe Michael vitulū non habebis. Et cū post modicū aqua in undante fisse periculū subiret: vouit. b. Michaeli dare vaccam cū vitulo: sed liberat⁹ ex eo quasi deridendo dicebat. Vere Michael nec vitulū nec vaccam habebis. Et paulo post in filī casu constitutus nō fuit auditus sed submersus cū vacca & vitulo. Nec etiā debet rem mutare. Excēplū de illo q vouerat scyphū. b. Nicolao. & aliud voluit offerre &c. Vide in legēda. De corpe sit votū p ieiunia vel abstinētias varias: vt a carnib⁹ & hmōi per peregrinationē ad votum ecclesias p disciplinas: p obsequia ifirmor⁹: p castitatē & de cor hmōi. Votū aūt de eūdo nudum nō videtur multū cōmē pore

dabile:qa nec hone stū & periculosum tpe hyemali:& ideo
potius commutandū in aliud autoritate tū superioris. Ad
hoc aūt vt istud q̄ cūq; alia vota sint meritoria oporter ea
facere in statu grāe. vt legit in legenda. b. Iacobi de quodā
qui ex voto ibat ad sanctū Iacobū: & cū in itinere lapsus
fuisset i fornicatione fuit sibi reuelatū q̄ deo nō placebat
nec btō Iacobo:qa in pcto illud exequebat. Si qs etiā vo-
uerit ire ad aliquā ecclesiā non pōt ꝓpria autoritate aliū
votum de alia. mittere nisi oino non posset. Quo ad aīam deuouem⁹ cū
qs vouet se alicui religioni vbi offert voluntatē suā deo p
obedientiā quæ. s. voluntas est dña & regina aliarū potētia
rū aīæ: vñ ipsam aīam offert. Vñ sicut holocaustū excede
bat oīa sacrificia: ita votū religionis excedit oīa alia vota
vñ dicit Greg. in vlt. moral. q̄ recte obediētia victimis p̄
ponit: qa p victimā aliena caro: p obediētiā ꝑ̄o ꝓpria vo
lūtas mactat. vñ oia alia vota soluunt p istud. Et ipm in-
cludit & pauptatē & castitatē & totū exercitiū corporis sui
Sed nota q̄d dicit Aug. Sicut meliores difficile sum exper
tus q̄ q in monasteriis profecerunt: ita nec peiores q̄ qui
in monasteriis defecerunt. dist. xlvij. quantūlibet. Defec⁹
aūt hmōi cōtingit p trāsgressionē p̄cipue votoꝝ religio
nis. Et q habet votū religionis & nō intrāt vel egrediunt
male fortunātur & quotidie cernit. Qui in religiōe vota
nō seruāt ad ꝓfundū inferni descēdunt. Exēplū de quodā
q du⁹ ad iudiciū vidit matrē improperātē sibi & dicētē
Fili vbi est verbū q̄d dixisti volo seruare aīam meā. Et de
alio q sub aliis oīb⁹ vidit in inferno malos religiosos. nec
mirū: qa quāto gradus altior est tāto casus est piculosior.
¶ De materia voti: & ibi multum diffuse de materia voti:
& qui non possunt vouere: & quis possit irritare: & qs pos
sit dispensare vel commutare. Cap. II.

votum diffinit

VNC AVTEM DE VOTO videndū est. Sic aūt diffinit magistraliter. Votū
est ꝓmissio melioris boni animi deliberatiōe
firmata. Vbi nota primo q̄ cū dr̄ ꝓmissio: ad
votū nō sufficit ꝓpositū cū deliberatione nisi adūgat &
ꝓmissio. e. eo. literaturā. Nō tū est necessaria expressio vo
cis i ꝓmissiōe: sed sufficit ꝓmissio corde facta. sic intelligē
dū est. c. illud q bona. xvij. q. i. vbi dr̄. q̄ q bona facit & me
liora facere ꝓponit si illa nō facit i cōspectu dei cecidit. ꝑ
em intelligit nō de ꝓposito solū: sed de ꝓposito cū ītētio
ne se obligādi. Hoc em habet rationē voti: & licet nō ore
exprimat: obligat vt votū: & nō implēdo dr̄ cecidisse in
cōspectu dei: qa peccat mortal'r. Verū est tū q̄ ꝓpositū so
lū remanēdi i religiōe & ꝑpetuo deo seruiēdi cū susceptio
ne habitus ipsi⁹ religionis æqpollet voto simplici. e. de
regularib⁹. c. cōsulti. Et q̄uis q̄dam intelligāt dictā decre.
de illo qui intrat cū voto. Tamen Pe. de Pal'. dicit q̄ qa de
cre. loquit indistincte dicēs q̄ qui intrat animo ꝑpetuo re
nuntiādi sæculo: nō pōt ad sæculū redire: sed vel ad illāv'
ad aliā religionē debet trāsire: ideo primo dicto magis vi
det standum. Idē sentit Fran. de Tabu. immo Hēri. Boick.
sup. c. statuim⁹. de regularib⁹. dicit hoc æquipollere voto
solēni. & allegat Ho. in summa. & Archi. sup dicto. c. q bo
na. xvij. q. i. Sed Pe. de Palu. negat q̄ æquipolleat voto so-
lēni: sed tātū voto simplici. & hoc etiā magis ex vi statuti
Susceptio habet ha betvim voti so lennis. ecclesiastici q̄ ex ipsa essentia voti. Nota ergo scd'o q̄ qa
solēnes doctores nō solum prædicti: sed & Io. an. Anto. de
But. & alij dicūt q̄ talis susceptio habeat vim solēnis vo-
ti ideo talis inducendus est ad reuertendum ad illā de qua
egressus est vel ad aliā religionē: qa obligat in genere reli
gioni. q̄ si nullo modo acquiescit inducēdus est ad. pcurā
dū dispēsationē a papa: qa eps nō pōt cū hoc dispēsare: q̄
si obtinere nō pōt dispensationē paratus sit votū implere
al's durāte ꝓposito nullo modo implēdi votū etiā si obti
neret dispensationē nō esset i statu salutis. Obtēta autem
dispēsatione de cōtrahendo matrimoniū nec peccat mor-
taliter cōtrahēdo: nec etiā dirimendū matrimoniū etiam
sequēdo opinionē illā. s. q̄ illud habeat vim voti solēnis:
qa q̄ habeat vim voti ē ex statuto ecclesiæ siue simplex sit
illud siue solēne: & in statutis ecclesiæ papa habet plenitu
dinē potestatis in dispēsando. Si aūt cōtrahat & cōsumet
matrimoniū ante dispēsationē peccat mortaliter. Et ꝑm
illā opinionē quę dicit q̄ est solēne, nullū est vñ nec exige
re nec reddere debitum potest nisi fornicarie. alter tū qui
nescit excusatur a pcto exigendo & reddēdo: sed si sciuisset
cū cōtraxit peccasset mortaliter: etiā si illud esset votū sim
plex: qa cooperat peccato alterius ꝑm glos. in decre. vñ pe
tere debet ille qui habebat tale votū dispensationē expri
mēdo plene casum: sed antēq̄ obtineat reddat & non exi-
gat. Quod aūt dirimat nisi ecclia per sententiam illud de-
claret nō dicerem: sed sequerer opi. Pe. de Pal'. s. q̄ sit illud
vt votū simplex si de cōmuni cōsēsu velint manere vt fra
ter & soror: vel ingredi religionē tutius esset. Vidi cū plu-
ribus in hmōi casu fuisse a papa dispēsatum. Sed cum ista
solennizatio voti per hunc modū sit ex iure humano non
naturali vel diuino: sicut papa potest dispēsare cum ordi
nato in subdiaconatu. s. de cōtrahēdo ꝑm oēs: ita & cū isto
etiā tenēdo opinionē illā. s. q̄ cū ꝓsesso solēniter n̄ posset
papa dispensare: q̄ tm opinio cōiter nō tenet: qa illa solēni
tas nō est ita essentialis voto religionis sicut illa q̄ fit alio votum de re il-
modo. Si ergo dispēsat cū tali nō est condēnandus. Nota licita
tertio ex eo q̄d dicit i diffinitiōe voti, ꝓmissio boni. q̄ vo n̄ tenet.
tū de re illicita nō tenet: sicut nec etiā iuramētū. xxij. q. iij.
in malis. & magis placent deo in hmōi transgressores q̄
obseruatores: sicut quiv oueret nō comedere nisi occideret votum
suū inimicū. & hmōi. No. quarto eo q̄d dicit melioris. q̄ de re min⁹
votū de re min⁹ bona nō obligat vt votū. vnde si qs voue bona non
ret nō intrare religionē nō valet votū. Nec obstat q̄ votū obligat
sicut & iuramētū de eo q̄ ꝑ pōt seruari sine detrimēto sa-
lutis æternę est seruandū ꝑm decretal'. qa hoc est verū si il
lud habuit tres comites. s. iudicium: iustitiā: & veritatem. vel
dicendū q̄ detrimentū salutis est nō solū q̄ ꝓ interimit sa
lutē sed & q̄d impedit pfectionē salutis vel etiā dicēdū q̄
illud intelligit q̄n votū habet materiā ꝓpriā & sic nō est
in ꝓposito casu. Pro cui⁹ maiori declaratiōe nota q̄ q̄n p
votū directe & principal'r excludit aliq̄d bonū cōferēs ad
salutē: & nō includit aliq̄d bonū q̄d p̄se posset esse mate-
ria voti: nullū est & nō obligat: licet possit seruari cū salu
te. Sed q̄n votū principal'r includit aliquod bonū q̄d pōt
esse materia voti: licet illud bonū excludat ex cōsequenti
meliora bona: tū ligat. Vñ si qs voueat se intraturū & pse
ueraturū in religione laxiori licet ex ꝑ melior via ꝓcluda
tur: qa tm religio, ꝓmissa est sufficiēs materia voti respectu
sæculi: licet nō respectu aliarū religionū pfectoriū valet &
tenet. Et idē dicēdū est de iuramēto. Itē si qs iuret vel vo
ueat intrare hāc religionē si quā intratvalet: qa non p hoc
principaliter excludunt aliæ: sed principal'r includit ista.
& si nō pure: tm sub cōditione. s. si velit itrare aliquā: sed si
ꝓmitteret se nullā aliā intraturū & nō ꝓmitteret istā intra
re: nec pure nec sub cōditione: nō valeret & peccaret sic vo
uēs vel iurās & inducēs ad hoc. Nota quīto q̄ ꝓmissio q̄ In voto
fit in voto fit deo principal'r & finaliter. licet fiat aliq̄n in fit pro-
manu hois. vñ si aliqs ꝓmittit alicui q̄ intrabit religionē missio
nō illi, sed deo facta est obligatio. vñ dei est remittere non deo pri
illi⁹. Itē si aliqs ꝓmittit intrare religionē ad requisitionē paliter.
alicui⁹: illo nō requirēte intrare nō tenet: sed illo mortuo
vī q̄ tenet nisi p modū cōditionis dixerit: si me requisierit
&c. Sed si dixerit promitto intrare q̄ncūq; me requisieris.
vī ꝓmissio i diē. vñ illo mortuo nō plus habet dilationē
nō expectat reqsitio. Itē ꝓmissio hoī facta metu mortis suę
vel filij nō obligat cū effectu. Sed ꝓmissio facta deo etiam
metu mortis: sic qa de⁹ iuste mortē infert, nec tenet non in
ferre nec intentatā ab alio ꝓpulsare: vñ sicut ꝓmitterē ali
cui dare vt me liberaret a morte in casu in quo nō tenetur
puta medico: obligarer. sic q̄ ꝓmittit deo. ff. q̄d me. cā. l. iij.
Nota sexto q̄ reqrit deliberatio. s. ad se obligādū: vñ dr̄
deliberatione &c. qa votū subitū nō obligat ad pctm̄ pse
ctū: nec ad bonū perfectū. Vota aūt q̄ fiunt a mulieribus in
partu vel in infirmitate vel virorū in ꝙbuscūq; angustiis
ꝓpriis vel suorū aut turbatiōe: si habuerint tales intētio
nē obligādi se deo cogitātes etiā de causa q̄ mouebat eos
advouendū. s. infirmitate vel periculo. & de fine. s. cuasiōe
periculi ꝓpter q̄d euitādū: vouebāt tenēda sunt. Idē Tho.
Si aūt dubitāt vtrū intēderint se obligare tutius est q̄ im votum
pleant ꝑm Tho. Item nota q̄ q iratus ꝑri vel magistro vel facīū i
bene potuit vouere vel iurat intrare religionē nō tenet: qa ira & in
q̄d calore iracūdię fit, ꝓ nō facto haberi debet. q̄d verū est ebrietа
si sic sit subito q̄ nō fecisset ꝓ deliberationē & sniam rōnis te nō te
quæ nō regrit magnā morā tpis. Sed q̄n scies qd iurat vel net.
vouet hoc agit: tenisi netur cū eo dispensēt rōne min⁹ ple
næ deliberatiōis. Sicut etiā q̄ calore cōcupiscētię iflāmat⁹:
aut bene potat⁹: nō tm ebri⁹ iurat vxorē ducere cōpelli et ea
ducere

ducere: nisi oīno ebri⁹ eēt. Cōfirmat q̄d dictū est ꝙ sequē
tē rationē. Sicut em regrit deliberatio ad votū: sic ad pec
catū mortale & tm licet irat⁹ aut potat⁹ occidat hoīem ex
cusat a tāto: sed nō a toto q̄n sit mortale: ex quo sic n̄ fuit
extra se q̄n sciret q̄d faceret. licet statim postea pœniteat &
nollet fecisse: qa esse statim pœnitētē de pctō bene arguit
q̄ illud nō sit factū ex habitu: sed nō arguit q̄ nō sit factū
ex electiōe licet passione turbāte iudiciū rōnis. Illa ꝑ deli
beratio tpis vel ętatis q̄ sufficeret ad obligādū diabolo p
pctm̄ mortale sufficit ad obligandū deo p votū. Tho. n̄. n̄.
q. lxxxvij. dicit' tria cōcurrere ad essentiā voti. s. delibera
tionē, ꝓpositū volūtatis: & ꝓmissionē deo: q̄ etiā solo cor
de fieri pōt. Expressio aūt p ꝙba est ad hū esse. & glos. sup
Impe c. literaturā. ex de vo. & vo. red, dicit q̄ cū nō iteruenit in-
diēs in tētio obligādi se non est obligat⁹. Nota septimo q̄ vt di-
gredi cit Tho. in q̄dlib. iij. Si q̄s ex certa causa ꝓ aliqua hora im
volētē pediret aliquē intrare religionē posset aliquādo excusari
religio a pctō. Sed q̄ qs impediat hominē ne vnq̄ possit intrare
nē mor religionē est spūisancto resistere: qa ꝓpositū intrādi reli
taliter gionē est a spūsancto. xix. q. n̄. duę. Vñ nō solū parentib⁹
peccat. sed oīb⁹ alijs inducentib⁹ ad iurandū vel vouendū se non
intraturos religionē est peccatum mortale. Hęc oīa Pe. de
Pa. in. iij. dist. xxxvij. Dicit etiā Pe. de Pal'. q̄ ille q impe
dit votū implen⁹ ab alio de igressū religionis si licite hoc
facit: vt pater ꝓpter necessitatē vel vt traheret ad meliorē
religionē vel ꝓpter suū, pfectū spūalē non peccat nec te
netur ad aliquā emēdā: si aūt illicite nūc nō sufficit vt tan
tam instantiā faciat de' reducēdo quantā fecit in retrahen
do: sed equivalētē vel se loco ei⁹ reddere debet sicut si suo
cōsilio furtū factū est al's non faciēdū: nō liberat furē mo
nēdo de restitutione: sed tenet de suo equipollēs reddere.
Quidā tm intelligunt hodie Sco. quādo iā fuisset religio
nē ingressus. s. q̄ tenet si nō potest illū reducere quē indu
xit: nec aliū equivalentē: tūc ipse tenet intrare si potest.

§. I. DE DIVISIONE VOTI. NO.

Votum ꝑm magistrū sen. in. iij. & Ray. q. s. q̄uis alio lordie ponat.
necessi- & Host. q̄ vororū aliud cōmune seu necessitatis: aliud sin
tatis. gulare seu volūtatis. Votū cōmune & necessitatis q̄d' im
proprie dr̄ votū est de his quę, sunt necessaria ad salutē. &
ad quę qs al's tenet. Et sic isto modo ꝓmissio quę fit in ba
ꝑmo de credēdo & diabolo abrenūtiando large dr̄ votū
Bapti & in hmōi potest vn⁹ aliū obligare ignorantē. vt patrin⁹
zatus te puerū quē tenet ad baptismū. Tenet em baptizatus & co
net ser- git seruare fidē in adulta ętate quā proiecto patrinus, pmi
uare fi- sit. Et hmōi votū cōe q̄n nō est ꝓpriū & exꝑssum: sed solū
dem pa ritus susceptiuus sacramēti sicut in baptismo transgressio
trini. eius nō videt esse alia' species pcti: sed circūstantia aggra-
uās pctm̄. Eodē em genere. s. pcti plus peccat fidelis q̄ in-
fidelis. Sed si est votū commune expressum per modū ꝓ
prię & singularis obligatiōis tūc mutat speciē: vt si qs vo
ueat vel iuret nō ampli⁹ fornicari: nō solū peccat pctō lu
xurię fornicando: sed etiā pctō periurij vel fractionis voti
Nā ꝑm doc. circūstantia aggrauās quę p se & nō ex suppo
sitione primi iportat deformitatē mutat speciē vel addit
nouā speciē peccati. Fractio aūt voti de se habet deformi
tatē: qa etiā in re ad quā quis al's non tenet. Idē Tho. Vñ
& votū singulare facit de non peccato pctm̄: ergo & cōmu
ne, mutat speciē factū. s. per modum singularis obligatio
nis. Votū vero singulare & volūtatis est de his q̄ sunt sup
erogationis ad quę qs al'r nō tenet: & in hmōi votis non
potest vnus aliū obligare: nisi cōsentiat. vñ mater quātū
cūq; vouеat ꝓ puero infirmo q̄ iejunet nō tenet iejunare
nisi cōsentiat cū habeat legitimā ętatē. Filius etiā quē pa
ter posuit in religione cū ad annos discretionis venerit:
nisi cōsenseri t pōt exire. Et sic loquit canō. xx. q. i. sicut q.
Subdiuiditur aūt istud qa voti singularis. aliud simplex
aliud solēne. Voti aūt solēnis aliud est q̄d' solēnizatur p
professionē, approbatę religionis. Aliud q̄d' solēnizat p
susceptionem sacri ordinis. s. subdiaconatus & supra. De
votum his agetur. s. in. iij. parte. Omne aūt votū quod non est so-
simplex lēne est simplex: siue illud fiat publice siue priuatim: siue
ore siue tantū corde. Voti aūt simplicis aliud cōsistit in fa
ciēdo: vt cū quis vouet orare: ire ad sanctū Iacobū & hu-
iusmodi. Aliud in nō faciēdo: vt cū qs vouet nō ꝓ trahere
matrimoniū. De quo est dubiū vtrū q̄ sic vouet post mri
moniū ꝓtractū possit debitū petere: qa si simpliciter vouit

set castitatē non posset. Et aliud videtur vouere castitatē:
aliud vouere nō cōtrahere mr̄imoniū: qa sc̄d's. s. vouēs nō
cōtrahere fornicando nō frāgit votū. Prim⁹ ecōtrario: qa
vouēdo vnū vouet q̄d' implicat i illo. Et quodcūq; horū
vot⁹ aliud est cōditionatū: vt cū qs vouet iejunare si li
beret ab infirmitate: & tale tenet implere adueniēte ꝓditio
ne & nō aliter. Aliud absolutū: vt cū simpliciter vouet ali
quid facturū vel nō facturū sine aliqua cōditione vel sine
aliqua determinatiōe tpis: & tūc tenet ad statim q̄n cōmo
de pōt implere. vñ q vouit intrare religionē tenet statim in
trare q̄n cōmode pōt: nec sufficit q̄ intret i fine vitę, qa q̄n
sic vouit. s. intrare religionē, residuum vitę suę deo dedica
uit: sicut q vouet certo die: illa die tenet: sicut si aliqs ꝓmi
sit cōtrahere cū quadā: nō sufficit semel cōtrahere añ mor Sufficit
tē: qa ad hoc fit mr̄imoniū vt simul cōiuāt. Si aūt ꝓmisit reddere
dare ꝓ deo aliqd & hmōi: videt q̄ sufficiat hoc semel face votūañ
re añ mortē: nisi rō alia pactū reformet: qa q ꝓmisit aliqd mortē.
sine die licet statim teneat: non tn ad statim: nec q̄n prio
pōt cōmode nisi ab illo cui ꝓmisit reqrat: sed pōt reqri q̄
cito cōmode pōt soluere: & extūc est in mora. Cū ät dicat
scriptura ex ore dei ꝓdiēs. Si quid vouisti deo ne moreris
reddere. ergo de⁹ interpellat in oī voto: & sic q̄ citissime
pōt & recolit debet oē votū q̄d' fecit implere: qa ęties de⁹
ei ad memoriā reducit ipm votū & possibilitatē & ꝓgruita
tē, ptunc implēdi: ipm interpellat & in mora cōstituit. Itē Intrans
nota q̄ talis q. s. vouit itrare religionē nō debet remanere religio
in sc'o vel differre, ꝓpē debita q̄ habet: vt scribēdo vl' ope nē non
rādo lucret ad soluēdū: qa, ꝓtēdo cedit bonis & hoc sufficit tenetur
cit. vñ talis nec in religiōe tenet operari manib⁹ ad solue de debi
dū sicut nec i sęculo teneret si cessisset bonis. Itē si, ꝓmisit tis.
set talis opari manib⁹ aliqd: posset hoc nō obstāte intrare
religionē: sed si bona sua sufficiūt ad ꝑ debet illi cui, ꝓ mi
sit solui itereſſe: imo ētvidet q̄ nec ad itereſſe teneret sicut
iura ad nihil restituēdū obligāt ꝓiugē q̄ mr̄imonio nō cō
summato intrat religionē altero insciovel inuito: q tm in
multis ꝓpter hoc sępe dānificat. Hęc Pe. de Pal'. vbi. s.

§. II. DE TRANSGRESSIONE

Trans- Voti Nota primo q̄ trāsgressio volūtaria voti est mortale
gressio ꝑm ꝑm oēs. Vñ & Decret. dicit q̄ solutio voti vsq; adeo
voti est est necessaria: vt, sine, ꝓpriæ salutis dispēdio alicui nō liceat
peccatū resilire. de vo. & vo. red. c. licet. Vñ ꝑm Tho. n̄. n̄. q. lxxxvij.
morta- graui⁹ pctm̄ est trāsgressio voti q̄ trāsgressio iuramēti Nā
le. votū innitit fidelitati quā deo debem⁹: iuramētū ꝙ to reue-
rētiæ ipsi⁹ dei: vnde magis obligatoriū est votū q̄ iuramē
tū cæteris paribus: & pl⁹ peccat agēs cōtra votū q̄ contra iu
ramētū. Sed Io. Neapol'. dicit hoc esse verū in iuramēto as-
sertorio. in ꝓmissorio aūt quātū ad ea q̄ ptinēt ad dei bono
rē grauī⁹ videt periuriū: quia tale iuramētū includit votū.
Nota secūdo ꝑm Pe. de Pal'. q̄ quoties quis frāgit votū to
ties peccat mortal'r: dū tn̄ act⁹ interior & exterior iteret. se-
cus si exterior tm̄: qa pctm̄ ꝓ se est in actu itertori, vñ qvult
vno actu furari & mœchari vel' plura furari vnū pctm̄ cō-
mittit quo ad deū: licet plura furet quo ad iudiciū hoīm. Et
hoc in voto negatiuo quo qs vouet nō bibere vinū sec⁹ in
affirmatiuo: vt cū qs vouet iejunare: tūc em nō toties pec-
cat quoties comedit: sed secūda vice: tertia aūt vice & dein-
ceps nō: maxime si nō in cōtēptu sed quasi nō reputās sibi
possibile plus illa die iejunare: parat⁹ iejunare si iā nō fre-
gisset & esset parat⁹ iejunare alia die integra ꝓ illa. Sed in
contēptu, vt nō frustra fregerit idē facturus si non fregisset:
nec intrētione ex integro als iejunā di. tūc secus maxime in
voto singulari & secreto in quo nō est scādalū. Nā sec⁹ esset
de illo q iejunіū ecclesiæ fregisset. Nō em ꝓpter hoc liceret
ei extra horā cōsuetam comedere intrētione al's rediмēdi in
scandalū alioꝝ. Hæc Pe. de Pal'. No. tertio ꝑm eūdē distin.
xv. in. iij. q̄ cū qs; vouet nō bibere vinū distinguēdū vide Vouēs
tur: quia aut vouit i ꝑpetuū: aut certo die. Si in ꝑpetuū tūc nō bibe
toties peccat mortaliter quoties bibit vinū: etiā si eadē die. re vinū
Est em obligat⁹ omni hora diei ad nō bibēdū vinū. Vnde vel sil'e
quoties bibit toties facit cōtra promissum. Nec pōt dici q̄
obligatione vni⁹ diei fracta obligatio illius diei trāseat ad
aliā diē: qa oēs dies erāt in obligatiōe equaliter. Sed si vo-
tū est ꝑpale: tūc si die certa & determinata: puta die sabbati
sexta feria & hmōi vouit: tūc prima vice illi⁹ diei bibēdo
vinū peccat mortaliter: nō aūt sc̄d'a vice: nisi ex cōtēptu fa
ceret. Qn̄ em vouit nō bibere certo die vouit nō bibere q̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

libet hora diei ꝑsupposito q̄ priori nō biberit:sed quo tū ei⁹ ſm interptationē iuris intelligit:ex quo vna hora vinū bibit:est obligat⁹ ad nō bibēdū alia die:& extūc illa die nō est pl⁹ obligat⁹. Dat sup hoc exēplū de indulgētijs: qa si est pr̄ēnis toties cōsequit quoties vadit ad eccl̄iā vbi posita est etiā eadē die. Si in certo die: tunc tm̄ semel. Vel aliter qa cū votū est tpale.i. de aliquo die si determinat die vt sabbatū vel alium:tūc toties quoties.tenet em̄ post primā vicē adhuc i residuo diei facere qd̄ pōt. Si nō determinat die puta vnā die i hebdomada:tūc si vna die qua volebat votū implere semel vinū bibit:trāsiert obligatio post alterū die post trāsgressionē:nec frāget sed auget debi tū pec cat mor tal̄r red dēdove sores possunt absoluere ab hmōi peccato.

Vouēs virginitatem & tralhit m̄imonij cōsummādo m̄imoniū frāgit votū:nō posteq̄ aūt posrea reddēdo debitū petēti expresse vel interpretatiue:sed exigēdo toties peccat mortaliter quoties exigit:qa non pōt dici q̄ ex quo p̄didit virginitatē q̄ trāslata sit ad alterā die obligatio eius:qa oī tpe q̄aliter tenebat.&iō debet soluere sicut primo vt saltē non petat qd̄ est ei libe tū. Pet̄.Et quis dispēsatio vel commutatio voti sit referta fr̄ red uata dioc̄esanis:non tm̄ trāsgressio voti.Nā cōiter confessores possunt absoluere ab hmōi peccato.

ro non.

§.III.DE VTILITATE VOTI.NO

ta q̄ magis meritoriū est facere aliq̄d bonū ex voto q̄ sine voto cęteris parib⁹:puta cū equali charitate. qd̄ ꝓbat b.Tho.ĥ.ĥ.q.lxxxviij.Et hoc habet.ē.in corpore huius.c. Et nota q̄ put dē est de vo.& vo.redēp.c.scripturæ. Reus fractivoti nō habet q tpale obsequiū i ppetuū nosc̄it religionis obseruantiā cōmutare,Vnde ſm Tho.in. iiij.dist. xxxviij.deobligat qs per ingressum religionis avotis factis in sęculo.Qd̄ videt intelligēdū de voris personalib⁹ non realib⁹ puta de eleemosynis faciēdis vbi haberet facultatē.Intelligit etiā in casu q̄ perseueret.Nam egrediēs religionē aī p̄fessionē ad vota priora remanet obligat⁹. ar.ad hoc.q.vij.qd̄ p remedio.Et ſm aliq̄s:vt dicit idē Tho.ex ipsa vi voti religionis absq̄ alia dispēsatione.Et rō est:qa p introitū religionis morit priori vitę.&iō non tenet ad ea q̄ fecit in sęculari vita:Et hoc tū ꝓpter sęcularitatē virandā:quę grauis est cōiter coniugentibus:tū ꝓpter on⁹ religionis assumptę qd̄ sufficere videtur. Alij tamē dicūt q̄ hoc fieri debet autoritate superioris ipsius religionis:vñ declarare seu exponere debet ipse qvouitvota quę fecit in sęculo:& ipse prelatus pensatis conditionibus personę & alijs circūstantijs valet irritare seu dispensare vel commutare aut illa dimittere seruare.Et nota ſm Pet̄.de Palu.q̄ si quis pœniteat de voto al's non facturus nisi quia non vult votū frangere adhuc est maius meritū.

Primo quidē quia ſm Bernar.bona voluntas sufficit ad meritū.Vnde a principio quādo vouit & non soluit tātū meriti quātū quādo sine voto soluit:& huic merito additum est meritū iustitię quo vult soluere quo ad promisit

Sed o quia licet sit tristitia in hoc q̄ vouit&quędā volūtas:tamē in soluēdo qd̄ vouit & in venerādo votū est vo lūtarius. Tertio etiā videt q̄ nō demeretur in hoc q̄ vel let non vouisse:qa sicut a principio non tenebat vouere: ita nec ex post facto tenet velle vouisse licet teneat soluere:vel dato q̄ pœnite:e sit pctm̄ non propter hoc impedit quin vouēdo bonū mereatur. Hęc Pe.Itē quāto votū est solennius tanto est maioris meriti.

§.IIII.DE OBLIGATIONE VO

votum ri Nota q̄ votū aut est de re de se illicita:aut est de re licita: de re lic Sed de re illicita q̄.ſ.est pctm̄ vel maioris boni impeditiua cita& il ūs:vt nō ingredi religionē:peccat sic vouēdo &aliquādo licita & moraliter:nec tenetur immo nec debet seruare ſm Tho. q̄liter i sed etiā sine dispēsatione prelati cōtrauenire.Si de re licimultas ra:tūc aut de re inutili & q̄siuana:vt non lauare caput die particu sabbati:non comedere de capite ob decollationē ioānis las diui baptist̄e&hmōi q̄ dicunt vota stulta ſm Alb.& Ray.portidatur. frāgēda sunt q̄ seruāda.tutius est tū vt fiat dispēsatio eius per eū qui pōt. Aut est de re vtili:&tūc aut pro turpi cāvt cū vouet se ieiunaturū si in furtovel in fornicatione,pspera.i.si pōt cōmittere:& tūc peccat vouēdo:nec tenet implere ſm Io.Neapo.in quodlib.& Richar.in. iiij. Aut pro causa honesta:& tūc aut de re impossibili.& tūc si erat ei impossibile nō tenet:& peccauit vouēdo.Si aūt pr⁹ fuit possibile q̄n.ſ vouit:& postea factū est ei impossibile:vt cū vouet eleemosynā sed postea ita efficit pauper q̄ nullo modo pōt:nō tenet nisi cū veniret ad pinguiorē fortunā ſm Pe.de Pal. Si aūt partē vnā implere pōt illā partē impleat nec excusaret a pctō si nō impleret quātū pōt nisi secū dispēsaretur:sed cū oīo nō possit nō indiger dispēsatione.Tho. Aut de re possibili:& tūc aut potest irritari:vt votū pupilli religiosi & hmōi:& si irritatur ab eo qui potest:nō peccat absq̄ dispēsatione cōtraueniēdo ſm Ray.& alios. Si non irritatur & multo magis si ratificatur a superiori:qui.ſ.poterat irritare peccat contraueniendo. Si ibi nō habet locū irritatio:vt qa ille per se potuit voto obligare tūc cōtraueniēdo ꝓpria autoritate peccat mortaliter Si aūt hoc facit cū dispēsatione vel cōmutatione nisi sub sit iusta causa dispēsationis vel saltē dubia peccat vtēs tali dispēsatione & dispēsans. Tho.& Pet̄.de Pal.al's non peccat.Itē q̄n quis dubitat vtrū possit votū implere vel virū sit melius implere vel nō implere:puta ieiunare vel nō ieiunare cū sit debilis & dubitat de nocumēto debet petere cōmutationē vel dispēsationē:& nō ꝓpria autoritate cō trauenire. Tho.Itē qui vota diuersa fecit vno rēpore q̄si pōt vtrūq̄ facere tenet.si vo sūt impossibilia debet seruare quod maius est & de minori satisfactionē facere ad arbitriū prelati. Tho. Item si fecit cōditionatim.i. sub aliqua cōditione nō aduenięte cōditione nō tenet implere quando vna est cōditio vel plures:sed si ipse intēderit obligare se aduentientibus oībus illis cōditionibus. Si aūt intendebat se obligare aduenięte vna ex conditionibus tenet. Si sup hoc nō cogitauit & nescit discernere de intētione tuit⁹ est implere.xxxij.q.viij.nō solū.ē de cōdi.appel.c.verum Itē si vouit absolute aliquid & nimis distulit cū posset qa peccauit. Debet em̄ q̄citissime implere votū si ipse rēpus sibi non imposuit determinatū. Datur tū ei rēpus ad arbitriū boni viri ad disponēdū vt votū possit implere. Tho ĥ.ĥ.vbi.ē. Item si fecisset votū intrandi religionem:& ex mora quā fecit i sęculo sine necessitate imminet ei periculū votū frāgēdi puta per matrimoniū:tenetur q̄citissime al's peccat mortaliter. Tho.ĥ.ĥ.q.vbi.ē. Item si parentes fecerunt pro eo vt.ſ.ipse aliquid faceret:& ipse postea approbauit intendēs se obligare ad votum factū pro illo tenetur.& ideo trāsgrediēdo peccauit mortaliter:al's si ipse se non obligauit non tenetur plus q̄ velit.Ray. q̄uis bonum sit facere si potest.

§.V. DE HEREDE QVOMODO

teneatur ad vota eius cuius est hęres.No.ſm Pe.de Palu. Vtrum in.tm.q̄ si est votū tm̄ reale:vt fundādi monasterium:vl hęres tenetur dandi tantū pro deo:aut oblationē mittēdi:aut tot arma tos vltra mare:tūc hęres tenet sicut in alijs debitis.Si autē vota de est tm̄ personale:vt ieiunare:continere vel orum crucis:vel ire vltra mare:hęres nō tenetur nisi sponte obligauerit se siue sit filius siue sit extraneus.ex eo.c.licet.Si autē est simul reale & pśonale & exp̄ssum vtrūq̄ tūc tenetur ad reale:vt si vouit ire ad sanctū Iacobū & ibi offerre vnū equū hęres non tenetur ire:sed mittere vnum equū. similiter si vouit fundare monasteriū & intrare tenetur hęres fundare monasteriū:sed non intrare.Si aūt est pśonale & reale:sed personale est principaliter expressum:reale tacitū&accessoriū:vt ire ad ſctm̄ Iacobū non tenet hæres expēsas quas fecisset ille eūdo:stādo:offerēdo & redeūdo dare:sicut nec tenet ire.Et si vouit intrare religionē non tenet bona tradere hęres:qa sublato principali tollitur accessoriū.Similiter si suscepērat crucē defuncti⁹:non tenetur hęres mittere expēsas quas fecisset nisi hoc ordinasset.Si vo vouit mittere certas pśonas vltra mare qd̄ reputatur reale:& ad illud tenetur hęres.Pet̄.Itē si fecit votum ire vel mittere in subsidiū terre ſctę supueniente impedimēto eūdi tenetur mittere loco sui vel saltē expensas quas facturus esset:& si hoc moriēs nō disponeret tenerētur hæredes nihilomin⁹ facere si hęreditas esset sufficiens ad hoc.Si aūt fecerat votū causa deuotionis eūdi supueniēte impedimēto nō tenetur ire vel mittere nisi forte fuerit i mora.& sic est i culpa qa cū potuit noluit.Cauti⁹ tū est in vtroq̄ casu q̄n nō potest.ſ.ire q̄ dispēsationē vel cōmutationē petat. Si autem moriēs de hoc non disponit:nō tenentur hęres implere nisi se obligasset:& si hoc non egit ratione hęreditatis & post ea non vult eam adire:tenetur de voto.

§.vi.Nota

Persone quarum vota non obligāt

§.VI.NOTA QVOD SVNT QVE

dā pśonę quarę vota nō sunt obligatoria nisi ratificentur ab alijs:& irritari pōt.Nā nullus pōt se obligare ad id qd̄ est cōtra volūtatem alteri⁹,quicūq̄ aūt est alteri subiect⁹ quātū ad id in quo est ei subiectus nō est suę potestatis.& ideo nō pōt se ꝑ votū firmiter obligare sine ꝓsensu superioris:non tm̄ peccat talia vouēdo.Tho.Primo ergo epūs nō pōt,sine licētia papę emittere votū vel emissum ipsum:per qd̄ dissoluatur,matrimoniū spūale qd̄ est iter ipm̄ & ecclesiā suā vt religionē intrare.Tenet tm̄ talis implere tale votū sicut pōt.ſ.peręndo licentiā resignādi:q̄ si papa nō vult dare vel irritat votū excusatur.Si dat licētiā tenetur,Pe.de Pal.Itē nec aliud p qd̄ fieret graue p̄iudiciū ecclię sugę:vt de lōga peregrinatione:votū abstinētiæ &aliathmōi pōt facere.viij.q.j.eleemosynas.Idem Pet̄.de Pal.Sed o pueri ante annos pubertatis.ſ. masculus ante xiij.annū:fœmina ante.xij.cōpletū.ium qa in pluribus patiūtur defectū rationis.tū qa sunt in potestate parentū vel tuto.& si vouet nō habet effectū:sed vota eor⁹ pōt irritare parētes.Tho.& ſm Guil.si pater vel tutor prio contradixerit & postea cōsentit nō reuiuiscit votū.Pet̄.aūt de Pal.sic dicit. Minorēnis si nō habet vsum rōnis nil valet votū.Si aūt habet vsum rōnis sed est impubes:pater vel tutor omne votū eius personale qd̄.ſ.respicit personā:vt de abstinētia&ingressu religionis:aut etiā votū reale,qd̄ ſ.fit de rebus dādis:vt eleemosyna potest irritare.Eodem est de minore,xxv.annis habēte curatorē vel existēte i potestate patris quo ad votū reale qd̄ pater vl tutor irritare potest.Sed quando pubes est intrat religionē:qd̄ facere potest inuitis parētibus & curatoribus:& eo ipso dedicat omnia bona sua:quę nisi essēt maior.xxv.annis nō posset alienare.Nec pōt parentes aut curatores bona retrahere q̄ possent si illa bona vouisset:qa non pōt talia sine illis alienare nisi se ipsum alienādo:qa quędā cūvniuersitate trāseūt quę al's non trāsirēt.Idem est si impubes intrauit nec pśona eius retracta fuit:qa nec bona retrahi possunt. Si aūt habēs vsum rationis nō habeat parētes aut tutorē aut curatorē:& voueat res suas nō se deo:licet in hominē non posset alienare:tamen videtur q̄ in deū possit nisi q̄ si inueniatur ię̄sus aut decep⁹ notabiliter potest restitui. Et nota q̄ si impuberes intrent religionem: parentes vel tutores possunt votum irritare vsq̄ ad annum & diem a tempore scientiæ computandum si volunt:vlterius autem non possunt.Et licet Hugo dixerit q̄ statim cum malitia supplet ętatem possit se vouere deo sicut & dare diabolo:tm̄ ꝑriū tenet cōiter canonistę.Itē cū impubes habet patrē:pater potest reuocare ipm̄ a religione:non aūt mater nosc̄te patre,patre aūt mortuo tūc mater & aura si habēt tutelā ei⁹:vt qa nō trāsierūt ad sec a vota:qa tūc non potest cū pdat tutelā:sed tutor pōt.Sed si impubes intret religionē vel emittat votū simplex aut solēne inscio pre vel inuito:si pater reuocat aī annū&diē:an puer post pubertatē teneat intrare dubitat:& videt q̄ no.Num.xxx. Patre irritāte votū puellę in ętate puellari ipa amodo vo to nō tenet.Tho.ꝓra:qa ex quo habuit vsum pfectū liberi arbitrij quo ad deū est obligat⁹.Illud aut Nume.intelligit in puella nō habēte vsum rōnis vel dū est i puellari ętate.vñ & seru⁹ retract⁹ a dño de religione:postea si fiat liber,tenet redire:& cōiunx retract⁹ ab vxore:ipa mortua tenet redire.hæc Pet̄.vbi.ē. Tertio filij familias post annos pubertatis pōt quantū ad ea q̄ ptinēt ad pśonā suā vouere:& tenētur implere etiā inuitis parētibus: puta de ingressu religionis vl ꝓtrahere m̄imoniū&hmōi,Sed quā tū ad ea q̄ ptinēt ad dispēsationē domesticā nō pōt sine cō sensu pr̄is:puta,de eleemosyna.Pe.Tho.de peculio tū castrēsi vel quasi pōt vouere:& tenent implere iuitis parētibus:ſm Pet̄.de Pal.Quarto serui q̄ sunt in ptāte dnorum quātū ad pśonales operationes nō pōt votū obligatorium facere cōtra volūtatē ipor⁹ de ingressu religiōis & pegrinationis &hmōi p q̄ subtraheret seruit⁹ eor⁹. Tho. pōt̄ñ vouere cū tinētia:nec dñi pōt talē votū irritare: ſm Pe. de Palu.Quinto clerici bñficiati non pōt vouere peregrinationē aut aliud p q̄ habeāt reliquere ecclesiā sine licētia prelati sui.de ꝑe.dist. v.c.nō oportet.& ex eo,magnę.nisi votū religiōis qd̄ pōt facere sine licētia ꝓlati &tenent facū implere:etiā cōtradicente epo.vota etiā abstinētię &

Filius familias.

Serui.

Clerici beneficiati.

oronū tenētur implere.Ray.& Pe.de Pal. Inno. ꝙd dicit q̄si vouet aliq̄d qd̄ nō habet eū impedire a religiōe & obediētia ꝓlati,fuit debet illud seruare vt dicere aliquos psalmos:Pe.aūt de Pal.dicit:q̄ si religiosus votū emittit tenet implere nisi ꝓlat⁹ irriter illud votū.Ric.ꝙo ordi.mino.dicit:q̄ religiosus nō pōt vouere:& si vouet q̄ nō tenet.Rō est:qa pēlata hūana fragilitate&religionis onere nō potest se ad aliq̄d vltra suā,pfessionē obligare qd̄ possit ipleri sine qualicūq̄ ꝓiudicio periculo obseruatiōis cuiuslibet eor⁹ q̄ ex sua ꝓfessiōe tenēt:& absq̄ periculo reddēdi se onerosum interdū ꝓlato suo vel alicui ex fratrib⁹ suis. Itē qa tātę altitudinis est religiōis votū q̄ oīa alia in ipm̄ cōmutari pōt.& iō ecclia cōsideras hāc altitudinē religionis & humanā fragilitatē voluit autoritate dei ad religiōis votū nullū aliud posse superaddi,ꝓpter periculū trāsgressionis vitā dū.Ad hoc etiā faciūt iura.xxxiij.q.v.c.noluit.& xx.q.iij.monacho.in glo.hęc ille. Tut⁹ ꝙo qd̄ dicit Tho. & Pe.Et no.ſm Pet̄.de Pal.q̄ in his oībus casibus in quibus pōt votū irritari q̄ius q̄ votū irritet ꝓ eū q̄ pōt:votū tenet &obligat.Post q̄ aūt fuerit irritatū non tenet vouēs seruare:immo nec debet ꝓ volūtatē irritātis.Itē not.q̄ est differētia inter irritationē & dispēsationē. Nam irritatio pōt fieri sine causa & ad libitū irritātis:sicut vir ad libitū irritat votū ꝓ iugis:ita q̄ nec ipse peccat irritādo:qa nemini facit iniuriā qui vtitur iure suo:nec ille votū omittēdo cū fuerit inefficax a principio.Sed dispēsatio in voto nō fit ꝓpter inefficaciā voti:sed ꝓpter aliā causam:vñ regrit nō solū autoritas sed dispēsantę:sed etiā causa ex parte dispensati.ſ.necessitas vel vtilitas ei⁹ vel reipublicę in oi gñe dispēsationis & i oi dispēsante:etiā papa:qa nec Pet̄.nec alteri cōmissa est autoritas seu ptās in destructionē:sed in edificationē:qd̄ est verū in ꝓpositō:qa voti obligatio iuri naturali & diuino innititur.Nā i his quę nō sunt mala nisi ea ꝓhibita iure positiuo:ad libitū abrogare pōt:& ꝓ consequens ad libitum in illis dispensare.Hęc Pe.de Palu.

Irritatio&dispēsatio differūt

§.VII.DE REDEMPTIONE COM

mutatiōe & dispēsatione vot⁹.No. primo qa redēptio & cōmutatio voti videntur differre sicut emptio & permutatio:qa in prio regrit precium in numerata pecunia.vñ si ille q vouit ad sctm̄ Iacobum ire habet illuc hostes & nō versus Romā:liberet a peregrinatiōe sc̄ti Iacobi:& obliget ad visitādū limina ap̄lor⁹:cōmutatio est. Si vo ipedimentus ire absoluat & pcipiat sibi dare tātū ꝓ deo quātū erat expēsur⁹ eūdo & redeūdo.redēptio est q̄ etiā debet esse iusti pcij & equalis.extra eo.c.magnę.hęc Pet̄.de Pal.Sed inter dispēsationē & cōmutationē Tho.dicit hāc esse differentiā:qa si absolute determinet ꝓlatus aliq̄d votū non esse seruādū erit dispēsatio voti.Si aūt ꝓ hoc qd̄ obseruādū erat aliquid aliud imponit:dicit cōmutatio voti. vñ maius erit dispensatio q̄ cōmutatio. Vtrūq̄ possunt prælati ecclesię vt declarabitur.Hęc Tho.ĥ.ĥ.

§. VIII: DE COMMVTATIONE

voti.Nota prio q̄ autoritate iuris in votū religiōis oīa cōmutatur etiā sine dispēsatione:qa tāq̄ pfectū alia includit.Vñ si qs ex voto emisso ad arctiorē religionē intrādū Vtrū remansit obligat⁹ ad profitēdū nec ad remanēdū. sed solū ligio ad intrandū &experiendū:sicut frequēter cōtingit:liceret sus votali vouere & ad vouendū inducere laxiorē religionē ad uēs ira ꝓfitēdū & remanēdū:qa primū votū tāq̄ tpale includit re strin in sec o tāq̄ in perpetuo.Et pl⁹ est experiri & profiteri la ctiorēre xiorē q̄ solū tm̄ experiri.arctiorē.Vñ Decretalis quę dicit ligionē imponendā pœnitentiā ꝓfitēti laxiorē post votū arctio manere ris.de reg.iur,q̄ post votū.li.vj,intelligit de illo q vouit teneat. aio remanēdi q̄ tenet remānere,vñ talis vsq̄ ad ꝓfessionē in religiōe laxiori si eā itraret est in mora votū ipl̄ēdi:cū de iure & de facto possit,& debeat redire ad arctiorē.Post ꝓfessionē aūt absolui⁹:nō qa pl⁹ fecerit q̄ vouerat:sed qa votū solēne de re minori derogat voto simplici:de re etiā maiori.Nota sec o q̄ licet vota pśonalia cōmutētur in religionē qa verbo cōmutādi vtif Decre.de votis.c.scripturę.vel soluant ꝓ professionē:& etiā realia q̄ ad pśonā nō tm̄ quo ad monasteriū:sicut nec debita.q̄diu alicui⁹ est nouitⁱ⁹ excusat a voto pśonali:puta ieiunio⁹& hmōi:nō autē a reali:puta de dādo eleemosynā:imo p se debet soluere debita:sed ꝓ ꝓfessionē q̄ bōiscedit&mūdo moritur vota pso

Universidad de Deusto
Biblioteca

nalia extinguunt sed & realia debita in monasterio trãsse
runt qd' obligat sicut hęres. s. nõvl trav alorẽ bonor. q re
cepit monasteriũ de illo fecit inuentariũ: vel si nõ fecit ex
ignorãtia iuris sicut nec qcũq; alius hęres. Itẽ nor. tertio qũ
votũ est reale speciale: puta q; aligs vouit equũ suum' de
terminatũ deo: tũc ipe qdẽ non põt cõmutare autoritate
ppria: sed autoritate eius q equũ iã traditũ est nõ sit res sa
cra posset alienare ante traditionem põt cõmutare. Nota
quarto q; q filiũ suũ determinatũ vouit religioni ad psua
sionẽ alicui⁹ non põt vnũ p alio cõmutare nec autoritate
ppria: nec ẽt illi⁹ ꝓsensu q induxit a d vouẽdũ. Sed si vo
uit simpliciter tenet statim puerũ cũ in religione põt edu
cari offerre etiã inuitũ: sicut etiã inuitũ ad scholas põt po
nere & ad artificiũ: sed puerẽ inuitũ ponere non põt. Sed
si vouit sub cõditione. s. si puero placeret ingredi: tũc nõ
tenet offerre añq; ille habeat vsum rationis & consentiat.

Pr filiũ puberẽ inuitũ i religio nẽ mit tere nõ potest,

Itẽ nor. qnto q; si vouit pater filiũ vel filiã ablactatos:
põt & debet matre inscia: vel etiã inuita offerre monaste
rio. Sed si vouit pater filiũ in vtero existẽtẽ: vel q̃diu sub
lacte est: qa pars⁹ est pars viscerũ: & cũ est sub lacte est ma
gis sub cura matris non põt vouere cũ effectu a solo patre
quin & mater possit votum irritare. Pe. de Pal.

§. IX. DE DISPENSATIONE VO

De for ma dis pẽsan di.

torũ. Nota primo q; cuius⁹ius diuinũ & naturale papa nõ
possit tollere vl' mutare: tũ qa iuris diuini & naturalis de
terminatio ptinet ad ius positiuũ. iõ sicut i pœnis põt hõ
dispensare cuius ius naturale dicitur delicta puniri: q̃ natu
ralis eqtas dictat etiã aliqñ malefitia nõ puniri ꝓpter bo
nũ reipublicę. & sm arbitriũ ei⁹ iustũ q reipublicę prȩest.
vñ qnq; est melius nõ puniri: tũc in hoc casu nõ est ꝓtra na
turale dispẽsare. Silr de iure naturali & diuino est reddere
votũ propter honorẽ dei. Sed si aliud magis cedat ad ho
norẽ dei põt dispẽsare: cuius ista dispẽsatio sit magis iuris
declaratoria cuius relaxatio. Nota sc'o de forma dispẽsandi
qa regrit q; sit expressa vel saltẽ intẽta. vñ siue in votis si
ue in aliis nũq; factũ superioris dispẽsat: nisi hoc ipe expri
mat: vel saltẽ dispẽsare intẽdat. et in eo quidẽ & alio infe
riori a papa vẽ canonistis: qa subsunt iuri q; non sufficit
q; intẽdat dispẽsare nisi exprimat. sicut dr de ꝓcess. prebẽ.
c. literas. Sicut ẽt eps nõ sine verbo absoluit a snia excõi
cationis quãtũcũq; intendat. Sed de papa qui ꝓest iuri
cũ facit aliq̃d aio dispẽsandi: & licet nõ exprimat eo ipso
sufficiẽter dispensat. sicut ẽt simplici salutatione absoluit
excõicatũ: si hoc ex certa sciẽtia facit & p hoc facere inten
dit. Videt ñ veri⁹ q; prȩlati dissimulãdo ẽt dispẽsant q̃d'
est sine verbo: q; multo magis in oibus in qbus nõ est eis
taxatus modus cũ formula dispẽsandi q; eo ipso dispẽsant
q; faciũt effectu nõ dispẽsandi: vel sciũt nõ cõtradicũt qñ
facile & libere cõtradicere possunt. Nota tertio de causa

Cã dis pensa tionis voti.

dispẽsationis. Equidẽ i positiuis. Sic volo sic iubeo sit p
rõne volũtas: qa q̃d' principi placuit legis habet vigorẽ.
q̃uis Ifido. cõtra: qa lex est qd' rõne constituit. dist. j. ꝓsue
tudo. Sed in his q̃ sunt iuris diuini secus. ex de voc. c. non
est. Et debẽt ꝓsiderari tria: vt in. c. magnę. qd. s. licet: qd; de
cet: quid expedit. Debet aũt esse talis causa q; meli⁹ sit re
cedere a iure cõi q; tenere non sufficit q; eque bonũ aliter
erit dissipatio. & peccat vtrq; s. dispẽsans etiã papa: & is
cũ quo dispẽsatur si sciat. Vnde Hosti. Peccat papa si sine
causa in votis dispẽsat: nec est ei obediẽdũ si manifeste li
queat q; sit cõtra dñi volũtatẽ: alȝs in dubio obediẽdũ est
rivel mulieris: qui si crederet iuitã causam excusaret: non
aũt ille q sciret iniustã: eẽt tñ verũ matrimoniũ quãtũ ad
vtrũq; qa claudicare non põt. Sed sciẽs nõ posset petere:
sed reddere. s. debitũ. Nota quarto de ministro dispensa

Mini ster dis pẽsatio nis.

tionis q; eps põt dispẽsare in omni voto continẽtię tpali
puta si quis voueret p annũ continere. Itẽ in oi voto ppe
tuo nisi cõtinẽtię & religionis. Itẽ in oi voto tpali. Pe. de
Pal. Hinctñ oportet excipere illa tria de qbus dictũ ẽ. ß. s.
terrę sanctę: & sanctι Iacobi & apłoꝝ Petri & Pauli: Papa
em sibi reseruat sm morẽ curię. De voto autẽ religionis
tẽporali: puta cũ qs vouet intrare religionẽ intẽtione ꝓ
bãdi si sibi placebit: vel etiã vouet simpliciter intrare nõ
specialiter cogitãs vel intẽdẽs de remanẽdo vel nõ rema
nẽdo. talis em etsi teneatur intrare: nõ tamẽ tenet remane
re ex quo em nõ habuit specialẽ intentionẽ ad remanẽdũ
obligat sm formã iuris ẽ est q; p annũ, ꝓbet. & si non pla
cet liber egreditur sm Tho. in tali ergo voto religiõis ad
quã quis nõ obligatur remanere: non põt eps dispensare
sm Pe. de Pal. qd' ꝓbat vltra alias rõnes per hoc: qa sum

Sũmus pœnitẽ tiarius.

mus pœnitẽtiarius plus põt in dispẽsando q; eps: sed ipe
nõ põt dispẽsare in voto religionis: ita vt liceat in sęculo
remanere: sed sic vt liceat ad aliã laxiorẽ trãsire ẽt facta p
fessione: sicut licentiat apostatas, ergo nec eps potest. Hoc
aũt videt q; si existẽs in laxiori voueat arctiorẽ q; episco
pus possit dispẽsare: qa non est votũ ppetuę cõtinẽtię nec
votũ religionis simplicit cũ iã sit obligat⁹ ad vtrũq;: sed
solũ est subrogatio voti: vñ videt q; eps possit dispẽsare.
Et similit i voto simplici religionis arctioris q; liceat ad
laxiorẽ trãsire licẽtia nõ petita: si tñ trãseat petitione omis
sa, tenet ingress⁹. Sic etiã de voto simplici arctioris non de
bet trãsire ad laxiorẽ: si tñ trãseat tenet. Itẽ videtur q; pro
fessus in laxiori nõ debet ad arctiorẽ vouere nisi licẽtia pe
tita: sed si vouerit tenet. nec alius põt irritare: sed tenet li
cẽtiare. Sed põt eps dispensare sicut abbas põt dispensare
in ꝓsso arctiorẽ q; intret laxiorẽ: nõ tñ sine cõsensu con
uẽt⁹ põt alienare personã cõuẽt⁹ nisi hoc habeat ex priui

Archi diaco nus.

legio speciali. Sed archidiaconus non põt iure suo vti au
toritate dispẽsandi cõtra ius cõe nisi inquãtũ cõperit sibi
ex cõsuetudine legitime ꝓscripta per quã ius epale põt
acquirere: non autẽ papale: qa esset coruptela. Item abbas

Abbas

vel Prior nil potest in dispensãdo in votis: licet possit irri
tare pl⁹ q; eps. de sen. excõ. cũ illoꝝ. Nã religiosi aut ante
professionẽ votũ emiserũt: & sic per professionẽ liberãt:
aut post professionẽ: & tũc est locus irritationis: nõ dispẽ
sationis. Itẽ non potest abbas hoc in sæcularibus sibi ples
no iure subiectis nisi cõsuetudo daret. Archiepus inquãtũ
hmõi nil põt vel habet in subditis suffraganeoꝝ suoꝝ li
cet ipsos possit absoluere visitãdo. Nõ em legẽ põt absol
uere a voti fractione: g; & dispensare. videt tn q; sicut põt
absoluere a sentẽtia epi: licet nõ debeat sed ad eũ remitte
re: ita & dispẽsare: & cũ suffraganeis suis possit dispẽsare cũ
sint subditi. cuius confessores ab eis & ab abbatibus electi
possint cũ eis dispẽsare: sicut & absoluere a casibus etiam

Pœnitẽ tiarij.

epis reseruatis. Itẽ pœnitẽtiarij quorũcũq; non habent po
testatẽ dispensandi nisi inquãtũ cõmittitur eis specialiter.
Nã potestas dispẽsandi respicit iurisditionẽ: vñ põt com
mitti hoi inferioris ordinis. Sed vtrũ an non sacerdos pos
sit dispẽsare in votis suo vel alieno iure: vel dispẽsationẽ
cõmutare dubiũ est. Sũmus aũt pœnitẽtiarius dispẽsat in

Papa.

tet in literis quas apostate ab eis deferũt. Papa autem po
test dispẽsare in oi voto volũtario simplici & solẽni tpali
& ppetuo: & cũ omni hoĩe. Et de voto solẽni p sacri ordi
nis susceptionẽ patet: qa castitas illi est annexa exstatuto
ecclesię: etiã particulari: puta oriẽtalis: qa Grẽci etiã in sa
cerdotio cõiugio vtũtur. Papa aũt dispẽsare põt in statu
to cõcilij vniuersalis. Devoto solẽni p professionẽ ẽt põt
qa licet papa non possit facere q; ꝓsessus non fuerit, ꝓsef
sus: põt tñ facere q; non sit obligat⁹ religioni & advotũ re
ligionis: qa i omni voto intelligif excepta autoritate pa
pę. hæc Pet. de Palu. vbi. ß. Idem tenet Richard. in. iiij. &
Tho. in. iiij. & Io. Neapol. in quodlibe. & Hugo cardi. In
no. & Hosti. & cõiter canonistę. s. q; papa potest dispẽsare
in voto solẽni religionis nõ qdẽ tm vt sit religiosus: & nõ
seruet vota: sed de religioso potest facere laicũ ex magna
causa vrgẽte. Sed ipse Tho. ꝗ. q. lxxxviij. ar. xj. tenet con
trariũ. s. q; nõ possit cũ tali dispẽsare. Idẽ Alber. primũ cõ
muni⁹ tenetur. Et Io. in sum, confes. dicit se vidisse hoc fa
ctũ a papa cũ aliquo. Dicit etiã Richar. q; omne votũ q̃d'
est de his q̃ sunt supererogationis dispẽsabile est: qa dispẽ
sationis i quolibet tali voto potest inueniri rationabilis
causa. s. ꝓfectus maioris boni: vel virtus mali. siue p cõ
parationẽ ad rẽpublicã: siue p cõparationẽ ad vouẽtẽ. Re
formationẽ em pacis inter regna maius bonũ est cõtrari
q; cõtinẽtia vnius psonę. In tali em casu si psona quę pti
nẽtiã vouerat nubat per obedientiã dñi papę: sua obediẽ
tia magis meritoria est sibi q; ptinere quãtum ad prẽmiũ
substantiale. Vitatio em cõmunis mali: vt vitatio discor
dię inter regna quę sunt in pace: & vitatio ꝓbabilis trans
gressionis voti: si probabilis sit vehemens potest esse ra
tionabilis causa dispẽsandi in quocũq; supererogationis
voto. Aliter em nõ video quõ obligatio p castitate facta
quãdoq;

quãdoq; ꝓtra castitatẽ nõ militaret. Etsi dicis q; hoc non
esset q; per se sed per accidẽs. s. propter infirmitatẽ personæ.
hoc nõ obstat. Recta em rõ dictare videt aliquẽ esse loco
dei in ecclesia q; periculis cõmunitatũ & psonarũ pensatis
infirmitatibus vtilitatibus & dãnis possit rõnabiliter ob
uiare. Et dico rõnabiliter: qa vbi nõ est dispẽsandi rõnabi
lis causa si dispẽsaretur nõ esset dispẽsatio: sed dissipatio:
sm Bern. iij. de consid. ad Eugeniũ papã. Dicit iterum q;
q̃uis manẽte obligatione de iure naturę fit soluere: tamẽ
ipsa obligatio nõ fuit de iure naturę absolute: sed sub hac
conditione. s. quousq; per superiorẽ ex causa rõnabili fue
rit relaxata. Naturale em iudiciũ rationis dictat q; per ali

De dis pensa tione vo ti casti tatis.

quẽ superiorẽ possit talis obligatio relaxari ex rationabi
li causa. Circa hanc materiã. s. de dispensatione votoꝝ: di
cit Beat⁹ Tho. i. iiij. dist. xxxviij. q; diuersę sunt opiniones
Quidam em dicunt q; quodlibet votum potest ꝑ prȩla
tos ecclesię dispẽsationem habere pro libito prȩlati. quia
vt dicũt in quolibet voto intelligit cõditionaliter volũ
tas prȩlati fut oris. s. papę: ad cuius dispẽsationẽ ptinẽt ac
oim; subditorũ: & sic cũ voluerit ille summ⁹ prȩlat⁹ relaxare
põt vt non teneat. Sed hoc nõ vr hũ dictũ: qa q̃dã sunt in
quib⁹ est hõ ita liber sui q; etiã ꝑ ꝑceptũ papę põt illa face
re: sicut cõtinere & alia si ita. vñ absolute sine cõditiõe vo

Quidã dicũt q; votum non re cipit dis pẽsatio nem.

lũtatis alicui⁹ prȩlati põt talia vouere. Alij dixerũt q; nullũ
votũ recipit dispẽsationẽ sm q; dispẽsatio est iuris relaxa
tio: sed solũ sm q; est iuris declaratio: qa papa põt declara
re hoc ius q. d' fit qñ recõpẽsatio fit maioris boni: & tũc põt
dimitti min⁹ bonũ ad q̃d' qs obligauit se. Sed hoc ẽt non
vr verũ: qa declarare ius nõ est ius nouũ facere: sed illud
q̃d' erat in iure manifestare. Vñ sm hoc nũq; p dispẽsatio
nẽ voti fieret vt nõ sit cõtra ius q̃d' erat pri⁹ cõtra ius: sed
solũ q̃d' videbat esse cõtra ius & nõ erat. Et iõ aliter dicen
dũ. s. q; in voto dispẽsari põt: etiã sm q; dispẽsatio est iuris
relaxatio ex aliqua legitima causa. Quia em votũ de illici
to eẽ nõ põt: nõ aũt licet subtrahere alicui q̃d' ei debeẽ: iõ
ꝓvotũ alicui⁹ non põt fieri ꝓiudiciũ suo ꝓprio qn debeat
eius mandatis parere cũ fuerit oportunũ. Vñ si platus vi
deat expedire ex aliqua cã rõnabili: vel ꝓpter ipm q; vo
uit: vl' ꝓpter alios q; votũ nõ seruet: põt eũ ab obseruatio
ne voti deobligare q; als de iure erat obligat⁹. Nec ex hoc
dici põt: papã dispẽsare ꝯ ius diuinũ vel naturale: nã ob
seruare votũ tunc est de lege naturali vel diuina cũ durat
obligatio voti: cessante ãt tali obligatiõe obseruatio nõ
est de iure naturali vel diuino: q; obligatio cessat p dispẽ
sationẽ legitimã vel cõmutationẽ vel irritationẽ. Nec ẽt
ex hoc mẽdaciũ incurrit q; votũ nõ seruat dispẽsat⁹: qa hõ
de futuris debet hre pias cõditiões adiũctas explicite vel
implicite. vt patet Iac. v. Devoto cõtinẽtiæ dicunt aliqui
q; null⁹ põt dispẽsare i eo ꝓpter diuersas rõnes a diuersis
assignatas. Dicũt em aliq hoc accidere: qa votũ ptinentię
nõ põt ptermitti nisi ad ꝑriũ dilabẽdo q̃d' nũq; licet. Alij
dicũt hoc cõtingere eo q; votũ ptinẽtię nõ recipit recõpẽ
sationẽ melioris eo q; nõ est digna pẽderatio aię continẽ
tis. vt dr Eccl. xxvj. Vel ideo q; ap ptinẽtiã, hõ de domesti
co inimico triũphũ capit sm quosdã: vel qa religionẽ
hõ pfectę cõformat christo. vñ in voto cõtinẽtiæ & alȝs
essentialib⁹ votis religionis nõ põt dispẽsari sm quosdã.

De di spensa tione voti re ligiõis.

Sed hoc etiã nõ vr sufficiẽter dictũ: qa bonũ cõe est mul
to meli⁹ q; bonũ priuatũ. Et ideo vt alij dicũt, ꝓbabili⁹ si
cõis vtilitas toti⁹ ecclesię aut vni⁹ regni vel ꝓuincię ex
poscret: posset quenięter & in voto cõtinẽtię & in voto re
ligiõis dispẽsari quãtũcũq; eẽt solẽnizatũ. Nõ em votũ
potest se deobligare ab eo i quo alteri tenetur vt dictũ est
Vnde talis posset necessitas iminere q; posset alicui iuste
ꝓhiberi ne voueret. Et necessitate manẽte põt ẽt in voto
dispẽsari iã facto. Periculũ aũt mortis corporalis vt dicit
imminere ex quibusdã infirmitatib⁹ quib⁹ remedia⁹ per
cõstũ sm medicinã: nõ est sufficiẽs rõvt i voto continẽtię
dispensẽt: nec peccat talis vouẽdo continẽtiã exponẽs se
periculo ꝓpter deũ & bonũ virtutis. Itẽ nota sm Rich. or.
Mino. i. iiij. dist. xxxvij. q; votũ de nũq; petẽdo dispẽsatio
nẽ a dño Papa in aliquo voto nõ est speciali⁹ obligatorium.
Rõ est: qa materia voti non solũ debet esse necessaria: sed
etiã vtilis ad salutẽ. Quędã em etsi sint licita: non tñ expe
diũt ad salutẽ alicui. Sed nũq; petere dispẽsationẽ a papa

votum non ẽ aliq̃d vtile ad salutẽ: imo qñq; multũ expedit pete
de non re: ergo &c. Votũ de nõ petẽdo illud q̃d' eẽt vtile aię vouẽ

quãdoq; ꝓtra castitatẽ nõ militaret. Etsi dicis q; hoc non
esset q; per se sed per accidẽs. s. propter infirmitatẽ personæ.
hoc nõ obstat. Recta em rõ dictare videt aliquẽ esse loco
dei in ecclesia q; periculis cõmunitatũ & psonarũ pensatis
infirmitatibus vtilitatibus & dãnis possit rõnabiliter ob
uiare. Et dico rõnabiliter: qa vbi nõ est dispẽsandi rõnabi
lis causa si dispẽsaretur nõ esset dispẽsatio: sed dissipatio:
sm Bern. iij. de consid. ad Eugeniũ papã. Dicit iterum q;
q̃uis manẽte obligatione de iure naturę fit soluere: tamẽ
ipsa obligatio nõ fuit de iure naturę absolute: sed sub hac
conditione. s. quousq; per superiorẽ ex causa rõnabili fue
rit relaxata. Naturale em iudiciũ rationis dictat q; per ali

De di spensa tione vo ti casti tatis.

quẽ superiorẽ possit talis obligatio relaxari ex rationabi
li causa. Circa hanc materiã. s. de dispensatione votoꝝ: di
cit Beat⁹ Tho. i. iiij. dist. xxxviij. q; diuersę sunt opiniones
Quidam em dicunt q; quodlibet votum potest ꝑ prȩla
tos ecclesię dispẽsationem habere pro libito prȩlati. quia
vt dicũt in quolibet voto intelligit cõditionaliter volũ
tas prȩlati fut oris. s. papę: ad cuius dispẽsationẽ ptinẽt ac
oim; subditorũ: & sic cũ voluerit ille summ⁹ prȩlat⁹ relaxare
põt vt non teneat. Sed hoc nõ vr hũ dictũ: qa q̃dã sunt in
quib⁹ est hõ ita liber sui q; etiã ꝑ ꝑceptũ papę põt illa face
re: sicut cõtinere & alia si ita. vñ absolute sine cõditiõe vo

Quidã dicũt q; votum non re cipit dis pẽsatio nem.

lũtatis alicui⁹ prȩlati põt talia vouere. Alij dixerũt q; nullũ
votũ recipit dispẽsationẽ sm q; dispẽsatio est iuris relaxa
tio: sed solũ sm q; est iuris declaratio: qa papa põt declara
re hoc ius q. d' fit qñ recõpẽsatio fit maioris boni: & tũc põt
dimitti min⁹ bonũ ad q̃d' qs obligauit se. Sed hoc ẽt non
vr verũ: qa declarare ius nõ est ius nouũ facere: sed illud
q̃d' erat in iure manifestare. Vñ sm hoc nũq; p dispẽsatio
nẽ voti fieret vt nõ sit cõtra ius q̃d' erat pri⁹ cõtra ius: sed
solũ q̃d' videbat esse cõtra ius & nõ erat. Et iõ aliter dicen
dũ. s. q; in voto dispẽsari põt: etiã sm q; dispẽsatio est iuris
relaxatio ex aliqua legitima causa. Quia em votũ de illici
to eẽ nõ põt: nõ aũt licet subtrahere alicui q̃d' ei debeẽ: iõ
ꝓvotũ alicui⁹ non põt fieri ꝓiudiciũ suo ꝓprio qn debeat
eius mandatis parere cũ fuerit oportunũ. Vñ si platus vi
deat expedire ex aliqua cã rõnabili: vel ꝓpter ipm q; vo
uit: vl' ꝓpter alios q; votũ nõ seruet: põt eũ ab obseruatio
ne voti deobligare q; als de iure erat obligat⁹. Nec ex hoc
dici põt: papã dispẽsare ꝯ ius diuinũ vel naturale: nã ob
seruare votũ tunc est de lege naturali vel diuina cũ durat
obligatio voti: cessante ãt tali obligatiõe obseruatio nõ
est de iure naturali vel diuino: q; obligatio cessat p dispẽ
sationẽ legitimã vel cõmutationẽ vel irritationẽ. Nec ẽt
ex hoc mẽdaciũ incurrit q; votũ nõ seruat dispẽsat⁹: qa hõ
de futuris debet hre pias cõditiões adiũctas explicite vel
implicite. vt patet Iac. v. Devoto cõtinẽtiæ dicunt aliqui
q; null⁹ põt dispẽsare i eo ꝓpter diuersas rõnes a diuersis
assignatas. Dicũt em aliq hoc accidere: qa votũ ptinentię
nõ põt ptermitti nisi ad ꝑriũ dilabẽdo q̃d' nũq; licet. Alij
dicũt hoc cõtingere eo q; votũ ptinẽtię nõ recipit recõpẽ
sationẽ melioris eo q; nõ est digna pẽderatio aię continẽ
tis. vt dr Eccl. xxvj. Vel ideo q; ap ptinẽtiã, hõ de domesti
co inimico triũphũ capit sm quosdã: vel qa religionẽ
hõ pfectę cõformat christo. vñ in voto cõtinẽtiæ & alȝs
essentialib⁹ votis religionis nõ põt dispẽsari sm quosdã.

De di spensa tione voti re ligiõis.

Sed hoc etiã nõ vr sufficiẽter dictũ: qa bonũ cõe est mul
to meli⁹ q; bonũ priuatũ. Et ideo vt alij dicũt, ꝓbabili⁹ si
cõis vtilitas toti⁹ ecclesię aut vni⁹ regni vel ꝓuincię ex
poscret: posset quenięter & in voto cõtinẽtię & in voto re
ligiõis dispẽsari quãtũcũq; eẽt solẽnizatũ. Nõ em votũ
potest se deobligare ab eo i quo alteri tenetur vt dictũ est
Vnde talis posset necessitas iminere q; posset alicui iuste
ꝓhiberi ne vouere. Et necessitate manẽte põt ẽt in voto
dispẽsari iã facto. Periculũ aũt mortis corporalis vt dicit
imminere ex quibusdã infirmitatib⁹ quib⁹ remedia⁹ per
cõstũ sm medicinã: nõ est sufficiẽs rõvt i voto continẽtię
dispensẽt: nec peccat talis vouẽdo continẽtiã exponẽs se
periculo ꝓpter deũ & bonũ virtutis. Itẽ nota sm Rich. or.
Mino. i. iiij. dist. xxxvij. q; votũ de nũq; petẽdo dispẽsatio
nẽ a dño Papa in aliquo voto nõ est speciali⁹ obligatorium.
Rõ est: qa materia voti non solũ debet esse necessaria: sed
etiã vtilis ad salutẽ. Quędã em etsi sint licita: non tñ expe
diũt ad salutẽ alicui. Sed nũq; petere dispẽsationẽ a papa

votum non ẽ aliq̃d vtile ad salutẽ: imo qñq; multũ expedit pete
de non re: ergo &c. Votũ de nõ petẽdo illud q̃d' eẽt vtile aię vouẽ

tis non est obligatorium: sed qñq; est vtile aię vouẽtis vt di petẽdo
spẽsẽt in illo voto: qa qñq; est nimis graue votũ illi quo vtile,
uit ad obseruandũ: ita q; ꝓbabiliter timet trãsgressionis
periculũ: ergo votũ de nõ petẽdo dispẽsationẽ a Papa nõ
est vniuersaliter obligatorium. In casu tñ in quo eẽt vtilius
aię vouẽtis non petere, dispensationẽ q; petere: obligatus
esset ad non petẽdũ: qa cũ aliqs vouet aliq̃d q̃d' ivno casu
potest esse vtile ad salutẽ: & in alio nõ obligat i illo casu
in quo est vtile ad salutẽ. non etiã in alio casu i quo est in
utile: nisi fuerit intẽtio vouẽtis q; si non obligat in omni
casu q; in nullo obligetur. Hęc ille.

§. X. QVERITVR VTVRVM VO

triplex ieiuniũ

uẽs ieiunare in festo alicuius sancti si illud festũ est in dñi
ca teneat illo die ieiunare. Rñdet Ioã. Neapol. in quodl'.
viij. q. xxxv. p distinctionẽ quadrimẽbrẽ: videlicet aut ta
lis vouẽs intẽdit vouere ieiunare ieiunio afflictionis: vt
videlicet affligẽdo carnem suã: fatisfaciat deo de pctis: &
subiiciat carnẽ spũi: & pseruet se in posterũ: aut intẽdit vo
uere ieiunare ieiunio exultationis: id ẽ vt magis sit dispo
situs ad spũale gaudiũ & contẽplationẽ diuinorũ: aut de
neutro itẽdit: qa de neutro cogitauit qñ vouit: aut de vtro
q; intẽdit: qa intẽdit vouere ieiunare ꝓpter vtrũq; prędi
ctorũ. In prio casu talis nõ debet ieiunare in dñica: sed in
sabbato pcedẽti. Cui⁹ rõ est: qa ieiuniũ afflictionis ad q̃d'
qs se ꝑticulariter obligat debet cõformari & regulari sm
idẽ ieiuniũ ad q̃d' obligat eccl'ia vniuersalis. Sed ieiuniũ

devoto ieiunẽ.

afflictionis ad q̃d' obligat eccl'ia vniuersalis si est i dñica
trãsferr in sabbato, ergo &c. Talis etiã incongrue vouit ie
iunare in festo: nõ in vigilia. In sc'o casu dicẽdũ q; debet ie
iunare in dñica. Cuius rõ est: qa votũ licitũ & virtuosum
obligat: hoc aũt est hmõi. arg. dist. lxxvj. vtinã. Nec ob. q;
tali die ꝓhibet ieiunare dist. xxx. si qs tãcẽ. & c. si qs ꝓby
ter. qa hęc ꝓhibitio sit cõtra illos q; ieiunãr in ꝓcẽptũ dici
dñici: vl' ex alia errore hereticoꝝ seu superstitione. Nã ex de
uotiõe licet. In tertio casu dicẽdũ est q; debet ieiunare in
dñica. Cui⁹ rõ est: qa cũ vouerit ieiunare in die festo: & nõ
in vigilia festi: magis ꝓbabile est q; intẽdat ipliciter ieiu
nare ieiunio exultationis q; ieiunio afflictionis: & p cõse
quẽs idẽ iudiciũ est in hoc tertio casu q̃d' in sc'o. In quar
to casu videtur q; magis cõsulẽdũ esset tali q; ieiunaret in
sabbato pcedẽti q; i festo vt sic magis cõformaret se aliis
fidelib⁹ in ieiunãdo. Ceteris aũt paribus magis cõsulendũ
est vnicuiq; q; conformet se quãtũ ad diẽ vniuersali eccle

Vouẽ non cõ medere carnes in festo beati Lauren tij.

się in ieiunãdo q; q; fit singularis. Queritur vtrũ vouens
non comederet carnes seu panẽ in festo beati Laurentij: qa
fuit assatus ad ignẽ sicut panis: & ieiunare i pane & aqua
feria sexta. si tale festũ. s. scti Laurentij euenerit in sexta se
ria teneat adimplere votũ facil ius seu difficili⁹ de duob⁹
prędictis? Rñ. sm Io. Neapo. in ꝙdlib. xvij. p distinctionẽ.
qa aut talis põt ambo vota implere sine ꝓculo mortis vl'
grauis infirmitatis: aut nõ põt: aut est dubi⁹ vtrũ possit:
aut nõ. In prio casu dicẽdũ est q; talis tenet ambo imple
re. Cui⁹ rõ est: qa obligat⁹ ad duo ꝓcepta tenet ambo im
plere: sed adimplere votũ est ꝓceptũ ergo &c. In sc'o ca
su nõ tenet ambo implere sed vnũ solũ. Cui⁹ rõ est: qa p nul
lũ votũ obligat hõ ad faciẽdũ ꝓtra ꝓceptũ dei: sed occide
re sei sm ad q̃d' disponit grauis infirmitas ꝓtinuata est cõ
tra illud ꝓceptũ. Nõ occides. vt dicit Aug. in. j. de ciui. dei
Non ergo tenet talis nisi advnũ illorũ. Sed quẽrit ad q̃d'
illoꝝ magis teneat? Rñdetur q; si talis fecit illa duo vota
quodã ordine successiuo tpis. s. vnũ ante aliud: tenet iple
re illud q̃d' pri⁹ fecit. Cui⁹ rõ est: qa semp obligatio prior tol
lit posteriorẽ sibi ęqualẽ & incõpossibilẽ. Exẽplũ patet in
matrimonio & in alȝs ꝓmissionib⁹. Si aũt fecit ambo vota
simul. i. i eodẽ tpe: tenet illud de duob⁹ adimplere q̃d' sibi
placet. Cui⁹ rõ est: qa obligat⁹ ad duo aliqua ꝓpter indiffe
rẽtiã nec magis advnũ q; ad aliud se obligauit: non tenet
ergo plus implere vnũ q; aliud. ergo &c. Consulẽdũ tn eẽt
tali q; adimplere illud de duob⁹ q̃d' eẽt meli⁹ & virtuosi⁹
vñ si vnũ illoꝝ eẽt maioris deuotionis: aliud maioris af
flictionis. cũ deuotio mẽtis sit prędicta afflictioni carnis
ex eo q; est actus pfectioris virtutis. s. religionis & bona p
se. s. deuotio: afflictio vero carnis bona p accidẽs & a⁹ mi
noris virtutis: q; tẽperãtię. vñ ꝓsulẽdũ esset q; illud eligę
ret in quo haberet maiorẽ deuotionẽ. Et talis. s. q; est cer
tus nõ posse nisi alterũ duorũ iplere p illo alio q̃d' dimit

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit non teneꝫ aliud opꝰ virtuosum facere: vel in alio die illud restaurare, qđ ꝓbari pōt multipliciter. Primo qđē qa idē iudiciū est de impossibilitate adimplēdi ꝓceptū & votū: sed ille de quo est certū ꝙ nō pōt adimplere ꝓceptū de ieiunio ecclesię: vt pote qa infirmus ad mortē: non tenetur tale ieiunīū in aliud bonū cōmutare: vel i alium diē ꝓlōgare. ergo &c. Sed'o patet a simili: qa q voluisset ieiunare in oi sexta feria i pane & aqua & in aliqua dieꝝ feriaꝝ nō posset: qa infirmꝰ ad mortē non teneꝫ tale ieiunīū cōmutare in aliud bonū aut in aliū diē ꝓlōgare. ergo idē in ꝓposito. Tertio ex voto nullus teneꝫ nisi ad id qđ vouit: sed talis vouit certū qđ & certa die. ergo si ex impossibilitate nō iplet votū ad aliud nō teneꝫ. In tertio ẏo casu qñ est dubiꝰ vtrū possit vel nō possit: dicēdū ꝙ tales vōes illud ieiunīū qđ nō pōt implere, teneꝫ in aliū diē ꝓlōgare: aut in aliud bonū cōmutare. Cuiꝰ rō est, qa existens in dubio an trāsgrediatur votū & ꝓ cōsequēs peccet mortaliter teneꝫ se ponere in tuto: vt, s. votū nō trāsgrediatur sed talis vouēs si dubitat an possit ambo ieiunia adimplere: dubitat, etiā cōsequēter an alterū nō implendo trāsgrediaꝫ votū & peccet mortaliꝫ: qđ ꝑtīnet ad vitat, ꝓlōgatio: aut cōmutādo in aliud votū: nō qdē autoritate ꝓpria: sed ꝓlati sui ꝙ requirit ad oēm dispēsationē vel cōmutationē voti. vt patet. ii. q. i. xxxvii. Cōmutās aūt votū. s. autoritate superioris nō est trāsgressor voti. Teneꝫ ergo in tali dubio talis vouēs ieiunīū qđ nō implet prolongare in aliū diē vel in aliud cōmutare autoritate superioris.

De existēte in dubio.

TITV. XII. DE INFIDELITATE.

¶ De supstitionibꝰ: & tibi de multis generibꝰ diuinationū & sortibꝰ: somnīs: breuibus & incātationibus. Ca. I.

QVEMVM DE INFIDELITATE agēdū. Sed qa vitiū supstitionis qđ' est quasi quędā protestatio infidelitatis est cōmunius qđ' reperitur etiā in fidelibus: ideo prius de eo agendum postea de infidelitate ipsa.

§. I. SVPERSTITIO EST VITIVM

cōtrariū virtuti religionis. Sicut em̄ irreligiositas quę cōsistit i irreuerētia dei & rerū sacraꝝ opponit religioni ꝑm defectū. Ita supstitio quę importat supfluū. i. indebitū modū cultus diuini opponit ei ꝑm excessum. Excedit aūt modus debitus cultꝰ diuini nō solū cū exhibet vero deo: sed nō vt debet: sicut si qs seruaret legalia in honorē dei vt faciūt Iudei: sed etiā & permaxime cū exhibetur ei cui nō est exhibēdus: vt creaturę. Cultus aūt diuinus ordinatur ad tria. Primo ad reuerētiā deo exhibēdā. Sed'o ad hoc vt hō instruaꝫ a deo quem colit, puta de sciendis seu credēdis & agendis. Tertio ad directionē humanoꝝ actuū ꝑm institutū dei quem colit: puta vt ieiunia: sacrificia: festa: remedia contra infirmitates & hmōi faciat ꝑm ordinationē dei & ecclesię. Sed'm hoc ponit triplex genus supersitionis. Et per primū qđ' dī idololatria non exhibet reuerētia deo sed creaturę. Per sed'm qđ' dī diuinatio nō quęritur instructio a deo: sed a diabolo ꝓ cōsultationes & pacta expssa vel tacita. Per tertiū qđ' dī obseruātia nō dirigit hō actꝰ suos ꝑm institutū dei sed diaboli dū obseruat dies & incitationes & hmōi. Et de his tribus generibus dicit Augu. Supersitiosum est qcqd institutū est ab hoibus ad faciēda idola & colēda pertinēs: vel ad colēdā sicut deū creaturā partēve vllā creaturę quo ad primū: vel ad ꝓsultationes & pacta quędā cū dęmonibus quo ad sed'm. Et paulo post. Ad hoc genus pertinēt oēs ligaturę & remedia quę medicoꝝ disciplina cōdēnat: siue in precātationibus: siue i quibusdam notis quas characteres vocāt: siue in quibuscūq; rebus suspēdēdis atq; ligādis &c. xxvi. q. ii. illd'. De singulis agēdū est. Nō est aūt supersitio ipsa infidelitas: sed ꝓtestatio infidelitatis. Sicut religio cōtraria supstitioni non est fidei virtus: sed virtus per quam fit, ꝓtestatio fidei per actus exteriores in deum ordinatos: beatus Tho.

Cultus dei ordinat ad tria.

triplex genꝰ supersitionis.

§. II. IDOLOLATRIA EST CVM

Culꝰ diuinꝰ exhibetur creaturę repsentaręq; p aliquā sensibilē formā seu figurā quę dicitur idolū: ꝑm Tho. ii. q. xciii. Diuersimode autē cultus diuinus idolis exhibebaꝫ diuinus. Quidā ipsis imaginibus exhibēbat cultū diuinū. Nā q ar tē quandā nesariā fabricabāt quasdā imagines quæ virtute dęmonū habebāt aliquos effectus: puta dare responsa & remedia sanitatū, ꝓpter qđ' putabant hoies aliquid deitatis esse in illis imaginibus: vnde eis exhibebāt cultū diuinū. & hæc fuit opinio Hermetis Trimegisti: vt ponit Augu. i. viii. de ciui. dei. Alii vero exhibēbāt cultū diuinū nō ipsis imaginibus: sed creaturis quarū erant imagines. horū tamē fuit triplex opinio. Quidā em̄ existimabant quosdā hoies fuisse deos quos per eoꝝ imagines colebant sicut Iouē Mercurium & hmōi. & hoc rōne alicuius excellentię in eis: vel rōne sciētię vel fortitudinis vel inuētionis alicuiꝰ artis vel beneficij. Quidā vero existimabāt totū mūdū esse vnū deū nō ꝓpter corporal ē substātiā: sed propter animā ipsius mūdi quā deū esse credebāt: dicētes nil aliud esse deū q̄ aiam mūdi. Vnde putabāt toti mūdo & oībus partibus eius cultū diuinū exhibēdum aquæ aeri cœlo & hmōi: ad hęc referebant noia & imagines suoꝝ deoꝝ: sicut Varro dicebat & narrat Aug. in. vii. de ciuit. dei. c. vi. Alii vero vt Platonici posuerunt vnū esse summū deū causam oīm post quā ponebāt quasdā substantias spūales a summo deo creatas: quas deos nominabant particip̄atione. s. deitatis: quos nos dicimus angelos: post quos ponebant aias cœlestiū corporū: & sub his dęmones quos dicebant esse aerea aialia: & sub eis ponebāt aias hoīm quas ꝓ virtutis meritū ad deoꝝ vel dęmonū societatē assumi credebāt: & hoibꝰ his cultū diuinū exhibebāt. vt narrat Aug. i. viii. de ciui. dei. c. vii. &. viii. Has autē duas opiniones vltimas dicebāt ptinere ad theologiā quā Pbi cōsiderabāt in mūdo & docebāt in scholis & appellabāt Physicalē. Aliā de cultu hoim dicebāt pertinere ad fabularē theologiā q̄ figmenta poetarū repsentabaꝫ in theatris. Aliā opinionē de imaginibus dicebant pertinere ad theologiā ciuilē: quæ per pōtifices celebrabatur in rēplis. Et oia hæc ptinebant ad supersitionem idolatriæ. Vnde Aug. Supersitiosum est quicquid instītutū est ad colēdum ab hoibus sicut deū creaturā partē ve vllā creaturę. xxvi. q. ii. Illud. Est aūt idolatria nō solū peccatū mortale: qa cōtra illud Exo. xx. Non adorabis ea. s. idola: neq; colęs, s. exerius: sed etiā est grauissimū ꝑm ex parte iptius pctī: qa sicut in terrena republica grauissimū videt ꝙ quis honorē regis alteri exhibeat q̄ vero regi: qa quātū in ipso est totū ordinē reipublicę cōfundit & ꝓturbat. Ita grauissimū est ꝑm ꝙ qs honorē deo debitū exhibeat creaturę. Ex parte aūt peccantis possunt aliqua esse grauiora inquātū quis ex maiori cōtēptu peccat. Errauerūt autem circa hmōi hoies tripliciter. Quidā em̄ putauerūt ꝙ offerre sacrificiū et alia ad latriam pertinēta nō solū summo deo sed etiā superioribus esset debitū & per se bonū. Sed hoc est irrōnabil iter dictū. Nā etsi oēs superiores reuereri debeamus nō eadē reuerentia debetur oībus. Sicut em̄ deus excellit oēs ita & quidā modus singularis ei soli debet: et hic est cultus latrię. Alii putauerunt visibilia sacrificia aliꝰ dīs congruere. Alii vero summo deo tāq; meliori meliora. s. mētis purę officia. Sed & hoc est irrationabile: quia sicut verba sunt signa rerum quę versant in corde: ita sacrificia exteriora sunt signa interiorū sacrificiorū. Vñ sicut orationes vocales & laudes sunt ad deum dirigendę: ita & sacrificia exteriora ei offerēda: ꝑm Aug. de ciui. dei. li. x. c. iiii. &. v. Alii existimauerūt latrię cultum exteriorē idolis exhibēdum: nō tāq; debitū & per se bonum: sed tāq; vulgari cōsuetudini cōsonum. Et hęc opinio videtur fuisse Senecæ: vt refert Augu. libr. vi. de ciuit. dei. c. x. &. xi. Et hūc errorem secuti sunt quidā hęretici putātes ꝙ tēpore persecutionis liceret idola exterius colere fidē seruando in mente. Sed hoc est falsum: qa sicut mendacium pernitiosum. i. mortale est cum quis verbo dicit aliquid cōtra veritatē fidei: ita pernitiosa falsitas est cum quis cultū exteriorem deo debitum alteri exhibet hec oīa Tho. ii. q. xciii. Imagines autē sanctorū fiunt in ecclesia nō ad exhibendū eis cultū latrię: sed ad imprimēdum efficacius excellentiā eoꝝ mēribus hominum: vnde dicūtur libri idiotarū. de conse. dis. iii. venerabiles.

Diuersimode exhibetur idolis.

Graue peccatū exhibere creaturę qđ' ad deū ꝑtinet.

§. III. DE DIVINATIONE QVE

est secūdū genꝰ supstitionis. Et est mortale: qa cōtra illud ꝓceptū. Deut. xviii. Nō fit q ꝓsulat diuinos: & valde gra ue: qa vsurpat qđ' ē ꝓpriū dei. s. ꝓcognitionē & pnūtiatiōnē futuroꝝ: cōtingētiū: q ꝓ certitudinē scire est ꝓpriū dei. tale. Vnde Esa. xli. dī. Annūtiate q̄ futura sunt in futurū & sciemus qa dii estis. Prophetæ autem si futura annuntiant ex dei reuelatione hoc faciunt: & ideo eorū præcognitio vel prænuntiatio nō est supstitiosa. Nec potest dici diuinatio quia non vsurpāt sibi qđ' deo conuenit: sed suscipiūt ꝓ reuelationē. Diuinatio aūt sumit semp in malā partem: vt dicit Hiero. i. q. i. Iudices. vnde Isid'. in lib. Etymol'. dicit ꝙ diuini dicuntur quasi deo pleni: quia diuinitate se plenos simulant. Importat enim diuinatio præcognitionem vel prænunciationem futurorū euentuum seu effectuū ex falsa & vana opi. & p pās consilio vel auxilio dæmonis tacite vel expresse inuocato. Qūcumq; em̄ qs innitit falsę vel vanæ opinioni ad præcognoscendū futura: tunc operatio diaboli se ingerit etiam si non inuocetur ad iplicādos aias hoīm falsitate vel vanitate. Sciendum igit ꝙ causæ secundæ in ꝓductione suorum effectuū se habent triplr. Nā aliquæ ꝓducunt effectus suos semp & ex necessitate. Et ex cōsideratione hmōi causarum si qs prænuntiat tales effectus etiā p certitudinē non est supstitiosum nec illicitū: sicut ꝑ nuntiant Astrologi eclipsim solis. Aliquæ vero causæ ꝓducunt suos effectus: & si nō de necessitate & semp: tñ vt i pluribus. Et hmōi effectus ex cōsideratione suarum causarum pūt prænuntiari p coniecturas: & si non per certitudinem absq; superstitione sicut medici ex dispositione infirmi prædicūt de morte vel sanatiōe. Et Astrologi siccitates & pluuias ex consideratione corporū cœlestiū. Alię causę sunt q̄ ad vtrūlibet se hūt in ꝓducendis effectibus. s. ad esse & nō esse: sicut sunt potētię aię rationalis quæ causant actꝰ humanos libere: qa pōt hō facere & nō facere hoc vel illud quantum est in se: & etiā euentus fortuiti q nō hūt cām naturalē sicut ꝙ quis fodiendo terrā inueniat thesaurum & hmōi q̄ vtrīn pauciorib' eueniunt. Hmōi ergo effectus an teqū sint scire est ꝓpriū dei cui oīa sunt pūtia: quātūcumq; distantia in futurum. Et ideo procedēria ex actibus hoim & casus fortuito vel le præcognoscere vel pnuntiare absq; dei reuelatione pertinet ad diuinationē vbi iteruenit opatio dęmonum. Quærere aūt consilium vel auxiliū a diabolo est mortale, ar. xxvi. q. ii. §. fi. Est autem triplex genus diuinationis. Vnū qđ' fit ꝑ expressam dęmonis inuocationē: & dī large necromantia. Sed'm qđ' fit non ꝑ manifestā inuocationē sed tacitā. i. ex cōsideratiōe mortꝰ vel dispōnis alicuiꝰ rei præcognoscere velle futura a actuū humanorū vl' fortuitorū, & dī large augurīū. Tertiū est cū ex cōsideratione eorū q̄ eueniūt ex quibusdā q̄ fiūt ab hoibꝰ secūdario inquirit' qđ occultū vel futurū: & dī sortes: hęc Th. ii. q. xcv. & de his. xxvi. q. ii. &. q. iiii. ꝓ totū. Dicit Vincē. in Spe. hi. allegās plures doc. ꝙ primꝰ inuētor artis magicę & mathematicę fuit Zoroastes qui dicit fuisse Cham filiꝰ Noe: hic. sed'm Aug. de ciui. dei solꝰ rixit nascendo: hic cū esset rex superatus a Nino filio Beli qui ædificauit Niniuē: vel amplius sub quo cœpit regnum assyriorū de tempore Abrae. Hic Ninus ob inordinatum amorem patris fecit fieri imaginem patri mortuo: ad quā quicumq; confugiebant malefactores liberi erant ab omni punitione debita: & ex hoc cœperunt hoies adorare imagines in deos: & sic ab isto cœpit idolatria. Ipse autem Zoroastes cum esset intētus considerationi astrorum: tandem succensus est a diabolo.

Diuinatio capit̄ sp i malam partem.

triplex genꝰ diuinationis.

Zoroastes inuētor artis magicę.

§. IIII. DE NECROMANTIA VBI

expsse dęmones inuocātur ad manifestādū futura. Nota ꝙ dęmones exꝑsse inuocati aliqñ ꝑstigiosis apparitiōibꝰ se ingerūt aspectui vel auditui hoim pnūtiando futura: sicut cū dabāt rñsa p idola: vel cū apparēt diuersis formis & dī pstigiū. Aliqñ expresse inuocati ꝑ somnia et futura ꝑdicunt: et dicit divinatio p somnia. Aliqñ exꝑsse p suscitationē mortuorū inuocati prenūtiāt futura: nō ꝙ vere suscitēt mortuos: sed ope dęmonū videnꝫ alig suscitati ex quibꝰ ꝑ nūtiāt: & dicit stricte necromātia. Aliqñ inuocati pnūtiāt per arreptitios, i. p hoies viuos & vigilantes ab eis obsessos & dicit phitonia. Aliqñ inuocati prenūtiant futura ex figuris varijs aspectui hoim se ingerentibus in diuersis rebus. Et hoc si fiat in viscerib' aialiū immolatorū dicit' aruspicium. Si in corpore terrestri: vt vngue, ferro, vel lapide polito dicit geomantia. Si appareant in aqua tales figuræ vel signa vñ quęrit precognitio futurorū: dicit hydromātia. Si in aere: aeromātia. Si in igne: pyromantia. Tho. ii. q. xcv. &. xxvi. q. iii. igitur. &. q. v. nec mirum.

Quō dęmones inuocati apparēt.

Necromantia Phitonia.

Geomātia. Hydromantia aeromātia. Pyromantia.

§. V. DE INVOCATIONE DEMONVM

pro consilio & auxilio. Nota ꝙ nullo mō hoc est licitū nec expsse nec tacite: & ꝓ duplici rōne. Primo qa ibi fit pactū eū ipso per ipsam inuocationē: hoc autē reprehenditur. Vnde contra quosdā dicitur: dixistis percussimus fœdus cū morte & cū inferno fecimꝰ pactū. Sed'o qa & si diabol' aliqū in talibus respōnsis vera prænūtiet: tamē non intendit nisi perditionem hoim finaliter: vt scilicet per illa vera quę dicit inducat homines ad assuefaciendū se vt ei credant: & aliquid falsum vel nociuum proponat. Et ꝓpterea christus dęmones dicentes illā magnā veritatem. Quia tu es christus filius dei iussit silere: vt doceret nos non inquirere veritatē a diabolo: nec multum curare quādo ipsam ex se enuntiat: præcipue cum habemus testimoniū scripturarū cui magis credendū est. A diabolo captiui tenētur q reli to creatore diaboli auxilia quęrūt. xxvi. q. v. ēpi. Sciendum tamē ꝙ aliud est inuocare dęmonē ad aliquid sciendū vl' agendū ab eo quod nunq; licet. Aliud est ab ipo nō inuocato occurrēte aliquid inquirere ꝓpter vtilitatem aliorū: & maxime quādo virtute diuina pōt cogi ad dicendū aliqua vera: sicut aliquādo fecerūt sancti.

§. VI. DE ASTRONOMIA SEV

mathematica que pertinet ad secundum genus diuinationis per quā quis ex consideratione astrorū præcognoscit vel prenuntiat futuros euentus. Sciendum ergo ꝙ ex consideratione corporum cœlestium seu constellationū pōt pōt qs quis velle precognoscere triplex effectuum genus. Primo naturales qui subduntur dispositioni stellarum & causantur ab eis: sicut eclipsatio solis: siccitates: pluuię & hmōi. Et tales euēt' precognoscere vel prenuntiare ex consideratione astrorū non est superstitiosum: sed pertinet ad scientiam Astrologię. Sed'o effectus fortuitos: vt ꝙ aliquis fodiendo debeat inuenire thesaurum: vl' eundo debeat cadere lapis super eum: vel occidi morte violenta & hmōi. Et tales euentus precognoscere velle vel prenuntiare ex consideratione constellationum est vanum & superstitiosum: qa virtus corporum cœlestium cum sit naturalis est determinata ad vnum effectum producendum cū natura vnū intēdat. Illi aūt effectꝰ possunt euenire & nō euenire: & vt in pauciorib' & raro euenīūt. Tertio esse tꝰ seu actꝰ procedētes ex libero arbitrio hoīs: & hos velle ꝓcognoscere ex cōstellatiōib' est supstitiosum & falsum ꝑ rūq;. Et rō est qa liberū arbitrium facultas voluntatis & rōnis est. Rō aūt & volūtas nō fūt corꝰ nec actꝰ seu pōtię affixę organis corporeis. vñ cū res corporea nō possit ꝑimere i rē incorpoream ipossibile ē ꝙ actꝰ humani subdanꝫ dispōni corporū cœlestiū de necitate: ita ꝙ sint causę ipsorū p se: sed dispositiue pūt inclinare influētię corporꝰ cœlestiū ad actus. Nā ipa corpa cœlestia iprimūt in corpꝰ humanū: & ꝓ pās in potētias sēlitiuas q̄ fūt affixę corpeis organis. Vires autē sensitiuę vbi surgunt passiones inclinant ad actus rōnē nō tū cogūt. Sed qa apię natę sunt potētię sensitiuę subiici impio rōnis: iō remanet hō liber ad agēdū vel nō agēdū ea etiā ad q̄ inclinaret sensualitas ex influētia cōstellationū. Tho. ii. q. xcv. Vñ & Ptolemęꝰ maximus astrologus dixit. Vir sapiēs dñabit astris, i. passionibꝰ & vitijs ad quę ex cōstellatiōib' esset inclinatꝰ: & ꝓ vtēdo rōne. Aug. etiā de ciuita. dei lib. v. c. x. dicit ꝙ nō vsq; quaq; absurde dici pōt ad differētias corporū valere astra: quosdā sidereos: nō aūt volūtates animi siderū positionibꝰ subdi. & ibi tractat istā materiā ostēdēs ꝓ rōnes & exēpla falsitatē eoꝝ q ex cōstellatione sub qua qs est natꝰ vol' ut pnūtiare ei' cōuersationē & mores. Hoc aut esse prohibitū ostēdit Aug. xxvi. q. iii. igit. vñ & mortale est. ar. de pœni. dis. ii. §. i em.

duplex cā somniorū.

§. VII. DE DIVINATIONE PER

somnia. No. ꝙ duplex est cā somnioꝝ. s. intrinseca & extrinseca. Intrinseca est duplex. s. aialis & corporalis. Causa aialis somniorū est cū phātasię dormiētis repsentant ea circa q̄ immorata est cogitatio & affectatio ei' i vigilādo. Et talis cā somnioꝝ futuroꝝ euētuū nō pt esse cā: & ꝙ aliqñ cō currāt ipsi euēt' cū somnijs ß erit a casu & per accidēs. Causa intrinseca corporalis inquātū ex dispōne corpis fit motꝰ aliqs i phātasia dormiētis cōformis dispōni corpali: puta ille i q̄ abundāt humores frigidi in corpe somniabit ꝙ sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

in niue vel aqua: & in quo abūdat cholera: ꝙ volet & hu
iusmodi. Vñ & medici dicunt esse intendendum somnijs
infirmoꝝ ad cognoscendum dispōnē interiorem infirmi.
Causa igitur hmōi somnioꝝ pōt esse causa futurorū euen
tuum qui concurrunt cū somnijs. Causa extrinseca etiā est
duplex. s. corporalis & spūalis. Corporalis quidē inquātū
immutatur imaginatio dormientis ab aere continenti vel
corpoꝝ cœlestiū inpressione: vt sic dormienti aliquę phā
tasię appareāt conformes cœlestiū dispōni. Et qa vt dictū
est virtus astroꝝ non est cā p se hūanoꝝ actuū, pcedentiū
ex libero arbitrio: nec casuū fortuitoꝝ: ideo euētus hmōi
nō pñt pcedere ex tali cā somnioꝝ. Causa extrinseca spiri
tualis est duplex: qa vl'a deo est q ministerio angelorꝝ ali
qua facit & reuelat in somnijs hoibus: & hoc ptinet ad pro
phetiā. Vel est a diabolo cuiꝰ operatiōe aliq phātasiæ dor
miētibꝰ apparēt ex quibꝰ qñq; futura q̄dā reuelat his qui
hñt pactū cū ipso. Cū igitur somnia qñq; sint signa futu
roꝝ euentuū in quātū reducuntur ad aliquā cōem cā nisi
nijs & futuris euētibus pñt pcognitiones futuroꝝ ex som
nijs fieri. Et si qs vtatur somnijs ad pręcognoscēdum aliq̄
futura ꝙ somnia proceda nt ex diuina reuelatione vl'ex
cā naturali intrinseca seu extrinseca quātum se poteſt talis
virtus causæ extēdere: non erit illicita diuinatio: vt si me
dicus ex somnijs infirmis pnuntiet de aliquo euentu infir
mitatis, pcedēte ex cā illiꝰ somnij. Sed si qs vtatur somnijs
ad præcognoscendum futura: put causant somnia ex dia
bolo: vel etiā ex cā naturali intrinseca vl'extrinseca velit
pcognoscere vel pnūtiare futuros euētꝰ ad quos se nō pōt
extēdere ꝑ cā illiꝰ causę somnij erit superstitiosum: & opatio
diaboli ibi se ingerit. Vñ si qs somniat aliqd ex eo ꝙ mul
tū cogitatio eiꝰ morata est circa illud: vel somniat aliqd p
tinēs ad casus fortuitos vt ꝙ inueniat thesaurū: vel ꝙ oc
cidat ab aliq̄ vel aliquē actū, pcedēte ex libero arbitrio: cū
cā somnioꝝ naturalis nō possit esse cā horꝝ: ideo ex hmōi
somnijs p cognoscere futura vel pnūciare est superstitiosū:
& hmōi obseruatio prohibet Deut. xviij. Nō inueniat in te
qui obseruet somnia. &. xxvj. q. vij. non obseruetis.

Ex somnijs futura prę dicere.

§. VIII. DE AVGVRIIS QVE PER

Augu-ria qua liter ꝓfi-derant.

tinent ad scd'am speciē superstitiosis, et, phibent Deut. xviij.
Nō inueniat in te q̄ obseruet auguria. Et large sumendo
fit multis modis: pcipue tñ dū ex cōsideratione motuū vl'
vocū auiū vel quorūcunq; aialium: vel sternutatione ho
minū vel saltu membroꝝ vult homo pcognoscere futuros
euētꝰ fortunij vl'infortunij: vl'cā ex cōsideratiōe horꝝ alicu
ius alia intentione dictoꝝ aligs retorquet ad futura q̄vult
prædicere: & dr̄ istud omē: vel cū ex lineamētis ma
nus cōsideratis vel figuris inspectis in spatula animalis
vult prædicere futura: & dr̄ chyromantia primum,
secundum spatulamantia. Sciendum igitur ꝫm Tho. ij. ij.
q. xcv. ꝙ omnis prædictio futurorum si extendat vltra
id ad quod illud vnde sumitur talis prædictio potest
pertingere secundum ordinem naturæ vel diuinæ prouis
dentiæ erit superstitiosum: motus autem vel garritus aui
um vl'aliæ dispositiones in huiusmodi cōsideratæ non
sunt causa futuroꝝ euentuum. Vnde cum futura non pos
sint in eis prædictio sci sicut ex causis: oportet ꝙ si aliqua
in eis prædictio sciatur ꝫ sit inquātū hmōi motꝰ vel vo
ces vel dispōnes sunt effectus aliquarum causarum q̄ sunt
causantes: vel etiam pcognoscētes futuros euētus. Notan
dū igitur ꝙ instinctus naturalis vñ mouent bruta ad suas
opatiōes causari pōt ex duplici cā. Vno mō ex cā corpali.
Cū em̄ bruta nō habeāt nisi animā sēsitiuā: cuiꝰ oēs potē
tię sunt actꝰ corpalis organoꝝ subiacet eorū aia dispōni
cōtinētiū corpoꝝ & primordialiꝰ cœlestiū: & ideo nihil
phibet aliqs eoꝝ opatiōes esse futuroꝝ euētuū signa inquā
tū ꝙ formāt dispōnibꝰ corpoꝝ cœlestiū & aeris cōtinētis
ex quibꝰ, pueniūt tales futuri euentꝰ. Sed in ꝫ duo sūt cōsi
derāda. Primū ꝙ hmōi opatiōes nō extēdant nisi ad pcō
gnoscēda illa futura quæ causant ꝙ motꝰ cœlestiū corpoꝝ.
Sed'm est vt nō extēdant nisi ad ea q̄ aliqualiꝰ possunt ad
gnitionē quādā naturalē & instinctū ad ea q̄ eoꝝ vitę sūt
necessaria: sicut sunt inmutationes q̄ sūt p vētos pluuias
& hmōi. Alios euentꝰ ꝙ hmōi velle ex motu vel garritu
aialiū prædictos esse vt casꝰ fortuitos & actꝰ hoim pti net
ad superstitionē. Alio mō instinctꝰ horū causant a cā spūali &
hoc vel ex deo: vt patet ex colūba sup christū descēdēte &
in coruo Heliā pascente: & cæte lonā cōtinente: vel ex dæ
mone qui vtitur operationibꝰ brutorū ad implicādū hoies
vanis opinionibꝰ. Eadē rō videt esse de oībus aliis hmōi
ꝑterq̄ de hoibus: qa verba hūana q̄ accipiūt ꝙ hoie non
subdūtur dispōni corporū cœlestiū: sed disponunt ꝫm di
uinā, quidē tā. Et qñq; sc'd'm, operationē dęmonū. Quod
autē Ioseph dicit ꝙ dispensatorē suū ꝙ non esset similis ei
in augurandi scientia sc'd'm Aug. locutus est ioco nō serio
xxij. q. ij. quod ait. Et forte hoc referēs ad opinionē vulgi q
sic credebat de eo. Tho. Auguria prohibent. xxvj. q. iij. ꝙ
totū. & spūaliter, xxvj. q. v. in. c. augurijs. de multis modis
auguriorū habes. xxvj. q. ij. c. j. Ad omen pertinet ꝙ Gedeū
obseruauit recitationē somnij & expositionē: sed quasi or
dinata a diuina prouidentia. Et sic aliezer verba Rebeccæ
obseruauit ꝙ omine accipiēs. Tho. vbi. s. Aug. xxvj. q. iij
sciendū ostēdit ꝙ dęmones futura contingētia cognoscūt
aliqñ ꝙ coniecturas Et hoc mutipl'r, partim ex subtilitate
naturæ & acumine intellectus partim ex lōga experientia
q̄ est magistra rerum. Aliqñ etiā, ex pñtiatis a prophetis.
Aliqñ prædicūt q̄ ipsi sunt facturi. Cogitatiōes etiā hoim
ex signis exterioribus in corpore aliqñ pręuident.

Instinctꝰ naturalis causat a duobꝰ

Quæ dæmones sua gnoscāt

§. IX. DE SORTIBVS QVODEST

tertiū genus diuinationis: & hoc fit cū aliquid serio sit ab
hoibus vt eius euentu cōsiderato inde aliqd occultū ino
tescat vt vel quid alicui exhibendū: vt in sorte diuisoria:
vel quid agendū vt in sorte consultoria, seu qd futurū: &
dicit sors diuinatoria & fit multipliciter: quia p, ptractio
nem punctorū: vel p cōsiderationē figurarū quę, puenīūt
explibo liquefacto in aqua, piectō: vel ex quibusdā sche
dulis scriptis in occulto repositis cōsiderādo; quis quā ac
cipiat: vel ex festucis in æqualibꝰ quis quā accipiat mino
rem vel maiorē: vel ex proiectione taxillorum quis plu
ra pūcta, piciat: vel etiā cōsiderando quid aperiēdo librū
occurrat & huiusmodi. Euētus autē sortiū p̄ ꝓ expectari a
triplici causa: qa ex dispōne corporū cœlestiū: vel ex for
tuna vl'ex cā spūali. Si autē expectet a dispositiō e corporū
cœlestiū: ita ꝙ in ea intētione fiant quasi actus humani q̄ ex tripli
regruntur ad sortes sc. ꝫm dispōnē stellarū sortiantur esse ei causa
ctū, est opinio falsa: & p̄ ꝓ is ex suggestiōe dæmonū: & sic
est superstitio. Si autē expectet euētꝰ sortiū ex fortuna qd' vi
detur habere locū in sorte diuisoria: nō videt habere vitiū
nisi forte vitiū vanitatis: sicut si aliqui nō volentes aliqd
concorditer diuidere velint vti sortibus ad diuisionē qua
si fortunæ exponētes quis quā partē accipiat. Si vero expe
ctetur euentus a cā spūali hoc est dupl'r: quia vel a diabo
lo vel a deo. Si a diabolo superstitiosum est & illicitum
est & hæ sortes sunt quæ prohibentur per canones. Vnde
Leo papa. Sortes quibus cū tavos vestris discriminatis ꝑ
uincijs quas patres damnauerunt nil aliud q̄ diuinatiōes
& maleficia esse decernimus. xxvj. q. v. sortes & est morta
le: quia prohibentur in dicto. c. sub pœna excommunica
tionis. Et ꝙ institute sunt ab apl'is quædam sortes quibus
aliqui vtūtur, falsum est: quia a diabolo inuentæ sunt: vt
dicitur. xxvj. q. j. c. j. Si autem expectetur earum euentus a
deo: & tunc sc'd'm se non est malū vti huiusmodi. Et de his
intelligitur illud Aug. xxvj. q. j. c. ij. Sors non est aliquid
mali: sed in re dubia diuinam indicans voluntatem. Et ta
les fuerunt sortes quibus vsi fuerunt patres: vt Iosue in de
prehensione Achan de furto. Iosue. vij. Saul in deprehē
sione Ionathæ super esu. j. Regum. xiiij. & Ionas & Za
charias sorte exijt vt incensum poneret. Luce. j. & Matthias
sorte electus. Potest tamen in sortibus huiusmodi peccatū
quadrupliciter reperiri. Primo si absq; vlla necessitate ad
sortes recurratur: hoc enim videtur pertinere ad tentatiō
nem dei. Secundo si in necessitate sed absq; reuerentia. Vn bus est
devt dicit Beda, apostoli præmiserunt orationē in electio pcm q̄
ne Matthiæ per sortem. Tertio si diuina oracula. s. sortiū drupli,
ad sęcularia negotia & vanitatē huius vitæ cōuertant ꝫm
Aug. xxvj. q. ij. hi qui. Quarto si in electionibus ecclesiasti
cis quæ fieri debent ex inspiratione spiritussancti aliqui
sortibus vtantur. Secus autem est in sæcularibus dignita
tibus quæ ad terrena dispōnenda ordinantur in quarum
electione plures vtūtur sortib' sicut & in tpali ū rerū diui
sione & vulgariter dicūtur scrutinia. Als imminēte necessi
tate licitū est diuinū iudiciū ip̄lorare sortibꝰ cū reuerētia.

Sors ex pectat

Et ponit

Et ponit Aug. exēplū cū tpe pśecutiōis ēēt disceptatio iter
ministros dei qui debeāt fugere ne oēs occidātur: & sic ec
clesia deseratꝰ: & qui remanerēt ad ꝓsolationē aliorū sinō
pōt alio mō determinari: dicit in hmōi posse vti sortibus.

Sortilegij purgatio.

Tho. p totū. ij. ij. q. xcv. Ad sortē etiā ptinet vulgaris pur
gatio, s. p iudiciū ferri cādētis vl'aquę bullientis: vñ & phi
losꝰ. ij. q. iiij. ꝓsuluisti. Tho. Gra. xxvj. q. ij. §. his ita. dicit in
veteri testō fuisse pmissas sortes: sed tpe gr̄ę tāq; pfectioris
statꝰ, phibitas: ne sub hac spē diuinatiōis hoies aliqñ ad cul
tū idolatriæ trāsirēt. De sorte Matthię dicit Dionysius ꝙ
fuit qdā radiꝰ cœlitꝰ imissꝰ sup Matthiā ad ipsius electionē.

§. X. DE OBSERVANTIA QVE

Ars no toria ē illicita.

est aliud genus superstitiosis. & primo de arte notoria in qua
fiūt quędā ieiunia & orones cū quibusdā obseruantijs va
nis ad acquirēdū scientiam. de qua dicit Tho. ij. ij. q. cxvj.
ꝙ est illicita & inefficax. Rō quare est illicita est: quia vti
tur quibusdam ad scientiā acquirendā quæ, nō habēt ꝫm
se virtutē causandi scientiā: sicut inspectione quarundā fi
gurarū & ꝓlatione quorundā ignotorū verborū & alijs
hmōi. Et ideo hmōi ars nō vtit his vt causis: sed vt signis
non autem vt signis diuinitꝰ institutis sicut sunt sacra alia
signa: vnde relinquitur ꝙ sint superuacua signa: & p ꝑs
pertinentia ad pacta cū dęmonibus: q̄ vt aliæ nugatoriæ
artes noxiæ superstitionis repudiādę sūt ꝫm Aug. xxvj. q.
ij. illud. & est mortale. Est etiā inefficax ad acgrendū scien
tiā: & rō est: qa p hmōi artē cum nō attendatur acquisitio
scientię p modū hmōi cōnaturalē. s. adinueniēdo vel addi
scēdo: ꝑns est ꝙ iste effectus expectet vl'a deo vl'a diabolo
nō a deo pōt dici ꝙ expectet: qa & si aliqbꝰ dederit sciē
tiā & sapientiā p infusionē: vt Salomoni & apl'is: nō ꝫ fa
cit cū certa obseruatiōe: nec quibuscūq; sed diuidit singu
lis, put vult. s. Cor. xij. Si expectat a diadolo acqsitio scię
tię p hmōi artē tūc cū acquisitio scięt̄ię fiat p illuminatio
nē intellectꝰ & ad dęmonē nō ptineat intellectū illumina
re sequit ꝙ nunq; aliqs p dęmones sciētiā acquisiuit. Qd
etiā videt dicere Porphyrius: vt refert Aug. in. iij. de ciui.
dei. Pñt tñ dæmones hoibus loquentes exprimere aliqua
scientiarū documenta: sed hoc nō querit per artē notoriā.

§. XI. DE OBSERVANTIA PER

Incātationes ꝓ sanitate sūt illicitę.

in cātationes & aliq̄ fiunt ad causandū sanitatē. Circa qd'
dicit Tho. ij. ij. q. xcvj. ꝙ in his quę fiunt ad aliquos effectꝰ
inducendos considerandum est si ista habent vl'putantur
habere virtutē naturalē ad producendum illos effectus: &
tunc non erit superstitiosū nec illicitū vti talibus causis:
puta si quis teneat super se iaspidem pro restrictione san
guinis & hmōi. Si autē non videatur ꝙ illa possint natura
liter illos effectus causare: sed per adiunctionē aliquorum
characterū vl'nominū ignotoꝝ vl'alicuiꝰ vanę obseruā
tię expectat ille effectus erit superstitiosum & illicitū. Vñ
Aug. dicit. Ad genus superstitionis pertinēt omnia reme
dia quę medicorū disciplina condemnat siue incātionibꝰ
siue in quibuscunq; notis quas characteres vocant. xxvj.
q. ij. illud. Et nota qd' dicit Tho. ꝙ si homines in huiusmo
di obseruationibꝰ aliquid veri experti sint a casu fuit. Sed
postmodum cū homines hmōi obseruātijs animū impli
cant: & multa per hmōi obseruationes euenīūt per decep
tionē diaboli. vt his obseruantijs implicati curiosiores
fiant: & sic multipliciter illaqueantur ꝫm Aug. xxvj. q. v.
nec mirum. Et sunt reliquiæ paganorum. Quamuis ergo
etiam efficaciam haberent non tamem licet facere: qa ope
dæmonum fiunt. xxvj. q. ij. illud. Colligere tamen medici
nalē herbā cū symbolo vel oratione dnica ex deuotiōe si
ne alia superstitione: & ea vti nō reprobatur. xxvj. q. v. nō li
ceat ꝫm Ray. De incarminatricibus dicit Guil'. ꝙ si nil su

De incar minatri cibus.

perstitiosū dicūt vel docēt vl'faciūt: sed tm̄ vtunt licitis
precibꝰ & adiurationibus: sicut ꝑ passionē & crucē christi:
& hmōi: nō credo ꝙ peccent mortal'r: nisi fecerit hoc post
prohibitionē ecclesię eis factā. Sed credo ꝙ sint, phibēdi
viri & mulieres a talibꝰ: qa multa inutilia solēt admisceri
& superstitiosa: nisi forte sit sacerdos vel religiosus & discre
tus: aut etiā laicus excellētis vitę: q̄ fusa oōne licita super
infirmū manū imponat. Sed si exēplo eorū timeat ꝙ alij
superstitiosi carminationis sibi sumāt abusum: forte etiā de
berēt a talibus abstinere. iuxa illud. Ab omni specie mala
abstinete vos. eē de vi. & hone. cle. cū ab omni.

§. XII. DE INCANTATIONIBVS

serpentū vel aliorū aialiū. Dicit Tho. ꝙ si habeat respectꝰ Vtrū li
præcise ad verba sacra & virtutē diuinā nō erit illicitū si cantare
non imiscentur eiusverbis sacris aliquæ vanæ; obseruatiōes serpētes
quia tunc illicitū. Et no. ꝙ hi qui vtuntur huiusmodi incā sit illici
tationibus vel breuibus superstitiosis: etsi forte excusent tum,
a mortali: cum ista faciunt simpliciter putando fore licita
cum ibi nō apparet manifeste inuocatio dæmonū vel pa
ctio cum dæmone: vel adoratio creaturæ: nec audierūt esse prohibita. Tamen illi qui audierunt huiusmodi esse il
licita & prohibita a prædicatoribus vel cōfessoribus: vel
a discretis personis & eis, vtuntur: nō videtur ꝙ possint ex
cusari a mortali: cū sint contra reuerentiam diuini cultus
& faciant scienter. ar. viij. dis. ignosci. Et idem de consulen
tibus & permittentibus quorum interest prohibere. ij. q. i.
notum. Quædam aliæ incantationes fiunt ad nocumen
tum hoim: vt ꝙ aliquis paulatim consumatur: vel ꝙ non
possit cognoscere vxorem & hmōi. Et hæ incantationes dā
euntur maleficia. Et dicit Augustꝰ ꝙ turbant mentes hoim
minus cōfidentium in deo: & sine veneni haustu violētia
carminis interimunt. xxvj. q. v. nec mirū. Dicuntur etiā
hi conuertere homines maleficijs suis in bestias: non tamē
rei veritate sed vel ludificatione dæmonū vt faciant ho
mines bestias videri vel fictione poetica hæc referuntur.
Tales autem vltra mortale & grauissimū ꝫm leges morte
puniuntur ꝫm canonicam. debet eis negari communio: ac
etiam ejici de parochijs & alijs modis puniri. ꝫm Ray.

§. XIII. DE OBSERVANTIA CIR

de breui bus & adiura tionibꝰ

ca breuia & adiurationes. Dicit Tho. ij. ij. q. xcvj. esse cauē
dū ꝙ nō reperiat in eis aliquid horꝝ. Primo vt ñ sit ibi ali
quid ptinēs ad iuocationē dæmonū: qa sic eēt superstitiosū
Secdo vt nō cōtineat noia ignota: ne sub illis aliquid la
teat illicitū. Tertio ne aliqd falsitatis; contineat qa sic eiꝰ
effectꝰ nō posset expectari a deo q̄ non est testis falsitatis.
Quarto cauēdū ne cū ꝟbis sacris cōtineant aliq̄ vana:
puta characteres scripti et hmōi figna ꝑtersignum crucis.
Quinto vt spes non ponat in modo scribēdi aut ligandi
pura ꝙ scribat i charta ꝟgineavl'i ortu solis: vel dū legit
euāgeliū: vl'ꝙ oportet ligari cum tot filis vl'appēdi pvir
ginē hoiem: vl'ꝙ nullꝰ debet videre: & hmōi vanitatibꝰ
q̄ a dei reuerētia ꝑ ptinēt: qa illicita essent & superstitiosa
ar. xxvj. q. v. nō licet. &. q. ij. c. illud. vbi dicit. Aug. ꝙ ad su
pstitionē ptinēt oēs ligaturæ & remedia q̄ medicorū disci
plina cōdēnat in qbuscūq; rebꝰ suspēdēdis atq; ligādis. Di
cit etiā Guil'. ꝙ illa breuia q̄ cōtinēt hmōi. Si qs portaue
rit hoc nō peribit ī igne vel aqua: nō moriet morte subita
nea: vel cōsequet̄ tale bonū: talia sunt reprobāda nō por
tāda. Et peccāt facientes & vtentes & cōsulentes & vēdentes: nisi
forte fuerint adeo simplices ꝙ ignorātia debeat eos excu
sare: cū in hmōi nō fuerint edocti. Et de his intelligo dictū
Greg. xxvj. q. v. c. ij. Si qs hariolos aut incātatores obserua
rit aut philacterijs vsus fuerit anathema sit philacteria dicū
tur schedulæ. Deportātibꝰ autē religas ad collū dicit Tho.
vbi supra ꝙ si hoc fit ex reuerentia dei & sanctorū in qbus
habēt fiducia nō adiuncta aliqua vanitate licitū est de se.
Sed si addatur aliqua obseruātia vt ꝙ vas earū debet esse
triangulare & huiusmodi superstitiosum erit & maluni.

§. XIIII. DE OBSERVANTIA TEM

Obser uatores

porū vel dierum. Nota ꝙ si obseruet tps vel dies ad aliqd
faciendū vel dimittēdū ex cā naturali: puta cauet qs sibi a cęterū
sumptione medicinæ vel minutione, in fine lunaris: arbo vl'dies
res etiā incidit vel plātat ꝫm dispositionē lunę quæ multū
operat i ista inferiora nō est superstitiosum nec illicitū. Sed
si nō mouet aliqua cā naturali sed falsa opinione: qa putat
aliquos dies fortunatos: & alios infortunatos: superstitio
sum est & friuolū: vt si quis vtitur herbis collectis in mane
ascēsionis: vel balneat se in nocte natiuitatis. b. Ioan. bap.
vel in Cal'. nō vult aliqd dare & hmōi. oia sunt vana. Vñ
Augu. xxvj. q. vij. nō obseruetis, sic ait. Nō obseruetis dies
q̄ dicant ægyptiaci aut Ca. lanarij in qbꝰ cātilenę q̄dam
comessationes & adinuicē dona donant q̄ in principio anni
boni fati augurio aut aliquot menses aut tpa aut dies aut
annos aut lunę solisq; cursum: qa q has aut quascūq; diui
nationes aut fata aut auguria obseruat aut attendit: aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

sentit obseruatib⁹ inutiliter & sine cā magis ad sui dānationē q̄ saluatē tēdit. Vnde apl's. Dies obseruaris & menses & annos: timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis.

dies egy ptiaci

Gal. iiij. Nor. ſm Nico. de Ly. dicuntur dies egy ptiaci vel qa illis diebꝫ fuit pcussa Egyptꝰ & plagata: vl qa Egyptij primo inuenerunt tales dies cauēdos tanq̄ infaustos. De inuestigatione rerū pditarū p inspectionē astrolabij. q̄uis aliq̄s dicat licitū si nat absq̄ superstitione: tn Hosti. Guil. & Gor. dicūt simplr cōtrariū. s. ꝙ nūq̄ est licitū. et. e. ex tua

§. XV. DE QVIBVSDAM ALIIS

De mulierib⁹ de nocte equitantib⁹

superstitionibus: & primo de mulieribus credētibus secū Diana vel Herodiade nocturnis horis equitare vel se in alias creaturas transformari: vt dr de his quæ vulgariter dicuntur strigæ vel iannuaticæ. Dicit concilium Aquisg. ꝙ hæc fiunt illusione diabolica. Sathanas enim diuersas formas & similitudines creaturarum repræsentat phantasiæ dormientis qui huiusmodi sentatur: & sic illudit vt videatur illi esse in corpore vigilantis qđ est in spiritu. i. phantasia dormientis. xxvj. q. v. epi vbi in fine. c. dicitur. Qui credit vel asserit posse fieri aliquam creaturam aut in melius deterius ve immutari aut transformari in aliam speciē vel similitudinem q̄ a deo creatore infidelis est. Et dicit glo. Guil. hoc verum est postq̄ audiuit quis super huiusmodi veritatē & credit hæc: & qui pertinaciter asseruerit: tunc est mortale. Not. de fascinatione paruulorū dicit Pe. de Thar. super epistolas Pauli ꝙ fascinare dupliciter intelligitur. Vno modo pro ludificare: cum. s. arte magica non videtur res quæ est ante oculos. Alio mō malo oculo aliquius inspici & inde lædi. Sunt enim aliqui q habēt oculos vrentes qui respicientes paruulos teneros lædunt: ita vt cibum ex stomacho ejciant & nauseam patiantur. Et hoc secundum naturam possibile est. Anima em̄ vehementer asse ta immutat oculum: oculus immutatꝰ immutat aerē: aer autem immutat teneram carnē pueri: & sic lædit vt cibum euomat: primum in faciente mortale est in patiente nullum: secundum in agente peccatum nō est: ex quo naturale est: nisi studiose fieret ad nocendū. Non tn facienda est aliq̄ icātatio vl supstitio ad ꝫ remouēdū: vt faciūt mulieres & frequēter. De illis ꝙ clericis q altaria induūt lugubribꝰ vestib⁹ vel ꝙ sinistra luminaria extinguūt & hmōi si faciāt ꝫ ad impēdā alicui malū. p̄ pter priuatū odium mortalit peccāt. Et sil'r si dicūt vel dicere faciūt missam de requē. p psona viuā vt moriat. Sed si fiat ad humiliationē prius dicta. s. vestire altaria vestibus lugubribꝰ: vel etiā expoliare nō est. phibitū. xxvj. q. v. quicūq̄. De sacrificantib⁹ deo numorū. s. māmonę vt diuites fiant: & de sacientibus sortilegia cū aqua baptismi vel oleo scō vel chrismate. dicit Guil. ꝙ talia sūt enormia. ꝓpter idololatriā & p enormē superstitionē: nō tn ꝑcise dicēdū est eis ꝙ als non sit eis salus si pœniteāt sed absoluendi sūt: Est tn hic casus ēpalis & ſm quosdā incurrit irregularitas etiā si occultū sit. Et idē videt dicendū de illis q tradūt se diabolo vel ex desperatione vel vt aliqd obtineāt ab eo etiā si instrumētū facerēt: sicut legit de quibusdā. De imaginib⁹ astronomicis dicit Tho. vbi. ā. ꝙ nō habent effectū a corporibus cœlestibus sed a diabolo: quia necesse est ibi scribi quosdā characte res qui naturaliter ad nihil operantur.

¶ De triplici infidelitate. Capitulū. II.

DE INFIDELITATE NVNC

Infidelitas capitur dupliciter

agēdum. Qđ infidelitas sit pctm̄ sic ꝓbat: quia ꝓtuti cōtrariat vitiū. sed fides ē virt⁹: ḡ infidelitas ē vitiū q̄ ei ꝓtrariat. Sed ꝓ huius declaratiōe dicit. b. Tho. ſ. q. x. ꝙ infidelitas pōt accipi dupl'r. Vno mō ſm purā negationē: vt. s. dicat ifidelis solū ex ꝫ ꝙ nō habet fidē. Et ſm hoc infidelitas nō habet rōnē pctī: sicut illis q nil audierūt de fide: sed magis habet rōnē pœnę: quia s. talis ignorātia diuinoꝝ ex pctō primi parētis ꝓsecuta ē. Qui aūt sic sūt ifideles dānāt qđ ſm illd. Qui ñ crediderit ꝺdēnabit. Mar. vl. Dānāt aūt tales ꝓpt aliq̄ pctā q̄ sine fide remitti nō pñt: nō aūt dānāt ꝓpter pctm̄ ifidelitatis. Vñ Aug. tractās illud ꝙ ait chriſt⁹. Si nō venissē & locutus eis fuissē pctm̄ nō haberēt: dicit ꝙ loquit de pctō q̄ nō crediderūt in christū. s. infidelitatis. Tn vt dicunt doc. pie credēdū est ꝙ si qs in loco esset vbi nil audisset vel audire posset de fide si ſm rationē naturalē viueret & nō implicaret se aliꝭ vitiꝭ: deus eū non despereret sed aliq̄ modo eū illuminaret per se vel per aliquem ad credendum. Cui enim vult deꝰ miseretur: & quem vult indurat. Non ergo inutiliter saluandi: sed volentes sicut homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens perijt: ita vocante se gratia dei quis ꝙ propria mentis conuersione saluatur. di. xlv. de Iudæis. Secundo modo accipi potest infidelitas ſm contrarietatē ad fidē: quia. s. aliquis repugnat auditui fidei vel cō temnit eā secundum illud Esa. liij. Domine quis credidit auditui nostro? Et in hoc proprie perficitur ratio infidelitatis: & sc̄dum hoc est infidelitas spirituale peccatum: nec est contra hoc ꝙ dicit Dama. ſ. ꝙ pctm̄ est contra naturam cū habere fidem non sit in natura humana: qa supra rōnē est per dei infusionem: qa ꝙuis hoc sit. tn vtiđē Tho. dicit in natura hūana est vt non repugnet diuino instinctui & exterioris veritatis prædicationi. Sic enim infidelitas est cōtra naturā. Orīt autem ifidelitas ex pctō superbiæ. Ex superbia em̄ procedit ꝙ hō non vult subijcere intellectum suum regulis fidei & sano intellectui patrū. Posset etiā dici ꝙ sicut virtutes theologicæ non reducuntur ad cardina bales: sed sunt priores eis ita & vitia opposita virtutib⁹ theologicis non reducuntur ad vitia capitalia sicut opposita virtutia cardinalibus virtutibus. b. Tho. vbi. ā. Est autem hoc vitium in intellectu sicut in proximo subiecto: in voluntate vero sicut in primo motiuo. s. ad dissentiendum ab his quæ sunt fidei. Est autē triplex infidelitas. s. Paganorū: Iudæorū: & Hæreticorū. Et Pagani neutrū testm̄ recipiunt: ni si qa Samaritani tm̄. v. libros Moysi. Saraceni aliq̄s cæremonias legis. Iudæi vet⁹ testm̄ q̄tū ad corticē. Hęretici vtrūq̄ testm̄ cōiter recipiunt: sed falsē exponūt. Itē no. ſm Tho. ibidē ꝙ quisopa ifideliū q̄ fūt de gne bonorū: vt ieiunia: eleemosynę: & hmōi nō sunt eis meritoria pp ifidelitatē q̄ est grauissimum peccatorum: tn̄ quia pctm̄ nō corrumpit eorū bonū naturæ: sed remanet ei eis lumē natur ale: ſō nō ois actus eorum est mortale peccatum sed actus procedens ex ipsa infidelitate vel relatus ad ipsam: etiam si sit de gne bonorum puta Saracenus ieiunat vt seruet legē Machometi de ieiunio mandantem. Iudęus celebrat suas festiuitates & hmōi. in his est mortale. Et de his intelligitur illud dictum Aug. Omnis infidelium vita peccatum est. xxviij. q. i. §. ij. Sed ieiunando ob castitatē seruandam & alia faciē do ex dictamine rationis naturalis nō peccat dicendo verbum otiosū ex se nō nisi venialiter peccat. Itē nota ꝙ dubitare de aliquo eorum quæ sunt fidei ex deliberatione rationis: quia. s. vult dubitare non magis declinans ad vnā partem q̄ ad alteram qđ est proprie dubitare: est peccatū mortale: quia infidelitas. extra de hereti. c. ſ. Dubius in fide infidelis est: secus si aliquādo vacillaret circa ea q̄ sunt fidei p modum tentationis & cū displicentia rationis: qa tunc venialē vel nullum peccatum est. Et sil'r si qs crederet ꝙ quilibet in sua fide vt Iudęus: Saracenus & hmōi saluaretur. dummodo seruaret legem suam & viueret ſm rationē naturalem: hoc enim est dubitare de fide sua imo non credere Christo dicenti Marc. vlti. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Qui vero non crediderit condemnabitur. Non enim quis saluari potest nisi in fide catholicæ ecclesię. xxiij. q. i. quia ex sola.

Infideles ad fidē adducendus

Dubita re de fide mortale.

§. I. AD FIDEM SVSCIPIENDAM

Iudæus an sit cogendus ad fidē.

nullus Iudęus vl' gētilis debet cogi. Ratio est ſm. b. Thom. vbi. ē. qa credere est voluntatis. Vñ dī dist. xlv. De Iudeis præcepit sancta synodus nemini vim inferre ad credendū. Cui em̄ vult misereꝫ deꝰ & quē vult indurat. Nō ergo inuiti fiūt saluādi sed volēres vt integra sit forma iustitię: sicut em̄ hō. ꝓpriā arbitriū voluntate serpēti obediēs perijt: ita vocāte se gra dei q̄sq̄ credēdo. ꝓpria mentis cōuersione saluatur. dist. xlv. de Iudæis. Sed susceptā etiā metu tormētorū & mortis cogēdus est retinere: vt. d. c. de Iudæis. Et q redeunt ad Iudaismum etiam si infantes fuerint baptizati vel metu mortis ad baptismū adducti debet ꝓcedi contra eos sicut cōtra hereticos. Et sil'r cōtra taliū fautores. eē. de hęre. contra Christianos. li. vi. Si q tū infideles cogerent abire. vñ soluta coactiōe & ꝑ violentiā nō susciperēt sacramētū. vñ nec essent cogēdi ad retinēdū ex quo non susceperūt: secus de coactione cōditionali: vt dictū est. Debēt vero Iudei & alij infideles adduci ad fidē rōnib⁹: ꝓsuasionib⁹ & auctoritatibus

tatib⁹ ostēdēdo ex eoꝝ libris eoꝝ errorē & dulcib⁹ modis. vt dicit Greg. dist. xlv. qui syncera. Possunt etiam ad fidem adduci ſm Guil. promissis & muneribus non quidem sactis ꝓ fide suscipienda: qa hoc esset simonia: sed ad captandum beneuolentiam: excludendū ab eis timorem inopiæ & huiusmodi. i. q. ij. §. pio. Possunt etiam adduci ad fidem secundū Ray. per grauiorem exactionem pensionū ab eis: in principio tamen locationis nō post. xxiij. q. iij. deber. Item nota ꝙ possessiones & alia bona mobilia vel immobilia Iudæorum vel aliorum infidelium ad fidem conuertorum non debent auferri ab eis: nisi sint vsuraria vel de vsuris empta obnoxia restitutioni. extra eodē. de Iudæis.

Iudei ad fidē adducti debent.

Iudæis conuersis debent auferri vsuraria.

Vsuraria autē eoꝝ debent restitui eis a qbus extortæ sunt vsurę vel eorū hęredibus. Quod si nō inueniunt poterūt ipsis ad fidē conuersis per epm̄ tanq̄ pauperibus dispēsari. Ray. & hoc in totū vel in partem ſm quantitatē ipsoꝝ bonorū & qualitatē conuersoꝝ pl⁹ vl minus indigentiū. eē de vsur. cū tu. Si autem inuitis parentibus tales baptizati essent. videt ꝙ sint cogendi ad seruandū fidem receptam in baptismo. Guil. etiā dicit ꝙ nō licet nutricib⁹ occulte baptizare paruulos Iudęorū: sed si in articulo mortis hoc facerent credit ꝙ non peccarent &c.

§. II. DE DISPVTANDO DE FIDE

cum infidelibus dicit Tho. ñ. q. x. ꝙ in hmōi disputatione sunt duo consideranda. Vnū ex parte disputantis: quia si disputat tanq̄ de fide dubius volens experiri per rationem & veritatem: tunc peccat proculdubio tanq̄ infidelis. Si autē disputat ad confutandū errores vel causa exercitij. laudabile est. Aliud est considerandum ex parte audientium: quia aut sunt instructi in fide & firmi: & tūc nullū periculum est disputare coram eis: aut sunt simplices & in fide titubantes: & tunc distinguendum est: quia si solicitātur ab infidelibus nitentibus in eis fidem corrūpere tunc necesse est publice disputare. dummodo inueniantur aliq ad hoc idonei: per hoc enim simplices in fide firmabūtur: & tolletur infidelibus decipiendi facultas. Si vero nō sunt solicitati tunc periculosum est coram eis disputare de fide quorum fides. s. simplicium ex hoc redditur firmior quod nihil aduersum audierunt. Et ideo nō expedit eis vt audiant verba infidelium disputantiū contra fidem. hęc Tho. Et sic intelligendum est illud Gelasij. xxiij. q. ij. cum quibus. vbi dicitur. Canonum magistris atq̄ custodibus nostris nullum fas est inire certamē cum hominibus conditionis alienæ. Vbi glos. Cum hæreticis non est disputandū nec cū aliquo de fide. C. de sum. tri. l. nemo. Sed ad hoc potest disputari cū eis vt cōuincant: nō vt in dubiū reuocent fidem nostram. Prohibētur autē omnes laici disputare de fide occulte vel publice. extra. de hæreti. quicunq̄. libro. vj.

Disputātes cū hæreticis puniunt de iure ciuili.

Loqui cū hæreticis ꝓhibetur

§. III. DE CONVERSATIONE FIDELIVM

cū infidelib⁹ quō sit ꝓhibitū. Nota primo ꝙ cū hereticis ꝓhibita est etiā locutio fidelib⁹ & ꝫ qa excōicati sūt eē de hęre. excōicamus. & xj. q. iij. cū excōicato. Sed cū aliꝭ infidelibus vt Iudæis & Saracenis nō est ꝓhibita locutio sed nimia familiaritas & quersatiō. Vñ. xxvij. q. i. oēs. dr. Oēs deinceps clerici siue laici Iudæoꝝ conuiuia vitēt: nec eos qſq̄ ad conuiuiū excipiat: qa cū apud Christianos cōibus cibis nō vtant: indignū atq̄ sacrilegū est eoꝝ cibos a Christianis sumi: cū ea q̄ ap̄los pmittēte nos sumim⁹ ab illis iudicent immūda: acsi inferiores incipiāt esse Christiani q̄ Iudæi si vtamur cibis eorū & ipsi nros contēnant. Et dicit ibi glos. ꝙ idē est de Gentilib⁹ vt Saracenis: qa & ipsi hodie iā cibos discernūt licet em̄ nō cōtineant verbis ædicti: vt. xj. q. iij. ad mēsam. continent tn in aliꝭ. vt. ff. de peti. hære. l. itē veni. Ita sic. ñ. q. i. multi. Et assignat ibi glo. rationē quare nō est ꝓhibitū loqui cū Iudeis. & est ꝓhibitū comedere cū eis: qa. s. maior familiaritas est in cibo sumēdo q̄ in colloquendo. Et facilius qs decipit inter epulas. xxij. q. iij. vnusquisq̄. Tho. aūt. ñ. ij. q. x. dicit. ꝙ illi q sūt firmi in fide ita ꝙ ex cōuersatione cū infidelib⁹ non timeꝫ de eorū subuersione: sed sperari pōt ex hoc ifideliū cōuersio: non sunt prohibendi cū illis cōmunicare. Sed infirmi de qbus timeri potest. phibendi sunt extra casum necessitatis ne cum illis conuertentur. Thom. Sed & firmi etiam caute debent illud agere ne infirmos scādalizent. xij. q. i. nolo.

§. IIII. PVERI IVDAEORVM ET

Pueri Iudęoꝝ inuitis parentibus nō

aliorum infidelium non sunt baptizandi inuitis parentibus secundum Tho. ñ. ij. q. x. ar. vl. q. ꝫ probatur triplici ratione. Prima est propter periculū fidei. Si enim pueri non dum vsum rationis habentes fidem susciperent cum post sunt ad modum ad perfectā ætatem peruenirent possent de facili a parentibus induci vt relinquerēt quod ignorantes susceperant quod vergeret in fidei derrimētum. Secunda ratio est quia hoc repugnat iustitiæ naturali: filius enim naturaliter est aliqd patris. Et primo quidem a parētibus nō distinguit ſm corpus q̄diu in vtero matris continetur. Post q̄ vo ex vtero matris egreditur anteqū vsum liberi arbitrij habeat continetur sub cura parentum sicut sub quodā vtero spūali. Quādiu em̄ puer non habet vsum rationis non differt ab aiali irrōnali. Vnde sicut bos & equus & hmōi est alicuius vr vtatur eo cum voluerit ſm ius ciuile sicut proprio instrumento: ita de iure naturali est ꝙ filius añ q̄ habeat vsum rōnis sit sub cura pīs. Vnde cōtra iustitiā naturalē esset si puer ateq̄ habeat vsum rōnis a cura parentū subtrahat vl eis iuitis de eo aliquid ordinetur. Sed postq̄ icipit hr̄e vsum liberi arbitrij: iam etiam icipit esse suus & pōt qnantū ad ea q̄ sunt iuris naturalis vel diuini sibīpsi prouidere & tūc pōt induci ad fidem: nō coactione: sed psuasione: & pōt inuitis parētib⁹ baptizari. Tertia rō est cōsuetudo ecclesiæ q̄ habet maximā auctoritatē: vñ & semp emulanda. i. imitanda: quę inducta esse credenda est ex prędictis rōnibus assignatis. tanta enim est auctoritas ecclesię vt ab ipsa doctrina doctorū habeat auctoritatē. Vñ magis stādū est auctoritati ecclesiæ q̄ doctrinæ cuiuscunq̄ doc. Greg. Aug. Hiero. & aliorū. Vsus autem ecclesiæ q ad auctoritatem eius pertinet hoc nunq̄ habuit ꝙ filij Iudæorū inuitis parentibus baptizarētur q̄uis fuerint rerroactis tēporibus multi principes catholici & potentissimi. vt Constātinus & Theodosi⁹ quibus familiares fuerunt sanctissimi episcopi vt Syluester Constantino. Ambrosius Theodosio q nullo modo ꝑtermisissent hoc ab eis ipetrare si vidissent hoc esse cōsonū rōni & iō periculosum videt contra hāc assertionē de nouo introducere q̄ cōsuetudinē ecclesia hactenus obseruatā ꝙ iudæorū pueri inuitis parētibus baptizent: & qa nō sunt facienda malavt eueniant bona ſm ap ſm ad Ro. in. Facere aūt iniuriā alteri est malū. sit autem iniuria parētib⁹ vt eis inuitis eoꝝ pueri q̄ sunt sub eorū cura baptizentur: & ideo nō debet hoc fieri etiā ꝓpter bonū sequendū vt liberent a periculo mortis æternæ. rūpit em̄ ordo iuris naturalis. Sed nec p̄dicatorib⁹ vel ꝑlatis cōmittit cura taliū. sed parentib⁹ suis q habēt eis ꝓuidere de sacraments salutis anteq̄ habeant vsum rōnis. Vñ de pueris antiquoꝝ dr ꝙ sunt saluati in fide parētū: & ideo nō immi net aliq̄ periculū ipsis prælatis & p̄dicatorib⁹ si patiant ārīquo illoꝝ paruuli detrimentū salutis ꝓpter subtractionē sacramentorū: sed parentib⁹ quibus hoc nō ꝑtinet. Idē Tho. de parē Guil. dicit ꝙ nō licet nutricibus Iudæorū paruulorū inuitis parētib⁹ baptizare eos sed si in articulo mortis hoc fa cerēt: credit ꝙ nō peccarēt. Ex his aūt q̄ dicit Tho. & præcedenti, pue in prima rōne videt satis clare elici q̄ quis baptizari tales. s. nō debeāt inuitis parentib⁹: & cū si cōtrariū fiat recipiunt vere baptismū: qđ mihi placet: cuius Pe. de Palu. in iij. teneat contrariū. vt patet i. iij. par. ti. de baptismo. Qui aūt susceperint fidē seu baptismū ex infidelibus separādi sunt a parentib⁹: & sic intelligit glos. ibi. & bene illud. c. Iudęorū filios vel filias ne parentū vltra iuoluant errorib⁹ ab eorū cōsortio decernimus separari. xxviij. q. i. Iudęorū. Vbi glos. ꝙ baptismū em̄ soluit ius patriæ potestatis. nec tn priuabunt illi paterna successione. eē. de iudæ. c. Iudæi.

¶ De infidelitate Iudæorum & ritibus: & aliorum infidelium: & de participatione cum eis: & de exactionibus in eos & de seruientibus eis. Ca. III.

PROHIBETVR HABITA

tio cū Iudæis & balneatio. Vñ. xxviij. q. i. null⁹. Balneadr. Nullus eorū q̄ sacro ordie sūt aut laic⁹ zzy re cū Iuma eoꝝ māducet: aut cū his habiter aut aliquē deis ꝓ eorū infirmitatib⁹ suis vocet aut medicinā a beis ꝑcipiat: habetur aut se cū eis in balneo lauet. Si quisq̄ hoc fecerit si clericus est deponat: si laic⁹ excōicet: Et dicit ibi glo. nisi sit missus ad prædicandū eis. eē. de Iudæ. q̄ sit laudabile. Debēt aūt

Universidad de Deusto
Biblioteca

punirí contra facientes modo prædicto ſm Ray. ſi poſtq̃ fuerint admoniti ſe non abſtinent ab hmõi. Guil. tñ dicit q̃ in neceſſitate poſſunt emi & comedi azyma iudeorum. Idem videtur ſentire Hug. de medicinalibus in caſu neceſſitatis: cum ſcilicet alí non inueniatur ſufficiens medicus.

Non debẽt chriſtiani ſeruire Iudæis.

Hoſtien. etiam dicit q̃ Chriſtiani non debent eſſe vt aſſidui intra domum iudei. nec tanq̃ famuli: aut nutrices: aut obſtetrices. alias ſi ipſi Chriſtiani nolunt diſcedere debẽt excõicari. c. de Iudæ. c. Iudæi. ſed extra domũ poſſunt eis ſeruitia facere. & poſſunt eſſe coloni eorum. extra eo. multorũ. Nota etiam ſm Hoſti. q̃ pãt Chriſtiani iudeos hr̃e ſeruos & emere. c. eo. & ſi iudeos. nõ tñ debent cũ eis morari: ita q̃ habeãt eos tãq̃ familiares. Iudei em̃ vt dicit Io. an. ſũt difficiliores ad cõuertẽdũ & peritiores: aſs prõptiores ad ſubuertẽdũ q̃ gẽtiles. Si aũt voluerit fieri Chriſtiani ſiue iudei ſiue Gẽtiles nõ poterũt dñi eor̃ prohibere. x. q. ij. duę ſũt. tñ ſm Ray. & Tho. p baptiſmũ nõ liberant a ſeruitute. ſed remanẽt ſerui. ga ſeruitus etiã introducta ẽ de iure diuino. ar. di. xxxv. ſexto. Et p̃ ius gẽtiũ. di. i. ius gẽtiũ Et p̃ ius canonicũ approbata. xij. q. ij. eccleſiarũ. ſecundũ Hoſt. & Goff. Et addit Ray. q̃ vbi de bona conſuetudine nõ ſolent Chriſtiani eſſe ſerui: conſulendum eſt domino q̃ in remiſſionem peccatorum ſuorum manumittat: vel ſaltem pecunia mendicata vel ſeruitio ad tempus præfixo ſe redimat. xij. q. ij. cum redemptor. Sed quia hoc conſilium eſt &piũ: ſi qs cõtrariũ faciat. ſ. retinẽdo talẽ conuerſũ ad fidẽ in ſeruitutẽ vel etiã alteri vẽdendo nõ credo q̃ peccet: ga qd̃ nõ eſt. prohibitũ intelligit eſſe cõceſſũ. ar. xiij. q. ij. ebrõ. §. ſeq. in fi. Sed hoc nõ reperitur prohibitũ. Hoc etiã aſſerit dñs Io. Do. in libro qui dicitur Lucula noctis.

§. I. A QVIBVS IVDEI SVNT PROHIBENDI INTER CHRISTIANOS CONVERSANTES.

Iudæi priuantur officijs publicis.

Primo ſecundũ Ray. ne habeant aliqua officia publica: ne occaſionem habeant ſæuiendi in eos vt diſt. liij. nulla. & xvij. q. iij. conſtituit. Q. ſi Iudæus talia officia ſuſcepit debet ei denegari Chriſtianorũ cõio donec quicquid acceperit ex tali officio per prouidentiam diocesani conuertatur in vſus pauperum. & ipſe officium dimittat. Item null⁹ fidelis poteſt aliquid congregationi Iudæorum vel Iudæo vl pagano in teſtamento relinquere & ſi fecerit etiam poſt mortem iudicatur anathema: vt. xxiij. q. ij. ſane. Et intelligendum videtur niſi legaret ad ſubueniendum magnæ neceſſitati. Item non debent permitti Iudei nouas erigere ſynagogas ſed veteres reficere dummodo ampliores vl preciosiores non faciant ſolito. Et ritus & ſolennitates ſuas ſunt prohibendi facere. extra eo. conſuluit. Item in diebus lamentationis & dominicæ paſſionis non debent in publicum prodire. extra eo. i nõnullis. Qd̃ etiã i die paraſceues nõ debẽt hr̃e oſtia vel feneſtras aptas. extra eo. ga ſup his. Itẽ cogẽdi ſũt tales habitũ deferre ꝓtinue q̃ ab alís manifeſte diſtinguãt. extra eo. i nõnullis. Itẽ cogẽdi ſũt ad decimas p̃diales perſoluendas. extra de dec. de terris. Item cogẽdi ſunt chriſtianos teſtes recipere contra ſe. ſed Iudæus non poteſt ferre teſtimonium contra Chriſtianũ. extra de teſti. c. Iudæi.

Iudæus nõ fert teſtimonium.

Item Iudæis permittitur agere & conuenire apud iudices noſtros & non apud ſeniores eorum. Arbitrum poſſunt eligere etiam Iudæum cuius ſententiã exequatur ordinarius. C. e. ti. Iudæi. Itẽ in ſabbatis ſuis nõ debẽt trahi ad iudicia nec ipſi alios trahãt. Sed nec i alíjs feſtiuitatibus ſuis debẽt turbari. nec ſepulcra eor̃ obtẽtu forte pecuniæ effodi: vt. C. eo. ti. die ſabbati. & eẽ eo. ſicut Iudei. Pro maiori declaratiõe eiꝰ qd̃ dictũ eſt in p̃ncipio. §. i prin. Not. ſm Tho. ij. q. x. ar. x. q̃ dñus & prelatio infideliũ ſuper fideles põt dupl̃r cõſiderari. Vno mõ quãtũ ad dñiũ & prelationẽ de nouo inſtituẽdã & ſ nullo mõ debet pmitti: ſ em̃ cederet i ſcãdalũ & periculũ fidei. De facili em̃ illi q ſubjiciũt iuriſdictiõi aliorũ imutari p̃nt ab eis qbꝰ ſubſũt vt ſequãt eor̃ in perſũ niſi illi ſubditi ſint magnę virtutis. ſil̃r et infideles prẽnerẽt fidẽ: ſi fideliũ defecꝰ ſcirẽt. Et iõ apls. i. Cor. vi. phibet fideles p̃dere i iudicio corã iudice infideli. Et ſic eccl̃ia phibet infideles p̃ſici i q̃cũq; officio ſup fideles: vt i. d. c. inſtituit. xvij. q. iij. Alio mõ pt̃ conſiderari dñiũ infideliũ ſup fideles. put eſt ia prẽxiſtẽs. Vbi ſciẽdũ q̃ dñiũ & prelatio introducta ſũt ex iure humano: ſed diſtinctio fideliũ ab infidelibus eſt ex iure diuino. Ius autẽ diuinũ qd̃ ex gr̃a non tollit ius humanũ qd̃ eſt ex naturali rõne. Et ideo diſtinctio fidelium & infidelium ſm ſe conſiderata non tollit dominium infidelium ſuper fideles: poteſt tamen iuſte p̃ ordinationem eccleſiæ auctoritatem habentis de ipſis infidelibus ſuper tale dominium auferre ius dominij & prælationis: quia infideles merito ſuę infidelitatis merentur omittere ius prelationis quod habẽt ſuper fideles qui trãſferuntur in filios dei. Sed hoc eccleſia quandoq; facit q̃nq; non facit in illis enim infidelib⁹ qui tẽporaliter ſubjiciũt eccleſię & membris eius. Hoc ius eccl'ia ſtatuit: vt. ſ. ſeruus iudæorũ factꝰ Chriſtianus ſtatí ſit liber nullo precio dato vt diſt. liij. fraternitatem & huiuſmodi. Nec in hoc eccleſia iniuriam facit eis: quia cum Iudæi ſint ſerui eccleſiæ: poteſt eccleſia de eorum bonis diſponere. In illis vero infidelibus qui tẽporaliter non ſubjiciuntur eccleſiæ vel mẽbris eius: prædictum ius non ſtatuit: licet poſſet inſtituere de iure. & hoc facit ad ſcandalum vitandum. ſicut & dñs mandauit pro ſe ſolui tributum cum non teneretur ad ſcãdalum eorum vitandum: vt habetur Mat. xvij.

§. II. DE RITIBVS SEV CERIMONIJS INFIDELIVM QVARE & QVI TOLERANTVR.

Pro cuius declaratiõe dicit Tho. ij. ij. q. x. ar. xj. q̃ humanum regimẽ deriuat a diuino regimine: & ipſum debet imitari. Dominus autẽ cũ ſit ſumme bonus & oĩpotẽs permittit tñ aliqua mala fieri. In vniuerſo quæ poſſet prohibere ne eis ſublatis maiora bona tollãtur aut maiora mala ſequantur. Sic & in regimine hominũ hiſq; præſunt recte aliqua mala tolerant ne aliqua bona impediantur: vel etiam ne aliqua mala peiora incurrantur: ſicut dicit Aug. in li. de ordine. Auferemere trices a rebus humanis & turbabis omnia libidinibus. Sic igitur infideles q̃uis in ritibus ſuis peccent tamen tolerari poſſunt: vel propter hoc bonũ qd̃ ex hoc prouenit: vel propter aliquod malum vitandum. Ex hoc autẽ q̃ iudæi ritꝰ ſuos obſeruant in quibus figurabatur olim veritas fidei quã tenemus: hoc bonũ puenit q̃ teſtimonium fidei noſtræ habemus ab hoſtibus & quaſi figura repreſentatur nobis per illos ea q̃ credimus: & ideo in ſuis ritibꝰ Iudæi tolerantur vt patet diſt. xlv. de Iudæis. & extra eo. c. cõſuluit. Aliorum vero infidelium ritus: q. tia nil vtilitatis vel veritatis afferunt non ſunt aliqualiter tolerãdi: niſi forte ad aliquod malum vitandum: vt ſcandalum vel diſſidiũ qd̃ inde poſſet prouenire: vel impedimentum ſalutis eorum qui tolerati paulatim conuertunt ad fidẽ: & proprer hoc etiã hęreticorũ & paganorũ ritus eccleſia aliquãdo tolerauit quando erat magna multitudo infidelium.

§. III. QVOMODO SINT PVNIENDI PARTICIPANTES CVM IVDEIS CIRCA CASVS PRÆDICTOS: & IPSI IVDÆI FACIẽTES CONTRA PRÆDICTA.

punitio participantium cum hæreticis.

Participantes ſi ſunt clerici & admoniti nolũt ſe emẽdare ſm Ray. debẽt priuari officio & bñficio. Si ſunt laici vt principes q nolũt exequi p̃dicta: vel alíj q aliqd̃ impedimentũ afferũt admoniti nõ ſatisfaciũt: debẽt excõicari. xxv. iij. q. i. nullus. Sed Iudei ꝺ̃ p̃dicta facientes ſic puniũt vt Chriſtiani ab illorũ cõione & cõſortio ſeu cõmercio tãdiu ſeparent̃ ſub pœna excõicatiõis donec illi emendauerint & ſatiſfecerint. vt patet eẽ. eo. ti. & ſi Iudeos. Poſſunt etiã iudei p eccleſiã ꝓberari vel alio mõ corpora liter multari de ꝓcepto eẽ vel principis. ar. xvij. q. iij. cõſtituit. & etiã alia pœna pñt puniri. eẽ de vſur. c. poſt miſera bilẽ. Qd̃ ergo dr̃ q̃ eccl'ia nõ iudicat debitq; foris ſũt dicit glo. xxviij. q. i. ſæpe ß eſſe verũ q̃ ad ſpũalẽ pœnã qa eccleſia ñ excõicat Iudeos vl gẽtiles: ſed quo ad corporales pœnas bñ iudicat de eis: vñ ſi nimis cõuerſenr̃ cum conuerſis ex eis ad fidẽ vl puertere nituntr̃ debẽt flagellari. d. c. ſæpe. Si aũt chriſtũ blaſphemauerint dicit Hoſtien. q̃ ſm leges debẽt decapitari. Vñ principes ſæculares Iudæos Chriſtum blaſphemãtes grauiter punire debẽt pœna pecuniaria vel etiã grauiori. eẽ eo. in nonnullis. Et nota ſm Tho. in qua dã epſa ad duciſſã Lothoringiæ q̃ cũ iudeus delinquẽs, nihil habet p̃terv ſuras debet nihilominꝰ? & põt puniri pœna pecuniaria ſed m del ictũ: ne ex ſua iniquitate reportet cõmodũ: & maiori vtiq; pœna q̃ q̃cũq; alíj nõ vſurarius in ſimili caſu quãto pecunia q̃ ab eis auferẽt minꝰ ad eos p̃tinet. Põt & inſup addi alia pœna ne ad pœnã ſufficere videat q̃ pecuniã alíjs debitã deſinãt poſſidere. Pecunia tamen ab eis ablata pœnæ nomine nõ poteſt retineri a dñis ſeu officialibus puniẽtibus: ſed debet de ea fieri vt dicẽt in. §. ſequẽ.

§. IIII. DE EXACTIONIBVS FACTIS IN IVDEOS A DNIS TERRARVM QUID IURIS?

Iudei dicunt̃ serui.

Dicit Tho. in dicta epiſtola. q̃ q̃uis ſicut iura dicunt Iudei merito culpæ ſuæ ſeruituti ſint addicti. & ſic domini res eorum poſſint accipere tanq̃ ſuas: ita tamen q̃ non ſubtrahantur vitę neceſſaria: quia tamen oportet nos ambulare honeſte ad eos qui foris ſunt ne nomen domini blaſphemetur. hoc obſeruandum videtur vt in exactionibus quas facere non conſueuerunt non prægrauentur. ſed ad conſuetas cogi poſſunt. Sed nota ſm Tho. in dicta epiſtola. q̃ cum Iudæi nihil habent p̃ter vſuras cum non poſſint ipſi illa retinere licite: nec cõſequenter domini recipiẽtes collectas a talibus poſſunt ea ſibi retinere licite: niſi forſan eſſent talia quæ ab ipſis vel anteceſſoribus dominorum ipſi iudæi extorſiſſent. Si qua vero alia habent quæ ab eis extorſerunt illis debẽt reſtituere quibus ipſi iudæi tenebantur ſi inueniunt̃. Alio quin in pios vſus ſecundum conſilium diocesani vel aliorum proborum vel in communem vtilitatem terræ ſi neceſſe eſt ſunt erogãda. Nec eſſet illicitum ſi de nouo domini exigerent talia a Iudæis: ſeruata tñ conſuetudine præd eeſſorũ ſuorũ hac intentione vt in pios vſus expẽdantur.

§. V. DE DONIS ET MERCEDIBVS QVAS DANT IVDÆI PERSONIS PRO LABORE SVO: VTRVM POSSINT LICITE RECIPI & RETINERI?

Licite possumus ꝙd a Iudeis accipere

Rñ. Guil. q̃ de his q̃ habẽt Iudei per aliũ modũ q̃ p vſuras & rapinas: puta de aliquo artificio acquiſita non eſt dubium q̃ & dona & merces laboris poſſunt accipi & retineri. Sed ſi non habent præter vſuras tunc ſi recipiens certat de damno ſuo vitando: ſic accipiens nõ peccat ſicut qui a fure vel a raptore damnificat? eſt puta per incendium nõ peccaret ſi acciperet ab eo damnum ſuum: licet ipſe fur vel raptor nihil haberet niſi qd̃ acquiſiuit ex furto vel rapina: dum tamen non recipiat p̃ damno ſuo in ſpecie res ipſas alienas. Et addit etiã Tho. in ſupradicta epiſtola. Si iudęus vſurarius vtero conferat pecuniã vel encæniũ expedit recipere vt pecunia ſic recepta reddatur his quibus de iure debet ſeu alíjs. & dicit Guil. q̃ dona & eleemoſinæ non ſunt recipienda ab vſurarijs: q̃n per hoc efficerentur non ſoluendo: niſi vt dictum eſt. ẽ. reciperentur ad reſtituendum creditoribus eius vſurarij. Modicum autem pro nihilo reputatur: & ſic poſſunt recipi.

§. VI. DE SERVIS IVDEORVM VEL SERVIENTIBVS EIS. NO. ſm Ray. q̃ ſi SERVVS IVDÆI EST, VERNACVLVS. I. DE ILLIVS ANCILLA NATVS ſi vult effici Chriſtianus iudei eſt ſtatim eripitur in libertatẽ nullo precio dato. C. de epi. & cle. l. dominus nobis. ar. diſt. liij. fraternitatem. Item ſi ſeruus iudæi emptus fuit emptus qui erat Chriſtianus vel eſſe volebat. diſt. xcõſe liij. mancipia quia tales non licet ludæo emere vel in ſeruos tenere. Idem ſi ſeruus emptus erat Paganus & fuit emptus cauſa ſeruiendi & nunc vult fieri Chriſtianus. vt in d. c. fraternitatem. Idem etiam ſi emit eum cauſa mercimonij: & non expoſuit eum infra tres menſes venalẽ ga præſumitur q̃ emerit eum cauſa ſeruiendi. Si vero expoſuit eum venalẽ infra tres menſes & per eum non ſtetit qn̄ vẽdiderit. & ipſe vult effici Chriſtianus infra illud ſpatiũ vel poſtea libera bitur dato p̃cio. xij. ſolidorũ ab aliquo Chriſtiano vt i. d. c. fraternitatẽ. & eẽ. eo. ti. c. ſ. Et erũt illi. xij. ſolidi vſualis monetę illi⁹ loci. eẽ de maledi. c. ſtatuimus. & hoc intelligẽ niſi dñs eũ nolẽtẽ circũcideret: vel alterius ſectæ ſignaculum imprimeret. Tũc em̃ ꝓpter iniuriã corporis nullo precio dato liberabitur. diſt. liij. nulla. Et no. ſm Ray. q̃ talis ſic redẽptus nõ erit ꝓpterea ſeruus redimentis: ſed erit liber: & reſtituet illi preciũ ſolutũ p eo: & ſi nõ habet preciũ quęrat mẽdicãdo vel ſeruiat ei tantũ q̃ ſeruitiũ cõpenſẽt cũ precio: & poſtea eat quo vult. ar. xxxvj. q. ſ. de raptoribꝰ. Et ß intelligẽ niſi cauſa pietatis emptus fuerit. tũc em̃ non teneẽ ei reddere aliqd vel ſeruire: ga qd̃ pro pietate datur. phibet ius ne repetat̃ & ſic dediſſe præſumit niſi cõtrariũ fuerit. preſtatus. cõcor. Hoſti. & Gof. q̃ ſi nullus emptor cõpareat ſm Ber. nihilominus erit liber & preciũ oſtiatim quæret aut operas prẽſtet. Si autẽ plures ſunt qui volũt emere, tunc ſm Goff. eẽs loci eliget magis idoneum. ff. de accu. l. ſi pluresve ſi ſunt pares eẽs gratificet cui vult. arg. eẽ de iure pa. cũ autẽ. idẽ Hoſti. Si ergo dicit Hoſtiẽ. prohibitũ eſt q̃ nullũ mancipiũ chriſtianũ ſeruiat Iudæo: multo minꝰ? liberi Chriſtiani debẽt eis ſeruire niſi extra domum vt in laborando terras & hmõi: non autem intra domum alias ſi ipſi Chriſtiani qui ſeruiunt Iudeis in domo vt famuli nollent diſcedere ab eis debẽt excõmunicari. vt extra eo. ti. & ſi Iudęos. Et ſi Iudei nollent illos dimittere prohibetur fidelibus commercium cum eis: vt dicto. c. & ſi iudæos.

¶ De hæreſi & de pœnis hæreticorum. Cap̃. IIII.

DE HERESI SCIENDVM SECVNDVM PE. DE THARAN. IN. iiij. AD HOC VT QUIS PROPRIE DICATUR HÆRETICUS DUO REQUIRUNTUR.

Primum eſt error in ratione. ſ. de his quę ſunt fidei. Secundum eſt quaſi complementum. ſ. pertinacia ſeu obſtinatio in voluntate: vt. ſ. nõ ſolum eligat volũtate aſſentire falſę doctrinæ: ſed etiam pertinax eſt ad non aſſentiẽdũ veritati ſibi manifeſtatæ. Vnde quantum ad primum Augu. ſic diffinit hæreſim. Hęreticus eſt iquã alicuius commodi temporalis & maxime glorię principatuſq; ſui gra falſas ac nouas opiniones gignit vel ſequitur. xxiij. q. iij. hæreticus. Et intelligitur de opinionibus quę ſunt contra rię fidei. Nam ſi quis habet falſas opiniones. in philoſophia vel geometria hic non dicetur hæreticus prout hæreſis eſt ſpecies infidelitatis ſm Tho. ij. ij. q. xj. Ad fidẽ autẽ pertinet aliqd dupliciter. Vno modo directe & principaliter. ſicut articuli fidei. Alio modo indirecte & ſecundario ſicut ea ex quibus ſequitur corruptio alicuius articuli: ſicut dicere q̃ aliquid contentum in ſcriptura ſacra non ſit verũ: quod eſt corruptio articuli de ſpirituſancto qui locutus eſt per prophetas: vel dicere q̃ aliquid determinatum ab eccleſia in fide non eſſet verum: quod eſſet corrumpere illum articulum. Sanctam eccleſiã catholicam & hmõi circa vtraq; ergo poteſt eſſe hæreſis. Quantum ad ſm. i. q̃ aliquis voluntarie aſſentit errori. Hiero. ſic dicit. Hæreſis græce ab electione dicitur: eo q̃ vnuſquiſq; eligit diſciplinam quam putat meliorem. xxiij. q. ij. hęreſis. & itelligit in doctrina fidei. Nã ſm Tho. ij. ij. q. xj. ſicut qui rectam fidem habet chriſtianã volũtate ſua aſſentit Chriſto: & in de his quę vere ad eius doctrinam pertinent. Sic a rectitudine fidei Chriſtianæ dupliciter poteſt aliquis deuiare. Vno mõ: ga ipſi Chriſto nõ vult aſſentire & hic habet q̃ſi malã volũtatẽ circa ipm ſinẽ: & hoc ptinet ad ſpeciẽ illi⁹ de litaris Iudeorũ & Paganorũ. Alio mõ: ga licet ĩtẽdat Chriſto aſſentire: tñ nõ eligit ea q̃ ſunt vere a Chriſto tradita: ſed q̃ ſibi ꝓpria mẽs ſuggerit. & hoc ptinet ad hæreſim p quã quis profitetur fidẽ Chriſti: ſed dogma eius corrũpit Quantũ ad tertiũ. ſ. ptinaciã in volũtate. dicit Augu. q in eccl'ia Chriſti morbidũ aliqd̃ prauũq; qd ſapiũt: ſi correcti vt ſanũ rectũq; ſapiãt reſiſtant cõtumaciter ſuaq; peſti ſera & morbida dogmata emẽdare noluerint: ſed defenſare perſiſtũt: hęretici ſunt. xxiij. q. iij. qui in eccl'ia. Qui g̃ errat in materia fidei putãs eccleſiã ſic credere paratis corrigi & emendare cũ audierit vertiatẽ non cenſet hæreticus. Vñ abbas Ioachim q̃uis libell⁹ ei⁹ quẽ fecit cõtra Petrũ Lõhardũ fuerit dãnat⁹ vt doctrina hęretica: tñ qa ſe & opa ſeu ſcripta eiꝰ ſubmiſit correctiõi eccl'iæ: ipſe nõ fuit hęreticꝰ iudicat⁹. eẽ de ſum. tri. & fi. ca. c. dãnam⁹. Et ad ß facit qd̃ dicit Aug. Si q ſuã ſentẽtiã q̃uis falſam atq; puerſam nõ pertinaci animoſitate defendit. q̃rũt aũt cauta ſollicitudine veritatẽ parati corrigi cũ iuenerint: nequaq̃ ſũt iter hęreticos deputãdi. xxiij. q. iij. dixit apls. Nota g̃ ſm Th. vbi. ſ. q̃ ſi alíq doctores eccl'iæ diſſenſiſſe videãt: hoc eſt vl de illis circa q̃ nil intereſt ad fidẽ vtrũ ſic vl aliter teneat: vl in quibuſdã q̃ & ſi ptinebãt ad fidẽ tñ adhuc ñ erãt p eccl'iã determinata. Poſtq̃ eſſent auctoritate vniuerſalis eccl'ię determinata ſi qs tali ordinatiõi repugnaret ptinaciter hæreticus cẽſeret. Quę qdẽ auctoritas principaliter reſidet i ſummo põtifice. vt habet. xxiij. q. i. quoties. Contra hmõi auctoritatẽ nec Aug. nec Hiero. nec alíꝰ doctor ſuã ſnĩam defendit. xxiij. q. i. hęc eſt fides. Hęc Tho. Et idẽ dicit in. i. par. q̃ in his q̃ nõ ſũt determinata p eccleſiã vbi ſunt varię opi. doctorũ ſine ꝓiudicio vel periculo hæreſis põt quæcũq; illa rũ partiũ teneri. Qd̃ aũt dr̃ de hęreti. c. dubius in fide eſt in fidelis. intelligit de eo q ſponte vult dubitare: ſecus de illo q aliq̃n vacillat circa fidẽ extẽtatione: ſed cũ diſplicentia rõnis ſm Guil. Q. ſ. etiã. dicit Hiero. q̃ quicũq; ſcripturam

Pertinacia facit hęreticũ

Hic probatur q̃ Ioachim non fuit hæreticus.

Dubius in fide.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacram aliter intelligit q̄ sensus spūssancti efflagitat a quo inspirata est: hæreticus appellari pōt. xxiij.q.ij. hæresis. Intelligendū est ꝑm Tho. de tali expositione quæ est contraria ei quod est per spiritūsanctum reuelatum. Dicit etiā idem Tho. q̄ si qs erraret in his ad quæ explicite non tenetur credere: vt si crederet aliquis Iacob fuisse patrē Abrahā paratus corrigi cum audiret contrarium continere scripturā non reputatur hæreticus.

§. I. IN PVNIENDO AVTEM HE

Hæreticos pœna.

reticos ecclesia vtit iustitia & misericordia. Et quantū ad spiritualia suffragia. i. collationem sacramentorū pœnitētiæ & eucharistiæ quantum est ex parte sua semper vtitur misericordia quia quantumcum q̄ relapsi admittit eos ad pœnitentiam & eucharistiam si conuertantur ad fidem. de hære. c. super eo. li. vj. Quantum autem ad tpalia vt vitā: dignitates: officia: & substantiam etiā ecclesia vtitur misericordia ante relapsum in hæresim. Cum enim meruerint per ipsum lapsum per mortem corporalem excludi de mūdo: quia grauius est corrumpere fidem per quā est aīæ vita q̄ falsare pecuniā per quam. vitæ temporali subueniē. Vñ si falsarij pecuniæ vel alij malefactores statim per seculares potestates iuste morti traduntur: multo magis hæretici statim cum de hæresi conuincuntur possent iuste occidi. Ex magna misericordia si reuertuntur ad synceritatem fidei adiurantes hæresim pro primo lapsu parcitur eis. Et aliquando etiam si clerici sunt dispēsat cū eis i officijs pl⁹ & min⁹. Aliqñ etiā in prioribus dignitatib⁹ præcipue ad tollendum scandalum. vt. xxiij. q. iij. ipsa pietas. Quod autem hæretici ipso facto sint excommunicati etiam hoc fit ex misericordia: qa medicinalis est excōicatio nō eradicās vt dī. xxiij. q. iij. §. aliud est. sed sanās qa ad hoc fit vt spūs saluus fiat vt dī. xj. q. iij. audi. Sed si hæretici relabant in hæresim quo ad vitā & bona tpalia exercet cōtra eos ecclesia seuerā iustitiā nullo modo in his parcens eis quātūcumq̄ pœniteāt. e. ti. ad abolēdam. Et hoc sit rōnabiliter ꝑm Tho. vbi. §. qa p hoc puidet bono cōi. Nā si hæretici reuersi semper reciperent vt cōseruarent i vita & aliꝫ tēporalib⁹ bōis posset hoc esse in præiudiciū salutis aliorū: tū qa si relabent alios inficerent. tū etiā qa si sine pœna euaderēt alij securi⁹ in hæresim laberēt. Ex relapsuetiā ipsorū ꝓsumitur de incōstātia eorū circa fidē. & ideo iuste occidunt. Vñ Hiero. xxiij. q. iij. resecādę. Resecāde sunt carnes putridæ & scabiosa ouis a caulis repellenda: de tota domus massa corpus & pecora ardeant corrumpantur putrescant intereant. Arrius in Alexandria vna scintilla fuit: sed qa non statim oppressus est totum orbem eius flamma populata est. Hęc ille.

Adde qd̄ hī l. manichæos. C. de hære. & manich. & c. vergentes. e. ti.

Arriꝰ hęreticus.

§. II. PVNIVNTVR HERETICI

Hæretici ꝺ̄dupliciter puniuntur.

quadruplici pœna ꝑm Ray. Primo quidē excōicatione: qa oīs hęreticus siue occultus siue manifestus est excōicatus. de qua excōicatione habes in. iij. par. ti. xxiij. c. iiij. vbi plura dicūtur de ista materia. Secō depositione: quia indistincte siue clericus siue laicus: etiā si Papa vel imperator & q libet alius debet deponi ab oī dignitate. dist. xl. si papa. & xxiij. q. j. qui cōtra pacē. & oībus officijs & beneficijs spoliari debet. & si clericꝰ sit debet degradari. Sed & vasalli dñorū soluti sunt a debito fidelitatis homagij & totiꝰ obsequij & quocūq̄ pacto quacūq̄ firmitate vallato: si ipsi dñi in currunt hæresim. eo. ti. c. fi. Itē hæretici cū fautoribꝰ & defensoribus suis: & receptatoribus & ipsorū filijs vsq̄ ad secundā gnationē per lineam paternā. Per lineā vero maternā vsq̄ ad primū gradū ad nullū beneficiū vel officiū ecclesiasticū admittuntur. als est irritū. vt eo. ti. quicūq̄. &. c. statuti. li. vj. Itē oēs viri ecclesiastici qui ad preces taliū receperūt dignitates & beneficia ecclesiastica sunt priuati: & si receperint scienter nō debent in posterū admitti ad alia vel silia dicto. c. quicūq̄. Tertio rerū ablatione: qa oīa bona eorū ipso iure sūt ꝓfiscata. dist. vij. quo iure. &. xxiij. q. vij. c. f. & seq. Sed executio ipsiꝰ confiscationis vel bonorū occupatio nō debet fieri p principes sæculares anteqū p iudicē ecclesiasticū sententia super eodē crimine fuerit ꝓmulgata. eo. ti. cū ꝑm. li. vj. Et q̄uis ipsi hæretici haberēt filios catholicos: tñ priuabuntur paterna hæreditate in derestationē criminis. Insup & si post mortē aliqs declarareꝰ hæreticus q in vita non fuit declarat⁹ possunt bona eius occupari. eo. ti. accusatus. li. vj. Nota tū q̄ ꝓpter hæresim mariti nō cōsequant dotes vxorū nisi participēt in hæresi. Si aūt reuerterent ad fidē: nō tñ eis restituunt vel filijs eorum bona ipsorū sed oia ipso iure sunt cōfiscata e. eo. ti. vergētes. Q. ꝑ si aliter fieri nō pōt manu armata sūt omnia bona ab eis auferenda. vt. xxiij. q. vij. quicūq̄. Et vt dicit Ray. & Gof. licet eccl'ia videat dare generalē aut oriatē vt omes expoliēt eos tū satis videt tutū q̄ non fiat nisi speciali ꝺi & to vel pricipis vel ecclesiæ: ne aliter videat potius ex cupiditate vel vltiōe q̄ ex iustitia & obedientia pugnare. xxiij. q. j. qd culpatur. & q. ij. per totū. Quarto puniuntur morte. Continuo em̄ post deprehēsionē erroris nisi ad fidē reuerti velit: & hæresim suā abiurare & satisfactionē exhibere: si laicus est subito debet cōburi: clericus autem post solēnem degradationem relinquitur curię sęculari occidēdus. Si autem reuertatur ad fidem detrudi debet in perpetuum carcerē. eo. ti. excōicamus. de rigore iuris. Mitiꝰ tamen agit cum eis. Reuertentes autem ad fidem debēt abiurare ad arbitrium episcopi sui hæresim suā & promittere per scripturā q̄ firmiter tenebunt fidem catholicā: vt. j. q. vij. quoties & de cōse. dist. ij. ego Berengarius. & extra eo. ti. ad abolēdā.

§. III. DE POENA QVAM INCVR

Recipētes hæreticos puniuntur.

runt credētes: receptatores: fautores & defensores hæreticorum. Primo quidem quilibet talium excōicatus est ipso facto: vt de sen. excō. nouerit. de qua excōicatiōe habes. j. ij. par. ti. xxiij. c. iij. vbi etiam habes plenam declarationem horum terminorum qui. s. dicantur credentes & alij prædicti. Et plenius in. c. seq. Secō quilibet prædictorum si non satisfecerit infra annū ex tunc ipso iure est infamis: nec ad publica officia seu cōsilia: nec ad eligendū alijs & hmōi: nec ad testimonium debet admitti: nec pōt condere testamentum: nec ad alicuius hæreditatem successiōe accedere. Nullus quoq̄ ei sup quocumq̄ negotio: sed ipse alijs cogitur respondere. Si iudex est eius sententia non valet. Si aduocatus non admittitur ad patrocinium. Si tabellio non valent eius instrumenta: & sic in similibus. Si vero sic clericus ab oī officio & beneficio debet deponi. Et illi qui tales post̄q̄ ab ecclesia fuerint denotati euitare cōtemplerint debent excommunicari probantur hæc omnia. eo. ti. excommunicamus. j. Item omnes clerici qui talibus exhiberent ecclesiastica sacramenta vel traderent ecclesiasticæ sepulturę: aut eleemosynas: aut oblationes reciperēt debent priuari suo officio ad quod nunq̄ restituuntur sine indulto. sedis apostolicę speciali. Similiter & regulares quorum etiam priuilegia in illis locis non seruētur eis. vt in. d. c. excommunicamus. Item ipsi credentes hæreticis sunt dicendi. eo. ti. excommunicamus. ij. Sepelientes etiam tales sunt excommunicati. De qua excommunicatione habes plene. j. in. iij. par. ti. xxiij. c. v. Nota etiam q̄ si aliquidum in egritudine decuberent petierint hæreticos consolationem reciperent: & sic decesserint. Postmodum vero filij vel hæredes volunt probare q̄ ipsi defuncti non sanę mentis effecti fuscepierint vel post perditam iam loquelam. vtrum debeant audiri tales filij vel hæredes. Ad hoc dicitur eo. ti. c. filij. libro. vj. q̄ si tales dū viuerēt erāt diffamati vel suspecti de hæresi: vel si cōstiterit q̄ ipsi sanę mētis existentes petierint cōsolatores hmōi: hæredes non debent audiri. Alioquin admitti possint ad probandū non per vxores: filios vel familiares aut aliquos de suis: sed per testes fide dignos & fidei zelatores. Suspectus de hæresi: & ob hoc citatus & quia non cōparuit excōmunicatus: si ex cōmunicationē per annum sustinet. extunc velut hęreticę est condemnādus. eo. ti. cū cōtumacia. li. vj. Contra Christianos q̄ efficiuntur Iudæi vel redeūt ad Iudaismū etiā si infantes vel metu mortis fuerint baptizati procedendum est vt cōtra hæreticos & eorū fautores. eo. ti. cōtra. li. vj.

§. IIII. DE RELAPSIS IN HERE

relapsi hęresim debent tradi iudicio sęculari.

sim. Nota q̄ tales post abiurationē hæresis vel etiā ex eo q̄ suspecti de hoc post̄q̄ se ad antistitis examinationē pur gauerint si deprehensi fuerint iudicialiter recidiuasse sine vlla audiētia relinquunt iudicio sæculari puniēdi. Sed si in foro pœnitētiali hoc fatent nō possūt p hoc puniri. Ac cusatus aūt de hęresi vel suspectus vehemēti suspicione q hæresim in iudicio abiurauerit: & postea incurrit in ipsa relapsus

Hæretici nō recipiunt officia publica. no. in. l. ff. de iudi. fami.

Infirmi petētes cōsolatores hęreticos.

relapsꝰ cēsetur: licet antea crimē ipm̄ nō fuerit plene ꝓbatū. Sed si leuis fuit suspitio non debet iudicari relapsꝰ sed als grauiter puniri. eo. ti. accusatus. lib. vj. Itē q in vna specie hæresis seu in vno articulo vel sacramēto lapsus est. & postea abiurauit simplr hæresim: si postea erret in alio re lapsus ē iudicand⁹. eo. ti. accusatus. lib. vj. Ille de cuius lapsu in hæresim ante abiurationē cōstiterat: vel nūc cōstat si postea hæreticos deducat receptet vel associet aut donet munera siue mittat: vel fauorē impendat q̄ accusari non possit iudicari debet relapsus. eo. ti. accusatus. lib. vj.

§. V. DE INQVISITIONE HERE

Oēs admittūt in testimoniū cōtra hęreticos.

sis. Nota q̄ excōicati & participes atq̄ socij criminis ad testimoniū admittuntur præsertim in defectu aliarum probationum contra hæreticos credentes fautores & defensores eorū: si ex numero testium aut personarum tam deponentium q̄ contra quos deponitur qualitate & alijs circūstantijs non falsa dicere præsumantur. eo. ti. in fidei. libr. vj. Similiter admittuntur illi super facto hæresis qui iurauerunt dicere veritatem tam de se q̄ de alijs & eam celando periurauerunt & postea velint corrigere dicta suum cōtra se & alios si manifestis indicijs apparuerit tales nō leuitate aut odio aut pecunia: sed zelo fidei velle reuelare. eo. ti. accusatus lib. vj. Item præsidentes regimini alicuius loci: licet sint excōicati: vel de facto non de iure iurisdictionē habeant ad regitionē ordinariorū ipsorū vel delegatorum vel inquisitorū possunt & debent cōtra hæreticos credentes: receptatores: fautores: & defensores eorū suum officiū exercere: & illi qui requirunt eos non incurrunt aliquam sniam. tū dictis ꝓsidentibus propter hoc in alijs nullum ius est cōcessum vel permissum. eo. ti. præsidentes. lib. vj. Statutum loci p q̄d impediretur negotium inquisitionis hęreticorū nō valet. Et dñi tenent exhibere & corrigere. e. ti. statutū. li. vj. Sacerdotes qui instruunt hæreticos decelanda veritate & hmōi pīas & debent pœna debita castigari.

Inqsitores de bēt iuocari brachiū sęculare contra hæreticos.

Religiosi etiā hæretici sunt grauiꝰ alijs puniendi. e. ti. accusatus. li. vj. Inqsitores in certis prouincijs pōt procedere simul vel separatim prout negotij vtilitas suadebit. eo. ti. vt liter posse officiū. li. vj. Inquisitores debent absoluere volentē cōuerti & iniungere eis pniam. vt in. d. c. In examinatione testiū cōtra hæreticos debēt interesse duę personæ religiosæ. & si fieri potest ꝑ publicā ꝑsonam cōscribi testiū dicta. e. ti. vt officiū. li. vj. Et religiosi qui fuerunt notarij & alij qbus in iunctum fuerit tenent ad scribendū: vt in. d. c. vt officiū. li. vj. Itē inquisitores si opus fuerit inuocare possunt auxiliū brachij secularis & contradictores per censurā ecclesiasticā cōpellere nō obstātibus quibuscumq̄ priuilegijs cōcessis a quibuscūq̄ personis vel religiosis vel vniuersitatibus: nec etiā cōstitutione de duabus dictis: vt in d. c. vt officiū li. vj. Item in negotio hæresis ꝓceedi pōt simpliciter & de plano: & si periculum esset nō nominatis accusatoribus vl' testibus publice nisi corā aliquibus prouidis præcipitēdo eis de tenēdo secretū & hmōi: sed cessante periculo publicentur vt in alijs iudicijs. eo. ti. statutū. li. vj. Est autē dictis hæreticis inhibita appellatio. eo. ti. vt inquisitiōis. li. vj. Oēs rectores locorū requisiti a diocesanis vel eorū vicarijs aut ab inquisitoribus tenentur iurare seruare & cōseruari facere cōstitutiones contra hæreticos credentes fautores: receptatores & defensores & eorū filios & nepotes: & q iurare noluerit habetur vt infamis & hæreticorū fautor & de fide suspectus: nec haberi debet pro dño: nec ad aliq̄d publicum officium admitti seu assumi vlterius: & ea quæ interim vt rector fecerit: nullā habent firmitatē. eo. ti. vt officiū. li. vj. Inquisitoribus concessum est cōmittere citatiōes & denūtiationes sententiarū. item autoritas aduocādi pertos & clerum & populū loci: prout viderint expedire negotio fidei. Item procedendi contra illos qui in prouincia eorum commiserint ipsum crimen hæresis si ad aliam se transtulerint. Item faciendo sibi assignari a quibuscumq̄ libros in quibus essent aliqui processus contra hæreticos & circa hæreticos incarceratos vna cū prælatis qbus subsunt pœnā eorū mutādi vel mitigādi. Itē priuādi vel priuatos nūtiādi dignitatibus & alijs beneficijs ecclesiasticis & officijs publicis & honorib⁹ omnes hæreticos & fautores. Sunt aūt diocesani requirendi. & de eorū cōsilio faciendū nisi ipsi scienter talib⁹ contulissent. eo. ti. vt cōmissi. li. vj. Qñ negotiū hęresis cōmittitur alicui vel aliquib⁹ generaliter in certis locis: nō admittitur epis eorū autoritas ordinaria procedendi: vel etiā delegata si eā habeant & vterq̄ eorum de facto inquirere possunt cōmuniter vel diuisim. Et si diuisim procedant tenent sibi cōicare processus. & per vtrosq̄ simul sentētia ꝓferatur: nisi alter alteri deferat. Qd si in sententia nō concordāt ad sedem apostolicam mittāt extra eo. per hoc. lib. vj. Qd' etiā vn⁹ sine alio nō possit ad sententiam procedere. vide expressius. j. in. c. seq. Et intelge q̄ post dictam cōicationē. ꝓcessum oporter fieri quando nihil aliud restat agendum nisi q̄ sententia promulgetur. Quod si alter non possit commode procedere nisi visis actis alteriꝰ: tunc semel tñ communicatio tribuatur vt in Extrauaganti Benedicti. xj. quæ incipit ex eo. Item nota q̄ tam eps q̄ inquisitor vnus sine alio potest citare & ca Quis pere & diræ custodię vel pedib⁹ mancipare. Sed deputare pōt hæ duro carceri: & qui magis ad pœnam q̄ ad custodiam videatur: vel tormentis exponere vel ad sententiā ꝓcedere citare & nō pōt eps sine inquisitore: nec inqsitor sine episcopo aut capere. eius super hoc delegato: aut episcopali sede vacante delegato capituli si sui possint ad inuicem copiam habere intra octo dies postq̄ sē requisierint. possūt tamen quilibet prędictorum committere alteri vices suas: & per litteras significate suum consilium & consensum. extra eo. multor⁹. in clemen. Quilibet carcer vel murus hæreticorum debet esse cōmunis episcopo & inquisitori. & debet habere duos custodes vnum quem volet episcopus & ei prouidebit: alterum quem volet inquisitor: & ei prouidebit & vterq̄ eorum potest habere sub se vnum fidelem ministrum & illius loci erunt duæ claues: quarū vnus custodā vnā: & alius aliam tenebit. & potent officium ministrandi in carceratis committere suo ministro & tenentur prędicti custodes anteqū exequantur officium coram eis a quibus assignātur iurare tactis sacrosanctis euangelijs q̄ in custodia omnem diligentiam quam poterunt adhibebunt. & q̄ alicui incarceratorum nihil loquetur vnus nisi audiēte alio & q̄ ipsis incarceratis fideliter conferant prouisionē quā ipsi recipiunt ex ordinatione cōi: & qd' a parentibus vel aliꝫ personis confertur eisdem: nisi episcopi vel inquisitoris vel suorum commissariorum ordinatio refragetur. & eodem modo iurabunt prędicti custodum ministri & coram eisdem extra. eo. c. multorum in Clemen. Notarij inquisitoris coram episcopo cum inquisitore vel substitutis ab eis iurabunt suum officium fideliter exercere. Et idem fier de aliꝫ personis ad dictum officium necessarijs extra. eo. c. multorum in Cle. Nullus aūt inquisitor potest procedere contra officialem aliquem vel nuntium Romanæ curiæ vt in Extrauag. Ioan. xxij. quæ incipit cum frater. De excōi catione contra inquisitores & eorum vicarios in certis casibus habes in. iij. par. ti. xxiij. c. vij. & viij. De multis hęresibus determinatis p ecclesiam damnatis habes. xxiij. q. iij. quidam. & extra excōicamus & de sum. trini. & li. catho. c. j. lib. vj. & eo. ti. ad nostrum. in Clc.

Notarij

Officiū execūt

¶ De quadā remissione & materia hęresis. Ca. V.

SCIENDVM QVOD CIRCA

temerarium

ea q̄ sunt fidei vel etiā morū quorū notitia necessaria ē ad salutē ista tria habēt se p ordinē. s. riū erroneū: & hęreticū. Nō em̄ oē qd̄ te neū & merarium est: est erroneum. Nec omne quod est erroneū ē hæreticum. Sed econtrario qd̄ est erroneū cū dissē est temerarium. Et quod est hæreticum est erroneum & temerarium. Et quod est hæreticum ergo in hmōi est asserere tanq̄ certum illud qd̄ non potest ratione vel auctoritate probari efficaciter. Sicut asserere q̄ mundus terminetur post centū vel ducentos annos: q̄uis enim hoc possit esse verū tamē hoc asserere tanq̄ certum est temerariū quia ad hoc nec autoritas nec ratio efficax habetur. Erroneum autem addit super temerarium falsitatem: quia errare est recedere a via recta. Et quia habere veritatem in talibus pertinet ad viā ducentē ad beatitudinem: ois aūt falsa assertio recedit a rectitudine veritatis. ideo falsa assertio in talibus vocat error. Sicut erroneū est dicere q̄ Christus fuerit hō in triduo sepulturę suæ. q̄d rñ magr sen. asserit in. iij. sen. Hęreticū aūt addit supra errorē simplicē q̄ falsitas sit notoria. & q̄ tali falsitati adhæreatur pertinaciter. Nō em̄ ois error est hęresis. alioqn nō diceret Aug. Errare potero hęretic⁹ nō ero. non solū errauerūt sed pertinaciter errorib⁹ adhæserūt oēs illi

Universidad de Deusto
Biblioteca

de quibus habet. xxiiij. q. iij. c. penul. Et ideo oēs pro hæreticis habent. Ad cui⁹ euidentiam est sciendū ꝙ ad hoc ꝙ aliquis sit ꝓprie hæreticus qnq; requirunt. Primū est vt sit error in rōne. Sed m est ꝙ error ille sit circa ea q̄ sunt fidei vel cōtra veritatē determinationis ecclesiæ in his quæ ptinēt ad fidē vel bonos mores & necessaria ad consecutionē vitæ ęternæ. Tertiū est ꝙ error talis sit in illo qui catholicam fidē professus est alias esset Iudæus vel paganus non hæreticus. Quartum est ꝙ talis error in eo qui fidem susceperit sit taliter ꝙ aliquam veritatem de Christo confiteatur pertinentē ad humanitatē vel diuinitatem: alias si totum discrederet esset apostata. Quintum est vt talem errorem pertinaci voluntate & obstinata eligat & sequatur.

Ad esse hæreticū qnq; requr̄.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

error in rōne requr̄it ad hæresim

s. ꝙ requiritur error in rōne ad hoc vt quis sit hæreticus: patet ex hoc: quia dicit Aug. Hæreticus est qui falsas opiniones gignit vel sequitur. Et ratio huius est: quia hæresis en species infidelitatis. Sed infidelitas est in intellectu sub iectiue sicut & fides sibi contraria. Vnde factum sine errore nunq̄ facit hominem hæreticum: vtputa si quis fornicatur aut mœchatur: licet agat contra veritatē quæ dicit. Nō mœchaberis ex hoc non est hęreticꝰ nisi credat vel opinet fornicari esse licitum. Et rō est: quia quandocūq; aliqua re qui runtur ad constitutionem necessario deficiente altero eorum impossibile est illud eē: qa dato opposito ꝙ sine illo posśit esse iam non necessario requireretur ad constitutionem illius: sicut quia ad constitutionem domus necessario requiritur fundamentum, paries & tectū ideo altero deficiente non potest esse domus. Sic ergo ad hæresim cōstituendam requiritur error in intellectu necessario. Nullum factum absolute sine errore in intellectu facit hæreticū. Et ꝓpter hoc dico ꝙ baptizare imagines, adorare dęmones: eis thurificare: conculcare corpus Christi in luto & oia hmōi q̄ sunt valde horrēda pctā nisi sit error in intellectu nō faciūt hoiem hæreticū. Et ideo si qs facit ista: vtputa baptizare imaginē: nō male sentiens de sacramento baptismi nec de eiꝰ effectu: nec credēs istū baptismū esse / aliquē nec hīe effectū ex vi sua: sed facit hoc, ꝓpter aliquē finē facilꝰ assequendū a dæmone cui q̄rit, ꝓpter hoc cōplacere ita ꝙ aliquo pacto implicito vel expresso illud agat vt dęmō sibi vel alicui faciat qđ petit ꝑm ꝙ characteribꝰ & ligaturis ꝑm artes magicas ab hoibus dęmones pacto expśso vł tacito inuocant ad desideria eorū explēda dūmodo nō petāt a dæmone aliqd qđ sit supra facultatē eiꝰ nec quātum ad potētiā nec quātū ad cognitionē: sic. s. ꝙ nō male sētiat de potestate aut cognitione dęmōis. sicut essent illi q̄ crederēt: vel ꝙ dęmon possit necessitare liberū arbitriū hoīs vł mulieris: vel illi q̄ crederēt ꝙ dęmon oīno ex tali pacto & in oēm euentū quātūcūq; a deo nō ꝑmissus posset facere qđ petit: vel q̄ crederēt ꝙ posset scire determinate alterā partē futuri cōtingētis: vel effectū aliquē facere qui est ꝓpriꝰ soli deo. Tales em̄ nō est dubiū ꝙ haberēt errorē in intellectu & male de potestate dæmonis sentirent & ꝑ pūs suppositis alijs cōditiōibꝰ q̄ reqrūt ad hęresim essent hæretici. Sed si ex causis ꝑdictis facerēt nō male sentientes de baptismo & alijs prædictis: & si peccarēt grauissime: nō tn̄ essent hæretici. Et ratio est. qa nō male sentiūt de sacramē to licet eo male & sacrilege vtant vn̄ sunt magis sortilegi q̄ hęretici. Et eodē modo de adorantibꝰ dæmonē & sacrificātibꝰ ei: qa si hoc faciūt credētes diuinitatē esse in dæmone: vel credētes ꝙ cultꝰ latriæ sit ei exhibendus: vel ꝙ oībolo nō obstāte, dei, ꝓhibitiōe: tales essent hæretici. Sed si hoc faciūt nō ista sentiētes de dæmone: sed vt aliquo pacto cū dæmone p ista fatiliꝰ exequant ab ipso qđ intēdūt tales no sunt hæretici ex natura rei: licet grauiter peccent. Nō obstat ꝙ ꝑm tura simoniacꝰ dr̄ hęreticus: vt. j. q. j. qsqs p pecuniā. Et tn̄ nō habet errorē in intellectu. Nā simonia cē nō est hæreticus, ꝓprie: sed large dr̄ hæreticus, ꝓpter quandā sil̄itudinē: qa ex quo vendit vel emit sacra: ita agit ac si æstimaret donū gr̄æ pecunia posse possideri ꝑm Tho. Sed nō ꝑ ęstimādo sicut cōitꝰ accidit nō est hæreticus: qa nō ꝑ credit. s. donū gratię posse pecunia possideri: sed bn̄ verum esset si hoc crederet. Itē nō obstat qđ dicit. de hæreticis, qui cūcq. &. c. accusatus. li. vj. vbi dicit ꝙ adorās hæreticū est hæreticus, Sed graui⁹ peccat qui adorat dæmonem q̄ qui adorat hæreticum, ergo &c. Nam adorans hæreticū, est tūc hæreticus si adoret ipsum credens esse adorandū. Si autem adoret ipm̄, ꝓpter aliqđ cōmodū tēporale sine aliquo errore fidei in intellectu n̄ est, ꝓprie hæreticꝰ: sed iuris fictio nevel præsumptione seu similitudinarie: qa agit sicut male sentiret de fide sicut ille quē adorat. Item si arguatur in cōtrarium sic, Qui iudicādus est vt hęreticus vł esse hęreticus: qa iudiciū debet seq rei veritatē. Sed talis iudicandus est qa hæreticꝰ. Nā ecclesia nō pōt iudicare nisi de his q̄ patēt. Occultorū em̄ cognitor est deus & iudex. dist. xxxij. erubescāt. Sed ea q̄ sunt in intellectu nō pōt patere nisi ex factis extrinsecis visis vel ꝓbatis. ergo talis faciens talia est iudicandus hæreticus. Prēterea impossibile videt ꝙ aliqs faciat talia. s. conculcādo corpus christi & hmōi: nisi male sentiat de corpe christi. probat hoc: qa ipossibile est mali tiā esse i volūtate qn sit error i intellectu. Nā ꝑm ꝑm ois malus est ignorans seu errās. Cum ergo talia facientes habeant malitiā i voluntate: ergo habēt & errorem in itellectu. Respondetur ad ista. Ad primum. Duplex est iudiciū dei qui videt interiora hominū qui non possunt iudicare de interioribus nisi ꝑ exteriora. Modo ille qui iudicat vt hæreticus iudicio dei est vere hæreticus ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hæreticū nisi habentem errorem fidei in intellectu. Sed ille qui iudicat hæreticus iudicio hominū: non oportet ꝙ sit hæreticus ex natura rei: sed ꝙ fecerit tale factū per quod appareat male sentire de fide & ꝓ cōsequēs iuris præsumptione hæreticus reputatur. Et si quęratur si ecclesia habeat statim iudicare tales q̄ sic adorant dæmones vel baptizant imagines hæreticos & punire sicut hæreticos? Respondeo istud magis pertinet ad canonistas q̄ theologos. Tamen primo iudicio sub correctione sedis apostolicæ dicēddum ꝙ non quantū est ex natura rei quicqd sit iuris præsumptiōe. Et ratio pōt esse ista quia qūcumq; aliquis effectus dependere potest ex duplici causa nunq̄ ex natura rei ex illo effectu pōt iudicari præcise altera eā. Cū igit̄ iste effect⁹ q̄ ē adorare dęmonē vł baptizare imaginē pōt, ꝓcedere ex duplici causa. s. vel credo dęmonem adorandum & imaginem capere sacramentales effectus: vel quia aliquo pacto facto cum dæmone tacito vł expresso hoc facio: vt facilꝰ obtineam quod volo a dęmone in his quæ non sunt supra facultatem suā non debeo statim iudicare ex tali effectu præcise alteram causam. s. ꝙ hoc faciat male sentiens de fide. Et ideo quando constat de huiusmodi effectu vlterius inquirendum est de causa: & si ex errore & peruersitate fidei hoc faciat iudicandus est hæreticus. Si ex alia causa iudicandus fortilegus & vilissimus peccator. Sed dices, quomodo ecclesia iudicabit aliquem hæreticum si ex facto statim non potest iudicare: cum interiora videre non possit? Rn̄. Hæreticus cognoscitur per actus & distinctos habitus per distinctos actus. Sicut habitꝰ fidei cognoscitur per actum fidei qui est credere & confiteri ea quę sunt fidei: & habitus castitatis per caste viuere. Sic ecclesia potest iudicare aliquem hæreticum inquirendo si habet actū discredendi seu male sentiendi de aliquo articulo fidei. Item etiam si aliquem instruxit publice vel occulte de opposito articulorum fidei & alijs modis: præcise tamen ex causa adorationis dæmonis iudicare non potest ex natura rei esse hæreticum aliquem nisi prius inuestigata causa adorationis & inuento ꝙ hoc fecerit credēs aliqd diuinū esse i eo: als si hoc fecisset nō, ꝓpter hoc sed vt pacto illo facto cū dęmone aliquid ab eo consequeretur & iudicaretur hæreticus cum tamen sit fortilegus: non distingue retur fortilegium ab hæresi: cum tamē sint diuersę species peccatorum. Non ergo ex natura rei talis iudicandus est hæreticus: & si iuris præsumptione ꝑm glossatores iuris iudicetur. Posset tamen ecclesia statuere vel de rōnabiliter ꝙ talia facientes. s. adorantes dæmones vel imagines baptizantes & hmōi: & si non haberent errorem fidei i itellectu vt hæretici punirentur. vtrum autem hoc sit statutum per aliqua iura mouerūt canonistę. Ad sed m respondeo ꝙ nō est impossibile ꝙ aliquis cōculcet corpꝰ christi absq; hoc ꝙ male sentiat vł peruersitatem fidei habeat de corpe christi quia pōt hoc facere sciēs se peccare: & credēs firmiter ibi esse corpus Christi & ꝓpter hoc vt placeat dęmoni & facilꝰ obtineat quod vult ab eo. Et licet oīs malꝰ erret nō tn̄ error it ellectꝰ q̄ est hæresis sed errās male sentiens de his q̄ sunt fidei.

Argumentū in cōtrarium

Adorare dęmones,

Quō ecclesia iudicabit hæreticū esse.

Error circa fidē ea q̄ sunt fidei: vel cōtra veritatē determinatiōis ecclię dē facit in his q̄ pertinent ad fidē & bonos mores & necessaria ad hęreticum, cōsecutionē vitę ęternæ. Si em̄ error sit de his q nō ptinēt ad fidē. puta ꝙ credat qs solē nō esse maiorē terra & hmōi nō est periculosus error. Error cōtra sacrā scripturā: contra articulos fidei: cōtra determinationē ecclię in his q̄ pertinēt ad fidē vel bonos mores est hęresis. arg. xxxiij. q. j. hęc est fides. Itē determinatio dubiorum circa fidē ptinet principaliter ad ecclesiā & ꝓcipue ad summū pōtificē Christi vicariū Petri successorē. vt exp̄sse dr̄. xxiij. q. j. quoties. Et cōtra autoritatē ecclię nullus doctor vel sctūs iuā sniam defendit ꝑm Thom̄. nec Hiero. nec Aug. nec alius. Sicut q̄ asserēs ptinaciter cōtra fidē est hæreticus: ita & contra determinationē ecclię in his q̄ pertinēt ad fidē & necessaria ad salutē ptinaciter asserens est hęreticus. Ipsa em̄ ecclesia nunq̄ errasse in fide, ꝓbat vt dr̄. xxiij. q. j. a recta. & alꝝs ca. Signanter autem dr̄ qa asserēs determinationē ecclesię nō simpl̄r: sed in his dūtaxat quæ pertinēt ad fidē & salutē est hęreticus. Nā in alꝝs contrariū sentiēs nō est hæreticus: sicut ius nō pōt separari ab vsu in, rebus vsu consumptibilibus. quod determinauit & declarauit ioā. xxij. in Extraua.

Argumentū in cōtrarium ratione hæreticorum.

Error christiānū facit hæreticū

Ad cōditorē. vbi dicit contradicētes huic snię esse cōtumaces & rebelles ecclię nō hæreticos. Tertiū qđ requirit ad hęresim, est ꝙ error sit in illo q̄ catholicē veritatē est ꝓfessus. Si qs em̄ nūq̄ esset, ꝓfessus fidē christianā & male sentiret de fide nō esset, ꝓprie hęreticus: sed simpl̄r infidelis: vt Iudæus & gētilis q̄ foris sunt. Vn̄ dicit Aug. de ciui. dei ꝙ vidēs diabolꝰ genus humanū a cultura dęmonum liberari hæreticos mouit q̄ sub vocabulo christiano doctrinę resisterēt christianæ. Oportet ergo ꝙ error sit in illo q̄ in baptismo suscepit fidē christianā ad ꝃ vt sit hæreticus. Quartū qđ requirit est ꝙ sit in eo qui fidē suscepit taliter errās circa fidē ꝙ aliquā veritatē de Christo confiteat ptinentē ad diuinitatē vel humanitatē. Si em̄ nullā veritatē penitus de Christo cōfiteret magis, ꝓprie apostata q̄ hęreticꝰ eenseret. Et signāter dico, ꝓprie: quia large accipiēdo etiā hæreticus dici pōt & grauiꝰ peccat q̄ hæreticus: & grauius esset puniendus si grauiꝰ puniri posset. Hæreticus em̄ aliquā veritatē de Christo confitet. Apostata a fide nō: sicut Iulianus apostata & sic pōt distingui hæreticus & apostata licet aliqn̄ vnū sumat pro alio. Quintum qđ requr̄it est vt qs talē errorē firmata volūtate & obstinata eligat & pertinaciter sequat opiniones. vn̄ ꝑm Hierony. Hæresis ab electione est dicta. Et ideo sed m Aug. nō qui falsas opiniones gignit vel sequitur: sed qui pertinaciter defendit hæreticus est cēsendus. Vn̄ si qs nō pertinaci malitia sentiret aliquid cōtra fidē: sed ignorātia paratus corrigi si qđ sentit falsū ostenderet sibi esse cōtra fidē vel sacrā scripturā vel determinationē ecclię: talis non esset hęreticus hoc dicit Aug. xxiij. q. iij. dixit apl̄s. Et ideo ipse Aug. dicebat. Errare potero: hæreticus nolo: quia. s. erat paratus corrigi cū sibi fuisset ostensus error. Et ideo constat ꝙ quotidie inter doctores circa diuina sunt variæ opiniones & aliqn̄ contradictoriæ: ita ꝙ necesse est alteram esse falsam: & tamen nulla earum reputat falsa donec per ecclesiā altera pars fuerit determinata: ar. xxiij. q. iij. qui in ecclesia. Sciendum tn̄ ꝙ pertinacia nō est tantū iudicāda in exteriori actu vt puta ꝙ ille solus reputet̄ pertinax in errore qui verbis aut scriptura monitus resistit: immo etiā videt̄ ille ptinax qui cōtra prędicatā in ecclesia veritatē latēter diu pśistit: vel vsq; ad mortē perdurat: qa talis nō videtur per ignorantiā: sed per obstinatā malitiā in tali errore tanto tempore pseuerasse: & ideo ecclesia tales præsumit hęreticos. Et ex his patet ꝙ opinio Fratricellorum dicētiū Christū & apostolos nō habuisse aliquid: etiā in cōmuni quantū ad ius & dominiū: est hęretica: vt clare dicit Ioan. xxij. in Extrauag. cum inter nonnullos. Certū est em̄ ꝙ Christus & Apl̄i habuerūt aliquid quantū ad vsum facti & oppositū pertinaciter asserere est hęreticū: qa dicere cōtra sacrā scripturā. Certū est etiā ꝙ nunc asserere pertinaciter ꝙ in reb⁹ quas habuerūt Christus & apl̄i habuerūt vsum facti denudatū omni iure est hęreticū. alioqn fuisset vsus nō iustus. Qđ patet sic: qa asserere ptinaciter cōtra determinationē ecclię in his q̄ ad fidē & salutē pertinēt est hęreticū: vt. ā. dixū est: sed hodie p ecclesiā est determinatū ꝙ christus & apl̄i i reb⁹ quas habuerūt nō potuerunt vsum nudū facti habere denudatū omni iure: alioquin fuisset non iustus: qđ de christo & apostolis nefas est dicere: ergo patet nunc illā opinionem esse hæreticam Sed dubium est an ista assertio ꝙ christus & apostoli nihil habuerunt in cōi quantū ad iusū dominū ante determinationem ecclesiæ esset hęreticum. Posset em̄ videri ꝙ nō. Tum quia dn̄s noster. s. ioā. xxij. dicit in dicta constitutione. Deinceps habeatur hæretica dicta opinio: ergo videtur supponere ꝙ ante non erat. Tum quia istud non erat contra aliquod contentum expresse in sacra scriptura: nec cōtra determinationem ecclesiæ: immo prima facie determinatio ecclesiæ videbat magis ad hoc declinare in decretali. ext. Tum qa licet hoc posset deduci ex scriptura assumendo vnam propositionē q̄ videbatur eui dēs s. ꝙ vsus denudatus omni iure est vsus non iustus: & aliā propositionem q̄ habetur in scriptura. s. ꝙ ipsi habuerunt iustum vsum. Tum conclusio. s. ꝙ haberent ius & dominium non negabatur propter propositionem contentam in scriptura: sed ꝓter aliā ꝓpositionē quā reputabant falsam q̄ nō habetur ita clare ex scriptura: s. ꝙ vsus denudatus oi iure sit non iustus: & ideo sicut negare istam non videbatur hæreticum sic nec negare illā q̄ sequebatur ex ea videbatur hæreticum ante determinationē ecclesię. Quicquid autem sit de hoc: certum est ꝙ nunc est hæreticū. Et ꝙ sem per illud fuit falsum. s. ꝙ christus & apostoli nihil habuerunt etiam in cōi quantū ad ius & dominium. Circa illam constitutionem ext. de verb. sig. li. vj. q̄ sunt Nicolai pa. qua dicitur ꝙ expropriatio omnium rerum in cōi & in ꝑticulari propter deū est sancta et meritoria: & ꝙ christꝰ & apostoli nil habuerunt in communi quantū ad dominiū. Dicunt aliqui ꝙ ipsa est reuocata per ipsam Extraua. ioā. xxij. q̄ incipit: quia nonnunq̄. & ideo argumentum sumptū ab illa decretali. ext. in cōtrariū non concludit. Verū decreta est ꝙ aliqua decretalis potest dici reuocata dupl̄r. Vno modo lis ext̄ do tanq̄ falsa. ficut qn̄ determinatur expresse esse falsum reuocat quod in illa decretali continebatur. Et sic dicunt ꝙ illa de dupl̄r. cretalis. ext. nō est reuocata per illam Io. xxij. quia nōn. cē alio modo potest dici reuocata quia dubia. s. contenta i illa sub dubio reuocantur & sic dicūt ꝙ fuit reuocata. qđ declarant sic illa decretalis dicitur reuocata tāq̄ dubia circa quam & contenta in ea cōtingit contraria opinari: sed sic est de illa decretali. ext. vt patet per cōstitutionē: quia nonunq̄ ergo est tanq̄ dubia reuocata: & per consequens eius autoritati nō est necessario stādum. Sed ista rn̄sio nō euadit difficultatem rationis quæ inde elicitur. posito em̄ ꝙ sit reuocata siue tāq̄ dubia siue tāq̄ falsa: qđ forte nō est verum simpliciter: adhuc tn̄ remanet difficultas. s. ꝙ ecclesia aliquando diffiniuit in fide & moribus aliqua esseuera & postea diffiniuit oppositum: & per cōsequens ecclesia aliqn̄ errauit & alios errare fecit. Nec per consequens semper fuit virgo immaculata: & sine ruga: quod videtur absurdum. Et ideo respondetur aliter ad. c. ext̄. qu ia sicut dr̄ extra de bap. & eius effec. c. maiores, quādo occurrit aliqđ dubiū in articulis fidei vel in scriptura sacra, licet declaratio magistralis possit pertinere ad doctores: tamen declaratio & determinatio auctoritatiua & finalis cui omnes habent acquiescere pertinet, ad dōm papam: qđ clare demonstratum est Act. xv. vbi orta dissentione vtrum legalia deberen ꝺ seruari cum euangelio, consuluerunt Petrū & alios apostolos qui erant in Hierusalē: & Petrus licut princeps apostolorum decreuit legalia non esse seruanda. Nec obstat quod ibidem dicit. Ego iudico non inquietari eos &c. quia Petrus primo decreuit postmodum. Iacobꝰ sicut Io ci illius episcopus: ad ostendēdū ꝙ Petrus ibi sicut & in tota ecclesia iurisdictionem ordinariam habebat. Iacobus aūt in loco illo nō quidem̄ æqualem sed subordinatam: quia illa erat sub illa Petri & successoris eius. Alia autem apl̄i ibi iurisdictionē nō habebant. Itē certū est ꝙ snia Iacobi nō potuit arcere extra terminos suæ iurisdictionis: sicut sententia vniꝰ epi nō ligat hoies in altera diocesi manētes. Sed illa snia Petri obligauit vniuersos ꝑ totū mūdū cōstitutos: ergo snia fuit in toto orbe vniuersaliter ꝑsidētis. Ille aūt erat solus Petrus. quare &c. Si ergo cum occurrūt dubia circa sacrā scripturā vel articulos fidei, declaratio & determinatio ad dōm papā ptinet: multo fortius eū dubia occurrūt circa itellectū alicui⁹ cōstitutiōis ꝑ ipm̄ vel ꝑdecessorē suū ꝺitæ: declaratio & determinatio ptinet ad ipm̄. Et hoc expresse dicit Gratia. ij. q. j. §. ex his oībus.

An christus & apl̄i alique habuerūt in cōi.

Determinationi Papę stādum

Hęresis fratricellorum.

error firmat⁹ volūtate

Universidad de Deusto
Biblioteca

videlicet. Ille solus habet ptātē interpretādi canones q habet ius tōdēdi. cū glos. Modo circa dicta illi⁹ cōstitutiōis Christū & apostolos nō habuisse aliq̄d ꝓpriū quō in ſi aliubi hoc diceretur: intelligendū esset quātū ad bona relicta. exīt: cōtingebat dubitare de pauptate xp̄i & apl̄orū. Et ro Io. xxi. & rei veritatē & verū intellectū illi⁹ cōstituti oīs vo luit declarare. Et ideo quantū ad hoc nō contradicit illi cō stitutioni exīt: sed declarat. Cū ergo dicit ꝙ illa Decre. dis finitur ꝙ christus & apl̄i non habuerunt nec i proprio nec in cōi aliq̄d quātū ad dñm. Dico ꝙ nō est verū simpl̄r vel immobilia. Et hoc videt dicere tex. Lu. ix. cū dr. Fili⁹ hois non habet vbi caput suū reclinet. Christus em̄ & apl̄i non habuerunt domum, agrum, vel prædia. sed bene eorū pre cia & credo ꝙ ista glos. ſit ita bona sicut illa quā dant do ctores cōiter super verbo illius constitutionis. extra de sta tu mo. cum ad monasterium. ꝙ. ſ. contra castitatē vel pau pertatem monachorum papa non potest dispensare. non pōt. i. nō debet. sic multi solēnes doc. glossāt. Q̄d ergo dr in illa cōstitutione exīt. §. porro dicim⁹ ꝙ abdicatio oīm rerum in ꝓprio & in cōi propter deū est stā & meritoria quā primi fundatores &c. Dico ꝙ intelligendū est oīm re rum. ſ. immobilium. Et eodem modo ad illud q̄d ibi dr ꝙ hanc expropriationē christus & verbo docuit & exēplo firmauit. Dico ꝙ it ellexit quantum ad immobilia q̄ eccle sia primitiua habere noluit: qa futurā in gentibus eccle siā præuidebant. vt dr. xij. q. i. futurā. non autem quātum ad mobilia. Vel pōt aliter glossari. ſ. ꝙ aliquid potest dici proprium dupliciter. Vno modo inquantum distinguif cōtra cōe: & sic abdicatio oīm rerū etiā mobiliū ē merito ria & stā. Alio modo vt ꝓpriū distinguat cōtra alienū. Et sic abdicatio oīm rerū in ꝓprio sic ꝙ homo semp viueret de alieno in quo nullū ius haberet saltem sicut pars cōita tis nō est meritoria nec stā. Itē abdicatio in cōi pōt sumi dupliciter. Vno modo sit ꝙ cōitas nihil habeat quātū ad ius & dñiū nec in mobilibus, nec in imobilibus. ꝓ nullo tēpore. Et sic dico ꝙ abdicatio rerū in cōi nō est meritoria nec sancta. Alio modo ꝙ cōitas sic nihil haberet quātū ad ius & dñiū q̄d singuli de cōitate haberēt illud. ꝓ libito vo lūtatis ac si haberēt in ꝓprio: & nō ꝑm distributionē supe rioris. Et sic dico ꝙ abdicatio in cōmuni est meritoria & stā cta: quā primi fūdatores ecclesiæ seruauerūt. vt patet Act. iiij. ſ. ꝙ bonis illius cōitatis nō vtrebātur singuli ad votū: sed arbitrio superioris. Et ex his patet ꝙ ꝓ dñm Nicolaū in cōstitutione. exīt. & per dñm Ioannē. xxij. in constitutio ne. quia inter mōnullos, nō fuerunt cōtraria diffinita circa paupertatē christi & apostolorū. Sed per Ioānem fuerunt aliqua magis explicite declarata.

Aliq̄d dr ꝓpriū dupliciter.

Abdicatio rerū i cōi fit dupl̄r.

¶De apostasia multiplici. Capitulum. VI.

Adde q̄d notak. in. l. assumꝓrio. ff. ad mutui. &gl. ibid. c. ſi autem

APOSTASIA NOTA. ſm Ray. & Hosti. ꝙ apostasia est temerarius a fidei statu vel obedientiæ vel religionis recessus & dr quasi positratio. ꝑm Tho. ij. ij. q. xij. apostasia portat quādā retrocessionē a deo q̄ sit ꝑ diuersos modos qb⁹ hō cōiūgif deo. Cōiūgitur em̄ hō deo ꝑ fidē. Sed o ꝑ debitā & subiectā volūtatē ad obedientiā mandatis eius. Tertio ꝑ aliqua speialia opa ptinētia ad superogationē sicut ꝑ religionē vl̄ clericatū. Remoto aūt priori remouet posteri⁹ sed nō ecōuerso. Cōtigit ergo aliquē recedere seu apostatare a deo retrocedēdo a religione vbi est ꝓfess⁹ vl̄ a clericatus ordine præcipue maiori. Et hęc dicit apostasia ab ordine vel a religione. & de hac. xl vij. dist. quātūlibet. fugitiuus etiā si ad lōginqua diu euagek: nisi post q̄ sic vi uit ꝙ animū redeūdi se deposuisse oīdit. ff. de re milī. l. de pugnātē præceptis eius ecclesiæ & prælatorū & hec dr apo stasia in obedientiæ cū. ſ. spōte cōtemnit præcepta. Et de hac iij. q. iiij. alieni. Et talis infamis efficit: & repellit a testimo nio & debet excōicari. xj. q. iij. si aūt. Tertio, recedere pōt qs a deo dimittēdo fidem eius: & tūc simpliciter & ex toto recedit & hæc ꝙ est apostasia p̄fidiæ simpl̄r & absolute dr apostasia: vt fuit Iulianus apostata: & de hac. ij. q. vij. non pōt. Talis cū sit hæreticus est excōicat⁹: & idē de ipo sicut de alijs hæreticis. Nā repellit a dignitatibus & alijs. No ta ꝑm Ray. ꝙ illi cū sint fideles & mēte ipsam fidē teneant aliquē tn̄ actū exteriorē faciūt infidelitatis: puta reuerentiā idolis: sicut Salomō dijs suarū uxorū: licet nō sint apostate nec hæretici: tn̄ mortaliter peccāt quātūcūq̄ ex metu hoc facerent. qa ꝑm Aug. satius est mori fame q̄ vesci idolothitis. xxxij. q. iij. sicut satius. Sumere aūt christianū habitū infideliū si ex rōnabili causa fieret: puta ad cōfortandū fideles captos & hmōi: sicut fecit beatus Sebastianus sub chlamyde militari christū absc̄dens: liceret ꝑm Gui. Et hoc nisi esset institutū aliquod determinatū signū ad dinoscendū professores alicuius idolatriæ: tūc em̄ nō liceret. Itē nota ꝑm Tho. vbi. ō. ꝙ quis ad ecclesiā non pertineat punire infideles qui nūq̄ fidē susceperūt: vt lud⁹ & paganos: vnde non priuabit eos dñio cēporali q.d. pri⁹ habuissent: tamen ad eā pertinet punire eos qui iā fidē receperunt & dimittunt vt apostatas: q̄d & facit. Vñ q̄cito aliquis denūtiatur excōicatus ꝓpter apostasiā absoluuntur iubditi eius a dñio eius & iuramēto fidelitatis. Iulianus aūt apostata: qa potēs erat. & ecclesia quo ad hoc non habebat cōpescēdi potestatē principes terrenos de facto: ideo toleravit eū ecclesia: & fideles obediebant in his quę non erant cōtra fidē vt dicit Amb. xj. q. iij. Iulianus. & ad hoc vitādū maius scandalum persecutionis.

¶De infidelitate in genere. Capitulū. VII.

DE TEXISTI ME DEVS A cōuētu malignātiū: a multitudine operantium iniquitatem: qa exacuerunt vt gladium linguas suas. Vt dicit glo. super titu. Pś. lxiij. Hæc sunt verba totius christi. i. & capitis & membrorum eius quæ sunt ecclesia. Recogitans em̄ christus in passione sua quō Iudæi contra eum conuenerant concilium faciendo malignantes contra eum. i. malo igne inuidiæ & furoris moti. quomodo multi & quasi oēs operati sunt iniquitatem contra eum iniuste persequentes & mortem procurantes: quomodo acuerunt linguas suas ad detrahendum: irridendum & blasphemandum: recognoscit se in oīb⁹ habuisse protectionē a deo & defensionem: & deo regratiatur. Et ex hoc fiduciam sumens orat in principio Pś. in futurum ꝓ tegi & liberari. Sic & corpus eius ecclesia ab ifidelibus presa: sicut in præteritum semper a deo fuit protecta & defensata ab ipsis: sic orat in futurum protegi & eripi de manu inimici ne prævaleat cōtra eam in filijs & membris suis. Vnde dicit. protexisti &c. Vbi tria notantur.

¶Primo vigorosa defensatio: ibi. Protexisti me deus.

¶Secō odiosa cōgregatio: ibi. A cōuētu malignantium.

¶Tertio ꝓnicios a locutio: ibi. Quia exacuerūt vt gla. lin.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

Summus pretor dei est.

meliorē & fortiorē nō pōt habere ecclesia, ꝓtectorē q̄ deū. Nā ꝑm apl̄m Rom. viij. Si deus ꝓ nobis quis contra nos? q.d. nullus potest prævalere. Et Iob. xvij. Pone me iuxta te & cuiusuis manus pugnet contra me. Protegit autem deus fideles non quidem vt non tribulentur: qnimo ꝑm Apl̄m omnes qui pie volunt viuere in christo: necesse est vt persecutionem patiantur: vl̄ ab infidelibus vel malis fidelib⁹ criminosis exemplis & blanditijs: vel a dæmonibus: vel a passionibus carnis. Sed protegit ne succumbant animo a gratia & veritate recedentes, iuxta illud Cañ. viij. Multæ aquæ. ſ. tentationum & tribulationum non potuerunt extinguere charitatem. Qnimmo sicut Israelitæ in Egypto quanta magis opprimebantur a Pharaone tanto magis crescebant. Exod. j. Sic fideles quanto magis oppressi sunt a tyrānis & ꝓsecutoribus tāto magis multiplicati fūt & roborati. Protexit aūt & ꝓtegit deus eos triplici scuto.

¶Primo beneuolentiæ internalis.

¶Secundo patientiæ vniuersalis.

¶Tertio sapientiæ veritatis.

De primo Pś. Scuto bonæ volūtatis coronasti eū. Cū em̄ odirēt infideles fideles & summe ꝓsequrent: econtrario illi diligebāt & q̄rebāt salutē eorū. De sc̄o scribit Threñ. iij. Dabis eis scutū laborē tuū: Considerātes em̄ passionē dñi in qua maxime laborauit pro eis: animabātur ad cōstātiā. De tertio ait Pś. Scuto circudabit te veritas eius.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

triplex cōuētus infideliū

dicit Pś. ī ꝓsona christi. A cōuētu malignātiū &c. Est aūt triplex cōuētus infideliū. ſ. paganorū: Iudeorū: & hæretico rum. Hi oēs malignātur. i. malo igne iræ & inuidiæ affectabant & cupierūt nocere ecclesiæ. Qui vtiq̄ multo sunt plures q̄ fideles

res q̄ fideles. Et oēs operant iniquitatē: nō solū in eo q̄ ꝓsequitur nocēt fidelib⁹? & occidūt: sed etiā in his q̄ faciūt in ꝓtestationē suę fideiv̄l pot⁹ pfidię: & in hoc q̄ errāt in fide cō mittūt iniquitatē per excellentiā: qa infidelitas est maxima ꝓtō. Et hoc ꝓbat. b. Tho. ij. ij. q. x. & sic. Cū oē pctm̄ cōsistat formaliter in aduersione mēus a deo tāto pctm̄ est graui⁹ quāto p ſpm̄ magis anim⁹ separat a deo. p infideli tatē aūt hō maxime elōgat a deo: qa nec verā cognitionē de deo habet. p falsam autē cognitionē ipsi⁹ nō appropin quat ei: sed magis ab eo elōgat. Et sic maius est pctm̄ infidelitatis oibus alijs q̄ cōtinent in puersitate mor. Sec⁹ de his q̄ opponūtur alijs theologicis vtutib⁹: vt odiū dei & blasphemia in ſpiritū ſanctū. Vñ & Aug. tractās illud q̄d christ⁹ ait Io. xv. Si nō venissem &c. pctm̄ nō haberēt. Magnū inget quoddā pctm̄ sub gñali noie vult intelligi: hoc est pctm̄ infidelitatis quo tenētur cū ꝛa. nec obstat q̄d ait Augu. vj. q. j. c. quero. dicēs. Vtrū catholicū pessimis moribus alicui hæretico in cuius vita ꝓter id q̄d hæretic⁹ est nō inueniūt hoies q̄d reprehendat prēponere debeam? nō audeo pcipitare sniam. hęc ille. Nā vt dicit. b. Tho. vbi. ō. ad hoc rndēdo. Nihil ꝓhibet aliq̄d pctm̄ q̄d ē graui⁹ ꝑm genus suū esse minus graue ꝑm alias circūstātias. Et ideo no luit Aug. pcipitare sniam de hæretico tali & malo catholico: qa pctm̄ hæretici & si sit graui⁹ ex gñe suo: pōt tn̄ alleuiari ꝑm alias circūstātias: & econtrario pctm̄ catholici ex alia circūstātia aggrauari. Dicit etiā idē Tho. ꝙ infidelis ꝓ infidelitate graui⁹ punit q̄ alius pctōr. ꝓ quocūq̄ alio graui⁹ pctō cōsiderato pctō in genere. Sed ꝓ alio pctō: puta adulterio: homicidio & hmōi: si ꝓmittat a fideli & ifideli: cetepeccat i fideli.

Infidelitas maximum pctōrū.

Fidelis ris paribus grauius peccat fidelis q̄ infidelis, tū propter notitiā veritatis ex fide. tū ꝓpter sacramēta fidei quib⁹ est imbutus qbus peccādo cōtumeliā facit. q.d. tāgit Apl̄s ad Heb. x. di. Deteriora mereri supplicia q filiū dei cōculcaue rit &c. Et ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. x. grauius pctm̄ est infidelitas Iudæoꝝ q̄ paganoꝝ: & grauius hæreticoꝝ q̄ Iudæorum. Q.d. etiā ostendit ꝙ exēplū in vitis patrū: vbi Macharius inueniēs in deserto caluariā hoīs: interrogauit quis homo fuisset in vita. Qui dixit se fuisse paganū vnde & damnatū in ignem ęternum. Et interrogatus ab eo si sub eo alij erāt. Respōdit ꝙ Iudęi & sub Iudęis hęretici: & mali christiani &c. Probatur etiam hoc autoritate. ij. Pet. ij. dicentis. Meli⁹ erat eis non cognoscere viam iustitiæ q̄ post cognitam retrorsum conuerti. Quod faciunt Iudæi & hęretici. Rationem assignat beatus Thomas. vbi. ō. dicens quod grauius peccat contra fidem q fidei susceptæ renititur q̄ q renitit fidei quā nunq̄ suscepit: sicut graui⁹ peccat q non implet quod promisit, q̄ si nō implet q.d. nunq̄ promisit. sed hęretici profitentur fidem euangelij. & ei reniuntur eam corrumpentes: ideo grauius peccant quam Iudęi Et quia Iudæi susceperunt figuram eius in veteri testamento quam male interpretantes corrumpunt: ideo grauius peccant q̄ pagani q.ti nullo modo fidem euangelij susceperunt. Et sic simpliciter loquēdo infidelitas hereticorum est pessima: & Iudæorum peior: & paganorum mala: q̄uis pagani aliquando in plurib⁹ errāt circa ea que sunt fidei. Scuto ergo veritatis protegit deus ecclesiam contra infideles: q.d scutū habet quasi tres ągulos id est modos. Nā veritate rationis naturalis in multis defēditur fides ecclesiæ contra paganos. Veritate scripturæ propheticę id est veteris testamenti contra Iudæos. Veritate scripturæ euāgelicalis contra hæreticos. & horum veritatibus confunduntur & ecclesia defenditur. Vnde Cañ. iiij. Mille clypei pendent ex ea: oīs armatura fortium & hoc patebit infra.

Quoꝝ ifidelitas sit peior.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Exacuerunt vt gladium linguas suas loquendo.

¶Pagani errantes circa deum.

¶Iudæi erga christum.

¶Et hæretici circa animum nostrum.

Circa deū errauerūt aliq̄ quātū ad eius essentiā: aliq̄ quātū ad eius efficētiā: aliq̄ quātū ad eius ꝓuidētiā: sed ꝓtecta defensa & liberata est eccl̄a scuto veritatis ab oī errore in fidelitatis. Quantū ad diuinā essentiā errauerunt pessime antiq̄ gētiles dicētib⁹ aliqb⁹ non esse deū: alijs asserentib⁹ plures esse deos: alijs deū esse aīam mūdi. Sed oīa hęc sunt falsissima. Dicere aūt vel credere deū nō esse: stultū ē ostēdit Pś. di. Dixit insipiēs in corde suo nō est de⁹. Vere talis

errorein ca dei ef sentiā.

isipiētes est: qa nec negat q̄d philosophi rōne naturali: & theologi scriptura diuinali demonstrāt. Et cū plurib⁹ modis rōne hoc possit demonstrari: pronūc tantum vna ratio assignabitur quā ponit prolixe btūs Tho. ſ. contra gētiles c. xiij. & est talis. Oē q̄d mouetur ab alio mouet. patet aūt sensu aliq̄d moueri puta solem. ergo alio mouente cū ipe mouetur. aut ergo illud mouens mouetur aut non mouet. Si non mouetur habetur ꝓpositum. ſ. ꝙ necesse est ponere aliquod mouens immobile: & hoc dicim⁹ deum. Si autē illud mouens mouetur: ergo ab alio mouente mouet: aut ergo est ꝓcedere in infinitū: aut est deuenire ad aliq̄d mouens immobile. Sed non est ꝓcedere i ifinitū: ergo necesse est ponere aliq̄d primum mouens immobile q̄d dicimus deum. In hac autē probatione duæ sunt ꝓpositiones probandæ. Prima. ſ. omne motū ab illo mouet. Sed ꝙ mot⁹ & mouētib⁹ nō est procedere in infinitum. Et primā probat philosophus pluribus modis: sed tantū vnus hic ponitur: videlicet sic. Nihil est idē simul in actu & in potētia respectu eiusdē: sed oē q̄d mouet iquātū hmōi est in potentia: qa motus est actus existēs in potētia ꝑm ꝙ hmōi. Et oē q̄d mouet est in actu inquantū huiusmodi: qa nihil agit nisi sc̄dm ꝙ est i actu: ergo nihil ē respectu eiusdē motus mouens & motū: & sic nihil mouet seipsum. Sciendū tamē ꝙ Plato qui posuit oē mouēs moueri, cōius accepit nomē motus q̄ Aristoteles. Nominauit enim Plato oēm operationē motum. Aristoteles autem accepit ꝓprie motum ꝑm ꝙ est actus existens in potētia sc̄dm ꝙ hmōi: qualis non est nisi diuisibilis & corporū: ꝓbatur in. vj. Phyś. secundum autem Platonem mouens seipsum non est corpus. Accipiebat enim motū pro qualibet operatione: ita ꝙ intelligere & operari sit quoddā moueri quę etiam modum loquendi tāgit Aristo. i. iij. de aīa. Sed ꝑm hoc dicebat primū mouēs mouere seipsum: eo ꝙ it elligit se & vult vl̄ amat se. Q.d in aliquo non repugnat rationib⁹ Aristo. Nihil em̄ differt deuenire ad aliq̄d primū q̄d moueat seipsum ꝑm Platonē: & deuenire ad primūq̄d oino sit imobile ꝑm Aristo. Q.d aūt quantū ad sc̄dam cōclusionē. ſ. in moueti bus & motis nō sit ꝓcedere in infinitū. sic ꝓbat Aristo. In mouentib⁹ & motis ordinatis q̄rū. ſ. vnū ꝓ ordinē ab alio mouet: hoc est necesse inueniri ꝙ remoto primo mouente vel cessante a motiōe nullū aliorū mouebit nec ꝙ mouebitur. qa primū est causa mouēdi oib⁹ alijs. Sed si sint mouētia & motaꝙ ordinē in ifinitū nō erit aliq̄d primū mouēs sed oīa erūt quasi media mouentia: ergo nullū aliorū potest moueri: & sic nihil mouebit i mundo. Et ex his patet ex naturali rōne deū esse. Vñ & apl̄s Inuisibilia dei. i. ꝓfectiones dei: ꝙ ea q̄ facta sunt a creatura mūdi intellecta conspiciunt: sempiterna quoq; virtus eius ac diuinitas. Roma. i. id est æternitas eius & essentia eius. Quantū ad sc̄m. ſ. nō esse plures deos vt gētiles credebāt: sed ūvnū deū ostēdit nō solū scriptura dicēte Deut. vj. Audi Israel dñs deus tu⁹ vnus est. Et apl̄s. ſ. Cor. viij. Et si alijs sint dij multi & dñi multi: nobis non est nisi vnus deus. Sed rōne naturali ꝑm btm Tho. ſ. cōtra gētiles. c. xlij. prio sic. Impossibile est esse duo summe bōa: qa q̄d ꝙ supabūdātiā dr in vno solū inuenit. deus aūt est summū bonū iā ꝑm doctrinas ꝓphorū q̄ ſacras scripturas. Vñ dixit Moysi Exo. xxxiij. Ego ostendam tibi omne bonū. i. meipm. Sed ꝑm rōnē etiā clarū est ꝙ maximū in vnoquoq; gñe est causa illorū q̄ sunt in illo gñe Causa em̄ potior est effectu suo. A dño autē deo oīa habēt esse & rōnē boni: ergo ipe est summū bonū & ꝙ cōsequens vnus. Sc̄o sic. Deū esse q̄d pfectū oīno cui nulla pfectio desit dicere oportet: cū de⁹ sit q̄ meli⁹ excogitari nō pōt. Si ergo essēt plures dij, oporteret esse plura hmōi pfecta: hoc aūt est ipossibile. Nā si nulli eorū deest aliqua pfectio: nō aliqua impfectio admiscet q̄d, requirit ad hoc ꝙ aliq̄d sit simpliciter pfectū: nō erit in quo adinuicē distinguant: sed vnū & idē erit. Si aūt vnus habeat aliquē defectū quē alij nō habet, nō erit ille deus ergo impossibile est esse plures Q.d ergo gētiles coluerūt plures vt deos: aliquos homines: vt Ioue, Mercuriū: Venerē & hmōi: aut corpa cœlestia: vt solē & lunā, aut delemēta: vl̄ elemēta moti sunt ex aliqua virtute supemineti, vel speciositate quā inuenerūt in illis nescientes oculos erigere ad eū q dedit eis illā virtutē & pulchritudinē. ſ. dñm deū. Et iō stulti facti sunt opinā de mortes illa deosq̄ creatura erāt: & aliqñ diabolus in illis adoperabat mira. Vñ Pś. xcv. Oēs dij gentium dæmonia: dñs

Deus est ſſimum bonum

error cir ca vnitatem dei

Probatio qualiter oē motum mouet ab alio

Gētiles plures deos co lere vn uentur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut ē q vnus est cœlos fecit. Errauerūt alij dicētes deū vnū esse: sed hūc deū esse aiam mūdi motu. ſ. & rōne mūdū gubernātē: q̄d tenuit Varro sicut narrat Aug. vij. de ciui. dei. c. vi. & btus Tho. ꝑ. ij. q. xciij. ar. j. Sed hoc esse falsum ostē dit ex hoc: ga aia ei cui⁹ est aia cōiūgit & cōponit cū eo vt forma substātialis ipsi⁹ rei: vt hō q cōponit ex aia & corpore: de⁹ aūt nō cōponit cū aliq̄ materia vel forma. q̄uis em de⁹ vbiq̄ sit per essentiā presentiā & potētiā: nō tn vnitur rebus sicut aia corpori: vt sit. ſ. forma substātialis rerū vt aia corporis. Nō em substātia sua immiscet reb⁹ cū sit simplicissimus sit. Vñ Augu. eū ibi reprobat. Sciendū est aūt q̄ in vita præsenti de deo scire nō possumus qd est: sed tm qa est. vñ Iob. xxxvj. Ecce deus magnus vincēs scientia nostrum error paganoꝝ fuit circa efficientiā seu op⁹ dei: videlicet creationis. Circa creatorē mundi antiqui pħi oēs errauerunt: quoꝝ triplex fuit secta magis notatoꝝ. ſ. Epicureoꝝ: platonem tonicoꝝ: Aristotelicoꝝ: vt declarat. b. Tho. in lib de artimundi, culis fidei. Fuit ergo prim⁹ error Epicureoꝝ q dixerūt nec mūdi materiā nec cōpositionē mūdi a deo esse: sed ipsum mūdū fuisse factū a casu ex cōcursu corpoꝝ indiuisibiliū adinuicē. i. atomoꝝ. Et hæc dicebat Anaxagoras. Sed hoc falsū ondit Pſ. xxxij. dicēs. Verbo dñi cœli firmati sūt. i. ratiōe æterna q̄ est in mēte diuina: nō a casu. Et Sap. j. Creauit de⁹ oia vt essent &c. Probat autē creationē esse a deo p tale exēplū. Si qs itraret domū alicuius: & in ipso introitu sentiret magnū calorē: & quāto vlteri⁹ ꝓcederet tāto sentiret maiorē calorē. Iste sine dubio crederet ibi esse aliquē ignē causam illi⁹ caloris q̄uis nō videret ipm. Effectꝰ em naturaliter manifestat suam causam. Caliditas aūt est effectus ignis. Sic in ꝓposito cōsiderando mūdi dispositionē videmus oēs res esse dispositas ſm varios & diuersos gradus nobilitatis & pulchritudinis. Et quāto aliqua deo sūt ꝓpinquiora tanto sunt nobiliora. Vñ videmus corpoa cœlestia pulchriora esse & nobiliora terrenis: & spūs nobiliores corpib⁹. Cū ergo ista sint nec a se eē possint: qa ex nihilo nihil fit. Creatura ergo q̄ ex nihilo est seipam facere nō pōt. Ostendunt em ista creata vnū esse autorē oīm a quo cūcta facta sunt & ipe a nullo fact⁹: & sic veritas fidei fatetur in symbolo dicens: Credo in deum &c. creatorē cœli & terræ &c. Fuit secundus error Platonicorū dicentium

Error deum esse creatorem mundi: sed fecisse cuncta ex materia platoni præiacenti quemadmodum figulus facit diuersa vasa ex corum, materia terræ sibi pſupposita. Quod falsum esse tenet fi deiveritas. & testatur scriptura. ij. Mach. vij. Inquit illa sancta mulier filio. Respice in cœlum & in terrā: & in omnia quę in eis sunt: & vide quia ex nihilo fecit ea deus & hominum genus. Ratio erroris illorum fuit: quia voluerūt mēsurare virtutem dei & operationem ad similitudinem virtutis & operationis creaturæ. Nam cum vnumquodq̄ agat per formam suam: & creatura sit forma particularis & virtutis finitę & determinatę non potest agere nisi ad certam formam cuius est causa. Materiam autem ꝓducere nō pōt sed inducit formam in materia sibi præsupposita ab alio agente: sicut faber introducit formam cultelli in ferro sibi præsupposita tali materia & huiusmodi. Deus autem est forma supernaturalis & virtutis infinitę: & ideo potest ꝓducere formam & materiam ex nihilo præsupposito. Vn de sicut potest illuminare cæcū: resuscitare mortuum: qd̄ natura non potest: sicut si totus mundus deficeret: totum iterum facere posset. Sap. xij. Subest enim ibi posse cū vo-

Error creauit omnia simul. Creare autem est ex nihilo aliquid aristote facere. Tertius fuit error Aristotelicorum dicentium mūlicoꝝ. dumnon habuisse principium: sed fuisse ab ęterno. Quem errorē elidit spūssctus p Moysē di. Gen. j. In principio creauit de⁹ cœlū & terrā i principio. ſ. tpis. Et si q̄ris qñ fuit ilApricipio mū lud principiū. dicit magr i histo. scho. q̄ a principio mūdi vsq̄ vsq̄ ad christi natiuitatē fluxerūt anni qnqes mille centū ad xp̄i nonaginta sex. Dixit aūt Rabbi Moyses: q̄ his pħis q̄ natiui- fuerunt mundū æternū accidit sicut puero qui mox natus statē flu ponereturin insulam vbi nullam vnq̄ videret prægnan xerunt tē mulierem vel puerum nasci. Iste talis si cum diceretur quinq̄ sibi quō puer concipit: & per tēp⁹ morā t in vtero mris: & mille cē postea nascit in mūdo nullo mō vellet credere: sed videre tū. xcvj. tur sibi ipossibile: ga nūq̄ vidit hoiem nasci: vtiq̄ stult⁹, p anni. terimus & dur⁹ esset q̄ nō velit credere: ga nō vidit tale qd.

Multa em sunt q̄ nō videmus & tn credimus. Sic illi pħi ga nō viderūt exēplū in aliqua creatura q̄ ex toto de nouo incipiat esse putauerūt res sēp sic fuisse: & iō stultos appellat apls Rom. j. dicētes se esse sapientes: stulti facti sunt. Nō minus errauerunt circa op⁹ creationis Manichæi hęretici ponētes duo principia rerū. Vnū creatorem inuisibiliū. ſ. errorcir deū. Aliū visibiliū. ſ. diabolū. Tertius error paganorū q ca proacuerūt linguas suas vt gladiū fuit circa prouidentiā. Vbi uidēti ā fecēdū ſm. b. Tho. in. j. par. dist. xxxix. q. ij. q̄. ꝓ plato. vt dicit dei. Grego. Nazianzen⁹. posuit triplicē ꝓuidentiā. Primā. ſ. dei erga substātias intelligibiles & totū mundū quo ad gñā & species & causas vniuersales. Secām angelorum bonorū circa res singulares gñabiliū & corruptibiliū. & ad hoc forte motus fuit: qa oēs dij gentium dęmonia. dęmones aūt dabāt rnīsa p illa idola de agendis: & sic videbantur hīe prouidentiā hominū. Sed secuto ꝓtegit veritatis reuelatæ ecclesia ad repellendū talē errorē: dicēte Iob. xxxiij. Quem alium cōstituit super terrā: aut quem posuit super orbem terrę quem fabricatus est. q. d. nullū. Nā vt dicit Greg. in mora. mundū ipse oīpotens qui cōdidit, gubernat, & Augu. de ciui. dei. Prouidentia vtiq̄ diuina regna cōstituuntur humana. Nam quō est possibile dęmones habere prouidentiā hominum & curam qui nō quærunt nisi eorū interitū & malū⁹ vt dr. xv. q. ij. visis. Hoies quoq̄ virtuosi superiores sunt eis. vnde & ipis subijciuntur: vt patet de btō Dñico & alijs. Qd̄ aūt darent responsa dęmones p idola totū erat ad decipiendū: vt patet in legenda btū Barptolemæi. Angeli vero boni non sunt gubernatores mundi: sed executores diuinæ prouidentię iuxta illud. Benedicite domino omnes angeli eius potentes virtute &c. Exēplū de dño tēporali qui ponit officialē ,Angeli i ciuitate & iponit qd faciat officialis vtiq̄ talis nō dr dns nō sunt sed executor dñi: q̄dā g ipe de⁹ p se imediate facit q̄dā mē- guberdātibus angelis & alijs causis secām ſs: vt corporib⁹ cœle natores stibus & alijs. Et hoc non facit ex impotentia: sed ex maxi mundi. ma sua bonitate: quia voluit illis dare & cōicare similitudinē suę virtutis: vt. ſ. sint causæ: sed secundarię ad aliquos effectus: sicut ipse est causa primaria omnium. extenditur ergo prouidentia dei ad omnia & maxime ad actus humanos: quod videtur negasse Tul⁹. vt refert ipse. b. Tho. in. ſ. par. dist. xxxix. q. ij. In quorum errantium persona dicebat Boe. lib. ſ. in metro. v. O stelliferi cōditor orbis oīa certo ſi ne gubernans, Solos hoīm respuis actus. Ad qd̄ moti sunt ad dicēdū ex eo q̄ videbant bonis mala & malis bona frequēter accidere cū videt debere esse ꝛriū. Sed vt dr Sapiē. xij. Tu aūt dñator virtutis dñe oia cū trāq̄llitate iudicas & cum magna reuerentia disponis nos. & Pet. in canō. Ipsi esse cura de nobis; ꝓuidēdo de oībus necessarijs ad salutem. Quare aūt mali bona & boni mala sustineāt: vide aliquā rōnē de pœni. dist. iij. quid ergo. Possent etiā plures alię rationes induci: sed causa breuitatis hic dimitto.

§. IIII. EXACVERVNT IVDEI VT

gladiū ad occidendū alas, suis erroribꝰ ifidelitatis linguas suas dicētes falsissima ꝛ veritatē fidei. Finis fidei meæ (inquit Am.) christ⁹ est. Vñ & Petro dicēti in cōfessiōe sue fi dei & socioꝝ. Tu es christ⁹ fili⁹ dei viui. Rndit christ⁹. Beatus es Simō bariona: qa caro & sanguis nō reuelauit tibi sed pr me⁹ &. ſ. Sup hāc petrā. i. ꝓfessionē fidei ędificabo ecclesiā meā: & portæ inferi nō pualebūt aduersus eā. i. errores insurgētes & pctā. Mat. xvj. Vbi oīdit hāc veritatē cōfessionis fidei a deo reuelatā: & iō ifallibilē & advitā & btitudinē pducitiuā. Errāt aūt mlti circa christū & ꝑcipue Iudæi i trib⁹

¶ Primo: quia non credunt christū Messiam suum verum esse deum.

¶ Secūdo: quia non credunt christū Iesum fuisse Messiam eis promissum.

¶ Tertio: quia non credunt eum æterna: sed temporalia qd̄ christ⁹ fuisse collaturum. rus de

Sed oīdit eis falsitas priꝰ ꝓclusiōis ex multis autoritatib⁹ veteris testamēti: qd̄ vt verissimū credūt vt illud. Pſ. xliij. vbi loquēs de Messia xp̄o ait. Sedes tua de⁹ in sęm sæculi. Et paulo post. Vnxit te de⁹ deus tu⁹ oleo lætitiæ p cōsortib⁹ tuis. Appellat g deū ipm inūctū. ſ. Messiā g. ſ. inūctꝰ fuit quātū ad hūanitatē assumptā oleo gr̄æ plenissimę. Et

bis ponit deū vngentē vt notet psonā pr̄is & spūssctū. Ex autoritate etiā Esa. ix. appet Messiā eē deū & hoiem: vbi ait. Paruul⁹ nat⁹ est nobis & fili⁹ dat⁹ est nobis: & vocabitur nomē ei⁹ admirabilis de⁹ &c. Vñ in hoc qd̄ dr paruulus nat⁹ est nobis: ondit ei⁹ hūanitas. In eo aūt qd̄ dr: vocabit nomē ei⁹ de⁹: oīdit ei⁹ diuinitatē. Nō em dr de⁹ de hoīe puro ꝓprie. Sed vt cętera oīa q̄ multa sūt dimittam⁹ ꝑcipue ad hoc facit qd̄ habet Hiere. xxiij. videlicet, Ecce dies veniūt dicit dns: & suscitabo Dauid germē iustū. Et ꝛ apparexp̄ hūanitas: qa hæc autoritas ſm oēs expositores Hebraicos itelligit de christo ſm hram. & sequit i eadē serie text⁹. Et hoc ē nomē qd̄ vocabūt eū dns iust⁹ nr̄. Vbi inuit vera christi diuinitas: qa vbi habem⁹ nos dns iust⁹ noster: in Hebræo habet: nomē dñi Tetragrāmaton. Qd̄

Tetra grāmaton pro priū no mē diui nitatis.

q dē nomē ē ꝓprissimū dei iter oīa noīa diuina: & ꝓpter hoc de nullo dr nisi de deovero. Qd̄ aūt alig dicūt ꝙ ħ no mē Tetragrāmatō dicit nō tm de deo: vero sed etiā de alijs. quia Ezech. vlt. dr de ciuitate ibi descripta. Et nomen ciuitatis dns ibidē. vbi loco hui⁹ ꝙ dns habem⁹: i Hębreo habet nomē Tetragrāmaton: & sic de ciuitate illa dr nomē Tetragrāmaton: & tn non idē qd̄ de⁹ est. Itē Gen. xxij. vbi nos habem⁹. Et vocauit Abraā nomē loci illi⁹: dns videt. Hebręi habēt nomē dñi Tetragrāmatō: ergo &c. Rndetur ꝙ nullū predictoꝝ noiaꝝ nōie dei ꝓprio qd̄ est nomē dñi Tetragrāmatō: sed noiaꝝ q̄dliber ꝓdictoꝝ a quodā effectu dei: qa sol⁹ de⁹ noiaꝝ hoc nōie: & hoc nō est icōueniēs. sicut aliqs hō bn vocaꝝ Adeodat⁹ vl Deusdedit: vel aliqd hmōi: nō tn vocaꝝ de⁹ absolute: qd̄ esset impiū. Sic cū dicitur i autoritate iducta Ezech. nomē ciuitatis dns. loco cuius ponit nomē dñi Tetragrāmatō: non dr absolute dns: sed dns ibidē. vbi oīdit denoiari ciuitas illa a diuina habitatiōe: qd̄ clari⁹ patet ꝓ trāslationē Chaldaicā. Sil⁹ qd̄ dr in Gen xxij. Vocauit Abraā nomē loci illi⁹: dns videt: nō dicit simpl⁹ & absolute dns: sed dns videt: qa. ſ. ille locus nō est denoiat⁹ nisi a diuina visiōe: qa. ſ. ibi vidit humilitatē & afflictionē Isaac liberās eū a morte. Et sic ħ no mē Tetragrāmatō nō dr nisi de deo vero. Et hoc ēt exꝑsse dicit Rabbi Moyses in lib. directiōis ꝓpriorū. ostēdēs ꝙ oīa noīa diuina deriuata sūt ab opib⁹ diuinis ꝓter nomē dñi Tetragrāmatō qd̄ est appropriatū altissimo creatori. Et ſm ipsum significat diuinā essentiā absq̄ respectu ad extra: iō nō est alteri cōicabile. Ex quo patet ſm dictā autoritatē ꝙ Messias Christ⁹ est ver⁹ de⁹. Sed pueri Hebrei vt habere possent causam fugę: peruerterunt in Hebręo dictum passum corrumpentes literam. Nā vbi nos habem⁹: & hoc est nomen qd̄ vocabunt. ſ. homines eū. ſ. Messiam dominus iustus noster: ipsi nunc habent. hoc est nomem eius qd̄ vocabit eū nomen domini Tetragrammatō. Ita ꝙ nomen domini, Tetragrammatō loco cuius habemus (dominus deus iustus noster: non refertur ad Messiam filium Dauid sed ad ipsum verum deum qui vocabit ipsum Messiā ad liberationem populi Israel quando sibi placuerit. Sed corrupta est hęc litera ab eis: qd̄ quidā fidedigni bonę conscientię & vitę iuramento affirmauerunt sic vidisse in antiquis Biblijs sicut habet translatio nostra: vt. ſ. referatur ad Messiam illud nomē dominus iustus noster, loco cuius in Hebręo habetur Tetragrāmaton: vt refert Nico. de Lyra. hoc etiam patet. ſ. falsitas Iudæorum super dicto passu ex translatione Chaldica quę apud eos authentica habetur. Nā ibi dr. Ecce dies veniunt dicit dns: & suscitabo Messiā iustū: vbi nos dicim⁹: Dauid germē iustū. Ex quo apparet ꝙ itelligit de christo hęc autoritas ad hram. Et sequitur. Et hoc ē nomē qd̄ ipi appellabūt eū dns iust⁹ nē. & ibi ponit nomē dñi Tetragrāmatō vbi positū ē nomē hoc dns. Et sic patet ꝙ nomē dñi Tetragrāmatō refert ad Messiā: quo

Heloym vel Hely deus est.

qd̄ chri noie dicit Hieremias appellādū a pplis. ſ. sibi subditis. Est ſ⁹ sit ergo christ⁹ ver⁹ de⁹ & hō. Scd's error Iudęoꝝ est ꝙ nō cre- Mes- ed⁹ Iesum christū eē ver. Messiā i lege eis ꝓmissum. Qd̄ sias. aūt Iesus christ⁹ quē nos adoram⁹ vt ver. deū & hoiem sit ille Messias eis promissus in lege. quē ipi adhuc expectant ondit ex scripturis eorū. Vñ ipe iesus dixit eis. Scrutamini scripturas: & ipę sunt q̄ testimoniū phibēt de me. Io. v. Loco aūt ei⁹ suscipiēt Antichristū. ꝓ suo vero Messia. put ipse christ⁹ ꝓdixit eis Io. v. di. Ego veni in noie pr̄is mei. ſ. ei⁹ gloriā q̄rēs: & nō me suscepistis. Alij⁹ venieti noie suo illū suscipietis. ſ. Antichristū. Et ꝓpheta Iacob q̄ habetur Gen. pen. Nō auferet sceptrū de Iuda &c. donec veniat qui mittendus est. vbi alia trāslatio habet. veniat Messias. qd̄ impletū fuisse ostēdit Matthæ⁹ euāgelista cū ait. Cū natus esset Iesus quē Messiam credimus in diebus Herodis regis Iudeæ. q fuit alienigena. ſ. de Idumæa. Et sic ablatum⁹ erat sceptrū & ducat⁹ de tribu Iuda. & nunc ꝙ reassumptus. Hoc pleni⁹ habes declaratum in. iij. par. Sed adhuc magis derer minate ꝓdixit tps aduētus ipius Messię Dañ. ix. loquens de lxx. hebdomadib⁹ & de morte eius. ibi. Occidet christ⁹ &c. Quæ oīa falsę & extorte exponūt de Herode vt euitēt veritatē. Sed ex rōne oīdunt falsę expositiōes eoꝝ. vt habet. ſ. Præterea prophetæ ꝓnuntiauerunt de ipso aductu Messię nō solum i generali. sed multū distincte de mysterijs ei⁹. ſ. natiuitate. vt patet Micheę. v. Tu Bethleem terra Iuda &c. De adoratiōe Magorū. Esa. xl. & Pſ. de ꝓdicatiōe ei⁹ de miraculis: de discipulis: de passiōe & ꝙlitate passionis: & qualitate resurrectiōis. vt patet Esa. liij. & Pſ. xxj. & alijs locis Omniaq̄ illa euangelistæ ostēdūt impleta: & ab apostolis ꝓdicata & confirmata miraculis cōtinuatis. Mirū est & ob stinatissimū in eis ꝙ nō assentiāt tā radioseveritati. Sed & ipsa obeęcatio eorū & infidelitas ꝓnuntiata est a prophetis: permaxime. Esa. Tertius error eorū est ꝙ nihil aliud expectant a suo Messia venturo nisi temporalia, liberationē ſ. a seruitute & collectionē ex dispersione per orbem: & ꝙ

miracula.

hæretici linguas suas vt gladiū cōtra doctrinā & veritatē fidei. Qui & si recipiūt scripturas noui & veteris testamēti eas tamē peruertunt falso exponētes. Et licet plurimi fuerūt varios inuenięntes errores tres ꝓnunc sufficit ponere circa animum nostrum multum periculosos.

¶ Aliqui quantum ad immortalitatē dixerūt animā ipsam cum corpore mori.

¶ Alij quantum ad arbitriū libertatem.

¶ Alij quantum ad futuram miseriam vel fœlicitatem: & hæc omnia falsa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Discere animā mori cū corpe ē error.

Quātū ad primū aīam .ſ.humanam mori cū corpore taꝯ falſiſſimū nō ſolū negat veritas fidei: & ſacra ſcriptura dicēs Sap̄.v.Iuſti in ꝓſpectu viuent.ſ.quo ad aīam: & apud dñm eſt merces eoꝝ.& Dañ.xij. Euigilabūt de puluere terræ alij in vitā ęternā:alij in opprobriū vt videāt ſemp. Sed etiā doctrinę paganoꝝ ꝓbant:vt Ariſtotelis & Platonis q fuerūt ſolēniores. Senecæ, Tullij & poetarū ludæorū Sarracenoꝝ:vt pater in doctrinis eoꝝ.Et de hoc,ē.in.j.par.ti. ij.de immortalitate aīæ. Btūs etiā Tho.ij.contra gentiles. c.lxxvij.inducit plures rōnes:quarū trēs faciliores intellectui hic ponunt.Et prima eſt talis. Impoſſibile eſt appetitū naturalē eſſe fruſtra. Sed hō naturaliter appetit ꝑpetuo manere.q; patet ex hoc q; eſſe eſt qđ ab hoibus oibus appetit.homo aūt ꝑ intellectū apprehēdit eſſe nō ſolū vt nūc vt bruta aīalia:ſed ſimpliciter.Conſequit ergo perpetuitatē ſm animā qua eſſe ſimpliciter & ſm omne tempꝰ appræhendit. Scda ratio eſt. Faciens eſt honorabilius facto:vt etiam Ariſto.dicit. Sed intellectus agēs facit intelligibilia actu: ſicut lux materialis facit colorē videri. Cū ergo intelligibilia actu inquātum hmōi ſint incorruptibilia:multo fortius intellectus agēs qui eſt potentia aīæ erit incorruptibilis:ergo & humana aīa cuius lumen eſt intellectus agens eſt incorruptibilis. Tertia rō eſt:nulla forma corrūpit niſi ex actione cōtrarij:vl'ꝑ corruptionē ſui ſubiecti:vel ꝑ defectū ſuę cauſę. Per actionē qdē cōtrarij:ſicut calor deſtruit ꝑ actionē frigidi: ꝑ corruptionē ſui ſubiecti ſicut deſtructo oculo deſtruit potētia viſiua:ꝑ defectū aūt cauſę:ſicut lumē aeris deficit deficiēte potētia ſolis q̄ erat ipſius cauſa.Sed aīa humana non pōt corrūpi per actionē cōtrarij. Nō eſt em aliqd ei ꝓtrariū cū ꝓ intellectū poſſibile ſe ipſa ſit cognoſcitiua & ſuſceptiua oīm cōtrarioꝝ.Similiter nec ꝑ corruptionē ſubiecti ſui.Nā humana aīa non eſt forma depēdēs a corpore ſm ſuū eſſe.Similiter autē nec ꝑ deficiētiā ſuæ cauſæ:qa nō poteſt habere aliquā cauſā niſi ęternā.Et ſic nullo mō aīa pōt corrūpi. Vñ qđ dr Eccl'ſ.ij. Vnus eſt interit⁹ hois & iumētoꝝ &c.loquit ibi Salomō in ꝑſona hæreticoꝝ hmōi q reprobāt in hoc.xxiij.q.ij.c. pen. Exacuerunt linguas ſuas quantū ad libertatē animi.

Dicere liberū arbitriū cōſtellationib⁹ duci errorem.

Quidā em ſubtraxerūt aię humanę liberū arbitriū dicentes oēs hoies operari bonū vel malū ſm ꝓſtellationē ſub qua nat⁹ eſt:nec poſſe aliter agere niſi ad qđ ſ ielinat illa cō ſtellatio. Et hos vt hereticos peſſimos cōdēnat eccleſia:& dicuntur Mathematici.xxiij.q.ij.c.penul. Ab his eccleſia ſcuto veritatis protegitur & conuincit.Nam cum liberum arbitrium ſit potentia ad cuius actum concurrunt volun tas & ratio. & hæ potentiæ ſcilicet voluntas & ratio non ſunt affixę organo corporeo vt ſenſitiuę:corpora cœleſtia non poſſunt habere influxum & virtutem ſuper eas dirę:quia ignobilius non agit in nobilius: ſed econuerſo. Nobilior eſt autem omni corpore cœleſti: operari autem virtuoſe vel peccare procedit a libero arbitrio:falſum eſt ergo q̄ cogatur a conſtellatione. Vñ & gentilis Ptolemęꝰ ait. Vir ſapiens dominabitur aſtris,i.inclinationibus matis quas ſecundum ſenſualitatem haberet a conſtellationibus.Nā per rationem & voluntatem poteſt homo reprimere paſſiones inſurgentes in ſenſualitate. Expræſſe hoc oſtenditur Eccl'i.xv.vbi dicitur. Deus ab initio conſtituit hominem & reliquit eum in manu ſui conſilij,poſuit ante eum bonum & malum &c. ad quodcunq; voluerit extēdat manū ſuā. & Genē.iij.Sub te erit appetitus eius ſcilicet peccati: & tu dominaberis illius. Alij econuerſo libero arbitrio nimiam libertatem attribuerūt aſſerentes hominē ꝑ ſua naturalia poſſe ſaluari & gratiā non fore neceſſariā niſi ad cognoſcēdū qđ debęat fieri: nō aūt ad volēdū vel faciēdū bonū.Et hos cōdēnat eccleſia: qa hęretici ſūt: & dicſitur Pelagiani.xxiij.q.iij.c.penē. Cōtra quos Apl's. Ipſe operatur in nobis velle & ꝑficere.Et Ioā.xv.Sine me nihil poteſtis facere. Ratio huius eſt ſm.b. Tho.in.iij.qa cū ꝑmiū gl'iæ,ſit infinitū & virt⁹ creaturę finita nō pōt creatura ꝑ ſe agere opꝰ qđ attingat.ſ.per meritū ad ꝑmiū infinitū. Sed adiuncta dei grā operi nr̄o q̄ eſt valoris infiniti:cū ſit q̄dā participatio diuinæ bonitatis:facit ipm opus meritoriū boni infiniti.i.glorię ſupnę. Alij puerterūt liberi arbitrij vſum aſſerentes homines poſſe venire ad quēdā ſtatū ꝑfectionis ab eis ſi ſtū in quo eis oīa licerēt & ſubditi nō eſſent alicui legi induc tes illud apl'i.ſ.Tim.ſ.Iuſto nō ē poſita lex &c. Hos reprobat eccleſia in Cle.ad noſtrā.de hæreti.& vocātur Begardi. Oīs aīa (inqt idē apl's Rom.xiij) ptātibus ſublimioribus ſubdita ſit &.xj.q.iij.ſi dūs.cū cap̄.ſeq. Ad auctoritatē apl'i rñdet btūs Tho.i.ij.dicēs q; iuſto nō eſt impoſita lex intelligię hoc vt ꝑ pœnas retrahēs.ſed bñ vt ſe regulās & ordinās: nā iuſti nō timore pœnę ſeruāt leges: ſed amore virtutis ſubijciunt ſe & regulant ſe ſm leges. Tertiꝰ error perniciosus circa aīam eſt:q; aiæ nō patiātur poſt hāc vitā animas pœnā:ſed oēs ſaluētur. Hic fuit error Origenis:q dānat⁹ ē poſtꝰ ꝑ hæretico ab eccleſia. Cōtra quos expreſſe dixit chriſtus tā non ībūt hi.ſ.mali in ignē æternū:iuſti aūt invitā æternam:& poſſe pati Eſa.vlti. Vermis eorū.i.remorſus conſcięntię malorū non ti error morieſ:& ignis eorū nō extinguet. Parabolā etiā verę hi⁹ eſt. ſtoriæ ad hoc ponit Chriſtꝰ Lu.xvj.de diuite ſepulto in inferno:& Lazaro paupe deportato ad ſinū Abraę.i.limbū. Gētiles quoq; ponunt malos hoies in alia vita torqueri & bonos requieſcere. Exēplum etiā habeꝯ notabile de quodā viro q habuit vxorē valde mundanā & laſciuā vitijs dedi tam:cum tū vir eſſet multū virtuoſus. Et vir quidem paſſus eſt multa aduerſa & infirmitates cauēs ſibi etiā a leuibus peccatis. Vxor autem voluptatibus vacabat & oīa ſibi cedebāt in proſperitate nec ſentiebat vnq; moleſtiā in firmitatis. Habebant autem vnā filiā quam pater inſtruebat ſecundum deum: mater autem ad vanitates trahebat. Defunctis vtriſq; cœpit filia vacillare animo dubitās qđ ſibi melius foret imitari vel patrē bonū:ſed circundatum calamitatibus in vita ſua:aut matrē prauam ,ſed bene fortunatam in mundo. Super hoc igitur anxia & orās vidit in viſu cœlū apertū & ſctōs in magna gloria:inter quos & patrem aſpexit in magna lętitia & gaudio:& exinde inclinās oculos vidit terrā apertā:& in ꝑfūdo terræ maximū ignē in quo cruciabātur pcōres:vbi cū aliꝭ vidit & matrē ſuā maximis cruciatibus laborātē rugitū & ejulatū emittentē propter immēſitatē pœnarū.ad quā igit ſupra aſpiciēs pater ait.vide filia diligēter & cōſidera q̄ vidiſti:vt cognoſcas cuius vitam debeas imitari:nā ſi malos mores matris ſectata fueris ſecū ad inferna traheris:ſi aūt monita mea & exēpla mecū,in ęternum gaudebis. Quibus viſis edocta illa rectā vitā tenuit. In.iiij.quoq; dialo. multa exēpla habētur de pœna & gloria alterius vitæ. Cōfuſi ſūt ergo oēs qui exacuerūt vt gladiū linguas ſuas: & conuicti de erroribus ſuis q oēs defecerūt. Etſi qui adhuc remāſerūt errores oīno deficiēt vt ludæorū. De quibus Pſ.lvij. Gladius in labijs eorū.ſ.falſæ doctrinę occidētis qui eis aſſentiunt. Et quare etiā permittat deus eos in errore ꝑmanētes viuere: aſſignat Pſ.rōnem dicēs paulo poſt. Ne occidas eos neq; obliuiſcātur populi mei.ſ.q fuerunt chriſtū occidentes dū adhuc ꝑmanet genus eorū. Sed diſperge illos.ſ. per mundū ne poſſint nocere protector meus dñe. Demū cōcludit. Cōuertētur ad veſperā.i.in fine mūdi: & famē patiēturvt canes. famē.ſ.verbi veritatis. Errores hęreticorū de tpe in tēpus defecerūt:quos etiā ad tēpus ꝑmiſit deus,ex fidelibꝰ ſurgere ad exercitium fidelium do.ſorū:vt ſcripturas attētius ſcrutarētur & veritatē inuenirēt & ꝓbationē fidelibꝰ vt dicit Au.xxiiij.q.iij.c.fi. Paganorū vero opinio ex toto pene defecit niſi ponanꝫ inter paganos Sarraceni quibus legē dedit Machometus plenam erroribus & vitijs qui ad hue durāt. Sed ita clare eſt falſa eorū perfidia vt & anima lia bruta ipſam deberent deteſtari & repudiare.

¶De ſupſtitionibus ꝑ modū prædicationis. Ca.VIII.

ODISTI OMNES OBSERuantes vanitates ſuperuacue. Pſ.xxx. Videtur hoc eſſe contra illud Sap̄. xj. Diliges enim oīa quæ ſunt:& nihil odiſti eorū quæ feciſti. Cū ergo deꝰ fecerit omnes homines & bonos & malos:ergo nullum odit. Sed ad hoc dicit Auguſt. in glo. ordi. q; aliud eſt quod facit deus in homine: aliud quod facit homo in ſe. Facit enim deus in homine naturam: quę qa in ſe bona eſt non odit:ſed diligit ipſam etiā in peccatore. Sed quod facit homo eſt pctm:& hoc odit deꝰ:nec tamē odit vt hō ſicut nec turbatur vt hō. Nā hō iraſcitur & odit eū quadā alteratione & ſui imitatione. Deus autē immutabilis eſt nec habet corpus nec ſenſualitatē corpori annexā in qua oriuntur ira & odiū & alię paſſiones. Dicit aūt iraſci & odiri ꝑ ſimilitudinē et affectū hoīs irati aut audiētis. Qui em odit aliquē, nō vult eū videre: ſed q̄rit eū punire: et ſic altiſſimꝰ odio habet

odio habet pctōres. vt dr Eccl'i.xij.qa non reſpicit eos ſua gra:ſed punit & exterminat. Et hoc modo intelligit iſtud. Odiſti oēs &c. Et exponit Hug.cardi. de obſeruātib⁹.i.nimis affectuoſe q̄rēt⁹ vanitates.i. vanas diuitias ſupflue ponēt⁹ in eis ſinē ſuū: & attendēt⁹ nimis ad ſubtilitates philoſophicas & iuridicas inutiliter: & de vtētibus ſuperſtitionibus quæ plenæ ſunt vanitatibus & ſallacijs. Et iſtam tertiā expoſitionē proſequendo .ſ. de obſeruātia ſuperſtitionum tria in dicto verbo notantur.

¶Primo grauitas ſceleris: ibi. Odiſti.

¶Scdo multiformitas criminis:ibi.obſeruantes.

¶Tertio inutilitas operis:ibi,ſuperuacue.

Grauitas ſupſtitiōis.

Primū eſt grauitas ſceleris inſuperſtitionib⁹. & hoc oſtenditur in prima parte ex hoc qđ dicit Pſal. deū odire tales. Odiſti &c. Nō aūt dr in ſcriptura deū aliquē odire niſi ꝓpter mortale pctm: vñ apparet iſtud eſſe damnabile & ętternali igne puniri & merito. Nā iſtud vitiū dei vſurpat diuinitatē. irritat fidelitatē: agit ꝓtra dei & eccleſię ꝑ cepta & volūtatē. Primū patet ex hoc:qa ſcire futura vl' occulta eſt ꝓpriū dei. iuxta illđ Eſa.xlj. Futura & nouiſſima annūtia te nobis. & dicemus qa dij eſtis. Et Salomon.iij. Reg.viij. Tu ſolus noſti corda filioꝝ hoim. Sanare etiā infirmos ſine medicinis & remedijs naturalibus eſt ꝓpriū dei. Sed ꝑ ſupſtitionē & obſeruātiā augurioꝝ & diuinationū quęrūt hoies ſcire futura & occulta: & ꝑ incātationes & breuia q̄ rūt ſanitatē ſine medico naturali & ſine dei adiutorio. Vñ ſequit q̄ volūt ſibi vſurpare q̄ ſūt ꝓpria deo:qđ eſt maximę ſupbię. Scd'm.ſ.q̄ irritat fidelitatē,i. ꝑmiſſionē quā fecit deo in baptiſmo. patet ex hoc:qa in baptiſmo promiſit abrenūtiare diabolo & pōpis eius. Sed talib⁹ vti & facere eſt q̄rere auxiliū diaboli & facere ꝓctū cū eo: eū venerari vt ꝑ ea vana & falſa q̄ facit ſibi cōſerat qđ quęrit ſanitatē vl' noticiā alicui⁹ rei occulte & hmōi. Vñ Chryſ.ſ. de Chananea inqt. Nō prexit ad diuinos:nō vocauit magos:nō alligaturā q̄ſiuit:nō impoſtratrices mulieres adduxit.i.incātates:nō ad falſa ꝑſidia cōfugit:ſed reliqt oēs diaboli ſallitates:& venit ad dñm Ieſum vbi oīdit hęc eſſe adiutoria diaboli. Et apl's dicit ad Gal'.iij. Dies obſeruatis Et tēpora & menſes & annos:timeo ne forte invanū laboraverim in vobis.ſ.ꝑ fidē vos pdēdo. Et Aug. dicit.xxvj.q.vij.nō obſeruetis. poſtęa multa taliū particulariter poſuit q̄ qui iſta ſectātur fidē negāt & baptiſmū: & ſunt deteriores inſidelibus: & ſi ſe nō correxerint ad æternā dānationē rēdūt. Tertiū patet ex hoc:qa deꝰ exꝑſſe ꝓhibet iſta dicēs. Nō auguriabimini nec obſeruabitis ſomnia, Eccl'ia aūt ꝓhibet iſta vt patet.xxvj.q.v.ꝑ totū. & q.vij. & eē de ſortil'.c. ita bulis. Vñ ad deteſtationē huiꝰ ſceleris ponit iter caꝰ reſeruatos epīs. Fiūt etiā in his maxia ſacrilegia:qa imiſcēt cū his ſacramēta vel ſacramentalia:& multa turpiſſima fiunt & comeduntur:& dicunturquæ turpe eſſet dicere. Odiſti ergo &c.

Sortilegiū ēca ſus epō reſeruatus.

¶De fortuna. Capitulum.IX.

BEATVS VIR CVIVS EST nomē dñi ſpes eius: & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas. pſ.xxxix. Beatitudinē qlibet naturaliter appetit:ſed ad eam non peruenit niſi ſpes eius ſit in nomine domini id eſt in virtute dei & auxilio eius qui in ſe non confidit:ſed in adiutorio gratiæ dei vel in nomine domini: quod nomen eſt Ieſus qui interpretatur Saluator.i.ſalutem animę & corporis ſperat conſequi a Ieſu ſalutari:& non reſpexit ad vanitates id eſt ad temporalia in quibus confidat: & inſanias falſas id eſt ſupſtitiones varias. Circa hoc multi errāt aſpicientes ad talia:& cōfidētes in illis quaſi per illa ſaluandi nō a deo.

¶Eſt enim inſania falſa fortunationis.

¶Eſt inſania falſa conſtellationis.

¶Eſt inſania falſa fatationis.

Opinio ꝓ fortuna ſit dea.

Multi credunt & aſſerunt multas vanitates & inſanias ꝓ id eſt fatuitates falſas. Circa iſta aliqui de fortuna aliqui de conſtellationibus:alij de facto. De fortuna variæ ſunt homines opinati. Aliqui Etnici & rudes homines opinati ſūt deā eſſe. vnde & Romæ ei fecerūt ædem & ārā & ſimulacrum: ipſamq; vt deam colebant & ipſum ſimulacrum fortunæ locutū eſt pluries quod matronæ rite ei dedicauerant. Sed Aug.in.iiij.de ciui.dei.c.xviij.& xix. vbi iſta refert oſtendit hoc eſſe fallaciam & errorem. Nam Plato & alij ꝑi & ſapientes omnes deos vtriuſq; ſexus:ſi tū ſexū habēt:cū nec ſexū habeant: nec plures ſint ſm veritatē:dixerūt eos eſſe bonos:ſed fortuna aliqn̄ eſt bona:aliquādo mala. An forte cū mala eſt in ma aliqn̄ dęmone cō uertitur & dea non eſt. Sed cū ſint multi hoies fortunati rotunditur & dea non eſt. Sed cū ſint multi hoies fortunati rotundi erunt iſte deæ.quot ſunt hoies bonæ fortunæ. Et cum ſint plurimi male fortunati erit fortuna ſi vna eſt ſimul bona & mala. Bonā eſſe dicūt q̄ hōis & malis venit: in hoc differēs a fœlicitate quā etiā dicebāt & colebāt vt deā:qa fœlicitas illa eſt quā boni habēt præcedētibus meritis. Fortuna vero q̄ bōa dr ſine vllo examine meritorū fortuitu accidit hoibus bonis & malis:vñ fortuna noiat. Sed quō eſt bona ſi ſine vllo iudicio venit ad bonos & malos? Vt qđ colit q̄ ita cęca eſt paſſim in quoſlibet incurrens vt ſuos cultores plęrūq; prætereat:& ſuis cōtēptoribus hereat? Aut ſi aliqđ ꝑficiūt cultores eius vt ab illa videant & ameturia merita ſequitur nō fortuituvenit. Vbi eſt ergo illa diffinitio fortunæ:vbi eſt q̄ a fortuitis nomē accepit? Nil em ꝑ deſt eam colere ſi fortuna eſt. Si ſuos cultores diſcernit vt proſit fortuna nō eſt. Qđ ſi Iuppiter ipſam quo voluerit mittit ipſe ſolꝰ colaf:nō illa quæ reſiſtere nō pōt ei ſubēri. Falciſſimū ergo eſt fortunā deā eſſe & verſutia Dæmonū factū ēvt loquereē fortunæ ſimulacrū. Ad quid em aliud locuta eſt niſi vt hoies reēte viuere nō curarēt cōciliata ſibi fortuna q̄ illos ſine vllis meritis bonis faceret fortunatos. Et Lactā. dicit in lib.iij.q̄ hoc ſimulacrū cum copia & Opioq; gubernaculo fingūt tāq; fortuna & opes tribuat: & huma fortunarū rerū regimē obtineat. Sed vt dr Eſa.lxv. Vhe q̄ ponit ſit euēr⁹ tis fortunæ menſam.i.ārā tāq; deę. Et ſubditur. Dinumera ſine causa bovos ī gladio.ſ.iudicij & ętternę dānationis. Alij dixerūt ſa. fortunā eſſe accidētiū rerū ſubitū & inopinatū euētū abſq; oi cauſa ſuperiori vel inferiori. Vñ aliqui opinati ſunt vt refert dns Io. dñici ſup Eccleſiaſten. q̄ oia eueniebāt ī mūdo a caſu & fortuna ſine diuina ꝓuidētia vel ecelorū iſluētia. & ſine cuiuſcūq; rōnalis creaturæ ordinatione ꝓcuia. Vñ & Augu. de ciui.dei.lib.v. dicit q̄ caſualia dicūtur q̄ vl' nullas habēt cauſas. vel nō aliquo rōnabili ordine proceđūt. Exemplū refert Valerius in.j.lib. q̄ dū remiges quidā hauirent aquā de ſentina fluctus maris quēdam enauiecit in mare:& mox alius fluctus cōtrarius illū ejectum naui reſtituit. A caſu & fortuna fuit vtrūq;:qa ſine aliq cā rōnabili & ꝓuidētia cuiuſcūq; hoc euenit. Sic igit aliqui ꝑi caſum & fortunā poſuerunt in oibus. in quorū ꝑſona inqt Salomō Eccl'ſ.ix.c. Verti me ad alia: vidiq; ſub ſole nec velociū eē curſum: nec fortiū bellū: nec ſapiētiū panē: nec doctorū diuitias: nec artificū gram: ſed tēpus caſumq; in oibus.i.aliqn̄ velociores a curſu impediuntur: ita q̄ tardiores ꝓcedūt & corporaliter & ſpūaliter: & fortiores ī bello aliqn̄ vincunt a min⁹ fortibus, & ſapiētes .i.magi & ītā tatores q deberēt ex illa arte eſſe diuites: aliqn̄ carent pane q̄ oīa videnf ꝓcedere ex eo q̄ a caſu cūcta ꝓueniūt. Ad qđ facit qđ quidā Etnicꝰ hiſtoricꝰ ait, Fortuna in oī re dominatur. Et q̄ Empedocles dixit mūdū pluries diſtinctum ī partes & in chaos q̄ddā redactū aduenięte lite & aduenięte amicitia. Nā aduenięte lite dicebat q̄ priꝰ erat chaos.i. materiā cōfuſam diſtinctā in partes: vt hoīem: equū: canē: auē: piſcē: lapidē: aurū: argentū: terrā: & hmōi. & tūc etiam caſualiter mēbra recipiebāt talē ſitū ī corpore qualē habēt vt qđ alꝭ fuit caput poſtea factū ſit manus & hmōi. Et iſte caſ⁹ dānat in reb⁹ quousq; iterū veniat amicitia & oīa redigat in vnū chaos. Et poſtea iterū aduenięte diſcordia ſeu lite alię caſus dominabitur toti generi rerum. Et ſic q̄ vnꝰ habens vxorem habeat filios, alius non habeat: vnus ſit dives, alius pauper: vnus ſit ſanus, alius infirmus: vnus ī iuuentute moriatur, alter in ſenectute, vel media ætate, vel pueritia: duobus cadentibus de aliquo loco: vnus frangat ſibi pedem, alter non: vnus ſit bonus, alter malus: totū ꝑ dicunt eſſe a caſu & fortuna ſine aliqua prouidētia alicuiꝰ. Sed hoc eſſe falciſſimum oſtendit chriſtus dicens, Mat.vj. Si fœnum quod hodie eſt et cras in clibanum mittitur: deꝰ ſic veſtit ſfloribus. .i.ita viuacibus coloribus q̄ nec Salomon in omni gloria ſua potuit habere veſtimentum tam pulchri coloris quanto magis vōs puſillæ fidei ſcilicet veſtiet & ꝓuidebit. Et ſi volatilia quæ non ſeruntnec; metūt paſcit: quanto magis hoibus ꝓuidet: Ipſi em eſt cura de oibus. Sap̄.ſ. Creauit em deus oīa vt eſſent: et ſanabiles fecit rōnes hominū: vnde non a caſu per ſe facta ſunt. Sic

Repro batio o pinioīs

Universidad de Deusto
Biblioteca

determinauit beatus Tho. in. iij. contra gētiles. x. ſ. par. q. xxij. per totū. ꝙ oīa inferiora ſubſunt diuine prouidētie. ſi. mūdus & corporalia: motus & actus oīm inferiorū: actus humani & generaliter omnis creatura. Vñ Salo. Eccls. ix. Verti me ad alia. i. de cōtradictione in cōtradictionē a ꝓfundo inferni. vñ ꝓcelſit falſiſſima opinio qua dī oīa euenire a caſu & fortuna ad ſublimitatē diuine ꝓuidētie qua cū acta gubernant: in qua vidi ꝙ nō eſt curſus velociū. Veloces ſūt q cū magno feruore deo ſeruire incipiūt: vl ſine quacūq; difficultate operibus dei immorant. Et iſta velocitas ſiue conuerſionis vt Pauli & Magdalenæ ſiue operationis ſicut Pauli nō fuit Pauli: ſed dei q trahebat. Amos ix. Velox pedib⁹ ſuis nō ſaluabit: nec fortiū bella. Fortes ſunt q viriliter tētationib⁹ reſiſtunt: vt Antoni⁹: Bēdict⁹: Bernadus & cęteri. Sed iſta fortitudo & victoria non fuit ipſoꝝ principaliter ſed dei. Pſ. dās fortitudo plębis ſue. Nec ſapiētū panē. Sapiētes ſunt q deū ſcire deſiderāt. & in tali cognitiōe ꝓſanct: quorū panis eſt ꝓbā dei. vt Aug. Hiero. Tho. & hmōi. Sed hūc panem nō habēt niſi cū actualiter dat & cōſeruat de⁹. Threñ. iij. Paruuli petierūt panē & nō erat qui frangeret eis. Nec doctores ſunt p̄dicatores: diuitiæ ſunt merita q̄ acqrūt in cōuertēdis aiabus. Sed iſti non ſunt a ſe: ſed a deo. Lu. v. In ꝓbo tuo laxabo rete. & tūc cōprehēderūt piſciū multitudinē copioſam vbi priꝰ per ſe nihil cœperāt. Nec artificū gratiā. Artifices ſūt q operib⁹ mię inſiſtūt & practicis exercitijs. Et iſti a ſe nō p̄t illa exercitia: ſed de⁹ fecit in eis: & ipſi ſunt ſicut inſtrumenta. ſicut etiam malleus facit cultellū vt inſtrumētū a fabro ductū: aliter nō. Oīa ergo iſta ſubiacent tēpori & caſui. i. defectui quo ad hominem, ſed nō quo ad deum. Nā Salomon qui fuit velox ad ſciendū ſeu recipiendum ſapientiam inſuſam cecidit tempore malo ſibi. Sanſō fortiſſimus cecidit tempore malo ſibi. Dauid ſapientiſſimus cecidit in Berſabee. Iudas doctor. i. predicator. Petrus artifex in cura populi. Qualiter autem iſti caſū ſuſtinuerūt & capti ſunt oſtendit in eo quod ſubditur. ſicut piſces hamo &c. Eſca fuit amor mulierum quo ad Salomonē vel curioſitas ſciendi. hamus fuit error qui cœpit. Eſca quo ad Dauid fuit aſpectus oculorum. hamus fuit delectatio carnis: & ſic de alijs. Et ideo bene ſubditur: quia neſcit homo finē ſuum: quia ignorat ſi de⁹ velit cooperari ſecum vſq; in finē vel non. Subiacent tamen omnia diuinæ prouidentiæ: & multa ſub illa etiam arbitrio & prudentiæ hominum. vt oſtendit per exemplum de ciuitate obſeſſa liberata per ſapientiam vnius: vt ibi ſubditur. Alij vero dixerunt fortunam eſſe inopinatum. eucūm alicui circa bona exteriora vel mala non a ſe: ſed a cauſa ſuperiori proueniente. Vel ſic. Fortunam eſſe cauſam p accidēs in his quę fiunt ꝑm ꝓpoſitum propter finem in minori parte. Iſta eſt diffinitio fortunę quā ponit Phys in. ij. Phy ſ. in qua tanguntur tria. Primum eſt ꝙ fortuna eſt cauſa per accidens. Nā effectus per accidens. qui coniungitur cauſę p ſe: & eſt ꝓter rationem cauſæ per ſe: & ꝓter intentionē agentis: & eſt effectus fortuitus & a fortuna. verbi gra. lapidem deſcendere Ariſto. eſt: & hoiem ire ad forū ſi hoc ꝓpoſuit contingit eſſe p ſe. Sed tunc cū vadit ad forū contingit lapidē deſcendere: & frāgere ſibi caput eſt p accidens. Ita ꝙ iſte effect⁹. ſ. fractio capitis orit ex cōcurſu duarū cauſarū. ſ. ex deſcēſu lapidis & exire ad forū: quarū cauſarū licet q̄libet ſit p ſe: tn earū concurſus ad talē effectū efficiendū q eſt fractio. capitis dī eſſe p accidens & a fortuna: ergo fortuna nō eſt aliud q̄ in opinatus eucūs & per accidens cauſarū cōcurſus. Hoc eſt exēplū Egidij ſup lib. de bona fortuna. Sec⁹m q̄ ſpectat ad rationē fortunę eſt: ꝙ fortuna eſt cauſa eoꝝ q̄ fiūt i minori parte. Hoc patet per exēplū: ꝙ em aliq⁹ vadat ad forū ꝓpter aliq̄d aliud: & inde deportat pecuniā quā nō intēdebat: tūc deportatio pecuniæ cuius cauſa fuit aduēt⁹ ad forū nec eſt ex neceſſitate nec ſemp: ergo in minori parte qa in pauciorib⁹ contingit hoc. Tertiū q̄d ꝓtat ad rationē fortunę eſt ꝙ fortuna nō eſt cauſa eorū q̄ fiūt a natura: ſed eoꝝ q̄ fiūt ꝑm ꝓpoſitū & ab intellectu. Q̄d aūt nō ſit a natura patet: qa naturaliter vt ſemp vl frequēter & nūq; ꝓcedit. Fortuna ꝭ vt in pauciorib⁹ & diſſimiliter. Iterū neq; inaliatū: neq; puer neq; beſtia agūt a fortuna: cū nō agant voluntarie quaſi liberū arbitriū habētes. Vñ nec fortuniū nec infortuniū pōt eis accidere niſi ſimilitudinarie: ſicut q̄dā dixit ꝙ lapides ex q̄bus fiunt altaria ſunt bene fortunati: qa eis honor & reuerētia exhibet: cū lapides eis cōiūcti vel vicini cōculcant: q. ꝓ dī per ſilitudinē ad hoies. i. q̄bus honorati fortunati dicunt. Vñ fortuniū dī q̄n ꝓter intētionem accidit aliq̄d bonum ei. Eu fortunium quādo ſequitur aliquod magnum bonū. Infortuniū dī q̄n ꝓter intētionē accidit aliq̄d magnū malū. Hęc Tho. in ſcrip. ſup ij. Phy ſ. Vnde ex hoc eſt aliquis bene fortunatus inquantum operat aliquid quo perfecto abſq; aliqua ſua præuiſione & ſua cognitione ſequitur ei quod eſt per ſe deſideratū & volitū. Dicit aūt Tho. in. ij. c. lxxxix. contra gentiles. ꝙ aliquis dī bene fortunatus q̄n aliq̄d boni accidit ſibi ꝓter eius intētionē: ſicut cū aliquis fodiēs in agro inuenit theſaurū quem nō quęrebat. Vbi ſciendum ꝙ aliquid eſt ꝓter intētionem inferioris quod nō eſt ꝓter intentionē ſuperioris: ſicut cū dās mittit ſeruū ad quēdam locum & ad eundē locum mittit aliū ſeruū illū ignorante: tunc concurſus ſeruorum adinuicē eſt ꝓter intētionem veriuſq; ſerui ſed non eſt ꝓter intētionē dñi ipſoſum mittentis eos vnde talis cōcurſus licet ſit fortuit⁹ reſpectu ſeruorum: non tamē reſpectu dñi, ſed ad aliquid ordinatum ab eo. Sic licet aliqua ſint fortuita reſpectu hoim: nihil tū reſpectu dei qui oīa prędordinat & prævidet a quo ſit effectus fortuitus. Et dicēdum ꝙ cauſa qua aliquid bonum cōtingat alicui ꝑm fortunam eſt vel a cœlo, vel ab angelo, vel a deo. Q̄d em voluntas hoīs inſtigetur ad volendū & eligēdū aliq̄d cui cōiunctū eſt aliq̄d cōmodū vel incōmodum q̄d. ſ. eligēs nō cōſiderat: puta ꝙ inſtiget ad quærendū vbi eſt theſaurus ex nulla hominis virtute ꝓcedit: ſed hoc eſt vel quia diſponitur a cœlo: vel quia illuminat ab angelo vel quia a deo inclinatur. ſ. ꝙ vadat ad agrū & fodiat & ſic theſaurū inueniat: quæ q̄dē cauſalitas diuerſimode eſt in his tribus. Primo em cœlum inducit hoiem ad aliquid faciēdum p̄ modum alicuius paſſionis quā imprimit in corpora noſtra. Secundo angelus diſponit hoiem ad eligendū non imprimendo aliquā paſſionē vt cœlum: ſed p̄ modū cuiuſdā intelligibilis cōſiderationis illuminādo ad cognoſcēdū ꝙ aliq̄d eſt bonū: nō tn de fine, quare eſt bonū illud fieri. Tertio a deo voluntas hoīs inclinat ad aliq̄d eligendū cuius rationem ignorat: & ſic ex his tribus dicitur homo fortunatus. Et ad maiorem declarationē horū ſciendū primo ꝙ aliq̄d fortuitū vel infortuitum pōt cōtigere hoi p̄ cōparationē ad cœlū & p̄ cōparationē ad angelos: non autem per cōparationem ad deum reſpectu cui⁹ i nulla re poteſt eſſe aliq̄d nō præuiſum ſeu caſuale: qa nihil pōt cōtingere ꝓter intētionē & cognitionē dei. Sec⁹m eſt ꝙ nō ſemp eligit illud q̄d angelus intendit aut ad q̄d corpus cœleſte inclinat ſed bene illud q̄d de⁹ operat in illo. Nā angelorū cuſtodia interdū ceſſat. ꝑm illud Hiere. lj. Curauimus Babyloné & non eſt curata: & multo magis inclinatio corporū cœleſtiū aliq̄n ceſſat. Diuina aūt ꝓuidentia nūq; ceſſat ſed ſemper eſt firma ita q̄ licet aliq̄d bonū poſſet hoi cōtingere ꝓter eius intentionē & ꝓter dei cœli inclinationē & angeli illuminationē: nō tn ꝓter dei ordinationē & ꝓuidētiā ſub qua oīa cōtinent. Tertiū cōſiderādū ꝙ bene fortunatus dī aliqs q̄n ex deo vel angelo vel cœlo aliqs inclinat ad eligēdū aliq̄d ſibi vtile: cui⁹ rationē ignorat. Et e contrario male fortunat⁹ dī aliqs q̄n ex ſuperiorib⁹ cauſis: puta cœlo, angelo, ad cōtraria eius electio inclinat. Sicut de quodā dī Hiere. xxij. Scribe virum iſtū ſterilē qui in diebꝰ ſuis non ꝓſperabitur. Vbi dicas ꝙ nūq; voluntas hoīs ad malū inclinat niſi ꝑmiſſiue: nō aūt effectiue. Contingit em hoi bene vel male ꝑm fortunā aliquādo ſeipſo agente: vt cum fodiens in terrā inuenit theſaurū quieſcentē. Quādoq; occaſione alicui⁹ alterius cauſæ cōcurrentis: vt cū quis vadit ad forū cauſa emendi aliquid: & ibi inuenit debitorem ſuū quem non credebat inuenire. Hæc Tho. in. ij. contra gentiles. c. lxxxix.

Fortunū dī eutonatū infortunium

Reſpectu dei nihil eſt fortuitū

Bñ fortunatus qs dicat

§. I. DE QVIBVS BONIS EST fortuna. Et eſt dicendū ꝙ circa bona corporalia exteriora

nam reſpectu bonorū ſpiritualiū ſeu mentaliū nō poteſt eſſe fortuna: nec poteſt aliqs dici bene vel male fortunat⁹ reſpectu horū. Cui⁹ rō eſt: qa hō tūc dicit bene vl male fortunat⁹ q̄n accidit ei aliq̄d boni aut mali ꝓter ei⁹ intentionē. Sed bona ſpūalia vel mala ſicut ſunt opa virtuoſa vl vitioſa nō poſſunt alicui euenire ꝓter ei⁹ intentionē cū cō ſiſtāt in electione cui qua cōcurrit intētio hoīs: poteſt tn reſpectu horum ſpectu horū dici bñ vel male naturatus. ſ. ꝑm ꝙ habet inclinationes naturales ad vitia vel virtutes. Eſt ergo fortuna eſt circa exteriora. fortuna nō poſſunt: vt opa bona vel mala ex q̄bus aliqs ꝓmeret vel puniret invita iſta: vt q̄s ſureſ. vñ poſtea ſuſpēdit: vel qa aliqs iſiſtar⁹ tutib⁹ & ſcięt. ię vñ exaltaſ. Et cōtrario multa attribuūt hoīes induſtriæ humanę q̄ ſunt fortuita vel ita ihærēt tēporalib⁹ acſi amitti nō poſſint. Aug. Magnæ ꝟtutis eſt cū fœlicitate luctari. Magnæ fœlicitatis eſt a fœlicitate nō vinci. Quartus eſt defectus ſtabilitatis. Nā bona fortunę huius mūdi parū durāt. Pſ. Vidi impiū ſupex. & ele. ſicut ce. libani. & trāſiui. ſ. ꝙ cōſiderationē & ecce nō erat. quę fiui eū & nō inuētus eſt locus ei⁹. Alexāder magnus in breui deuicto Dario oīm obtinuit munitiones & regna. & poſt. xij. annos cognouit ꝙ moreret: & tūc oīa amiſit. ſ. Mach. j. Innocētius de vilitate cōditiōis humanæ ait. Subito cū nō ſuſpicatur infortuniū accidit: calamitas irruit: morb⁹ inuadit: mors intercipit quā nullus euadit. Et vt dicit Boe. de ꝓſica. conſol. In omni aduerſitate fortunæ infœliciſſimū ifortunij genꝰ eſt fuiſſe fœlicē. Quint⁹ eſt defectus fidelitatis vel diſcretionis. Nā Pagani fortunā cęcā appellāt & pingūt: eo ꝙ paſſim in quoſlibet incurrēs ſine vllo examine meritorū & ad bonos & ad malos venit. Tul. de amicitia. Fortuna non modicū ignaros multos excæcauit. Nō aūt ipſa fortuna cæca ē: ſed eos cæcos plęrūq; efficit quos complexa eſt. Et Señ. Fortuna ei cui multū fauet ſtultū efficit. Ecōtrario facit prudens. Nā vt ait Sene. Fortunæ inſtabilitas prudētis animū nō cōquaſſat. Nam ꝟtuoſus neq; bōa fortuna extollit: qa nullū bonū exteri⁹ eſt q̄d ipe multū appęcet: neq; mala fortuna deprimit: qa de nullo malo tantū contriſtat ꝙ deuiet ꝓpter illud a via rōnis. Sextus eſt defectus ꝓfectibilitatis. Nā ꝓfectū eſt cui nihil deeſt. Nullus aūt eſt in vita ꝑſenti cui nō deſit aliq̄d & cui ſufficiat q̄d habet. Et p̄cipue q habet bona fortunæ: multis indiget ad cōſeruandū ea: nec deſunt ei curę & timores inquietātes. Exēplū de tyrāno ſiculo Dionyſio q̄ fecit ſuſpēdere gladiū acutiſſimū i filo tenuiſſimo ſup caput cuiuſdam ſui amici inuitati ad conuiuiū ſuū nobiliſſimum quivnū bolum non potuit ſumere ſine maximo timore ne De Diogladi⁹ deſup cadēs occideret eū. Ex quo ope rndit tyrān⁹ ei nyſio ry ꝙ ꝓperfect⁹ & miſer eſſet ſtatus eius quē ille vt magnificū ranno. cōmēdarer. Beatus ergo qui nō reſpexit in hmōi vanitates & inſanias falſas. Ray. Itē ſciēdū ꝙ bona fortuna eſt aliq̄d fortuna ſine rōne: ga. ſ. imper⁹ ille quē bene fortunati ſequunt nō ē aliq̄d eſt factus a rōne: ſed a deo vel angelo vel cœlo. Q̄d aūt ille ſine rat imper⁹ quē ſequūt bene fortunati ſit ſine rōne patet: qa ſi tione. ab aliq̄ bene fortunato quęrat q̄re ſequit talē impetū: neſcit reddere rōnē: ſed dicit hoc facio: qa ſic dictat mihi cor. Et ita ꝓ rōne dictamē cordis & bñplacitū voluntatis aſſignabit dicēs ita placet mihi ita dictauit mihi cor. Itē ſc̄d⁹ fortuna notādū ꝙ bñ fortunatis nō expedit cōſiliari. Cui⁹ rō ē: qa tis non tales bñ fortunati habēt deū directorē ſeu ſequuntur iſtū expedit cū ſupertorē q eſt melior oī cōſilio & intellectu hūano. Ratio aūt hūana multoties eſt ipeditiua bonæ fortunæ: qa ſine rōne exiſtētes ſunt magis fortunati & magis ſequunt bonū finē ex eo ꝙ magis ſequunt diuinos inſtinctus. Itē ſciendū ꝙ bona fortuna excedit & ſupat prudentiā & experiētiā hoim ſapientū. Et rō hui⁹ eſt: qa tales. ſ. bene fortunatos oportet ſuſcipere illā diuinatiuā q̄ eſt a diuino inſtinctu q̄ ſuperat oēm ſenſum & intellectū. vñ tales meli⁹ diuinant & vaticinātur de fide q̄ ſapiētes & prudētes. Itē inter hoies aliq ſunt bñ fortunati eo ꝙ bene ſequūtur diuinos inſtinctꝰ. Aliq mali fortunati eo ꝙ nō ſequūtur diuinos inſtinctꝰ. Et vnus & idē hōmo tpe erit fortunat⁹ et fortuna teaget: aliq̄ alio tpe erit infortunatus & infortunate aget. Et a natiuitate ſūt aliq fortunati et aliq infortunati. Item inſipiētes et ſimplices cōtingit magis eſſe fortunatos probaf rōne et exēplo. Rōne q̄dē: qa ille eſt magis fortunat⁹ qui magis ſequit inſtinctus diuinos. Sed ſimplices amiſſa rōne & nō deditī exteriorib⁹ agibilibus magis percipiūt & ſequunt interiores inſtict⁹ & diuinos impet⁹ ꝙ faciūt ſanctes qui rationē ſequunt. Exēplo ſic probaf. Sicut cæci amiſſis oculis magis memorant & cōtingit virtuoſi⁹ & ſtabilius eſſe q̄d memorant. Sic inſipiētes magis ſequuntur diuinos inſtinctus amiſſa rōne. Nam pluribus intēctus minor eſt ad ſingula ſenſus. Egidius in ſcriptis ſup lib. de bona fortuna. Appellant hic inſipientes & ſine ratione illi q non ſequuntur rationes naturales humanas & ſapientiū humanam vel acquiſitā: ſicut mulieres & ſimplices perſonæ.

De conſtellationibus, & ibi de ſtella magorum quæ apparuit eis. Ca. X.

Opera bona vl mala ñ debēt dici fortuita.

DE CONSTELLATIONIBVS

Astrologia

Ambro. dicit ꝙ

Universidad de Deusto
Biblioteca

astrologia & alia hmõi nihil valẽt ad salutẽ & mittũt i errorẽ: & q his studẽt curã aiæ non habẽt. xxxvij. §. hinc etiã filij. in fi. Eqdẽ obseruare dies ſm rõnẽ naturalẽ medicinę vel phiæ naturalis: puta non dare medicinas in reuolutiõe lunæ: aut minuere ſanguinẽ: vel plãtare aut incidere arbores magis vno tpe q̃ alio, put dicẽt rõ naturalis hoc licet. Et ſic etiã dare iudicia vel seq de effectib⁹ naturalib⁹ ſm ſcientiã astrologiæ: q̃ tñ iudicia freq̃nter reperiunt fallacia: vel q̃ ignorãt illa ſcientia: vel qa vt dictũ est deꝰ pot immutare virtutẽ & influxũ ſecũdarũ causarũ ad effectus, producẽdos ad placitũ. Sed de actib⁹ humanis vel certitudinaliter ex cõſtellationib⁹ iudicare, ad ſuperſtitionem pertinet & infidelitatẽ: cum per hoc tollatur libertas arbitrij. Sed ſciendum q̃ est triplex genus ſtellarum.

¶ Primo est ſtella cometica.

¶ Secundo est ſtella erratica.

¶ Tertio est ſtella ſingularis & mirifica.

§. I. PRIMO EST QVEDAM STEL

quid ſit cometa

la q̃ dicit cometa vel cometes. Et vt dicit in Catholicon. Cometa est quædã ſtella crinita emittens de ſe radios flãmarũ ad modũ crinũ. Et ſemper qñ apparet ſignat mortẽ vel mutationẽ alicui⁹ principis vel alicui⁹ patrię deſtructionẽ: & ſemp dirigit radios ſuos ad illã partẽ cui minat. Quidã tñ dicunt q̃ nõ est ſtella: ſed est quædã nubes ignea claritate accenſa: qđ magis credim⁹. Papias autẽ dicit q̃ cometes est ſtella ſic dicta eo q̃ comas luminis ex ſe fũdat. Qđ genus ſyderis qñ apparet peſtilentiã, famẽ, bellũ aut regni mutationem ſignificat: quam Latini crinitem vocãt: eo q̃ in modũ criniũ flãmas ſpargit. Alij dicũt cũ quibus ego q̃ cometes nil aliud est q̃ vapor terre⁹ & groſſus: cui⁹ partes ſibi paulatim cõlacent, aſcendẽs ab inferiori parte æſtus multũ ad ſuperiorẽ partẽ eiuſdẽ vbi cõcauitatẽ ignis cõtingit: & ibi diffuſus est & inflãmat: & ideo videt lõgus

Origo cometę

frequenter & diffuſus. Item ſcias q̃ ſtellæ habentes comas efficiẽter & ſm locũ ſuæ generationis ſunt, ppter aerẽ inflãmatũ ex vicinitate ignis q̃ cõtinet materiã cometę & ipm cometẽ. Aerẽ dico, ppinquũ igni qui in ſe cõtinet calorem ignis: qa qñ in ipſo vapor ſiccus inflãmat: tũc cõtinuatio fit cũ lumine flãmę cõmoto ab inferiori aere vbi stat vapor eiuſdẽ naturæ: & ita diffuſo illo qđ cõtinuat ei fit obſongũ & hic est cometes. Et ſi q̃ras cũ dicat cometes ſe hre ad bellũ vel mortẽ alicui⁹: an ſit hoc ſignũ: ſcã vel effectu⁹? Dico q̃, ppriè est ſignũ: qa ſicut dicit Ariſto. in li. de ſom. & vigi. Talia ſunt ſicut cõſiliam: cui⁹ conſiliũ meliorib⁹ inuẽtis mutari pot. Ita dũ Martis bella & mortem cõtinẽtiũ & regnũ turbas ſignificat ſicut iclinãs plurimũ ad hoc pirã & calorẽ & ſiccitatẽ ex qb⁹ puenit animoſitas & cõcitatio ppl'orũ adinuicẽ. Et ideo ſignatũ cometæ pri⁹ est ſup Martẽ q̃ est cauſa belli & deſtructiõis ppl'orũ cauſa dico i clinãs nõ neceſſitãs. & ideo illa ſignificare dr̃ cometes: cũ tũ ei⁹ ſignificatio, pxima nõ ſit ſup illa. Et ſcias q̃ vt dicit Ptolemeus. Vir ſapiẽs dñabitur aſtris: qa p ſapientiã ſuã pot vitare ea ad q̃ aſtra diſponũt. In morte. b. Tho. de Aq nov. dr̃ in legẽda eius apparuit cometes ſup monaſteriũ foſſæ nouę vbi iacebat infirm⁹. & ꝑ triduũ ante mortẽ ei⁹: & ipſo mortuo nõ fuit viſa amplius: vñ credit ſignifi caſſe mortẽ ei⁹. Anno dñi. M. cccc. apparuit cometes p lõgũ tps hãs comas nigras & dr̃ ſignaſſe mortẽ ducis magni Mediolan. q̃ tũc mortu⁹ est. In pricipio papatus Euge. iij. appuit cometes cũ crinib⁹ q̃ſi argẽteis. & inde ſecuta ſunt multa mala bellorũ & mutationes. Nõ g̃ cometę habẽt idu cere ad malũ vel bonũ: ſed ſignificare tribulationes q̃ etiam pñt deo operãte & hoib⁹ pœnitẽtib⁹ auferri. Nõ g̃ reſpicit ad vanitates & inſanias falſas iuſtus homo: ſed ad deũ.

Stellæ erraticę

§. II. SEGVNDO SVNT STELLE ER

raticæ. & dicunt ſeptẽ planetæ: quorũ qlibet hat. et ſuum cœlum per quod facit curſum ſuum. Et primus planeta est Luna, ſecundus Mercurius, tertius Venus, quartus Sol. qn tus Mars', ſextus Iuppiter, ſeptimus Saturnus. Poſt hos est octaua ſphera ſeu cœlũ vbi ſunt omnia ſydera fixa. Et dicit Aug. in li. de natura dæmonum q̃ aſtrologi dicti ſunt quidam eo q̃ in aſtris auguriantur. Generaliaci appellati ſunt propter natalitiorum cõſideratiõem dierum. Genes enim hominum per. xij. ſigna cœli deſcribunt ſyderũq; curſus naſcẽtiũ mores, actus, & euentus [illegible]

tur. i. qs quali ſigno fuerit natus: aut quẽ effectũ habeat vitę q̃ naſcitur interpretantur. hi ſunt q̃ vulgo mathematici dicuntur. Cuius ſuperſtitionis genus conſtellationes Latini vocant. i. notatiões ſyderũ quomodo ſe habeant cũ qſq; naſcitur. Primi autem ſtellarũ interpręres Magi nũcupantur: ſicut de his legitur qui in euangelio Chriſtum natum annunt: auerunt, poſtea hoc nomine cœli mathematici di

Primi

cti ſũt: cuius artis ſcientia vſq; ad Chriſtum fuit conceſſa, ſtellarũ vt chriſto ædito nemo exinde natiuitatem alicuius de cœ interpretes lo interpretetur. Habentur hęc. xxvj. q. iij. igit genus. Sciẽ fuerunt

Magi.

dum igitur q̃ ſtellæ ſeu corpora cœleſtia habent vtiq; influentiam ſuper corpora humana ſicut ſuper alia corpora

Corpo

ſed non ſuper animas hominum vt cogantur homines ad aliquid faciendum boni vel mali ex cõſtellatione. Et hoc ra cœle probatur triplici via. ſ. rõne, auctoritate, & exẽplo. Rõne ſtia inquidẽ ſic. Diuina ꝓuidentia ſm Dionyſ. ita diſpoſuit ordi fluũt in nẽ vniuerſi vt inferiora reganť p ſuperiora: & min⁹ nobi corpora lia per nobiliora & nõ econuerſo. In homine autem ſunt ſiferiora duo anima & corpus. Et corpus quidẽ: qa nunc mortale & paſſibile est inferius & ignobilius corpore cœleſti vñ recipit influentiam, diſpoſitionẽ & motũ: & variationem a corporibus cœleſtibus. Sed anima humana est nobilior quolibet corpore cœleſti. Et ratio est ſm Tho. contra gentiles: qa effectus aliquis tanto est nobilior quanto magis ſuæ cauſę aſſimilatur. Deus autẽ est prima cauſa oĩm rerũ. Vñ quanto aliqua creatura ei magis aſſimilatur tanto est nobilior. Et qa deus ſpũs est. Io. iij. ideo aia noſtra q̃ ſpũs est magis aſſimilatur deo q̃ ſol: luna: ſtellæ: cœli: quæ omnia corporalia ſunt. Cum ergo ſit nobilior quolibet corpore cœleſti nullum corpus cœleſte poteſt directe i ipam

Angel⁹

agere vel influere. Sed angelus qui est ſuperior aia agit in ipſam. ſ. in partem intellectiuã i ipſam illuminãdo: & mul

agit in animã.

to magis deus glorioſus q̃ omnibus est ſuperior agit in ipſam intellectum illuminando & volũtatem mouẽdo. Nõ ergo directe conſtellationes poſſunt p ſe mouere volũtatẽ vel intellectũ directe: ſed ex ipſis cõſtellationib⁹ ſub quibus naſcimur recipimus qualitatẽ, diſpoſitionẽ & complexionẽ corporum: partim etiam ex cõditione parentũ generantiũ. Vñ damaſcenus dicit q̃ alij & alij planetæ diuerſas cõplexiones & diſpoſitiones & habitus cõſtituunt. Nã ſm qualitatẽ cõplexionũ excitãtur in potentijs ſenſitiuis quæ ſunt affixæ organis corporũ: diuerſi motus paſſionũ & inclinationes ad diuerſa vitia. Et ſic pot dici q̃ ex conſtellationib⁹ habet quis iclinationes ad diuerſa vitia. Sed inſu per multoties habet malas inclinationes ad vitia ex alijs cauſis: qa vel ex mala ſui cuſtodia vel ex praua conſuetudine q̃ vertitur in naturam vel ex diabolica ſuggeſtione. Verũtñ quanñcũq; quis habeat motus: & ſentiat in ſe inclinationes ad vitia & quacũq; ex cauſa qa peccatum mortale nõ conſiſtit in ſenſualitate: ſed in rõne & voluntate q̃ ſemp manent libere ad aſſentiendũ vel diſſentiẽdũ p̃cto: & ideo nunq; aliquis ex neceſſitate cogitur ad aliqd bene vel male faciendum ex conſtellationibus cœlorum vel alijs occaſionibus. Vnde & Ptolemæus maximus aſtrologus dicit in centiloquio: q̃ vir ſapiẽs dominabitur aſtris: id est inclinationibus ad vitia quas haberet a planetis. Hic etiam legitur de diſcipulis Platonis vel Socratis q̃ cum ſe mel oſtendiſſent faciem ſui magiſtri pictam cuidam magno magiſtro in Phyſionomia: q ex effigie vult⁹ iudicabat de cõditiõib⁹ hoim & iterrogarẽt cui⁹ cõditiõis eſſet ille hõ repræſentat⁹ p illã figurã. Rñdit. luxurioſus est & corruptor puerorũ. Qđ illi irriſerũt ſciẽtes caſtitatẽ maximã ſui magiſtri: nã ſi Plato fuit: ille ꝑgo pmãſit. Retulerũtq; ipſi diſcipuli ꝑ magiſtro ſuo. Quib⁹ ille inclinatiões vtiq; ad hęc vitia habui: ſed ſapiẽtia & virtute me cõtinui. Probat hoc idẽ. ſ. q̃ ex cõſtellationib⁹ nõ cogit hõ ad male facien

Ex conſtellati onibus nõ cogitur ho.

dũ autoritatib⁹ diuinæ ſcripturæ & ſctõrũ. Nã vt hr̃ Geñ. iij. dictum ſuit Cain poſtq; ccpit ſtatri ſuo Abel inuidere. Sub te erit appetitus tuus et tu dñaberis illius. i. tu poteris dñari rõne ſi volueris p̃cto inuidiæ & odij ad qđ iclinaris. Et Eccli. xv. dr̃ q̃ deꝰ ab initio cõſtituit hoiem: et reliqt eũ in manib⁹ cõſilij ſui, i. in libertate arbitrij. Poſuit ante eũ bonũ & malũ: ignẽ et aquã: mortẽ & vitã: ad quod cũq; voluerit extendit manũ ſuã. ſ. opetis. Hinc Aug. i. v. li. b. de ciui. dei. Nõ vſq; quaq; abſurde dici pot ad differẽtias tantũ corporũ aſſtar⁹ quoſdã valere ſydereos non aũt volũtates animi ſyderũ poſitionib⁹ ſubdi. Hiero. etiã ait in li. cõtra Ioui. Liberi

deꝰ nos Ioui. Liberi arbitrij nos condidit deꝰ: nec ad virtutes nec liberos ad vitia neceſſitate trahimur: alioqn vbi neceſſitas nec coercauit rona, de pœ. diſt. j. ſi em̃. Si em̃ hõ ex cõſtellatione cogeret vñ liber ad aliqđ malũ non poſſet illud euitare. Iniuſta aũt eſſet ilhõ æſti la lex q̃, phiberet ſibi illud facere qđ non pot agere: qa dematio, bet eſſe poſſibilis. vt diſt. iij. erit aũt lex. & p cõſequens nõ nẽ nõ re obligaret ad obſeruantiã ei⁹. vñ nõ peccaret ipſam tranſcipit i. l. grediendo. Fruſtra etiã eſſent omnes doctrinæ morales & liber hõ exhortationes ad virtutes ſierent & pœnæ a legibus impoſſ. ad le. nerentur ſi neceſſitarentur homines ex conſtellationibus aql i. l. ad bene vel male agẽdum. Ad idẽ facit qđ ait Amb. Nõ q̃ actiõe est q̃ cuiq; noſtrã adſcribamus erũnam. Nemo noſtrũ teſ. ſi gs i neturad culpam, niſi ꝓpria voluntate deflexerit. Voluntacolluctariũ ſibi militem elegit Chriſtus: voluntarium ſeruum diatiõe. ff. bolus auctionatur. xv. q. j. nõ est. Confirmatur hoc idem eo. i. l. j. exemplis. Nam Iacob & Eſau gemini fratres vno conceſ. ſed cũ ptu geniti & vno partu ex Iſaac & Rebecca æditi ſunt. vnhõ. ff. de de vt videt ſub vna conſtellatione nati ſunt: & tñ fuerunt his q̃ie valde diuerſorum morum. Nam Iacob lenis & delicatus, ce. vt ef Eſau hiſpidus & ferus. Iacob ſimplex & quietus: Eſau veſud,

nator & agreſtis. Iacob bonus: Eſau malus. Si ergo conſtellatio neceſſitaret hominem ad opera ſua cum ſub vna cõſtellatiõe nati fuerint debuerũt eſſe omnino ſimilis cõditionis. Et quia non fuerunt ſimiles in vita ſed valde contrarij ideo clare oſtenditur non ex conſtellationibus, ſed propriis volũtatib⁹ haberi vitia. Similiter Augu. in li. v. de ciui. dei vbi diffuſe reprobata principio illius lib. qnti per multa ca. hunc errorem. Narrat de duobus vno partu natis. vno mari: alteri fœmina: q̃ fuerunt valde diuerſę cõditionis. nam maſculus deditus coniugio: militiæ & negotijs mũdi: fœmina ſeruata caſtitate totaliter ſe tradidit deo quod non fuiſſet ſi cõſtellatio neceſſitaret ad conuerſationem tenendã cum ſub eadem conſtellatione nati eſſent. Et ſi dicatur vt reſpondent ad hoc mathematici q̃ conſtellatio est momentanea ſub qua quis naſcitur. Et quia duo cũ oriuntur ex vno partu nõ ſimul naſcuntur: ſed vnus poſt alterũ vnde nec in momento: ſed ꝑ interuallũ: & ſic habẽt diuerſas conſtellationes. Sed ad hoc refellendũ dicit ipſe Aug. q̃ ſi ſic eſſet cũ vnus ſolus naſcitur non in momẽto totus egrediatur ex vtero: ſed de parte in partẽ ſucceſſiue: ſequeretur q̃ vnus & idem homo tot conſtellationes haberet: quot membra corp⁹ ſuum cõtinet: q̃ paulatim eduxit ex vtero qđ est abſurdũ dicere. Greg. etiam in homil'. ad idem improbandũ iducit aliud exemplũ videlicet. Cõtigit in vna ciuitate eadem, hora & momento naſci filium regis & filiũ ruſtici vel artificis vñ ſub eadem conſtellatione: & tñ in ꝓceſſu vitæ filius regis ſuccedit in regno & erit glorioſus & diues & ſciẽs: & alij⁹ cultor terrarũ & ignarus, paup & mercenarij⁹. Si ergo conſtellatio iducit cõuerſationẽ ſtatũ & mores & oĩa q̃ ptinẽt ad vitã præſentẽ: quo est tãta diuerſitas iter hos natos ſub eadẽ cõſtellatiõe? Dicũt illi mathemathici q̃ ſi qs naſcit ſub ſigno aquarij erit piſcator. Sed cũ in quibuſdã partib⁹ nõ ſint piſcatores: & tñ ibi naſcuntur aliq ſub illo ſigno: quo habebit effectũ cõſtellatio i illo nõ recedẽte de ptib⁹ ſuis? Cõcludũt ergo tã pꝺi q̃ ſancti theologi falſum eſſe immo & hæreticũ crede q̃ homo cogat ad bene vel male faciẽdũ ex cõſtellatio

Homo a ſup⁹ riorib⁹ adiuua

nib⁹. Notandũ etiã prout dicit. b. Tho. in ſum. cõtra gentiles, li. iij. c. lxxxix. q̃ cũ homo habeat eligere & ꝓſequi q̃ elegit in operib⁹ ſuis: in vtroq; horũ a cauſis ſuperioribus adiuuat interdũ etiã impedit. Et ſm electionẽ quidẽ iuuatur ad eligendũ aliqd: vel inquantũ inclinat a deo p operationẽ diuinã & intellectũ & voluntatẽ. Ab angelo iquãtum illuſtrat intellectus ad cognoſcendũ ſolũ q̃ est bonũ aliqd fieri: & ſi neſciat aſſignare cauſam: vel etiã cũ illuminat ab angelo ad cognoſcendũ etiã cauſam: q̃re bonũ est illud ab eo fieri. A corpore aũt cœleſti nõ iuuat homo ad electionẽ faciendã alicui⁹ operis: niſi inquantũ corpus cœleſte imprimit in corp⁹ ipſi⁹ hois: ex qua impreſſiõe hõ inclinat ad eligendũ ꝑ modũ quo paſſiones inducũt ad eligendũ. videlicet trahẽdo rõnẽ ad ſe ex vehemẽtia ipſius paſſionis & ſuaſiõe obfuſcãte ipſam. Vñ illa incitatio q̃ est i nobis ex corporib⁹ cœleſtib⁹ est ꝑ modũ alicui⁹ paſſionis, ſicut cũ qs inducit ad eligendũ aliqd ꝑ odiũ vel amorẽ vel irã vel aliqđ hmõi. Sed m vero executionẽ eius qđ eligit iuuat hõ ex ſuperiori cauſa inquantũ cõſequit ab ipſa cauſa ſuperiori robur & efficaciã ad implẽdum qđ eligit.

Quæ qdẽ nõ, ſolũ a deo & ab angelis: ſed etiã a corporib⁹ cœleſtib⁹ eſſe põt inquantũ talis efficacia in corpore ſita ẽ Manifeſtũ est em̃ q̃ etiã corpora inaiata quasdã vires & efficaciã a corporib⁹ cœleſtibus cõſequunt̃ præter eas etiã quæ ad qualitates actiuas & paſſiuas elemẽtorũ cõſequũtur quas nõ est dubiũ corporib⁹ cœleſtibus eſſe ſubiectas: ſicut q̃ magnes attrahit ferrũ: hoc habet a corporib⁹ cœleſtibus: & lapides qdẽ & hærbę habent alias virtutes occultas. Vñ nihil ꝓhibet q̃ etiã homo habeat ex impreſſione corporis cœleſtis aliquã efficaciã in aliqb⁹ corporalib⁹ facilẽdis quã alius nõ habet: puta medicus in ſanando: agricola in plantãdo: miles in pugnando. Hanc etiã efficaciã multo pfectius deꝰ hoibus largit̃ ad ſua opera efficaciter exequẽda. Et quantũ ad primũ auxiliũ qđ est in eligendo dr̃ deus hoiem dirigere. Quantum ad ſcm qđ est in exequendo dr̃ deus confortare. Primũ tãgit Pẽ. cũ dicit. Dñs illuminatio mea &c. Secundũ cum ſubdit. Dñs protector vitæ meę. Non ergo cõſtellationes p ſe & directe mouent voluntatem ad eligendũ vel exequendũ bonum meritorium ſed deus: nec vitioſum, ſed per ſemetipſum.

Pẽ. xxvj.

§. III. PRO TERTIO EST ALIA

ſtella ſingularis & pacifica q̃. ſ. apparuit Magis ad manifeſtãdum Chriſti natiuitatẽ. Vñ dixerũt veniẽtes Hieroſolymã. Vidimus ſtellã ei⁹ in oriẽte & venimus adorare eũ. Mat. ij. Et mathematici dixerũt illã fuiſſe conſtellationem ſub qua natus est Chriſt⁹ q̃ fecit eum ita pfecte conuerſari i mundo & tanta mirabilia facere ſed hoc falciſſimũ est. Nõ enim vt ait Auguſti. in ſer. de epiphania. illa ſtella fecit Chriſtum mirabiliter viuere: ſed Chriſtus fecit eam mirabiliter apparere & in alio ſer. Quid enim erat illa ſtella, niſi mirifica lingua cœli quæ enarrat gloriã dei? Certũ est ergo illã nõ fuiſſe conſtellationẽ Chriſti. Nã cõſtellatio est i fluxus procedens a ſtellis q̃ ſunt in cœlis ab initio creatæ. Iſta autem quæ apparuit erat in meditullio aeris de nouo creata. Et aliqui, quidam dixerunt eam fuiſſe angelum qui apparuit paſtoribus ad Chriſti natiuitatem nuntiandam. Sed qa paſtores erant de populo Iudæorum rõne vtentiũ in cultu veri dei: ideo cõgruum fuit vt eis appareret in forma rõnalis creaturę. i. hominis. Magi vero erant de populo gentil ũ qui non vtebanť ratione, colentes etiã inſenſibilia: vt ſolẽ, lunã, ſtellas & hmõi. ideo apparuit eis ad manifeſtandum Chriſtum in forma creaturæ inſenſibilis ſ. ſtellæ. Alij opinati ſũt q̃ ſtella illa eſſet ſpũſanct⁹. q̃ qdẽ apparuit ſuper Chriſtũ baptizatũ. Lucæ. iij. ſub ſpecie columbæ: quia columba est animal fœcundum: ad oſtendẽdum ſpirituale m fœcunditatem inde ſequenda ex Chriſti baptiſmo. Et ſuper chriſtũ tranſfiguratum ſub ſpecie nubis lucidæ ad innuendum veritatem ſapientiæ effundendam iuxta illud Iob. xxxvij. Nubes ſparſerunt lumen ſuũ. Ita ipſe ſpũſanctus apparuit in forma ſtellæ: ad ſignificandum Chriſti nati maieſtatẽ: q etiã in cœlis dñarẽt. Tertio dixerũt ſtellã illã non fuiſſe nec angelũ nec ſpũſanctũ: ſed ſtellã de nouo creatã & hoc veri⁹ ſm Aug. & Leonẽ pa. in ſerm. & Th. iij. par. q. xxxvj. q̃ poſtq; peregit officiũ ꝓpter qđ fuerat de nouo creata. ſ. ed manifeſtãdũ Chriſti natiuitatẽ in terra & dirigẽdum Magos qbus apparuit in via: & pducendũ ad locũ natiuitatis: reſoluta est poſt i præiacentẽ materiam vñ ſicut nec prius vnq; apparuit ante q̃ Magi viderẽt nec poſt adorationẽ Magorũ amplius viſa est. Triplici aũt ex cauſa Chriſtus ſe per ſtellã manifeſtauit illis.

Tertia opinio melior.

¶ Primo propter præcedentẽ deſignationẽ.

¶ Secundo propter cogruentẽ attractionem.

¶ Tertio propter rectæ vitæ expreſſionem.

§. IIII. QVANTVM AD PRIMVM

q̃ fuit facta ꝓmiſſio Abraæ de xpo ex eo naſciturο: dño dicẽte. In ſemine tuo. i. chriſto ex genere tuo naſcituro benedicẽtur oẽs gentes terræ. Geñ. xxij. Fuit etiã ꝓmiſſa ſibi multiplicatio generis ſui ſicut ſtellarũ cœli & arenę maris. Suſpice inqt dñs Abraæ quodã ſero aere ſereno. Dinumera ſtellas ſi potes: ſic erit ſemẽ tuũ. Duplex est ſemẽ ſeu geneneratio Abraæ. Vna carnalis: & hęc est Iudæorũ q̃ figurata est ꝑ multitudinẽ arenæ maris: propter ſterilitatẽ ſuã in bonis operibus & qa terrenis toraſt dediti ſunt: & terrena eis promiſſa ſunt & hæc vtiq; ſine numero multiplicata est vſq; in hodiernũ diẽ. Altera gñatio Abraę est ſpũalis eoꝝ

Gñatio duplex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſ.q̃ p fidē verā cū imitant. Et hæc eſt gēiliū ad fidē cōuerſorū q̃ p multitudinē ſtellarū cū inūerabiles ſint figurat: qa ſicut ſtellæ ſunt radioſę & in cœlis: ſic gētiles conuerſi ad fidē fuerūt illuminatiſſimi amantes cœleſtia & tendentes cœleſtē converſationē. Vñ abrahā vocat⁹ eſt ſcd'o q.d' interpretatur pater multarū gētiū. Magiſq; ſunt filij Abrahę qui ſcd'm ſpm. i. imitationē filij ſunt q̃ qui ſunt ſcd'm carnē: vt oſtendit ap'ſs Gal'. iiij. Ad oſtendendū igit̃ q̃ hi tāq̃ fideles prinebāt ad generationē Abrahę cui facta ē promiſſio terrę promiſſionis. i. vitæ æternæ: ideo per ſtellā vocati ſunt ad Chriſtū. Baruch. iij. Stellæ quoq; dederunt lumē in cuſtodijs ſuis. i. iſti Magi in regnis ſuis q̃ cuſtodiebāt lumē ſ. fidei annūtiātes natiuitatē Chriſti vocati ſunt. ſ. p ſtellā ad Chriſtū adorādū & dixerūt aſſumus. ſ. eūdo ad locū de ſtinatū. Aliq̃ alij dicūt q̃ iſti Magi fuerunt deſcēdētes ex Balaā, pphera q̃ deſignauerat Chriſti natiuitatē, pphetando per ſtellā dicēs. Orietur ſtella ex Iacob & hō exurget de Iſrael: & pcutiet duces Moab. i. principes dęmonū. Iſta ſtella fuit Ieſus: ſm illud Apo. vlti. Ego Ieſus radix ieſſe: ſtella ſplendida & matutina. Vnde & declarās ipſam ſtellā ſubdit. & pro. i. hō exurget ex Iſrael. Ipſe igit̃ Balaā ſuos propinquos edocuit de aduētu dñi ſummi i mūdū q̃ oēs alios ſibi ſubiugarer. Et ſignum eis dedit de apparitione nouæ ſtellæ. vñ ſingulis annis in montē quendā eminentē aſcēdebāt certo tēpore vt attenderet ſi noua ſtella orta eſſet: & ipſi filijs ſuis de generatione in generationē intimabāt & obſeruare faciebant. Ex qbus iſti Magi deſcēdentes & hoc obſeruātes videntes nouā ſtellā ortā illuminati ſunt ad cognoſcēdum Chriſti ortum. hoc refert Chriſoſ. quoſdam tenuiſſe ſuper Matth.

Magi vñ orti ſunt.

§. V. SECVNDO MANIFESTAVIT

ſe p̃ ſtellā, ꝓpter cōgruētē attractionē. dr̃ Sap. viij. q̃ diuina ſapientia diſponit oia ſuauiter: qa videlicet vnicuiq; creaturæ indidit inclinationē naturalē ad exequēdū illud q.d' ſibi congruit: & pringēdū ad ſuū finē. Et qa trahit creaturā humanā p̃ modū ſibi cōueniētē & magis vſitatū. Nō enim inuitus trahit animus ſed amore. Vñ cū conuertit hoiem a ſe oſtēdit mēti ei⁹ ſe eſſe illud bonū in ſummo gradu ad qd' qs magis afficit. Vñ aug. trahere cœpit p ſapientiam & eloquētiā Ambroſij: cui & ipſe deditus erat licet errarer. & exēplo Victorini maximi rhetoris Catharinā attraxit: oſtē dēs ſe illū pulcherrimū & nobiliſſimū ſpōſum quē affectabat hīre: Symeoni & Annę prophetiſſę ſe manifeſtauit occultis illuſtrationib⁹: vtpote q aſſueti erant viſionibus ſeueris & monitionib⁹ internis ſpūſſāti. Iſtos aūt magos. i. iſtos aſtrologos. ita eos appellat Augu. dicēs. Vidit tunc Magus & obſtupuit aſtrologus: qa erāt aſſueti ad conſiderādū motus aſtrorū p̃ aſtrū nouiter apparēs ſe eis manifeſtauit & p̃ ſtellā eos adduxit. Et qa erāt primitię gentiū vñ & quaſi doctores cæterorū cōgruit p̃ ſtellā eos illuminari quia vt ſtellæ alios habebant illuminare: ſm illud Dañ. xij. Qui ad iuſtitiā erudiūt multos quaſi ſtellę in perpetuas æternitates: & ſic per aſtrologiā ſcientiam ſuam ad ſe traxit.

Magi per ſtellam ſūt attracti.

§. VI. TERTIO MANIFESTAVIT

ſe p̃ ſtellā: vt ex ꝓprietate eius oſtēderetur recta via hoīb⁹ q̃ habet conducere ad Chriſtū: ſicut illa ſtella de qua dr̃ q̃ ſtella quam viderāt in oriente antecedebat eos vſq; dum veniēs ſtaret ſupra vbi erat puer. Nunquid non dicere videbatur: vt dicit Maxim⁹ in ſer. Eccę iſte eſt ad quē adorādum vos induxi & conduxi. Et propterea me firmaui vt oſtenderem ipſum: ꝓpterea vos dimiſſi ſeu lumen meum ſubtraxi vobis cum acceſſiſtis & intraſtis Hieruſalē ciuitatem regiam ab hoīb⁹ quæſituri q.d' vobis oſtendebatur e cœlo. Mereſ eñ hō p̃dere diuinā directionē ex quo videns ſe illam habere q̃ſi humanā. Vel etiā ex cœlo & mundo habetis teſtimonium de ſtella cœleſti exorta. Apo. vi. Ego Ieſus ſtella ſplendida & matutina: ego libenter deſcenderē ad adorandum ipſum qui me fecit: ſed nō eſt meus actus latriæ quæ ſum creatura irrōnalis. Sed vos q rōnales eſtis, vos q̃ intrate & ego deſup vobis lumen faciā: qa obſcurꝰ eſt locus tuguri. Erat aūt differens ab aliis ſtellis iſta in tribus quæ deſignāt cōditiones virtuoſas iuſtorū. Erat autē differēs. Primo in motione. Secḍo in apparitione. Tertio in figuratione. In motione quidem: qa vbi alię ſtellæ mouent oēs motu circulari de oriēte in occidētē ad motū primi mobilis vſ' ecōtrario de occidēte in orientem ad motū ꝓpriū: iſta mouebat motu aī alis ꝓgreſſiuo. ſ. aliq̃n per rectū: aliq̃n ad dexterā: aliq̃n ad ſiniſtrā declinādo: Sic converſatio iuſtorū ſeu operatio eorū quę ducit ad Chriſtū nō eſt circularis. ſ. circa terrena ſe inuoluendo a terra inchoando intētionē & in terrā finiēdo operationē. Hæc eſt operatio malorū: ſm illud Pſ. In circuitu impij ambulant. Et diabolus Iob. j. Circumiui terrā. Sed incedunt iuſti per conſiderationē & obſeruationem mādatorum dei quę eſt via recta. Aliq̃n conſiderando pœnas infernales: & hæc eſt a ſiniſtris. Aliquādo gloriā paradiſi: & hęc eſt dextera. In apparitione differebat quia vbi aliæ ſolū de nocte apparent hominibus. Sol aūt ſolū de die iſta ſemper & de die & de nocte. Sic aliqui lucent in bona converſatione in nocte aduerſitatis alq̃ in die proſperitatis. Sed iuſti ſemper lucent bona conſcientia & exemplo: & in nocte aduerſitatis per patientiam: & in die proſperitatis per temperantiam & humilitatē: ſm illud Pſ. Nox ſicut dies illuminabitur. Occultabat aliquando ſe ſtella malis hominibus & bonis apparebat. Sic iuſti opera bona palā faciunt paratis imitari: occultant aūt malis diſpoſitis ad calumniādum. Sicut Chriſtus aliquando ſe occultauit ludæis & Herodi. In figuratione differebat: quia ſtellæ ſunt in colore ſcd'm apparētiam rubeę. Hęc autē ſc.ſm q̃ refert Chryſ. ſuper Matthæum habet formā pueri paruuli cū ſigno crucis in fronte & ſignificat: quia recta converſatio hoc debet habere. ſ. paruitatem humilitatis & innocentiam paruuli Mat. xviij. Niſi cōuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli &c. Et crucem mortificationis in Corpore. Vnde apoſtolus ad Gal'. v. Qui Chriſti ſunt carnem ſuam crucifixerūt cum vitijs & concupiſcentijs.

Stella Magorū quō differt ab aliis.

¶ De Fato. Ca. XI.

BEATVS CVIVS EST NOmen dñi ſpes eius: & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas. Vana ſunt & inſaniæ falſæ q̃ dicunt & credunt multi de fato. Aliqui enim dixerunt fatū nihil eſſe. Sed illud eſſe falſum oſtendit ex eo q̃ Boe. in. iij. de cōſol. diſſinit ſ̃m vt dicetur. ſ. Sed ſcd'm Tho. in. i. par. q. cxvj. q.d' nō eſt diffiniri nō poteſt: cū diffinitio dicat eſſentiā ipſi⁹ diffiniti. Fuerūt aūt aliq̃ q fortuita & caſualia q̃ i iſtis inferioribus⁹ accidūt in nullā ſuperiorē cām reducere voluerūt: & hi fatū & ꝓuidentiā negauerūt: vt de Tullio Aug. recitat in. v. de ciui. dei. Quam opi. eſſe falſam oſtēſum eſt. ā. cū oia ſubdant diuinę ꝓuidētię. Alij aūt dixerūt fatū eſſe diſpoſitionē ſyderū ſub qua quiſq; conceptus vel natus eſt. iſti enī ea quæ in iſtis inferioribus⁹ accidunt ſiue reb⁹ naturalib⁹ ſiue reb⁹ humanis reducere voluerūt i ſuperiorē cauſam: ſed nō aliā, niſi corpa cœleſtia: qd' etiā vanū & falſum eſt. Qd' ſenſit ille Etnicus q̃ ait Fatis agimur: credite fatis. Nā actus humani non ſubduntur actioni corporū cœleſtiū: niſi indirecte & p̃ accidēs. Causa aūt fatalis cū habeat ordinationem ſup ea quæ fato agunt neceſſe eſt q̃ ſit cauſa eis q.d' agit directe & p̃ ſe. eſt etiā impoſſibile q̃ aliqua virtus actiua cœleſtis corporis ſit cauſa eorū q̃ hic agūtur a caſu & fortuna. Et ſm q̃ dicit Greg. in homil. Epiphañ. Abſit a fidelium cordib⁹ vt fatū aliqd eſſe dicāt. i. q̃ ſit verū q̃ ſubdant humani actus cōſtellationibus quas gētiles fatū dicebāt: hoc eñ falſum eſt. alij vero oia quæ hic agunt ſiue in reb⁹ humanis ſiue in rebus naturalib⁹ reduxerūt i aliquā cauſam præordinantē q̃ eſt diuina prouidētia. Et hī oia q̃ hic agunt diuinæ ꝓuidētię ſubdentes tāq̃ p̃ eā præordinata & prælocuta ipſam dei ꝓuidentiā fatū dixerūt. Et hoc mō eſt vere ſentire prout ſentit Boe. Sed qa cū infidelib⁹ nō eſt cōmunicandū in oib⁹ vbi error poſſit cōingere: ideo ſancti doctores dixerūt fideles nō debere vti noie fati. ne. ſ. ſub hoc noie intrarēt errorem infidelium dicētē fatū eſſe ꝓſtellationē ſub qua naſcit quis: vñ poſtea efficitur bon⁹ vel malus. Et ideo Aug. in. v. de ciui. dei ait. Si ꝓpterea res hūanas fato tribuit: qa ipſam dei voluntatē vel poteſtatē fati noie appellat. ſententia tegneat linguā corrigat: hæc Tho. Nota quid ſit fatū: & quō differat a diuina ꝓuidentia ꝓprie & q̃ ſubdant fato. Quā tū ad primū dicit Boe. in. iij. de cōſo. q̃ fatū eſt inhærēs rebus mobilib⁹ diſpoſitio p quā ꝓuidētia ſuis quæq; nectit ordinib⁹. In qua diffinitiōe ſm Tho. in. iij. contra gētiles.

Opinio nes de fato.

Fatum quid ſit diffinitiue & q̃ ſubdāt fato.

exe. diſpoſitio

exe. diſpoſitio pro ordinatione vel ordine ponitur quæ eſt relatio. Qui quidem ordo ſi conſideretur ad ſuum principium eſt vnus: & ſic vnum fatum. Si conſideretur p comparationem ad cauſas medias vel effect⁹ earū ſic multiplicantur & dicuntur fata: per quē modū dicit Poeta, Te tua fata premunt. Rebus inhærens ponitur in diſſinitiōe vt diſtinguat fatum a prouidentia. Nā ipſa ordinatio ſm q̃ eſt in mente diuina nōdum reb⁹ impreſſa, ꝓuidētia eſt. Scd'm vero q̃ iā eſt explicata in rebus fatum noiatur. Mobilibus aūt dicit vt oſtēdat q̃ ordo prouidētiæ reb⁹ cōtingentiam & mobilitatē non auferat: vt quidā poſuerunt. Et pro maiori declaratione dictorum dicit Tho. in. j. par. q. cxvj. ar. ij. q̃ diuina prouidentia per cauſas medias ſuos effectus exequitur. Poteſt ergo ipſa ordinatio effectuum diuiſiue conſiderari. Vno modo ſcd'm q̃ eſt in ipſo deo: & ſic ipſa ordinatio effectu⁹ vocat prouidentia. Alio modo ſm q̃ ipſa ordinatio conſideratur in medijs cauſis a deo ordinatis ad producendū aliquos effectus: & ſic habet rationē fati. Et hoc eſt quod Boe. dicit in. iiij. de conſol. Siue famulantibus quibuſdam prouidentiæ diuinæ ſpiritibus fatū exercetur: ſeu anima, ſeu tota inſeruiente natura, ſiue cœleſtium ſyderū moribus: ſeu angelica virtute: ſeu dæmonū varia ſolertia, ſeu aliquibus eorum, ſeu omnibus: fatalis ſeries texitur. Et ſic manifeſtum eſt q̃ fatū eſt i ipſis cauſis creatis inquantum ſunt ordinatæ a deo ad producendos ſuos effectus. Et quia ipſa ordinatio cauſarum ſecūdarum quam Aug. ſeriem cauſarum nominat: non habet rationē fati: niſi ſm q̃ dependet a deo: ideo cauſaliter fatum dei poteſtas vel voluntas nominari poteſt. vt dicit Auguſt. Sed eſſentialiter fatum eſt ipſa diſpoſitio ſeu ſeries. i. ordo ſecūdarum cauſarum. Notandum q̃ circa fatum reſpexerunt aliqui ad vanitates & inſanias falſas: dicentes omnia ex neceſſitate venire ex fato. Alij fatum diuinam prouidentiam intelligentes. dixerunt fatum. i. diuinam prouidentiā poſſe mutari. Et vtrumq; eſt falſum. Pro cuius declaratiōe dicit Tho. in. j. par. q. cxvj. q̃ diſpoſitio ſecundarum cauſarum quam fatum dicimus poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo ſecundum ipſas cauſas ſecundas quę ſic diſponuntur: ſeu ordinantur. Alio modo per relationem ad primum principium a quo ordinantur. ſ. ad deum. Quidam ergo poſuerunt ipſam ſeriē ſeu diſpoſitionē cauſarum eſſe ſcd'm ſe neceſſariam: ita q̃ omnia ex neceſſitate contingerent propter hoc q̃ q̃libet effect⁹ habet cauſam ſuā. Cā aūt poſita neceſſe ē poni effectū. Sed ſecūdū Philoſophum in metaphyſica: vt dicit Tho. in. iij. contra gētiles non eſt verum q̃ poſita cauſa ſit neceſſe ſemper ponere effectum: qa aliqua cauſa poteſt deficere. Deus autem qui eſt gubernator vniuerſorum: intendit q̃ effectuum eius aliquis quidē ſtabiliatur per modum neceſſitatis: alij autem effectus cōtingenter eueniat: & ſecundum hoc diuerſas cauſas effectibus adaptat. his quidem neceſſarias: alijs aūt contingētes. Cadit ergo ſub ordine diuinæ prouidentiæ: non ſolū hūc effectum eſſe ſed etiā hunc effectum eſſe contingenter: aliū neceſſario. Et ſm hoc quæ ſubduntur diuinæ prouidentię quædam ſunt neceſſaria: quædam contingenter euenientia & non omnia ex neceſſitate eſſe. Alij vero dixerunt fatū eſſe mutabile etiam ſecundum q̃ a diuina prouidentia de Fatum pender. Vnde Egyptij dicebant quibuſdam ſacrificijs fata immutabilitati diuinæ prouidentiæ repugnat. Eſt enim immutabilis diuina prouidentia. Mal'. iij. Ego deus & nō mutor. Et Boe. Stabilisq; manens das cuncta moueri. Dicēdū ergo q̃ fatum ſecūdum conſiderationem ſecundarum cauſarum mobile eſt ſed ſecundum q̃ ſubeſt diuinę prouidentiæ: ſic immobilitatem fortitur: non quidem abſolute neceſſitatis: ſed conditionatæ ſecūdum q̃ dicimus hanc conditionalem eſſe verā vel neceſſariā ſi deus præſciuit hoc futurū erit. Vnde cum Boe. Dixiſſet ſeriem fati eſſe mobilē. Poſt pauca ſubdit: quæ tamen ab immobilis prouidentiæ proficiſcatur exordijs: ipſamq; eſſe immutabilem neceſſe eſt. Quę autem ſubduntur fato declarat beatus Thom. vbi ſupra. articulo. iiij. dicit enim q̃ fatum ſit ordinatio ſecundarum cauſarum ad effectus diuinitus prouiſos: quæ cumq; cauſis ſecundis ſubduntur ea fato ſubduntur. Vnde & Boe. dicit q̃ fatum cœlum & ſydera mouet: elementa inſeinuicem temperat: & alterna format tranſmutatione eadem naſcentia & occidentia omnia per ſimiles fœtuum ſeminumq; renouat progreſſus. Sed actus fortunatuſq; hominum indiſſolubili cauſarum connexione conſtringit. Hæc Boe. Quæ omnia cum ſint a deo mediantibus cauſis ſecundis. ideo ſub fati ſerie continentur. Sed quia ſunt quædam quæ a deo immediate fiunt: cum non ſubdantur cauſis ſecūdis non ſubduntur etiam fato ſicut creatio rerū glorificatio ſpūalium ſubſtantiarum & alia hmōi. Et hoc eſt quod Boe. dicit. Ea quæ ſunt primæ diuinitati propinqua fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Et iterum quædam quę ſub diuina prouidētia locata ſunt fati ſeriem ſuperant ex quo etiam patet q̃ quanto aliquid longius a prima mente diſcedit, nexibus fati maioribus implicatur quia magis ſubijcitur neceſſitati ſecūdarum cauſarum. Et cuius Aug. dicat fatū eſſe aliquid ſecūdum q̃ ad diuinam potentiam vel voluntatem refertur quæ voluntas dei cauſa eſt omnium quæ fiunt. Non eſt ergo hoc cōtra prædicta. Nā fatum quidem refertur ad voluntatem dei ſicut ad primū principium: non q̃ fatū eſſentialiter ſit ipſa voluntas dei. ſed ipſa ordinatio quę eſt in cauſis ſecundis ad ſuos effectus producendos. Reſpicit ergo in vanitates & inſanias falſas qui fatum diuinam prouidentiam intelligēs credit vel dicit ipſam prouidentiam eſſe mutabilē: vl' omnia ex neceſſitate euenire hic: vel non omnia ſubeſſe diuinæ prouidētiæ, quæ omnia falſa ſunt. Laus enī in diuinis.

¶ Secunda pars Summæ diui Antonini Archipræſulis Floren. pręclariſſimi: Lugduni p̃ honeſtum virum Iacobū Mareſchal: Impenſis eius & Vincēm de Portonariis, accuratiſſime nitidiſſimeq; elaborata finit feliciter.

Regiſtrum huius partis.

aa. bb. cc, dd. ee. ff. gg. hh. ii. kk. ll. mm. nn. oo. pp. qq. rr. ss. tt. vv. xx, yy, zz, AA. BB.

Omnes ſunt quaterni præter AA. & BB. qui ſunt terni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hic liber est licenc' guerrero q. dns indicat civit
empt' trib' aureis monete vsualis & currentis
in regno nauarre.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca